ABCDEFGHIKLM

NOPQRSTUW

WXYZ

N. XII. 17.

Philol.
0
343

UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS,

CONGESTUM

A

P. FRANCISCO WAGNER,

SOCIETATIS JESU SACERDOTE,

SECUNDIS CURIS

A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS

SALLUSTIANA, CÆSAREANA, LIVIANA, CORNELIANA &c.

PHRASEOLOGIIS,

AC DENIQUE

INDICE VERBORUM,

QUÆ

IN FORO MILITARI, CIVILI, SACROQUE

OBTINENT,

LOCUPLETATUM.

Editio novissima, auctior & emendatior.

CUM PRIVILEGIO SAC. CÆS. MAJESTATIS.

RATISBONÆ ET VIENNÆ,

SUMPTIBUS EMERICI FELICIS BADERI,

A. P. C. N. MDCCLXVI.

Privilegium Cæsareum.

Nos FRANCISCUS Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ & Hierosolymarum Rex, Dux Lotharingiæ & Barri, Magnus Hetruriæ Dux, Princeps Carolopolis, Marchio Nomenei, Comes Falkensteinei &c. &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cum NOBIS Noster & Imperii fidelis dilectus Emericus Felix Bader, *Bibliopola Ratisbonensis, humillime supplicarit, ut Privilegium Impressorium à Prædecessore Nostro Imperatore CAROLO VI. piissimæ Memoriæ super* UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS, à Patre Francisco Wagner, S. J. *congestum, die decima nona Junii Anno Millesimo septingentesimo trigesimo octavo ipsi Imploranti impertitum, & a Nobis Die undecima Decembris Anno Millesimo septingentesimo quadragesimo quinto confirmatum, ac ad alios Decem Annos a lapsu priorum renovatum, ad aliud decennium a lapsu prioris extendere clementissime dignaremur: Nos submissæ pariter ac æquæ ejus petitioni annuendum censuerimus. Ac proinde Authoritate Nostra Cæsarea omnibus & singulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis & aliis quibuscunque rem Librariam, seu negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, vetamus & interdicimus, ne quis supra nominatum* P. F. Wagner, S. J. UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS CONGESTUM, *sub hoc aliove Titulo per ulterius decem annorum spatium a lapsu priorum computandum intra sacri Romani Imperii fines recudere, vel aliis recudendum dare, aliorsumve impressum apportare, vendere vel distrahere, citra præfati Impetrantis ejusdemque Hæredum ac successorum voluntatem & assensum in scriptis obtentum ausit vel præsumat. Si quis vero secus faciendo Privilegium hoc Nostrum Cæsareum, seu Interdictum violare, contemne-*

temnereque præſumpſerit, eum non ſolum ejusmodi Exemplaribus, ubicunque locorum repertis perperam quippe recuſis, ſeu apportatis, quæ dictus Emericus Felix Bader, *ſive propria authoritate, ſive Magiſtratus illius Loci auxilio ſibi vindicare poterit, de facto privandum, ſed & decem Marcarum auri puri pœna ærario ſeu fiſco Noſtro Cæſareo & parti læſæ ex æquo pendenda, omni ſpe veniæ, ſublata mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Noſtri Privilegii in fronte libri impreſſus reperiatur, & conſueta quinque Exemplaria Conſilio Noſtro Imperiali Aulico exhibeantur. Mandamus itaque omnibus & ſingulis Noſtris & Sacri Romani Imperii ſubditis & fidelibus dilectis tum Eccleſiaſticis, quam Sæcularibus, cujuscunque Status, Gradus, dignitatis aut ordinis extiterint, præſertim vero iis, qui in Magiſtratu conſtituti, vel ſuo vel Superiorum ſuorum loco, aut nomine jus juſtitiamque adminiſtrant, ne quempiam Privilegium hoc Noſtrum Cæſareum impune violare, ſpernere aut transgredi patiantur, ſed ſi quos contumaces compererint, conſtituta a Nobis mulcta eos puniri, & quibuscunque modis idoneis coërceri curant, quatenus & ipſi graviſſimam Noſtram indignationem prædictamque pœnam evitare voluerint. Harum teſtimonio litterarum manu Noſtra ſubſcriptarum, & Sigilli Noſtri Cæſarei appreſſione munitarum, quæ dabantur Viennæ die Decima tertia Januarii Anno Domini Milleſimo ſeptingenteſimo quinquaſimo ſexto, Regni Noſtri undecimo.*

FRANCISCUS (L.S.)

Vidit

J. Comes Colloredo.

Ad Mandatum S. C. Majeſtatis proprium

M. W. Nob. D. de Haan.

NO-

NOBILIBUS AC STRENUIS
VIRIS ATQUE DOMINIS,
DOMINIS
CONSULIBUS,
PRÆTORI,
CONSULTISSIMIS
SENATORIBUS
LIBERÆ AC IMPERIALIS
CIVITATIS WANGENSIS,

DOMINIS MEIS
PLURIMUM OBSERVANDIS.

NOBILES,
STRENUI,
CONSULTISSIMI
VIRI!

Equidem vitæ, quod complexus ſum, inſtitutô prohibeor, nequem Patrem, niſi communem illum mortalium omnium Satorem ac Parentem; nequos Neceſſarios, præterquam universô illô chriſtianô charitatis vinculô colligatos; ne Patriam aliam, quam ſuperam illam, bonisque omnibus propoſitam regionem agnoſcam: Neque tamen, ùt exiſtimo, hactenus ea lex pertinet, ut vel grati animi lege ſolutos ſuos aut communi humanitatis ſensû exutos velit. Quantumvis devoti ſumus & ſacri, licet hominibus & gratis eſſe & ſentire patrii dulcedinem ſoli, & beneficiis pro modulo officia rependere. Ad eam, quam omnium commodis impenditis, curam ac ſolicitudinem multum debeo, quòd cùm fortè poſt longum intervallum ad meos reviſerem, liberaliter ac perhonorificè publicô nomine acceptus ſum; plus etiam,

etiam, quòd æquos vos meis bonosque ſemper præbueritis; plurimum quòd petenti mihi veniam feciſtis, conatum hunc meum Phraſeologicum veſtris auſpiciis, veſtris inſignitum nominibus in publicum emittendi. Id quod magno mihi honori verto, ad vos vix alia laus redibit, niſi quod civem habeatis, qui exſcribendi laborem inſigniter faſtidioſum, cum non nulla tamen utilitatis publicæ ſpe conjunctum ſuſcipere & pertolerare potuerit.

Alia Vobis ſuppetunt domeſtica decora, quæ oppido veſtro, cætera cum magnis Sueviæ urbibus nec opulentiæ, nec ditionis amplitudine, nec ædificiorum ſpendore, nec murorum ambitu aut munimentis comparando, numerum nihilominus aliquem & nomen conficiant. Eſt inprimis vetuſtas tanta, ut jam Trajani ævô Vemaniæ nomine noteſceret, dignáque videretur, quæ Romanorum Civium colonia deduceretur, iis regionibus poſt Campodunum diu celeberrima. Id nomen fortaſſe à Vangionibus, Vangiona (Vangena) commutatum eſt eâ ætate, quâ cum pleriſque Germaniæ populis, (qui Allemannorum vocabulum ex re ſibi ſumpſerant) poſt infelix ad Argentinam cum Juliano C. prælium, in Helvetiæ montes veſtrúmque agrum ex immani ſe ſtrage recepêre. Cujus rei argumentum eſt, quod idem Vangenæ, an Vangioniæ nomen, præter complura Sueviæ, tribus & viginti Helvetiæ locis hæſiſſe alias adnotavi. Ager porrò ille, quem de

)(4 ſe

ſe Allemangoiam, quaſi Allemannorum terram hodie Algoiam dixêre novi incolæ, novam Germaniæ univerſæ apud exteros Allemanniæ appellationem peperit; nobis quidem gloriosè, nec immeritò: Nuspiam enim veteris Germaniæ, qualem clari Scriptores pinxêre, imago luculentior, priſci moris veſtigia certiora, quàm hîc vicináque Helvetiâ offendas. Patrum memoriâ vetus ille candor, ſimplicitas, fides, habitus, lingua originem ſuam olebant: quin hodie dum poſt tot peregrina vitia multiplicibus bellis haud parcè infuſa, earum laudum ſummæ velut liniæ inviolatæ adhuc dum exiſtunt.

Poſt extinctos, quibus exinde Vemania paruerat, Sueviæ Duces in magno illo triſtis interregni naufragio libertatem cum plerisque Sueviæ oppidis nacta, ipſa nimirùm ſibi eâdem cum cæteris Reipublicæ legumque formâ imperare; excuſſaque humiliore clientelâ ab uno Cæſare jus petere cœpit, ſatis deinceps felix & fortunis uſa percommodis. Ager etſi modi non maximi lætus tamen & paſcuus, & intercurrentium paſſim rivulorum beneficiô fœcundus, duo item, quibus includitur, flumina, ſupera inferaque Agra non fertilitatem duntaxat, ſed ad papyri telæque nitidiſſimæ mercatum, ad ferrarias officinas, ad ingentem civium quæſtum, opportunitatem magnam præbentia, publicas, privatasque opes magnoperè auxerant. Per temporum injuriam multum equidem de priſtina opulen-

lentia, ne latum quidem unguem, de integerrima in Cæſares, Auſtriacos præſertim, fide diſceſſum eſt. Id quidem cum cæteris Sueviæ urbibus majoribus noſtris commune fuit, ut Germanicæ Reipublicæ ſalutem Auſtriæ felicitate contineri exiſtimarent; in communi periculo præ cæteris Imperii Ordinibus primi in fœdus & arma irent, recederent poſtremi; primi ſtatum militem numeris integris in campo repræſentarent; ſocio nihilominus militi ſtativa perpetua ac tantum non domicilium præberent, hoc eſt hyeme juxta & æſtate belli mala perferrent maximis laudibus à Leopoldo M. litteríſque honeſtiſſimis ſæpiùs commendari mererentur.

Hanc, inquam, diviſam cum multis laudem habetis, propria illa & ad perpetuam Patriæ commendationem planè ſingularis eſt, quod unam inter ac triginta Sueviæ imperiales civitates ſola propemodùm Vemania, in fatali illa latiſſiméque pervagata defectione, patrum Religionem, Sacra avita, ſummâ conſtantia tenuerit, nec Lutherana unquam dici, divorum Cœlitum ſigna ignibus, Sacerdotes cum Sacrificio exiliis damnari ſuſtinuerit; cúmque vicina circum oppida, Lindavia, Ravenſpurgum, Campodunum, Memminga, Leutkircha, Isnya, novi Evangelii contage, vel affectæ jacerent, vel confectæ, una perſtiterit in gradu, idémque, quod ante mille annos, credere perrexerit. Eſt hæc tam illuſtris ad poſterorum memoriam pietas, ut, talem mihi Patriam obtigiſſe, magnoperè gratuler,

ut fidem tam raram cœleſtis Munificentia Numinis multis beneficiis remunerari ſit viſa; quòd è multis ſæpè, quibus planè haurienda videbatur, calamitatibus ſalva caput extulit; quòd etſi in re tenui adoleſcentes magnô numerô liberalibus diſciplinis inſtituendos in extera Gymnaſia amittat, atque ubi cœlô utimini bonorum ingeniorum ferace, permultos cenſeatis viros egregios, ſacrorum Cœnobiorum Antiſtites, alios in utraque Republica ſpectatos.

Pergite hac pietate, Magiſtratus Sapientiſſimi, pergite hac fide, integritate, filios ad litteras, ad concordiam cives, ad probitatem avis dignam omnes adhibére, ruinas ſarcire, Rempublicam induſtriâ curísque veſtris augére, meos item, ſi digni videbuntur, veteri benevolentiâ & gratiis complecti. Ita Vos DEus O. M. valentes integrósque diu ſervet. Viennæ ad D. Annô MDCCXIIX. 20 Febr.

Veſtro Nomini

Devotus Cliens,

FRANCISCUS WAGNER,

è Soc. JEsu.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
HUMANIORUM SCHOLARUM PROFESSORES.

Cum nostrorum, qui ab Religiosi Tyrocinii biennio humaniores litteras pro more repetunt, domesticæ scholæ præfectus fuissem, id propositum habebam maxime, & eo industriam omnem convertendam existimabam, ut P. Juventii, harum litterarum hodie inter nos facile Principis, sapienti monito obtemperarem. Primus, ait ille, Magistri labor erit, Latinum stylum illis optimum demonstrare, & ut assequantur, adjuvare. Ergo putare mecum cœpi, quæ adjumenta offerrem præsentissima, queis viis Adolescentes non sciendi aviditate, quam ingenii præstantia, ad omnem hujus litteraturæ laudem paratissimos, ad Latinæ Linguæ Proprietatem, Elegantiam, Copiam quam celerrime commodissimeque perducerem.

Proprietatem ut condiscerent, hoc est, è barbarie vulgaris sermonis sordibusque emergerent, præter expositos barbararum vocum Indices multiplices, siquam vocem suspectam haberent, *Thesaurum Latinitatis*, seu *Forum Romanum* consulerent, jussi. Ex eodem præcipuorum verborum syntaxin usumque Latinis proprium ipse exscripsi: quo labore perfunctus admoneor à Collega, dudum id à P. Pomæjo in suis Flosculis præstitum. Etsi dolerem, actum me egisse, deque libello tam pervulgato ignorasse puderet, in eandem tamen cum viro egregio cogitationem, methodum ac prope verba incidisse, mihi gratulabar. Hos ergo flo-

flores transſcribendos dedi meis; ſepoſui quot diebus quartam horulæ partem, qua ſuſcitandos pertentarem ſingulos, conſtitutumque ejus diei penſum de memoria repeterem; ſi qua adhærerent, explicabam; difficiliora paradigmatis illuſtrabam; & fiebat, ut quotidianæ ſcriptionis argumento fere aliquid inſerere poſſent. Atque hiſce ſcriptitationis, auditionis, exercitationis induſtriis jam intra bimeſtre Latinum quid velut in herba effloreſcere, non ſine jucundo animi ſenſu animadverti.

Ut vero ad *Elegantiam* quoque perpolirentur, Turſellini particulas ſingulis, Schorum illis, aut Doletum, Hadrianum aliis, aut Goclenium &c. ut copia erat, diviſi, monuique, ne legerent duntaxat, ſed lecta in chartam compendio referrent, quo memoriæ commendarent altius, quæ ab lectione ſæpe, ut fit, minus intenta facile devolatura erant.

Ut *Copiam* cum elegantia combiberent, Manutium à Buchlero auctum, & Schönslederum præbui, quos altera quavis periodo inſpicerent, quorum opibus ad ornatum, varietatemque nec timide & liberaliter tantisper uterentur, dum uſu non admodum diutino in jus ſuum aſſererent, quæ aliena fuerant, abjectisque centonibus de ſuo liberum quid & nativum contexerent; cogitarent autem præterea: hæc incipientium ſubſidia ad proritandum duntaxat, Latinoque alioque ſapore imbuendum Tyronum palatum excogitata; cæterum germanæ Latinitatis ſpem omnem in aſſidua Ciceronis bonorumque ex aurea ætate Autorum lectione collocandam; hos tanta cura pervolvendos, velut ſi nihil peractum paratumque accepiſſent à majoribus, ſed unis ipſis eruenda forent, quæ ex his venis tantis conatibus egeſſere, quidquid hactenus fuit Phraſeologorum.

Hæc agenti cum illud incommodum videbatur, quot tot libellorum, queis Diſcipulorum pluteos onerarem, turba mihi undeunde corradenda eſſet, tum quod iisdem, dum hinc Adverbia, Epitheta inde &c. faſtidioſe commendicant, plurimum utiliſſimi temporis volvendo revolvendoque inaniter elaberetur. Hoc tædio ut levaremur utrinque, optare cœpi eſſet aliquis, qui ſparſas has operas, eademque apud diverſos repetita in unum quodam corpus conflandi conſilium caperet. Tot jam extare Criticorum, Grammaticorum, Phraſeologorum, Indices, Enchiridia, Gazophylacia, Theſauros, Elegantias obſervavi, ut felicem ſe reputare poſſet is, quem tantam, tam paratam materiam in unum volumen certo ordi-

di-

dine ac methodo ædificandi animus incesseret, feliciores vero fore Discipulos, qui in magno viæ compendio progressiones tamen celeriores facerent, nec jam per rivulos concursare deberent, quos in unum fontem Vir adeo beneficus corrivasset.

Externis vero nostris scholasticis quam ejusmodi opera non opportuna modo, sed necessaria foret omnino! *Ciceronem, Ciceronem* ex alto suggestus Juvenibus inclamamus magistri, in hunc velut Regulam omnisque Latinitatis exemplum respicere, hunc legere, imitari, & scribere jubemus, sed iis juvenibus, quorum parti maximæ, præter fragmenta quædam suæ classis scholastico libro (quamquam & hunc quam pauci emant) inserta nullus domi Cicero, plurimis Terentii, Livii, Sallustii &c. ipsa nomina peregrina, plerique, quid Nizzolius aut forum Romanum hominis vel rei sint, perinde ut Maragnonius quispiam ignorent. Et hos stimulis fodiemus? hoc Latinos Ciceronianos effici volumus? qua autem ope, ad quem lydium lapidem suspectæ fidei voces explorent? barbaras secernant, melioribus commutent? unde colores, verasque pro adulterinis pigmentis elegantias petant? unde ad copiolam aliquam parandam vel Synonymiam exsugant? Huc certe flagitii vidi devenisse non nullos, ut Epistolam, Chriam, orationem scripturi *Synonymis, Gradibus ad Parnassum &c.* habitarent, qua re quid horribilius ad corrumpendum stylum aptius excogitari possit? quod si opulentiores quidam filii familias circumfluant etiam, natentque Ciceronibus, Terentiis &c. quam pauci iis orantur igniculis, ut formulas inde, phrases, nexus &c. in adversaria excerperent, justam animi contentionem ad exhaurienda principiorum ardua afferrent?

Eædem atque his majores difficultates, cum Poëticæ fores obsiderent, fuere, qui *Flavissas, Synonyma, Gradus ad Parnassum &c.* præclara adeo adjumenta elaborarent, ut brevi tempore Poëticum aliquem colorem inde caloremque trahere multos experiamur. Quid est igitur, quod nemo dum ad Oratoriam gradientibûs de tali adminiculo de gradibus ad nostra gratificatus est? quid? quod optarunt hoc multi, nemo optantibus morem gessit? quid autem, (ajebam) quin tute hanc spartam occupas, & Lexicon aliquod Phraseologicum, aut quodvis demum nomen habeat, vel ipse conficis: vel si per temporis angustias excludaris, typum denique & summas lineas designas, quas tali provocatione commoti alii depingant denique, & absolvant.

Con-

Consilii dubium duæ res magnopere retrahebant, magnitudo laboris & ignobilitas. Infida utebar parumque firma valetudine. Operosæ Scholæ quotidianæ vacui utilisque temporis relinquebant minimum; & informaveram nonnulla, quorum Autor minimum dici possem, cum è præsenti opere præter diligentis scribæ nomen nihil ad me rediturum cernerem. Titubantem Collega meus, externorum Rhetorum Magister, Vir, & morum & Latinitatis purissimæ candore longe suavissimus, *P. Gabriel Wimmert*, iteratis identidem hortatibus in proposito retinuit, tantoque promptiorem habuit, quod ejusmodi, ut ego sum, hominum genus, ab omni fumo alienissimum esse, idque pro honestissimo ducere debet, si, magno quidem suo impendio, quæstu minimo, plurimorum commodis servire possit.

Re deliberata Phraseologos, quos nancisci poteram, omnes tres in classes partior; horum alii *Proprietatem* docerent, ut Niessii, Cellarii, Vorstii, Vossii, Borrichii Commentarioli; alii *Elegantiam* præstarent, ut Hadrianus, Valla, Doletus, Tursellinus, Schorus, Fabri &c. *Copiam* denique nonnulli suppeterent, quorum chorum Manutius duceret & Schönslederus. Horum, inquam, operas omnes in unum Corpus cogendas, eximenda, quæ apud singulos præcipua essent, atque sub unum conspectum objicienda constituti, ea tamen adjecta conditione, ut ne voluminis moles ita excresceret, quin ab juvenibus in scholam ad statas scriptiones comportari posset. Hanc vero, quam vides, methodum mihi descripsi:

I. Nizzolium equidem pro solo operis stravi ejusdemque ordinem alphabeticum sum secutus, quin tamen iisdem me carceribus includerem, iisdem religionibus obligarem; neque enim in ea sum hæresi, ut vel Ciceronem de omnibus argumentis disputasse, aut non iisdem cum Vitruvio, Varrone, Livio, Cæsare &c. si de iisdem rebus loqui voluisset vocabulis usurum fuisse, existimem. Quare aliorum quoque ex aurea ætate Autorum voces adjeci, asterisco notatas, ut ab Ciceronianis secernantur, non quod fugiendi essent. Totus enim in ea sum sententia, juvenes intra hujus ætatis limites constringendos, & à Plinianis, Senecianis &c. omnino abstinendos. Intelligent autem, quam hic vocem non repererint, nullum habere idoneum Autorem: atque adeo meliore commutandam.

II. Vocabula nihilominus *sacra* & *religiosa* suis locis, characterum forma diversa intexui, eademque è Pontano, quo nemo melius

chri-

christiane simul & latine loqui docet, Tympii opera collectis observationibus illustravi,

III. Cum ad linguæ puritatem Etymologiæ cognitio plurimum conferat, vocum origines, s. *Radices* è Festo, Isidoro, Nonio &c. adjectas oportuit; ego hoc properantiæ indulsi meæ, ut Denzlero, diligenti, ut puto, Lexicographo, considerem, ac præter ejus Radices, alias fodere non laborarem. Compositorum ac derivatorum Primigenia, nempe quorum notitia obvia, omnino præmisi. Hæsi paululum, num alphabeti neglecto ordine suam Primitivis familiam Denzleri Exemplo subjicerem, cœptum tamen tramitem, ut quærentibus adolescentibus accommodatiorem retinendum decrevi. Qua causa per illud V. *vide*, passim, qua porro eundum foret, præsignavi.

IV. Synonyma, ùt in Nizzolio sunt, simpliciter adscripsi.

V. Contraria signo)(notata, ut quæ se ipsis offerrent, non erat, ut multa vestigatione conquirerem.

VI. Vocum, quas fere pro idem significantibus usurpat vulgus, elegantiores vero haud paulum notitionibus inter se differre observant, *Differentia*, D. è Laurentio *Valla* dedi aliquas, ac revera cœpi potius, & quid voluissem ostendi.

VII. Epitheta Ciceroniana, & Adverbia, quæ ex *Nunnio* & *Susannæo* primis duabus editionibus adjeceram, omittenda censui, partim quod in his haud plurimum adjumenti inesse videretur, partim ne libri moles cresceret ultra, quam ut commode in Scholam ferri posset.

VIII. Suam vocibus singulis Syntaxin seu *Usum* peculiarem, sententiis, formulisque lectissimis è Nizzolio, Pomæjo, aliisque multo discrimine decerptis attexui, quarum iterata lectio cum alias utilitates afferret, tum si quampiam atque ab his alienam construendi formulam adhibuerint Discipuli, fere in Idiotismum se impactos admoneantur.

IX. Vulgatiores Barbarismos, seu Idiotismos Syntaxi Latinæ locis quibusdam è Schoro &c. subjeci; ut venia sit ingenue confitenti, ubi minimum oportebat, præparus fui; nec enim solum demonstranda erat via, qua incederent, sed infames quotidianis ero-

roribus ſcopuli detegendi, ut ſuæ barbariei identidem admonerentur juvenes.

X. Ad Copiam, ſeu Phraſeologiam quod attinet, nempe operis partem principem, ac diſcentibus deſideratiſſimam, primæ Editiones non niſi collectas Roterodami, Manutii, quique omnibus præſtat, Schönslederi Phraſes, paulum ad Juvenum captum deflexas habuere. In præſens opera cujusdam Collegæ mei, & tædii vere decumani labore, acceſſere Liviana, Cæſareana, Corneliana, Salluſtiana, cum Indice diffuſiore vocum barbararum, alioque Tyronibus admodum deſiderato Germanico-Latino; Opusque evaſit ejusmodi, ut detrahi nihil, addi perparum poſſit. Ab viri modeſtia obtinere non potui, ut ſuum de ſtudioſa Juventute tam præclare meriti nomen adſcribi pateretur.

Habetis hic RR. PP. Profeſſores & Magiſtri, quo Conſilio primum cœptum ſit Opus, & quantum ad ejus abſolutionem recens acceſſerit. Si præterquam quid præſtiterimus, quantum inſuper voluerimus, apud vos exiſtimabitis, laboribus noſtris, veſtro veſtrorumque commodo benevoli utemini, fruemini.

A von. *Syn.* ab, abs, de, ex, per. *Usus.* Ager a filio emptus; conductus a Censoribus. Libri per Duûmviros aditi. Clientelæ per Cæsarem comparatæ. *Signif.* 1. *Motum de loco,* aus, von. Redeo a villa. 2. *Servit tempori,* von. A puero. A prima adolescentia, von Jugend auf. 3. *Notat Causam,* von wegen, für. Caput a sole dolet. Ab odio furit. 4. *Patriam,* Vaterland. Græcus a Phocide. Principum a Lavinio liberi. 5. *Viciniam,* Gegend. Ab theatro venit. 6. *Cum ablat. Personæ, ejus domum,* Behausung. A patre, ab amico, a nobis redit. 7. *Signif. per,* durch. Salus nobis a bonis allata est. 8. *post,* nach. A morte. A cœna. A prælio. 9. *pro, cum verbis: Sto, sum, dico, facio.* A senatu stat, er hält es mit dem Rath. Hoc totum a me est, das ist für mich. A nobis facit. A reo dicit. 10. *contra,* wider. A frigore, a sole se defendit. 11. *Ex parte,* von Seiten. Ab Romanis tubæ cecinêre. 12. *Munus aut procurationem,* Amt oder Verwaltung. A secretis. Ab epistolis Cæsari. A pedibus. 13. *Quod attinet ad,* was anbelanget. A memoria bene instructus. Firmus ab equitatu. Inops ab amicis. 14. *ponitur pro: nomine alterius,* an statt, im Nahmen eines andern. A fratre, ab Republica solvere.

Abactus, a, um. *particip.* von abigor, abgetrieben. *Syn.* Abductus, ablatus, dejectus, pulsus, expulsus, remotus, fugatus, actus, exactus. *Usus.* Abactus grex pecorum. Cajus Magistratu abactus.

Abacus, i, m. Credenz-Tisch. *Syn.* mensa structorum & ad vasorum receptaculum usum, & ad pompam instructum. *Usus.* abacos complures ornavit argento, auroque cælato.

Abalienatio, onis, f. Entfremdung. *Usus.* Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio.

Abalienatus, a, um. *particip.* von abalieno, entfremdet. *Usus.* 1. Abalienatum vectigal, der entfremdete Zoll. 2. ungünstig. Abalienato esse animo. 3. beraubt, entsetzet. Abalienatus jure civium, des Bürgerrechts beraubt.

Abalieno, as, avi, atum, are. entfremden. *Syn.* Alieno, distraho, averto, disjungo, divello.)(*Concilio. Adv.* Celerrime, valde, vehementer. *Usus.* 1. *Jus rei in alterum transfero,* das Recht einer Sache einem andern übergeben. Vectigalia, agros populi vectigales, fundos, ædes abalienat. 2. *Translat. ad voluntates,* abwendig machen. Studia hominum, judices a se, a sua causa abalienavit.

Abavus, i, m. Ur-Ahnherr, Ur-Ahn-Vater. *Usus.* Jam duorum abavorum quam est illustre nomen. *Epi.* Omnium sapientissimus.

Abbas, tis, m. Abbt. *Syn.* Cœnobiarcha, Archimandrita. Monachorum Præfectus seu Antistes, Monasterii Præsul, Cœnobii Præses seu Moderator.

Abbatissa, æ, f. Aebtißin. *Syn.* Antistita sacrarum Virginum, Ascetriarum Præfecta, Monachorum Mater Maxima, Moderatrix dicatarum Deo Virginum, Parthenonis Præses, Cœnobii Antistita, Virgo Maxima.

Abdicatio, nis, f. Abkündung, Absetzung. *Usus.* Amotus abdicatione dictaturæ terror.

Abdico, as, avi, atum, are. verstossen, absetzen, ablegen. *Syn.* *Abjicio*, rejicio, depono, exuo, privo, spolio. *Phras.* Abdica te honeribus; Missos fac honores, lass die Ehren-Aemter fahren. Foro te subtrahe. Curiæ & honoribus multam vel longam salutem dicito. De provincia decede. Imperium depone. Magistratu abito, tutela, patrocinio, annonariæ rei procuratione te abdicato. De foro discede. Provinciam successori trade, concede. Civilibus abscede muneribus. A forensi strepitu te remove. Nuntium forensibus curis remitte. Delega provinciæ procurationem alteri. *Usus.* 1. Abdicare filium, generum, verstossen, enterben. 2. *Magistratum ponere*, Amt aufgeben. Præturam, consulatum, vel se Prætura abdicare.

Abdico, is, ixi, ictum, ere. versagen.)(*Addico.* *Usus.* Aves abdixère, die Vögel haben nicht zugesaget.

Abditus, a, um. *particip.* von abdo. verborgen. *Syn.* Latens, latitans, opacus, latebrosus, obscurus, secretus, arcanus. *Adv.* Penitus, penitissime, prorsus, plane. *Phras.* *Locus abditus*, ab arbitris liber, remotus, ein abgelegener Ort. Res abstrusa, & à natura involuta; res magnis circumfusa tenebris. *Usus.* Abditi ac penetrales foci. Auri venæ penitus abditæ. Homo hic sensus, consilia, voluntates abditas gerit & retrusas, ein hinterhaltiger Mensch.

Abdo, is, didi, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Occulo, occulto, condo, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego, obtego, contego, velo, involvo, operio, celo.)(*pervulgo palam.* *Phras.* *Abdo me*, ich verberge, verstecke mich. Conjicio me in latebram. Commendo me latebris. In occulto me contineo. Conspectum fugio. *Usus.* Abdere se ex conspectu. Abdere se rus, in bibliothecam, in litteras, in scalarum tenebras, vel tenebris, in scholarum pulveres. Abdere gladium sub vestem. Arte quadam stultitiam abdere, seine Narrheit listig verdecken. V. *Abscondo*, *Tego.*

Abdomen, inis, n. Schmeerbauch. *Syn.* Venter. *Epi.* Turgens, insaturabile, inexpletum, obesum, unctum, pingue. *Usus.* Homo abdomini natus, Schlemmer. Abdomini inservire, indulgere, operam dare. V. *Pinguis.*

Abduco, is, xi, ctum, ere. hinweg führen. *Syn.* Amoveo, removeo, aufero, averto, abigo, tollo, abstraho.)(*adduco.* *Adv.* Cautè. *Usus.* Servum ab hero, discipulos à Præceptore, à Mario legiones, hominem à foro, rus, in latomias per vim abducere. Clavem de sera abducere, den Schlüssel abziehen. *Translat.* *ad intelligendi vim*, den Verstand betreffend. Aciem mentis à consuetudine oculorum abducere, nach Vernunft, nicht nach dem Augenmaass urtheilen. Cognitionem à doloris sensu: animum à cognitione, commentatione, litteraria contentione &c. abducere, die Gedanken abwenden. 3. *Ad voluntatis studia*, den Willen betreffend. Dabo operam, ut miserum à vitio, licentia, libidine, irâ, turpi quæstu abducam, von Lastern abhalten. Respira, animum à molestiis, angoribus, solicitudine, curis, negotiis, amicum ex acie (*judiciis ac foro*) abducito. Multos avaritia à fide, ab officio, à vero & honesto ad nequitiam &c. abduxit. Cave, ne fallaciis à veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

Abeo, is, ivi vel abii, itum, ire. hinweggehen. *Syn.* Discedo, recedo, excedo, concedo, exeo, migro, egredior, proficiscor, facesso.)(*adeo, accedo, maneo.* *Adv.* Longè, longius, parumper, planè, intra, peregre, obviam, isthuc, hinc, illinc, isthinc, inde, ab, vel ex oculis. *Phras.* *Ex Italia non abibo.* non decedam, ich werde aus Welschland nicht weggehen. Non recedam, ne latum quidem digitum discedam. Ex Italia nulla ratione neque pelli, neque moveri potero. Nunquam inde me commovebo. Pedem ex Italia non egrediar: nusquam hinc vestigium movebo. Pedem ex Italia non efferam. *Abjiste loco*, packe dich hinweg. Aufer te hinc, facesse loco, age te hinc longius; amove, amolire, subduc te istis ex ædibus, abage te cum isto tuo socio. *Usus.* 1. Ex urbe, ad mercaturam, è medio abire. Viam abire. Animus est in discessu, ich gedencke bald abzureisen. 2. *Transl.* *Negotium imperfectum relinquere*, von einer Sache abstehen. Ab inceptis, ab emptione, actione, petitione abiit. 3. *Ad tristia, cùm desinunt*, belangend das Ende trauriger Dinge. Nausea, pestilentia, timor, morbus sero demum abiit. 4. *Ad læta, cum desinunt.* Spes victis, animi quies, memoria rei abiit: Salus exulatum abiit. Abierunt laudes meæ. Abit somnus, voluptas fluit, effluit, prona avolat. 5. *Ad tempus.* Abiit dies unus, alter: abit hora, annus, ætas. 6. *Ad mutationem animi, morumque*, zur Gemüths-Veränderung. Turpe est abire ad vulgi opinionem, ad-

pere-

peregrinos mores, ad sententiam alienam. A sensibus, ab homine (*ab omni humanitate*) abiit. A proposito sermone longius abimus. Mos vetus in desuetudinem; beneficia in oblivionem abiêre. Quid ad has ineptias abis? In quantos sumptus abeunt vectigalia. 7. Ad *pœnam*. non tibi abibit sic, es wird dir nicht also ablauffen. 8. *Ad imprecandum*, übel zu wünschen. Abi in malam rem, crucem, pestem, cruciatum, ad corvos. 9. *Ad mortem*. Vitâ abire, ad plures abire. 10. *Ad incrementum rei*, erwachsen. Oppidum in urbem abiit. V. *Discedo*, *Muto*.

Aberceo, es, cui, itum, ere. abhalten. * *Syn*. Arceo, prohibeo. *Usus*. Domo conjugem abercet.

Aberratio, nis. f. Irrung. *Syn*. Digressio à recta via. *Epi*. Liberalissima, dignissima. *Usus*. *Transl*. Avocamentum à dolore, Gemüths-Aenderung. Aberratio à molestiis, doloribus erudito homini quærenda, diligenda est.

Aberro, as, avi, atum, are. Irren. *Syn*. Deflecto, devio, erro, deerro, vagor, recedo, declino de via, deducor à via. *Adv*. Ab, de, ad, longius, unde. *Usus*. 1. Ab recta via per errorem deflecto. 2. *Transl*. *à fine*, *proposito*, des Vorhabens verfehlen. Consilia tua, à regula, & præscriptione vitæ, â communi utilitate, à proposito longissimè aberrant. Aberrat oratio, cùm extra fertur. 3. *In errore esse mentis*, Irrung des Gemüths. Conjectura, verbo aberravi. 4. *Dissentire*, *Discrepo*, nicht zutreffen. Imago ab exemplari; filii vultus à matre, orationes à se aberrant. 5. *Declino à mœrore*, entweichen. Scribendis epistolis, amicorum sermonibus aberro à miseriis. V. *Erro*.

Abhinc, vor, von jetzt an. *Accus.* & *Ablat.* *junctum refertur ad tempus præteritum; non item futurum*. *Syn*. Ex, ab hac die: biduo ante. *Usus*. Annos abhinc, vel annis amplius viginti.

Abhorreo, es, ui, ere. Abscheu haben. *Syn*. Detestor, abominor, aspernor, exhorreo, religioni habeo, aversor. *Phras*. *Abhorreo ab hoc*, ich habe einen Abscheu für dieser Sache. *Adv*. Longe, longissime, multum, plane, plurimum, prorsus, valde, vehementer. Refugit animus; atque reformidat. Aspernatur animus ac respuit: specie calamitatis perturbor. Hominem ut pestem aliquam fugio. Odio feror incredibili in hominem scelestissimum. Abhorret animus, auris, studium ac voluntas à nefaria societate. Animo si quisquam alius, alieno sum ab his consiliis, & averso. *Usus*. 1. Abhorret animus à nuptiis, litterarum studiis, forensi strepitu, ich habe einen Abscheu. 2. *Repugno*, *alienus sum*, nicht übereinstimmen. Abhorret hoc facinus ab optimi viri moribus, constantiâ, gravitate. Dictum hoc à veritate, ab hominum sensu ac fide abhorret. Doctrina hæc à vulgi auribus, ab opinione generis humani admodum abhorret. Abhorret oratio tua ab aurium comprobatione. V. *Dissimilis*, *Alienus*.

Abjecte, verächtlich. *Syn*. Contemptim, abjecto animo. *Usus*. Nec abjecte, nec sine aliqua dignitate casum illum tulit.

Abjectio, nis, f. das Hinwerfen, Kleinmüthigkeit. *Syn*. Rejectio, dejectio animi, defectio, & pæne desperatio, debilitatio, nimia trepidatio. Animi debilitas, remissio ac solutio, languor, imbecillitas.

Abjectus, a, um. *Particip*. von abjicio. *Syn*. Desertus, contemptus, neglectus, despectus, spretus, vilis, humilis.)(*Se efferens*. *Adv*. Omnino, plane. *Phras*. abjecto es animo, du bist von einem verzagten verächtlichen Gemüthe. Animo sanè es afflicto, fracto, humili, demisso, perculso metu, molli, enervato, languido. Terreum quiddam in te est, & molle, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur. Submissum, effœminatum, fractum geris animum. Cavendum tibi foret, ut ne quid timidè, ne quid ignavè, ne quid serviliter, muliebriterque facias, at tu animo es perculso & abjecto. Pusillus ille tuus animus, fractus & dissipatus; debilitas, abjectio, timiditas humilis tui animi palam est omnibus. Quam nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum insit, omnes vident. Ut de animo demittas, ut frangaris malis, ut animo consterneris, quovis incommodo perturberis, neminem latet. Nota est mœstæ, & abjectæ indolis tuæ inertia. Fractum, nescio quid, pusillum, ac ipsâ malevolentiâ jejunum in te est. Fabula jamdudum vulgi est animi illa tui remissio ac solutio. Angustiæ pectoris tui, & egestas animi parvi, languentis ac debilitati in omnium ore ac sermone sunt, man redet überall von deiner Zagheit. V. *Vilis*, *humilis*. *Usus*. Causam tuam abjectam excitavi. Oratio abjecta. Dii ad sensus, morésque nostros abjecti.

Abiegnus, a, um. aus Tannen. *Usus.* abiegnæ trabes.

Abies, etis, f. Tannenbaum. *Syn.* Alpina & procerior arbor. *Epit. Crispa.*

Abigo, is, egi, actum, ere. hinweg treiben. *Syn.* Expello, pello, depello, ejicio, ago, exigo, amoveo, fugo. *Usus.* 1. Pecudes furto, & latrocinio abigere. Abigere muscas, delatores ab ædibus, anseres a vel ex frumento. Abigere partum medicamentis, die Leibesfrucht abtreiben. 2 *Transl.* Membris lassitudinem, animo molestias vini haustu abigere, Mattigkeit oder Verdruß mit einem Trunk Wein vertreiben. V. *pello.*

Abjicio, is, jeci, jectum, ere. verwerfen. *Syn.* depono, rejicio, relinquo, contemno, sperno, aspernor, despicio, negligo, respuo cum contemptu fere ac desperatione. *Adv.* libenter, negligenter, prorsus. *Usus.* 1. abjicere se humi, ad pedes Principis, sich zu den Füssen werffen. Abjicere insigne regium de capite; susceptum onus per imbecillitatem; in mare se abjicere. 2. *Transl. abrumpo cœpta*, das angefangene fahren lassen. Consilium profectionis, ædificationem, voluntatem discendi, omnem de republica curam sibi abjiciendam putavit. 3. *animi vitia, aut virtutes exuo*, gute oder üble Sitten ablegen. Nunc demum socordiam veterem, superbiam, timorem &c. abjicio. Ecquid spem, honestæ gloriæ studium, ingenii famam, hastam, teipsum, humanitatem omnem turpiter abjicis? V. *contemno relinquo.*

Abitio, nis, f. Abschied. * *Syn.* abitus. *Usus.* propter te hæc abitio evenit.

Abitus, us, m. Abreise. *Syn.* Discessus, excessus, recessus, profectio, abitio, migratio. *Usus.* post abitum importunissimæ pestis.

Abjudico, as, avi, atum, are. etwas rechtlich absprechen. *Syn.* judicio aliquid alteri, aut ab altero aufero.)(*adjudico. Usus.* Agros, causam, fundum Prætor Cajo abjudicavit. V. *judicium.*

Abjungo, is, xi, ctum, ere. zertrennen. *Syn.* disjungo, separo. *Usus.* lacrymas non teneo, cum a me abjungeris, ich weine fast, da du von mir scheidest. abjunxit se ab illa factione. V. *discedo.*

Abjuro, as, avi, atum, are. mit einem Eidschwur verläugnen. *Syn.* nego, pernego, abnuo, inficior jurejurando. *Usus.* Creditum, depositum, pecuniam abjurare, er verschwört sich, daß er nichts empfangen. V. *ejuro, abnego.*

Ablegatio, nis, f. Absendung. * *Usus.* Ablegatione juventutis ad bellum, urbs levanda videbatur.

Ablego, as, avi, atum, are. absenden. *Syn.* amando, ejicio, pello, expello, dimitto,)(*admitto, admoveo. Adv.* aliquo, alio, foras. *Usus.* odiosum hominem rus, in villam ablegavi, ich hab ihn weiter geschickt. Consilium dimittit & ablegat. V. *Pello.*

Abligurio, is, ivi, itum, ire. verschlemmen. *Syn.* Ligurio, voro, helluor. *Usus.* patria bona abligurire. V. *Vorax. patrimonium.*

Abludo, is, lusi, lusum, ere. ungleich seyn. *Syn.* differo, discrepo, absum, abhorreo, dissimilis sum. *Adv.* multum, non multum. *Usus.* Hæc imago a te non multum abludit, dieses Bildniß ist dir nicht gar ungleich. V. *discrepo, dissimilis, abhorreo.*

Abluo, is, lui, lutum, ere. abwaschen. *Syn.* lavo, purgo, eluo, rigo, expio, abstergo. *Usus.* 1. quin tu maculas, sordes eluis? 2. *corrigo.* verbessern Superioris vitæ maculas egregiis factis abluit. Perturbatio animi placatione abluitur.

Abnego, as, avi, atum, are. verläugnen. *Syn.* nego, pernego, abnuo, retracto, renuo, recuso. *Phras. Abnegare Deum ac fidem*, den Glauben verläugnen. A vera Religione desciscere. Religionem omnem fidemque ejurare. A DEO & fide discedere, deficere. DEO fidem, venerationem cultumque renunciare. Ejurare quidquid sacrum, sanctumque est. Sacrorum, religionumque omnium vincula abrumpere. Religioni, deoque nuntium remittere. *Usus.* abnegare depositum, pecuniam.

Abnormis, e, *comm.* ungeheuer. * *Syn.* vastus, immanis, enormis.

Abnuo, is, ui, nutum, ere. abschlagen. *Syn.* renuo, recuso, nego.)(*annuo, aio, concedo. Usus* Jussa abnuit miles, der Soldat gehorchet nicht. Cognomen Bruti non abnuit. Nullum facinus abnuere solet. Tua erga me voluntas nihil unquam studio meo abnuit, du hast mir noch nichts abgeschlagen.

Aboleo, es, ui & evi, itum & etum, ere, vertilgen. *Syn.* antiquo, rescindo, tollo, deleo

deleo, extinguo, oblitero. *Phras. Sylla Senatus consulta, tabulas abolevit,* induxit, Sylla hat alle Gesetze vertilget und umgestossen. Legum sanctissimarum memoriam obscuravit. Imperia solo æquavit. Religiones dissolvit. Auspicia emovit, ac delevit. Senatus authoritatem sustulit ac peremit. *Usus.* 1. Aquis aut igne abolere, durch Wasser oder Feuer vertilgen. Homo perditus magistratum civibus, senatui libertatem, vires Reipublicæ, ac leges abolevit; Conscientiam tamen generis humani, & infamiam sempiternam abolere non poterit. Crimina, & nomina reorum abolere, die Laster sammt den Namen der Beschuldigten auslöschen. 2. *Transl. ad animi affectus*, Gemüths-Sachen betreffend. Tempus iram, dolorem &c. abolet, Zorn und Schmerzen vergehet mit der Zeit. V. *Abrogo.*

Abolesco, is, evi, ere. veralten, zu nichts werden. *Syn.* antiquor, rescindor, obsolesco, tollor, deleor, decresco. *Usus.* memoria rei propè jam aboleverat, die Sache wäre schier in Vergessenheit kommen. Constituta olim pœna penitus abolevit, die aufgesetzte Straffe ist gänzlich in Abschlag kommen.

Abolitus, a, um. *partic.* von aboleo, veraltet, ungebräuchlich. *Syn.* antiquatus, obsoletus, abrogatus. *Phras. mos abolitus est*, der Brauch ist abkommen. sublatus ac sepultus est; obsolevit; consenuit; sepultus ac situ obsitus; summotus è republica; obliteratus; situ ac senio emortuus est. *Usus.* mores abolitos unus retinet. Libros, accusationes, leges abolitas portrahit. Ædes abolitas instaurat.

Abominandus, a, um. abscheulich. *Syn.* detestabilis, detestandus, execrabilis, execrandus, horrendus, detestatione dignus. *Usus.* Infelicitas abominanda.

Abominor, aris, atus sum, ari. verfluchen, Abscheu tragen. *Syn.* Execror, detestor, fugio, horreo, abhorreo, *Phras. Quis non abominetur civilis belli authorem?* wer soll den Urheber eines bürgerlichen Kriegs nicht verabscheuen? Cui non improbus, execrandus, & detestabilis videatur funesti, ac conscelerati belli author? quis non ut consceleratum ac contaminatum avertetur? quis non dignum pronuntiet, quem dira execratione, ac furiali carmine in ejus caput composito omnes prosequantur? ut vomicæ quædam, ac carcinomata reipublicæ habendi sunt pestilentis hujuscemodi belli authores. V. *horreo, abhorreo. Usus. cum verbum aliquod veluti sinistri ominis causa refugimus*, da wir etwas verabscheuen wegen übler Vorbedeutung. Regium insigne aut proferendum tibi est, aut (quod abominor) in te ruet. Nominata inter epulas incendia fusis aquis abominantur. *Formulæ abominantis.* O misera vitæ ratio! O rem miseram, & calamitosam! O me perditum! O me afflictum! O meam calamitosam senectutem! O rem odiosam! O factum male! Hoccine sæculum! O genera sacrilega! O hominem, caput scelestum & impium! Proh nefas! Væ ætati tuæ!

Aborior, reris, vel riris, ortus sum, oriri, entspringen, aufgehen, unzeitig gebohren werden. *Usus.* Fœtus, arbores aboriuntur.

Abortio, onis, f. unzeitige Geburt. *Syn.* immaturi fœtûs ejectio. *Usus.* abortionem persuadere.

Abortivus, a, um. mißgebürtig. *Syn.* Abortu natus. *Usus.* fœtus abortivus.

Abortus, ûs, m. Mißgeburt. *Syn.* partus intempestivus, abortio. *Phras. abortum procurare*, das Kind abtreiben. partum medicamentis abegit. Abortioni operam dedit. Fœtum abortione perdidit. *Abortum pati*, um das Kind kommen. abortum facere, partum immaturum, fœtum abortivum edere, eniti, egerere. *Usus.* abortum facere, pati, inferre. Uno abortu multa pauperia egesta.

Abrado, is, rasi, rasum, ere. abkratzen. *Syn.* rado, corrado, tollo, aufero, subripio. *Adv.* penitus. *Usus.* 1. Barbam, supercilia abradere, abscheeren. *Transl.* elicio, *extorqueo*, herauslocken. vidit se litium terrore nihil ab eo abradere (pecuniæ) posse.

Abripio, is, ripui, reptum, ere. wegnehmen. *Syn.* rapio, surripio, eripio, abstraho, tollo, aufero. *Usus.* 1. procul a terra tempestate abreptus est, er ist durch Ungewitter weit vom Land getrieben worden. In vincula, ad quæstionem abripi jussus est. Filius a complexu matris, Senator a complexu reipublicæ, Epaminondas ex ipso victoriæ complexu abreptus est. A conjuge, liberis, aris, focisque abripi. 2. *Transl. ad vehementes animi affectus*, belangend heftige Gemüthsbewegungen. Quasi æstus quidam ingenii, iracundiæ, doloris eum in altum abripuit. V. *aufero. fur.*

Abrodo, is, rosi, rosum, ere. abnagen. *Syn.* rodo, corrodo, exedo, dentibus abscindo.

Abrogatio, onis, f. Aufhebung, Abschaffung. *Usus* lex sepia difficultate abrogationis.

Abrogo, as, avi, atum, are. abschaffen. *Syn.* rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, adimo, aufero, minuo, interdico, refigo, abdico, consensu publico irritum facio, tollo, oblitero.)(*rogare legem.* *Adv.* æqualiter. *Phras.* *abrogare leges*, die Gesetze abschaffen. solvere, extinguere, evertere; legum severitatem amputare, circumcidere, edicta revocare, rescindere, abolere. .) *abrogare falsorum deorum cultum*, den Götzendienst abschaffen. superstitiosum inanium deorum cultum emovere; demoliri fana; aras sacrilegis religionibus contaminatas diruere, exscindere; discutere nefandos cœtus; impia simulacra cum omni sacrificiorum apparatu obterere. 3.) *abrogare imperium, magistratum*, die Obrigkeit absetzen. extorquere hominibus ambitiosis diuturnum regnum; magistratus solo æquare; reges tollere; regiam potestatem dissolvere; extinguere, delere senatus authoritatem; movere magistratu; sacerdotium auferre. *Usus.* 1. potestatem, jurisdictionem abrogare. 2. legem, plebiscitum suffragiis, comitiis abrogare. 3. fidem homini abrogare, allen Glauben benehmen. V. *Aboleo.*

Abrumpo, is, rupi, ruptum, ere. abreissen. *Syn.* rumpo, avello, abscindo. *item.* libero. *Adv.* Ex *Phras.* *abrumpo sermonem*, die Rede abbrechen. sermonem, deliberationem incidit. Colloquium casus diremit. Segregamus sermonem, sermonis reliquum præcidere præstet, & amputare. *Usus.* 1. abrumpere vincula, cornua ex agie. 2. abrumpere se ab homine, latrocinio, absondern. 3. abrumpere rem inchoatam, otium, consilium, abbrechen. 4. venas sibi, vitam, lucem invisam desperatione sibi abrumpere, das Leben nehmen. 5. *Transl. ad animi affect.* belangend die Gemüthsneigung. Spem, metum, medios amores, dissimulationem, fas omne, patientiam abrumpere, fahren lassen.

Abruptio, nis, f. Zertrennung. *Usus.* abruptio corrigiæ. Illa, quam scribis abruptio non placet.

Abruptus, a, um. *part.* von abrumpo, abgerissen. *Syn.* disruptus, confractus, præruptus. *Usus.* 1. Vallis in ingentem altitudinem abrupta, ein sehr tieffes Thal. Loca abrupta & ob id invia, quod descensum non habeant. 2. *ad hominem præfervidum*, betreffend ein hitziges Gemüth. Homo ingenii est præcipitis, & abrupti; Contumaciæ abruptæ. 3. *ad res impetu quadam effusas, aut inordinatas*, belangend unordentlich eingerichtete, oder unverhoffte Dinge. Orationis genere, initio, dictis, querelis abruptis utitur. Gavisus sum abrupto lucro. V. *abscissus.*

Abs re. *cum negat.* nicht uneben. **Syn.* non est alienum te interesse.

Abscedo, is, cessi, cessum, ere. hinweg gehen. *Syn.* recedo, discedo, abeo.) (*accedo.* *Adv.* A, ab, de, procul, hinc, illinc, inde, à Republica ne vestigium quidem abscessit, er ist keinen Tritt abgewichen. Sol, somnus abscedit. Incepto abscedendum. Humor noxius in apostema abscessit. V. *abjungo*, *discedo.*

Abscessio, nis, f. Abweichung. *Syn.* abscessus, discessus.

Abscessus, us, m. Abweichung. *Syn.* recessus. *Epi.* Longinquus. *Usus.* longinquo solis abscessu.

Abscindo, is, scidi, scissum, ere. abschneiden. *Syn.* Scindo, discindo, rescindo, seco, reseco, amputo, lacero, separo. *Adv.* A, ab. *Usus.* 1. Caput cervicibus abscindere, enthaupten. 2. *Transl.* querelas, opera &c. abscindere, von Klagen abstehen. Abscindere sibi omnium rerum respectum, præterquam victoriæ, von nichts andern, als dem Sieg gedencken.

Abscissus, a, um. *part.* von abscindo, abgeschnitten. *Syn.* abruptus, præruptus, præcisus. *Usus.* 1. Aditus ad arcem abscissus & præruptus, ein gäher Weg. Italiæ latus Siciliâ; insulæ à continenti abscissæ, abgesondert. 2. *Transl. ad res perditas*, zu verlohrnen Sachen. Res & spes abscissæ. Genus castigationis abscissum, durum & asperum. Oratio aspera & abscissa, rauh und übereilt.

Abscondite, *Adv.* verborgen. *Syn.* occulte, clam. *Usus.* de voluptate nec acutissime, nec abscondite disserit.

Absconditus, a, um. *part.* von abscondo, verborgen. *Syn.* abditus, reconditus, abstrusus. *Usus.* Absconditæ insidiæ, jus Pontificium absconditum, *obscurum.*

Abscondo, is, di, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Occulto, celo, abdo, abstrudo, oppi-

opprimo, condo.)(*aperio, resero, recludo, emineo appareo. Phras. abscondit se*, er versteckt sich. ut cochlea se contegit, & retentat se tacitus. In latebras se abdit. Occultat & continet se domi. Nescio, quo latibulo se tegit. Ex conspectu se abdit, proripit. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. Tenebris se involvit. E conspectu se aufert; ab oculis removet. 2. *Consilia sua abscondit*, er verdecket sein Vorhaben. Clausa habet consilia, voluntate est abditâ & retrusâ. Naturam suam tegit, & quasi quibusdam velis obtendit. Velat ingeniosâ dissimulatione consilia sua, tegit, premit, celat, in latebris probè sita habet. Arte quadam cupiditatem suam, & mirâ simulatione occultat. V. *abdo, occulto, tego, clam.*

Absens, tis, *gen. om.* abwesend. *Syn.* remotus, non præsens. *Usus.* absentis desiderium epistolis leniamus. Absente altero secundum præsentem judicatum. Nulla absentis ratio est habita.

Absentia, æ, f. Abwesenheit. *Epi.* levior, longa, brevis, dura, mœsta, tristis. *Phras. Absentiam moleste fero*, ich sehe deine Abwesenheit sehr ungern. Desiderium tui non fero. Acre mihi desiderium movet, commovet absentia tua. Magnum relinquis tui desiderium. Ipsa absentia desiderium accendit videndi tui. Omnis mihi mora te absente longa est & molesta. Dum præsentiâ careo, dum conspectu tuo non fruor, dies mihi annus videtur. *Usus.* vereor, ne absentia mea levior sit apud te, die Abwesenheit wenig achten.

Absilio, is, lii, ire. davon springen. *Syn.* Saltu alicunde recedo.

Absimilis, e. *comm.* ungleich. Wird gemeiniglich mit diesen Wörtlein: non, haud, nec, neque, gesetzt. *Syn.* dissimulis, haud similis, dispar, impar. *Usus.* Non absimilis Tiberio. Vid. *dissimilis, discrepo.*

Absisto, is, stiti, ere. abstehen. *Syn.* discedo, abscedo, abeo, cesso, desino, desisto. *Usus.* 1. absistere à sole, aus der Sonne gehen. 2. *Transl. ab incepto desisto*, abstehen von einer Sache. absistere bello, pugnâ, furore, actione, obsidendo, peccando. Vid. *desino, desisto.*

Absolvo, is, solvi, solutum, ere. entledigen, lossprechen, vollenden. *Syn.* perficio, conficio, perago, transigo, finem impono, ad exitum perduco: *item* libero. *Adv.* aperte, benè, copiosè, honestè, honestissimè, perfectè, planè. *Phras. Opus nondum absolvisti*, du hast das Werk noch nicht vollendet. Præclarè inchoatis tuis summa, extrema manus nondum accessit. Consilia tua & instituta nondum ad exitum adducta sunt; pervenerunt; exitum nondum habent; attigêre; longius adhuc absunt ab exitu. Nondum confectum, exactum opus est. Nondum ad calcem operis decursum, perventum est. 2 *Res brevi absolvetur*, die Sache geht schon zum Ende. Res in exitu est; in extrema operis parte ac conclusione est; à perfectione operis non longè, non multùm abest; propediem metam attinget; exitum habebit; ad exitum provehetur; ad fastigium perducetur. Operis molitioni brevi tempore summa manus admovebitur, adjicietur, imponetur. Jam calcem operis video; lineas admoveri sentio. In eo sum, ut operi Colophonem addam, coronidem, fastigium imponam. 3. *absolvamus negotium*, laßt uns der Sache ein Ende machen. Negotio tandem modum finemque faciamus, statuamus, constituamus. Extrema tandem rei persequamur. Finem inveniat tandem suum laboriosi operis institutum; supremam manum expectet. 4 *Bellum nondum absolutum est*, der Krieg hat noch kein Ende. Bellum hoc effectum est, (*prope confectum*) nondum confectum est; magna ex parte profligatum, nondum sublatum est. Nondum bello defuncti sumus. Nondum ad exitum belli ventum est. Belli reliquiæ adhuc persequendæ sunt. Belli extrema sunt delenda. 5. *Annus absolvetur brevi*, das Jahr wird bald zu Ende gehen. Annus in exitu est. Annus præcipitat. V. *perficio. finis. Usus.* 1. *perficio*, vollenden. Opus, pensum absolvo. 2. *libero, solvo.* Fidem absolvere, solvere, liberare, sein Wort halten. 3 *judicio unico.* Injuriarum, affectati regni suspicione multis, ac non dubiis judicum sententiis absolutus est, losgesprochen werden. 4. *abire cupientem dimitto.* Absolve me tandem, ne me ultra morare, entlasse mich doch endlich. 5. *Contineo*, in sich halten, begreiffen. Honestas omnis quatuor partibus absolvitur. 6. *in rebus Sacris; à peccatis, & Ecclesiæ pœnis absolvere*, von Sünden und Kirchen-Straffen lossprechen. Exsolvere crimen vinculis. Constrictos scelerum vinculis animos potestate divinitus collata relaxare. Expiare noxis, culpâ confitentes reos. Admissa superioris vitæ crimina pro tribunali sacro do-

donare, Ecclesiæ communioni restituere, von dem Kirchenbann auflösen. Pacem Ecclesiasticam reddere; Ecclesiæ reconciliare.

Absolutè, *Adv.* vollkommentlich. *Usus.* perfecte atque absolutè beatus.

Absolutio, nis, f. Vollkommenheit. *Syn.* perfectio. *Epi.* perfecta, constans. *Usus.* 1. Ad hujus absolutionem operis multa desunt, zur Vollkommenheit dieses Werks geht noch viel ab. 2. *in judicio*, gerichtliche Lossprechung. Ego mea oratione absolutionem tibi confeci, ich habe dir die Lossprechung zuwege gebracht. V. *absolvo.*

Absolutus, a, um. *particip,* von absolvo. vollkommen, ledig gesprochen. *Syn.* perfectus, peractus: liber, judicio dimissus. *Adv.* perfecte, plane. *Phras.* *Absolutus est à judicibus*, er ist gerichtlich ledig gesprochen worden. Judicio liberatus, absolutus, erutus; supplicio exemptus est. Judicum sententiis insons, expers culpæ, judicatus, pronunciatus, declaratus est. Judicio evasit, elapsus est. Senatorum urnâ, sententiâ absolutionem consecutus, adeptus est. Sententia de homine lata est ea, quæ insontem, neque culpæ affinem, nullo constrictum, adstrictum, contaminatum, aspersum scelere declaravit. *Usus.* 1. Culpâ, crimine absolutus, losgesprochen. 2. Orator omnibus numeris absolutus, vollkommener Wohlredner.

Absonus, a, um. übel lautend. *Syn.* dissonus, male consonus, non consonans, repugnans, malè conveniens, discors, discrepans. *Usus.* 1. Vox absona, voce absonus. 2. *Transl.* absoni fortunis motus; dicta fidei absona; absoni mores & inconditi, übel übereinstimmende, ungereimte Sitten. V. *inconveniens.*

Absorbeo, es, bui *vel* sorpsi, sorptum, ere, austrinken, verschlucken. *Syn.* Sorbeo, haurio, exhaurio, devoro, rapio, absumo, abligurio. *Usus.* Vide, ne te aut consuetudinis, aut gloriæ quidam æstus absorbeat. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? verschlingen, von einem verschwenderischen Menschen. V. *haurio, abligurio.*

Absque, ohne, mit einem Ablat. **Syn.* Sine. *Usus.* absque eo esset, recte mihi vidissem. *Ter. Phorm.* 1. 4. wann Antipho nicht wäre, würde ich mir schon zu rathen gewust haben. Absque te foret, alia fortuna uterer, wann du nicht wärest, würde ich glücklicher seyn.

Abstemius, a, um. der nicht Wein trinket. *Usus.* Vini abstemius, abstinens, Mulieres Romæ ætatem abstemiæ egerunt. Prandium abstemium. V. *bibo.*

Abstergo, is, tersi, tersum, ere. abwischen. *Syn.* tergo, detergo, purgo, deleo, abluo, diluo, *Adv.* plane. *Usus.* 1. frontem abstergere; frontem linteo effingere. 2. *Transl.* Sedo, tempero, fugo, besänftigen, mäßigen, vertreiben. Epistola tua mihi metum omnem & luctum abstersit. Senectutis molestias, fastidia, ægritudinem blanda amicorum consuetudine abstergito.

Absterro, es, ui, itum, ere. abschrecken. *Syn.* terreo, deterreo, arceo, prohibeo, terrorem incutio. *Phras.* *Non absterrebis me a consilio*, du wirst mich von meinem Vorhaben nicht abschrecken. Minæ tuæ neutiquam a cœpto consilio me depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Ad terrorem istum facile invictus ero. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. *Usus.* absterrere à se supplicem. V. *terreo, prohibeo.*

Abstinens, tis, *partic.* von abstineo, enthaltend, mäßig. *Syn.* temperans, sobrius, moderatus, parcus, suo contentus, continens, modestus. *Adv.* Mirifice. *Usus.* Non manus duntaxat, sed & oculos abstinentes habet. V. *sobrius, jejunus.*

Abstinentia, æ, f. Enthaltung, Mäßigkeit. *Syn.* modestia, continentia, parcus victus, modicus cibus, sobrietas. *D. per* abstinentiam *cohibemus nos ab alienis; per* continentiam *a voluptatibus. Epi.* admirabilis, incredibilis, provincialis, summa, parca, sana, longa, sancta, dura. *Usus.* 1. nulla re prætor facilius Provincialium benevolentiam colligit, quam abstinentia & continentia, durch Mäßigkeit sich beliebt machen. 2. Vini, ciborumque abstinentia febris mitigatur, Mäßigkeit ist gut wider das Fieber. V. *Abstineo, Diæta, Sobrius.*

Abstineo, es, ui, tentum, ere. sich enthalten. *Syn.* prohibeo, tempero, contineo. *Adv.* facile, vix. *Phras.* 1. *abstinuit ab injuria*, er hat sich enthalten von Unrecht. ab injuria & maleficio temperavit, se prohibuit. A cædibus & injuriis parcendum sibi duxit. Iram tenuit; manus ab injuria abstinuit. Iram in potestate habuit, ani-

animumque à vindictæ dulcedine abduxit. 2. *abstinet multo cibo*, sich von vielem Essen enthalten. Multi cibi non est. Cibo utitur tenui. De cibi, potionisque mensura multum quotidie detrahit, minuit. Frugaliter ac parcè vivit. Minimè edax est. Arctè contentéque, sobrié, continenter; severè, minimeque molliter ac delicatè vivit. In cibi, potionisque modo egregiè sibi imperat, moderatur. Abdicat à se lautitias omnes; privat se multis suavitatibus cœnarum. Tenuissimo victu contentus est, Cibi potionisque in eo est intra naturale desiderium usus. Continentiam in victu mirabilem tenet. Non modo delicias, sed & necessaria vitæ valetudinisque fomenta mira frugalitate restringit, finit, definit. In victu summam moderationem adhibet. Cibi potusque ratio parcissima illi est, & à sumptuosis cœnarum apparatibus remotissima. Cum in omni vita, tum in curando maximé corpore summa moderatione utitur. V. *Sobrius*, *Diæta*. *Usus*. 1. *à vitio se aut alios coercere*, von Lastern abhalten. De maledictis, a culpa; mentem à scelere; manus ab alienis pecuniis; sermonem de re abstinere. 2. *arcere*, *prohibere*, abhalten, verhindern. Ægrum cibo; pupillum ab hæreditate abstinere. Vim & bellum a finibus; vim ab inimico & manus; ignem ab ædibus abstinere. 3. pugna, bello, publico, urbe, mari abstinere, sich entziehen, enthalten. 4. Sermonem abstinere de civium discordiis, die Red inne halten.

Abstractus, a, um. *part.* von abstraho, abgezogen, oder auch entzücket. *Syn.* avulsus, disjunctus, abductus. *Phras.* abstractus à sensibus animus est, er ist verzückt. abstractus à corpore animus, divinoque instinctu concitatus; abductus à consuetudine sensuum. Vis animi sejuncta à corporis sensibus. Animus ex cœlestibus suspensus. Animus spreto corporis vinculo evolat ac excurrit foras. Expulsum repente sensibus oblata cœlestium species rapit, tenet. Quidam tanquam secessus mentis à corpore factus est. Mens à sensu corporis quasi emota, ac alienata est; divino impetu instincta & concitata; stupore ac silentio in contemplatione cœlestium defixa; à corporis sensu avocata. V. *Separo*. *Usus*. à conjuge abstractus, ac liberis. Abstractus à ratione sensus.

Abstraho, is, traxi, tractum, re. abziehen. *Syn.* abripio, avello, avoco, abduco, removeo, dimoveo, divello. *Adv.* *a*, *ab*, *de*, *e*, *ad*, *valde*. *Phras.* *barbara & vulg*. *Abstrahendo ab impietate hominis*, *imperitissimus certe est*. Si impietatem etiam subtraxeris, semoveris; semota ea ratione; detracto, quod impius, rudis tamen est & imperitus, nichts zu melden von seiner Gottlosigkeit, so ist er doch ungeschickt, und unerfahren. *Usus*. 1. ob omni me sollicitudine, à rebus gerendis, è conspectu aliorum abstraham, sich entschlagen. 2. Civitatem à moribus inquinatis, à servitute abstraxit, befreyen. 3. Incensos animos à certamine, à vincendi cupiditate abstraxit, avocavit, abhalten.

Abstringo, is, nxi, ctum, ere. auflösen.)(*stringo*. *Usus*. Nodum abstringere, den Knopf auflösen.

Abstrudo, is, si, sum, ere. verbergen, verstossen. *Syn.* abscondo, abdo, recondo, occulto. *Adv.* Penitus, foris, inter. *Usus*. Natura veritatem penitus in profundo abstrusit, die Natur hat die Wahrheit sehr tief verborgen. Tristitiam abstrudere sapientis est. V. *abscondo*, *occulto*, *abdo*.

Abstrusus, a, um. *Part.* von abstrudo, verborgen. *Syn.* Latens, occultus, abditus, reconditus. *Adv.* Penitus. *Usus*. Diu reconditus, & abstrusus animi dolor. Homo abstrusus, & intra se abditus, hinterhaltig. V. *occultus*.

Absum, abes, absui, esse. abwesend seyn. *Syn.* remotus, disjunctus sum, disto, desum.)(*adsum*. *Adv.* longe, longius, diutius, frustra, dolenter, haud procul, longe gentium, longissime, multum, non longe, paulisper, perpetuo, plurimum, procul potius, prorsus nihil, nunquam, causa alicujus rei, biduo, biduum, parumper, hinc. *Phras.* *Absit istud*, dieses sey ferne, GOtt verhüte es. Quod nolim; quod Dii (Supremi) prohibeant; quod Dii (Superi) omen avertant; obruant; averruncent. Hæc absint, velim. Dii immortales faxint, ne sit! Dii meliora! Superi meliorem mentem illi! Detestabile omen avertat Jupiter! ne id Superi sinant, siverint! Abest, absitque procul à Republica fortuna talis! Ne istud Dii, hominesque patiantur! Quod abominor; quod boni Superi prohibeant! *Usus*. 1. abesse domo, à foro, urbe, à suis; desiderari, abwesend seyn. 2. *alienus sum*, weit entfernet seyn. Nihil à me longius abest, quam avaritia. A laude boni civis, cogitatione, spe recuperandæ libertatis; à culpa, maleficio, infamia, officio boni civis longe abesse, 3. *desero*, *desum*. abesse amico in periculo

culo, verlassen. Quid huic abest, nisi res & virtus? was geht ihm ab? 4. *In quendi modis sequentibus.* Abesse non potest, quin, qui hoc facit, sit improbissimus, es wird nicht fehlen, daß der nicht 2c. Tantum abest, ut hoc inficier, ut plurimum affirmem etiam: *vel* tantum abest, ut inficier, affirmo etiam. Ich läugne es nicht allein nicht, sondern bekräftige solches.

Absumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verzehren. *Syn.* Consumo, contero, conficio, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo, *Phras. Absumsit opes suas*, er hat sein Geld verschwendet. Adesâ, devoratâ pecuniâ opes pristinas abligurivit; per luxuriam effudit ac consumpsit. Rem veterem, recentemque comedit, ac devoravit; decoxit. Censum mersit. Opes luxu hausit. Laceravit rem domesticam, disperdidit, confregit. Pecuniæ ingentem vim in conviviorum luxum profudit. Opes attrivit & dissipavit. *Usus.* Fames hominem & illuvies, denique mors fortuita absumpsit, der Hunger 2c. hat ihn aufgerieben. V. *Consumo, perdo.*

Absurdus, a, um. ungereimt. *Syn.* Ineptus, turpis, alienus, absonus, minimè consentaneus, inconveniens.)(*Conveniens, aptus. Adv.* Planè, valde. *Phras. Absurdum est*, es ist ungereimt. pravum, atque alienum à moribus est; inconcinnum atque absonum. Rus quidem id merum est. Res est, quam omnium mentes aspernentur, ac respuant. *Usus.* Homo, sonus, vox absurda, atque abhorrens, abgeschmackt.

Abundans, antis, *gen. omn. Part.* von abundo, überflüßig. *Syn.* Affluens, circumfluens, copiosus, dives, fertilis, uber, plenus, refertus.)(*inops expers. Usus.* Abundanti doctrinâ vir, sed idem studio, otioque abundans. Suppellex non quidem luxuriosi, sed tamen abundantis. Ex abundanti. zum Ueberfluß. V. *divitiæ, pecunia.*

Abundanter, *Adv.* überflüßiglich. *Usus.* Copiosè & abundanter loqui.

Abundantia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Vis, numerus ut *pecoris*, copia, ubertas, affluentia, magnitudo, acervus, fertilitas.)(*egestas, inopia. Epi.* Infinita, magna, vitiosa, larga, dives. *Usus.* Ingenii juxta, & otii, & rerum omnium abundantia felix. Est hæc quædam abundantia amoris erga me tui.

Abundè, *Adv.* überflüßiglich. *Syn.* Abundanter, copiosè, affatim, largiter. *Usus.* Abundè magna præsidia.

Abundo, as, avi, atum, are. überflüßig haben. *Syn.* Sum dives, affluo, circumfluo, redundo, magnam copiam habeo.)(*deficior, e eo, decst. Phras.* Abundat opibus, er hat einen Ueberfluß an Gütern. Floret, circumfluit omnibus copiis. Redundat omnibus ornamentis. Omnium rerum affluentibus copiis ditatur. Abunde illi copiarum est. Magna rerum omnium copia, affluentia gaudet. Omnium rerum facultates illi suppetunt. In omnium rerum abundantia vivit. *Usus.* Otio, ingenio, consilio, copiis omnibus, familiaritatibus, propinquorum amore, ornamentis abundat, Zeit, Witz 2c. genug haben. V. *divitiæ, copia.*

Abvolo, as, avi, atum, are. abfliegen. *Syn.* Fugio, fluo, evanesco. *Usus.* Fluit corporis voluptas, & prona abvolat.

Abusque, bis, von, *cum Ablat.* *Usus.* Abusque mane ad vesperum.

Abusus, ûs, m. Mißbrauch. *Syn.* Malus usus.

Abutor, eris, usus sum, uti. mißbrauchen. *Syn.* Non rectè; non suo loco, malè, perversè utor. *Adv.* Prorsus, immoderate, insolentius, eleganter, ingrate, impudenter; intemperanter, licentius, perversè, privatim, publice. *Phras. Abuti fortunis*, sein Geld mißbrauchen. Rem ad pestem bonorum, ad fraudem aut luxum convertere. Fortunis intemperantius, insolentius uti. Effundere copias. Perversè, improbe, immodicé, insolenter uti. Rem usu iniquo corrumpere. Fortunæ magnitudinem non capere. Fortunam per socordiam ac ignaviam corrumpere. *Usus* 1. *In malam plerumque partem.* Tribunatu ad scelus; legibus, & Majestate judicum ad libidinem; alieno nomine ad suum quæstum; auribus, facilitate hominum, donatione, fortunis, gloria nominis & otio ad superbiam; Scelere & perfidia ad alicujus exitium abuti, zum Bösen mißbrauchen. 2. *In bonam partem interdum.* Omni tempore ad dicendum concesso abusus sum. Operâ in studiis abutor. Ignoratione tua ad salutem miseri abusus sum, zum Guten verbrauchen.

Ac, *Conjunct.* und, als. *Syn.* Et, que, atque, *vel* quam. *Eleganter periodum inchoat sequente Consonante. Usus.* 1. Ac primum ex te quæro, und zwar anfänglich frag ich dich. 2. *Quam*, als. Perinde doctus, ac pius. Aliter, secus, contra, ac existimabam, accidit, es ist anders, als ich vermeynt habe, geschehen.

Aca-

Academia, æ, f. hohe Schul. *Syn.* Gymnasium, Athenis Ceramicus, Lycæum. *Epi.* Adolescentior, antiqua, florens, media, nova, procax, recentior, recens, vetus, umbrifera, volatica, sui similis.

Academici, orum, m. die sich auf der hohen Schul aufhalten. *Epi.* Sapientes, novi, veteres, diserti, antiqui, quasi certa cogitatione certi. *Usus* Academici & Peripatetici rebus congruentes, nominibus differebant.

Accedo, is, cessi, cessum, ere. hinzu gehen. *Syn.* Adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, addor, advenio, propinquo, adjungor, advento, advolo)(*de cæt.* *Adv.* Callide, extrinsecus, intempestive, invitus, magis & propius, maturrime, multum, sane post, omnino non occultius, pressius, promptius, proprius ad, proxime ad, cominus, huc, obviam, voluntarie, temere, timide, tuto, propius paulo, prudentius, quam proximè. *Phras.* *Accedere hominem est animus*, ich möchte gern zu ihm gehen. Aditum molior. Admoveo me lateri. Appello me ad hominem. Gradum, pedem confero. Congredior propius. Viam affecto ad hominem. Gradum molior, cursum capesso, aditum quæro ad senem. Aspiro ad locum, convolo, subeo. *Usus* 1 In Apuliam, ad urbem, in oppidum, ad ludos accedere, hinzugehen. 2. *Suscipio*, annehmen. Ad causam alterius, ad conditiones certas, ad pactiones accedere. Ad dignitatem, ad amicitiam alicujus accedere. Ad periculum certum, ad Rempublicam gerendam accedere. 3 *Consentio*, beystimmen. Ciceronis sententiæ, Pompeji partibus accedo. 4. *Similis sum.* gleich seyn. Summa virtus proximè ad Deos, ad Deorum similitudinem accedit. Academici proxime ad nostram disciplinam accedunt. 5. *Addatur*, hinzukommen. Ex ea re magnus dolor bonis viris accessit. Paulum roboris ætati; Vino ætas accessit. 6. *Transeundi ad alia, formula*, über diß, ferner, weiter. Huc, eò accedit, quod &c. V. *appropinquo.*

Accelero, as, avi, atum, are. herzu eilen. *Syn* Maturo, celero, propero, festino, premo, urgeo.)(*tardare.* *Phras.* Accelero, ich eile. Celeritatem adhibeo, suscipio; celeritate, festinatione utor maximâ. Maximis itineribus advolo. Curso magno, rapidis passibus feror. Admatura negotium, beschleunige die Sache. Propera, quæ incepto usui esse possunt. Adde gradum. Moras tolle, eile. *Usus* Mortem, opus, cœpta, gradum accelerare, beschleunigen. V. *propero*, *celer*, *festino.*

Accendo, is, cendi, censum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendo, uro, illumino, illustro.)(*extinguo.* *Adv.* Leniter, sensim, contra, in aliquem. *Phras.* *Accendit domum*, er hat das Haus angezündet. Ardentes faces in tecta jactavit, injecit. Ignem tectis intulit; flammas injecit; faces ingessit, subdidit. Ignem ædibus subjecit, admovit. Incendium per domus fudit. V. *Incendium, inflammo.* *Usus.* 1. Deus solem ut lumen quoddam accendit, GOtt hat die Sonne gleich als ein Licht der Welt angezündet. 2. *Transl. ad animi affectus*, belangend heftige Gemüths-Neigungen. Ea mentione commoveri videbatur & accendi. Luctu accensus & cupidine, von Begierde angeflammt.

Accensus, i, m. Stadt-Knecht. *Syn.* Minister publicus, præco, apparitor consulis. *Epi.* Conjunctus & proximus. *Usus.* Accensus eo sit numero, quo eum majores nostri esse voluerunt.

Acceptio, nis, f. Empfahung, Annehmung. *Usus.* 1. Nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi potest. 2. *Transl. sed barbarè.* *Sine acceptione personarum jus dicere*, ohne Ansehen der Person das Recht sprechen. Nullo hominum respectu, ratione, discrimine; nulla gratiæ habitâ ratione; nihil gratiæ dando, tribuendo, in judicio, causæ meritum, ac æquitatem spectare.

Acceptus, a, um. angenehm. *Syn.* Charus, gratus, gratiosus; gratia valens, pollens. *Usus.* 1. Rumor in vulgus acceptus. Nihil Deo virtute acceptius, angenehm. 2. Acceptum refero, das Empfangene in die Rechen-Bücher eintragen. Tabulis, vel codici acceptorum infero receptam à te pecuniam, in tabulas refero. 3. Acceptum fero, refero, danckbar zuschreiben. Quod vivo, fortunas, liberos, Rempublicam, senectutis otium tibi acceptum refero. Nemo virtutem Deo acceptam refert. 4. *Bene vel male habitus* gut oder übel gehalten. Inopiâ rerum omnium pessimè accepti sunt. V. *gratus*, *gratia*, *gratiosa.*

Accersio *vel* **Accerso**, is, ivi, itum, ire, *vel* ere. hinzuberuffen. *Syn.* Advoco, voco, evoco, accieo, accio, appello. *Adv.* Aliunde, ultro. *Usus.* Ex ultimis terris ad se, ad societatem laboris, ad negotium, ad bellum accersere, einen von weiten Landen zu sich ꝛc. beruffen. 2. Capitis aliquem, majestatis accersere, einen Hals-gerichtlich anklagen. Invidioso crimine aliquem accersere, accusare. V. *Voco*, *accuso.*

Accessio, nis, f. Vermehrung, Zusatz. *Syn.* Additamentum, incrementum,)(*de-*

)(*decessio. Epi.* digna, jucunda, legitima, nec ea vulgaris, libera, magna, maxima, permagna, probabilis, parva atque exigua, quantacunque. *Usus.* 1. *Vectigalia extraordinaria supra stata tributa*, ausserordentliche Anlage über den gewöhnlichen Zoll. Pendit Sicilia modium sex & viginti millia, accessionem bis mille sestertium. 2. Zusatz. Accessionem adjungere aedibus. 3. Zunehmen. Accessio febris. Anstoß vom Fieber. 4. Wachsthum. Magnae tibi factae sunt accessiones dignitatum & opum. Magna ad veteres clades, ad aegritudines priores ea re accessio facta, allata est. Accessio annorum lentiores facit. V. *augeo*, *lucrum*, *quaestus*.

Accessus, us, m. Zutritt, Zugang, Hinzunahung. *Syn.* Appropinquatio, appulsus, adventus, aditus.)(*recessus*, *Epi.* Modicus, nocturnus ad urbem, popularis, ac tribunalis, proximus, *Phras. Accessum impedivit*, er hat ihm den Zugang verwehret. Aditum clausit, praeclusit, interclusit, obstruxit. Aditu, limine prohibuit, arcuit. 2. *Accessum facile praebet*, er läßt jedermann gern vor. Vir est congressu facilis, opportunus; aditu comis; in admittendo facilis; cujus comitas ad se cuivis aditum aperit? qui lenitatem, facilitatemque jucundam in congressu adhibet; neminem a congressu suo arcet, absterret, prohibet. 3. *Accessum difficulter praebet*, er läßt nicht leicht wem vor. Durus & inhumanus est, ad quem obsepti undique aditus & perquam difficiles; qui vix ulli sui copiam facit. *Usus.* Luna accessu & recessu lumen solis accipit, accessum & recessum marinum efficit. D. accessus *est aditio*, accessio *autem* additamentum.

Accidit, es hat sich begeben. *Imperf. pertinetque ad res tristes : uti* contigit *ad res laetas. Syn.* Evenit, usu venit, cadit. *Phras. Accidit forte*, es ereignet sich. Casus incidit, intervenit. Forte ita cecidit, ut. Forte ita inciderat. Casu factum est. Casus, fortuna tulit. Factum est. Fortuna fecit. Fortunae placuit, ut. 2. *Si acciderit*, wann es sich zutragen sollte. Si res, si tempus, occasio tulerit, postulaverit, exegerit. Si se offerret, se daret, ostenderet occasio. Si fortuna occasionem obtulerit, detulerit, praebuerit. Si tempus, facultas accidet. Si fortuna feret, si tempus incidat. V. *evenio*, *eventus*. *Usus.* si quid mali, adversi; si quis dolor, si qua calamitas acciderit, animo esto firmo, wenn sich etwas widriges ereignet, laß den Muth nicht sinken.

Accido, is, cidi, ere. widerfahren. *Syn.* evenio, obtingo, contingo, cado, fio. *Adv.* aliter ac, aliter atque, casu, contra, divinitus, fortuito, humanitus, incommode, inique, maturius, merito, opportune, optatius, percommode, perincommode, perraro, privatim, publice, separatim, nihil, valde ex voluntate, permirum, acerbius ad, contra quam, sigillatim ad pedes. *Usus.* 1. *evenire*, ereignen. Si quid pupillo humanitus accideret. Calamitates ipsae mihi non ingratae acciderunt. 2. *procumbere*, zu Füssen fallen. ad pedes, ad genua accidere. 3. Cadere juxta, zufallen. Missa a Gallis tela gravius accidere. Nescio, quae vox mihi ad aures, *vel* auribus accidit, zu Ohren kommen. V. *evenio*, *accidit*.

Accido, is, accidi, ere. abhauen. *Syn.* Caedo, circumcido, consumo, absumo, extenuo, affligo, haurio. *Usus. Transl.* uno praelio res, fortunae, opes Carthaginis accisae sunt penitus, afflictae, imminutae, extenuatae. V. *affligo*.

Accieo, es, civi, citum, ere. hinzu beruffen. *Syn.* accio.

Accinctus, a, um. *part.* von accingo, umgürtet. *Syn.* industrius, paratus.)(*discinctus*, *negligens*. V. *paratus*.

Accingo, is, cinxi, cinctum, ere. sich umgürten. *Syn.* paro, comparo. *Phras. accingit se ad praelium*, er rüstet sich zur Schlacht. Ultimae dimicationi se instruit, comparat se ad pugnam. Nulla in eo mora est, quin in aciem procedat. Totus in eo est, ut in praelii casum quam optime comparatus descendat. *Usus.* Accingere se operi, praedae. In discrimen accingi. Ad sordidum lucrum, magicas artes accingi. V. *paro*.

Accio, is, civi, citum, ire. hinzu beruffen. *Syn.* accerso, evoco, venire jubeo. *Adv* Peregre, ex, ultro. *Usus.* 1. litteris ex Italia in regnum accitus, beruffen. 2. *Transl.* Solet virtus magnam voluptatem accire, erwecken. V. *accerso*, *voco*.

Accipio, is, cepi, ceptum, ere. bekommen, annehmen. *Syn.* Suscipio, capio, recipio, sumo, assumo, prehendo.)(*do*. *Adv.* Omnino, patienter, proxime, publice, recte, repugnanter, separatim, serius, vesperi, vicissim, aperte, amice, admirabiliter, asperius, bene, clam atque extra ordinem, clementer, contra ac dicitur, durius, eleganter, extrinsecus, fortiter, graviter, hilare, honorifice, libenter, leviter, libentissime, liberalius, male, male satis, mirabiliter, moderate, severe, vehementer. *Accepi* pessime, planius, valde copiose, privatim, *Usus.* 1. *Suscipio*, annehmen. Rempublicam, provinciam, imperium, exercitum, leges a victoribus, jusjurandum a testibus, caussam alicujus, satisfactionem, judicia accipere. Accipere conditionem, den Vertrag annehmen. admittere, non recusare, ad conditiones accedere, descendere; pacis leges subire; conditione uti. Nullam ex iis conditionibus non sequendam putare, ducere, censere. 2. *tracto*, ex-

excipio. gut oder übel halten. Conviviis, apparatis epulis, laute, magnifice, familiariter, hilari lepidoque ingenio accipere. Male, indignis modis, multis verberibus, aspere accipere. 3. *fero, patior,* gedulten, übertragen. Animo æquo, moderate admonitionem meam accipit: pronis auribus, moderatione maxima, animo lubenti admittit; summa voluntate complectitur. 4. *interpretor in bonam partem,* gut aufnehmen. accepit in bonam partem, in partem optimam, moderate, amice, sine offensione; æquis auribus, animisque; animo, quod dictum est, optimo, in mitiorem, meliorem, dexteriorem partem excepit; *alias:* Boni consulit; Æqui, bonique fecit. 5. *interpretor in malam partem,* übel aufnehmen. In malam partem accipis. In sinistram, pejorem, deteriorem partem; graviter; asperius; durius; in contumeliam; aliorsum; aliter; in aliam ac dictum est partem accipis. *alias:* In contumeliæ loco ponis. Graviter; ægre; indigne fers, ac moleste: In deteriorem partem rapis. 6. *intelligo, audio,* vernehmen, hören. A tabellario, a majoribus, auditione, fama id accepimus. Artes a Magistris, aliquid suo experimento, natura duce accipere, erlernen. 7. *assumo,* aufnehmen. In societatem, amicitiam, deditionem accipere. 8. *Capio,* fassen. Animum in aliquem quietum, fiduciam, ignominiam, calamitatem, dolorem, offensionem, injuriam, metum, lætitiam, voluptatem de virtute alicujus. 9. *Sustineo,* leiden. Plagam, detrimentum, repulsam accipere. V. *obtineo, acquiro, tracto.*

Accipiter, tris, m. Raub-Vogel. *ab accipiendo dictus. Epi.* Præceps, ferus, velox, atrox, nulli avi satis æquus.

Acclamatio, nis, f. das Zuruffen. *Syn.* admurmuratio, exclamatio, plausus, applausus. *Epi.* Acuta, attenuata nimis, adversa, levior, magna, maxima, secunda, ingens, læta, canora. *Usus.* Non acclamatione tantum, sed convicio & maledictis impeditus est Pompejus.

Acclamo, as, avi, atum, are. zuruffen. *dicitur de clamore populi rem probantis, vel improbantis. Phras. Acclamatur ab omnibus,* es rufft alles zu. admurmuratio omnium facta est. Conclamatur ab omnibus. Extollitur ab omni parte clamor. Clamore approbatur; adjuvatur ruentium in hostem impetus. Contumeliosissimo acclamationum genere reus laceratur. *Usus.* Oranti populus cum risu acclamavit. V. *clamo, applaudo.*

Acclino, as, avi, atum, are. hinzu neigen. *Syn.* inclino, flecto ad aliquid. *Usus.* acclinavit se ad illum.

Acclivis, e, *comm.* steil, allgemach in die Höhe sich erhebend. *Syn* arduus; fastigio leni subvexus; clementer, molliter assurgens. *Usus.* Pars viæ valde acclivis.

Acclivitas, tis, f. Anhöhe. *Syn.* Loci facilitas in ascensu. *Usus.* Ab eo flumine pari acclivitate collis nascebatur.

Accola, æ, m. einer, so nahe an einem Ort wohnet. *Syn.* vicinus, finitimus habitator. *Usus.* amnis vadosi accola.

Accolo, is, lui, ere. nahe dabey wohnen. *Syn.* juxta colo, habito. *Usus.* Lacum, fluvium, mare, sylvam, montem accolere.

Accommodatio, nis, f. Bequemlichkeit. *Epi.* conveniens, decens, aptaque dispositio & collocatio. *Usus.* Elocutio est idoneorum verborum & sententiarum ad intentionem accommodatio.

Accommodatus, a, um. von accommodo, bequem, tauglich, zugeeignet. *Syn.* paratus, aptatus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus.)(*Adverb.* consulto, vehementer. *Phras. Accommodatus est genio meo,* dieser Mensch ist treflich nach meinem Sinn. Optume convenit cum ingenio meo. Ad naturam meam mire factus est. Vehementer ad vitæ meæ rationem & consuetudinem est accommodatus. V. *aptus. Usus.* Oratio ad persuadendum accommodata. Verres ad vim, ad facinus accommodatus. Tempora ad res gerendas accommodata.

Accommodo, as, avi, atum, are. bequemen. *Syn.* apto, comparo, concinno, commodo, applico. *Phras.* Me totum ad nutum tuum effingam & accommodabo, ich werde mich gänzlich nach dir bequemen. totum me ad voluntatem tuam, nutumque convertam; ad ductum me tuum applicabo; tibi serviam, tuam ad voluntatem meam conformabo; mores ex moribus formabo tuis; tibi me dedam penitus; tuis obsequar studiis, subserviam; de studio tuo studia mea erunt omnia; voluntatibus ubique velificabor tuis; totum me ad arbitrium tuum, inque mores tuos fingam, formabo; cum tua voluntate mea facile congruet, consentiet, conspirabit. *Nullo negotio se suamque fingit ad aliorum voluntates,* er schickt sich gar gern in anderer Willen. In aliorum arbitrium concedit, discedit, descendit: se ad aliorum nutum & arbitrium flectit; eorum voluntatibus obtemperat; arbitrio morem gerit; ad aliorum ingenium, mores, voluntates, mores com-

componit, conformat suos. *Boni civis est, voluntatem suam ad Rempublicam accommodare*, adjungere, conferre, aggregare, einem guten Bürger stehet es zu, daß er seinen Willen mit dem gemeinen Wesen vereinige. Conjungere voluntatem suam cum publica causa; In omni voluntate sua quid rationes publicæ ferant, postulent, spectare, intueri, attendere; nihil unquam velle à publica re sejunctum, alienum, separatum, disjunctum, remotum; nihil agere, suscipere, moliri, quod Reipublicæ non conducat, expediat, quod ejus commoda non postulent. *Rationes nostræ accommodandæ sunt tempori*, man muß sich in die Zeit schicken. Temporibus est assentiendum, obsequendum, cedendum, serviendum, inserviendum, rationes nostræ ad temporis rationes accommodandæ sunt; Populo subinde & scenæ, ut dicitur, serviendum est; Cujusvis temporis, *aut* temporum hominem te esse convenit. Temporis rationem ducere; ad tempestatem rem, consilia, actiones dirigere; consilia & actiones tempore moderari, res ad tempus accommodare; consilia ad rationem temporis componere, comparare te oportet. Decet nos in agendis rebus quasi ducem, aut consiliarium habere tempus. Fortunæ, tempori, necessitati parendum. Tempore utendum. Spectandum in omni re, quid res ac tempus ferat, postulet. *Usus*. 1. Ensem lateri, coronam capiti &c. accommodare, den Degen an die Seite, die Crone auf das Haupt setzen, daß es sich recht schickt. 2. sich bequemen. Fac animum litteris; curam agriculturæ; voluntatem tuam ad Rempublicam, te ad aliorum nutum accomodes. 3. brauchen, anwenden. Nomen tuum, testimonium, jusjurandum, ad amicorum causas libens accommodabo. 3. Leihen. Alicui de ædibus, suas amico ædes ad nuptias accommodare.

Accomodus, a, um. bequem. *Syn*. Appositus, commodus, opportunus, aptus, idoneus.

Accresco, is, crevi, ere. zuwachsen. *Syn*. Cresco.)(*decresco*. *Usus* Flumen vehementer accrevit. Ex ea hæreditate patrimonio tuo non multum accrescet. Novi dolores, nova negotia veteribus accrevêre. Hæc consuetudo cœpta â parvis, tecum simul accrevit. V. *Augeo*, *augesco*, *addo*, *cresco*.

Accretio, nis, f. Anwachsung. *Syn*. Incrementum. *Usus*. Luna accretione & diminutione luminis dies notat.

Accubatio, onis. f. Beylager. *Usus*. Status, incessus, sessio; accubatio quam minime indecorè fiat. *Epi*. Epularis.

Accubo, as, cubui, itum, are. dabey liegen. *Syn*. Allideo, accumbo, adjaceo. *Usus*. In convivio eodem lecto alicui *vel* apud aliquem accubare, mit einem am Tisch sitzen. 2. nahe seyn Theatrum Tarpejo monti accubat, imminet, adjacet.

Accudo, is, cusi, cusum, ere. zuschmieden. *Syn*. Addo. *Usus*. Tres minas accudere potero.

Accumbo, is, cubui, cubitum, ere. zu Tisch sitzen. *Syn*. Accubo, cubo, adjaceo, recumbo. Discumbo *semper de pluribus dicitur*. *Adv*. Infra, supra aliquem, in summo *situs erat epulantium*. *Usus*. Supra, infraque accumbunt.

Accumulo, as, avi, atum, are. anhäuffen, vermehren. *Syn* Augeo, adaugeo, addo, coacervo, congero, exaggero, construo; compono, colligo, cogo.)(*demo*, *minuo*. *Adv*. Acervatim. *Usus*. Aliquem donis accumulare; alicui honorem accumulare. V. *Augeo*, *copia*.

Accuratio, nis, f. Fleiß, Sorge. *Syn* Studium, diligentia, cura. *Epi*. Diligentior, mera, major, veteratoria, oratoria. *Usus*. Accurationem adhibere, accuratione uti maxima, Fleiß anwenden. V. *diligentia*, *cura*.

Accuratus, a, um. mit Fleiß gemacht. *Syn* Meditatus, exquisitus, absolutus, perfectus. Summo studio, summa industria elaboratus. *Usus* Dicendi genus, sermo, commentatio accurata. Malitia accurata, eine ausstudirte Boßheit. V. *Diligens*, *solicitus*.

Accuror, aris, atus sum, ari. fleißig versorget werden. *Syn*. Curor, diligenter administror. *Adv*. Melius. *Usus*. Melius accurantur, quæ consilio geruntur.

Accurro, is, curri, cursum, ere. zulauffen. *Syn*. Ad aliquem curro, aliquo contendo, advolo, me confero, concurro. *Adv*. Cupide, libenter. *Phras*. *Accurrere*, zulauffen. Gradum, cursum flectere ad aliquem. Concursus facere ad aliquem. V. *Curro*. *Usus*. 1. Romam accurre quæso, eile doch geschwind nach Rom. 2. *Transl* Istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut simul atque velimus, accurrant, zu Gemüthe kommen.

Accusabilis, e, *comm*. klagwürdig. *Syn*. Accusatione & reprehensione dignus. *Usus*. Quorum omnium accusabilis est turpitudo.

Accusatio, onis, f. Anklage. *Syn*. Incusatio, nominis delatio. *Epi*. Honesta, diligens, illustris, mala, nugatoria, manifesta, nobilis, gloriosa, vera, vetus, usitata, acris, intenta, infans, muta, nova, opima, perpetua. *Usus*. Accusationem factitare, profiteri, einen Kläger abgeben. V. *actio*.

Accuſator, ris. m. Anklager. *Syn.* Actor.)(*defenſor*. *Epi.* Acer, acerbus, vehemens, multum acrior, æmulus, amans, bonus, diligens & firmus, falſus, ſatis firmus, gravis & vehemens, iratus, odioſus & aſſiduus, ridiculus; moleſtus, frigidiſſimus, gravis, idoneus, imbecillus, melior, temerarius, voluntarius. *Uſus*. Accuſatorem comparare in aliquem; alicui accuſatorem ponere, opponere, einen Anklager beſtellen. Perſonam accuſatoris, ut temere ſumſit, ita celeriter poſuit, das Amt eines Anklagers abſtellen. V. *Actor*.

Accuſatoriè, *Adv.* anklagerisch. *Uſus*. Non hoc accuſatoriè, ſed libere dixit.

Accuſatorius, a, um. anklagerisch. *Uſus*. Spiritus, artificium, jus accuſatorium. Animo accuſatorio.

Accuſo, as, avi, atum, are, anklagen. *Rad. ex* ad & Cauſa. *Syn.* Defero, poſtulo, arceſſo, arguo. *item:* Cauſam & culpam in aliquem confero; redarguo, inſimulo, criminor.)(*excuſo, defendo*. *Adv.* Acrius, aſpere & acerbe, conſtanter, copioſè, diligenter, diligentiſſime, diſpoſitè, falſo, graviter, gravius, graviſſimè, improbè, inhoneſtè, juſtè, juſtius, laborioſiſſimè, leviter, liberè, liberius, moderatè, nefariè, piè, præclarè, probabilius, publicè, litteris, ſeparatim, ſeverè, vehementer, verè. *Phraſ.* *Æmuli Catonem quinquagies accuſarunt*, Catonem haben ſeine Feinde 50. mal gerichtlich angeklaget. Catoni æmuli quinquagies diem dixere; litem intendêre, intulêre; Catonem judiciò perſecuti ſunt; criminis reum fecêrè; in judicium, in crimen vocavêre; reum citavêre; in reos retulère; ejus nomen detulêre. 2. *Periculoſum eſt, alios accuſare*, es iſt gefährlich, andere anzuklagen. Res periculi plena eſt, judicio exagitare alios; in judicium adducere; in jus rapere, trahere; criminis reos agere, peragere; crimen inferre; dicam alicui ſcribere, impingere; actionem intendere; ambitus, captæ pecuniæ &c. arceſſere. 3. *Nihil ſceleratius eſt, ac ſocium falſo de crimine accuſare*, nichts iſt gottloſer, als ſeinen Freund fälſchlich anklagen. Immane facinus eſt, amico innoxio crimen affingere; accuſationem conflare immerenti; innocentem in criminis ſuſpicionem adducere; innoxium in culpam vocare, judicio exagitare; culpam, crimen conjicere, conferre in inſontem, criminis expertem; Amico nullo ejus merito crimen inferre. 4. *Cicero Verrem crimine capitali accuſavit*; Cicero hat den Verres Halsgerichtlich angeklaget. Cicero Verrem capitis accuſavit; judicio capitis arceſſivit; Capitis reum egit, peregit; in judicium capitis vocavit, adduxit; rerum capitalium reum fecit; Capitale Verri crimen intendit. 5. *Manlius graviſſimè accuſabatur*, Manlius wurde heftig angeklaget. Manlius in jus ire, ambulare; in judicio periculum capitis adire; cauſam capitis ex vinculis dicere cogebatur, Manlius judicio graviſſimè conflictabatur; in judicio exagitatus reorum loco ſedere; accuſatorum impura maledicta, convicia audire; accuſationis moleſtiam, judicium ſubire; tribunal adire compulſus eſt. Manlio periculoſum negotium ab accuſatoribus exhibebatur, ambitus, ac majeſtatis poſtulato. *Uſus*. 1. *in judicio*, accuſare capitis, gerichtlich anklagen, 2. *extra judicium*, de epiſtolarum negligentia, voluptatem accuſare, beſchuldigen.

Acer, cris, cre. ſcharff. *R. ab* ἄκρος, *ſummus*. *Syn.* Vehemens, acutus, ſtrenuus. *Adv.* Longe. *Uſus*. Homo acerrimo ingenio, conſilio, memoriâ, von ſcharfen Verſtand und Gedächtniß. In rebus agendis, perveſtigandis ſolers & acer. Acerrima eſt libertatis recuperandæ cupiditas, heftig. Acris oculorum acies. In acerrima & attentiſſima cogitatione tempus illud omne poſui. Unguentum acerrimâ ſuavitate conditum. V. *Vehemens*.

Acerbè, *Adv.* bitterlich. *Syn.* Aſperè. *Uſus*. Accuſationem acerbe tulit.

Acerbitas, tis, f. Bitterkeit, Strenge. *Syn.* 1. Ærumna, miſeria, moleſtia, calamitas, triſtitia. 2. Aſperitas, feritas. *Epi.* Diuturna, magna, ſubita, ſumma. *Uſus*. 1. Nullam acerbitatem, dolorem, cruciatum recuſo, ich ſcheue keinen Schmerzen &c. Lacrymas in tuis acerbitatibus plurimas profudi. 2. Objurgatio tua multum habet acerbitatis. Multa uteris acerbitate. Ad ſummum imperium naturæ acerbitatem adjungis. In obvium quemque virus acerbitatis tuæ evomis. V. *Calamitas, aſperitas*.

Acerbus, a, um. bitter, ſtreng. *R. ex acer, proprie de fructibus dicitur*. *Syn.* Acer, aſper. *Uſus*. Pomum acerbum; dolor, objurgatio acerba; homo in vituperando acerbus. V. *aſper, difficilis, acerbitas*.

Acerra, æ, f. Rauchfaß. *Uſus*. Ne coronæ, ne acerræ prætereantur.

Acervatim, Hauffen-weiſe. *Syn.* Summatim. *Uſus*. Acervatim jam reliqua dicam.

Acer-

Acervus, i, m. Hauffen. *Syn.* Cumulus. D. Acervus *est minutiorum fere rerum*, Strues *proprie lignorum aggesta moles.* *Usus.* Acervos tritici, nummorum construit avarus; Acervos corporum victor miles.

Acetum, i, n. Eßig. *Usus. Transl.* acetum habet in pectore; aceto hominem perfudit, bißig seyn, bißig zureden.

Acidus, a, um, sauer. **Usus.* Culices acida potunt, ad dulcia non advolant.

Acies, iei, f. die Schärfe, oder Schneide am Eisen. R. *ab ἀκὶς, cuspis. Syn.* pars acuta ferri. *Epi.* acris, hebes, obtusior, parva. *Transl.* 1. Acies, die Schärfe des Gesichts. *Syn.* Visio, vis oculi. *Epi.* hebes, obtusior. 2. die Scharfsinnigkeit. *Syn.* acumen mentis, perspicacia. *Usus.* Ingenii acies disputando exercetur simul & exacuitur; otio hebescit, & obtunditur. Rerum magnitudo aciem mentis perstringit, præstringit. Sapiens ab oculorum consuetudine aciem mentis abducit. 3. Acies, Schlacht-Ordnung. *Syn* Exercitus, copiæ in certos ordines distributæ. *Epi.* media, instructa. *Usus.* 1. *Aciem instruere.* Schlacht-Ordnung machen. Aciem struere, exornare, statuere, instituere, dirigere; Legiones in aciem collocare; Copias suas in acie constituere; aciem ordine disponere; *Alias:* in certos ordines militem cogere; in certos numeros, partes distribuere; ordines dispertiri. 2. *In aciem procedere*, zur Schlacht gehen. Prodire in aciem: *Alias:* Legiones in aciem deducere, educere, producere; in prælium educere militem. 3. *Aciem varie formare* die Schlacht-Ordnung unterschiedlich einrichten. Aciem extendere; porrigere, seu extenuare; promovere; erigere in collem; firmare subsidiis; distrahere, distendere, laxare; jungere; mediam aciem exinanire; *alias:* explicare cornua, alas, ordines. 4. *Acies turbatur, cedit*, die Schlacht-Ordnung wanket, weichet. Cornibus nutat acies; fluctuat; inclinatur; cornibus nudatur; perfringitur, impellitur, movetur. 5. *Aciem primam perrumpere*, die erste Linie der Schlacht-Ordnung durchbrechen. Aciei principia disjicere; *alias:* frontem hostis urgere; prima signa, primam hostium coronam dividere; in mediam aciem prorumpere, invehi, impetum facere. 6. *Aciem restituere*, die Schlacht-Ordnung wiederum herstellen. Aciem sistere; *alias;* integrare ordines; sustinere; colligere, instaurare. 7. *Ex acie discedere*, aus der Schlacht hinweg gehen. Acie, *vel* ex acie excedere, refugere, recedere. V. *pugna, prælium.*

Acinaces, is, m. ein Säbel. **Syn.* gladius Medorum, aut Persarum.

Acinus, i, m. Weinkörnlein. *Usus.* acinus vinaceus.

Acipenser, is, m. Stör, ein Fisch. *Epi.* Decumanus. *Usus.* acipenser iste paucorum hominum est.

Aconitum, i, n. Wolfs-Kraut. **Usus.* fallunt aconita legentes.

Acquiesco, is, quievi, quietum, ere. ruhen, zufrieden seyn. *Syn.* quiesco, mihi requies est. *Adv.* aliquantum, facillime, libenter. *Usus.* 1. Tres in itinere horas acquieveram, ruhen. 2. In ore tuo, & vultu: in libris, litteris; in charitate erga me tua acquiesco, ein Vergnügen finden. V. *quies, quiesco.*

Acquiro, is, sivi, situm, ere. erlangen. *Syn.* obtineo, consequor, adipiscor, nanciscor; paro, comparo, concilio, adjungo. *Phras.* 1. *acquisivi dignitatem*, Ingenio duce, authore, virtute dignitatem nactus sum, reperi, abstuli; dignitate auctus sum. Tribunatum mea virtute extorsi, non artibus expugnavi; suffragia non eblanditus sum, sed meritis assecutus. Laboribus meis dignitatem mihi peperi, consecutus sum; Vigiliis meis hanc dignitatem acceptam fero, refero, possideo, teneo, debeo. Bonis artibus honor mihi obtigit; data mihi ea est provincia: honorem inveni, impetravi, votorum compos factus sum. Non obrepsi ad honores, sed ascendi. Laboribus, vigiliis meis in magistratum veni; dignitatetem collegi, comparavi, ad honores perveni, ich habe dieses Ehren-Amt durch Verdienste erhalten. 2. *Malis artibus non exiguas opes acquisivit*, er hat sich durch unerlaubte Mittel viel Geld gemacht. Malis artibus non exiguam pecuniam collegit, confecit, creavit, nummorum magnam vim expressit, abrasit, extorsit; rem ac pecuniam reperiit, corrasit, eblanditus est. 3. *Litterarum studiis magnam sibi famam acquisivit*, er hat sich durch Studiren einen grossen Namen zuwege gebracht. Doctrinarum studio famam sibi ingentem ac dignitatem conciliavit; nomen adeptus est ingens; famam collegit non mediocrem & existimationem; famam, existimationem sibi confecit, peperit; splendorem nomi-

mini accersiit; in existimationem venit. *Usus.* acquirere honorem, dignitatem, opes. V. *obtineo, accipio, fama, pecunia.*

Acrimonia, æ, f. Schärfe. *Syn.* Vis animi, impetus, vehementia. *Usus.* sit in vultu pudor, & acrimonia. Oratio tua multum habet acrimoniæ.

Acriter, *Adv.* scharf, heftig. *Syn.* Acri animo, vehementer, fortiter. *Usus.* Intelligit, dicitque acriter. Acute videt, & acriter.

Acroama, atis, n. kurzweilige Erzehlung. *Syn.* Narratio jucunda. Musica, symphonia fabulæ actibus interponi solita, *Epi.* Festivum. *Usus.* Acroama Themistocli jucundissimum videbatur, quo sua cujusque virtus prædicaretur. Fuisti in hac fabula non modo spectator, sed actor & acroama.

Acroasis, is, f. *Syn.* Auditio, auscultatio, auditorum conventus, Aufmerken, oder Zusammenkunft der Zuhörer. *Usus.* Hæc vel in acroasi audeam legere, *in auditorio vulg.*

Ac si, als, wann. *Syn.* ut si; tanquam si; pro eo, ac si, quasi; perinde quasi; similiter ac si; juxta ac si; non secus, ac si. *Usus.* Tecum agam non secus, ac si meus frater esses. V. *quasi, similiter, æque.*

Acta, orum, n. Thaten, Geschichte. *Epi.* Firma, irrita, multa, nefaria, præclara, publica, privata, rata & firma, reliqua, urbana. *Usus.* 1. *Aliquid in acta referre*, etwas in das Protocoll eintragen. Sui consulatus acta Cicero ipse confecit; res suas in actis habebat, numerabat. 2. *Acta rescindere*, eines Handlungen vor ungültig erklären. Acta Neronis sublata, rescissa sunt; ejus actis authoritas est derogata & fid s. 3. *Acta rata habere*, eines Handlungen vor gültig erklären. Acta Cæsaris firma erant, servabantur diligenter, cum laude commemorabantur.

Actio, nis, f. Handlung, Geschäft. *Syn.* actus, factum, negotium, lis, causa, procuratio. *Epi*, Aperta, ardentior, civilis, congruens menti, considerata, crudelis & importuna, non tribunicia, sed regia, divina, facilior, honesta, integra, levis, levior & facilior, liberalis, maxima; perjucunda gratiarum, comes eloquendi, popularis, prima, prior, singularis, tota, tragica, tribunicia, turpis, varia, vehemens, plena animi, plena spiritus, plena doloris, plena veritatis, vehemens & gravis, & copiosa, bona, certa, congruens virtutibus, consentanea appetitionibus, constantissima, atque optima, honesta, multa, periculosa, perpetua, præclara, publica, stultissima, forensis. *Usus.* 1. Werk, Würkung. Contemplatio sine actione manca est. Æqualitate vitæ, & omnium actionum nihil venustius. Ea pueris ludendi venia detur, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. Actio mentis & agitatio. Virtutis actio & usus. 2. Betreffend das Amt eines Wohlredners in der Aussprach und äusserlichen Leibesstellung. *E. i.* Congruens & apta, ad animos permovendos accommodata. Demosthenes tribuit primas, secundas, tertias actioni. 3. Gerichtliche Klage, oder Streitsache. *Syn.* Oratio accusatoria, jus persequendi sibi debitum; judicium, quæstio forensis, lis, *Usus.* *Actionem instituere*, gerichtlich sagen. Constituere, informare, suscipere actionem. 2. *Actionem habere*, eine Streit-Sache haben. actionem alicui intendere, actionem quærere, postulare. 3. *Actionem relinquere*, von seiner Streit-Sache abstehen. actionem excludere, tollere.

Actor, oris, m. Thäter, Kläger, *item* Comœdiant. *Syn* qui agit, accusator. *Epi.* Multum acrior, adversus vehemens & fortis, fortissimus, idoneus, non invenustus, sed iners & inimicus fori, jucundus, optimus, summus, diligentissimus, industrius, malus. *Usus.* In theatro etiam mali actores perpetiendi sunt. Actor summus causarum. Idem inventor, compositor, actor.

Actuarium, ii, n. ringes Schiff. *Epi.* minutum. *Usus.* actuaria minuta celeritate valent.

Actum est, es ist schon geschehen. *Rem desperatam significat. Syn.* conclamatum est, absumpti sumus; ventum est ad finem; deploranda in perpetuum libertas nobis est; Res ad restim rediit; pejore loco res mea esse non potest, quàm quo nunc sita est; perii, interii, nullus sum, occidi, mortuus sum; occisa res est; nec salus mihi, si velit, saluti esse potest; Transactum est de me, actum de salute mea; disperii; omnes fortunæ meæ perditæ sunt, & eversæ, eò redactus sum, ut ipsa salus servare me haud possit; eam fortunam subii, ut spes melioris eventus relicta sit nulla; sepultus sum. V. *Despero.*

Actuosè, geschäftig. *Usus.* leniter, remissè, non actuosè agere.

Actuosus, a, um. geschäftig. *Usus.* qui ab agendo non cessat. *Usus.* Virtus actuosa sit, oportet.

Actus, ûs, m. Handlung. *Syn.* actio, factum. *Epi.* extremus, perfectissimus & ornatissimus, turpissimus & flagitiosissimus, vitæ non solum rectus, sed etiam pravus, varius. *Usus.* 1. pravitas animi in actum erumpit, die Boßheit des Gemüths bricht in das Werk heraus. 2. pars Comœdiæ vel Tragœdiæ, ein Theil eines Comœdie-Spieles. vitæ

nostræ, veluti fabulæ], mors extremus est actus.

Actus, a, um. *part.* von ago, geschehen. *Usus.* Bene tecum actum est. Acta ferme tibi ætas est, *exacta.* Acto negotio sero venis. *Vulg. post festa.*

Actutum, behend, alsobald. *Syn.* Statim, illico, subito, mox, confestim.

Aculeatus, a, um. spitzig. *Usus.* Aculeatas ad me dedisti literas, scharf, bißiger Brief.

Aculeus, ei, m. Stachel. *Syn.* Vesparum, vel apum stimulus. *item Transl.* De iis, quæ pungunt, irritant, angunt. *Epi.* Oratorii ac forenses, reconditi. *Usus.* 1. *Dolor.* Domesticarum solicitudinum aculeos occultare soleo, Schmertzen, Anliegen. 2. *Jocus acerbus*, empfindlicher Schertz. Genus facetiarum, in quo multi aculei, & contumeliæ insunt. 3. *Acerbitas.* Emittere aculeos severitatis in aliquem, scharf anfahren. Oratio sine forensium sententiarum aculeis. V. *Acerbitas, contumelia.*

Acumen, inis, n. Scharffsinnigkeit. *Syn.* Perspicacia, ingenii vis, subtilitas. *Ep.* Flebile, nimium, singulare, sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. *Usus.* Acumen Dialecticorum. Styli acumen & argutiæ.

Acuo, is, cui, cutum, ere. spitzen, schärfen. *Syn.* Exacuo, excito.)(*obtundo. Usus.* Usus prudentiam acuit, schärfen. Gloria ingenium acuit, alit, aufmuntern. Iram, metum acuere, anreitzen. Palatum acuere, Appetit zum Essen machen. Palatum exacuere, famem obsonare, appententiam cibi facere, præstare, excitare, incitare.

Acus, us, f. Nadel. *Phras.* Acu pingere, sticken. Phrygio opere pingere, laborare; acu telam, aut pannum variare. *Usus.* Vulnus acu punctum videbatur.

Acute, *Adv.* spitzfindig. *Syn.* Subtiliter, ingeniose, argute, cum ingenio, non sine acumine. *Usus.* Acute colligere *in disputando*, respondere, tractare; acute, argute conjicere.

Acutus, a, um. spitzfindig. *Syn.* Subtilis, acer; perspicax, argutus.)(*hebes, obtusus. Adv.* Valde. *Usus.* 1. gespitzt. Culter acutus probe. 2. spitzfindig. Homo acutus, & natura perspicax. Motus animi celer, & acutus ad excogitandum. Dicendi genus acutum. V. *Ingenium.*

Ad, *cum Accus.* zu, bey. *Syn.* In, apud, circa &c. *Usus.* 1. *Motus ad locum, vel personam*, wohin. Ad Messanam; ad montem; ad Consules venit. 2. *Interdum statum in loco*, wo. Remansit ad urbem; senatus habitus est ad Dianæ, Veneris, Castoris, *subaud. fanum, ædem.* 3. *Apud*, bey. Est mihi ad portum negotium. Hyeme ad exercitum mansit. Ad mulieres nihil obtineri potuit. 4. *Circa*, um diese Zeit. Expectabo te ad ea tempora. 5. *Contra*, wider. Herba ad morsum bestiarum, ad oculos salubris. 6. *Post*, nach. Ad hæc otii nonnihil fuit. 7. *Propter*, wegen. Abactæ boves ad desiderium relictarum immugiunt. 8. *Pro*, für. Argentum ad statuam conferre. Adnotare rem ad memoriam] posteritatis. 9. *Ante, coram*, vor. Ad limen, ad pedes ejus adstitit. 10. *Comparantis, vel præferentis*, nichts dergleichen, gegen. Nihil ad tuum equitatum; nihil est ad Ciceronem Brutus. 11. *Secundum*, nach. *Similitudinem significat.* Ad arbitrium illius; ad nutum; ad exemplum; ad hunc modum, ad eandem normam; ad conjecturam alieni sensus, ad præscriptum; ad naturam; ad rationem temporis; ad aliorum similitudinem omnia gerere. 12. *Præter*, neben. Ad cæteros dolores etiam illo premor. 13. *Circiter*, gegen. Fuere ad ducentos. 14. *Usque*, bis auf. Ad hanc diem, horam; ad multam lucem, noctem; ad exactam ætatem; ad insaniam concupiscere. 15. *Eleganter usum aut finem significat.* bedeutend, den Gebrauch, Ziel und Ende. Erit hoc tibi ad privatum dolorem luctuosum, ad Reipublicæ rationes gloriosum. Callidus ad fraudem. Ad pugnam fit utiliter. Est ad aspectum venustum. Res varia & multiplex ad suspiciones. Ad laudem illustre. Vir ad suspicandum sagax, ad resistendum fortis. 16. *Eleganter in his adhibetur.* Ad literam, ad verbum rem ediscere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Ad hæc; ad extremum; ad unguem.

Adæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* Æquo, exæquo, æqualem facio.)(*Superior, inferior sum. Usus.* Pompejus cum virtute fortunam adæquavit, Pompejus ist gleich glückselig und tapfer gewesen. Memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit. V. *Exæquo.*

Adagium, ii, n. Sprichwort. * *Syn.* Proverbium. *Usus.* Vetus est adagium. V. *Proverbium.*

Adamas, antis, m. Demant. * *Usus.* Genera adamantis sex noscuntur.

Adamo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Syn.* Valde amo, ardenter desidero, percupio, concupisco, exopto. *Usus.* Adamas, quod nunquam vidisti. V. *Amo.*

Adaugeo, es, auxi, auctum, ere. vermehren. *Syn.* Augeo, cumulo.)(*extenuo, minuo,*

minuo. *Usus.* Hæc indicia adaugent ſuſpicionem. V. *Augeo.*

Adbibo, is, bibi, bibitum, ere. trinken. * *Syn.* Bibo largius. *Uſus.* Adbibit plus paulô. V. *Bibo.*

Addecet, addecuit, addecére. es gebühret ſich wohl. *Syn.* Decet. V. *Decet.*

Addico, is, dixi, dictum, ere. zuſagen, übergeben. *Syn* Dedo, mancipo, deſtino, adjudico, licitanti rem auferendam permitto, trado.)(*Libero. Uſus.* Antonius regna, ſenatûs authoritatem exteris pecunia addixit, um Geld zuſagen, verkauffen. Nemini me addixi, judices corrupti ſententiam ſuam, fidem, religionem pretio largitoribus addicere nil penſi habent. Amores ſuos, cupiditates, voluntates alterius libidini; juventutem ſuam omnini intemperantiæ addicere. V. *Trado, addictus.*

Addictio, nis, f. Zueignung, Uebergab. *Uſus.* Addictio & condonatio bonorum.

Addictus, a, um. *part.* von addico, zugeeignet, zugeſaget, ergeben. *Syn.* Adjudicatus, mancipatus. *Uſus.* Me addictum, deditum, obſtrictum habes, ich bin dein ganz eigen. Homo in ſervitutem addictus, leibeigen. Pretio addictam habere fidem alteri, & mancipatam, ſeine Treue um Geld verkauffen. Urbs jam vaſtitati addicta. V. *Deditus.*

Addiſco, is, didici, ere. lernen. *Syn*, Diſco; ad ea, quæ didici, aliquid adjicio.)(*Dediſco. Adv.* Velocius. *Uſus* Orationem, carmina, novi aliquid addiſcere. V. *Diſco.*

Additamentum, i, n. Zuſatz. *Syn.* Acceſſio, appendicula. *Uſus.* Inertiſſimi nobiles, in quibus præter nomen nihil eſt additamenti. V. *Acceſſio.*

Addo, is, didi, ditum, ere. hinzuſetzen. *Syn.* Adjungo, adjicio, appono, adſcribo, acceſſionem adjungo, facio, affero. *Adv.* Gradatim, minutim, paululum, recte. *Phras.* 1. *Me quoque amicis tuis adde*, ſetze mich auch unter deine Freunde. Amicis tuis aggrega, recenſe, adnumera, adjice, fac, ut tuorum amicorum additamentum ſim; Novum & adſcriptitium amicum me habeto. Adſcribe me amicorum tuorum numero. Familiarium tuorum numero me quoque adjice. 2. *Ad injuriam addita eſt contumelia*, zur Unbild iſt noch eine Beſchimpfung kommen. Ad injuriam acceſſit contumelia; ad injuriæ cumulum acceſſit contumelia; ad injuriam calumnia quoque admigravit; injuriæ auctarium adjectum eſt, contumelia; injuriæ cumulum attulit contumelia, injuriæ ſubjuncta, ſubtexta, miſta, adnexa eſt contumelia; auxit injuriam contumelia nova. *Uſus.* Addere aliquid de ſuo, etwas von dem Seinigen beyfügen. Aliquid in orationem addere. Eas litteras in faſciculum tuarum addas, beyſchlieſſen. Laude ſtimulos, animos, alacritatem ſtudendi diſcipulis addere, aufmuntern. Ad ornamenta nobilitatis doctrinæ laudem addere. V. *Augeo, adjungo, accedo.*

Addoceo, es, docui, doctum, ére. lehren. *Syn.* Doceo.

Addubito, as, avi, atum, are. etwas zweifeln. *Syn.* Subdubito.)(*Scio, certus ſum.* *Uſus.* Addubita paululum, num & quomodo ita evenerit, de fide tua nihil addubito.

Adduco, is, duxi, ductum, ere. hinzuführen. *Syn* Deduco, induco, contendo, contraho.)(*Deduco, remitto.* *Syn. Transl.* Invito, impello, pellicio, permoveo. *Adv.* Magnopere, ocyus, quamprimum. *Uſus.* 1. Adducere vultum, habenas, lorum, arcum, das Angeſicht rümpfen; den Zaum 2c. anziehen. V. *Adſtringere.* 2. *Promovere ad iram &c.* bewegen, anreißen. Aliquem in metum; ad iracundiam, indignationem, miſericordiam, negligentiam, ad fletum; in dubitationem, dubium; in ſummam expectationem; in opinionem; ad nequitiam adducere; in Furcht, Zorn 2c. bringen. 3. *Redigere*, treiben, bringen. Aliquem in anguſtum, in ſummas anguſtias, in diſcrimen, in odium, in invidiam, fidem, in ſuſpicionem adducere, in Verdacht bringen. V. *Moveo, allicio, perſuadeo.*

Adducor, eris, ductus ſum, verleitet, dahin gebracht werden. *Syn.* Inducor, invitor. *Adv.* Facilè, fortuitò. *Uſus.* *Cum iis, quæ vim permovendi animos habent.* Non ſpe, non odio, non commendatione aliorum, non officio, nec pretio, nec oratione adduci potuit, ut à propoſito diſcederet, er lieſſe ſich um keines Dinges wegen von ſeinem Vorhaben abwendig machen. Non adducar; adduci non poſſum, ut credam, ich kan es nicht glauben.

Adedo, is, adedi, adeſum, ere. aufeſſen. *Syn.* Comedo. *Uſus.* Non adeſum, ſed devo-

devoratum patrimonium. Jecur adesum. V. *abligurio*.

Ademptio, nis, f. Hinnehmung. *Syn.* Ablatio. *Usus.* Ademptio civitatis. V. *jactura*.

Adeò, so, also. *Syn.* Usque eò, tam, tantùm. *Usus.* 1. *eò*, so weit. Adeo jam res rediit. 2. *itaque*, derowegen. Propera adeò hinc tollere puerum. Unus adeò supersum. 3. *vero*, aber. Id ideò judices considerate. 4. *imò quod plus est*, so gar, ja was mehr ist. Adolescens tuus, atque adeò noster. Túne, atque adeò vos geminæ voragines. Aliquid atque adeò multa de suo addunt. Hostem intra mœnia, atque adeò in senatu videtis.

Adeo, is, ivi, & ii, itum, ire. hinzugehen. *Syn.* Accedo, convenio, viso, inviso, visito, eo, venio.)(*abeo*. *Adv.* Caste, ad vivos, intempestive ad aliquem, libentius, necessario. *Usus.* adire aliquem, ad aliquem, ædes, fores, locum. Vultum subire alterius, congredi. *Transl.* 1. *aggredior*, *incipio*, *suscipio*, antreten, anfangen, annehmen. Nunc demum ad opus diu detrectatum; ad rempublicam; ad pactiones adiit. 2. *Subeo*, auf sich nehmen, ausstehen. Nulli sunt labores, nulla pericula, quæ reipublicæ causâ non adeam. Inimicitias, odio improborum adire non vereor. 3. *Hæreditatem adeo*, die Erbschaft antretten. Adiit hæreditates multorum civium Romanorum. V. *Accedo*, *accessus*.

Adeps, ipis, m. & f. Feiste, Schmeer. *Syn.* Pingue intra carnem & cutem. *Usus.* Num mihi Lentuli somnus, Cassii adeps, Cethegi temeritas pertimescenda est? V. *Abdomen*, *pinguis*.

Adeptio, nis, f. Erlangung. *Usus.* Vita beata non in depulsione mali, sed adeptione bonorum sita est.

Adequito, as, avi, atum, are. hinzureiten. *Syn.* juxta, vel prope equito, equo citato advehor. *Usus.* Urbi adequitare.

Adfero. *Vide* Affero.

Adhæc, zu dem, darneben. *Syn.* Prætereà; accedit, quòd; adde quòd.

Adhæreo, es, hæsi, sum, ére. anhangen. *Syn.* hæreo, adhæresco, nitor, infixus sum, adjungor, applicor, adjaceo, conjungor. *Adv.* Vix, extremum, omni. *Phras.* *Adhæret Platoni*, dem Platoni anhangen. Platoni ut magistro affixus est; nusquam ab ejus doctrina, nusquam à latere discedit; inhæret menti; in intimis animis insidet doctrina Platonis; Platonem arctè complectitur, à Platonis doctrina vel tantillum declinare, religio illi est. *Usus.* 1. Adhæret saxo, ad saxum navis, stecken bleiben. 2. *Transl.* In freto æris alieni; in certo studiorum genere adhærescere, in Schulden 2c. stecken. Vide ne fax illa seditionis & conjurationis ad hanc materiem adhærescat. Argumentum, oratio nusquam adhærescit. V. *Hæreo*, *Conjungo*.

Adhæsio, onis, f. Anhang, Hafft.

Adhibeo, es, ui, itum, ére. anwenden, brauchen, hinzuhalten. *Syn.* Affero; adjungo, admoveo, adapto, *item* utor.)(*amoveo*, *removeo*. *Adv.* Alacriter, aperte, bene, extrinsecus, frequentius, liberaliter, nimirum, publice, recte, severius. *Phras.* 1. Adhibebo diligentiam, ich werde Fleiß anwenden. Omni cura studioque enitar, elaborabo; omnes vires, studia, omnem curam, industriam eò conferam; omnia in adducendis ad exitum tuum rebus tuis experiar; operam dabo, navabo, dicabo maximam, rationibus tuis; omni studio id contendam; omni ope ac operâ adnitar; curæ mihi erunt res tuæ; quantuscunque mihi labor suscipiendus est, vincam studio naturæ vires. In hoc cura mea omnis ac industria versabitur, excubabit, ut commodis tuis accuratiùs inserviam; omne studium in hoc ponam, consumam, collocabo; huic rei vigilias dabo, dicabo, tradam, addicam meas; in hanc curam unicè incumbam; in hoc vires contendam meas; in hoc curas figam, configam, infigam omnes: ad hoc operam profitebor meam, ut res tuas, rationésque omnes, quantâ maxima possum curâ complectar. 2. *Ut Aristotelem intelligas, ingenium adhibendum est*, den Aristotelem zu verstehen, muß man seinen Verstand wohl aufbieten; ingenii vis omnis conferenda; ingenii acies intendenda; acuendum ingenium est. *Usus.* 1. *utor*, brauchen. Vir bonus præter curam & diligentiam, artem etiam & fidem adhibet in amicorum periculis. Idem gravitatem in dolore; modum, moderationem in rebus secundis; studium & solertiam in negotiis adhibet. 2. *Admoveo*, zur Sache brauchen. In convivium, atque adeo in consilium, ad deliberationes, ad causas adhibere. Diis preces, equo calcaria, juventuti stimulos adhibere. Dicenti aures adhibere, Gehör geben, zuhören. 3. *gero*, *exhibeo*, sich verhalten. Ita se in imperio, ut privatum adhibuit. 4. *Affero*, beybringen. Ægroto vinum medi-

medicinam adhibere. Ad negotium curam, rationem, mentem, animum, virtutem, gravitatem adhibere. Litteris tuis aliquam mihi consolationem adhibeto.

Adhinnio, is, ivi, itum, ire. anwiehren. *proprie equorum est. Usus. Transl.* Admissarius ille ad solum volupatatis nomen aestuat, adhinnit.

Adhortatio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Exhortatio, invitatio.

Adhortor, aris, atus sum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, exhortor, accendo, inflammo.)(*dehortor. Adv.* Merito, antequam iret. *Usus* Ad libertatem recuperandam, ad bellum faciendum vos etiam atque etiam adhortor. V. *Hortor, Monio.*

Adhuc, noch, bis jetzund. *Adv. temporis, q. ad hoc tempus. Syn.* Etiam nunc, ad hoc tempus. *Usus.* Unam adhuc epistolam à te acceperam. Quae adhuc dicta sunt, constare sibi videntur.

Adjaceo, es, cui, ère, beyliegen. * *Syn.* juxta vel prope jaceo, cubo propè. *Usus.* Tuscus ager Romano adjacet. V. *Vicinus, Prope.*

Adigo, is, egi, actum, ere. nöthigen hineinzwingen. *Syn.* Vi impello, *cuneum, clavum in lignum;* cogo compello. *Usus.* 1. Oves adigere in caulam, naves ad littus; telum ad destinatum locum adigere, hinzutreiben, hinzubringen. 2. *Transl. impello.* Ad insaniam, desperationem me adiges. In Verzweifflung bringen. *item* Legiones sacramento, *vel* ad sacramentum, *jusjurandum, vel* in verba Principis adigere, zum Eydschwur anhalten. V. *Cogo, impello.*

Adjicio, is, jeci, jectum, ere, hinzuwerffen. *Syn.* immitto, addo, applico, adhibeo, appello, adjungo.)(*adimo, detraho, Usus.* Adjicere tela in castra hostium, hinein werffen. 2. *Addo.* hinzusehen. Ad belli laudem doctrinae gloriam adjecit. 3. *Transl. de animo & oculo.* Oculum adjecit haereditati, die Augen auf die Erbschafft werffen. Animum adjecit ad Poeticam, sein Gemüth auf die Dichtkunst wenden. V. *addo, adjungo.*

Adimo, is, emi, emptum, ere. wegnehmen. *Syn.* Aufero, eripio, detraho, decedo, tollo, extorqueo.)(*addo. Adv.* Improbius, in posteram libertatem, industrie, magnopere, mature, repente. *Phras.* *Omnia amico ademit.* er hat seinem Freunde alles weggenommen. Spoliavit rebus omnibus amicum; loco; fortunisque deturbavit; exuit facultatibus, agris, fundisque multavit. *Usus.* Dolor omnem mihi animi facultatem, somnum ipsum ademit. Pecuniam, libertatem, potestatem adimere. Civitatem alicui adimere, *jus Civitatis,* das Bürgerrecht einem benehmen. V. *Tollo, eripio.*

Adinvenio, is, veni, ventum, ire. erfinden, erdenken. *Syn.* Invenio, comminiscor. *Usus.* Adinventa animo, sensibus percepta. V. *invenio.*

Adipalis, e, *comm.* feist, fett. *Usus.* Opimum quoddam, & adipale genus dictionis.

Adipiscor, eris, adeptus sum. überkommen. *Syn.* Nanciscor, consequor, assequor, invenio, obtineo, acquiro, colligo. *Adv.* Aliquantum, mediocriter. *Usus.* Senectutem, honores adipisci nemo non exoptat. V. *obtineo, acquiro, habeo.*

Aditus, ûs, m. Zugang. *Usus.* Via, introitus, accessus, vestibulum, ascensus, os, portus, gradus.)(*exitus, discessus. Epi.* Difficilis, difficilior, diuturnus, facilis alicui, facilior, quam facillimus, interclusus, munitus, mirificis molibus obstructus, plenus atque integer, praeclusus, primus, provincialis, lunus, arduus, diurnus atque nocturnus, illustris, inter se diversi. *Phras.* 1. *doctrina aditum illi fecit ad honores,* die Gelehrsamkeit hat ihm den Weg zu den Ehren-Aemtern gebahnet. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit; viam stravit; gradum struxit ad honores. 2. *Aditum clausit omnibus,* er lässet niemand vor sich. Aditu, limine omnes prohibet; aditum omnibus praecludit, intercludit, obstruit; à congressu suo arcet omnes; aedes suas omnibus obserat, ab aedibus excludit omnes; nemini sui copiam facit. 3. *Aditus patet omnibus,* es stehet allen das Thor offen. Fores patent, apertae sunt & expositae; aditus cuique liber est; nemini difficiles sunt aditus; nemo est, cui aedium mearum aditus denegetur, qui non recipiatur, non admittatur. *Usus.* 1. Difficiles sunt ad optimates aditus, zu grossen Herren ist hart zu kommen. 2. *Transl.* den Weg bahnen. eloquentia ad consulatum Ciceroni aditum aperuit. 3. den Weg befördern. aditum ad hoc scelus sibi aliis sceleribus munivit. Primum velut aditum jecit. Pons iter hostibus dedit. 4. Den Zugang verhindern. Tuamet temeritate aditum tibi ad honores intercludes. V. *accessus.*

Adjudico, as, avi, atum, are. rechtlich zusprechen. *Syn.* Aliquid alicui per judicium tribuo.)(*abjudico. Adv.* gratis. *Phras.*

Phras. Spero, fore, ut secundùm me judicetur, decernatur, judicium fiat; ut secundùm me possessio detur; pro me pronuncietur; lis & possessio secundùm tabulas mihi detur; mihi addicatur; ut ego in possessionem mittar, ich hoffe den Handel vor Gericht zu behaupten. *Usus.* Ea domus, ea causa mihi demum adjudicata est. Miser ille in servitutem mihi adjudicatus est. V. *Lis, judicium.*

Adjumentum, i, n. Hülfe. *Syn.* Subsidium, præsidium, auxilium, perfugium, suppetiæ.)(*Detrimentum, impedimentum. Epi.* Magnum, maximum, externum, adventitium, multum, multum magnumque, parvum, plurimum, proprium oratorum. *Usus. Adjumento illi fuit ad victoriam,* verhülflich seyn. A Philosophia omnia adjumenta beate vivendi petenda sunt. Honorum avido adjumenta undique, petenda, conquirenda sunt. Tua authoritas maximo mihi ad res meas adjumento erit; maximum adjumentum afferet, importabit; multum habebit adjumenti ad res meas promovendas, dein Ansehen wird mir viel helfen. V. *auxilium, præsidium, juvo.*

Adjunctio, nis, f. Zusatz. *Syn. Transl.* animi propensio. *Epi.* Similis. *Usus.* Beneficio, spe, adjunctione animi & voluntate ducuntur homines.

Adjunctor, oris, m. Zusammenfüger. *Syn.* qui aliquid adjungit. *Usus.* Ille Galliæ ulterioris adjunctor.

Adjunctus, a, um. *part.* von adjungo. hinzugethan, zugefügt. *Syn.* Continens, propinquus. *Usus.* Summis viris quædam adjuncta est divinitus fortuna. Sunt hæc propria & causæ adjunctiora. Ei Drusus proximè adjunctus fuit.

Adjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammenfügen, hinzusetzen. *Syn.* Adjicio, addo, adnecto, attexo, applico, aggrego, adhibeo, adscribo.)(*Disjungo. Adv* Divinitus, foris, honeste, omnino, proximè, quam primum, rectè, rectissime, separatius, studiosis, valde. *Phras.* Adjunxisti me beneficio tibi, du hast mich durch deine Gutthat auf deine Seite gebracht. Tuis beneficiis effecisti, ut me dem tibi; omnibus in rebus assentiar; voluntates meas ad tuam dignitatem aggregem; ut ad te transirem; ad te accederem; tuas partes tuendas susciperem; ad te me penitùs applicarem; me tibi contribuerem; tuis consiliis admiscear; tecum faciam; in tuorum numerum adscribi, in tuam familiam me conjicere gestiam; ut constrictum me tibi addixerim; in tuam consuetudinem me insinuârim, societatem tecum coierim; ad ductum tuum, ad familiaritatem omninò applicârim. Beneficia tua me tibi junxère arctius; arctissimis amplexibus conjunxere. Beneficii tui is fructus fuit, ut in eadem tecum esse causa; tuis partibus misceri; vitæ periculum tecum sociare, consociare constituerem. *Usus.* 1. Voluptatem ad virtutem adjungere insipienter cupis, hinzusetzen, vereinbaren. 2. *Adjungere sibi alterum*, sich einen zum Freund machen. Beneficiis tibi plebem, principes, civitates, multos socios adjunges. Urbanitate viros bonos ad tuam amicitiam, consuetudinem adjunges; benevolentiam, animos hominum, auxilium tibi adjunges. 3. *Adjungere se alicui,* sich einem zugesellen. Est, ut me tibi, ut me ad tuas rationes, tuam causam, tuam factionem, ad senatus authoritatem adjungam. V. *addo, adjicio, faveo.*

Adjuro, as, avi, atum, are. heftig schwören. *Syn.* Juro. *Usus.* Adjurat ille sancte, nullum esse periculum.

Adjuto, as, avi, atum, are. fort und fort helfen. *Syn.* Juvo, adjuvo. *Usus.* An eum adjutem, dubito.

Adjutor, oris, m. Helfer. *Syn.* Administer, particeps, socius, fautor. *Epi.* Fortissimus, pragmaticus, improbus. *Usus.* Author in consiliis capiendis, adjutor in agendis. Sceleris esse adjutorem. In scelere perpetrando, *vel* scelus perpetrandum, *vel* sceleri perpetrando adjutorem se præbere, dare, profiteri. Adjutorem te, quam deprecatorem habere, capere, venire malo, ich will dich lieber zum Helfer, als Vorbitter haben. V. *Socius, administer, adjumentum.*

Adjutrix, icis, f. Helferin. *Usus.* Minerva consiliorum meorum adjutrix. Conjugem adjutricem sibi cepit.

Adjuvo, as, juvi, jutum, are. helfen. *Syn.* Juvo, opitulor, adminiculor, auxilior, adjumento sum, adjumentum affero, suffragor, sublevo, præsidio sum, præsidium, opem, subsidium, suppetias fero, affero, adjutor sum alicui contra aliquem.)(*Impedio. Adv.* Aliquantum, multum, plane nihil, plurimum, publice, vehementer. *Usus.* 1. Velim me in petitione consulatûs adjuves; Dolorem meum & mœrorem consilio adjuva. 2. *Augere.* Insaniam alterius, formam cultu adjuvat, die Narrheit, Gestalt vermehren. V. *juvo, opitulor, auxilium.*

Adla-

Adlaboro, as, avi, atum, are, ernstlich sich bemühen. *Syn.* valde laboro, elaboro. *Usus.* Alicui adlaborare.

Admetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* metior. *Usus.* Frumentum admetiri militi.

Adminiculor, aris, atus sum, helffen. *Syn.* adjuvo, fulcio. *Usus.* vites adminiculari, Stecken schlagen.

Adminiculum, i, n. Hülffe. *Syn.* fulcrum, auxilium. *Usus.* Vites claviculis adminicula quasi manibus apprehendunt, der Rebstock hält sich an die Weinstecken. Adminiculorum ordines. 2. *auxilium.* nullius adminiculo rem confecit, ohne Beyhülff eine Sache in Stand bringen. V. *adjumentum.*

Administer, tri, Mitgehülff. *Syn.* Minister. *Usus.* Timarchides omnium rerum transactor, cupiditatum administer. Scelerum administri & satellites. *Adjective in gen. fem.* Multæ sunt artes hujus virtutis comites administræ. V. *administrator.*

Administratio, nis, f. Verwaltung. *Syn.* curatio, procuratio, gubernatio. *Epi.* communis cum aliquo, provincialis. *Usus.* Disceptant Philosophi, an Dii ab omni curatione, & administratione rerum vacent. V. *Manus*, *gubernatio.*

Administrator, oris, m. Verwalter. *Syn.* Præfectus, curator, procurator, minister, gubernator, moderator. *Epi.* pulcher. *Usus.* Imperator est administrator belli.

Administro, as, avi, atum, are. verwalten, versorgen. *Syn.* curo, procuro, gero, obeo, guberno. *Adv.* accuratissime, admirabiliter, auspicato, bene, commode, diligentissime, lenius, melius, optime, quam commodissime, recte, temere, vigilanter. *Phras.* 1. *Ecquis hoc tempore Rempublicam administraret?* wer wird bey diesen Zeiten das gemeine Wesen regieren? ecquis hac temporum calamitate Rempublicam attingat, capessat, suscipere, gerere, tractare audeat? quis sua studia ad Rempublicam conferat? operam det Reipublicæ, in Republica versari velit? 2. *Is nunc totam Rempublicam administrat*, er verwaltet anjetzund das gantze gemeine Wesen. Is nunc in procuratione Reipublicæ est; rempublicam summo cum imperio obtinet; tractat Reipublicæ gubernacula; summa ejus nunc est in Republica potestas; summum jus in curandis Reipublicæ rebus. Reipublicæ nunc præest, eo jure quod amplissimum esse potest; ea potestate, quæ potest esse maxima. Summo nunc utitur in Republica imperio. 3. Res meæ melius se haberent, si tu administrasses, es würde besser um meine Sachen stehen, wann du selbe verwaltet hättest. Si rerum mearum cura penes te fuisset, ad te pertinuisset: si in his tuâ operâ usus essem; si te curatorem, procuratorem habuissem. V. *rego*, *provincia*, *magistratus.* *Usus.* Rem familiarem, leges, judicia, provinciam, castellum, civitatem consilio ac ratione administrare.

Admirabilis, e. *gen. comm.* wunderbar. *Syn.* admirandus, admiratione dignus, mirandus. *Usus.* vir dicendo, & omnibus artibus admirabilis. Pro tua singulari & admirabili sapientia. Admirabilis fama virtutum V. *mirus*, *mirandus.*

Admirabilitas, tatis, f. Wunderwürdigkeit. *Epi.* magna, maxima. *Usus.* Hæc rerum despicientia magnam admirabilitatem habet.

Admirabiliter, verwunderlich, trefflich. *Syn.* mirifice, mirum in modum, cum admiratione omnium, insigniter. *Usus.* Mundus consilio admirabiliter administratur.

Admiratio, nis, f. Verwunderung. *Syn.* miratio. *Epi.* familiaris, incredibilis, suavis, jucundissima, magna, major, maxima, mediocris, perspicua, popularis, similis, summa, multa. *Phras.* Res magnam admirationem excitavit, die Sache hat eine grosse Verwunderung erwecket. res ea non mediocrem movit, effecit admirationem; omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit. Res ea maxima omnes admiratione affecit, defixit; stupore omnium animos complevit; non mediocrem sui admirationem injecit. Res ea in admiratione erat omnium; omnium oculos mentésque admiratio rei tenuit, suspendit. Id facinus miraculo rei omnes obstupefecit. *Usus.* Eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico, die Beredsamkeit, so nichts verwunderliches hat, halt ich vor nichts. V. *miror*, *stupeo.*

Admiror, aris, atus sum, ari, sich verwundern. *Syn.* suspicio, miror, demiror, admiratione afficior.)(*contemno.* *Adv.* communiter, recte, separatim aliquem, separatim in singulis, valde, vehementer. *Phras.* *Admiratus est eloquentiam*, er hat sich über die Beredsamkeit verwundert. Magna hominem tenuit eloquentiæ hujus admiratio; magna erat hominis ad tantam eloquentiam admiratio; incessit hominem admiratio tantæ eloquentiæ. Eloquentia tam singularis homini pro miraculo fuit; summæ admirationi fuit. Magna eloquentiæ admiratione tenebatur, capiebatur. V. *miror.* *Usus.* Platonem ex

ex ore tuo admiror. De Dionysio sum admiratus. V. *Miror, stupor.*

Admisceo, es, cui, mixtum, ere. vermischen. *Syn.* misceo, immisceo, confundo. *Usus.* Cave, ne vulgi erroribus te admisceas. Nolo, me illis admisceas, ich will nicht, daß du mich unter jene zehlest. V. *Misceo.*

Admissarius, ii, m. Spring-Hengst. *Syn.* equus, qui ad sobolem servatur. *item* homo effrenatæ libidinis.

Admissum, i, n. Uebelthat. **Syn.* Delictum, crimen, peccatum. *Usus.* admissum hoc graviter puniri solet. V. *Crimen, peccatum.*

Admissus, a, um. *part.* von admitto, zugelassen. *Syn.* commissus. *item* incitatus. *Usus* 1. Pudet me admissi dedecoris, verübte Schand-That. 2. Equo admisso in mediam aciem irruit, spornstreich in das feindliche Heer einfallen.

Admistio, onis, f. Vermischung. *Syn.* concretio. *Usus.* Animus omni admistione corporis liberatus, purus & integer, die Seele, so von den Leibs-Banden aufgelöset.

Admistus, a, um. *part.* von admisceo, vermischt. *Syn.* Commixtus, concretus. *Usus.* Aquæ admistus color. Aër multo calore admistus. Nihil animis admistum, nihil concretum est.

Admitto, is, misi, missum, ere. zulassen. *Syn.* Recipio, excipio, suscipio, adhibeo, intromitto.)(*Prohibeo, arceo, repello. Phras.* 1. *Quoslibet ad me admisi,* ich hab jedermann vorgelassen. Neminem à congressu meo absterrui; exclusi neminem; audivi omnes. Nullum onus officii cuiquam reliquum feci. Admissionum mearum facilitatem omnes deprædicant. V. *accessus, aditus facilis.* 2. *Si tempus admiserit,* wann es die Zeit zulassen wird. Si ætatis tempus; si rationes vestræ eam facultatem præbebunt; si commodum ita feret vestrum; si ita tulerit fortuna. *Usus.* 1. Aliquem in domum, ad *vel* in consilium, ad colloquium, ad causam dicendam, ad Principem admittere, in das Haus &c. lassen. 2. *Pecco, committo,* begehen. Integer adeo, ut nullam unquam noxam, flagitium, fraudem, maleficium, culpam, facinus, dedecus in se admitteret. 3. *Concito,* anspornen. Equum in hostem admisit.

Admodum, sehr. *Syn.* valdè, *item:* ferè. *Usus.* 1. Me tuæ litteræ admodum delectant, sehr erfreuen. 2. Ferè, schier. Viginti admodum annos natus. Nullus admodum. Admodum nihil litterarum callet. 3. *In responsione affirmat.* Advenit? Resp. admodum, dem ist also. 4. *Cum adverbiis jungitur.* Nuper admodum, unlängst. Raro admodum, gar selten. V. *Valde.*

Admolior, iris, itus sum, iri. hinzuthun. **Syn.* Admoveo. *Usus.* Rupes præaltas velut de industria natura admolita est.

Admoneo, es, ui, itum, ere. vermahnen. *Syn.* Commoneo, commonefacio, ad memoriam rei aliquem excito. *Adv.* Amice, amicissime, breviter, præclarè, amicè, eâ de re me admonuisti. Locus ipse, ipsum nomen me admonet, ut &c. V. *Hortor, moneo.*

Admonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* monitum, præceptum, hortatio. *Epi.* accurata, familiaris, major, mediocris, similis. *Usus.* Nec precibus, nec admonitioni locum relinquit, er höret weder Bitte, noch Ermahnung mehr an. V. *Præceptum, hortor, incitamentum.*

Admonitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* hortator, impulsor. *Epi.* Nimius, verecundus. *Usus.* Admonitore non eges. Verecundus admonitor.

Admonitus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* admonitio, monitum. *Epi.* Similis. *Usus.* amici hominis admonitû valde movemur.

Admordeo, es, mordi, morsum, ere. anbeissen. **Syn.* Mordeo, abrodo. *Usus.* Habet argentum. Hunc mihi admordere lubet.

Admotio, nis, f. Hinzuthuung. *Syn.* Applicatio. *Usus.* Admotione digitorum nervi sonum explorare.

Admoveo, es, vi, motum, ere. hinzuthun. *Syn.* Appono, applico, adhibeo, porrigo, extendo.)(*Amoveo. Adv.* Propius se. *Usus.* 1. Applicare se, & propius admovere. Aurem admovere, & subauscultare, zuhören. Ignes alicui, cruciatus, aspidem ad corpus admovere, mit Feuer &c. zusetzen. 2. *Transl.* Alicui stimulos, terrorem, preces, blanditias, vim adhibere, anspornen, bitten, mit Schröcken, Schmeichel-Worten, Gewalt zusetzen. Vultum, oculos ad rem admovere, die Augen dazu halten. V. *Adhibeo, applico.*

Admurmuratio, nis, f. das Brummen, Beyfall. *Syn.* Approbatio, plausus, acclamatio, applausus murmure factus. *Epi.* Divina, grata, multa & secunda. *Usus.* Grata, secunda concionis, senatus; aut adversa admurmuratio facta est. V. *Plausus, applaudo.*

Admurmuro, as, avi, atum, are. murmeln. *Syn.* Admurmurationem facio. *Adverb.* Valde. *Usus. Senatus aut concionis faventis.* Admurmurârunt universi. V. *Plaudo, assentior.*

Admutilo, as, avi, atum, are. abstimmlen. **Syn.* Mutilo. *Usus.* Me usque ad cutem admutilasti.

Adnecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpfen.

fen. *Syn* alligo, connecto. *Usus.* Naves littori adnectunt nautæ.

Adnitor, eris, nisus sum, niti. mit Gewalt sich unterstehen. *Syn.* Nitor, molior, conor, adlaboro, applico. *Usus.* Vehementer Cæsar de triumpho adnisus est. Natura semper ad aliquid tanquam adminiculum adnititur. V. *conor*, *nitor*, *laboro.*

Adnumero, as, avi, atum, are. zuzehlen. *Syn.* Numero, connumero, adnumerum addo. *Phras.* *Tyro libertis Tullii adnumeratus est.* Tyro ist unter die Freygelassene des Ciceronis gezehlet worden. In numerum libertorum adscriptus, relatus, cooptatus, adscitus, receptus fuit, in numero, *vel* de numero libertorum fuit; in numerum libertorum venit, pervenit; in numero libertorum habitus, positus, collocatus est. *Usus.* Age, ut cum candidatis adnumerêre.

Adnuto, as, avi, atum, are. V. *annuo.*

Adolescens, tis, *gen. comm.* Jüngling *Syn.* Iuvenis, ephebus, pubes. *Epi.* Abstinens, acutus, bonus, bonus & eruditus, bonus & disertus, bonus & prudens, dignus illo loco ac nomine, bonus & strenuus, castus ac diligens, clarissimus atque fortissimus, omnium præstantissimus, princeps civitatis, comicus, cupidus laudis, deditus mirifice alicui, deformis, delicatus, disertissimus, divinus, incolumis, fortunatus, gratissimus, gravis & doctus, honestus in primis, ornatus in primis, honestissimus, humanissimus atque optimus, imperitus, bonus, non tam insulsus, quam non verecundus, non acriter intelligens, lectissimus, modestissimus, optimus, mihique charissimus, prætorius, pecuniosus, perditus ac dissolutus, potens, potentissimus, præditus summa spe & animi & ingenii, primarius, probus, propinquus, prudens, prudentissimus, ætate multo robustior duce, sanctissimus, studiosissimus, maxime familiaris, non solum indoctus, sed etiam rusticus; ingeniosissimus, & prope æqualis, locuples, loquax, miser, pernecessarius, & amicitia alicujus dignissimus, plenus ingenio, segnior. *Adv.* Admodum, multum. *Phras.* 1. *Adolescens nobilis*, ein adelicher Jüngling. Nobili loco natus; nobilissimus; princeps juventutis; florentissimus urbis; ornatissimus; familia ortus amplissima. V. *nobilis.* 2. *Adolescens ingeniosus & eruditus*, ein sinnreich- und wohl studirter Jüngling. Acutus, & disertus; plenus ingenio, rectissimis studiis, atque optimis artibus præditus; summa spe & animi & ingenii, nec indoctus. V. *doctus.* 3. *Adolescens optimis moribus* ein Jüngling von besten Sitten; honestus imprimis, humanissimus atque optimus; castissimus ac modestissimus, dignusque illo loco & nomine: ornatus omnibus rebus, & verecundus. V. *mos.* 4. *Admodum adolescens erat*, er war noch in der Blüthe des Alters. Erat in flore ætatis primo; vixdum è pueris excesserat, *vel* ex ephebis; prætextatus etiamdum erat; propé puberem ætatem erat; primo ætatis flore pubescebat; annos adolescentiæ vix attigerat; ætas à puerili studio vixdum exierat; pueritiæ annos vix egressus erat; utebatur etiamdum ætatis initio; integri sanguinis adolescens; adultâ ætate puer, sed adhuc imberbis erat. *Usus.* Bonâ indole, summæ spei; aut perditus, dissolutus adolescens. V. *Juvenis.*

Adolescentia, æ, f. Jugend. *Syn.* Iniens ætas a 14. ad 25. vel 30. annum. *Epi.* Impura, liberior, libidinosa, & intemperans, magna, modestissima, plena spei, prima, proclivior ad libidinem, proterva, tota, turpis. *Phras.* *Ab. adolescentia*, von Jugend auf. Ab ineunte, à prima, à teneriore ætate; à puero *vel* pueris; à pueritia; ab initio ætatis; à primis temporibus ætatis; à teneris. *Usus.* Libidinosa, intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senectuti. V. *Juventus*, *puer.*

Adolesco, is, evi, ultum, ere. erwachsen. *Syn.* Augeor ætate, cresco. *Adv.* sensim. *Usus.* Uti ratio, ita cupiditas cum ætate adolescit. V. *cresco.*

Adoptio, onis, f. Aufnehmung. *Epi.* Innumerabilis. *Usus.* Adoptionem hæreditas nominis, pecuniæ, sacrorum sequitur. In adoptionem, in alienam familiam dari; assumi in nomen familiæ alienæ.

Adoptivus, a, um, zur Aufnehmung gehörig. *Usus.* Sacra adoptiva.

Adopto, as, avi, atum, are, an Kindesstatt aufnehmen. *Syn.* Filium adscisco, deligo, instituo. *Adv.* obscure. *Usus.* 1. Scipio Æmilium sibi legibus adoptavit. 2. *Deligo*, erwählen, erkiesen. Adoptare aliquem defensorem juris sui, ultorem injuriarum, zu seinem Schützer einen erkiesen. V. *Adscico.*

Adorea, æ, f. Lob und Ehre. * *Syn.* Laus, gloria.

Adorior, eris, *vel* iris, ortus sum, iri, anfallen. *Syn.* aggredior, invado, irruo, involo. *Adv.* tumultuosissime. *Phras.* *Hominem repente adortus est*, er hat ihn gähling angefallen. Impetum fecit in hominem; manus admolitus est; infesto spiculo petiit; ferro appetiit; incurrit, involavit cœco in hominem impetu; primum impetum effudit in hominem; arma in obvium vertit, convertit. V. *aggredior*, *invado.* *Usus.* Aliquem jurgio, gladiis, fustibus, à tergo adoriri.

Adorno, as, avi, atum, are. zieren, zurü-

ſten. *Syn.* orno, inſtruo paro, apparo, comparo. *Adv.* diligenter: *Uſus.* 1. Pompejus Italiæ duo maria maximis claſſibus adornavit. Bellum, claſſem, nuptias, petitionem conſulatus, teſtium copiam adornare. bereiten, zurüſten, beſtellen. 2. *honore afficio*, beehren. Omnes in hoc adoleſcente adornando conſpirant. V. *paro*, *comparo*.

Adoro, as, avi, atum, are. anbeten. *Syn.* Deum religione propitio. *Phraſ. Adorare Deum*, GOTT verehren, und anbeten. Auguſtè, ſanctéque venerari Deum; divinum Numen caſtiſſime colere; venerabundum aris aſſiſtere, & adorantium more procumbere. Genua ponere; ac venerari Deum; religioſum Deo cultum adhibere, tribuere, impendere; Pio cultu, religioſa adoratione proſequi Deum. *Item: Indi adhuc plures deos adorant*, die Indianer beten annoch mehrere Götzen an. cultum uni debitum Deo, ſimulacris, lapidibus, diisque vaniſſimis tribuunt, exhibent, impendunt; deorum inani ſuperſtitione tenentur; fictis numinibus divinos honores tribuunt, impertiuntur; ridicula falſorum numinum ſimulacra ſacrilego cultu venerantur, proſequuntur. *Uſus.* Cæſar hoſtiâ pacem Deum adoravit. V. *oro*, *vereor*.

Adpromitto, is, miſi, miſſum, ere. für einen bürgen, verſprechen. *Syn.* promitto. V. *promitto*.

Adrepo, is, repſi, ere. hinzukriechen. *Uſus. Transl. inſinuare ſe in gratiam*, ſich zumachen, zuſchmeichlen. In amicitiam alicujus; in ſpem hæreditatis; animo alicujus adrepere.

Adſciſco, is, ivi, itum, ere, herzuruffen. *Uſus.* 1. Romanas leges ſibi adſcivêre Latini die Lateiner haben die Römiſche Geſetze angenommen. 2. *adſcribo*, *adjungo*, *adjicio*, *annumero*, *ſeligo*, zugeſellen. Boni bonos ſibi adſciſcunt. Adſciſcere ſibi ſocios. Civem adſciſcere. In civitatem adſciſci, Bürger werden. 3. *Comparo*, Romani à Græcis leges, ritus, conſuetudines, ſacra adſcivêre. Cura ut laudem tibi adſciſcas. 4. *arrogo*, *tribuo*, *ſumo*. Non mihi tantam ſapientiam adſciſco, ſich zumeſſen. V. *adopto*, *jungo*, *adjungo*.

Adſcitus, a, um. *Part.* von adſciſco angenommen. *Adv.* publice. *Uſus.* adſcitus, non nativus color eſt.

Adſcribo, is, ſcripſi, ſcriptum, ere. dazuſchreiben, zumeſſen. *Syn.* appono, adjungo, addo, adſciſco, aſſigno. *Phraſ.* 1. *Victoria tibi adſcribenda eſt*, den Sieg muß man dir zuſchreiben. rei bene geſtæ decus tuo conſilio eſt aſſignandum; hæc victoria tui triumphi titulis accedat, oportet. Victoria, decus omne ad te delegandum eſt; tuæ tribuendum virtuti. 2. *noli tibi adſcribere hanc laudem*, ſchreib dir dieſes Lob nicht ſelbſten zu. noli rei benè geſtæ tibi meritum uni inſcribere facti; laudem ſibi arrogare, aſſerere; vindicare; noli exiſtimare, tuam eſſe in his rebus unius gratiam; noli alienam laudem pro tua tibi vindicare; noli te offerre in ſocietatem alienæ gloriæ; noli quærere, ut præclaræ rei laus ac commendatio ad te perveniat. Quid tibi alieni facti gloriam adſciſcis, ſumis? 3. *Famulo adſcribit culpam*, er hat die Schuld auf ſeinen Bedienten geſchoben. Ad famulum delegavit culpam; in famuli ignaviam eam culpam contulit, retulit, conjecit; ejus rei culpam ignavia famuli ſuſtinet; culpam rei famulo tribuit, aſſignavit; ex ignavia famuli factum autumat; ignaviæ famuli vult eam eſſe culpam; culpam ſuam in famuli ignaviam trajicit ac exonerat. *Uſus.* 1. utinam ego tertius vobis amicus, *vel* in amicitiam veſtram adſcriberer! aufgenommen werden. 2. *aſſigno acceptum fero*, zumeſſen. hanc cladem ſuæ ſocordiæ, hunc eventum fatis adſcribant. 3. in civitatem, *vel* civitati, adſcribi, Bürger werden. Meam tuæ adſcribo ſententiam, eines ſeiner Meynung beyfallen. 4. aliquid ad epiſtolam adjicio, in den Brief noch etwas hinzuſetzen. Doleo me hoc litteris non adſcripſiſſe.

Adſcriptitius, a, um, eingeſchrieben. *Syn.* adſcriptus. *Uſus.* Novi & adſcriptitii cives.

Adſcriptor, is, m. *Syn.* ſubſcriptor. *Uſus.* Fuit is non modo defenſor, ſed adſcriptor dignitatis meæ. Author & adſcriptor honoris mei.

Adſtipulator, is, m. *Syn.* confirmator, defenſor. *Uſus.* In tua cauſa, patrono me, & adſtipulatore uteris.

Adſtipulor, aris, atus ſum, verwilligen, eines Meynung ſeyn. *Syn.* aſſentior. V. *Faveo*, *aſſentior*, *adjungo*.

Adſum, ades, adſui, adeſſe, beyſeyn. *Syn.* præſens ſum, præſto ſum, interſum, coram adſum, copiam mei facio. *Adv.* frequenter in cauſa, multum, opportune, paulo ante, præſto, propius, publice, tardius. *Uſus.* 1. Pugnis omnibus affui. ich bin bey allen Schlachten geweſen. Ad portam adeſt. Tempore ad judicium ffuit,

affuit, er ist zu rechter Zeit bey Gericht erschienen. 2. *Faveo.* Difficillimis licet rebus semper adero, beystehen. 3. *Animo præsenti tribuitur.* Adeste animis, mittite timorem, seyd beherzt. V. *præsens, coram.*

Adveho, is, vexi, vectum, ere. hinzuführen. *Syn.* Apporto, importo, comporto.)(*Aveho. Usus.* Vis magna frumenti Romam advecta. Navi, an equo advectus es?

Advena, æ, m. Fremder. *Syn.* Peregrinus, hospes, alienus, externus, extraneus, alienigena.)(*Civis, domesticus. Usus.* In ipsa patria nostra peregrini videmur, & advenæ. V. *Peregrinus.*

Advenio, is, veni, ventum, ire. hinzukommen. *Syn.* Accedo, appropinquo, pervenio, adeo, appello, contingo.)(*Discedo recedo, abeo. Adv.* Præsto. *Usus.* Malum, quodcunque advenerit, ferendum est. Senectus, cum advenit, multa mala apportat. V. *appello, venio.*

Adventitius, a, um. Fremder, Angekommener. *Syn.* Fortuitus, insperatus, non quæsitus.)(*Innatus, insitus. Usus.* 1. Mithridates multis nationum adventitiis copiis juvabatur, fremde Völker zur Beyhülf haben. 2. *Externus, alienus, non innatus, adveniens.* auswärtig, zufällig. Transmarina & adventitia Græcorum doctrina. Adventitiis adjumentis uti. Bona, pecunia adventitia, & assumpta.

Advento, as, avi, atum, are. ankommen. *Syn.* Advenio, appropinquo, accedo.)(*Procul sum. Usus De tempore, persona & re dicitur.* Adventat jam destinata dies. Legiones adventant.

Adventor, oris, m. fremder Gast. *Syn.* Externus, non domesticus. *Usus.* Vide, ne quis adventor auscultet.

Adventus, ûs, m. Ankunft. *Syn.* accessus.)(*Discessus. Epi.* Minùs aptus ad res multas, clarus, expectatissimus, gratus & honestus, gratior, gratissimus, maturus, matutinus, nocturnus, occultus, optatissimus, primus, recens, repentinus, suavis, suavissimus, unus, gravis, improvisus, jucundus, modestus. *Usus.* Uti adventus tuus optatissimus fuit, ita discessus afflixit.

Adventus domini, die Heil. Adventzeit. Dies sacri Dominico adventui; hebdomades, quæ anniversariam Christi nascentis memoriam præcurrunt; dies virginei partus expectationi sacri; tempus, quo expectatio divini partûs memoria celebratur.

Adversaria, orum, n. Handbuch, wo man etwas obenhin verzeichnet. *Syn* Præscriptiones, ephemerides, tabulæ, in quas utcunque memoriæ causa projiciuntur omnia, quæ posteà in justas fidei tabulas codicèsque referuntur. *Epi.* Menstrua. *Usus.* Solertis est, in adversaria omnia minutim referre, der Fleißige schreibt alles auf.

Adversarius, a, um. widerwärtig. *Syn.* adversus, oppositus, inimicus, hostis.)(*amicus, defensor. Adv.* Maximè. *Usus.* Hic obtrectator laudum mearum, & adversarius semper fuit acerrimus, dieser ist allezeit mein Verläumder und Widersacher gewest. Semper se adversarium in meam dignitatem intendit. Adversario te, & insectatore laudum mearum utor. V. *hostis, infensus, inimicus, adversor.*

Adversator, oris, m. Widersacher. *Syn.* adversarius.

Adversor, aris, atus sum, ari. zuwider seyn, zuwider handeln. *Syn.* repugno, obsisto, contravenio, contra rem alicujus venio, contrà pugno, contrà facio, adversarius sum in aliquem, eo resisto; reclamo, obrecto; adversum me præbeo, oppono, objicio.)(*Suffragor. Adv.* Infensius, mediocriter, valdè, vehementer. *Phras. omnibus in rebus mihi adversaris*, du bist in allen Sachen wider mich. Me oppugnas, quam potes, acerrimè & gravissimè; nullam adversùm me injuriam prætermittis. Tuis contra nos viribus uteris. Quidquid habes virium, in nos confers. Omnia conaris, nihil non agis, moves, tentas, molitis, experiris, machinaris; moves omnes machinas; nihil non tentas ad perniciem nostram. Adversario te utimur nimis acerbo, nimis infenso. Agis contra nos, in nos; pugnas adversùs nos nimis infestis odiis. Irruis in nos, quo potes impetu; quàm potes, maximo. Vim omnem in nos confers. Facis maximum impetum contra nos. Adversarius es nobis nimis infensus, infestus, vehemens, sævus, imminens in exitium nostrum; nostrum sanguinem nimis avidè sitiens; totus incumbens in perniciem nostram. Nimis à nobis discrepas; contra honorem nostrum niteris, undique adversaris, refragaris; adversus nos tendis; contra nostrum, amicorumque studium stas. Perpetuum nobiscum bellum suscipis. V. *inimicitia, inimicus, pugno. Usus.* Quibus ornamentis adversor tuis? Omnibus in disputando adversabere?

Ad-

Adversùm & adversùs. wider. *Adv. Syn.* Contra.)(*pro. Usus.* 1. Homo adversùs Rempublicam, leges, salutem civium armatus. Adversus hostem aciem struere. Adversùs clivum tendere. 2. *Erga.* gegen. Adhibenda est adversùs deos pietas, adversùs amicos humanitas, adversus omnes officium. V. *contra, erga.*

Adversùs, a, um, widrig, zuwider. *Syn.* Contrarius, incommodus, sinister.)(*Prosper, secundus. Phras. Viri non est, adversis rebus tam citò frangi*, es stehet einem Mann gar übel an, wann er in widrigen Zufällen gleich den Muth läßt sincken. Ad omnem calamitatem animos submittere; rebus turbidis; gravi fortunâ, casibus adversis; infortunio quovis nimiopere commoveri; rebus afflictis, tristibus, duris, asperis, perturbatis debilitari, & exanimari; adversùs casus, quibus hominum vita subjecta est, exposita; adversus fortunæ vim, impetum, injurias, tela, animo esse tam fracto & infirmo; in rebus trepidis, fractis, gravibus, incommodis statim animo contrahi; & succumbere dolori. V. *infelix, calamitas, fortuna mala. Usus.* 1. Valetudo adversa, Unpäßlichkeit. Adversa Reipublicæ tempora, üble Zeiten. Bellum, prælium fortuna, res adversa. unglückliche Krieg, Schlacht 2c. Homo adversa in vulgus fama, übler Ruff. 2. *Oppositus ratione loci*, Orts halber entgegen gesetzet. Antipodes adversis vestigiis. Adversum solem intueri. Adverso flumine navigare. Adversâ ire viâ. In adversam ripam evadere. *In anteriore parte corporis.*)(Adversus. *Nempe in posteriore.* Cicatrices, vulnera adversa, *id est*, adverso corpore excepta, voran in dem Leib empfangene Wunden.

Adverto, is, verti, versum, ere, aufmercken, vermercken. *Syn.* Aliquò, vel ad aliquid verto, observo, attendo, animadverto. *Adv.* Obscurissimè. *Phras. Adverto consilium tuum.* ich mercke schon deine Gedancken. Subolet mihi consilium tuum; intelligo, quo istud pertineat; quid spectes, consilium tuum dudum introspexi; odoratus sum. Sentio sententiam tuam. Adverto me consilii tui ratio; obscurus quidam consilii tui sensus ad me pervenit; animo prospicio, quo res illa spectet. *Usus.* 1. In hanc plateam te adverte. Wende dich in diese Gasse. Urbi agmen, navem littori, pedem ripæ, taures monitis, cursum aliquò advertere. 2. *Transl. ad res animi.* Advertere animum a dicta, fleißig aufmercken. *vel absolutè.* De re aliqua diligenter advertere, wohl acht haben. 3. *Punio*, straffen. Advertere in aliquem. V. *attendo, observo, converto.*

Advesperascit, *impers.* es wird Abend. *Phras.* Vespertinum crepusculum adest; nox adventat; lucem tenebræ pellunt; vespera appropinquat; diei nox succedit; dies abit inclinante jam. vergente, prono in occasum sole; cedit jam nocti dies; præceps est in noctem diei tempus; obscura jam lux est, dies in vesperum inclinat. Cœlum vesperascit. V. *vesperi.*

Advigilo, as, avi, atum, are, fleißig wachen. *Syn.* Vigilo, pervigilo. *Usus.* Pro negotii gravitate advigilandum est. V. *Vigilo.*

Adulatio, onis, f. Schmeicheley, *Syn.* Assentatio, blanditiæ. *Epi.* Amans dominorum. *Usus. Proprie adulantium heris canum est.* In amicitiis nulla major pestis est adulatione. Semper magnæ fortunæ comes est adulatio. V. *assentatio.*

Adulator, oris, m. Schmeichler. *Syn.* Assentator, palpator, divitum arrosor, & quod sequitur, irrisor, simulator, levis levis, & fallax, ad voluntatem loquens omnia, nihil ad veritatem. Qui ad alterius non modò sensum & voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. *Usus.* Nolo esse laudator, ne videar adulator. V. *astutus.*

Adulor, aris, atus sum, ari. schmeichlen. *Cum Accusat. Syn.* Blandior, assentor, auribus do, omnia ad voluntatem nihil ad veritatem loquor, palpo. *Adv.* apertè. *Phras. Adularis, ut gratiam à me ineas*, du schmeichelst mir, dich zuzumachen. Das hoc auribus meis, ut gratiam meam aucuperis. Auribus inservis. Blanda assentatione uteris. Assentationis artificio gratiam quæris. Blande loqueris, ut me tibi adjungas, ut in meam te amicitiam insinues. Lenocinaris. Blanditiis in aures meas influere laboras. Absurdam in adulationem progrederis. Palpo me percutis. Supparasitandi artem tenes. Ad gratiam loqueris. Laudibus me conciliare, expugnare; in tuas partes, commoda, amicitiam pertrahere studes. In adulationem scite te componis; spem & animos solita vanitate inflare nosti.

Pal-

Palpum obtrudis. Voluntati servis; aures scalpis, mulces, permulces. Blanditiis fallis, delinis. Assentationibus demulces animum. Assentatoris partes agis egregiè; blandimentis benevolentiam non inscité colligis. *Usus*. Adulari fortunam alterius. Feræ dominum adulantes. V. *assentor, accommodo.*

Adulter, eri, m. Ehebrecher. *Syn.* Mœchus, alienæ conjugis corruptor. *Epi.* Sororius, temerarius, obscœnus, nocturnus, turpis.

Adulterinus, a, um, falsch, erdichtet. *Syn.* fucatus, adumbratus, non verus, non genuinus.)(*verus. genuinus. Usus.* Nummi, gemmæ, moneta adulterina, falsch Geld 2c. Adulterino signo, *annulo*, testamentum corrumpere. V. *falsus, adumbratus.*

Adulterium, ii, n. Ehebruch. *Syn.* Stuprum conjugis. *Epi.* Nefarium, quotidianum. *Phras. Adulterium committere*, einen Ehebruch begehen. Admittere adulterium; thorum alicujus contaminare, violare; adulterari, mœchari, fœdus, fidèmque matrimonii frangere, derelinquere, deserere, fallere; involare in alienum matrimonium; nefariò alterius uxorem polluere; ad eam oculos impudicos, libidinis oculum adjicere; jura legitimi thori fallere, pudicitiæ uxoris vitium addere; impetere impudicitiâ alienam conjugem; ejus corpus stupris complere; consuescere cubilibus alienis; alienum cubile inire; capere usuram corporis. *Usus.* Adulterium committere, facere, inire, einen Ehebruch begehen. In adulterio deprehendi.

Adultero, as, avi, atum, are. ehebrechen. *Syn.* Corrumpo, stupro, alienum cubile ineo. *Usus.* 1. Latrocinari, fraudare, adulterare turpe est. 2. *Fallaciter imitor aliquid.* Judicium pecuniis, testamenti tabulas adulterat, verfälschen. V. *corrumpo.*

Adultus, a, um, *partic.* von adolesco. aufgewachsen. *Syn.* Grandior, progressa ætas, magis confirmata, major. *Phras. Grandis jam, & adulta ætate,* wohl erwachsen; ætate provectus; matura, corroborata, confirmatâ ætate, in ea ætate, cui roboris jam multum accessit; Qui se jam corroboravit, vir inter viros; cujus ætas in medio virium robore; medio juventæ robore, flore; qui jam virilem togam sumpsit; ætatis nec primæ, nec ultimæ, in viridi ætate; cui primo florens vigore ætas; qui ætatem transcendit primæ juventæ, postremæ necdum attigit; qui juventam ingressus mediæ pollet ætatis nervo, V. *adolescens. Usus.* Adulta jam Roma; arbor adulta, adulta Reipublicæ pestis.

Adumbratio, onis, f. Entwurf, Vorbildung. *Syn.* Rudior imago, & species. *Usus.* Alicujus rei, si non perfectio, at conatus tamen, & adumbratio.

Adumbratus, a, um. *partic.* von adumbro. entworfen. *Syn.* Non absolutus.)(*expressus. Usus.* 1. sunt in hoc juvene maximarum non expressa signa, sed adumbrata virtutum. Principio adumbratas quasdam intelligentias concipimus. 2. *Fictus*, falsch, leer. Gloria est solida quædam res expressa, non adumbrata. Homo adumbratus; comitia, opinio virtutis, judicium, lætitia adumbrata, nur auf den Schein gericht.)(*vera.*

Adumbro, as, avi, atum, are. entwerfen, *lineari pictura & umbratili aliquid fingo. Syn.* Effingo, imitor, describo; rude specimen edo, exhibeo. *Usus.* conare Ciceronis perfectæ eloquentiæ formam adumbrare. Facta alicujus dicendo, speciem & formam adumbrare. wohl beschreiben.

Aduncitas, tatis, f. Krümme. *Usus.* Quædam aves aduncitate rostrorum cibum capiunt.

Aduncus, a, um. krumm. *Syn.* Curvatus, tortuosus. *Usus* Adunci ungues, serrula adunca.

Advocatio, nis, f. das Fürsprechen. *Syn.* patrocinium, advocati munus. *Epi.* Copiosa. *Usus.* Homo in re militari, quam advocationibus cautior. Ea advocatio clamoribus, lapidatione discussa, perturbata, repulsa est.

Advocatus, i, m. ein Fürsprecher. *Syn.* qui alteri adest in causa, qui in judicio aut jus suggerit, aut præsens est amico. *Epi.* Armatus, perpauci. *Phras. Advocatum fieri*, ein Advocat werden. Agendis causis se dare; industriam in agendis causis exercere; in forum venire, se conferre; vocem in quæstum forensem conferre; actorem fori litigiosi esse; causas in judicio agere; causidicum fieri; ad causas adire; in foro versari; causarum actorem, patronum esse; operâ forensi ætatem terere; forum celebrare; forensi in munere, forensibus in causis, in causarum

patrociniis versari, ætatem agere; forensibus causis patrocinium præstare; causas orare; forum attingere. *Usus.* Invocare aliquem advocatum ad defendendam causam suam. Esse alicui advocatum. Alicui advocatum venire. V. *Patronus.*

Advoco, as, avi, atum, are. herzuruffen. *Syn.* Accerso, in auxilium voco, convoco.)(*avoco. Usus.* In cœtum, ad concilium, ad se ipsum à voluptate advocare, in sich gehen. Advocare sibi, causæ suæ aliquem, sich um Helfer bewerben. V. *Voco accerso.*

Advolatus, us, m. Zuflug. *Epi.* Tristis. *Usus.* Tristi advolatu aduncis lacerat unguibus.

Advolo, as, avi, atum, are. hinzufliegen. *Syn* Convolo, accurro.)(*avolo. Adv.* Plane, repente, sublime. *Usus.* Romam, quam mox advolabo. Cùm primum litteras recepero, in villam ad te advolabo. V. *Accurro.*

Advolvo, is, volvi, volutum, ere. hinzuwälzen. *Usus* Ad genua Principis advolvi, zu Füssen fallen.

Aduro, is, ussi, ustum, ere. anbrennen. *Usus.* Barbam, capillum adurere. V. *Uro.*

Adytum, i, n. heimlicher Ort der Kirchen. *Syn.* Pars templi secretior, occultior, & remotior, penetrale.

Ædepol, fürwahr. *Jurandi verbum per ædem Pollucis.*

Ædes, is, f. Kirche, Hauß. R. *ab* ἕδος, *sedes. Syn.* Domus, domicilium. *Epi.* Bona, magnifica, ornatissima, plena atque ornata, sacra, aliena, amœnissima, aurata, male materiata, nobilissima in palatio, opima, pestilens, salubris, profana, regia. *Usus.* 1. Ædes privatæ, magnificæ, prächtige Häuser. In intimis, mediis ædibus. 2. Templum, *numero fere singular*, Kirche. Ædem consecrare, reparare. Ædium sacrarum & publicarum depopulatio. V. *Ædificium.*

Ædicula, æ, f. Capelle, Häußlein. *Syn.* Tempellum, parva domus. *Usus.* Eam aram, ædiculam, & pulvinar dedicavit.

Ædificatio, nis, f. Bau, Erbauung. *Syn.* Constructio ædium. *Epi.* Immensa & intolerabilis. *Usus.* Ædificationem abjicere, deponere, vom Bauen abstehen. *Vulg. ac barbarum est: ædificationi esse* zur Aufferbauung seyn. *Pro quo Phras.* Exempli esse optimi; eum esse, à quo exemplum petere, capere, sumere possint cæteri; qui exemplo vel exemplum esse possit cæteris; qui virtutis germanæ exemplum cæteris præbeat, relinquat. V. *Ædifico.*

Ædificator, oris, m. ein Bauherr. *Syn.* Fabricator. *Epi.* Præstans. *Usus.* Opifex & ædificator mundi Deus.

Ædificium, ii, n. Gebäude. *Syn.* Structura, ædes, domus. *Epi* Malum, magnificum, privatum, publicum, sacrum & profanum. *Usus.* Extruere, vel deturbare in alieno ædificium. Ædificia in Tiberim versa, Gebäude, so an den Fluß hinaus schauen.

Ædifico, as, avi, atum, are. bauen. *Syn.* Extruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono, colloco, facio, parietem duco, fabrico, architector, muros tollo, attollo, erigo; ædificium struo, molior. *Adv.* bene, belle, privatim, publice, sceleratius, strenue. *Phras. Ædificatur strenue*, man bauet tapfer. Excitata sunt jam ad aliquam altitudinem ædificia; saxo quadrato probè substructa surgunt, exsurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia; etsi nondum ad culmen perductum, ad tectum tamen domus pæne pervenit. *Usus* 1. Ædificare porticum, atrium, urbem. 2. Navim, classem ædificare. 3. *Sed barbare dicitur: ædificare alios*, andere auferbauen. *Pro quo ista adhiberi possunt:* exempla edere virtutum, relinquere, præbere, in quæ posteritas sera respiciat: exemplo esse aliis ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; exempli præclari facem præferre.

Ædilis, is, m. Baumeister. *Syn.* Curatores urbis, annonæ, ludorumque solennium. *Epi.* Curulis, designatus, religiosus.

Ædilitas, tis, f. Baumeisteramt. *Syn.* Ædilitium munus. *Epi.* Curulis, furiosa, magnificentissima, præclara, ornatissima. *Usus.* Ædilitatem petere, obtinere, ædilitate fungi.

Ædilitius, a, um. zum Baumeisteramt gehörig. *Syn* Spectans ad ædilitatem. it. qui ædilis est, aut fuit. *Usus.* Homo ædilitius.

Æditυus, ui, m. Meßner. *Syn.* Æditimus, sacræ ædis custos, qui custodiæ sacræ ædis præest.

Æger, ra, rum. kranck. R. *ab* ἀνιγρὸς, *tristis. Syn.* Ægrotus.)(*valens. Adv.* Graviter, mediocriter, maxime. *Usus.* 1. *De corpore*, Leibeskranckheit. Corpore æger; ex-

ex vulnere æger. Ægra Respublica, & deposita. Ægra & labans civitas. 2. *De animo morente, & afflicto*, Gemüths-Anliegen, Trauer. Animi vel animo æger, Amore vel ex amore æger. V. *Infirmus, tristis, valetudo mala.*

Ægrè, ungern, schwerlich. *Syn.* Difficulter, vix, gravatè, moleste,)(*moderate facilè.* *Usus.* Inveterata vitia ægrè depelluntur. Ægrè te careo.

Ægrè fero, fers, ferre. ungern sehen. *Phras.* Immoderatius, graviter, molestè, perindigne, animo valde iniquo tuli; stomachatus sum; animo periniquo passus sum; Pupugit me res ea; sanè asperè, durius accepi; subringebar, fremebam, momordit me haud modicè; discruciabar. Non leviter commotus, indignatus; ægrè, iniquo animo passus sum. Dolori mihi fuit & ægritudini; torquebat me miserè, & cruciabat; stomachi inde, ac molestiæ non parum erat; acerbius mihi visum est; angebar, confundebárque animo; gravia hæc erant auribus meis; invisa mihi erat rei memoria; offendit ea me res vehementer; magno me dolore affecit; omnia facilius, quàm illud perpeti poteram; æquo haud ferebam animo; animo æquo intueri haud poteram; gravissimè id dolebam; dolebat id mihi; magnus inde dolor incessit animo; urebat me, & lacerabat, quòd &c. &c. V. *Invitus, moleste, repugno.*

Ægresco, is, ere. kranck werden. * *Syn.* ægrior fio.

Ægrimonia, æ, f. Kranckheit. *Syn.* Ægritudo animi, dolor, mœror, solicitudo, cura. Epi. Nova. *Usus* Ferrem graviter, si novæ ægrimoniæ locus esset. V. *Ægritudo.*

Ægritudo, inis, f. Gemüthskranckheit, Betrübniß. *Syn.* Ægrimonia, molestia, angor, animi contractio, animi perturbatio.)(*hilaritas. Epi.* Acrior, amplificata, crucians, detestabilis, flebilis, inanis, laboriosa, levior, mœrens, maxima, misera, naturalis; nova sed ea medica, premens, simillima ægris corporibus, permanens, tetra, universa, acerba, anxia atque acerba, gravior, gravissima, incredibilis. *Usus.* 1. *Ægritudinem accipere*, betrübt, traurig werden. Parvis sæpe rebus movetur, oritur, ægritudo. Res non maximæ ægritudinem afferunt, efficiunt; ægritudine afficiunt, premunt, opprimunt, conficiunt, ex rebus minimis in ægritudinem incidimus, ægritudini nos dedimus, ægritudine debilitamur, quatimur, kleine Dinge machen oft grosse Betrübniß. 2. *Ægritudinem lenire*, den Unmuth lindern. Philosophia universam ægritudinem lenit, levat, sedat, extenuat, elevat. Levatio, sedatio, vacuitas ægritudinis consistit in avocatione à cogitanda molestia, & revocatione ad voluptates contemplandas. 3. Ægritudinem Stoici, ut teram, & immanem belluam fugiendam dicunt, exuendam, abjiciendam, exturbandam animo. Ægritudo vetustate tollitur, nobis eripitur, eximitur, repellitur. V. *Dolor.*

Ægrotatio, onis, f. Kranckheit. *Syn.* Corporis mala constitutio, functiones corrumpens, morbus. *Usus.* Velut ægrotatio in corpore, ita ægritudo in animo. *Hinc animadverte discrimen* morbi, vitii, ægrotationis. Morbum totius corporis corruptionem appellant; vitium, cùm corporis partes inter se dissident. V. *Morbus, valetudo infirma, infirmitas.*

Ægroto, as, avi, atum, are. kranck seyn. *Syn.* Ægro corpore sum, morbo sum implicatus.)(*valeo. Adv.* Graviter, gravius, gravissimè, leviter, periculosè, vehementer, diuque, viriliter. *Phras. Gravissimè ægrotat* er ist schwer kranck. In morbum incidit gravissimum; morbo afficitur difficillimo, dubiâ spe vitæ morbo urgetur, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita prorsus agatur, in quo vita in dubium veniat. Affectus est graviter; morbo languet; malè se habet; valetudine utitur adversa; decumbit morbo oppressus; morbo laborat gravi; pessimè valet; nequaquam illi belle est. In morbo est sanè difficili ac periculoso; morbo impeditur, affligitur, conficitur, intabescit. Morbo vel in morbum implicatur; morbum nactus est perquam difficilem; morbo tentatur, torquetur, conflictatur, vexatur gravi & diuturno. In morbum incurrit, cecidit, delapsus est gravem; adversâ valetudine prostratus est, impeditus, affectus; valetudo est illi perincommoda, adversa illi valetudo incidit; morbo correptus, circumventus est molestissimo; morbum, adversam valetudinem contraxit; morbo tenetur, constringitur, afflictatur, cruciatur miserrimo; adversa valetudine premitur, morbo occupatur, debilitatur, frangitur; inter ægrotos meret; lecto tenetur. V. *Morbus valetudo infirma. Usus.* 1. Graviter, periculosè ægrotare. Ægrotanti melius est factum, mit dem Krancken ist es besser. 2. *Transl. Ad animum* Ægrotant in te artes animi tui, deine guten Gedancken nehmen ab.

Ægrotus, a, um. krank. *Syn.* Æger. *Usus.* 1. Ægrotus corpore, krank am Leib. 2. *Transl.* Ægrota Respublica, animus ægrotus, schwach, betrübt. V. *Infirmus, ægroto.*

Æmulatio, nis, f. Nacheyferung, Neid. *Syn* Rivalitas, virtutis imitatio, invidia. *Unde laudis est*, & *vitii. Epi.* Vitiosa. *Usus.* æmulatio est ægritudo animi, si eo, quod concupierit, alius potiatur, ipse careat. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. V. *invidia.*

Æmulator, ris, m. Nacheyferer, Beneyder. *Syn.* Imitator, rivalis, æmulus. *Usus.* Servilius æmulator Catonis. V. *invidus, imitor.*

Æmulor, aris, atus sum, ari. eyfern, neiden. *Syn.* Imitor, invideo. *Usus.* Æmulari alienam virtutem; obtrectare, alicui æmulari. V. *invideo.*

Æmulus, i, m. Nacheiferer, Beneider. R. ab ἅμιλλα, certamen. *Epi.* Non molestus, multi. *Usus.* Semper tu mearum laudum, meorum studiorum æmulus fuisti. V. *invidus, imitator.*

Æneus, a, um. von Erz. *Syn.* Æreus, aheneus, quod ex ære est. *Usus.* Signum æneum, equus æneus.

Ænigma, atis, n. Räthsel. *Syn.* Quæstio obscurior & perplexa, oratio perpetuis verborum involucris texta. *Usus.* Obscuritates & ænigmata somniorum.

Æquabilis, e. *comm.* gleich, eben. *Syn.* Æquus, æqualis, par, similis, qui semper sibi constat. *Usus.* Æquabilem juris rationem tenere, unpartheyisch das Recht sprechen. Prædæ æquabilis partitio. Motus certus & æquabilis. Temperatum & æquabile genus orationis. V. *par, æquus.*

Æquabilitas, atis, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Constantia, tenor unus, moderatio.)(*levitas. Epi.* Maxime decora, præclara. *Usus.* Æquabilitas universæ vitæ præclara est, & idem semper vultus eademque est facilitas. Lenitas & æquabilitas orationis. V. *tenor, constantia.*

Æquabiliter, gleichförmig. *Syn.* Cum æquabilitate. *Usus.* Oratio æquabiliter profluens. V. *æqualiter.*

Æqualis, e, *comm.* gleich. *Syn.* Par, similis, æquus.)(*impar, dispar. Usus.* 1. Stoici ajunt, peccata omnia æqualia. Oratio par & æqualis rebus ipsis. Æqualem verbis vitam agere, wie reden, also leben. 2. *Coævus, ejusdem ætatis.* gleiches Alters seyn. Est eorundem temporum æqualis, Livius Ennio æqualis fuit, Lælius Scipioni. V. *similis, par, convenio.*

Æqualitas, tatis, f. Gleichheit. *Syn.* Æqualium & parium conditio, similitudo. *Epi.* Fraterna, legitima, usitata, summa. *Usus.* Est inter nos æqualitas propè fraterna. In Republica tuenda est civium æqualitas. Æqualitate judicandi offensio vitatur. V. *similitudo.*

Æqualiter, gleich. *Syn.* Æqualiter, æque, æquâ parte, æqua conditione, eodem t-nore, constanter, æquo & pari jure, æquâ societate, æquato Marte. *Usus.* Æqualiter in suos, ac alienos ferox. Hæreditas æqualiter distributa. V. *similiter, æque.*

Æquatio, nis, f. eine Ebene, Gleichheit. *Syn.* Adæquatio. *Usus.* Æquatio juris, bonorum, gratiæ, dignitatis, suffragiorum.

Æquè, billig, gleich. *Syn.* Tam, pariter, similiter, æqualiter, peræquè. *Usus.* Nemo æquè, atque ego, est occupatus, niemand ist so sehr beschäftiget als ich. Amicus æquè utrique fidelis Hoc ad meum æque, atque ad tuum officium pertinet. Velle & posse mihi in æquo positum est. Æque ac si; juxta, ac si; nihilominùs; non minùs, quàm si frater esset. Gleich als wann er mein Bruder wäre. V. *Similiter.*

Æquilibritas, tatis, f. Gleichgewicht. *Syn.* Æquabilitas, æqualitas.

Æquinoctium, ii, n. Tag- und Nacht-Gleiche. *Usus.* Æquinoctium navigationem nostram moratur.

Æquiparo, as, avi, atum, are. gleich halten, vergleichen. *Syn.* Æquo, comparo, compono.)(*excedo, supero Usus* & *Phras.* Nemo te factis æquiparare potest, keiner kan dir es gleich thun. Nemo exæquandus, assimilandus est tibi; Nemo te virtute assequitur; tecum conferri; contendere nemo potest; Nemo est, qui tibi par sit, qui te vincat. V. *comparo, confero.*

Æquitas, tatis, f. Billigkeit. *Syn.* Æquum & bonum, justitia. *vel* propensus in aliquem favor, studium.)(*iniquitas. Epi.* Humana, mira, propria maximè justitiæ, summa. *Usus* 1. summa bonitas, & æquitas causæ. Perspice æquitatem animi mei, siehe mein ehrliches Gemüth. Æquitatem rejicere; servare æquitatem. 2. Candor,

dor, probitas, tranquillitas, ruhig, sanft-müthiges Gemüth. Homo summâ moderatione, summâ animi æquitate. V. *Justitia*, *honestus*.

Æquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* Exæquo, parem facio, gradus tollo, assequor.)(*Supero*, *excedo*. *Usus*. Cum Græcorum gloria Latinorum copia æquata est; cum aliquo æquari; tenuiores cum principibus temperamento aliquo æquantur. V. *Æquiparo*, *confero*.

Æquor, oris, n. Ebene. *Syn.* Terræ aut aquæ planities. *Usus*. Babylonii in camporum patentium æquoribus habitant.

Æquus, a, um. billig. R. à Dorico αἰκός. *Syn.* Habens æquitatem, non iniquus, verus, justus.)(*Injustus*. *Phras.* 1. *æquum est*, es ist billig. Jus & fas est; rationi consentaneum est; jure receptum, & approbatum est; jus merum est; jus bonum, optimum, æquissimum est, quod oras. 2. *Æquum non est*, es gebührt sich nicht. Haud par est; jus, fas non est; iniquum petis; nefas, flagitium est: non decet; honestum non est; contra æquum, jus & fas est; inique, injuste; perperam agitur; rationi minimè consentaneum est; non licet; decorum non est; non convenit. *Usus*. 1. Æquum me tibi semper præbui; æquus tibi semper fui; æquum me tibi habuisti; æquo me usus es, ich bin dir allezeit sehr günstig gewesen. Æquo cum civibus jure vivere. Æqua postulatio. 2. *Planus*; eben. Locus æquus. 3. Æquum & bonum impetrare; ex æquo & bono statuere; æqui bonique facere, billig und recht, für gut halten. V. *Justus*, *honestus*, *dignus*, *decet*.

Aër, eris, m. die Luft. *Syn.* Cœlum, anima, spiritus, æther. *Epi.* Adversus, crassus, cretus, crassissimus, finitimus, fusus & extenuatus, natura maxime frigidus, & minime expers caloris, calore admistus. Immensus & infinitus, purus ac tenuis, proximus terræ, calidus, superior, temperatus, nihil proni habens, effluens huc illuc. *Phras.* *Aer salubris*, gesunde Luft. Cœlum tenue, purumque. Cæli temperies salubris. Cœli temperies refovendis membris idonea. Cœlum temperatum, sincerum, mite, clemens, salubre. Grata, blanda, mitis, placita, mollissima auræ temperies. Cœli clementia, salubritas. Cœli mira temperies verno tempori maxime similis, sed quæ omnes anni partes pari salubritate percurrit. 2. *Aer gravis* dicke Luft. Crassius nobis aër offunditur, circumfunditur. Pingue & concretum cœlum. Palustre cœlum caput gravat. Vix sustineo gravitatem cœli. Aër piger. Cœlum caliginosum, nebulosum. *Usus*. Aër alitur exspirationibus terræ. Oritur ex respiratione aquarum. Terræ proximus crassius est, concretus in nubes cogitur. Aërem spiritu ducimus. V. *Cælum*.

Ærarium, i, n. Schatz-Kammer. *Syn.* Pecunia publica; locus, ubi ea asservatur. *Epi.* Inops atque exhaustum, sanctius, vetus ac refertum. *Usus*. Rationes conferre ad ærarium. Ærarii depeculator, hirudo. Pecuniam in ærarium sanctius referre. Ærarium exhaurire.

Ærarius, a, um. das zur Schatz-Kammer gehörig. *Usus*. Rationes ærariæ me sollicitum habent.

Ærarius, ii, m. der des Burger-Rechts beraubet worden. *Qui præterea pro capite tributi nomine pendenda, cæteris civium juribus ignominiæ causâ multabatur.* *Usus*. Ærarium aliquem facere; in *vel* inter ærarios referre. Ex ærariis eximere, eâ ignominia solvere.

Æratus, a, um. verkupffert. *Syn.* Ære tectum. *Usus*. 1. Lecti ærati, candelabra ærata, kupfferne Leuchter. 2. *Obstrictus alieno ære*. mit Schulden behaftet. Ærati milites, *alias* obærati.

Aërius, a, um. *vel* Aëreus, lüftig. *Syn.* Spirabilis, flabilis, animalis. *Usus*. Aërii volatus avium.

Ærugo, inis, f. Ertz-Rost. *Syn.* Quasi quædam scabies æs corrumpens. *Usus*. Æs Corinthium in æruginem incidit: ærugine consumptum, exesum, corruptum est.

Ærumna, æ, f. Mühseligkeit. *Syn.* Calamitas, labor, ægritudo laboriosa. *Epi.* Æterna, maxima. *Usus*. Graves, perpetuas ærumnas perpeti, superare. Ærumnis premi. V. *Angustia*, *miseria*.

Ærumnosus, a, um. mühselig. *Syn.* Miser, calamitosus. *Usus*. Qui se ægritudini dedêre, miseri sunt, afflicti, ærumnosi. V. *Miser*, *calamitosus*.

Æs, æris, n. Ertz, oder Kupffer. *Epi.* Alienum, circumforaneum. *Usus*. 1. Æs temperare; statuam ex ære facere. Leges, pacta in æs incidere. In ære varias figuras cælare. Æs signare, Geld prägen. 2. Æs alienum, Schulden. *Usus*. 1. *Debita contrahere*. Schulden machen. Æs alienum cogere, conflare, facere, ære alieno se obligare; nomina facere. 2. *Debitis laborare*. Schulden haben. Æs alienum habere; in æs alienum incidere:

ære alieno laborare, premi, opprimi, obrui, obstringi; esse in ære alieno; in nominibus; æs alienum crescere. 3. *Debita expungere*, Schulden bezahlen. Ære alieno liberari, levari, exire; æs alienum dissolvere, relinquere, exonerare; nomina expedire, explicare, solvere, expungere. *Dicitur etiam:* Æs alienum meum, Patris, filii, *quod à me, Patre vel filio contractum est, stipendio ignominiæ causâ privatus.* V. *Debitum, pecunia.*

Æstas, tis, f. der Sommer. *Syn.* Anni pars ferventior, tempus æstivum, calores æstivi. *Epi.* Iniens, integra, media, proxima, summa, tota. *Usus.* Æstas iniens, propè affecta, exacta. Æstas præfervida, nimiis caloribus & inusitatis torrida, sævissime candens.

Æstimabilis, e. *comm.* schätzbar.)(*Inæstimabilis. Usus.* Æstimabile est, quod pondus aliquod habeat. Dignum æstimatione.

Æstimatio, nis, f. Schätzung. *Syn.* Pretii judicium. *Epi.* Æqua, æquior, communis, grata, mediocris, optima, non modo non incommoda, sed etiam grata, propria, remissior quam tolerabilis. *Usus.* 1. *Facere æstimationem* prædiorum, census, possessionum, ein Land-Gut schätzen. Cæsar æstimatione factâ pecuniam pro præda solvit. 2. *Æstimationem dare, accipitur pro re ab arbitris æstimata.* Accipiendæ sunt tibi, æstimationes Cæsaris voluntate. Litis æstimatio tibi persolvenda est. 3. Æstimationem permittere alteri; calculum de se permittere, porrigere; censendi potestatem facere.

Æstimator, oris, m. ein Schätz-Mann. *vulg. Taxator. Syn.* Judex, arbiter. *Epi.* Acerrimus, æquus, æquissimus, injustus, callidus. *Usus.* Acerrimus rerum æstimator. Frumenti æstimator callidus & iniquus fuisti. V. *Arbiter.*

Æstimo, as, avi, atum, are. schätzen. *Syn.* Æstimationem habeo, magni facio. *Adv.* Carius, carè, largè, liberaliter, necessariò, severè, tenuissimè, valde, illiberaliter. *Phras.* *Valde te æstimo*, ich halte sehr viel auf dich. Quem apud me locum teneas; quo apud me loco sis, nosti. Quanta sit mea in te observantia; quantum tibi tribuam, deferam; quæ mea sit de te opinio; quæ in te voluntas, quod studium, quem apud me locum obtineas, quo numero sis; quantum te demirer, & efferam, non ignoras. E virtute tuâ te pondero, pendo. De te pro merito tuo existimo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, duco, colloco. Gradum, charitatemque filii apud me habes. Inter clarissimos viros merito tuo te numero, annumero. Alter mihi Cicero &c. es. Magni te merito tuo dependo. Multum dignitatis tibi tribuo. In magno, summo pretio te habeo. Præclara de te existimo, sentio. Magnæ indolis speciem, veramque ex moribus tuis capio. Pluris facio neminem. Magnam tui rationem duco, habeo. Tecum paucos comparo, vel neminem. Summum tibi honorem habeo. Si quos in aliquo pono, existimo, habeo numero, principe tu loco es; inter eos es, qui principem apud me locum obtinent. 2. *Curandum tibi, ut ab omnibus æstimeris*, du must dich befleissen, bey allen in Hochachtung zu seyn. Ut eximium gratiæ locum apud omnes obtineas, ut apud omnes in ingenti sis gloria; in summa laude sis; magno in honore sis, ut egregium de te omnium sit judicium, opinio, existimatio; ut res tuæ fiant maximæ; ut in te laus virtutis sit maxima; ut authoritas apud omnes magna habeatur; ut gravissime de te judicetur; ut authoritate valeas plurimum; ut authoritas tua magni sit apud omnes ponderis, ac momenti; ut singularis tua sit apud omnes authoritas; ut authoritatis habeas plurimum; ut virtutis tuæ apud omnes opinio sit singularis, habeatur, capiatur. 3. *Virtus ab omnibus gentibus æstimatur*, die Tugend wird bey allen Völkern hochgeachtet. Summus honos habetur virtuti; virtuti plurimum defertur. Virtuti ubique honos est, persolvitur. Virtutis nomen apud omnes gentes magnum imprimis, & honestum est; Virtus in pretio, in honore est; Virtus inter ea est, quæ prima dicuntur. V. *Judico, pretium. Usus.* 2. *De re venali, & bonis.* Æstimandis possessionibus præfectus. Frumentum, litem æstimare. das Getrayd schätzen. 1. *Judico, existimo, magni vel parvi facio*, urtheilen, hoch oder gering schätzen. Ex veritate non opinione res æstimandæ sunt. De aliis æstimare difficile est. Statua hæc non è materia, sed ex artificio æstimanda est.

Æstiva, orum, n. Sommer-Haus, oder Quartier. *Syn.* Locus, in quo æstatis ardorem devitantes bestiæ, & milites se continent.)(*Hyberna. Usus.* Æstiva attingere. In æstivis esse. Mediis caloribus militem in æstiva educere.

Æstivus, a, um. sommerlich. *Usus.* Menses, dies æstivi.

Æstuo,

Æstuo, as, avi, atum, are. erhitzt seyn. *Syn.* Ardeo, ferveo; angor, irascor, tangor, vexor.)(*Algeo.* *Usus.* 1. Aër caloribus æstuat, hitzige Lufft. 2. *Transl. ad animi affectiones.* Desiderio, dubitatione, irâ, cupiditate, invidia æstuat, exæstuat, vor Verlangen ꝛc. brennen. V. *Calor*, *caleo.*

Æstuosus, a, um. hitzig. *Syn.* Æstu & calore plenus. *Usus.* Æstuosa & pulverulenta via.

Æstus, ûs, m. Hitze. R. *ab* αἶθος, *ardor*, *Syn.* Fervor, agitatio fluctuum. *Epi.* Magnus, marinus, maritimus. *Usus.* 1. Æstus marini à luna commoventur, der Ab- und Zulauf des Meers wird von dem Mond verursachet. Æstu, febrique jactatur. 2. *Transl. Vis & vehementia*, Heftigkeit. Consuetudinis æstus multos absorbet. Æstus quidam gloriæ, æstus ingenii multos abripit, transversum agit. Æstu abstractus. V. *Calor*, *fervidus.*

Ætas, tatis, f. Alter. R. *ab ævo*, *q. ævitas dicta.* *Accipitur aliàs pro sæculo; aliàs pro* Anno; *aliàs universim pro* Tempore; *alias pro* tota Vita hominis; *alias pro* vitæ humanæ partibus, infantia, pueritia, adolescentia, virilitate, senectute: *quarum qualibet trifariam dividitur, ut alia sit* viridis; *alia* adulta; *alia* præceps. 1. *Ætas prima*, junges Alter. Iniens, puerilis, infirma, tenerior; ætatis initium; ætatis prima tempora; ætatis primæ infirmitas, imbellicitas; ætas viridis, flexibilis, mollior. V. *Pueritia.* 2. *Ætas media*, mittles Alter. Progrediens, confirmata, corroborata, profecta, firmata, constans, adulta, integra, integerrima, matura; ætatis progressus, cursus; maturitas corroborata; ætas bona, optima, florens. 3. *Ætas decepta*, hohes Alter. Ingravescens, affecta; confecta, descripta, decursa, exacta, demensa, grandior, præcipitata, valde profecta, deflectens; ætatis præcipitis flexus, & ingravescentis. V. *Senectus. Phras.* 1. *Ætate nostra*, zu unsern Zeiten. Nostrâ ac patrum memoriâ; ad nostram memoriam; ad hanc ætatem; ante memoriam meam; majorum nostrorum ætate ac tempestate. 2. *Ætatem honestissime transigere*, sein Leben ehrlich zubringen. Optimis in studiis ætatem agere, degere, terere, conterere, consumere, exigere. *Usus.* Ætate progredi, procedere, proveni, älter werden. Ætate præcurrere, anteire, præstare, antecellere alios, im Alter vorgehen. Homo id ætatis, ein so alter Mann. V. *Tempus.*

Ætatula, æ, f. Kindheit. *Syn.* Tenera ætas vel prima. *Usus.* Cave primam tuam ætatulam ad libidinem conferas.

Æternitas, tatis, f. Ewigkeit. *Syn* Tempus fine carens, immortalitas, perennitas. *Epi.* Immutabilis, incredibilis, naturalis. *Usus.* Æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. Immutabili æternitate veritas continetur. Mihi populus ea die non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatémque donavit. Nomen tuum, & gesta immortalitati commendanda, consecranda sunt, dein Nahme soll verewigt werden. V. *Immortalitas.*

Æterno, as, avi, atum, are. unsterblich machen. *Syn.* Æternum, immortale facio.

Æternus, a, um. ewig. *Syn.* Sempiternus, immortalis, perpetuus, quod toto vitæ tempore, tota æternitate continetur.)(*Caducus*, *mortalis.* *Phras.* *Æternum nomen*, ein ewiger Nahme. Perenne, perpetuum, immortale; æterno tempore, perpetuò, in perpetuum; in omnium ætatum memoriâ duraturum; nominis fama, quæ finem nescit, terminum non habet; famæ gloria sempiterna: immortalitati commendanda; cum tota æternitate coæquanda; nomen, quod vigebit per omnium sæculorum memoriam; quod sæculis innumerabilibus; quod ipsa æternitate continebitur; quod nulla delebit unquam oblivio, quod posteritas alat, ipsa æternitas intuebitur. *Usus.* Causæ immutabiles, & æternæ. Æterno Deo æternum simulacrum mundus est.

Æther, eris, m. der Lufft-Himmel. *Syn.* Cœlestium orbium, igniumque regio *item:* Aër subtilior. *Epi.* Æternus ignifer, immensus, immoderatus, non satis aptus, tenuis, ac perlucens & æquabili calore suffusus. *Usus.* 1. Aërem complectitur æther. In æthere astra volvuntur. Æther fragoribus resonat. 2. *Cælum*, der Himmel. Omnia cingens & coërcens cœli complexus, qui idem æther vocatur; extrema ora, & determinatio mundi.

Ætherius vel Æthereus, a, um. himmlisch, über-irrdisch. *Usus.* Æthereus ignis.

Ævum, i, n. Ewigkeit, immerwährende Zeit. R. *ab* αἰὼν, q. ἀεὶ ὢν, semper existens. *Syn.* Ætas æternum duratura, sempiterna. *Epi.* Æternum, sempiternum. *Usus.* Beati in cœlo ævo sempino fruuntur; æternum ævum agunt.

Affabilis, e. *comm.* holdselig mit Worten. *Syn.* Comis, placidus, mitis maximè in sermone. *Usus* In omni sermone affabilem se præbeat. V. *Facilis, comitas, humanus.*

Affabilitas, tatis, f. freundliche Ansprechung. *Syn.* Comitas sermonis, facilitas in audiendo; alloquendi, audiendi lenitas. *Usus.* difficile dictu est, quantum animos hominum conciliet affabilitas, lenitásque sermonis. V. *Comitas, admitto facilis, humanitas.*

Affabrè, künstlich. *Syn.* Fabrè, pulchrè, artificiosè. *Usus.* Statua miro artificio, affabrè facta.

Affaris, atus sum, affari. anreden. *Syn.* Alloqui, compellare. *Usus.* Liceat mihi te versibus affari. V. *Alloquor.*

Affatim, gleich. *Syn.* Abundè. *Usus.* Affatim tibi satisfaciam. Satiaberis affatim. V. *Satis.*

Affectio, nis, f. eine zufällige Bewegung des Leibs, oder Gemüths. *Syn.* Perturbatio, commotio, incitatio animi, sensus, impetus, πάθος, animi quidam dolor, studium, cupiditas. *Epi.* Constans conveniensque, non distorta nec prava, firma corporis, invita, inconstans & à se ipsa dissentiens, laudabilis, interior, malitiosa animi, prima & optima, utilis, manens, recta. *Usus.* 1. Ut ad primam, optimámque animi affectionem pervenias, perturbatio ratione pellenda est. Ea est animi mei affectio, commodi mei causâ neminem ut violem. O te extra omnes humanorum pectorum affectiones positum! quem non lætitia, mœror, ira, gaudium exagitent, jactent, incessant. 2. *Status, ratio, constitutio,* Beschaffenheit. Affectio astrorum varia multas res immutat. In puero refert, quâ cœli affectione primum spiritum duxerit. Affectio corporis firma.

Affecto, as, avi, atum, are. emsig begehren. *Syn.* Appeto, quasi arcesso, nimis inquiro; ambio. *Usus* Lumina quædam orationis non quidem affectanda sunt, sed tamen adhibenda nonnunquam. Iter affectare. Munditiem non exquisitam [illegible]

Affectus, a, um. *part.* von afficio, angethan, beschaffen. *Syn.* Paratus, comparatus, constitutus seu corpore, seu animo. *Adv.* Malè. *Phras.* *Omnes sunt tibi bene affecti*, es seynd dir alle wohl zugethan, geneigt. Hoc animo animati sunt singuli, ut tuâ causâ, gratia, omnia velint; ingenium est illis rectum erga te; animum habent erga te optimum ac rectissimum? is habitus animorum est illis, ut omnia tibi secunda cupiant; ita animati, eo animo, eâ mente sunt præditi; ita animo comparati sunt; hunc erga te gerunt animum; is sensus est animorum; ea animi propensio, voluntas, studium, ut cupiant tibi quàm optimè. *Usus.* 1. Oculi indicant, ut animo sis affectus, die Augen zeigen an, wie du im Gemüth bestellet seyest. Nunc ita affectus sum, tecum ut vivere non possim. 2. *Præditus, cumulatus* angethan, beschenket. Honoribus, beneficio, præmiis abs te affectus sum. E litteris tuis magna molestiâ, lætitiâ, dolore affectus sum. Summis difficultatibus affectus. 3. *Vexatus, afflictus, tractatus & acceptus male*, übel hergenommen. Affecta & prostrata respublica. Urbs ab illo prædone misere affecta. 4 *Ad finem vergens*, zu Ende gehend. Affectum est bellum, nondum perfectum. Æstas affecta, carmen, oratio, fast zu Ende gebracht. 5 *Aptus*, fähig. Animus, oculus conturbatus non est probè affectus ad fungendum munus suum. 6. *Ægrotus*, kranck. Cæsarem Neapoli reliqui graviter affectum.

Affectus, ûs, m. Gemüths-Neigung, Anmuthungen. *Syn.* Affectio. *Epi.* Laudabilis. *Usus.* Affectus animi sunt amor, odium, ira, invidia, misericordia, spes, lætitia, timor, molestia. V. *Perturbatio.*

Affero, fers, attuli, allatum, ferre. herbeybringen. *Syn.* Apporto, importo, adhibeo, induco, infero, dico, nuncio, profero.)(*Aufero.* *Adv.* Divinitus, in perpetuum, nec ita multo post, repentè, similiter, ferò, violenter, ultro. *Usus.* 1. Ad id munus spiritus magnos, animos, authoritatem afferas, necesse est. Ad eam facultatem dicendi, industriæ multum afferendum est. 2. *Do*, *exhibeo*, *præbeo*, verursachen. Afferre alicui fastidium, odium, molestiam, satietatem, calamitatem, miseriam, detrimentum, angorem, perniciem, necessitatem, metum, dubitationem, dolorem, egestatem, luctum, errorem animi, & perturbationem. *item*: Id consilium magnam tibi laudem, authoritatem, dignitatem, voluptatem, solatium affert. 3. *Nuntio*. ankünden. Aliquid novi litteris affertur. Mandata odiosa, incerta afferre. Ex sermone

rumor

rum or id attulit ad aures nostras. 4. *Vulg. allegare vel citare.* anziehen, beybringen. Rationem facti, causam afferre. Scriptum, legem, exempla, similitudinem afferre. 5 *Infero*, anthun, anlegen. Vitae alienae, aut corpori vim afferre. Manus sibi afferre, sich umbringen. Sensibus vim afferre. Afferre consulatum in familiam. 6. Vorbringen, *propono.* Quaestionem afferre, in medium afferre.

Afficio, is, feci, fectum, ere. bewegen, anthun. *Syn.* Commoveo, permoveo. *Adv.* Accommodatissimè, avidè, graviter, gravius, nominatim, optimè, probè, rectè, valde. *Usus.* 1. Litterae tuae me variè affecêre. Variè animô affectus fui. 2. *Bene vel male afficio.* einem Gutes oder Uebels anthun. Aliquem summâ laetitiâ, voluptate; *vel contra*, morte, exilio satietate, taedio, pudore, ignominiâ, molestiâ afficere.

Affigo, is, fixi, fixum, ere. anheften. *Syn.* Ad aliquid figo, insero, addo. *Adv.* Maximè, penitus, vehementer. *Usus.* 1. Minervae talarium, pinnas affigunt. 2. *Transl.* Animum litteris affigere, sich ganz an das Studiren verhenken. Animo suo tenacius aliquid affigere. Num tu humi particulam divinitatis affiges? V. *Haereo, adhaereo.*

Affingo, is, finxi, fictum, ere. dazu erdichten. *Syn.* Fingo non vera, adorno.)(*detraho.* *Usus.* peccat poëta, qui probam orationem affingit improbo. Error multa, plus invidia affinxit. Rebus certis multa falsa affinguntur. V. *Calumnior.*

Affinis, c. *gen. comm.* Schwager, Verwandter. *Syn.* Conjunctus affinitate. *Epi.* Novus, ornatissimus omni virtute, officiosusque, amans alicujus. *Usus.* 1. Affinem tuum à genibus repelles? 2. Particeps, conscius, theilhaftig, bewußt seyn. Sceleri illi, & flagitio, & turpitudini affinis judicatus est. Homines hujus affines suspicionis, facinoris, aut facinori affines, Leute, so glaublich einen Theil an dieser That haben. V. *Propinquus.*

Affinitas, tatis, f. Verwandtschaft. *Syn.* Conjunctio affinitatis, necessitudo. *Epi.* Gravior, impurissima, nova. *Phras. Affinitate junctus est Lentulo,* er ist des Lentuli Schwager, oder Verwandter. Est cum Lentulo maximis vinculis affinitatis & propinquitatis conjunctus; affinitate devinctus; junctus; affinitate Lentulum attingit; sanguinem cum Lentulo sociavit; affinitatem junxit; affinitate cum Lentulo adstrictus est, per affinitatem Lentuli familiae immistus, innexus est, in affinitatem Lentuli pervenit, affinitate Lentulum contingit; suum cum Lentuli familiâ genus connubio miscuit; vinculum affinitatis cum Lentulo nexuit; vinculo affinitatis Lentulo obstrictus est. *Usus.* Affinitatibus, amicitiis, vicinitatibus conjunguntur cives. V. *Necessitudo, cognatus.*

Affirmatè, ausdrücklich, vor gewiß. *Syn.* Asseveranter. *Usus.* Quod affirmate, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est. V. *Certe.*

Affirmatio, nis, f. Bestättigung.)(*dubitatio.* *Epi.* Gravior, religiosa. *Usus.* Jusjurandum est affirmatio religiosa. Dubitationem illi omnem mea affirmatione exemi.

Affirmo, as, avi, atum, are. bekräftigen. *Syn.* Confirmo, assevero, ajo, annuo, comprobo.)(*Nego.* *Adv.* Facile, nimis, temerè, verè, valdè. *Phras. Affirmare id possum,* ich kan es vor gewiß sagen. Confirmare hoc tibi liquidè possum; id plane profiteor; prae me fero; asseveranter testificor, id certum tibi testatúmque volo. Narro tibi; omni asseveratione tibi affirmo, asseveranter loquor. *Formula affirmativa*, Moriar, ni haec planè contemnò. Ne vivam, si ejus dictis moveor. Ita vivam, ut hominis vanitatem derideo. Incredibile est, quàm ista parum curem. Ne sim salvus, si fallo; pendens plectar, si tanti eum facio. Quid? illum curarem? An dubia est hominis ineptia. *Usus.* 1. Ecquid tanta asseveratione rem affirmas? 2. *Firmo, stabilio*, bekräftigen, bestättigen. Dicta tua rationibus affirmes, oportet, du must mir das probiren. Is rumor opinionem, spémque conceptam valde affirmavit. Animo te affirmes, cura.

Affixus, a, um. *part.* von Affigo, angeheft. *Syn.* Infixus, adhaerens, cohaerens, annexus, connexus, adjunctus. *Usus.* Opinio haec in animo meo penitus affixa est, & insita, ich bin ganz in der Meynung. Ut magistro, ita mihi affixus es. Affixa ista sunt ad orationem tuam, non cohaerent. V. *Haereo, adhaereo, jungo.*

Afflatus, ûs, m. Anblasung. *Syn.* Animi inflammatio, & quidam quasi furor, instinctus, impetus, anhelitus, concitatio, incitatio mentis. *Epi.* Divinus. *Usus.* Nemo vir magnus sine afflatu divino, nemo poëta sine inflammatione quasi furoris unquam fuit. Oracula divino afflatu funduntur.

Afflictatio, nis, f. Plage. *Syn.* Ægritudo cum vexatione corporis. V. *Miseria.*

Afflictio, nis, f. Angst, Noth. *Syn.* Angor. *Usus.* Habet ardorem libido, sed ægritudo majora quædam, tabem, cruciatum, fœditatem, afflictionem. V. *Miseria.*

Afflicto, as, avi, atum, are. ängstigen, plagen. *Syn.* Ango, vexo, crucio, affligo, conficio. *Usus.* Tu me accusas, quod me afflictem. V. *Affligo.*

Afflictor, aris, atus sum, ari. beängstiget, geplaget werden. *Syn.* Angor, vexor, affligor. *Adv.* Acerbissime, gravius, turpius, vehementius. *Phras.* *Valde affictatur*, er wird sehr geplaget. Malis conflictatur undique; calamitatibus, infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur gravissimis; vitam ducit inter ærumnas miseram, infelicem, calamitosissimam; magnas quotidie acerbitates perferre, exhaurire cogitur; angoribus opprimitur; molestiis innumeris implicatur; malis ingentibus obruitur, oneratur. Multa sunt, ac gravia, quæ hominem angunt. *Usus.* Vide, quantum fratris morte afflictetur, squaleat. Vehementer afflictatur respublica.

Afflictor, oris, m. Peiniger, Verfolger. *Syn.* Qui affligit, & vexat. *Usus.* Odit te senatus afflictorem, & proditorem dignitatis, authoritatis, ordinis, ac nominis sui.

Afflictus, ûs, m. Peinigung. *Syn.* Afflictatio. *Usus.* Effœminata virtus afflictu occidit.

Afflictus, a, um. *Partic.* von Affligo, bedrängt, geplagt. *Syn.* Miser, prostratus, ærumnosus, calamitosus. *Phras.* Mœrore ac miseriis perditus; æger animi; æger & exulceratus animus, animus dolore, calamitate fractus; obrutus, oppressus malis; mœrore confectus, exanimatus; consternatus; calamitate vexatus, perturbatus, exagitatus. V. *Miser.* *Usus.* Afflictum erigere, perditum recreare.

Affligo, is, flixi, flictum, ere. zu Boden werfen. *Syn.* Vexo, perturbo, perdo, pessundo, prosterno, deprimo.)(*Levo*, *erigo*. *Phras.* *Galliam hæresis graviter afflixit*, die Ketzerey hat in Frankreich sehr übel gehauset. Multa mala peperit hæresis; multa damna; detrimenta, incommoda, infortunia attulit, intulit, invexit, importavit; Gallia multa ab hæresi damna tulit, pertulit, passa, perpessa est; multa detrimenta cepit, accepit; multis damnis affecta est, in gravissima mala incidit, incurrit. Gravissimis afflicta malis, vehementer vexata, exercita, debilitata, comminuta est novarum religionum sectatoribus. Iidem summis difficultatibus universam Galliam affecere; in multas difficultates conjecere, impulere. Magnæ ex hæresi calamitates extitere, accidere, evenere, obvenere, contigere; illatæ, allatæ, oblatæ sunt. Hæresis Galliæ exitiosa, perniciosa; exitio, damno, calamitati fuit, Galliam perdidit; fortunis omnibus evertit; in ultimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, miserrimámque conditionem adduxit. Hæresis Galliæ mala gravissima ingessit; multas sollicitudines confecit; exitium, perniciem creavit, peperit; salutem afflixit; calamitatem summam ac pestem importavit. V. *Torqueo*. *doleo*, *tristitia*. *Usus.* 1. Illius statuam proturbant, affligunt, comminuunt, dissipant, sein Bildniß werfen sie zu Boden. Navim ad scopulos affligunt, sie treiben das Schiff an die Felsen. 2. *Transl.* Curæ animos; prava exempla juventutem affligunt, beängstigen, verderben. Quoties afflictum, eversum, perditum te, fractum & afflictum calamitate erexi, confirmavi? Luctu, mœrore, ægritudine, mœstitia afflictum; afflictam virtutem tuam, animum, salutem, fortunam, dignitatem levavi, restitui? afflicto, jacenti dexteram porrexi?

Afflo, as, avi, atum, are. anblasen. *Syn.* Aspiro, spiro, exhalo. *Usus.* Afflaverat, nescio quid rumoris, es hat sich ein Gerücht erhebt. Cave, ne quid mali tibi afflet sociorum importuna licentia. Poetæ divino spiritu afflantur. Odor è floribus afflatur.

Affluentia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Ubertas, copia. *Usus.* Ex hac affluentia & copia omnium rerum arrogantia nascitur. V. *Copia.*

Affluo, is, fluxi, ere. Ueberfluß haben, hinzurinnen. *Syn.* Abundo, circumfluo. *Usus.* Urbs voluptatibus, divitiis, opibus & copiis, hominibus, uberrimis ingeniis affluens, eine Stadt, so alles genug hat. Homo bonitate, unguentis, lepore, ac venustate affluens. Domus omni scelere affluens. V. *Abundo*, *copia.*

Affulgeo, es, fulsi, ere. anscheinen. *Usus.* Magna spes, magna nobis fortuna affulget, es zeigt sich eine grosse

Hof-

Hoffnung, ein grosses Glück vorhanden zu seyn.

Age, wohlan. *Interjectio hortantis, excitantis, consentientis.* *Usus.* Age porrò, age verò, age jam. *Plurali numero dicitur:* Agite porro.

Agedum, wohlan. *Idem. Usus.* Agedum, confer hujus vitam cum illius moribus. *Pro plurali numero:* Agitedum, ite mecum.

Agellus, i, m. kleiner Acker. *Usus.* Dii nec agellos, nec viticulas persequuntur.

Agens, tis, *Particip.* von Ago, machend. *Syn.* Efficax, vim habens. *Usus.* Utendum est imaginibus acribus, agentibus, insignitis.

Ager, gri, m. Acker. R. *ab* ἀγρός. *Syn.* Arvum, campus, solum, teritorium. *Epi.* Colonus, communis, compascuus, cultissimus, decumanus, fertilis, fructuosus, miser atque jejunus, optimus & fructuosissimus, privatus, pulcherrimus, vectigalis, universus. *Phras.* 1. *ager bonus*, ein guter Acker. Cultissimus; latus ac fertilis; qui plurimum efficit; optimus & fructuosissimus. Ager naturâ perbonus, & diligentiâ, culturâque melior, frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus, frugum, pabulique lætus. 2. *Ager malus.* schlechter Acker. Deformis atque horridus; aridus & frugum vacuus. V. *Fertilitas, sterilitas.* *Usus.* 1. *Agrum colere*, den Acker bauen. Ager quantumvis fertilis, fructuosus non est, nisi colatur, conseratur, seratur, aratro perstringatur, aretur, evertatur. 2. Agri facile emaciantur; ab hostibus infestantur, verderbt, verwüst. 3. *Agro exui*, exturbari, moveri, multari, des Ackers zur Straffe beraubt werden.

Agger, eris, m. eine Schantze, aufgeworfene Erde. *Syn.* Tumulus ex terra, cespite congestus ad munienda præcipuè vel oppugnanda loca. *Epi.* Maximus. *Usus.* Aggere urbem cingere. Aggerem fluvii inundationi objectum interscindere. Aggerem jacere, exstruere; cuniculis subvehere.

Aggero, is, gessi, gestum, ere. zusammen tragen, aufhauffen. *Syn.* Congero, cumulo. V. *Accumulo.*

Agglomero, as, avi, atum, are. zusammen wältzen. *Syn.* Glomero, conjungo, implico. *Usus.* Densis se cuneis agglomerant.

Agglutino, as, avi, atum, are. anleimen. *Syn.* Adnecto.)(*Dissolvo.*

Aggravesco, is, ere. zunehmen. *Syn.* Gravior fio, ingravesco. *Usus.* Metuo, ne vulnus, aut morbus aggravescat.

Aggravo, as, avi, atum, are. beschweren. *Syn.* Valde gravo, onero, premo, exaggero. *Usus.* Res nostræ eô bellô valde aggravatæ sunt. V. *Onero, premo.*

Aggredior, eris, gressus sum. angreiffen. *Syn.* Invado, adorior. *Phras.* 1. *Latrones ex insidiis viatores aggrediuntur*, die Strassen-Räuber greiffen die Wanders-Leute unversehens an. Ex occultis, subitò, improvisò, repentinò, necopinatò impetû viatores adoriuntur, invadunt, petunt; in viatores irruunt, impetum, impressionem faciunt; incurrunt, insiliunt, in viatores sese inferunt, injiciunt, immittunt; viatores assiliunt; iteratis aggressionibus retentant; superfundunt se viatoribus; arma iis inferunt. V. *Adorior, invado.* 2. *Hostes strenue aggressus est*, er hat die Feinde tapffer angegriffen. In hostium agmen strenuè irrupit; in hostes se incitavit; in cornua hostium invectus est, signa strenue hostibus intulit; novissimum agmen moratus; in hostem animosè proruit, incurrit, ivit; ordines hostiles magno animo invasit. V. *Impetus.* 3. *Rem aggreditur arduam*, er greifft eine schwere Sache an, er hat ein schweres Unternehmen. Demittit se in causam ancipitem; ingreditur in causam multis opseptam difficultatibus; affectat viam ad rem factu arduam; molem capessit laboris improbi; rem suscipit arduo loco positam; magnis ille quidem animis ad rem vertitur, assilit, sed difficilem & inexplicabilem experietur. Animum adjicit, adjungit, applicat ad negotium permolestum; operam ponit, industriam, exercet in re, quæ illi multum laboris dabit, & curæ. V. *inchoo, incipio.* *Usus.* 1. quis hominem importunum aggredi audeat, angreiffen. *Accedo, incipio*, anfangen. Anteque ad dicendum, ad negotium ad rem quamlibet aggrediâre, adhibenda est præparatio diligens. 3. *Audeo*, sich unterfangen. Aggrederis majora viribus.

Aggrego, as, avi, atum, are. sammlen. *Syn.* Adjicio, congrego, conjungo, addo. *Usus.* Studium suum, & voluntatem ad dignitatem alicujus aggregare, seinen geneigten Willen mit beytragen. Aliquem in amicorum numerum

aggregare, zum Freund annehmen. Eodem crimine aliquem aggregare, in societatem criminis vocare. V. *Adjungo, annumero, addo.*

Aggressio, nis, f. Angriff. *Syn.* Principium, exordium. *Epi.* Contraria, prima. *Usus.* Operam det orator, ut animos primâ aggressione occupet.

Agilis, e, *comm.* hurtig. **Syn.* Brevi & expedito corpore. *Usus.* Naves agiles. V. *Celer.*

Agilitas, tatis, f. Behendigkeit. *Syn.* Habilitas, agendi dexteritas. *Usus.* Agilitas, mollitiésque naturæ.

Agitatio, nis, f. Bewegung. *Syn.* Commotio. *Epi.* Æqualis, tanta, tam varia. *Usus.* 1. *Corporis.* Leibs-Bewegung. Agitatione linguæ cibus depellitur. 2. *Animi*, Gemüths-Bewegung. Numquam animus motu, & mentis agitatione vacuus esse potest.

Agitator, oris, m. ein Roß-Treiber. *Syn.* Auriga, qui currum & equos agit. *Epi.* Bonus, callidus. *Usus.* Bonus agitator equos vel in medio cursu sustinet.

Agito, as, avi, atum, are, bewegen. *Adv.* Aliundè, bellè, celerrimè, simul, copiosius, immoderatè, vehementer, mobiliter, celeriter, dissolutè, populariter, severè. *Usus.* 1. *Verso, excito*, austreiben, herumtreiben. Feras agitare, excitare, insectari, hetzen. Atomi agitantur concursu fortuito. 2. *Vexo disturbo*, ängstigen, verwirren. Impii sui sceleris furiis ut tædis ardentibus agitantur. Timidi curis perpetuis agitantur. Metu atque libidine diversum agitari. Animo formidines agitare. 3. *Inquiro, verso in omnes partes, discutio*, durchsuchen, wohl bedencken. Hæc sententia multis diebus in senatu est agitata, jactata tum in senatu, tum ad populum. Agraria lex vehementer agitata. Animus semper agitatur. Agitare & exquirere rationes. Aliquid animo secum agitare, commentari, reputare. Quæstionem, consilia cum vicinis agitare. Res hæc omnium sermonibus agitatur, jactatur. 4. *Ago*, wohnen, halten. Getuli in tuguriis agitant. Diem natalem, convivium agitare. Sacra, vigilias, vitam suavem, jocos, ludos, rem militarem agitare. V. *Vexo, verso, ago.*

Agmen, inis, n. ein Hauffe. *Syn.* Multitudo armata, turma, copiarum ordo. *Epi.* Medium, perpetuum, quadratum. *Usus* Redeuntem Ciceronem perpetuum Italiæ agmen comitatum est. Agmen constituere. Agmen extremum sagittarii claudunt, cogunt, beschliessen. Agmen ultimum, novissimum hostes premebant, morabantur. V. *Acies.*

Agnascor, eris, natus sum. nach gemachtem Test[a]ment gebohren werden. *Usus.* Constat agnascendo testamentum rumpi.

Agnatio, onis, f. Bluts-Freundschafft vom Vater. *Syn.* Sanguinis conjunctio, & familiarum. *Usus.* 1. Lex agnationum; Gentilitatum & agnationum jura, die Rechte der Bluts-Freundschafft. 2. *Communio & affinitas naturæ, sive societas & propinquitas.* Verwandtschafft. Homines Deorum agnatione & stirpe tenentur.

Agnatus, i, m. Anverwandter. *Syn.* Qui per virilis sexûs personas conjuncti sunt, gentiles. V. *Affinis.*

Agninus, a, um. Lämmern, vom Lamm. **Usus.* Agnina caro, pellis.

Agnitio, nis, f. Erkänntniß. *Syn.* Cognitio. *Usus.* Res ad animi agnitionem pulcherrima.

Agnomen, inis, n. Zunahme. *Syn.* Cognomen.

Agnosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Intelligo, nosco, sentio, audio, reperio; percipio, assequor, perspicio. *Adv.* Facilè, leviter, libenter, nuper. *Usus.* Quod mihi gratularis, agnosco humanitatem tuam. Deus ex operibus agnoscitur. V. *Intelligo, percipio, adverto.*

Agnus, i, ein Lamm. *Syn.* Agnellus, fœtus ove natus.

Agnus DEI. Syn. Cereæ Agni cœlestis imagines, effigies. Agni è cera ritè consecrata ficti. Sacrata in cera effigies Agni cœlestis. Divinus Agnus in cerea effigie. Sacra Agni DEI imago. Sigillata Agni divini imagine cera.

Ago, is, egi, actum, ere. thun, machen. R. *ab* ἄγω. *Syn.* Tracto, curo, procuro, tento, molior, gero, agito, contendo, transigo, aggredior.)(*Cesso. quiesco. Adv.* Acerbe, acriter, acrius, acerrimè, accurate, accuratius, accusatorie, actuosè, ambitiosè, apertè, apertius astutè, atrocissimè, attentius, austerè, benè, benignissimè, callidè, caute, publicè, commodius. *Phras. Agendum est mihi cum homine importuno.* ich habe mit einem unruhigen Kopff zu thun. Res est mihi cum homine ferrei oris, ac importuno. Negotium mihi est cum homine, cujus importunitatem oris non facile quisquam sustineat. Miscendum est mihi negotium cum homine insigniter impudente. *Usus.* 1. Censorem

ci em

civem, partes alicujus, causam amici, lenonem agere, abgeben, abhandeln. Rem tuam, negotium egi optimâ fide. Egi cum amicis de rebus tuis. 2. *Litigo, suscepto, judicio contendo*, gerichtlich abhandlen, anklagen. Ego tecum non gladiis, sed ex jure, ex syngrapha, ex sponso agam. Agere aliquem injuriarum, furti, *subintellige*, reum. Ad populum agere. 3. *Admoveo*, hinzuthun. Turres, vineas ad urbem. 4. *Impello, urgeo*, treiben, anreitzen. Agere asellum; aliquem in arma agere, in fraudem, in omnem libidinem agere. 5. *Celebro*, begehen, halten. Agere ludos, diem festum, choreas, triumphum. 6. *Vivo*, leben. Agere in bona spe. Inter homines agere. Ætatem desidiosè agere. Hyemem sub pellibus agere. 7. *Agito*, herumtreiben. Diris agitur. V. *Fa* 10. *Sunt & aliæ formulæ*, ut: animam agere, sterben. Benè malè, præclarè tecum agitur, es stehet gut, übel, mit dir. Alia omnia agis, *extra rem vagaris*, du thust alles andere, aber nicht, was du thun soltest. Nihil agis, *frustra laboras*. du bemühest dich vergebens.

Agonia, æ, f. letzte Zügen. *Syn.* Supremus morientis conflictus; suprema cum morte luctatio; ultimæ morientium angustiæ. *Phras. in agonia est.* er liegt in Zügen. Animam agit, cum morte luctatur, confligit; vita deficit: in supremo vitæ articulo versatur; in confinio mortis est; animam jam ægrè trahit; abest á morte proximè, in extremis est; extremo mortis discrimine tenetur; extremos ducit anhelitus, extremum spiritum. In confinio vitæ mortisque versatur. Ad supremas mortis angustias redactus, adductus est. Ad mortem, obitum rectà fertur. V. *Morior.*

Agrarius, a, um. das zum Feld gehöret. *Usus.* Res, lex agraria.

Agrestis, e, *comm.* bäurisch. *Syn.* Rusticus, incultus, asper, silvestris. *Phras. Homo agrestis est*, er ist ein bäurischer unhöflicher Mensch. Homo est incultis moribus, agrestibus, incompositis; sub cælo crasso; crassiore sub aëre natus est; homo è robore dolatus, à morum urbanitate alienus. Rudis ac impolitus, agrestibus vivit institutis; asper est moribus, ac incultus; vultu motuque corporis vastus est & agrestis; officii & humanitatis expers, ingenii illiberalis homo est; rusticitate, asperitate inter omnes insigniter impudens. V. *Rusticus, inhumanus. Usus.* Homines duri & agrestes. Fera & agrestis vita. Vox rustica & agrestis.

Agricola, æ, m. Ackermann. *Syn.* Agricultor, colonus. *Epi* Assiduus, diligens, diligentissimus. *Usus.* Diligentissimus agricola, & pecuarius. V. *Rusticus, villicus, Agricultura.*

Agricultura, æ, f. Ackerbau. *Syn.* Cultura agri, cultio agri. *Epi.* Bona, uber, dulcis, digna. *Phras. Agriculturæ operam dare, laudabile est*, löblich ist es, dem Ackerbau sich ergeben. Insudare, inservire agrorum cultui; dare, dicare, tradere se colendis agris; agricolam agere; ruri opus facere; exercere se opere rustico. V. *Rus. Usus.* Nihil agriculturâ melius, nihil libero homine dignius.

Agripeta, æ, m. der den Acker begehrt. *Syn.* Agri competitor. *Usus.* Agripetas ejectos, concisos fuisse gaudeo.

Ajo, is. sagen, reden. *Syn.* Affirmo, dico, loquor. *Usus.* Quid ergo Ajus iste. *Deus loquutus*, ait; V. *Affirmo.*

Ala, æ, f. Flügel, *quâ volant aves. Usus.* 1. Alas extendere, protendere, ausbreiten. 2. *Transl. Turma, ordoque equitum*, eine Reihe der Reuter-Ordnung. Dextra, sinistra ala, rechter, lincker Flügel der Reuterey. Alam alicui committere; alæ aliquem præficere. Alam hostis sinistram fregimus, dissipavimus.

Alacer, *vel* alacris, e. frisch, muthig. *Syn.* Erectus, hilaris, paratissimus.)(*timitus, perterritus. Phras. Alacer, juvenis est*, er ist von munterem Gemüth. Lætus, erectus, inflammato animo juvenis est; fortis & animosus; impiger ad labores; vigor illi ingens juventæ inest, lætus illi, erectusque animus est; celsus & spe propinqua animosior est juvenis; alacer est & plenus spiritu; insigni alacritate juvenis est; strenuus suopte ingenio, celsus corpore, vultuque ita læto, ut quos in studiorum contentione nactus est æmulos, vicisse jam crederetur. Alacri est parato & expedito ad omnia animo. *Usus* Lætus & alacer ad tutandam rempublicam; ad hostes invadendos. Animus, vultus alacer. Feræ bestiæ, alabres, & erectæ ad nocendum. Vide hominem erecto, alacri, prompto, celso vultu huc illuc intuentem, V. *Animus, fortis.*

Alacritas, tatis, f. Freudigkeit. *Syn.* Lætitia gestiens, animi vigor, studium, cupiditas, nimia facilitas. *Phras. Alacritate summa in prælium eunt*, sie gehen mit grösser Lust zur Schlacht. Inflammatis in prælium animis eunt:

Feroces & ſuopte ingenio, & adhortantium pleni vocibus pugnam capeſſunt. Juvante vigore vividi, alacres & ſpiritu pleni in hoſtem irruunt. Hoſtem excipiunt celſi corpore, vultûque ita læto, ut vicisſe jam crederes. *Uſus.* 1. Inanis alacritas non multùm ab amentia differt. 2. *Alacritatem afferre*, einen Muth machen. Frequentia auditorum miram alacritatem dicenti affert, addit, fert; in dicente excitat. 3. *Alacritatem tollere*, den Lust und Muth benehmen. Contra infrequentia dicentis alacritatem omnem eripit, aufert, delet, extinguit.

Alarius, a, um. *vel* Alaris, e. Flügel eines Heer-Zugs. *Uſus.* Alarios ſociis remiſit. Alariis utendum non duxit.

Alaudæ, arum, f. *Legio quædam Romana, ab Alauda, ave, Lerche, dicta. Uſus.* Alaudæ, cæteſique veterani rem ſtrenuè geſſere.

Albatus, a, um, weiß angekleidet. *Syn.* Albo indutus.)(*Atratus. Uſus.* Ipſe epuli dominus albatus accumbebat.

Albeſcit, weiß werden. *Syn.* Fit album. *Uſus.* Mare á ſole albeſcit, albeſcente die.

Album, i, n. Tafel, darinn Namen geſchrieben seyn. *Syn.* Tabula, in qua nomina alicujus ordinis, vel res geſtæ breviter notabantur, ut populo fieret copia. *Uſus.* Album Senatorium, Judicum, Decurionum.

Albus, a, um. weiß. R. *ab* ἀλφὸς. *Syn.* Candidus.)(*Ater, niger. Phras. Manibus eſt mire candidis*, er hat Schneeweiße Hände. Manibus eſt gypſatiſſimis; eximio eſt manuum candore. Albidis, cretatis, candidulis eſt manibus. *Uſus.* Albus color Deo decorus. Ater, an albus ſis, ignoro, *de homine ignoto, & parum curando.* Quaſi albam avem, ſic probum virum reſpiciunt.

Alea, æ, f. Würffel. *Syn.* Omnis ludus, in quo temeritas & caſus, non ratio, aut conſilium valet, qualis eſt talorum & teſſerarum, alles Glücks-Spiel. *Uſus.* 1. In luſtris, popinis, aleâ, vinô, tempus ætatis omne conſumere. Aleâ ludere. Alios in aleam provocare. Aleæ multum tempus tribuere. De aleâ condemnari, *propter hunc ludum reddi infamem*, Würffel-Spiels halber übel verſchreyt seyn. 2. *Fortuna, caſus*, Glück. Aleam univerſi certaminis adire, ſubire. Aleam jacere, *rem fortunæ arbitrio committere*, ſich oder ein Ding dem blinden Glück überlaſſen, eines wagen. Aleam ſequeris, eventum fortuitum, non rationem. V. *Fortuna.*

Aleator, oris, m. Würffel-Spieler. *Syn.* Aleæ cupidus, aleæ luſor. *Uſus.* Domus erat aleatoribus plena.

Aleatorius, a, um. das zum Würffel-Spiel gehört. *Uſus.* Memorabantur damna aleatoria. Ritus aleatorii; Forum aleatorium.

Ales, itis, m. & f. groſſer Vogel. *Aut adjectivè*, geflügelt. *Epi.* Nuncius. *Syn.* Volucris. *Uſus.* Aves, alites & oſcines. Secunda alite, glücklich. Aves, angues, alites.

Algeo, es, alſi, ere. frieren. *Syn.* Frigeo.)(*Æſtuo Adv.* Facile. *Uſus.* Militibus & algendum eſt ſæpe, & eſuriendum. V. *Frigeo.*

Algidus, a, um, kalt. *Syn.* Frigidus. *Uſus.* Regio, loca algida.

Alias, ein andermal. *Syn.* Alio tempore, aliquando. *Uſus.* 1. *De præterito.* De his rebus & ſæpè alias commemoravi, & tum maximè, cùm &c. ſchon andermal 2. *De præſenti & futuro.* Homo alias beatus, aliàs miſer, bald glückſelig, bald unglückſelig. Homo aliàs modeſtus & temperans, ſonſt. Hoc ad te ſcribam aliàs ſubtilius, ich werde ein andersmal beſſer von der Sache ſchreiben. 3. *Adhibetur à Livio pro unquam.* Non aliàs dux militi familiarior. Non aliàs tanta ad ſpectaculum multitudo confluxit. 4. *Jungitur cum interdum*, bisweilen. Geminatio verborum aliàs vim habet, interdum leporem.

Alibi, anderswo. *Syn.* In alio loco. *Uſus.* 1. Nuſquam alibi reperiri potuit, er hat anderswo nicht können gefunden werden. 2. *Alia in re*, in einer andern Sache. Nolo alibi, quàm in innocentia ſpem habere. Non alibi ſpes ſalutis eſt, quàm in innocentia ſpem habere. Non alibi ſpes ſalutis eſt, quàm in innocentia.

Alicubi, irgendwo. *Syn.* Uſpiam, usquam.

Ali-

Alicundè, etwanher. *Usus*. 1. *Ab aliquo loco*, von einem Ort her. Alicundè discedere, venire. 2. *Ab aliquo homine*, von einem Menschen. Non alicundè audivi, quàm ex te.

Alienatio, nis, f. Entfremdung, Abwendung des Gemüths. *Syn*. Defectio, diductio, animorum diversio, disjunctio. *Epi*. Nimia. *Usus*. Subita amicorum defectio, cognatorum alienatio res meas admodùm perturbat.

Alienatus, a, um. *Partic*. von Alieno, abgewendet, entfremdet. *Syn*. abhorrens, alienus, abalienatus. *Phras*. *Alienatus mente*, sensibus, *vel* à sensu est; er ist nicht wohl bey sich selber. Vix apud se est præ ira; vigilans dormit; vivus sanùsque interit; animus illi abest: aberrat animus; aures, sensus, animus peregrinantur; neque audit, neque prospicit satis oculis. *Usus*. Omnes sentiunt me ab illo alienatum. Animus alienatus & offensus.

Alienigena, æ, m. ein Fremder. *Syn*. Alienus, peregrinus, externus, aliâ ex gente.)(*Domesticus*, *indigena*. *Usus*. Homo longinquus & alienigena. Dii religionis alienigenæ. Hostes domestici, quàm alienigenæ nocentiores.

Alieno, as, avi, atum, are. entfremden, abwendig machen. *Syn*. Abalieno, vendo, disjungo, avoco. *Adv*. In perpetuum planè ab aliquo. *Phras*. *Invidi te à me alienârunt*, meine Beneider haben dich von mir abwendig gemacht. Mentem tuam à me averterunt; operâ suâ me à tua amicitia disjunxerunt; a tua me conjunctione avocârunt; offensionem tam gravem, tantam voluntatis commutationem attulêre; te mihi immutârunt; animo mirandum in modum alienato; animo non amico reddidère, effecêre, ut amici animum omnem de me ejiceres. Æmulorum artes tuum à me studium alienavêre; mentem tuam à me abjunxêre, à caritate veteris amici te diduxere, distraxêre. V. *Infensus*: *inimicus*; *Amicitiam dissolvo*. *Usus*. 1. Cur vectigalia, cur à majoribus accepta alienas, entfremden, verkauffen. 2. Juvenem illum non tam allicere volui, quam alienare nolui, ungeneigt machen. 3. Mente alienari, *delirare*, von Sinnen kommen.

Alienus, a, um. fremd, abhold. *quod alterius est*. *Syn*. Abhorrens, adversus, non amicus, discrepans, alienatus. *Usus*. Alieni homines. Alieno more vivere. Alienæ domi esse. Alienum ab aliquo animum habere, gerere. Non alienum erit, *non absurdum*, de ea re disputare, es wird nicht uneben seyn. Alienum hoc est dignitate tua, majestate reipublicæ, alienum etiam tuis rationibus, & vivendi instituto, alienum ingenio tuo, es stehet dir nicht wohl an. Alienissimo reipublicæ tempore, *minimè opportuno*, zur unbequemsten Zeit. Aliena loqui, *delirare*, fantasiren. Aliena agere, curare, in fremde Sachen sich einmischen. Ad alienam causam accedere, aspirare; negotiis alienis se illigare, immiscere, immittere. Aliena melius videre, quàm sua. V. *Disjunctus*, *discordor*.

Alimentarius, a, um. zur Nahrung dienlich. *Syn*. Ad alimenta pertinens. *Usus*. Lex alimentaria.

Alimentum, i, n. Nahrung. *Syn*. Nutrimentum. *Usus*. Fruges & cætera alimenta. V. *Cibaria*, *annona*.

Alio, anderswohin. *Syn*. In alium locum, ad aliam rem, in alium usum. *Usus*. Alio sermonem transferre. Aliò responsionem derivare. Cupiditatem hanc tuam aliò serves.

Alioqui, alioquin, sonsten. *Syn*. Aliàs, cæteroquin. *Usus*. Magnum delectum adhibeo, alioquin fallêre.

Aliptes, æ, *vel* is, m. der die Kämpfer salbet. *Syn*. Unctor. *Usus*. Aliptæ virium & coloris rationem habent.

Aliquà, etwa durch. *Syn*. Per aliquam partem, *vel* locum. *Usus*. 1. Cuperet aliquà evolare, evadere, si posset, er verlangte etwa durch zu kommen, so er könnte. 2. *Aliquó pactó*, *modo*, einiger Weise. Vereor, ne uxor aliquà resciscat.

Aliquamdiu, eine Zeit lang. *Usus*. Athenis aliquamdiu restiti.

Aliquandò, einstens, bisweilen. *Syn*. Alias, nonnunquam, interdum; quodam, aliquo tempore, tandem.)(*Nunquam*. *Phras*. *Erit aliquando*, ut me vindicem, es wird doch einmal der Tag kommen, da ich mich werde rächen können. Lucebit, illucescet ille dies; veniet illud tempus; lucem illam aliquandò videbimus; diem aliquando illum sol afferet mortalibus, quò pœnas de te sumam. *Usus*. Collegi me aliquando, ich habe mich endlich erholet. Sit aliquando discordiarum finis. Non diffido, fore aliquando, ut &c.

Aliquantò, ein wenig. *Syn.* Paulùm. *Usus.* Aliquantò ante diluculùm profectus est.

Aliquantulùm, gar wenig. *Syn.* Paululùm, paulùm, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid. *Usus* Aliquantulum deflectere de itinere, de recto.

Aliquantum, ein wenig. *Syn* Paulûm. *Usus.* Lectis tuis litteris aliquantum acquievi. V. *Aliquantulùm.*

Aliquantus, a, um. ein wenig groß. *Syn.* Mediocris. *Usus.* Timor aliquantus, sed spes amplior.

Aliquis, a, id. etwa einer. *Syn.* Quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus aliquis, non nemo; *in plur.* Aliquot, pauci.)(*Nullus.* *Usus.* Alicui succensere aliquid. Exime unum aliquem ex mense diem. Confugere ad unum aliquem virtute præstantem. Quid mihi ut alicui Græculo insultas?

Aliquô, etwahin. *Syn.* In aliquem locum. *Usus.* Aliquo profugit militatum.

Aliquot. etliche. *Nomen numerale.* *Usus.* Accepi à te aliquot epistolas.

Aliquoties, etlichemal. *Adv. numer.* *Usus.* Hanc causam aliquoties apud te egi; semel, atque iterum egi.

Aliter, anders. *Syn.* Secus, aliô modô, non eodem modô, non perinde, aliâ ratione, multô secus, paulò secus, longè secus. *Phras.* *Aliter se res habet*, die Sache ist anders. Commutata ratio est; versa sunt omnia; longè aliâ fortuna, aliis initiis, ac ominibus agendum est; omnia contra opinionem acciderunt. *Usus.* 1. Aliter evenit, atque putaram. Eadem somnia aliis aliter evadunt. 2. *Alioquin*, sonsten. Aliter amicitiæ stabiles esse non possunt, sonsten können die Freundschaften nicht beständig seyn. Jus æquabile sit, oportet, aliter jus non esset.

Aliundè, anderswoher. *Syn* Ex alio loco, ex aliâ re. *Phras.* *Aliunde hoc descripsisti*, du hast dieses anderswoher abgeschrieben. Ex alieno largiris; non ex alieno opere accersita. Hoc quidem tralatitium & adventitium auxilium est. Sermo tuus insititius est, & inductus. *Usus.* Non poteras scire aliunde. *Pro* Alioquin; *Barbarum est.*

Alius, a, ud. ein anderer. R. *ab* ἄλλος. *Syn.* Non idem, reliquus, alter, diversus. *Usus.* Aliud ex alio peccas, du begehest einen Fehler nach dem andern. Me quotidie aliud ex alio impedit. Alius aliô melior est. Res eadem aliis atque aliis effertur verbis. Ex alio alia nexa sunt. Alia solis lux est, & lychnorum. Aliud mihi respondes, ac rogo. Alium me esse censes, atque olim fui. Nihil aliud ago, nisi ut cives mei salvi sint. Quæ est alia pœna, præter mortem?

Aliusmodi, anders. *Syn.* Rationis disparis, alterius, dissimilis. *Usus.* Res aliusmodi est, ac putatur.

Allabor, eris, lapsus sum, bi. hinzufallen. *Syn.* Accedo, accido, adhæreo. *Usus.* Humor allapsus extrinsecus.

Allatro, as, avi, atum, are. anbellen. *Usus.* *Transl.* Aliquem, alicujus magnitudinem allatrare, *per invidiam criminari.*

Allecto, as, avi, atum, are. locken. *Syn.* Allicio, prolecto, blandè invito. *Usus.* Vani homines assentationem ipsi invitant, & allectant. V. *Allicio.*

Allegatio, nis, f. Bothschaft. *Syn.* Privata legatio. *Epi.* Difficilis. *Usus.* Ad hunc hominem omnes allegationes difficiles, omnes aditus ardui sunt, & occlusi.

Allego, as, avi, atum, are. zu einem schicken. *Syn* Lego, mitto privati negotii causâ. *Usus.* Amicos allegare ad rem conficiendam.

Allegoria, æ, f. verwendte Rede. *Tropus. Rhetoric.* *Usus.* Multæ Allegoriæ obscurant, & enervant orationem.

Allevamentum, i, n. Leichterung. *Syn.* Allevatio, remedium. *Usus.* E meis malis nullum allevamentum spero.

Allevatio, nis, f. Leichterung. *Syn.* Allevamentum. *Usus.* in meis malis sine ulla allevatione permaneo. V. *Levamentum.*

Allevo, as, avi, atum, are. erleichtern, in die Höhe heben. *Syn.* Leve facio, lenio, mitigo, levo, levamento sum, levationem affero. *Usus.* Allevor, cum tecum per litteras loquor, es wird mir leichter, wenn ich durch Briefe mit dir rede. Tuæ litteræ meas sollicitudines allevant, leniunt, demulcent. V. *Levo, Recreo.*

Allex, icis, *gen. omn.* anreitzend. *Adjective.* *Usus.* Fœmina viri allex.

Allicio, is, lexi, lectum, ere. herzu reißen. *Syn.* Allecto, invito, capio, capto, prolecto, traho, duco, attraho, pellicio, permulceo, induco, excito, titillo, illicio.)(*alieno, avoco. Phras. Invitat atque allicit incautam juventutem voluptas*, die Wollust reizet die unachtsame Jugend an. Suis illecebris voluptas ad omne dedecus trahit, rapit. Multa habet invitamenta libido, multas illecebras, quibus ad cupiditatem impellit juventutem. Quot juvenes voluptate, ut objecta esca, pelliciuntur? ad hanc, illecebram quis non commovetur non æstuat? Quis non inescatur delinimentis vitiorum. Illecta & inflammata cupiditate juventus facilè rapitur ad illicita. Voluptas in rudibus animis magnum commovet desiderium; cupiditatem vehementer incitat ac inflammat. Ætatis primæ fervor cupiditati inprimis oportunus est, quam voluptas injicit. Voluptas mirum quantum illecebris suis juventutis animos afficit, ac incendit. Proritat hæc pestis rudes maximè annos, atque ad cupiditatem excitat & impellit. Irretit, delinit omnium quidem, sed juvenum præcipuè mentes voluptas. V. *Attraho. Usus* Hominum studia ad suas utilitates allicere.

Allido, is, lisi, lisum, ere. anstossen. *Syn.* Impingo, incurro, affligo. *Usus.* Navis in scopulos allisa. In amicorum damnationibus allisus. V. *Impingo.*

Alligo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn.* Adstringo, obstringo, stringo, ligo, devincio.)(*solvo. Usus* 1. Alligare ad columnam, ad palum, anbinden. 2. *Transl.* Aliquem stipulatione, beneficio alligare, verbinden. Scelere se alligare, sich mit einer Laster-That verstricken.

Allino, is, levi, litum, ere. anstreichen. *Syn* Lino, aspergo. *Usus.* His sententiis nullæ sordes videbantur allini posse.

Allium, ii, n. Knoblauch. *Usus.* Fatis mesforibus allium medetur.

Allocutio, nis, f. das Anreden. *Usus.* Allocutione solari languentes.

Alloquium, ii, n. das Ansprechen. *Syn.* Allocutio. *Usus.* Blando, benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiisque sibi aliquem conciliare.

Alloquor, eris, locutus sum. anreden. *Syn.* Affari, compello, appello; sermonem cum altero jungo, habeo. *Phras. Asperè alloquutus est hominem*, er hat ihn scharf angefahren. Verbis vehementioribus prosecutus hominem est; duris appellavit; asperius, verbis gravibus in hominem invectus est. Verbis in hominem incurrit, incursavit sanè asperis; acriter, vehementer, acerbe hominem appellavit; multos severitatis aculeos emisit in hominem; multa dixit asperè, multa petulanter & contumeliosè; Verbis accepit hominem haud sanè mollibus, omni verborum importunitate in hominem se concitavit; acriter, acerbe inclamavit, interpellavit hominem. *Usus.* Te nunc alloquor, Africane. V. *Loquor.*

Allubesco, is, lubui, lubitum, ere. gefallen. *Usus* Nunc mihi allubescit primulùm. V. *Libet.*

Alludo, is, lusi, lusum, ere. scherzen. *Syn.* Ludere, & quod dictum, alio referre. *Us.* Galba variè & copiosè alludens, varias similitudines afferebat. Alludere ad mulierem.

Alluo, is, lui, ere. hinzufliessen. *Syn.* Juxtà fluo. *Usus.* Fluvius mœnia alluit; mare terras.

Alluvio, onis, f. Ueberschwemmung. *Syn.* Eluvies. *Usus.* Alluvionum jura.

Almus, a, um. ansehnlich, ernährt. *Syn.* Sanctus, augustus. *Usus.* O fides alma! quo te terrarum recepisti?

Alo, is, alui, alitum, *vel* altum, ere. ernähren. *Syn.* Educo, nutrio, pasco. D. Nutrire parvulorum, alere adultorum. *Adv.* Copiosius. *Phras. E prædiis alitur.* er nähret sich von seinen Gütern. Prædiorum fructibus sustinetur, spiritum & vitam ducit; vitam propagat. Habet quasi nutriculas prædia. Ager educator & altor illum nutricatur, alimenta prædiis expetit. Lacte, atque pecore vivit, vitam tolerat. Curandis agnis victitat, victum sibi quærit. Prædiorum fructus alimenta illi subministrant; victum præbent; opportuna illi vitæ subsidia conferunt, adjiciunt. *Usus.* 1. Alere exercitum, magnas copias, ein Kriegs-Heer unterhalten. 2. *Translat. Augere*, vermehren. Impunitate alitur hominum improborum audacia, spes, furor. Hominis mens discendo, ingenium exercitatione, dicendi assiduitate, verborum copia alitur & crescit.

Alpes, ium, f. die hohen Alpen-Berge. *Usus.* Alpium vallum, murum contra trans-

transgressionem Gallorum natura objecit. V. *Mons.*

Alsus, a, um. kalt. *Syn.* Frigidus. *Usus.* Anno nihil quietius, nihil alsius.

Altare, is, n. ein Altar. *Syn.* Ara. *Epi.* Religiosum, religiosissimum. *Usus.* Altaria religiosissima diis struere. Ab altaribus abstrahere. *Altare portatile, vulg.* Altar so man tragen kan. *Syn.* Altare temporarium, mobile.

Alté, hoch, tief. *Syn.* Sublime. *Usus.* Altè extollere manum. Alté cadere.

Alter, terius. der ander. *Usus.* Una & altera dies intercessit, cúm &c. Numa alter à Romulo rex. Alterius crudelitate oppugnor, alterius blanditiis. Necesse est, ut sit alterum é duobus, aut &c. Primo, altero, tertio die senatus habitus est. Alter adjutus ab altero. *De amico intimo*, von einem vertrautesten Freund. Ad te, tanquam ad alterum me proficiscar.

Altercatio, onis, f. Zank, Hader. *Syn.* Jurgium, lis, contentio, concertatio, disceptatio, forensis dimicatio. *Epi.* Magna, inutilis. *Usus.* 1. Altercationem cum altero quærere, aucupari, Ursache suchen, mit einem zu zanken. 2. Habere altercationem maximis clamoribus, mit einem Geschrey zanken. Orta est mihi cum illo gravis altercatio Dies multi altercationibus consumpti. Fregi illum altercatione. V. *Controversia, dissidium, rixa.*

Altercor, aris, atus sum, ari. hadern, zanken. *Syn.* Rixor, litigo, contendo. *Phras. Altercatus sum graviter cum adversario*, ich habe heftig gezanket mit meinem Feind. Contentionem suscepi maximam; verborum rixa non levis contracta est; altercatio orta mihi gravis est; contentio non mediocris mihi erat. Enata est gravis altercatio mihi cum adversario; altercationem habui difficilem. Ex causa non magna altercatio ingens facta est. *Usus.* Cum Vatinio altercari incipit. V. *Contendo, dissideo.*

Alternus, a, um. einer um den andern. *Syn.* Quod vicissim fit, *aut* vicissitudinem habet. *Usus.* Epigramma alternis vicibus longiusculis. Alterni pedes ex jambis sint. Alternis verbis, *altero quoque verbo.* Alterna capita sibi contraria. Alternis *absoluté subintell. vicibus, annis, diebus.*

Alteruter, trius. einer unter zweyen. *Syn.* E duobus alter. *Usus.* Si in alterutro sit peccandum, malim videri nimis timidus, quám parúm prudens. Alterutrum tibi eligendum est, eines aus zweyen hast du zu erwählen.

Altitudo, inis, f. die Höhe, Tiefe. *Syn.* Celsitas, excelsitas. *Epi.* Infinita, miranda, concava. *Usus.* 1. Arborum, montium altitudo. 2. Labes agri ad infinitam altitudinem descendit. Latumiæ opus ingens in mirandam altitudinem depressum, der Steinbruch ist zu einer wundersamen Tiefe kommen. Maris altitudo, die Tiefe des Meers. 3. *Transl.* Animi, fortunæ, gloriæ altitudo. Altitudo & elatio orationis. V. *Altus.*

Altor, oris, m. Ernährer. *Syn.* Educator. *Usus.* Omnium rerum seminator & altor Deus.

Altrinsecus, von der andern Seite. *Syn.* E regione, ex altera parte. *Usus.* Assiste altrinsecus.

Altrix, icis, f. Ernährerin. *Syn.* Nutrix, educatrix, alumna. *Usus.* Terra patria, altrix nostra.

Altum, i, n. die Tiefe des Meers. *Usus.* Tempestate in alto jactantur nautæ. Ex alto emergere.

Altus, a, um. hoch, tief. R. *ab* ἀλθέω, *cresco.* *Syn.* Sublimis, excelsus, celsus, erectus, editus, excitatus humo.)(*abjectus, humilis. Phras.* 1. *Turris est altissima*, es ist ein sehr hoher Thurn. Turris in magnam altitudinem eminet. In eximiam, visendam altitudinem evecta; situ & opere multum edita; in ingens fastigium elata. 2. *Vienna altissimis ædibus est conspicua*, Wien ist ansehnlich wegen Höhe der Häuser. Vienna cœnaculis sublata, atque suspensa latissimé eminet; ædibus editissimis, in altitudinem ingentem elatis, laté eminentibus constructa; ædibus ad eximiam altitudinem perductis, mirâ altitudine ædium urbes cæteras superat, & excedit. 3. *Alto vir animo es*, & excellenti, ein Mann von einem hohen und treflichen Gemüth. Vir sapiens es, & altâ quâdam mente præditus; nihil times, nemini cedis; altum quiddam spiras; invictum semper, & ad altiora quædam, & magnificentiora te natum meministi. Altum te natura vide-

videlicet, & humana despicientem genuit. Alta spectas, virtutis gloriâ ad coelum te effers. Animô es super humanum fastigium elato; supra fortunam animos geris. *Usus.* 1. Suâ virtute pervenire in altiorem locum, in höhern Stand kommen. Virtus altissimis defixa radicibus. Coeli altissimus complexus. 2. *Transl. ad animum.* Alta mens, humanarum rerum alta quaedam despectio. Alta & exaggerata oratio. Altus & excellens vir. Nihil nisi altum & magnificum suscipere, moliri, V. *Excelsus, animus.*

Alvearium, ii, n. Bienen-Stock. *Usus.* Apes in alvearium concesserant.

Alveolus, i, m. kleines ausgehöltes Geschirr, Schach-Töpflein. *Syn.* Tabula, in qua tesseris, aut talis luditur. *Usus.* Ludum quaerere, alveolum poscere.

Alveus, i, m. Rinne eines Wassers. *Syn.* Vas amplum, quo in balneis utebantur. *Usus.* In alveum descendere.

Alumnus, i, m. ein Erzogener. *Syn.* Qui alit, quique alitur; discipulus. *Usus.* Eloquentia bene constitutae civitatis velut alumna est, & nutrix. Platonis, disciplinae Platonicae alumnus. V. *Discipulus.*

Aluta, ae, f. lind Leder. *Syn.* Pellis mollior. *Usus.* Pellis pro velis, alutaeque molliter confectae.

Alutarius, ii, m. Weißgerber. *Syn.* Coriarius, pellium & coriorum concinnator.

Alvus, i, f. der Bauch. *Syn.* Venter, intestina, uterus. *Epi.* Multiplex, tortuosa. *Usus.* 1. Mater alvô filium continet, die Mutter ist schwanger an einem Sohn. 2. Alvum ciere, medicamentis citare, movere, Stuhlgang machen. 3. Alvum laxare, solvere, purgare, dejicere, die Nothdurft verrichten. 4. Alvum mollire, bonam facere, den Stuhlgang erleichtern. 5. Alvum fluentem sistere, tardare, inhibere, den Durchbruch stillen. 6. Astrictâ alvô esse, verstopft seyn. Suppressô ventre alvum consistere; venter non reddit, non excernit. 7. Alvô esse fusâ, citata, resolutâ; *alias:* dejectionibus laborare, am Durchbruch leiden. Citatâ alvô exerceri; accidere frequentem alvi dejectionem; ventre esse liquidô. 8. Ire ad alvum subtrahendam. *Alias:* ire ad requisita naturae; ire, quo saturi solent; naturae parere; ventris causâ de medio abire; ad necessaria secedere; ad reddenda ciborum onera se subducere, auf den Abtritt gehen.

Amabilis, e, *gen. comm.* holdseelig, lieblich. *Syn.* Amore dignus, suavis, omnibus jucundus. *Phras.* *Amabilis est; dignus qui diligatur, qui ametur,* er ist ein liebwerther Mensch. Sunt in eo multa, quae amorem conciliant; possidet, quae ad colligendam benevolentiam valent. Ad alliciendas voluntates, ad animos adjungendos, ad comparanda hominum studia nihil desideres, nihil in eo requiras, nihil deesse dicas. Caussas amoris in eo plurimas; odii nullas invenio. Amandus est propter multas suavitates ingenii, officii, humanitatis. Ejus suavitates, virtutes ipsi studium hominum adjungunt, pariunt, gratiam comparant, adipiscuntur. Ferreus sit, qui illum non amet. Aversus ab omni humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui illum amore non prosequatur. Nihil non est in eo, nulla non re commendatur, quae homines ad illum amandum alliciat, quâ ab omnibus gratiam ineat, quâ adjungere sibi hominum benevolentiam possit. Nulla in eo desideres animi bona, ornamenta, quibus benevolentia colligitur. *Usus.* Virtute nihil amabilius. Mores, homines amabiles.

Amabiliter, holdseelig. *Syn.* Animô amicô, suaviter; humaniter.

Amabo, mein, ich bitte dich. *Syn.* Si me amas, *rogantis est.* *Usus.* Expecta, amabo, dum te conveniam. Amabo te, incumbe in eam rem.

Amandatio, nis, f. Verschickung. *Syn.* Relegatio, rejectio. *Usus.* An haec rusticana vita relegatio atque amandatio appellabitur?

Amando, as, avi, atum, are. wegschicken. *Syn.* Ablego, relego, removeo, dimitto, mitto. *Usus.* Amandato Catone; Tullio expulso.

Amans, tis. *Partic.* von Amo, liebend. *Syn.* Observans, studiosus, fautor, benevolus. *Usus.* Ad nos tui amantissimos veni.

Nemo

Nemo me tui amantior. Leniſſimis & amantiſſimis verbis accipere.

Amanter, liebreich. *Syn.* Peramanter, ſtudioſè, prolixe, *Uſus.* Valde hoc velim, amanter, diligenterque conficias. Conjunctiſſimè & amantiſſimè vivere cum aliquo.

Amarus, a, um. bitter. *Syn.* Sapore prædictus dulci adverſô. *Uſus.* 1. Senſus indicat dulce & amarum, der Geſchmack zeigt an, was ſüß oder bitter ſey. 1. *Transl. Calamitoſus, inſuavis,* moroſus, verdrießlich, unfreundlich. Amariorem mè & ſtomachantem omnia ſenectus facit.

Amaſius, ii, m. ein Buhler, * *Syn.* Amator. *Uſus.* Miſerrimum hunc hodie habeo amaſium.

Amator, oris, m. Liebhaber. *Syn.* Amicus, cultor. *Epi.* Acer, antiquiſſimus, communis. *Uſus.* 1. *In bonam partem.* Sapientiæ me amatorem profiteor. Ciceronis amatores. 2. *In malam partem.* An tu amatorem, non adulterum dices? Amatores puerorum.

Amatoriè, buhleriſch. *Syn.* Amatorum more. *Uſus.* Amatorie ſcripta, dicta.

Amatorius, a, um. buhleriſch. *Syn.* Quod ad amorem pertinet, *vel* allicit. *Uſus.* Amatorius ſermo. Amatorium carmen.

Ambages, um, f. Umſchweif. *Syn.* Circuitio, anfractus, inflexus, Mæandri diverticula, inflexiones. *Uſus.* Ambages fidei fallendæ exquirere.

Ambigo, is, ere. zweiflen. *Syn.* Dubito, in controverſiam voco, adduco, diſcepto, in dubium traho, revoco. *Uſus.* Ambigunt agnati cum hærede, die Befreundte seynd mit dem Erben ſtrittig, *diſceptant,* Ambigere de re aliqua. Hoc inter nos ambigitur. Ex contrariis ſcriptis ambigere aliquid. V. *Dubito, dubium, controverſia.*

Ambiguè, zweiffelhafftig. *Syn.* Dubiè. *Uſus.* Ambiguè dicta, ſcripta, poſita, dividenda ſunt & explananda.

Ambiguitas, atis, f. Zweiffel. *Syn.* Anceps, dubia, incerta, multiplex verborum poteſtas; verba media & ſuſpenſa; quæ in duas vel plures ſententias trahi poſſint. *Uſus.* Nominum ambiguitas in multos errores inducit. V. *Dubitatio.*

Ambiguus, a, um, zweiffelhafftig. *Syn.* Anceps, dubius, incertus, obſcurus, multiplex, perplexus.)(*Perſpicuus. Uſus* Non habeo ambiguum, ich zweifle nicht. Oracula obſcura, ambigua. Ex ambiguo dicta exiſtunt argutiſſima. Invidiæ nomen ambiguum. V. *Dubius, perplexus.*

Ambio, is, ivi, itum, ire. umgehen, anhalten, ſich um etwas bewerben. *Syn.* Circumeo, *vel* prenſo. *Adv.* Valdè, vicatim. *Phraſ.* Conſulatum artibus parum honeſtis ambit, prenſat, er will durch alle Gewalt zur Burgermeiſter-Stelle gelangen. Quibus artibus ſibi viam ad conſulatum muniat, quod iter affectet, video. Summâ ambitione, honoris contentione, ambitû contendit. Circuit & prenſat Patres juxta, ac tribules. Eſt in illo ſumma honoris contentio; ambitus illi eſt in petendis honoribus incredibilis. Nullum in prenſando ſtudium prætermittit; in prenſandis, appellandis Patribus ſtudium adhibet maximum. In aucupandis magiſtratibus nullos ſcopulos, nullos caſus pertimeſcit; aureis retibus venatur imperium. Honoribus operam dat, ſed artibus parum decoris. Honorum in republica nullus eſt, quem non appetat, ad quem non aſpiret, er bewirbet ſich mit ſonderer Liſt um alle Ehren-Stellen. *Uſus* 1. Lunæ curſus terram proxime ambit, der Mond gehet zunächſt um die Erde herum. 2. *Prenſare, petere,* anhalten. Si comitia in ſenatu haberi placet, petamus, ambiamus.

Ambitio, nis, f. Ehrgeiß. *Syn.* Ambitus, ſtudium, cupiditasque honorum. *Epi.* Levis, major, miſerrima, nimia, pernicioſa, popularis, ſumma, timida. *Uſus.* Ambitione labi, ardere. In tuo favore mea ambitio nititur.

Ambitioſè, ehrgeitzig. *Syn.* Cùm ambitione. *Uſus.* Provinciam ambitioſè petere. Facere aliquid, fovere aliquem ambitioſè.

Ambitioſus, a, um. ehrgeitzig. *Syn.* Ambitione plenus, honorum cupidus. *Phraſ. Vir eſt ambitioſus*, avaritia gloriæ, & honoris cupiditate inſatiabili, ein über die Maſſen ehrgeitziger Mann. Ambitioni ſervit perdite, ardet infinita honorum cupiditate, in honorum ſtudio pene modum neſcit, ad ambitionem toto pectore incumbit, fertur incredibili gloriæ cupiditate; honorum nuſquam illi ſatis eſt, honoris eſt ſupra modum appetens. V. *Ambitio, gloria, ſuperbus, arrogans. Uſus.* Amicitiæ ambitioſæ, in quibus aſſentationis plurimum, nihil rei. Homo minimè ambitioſus.

Am-

Ambitus, us, m. Umgang, Ehrgeiß. *Syn.* Conversio, circuitus, orbis; ambitio, ambitionis crimen. *Epi.* Contractus & brevis, & vehemens verborum, immanis, infinitus, par, perfectus, completusque verborum, rotundus, totus verborum, argutus, certusque & circumscriptus verborum. *Usus.* 1. *Ambitus domus*, der Umgang, Bezirk des Hauses. Rotundi stellarum ambitus. 2. *Circuitus verborum*, umschweiffige Rede. Comprehensio, & ambitus ille verborum, quem periodum vocamus. 3. *Ambitio*, Ehrgeiß. Accusari, damnari ambitûs.

Ambulacrum, i, n. Umgang. *Syn.* Locus in ædibus ad deambulandum accommodatus.

Ambulatio, nis, f. Spaziergang. *Epi.* Aurea, meridiana, inferior, pomeridiana, compitalitia. *Usus.* 1. *Ambulandi actio*, Spazier-Gang. Constituimus inter nos, ut ambulationem ruri conficeremus. 2. *Locus ambulationis*, Spazier-Ort. Nostram ambulationem, quæso, invisas. Hedera intercolumnia ambulationis convestit. Nondum absoluta est ambulatio, nondum suo tecto.

Ambulatiuncula, æ, f. Spazier-Gänglein. *Epi.* Tecta. *Usus.* Cum una ambulatiuncula, & sermone nostrô delicias urbis omnes non permutavero.

Ambulo, as, avi, atum, are. spazieren. *Syn.* Deambulo, inambulo, obambulo, deambulationem perago, spatior, co, decurro, abeo, iter facio, contendo, pedibus peragro. *Adv.* Artificiosè, contentius, rectè. *Usus.* Ambulare in sole. Ambulare lentè, ut philosophi. Intra diem plura passuum millia ambulare. Xerxes juncto classibus Hellesponto, Athòque perfosso, maria ambulavit, terram navigavit.

Amburo, is, ussi, ustum, ere. verbrennen. *Usus.* Num tu ex ambustis fortunarum mearum reliquiis spolium petes? Vicina Cremona incendio ambusta, Mantua tamen salva evasit.

Amens, tis, *gen. om.* unsinnig. *Syn.* Insanus, mente motus, perturbatus. *Phras.* Homo excors, omnibus consiliis præceps ac devius, mente captus, alienatus mente, amentia præceps, occæcatus; prolapsus in furorem, mente paulum imminutà, animô parùm validus, mente orbatus. *Usus.* Homo amentissimus, vecors ac consiliis omnibus præceps, ac devius. V. *Insanus.*

Amentatus, a, um, mit Riemen gebunden. *Syn.* Loris religatus ad acrius feriendum. *Usus.* 1. Hastæ amentatæ. 2. *Transl.* Argumenta amentata præclari oratoris lacertis viribusque contorta, starker Beweißthum.

Amentia, æ, f. Unsinnigkeit. *Syn.* Insania. *Epi.* Civilis, magna, mira, præceps, singularis, summa, tanta. *Phras.* *Hic homo in amentiam incidit*, er ist zu einem Narren worden. A se, à mente discessit; ad insaniam redactus est; impulsus, prolapsus in furorem est: Mens reliquit hominem; injecta illi amentia est. Amentia incredibilis hunc hominem tenet, er ist starck im Kopf verwirret. Amentiâ flagrat, torquetur, rapitur, tenetur, excæcatur planè insolitâ, alienatâ penitus mente est. V. *Amens, alienatus, furor, insania, stultitia.* *Usus* Amentia est animi affectio lumine mentis carens. Quà amentiâ inductus hoc egisti?

Amica, æ, f. Buhlerin. *Syn.* Mulier amata. *Usus.* Alcibiades amicæ amiculô tectus. Septem curros amicarum plenos secum trahebat Verres.

Amicè, freundlich. *Syn.* Benevolè, familiariter, animô amicô, & conjunctissimô. *Usus.* Vivere simpliciter, vitæque hominum amicè. Quod tantum mihi tribuis, facis, fecistique sanè amicè.

Amicio, is, ivi, ictum, ire. bekleiden. *Syn.* Vestio, operio. *Usus.* Amictus togâ purpureâ.

Amicitia, æ, f. Freundschaft. *Syn.* Benevolentia, conjunctio, familiaritas, necessitudo; vetus & assiduus inter æquales usus, ac vitæ consuetudo; jucunda vitæ, atque officiorum omnium societas; amabilissimus amicitiæ nexus, amoris vinculum arctissimum; omnes amicitiæ necessitudines; conjunctionis, ac necessitudinis vinculum; benevolentiæ conjunctio; familiaritatis nexus, summa voluntatum consensio. *Epi.* Adjutrix virtutum, comes vitiorum, afflicta, non solum ampla, sed etiam jucunda, concors, conjunctior, consularis, desiderata, ditior, & affluentior, firmior, bona, gratuita, insignis, intempestiva; inveterata, justa veraque, magna, uber, jucundissima molesta, naturalis, non brevis & suffragatoria, sed firma & perpetua, pulcherrima & maximè naturalis, pyladea, remissior & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem facili-

facilitatèmque proclivior, sancta, summa, vetus, vetusta, vulgaris, aut mediocris, vera & perfecta. *Phras.* 1. *Amicitiam contrahere*, mit einem Freundschaft machen Amicitiam cum aliquo appetere, expetere, potentum amicitias, gratiam & amicitiam petere; adrepere sensim, applicare se ad alterius amicitiam; insinuare se in potentûm amicitiam; adjungere se, conferre, aggregare ad alterius amicitiam; amicitiam sibi parare, comparare, conciliare; in consuetudinem alterius se dare; insinuare, immergere; amicitiis multorum implicari; amicitias sibi parere, gignere, jungere, conjungere, instituere; consuetudini alterius se implicare, devincire, jungere; amicitiæ fores sibi aperire; consuetudinem jungere cum altero; amicitiam conglutinare, conjugare, constituere; colligere, contrahere consuetudinem cum altero; amicitiæ & societatis vinculo se adstringere; incipere, conflare amicitiam; coire societatem cum altero; amicitiam sequi, ad amicitiam accedere; alterius amicitiæ se dedere ac devovere, sancire, ferire, percutere fœdus amicitiæ; amicitiæ fœdere se devincire. 2. *In amicitiam venire*, in die Freundschaft kommen. In amicitiam accipi, recipi, adjungi; in familiaritatem alterius venire, pervenire; adscribi ad alterius amicitiam; inire cum altero societatem; jungi amicitiâ; incidere in improborum hominum amicitiam; familiaritatem alterius penitus intrare, consequi; amicitiam adipisci; in familiaris amicitiæ jura adduci. 3. *Amicitiam habere cum altero*, Freundschaft haben mit einem andern. Necessitudo intercedit mihi cum illo, & vetus amicitiæ usus; necessitudo mihi cum illo constituta dudum est; est mihi amicitia, consuetudo, hospitium cum illo; amicitiam gero, habeo cum illo; intimè utor homine; societatem habeo cum illo firmam ac perpetuam; intimâ illi familiaritate conjunctus sum; locum amicitiæ non infimum tenet apud me; est mihi cum homine magnus usus, vetus conjunctio; conjunctissimè & amantissimè inter nos vivitur; arcta familiaritate hominem complector; longa consuetudine devinctum teneo hominem; mutuâ benevolentiâ implicatum habeo; conjunctus sum longo familiaritatis usû; inveterata mihi cum illo est amicitiæ fides; perpetua gratia atque amicitia mihi cum illo est. 4. *Amicitiam observare*, die Freundschaft halten und beobachten. Amicitiam colere, servare, retinere; obsequiô amicitiam tueri; amicitiam præstare; necessitudinem colere; conservare; uno tenore fidem colere; in amicitia & fide manere, permanere. Par voluntas ab unoquoque nostrum redditur, & accipitur. Amicitiæ nostræ fides sanctior est, quam ut malevolorum sermonibus labefactetur. Amicitiam gerimus non modò officiosam, sed veram & concordem. 5. *Amicitiam firmare & augere*, die Freundschaft vermehren. Amicitiam confirmare, firmiorem facere, reddere; in amicitia provehi; firmare obsequio gratiam; concordiam in perpetuum firmare; consuetudinem facere majorem; id agere ut amicitia non modo vigeat, sed crescat, accrescat. 6. *Amicitia minuitur*, die Freundschaft nimmt ab. Claudicat amicitia nostra, labefactatur sensim malevolorum sermonibus, & elevatur. Vacillat, inclinat amicitiæ nostræ stabilitas. Satietas quædam amicitiæ subit. Multis rebus quotidie violatur amicitia nostra. Non respondet animus tuus in amicitia meo. Non eum præstas animum mihi, quem debes. Parem in me benevolentiam non commonstras. Tuus in me amor cum meo conferendus non est; longè inferior meô est; longe infra est. Non es mutuò erga me animô; non æquè, atque ego, animatus es. Conjunctio illa vetus ac jucunda multum à te imminuitur, perfringitur, ac labefactatur. 7. *Amicitiam abrumpere* die Freundschaft zertrennen, aufheben. Disrumpere, discindere, dissociare, dissolvere, dissuere, præcidere, extinguere, tollere, evertere amicitiam, deserere jus amicitiæ, spernere, negligere; extinguere necessitudinem pristinam; amicitiam dimittere, deponere, excludere, in inimicitiam convertere; ab amico se abrumpere; ab amicitia se removere; charitatem, conjunctionem dirimere; à conjunctione animos avocare; collectam diu gratiam momentô effundere; amabilissimum amicitiæ nodum tollere; renunciare alteri societatem, hospitium, amicitiam; finem gratiæ ponere; amicitias diducere cohærentes; gratiam alterius repudiare, recusare; totum se ab amicitia alterius avertere; refugere à pristina consuetudine; ab amicitia deficere; sejungere se à veteri societate; conjunctionem solvere; amorem ex animo penitus ejicere. 8. *Amicitiam redintegrare*, die Freundschaft erneuern. Redire cum altero in gratiam; renovare, redintegrare pristinam consuetudinem; gratiam novo beneficio redimere; ad gratiam & amicitiam receptum habere. V. *Amicus, familiaritas, necessitudo, inimicitia.* *Usus* Amicitia est omnium divinarum, humanarumque rerum cum benevolentia & charitate summa consensio. Amicitia nihil majus, uberius, jucun-

jucundius. Hæc amicitia, hæc conjunctio, hæc jucundissima vitæ, atque officiorum omnium societas fictis sermonibus, falsis criminibus, sæpè dirimitur.

Amictus, a, um. bekleidet. *Syn.* Vestitus, indutus, tectus, opertus. *Usus.* Amictus lanâ, togâ purpureâ, palliô, amiculô.

Amictus, ûs, m. Kleidung. *Usus.* Imitari alicujus amictus statum, aut motum. V. *Vestis.*

Amicula, æ, f. Buhlerin. *Syn.* Amica. *Usus.* De amicula rixari.

Amiculum, i, n. eine Gattung einer Kleidung. *Syn.* Palliolum, vestis. *Epi.* Aureum, frigidum, grave. *Usus.* Dionysius aureum Jovi detraxit amiculum.

Amiculus, i, m. Freund. *Syn.* Amicus.

Amicus, i, m. Freund. *Syn* Necessarius, familiaris.)(*Inimicus.* D. Amator *in malam*, Amicus *in bonam partem accipitur.* *Epi.* Amans & observans, antiquior, antiquissimus, benevolus, blandus, bonus, communis, firmus & fidelis, fortior, fortis, gravissimus, satis honestus, indignus fortuna aliqua, infidus, insolens, lepidus, locupletior, magnus, mediocris, multò justior, officiosissimus, paternus, ac pernecessarius, præceps, privatus, prudens, recens, simplex & communis, & consentiens, studiosus, observans, suavis, verus, vetus, voluntarius. *Phras.* 1. *Amicus meus est*, er ist mein guter Freund. Multis annis illo utor familiariter; est ex domesticis meis, & intimis familiaribus, necessarius meus est, & amantissimus mei; conjunctus mihi usû est in intimis; me planè suum numerat; sunt mihi cum illo omnes amicitiæ necessitudines; utor hominis amicitiâ diu, & concorditer; in meis familiarissimis est, ac planè meus; longè omnium amicorum clarissimus est; in intima ejus familiaritate versor; conjunctissimus illi sum; omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis; arctissimo mihi est amicitiæ vinculo copulatus, colligatus, connexus; est mihi amicitia cum eo non vulgaris; utor illo intimè; est mihi intimus; nihil illo mihi conjunctius, charius, jucundius. V. *Familiaris, adjungo, Amicitiam habere.* 2. *Amicos sibi paravit plurimos*, er hat sich viel Freunde gemacht. Multos ille sibi beneficio adjunxit; multos sibi consuetudine devinxit; animos multorum sibi conciliavit; multorum voluntates sibi obsequio demeritus est; amicitiam fecit cum plurimis; ex adversa factione suos sibi fecit quamplurimos; necessitudinem constituit, fecit, conjunxit cum multis, ad amicitiam adscripsit, aggregavit non paucos. V. *Amicitiam contrahere.* *Usus.* 1. Amici maximâ amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, charior, jucundior. 2. Amicum facere, deligere, eligere, acquirere; conciliare sibi alterius voluntatem, gratiam, studium. 3. Amico uti & necessario, einen zum Freund haben. 4. Amico orbari, vitam ab amicis desertam & incultam agere, keinen Freund haben.

Amissio, nis, f. Verlust. *Syn.* Jactura, detrimentum. *Epi.* Tanta rerum, turpis. *Usus.* Amissio omnium rerum, desperatio recuperandi.

Amita, æ, f. Base. *Syn.* Soror patris.

Amitto, is, misi, missum, ere. hinweg schicken, verlieren. *Syn.* Dimitto, perdo, jacturam facio. *Adverb.* Funditus, penitus, planè. *Phras. Amisisti omnia*, du hast alles verlohren. Jacturam fecisti fortunarum omnium. In hoc portu gloriæ, dignitatis naufragium fecisti. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactû perierunt, occiderunt. Gratia omnis, ac gloria tibi defluxit. Cum fortunis famâ te simul, ac fides deseruit. V. *Perdo, eripio, evanesco.* *Usus.* 1. Amittere occasionem. Prædam de manibus amittere, aus der Hand lassen. 2. Dignitatem, civitatem, jus imperii, memoriam, mentem, vitam, lucem amittere. Vires, & corpus ægritudine, vitam per dedecus amittere, verliehren. 3. *Dimitto*, frey und ledig lassen. Captivum amittere. 4. *Abjicio*, ablegen. Assiduitate malorum omnem sensum humanitatis ex animo amittere.

Amnis, is, m. ein Fluß. *Syn.* Fluvius. *Epi.* Funestus, incitatior, sedatus, magnus, nobilis, obscurus, profluens, contortus, deflexus. *Usus.* Liquores perlucidi amnium, riparum vestitus viridissimi. Alter sine salebris amnis, alter incitatior fertur. Contortus & deflexus in alium cursum amnis. V. *Flumen.*

Amo, as, avi, atum, are. lieben. *Syn.* Diligo, charum habeo, studio prosequor, benevolentiâ complector, magno studio & amore sum in aliquem; faveo, cupio alicui maximè, honestissimè. *Adv.* Admodum, æque atque, certatim, fraternè, illustrius,

illuſtrius, maximè, meritò, mirabiliter, mirificè, multùm, nimium ſe; plus, plurimùm, præcipuè, rectè, turpiſſimè, valde, vehementer, unicè, vulgò. *Phraſ.* 1. *Amo te plurimum*, ich liebe dich ſonderbar. Sic te diligo, ut neminem magis, ne me ipſum quidem. Singulari erga te amore ſum, ſingulari ſum in te benevolentia. Ego te, ut oculos, aut ſi quid oculis eſt charius, diligo. Nemo eſt omnium, in quem magis, quàm in te, mea ſit propenſa benevolentia; qui mihi te ſit charior; quem ego vehementiùs, quàm te, diligam, quem ego majore, quem te benevolentia complectar; quem ego magis ex animo, quàm te, diligam. Quo amoris vinculò adſtricti ſumus, eò nihil poteſt eſſe arctius; id ejusmodi eſt, ut laxari nullò modò poſſit. Summè, vehementer, valdè, magnoperè, maximopere, maximè, etiam atque etiam, mirè, mirificè, incredibiliter, unicè, ſingulariter, egregiè, inſigniter, ex animo, ex intimo ſenſu, cumprimis, inprimis, apprimè, præcipuè, admodûm, oppidò, majorem in modum, mirum in modum, minimè vulgariter, non mediocriter te diligo. Omnibus tibi neceſſitudinis cauſis conjunctus ſum maximè. Ita multæ mihi tecum ſunt neceſſitudinis cauſæ, ut nihil poſſit eſſe jucundius. Omnes mihi neceſſitudines, neceſſitudinum cauſæ, omnia mihi neceſſitudinum ſumma jura tecum intercedunt. Mihi tecum omnia ſunt communia. Amo te ſingulariter omnibus de cauſis. Omnibus ad te amandum cauſis adducor, moveor, impellor. Cauſam tui diligendi nullam non habeo. Arctiſſimò neceſſitudinis vinculò conjuncti ſumus. Nihil eſt noſtrâ neceſſitudine conjunctius. Pervenit ad ſummum amicitia noſtra. Benevolentia in te mea ad ſummum pervenit; aucta ſic eſt, ita jam crevit, ut nihil ad eam poſſit accedere. Amor in tè meus is eſt, ita accumulatus eſt, ut addi nihil poſſit. Æquè, ſimiliter, pariter ac me ipſum; itidem ut me ipſum; non aliter, non ſecus, ac me ipſum te diligo. In te amando nemini concedo. Qui te vehementius diligat, concedo nemini. Amorem in te meum cogitatione fortaſſe conſequi, complecti poſſum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profectò non poſſum. Cum te multi diligant, in amore tamen omnes vinco, principatum appeto, primas partes mihi vindico, principem locum obtineo. Fero te in oculis. Mihi es in amoribus. Nihil mihi eſt te charius. Secundùm DEUM, poſt DEUM, exceptò DEO, cùm à DEO diſceſſi, nemo mihi te eſt charior. Primum in amore DEUM, te habeo proximum. Amor in te meus tantus eſt, quantus poteſt eſſe maximus. Hæres mihi in animo, in medullis, in intimis ſenſibus. Ut pater in filium, ita ego in te ſum animatus. Habeo te fratris loco. Quid eſt, cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum, quod ſtudii genus aut officii, quæ omninò res amori noſtro, amicitiæ, conjunctioni, neceſſitudini noſtræ deeſt, in amicitia noſtra requiri, ac deſiderari poteſt? Amorem in te meum verbis exprimere qui poſſum, quem cogitatione vix complector, cujus magnitudinem vix mente comprehendo? 2. *Tu ſi me amas, communem amicum dilige*, wann du mich gern haſt, liebe auch dieſen unſern Freund. Tu ſi me charum habes; ſi tibi cordi ſum; ſi animum mihi dediſti tuum; amicum omni benevolentiâ, charitate, officiò complectere. Sit tibi ille in pectore; hæreat in venis, animo, viſceribus. Tu ſi mei amore duceris; ſi totus ego tuus ſum; ſi ardes, cales, teneris ſtudiò complectendi mei; amicum in ſinu, in oculis geſta; hæreat ille tibi in medullis; gradum ac charitatem filii apud te habeat. Si amore tibi conjungor; ſi, ut tute affirmas, ita in oculis tuis habito; in medullis incluſus ſum; amicum totò animò, omni gratia, officiò, charitate complectere. Si tanta propendes in me voluntatis inclinatione, quantum ſingularis in me tua benevolentia, eximia charitas, perpetua officia pollicentur; mea potiorem vitâ communem amicum habe. Siquis amor mei in te reſidet; ſi amore mei caperis, incenſus es; ſi charitate flagras; chariſſimum tibi amicum habe noſtrum; magisque quàm oculos illum ama meos. Siquis amor penitùs hæret mei; ſi in medullis reſideo tuis; ſi in deliciis ſum; amicum oculis, animò, complexû tene; omni amore proſequere; dignum profectò ob multas ſuavitates ingenii, ut animo tuo charus ſit egregiè. 3. *Amat intemperanter, inhoneſte*, er iſt unmäßig, ſchändlich verliebt. Amoribus ſervit; turpiùs, quàm par eſt, diligit; differtur amore; immodicò amore flagrat. Deperit hominem miſerè; amore occupatus eſt; animum amori debitum habet; in amores effunditur; amore amens, maleſanus eſt; perdite amat, amore languet; cæcis maceratur ignibus; totus in amore eſt; in caſtris Veneris militat; verſatur in amoris rotâ; amore vadatus, ac vinctus attinetur; in hoſpitium divertit ad Cupidinem. *Uſus* Quidam ſeipſos amant ſine rivali. Me aut amabis, aut, quò contentus ſum, diliges. D. Amare *plus eſt*, Diligere *minus*.)(*Odio habeo.*

Amœnitas, tis, f. Lieblichkeit. *Syn.* Suavitas locorum. *Epi.* Summa. *Usus.* Hortorum & littorum amœnitates. V. *Jucunditas.*

Amœnus, a, um. lieblich. *Syn.* Voluptuarius, jucundus. *Usus.* Amœnus sanè & arbitris semotus locus. Prædiola belle ædificata amœnô locô, & salubri. V. *Jucundus.*

Amor, oris, m. die Liebe. R. *ab* αἷμα, *sanguis, amoris nempe causâ.* *Syn.* Benevolentia, gratiâ, pietas, studium, charitas.)(*Odium.* D. Amor *genus est ad omnia pertinens,* Charitas *species ad homines tantùm.* *Epi.* Gloriæ nimis acer, verumtamen honestus, communis, cultus, dulcis & optatus, flagitii & levitatis auctor, fraternus, domesticusque, honestus, humanus, tam improvisus ac repentinus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, tam pius, inauditus, non ignotus, sed tamen gratus, & optatus, incredibilis, & bonus, insitus, jucundus, magnus, mediocris, mirificus, muliebris, mutuus, naturalis, novus, vetus, patrius, perpetuus, præcipuus, princeps, pristinus, sævus, singularis, solicitus atque anxius, summus, turpissimus, verus, & fictus veterrimus, verissimus, vetustus. *Phras.* 1. *Utinam excitare amorem patriæ in te possem!* wolte GOtt! ich könnte in dir eine Liebe gegen das Vaterland erwecken. Utinam te patriæ amore inflammare, pietatem in patriam incendere, excitare, gignere, conciliare possem! utinam efficere id possem, ut patriæ amor in te nascatur, oriatur, exoriatur! utinam ea mihi facultas sit, ut meis hortatibus pietas illa in patriam rursus in te existat, emergat; ut ex natalis soli dulcedine amor ille effluat, emanet, progrediatur, proficiscatur, qui erga patriam optime de te meritam extare, residere in animis civium debet. 2. *Amorem in te meum ubique declarabo,* ich werde dir meine Gewogenheit überall erweisen. Quam diu tecum constitutum habeo amorem, omnibus in rebus testificabor, demonstrabo. Respondebo profectò amori tuo, & omni officiorum genere tecum certabo. Recognosces non modò ex litteris, sed ex omnibus studiis, officiisque meum in te amorem. Amorem hunc meum, quem à puero suscepi, omnibus officiis colam, præstabo, reddam amori tuo. Meam in te singularem benevolentiam, summum, incredibilémque amorem quovis officii genere testatum faciam; officiis ac studiis illustrabo, approbabo. Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam. Qui in me residet amor tui, eidem serviam semper; hunc fovebo, & augebo. Non est, quod vereare; in amore egregiè respondebo. Efficiam profectô, ut omnibus pateat, neminem ut fugiat, lateat, quæ mea sit in te benevolentia. Amorem tui, qui in animo insidet meo, non verbis modò præ me feram, sed rebus factisque ostendam, patefaciam, confirmabo. 3. *Amorem in te meum semper conservabo,* die Liebe und Gewogenheit werde ich jederzeit erhalten. Amorem, quo semel tibi conjunctus fui, quo te adhuc persecutus sum, fovebo semper, augebo, colam, servabo, confirmabo. In amore tui semper provehar. Illa pietas, id studium, quo te semel complexus sum, incrementa capiet maxima. Ad eum amorem, quem adhuc præstiti, accessiones fient maximæ. Ut amandi causæ semper novæ, ita nova semper officia ad pristini amoris significationem accedent. Idem dies amorem tui mihi eripiet, qui vitam. Dum spirabo, spirabit simul in me amor tui. 4. *Amorem exuit* er hat die Liebe gänzlich aufgehoben. Amorem abjecit, excussit, deposuit omnem. Multum de vetere amore detractum, laxatum est. Amorem omnem ex animo ejecit. Nemo te, nisi tua illa inconstantia ab amore nostri avertit; illa amorem diremit, illa exhausit. *Usus.* Amor verus & fictus non facile dijudicatur, die rechte Liebe ist schwerlich von der falschen zu unterscheiden. Honestus amor è virtute nascitur. Judicio labitur, qui fortunam in amore, non virtutem spectat. Amor flagitii & levitatis autor.

Amotio, nis, f. Hinwegnehmung. *Syn.* Remotio. *Usus.* Doloris amotio successionem efficit voluptatis.

Amoveo, es, movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* Arceo, prohibeo, removeo. *Phras.* *Fames hostem ab urbe amovit,* der Hunger hat den Feind von der Stadt getrieben. A mœnibus hostem detraxit, depulit, dejecit. Fames hostilem impetum propulit, submovit, propulsavit; emovit hostium multitudinem; pestem illam à mœnibus urbis avertit. 2. *Amovet à se omnes,* er leidet niemand um sich. Abstinet procul homines; segregat à se omnes, removet, submovet; emovet domo salutantium multitudinem; hospitum ac clientum turbam suis ab ædibus amolitur. 3. *Amovet se à rebus publicis,* er schraubt sich völlig ab von den Geschäften des gemeinen Wesens. Animum procul habet à republica; animum abducit à forensi strepitu, publicæ rei curam à se in alios transfert. *Usus.* Libidinem, odium, invidiam, metum, cupiditates omnes ab aliquo amovere,

einen abhalten von Ungebühr ꝛc. Segnitiem, crapulam, calumniam à se amovere, depellere. Molestiam, à foribus; suspicionem à domesticis amovere. V. *Repello, arceo, rejicio.*

Amphibolia, æ, f. zweiffelhafftige Rede. *Vulg. Amphibologia. Usus.* Amphibolias aucupantur Dialectici.

Amphora, æ, f. eine Wein-Kanne. R. *ab ἀμφω, quod duas habebat ansas. Usus.* In singulas vini amphoras quaternos denarios portorii nomine exigunt.

Amplè, weit, herrlich. Amplissimè. *Syn.* Magnificè, honorificè, honestè.)(*Abjectè, humiliter. Usus.* Amplè, elatéque dicebat Cicero; honores idem amplissimè sibi decretos, magnificentissimè, amplissime gessit.

Amplector, eris, plexus sum, cti. umfahen. *Syn.* Amplexor, amplexu stringo. Comprehendo. *Adv.* Amicissimè, vehementer, ultrò & citrò, usu, vel officiis, libenter, generatim, nequaquam satis. *Phras. Pater filium amantissime amplexus est,* der Vater hat den Sohn auf das liebreicheste umarmet. Amplexatus est; brachia in collum filii injecit; pectus pectori commisit, conjunxit, admovit; amplexu filium petiit, aggressus est, vinxit, arctè tenuit, continuit, fovit; apertis brachiis filium amplexurus, ad ejus caput advolavit; in ejus amplexus effusus est, ruit; ejus cervicibus se innexuit, & arctissimis complexibus illigavit; Pater filii cervicibus injecit manus, & toto pectore se adstrinxit. Filii collum invasit pater; ad complexum concurrit; tulit complexum filio, inque eum simul corpore, simul animo effusus est, circumfusus amplexibus filii pater, pectori, collo eundem admovit. Recepit filium sinû, complexúque pater; dextera cervicem ejus manu strinxit; amplexû filium cooperuit pater, & pectus pectore constrinxit. *Usus.* 1. Ille me amplexus, fallere prohibebat, er hat mich umfahend gewarnet, nicht zu betriegen. *Transl. Amo, colo,* lieben, sich auf etwas begeben. Autor tibi sum, ut rempublicam, bonas artes, jus civile amplectare. Cæsar me in dies amicius amplectitur. Amplector animum in me tuum. 3. *Comprehendo, stringo,* begreiffen. Non is est, qui res tantas consilio amplectatur, animo, ac mente circumspiciat. Paucis plurima; artem omnem paucis præceptis amplector.

Amplexor, aris, atus sum. umfahen. *Syn.* Amplector, amo, amplexibus excipio, foveo sinu, amplexû circumplico, circumplector. *Adv.* Familiariter, hilarè, mirificè, rectè, vehementius. *Usus.* Inimicum meum sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant. Amplexari authoritatem senatûs. Certam sententiam amplexari. V. *Amplector.*

Amplexus, ûs, m. Umfahung. *Usus.* Pudici amplexus.

Amplificatio, nis, f. Vermehrung. *Syn.* Accessio, incrementum, cumulus, exaggeratio.)(*Diminutio. Epi.* Magna, nemini nocens, vehemens. *Usus.* 1. Amplificatio gloriæ, honoris, pecuniæ, rei familiaris, Vermehrung der Ehre ꝛc. 2. *Amplificatio Rhetorica.* Gravior quædam affirmatio, quæ motû animorum conciliat in dicendo fidem, weitläufftige und nachdrückliche Rede.

Amplifico, as, avi, atum, are. groß machen, erweitern. *Syn.* Amplum facio, dilato; rem parvam verbis majorem facio; augeo, multiplico, locupleto.)(*Minuo, infirmo. Phras.* 1. *Amplificare imperium,* das Reich erweitern. Proferre imperium, imperii fines; ingentibus incrementis rempublicam augere; ampliare, dilatare, extendere, protendere imperium; imperii fines promovere, propagare, magnas imperio accessiones adjungere. 2. *Amplificare dicendo,* eine Sache mit Worten vergrössern. Augere rem, & tollere altiùs dicendo; verbis exaggerare, extollere; rem ornare tragicè & rhetoricè; omnia dicendo augustiora, majora facere; vero majora jactare; in majus celebrare; verbis in majus ferre, extollere. *Usus.* Semper studui, tuam gloriam laudibus amplificare, ich habe mich allezeit beflissen, deine Ehre mit Lob zu vergrössern. Sermo tuus dolorem mihi meum amplificat. Urbs, fortuna urbis in dies amplificatur & augetur. 2. Amplificare atque ornare dicendo. V. *Augeo, amplus.*

Amplio, as, avi, atum, are. hinaus ziehen, aufschieben. *Syn.* Comperendino, differo, temporis plus concedo causam dicturo. *Usus.* Hæc causa septies est ampliata. Quid hominem nefarium ampliatis?

Ampliter, herrlich, reichlich. *Syn.* Amplè. *Usus.* Ampliter in cœna apposuit. Ampliter mentiri.

Amplitudo, nis, f. Weite, Ansehen, Würde. *Syn.* Gloria, dignitas, splendor, authoritas, gravitas, pondus, claritudo, præstan-

ſtantia, majeſtas, claritas. *Epi.* Rara, egregia, modica, ſumma. *Uſus.* Amplitudo eſt potentiæ, aut majeſtatis, aut aliquarum copiarum abundantia. Ipſæ injuriæ tuam amplitudinem illuſtrabunt. Omne meum ſtudium ad tuam amplitudinem amplificandam, retinendam conferam, ich werde allzeit daran ſeyn, daß dein Anſehen vergröſſert werde. Pompejus poſteris ſuis amplitudinem nominis, quam non acceperat, tradidit. Pervenitti ad ſummam amplitudinem. V. *Splendor, dignitas, præſtantia, magnitudo,*

Amplius, mehr, länger, über dieſes noch. *Syn.* Pluſquam, plus, magis, ſupra, quod excurrit. *Uſus.* Amplius ſunt ſex menſes. Amplius eſt triennium; *vel* triennio. Non amplius decem cohortes pugnavêre. Decem & amplius nummis, decem, & quod excurrit, nummis. Ita quidem Socrates; hoc amplius Theophraſtus, quod &c. und noch vielmehr. Morem tibi geram, hoc amplius, ut oraculum te audiam, um ſo viel lieber.

Amplus, a, um. weit.)(*Anguſtus, parvus. Uſus.* 1. Ampla domus, groß und weites Haus. Theatrum magnitudine ampliſſimum, celebritate refertiſſimum. Locus præter modum amplus, ingentis laxitatis, & qui multorum millium multitudinem capiat. Ædes amplæ, ſpatioſæ, effuſæ. Forum, quantumvis amplum, laxandum videbatur. 2. Seges gloriæ ampla. Res ampla, & immenſis operis. Copiæ ampliſſimæ, militum is numerus, ut virium jam non pœniteat. 3. Ampliſſimus civis in ampliſſima civitate, ampliſſimo loco natus. Id curo unice, ut reſpublica opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla, virtute honeſta ſit. V. *Clarus, magnificus, magnus.*

Ampulla, æ, f. eine Flaſche. *Syn.* Vas vitreum ventre amplo & inflato.

Ampullor, aris, atus ſum. aufgeblaſen ſeyn. *Syn.* Turgeo, inflor. V. *Superbus, jacto.*

Amputatio, nis, f. Abſchneidung. *Uſus.* Sacramentorum amputatio.

Amputo, as, avi, atum, are. abhauen. *Syn.* Reſeco, circumcido, rejicio. *Uſus.* Amputetur quidquid in republica eſt peſtiferum. Sit aliquid in adoleſcentis ingenio quod circumcidam, quod amputem. V. *Præcido.*

An, ob. *Syn.* Ne, anne, utrum, num, ecquid? *Uſus.* Multum refert, utrum coram multis, an paucis dicatur. Anſlicebit cunctis, tibi non licebit? Patris partes ſuſcipiam, an filii? Eloquar, an ſileam.

Anagnoſtes, æ, m. Leſer. *Syn.* Lector conductitius. *Uſus.* Puer feſtivus anagnoſtes noſter.

Analogia, æ, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Proportio. *Uſus.* Analogia ejus vocabuli me decepit.

Anas, atis, f. ein Ent-Vogel. *Uſus.* Anatum ova gallinis ſupponimus.

Anatociſmus, i, m. Wucher, Zins. *Syn.* Fœnus, quod ex fœnore capitur. *Uſus.* Ille quidem ne centeſimis cum anatociſmo contentus eſt.

Anceps, cipitis, *gen. om.* zweiffelhaftig. *Syn.* Dubius, incertus, ambiguus.)(*Certus. Uſus.* 1. Incertus eſt exitus, & belli fortuna. Cura, diſputatio, cauſa anceps. Anceps fatorum via. Anceps & multiplex verborum poteſtas. V. *Dubius, ambiguus.* 2. Anceps gladius, zweyſchneidiges Schwerdt.

Anchora, æ, f. Ancker. *Syn.* Ferrum aduncum ad firmandas naves. *Uſus.* Ergo ille malum erigi, vel fieri, anchoras præcidi, ſolvi juſſit.

Ancilla, æ, f. eine Dienſt-Magd. *Syn.* Famula, pediſſequa. *Uſus.* An partus ancillæ in fructu ſit habendus, diſputant.

Ancillaris, e, der Dienſt-Magd zugehörig. *Uſus.* Ancillare ac ſordidum artificium.

Ancillor, aris, atus ſum. dienen. *Syn.* Servio. *Uſus.* Nemini uni ancillatus ſum, aut privatim addixi. V. *Servio.*

Ancillula, æ, f. Dienſt-Mägdlein. *Uſus.* Juris ſcientiam eloquentiæ tantum ancillam & pediſſequam adjungebant; contra nunc eſt.

Andabata, æ, m. blinder Fechter. *Syn.* Gladiatorum genus velatis oculis pugnantium. *Uſus.* Quem antea andabatam quidem defraudare poteramus.

Androgynus, i, m. halb männlich, halb weiblich. *Uſus.* Androgyni ortus pro fatali monſtro habebatur. *Partus hominis, qui utrumque ſexum habet.*

Anfractus, us, m. krummer Umweg. *Syn.* Circuitio, flexus, ambitus. *Epi.* N

longus, longus ad spiritum & aptus, annuus, septenus. *Usus.* Figura nihil habens incisum angulis, nihil anfractibus. Longô anfractû circumscripta oratio. Ætas tua septenos octies solis anfractus, reditusque convertit, du bist 56. Jahr alt.

Angelus, i, m. ein Engel. *Syn.* Genius bonus, spiritus cœlestis, cœlestis internuntius, minister DEI, & nuntius; *Phras.* 1. Angelus custos, Schutz-Engel. Genius humanæ salutis custos; cœlestis custos homini adjunctus, additus, addictus; præses vitæ nostræ spiritus; adjutor, defensor, patronus auxiliarius vitæ nostræ genius; cœlestis genius, qui hominem ab ortu suo suscipit ac tuetur; qui defendit, custodit, incolumem servat traditum, curæ suæ, custodiæ, tutelæ hominem; cui à DEO Parente optimo demandatum est hominis patrocinium, cura credita, tutela commissa, & commendata. 2. Angelorum chorus, Chor der Engel. Spiritus cœlestes; cœlestes internuntii; mentes corporibus secretæ; beatæ & ab omni concretione mortali semotæ, segregatæ mentes; cœlestes animæ atque ab omni admistione corporum remotæ, puræ atquè sinceræ, Numinis administri; DEI ad homines interpretes spiritus; spiritus discriminum & periculorum comites mortalium vitæ adjuncti; cœlestium spirituum cœtus, chorus.

Angina, æ, f. Hals-Geschwulst. * *Usus.* Sues anginâ moriuntur.

Angiportus, ûs, & i, m. enges Gäßlein. *Syn.* Vicus, angusta via & compendiaria inter domos. *Usus.* Effusum frumentum vias omnes & angiportus constravit.

Ango, is, anxi, etc. ängstigen. *Syn.* Constringo, solicito, vexo, torqueo, premo, crucio; discrucio.)(*Recreo. Adv.* Vehementer. *Phras.* 1. *Filii morbus vehementer me angit*, die Kranckheit meines Sohns macht mir grosse Angst. Solicitum habet, tenet, reddit, efficit; miseris me solicitat modis; morbus filii non mediocrem mihi affert, conficit, struit solicitudinem; morbus filii solicitudinem acuit, auget, duplicat; solicitudine afficit ingenti; anxiis implet curis; metum, solicitudinem incutit. Solicitudini est non exiguæ repentinus filii morbus. Morbus filii animum meum intempestiva solicitudine turbat, perturbat, vexat, commovet. Morbus filii graviter me afficit, multum curæ, molestiæ, ægritudinis affert; acerbum animo vulnus infligit; curis me frangit, & solicitudine. Morbus filii molestissime me exercet; gravi mœstitia, atque animi ægritudine afficit; gravem animo solicitudinem parit repentina filii invaletudo. 2. *Admissum à filio dedecus graviter angit patrem*, die von dem Sohn verübte Schand-That schmertzet und ängstiget den Vater nicht wenig. Susceptum à filio dedecus urit, mordet, pungit vehementer patrem. Ea labes filii acerba admodùm videtur patri; graviter eundem urget concepti facinoris probrum, macèrat, concoquit, exercitum habet; ea dedecoris nota patri corpus, viresque exedit; cor, corpusque cruciat; ægritudine conficit. V. *Dolor*, *Tristis*, *Anxius*, *Cura*, *Affligo*. *Usus.* Illa me cura vehementer angit, & solicitat. Ea me res intimis sensibus, animi dolore præcipuè angit, & solicitum habet.

Angor, oris, m. Angst. R. *ab* ἄγχω, *Suffoco. Syn.* Ægritudo, solicitudo animum vexans, premens, discrucians. *Epi.* Utilis. *Usus.* 1. Noli angoribus te dare, dedere, ängstige dich nicht. Ecquid angoribus te templas? ecquid te metu diurno, nocturnoque tam miserè conficis? Sæpe pro amico angor capiendus est. 2. *Angorem tollere*, die Angst benehmen. Tuæ litteræ angores meos levaverunt; ab angoribus me abduxêre; vacuitatem ab angoribus præstiterunt. V. *Angor*, *Mœror*, *Tristitia*, *Anxius*.

Anguinus, a, um. von Schlangen. *Usus.* Anguina cervix.

Anguis, is, m. Schlange. *Syn.* Serpens. *Epi.* Fœmina, mas, neuter, ingens, volucris. *Usus.* Angues alites. Anguis ab ara extitit.

Angulatus, a, um, geeckt. *Usus.* Corpuscula rotunda, alia angulata.

Angulus, i, m. ein Eck, Winckel. *Epi.* Summus, par. *Usus.* Angulum mihi provinciæ eligas reconditum, ac derelictum.

Angustè, eng. *Syn.* Arctè, strictè, presse, exigue, exiliter, tenuiter, jejunè.)(*Late, fusè, ample. Usus.* Angustè urbem obsidere. Angustè, exiliter dicere, pressè, angustè, definire. Angustè, tenuiter disputare.

Angustiæ, arum, f. Enge, Beängstigung. *Epi.* Magna, incredibilis, summa. *Usus.* 1. *Fauces, terræ, marisque*, Land und Meer

Meer-Enge. Corinthus in angustiis, & faucibus Græciæ. *Phras.* 1. *In angustias locorum redigi*, in die Enge getrieben werden. In exiguum gyrum compelli, tanquam in pistrinum detrudi ac compingi; in angustum locum contrahi; & adduci; in exiguum orbem contrahi; in arcto stipari; ad colligendum breviori spatio orbem adigi; in arcto esse; in angustias locorum incidere; angustiis locorum claudi, premi. 2. *Paupertas.* Armuth. Incredibiles angustiæ ærarii, pecuniæ publicæ. Ex meis rei familiaris angustiis ejus sustento tenuitatem. 3 *Difficultas.* Beschwerniß, Kürtze der Zeit. Quid me in has vercorum angustias revocas; cur me in Stoicorum dumeta, angustias tantas adducis, compellis? Angustiæ temporis breviorem me fecêre. 4. *Infirmitas*, Schwachheit. Non capiunt angustiæ pectoris tui, non egestas animi tantam personam.

Angustus, a, um. enge. *Syn.* Arctus, brevis, *de loco præcipuè. Phras.* *Angusta loco sunt*, es seynd enge Pässe. Angustæ fauces coarctant iter. Magnæ sunt, & admodùm difficiles locorum angustiæ. Impedimento sunt magnæ locorum difficultates. Locus non capit tantam hominum multitudinem; loci angustiæ non accipiunt, non patiuntur extendi copias. Angusta sæ loca crebrò objiciunt; difficilèm ac laboriosam viam faciunt. Impeditissima ad iter faciendum loca sunt. Maximus hic labor ex locorum angustiis enascitur iter illuc habentibus. Montium illæ fauces multis locis arctissimè coëunt. Via multis locis constringitur, coangustatur. *Usus.* 1. In angustum locum concludi, in die Enge eingeschlossen werden. 2. Res angusta, geringe Habschaft.. V. *Angustiæ.*

Anhelitus, ûs, m. der Athem. *Syn.* Spiritus, respiratio. *Usus.* 1. Vix anhelitum recipiebam, ich habe kaum Athem schöpfen können. Anhelitus latentem morbum indicat, 2. *Terræ vapores*; Erd-Dunst. Anhelitus terrarum, cùm fluere cœperint, venti fiunt.

Anhelo, as, avi, atum, are. keichen. *Syn.* Spiro, respiro. *Usus.* Catilinam furentem audaciâ, scelus anhelantem, ex urbe vel ejecimus, vel emisimus. Species hominis est crudelitatem ex imo pectore anhelantis.

Anhelus, a, um. keichend. *Usus.* Equus anhelus.

Anicula, æ, f. ein altes Weiblein. *Syn.* Anus, mulier vetula. *Epi.* Minimè suspiciosa, indocta. *Usus.* Aniculæ sæpè inediam biduo, aut triduo ferunt.

Anilis, e, alten Weibern zuständig. *Syn.* Quod aniculam potiùs, quàm virum decet. *Adv.* Penè. *Usus.* Ineptiæ, fabulæ aniles. Omnis superstitio anilis est, & imbecillis.

Aniliter, nach Alter Weiber Art. *Syn.* Anicularum instar, more. *Usus.* Superstitiosè, atque aniliter dicere aliquid.

Anima, æ, f. die Seele. R. *ab.* ἄνεμος, *ventus, spiritus*, *Epi.* Æterna, infecta, particeps consilii atque rationis, pura, tenuis, charissima. *Usus.* 1. *Anima vegetativa, vulg*, Anima altrix plantarum, cujus virtute eæ vigent, crescunt, germinant, frondescunt, florent. 2. *Anima sensitiva, vulg.* Anima sensu prædita, quæ sensû aliquô utitur, quæ sentientis vitæ beneficiô fruitur. 3. *Anima rationalis, vulg.* Anima rationis particeps, compos; ratione ac mente prædita. Sempiternarum rerum, ac sub intelligentiam cadentium compos & particeps animus. Particeps consilii atque rationis anima. Immortalis mortali in corpore animus, vernünfftige Seele. 4. *Anima à corpore separata*, Seele, so von dem Leib außgefahren. Animus à corpore sejunctus; corporis vinculis solutus; qui ex vinculis laxatus, relaxatus; qui ex vinculis, carcere coporis evolavit. Anima soluta legibus corporeæ servitutis; è corpore dimissa; è corporis custodia in libertatem asserta. 5. *Animæ defunctorum.* Manes; mortuorum, vitâ functorum animæ. 6. *Animæ in purgatorio, vulg.* Animæ piacularibus ignibus addictæ; piacula, in flammâ suas eluentes maculas; animæ, quæ purgantibus flammis torquentur, salutarium flammarum ignibus lustrantur. 7. *Animæ in cœlo beatæ*, Animæ cœlo redditæ; æternâ jam in cœlo felicitate potitæ; donatæ sempiternæ mercede gloriæ; infinitis ac sempiternis in cœlesti regno gaudiis perfruentes. V. *Beatus, Sancti.* 8 *Animæ damnatæ, vulg.* Impii manes; animæ sempiternis suppliciis addictæ, æternis cruciandæ flammis; perpetuis inferorum incendiis mactandæ. V. *Infern.* 9. *Ponitur pro vita.* In unius hominis anima spes nostras positas omnes habemus, alle unsere Hoffnung hangt an dem Leben eines einzigen Menschen, Ægroto, dum anima, spes est. 10. *Pro anhelitu*, Athem

Continere, comprimere animam, den Athem zurück halten. 11. *Pro aëre.* Lufft. Inter ignem ac terram aërem Deus, animámque poſuit. Anima, quæ ſpiritu in pulmones ducitur. 12. *Pro cauſa & principio vitæ*, Urſprung und Urſache des Lebens. Animam agere, edere, efflare, amittere, ſterben. 13. *Pro mente*, Gemüth. Ea cauſa in anima, ſenſûque meô penitus inſita eſt, & infixa.

Animabilis, e. lebendig machend. *Uſus.* Aër animabili, ſpirabilique naturâ.

Animadverſio, nis, f. Aufmerckung, Beſtraffung. *Syn.* Conſideratio, attentio, notatio. *Epi.* Cenſoria, humaniſſima, liberaliſſima, paterna, mediocris. *Uſus.* 1. Notatio naturæ, & animadverſio peperit artem. Noſſe regiones, animadverſionis eſt, aut conſuetudinis. 2. *Pœna, caſtigatio, reprehenſio*, Straff, Züchtigung. Animadverſio omnis, ac caſtigatio contumeliâ vacare debet. Continere improbos metu animadverſionis. Uti in aliquem animadverſione. Remittere, condonare animadverſionem. V. *Pœna, objurgatio.*

Animadverſor, ris, m. der ein Ding wohl beobachtet, mercket. *Epi.* Acris, diligens. *Uſus.* Si acres & diligentes judices eſſe volumus, animadverſoréſque vitiorum, magna intelligemus ſæpe ex parvis.

Animadverto, is, verti, verſum, ere. mercken. *Syn.* Animum adverto, noto, attendo, animum attendo, deprehendo, ſentio, intelligo. *Adv* Curioſius, attentius, diligentius, facilè, graviter, maximè, planè, rectè, rectiſſimè, ſcientiſſimè, ſerius, vehementer, usque eò. *Phraſ.* *Animadvertit, quid velim*, er mercket wohl, was ich will. Cernit animô, videt, quid velim. Quid agam, ſentit. Præſentit, præſenſione quápiam capit; nonnullum ſenſum habet; ſubolet illi, quid conſilii parem. Non fugit hominem, non latet, ambiguum non eſt, quô mea ſpectent conſilia. V. *Noto, adverto* *Uſus.* 1. Animadverte, quæſo, pro tua prudentia, quæ fiant, gib acht, merck auf. 2. *Punio, caſtigo* Crudeliter in aliquem animadvertere.

Animal, lis, n. Thier. *Syn.* Animans.)(*inanimatus, inanimis.* *Epi.* Aptiſſimum ad cultum, funeſtum, ac nefariis ſtupris concretum. *Uſus.* Homo animal divinum, providum, ſagax. Homo animal [illegible]tum, plenum conſilii & rationis, ſempiternum, particeps pudoris ac verecundiæ. Animal funeſtum, ac nefariis ſtupris concretum. Animalium alia ſugunt, aliâ carpunt, alia vorant, alia mandunt cibum.

Animalis, e. das ein Leben hat. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Uſus* 1. Natura animantis, vel terrena, vel ignea, vel animalis, vel humida. 2. *Anima pro nimis, valde*, lebendig. Intelligentiam animalem quidam etiam aſtris tribuunt.

Animans, tis, f. & n. alles, das eine Seele hat. *Syn.* Animal. *Epi.* Aquatile, diſpàr, divinum atque cœleſte, mortale, pennigerum & aëreum, terreſtre. *Uſus.* Animantes armatæ cornibus, obductæ plumis, hirſutæ ſpinis, tectæ coriis, veſtitæ villis. Animantes aſpiratione aëris ſuſtinentur. Quidam mundum ipſum animantem, ſapientémque dixerunt.

Animatio, nis, f. die Lebendigmachung. *Epi.* Divina. *Uſus.* Divinæ animationis ſpecies ex igne.

Animatus, a, um. lebendig. *Uſus.* 1. Animatum eſt, quod motû cietur interiore. 2. *Benè vel malè affectus*, gut, oder übel gegen einen geſinnet ſeyn. Ut homines abs te affecti ſunt, ita in te ſunt animati. *Phraſ.* Erga te ſemper optimè animatus fui, ich bin allezeit gegen dir wohl geſinnet geweſen. Animos geſſi non modò benevolos tibi, ſed addictos. Egregia ſemper in te fuit animi mei propenſio. V. *Affectus.*

Animo, as, avi, atum, are. das Leben geben, aufmuntern. *Syn.* Vitam do, animatum facio, animâ dono, *vel* * excito, ſtimulo, exſtimulo, impello. *Phraſ.* *Juvenes identidem animandi ſunt*, die Jugend muß immer aufgemuntert werden. Recreandi, excitandi, ſpei, animorumque implendi ſunt juvenes. Ad ſpem, fiduciam erigendi ſunt torpentes, demiſſi juvenum animi. Addendi identidem ſunt juvenibus animi, & laude confirmandi. Augere animos juventuti oportet, & adhortatione firmare. Juventuti ut conſulas, animum dare neceſſe eſt; ſtimulos ac ſpiritus ſubdere; fortitudinem inſpirare; alacritatem accendere. Incaleſcant animi juventutis oportet, & alienô ſtudiô incitentur. Arrigendi juvenum animi, accendendi, inflammandi. Opera inprimis danda eſt, ut animus juvenum ſe colligat, atque confirmet; ut ardor animis injiciatur; alacritas addatur; vigor mentium revocetur. Non deſunt, quæ juventuti inci-

incitamento esse possint; quæ calorem pristinum reddant animis; quæ animos novos afferant; mentes excitent; studium injiciant & alacritatem. Exemplis ac monitis spiritus identidem hauriat juventus; animos renovet; redintegret. Moderator juvenes animum habere bonum jubeat, ut animo forti sint; ut animis vigeant; ut spes languentes erigat, alacritas & fiducia incendat, curet. V. *impello, excito, incito.* *Usus.* 1. Deus omnia animat, format, alit, auget, beseelen. 2. *Laude animandi sunt juvenes, aufmuntern.

Animosè, beherzt. *Syn.* Magnô animô, intrepidè. *Usus.* Non solùm id animosè & fortiter, sed consideratè etiam sapientérque fecerunt.

Animosus, a, um. herzhaft. *Syn.* Plenus animi, plenus roboris, intrepidus.)(*Timidus.* *Phras.* Homo ingentis spiritûs, herzhaft. Animæ prodigus; capax ingentis spei pectus. Vid. *Fortis, alacer.* *Usus.* Vir fortis, animosus.

Animula, æ, f. die Seel. *Usus.* In unius mulierculæ animula, quæ tandem jactura fit?

Animus, i, m. das Gemüth. *Syn.* Mens, anima, ratio; *vel* benevolentia; *vel* consilium, cogitatio. *Epi.* Abjectus, abjectior, acer & magnus, præsens & acutus atque versatus, acrior, attentus, accusatorius, æger, æquus atque fortis, paratusque, æquior, æquissimus, æternus, afflictus, agrestis ac durus, alacer & erectus, alienus, altus, gloriæ cupidus, amicus, amplus & excelsus, & patiens incommodorum, non omnino integer, angustus atque demissus & jejunus, tamque parvus. *Phras. Animo magno est fortique.* er ist großmüthig. Animus illi magnus est, & ad omnes casus ferendos constans, atque paratus. Animo sanè est virili. Est in illo animus amplus, excelsus, incommodorum patiens, acer, præsens, robustus, omni liber cura & angore. Est in illo viro animi altitudo, firmitudo, gravitas, constantia incredibilis. Quantum in ejus viri animo roboris & nervorum, quam eximia virtus insit, quo sit animi robore, quâ virtutis indole, quâ animi & consilii magnitudine præstanti; quâ animi excelsitate, & quasi exaggeratione, quis non videt? Animi firmitudine, gravitatéque est singulari. Animô est erectô, & minimè perturbato. Animi robore incredibili septus. Stat animo; viget animo & celsitate quâdam indolis incredibili. Plenus animorum est. Vigore animi est acerrimus. Vir est, cujus constantiam, vigoremque mentis res nulla labefactet. Vivit in vivido pectore ingenium plusquam pro ætate vegetum. Pectus est homini animorum plenum. Excellenti est animô præditus. Vigore animi inter suos excelluit maximè. Est in illo animi excellentia quædam, excelsitas singularis. Animum induit maximis rebus parem. V. *Fortis, alacer. Animo est pusillô & abjectô.* er ist kleinmüthig, verzagt. Homo est animô fractô, remissô, humili, & imbecillo. Est illi animus mollis, perturbatus, irritabilis. Videas in illo homine ridiculam animi debilitatem, summam animi remissionem, dissolutionem, languorem, imbecillitatem. Minimus terror ejus animum frangit, minuit, effœminat; illi animum adimit. Ad minimum terrorem animus homini cadit; animum despondet, contrahit, inflectit; demittit; animo deficit, consternitur, concidit. Est quædam in eo homine animi humilitas, impotentia, contractio. Sensibus mirum quàm angustis est. Ad primum fortunæ impetum animos submittit. Terroris siquid increpuit, animus mox concidit; frangitur metu; timore debilitatur, exanimatur. V. *Abjectus, timidus.* 3. *Animo est erga me benevolo*; er ist mir wohl geneigt. Animo in me est bonô, optimô. Summâ in me fide est, & animo amicissimo. Summa ejus semper in me voluntas fuit. Quæ ille confert in me officia, ab optimo animo proficiscuntur. Secunda est ejus in me voluntas. V. *Affectus, a, um.* 4. *Animo est à me alieno*, er ist mir abgeneigt. Alienum à me habet, gerit animum. Animo & voluntate a me diffidet. Armatum retinet in me animum. Animo est mirum in modum abalienato; aversissimo est à rebus meis animo. 5. *Animo est invido.* er ist neidisch. Animo pravo est, & malevolentiâ suffusô. V. *Invidus.* 6. *Animum habeo discedendi*, ich habe Lust wegzuziehen. Animus est in discessu. In animo est; in animo habeo; cum animo, apud animum statui; deliberatum cum animo habeo, proximè migrare. Animus est in eo, ut proximè me hinc auferam. Animum induxi, *vel* in animum; animum hunc suscepi; animus mihi est, abire propediem. Id ago; in eo nunc sum; ut quamprimum discedam. 7. *Animum non habeo*, ich habe keine Lust. Abhorret animus ab hoc consilio. Studio toto, ac voluntate abhorreo à re. 8. *Animi causâ ludit*, er spielet zum Zeitvertreib. Delectationis & otii consumendi causâ; ad oblectandum temporis otium; fallendi

lendi otii gratia; animi remittendi ergô ludô utitur. 9. *Animô hæc eô facta sunt*, das ist der Ursache halber geschehen. Istô animô, atque eâ opinione; eâ mente & cogitatione, eâ voluntate; eô consiliô hæc gesta sunt. 10. *Animo cado*, ich lasse den Muth sinken. Animô concido; animô contrahor; animô succumbo, spes me deserit; animus cadit, deficit, deest; animô deficere; animum submittere; frangi animô, debilitari; mente consterni soleo. 11. *Animum excitare*, das Gemüth ermuntern. Animum erigere; à molestiis revocare, animum addere, augere, dare, renovare, afferre, reficere. 12. *Animum recepi*, ich habe wiederum Herz und Muth bekommen. Collegi me ex timore; recreavi me ex illo pavore, recepi me à timore; recuperavi me; redintegravi animum ac collegi ex illo tumultu. Aberrationem ab iis molestiis nonnullam habeo; animus accessit, novos animos sustuli, cœpi animô stare rursus, ac vigere. Fregit se tandem, ac deferbuit æstus ille animi. V. *Remitto. Usus. Mens, anima, ratio*, Gemüth, Seele, Vernunft. Animus est, qui viget, sentit; moderatur, & movet corpus, cui præpositus est. Cernere animô, comprehendere, complecti, tenere. Animum à negotio ad seipsum avocare, secum esse cogere, à corpore abducere. Animô excubare. Animi motus, perturbatio, contentio. 2. *Ad benevolentiam refertur*. Ex animo diligo, von Herzen lieben. Quem tibi debeo animum, nunquam mutabo, die schuldige Gewogenheit niemahls verändern. 3. *Pro consilio & deliberatione*, Vorhaben, Berathschlagung, des Willens seyn. Animus mihi est. In animo est. Animô volvo, cum animo reputo. Animô perspicio. Cum animo constituo. Statuo apud animum; ex animi mei sententiâ; animo lustro, intueor. Animus is nunquam excidet, discedet. Defigo animum. *Ad mentis fortitudinem vel debilitatem refertur*, starkmüthig, kleinmüthig seyn. Animô esse magnô, acri, ac præsente. Animô esse solutiore, fractô, jejunô, angustiore. 5. *Animô bono*, gut und treuherzig. Animô amicissimo, summâ fide ac voluntate. 6. *Temeritas, ferocitas*, Keckheit, Frechheit. Animos alicujus, ac impetus retardare.

Annales, ium, m. Chronick, Jahr-Bücher. *Epi.* Maximi. *Usus.* Ex vetustate annalium eruenda est memoria nobilitatis. Ex annalium monumentis, & vetustis commentariis hæc petenda sunt.

Annalis, e. zum Jahr gehörig. *Usus.* Majores nostri leges annales non habebant, die Alten hatten dergleichen Gesetze nicht, so gewisse Jahre erforderten, zu Antretung öffentlicher Aemter. Lex annalis est, *quæ certos annos Magistratui cuivis capessendo præscribit.*

Annecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpfen. *Syn.* Agglutino, necto.)(*Avello. Usus.* Stomachus ad linguam annectitur.

Annellus, i, m. Ringlein. *Syn* Annulus parvus. *Usus* Epicuri imaginem in poculis, & annellis habebant.

Anniversarius, a, um. das jährlich geschicht. *Syn.* Quod singulis annis recurrit, revertitur. *Usus.* Agere sacra anniversaria; festos dies anniversarios; anniversariæ cœli vicissitudines.

Annô Domini, von Christi Geburt an. Annô post Christum natum; Christi nati. Annô à salute humana, hominum generi restitutâ, datâ, recuperatâ. Annô à partu virginis; à partu virgineo; à puerpera virgine; à partu Matris semper virginis. Annô partûs virginei; salutis per Christum restitutæ, reparatæ, recuperatæ salutis humanæ.

Annona, æ, f. Nahrung. R. *ab anno, quasi anni proventus. Syn.* Res frumentaria, commeatus, cibaria. *Epi.* Cara, carior, carissima, durior. *Phras.* 1. *Annonæ penuria est*, es ist eine Theurung, Abgang der Nahrung. Annonæ summa est caritas; rei frumentariæ inopia. Annonæ difficultas ingravescit; premit urbem. Durior fit annona. Frugum est inopia; arcti commeatus. Arctiorem annonam hostis, clausum mare facit. Annona laboratur graviter. Annus in summa caritate est. Gravi conflictamur annonâ. Clausa sunt annonæ subsidia. Consumptâ re frumentariâ magnis sumus in angustiis. Frumenti inopiâ, re frumentariâ premimur. Rerum omnium ad victum spectantium tantam inopiam sentimus, ut jam non caritas, sed fames timeatur. Copia frumenti deficit. Ad summam frugum inopiam adducti sumus. Annona crescit indies, *puta pretio.* Res frumentaria in angusto est. Annonæ angustiis premimur. In difficultate nobis res est. Annonæ magnis incommodis conflictamur. Laboratur ab re frumentariâ. Angustè utimur re frumentariâ. Frumentum angustius provenit. Angustiis rei frumentariæ ac cibariorum inopiâ in summas difficultates incurrimus. 2. *Annonam inter-*

interclusit hostis, der Feind hat uns das Proviant abgeschnitten. Hostis re frumentariâ nos exclusit, interclusit; frumentò, commeatùque nos prohibuit; commeatû interclusit; annonam avertit, arctiorem annonam fecit. 3. *Annonam mittere*, Proviant schicken. Commeatum mittere, subministrare, portare, supportare, subvehere, devehere, adducere, advehere; parare. Frumentum conferre; frumentô juvare; rem frumentariam comparare, expedire, explicare. 4. *Annonæ difficultas non multum minuitur*, die Theurung nimmt nicht viel ab. Annona haud multum laxaverat; nullum adeò momentum annonæ eò consiliò factum est. 5. *Annonæ caritas imminuta est*. die Theurung hat abgenommen. Secuta tandem est annonæ levatio, vilitas. Consecuta est ex summa inopia summa vilitas. Levavit, laxavit, præstitit annonam magistratuum solertia. Apertis horreis frugum pretia levata sunt. Laxaverat tandem annona. Copia frumenti rursum suppetit. Utimur tandem expeditiore re frumentariâ; à commeatû melius instructus, omnium rerum copiâ completus est exercitus. Commeatû, omnium rerum copiâ abundamus.

Annosus, a, um. alt. *Usus*. Annosa arbor. V. *Senex*.

Annoto, as, avi, atum, are. aufzeichnen. *Syn*. Noto, observo. *Phras*. Rei gestæ series annotanda est, diese Sache ist wohl aufzuzeichnen. Monumentis mandanda, commendanda, consecranda, celebranda, res ea in tabulas, in album est referenda; prodenda, committenda litteris; scriptò relinquenda; memoriæ prodenda. Rei gestæ memoria posteris est prodenda. *Usus*. Et meminisse & annotare oportet. V. *Noto, consigno*.

Annularius, ii, m. Ringelmacher. *Syn*. Opifex annulorum.

Annulatus, a, um. der Ringe trägt. * *Syn*. Annulis ornatus. *Usus*. Incedunt cum annulatis auribus.

Annulus, i. m. Ring. *Epi*. Aureus. *Usus*. Annulò in cera sigillum imprimere.

Annumero, as, avi, atum, are. darzu rechnen. *Syn*. In aliquorum numero pono, in eundem numerum refero, adscribo, adscisco, coopto, recipio. *Usus*. 1. His libris annumerandi sunt illi de Republica, zu diesen Büchern seynd auch jene von dem gemeinen Wesen zu zehlen. In horum numerum librorum & isti veniunt; de horum numero; in horum numero librorum & illi sunt de Republ. in horum numero librorum & illi habendi, reponendi, collocandi de Republica. 2. *Numerare simpliciter*. zehlen. Pecuniam alicui annumerare. Difficile sit, omnes de finibus sententias annumerare. V. *Adnumero*.

Annuncio, as, avi, atum, are. verkünden. *Syn*. Nuncio, denuncio. *Usus*. Ei salutem à me annunciabitis.

Annuo, is, ui, nutum, ere. verwilligen. *Syn*. Nutû capitis assentio. *Usus*. Id ille totô capite annuit. Si annuerit, salvus sum.

Annus, i, m. Jahr. *Syn*. Tempus, spatium annuum. *Epi*. Absolutus perfectusque, egregius, exiens, fatalis, funestus, gravissimus & pestilentissimus, integer, intolerabilis, judicialis, lenior, magnus, memorabilis, perfectissimus atque ornatissimus, pestifer, plenus, posterior, postremus, proximus, recentissimus, salubris, salutaris, similis, superior, totus, tranquillus aut certè munitissimus, ubertimus quæstuosissimusque, vertens. *Phras*. 1. *Anni principio*, zu Anfang des Jahrs. Annò ineunte; se aperiente; anni initio, exordiò, ingressò. 2. *Sub finem anni*, zu Ende des Jahrs. Annô exeunte, vertente, circumacto, transacto. Dum annus se circumagit, dum annus in exitu est. Cùm jam anni pars major processisset; cum extremum jam anni esset. Cùm anni tempus circumactum esset. 3. *Anni duo abierunt*, es seynd zwey Jahre verflossen. Anni duo intercessère, interfluxêre. Biennium jam factum erat, postquam &c. Tertius est hic annus, ex quo &c. 4. *Annum agit tertium*, er gehet in das dritte Jahr. Tres habet annos. Quadrimô minor est. Major est annis duobus. Annorum est trium. Nondum tertium egressus est ætatis annum. Annum agit tertium. Annos natus est, complevit tres. Trimulus est puer. Ætas universa ad tertium processit annum. Ætas est illi trium annorum. Hic annus est illi tertius. Annum decurrit tertium. Annum tertium nondum explevit, excedit. Ad annum vitæ pervenit tertium. *Usus*. Homeri & Virgilii ætates non annis, sed sæculis sunt disjunctæ. Annus integer, solidus, qui cursû solis, solstitiali orbe circumagitur. Annus abhinc alter abiit, exiit, præteriit

Annuus, a, um. jährlich. *Syn.* Quod unius anni spatiô continetur. *Usus.* Cursus annuus finitur ad rationem solis. Annuum tempus propè emeritum habes.

Anquiro, is, sivi, quisitum, ere. Nachfrage halten. *Syn.* Inquiro, quæro. *Usus.* Omnes artis locos anquirere. Judiciô anquirere. Capite, *vel* capitis anquirere, gerichtliche Nachfrage halten. *Vulg. contra aliquem criminaliter procedere.* V. *Inquiro.*

Ansa, æ, f. eine Handhabe. *Syn.* Manubrium. *Ep.* Plures. *Usus. Transl. pro occasione,* Gelegenheit. Dare ansam ad agendum. Capere ansam dicendi. Retinere ansam ad aliquem exagitandum. V. *Occasio.*

Ansatus, a, um. das eine Handhabe hat. *Syn.* Quod ansam habet. *Usus.* Homo ansatus qui subnixis alis sese infert, einer, so sich spreißt, oder beyde Hände an die Seiten setzt.

Anser, eris, m. eine Gans. *Usus.* Anseribus in Capitolio, & canibus cibaria publicè præbentur.

Ante, vor. *Syn.* Præ, pro, á fronte, in conspectu, ob.)(*Post.* *Usus.* 1. *Loci ratione.* Ante tribunal, ante pedes, ante oculos, ante suum fundum Clodius Miloni insidias parat. 2. *Ratione temporis.* Ante tempus consulatum finis. Idem jam quatriduo antè cogitâram. Proxime tu dices, antè ego censueram. *Interdum omittitur.* Quartò (*subintell.* ante) Calendas, Idus, Nonas Novembres. 3. *Magis in comparatione.* Te ante alios diligo. Virgo longe ante alias specie insignis. Numidæ ante omnes barbaros in venerem effusi. Nulli mortalium armis, aut fide ante Germanos.

Anteà, zuvor. *Syn.* Antehac, ante hoc tempus, superioribus diebus, superioribus temporibus. *Usus.* Ad te antea, atque adeo prius scripsi. Id magis nunc opportunum, quam unquam antea.

Anteactus, a, um, vorgeschehen. *Syn.* Superior. *Usus.* Ex anteacta vita facere judicium de aliquo.

Antecaptus, a, um. vorgekommen. *Syn.* Ante conceptus, præceptus. *Usus.* Antecapta quædam animô totius rei informatio, opinio.

Antecedo, is, cessi, cessum, ere. vorgehen. *Syn.* Anteeo, præeo, præcurro, prægredior, antegredior, anteverto.)(*Sequor.* *Adv.* Efficienter. *Usus.* Biduô illum antecessi. Aliquem autoritate, ætate, usû rerum antecedere. V. *Excello.*

Antecello, is, cellui, ere. übertreffen. *Syn.* Excello, præsto, antesto, præcedo, antecedo.)(*Inferior sum.* *Adv.* Longè, longe & multum. *Usus.* Chaldæi astrorum scientia aliis gentibus antecellunt. Eloquentiâ, ingenii gloriâ, humanitate, integritate, militari laude antecellere. V. *Potior.*

Antecessio, nis, f. Vorgang. *Syn.* Præcursio, prægressio.)(*Consecutio.* *Usus.* Vir sapiens causas rerum videt, earumque progressus, & quasi antecessiones non ignorat.

Antecessor, oris, m. Vorgänger. **Syn.* Qui præcedit. *Usus.* Res per speculatores, & antecessores. equites enunciatur. durch die Vor-Truppen der Reuter.

Antecursor, oris, m. Vorlauffer. **Usus.* Cum antecursoribus Cæsaris prælium commisit.

Antedico, is, dixi, dictum, ere. zuvor sagen. *Syn.* Prædico, ante prædico. *Usus.* Augurum est antedicere ea, quæ vitari possunt.

Anteeo, is, ivi, itum, ire. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, præeo, præcedo. *Usus.* Præstantia animi omnibus bonis corporis anteit. Si me amas, fortunam ipsam anteit. Aliquem fortunis anteeo meis. Aliquem tempore, ætate, intelligentiâ, virtute anteire. V. *Supero, excello.*

Antefero, fers, tuli, latum, ferre. vorziehen. *Syn.* Antepono, præpono, præfero. *Adv.* Longè. *Usus.* Iniquissima pax justissimo bello; bonus Imperator optimo Jurisperito anteferendus est. Catonis fortunam afflictam omnibus Cæsaris triumphis antefero. V. *Antepono.*

Antegredior, eris, gressus sum, gredi. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, anteverto, prægredior.)(*Sequor.* *Adv.* Fortuitò. *Usus.* Lucifer, cum solem antegreditur; cum subsequitur, Hesperus dicitur. Omnia quæ fiunt, causis fiunt antegressis. V. *Præcedo.*

Antehac, vor diesem. *Syn.* Antea. *Usus.* Antehac sperare licebat, nunc etiam spes erepta est.

Antelucanus, a, um. vor Tag gemacht. *Syn.* Quod ante lucem est, *vel* fit. *Usus.* Tempus

Tempus antelucanum. Cœnæ antelucanæ. Litteratus antelucanâ opificum industriâ ne se vinci sinat.

Antemeridianus, a, um. das Vormittag geschieht. *Syn.* Quod fit ante meridiem.)(*Pomeridianus*, *Vespertinus*. *Usus.* Antemeridianus sermo. Antemeridianis litteris tuis me recreâsti.

Antenna, æ, f. Seegelstange. *Syn.* Transversum in navi lignum ad malum cui velum alligatur. *Usus.* Quid tam in navigio necessarium, quàm prora, puppis, antennæ, vela, mali?

Anteoccupatio, nis, f. Vorkommung. *Figura Rhetorica.* *Syn.* Impulsio.

Anteoccupo, as, avi, atum, are. voreinnehmen. *Syn.* Præoccupo. *Usus.* Ut anteoccupet, quod putat opponi.

Antepilâni, orum, m. Soldaten, so vor der Schlacht-Ordnung hergiengen. *Usus.* Hoc agmen antepilanos vocabant.

Antepono, is, posui, positum, ere. vorsehen. *Syn.* Præpono, præfero, antefero, præstabilius puto, primas do, primum & summum habeo. *Adv.* Longè, nimium, rectè, stulte. *Phras.* *Publica commoda privatis antepono*, ich ziehe das gemeine Beste dem eignen weit vor. Reipublicæ commoda privatis potiora habeo; mihi reipublicæ prima est dignitas, vitâque potior. Majorem publicæ, quàm privatæ utilitatis rationem duco. Ad publica magis, quàm privata commoda, consilia mea, studia, ac cogitata refero. Pluris ego publica, quàm privata facio commoda. In quærendis commodis non tam meas, quàm reipublicæ utilitates specto; non tam mei, quàm publici boni rationem habeo. In consiliis, ac cogitationibus ampliorem publicis, quàm privatis utilitatibus locum do, tribuo, relinquo. Reipublicæ mihi cura potior est ac antiquior, quam privata rerum mearum commoda. *Usus.* Ego nec meum consilium, nec judicium tuo, nec laude probitatis me tibi antepono,

Anteprædico, is, dixi, dictum, ere. zuvor sagen. *Syn.* Prædico. *Usus.* Itaque hoc apud vos testificor, denuncio, antepraedico.

Antequam, ehe denn. *Syn.* Priusquam, anteaquam. *Usus.* Scribam, antequam discedo.

Antesignanus, i, m. der vor dem Fähnlein gehet. *Syn.* Primipilus. *Usus.* Antesignanos constituêre judices. Fuerat in acie Pharsalica antesignanus.

Antesto, as, steti, statum, are. übertreffen. *Syn.* Præsto, antecello, excello. *Adv.* Multûm. *Usus.* Crotoniatæ olim corporis viribus omnibus anteſtetêre.

Antevenio, is, veni, ventum, ire. vorkommen. *Syn.* Prævenio, anteverto, præverto. *Usus.* Consilia & insidias hostium antevenire. Omnibus rebus, credo, amorem prævenire. V. *Prusst.*

Anteverto, is, verti, versum, ere. vorkehren. *Syn.* Præverto, antecedo.)(*Subsequor.* *Usus.* 1. Itinere illum antevertit. Antequam tecum agerem, antevertisti. 2. vorziehen. Rebus aliis antevertam, quæ mandas mihi, deinen Befehl werde ich vor allen andern vollziehen. V. *Prævenio.*

Anticipatio, nis, f. Vorkommung. *Usus.* Quis non habet sine doctrina anticipationem quandam Deorum? i. e. *anteceptam Deorum agnitionem*, eine vorläuffige Erkänntniß der Götter.

Anticipo, as, atum, are. vorkommen. *Syn.* Anteoccupo, anteverto. *Usus.* Quid anticipas molestias diu post secuturas? Anticipatum est mentibus nostris, Deum humana formâ concipere.

Antipodes, um, m. Leute, so ihre Füsse gegen uns kehren. *Syn.* Gentes diversi orbis incolæ. *Usus.* Antipodes è regione nobis adversis stant vestigiis, adversa urgent vestigia.

Antiquè, alt. *Usus.* Quædam antiquè, pleraque durè dicit.

Antiquitas, atis, f. das Alterthum. *Syn.* Vetustas. *Epi.* Incorrupta, mutata, ultima. *Usus.* 1. Antiquitas proximè ad Deos. In exemplis autoritatem habet antiquitas. 2. *Priscorum mores.* Cato documentum virtutis, antiquitatis, prudentiæ. Cato, ein Beyspiel der Tugend, und Alter, löblicher Sitten.

Antiquo, as, avi, atum, are. abbringen. *Syn.* Abrogo. *Usus.* Legem, rogationem antiquare. V. *Aboleo*, *abrogo.*

Antiquus, a, um, alt. *Syn.* Vetus, priscus.)(*Recens.* D. Senes, *quantum ad vitam privatam*; Veteres, *quantum ad publicum tempus.*

tempus. Antiqui *utrique dicuntur*, *sed magis* Veteres, *quàm* Senes. *Phras.* 1. *Quæ tu narras*, *antiqua sunt*, was du erzehlest, ist schon was altes. Horum non satis explicata recordatio est, quæ propter vetustatem obsoleverunt. Hæc jam diu gesta, & à memoria nostra sunt remota. Perantiqua ista sunt, ex annalium monumentis, & Regum memoriis repetenda. Res sunt vetustate, seniò, & situ obliteratæ; vetustate nimiâ obscuræ, ut quæ ex magno intervallo non cernuntur. Exoleta vetustate annalium ista sunt exempla. Exesa sunt vetustate monumenta; profundæ vetustatis caligine obducta; ex veterrimis commentariis eruenda, conquirenda. Res sunt vetustate obrutæ, vexatæ; vetustatis rubigine obsitæ. Monumenta sunt vetustatis injuriâ victa. 2. *Antiqua verba adhibes & obsoleta*, du brauchest gar alte und nicht mehr gebräuchliche Worte. Versus affers, quos Fauni olim, vatesque canebant. Prisca verborum vetustate uteris. Verba adhibes ex Faunorum & Aboriginum sæculo repetita. Quasi cum Evandri matre loquereris, ita verborum quævis monstra aucuparis. Videris inter Menenios, & Appios litteras didicisse. Verba affers à Sabinis usque, ac Curibus accita. Pacuvios sermone refers. Reconditæ istæ voces sunt & exoletæ, quarum tibi in sermone usus est. 3. *Antiquarum rerum investigator est diligens*, er ist ein Liebhaber dessen, was vor Alters merckwürdig war. Cognoscendæ vetustatis avidus est; vir est morum & litterarum veterum studiosissimus; mirificò antiquitatis studiò tenetur. Diligentissimus est antiquitatis investigator. *Usus.* 1. Hæc nimis antiqua, & obsoleta sunt, dieses seynd schon altväterische Sachen. Hæc memoriâ nostra antiquiora sunt. Homo est antiquus, *simplex & antiqui moris*, qui ex sua natura cæteros fingat. In hoc homine vestigia antiqui officii remanent. 2. *Comparat.* Antiquior, *pro charior, melior, potior.* Nihil tibi sanctius sit, & antiquius, quàm &c. es soll dir nichts mehr anbefohlen seyn, als &c. Nihil habui antiquius, quam salutem publicam. Hæc mihi cura erit antiquissima. V. *Potior.*

Antistes, stitis, c. Vorsteher. *Syn.* Præsul. *Usus* Sacrorum antistites, religionum interpretes.

Antistita, æ, f. Vorsteherin. *Usus.* Fani Cereris antistita.

Antrum, i, n. eine Höhle. * *Syn.* Caverna, specus.

Anus, i, m. ein Ingeweid des Leibes. *Usus.* Anum appellas alienò nomine, cur non suò potius?

Anus, ûs, f. ein altes Weib. *Epi.* Delira, excors, fatidica. *Usus.* Quæ anus ita, ut tu, deliret.

Anxiè, ängstig. * *Syn.* Solicitè, curiosè, religiosè, cùm anxietate. *Usus.* Anxiè rem ferre videtur. Anxiè quærit.

Anxietas, tis, f. Angst. *Syn.* Solicitudo, dolor. D. Anxietas *ab* angore, *ut* ebrietas *ab* ebriositate. V. *Afflictor.*

Anxius, a, um. angsthafft. *Syn.* Naturâ proclivior ad angorem, solicitus. *Phras.* 1. *Anxius sum*, ich bin in grossen Aengsten. In angustiis sum; omnibus rebus urgeor; in summas angustias adactus, inclusus sum; valdè suspensò animò expecto, qui evadam. Angor animò; metû conficior & angore. In solicitudine sum; non mediocrem habeo, sustineo solicitudinem; hæret in me solicitudo illa; discrucior animò; solicitor plurimis modis; animo malè est, exedor, excrucior, emaceror. Nullum mihi tempus sine solicitudine intercedit; vehementer re ista commoveor. Angitur intimis sensibus, er ist voller Angst und Sorgen. Cruciatur, æstuat, titubat, hæsitat; quo se vertat, nescit. Qui homini æstus, quis error, quæ tenebræ? quid ille, caput sinistrâ perfricans, secum commurmurat? nocturno metû, & diurnò vitam agit angore plenissimam. Æger animi, trepidus rerum suarum, nec satis certus quò locò res suæ sint; affligtat se, manus supplices ad cœlum tendit; cogitationibus animum exedit; gravatum animi anxietate corpus ægre trahit. In angustum ejus coguntur copiæ. 2. *Anxio te animo esse video*, ich mercke es daß du in Aengsten bist. Sentio te ægritudine confici; multis curis urgeri; affligi mœrore & consumi. Non me fugit, quantis curarum fluctibus, quantis perturbationibus animus jactetur tuus. Video, te in molestissimis esse curis, mœrore contrahi; ægritudine contabescere. Tristibus vexatum curis; angoribus implicatum; solicitudine æstuantem te conspicio. Magnis mihi curis agi, magnis premi, angique solicitudinibus videris. Nisi me conjectura fallit, multum acerbitatis tibi exortum est; magnum mœrorem eo ex casu cepisti, suscepisti, hausisti; ingentem ea tibi res solicitudinem incussit; multas tibi curas dedit. Angorem cupis, ut video, nimium; angori te das, dedis, implicas nimio;

nimo, speciem mali majorem anxiô animô tibi figuras; sollicitudine exanguis es; in angustiis versaris maximis. Noctem, reor, cum perpetuis vigiliis, & magnô animi motû agis. Turbata magnoperé, quantum conjecturâ consequor, tibi mens est; gravis tibi injecta est cura; magnus te incessit metus. V. *Affligo, solicitus, timeo.* *Usus.* Morosi sunt, iracundi, anxii & difficiles senes. Solicitus & anxius amor. Animô esse anxiô. V. *Scrupulosus.*

Apage, & Apagete! hinweg! *Abigentis vox est, & fastidientis aliquid.* *Usus.* Apage cum illo.

Aper, pri, m. Wild-Schwein. *Syn.* Sylvestris porcus. *Epi.* Ingens. *Usus.* Hercules cum Erymantio porco confligens.

Aperio, is, ui, ertum, ire. öffnen. *Syn.* patefacio, recludo, resero. *Adv.* Aliquando, breviter, diligentius, paullum, studiosius. *Phras.* 1. *Domum meam amicis aperio*, mein Haus stehet meinen Freunden offen. Domus mea patet omnibus; nemini clausa est amicorum. Adapertæ, expansæ fores sunt; angulos ædium mearum omnes amicis pervios facio, pando, resero. 2. *Jussit vi aperiri portam*, er hat befohlen, die Thür mit Gewalt aufzubrechen. Militi negotium datum est, ut portas moliretur; feras, claustráque refringeret, revelleret; impetum in portas faceret. 3. *Aperuit litteras*, er hat den Brief erbrochen. Litteras resignavit; vincula epistolæ solvit, laxavit. 4. *Animum aperire*, grave est; es ist nicht leicht sein Gemüth zu entdecken. Grave est, denudare judicia sua; animum patefacere; occulta sua apud aliquem expromere. Res est periculi plena, significationem dare animi sui, sic ut sensus, voluntates ac studia quisque intelligat, perspiciat, cognoscat; ut pateant, extent, perspecta sint studia nostra; ut ex signis quisque obvius de sensu nostro conjiciat. *Usus.* 1. Non ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire nesciat; nec ita reseranda, ut pateat omnibus, man muß nicht zu geitzig, aber auch nicht zu verschwenderisch seyn. 2. *Declaro, indico, explico, differo aperte, facile reddo*, erklären, an Tag geben, entdecken, &c. Studia, consilia, cogitationes, sententiam meam tibi aperire soleo. Philosophiæ fontes Socrates primus aperuit. Ego in senatu sceleratorum consiliorum fontes omnes aperui. Virtus sibi reditum in patriam aperit. Fores amicitiæ; occasionem ad invadendum aperire.

Apertè, öffentlich. *Syn.* Publicé, plané, palam, non obscuré, non dissimulanter.)(*Tecté, ex insidiis, clam.* *Phras.* *es in aperto*, ac propatulo loco; in ore, atque oculis provinciæ; luce, palàm, inspectantibus omnibus gesta, es ist eine Sache, so öffentlich geschehen. *Usus.* Apertissimè & planissimè rem explicare. Proferre aliquid aperté falsum. Simpliciter, candidè & apertè loqui. V. *Palam.*

Apertura, æ, f. Oeffnung. **Usus.* Contra eas cellas relinquantur aperturæ.

Apertus, a, um. offen. *Syn.* Patens, manifestus, planus, ante oculos positus. *Phras.* *Homo est apertissimus*, er ist ein aufrichtiger, offenhertziger Mensch. Eò ingeniô natus est, ut amicitiam, & inimicitiam in fronte promptam gerat; animo simplici est & aperto, animum in vultu & lingua promptum habet. V. *Sincerus.* *Usus.* 1. Nihil tam clausum, tam reconditum, quod istius cupiditati non apertissimum, promptissimumque foret. Apertam simultatem gerere. Apertum scelus. Nihil tam apertum, tam perspicuum. 2. *Facilis, perspicuus, sincerus*, leicht, klar, aufrichtig. Multus tibi apertus est ad laudem cursus. Homo apertissimus. Aperta, dilucida oratio.

Apex, icis, m. Gipfel, Spitze. *Syn.* Fastigium. *Usus.* 1. Apex senectutis est authoritas. 2. *Diadema regium*, Krone. Aquila Tarquinio apicem imposuit.

Aphractum, i, n. ringfertiges Schif. *Usus.* Morata est navigationem aphractorum imbecillitas. *Genus est navigii Rhodiis usitati.*

Apis, is, f. Bienlein. *Usus.* Homines mollitiâ fluentes apis aculeum ferre non possunt. Apum examina, quibus plurimum natura ingenii atque artis tribuit.

Apologus, i, m. eine Fabel. *Syn.* Fabula, in qua bruta animalia inducuntur loquentia. *Usus.* Narrationes apologorum.

Apophthegma, tis, n. ein kurtzer Denk-Spruch.

Apostata, æ, m. ein Abtrünniger vom rechten Glauben, oder geistlichen Ordens-Stand. *Syn.* Datæ Christo fidei desertor impius; desertor sacri instituti. *Phras.* 1. Nuncium remisit religioni veræ, er ist vom Glauben abtrünnig worden.

Ejuravit Christi sacra; à fide Christo datâ impiâ defectione descivit; ejuratô Christi nomine ad superstitiones pristinas se recepit; à vera Religione; ab recta in DEUM fide defecit; desertis Christi castris ad sacrilegas superstitiones revertit. 2. Defecit à sacri ordinis instituo, er ist von dem geistlichen Orden abtrünnig worden. Deseruit religiosum, quod professus erat, institutum; suâ voluntate à religiosâ se militiâ segregavit; spretâ votorum religione profanis se iterum curis, rebusque reddidit; abruptis legum, religionumque vinculis in nefariam se libertatem restituit; descivit à religiosæ familiæ institutis. Obligatam sacramentô fidem nefariâ instituti desertione impius fefellit.

Apostoli, orum, m. die Apostel. *Phras.* Primi Christianæ legis Magistri, ac doctores; duodecim Christianæ doctrinæ præcones; legati à Christo missi ad omnes terrarum nationes; Christianæ reipublicæ Duodecimviri; Christianæ religionis signiferi; primorum ecclesiæ principum collegium.

Apotheca, æ, f. ein Behältniß. *Syn.* Cella vinaria, penuaria &c. *Usus.* Domos omnium, & apothecas scrutari.

Apparatè, herrlich, köstlich. *Syn.* Cum apparatu, magnificè. *Usus.* Itaque edit, & bibit jucundè sanè, & opipare, & apparatè.

Apparatio, nis, f. Zubereitung. *Usus.* Magnificentia, & apparatio popularium munerum.

Apparatus, ûs, m. Rüstung. *Syn.* Apparatio. *Epi.* Epularum à magnificentia recedens, magnificus, non privatus, aut plebejus; sed patricius, & prætorius, major, maximus, minor, navalis, præclarus; regius, tantus, tam præclarus, tenuissimus. *Usus.* Delectant me magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia, & copia. Dies festus argentô, veste, omni apparatu, ornatuque visendo agitur. Regio epularum apparatu accipi. Nullo apparatû pure & dilucide dicere. Hæc erat totius operis designatio, & apparatus. Apparatû nobis opus est, & rebus exquisitis undique, & collectis, accersitis, comportatis.

Appareo, es, ui, ere. erscheinen. *Syn.* Adsum, præsto sum, videor, compareo, in conspectum me do.)(*Occulto. Adv.* Leviter, clarius, facile, nusquam, prorsus, plane, serius. *Phras. Apparuit in somno*, er ist im Traum erschienen. In somnis observata hominis species; repræsentatæ sunt illi species minarum, iræque cœlestes; cœlô repente delapsa viri species se obviam dedit; in quiete visus divinâ specie juvenis; secundum quietem oblata illi species est hominis; in somno spectabilem habuit virum. Erat in oculis species hominis incogniti; per speciem se oculis obtulit; spectandum se præbuit vir ad eum diem ignotus. *Usus.* 1. Nulla uspiam navis prædonum, equi nulli, nulli equites apparuêre. Deus ille sub anguis specie Syllæ apparuit. 3. *Patet*, *liquet*, augenscheinlich, klar seyn, erhellen. Ut apparet ex ejus orationibus, fuit vir doctus. Quo magis opprimitur, eo magis ejus virtus eminet, & apparet. Apparebunt demum fraudes tuæ, dilucebunt, detegentur. V. *Emineo.*

Apparitio, nis, f. Obrigkeitliche Bedienung. *Syn.* Apparitoris officium. *Epi.* Longa. *Usus.* In longa ejus apparitione fidem ejus, & abstinentiam cognovi.

Apparitor, ris, m. Diener, Stadt-Knecht. *Syn.* Satelles, stipator. *Epi.* Humilis & abjectus, necessarius, recens. *Usus.* Quis unquam apparitor tam humilis, & abjectus.

Apparo, as, avi, atum, are. zubereiten. *Syn.* Comparo, paro. *Adv.* Omnino, opipare. D. Præparare *est antea utilia parare: apparare pertinet ad dignitatem quandam, ac verius pompam. Usus.* Bellum apparavit, suscepit, confecit. Convivium, cœnam, nuptias, prandium apparare, & ornare. Crimina in insontem apparare. Ludi apparatissimi. Instructa & apparata domus rebus omnibus. V. *Paro, instruo.*

Appellatio, nis, f. Beruffung. *Syn.* Compellatio. *Epi.* Improbissima, inanis, levis, venalis. *Usus.* Regum appellationes venales erant. Ea Tribunorum appellatio intercessit auxilii causâ.

Appellator, oris, m. der appellirt. *Usus.* Vix manus ab illo appellatore abstinebantur.

Appello, as, avi, atum, are. nennen, anreden. *Adv.* Apertius, blande, blandissime, comiter, commode, communiter, durius, græce, gravissimè, honorificentissime, identidem, inutiliter, ita sane, latine, melius, nimirum, recte, nominatim, nusquam omnino, omnino non, pessimè, prudenter, recte, rite, rectius, temere,

temere, valde, probe, vere, ultro, vulgo. *Usus.* 1. *Voco, compello, alloquor.* Rem suo nomine appellare. Salutare benignè, comiter, hilariter appellare unumquemque. Blando sermone milites appellare. Superbius, asperius, duriore verbo appellare quenquam, anreden. 2. *Nomino, nuncupo,* nennen. Nunquam non Cæsar Pompejum honorifice appellat. Nominatim, nomine aliquem, tertiò quoque verbò appellare. 3. *In jus voco,* vor Gericht fordern. Debitum reposco, Schuld fordern. Cur me post biennium primò appellas? Sponsores appellare. De pecunia quem appellare. 4. *Invoco & confugio ad,* anruffen, zu einem seine Zuflucht nehmen. Quis mihi Deus appellandus, quæ hominum fides invocanda, imploranda? A Prætore ad Tribunos, *vel* Tribunos appellavit. *Vulg. Majorem potestatem imploro,* zur höhern Obrigkeit sich beruffen. V. *Nomino, voco.*

Appello, is, puli, pulsum, ere. anländen. *Syn.* Applico, admoveo, accedo. *Adv.* Valde timide. *Phras. Navim ad littus appulit,* er hat angeländet. Littori admovit; terræ applicuit; navi ad portum successit; in terram evasit; ad terram pervenit; littus attigit; aditum ad terram navibus habuit; portum tenuit; in portum delatus, invectus est; portus hominem accepit; littore potitus est; portum ingressus est, cepit, tenuit, subiit; ad portum accessit; in portum navim subduxit; portum tetigit, assecutus est, Intravit. *Usus.* 1. Classem ad portum, ad littus appulit, anländen. 2. *Transl.* Animum ad litteras appellere, sich auf das Studieren begeben. Animum ad uxorem, ad scribendum appellere. 3. *Pass.* Classis appulsa. Appulsi in navibus prædones. V. *Accedo.*

Appendicula, æ, f. kleiner Zusatz. *Syn.* Corollarium, accessio. *Usus.* Est hæc quasi appendicula ejus causæ.

Appendix, icis, f. ein Anhang. *Syn.* Additamentum, accessio, corollarium. *Usus.* Appendix animi corpus.

Appendo, is, di, pensum, ere. anhängen. *Syn.* Annecto, suspendo, pendo, D. Perpendo, expendo, *ejusdem fere significationis, rem exacte pondero:* appendo, *suspendo ad lancem; vel statera pondero.* *Usus.* Non adnumero verba, sed appendo; ich zehle nicht, sondern wäge die Worte. Omnia sua tibi concessit, adnumeravit, appendit. Aurum appendere artifici.

Appetentia, æ, f. Begierde. *Syn.* Appetitus. *Epi.* Effrænata. *Usus.* Lætitia profusam hilaritatem, libido effrænatam appetentiam efficit. Appetentiam cibi præstare; famem obsonare, einen Appetit zu essen machen.

Appetitio, onis, f. Begierde. *Syn.* Appetentia, impetus. *Epi.* Immoderata, nimia, naturalis. *Usus.* Natura belluis dedit sensum, & motum, & cum quodam appetitu accessum ad res salutares. Appetitus rationi obediant, subjecti sint. Contrahere & sedare omnes appetitus, ut tranquilli sint, & omni perturbatione careant. V. *Desiderium.*

Appeto, is, ivi, itum, ere. begehren. *Syn.* Cupio, opto, desidero, expeto.)(*Refugio.* D. Appeto *cum affectu qualicunque:* expeto *cum ratione honesta & bona.* *Adv.* Ardentius, cupide, frustra, magnificentius, plus, semper, rapide, ultro. *Phras. Aliena bona appetit,* er trachtet nach fremden Gut. Oculos ad prædia illa adjicit; inhiat, imminet fundis illis. *Usus.* 1. Non solum non recuso; sed appeto, reposco, wünschen und begehren. Homo voluptatum, gloriæ appetentior, laudis appetens. 2. *Invado, impeto,* mit Gewalt angreiffen. Vita ejus sæpe ferò, insidiis appetita est. Lapidibus se appetitum, ac percussum clamitat. 3. *Appropinquo,* herzu nahen. Dies appetebat septimus, der siebende Tag nahete an. V. *Peto, desidero, cupio.*

Appingo, is, pinxi, pictum, ere. zusetzen. *Usus.* Novis semper aliquid appingitur.

Applaudo, is, plausi, plausum, ere. vor Freuden die Hände zusammen schlagen. *Syn.* Manum vel pedum plausu favorem significo. *Usus.* Cui civium generi maxime applauditur. V. *Plaudo, admurmuratio, gratulor.*

Applausus, us, m, das Frolocken mit Händen. *Syn.* Favor popularis, secunda populi admurmuratio, festa acclamatio. *Epi.* Magnus. *Usus.* Assentiente populo magno applausu dixit. V. *Plaudo, plausus.*

Applicatio, nis, f. Zufügung. *Syn.* Adjunctio, adjectio. *Usus.* Amicitia potius ex applicatione quadam animi cum sensu amandi, quam à cogitatione utilitatis secuturæ oritur.

Applico, as, cui, itum, are. zusammenfügen. *Syn.* Adjungo. *Adv.* Familiariter, maxime, studiose. *Phras. Ad bonas artes se diligenter applicat,* er legt sich fleißig auf die Wissenschaften. Men-

tem, animum, consilium, studium ad litterarum studia appellit; mentem in bonarum artium studiis figit, locat. Animum ad doctrinam, studia adjungit. Bonarum artium studiis se addicit, operam dat; operam & studium navat. Ad artes liberales animum applicat; operam, studium, laborem confert; se ad bonarum artium studia transfert; in iis elaborat, desudat; operam, tempus, curam, diligentiam ponit, consumit; industriam suam exercet. Animum adjicit ad bonas artes; nullam in iis consequendis industriam omittit; nulli parcit operæ; totô pectore, omni studiô, curâ, cogitatione in honestas artes incumbit; in honestissimarum artium studio ac cultura omnes curas intendit. *Usus*. 1. Applicare naves ad terram, terræ. Flumini castra; se ad arborem applicat, anländen, anfügen, anlehnen. 2. *Adjungo*, zugesellen, sich begeben. Se ad aliquem præsidii causâ; se ad dictum alterius, ad fidem & amicitiam populi applicare, sich wenden, begeben. Alii ad jus civile; ad eloquentiam alii se applicant. Animum denique ad frugem applicuit. Ad deteriorem partem animum ægrotum applicare, das Gemüth lenken. V. *Adjungo*.

Appono, is, posui, positum, ere. zusetzen. *Syn*. Addo, adjungo, admoveo, adjicio, appingo, adscribo. *Usus*. 1. Ad ignem apponere aliquid, etwas zum Feuer setzen. Notam alicui rei, ad rem aliquam, ad malum versum adscribere, apponere. Ad illa præcepta de suo aliquid apposuit. Nec dies tuæ epistolæ, nec signum appositum est. 2. *Pono*, setzen. Custodem alicui apponere. Lucro apponere aliquid. 3. *Ex composito adhibeo*, bestellen. Accusatorem alicui, calumniatorem apponere, einen Ankläger bestellen. V. *Addo*, *adjicio*.

Apporto, as, avi, atum, are. hinzutragen. *Syn*. Affero. *Adv*. Undique. *Usus*. 1. Multos secum morbos senectus apportat. Clitellis frumentum eò apportandum est. 2. *Nuncio*, ankünden. Quid apportas novi? gaudium apportas, an luctum? V. *Affero*.

Apposite, wohl, eigentlich. *Syn*. Aptè, accommodatè; convenienter. *Usus*. Appositè ad persuadendum dicere. Cætera appositè tibi mandabo.

Appositio, nis, f. Zusatz. *Syn*. Adjunctio. *Usus*. Obscuriora sunt præcepta sine appositione exemplorum.

Appositus, a, um. tauglich. *Syn*. Aptus, accommodatus. *Adv*. Bene, maximè. *Usus*. Locus minimè appositus ad pietatem. Forma ad dignitatem apposita. Tempus ad bonarum artium studia appositissimum amici eripiunt. V. *Accommodatus*, *aptus*.

Apprehendo, is, hendi, hensum, ere. ergreiffen. *Syn*. Accipio, arripio. *Usus*. 1. Alicujus manum apprehendere, einen bey der Hand nehmen. *Transl*. Quod ego apprehendebam, mox accusator eripiebat è manibus.

Apprimè, überaus. *Syn*. Valdè, multùm, perquàm, plurimùm. *Usus*. Homo apprimè doctus, pius, nobilis.

Approbatio, nis, f. Gutheissung. *Syn*. Comprobatio. *Epi*. Inutilis, magna, popularis, tanta, turpis. *Usus* Id vulgi assensione, populari approbatione, & plausibus metiendum est.

Approbator, oris, m. Bewährer. *Syn*. Comprobator. *Usus*. Tu fuisti suasor, impulsor itineris mei, magis autem approbator.

Approbo, as, avi, atum, are. gut heissen. *Syn*. Comprobo, laudo, confirmo.)(*improbo*. *Adv*. Honorifice, mirabiliter, necessario, temere, valde, vehementer. *Phras*. *Approbavere omnes viri sententiam*, es haben alle seinen Ausspruch gut geheissen. Summâ assensione plebis, secundis admurmurationibus senatûs auditus est. Conclamavere omnes, ita fieri oportere. Viri sententiam laudaverunt omnes, & approbaverunt; ratam omnes habuere; assensu excepere. Itum est, pedibus itum est in ejus viri sententiam. In ejus sententiam discessio facta est; in ejus sententiam discessum est. Summâ assensione senatûs, secundóque populo sententia comprobata est. Una omnium, consentiensque vox erat: æquum esse, quod postularet, standum esse eâ viri sententia; ad ejus viri sententiam, suam adscribi voluêre; album calculum adjecêre. *Usus*. Milites ducis sententiam magnô clamore, unâ voce approbârunt. Quod actum est, Dii approbent! Utinam tibi consilium, officium meum approbem! wolte GOtt, ich könnte machen, daß du meinen geneigten Willen und Dienst gut hiessest. V. *Probo*, *assentior*, *adstipulor*.

Approbandi formulæ: festivè, probè, optime! Non possum, quin exclamem; benè herclè factum est. Euge optime! o factum bene! beâsti! vir es! Eugepæ nunc places! *Iron*.

Appro-

Appromitto, is, misi, missum, ere. für einen bürgen. *Syn.* Promitto. *Usus.* Factum est, ut volui, quod decies sestertium appromisisti.

Appropero, as, avi, atum, are. herzu eilen. *Syn* Propero. *Usus.* Ut approperent, adhortabor. V. *Propero*, *festino*.

Appropinquatio, nis, f. das Hinzunahen. *Usus.* Senectus est appropinquatio mortis.

Appropinquo, as, avi, atum, are. hinzunahen. *Syn.* Accedo, advento propè, propiùs, proximè; propè, propiùs sum, adsum; vicinus sum, impendo, pedem confero, in oculis, in conspectu sum; in conspectum me do.)(*Absum. Adv.* Valdè. *Usus* Ejus rei maturitas nondum venit, etsi appropinquet. Impendet fatum aliquod, planè instat, certè appropinquat. Alicui, ad aliquem appropinquare. V. *Propinquus*, *vicinus*, *prope*.

Appulsus, ûs, m. Zuländung. *Syn.* Accessus. *Ep.* Nimius. *Usus.* 1. Tactus frigoris, & caloris omnes appulsus nimios, sentit. 2. *Commotio*, Bewegung, Antrieb. Tribus modis deorum appulsû homines somniant. V. *Adventus*.

Apricatio, nis, f. das Liegen an der Sonne. *Usus.* Unam in tua villa apricationem omnibus istorum regnis antefero. Calescere apricatione, vel igni. Loci amœnites libero sole fruentis; à tepore solis indefensi.

Apricor, aris, atus sum, ari. an der Sonne seyn. *Usus.* Alexander Diogeni apricanti officiebat.

Apricus, a, um. am sonnichten Ort gelegen. R. q. *apricus ab aperiendo*)(*Opacus.* *Usus.* Hortus, locus, vinea aprica.

Aptè, geschicklich. *Syn.* Appositè, accommodatè, decorè, commodè, congruenter, eleganter. *Usus.* Aptè dicere & numerosè. Facilè judicamus, quid aptè fiat, quid ab officio, naturâque discrepet.

Apto, as, avi, atum, are. zusammen ordnen. *Syn.* Accommodo, compono, paro. *Usus.* Hoc verbum ad hanc sententiam bene aptatur. Pugnæ se aptare, sich zum Streit rüsten. V. *Accommodo*.

Aptus, a, um. geschickt. R. *ab* ἅπτω, *connecto*. *Syn.* Accommodatus, appositus, conveniens, congruens, habilis, idoneus, consentaneus.)(*Ineptus*, *solutus*. *Adv.* Benè, communiter, maximè, mirabiliter, vehementer, mediocriter, omnino. *Phras. Naturâ aptus ad omnia*, er ist von Natur zu allem geschickt, und tauglich. Dederat hoc natura, quidquid aggrederetur, ut egregiè conficeret. Natus ad omnia videbatur. Ingenium acceperat à natura ad omnes res appositum, atque accommodatum. Eô erat, eô utebatur ingenio quodvis ut exequi, præstare satis commode posset. Præcipuo quodam naturæ munere aptus erat, accommodatus ad omnia. Habebat hoc à natura, ut quamcunque ad rem se conferret, quamcunque rem capesseret, eâ perfungeretur optimè, ex ea cum laude discederet. Nemo erat illo commodior ad res quaslibet. Factus à natura videbatur ad res omnes. In omni re, in omni judicio elegantissimus est. Nihil agit non commodè, non aptè, non eleganter, lautè, venustè, lepide, egregiè. Lepores, elegantiam, venustatem habet in omni re. Quidquid agit, cum lepore agit, cum elegantia, sic ut gratiam ab omnibus ineat, ut aptior, accommodatior videbatur esse nemo. Idoneus videbatur, & probè affectus ad fungendum munus suum; satis dexter: negotiis gerendis habilis; negotiorum haud quaquam rudis. Ingenio erat commodo & versatili, dignúsque, cujus opera ad res quaslibet adhiberetur. Egregio ad res gerendas judicio perpolitus erat. Ad sustinendam cum dignitate quamlibet in republica personam omnem habebat aciem. V. *Accommodatus*. *Usus.* 1. Ad dicendum natus, aptus, geschickt. Calceus habilis & aptus ad pedem. Homo non aptissimus ad jocandum. Aptum & consentaneum tempori & personæ. 2. *Cohærens*, *consentiens*, an einander hangend, überein stimmend. Partes orationis omnes inter se aptæ, & connexæ. Facilius est, apta dissolvere, quàm dissipata connectere. Multa dixit, parum apta inter se & cohærentia. V. *Accommodatus*.

Apud, bey. *Syn.* Propè, juxta, non procul. *Usus.* 1. *Prope*, nahe bey. Apud Corfinium, apud Romam castra posuit. 2. *Cum*, mit, bey. Apud matrem erat. Apud Pompejum cœnavit. Apud me insidias sibi dixit esse factas. 3. *Coram*, vor einem. Apud Pontificem, apud populum dixit. 4. *Cum citantur authores &c.* ut apud Poëtam, ut apud Terentium est, wie es bey dem Terentio zu lesen. Apud majores hoc erat in more positum. Apud priscos quæsitum est. *Dicitur quoque*: Non sum apud me, ich bin vor Zorn nicht bey mir selbsten.

Aqua, æ, f. Wasser. *Syn.* Unda. *Epi.* Alba, alumna, belle fluens, calida, dulcis, gelida, intercus, jugis, nigra, pluvia, profluens & uber, summa, turbida & cadaveribus inquinata, uberior, marina, perennis, pulchra. *Usus.* Aqua frigore concrescit. Aquam deducere in villam. Aquam ducere per fundum. Aqua illi hæret, er bleibt stecken, kan nichts reden. Aqua & igni interdicere, ins Elend jagen. Aquarum fluxiones, ductus, divortia. Aquæ perennes. Aqua imbribus aucta. Aquæ eô annô ingentes fuêre, es waren dazumahl grosse Wasser-Güsse. Aquam frigidam suffundere, das gute Vertrauen hemmen.

Aqua benedicta, *Vulg.* das Weih-Wasser. *Syn.* Aqua lustralis, consecrata. *Phras.* Aqua lustrali frontem tingere, sich mit Weih-Wasser besprengen. Corpus aqua consecrata aspergere; labeculas animæ aquæ lustralis aspersione abstergere. Aquâ consecratâ se lustrare.

Aqua intercus, tis. Wassersucht. *Syn.* Hydrops. *Usus.* Medicamentum dare ad aquam intercutem.

Aquæductus, us, m. Wasserleitung. *Usus.* de aquæductu probè fecisti.

Aquarius, a, um. zum Wasser gehörig. *Usus.* Provincia tibi obtigit aquaria, dir ist die Sorge über die Wasser-Leitung aufgetragen worden.

Aquarius, ii, m. Wasser-Mann. *Epi.* Humidus. *Usus.* Cum aquariis mihi pugnandum fuit, *scil. curatoribus.*

Aquatilis, e, *comm.* das im Wasser lebt. *Syn.* In aquis vivens, agens, degens, aquarum incolæ. *Usus.* Bestiæ terrenæ, aquatiles, volatiles.

Aquatio, nis, f. Wasserholung. *Usus.* Hac aquatione carere non possunt. Milites aquationis causâ longius progressi.

Aquator, oris, m. Wasser-Träger. *Usus.* Aquatores nostri ab hostibus pressi.

Aquila, æ, f. ein Adler. *Epi.* Argentea, ac omnibus perniciosa, ac funesta. *Usus.* 1. Nulla avis aquila vehementius volat. 2. *Signum militare*, gewisses Feld-Zeichen. Aquilam inferre in medios hostes. Inter prædam decem aquilæ relatæ.

Aquilinus, a, um. Adler-artig. **Usus.* Homo milvinis, aut aquilinis unguibus.

Aquilo, nis, m. Nord-Wind. *Syn.* Ventus Septentrione, *vel* Septentrionibus spirans; Septentrio; ventus Septentrionalis; ventus Austro obversus; *item:* Pars ea mundi, quæ ad Septentriones spectat. *Usus.* Domus Aquiloni obversa; Aquilonis frigori obnoxia.

Aquilonaris, e. *comm.* Nordisch. *Usus.* Regio Aquilonaris.

Aquilus, a, um. Adler-färbig, braun. **Syn.* Fuscus & subniger. *Usus.* Homo colore aquilo, corpore aquilus.

Aquor, aris, atus sum. Wasser schöpffen. *Usus.* Oppidani sine periculo aquari non poterant.

Aquosus, a, um. wässericht. *Usus.* Campus aquosus.

Aquula, æ, f. Wässerlein. *Syn.* Aqua exigua.

Ara, æ, f. ein Altar. *Syn.* Altare. *Epi.* Illustris, infima, princeps, vetus. *Usus.* Aram dedicare, consecrare. Ad aram confugere. Pro aris & focis certare, *pro religionibus.* Aram tenere.

Aratio, nis, f. das Pflügen. *Syn.* Agricultura, agri cultio; arvum. *Epi.* Desertæ, glandiferæ & fructuosæ, magnæ, paternæ, relictæ, totæ vacuæ. *Usus.* Per bellum multæ arationes, fructuosæ alioquin, desertæ jacent. Vastatæ sunt arationes, & agri vectigales.

Arator, oris, m. ein Ackermann. *Epi.* Experientissimus ac diligentissimus, fortis & experiens, invitus, nobilis, inimicus, laboriosissimus, locupletissimus, magnus & gnavus, miser, optimus, summus, remotissimus à foro. *Usus.* Ex aratore oratorem fieri. Ager ille habuit aratores ducentos. V. *Rusticus.*

Aratrum, i, n. der Pflug. *Usus.* Aratro terram perstringere. Circumducere aratrum. Boum vires ad extrahenda aratra.

Arbiter, ri, m. ein Schiedsmann. *Syn.* Disceptator litis; præses, testis. *Epi.* Honorarius, remotus. *Usus.* 1. Ad disceptandas res meas te arbitrum adopto, statuo. Ad judicandas controversias meas cupere̲m te arbitrum mihi dari; te arbitrum postulo, capio, sumo; te arbitro mearum rerum utor. 2. *Testis*, Zeuge. Aliquid agere arbitris remotis.

Arbitratus, us, m. Wille, Meynung. *Syn.* Sententia, opinio, judicium. *Usus.* 1. Meô arbitratu potius, quam tuo agam. 2. *Libitum, desiderium*, Wunsch, Verlangen.

gen. Illius arbitratû de pace agam. 3. *Potestas*, Gewalt. In arbitratum, ditionem alterius se dare, dedere. V. *Arbitrium*, *sententia*.

Arbitrium, ii, n. Meynung. *Syn.* Arbitratus, voluntas, libido. *Epi.* Honorarium. *Usus.* 1. Ad alterius nutum & arbitrium fingere se totum & accommodare. Omnia sua ad alterius arbitrium conferre. Num id faciendum sit, tuum esto arbitrium. 2. *Judicium arbitri*, *sententia*, Ausspruch des Schiedmanns. Minos severa facit arbitria apud inferos. Arbitrium ad senatum rejicio; judicem senatum capio, ich lasse den Ausspruch dem Rath über.

Arbitror, aris, atus sum. urtheilen. *Syn.* Judico, censeo, statuo, autumo, existimo, puto. *Adv.* Imprudenter, omnino, magis, necessario, nimirum, similiter, prorsus non, recte, similiter, usque eo. *Usus.* 1. Patris est, arbitrari de filii rebus, der Vater hat zu urtheilen von den Sachen des Sohns. 2. *Æstimo*, schätzen. Arbitrari facultates; alterius; mores hominis, & facta arbitrari. V. *Judico*, *existimo*, *puto*.

Arbor, oris, f. Baum. *Epi.* Aurifera, novella, vetula, infelix, senescens. *Usus.* Arbores vivere & senescere dicimus. Directæ in quincuncem arbores. Ambulatio à novellis arboribus opacata. Arbores serere, quæ alteri sæculo prosint. Proceritates arborum.

Arbustum, i, n. Baum-Garten. *Syn.* Arbores multæ ad fructum consitæ; solum arboribus consitum, convestitum. *Usus.* Arbusta foliorum tegmine ornata.

Arca, æ, f. ein Kasten. *Syn.* Armarium, Capsa, Cista. *Epi.* Inanis, plena. *Usus.* Animus hominis dives, non arca appellari solet. Argentum in arca positum. Arcæ alicujus confidere.

Arcanò, heimlich. *Syn.* Secretò, clam, remotis arbitris. *Usus.* Arcanò paucula cum illo collocutus sum.

Arcanum, i, n. etwas heimliches.

Arcanus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Phras.* 1. *Non sunt ista arcana*, das ist nichts geheimes. Non ex occulto aliquo genere litterarum quæsita sed sumpta de medio. Non sunt ista interiora quæpiam; nihil est, quod non in concione rectè legi possit. Nihil hic mysteriorum; nihil, quod non committi omnibus possit. 2. *Arcana ista sunt*, das ist was geheimes. Siquid sancti est ad silentium, istud est. In secreto hæc cum amicis sunt volutanda, non foras efferenda. Tecum ista tibi habeto, quæ committi omnibus haud tuto possunt. *Usus.* Arcana occultaque omnia foras extulit, er hat alle Heimlichkeiten ausgeschwätzt.

Arceo, ui, ēre. abhalten. R. ab ἀρκέω, *propulso*. *Syn.* Defendo, abigo, propulso, prohibeo. *Usus.* 1. Honestas, non pœna ab injuria homines arcere debet. Ferrô arcere contumeliam. 2. *Prohibeo*, *pello*, *removeo*, *averto*, verhindern, abtreiben, abwenden. Hostem finibus, pauperes aditû arcere. Juventus à libidinibus arcenda. Frigora, nives, solem arcere; defendere solem, hyemem, ardorem, sich wider Hitz und Kälte schützen. 2. *Coerceo*, zäumen. Servi custodiis arcendi sunt & vinculis.

Arcesso, is, ivi, itum, ere. beruffen. *Syn.* Voco, evoco. *Usus.* 1. Olim ab aratro arcessebantur consules. In senatum, in patriam arcessere aliquem. 2. *Repeto*, wiederholen. A capite rem arcessere. Longius inde arcessere. 3. *Accuso*, verklagen. Capitis, in judicium capitis, in periculum capitis arcessere quempiam. Judicio aliquem arcessere. 4. *Concilio*, verschaffen. Orationi splendorem arcessere, der Rede eine Zierlichkeit geben, verschaffen.

Archetypus, i, m. das erste Modell eines Dings. *Syn.* Prima forma, typus, exemplar. *Usus.* Archetypus crebris locis refectus & inculcatus.

Archipirata, æ, m. Haupt der Meer-Räuber. *Syn.* Princeps piratarum. *Epi.* Subdititius, terrestris, vetus. *Usus.* Archipirata à latrone productus.

Architector, aris, atus sum. bauen. *Syn.* Fabricor, struo. *Adv.* Optime. *Usus.* Mente quidlibet nobis fabricari possumus, & architectari. Voluptates invenire novas, & architectari. V. *Ædifico*.

Architectura, æ, f. Bau-Kunst. *Syn.* Architectandi ars. *Usus.* Honestæ artes sunt medicina, architectura.

Architectus, i, m. Baumeister. *Syn.* Machinator, princeps architectandi. *Epi.* Bellus, malus. *Usus.* 1. Omnium architectorum & machinatorum princeps Chrysogonus. 2. *Transl. Author*, *Magister*, Urheber. Stoici, architecti verborum. Epicurus inventor voluptatis, & quasi architectus beatæ vitæ. Sceleris architectus.

Arctè, eng beysammen. *Syn.* Strictè. *Syn.* Arctè & graviter dormire. Arctè complecti aliquem.

Arcto, as, avi, atum, are. zusammen drucken. *Syn.* Constringo, coangusto, coarcto, in angustum cogo. *Usus.* Naves arctatæ. V. *Angustiæ.*

Arctus, a, um, enge. *Syn.* Adstrictus, obstrictus, angustus.)(*Laxatus, latus.* *Usus.* Arctissimum amicitiæ vinculum. Arctioribus laqueis tenetur, quam ut evadat. Arctiora somni tempora, quàm noctis. Arctus me somnus complexus est. V. *Angustus.*

Arcula, æ, f. ein Kistlein. *Syn.* Arca parva, capsa. *Usus.* Liber meus omnes Isocratis arculas consumpsit.

Arcuo, as, avi, atum, are. Gewölb machen. *Syn.* In modum arcûs curvo. *Usus.* Currû arcuatô vectus.

Arcus, ûs, m. Bogen. *Epi.* Coloratus, intentus, pulcher. *Usus.* 1. Animum tanquam arcum intentum habere. Arcum intendere, adducere; arcum remittere, laxare. 2. *Iris.* Regen-Bogen. Arcus ille è nubibus efficitur.

Ardenter, inbrünstiglich, hefftig. *Syn.* Vehementer, intentius, majorem in modum cupere aliquid.

Ardeo, es, arsi, ere, brennen. *Syn.* Flagro, conflagro, deflagro. *Adv.* Acerrime. *Phras.* 1. *Helenæ causâ Troja arsit*, wegen der Helena ist Troja verbrannt. Conflagravit; igne periit, absumpta, consumpta est, deflagravit, incensa est; in cineres abiit; in bustum conversa est. 2. *Domus ardere cæpit*, das Hauß hat angefangen zu brennen. In ea domo non mediocre incendium excitatum est; domus igne correpta, absumpta, combusta est; gravis periculi, summi damni flamma exorta est. Domus ignem, flammam concepit; exarsit pars domûs; & collucet continenti incendiô; late fundit incendium; flammam differt; periit incendiô domus; incendio hausta, deleta est. *Usus.* 1. Domus ardebat non fortuitô, sed oblatô incendiô. 1. *Transl.* Irâ & dolore ardet, er brennet vor Zorn. Bellô ardet Gallia. Ardent oculi. Ardet illi ad ulciscendum animus. Cupiditate, amore, invidiâ ardet. Omnium bonorum odia in te ardent. V. *Fragro, incendium, accendo.*

Ardor, oris, m. Hitze. *Syn.* Æstus, flagrantia, incendium. *Epi.* Acerrimus, & mobilissimus, cœlestis, clarus, expressus, imperatorius oculorum, integer & purus, & liber, restinctus, summus, nimius, temperatus, tenuis & nulla admixtione concretus, ultimus & altissimus atque undique circumfusus, & extremus, omnia cingens, atque complexus. *Usus.* 1. Solis ardore torreri. Ardore conflagrare. Ardorem à vitibus pampini defendunt, propulsant. 2. *Fulgor, splendor*, Glantz, Strahl. Vide in eo ardorem vultûs, atque motum. 3. *Vehementia, vismgens*, Hefftigkeit. Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam. Ardorem, cupiditatem restringere, reprimere. Consedit ille animi ardor & studium. V. *Fervidus, Calor.*

Arduus, a, um. hoch. *Syn.* Ascensû acclivi & asperô. *Adv.* Vehementer. *Usus.* 1. Oppidum difficili ascensû, & arduô. 2. *Transl. difficilis*, schwer. Arduum longi temporis, magnæque cogitationis opus moliri. V. *Difficilis.*

Area, æ, f. ein Platz. *Syn.* Locus sine ædificio in urbe; ruri ager, & ubi frumenta excutiuntur. *Epi.* Præclara, pulchra. *Usus.* Æstimatores magni æstimant tuas areas. In areis fraudare Decumanum, Decimatorem, so den Zehend nimmt. Nemo frumentum de area tollat.

Arena, æ, f. Sand. *Usus.* Arenam emere aut paludem.

Arenosus, a, um. sandicht. *Usus.* Terra, littus arenosum.

Areo, es, arui, ere. dürre seyn. *Usus.* Fauces arent siti.

Aresco, is, arui, ere. dürre werden. *Syn.* Viriditatem amitto.)(*Madesco.* *Usus.* Arescere herbæ, & interfici incipiunt. In alienis malis lachryma citò arescit.

Argentaria, æ, f. Wechsel-Banck, Wechsel. *Syn.* Argentariorum munus, functio, *vel* taberna. *Ep.* Dissoluta, non ignobilis, maxima. *Usus.* Argentariam non ignobilem fecit. Dissolvere argentariam.

Argentarius, ii, m. Wechßler. *Syn.* Trapezita, collybista, qui argentariam facit. *Epi.* Gratiosus apud omnes homines. *Usus.* Augusti avus fuit argentarius. Vidi hoc in argentariorum tabulis.

Argenteus, a, um. silbern. *Usus.* Aquila, signa argentea.

Argentum, i, n. Silber. *Epi.* Expositum, grande, optimum, plenum artis, purum, tam

tam præclarum, tam nobile. *Usus*. 1. In illa insula ne scrupulus quidem argenti inventus est. 2 *Pecunia*, *nummi argentei*, Geld. Navis erat plena argenti facti & signati: Argentum cælatum. Argento aliquem emungere. V. *Pecunia*. Argentum infectum, silberne Platten. *Cui opponitur*, Argentum factum, aut cælatum, Silber-Geschmeid; & Argentum signatum, Silber-Münze.

Argilla, æ, f. weicher Lett, Leim. *Syn*. Terra tenax. *Usus*. Hic homulus, ex argilla & luto fictus.

Argumentatio, nis, f. Beweisung. *Syn*. Ratio, argumentum, argumentis inventi artificiosa expolitio. *Ep*. Aptissima ad judicationem, bipartita, expers artis, firma, firmior, firmissima, necessaria, probabilis, vehemens, accommodata, contraria, longa & brevis, multa. *Usus*. Argumentatio est argumenti explicatio. Argumentationem quærere, invenire, concludere.

Argumentor, aris, atus sum. Beweiß führen, folgern. *Syn*. Argumentis ostendo, probo; argumentis vel conjecturis prosequor. *Adv*. Sedulo. *Usus*. Sed quid ego argumentor? quid plura disputo? Tu quidem sedulò argumentaris, quò ista pecunia pervenerit, quid de ea sperandum. V. *Argumentum*.

Argumentum, i, n. ein Beweiß. *Syn*. Ratio. *Epi*. Accusatorium, probabile, inventum, certius, certissimum, commune, falsum, firmum, grave, gravissimum & firmissimum, magnum, majus, maximum, mediocre, molestum & difficile, multum, parvum, pertenue, præclarum & nobile, premendum, propositum, proprium, simile, universum, aptum quoddam & paratum singulis causarum generibus, certum, clarum, clarius luce, consimile, expeditum, exquisitum, firmius, gravius, insitum, aut assumptum, leve, levissimum, medium, plurimum, perfectum, probabile & necessarium, utile. *Phras*. 1. *Argumentis rem probare* die Sache mit Beweißthum darthun. Exquisitis rationibus confirmare accuratè de re dicere; rationibus conquisitis disputare; argumentis uti gravibus & certis; rationibus concludere; rationes suggerere firmas & certissimas; causam rationibus persuadere, ostendere, agere, tueri, sustinere. 2. *Argumentum hoc affirmandi non leve habeo*. dieses zu bejahen, habe ich keine geringe Ursache. Rerum earum hæc maxima argumenta habeo; argumentum non leve mihi nascitur; pro argumento est mihi; argumentum est; argumentum duco; accipio, arripio; argumento magno est. *Usus*. 1. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. Argumentum excogitare, proponere, afferre. Argumentum ducere ab adjunctis; ex re obvia nancisci, arripere, accipere. Argumentum Stoicorum more breviter adstringere, premere, in pauco conferre, das Argument zusammen ziehen. Argumentum dilatare. 2. *Conjectura*, *signum*, *indicium*, *nota*, *causa*, *occasio*, Muthmassung, Zeichen, Ursache. Extant certissima argumenta & indicia sceleris. Id magno argumento est, hominem innocentem esse. Id ego jam antea multis argumentis judicaram. 3. *Poëmatis*, *Comœdiæ*, *Tragœdiæ materia*, die Materie, oder Innhalt eines Lust-Spiels. ꝛc. Tragici, cum explicare argumentum nequeunt, ad Deos confugiunt. 4. *Quæcunque res*, *de qua agendum*, *subjecta materia tractanda*, eine jede Sache von der man handeln kan. Deest mihi argumentum scribendi. Argumentum epistolæ hoc erat. Audite concionis ejus argumentum. V. *Probo*, *confirmo*, *disputo*.

Arguo, is, utum, ere. beschuldigen. *Syn*. Accuso, incuso, insimulo. (*defendo*. *Adv*. Suspiciose. *Usus*. 1. Aliquem gravis sceleris, de gravi scelere, facinoris reum arguere. 2. *Affirmo*. bejahen. Arguo, te pecunias in præmium sceleris accepisse. Tu arguis, ego nego. V. *Reprehendo*, *insimulo*, *accuso*.

Argutè, spitzfindig. *Usus*. Acutè mihi & argutè respondit. Callidè & argutè aliquid conjicere. De difficillimis argumentis argutè disputavit.

Argutiæ, arum, f. Spitzfindigkeiten. *Syn*. Acumen, elegantia, jocus, urbanitas. *Usus*. Illa oratio multum argutiarum, acuminis, urbanitatis habuit. Argutiæ digitorum. 3. *Celeritas*, Geschwindigkeit. V. *Acumen*, *jocus*.

Argutor, aris, atus sum, schwätzen, klügeln. *Usus*. Totam diem argutatur quasi cicada.

Argutulus, a, um. spitzfindig. *Usus*. Perfeci libros sanè argutulos.

Argutus, a, um. sinnreich, spitzfindig, listig. *Syn*. Qui argutias habet, callet, festivus, urbanus, concinnus, elegans, acutus. *Adv*. Nimium planè. *Phras*. *Nihil illo argutius esse potest*, er ist sehr spitzfindig. Multum argutiarum & urbanitatis habet; insunt in eo homine argutiæ non inanes, ac frivolæ; acumen est singulare. *Usus*. 1. Poëma est ita argutum, concinnum, elegans, ut nihil supra. Quis in sententiis subtilior? quis argutior; 2. *Mobilis*, beweglich. Oculi nimis arguti, ut affecti simus, arguunt. Manus minus arguta digitis. V. *Facetus*.

Aridus, a, um. dürre. *Syn.* Exsiccatus. *Usus.* 1. Folia arida. 1. *Transl. tenuis*, schlecht, unannehmlich. In hac arida, & horrida rusticorum vita. Genus dicendi aridum, exile, concisum, minutum, Redens-Art so nichts annehmliches an sich hat.

Aries, etis, m. ein Widder. *Animal, signum cœleste, machina bellica. Usus.* Pellis inaurata arietis. Ariete murum verberare. quatere, percutere.

Arietinus, a, um. das vom Widder ist. *Usus.* Arietinum jecur ad morbos utile.

Arieto, as, avi, atum, are. zustossen. *Syn.* Cornibus peto, impeto. *Usus.* Nisus est cornibus in me arietare.

Ariolatio. nis, f. das Wahrsagen. *Epi.* Superstitiosa. *Usus.* Superstitiosæ ariolationes Accii.

Ariolor, aris, atus sum. wahrsagen. *Syn.* Divino, prædico. *Usus.* Sunt qui quæstûs causâ ariolentur. V. *Divino.*

Ariolus, i, m. ein Wahrsager. *Syn.* Divinationi deditus, divinus. *Epi.* Impudentes, aut inertes aut insani. *Usus.* Aruspicum, ariolorum, augurum, vatum, conjectorum furiosæ prædictiones. V. *Vates.*

Arista, æ, f. das Spitzlein an den Aehren. *Usus.* Spica munitur vallô aristarum contra avium minorum morsum.

Arithmetica, æ, f. Rechen-Kunst. *Syn.* Ars numerorum. *Usus.* Homo remotus à dialecticis, in arithmeticis satis versatus.

Arma, orum, n. Waffen. *Syn.* Telum, ferrum. *Epi.* Aliena, aptissima, avita, civilia, domestica, firma, impia, justa, nefanda, prava, perniciosa, salutaria, scelerata, sempiterna, servilia. *Usus.* 1. *Arma parare.* Waffen bereiten, sich zum Krieg rüsten. Arma capere, sumere, induere; armis se accingere, instruere, munire; arma raptim capere, galeam sumere, clypeô corpus protegere, hastam vibrare. *Ad arma vocare*, zum Gewehr ruffen. Ad arma concitare, ciere, conclamare; arma dare imparatis. 3. *Ad arma descendere*, zu den Waffen greiffen, zum Krieg schreiten. Ad arma venire, concurrere; arma expedire; in armis esse; ire ad arma; arma tentare; rem armis committere. 4. *Armis decertare*, streiten. Armis contendere, disceptare, decernere; arma movere, ferre, inferre, conferre; 5. *Ab armis discedere*, dem Streit ein Ende machen. Arma vel conditionibus ponere, deponere, relinquere; aut defatigatione jactare, abjicere, projicere. 6. *Defensio*, Schild, Beschirmung. Prudentiæ armis se tegere. Arma senectutis exercitationes virtutum. 7. *Bellum*, Krieg. Res ad arma spectat, es schlägt in einen Krieg aus. V. *Bellum.*

Armamenta, orum, n. Rüstzeug. *Syn.* omnis generis instrumenta, ut navis, plaustri, belli. *Usus.* Caute armamenta locare omnia.

Armamentarium, ii, n. Zeughauß. *Syn.* Locus, ubi armamenta armaque servantur *item:* Navale. *Epi.* Publica. *Usus.* Ex armamentariis publicis arma populo dividuntur.

Armarium, ii, n. Behältniß. *Syn.* Locus, in quo vestes, stragula, & id genus alia servantur. *Usus.* Aurum ex armario proferre. Armarium perfringere.

Armatura, æ, f. Harnisch. *Epi.* Levis, melior, varia. *Usus.* Levis armaturæ miles, Armatura Romana Transalpina melior.

Armatus, a, um. gewaffnet. *Syn.* Armis instructus, ornatus. *Phras.* Succinctus armis est, er ist bewaffnet. Succinctus ferrô est; cum telo est; in armis est; arma fert; telo paratus ornatusque est.)(*inermis, togatus. Usus.* 1. Armatos vere appellare possumus, qui scutis telisque parati, ornatique sunt. 2. *Transl. Munitus, præditus.* versehen. Incredibili audaciâ armatus.

Armentum, i, n. ein Hauffe großes Viehes. D. Grex *minorum pecorum*; armentum *majorum. Usus.* Bos armenta sui generis sequitur.

Armiger, eri, m. Waffen-Träger. *Usus.* Armiger Catilinæ, stipator tui corporis, signifer seditionis.

Armillæ, arum, f. Arm-Zierde, Arm-Bänder. *Usus.* Armillæ, quæ brachialia appellantur.

Armo, as, avi, atum, are. waffnen. *Syn.* Arma dô, arma induo, armis instruo. *Adv.* Justius in aliquem. *Usus.* 1. Multitudinem hominum cogere, armare, instruere. 2. *Transl. Munio, orno, instruo, confirmo*, stärcken, rüsten rc. Perditos cives religione Deorum, temeritatem plebis authoritate publica; se eloquentiâ armare.

Aro, as, avi, atum, are, pflügen. *Syn.* Solum aratrô perstringo; terram proscindo, subigo;

ſubigo ; ſulcum imprimo ; ſolum opere renovo ; aratro terram verto, effringo, findo. *Uſus.* Sulcum altiùs imprimere, ut ager aratus, novatus, iteratus, meliores fœtus poſſit, & grandiores edere.

Arrepo, is, repſi, ere. herzukriechen. *Adv.* Moderate, ſenſim. *Uſus.* Senſim & moderate arrepere ad amicitiam alterius.

Arrha, æ, f. *vel* Arrhabo, onis, m. Pfand-Schilling. *Syn. Pignus. *Uſus.* Ea relicta eſt arrhaboni.

Arrideo, es, riſi, riſum, ere. anlachen, gefallen. *Adv.* Facete, leniter, leviter, valdè, vehementius, urbane. *Uſus.* 1. Arridere alicui, anlachen. 2. *Tranſl. placet*, es gefällt. Quod mihi plurimum arridet, tibi valde diſplicet.

Arrigo, is, rexi, rectum, ere. aufwecken. *Syn.* Erigo, excito. *Uſus.* Arrigere aures, animum advertere. Animos oratione ſua arrexit, ermuntern.

Arripio, is, ripui, reptum, ere. ergreiffen. *Syn.* Apprehendo, rapio, accipio, capio, eligo, aſſumo, aggredior.)(*Relinquo.* *Adv.* Aliunde, avide, celeriter, ſero, ſubito. *Uſus.* 1. Arripere facultatem lædendi, maledictum ex trivio; cauſam ad incendia, & cædes arripere. Arripere ſermonem. 2. *Diſco, intelligo.* Litteras Græcas avidiſſimè arripui. Pueri celeriter res innumerabiles arripiunt. 3. *Prehendo*, faſſen, hernehmen. Medium arripere aliquem. Illum collo arripuit.

Arriſio, onis, f. das Anlachen. *Uſus.* Exordiemur ab arriſione.

Arrodo, is, roſi, roſum, ere. nagen. *Syn.* Rodo, conſumo, perdo. *Uſus.* Rempublicam arrodere.

Arrogans, tis, *om. gen.* ſtolz, hoffärtig. *Syn.* Inſolens, ſuperbus, temerarius. *Adv.* Stulte. *Phraſ. Arrogas tibi plus, quam licet*, du bildeſt dir mehr ein, als du biſt. Altiùs, quam oporteat, te extollis. Nimium tibi tribuis, aſſumis. Nimium te effers, tibi places; aſſentaris tibi ipſi, & amas. Cum de te judicas, non rationem conſulis, non veritatem. Largiris ipſe tibi plus, quam veritas concedat, *vel* plus quam veritati. Plus tibi aſſumis, quam deceat, conveniat, æquum ſit, ratio ferat, patiatur, concedat. Ita ſuperbè agis, ut ferri non poſſis. Superbia eſt prorſus non ferenda. Parem tibi neminem vis, te cunctis antefers. Omnes deſpicis, te unum ſuſpicis. Tibi ipſi magnus es, atque eximius. Amas ipſe te ſine rivali. Omnia putas in te uno collocatâ. Fortunam ipſam minus eſſe te fortunatam putas. Perſuaſum habes, tuis te fortunis ipſam Fortunam anteire. Elati nimium animi es, & ſuperbia tumes, turgeſcis, intumeſcis, turges, inflatus es nimia. Arrogantiam tibi ſumis nimiam. Spiritus ſumis nimis arrogantes. Animos effers inſolentes. Spiritus tollis. Faſtû turges & inſolentiâ intolerabili. Superbè te circumſpicis. Te unum miraris; neminem præ te hominem putas. V. *Arrogo, ſuperbus, inſolens, faſtus.*

Arroganter, hoffärtig. *Syn.* Superbè, contumaciter. *Uſus.* Nihil aſpere, nihil arroganter, turpiter, aut ſordide quidquam ab illo dictum. Contumaciter & arroganter ſcribere.

Arrogantia, æ, f. Hoffart. *Syn.* Superbia, inſolentia, contumacia, intolerantia.)(*Modeſtia.* *Epi.* Deſipiens, gravis atque intolerabilis, inanis, moleſtiſſima, odioſa, ſumma. *Uſus.* Sermo odioſæ arrogantiæ plenus. Ex arrogantia odium, ex odio arrogantia naſcitur. Alterius arrogantiam deprimere. V. *Ambitio, ſuperbia, inſolentia.*

Arrogo, as, avi, atum, are. ſich ſelber zumeſſen. *Syn.* Temere mihi tribuo, mihi ſumo.)(*Derogo. Phraſ. Non mihi tantum arrogo, tribuo*, ich bilde mir nicht ſo viel ein von mir, ſchreibe mir ſolches nicht zu. Non eam de me opinionem ſuſcepi. Non ſumo, aſſumo mihi tantum. Non ita mihi aſſentor. Non ita mihi placeo. Non ita me effero. Non in me tantum ſtatuo, pono, loco; non ipſe me tanti facio, æſtimo, pendo, puto, duco. Ad hunc me ſapientiæ gradum perveniſſe non puto. Eam mihi ſapientiam contigiſſe non ſentio. Fateor eò me ſapientiæ non perveniſſe; eâ me ſapientia non eſſe, non usque adeo ſapere. Non præcerpo mihi hunc laboris tui fructum; alienam hanc laudem mihi non appeto; nihil mihi ex ea laude decerpo. Alii ad ſe trahant omnia: aſſumant ſibi in hoc præcipuam prudentiam; ego nihil iſtorum mihi vindico. Non iſtam aſciſco mihi ſapientiam; non eos tollo ſpiritus; non eam mihi ſumo arrogantiam. *Uſus.* Non hoc mihi ſumo & arrogo. *Vulgo: non præſumo.* Multum tibi tribuo, illud mihi arrogo. V. *Vendico, ſumo.*

Ars, tis, f. Kunſt. *Syn.* Artificium, ratio faciendi, facultas, doctrina, ſcientia, diſciplina. *Epi.* Ampliſſima, abſoluta & perfecta, bona, difficilis, difficillima, divina, dux, certior quam natura, excellens, facilis, faciliſima, fidelis, humilis,

in.u-

inaudita, incompta, iners, intima, levis, loquax nimium, ludicra, magna & gloriosa, major & uberior, maxima, multa, mutua, nulla aut perennis, obscura & difficilis, opinabilis, optima, politissima, perfecta atque uber, plena delectationis, recondita, multiplex subtilisque; rhetorica, solers, sordida, summa, tanta, tamque fructuosa, tamque operosa, & perinde fructuosa, tanta tamque varia, tota. *Phras. Artes liberales ediscere.* die freyen Künste erlernen. Artibus erudiri, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum exci-tantur. Omnibus artibus liberalium studiorum excoli. Bonis ingenuis artibus; studiis bonarum artium; omnibus doctrinis erudiri; omnium doctrinarum studiis, omnibus disciplinis imbui, institui. V. *Literæ, humanus. disco, doceo. Usus.* 1. Ars est præceptio, quæ dat certam viam, rationèmque discendi. Ars à natura proficiscitur. Artem efficit, parit animadversio naturæ. Non omnia ad artem & præcepta sunt revocanda. 2. *Artibus aliquem instruere,* in den Künsten unterweisen. Erudire, tingere, inficere. 3. *Homo artibus præditus* in den Künsten wohl erfahren. Qui disciplinas egregie coluit, percepit penitus, in arte multum versatus est. Ex omnibus ejus dictis ars extat. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. 4. *Artem abjicere* von einer Kunst abstehen. Se ab arte abducere. 5. *Artem exercere,* eine Kunst treiben, üben. Artem facere, factitare, exercere, profiteri; operam dare arti.

Arteria, æ, f. Puls-Ader. *Epi.* Aspera, crebra, multa. *Usus.* Micat arteria, velut igneo motu palpitat, facile læditur, abactis febribus acquiescit.

Arthriticus, a, um. der die Glieder-Gicht hat. *Syn.* Qui articulorum dolores habet.

Articulatè, deutlich. *Syn.* Clarè, apertè. *Usus.* Illam à me articulatè salutabis.

Articulatim, von Stück zu Stück. *Syn.* Separatim, seorsim. *Usus.* Quæ fusè olim, ac libere, nunc articulatim, distincteque dicentur. Membra articulatim dividit.

Articulus, i, m. ein Glied. *Syn.* Nodus, junctura. *Epi.* Singuli. *Usus.* 1. Terentia magnos habet articulorum dolores. 2. *Momentum, occasio, opportunitas, punctum temporis,* Augenblick, Gelegenheit. In ipso articulo temporis supervenit. Omnes commoditatis articulos novit. 3. *Membra & intervalla orationis,* Abtheilung einer Rede. Oratio sine nervis, sine articulis, fluctuans, dissoluta. Articulis membrisque distincta oratio. 4. *Articulus fidei. Vulg.* Glaubens-Articel. Caput doctrinæ Christianæ, dogma Christianæ religionis præcipuum.

Artifex, icis, m. ein Künstler. *Syn.* Opifex; *item,* Sciens, peritus.)(*inscius. Epi.* Callidus egregius, politus, probus, summus, multus, scenicus. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Artificem non fortuitò, sed quem præcepta & comprehensa tenere videmus, appellamus. *Magister, author.* Lehrer, Urheber. Græci dicendi artifices & doctores. Callidus comparandarum voluptatum artifex. Deus mundi artifex. V. *Opifex.*

Artificiosè, künstlich. *Syn.* Scitè, venustè, summò artificiò, opere mirabili; politissimâ arte; arte exquisitâ, summâ, singulari; opera & artificiò præclaro. *Usus.* Artificiosè rem digerere.

Artificiosus, a, um. kunstreich. *Syn.* Habens artem, & vim artificii.)(*naturalis. Usus.* 1. Natura non artificiosa modò, sed plane artifex. 2. *Artificio præditus.* Artificiosum & divinum opus, künstlich verfertigtes Werck. Artificiosa divinandi genera. Præsensio artificiosa. V. *Naturalis, divinatio.*

Artificium, ii, n. Kunststück. *Syn.* Artificis industria, opus, actio, præstantia, opera; ars ipsa. *Epi.* Accusatorium, alienum, antiquum, callidissimum, commodum, dissimile aliorum, incertum, intimum, levius, maximum, mirum, proprium, singulare, sordidum ancillareque, suburbanum, summum, tenue & leve, urbanum, elegantius, magnum, necessarium, varium. *Usus.* 1. Omnia antiquò opere, & summò artificio facta. Non tam argenti illius, quam artificii cupidus fuerat. 2. *Astus, dolus,* List, Betrug. Homo artificio simulationis eruditus. Non tantum consilio, sed artificio pugnare. 3. *Ratio, disciplina, institutio, affecta diligentia, studium, apparatus,* Weise, Manier, gar zu genauer Fleiß, nach der Kunst etwas zu richten. Orator in artificio accusatorio callidus. Suspicio artificii minuit dicentis authoritatem, fidem. Non ex eloquentia artificium natum est, sed contra. V. *Ars.*

Artolaganus, i, m. Brod-Küchlein. *Panis delicati genus, qualia sunt liba & placentæ. Usus.* Dediscendæ sunt tibi sportellæ tuæ, & artolagani.

Artus, us, m. Glied. R. *ab* ἄρθρον, *membrum. Syn.* Membrum. *Epi.* Mollis, tremulus. *Usus.* 1. Vehementer omnes ejus artus laborant. Omnibus artubus cruciatur. 2. *Articulus, commissura, nodus.* Gliedlein, Zusammenfügung. Omnibus

artu-

artubus contremisco. Nervi atque artus sapientiæ sunt, non temere credere.

Arundo, inis, f. ein Rohr. *Usus. Arundine texta; stramentô intecta ædificia.

Aruspex, icis, m. Wahrsager. Syn. Extispex. Usus. Aruspices, augures, arioli, conjectores, vates prædicunt, quæ extis significentur.

Aruspicina, æ, f. Wahrsager-Kunst. Syn. Ars aruspicum. Usus. Aruspicinam facere, colere, exercere, solche Kunst treiben.

Aruspicinus, a, um. zur Wahrsager-Kunst. gehörig. Usus. Libri rituales & aruspicini.

Arvum, i, n. Feld. Usus. Ager, campus, Epi. Frugiferum & fertile. Usus. Frugifera Asiæ arva.

Arx, cis, f. Schloß, Festung. Syn. Castellum. Epi. Alta, communis, tota. Usus. 1. Amissô oppido arx munita retenta est. 2. *Perfugium, præsidium.* Zuflucht, Aufenthalt. Roma arx omnium gentium. Fecisti ex illo templo arcem improbitatis; castellum forensis latrocinii.

As, assis, m. ein Heller. *Nummus minimus*, die kleinste Römische Münze von 2. oder 3. Pfenning. Usus. 1. Negat, se vel assem daturum. 2. *Totum cujus divisio est in duodecim assis partes.* Ex asse hæres, ein völliger Erbe.

Ascendo, is, di, sum, ere. aufsteigen. Syn. Scando.)(*descendo.* Adv. Alte, gradatim, omnino non, sensim, in partem. Phras. 1. *Ascendit in montem*, er ist auf den Berg gestiegen. Gradum fecit ad montis fastigium; in montem, in jugum montis ascensû arduô ac difficili evasit. Enisus est, & loci iniquitatem exsuperavit; montis jugum petiit; per ardua nisus, horrentibus scopulis gradum intulit, in summum clivi jugum leni gradu ductus est; in ardua evasit; montis fastigium cursû subiit. 2. *Ascendere in classem altiorem*, in eine höhere Schul aufsteigen. Ingredi majorum studiorum rationem; gradum studiorum altiorem conscendere; gradum facere ad superiorem studiorum classem; in scholam superiorem adsciscì; absolvi ab inferiore studiorum classe, donari altiore. 3. *Non ascendere ad classem altiorem*, nicht aufsteigen in die höhere Schul. Prohiberi aditû scholæ superioris; depelli de spe classis altioris, rejici, excludi, repulsam ferre, præteriri, cum de evehendis in classem superiorem litterarum alumnis sententiæ feruntur. Usus. Quibus veluti gradibus in cœlum me ascendisse credebam. Ascendere in oppidum. Ascendere, & in altiorem locum virtute pervenire.

Ascensio, nis, f. das Aufsteigen. Syn. Ascensus. Usus. Quæ fuerit ascensio, dicam.

Ascensio Domini, Himmelfahrt Christi. Christi reparatoris in cœlum ascensus. Triumphalis Christi in cœlum reditus. Dies ascendenti in cœlum liberatori hominum Christo sacra. Dies memoria triumphalis Christi in cœlum reditûs celeberrima.

Ascensus, us, m. Aufsteigung. Usus. Oppidum est arduo ascensu & difficili. Ad honoris amplioris gradum hic primus ascensus esto.

Ascia, æ, f. Beil. Syn. Dolabra. Usus. Asciâ poliri lignum.

Ascisco, is, scivi, scitum, ere. herzu ruffen, zueignen. Syn. Appeto, approbo.)(*repudio.* Adv. Undique. Usus. 1. Natura ipsa voluptatem asciscit, dolorem reprobat. Hæc senatus populusque ascivit, gut heissen. 2. *Adscribo, adjungo, annumero*, darzu nehmen, zugesellen. Plurimos ad ejus sceleris fœdus, societatem ascivit. Boni bonos sibi asciscunt, & diligunt. In civitatem asciscere quempiam. 3. *Retineo, comparo, seligo*, behalten, bekommen, erwählen. Consuetudinem aliquam, leges certas sibi asciscere. Laudem sibi asciscere. Me patronum ascivit. Inest in eo ascitus quidam, ac minime nativus lepor. Non eam mihi sapientiam ascisco. V. *Adjungo.*

Ascribo, is, psi, tum, ere. zuschreiben. Syn. Adjungo, ascisco, assigno. Adv. Vulgo. Usus. 1. Ad judicium tuum sententiam ascribo meam, ich halte es mit dir. Tu me tuis laudibus socium ascribis. Quæso in numerum tuorum, in tuam amicitiam me adscribe. 2. *Assigno, tribuo*, zueignen, zumessen. Bonos exitus Diis adscribimus; *Vulg. imputamus*, 3. *immatriculo, coopto*, Vulgo; aufnehmen, einschreiben. Homo Tarsensibus ascriptus. Smirnæ, Ephesô ascriptus: 4. *Litteris aliquid inserere*, dazu schreiben. Cajus salutem tibi adscribit, Cajus schreibet einen Gruß an dich dazu. V. *Adscribo.*

Ascriptio, nis, f. Zuschreibung. Usus. Declarat ista adscriptio.

Asinus, i, m. ein Esel. Epi. Onustus auro. Usus. 1. Longum est, persequi mulorum utilitates, & asinorum. 2. *Transl.*

ho-

hominem segnem, fauler Mensch. Quid nunc te, asine, litteras doceam? non opus est verbis, sed fustibus.

Asotus, i, m. aller Wollust ergeben. *Syn.* Prodigus, in luxum effusus. *Epi.* Acerbus, mundus & elegans, non religiosus. *Usus.* Asoti, mundi, & elegantes optimis cocis, pistoribus, aucupio, piscatu, venatione.

Aspectabilis, e. *gen. comm.* Beschauens-werth, sichtbarlich. *Syn.* Quod sub aspectum cadit. *Usus.* Corporeum & aspectabile, itémque tractabile est omne quod natum est.

Aspecto, as, avi, atum, are. stets anschauen. *Syn.* Intueor, aspicio. *Usus.* Quid me aspectas?

Aspectus, us, m. das Anschauen, Angesicht. *Syn.* Acies. *Epi.* Acris, defixus. *Usus.* 1. Roma ad aspectum venusta. E primo tui aspectu voluptatem maximam cepi; curæ omnes consedere. 2. *Præsentia, conspectus*, Gegenwart, vor Augen. Adducere copias in aspectum hostium. Aspectum, præsentiam hominum vitare. Plura sub uno aspectu ponere. 3. *Acies oculorum*, Augen-Licht. Solem intuens aspectum amisit. Ista sub aspectum cadunt, veniunt. Orator in contentione utatur aspectu acri.

Aspello, is, puli, pulsum, ere. hinweg treiben. *Syn.* Pello, depello. *Usus.* Longè à patria aspellor. V. *Pello.*

Asper, a, um, rauh, hart. R. *ab* ἄσπορος, *Incultus, non seminatus.* *Syn.* Scaber durus, habens aliquid asperitatis.)(*Lenis, levis.* *Usus.* 1. Loca aspera, & insalubria. 2. *Transl.* Homo moribus asper & durus, ein rauher und grober Mensch. Aspera, tristis, horrida oratio. V. *Agrestis, durus.*

Asperè, rauh, hart. *Syn.* Durè, severe, rigidè, acerbè.)(*Leniter.* *Usus.* Aspere & vehementer loqui, accusare. Asperè, ferociter, liberè dicta. Asperrimè eum tractavit.

Aspergo, is, persi, persum, ere. besprengen. *Syn.* Respergo. *Adv.* Leniter, temere. *Usus.* 1. Sale carnem, aras sanguine aspergere. Aspersa temerè pigmenta in tabula. 2. *Transl. Maculo*, bemackeln. Dignitati alicujus maculam, labemque aspergere. Hujus facti non modo infamiâ, sed ne suspicione unquam fui aspersus. 3. *Misceo, adjungo, tribuo*, einen Zusatz geben. Comitati gravitatem aspergere, sales orationi. Aliquid in litteris aspergere. Hæreditatis particulam homini aspergere. V. *Conspergo.*

Asperitas, tis, f. Rauhe. *Syn.* Salebra. *Epi.* Judicialis, rustica. *Usus.* 1. Viarum, saxorum asperitates, rauhe Wege. 2. *Transl.* In his rerum asperitatibus, temporum angustiis, morem tibi tamen gero, bey diesen schweren Zeiten ꝛc. agrestem, inconcinnam, nativam asperitatem humanitate adscita condire. V. *Durus, inhumanus.*

Aspernatio, nis, f. Verwerfung. *Syn.* Contemptio, contemptus. *Usus.* Perturbationes animi ex aspernatione rationis eveniunt. V. *Contemptus.*

Asperno, aris, atus sum. verachten, verwerfen. *Syn.* Respuo, repudio, recuso, rejicio, fugio, abhorreo.)(*Appeto, amo, conjector.* *Adv.* Admodum, aperte. *Usus.* Hæ eorum querimoniæ aspernandæ non sunt. Nemo est, qui te non oculis fugiat, auribus respuat, recordatione ipsa perhorrescat, ac animo aspernetur. V. *Abhorreo, sperno, contemno.*

Aspersio, nis, f. Besprengung. *Syn.* Respersio. *Epi.* Fortuita, sumptuosa. *Usus.* Fortuita aspersione commaculatus.

Aspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen. *Syn.* Conspicio, intueor, contueor, aspecto, contemplor. *Adv.* Decore, furtim inter se, strictim. *Phras. Hominem diu aspexi*, ich habe diesen Menschen lang angeschauet. Conjeci in hominem oculos; obtutumque in illo defixi. Oculos de homine nunquam dejeci; in ejus vultu diu habitârunt oculi mei. Os, oculosque in hominem converti. Hominem oculis probè collustravi. Aspectu ejus oculos diu pavi meos. Oculos adverti penitus. Oculos ad hominem adjeci illicò; intentâ immotaque acie contemplatus sum. Oculos à vultu hominis nunquam movi. Intendi in hominem oculos; obtutum fixi. Diu in ejus vultu moratus sum. *Aspicio loci situm*, ich beschaue die Gegend des Orts. Perlustro oculis; oculis metior regionem omnem: Oculos collium nemorumque spectaculo, quæ locum coronant, impleo. Regionem loci omnem oculis obeo; usurpo. Ludentis eò loco tot naturæ spectacula oculis capesso. Oram omnem feliciſſimi littoris oculis mando, trado diligenter. 3. *Corpus tot vulneribus deformatum ab omnibus aspicitur*, der verwundete Leichnam wird von allen angeschauet. Ante omnium oculos versatur; in omnium oculos incurrit; specta-

spectaculo est omnibus; omnium in se oculos advertit. Omnium oculi in tam fœdum spectaculum sunt conversi. 4. *Torvò hominem oculò aspicere,* einen finster ansehen. Terribili vultu, limis oculis intueri; torvô lumine, acriterque intuente hominem obire. 5. *Nolo aspicere tam fœdum spectaculum,* ich kan diese Sache nicht ansehen. Contagionem aspectûs fugio; ne oculis quidem contingere sustineo tam fœdum spectaculum. Refugit oculus tam atrocis mali speciem; aspectum flagitii aversor. A conspectu tam indigni facinoris me averto; oculos removeo. *Usus.* Orationis vim & incitationem aspexi. V. *Video.*

Aspiratio, nis, f. das Anhauchen. *Syn.* Exhalatio. *Usus.* 1. Fiunt hæ ex cœli varietate, & disparili terrarum aspiratione. 2. *Spiritus.* Romani aspiratione in solis vocalibus utebantur. 3. *Spiratio,* Luft, Athem. Est ejus cœli aspiratio gravis, ac pestilens. Aëris aspiratione animantes sustinentur.

Aspiro, as, avi, atum, are. anwehen, nach etwas trachten. *Usus.* 1. *Spiro,* wehen. Aspirant auræ in noctem. 2. *Tendo, connitor,* trachten. Nemo ad alienam causam, nisi vocatus, aspirare debet. Nemo ad laudem bellicam Scipionis adhuc aspiravit. In curiam aspirare. Aspirare ad fortunam meliorem; animum ad spem liberalioris fortunæ adjicere, adjungere. 3. *Faveo,* günstig seyn. Labori fortuna aspiravit. In rebus difficillimis aspirare alicui. 4. *Accedo,* hinzukommen. Impedivi omnes aditus, ne hostes ad nos, ad urbem aspirent. Aspirare in curiam. V. *Desidero, ambio.*

Aspis, idis, f. eine Schlange. *Usus.* Aspide ad corpus admotâ se sustulit.

Asportatio, nis, f. das Hinwegtragen. *Epi.* Perdifficilis. *Usus.* Earum statuarum demolitio, & asportatio difficilis videbatur.

Asporto, as, avi, atum, are. hinwegtragen. *Syn.* Aufero. *Usus.* Multa de suis rebus asportarunt. V. *Tollo, removeo.*

Aspretum, i, n. schroffigter Ort. *Syn.* Locus asper & abruptus. *Usus.* Tabernacula statuere in aspretis, & inæquabili solo.

Assecla, æ, m. einer, so sich aller Orten zugesellet. *Syn.* Assectator. *Usus.* Assentatores omnium mensarum assecl æ, Legatorum, Prætorum asseclæ.

Assectatio, nis, f. Nachfolgung, Begleitung. *Usus.* Tenues homines divitum assectatione se sustinent.

Assectator, ris, m. Geleitsmann, Nachfolger. *Syn.* Assecla. *Epi.* Vetus. *Usus.* Assidua eum assectatorum & amicorum copia obsidet.

Assector, aris, atus sum. emsig nachfolgen. *Syn.* Sector. D. comitari *in itinere:* assectari *fere per urbem.* *Usus.* Aliquem assectari in petendo magistratu. V. *Comitor, sector.*

Assensio, nis, f. Bewilligung. *Syn.* Assensus, approbatio, applausus, plausus.)(*Dissensio.* *Epi.* Falsa, firma & constans, imbecilla, popularis, voluntaria, crebra, vera, nec tacita, nec occulta. *Usus.* 1. Ea oratio omnium admiratione, approbatione populari, omnium assensione audita est, diese Rede haben alle mit Verwunderung und Beyfall angehöret. 2. *Sensatio, vulgo.* Assensio fieri non potest, nulla re foris excitatâ. V. *Consensio, concordia.*

Assensor, oris, m. der bewilliget. *Usus.* Tu ex omnibus solus assensor non fuisti.

Assensus, us, m. Bewilligung. *Syn.* Assensio, approbatio. *Usus.* Ab assensu se sustinere. Assensum retinere, cohibere, nicht beyfallen. Assensû aliquid suo comprobare, gutheissen.

Assentatio, nis, f. Schmeicheley. *Syn.* Adulatio, blanditiæ. *Epi.* Adjutrix vitiorum, callida, faceta, molesta, nimia, non digna homine aliquo, perniciosa, turpis. *Usus.* Assentationibus & blanditiis se in Cæsaris consuetudinem immersit; durch Heucheln hat er des Cäsars Gnade gewonnen. Assentatione ejus benevolentiam collegit; gratiam aucupatus est. Homo ad assentationem eruditus. Amovenda est vitiorum adjutrix assentatio.

Assentatiuncula, æ, f. das Liebkosen. *Usus.* Assentatiunculâ quâdam aucupari gratiam.

Assentator, oris, m. Schmeichler. *Usus.* Adulator, homo ad assentationem eruditus, ad voluntatem dicens. *Epi.* Græculus, perniciosus. *Usus.* Cave ne assentatoribus aurem patefacias, du must den Schmeichlern kein Gehör geben. Assentator græculus ad alterius non modo sensum & voluntatem, sed vultum etiam,

etiam, atque nutum convertitur. Assentatores divitum levitatem voluptate quasi titillantes. V. *Adulator.*

Assentatoriè, schmeichlerisch. *Usus.* Fraterne te, non assentatoriè admoneo.

Assentio, is, sensi, sensum, ire. beyfallen. *Syn.* Assentior, cum aliquo sentio, approbo, concedo.)(*Nego, dissentio.* *Usus.* Cave, ne multitudini temere assentias.

Assentior, iris, sensus sum. beyfallen, übereinstimmen. *Syn.* Assentio, cum aliquo sentio, probo, in sententiam alicujus eo, discedo, discessionem facio.)(*Dissentio.* *Adv.* Aperté, arroganter, certè, facile, falsò, frequenter, imbecillius, libenter, omnino, paullum, plane, prorsus, rectè, temere, valde, vehementer. *Phras.* 1. *Senatus universus mihi assensus est*, der ganze Rath ist mir beygefallen. Senatum assensorem habui universum. Senatus assensû suo sententiam meam approbavit; adstipulatus mihi est; in meam sententiam discessionem fecit. Universi ordinis senatorii assensionibus nec tacitis, nec occultis sententiam peregi. Favit sententiæ meæ; probavit, totô capite annuit senatus, quæ dixi. Subscripsit orationi meæ, summâ voluntate acquievit; summò animo assensus est senatus. Accepta est sententia mea summâ approbatione senatûs. Senatus excepit assensu vocem meam; mihi accessit; in sententiam meam ivit. In sententiam meam senatorii ordinis omnes cursu vadere cœperunt. Sedere cœpit senatui mea opinio. Ad meum judicium certatim cæteri sententiam suam adscripsêre, sententiæ meæ se adscripsêre; calculum suum adjecêre. 2. *Assentior illis, qui cum republica sentiunt*, ich falle diesen bey, so es mit der Republic halten. Eorum sententiæ sum; cum iis facio; iis accedo, qui &c. Meus cum iis sensus congruit; nihil ab iis mea dissentit, discrepat opinio; eorum sequor sententiam; meum judicium cum iis conjungo; meam ad illorum sententiam aggrego; ab illorum judicio non abhorret sententia mea, qui &c. Congruit cum illorum opinione sententia mea, dissensio inter me & eos nulla est; controversiæ nihil est; controversia mihi cum iis nulla intercedit; convenit inter me & eos; idem mihi atque iis placet, arridet; idem est meus, ac eorum sensus, qui cum republica faciunt. V. *Consentio, sentio idem.* *Usus.* De ea re tibi assentior. Omnia tibi assentiar.

Assentor, aris, atus sum. schmeicheln. *Syn.* Adulor, blandior. *Phras. Non deerunt, qui tibi assententur*, es werden allezeit einige seyn, die dir schmeichlen. Qui assentationibus, & blanditiis in tuam se consuetudinem insinuent; gratiam aucupentur; qui multa dent auribus; auribus serviant; omnia ad voluntatem dicant; qui laudes in te conferant ad colligendam gratiam; ad gratiam ineundam; qui laudes auribus largiantur, non veritati; qui id laudibus ingestis spectent, ac sequantur, ut amorem sibi tuum eô artificiô adjungant; qui spem tuam ac animum solitâ vanitate inflent; in omnem adulationem se componant; auresque tuas blanditiis imbuant. *Usus.* Ne credas, me tibi assentari. Imperavi mihi, tibi assentari omnia. V. *Adulor.*

Assequor, eris, secutus sum, sequi. erreichen, erlangen. *Syn.* Consequor, nanciscor.)(*Amitto.* *Adv.* Amplius quid, celeriter, facile, gradatim, optime, prudentius, subtilius. *Usus.* 1. Summos honorum gradus, laudem, immortalitatem virtute assecutus est. Maturitatem assequi. 2. *Æquo*, erreichen. Nemo illius prudentiam, eloquentiam, nemo ejus in rempublicam merita assequetur, es wird ihms niemand an Vernunfft, Wohlredenheit &c. gleich thun. 3. *Intelligo, conjicio*, errathen, verstehen. Eam rem dudum conjecturâ & suspicione assequebar. Scriptum tuum obscurum, & cogitationem nemo assequitur. V. *Obtineo.*

Asser, ris, m. ein Bret. *Syn.* Tabula. *Usus.* Asseres ferreô uncô præfigere. Querni asseres.

Assero, is, ui, ertum, ere. bestättigen. *Syn.* Affirmo, vendico. *Usus.* Aliquem in servitutem asserere. In causa liberali aliquem manu asserere; *è servitute eximere*, von der Dienstbarkeit los machen. Procurationem aliquam, nomen sapientis sibi asserere. V. *Assevero, affirmo.*

Assertio, nis, f. Bestättigung. *Usus.* Dicunt Academici, nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertione approbare.

Assertor, oris, m. Erretter der Freyheit. *Syn.* Vindex alienæ libertatis. *Usus.* Assertorem puellæ vocat Claudium.

Asser-

Aſſervio, is, ivi, itum, ire. dienen, *Syn.* Servio. *Uſus.* Qui volunt exclamare, totô corpore contentioni vocis aſſerviunt.

Aſſervo, as, avi, atum, are. behalten. *Syn.* Servo. *Adv.* Diligenter. *Phraſ.* Fruges aſſervo diligenter, ich behalte das Getreyd fleißig auf. Sepoſitas & reconditas habeo; intentiſſimâ cuſtodia ſervo, conſervo; hyemi repono, condo. *Uſus.* Aſſervari interim hominem juſſit. Scriptum tuum ſub ligno habeo, & fideli cuſtodia aſſervo, ich halte deine Schrift verpitſchirt.

Aſſeſſio, nis, f. Beyſitz. *Uſus.* Oblitúmne me putas, quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio.

Aſſeſſor, oris, m. Beyſitzer. *Syn.* Qui juris dicendi causâ principi aſſidet. *Uſus.* Lacedæmonii regibus ſuis augurem aſſeſſorem dedere.

Aſſeveranter, veſtiglich, gewißlich. *Syn.* Affirmatè. *Uſus.* Aſſeveranter cum eo locutus ſum. V. *Certe.*

Aſſeveratio, nis, f. Beſtättigung. *Uſus.* Omni aſſeveratione tibi affirmo.

Aſſevero, as, avi, atum, are. bekräfftigen, betheuren. *Syn.* Affirmo. *Adv.* Firmiſſimè, pulcrè. *Uſus.* Ego nec aſſeverare nec contendere auſim. Id ſeſe facturum firmiſſimè aſſeveravit. Vid. *Affirmo.*

Aſſideo, es, ſedi, ſeſſum, ere. dabeyſitzen. *Syn.* Prope ſedeo. *Uſus.* Simul ac aſſediſti, ſenatus omnis ſurrexit. Amicis in hortulo aſſidere.

Aſſido, is, ſedi, ſeſſum, ere. hinzuſitzen. *Syn.* Conſido, conſideo, ſedeo. *Uſus.* Simul aſſidamus, ſi videtur.

Aſſiduè, emſiglich. *Syn.* Continenter, totos dies, quotidie, omni tempore, dies & noctes, diem & noctem, nullo temporis puncto intermiſſo. *Phraſ.* 1. *Aſſiduè litteris vacas*, du ſtudireſt ohne Unterlaß. Aſſiduitate & conſuetudine quotidianâ litteris das operam. Hora tibi à lectione nulla abit vacua. Libros de manibus nunquam deponis. Nullam tibi indulges intercapedinem laboris. Nec noctû, nec interdiu à litteris conquieſcis. Perſeverantiſſimô ſtudiô ad libros hæres. In litteris volutaris. A litterarum tractatione nunquam animum remittis, abducis; à labore ſtudiorum ne punctum quidem temporis reſpiras. Operam in litterarum ſtudia ſine intermiſſione confers. 2. *Aſſiduè cauſas agit*, er hat immerfort Gerichts-Händel abzuhandlen. Aſſiduus usque forum premit; per omnes dies forum calefacit; temporis omne otium forenſes illi cauſæ eripiunt. V. *Semper.* *Uſus.* Aſſiduiſſime mecum fuit.

Aſſiduitas, tis, f. Emſigkeit. *Syn.* Perſeverantia, opera quotidiana, diligentia. *Epi.* Nimia, pergrata, præclara, quotidiana & ſumma. *Uſus.* 1. Talis erat ejus in rempublicam aſſiduitas, labor, dimicatio. Quotidiana amicorum aſſiduitas & frequentia. 3. *Frequentia*, öfftere Wiederholung. Aſſiduitate potius litterarum, quam excuſatione officium explere ſtude. Aſſiduitate bellorum, malorum, ſenſum omnem humanitatis amiſimus. V. *Aſſidue, diligentia.*

Aſſiduus, a, um. emſig. *Syn.* Continuus, frequens, diligens. *Uſus.* Aſſiduus mecum ruri eſt. Aſſidua & diligens ſcriptura. Ad incudem aſſidui. Febricula aſſidua.

Aſſignatio, nis, f. Verordnung. *Syn.* Attributio. *Epi.* Firma, nova, rata. *Uſus.* Cæſar venditiones & aſſignationes Sullanas ratas habuit. Aſſignatio agrorum.

Aſſigno, as, avi, atum, are. zuordnen. *Syn.* Attribuo, tribuo, adſcribo. *Adv.* Æqualiter, publicè, quoquo verſus. *Uſus.* Duo jugera colono aſſignavit. Meis occupationibus aſſignato, ſi rarius ſcribo. Id non tam prudentiæ, quam perfidiæ aſſignandum eſt. V. *Adſcribo.*

Aſſilio, is, ivi, & ui, ultum, ire. hinzuſpringen. *Syn.* Aggredior, invado. *Phraſ.* *Aſſilire in urbis mœnia*, einen Sturm, Anlauff, wagen. Invadere urbem; impetum, impreſſionem facere in mœnia; irrumpere in mœnia; in mœnia curſu ſubire; crebris aſſultibus aditum urgêre; extremam oppugnationem inferre; copias omnes ad expugnandam urbem admovere. *Uſus.* Non aſſiliendum ſtatim eſt ad argutum illud genus. V. *Impeto, invado, aggredior.*

Aſſimilatio, nis, f. das Gleichmachen.

Aſſimilis, e. *gen. com.* gleich. *Syn.* Similis. *Uſus.* Aſſimilis ſpongiæ mollitudo in pulmonibus.

Aſſimilo, as, avi, atum, are. vergleichen. *Syn.* Confero, comparo, compono. *Uſus.* Colores aſſimilare.

Assimulo, as, avi, atum, are. verstellen. *Syn.* Simulo. *Usus.* Non me capies assimulatâ illâ specie virtutis. Assimulata amicitia. V. *Simulo.*

Assimulatio, onis, f. Verstellung.

Assis, is, m. ein Heller. V. *As.*

Assisto, is, stiti, stitum, ere. bey einem stehen. *Syn.* Adsto, assideo. *Phras.* *Assistere moribundo,* einem in Todes-Nöthen beystehen. Confirmare aliquem supremò vitæ tempore, quô de salute anima disceptat; succurrere in extremo certamine: firmare in supremis; comparare ad supremum certamen; adjuvare morientem illa hora, quæ de omnibus annis fert sententiam; morienti adesse, animam agenti præsto esse; ad ultimum usque anhelitum assidere; quæ supremo vitæ tempori tribui solent, pietatis & charitatis officia præstare. *Usus.* Accedenate, assiste, aspice. Cocles contra omnes hostium copias unus in ponte astitit. Ad fores assistite. V. *Juvo, opitulor, adjumentum.*

Assoleo, es, assolitus, ere. pflegen. *Syn.* Soleo. *Usus.* Ille, quod assolet, me convenit.

Assuefacio, is, feci, factum, ere. gewöhnen. *Syn.* Usû doceo. *Usus.* In rebus, quibus me & natura, & voluntas, & consuetudo assuefecerat &c. Se labore quotidiano, se armis assuefacere. Legibus parere & Romanor. imperio cæteras gentes assuefecit. *Jungitur cum ablativo.*

Assuesco, is, suevi, suetum, ere. sich gewöhnen. *Syn.* Consuetudinem, exercitationemque capio.)(*Desuesco.* *Phras.* 1. *Nondum laboribus assuevisti,* du bist der Arbeit noch nicht gewohnt. Nondum laboribus assuetus, assuefactus es. Labores ferre nondum consuevisti; labores nondum satis expertus es, sensisti, tulisti. Nondum in laboribus es plene versatus, exercitatus. Rudis, insolens es in laboribus. Nondum manus tuæ opere concalluêre; labor nondum callum induxit. In laborandi te consuetudinem nondum adduxisti. 2. *Jam assuevi malis,* ich habe das Unglück schon gewohnt. Diuturna desperatione obduruit animus ad novum dolorem Obdurui jam ad ista. Jam usû obduruit, & percalluit patientiâ. Diuturnâ malorum consuetudine jam callum obduxit stomachus meus. Assuetudine malorum efferatus jam est, animus. Innutritus, insuetus jam à puero his malis. Duratus jam est animus malis & laboribus. Consueta habeo pericula jam omnia. 3. *Assuevi jam his negotiis,* ich habe diese Geschäfte schon gewohnt. In istarum rerum studio dudum versatus sum, consenui: familiaria mihi jam sunt negotia ista; jam in morem induxi earum rerum procurationem; jam in consuetudinem veni eorum negotiorum. *Usus.* Assiduitate quotidianâ assuescunt animi. Homo mendaciis assuetus. V. *Consuetudo.*

Assuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Consuetudo. *Usus.* Assuetudine mali efferaverant animos. V. *Assuesco.*

Assula, æ, f. Bretlein, Schindel. *Syn.* Asserculus. *Usus.* Assulæ securibus excussæ.

Assulatim, Stück-weis. *Syn.* Minutatim, in assulas. *Usus.* Pulsando assulatim foribus exitium affero.

Assultus, us, m. Anlauff. *Syn.* Impetus, impressio assiliendo facta. *Usus.* Variis assultibus aditum urgere.

Assumo, is, sumpsi, sumptum, ere. zu sich nehmen. *Syn.* Accipio, sumo; *item* coopto, recipio, adscisco. *Adv.* Aliundè, extrinsecus, foris. *Usus.* 1. Ad studia noctis aliquantum assumo, ich verwende auch etwas von der Nacht zum Studiren. Quod alteri detrahis; tibi assumis. In senatum, consilium, societatem assumi, recipi, adsciscι, cooptari. 2. *Tribuo, arrogo,* zueignen. Nihil mihi assumo, quod quenquam possit offendere. 3. *Argumentor, concludo.* Assumis, quod probare non potes, du gründest dich auf etwas, das du nicht beweisen kanst.

Assumptio, nis, f. Ausnehmung. *Ratio argumentandi.* *Epi.* Extrema, infirma, perspicua. *Usus.* Assumtio est, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur.

Assumptio B. M. Virginis, Mariä Himmelfahrt. Assumtæ in cœlum virgineæ Matris festus dies; Augustissimæ DEI Parentis in cœlum commigratio; assumtæ in cœlum magnæ Matris annua memoria; lux festa, triumphalis dies totô orbe festus, ac celeberrimus evectæ in cœleste domicilium cœli Reginæ; sacer, sacratus memoriæ assumptæ in cœlum DEI genitricis dies.

Assumptivus, a, um. zu sich nehmend. *Usus.* Juridiciales partes duæ sunt; altera absoluta, altera assumptiva.

Assue-

Assuo, is, ui, utum, ere. annähen. *Syn.* Suendo annecto. *Usus.* Purpureum pannum assuere.

Assurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen. *Syn.* Honoris causa surgo. *Usus.* 1. Nemo tibi assurrexit, decessit, nemo salutavit, es dir ist niemand Ehrenhalber aufgestanden, oder gewichen; es hat dich niemand gegrüsset. 2. *Altius fio*, höher werden. Ædificium assurgit. V. *Surgo.*

Assus, a, um. gebraten. *Syn.* Torridus, aridus. *Usus.* Pro isto asso sole nitidum, unctumque repetemus.

Ast, aber. *Usus.* Crebrò scribis, ast ego sæpius.

Astituo, is, ui, utum, ere. nebenzustellen. *Syn.* Juxta colloco, admoveo. *Usus.* Ollas ad ignem astituere.

Asto, as, stiti, stitum, are. dabey stehen. *Usus.* In meo conspectu intrepidus astat. V. *Assisto.*

Astrictè, streng zusammen. *Usus.* Oratio non astricte, sed remissius numerosa.

Astrictus, a, um. verbunden verpflichtet. *Usus.* Non hæc tam arcta sunt & astricta, ut laxari nequeant. Nulla necessitate adstrictus. Verborum adstricta comprehensio.

Astringô, is, strinxi, strictum, ere. verbinden. *Syn.* Alligo, obligo.)(*Relaxo*, *Adv.* Arctius severiter. *Usus.* Aliquem bibi vel metu, vel spe, vel præmiis, vel armis, vel legibus, vinculis sempiternis astringere. Magnô se scelere; voluptatibus, libidinibus astringere. Astringere suam fidem alicui, orationem numeris, mercede se astringere. *Jungitur cum Ablat.* V. *Obligo, adjungo.*

Astrologia, æ, f. Sterndeut-Kunst. *Syn.* Astrorum scientia, astrorum cognitio, studium siderum; studium dimetiendi cœli. *Usus.* Cave Astrologiam divinantem contingas.

Astrologus, i, m. Sterndeuter. *Syn.* Interpres astrorum. *Epi.* Novus, summus. *Phras.* Qui siderum cursus & motus numeris persequitur, studiô siderum ducitur; unicus cœli, siderumque spectator; qui siderum motus, scite spectat; cœlestium notitia gloriatur; cœli ac siderum peritus; studiosus rerum cœlestium; qui siderum motus, ac statas temporum vices ostendit; qui astrorum cognitione excellit, qui in studio dimetiendi cœli versatur. *Usus.* Astrologorum vanissimæ prædictiones.

Astrum, i, n. Gestirn. *Syn.* Sidus, stella. *Epi.* Clarum, conglobatum, cruentum, errans, rotundum. *Usus.* Astra suspicere. In aëre volvuntur astra, & se suo nixû conglobata continent.

Astus, us, m. List. *Syn.* Astutia. *Usus.* Non placuere majoribus nostris astus. V. *Astutus.*

Astutè, listiglich. *Syn.* Callidè. *Usus.* Nihil temerè dicas, nihil callidè retineas. V. *Callide.*

Astutia, æ, f. List, Betrug. *Epi.* Confidens. *Usus.* Ejus vel confidenti astutiæ, vel callidæ audaciæ resistes. V. *Dolus, Fraus, Malitia.*

Astutus, a, um, listig. *Syn.* Callidus, vafer, veterator, veteratorius, malitiosus.)(*Apertus simplex*, *Adv.* Maxime. *Phras.* 1. Est homo ingenii occulti multiplicis, & tortuosi, er ist ein listiger Mensch. Ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur. Peritissime & callidissime se obtegit. Homo est, qui cornicum oculos configat, qui plura astû, quam virtute perficiat. Colubrinô est ingeniô; exprompta memoriæ & astutiæ homo; veterator solertissimus. Versutior, quam rota figularis. *Comice.* Calliditate valet, dolos venditandi gnarus est; ingenium gerit callidum. Vir calliditatis est acerrimæ; emunctæ naris, *vel* purgatæ. Homo est, qui semper stropham inveniat. Vafritiè, astutiâ, calliditate vincit, anteit reliquos. Astutiâ nemo illi conferendus, æquandus, componendus, comparandus; ad eam astutiam, qua iste utitur, aspirare nemo potest. 2. *Astuti mihi displicent*, ich kan die listigen Leute nicht vertragen. Non amo astus, artes simulandi, fraudem artificiô tectam; mores ab aperta quadam simplicitate alienos. Fucum ac fallacias odi; vafritiem, nimiam calliditatem, astuta, savra ingenia naturali odiô prosequor. V. *Fraus, malitiosus, decipio. Usus.* Homo versutus, obscurus; astutus, fallax, malitiosus, callidus, veterator, vafer.

Asylum, i, n. Freyheits-Ort. *Syn.* Locus perfugii. *Usus.* Asylum aperit. Plebs sub tutela inviolati templi aut libertatem, aut impunitatem adipiscitur. Eâ religione, & eo jure sancto, quo sunt templa, quæ Asyla Græci appellant. Aram sibi parare & Asylum.

At, aber. *Syn.* Sed, atqui, verùm. *Usus.* 1. Honorificè loqueris, at asperè agis. 2. *Cæterum*, aber doch, im übrigen. At mecum quomodo egit? At enim quærit Socrates, quid sit? 3. *Saltem, tamen*, jedoch, wenigstens. Si non bonam, at aliquam rationem afferto. Si minus re,

at verbis benevolus esto. Si minùs sapiens est, at amicus certe. 4. *Amplificantis*, eine Sache zu erheben. Plato dixit, at quantus vir, Plato hat es gesagt; und was für ein grosser Mann war solcher. 5. *Sibi objicientis & respondentis*. At moribus commodis est? quis verò illo asperior? er ist aber vielleicht doch höflich? aber wer ist rauher, und ungeschickter, als er?

At at, Aha. *Interjectio timentis*.

At enim, aber. *Syn.* Verùm, verum enimverò.

Ater, ra, rum, schwarz. *Syn.* Niger.)(*Albus*. *Usus*. Atra bilis hominem agitat. Atrum panem apposuit.

Atheus, ei, m. GOttes Verläugner. *Syn.* Homo sacrorum religionùmque omnium hostis; homo sine ulla religione & fide; abjudicati, ejurati Numinis reus; omnis divini cultus, religionisque expers. *Usus*. Athei aperte naturam Deorum sustulerunt.

Athleta, æ, m. Fechtmeister, Kämpfer. *Syn.* Ad luctationem & certamen institutus. *Usus*. Sine arte athlethæ & gladiatores nec vitando faciunt cautè, nec petendo vehementer.

Athleticè, stark, kräftig, wie es sich auf einen Kämpfer schickt. *Usus*. Athleticè, pancraticè, pugilicè valere.

Atomus, i, f. ein unzertheiliges Ding, Stäublein in der Sonne. *Syn.* Individuum corpusculum. *Epi.* Errantes, innumerabiles. *Usus*. Infinita vis innumerabilium atomorum volitant, cohærescunt inter se. Atomorum corpusculorum concursio fortuita.

Atque, und. *Usus*. 1. Is à constantia, atque à se ipso discessit. 1. *Quam*, als. Contra agis, atque oportet. Alia dicis, atque agis. Aliter, atque ominabar, res evenit. 3. *Uti, ut*, gleichwie. Colitur æque, atque DEUS. Similiter nos affectos esse convenit, atque illos. 4. *Imm., cum voce adeo*, ja auch, ja so gar. Consiliô, atque adeô amentiâ tuâ impulsus. Ego princeps in adjutoribus, atque adeò secundus fui. *Vulg. Immò, etiam*.

Atque etiam, und auch. *Syn.* Et verò.

Atqui, und aber. *Syn.* Sed, sed enim, verùm. *Usus*. 1. Atqui si tempus ullum est necandi hominis. 2. *At vero*, aber. Ita quidem cogitabam; atqui in mora erat valetudo, tentari cœpta. 3. *Tamen*, dennoch. Atqui ne ex eo quidem tempore hoc egit Sextilius.

Atramentum, i, n. Dinte. *Epi.* Sutorium, temperatum. *Usus*. Atramenti effusione sepiæ se tuentur.

Atratus, a, um. geschwärzt, der in der Trauer gehet. *Syn.* Funebri vestimentô indutus, *Usus*. Quis unquam cœnavit atratus?

Atriensis, is, m. Pförtner. *Syn.* Servus, cui atrii cura demandatur. *Usus*. Servi atrienses.

Atriolum, i, n. Vorhöflein. *Syn.* Atrium minus. *Usus*. In porticu atriolum fiat.

Atrium, ii, n. Vorhof. *Syn.* Primus intra ædes aditus. *Epi.* Auctionarium majus, *Usus*. Atriolum non fere solet, nisi in iis ædificiis fieri, in quibus est atrium majus.

Atrocitas, tis, f. Grausamkeit. *Syn.* Diritas, immanitas, crudelitas *Epi.* Indigna rerum, invidiosa, tanta, & tam indigna. *Usus*. Locus communis, per quem facti atrocitas, aut indignitas, aut culpa augeatur, vel levetur. Atrocitatem habere, *dicitur* res atrox. V. *Immanitas, crudelitas*.

Atrox, cis, *g. o.* grausam. *Syn.* Crudelis, dirus, atrô horrendóque aspectû.)(*mitis, lenis*. *Usus*. Res scelesta, atrox, nefaria. Atrox suspicio; genus orationis vehemens & atrox. V. *Crudelis*. *Hinc per adverbium dicimus*: Atrociter minitari, atrociter respondere.

Attactus, us, m. Berührung. *Usus*. Levi attactu demulsit.

Attamen, aber, jedoch. *Syn.* Tamen, verumtamen. *Usus*. Si non æquabis ejus merita, attamen narra. Si non pari, at gratô tamen munere.

Attendo, is, di, tentum, ere. aufmerken. *Syn.* Animadverto, animum adverto, notô, diligenter percipio; attentô animô, summâque attentione audio; mentem, aurèsque erigo, silentium tribuo; animum & mentem adhibeo; aures admoveo; attentum animum teneo, adsum animô.)(*Remitto, negligo*. *Adv.* Admodum, bellè, benè, commodius, diligenter, diligentius, paulô, magnopere, negligentius, parùm, paulisper, paululum, postremô, rectè, studiosè, maximè. *Phras. Attendite*, gebt acht, merket euchs wohl. Percipite quæsô, quæ dicam, eaque penitus animis vestris, mentibusque mandate. Perattentos vestros

ſtros animos velim. Reficite vos ad ea, quæ dicturus ſum. Adeſte omnes animis, qui corporibus adeſtis. Adhibete animos non ſolum aures ad orationem gravisſimam. Audientiam mihi fieri depoſco. Cauſam totam, quam maximè intentis oculis, ut ajunt, acerrime contemplemini; nemo obſtrepat. Hoc agite; nunc jam auſcultate, operam date; mea dicta devorate. Aures vacuas advertite. Studete mihi hodie, favete; adeſte æquô animô, & rem cognoſcite per ſilentium. Attendite, intendite animos; id cuique ſpectatiſſimum ſit. Ad illa mihi pro ſe quisque intendat animum; id animo ſequatur. Attentum animum præbete, tenete. Excipite, quæ memoratus ſum; intenta, & compreſſa voce audite. Perpurgatis auribus operam mihi hodie date. Inſervite negotio præſenti, & attentos vos præbete. Defigite in iſta animum. Mentis cogitationes ad hoc convertite. Captate ſermonem diligenter, & mentis aciem intendite. Benignis auribus, quæ dicam, accipite, & ad animum referte. Aurium mihi hodie operam date. V. *Conſidero, adverto.* *Uſus.* Judex animum & aures diligenter attendat ad ea, quæ dicuntur. Attendere aliquem ſtudioſé, & verba aucupari. Attendite ſtuporem hominis. *Vulg. attendere alicui.*

Attentè, aufmerkſam. *Syn.* Attento animo, ſilentio, diligenter. *Uſus.* Peto, ut pro me dicentem benignè, contra illum attentè audiatis. Attentè, & benignitate, qua ſoletis, me audite.

Attentio, nis, f. Aufmerkſamkeit. *Uſus.* Cura, attentio, animi cogitatio, vigilantia, aſſiduitas, labor, uno diligentiæ verbo continentur. V. *Attendo.*

Attento, as, avi, atum, are. verſuchen. *Syn.* Tento, pertento. *Uſus.* Animos aliorum cognoſcere, attentare. Urbem inſidiis, pudicitiam virginis, fidem alicujus attentare. V. *Tento.*

Attentus, a, um. aufmerkſam. *Syn.* Intentus.)(*Negligens, remiſſus.* *Phraſ.* 1. *Attentos reddere*, aufmerkſam machen. Audientiam ſibi facere; arrectos ſuſpenſosque animos in ſe advertere; attentionem captare. 2. *Attentum eſſe*, aufmerkſam ſeyn. Attentum ſe præbere; attento animo excipere dicentem; tempus omne in attentiſſimâ cogitatione, & acerrima ponere. V. *Attento.* *Uſus.* Attentus eſt ad rem, *parcus*, ſparſam ſeyn. Auditorem benevolum, docilem, attentum facito, teneto. Attentus in re aliqua, ad aliquid.

Attenuatè, kurz, und ſatt. *Syn.* Jejune. *Uſus.* Attenuate, preſſeque dicere.

Attenuatio, nis, f. Verminderung. *Syn.* Extenuatio, imminutio. *Uſus.* Suſpicionis attenuatione fidem facere.

Attenuatus, a, um. vermindert, ausgemergelt. *Syn.* Exilis, humilis, abjectus, demiſſus. *Uſus.* Oratio nimis attenuata, ad uſitatam quotidiani ſermonis conſuetudinem dimiſſa.

Attenuo, as, avi, atum, are. vermindern, verringern. *Syn.* Imminuo, extenuo.)(*Amplifico.* *Uſus.* Grandia illa attenuanda ſunt. Bellum attenuatum, atque imminutum. Attenuatæ prælio legiones. V. *Imminuo, elevo.*

Attero, is, trivi, tritum, ere. zerreiben, *Uſus.* Poſtquam famam ejus, & pudorem attriverat.

Atteſtor, aris, atus ſum. einen zum Zeugen nehmen. *Syn.* Teſtor, teſtem facio, comprobo. *Uſus.* Pompejum atteſtatus eſt.

Attexo, is, texui, textum. anweben. *Syn.* Addo, adjungo. *Uſus.* Immortali parti mortalem attexere.

Attineo, es, tinui, tentum, ere. halten, anhalten. *Uſus.* Cultros attinet.

Attinet, ui, ere. es geht mich an. *Syn.* Pertinet. *Phraſ.* *Ea res ad omnes attinet*, dieſe Sache gehet alle an. Pertinet, ſpectat; id curandum ita, ut ſi res omnium ageretur. Ea res in rationem publicæ utilitatis cadit. Cauſa omnium eâ re contingitur, admiſcetur. In eo cauſa omnium vertitur; conjuncta ejus rei cauſa eſt cum publica ſalute. Res omnium noſtrûm in hoc agitur. Hoc ad noſtrum quemlibet. *Uſus.* Quid ſentiam, nihil attinet dicere. Quod ad me attinet. Quod ad abſtinentiam attinet, ita me geſſi. Quæ ad colendam vitam attinet. V. *Pertinet, refert.*

Attingo, is, tigi, attactum. anrühren. *Syn.* Tango, ago, accedo, aſſequor. *Adv.* Breviter, cautius, diffidenter, leniter, leviter, omnino, paulo antè, perbreviter, propriè, prorſus non, ſero ac leniter, ſigillatim, ſtrictim, timidè. *Uſus.* 1. Extremis labris guſtare, extremis digitis attingere. Inſulam, portum, attingere. Nihil de bonis meis, nihil de præda attigit. 2. *Tranſl.* Id ne ſuſpicione quidem, aut conjectura attigi, ich habe nicht einmahl einen Argwohn gehabt. 3. *Spect.*, zu etwas gehören. Civitates, quæ officiis, fide, veru-

vetustate, cognatione populum Romanum attingunt. Aliquem necessitudine, cognatione, sanguine attingere. Attingit me ea cura, solicitudo. Partem ejus sceleris nullam attigi. 4. *Tracto, indico*, berühren, obenhin andeuten. Bonas artes ne attigisti quidem. Illud breviter, & strictim attigi & perstrinxi. 5. *Vicinus sum*, zunächst seyn. Cappadociæ pars Ciliciam attingit.

Attollo, is, ere. aufheben. *Syn. Erigo. *Usus.* Cum se à gravi casu attollere & levare vellet. Attollunt se montes ingentes. V. *Erigo.*

Attondeo, es, attondi, attonsum. bescheren. *Usus.* Ulmos, virgulta attondere. Laudem alicujus attondere.

Attonitus, a, um. erschröckt. *Phras.* 1. *Attonitos reddidit ea res*, diese Sache hat sie in die gröste Verwunderung und Schrödken gesezt. Suspensos ea res tenuit omnium animos; stupor omnes admiratione deflexit intentos ad hoc spectaculum. 2. *Attoniti sunt*, sie seynd ganz erstaunt. Miraculo stupentes & suspensi animo hærent. Stupent, & sibi penè excidunt; exanimantur terrore, aspectuque rei. Supini cœlum aspiciunt. *Usus.* Novitate ac miraculo attonitus. V. *Obstupefacio, admiratio, miror.*

Attraho, is, traxi, tractum, ere. an sich ziehen. *Syn.* Allicio, invito, allecto, adduco. *Adv.* Commodè. *Phras.* 1. Tuis blanditiis me ad te pertraxisti, traduxisti; me tibi planè adscivisti; me totum ad te redegisti. Horum spe me ad tuam consuetudinem vocâsti, pellexisti. 2. *Totam administrationem ad se attrahere*, die ganze Verwaltung der Geschäfte auf sich bringen. Omnium partes corripere atque amplecti; omnia senatûs munia ad se trahere; arcessere sibi omnium curas, vigilias; adsciscere sibi totam provinciæ procurationem. *Usus.* Cur id tibi malum ultro accersis atque attrahis? Similitudo attrahit ad amicitiam. V. *Allicio, adjungo.*

Attrecto, as, avi, atum, are. anrühren. *Syn.* Sæpe tracto, & quasi manibus tero. *Usus.* Libros, quos tu contaminatis manibus attrectas. V. *Tango.*

Attribuo, uis, tribui, tributum, ere. zueignen. *Syn.* Adscribo, tribuo, assigno, confero, conjicio, refero, addico, vendico, adscisco, destino, affingo.)(*Demo. Adv.* Propriè. *Usus.* Culpam, calamitatis causam mihi attribuis, & adscribis. Eam curam, provinciam, procurationem, negotium tibi attribuit populus. Certum pecuniæ modum, mancipiorum numerum alteri attribuere. V. *Adscribo, tribuo.*

Attributio, nis, f. die Uebergebung des Gelds. *Syn.* Assignatio. *Usus.* Scribit se de attributione omnia fecisse.

At verò, aber. *Plerumque adversantis est, & in principio periodi usurpatur. Usus.* 1. Virtutem nemo unquam Deo acceptam retulit; at vero honoribus, opibus aucti Diis gratias agimus. 2. *Concludentis est interdum.* Qui socium fallit, vir bonus non est: at vero tu &c.

Avarè, geitzig. *Syn.* Avidè, parcè, restrictè. *Usus.* Avare crudeliterque agere.

Avaritia, æ, f. Geiz. *Syn.* Sordes, aviditas, cupiditas.)(*Liberalitas. Epi.* Ardens, cœca, fœda, hians atque imminens, importuna, incredibilis, nimia, par, senilis, summa. *Usus.* Omnium bona spe atque avaritia devorare. Homo avidô ingenio, infinitâ rerum cupiditate, ardenti avaritiâ. Avaritia est alienorum appetitio injuriosa. Nullum officium tam sanctum, tam solenne, quod non violet avaritia & comminuat. V. *Cupiditas.*

Avarus, a, um. geitzig. R. *Avens aurum. Syn.* Alieni appetens, sui nimium tenax, adstrictus, parcus, avidus, sordidus, qui omnia in pecunia ponit.)(*Liberalis, munificus, effusus. Phras.* *Crassus Romanorum avarissimus putatur*, den Crassum hält man für den allergeitzigsten unter den Römern. Avaritiæ nomine male audiebat, suspectus erat. Avaritiæ crimen Crasso maximè objicitur, exprobratur. Crassus avaritiæ infamiâ flagrabat, graviter laborabat. Crasso avaritiæ nota inuritur. Exagitatur, ut in avaritiam pronior; ad avaritiam proclivior; divitiarum plus æquô, justô appetentior; immoderate sitiens; supra modum cupidus; cupidior, quam satis est; in divitiarum cupiditate nimius. Auri sitientissimus putatur Crassus. Incumbere ad opes; opibus inhiare unus maxime existimatur; avaritiæ labe infectus; propensus ad avaritiam, siquis alter. In re quærenda; in opibus congerendis; in divitiis colligendis, comparandis, contrahendis plus operæ posuisse, collocasse, quam æquum sit, creditur. Crassi avaritia ad summum pervenisse; eò esse progressa dicitur, quô maximè potuit.

Crassus homo erat summâ avaritiâ, infinita rerum cupiditate? avaritia erat ardenti, inhiante ac imminente; homo erat avidi ingenii. Crasso nullus adversus immodicas cupiditates steterat terminus; nulla res Crassi avaritiam morabatur; avaras & insatiabiles manus ad omnia porrigebat; avaritia infinita aliorum bona devorabat, inexplebili auri cupiditate laborabat. Multi multa avarè faciebant; in aviditatem proni erant; avidiores aliquantò ad rem erant, sed Crassus unus omnium avaritiam, cupiditatémque superabat. Nullum erat officium tam sanctum ac solenne, quod Crassi avaritia non violârit. *Usus.* Homo avarus & furax. V. *Avidus, sordidus.*

Auceps, cupis, m. ein Vogelfanger. *Syn.* Venator avium. *Usus.* Peritissimus voluptatum auceps. Auceps syllabarum legulejus quispiam. Auceps concinnat aream, effundit cibum, aves allectat.

Auctio, nis, f. Gant. *Syn.* Publica venditio, in qua pretium augetur. *Epi.* Hæreditaria. *Usus.* Bona alicujus auctione constituta vendere. Facere auctionem, publicare bona, sub corona vendere. V. *Publicatio.*

Auctionarius, a, um. zur Gant gehörig. *Usus.* Tabulæ auctionariæ.

Auctionor, aris, atus sum. verganten. *Syn.* Auctionem facio, auctione vendo, per præconem vendo, sub hastâ vendo, præconis voci bona subjicio. *Usus.* Dejotarus Rex auctionatus est. V. *Publico.*

Aucupium, ii, n. Vogelfang. *Syn.* Avium captatio & venatio. *Usus.* *Transl.* Delectationis aucupium, elaborata concinnitas in oratione ne appareat. Aucupia verborum, litterarum tendiculæ, putidæ sunt.

Aucupor, aris, atus sum. Vögel fangen. *Syn.* Capto, consector, quæro, venor.)(*Repudio.* *Adverb.* Necessario. *Usus.* Ars dicendi plausus, & opiniones hominum aucupatur. Assentatione gratiam divitum, alienâ obtrectatione famam aucupari. Levitatis est, inanem aucupari rumorem, & umbras omnes etiam falsæ gloriæ consectari. Inanes rumusculos, verba aucupari. Tempus idoneum, occasionem aucupater. V. *Quæro, Capto.*

Audacia, æ, f. Kühnheit. *Syn.* Confidentia, impudentia. *Epi.* Aperta, callida, digna odio majori, effrenata, ficta, gemina, horribilis, humana, toleranda, immanis, impia, incredibilis, intolerabilis, levior, magna, manifesta, nimia, perspicua, scelerata, similis, singularis, summa, tanta & tam perspicua, tam varia & tam nova, vera, urbana. *Usus.* Incredibili importunitate, & projectâ ad omne facinus audaciâ. Audacia fretus, armatus. Nôsti os hominis, nôsti audaciam. Projectæ audaciæ, & confidentiæ homulus. V. *Audax.*

Audacter, kühn, tapffer. *Syn.* Fidenter, confidenter; summa audacia, inhumane audacia atque intoleranda; temeritat; atque audacia incredibili; virili animo; vultu intrepido; confidentia singulari. alienatis à memoria periculi animis. *Usus.* Audacter loqui ac liberè. Exultare audaciùs.

Audax, cis, *gen. omn.* kühn, tapffer. *Syn.* Confidens, temerarius, impudens, petulans, projectus ad audendum.)(*timidus.* *Adv.* Longè, *Phras.* 1. *Homo audax & protervus;* ferrei oris homo; promptissimæ vir audaciæ, kühn, frecher Mensch. Homo confidentiâ, ac temeritate incredibili; audaciæ projectæ, præruptæ, inhumanæ, intolerandæ; homo impotens, quem propter audaciam, ac importunitatem animi, nemo tecto recipere velit; animal ex omnium scelerum importunitate concretum. Homo protervus ac petulans, cujus importunitatem oris nemo non reformidat; qui animo sibi & audacia publicam rem omnem sustinere videtur. Inflati homo animi, atque incitati; audacia ac temeritate insignis; projectus ad audendum quidlibet. Incredibili importunitate, & ad omne facinus audaciâ armatus, inflammatus. 2. *Quantum audax homo sit, qui Senatum ipsum criminetur?* was muß das für ein frecher Mensch seyn, der den Rath selbsten lästern darff? Quam ferrei oris hunc esse hominem necesse est, qui &c. cujus animi, cujus impudentiæ est, senatum ipsum criminari? Quantâ importunitate, quàm eminenti audaciâ eum esse necesse est, qui &c. quâ armatum confidentiâ, quâ animi insolentia inflatum ac incitatum necesse est eum hominem, qui senatum ipsum in crimen vocare audeat? 3. *Audax est imprimis,* er ist über die Massen kühn und tapffer. Audaciâ viget maximè; plenus spei atque animi est; fiduciæ plurimum ac spiritus inest in eo homine. Animi non minus est ad mortem, quam ad cædem.

 Multum

Multum animorum inest, & temeritatis. Nullum non facinus, quantumvis fortuna majus, intrepidus adibit. *Usus.* Audax ad omnia. V. *Animus, alacer.*

Audeo, ausus sum, ere. dörffen. R. *ab* αὐθάδης, *arrogans. Syn.* Non dubito; non vereor. *Adv.* Aperte, fidenter, nimium. *Phras. Multum audes*, du getrauest dir viel. Multum suscipis; multum tibi sumis; ingentis rem periculi aggrederis; aleam jacis periculi plenam; magnum in te facinus suscipis; magnam tibi confidentiam sumis; magnum erit, si rem tantam sustines; audacia ferri mihi videris, & temere facere. Vereor, ne modum non inveniat felix temeritas. Quid non cadet in hunc animum, quid non recipiet hæc temeritas, quæ tantum audet? vereor, ne hunc impetum temeritas effuderit. 2. *Tantum ego non auderem*, ich getrauete mir nicht so viel. Religio mihi esset; animus deesset; metus me arceret; nefas haberem; tantum mihi non sumerem; istos mihi spiritus non sumerem; modestius ego mihi agendum putarem; animorum mihi ad ista haud satis esset. *Usus.* Tu me hoc rogare ausus es? Effecit, quod alius ne sperare quidem ausit. V. *Arrogo, sumo, audax.*

Audientia, æ, f. günstiges Gehör. *Syn.* Attentio audiendi. *Epi.* Maxima. *Usus.* Diserta oratio ipsa sibi audientiam facit. Rei pondus maximam audientiam mihi fecit dicendi, vulgi aures præparavit.

Audio, is, ivi, itum, ire. hören. *ab* R. αὐδὴ, *vox, oratio. Syn.* Auribus accipio, exaudio, excipio, auditione accipio, aures do, ad aures venit, pervenit; auditor sum, ausculto, operam do. *Adv.* Admodum, aliunde, aliquamdiu, aliquando, alicunde, amice, assidue, attente, attentius, attentissime, benè, benigne, benignius, celeriter, clementer, commodè, commodò, coram, diligenter, diligentius, diutius, gratis, malè, hilarè, intelligenter, latinè, leniter, libenter, male, studiose, libentius, liberius, liquido, melius, merito, nunc primum, omnino non, nunquam, palam, pariter, perattente, perlibenter, perstudiose, propius, prorsus, nihil unquam, quam celerrime, quam tardissimè, statim à principio, studiosius, valdè, verè, vulgò. *Phras.* 1. *De tuis rebus libenter audio*, ich höre gern von deinen Sachen. Ad tuas res mihi aures semper patent; res tuas libenter auribus percipio. Gaudeo, si quid de te ad aures meas perveniat, accidat, veniat, permeet. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus accipio, capto de te nuncios. 2. *Dicentem libenter audio*, ich höre dich gern reden. Gaudio, si vox tua ad aures advolet; nimis libenter edo sermonem tuum. Cibus mihi est, quod fabulare. Orationem tuam placide persequor. Sermo tuus haud invito ad aures accedit. Aures tibi libenter dedo meas pronis auribus admitto; in aures ac animos admitto; secundis auribus accipio, quæ dicis. Animo dicta recipio. Faciles tibi aures præbeo; libenter, haud iniquo animo accipio, quæ tu ad me. Dicenti libenter operam do; aurium operam dicare soleo. Si quid me vis, vacuas aures affero; aures adhibeo benevolas; aures meas in ditionem dedo; aures expetunt meæ; ad advertendum animus adest, & opera est auribus; quidquid id est, aures commodo, accommodo non aversas; perpurgatis auribus operam do dicenti; facilem me præbeo in audiendo. 3. *Auditus sum benevole*, ich bin gar gnädig angehört worden. Usus sum auribus æquissimis; aures nactus sum benevolas, in aures suaviter influxi; facilem habui in audiendo Principem. 4. *Non audio libenter obtrectationes*, ich höre nicht gern fremder Verläumdungen. Aures respuunt, abhorrent, refugiunt, obtrectantium voces, maledicæ linguæ graves sunt auribus meis; haud quaquam gratæ sunt auribus criminationes istæ; offenduntur aures maledictis, magnam in alienis obtrectationibus audiendis molestiam sustineo; obtrectationum liquid auribus objectum est, ingens me tædium capit. 5. *Assiduè hoc audio*, ich höre dieses immerfort. Auribus ista inculcantur quotidiè; aures mihi his vocibus calent assiduè; circumsonant, obtunduntur aures: frequenti auditione accipio ista; aures his quotidiè nunciis celebrantur meæ. 6. *Audivi de morte fratris*, ich habe schon gehört von dem Tod deines Bruders. Auribus accepi, percepi tristem de fratris obitu nuncium; aures meæ jam fama & auditione acceperunt mortem fratris tui. De morte fratris tui ad me jam perlatum erat. Ad aures jam venit, pervenit, accessit, permanavit mors fratris tui; fama, rumor jam in urbem allatus est de morte fratris. 7. *Cujus vocem audio?* wessen Stimme höre ich? Quæ vox ad aures meas accidit? cujus vox aures tetigit meas? aures verberat; ad aures advolat? cujus vox objecta est auribus meis; cujus vocis sonum ursurpant aures meæ? quæ vox immissa in aures meas est? cujus ista vox est, quam auribus gusto, degusto? cujus sermonem excipio? quem auditu percipio? *Nihil audiri potest*,

nihil

man kan nichts hören. Nec aurium quidem usus superest; aurium usum intercipit fremitus; aurium usus aufertur, cessat. *Usus*. 1. Potest fieri, ut quod te audisse dicis, nunquam audieris. 2. *Exaudio*, erhören. Dii preces meas audivere. 3. *Assentior*, beyfallen. Nec Homerum audio qui &c. 4. *Sum discipulus*, Lehr-Jünger seyn. Plato Socratem audiebat. 5. *Laudor, aut vituperor*, gut oder bösen Nahmen haben. Homo ingenuus vult benè audire. Malè audire. 6. *Obtempero, obedio, morem gero*. Si me amicissime monentem audisses, aliter res tuæ haberent. Dicto audientem esse. V. *Auris*.

Auditio, nis, f. das Hören. *Syn*. Rumor, publicus sermo. *Epi*. Ficta, tenuis, tenuissima. *Usus*. 1. Nolite fictis auditionibus, aut disseminato sparsoque rumori credere. De ea re ne tenuissimam quidem auditionem accepi. 2. *Auditus*, Anhörung. Homines fabularum auditione ducuntur.

Auditor, oris, m. Zuhörer. *Syn*. Discipulus. *Epi*. Æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in jure civili non inferior, novus, æquus, attentus, benevolus, docilis, doctus, frequens alicujus, indoctus, intelligens, mitior, stultus & credulus, bonus, certior, infestus, tardus, vetus. *Usus*. 1. Platonis auditor Aristoteles. 2. *Audiens*, Zuhörer. Facere attentum auditorem.

Auditus, ûs, m. das Gehör. *Syn*. Sensus audiendi, auditio. *Usus*. Hoc non perinde auditu, quam cogitatione intelligi potest.

Ave Maria recitare. Salutationem Angelicam ad DEI parentem Virginem pronunciare, iterare. Voce Gabrielis Archangeli Virgineam Matrem salutare.

Aveho, is, vexi, vectum, ere. hinwegführen. *Usus*. Puerum à patria avehit.

Avello, is, vulsi, vulsum, ere. hinweg reissen. *Syn*. Abstraho, aufero, abjungo, distraho, detraho. *Usus*. Avellere filium de matris complexu. Avulsus à meis, ab amicis summo cum dolore. V. *Decerpo*.

Avena, æ, f. Haber. *Usus*. Si avenam segete uspiam videris.

Aveo, es, ere. begehren. *Syn*. Cupio; aviditas rei me tenet. *Adv*. Prorsus, valde. *Usus*. Valde aveo scire, quid agas. V. *Cupio, desidero*.

Averrunco, as, avi, atum, are. abtreiben. *Syn*. Prohibeo, averto. *Usus*. Dii omen averruncent. V. *Averto*.

Aversor, aris, atus sum. sich wegkehren. *Syn*. Refugio, abhorreo, recuso, me aliò averto. *Usus*. Ad quæstionem repentinam hærere, aversari; ruere. Preces, mores, sermonem aversari, defugere aditum, sermonem. *Alieno, Alienatio, Abhorreo, aversor*.

Aversor, oris, m. Abwender. *Usus*. Aversor pecuniæ publicæ.

Aversus, a, um. abgewendet. *Syn*. Qui terga dat.)(*Adversus*. *Usus*. Aversó corpore vulneratus, auf dem Rücken verwundt. Milites à prælio aversi, ad prædam conversi. Eo nuncio nihil à proposito aversus. Aversi Dii á salute populi Romani. Homo à litteris; sermo à vero aversus, abhorrens. V. *Alienus*.

Averto, is, verti, versum, ere. abwenden. *Syn*. Arceo, removeo, abduco. prohibeo, propello.)(*Converto*. *Adv*. Manifeste, parumper, repente. *Phras*. 1. *Avertit animum a pristinis studiis*, er hat seinen vorigen Gedanken fahren lassen. Abduxit animum, mentem, cogitationem à pristinis studiis; deduxit à consilio pristino mentem ac studium & alio traduxit, transtulit. 2. *Avertit perniciem civium*, er hat den Untergang der Bürgerschaft verhütet. Ille suô consiliô hostium furorem à pernicie civium repulit; cladem à cervicibus depulit; pestem ac exitium propulsavit. *Usus*. 1. Conatus improborum à republica, hostes ab urbe, pestem à cervicibus avertere. 2. *Verto*, wenden. Omnium oculos in se avertit. Aliô avertere flumen. *Aufero*, hinwegnehmen, veruntreuen. Pecuniam publicam, hæreditatem, prædam in suos usus avertere. 4. *Sejungo, segrego*, absondern. Se ab amicitia alicujus avertere.

Aufero, fers, abstuli, ablatum, ferre. hinwegnehmen. *Syn*. Eripio, abripio, averto, adimo, tollo, abduco, detraho, removeo, præcido.)(*Do, affero*. *Adv*. Gratis, impudentius, longe hinc, mordicus, occultè, omnino non, publicè; rectissimè, undique. *Phras*. 1. *Omnia ei ab hostibus ablata*, detracta, erepta sunt, es ist ihm alles vom Feind hinweggenommen worden. Omnia per scelus erepta & asportata sunt. Omne instrumentum direptum, familia abducta, abactum pecus, convulsa suis ex sedibus omnia. Spoliatus, denudatus, rebus

omnibus exutus est. Fortunæ cultus deletus omnis est, atque extinctus. Spoliata domus, denudati parietes, sanguinem adeò ipsum exorbere visi sunt hostes. 8. *Tua oratio metum mihi omnem abstulit*, deine Rede hat mir alle Furcht benommen. Metum omnem ademit, exemit, præcidit; dempsit, detersit. Tua oratione metus omnis ablatus & sepultus est; consedit, conquievit. Oratio tua metum omnem discussit, dissipavit, delevit, abstersit. V. *Abduco. Usus.* 1. Operis præstantia imitandi spem omnem abstulit. Aliquid judicio auferre; alicui jus suum; pecuniam de ærario; ab aliquo amorem auferre. 2. *Obtineo, sequor*, erhalten, überkommen. Benignum responsum ab illo, decretum amplissimum, præmia, opem à senatu abstuli. Ex eo facto laudem & gloriam maximam abstuli. 3. *Abeo*, hinweggehen. Auferre se de convivio, è conspectu.

Aufugio, is, fugi, ere. fliehen. *Syn.* Fugio, fuga me aufero, fugam capesso. *Usus.* Furtô factô aufugit, non impunè laturus. V. *Fugio.*

Augeo, es, auxi, auctum, ere. vermehren. R. *ab* αὐξω, *augeo. Syn.* Majus facio, amplifico, addo, accessionem facio, exaggero, cumulo, multiplico.)(*Detraho, extenuo, diminuo, minuo. Adv.* Copiosè, cumulatius, fusè, magnificentius, maximè, mirabilius, omnino, privatim, rhetoricè, summè, valdè, vehementer. *Phras.* 1. *Pompejus valdè auxit Imperium*, Pompejus hat das Röm. Reich sehr erweitert. Amplificavit, multùm protendit; produxit, protulit Imperii fines. Multum addidit, adjunxit ad ditionem Romani Imperii. Magna per Pompejum ad Imperii vires accessio facta est. Res Romanæ magnum incrementum ceperunt, acceperunt; multò deinceps auctiores fuêre, quam antea. Pompejus magnam terrarum partem hostibus demptam, ademptam, detractam, Romano Imperio adjecit. Multæ provinciæ Pompejo victore Romani Imperii jura, potestatémque subiêre. Pompejus latissime protendit imperii terminos. Pompejus magnam orbis partem in potestatem Imperii redegit, ad imperium adjunxit. 2. *Tuæ litteræ mihi dolorem auxere*, dein Brief hat mir mein Leid vergrössert. Majorem fecere commemorando, retractando antiquum vulnus; velut attractatu, & quasi su dolorem amplificaverunt; gravarunt, duplicârunt conceptam animi ægritudinem, & dolorem; onerârunt dolorem meum. 3. *Ipse sibi invidiam auget*, er vermehrt sich selbst Neid und Mißgunst. Novam flammam invidiæ adjicit; materiem criminibus suggerit; & unde gloriam inde invidiam intendit. 4. *Non mediocriter auxit opes suas*, er hat seinen Reichthum nicht wenig vermehret. Cumulavit, adauxit, exaggeravit rem familiarem, auctarium non exiguum adjecit ad pristinas opes; lucrô quotidianô suas auctavit opes; ad rem familiarem, ad domesticas copias accessiones fecit ingentes; fortunis suis & copiis magnum incrementum attulit. 5. *Augetur malum indies*, das Ubel nimmt alle Tage zu. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur; longinquitate crescit malum, suis progressibus augetur. Res ab exiguis profecta initiis eo crevit, ut &c. Malum ingentibus incrementis augetur; maximis auctibus crescit; tacitis augescit incrementis; serpit quotidie malum & incrementum capit. Increbrescit malum, majusque jam est, quàm ut remedium possit afferri. In incremento malum est; robur quotidie accipit; oneratur diuturnitate malum, & gravatur. Quantum tempori, tantum mali acerbitati accedit. Accessit in cumulum mali dolor novus. Nova quotidie fit mali accessio; malum nova quotidie incrementa accipit. 6. *Augere cupiditatem, pretium, gloriam, formam, nequitiam, fortunam*, die Begierde, den Werth, die Ehre, Gestalt, Arglist, das Glück vermehren. Accendere cupiditatem; pretium rei; intendere gloriam; formam cultu, nequitiam præceptis, fortunam comitate adjuvare. *Usus.* Honore, dignitate, divitiis, commodis augere aliquem. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Auxit ea res mihi dolorem. V. *Amplifico, cresco.*

Augesco, is, ere. wachsen. *Syn.* Augeor, cresco. *Usus.* Semina temperatione caloris augescunt, aluntur, pubescunt.

Augur, uris, *m. gen. comm.* ein Weissager. *Syn.* Interpres auguriorum; peritus cœlestium prodigiorum. *Epi.* Bonus, optimus, perfectus, publicus, summus, verecundus, antiquissimus, interpres Jovis optimi maximi. *Usus.* Romulus ipse magnus augur fuit. Augurum ars, disciplina, jus, prædicta.

Auguralis, e. *g. c.* zum Wahrsagen gehörig. *Usus.* Vir auguralis, libri augurales.

Auguratio, nis, f. Wahrsagung aus den Vögeln. *Syn.* Auspicium, divinatio. *Usus.* Quæ tandem auguratio ex passeribus? *item:* Auguratus, us. das Amt selbst.

Augurium, ii, n. Vogel-Wahrsagerey. *Syn.* Auspicium, authoritas rei bene gerendæ. *Epi.* Addubitatum, contrarium, non tam artificiosum, quam superstitiosum, extremum, sinistrum, verissimum. *Usus.* Augurium in arce agebant augures. Certô salutis augurio. V. *Divinatio.*

Augurius, a, um. zum Wahrsagen gehörig. *Syn.* Auguralis. *Usus.* Jus augurium.

Auguror, aris, atus sum. wahrsagen, muthmassen. *Syn.* Augurium ago, auspicium ago, divino, auspicor, elicio ex mentibus divinis responsa. *Adv.* Fideliter, pulcherrime, recte, vere. *Usus.* Quantum ego animô auguror & conjecturâ, non despero. Bellum auguror, ich sehe es vorher, es wird zum Krieg kommen. V. *Divino, prædico, vates.*

Auguste, heiliglich, herrlich. *Syn.* Piè, sanctè, feliciter. *Usus.* Augustè, sanctè venerari Deos, aliquem consecrare.

Augustus, a, um. heilig. *Syn.* Sanctus, plenus majestate. *Usus.* Locus augustus, templum augustum. Augustior humano visû species. Ex hoc sancto, augustôque Platonis fonte omnis nostra manabit oratio. V. *Amplus.*

Avia, æ, f. Groß-Mutter. *Syn.* Parentis mater.

Aviarium, ii, n. Vogel-Käfig. *Syn.* Locus, ubi aves domi nutriuntur.

Avidè, begierig. *Syn.* Cupidè. *Usus.* Avidè expecto tuas litteras. Avidè litteras Græcas arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens.

Aviditas, tis, f. Begierde. *Syn.* Cupiditas, desiderium. *Epi.* Infinita, inexhausta. *Usus.* 1. Infinita me gloriæ cupiditas tenet. Est in me summa aviditas; summa cupiditate, aviditate gloriæ rapior. 2. *Avaritia*, Geiz. Mendicitas aviditati conjuncta in alienas fortunas imminet. V. *Avaritia, avidus.*

Avidus, a, um. begierig. *Syn.* Valdè appetens, cupidus. *Usus.* Appetentes gloriæ, præter cæteras gentes, atque avidi laudis fuêre Romani. 2. *Avarus*, geitzig. Valdè avidus in pecuniis locupletum est; auri argentique studio supra, quam dici potest tenetur; nemo minus illo à pecuniæ cupiditate abest; auri hominem cupiditas ingens tenet; est in eo summa auri aviditas; ad divitias inflammatus aviditate rapitur. V. *Avarus, cupio.*

Avis, is, f. Vogel. *Epi.* Adversa interpres & satelles Jovis, postrema, excelsa, internuncia Jovis, minor, alba. *Usus.* Aves aliæ alites; aliæ oscines. Avium quædam ad imitandum humanæ vocis sonum sunt dociles. Aves libero fruuntur cœlo. Quasi avem albam bene sentientem civem intuemur.

Avitus, a, um, das von Vor-Eltern herrühret. *Usus.* Paterna & avita possessio. Patria & avita Philosophorum secta. R. *Ab avo.*

Avium, ii, n. Abweg. *Usus.* Avium dulcedo ducit ad avium.

Avius, a, um. abwegig. *Usus.* Nocturnis & aviis itineribus profectus. Sylvæ, valles aviæ.

Aula, æ, f. ein Saal, eines Fürsten Hof. *Syn.* Atrium, regia. *Usus.* Ornamenta aulæ. Rex omni authoritate aulæ communitus.

Aulæum, i, n. Tapeten. *Syn.* Aulæ ornamenta, peripetasmata, peristromata, stragula, vestis stragula.

Aulœdus, i, m. Pfeiffer. *Syn.* Tibicen.

Avocatio, nis, f. Abführung. D. Avocatio *à molestia cogitanda*; revocatio *ad contemplandas voluptates.*

Avoco, as, avi, atum, are. hinwegruffen. *Syn.* Abstraho, abduco, arceo, removeo, traduco.)(*Voco, adduco. Adv.* Sapienter. *Usus.* Ab ea re me non commodum ullum abstrahet, non metus avocabit, non somnus retardabit. Aliquem à contentione, à discordiis, à vitiis avocare. V. *Abduco, averto.*

Avolo, as, avi, atum, are. hinwegfliegen. *Usus.* Experiar, ut hinc avolem, sich geschwind hinweg machen.

Aura, æ, f. Lufft. *Epi.* Minima, parva, popularis, clarisona, inferna, subita, valida. *Usus.* 1. Aura spirat melior. 2. *Favor popularis*, Gunst des Volcks. Illum popularis aura justô longiûs provexit. Fertur populari aurâ. Me honoris aura nunquam potuit à cursu dimovere. Totam opinionem parva nonnunquam rumoris aura commutat. V. *Aër.*

Auratus, a, um. vergüldet. *Syn.* Inauratus. *Usus.* Aries Colchorum auratus.

Aureolus, a, um. Gold-färbig. *Usus.* Aureolus libellus, aureola oratio.

Aureu-

Aureus, a, um. güldert. *Syn.* Ex auro. *Usus.* Stellæ aureæ, nummus aureus.

Auricula, æ, f. Ohr-Läplein. *Syn.* Quod circa foramen auris eminet. *Epi.* Infima. *Usus.* Sermo tuus adhuc mihi hæret ad auriculas. Auriculâ infimâ mollior. *Adag. de effæminato.*

Aurifer, era, um. Gold-tragend. *Usus.* Arbor aurifera.

Aurifex, icis, m. ein Goldschmidt. *Usus.* Aurificis statera.

Auriga, æ, m. ein Fuhrmann. *Syn.* Curruum rector, agitator. *Epi.* Indoctus. *Usus.* Currum, cum opus est, sustinet bonus agitator; auriga indoctus è curru trahitur, deripitur, eliditur, laniatur. Frænos inhibet; qui equos agit. Essedarius, rhedarius, ein Kutscher.

Auris, is, f. das Ohr. *Epi.* Æquissima, aperta atque integra, avida, & capax, elegans, crudita, hebetior, jejuna, inhumana & agrestis, non obtusa criminatione, sed vacua, patientissima, teres & religiosa, trita. *Phras.* 1. *Aures arrigere,* die Ohren spitzen. Erigere aures, præbere, patefacere, dedere, admovere, commodare, adhibere. 2. *Aures obsidere,* in Ohren liegen. Credulas aures implere, complere, imbuere; obtundere garritu; sermonibus refercire, verberare. Nescio quid in aures immittere, susurrare; ad aures oggannire; auribus inculcare. 3. *Aurium judicio rem ponderare,* nach dem Gehör urtheilen. Aurem suam interrogare; consilio & arbitrio aurium uti. *Usus.* Aures dare, anhören. Auribus aliquid dare, schmeichlen. In aures influere, sanft in die Ohren einfliessen. Calent adhuc aures sermonibus tuis, deine Worte liegen mir noch in Ohren. Aures tuæ peregrinantur, du giebst nicht acht, was man redet. Auribus utor æquissimis, ich habe ein günstiges Gehör gefunden. Aurium superbissimum est judicium, die Ohren sind in ihrem Urtheil sehr haiglich. Aliquid dignum hominum auribus efficere, etwas Hörens-würdiges verrichten. Aures his vocibus inconditis offenduntur, es thut einem in den Ohren wehe. Aures claudere, die Ohren verschliessen. V. *Audio.*

Aurora, æ, f. die Morgenröthe. *Syn.* Diluculum. *Epi.* Humida, prænuncia clari solis. *Usus.* Quumprimum aurora se ostenderit. V. *Mane, dies, diluculum.*

Aurum, i, n. Gold. *Syn.* Metallum præcipuum. *Epi.* Melius, præclarum. *Usus.* Auri venæ recònditæ. Aurum cælatum, factum, signatum, coronarium. Pateram ab labris auro circumcludere.

Auscultatio, nis, f. Zuhörung. *Syn.* Auditio. *Usus.* Quæ hæc auscultatio est?

Auscultor, oris, m. Zuhörer. *Usus.* Aut auscultor est tantum, aut disceptator.

Ausculto, as, avi, atum, are. zuhören. *Syn.* Aures admoveo, capto sermonem, aures arrigo, orationem clam sublego, sermoni vaco. *Usus.* 1. Sermonem meum auscultando excepit. Ad fores suspenso gradu accessi, animam compressi, aurem admovi, ita animum cœpi attendere & sermonem captare. 2. *Obedio,* gehorchen. Auscultémne seni. *cum Dat.* V. *Audio, obeo.*

Ausim, is, it. ich dörfte. *Usus.* Nec si sciam, dicere ausim.

Auspex, icis, m. ein Weissager. *Usus.* Latores & auspices legis curiatæ. Auspice Deo, *duce.*

Auspicato, in einer guten Stunde. *Syn.* Bono auspicio, auspicio capto, bonis ominibus. *Usus.* Auspicato urbem condidit Romulus. V. *Feliciter.*

Auspicatus, a, um. glücklich. *Syn.* Auguratus. *Usus.* Auspicato in loco condedit. Annus auspicatus. V. *Felix.*

Auspicium, ii, n. Weissagung aus den Vögeln. *Syn.* Augurium. *Epi.* Augustum, coactum, consulare, ementitum, extremum, optimum, præclarum, secundum, verum, salvum, bonum, divinum, juge, malum, militare, populare, ratum, sinistrum. *Usus.* Auspicium facere, agere, habere. Obtemperare auspiciis. Bono auspicio aliquid agere. Ductû, imperiô, auspiciô alicujus rem gerere.

Auspicor, aris, atus sum. weissagen. *Syn.* De cœlo, terra auspicium ago. *Usus.* 1. Oblitus est auspicari. 2. *Incipio,* anfangen. Annum, laborem, opus auspicari. V. *Incipio, initium.*

Auster, ri, m. Mittags-Wind. *Syn.* Ventus à meridie spirans. *Epi.* Adversus, lenissimus, summus, vehemens. *Usus.* Belle nobis flavit ab Epiro mitissimus auster. Austro vehementi rejectus sum.

Austere rauh. *Syn.* Dure, severe, duriter. *Usus.* Severe mecum agit, & stoicè.

Austerus, a, um. rauh. *Syn.* Severus, acerbus.)(*Dulcis, decoctus.* *Usus.* Austero more. Suavitas austera & solida. V. *Rigidus, asper, severus.*

Australis, e. *gen. comm.* das gegen Mittag lieget. *Syn.* Ad meridiem, ad austrum. *Usus.* Australes regiones.

Aut, oder. *Syn.* Vel. *Usus.* Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum specie dicam? *Cave, huic particulæ particulam vel subjicias.*

Autem,

Autem, aber. *Syn.* Sed, vero. *Usus.* 1. Poëta numeris adstrictior, verbis autem liberior. 2. *Et*, und. Cùm pecunia deesset, essent autem prædia, vendi ea jussi. 3. *An*, ob. Cur consurgitis? vultis autem horum audaciam reprimere? *pro: an vultis &c.* 4. *Præterea*, neben dem. Cùm ita esset, suspicarer autem &c. 5. *In interrogatione servit correctioni.* Meum est, providere, quid fiat. Fiat autem? immo verò quid futurum sit, mir steht es zu, zu sehen, was man thue; aber was sage ich, was man thue? ja wohl auch, was man thun sollte.

Author, oris, m. Ursacher. *Syn.* Suasor, impulsor, hortator, machinator, architectus, opifex, adjutor, monitor. *Epi.* Amicissimus atque sapientissimus, bonus inprimis, valde bonus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, divinus, domesticus, egregius, gravis, constans, præstans virtute, prudentiâ, religione, æquitate, gravior, gravissimus, idoneus, levis, locuples, locupletior, locupletissimus, luculentus, malus, melior, optimus, peritissimus, præclarus, præsens, privatus, recentior, religiosissimus, summus, certus, certissimus, eruditissimus, expers humanitatis. *Phras.* *Author malorum*, Urheber alles Ubels. Dux, architectus, machinator ac princeps sceleris; tuba belli civilis; caput, fax seditionum; impulsor, suasor, stirps ac semen malorum omnium; seditionis stimulator ac concitator; litium sator; signifer, pater, cujus opera civile bellum natum, conflatum, susceptum est; scelerum caput; facinorum repertor, cujus ductû auspicióque scelus conflatum est. *Usus.* 1. Author tibi sum, ut naviges, ich rathe dir, daß du zu Schiff gehest. Magnis authoribus inductus id feci. 2. *Magister, doctor, scriptor*, Livius rerum Romanarum author locupletissimus. Malus latinitatis author Apulejus. Utraque sententia luculentos habet authores. 3. *Nuncius*, der eine Sache anfänglich erzehlet. Certis & idoneis authoribus comperi. Quò authore hic rumor fluxit? 4. *Caput, princeps, dux.* Præbere se senatui authorem principem, ducem; Oberhaupt. Consilii princeps & author sanctissimi fœderis. Deditionis Author, hortator. Forensis latrocinii author nefarius, Rädelsführer.

Authoramentum, i, n. Verbindung, Bestallung. *Syn.* Obligatio, & nexus. *Usus.* In mercenariis ipsa est merces authoramentum servitutis.

Authoritas, tis, f. Gewalt, Ansehen. *Syn.* Existimatio, fides, vis, opinio, judicium, momentum, pondus, testimonium. *Epi.* Æterna, apex senectutis, clara, censoria, clarissima, stabilis, consularis, digna mutatione, divina atque inaudita, domestica, equestris, excellens, gravis, gravissima, honesta, & digna verecundia, & cultu & honore, illustrior, immortalis, imminuta, interposita, legitima ante, levior, magna, & inprimis gravis, major, maxima, mediocris, minima, minor, naturalis, patria, perdita antequam, pontificialis, publica, senatoria, summa, tenuis, vetus, contraria, certa, privata. *Phras.* 1. *Authoritatem sibi facere*, sich ein Ansehen machen. Constituere sibi, colligere authoritatem; dignitatem sibi conciliare; gratiam dignitatémque amplificare; colligere magnam apud omnes famam, gloriam, existimationem; conficere sibi nomen, famam ingentem; multum authoritatis consequi. 2. *Non cani, non rugæ authoritatem dant*, sed morum gravitas & conspecta virtus, weder die grauen Haare, noch die Runtzeln geben einem ein Ansehen, sondern die Tugend. Non cani, non rugæ authoritatem tribuunt, afferunt, attribuunt, constituunt, faciunt, conciliant. 4. *Authoritatem habet magnam*, er hat ein grosses Ansehen. Magna est ejus apud omnes authoritas. Non modo authoritatem, sed & imperium in suos tenet, obtinet. Est in eo, residet in illo magna authoritas. Floret apud omnes authoritate. Multum est ejus nomen in iis locis. Inter ornatissimos homines est summô splendore. Venerabilis vir miraculo litterarum ingens haberi cœptus est. Vis est in eô viro ingens ad socios civesque. Magnam authoritatem constitutam habet apud omnes. Authoritate anteit cæteros. Magna in eo viro inest authoritas. Authoritate potest plurimum. Authoritas ejus valet plurimum; magna habetur. Vir genere est famâque clarissimus. Principem inter suos locum habet. In magna est authoritate: Excellit ejus authoritas. In æstimatione magna habetur. V. *Gravitas*, 4. *Ausus est authoritatem Magistratus violare*, er hat sich unterstanden, das hohe Ansehen der Obrigkeit anzugreiffen. Authoritatem frangere, abjicere, extenuare; authoritatem violare, infringere, imminuere; solvere majestatem, projicere consulum imperia; famam existimationémque lædere, atterere. 5. *Authoritatem amisit*, er hat sein Ansehen verlohren. Eô unô factô hebescere cœpit ejus authoritas; eô factô jacturam dignitatis fecit; gratiam omnem & authoritatem effudit; victa jacet ejus authoritas facti unius indignitate elevata. *Usus.* Senatus suam interposuit authoritatem. Intercessit Senatus authoritas, der Rath hat sich in die Sache gelegt. Senatus authoritati parere. Consulis authoritatem sequi. Rationibus, non authoritatibus pugnandum est. V. *Valeo multum, dignitas, honor.*

Autho-

Authoro, as, avi, atum, are. verpflichten, verbinden. *Syn.* Militiæ sacramento obligo. *Usus.* Ne authoraretur, profugit.

Autumnalis, e. *gen. com.* herbstig. *Usus.* Autumnale frigus.

Autumnus, i, m. der Herbst. *Phras.* Tempus senescenti æstati adjunctum; autumnale æquinoctium instat; æstatis non multum superest; æstas in exitu est; æstas præcipitat, der Herbst kommt schon herzu.

Autumo, as, avi, atum, are. vermeynen. *Syn.* Opinor, censeo, puto. *Usus.* Ecquid autumas?

Avunculus, i, m. der Mutter Bruder. *Syn.* Matris frater. *Epi.* Divinus ac singularis, magnus.

Avus, i, m. Groß-Vater. *Syn.* Patris, aut matris pater. *Epi.* Disertissimus, nobilis, sapientissimus.

Auxiliarius, a, um. hülfflich. *Phras. Milites auxiliarii*, Hülffs-Völker. Auxiliares copiæ; adventitiæ copiæ; auxilia; conductitiæ cohortes; subsidiarius miles; milites in societatem armorum assumti; qui socia arma junxere; qui subsidio sunt legionibus. *Usus.* Miles, cohors auxiliaria.

Auxilior, aris, atus sum. helffen. *Syn.* Juvo, adjuvo, opitulor; opem auxiliumque fero, auxilio sum, succurro; subsidio eo, *vel* venio, præsto sum, subvenio, adsum, præsidium fero; adjumento, subsidio, præsidio sum. Suffragor, subsidio proficiscor. *Usus.* Auxiliari cuipiam. V. *Auxilium, faveo, opera, opitulor.*

Auxilium, ii, n. Hülffe. *Syn.* Subsidium, præsidium, adjumentum, opis, adminiculum. *Epi.* Adventitium; barbarum, bonum, certum, divinum, fidelissimum & gravissimum, & maximum, firmum, magnum, & varium, mediocre, multum, nefarium, novum, novissimum, præsens, summum, verum, voluntarium. *Phras.* 1. *Tu mihi auxilium tulisti*, du hast mir Hülffe geleistet. Tu primus afflicto & jacenti consularem fidem dexteramque attulisti; te patronô usus sum diligente; tuo auxilio evasi. Tu summo semper studio mihi præstò fuisti. In te velut arcem rerum mearum habui; tu labentem, ac prope cadentem fulciebas. Te pro perfugio utebar, postquam amicorum consilia & auxilia mihi occidere. Tu ad pericula mea propulsanda concurristi; meas ruinas tua virtute sustinuisti. Egregiam mihi operam navasti; labentem excepisti; fortunis, fide fulcivisti. Amicum pendentem corruere non es passus. Patrocinium rerum mearum suscepisti. Tui auxilii umbrâ tectus; sub umbra tua latens, auxilium reperi. Tu adjutor meus, tu monitor, confectórque negotiorum meorum. Tu studium tuum saluti meæ dicâsti unice, tu ope tua me defendisti. Te ego auctorem salutis, defensorémque habeo. In te opis mihi erat tantum, quantum vix omnium studia conferre in me poterant; adminiculô hôc unô erectus sum; eôdem innixus principe steti. Tuô patrocinio nitebar unice, tuô præsidiô sustentabar. 2. *Auxilii nihil superest*, es ist keine Hülffe mehr übrig. Omnia mihi præsidia amicorum, omnia auxilia civium, perfugia, jura, consilia occiderunt. Emortuum est mihi ad eam rem auxilium. Nihil mihi in quoquam opis est, nihil auxilii. Omnia mihi undique auxilia detracta sunt. Nullus est auxilio locus. 2. *Auxilio venire*; zu Hülffe kommen. Subsidio ire, proficisci; subsidium parare, comparare; adesse auxilio, suppetias ferre, adferre; suppetias advenire, adjutorem se profiteri ad rem; ad subsidium venire, suppetias venire. 5. *Auxilia mittere*, Hülffe senden. Subsidiarias cohortes, subsidium mittere; submittere auxilia, subsidia, copias auxilio; subministrare auxilia. *Usus.* Auxilium ab aliquo petere, einen um Hülffe ansprechen. Implorare, efflagitare. Auxilium ferre, adjungere. Auxilio esse, helffen. V. *Adjumentum, faveo, effectus, a, um.*

Axilla, æ, f. die Uchs. *Syn.* Locus subter brachium concavus.

Axioma, tis, n. ein Ausspruch. *Syn.* Enunciatio, effatum, pronunciatum, sententia breviter enunciata. *Epi.* Falsum, verum.

Axis, is, m. eine Wagen-Achs, Mittel-Punct des Himmels gegen Mittag oder Mitternacht. *Syn.* Linea per mundi centrum ducta, circum quam Cœlum convertitur. *Usus.* Terra, altrix nostra, majestô axe sustinetur.

B.

Bacca, æ, f. Beerlein. *Fructus arborum, quales sunt corni, oleæ.* *Epi.* Certæ, pulchellæ. *Usus.* Baccæ arborum terræque fruges.

Bacchanalia, orum, n. Fastnacht. *Phras.* Hilaria, liberalia; quibus diebus bacchatur hominum effrenata licentia, & temulentia; dies, quibus proni esse in licentiam homines, & diffluere in luxum ac lasciviam solent. *Usus.* Bacchanalia vivere, in Fressen und Sauffen das Leben zubringen. Bacchanalia agere, agitare, Fastnacht halten.

Bacchatio, nis, f. Unsinnigkeit. *Syn.* Bacchantium furor, insaniendi ratio varia. *Usus.* Nocturnæ bacchationes & vigiliæ. V, *Amentia.*

Bacchor, aris, atus sum. unsinnig seyn. *Syn.* Furo, insanio. *Usus.* Quibus gaudiis exultabas, quanta voluptate bacchabare? V. *Furo.*

Bacillum, i, n. Stäblein. *Syn.* Baculus, virga. *Epi.* Incurvum, in summo inflexum. *Usus.* Lituus, id est, incurvum, & à summo leniter inflexum bacillum.

Baculus, i, m. Stab. *Usus.* Inniti baculô.

Bajulo, as, avi, atum, are. tragen. * *Syn.* Porto. *Usus.* Ego bajulabo, tu inanis ante me ito.

Bajulus, i, m. ein Träger. *Syn.* Operarius, qui onera corpore suô victus quærendi causâ portat. *Usus.* Operarii & bajuli.

Balbus, a, um. stammlend. *Syn.* Linguâ hæsitans. *Usus.* Demosthenes ita balbus erat, ut primam Rhetoricæ litteram non posset dicere.

Balbutio, is, ivi, itum, ire. stammlen. *Syn.* Linguâ hæsito. *Transl.* Ineptè dissero, male doceo, tracto, ago. *Vel:* Obscure, ambigue pronuncio, dico. ✕ *Apertâ & clarâ voce loquor.* *Usus.* Vetustas de Naturâ DEI balbutiebat denique.

Balista, æ, f. ein Geschütz, Bogen mit Handhaben. *Syn.* Arcus magnus cum manubrio. *Usus.* Balistæ eò vehementius feriunt, quò sunt contentæ & adductæ magis. V. *Catapulta.*

Balneæ, arum, f. Bad. *Duo ædificia conjuncta, in quorum altero viri, altero feminæ lavabant.* *Usus.* Balneæ publicæ.

Balnearia, orum, n. Bad. *Usus.* Nihil restat præter balnearia, & ambulationem.

Balneator, ris, m. Bader. *Syn.* Balneorum præfectus. *Epi.* Temperans.

Balneum, *item:* Balineum, i, n. Bad. *Syn.* Locus, ubi domi privatim lavant. *Usus.* Balneum calefieri jussit.

Balo, as, avi, atum, are. blöcken. *Usus.* Balat ovis exclusa pascuis.

Balsamum, i, n. Balsam. * *Syn.* Odorata Palestinæ arbuscula. *Usus.* Balsamum est arbor ipsa; opobalsamum est succus collectus ex arbore.

Balteus, i, m. ein breiter Gürtel mit Spangen. * *Syn.* Cingulum è corio bullis ornatum. *Usus.* Auratæ vaginæ, aurata illis baltea erant.

Baptismus, i, m. die Tauffe. *Phras.* 1. *Baptismum conferre*, tauffen. Sacrosanctô Christianorum ritû abluere; aquâ vitali abluere; sacrô fonte infantes aspergere. Salutari Christianorum lavacro tingere; sacrô baptismate respergere; primis Christianorum sacris initiare. 2. *Baptismum accepit*, er hat die Heil. Tauffe empfangen. Sacro baptismate ablutus est; Sacrosanctô æternæ salutis fonte ablutus, tinctus, aspersus est. Baptismatis fonte authoratus est; Christianorum cœtui per sacrum baptisma insertus est, salutari aqua; lustrali fonte lotus est; sospitalibus aquis ablutus est; sacrô Baptismatis rore tinctus est; sacro fonte lustratus, expiatus est. 3. *Ex Baptismo levare*, aus der Tauffe heben. E sacro fonte suscipere; ad sacrum fontem pro aliquo sponsorem fieri; quâ horâ pueris sacra aqua ad salutem tingendis opera impenditur, sponsionem facere. *Vulg. Patrinum agere.*

Barathrum, i, n. ein tieffer Ort. *Syn.* Locus præceps, unde emergi non possit. *Transl.* Pro homine edace, potatore; *Item:* Pro meretrice omnia absorbente. *Usus.* Ex imo barathri emergere.

Bar-

Barba, æ, f. Bart. *Syn.* Viri villus ad mentum. *Epi.* Aurea, horrida atque intonsa, major, maxima. *Usus.* 1. *Barba crescit*, der Bart wächst schon. Jam lanuginem emittit. Lanugo per malas serpit; malas vestit. 2. *Barbam longam fert*, er trägt einen langen Bart. Barbam promittit; alit prolixam barbam; barbam nutrit profusam, submissam, prominentem. Benè barbatus; barba affatim instructus; spissâ, promissaque barba est conspicuus. Promissâ, & fluente in pectus barba erit. 3. *Barbam deposuit*, er hat sich barbiret. Barbam totondit, dempsit, abrasit; posuit, rasit. 4. *Necdum habet barbam.* Ne primam quidem barbæ lanuginem induit, ne lanugo quidem mentum obduxit; ne prima quidem barba mento inducta est. *Usus.* Capillatior, quam ante, & barbâ majori.

Barbarè, barbarisch. *Syn.* Inquinatè.)(*Pure, emendate. Usus.* Grammaticum se professus, barbarè loquitur.

Barbaria, æ, f. Barbarey. *Syn.* Locus barbarus, vel fera gens. *Epi.* Agrestis, forensis, immanis, atque intoleranda, inveterata, tota, vasta. *Usus.* 1. Tam atrox nullus in ulla Barbaria tyrannus fuit. 2. *Mores barbari, duri, feri, crudelitas, feritas*, barbarische und grausame Sitten. Cæsar inveteratam quandam barbariam ex Gaditanorum moribus delevit. Barbaria forensis.

Barbaricus, a, um. barbarisch. *Syn.* Barbarus. *Usus.* Barbaricæ vestes, leges, mores.

Barbaries, ei, f. Barbarey. *Usus.* 1. Regiones feræ, & alienæ; Scythæ, Syri, & cuncta ferè Barbaries. 2. *Vitiosa, & a latinitate aliena locutio*, mangelhaffte, und nicht lateinische Rede. Domestica aliqua barbaries eorum sermonem infuscavit, inquinavit. Barbara & solœca inspergunt.

Barbarismus, i, m. eine Rede, so nicht recht nach Art der Lateiner lautet. *Syn.* Vitium in locutione, cum verbum aliquod vitiosè effertur. *Usus.* In barbarismos incurrere.

Barbarus, a, um. barbarisch. *Syn.* Immanis, incultus, agrestis, ferus, crudelis, atrox.)(*Humanus, cultus. Phras. Homines barbari*, barbarische Leute an den Sitten. Gentes immanitate barbaræ, moribus efferatæ. Homines immani & intoleranda barbarie; immansueti, feri, omni duritate deterrimi; vultu, motuque corporis vasti, & agrestes; moribus, ritibusque efferati; magnâ ex parte latrociniis infames; homines natura immani & importunâ, inculti, asperi, quique contra studia naturæ agrestibus institutis obduruère; expertes omnis juris ac conditionis, & linguæ prope humanæ; naturâ & moribus immites ac feri; agrestibus institutis vivere sueti; quorum terris nihil asperius, oppidis nihil incultius, indole ac moribus nihil immanius. V. *Agrestis, inhumanus.*

Barbatulus, a, um, der ein Bärtlein hat. *Syn.* Ferè imberbis; cum rara barba, *aut* parva. *Usus.* Concursabant barbatuli juvenes.

Barbatus, a, um. gebärtet. *Usus.* Barbati illi veteres.

Barbula, æ, f. Bärtlein. *Usus.* Non hac barbula, qua isti delectantur, usi sunt veteres.

Bardus, a, um. plump, ungeschickt. *Syn.* Stupidus, hebes. *Usus.* Quis stupidum Socratem dicet, aut bardum?

Baro, nis, m. dummer Mensch. *Syn.* Homo stupidus. *Usus.* 1. Hæc cum loqueris, nos barones stupemus. 2. *Vir princeps*, fürnehmer Mann. Apud reliquos Barones te in gratiam posui.

Basilica, æ, f. Königliches Haus, Rath-Haus. *Usus.* Basilicam struere, ornare.

Basilicé, prächtig. **Syn.* Magnifice. *Usus.* Basilice ornatus incedit.

Basilicus, a, um. herrlich, prächtig. **Syn.* Regalis, splendidus, magnificus. *Usus.* Basilicæ editiones. Victus basilicus.

Basio, as, avi, atum, are. küssen. **Syn.* Osculor.

Basis, is, f. Fuß, darauf etwas stehet. *Syn.* Pes, pars ima, substructio. *Epi.* Adversa, altior, excelsa, manis, index sui sceleris. *Usus.* Basi statuarum aliquid incidere, inscribere.

Basium, ii, n. Kuß. **Syn.* Osculum. *Usus.* Basium dare, figere. V. *Osculor.*

Beatè, seelig. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Beatè vivere in una virtute positum est.

Beatifico, as, are. in die Zahl der Seeligen übersetzen. *Phras.* Beatorum in cœlo numero addere; Beatorum in cœlo ordinibus inserere, asserere; Beatis adscribere; ad numerum, in numerum Beatorum adscribere; Beatis annumerare;

tare, in Beatorum numero locare, collocare, reponere; Beatorum numero aggregare; in Beatorum numerum referre; Beatorum cultum, honorésque alicui decernere, constituere.

Beatitas, tis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitudo, vita beata. V. *Beatus.*

Beatitudo, inis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitas. *Usus.* Beatitatis, & beatitudinis verbum durum, sed usu mollitum est. V. *Felicitas, Beatus.*

Beatus, a, um. seelig. *Syn.* Felix, cui bene est. *Adv.* Absolutè, ardenter, perfectè, summé. *Phras.* 1. *Beatus sum,* ich bin glückseelig. Benè beatéque est; in cœlo sum; cœlum digitô contingo: Deorum vitam adeptus sum; quis me homo fortunatior? fortunam ipsam anteeo. V. *Felix.* 2. *Beati in cœlo,* die Seeligen im Himmel. Felicissimi cœli incolæ; æternitatis felicissimæ lumina; in altissimum evecti cœlestium civium consessum; cœlestis patriæ cives; cœlestis aulæ beatissimi proceres; in augustissimo Numinis concilio collocati; qui eâ florent inter cœlites gloriâ, quæ mortalium apices transcendit, infra se positos habent universos. 3. *Beatâ sempiternaque vitâ jam in cœlo fruitur,* er genießet schon die ewige Seeligkeit. Ejus vitam virtutemque beata jam immortalitas excepit; piorum jam sedem ac locum est consecutus; magnis jam, & perpetuis fruitur voluptatibus, nullô metû nec impediente, nec impendente; ejus animus, postquàm é corpore excessit, in cœlum jam, quasi in domicilium suum pervenit; in æternam, ac plane jam suam in domum immigravit; ubi ævô sempiternô fruitur. Æternæ salutis, beatitudinis particeps; hæres æternæ vitæ est; particeps æterni gaudii in unica felicitatis cognitione defixus est. Adest illi cumulata bonorum complexio, secretis malis omnibus. Beatitudinis sempiternæ portum jam contigit; in illa perenni felicitatis sede jam collocatus est. Vitâ cœlitum, quæ sola est vita nominanda; cœlesti gloriâ, & immortalitatis domiciliô jam perfruitur. Vitâ beatâ & sempiternâ, quæ cumulatâ bonorum omnium, & nunquam interiturâ possessione gaudet, fruitur. Æternam gloriæ mercedem, à DEO mortalibus propositam, jam consecutus est. In beatissimam cœli regiam est deportatus; hæreditatem divinæ gloriæ adiit; evolavit jam in cœlestes orbes illos; ubi certus laborum finis, ubi vera & solida felicitas. Profectus jam est ad beatum illud sanctarum animarum concilium; & felicissimâ cœlitum sede est receptus. *Usus.* Beatus esse sine virtute nemo potest. Quem tu ægritudine, metû, lætitiâ gestiente, & libidine liberum, solutum, vacuum videris, num dubitabis beatum dicere? Qui beatus est, tutus sit oportet, inexpugnabilis, munitus, septus, sine timore, quem nulli metus terrent, nullæ ægritudines exedunt, nullæ libidines incitant, nullæ lætitiæ futiles languidis liquefaciunt voluptatibus. V. *Felix.*

Bellaria, orum, n. Nach-Tisch, Confect. *Syn.* Cibi ad irritandam famem compositi. *Usus.* Mellita bellaria.

Bellator, oris, m. Kriegsmann. *Syn.* Miles bellicosus. *Usus.* Is minus vehemens orator, quám bellator fuit. V. *Miles.*

Bellatrix, icis, f. ein streitbares Weib. *Usus.* Bellatrix iracunda.

Bellé, fein. *Syn.* Benè, aptè, prosperè, commode, æquo animo. *Usus.* Bellé & festivè. Belle cecidit, cum &c. dolorem illum belle fert. Aqua belle fluens.

Bellicose, kriegerisch. * *Usus.* Bellicose Romam aggressus est.

Bellicosus, a, um. kriegerisch. *Syn.* Armis & belli virtute valens.)(*imbellis.* *Phras.* 1. *Germani bellicosi sunt,* die Teutschen seynd ein kriegerisches Volk. Belli gerendi peritissimi; longè omnes belli gloria & virtute superant; bellicis laudibus abundant; operum militarium periti sunt; bello invicti; multis fortibus factis, gloriâ militari illustres; in armis exercitatissimi; pugnacissimi, promtissimi bellatores; bello acres sunt, strenui, & consilio boni; rem bellicam fortiter ac strenue tractant, gerunt, administrant. 2. *Scipio bellicosissimus erat,* Scipio war über die maßen im Krieg erfahren. Vir erat in arma natus; ferox viribus, & armorum arte; invictus bellô juvenis; Mars alter; primus bellator; magnum habebat usum in re militari: summam scientiam rei militaris habebat; erat bellô nobilis; manu strenuus, promptus; clarus militiæ; acer bellô juvenis; bonus militiâ, impiger manû; gnarus, non inglorius, acer militiæ; egregiæ erat militaris famæ. Sæpe se in armis strenuum, in bellis acrem, ac fortem probavit; for-

fortem ac strenuam in bello navavit operam; erat in eo laus rei militaris maxima; prudentia rei militaris clarus erat; in re militari versatus erat egregiè; florebat militaris rei gloriâ; militare munus præclarè functus erat. *Usus.* Gentes bellicosæ. V. *Fortis, audax.*

Bellicum, i, n. Kriegs=Feld=Musik. *Syn.* Cantus ad arma vocans. *Usus.* Bellicum quasi canit Thucydides.

Belligero, as, avi, atum, are. kriegen. *Syn.* Bellum gero. *Usus.* Cum fortuna nobis belligerandum est.

Bello, as, avi, atum, are. kriegen. *Syn.* Belligero; bellum gero. *Usus.* Gigantum more cum Diis bellare. V. *Bellum.*

Bellua, æ, f. ein wildes Thier. *Syn.* Bestia. *Epi.* Audax & nefaria, fera & immanis, immanis & tetra, importuna, importunissima, impura, tetra & pestifera, teterrima & vastifica, vasta & immanis. Belluæ fluitantes, immanes & feræ, innantes & natantes. *Usus.* Ægritudo ut tetra & immanis bellua fugienda. Sed quid ego jus hospitii in hac bellua requiro?

Bellum, i, n. Krieg. *Syn.* Duellum, Mars, belli contentio, certamen belli, tempus belli, arma.)(*pax.* *D. Bellum* totum militiæ tempus; *prælium* solum armorum certamen est. *Epi.* Bella acerba ac diuturna, civilia, continua, domestica, externa, gravia, gravissima, hostilia, inutilia, justa, leviora, magna, majora, maritima terrestriaque, maxima & periculosissima, pestifera, præclara, pristina, propria, superiora, varia, vetera bellis superioribus. Bello proximo, bellum acerbum diuturnumque, intestinum, acerbissimum & calamitosissimum, commune, crudele & exitiosum, crudelissimum, dubium, fœdissimum, gravissimum, horribile ac nefarium, impium, inexpiabile, indictum, infinitum, injustum, luctuosissimum, necessarium, periculosum, vehemens, merum, miserum fataleque, miserrimum, mortiferum, muliebre, naturale, navale & maritimum, occultum, oppressum, periculosum magnitudine, turpe, perniciosissimum, piraticum, privatum, proximum, prudens, regium, repentinum, sacrilegum impiumque, sævissimum prope omnium, sceleratissimum, sempiternum, servile, tetrum periculosumque, sociale, superius, tetrum miserumque, teterrimum periculosissimumque, tantum, tam crudele, tam nefarium, tam diuturnum, tam longè lateque dispersum diffusumque. *Phras.* 1. *Bellum imminet,* es steht uns ein Krieg bevor. Impendet nobis, imminet bellum formidolosum, anceps, difficile. Exardescet, orietur, nascetur, existet ex his scintius bellum calamitosum, exitiabile. Versamur in præsenti belli discrimine. Adventat, appropinquat, adest jam grave bellum. Res ad arma spectat. Bellum jam evitari non potest. Gliscit jam scintilla belli, quæ brevi in apertum incendium erumpet. Magna belli moles imminet. Magnum bellum in manibus est. Bellum incidet non dubium. Bellum nobis jam propiùs admovetur. Grave bellum in metu est. Belli magni timor impendet; versamur in magno timore belli. Adesse jam grave bellum videtur. Bellum non dubium habemus. Bellum primô quoque tempore conflatum erit; natum jam est belli initium. 3. *Bellum excitare,* einen Krieg erwecken. Concitare, suscitare, commovere; conflare, concire bellum; bellicum canere; ad arma vocare; arma induere civibus; in arma populos agere: ad bellum omnem Europam armare, ad arma conclamare, stimulare, concitare, solicitare populos; bellum totô orbe consciscere; ad bellum inducere; quasi furiam quandam ac facem belli accendere; & impellere ad consilia tam funesta populos. Bella ex bellis serere. 3. *Bellum parare,* sich zum Krieg rüsten. Bellum adornare, apparare, comparare, instruere; bellum coquere, ostendere; ad saga ire; de bello cogitare; ad bellum animum intendere; in bellum mente & animo insistere? ad belli cogitationem se recipere; de bello consilium inire; belli consilium quærere; in bellum incumbere. *Omnia belli apparatu strepunt,* es rüstet sich alles zum Krieg. Saga sumuntur, arma promuntur, dantur civibus; arma raptim capiuntur, induuntur. Armis cives accinguntur, muniuntur, instruuntur. 4. *Bellum indicere,* Krieg ankünden. Bellum denunciare. 5. *Bellum suscipere,* einen Krieg anfangen. Movere, commovere, facere, inferre, sumere, incipere, inchoare. Belli initium sumere; arma tentare, ad arma descendere, concurrere. Belli initium facere; bellum consciscere, contrahere; bellum moliri, inire, bellum capessere, decernere; otium bellô interpellare, bellô experiri; rem ad arma deducere; ad vim & arma descendere, decurrere; belli fortunam tentare, experiri; in bellum converti. 6. *Bello aggredi aliquem,* einen mit Krieg überfallen. Arma inferre, bello lacessere, tentare, petere aliquem; armis invadere, infestare; bellô premere, opprimere;

mere; armis, bello persequi; bellum inferre, movére, commovére, facere alicui. 7. *Bellum gerendum committere*, einem auftragen den Krieg zu führen. Bellum dare consulibus; præficere bello consules; bellum mandare consulibus; summam belli administrandi consulibus dare, permittere. 8. *Bellum gerere*, den Krieg führen. Administrare, gubernare bellum; bellum suis viribus exequi. 9. *Bellum est in Italia*, es ist Krieg in Welschland. Ardet, flagrat, conflagrat atroci bello Italia; miscetur belli turbine; belli dissidio distracta gemit, internecino bello premitur, affligitur, vexatur. Italia perculsa bello, ac prostrata jacet; belli flamma uritur, ac consumitur; magnâ belli contentione, terrâ marique infestatur; igne ferroque vastatur; nefario ac durissimo bello inflammatur. Italia tota in armis est. Arma tota Italia concrepuêre; strepitus armorum totam Italiam concutit; In sagis est omnis Italia. Nulla calamitas, nullum exitium, nihil tam durum & acerbum in bello est, quod Italia non persentiscat. Bellum diuturnum totam perdit, corrumpitque Italiam. Nullum non mali genus Italiæ infert, importat bellum. Bellum magnas calamitates ac graves creat Italiæ; multis & gravibus damnis Italiam afficit; nullius mali expers est; nulla vacat calamitate Italia bello lacessita. Bellum ex pulcherrima Italiæ parte solitudinem facit. Undique se pugna movet in Italia, ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur. 10. *Bellum adhuc anceps est*, der Krieg ist auf beyden Seiten noch gefährlich. Bellum ancipiti Marte geritur. Communis adhuc Mars belli est. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. Bellum adhuc gestum eâ fortuna est, quam belli casus ferunt, Marsque communis. 11. *Bellum protrahere*, den Krieg weit hinaus ziehen. Bellum ducere, trahere, alere, prorogare; lentum bellum per oppida circumferre. 12. Bello hostem circumducere. 13. *Bellum repellere*, den Krieg oder Feind abtreiben. Propulsare bellum, defendere bellum illatum; illatas injurias propulsare; bellum depellere, profligare, repellere; vim omnem belli tempestatemque aliò convertere, avertere; bellum dividere, dispergere; in locum alium detrudere. 14. *Bellum remisit*, der Krieg hat schon etwas nachgelassen. Attenuatum, imminutum bellum est; senescit, consenescit bellum; affectum, non confectum bellum est. 15. *Bellum absolvere*, dem Krieg ein Ende machen. Restringere, delere, conficere, componere; belli reliquias extinguere; felici temeritate opprimere; bellum ad exitum perducere; bellum perficere, absolvere, perpetrare, victoriâ terminare; optatô exitû concludere; belli extrema delere; belli reliquias auferre, conficere; nullam partem belli relinquere; finem bello imponere, facere, statuere; nullam belli scintillam relinquere; belli reliquias persequi; bellum tollere & sepelire. 16. *a bello cessare*, aufhören zu kriegen. Bellum dirimere, ponere, deponere, componere; bellum pace mutare; arma ponere, ab armis discedere; ab armis absistere; bellum sedare; ab armis conquiescere. 17. *Bellum renovatur*, der Krieg gehet auf ein neues an. Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumtum, instauratum, redintegratum est, ut adeo bellum ex bello seratur. Redit, renascitur de integro bellum; jam extinctum denuo suscitatur. Novo iterum bello implicamur, involvimur, novis fluctibus objicimur, in bellum denuô conjicimur. Ex præsenti tranquillitate novæ tempestates commoventur. Bellum integrum superest novis furoribus inflammatum. Bellum non finivit, sed mutavit. Omnia rursus in bellum consilia convertenda sunt. *Usus*. Bellum inferre, im Krieg offensive gehen. Bellum defendere, im Krieg defensive gehen. Bellum accipere, non inferre, sich wider Feindes Gewalt beschützen wollen, nicht aber den Krieg selbsten wider den Feind vornehmen. Bello patrato, nach vollendetem Krieg. Bellum collatum est circa Corinthum, unweit Corinthus haben sich die streitenden Parthenen zusammen gezogen. Bellum ad Placentiam constitit, das Kriegs-Theatrum war bey Piacenz.

Bellus, a, um. fein. *Syn*. Aptus, conveniens, *Adv*. Plane, valde. *Usus*. 1. Erit hic locus pueris bellissimus. 2. *lepidus*, holdseelig. Bellus puer, bellæ litteræ, 3. *urbanus, honestus*, höflich, ehrsam. Durius hoc accepit, quam homines belli soleant. V. *Pulcher*.

Bene, recht, wohl und gut. *Syn*. Præclare, commode, valde, ratione. *Phras*. 1. *Bene mecum agitur*, es stehet wohl um mich. Pulchre mihi est. Beatus sum. Perbono loco res sunt meæ. Præclare se res habet. Bene me habeo. Rectissime apud me sunt omnia. Optimè, commodissime mecum agitur. Belle me habeo. Expedita mihi sunt omnia & explicata. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Pulcherrime stamus. Secundæ res sunt. Salva res est, integra, incolumis. Res facili cursu procedunt; prosperum cursum tenent. Prospere, & ex sen-

 tentia

tentia res eunt meæ. Vitam vivo feliciſſimam. Facilem ſe mihi præbet fortuna & benignam. Optime mihi cum fortuna convenit. Nihil ad felicitatem deeſt. Vita mea omni felicitatis genere cumulata eſt. Omnia ad voluntatem fluunt; ex ſententia procedunt. Utor rebus ſecundis. 2. *Benè an malè*, gut oder übel. Rectè an perperam; recte an ſecus, probe an ſecus egeris, ignoro. 3. *Bene feciſti*, du haſt recht gethan. Recte & ordine; bellè, rectiſſimè & ſapientiſſimè; ritè, profitenterque feciſti. *Uſus.* 1. Domus bene & ratione ædificata. 2. *Valde*, ſehr, ziemlich. Homo benè nummatus; benè multi, benè manè, benè magnus, longus &c.

Benedico, is, dixi, dictum, ere. wohl ſagen, zierlich reden. *Uſus.* 1. Benedicere eſt ſapienter, peritè, ornate dicere. 2. *Laudo*, loben, Gutes von einem reden. Cui benedixit unquam bono civi?

Benedico Deum, GOtt benedeyen. Laudo, extollo, deprædico Numinis clementiam, ac largitatem. 2. *Benedicere populo, benedictionem dare*, ſeegnen, Seegen geben. Benè precari; fauſtâ cum prece dimittere; pacem & veniam populo à ſuperis precari. Solenni precatione; fauſtis ad Deum precationibus populum proſequi. 3. *Benedicere menſam, cibos &c.* den Seegen ſprechen über die Speiſen. Cœnam à ſacris precibus auſpicari; Chriſtiano ritû, ſolenni precatione dapes luſtrare.

Benedictum, i, n. gutes Wort.)(*maledictum.* *Uſus.* Benedicta malè interpretari.

Benefacio, is, feci, factum, ere. gutes thun. *Syn.* Beneficio afficio, benignè facio, beneficium tribuo, benè, optimè mereor, beneficiis orno, benè promereor, beneficium confero, beneficio complector; beneficiis augeo, proſequor. *Uſus.* Durum eſt, malè tractari ab iis, quibus benefeceris. V. *Beneficium confero.*

Benefactum, i, n. Gutthat. *Syn.* Benè, honeſtè factum, virtus.)(*malefactum.* *Uſus.* Benefactorum jucundiſſima eſt recordatio. 2. *Beneficium, meritum*, Verdienſt, Wohlthat. Benefacta malè locata, malèfacta arbitror.

Beneficentia, æ, f. Gutthätigkeit. *Syn.* Liberalitas, benignitas. *Epi.* Divina, præſtans. *Uſus.* Quid præſtantius bonitate & beneficentia?

Beneficiarius, ii, m. einer, ſo eine Wohlthat empfangen. *Syn.* Cliens. *Uſus.* Petrejus cum paucis equitibus beneficiariis ſuis in hoſtem movit. *vulg. Vaſallus.*

Beneficium, ii, n. Wohlthat. *Syn.* Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. *Epi.* Æternum, ampliſſimum; divinum immortaleque, excellens atque divinum, inſigne & ſingulare, præclarum in rempublicam, publicum, recens, ſummum. Beneficia ampliſſima, clariſſima, cœleſtia. Divina in aliquem, fructuoſa & grata alicui, immortalia, innumerabilia, jucundiora, mutua, paterna, plurima, proxima, vera, vetera, vilia. *Phraſ.* 2. *Beneficium peto*, ich begehre eine Gutthat. Hanc rem in beneficii loco à te depoſco; tuo beneficio ut is mihi honor obveniat, peto. V. *Rogo.* 2. *Beneficium confero*, ich erweiſe eine Gutthat. Contuli, quæ in illum officia potui. Quantum in me fuit, quantum efficere & conſequi potui, pro meo ſtudio, meâque induſtriâ complexus ſum hominem; auxi omnibus officiis. Nullum officii genus, aut ſtudii; nullam omnino rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem ſpectaret, omiſi, prætermiſi, infectam reliqui. Omnia, quæ quidem præſtare mihi licuit, profecta in illum ſunt beneficia. Meam in illum voluntatem & benevolentiam, quandocumque res tulit, ubi tempus & occaſio poſtulavit, oſtendi, ſignificavi, declaravi, patefeci, probavi. Benè meritus de illo ſum, quam potui; ſtudioſiſſime. *Nihil beatius eſt, quam beneficia multis conferre plurima*, es iſt nichts beſſers, als andern viele Wohlthaten erzeigen. Benigne facere plurimis; beneficiis devincire, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos; felicitatis pars magna eſt, beneficiis cumulare, obruere; officiis colere, afficere; beneficiis & officiis proſequi quàm plurimos; mereri, benè promereri de plurimis; in exhibendis, tribuendis, deferendis officiis, nullum benevolentiæ pignus, ac indicium omittere; emere ſibi beneficiis plurimos; eximia eſſe in omnes benignitate. Quæ iſta felicitas eſt, ſervire, commodare quam plurimis? collocare, ponere apud gratos animos benefacta quam plurima; & quicquid facultatis, in beneficii loco deferre. *Non magna in me beneficia contuliſti*, du haſt mir nicht viel Gutthaten erwieſen. Non valde de me meritus es. Beneficium à te vel nullum accepi, vel minimum. Exigua ſunt, quæ pro beneficio dediſti; quæ mihi detuliſti, dediſti beneficia; quæ apud me beneficia collocaſti, poſuiſti. Gra-

via non sunt, exigui momenti, parvi ponderis ea sunt, quæ mea causa fecisti. Beneficia tibi debeo non ita magna. Obligasti, obstrinxisti me mediocribus officiis. 3. *Beneficium accipio,* ich empfange eine Gutthat. Plurima tibi debeo officia & beneficia; innumerabilia tua in me extant beneficia; in me profecta sunt. Innumera tua in me beneficia & promerita sustinere vix possum. Quod vivo, pro tuo beneficio habeo; in beneficii loco repono. 4. *Beneficium reddo,* Gutthaten erwiedern. Quis beneficiis tuis pro merito respondebit? quis parem referet gratiam? quis benefacta tot in me tua solvet, remunerabitur? quis officia tua paribus officiis æquet, compenset? cumulatis tuis in me meritis qui faciam satis? V. *Remuneror.* 5. *Beneficii memor ero,* ich werde dieser Gutthat allezeit eingedenk seyn. Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoriâ percepta beneficia retinebo. Hujus in me meriti æternum meminero. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo; singulare me beneficium tulisse credam; beneficii non vulgaris locum apud me obtinebit, ich werde es unter die grösten Gutthaten zehlen. V. *Gratus.* 6. *Beneficia præstita objectare,* die erwiesenen Wohlthaten einem vorwerfen. Liberalitatem suam pudori alterius gravem facere. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis & sermonibus ambitiosis deprædicare. Benefic i gratiam invidiosa prædicatione corrumpere.

Beneficium Ecclesiasticum, geistliches Amt, oder Pfründe. Sacerdotium opimum, opulentum; sacerdotium tenue. exile; sacerdotium cura animarum præditum; sacerdotium ab animarum cura immune. *Beneficium Ecclesiasticum alteri cedere:* sein geistliches Amt und Einkommen einem abtretten. Abdicare se sacerdotio aliquo, vel sacerdotii munere ac censu; amico utendum, fruendum tradere, jus, possessionemque sacerdotii sui alteri transcribere; cedere jure ac possessione sacerdotii.

Beneficus, a, um. gutthätig. *Syn.* Benigne faciens, benignus. *Usus.* Beneficus est, qui non sua, sed aliena causa, benefica voluntate movetur. V. *Amicus.*

Benemereor, eris, meritus sum, eri. wohl verdienen. *Syn.* Beneficio afficio, beneficium colloco. *Usus.* De republica, de nomine ac dignitate Rom. benemeritus civis. Benemereri de posteris; posterinati servire.

Benevole, gutwillig. *Syn.* Amicè. *Usus.* Præsto esse alicui benevole, & fideliter.

Benevolens, tis. *g. o.* gutwillig. *Syn.* Benevolus. *Usus.* Non sum molesta, sed benevolens. V. *Affectus, a, um.*

Benevolentia, æ, f. Gutwilligkeit. *Syn.* Gràtia, studium.)(*Odium. Epi.* Æqualis ætati alicujus, bona, fidelis, firmissima, grata animi, impar, incredibilis in aliquem & maxima, perfectissima, præstans in aliquem, insignis in aliquem, intemperata, major, mediocris, mirabilis, mutua, necessaria, non obscura, par & mutua, perpetua in aliquem & maxime propensa & perpetua, sempiterna, singularis, summa erga aliquem, summa & par. *Phras.* 1. *Benevolentiam captare,* eines Gutwilligkeit gewinnen. Benevolentia beneficiis capitur maximè, conciliatur, colligitur, contrahitur, movetur. Ad benevolentiam officia alliciunt. Benevolentiam tibi facilè beneficiis adjunges, conjunges. Gratiam amicorum expetis, & multorum civium amicitiam; voluntates tibi multorum conciliare; benevolentiam consequi, experiri, perspicere cupis; beneficio consequeris. Gratiam aucuparis; in gratiam te insinuare; gratia crescere apud cives & optimates desideras; benevolentia tibi eorum animi sunt devinciendi. Inire optimatum gratiam, benevolentiam magnam consequi exoptas; officiis & beneficiis esse colligenda. 2. *Benevolentiam exhibere,* Gunst und Wohlgewogenheit erweisen. Quam in te suscepi benevolentiam, semper tibi præstabo, servabo, tuebor, augebo. Quam semel in te contuli, declaravi benevolentiam, eâ te semper complectar; hanc in te semper navabo; hanc experiere, perspicies plurimis indiciis. Qua in te semper eram benevolentia, eâ deinceps quoque ero propensissima. Favebam adhuc rebus tuis, & cupiebam optime; neque desinam, imposterum te favore fulcire meô. Secunda in te erat voluntas mea; studiisque in te inclinabat; sed animo nihilominus in te benevolô, optimoque esse pergam. Si unquam me tibi benevolum dedi, si voluntate eram bonâ ac propitiâ, deinceps in re tua totus ero, nullumque pignus benevolentiæ, aut gratiæ officium omittam; studio rerum tuarum agebar adhuc maximô, tuaque causa cupiebam tibi omnia; quidni addictus sim deinceps quoque, tuisque commodis studeam unice? Optime affectum me tibi fuisse adhuc, tu ipsa testis eris locuples; quæ igitur res est, quæ dubiam

biam reddere summam meam in te voluntatem possit? V. *Amicus*. 3. *Benevolentiam tollere*, die Wohlgewogenheit aufheben. Adimere, extinguere, delere. V. *Amicitiam abrumpere*, *Gratia*.

Benevolus, a, um. wohlgewogen. *Syn.* Amans, amicus, propendens in aliquem inclinatione animi, studiosus. *Adv.* Sanè, vere. *Phras.* Ardentibus sum in aliquem studiis; amicissimus sum; summa mea est in illum voluntas; eximiæ benevolentiæ, ac benignitatis sum in aliquem; voluntate in aliquem bona sum; animo bono sum in aliquem. V. *Benevolentiam exhibeo*. *Usus.* Amicissimi, benevolentissimique hominis officio semper sum functus. V. *Amicus*, *amicitia*.

Benignè, gütig. *Syn.* Comiter, liberaliter. *Usus.* Salutare benigne, comiter appellare aliquem. Alicui benigne facere & liberaliter.

Benignitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* Clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas. *Epi.* Grata, honesta, incredibilis in aliquem, jucunda aditu, major, nimia, privata, propensa in calamitosos, quæstuosa, summa in aliquem, utilis alicui. *Usus.* Summa benignitate audire dicentem. Nunquam tibi meam benignitatem claudam. Non exhaurietur mea benignitas. Benignitas naturæ, agrorum. V. *Lenitas*, *mitis*, *benevolentia*.

Benignus, a, um. gütig. *Syn.* Comis, blandus.)(*asper*. *Usus.* Benignus ad commodandum. Oratione benignâ uti. 2. *Liberalis*, *munificus*, freygebig. Benignus liberalisque dicitur, non qui fructum, sed officium sequitur. V. *Benevolentia*.

Beo, avi, atum, are. seelig machen. R. à *βίος*, *vita*. *Syn.* beatum facio. *Usus.* Cœlo aliquem beare.

Bestia, æ, f. ein wildes Thier. *Syn.* Bellua. *Epi.* Immanis ac perniciosa, monstrosissima, præclara, valentissima. Bestiæ abditæ, terraquæ tectæ, agrestes, ancipites, in utraque sede viventes, aquarum incolæ, aquatiles, cicures, feræ, gradientes, liberæ, mutæ & nihil intelligentes, nantes, natantes, pravæ, serpentes, solivagæ, congregatæ, terrenæ, volatiles, volutantes, volucres. *Usus.* Aliæ bestiæ nantes, volucres, serpentes.

Bestiarius, ii, m. der in öffentlichen Schauspielen mit wilden Thieren kämpfet. *Syn.* Qui cum bestiis pugnat in ludis publicis. *Usus.* Gladiatoribus, bestiariis rempub. obsidere.

Bestiola, æ, f. klein Thierlein. *Usus.* Bestiolæ dissimillimæ communiter cibum quærunt, *vulg. animalcula*.

Beta, f. Mangold. *Herbæ genus*. *Usus.* Beta & malva.

Biblia, orum, n. die H. Schrift. *Syn.* Sacræ, sanctæ, Divinæ litteræ; libri Divini; Divinorum librorum, sacrorum scriptorum monumenta, instinctu afflatúque cœlesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Cœlestis doctrinæ volumina. Scriptura sancta. Sacri codices.

Bibliotheca, æ, f. Bücher-Saal. *Syn.* Librorum locus, multitudo. *Epi.* Mirifica. *Usus.* De Bibliotheca tua supplenda, libris commutandis, velim conficias.

Bibo, is, bibi, bibitum, ere. trinken. R. à *πίνω*, *bibo*. *Syn.* Poto, perpoto, poculum exhaurio, potionem haurio, exhaurio, sorbeo. *Adv.* Jucundius, plurimum. *Phras.* *Vinum intemperanter bibunt Græci*, die Griechen sauffen unmäßig. Vinum intemperantius hauriunt; avidè siccant pocula; lagenas exsiccant totas. Ingens est in Græcis potandi libido. Cyathos sorbendo diem producunt. Poscunt majoribus poculis, *provocant*. Totos dies perpotant; vino se obruunt; furiosa vinolentia, circumpotationibus inundantur; vino se onerant. Merum ex cantharis scitissime exantlant; vini multum exhauriunt; largiore utuntur vino; largiter se invitant; diem noctemque potando continuant; multum vini absumunt; intemperantissimis perpotationibus indulgent; diem mero frangunt; nimio se vini potû ingurgitant; merô sopiuntur; vinô sepeliuntur; vinô ventrem distendunt; in potationibus sunt, agunt, assidui; compotationes celebrant assiduè, in potationibus assiduè versantur. *Usus.* 1. *Lex Græci convivii*: Bibat, aut abeat. 2. *Vulg. bibere sanitatem*, Gesundheit trinken. Libare alteri, *vel* alterius saluti poculum; bibere salutaria; bibere soteria.

Bibulus, a, um. der gern trinkt. *Usus.* Potores bibuli. V. *Vinolentus*, *ebrius*.

Biceps, itis, *g. o.* das zwey Köpfe hat. *Usus.* Biceps puella nata est.

Bicorpor, oris. *g. o.* zweyleibig.

Biduum, i, n. zwey ganze Tage. *Syn.* Duorum spatium dierum. *Usus.* 1. *De tempore, cum Acc. & Abl.* Bidui, *vel* biduum ibi fui, ich bin zwey Tag alldorten gewesen. 2. *De loco*, *cum Gen. Acc. & Abl.* Castra bidui, biduum, *vel* biduô absunt ab urbe, das Feld-Lager ist zwey Tage weit von der Stadt.

Bien-

Biennium, ii, n. Zeit von zwey Jahren. *Syn.* Spatium duorum annorum. *Usus.* Biennio domo abfuit.

Bifariam, auf zweyerley Weise. *Syn.* Bipartito.

Biga, æ, f. Wagen mit zwey Pferden bespannet. *Syn.* Currus duorum equorum jugô actus. *Usus.* Citatis bigis vehi.

Bilis, is, f. Galle, Zorn. *Epi.* Atra, secreta, *Usus.* 1. Mens sæpius iracundiâ graviore, *vel* dolore *vel* timore, quam atrâ bile movetur. 2. *Ira*, Zorn. Ea res mihi bilem movit, commovit, concivit.

Bimestris, *e. g. c.* zweymonathlich. *Syn.* Duorum mensium. *Usus.* Consulatus bimestris.

Bimus, a, um. zweyjährig. *Syn.* Duorum annorum. *Usus.* Bimus infans.

Binus, a, um. zwey und zwey. *Usus.* Bis bina quid sint, Epicurus non didicit.

Bipartior, iris, titus sum, iri. entzwey theilen. *Syn.* In duas partes seco, distribuo. *Usus.* Prædam bipartiti sunt.

Bipartito, in zwey Theile. *Syn.* Dupliciter, bifariam. *Usus.* Bipartito classis, acies distributa est.

Bipedalis, e, *g. c.* zween Schuhe lang. *Syn.* Duorum pedum longitudine. *Usus.* Sol Epicuro bipedalis videtur.

Bipes, dis, *g. o.* zweyfüßig. *Usus.* Homo omnium non bipedum modo, sed & quadrupedum impurissimus.

Biremis, is, f. ein Schiff mit zweyen Ruder-Bäncken. *Syn.* Navis duobus remorum ordinibus instructa. *Epi.* Præclara.

Bis, zweymahl. *Usus.* In eodem facto bis improbus fuisti.

Bivium, ii, n. Wegscheide. **Syn.* Quod duas vias habet.

Blande, liebreich, freundlich. *Syn.* Comiter, suaviter, mansuete. *Usus.* Appellare aliquem blandissimè. Blandius aliquid petere.

Blandiloquentia, æ, f. liebliche Rede. *Usus.* Tanta illi blandiloquentia supplicavi.

Blandimentum, i, n. das Liebkosen, Schmeicheln. *Syn.* Blanditia. *Usus.* Multa blandimenta nobis natura ipsa peperit. Blandimentis corrupta juventus. V. *Blanditia.*

Blandior, iris, itus sum, iri. liebkosen. *Syn.* Amplexor. *Adv.* Mirifice, suaviter. *Phras.* *Solet omnibus blandiri*, er pflegt allen zu schmeicheln. Ubique suppliciter se insinuat, aucupatur blanditiis omnium gratiam; blando sermone omnes delinire; lenocinari omnibus; palpum obtrudere solet. Blandissimè appellat omnes; demulcet omnes suis blanditiis; assentationis artificio omnium animos sibi adjungit. V. *Adulor.* *Usus.* Voluptas suaviter sensibus blanditur. Prosperitas vitæ hujus alludit tibi suaviter & blanditur. V. *Blanditia.*

Blanditia, æ, f. das Liebkosen. *Syn.* Blandimentum, illecebræ, assentatio.)(*minæ.* *Epi.* Apertæ, flagitiosæ, malitiosæ officiorum. *Phras.* *Turpe est, blanditiis gratiam aucupari*, es ist gar schändlich, durch liebkosen sich wollen bey andern in Gnade setzen. Populari assentatione, blanditiis civium benevolentiam colligere; ad colligendam potentiorum gratiam blanditias admovere, adhibere; influere in aures populi blanditiis; optimatum animos blanditiis obsidere; blandimentis corrumpere, blanditiis & illecebris irretire. *Usus.* Blanditiis nummos ab aliquo exprimere. Blanditiis in consuetudinem aliorum se immergere. Patris severitatem blanditiis & illecebris impedire.

Blandus, a, um. liebkosend. *Syn.* Benignus, comis, lenis, suavis. *Usus.* Blanda voce vocare quempiam. Blandâ & supplici oratione fallere. Homo est minime blandus. V. *Oratio blanda.*

Blasphemia, æ, f. Gotteslästerung. *Phras.* *Blasphemias effutire*, Gotteslästerungen heraus stossen. Atroces in DEUM voces jactare; impia verba in DEUM profundere, jacere. Verborum impietate, scelesta lingua, quæ in cœlo terrisque sunt sanctissima, violare. Scelesta lingua Deum lacessere. Impias in DEUM voces mittere. Maledicta & nefarias execrationes in DEUM & cœlites evomere; nefariis maledictis, insanis vociferationibus in Deum & superos insurgere.

Blatero, as, avi, atum, are. schwätzen. **Usus.* Quid blaterat tanto cum clamore?

Bona, orum, n. äusserliche Güter. *Syn.* Fortunæ, res, possessiones, divitiæ, fundi, prædia, voluptariæ possessiones; res patria & avita, facultates. *Epi.* Aliena, angusta, breviora, diversa, divina & egregia, diuturna, externa, fraterna, magna & divina, quam maxima, multa, necessaria, nec opinata, paterna & avita, patria, pauciora, perexigua & minuta, plura, potiora, præsentia, præterita, propria alicujus, publica, publicata, summa & propria. *Phras.* 1. *Bona parare*, sich um Güter bewerben. Multa sibi bona industria peperit; sua eum industria multis possessionibus cumulavit, auxit; multas illi facultates

 paravit,

auxit; multas illi facultates paravit, tribuit. 2. *Bona adimere*, einem seine Güter hinweg nehmen. Imminet fortunis omnium & bonis. Id nunc agit, ut tua bona publicentur, & erepta tibi, acerbissimae praeconis voci subjiciantur. Agri parte multatos mortales multos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. 3. *Bona luxu perdere*, Güter verschwenden. Ingluvie avita bona, rem familiarem, praedia sua brevi abligurivit, dilapidavit, dissipavit, profudit, absumpsit. V. *Prodigo*. *Usus*. 1. *Bona fortunae*, Glücks-Güter. Ea sunt generis, propinquorum, amicorum, opum, valetudinis, formae, virium, ingenii. Res moventes, fahrende Güter. Fundi, praedia, liegende Güter 2. *Bona corporis*, leibliche Güter. Valetudo, firmitas, vires, pulchritudo, sensus integri, velocitas, dentium candor, venustas oculorum, color oris suavitas, linguae solutio, vocis sonus, latera firma, conformatio quaedam, & figura totius corporis, & oris. 3. *Animi bona*, innerliche, Gemüths-Güter. Virtutes, dotes ingenii, judicii, memoriae, artes, scientiae. V. *Copiae*, *Opes*, *Divitiae*, *Felix*, *bene*.

Bona Spiritualia, *Vulg:* geistliche, und innerliche Güter. *Phras.* Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subjecta. Interiora hominis bona, quibus animus fit pulcrior, ditior. Animi bona, quae coelum quodam modo ipsum continent. Vera & propria hominis bona, quae hominem charum Deo efficiunt. 2. *Bona temporalia*, *vulgo* zeitliche Güter. Res fluxae, fragiles, caducae, externae. Bona, quae fortunae casibus sunt obnoxia. Peritura hominis bona, quae fluxis hujus vitae divitiis, honoribus & oblectationibus continentur. Corporis & fortunae bona, quae unà cum corpore intereunt. Rerum fluxarum blandimenta; res fugaces, inanes, periturae, mortales. Ea, quae apud caecos mortales prima putantur; opum, honorum, voluptatúmque illecebrae. Bona caduca & incerta, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunae temeritate. Res humanae, quaeque rationem habent cum terra.

Bonitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* Probitas, integritas, virtus, benignitas, clementia.)(*malitia*. *Epi.* Divina, insinuata, non inhumana virtus, non superba, pristina, singularis, summa, vera. *Usus.* Quidam bonitate naturae, alii institutione, & disciplinâ rectam sectantur viam, etliche seynd von Natur gut &c. Ejus fortunas tuae bonitati commendo. Ingenii bonitate mirâ; singulari bonitate & modestiâ vir est. V. *Bonus*.

Bonus, a, um. gut. *Syn.* Probus, frugi, integer, justus, praestabilis, salutaris. *Adv.* Aeque, planè, sanè, sat, valdè. *Phras.* 1. *Vir bonus est*, er ist ein überaus guter Mann. Vir est insigni bonitate; ita moderatus, ut prae se quandam probitatem, ingenuitatem ferat. Vir est & sapiens, & legibus parens, officii non ignarus, utilitati publicae plus, quam suae consulens, intentus. Exemplum est innocentiae; quô nemo integrior in civitate, nemo sanctior. Apertùs, simplex, ingenuus, justus vir est, cujus fidem, bonitatémque omnes dilaudant. Probus est & antiqui moris: antiquis moribus, antiqua homo virtute & fide est. Vir est mirâ ingenii bonitate: singulari bonitate & modestiâ praeditus. Frugi homo est, & quantivis pretii. Vir notae est & expertae fidei, vitaeque integerrimae; vir cujus multa sunt & illustria exempla probitatis & candoris. Viri boni officio fungi solitus. 2. *Bona opera*, gute Wercke. *vulg.* Piae sanctaeque actiones; actiones cum pietate susceptae; virtutis exercitationes; usurpatio piorum munerum; virtutum officia; pietatis studia praestare; virtutum officiô fungi. *Usus.* Bonum solum, quod honestum. Summum bonum in voluptate ponit Epicurus. Bonâ fide agere. Bonò uti Caesare, *benignò*. *Vulg.* *Bona nova*, laeti nuncii, gute Zeitungen. *Bonam diem sibi* facere. *Vulg.* sich einen guten Tag anthun. Diem sumere hilarem. V. *Probus*.

Boo, as, avi, atum, are. brüllen wie ein Ochs. **Syn.* Mugio.

Bos, bovis, *gen. om.* Ochs. *Epi.* Opimus, sanctus, vivus, boves mollipedes, opimi. *Usus.* Boum cervices natae ad jugum, & vires humerorum & latitudo ad aratra extrahenda.

Bracca, ae, f. Nieder-Kleid. *Genus vestis apud Gallos Transalpinos.*

Braccatus, a, um. der ein Nieder-Kleid anhat. *Syn.* Braccis utens. *Usus.* Gallia braccata.

Brachium, ii, n. ein Arm. *Epi.* Extremum, leve, molle. *Usus.* Brachii projectio decet in contentionibus, contractio in remissis. Brachium cohibere, projicere, contrahere. Molli brachiô aliquid agere, obenhin.

Bra-

Bractea, æ, f. ein dünnes Blech. *Syn.* Lamina tenuissima.

Brassica, cæ, f. Kohl. *Usus.* Caules & brassicam me contigeris.

Brevi, in kurzer Zeit. *Syn.* Propediem, in brevi, brevi tempore, exiguo tempore, paucis diebus. *Usus.* 1. Respublica brevi respirabit. 2. *Breviter*, mit kurzen Worten. Ad ea, quæ petis, brevi respondebo.

Breviloquens, tis, *g. o.* der kurz von einer Sache redet. *Usus.* Breviloquentem me tempus ipsum facit.

Brevis, e. c. kurz. R. ἀ βραχὺς, *brevis.* *Syn.* Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, exiguus, præcisus temporis spatio. *Phras.* 1. Exiguum, & breve vitæ curriculum. Contractiora sunt vitæ spatia, quàm ut &c. 2. *Oratione vel dictione brevis*, im Reden kurz seyn. Ambitus verborum contractus, & brevis. Amputata oratio & abscissa.

Brevitas, tis, f. Kürtze. *Epi.* Amicissima alicui, concisa, distincta, exigua vitæ. nuda atque inornata, pura & illustris, summa. *Usus.* 1. Brevitas diei, temporis. 2. *Contractio*, Zusammenziehung. Brevitas non modo senatoris, sed & oratoris magna laus est. Multos imitatio decipit brevitatis.

Breviter, kürtzlich. *Syn.* Strictim, summatim, brevi, cum brevitate, paucis verbis.)(*Productè, pluribus verbis. Phras.* *Rem dicam breviter*, ich werde es kürtzlich sagen. Rationem tribus versiculis comprehendam; ne multa; videamus nunc strictim, rem perstringam breviter; tribus verbis; paucis percurret oratio. Brevitate utar, ut satietatem longæ orationis effugiam; non obtundam pluribus; ne longam orationem suscipiam, paucis ista habe, summatim dicam. Ut in pauca rem conferam; ne longum sit; perbreviter attingam; coarctabo & perangustè referciam dictionem; incidam media, ne nimis serò ad extrema veniam; celeriter exiguéque dicam; paucis vos absolvam; quàm potero, in verba conferam paucissima; verba quam maxime ad compendium conferam; capita rerum strictim percurram; verbo me expediam. Compendia sequar. Paucis te volo; pauculis verbis dictis compendium fieri volo. Paucis rem dabo; ad pauca ut redeam; ut plura mittam. Ut paucis rem concludam; unô verbô complectar; ne multis morer; teneam; ne longior sim, aut copiosior; ne multa multis; plura pluribus; quid multa; non vagabor longiùs; summam complectar; ad pauca redigam; pluribus agere tecum non debeo: quid plura? quid pluribus?

Bruma, æ, f. der kürtzeste Tag im Jahr. *Syn.* Brumale tempus, brumalis dies; dies hyemis brevissimus. V. *Hyems.*

Brumalis, e. *g. c.* winterlich. *Usus.* Brumales dies.

Brutus, a, um. unvernünftig. *Usus.* Fortuna bruta; fulmen brutum.

Bubile, is, n. Rinder-Stall. **Syn.* Locus ubi boves stabulantur.

Bubo, onis, m. Stein-Eule. *Usus.* Raro in conspectum bubones veniunt.

Bubulcus, i, m. Rinder- oder Küh-Hirt. *Syn.* Boum custos.

Bucca, æ, f. der Mund, Backen. *Syn.* Os ipsum & interior malarum pars concava. *Usus.* Consul prodiit fluentibus buccis, gravibus oculis. Scribe quod in buccam venerit. Buccæ fluentes, cerussatæ, atque dignæ Capua vetere.

Buccina, æ, f. Posaune. *Syn.* Tuba belli. *Usus.* Signum datur buccinâ.

Buccinator, oris, m. Hornblaser. *Syn.* Præco, tubicen. *Usus.* Promittit, se fore buccinatorem existimationis meæ.

Bulla, æ, f. abhangende Hals-Zier, Bisem-Knopf. *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ in cordis figuram formatum.* *Epi.* Aureæ multæ & graves. *Usus.* 1. Prætexta toga sine bulla. 2. *In valvis clavus.* Verres bullas aureas a valvis abstulit. *Bulla Pontificia. Vulg.* Litteræ Pontificiæ.

Bustuarius, ii, m. Schwerdt-Fechter bey nahmhaften Leich-Begängnißen. *Usus.* Si mihi cum illo bustuario gladiatore certandum fuisset.

Bustum, i, n. Brandstadt der verbrandten Leiber, Grab. *Syn.* Locus, ubi corpus hominis defuncti concrematum est; monumentum, sepulchrum. *Usus.* 1. Bustum violare. 2. *Transl.* Homo impius, bustum legum omnium, bustum reipublicæ.

C.

Caballus, i, m. starcker Gaul. * *Syn.* Equus.

Cachinnatio, nis. f. das Lachen. *Syn.* Risus solutior. *Usus.* Si ridere concessum, vituperatur cachinnatio.

Cachinnor, aris, atus sum, ari. über die Maasse lachen. *Syn.* Solutius rideo, cachinnum tollo. V. *Rideo.*

Cachinnus, i, m. das Kuttern. *Syn.* Cachinnatio. *Usus.* Cachinnum sustulit; ad cachinnos commovit omnes. V. *Risus.*

Cacula, æ, m. Troß-Bub. * *Syn.* Calo.

Cacumen, is, n. Gipfel. * *Syn.* Vertex cujuscunque rei. *Usus.* Cacumina arborum, montium.

Cadaver, eris, n. todter Cörper. *Syn.* Corpus exanime. *Epi.* Incruentum, informe, semiustulatum. *Usus.* Ab hoc ejecto cadavere quidquam opis mihi spondeam?

Cadaverosus, a, um. eingefallen. * *Usus.* Cadaverosa facies.

Cadit, es fällt zu. *Syn.* Evenit, accidit, *Usus.* Belle cecidit.

Cado, is, cecidi, casum, ere. fallen. R. *à* κατέω, *deorsum eo.* *Syn.* Concido, decido, labor, delabor, corruo. *Adv.* Cadere aliter rem, altè, aptè comprehensionem, aptè verba, aptissime, belle, concinnius, commodius, decore in pedes, fortiter, fortuito, graviter, jam pridem consilia, jucunde clausulas, jucunde orationem, levius, malè, melius, melius verba in syllabas longiores numerose & quadratè, omnino, optime in pedem, pariter cum republ. percommode, peropportune, præclare in rempubl. teterrime, quid, venustè. *Phras.* 1. *Vulneribus exhaustus cecidit*, er ist von so vielen Wunden entkräfftet, niedergefallen. Ad terram defluxit; vulneribus ad terram datus est; de equo lapsus; præceps ad terram datus miserabili casu, fœda prolapsione præcipitatus est; icto ad casum datus, ad terram delatus, detractus procubuit. 2. *Fallente vestigio cecidit*, er ist zur Erden gefallen. In terram defluxit, procubuit, prolapsus, prostratus est. 3. *Cadebat* animo, er hat das Hertz verlohren; animo concidit, defecit animo; frangebatur animo; animus hominem reliquit; relanguit animus; animo se demisit admodum. V. *Concido.* 4. *Cadere in pristina peccata*, in die vorige Laster fallen. Relabi, revolvi in mores pristinos & vitia; in eundem scopulum offendere, impingere; in idem vitiorum cœnum implicari; iisdem sordibus involvi; in eodem luto adhærescere. *Usus*, 1. *Evenio*, wiederfahren. Belle, opportune, commode, fortuito cecidit. Verebar, quorsum illud casurum esset. 2. *Convenio*, angehen. Cadit in eum suspicio, man kan auf ihn einen Argwohn haben. Hoc in virum bonum non cadit; in virum sapientem dolor non cadit. 3. *Venio*, kommen. Cadit sub aspectum, es fällt unter die Augen. In deliberationem, in potestatem, sub imperium & ditionem alicujus. Cadere in offensionem alicujus. 4. *Desino*, *remitto*, nachlassen, aufhören. Ira, venti cadunt. Arma de manibus cadunt. 5. *Pereo*, zu Grund gehen. Legum authoritas, civitatis fides cecidit. 6. *Mori*, sterben. Duo millia cecidere. 7. *Vinci judicio*, Handel verliehren. Causa cadere. *Vulg.* *Litem perdere.* V. *Causa*, 8. kleinmüthig, verzagt werden. Cadere animô *vel* animis.

Caduceator, oris, m. Herold, Friedens-Both. *Syn.* Legatus pacis causa.

Caduceum, i, n. das Stäblein, Mercurii. *Syn.* Mercurii virga & sceptrum.

Caducus, a, um. hinfällig. *Syn.* Facile cadens, brevis, fugax, fragilis, mobilis, mortalis, incertus.)(*Erectus*, *firmus*, *immortalis.* *Usus.* 1. Omnia alia falsa, incerta, caduca, mobilia, sola virtus est altissimis defixa radicibus. Corpus fragile, & caducum. Magna imperia mortalia sunt & caduca. 2. Bona caduca; hæreditas caduca, heimgefallene Güter, Erbschafft. V. *Incertus*, *inconstans*, *bona temporalia.*

Cadus, i, m. Weinfaß. * *Usus.* Vinum de meliore cado.

Cæcitas, tis f. Blindheit. * *Syn.* Privatio sensus oculorum. *Epi.* Horribilis, misera, odiosa. *Usus.* 1. An tibi luminis cæcitas plus obest, an libidinis? 2. *Transl.* In furore animi, cæcitate & amentia.

Cæ-

Cæco, as, avi, atum, are. blind machen. *Syn.* Excæco, cæcum facio, efficio, reddo; oculis privo, oculis orbo. *Usus.* Voluptate cæcantur hominum animi. Vitiis & cupiditatibus cæcatus adolescens. V. *Excæco.*

Cæcus, a, um. blind. *Syn.* Captus oculis. *Phras.* 1. Lumina amisit; aspectum amisit; orbatus lumine; lumine cassus; caligat ad omnia; cæcutit; extinctô oculorum lumine in tenebris contabescit; caret acie oculorum, usu oculorum destitutus est. *Transl.* Cæcus est furore & cupiditate, er weiß nicht, was er thut vor Zorn 2c. Cæca cupiditate rapitur; cæcus furore & scelere fertur; cæcus & amens furore est. Cæcitate animi rapitur incredibili; furor homini lumen animi extinxit; eripuit consilium animô præceps amentiâ, furor. Exercet miserum insolita caligo mentis, & animi luminibus magnopere officit. *Usus.* 1. Catuli cæci nascuntur. 2. *Temerarius,* vermessen, verblendet. Cæca cupiditate rapi. Fortuna cæca cæcos efficit, quos complectitur. 3. *Obscurus, abditus, dubius,* finster, zweifelhaftig. Nox cæca. Res cæcæ & ab aspectus judiciô remotæ. Cur hoc ita obscurum est & cæcum?

Cæcutio, is, ivi, itum, ire. übel sehen. *Syn.* Utrum oculi mihi cæcutiunt. V. *Cæcus.*

Cædes, is, f. Mord, Todtschlag. *Syn.* Occisio. *Epi.* Clara & recens, crudelissima omnium, cruenta, misera crudelisque, nefaria, nocturna, propinqua, quotidiana. *Phras.* 1. *Cædes multorum facta est,* es seynd viele erschlagen worden. Multum sanguinis haustum est; omnia hostium cæde strata erant. Cædes ibi omnia obtinuit. Magna clades accepta est; fœdatus multorum cæde locus; cædibus hausti mortalium plurimi; multum sanguinis in promiscua omnium generum cæde fuit. Solitudinem facere in urbe videbantur. Edita, perpetrata multorum hominum cædes. 2. *Hic à cæde cessatum est,* da hat man aufgehört zu morden. Is finis sanguinis fuit; hic cædes constitit, conquievit. *Usus.* Res ad cædem spectare videtur, die Sache zielet auf Mord und Todtschlag. Cædem senatui moliuntur, quærunt cives improbi. Cædem facient, perpetrabunt, edent atrocem. Cædem quidem reprimient alii; at illi tanto acerbius instaurabunt, redintegrabunt, renovabunt. V. *Mors, occido, prælium.*

Cædo, cecidi, cæsum, ere. schlagen. R. à χαίνω. *Syn.* Verbero, percutio, occido, trucido, interficio. *Phras.* 1. *Servum dirissime cecidit,* er hat seinen Bedienten entsezlich geschlagen. Multavit, accepit pessime; verberibus dirum in modum affecit, laceravit, excruciavit. V. *Verbero.* 2. *Hostem cædere,* den Feind schlagen. Hostem fundere, profligere; armis opprimere; hostium copias cædere; ferrô prosternere; fundere prælio; armis sternere; delere. V. *Cædes. Usus.* Aliquem loris, vel virgis cædere, Sylvam, armenta, magnum numerum hostium cædere.

Cælebs, ibis, *g. o.* unverehlicht. *Syn.* Expers conjugii. *Usus.* Mulier cælebs.

Cælo, as, avi, atum, are. verbergen. *Syn.* Occulto, obscure fero. *Phras.* *Cælat consilia sua,* er verbirgt seine Gedancken. Clam fert consilia; premit animi sui sensa; ab hominum conscientia solertissime removet. Ut cochlea abscondit, & retentat se tacitus. V. *Abscondo, taceo, tego.* *Usus.* 1. Si Deos omnes, hominesque cælare possemus, nihil injustè faciendum esset. Aliquem de consilio cælare. 2. Ausstechen. Cælare aliquid argento, *vel* in argento, etwas in Silber stechen.

Cæmentitius, a, um. von Schopp, oder Bruchstein gemacht. *Syn.* Quod cæmentô constructum est. *Usus.* Cæmentitiis parietibus extructæ altitudines.

Cæmentum, i, n. Bruchstein. *Syn.* Lapides rudes & fracti, quibus ædificia consurgunt. *Usus.* Materiam, cæmentum, calcem convexit.

Cæruleus, a, um. Himmelblau. *Usus.* Oculos cæruleos esse Neptuni.

Cæsaries, ei, f. langes Männer-Haar. *Syn.* Coma, quæ cædi solet. *Usus.* Vide, cæsaries quam decet!

Cæsim, hauender Weise. *Syn.* Incisim. *Usus.* Membratim primò, dein cæsim diximus.

Cæsius, a, um. bleichgrau, grau. *Syn.* Cæruleus, glaucus; qualis color est oculis felium. *Usus.* Cæsiis oculis Minerva.

Cæstus, us, m. ein Streit-Kolben mit Leder und mit Bley gefüttert. *Syn.* Clava ex corio & plumbo. *Usus.* Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem.

Cætera, orum, n. das übrige. *Syn.* Reliqua

liqua alia, aliud, reliquum, itémque cætera, & quæ ſequuntur; & alia hujus generis, hujusmodi & ſiqua ſimilia. *Uſus*. In cætera vitâ ſatis ſplendidus. Avarus, cætera doctus vir.

Cæteroquin, ſonſten, ohne das. *Syn*. Alioquin. *Uſus*. Non poëta ſolum, verum etiam cæteroquin doctus & ſapiens.

Cæterum, im übrigen, aber doch. *Uſus*. Cæterum is mihi locus non diſplicet.

Calamiſter, ri, m. Haar-Eiſen. *Syn*. Acus, quâ calefactâ capilli intorquentur. *Uſus*. 1. Remove gemmarum ornatum, nec calamiſtri quidem adhibeantur. Frons calamiſtri notata veſtigiis. 2. *Transl. Ornatus accerſitus orationis*. Orationem calamiſtris inurere, ſeine Rede gar zu viel auszieren.

Calamiſtratus, a, um. gekräuſelt. *Uſus*. Calamiſtrata coma, puella.

Calamitas, tis, f. Jammer, Noth. *Syn*. Miſeria, ærumna, adverſa, *vel* incommoda fortuna, res incommodæ, offenſio.)(*Proſperitas*. *Epi*. Civilis, communis, diſſimilis, fatalis quædam, honeſtiſſima, improviſa, incredibilis & ſingularis, indigniſſima, injuſtiſſima, inveterata, magna, major, maxima, neceſſaria in re aliqua, nova, par, præſens, privata, publica, ſumma, tanta, tota, impendens. *Phraſ*. 1. *Calamitatem afferre*, in Jammer und Noth bringen. Inimici tui calamitatem tibi non exiguam machinantur; maximâ calamitate te afficient; calamitatem afferent, importabunt. Inimici tui, ni caveris, plagam facient, injicient, infligent luculentam. Inimici, facto, calamitate te affligent maximâ. Vulnus tibi imponet, inuret, infliget luculentum; peſtem afferet certiſſimam & importabit. Machinantur, neſcio quam in caput tuum peſtem inimici tui; ad calamitatem maximam te tuôsque depellent. Imminet rebus tuis ac fortunis ab inimicorum fraudibus & inſidiis magna calamitas; inimici tui in calamitatem graviſſimam te tuosque trahent; & jam nunc perniciem tibi comparent & moliuntur. V. *Affligo*. 2. *In calamitatem incidere*, in Jammer und Noth fallen. Reſpublica hôc annô maximam calamitatem cepit, accepit, ſubiit, hauſit. Calamita reipublicæ incidit, accidit maxima. Reſpublica in eam calamitatem venit, incidit; iis ærumnis premitur; cum iis difficultatibus conflictatur, quæ ferri, tolerari vix poſſint. Reſpublica hôc annô plagam accepit luculentam; acerbô vulnere perculſa eſt; vulnus accepit graviſſimum. V. *Miſer*, *affligo*, *fortuna mala*, *adverſus*. 2. *Calamitate liberare*, aus der Noth helfen. Cæſar nos non à calamitate modò, ſed & metû calamitatis defendet, prohibebit; calamitate nos, calamitatem levabit; nobis detrahet, efficiat, ut a nobis abſit calamitas; ærumnis nos iſtis exſolvet; iſtis nos periculis & ærumnis explicabit; iſtis nos ærumnis expediet. V. *Libero*. *Uſus*. In calamitate tabeſcere. Calamitas latius ſerpſit.

Calamitoſus, a, um. voll Jammer. *Syn*. Ærumnoſus, miſer, calamitatibus oppreſſus, affectus. *Adv*. Valdè. *Uſus*. Magis fortunâ, quam culpâ ſuâ calamitoſus. Fuga flagitioſa & calamitoſa. Calamitoſus ager cælô & locô. Tempeſtas calamitoſa, Schauer-Wetter. V. *Miſer*, *infelix*.

Calamitoſe, jämmerlich. *Uſus*. Calamitoſe potius, quam turpiter vivendum.

Calamus, i, m. Schreib-Feder. *Syn*. Frutex aquaticus ad ſcribendum aptus. *Epi*. Bonus. *Uſus*. Calamô & atramentô temperatô, chartâ etiam dentatâ res agetur.

Calantica, æ, f. Schleyer, Haube. *Syn*. Tegmen capitis muliebre. *Uſus*. Clodius calanticam capiti ſuo accommodavit.

Calcar, aris, n. Sporn. *Syn*. Equi ſtimulus equitis calci alligatus. *Phraſ*. *Calcaribus equum urgere*, dem Pferd die Sporn geben. Calcaria admovere, adhibere, calcaria equo ſubdere. Calcaribus equum concitare, agitare. *Uſus*. 1. Aliis calcaria adhibenda, aliis fræna. 2. *Incitamentum*, Anſpornung. Currenti calcar addere.

Calceamentum, i, n. Schuh. *Syn*. Calceus.

Calceo, as, avi, atum, are. Schuh anziehen. *Uſus*. Nec ſatis commodè calceati, nec veſtiti.

Calceus, i, m. Schuh. *Syn*. Calceamentum, pedum veſtitus & tegmen. *Epi*. Habiles, viriles. *Uſus*. Redivi cum calceis & togâ, nullis nec caligis, nec lacernâ.

Calcitro, as, avi, atum, are. hinten ausſchlagen. *Syn*. Calce ferio, percutio. *Transl*. Renuo, reſiſto. *Uſus*. Amicum eum non habebis, calcitrat, reſpuit.

Calco, as, avi, atum, are. mit Füſſen tretten. *Uſus*. Calcare uvas; calcare clientem.

Calculus, i, m. Steinlein. *Syn*. Lapillus; ratio. *Uſus*. 1. Demoſthenes calculos in os

os injiciebat. 2. *Rationem inire*, ad calculos vocare; ad calculum reducere; calculos subducere, Rechnung machen. Turpe est, exigue nimis & exiliter amicitiam ad calculos revocare, ut par sit ratio datorum, & acceptorum. 3. *Consilium omissum resumere.* Revertamur ad calculos, quos abjecimus, kehren wir wiederum zurück zu unserm Vorhaben.

Calefacio, is, feci, factum, ere. wärmen. *Syn.* Calfacio. *Transl.* Irrito, commoveo. *Usus.* Egregie hominem suâ oratione calefecit. Forum calfacere. Parthi vos calefacient, die Parther werden euch heiß machen.

Calendarium, ii, n. Calender-Buch. *Syn.* Fasti, ephemerides.

Calendæ, arum, f. der erste Tag eines jeden Monaths. *Usus.* Hæc scripsi ad VIII. Calendas Decembris.

Caleo, ui, ere. heiß oder warm seyn. *Syn.* Calidus sum. *Transl.* Vigeo. *Usus.* 1. Calent judicia utcum maxime, man hält nun sehr emsig Gericht. Calent rumores. Dum res calet, insistendum est. Cum calent omnes, ego in negotio frigebo? 2. *Fervere, dum res adhuc recens est.* Calentes adhuc recenti pugna, & victoriâ feroces, von dem frischen Fechten noch erhitzte Soldaten. 3. *Æstuare, inflammari,* h[e]ftig noch einer Sache trachten. Studiô scribendi, cupidine laudis calere. V. *Calor.*

Calesco, is, ere. warm werden. *Syn.* Calidus fio. *Usus.* Igni vel apricatione calescere.

Calidus, a, um. warm. *Usus.* Calidior est animus, quam hic aër.

Caligæ, arum, f. Hosen. *Syn.* Tibiarum tegumentum.

Caliginosus, a, um. dunkel. *Syn.* Obscurus, caligine tectus. *Usus.* Obscurius, nebulosum, humidum, caliginosum cœlum.

Caligo, as, avi, atum, are. nicht heiter sehen. *Syn.* Cæcutio. *Usus.* In sole caligare.

Caligo, inis, f. Dunkelheit. *Syn.* Tenebræ. *Epi.* Cæca, obscura. *Usus.* *Transl.* Ex priore caligine temporum respublica in lucem aliquam respexit, das gemeine Wesen hat sich aus voriger Verwirrung etwas erhohlet. Discussa tunc est caligo illa temporum & terræ tenebræ. Videbam aliquid, sed quasi per caliginem. V. *Tenebræ.*

Calix, icis. m. Kelch, Becher. *Epi.* Calices maximi. Calix mulsi, vini.

Calleo, es, ui, ere. etwas wohl können, wissen. *Syn.* Scio, teneo. *Usus.* Jura callet. V. *Scientia, doctus.*

Callidé, listiglich. *Syn.* Astuté, non incallide, cauté. *Usus.* Callidé, arguteque dicere.

Calliditas, tis, f. Arglist, Verschlagenheit. *Syn.* Malitia, astutia. *Epi.* Perversa, stulta, vetus. *Usus.* Pœni calliditate valent. Calliditas astuta prudentiam imitatur. V. *Astutia, fraus, dolus.*

Callidus, a, um. verschlagen, listig. *Syn.* Astutus, versutus, vafer, malitiosus, eruditus artificiô simulationis, veteratorius, veterator, non incallidus. *Usus.* Homo ad fraudem callidus. Astuta & callida interpretatio. V. *Astutus, dolosus.*

Callis, is, m. Fuß-Pfad. *Syn.* Semita.

Callum, i, n. Schwillen an Händen und Füssen vom Arbeiten. *Syn.* Cutis usu densior. *Usus.* *Transl.* Diuturna consuetudo, diutinus dolor callum jam obduxit stomacho meo; malorum usus mihi sensum ademit; occalluit animus malorum usu.

Calones, um, m. Troß-Buben. *Syn.* Militum ministri.

Calor, oris, m. Wärme. *Syn.* Ardor, æstus.)(*Frigus.* *Epi.* Æquabilis, corporeus, maximus, nimius, salutaris & vitalis, similis sui. *Phras.* 1. *Ecquid in iter te das caloribus summis?* warum begiebst du dich auf die Reise bey solcher Hitze? ecquid hoc ardore; hôc æstû flagrantissimô; ista caloris intemperie; istis cœli ardoribus; æstuante tantis caloribus aëre, solis radiis torrendum te præbes? ecquid hac anni parte flagrantissimâ, hoc anni sidere itineri te committis? 2. *Calores sunt maximi*, es ist nunmehro die gröste Hitze. Caloris nunc vis est maxima; calores habemus nunc maximos. Æstus sunt immodici; æstivi cæli ardores nunc sunt maximi. Vapore solis omnia nunc torrentur & accenduntur; fervore solis exæstuat anni tempus calidissimum; sol nunc omnia incendit; cœlum nunc fervet, æstuat, ut cum maxime. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. Æstivi calores, æstatis ardores nunc sunt intentissimi. Æstuosum inprimis cœlum est; ab æstu fervet; æstus intemperie flagrat; immodicis caloribus torretur pars anni hæc ferventissima. *Calor crescit*, die Hitze nimmt zu.

In-

Intendit se calor; ingravescit, increscit, invalescit. Æstivi sideris calores graviore æstu exardescunt, effervescunt, invalescunt. 4. *Calor remittit*, die Hitze läßt nach. Frangit se calor, mitescit; tempus anni gravissimum defervescit; deflagrant tandem æstivi calores; temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam æstas nimios solis ardores defendit; caloris incommoda propulsat; languescit jam flagrantis cœli ardor, & sensim defervescit. *Usus.* Frigora & calorum molestiæ viro ferenda sunt. Acquiesco in horto, dum se calor frangat.

Calvitium, ii, n. Kahlheit des Haupts. *Usus.* Calvitio mœror non levatur.

Calumnia, æ. f. Verläumdung. *Syn.* Obtrectatio, maledictum, injusta criminatio, vexatio. *Epi.* Acerrima, nimis callida, frigida, jejuna, impudens, major, prætexta, calumniæ variæ. *Phras. Calumniam struxit in innocentem*, er hat ihn unschuldig verläumdet. Integerrimi hominis laudem calumniis obterere satagebat; criminari non destitit innocentem; infamiam innocenti afferre; infamiâ innocentem aspergere voluit; calumnias in innocentem instruxit; calumniis opprimere innocentem; calumniis appetere satagebat. V. *Detraho, maledictum. Usus.* Frigidam jejunamque calumniam adversus me adhibuit. Totus est in instruendis calumniis. Calumniam æquô animô fert. Coërcenda est calumnia, & contundenda. V. *Convitium, Famam lædo, Maledicus.*

Calumniator, oris, m. Verläumder. *Syn.* Qui falsum crimen objicit; malitiosus interpres. *Epi.* Egens, improbus. *Usus.* Bono viro improbum calumniatorem apposuit.

Calumnior, aris, atus sum, ari. verläumden. *Syn.* Calumniam adhibeo, vexo. *Usus.* Is aperte ludificari & calumniari cœpit. V. *Calumnia, Detraho.*

Calvus, a, um. kahl. *Syn.* Rarô capillo, calvitio deformis.

Calx, cis, f. die Ferse. *Syn.* Pars pedis posterior. *Phras. Calcibus impetere*, mit Füssen stossen. Calcibus certare; premere, conscindere obstantes; calcibus cædere, ferire, contundere. *Usus.* 1. Certare pugnis & calcibus. 2. *Finis ac meta*, Ziel und Ende. Ad calcem decurrit, pervenit opus. A calce ad carceres revocari; *a fine ad principium*, vom Ende bis zum Anfang. 3. *Lapis excoctus pro ædificio.* Kalck. Calx, cæmenta, materia. Calx viva, ungelöschter Kalck. Calx macerata, gelöschter Kalck.

Camelus, i, m. Kamel-Thier. *Usus.* Cameli adjuvantur proceritate collorum.

Camera, æ, f. Gewölb. *Syn.* Testudo, fornix. *Usus.* Cameras quasdam non probavi.

Caminus, i, m. Ofen, Camin. *Usus.* In hyeme caminô luculento utere.

Campester, ris, re. Feldichter Ort. *Usus.* Campestris exercitatio.

Campus, i, m. Feld. *Syn.* Ager, pratum, area, planities. *Epi.* Deformis atque obsitus, fœnicularius, ingens immensusque, latior, magnus, sanctus, tantus. *Usus.* 1. Agros nostros cum suis uberibus campis conferri posse negant. 2. *Transl. Amplitudo, copia, ubertas*, grosse Gelegenheit. Magnus tibi campus patet in republica, apertus ad gloriam cursus. In hoc tanto, immensoque campo exultet oratio. 3. *Planities*, Ebene. Camporum patentium æquora; camporum immensitates, immensa camporum spatia.

Canalis, is, m. Canal. * *Usus.* Aquæ ductus fiunt tribus generibus, vel per canales structiles, aut fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus.

Cancelli, orum, m. Gitter, Schrancken. *Epi.* Forenses. *Syn.* Septae lignis modicô intervallo disjunctis, quibus tribunalia & fenestræ muniuntur. *Usus.* 1. Applausum est à totis cancellis. *Transl. Terminus, finis, limes*, Ende &c. Non egrediar ex iis, quos mihi ipse circumdedi, circumscripsi, cancellis. *Inde est Vuld. Cancellaria*, Cantzley. Tabularium sanctius; & *Cancellarius*, Cantzler. Tabularii sanctioris præses, custos; magister scriniorum.

Cancer, cri, m. ein Krebs. *Usus.* Rubentes urere focô cancros.

Candelabrum, i. n. Leuchter. *Epi.* Candelabra ærea. *Usus.* Candelabrum è gemmis clarissimis, & opere mirabili perfectum.

Candeo, es, ui, ere. weiß seyn. *Syn.* Candore fulgeo, *Usus.* Candens orbis, *via lactea*, die Milch-Strasse am Himmel. Candente carbone sibi capillum adurere. V. *Albus.*

Candesco, is, ere. glüend werden. **Syn.* Ignesco, candidus fio. *Usus.* Ferrum candescit. Capillus, caput candescit.

Can-

Candidatorius, a, um, werbenden Personen gehörig. *Usus.* Candidatorio fungi munere.

Candidatus, a, um. weiß bekleidet. *Syn.* Candidâ veste indutus; *quales erant, qui magistratum petebant*; nomen professus. *Epi.* Consulares, gratuiti, pares, singuli, firmior, sapiens. *Usus.* Officiosissima candidatorum natio.

Candide, ohne alle Boßheit, Betrug. *Syn.* Sincere, pure, benigne. *Usus.* Inimicitias simpliciter & candide posuit.

Candidus, a, um. weiß. *Syn.* Albus, purus, sincerus. *Usus.* Purum & candidum dicendi genus. Candidum hominis ingenium. Candidæ vitæ homo, *innocentis.* V. *Sincerus, apertus.*

Candor, oris, m. Weisse. *Syn.* Splendor, fulgor, lux. *Epi.* Exiguus, extremus, illustrior solis, nimius, candidissimus. *Usus.* 1. Vide speciem candoremque cœli. 2. *Albedo,* Weisse. Mixtus candore rubor. 3. *Simplicitas,* Aufrichtigkeit. Eximio morum candore vir. V. *Apertus.*

Canesco, is, ere. grau werden, veralten. *Syn.* Senesco, inveterasco. *Usus.* Canescit jam oratio tua, habetque suam jam maturitatem & senectutem.

Cani, orum, m. graue Haare. *Syn.* Albi senum capilli. *Usus.* Non cani, non rugæ authoritatem afferunt.

Canicula, æ, f. Hündlein. *Sidus cœleste.*

Caninus, a, um. hündisch. *Usus.* Cœna canina.

Canis, i, m. & f. Hund. *Usus.* Canum fida custodia; incredibilis ad investigandum narium sagacitas; amans dominorum adulatio; alacritas in venando. Canis solicitum animal. Cane pejus & angue.

Canistrum, i, n. Korb. *Syn.* Fiscina, cista viminea. *Epi.* Splendidissima. *Usus.* Lancibus & splendidis canistris nos pascis.

Canities, ei, f. graue Haare. *Usus.* ô turpem exactâ dementque ætate canitiem!

Canna, æ, f. Rohr. *Syn.* Arundo.

Cano, is, cecini, cantum, ere. singen. *Syn.* Canto, cantus edo. *Adv.* Canere absurdè, diligenter, flebiliter, intus, intus sibi, modulare præclare fidibus, similiter. *Phras.* *Pauci rectè canere norunt,* es seynd wenig die wohl singen können. Pauci recte canendi artem callent, tenent; canendo vocem rite nunc intendere, nunc remittere sciunt; canendi modos probe callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Pauci vocem moderari; ita efferre; eâ ratione componere sciunt, ut aures nihil offendant, ut aures nihil respuant, rejiciant, improbent. *Usus.* 1. Canere voce, singen. Canere fidibus, tibiis. geigen, pfeiffen. *pro vulg. Ludere fidibus, inflare fistulas, ludere instrumentis musicis.* Canere bellicum, Lermen blasen. Canere classicum, *idem.* Receptui canere, zum Abzug blasen. *Transl.* von einer Sache abstehen. V. *Musica, modulor.*

Canon, onis, m. Regel. *Syn.* Regula. *Usus.* 1. Tu Canon es meorum scriptorum. 2. *Canon Missæ, vox Eccles.* Arcana verba Divini Sacrificii, & silentio enuncianda. *Canones Sacri,* Scita Pontificum.

Canonicatus, ûs, m. Chor-Herren-Stelle, oder Versammlung. *Syn.* Sacerdotium opulentum, amplum. Collegium; senatus sacratior sacerdotum authoritate præcipuorum. *vulg. Capitulum Canonicorum.*

Canonizo, as, are. heilig sprechen. *Syn.* In sanctorum numerum referre: ad sanctorum ordinem adscribere, aggregare. Cælestes honores, publicósque alicui decernere; inter cœlites referre, in album sanctorum cœlitum solenni ritu referre; inter cœlites annumerare, solenni ritû alicujus memoriam consecrare. In concilio cœlestium collocare; in numero sanctorum collocare; sanctorum ordinibus asserere. In cœlitum cœtu ac numero reponere; ad immortalitatem & religione & memoria consecrare. Cœlestes honores dare, habere; immortalitati consecrare; cœlitum honoribus cumulare. Superorum in censum referre. In *Divos* referre. Consecratæ immortalitatis authoritatem à Pontifice maximo accipere, canonisiret werden. Cœlestium numerum augere.

Canorus, a, um, wohl thönend. *Syn.* Ad cantum inflexus, clarus. *Usus.* Canora, suavis vox.

Canterius, ii, m. verschnittenes Pferd. *Syn.* Equus castratus. *Usus.* Mulo vehare, qui canterium comedisti.

Cantharis, idis, m. Spanische Mucken. *Insecti genus.*

Canticum, i, n. Gesang. *Usus.* Rhetorum epilogus pene canticum.

Cantilena, æ, f. Gesänglein. *Syn.* Cantiol *Usus.* Crebro mihi cantilenam illam

illam suam insusurrat. Eandem cantilenam canere.

Cantio, nis, f. Gesang, Zauberey. *Syn.* Carmen veneficum. *Usus.* Id veneficiis, & cantionibus Liciniæ factum.

Cantito, as, avi, atum, are. oft singen. *Usus.* Carmina in epulis cantitata.

Cantiuncula, æ, f. Gesänglein. *Usus.* Cantiunculis otium oblectare.

Canto, as, avi, atum, are. singen. *Syn.* Cano, cantus fundo, edo. *Usus.* Pueri lepidi cantare, & psallere docentur. V. *Cano.*

Cantor, oris, m. Sänger. *Usus.* Leguléjus, præco actionum, cantor formularum.

Cantus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Symphonia, vocis inflexio. *Epi.* Dulcior, nauticus, obscurior, quotidianus vocum, lugubres, modici, remissiores. *Usus.* Tibicines cantus numerosque non suô, sed multitudinis arbitriô moderantur. Cantibus ipsæ bestiæ flectuntur, & consistunt. Fidium nervorumque cantibus ædes totæ personant. Suavitate modulorum aures tenére, cantibus animos impellere, incitare.

Canus, a, um. grau. *Syn.* Albus, candidus, canitie venerabilis, *aut* præmaturâ canitie deformis.

Capacitas, tis, f. Weite, oder Grösse. *Syn.* Amplitudo, spatium capiendi. *Epi.* Tanta. *Usus.* Theatri, vasorum capacitas. Utrum capacitatem in animo putamus esse? *ut putat vulgus & loquitur.*

Capax, acis, *g. o.* fähig. *Syn.* Quod aliquid capere potest. *Usus.* Capax domus. Ita capaces sunt aures meæ, ut eas nec Demosthenes impleat.

Capedo, nis, f. Opffer-Geschirr. *Vasis genus.* *Epi.* Capedines gratæ. *Usus.* Capedines & fictiles urnulæ.

Capella, æ, Zieglein. *Syn.* Parva capra. *Vulgus Capellam vocat* Sacellum, ædiculam sacram, Capelle.

Caper, ri, m. verschnittener Bock. *Syn.* Mas caprarum castratus.

Capesso, is, ivi, itum, ere. zu, oder an die Hand nehmen. *Syn.* Peto, capio. *Usus.* Rempublicam, magistratum capessere, Staats-Aemter antretten. Quando meliora capesses? Cibum capessere. Fugam capessere, capere. Capessere se domum, sich nach Haus begeben.

Capillatus, a, um, haaricht. *Adv.* Bene capillatus adolescens. *Usus.* Corpore incultô & squalidô, capillatior quam ante.

Capillus, i, m. Haar. *Syn.* Capitis pilus. *Epi.* Comti. *Usus.* Capillus compositus & delibutus. Capilli fluunt, defluunt post morbum, ausfallen. Capilli rari & cedentes, dünnes ausfallendes Haar. Capillum promittere, submittere, wachsen lassen. Capillis, crinibus passis, mit fliegenden Haaren. Capillus prolixus, promissus, langes Haar. *Capillus circa caput rejectus negligenter,* ungekämmtes Haar. Cincinnorum fimbriæ, Haar-Locken. Capillum pectere, comere, componere, ornare, nodo substringere, in nodum cogere, kämmen, zieren, in einen Knopf zusammen binden. Capillum calamistris inurere, aufkrausen. Capillum in gradus frangere, formare, in Buckeln legen. Capilli ficti, adsciti, adventitii, Perruque. *aliis* galericulus.

Capio, is, cepi, captum, ere. fassen, nehmen. *Syn.* Comprehendo, accipio.)(*Do. Adv.* Aliquando animum patrium, commode tempus adeundi aliquem, facillime conjecturam, invite, necessario consilium, strenuè arma. Capi brevi, crudelissime, prædam & fortunas, mirifice facetus, opportune locum, plane navim suo onere, atque deprimi, recte, sortito sacerdotem Jovis, vix gloriam cœlo. *Usus.* 1. Capere urbem, Stadt einnehmen; oppido potiri. Cibum capere, Speise zu sich nehmen. Manum capere, einen bey der Hand nehmen. 2. *Transl. ad intellectum.* Capio rem, ich verstehe es: teneo. Capere conjecturam ex *vel* de re aliqua. Consilium, rationem agendi capere. Admiratio me capit, ich verwundere mich. 3. *Ad actus voluntatis, & tum sumitur tam active, quàm passive:* Cepit me voluptas; captus sum voluptate, ich habe mich ergötzt. Capere lætitiam ex re. Amore capi. *Aut contra:* Luctus ingens, cura, metus, pavor urbem cepit, bestürzt werden. Respublica magnam calamitatem, detrimentum, dolorem, angorem, luctum, terrorem, miseriam, mœrorem cepit, leiden. 3. *Sumo,* nehmen. Magistratum, consulatum, provinciam capere; laborem inanem capere. Initia, primordia à Diis capienda sunt, den Anfang nehmen. 5. *Delector,* Freude haben an einer Sache. Munditiis, argenti splendore &c. capitur. 6. *Decipio, deluio,* betrügen, gänzlich einnehmen. Verborum laqueis judicem; aures velut per insidias cepit. 7. *Contineo,* begreiffen. Gloriam consecutus, quæ vix cœlo capi posset. Amentiam ejus civitas, regna capere non poterant. 8. Capere pœnam de aliquo; documentum, exemplum ex re capere. Locum castris capere &c. V. *Accipio, urbem capio, comprehendo, captivus.*

Ca-

Capistrum, i, n. Maul-Korb. *Usus.* Capistro constringi.

Capitalis, e. *g. c.* des Todes werth. *Usus.* Rerum capitalium rei. Capitali odio dissidere. Fraudem capitalem admittere. *Capitale, Vulg.* Capital. V. *Caput.*

Capito, nis, m. Großkopff. *Syn.* Magni capitis. *Usus.* Sili, Flacci, Frontones, Capitones.

Capitulum, i, n. Capitel in einem Buch. *Epi.* Parvum, pulcherrimum. *Usus.* Primum capitulum optimum prodere.

Capitulum Ordinis, Ort, oder Zusammenkunft der Ordens-Genossen, Capitel-Hauß. Locus reprehendendis erratis destinatus. *idem*: Comitium familiæ sacræ. *Capitulum Ordinis facere*, Capitel halten. Comitia habere creandis magistratibus, *seu* moderatoribus familiæ sacræ. Conventum celebrare; concilium habere instituendis novis Religiosi Ordinis magistratibus. *Capitulum Cathedrale*, Collegium, senatus Ecclesiastici Ordinis Præsulum.

Capra, æ, f. eine Geiß.

Caprificus, i, m. wilder Feigenbaum. * *Syn.* Ficus silvestris.

Caprinus, a, um. von Geissen oder Ziegen. *Usus.* Pellis caprina.

Capsa, æ, f. Kiste. *Syn.* Arca. *Usus.* Si te ad meas capsas admisero.

Captatio, nis, f. das Nachstellen. *Usus.* Disputandi prudentiam captatio verborum imitatur.

Captator, oris, m. Nachsteller. * *Syn.* Qui venatur aliquid, aut ambit quovis modo. *Usus.* plebicola repente, omnisque auræ popularis captator.

Captio, nis, f. Fang. *Syn.* Argutiæ, sophisma. *Usus.* Quasi præstigiis & captionibus à sententiâ suâ depulsus in aliam inductus est. Captiones refellere.

Captiosè, betrüglich. *Syn.* Vafrè, argutè. *Usus.* Captiosè interrogare.

Captiosus, a, um. betrüglich. *Syn.* Quod captiones habet. *Usus.* Fallaces & captiosæ quæstiones. Societas captiosa.

Captiuncula, æ, f. betrügliche Rede. *Syn.* Captio. *Usus.* Omnes captiunculas pertimescere.

Captivitas, tis, f. Gefangenschaft. * *Usus.* Is dies finem diuturnæ captivitatis, turpitudinis, servitutis attulit. V. *Captivus.*

Captivus, a, um, gefangen. *Syn.* Captus & vinctus. *Phras.* 1. *Captivus tenetur*, er wird gefangen gehalten. In vincula conjicitur; custodia tenetur; in vinculis est; in vinculis cohibetur; in custodiam vinctus datur, conjicitur; in carcerem conditur; in vincula ductus, obnoxiam carnificis arbitrio ducit animam; in custodiam traditur; in carcere *vel* carcerem includitur; vinculis mandatur; in catenis tenetur. 2. *Captivos dimittere*, die Gefangenen loß lassen. Eximere vinculis; libertate donare; exsolvere vinculis; in libertatem asserere; ergastula captivis solvere. *Usus.* Ducere aliquem captivum in triumphum. Captivos duriter habere. Captivos redimere; reddito pretio liberare, recuperare, loskauffen. Captivos reddere, remittere, entlassen. V. *Custodia, Carcer, vincula, captus.*

Capto, as, avi, atum, are. etwa nachstellen. *Syn.* Allicio, aucupor. *Adv.* Mediocriter adventum. *Phras.* 1. *Captare occasionem*, Gelegenheit suchen. Imminere in occasiones omnes; intentum esse in occasionem; quærere locum injuriæ, insidiis; aucupari tempus: captare temporis momenta. 2. *Captare gloriam*, eine eitle Ehre suchen. Plausum captare, aucupari omnes umbras falsæ gloriæ; consectari adumbratæ quamvis gloriæ imaginem. V. *Gloria.* *Usus.* 1. Assentatione gratiam, aliquem objecta spe quæstus captare, einnehmen. 2. *Observo*, beobachten. Tempora, occasio, momenta captanda sunt. 3. *Conjector, peto*, darnach trachten. Voluptatem, verba, plausum, benevolentiam populi captare. 4. Captare auram, frische Luft schöpfen. 5. Captare aliquem, einen hintergehen. V. *Quæro, ambio, cupio.*

Captus, a, um, gefangen. *partic.* von capio. *Phras. Bello captus est*, er ist ein Kriegs-Gefangener worden. Jure belli captus est; in manus hostium venit, in potestatam hostium pervenit; hostium præda factus est. *Usus.* Mente, oculis, membris omnibus, auribus captus, unsinnig, blind, Gehör-loß, an allen Gliedern erlahmet. Amore, misericordiâ captus, eingenommen. Bello capta præda, spolia, pecunia; captiva pecunia, das im Kriege geraubte Geld.

Captus, us, m. das Ergreiffen des Verstandes. *Syn.* Ingenium, intelligentia. *Usus.* Prudentes, ut est captus illorum hominum. Non malus, neque iners, ut est captus servulorum. *Indoles*, Gemüthsbeschaffenheit.

Capularis, e. ein Greiß. *Syn.* Senex capulo mortique vicinus, proximus.

Capulus, i, m. ein Hefft, Handhabe. *Syn.* Manubrium gladii. *Usus.* Quasi verò capulo eillet occisus.

Caput, itis, n. Haupt. *Usus.* 1. Caput aperire alicui, das Haupt Ehren halber entdecken. Salutare aperto capite. Caput tegere, operire, das Haupt bedecken. Caput cervicibus abscindere, das

Haupt abschlagen. Securi ferire, percutere; cervicem abscindere; secare collum; caput à cervicibus avellere; ferro caput demetere; incidere cervices, præcidere; caput ense auferre; jugulum ferro resolvere; caput à cervicibus amputare, obtruncare, köpffen. *Vulg. decapito.* 2. *Vita, salus,* das Leben, das Heyl. Causa, judicium capitis, agitur. De ordine, de civitate, de libertate, de capite contentio est. Caput tuum, & fortunas semper defendi. 3. *Crimen capitale,* Laster, so den Tod verwirket. Capitis aliquem accersere, accusare. 4. *Initium, principium, pars præcipua, origo,* der Anfang, Ursprung, Rädelsführer, der vornehmste Theil. Ad consilium dandum caput est, nôsse rempublicam. Et quod caput est, novi hominem. Capita dumtaxat orationis exposuit. Duo epistolæ capita. Caput factionum Timagenes fuit. Ad pontis capita castella sunt excitata, zu Anfang und Ende der Brücke. 5. *vulgo: Capitale,* Geld-*Capital.* De capite, de summa, de sorte aliquid detrahere, remittere, von der Haupt-Summa des angelegten Gelds etwas hinweg-nehmen, oder zurück lassen. 6. *In aliis loquendi modis:* Capita conferre, offensare, die Köpffe zusammen stossen, mit einander sich heimlich unterreden. Capite sancire, unter Kopff-Straffe etwas gebieten. Nec caput, nec pedes habet, es ist eine ungereimte und ungeschickte Sache.

Carbaseus, a, um. aus reiner Leinwand gemacht. *Syn.* Ex lino optimo contextus. *Usus.* Vela carbasea.

Carbasus, i, m. & *f. in plural. neut.* subtile Leinwand. *Usus.* Velum è carbaso factum, *seu* linô miræ tenuitatis.

Carbo, onis, m. Kohle. *Usus.* Candente carbone sibi adurebat capillum.

Carbonarius, ii, m. Köhler. * *Syn.* Qui carbones conficit. *Usus.* Carbonaria fornax.

Carbunculus, i, m. kleine Kohle. *Syn.* Parvus carbo. *Usus.* Cum testa ambulans carbunculos corrogabat.

Carcer, ris, m. Kerker. *Syn.* Custodia, vincula, locus, in quo asservantur rei. *Epi.* Totus vindex nefariorum scelerum. *Phras.* 1. *In carcerem missus est,* er ist in den Kerker geworffen worden. In carcerem ductus, compactus, conjectus, conditus, contrusus est; in custodiam datus, traditus est; obtorta gula in vincula & tenebras abreptus; in ferrum & vincula conjectus; tenebris & vinculis mandatus; in carcerem, ergastulum datus, detrusus, raptus, tractus, inclusus est; carceri addictus est. 2. *In carcere asservare,* gefangen anhalten. Detinere; in vinculis servare; custodia septum tenére; custodiis munire; in custodiis habere, tenére; in vinculis cohibere; carcere aliquem multare; vinculis ac compedibus coërcere. 3. *In vinculis obnoxiam tortorum arbitrio trahere animam,* gefangen sitzen. In vinculis esse; squalore carceris vexari; in catenis teneri. V. *Captivus, Custodia, Vinculum. Usus.* In carcerem mittere. E carcere emittere.

Cardiacus, i, m. dem am Hertzen wehe ist. *Syn.* Ore ventriculi affectus.

Cardinalis, is, m. Cardinal. *Syn.* Purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps; Vir sacræ purpuræ splendore conspicuus; Romanâ, Vaticanâ, purpurâ ornatus; é senatu Pontificio; Christianæ reipubl. senator. *Phras.* 1. *Cardinalem creare,* zum Cardinal machen. Aliquem in purpuratorum Patrum numerum cooptare, referre; Purpuratis Ecclesiæ Principibus adscribere; Purpuratorum Patrum ordini, cœtui aggregare; ad Romanam purpuram evehere; Vaticanæ purpuræ honore ornare, donare, decorare; Purpuratorum Patrum concilio adjungere; in Senatum Pontificium adlegere. 2. *Cardinalium Collegium.* Orbis Christiani summum Consilium, supremus Ecclesiæ Senatus; illustrissimum Purpuratorum PP. collegium; Sanctissimum gravissimumque orbis terræ Consilium; Sacrum Pontificis Consilium; Pontificii Senatus Patres; amplissimus Ordo Purpuratorum Patrum. Romanæ Curiæ Patres.

Cardo, inis, m. Angel. *Epi.* Altisonus, duplex. *Usus.* Postes cardinibus emovere. In eo cardo rei vertitur, von diesem hanget alles andere.

Carduus, i, m. Distel. * *Usus.* Arva horrebant carduis.

Care, theuer. *Syn.* Magno pretio, nimio. *Usus.* Dimidio carius emit domum.

Careo, es, ui, itum, ere. mangeln. *Syn.* Vaco, deficior, vacuus sum.)(*abundo, potior, fruor. Adv.* Ægre, ægrius, diutius sermone, dupliciter culpa, facile, in perpetuum, necessario, utilitate, nimium diu laude, omnino non voluptatibus, plane febri, sapienter rebus externis. *Usus.* Is non caret, qui non desiderat, wer nichts verlanget, dem mangelt nichts. Carere voluptatibus, culpa, dolore, febri. Pompejus foro, postea senatu caruit. Carere publico, sich nicht sehen lassen. Fide caret, quod dicis, es ist nicht glaublich, was du sagest. Illo homine carere non possumus, wir können dieses Menschen nicht entrathen. Caret prudentiæ laude; abest ab illo prudentiæ laus illa. V. *Pauper, privo, egenus.*

Ca-

Caries, iei, f. Holz-Fäule. *Usus. Cariem recipere, sentire; carie infestari.

Carina, æ, f. der Schif-Boden. Syn. Navis dorsum, navis pars ima.

Caritas, tis, f. Theurung. Syn. Inopia frumenti, vel alterius rei.)(Vilitas, ubertas, copia. Epi. Admirabilior, diuturna, gratuita, humana, maxima annonæ, naturalis, præsens. Phras. Caritas annonæ est, es ist eine Theurung. Sterilitas agrorum, inopia frugum, caritas & rerum omnium difficultas est; annonæ eæ sunt angustiæ; ita carè veneunt omnia, tanti pretii sunt, ut incommodis gravissimis premamur, vexemur; re frumentariâ admodum angustè utimur. Gravi jamdiu annonâ conflictamur. Annonæ gravitas rerum pretia incendit. Caritate cibaria quotidie fiunt angustiora. V. Annona, penuria. Usus. Præsens caritas, futura fames, è fame cædes, direptio, incendia.

Carmen, inis, n. Gesang, Lied, oder Gedicht. Syn. Versus; argumentum carmine tractatum, oratio adstricta numeris. Epi. Absurdum, aptius, grande, grave, lugubre, mollissimum, necessarium, præclarum, totum, triste. Carmina blandissima, inania, nova, probrosa. Phras. Carmina fecit sane elegantia, er hat sehr zierliche Verse gemacht. Carmen condidit, scripsit, composuit omnibus numeris absolutissimum. Ejus versibus, quos extemporali quodam calore fudit, nihil tersius, nihil venustius. Luculentis sanè versibus lusit. Carmina, quæ panxit, texuit, venâ sanè facili profluxêre. Versus illi nascuntur pulchri sanè, ac jucundi. Versus fecit, confecit, scripsit sanè lectissimos. V. Versus, Poeta.

Carnarium, ii, n. Fleisch-Bank. *Syn. Locus, ubi carnes venduntur, vel domi reponuntur. Usus. Cœnam è carnario emit.

Carnifex, icis, m. Henker. Syn. Tortor, lictor. Epi. Crudelissimus civium, internecinus. Usus. Advolat, ut carnifex ad reliquias vitæ lacerandas. Non siccarius, sed crudelissimus carnifex.

Carnificina, æ, f. Richt-Platz, Peinigung. Syn. Supplicii locus, cruciatus, crudelitas. Usus. Carnificinam facere, subire. Ægritudo summa est carnificina.

Carnifico, as, avi, atum, are. peinigen. Carnificor, aris, atus sum, peinlich umkommen. Syn. Excarnificor.

Caro, carnis, f. Fleisch. Epi. Multa, subrancida, putida, rancida, venenata. Usus. Caro piscium delicata.

Carpentum, i, n. hangender Wagen. Genus vehiculi. Usus. Carpentum agere. Matronæ Romanæ pilento ad sacra, carpentis festo profestoque die utebantur.

Carpo, is, carpsi, ptum, ere. abbrechen, tadeln. Syn. Decerpo; item: reprehendo, lacero. Adv. Undique & colligere. Phras. Aliorum mores carpunt, sie tadeln anderer Leute Sitten. In conviviis rodunt, in circulis vellicant; maledico dente alienam magnitudinem allatrant, famam lacerant, confodiunt; alienos mores malignis sermonibus exagitant; acerbè insectantur, criminantur; honestissimis etiam moribus notam inurunt; labem aspergunt. V. Reprehendo, vitupero, infamia. Usus. 1. Maledico dente carpere. 2. Imminuo, verschmälern. Aliquid de alienis laudibus carpere. 3. Insector, nachsetzen, verfolgen. Ultimum agmen hostis carpsit. 4. Vitupero, tadeln. Carpere aliquem, alicujus facta.

Carptim, hie und dort etwas hinweg zwacken. Syn. Hinc atque illinc sine ordine decerpendo. Usus. Res gestas carptim perscribere.

Carus, a, um. theuer. Syn. Non vilis, magni pretii.)(Vilis. Usus. Annona in macello solito carior est; amplificato pretio venit. V. Caritas.

Casa, æ, f. Bauren-Häuslein. Syn. Tugurium, mapale.

Cascus, a, um. altväterisch. Usus. Prisci illi, quos cascos Ennius appellat.

Caseus, i, m. Käs.

Cassis, idis, f. Helm, Pickel-Haube. Syn. Galea.

Cassis, is, m. Jäger-Garn. Syn. Rete.

Cassus, a, um. leer. Syn. Vacuus, inanis. Usus. Sanguine, luminibus cassus.

Castè, keusch. Syn. Integre, purè. Usus. Benè, ritè, castè Deos venerantur. In amicorum periculis castè & integrè versari. Excellentis formæ virginem castè habuit.

Castellanus, i, m. Schloß-Herr. Syn. Qui castellum habitat. Usus. Decem millia cum castellanis agrestibus in armis habuit. Multi ex Liguribus castellani triumphi, de capto castello acti.

Castellatim, von einer Vestung zur andern. Usus. Hostes castellatim dissipati.

Castellum, i, n. Schloß. Syn. Munitio lignea, aut murô firmata ad arcendos hostes,

hostes. *Epi.* Castella multa munitissima, castellum munitum, necessarium. *Phras.* 1. Castellum munire, defendere. Castellis & aggeribus aditum hostium prohibere. 2. Castellum expugnare, capere, suæ ditionis facere; diruere.

Castigatio, nis, f. Züchtigung. *Syn.* Objurgatio, reprehensio. *Epi.* Clemens. *Usus.* Omnis animadversio & castigatio contumeliâ carere debet.

Castigator, oris, m. Bestraffer. **Usus.* Castigator minorum.

Castigo, as, avi, atum, are. züchtigen. *Syn.* Objurgo, mulcto. *Usus.* 1. Matres filios verbis & verberibus castigant. 2. Ad unguem castigare carmen, wohl ausarbeiten. Castigati mores, züchtige und ehrbare Sitten. 3. Castigatus animi dolor, mäßiger Schmerz. V. *Punio, alloquor.*

Castimonia, æ, f. Reinigkeit. *Syn.* Castitas. *Usus.* Summa corporis & animi castimonia vir, virgo, adolescens.

Castitas, tis, f. Keuschheit. *Syn.* Castimonia, virginitas. *Usus.* Castitatem impensè colere. V. *Pudicitia, integer, verecundus.*

Castra, orum, n. Lager. *Syn.* Tentoria, pelles, locus, ubi exercitus in tentoriis manet. *Epi.* Æstiva, civilia, florentissima, maxima, media, infirma, nefaria, plena curæ, præclara, stativa. *Phras.* 1. *Castra metari*, Lager schlagen. Castra ponere, disponere, locare, constituere, habere, facere, metari, fingere; tentoria erigere; posita habere; tendere. Castra in aperto posuit. 2. *Castra movere*, mit dem Lager aufbrechen. Castra promovere; movere; conclamare vasa; vasa colligere. 3. *Castra extendere*, das Lager ausbreiten. Castra proferre. 4. *Castra arctius collocare*, das Lager zusammen ziehen. Castra contrahere. 5. *Castra designare*, das Lager abstecken. Castris locum capere, locum deligere. 6. *Castra propius admovere*, mit dem Lager näher hinzu rücken. Castra castris opponere, objicere, conferre; castra cum castris jungere; castra oppido conferre. 7. *Castra mutare*, das Lager verändern. Castra convertere. 8. *In castris esse*, im Lager seyn. Sub pellibus agere, contineri, hyemare, in castris agere. 9. *Castra aggredi*, das Lager anfallen. Castra tentare, invadere, adoriri, circumvenire. 10. *Castra capere*, das Lager einnehmen. Occupare, capere; castris potiri; castris hostem exuere. 11. *Castra referre*, mit dem Lager zurück ziehen. 12. *Castra opere & natura loci munita*, wohlbefestigtes Lager. Castra aggeribus, propugnaculis munita. *Usus.* Pro portis castrorum, vor dem Lager. Castrorum circuitus, limes extimus, Circumvallations-Linie um das Lager. Castris se tenere, sich im Lager halten. Castris hostium incidere, auf des Feindes Lager stossen.

Castratus, a, um. verschnitten. *Syn.* Exsectus. *Usus.* Nolo dicere, morte Africani castratam esse rempublicam.

Castrensis, e. das zum Lager dienet. *Syn.* Militaris. *Usus.* Disciplina castrensis.

Castrum, i, n. Schloß, Vestung. *Syn.* Locus muris munitus; Castellum majus. *Usus.* Vallô & fossâ circumdedi, sex castellis, castrisque maximis sepsi.

Castus, a, um. keusch. *Syn.* Purus, integer, incorruptus. *Adv.* Maximè. *Phras.* Corpore & animô integerrimus; insigni castimonia; summa castimonia & integritate; à voluptatum illecebris alienus, expers labis; immunis à fœda libidinis contagione; castimoniæ laude insignis; spectatâ integritate ac continentiâ; incorruptis castissimisque moribus; pudore septus. *Usus.* Pompejus vir integer, castus, gravis. Casta domus. Vir castus à cruore civili. V. *Purus, integer, verecundus, pudicus.*

Casus, us, m. Zufall, Fall. *Syn.* Fortuna, eventus, sors. *Epi.* Acerbissimus, cæcus, calamitosus atque funestus, multis innocentibus communis, incertus, dissimilis, dubius, fatalis vel gloriosus, gravis & miserabilis, gravissimus atque acerbissimus, reip. horribilis, repentinus, improvisus, incredibilis ac pene divinus, infestus, iniquissimus, mediocris, mirificus, fatalis, nec opinatus, pessimus, tristior, voluntarius, ultimus. Casus adversi, alieni, ancipites incertique dicendi, varii, barbari, bellici, conjunctiores reip. conversi, dubii, gladiatorii, graves civitatis, gravissimi, horribiles miserique, humani, innumerabiles, multi, novi, plures, rariores, similes exitu, tanti tamque præcipites, tetri, tristes. *Phras.* *Casu accidit*, es ist ungefehr geschehen. Forte evenit, ut &c. Repentina aliqua voluntate, ac fortuito; non consulto, sed casu in hoc iter incidi. Casus me in hoc negotium induxit. Fortè fortuna factum est. Peropportunè te mihi fortuna obtulit, qui me adjuvares. Casus hæc invexit. Fortè ita casus tulit. Temerè ac fortuitô incidi in rem. Casus gubernat consilium meum. V. *Accidit, fortuna.* *Usus.* 1. Casus incidit mirificus, es hat sich etwas wunderliches ereignet. Casus intervenit. Multa is casu potius & felicitate, quam virtute

virtute & consilio gessit. Varii sunt rerum humanarum casus. 2. *Infortunium*, Unglück. Meum illum casum gravissimum tecta ipsa urbis lugebant. Aliorum opibus casus meos sustento. 3. *Ruina*, Untergang. Eô ictû me ad casum dedit. V. *Fortuna*.

Casus Conscientiæ, Gewissens-Sache, Zweifel. *Phras. Docere casus conscientiæ. Vulg.* Explicare quæstiones de moribus ad christianam vitam conscientiamque moderandam; tradere officia hominis christiani; res ad officium christianum pertinentes exponere; doctrinam de officio christiani hominis tradere; explicare controversias, quæ ad conscientiam pertinent, quæ docentur de finibus bonorum ac malorum in re Christiana. Controversias, quæ ad forum interius pertinent, tractare.

Catachresis, is, f. Mißbrauch der Wörter. *Syn.* Abusio verbi.

Catadupa, orum, n. Oerter, wo der Abfall des Nil-Flusses mit grossem Getöß geschicht. *Syn.* Loca, ubi se Nilus ingenti sonitu præcipitat.

Catamitus, i, m. Weichling. *Syn.* Meritorius puer.

Catapulta, æ, f. Schnell-Bank. **Syn.* Machina bellica, quâ jaculum aut saxum longius torquetur. *Usus.* Catapultas, balistas, tormentaque alia oppugnandæ urbi comparata devehunt.

Cataracta, æ, f. Schutz-Gatter. **Syn.* Fores pendulæ è ligno ferróque, quæ demitti, ac attolli possunt. *Usus.* Dejecta cataracta porta clausa erat.

Catè, listig. *Syn.* Astutè.

Catechismus, i, m. Christliche Lehre. *Phras. Catechismum tradere,* die Christliche Lehre auslegen. Christianis præceptis pueritiam imbuere, expolire, excolere; christianæ disciplinæ elementa, fidei christianæ præceptiones, dogmata; initia legis christianæ pueris exponere; doctrina christiana, christianis rudimentis, lege christiana imbuere, erudire rudem ætatulam; fidei nostræ misteriis, christiana institutione populum formare; christianæ doctrinæ rudimentis instituere pueros. Instituere pueritiam christianis præceptionibus. Prima sanctioris doctrinæ rudimenta tradere, fidei nostræ præceptionibus pueritiam formare.

Catechumenus, i, m. ungetauffter Lehr-Jünger des Glaubens. *Syn.* Sacri lavacri candidatus; primæ christianæ disciplinæ auditor, discipulus, alumnus; qui rudimentis doctrinæ sacræ, quæ salutari lavacro præmitti solent, imbuitur.

Catena, æ, f. Kette. *Syn.* Vinculum è connexis annulis. *Usus.* Legum catenis constringere, vincire, devincire aliquem. Innocenti catenas injicere.

Catenatus, a, um. an Ketten gebunden. *Syn.* Catenis vinctus.

Caterva, æ, f. Kriegs-Schaar. *Syn.* Turba, turma. *Epi.* Imminens, magna, bene magna, nova, tota, catervæ magnæ amicorum armatæ. *Usus.* Forum armatis catervis hominum improborum obsidere. Catervæ atque conventus hominum. V. *Turba.*

Catervatim, Schaar-weise. *Syn.* Turmatim, per catervas. *Usus.* Catervatim volant.

Cathedra, æ, f. Kantzel. *Usus.* De cathedra surgere. De *vel* ex loco superiore.

Catholicus, a, um. Catholisch. *Phras.* 1. *Catholicum fieri,* Catholisch werden. Catholica sacra complecti; amplecti catholica dogmata; cum catholica religione reconciliari, se ad catholica sacra transferre, conferre. In Catholicorum communionem venire. Catholicorum castra sequi. Ad Romana sacra transire. 2. *Catholica Ecclesia*, Catholische Kirche. Christi Ecclesia sanctissimis institutis fundata, & orbis terrarum consensione mirabili nobilitata. Diffusa per omnes gentes ætatesque Christi Ecclesia. Christianus populus universus, eâdem fidei doctrinâ, iisdem sacrorum, rituumque cæremoniis totô orbe terrarum mirabiliter consentiens, ac unô veluti fœdere devinctus. 3. *Catholica Fides*, der Catholische Glaube. Orthodoxa religio, fides; Christiana fides, totô semper orbe mirâ credendorum consensione observata. Christiana religio toto orbe propagata. 4. *Homo Catholicus*, ein Catholischer Christ. Orthodoxæ fidei sectator; vir catholici nominis; orthodoxæ professionis; catholicis institutis ac moribus vivens; rectè de Deo rebúsque Divinis sentiens. Sacrorum communione cum Ecclesia Romana consentiens.

Catinus *vel* Catinum, i, m. *vel* n. tieffe Schüssel.

Catulus, i, m. Hündlein. *Epi.* Catuli cæci. *Usus.* Omnia in perfectis meliora, ut in equo, quam equulo, in cane, quam catulo.

Catus, a, um. listig. *Syn.* Acutus, callidus, prudens. *Usus.* Prudens, & ut ita dicam, catus.

Cauda, æ, f. Schweiff. *Epi.* Levis, lubrica, pinnata, spumifera, summa.

Caudex, icis, m. der Stamm an einem Baum oder Stock. *Syn.* Stirps arboris. *Usus. Transl. pro homine stupido.* Caudex, stipes, asinus.

Cavea, æ, f. Grube, Käfig. *Syn.* Septum, quô aves & bestiæ includuntur. *item:* Locus, ubi populus sedens ludos spectabat. *Epi.* Multa, tota, ultima. *Usus.* Cavea tota Plauto applausit. Qui clamores totâ cavea; emissus è caveâ leo.

Caveo, es, cavi, cautum, ere. verhüten, Sorge haben. *Syn.* Vito, fugito, cautionem adhibeo, declino. *Adv.* Amplius populo, assiduè, diligenter, diligentius aliquem, diligentissime alicui, magnopere, nominatim fœdere cavere & excipere, sancire, præscribere, omnino omnia, studiose ne, vigilantius aliquid. *Phras. Cave, ne malis confidas,* hüte dich, daß du nicht bösen Leuten trauest. Vide, studium adhibe; consilio utere, diligenter animadverte; attende, quam diligenter potes. Summa tua cautio sit & provisio, ut ne temere confidas. Adhibe cautionem; provide ante, & præcave, disce, cui te credas, cui committas, à quibus caveas. Cautô est opus, ne ex ista naissa unquam escam petas. Declina a personatis amicis. *Usus.* Cavere ab homine nefario, sich hüten vor bösen Leuten. Cave à veneno. Cave putes, cave existimes, mihi quemquam te chariorem. Cave facias. Omnia caveo. 3. *Prospicio, nequid detrimenti accipiatur,* Vorsehung thun vor fremden Schaden. Tu mihi meisque multa sæpè cavisti. In jure cautum est. Hæredi testamento cavere. Agris, fœnori, ædibus cavere.

Caverna, æ, f. Höhle. *Syn.* Locus in terra cavus, antrum, spelunca. *Usus.* Terræ è cavernis ferrum eruimus.

Cavillatio, nis, f. Gespötte. *Syn.* Jocus amarior, dictum aculeatum; sermonis aculeus. *Usus.* Hæc quidem cavillatio est, illa dicacitas fuit.

Cavillor, aris, atus sum, ari. spotten. *Syn.* Jocose ludo, dicta aculeata jacere. *Adv.* Familiariter. *Usus.* Cum aliquo vel in aliquem aliquid cavillari. In togam illius multo hominum risû cavillatus sum. Familiariter cum illo cavillari soleo.

Caula, æ, f. Schaaf-Stall. *Syn.* Stabulum.

Caulis, is, m. Kraut-Stengel. *Syn.* Brassica. *Usus.* Vites à caulibus & brassicis, ut pestiferis, refugere dicuntur.

Cavo, as, avi, atum, are. höhlen, ausgraben. *Syn.* Excavo, fodio, evacuo. *Usus.* E ligno cavato navigium. Naves cavabant ex singulis arboribus.

Caupo, onis, m. ein Wirth. *Syn.* Tabernarius. *Usus.* Ad cauponem multorum hospitum divertere. Vinum à caupone petere.

Caupona, æ, f. Wirths-Haus. *Syn.* Taberna, cauponula, taberna diversoria.

Cauponor, aris, atus sum, ari. wirthen, feil haben. *Syn.* Lucri causa aliquid facio. *Usus.* Cauponari bellum, non belligerari.

Causa, æ, f. Ursache. *Syn.* Caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. *Epi.* Absoluta & perfecta per se, absurda, adjuvans aliquid & socia quædam efficiendi, adversa, æqua, æquissima, æterna, Alexandrina, aliena, anceps & gravis, antecedens, antiquior memoria alicujus; antiquior & pulchrior, & magis à natura ipsa profecta, antiquissima, aperta, assumptiva, bona, bona immo optima, certa, certa definitaque, certissima, civilis, clarissima, communis, communis ambitus, communis civitatis & libertatis, conjecturalis & definitiva, translativa, consimilis, consularis & senatoria, damnata, deliberativa, demonstrativa, judicialis, deterior, difficilis, manifesta, difficilior, difficillima, digna patrocinio alicujus, dispar, dissimilis, dubia, efficiens, expeditissima, externa, facilis atque explicata, facilior, falsa, firma, per se stabilis, firmissima, fœdissima, frumentaria, grata alicui, gratiosa arrogationis, gratissima, gravis, gravior, gravissima, honesta, necessaria, probabilis, honestior, honestissima, idonea quam maximè, tam illustris, tam gravis, tam impia, impudentissima, inferior, integra, infima, judiciaria, justa atque magna, justa atque maxima, justæ necessitudinis, etsi non justa, gravis tamen. *Phras.* 1. *Multas causas habebam*

te reprehendendi, ich hatte viel Ursachen, dich mit Worten zu bestraffen. Justas magnásque rationes habui; magna ratione factum: multa erant, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Multos titulos habebam; non longè quærenda erat materia reprehensionis. Non unô nomine; non unô ex capite; multis nominibus ea tibi reprehensio debebatur. Non una, nec temere oblata mihi causa erat te reprehendendi. Magno judicio, ac certo consilio ad istam reprehensionem descendi. 2. *Amici mihi horum causa malorum fuere*, die Freunde waren selbsten Ursache an diesen Uebeln. In hanc me calamitatem induxere; ex illo fonte & seminario hæc mala fluxere. Ea calamitas ab amicis conflata, confecta est; eorum opera factum, ut miser sim; in hanc miseriam amicitia me detrusit. Ab his malum erupit; Hinc illæ lachrymæ: hanc segetem ac materiam ægritudinis meæ amici præbuere, illi viam patefecere hostibus meis. Horum persuasu ac inductû hæ mihi calamitates importantur. Ab iis est natum istud mihi incommodum; ilii periculum invexere; hi quidquid malorum est, mihi conscivere; horum amicitia me in hanc perditam causam imposuit. Horum omnium malorum fons unus amici sunt; hi mihi, quidquid malorum nunc sustineo, conflavere, contraxere. Principium malorum ex amicorum perfidiâ, velut pestilenti radice extitit, profectum est, prodiit, provenit. Hæ calamitates principia sua amicis debent; referenda in amicos est tota hæc malorum acerbitas; ii ansam præbuere, ii ocasionem dedere; horum è perversa amicitia, hoc quidquid est, exstitit; manavit, emanavit, profluxit; amicorum corrupta fides ista nobis incommoda accersit, peperit, attulit; his malis aditum aperuit. Horum inconstantiæ ac levitati id, quidquid malorum mihi incubuit, tribuendum est, adscribendum, assignandum. V. *Adscribo. Usus.* Ut semina arborum, ita tu hujus belli causa ac autor fuisti. Helena Trojanis causa exitii fuit. Rerum causæ quærendæ, inveniendæ, exponendæ, explicandæ, aperiendæ sunt. Quam facti causam affert? Quis causam dedit; *occasionem*? wer hat Anlaß gegeben? causæ nihil est, quin abeas. Id faciendi nullas causas habui, *rationes*, keine Ursach haben. 2. *Lis, controversia*, Rechts-Handel: 1. *Incipere causam*, einen Rechts-Handel anfangen. In causam se demittere; in causam descendere, ingredi; causam recipere, suscipere, accipere. 2. *Causam agere*, Rechts-Handel führen. Tractare, actitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo; causam capitis dicam. Jus meum ipse persequar. 3.) *Causam perdere*, den Handel verliehren. Causam amittere, causâ cadere; causam adversariis tradere. Cadere in judicio. 4. *Causam obtinere*, den Rechts-Handel erhalten, gewinnen. Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est; secundùm illum judicatum est; pro illo pronunciatum. 5.) *Causam negligenter tractare*, den Handel sehr nachläßig fortsetzen. Indormire causæ suæ. 6.) *Causa est valde dubia*, es ist ein zweiffelhaffter Handel. Fluctuat ejus causa. 7 *Causam relinquere*, abstehen vom Rechts-Handel. Causam deposuit. 8) *Amicabilem compositionem causæ facere*. sich des Handels halber freundlich vertragen. Causam cum altero componere, controversiam sedare, dirimere litem, tollere, transigere. 3. *Negotium, onus, provincia*, Geschäfft. ꝛc. Hanc mihi causam dedit, *negotium demandavit*, dieses Geschäfft hat er mir aufgetragen. Suam causam, non reipublicæ curat. Exeundum tibi illa causa, dum adhuc integra est, du must dich dieses Geschäffts entschlagen. 4. *Excusatio*, Entschuldigung. Accipio causam, ich nehme diese Entschuldigung an. 5. *Propter*, mein, deinetwegen. Non meâ, sed omnium salutis causa abfui. Tua causa debeo, cupióque omnia. V. *Autor, Origo, Lis, Negotium.*

Causarius, a, um. *Usus.* Causaria missio, ein aus billigen Ursachen ertheilter Abschied.

Causidicus, i, m. Redner, Fürsprecher. *Syn.* Causæ Patronus. *Epi.* Non amplus atque grandis, subtilis tamen & elegans. *Usus.* Non causidicum nescio quem, nec proclamatorem aut rabulam; sed amplum, grandem, vehementem & qui in forensibus causis possit præclare consistere, oratorem. V. *Patronus, advocatus.*

Causor, aris, atus sum, ari. eine Ausrede vorwenden, sich entschuldigen. *Syn.* Causam affero. *Usus.* An ætatem causabitur; an ignorantiam? an morbum? *Vulg. pro prætextu afferre.* V. *Excuso.*

Caute, behutsamlich. *Syn.* Callide, prudenter. *Usus.* Cautè dic.

Cautes, is, f. rauher Fels. *Syn.* Saxum asperum & abruptum.

Cautio, nis, f. Versicherung, Behutsamkeit. *Syn.* Provisio. *Epi.* Communis, diligens, facilis, multa, summa. *Usus.* A malis naturâ declinamus, quae declinatio, si cum ratione fit, cautio appellatur. Rebus tuis cautionem adhibe & diligentiam, habe wohl acht auf deine Sachen. Ita bonus divinator, ut ad praedictionem cautionem adhibeat. Cautio pecuniarum. Chirographi cautio, *vulg. Securatio*, *quitantia.* V. *Prudentia*, *providentia*, *Caveo.*

Cautor, ris, m. Bürge. *Usus.* Cautor alieni periculi.

Cautus, a, um. behutsam. *Syn.* Providus, prudens. *Phras.* Homo multae cautionis & providentiae; qui nihil nisi cautè & pedetentim, nihil non ex certa animi provisione suscipit. Quis illo consideratior? quis tectior? quis prudentior, qui nihil nisi exploratè agat. Alienis malis eruditus, aliena calamitate doctus, cautissimè omnia, omni cautione agit. V. *Providus*, *prudens*, *caveo.*

Cavus, a, um. hohl. *Syn.* Concavus. *Usus.* Vena cava.

Cedò, sage, gieb. *Syn.* Da, dic, exhibe. *Usus.* Cedò tabulas; cedò, quid affers?

Cedo, is, cessi, cessum, ere. weichen. *Syn.* Concedo, locum do, me retraho.)(*maneo*, *Adv.* Honestè, malè, non multum, aut nihil, omninò. Cessisse omnino a gladiatore. *Phras.* 1. *Cessit denique hostium machinationibus*, er ist endlich den feindlichen Unternehmungen untergelegen und gewichen. Ita tractus ac debilitatus est, ut succumberet fortunae; tandem manus dedit fortunae; victus, & abjecto scuto exterritus campo cessit. Defecit hominem constantia, & labescere coepit. *Hostes retrò cesserunt*, die Feinde seynd zurück gewichen. Pedem retulêre, se in castra recepêre? receptû fugae simillimo in castra retro iêre, se abstulêre. 3. *Uni cedit Homero*, er weicht dem Homero allein. Uni concedit Homero. Poëtarum, praeterquàm Homero, nemini secundus est. Ab Homero proximus est. Homero collatus, haud aegrè in secundo se gradu continet. 4. *Cedite omnes de via*, weicht aus, macht Platz. Abscedite; date viam; fugae totae plateae pateant; ne quis mihi obstiterit obviam. Concedite, decedite de via. Illuc este; auferte vos hinc. Declinate paululùm extra viam; viam facite. 5. *Hoc consilium benè tibi cedat*, dieser Anschlag soll dir glücklich von statten gehen. Res ea tibi benè, feliciter vertat, opto; res ex sententia tibi succedat; sub manus succedat; feliciter eveniat; procedat benè ac prospere, exopto; optatis, votis fortuna subscribat, annuat, respondeat, faveat, aspiret; cedat feliciter, ut exoptas; ex animi sententia geratur, opto. 6. *Male cessit conatus iste*, dieser Anschlag ist übel von statten gangen. In perniciem vertit; abfuit fortuna coepto, exitus non respondit; eventus non satisfecit; contra cecidit, aliter, secùs cecidit ac optabam; exitum res sortita à destinatione animi longe alienissimum; optatum exitum res consecuta non est; ad exitum optatum res non pervenit; pro voluntate non successit; non is quem volebam, exitus consecutus est; speratum eventum sortita, nacta, adepta res non est. V. *Succedo*, *Evenio*, *Accidit.* 7. *Cedendum est tempori*, man muß sich nach der Zeit schicken. Consilii est, cedere tempori; temporibus servire; necessitati parére; rationem temporis habere; conformare se ad temporis rationem; consilia & actiones tempore moderari; res ad tempus accommodare; Temporibus assentiendum est; tempestati obsequendum. 8. *Cur ego cedam minori?* warum sollte ich einem weichen, so weniger ist, als ich? Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? cur ei cedam locô, *vel* locum cedam, qui nihil ad me est, qui comparandus, aequandus, conferendus, par omninò mihi non est! Quid est causae, cur primas ei partes concedam; primas ad eum partes deferri sinam; praeponi; priore eum loco statui; collocari ante me, anteire me patiar; quem nulla res mecum aequat; cujus meritis mea merita antecellunt? Quid est causae, cur honore superior habeatur, qui virtute, aetate, rebus omnibus inferior est? V. *Antepono.* *Usus.* 1. Nihil Graecis cedunt Romani. Cesseram invidiae, tempori, armis, pactioni, reipublicae. Cessit tandem precibus, malis, oneri. *Succubuit.* Ingenii laude nemo est, qui cuiquam cedat. 2. *Abeo*, *discedo*, weichen von einem Ort. Forô, urbe, Italiâ cessit. E vita cessit, sterben. 3. *Remitto*, etwas nachlassen. Nihil de jure suo cedere, concedere, remittere.

Cedrus, i, f. Ceder-Baum.

Celeber, ris, e. berühmt. *Syn.* Praeclarus, laudatus, clarus, honestus, honorificus. Quod celebratur, frequentatur & colitur.)(*Desertus*, *ignotus*. *Phras.* 1. *Victoria celebris*

celebris erat, das war ein berühmter Sieg. Omnium sermonibus celebrata; in luce Asiæ, in oculis Europæ reportata; illustri laude celebrata; primi nominis erat victoria, victoria ea maximam inter cæteras tulit laudem; celebritatem habuit; clara apud omnes gentes fama erat. Victoria ea non terras solum, sed mare etiam rerum gestarum famâ implevit; omnes provinciarum ac regionum sinus famâ ejus victoriæ complevit. 2. *Vir est celeberrimus*, dieser ist ein berühmter Mann. Summo propter egregias virtutes honore & nomine; amplissimus vir & clarissimus; summum splendorem sua virtute consecutus; vir est, cujus virtutes majoribus quasi theatris expositæ, qui fama nominis sui non terras solum, sed & maria implet; omnium studiis celebratus; quem fama conspectissimum facit; quem rerum gestarum gloria mirificè illustrat. Vir est, qui non modò honestis artibus, sed bellicis laudibus summum inter suos splendorem est assecutus; publicè privatimque celebratus. Non sermonibus modò, sed omnium gentium litteris celebratus; clarus vir ac illustri laude conspicuus; spectatus vir, & primi inter suos nominis, fama inclytus, & claro inter suos nomine; vir, qui magnam rebus gestis celebritatem consecutus; qui in summa celebritate vivit; qui celebritate floret inter suos maximus; in gloria ingenti apud suos est; cujus ingens per omnis gentes nomen & glorea; celebritate nominis insignis; ingens haberi cœptus. V. *Gloria, fama, egregius*. *Usus*. Celeberrima & frequentissima urbis pars. Res celeberrima est, totâque urbe notissima. In foro, concione celeberrima, frequentissima.

Celebratio, nis, f. Zusammenkunfft des Volcks, Lob. *Syn.* Laudatio. *Epi.* Quotidiana. *Usus.* 1. Nihil equidem commemoravi in ea celebratione mearum rerum. 2. *Frequentatio*, Zusammenkunfft. Quæ domus? quæ celebratio?

Celebritas, tis, f. Menge des Volcks. *Syn.* Hominum cætus, concursus, frequentia.)(*Solitudo*. *Epi.* Domestica, frequentissima, magna, maxima, quinquennalis, tanta. *Usus.* 1. Odi celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum. Nunquam comitia tantà omnis generis hominum celebritate floruêre. Mercatus celebratur summa totius Græciæ celebritate. Theatri, judiciorum, fori celebritas & frequentia. 2. *Fama, laus, splendor, dignitas* Vir summa famæ celebritate. Summam celebritatem sermonibus hominum consequi. Judiciorum celebritate distinêri. Funeris celebritate aliquem spoliâre.

Celebro, as, avi, atum, are. rühmen. *Syn.* Orno, honesto, laudo, comitor. *Adv.* Celebrari maximè, privatim, publicè, vicatim, descriptionem servorum tota urbe. *Usus.* 1. Celebrare nomen, memoriam alicujus post mortem. Celebrata hæc sunt omnium litteris. Vir publicè privatimque celebratus. Populus magnâ frequentiâ me ad Capitolium usque celebravit. 2. *Frequento*, offt besuchen. Est hoc omnium sermonibus celebratum. Viam illam suô comitatû celebrat. V. *Laudo*.

Celer, ris, e. geschwind. *Syn.* Velox, volucer, incitatus.)(*Tardus, segnis, lentus*. *Phras.* *Celeres sunt*, sie seynd geschwind. Ea velocitate sunt, ut eos volare, non iter facere crederes; tanta incitatione feruntur, ut celeritas, quanta sit, ne cogitari quidem possit. Utuntur festinatione, pernicitate, & velocitate præpropera, maximo vigore ac levitate corporum veloces juvenes. Levium corporum & multa exercitatione pernicium homines; juvenes summa agilitate corporum; ad summam celeritatem nihil reliqui sibi facere soliti; celeritates suscipiunt incredibiles.

Celeritas, tis, f. Geschwindigkeit. *Syn.* Velocitas, pernicitas, festinatio.)(*Tarditas*. *Epi.* Admirabilis, divina ingenii, expedita & profluens quodammodo, gratior, ignea, incredibilis, ingens, major, maxima, mirabilis, præceps dicendi, prompta & parata in agendo & respondendo, summa. Celeritates dispares, & inter se dissimiles, nimiæ, pares. *Usus.* Expedita ac profluens in dicendo celeritas. Rapida & celeritate cæcata oratio. Homo volubili, præcipiti dicendi celeritate. Celeritate opus est; celeritas in eo negotio adhibenda, suscipienda; celeritate utendum est. V. *Celer*.

Celeriter, geschwind. *Syn.* Citò, brevi tempore, maturè, quamprimùm, propediem. *Usus.* Celeriter de ea re scribam, transigam. V. *Cito*.

Celero, as, avi, atum, are. eilen. *Syn.* Accelero, celeritate utor, celeritatem suscipio.

Cella, æ, f. Keller. *Syn.* Locus, ubi aliquid conditur & asservatur, ut granum, oleum, vinum, carnes & quidquid ad penum pertinet, *item*: sacellum, ædicula sacra. *Epi.* Mellaria, olearia, penuaria, vinaria, cellæ plenæ. *Usus.* Semper boni domini referta cella vinaria, olearia, penuaria est. Sicilia cella penuaria reipub. Romanæ. Frumentum in cellam emit. In cella Concordiæ. In cella Jovis. *Pro cella Monastica, Vulg.* Zelle. Cubiculum, conclave.

Cellarius, ii, m. Keller-oder Speißmeister. *Syn.* Qui præest cellæ, penui promendo, *vel* condendo. *Usus.* Cibus & potus sine fraude à cellariis præbeatur. Prome quodvis, te facio cellarium.

Celsitas, tis, f. Hoheit. *Syn.* Altitudo, excelsitas. *Usus.* Celsitas animi & magnitudo. V. *Altitudo.*

Celsus, a, um. hoch. *Syn.* Sublimis, altus, erectus, elatus. *Usus.* Vir celsus & erectus ad omnia, quæ accidere possunt. Celsa dignitatis sedes. V. *Altus, sublimis.*

Censeo, es, ui, censum, ere. achten, schätzen. *Syn.* Arbitror, puto, existimo, statuo, decerno. *Adv.* Amplius, ita, utile reipubl. magnopere, nominatim videnda. planè prorsus, ita simpliciter. *Usus.* 1. Magnopere censeo tibi abeundum. Quid senserim, quid censuerim, scis. 2. *Decerno*, verordnen. Consules censeant, quid agendum. 3. *Censum ago*, schätzen an Gütern. Quinto quoque anno Sicilia censetur, die Sicilianer werden alle 5. Jahr geschätzet. V. *Judico, puto, opinio, æstimo.*

Censor, oris, m. Schatzmeister, Zuchtmeister der Sitten des Volcks. *Syn.* Qui præest censui, & moribus populi, magister morum; præfectus moribus. *Usus.* Magister veteris disciplinæ, severitatis censor.

Censorius, a, um. dem Schatzmeister zugehörig. *Syn.* Quod censoris est. Qui censor est, *vel* fuit. *Usus.* Censorium judicium, notatio, animadversio. Censoria gravitas. Censoriæ severitatis nota aliquem inurere.

Censura, æ, f. Verbesserung der Sitten. *Syn.* Censoris dignitas, munus. *Epi.* Egregia, tota. *Usus.* Censura morum severissima magistra. *Censura Ecclesiastica.* V. *Pœna Sacra.*

Census, us, m. Zins. *Syn.* Bonorum æstimatio & ipsa bona. *Usus.* In censum venire. In censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ censori permittitur. Aliquem spectare ex censu, *æstimare*, schätzen. Homo sine censu. Censum peragere, perficere. Aliquæ civitates censu liberatæ sunt. *Census annuus ex mutuo, locatione.* V. *Fœnus, fructus.*

Centenus, a, um. hundert. *fere plur. num.* *Usus.* Centena sestertia.

Centesimæ, arum, f. das hunderste. *Usus.* Centesimis contentus non est. Tributum ex centesima collatum.

Centies, hundertmal.

Cento, onis, m. Kotzen. *Syn.* Stragula crassiora filis passim pendentibus. *Usus.* Centones injecerunt, ne tela contabulationem præfringerent.

Centrum, i, n. Mittel-Punct. *Syn.* Locus medius in sphæra. *Usus.* Terrà in medio mundi sita centrum obtinet.

Centum, hundert.

Centuria, æ, f. eine Rotte von hundert Kriegs-Knechten. *Syn.* Centum homines. *Ita erat populus Rom. in centurias distributus.* *Epi.* Prærogativa, centuriæ cunctæ, paucæ. *Usus.* Omnium propè centuriarum voce consul factus, creatus.

Centuriatim, Rottweis, je hundert und hundert. Per centurias. *Usus.* Tributim, & centuriatim descripti ordines.

Centuriatus, a, um. in eine Rotte von hundert eingeschrieben. *Syn.* In centurias distributus, descriptus. *Usus.* Centuriata & curiata comitia.

Centuriatus, us, m. Hauptmannschafft über hundert. *Syn.* Munus centurionis. *Usus.* Centuriatus in castris palam vendidit.

Centurio, as, avi, atum, are. je hundert in einen Hauffen abtheilen. *Syn.* In centurias distribuo, tribuo, describo, centurias conficio. *Usus.* Vidi conscribi homines & centuriari.

Centurio, onis, m. Hauptmann über hundert. *Syn.* Centuriæ præfectus, dux, ductor; qui ordines ducit. *Epi.* Nobilis sui generis. Centuriones pugnaces, lacertosi. *Usus.* Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus decerpit.

Cera, æ, f. Wachs. *Epi.* Commutabilis, extrema, infamis & nefaria, legitima, mollissima. *Usus.* Mollem ceram ad nostrum arbitrium formamus & fingimus.

Cerarius, ii, m. der mit Wachs umgehet. *Syn.* Qui ceram tractat.

Ceratus, a, um. mit Wachs überzogen. *Syn.* Cera inductus, illitus. *Usus* Tabella cerata.

Cere-

Cerebrosus, a, um. Hirn-witzig. *Syn.* Cui durum & pertinax cerebrum. *Usus.* Senex hic cerebrosus est certo. V. *Obstinatus, Pertinax.*

Cerebrum, i, n. das Hirn. *Usus.* Alii dicunt in cerebro esse animæ sedem.

Cereus, a, um. wächsern. *Syn.* E cera fictus. *Usus.* Cereæ figuræ.

Cereus, i, m. Wachs-Kerze. *Syn.* Fax cerea. *Usus.* Ad illas statuas thus & cerei adhibentur.

Cerimonia, æ, f. Gebrauch der Kirchen. *Syn.* Ritus sacer, cultus religiosus, religio sacrorum. *Epi.* incredibilis, maxima, summa. *Usus.* Cerimonias prodere, vorschreiben. Cerimonias polluere, entheiligen. Cerimoniis præesse. Ea sacra maximis & occultissimis cerimoniis continentur. Sacra Cereris summâ religione cerimoniaque conficiuntur. Cerimoniæ ludorum, sepulchrorum. Cerimonias sacras ex majorum instituto sanctè obire; sacros in rebus divinis ritus diligentissime tueri, retinere. In adhibendo ritû sacrarum cerimoniarum diligentem operam ponere, præceptas sacrorum cerimonias ritè colere.

Cerimoniale, Cerimoniarius, Vulg. Syn. Sacrorum rituum liber; liber quo Sacræ religionis cerimoniæ continentur. Rituum, officiorum in divino cultu magister; sacrarum cerimoniarum moderator, sacris cerimoniis præpositus, præfectus. *Cerimoniæ politicæ. V. Officium, officiosus.*

Cerno, is, ere. sehen. *Syn.* Video oculis *sed sæpius* animo. *Adv.* Civiliter, sine armis, melius, planè, penitus, subtilius, tacite. Cerni bipertito, extrinsecus. *Usus.* 1. Aut superum nihil, aut obscurè admodum cernimus. Ne nunc quidem oculis cernimus. 2. *Cerno animo,* voraus sehen. Cerno jam animô, mente video, quæ futura sint. Verecunde tu quidem, sed tamen ut cernerem tuum animum. 3. *Adeo, æstimo,* antretten die Erbschaft 2c. Ex testamento hæreditatem hodie crevi. Sine me hanc alienæ gloriæ quasi hæreditatem cernere, die Erbschaft theilen. *Vulg. Dividere cum aliquo hæreditatem.* V. *Video.*

Cernuus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Inclinatus, *quasi quod terram cernat.*

Certamen, inis, n. Kampf. *Syn.* Contentio, pugna, certatio. *Epi.* Æquum, difficile, extremum, forense, gladiatorium, vitæ, grave belli, gymnicum, honestum, improbum, magnum, majus, mediocre, præsens. *Usus.* 1. Acre mihi tecum est pro aris & focis certamen. Descendam tecum in certamen honoris & dignitatis. Nihil me ab hoc certamine gloriæ removebit. In certamen & discrimen rerum omnium veniendum erit. 2. *Prælium,* Streit, Schlacht. Certamen instat, oritur, accenditur, es hebt sich die Schlacht an. Exardescunt prælii initia, pugna capessitur; ad certamen descenditur; in certamen venitur; pugna, certamen, manus conseruntur. Certamen tentat, experitur, dimicationem subit, er waget eine Schlacht. Ea res certamen præbuit, injecit, dieses hat einen Streit erwecket. Certamen serere, miscere, facere, mit einander streiten. Certamen extrahere, den Streit, die Schlacht hinausziehen. Certamen sedare, dirimere, den Streit beylegen, aufheben. Certamen abnuere, defugere, sich weigern zu schlagen. V. *Pugno, contendo, prælium, pugna.*

Certatim, Kampf-weis. *Usus.* Omnes certatim accurrent.

Certatio, nis, f. Zank, Streit. *Syn.* Contentio. *Epi.* Honesta, iniqua, magna, parva. *Usus.* Virtuti cum voluptate certatio est. Sit hæc inter eos honesta certatio. V. *Certamen.*

Certè, gewiß. *Syn.* Scilicet, certò, profectò, sine dubio, sine ulla controversia. *Usus.* 1. Si me tanti facis. 2. *Concedentis,* ja freylich. Epicurus parabiles dixit divitias, certè nisi &c. 3. At certè, certè, *i. e. saltem,* aufs wenigste. Res fortasse veræ, certè graves. Victi sumus at fracti certè & abjecti.

Certò, gewißlich. *Usus.* Id certo scio; id sanè constat; id sine ulla dubitatione affirmem.

Certo, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, contendo, belligero; certamen, certatio est mihi cum aliquo. *Adv.* Planè de sponsione pugnaciter. *Phras. Certet necesse est, qui victoriam cupit,* wer siegen will, muß streiten. Victoriam non aufert, nisi qui fortiter dimicat; nisi qui certamen nullum fugit; nisi qui cum hostibus confligitatur, depugnat, armis disceptat; ferrum & manus cum hoste conserit, præliis utitur secundis; confligit, signa confert; ad manus venit; certamina serit; nisi qui in certamen venit, descendit; dimicationem subit; in dimicationem venit. V. *Pugno, Prælium, pugna contendo, arma.*

Certus, a, um. gewiß. *Syn.* Non dubius, non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, minimè dubius, ratus, quod nihil habet dubitationis; in quo nulla dubitatio esse potest; quod manû tenetur; in manibus habetur; quod in præsentia est, atque ante oculos. *Phras. Certum est, rem ita evenisse*, es ist gewiß, daß sich die Sache also zugetragen. Exploratum habeo, mihi pro vero constat; pro inquisito & comperto habeo rei exitum. Certissimis indiciis comperi; ita animô video, quàm quæ oculis cernimus, persuasissimum mihi est, rem ita se habere. Perspectum exploratumque habeo; perspicuum, non obscurum est; explorata res est; vocari in dubium non potest; venire in dubium, ambigi, dubitari non potest; nemini dubium esse potest, quin res ita evenerit. V. *Notus, manifestus. Usus.* 1. Nihil certi & definiti habeo, quod nunc jem. Pro certo habeo, Pompejum abiturum. Certi cœlorum motus. 2. *Ratum & constitutum est*, es ist festgestellet. Certum est deliberatumque, omnia palam edicere. Certum mihi est, ad Brutum transire. 3. *Fidus, securus*, treu, sicher. Habebam certos homines quibus litteras dare poteram. *Vulg. Proprium nuntium*, einen eigenen Bothen. 4. *Quidam definitus, peculiaris, proprius*, gewiß, eigentlich. Habet certos sui studiosos. Sunt certa vitia, quæ nemo libenter fugit. Rem aliquam in certas partes dividere. 5. *Commonefactus, in Comparativo*, zu wissen gemacht. Utinam ejus rei certior factus essem. Fac me certiorem de consiliis tuis, mache mir zu wissen, was du im Sinn hast. Significa mihi, expone, aperi, explica, qui sit rerum tuarum status, qui tuus animus, qui sensus, quæ tua sint consilia. Fac, ut te tuis consiliis cognoscam, intelligam, certior fiam, reddar; imaginem rerum tuarum, cogitationumque litteris exhibe, ostende. V. *Indico, declaro, significo, nuncio.*

Cervicula, æ, f. Genicklein. *Usus.* Cerviculam jactare.

Cervix, icis, f. Genick. *Syn.* Aversa pars colli; audacia. *Epi.* Anguina, dextera, longa, teres, cervices cruentæ, nefariæ, tumidæ, validæ. *Usus.* Imposuistis in cervicibus nostris dominium. Tyrannum à cervicibus nostris avertit. Remp. vestris cervicibus sustinetis. Cladem à cervicibus omnium avertere, repellere, depellere. Siqui sunt tantis cervicibus, ut audeant prætori obsistere, wann einige so frech seynd &c.

Cerula, æ, f. Wächslein.

Cerussa, æ, f. Bleyweiß. *Genus pigmenti ex ramentis plumbi compositum. Usus.* Cerussa malas oblinere.

Cerussatus, a, um. angestrichen. *Syn.* Cerussa illitus, fucatus.

Cervus, i, m. Hirsch.

Cespes, itis, m. Wasen. *Usus.* Arva aut sunt cespites, aut glebæ.

Cessatio, nis, f. Müßiggang. *Syn.* Intermissio, otium. *Epi.* Libera atque otiosa. *Usus.* Epicurus nihil cessatione melius existimat. Petit sibi liberam cessationem. Cessationem alicui dare. Damnare suam cessationem, *vel* excusare. V. *Otium.*

Cessator, oris, m. Faullentzer, träg. *Syn.* Otiosus, qui cessat, nihil agit. *Usus.* Non soleo esse cessator, præsertim in litteris. Nequam & cessator Davus. V. *Otiosus.*

Cessio, nis, f. Uebergebung eines Rechts-Handels. *Usus.* Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut in jure cessio, aut &c.

Cesso, as, avi, atum, are. aufhören. *Syn.* Nihil ago, vaco, cessator sum, conquiesco, langueo. *Phras.* 1. *Cessemus à scriptione*, hören wir auf vom Schreiben. Manum de tabula; conquiescamus à scriptione; supersedeamus tantisper molestô scribendi labore; intermittamus paululum cœptum scribendi laborem. A molesta scriptione respiremus. Remittamus aliquantum de scribendi contentione. Cessationem aliquam fatigatæ longâ scriptione dexteræ demus; otium concedamus. V. *Desino.* 2. *Cessavit jam ea cura*, diese Sorge hat schon aufgehört. Defluxit jam ea cura; conquievit; habet jam animus aberrationem quandam à curarum molestiis; cura ea jam consedit, resedit; exempta jam animô est ea cura; solicitudo conquievit. V. *Quies. Usus.* 1. Pueri, etiam cum cessant, (vacant) exercitatione aliquâ delectantur. Scribo, ne tibi planè cessasse videar. *Vulg. Feriari.* 3. *Desino, finem facio, desisto*, aufhören, abstehen. Litteras scribere nec cessavi, nec cesso. In opere ac studio nihil cesso. V. *Otior, desino, desisto, piger.*

Cetarius, ii, m. Wallfisch-Fanger. *Syn.* Qui magnorum piscium mercaturam exercet. *Usus.* Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

Cetus, i, m. Wallfisch. *Syn.* Pistrix, bellua marina.

Character, eris, n. Mahl-Zeichen. *Syn.* Nota, figura, forma, genus dicendi. *Usus.* Num te orationis meæ character delectat? Characterem optimi exponere difficillimum, quod aliud aliis optimum videatur.

Charitas, tis, f. Liebe. *Syn.* Amor, studiosa propensio. *Usus.* Hominum charitas, amicitia, benevolentia gratuita esse debet. Charitas inter natos & parentes. Omnes omnium charitates una patria complectitur. Satage, ut charitatem civium tibi concilies, gignas, retineas, ut charitate jungare cum civibus, ne hanc charitatem tibi quisquam adimat, dirimat. V. *Amor, benevolentia, affectus, a, um.*

Charta, æ, f. Papier. *Syn.* Chartula, membranula, macrocolum. *Usus.* Num charta tibi deest, quod non scribas. Impensam feci in macrocola. *Charta regia*, groß Regal-Papier. Scapus chartæ, ein Buch Papier. Chartæ pagina, plagula, ein Blat Papier. Charta bibula, Fließ-Papier. Charta transmittit litteras, das Papier fliesset.

Charus, a, um. lieb. *Syn.* Acceptus, jucundus, antiquus, qui suavitatem filii apud aliquem obtinet. *Phras. Commendo juvenem tibi charissimum*, ich befehle dir diesen liebsten Jüngling. Mel meum & delicias, mea desideria; nolim eum dimittas è sinu tuo. Commendo tibi amores nostros, juvenem, qui mihi in oculis est, quem in oculis fero; qui mihi cordi est unicè, ocellum meum, & dextellam, die rechte Hand. Delicias, ac vitam meam. Qui mihi in medullis & visceribus hæret; qui in desiderio civitatis, in ore, in sermone omnium habitat. Hôc dimissô videbar mihi partem viscerum abrumpere, qui unicus mihi, & unico magis est unicus; pro cujus charo capite meum caput libenter offeram. Commendo tibi oculum meum quô nemo charior meo animo, meo cordi. V. *Amo, cogito assiduo de te. Usus.* Comis, jucundus & charus. Sibi quisque charus est. Paucos æque, ac te charos habeo.

Charibdis, is, f. Wirbel. *Locus in mari Siculo periculosus, quod ibi mare sit vorticosum & præceps. Epi.* Immanis, infesta, vorax. *Usus.* Charybdin bonorum voraginem potius dixerim; nulla charibdis tam infesta, quæ tot res tam cito absorbere potuisset.

Chele, es, f. Krebs-Scheer.

Chirographum, i, n. Handschrift. *Vulg. manu propria scriptum. Epi.* Chirographi falsi. *Usus.* Quo me teste convinces? an chirographo? Chirographum imitari. Misi tibi cautionem chirographi mei. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. Falsum chirographum scripsit.

Chirurgia, æ, f. Wund-Arzneykunst. *Syn.* Medicinæ pars, quæ manu medetur. *Usus.* Chirurgiæ tædet, diætâ curari malo.

Chlamydatus, a, um. der ein solches Kleid trägt. *Usus.* Sylla Imperator chlamydatus.

Chlamys, ydis, f. Rock. *Syn.* Vestis militaris & regia, paludamentum. *Usus.* Chlamys purpurea, coloribus variis intexta.

Choragium, ii, n. Rüstung zu einem Spiel. *Syn.* Scenicus apparatus & pompa. *Ponitur pro Thrasonica aliqua ostentatione, Usus.* Fragile falsæ gloriæ choragium comparat.

Choragus, i, m. Spielmeister. *Syn.* Dux chori, qui subministrat instrumentum ludicrum, & impensas. *Usus.* Ornamenta à chorago sumere.

Chorda, æ, f. Saite. **Syn.* Nervus. *Usus.* Voces ut chordæ sunt intentæ, quæ ad quemvis tactum respondeant.

Chorus, i, m. Chor. *Syn.* Corona, multitudo, sodalitium, numerus. *Epi.* Totus comessationis. *Usus.* Chorô juventutis stipatus, begleitet von einer Schaar Knaben. Epicurus è Philosophorum choro tollendus est. Chorus canentium, nisi numeris, & certis modis præeuntis magistri consentiat, dissonum quid, & tumultuosum canit; at si certis numeris ac pedibus, velut facta conspiratione consensit, ac concinuit, &c. *Chorus musicus pro loco vulg. est: rectius dicitur* odeum, Musicanten-Chor, aut statio musicorum.

Christianus, i, m. ein Christ. *Syn.* Qui Christi nomen profitetur, Christo initiatus, addictus, authoratus, Christi disciplinam professus, Christi sectator, qui Christo nomen dedit; Christi cultor, Christianis sacris imbutus. *Phras. Christianus factus est*, er ist ein Christ worden. Christo nomen dedit: Christiana sacra suscepit; Christianam doctrinam amplexus est; Christianæ militiæ adscriptus; ad sanam Religionem ab impia superstitione traductus est; rejectô simulacrorum

rum cultû ad Christi Ecclesiam se aggregavit; damnatis erroribus ad Christianæ veritatis lucem respexit; ad Christum se adjunxit; Christi nomen professus est; Christo fide professioneque authoratus est; Christianis mysteriis inauguratus; initiatus est sacris Christianis; Christiana sacra suscepit; ad Christi signa transivit; Christianorum cœtum auxit; Christianæ militiæ nomen dedit; signa secutus est; Christianæ militiæ castra secutus est; Christi legem professus est; Christo duce stipendia merere constituit.

Christus, JESUS, m. GOttes und Mariä Sohn. *Phras.* 1. Redemptor generis humani, mundi liberator, vindex ac servator; sequester noster, qui extra omnem culpam vivit, & humanorum delictorum nulla contagione fædari potuit; qui inter cœlum & terram, inter DEUM & homines placidissimam firmissimamque pacem composuit; cujus dirà morte à sempiterna morte vindicati sumus; legatus, nuncius & sacerdos summi Patris, qui interclusum in cœlum aditum nobis aperuit, patefecit; qui, ut nos liberaret, durissimis cruciatibus excarnificandum sese deridendumque objecit; pro salute nostra vindicanda excarnificari se ac dilaniari passus est; ut Patrem nobis propitiaret, concidi se & dilacerari, tanquam à feris immanissimis sustinuit; qui fusô pro nobis sanguine interceptam & interclusam ad cœlum viam aperuit; servile jugum à cervicibus nostris dejecit, hominum mentes expiavit; Patris Numen humani generi infensum placavit; qui Divinæ severitatis tela in homines intenta, unus pro universis excepit, sanguineque suô omne humanum nefas extinxit. Mens Divinæ mentis, Filius DEI, Verbum Patris, speculum sine macula Majestatis DEI; fulgor sempiternus solis sempiterni; incorruptissimus judex, & flagitiorum scelerumque vindex justissimus atque acerrimus; à quo exanimes ad vitam excitati, mutorum linguæ in sermones solutæ, surdorum aures ad audiendum patefactæ, claudis libera gradiendi data facultas, iis, qui omnibus capti membris, totius corporis firmitas restituta; in quo Christiani habent omne salutis præsidium constitutum. 2. *Christus Incarnatus*, Menschwerdung Christi. Mysterium augustissimum & arcanissimum; quô rerum universarum, adeoque hominum rector ac opifex humanis se membris cooperuit, & salvis utriusque naturæ discriminibus tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio, Verbumque & caro tam arctô ac indissolubili nexû in unam personam coierunt, ut quidquid ibi DEI est, non sit ab humanitate; quidquid autem hominis, non sit à Divinitate divisum. Mysterium, quô humana divinis, terrena cœlestibus, ima summis, pereuntia sempiternis nexû omnium arctissimô devincta & copulata sunt; interque nos ægros ac miseros, & beatos immortalesque spiritus, fœdus inviolabile percussum ac sancitum est; quô natura divina humanis se artubus vestivit, velavit; corpoream indutus naturam DEI Filius, humanis se artubus, humanâ se specie amicivit. 3. *Christus Natus*, Christi Geburt. Faustissimus post natos homines Christi Servatoris nostri ortus, quô idem reparationis nostræ autor, ac humanæ salutis restitutor, humanâ carne circumdatus, in has luminis auras prodiit; quô generis humani vindex, & salutis nostræ assertor, hominum parens DEUS, mortalibus artubus è virgine nasci voluit. 4. *Christus Passus*, das Leiden Christi. Funestissima Christi Servatoris cædes, qui, ut nos sempiternis apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum ac necem se obtulit; immanissimis cruciatibus excarnificandum se objecit, & divinæ severitatis tela, nostris jugulis intenta, in se unum avertit. Christi è cruce pendentis acerba supplicia, cruciatus, tormenta; mors pro genere humano obita. Singulare divinæ charitatis, humanique sceleris certamen Christo DEO moriente editum. Asserta mortalium generi vita, & victoria per necem immeritam conditoris. V. *Passio Christi*. 5. *Christus Resurgens*, die Auferstehung Christi. Christi devicta morte reviviscentis triumphus, Triumphalis Christi in vitam reditus. Redivivus à morte Servator noster. Christus ab inferis existens. V. *Pascha*. 6. *Christus ascendens in cœlum*, Auffahrt Christi. Triumphi - pompa, quâ Christus se in cœlestia templa transtulit, à nobis super astra in locum altissimum emigravit; in beatissimas illas sedes stupentibus Angelis ascendit, in oras felicissimas sese intulit. V. *Ascensio Domini*.

Cibaria, orum, n. Speise. *Syn.* Omnia, quibus animantes vescuntur & aluntur. *Epi.* Menstrua uberiora. *Usus.* Cibaria coquere, conficere, petere, dare, præbere. Ex alienis cibariis liberaliter hospites tractare. V. *Annona*.

Cibarius, a, um. das zum Unterhalt des Lebens dienet. *Usus.* Cibarius panis.

Cibus, i, m. Speise. *Syn.* Esca, pastus, epulæ. *Epi.* Animalis, gravis, divisus, modificatus, suavissimus, facillimus, terrestris. *Phras.* 1. *Cibum capere,* essen. Cibaria sumere; cibô curare corpora, liberaliore victû, obsonio corpora firmare, vires firmare. Moderatò cibô naturæ desideria explére, cibo se reficere; corpora curare, reficere. V. *Edo.* 2. *Cibô se onerare,* gar zu viel essen. Cibo immodico se ingurgitare, obruere; abdomen distendere; alvum degravare. V. *Vorax.* 3. *Cibos inferre,* die Speisen hinein tragen. Mensam cibis instruere; ornare, adornare mensas; mensas exquisitis epulis exstruere. 4. *Cibi parcus.* V. *Abstineo. Usus.* Epicurus utebatur eô cibo, qui suavissimus esset, & ad concoquendum facillimus, qui inflationem nullam haberet. Cibo & potione onustum esse, sich überessen.

Cicada, æ, f. Heuschrecke.

Cicatrix, icis, f. Wundmahl. *Syn.* Signum relictum ex vulnere. *Usus.* Ne obductam reipublicæ cicatricem refricem. Exceptæ adverso corpore cicatrices. Coit jam cicatrix.

Cicer, eris, n. Weiß-Erbsen. *Genus Leguminis.*

Ciconia, æ, f. Storch.

Cicur, ris, *g. o.* heimlich. *Syn.* Mansuetus, mansuefactus.)(*Ferus, immanis. Phras. Cicurem reddere hominem alioquin barbarum,* einen wilden und barbarischen Menschen zahm machen. Inveteratam barbariem ex hominis moribus delere; ex agresti immanique vitâ ad humanitatem, mansuetudinemque traducere; ex feritate ad mansuetudinem transferre; ad humanitatem informare; mansuefacere hominis ingenium agreste & disciplinâ formare. *Usus.* Bestiarum immanes aliæ, aliæ cicures.

Cieo, es, civi, itum, ere. bewegen. *Syn.* Commoveo. *Usus.* Id venenum sævos cruciatus ciere solet. Animatum est, quod motû cietur interiore. 2. *Excito,* erwecken, verursachen. Bella, pugnam, motus, lachrymas ciere.

Cilicium, ii, n. härines Kleid. *Syn.* Vestis è pilis caprarum contexta. *Usus.* Coria, cilicia, saccos imperavit.

Cincinatus, a, um. krausshärig. *Usus.* Cincinnatus ganeo.

Cincinnus, i, m. Haar-Locken. *Syn.* Capillus ad ornatum intortus. *Usus.* Erant illi capilli compti, & madentes cincinnorum fimbriæ.

Cingo, is, inxi, inctum, ere. umgürten. *Syn.* Coërceo, circumdo, munio, tueor, contineo, sepio. *Adv.* Diligentius. *Usus.* Urbes diligentiùs religione, quam mœnibus cingendæ. Ea septa porticû cingemus. Regio mari cincta & periculis. Mare montibus cingitur, continetur. V. *Circumdo.*

Cingulus, i, m. Gürtel. *Syn.* Zona. *Epi.* Australis, medius & maximus. *Usus.* Videmus terram quasi quibusdam cingulis redimitam, è quibus duo maxime inter se diversi.

Cinis, eris, m. Asche. *Usus.* 1. Cur hunc dolorem cineri & ossibus parentis inuris? videbitis miserandum patriæ cinerem. 2. *Vulg. Cineres benedicti,* geweihte Asche. Cineres sacri, lustrales, piaculares. 3. *Vulg. Dies Cinerum.* Ascher-Mittwoch. Dies, cui à sacris cineribus capiti aspersis nomen est, qui à sacro cinere frontibus aspergi solito nomen traxit, reperit. Postridie Hilariorum, Dionysiorum.

Circa, bey, herum. *Ad locum refertur. Syn.* Circum. *Usus.* 1. Circa Capuam. Circa omnes portus missi exploratores. 2. *Ad personas.* Multos circa se habebat, er hatte viele um sich.

Circenses, ium, m. Ritterspiele. *Usus.* Ludi Circenses.

Circiter, ungefehr, bey, um. *Syn.* Ad, non multo secus, prope, fere. *Usus.* 1. *Refertur ad tempus.* Hora sexta circiter. Circiter noctem, meridiem. 2. *Ad numerum.* Pars tertia circiter, bey nahe der dritte Theil.

Circueo, is, ivi, itum, ire. herumgehen. V. *Circumeo.*

Circuitio, nis, f. Umgang. *Syn.* Circumscriptio, anfractus, periphrasis. *Usus.* Quid circuitione opus est & anfractu? rem palam edicito.

Circuitus, ûs, m. Umgang. *Syn.* Conversio, periodus, comprehensio & ambitus verborum, continuatio, circumscriptio, orbis. *Epi.* Brevior verborum, longior, sapientissimus atque optimus, incitatior, naturalis, totus orationis. *Usus.* Circuitus solis diem & noctem efficit; Circuitus orationis, quem Græci periodum vocant.

Cir-

Circulator, oris, m. Landstreicher. *Syn.* Circumforaneus, vagus. *Epi.* Notissimus. *Usus.* Notissimus quidam circulator.

Circulo, as, avi, atum, are. umgehen. *Syn.* Caput ago in circulum, & verso. *Usus.* Oscitans judex cum alio colloquens, nonnunquam etiam circulans.

Circulus, i, m. ein Kreiß. *Syn.* Orbis, forma plana in orbem acta, gyrus, ambitus rotundus, corona hominum colloquentium. *Epi.* Exiguus vitæ, immensus gloriæ, lacteus. *Usus.* 1. Quidam circulis describendis delectationem capiunt. Circulum describere; orbem circumscribere, einen Kreiß machen. 2. *Conversio,* Umkreiß. Stellæ circulos suos & orbes mirabili celeritate conficiunt. 3. *Cœtus, corona,* Zusammenkunft, Versammlung. Circulo se subduxit. Sermo in circulis & conviviis liberior.

Circùm, herum. *Syn.* Circa. *Usus. Refertur ad locum,* um einen Ort herum. Prætorem circum omnia fora sectabantur. Circum hæc loca morabor.

Circumago, is, egi, actum, ere. herum treiben. **Usus.* Equum frenô circumagere. Jam se annus circumegerat. Hostis se ad dissonos tumultus circumegerat.

Circumcido, is, cidi, cisum, ere. umschneiden. *Syn.* Amputo, reseco; demo, aufero. *Usus.* Multitudinem sententiarum circumcidere; luxuriem sermonis stylô depasci. Locus omni aditû circumcisus. *Hinc derivatur* circumcidaneus, a, um. *Mustum circumcidaneum, nachgekelterter Most. *Circumcisio Domini, vulg.* Beschneidung Christi. Dies circumcisi Infantis DEI memoriâ sacer. Octavus â natali dies, quô nato servatori nostro nomen impositum est.

Circumcircà, herum. *Syn.* Ab omni parte, undique. *Usus.* Cœpi regionem circumcirca prospicere. Contra citraque omnia hostium plena erant.

Circumcludo, is, clusi, clusum, ere. allenthalben umgeben. *Usus.* Veritus, ne duobus exercitibus circumcluderetur. Mirâ diligentiâ circumclusus, ne commovere se posset. V. *Claudo.*

Circumcolo, is, colui, cultum, ere. herum wohnen. **Usus.* Multi populi eam paludem circumcolunt.

Circumcurso, as, avi, atum, are. herum lauffen. * *Usus.* Obit, circumcursat villas suas.

Circumequito, as, avi, atum, are. herum reiten. **Usus.* Duæ turmæ mœnia circumequitabant.

Circumdo, as, dedi, datum, are. umgeben. *Syn.* Cingo, sepio, vallo, stipo, circumsepio, circumfundo, vestio, circumplico, circumplector, circumjicio, circumligo, circumsisto, circumveho, circumvenio, circumsideo, circumvallo, ambio. *Phras. Circumdare urbem,* die Stadt umgeben. Turmas circumfundere; circumjicere multitudinem mœnibus; circumplecti, circumvenire locum opere; circumvallare; medium ab utroque latere concludere; sinû quôdam, flexuque frontem aversamque oppidi partem circumire. V. *Obsideo. Usus.* Non egrediar cancellis, quos ipse mihi circumdedi, ich werde die mir vorgesetzte Schrancken nicht überschreiten. Milites ignem oppido circumdederunt. Oppidum fossa circumdatum. Fossa oppido circumdata.

Circumduco, is, duxi, ductum, ere. herum führen. *Usus.* Aratrum circumducere. Aliquem, ædes & conclavia circumducere.

Circumeo, is, ivi, itum, ire. herumgehen. *Syn.* Circueo, eo circum. *Usus.* Circumit veteranos.

Circumfero, fers, tuli, latum, ferre. herumtragen. *Syn.* Circumgesto. *Usus.* Vinum sanguine permistum pateris circumtulit. Sol circumfertur ad brumale signum.

Circumflecto, is, flexi, flectum, ere. herum biegen. * *Usus.* Cursum circumflectere.

Circumflo, as, avi, atum, are. allenthalben anblasen. *Usus.* Ab omnibus ventis; â ventis invidiæ circumflari.

Circumfluo, is, fluxi, fluxum, ere. umher fliessen. *Syn.* Abundo. *Usus.* Circumfluit gloria, rebus omnibus, copiis abundat. Oratio circumfluens.

Circumforaneus, a, um. Marcktschreyer. *Syn.* Qui circum forum spatiatur, aliquid venditans. *Usus.* Pharmacopola circumforaneus. Æs circumforaneum, non Corinthium, gemeines Ertz.

Circumfundo, is, fudi, fusum, ere. umgiessen. *Syn.* Ambio. *Adv.* Undique. *Usus.* Terra mari circumfunditur. Latent omnia tenebris circumfusa.

Circumgesto, as, avi, atum, are. umher tragen. *Syn.* Circumfero.

Circumjaceo, es, cui, ere. herumliegen. *Usus.* Reliquæ regiones, quæ circumjacent Europæ.

Circumjectus, ûs, m. das Ringsherumwerffen. *Syn.* Qui terram vastô circumjectu amplectitur.

Circumjicio, is, jeci, jectum, ere. umherwerffen. *Usus.* Circumjecta muris ædificia, campi circumjecti.

Circumligo, as, avi, atum, are. umbinden. *Syn.* Implico, complico. *Usus.* Anguis eum circumligavit.

Circumluo, is, ui, ere. ringsherum befeuchten. * *Usus.* Peninsulæ in modum pars major circumluitur.

Circumluvio, nis, f. das Anlauffen des Wassers zu allen Seiten. *Usus.* Jura circumluvionum & alluvionum.

Circummitto, is, misi, missum, ere. herum schicken. * *Usus.* Hostis suorum multos post montes circummisit. Circummissi senatores delectus habuere.

Circummunio, is, ivi, itum, ire. umher verschanzen. * *Usus.* Penè ut fæminas, circummunitos se prohiberi aquâ fremebant.

Circummunitio, nis, f. Befestigung. *Usus.* Id ne fieret, obsidione oppidique circummunitione, cavebatur.

Circumpedes, um, m. Trabanten. *Syn.* Servi à pedibus. *Usus.* Circumpedes formosi & litterati.

Circumplector, eris, plexus sum, umfangen. *Syn.* Circumplico.

Circumplico, as, avi, atum, *vel* ui, itum, are. umfangen. *Syn.* Circumplector.

Circumpotatio, nis, f. Umtrunk. *Usus.* Omnis circumpotatio, quâ pocula in circulum redeunt, est sublata.

Circumrodo, is, rosi, rosum, ere. herum abnagen. *Syn.* Arrodo. *Usus.* Dudum circumrodo, quod devorandum est.

Circumscribo, is, psi, ptum, ere. umschreiben. *Syn.* Determino, constituo, definio, concludo. *Adv.* Sceleratè Senatum. Circumscribi brevi, & definiri numerosè verba. *Usus.* 1. Natura exiguum vitæ curriculum nobis circumscripsit, æternum gloriæ. 2. *Constringo potestatem,* die Gewalt einschränken. Senatus prætorem circumscripsit. 3. *Concipio,* ausdrücken. Mente circumscribenda est prius sententia, & verba confestim concurrent. V. *Definio.*

Circumscriptè, kürzlich. *Syn.* Paucis, definitè, breviter. *Usus.* Singulares definimus, & circumscriptè complectimur.

Circumscriptio, nis, f. Umschreibung. *Syn.* Definitio, circuitio. *Epi.* Aperta. *Usus.* Æternitatem nulla circumscriptio temporis metitur.

Circumscriptor, oris, m. Betrüger. *Usus.* Quis testamentorum subjector? quis circumscriptor? quis ganeo?

Circumseco, as, secui, sectum, are. umschneiden. *Syn.* Circumcido.

Circumsedeo, es, sedi, sessum, ere. umlagern. *Syn.* Circumsideo, obsideo, circumvenio, coronâ cingo, incingo. *Usus.* Urbs ab hostibus circumsedetur. Oppidum interclusum circumsedere. V. *Obsideo, circumdo.*

Circumsepio, is, sepsi, septum, ire. umzäunen. *Syn.* Circumdo. *Usus.* Senatus armatis circumseptus.

Circumsessio, nis, f. Belagerung. *Syn.* Obsessio. *Usus.* Circumsessionis causam in alium transtulit.

Circumsideo, es, sedi, sessum, ere. *Syn.* Obsideo. V. *Obsideo, circumdo.*

Circumsisto, is, stiti, stitum, ere. herumstehen. *Usus.* Circumsistunt eum lictores valentissimi.

Circumsono, as, ui, itum, are. allenthalben schallen. *Adv.* Undique vocibus talibus. *Usus.* Vocibus tuis aures meæ circumsonant.

Circumspectio, nis, f. Beobachtung. *Syn.* Accurata consideratio. *Usus.* Circumspectione utendum est. V. *Cautio, cautus.*

Circumspecto, as, avi, atum, are. allenthalben herumsehen. *Syn.* Circumspicio.

Circumspectus, ûs, m. das Wahrnehmen. *Usus.* Facilis est circumspectus, quò eam &c.

Circumspicio, is, spexi, ectum, ere. umsehen. *Syn.* Adverto, perpendo, oculis obeo, collustro, accuratè considero. *Adv.* Celeriter animo, diligenter, diligentissimé, magnificè se, paulisper. *Phras.* Aciem mentis in omnes partes intendere, genau alles beobachten. Circumferre oculos; oculis aliquem requirere. Prospectum in urbem & agros capare. *Usus.* Circumspicite paulisper mentibus vestris. Circumspicite procellas imminentes. Magnificè se circumspicere, *sibi placere*, an sich selbsten einen Wohlgefallen haben.

Circumsto, as, steti, are. herumstehen. *Syn.* Circumdo, circumsisto. *Usus.* Noctes & dies omnia nos fata circumstant. Circumstant te summæ authoritates, quæ te oblivisci domesticæ laudis non sinant. Frequentes me circumstetere. V. *Circumdo.*

Circumvado, is, etc. zu allen Seiten überfallen. *Usus.* Anceps terror circumvasit barbaros, hinc arce captâ, illinc urbem scandente hoste.

Circumvallo, as, avi, atum, are. mit Boll-werken umgeben. *Syn.* Munio vallo. *Usus.* Oppidum bidui labore circumvallarunt.

Circumvectio, nis, f. Herumfahrung. *Usus.* Solis circumvectio. Portorium circumvectionis.

Circumvectus, ûs, m. das Herumfahren. *Epi.* Tener. *Usus.* Æther circumvectû suo terram complectitur.

Circumveho, is, vexi, vectum, ere. herumführen. *Usus.* Equo circumvectus Dictator. Classe circumvehi insulam.

Circumvenio, is, veni, ventum, ire. hintergehen. *Syn.* Decipio. *Adv.* Acute testes, indignè. *Usus.* Subvenire alicui, qui potentium opibus circumveniri urgerique videtur. Innocentem judicio circumvenire & opprimere. V. *Decipio.*

Circumvestio, is, ivi, itum, ire. umkleiden. *Usus.* Dictis circumvestire consilia sua, seine Anschläge vermänteln.

Circus, i, m. Schau-Turnier-Platz. *Syn.* Campus, in quo populus ludos spectans considebat. *Epi.* Candens, elucens candore, magnus, maximus. *Usus.* Ludi publici sunt cavea circoque divisi.

Cis, dißeits. *Syn.* Citra.)(*trans.* *Usus.* Cis Euphratem.

Cisium, ii, n. Karn mit zweyen Rädern. *Genus vehiculi velocis.*

Cista, æ, f. Kasten. *Syn.* Arca, fiscina, canistrum. *Usus.* Cistas dejicit.

Citerior, oris, *g. c.* das näher diesseits lieget. *Syn.* Propinquior.)(*ulterior.* *Usus.* Atque ut ad citeriora & notiora veniam.

Cithara, æ, f. Laute. *Syn.* Lyra. *Usus.* Cithara canere.

Citharista, æ, m. Lautenist. *Usus.* Saltatores, citharistæ. *De eo, qui tantum pulsat citharam, non accinit.*

Citharœdus, i, m. Lautenist. *Syn.* Qui citharâ canit; pulsat citharam, & canit.

Citimus, a, um. der nächste. *Syn.* Proximus.)(*ultimus.* *Usus.* Luna cœlo ultima, citima terræ.

Citius, geschwinder. *Syn.* Ocyus, prius. *Usus.* 1. Citius repentinus morbus oculorum, quam diuturna lippitudo, sanatur. 3. *Potius, verius, magis, aptius,* vielmehr, füglicher. Eum citius veteratorem, quam oratorem dixeris.

Cito, geschwind. *Syn.* Celeriter, mature, quamprimum, sine mora, brevi tempore, mox, quam mox.)(*tarde.* *Phras.* *Cito rem conficiam*, ich werde die Sache geschwind ausmachen. Quamprimum, perceleriter, citius quam æstimas; protinus, mature, momento rem confectam dabo; impigre, propere, præpropere rem festinabo. Quam ocyssime, quam maturrime; solertissime, temporis punctò conficiam; summam celeritatem adhibebo. Prius tua opinione, actutum, subito, prompte, strenue rem agam. V. *Celer, statim.* *Usus.* Puer cito arripit, der Knab fasset geschwind.

Cito, as, avi, atum, are. offt ruffen. *Syn.* In jus voco, adesse jubeo, diem alicui dico, laudo, nomino. *Usus.* 1. Testem citabo totam Siciliam. Aliquem capitis reum in judicium per præconem citare. Citavit testes, Zeugen ruffen. 2. Citato equo illuc contendit, er reutet Spornstreichs dahin. 3. *Citare autores,* Zeugniß der Scribenten anziehen, *rectius*; Laudare autorem, testem, afferre testimonium autorum.

Citra, dißeits. *Syn.* Cis.)(*ultro.* *Usus.* 1. Exercitum habuit citra flumen. 2. Citra fastidium, ohne Verdruß.

Citreus, a, um. von Citronen. *Usus.* Mensa citrea.

Citus, a, um. geschwind. *Syn.* Celer, maturus. V. *Celer, propero.*

Civicus, a, um. bürgerlich. *Usus.* Corona civica.

Civilis, e. *g. c.* bürgerlich. *Usus.* Bellum civile, studium; jus civile; mos, consuetudo civilis. Pro civili parte rempublicam salvam cupio.

Civiliter, höflich. *Usus.* Civiliter vivere. Cum aliquo civiliter contendere.

Civis, is, c. Burger. *Syn.* Municeps, popularis. *Vulg.* *Conterraneus, concivis, compatriota.* *Phras.* 1. *Civem facere aliquem.* einen zum Burger machen. Civitatem alicui dare, donare, largiri, impertiri, adscribere civitati, *vel* in civitatem; in civitatem suscipere, recipere; adsciscere civem; civitate donare, accipere in civitatem; ad civium numerum adscribere; referre inter cives. 2. *Civis factus est,* er ist Burger worden. Civitate donatus est; jus civitatis consecutus est; civitatem impetravit; relatus est inter cives; particeps civilium munerum factus est; in civitatem receptus est; patuit illi Rom. civitas; virtutis præmium civitas Rom. fuit. 3. *Civium jure excidit,* er hat das Burger-Recht verlohren. Civitatem amisit, perdidit; segregatus à numero civium est. Civitas ei adempta est; in ærarios relatus est; ex albo civium erasus est. *Usus.* Civem aliquem designare, facere, habere. Civis reipublicæ amantissimus.

Civitas, atis, f. die Stadt. *Syn.* Civium multitudo in unum locum congregata; jus civium, libertas. *Epi.* Adjutrix scelerum,

libidinum testis, fautorum receptrix. Aliena, amica alicui, amicissima & fidelissima, ampla, illustris, clara, nobilis, amplissima, beata, honesta, libera, bella, clara, commendatior, commentitia, communis, conjunctissima, antea copiosa, cuncta, erudita, fidelis, fidelior, aut copiis locupletior, auctoritate gravior, fidelissima, firma, valens, florens, florentissima, consilio & armis fœderata, grata, gravis & locuples, ornata, gravissima, moderatissima, illustris, immunis, improba, incolumis, ingrata, inutilissima, lauta, libera, liberta, locuples, maledicentissima, maledicta, misera atque inanis, benè morata, bene constituta, nobilissima quondam, & jam doctissima, nova, occupatissima, opportunissima ad aliquid, opulentissima & beatissima, orba, pacata & libera, prava, perdita, perprava & tenuis, potens, barbara, princeps omnium rerum, proxima alicui loco, pulcherrima, quieta, sancta, socia factorum & flagitiorum, sollicita, splendidissima, suspiciosa & maledica, tenuis, vitiosa, universa. Civitates afflictæ, alternæ, amplissimæ, egentissimæ, fœderatæ, invictissimæ, marinæ, maximæ, minimæ, minores, benè moratæ, ornatæ, pacatæ, tranquillæ, perditæ, salvæ & incolumes, amplæ atque potentes, tantæ & tam graves, totæ, universæ. *Usus*. 1. Concilia, cœtusque & conventicula hominum; civitates appellantur. Cato ortû Tusculanus est, civitate Romanus. Romam urbem civitas incolit, die Bürgerschaft wohnet in der Stadt. Dicavit se in civitatem Romanam. 2. *Jus civitatis alicui impertiri*, das Burger-Recht verleihen. Civitatem dare, donare, largiri alicui; in civitatem recipere, suscipere, adscribere aliquem. 3. *Civitatis jus amittere*, das Burger-Recht verliehren. Civitatem perdere; civitatem adimere alicui. Civitatem nemo amittit, nisi suâ culpâ. 4. *Civitatem mutare*, an einem andern Ort Burger werden. V. *Civis*.

Clades, is, f. Niederlage. *Syn.* Calamitas, damnum, cædes. *Epi.* Horribilis, importuna, ingens, luctifica, subita, tanta, vetusta. *Usus*. 1. Cladem facere, afferre, inferre, Niederlage machen, Schaden bringen. 3. Cladem accipere, Niederlage oder Schaden leiden. 3. Cladem reddere, mit gleicher Niederlage bezahlen. V. *Cædes, Cædo, damnum, prælium.*

Clam, heimlich. *Syn.* Furtim, occulte, ex occulto, ex insidiis.)(*palam. Phras.* 1. *Clam nescio quid agitat*, er hat, weis nicht was für Anschläge. Clandestina consilia miscet; latenter, ex occulto, in occulto nescio quid parat, machinatur; occulte cuniculis me oppugnat; secreto, arbitris remotis, clanculum, in operto, occultis sermonibus nescio quid serit. 2. *Clam discessit*, er ist heimlich weggegangen. Silentiô ex urbe egressus; imprudentibus omnibus; insciis; inscientibus omnibus; remotâ hominum conscientiâ fuga sibi consuluit. V. *Occulto, tego, celo.*

Clamator, oris, m. Schreyer. *Usus.* Odiosi ac molesti clamatores.

Clamatorius, a, um. schreyerisch. *Usus.* Clamatorium genus.

Clamito, as, avi, atum. are. oft schreyen. *Usus.* Supercilia illa tua calliditatem clamitare videntur.

Clamo, as, avi, atum, are. schreyen *Syn.* Vociferor; clamorem edo, facio, profundo; voce contendo, persono. *Phras.* *Ingentem clamorem tollunt*, sie machen ein entsetzliches Geschrey. Vociferatione utuntur maximâ, clamore profusô; circumsonat hostilis clamor; truci cantu, clamoribus inconditis, horrendô cuncta complent sonô. Ululatus, cantusque dissoni audiuntur. Clamoribus strepunt, perstrepunt; tumultu personant omnia. Terribilis inde sonus accidit, incertis clamoribus, stridore horrendo omnia personant, aures fatigantur. Nemora vallésque circumjectas terribili sonô implent. Vocem emittunt, sustollunt, efferunt, intendunt, contendunt, mittunt; indicem voluntatis virtutisque clamorem efferunt; inconditum trucemque clamorem edunt; incondito clamore perturbant omnia; clamor barbarô ululatu permistus præsentes terret. *Usus.* Hoc me tuâ causâ fecisse clamo ac testor.

Clamor, oris, m. Geschrey. *Syn.* Vociferatio. *Epi.* Acutissimus, cœlestis, concionalis, incredibilis, infestus atque inimicus populi, magnus, major, maximus, par, profundus. Clamores gladiatorii, magni, majores, maximi. *Usus.* 1. Clamorem movere, excitare, ein Geschrey erwecken. Clamorem edere, tollere, extollere, profundere, ein Geschrey machen. Clamorem reddere, hingegen schreyen. Clamorem proximis tradere, das Geschrey von einem zu dem andern kommen lassen. Clamorem arctare. Clamore factô, sublatô. 2. *Acclamatio, admurmuratio*, das Zuruffen. Hæc sunt, quæ clamores & admirationem in oratione efficiunt. V. *Clamo.*

Clamosus, a, um. laut.

Clanculum, heimlich. *Syn.* Clam. *Usus.* Hæc clanculum dicta sunto. V. *Clam.*

Clandestinus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Usus.* Clandestinum scelus. Clandestina cum hoste colloquia miscere. V. *Occultus.*

Clangor, oris, m. Schall. *Syn.* Tubarum cantus, vox aquilæ, & aliarum avium. *Epi.* Tremulus, vastus.

Clare, hell. *Syn.* Clarâ voce, explicatè, planè, apertè, dilucidè, luculenter, enodatè, manifestè. *Usus.* Clarè gemuit. Semper id periculum clariùs apparet.

Clareo, es, ui, ere. hell seyn. *Syn.* Emico.

Clarigatio, nis, f. Absag-Brief. *Syn.* Belli denunciatio.

Clarisonus, a, um. hell lautend. *Syn.* Clarè sonans, canorus.

Claritas, tis, f. Klarheit. *Syn.* Splendor, amplitudo, splendor nominis, fortunæ, gloriæ, nobilitas. * *Usus.* Claritatem nominis aucupari, assequi, admittere. Claritas vocis. V. *Splendor.*

Claritudo, inis, f. Ruhm. *Usus.* Artes quibus summa claritudo paratur. V. *Splendor, Gloria, Dignitas, Clarus.*

Clarus, a, um. hell, berühmt. *Syn.* 1. Planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus, evidens, pervulgatus, non obscurus.)(*obscurus.* 2. Insignis, nobilis, illustris, celeber. *Phras.* 1. *Vir est clarissimus*, es ist ein berühmter Mann. Clara est ejus viri virtus; inclyta religio. Magnum est ejus viri nomen & opinio; amplissima authoritas; claritate nominis insigni præditus; magna est in civibus gloria; vir est omnis ætatis ac memoriæ clarissimus; est in eo viro laus virtutis maxima; famâ fertur in primis; maximum hujus viri in his regionibus nomen est, hujus viri clarissima virtus est & insignis ad posteros. V. *Celeber, altus.* 2. *Rem clariorem reddere*, die Sache herrlicher machen. Claram spectatámque facere; nobilitatem rebus dare; rei dignitatem facere, addere, conciliare; lucem rebus dare, splendorem afferre, illustrare rem, in bono lumine collocare. V. *Illustro.* 3. *Res clara est*, es ist eine klare Sache. Res ipsa se aperit; explorata res est; præsentior jam res est, quam ut ignorari possit; liquida res est & in medio posita. In luce res est. V. *Manifestus.* *Usus.* 1. Claris & illustribus exemplis usus sum. Clara hæc sunt, non immotor. Clara jam luce, bey hellem Tage. 2. *Insignis*, berühmt. Vir clarus & nobilis ex doctrina. Claram mortem oppetere. V. *Præclarus, Honoratus, Celeber.*

Classiarius, a, um. zur Flotte gehörig. * *Usus.* Classiarius miles.

Classicum, i, n. das Lermen blasen. *Syn.* Sonus tubarum. *Usus.* Advocare ad concionem, silentium facere classico; canere, concinere classicum.

Classis, is, f. Flotte, Schiff-Armada. *Syn.* Naves, navium multitudo. *Epi.* Bella, bene magna & ornata, præclara in speciem, sed inops & infirma propter dissimilitudinem propugnatorum atque remigum, pulcherrima. *Usus.* 1. Classem ædificare, ornare, apparare, comparare, instruere, Flotte aufrichten. Classem deprimere, frangere, demergere, eine Flotte zu Grund richten. 2. *Ordo civium*, & *distributio pro modo census*, Eintheilung der Bürger. Tributim & centuriatim describere ordines, ætates, classes. V. *Navis.* Classis Præfectus. V. *Præfectus.*

Clathrum, i, n. Gitter.

Clava, æ, f. Kolbe. *Teligenus.* *Usus.* Clavâ & fuste repulsus.

Claudicatio, nis, f. das Hinken. *Epi.* Deformis. *Usus.* Apparet in eo claudicatio non deformis.

Claudico, as, avi, atum, are. hinken. *Syn.* Altero pede nuto. *Usus.* 1. Num claudicat vir bonus? 2. *Transl.* *Titubo, vacillo, debilis, infirmus sum*, wanken. Claudicat hæc oratio. Claudicat amicitia nostra, vacillat & titubat. Claudicat in officio. Etiam summa felicitas semper ex parte aliquâ claudicat.

Claudo, is, clausi, clausum, ere. schliessen. *Syn.* Obstruo, oppilo, obturo, intercludo, comprimo. *Phras.* *Urbs clausa est*, die Stadt ist gesperret. Fores portarum objectæ sunt; claustra urbis objecta sunt; obseptum est in urbem iter; interclusa ad urbem via est. Urbs nemini patet; non patet ad urbem aditus. V. *Aditus.* *Usus.* Alicui exitum, viam, transitum; fugam hosti claudere. Consilia sua clausa habere, Claudere aures optimis consiliis. Ejus consuetudinem mihi adhuc meus pudor clausit. Mare clausum nuncios moratur. Nullius domus satis clausa tuæ libidini. V. *Includo.*

Claudus, a, um. krumm, lahm. *Syn.* Altero pede læsus, *vel* captus.

Claviculus, i, m. Nägelein. *Syn.* Capreolus in vite. *Usus.* Vitis claviculis suis quasi

quasi manibus, quidquid est nacta, amplectitur.

Clavis, is, f. Schlüssel. *Usus.* Alicui claves tradere, credere. *Vulg. Claves Imperii*, Schlüssel zum Reich oder Gränz-Festung. *Latine:* Claustra portæque Imperii.

Claustrum, i, n. Schloß. *Syn.* Fores, loca clausa. *Usus.* Claustra urbis, regionis hostibus committenda non sunt. Effringi fores, revelli claustra. *Vulg. Claustrum Monachorum*, Kloster. Cœnobium, *pro Vulg. Clausura*, Clausur. Claustra cœnobii.

Clausula, æ, f. Beschluß. *Syn.* Extrema cujusque rei pars, præsertim in oratione, versus. Verborum conclusio, exitus. *Epi.* Difficilis, præclara. *Usus.* Clausula numerosè & jucundè cadens. Cùm argumentum scribendi non suppetit; utor consuetâ clausulâ. Clausula edicti.

Clavus, i, m. Nagel, Steuer-Ruder. *Syn.* Gubernaculum navis. *Epi.* Tractabilis. *Usus.* Clavum imperii tenere; tractare gubernacula reipublicæ.

Clemens, tis, o. gnädig, gütig. *Syn.* Lenis, mitis, mansuetus, misericors, liberalis, humanus. *Phras. Princeps erat clementissimus*, er war ein sonders gnädiger Fürst. Princeps erat, ad cujus expertam clementiam nemini non tutus receptus erat; qui cives mirificè colebat; qui civium voluntati ac gratiæ deditissimus erat; qui oblivisci nihil solebat, nisi injurias; cujus incredibilem mansuetudinem, inusitatam inauditamque clementiam non æquare modo dicendo, sed ne adumbrare quidem quisquam possit; à quo nihil non benignè clementérque factum; clementia tanta, ut nemini supplici non dextram fidemque porrigeret, spem salutis ostenderet, indulgeret; nihil isto Principe clementius; nemo cum illo Principe clementiæ laude comparandus, æquandus, conferendus. Nemo illi hac clementiæ laude par, aut secundus; Princeps proprio quodam naturæ munere ad clementiam liberalitatemque factus videtur. Præcipuâ quadam laude florebat clementiæ; Principum nemo est, in quo plus quam in isto clementiæ esset ac humanitatis; clementiæ laude præstabat, antecellebat, anteibat, vincebat omnes. V. *Lenis.* *Usus.* Clemens & misericors judex; clemens castigatio.

Clementer, gütig. *Syn.* Mansuetè. *Usus.* Clementer facere, audire.

Clementia, æ, f. Gütigkeit. *Syn.* Lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo, placabilitas, bonitas, moderatio animadvertendi. *Epi.* Admirabilis, grata alicui, insidiosa, inusitata inauditaque, jucunda auditu, popularis, singularis. *Usus.* Clementia est, per quam animi temere in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. V. *Lenitas, clemens.*

Clepo, is, psi, ptum, ere. stehlen. *Syn.* Furor, rapio, surripio. *Usus.* Pueri Spartæ rapere & clepere discunt.

Clepsydra, æ, f. Wasser-Uhr. *Syn.* Vas, à quo aqua paulatim effluens horas distinguit, horologium. *Usus.* Ad clepsydram declamare.

Cliens, tis, c. Vogt-Kind. *Syn.* Qui in fide alicujus est & clientela. *Epi.* Proprius, vetus. Clientes novi, plurimi. *Usus.* Tibi nemo cliens esse, te nemo clientem habere volet.

Clientela, æ, f. Schirm, Schutz. *Syn.* Clientum defensio, tutela, procuratio. *Epi.* Honesta, illustris, clientelæ maximæ, provinciales. *Phras. Se in fidem ac clientelam tradere*, dare, conferre, dicare, sich unter eines Schutz begeben. Alterius fidei se committere, mandare; in fidem alterius se permittere; tutelæ subjicere & commendare. *Usus.* Esse in fide & clientela alterius. Clientelam ad se traducere.

Clitellæ, arum, f. Saum-Sattel. *Syn.* Ephippia, quæ jumentis imponuntur ad melius ferendas sarcinas. *Usus.* Ea onera clitellis sunt apportata.

Clitellarius mulus, i, m. Last-Thier.

Clivosus, a, um. bergicht. *Usus.* Clivosus locus.

Clivus, i, m. Hügel. *Syn.* Collis. *Epi.* Planus servorum.

Cloaca, æ, f. Mist-Grube, dadurch der Unflath von einem Ort hinweg laufft. *Syn.* Locus cavus, per quem sordes eluuntur. *Usus.* Cloacam maximam, receptaculum omnium purgamentorum urbis, sub terram agi jussit.

Clypeus, i, m. Schild. *Usus.* Abjectô clypeô fugit.

Coacervatio, nis, f. Zusammenhäuffung. *Syn.* Copia, cumulus, acervus. *Epi.* Universa. *Usus.* Coacervatio argumentorum, & frequentatio.

Coacervo, as, avi, atum, are. zusammen-häuffen. *Syn.* Aggrego, accumulo, cogo, congero, cumulo. *Usus.* Pecuniam immensam cogere & coacervare.

Coacesco, is, ere. zu Essig, oder sauer werden. *Syn.* Acidus fio, acesco. *Usus.* Vinum vetustate coacescit.

Coactio, nis, f. ein Hauffe, oder Zusammenrottung. *Syn.* Congregatio, conspiratio, conventiculum. *Usus.* Nocturnis vigiliis & hominum coactione turbata civitas.

Coactor, oris, m. Zwinger. *Syn.* Qui pecuniam cogit & recipit officii nomine. *Vulg. Præceptor particularis. Usus.* Non effugies nostros coactores.

Coactus, a, um. *partic.* von cogo, gezwungen. *Syn.* Expressus. *Usus.* 1. Hæc non nisi coactus scripsi. 2. *Congregatus*, zusammengezogen. Copiæ in unum locum coactæ. V. *Invitus, Nolo, Ægre.*

Coactus, us, m. Zwang. *Syn.* Impulsus. *Usus.* Hæc tuo coactu scripsi.

Coadjutor Episcopi, Mithelfer des Bischofs. *Syn.* Episcopus designatus.

Coadjutor, Conservus, Mithelfer in Haus-Sachen. *Syn.* Administrator rei domesticæ, qui domestico opere exercetur; in re familiari adjutor; adjutor operum; ad domestica ministeria adscriptus.

Coædifico, as, avi, atum, are. zusammenbauen. *Syn.* Construo.

Coæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* Æquo. *Usus.* Coæquare gratiam omnium difficile est. Coæquare omnia ad suas injurias, libidines.

Coævus, a, um. zu einer Zeit lebend. *Syn.* Æqualis, ætate cum aliquo conjunctus.

Coagitatio, onis, f. Zusammentreibung. *Syn.* Agitatio. *Usus.* Coagitatio pulmonum.

Coagmentatio, nis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Nexus, compositio, constructio, conjunctio. *Epi.* Dissolubilis. *Usus.* Copulatio rerum & quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ. Coagmentatio non dissolubilis.

Coagmento, as, avi, atum, are. zusammen fügen. *Syn.* Compono, conjungo, construo, compingo.)(*Dissolvo. Usus.* 1. Nihil tam aptum, tam compositum ac coagmentatum inveniri potest. Struere verba, ac veluti coagmentare. 2. *Conficio, tracto*, abhandlen. Pacem coagmentare. V. *Conjungo.*

Coagulum, i, n. zusammen geronnenes Ding. *Usus.* Lactis coagulum.

Coaleo, es, & Coalesco, is, alui, alitum, ere. zusammenwachsen. *Syn.* Cohæreo, concresco. *Us.* Concordia caluerunt animi.

Coangusto, as, avi, atum, are. eng machen. *Syn.* Coarcto.)(*Dilato. Usus.* Hæc lex in cunctum ordinem dilatata coangustari potest.

Coarctatio, nis, f. Einschliessung. *Usus.* Coarctatio plurium in angusto tendentium.

Coarcto, as, avi, atum, are. zusammen zwingen. *Syn.* Constipo, coangusto.)(*Dilato, explico. Usus.* Fac, ut quæ arctavit & per-anguste refersit, dilatet & explicet. Coarcta in oppido. Angustæ fauces iter coarctant.

Coarguo, is, ui, utum, ere. beschuldigen, überweisen. *Syn.* Arguo, redarguo, accuso, convinco, detego, indico. *Usus.* Coarguere aliquem, coarguere errorem, culpam, mendacium alicujus. Aliquem avaritiæ coarguere. Aliquem multis suspicionibus, conjecturis coarguere; vitæ turpitudine sese ipse coarguit. V. *Convinco, accuso.*

Cochlea, æ, f. Schnecke. *Epi.* Domiporta, sanguine cassa. *Usus.* Iste tanquam cochlea abscondit & retentat sese tacitus.

Cochlear, *vel* cochleare, is, n. Löffel. *Usus.* Cochlearis mensura, so viel in einen Löffel gehet.

Cocles, tis, m. einäugig. *Syn.* Luscus, altero captus oculo.

Coctus, a, um. gekochet. *Syn. Transl.* Maturus.)(*Crudus. Usus.* Poma matura & cocta. Sermo bene coctus & conditus.

Cocus, s. coquus, i, m. Koch. *Syn.* Qui cibos parat & condit. *Usus.* Mitto cocos, pistores, lecticarios. Cocus vilissimum antiquis mancipium, æstimatione & usu in pretio esse cœpit. Majoris pretii nunc cocus est, quam villicus.

Codex, icis, m. ein Buch. *Syn.* Tabulæ accepti & expensi; *it.* Liber, in quo acta publica scribebantur. *Epi.* Falsus, interlitus. *Usus.* In codicem referre; codicem obsignare; è codice delere. Non habere se hoc nomen in codice accepti & expensi fatetur.

Codicilli, orum, m. Schreibtäfelein. *Syn.* Tabellæ, libelli. *Usus.* Exarare aliquid in codicillis, referre dicta in codicillos.

Cœlator, oris, m. Siegel-Gräber. *Usus.* Artifices omnes, cœlatores, & vascularios convocat.

Cœ-

Cœlebs, ibis, c. unverehlicht. *Syn.* Qui uxorem; quæ maritum non habet; expers conjugii. *Usus.* Cœlibes esse, cœlibem vitam vivere prohibentur.

Cœlestis, e, c. himmlisch. *Syn.* Divinus, immortalis.)(*Humanus. Usus.* Rem gessisti memorabilem, ac pene cœlestem. Cœlestes orbes. Fama Herculem in concilio cœlestium collocavit.

Cœlites, um, m. die Heiligen. *Syn.* Cœlicolæ. *Usus.* Cœlitum ira invectum est hoc malum.

Cœlum, i, der Himmel. *Syn.* Altissimum Dei domicilium; regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium. *Phras.* 1. *Ad cœli gaudia pervenere Sancti*, die Heiligen seynd zu den himmlischen Freuden gelangt. Sancti corporibus laxati in cœlestia templa penetraverunt; exuti corpore mortali ad superos migraverunt; ad bona nulla temporis longinquitate pereuntia; cum DEO beatissimam vitam ævo infinito vivunt; in beatorum domicilium accepti gaudiis omnibus affluunt & circumfluunt; cœlesti civitate donati, torrente voluptatum inundantur; hinc profecti recta ad concilium cœlestium, ad domum sempiternam DEI, ad regiones immortalitatis evecti sunt, ubi placidissima quiete & vita sempiterna vigent; ubi bona ea nos manent, ut neque aspectu oculorum comprehendi, neque auribus percipi, neque ulla cogitatione queant adumbrari; ubi nec visa cuiquam mortalium, nec auribus arrepta, nec mente unquam tractata vigent gaudia, & vigebunt spatiis sæculorum innumerabilium; ubi Divinæ majestatis aspectu in omnium sæculorum perpetuitatem sine satietate perfruentur. Sancti ab his locis ærumnarum plenis, in illam innumerabilibus felicitatibus redundantem affluentemque regionem demigrârunt; in cœlestes domos, in concilium Superûm; in illam stabilem sedem ac domicilium Beatorum; in illam Regis æterni aulam; in illam cœlestem ac beatam domum felicitate æterna fruentium animorum; in cœlestem Regiam, ubi cum Deo æternum degent, ævoque beatissimo ac sempiterno fruentur. 2. *Sæpe de cœlo cogitandum*, man muß öffter an den Himmel gedencken. In beatissimam cœlitum sedem, in augustissimam illam Divinitatis sedem omnes cogitationes conferre nos decet. Erigenda mens est identidem & attollenda ad illum æternæ felicitatis portum. Obeundæ identidem mente cogitationeque oræ illæ cœlestes ac beatissimæ; in iisque mente ac animo habitandum. V. *Beatus. Usus.* 1. Omnibus idem cursus ad cœlum patet. Homo divinus de cœlo delapsus videbatur, ein Mann einer außerlesensten Tugend. *De præstantis virtutis viro.* Nocturna cœli forma siderum ornatus. Celerrima cœli conversio. 2. *Aër, spiritus circumfusus*, die Lufft. Gravis & pestilens cœli aspiratio. Cœli gravitas, natura & temperatio. 3. *Transl. Summus locus & gradus*, der höchste Staffel oder Ort. Aliquem laudibus in cœlum ferre. In cœlo sum. Cœlum digito attingo. *Hominis vox est, facilis admodum, & lætitia gestientis.*

Cœmo, is, emi, emptum, ere. zusammen kauffen. *Syn.* Emo, coëmptionem facio. V. *Emo.*

Coëmptio, nis, f. Zusammenkauffung. *Usus.* Coëmptiones facere. V. *Emptio.*

Coëmptionalis, e, das zur Zusammenkauffung gehöret. *Syn.* Qui frequens est in coëmptionibus.

Cœna, æ, f. Abendmahl. *Usus.* Ad cœnam me vocavit, perduxit. Cœnam fecit, dedit lautam. Cœnâ me accepit lautissimâ. Condixi ad cœnam, promisi. Non soleo obire cœnas. Cœnæ adhibitus est.

Cœna Domini, Grün-Donnerstag, Abendmahl des HErrn. Dies sacer cœnæ Domini; sacrosanctæ Christi cœnæ memoria sacratus. Epulum Divinum.

Cœnaculum, i, n. ein Saal zum essen. *Syn.* Triclinium. *Usus.* Roma cœnaculis sublata & suspensa.

Cœnito, as, avi, atum, are. oft zu Abend essen. *Syn.* Frequentius cœno. *Usus.* Foris apud alios cœnitare non soleo.

Cœno, as, avi, atum, are. zu Abend essen *Adv.* Belle, frugaliter, honeste, libenter, male, melius, nequiter, prave, recte, turpiter. *Usus.* Cœnati discubuimus. Manus lava & cœna.

Cœnula, æ, f. ein kleines Abend-Essen. *Syn.* Cœna parva.

Cœnum, i, n. Koth. *Syn.* Lutum. *Usus.* 1. In cœno jacere. Cœno oblitus. 2. *Transl. pro homine sordido, aut insigniter improbo*, für einen unflätigen oder gottlosen Menschen. Cœnum olet homo sordidus, das ist ein unflätiger Mensch. O cœnum! O portentum!

Coëo, is, ivi, itum, ire. zusammen kommen. *Syn.* Convenio, adjungor, congredior. *Usus.* 1. Cum hoc coire ausus es? Coivere amici. 2. *Jungo, contraho*, eingehen. Coire societatem cum aliquo sceleris, *vel* præmii. Coire de salute altersus. 3. *Coalesco*, zusammen wachsen. Vulnus, arteria coit; cicatrix obducta est.

Cœpi, anfangen. *Syn.* Incipio, instituo, suscipio. *Usus.* Magis pœnitet cœpisse, quam desistere libeat.

*Cœpto, as, avi, atum, are. offt anfangen. *Syn.* Incipio.

Cœptum, i, n. das Anfangen. *Usus.* Ingentia cœpta pertexere.

Cœptus, a, um. angefangen. *Usus.* Cœpti sumus de republica consuli.

Cœptus, ûs, m. Anfang. *Syn.* Cœptum, inceptum. *Usus.* Hi primi cœptus rationis fuêre.

Coëquito, as, avi, atum, are. zusammen reiten. **Usus.* Coëquitabant sex millia equitum.

Coërceo, es, cui, citum, ere. zäumen. *Syn.* Contineo, refreno, domo, reprimo, cohibeo. *Phras.* *Coërcenda est hominum licentia*, die Frechheit der Leute muß man zäumen. Frangendæ cupiditates, frenandæ libidines, audacia illorum & conatus resecandi; reprimendi sunt improbi, domandi & veluti frena gestientibus eorum animis imponenda. Circumscribenda, contundenda est exultantium prædonum audacia, ferocitas, jactatio; debilitandi, comprimendi, exarmandi sunt penitus. Danda est opera, ut vis & impetus eorum reprimatur, cohibeatur, cupiditatibus eorum eatur obviam. Metus, necesse est, aliquis contineat exultantes illorum animos, iracundiam teneat, incensam cupiditatem restinguat. Excutienda est importuna illa levissimorum hominum audacia; libertas illa nimia audendi quidlibet arctiorem in gyrum revocanda; castiganda petulantium hominum licentia, & compescenda. Retardandi perversorum impetus & coërcitione legumque vinculis restringendi. Revocandi ardentes animi ac incitati, & ab impiis consiliis ad quæ cursu ruunt reflectendi ac retrahendi. V. *Cohibeo compesco.* *Usus.* 1. Mundus omnia complexu suô coërcet & continet, begreiffen, zusammen halten 2. *Refreno, reprimo*, bändigen, abhalten. Improbi vinculis, suppliciis, morte, exilio refrenandi & coërcendi. V. *Cohibeo, castigo.*

Coërcitio, onis, f. Strafe. *Usus.* Pronunciaverunt coërcitionem adversus tribuni intercessionem.

Cœruleus, a, um. blau. *Usus.* Cœrulei oculi Neptuno, cæsi Minervæ.

Cœtus, us, m. Versammlung. *Syn.* Concilium, conventus. *Epi.* Populares, occulti, nefarii, solemnes ludorum. *Usus.* Cœtum hominum dicendo tenere. Dimittere cœtum. Cœtus hominum jure sociati.

Cogitate, bedachtsam. *Syn.* Meditatò, consultò. *Usus.* Accuratè, consultò, cogitatè scribere. V. *Prudens.*

Cogitatio, onis, f. Gedancken, Betrachtung. *Syn.* Mentis sensus, mentis agitatio, animi motus, animi sensus, reconditus sensus, intimus sensus, meditatio, commentatio, cura. *Epi.* Acerrima, atque attentissima, deformis, diuturna, multò difficilior, multo obscurior, dignissima virtutis alicujus, inanis, melior, multa, reliqua, summa, tacita. Cogitationes acerbæ, bonæ, certæ, intimæ, liberæ, malæ conscientiæ atque animi, molissimæ, graves, posteriores, sapientiores, pristinæ, quietæ, quotidianæ, tacitæ. *Phras.* 1. *Sermo tuus cogitationem mihi injecit*, dein Discurs hat mich auf diese Gedancken gebracht. In eam me cogitationem induxit, adduxit; ad eam me cogitationem deduxit; ex sermone tuo subiit animum cogitatio; injecta est animo cogitatio. 2. Cogitatione nostra quidlibet effingere nobis possumus, man kan sich alles in seinen Gedancken vorstellen und einbilden. 3. *Vulg. imaginor.* Quidlibet mens nostra cogitatione sibi depingere potest; mundum totum cogitatione percurrere, amplecti potest. Concipere rerum imagines quaslibet animo possumus. Fingere animo, cogitatione depingere, adumbrare quidlibet possumus. Speciem rei quamlibet animo informare; cogitatione consequi; animo comprehendere mens humana potest. 4. *Seriam tandem cogitationem suscipe*, gedencke doch der Sache recht nach. Suscipe cogitationem & curam te dignam; imperti, quæso, huic te cogitationi; pone in hac cogitatione tempus aliquod; versetur in animo tuo hæc cogitatio. In ea re cogitationem omnem loca, defige. Adverte tandem animum, cogitationemque hominis sobrii paulisper suscipe; intende animum; mente animoque considera; mentis cogitationes aliquando tandem huc converte; animadverte tandem diligentius, meditare attentius;

con-

considera cum animo tuo; intento animo intuere; diligenter eam rem animo agita; in animo tracta & versa. Refer ad animum; ante oculos tibi pone, propone, statue, constitue; mentem huc intende tuam; mentis aciem in hoc contende. Ini tandem consilia cum animo tuo, studioséque cogita: versare in hujus meditatione rei. Cogita etiam atque etiam, ac cum animo reputa. 5. *Cogitationem eam abjeci*, ich habe diesen Gedanken fahren lassen. Cogitationem alio averti, traduxi; avocavi animum à molesta rei cogitatione; cogitationem ab his molestiis; aberrat tandem animus à molesta rei cogitatione, mèque mihi eripui; libero tandem ac soluto sum animo, & rei molestæ cogitatione vacuo. Nulla jam rerum molestissimarum cura vel solicitudo insidet animo; ejeci animo eam cogitationem mentemque ac sensum avocavi. 6. *Hic erat cogitationum mearum scopus*, das war das Absehen meiner Gedanken. Consilium meum hoc erat; hoc spectavi, hoc volui, hoc secutus sum; id tum egi; huc consilia mea, huc cogitationes retuli; huc animum, huc mentem intendi; huc spectabat animus meus; huc mentem direxi & studia; eo consilia contuli; hoc animô agitabam; hic animo meo mèisque consiliis scopus fuit; hæc meta, quo intendebantur cogitationes meæ; hoc mihi propositum erat. *Cogitationes meas explicare satis non possum*. Mentis consilia, sensus intimos, non est, ut possim verbis consequi, sermone exprimere; exprimendis animi sensibus omnis impar oratio est; verba desunt, quibus animi mei sensa foràs efferam. Mentem oratio non assequitur, non æquat. 8. *Cogitationibus distrahor variis*. Perturbatis cogitationibus ab instituto itinere mens deducitur; aberrat animus à re proposita; aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur; animus diversa agitat; alienatô à re proposita sum animo; animus evagatur longius ac peregrinatur. *Usus*. Cogitationes posteriores plerumque sunt sapientiores. Quid in res tam viles cogitationem abjicis?

Cogito, as, avi, atum, are. gedenken. D. *Cogito* prius est, posterius *excogito*. *Syn*. Meditor, commentor, contemplor, mente contrecto, mente complector, animo agito, mente agito; mecum quæro; existimo; in animo habeo, mihi in animo est, cogitationem rei alicujus habeo, omnem curam defigo in re aliqua, animo & cogitatione comprehendo; in aliqua re cogitationem pono, cogitationem in re defigo, memoriam meam ad rem aliquam excito; ratione animôque lustro, ante oculos meos propono, speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente & cogitatione versor, cogitationem alicujus rei capio, suscipio. *Adv*. Cogitare acerbe, de pernicie reip. acrius, accuratius, acutissime, altius, amabiliter, amantissime, astute, attentius quid, benè aliquando, callidè, crudeliter de exitio, crudelissimè, diligenter, divinè de rep. diu de aliquo, diutius, etiam atque etiam, humaniter in aliquem, inconditè, libidinose, longius, monstrose, multum secum, multum de aliquo, malè, multùm, nefariè de vita alicujus, obscurè omninò, optimè de rep. planè parûm, plurimùm, præpostere, prudenter, sæpe, sæpenumero, salutariter, sapienter de rep. sensim, stultè, tantisper de reo, timidè de se, valdè, verè. *Phras*. 1. *Diu mecum cogitavi*, ich habe lang bey mir bedacht. In animo volutavi; reputavi ipse mecum, cum animo meo. Acie mentis dispexi omnia; omnia mente complexus sum; circumspectavi, observavi omnia; omnia mente peragravi, animo me & cogitatione in omnes partes converti, diu in cogitatione versabar, omnia volvebam animo, omnia percurrebam. Diu multumque versabam animo; mente agitabam, tractabam, revolvebam. His cogitationibus diu intentus eram; diu mentem implicatam habebam. Diu deliberavi mecum; diu cum animo perquirebam. 2. *Nescio quid facinoris cogitat*, er hat, weiß nicht, was für einen gefährlichen Anschlag. Majus in animo facinus est; nescio quod facinus molitur animo; nescio quid facinoris animo habet; magnum aliquid animo agitat; facinus, nescio quod, mente concepit; grandius aliquid animo parat; spes & ira tacitis sæpe cogitationibus volutat animum; oblata repente rei gerendæ opportunitas animum ad cogitationem facinoris à desperatione avertit; grande aliquid periculique plènum animus agitat: ad grandius aliquod facinus omni cogitatione fertur; animum intendit. Majus aliquid animo ac mente concidit. Amplectitur animo nescio quod majus facinus. 3. *Nihil nisi prælium cogitat*, er denckt nur auf die Schlacht. Una prælii imago oberrat oculis; arma tantum & acies & universa discriminis facies in oculis sunt; arma tantum & pugnam cum animo cogitat; secretâ æstimatione pensat; arma animo, arma oculis observantur assidue. Pugnæ faciem omnem præcipit; atque animo secum ante peragit; destinatam in prælio mentem habet, suspensus animo in prælii eventu,

 nullis

nullis aliis cogitationibus impediri potest. 3. *Cogitare cœpit de incertis fortunæ vicibus*, er hat die Unbeständigkeit des Glücks bey sich zu überlegen angefangen. Cogitatio incidit, injecta est de incertis fortunæ casibus; in mentem venit incertorum casuum, in eam cogitationem deductus est; venit, incidit, quam incertæ essent fortunæ vices; diem inter eam cogitationem absumpsit, quæ incertos fortunæ casus animo subjecerat. Ancipites fortunæ eventus assiduo tractabat animo, & noctes & dies cogitabat. Adjecit animum ad incertos fortunæ casus memoriâ repetendos. Instituit reputare secum; his curis, cogitationibus animum agitabat; has assiduè cogitationes volvebat; reputabat cum animo suo, secumque retractabat, quam essent incertæ mortalium vices; existimare cœpit, quam instabiles essent fortunæ vices. 5. *Hinc inde cogito*, ich gedencke bald da, bald dort hinaus. Nunc in hanc, nunc in illam partem mente atque animô trahor, feror, animus diversa agitat; variæ cogitationes animum commovent; animus in diversas partes distrahitur. Non una cogitatio mentem agitat; verso me ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, uti solet, cum prima damnamus, subjiciente animô. 6. *Cogito perpetuo de te*, ich gedencke allzeit an dich. Nunquam de te non cogito; nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis. Meæ curæ omnes in te sunt. Te semper spectat animus meus. Meæ cogitationes ad te referuntur omnes. Nullum a me tempus prætermittitur de te, tuisque rebus cogitandi. In te tuisque rebus animus perpetuò est. Excubo animô tuâ tuarúmque rerum causa. Meæ cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes. Omnis mihi de te tuisque rebus cogitatio est. 7. *De tuis commodis assiduè cogito*, ich bin jederzeit sorgfältig und eingedenck für dein Bestes. Totô animô de tuis commodis ornamentisque cogito; vadè laboro de tuis commodis & ornamentis. Tuus mihi honor, res tuæ ac fortunæ vehementer mihi curæ sunt. Tuam utilitatem assidue specto. Hæret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio. Siquid è re tua est, id maxime laboro. Tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo. Meas curas ad tuum commodum omnes confero. Animus meus in tua utilitate fixus & locatus est. In hoc omnem meam cogitationem figo; in eo totus sum; hoc unum spectat industria mea; versor in hoc studio totus; ea in re atque cura mens mea versatur tota, ut quæ in rem tuam, *vel* è re tua sunt, eorum tibi desit nihil. V. *Cogitatio, considero, memini. Usus.* 1. Dies noctésque cum animo meo cogito. 2. In Tusculanum, Romam cogito, ich gedencke nach Rom zu reisen. *Subintell. proficisci.*

Cognatio, nis, f. Freundschaft. *Syn.* Conjunctio, sanguis, propinquitas. *Epi.* Amplissima, continuata, materna, naturalis, propinqua, propior, certiórque, proxima. *Usus.* Cupio, mihi tecum cognationem esse, cognatione tecum jungi, conjungi, te attingere. Quæ cognatio propior, quam patriæ? V. *Affinitas.*

Cognatus, a, um. befreundt, ähnlich. *Syn.* Sanguine conjunctus, propinquus. *Epi.* Voluntarius, notissimus, optimè convenientes. *Phra.* *ille cognatus meus est*, er ist mir befreundt. Propinquâ me cognatione attingit, contingit; sanguine me contingit; genere mihi est proximus; arcta propinquitate mihi junctus est sanguine mihi conjunctus est cognatiône stirpi meæ adnexus est; est mihi cum illo cognatio; cognationem habeo cum illo necessitudine me attingit; cognatione mecum conjungitur; generis propinquitate, propinquitatis vinculo conjunctus est, eâdem mecum cognatione tenetur. *Usus.* Nihil est tam cognatum mentibus humanis, quam numeri ac voces. V. *Affinis, propinquus.*

Cognitio, nis, f. Erkänntniß. *Syn.* Agnitio, intelligentia, notio, scientia. *Epi.* Divina, facilis, facilior, insita, magna, satis magna, magna atque ardua, magna ac difficilis, manca quodammodo atque inchoata, naturæ necessaria, perfacilis, solivaga, jejuna, subtilior, summa rerum civilium, utilis, vulgaris. Cognitiones usitatæ perceptæque. *Usus.* 1. Ea res facilem habet cognitionem, in facili cognitione versatur, *facile cognosci potest*, diese Sache kan man leichtlich erkennen. 2. *Judicium*, gerichtliche Erforschung. Cum dies cognitionis adesset. Orbis terræ cognitionem, quis uni sine consilio dederit? V. *Notio.*

Cognitor, oris, m. Gerichts-Beysitzer. *Usus.* Alicui in litem suam cognitorem dare. Nemo ejus causæ cognitor esse voluit. *Vulg. Procurator judicialis.*

Cognitus, a, um. bekannt. *Syn.* Spectatus, perspectus, perceptus, compertus, judicatus. *Usus.* Homo virtute cognita, & spectata fide, ein Mann, so von der Tugend und Treu bekannt ist. In utrâque fortunâ cognitus. Nec injuria, nec beneficiô mihi cognitus. Cognitum id, per-

pervulgatum, compertum est. V. *Manifestus, Nosco.*

Cognomen, inis, n. Zunahme. *Syn.* Cognomentum. *Epi.* Hæreditarium. *Usus.* Gloriosum cognomen alicui addere. Magni cognomen à facto egregio traxit, invenit, tulit, sibi sumpsit, sibi peperit, habuit, reportâvit. V. *Nomen.*

Cognomentum, i, n. Zunahme. *Syn.* Cognomen.

Cognominatus, a, um. zugenannt. *Usus.* Verba cognominata, non vulgata.

Cognosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Nosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo, animadverto, cognitum habeo, intelligo, mihi notum est, perspectum, exploratum est, cerno, notitiam rei habeo, cognitionem rei capio. *Adv.* Cognoscere bene aliquem, bene leges, instituta, breviter rem totam, commode consuetudinem, diligenter caussas, verba, vim, naturam, exploratè, facilè majorum accurationem, libentissimè ex litteris, maximè fidem, melius caussam, optimè, planè, penitius, prorsus non potuisse, quam primum, quam sæpissimè, rectè bonitatem, prudentiam, sensim, separatim de agro, serò, summatim, tardè. Cognosci facillimè in partem optimam, modô, plenè percipi. Cognitus benè, modô, diu, diligenter, facilè, maximè, planè, penitus. *Phras. Animum tuum ex litteris tuis cognovi*, ich habe aus deinen Brief erkennet, wie du gesinnet seyst. Consilia tua planè mihi nota sunt ex litteris tuis; qui sit sensus tuus, quæ consilia probè novi, præclare, intelligo non me latet. Cognitum habeo ac perspectum animum tuum; teneo consilia tua, animum tuum, sensus tuos. Patent mihi sensus animi tui; consiliorum tuorum nihil me fugit, latet, præterit. Mentis eas partes, quæ ab oculis remotæ sunt, introspexi, perlustravi, inspexi penitus. Cerno oculis mentis tuæ consilia; intimos animi recessus detexêre litteræ tuæ, aperuêre, patefecêre. Erat animus tuus illis in litteris; argumenta non dubia animi, voluntatis tuæ, præbuêre litteræ tuæ; animum, voluntatem, sensus tuos ac consilia non dubiis indiciis illis ex litteris perspexi; litteræ tuæ non dubiam significationem dedêre, quis sit animus, qui sensus tui; litteræ tuæ consiliorum tuorum notionem in animo impressere; in cognitionem voluntatis tuæ adduxêre; odoratus sum facilè tuis ex litteris, & quid cajeres & quid sentires. Comprehendi animô consilia tua, illis mihi litteris declarata; argumentis indiciisque non levibus patefactus est mihi aditus, apertus tuis litteris est introitus ad omnia intima animi tui consilia sine ullo errore perveniendi. V. *Intelligo, scio, nosco, notus. Usus.* 1. Cognovi è tuis litteris. Jus civile cognovit, *calluit.* 2. *Cognosco causam*, den Rechts-Handel durchsuchen. Verres causam cognovit. Designavit, qui causam cognoscerent, jus dicerent, de controversiis, *vel* controversia disceptarent, jus administrarent. V. *Judico.*

Cogo, is, coëgi, coactum, ere. zwingen, nöthigen. *Syn.* Impello, adigo, vim facio, vim adhibeo, vim affero, necessitatem affero, necessitatem impono, compello. *Adv.* Cogere celeriter in senatum, planè, & imperare quam celerrime pecuniam. *Phras. Coactus id feci*, ich habe dieses gezwungen gethan. Tuô coactû atque efflagitatû hoc feci; imperiô, metû, vi adductus feci; necessitate impulsus; vi metuque subactus eam rem suscepi; expressa mihi necessitas est id agendi; impulsus coactusque hoc suscepi; necessitate adactus sum ad id agendum. Vis metusque me in eam necessitatem adduxit istud agendi; vis metusque subegit me ad necessitatem facinoris. *Usus.* 1. Legis est persuadere, non omnia vi & metû cogere. 2. *Congrego, colligo,* versammlen, zusammen ruffen. Senatum, multitudinem hominum, armatos cogere, omnem militarem ætatem excire. Pecuniam è decimis; à civitatibus stipendia cogere. Aër cogitur in nubem. 3. *Concludo.* schliessen. E tuâ argumentatione, quod volumus, efficitur & cogitur. Aliud quam cogebatur, infers. 4. *Coarcto,* in die Enge bringen. In angustum cogi. In ordinem cogere, eines Gewalt einschränken. 5. *Appello,* anländen. Naves in portum cogere. 6. *Condenso,* dick machen. Lac cogere. V. *Violentus, Nolo.*

Cohærentia, æ, f. Vereinbarung. *Syn.* Compositio, Conjunctio. *Usus.* Siderum circuitus ad mundi cohærentiam pertinet.

Cohæreo, es, hæsi, hæsum, ere. an einander hangen. *Syn.* Cohæresco, conjungor.)(*Disjungor. Adv.* Aptè, necessario, præclarè, quam aptissimè, vehementer. *Phras. Virtutes omnes inter se cohærent,* alle Tugenden hangen an einander. Mirabilis est virtutum contextus, omnes inter se aptæ sunt, nexæ & jugatæ. Est quædam admirabilis continuatio seriesque virtutum, ut aliæ ex aliis nexæ, omnes inter se aptæ colligatæque videantur; aptissimè inter se implicatæ sint. Vir-

Virtutum omnium societas est arctissima; virtutes omnes arctissimè copulantur. *Usus.* Extrema cum primis aptissimè cohærent. Mundus ita cohæret, ut dissolvi nullô modô possit. Non cohæret tua ratio. V. *Hæreo, conjungo.*

Cohæres, edis, c. Mit-Erbe.

Cohæresco, is, ere. an einander hangen. *Syn.* Cohæreo. *Usus.* Atomi inter se cohærescunt.

Cohibeo, es, ui, itum, ere. zäumen. *Syn.* Contineo, refreno. *Adv.* Ardentius assensionem. *Phras. Cohibuit se ab alienis appetendis,* er hat sich eingehalten, und fremden Gut nicht nachgetrachtet. Non revocavit se ipse, sed pæne refugit ab alienis appetendis; abstinuit se, tenuit, continuit, repressit, manus abstinuit ab alienis invadendis; nihil alieni usquam attigit; non manus solùm, sed oculos etiam abstinentes habuit; moderatione magnâ & modestiâ est usus; mediocritatem sectatus; cupiditati suæ modum constituit; aspirare ad alienas opes religio erat homini, cupiditati frenum continuò adhibuit, injecit. Nihil illis manibus sanctius, atque ab omni cupiditate remotius; integras purasque atque ab omni cupiditate intactas manus habuit. V. *Comprimo, coerceo, tempero, moderor. Usus.* Nisi Cæsar furentis impetus & conatus, furorem, importunitatem cohibuisset, actum erat de pulcherrima provincia. Iracundiam cohibere, animum vincere. Cohibere à rebus incertis assensionem, ungewissen Sachen nicht beyfallen.

Cohibitio, onis, f. Verboth. *Syn.* Interdictum.

Cohonesto, as, avi, atum, are. ehren. *Syn.* Honesto, decoro, orno. *Usus.* Exequias cohonestare. Authoritate suâ ac laude cohonestare aliquem. V. *Orno.*

Cohorreo, es, ui, ere. erschröcken. *Syn.* Horreo, percellor. *Usus.* Sudore. Cum cohorruissem, in febrim incidi. Cohorrui ad id spectaculum. V. *Horreo.*

Cohors, tis, f. ein Hauffen Kriegs-Volk. *Syn.* Militum manus. *Epi.* Auxiliaria, impura, invita, nobilis, præclara, prætoria, studiosa alicujus, tota. *Usus.* 1. Quod potuit, cohortes contraxit, conscripsit, instruxit. Completas cohortes, successori tradidit. 2. *Transl. Caterva, multitudo varia hominum.* Conferre hujus cohortem impuram cum illius comitatu sanctissimo.

Cohorticula, æ, f. ein Häuflein Volk. *Syn.* parva cohors.

Cohortatio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Hortatio, hortatus. *Epi.* Gravior, inanis, mirifica. *Usus.* Incredibiliter me tua cohortatio commovit, incitavit, excitavit ad inquirendam veritatem.

Cohortor, aris, atus sum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, adhortor. *Adv.* Ardentius ad virtutem. *Usus.* Te semper ad studium virtutis ac summæ laudis cohortatus sum. V. *Hortor, moneo.*

Coinquino, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn.* Turpifico, commaculo. V. *Maculo.*

Coitio, nis. Zusammenkunft. *Syn.* Societas, sodalitas, arcana pactio & factiosa. *Epi.* Sylvestris. *Usus.* Coitionem facere, in candidatorum coitione interfui.

Colaphus, i, m. Backenstreich. *Usus.* Infligere, infringere, impingere, incutere colaphos, in os pugnos ingerere; pugnis onerare, obtundere, concidere; pugnis obsercere; incursare pugnis, pugnô percutere; pugnis conscindere; pugnô icere, Backenstreiche geben.

Collabefio, is, fieri. verderbt werden. *Usus.* Naves perfractô rostrô totæ collabefactæ.

Collabor, eris, lapsus sum. zu Hauffen fallen. *Syn.* Labor, corruo. *Usus.* Ruina collabi. V. *Cado.*

Collachrymatio, nis, f. das Mitweinen. *Usus.* Signa doloris vultu, voce, collachrymatione ostendit.

Collachrymo, as, avi, atum, are. mitweinen. *Syn.* Lugeo. *Usus.* Casum meum toties collachrymavit.

Collatio, nis, f. Vergleichung. *Syn.* Comparatio, similitudo. *Usus.* Philosophia ex rationum collatione constat. Quæ est in ista collatione similitudo? V. *Confero.*

Collato, as, avi, atum, are. erweitern. *Syn.* Dilato.)(*Coangusto. Usus.* Oratio collatata & diffusa. V. *Amplifico.*

Collaudatio, nis, f. das Loben. *Syn.* Laudatio. V. *Celebratio.*

Collaudo, as, avi, atum, are. loben. *Syn.* Comprobo, laudo. *Adv.* Indiserte. *Usus.*
Cle-

Clementiam Cæsaris diserte collaudavit. V. *Celebro, laudo.*

Collecta, æ, f. Sammlung, Steuer. *Syn.* pecunia à multis colligi solita, ut à convivis & aliis. *Usus.* Collectam à conviva exigere.

Collectio, nis, f. Zusammensammlung. *Syn.* Congregatio. *Usus.* Eorum collectio dispersa celeritatem insequendi retardavit.

Collectitius, a, um. gesammlet. *Syn.* Recens collectus, tumultuarius. *Usus.* Cum tirone & collectitio exercitu signa contulit.

Collega, æ, m. Mitgesell. *Syn.* Qui ejusdem cum altero officii est & potestatis. *Epi.* Custos & vindex cupiditatis, cupidus provinciæ, immanis & impurus, non indisertus, perhonorificus in aliquem & partium studiosus, ac defensor bonorum, studiosus alicujus. *Usus.* Habuit collegam in prætura Sophoclem.

Collegium, ii, n. Versammlung. *Syn.* Conventus, sodalitas, cœtus, ut *Sacerdotum, opificum &c. Epi.* Amplissimum, decemvirale, desperatum, frequens, maximum, prætorium, totum. Collegia innumerabilia, nova, vetera. *Usus.* Pontificum, tribunorum, sacerdotum amplissimum collegium. Aliquem in collegium adoptare, cooptare. Nullum concilium, societas, consilium commune, collegium superest.

Collibet, collibuit, collibitum est, gefallen. *Syn.* Libet. *Usus.* Simul ac mihi collibitum fuerit, adero. V. *Libet.*

Collido, is, lisi, lisum, ere, zerknirschen. *Syn.* Frango, contero. *Usus.* Humor facile comprimi ac collidi potest.

Colligatio, nis, f. Zusammenbindung. *Syn.* Vinculum, connexio. *Epi.* Arctior, naturalis. *Usus.* Colligationem omnium causarum animo perspicere. Arctior colligatio est propinquorum. V. *Necto.*

Colligo, as, avi, atum, are. zusammenbinden. *Syn.* Necto, connecto; constringo, ligo, vincio.)(*Dissolvo. Usus.* Corpora naturalibus vinculis colligata. Colligatæ inter se & aptæ virtutes; virtutes cognatione quadam inter se continentur. V. *Cohæreo, necto.*

Colligo, is, egi, ectum, ere. sammlen. *Syn.* Cogo, congrego, in unum conjicio cumulum, in unum redigo. *Adv.* Colligere acute crimina, aliquando se, amice, benevolè, breviter, commodius animo, copiose sententias, diligentius, divinitus omnia, eleganter, exquisitius, facete, memoriter, modice benevolentiam, præclare, propemodum rhetorice sententias, ridicule, singulatim ac diu, tenuiter argumenta voluntatis, undique, undique omnes copias, undique omnes perditos. *Phras.* 1. *Quantum potuit hominum collegit,* er hat einen grossen Hauffen Volk zusammen gebracht. Magnam ex agrestibus manum effecit; magnam hominum multitudinem coëgit, contraxit, in unum locum compulit, ad belli societatem convocavit, ex agris oppidisque congregavit; manum fecit, copias paravit non contemnendas; omnem ætatem militarem excivit; lecta armatorum manus & ad signa convocata. 2. *Collegi me tandem ex pavore,* ich habe mich endlich wieder zusammen geklaubt. Respiravi, recreavi me à præteritis molestiis; recepi me ex illo terrore; animos collegi tantæ rei cogitatione confusos; collegi me tandem, & rationi & consilio locum dedi; redii tandem ad me; animum à timore recepi; animus mihi rediit; animum ex mœrore refeci; animum tandem ad me advocavi; abduxi à mœrore animum; à molestiis avocavi animum & cogitationem. V. *Respiro. Usus.* 1. Exercitum ex agris collegi. Argumenta multa in unum collegi. Res undique collectæ & comportatæ; lecti fructus, spolia, flores. 2. *Aucupor, acquiro, comparo,* verschaffen, erlangen. Benevolentiam civium assentatione: ex labore magno gratiam & dignitatem colligere. Eo facto invidiam sibi collegit. 3. *Animum resumo,* das Gemüth erholen. Tu te collige. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere. 4. *Concludo,* schliessen. Ex eo colligere potes, quam te amem. Hinc benè colligitur; rectè conficitur &c. 5. *Vasa colligere,* einpacken, aufbrechen.

Collineo, as, avi, atum, are. abzielen, den Zweck treffen. *Syn.* Dirigo, propositum assequor. *Vulgo: Scopum tango, album tango. Usus.* Collinees, oportet, quo propositum assequaris. Quis tota die jaculans, non aliquando collineat? collineare hastam aliquò, *vel* sagittam.

Collis, is, m. Berglein, Hügel. *Syn.* Mons, clivus. *Epi.* Colles excelsi, nitidissimi, viridissimi, deserti. *Phras.* Editus in saltu collis, aditu arduus impedito agmini, expedito haud difficilis, ein hoher Hügel. Collis in modum metæ, in acutum cacumen à fundo satis lato fastigiatus; collis leniter ab infimo acclivis; collis ex omni parte circumcisus; tumulus paulo editior; collis clementer & molliter assurgens; intercisus vallibus, collis leniter editus. V. *Mons.*

Collocatio, nis, f. Stellung. *Syn.* Dispositio. *Usus.* Collocationis est componere & sternere verba, ut ne asper eorum concursus, ne hiulcus, sed quasi coagmentatus sit. 2. Collocatio filiæ, die Ausheyrathung.

Collo-

Colloco, as, avi, atum, are, an einen Ort legen. *Syn.* Loco, dispono, pono, statuo, accommodo. *Adv.* Aptissime inter se, benè, benè pretia apud aliquem & munera, diligenter res electas, diligenter verba, longe se ab, melius pecuniam, mirifice, palam se in vita meretricia, penitus legiones in hybernis, propalam signa, recte, uspiam in solitudinem. *Usus.* 1. Domicilium in aliquo loco; suo quidvis loco collocare. Legiones in cervicibus nostris collocavit. In tuto eum collocavi. Insidias alicui collocare. 2. *Cum fructu aliquid impendo, aut secus.* Beneficium bene apud hunc hominem collocabis. Male apud illum beneficium collocâsti. 3. *Nuptum do filiam,* ausheyrathen. Collocare alicui filiam, in matrimonium filiam collocare. V. *Nubo.*

Collocutio, nis, f. Gespräch. *Syn.* Colloquium, sermo. *Epi.* Familiarissima cum aliquo. *Usus.* In familiarem collocutionem venire cum aliquo.

Colloquium, ii, n. Gespräch. *Syn.* Collocutio, sermo, congressus, dialogus, sermonis communicatio. *Epi.* Non incommodum, clandestinum. *Usus.* Rerum leviorum colloquia. Hostium duces ad colloquium evocavit. Venêre illi in congressum & colloquium. Clandestina cum hostibus colloquia habere, facere. Colloquium amicorum absentium; *litteræ,* Brief. V. *Alloquor.*

Colloquor, eris, locutus sum, loqui. mit einander reden. *Syn.* Cum aliquo sermonem habeo, *vel* confero; communico, colloquium facio. *Adv.* Postremum cum aliquo, quam sæpissime per litteras, secretò. *Phras.* *Velim sæpissime tecum colloqui,* ich möchte oft mit dir reden. Verbis agere tecum; in colloquium tecum venire persæpe cuperem; nihil malim, quam tecum frequentissime sermonem sociare, conferre, multum sermonis invicem consumere; jucundum mihi esset, verba inter nos commeare; sermones cædere, orationem tecum habere; sermones conferere. Velim tecum congredi sæpissime; collocutionem habere; colloquia serere, confabulari, conferre; volupe esset horas quam plurimas suavissimo sermone consumere. In collocutionem venire tecum opto; aditum sermonis habere cuperem; nihil exoptatius evenire pôsset, quam si loquendi tecum, si sermonis copiam & potestatem faceres amplissimam. Velim loquendi mihi locum dares frequentissime. Utinam mihi aditus esset ad te sæpissime! sermonis communicatione, quæ tecum mihi esse solet suavissima, ægerrime careo. Jungeres, utinam! misceres sermones mecum sæpius! Vereor, ne me à congressione frequentiori prohibeas. Utinam frequentius inter nos fieret sermonis commercium! *Usus.* Velim sæpissime mecum per litteras colloquâre, schreiben. Inter nos colloquimur de eo negoto. V. *Sermo, Loquor.*

Collucco, es, luxi, ere. scheinen. *Syn.* Luceo. *Adv.* Late, longe. *Usus.* Omnia tuis furtis collucent. Fulgore auri collùcet & illustratur templum. Mare à sole collucet. V. *Luceô.*

Colludo, is, lusi, lusum, ere. kurzweilen, heimlich sich mit einem andern verstehen. *Syn.* Cum aliquo ludo; clandestina consilia cum altero confero. *Usus.* Cum hoste collusisse compertus est.

Collum, i, n. Hals *Syn.* Cervici subjecta pars, cervix, cervices. *Epi.* procerum & tenue. *Usus.* In collum alicui invadere, um den Hals fallen Homini collum in laqueum inferenti subveni, ich bin einem zu Hülfe kommen, der sich henken wollen. Collô & cervicibus sustinere pœnam temeritatis, seine Vermessenheit mit dem Kopf bezahlen Collum hominis secuit, er hat ihm den Kopf abgeschlagen. Collum, jugulum pro tua salute præbui, seinen Kopf für einen andern aufsetzen.

Collusio, nis, f. Schimpf-Spiel. *Syn.* Dissimulatio in rebus agendis, tacita conspiratio. *Usus.* Hominum nequissima collusio. V. *Conjuratio.*

Collusor, oris, m. Mit-Spieler. *Usus.* Compransores & collusores alicujus. Consessor & collusor.

Collustro, as, avi, atum, are. besichtigen. *Syn.* Aspicio, illumino. *Usus.* Pictura collustrata. Sol omnia clarissima luce collustrat. Cum omnia oculis collustrarem. V. *Orno.*

Colluvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sordes, fæces, concursus sordium. *Usus.* Nempe in illa perditorum hominum colluvie regnabis?

Colluvio, nis, f. Schand-Buben. *Syn.* Colluvies. *Usus.* Ille ex omnium scelerum colluvione natus. Discede ex hac turba & colluvione.

Collybus, i, m. Wechsel. *Syn.* Fœnus illud quod pro permutatione pecuniæ argentariis solvitur. *Usus.* Collybus esse qui potest, cum utantur uno genere nummorum?

Collyrium, ii, n. Augen-Salbe. *Syn.* Medicamentum oculorum.

Colo, is, colui, cultum, ere. ehren. *Syn.* Observo, veneror, amo, diligo, honorem alicui habeo, aliquem præcipuô in honore habeo. ✕ *negligo. Adv.* Colere æque atque, observanter, æque jus, assidue, castissimè Deos, commodius inter se, maximè, unumquemque mirifice, omnino prædia, pie, privatim, religiose, religiosissime templum, sancte necessitudinem, sanctissimè amicitiam, sanctissime sacra, auspicia, ceremonias, studiosè agros, suavissime aliquem. Coli castissimè, frequentissime partem urbis, vehementius studia. Colendi Dii & retinendi. *Usus.* 1. Me ille mirifice coluit & amavit. Diligentissimè, suavissime me colit. Memoriam tui beneficii colam benevolentia sempiterna. Aliquem patris loco summâ observantia colere. V. *Honoro.* 2. *Diis tribuitur, & sacris,* von göttlichen oder heiligen Dingen. Venerari & colere aliquem Deorum numero. DEUM auguste, sancte, pie; templa pie sanctéque colere. Religiones Deorum sanctissime colere. 3. *Studium in aliqua re pono.* Virtutem, litterarum studia, leges colere. Amicitiam, officium, fidem, jus & justum colere. V. *Virtutem colo, Justitiam colo.* 4. *Habito,* bewohnen. Terram, urbem, domum aliquam colere. 5. *Excolo,* anbauen. Agros, prædia, rem rusticam egregie colit; cultum, culturam adhibet; agros exercet; glebam subigit, *vel* terram; terram mollito & subacto gremio frugiferam reddit; terram ferro subjicit. V. *Agricultura.*

Colonia, æ, f. das Lehen, Pflanz-Stadt. *Syn.* Populus ex urbe, aut regione aliò abductus, & translatus. *Epi.* Fidelissima, fortissimaque, inprimis firma, illustris, splendidissima, florens, florentissima, nova. *Usus.* Aliquos in coloniam constituere, collocare. Deducere novas colonias. Lustrare, reficere veteres colonias.

Colonus, i, m. Bauers-Mann. *Syn.* Agricultor, agricola. *Epi.* Frugalissimus, modestissimus, optimus, parcissimus, coloni honestissimi, novi. *Usus.* Coloni & aratores populi Rom. Colonis agros assignare. Colonos deducere.

Color, oris, m. Farbe. *Syn.* Pigmentum. *Epi.* Albus, decorus, egregius, pristinus, servilis, suavis, succo illitus, sanguine diffusus. Colores clari, dispares, pauci. *Usus.* 1. Formæ dignitas coloris bonitate tuenda est. Color defluit, die Farbe schießt ab. 2. *Transl.* Urbanitatis quidam color. Oratio quasi colore & succô quodam ornatur. Orationis ornamenta & lumina totidem velut colores sunt, quibus oratio se distinguit. 3. *Colorem assumo,* eine Farbe annehmen. Colorem ducit, trahit, combibit.

Coloro, as, avi, atum, are. färben, anstreichen. *Syn.* Tingo, colorem induco, colore imbuo, inficio. *Usus.* Arcus è nubibus coloratus, ein Regenbogen. Oratio ipsa se colorat, & roborat.

Columba, æ, f. eine Taube. *Usus.* Plumæ versicolores columbis.

Columbinus, a, um. das von Tauben ist. *Usus.* Pullus columbinus.

Columella, f. kleine Säule. *Syn.* Parva columna. *Epi.* Eminens.

Columen, inis, n. Stütze, Pfeiler. *Syn.* Fulcrum, princeps. *Usus.* Columen reipublicæ, amicorum, familiæ.

Columna, æ, f. Säule. *Epi.* Aurea, excelsa, altior, execrata, nova, solida, summa. Columnæ æneæ, antiquæ, marmoratæ, rectæ, politæ. *Usus.* Columnæ rectæ & ad perpendiculum exactæ.

Columnarium, ii, n. die Steuer, so auf die Zahl der Säulen eines Hauses geschlagen wurde. *Syn.* Tributum quod in singulas Columnas domum sustentantes exigebatur. *Usus.* Vide, ne columnarium debeamus. *Hinc præfecti seu coactores hujus tributi dicti sunt* Columnarii.

Colus, us, *vel* i, f. Spinn-Rocken. *Syn.* Bacilli, ex quibus pensa trahuntur. *Usus.* Cum colo & lana.

Coma, æ, f. das Haar. *Syn.* Capillus, cæsaries. *Epi.* Calamistrata, unguentis delibuta, unguento madens.

Comatus, a, um. das Haar hat. *Usus.* Galliam comatam remitto.

Combibo, is, bibi, bitum, ere. trinken. *Syn.* Bibo, haurio. *Usus.* Infici debet his artibus puer, quas si combiberit, ad majora erit paratior. Colorem combibit lana, die Wolle nimmt die Farbe an.

Combibo, onis, m. Mitsäuffer. *Syn.* Compotor.

Comburo, is, ussi, ustum, ere. verbrennen. *Syn.* Uro, cremo, inflammo, incendo, exuro. *Phras. Domus combusta est,* das Haus ist verbrannt. Domus repentino incendiô deflagravit, conflagravit; igni absumpta, concremata est; in cineres redacta, igne dusta est; incendio deleta, confecta est; incendio hausta, consumpta est; resedit in cineres. Domus repentino incendio exarsit & ad cineres rediit; in cineres redacta est. V. *Ardeo, Concremo, Incendium, Incendo, Flamma.* *Usus.* Vivus combustus est; cadaver infelicibus lignis semiustulatum.

Coma-

Comedo, is, edi, esum, *vel* estum, ere. essen. *Syn.* Edo, cibum capio, cibum sumo. *Phras. Comede sobrie*, iß mäßig. Tantum cibi potionisque adhibeatur, ut reficiantur vires; non opprimantur. Cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate, modus finiatur. Cibo famem depelle; non ventrem distendito. Firmandæ cibo vires, non onerandæ. Accumbe, cœna, epulare, vescere apparatè & opiparè, dum cibus adversus famem sit, non ad voluptatem inflammandam. V. *Abstinentia.* *Usus.* 1. Muscæ te comedent. 2. *Prodigo, rapio*, verschwenden, hinwegnehmen. Rem suam familiarem omnem comedit, devoravit. Ego te jacente tua bona comedam? Quis tuos nummos comedit? V. *Edo, cibum capio.*

Comes, itis, *g. c.* Reiß-Gefehrte. *Syn.* Sectator, assectator, assecla, socius, deductor. *Epi.* Charus atque jucundus, idoneus, importunissimus, mercenarius, mirificus, non molestus. Comites extremi, nequissimi, veteres. *Usus.* Fuisti mihi comes atque socius honoris & calamitatis. Comitem se alicui præbere, adjungere. Comes furoris. Voluptatum extrema comes est saltatio.

Comessabundus, a, um. prassend. *Usus.* Temulento cum agmine comessabundus incessit. V. *Vorax.*

Comessatio, nis, f. Schlemmeren. *Syn.* Intempestivum convivium, præsertim nocturnum. *Usus.* Totus ille Antonianæ comessationis chorus. V. *Convivium, gula, bibo.*

Comessator, oris, m. Schlemmer. *Syn.* Intempestivis conviviis indulgens, abdominatus.

Comessor, aris, atus sum, ari. prassen, schlemmen. *Syn.* Intempestivis conviviis indulgeo. *Phras.* Intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumo; liberalius vino ciboque corpus onero; ventrem cibo potuque distento. Omnem mihi in cibo modum, omne judicium, omnem prope rationem gula eripit; mihi vivere turburcinari est. Quotidiana agito convivia. V. *Gula.*

Cometes, æ. m. Comet. *Syn.* Stella crinita; crinita siderum flamma; ardentes cælo faces. *Adv.* Cometæ tremuli, magnarum calamitatum prænuncii. *Usus.* Cometæ magnarum calamitatum prænuncii.

Comicè, Comödiantisch. *Syn.* More comico. *Usus.* Tragica comicè tractat.

Comicus, i, m. der ein Comödien-Spiel machet. *Usus.* Comicus ex artificio comico spectatur.

Cominus, in der Nähe. *Syn.* Propius, de propinquo loco.)(*Eminus.* *Usus.* Cum hoste cominus pugnare. Cominus accedito.

Comis, e. höflich, leutselig. *Syn.* Humanus, suavis, commodus, facilis, benignus, comitate præditus, præcellens.)(*Inhumanus.* *Phras. Comis una & gravis*, er ist zugleich höflich und ernsthafft. Comitatem cum gravitate conjungit; gravitatem comitate condit; gravitati comitatem aspergit. *Usus.* Lælio quis comior, modestior, simplicior? Comis erga omnes. V. *Humanus, urbanus, condimentum.*

Comitas, tis, f. Höflichkeit. *Syn.* Facilitas, benignitas.)(*Severitas, gravitas.* *Epi.* Jucunda, multa, singularis, summa. *Usus.* Comitas affabilitasque sermonis maxime conciliat animos hominum. In illo summa gravitas cum summa comitate conjungitur. V. *Comis, humanitas, facilis.*

Comitatus, ûs, m. Gesellschaft. *Syn.* Comitum multitudo, cœtus, numerus, chorus, caterva. *Epi.* Familiaris, improbissimus flagitiosissimusque, maximus ornatissimusque, muliebris & delicatus ancillarum puerorúmque, multus magnusque, optimus beatissimusque, pucherrimus, regius, turpissimus. *Phras. Comitatum habet amplum*, er hat eine grosse Geleitschaft mit sich. Ingens circumfusa turba ejus lateri est; comitatu septus, vallatus, stipatus, ingenti est; ingenti clientium coronâ cinctus est; septus corona militum est; multi eum deducunt, assectantur; multi se comites adjungunt; lateri adhærent. V. *Comitor.* *Usus.* Legatus cum magno comitatu ingrediebatur. Regem cum toto comitatu hospitiô recepit.

Comiter, höflich. *Syn.* Humaniter, humane, benigne. *Usus.* Salutare benigne, comiter appellare singulos.

Comitia, orum, n. Land-Tag. *Syn.* Conventus populi, commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges & alia cum populo agenda. *Usus.* Consul edicit comitia, habet, gerit, obit; differuntur, extrahuntur comitia; sæpe largitione inquinantur, corrumpuntur.

Comitialis, e. zu dem Land-Tag gehörig. *Syn.* Ad comitia pertinens. *Usus.* 1. Mensis, dies comitialis. 2. Morbus comitialis, hinfallende Krankheit.

Comitium, ii, n. der Ort, da man Land-Tag hält. *Syn.* Locus, in quo comitia habentur. *Usus.* Comitium armatis obsidere.

Comitor, aris, atus sum, ari. begleiten. *Syn.* Assector, sector, deduco. *Phras.* 1. *In omni fortunæ*

fortuna te comitabor, ich werde dich in Glück und Unglück begleiten. Me tibi comitem adjungam, præbebo; in omni fortuna tibi comes ero; hærebo tibi; hærebo lateri tuo; tibi affixus ero; à te, à latere tuo non discedam, non divellar. Semper, nunquam non, in omni tempore ac loco assiduus tecum ero; nunquam abs te sejungar; non digrediar; non recedam abs te; nulla me res abs te avellet, amovebit, sejunget, disjunget, abjunget. 2. *Honoris causâ me comitatus est*, er hat mich Ehren halber nach Hauß begleitet. Redeuntem deduxit; comitem se mihi dedit; comitatû suo me honestavit; inter deductores, assectatores meos fuit; cum laudibus ac favore me domum prosecutus est. V. *Socius, Societas, cohæreo.*

Commaculo, as, avi, atum, are. besudeln. *Syn.* Maculo, turpifico, fœdo. *Usus.* Ambitû, avaritia se commaculare. V. *Macula, labes.*

Commeatus, ûs, m. sicher Geleit, Proviant. *Syn.* Cibaria ad alendam multitudinem aliquam. *Epi.* Publicus & privatus. *Usus.* 1. Amici, socii annonam & commeatum parabunt, mittent, subvehent, devehent, portabunt, supportabunt; commeatus copiam subministrabunt. Commeatum recipiemus, commeatû abundabimus, nisi hostis commeatu nos prohibeat; commeatus intercludat, intercipiat; à commeatu nos intercludat. V. *Annona.* 2. *Tempus facultasque eundi, redeundi, manendi alicui præscripta.* Commeatum dare, sumere, einen freyen Paß geben, nehmen. Ad diem commeatus non venit.

Commeditor, aris, atus sum, ari, fleißig betrachten. *Syn.* Meditor, verso. V. *Cogito, meditor.*

Commemini, minisse. eingedenk seyn. *Syn.* Memini.

Commemorabilis, e, Meldens-werth. *Syn.* Memorabilis. *Usus.* Vir commemorabili pietate ac virtute praeditus. V. *Memorabilis.*

Commemoratio, nis, f. Erzehlung. *Syn.* Mentio, recordatio. *Epi.* Assidua, illustrior, multa, necessaria, splendidior, supervacanea. *Usus.* Me commemoratio posteritatis ad spem immortalitatis rapit. Totus est in commemoratione tuæ virtutis. V. *Mentio.*

Commemoro, as, avi, atum, are. erzählen. *Syn.* Memoro, dico, memini, refero, narro, alicujus rei memoriam usurpo, crebris usurpo sermonibus, laudo. *Adv.* Breviter, creberrime, libentius laudes, planius, vere. *Usus.* Commemorare breviter. Quid tota die egerim, vesperi commemoro. Omnes de virtute tua commemorant. De te omnium celebratione commemoratum est. V. *Memoro, narro.*

Commendatio, nis, f. ein Befehl, Lob. *Epi.* Accurata, communis hominum, & inter homines, naturalis, diligens, diligentissima, dulcissima, gravissima, magna liberalitatis, major, non modo humana, sed etiam divina, obscura & incerta, perpetua, singularis, non vulgaris. *Usus.* 1. Effice, ut meam commendationem profuisse sibi sentiat. 2. *Laus, celebratio, comprobatio,* Lob, Gutheissung. Magna est in vulgus opinio de te, magna commendatio. Liber iste commendatione non eget. Per se cognitus vir nullâ commendatione majorum. Eô facinore magnam sibi commendationem comparavit. V. *Laus, commendo.*

Commendatitius, a, um, zur Förderniß dienlich. *Usus.* Litteræ commendatitiæ.

Commendatrix, icis, f. die da lobet. *Usus.* Lex est emendatrix vitiorum, commendatrix virtutum.

Commendo, as, avi, atum, are. anbefehlen. *Syn.* Fidei alicujus committo; in alicujus fide & religione depono; fidei alicujus trado; in fidem alicujus trado, alicujus fidei mando; permitto in fidem alicujus; alicujus virtuti, fidei, felicitati confido; alicui in fidem & custodiam concredo; alicujus tutelæ subjicio; in tutelam trado; in alicujus fide repono, colloco. *Phras.* 1. *Commendo tibi hunc magnopere,* ich will dir diesen aufs beste anbefohlen haben. Sic tibi eum commendo, ut majore curâ, studio, solicitudine animi commendare non possim. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, ut quos diligentissime, valdéque ex animo soleo. Eum tibi commendo eâ commendatione, quæ potest esse maxima. Sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis commendare possim. Maximopere, ut meâ & tuâ dignum amicitiâ, tibi commendo. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione, quam maximas, quam plurimum; quam sæpissime gratias agat. Si me tanti facis, quanti & ipse æstimat, & ego sentio, cures, quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse speravit, nec ego dubitarim. Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris,

bueris, quantum cui tribuisti plurimum; si eum, quibuscumque rebus honeste, ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. Cura, quæso, ut is intelligat, hanc meam commendationem maximo sibi apud te adjumento fuisse. Hanc commendationem, quam his litteris consignari volui, scito, esse omnium gravissimam. Eum si tibi commendo verbis iis, quibus, cum diligentissime agimus, uti solemus, vix tamen studio meo satisfecisse mihi videor. Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirificô, planeque quod sit ex intimo depromptum animo, usum me putato. Si ulla mea apud te commendatio valuit, hæc ut valeat, rogo. Velim, tibi persuadeas, nihil me majori studio à te petere, nihil mihi gratius facere te posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio eum juveris. Velim, eum omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tueâre. Velim, eum quam liberalissime complectare. Velim, eum quàm honorificentissime pro tuâ humanitate, & quam liberalissime tractes. Peto à te majorem in modum, vel tuæ humanitatis, vel meâ causâ, ut eum auctoritate tuâ, quæ plurimum valet, conservatum velis. Ita à te peto, ut majori studiô, magisque ex animo petere non possim, ut omne genus liberalitatis, quod ab humanitate, & potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique ipsô exprimas. Peto à te majorem in modum, ut ei omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidesque patietur, commodes. Majorum in modum à te peto, ut cùm omnes meos, æque ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc inprimis ita in fidem tuam recipias, ut ipse intelligat, nullam rem sibi majori usui, aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse. Vehementer mihi gratum erit, si eum humanitate tuâ, quæ est singularis, complexus fueris. Eum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me ipsum; commendo eum tibi de meliore nota. 2. *Commendavi me tibi dudum*, ich hab mich längst dir anbefohlen. In fidem tuam me dudum contuli; me tibi commisi, & tuæ tradidi fidei; in tutelam & patrocinium tuum me dudum contuli; me, resque meas tuæ fidei dudum permisi, mandavi; tuæ me tutelæ dudum commendavi & subjeci. Totum hominem tibi traditum de manu, ut ajunt, in manum habes, tu modo fac tuearis, ut tua fides postulabit; habes hominem mandatum fidei tuæ ac in tutelam traditum. Dudum me tuæ fidei credidi. 3. *Commendabo negotium DEO in precibus*, ich werde diese Sache GOtt im Gebet anbefehlen. De eare consulam per preces DEUM. Divinæ mentis consilium precibus explorabo. Negotii successum à DEO suppliciter exorabo. Ad explicandas ejus rei difficultates divinum præsidium implorabo. Cœleste numen in spem felicis successus deprecabor. *Usus*. 1. Filios suos diis immortalibus; tutelæ populi Romani commendavit. Salutem suam, rem familiarem fidei alicujus tradere, & commendare. Religiones, & sacra sacerdotibus commendantur. 2. *Laudo, comprobo, laudando extollo, & confirmo*, loben, ansehnlich machen. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Cura formam commendat. Nihil eum præter simulatam tristitiam commendat. 3. *Mando*. Aliquid litterarum monumentis, memoriæ; nomen suum & famam immortalitati; se fugæ commendare. V. *Committo*.

Commentariolum, i, n. klein Register oder Auszug. *Syn.* Libellus.

Commentarium, ii, n. *vel* Commentarii, orum, m. Verzeichniß-Buch. *Syn.* Liber ad subsidium memoriæ comparatus, in quo rerum & negotiorum capita notantur. *Epi.* Paullo plenius, plurima. *Usus*. Referre aliquid in commentarium suum. *Vulg. Registrare.* Cæsar scripsit, confecit commentarios rerum suarum. Rerum urbanarum, Pontificum commentarii.

Commentatio, nis, f. das Schreiben über ein Buch, Betrachtung. *Syn.* Meditatio, cogitatio. *Epi.* Domestica, multa, plurima. *Usus*. Accuratæ & meditatæ commendationes multi sudoris sunt. Tantum potest exercitatio, meditatio, consuetudo. Commentationibus quotidianis se exercet. In commentationibus multum operæ ponit. Orator locos suos multa commentatione paratos habeat, oportet, & expeditos. V. *Meditor, cogito, considero, cogitatio.*

Commentitius, a, um. erdichtet. *Syn.* Fictus.)(*verus*. *Usus*. Novum, commentitium, & futile crimen.

Commentor, aris, atus sum, ari. erfinden, gedenken. *Syn.* Meditor, cogito, considero, mecum conficio; *item:* commentariis illustro, explano, explico, expono locum scriptoris. *Usus*. 1. Aliquid secum de re aliqua meditatur & commentatur. Orationem commentari, *componere*. 2. *Disputo*, disputiren. Commen-

mentandi inter se, & disputandi causa convenêre. Cum litteratis omnibus quotidie commentatur. V. *Meditor*, *Cogito*, *Mens*.

Commentum, i, n. Erdichtung. *Syn.* Res ficta, excogitatio, inventio. *Usus.* Opinionum commenta delet dies, erdichtete Meynungen haben keinen Bestand. Commenta sua & scripta memorabat.

Commeo, as, avi, atum, are. etwa hinreisen. *Syn.* Venio, redeo, coeo. *Adv.* Vicissim, retrò, undique. *Usus.* Crebro illius litteræ ad nos commeant. Tabellarius, navis ad insulas commeat. Animus per omnem rerum naturam commeat.

Commercium, ii, n. Gewerb. *Syn.* Usus, familiaritas, consuetudo. *Usus.* Voluptas nullum habet cum virtute commercium. Mihi cum illo nullius rei commercium est, ich habe mit ihm nichts zu thun. Nullius mihi rei cum illo est communitas, ne minima quidem societate mihi conjungitur. V. *Mereor*.

Commereo, es, ui, itum, ere. verdienen. *Syn.* Mereor. *Usus.* Quid de me commeruisti? V. *Mereor*.

Commetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* Metior. *Usus.* Oportet tempus cum negotio commetiri. V. *Metior*.

Commigro, as, avi, atum, are. etwa hinziehen zu wohnen. Migro, domicilium muto, eo, redeo. *Usus.* In aliam domum commigrat. V. *Migro*.

Commilito, onis, m. Spieß-Gesell. *Syn.* In bello socius. *Usus.* Cæsar milites suos commilitones appellabat.

Comminatio, f. Drohung. *Syn.* Minatio. *Usus.* Ne comminationibus quidem movetur. V. *Minor*.

Comminiscor, eris, mentus sum, nisci. erdencken. *Syn.* Fingo, excogito. *Usus.* Ne putes eum tantum scelus comminisci. V. *Excogito*, *fingo*, *commentor*.

Comminuo, is, ui, utum, ere. vermindern, zerbrechen. *Syn.* Minuo, frango, deturbo, affligo, dissipo. *Usus.* Hostem comminuere, den Feind schwächen. Spiritus alicujus, arrogantiam, audaciam frangere & comminuere. Opes luxû; vires ingenii desidiâ; rem familiarem convivando comminuit, pessumdedit.

Commisceo, es, scui, mixtum, *vel* mistum, ere. vermischen. *Syn.* Misceo, permisceo. *Usus.* Nunquam sapientia cum temeritate commiscetur. Animum meum cum tuo commiscui, *vulg. unanimes sumus*, wir seynd ein Hertz, eine Seele mit einander. Consilium meum cum tuo; res meas cum tuis commiscui. V. *Misceo*.

Commiseratio, nis, f. Mitleiden. *Syn.* Miseratio, misericordia. *Usus.* Commiserationem brevem esse oportet. V. *Misericordia*, *commiseror*.

Commiseror, aris, atus sum, ari. Mitleiden haben. *Syn.* Misereor, miseratione afficior, miserationem verbis, gestû exprimo. *Vulgo*, *Condoleo. Phras. Commiseror fortunam tuam*, ich bedaure dein Unglück. Casû tuô vehementer commoveor; doleo vicem tuam; in tanto dolore tuo, propè pari molestiâ afficior; casum tuum vehementer misereor; doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum; vicem tuam propè æquè doleo, ac tu. Animi dolorem propè eundem adhibeo; societas pæne ægritudinis mihi tecum est. Dolorem, quem ex tuo casu cepi, declarare verbis non possum; ad aspectum casus tui lachrymas tenere non potui; misericordia moveri, commoveri, capi me sensi; ad misericordiam flecti, adduci me sensi; casus ille tuus mentem meam miseratione permovit; percussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Miseret me tui; tua causa vehementer doleo; commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ; dolorem ex acerbitate casus tui capio gravissimum; molestè graviterque fero casum tuum; excruciat me; tangit mentem meam propter naturæ cognationem atque consensum ærumna tua; tuâ non minus, ac meâ calamitate angor, crucior, affligor, vexor; sollicitor infelici illô fatô, dolorem acerbissimum haurio; doleo dolore tuô, angoribus angor, infortunio tuo non tu magis, ac ego miser sum; par utriusque, communis, idem utriusque in tuo infortunio dolor est; tua me torquent infortunia; tuis uror malis; tuæ me miseriæ miserrimum faciunt; dolor meus ex tuo dolore pendet; est mihi acerbus inprimis tristissimus casus tuus! socius ægritudinis sum, particeps mœroris tui. V. *Doleo*, *misereor*. *Usus.* Num conqueri & commiserari non licet?

Commiſſum, i, n. eine begangene That. *Syn.* Factum, facinus, delictum. *Epi.* Audacius, ſacrum. *Uſus.* Enunciare commiſſa, prodere conſcios. Audax commiſſum & facinus.

Commiſſio, nis, f. zweyer, oder mehrer Zuſammenlaſſung. *Syn.* Exhibitio plurium inter ſe concertantium. *Uſus.* Commiſſio ludorum.

Commiſſura, æ, f. Zuſammenfügung. *Syn.* Junctura. *Epi.* Aptæ ad ſtabilitatem, & artus firmandos accomadmodatæ, mirabiles, molles digitorum. *Uſus.* Oſſium ac digitorum commiſſuræ.

Committo, is, miſi, miſſum, ere. begehen, zuſammen thun, übergeben. *Syn.* Admitto, patro, perpetro, pecco; *item*: patior; concredo, conjungo. *Phraſ.* 1. *Commiſit magnum flagitium*, er hat ein groſſes Laſter begangen. Magnum admiſit in ſe facinus; magnum in ſe ſcelus concepit; ſequius admiſit aliquid; immani ſe ſcelere obſtrinxit, adſtrinxit; ſummum dedecus, nefarium ſcelus admiſit; deteſtabile facinus ſuſcepit; nefariâ ſe culpâ devinxit; immane flagitium conſcivit. V. *Pecco, peccatum.* 2. *Committo tibi hoc negotium*, ich übergebe dir die Sorge, dieſes Geſchäfft auszuführen. Id tibi negotii do; fidei tuæ eam rem concredo; curæ tuæ id negotii credo; legare tibi hoc negotium conſtitui; rerum omnium in eo negotio curam tibi demando, credo; tuæ fidei ac poteſtati, hoc quidquid eſt negotii, commendo; omnem tibi rem ac cauſam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, transſcribo; ejus rei gerendæ provinciam tibi, *vel* ad te delego. 3. *Quod tibi commiſi, diligenter exequere*, was ich dir anbefohlen, das verrichte fleiſſig. Quod tibi munus impoſui, quæ mandata dedi; quod negotium dedi, quod tibi mandavi; mandatum honoribus tuis volui; quod fidei tuæ, prudentiæque permiſi; quam tibi mandavi provinciam, diligenter perfice, confice. *Uſus.* 1. Ingens flagitium, ſcelus, facinus; multa in Deos, multa in leges commiſit. 2. *Patior, probo*, zugeben, zulaſſen. Non committam, ut tuis deſim conſiliis. Committendum non putavi, quin &c. 3. *Mando, credo, trado, do*, ſich begeben. Se itineri, fortunæ, diſcrimini, fidei alterius; in aciem, in diſcrimen committere. Hyemi ſe, & fluctibus committere. Aliquid litteris, alicui negotium committere. 4. *Facio, ineo*, halten, eingehen. Prælium committere cum hoſte. 5. *vulgo. Confiſco*, als verfallen einziehen. Hæreditas templo Veneris commiſſa. Bona commiſſa, *à fiſcum redeuntia*; mulcta commiſſa. 6. *Jungo*, zuſammen fügen. Duas inter ſe tabulas committere. Manus committere. 7. *Concitare unum adverſus alterum*, einen wider den andern aufhetzen. Unum cum altero committere; duos inter ſe committere.

Commode, füglich. *Syn.* Benè, rectè, commodum.)(*incommodè. Phraſ.* Scribe, ſi commodè potes; quod commodo tuo fiat; ex opportunitate; ex utriuſque commodo ſcribes; cum erit commodum; cum ſe dabit, offeret rei opportunitas, commoditas; cum tempus, ratioque poſtulabit.

Commoditas, tis, f. Gelegenheit, Gemächlichkeit. *Syn.* Opportunitas; utilitas. *Epi.* Idonea ad aliquid faciendum, imitatrix prava virtutis, magna. Commoditates externæ, multæ, primæ, & maximæ, tantæ. *Uſus.* Amicitia plurimas habet, continet commoditates. Iſtaad vitæ commoditatem, & jucunditatem plurimum faciunt. Commoditatis omnes articulos teneo, ich weis alle und jede Gelegenheit. V. *Opportunitas.*

Commodo, as, avi, atum, are. einem einen Dienſt thun. *Syn.* Accommodo, utendum do, *item*: gratificor, proſum. *Uſus.* 1. Ædes alicui, aurem, aurum commodare. Hæc a virtute donata, cætera à fortuna commodata videntur. 2. *Aliquem juvo, inſervio, benignè facio, commodo ſum.* Tibi ego omnibus in rebus libentiſſimè commodabo. V. *Opitulor, gratificor, auxilium, adjumentum.*

Commodum, zu rechter Zeit. *Syn.* Opportunè, ſatis in tempore. *Uſus.* Commodùm in urbe eram, ich war gleich dazumahl in der Stadt. Commodum ad me venit.

Commodum, i, n. Nutz. Utilitas, bonum, emolumentum. *Epi.* Commune, magnum, majus, maximum, non mediocre, privatum, ſenatorium. Commoda communia, domeſtica, externa, majora, minima, multa, non p[illegible], prava, aut mediocria, plurima, provincialia, aut urbana, publica, tanta, terrena. *Phraſ.* 1. *Suum tantum commodum quærit*, er ſuchet nur ſeinen Nutzen. Omnia ad ſuam tantum utilitatem refert; utilitatem ſuam omnibus in rebus ſpectat, ſequitur; rebus cunctis antefert; rerum omnium antiquiſſimum habet; primam ducit; omnes articulos commoditatis ſuæ captat; nullius rei, præterquàm

commodi ſui rationem habet, ducit; ſuo ubique obſequitur animo; ſuis tantum conſulit commodis; id unum ſpectat, unde multa in ſe congruant commoda; quid è re ſit; quid in rem ſuam faciat; quid rebus ſuis expediat; quid ſibi emolumento ſit; omnia ſua cauſa facit; commodi ſui, ac privatarum rationum impendio ſtudioſus eſt; commodis ſuis ſervit unicè. 2. *Commoda noſtra ubique impedit*, er verhindert unſern Nutzen aller Orten. Commoda noſtra oppugnat, labefactat ubique; commodis noſtris obſtat, officit, adverſatur ubique. 3. *Ea res magna illi commoda comparavit*, dieſe Sache hat ihm einen groſſen Nutzen verſchaft. Multas illi utilitates importavit, multa creavit commoda; multis eum commodis auxit, locupletavit; multa commoda attulit; ejus commodis egregiè ſervivit, conſuluit; ex ea re non pauca illi commoda enata ſunt; non pauca ille commoda cepit, adeptus eſt; ex ea re multa illi commoda fluxerunt, manaverunt; ea res multis eum commodis affecit. Ex ea re fructum tulit, meſſuit, cepit non contemnendum; emolumenta collegit, percepit, reportavit nec levia, nec pauca. Ea res non parvo fuit emolumento. V. *Utilitas*. *Uſus*. Commodis frui. Alienis ſervire commodis. Quod commodo reipublicæ fiat.

Commodus, a, um. nützlich. *Syn.* Opportunus, utilis.)(*incommodus*. *Uſus*. 1. Commodior via; tempus commodius. Res noſtræ ſatis ſunt commodæ. 2. *Facilis*, leutſeelig. Homo commodis moribus. Catone nemo commodior, comior, moderatior fuit.

Commonefacio, is, feci, factum, ere. mahnen. *Syn.* Commoneo, admoneo. *Uſus*. Aliquem etiam atque etiam de re commonefacere. V. *Moneo*.

Commoneo, es, ui, itum, ere. warnen. *Syn.* Admoneo. V. *Moneo*.

Commonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Admonitio.

Commonſtro, as, avi, atum, are. zeigen. *Syn.* Indico, oſtendo. *Uſus*. Viam commonſtrare, digitum ad fontes intendere. V. *Oſtendo*.

Commoratio, nis, f. Verweilung. *Syn.* Mora. *Epi.* Diuturnior, urbana. *Uſus*. illa villæ amœnitas diuturnioris commorationis eſt, non diverſorii. V. *Mora*.

Commoror, aris, atus ſum, ari. ſich ſäumen, verweilen. *Syn.* Maneo, ſubſiſto, conſiſto. *Uſus*. 1. Diem unum, triduum apud te commorabor. Ad oppidum commorabor diutius. Verſare rem eandem, hærere & commorari in eadem ſententia. 2. *Moror*, aufhalten. Commorari aliquem. V. *Moror*.

Commotio, nis, f. Bewegung. *Syn.* Motio, motus, perturbatio. *Epi.* Suaves, contrariæ, vitioſæ. *Uſus*. Temperantia moderatrix omnium commotionum. V. *Motio*.

Commotiuncula, æ, f. kleine Bewegung. *Syn.* Febricula. *Uſus*. Tuis commotiunculis valdè afficior.

Commotus, a, um. bewegt. *Syn.* Perturbatus, affectus. *Uſus*. Homo commotior paulo ſtomachari primum cœpit. Libidine, aut irâ commotus.

Commoveo, es, vi, motum, ere. bewegen. *Syn.* Moveo, perturbo, afficio, excito, concito, commuto, invito. *Adv.* Acerrimè ſenſus, aliquantum, facilius conqueſtione, graviter, gravius rebus, incredibiliter, leviter, maximè auctoritate, maximè voce, magnopere, mediocriter, non minimè, parumper mentes, prorſus rectè ac meritò, ſanè, ſanè quàm, ſimiliter atque, tantulum, temere ſe aliunde, valdè, valde commendatione, vehementer amorem multitudinis, vehementer animum, vehementer litteris, vehementer oratione, vehementer miſeriâ. *Uſus*. 1. Eâ re tumultum maximum ac tantum non bellum, odium certè, iram, invidiam, ſuſpiciones commovit, excitavit. Miſeriis alienis & querelis facilè animô commoveor. Ea res bilem aliis, aliis miſericordiam commovit; certè multorum ſtudia; expectationem magnam concitavit. 2. *Locum muto, proficiſcor*, hinweg gehen. Ne te inde commoveas. V. *Moveo, cauſa*.

Communicatio, onis, f. Unterredung. *Epi.* Suaviſſima ſermonis, ſumma cum aliquo, intermiſſa. *Uſus*. Suaviſſima mihi tecum eſt ſermonis, utilitatum, ſtudiorum communicatio, ſocietas & conjunctio. V. *Societas*.

Communico, as, avi, atum, are. mittheilen. *Syn.* Confero, credo, refero, participo. *Adv.* Audacter cum aliquo, benigniſſime futura cum, coram; inter ſe, unà familiariſſimè. *Phraſ.* 1. *Conſilia tua mecum communica*, mache mir zu wiſſen, was du geſinnet ſeyſt. Confer mecum tua conſilia; participem me conſiliorum tuorum facito, conſilia tua ad

ad me defer ; me expertem consiliorum tuorum amicum habe fidissimum. Fac me certiorem de consiliis tuis ; fac, ut de rebus consiliisque tuis cognoscam, intelligam ; imaginem rerum tuarum, cogitationumque tuarum ostende aliquam, quis animus, quis sensus sit, quae tua consilia me edoce. *Prædam tecum communicabo*, ich werde dir von dem Raub mittheil n. Prædæ mecum particeps eris ; partem capies prædæ ; communis erit inter nos præda ; non mihi magis, quam tibi ; non minus tibi, ac mihi ; tibi pariter, ac mihi ; æque utriusque nostrum hæc præda erit. Utemur communi jure, æquo jure, pari potestate hostium spoliis ; juris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in prædam ; prædam mecum communem habebis ; in partem te spoliorum voco ; ut periculi ita prædæ nobis communio erit ; in communionem prædæ venias ; in commune conferam, quidquid est prædæ ; promiscuus nobis erit prædæ usus. V. *Particeps*, *Participo*. *Usus*. 1. Multa familiarissimè inter se communicare. Utinam mihi homo sit, quicum omnia mea communicem. 2. *Partior*, *impertior*, *divido*, mit einem theilen. Cum amicis res adversas, commoda, gloriam, honores, laudem, pericula communices. V. *Communis*, *communio*.

Communio, nis, f. Gemeinschaft. *Syn*. Communitas, consociatio. *Usus*. Litterarum, vocum, conjugiorum, legum, juris, sanguinis communione junguntur homines. Ego fortunas meas in communionem temporum tuorum contuli. V. *Communitas*, *societas*.

Communio Sacra, Geniessung des allerheiligsten Leibes Christi. *Phras*. 1. *Sacram communionem dare*, die Heil. Communion reichen. Cœleste convivium populo præbere ; divina dape pascere ; cœleste epulum impertire ; mensæ divinæ convivam aliquem adhibere ; reficere cœlesti epulo, sacrosanctô Christi corpore pascere ; ad mensæ divinæ communionem admittere. 2. *Sacram communionem accipere*, die Heil. Communion empfangen. Sacrosanctô Christi corpore ; divinô epulô vesci, pasci ; epulo cœlesti accumbere ; cœlesti dape refici ; cœlesti pane sese pascere & communire ; cœlesti mensæ accumbere ; cœlestibus epulis refici ; Christi corpus suscipere ; ad divina mysteria accedere ; cœlestis agni epulis, divinô pane recreari ; cœlestis epuli, sacræ mensæ convivam esse. V. *Eucharistia*. 3. *Communio generalis*, General - Communion. Cœtus populi ad cœleste epulum celebrandum. Divinum epulum frequenti populo divisum. Conventus populi ad participandum sacrosanctum Christi corpus. Sacrum convivium frequenti populo datum.

Communio, is, ivi, itum, ire. befestigen. *Syn*. Munio. *Usus*. Jus parum communitum. Autoritas aulæ communita. V. *Munio*.

Communitio, nis, f. Befestigung. *Usus*: Aditus ad causam, & communitio.

Communis, e. gemein. R. à κοινόμενος. *Syn*. Conjunctus. *Phras*. 1. *Amicorum omnia sunt communia*, gute Freunde haben alle das Ihrige ins gemein. Omnia sunt amicis cum necessariis suis consociata ; sortem suam cum amicorum felicitate miscent. Honorum ac commodorum communio quædam inter amicos est ; ut vitæ, ita fortunæ quædam communitas, societas, consociatio est ; amici omnia communiter possident. 2. *Commune hoc vitium est*, das ist ein gemeines Laster. Hoc vitium omnium animos occupat ac tenet, latissime patet hoc vitium ; in omnium animos irrepsit ; ubique gentium viget ; regnat, dominatur ; nusquam non est hoc vitium ; infecti sunt omnes hoc vitio, & irretiti ; orbem terrarum est complexum hoc vitium, pauci sunt hoc vitio intacti, hujus vitii expertes ; à paucis abest hoc vitium ; in plerorumque mortalium animis insedit, ac inveteravit hoc vitium ; quem mihi dabitis hujus vitii contagione non aspersum? 3. *Commune hoc malum erit omnibus*, dieses Uebel wird über alle kommen. Omnibus hoc impendet malum, omnibus minatur ; miserrimè cum omnibus atque infeliciter agetur ; expers malorum nemo erit ; vexabit omnes eadem calamitas ; pari omnes calamitate prementur ; omnes manet, omnibus imminet ea calamitas, communis eadem, par, consimilis erit omnium fortuna. Miseriis his nemo vacabit ; urgebit omnes pertinax malum ; vis ea malorum ac tempestas, communis erit omnium. Nemo non communi hoc incendio deflagrabit. 4. *Communia sunt & vulgaria, quæ affers*, was du erzehlest, ist schon was gemeines. Omnia posita sunt ante oculos ; collocata in usu quotidiano ; in congressione hominum, atque in foro decantata ; ista posita sunt ante pedes ; sita ante oculos ; in medio sita ; obsoleta, de medio sumpta ; audita, pervulgata, percelebrata & contrita sermonibus, quæ affers ; pervagata res est, in propatulo posita, quam affers. *Usus*. Erat hoc studium commune toti Græciæ,

Sce-

Scelera tibi cum illo communia sunt. Dolorum & laudem tecum mihi communem esse vo ui. V. *Particeps.* 2. *Vulgaris, contritus, pervulgatus, de medio sumptus, late patens*, gemeinsam, bekannt. Communis vita, & vulgaris hominum consuetudo. Communis omnium sensus, pervulgata opinio. Præcepta communia & contrita. De communibus & pervulgatis rebus loqui. V. *Consuetudo communis, opinio communis.*

Commune, is, n. gemein Wesen. *Syn.* Respublica, civitas, universitas, collegium. *Usus.* Commune Siciliæ vexatum est atrociter. Ex nostro aliquid in commune contulimus.

Communitas, tis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Communio, societas. *Epi.* Apta naturæ, civilis, humana, immanis, magna, naturalis. *Usus.* Quæ nobis cum isto gladiatore conditionis communitas esse potest? Homines ad societatem communitatémque humanæ vitæ nascuntur. Naturâ ad civilem communitatem conjuncti ac consociati sumus. A communitate disjuncti videbimur.

Communiter, gemeinsam. *Syn.* Promiscue.)(*Proprie, separatim. Usus.* Res cum aliis communiter gestæ; communiter aliàs tibi Arpinates commendavi, nunc peculiariter Cajum. Aliquid cum alio communiter possidére. Communiter inter nos consulemus, wir werden uns miteinander berathschlagen. V. *Simul. Communiter hoc fit, vulgare est*, es geschicht gemeiniglich. *Latine*: Plerumque fit, contingit ferè. V. *Fere.*

Commurmuror, aris, atus sum, ari. zusammen brummen. *Usus.* Nescio quid secum commurmuratus est.

Commutabilis, e. wanckelbar. *Syn.* Mutabilis, inconstans. *Usus.* Assentatoris animus varius, commutabilis, multiplex. V. *Varius.*

Commutatio, nis, f. Aenderung. *Syn.* Mutatio, conversio, vicissitudo. *Epi.* Misera, varia. Commutationes annuæ, aptæ ad maturitatem frugum, & ad temperationem; civiles. *Usus.* Brevi tempore magna fit morum voluntatúmque commutatio.

Commuto, as, avi, atum, are. verändern. *Syn.* Muto, converto, commutationem affero. *Usus.* Maline hoc nihil est, si Religionem pecuniâ, jura omnia cum quæstu, leve compendium fraude maximâ commutent? Vitam morte commutavit. Commutavit se animô. Fabulam, sententiam, ordinem commutare. V. *Muto.*

Como, is, composi, comptum, ere. zieren. *Syn.* Orno, compono. *Usus.* Mulieres dum comuntur, annus est. V. Orno.

Comœdia, æ, f. Schau-Spiel. *Syn.* Fabula, comicorum ars. *Epi.* Antiqua, vetus. *Usus.* Quô genere jocandi eleganti, urbanô, ingeniosô, facetô Plautus & antiqua comœdia referta est.

Comœdus, i, m. Comödiant. *Usus.* Sæpè comœdum in Tragœdiis placére vidimus.

Compactio, nis, f. wohlgesetzte Ordnung, veste Zusammenfügung. *Syn.* Coagmentatio. *Usus.* Compactione membrorum valida.

Compacto, mit Fleiß, abgeredter Weise. *Syn.* Consulto, ex composito. *Usus.* Non committendum, ut compactô prohibiti videamur.

Compactus, a, um. wohl zusammen gemacht. *Syn.* Coagmentatus, compositus, vinctus.

Compages, is, f. Hafft. *Syn.* Commissura, vincula. *Usus.* Dum sumus in compagibus corporis.

Compar, aris, *g. o.* gleich. *Syn.* Par.

Comparabilis, e. das zu vergleichen ist. *Syn.* Quod habet comparationem.)(*dissimilis. Usus.* Comparabile est, quod in diversis rebus similem aliquam rationem continet.

Comparatè, in Vergleich, mit Vergleichung. *Syn.* Cum comparatione. *Vulg. Comparative, relative, respective. Usus.* Cum quæritur, quid res sit, quæritur aut simpliciter, aut comparatè.

Comparatio, nis, f. Vergleichung. *Syn.* Collatio, contentio, similitudo, compensatio. *Epi.* Æqualis, brevis, facilis, necessaria, utilis. *Usus.* 1. Duorum inter se bonorum comparationem facere. Duplicem lætitiam percepi in comparatione difficilem, utra major esset. Si contentio quædam & comparatio fiat. 2. *Apparatus, præparatio, cautio*, Zubereitung, Zurüstung. Totum tempus in comparatione novi belli posuit. Nihil de mea comparatione diminuo. Comparationem criminis adornare, invenire. V. *Comparo.*

Comparativus, a, um. damit man etwas vergleichet. *Usus.* Oportebit ipsam illam comparativam judicationem exponere.

Compareo, es, ui, ere. erscheinen. *Syn.* Videor, adsum, palàm sum. *Vulg.* *Sisto me.* *Phras.* *Coram Prætore comparuit*, er ist vor dem Gericht erschienen. Prætoris vultum audacter subiit & vadimonium obivit; dicta die, constitutam diem in judicium venit, prætori copiam sui fecit; ostendere atque offerre os suum judicibus nihil dubitavit, die dictâ in conspectum prætoris prodiit; in conspectum se dedit; in conspectu judicum fuit; in jus adiit. *Usus.* 1. Comparére in illa multitudine bonorum. Pompejus nusquam comparet, ist nirgends zu finden. 2. *Appareo*, scheinen. Ita à fortuna deformata, ut tamen à natura inchoata compareant. V. *Appareo.*

Comparo, as, avi, atum, are. bereiten, erwerben, vergleichen. *Syn.* Paro, præparo. *item*: acquiro; confero. *Adv.* Copiose pastum, diligenter argumenta argumentis, diligenter ex copia, diligentissime ducem, idoneè animum ad, improbissimè quæstum, prædam, in perpetuum præsidium, inique aliquem cum aliquo, inscite, largè, pastum, occultè milites, magnifice convivium, magnopere, studiose tabulas pictas, studiosius supellectilem. *Phras.* *Nemo tibi comparari potest*, es ist dir keiner zu vergleichen. Nemo se tibi ullâ arte contulerit, nemo in contentionem adduci, venire tecum potest; tecum conferri nemo potest, contendere tecum nemo potest. Quæ contentio, comparatio te inter & alios esse potest? quis par esse tibi potest? quis præstantem illam tuam indolem, quis doctrinæ studia moresque adæquare possit? quis aspirare ad pervulgatam virtutis tuæ laudem insanus audeat? Quis exæquari se tecum cupiat? V. *Æquiparo.* *Usus.* 1. Convivium insidias comparare. Ad iter se comparat. 2. *Acquiro*, überkommen Labore suo & industria supellectilem. Laudem, virtutem, amicitias, auxilia, delectationem sibi comparare. V. *Aquiro.* 3. *Confero, compono; comparationem, contentionem facio*, vergleichen, einen Vergleich anstellen. Quæso, hominem cum homine, tempus cum tempore compara, gegen einander halten. Ætatem filiorum comparare. Similitudines comparare. 4. *Ordino, constituo*, bestellen. More majorum, legibus, natura comparatum est, ut &c. Ita comparati natura, *vel* à natura sumus. Ita comparata est vitæ naturæque nostræ ratio, ut &c. Ita comparaverunt majores nostri, ut &c.

Compasco, is, pavi, pastum, ere. mit einander weiden. *Usus.* Jus est compascere.

Compascuus, a, um. zur gemeinen Weide gehörig. *Usus.* Ubi ager compascuus est, jus est compascere.

Compedes, um, f. Band, Fuß-Fessel. *Syn.* Soleæ ligneæ, quibus pedes captivorum constringi solent. *Usus.* Compedes alicui imponere, indere, induere, impingere. In compedibus custodire, habere, retinere aliquem. V. *Carcer, captivus.*

Compellatio, nis, f. Anrede. *Syn.* Appellatio. *Epi.* Crebræ, vel potius quotidianæ, præclaræ in laudatione. *Usus.* Edictó Ciceronem compellavit, cùm ipse quotidianas compellationes non ferens urbe abiret.

Compello, as, avi, atum, are. anreden. *Syn.* Appello, nomine alloquor. *Adv.* nominatim, vicissim aliquos. *Usus.* 1. Amicè, honore magno, nominatim me compellavit. 2. *In judicium voco*, vor Gericht fordern. Lege, edicto aliquem apud populum compellare. V. *Voco, appello.*

Compello, is, puli, pulsum, ere. zusammen treiben. *Syn.* Cogo, congrego, impello.)(*Dispello.* *Usus.* Aliquem ad mortem, ad graves augustias compellere. Dispersos in unum locum compellere. V. *Cogo, pello.*

Compendiarius, a, um. das nächste und kürzeste. *Syn.* Brevis. *Usus.* Est hæc brevis & compendiaria via ad gloriam. Notis compendiariis uti. *Vulgo*: *Abbreviare*, abbreviren.

Compendium, ii, n. kurzer Begriff, Gewinn. *Syn.* Utilitas, quæstus, lucrum, *puta* viæ, pecuniæ, operæ, temporis.)(*Dispendium.* *Usus.* Nihil agit compendii sui causa. Mercatores in quæstu & compendio versantur. Avaritia & egestas multos ad turpe compendium commovet. Magnum compendium facere. V. *Lucrum, quæstus, utilis.*

Compensatio, nis, f. Vergeltung. *Syn.* Comparatio, præmium, merces, remuneratio. *Usus.* Vitæ incommoda sapiens commodorum compensatione lenit. Compensatione uti.

Compenso, as, avi, atum, are. vergelten. *Syn.* Comparo, remuneror; repono, exæquo, assequor. *Phras.* 1. *Tua merita compensare non potero*, ich werde deine Verdienste nicht vergelten können. Nullam tuorum meritorum partem assequar; nulla mihi est satis digna tot officiorum remuneratio; nunquam satis cumulatè officium reddam; nullis officiis tuam humanitatem exæquabo; tuam voluntatem non satis ex æquo remetiar; nunquam te dignam gratiam referam; nunquam pro meri-

meritis tuis satis dignam vicem reddam, referam; in reddenda meritorum vice, par pari nunquam referetur. Nunquam pro meritis in me tuis mutuæ tantum voluntatis a me tribuetur, ut non plura tibi debeam. Officia tua nunquam paribus officiis æquabo, remunerabor; nunquam tuis in me meritis satisfaciam, respondebo; nunquam omnino tibi, quantum debeo, à me solvetur, Nunquam non modò referendâ, sed ne cogitandâ quidem gratiâ tua in me promerita consequar. Nunquam satis dignum officii ac benevolentiæ fructum à me feres. 2. *Quod à fortuna damnum accepisti, virtus compensabit,* dein Unglück wird die Tugend ersetzen. Resarciet virtus, quod à fortuna damnum retulisti, quibus te calamitatibus implicavit fortuna, iis te virtus expediet. Medebitur iis malis virtus, quibus te afflixit fortuna. Ut acerbam fortunam sensisti, ita dulcem ac suavem virtutem experièris. Quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum à fortuna retulisti, tantos a virtute, atque adeò majores fructus capies, percipies, feres, colliges; præteritam fortunæ culpam virtus cumulate redimet; quod à fortuna deminutum est, virtus, industria facile exæquabit; fortunæ dispendia virtus sarciet facile, & compensabit. V. *Reddo, remuneror. Usus.* Maximis laboribus compensatur discendi voluptas. Auditorum patientiam brevitate, ingenii tarditatem virtute, socordiam fide compensat. Precibus compensatur pecunia.

Comperendinatus, ûs, m. Anstellung einer andern Tagsatzung. *Usus.* Adimere alicui comperendinatum.

Comperendino, as, avi, atum, are. Frist geben, aufschieben. *Syn.* Amplio, profero, procrastino, differo, amplius pronuncio. *Usus.* Reus comperendinatus. V. *Amplio.*

Comperio, is, peri, pertum, ire. erfahren. *Syn.* Deprehendo, certe aliquid reperio, compertum habeo. *Adv.* Manifesto pestem capitis sui, manifestò indicia mortis, maximè. *Usus.* Eam rem, de eâ re certis autoribus, manifestis indiciis, oculorum testimoniò comperi. V. *Consto, certus.*

Compertus, a, um. erfahren. *Syn.* Certus, cognitus, exploratus. *Usus.* Facinus manifestò deprehensum & compertum. Nihil comperti aut cogniti habemus. V. *Certus, manifestus, consto, publico.*

Compesco, is, scui, ere. zurück halten, zähmen. *Syn.* Coërceo, cohibeo, frango. *Phras.* Audaciam ejus compescuit, er hat seine Frechheit bezähmet. Præferocis animi conatus compressit; petulantiam, furorem fregit; repressit, debilitavit feroces impetus; ferociam contudit; exultanti licentiæ frenum injecit; vim ac impetum cohibuit. V. *Coërceo, cohibeo, contineo, abstineo. Usus.* Iram, dolorem, gemitus, lachrymas, linguam, famem compescere.

Competitor, oris, m. Mitwerber um eine Stelle. *Syn.* Qui cum alio in petitione concurrit. *Epi.* Certus, liberalis, nobilis, pares suffragiis, peregrini, urbani. *Usus.* Cum competitore certamen est honoris & dignitatis. V. *Æmulus, rivalis.*

Compilatio, nis, f. Beraubung. *Syn.* Furtum, fraus.

Compilo, as, avi, atum, are. rauben. *Syn.* Diripio, spolio, furor, exhaurio. *Adv.* Apertissime provincias, ostiatim oppidum. *Usus.* Æraria exhaurire, templa, urbem, rempublicam compilare. V. *Furor. Pro* congero exempla &c. *barbarum est.*

Compingo, is, pegi, pactum, ere. zusammen heften, drucken, packen. *Syn.* Constringo, coarcto. *Usus.* Servi in pistrinum, carcerem, vincula compinguntur. Homo è luto & sanguine, scelere & ignorantiâ compactus.

Compita, orum, n. Oerter, wo die Wege zusammen stoßen. *Usus.* In triviis & compitis auctionari.

Complaceo, es, ui, itum, ere. belieben, wohlgefallen. *Syn.* Placeo. *Usus.* Si Deo complacitum est.

Complano, as, avi, atum, are. eben machen. *Usus.* Complanare domum, solo æquare, ein Haus niederreissen. Sp. Lelii domus, quod regnum appeteret, est complanata. V. *Planus.*

Complaudo, is, plausi, plausum, ere. frolocken. *Usus.* Stantes in re ficta complaudebant.

Complector, eris, plexus sum, plecti, begreiffen, umfangen. *Syn.* Complexû teneo; sinû complexuque recipio, in collum invado; complexum alicui fero. *Adv.* Æque benevolentia atque arctius, breviter memoriam rerum, celeriter, circumscriptè, extrinsecus, nimium multa, occulte viros amplissimos ad suum scelus, quam liberalissime aliquem, scientissime, etiam atque etiam officiis; liberalitate. *Usus.* 1. Complecti & lachrymis se aspergere. 2. *Amo, excipio, tracto amice, charum habeo, foveo, suscipio, defendo,* lieben, freundlich mit einem umgehen, aufnehmen &c. Aliquem beneficiis, benevolentia, charitate, eximiâ familiaritate,

 comi-

comitate maximâ complecti. Complectere quæso adolescentem. 3. *Comprehendo, circumdo, ambio*, umgeben, umfangen, einschliessen. Paucis multa, unô crimine complector omnia. Summum cœlum reliquos complectitur. 4. *Assequor, apprehendo, teneo*, begreiffen. Sapiens totum mundum mente, cogitatione, memoriâ complectitur. Tuas laudes oratione ac memoriâ complecti vix possum. V. *Amplector.*

Complementum, i, n. Erfüllung. *Syn.* Supplementum. *Usus.* Inania quædam verba, velut complementa numerorum.

Compleo, es, vi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Impleo. *Adv.* Benè, perfectè, undique. *Usus.* 1. Aures sonô, pectus maximarum & plurimarum rerum suavitate complere. Terrore, metû animum complere. 2. *Absolvo, perficio, conficio*, vollenden, ausmachen. Promissum complére, das Versprechen halten. Complent hæc & absolvunt beatissimam vitam. Annos sedecim complevit.

Complexio, nis, f. Begriff. *Syn.* Comprehensio verborum, periodus. *Epi.* Brevis negotii, longissima verborum, mira verborum, perspicua, vera vel falsa. *Usus.* 1. Longissima verborum complexio, quæ unô spiritu volvi vix potest. 2. *Argumenti conclusio & summa rationum*, Beschluß, Inhalt beygebrachter Beweißthümer. Per complexionem id, quod ex omni argumentatione conficitur, breviter exponimus. *Complexio pro* corporis constitutione, habitu, habitudine, seu humorum temperamentô *barbarum est.*

Complexus, ûs, m. Umfassung. *Syn.* Amplexus. *Epi.* Altissimus à domiciliis, extremus, omnia cingens, venereus, ultimus, indices falsi, summæ benevolentiæ. *Usus.* 1. Illam respublica sinû, complexuque recipiet. Abstrahere filium de complexu matris. Ferre obviæ matri complexum, umarmen. 2. *Ambitus*, Begriff, Einschliessung. Mundus omnia complexu suo coërcet & continet. V. *Amplexus.*

Complico, as, plicavi, & plicui, plicatum & plicitum, are. zusammen legen. *Syn.* Involvo, claudo. *Usus.* Epistolam complicare.

Comploratio, nis, f. das Weinen. *Syn.* Lamentatio. *Usus.* Comploratio eorum lamentabilis, flebilesque voces. V. *Gemo, fletus.*

Comploro, as, avi, atum, are. bedauren. *Usus.* Complorare mortem, fortunam amicorum. Complorati mortui totam urbem lamentatis implerunt. V. *Gemo, ploro, fletus.*

Compono, is, posui, positum, ere. zusammen setzen. *Syn.* Conjungo, coagmento, construo, conglutino, congrego, conflo, misceo, tempero. *Adv.* Cautius, diligenter, generatim, communiter, Græcè, scitè, jam diu composita & comparata, lepide. *Usus.* 1. Componere & struere verba, & syllabas propemodùm dinumerare & dimetiri. Vestem, crines componere. Os ori, manum manui componere. 2. *Dispono*, anordnen, anstellen. Aciem, causam, fallaciam in aliquem, orationem componere. 3. *Fingo*, sich stellen. Ad modestiam, ad senatûs reverentiam se composuit. Se ad exemplum, vultum, mores alterius componere. 4. *Facio, conficio*, machen, vollenden. Carmen, poëma, librum, testamentum, historiam componere. 5. *Compositionem facio, concilio*, beylegen, vergleichen. Bellum, iras, aversos animos, lenitate composuit. 6. *Comparo, confero*, in Vergleich ziehen. Sophoclem cum Euripide componere & conferre.

Comporto, as, avi, atum, are. zusammen tragen. *Syn.* In locum unum confero, congero, porto, conveho. *Adv.* Palam arma. *Usus.* Res undique accersitæ, collatæ, exquisitæ, comportatæ. Arma, frumentum comportare. V. *Colligo.*

Compos, tis, *g. o.* theilhafftig. *Syn.* Particeps.) *Inops. Usus.* Homines rationis, consilii, virtutis compotes, beati sunt. Aliquem urbis compotem facere. V. *Fruor, Acquiro, Particeps.*

Compositè, ordentlich. *Syn.* Dispositè. *Usus.* Compositè & aptè dicere.

Compositio, nis, f. Zusammensetzung. *Syn.* Sructura, constructio, dispositio, ordo, concordia, compages, coagmentatio, confectio. *Usus.* 1. Compositiones unguentorum, ciborum conditiones. Compositio membrorum, confirmatio lineamentorum. 2. *Concordia*, Vergleich. Spes compositionis me fefellit. Autor compositionis & pacis fuisti. V. *Pax.*

Compositor, oris, m. Setzer. *Usus.* Inventor & compositor.

Compositus, a, um. zusammen gemacht. *Syn.* Conflatus, concretus, conglutinatus, factus, instructus. *Usus.* Oratio composita & ornata, & artificiô quôdam distincta. Certi homines compositi me monuerunt. Quomodo compositis sideribus homo oriatur. Nempe paratior, compositior unquam in judicium venit. V. *Modestus.*

Compotatio, nis, f. Zeche. *Usus.* Græci convivium tum compotationem, tum con-

concœnationem vocant. V. *Vinolentus, bibo.*

Compotor, oris, m. Zech-Bruder. *Syn.* Combibo.

Compransor, oris, m. der mit einem zu Mittag isset. *Syn.* Qui simul prandet. *Usus.* Cum compransoribus, collusoribus, compotoribus agrum suum devorat.

Comprecatio, nis, f. Gebeth. *Usus.* Necessaria fuit solennis hæc Deorum comprecatio.

Comprecor, aris, atus sum, ari. bitten. *Usus.* Deos comprecari.

Comprehendo, is, di, sum, ere. ertappen. *Syn.* Capio, deprehendo.)(*dimitto.* *Adv.* Aptè sententiam verbis, brevi, breviter, celeriter, firmo animo, graviter, manifeste, penitus, solutè & facilè. *Usus.* 1. Ecquid comprehensum hostem emisistis? 2. *Assequor, prosequor, explico, exprimo, absolvo,* begreiffen, erklären. Verbis propriis rem comprehendere. Memoria aliquid comprehendere. 3. *Concipio, percipio, teneo, intelligo,* verstehen, fassen. Animô aliquid, ratione aliquem opinionem comprehendere. Habere aliquid cognitum & comprehensum. Vestris animis & cogitatione rem totam comprehendite. Comprehendo animô, mente intelligentiam rei; consequor rem omnem animô: animô, mente, cogitatione complector, ich begreiffe diese Sache. 4. *Amplector, amore devincio,* das Gemüth gewinnen. Multos amicitiâ, beneficiis comprehendere; humanitate, officio aliquem comprehendere.

Comprehensibilis, e. begreiflich. *Usus.* Visum comprehensibile.

Comprehensio, nis, f. Begreiffung. *Epi.* Aptè cadens, firma, longa, numerosa, perfecta, plena, stabilis atque immutabilis, vera ac fidelis, universa. *Usus.* 1. Comprehensio reorum, animadversio senatûs. 2. *Apprehensio,* Ergreiffung. Ingressus, cursus, accubatio, inclinatio, sessio, comprehensio. 3. *Ambitus orationis,* Umgang der Rede. Comprehensio & ambitus verborum, quem Græci periodum vocant. 4. *Agnitio,* Erkänntniß der Sachen. Cognitiones comprehensionesque rerum appetitiones movent.

Compresse, eng zusammen. *Usus.* Rhetores latius loquuntur, Dialectici compressius.

Compressio, nis, f. Zusammendruckung. *Usus.* Oratores crebris sententiis, compressione rerum breves.

Comprimo, is, pressi, pressum, ere. zusammen drucken. *Syn.* Freno, sedo, coërceo, cohibeo, frango, reprimo, retardo. *Adv.* Arctè pugnum, vehementer, planè in perpetuum. *Phras.* *Magistratus hominum audaciam comprimat,* die Obrigkeit soll die Kühnheit böser Leute brechen und dämmen. Obviam eat improborum hominum audaciæ; impiorum conatus frangat; furentium impetus reprimat; effrenatos licentiâ animos in officio teneat, contineat. V. *Coerceo, cohibeo, compesco.* *Usus.* 1. Conatus furentium, furores, motus, turbas, iram, exultantem lætitiam comprimere. Comprimere ac restinguere cupiditatem hominis. Voluptates comprimere & constringere. 2. *Abscondo, occulto, tego, abdo,* verbergen. Multa tua delicta compressi. Frumentum comprimere. *Vulgo, apud se tenere, dum carius vendatur,* Getraid und anderes dergleichen verschlossen halten, solches zu seiner Zeit theurer zu verkauffen. 3. *Constringo, stringo, claudo, adduco.* Digitos in pugnum comprimere, die Finger zusammen ziehen, schliessen.

Comprobatio, nis, f. Bewährung. *Syn.* Approbatio. *Usus.* Quis non movetur, & offensione turpitudinis, & comprobatione honestatis?

Comprobator, oris, m. Rühmer. *Syn.* Approbator. *Usus.* Autoritatis ejus comprobatores.

Comprobo, as, avi, atum, are. billigen, wahr machen, bekräftigen. *Syn.* Approbo, laudo, collaudo, affirmo. *Adv.* Firmius acta, omninò, studiosè libenterque, vehementissime sententiam. *Usus.* Si tu honorem meum sententiâ tuâ comprobâris. Sententiam, decretum aliquod vehementer comprobare. Rem testimoniô suô & judiciô comprobare. Eam fidem eventus affirmavit, comprobavit, der Ausgang hat es gezeiget, daß man nicht übel von der Sache geurtheilet habe. V. *Assentior, approbo, probo.*

Compromissum, i, n. einhellige Bewilligung auf einen Schieds-Mann. *Syn.* Facultas à litigantibus arbitrio data judicandi & sententiam ferendi. *Usus.* Arbitrum sumere, compromissum facere, interponere.

Compromitto, is, misi, missum, ere. einen Schieds-Mann nehmen. *Syn.* Compromissum facio. *Usus.* Tribuni compro-

promiserunt, pecuniâ apud Catonem deposita, petere ejus arbitratû, ut, qui contra fecisset, ab eo condemnaretur.

Comptus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, compositus. *Usus.* Compti capilli, compta oratio.

Compungo, is, punxi, punctum, ere. stechen, stopfen. *Syn.* Pungo, figo. *Usus.* Dialectici ipsi se suis acuminibus compungunt. Barbarus Threiciis notis compunctus nudatô ense anteibat. *Compungi animo, compunctus corde. Vulg. sunt pro:* angi, discruciari animô ex recordatione scelerum; dolore confusus.

Computo, as, avi, atum, are. überschlagen, ausrechnen, erwegen. *Syn.* Subduco rationes, calculos revoco, rationes confero. *Phras. Computemus nunc summam totam*, laßt uns nun die ganze Summe zusammen rechnen. Putemus nunc rationes; summam ad calculos revocemus; subducamus nunc rationem; numerum ineamus; rationes conferamus; calculos, summam subducamus; supputemus nunc rationes, subductis rationibus summam faciamus, colligamus, conficiamus; rationes ineamus totius summæ; expediamus nunc rationes & colligamus. *Usus.* Compellat hospitem, computat, pecuniam numerat. V. *Puto.*

Conatus, us, m. Unternehmung. *Syn.* Vis, impetus, studium, labor, opera. *Epi.* Gratus, magnus, crudelissimi; impii, nefarii, occulti, optimi & præclarissimi, perditi. *Usus.* Id conatu omni studioque agit, ut &c. Omnem conatum suum in perniciem meam parat. Conatum refutare, prohibere, comprimere, frangere; conatibus obviam ire; à conatu aliquem repellere, eines Unternehmungen verhindern. V. *Studium, labor.* Conatû summô adniti, sich äusserst befleissen. Manibus pedibusque; summâ ope; omni ope, ac operâ; pro virili parte adniti. V. *Conor, adhibeo.*

Concalefacio, is, feci, factum, ere, mit erwärmen. *Usus.* Eum nos sermonibus concalefecimus.

Concalesco, is, ui, ere. erhitzt werden. *Syn.* Concalesio, concaleo.

Concallesco, is, ui, ere. erharten. *Syn.* Concalleo. *Usus.* Quorum manus opere, animus usu concalluit.

Concavus, a, um. hohl. *Syn.* Cavus. *Usus.* Speluncarum concavæ altitudines.

Concedo, is, cessi, cessum, ere. zulassen. *Syn.* Annuo, copiam facio, potestatem facio, permitto. *Adv.* Commodius facere adversario, facilè, honestè, libenter, multum perturbationi, necessario, minus honeste, prorsus beneficia, rectè. *Usus.* 1. Sepulturæ locum alicui concedere. Primum illi locum concessit. Toto capite annuit, & postulata concessit. 2. *Do, tribuo*, zugeben. *Largior, facile patior, potestatem do, defero; summa voluntate & animi æquitate fero, causæ nihil dico, quia &c.* Date hoc, ac concedite pudori meo. Date hoc precibus, *vel* dolori concedite. 3. *Ignosco, condono*, schenken, verzeyhen. Sæpe liberorum peccata parentum virtuti & misericordiæ conceduntur. Cupio mihi hunc reum concedi. 4. *Abeo, eo*, hinweg gehen, gehen. Ab eorum oculis aliquo concessit. Apes in alvearium concessere; concessum est in conditiones, man ist zu einem Vergleich geschritten. 5. *Cedo*, weichen. Magistro suo de arte nihil concedit. Nemini concedo in tuenda patriæ salute. 6. *Morior*, sterben. Fato, *vel* naturæ concedere. V. *Permitto, do.*

Concelebro, as, avi, atum, are. begehen, halten. *Syn.* Celebro, frequento. *Adv.* Passim, tributim convivia. *Usus.* Convivia concelebrantur. V. *Celebro.*

Concentio, nis, f. das Zusammensingen. *Syn.* Concentus.

Concenturio, as, avi, atum, are. sammlen. *Usus.* Fraudes in corde concenturiare.

Concentus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Concentio. *Epi.* Major & melior, tantus, varii. *Usus.* 1. Concentus avium. 2. *Transl.* Concentus virtutum, doctrinarum. Concentum efficere. V. *Musica, cano.*

Conceptio, nis, f. Empfängniß. *Syn.* Conceptus. *Usus.* Mulæ conceptio contra naturam est. Conceptio judiciorum.

Conceptio immaculata B. V. M. die unbefleckte Empfängnuß der Mutter GOttes. Singularis purissimæ Virginis conceptus, & ab originis labe illibatus. Divinæ Matris conceptus illibatus. Illibatæ Virginis conceptus purissimus, & ab originis labe remotissimus. Expers communis culpæ ab ortu nobis congenitæ purissimæ Virginis conceptio. Ortus Virginis beatissimæ sine labe conceptæ.

Conceptus, ûs, m. Empfängniß. *Syn.* Conceptio. *Usus.* Ex hominum conceptu

ceptu & satu editi gigantes. *Conceptus*, Concept, *vulg. est; Latine:* Sensa mentis, cogitatio informata.

Concerno, is, ere. sehen. *Syn.* Cerno, video. *Usus.* Parata esse omnia, concerno. *Pro* attinet, *vulg. est.*

Concerpo, is, psi, ptum, ere. zerreissen. *Syn.* Discerpo, conscindo, lacero. *Adv.* Ferventissime. *Usus.* Calet homo, nam ferventissime concerpitur. V. *Carpo.*

Concertatio, nis, f. Wort-Zanck. *Syn.* Certamen, contentio. *Epi.* Jejunæ, indignæ, philosophica. *Usus.* Verborum concertationes jejunæ. Concertationum plenæ disputationes. Concertationis studiô, æstû abripi. V. *Disputatio, Controversia, Certo.*

Concertatorius, a, um. mit einem streitend. *Syn.* Contentiosus, vehemens. *Usus.* Concertatorium dicendi genus, *judiciale.*

Concerto, as, avi, atum, are. mit einander streiten. *Syn.* Pugno, certo, discepto. *Usus.* Hercules cum Appolline de tripode concertavit. Sæpius cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico concertavit. V. *Certo.*

Concessio, nis, f. Erlaubniß. *Usus.* Concessiones præmiorum. Nostra concessione hoc assecutus es.

Concessor, oris, m. der erlaubet. *Usus.* Modo te concessore spectare liceat.

Concessus, us, m. Erlaubniß. *Syn.* Permissio, permissus, potestas, concessio. *Usus.* Deorum concessû & munere Philosophia nobis data est. Omnium concessû aliquid juventuti dandum est. V. *Venia.*

Concha, æ, f. Muschel-Fisch. *Genus piscis testâ contectum.* *Epi.* Patula, grandis. *Usus.* Conchas ad littus legere.

Conchyliatus, a, um. mit Purpur gefärbt. *Syn.* Murice tinctus. *Usus.* Peristromata conchyliata.

Conchylium, ii, n. Meer-Schnecke. *Syn.* Murex. Conchæ genus, purpura. *Usus.* Ostrea, conchylia omnia cum luna crescunt & decrescunt.

Concido, is, cidi, ere. niederfallen, einfallen. *Syn.* Cado, ruo, corruo, procido. *Adv.* Funditus, indignissime, repentè, subito, tarde nimium. *Phras.* *Animo concidit*, er ist verzagt worden. Fractus animô, metu debilitatus est; defecit animo; animum contraxit, demisit, despondit; inflexit; animos submisit; defecit hominem animus, spesque deseruit. V. *Cado, Animus.* *Usus.* Animus concidit. Animô concidere. Senatus autoritas, fides, spes ipsa concidit; artes omnes concidunt, zu Grund gehen. Venti concidunt, die Winde legen sich. Pompejus in optima causa concidit, den gerechtesten Handel verlieren.

Concido, is, cidi, cisum, ere. zerhauen. *Syn.* Cædo, trucido; seco. *Usus.* Concidere nervos, cohortes, equites concidere. Virgis aliquem concidere. Concidere sententias, ac delumbare. Infringere, ac incidere numeros. 2. *Transl.* Senatûs authoritatem, dictis aliquem, decretis, maledictis, ignominiis, judiciis concidere, das Ansehen der Obrigkeit zernichten; mit Schmäh-Worten rc. übel hernehmen. V. *Cædo, cædes.*

Concieo, es, ivi, citum, ere. bewegen. *Syn.* Convoco, concito. *Usus.* Multitudinem ad se conciere. Lites alicui, turbas, seditionem, hostes conciere. V. *Excito, voco, accerso.*

Conciliabulum, ii, n. heimliche Versammlung *Usus.* Conciliabula obire.

Conciliatio, nis, f. Versöhnung. *Syn.* Communio, communitas, consociatio. *Epi.* Civilis, communis. *Usus.* 1. Communionem humani generis, consociationem & conciliationem tueri, colere debemus. Dii quasi civili conciliatione sunt conjuncti. 2. *Captatio, comparatio,* Herstellung, Bewerbung. Dicere, facere aliquid ad conciliationem gratiæ, sich um Gunst bewerben.

Conciliator, oris, m. Versöhner. *Usus.* Interpres conciliatoris.

Conciliatricula, æ, f. Vermittlerin. *Usus.* Nobilitas, blanda conciliatricula.

Conciliatrix, icis, f. Vermittlerin. *Usus.* Virtutis opinio conciliatrix amicitiæ. Forma conciliatrix gratiæ, & quasi lena.

Concilio, as, avi, atum, are. versöhnen, erwerben. *Syn.* Reconcilio, devincio, benevolentiam pario, charitatem inter aliquos jungo, aliquem ad amicitiam adjungo, amicitiam cum aliquo constituo.)(*Dirimo, disjungo, separo, distraho.* *Phras.* 1. *Illum mihi conciliavi,* ich habe mir diesen zum Freund gemacht. Eum omnibus vinculis devinctum & obstrictum teneo: beneficio mihi obligavi; benevolentiam officiis allexi, donis obstrinxi; in ejus animum suaviter influxi, eum delinivi; delinimentum beneficiis objeci; meum plane reddidi; obnoxium mihi feci; adduxi hominem ad amicitiam; adjunxi hominem mihi beneficiô. 2. *Dissidentes inter se fratres conciliavit,* er hat die uneinigen Brüder verglichen. Charitatem

inter

inter fratres junxit; fratres in concordiam adduxit, reduxit; ab odio ad gratiam reduxit; infensos fratrum inter se junxit animos; ut coalescerent distracti simultatibus animi, effecit; concordiam inter diffidentium animos redintegravit, reconciliavit; diffidentes odiô fratres concordiâ conjunxit; redegit in gratiam & concordiam alienatós longâ simultate fratrum animos; perfectum ab illo est, ut in gratiam redirent infensi dudum fratres. V. *Reconcilio, amicus, amicitia, jungo, adjungo, gratia.* *Usus.* 1. Conciliare sibi voluntatem alicujus, amorem, benevolentiam, gratiam, charitatem, animos, & ad usus suos adjungere, sich einen zum Freund machen. 2. *Paro, comparo, procuro, acquiro*, zuwege bringen. Pacem inter cives conciliare. 3. *Adjungo*, vereinigen, verknüpffen. Oratio conciliat inter se homines conjungitque naturali quâdam societate. Parentibus & patriæ nos natura; feras inter se conciliat. Largitione sibi potentiam & legiones conciliavit, adjunxit Cæsar. 4. Conciliare, arcessere splendorem. V. *Concordia.*

Concilium, ii, n. Versammlung. *Syn.* Cœtus, congregatio, conventus, consilium, numerus. *Epi.* Amplissimum, laudabile, atque populare, privatum, publicum orbis terræ, summum. *Usus.* Concilia, cætúsque hominum jure sociati, qui civitates dicuntur. Concilium vocare, convocare. Concilium plebis habere. Aliquem in concilium adducere, adhibere, mittere. E concilio aliquem secludere, dimittere. Concilium, conventum solvere.

Concilium Sacrum Oecumenicum, ein allgemeines Concilium. Concilium ex universa Republica Christiana convocatum; coactum ex toto terrarum orbe. *Concilium Nationale.* Concilium ex universæ gentis, nationis Episcopis, Antistitibus, Præsulibus coactum, conflatum, habitum. Conventus Ecclesiæ Præsulum ex tota gente actus. *Concilium Provinciale.* Concilium; conventus coëuntibus ex tota Provincia Episcopis celebratus, collectus.

Concinne, hübsch. *Syn.* Pulchrè, facete. *Usus.* Concinne, ut multa, Timæus. Concinne, sed non perite, dicere & scribere.

Concinnitas, tis, f. Zierlichkeit. *Syn.* Compositio lenis & numerosa; concinnitudo, condecentia. *Usus.* Forma ipsa, & ornata verborum concinnitas.

Concinnitudo, inis, f. Zierlichkeit. *Syn.* Concinnitas.

Concinno, as, avi, atum, are. zieren, zurichten. *Syn.* Adorno, aptè compono. *Usus.* Concinnare munusculum, vestem, epulas. V. *Orno, Como.*

Concinnus, a, um. zierlich. *Syn.* Ornatus, numerosus, elegans, politus, facetus, aptus. *Usus.* Concinna, distincta, festiva, elegans oratio. Concinnæ acutæque sententiæ. Homo ad persuadendum concinnus. Concinnus heluo. V. *Elegans, aptus.*

Concino, is, cinui, centum, ere. zusammen singen. *Syn.* Simul cano. *Usus.* 1. Pressis & flebilibus modis concinere. 2. *Convenio, consentio, quadro*, sich schicken, reimen, zusammen treffen. Omnia inter se mire concinunt; respondent extrema primis. V. *Cano.*

Concio, nis, f. Versammlung des Volks. *Syn.* Conventus, cœtus, multitudo populi, corona, concilium. *Epi.* Conciones accuratæ, acerbissimæ, celeberrimæ & gratissimæ, crebræ, furiosissimæ, graves, improbæ, lentæ; malæ, miseræ, molestæ, multæ magnæque, necessariæ, perditæ, quotidianæ, sceleratæ, secundæ, seditiosæ, temerariæ, timidissimæ, tumultuosæ, turbulentæ, vehementes. *Usus.* 1. In concionem prodire, procedere, zum Volk herausgehen. Concionem convocare, das Volk zusammen ruffen. Concionem submovere, semovere, dimittere, solvere, das Volk entlassen. 2. *Suggestum*, Canzel. In concionem ascendere. 2. *Oratio ad populum*, Rede an das Volk. Conciones de me habuit luculentas & gravissimas. Legi concionem tuam. V. *Oratio.*

Concionalis, e. was zur öffentlichen Versammlung oder Rede gehört. *Usus.* Clamor concionalis.

Concionarius, a, um. *idem.* *Usus.* Populus concionarius.

Concionator, oris. m. Redner vor dem Volk. *Syn.* Orator. *Usus.* 1. Multum interest inter levitatem concionatorum, & animum fere popularem. 2. Prediger. Concionator, orator sacer; interpres, ac præco verbi divini.

Concionor, aris, atus sum, ari. zum Volk reden, predigen. *Syn.* Concionem habeo. *Adv.* Impune de aliquo, sordide. *Phras.* *De rebus divinis ad populum dixit*, er hat geprediget. De rebus divinis verba fecit; sermonem habuit; de religionibus nostris concionem habuit; in concionem ascendit; sacris concionibus populum exhortatus est; animos populi inflammavit, accendit; verbi divini sementem sparsit, fecit. Ex suggestu verba fecit, ex altiore loco ad populum dixit. *Usus.* Cato de religionibus concionatus est. V. *Dico, Oratio.*

Con-

Concipio, is, cepi, ceptum, ere. fassen, empfangen. *Syn.* Comprehendo, colligo, accipio, imbibo. *Adv.* Firme animo, jamdiu. *Usus.* 1. Terra concipit semina. Mulier concepit. 2. *Suscipio,* annehmen. Ipsa senectus dedecus concipit. Materia facilè ignem concipit. Odium, iram, in aliquem concipere. 3. *Cogito, intelligo, percipio, nosco, assequor.* Concipere animo flagitium, mente nefas; opinionem concipere ac imbibere. Furorem ex maleficiis, maculam concipere. Voluptas animô concepta ac comprehensa. V. *Accipio.*

Concisio, nis, f. Zertheilung. *Usus.* Concisio verborum.

Concitatio, nis, f. Anstiftung, Bewegung. *Syn.* Motus, commotio. *Epi.* Popularis, graves, vehementiores. *Usus.* 1. Vehementes animi concitationes, & perturbationes. Concitatio mentis. 2. *Tumultus.* Aufruhr des Volcks. Plebis concitatio & seditio.

Concitator, ris, m. Anstifter. *Usus.* Seditionis concitator & stimulator.

Concito, as, avi, atum, are. antreiben. *Syn.* Excito, incito, moveo, facio, conflo, solicito, inflammo, agito, ago.)(*Sedo.* *Adv.* Concitatæ conciones populariter, seditiosè, concitatus tumultus publicè, concitati animi temerè in odium. *Usus.* 1. Concitare misericordiam, risum, invidiam in aliquem, gravem offensionem, magnum odium in aliquem, Erbarmniß, Gelächter, Neid, Haß erwecken. Bellam expectationem sui concitare, grosse Hoffnung machen. 2. Concitari in aliquem, sich erzürnen über einen. Aliquos inter se, alios cum aliis committere, & concitare, aufwiegeln. V. *Moveo, Author sum, Impello.*

Concitus, a, um, bewegt. *Syn.* Commotus, compulsus. *Usus.* Ad rixam concitus.

Conciuncula, æ, f. *Diminut.* kurze Anrede an das Volk.

Conclamo, as, avi, atum, are, zusammen schreyen. *Usus.* 1. Conclamant omnes, & approbant. 2. Conclamare ad arma, Lärmen machen. 3. Conclamare vasa, signa convellere, vom Lager aufbrechen. 4. Conclamatum est de salute tuâ, mit dir ist es geschehen. V. *Actum est, clamo.*

Conclave, is, n. Gemach, Wohn-Zimmer. *Syn.* Cubiculum. *Usus.* Cubitum ivit in conclave. Conclave proxima nocte corruit, concidit. Conclave optime instructum. Pro *Conclave Pontificum,* Päbstliches Wahl-Zimmer. Sacrum Comitium Vaticani Palatii. Locus purpuratis Ecclesiæ Patribus novum demortuo Pontifici suffecturis apparatus, adornatus.

Concludo, is, clusi, clusum, ere. einschliessen. *Syn.* Claudo, cogo, constringo. *Item:* infero; finio, absolvo. *Adv.* Acriter, acutè, ad extremum, aliquando, angustius, aperte, numerosè, breviter, commodius, contortius, inconsiderate, probabiliter, rectissime, vitiosè, similiter, subtiliter. *Phras.* 1. *Ex eo argumento nihil concluditur,* aus diesem Beweißthum läßt sich nichts schliessen. Nihil ex hoc conficitur; nihil ex ea argumentatione efficitur; nihil eorum infertur, colligitur, quæ tu volebas; nihil eorum sequitur, quæ tu inferebas. 2. *Concludam epistolam,* ich werde dem Brief ein Ende machen. Finem scribendi faciam; epistolæ hæc erit clausula; finem epistolæ faciam, imponam; absolvam epistolam, perficiam; institutæ narrationis exitum expediam. V. *Finio.* *Usus.* 1. Ne bestiæ quidem concludi se, constringique patiuntur, einsperren. 2. *Peroro, efficio, conficio, infero, complector, colligo,* beschliessen, daraus schliessen. Argumentum concludere more Dialecticorum. Ratione concludere. Concludebas deinde, & colligebas, dolorem esse summum malum. 3. *Finio, termino, circumscribo, claudo, absolvo,* vollenden. Totum civile jus in pauca capita concludi potest. In hoc singulare judicium omnis causa concluditur, einschliessen, einschränken. Ut aliquando totam actionem concludam, vollenden. V. *Finis, absolvo.*

Conclusè, eingeschränkt. *Syn.* Definite, circumscripte. *Usus.* Aptè & conclusè dicitur.

Conclusio, nis, f. Beschluß. *Syn.* Complexio, clausula, peroratio, epilogus; argumentatio ipsa. *Epi.* Acuta, artificiosa verborum, necessaria, postrema, simplex, tota, non solum vera, sed perspicua, vetus & brevis. Breves & acutæ, innumerabiles, raræ. *Usus.* Conclusio est exitus & terminatio totius orationis. Hæc conclusio, *argumentatio,* quam habet vim considera.

Conclusus, a, um. eingesperret. *Syn.* Clausus, cinctus. *Usus.* Urbs portû conclusa. Continenti agmine armatorum septi & conclusi. Sententia apte verbis conclusa.

Con-

Concœnatio, nis, f. Abend-Gastmahl. *Syn.* Symposion. *Usus.* Græci convivium tum compotationem, tum concœnationem vocant.

Concoquo, coxi, coctum, ere. däuen. *Syn.* Digero. *Usus.* 1. Cibum concoquere. 2. *Transl.* *Perfero, fero,* übertragen. Concoquere hominem nequeo. Odium illud, injuria, ira, non submovenda modò sunt, sed & concoquenda. 3. *Expendo*, erwegen. Diu deliberandum & concoquendum est, utrum &c.

Concordia, æ, f. Einhelligkeit. *Syn.* Consensus, conspiratio.)(*discordia.* *Epi.* Communis, gravissima, incredibilis, magna, pristina, singularis. *Phras.* 1. *Summa concordia provinciam administravimus*, wir haben mit grösser Einhelligkeit das Amt oder Land verwaltet. Unâ voce ac mente; consentientibus animis ac sensibus; communi sententia; sine studio dissensionis; unô ore, animô conjunctissimo, versati sumus in administratione rerum. Summe inter nos, pulcherrime conveniebat; communiter, quasi unô animô, unâ mente viveremus, rem gessimus. Nunquam cum illo, nec ille mecum in gratiam rediit; concordibus animis; fraternâ unanimitate, ingenio plane concordi in provincia viximus. V. *Consensus.* 2. *Animos in concordiam reduxit*, er hat die Gemüther wieder um vereiniget. Societate & fœdere aversos studiis animos junxit; copulavit pristinam inter socios concordiam; infensos plebis animos patribus junxit; ejus operâ coäluere cum patribus plebis animi; feroces animos ad pacem & concordiam adduxit; veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit. V. *Concilio, reconcilio.* *Usus.* 1. Equites senatui concordia conjuncti. 2. *Concordiam facio.* Id concordiam & pacem gignet gentibus; ad concordiam adducet gentes; concordiâ conjunget gentes. 3. *Concordiam dissolvo.* Vox una concordiam diremit. 4. *Concordiam renovo.* Concordiam reconciliare. In concordiam reducere. In concordiam redire.

Concorditer, einhellig. *Usus.* Cum illo concordissime vixi. Congruere concorditer inter se. V. *Concordia.*

Concordo, as, avi, atum, are. übereinstimmen. *Syn.* Congruo, consentio, idem sentio, cum aliquo sentio, concino.)(*dissentio.* *Phras.* *Dicta factaque ejus mire consentiunt ac concordant*, Wort und Werke kommen wohl überein. Dicta factaque belle inter se consentiunt ac concinunt; dictis facta mirifice respondent; facta cum dictis mirum quam cohærent; à verbis facta non abhorrent, ab udunt. Facta verbis sunt consentanea; à dictis facta non aliena sunt; verbis facta egregie congruunt; verbis cum factis bellissime constat. V. *Congruo*, *consentio*, *conformo.* *Usus.* Opiniones ac judicia concordant.

Concors, cordis, *gen. omn.* einhellig. *Syn.* Consentiens, conjunctus,)(*discors.* *Usus.* Concordes sunt, quorum sensus in aliquo re congruunt. Senatus Principi concors. Moderatus & concors civitatis status. Mundus ipse se concordi quadam amicitiâ & charitate complectitur.

Concredo, is, credidi, creditum, ere. vertrauen. *Syn.* Credo, commendo, committo. *Usus.* Alicui rem suam; aliquem in custodiam alterius concredere. V. *Committo*, *credo*, *commendo.*

Concremo, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Exuro, comburo. *Usus.* Igni concremare. V. *Comburo.*

Concrepo, as, pui, pitum, are. krachen. *Syn.* Perstrepo. *Usus.* Scabella concrepant, aulæum tollitur. Digitis concrepare.

Concresco, is, crevi, cretum, ere. zusammen wachsen. *Usus.* Aqua nivibus, pruinaque concrescit.

Concretio, nis, f. Zusammenwachsung. *Syn.* Compositio. *Usus.* Deus mens libera, atque ab omni concretione mortali segregata. Concretionis & liquoris causas investigare.

Concretus, a, um. zusammen gewachsen. *Syn.* Mixtum, conflatum, compositum, quasi conglutinatum, coagmentatum, copulatum, fictum. *Usus.* Corpus ex elementis concretum, zusammen gefügt. Cœlum grave & concretum, raube und schwere Lufft. In animis nihil mixtum est, nihil concretum. Animal ex nefariis stupris; ex civili cruore, ex flagitiorum impuritate concretum, ein geiler blutdürstiger Mensch.

Concubina, æ, f. Beyschläfferin, Kebsweib. *Syn.* Amica, pellex. *Usus.* In concubinæ locum uxorem ducere.

Concubinatus, ûs, m. Beyschlaff. *Usus.* Illam in concubinatu sibi emit.

Concubitus, us, m. unehliches Beylager. *Syn.* Conjunctio, complexus Venereus. *Usus.* Concubitus Deorum cum humano genere.

Con-

Concubius, a, um. nächtlich, da alle ruhen. *Usus.* Nocte concubia domô egreditur.

Conculco, as, avi, atum, are. zertretten. *Syn.* Protero. *Usus.* 1. Proterere & conculcare aliquem. 2. *Transl.* verwüsten. Conculcari miseram Italiam proxima æstate videbis. V. *Vasto.*

Concumbo, is, cubui, cubitum, ere. beyschlaffen. *Syn.* Concubo. *Usus.* Si peperit, cum viro concubuit.

Concupisco, is, cupivi, cupitum, ere. hefftig begehren. *Syn.* Cupio.)(*respuo.* *Adv.* Infinite, summe, vehementer. *Phras.* *Vehementer rem concupivit,* er hatte eine grosse Begierde nach der Sache. Cupiditatis oculos ad rem adjecit; rei desiderio vehementer æstuabat; flagrabat, exardescebat cupiditate rei. V. *Cupiditas, cupio, desidero.*

Concurro, is, curri, cursum, ere. zusammen lauffen. *Syn.* Convenio, convolo, fugio, concurso, confluo, concursus facio. *Adv.* Aspere verba, confestim, obscœnius litteras, statim, temere, undique. *Usus.* 1. Undique ad eum summâ expectatione concurritur. Tota ad eum Italia concurrit. Multorum sententiæ concurrere. 2. *Conflictum ineo,* das Treffen anfangen. Adversis signis, maximo clamore concurrere. 3. *Evenio,* sich ereignen. Multa sæpe fortuito concurrunt, *vulg. coincidunt.* Res concurrêre plane contrariæ. Sæpe concurrit, ut eodem tempore mihi multa agenda sint. V. *Congredior.*

Concursatio, onis, f. das Zusammen- oder hin und her lauffen. *Usus.* Quid illa concursatio nocturna? Non est obscura hominis concursatio & contentio.

Concursator, oris, m. der allenthalben umher laufft. *Usus.* Concursator & levis hostis.

Concursio, nis, f. das Zusammenlauffen. *Syn.* Concursus. *Epi.* Crebra verborum, fortuita, spirabilis, id est, animabilis, turbulenta, vitiosa. *Usus.* Concursio rerum fortuitarum. Crebrior vocalium concursio. Corpusculorum concursio fortuita.

Concurso, as, avi, atum, are. zusammen lauffen, umher lauffen. *Usus.* Templa, domos omnes, fora concursare. Armati, noctes diesque concursant. V. *Curro.*

Concursus, ûs, m. das Zusammenlauffen. *Syn.* Effusio hominum, concursio, conflictus. *Epi.* Admirabilis, felix, fortuitus, gravis, incredibilis, magnificentissimus, magnus, maximus omnium, quotidianus. *Phras.* *Concursus fiebant magni ad illum,* es war zu ihm ein grosser Zulauff. Confluxere in ejus domum omnium generum ætatumque homines; celebrabatur domus ejus maxima hominum multitudine & frequentia; effusiones hominum ex agris & oppidis sane erant ingentes; domus ejus frequentissimo hominum conventu celebrabatur; salutantium turba aditus omnes viasque insidebat; ædium vestibulum continenti agmine erat septum. Complebatur domus ejus maxima hominum frequentia. V. *Celebris.* *Usus.* 1. Fiebant ad eum audiendum concursus maximi. Quid dicam effusiones hominum ex agris, concursus ad me? Constantia calamitatum concursu labefactata. Studiorum honestissimus concursus. 2. *Conflictus.* Concursus asper litterarum, unliebliches Aufeinanderstossen der Buchstaben.

Concutio, is, cussi, cussum, ere. bewegen, schüttlen. *Syn.* Vehementer commoveo, perturbo. *Usus.* Rempublicam factionibus, urbem metu concutere. Concussa licentia, fractis cupiditatibus.

Condecentia, æ, f. Wohlanständigkeit, Zierlichkeit. *Syn.* Ornatus, decorum, concinnitas. *Epi.* Apta. *Usus.* Verba ad compositionem & condecentiam apta.

Condecet, decuit. es ziemet, gebühret sich. *Syn.* Decet.

Condecoro, as, avi, atum, are. aufputzen, zieren. *Usus.* Ludos condecorare.

Condemno, as, avi, atum, are. verurtheilen. *Syn.* Damno; *item* arguo, coarguo.)(*absolvo, libero.* *Adv.* Gratis, honeste reum. *Phras.* *Sæpius condemnatus est,* er ist schon öffter verurtheilt worden. Multis judiciis confossus; sua, ac sociorum damnatione ambustus; jugulatus à judicibus; atrocibus sententiis perculsus est. *Usus.* 1. Aliquem crimine aliquô condemnare. De alea, de vi condemnare. Capitis, injuriarum, pecuniæ publicæ, turpissimo judicio condemnari. Insigni nota & ignominia condemnare. 2. *Arguo,* beschuldigen. Aliquem sceleris, inertiæ, impudentiæ condemnare. V. *Damno, Innocentem condemno.*

Condenso, as, avi, atum, are. dick machen. *Syn.* Cogo. *Usus.* Oves se in unum locum condensant.

Condensus, a, um. dick. *Usus.* Condensa turma, acies.

Condico, is, dixi, dictum, ere. zusagen, bestimmen. *Syn.* Dicto convenio, significo. *Usus.* Condicere ad cœnam, *vel* condicere. *Vulgo: Promittere sed ad cœnam.* Alicui operam condicere.

Condigné, würdiglich. *Syn.* Digne.

Condignus, a, um. würdig, werth. *Syn.* Dignus.

Condimentum, i, n. Gewürz. *Syn.* Conditio; sapor, qui cibos commendat. *Epi.* Mediocre, aptum. *Usus.* Optimum cibi condimentum fames. Sermonum suavitas amicitiæ condimentum. Humanitatis condimento temperare gravitatem.

Condio, is, ivi, itum, ire. würzen, geschmack machen. *Syn.* Tempero, præparo. *Usus.* Gravitatem comitate, orationem salibus, tristitiam hilaritate condire. Nemo unquam urbanitate, lepore, suavitate conditior.

Condiscipulus, i, m. Mitschüler. *Usus.* Multos condiscipulos habet.

Condisco, is, didici, discere. erlernen. *Syn.* Disco. *Usus.* Condiscas, quæso, paulô diligentius supplicare. V. *Disco.*

Conditio, nis, f. Würzung, von *Condio.* *Syn.* Condimentum. *Usus.* Compositiones unguentorum, conditiones ciborum.

Conditio, onis, f. Zustand, Bedingung. *Syn.* Status, fortuna, modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. *Epi.* Æqua, afflictior, valde bona, certa juris, commodior, quam commodissima, communis, deterior, difficilior, durior, gravis, incerta, infima fortunæ, iniqua pacis, vitæ iniquissima, invidiosa, justior, melior & honestior, misera & indigna, mortalis vitæ optima, perdita, præclara, regia, superior, tolerabilis, tota, tuta, valentior. Conditiones bellicæ & hostiles, æquæ ac verecundæ, duriores legum, malæ, bonæ. *Phras.* 1. *Hanc conditionem majores nostri statuere,* diese Bedingung haben unsere Voreltern gesetzt. Constituêre, instituêre; hanc victis conditionem imposuêre, obtulêre, tulere, dedere, proposuere; his conditionibus onerârunt victos, & astrinxerunt; has pacis leges dixere. 2. *Hanc conditionem facile accipiet,* diesese Bedingung wird er leicht annehmen. Ad has conditiones facile accedet; libenter descendet; conditionem hanc non invitus subibit, sequetur, accipiet; hac conditione, his legibus libenter utetur, ad has conditiones facile adducetur, veniet; in has leges facile transiget, paciscetur; his pactionibus, ac conditionibus libenter stabit; in hac conditione ac pacto manebit. 3. *Conditionem non accipit,* er nimmt die Bedingung nicht an. Respuit, repudiat, recusat conditionem; his conditionibus, in has leges astringi se non patitur. V. *Abhorreo, respuo.* 4. *Singularis est rerum mearum conditio,* der Zustand meiner Sachen hat was besonders. Ea est rerum mearum facies, ut conferri cum iis nihil possit; ea est fortuna, ut exemplum simile plane nullum extet; præcipua, propria, minimè communis fortuna mea est; sing[illegible]ri sum fatô; aliâ longe conditione sum ac cæteri. *Usus.* 1. Nullâ conditione permoveri potuêre; sie haben auf keine Weise können bewegt werden. 2. *Pactum, Conventio,* Vertrag, Bedingung. Conditiones offerre honestissimas; ad pactiones, conditionesque accedere; descendere. Conditiones repudiare. A suis conditionibus ipse fugit; In conditione manere. Stare conditionibus, den Vertrag halten. 3. *Status, fortuna,* Stand, Beschaffenheit. Ea est temporum conditio. Meliore conditione es, ac ego, du hast ein besseres Glück als ich. Hæc imperii conditio, & status. Conditio & fortuna servorum infima. Nascendi conditio. V. *Lex, pactum, fortuna.*

Conditor, oris, m. Würzer. *Syn.* Cocus, qui cibos condit. *Usus.* Conditor & instructor convivii.

Conditor, oris, m. der etwas setzet, ordnet. *Syn.* Autor. *Usus.* Legum conditor.

Condo, is, didi, ditum, ere. verbergen, behalten. *Syn.* Abscondo, repono, recondo; *item:* instituo, constituo, construo. *Usus.* 1. Frumentum, pecuniam condere. Aliquid in visceribus medullisque; aliquid animo condere. 2. *Constituo, instituo, construo,* eine Sache einsetzen, aufbringen, aufbauen. Urbem condere. Rempublicam condere, & constituere. 3. *Compono,* machen, verfertigen. Carmen, orationem, leges condere.

Condocefacio, is, feci, factum, ere. abrichten, lehren. *Syn.* Doceo, commoneo. V. *Doceo.*

Condoleo, es, ui, ere. hefftig kranck seyn. *Syn.* Doleo. *Usus.* Si pes, si dens, si corpus totum condoleat, so der Fuß, ein Zahn *rc.* wehe thut.

Condolesco, is, dolui, ere. *idem.* *Syn.* Condoleo.

Condonatio, nis, f. Verehrung. *Usus.* Possessionum condonatio, & addictio.

Condono, as, avi, atum, are. schencken. *Syn.* Dono, concedo, do, largior. *Usus.* 1. Bona aliena alteri condonare. Hunc tu mihi hominem condones, velim. Totum me vobis condono. 3. *Indulgeo, ignosco, remitto,* nachlassen, verzeihen.

Cri-

Crimen suum alicui condonare. Supplicium, quô usurus eram in eum, remitto tibi & condono. V. *Parco, Clemens, benignus.*

Conducibilis, e. ersprießlich. *Syn.* Utilis. *Usus.* Amicum castigare utile est, & conducibile facinus. V. *Utilis.*

Conducit, es ist nütz. *Syn.* Utile est, prodest. *Usus.* Istud verò rationibus quidem tuis, non item reipublicæ conducit. Ea maxime conducunt, quæ sunt rectissima. Vide, num conducant ista ad commoditatem, ad facultates rerum. V. *Prosum.*

Conduco, is, duxi, ductum, ere. zusammen führen. *Syn.* Congrego, cogo. *Adv.* Breviter, in unum locum, manè domum; maxime rationibus. *Phras.* Conduxit exercitum ex Hispanis militibus, er hat ein Kriegs-Heer angeworben aus Spaniern. Conscripsit milites, exercitum; delectum militum, quam acerrimum tota Hispaniâ habuit; conquisitionem militum habuit per Hispaniam; copias conscripsit in Hispania. *Usus.* 1. Captivos unum in locum conduxit. *Ad tempus redimo; operam alicujus emo,* auf eine Zeit etwas bestellen; aufnehmen zur Arbeit. Domum, fundos conducere. Mercede conductus. Aliquod opus, statuam, pontem faciendum, operas conducere. V. *Conscribo.*

Conductio, nis, f. Dingung. *Syn.* Redemptio, collectio.

Conductitius, a, um. was zu dingen ist. *Usus.* Operæ conductitiæ.

Conductor, oris, m. Verdinger. *Syn.* Redemptor. *Usus.* Ejus operis trecentis nummis conductor fuit.

Conduplicatio, onis, f. *Figura Rhetorica.*

Conduplico, as, avi, atum, are. zweyfach legen. *Usus.* Tenebræ conduplicatæ

Confabulor, aris, atus sum, ari. Geschwätz treiben. *Syn.* Colloquor.

Confectio, nis, f. Vollendung. *Syn.* Absolutio, perfectio, compositio. *Usus.* 1. Libri, belli confectio mihi jucunda fuit. 2. *Collectio,* Zusammensammlung. Confectio tributi. 3. Zermahlung. Ciborum confectio à dentibus simul, ac lingua adjuvatur.

Confector, oris, m. Vollender. *Syn.* Qui conficit & absolvit. *Usus.* Belli hujus confector erit, qui &c. Confector negotiorum.

Confero, fers, contuli, collatum, ferre. zusammentragen, gegen einander halten. *Syn.* Comparo, collationem facio. *Adv.* Expeditissime se ex loco, facillime caussam cum caussa, maturè se in societatem. Necessario se in fluctus, novissime se aliquo, plurimum benignitatis, potissimum se ad hoc studium, rectissime parva magnis. Falso quid in aliquem conferre, falso causam criminis, falso verbum in aliquem, nunc primum suspicionem, propria crimina in aliquem. Collatum divinitus, conferenda maximè extrema. *Usus.* 1. Nostra cum externis, bellum cum pace, inter se aliqua conferre. Rationes conferre accepti & expensi, die Ausgabe mit der Einnahme gegen einander halten. 2. *sign. Motum.* In fugam se conferre. Iter aliquo conferre, sich etwa hin verfügen. Ad amicitiam Pompeji me contuli. 3. *Transfero, rejicio,* etwas auf einen schieben. Crimen, invidiam, culpam in aliquem conferre. Vitia tua falso in senectutem confers. In filium causam confert. 4. *Adhibeo, adjicio, colloco, pono studium & operam,* Fleiß auf eine Sache wenden, sich auf etwas begeben. Consilium, diligentiam, operam, officia, cogitationes, curas, studium ad alicujus dignitatem & amplitudinem conferre. Confer te, quæso, ad eam curam. Omne ingenium, cogitationes omnes ad Philosophiam contulit. Vocem suam in quæstum contulit, er hat einen Ausruffer abgegeben, *præconem egit.* Se ad autoritatem, societatem, amicitiam alicujus conferre. 5. *Misceo, admoveo.* Manus, signa cum hoste conferre; mit dem Feind schlagen. Castra castris conferre, anrücken. 6. *Communico,* sich unterreden, die Köpffe zusammen stossen. Capita conferre; sermones inter se; solicitudines conferre. 7. *Contribuo,* beytragen. Ex censu quotannis aliquid in commune conferre.

Confert, contulit, es nützet, hilfft. *Syn.* Conducit. *Phras. Confert multum ad doctrinam,* es hilfft viel zur Gelehrsamkeit. Momentum magnum affert; momentum magnum habet; ad doctrinam multum adjuvat; plurimum refert ad doctrinam; multum commodi, emolumenti, utilitatis affert, præstat ad doctrinæ uberioris fructum. V. *Utilis. Usus.* Ea res, ad bene vivendum nihil confert.

Confertim, Hauffen-weis. *Usus.* Acriter & confertim pugnabatur.

Confertus, a, um. voll, gehäufft. *Syn.* Refertus, plenus. *Usus.* Vita omnium voluptatum varietate conferta. V. *Plenus.*

Confessarius, ii, m. Beicht-Vater. *Phras.* A confessionibus sacris; conscientiæ judex; arbiter, qui delicta confitentibus aures dat, præbet, commodat; quô ad sacras confessiones utimur; qui pro sacro tribunali assidet; confitentes reos suorum sordibus scelerum expiat; constrictos peccatorum vinculis animos divinâ quâdam potestate relaxat; quô moderatore conscientiæ utimur; qui solet operam dare peccata confitentibus; sacræ pœnitentiæ administer.

Confessio, onis, f. Bekänntniß. *Usus.* Sit erranti medicina confessio. Taciturnitas imitatur confessionem. Tuâ confessione convinceris, urgeris, teneris. Suâ se confessione in laqueos induit, jugulavit.

Confessio Sacra, Beicht. Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio; noxarum conscientiæ expiatio; exomologesis sacra; animi per noxarum confessionem facta cum DEO reconciliatio. *Phras.* 1. *Confessionem facere,* die Heil. Beicht ablegen. Eluere animum peccatorum sordibus; sacra confessione perpurgare animum; patefacere sacerdoti conscientiæ labes, vulnera; superioris vitæ commissa in sacro animi judicio detegere; noxarum conscientiam deonerare; scelerum quasi sarcinam apud sacerdotem deponere; turpitudinis suæ virus apud sacerdotem evomere; expiare peccatorum sordes; purgare se salutari noxarum confessione; vitæ noxas sacrâ confessione delere; obire confessionis mysterium sacrum; crimina sua apud sacerdotem exponere; suorum se criminum apud arcanum judicem accusare, reum agere, peragere. Conscientiæ suæ maculas pœnitentiæ lavacrô eluere; sacerdoti se ritû Christianô aperire; peccata confessione deponere; confessione peccatorum sordes abstergere; maculas abolere; peccatorum confessione animum cum DEO reconciliare; pœnitentiæ sacramentô animum suo nitori restituere; susceptas in vita maculas confessione abluere; expurgare; exomologesi animum purgare; conscientiam emaculare; perpurgandi animi causâ pro sacro tribunali se sistere, animi vulnera medico sacro detegere. 2. *Confessionem generalem facere,* eine General-Beicht ablegen. Totius anteactæ vitæ noxas, ab ultimâ pueritiâ ducto initio in memoriam redigere, sacerdoti exponere, qui arctissimis iis vinculis, in quæ nos nostra sponte induimus, levatos dimittat, expiare superioris vitæ noxas omnes; omnis anteactæ vitæ, omnium annorum confessione expiari; aperiri omnia peccata, quæ vel à pueritia meminimus; totius vitæ flagitia sacra confessione repetere; confiteri de peccatis tota vita admissis; animi labes, quas in omni vita contraximus, expiare; totius vitæ maculas confessione eluere; non reticere quidquam eorum, quæ per omnem vitam deliquerimus; ut alterius quasi ordiamur vitæ initium, veteris vitæ omnis crimina sacerdoti aperiendo repetere; annorum omnium culpas exponere; de criminibus vel ab ipsa pueritia admissis absolvi; noxis, quas â prima ætate contraximus, confessione se exonerare; commissas jam inde à puero culpas confessione delere; noxas ab ineunte ætate contractas, quoad repetere mens potest, in sacro judicio aperire; collectas longâ ætate animi sordes pœnitentiæ lachrymis apud sacerdotem eluere. 3. *Confessiones audire,* Beicht hören. Confitentibus de se reis pro sacro tribunali aures dare, præbere; confitentibus operam dare; judicem sedare in confitentes de se reos; de peccatis ad sacrum animi judicium allatis cognoscere; jus potestatémque à DEO traditam cognoscendi & remittendi peccata in arcano judicio exercere; confitentibus peccata sua aures commodare, admovere; confitentes de criminibus suis reos audire; esse à sacris confessionibus; confitentes reos suorum vinculis criminum exsolvere; relaxare; animorum sordes eluere, expiare.

Confestim, geschwind. *Syn.* Sine ulla mora, illico, statim, actutum. *Usus.* Confestim huc advolavit. V. *Statim, breviter.*

Conficio, is, feci, fectum, ere. endigen, machen. *Syn.* Facio, efficio, curo, præsto, exequor, compleo, expedio, transigo, absolvo. *Adv.* Accuratè; amanter, benè cursum, benè dialogos, brevi, constantissimè, diligenter tabulas, gloriosissimè, jucundè, magnificentissime aliquid, nihilominus legationem, penè aliquem, planè animum, quam commodissimè n gotia, rectè curriculum vivendi, strenuè rem suam. *Usus.* 1. Manû suâ vestem, pallium sibi confecit, machen. Exercitum, bibliothecam, pecuniam conficere. Ea res famam tibi, & opes maximas conficiet. Reditum in patriam, negotium alicui conficere. Nuptias, sacra, rem divinam conficere. 2. *Perficio, ad finem deduce,* zu Ende bringen. Negotium per alterum; rem è sententia confecit; bellum affectum confecit. Vitæ curriculum in litteris; diem otiô confecit. Longam viam conficere. In senatu nihil confectum est. Perpolire orationem & conficere.

ficere. 3. *Transigo*, mit einem etwas abhandeln. Confice cum eo de hortis. Velim id diligenter ut de libris conficias. 4. *Concludo, efficio*, daraus schliessen. Ex hac argumentatione illud conficitur, fuisse te &c. *Vulgo: Consequentia deducitur.* *Affligo, perdo, absumo, abligurio, pessumdo, vexo*, beängstigen, verzehren, verschwenden. Mœror, curæ, solicitudines, me conficiunt. Conficit se curis &c. Fame, frigore, senectute, morbô confici. Familiarem rem luxu confecit. Mœror animos exedit & conficit. Pudore conficior.

Confictio, nis, f. Erdichtung. *Syn.* Machinatio. *Usus.* Criminis confictionem Cajus suscepit.

Confidenter, kühn. *Syn.* Animosè, audacter. *Usus.* Aliquid confidenter, malitiosè, flagitiosè gestum.

Confidentia, æ, f. Kühnheit. *Syn.* Impudentia, temeritas, audacia. *Arrogantis est.* *Usus.* Hæc quidem signa confidentiæ sunt, non innocentiæ. Magnam sibi sumit, magnam habet confidentiam. V. *Audacia.*

Confido, is, fidi, (fisus sum) fisum, ere. vertrauen, sich verlassen. *Syn.* Audeo, non timeo; fido, spero, innitor.)(*despero, diffido.* *Adv.* Confidere ferocius suæ causæ, magnopere & niti invidiâ, magnopere causæ, legionibus, planè, plurimum sibi, valde litteris, malitiæ suæ, vehementer. *Phras.* 1. *Arcana mihi sua confidit*, er vertrauet mir seine Geheimnisse. Arcana, animum suum, consilia sua mihi credit omnia; animum suum mihi dat; summam rerum omnium fidem mihi habet; de fide mea sibi omnia pollicetur; meæ se fidei, suaque omnia committit; in mea unius fide omnia statuit, ponit, collocat; nihil mihi consiliorum ejus clausum est; omnia in aperto sunt, omnia mecum communicata. V. *Aperio, abscondo, palam.* 2. *In opibus suis confidit plurimum*, er verläßt sich auf seinen Reichthum. In opibus positam spem habet omnem; fretus opulentiâ suâ; spem omnem in fortunis suis constitutam habet; spes suas f rtunarum præsidiis delegat; omnia sibi de fortunis suis ac copiis pollicetur. V. *Spes, innitor, spero.* *Usus.* Nimium sibi, causæ suæ confidit. Virtuti constantiæque tuæ plurimum confido. De re aliqua, de alterius voluntate confidere. V. *Fido, spero.*

Configo, is, fixi, fixum, ere. durchstechen, anheften. *Syn.* Figo, vulnero. *Usus.* 1. Hercules ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis. Cornicum oculos configere, mehr wollen wissen, als andere. 2. *Figo, pono*, setzen, heften. Configere omnes curas & cogitationes in salutate reipublicæ.

Confingo, is, finxi, fictum, ere. erdichten, bilden, gestalten. *Syn.* Fingo. *Adv.* Credibiliter, suspiciosè facinus. *Usus.* Confingere, comminisci rumorem. Confingere, conflare crimen, aliquid criminis, accusationem. V. *Fingo.*

Confinis, e. angränzend. *Syn.* Vicinus, finitimus. *Usus.* Est huic confine genus dicendi. V. *Vicinus.*

Confinium, ii, n. Mark-Stein. *Syn.* Finis, limes; provinciæ extremum. *Usus.* Convenit in vicinitatibus & confiniis, æquum & facilem esse, multa de suo jure concedentem. V. *Limes.*

Confio, fis, fieri. geschehen. *Syn.* Conficior. *Adv.* Facilius. *Usus.* Commodius cadere nihil poterat, quam si res sine sanguine confieret.

Confirmatio, nis, f. Bestättigung. *Syn.* Fides. *Epi.* Gravior. *Usus.* 1. Confirmatio est, per quam causæ fidem, autoritatem & firmamentum adjungit oratio. 2. *Consolatio*, Trost, Stärkung. Non eget confirmatione virtus tua. 3. H. Firmung: *Vox Eccles.* V. *Confirmo.*

Confirmator, oris, m. Bürge. *Usus.* Confirmator & sequester pecuniæ desideratur.

Confirmo, as, avi, atum, are. bekräftigen, befestigen. *Syn.* Affirmo, assevero, promitto: Stabilio, corroboro. *Adv.* Benè se, fidenter, liquido, magnopere, molestius, planè, præclarè, temerè. Confirmare impudentissimè caput legis, mediocriter, necessario, vehementer, multum confirmatus animus. *Phras.* 1. *Eventus rumorem confirmavit*, der Ausgang der Sache hat den gemeinen Ruff bestättiget. Fidem rei eventus affirmavit; rumori fidem eventus addidit; accrevit rumori fides rei eventû consecutô; ad suspicionem & rumorem certissimæ res accesserunt; opinionem adjuvit consentiens rumori eventus; rumorem ambiguum eventus rei ad certum redegit. 2. *Imperium sibi confirmavit*, er hat sein Reich befestiget. Imperium diuturnâ pace munivit; autoritate & consiliô roboravit; stabilivit rempublicam; confirmationem reddidit, effecit; temporum iniquitate, fortuna, collapsam affirmavit, constabilivit; præclara regni initia, ratum Regis nomen, imperiumque ei effecêre. 3. *Confirmavit decem hominum millia, vulg.* er hat bis zehen tau-

tausend gefirmet. Christianæ palæstræ oleo ad ineundum animorum certamen decem capitum millia imbuit, perunxit; sacro Chrismate, consecrato oleo Christianorum, decem millibus haud pauciorum, animos ad interiora certamina præparavit; corroboravit. Decem capitum millia sacro oleo delibuta, ad Christianæ palæstræ certamina ab illo sunt initiata; Christianæ militiæ authorata; uncta Christiano ritu ad sacra certamina sunt decem hominum millia; Chrismatis sacramento confirmata; ministrata decem millibus hominum unctio illa sacra, qua animi vires ad arcana certamina muniuntur. *Usus.* 1. Exemplis, rationibus, argumentis rem confirmare. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim. De hoc tibi planè confirmo. 2. *Consolor,* trösten. Erigere, confirmare afflictos bonorum animos. 3. *Corroboro, stabilio, firmum reddo, probo, comprobo, suffragor,* verstärken, fest machen, bekräftigen. Animum, se ad omnia confirmare. E morbo confirmari, wiederum zu Kräften kommen. V. *Probo, consolor.*

Confiteor, eris, fessus sum, eri. gestehen, bekennen, beichten. *Syn.* Fateor, præ me fero, agnosco. (*inficior, celo.*) *Adv.* Apertè, ingenuè, impunè, liberè, necessariò, palam adulterium, planè, tandem, aliquando, timidè, verè. *Usus.* Apertè & ingenuè confiteri de crimine; crimen alicui confiteri. V. *Fateor, Confessio.*

Conflagro, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Ardeo, exuror, comburor, concremor. *Phras. Prædia omnia conflagrarunt,* alle Land-Güter seynd verbrannt. Incendio hausta, consumpta, deleta sunt; incendio fumabant; igne corrupta, absumpta sunt; in cineres abierunt. V. *Concremo, comburo.* *Usus.* 1. Ardore flammæ conflagrare. 2. *Transl.* Invidiæ incendio; irâ, odio conflagrare, vor Zorn brennen; oder frembdem Neid und Haß unterliegen. V. *Ardeo.*

Conflictio, nis, f. Zusammenschlagung. *Syn.* Conflictus, contentio, quasi concursus causarum. *Usus.* Rerum inter se pugnantium conflictio.

Conflictor, aris, atus sum, ari. in einem fortstreiten. *Usus.* Multis & magnis incommodis, duriore fortunâ, morbis, annonæ difficultate conflictamur. Cum his conflictari, & pro republ. salute dimicare oportet. V. *Affligo.*

Conflictus, us, m. Streit, Scharmützel. *Syn.* Conflictio. *Usus.* Lapidum conflictû & tritû ignis elicitur. Nubium conflictus. Conflictû corporum magnæ acies pelluntur. V. *Certamen.*

Confligo, is, flixi, flictum, ere. mit einander kämpfen, streiten. *Syn.* Contendo, concurro, dimico, prælior, prælio decerto, prælium facio; prælium committo, signa confero, manus confero; certamen misceo. *Adv.* Temere cum aliquo. *Usus.* Manu cum hoste confligere. Armis cum hoste confligere, decertare. V. *Certo, pugno.*

Conflo, as, avi, atum, are. zusammen blasen, giessen, schmelzen. *Syn.* Cogo, conficio, paro, comparo, acquiro. *Usus.* Bellum tua opera natum, conflatum, susceptum est. Unde hoc ductum & conflatum mendacium est? Ea res magnam invidiam atque infamiam; plurimum suspicionis, negotii, ac periculi conflavit. Venus totam illam scenam; accusationemque conflavit.

Confluens, tis, m. Zusammenfluß. *Usus.* A confluente Rhodani copias movit.

Confluo, is, fluxi, ere. zusammen fliessen. *Syn.* Concurro, convenio, pervenio, fluo. *Usus.* Laus, honor, dignitas in domum tuam confluxit. Omnis reipublicæ sentina in ea castra confluxit. Multi ex omni orbe Romam confluunt.

Confodio, is, fodi, fossum, ere. durchstechen. *Usus.* Confodere aliquem multis vulneribus; tot judiciis confossus.

Conformatio, nis, f. Gestalt, Form. *Syn.* Forma, compositio, exornatio. *Epi.* Insignita, impressa. *Usus.* Conformatio lineamentorum, compositio membrorum. Animantis figura & conformatio totius oris ac corporis. Conformatio & moderatio continentiæ & temperantiæ. Vocis, sententiarum, verborum varietas & conformatio.

Conformo, as, avi, atum, are. Gestalt geben, sich nach eines Willen schicken. *Syn.* Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. *Phras.* 1. *Conformare se ad ejus voluntatem studet,* er befleisset sich in seinen Willen zu schicken. Ad nutum, voluntatem fingere; suas voluntates ad alienum nutum componere; ejus voluntatibus, studiis obsequi; suam ad alienam voluntatem adjungere, accommodare. Se ad nutum ejus flectere; ejus voluntatem suam ducere; se sua-

que

que fingere, & dirigere ex aliena voluntate; totum se ad ejus voluntatem convertere; ejus voluntati morem gerere, obtemperare; cum ejus voluntate congruere, consentire; suam ad ejus voluntatem aggregare; pendere ex ejus consilio ac voluntate; sua consilia ac rationes omnes ex ejus præscripto moderari. V. *Accommodo.* 3. *Totum se divinæ voluntati conformavit*, er hat sich völlig in den Willen GOttes ergeben. Suam ad Divini Numinis voluntatem aggregavit; in DEI voluntate placidissime acquievit; totum se ad exequendam numinis voluntatem contulit; arbitrii sui jus omne, in jus arbitriumque numinis transtulit; a divina voluntate ne latum quidem unguem discessit; ad omnia Divinæ de se mentis consilia promptus descendit; Divinæ de se voluntatis rationem duxit unice; Divinæ se voluntati totum permisit. 3. *Ad Magistri se mores conformat*, er richtet sich ganz nach dem Beyspiel seines Lehr-Meisters. Ad magistri se mores fingit, componit; speciem quandam ac imaginem magistri sui moribus exprimit; de magistri sui moribus mores informat suos; magistri mores imitatione exprimit; in magistri mores abit. V. *Imitor, Exemplum.* *Usus.* Ad majora nos genuit natura & conformavit. Animum cogitatione excellentium virorum conformare. Conformare se ad voluntatem alterius. Ad illustre exemplum quoddam mores, vocem, animum conformare. V. *Accommodo.*

Confragosus, a, um, rauh, uneben. *Usus.* Loca aspera & confragosa.

Confringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, infringo. *Usus.* Rem, jura, consilia confringere, dissipare, consumere. V. *Frango.*

Confugio, is, fugi, fugitum, ere. fliehen, die Flucht nehmen. *Syn.* Perfugio, perfugium, præsidium & auxilium quæro, concurro. *Adv.* Levissime, privatim ad judices. *Phras.* *Miseri omnes ad te confugiunt*, alle Mühseelige fliehen zu dir. In fidem tuam & clientelam se conferunt, recipiunt; in æquitate tua paratissimum habent perfugium, confugium, receptum; non alius portus est, in quem mallent invehi miseri, te uno amico tecti ac beati; apud te velut arx, portus, ara miserorum, tu miserorum columen, receptaculum; adminiculum certissimum haberis. V. *DEI opem imploro.* *Usus.* Tot difficultatibus affectus, afflictus, in tuam fidem, veritatem, misericordiam confugio. Rebus meis diffidens, ad autoritatis tuæ aram confugio.

Confundo, is, fudi, fusum, ere. zusammen schütten. *Syn.* Misceo, conturbo, perturbo.)(*distinguo.* *Usus.* Verum cum falsis confundere. Græcos cum Romanis confundere & conferre. Vis divina toto mundo confusa. Confusa & perturbata oratio. Animus dolore confusus. *Confundere aliquem.* einen schamroth, oder zu schanden machen. *Vulg. est. Latine effertur hoc modo:* aliquem in ruborem dare; ruborem incutere; verecundiam afferre; pudore suffundere. V. *Misceo, Turbidus.*

Confuse, vermischt, verwirret. *Syn.* Permiste; per tumultum, ac trepidationem.)(*distincte, ordinate.* *Usus.* Loqui permiste & confuse. V. *Turbidus.*

Confusio, nis, f. Vermischung. *Syn.* Perturbatio, permistio. *Usus.* Perturbatio vitæ, & magna confusio temporum; religionum, rerum omnium confusio. Conjunctio, confusioque virtutum à Philosophis distinguitur.

Confutatio, nis, f. Widerlegung. *Syn.* Dissolutio, reprehensio.

Confuto, as, avi, atum, are. widerlegen. *Syn.* Refello, refuto, reprehendo, diluo, coarguo, infirmo, dissolvo, redarguo, explodo, convinco, frango, ejicio, abjicio, adversaria everto, falsa esse doceo, tollo. *Usus.* Argumenta alicujus confutare. Audaciam hominis confutavit, confregit. V. *Refello.*

Congelo, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Conglacio, duresco in glaciem. *Phras.* Amnis congelat, der Fluß gefrieret. Amnem vis frigoris concreto gelu astringit; amnis nive & pruina concrescit; duratus glacie amnis. *Usus.* Gaudebam illum otio congelasse. V. *Glacies.*

Congeminatio, nis, f. Verdoppelung. *Usus.* Quid hoc congeminationis?

Congemino, as, avi, atum, are. verdoppeln. *Syn.* Gemino. *Usus.* Omnes congeminavimus.

Congemo, is, gemui, gemitum, ere. zusammen seufzen. *Syn.* Gemo simul. *Usus.* Congemuit senatus frequens. V. *Gemo.*

Congero, is, gessi, gestum, ere. zusammen tragen. *Syn.* Congrego, accumulo, comporto.)(*dissipo.* *Usus.* 1. Pecuniam aliquo, res direptas in regnum congerere. 2. *Transl. confero.* Maledicta, crimina in aliquem congerere, einen mit Schmäh-Worten und falschen Anklagen überhäuffen. *Congrego, colligo.*

Congerro, onis, m. Schwätz-Bruder. *Syn.* Cum quo familiariter & facetè confabulamur.

Congestitius, a, um. gehäuffet. *Usus.* Locus congestitius, ad jacienda fundamenta ineptus.

Congestus, ûs, m. Hauffe. *Syn.* Comportatio. *Usus.* Avium congestû, non humanis manibus.

Congiarium, ii, n. Ehren-Geschenck, aus Wein, oder andern Geträncke bestehend. *Syn.* Imperatoris donum à congio, mensuræ genere vini & similium sic dictum. *Usus.* Cæsar muneribus, monumentis, congiariis, epulis multitudinem imperitam lenierat.

Conglacio, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Congelo, duresco. *Usus.* 1. Aqua frigoribus conglaciat, nive & pruinâ concrescit. 2. *Transl.* Ejus consulatus consilia conglaciant, seine Amts-Verrichtungen bleiben stecken. V. *Glacies.*

Conglobatim, hauffenweis. *Usus.* Conglobatim ac confertim pugnabant.

Conglobo, as, avi, atum, are. zusammen rollen. *Syn.* Cogo, colligo. *Usus.* Mare undique conglobatur æqualiter. Milites se in unum conglobarunt.

Conglutinatio, nis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Epi.* Recens, inveterata. *Usus.* Conglutinatio recens ægrè divellitur. 2. *Transl.* Conglutinatio verborum.

Conglutino, as, avi, atum, are. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo, conflo, compingo. *Usus.* Voluntates nostras consuetudo conglutinâvit. Amicitias morum similitudo conglutinat. V. *Jungo, conjungo.*

Congratulatio, nis, f. Glückwünschung. *Usus.* Omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatio me commovet. V. *Gratulatio.*

Congratulor, aris, atus sum, ari. Glück wünschen. *Syn.* Signis lætitiam ostendo, gaudeo cum aliquo. V. *Gratulor.*

Congredior, eris, gressus sum, gredi. zusammen tretten. *Syn.* Convenio; infestis armis concurro. *Adv.* Coram. *Phras.* *Cum hoste congressus est*, er ist mit dem Feind Hand-gemein worden. Gradum, pedem, manum cum hoste contulit; infestis armis, animisque cum hoste concurrit; in hostem ivit, ruit, invectus est; manum cum hoste conseruit; signa contulit; ut arma increpuêre, micantésque fulsêre gladii, concursus, impetus in hostem factus est. V. *Arma, pugno, prælium.* *Usus.* 1. Luna cum sole congrediens. 2. *Conferendi causa convenio*, Unterredung halber zu einem gehen. Congredi cum aliquo, conferre gradum, pedem. Cùm congressi fuerimus, tum siquid res feret, inter nos conferemus. 3. *Pugno*, sich mit dem Feinde schlagen. Contra Cæsarem armatus congressus est. Non is sum, qui tecum congrediar & luctor. Congredere mecum criminibus ipsis, remove calumnias.

Congregabilis, e. gesellig. *Syn.* Quod facile congregatur, amans societatis. *Usus.* Apum examina naturâ congregabilia sunt.

Congregatio, onis, f. Versammlung. *Usus.* Nos ad conjunctionem congregationémque hominum, & ad naturalem communitatem nati sumus.

Congregatio Mariana, Marianische Versammlung. Sodalitas, sodalitium, cœtus, conventus Mariæ honoribus institutus; cœtus ex literaria juventute collectus, conflatus ad Divinæ Matris honorem; sodalitium scholasticæ juventutis Virgineæ Matris nomine congregatum. *Congregationi inscribi se curavit.* *Vulg.* In numerum sodalium adscribi, adlegi, referri, cooptari voluit; sodalium cœtui, albo inscribi, inseri exoptavit; sodalitati nomen dedit; inter candidatos Mariani sodalitii nomen est professus.

Congregatio Romana Cardinalium, Cardinal-Versammlung. zu Rom. *Congregatio rituum.* Concilium *vel* Consilium Patrum Purpuratorum sacris ritibus sanciendis constitutum. *Congregatio de propaganda.* Sacer Vaticani Senatûs Conventus, de conservanda, *vel* propaganda per terrarum orbem Fide, agi solitus.

Con-

Congrego, as, avi, avi, atum, are. versammlen. *Syn.* Colligo, contraho, convoco, coacervo, aggrego, cogo, conjungo, in unum locum compello.)(*dispergo, dissipo.* *Usus.* Homines libenter se cum æqualibus congregant. Paulum in eundem hunc numerum congregabimus. Tecum me & voluntas congregavit, & fortuna conjunxit. In unum locum congregata plebs. V. *Convenio, colligo, convoco.*

Congressio, nis, f. Zusammenkunft. *Syn.* Congressus, colloquium, sermo. *Epi.* Acerba & misera, bellicosa, severa. *Usus.* Nemo illum aditû, congressione, sermone dignum putabat. Erat non modo familiaritate, sed congressione prohibendus. In congressionibus hominum. Familiaris congressio.

Congressus, ûs, m. Zusammenkunft. *Syn.* Colloquium, conflictus. *Epi.* Mediocris, quotidianus. *Usus.* 1. Venire in alicujus congressum. Sylla cum illis ne mediocri quidem sermone & congressu conjungebatur. Credebam, pacem fore non modò sermone & disputatione, sed conspectû ipso & congressu. V. *Conventus.* 2. *Pugna,* erster Angriff im Streit. Multa ante congressum fiunt. Nulli in eo congressu periêre.

Congruenter, gemäß. *Syn.* Convenienter. *Usus.* Congruenter naturæ convenientèrque vivere.

Congruo, is, grui, ere. übereinkommen. *Syn.* Convenio, consentio. *Adv.* Mirificè; valdè, vehementer. *Phras. Color iste cum luctu congruit,* diese Farbe kommt mit dem gegenwärtigen Leid-Wesen wohl überein. Non abhorret, non abludit luctu color; bellè sibi respondent luctus & color hic obscurus. Consentit, concinit hoc color luctui. *Usus.* Cum suis moribus ac natura parum congruere. Sententia mea congruit cum judicio senatûs. Dicta factis congruunt. Oratio sententiâ discrepans, verbis congruens. V. *Consentio, concino, convenio, similis.*)(*Discrepo, repugno, dissentio, dissideo.*

Conjectio, nis, f. Wurff, Muthmassung. *Syn.* Conjectura; conjectus. *Usus.* 1. Conjectione telorum hostis fusus est. 2. *Transl.* Conjectionem somniorum ita definit. V. *Divinatio.*

Conjecto, as, avi, atum, are. muthmassen, errathen. *Usus.* Eventu aliquid conjectare. Quid dicam, aut quid conjectem, nescio. V. *Conjicio.*

Conjector, oris, m. Ausleger, Weissager. *Syn.* Interpres somniorum, portentorum; vates. *Usus.* Conjector somniorum, Traum-Ausdeuter. Vaticinationes & responsiones auspicum, conjectorum.

Conjectura, æ, f. Muthmassung, Anzeigung. *Syn.* Opinio, suspicio, divinatio, auguratio, provisio. *Epi.* Bona, crudelis, difficilis, domestica, facilis, infinita, levis, multa, perspicua, probabilis, vera, verior, certa. *Phras. Conjectura capi vix potest,* man kan hier kaum eine Muthmassung haben. Ea res conjectura judicari, sciri vix potest, conjectura de ea re capi, fieri vix potest; ad conjecturam ejus rei evadere vix humana mens potest; ad conjecturam propius accedere; conjecturâ assequi, augugurari non licet; nullus hic conjecturæ locus; nihil hinc conjicias, conjectes. V. *Conjicio.* *Usus.* Conjecturâ, quæ in varias partes duci potest, nihil incertius. Conjecturâ ducor ad suspicandum. Quantum conjectura assequi, consequi possum. Scis, quo me conjectura ducat, quid odorer, quid conjecturâ augurer. Ex vultu conjecturam facio, capio. Vultus mihi conjecturam animi affert. Quantum conjecturâ percipio, coarguere possum; quoties conjecturis nostris aberramus, fallimur.

Conjecturalis, e. das man muthmasset. *Usus.* Causa, genus orationis conjecturale.

Conjectus, ûs, m. Wurff. *Syn.* Conjectio. *Usus.* Conjectus oculorum.

Conjicio, is, jeci, jectum, ere. werffen, schliessen, muthmassen. *Syn.* Conjecturâ assequor, *vel* consequor, conjecturam facio, conjecturâ prospicio, *vel* perscicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. *Adv.* Acutè, benè, bellè, malè, præclarè. *Phras.* 1. *Multa è facie conjici de homine possunt,* man kan viel von einem Menschen aus dem Gesicht abnehmen. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari possunt; multa conjecturis assequi, consequi licet; multa ex vultu conjectando augurari possumus. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit, frons ipsa persæpè exprimit, demonstrat latentes animi morbos; è vultu, qui est index & imago animi, nequaquam incerta con-

jectio, dubia aut obscura divinatio sumitur; Frons ad animi faciem proxime accedit; haud aberrat conjectura, qui ex vultus indicio de animo suspicatur; ex vultu conjectura haud temere duci, capi, fieri potest; ex vultus indiciis haud ægre ad conjecturam de animi sensu evadimus; non fallit conjectura, quæ ex vultu de animorum habitu judicat; ex vultu, oculis, fronte conjectura ducimur, propius accedimus ad animi sensum explorandum. 2. *Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidem quidquam possumus*, dieses seynd Sachen, von denen man nicht einmal muthmassen kan. Quæ positæ non sunt in conjectura; quæ extra conjecturam sunt; quæ à conjectura procul absunt; quæ à conjectura minime pendent; ad quas conjecturâ accedere; de quibus conjecturam facere, capere; certus vates, conjector esse nemo possit; de quibus difficilis admodum conjectura sit, incerta divinatio, obscurum augurium est; in quibus, quid futurum sit, quid eventurum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna possit, suspicari, divinare, providere, assequi nihil licet. V. *Conjectura*. *Usus*. 1. Se in fugam, in pedes, latebras, castra conjicere, sich begeben. Tela in aliquem conjicere, werffen. 2. *Conjicere*, zuwerffen, auf einen legen. Maledicta in aliquem; causam turbarum, crimen in aliquem conjicere. Flammam illorum temporum in me conjecit. 3. *Distribuo*, austheilen. Causam totam in certos locos; multa in unum librum, epistolam conjeci. 4. *Intendo, converto*, wenden. Oculos in eum conjecit. 5. *Affero, redigo*, bringen, stürzen. Kemp in magnas difficultates conjecit. Ne me, quæso, in hanc tristitiam, hoc malum, has tricas conjicito. Cœli gravitas in morbum me conjecit. Conjecit se in nuptias. 6. *Divino*, *auguror*, *conjecto*, errathen, muthmassen. Argute, acute, hæc longe ante conjecerat. V. *Divino*.

Conjugatio, onis, f. Zusammenfügung, Bindung. *Syn*. Colligatio. *Usus*. Capitum conjugatio & relegatio, & propagatio virium.

Conjugium, ii, n. die Ehe, Ehestand. *Syn*. Connubium, matrimonium. *Phras*. *In conjugio degit*, sie lebet in dem Ehestand. Est illi connubium cum viro cumprimis nobili; sanguinem genusque miscuit cum Patritii generis viro; domesticum fœdus junxit cum viro clarissimis natalibus orto; locata est in matrimonio; in manum convenit viro honestissimo; in matrimonium data, collocata est viro clarissimi generis. V. *Matrimonium*, *nubo*. *Usus*. Summa societas est in ipso conjugio.

Conjugo, as, atum. are. zusammen fügen. *Syn*. Conjungo, copulo, socio. *Usus*. Jucundissima est amicitia, quam morum similitudo conjugavit. V. *Jungo*.

Conjunctè, zusammen. *Syn*. Simul, conjunctim.)(*separatim*. *Usus*. Conjunctissimè & amicissimè vivere cum aliquo.

Conjunctim, beysammen. *Syn*. Simul, conjunctè. *Usus*. Conjunctim de ea re poterit referri.

Conjunctio, nis, f. Verbindniß, Freundschafft. *Syn*. Copulatio, necessitudo, societas, consociatio, cognatio, affinitas, consensio.)(*Disjunctio*, *alienatio*. *Epi*. Æterna, humana, incolumis, invidiosa, jucundissima, magna, maxima, mediocris, nova, paterna, perdiututna, perpetua, proxima necessitudini liberorum, repentina affinitatis, sempiterna. Suavis inter aliquos, suavissima, summa, tanta, vera, vetus, infinita. *Usus*. Affinitatis, vicinitatis, benevolentiæ, naturæ, amicitiæ conjunctio. Conjunctionis mutuæ vinculum. Conciliare sibi conjunctionem multorum, sich viel Freunde machen. Veterem conjunctionem nostram labefactârunt, ac prope diremerunt malevolorum artes; à conjunctione nos propè avocarunt; de vetere conjunctione multum diminuêre, unsere Beneider haben unsere Freundschafft fast zertrennt. V. *Amicitia*.

Conjunctus, a, um. vereiniget. *Syn*. Junctus, copulatus, adjunctus, continens, cohærens, consentiens, sociatus, communis, connexus, habens societatem, conjunctionem gratiæ, quasi devinctus, necessarius.)(*divisus*, *disjunctus*, *solitarius*. *Usus*. Habere aliquem usu, affinitate, consuetudine, officiis conjunctum; cognatione, amicitiâ inter se conjuncti. Familiaris & omnibus rebus conjunctus alicui, *vel* cum aliquo. Mea causa cum tua est conjuncta. Virtuti tuæ fortuna conjuncta est. Vitam agit cum honestate conjunctam, Vita flagitiis & probris conjuncta. Summa miseria cum summo dedecore conjuncta. Discessus tuus cum gloria potius erat conjunctus, quàm cum probro. V. *Amicus*, *concors*.

Conjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammen fügen, setzen, stellen. *Syn*. Copulo, conjugo, conglutino, consocio, congrego, coagmento, concilio, connecto.)(*Disjungo*. *Adv*. Conjungi maximè vetustate, lingua, societate, mirificè cum, quam maximè. *Usus*. Cum aliquo amicitias conjungere, mit einem Freundschafft stifften. Conjungere cum gravitate comitatem. Nos ab ineunte ætate usus, consuetudo, studio

studio

studiorum societas & similitudo conjunxit. Cum aliquo necessitudinem conjungere. Sententiarum pondus cum elegantia verborum conjungere. V. *Jungo, adhæreo.*

Conjux, jugis, *g. c.* Ehegatte, Ehemann oder Eheweib. *Syn.* Particeps connubii, thori consors. *Epi.* Minimè avara, fidissima, fidelis, fidelissima, integra a petulantia alicujus, misera.

Conjuratio, nis, f. Zusammenschwörung. *Syn.* Conspiratio, consensio. *Epi.* Civilis, constricta, exitiosa, impia, occulta, recens, scelerata, superior, vetus. *Usus.* Conjurationem facere, deprehendere, patefacere, aperire.

Conjuro, as, avi, atum, are. zusammen schwören. *Syn.* Conspiro, consentio. *Phras.* *Multi nobiles conjurarunt*, es haben viel Adeliche zusammen geschworen. Coitionem, conspirationem fecerunt; multi ex nobilibus conspirationem conflarunt; conjurationem fecerunt; facinoris societatem inierunt; conspiratum à non paucis nobilibus; coivere in nefarii consilii societatem nobilium non pauci; conflata ex nobilibus nefarii fœderis societas, impiis religionibus devincta. *Usus.* Cognitum est eos conjurâsse. Hi quibuscum conjurâsti, ubi sunt? Scito mihi æris alieni esse tantum, conjurare ut cupiam.

Connecto, is, nexui, nexum, ere. zusammen heften. *Syn.* Conjungo, necto, colligo, nexu vincio, copulo.)(*separo.* *Adv.* Leviter. *Usus.* Amicitia cum voluptate connectitur. V. *Jungo.*

Connexio, nis, f. Zusammenfügung.

Connitor, eris, nixus & nisus sum, niti. sich befleissen, bemühen, unterstehen. *Syn.* Nitor, operam do, conor, contendo, enitor, elaboro. *Usus.* Quantum conniti animo potes; quantum labore contendere; tantum fac, ut efficias. V. *Conor, nitor, contendo.*

Conniveo, es, nivi, (nixi) ere. durch die Finger sehen. *Syn.* Dissimulo. *Usus.* 1. Dii sæpe in hominum scelenbus connivent. Quibusdam in rebus conniveo. V. *Indulgeo* 2. *Oculos nunc claudo, nunc aperio*, blinzlen. Oculi somno conniventes.

Connubium, ii, n. Ehestand. *Syn.* Conjugium. V. *Matrimonium.*

Conor, aris, atus sum, ari. sich befleissen, bemühen, unterstehen. R. à κενέω, *ἀγείρω*. *Syn.* Enitor, connitor, molior, indago, experior, incumbo in, *vel* ad rem. *Phras.* 1. *Conandum tibi erit magnopere*, du wirst dich sehr bemühen müssen. Magnô studiô enitendum, contendendum, elaborandum tibi erit; omni conatû id agendum, id moliendum; intentus tibi animus habendus, qui nulli unquam labori succumbat; in hoc tibi omni ope ac operâ incumbendum; ad id omnes cogitationes intendendæ; totô pectore tibi ad hoc incumbendum erit; totô pectore, omni ope huc annitendum; summâ ope in hoc elaborandum, desudandum erit; omni cogitatione ad id feraris, eo nervis omnibus contendas, necesse erit. 2. *Conare, quæso, ut solidam laudem consequare*, befleisige dich, ein rechtschaffenes Lob zu verdienen. Accinge te, quæso, ad eam cogitationem; da operam, id age, id molire, id unum machinare; contende nervis omnibus & facultatibus; omni ope annitere, totis viribus accingere; age pro virili parte, pro tua parte, totis viribus; omnibus nervis; omni studiô, quantum est in te positum; quantum in te situm est; quoad potes; quoad vales; quantum quidem præstare poteris; quantum viribus licebit consequi. Confer ad eam rem omnes vires, omnia studia, quidquid est in te industriæ, operæ, curæ, diligentiæ. Ne viribus peperceris; nequid studii prætermiseris; da operam pro eo, quod in te erit; ita contende, ut nihil magis. V. *Studeo, satago, contendo.* *Usus.* Multa efficere, plura conari. Scelus conari.

Conquassatio, nis, f. Erschütterung, Bewegung. *Syn.* Agitatio, commotio. *Usus.* Morbus è corporis conquassatione & perturbatione ortus.

Conquasso, as, avi, atum, are. erschüttern, bewegen, zerknirschen. *Syn.* Commoveo, concutio. *Usus.* Omnes provinciæ bellis conquassatæ.

Conqueror, eris, questus sum, queri. klagen. *Syn.* Queror, deploro. *Adv.* Graviter, gravissimè, mediocriter; publice de factis, verissime. *Usus.* Nihil tecum de injuria fratris conqueror. Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet. V. *Queror, querela.*

Conquestio, nis, f. eine Klage. *Syn.* Querela.

Conquiesco, is, quievi, ere. ruhen. *Syn.* Quiesco, consido, desino. *Adv.* Libentissimè, paulum adventu alicujus. *Usus.* Bella hyeme, litteræ bello conquiescunt, dar-nie-

nieder liegen. Nunquam à bellis conquiescemus? Ut ætas nostra gravior in charitate, atque adolescentia tua ex omnibus molestiis, & laboribus conquiescat. Animus à forensi strepitu conquiescat tantisper. Aspectû unò omnis cura consedit, ac conquievit, in libris conquiesco, ich habe meinen gantzen Trost in Büchern. V. *Quiesco, Relaxo.*

Conquiro, is, quisivi, quisitum, ere. mit Fleiß zusammen suchen. *Syn.* Investigo, magnâ diligentiâ quæro. *Adv.* Curiosius, diligentissime, studiose, undique pecuniam, undique suavitates. *Usus.* Aliorum facta & eventa conquirere. Suavitates undique & delicias conquirit. V. *Quæro, colligo.*

Conquisitè, mit Fleiß zusammen gesucht. *Syn.* Exquisitè, diligenter, doctè. *Usus.* Aliquid conquisitè scribere.

Conquisitio, nis, f. Zusammensuchung. *Usus.* Exercitus durissimâ conquisitione collectus. In conquisitione orationis durissimum est exordium. Conquisitionem habere, facere militum, Soldaten werben. V. *Delectus.*

Conquisitor, oris, m. Werber. *Syn.* Cui aliquid conquirendum mandatur. *Usus.* Nullus delectus, neque enim conquisitores comparere audent.

Conquisitus, a, um. ausgesucht. *Syn.* Exquisitus, insignis. *Usus.* Conquisitissimi cibi, odores. Fictis, conquisitisque vitiis deformare hominem.

Consalutatio, nis, f. einhellige Begrüssung. *Epi.* Forensis, perhonorifica. *Usus.* Forensis salutatio.

Consaluto, as, avi, atum, are. begrüssen. *Syn.* Saluto. *Adv.* Amicissime inter se. *Usus.* Qui inter se amicissime consalutarunt. V. *Saluto.*

Consanesco, is, sanui, ere. gesund werden. *Syn.* Sanus fio, sanor. *Usus.* Cum consanuisse videretur, recrudit vulnus. V. *Sano.*

Consanguineus, a, um. Bluts-Freund. *Syn.* Sanguine conjunctus, sanguinis communione, conjunctione proximus; consanguinitate propinquus. V. *Cognatus, propinquus, affinitas.* *Usus.* Nec intelligunt, esse se consanguineos.

Consanguinitas, tis, f. Bluts-Freundschaft. *Syn.* Sanguinis conjunctio, communio. *Usus.* Alteri consanguinitate propinquus. V. *Cognatio.*

Consaucio, as, avi, atum, are. verwunden, verletzen. *Syn.* Saucio, vulnero. V. *Vulnero.*

Conscelerátus, a, um. lasterhafftig. *Syn.* Sceleratus. V. *Sceleratus.*

Conscelero, as, avi, atum, are. bemackelen, beflecken. **Usus.* Conscelerare aures paternas, *aures scelere implere.*

Conscendo, is, scendi, scensum, ere. besteigen, in ein Schiff steigen. *Syn.* Ascendo. *Usus.* Conscende, quæso, & ad nos trajice, *subintell. navim.* V. *Ascendo.*

Conscensio, nis, f. das Steigen in ein Schiff. *Usus.* Conscensio in naves.

Conscientia, æ, f. Gewissen. *Syn.* Recordatio, animi quædam ratio, vis, & lex, à qua & de rectè factis, & secùs admonemur. *Epi.* Comes, communis, jucundissima benè actæ vitæ, præclara. recta, scelerata, stabilis, digna supplicio. *Phras.* 1. *Conscientia bona, vulg.* ein gutes Gewissen. Conscientia benè actæ vitæ; conscientia rectè factorum; mens benè sibi conscia; optimæ mentis conscientia; conscientia rectæ voluntatis; conscientia recta & præclara, 1) *Est homo bonæ conscientiæ, vulg.* er ist ein gewissenhaffter Mensch. Vir est integerrimæ mentis; justus, integer, æqui ac recti amans; integer & bonus; cui religio sit, quidquam præter fas & æquum agere; quidquam aggredi, quod cum recti honestique legibus non consentiat; vir est optimæ mentis conscientiâ tutus; qui, quæ agere parat, omnia ad leges divinas, ad rectæ rationis præscriptum exigit; qui nulla in re ab æqui & recti legibus discedit; qui à rectâ conscientia ne transversum quidem unguem discedat; cui religiosum sit, præter æqui rectique leges quidquam agere. 2) *Consolatur me bona conscientia, vulg.* mich tröstet mein gutes Gewissen. Optimæ mentis conscientiâ me consolor; præclarâ conscientiâ sustentor; conscientiâ rectæ mentis recreor; nitor conscientiâ meâ; non pertimesco conscientiam meam; fruor vitæ benè actæ conscientiâ; nixus rectâ mentis conscientiâ quid pertimescam? quæ me res perturbet, conscium probe sibi, à culpa me omni longissime abfuisse? V. *Probus.* 3) *Hoc bona conscientia fieri*

non potest, vulg. das kan mit gutem Gewissen nicht geschehen. Salvô officiô, salvis legibus, salvâ fide fieri non potest; hoc sine scelere fieri nullô pactô potest; ista facere religio sit, religiosum sit, religione impedimur. 2. *Vulg. Conscientia mala*, ein böses Gewissen. Conscientia sceleris; facinorum conscientia; mens male sibi conscia; impedita & oppressa mens scelerum conscientiâ. 1. *Malam habet conscientiam, vulg.* er hat ein übles Gewissen. Hominem scelus agitat; scelerum poenis agitatur, & â mente consilioque deducitur; facinorum recordatione nunquam timore est vacuus; urit anxiam mentem facinorum memoria; agitatur & perterretur taedis ardentibus furiarum; conscientia facinorum urgetur; flagitiorum suorum conscientia cruciatur, stimulatur, vexatur, constringitur; peccatorum conscientia oppresso poena semper ante oculos versatur; exortus è peccatorum conscientia timor solicitudine exedit; angore conscientiae, & scelerum recordatione cruciatur; insectantur hominem non furiae, non ardentes, ut est in fabulis, taedae, sed impedita malefactorum conscientiâ mens; sed consula poenarum metû scelerum conscientia, quae hominem aeternis solicitudinibus dies & noctes exedit; conscientiae stimulis agitatur; scelerum obstrepente conscientiâ quiescere non potest; tacito conscientiae conviciô verberatur; angore conscientiae torquetur; flagitiorum memoriâ angitur, discruciatur. 2. *Remorsus conscientiae, vulg.* Gewissens-Wurm, das Nagen des Gewissens. Insunt in scelere aculei, quibus animi dies atque noctes confodiuntur & cruentantur; stimuli, quibus mens diu noctuque compungitur, exeditur, dilaceratur; mentis angores, solicitudines, metus, cruciatus, tacita conscientiae convicia, quae animum verberant, opprimunt, exedunt, excruciant. 3. *Est homo nullius conscientiae, vulg.* der Mensch hat gar kein Gewissen. Homo impius, improbus, nefarius, sceleratus, consceleratus, qui sibi religioni nihil habet, ducit; qui religione non impeditur, quo minus &c. cui sanctum religiosumque nihil est; in quo nullum nec recti, nec aequi studium, aut vestigium; homo sine ulla religione & fide. 4. *Facerem mihi conscientiam, vulg.* ich machte mir ein Gewissen. Religio mihi foret; religiosum esset; religioni mihi ducerem; religioni haberem; religione impediri me putarem. 5. *Rationem conscientiae reddere*, Gewissens-Rechenschaft geben. Omnes animi latebras ac recessus aperire, arcana pectoris omnia alteri credere; vitae suae, rerumque omnium rationem reddere; reconditos, & penitus abstrusos animi sensus patefacere; intimos animi recessus pandere; arcana pectoris expromere. 6. *Conscientiam examinare, vulg.* das Gewissen erforschen. Sua vitae rationem ab se repetere, reposcere; in semetipsum descendere. V. *Examen conscientiae. Usus.* 1. Magna vis est conscientiae, ut poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarunt. 2. In conscientia recte factorum sat magnus laboris fructus est. 3. *Notitia*, Wissenschaft, Erkänntniß. Conscientia tenetur conjuratio tua. Remota hominum conscientiâ quidlibet facturus videris, wann es die Leute nicht wüsten, würdest du dich auf alles einlassen. *In conscientia obligatum esse, vulg. est*, im Gewissen verbunden seyn. *Lat.* Religione obstrictum esse; quae vox: *Religio*, plerumque ponitur in his pro *conscientia.* Religionem alicui offerre, einem ein Gewissen machen. Religioni habeo, mihi duco, ich mache mir ein Gewissen; religione impedior, ich kan mit gutem Gewissen nicht &c.

Conscindo, is, scidi, scissum, ere. in Stücken zerhauen, zerreissen. *Syn.* Discindo, scindo, discerpo. *Usus.* 1. Epistolam tuam conscidi innocentem. 2. *Transl.* Aliquem sibilis, maledictis, pugnis, calcibus conscindere, einen mit Schmäh-Worten &c. übel zurichten.

Conscisco, is, scivi, scitum, ere. begehen. *Syn.* Infero: admitto. *Usus.* Mortem sibi veneno; necem sibi consciscere. Facinus consciscere.

Conscius, a, um. mitwissend, bewust. *Syn.* Particeps, socius, testis.)(*Inscius, ignarus. Adv.* Maximè studiorum, officiorum. *Usus.* Nullius mihi culpae conscius sum, ich bin mir keiner Schuld bewust. Conscius illi facinori esse putabar.

Conscribo, is, scripsi, scriptum, ere. beschreiben. *Syn.* Scribo, compono. *Adv.* Celeriter veteranos, communiter edictum, diligentius, nominatim, perspicue, perquisitius & diligenter, publice, separatim, subtilius, vicatim homines. Conscribi palam, & centuriari. *Phras.* Milites conscripsit, er hat Soldaten angeworben. Novis delectibus militem contraxit; milites sacramento rogavit; copias comparavit, paravit, coëgit, contraxit maximas; conquisitionem fecit, habuit acerrimam. V. *Conduco. Usus.* Exercitum, militem conscribere, werben. Librum, epistolam conscribere, schreiben. V. *Scribo.*

Conscriptio, nis, f. das Aufschreiben. *Syn.* Scriptio. *Usus.* Conscriptiones quaestionum.

Consecratio, nis, f. Weyhung. *Syn.* Dedicatio. *Usus.* In consecrationibus statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

Consecro, as, avi, atum, are. weihen, zueignen. *Syn.* Dico, dedico, sacro, religiosum facio.) *Profano, profanum facio.* *Adv.* Auguste, nefarie aram, sanctè, publice, rectè. *Usus.* 1. *Dare, donare, dicare*, auffopffern. Consecrare aliquid Jovi. Aurum, argentum, agrum, ædem Deo consecrare. Se patriæ dedere, ac velut consecrare. 2. *Religiosum facio*, einweihen. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. 3. *Immortalitate dono*, verewigen, unsterblich machen. Urbes, in quibus tuas virtutes consecratas vides, & in Deorum numero collocatas. Virorum fortium memoria Deorum immortalium honore consecrata. V. *Sacro, Dedico.*

Consecro SS. Hostiam, in der Heil. Meß autwandeln. Prolatis, enunciatis Christi verbis sanctissimis, panem ac vinum, in ejus corpus, ac sanguinem converto; pronunciatâ divinæ consecrationis formulâ, arcanâ vi, ac obstupescendâ, carnem Christi ac sanguinem efficio; arcanis ac traditis à Christo verbis, eundem in panis ac vini speciem transformo.

Consectarius, a, um. das aus einem Ding folget. *Usus.* Consectaria me Stoicorum brevia & acuta delectant.

Consectatio, nis, f. Nachstellung. *Syn.* Captatio. *Usus.* In hujus concinnitatis consectatione princeps fuit Gorgias.

Consectatrix, icis, f. die da nachstellet. *Syn.* Auceps. *Usus.* Libidines sunt consectatrices voluptatis.

Consectio, nis, f. Zerhauung. *Syn.* Sectio. *Usus.* Consectio arborum.

Consector, aris, atus, sum, ari. nachstellen. *Syn.* Quæro, sequor, aucupo, capto, imitor, *Adv.* Pueriliter, studiosè, studiosissimè, vere, verba s. rem. *Usus.* 1. Inanem rumorem, omnes falsæ gloriæ umbras; opes & potentiam consectatur. Alicujus benevolentiam largitione, assentatione consectari. Vitiosa, rivulos præ fontibus consectari. Multi verba præ rebus consectantur, Consectari genus dicendi abruptum. 2. *Insequor, urgeo, vexo, premo, insector*, verfolgen. Aliquem clamoribus, conviciis, sibilis, linguâ petulanti consectari. V. *Insector, sequor.*

Consecutio, nis, f. Folge, Erfolgung. *Syn.* Consequentia, connexum. *Epi.* Necessaria. *Usus.* Consecutiones, & causas rerum perspicere. Ipsa detractio molestiæ, consecutionem affert voluptatis. Consecutio verborum in conjunctione servanda.

Consenesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Senex fio, annis & ætate ingravesco, inveteravsco. *Usus.* 1. In mœrore & lachrymis consenuit. 2. *Transl. Deficio, imminuor*, abnehmen. Consenuit jam rumor ille. Consenuit ejus gloria, potentia. Partis illius autores nullo adversario consenuere. *Senectus, ætas preceps, aetno.*

Consensio, nis, f. Einstimmung. *Syn.* Consensus, conjuratio. *Epi.* Major, major & aptior, maxima, mira, mirifica senatus, incredibilis totius provinciæ, singularis bonorum omnium, scelerata, summa. *Usus.* Vis amicitiæ, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Quorum societas, & sceleratæ consensionis, *conjurationis*, fides erupit. Bonorum omnium consensio. Nec ille consensionis globus unius dissensione disjici potuit. V. *Consensus.*

Consensus, ûs, m. Einhelligkeit. *Syn.* Consensio, conspiratio, concentus, convenientia, cognatio. *Epi.* Gravissimus, incredibilis, magnus, major, optimus, præclarus judicum, privatus, publicus, singularis, summus, unus, omnium, mirus. *Phras.* *Consensu omnium acta res est*, die Sache ist geschehen mit Genehmhaltung aller andern. Consensione omnium, omnium judiciô; omnium approbatione, omnium sententiâ, consentientibus, approbantibus cunctis; nemine prorsus dissentiente; nullâ cujusquam discrepante sententia res gesta est. Consensus omnium in re gerenda fuit idem; omnes omnium sententiæ, voluntates, opiniones, judicia congruebant. Nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit. In eanden omnes sententiam convenerunt; una fuit, eademque consentiens vox omnium; in eandem sententiam itum ab omnibus; suffragantibus omnibus; refragante nemine; nemine reclamante, adversante, obsistente, intercedente; lubentibus omnibus; concordibus animis, studiis, suffragiis. V. *Concordia.* *Usus.* Omnium consensus naturæ vox est: *Vulg. Vox populi vox DEI.* Rerum natura unô consensû juncta est atque continens. Omnium quasi consensus doctrinarum, concentusque. Ordinum consensus divulsus est.

Consentaneus, a, um. gleichförmig, gemäß, einstimmig. *Syn.* Conveniens, consentiens, aptus.)(*Dissentaneus, repugnans. Usus.* Observa, quid tempori consentaneum, & personæ. Mors vitæ consentanea; quæ audivi tuis litteris sunt consentanea. Triste, & his temporibus consentaneum dicendi genus. V. *Conveniens.*

Consentio, is, sensi, sensum, ire. übereinstimmen. *Syn.* Idem sentio, cum aliquo facio, sto judicio & opinione alicujus, in eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro.)(*Dissentio. Adv.* Rectè, valde vehementer, undique, incredibiliter, consentiens voluntas. *Phras.* 1. *Consensit senatus*, der Rath ist beygefallen. Ad consulis sententiam suam senatus adscripsit; in hanc sententiam discessionem fecit conjunctis prope sententiis, in eandem sententiam itum ab omnibus; pedibus in sententiam itum est; uno ore, unâ voce senatus rem approbavit; secutus sententiam consulis senatus; sententiæ consulis subscripsit; senatus à consule stetit; ad consilium consulis senatus accessit; consilio huic suffragatus est; senatus ad omnia, quæ consules voluere, descendit; consiliô senatus acquievit; vocem consulis senatus assensu excepit. V. *Concors.* 2. *Consensit tentationi, vulg.* er hat in die Versuchung eingewilliget. Cessit præsentium voluptatum illecebris; succubuit fœdæ libidinis blanditiis; importunis voluptatum illecebris in præceps actus est; corruptelarum illecebris irretitus, implicatus, depravatus; ab amore virtutis, à continentia deductus est; ab imbelli voluptate vinci se passus est. *Usus.* 1. Ad rempublicam conservandam Dii omnes consentiunt. Consentiunt, se urbem inflammaturos. 2. *Congruo, convenio, respondeo*, übereinkommen, zusammentreffen. Patres omnes inter se non sine lepore consentiunt. Mens mea cum tua voluntate & sententia semper consensit. Oratio moribus, extrema primis mire consentiunt. Unum si cognoris, omnes noris, ita inter se congruunt concorditer, ac consentiunt. V. *Senti. eidem, sententia, congruo, convenio, concordo.*

Consepio, is, sepsi, septum, ire. einzäunen. *Syn.* Sepio, claudo, munio. *Usus.* Ager conseptus, ac diligenter munitus.

Consequens, tis, *g. o.* Folge, folgend. *Syn.* Quod consequitur, futurus, sequens. *Usus.* Philosophi imprimis acuti, consequentia & repugnantia videntes. Perspicere, quid in quoque consentaneum, quid consequens, quid repugnans.

Consequentia, æ, f. Folge. *Syn.* Consecutio, consectarium, connexum. *Epi.* Præclara, contraria. *Usus.* Cursum rerum, eventorumque consequentiam notarent.

Consequor, eris, secutus sum, sequi. folgen, erhalten. *Syn.* Adipiscor, assequor, obtineo, acquiro, sequor. *Adv.* Amplissime, brevi, commodius, continuo. Difficillime sacerdotium, diligenter aliquid, facile omnia, honestê, injuste, similiter, confestim, studiosè, repente, præclare. *Usus.* 1. Victoriam, potentiam, dignitatem, gloriam, magistratum, honorem consequi. 2. *Assequor*, erreichen. Si properaveris, itinere nos prægressos consequeris. 3. *Sequor.* Cornelium ætate consecutus est Cato, auf einen folgen. Consequitur, ut videamus. In eam fabulam magni risus sunt consecuti. 4. *Comprehendo*, begreiffen. Non possum omnia ejus facta memoriâ consequi, aut verbis complecti. Nullis id verbis consequor. V. *Acquiro, obtineo.*

Consero, is, serui, sertum, ere. zusammen richten, vermischen. *Syn.* Confero, conjungo, confligo. *Adv.* Leniter manus, quiete manus. *Usus.* Signa contulit, manum cum hoste conseruit. Manus inter se conserunt sanguine ac genere proximi.

Consero, is, sevi, situm, ere. ansäen. *Syn.* Sero, semino. *Usus.* Agros conserere.

Conserte, dicht aneinander. *Usus.* Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia, naturali colligatione, conserte contexteque fiunt.

Conservatio, nis, f. Erhaltung. *Syn.* Custodia. *Epi.* Tuta atque integra salutis. *Usus.* Fructuum perceptio, & conservatio. Æquitatis, juris conservatio.

Conservator, oris, m. Erhalter. *Syn.* Servator, custos. *Usus.* Custos, & conservator urbis & patriæ. V. *Custos.*

Conservatrix, icis, Erhalterin. *Usus.* Omnis natura est conservatrix sui.

Conservo, as, avi, atum, are. erhalten. *Syn.* Custodio, tueor, servo, tutor, retineo, foveo, teneo. *Adv.* Benignè, comiter majestatem, constanter, facilius antiquitatem, proinde, diligenter studia, sanctissimè, saltem incolumes cives, studiosissimè aliquem, usque quaque religionem, maximè genus & nomen conservandum. *Phras.* 1. *Rem mihi a parente traditam conservari satis est*, mir ist genug, daß

ich das väterliche Erbtheil erhalte. Incolumem tueri; non imminuere satis est; nullam patrimonii partem amittere satis habeo? nihil de patrimonio detrahere, id verô satis est. De augendo patrimonio nihil laboro, nihil cogito, curo; curam nullam suscipio; nulla me cura tenet; nulla sollicitat, exercet cura; patrimoniô contentus sum. 2. *Arduum est, conservare authoritatem*, es ist nicht leicht, sein Ansehen wissen zu erhalten. Tueri ac sustinere autoritatem; expectationem de se concitatam alere ac fovere; continere honorifica de se hominum judicia; æquabili rerum gestarum gloriâ, virtutis existimatione, authoritate florere; cavere, nequid detrimenti accipiat; nequid jacturæ faciat, ne quam jacturam subeat; ne quod discrimen incurrat, subeat collecta diu hominum opinio & existimatio; ne collecta apud homines gratia momentô effundatur. *Usus.* Ego hoc imperii domicilium sartum tectum conservavi. Velim, tuam pristinam in me voluntatem, morem tuum conserves. Tuorum meritorum memoriam conservabô. Novissimos hos arborum fœtus conserva, conde, ac in hyemem repone. V. *Servo.*

Conservus, i, m. Mit-Knecht. *Syn.* Eidem domino cum alio serviens.

Consessor, oris, m. Beysitzer. *Syn.* Assessor, qui alteri assidet. *Usus.* Consessores convivæ. Consessores judices. Consessor & collusor.

Consessus, ûs, m. Versammlung. *Syn.* Homines in eodem loco considentes. *Epi.* Frequens theatri, magnus, maximus, turpior. *Usus.* In conspectu consessûque senatorum frequentissimo.

Consideo, es, sedi, sessum, ere. niedersitzen. *Syn.* Assideo. *Usus.* 1. Judices vix consederant. 2. *Maneo, moror, sum*, verbleiben. Quædam religiones ex ultima India accersitæ apud nos consedere. In cujus mente justitia consederit. In Platonis libellis examen apum consedit. Consedimus ad Capuam, sich aufhalten. 3. *Minuor, sedor, conquiesco*, abnehmen. Consedit tandem animi ille ardor, furor. Omnis de republica cura consedit.

Considerantia, æ, f. Bedachtsamkeit. *Syn.* Circumspectio. *Usus.* Tuam hac in re considerantiam laudo. V. *Providentia.*

Considerate, bedächtlich. *Syn.* Cogitate, consulto, meditate, prudenter, judiciô. *Usus.* Cum ira nihil fieri recte, nihil considerate potest. Consideratius consuluisses.

Consideratio, nis, f. Bedachtsamkeit. *Syn.* Circumspectio, animadversio. *Epi.* Accurata. *Usus.* Est enim animorum ingeniorumque naturale quasi pabulum, consideratio & contemplatio naturæ. Ex circumspectione & accuratâ consideratione. V. *Prudentia, meditatio.*

Considero, as, avi, atum, are. betrachten. *Syn.* Reputô, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplor, intueor, attendo, expendo, pondero, ante oculos pono; propono; ratione animoque lustro; animô & cogitatione complector; animum ad rem refero; mente circumspicio; animô intueor, animô contemplor, rationem habeo. *Adv.* Breviter, communiter, coram, diu, diutius, etiam atque etiam, diligenter, expeditius, facilius rationem ac viam, magnopere, mediocriter, otiosè, optime, valde, vehementer, verê, benè. *Phras.* 1. *Considerare rem studiosius*, die Sache besser betrachten, überlegen. Acie mentis dispicere; in omnem partem considerationem intendere; omni ingenii vi contemplari, inquirere; animô lustrare; omni cogitatione pertractare; percontari seipsum; circumspicere res omnes, rationesque subducere; totam causam quam maxime intentis oculis contemplari; omnia amplecti consiliô; animô ac mente circumspicere; in animo secum versare, agitare; rem secum reputare; rationes omnes secum deputare. 2. *Considera, quæso, tantisper periculi magnitudinem*, betrachte nur ein wenig die Grösse der Gefahr. Refer, obsecro, tantisper ad animum; mentem intende tuam; mentis aciem, animum intende ad periculi magnitudinem; considera cum animo tuo; ante oculos statue, constitue; etiam atque etiam cogita, quæ sit periculi magnitudo; defige, quæso, in hoc mentem ac cogitationem, ut, quantum discriminis subeundum sit, cognoscas; spectet hoc animus tuus, inque una hac cogitatione defixus sit; subeat animum; succurrat animo periculi magnitudo; perpende, quæso, periculi magnitudinem, & justâ æstimatione metire; animum, quæso, & mentem adhibe; animum adverte; cogitationem hominis sobrii paulisper suscipe, quoque in periculo sis, etiam atque etiam vide. 3. *Considera frequenter æternæ vitæ gaudia*, erwege öffters die ewigen Freuden. Illa animum frequenter cogitatione occupa; illa mentem subeat cogitatio; animo obversetur; tibi proposita sit cogitatio, quæ beata immortalitatis sint gaudia. Veniat in mentem sæpe; animo altissime infigatur, inscribatur, inhæreat coelestium gaudiorum

rum consideratio ; tempus frequenter pone in acerrima & attentissima cœlestium præmiorum contemplatione ; ad hoc animum adjice; huc cogitationes converte; in hac una re cogitationes omnes consume ; illa te teneat cogitatio, ut, quæ virtutis in cœlo sint præmia, animo præcipias. *Usus*. Age nunc, animum refer sic ad veritatem, & considera. Velim, cum Pompejo de eo facto consideres. Mihi vivendi ratio considerata atque provisa est. Hoc lenti & considerati judicis est. Utitur considerata tarditate. V. *Meditor, commentor, cogito, perpendo.*

Consido, is, sedi, sessum, ere. sich setzen. *Syn.* Consideo.)(*Surgo. Adv.* Distinctè, varie. *Usus.* Considamus in umbra. In opinatione considere. Aspectû hominis cura omnis consedit.

Consigno, as, avi, atum, are. versiegeln, aufzeichnen. *Syn.* Signo, obsigno, firmo. *Usus.* Litteris consignare monumentis mandanda. Ea acta publicis privatisque monumentis consignata sunt. Harum rerum memoriam nullam publicis commentariis consignatam habemus. Tabulæ signis honestissimorum hominum consignatæ, *vulg. sigillatæ*, versiegelt.

Consiliarius, ii, m. Rath. *Syn.* Autor, suasor, qui consilium dat. *Usus.* Tu me consiliario non imperitô usus es. Memineris, te magno Regi consiliarium datum. V. *Suadeo, consilium, autor.*

Consilio, as, avi, atum, are. *item*: Consilior, aris, atus sum, ari. einen Rath geben, oder begehren. *Syn.* Consilium do, *vel* peto. *Usus.* Amicis consiliari. Difficilis ad consiliandum legatio. V. *Consulo.*

Consilium, ii, n. ein Rath. *Syn.* Deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, quod aliquis sequitur, aut spectat, consultum, sententia. *Epi.* Amantissimum, amplissimum, aptum ad facinus, arrogans, bellicum, bonum, callidius, cautum, certum, commune, consideratius, crudelissimum, cupidum & audax, temerarium, difficile, dispar vitæ, divinum & singulare, domesticum, extremum, fidele & salutare alicui, firmum, fixum, gratum acceptumque, gravissimum, honestum, humanum, integrum, inusitatum, jucundum, magnum, majus, maximum, medium, minimè obscurum, non minimum, multum, necessarium, non gloriosum, sed tamen periculo vacuum & dolore, non mediocre, novum, optimum par, paternum, periculosum, perutile, sed minime honestum, pium, plenum sceleris & audaciæ, plenum prudentiæ & fidelitatis, præclarum, præstans, privatum, puerile, salutare, sanctissimum, sapiens, secretum, sempiternum, senatorium, severissimum, singulare, sordidum, stultum ac demens, suavissimum, summum, superbum, tacitum, temerarium ac repentinum, triste, vacuum periculo, vetus, urbanum. Consilia acerrima, alterna, bona, cautiora, clandestina, clariora luce, digna laude, perdita, dolosa, amantissima, fortuita, gloriosa, idonea ad negotium aliquod, meritissima, intima, justa, languidiora, mala, maxima, mediocria, nova, nova & periculosa, turbulenta, occulta, occultiora, optima, perdita amicorum, periculosa & callida, splendidiora & majora, perniciosa, perspicua, plena prudentiæ, præpostera; privata, publica, puerilia, recta, vera, honesta, salva, reipublicæ salutaria, reipublicæ sceleratissima, senatoria, singularia, socia pacis & togæ, superiora, turbulenta, vetera. *Phras. Consilium petere*, einen um Rath fragen, Rath begehren. Exquirere consilium, sententiam alicujus; consulere, in consilium adhibere; alicujus consiliô uti; consilii causâ adire; deliberationem habere, instituere cum aliquo. V. *Consulo.* 2. *Consilium dare*, einen Rath geben. Consilii alicujus autorem, ducem, principem, moderatorem, adjutorem esse. Consilio aliquem juvare, consilio adesse; consilium promere; consiliô non deesse; consilium dare, afferre. V. *Consulo.* 3. *Consilium capere*, sich zu etwas entschliessen. Consilium ex animi virtute capere; consilium inire; ad consilium descendere; consiliô uti; animum inducere, constituere. 4. *Consilium sequi*, dem Rath nachkommen. De consilio alterius rem totam constituere; parere consiliis; morem gerere suadenti; ad consilium descendere; consiliis assentiri, consiliis uti; â consilio nusquam discedere; consilium non repudiare; pendere ab alienis consiliis; stare consilio; monentem audire, sequi consilii hujus ducem & autorem; obtemperare monitis & consiliis. V. *Suadeo, obedio.* 5. *Alienis consiliis abduci se sinit*, er läßt sich durch fremden Rath verführen. In præcipitia agi consilia, auferri se aliorum consiliis; ducendum, regendum se alienis consiliis permittit. 6. *Consilia clandestina habuit*, er hat sich heimlich berathschlaget. Clandestina coxit consilia; consilia secretò ab aliis coxit; consilia in privato, & seducta à plurium conscientia habuit; ad consilia præter paucissimos adhibuit neminem, consilia clandestina miscuit, optimum quemque consiliorum expertem voluit, reliquit; participes habuit consiliorum pau-

pauciſſimos; paucos in conſilium advocabat; cum paucis conſilia conſulit; paucos conſilii ſui conſcios eſſe voluit; ſedulò cavebat, ne quid conſilii foras, in multorum conſcientiam efferretur. 7. *Conſilium mutare*, ſeinen Entſchluß verändern. Abjicere conſilium; deſiſtere à conſilio; depelli à conſiliis; decedere de ſententia, conſilio; deſiſtere de ſententia; diſcedere à ſententia; deduci de ſententia, dejici, detrudi, moveri, deterreri. 8. *Conſilii incertum eſſe, vel inopem*, nicht wiſſen, was Raths man ſich zu erholen habe. Subitis trepidare conſiliis; perturbari temeritate conſiliorum; conſilia torpent, labant, hærent; confuſum eſſe, & conſilii egentem. 9. *Conſilium ſenile optimum*, die alten rathen am beſten. Sapienter ferè conſulunt ſenes; non facile peccant, errant, labuntur, offendunt in conſilio; optimis & firmiſſimis rationibus fere ſemper nititur ſenilis opinio, ſententia; quorum grandior eſt ætas, qui ætate longius proceſſerunt, eorum is eſſe ſolet ſenſus, qui à ratione non diſcedat, recedat, non procul abſit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, à quo ratio non diſcedat. 10. *Alienô potius conſiliô, quam judiciô tuô uteris*, du willſt lieber anderer, als deiner Meynung folgen. Video, te auferri aliorum conſiliis; non tam tuô duci, quam alienô abduci conſiliô; non ipſe te audis; non ipſe tibi pares; morem geris; non ipſe tibi obtemperas, obſequeris, aſſentiris, ſed alienô uteris conſiliô; ſed aliena te conſilia regunt; ſed ab alienis conſiliis voluntas tua pendet; non ipſe tibi dux es, non princeps conſilii, ſed miniſter. *Uſus*. 1. Conſilii copiam facere, Rath ertheilen. Conſiliô inſtruere. 2. Conſilium petere, Rath fragen. 3. Conſilium capere, ſuſcipere; rationem ſalutaris conſilii accipere, einen Rath annehmen. Conſiliô uti. 4. Conſilium exponere, ſein Gutachten erklären. Conſilium promere, enunciare; conſilii fontes aperire; conſiliorum rationem repetere. 5. Conſiliis intereſſe, den Raths-Verſaſſungen beywohnen. 6. Conſilia clauſa habere, den Rath verborgen halten. 7. Conſilium explicare, ſein Vorhaben ausführen. 8. Conſilio labi, in ſeiner Meynung betrogen werden. 9. Conſiliis hoſtium occurrere, conſilia adverſario extorquere, des feindliche Vorhaben verhindern. Conſilia impedire, frangere. 10. Conſilia cum hoſtibus jungere, mit dem Feind ſich heimlich verſtehen. 11. Conſilium abjicere, ſein Vorhaben fahren laſſen. 12. Conſilii tui eſt, da magſt du zuſehen, was zu thun ſey. 13. Conſilii hæc ſunt, das ſtehet einem frey nach ſeinem Gutachten. 14. De conſilii ſententia decretum eſt, dieſes iſt nach dem Schluß des geſammten Raths alſo verordnet worden. 15. Conſilium ſanctius, geheimer Rath. 16. Conſilio vires adjuvare, conſilium viribus addere, ſich zu der Kriegs-Macht noch eines Vortheils gebrauchen. 17. Fortunam in conſilio habuit, das Glück hat gerathen. 18. Conſilii magni res eſt, das iſt eine wichtige Sache, die wohl Vernunfft braucht. V. *Incertus conſilii*.

Conſimilis, e. ganz gleich. *Syn.* Similis.)(*Diſſimilis*. *Uſus*. Res geſſit meis conſimiles. V. *Similis*.

Conſiſto, is, ſtiti, ere. beſtehen, ſtill ſtehen. *Syn.* Sto. *Adv.* Diutius in hoc, multum, diu, nusquam, pauliſper, plane, præclarè in cauſſis, recte & in loco, nusquam. *Uſus*. 1. In loco conſiſtere. Si ſemel conſtiteris, nunquam cades. Hodie primo ex gravi morbo conſiſtere cœpi. 2. *Moror*, *commoror*, ſich aufhalten, verweilen. In Italia conſiſtere & commorari. 3. *Deſino*, aufhören. Labor ætatis flexû conſiſtit. Atque hic bellum conſtitit. Tibicem tacuit, ludus conſtitit. 4. *Conſto, firmus ſum*, veſt, beſtändig ſeyn. Ille non mente, non linguâ, non voce conſtitit. Impii animô tranquillô, mente quietâ conſiſtere non poſſunt. 5. *Verſari, poſitum eſſe in aliquo*, beſtehen. Salus reipublicæ in unius hominis anima conſiſtit, poſita eſt. Omne bonum in honeſtate conſiſtit. Cauſa ejus belli in te conſiſtit. Cauſidicus in foro præclare conſiſtit. Illo judice vix conſiſtes.

Conſitio, onis, f. Beſäung. *Syn.* Satio. *Uſus*. Non conſitiones modo delectant, ſed & inſitiones.

Conſitura, æ, f. Beſäung. *Syn.* Conſitio, *Uſus*. Agri conſitura.

Conſobrinus, i, m. Schweſter-Sohn. *Syn.* Ex fratre, *vel* ſorore matris genitus.

Conſociatio, nis, f. Vereinbahrung, Vergeſellung. *Syn.* Societas, communio. *Epi.* Communis, humana. *Uſus*. Communis hominum generis conſociatio. Conſociatio hominum, atque communitas.

Conſocio, as, avi, atum, are. zugeſellen. *Syn.* Jungo, conjungo.)(*Diſſocio*. *Uſus*. Conſociare conſilia cum malis civibus. Naturâ ad civilem communitatem conſociati ſumus. Nunquam populus cum ſenatu tam vehementer conſociatus fuit. V. *Socio, jungo*.

Con-

Consolabilis, e. das man trösten kan. *Syn.* Quod consolationem admittit.

Consolatio, nis, f. Trost, Tröstung. *Syn.* Solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio. *Epi.* Firmissima & usitata, grata, gravior, levis, longior, annua, magna, mediocris, misera, modica, multa, necessaria, nonnulla, optima, pervulgata, stulta, tenuis, vera, vulgaris, propria. *Phras.* Hæc tibi cogitatio consolationi erit, dieser Gedanke wird dir zu einem Trost dienen. Hæc te cogitatio non mediocriter confirmabit. Hæc si tibi propones, si animô agitabis, animô spectabis, levabis luctum tuum; luctû, ægritudine, sollicitudine te levabis; curam levabis; vulnus doloris tui ipse delinies. V. *Consolor, solatium.*

Consolator, ris, m. Tröster. *Usus.* Consolatores ipsi se miseros confitentur.

Consolatorius, a, um. tröstlich. *Usus.* A Cæsare accepi litteras consolatorias.

Consolido, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Firmo, corroboro, stabilio.

Consolor, atus sum, ari. trösten. *Syn.* Solor, levo, dolorem levo, mœrorem minuo, desiderium lenio, consolationem adhibeo, alicui perfugium & solatium præbeo, animum consolatione permulceo, consolatione sustento, dolorem, luctum, fletum abstergo. *Adv.* Amicissimè, communiter, vehementer. *Phras.* 1. *Consolari afflictum,* den Betrübten trösten. Consolationem afferre afflicto; excitare, suis opibus sustentare casus miserorum; levationem afferre; levationi esse miseris; perculsos ægritudine levare; allevare jacentes; animum reddere; fomenta, oblectamenta dolorum præbere; diffidentes suis rebus confirmare; fulcire ruentes; afflictos erigere; perditos recreare; miserorum ærumnam dictis allevare. 2. *Nihil est, quod consolari me possit,* es ist nichts, was mich trösten könte. Nihil est, quod solatium afferre, parere mihi possit. Nihil est, quod solatio, consolationi mihi esse possit. Nulla est res, quæ animum meum possit recreare, relevare; vindicare dolore; liberare sollicitudine, eximere dolore; abducere à cura; avocare à molestia; abstrahere à mœrore; afflictum mœrore, languentem, jacentem animum erigere, excitare, confirmare nulla jam cogitatio potest. Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest. Laboranti animo, ægrotanti, pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet; parum apta sunt remedia, quæ afferuntur; inutilis, infirma, inanis, supervacanea omnis medicina est. Frustra in me consolando ponitur opera: inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat; nemo ut dolorem lenire, detrahere, depellere, adimere, levare ægritudinem; animum relevare; ægritudinem sedare; abducere ab angore contractum mœrore animum possit; ita dolore obruor, ut emergere nulla ratione possim. Respuit jam animus, quasi desperatâ salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera. Insitus, infixus in animo dolor ita penitus est, ut velli nullâ ratione possit; ut nulla vis rationum evellere, extrahere, educere eum possit. Finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, dolorem moderari, neque homo est, neque res ulla, quæ possit. Non est, ut possim in dolore mihi temperare, dolorem sedare, abjicere; me ad hilaritatem, jucunditatem, quam dolor eripuit, ademit, revocare; referre me ad pristinam animi æquitatem; ad eum statum, unde dolor dejecit, deturbavit, depulit, detrusit, non possum. Quæ jam res aut quis homo, animo meo virtutem dolore ereptam restituere possit? quis ea sanare vulnera? quis iis vulneribus mederi, medicinam adferre, remedium invenire possit, quæ mihi fortuna intulit, imposuit, inflixit? surdæ jam sunt ad omnia solatia aures; exulceratam ægritudine mentem ad sanitatem nemo revocabit; prostratum, jacentem beare jam nihil potest. 3. *Hoc unum consolari potest,* dieses kan mich allein trösten. Hoc unum relevare animum; erigere mentem ac confirmare; erigere in spem *vel* ad spem animum; dethrahere ægritudinem; serenitatem mentis reducere potest. Hic unus relictus est consolationi locus; hac unâ consolatione utor me, sustento; hanc unam mens habet, suscipit consolationem, ac præterea nullam. *Usus.* Spe, eloquentiâ consolamur afflictos. Desiderium tui memoriâ commodorum consolabor. Dolorem, quem è republica capio, consolari domus non potest. Hoc mihi non sumo, ut de communibus miseriis te, *vel* dolorem tuum consoler.

Consono, as, ui, itum, are. mitlauten, wiederschallen. *Syn.* Respondeo, consentio, convenio. *Usus.* 1. Vide, ut oratio moribus consonet, übereinstimmen. 2. Nemus consonat, der Wald giebt einen Widerhall.

Consonus, a, um. übereinstimmend. *Syn.* Conveniens. *Usus.* Consonum, consentaneum non est, ut &c.

Consopio, is, ivi, itum, ire. einschläffern. *Syn.* Somnô obruo, opprimo. *Usus.* Somno consopiri sempiterno. V. *Sopio.*

Consors, tis, *g. o.* Mitgenoß. *Syn.* Particeps, socius. *Usus.* Socium & consortem te laboris, gloriæ habui. Consors alicui in lucris & furtis. V. *Particeps, socius, communis.*

Consortio, nis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Consociatio. *Epi.* Humana. *Usus.* Dissolvatur, necesse est, omnis humana consortio. V. *Communio.*

Conspectus, ûs, m. das Anschauen. *Syn.* Aspectus, præsentia. *Epi.* Dulcior patriæ, frequens, jucundissimus. *Phras.* 1. *Dare se in conspectum alicui*, unter die Augen kommen. In conspectum venire; vultum alicujus subire; populo se dare, & coronæ; in populi conspectum se committere; in oculis multitudinis, in ore omnium versari; ostendere, & offerre os suum; os præbere; in conspectum prodire. 2. *E conspectu abire*, aus den Augen gehen. Ab ore hominum concedere; vitare oculos hominum; hominum aspectum, lucémque vitare; ab oculis hominum aliquo concedere; hominum aspectum præsentiámque vitare; è conspectu discedere, evolare; hominum aspectum, lucémque defugere, fugere. *Usus.* 1. Dare se in conspectum, sich sehen lassen. 2. In conspectu esse, vor Augen stehen. Locô excelsô sita est laus tua, in conspectu urbis posita. 3. In conspectu ponere, vor Augen legen. 4. Animus non cadit in conspectum, in die Augen fallen. 5. Conspectum fugere, aus den Augen gehen. 6. E conspectu amittere, jähling etwas aus den Augen verlieren. 7. Conspectû privare, seiner Gegenwart berauben.

Conspergo, is, spersi, spersum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, respergo. *Usus.* 1. Lachrymis me conspersit. 2. Scripta quadam hilaritate conspergere. Oratio quasi quibusdam verborum floribus conspersa.

Conspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen, in Obacht nehmen. *Syn.* Aspicio, video. *Adv.* Procul, propè. *Usus.* 1. Infestis omnium oculis conspici. 2. *Transl.* *Attendo, considero*, betrachten. Conspicite eam mentibus vestris, quam oculis non potestis. V. *Video, intueor.*

Conspicor, aris, atus sum, ari. anschauen. *Syn.* Video. *Usus.* Occisum ut conspicatur.

Conspicuus, a, um. scheinbar. *Syn.* Aspectabilis. *Transl.* Illustris, clarus. *Phras.* *Ea facta Gloria eum conspicuum reddidit*, diese That hat ihn erst ansehnlich gemacht. Ea res illi dignitatem attulit, conciliavit; id factum illi dignitati fuit, dignitatem adjunxit; ea res clarum spectatúmque fecit hominem. V. *Celebris, clarus.* *Usus.* Mons latè conspicuus.

Conspiratio, nis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Conjuratio, consensio. *Epi.* Incredibilis, conflata, restincta, magna, sceleratissima, tanta. *Usus.* 1. Conspirationem conflare, facere. Conspirationem restringere, dirimere. 2. *Consensus*, Einhelligkeit. Summa erat inter nos animorum conspiratio. Summa est conspiratio consensúsque virtutum. V. *Conjuratio, consensio.*

Conspiro, as, avi, atum, are. sich zusammen verbinden. *Syn.* Consentio, conjuro. *Usus.* 1. Mirabiliter omnium ordinum consensus ad liberandam rempublicam conspiravit. Omnes ad dignitatem tuam defendendam conspirâsse videntur. 2. *Conjuro*, sich verschwören. Mirum, ni senes vicini in unum nondum conspiraverint. V. *Consentio, concors.*

Consponsor, oris, m. Mitbürge. *Syn.* Qui cum alio spondet. *Usus.* Communicabo rem cum consponsore tuo.

Conspuo, is, ui, utum, ere. bespeyen. *Usus.* Ab omnibus derisus, atque consputus.

Consputo, as, avi, atum, are. bespeyen. *Syn.* Sputô aliquem fœdo. *Usus.* Clodiani nostros consputarunt.

Constabilio, is, ivi, itum, ire. bestättigen. *Syn.* Stabilem & firmum reddo. *Usus.* Rem suam constabilire.

Constans, antis, *g. o.* beständig. *Syn.* Firmus, stabilis, gravis, perpetuus, æquabilis, moderatus, constantiâ prædítus.)(*Levis, inconstans, mobilis.* *Phras.* *Animo est gravi & constanti*, er ist beständig in seinem Vorhaben, standhaft. Animo est firmô, stabili, immutabili, minime levi, non fluxô, non variabili; animô minimè fluctuat, vacillat, claudicat, labitur; nihil in illo levitatis inest, aut inconstantiæ; nunquam ille discedit à seipso. Nullam in illo animi infirmitatem, nullam consilii mentisque mutabilitatem deprehendas; certum est illi constantiam tueri in sententia; seipsum ab omni perturbatione invictum præstari; animi æquitatem, præsentiam ubique

que præ ſe ferre; conſtantiâ, animi firmitate eſt egregia; propoſiti tenax conſtantiam in inſtituto retinet, ſervat; ad res gerendas conſtantiam affert, adhibet ſingularem; abunde conſtantis animi eſt; nihil ex priſtina voluntate mutat; eadem conſtantia & florente & ſiniſtro rerum ſtatu eſt; conſiliis ad exitum perducendis animo præſenti eſt. V. *Conſtantia. Uſus.* Fortis animi eſt & conſtantis, non perturbari rebus adverſis. Conſtans & perpetua vitæ ratio. Rumores afferuntur, iique ſatis conſtantes. Firmus, ſtabilis, conſtans amicus. Conſtans lunæ motus. V. *Fortis.*

Conſtanter, **beſtändig.** *Syn.* Fortiter, æqualiter, perpetuo.)(*inconſtanter. Uſus.* Conſtanter & liberè me geſſi. Conſtanter & perpetuo placebit hoc conſilium.

Conſtantia, æ, f. **Beſtändigkeit.** *Syn.* Firmitas, ſtabilitas, gravitas, æqualitas, perſeverantia, firmitas animi, firmum conſilium, conſtans & perpetua vitæ ratio.)(*inconſtantia.* *Epi.* Admirabilis, incredibilis, conveniens & conjuncta, diuturna animi, humana, magna, perpetua, placida & quieta, ſingularis, ſumma. *Phraſ.* 1. *Novi tuam conſtantiam,* **ich kenne deine Standhaftigkeit.** Noſco animi tui firmitatem, firmitudinem; ſcio, te in ſententia conſtare, perſtare ſemper ſolitum; nec de gradu dejici, dimoveri; nec de ſententia depelli poſſe; ſcio, te in eodem conſiliorum tenore obſtinatum, perſtiturum firmiter; nihil de priſtina ſententia mutaturum; quàm æquali ſemper tenore ſis, novi; ſcio, quam non varius ſis in cauſa; quam firmitudinem animi obtineas; quam conſtanter in ſententia permaneas; quam nulla vi labefactari conſtantia tua poſſit. 2. *Egregiæ conſtantiæ mihi eſſe videtur,* **es ſcheinet mir ein ſtandhafter Mann zu ſeyn.** Is mihi ſemper viſus eſt, qui ſibi conſtet optimè; qui à ſententia ægre diſcedat; ægre mutet conſilium; ſuſceptam opinionem non temere abjiciat, ſenſus deponat, de ſuo ſtatu demigret; quem nulla res facilè abducat, avellat à ſententia; cujus mentem ægre in diverſam partem traducas; huc illuc, in hanc vel illam partem non facilè flectas, eà virum gravitate, eo animi robore ac conſtantiâ ſemper exiſtimavi, ut non magis ſolem à ſuo curſu, quàm ejus animum ab æquitatis ſtudio deflectas; idem illi vultus in omni re, eadem mens in omni fortuna videtur; is mihi videtur, cujus animum nec proſpera fortuna efferat, nec adverſa infringat; qui eodem vultu & res ſecundas & adverſas excipiat; qui pulcherrimè ſecundam & adverſam fortunam ferre, ſubire noverit; in quem fortunæ nihil juris ſit; qui nec proſperis rebus inſoleſcat, nec adverſis frangatur; quem nec in ſecundis rebus lætiorem quisquam viderit; nec in ſiniſtris triſtiorem; qui eundem vultum in omni fortuna retineat. V. *Animus fortis; Fortis. Uſus.* Cato gravitatem ſuam perpetuâ conſtantiâ roboravit. Fortis animus ſine æquabilitate & conſtantiâ nullus eſſe poteſt. Retinenda igitur eſt animi conſtantia, firmitas, perſeverantia, gravitas.

Conſternatio, nis, f. **Zaghaftigkeit.** *Uſus.* Pavore & conſternatione territa cohors. V. *Perturbatio.* Ingens ſolicitudo, ac pæne jam luctus eſt. V. *Terror.*

Conſterno, is, ſtravi, ſtratum, ere. **bedecken, beſtreuen.** *Syn.* Sterno, tego, ſpargo, effundo. *Uſus.* Effuſum frumentum vias omnes conſtraverat.

Conſtipo, as, avi, atum, are. **zuſammen ſchoppen.** *Syn.* Conſtringo, coërceo, coarcto, contrudo. *Uſus.* Ecqui tantus numerus hominum in eum agrum conſtipabitur. *Conſtipatus, vulg. eſt,* **an Verſtopfung leiden.** *Latine:* Ex alvi duritie cubare, laborare. V. *Anguſtus, Stipo.*

Conſtituo, is, ui, utum, ere. **beſtellen, ſich vornehmen.** *Syn.* Decerno, ſtatuo, delibero, cogito, ſancio, præſcribo, deſigno. *Vulg. propono mihi, propoſitum facio. Adv.* Aliquando antè, benè de rebus domeſticis, breviter, communiter, coram, diligenter jura, graviter de aliquo, impunè ſupplicium, inique, in poſterum legem, lentè, libenter conditionem, maturius ex re & tempore, obſcurè regnum, omnino cauſſam in verbo, optimè, publicè patronum, ſanctiſſimè, ſapientiſſimè, veriſſimè. Conſtitutum benè, divinitus, moderatiſſimè, providentiſſimè, publicè, præclariſſimè, prudenter. *Phraſ. Conſtitui abire,* **ich habe mir vorgenommen abzureiſen.** Animus erat in eo, ut hinc migrarem; in animo erat; cum animo ſtatui; apud animum ſtatui; deliberatum cum animo habebam; ſtabat jam ſententia, ut ſolum verterem; animus in diſceſſu erat; jam terras alias cogitabam; fixum & ſtatutum erat animo, patriâ diſcedere; abeundi, diſceſſus conſilium cepi; in animo habui; animum induxi, demigrare hac ex urbe; ratum jam erat migrandi conſilium. *Uſus.* 1. Ut conſtitui, adero. Conſtitui cum amicis de profectione mea. Conſtitutum planè habeo. Con-

Constituendum denique tibi est, quod vitæ genus eligas. 2. *Præscribo, designo, vulgo: determino*, bestimmen die Zeit, Tag &c. Diem tempusque colloquio constituere. Pactam & constitutam diem habere. Ad diem dictam, præstitutam, præfinitam, constitutam adero. Provinciam alicui constituere. 3. *Decerno, destino, vulg. ordino*, verordnen. Accusatorem, testes, quæstionem, disceptationem, vadimonium, actionem constituere. Judicium capitis in aliquem; malefico supplicium, pœnam constituere. 4. *Facio, condo, confirmo*, machen, befestigen. A Diis omnia constituta sunt. Necessitudinem cum aliquo, & amicitiam constituere. Constituere urbem, pacem, rem familiarem suam. 5. *Pono, propono*, setzen, vorstellen. Monumentum in aliquo loco; sibi aliquid ante oculos constituere. Aliquem in locum Prætoris constituere. V. *Decerno, delibero*.

Constitutio, nis, f. Bestellung. *Syn.* Comparatio, institutio. *Epi.* Firma corporis, simplex, tota, quam plurima. *Usus.* Quid sentis de hujus belli constitutione? Constitutio religionum Numæ debetur. 2. *Habitudo & Compositio*, Beschaffenheit. Corporis firma constitutio.

Constitutò, mit Fleiß. *Syn.* Consultò, compositò, compactò. *Usus.* Constituto experiri cum aliquo, mit Fleiß eines wagen mit einem.

Constitutum, i, n. Satzung. *Syn.* Propositum. *Usus.* Ajunt, constitutum factum esse cum servis.

Constitutus, a, um. bestellt. *Syn.* Institutus, confirmatus, compositus, decretus. *Usus.* Ad constitutam diem adesse. Constituta res est, & definita. Propositum & constitutum iter. Corpus, animus benè constitutus.

Consto, as, stiti, stitum, are. begehen. *Syn.* Componor, fio, constituor. *Adv.* Constare certatim, mutuo studia officii, gratis navim, melius sibi, multum, parum sibi, planè è numeris, planè, non satis, præclarè sibi, summè. *Usus.* 1. Judiciorum ratio ex accusatione & defensione constat. Hic ex fallaciis constat totus. Concio ex imperitissimis constat. Prudentia constat ex scientia rerum bonarum & malarum. 2. *Sum*, seyn. Virtus sine ratio constare non potest. Quæ in toto mundo moventur & constant. 3. *Patet*, es ist bekannt, es ist am Tag. Res, de qua constat. Quæ res cum constet; liquida sit, pro; inquisita & comperta sit &c. V. *Pateo*. Constat inter omnes. Constant mea in te beneficia. 4. *Convenio, congruo, cohæreo*, übereinstimmen, zusammen treffen. Ista sententia cum priore non constat. Oratio ista nec cum re, nec secum ipsa constat. Constare sibi in vitæ perpetuitate; non constare sibi. Mente vix constat. 5. *Persevero, permaneo, perduro*, verbleiben, verharren. Laudo, quod in sententia consisteris. Constabit tibi fructus otii tui. 6. *Pretii ratione*, kosten. Dimidiò minoris tibi constabit. Magnò stetit cunctatio homini. Ea res multorum sanguine stetit. V. *Pretium, Manifestus, Pateo*.

Constringo, is, strinxi, strictum, ere. zusammen binden. *Syn.* Stringo, nexo, arcto, concludo.)(*laxo, solvo. Usus.* Rempublicam legibus constrinxit. Alicujus scelus supplicio constringere. Dare se libidinibus constringendum. V. *Stringo*.

Constructio, nis, f. ein Bau, Zusammensetzung. *Syn.* Compositio, quasi structura quædam, consecutio. *Epi.* Apta & quasi rotunda verborum, magna & ornata, minuta, tota. *Usus.* Quantò artificiò natura constructionem hominis fabricata est!

Construo, is, struxi, structum, ere. aufbauen. *Syn.* Conficio, ædifico, fabricor, coacervo.)(*destruo. Usus.* Aves sibi nidos construunt. Acervos nummorum construere. V. *Struo*.

Constupro, as, avi, atum, are. eine schänden. *Syn.* Stupro contamino. V. *Stupro*.

Consuasor, oris, m. Rathgeber. *Syn.* Suasor.)(*dissuasor. Usus.* Autore & consuasore Nævio.

Consuesco, is, suevi, suetum, ere. gewohnen. *Syn.* Soleo, meæ consuetudinis est, consuetudinem habeo, multum cum aliquo sum; una sum, diem cum aliquo pono, cum aliquo conjunctissimè & amicissimè vivo; in consuetudinem me do; in consuetudinem alicujus rei venio.)(*desuesco. Usus.* Equo, quo consuevi, libentiùs utor. V. *Assuesco, consuetudo*.

Consuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Mos, institutum, usus. *Epi.* Altera natura, artifex suavitatis, non satis avida, bona, civilis, communis, consularis, senatoria, dissoluta, diuturna, domestica, elegans, familiaris, immanis, barbara, indigna, jucunda, summa, judicialis, fori, jucundissima cum aliquo, lasciva, libera peccandi, magistra non contemnenda doloris ferendi, magna, mala & impia, mala

mala ac molesta, militaris, mirifica, notissima, nova judiciorum, perpetua, popularis & forensis dicendi, pristina, quotidiana, regia, vetus, vitiosa & corrupta. *Phras.* 1. *A consuetudine longissimè discedis*, du verlässet deine Gewohnheit. Recedis, descìscis, te removes, te abducis; alius planè es à te ipso; à temetipso discedis; tui dissimilem te præbes; tui te similem non præstas; eum, qui adhuc fuisti, te non præstas; tibi parum constas; consuetudinem tuam & inveteratam agendi, vivendi rationem abjecisti, deposuisti, oblivioni dedisti. 2. *Consuetudo communis est*, dieses ist schon eine gemeine Gewohnheit. Mos hic omnium est; omnium hæc consuetudo est; institutum est, consuetudinis, instituti est; mos hic ubique obtinuit, invaluit; mos ita fert omnium; ita fert consuetudo; nemo non ita consuevit; omnibus hoc est à natura tributum, insitum; ita naturâ comparatum est; habent hoc omnes à natura; ita facti, ita instituti naturâ omnes sumus; id in more jam positum est; usû ac more comparatum est; moris est; veteri exemplô & institutô inductus mos est; more fit; vetus hoc est. *Usus.* 1. Vetus consuetudo naturæ vim obtinet, Gewohnheit ist eine andere Natur. 1.) *Consuetudinem introducere*, eine Gewohnheit einführen. Inducere, addiscere, afferre, excitare, aperire. 2. *Consuetudinem immutare*, Gewohnheit verändern. A vetere consuetudine recedere. 3.) *Consuetudinem servare*, Gewohnheit halten. Romani hac consuetudine utuntur. Consuetudo est Romanis. Veterem consuetudinem tenére, retinere, servare, præstare. Manet ea in præsens consuetudo, serpit, increbrescit. 4.) *Ad consuetudinem redire*, auf den alten Brauch kommen. Omnia ad veterem consuetudinem longô intervallo revocata sunt, reverterunt. 2. *Vita communis, amicitia, familiaritas, convictus*, Gemeinschafft, Vertraulichkeit. 1) In consuetudinem præstantium viorum se dare, se immergere. Cum iis consuetudinem jungere, facere, conjungere, consuetudine jungi, implicari, devinciri. Vetus mihi cum illo amicitia & consuetudo intercedit, Gemeinschafft machen, haben. 2.) Consuetudinem intermittere; à consuetudine refugere; omnium consuetudine privari, der Gemeinschafft entrathen. 3.) Ad consuetudinem redire; in, *vel* ad consuetudinem revocari, wiederum die Freundschafft pflegen. 4.) In consuetudine permanére, in guter Verständniß bleiben. V. *Mos.*

Consul, is, m. Bürgermeister. *Syn.* Reipublicæ, publici consilii princeps. *Usus.* Sine repulsa consul factus, effectus, designatus, renuntiatus.

Consularis, e. bürgermeisterlich. *Syn.* Qui consulatû perfunctus erat, qui consulatû abiit, aliquando consul fuit. *Epi.* Dissertus, maximus. Consulares clarissimi, constantes & nobiles, meliores & fortiores & constantiores, timidi, turpissimi. *Usus.* Consulare officium. Provincia consularis. Consulares & prætorii viri.

Consulatus, ûs, m. das Bürgermeister-Amt. *Syn.* Amplissima potestas in republica. *Usus.* 1. Consulatum sperare, cogitare, hoffen, verlangen. 2. Consulatum petere, begehren. 3. Consulatum demandare, auftragen. 4. Consulatum inire, antretten. 5. Consulatum gerere, vertretten. 6. Consulatû aliquem dejicere, von dem Bürgermeister-Amt ausspielen, absetzen. V. *Magistratus.*

Consulo, is, ui, sultum, ere. rathen, oder um Rath fragen. *Syn.* Consilium peto, delibero, consulo; *item:* Consilium do; prospicio, provideo. *Adv.* Bene reip. benè de rebus, commodè, consideratius, diligenter agris, diligentissimè valetudini, gravius de se, gravius de salute, liberè reipûbl. male suis rebus, melius sibi, famæ, pudicitiæ, multum & diu, optimè alicui, sibi plurimûm, serius, maximè. *Phras.* 1. *Consulere dubiis in rebus amicos sapientis est*, einem weisen Mann stehet es zu, in zweifelhaftigen Dingen seine Freunde um Rath zu fragen. Sapientis est in ancipiti rerum statu, incertis in rebus, ambiguis, obscuris, aliquâ in difficultate constitutis, in controversia positis amicos in consilium adhibere; ad amicos, ad amicorum arbitrium referre; amicorum judiciis stare; ad consilium amicorum confugere; amicorum consilio uti; amicorum sententiam exquirere; adire ad amicos consilii causa; velle cognoscere, quid amicis videatur, quid amici sentiant, quid opinionis habeant, quod præbeant consilium; quid censeant, judicent, faciendum existiment; velle cognoscere, quis sit amicorum sensus, quæ mens, quæ sententia; referre ad consilium amicorum; dare se in consilium amicis; ab amicis consilium capere; amicos auctores, duces, principes consiliorum suorum habère; rogare, interrogare sententiam amicorum; ex amicis; quid sibi autores sint, exquirere; nihil constituere, suscipere, nisi

de amicorum suasû, ductû, hortatû, consiliô, sententia, instinctû; sine amicorum consilio; nisi amicis suasoribus, consultoribus, autoribus, impulsoribus, ducibus persuasum, permotum, adductum; in neutram se partem dare, nisi de consilio amicorum; nisi consiliô nixum amicorum; nisi suadentibus, consulentibus amicis impulsum. V. *Consilium peto.* 2. *DEUM precibus consulere, vulg.* sich mit GOtt in dem Gebeth berathschlagen. Divinæ mentis consilium precibus explorare; ad Deum consilia sua referre; cœleste lumen precibus exposcere; autorem, ducem, principem consiliorum suorum Deum habere; rebus in dubiis ad DEUM confugere; consilii lucem à DEO suppliciter exorare; res suas, ac consilia cum DEO quodammodô conferre. 3. *Consulo tibi, vulg.* ich rathe dir. Hoc tibi do consilii; tibi suadeo; autor tibi sum; consilium hoc meum est; mea hæc est sententia: meus hic est sensus; meum hoc est judicium; ita sentio; id mihi videtur, placet, probatur. V. *Autor.* 4. *Si me putas recte tibi posse consulere, hoc facies,* wann du vermeinest, daß ich dir gut rathen kan, so thue dieses. Si mea tibi sententia probatur; si me putas aliquid vidére; si meum consilium apud te habet aliquid ponderis, momenti; si me putas quidquam sapere; si audire me vis; si consiliis meis aliquid tribuere; si sequi consilium meum; si ad meum accedere vis consilium, hoc ages; me autore hoc tibi agendum putabis. V. *Consilium do.* 5. *Dignitati tuæ consule,* habe fleißige Acht auf deine Amts-Würde. Ducenda tibi ratio est dignitatis tuæ; serviendum dignitati tuæ; spectanda inprimis dignitas tua; cavendum, nequid detrimenti accipiat dignitas tua; nihil potius, nihil prius, nihil antiquius dignitate tuâ habendum; fac, ut dignitas tua tibi curæ sit; tuere dignitatem tuam; conserva dignitatem tuam. 6. *Haud satis rationibus tuis consulis,* du thust dir selbst nicht genugsame Vorsehung. Non pro eo, ac par esset, tuis commodis prospicis; male per te tibi provisum est; non satis tibi curæ est, quid rationes tuæ a te postulent; rerum tuarum cura parùm te tangere videtur; abjecisse mihi videris rerum tuarum curam, aut in postremis habére. V. *Negligo. Usus.* 1. De hoc negotio te consulendum duxi, um Rath fragen. Diu inter nos consulimus, berathschlagen. 2. *Provideo, prospicio, rationem alicujus habeo, occurro, medeor,* Vorsehung thun, auf eine Sache Acht haben. Consulite vobis, prospicite patriæ. Famæ ac pudicitiæ consulito. Deorum providentiâ humanis malis consulitur. 3. Consulo, *pro* consilium, do ich gebe dir einen Rath, *vulg. est.* 4. Consulere in medium, sich untereinander berathschlagen. Consulere in publicum. 5. Pessimè in se, *vel* alium consulere, wider sich oder einen andern etwas schädliches vornehmen. 6. Boni consulere, etwas gut aufnehmen. V. *Prospicio, suadeo, delibero.*

Consultatio, nis, f. Berathschlagung. *Syn.* Deliberatio. *Usus.* Ea res venit in deliberationem & consultationem. Expecto, quid respondeas consultationi meæ.

Consultò, mit Fleiß. *Syn.* Cogitatô, constitutò, compositò, compactô, deditâ operâ, de industria.)(*temere, fortuitò.* *Usus.* Simulat, se consultò fecisse, quòd vel inscitiâ, *vel* perturbatione animi factum. Id consilio factum. V. *Prudens.*

Consulto, as, avi, atum, are. berathschlagen. *Syn.* Delibero, in medium, in commune, in publicum consulo, consilium ineo. *Usus.* Inquirere & consultare de officio. Deliberationes consultandæ sunt. V. *Consilium.*

Consultor, oris, m. ein Rathgeber. *Syn.* Consulens. *Usus.* Consultoribus, quorum domus plena, respondere.

Consultrix, icis, f. Rathgeberin. *Usus.* Natura consultrix, & provida utilitatum opportunitatùmque omnium.

Consultum, i, n. Satzung. *Syn.* Decretum, ut senatus consultum. *Usus.* Facta & consulta sapientum monumentis prodere.

Consummo, as, avi, atum, are. vollenden. *Syn.* Perficio, *Usus.* Gesta & consummata bella. V. *Perficio, absolvo.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verbrauchen. *Syn.* Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipo, comedô. *Adv.* Tranquillè tempus. *Phras.* 1. *Consumere patrimonium suum,* sein väterliches Erbtheil verschwenden. Adesâ pecuniâ, devoratâ, profusa, patrimonium suum omne, fortunas suas abligurivit; res eum & fides deficere cœperunt; dissipavit conviviis patrimonium; rem confregit. Res illi per luxum dissipata periit; in deliciis omnia sua disperdidit; per luxuriam effudit; attrivit opes; patrimonii censum mersit; luxû

hausit

hausit, dilapidavit; decoxit. V. *Absumo*, *Helluor*, *Prodigo*, *Dissipo*, *Nepos*. 2. *Tempus otio consumpsit*, er hat die Zeit im Müssiggang zugebracht. Ætatem in otio exegit; tempus omne in luxu ac otio posuit; diem per summam inertiam absumpsit; tempus omne in otio trivit, contrivit; otiosa in foro concursatio diem illi unum ac alterum exemit; mensem illum in otio egit, confecit; dies non paucos otiô combussit; diem unum, alterum, tertium potando, nugando condidit; temporis bonam partem otiosâ concursatione traxit. *Usus*. 1. Aliqua in re plurimum operæ studiique consumere. Operam, curam, otium in rebus magnis, orationem facetiis consumere. 2. *Absumo*, verzehren. Per luxuriam effundere & consumere bona omnia. Dolore confici ac consumi. In castris, popinis, aleis, ganeâ tempus ætatis omne consumere.

Consumptio, nis, f. Verzehrung. *Usus*. Consumptione se hic & senio alebat.

Consumptor, oris, m. Verzehrer. *Usus*. Ignis noster confector & consumptor est omnium

Consuo, is, sui, sutum, ere. zusammen nähen. *Usus*. Dolos consuere. Consuta tapetia.

Consurgo, is, surrexi, surrectum, ere mit einem aufstehen. *Syn*. Surgo, assurgo. *Adv*. Honorificè. *Usus*. Honorificè ei consurgitur. Consurrexit senatus cum clamore.

Consurrectio, nis, f. das Aufstehen mit einander. *Usus*. Cepi maximum fructum ex consurrectione omnium & comitatu.

Contabesco, is, tabui, ere. ausdorren. *Syn*. Consumor, extabesco, labefio. *Usus*. Luctû confectus contabuit; ad extremam tabem venit. V. *Tabesco*.

Contabulatio, nis, f. Diele, Gaden. *Usus*. Ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem. Turris quinque tabulatorum, *vulg*. *Contignationum*.

Contabulo, as, avi, atum, are. eine Diele machen *Usus*. Totum murum turribus contabularunt. Turres contabulatas, aliaque machinamenta quatiendis muris portabant.

Contagio, nis, f. erbliche Kranckheit. *Syn*. Fœditas, virus, venenum, pestis, lues. *Epi*. Periculosa, servilis, interna. *Usus*. Contagiones malorum, quæ ab unô serpunt latiùs. Animus à contagione corporis sevocatus. Latet, patet illius sceleris contagio. Est quædam contagio sceleris, si proditorem defendas. Contaminavit se ejus prædæ contagione. Ad illum contagio conscientiæ non pertinet. Contactus corporum, *seu* contagio vulgebat morbos.

Contagium, ii, n. erbliche Kranckheit. *Syn*. Contagio.

Contamino, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn*. Inquino, commaculo. *Phras*. omnia suis sceleribus contaminavit, er hat alles mit seinen Lastern befleckt Macula sui sceleris imbuit; flagitiorum cœno & sordibus inquinavit; omnibus vitiis commaculavit; religiones omnes suô scelere violavit; aras ac templa polluit, funestavit; omni dedecore maculavit; omni scelere obligavit; omnia intolerandâ libidine fœda ac deformia effecit. V. *Macula*. *Usus*. Nullum est flagitium, quo se non contaminarit. Mortalium omnium post homines natos contaminatissimus, turpissimus. Contaminare veritatem mendacio, se omni scelere, stupris, flagitiis. Contagione prædæ contaminari. Omni scelere coopertus & contaminatus. Violatis sacris piaculum meritus. V. *Sceleratus*.

Contego, is, texi, tectum, ere. zudecken. *Syn*. Tego. *Usus*. Natura eas partes contexit. Medicorum errores terra injecta contegit. V. *Tego*.

Contemno, is, tempsi, temptum, ere. verachten. *Syn*. Despicio, despicatui duco, sperno, abjicio, rejicio, inane ac leve existimo, pro nihilo puto, aspernor. *)(expeto, æstimo, effero, admiror*. *Adv*. Apertè existimationem, constanter, magnoperè, mirificè, omnino sententiam, penitus aliquem, planè, præclarè res humanas, rectè pecuniam, severissimè voluptatem, valdè elegantiam ludorum, vehementer hominem, vicissim, maximè. *Phras*. 1. Humana omnia contemnit, aspernatur & negligit, er verachtet alles Zeitliche. Humana omnia conculcat, levia ducit; nullô locô numerat; flocci facit, contemptui habet; despicatui habet; est in eo summa rerum omnium contemptio & despicientia; humana omnia proterenda ac conculcanda ducit; alta quadam despectione intuetur; sordent ista illi, risui sunt; in summam contemptionem apud eum veniunt humanæ res omnes.

 2. *Ma-*

2. *Majores nostri divitias contemnebant*, unsere Vorfahrer verachteten den Reichthum. Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio; divitiæ apud majores nostros nullô loco, nullô numerô erant; majores nostri opes parvipendebant, nihili faciebant, ducebant, reputabant, æstimabant; postremæ omnium rerum divitiæ nostris erant majoribus; postremum locum obtinebant. 3. *Contemno omnia*, mir liegt an keiner Sache etwas. Omnia fastidio, respuo; trahantur per me pedibus, non laboro, nihil me tangit; nihil me afficit, nullâ re moveor, nulla res in pretio est; nihili facio omnia; inania ac levia, nullius momenti, nullius ponderis apud me sunt, omnia despicatui, ludibrio habeo; nihil dependo; pro nihilo puto; pro nihilo duco; in minimis pono; risui sunt. 4. *Pygmæi contemnuntur*, die Zwerge verachtet man. Contemptui est pygmæorum brevitas; in contemptum, in contemptionem venit; brevitas sua pygmæis contemptum affert; pygmæi opportuni injuriæ ducuntur; pygmæis brevitas contemptionem affert; despectui est pygmæorum brevitas; despicatui, ludibrio habetur; contempta & abjecta res est pygmæus; staturæ brevitas inertissimis etiam in pygmæos licentiam facit; pygmæos brevitas sua in contemptionem adducit; pygmæi contemptu laborant apud mortales cæteros; pygmæorum brevitas pessimis habetur despicata modis; pygmæos obterere quisque audet; ludibrio, risui sunt omnibus pygmæi; contemptissimum pygmæi nomen est; pygmæi in magno contemptu vivunt; præbere ad contumeliam os coguntur; fabula sunt populo; nullo in honore sunt. 5. *Bonæ artes contemnuntur*, die freyen Künste werden verachtet. Jacent litterarum studia, ac nullô propè loco sunt; squalent bonarum artium studia, ac in postremis habentur; litterarum illa gloria in silentio & oblivione jacet; exolevit illud in omnium animis pulcherrimarum artium studium; non obtinent eum quem merentur liberales disciplinæ, honoris, dignitatis locum; nullum jam bonis artibus est pretium, nulla existimatio; artes honestissimæ nullo jam in numero ponuntur, habentur, ducuntur. *Usus*. Contemnere aliquem, ac pro nihilo putare. Irridére ac contemnere alios præ se. Contemnere, despicere, non curare, infra se ducere, pro nihilo habere. V. *Aspernor*, *sperno*.

Contemplatio, onis, f. Betrachtung, Besichtigung. *Syn*. Consideratio, cogitatio, mentis agitatio. *Epi*. Diligens, magna ac diligens, manca naturæ atque inchoata. *Usus*. Res magnâ contemplatione digna. Contemplatio naturæ est animi pabulum. V. *Meditatio*, *considero*.

Contemplator, oris, m. Beschauer. *Usus*. Homo cœli contemplator.

Contemplor, aris, atus sum, ari. betrachten, besichtigen. *Syn*. Meditor, considero, perspicio, intueor, animô intueor. *Adv*. Acerrimè, otiosè, studiosè. *Phras*. *Contemplari res divinas*, himmlische Dinge betrachten. In rerum divinarum contemplatione aliquantum temporis ponere; aliquid temporis cœlestium rerum contemplationi tribuere; ad rerum divinarum contemplationem exsurgere, mentem erigere; vitam agere cœlestium rerum contemplatione suavissimam, animô esse in cœlestium rerum meditatione suspensô. *Usus*. Rem quamvis otiosè & consideratè, summô otiô contemplatur. Intentis oculis rem contemplari. Cœli pulchritudinem oculis contemplari. V. *Considero*, *Meditor*.

Contemptio, onis, f. Verachtung. *Syn*. Contemptus, despicientia, despectio. *Epi*. Firma, stabilis, doloris, magna. *Usus*. Fortitudo est malorum dolorumque contemptio. Mortis, pecuniæ, rerum humanarum contemptio. Adversarios in contemptionem adduxit.

Comtemptus, ûs, m Verachtung. *Syn*. Contemptio, despectio. *Usus*. Contemptû laborabat apud socios. V. *Contemno*.

Contendo, is, tendi, tentum, ere. spannen, zancken. *Syn*. Nitor, curo, conor, laboro, enitor. *item*: Altercor, rixor, litigo.)(*remitto*. *Adv*. Civiliter, contra, copiosissimè, cupidissimè, diligentissimè, honestè, infestissimè, inimicissimè, magnoperè, mirificè ab aliquo, planè, prorsus, summè, valdè, vehementer ab aliquo, de salute verecundiùs. *Phras*. *Cum vicinis contendere solet*, er pflegt mit seinen Nachbarn zu zancken. Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur; jurgia, disceptationes, altercationes suscipit; in altercando multus est; controversias à mane in noctem sæpè ducit; novas identidem turbas & rixas homo concitus, & ad jurgandum litigiosus comovet; cum omnibus certationem suscipit; cum vicinis bel-

bellum gerit, digladitur, jurgiis contendit; omnibus obstrepit certatim; obloqui non desistit; certamina serit; verba omnia in altercationem vertit; vicinos in disceptationes perpetuas trahit; jurgantis ira sæpe ad manus pervenit; jurgia, discordias, iras cum vicinis exercet, manus simul intendit, simul probra vicinis ingerit; sæpè brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in animorum contentionem exardescit; res sæpè parva studiis in diversa trahentibus, in magnum certamen excedit; frequens illi cum vicinis contentio; rixæ committendæ causa altercatio illi quotidiana; sæpè parva res est, quæ in altercationem vertit; contentiones frequenter excitat; movet, ciet rixas; altercationes, jurgia concitat; serit certamina & rixas cum vicinis. 2. *Juvenes magna spectare debent & rectis ad gloriam studiis contendere*, Jünglinge müssen nach Ehre streben. Debent grassari ad gloriam virtutis viâ; niti, tendere ad gloriam, nervos omnes industriæ contendere, & eniti ad gloriam; elaborare, ac animo conniti, ut nihil à se prætermissum, quo veræ laudis fructum sibi comparent, videatur; illuc juventuti summa ope, pertinaciter tendendum, ut veræ virtutis gloriam consequatur. *Usus*. 1. Contende ac elabora, animo connitere, sich befleissen. 2. *Litigo, pugno, certo, luctor, confligo, digladior, contentionem facio, contentionis aliquid cum aliquo habeo*, streiten, zanken, strittig seyn. Cum aliquo, contra aliquem armis, vi, impetu, jure, verbis acerrimè, inimicissimè contendere. Sacramento contendas, mea non esse. Patere, quæso, rationem meam cum tua contendere. *Transl. Intendo, adduco*, allen Fleiß anspannen. Nervos omnes contendere. Nihil usquam remittam, quin ætatis industriæque meæ nervos omnes contendam, ut &c. 4. *Comparo, confero*, gegen einander halten. Contende inter se leges & confer. Accusationem nostram cum tua contendito. 5. *Eo, Festino*, eilen, schleunig reisen. Roma Brundusium contendit. 6. *Posco, flagito, peto, efflagito*, begehren, eifrig um etwas anhalten. Summe, omni studiô, paulo impudentius contendo, ut mecum in gratiam redeas. Nihil ab invito contendam. V. *Conor, laboro, jurgo, litigo*.

Contentè, streng. *Syn.* Vehementer, magnâ contentione, acriter. *Usus*. Contentius ambulare. Alias contentius, alias summissius dicere.

Contentio, nis, f. Mühe, Fleiß. *Syn.* Certatio, controversia, luctatio, certamen, dimicatio, pugna: vis animi, labor corporis.)(*Relaxatio, remissio. Epi.* Accurata, acerrima, anceps, clarissima, commodior alicui, dispar, dissimilis, effusa, forensis, gravis, gravis meritorum in remp. incredibilis, injusta, legitima, magna laterum, animi, parva vocis, major vocis, media, mediocris, minima verborum, mira, nimia vocis, par, parva, prima adversariorum, sapiens, similis, animi, summa corporis, tanta, turpis, vehementissima, vera. Contentiones agrariæ, crebræ, gravissimæ, honestissimæ, inanes, inimicissimæ, magnæ, multæ & magnæ, periculosæ. *Usus*. 1. Accuratam & inimicitiis incensam contentionem suscipere. Multæ & magnæ contentiones mihi tecum, *vel* inter nos erunt; contentionem tecum habebo, faciam, Zank anstellen. 2. *Controversia*, Streitigkeit. Illud vero in contentione ponitur; in contentionem venit, incidit, an &c. 3. *Labor*, Mühe und Arbeit. Omnem vitæ cursum in labore ac contentione conficere. A contentione quotidiana animum laxare. In id negotium magna animi contentio adhibenda erit. In arduam contentionem vocamur. Magna nobis de vita ac salute contentio impendet. 4. *Comparatio, collatio*, Vergleichung, Gegeneinanderhaltung. Hominum, fortunarum, bonorum contentionem facere. V. *Certamen, certo, pugna*.

Contentus, a, um. vergnügt. *Syn.* Quem non pœnitet; qui satis esse putat, qui facile patitur.)(*Cupidus*. *Adv.* Facile ad liberaliter vivendum. *Phras.* 1. *Contentus sum mea sorte*, ich bin mit meinem Stand zufrieden. Acquiesco in rebus meis; majora non appeto; plus à fortuna non postulo; satis, abunde est, sufficit, quod habeo. Continet se intra hos fines, non excurrit, non prolabitur animus meus; non se longius effert, non se altius tollit animus meus; non me pœnitet conditionis meæ; summâ voluntate, summâ animi æquitate fero hanc fortunam meam; mihi unicè satisfacio; his me abunde expleo; eo res meas loco esse lætus sum, satis habeo. 2. *Hac mutatione plebs non contenta fuit*, mit dieser Veränderung war das Volk nicht zufrieden. Minimè læta erat; mutationem eam aspernata plebs est; ea rerum conversio haud satis placebat plebi; haud probabatur plebi; huic rerum mutationi haud æqua satis multitudo fremere inter se occultè, obirata fortunæ conqueri, Deos denique hominesque palam accusare cœpit. V. *Displiceo*, 3. *Qualibet pœna contentus sum*, ich bin mit aller Straffe zufrieden. Nu-

Nullam deprecor pœnam ; sententiam in me latam summâ voluntate suscipio ; æqui bonique facio, quidquid de me statuitur; stabo judicum decretis, paratamque in omne supplicii genus voluntatem affero ; acquiesco judicum sententiis ; pœnam quamlibet in me constituant judices, placet, non repugno, haud refugio, admitto; conditionem quamlibet accipio ; in potestate senatûs, judicum ero. *Usus*. 1. Cultû parvô contentâ est natura. Minimò contentus. 2. *Intentus*, angespannt.)(*Remissus*. Contentô studiô, labore, operâ ; cursû contentô ; tormenta contenta & vehementius adducta. Vox contenta. Fides contentæ.

Contero, is, trivi, tritum, ere. zerreiben. *Syn.* Tero, consumo. *Adv.* Frustra tempus, melius diem. *Usus*. 1. In studiis litterarum, in litibus, in re quærenda totam ætatem, otium, tempus omne conterere, verzehren. Injurias omnes voluntariâ oblivione contrivi, ich habe alles Unrecht vergessen. 2. *Vinco*, überwinden. Cæsar cæteras nationes contrivit, domuit, pervicit. V. *Consumo*.

Conterreo, es, ui, itum, ere. erschrecken. *Syn.* Terreo. *Usus*. Vultû ipsô aspectûque me conterruit. V. *Terreo*.

Contestatio, nis, f. Zeugniß. *Syn.* Obtestatio. *Usus*. Maximâ contestatione à me petivit, ut &c.

Contestor, aris, atus sum, ari. zum Zeugen nehmen. *Syn.* Obtestor, judicium committo constituoque. *Usus*. Procuratores litem non contestabuntur. Cum eo litem contestatam habeo. Perennis & contestata virtus. Deos, hominesque contestari. V. *Testor*.

Contexo, is, texui, textum, ere. zusammen setzen. *Syn.* Texo, conjungo, compono. *Adv.* Conjunctè cum reliquis, facilè, festivè crimen, longius carmen. *Usus*. Carmen contexere. Extrema cum primis contexere. Crimen contexere.

Contextè, ohne Absonderung. *Syn.* Conjunctè. *Usus*. Omnia naturali colligatione conserte contexteque fiunt.

Contextus, us, m. Zusammenheftung. *Syn.* Complexio. *Epi.* Mirabilis, totus. *Usus*. In toto contextu orationis hæc sunt servanda. Pennarum contextû corporis tegumenta faciunt. Mirabilis contextus rerum.

Conticeo, es, ui, ere. schweigen. *Syn.* Taceo, reticeo, obmutesco.)(*Loquor*. *Usus*. Conscientiâ victus conticuit. 3. *Transl.* *Deficio*, aufhören. Studium nostrum subito conticuit & obmutuit. Senatus obmutuit ; judicia conticuêre.

Conticesco, is, ticui, ere. schweigen. *Syn.* Taceo, obmutesco. *Adv.* Illico, parumper, repentè, subitò. *Phras.* *Omnes repente conticuerunt*, es haben alle jählings still geschwiegen. Mœstum aliquamdiu silentium obtinuit ; silentium repente consecutum est ; tenuit silentium aliquot horis ; supprelsere vocem adstantes ; vocem mittebat nemo ; altum erat ab omnibus silentium. Muta circum omnia & elinguia videbantur. *Usus*. In bello artes nostræ conticescunt. Quando lamentatio urbis & gemitus conticescent ? V. *Taceo*, *silentium*.

Continens, tis, *g. o.* anstossend. *Syn.* Junctus, adjunctus, affixus, conjunctus, proximus, non interruptus. *Usus*. 1. Terræ continentes. Mari aër ; Cappadocia Ciliciæ continens est. Natura rerum unô consensû continens est & juncta. Uno penè & continenti agmine. 2. *Terra mari vicina*, Land, so nahe am Meer ist. Mare dissimile est proximo ei continenti. 3. *Temperans*, mäßig, eingezogen. Vir continens & temperans. V. *Pudicus*, *castus*.

Continenter, stets. *Syn.* Semper.)(*interrupte*. *Usus*. 1. Continenter labuntur & fluunt omnia. 2. *Temperanter*, mäßig. Parce, sobriè, continenter vivere. *Continuate*, *conjunctè*, *perpetuo*, nach einander. Unô spiritû continente multa dicere. V. *Semper*, *assidue*.

Continentia, æ, f. Enthaltung, Eingezogenheit. *Syn.* Temperantia. D. Continentia *Voluptati*, Abstinentia *Avaritiæ resistit*. *Usus*. Valetudo sustentatur continentia in victu omni & cultu. Nihil eum ab summa integritate ac continentia deducere potuit. Nullâ re conciliatur facilius benevolentia populi, quam continentiâ & abstinentiâ. V. *Verecundia*, *Pudicus*.

Contineo, es, ui, entum, ere. innhalten. *Syn.* Comprehendo, complector, includo, concludo, colligo : *vel* refreno, cohibeo, coërceo ; *vel* conservo. *Adv.* Abscondìtè, arctiùs, consultò se domi, diligentissimè linguam, modestè insolentiam, patientius & expeditius quæstionem, simpliciter quæstionem, vehementius, vix, facilè sese regionibus officii. Contineri aptè, diu, in cupiditate. *Phras.* 1. *Columna universo ambitu denos pedes continet*, die Säule hat in

in der Runde zehen Schuh. Denos pedes colligit, complectitur; columnæ ambitus denum pedum est. 2. *Equus Trojanus multos mortales continere non poterat*, das Trojanische Pferd hat nicht viel Leute fassen können. Multos capere non poterat; paucorum erat capax; admittere, complecti, cohibere non multos poterat; latere, delitescere, tegi, condi in equo Trojano non multi poterant; unius equi lignei angustiis claudi, constringi, arctari non multi poterant. 3. *Continere iram non potuit*, er hat seinen Zorn nicht zurück halten können. Sustinere iram non potuit, quin erumperet; temperare sibi non poterat, quin iracundiâ longius auferretur; iracundiæ modum imponere, facere, statuere; frenos injicere; iracundiam reprimere, cohibere, coërcere, moderari non poterat. *Usus*. 1. Multa animô ac memoriâ continere. Quæ vitam omnem continent. Continere aliquid animo inclusum. Hæc disputatio uberrimos virtutis & doctrinæ fontes continet. Hac unâ virtute cæteræ omnes, hoc facinore omnia flagitia continentur. Tua salute nostra salus continetur. Vita corpore continetur & spiritû. Omnis honestas quatuor virtutibus continetur. 2. *Coërceo, refreno, cohibeo*, einhalten, zähmen. Continere cupiditates. Te contine, ut alios contineas. Iracundiam, conceptum odium, vocem, gemitum continere. A pluribus exemplis, à respondendo, ab assentando se continere. 3. *Conservo*, erhalten. Fides rempublicam maximè continet. Continere aliquem in officio. 4. *Colligo*, zusammen binden. Artes cognatione quadam inter se continentur.

Contingit, es geschicht. *Syn.* Evenit, accidit. *Usus.* Si mihi vita contigerit, wenn ich das Leben haben soll, *prorogetur*. Id facilitate potius, quam culpa mea contigit. V. *Accidit, fortuna.*

Contingo, is, tigi, tactum, ere. berühren. *Syn.* Tango, attingo. *Usus.* Luna terram propius contingit, der Mond ist näher auf der Erden. Atomus alia aliam contingit. Hujus autoritatem loci contingere ausus non essem. Aliquem propinquitate, sanguine contingere, verwandt seyn. V. *Evenit.*

Continuatio, onis, f. Beharrung. *Syn.* Perpetuitas. *Epi.* Admirabilis, fatalis quasi & immutabilis, non minus longa verborum, mirabilis, soluta, apta, atque jucunda verborum, tota verborum. *Usus.* Mirabilis quædam continuatio seriesque rerum, ut alia ex aliis nexa, & omnes inter se aptæ colligatæque videantur. 2. *Sympathia*, natürliche Uebereinstimmung, oder Folge der Dinge. Immutabilis continuatio ordinis sempiterni. Continuatio causarum. 3. *Periodus.* Continuatio est densa & continens frequentatio verborum cum absolutione sententiarum.

Continuo, alsobald, von Stund an. *Syn.* Statim, illico. *Usus.* Non continuô, siquis peccavit, puniendus est. Continuò omnes surrexêre. Continuo te meæ voluptatis participem faciam. V. *Statim.*

Continuo, as, avi, atum, are. beharren. *Adv.* Perpetuo. *Usus.* Libertas huc usque continuata permansit. Natura cohærens cum omnibus partibus. Ager latissime continuatur. Atomi inter se nexû continuantur. V. *Continuus.*

Continuus, a, um. stets. *Syn.* Continens, perpetuus, perennis. *Phras. Continuus illi labor est*, er arbeitet beständig. Noctes diesque laboribus jungit; rem propositam continuô, *vel* continenti labore urget; in incepto labore perstat naviter; inceptum laborem naviter persequitur; assiduam rei navat operam; institutum suum in persequendo labore tenet naviter; assiduus est in opere; pertinaci studio in rem incumbit; nullum illi à labore cœpto otium; quies nulla; à cœpto labore ne punctum quidem temporis respirat; infinitus illi labor est; id ille saxum perpetuò volvit. V. *Assiduus. Usus.* Tot dies continuos quid egisti? Continuis itineribus Romam veni.

Contor, aris, atus sum, ari. erforschen. *Syn.* Percunctor. *Usus.* Cum ex me contaretur.

Contorqueo, es, torsi, tortum, ere. krümmen. *Syn.* Convolvo, torqueo, jaculor, deflecto. *Usus.* Ut argumenta valide contorquet! aliquem aliàs ad lætitiam, aliàs ad tristitiam contorquere. Omnes in alium cursum contorquere. Contorta oratio. Contorta & aculeata sophismata.

Contorte, verwirret. *Syn.* Oblique. *Usus.* Perturbate & contorté dicere, concludere aliquid.

Contorsio, nis, f. Verwirrung. *Syn.* Flexio. *Usus.* Majus est, has orationis contorsiones, quam siderum flexus perdiscere.

Contortus, a, um. gekrümmet, gebogen. *Usus.* Stoici contortis quibusdam, & minutis conclusiunculis utuntur.

Contra, wider, entgegen. *Syn.* Adversum, adversus, in. *Usus.* 1. Facere contra aliquem, contra populi studium stare, wider einen seyn. 2. *E contrario, immo potius*, hergegen, im Gegenspiel, vielmehr. Quæ bona sunt, mala putant; contra quæ mala, bona. Non tua culpa est; contrà summa laus. 3. *Aliter, secus*, anders. Contrà faciam, ac in reliquis causis. Contrà, ac licet, factum est. Contrà faciunt, quam pollicentur. 4. *Ex alia parte, quam opposita parte*, auf der andern Seite gegen über. Insulæ latus unum contra Galliam est. Agrum habes contra eum locum, qui &c.

Contractio, nis, f. Verkürzung, Zusammenziehung. *Syn.* Brevitas. *Epi.* Facilis. *Usus.* Meam parsimoniam contractio naturæ significat. Idem vitium est effusio animi in lætitia, ac contractio in dolore. Frontis, brachii, digitorum, supercilii contractio.)(*remissio, porrectio.* Contractio & brevitas gravitatem non habet.

Contractiuncula, æ, f. ein kleines Trauren und Aengstigkeit. *Usus.* Morsus quidam, & contractiuncula animi relinquatur.

Contractus, a, um. eng, kurz, zusammen gezogen. *Syn.* Brevis, adstrictus. *Usus.* 1. Res nostræ contractæ, & adductæ in angustum. Opus lucubratum contractioribus his noctibus. Studia in senectute contractiora esse debent. *Remissiora.* 2. *Admissus, patratus*, verübt, begangen. Moleste ferimus, quæ nostra culpa contracta sunt. Consuetudines cum multis contractæ, gemachte Vertraulichkeiten. V. *Brevis, angustus.*

Contradico, is, dixi, dictum, ere. widersprechen. *Syn.* Reclamo, refragor, adversor. *Phras. Tibi ipsi contradicis*, du widersprichst dir selber. Tecum ipse pugnas; non modò non cohærentia loqueris, sed maxime disjuncta, contraria, dissentanea; contra te loqueris, contrarie simul procedentia; & inter se pugnantia dicis; non constas tibi; a te ipso dissides, discedis, tecum ipse dissentis, discrepas, discordas. *Usus.* Magna libertate palam contradixit. V. *Contrarius, adversor.*

Contraduco, is, duxi, ductum, ere. entgegen führen. *Usus.* Exercitum contraduxit.

Contraho, is, traxi, tractum, ere. sammlen, zusammen bringen, Vertrag machen. *Syn.* Congrego, colligo, cogo, coarcto, coangusto, paciscor. *Adv.* Vocem mulicatius, male. *Phras.* 1. *Cum navarcho contraxit*, er hat mit dem Schiff-Herrn einen Vertrag gemacht. Pactionem conflavit; pactionem fecit, confecit; ad pactionem venit cum navarcho; de pretio cum navarcho transegit; pactione se obstrinxit, obligavit; ad pactiones descendit. V. *Paciscor.* 2. *Quæ prius contraxit, postea rescidit*, er hat seinen Vertrag nicht gehalten. Non mansit in pactione; pactionem perturbavit; à pactione recessit; conventis non stetit; contra pactiones fecit; pacta conventa rescidit, infregit, violavit, labefactavit, à pactione abiit. *Vulg. Contractum non servavit.* V. *Paciscor, conventum.* *Usus.* 1. Copias, cohortes in unum locum contrahere. Vela, orationem contrahere. Appetitus contrahere & sedare. Amicitia omnia contrahit, discordia dissipat, zusammen ziehen, versammlen. 2. *Coarcto, coangusto, in arctum, in breve cogo, constringo*, in die Enge bringen,)(*explico, dilato, diffundo.* Animum in dolore contrahere. Varius canendi modus, alias contrahit animos, alias remittit. Collum, frontem, digitos contrahere. 3. *Conflo.* Æs alienum, nomina contrahere, Schulden machen. 4. *Concilio, comparo, acquiro*, überkommen, verursachen. Suâ liberalitate multorum benevolentiam, amicitiam contraxit. Molestias sibi, odium, invidiam, negotium, offensionem, multum damni contraxit. Suâ temeritate bellum, certamen contraxit. 5. *Paciscor*, mit einem Vertrag machen. Cum aliquo rem, *aut* rationem contrahere. Felix, qui nihil cum aliquo contraxit. Cum aliquo contrahere. V. *Brevis, breviter, angustus.*

Contrarie, dagegen. *Syn.* Repugnanter. *Usus.* Contrarie scriptum, aut ambigue.

Contrarius, a, um. widrig. *Syn.* Adversus, adversarius, pugnans, diversus. *Adv.* Maxime, valde. *Phras. Senatus contrarium sensit*, der Rath war einer widrigen Meynung. Contra censuit senatus; senatus in omnia alia ivit, contra putavit; è transverso; non idem erat senatui de re sensus; dissensit senatus; senatui adversa sententia placuit; senatus

judicia discrepabant, cum nostrâ sententiâ non congruebant; secus visum est senatui. V. *Dissentio.* *Usus.* Omnis voluptas honestati est contraria. Nihil tam contrarium rationi & constantiæ, quam fortuna. Monstrum ex contrariis, diversis, ac inter se pugnantibus naturæ studiis conflatum. In contrariam partem dicere, disserere, contendere. V. *Adversor.*

Contrascriptum, i, n. Gegen-Schrifft. *Usus.* Antonii edictum legi, & horum contrascriptum.

Contravenio, is, veni, ventum, ire. dar-wider thun. *Syn.* Adversor. *Usus.* Ita faveo tuæ sententiæ, ut ne in mentem quidem aliquid contravenerit. Quem contraveneris, causâ cadet.

Contrectatio, nis, f. Berührung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Taurus equæ contrectatione gestit.

Contrecto, as, avi, atum, are. betasten, berühren. *Syn.* Tracto, attrecto. *Usus.* 1. Librum contrectare. 2. *Transl.* Mente varias voluptates contrectare.

Contremo, is, ui, ere. erzittern. *Syn.* Tremo. *Usus.* Cœlum tonitru contremit. V. *Tremo.*

Contribuo, is, ui, utum, ere. mittheilen. *Syn.* Confero, tribuo. *Usus.* Ad eam rem pecuniam contribuere. V. *Tribuo.*

Contristo, as, avi, atum, are. betrüben. *Syn.* Mœrore afficio, ægritudinem affero, ægritudine afficio; mœstitiam infero; sollicitudinem alicui conficio, affero; angore implico. *Usus.* Contristavit hæc sententia Balbum. V. *Tristitia.*

Contritus, a, um. zerstossen. *Syn.* Pervulgatus, vulgaris, communis, pervagatus. *Usus.* 1. Communia & contrita præcepta. 2. *Consumptus*, verzehrt. Tota ætas in studiis contrita. *Contritus*, & *Contritio* barbara sunt, cum ad dolorem animi de peccatis referuntur. *Latine reddi possunt:* Excruciatus dolore admissorum criminum, reumüthig, zerknirscht. Dolor animi ex criminum recordatione susceptus, dolor animi de admisso crimine, Reu und Leid.

Controversia, æ, f. Strittigkeit. *Syn.* Disceptatio, contentio, dubium, lis. *Epi.* Brevis, civilis, conjecturalis, hereditaria, judicialis, magna, parva, plena dissensionis, privata ac singularis, recens, similis, summa, tota. Controversiæ civiles remotissimæque forenses, graves, legitimæ, & civiles, plurimæ. *Phras.* 1. *Controversia Fidei, vulg.* Glaubens-Streitigkeiten. Fidei capita controversa; controversæ de fide quæstiones; Fidei capita, quæ in controversiam vocantur, veniunt, adducuntur, deducuntur; quæ in controversia & contentione sunt, versantur; in quibus dissensionis aliquid inest; quæ in disceptationem veniunt, cadunt, vocantur; quæ in disceptatione versantur; quæ in dubium vocari, revocari ab errorum magistris solent; quæ dubitationis aliquid habere videntur novitiæ religionis autoribus, ac sectatoribus. 2. *Controversiam de jure prædii movit*, er hat mir das Land-Gut wollen streitig machen. Controversiam mihi intendit, fecit de jure prædii; in controversiam vocavit, adduxit, deduxit jura prædii nostri; contentionem excitavit, fecit de jure prædii; jus prædii in contentionem vocavit; controversia mihi orta *vel* nata est de jure prædii. Litem intulit, intendit de jure prædii; controversiam habeo; causa mihi nata est de jure prædii; implicor litibus de jure prædiorum. 3. *Controversia decisa est*, die Streitigkeit ist endlich entschieden worden. Transacta, composita, sedata, dirempta, sublata, dijudicata est. *Usus.* 1. Alet ea res nostras controversias. Controversia mihi cum illo est. Certamen, causa, controversia mihi nascitur. Controversiam constituere, dirimere, componere. 2. Sine controversia optime scripsit. Fundus sine controversia meus est, dieser Grund ist unstreitig mein. V. *Lis, contendo, certamen.*

Controversus, a, um. streitig. *Syn.* Litigiosus, dubius. *Usus.* Homo naturâ controversus. Jus, res, causa controversa, plena dissensionis. V. *Dubius, Anceps.*

Contrucido, as, avi, atum, are. greulich tödten. *Usus.* Rempublicam impiis armis contrucidârunt. V. *Cædo.*

Contrudo, is, trusi, trusum, ere. zusammen stossen. *Syn.* Constipo, coarcto, compingo. *Usus.* Multos homines in navim contrudi imperat. In carcerem contrusus est.

Contubernalis, is, m. Camerad, Stuben-Gesell. *Syn.* Domesticus, familiaris: domesticus convictor. *Usus.* In militia, in consulatu contubernalis. Vicinus est meus, imo prope contubernalis. V. *Socius, Familiaris.*

Contubernium, ii, n. Gesellschaft. *Syn.* Convictus, sodalitas. *Usus.* Consuetudo contubernii nos adeo conjunxit. V. *Convictus.*

Contueor, eris, tuitus sum, eri. steiff anschauen. *Syn.* Aspicio. *Usus.* Contuemini os hominis. V. *Intueor.*

Contuitus, ûs, m. Anschauung. *Usus.* Vester ille in me animorum oculorumque contuitus. V. *Aspectus.*

Contumacia, æ, f. Halsstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia, pervicacia, obstinatio, superbia. *Epi.* Libera, magna, par, singularis. *Usus.* Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Adhibuit liberam contumaciam à magnitudine animi ductam, non à superbia. Non fero hominis contumaciam. Furit responsi contumaciâ. Fastidiô & contumaciâ efferri. V. *Pervicacia, obstinatus, contumax.*

Contumaciter, halsstarrig. *Syn.* Superbè, præfractè, pertinaciter. *Usus.* Contumaciter & arroganter solet scribere.

Contumax, cis, *gen. omn.* halsstarrig. *Syn.* Superbus, pertinax, obstinatus. *Phras.* *In moderatores contumax est*, er ist trotzig und widerspenstig wider seine Obern. Inest contemptor animus; contumaciâ effertur; impune eludit moderatorum imperia; est illi animus arrogantiâ subnixus; nescio, quibus opinionibus inflatus est: Supercilium, orisque & oculorum contumacia incredibilis; est ingenium ferox homini, & audaciâ stolidum; spiritus alit elatos, ac superbiâ tumidos; nullis satis æquus est imperiis; nullâ satis autoritate movetur; indomitum ingenium ac jugi impatiens; præferocis animi juvenis est, neque ullâ satis ratione tractabilis. V. *Superbus, ferox, asper.* *Usus.* In superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus, in inferiores crudelis. V. *Pervicax, obstinatus.*

Contumelia, æ, f. Schmach-Rede. *Syn.* Convicium, ignominia, injuria. *Epi.* Extrema, ac miserrima, insignis & nova, maxima, quam minima, tanta. Contumeliæ gravissimæ, insatiabiles, maximæ, nefariæ, pertinaces, plurimæ, summæ. *Phras.* 1. *Contumeliam illi fecit*, er hat ihm Schmach-Reden gegeben. Maledice & contumeliosè multa in illum dixit; contumeliis illum oneravit; multa orationis acerbitate & iracundiâ usus est; asperrimis eum verbis accepit. Multo clamore, & convicio illum jactavit, conscidit; omnibus probris oneravit; infandas contumelias in illum edidit; probrosis sermonibus absentem laceravit; quas non fad contumelias descendit homo improbe facetus? Quid non dictum ab illo cum contumelia? Quas non contumelias in illum fecit? Contumeliosissime illi maledixit; voces ab illo emissæ sane contumeliosæ; omnibus probris illum oneravit, laceravit; convicio, contumeliâ illum verberavit; contumeliam homini dixit, imposuit, intorsit sane gravissimam; contumeliis hominem operuit, vexavit atrocissimis; per obscœnam turpemque dictu contumeliam violavit; plaustra conviciorum in illum jactavit; linguam contumeliosè in illum strinxit; contumeliam novo modo illi fecit. *Terent.* 2. *Gravi contumeli. affectus est*, er hat eine grosse Schmach-Rede ausstehen müssen. Gravem sustinuit, accepit, passus est contumeliam; frequenti senatus convicio verberatus est; laceratus probris; contumeliis verberatus; jactatus convicio ac clamore est; multa de illo maledice contumeliosèque dicta sunt. *Usus.* In epistola tua multi aculei contumeliarum insunt. Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere. V. *Maledictum, convicium, injuria, probrum.*

Contumeliosè, schmählich. *Syn.* Per contumeliam, injuriosè. *Usus.* De absentibus maledicè, contumeliosè detrahendi causâ dicere.

Contumeliosus, a, um. der ein böß Maul hat. *Syn.* Injuriosus. *Usus.* Litteræ, oratio, voces in aliquem contumeliosè emissæ. In edictis, in congressu contumeliosus. V. *Injuria.*

Contundo, is, tudi, tusum, ere. zerstossen. *Syn.* Obtero, frango. *Usus.* 1. Uxorem lapidibus, & fustibus debilitavit; manus ictibus contulit. 2. *Tra sl.* Audaciam exultantis prædonis, sævitiam, impetum frangere & contundere, brechen, bändigen. Calumniam obtrivit, & contudit. Animum contudi, & fortasse vici.

Conturbatio, nis, f. Betrübung. *Usus.* Conturbatio est metus excutiens cogitata.

Conturbo, as, avi, atum, are. verwirren, bestürzen. *Syn.* Perturbo, confundo. *Adv.* Magnopere, mirifice, valde. *Usus.* 1. Multa conturbant animos specie utilitatis

litatis. Id me maxime conturbat, quod. Frequentia hominum conturbat & infirmat imaginum notas. 2. *Decoquo, dissipo pecuniam domini, rationes perturbo, commisceo*, das Geld seines Herrn verschwenden, die Rechnungen verwirren. Num igitur conturbare oportebat? Servus, postquam conturbasset, profugit.

Contus, i, m. eine Stange, mit welcher die Schiff-Leute das Wasser ergründen. *Syn.* Sudes, *seu* hasta longior sine ferro.

Convalesco, is, valui, ere. wieder gesund werden. *Syn.* Consanesco, valentior fio, é gravi morbo recreor, sanor, ex morbo evado, morbo defungor, valetudine emergo, mo-bo levor. *Adv.* Commodissime, illico, impune ad perniciem, tardius. *Usus.* 1. Non omnes, qui curantur, convalescunt. Si fatum est convalescere è morbo, sine medico convalesces. 2. *Transl. Cresco, augeor*, zunehmen. Ut convalescere aliquando civitas & sanari posset. V. *Confirmo, valetudo, morbus.*

Convallis, is, f. ein rundes Thal mit Bergen umgeben. *Syn.* Planities ex omni parte septa montibus. *Usus.* Roma in montibus & convallibus posita.

Convaso, as, avi, atum, are. einpacken. *Syn.* Vasa colligo.

Conveho, is, vexi, vectum, ere. zusammen führen. *Syn.* Comporto. *Usus.* Materiem, lapides convexit.

Convello, is, velli, vulsum, ere. zerstöhren, ausziehen. *Syn.* Revello. *Usus.* 1. Simulacrum, gradus convellere. 2. *Transl.* Videbantur convulsuri statum reipublicæ. Vires, potentiam, acta, gratiam alicujus convellere. Aliquem é suis hortis, de pristino statu convellere. Opinionem inolitam, mentibus dudum insitam convellere.

Convenæ, arum, m. zusammen gelauffene Leute. *Syn.* Qui é diversis locis in unam civitatem conveniunt. *Usus.* Romulus pastores & convenas consilio congregavit & sapientiâ.

Conveniens, tis, *g. o.* das zur Sache dienet, bequem, überein kommend. *Syn.* Consonus, consentaneus, congruens, concors, aptus, par, decorus, decens, dignus.)(*alienus. Usus.* Bene convenientes propinqui. Nihil naturæ tam aptum, tam conveniens ad res adversas & prosperas, quam amicitia. Quid Philosopho minus conveniens, quam Deos tollere? V. *Decet, oportet.*

Convenienter, geschicklich, gleichförmig. *Syn.* Congruenter, secundum, pro. *Usus.* Convenienter naturæ vivere.

Convenientia, æ, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Conjunctio, cognatio, quasi concentus. *Epi.* Tanta. *Usus.* In amicitia est convenientia rerum, in ea stabilitas, in ea constantia. Pulchritudo, venustas, convenientia partium. V. *Amicitia.*

Convenio, is, veni, ventum, ire. zusammen kommen. *Syn.* Concurro, coëo, congregor.)(*dispergo. Adv.* Apté, clam inter se, maximé officio, mirifice, optimè cum aliquo paulisper, præclare. *Phras.* Multi ad eum convenere, es seynd viel bey ihm zusammen kommen. Sibi eo convento opus ducebant; cuncta nobilitas accurrit; unum in locum congregata est. Coitio hominum facta est; in ejus congressum & colloquium venere plurimi, convolârunt, concurrerunt, affluxêre. Concursus ad illum factus est maximus. Multi se ad eum salutandum conglobârunt. Ex tota urbe ad illum concursus fuit. *Usus.* 1. Copiæ omnes in unum locum convenêre. Romam tota Italia convenit. Multæ causæ in unum locum convenisse, & inter se congruere videntur. 2. *Congruo, non abhorreo, aptus, conveniens sum*, sich schicken, überein kommen. Puto rem conventuram. Aliquid, *vel* nihil inter eos convenit. Hi mores nostræ ætati non conveniunt, diese Sitten reimen sich nicht auf unser Alter. Vide quid conveniat, quid decaat. Sunt in te aliqua, quæ in nullum convenire possunt. Mihi tecum convenit, wir kommen wohl überein. Inter omnes convenit, ita esse, es kommen alle überein, daß die Sache sich also verhalte. Neminem adhuc convenisse tecum puto. 3. *Adeo, ad aliquem eo, ve. io*, zu einem gehen. Convenio quotidie plurimos. Nemo me convenit. 4. *Nubo*, verehlichet werden. Uxores, quæ in manum viri convenerunt, matresfamilias sunt. V. *Conventio, societas.*

Convenit, es geziemet sich. *Syn.* Decet, æquum est. *Usus.* 1. Non convenit, ad referendam gratiam esse tardiores. 2. *Par est*, es steht einem zu. Vos his malis mederi convenit. 3. *Constat*, gewiß, bekannt seyn. Nominis quæstio est, cum de facto convenit. Convenit id mihi cum adversariis, in diesem kommen wir überein. V. *Decet, oportet.*

Conventiculum, i, n. Zusammenkunft. *Usus.* Conventicula hominum, & quasi concilia quædam. Coitiones & conventicula.

Conventum, i, n. Vertrag. *Syn.* Pactum. *Usus.* Stare conventis. Dictorum conventorumque constantia. Promissum & conventum. V. *Pactum.*

Conventus, ûs, m. Vertrag. *Syn.* Pactum, conventum. *Usus.* Pacta aliqua sine legibus servantur ex conventu.

Conventus, ûs, m. Zusammenkunft. *Syn.* Turba, concio, cœtus, multitudo hominum in unum locum congregata. *Epi.* Celeberrimus virorum mulierumque, dignissimus republicâ, elegans, honestus, honestissimus maximusque, magnus, meretricius, nocturnus, tantus. *Usus.* Conventus celebrare, facere, agere, peragere, habere. Conventum dimittere; in quibus oppidis Prætores conventum agere solent. Conventus ille Capuæ me patronum adoptavit.

Conversio, nis, f. Verkehrung. *Syn.* Circumvectio. *Epi.* Annua, certa definitaque, conveniens constansque, incitatissima, longa, maxima, quotidiana, rotunda. Conversiones absolutæ, cœlestes, continuæ, naturales rerump. *Usus.* 1. Cœli conversio incitatior. Anni conversiones & commutationes. Perpetui cursus conversionesque cœlestes. 2. *Mutatio, vicissitudo,* Veränderung, Abwechslung. Naturales sunt conversiones rerempubl. Conversio status, & inclinatio communium temporum.

Conversio à peccatis, Bekehrung von den Sünden. *Phras.* 1. Correctio, emendatio morum; resipiscentis animi propositum; vitæ correctioris studium. 2. *Convertere se à peccatis. vulg.* sich von den Sünden bekehren. Redire in viam; abstinere à sceleribus; resipiscere; ab improba peccandi consuetudine se revocare; ad frugem redire; ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire, sese traducere; ad bonam frugem se recipere; è flagitiorum cœno emergere; emergere è vitiis, & ad curam sempiternæ salutis se revocare; redire ad officium hominis Christiani; animum suum ab omni alia cogitatione ad curandam tuendamque salutem traducere; animum ad melioris vitæ consilia appellere; ad frugem animum applicare; à malitia absistere; animum à vitæ pravitate abducere; ad sanam mentem redire; suos mores ad recti honestique leges conformare; se à pravis moribus ad virtutis studium convertere. 3. *Convertere alium à peccatis, vulg.* einen andern von Sünden bekehren. E peccatorum, scelerum gurgite extrahere aliquem; errantem in viam reducere; â vitiis, à pravitate vitæ, à sceleribus avertere; ad bonam frugem adducere, reducere; ad melioris vitæ rationem à pravis moribus traducere; de vitæ pravitate deducere. Errantem ad bonam frugem, bonam mentem reducere, revocare. V. *Corrigo, melius.*

Conversio idololatræ, Bekehrung eines Abgötters. *Phras. Tota barbarorum natio ad Christi fidem conversa est,* dieses barbarische Volk ist gänzlich zum wahren Glauben bekehret worden. Rejectis tenebris vanarum superstitionum, luce divinitus immissâ ad Christianam religionem se applicuit; simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit; Christianis se sacris addixit; ad Christi cultum animum adjecit; Christo adjuncta est; ad fidem adjuncta est! ad sanam religionem ac fidem traducta; à dæmonum stipendiis ad Christi signa, ad Christi castra traducta; a superstitiosis ritibus; ab erroribus ritibusque sacrilegis; à dæmonum servitute, ad unius veri DEI notitiam cultumque est traducta; à dæmonum servitute in Christianam libertatem vindicata, asserta; ad Christum adducta, adjuncta; ad Christianı cœtus communionem aggregata; Christo sacri fontis aspersione autorata est. V. *Baptismus.*

Conversio hæretici, Bekehrung eines Ketzers. *Phras.* 1. *Multi hæretici sunt conversi,* es seynd viele Ketzer bekehret worden. E summa caligine ac tenebris in lucem Catholicæ veritatis traducti, restituti; redditi Catholicæ religioni; ad Ecclesiam Catholicam reducti; qui posita contumaciâ suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecère; ad sinum Catholicæ Ecclesiæ; ad Ecclesiæ autoritatem redierunt; Religionem Catholicam respexerunt; Ecclesiæ reconciliati sunt; de pravis opinionibus deducti; hæresim abjecerunt, ejurârunt; orthodoxam doctrinam hauserunt; Ecclesiæ se reddiderunt; perversarum opinionum venenum, virus jecerunt; ejurata hæresi se cum Ecclesia Catholica conjunxerunt; se à pravis de religione opinionibus ejecerunt; è seditiosis sectis se extulerunt; ad cœtum recte sentientium redierunt; ad imperium Romanæ Ecclesiæ se revocarunt; falsarum commenta opinionum repudiarunt; Romanæ Ecclesiæ manus dedêre; pravas opiniones excusserunt; pestem, quam in animo habebant, ejecerunt; ab errorum caligine ad sinceræ fidei lucem pervenêre; suavissimo Ecclesiæ jugo cervices subdidere, submisêre; cum Ecclesia Romana in gratiam rediêre. 2. *Ab hæresi aliquem convertere,* von der Ketzerey bekehren. In gratiam cum Romana Ecclesia reducere, restituere: Eccle-

Ecclesiæ Romanæ reconciliare; hominem pravis opinionibus addictum Catholicæ Religioni restituere; hæresium erroribus abductum ad Catholicam Religionem revocare; ex hæresium tenebris ad lucem veritatis evocare; ad Catholica castra, signa traducere; cum Romana Ecclesia in gratiam constituere; depravato ab errorum doctoribus animo veritatis lucem accendere; errorem eripere, eximere, extorquere.

Converso, as, avi, atum, are. hin und wiederkehren. *Syn.* Sæpè converto. *Usus.* Animus seipse conversans.

Converto, is, verti, versum, ere. wenden, kehren. *Syn.* Commuto, traduco, refero. *Adv.* Aliquando se ad sanitatem, male, repentè se, rectè, retrô, festinè. *Usus.* 1. Arma sua in perniciem patriæ; calamitatem aliquam ad salutem convertere. Animos ad crudelitatem, vim, religiones, risum & facetias convertere. Alienam rem in suam; omnia ad suum commodum convertere. Animos imperitorum à pravitate ad Deorum cultum convertit. In eundem se habitum colorémque convertit. Aliquò se animô & cogitatione convertere. Se totum ad pacem, ad litteras convertere. 2. *Volvo, circumago,* wälzen, herum treiben. Terra circa axem se convertit ac torquet. 3. *Interpretor,* übersetzen. Græca in Latinum convertere. Græca Latinè reddere. Demosthenis quædam in Latinum converti, non ut verbum verbo redderem, sed vim verborum servavi, nec ea annumeranda lectori putavi, sed velut appendenda. V. *Muto.*

Convestio, is, ivi, itum, ire. bekleiden. *Syn.* Vestio, tego, orno. *Usus.* Hederâ omnia convestivit. *Usus.* V. *Vestio.*

Convexus, a, um. allenthalben gewölbet. *Usus.* Cœlum convexum.

Convictio, onis, f. Gemeinschaft. *Syn.* Convictus. *Usus.* Jucundissima convictio.

Convictor, oris, m. Tischgänger, Tischgenoß. *Epi.* Familiaris, quotidianus. *Usus.* Domestici convictores, *vulg. Commensales.*

Convictus, ûs, m. Beywohnung, ordentliche Nahrung. *Syn.* Convictio. *Usus.* Quin redis ad convictum nostrum. Is tollit convictum humanum & societatem.

Convinco, is, vici, victum, ere. überzeugen, überweisen. *Syn.* Arguo, coarguo, redarguo, cogo, revinco. *Usus.* Flagitii aliquem testibus, testimoniis manifestis, indiciis convincere. Convictus, fractus deprehensusque discessit. Etsi causa tua non manifestissimis indiciis teneretur, mores tamen & vita te convincerent. Convincam facilè & elinguem faciam, reddam; tuâ te confessione induisti & jugulâsti, du bist mit deiner eigenen Bekänntniß überwiesen werden. V. *Arguo, Revinco.*

Convitiator, oris, m. Schmäher. *Syn.* Maledicus. *Usus.* Huic convitiatori ego de mea vita respondeam?

Convitium, ii, n. Schmähung. *Syn.* Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. *Epi.* Ferreum, grande, grave, justissimum honestissimùmque, magnum, turpe, maximum, quotidianum, tacitum. *Phras.* 1. Convitium facere, schmähen. Probra ingerere; contumelia agitare animos; maledicta in aliquem conferre, conjicere, maledictis opprimere, lacessere, appetere, vexare, contumeliis operire, opprimere; verbis violare, lacessere; maledictis figere, obruere; probrum objicere, objectare; maledicta in aliquem congerere; omnibus probris onerare; verbis obterere res cum laude gestas; nullius parcere verborum contumeliis; labem magistratui imponere; maledictorum notis inurere; probrum inferre; probris vexare. V. *Maledictum, probrum, contumelia.* 2. *Convitium pati,* Schmach-Rede ausstehen müssen. Convitiô jactari; convitiis urgeri; convitium sustinere, contumeliam accipere, pati; convitiô verberari. *Usus.* Consectari aliquem convitiis. Convitiô aliquid flagitare. Urgeor omnium vestrûm convitio. Respondebo hominis furiosi convitio. V. *Dedecus, Ignominia.*

Conviva, æ, m. Gast. *Syn.* Socius ad epulas, convictor. *Epi.* Consiliarii, consilii a cujus, hilare & benè accepti, singuli. *Usus.* Collectam exigere à conviva. Convivas benè hilaritérque accipere.

Convivalis, e. zum Gastmahl gehörig. *Usus.* Convivalia ludionum oblectamenta addicta epulis.

Convivator, oris, m. der Gast-Geber. *Syn.* Qui convivium facit, parat.

Convivium, ii, n. Gastmahl. *Syn.* Epulæ, accubatio epularis amicorum. *Epi.* Delicatum, flagitiosissimum, gladiatorium, gratum, jucundum & gratum, maximum, mirificum, moderatum & honestum, præclarum, publicum, pudicum & sobrium, tempestivum, turpe. Convivia honesta, impura, intempestiva, moderata, modica, muliebria, nocturna. *Phras.* 1. *Convivium splendidum*, ein herrliches Gast-Mahl. Convivium opipare adornatum, omnibus rebus instructum & paratum; ornatum magnifice & splendidè; epulum regiâ magnificentiâ dignum, lautum, exquisitum; mensa exquisitissimis dapibus exstructa. 2. *Convivium apparare*, ein Gast-Mahl zurichten. Parare, ornare, instruere; epulum dare, mensam exquisitissimis dapibus exstruere; convivio aliquem accipere; convivium magnificè, splendidè, apparatissime adornare. *Convivio adesse*, zu Gast seyn. Convivium inire, celebrare, concelebrare; convivio accipi; ad convivium adhiberi; accubare in convivio; in convivio esse; convivio interesse; in convivio accumbere. *Usus.* Celebratur omnium sermone lætitiáque convivium. Agitare convivia, Gastereyen halten. Condicere, *intell. ad convivium*, versprechen, bey dem Gastmahl zu erscheinen. Convivium ad multam noctem vario sermone producere.

Convivor, aris, atus sum, ari. Gastmahl halten. *Syn.* Convivium ago, agito, epulum do. *Usus.* Quotidie in publico, & de publico convivatur. V. *Convivium.*

Convocatio, nis, f. Zusammenberuffung. *Syn.* Conventus, congregatio. *Usus.* Nulla ad defendendam rempublicam populi convocatio.

Convoco, as, avi, atum, are. zusammen ruffen. *Syn.* Voco, concieo, advoco, congrego. *Adv.* Aliquando, omnino, serius, fusè. *Phras. Populum convocavit*, er hat das Volk zusammen beruffen. Concionem advocavit; concilium indixit; concilium plebis habuit; ad concionem vocavit plebem; conventum fecit, egit, celebravit; concivit multitudinem, juvenum manum collegit, comparavit, agmen coëgit; cœtus hominum sociavit; multitudinem coëgit, congregavit. V. *Colligo.* *Usus.* Convocare & congregare dissipatos. In domos consulum senatum convocare, cœtum indicere. Concientur miraculo novæ rei homines, servitia edicto concitantur, arcessuntur.

Convolo, as, avi, atum, are. eilends zusammen kommen, zusammen fliehen. *Syn.* Concurro. *Adv.* Statim. *Usus.* Convolant tota ex Italia nuntii. Vexillô elatô ocyus convolabunt. V. *Concurro.*

Convolvo, is, vi, volutum, ere. zusammen winden. *Syn.* Involvo. *Usus.* Sol se convolvens elabitur, ut abeat.

Conus, i, m. die oberste Spitze auf einem Helm. *Figura metæ, vel pyramidis, aut turbinis universi. Usus.* Conum, ais, & cylindrum, & pyramidem pulchriorem, quam sphæram videri.

Conisco, as, are. mit den Köpffen stossen, wie die Widder. *Syn.* Arieto, fronte concurro. *Usus.* Caput opponis, cum eo coniscans.

Cooperio, is, ui, pertum, ire. bedecken. *Syn.* Tego. *Usus.* Telis coopertum corpus. Homo sceleribus, miseriis coopertus. V. *Tego.*

Cooptatio, nis, f. Erwählung. *Syn.* Constitutio. *Epi.* Censoria. *Usus.* Cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur.

Coopto, as, avi, atum, are. erwählen. *Syn.* Eligo, adscribo, recipio. *Usus.* Aliquem in amplissimum collegium, in senatum suâ nominatione cooptare.

Coorior, eris, ortus sum, iri. sich erheben. *Syn.* Orior. *Usus.* Tum subito coortæ tempestates sunt maximæ. Coorti ex insidiis hostes. V. *Orior.*

Copia, æ, f. Menge, Ueberfluß, Erlaubniß. *Syn.* Abundantia, ubertas, vis, facultas. *Epi.* Accurata orationis, admirabilis, assidua, bona, digna gloriâ imperii, exilis. Copiæ adventitiæ, affluentes, amplissimæ patrimonii, domesticæ, desperatæ, equestres ac pares, exiguæ amicorum, extenuatissimæ, firmæ, innumerabiles, magnæ, bellicosæ, omnibus rebus ornatæ, nimiæ, pares, parvæ, pedestres, præclaræ, præsentes, veteranæ, veteres. *Phras.* 1. *Maxima frumenti copia advecta est*, man hat eine grosse Menge Getrayd zugeführet. Magna vis, innumerabilis frumenti numerus, ingens frugum modus comportatus est; urbs commeatûs copia ad satietatem instructa est. 2. *Tellus magnam copiam præbet frugum*, die Erde trägt eine Menge Früchte. Abundantiam gignit, suppeditat id genus frugum; affluit frugum copia; magna soli est benignitas ad maturandas fruges; frugum eo loco abundè est; tellus copiâ rerum saginat accolas; tellus abundat frugibus; copiâ frugum & ubertate anteit plerásque

que imperii provincias; lætissima ubique frugum ubertas est; nihil uberius ad fruges solo, ubertas frugum quanta potest esse maxima; ager est frugum imprimis fertilis. 3. *Vir copiis rei familiaris locuples*, er ist ein reicher Mann. Omnibus copiis floret, abundat, affluit, circumfluit; omnium rerum affluentibus copiis ditatus, præditus; in summa rerum abundantia vivit. V. *Dives*. 4. *Copias contrahere*, seine Soldaten zusammen ziehen. Copias cogere, contrahere; vires suas in unum conferre; colligere ex dissipato cursu; castra castris conjungere. V. *Exercitum parare*. *Usus*. 1. Dicendi, verborum, ornamentorum copia, varietas, ubertas. Frugum ubertas & copia. 2. *Facultas, potestas, occasio*, Macht, Gelegenheit. Majori curâ, quam copiâ & facultate rem gerere. Facere civibus omnibus sui consilii copiam. Hortensio summam copiam facultatemque dicendi natura largita est. 3. *Opes, fortunæ*, Reichthum. Moderator rempublicam faciat opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. 4. *Exercitus, manus, cohors militum*, Kriegs-Heer, Hauffen Soldaten. Copias conficere, comparare, parare, cogere, Völker werben, zusammen ziehen. Copias habet, copiis abundat, auf den Beinen haben. Copias producere, educere in aciem, exponere, zur Schlacht führen. Copias armare, instruere, bewafnen. Copias profligare, in die Flucht treiben. V. *Exercitus*.

Copiosè, häuffig. *Syn*. Uberrimè, largè, largiter, prolixè, abundanter. *Usus*. Pastum animalibus copiosè & abundanter natura comparavit. Copiosè de aliqua re dicere, disserere, disputare.

Copiosus, a, um. überflüßig, reich, häuffig. *Syn*. Abundans, uber, dives. *Adv*. Admodum, planè & locuples. *Phras*. *Est orator admodum copiosus*, er ist ein beredsamer Wohlredner. Fusè, copiosè, rethoricè auget & ornat omnia; fusè lateque disputat; tractat, pertractat uberrime omnia; est in eo flumen verborum; est oratio plurimi sanguinis; juvenili penè redundantiâ luxuriat; verbis effervescentibus & paulo nimium redundantibus utitur. Sermonis plenus orator est, ac præ cæteris verbosus; ore pleniore disputat & tractat omnia; velut in immenso campo liberius vagatur. *Usus*. Homo inter suos imprimis copiosus, reich. Omnibus rebus ornatus & copiosus. Lautum & copiosum patrimonium. Homo ad dicendum copiosus. V. *Dives*, *Oratio*, *Eloquentia*.

Copula, æ, f. ein Band. *Syn*. Nexus, vinculum. *Usus*. Quæritant me, copulas gestant secum.

Copulatio, onis, f. Vereinbarung. *Syn*. Conjunctio. *Usus*. Copulatio rerum coagmentatioque naturæ. Congressus copulationesque consuetudinum. Complexiones, adhæsiones, copulationes atomorum. V. *Conjunctio*.

Copulo, as, avi, atum, are. vereinbaren. *Syn*. Jungo, adjungo, compono.)(*Disjungo, divello, distraho*. *Usus*. Disjuncta conjungere, futura cum præsentibus copulare. Animi cum corporibus copulati: Equester ordo cum senatu copulatus. Ista cogitatione differunt, re copulantur. Nihil amabilius, nihil copulatius morum similitudine bonorum. V. *Jungo*, *adjungo*.

Coquo, is, coxi, coctum, ere. kochen. *Adv*. Bene. *Usus*. 1. Is, qui coxerat, condimenta addidit. 2. *Transl*. Vir bonus misere coquitur à curis. Sermone utitur bene coctô & conditô.

Cor, cordis, n. Herz. R. è κῆρ. *Syn*. Pars in animante princeps, vitæ fons. *Phras*. 1. *Ex corde*, *vulg*. von Herzen. Ex animo; ex intimo animi sensu; libenti animô; propenso studiô; propensissimâ voluntate; egregia animi alacritate; impensè, sincerè, optimô animô. 2. *Nihil sibi cordi sumit*, *vulg*. er nimmt nichts zu Herzen. Eorum nihil illi cordi est; nihil in animum descendit; eorum nihil in animum admittit; parum, nihil his movetur, commovetur; nihil illi istorum curæ est; omisso ac soluto ad hæc est animô; de his rebus minimè laborat. V. *Cura*, *solicitus*. *Usus*. Nec cor habet, nec palatum. Animus mihi ardet, cor cumulatur ira. Res tua valdè mihi cordi est. *Vulgus pro* animo *perperam fere usurpat* cor; *ut; non habet cor*. *Duro, bono est corde*, er hat kein Herz ꝛc.

Coram, zugegen. *Syn*. Ad, apud, ante, in conspectu, ante oculos, ante pedes, in oculis.)(*absens*. *Usus*. Coram, & absente mihi promisêre. Sed hæc pluribus & commodius coram. V. *Conspectus*, *præsens*.

Corbis, is, f. & m. ein Korb. *Syn*. Canistrum, fiscina è vimine contexta. *Usus*. Messoria corbe se contexit.

Corbita, æ, f. ein Last-Schiff. *Syn.* Navis oneraria.

Corculum, i, n. ein Herzlein. *Syn.* Cor parvum. *Vox amatoria.* *Usus.* Scipio corculum appellatus fuit.

Cordatè, weißlich. *Syn.* Sapienter, prudenter.

Cordatus, a, um. weise. *Syn.* Prudens, sapiens. *Usus.* Scaurus homo egregiè cordatus. *Vulgus* cordatus, cordatè *adhibet pro* forti, generoso, fortiter. V. *Prudens.*

Cordolium, ii, n. Herzwehe. *Syn.* Dolor cordis. *Usus.* Rides ab cordolio. At mihi cordolium est.

Corigia, æ, f. ledernes Band. *Syn.* Lorum, seu cingulus è corio factus. *Usus.* Pedis offensio & corigiæ abruptio erit cavenda.

Corium, ii, n. Leder. *Usus.* Obvolutus, vestitus, tectus corio.

Corneolus, a, um. hart, wie ein Horn. *Syn.* Corneus. *Usus.* Aures duros, & quasi corneolos habeant introitus.

Corneus, a, um. hörnen. *Usus.* Corneum rostrum.

Cornix, icis, f. Krähe. *Epi.* Cursans, fusca. *Usus.* Cornicum oculos configere.

Cornu, u, n. ein Horn. *Epi.* Dexterius, firmius, sinisterius. Hebetiora, acutiora. *Usus.* Lunæ nascentis cornua. Animantia cornibus armata.

Corolla, æ, f. Kränzlein. *Syn.* Corona.

Corollarium, ii, n. Zusatz. *Syn.* Appendix, accessio. *Usus.* Ad solitos fructus orationum aliquod nummorum corollarium adjicere. V. *Addo.*

Corona, æ, f. Kranz, Crone. *Syn.* Insigne regni, insigne regium, diadema, sertum. *Epi.* Aurea, civica, illuminata, laurea, longa, maxima, multiplex, publica, subita. *Usus.* 1. Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata, eine goldene Crone mit schimmernden Perlen besetzet. Habere, ferre, coronam auream in capite. Coronam civicam imponere. Ponere, deponere coronam. 2. *Circulus audientium, cœtus*, ein Kreiß, oder Versammlung der Zuhörer. Frequentissimâ coronâ cingi & sepiri. Causa erit ad maximam coronam dicenda. In corona hominum & consessu. 3. *Corona clericalis, vulg.* Crone derer Geistlichen. Sacri Ordinis insigne, attonsô in coronæ modum vertice, *vulgo: Tonsura.* 4. *Coronam Marianam recitare, vulg.* den Rosen-Kranz beten. Statas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Preces coronarias ad Divinæ Matris honorem persolvere. Corollam precariam piè sanctèque volvere. Statis precibus Dei Parenti Virgini corollam texere. Piaculares sacras corollæ globulos pie sanctèque precando volvere. Preces coronariæ, corolla precaria, globuli precarii, piaculares, Rosen-Kranz.

Coronarius, a, um. daraus man Cronen, oder Kränzlein macht. *Syn.* Quod ad coronas pertinet. *Usus.* Aurum coronarium dabatur consulibus ex provincia decedentibus ad decorandum triumphum.

Corono, as, avi, atum, are. crönen. *Syn.* Coronam impono, corona dono, venerabilem insignibus imperii facio, insignibus regni augustiorem reddo. *Usus.* Epulas coronati ineunt.

Corporatus, a, um. das einen Leib hat. *Usus.* Mundus cernitur & tangitur, & undique est corporatus.

Corporeus, a, um. leibhaftig. *Syn.* Corporatus, concretus. *Usus.* Corporeum & aspectabile omne necesse est esse, quod natum est.

Corporis Christi Festum, Fest des Frohnleichnams Christi. Diem, quem anniversario augustissimoque ritû, sanctissimo Christi corpori sacrum voluit Ecclesia; qui sanctissimi Christi corporis honoribus à majoribus dicatus est; quo omni apparatus genere, triumphalem planè in modum, augustissimam mysterium celebrat Christianus orbis.

Corpulentus, a, um. wohl beleibt. *Syn.* Obesi corporis homo. V. *Pinguis, Abdomen.*

Corpus, oris, n. Leib. R. *à Corrumpo.* *Epi.* Ægrum, bene constitutum, caducum & infirmum, castum, clarum, debile, externum, extremum, figuratum, firmum, fragile, grave, illustre, immane, immortale, imperfectum, impudicissimum, impurum, incultum, horridum, ingens, integrum, insipiens, inviolatum, maternum, mortale, mutabile, obliquum, æqua-

æquabile, sanctissimum, sanum, semiferum, vitiosum. Corpora aspera, hamata uncinatâque, solida ac individua, terrena concretaque, viva. *Usus.* 1. Corpus, quasi vas animi & quoddam receptaculum. Corpus exercendum & ita afficiendum est, ut obedire rationi possit in exequendis negotiis, & in labore tolerando. Corpora infirmitas & imbecillitas. Corporia recalescunt, confirmantur, allevantur, revocantur agitatione & exercitatione. E morbo vires & corpus amili. Dandum est tempus corpori. Serviendum est corpori. Voluptates ad corpus pertinentes. Corpus vulgare, *meretricum.* 2. *Transl. Corpus reipublicæ.* Non modò partes, sed corpus reipublicæ curasti, die ganze Gemeinde. 3 *Opus, volumen,* ein Werk, ein Buch. Ex his modicum corpus confici posset. Corpus defensionis.

Corpuscula, orum, n. Leiblein. *Epi.* Levia, rotunda, angulata & curvata, & adunca. *Usus.* Democriti corpuscula quædam levia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam, & quasi adunca ex his &c.

Corrado, is, rasi, rasum, ere. zusammen scharren. *Usus.* Illi, credo, hæc pecunia corraditur.

Correctio, onis, f. Verbesserung. *Syn.* Temperatio, emendatio. *Usus.* Correctionem alicui adhibère. Hæc est veteris Philosophiæ correctio & emendatio. V. *Emendatio, reprehendo, corrigo.*

Corrector, oris, m. Verbesserer. *Syn.* Censor, emendator. *Usus.* Corrector & emendator civitatis.

Correpo, is, repsi, ere. schleichen. *Syn.* Irrepo.

Corrigo, is, rexi, rectum, ere, verbessern. *Syn.* Emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore averto, compenso.)(*depravo.* *Adv.* Ambitiosè orationem. *Phras.* 1. *Spero fore, ut se corrigat,* ich hoffe, er werde sich bessern. Ut se flectat, & majores suos respiciat, ut sanetur; ut ne exemplum in perniciem civitatis manet; ut frugi evadat; ut virtute culpam corrigat, nova gloria flagitii memoriam aboleat; ut se restituat; se ad frugem corrigat, ad frugem animum applicet; ut in viam redeat; ab errore revocetur; objurgando melior fiat; ut correctionem subeat, suscipiat, admittat; ut correctorem patiatur; monitoribus & qui erranti viam monstrent, obtemperet, dicto audiens sit, morem gerat. 2. *Vix jam corrigi potest,* er kan fast nicht mehr gebessert werden. Nullum penè correctioni locum relinquit, reliquum facit; nullam propè melioris frugis spem facit; vix est, ut ad sanitatem flectatur; conclamatum videtur de ejus emendatione; insanabile penè malum est; is ut ad meliorem se frugem recipiat, sperari vix potest; deploranda in perpetuum videtur ejus emendatio; vix superest medicinæ locus; respuit jam inveterata vis mali, quasi desperata salute medicinam; frustra jam in emendandis ejus moribus opera ponitur; altius jam animo insedit vitium, quam ut evelli ulla ratione possit. V. *Melius.* 3. *Correxit orationem,* er hat die Rede verbessert. Ad ineptos locos notam apposuit; orationem limavit; multis lituris elimavit, perpolivit? menda non pauca lituris sustulit; demendo, mutando, interpolando multis locis sensum restituit. *Usus.* Aliquem, mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem pœnitendo correxit. Corrigere se & reprehendêre.

Corripio, is, ripui, reptum, ere. bestrafen, ergreiffen. *Syn.* Comprehendo, reprehendo. *Adv.* Acerrimè, occultè, severè. *Usus.* 1. Hominem corripi & suspendi jussit. Dolore, amentiâ, irâ corripi: morbô subito corripi. 2. *Reprehendo, arguo, incuso, accuso,* mit Worten strafen, Verweiß geben. Clamoribus maximis aliquem corripere. V. *Reprehendo, Objurgo, impetus.*

Corroboro, as, avi, atum, are. stärcken. *Syn.* Firmo, confirmo, roboro, sancio.)(*infirmo, frango.* *Usus.* Spem alicujus lenitate; factionem indulgentiâ corroborare. Cum se vox tua corroborârit. Corrobarata jam vetustate audacia. Ætas corroborata, rerum cognitioni apta. V. *Firmus, confirmo.*

Corrodo, is, rosi, rosum, ere. zernagen. *Syn.* Rodo. *Usus.* Mures scuta corroserant.

Corrogo, as, avi, atum, are. zusammen lesen, zusammen raspeln. *Syn.* Rogo, peto, precibus quæro. *Usus.* 1. Necessarios suos corrogat, ut sibi adsint. 2. *Congrego,* versammlen. Vestimenta, vasa, milites corrogare.

Corrugo, as, avi, atum, are. runtzlicht machen. *Usus.* Frontem corrugare. Caperare, contrahere, adducere frontem. V. *Rugo.*

Corrumpo, is, rupi, ruptum, ere. verderben, zerbrechen. *Syn.* Depravo, vitio, in vitium impello, destruo. *Phras.* 1. *Cupiditates juventutem corrumpunt*, üble Begierden verderben die Jugend. Deteriorem faciunt; à recto cursu & ratione detorquent; nervos omnes virtutis elidunt; corruptelarum illecebris irretiunt; facilè in omnia vitia præcipitant. 2. *Juventus facile corrumpitur*, *vulg. seducitur*, die Jugend wird leicht verführt. Contagione malorum juventus facilè evertitur, in errorem facilè inducitur, facilè transversùm agitur; malis moribus depravatur; ad mala consilia deducitur ad nequitiam facilè inducitur; in fraudem illicitur; sollicitando & pollicitando juvenum animi lactantur, labefactantur. Juventus veluti contactu facilè recipit vitia, animi virus; morbi illi animorum facilè pervadunt juventutem; facilè serpunt contagiones malorum; morbi illi animorum veluti corporum contactû vulgantur; ætas illa flexibilis, pravis capta corruptelarum illecebris à continentia facilè deducitur; vitiis imbuitur; ad inertiam & voluptates corporis pessumdatur. 3. *Hoc in se facinus nunquam concepisset*, *nisi à pravis sociis corruptus esset*, er hätte dieses niemahlen gethan, wann er nicht von andern wäre verführet worden. Nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset; nisi sociorum exempla transversum egissent; nisi pravitate sociorum ad hæc consilia traductus; hæc cùm ageret, contagione quadam pestifera insaniit, sociorum pravitate auferri se passus; corruptelarum illecebris irretitus; contactus iis corruptelarum illiciis, quæ pravis à sociis sunt profecta. 4. *Bellicam laudem avaritia corrupit*, er hat das Lob, so er im Krieg verdienet, durch seinen Geitz verderbet. Partam bellô gloriam avaritiâ expunxit; avaritiæ sordes belli gloriam confrêgere; offecit bellicis laudibus, partòque armis decori, avaritia importuna; armorum gloriæ avaritia labem imposuit, aspersit; illustrem belli gloriam avaritiæ sordibus inquinavit. V. *Macula.* 5. *Corruptus est pecuniâ judex*, der Richter ist mit Geld bestochen worden. Judex magnâ vi pecuniæ à sententiæ æquitate deductus est; ob rem judicandam pecuniam accepit; pretio addictam fidem habuit nummarius juris interpres; jus pecuniâ est adulteratum, spe & metu depravatum; judicis fides pretiô labefactata concidit; saturatus infinita largitione judex, pecuniæ magnitudine facilè ab instituto deductus est; mercenarius judex; cujus mens oppressa præmiô, lingua adstricta mercede, vero pretium ac gratiam facilè antetulit; judex venalem linguam fidémque habuit; judex mercede conductus; largitione cæcatus; pretiô delinitus; aurô corruptus est adversarii mei, infinitâ largitione adversum me usi sunt; judicem pretiô mercati sunt; jùdicum voluntates largitione redemerunt; corruptelam judicii magna vi pecuniæ moliti sunt; tantum donis muneribùsque perfecerunt, ut à sententia facilè abiret, abduceretur; venalem pretiô hominem & largitione devinctum, magnitudine pecuniæ facilè à bonô honestoque abstraxere. Judicem, à cupiditate auri haud intactum, qui adversus divitias haud quaquam invictum gerebat animum, facilè donis ad suam causam perduxerunt. *Usus.* Aliquem pecuniâ, judicem largitione, pretiô tribûs corrumpere. Vitiosa & corrupta consuetudo. Corrupti ac depravati mores. Tabulæ publicæ lituris corruptæ. Oculi fletû, viæ lutô, vestes usû, ædes sitû corrumpuntur. V. *Deterius*, *Destruo.*

Corruo, is, ui, utum, ere. zu Hauffen fallen. *Syn.* Ruo, cado.)(*Sto. Phras.* 1. *Vulneratus corruit*, er ist vor Wunden zusammen gesuncken. Præceps in vulnus abiit; inter manus suorum collapsus est, deficiens, ac jam vix spiritum ducens, moribundus labentibus super corpus armis ad terram defluxit; ruente equô saucius ipse, præceps ad terram datus est. 2. *Domus corruit*, das Haus ist zusammen gefallen. Domus convulsa sedibus suis cum fragore ingenti procidit, ruit, procubuit; diu quassata ac labefactata ruinâ tandem oppressa est. V. *Cado.* *Usus.* Ædes ex-æ corruêre. Uno meo fato tu, & omnes mei corruistis. Corruêre urbis opes. Ille timore, ego risû penè corrui.

Corruptè, verderbter Weise. *Syn.* Malè, pravè, nequiter. *Usus.* Depravatè & corruptè de re aliqua judicare.

Corruptela, æ, f. Verderbung. *Syn.* Quod ad corrumpendum valet, *ut largitio*, *illecebræ &c.* *Phras.* *Corruptelam judicis moliri*, den Richter bestechen wollen. Solicitare judicem pecuniâ ad perniciem alterius; spe ac promissis prolectare; mercari pretiô judicem; pretiô ac largitione delinire; donis, muneribus tentare. V. *Corruptus judex.* *Usus.* Mores hâc dulcedine

dine corruptelâque depravati. Corruptela malæ consuetudinis. Aliquem corruptelarum illecebris irretire.

Corruptio, nis, f. Verderbung. *Usus.* Morbum appellant totius corporis corruptionem.

Corruptor, oris, m. Verderber. *Syn.* Largitor. *Usus.* Quis corruptor juventutis? Quem tu hujus tribûs corruptorem ac venditorem clamitas.

Corruptrix, icis, f. Verderberin. *Usus.* Corruptrix provincia.

Cors, tis, f. ein Hof in einem Hauß. *Syn.* Area villæ, spatium intra maceriem. *Usus.* Villam habes cum corte.

Cortex, icis, m. & f. Rinde. *P. q. Coriô tegens lignum. Usus.* Trunci obducuntur librô aut cortice, quo sint à frigoribus & caloribus tutiores.

Cortina, æ, f. Fürhang. *Usus.* Cortina theatri.

Corusco, as, avi, atum, are. blinken. *Syn.* Splendeo, emicô. *Usus.* Flamma inter nubes coruscat.

Coruscus, a, um. glänzend. *Syn.* Fulgens.

Corvus, i, m. Raab. *Usus.* Milvo est bellum naturale cum corvo.

Coryphæus, i, m. der Urheber. *Syn.* Dux, princeps. *Usus.* Zenonem Philo coryphæum Epicureorum appellat. V. *Autor.*

Cos, tis, f. Weßstein. *Syn.* Lapis, quô cultri acuuntur. *Usus.* Iracundia cos est fortitudinis. Novaculâ cotem præcidere.

Costa, æ, f. Rippe. *Usus.* Animalium, navium costæ.

Cotes, tium, f. Felsen. *Syn.* Aspera saxa. *Epi.* Scrupulosæ. *Usus.* A quibus tanquam à scrupulosis cotibus enavigavit oratio.

Cothurnus, i, m. Halb-Stiefel. Calceamenti genus, tragœdis & virginibus familiare.

Crapula, æ, f. Trunkenheit. *Syn.* Helluonum vitium, dissoluta victûs ratio. *Phras.* 1. *Crapulam habet*, er hat einen Rausch. Merô incalescit; sensus merô victi sunt; gravata ebrietate mens; vinô gravis est; merô oneratus; vinô epulisque obrutus est; appotus probè; invitavit se plusculum majoribus poculis; temulentus est; vinô rationem obruit; vinô mentem mersit; vinô sepultus est; vinô onustus, languidus, oppressus est; vinô madet; crapulâ ac capitis errore titubat; nec mens, nec lingua homini consistit; merô victus; vini flore se complevit; vinô se ingurgitavit; crapula gravis & impos sui est. V. *Ebrius.* 2. *Crapulam edormivit*, er hat den Rausch ausgeschlaffen. Crapulam exhalavit; somnô concoxit; quies mentem reddidit; ebrietatem discussit. *Usus.* Edormi & exhala crapulam. V. *Bibo.*

Cras, morgen. *Syn.* Secundùm hanc diem, crastina die.

Crassè, grob, dick. *Usus.* Crassè compositum aliquid.

Crassitudo, inis, f. Dicke. *Usus.* Crassitudo aëris mihi noxia.

Crassus, a, um. dick, grob. *Syn.* Densus, plenior, pinguis, concretus.)(*tenuis. Usus.* Crassus & concretus aër. Omnia crassis circumfusa tenebris. Cœlum crassum.

Crastinus, a, um. morgend. *Usus* Nisi me in crastinum differre velis.

Crater, eris, m. Trinck-Schaale. *Syn.* Poculum, cratera.

Crater, eris, m. Trinck-Schaale. *Syn.* Crater, vas ad hauriendam aquam. *Epi.* Fulgens, pulcherrima. *Usus.* Crateræ ex ære pulcherrimæ.

Crates, is, f. Gitter. *Syn.* Tabula viminibus contexta. *Usus.* Locus conseptus cratibus.

Creatio, onis, f. Erschaffung. *Usus.* Creatio magistratuum.

Creator, oris, m. Erschaffer. *Syn.* Procreator, genitor, effector. *Phras. Creator universi Deus*, GOtt der Erschaffer der Welt. Effector & molitor mundi Deus; rerum, quæ in tota naturâ constant, omnium opifex, universi conditor ac parens Deus; hujus immensi operis conditor, effector; mundi hujus architectus ac fabricator; temporum ac omnium rerum artifex. V. *Deus. Usus.* Creator urbis Romulus.

Creatura, æ, f. Geschöpf. *Syn.* Res creata; ex nihilo producta; res condita ab opifice & ædificatore mundi, DEO; res à summo conditore DEO procreata; summi conditoris, creato-

ris, procreatoris opus; res mortalis. Creata omnia.

Creber, bra, brum. oftmalig. *Syn.* Frequens, densus. *Usus.* Thucydides creber est rerum frequentiâ. Crebræ venæ totô corpore intexæ. Per hos dies creberrimus mihi sermo de te. V. *Sæpe, frequento.*

Crebritas, tis, f. Oftheit. *Syn.* Frequentia. *Epi.* Pristina, tanta litterarum. Crebritate officiorum priora errata sarciam.

Crebro, offt. *Syn.* Frequenter. *Usus.* Crebrò litteras dare. V. *Sæpe.*

Credibilis, e. glaublich. *Syn.* Probabilis, verisimilis.)(*incredibilis.* *Phras.* 1. *Credibile est*, es ist glaublich. Fidem est propius; ad fidem pronius est; verisimillimum est; à ratione haud alienum est, par est credere. V. *Verisimile.* 2. *Rem credibilem reddidit*, er hat die Sache glaublich gemacht. Fidem ejus rei fecit allatus ab eo nuncius; suspicionem affirmavit rumor publicus; fidem rei addidit una consentiensque vox populi; ad suspicionem res certissimæ accessêrunt; opinionem adjuvit constans rei fama. *Usus.* Narratio credibilis esse debet. Credibile est, quod sine ullo teste auditoris opinione firmatur. V. *Incredibilis.*

Credibiliter, glaublich. *Syn.* Verisimiliter, probabiliter. *Usus.* Quam non modo non credibiliter, sed ne suspiciosè quidem.

Creditor, oris, m. ein Glaubiger. *Syn.* Is, cui quacunque causâ aliquid debetur.)(*Debitor.* *Epi.* Ceteri, familiares, universi. *Usus.* Fraudare creditores. Cum omnibus creditoribus suis male agit.

Credo, is, didi, ditum, ere. glauben. R. *q. cor do, id est, assensum.* *Syn.* Fidem habeo, tribuo; autoritatem tribuo, autoritatem & fidem adjungo, mihi persuadeo. *Adv.* Citò de aliquo facilè, firmiùs, prorsus, rectè de aliquo, stultè, temere pecuniam, valdè, dementer. *Phras.* 1. *Ne temere cuivis credas*, glaube nicht gleich einem jeden. Ne cujusvis testimonio fidem adjungas, ne omnibus credulum te præbeas; ne omnibus credulitatem tuam addixeris; segnior ad credendum esto; caveas, ne fidem tibi quisque faciat, tibi aliquid persuadeat. 2. *Non cuivis est credendum*, es ist nicht allen zu glauben. Quibusdam fidem & autoritatem justa suspicio derogavit; quosdam leviores autores rei culpa facit; sunt, quibus incerta, dubia, fluxa fides sit; quorum fide niti tutò haud possit; non cuivis adhibenda est fides. 3. *Crede mihi, rem ità se habere*, glaube mir, daß sich die Sache also befinde. Persuasum tibi habe; induc animum; induc in animum, ita esse; pro certo habe; pro certo existima; nihil dubita; exploratum atque omninò certum habe; pro comperto habeas, velim; sit hoc apud te minimè dubium; sit exploratum; pro inquisito & comperto sit, rem hôc locô esse; velim, sic habeas; tibi persuadeas; cum animo tuo constituas, in hoc statu rem esse. 4. *Est vir, cui meritò credi possit*, es ist ein Mann, dem man billig zu glauben hat. Cujus conspecta fides & gravitas, est fide dignissimus; vir est suspectæ minimè fidei; cujus ingens apud omnes autoritas ac fides; cujus autoritas magni apud omnes est ponderis; qui autoritate valeat, floreat maxima; cujus ingens inter testes nomen; cui vel injurato credas. V. *Autoritas.* *Usus.* 1. Ajunt, nervos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Adduci non possum, ut somniis credam. Non credo de numero militum. 2. *Concredo, committo*, anvertrauen, verlassen. Se alicui, sua consilia; res omnes alienæ fidei; arcana libris; nocti se credere. V. *Fides, Judico, Firmus, Certus.*

Credulitas, tis, f. Leichtglaubigkeit. *Syn.* Credendi facilitas, animus simplex, credulus. *Usus.* Credulitas error potius est, quam culpa, & in optimi cujusque animum facillimè irrepit.

Credulus, a, um. leichtglaubig. *Syn.* Simplex, antiqui moris homo, qui facilè credit.)(*Prudens, sapiens.* *Usus.* Verba mihi dari facilè patior, mèque libenter præbeo credulum. Creduli & improvidi juvenes. V. *Incautus.*

Cremo, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Incendo, exuro, deuro, in ignem aliquid infero, flammis torreo.

Creo, as, avi, atum, are. erschaffen, machen. R. *à κραίνω, perago.* *Syn.* Procreo, gigno, facio. *Adv.* De integro censores, injustè periculum, ritè consules. *Phras.* *Deus hunc mundum creavit*, GOtt hat diese Welt erschaffen. Ex nihilo procreavit; rerum omnium potentissimus ac sapientissimus opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit; commune hoc DEI ac hominum domicilium DEI consilio jussuque repente ex nihilo exstitit; rerum hanc universitatem, quâ omnia continentur, nullis ex elementis, nullis ex principiis molitus est DEUS; mundi

hujus

hujus moles immensa non manibus hominum, sed DEI imperiô surrexit; quidquid hic videmus, de nihilo natum est, Deo imperante; Deus est, qui cœlum & omnia, quæ cœli ambitû continentur, qui supera, media, infima, condidit, architectatus est, ex nihilô excitavit, formavit, finxit. 3. *Regem creant*, sie machen ihn zum König. Regem appellant, regem jubent, regnum ei deferunt; regem renunciant; diadema ei imponunt; regem faciunt, dicunt; summam imperii ad eum deferunt. *Usus*. Artis proprium est creare & gignere. Periculum alicui creare. Luxuries in urbe creatur. Consules & prætores creantur. Errorem sæpè creat similitudo. V. *Facio*.

Crepida, æ, f. Pantoffel. *Calceamenti genus*. *Usus*. Statua Scipionis cum chlamyde & crepidis.

Crepidatus, a, um. der Pantoffel anhat. *Syn*. Soleatus.

Crepido, inis, f. Port am Gestatt. *Syn*. Ora terræ, quæ alluitur aquâ, *vel* ripa paulo eminentior. *Usus*. Pirata ad omnes urbis crepidines accessit.

Crepitus, us, m. Knall. *Syn*. Sonus collisione excitatus, *aut* percussione. *Epi*. Honesti, liberi. *Usus*. Pallor & tremor & dentium crepitus consequitur. Inter plagarum crepitum doloremque. Stoici ajunt, crepitus æque ac ructus liberos esse oportere.

Crepo, as, pui, pitum, are. krachen. *Syn*. Percrepo.

Crepundia, orum, n. Kinder-Spielwerk. *Syn*. Quæ pueris dantur oblectandi causâ.

Crepusculum, i, n. Abends-Zeit. *Usus*. Primô crepusculô. V. *Vesper*.

Cresco, is, crevi, ere. wachsen. *Syn*. Augesco, accresco, adolesco, ingravesco, serpo, propagor, augeor, ætate procedo, surgo, ascendo.)(*decresco*. *Adv*. Incredibiliter, plurimum, pariter cum ætate studia. *Phras*. 1. *Herbæ è terra crescunt*, die Kräuter wachsen aus der Erde hervor. E terra nascuntur; è terra maturatæ pubescunt & maturitatem assequuntur. Diffundit terra & elicit herbescentem viriditatem; è terra germina omnia effunduntur; terra herbas gignit, creat, progenerat; herbæ proveniunt, prosiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur, exeunt. 2. *Malum indies crescit*, das Uebel nimmt täglich zu. Malum indies longius manat; serpit latius; magis vulgatur; augescit, ingravescit; longius progreditur, procedit; majora in dies incrementa capit. V. *Augesco*, *augeo*. 3. *Postquam crevit puer*, nachdem der Knab erwachsen ist. Ubi adolevit ætate; ubi ætate processit; sumptô jam corpore, animique robore; ubi ad justum corporis modum adolevit; ubi ad justam corporis proceritatem; corporis habitum processit. 4. *Ira dolorque crevit*, der Schmertz und Zorn hat zugenommen. Exarsit ira, vehementius efferbuit. V. *Augeo*. *Usus*. Respublica privatis inimicitiis crescit. Expectatio rumore creverat. Eos elige, è quibus crescere possis. Locus præter modum crevit. V. *Augeo*, *Amplifico*.

Creta, æ, f. Kreide. *Syn*. Terra alba. *Usus*. Laudatio Asiatica illa creta obsignata.

Cretatus, a, um. bekreidet. *Syn*. Creta infectus. *Usus*. Cretatæ fasciæ.

Cretio, onis, f. Antrettung des Erbtheils. *Syn*. Hæreditatis capta possessio. *Epi*. Libera, simplex. *Usus*. Puto, cretionem simplicem fuisse.

Cribrum, i, n. Sieb. *Syn*. Vas pistorum ad grana farinamque purgandam. *Usus*. Mures cribra arrosêre.

Crimen, inis, n. Laster. R. à κρῖμα, judicium. *Syn*. Criminatio, infamia; *item*: facinus, peccatum, noxa, culpa, scelus, delictum, maleficium. *Epi*. Atrocissimum, certum, commentitium, commune, decumanum, domesticum ac vernaculum, fictum, falsum, fœdissimum, grave & vehemens, inane, incredibile, ingens, iniquum, integrum, invidiosum, levius, nefarium, novum, inauditum, obscurum, perspicuum, probrosum, suspiciosum, manifestum, vinarium, verum, vetus. Crimina certa propriaque, dissoluta, falsa, infinita, absoluta, permulta, quotidiana, reliqua. *Phras*. *Magnum crimen commisisti*, du hast ein grosses Laster begangen. Magnum crimen admisisti; in sce-

sceleratam ac nefariam fraudem decidisti; fraudem capitalem admisisti; in hoc facinore omnes insunt culpæ maximæ; id, quod in te concepisti scelus, in maximo, nefario crimine & capitali fraude ponitur; magnô te adstrinxisti scelere; grave piaculum admisisti; nullum scelus abest ab eo scelere; in illo scelere omnia insunt scelera, quod in te admisisti. V. *Committo, culpa, scelus*. *Usus*. 1. *Criminatio*, Beschuldigung. Crimen effugere, è crimine elabi, der Beschuldigung entgehen. Crimen dissolvere, die Beschuldigung widerlegen. 2. *Facinus, peccatum, fraus, noxa*, üble That, Sünde, Betrug, Verbrechen. Crimen in me quærit. Cædes ea illi crimini datur, vertitur. Proditionis crimen in te conjecit, contulit; tibi intulit, attulit, obtulit. Ista aut suspicionem afferunt, aut crimen. Isthoc tibi crimen adscribunt; hoc tibi in crimine ponunt. Crimine aliquem accersere; condemnare crimine. Imprudens in crimen incurrit, in crimen venit. Staret hoc illi crimen, nisi refelleret, dilueret, dissolveret. In alium derivare crimen; extenuare nimium & elevare. Facilè effugies crimen. Non abes ab omni crimine, non cares omni crimine. Videtur condonandum illud crimen. V. *Scelus, criminatio, criminor*.

Criminatio, nis, f. Beschuldigung, Beschelnung. *Syn*. Crimen, accusatio. *Epi*. Acerrima, accusatorum falsa, inaudita, subita, tota. *Phras*. *Criminationem refutavit*, er hat die Beschuldigung widerleget. Oblatas ab adversariis criminationes depulit; crimen accuratâ confutatione dissolvit; meditata oratione diluit, refellit; inexpectatô responsô crimen effugit; è crimine elapsus est, è crimine se eripuit; oblatas criminationes aut extenuavit, aut elevavit. *Usus*. Nihil adhuc in Cajum criminationis est. Oblatas criminationes depellere. V. *Accusatio, coarguo*.

Criminor, aris, atus sum, ari. beschuldigen, schmähen, schänden, lästern. *Syn*. Criminationem, vel crimen offero, infero; culpæ, vitio do; crimini do, verto; criminatione utor, criminis loco pono, in crimen voco, revoco.)(*Crimen dissolvo*. *Phras*. *Nescio quid fraudis à me susceptum criminantur*, sie beschuldigen mich weiß nicht was für eines Betrugs halber. Nescio quid fraudis à me conceptæ in crimen vocatur; capitalis, nescio, cujus, fraudis crimen in me conjiciunt, conferunt; nescio quod fraudis crimen mihi inferunt, afferunt, fraudis, incertum cujus, crimen in me quærunt; cum alia, tum fraudis, nescio cujus, crimina in me ferunt; mihi adscribunt; fraus, nescio quæ, mihi in culpa ponitur, in crimine ponitur; crimini datur, fraudis nescio quid à me admissum; novum crimen afferunt, fraudem capitalem à me factam esse; fraudis crimine me accersunt, condemnant; fraudis conceptæ crimen in me derivant; in fraudis crimen, certè suspicionem, ad populum incurro, venio. V. *Accuso, insimulo, culpa*. *Usus*. Invidiosè meam potentiam ad populum criminantur. Non omnia libet criminari. De quibus illum criminatus est. V. *Detraho*.

Criminosè, lästerlich. *Syn*. Suspiciosè, accusatoriè, acerbè. *Usus*. Qui suspiciosius ac criminosius diceret, audivi neminem.

Criminosus, a, um. lästerlich. *Syn*. Suspiciosus, quod criminis suspicionem affert, quod in crimine est, quod in crimine ponitur. *Usus*. Non credebam, hoc tibi criminosum fore. Orator acer, acerbus, criminosus. Officiosam amicitiam criminoso nomine inquinas.

Crines, ium, m. das Haar. *Syn*. Capilli.

Crinitus, a, um. haaricht. *Syn*. Capillatus, comatus. *Usus*. Gorgonis os anguibus crinitum. Stellæ crinitæ, *Cometæ*.

Crispus, a, um. kraus.

Crista, æ, f. Kamm oder Strauß, auf dem Kopf. *Usus*. Crista galeæ.

Cristatus, a, um. der einen Kamm oder Strauß auf dem Kopf hat. *Usus*. Galea cristata.

Criticus, i, m. Richter, der, so sein Urtheil in gelehrten Sachen fället. *Syn*. Poëmatum, aut similium operum judex, Aristarchus. *Usus*. Ego tanquam criticus antiquus, ut Aristarchus quidam judicaturus sum.

Crocata, æ, f. ein gelbes Frauen-Kleid bey den Alten. Vestimenti muliebris genus croceum.

Croceus, a, um. gelb, Saffran-färbig. *Usus*. Chlamys crocea.

Crocodilus, i, m. Crocodill. *Syn*. Lacerta Ægyptiaca magnitudinis immensæ.

Crocus, i, m. Saffran. *Usus*. Meliora sunt unguenta, quæ terram, quam quæ crocum olent.

Cro-

Crotalum, i, n. Zimbel. *Syn.* Instrumentum musicum è laminis quibusdam æreis. *Usus.* Nec collegæ tui crotala & cymbala fugi.

Cruciamentum, i, n. Peinigung. *Syn.* Cruciatus. *Epi.* Gravia morborum. *Usus.* Cruciamenta morborum interdum sunt graviora, quam tormenta carnificum.

Cruciatus, us, m. Peinigung. *Syn.* Cruciamentum, tormentum, pœna, supplicium. *Epi.* Acerbissimus, mœstus, magnus, malus, summus, miseri, tetri. *Usus.* Magnô animi cruciatû vitam agere, in grosser Betrübniß leben. Is se vel in cruciatum dari cupit. Cruciatû afficere aliquem. Confectus cruciatû summorum dolorum. Cui morbus tetros cruciatus ciet. Summô cruciatû supplicioque periit. V. *Dolor, Affligo.*

Crucio, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Cruciatû afficio, conficio, afflicto, torqueo, premo, exanimo, excrucio, vexo; angoribus, suppliciis, majori malô macto. *Adv.* Diu, impunè. *Phras.* 1. *Criminis insontem acerbe cruciavit,* er hat den unschuldigen Menschen grausam gepeiniget. Insonti barbara feritate tormenta admovit; omnia exempla cruciatûs in insontem edidit; crudelitate naturæ asperius fecit aliquid insonti; in summum cruciatum dedit hominem insontem; omnibus cruciatibus affecit, per ultimos cruciatus hominem insontem laceravit, excarnificavit. 2. *Ea res me vehementer cruciat,* diese Sache ängstiget mich sehr. Res me urit vehementer & solicitat; animum discruciat, exercet; angor animo, intimis sensibus; eam ob rem gravis mihi solicitudo incumbit; acerba me solicitudo incessit; maximam solicitudinem sustineo; summam acerbitatem, ægritudinem, molestiam capio, sustineo; in acerba solicitudine, in magno angore sum; magnâ premor, opprimor solicitudine; magna cura ac solicitudo animo insidet, animum occupat, torquet, exagitat; gravi conturbor, æstuo solicitudine; suspensô & solicitô sum animo; ægritudine prope contabesco; curis pene conficior ac consumor. V. *Ango, Angor, Cura, Solicitus.* *Usus.* Fame & vigiliis cruciatur. Tuæ te ærumnæ premunt ac cruciant. Dies noctesque tuæ te solicitudines torquent ac cruciant. Dies noctesque cruciaris & consumeris. V. *Vexo, torqueo.*

Crudelis, e, grimmig, grausam. R. *à crudus, q. cruore udus.* *Syn.* Durus, inhumanus, ferreus, ferus, teter, immanis, importunus, omnis humanitatis expers, naturâ asper, singulari immanitate & crudelitate barbarus; barbarus atque immanis, inexorabilis, omni diritate atque immanitate deterrimus, immemor humanitatis, immansuetus, qui maximâ asperitate & immanitate natura est. X *Clemens, misericors.* *Phras.* 1. *Homo crudelis est,* es ist ein grausamer Mensch. Ingenio sané est crudeli, quali nulla in barbaria quisquam tyrannus fuit; ejus immani & fœdâ crudelitate omnis barbaria superata est; homo omni diritate deterrimus; cui volupe sit fœdum in modum lacerare miseros; omnia exempla cruciatus edere; omni sævitia, atrocitate plebem opprimere; optimum quemque per cruciatum necare; cum cruciatu interficere; omnibus tormentis excruciatos, omnibus cruciatibus affectos, laceratos interficere, necare; crudelitate utitur maximâ; multa superbé, multa crudeliter facit; credas, feræ rabiem occupâsse hominis animum, ita in quovis sævus est & immanis; immanitate & crudelitate præditus est; crudelitatem vultû aspectuque horribili præ se fert; immanitate barbarus, sanguinarius, atrox, truculentus est; omnem humanitatem exuit; cum immanissimis feris crudelitate comparandus est; ab omni humanitate remotus, derelictus. Homo atrocis ingenii, animi trucis ac implacabilis; omnes mortales crudelitate vincit; cujus immanitas brutorum animantium ferocitatem non modo adæquat, verum etiam (horreo verba tam horrida) superat; est barbarie omni crudelior, expers omnis pietatis ac humanitatis; eâ est morum, non asperitate, (levi enim illi vitium illud est) sed feritate, quam ne immanissimæ quidem ferarum omnium feræ possint attingere; anhelat imo è pectore crudelitatem; ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit; ut crudelitatem in omnes promiscue expromat; exerceat, adhibeat; ut necare insontes crudelitate excogitatâ gaudeat. 2. *Severi, non crudeles in liberos esse debent parentes,* die Eltern müssen zwar scharff, nicht aber grausam gegen ihre Kinder seyn. Bonum est, imo necesse, pueros in culpam lapsos à parentibus castigari, sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant. Sicut parentum est, juveniles refrenare liberorum impetus: ita debent illi quoque manus, imo ipsum animum ab omni sævitiæ genere vindicare; sævitiam adversus liberos exercere, crudeliter agere cum filiis nunquam debent. Tanti esse nihil debet, ut crudeles in liberos simus; ut crudeles nos liberi experiantur. Siquid agitur cum filiis,

cru-

crudelitas absit; nunquam crudelitati locus sit; dedecet parentes, pœnam de liberis sumere exempli parum memoris justæ severitatis; adhibere sævitiam in liberos; acerbè crudeliterque in liberos sævire. *Usus*. Animus ferus, crudelis, inhumanus. Bellum crudele. Pater in liberos crudelis.

Crudelitas, tis, f. Grausamkeit. *Syn*. Sævitia, inhumanitas, feritas, acerbitas, atrocitas animi, importunitas, immanitas naturæ, morum acerbitas.)(*clementia*. *Epi*. Arrogans, domestica, gravior, crudelior, immanis & fera, importuna in aliquem, inaudita, incredibilis, inimica, insatiabilis, nefaria, regia, singularis, summa, tanta, teterrima. *Usus*. Misericordiâ in speciem crudelitatis labi; crudelitatis odio in crudelitatem ruere, unter dem Vorwand der Sanftmuth in Grausamkeit verfallen. Iste spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem, contorquet brachium. Ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, saturari, satiari potest. Crudelitatem in omnes promiscue expromit, adhibet, exercet. Crudelitate excogitatâ necare insontes gaudet, nec tam gustare civilem sanguinem, quam exsorbere optat.

Crudeliter, grausamlich. *Syn*. Durè, acerbe; per cruciatum, cum cruciatu, omni cruciatu.)(*dissolute*. *Usus*. Crudeliter animadvertere in aliquem. Crudelissime periit.

Cruditas, tis, f. Unverdaulichkeit. *Syn*. Stomachi affectio, cum male concoxit, stomachi redundantia ex ægra confectione ciborum. *Usus*. Cruditas morbi causa est.

Crudus, a, um. roh, ungekocht. *Syn*. Immaturus. *Usus*. 1. Poma ex arboribus cruda avelluntur, matura & cocta decidunt. 2. *Cruditate affectus*, der die Speisen nicht verkochen kan. Crudior ad prandium venit. Roscius, quia crudior, agere noluit. V. *Stomachus*.

Cruento, as, avi, atum, are. blutig machen. *Syn*. Sanguine imbuo, sanguinem elicio. *Adv*. Impiè. *Usus*. Nolebam propter me cæde civium cruentari rempublicam. Scelere cruentare secures suas. Cæde nefaria se cruentare.

Cruentus, a, um. blutig, grausam. *Usus*. Cruentus civium sanguine.

Crumena, æ, f. Tasche. *Syn*. Loculus.

Cruor, oris, m. Blut. *Syn*. Sanguis è vulnere. *Epi*. Jucundus, civilis, quam recentissimus inimici. *Usus*. Cruorem inimici recentissimum ostendere. V. *Sanguis*.

Crus, ris, n. Schienbein. *Syn*. Tibia, pars pedis, quæ à coxendice ad extremos pedis digitos pertinet. *Usus*. Crura alicui frangere, suffringere.

Crusta, æ, f. Ranft, Rinde. *Usus*. Vasis crustæ detrahebantur.

Crux, cis, f. Creutz. *Syn*. Patibulum. *Phras*. In crucem agere, rapere, tollere; cruci suffigere, affigere; crucem alicui figere, defigere, constituere; patibulo affigere; in cruce figere; cruce afficere; cruci aliquem dare; infelici arbori suspendere. *Vulg*. *Crucifigere*, creutzigen. *Usus* Verres civibus Romanis crucem minatus est. Crucem indemnatis fixit, constituit. Cruci hominem insontem dedit. Multos in crucem egit, sustulit. Multos cruciatu, cruce, morte affecit. *Crux pro* molestia, rebus adversis, calamitatibus, *vulg. est*, Creutz und Leiden.

Crux SS. das Heil. Creutz. *Phras*. 1. Lignum, in quo salus nostra, ingemiscente rerum naturâ, pependit; in quo tribus clavis mundi salus affixa pependit. 2. *Crucifixi imago*, *vulg*. Crucifix-Bild. Imago Christi cruci affixi; simulacrum Christi è cruce pendentis; signum pendentis in cruce Servatoris nostri; simulacrum Christi in cruce morientis, in cruce exspirantis; effigies Christi in cruce suffixi. 3. *Crucem facere*, *vulg*. das Creutz machen. Crucis signum in fronte pingere, formare; cruce se signare; signum crucis in fronte effingere, exprimere: salutari se crucis signô munire; signum crucis fronti, pectori imprimere. Signum crucis Christianô more, Christiano ritu ducere.

Cubicularis, e. der Kammer zugehörig. *Syn*. Quod ad cubiculum pertinet. *Usus*. Lectus cubicularis.

Cubicularius, ii, m. Kammerdiener. *Syn*. Cubiculi minister. *Usus*. Nihil per cubicularium, omnia per janitores.

Cubiculum, i, n. Kammer. *Syn*. Conclave. *Epi*. Alienum, altum, amplum, hybernum, subgrande. *Usus*. Grande cubiculum, altum, hybernum valde probavi. In cubiculum introducere.

Cubile, is, n. Schlaff-Kammer. *Syn.* Lectus. *Epi.* Duplex. *Usus.* Cubilia ferarum. Inire alienum cubile, ehebrechen. Nemo tam miser, qui non cubile suum, aut lectum salvum velit. Omnes mortales non solum vestigia, sed ipsa avaritiæ tuæ cubilia videre possunt.

Cubitalis, e. einer Ellen hoch. *Syn.* Cubitum altus.

Cubito, as, avi, atum, are. offt liegen. *Syn.* Sæpè cubo.

Cubitus, i, m. Ellenbogen. *Syn.* Mensura quantum é cubito brachii ad extremam manum est. *Usus.* Levato in cubitum corpore, suffultâ mento columnâ, nachdem er sich aufgelehnet. Trienniô illè tres cubitos non processit. Columna tribus cubitis alta.

Cubo, as, cubui, cubitum, are. liegen. R. à κύπτω, cubo. *Syn.* Recumbo, accumbo. *Phras.* Cubitum ivi, ich bin schlaffen gangen. Ad quietem ivi; quieti me tradidi; in lectum me recepi; cubitum discessi; conferre se cubitum parabat; strato se committere; lecto se commendavit; fessum diurnô labore corpus quieti mandabat; lectum petiit; ad quietem se composuit. *Usus.* Deinde cubitum discessimus. Ægrotus in lectô cubans.

Cudo, is, di, cusum, ere. schlagen, schmieden. *Syn.* Ferio, percutio. *Usus.* Cudere nummos, *vel argentum.*

Cujas, atis, *g. o.* wes Landes. *Syn.* Unde, qua ex gente? *Usus.* Socrates rogatus, cujas esset? mundanum se respondit, totius mundi incolam, ac civem.

Cujus, a, um. welches. *Usus.* Cuja res, cujum periculum. Cædes ei crimini detur, cuja interfuit.

Cujusdammodi, etlichermassen. *Usus.* Animus non esse solum, sed cujusdammodi debet esse.

Cujusmodi, was oder wie, welcherley. *Usus.* Legem, cujusmodi sit, conservare.

Cujusquemodi, allerley Art. *Usus.* Homines cujusquemodi.

Culcita, æ, f. *rectius, quam* Culcitra, æ, ein Bett. *Syn.* Pulvinus, lectulus, stragulum. *Usus.* Culcita plumea.

Culeus, i, m. lederner Sack. *Syn.* Saccus è coriô, *vel* linô factus. *Usus.* Patricidæ in culeum insuti in profluentem deferuntur.

Culina, æ, f. Küche. *Epi.* Ingentes. *Usus.* Tua quidem Philosophia in culina est.

Culmen, inis, n. Gipffel. *Syn.* Fastigium. *Epi.* Parvum, transversum.

Culmus, i, m. ein Halm, als von Korn. *Syn.* Frumenti calamus à radice ad spicam. *Epi.* Geniculatus. *Usus.* Herbescens viriditas sensim adolescit, culmoque nixa geniculato, vaginis jam quasi pubescens includitur.

Culpa, æ, f. Schuld, Mißhandlung. R. à χαλεπός, *noxius.* *Syn.* Causa, meritum, crimen, reprehensio. *Epi.* Aliena, magna, minor, paterna, perpetua, præterita, propria, similis, summa, turpis, varia. *Phras.* 1. *Tua culpa hæc acciderunt,* du bist schuld daran, daß dieses geschehen. Tu unus ejus rei culpam sustines; tu ipse in culpa es, in te uno culpa ejus rei est; hujus rei culpa in te residet, hæret, consistit; tu ejus rei culpâ teneris, tuô vitiô perimus; omnes tibi culpam ejus rei attribuunt, assignant; tot malorum causas in te omnes conferunt, transferunt, derivant, inclinant; congerunt; penes te unum ejus rei culpam esse ajunt; te ejus culpæ coarguunt; te culpæ omnis reum faciunt; tuum hoc vitium est; de quo plectimur; in vitio tu es; in te injicitur ejus rei culpa; tibi vitio & culpæ datur; te unum in culpâ & suspicione ponunt; in te unum culpam conjiciunt; referunt; meritô tuo te accusant, ejus te mali fontem esse ac principium; tu unus in noxâ es; te ipso jure optimô incuses licet autorem omnium malorum; hujus rei culpam omnes in te rejiciunt, tibi adscribunt, te hujus mali fontem, originem, causam esse prædicant, hanc in te culpam omnes impingunt; hujus culpæ notam tibi uni inurunt; hujus rei culpâ te condemnant. V. *Causa, adscribo, criminor.* 2. *Gravem culpam admisit,* er hat eine grosse Mißhandlung begangen. Gravem culpam commisit, contraxit, suscepit; magnô se crimine adstrinxit; gravi culpâ se contaminavit; non levem culpam commeruit; in se suscepit; sequius admisit aliquid; graviter offendit, deliquit; in gravem culpam incidit; gravi se scelere commaculavit, inquinavit; gravi culpâ se obstrinxit. V. *Committo, Peccatum, Pecco, Crimen.* 3. *In culpa non est,* er ist nicht schuldig daran. Abest ab ea culpa longissime; extra culpam est; extra causam culpamque positus est; nihil in eo culpæ hæret, residet; culpâ eâ non tenetur; hujus rei

rei culpa penes illum non est; noxæ ejus reus non est; ejus vitium non est; ejus culpâ, vitiô id factum non est. 4. *Expers omnis culpæ est*, er ist unschuldig. Culpâ caret, vacat; ab omni culpa abest; ab omni culpa remotus est; culpa omnis procul abest ab eo; abhorret ab ejus integerrimis moribus, quidquid culpæ in eum confertur; purus ab omni culpa est. V. *Innocens*. 5. *Culpam à se facile removebit*, er wird diese Schuld leicht von sich ablehnen. Culpam haud ægre à se amovebit, amolietur, dimovebit; eâ se culpa facile liberabit; eâ se ex culpâ facile eximet; eam se extra causam culpamque facile ponet; facile effugiet hoc crimen; ex eo crimine facile elabetur. V. *Criminatio*. 6. *Culpam in alium rejicio*, die Schuld auf einen andern schieben. Culpam in alterum confero, transfero, derivo, injicio, conjicio, in alium amolior, averto, inclino. 7. *Culpam fateri*, seine Schuld bekennen. Culpam agnoscere; culpæ se reum agere, peragere; de se ultro confiteri; non defugere noxæ confessionem. 8. *Damna omnia, quæ culpâ meâ acciderunt, resarciam*, ich werde gut stehen, für den Schaden, so dir durch meine Schuld zugewachsen. Præstabo culpam; culpam redimam; quidquid detrimenti mea culpa acceptum est, farciam, compensabo. *Usus*. Nulla culpa subest. Senatus in culpa est. Ejus peccati culpam unus sustines. Omnes se culpæ insontes clamant. Tibi præstanda est ea culpa. V. *Crimen*, *Reprehendo*.

Culpo, as, avi, atum, are. schelten, tadlen. *Syn*. Culpæ do, culpæ ejus tribuo, in culpa pono, reprehendo. *Usus*. Sæpe patientiam ejus culpavi. V. *Reprehendo*.

Culter, tri, m. Messer. *Usus*. Cultros metuit tonsorios, cultrô succinctus, cultrum stringere.

Cultio, onis, f. Bau. *Syn*. Cultura. *Usus*. Cultio agri.

Cultor, oris, m. Ackersmann, der sich einer Sache befleisset. *Usus*. Agrorum cultores. Veritatis, justitiæ cultor, fraudis inimicus.

Cultrix, icis, f. emsige Arbeiterin.

Cultura, æ, f. ein Bau. *Syn*. Cultio, cultus. *Epi*. Multa, salutaris agrorum. *Usus*. Ager desertus à cultura hominum. Ager suapte bonus, diligentiâ & culturâ melior. Ager nihil ferens, nisi magnô labore ac culturâ quæsitum.

Cultus, us, m. Lebens-Art, Tracht. *Syn*. Vitæ ratio. *Epi*. Communis atque usitatus vitæ diligens, humanus civilisque, optimus, Deorum castissimus atque sanctissimus, plenissimusque pietatis, malus, mollissimus, necessarius, parvus, pius, quotidianus, saluber, moderatus, senior, tenuis, magnus, magnificus. *Usus*. 1. Idem nobis cultus, idem victus. Homines à fera agrestique vita ad humanum cultum civilemque traducere. Delectant magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia & copia. Cultus, & curatio corporis nobis adhibenda est. 2. *Cultura*, *cultio*, Bau. Ager ex se fructum nullum edit sine cultura hominum. 3. *Cura*. Sorge, Verehrung. Tribuere alicui officium & diligentem cultum. V. *Colo*, *Religio*.

Cum, mit. *Præpositio*. *Vim habet conjunctionis, societatis, interdum instrumenti*. *Usus*. Cum magno labore, cum magna spe agit. Cum gladio cruento comprehensus est. Cum ferro invadere in aliquem. Cum magno fletu, cum voluptate auditur. Considerate cum animis vestris. Habeo statutum cum animo meo. V. *Simul*.

Cum, dieweil. *Adv. signif. Causam, occasionem, tempus*. *Antiquis* quum. *Usus*. Nox una intercessit, cum ille ita mutatus est. Aliquot sunt dies, cum te amo. Fuit id quondam tempus, cum &c.

Cum, tum. *Præcedit illud, hoc consequitur*. *Syn*. Et, &; non solum, sed etiam. Cum *minus quiddam*; tum vero gravius & *majus significat*. *Usus*. Hoc cum utile, tum illud longe honestissimum est, quod. Cum doctrina, tum imprimis pietate excellens. Id feci cum sæpè alias, tum vero hoc tempore frequentissime. Cum cætera, tum hoc dictum vitupero.

Cumprimum, sobald. *Syn*. Ut primum, ubi primum, simul atque. *Usus*. Cum primum posse ingredi cœpit, non recusabat &c.

Cumprimis, sonders, sehr. *Syn*. Inprimis. *Usus*. Homo cumprimis locuples & honestus.

Cumulatè, häufig. *Syn*. Plane, abundanter, majori mensura. *Usus*. Cumulate mihi gratias egit, satisfecit. Non modo liberaliter, sed ornatè etiam cumulateque tractatus sum. Cumulatius augere munus aliquod.

Cumulo, as, avi, atum, are. aufhäuffen. *Syn*. Augeo, adaugeo, expleo, compleo,

pleo, perficio.)(*detraho, imminuo. Usus.* Scipio bellicam laudem eloquentia cumulavit. Alio scelere id scelus cumulâsti. Maximo gaudio, ira, voluptate cumulor. Mirabar, locum augendi in eo fuisse, quod dudum cumulatum videbatur. Homo omni laude cumulatus. V. *Augeo, orno.*

Cumulus, i, m. ein Hauffe. R. *ab ὅμιλος, cœtus.* *Syn.* Acervus, accessio, summa. *Usus.* Ad summam ex illius reditu lætitiam cumulus gaudii accessit ex adventu tuo. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Etsi alioquin illum amo, accedit tamen cumulus commendationis tuæ. Ad tua plurima de me merita maximus hoc facto cumulus accessit. De laudibus Dolabellæ cumulum deruam. Tua commendatione ad meam voluntatem cumulus accedit. Cumulos exstruere.

Cunabula, orum, n. Wiege, Vögel-Nest. *Syn.* Cunæ. *Transl.* Rudimenta. *Usus.* An alia putas esse rudimenta & cunabula virtutis?

Cunæ, arum, f. Wiege. *Syn.* Incunabula, cunabula. *Usus.* Vagire in cunis.

Cunctabundus, a, um. langsam, träg. *Syn.* Segnis, resistens.

Cunctanter, langsam. *Syn.* Lentè.

Cunctatio, nis, f. Verzug, Verweilung. *Syn.* Mora, tarditas. *Usus.* Studium semper adsit, cunctatio absit. Sæpè cunctatione & tarditate, cùm otium volunt sine dignitate retinere, utrumque amittunt. V. *Mora.*

Cunctator, oris, m. langsamer Mensch. *Usus.* Nosti, quàm Marcellus parùm efficax sit, quàm tardus, quàm cunctator.

Cunctor, aris, atus sum, ari. verziehen. *Syn.* Remoror, retardo, differo.)(*propero.* *Adv.* Diutius in vita. *Usus.* In cursu honorum consiliorum cunctandum non est aut tergiversandum. An etiam tum cunctabimini, quiescetis, timebitis? V. *Remoror, differo, mora, tardus.*

Cunctus, a, um. allesamt. R. q. *Conjunctus.* *Syn.* Omnis, totus, universus. *Usus.* Cuncta sidera, cunctus populus, cuncta Ægyptus, cuncta terra.

Cuneatim, von einem Häuflein zu dem andern. *Syn.* Per cuneos. *Usus.* Cuneatim urbem oppugnabant.

Cuneolus, i, m. *Dimin.* ein kleiner Keil. *Syn.* Parvus cuneus.

Cuneus, i, m. ein Keil. *Syn.* Quod inseritur in ligno findendo. *Usus.* Hos ille cuneos inserens prorupit artus.

Cuniculus, i, m. ein Gang unter der Erde. *Syn.* Fossa subterranea. *Phras.* *Cuniculum fecerunt, vulg.* man hat unter der Erde einen Weg gemacht. Cuniculum egerunt; cuniculis subtraxêre aggerem. *Usus.* 1. Quatuor homines cuniculus oppressit. Cuniculum agere. Cuniculis oppugnare. *Transl.* *Dolus,* Betrug. Prius vi, nunc cuniculis me oppugnat.

Cupa, æ, f. Wein-Kufe. *Syn.* Vas vinarium, ubi mustum coquitur, & defæcatur. *Usus.* Vinum à propula, & de cupa.

Cupedia, orum, & n. Cupediæ, arum, f. Lecker-Bißlein. *Syn.* Suaviores epulæ, *vel* earum cupiditas; deliciæ ciborum; gulæ irritamenta. *Usus.* Ægrotationi subjecta sunt avaritia, ligurițio, vinolentia, cupedia, mulierositas.

Cupedinarius, ii, n. Pastetenmacher. *Syn.* Esculentarum rerum venditor.

Cupidè, begierig. *Syn.* Studiosè, avidè, calidè. *Sæpius in vitium.* *Usus.* Agros suos studiosè colit, non alienos cupidè appetit. Moniti, ne cupide quid agerent. Multa à senatu cupidè, multa temerè fiebant.

Cupiditas, tis, f. Begierde, Begierlichkeit. *Syn.* Aviditas, ardor, amor, animi impetus, cupiditatis sitis, libido, studium, desiderium, desideratio. *Epi.* Acerrima, fortissima, acrior, insanior, apertior, cæca atque temeraria, dominatrix animi, effrenata & furiosa, excellens laudis in omnibus rebus, flagrans, honesta, impia improbissima, inconsiderata, incredibilis, inexplebilis, infinita, inhonestissima, injusta dominatus, insatiabilis, levis, liberalior, non mediocris, obscura, occulta atque tecta, lubrica, dominandi, projecta, sacra; summa, singularis, sollicita, turpior, vacua, tam varia, tam nova. Cupiditates contrariæ, diversæ & inter se pugnantes, extraordinariæ, faciles, intolerabiles, immensæ & innatæ, inanes adolescentiæ, indomitæ animi, inexplebiles, innumerabiles, multæ, quam variæ, quam infinitæ, naturales & inanes, naturales & necessariæ. *Phras.* 1. *Cupiditatem alicui facere,* einem eine Begierde machen. Cupiditatem alicui injicere; cupiditate incitare, incendere, inflammare, afficere; in cupiditatem rei impellere; cupiditatem erigere. 2. *Cupiditatem habere,* eine Begierde haben. Magnâ cupiditate teneri; inflammari, rapi, ferri, efferri cupiditate; cupiditate flagrare, cupiditatem præ se ferre; magnô studiô in rem ferri; esse in aliquo cupiditatem; incensum esse desiderio; studiô inflammatum; magnô rei desideriô teneri, moveri, æstuare, flagrare, exardescere. V. *Desidero, Desiderium.* 3. *Cupiditatem comprimere,* die Begierde

zurück halten, unterdrücken. Docemur domitas habere cupiditates; libidines coërcere, frangere, cohibere; restinguere cupiditates; imminuere certè & debilitare; modum ponere cupiditati; imperare sibi; nec parere libidini, nec morem gerere cupiditati; regere consilii gubernatione cupiditatem; cupiditatem comprimere. 4. *cupiditatem explere*, seine unziemliche Begierde erfüllen. Cupiditatibus suis servire, obsequi, parere, morem gerere; rapi cupiditatibus suis; inflammatâ ferri libidine; cupiditati frena laxare; cupiditate longius procedere; efferri libidinis impetu; cupiditati suæ satisfacere; obtemperare. *Usus.* Suffragari alterius cupiditati, eines Begierde willfahren. Cupiditate se devincere, sich in eine Begierde einlassen. V. *Avaritia, Desiderium, Libido.*

Cupido, inis, f. Begierde. *Syn.* Cupiditas. *Usus.* Bona pars hominum decipitur cupidine.

Cupidus, a, um. begierig. *Syn.* Studiosus, appetens, avidus, amans, observans. ✕ *moderatus. Adv.* Nimium decedendi, valde spectandi, vehementer. *Phras.* Minime sum cupidus, ich bin gar nicht begierig. Remotus ab omni cupiditate sum; careo omni cupiditate, cupiditatem omnem abjeci; nulla me tenet cupiditas; nulla in me est cupiditas; procul absum â cupiditate. V. *Cupiditas. Usus.* Est ille perstudiosus tui, & cupidus in perspicienda veritate. Græci contentionis quam veritatis cupidiores. V. *Avarus, Avidus.*

Cupio, is, ivi, itum, ere. begehren, wünschen. *Syn.* Opto, exopto, aveo, desidero, expeto, appeto, concupisco, cupidus sum, studio & cupiditate ardeo, cupiditatem habeo, cupiditas me tenet, cupiditate flagro, inflammatus sum, cupiditate in aliquam rem immineo, desiderio teneo, studio efferor, alacer animo sum, aviditas me tenet, gestio, sitio, cupiditas alicujus rei est, studio trahor, incendor. *Adv.* Diu, mirabiliter, nefarie, plane, summe, valde, vehementer, vehementius. *Usus.* 1. Hoc nos vitare cupimus. Ardenter aliquid cupere. 2. *aveo, studeo, benevolus sum,* günstig seyn. Dolabellæ causâ cupio omnia, & debeo. Vehementer alicujus causâ cupere. Tibi uni maxime cupio. Faveo Curioni, Cæsari honestissime cupio, pro Pompejo emori volo. V. *Desidero, Cupiditas.*

Cur? warum. *Syn.* Quare, Quamobrem? quid est, quod? qua ratione? eccur? quid est causæ? quid est, quamobrem? *Usus.* Quid est causæ, cur repudietur? Causa, cur cuperes, non erat.

Cura, æ, f. Sorge. R. q. *Cor uro, vel ab* ὤρα, *solicitudo. Syn.* Diligentia, studium, cogitatio, meditatio, angor, metus, molestia, solicitudo, acerbitas. *Epi.* Acris, anceps, antiquissima, assidua & perpetua salutis, difficilis alicujus rei, dignissima virtutis alicujus, divina, domestica, fixa, gratissima, gravis, incredibilis, magna, majuscula, non mediocris, minor, parva, reliqua, sagax, sempiterna, simplex, summa, vetus animi. Curæ anxiferæ, honestæ, incredibiles, magnæ, miserrimæ, optimæ, plurimæ. *Phras.* 1. *Ea res tibi magnam curam affert*, dieses wird dir eine grosse Sorge machen. Magnam curam injiciet; dabit; ex ea re magnæ tibi curæ nascentur; ea res magnis te curis afficiet, conficiet, implicabit; ea res multis franget te curis; multis curis te macerabit, excruciabit; curâ ac solicitudine animum occupabit. 2. *Curam quæso, reipublicæ, suscipe*, nimm doch die Sorge für das gemeine Wesen auf dich. Complectere, quæso, remp. tuis curis; curam omnem ad remp. conferto, ad reip. curam te animumque conferto; in maximis negotiis tuis etiam huic cogitationi tempus impertire, quam reipublicæ cura injecerit; in his studiis omne studium tibi & cura ponatur, adhibeatur, consumatur; in ea re curas tuas omnes pone, fige, defige, infide, ut resp. salva sit; in eam curam toto pectore incumbe; in eo cura tua versetur omnis; perpetua illa cura apud te excubet, ut remp. salvam præstes; sustine, quæso, tantisper reip. curam; animum ad publicæ rei curam converte; nullam aliam priorem, quam reip. curam age; in eâdem, quæso, curâ remp. habe, quâ privatam; curationem reip. hoc maxime tempore age; publicis, quæso, negotiis inservi; nil tibi potius, nihil antiquius sit reip. curâ; omnium rerum prima tibi sit, & antiquissima reip. cura. V. *Curo.* 3. *Si tibi salus mea curæ est*, wann dir an meinem Heil etwas gelegen ist. Si tibi salus mea cordi est; siqua salutis meæ cura te tangit, attingit, tenet; si tibi cura est de salute mea; si curæ habes salutem meam; si salutis meæ rationem ducis aliquam. 4. *Curam mihi exemit*, er hat mich einer Sorge enthoben. Magna me curâ levavit; curam meam levavit; multâ me curâ solvit, liberavit, laxavit; magnam curarum partem mihi ademit. 5. *Curam hanc dudum deposui*, ich habe diese Sorge längst abgelegt. Abjeci, dimisi, animum ab ea cura abduxi, traduxi; cura illa dudum consedit; curâ eâ me dudum expedivi. 6. *Cura mihi augetur*, die Sorge wird allezeit grösser. Cura acuitur, cura in solicitudinem

dinem vertitur. 7. *Curis consumi*, von Sorgen gantz abnehmen. Curis macerari, confici, absumi, exedi, frangi, discruciari. 8. *Alia ex alia me cura invadit*, es kömt mir eine Sorge über die andere. Alia ex alia me cura excipit: mihi incumbit; mihi nascitur; me urget, premit; animo insidet; animum obsidet, occupat, aggreditur, exagitat, discruciat, oppugnat, exercet; curarum agmine obsideor, oppugnor; curarum fluctibus occupor, obruor, crucior, alia ex alia cura me gravius angit, sauciat. 9. *Curas illas excute*, entschlage dich dieser Sorgen. Abjice inanes has curas ac solicitudines; mitte curas inanes; exute te his curis; animum avoca ab hac molestia; curas has infestas ex animo ejice; absterge & exclude istam ex animo ægritudinem; exspue hanc animo molestiam, & te tibi vindica. 10. *Jam sine cura sum*, ich bin anjetzo ohne Sorge. Cura omni vacuus sum; cura omnis jam consedit; animo otioso sum ac soluto; jam mihi in vado res est, timore expeditus, solutus à curis, expers curæ sum; nulla me cura coquit; nulla solicitudo mordet; nulla tristitia exedit. V. *Solicitudo. Usus.* Sit tibi mea dignitas curæ. Sit tibi cura de dignitate mea. Habeto curæ dignitatem meam. Fugere omnem de republica curam.

Curantia, æ, f. Sorge. *Syn.* Cura.)(*non-curantia. Usus.* Quod me admones de non-curantia rectè facis.

Curatio, onis, f. Verpflegung, Sorge, Heilung. *Syn.* Procuratio, administratio. *Epi.* Agraria, regia, integra, periculosæ, ancipites, variæ. *Usus.* Cultus & curatio corporis est adhibenda. An Dii ab omni curatione & administratione vacent? Res annonaria est curationis meæ. Hæc curatio ad me delata est. Ejus provinciæ curationem suscepi, egi. Inter primam curationem expiravit. Gravibus morbis ancipites & periculosæ curationes adhibentur, præscribuntur. Omni curatione vacare. V. *Administratio.*

Curator, oris, m. Verwalter, Schaffner. *Syn.* Procurator, præfectus. *Usus.* Curatores urbis, annonæ. Ludorum curatorem constituere, præficere.

Curia, æ, f. Rathhaus. *Syn.* Sedes ac templum consilii publici; tribus, privatæ domus pars. *Epi.* Crudelis, elinguis, major, minor, multa, nova. *Usus.* Curia vindex temeritatis, moderatrix officii. Curia, templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii, caput urbis, ara sociorum, portus omnium gentium.

Curialis, is, m. Zunfft-Genoß. *Syn.* Tribulis, municeps. *Usus.* Cimon in suos curiales hospitalis.

Curiatus, a, um. zur Zunfft gehörig. *Usus.* Lex curiata. Curiata, centuriata comitia.

Curio, onis, Zunfftmeister. *Usus.* Curio maximus.

Curiosè, sorgsamlich. *Syn.* Diligenter. *Usus.* Quærere, conquirere aliquem, aliquid curiosius.

Curiositas, tis, f. vergebliche Sorge. *Syn.* Nimia diligentia, cura humani ingenii. *Usus.* Sum in ejus curiositate.

Curiosus, a, um. sorgfältig. *Syn.* Nimium in quærendo diligens. *Adv.* Bellè. *Usus.* Nihil de aliis inquirere, minimèque in aliena re curiosum esse. Homo curiosus & plenus negotiis. Servulus percuriosus. Non sum in exquirendis juribus curiosus. Non ita latet, quin curiosis oculis perspici possit. V. *Cura.*

Curo, as, avi, atum, are. sorgen, heilen. *Syn.* Do operam, laboro, elaboro, studeo; curam, diligentiam adhibeo; curam in aliqua re pono; curâ ac diligentiâ complector, diligentiam in aliquam rem confero; mihi curæ est, procuro, tracto, administro: *idem*: medeor, curationem adhibeo. *Adv.* Diligenter aliquem, de aliquo, mandatum, valetudinem, perferendas litteras, diligentissimè, etiam atque etiam, fideliter mercedes prædiorum, honorificentissimè decernendum de rebus gestis, laxius, leviter ægrotantem, magnopere, mediocriter, omnino nihil, propè, prorsus, nihil aliud, studiosè omnia, maximè. *Phras.* 1. *Curabo res tuas diligenter*, ich werde fleißige Sorge für dich tragen. Habebo rationem dignitatis tuæ; inserviam honori tuo; summa contentione pro te decertabo; suscipiam propugnationem, ac defensionem dignitatis tuæ; rerum tuarum rationem ducam, in negotia tua omni cogitatione, totô pectore curâque incumbam; rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit; de rebus tuis securus esto, curabo pulcrè omnia; curam de te geram diligentem, tua negotia, quidquid ad te pertinebit, uti debeô, diligenter agam; res tuas, negotia; rationes pro virili parte tractabo, administrabo, procurabo. 2. *Ille curat tractatque res meas*, er hat die Verwaltung meiner Sachen.

Procurator is rerum mearum eſt, curator & adminiſter; ille ſuſtinet rerum mearum curam; curationem agit, curam habet rerum mearum; is es, cui res meas tractandas, adminiſtrandas, procurandas commiſi, credidi, commendavi; cujus fidei poteſtatique res meas commiſi, mandavi; in cujus fidem tutelámque res meas tradidi, permiſi. V. *Cura*, *committo*, *commendo*. 3. *Cura, quæſo, res meas diligenter*, trage Sorge für meine Sachen. Fac, ut meæ tibi rationes curæ ſint; proſpice, conſule, provide rationibus meis; ſuſpice me, reſpice fortunas meas. Tuere me fove ac complectere. V. *Curam ſuſcipere*. 4. *Res alienas diligenter, tuas negligenter curas*, du ſorgeſt fleißig für andere, für dich ſelber aber wenig. De aliis plurimum, de teipſo rebúsque tuis minimè laboras; aliena tibi curæ ſunt, tua negligis; aliorum rationes plurisapud te ſunt; quam tuæ, propenſior ad alios quàm ad te ipſum tua voluntas eſt; alienæ voluntati ut morem geras, obſequaris, te ipſum deſeris, relinquis, deſtituis; ut aliis ſatisfacias, aliorum causâ te ipſum deſtituis; quid aliis placeat, quid aliorum è re ſit, attendis: at rerum tuarum ratio quid poſtulet, minimè cogitas; alienæ cauſæ patronus, tuæ penè prævaricator es; alienis commodis omni ſtudio, curâ, labore inſervis, invigilas, operam das, dicas, navas, præſtas, tribuis; de tuis commodis nihil agis, tua commoda minimè tibi cordi ſunt; aliorum commoda dum captas, dum aliorum cauſam foves, juvas, agis, ſuſcipis, tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihil facis; de aliena cauſa ſolicitus, tuæ oblitus es; alienæ cauſæ faves, tuâm contemnis; quod tuæ cauſæ ſtudium dicare deberes, id alienæ dicas, in alienâ collocas. 5. *Nihil ille curat*, er fragt nichts darnach. Haud in magno ponit diſcrimine; nec quidquam illi penſi eſt; nihil penſi habet; nihil moratur; nullo loco id numerat; ab rerum ſuarum ſenſu jamdudum abalienavit animum; ſe, libertatem, ſalutem dudum projecit, nihili hæc facit omnia; in minimis ponit, deputat. 6. *Curavit hominem*, er hat den Menſchen geheilet. Curationem illi adhibuit; admovit, attulit; morbum depulit, ſuſtulit, profligavit; ſanitati hominem reſtituit; ejus operâ recreatus â morbo eſt; valetudinem, vires recepit. V. *Sano*, *convaleſco*. *Uſus*. 1. Funus ei faciendum curavit. Deos non curat. Signa, quæ mihi curâſti, reddita ſunt. Corpora curare milites juſſit, *cibo reficere*. 2. *Valetudini reſtituo*, heilen, geſund machen. Violentis medicamentis curare eum, qui gravius ægrotat. Provinciam curavit, ſanguinem miſit.

Curriculum, i, n. Lauff, Platz, Wägelein. *Syn*. Spatium, quò curritur; ſtadium, curſus: currus. *Epi*. Æternum, exiguum vitæ, æternum gloriæ, tam exiguum, tam breve vitæ, vetus. *Uſus*. Deflexit de curriculo mos majorum. Animum de curriculo litterarum negotii alicujus causâ deflectere. Vivendi curriculum honeſtè conficere. Exiguum vitæ curriculum nobis natura circumſcripſit, æternum gloriæ. Hæ exercitationes ingenii, hæc curricula mentis. Curricula ſermonum. Omne curriculum induſtriæ meæ in amicorum periculis elaboratum eſt. De propoſito mihi curriculo nihil diſcedam.

Curro, is, cucurri, curſum, ere. lauffen. *Syn*. Curſum conficio, curſum teneo, curſum curro. *Adv*. Apertè eoſdem curſus, certatim ad opus, furtim, longius, proclivius, raptim in ſententiam. *Phraſ*. Ad aliquem currere, zu einem lauffen. Curſû tendere, contendere ad aliquem; curſû effusô aliquô ferri, provolare; curſim ad aliquem pergere; curſû ad aliquem ire. *Uſus*. Qui ſtadium currit, eniti debet, ut vincat.

Currus, ûs, m. ein Wagen. *Syn*. Vehiculum, ciſium, carpentum, pilentum. *Uſus*. Viſus eſt ſibi in ſomniis curru quadrigarum vehi. Curru albis equis juncto invehitur. Ciſio regionem pervolat. In rheda vehi. Aliquem de curru detrahere. De foro in Capitolium currum flexit. Vehiculô eripuit ſe ex oppido. Curru ſublimis ibat in regiam. Auratô eminens curru vehebatur.

Curſim, im Lauff. *Syn*. Curſu, effusò curſû, effuſiſſimis habenis, laxatis habenis. *Uſus*. Curſim impetum facere; curſim aliquò pergere. Quæ ego ſerò & curſim, & ſucciſivis, ut ajunt, operis arripui. Curſim dicere.

Curſo, as, avi, atum, are. hin und wieder lauffen. *Syn*. Frequenter curro. *Adv*. Temerè, ultro. *Uſus*. Curſare ultro citroque; huc illuc.

Curſor, oris, m. Lauffer. *Uſus*. Curſores in ſtadio. Curſor ad Olympia profecturus.

Curſus, ûs, m. Lauff. *Syn*. Curriculum, iter, navigatio, lapſus. *Epi*. Admirabilis orationis, æquus, æternus gloriæ, apertus ad laudem, aſſiduus, brevis, ſempiternus, celerior ætatis; certus, concitatior, contentus, decorus, facilior ad gloriam, forenſis, incertus, incitatior, incredibilis, inuſitatus verborum, legitimus, lunaris atque infimus, magnus, ma-

ritimus, maximus, olympiacus, otiosus vitæ, rectus, secundus, simillimus totius vitæ, summus, suspectus honorum, tantus verborum. Cursus æquabiles, æterni, ætherii, annui, celeres, certi & constantes, contrarii, dispares astrorum; immoderati; immutabiles, maritimi, ordinati, perennes ac perpetui, stati & immutabiles, vagantes, varii. *Usus.* 1. Contentô cursu classis Italiam petebat. Brevi tempore magnos cursus conficere. Secundô ventô cursum tenere. Vivendi cursus. Solis, stellarum cursus. 2. *Transl. Cursus animi & industria*, das Gemüth belangend. Vide, in quo cursu simus. Vita brevis est, cursus gloriæ sempiternus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. Per rectum cursum ad honores non pervenit. A genere cursûque meo vivendi nunquam desciscam.

Curtus, a, um. kurtz, klein. *Syn.* Decurtatus, mutilus. *Usus.* Nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans. Meæ aures completô verborum ambitû gaudent, & curta sentiunt, nec amant redundantia.

Curulis, e. zum Wagen gehörig. *Usus.* Sella curulis; ædilitas curulis.

Curvo, as, avi, atum, are. krümmen. *Usus.* In arcum curvare.

Curvus, a, um. krumm. *Syn.* Flexus, contortus.

Cusor, oris, m. Schmeltzer. *Usus.* Monetæ cusores.

Cuspis, idis, f. die Spitze. *Syn.* Acuta pars gladii.

Custodia, æ, f. Wacht, das Auffsehen. *Syn.* Carcer, præsidium, vigilia, excubiæ, conservatio. *Epi.* Fida, infelix capitis, libera & non solicita, liberalis, optima tutissimàque, privata, publica, regia, horribilis, mirifica. *Phras.* 1. *In custodiam dare*, ins Gefängniß werffen. In custodiam tradere; in custodia includere; custodiâ septum tenere. V. *Carcer.* 2. *Ex custodia dimittere*, aus dem Gefängniß entlassen. E custodia emittere, amittere, educere, eripere; vinculis levare, exsolvere. V. *Carcer*, *Vinculum.* 3. *In custodia esse*, im Gefängniß seyn. In custodiis haberi, teneri, retineri. *Usus.* Exercitus, præsidium populi Rom. custodia provinciæ. Urbis custodiam agere. In urbis custodia te fortuna posuit, du bist Burgermeister worden. In hac custodia, velut in specula collocati sumus, ut populum metû vacuum nostrâ vigiliâ & providentiâ servemus. Illam coloniam ego meis vigiliis & custodiis munivi. Advigilare ad custodiam ignis. Illæ tabulæ privatâ custodiâ continentur.

Custodio, is, ivi, itum, ire. bewahren. *Syn.* Asservo, tueor, septum custodiâ teneo, in vigilia rei alicujus maneo, privatâ custodiâ contineo, incolumem servo, observo, præsidio sum, custodiâ teneo, præsidiis firmo, custodiis munio, præsidium impono, diligenti custodiâ asservo, speculor, conservo. *Adv.* Diligentissimè librum, rectè, sanctissimè signa & ornamenta urbis. *Usus.* Me non solùm amicorum fides, sed oculi universæ civitatis custodiunt. Posse percipere animô, & custodire memoriâ. Delecta juventus ejus corpus custodit. Custodire litteris magnorum virorum dicta.

Custos, odis, m. ein Hüter, Wächter. *Syn.* Conservator, vindex, defensor. *Epi.* Bonus, defensorque provinciæ, diligentissimus pacis & otii, præclarus ovium, malus, primus. Custodes certi, multi, severi. *Usus.* Custos, præses, conservator urbis & libertatis. Malus custos diuturnitatis metus. Fani, urbis custodes. Sapientia custos & procuratrix hominis. Præficere custodes alicui rei. In aliqua re custodes ponere.

Cutis, tis, f. die Haut, Fell. *Syn.* Pellis, corium. *Usus.* Aliquid intra cutem inest vulneris.

Cygneus, a, um, eines Schwanen. *Usus.* Cygnea vox & oratio.

Cygnus, i, m. ein Schwan. *Syn.* Olor. *Epi.* Providentes. *Usus.* Cygni non sine causa Apollini dicati sunt, sed quòd ab eo divinitatem habere videantur, quia providentes, quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriuntur.

Cylindrus, i, m. langer, runder Wältz-Stein. *Syn.* Quod volubile est, ut columna teres. *Usus.* Cylindrum volvere, versare.

Cymba, æ, f. ein kleines Schifflein. *Syn.* Scapha, parva navis. *Usus.* Cymbarum multitudo.

Cymbalum, i, n. Cymbel oder Schelle. *Usus.* Domus cantû & cymbalis personat.

D.

Dactylus, i, m. ein Vers-Glied. *Syn.* Pes carminis heroici.

Dactylicus, a, um. zum Dactylo gehörig. *Usus.* Numerus dactylicus.

Dæmon, onis, m. eine fälschlich vermeynte Gottheit. *Syn.* Lar, genius. V. *Diabolus.*

Dæmonium, ii, n. *idem.* *Syn.* Genius. *Usus.* Socrates ait, esse divinum quiddam, quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti.

Dama, æ, f. Dämlein, oder Dam-Hirsch.

Damnatio, onis, f. Verurtheilung, Verdammniß. *Syn.* Condemnatio. *Epi.* Aliena, misera, invidiosa. Damnationes acerbissimæ, reorum quotidianæ. *Usus.* Omnes damnatione ignominiaque digni. Reorum damnationes acerbissimæ.

Damnatorius, a, um. das verdammet. *Usus.* Judicium damnatorium.

Damnificus, a, um. das Schaden machet. *Usus.* Bestia damnifica.

Damno, as, avi, atum, are. verdammen. *Syn.* Condemno, improbo, supplicio addico, damnatione afficio, vitam alicujus, aut sanguinem addico. *Adv.* Damnari honestè, inique à civibus, palam, voce omnium. *Usus.* Aliquem sceleris, injuriarum, stultitiæ damnare. Mulier unius peccati damnata unô judiciô, multorum maleficiorum convicta putatur. Turpi judicio damnatus. Nomine conjurationis, de vi, de majestate damnatus. Capite damnatus. Causa judicata, convicta, damnata. V. *Condemno, Animæ damnatæ.*

Damnosè, schädlich. *Usus.* Damnosè bibere.

Damnum, i, n. ein Schaden. R. *à demo.* *Syn.* Jactura, detrimentum, incommodum, malum, fraus, dispendium. *Epi.* Magnum, majus, minus, novum, quæstuosum, tantum, damna aleatoria, maxima. *Phras.* 1. *Ea res non parva tibi damna inferet,* diese Sache wird dir nicht geringen Schaden bringen. Damna non levia dabit, afferet; multis gravibusque damnis te afficiet; damno erit ac calamitati; gravia detrimenta inferet, importabit; detrimenta non pauca injunget, invehet; plagam rebus tuis gravissimam injiciet; imponet vulnus sanè gravissimum; ea res ad tuam perniciem pertinet; res tuas magnoperè labefactabit; pestem tibi & exitum afferet; tibi noxæ erit; gravibus damnis te multabit; plus damni ac mali datura est, quam credi possit; ea res fraudi aliquando tibi futura est; malo tibi erit ac calamitati; calamitatem inferet certissimam; exitium struet; damna non levia pariet, creabit. 2. *Magnum damnum passus sum,* ich habe einen grossen Schaden gelitten. Ob eam rem in maximam fraudem incurri, incidi; magna inde rei familiaris naufragia feci; plagam inde odiosam accepi; magnum meæ res vulnus acceperunt & mortiferum; magnum mihi vulnus inustum, impositum est; plaga mihi injecta est maxima; multa detrimenta mihi sunt allata, importata; magnam inde jacturam feci, accepi; carpi me gravibus quotidianisque damnis comperi; magna clades familiaris rei accepta est; accisæ admodum ea clade res meæ sunt; non parva clades rebus meis incidit; magnâ rerum mearum imminutione id accidit; existimatio mea graviter læsa, offensa est; magnum incommodum accepi; calamitatis aliquid acceptum est; fractæ eô casû res nostræ sunt; allisæ graviter; gravi vulnere afflictæ; damnum feci, contraxi maximum; detrimentum cepi, accepi, feci sanè gravissimum; damnis non levibus affectus, multatus sum; res meæ grave damnum subière; gravi ictû perculsæ sunt, ac penè prostratæ; grave vulnus rebus meis inflictum est. 3. *Damnum mihi minatur,* er drohet mir einen Schaden anzuthun. Machinam in caput meum comparat, intendit; caput meum impugnat; exitium mihi parat; ad perniciem capitis mei incumbit; omnia ad perniciem meam instructa sunt; pestem mihi & exitium denunciat. 4. *Damnum compensare,* den Schaden ersetzen. Damnum præstare, illata damna sarcire, detrimenta resarcire. V. *Compenso.* *Usus.* 1. Damnis multis me affecit; multum damni dedit, Schaden zufügen. In mercatura magnum damnum fecit, contraxit, Schaden leiden. 2. Damna

illata tibi præstanda, sarcienda sunt, du must gut stehen für den zugefügten Schaden. V. *Detrimentum, incommodum, noceo.*

Dapes, um, f. herrliche Speisen. *Syn.* Epulæ in sacrificiis Deorum largiores & opipari apparatus. *Usus.* Lautæ, opimæ, festæ dapes. *Convivium.*

Daps, pis, f. Speise. *Usus.* Sacerdotes ad ministerium & dapem adhibiti.

Dapsilis, e, herrlich. *Syn.* Abundans, largus, lautus. *Usus.* Sumptus dapsilis.

Dapsiliter, herrlich. *Syn.* Opipare, largè, magnificè, splendidè, abundanter, lautè, liberaliter.

De, *præpos.* von, aus. *Usus.* 1. *Ex, ad personam relatum.* Audivi hoc de parente. Emit agrum de socero. Ich habe es von meinem Vater gehört ꝛc. 2. *Ex, ad locum refertur.* De via me inclamat, er schreyet mich von dem Weg her an, De schola venit. De Sicilia provincia decedit. 3. *Ad tempus refertur.* Vigilat de nocte, er wachet bey der Nacht. Navigat de mense Decembri. 4. *Ad gentem, multitudinem, conditionem accommodatur.* Accusator de plebe. Unus de multis. Is orator sanè habeatur, sed de minoribus. er kan für einen Wohlredner gehalten werden, aber für einen aus den geringern. 5. *Alias ad materiam.* Misit de argento, quantum visum est, er hat von Geld geschickt, so viel er für gut befunden. Multa de suis rebus asportant. 6. *Super*, um, von. Regulus de captivis egit, Regulus hat von wegen der Gefangenen gehandelt. Legati de pace, de captivis redimendis. 7. *Propter*, von wegen, um. Irascitur de nihilo, er zürnet um nichts. Flebat de supplicio filii; maximis, gravibus de causis. 8. *Quod attinet ad*, was anbetrifft. De religione facile concedam, was anbetrifft die Gottesfurcht, will ich es gern zulassen, daß ꝛc. De pace aperta est simulatio. 9. *De Consilio, de sententia alicujus*, nach Rath und Meynung. De communi sententia. De tuo consilio hæc agam. 10. De industria, mit Fleiß. 11. De integro, vom neuen, vom Anfang. 12. De scripto, schrifftlich, 13. *De meo, de tuo, de suo*, von dem Meinigen ꝛc. auf meine Unkosten. Potat de meo; sumptum faciam de meo. 14. *Ab*, von. Jugera aliquot de filio emi. Agri de hostibus capti, Aecker so man den Feinden weggenommen. De nuntiis hoc accepi.

Dea, æ, f. Göttin. *Usus.* Dii Deæque immortales. Deæ vindices facinorum ac scelerum.

Dealbo, as, avi, atum, are. weiß machen. *Syn.* Tectorium induco. *Usus.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Deambulatio, onis, f. Spatzier-Gang. *Usus.* Vel hæc me deambulatio, quamvis non laboriosa, ad languorem dedit.

Deambulo, as, avi, atum, are. spatzieren gehen. *Syn.* Ambulo, inambulo, obambulo, spatior. *Usus.* Eamus deambulatum.

Deamo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Syn.* Valdè amo. V. *Amo.*

Dearmo, as, avi, atum, are. entwaffnen. *Syn.* Armis exuo. *Usus.* Dearmatum hostem, exercitum sub jugum misit.

Deartuo, as, avi, atum, are. zergliedern. *Syn.* Quasi per artus concido. *Usus. Transl.* Deartuare opes.

Debacchor, aris, atus sum, ari. wüthen. *Syn.* Præ ebrietate valdè furo. V. *Furo.*

Debello, as, avi, atum, are. überwältigen, dem Krieg ein Ende machen. *Syn.* Expugno, victoriâ bellum finio. *Debellare est bellò expugnare, pugnando vincere,* *Usus.* Cum Antiocho uno prœlio debellatum est. V. *Bellum finio, vinco.*

Debeo, es, ui, itum, ere. sollen, müssen, schuldig seyn. *Syn.* Oportet, convenit, opus est, faciendum est, ut &c. *Usus.* 1. Juvare nos & maximè debebat, & poterat. 2. *Refertur ad æs alienum,* Geld schuldig seyn. Multos mihi nummos debet. Talenta ducenta debet. 3. *Ad res alias*, etwas anders schuldig seyn. Hoc tibi beneficium debeo. Debeo hoc necessitudini nostræ. Reipublicæ studia omnia, meipsum debeo. Summam tibi gratiam debeo. V. *Æs alienum, debitum.*

Debilis, e. schwach. *Syn.* Infirmus, imbecillius, fractus, debilitatus, levis, mancus.)(*firmus. Phra.* 1. *Intemperantia debilem te fecit*, dein Luder-Leben hat dich

dich schwach gemacht. Vires corporis tibi ademit vitæ ratio minimè moderata; vires corporis tibi minuit, diminuit, deminuit, comminuit, infirmavit, debilitavit, afflixit tua incontinentia, nequitia, luxus, libido; vita intemperanter, immoderatè, incontinenter acta, vita dissolutè, nequiter, sine modô, luxuriosè traducta ad infirmitatem, ad imbecillitatem, ad tenuitatem corporis te adegit, adduxit; minus te firmum, validum, valentem, robustum, infirmiorem, imbecilliorem reddidit; longa intemperantia palatim vires tibi carpsit, exhausit, corporis vires labefecit, labefactavit; robur enervavit. 2. *Debili est stomacho*, er hat einen schwachen Magen. Stomachus illi languet; stomachi vis debilitata est, jacet; stomachô est languente; stomachô làborat; stomachus parùm concoquit; ventriculô esse languenti, infirmô, imbecillo, stomachus parùm valet; marcescit cibi nondum concocti onere. V. *Stomachus*. 3. *Debili est valetudine*, er ist von einer schwachen Gesundheit. Valetudine utitur infirmà, imbecillâ; viribus est parùm firmis; corpore utitur non satis firmô; valetudine utitur incommodâ, tenui, affectâ; valetudine est valdè imbecillâ; magna in eo est virium imbecillitas; fractæ sunt admodùm ac imminutæ vires. *Usus*. Homo animô debilis, & corpore. Debilem præturam gessit. Mancus, membris omnibus captus, ac debilis. V. *Valetudo, infirmus*.

Debilitas, tis, f. Schwachheit, Mattigkeit. *Syn*. Infirmitas.)(*firmitas, integritas*. *Usus*. Tarditas ingenii, stupor debilitàsque linguæ. Hoc agunt, ut á se morbos, debilitates, dolores repellant. Bonum integritas corporis, miseria, debilitas. V. *Infirmitas*.

Debilitatio, onis, f. Schwächung. *Usus*. Debilitatio atque abjectio animi.

Debilito, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn*. Infirmo, frango, infringo, debilem facio, minuo, comminuo, exhaurio, nervos incido, corrumpo, enervo, affligo.)(*Confirmo*. *Phras*. *Debilitamur indies magis*, wir werden allweil schwächer. Carpuntur vires, exhauriuntur; fractæ fatiscunt opes viresque; vis senescit, & propè ad nihilum venit; incisis, exsectis, solutis nervis vires paulatim defluunt. *Usus*. Tribunitios furores debilitare & reprimere. Ea mentio vocem mihi debilitavit, mentem do ore impedivit. Noli me, meam virtutem, ipsam luctû debilitare. Debilitatâ virtute, fractô animô. Afflictus, debilitatus, mœrens, dolore exanimatus. Urbs ipsa nervis omnibus exsectis debilitata, & soluta, abjecta metû, muta, fracta malis relinquitur. V. *Affligo, frango, debilis*.

Debitio, onis, f. Schuld. *Syn*. Debitum. *Usus*. Nihil de emendo cogitat, debitione dotis satis torquetur. Dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ.

Debitor, oris, m. ein Schuldner. *Syn*. Is, à quo invito exigi pecunia potest.)(*Creditor*. *Usus*. Pecunias creditas debitoribus condonare. Levior plaga est ab amico, quam debitore.

Debitum, i, n. Schuld. *Syn*. Debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen. *Adv*. Jam diu. *Phras*. 1. *Debita magna fecit*, er hat grosse Schulden gemacht. Æs alienum fecit, conflavit, contraxit; in æs alienum incidit; nomina fecit; nomina confecit plurima; æs alienum coëgit; ære alieno se obstrinxit; æris alieni vim magnam contraxit. 2. *Magna habet debita*, er steckt tieff in Schulden. Laborat vehementer ex ære alieno; ære alieno graviter premitur; urgentibus semper sortem usuris, gravi obrutus est fœnore; ære alieno oppressus est; in nominibus est plurimis; in ære alieno est; multum debet; æris alieni magnitudine demersus gemit; animam debet; magno ære obstrictus est; est in nominibus ex pecunia satis multa; æris alieni habet plurimum; ære alieno gravatus, obligatus est; obæratus plurimùm. 3. *Debita reposcere*, die Schuld forderen. Nomina exigere; convenire, appellare de credito debitorem; nomina urgere; appellare de pecunia; debitorem admonere de pecunia. 4. *Debita solvemus*, wir werden die Schulden bezahlen. Nomina dissolvemus, expediemus, exsolvemus; æs alienum exsolvemus, solvemus; ex ære alieno exibimus, libràque & ære nos liberabimus; ære alieno paulatim nos levabimus, liberabimus; contracta nomina expungemus, explicabimus, solvemus. 5. *Debitum antiquum novo expungere*, die alte Schuld zahlen, und eine neue machen. Versuram facere; nomina transferre; versurâ solvere. 6. *Debita vix solventur*, die Schulden werden kaum bezahlet werden. In ære alieno vacillant debitores; nomina impedita sunt ùt plurimum; vix solvendo sunt debitores; vacillant nomina; inveterascit æs alienum. V. *Æs alienum*. *Usus*. Fidei conducit in loco debitum solvere, retribuere. Turpe, debitô fraudare creditorem.

De-

Debitus, a, um. schuldig. *Syn.* Meritus, justus. *Usus.* Debitam tibi justámque gratiam refero. Reddere officium alicui debitum. Mortem naturæ debitam patriæ impendit. Solvere justas debitásque pœnas. Debiti mihi honores sunt habiti. Non injusta, merita, debita iracundia fuit.

Deblatero, as, avi, atum, are. herplaudern. *Syn.* Stultè loquor. *Usus.* Rem totam vicinis omnibus deblateràsti.

Decanto, as, avi, atum, are. absingen, offt wiederholen. *Syn.* Canto, celebro, pervulgo. *Usus.* Decantata est fabula. Græcus doctor pervulgata præcepta decantat. V. *Cano.*

Decas, dis, f. eine Zahl von zehen.

Decedo, is, cessi, cessum, ere. abweichen. *Syn.* Cedo, discedo.)(*accedo. Adv.* Alicundè, aliquando, de sententia planè. *Phras. Alicui de via decedere,* einem Platz machen, ausweichen. De via concedere; da e viam; declinare se paulùm extra viam; deflectere à via; cedere, divertere, declinarè de via; iter dare, præbere. *Usus.* 1. Metellus de civitate, quàm de sententia, decedere maluit. Inimicorum amentiæ, tribunitio furori, ac violentiæ decessit Cicero. Ex, *vel* de provincia decedere. De possessione, de jure suo decedere coactus. 2. *Morior,* sterben. Tum omnes decesserant. De vita, de statione vitæ cùm decessero. V. *Cedo, Morior.*

Decem, zehen.

December, ris, m. Christ-Monath.

Decèmpeda, æ, f. Meß-Ruthe. *Syn.* Instrumentum, quô terram metiuntur metatores. *Usus.* Solis magnitudinem tanquam decempedâ metiuntur mathematici. Cum architectis & decempedis villas multorum peragravit.

Decempedator, oris, m. Feld-Messer. *Syn.* Agri metator. *Usus.* Æquissimus agri publici & privati decempedator Antonius.

Decemviri, orum, m. zehen Männern zu Rom, so die zwölf Gesetz-Tafeln geschrieben. Qui duodecim tabulas perscripsere.

Decemviralis, e. diesen zehen Männer zugehörig. *Usus.* Amplissimum collegium decemvirale.

Decemviratus, us, m. das Amt und Würde dieser zehen Männer. *Syn.* Decemvirûm magistratus & munus.

Decenter, gebührlich. *Syn.* Decore. *Usus.* Jura à majoribus decentissime scripta.

Decentia, æ, f. Gebühr, Wohlanständigkeit. *Syn.* Convenientia, condecentia, venustas, decorum, ordo. *Usus.* Venustatem, ordinem, & ut ita dicam, decentiam oculi videant, judicent.

Decerno, is, crevi, cretum, ere. verordnen, beschliessen. *Syn.* Statuo, constituo, in animum induco, destino; mihi certum, fixum, ratum, destinatum est, consilium est, consilium capio, judico, censeo, sancio, decretum facio, decretum interpono, sententiam dico, *vel* fero. *Adv.* Atrocius, amplissimè de salute, cautè, communiter, diligenter, fortiter de rep. gratias, honores, graviùs, gravissimè, honorificentissimè, injuriosè, justè, liberè, maturè, nominatim de aliquo, ornatissimè, planè, rectè, sapienter, severè de religione, verè. *Phras. Decrevi, me Philosophiæ dare,* ich habe mich entschlossen, mich auf die Welt-Weißheit zu begeben. Certum mihi est; definitum est; decretum mihi est; animus est; stat sententia; stabile est, ita est sententia; animum obfirmavi; in animo mihi est; id mihi consilii est; animô proposui; Philosophiam mihi persequi certa res est. V. *Constituo, sententia, consilium. Usus.* 1. Honores alicui, triumphum, provinciam decernére. Contra, *vel* secundùm aliquem decernere, wider, oder für einen den Ausspruch machen. De eâdem re alius alia decernit. 2. *Pugno, decerto,* streiten. Uno judiciò de fortunis omnibus decernere. Fac, ne ferrò, ne armis decernatur. In ea pugna de salute reipublicæ decernitur. V. *Constituo, volo, statuo, pugno.*

Decerpo, is, cerpsi, cerptum, ere. abbrechen. *Syn.* Carpo, delibo, excerpo, aufero. *Usus.* Nihil sibi de ista laude miles decerpsit. Cave, nequid jocus de gravitate decerpat. Humanus animus decerptus è mente divina. V. *Minuo, Detraho.*

Decertatio, onis, f. Streit. *Syn.* Dimicatio, concertatio. *Usus.* Harum rerum decertatio Consulibus permissa est. V. *Certamen.*

Decerto, as, avi, atum, are. kämpfen. *Syn.* Certo, depugno, dimico, concerto.

 Adv.

Adv. Acerrimè, cominus, ferro inter se, confestim, felicissimè prœliis. *Usus.* Jure & legibus disceptando, vi & armis contra vim decertare. Summâ contentione cum æmulis decertat, inter se acerrimè decertant. V. *Certo.*

Decessio, onis, f. Abreise, Abtrettung. *Syn.* Abitus, discessus. *Epi.* Matura, molesta, tarda. *Usus.* 1. Sæpe de tua mansione & decessione communicat. Decessionis dies appropinquat. 2. *Detrimentum, deminutio,* Schmälerung. Nescio, an accessionem de summa mihi attulerit. Nulla fieri accessio, vel decessio poterat.

Decessus, ûs, m. Abzug, Tod. *Syn.* Decessio, mors. *Usus.* Amicorum decessû valde me ango. Decessus è provincia.

Decet, uit. es gebühret sich. R. à δίκη, *fas. Syn.* Convenit, decorum est, æquum est, par est, postulat jus, dignum est, aptum est.)(*Dedecet. Phras.* 1. *Quod decet, Jeſtare,* thue, was billig ist. Quod decorum; quod te dignum; quod è dignitate tua est; quod dignitati consonum; quod tuum est; quod jus fâsque est; quod tuarum partium est; quod ingenium, genus, ætatem tuam addecet, sectare. Quod nec inhonestum, nec tibi indecorum est, age; quod jus fâsque concedit, nec præter decentiam est, id sequere. 2. *Sapientem decet, non temere credere,* einem weisen Mann stehet es zu, daß er nicht leichtglaubig sey. Sapientis est; sapientiæ istud est, non temere credere; sapientis hæ partes sunt; semper sapientis est habitum; sapientis officium est; pars magna prudentiæ est; ad sapientem pertinet, fidem non temere quibusvis rumusculis habere. V. *Honestum est, refert, convenit. Usus.* Nihil decet, invitâ, ut ajunt, Minervâ. Quid deceat, quid aptum personis sit, videat orator. Quem muliebris ornatus parùm decet. Caput artis est decere.

Decido, is, cidi, ere. herabfallen. *Syn.* Cado. *Phras. Ex equo decidit,* er ist vom Pferd herab gefallen. Ad terram defluxit; ad terram delatus est; ex equo dejectus est; equô excussus est; ruente equô ad terram datus est; ex equo lapsus est, decidit; sternacis equi successû ad casum datus est; equus hominem super caput effudit. *Usus.* De omnibus rebus decidimus. In miserrimam conditionem decidit respublica. V. *Labor, cado.*

Decido, is, cidi, cisum, ere. abhandlen. *Syn.* Decisionem facio; transigo, pactionem facio; decerno. *Phras. Nihil decidit,* er hat nichts beschlossen. Rem in medio reliquit; sententiam dicere; ferre, pronunciare non est ausus; nondum illi stabat sententia; nondum explicatam habemus causæ nostræ rationem; hæret, pendet, suspensa etiamnum est causæ nostræ ratio. *Usus.* Transigere & decidere cum aliquo. De summa aliquid decidere. Talentis decem decidisti.

Decies, zehenmal. *Usus.* Decies dixi.

Decimo, as, avi, atum, are. den zehenden Theil nehmen. *Syn.* Decimam partem accipio. *Phras. Decimare legiones,* den zehenden Mann aus dem Regiment hinrichten. Decimum quemque è legione supplició afficere.

Decimus, a, um. der zehende. *Usus.* Hora diei decima.

Decipio, is, cepi, ceptum, ere. betrügen. *Syn.* Capio, circumvenio, fraudo, circumscribo, alicui impono, fallo, supplanto, fucum facio, in fraudem impello, in errorem induco, verba do, errorem objicio, errorem incutio, in fraudem deduco, aucupor, induco, eludo. *Phras.* 1. *Non erat quod me deciperes,* du hättest mich nicht betrügen sollen. Spem falleres; per dolum atque insidias ageres; meam imbecillitatem aucupareris; in fraudem impelleres; me ludificares, destitueres, adversariis traderes; omni fraude & perfidiâ falleres, improbissimè fraudares. 2. *Sentio me à te deceptum,* ich merke es, daß ich von dir betrogen worden. Sentio, me tuis retibus captum, circumscriptum, illusum, destitutum, inductum, circumventum; captionibus tuis deceptum; tuis laqueis irretitum; fallaciis, abductum, in fraudem inductum; fraude irretitum, circumventum, captum. 3. *Artes decipiendi omnes tenes,* du bist ein betrogener Mensch, steckest voller Betrug. Totus ex fraude & mendacio factus videris; ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare, consutus esse videris; ad omnem fraudem callidus; fallax, & omni artificiô simulationis eruditus; ingeniô ad fallendum paratô; qui nihil nisi dolos, fallacias, machinas, præstigias animo disponas; non nisi dolos nectas, intendas; non tam virtute, quam dolô contendas; insidiis nitaris. 4. *Facilè est, puerum decipere,* es ist leicht, einen Knaben zu betrügen.

gen. Facilè est, puerum in fraudem conjicere, deducere; puero errorem offundere: fucum facere, caliginem offundere puerorum mentibus; insidiis captare; dolis ludere; dolis ductare; fallaciis irretire; fallaciis eludere; in fraudem illicere; lactare verbis fallacibus; verba dare puero; falsâ spe producere puerum; in errorem ducere; dolis incessere; circumducere puerum; facile est obrepere imprudenti; verba ex insidiis imprudenti dare; puerum dolô capere; in fraudem implicare. 5. *Graviter decepit*, er hat greulich betrogen. Fraudem concepit, suscepit maximam; fraudem fecit, admisit sanè turpissimam; dolos consuit non paucos; dolum commentus est, adhibuit nefarium; fallaciam intendit dictu audituque fœdam; fraude ac dolò aggressus est nefariô; fraudem struxit, commentus est sanè atrocem. 6. *Deceptus sum vehementer*, ich bin sehr betrogen worden. Opinio me fefellit; falsa me opinio tenuit; ductus sum falsâ spe; spes me frustrata est; in fraudem incurri, incidi; in fraudem delatus, deductus, inductus, conductus, conjectus sum; pro re vera falsam spem domum retuli; per imprudentiam, alienâ perfidiâ deceptus sum; circumscriptus ac circumventus sum; error est mihi objectus; dolô captus sum; mendaciis oneratus sum; ludificatus & emunctus sum probè; fucus mihi factus est; in fraudem illectus; in errorem implicatus; in fraudem impulsus sum; in fraudem delapsus sum. *Usus*. Spem meam admodum decepit. V. *Fallo*, *Fraus*.

Decisio, onis, f. Bescheid. *Syn*. Transactio. *Usus*. Decisionis arbiter Cæcilius.

Declamatio, onis, f. Uebung im Reden. *Syn*. Domestica & umbratilis exercitatio, quâ tirones eloquentiæ à magistro exercentur. *Epi*. Quotidiana, senilis, vulgaris, pervulgata. *Usus*. Vulgaris, pervulgata declamatio.

Declamator, oris, m. ein Redner. *Usus*. Quis eum declamator ad clepsydram latrare docuit? Videor mihi cum aliquo declamatore disputare. Declamator de ludo.

Declamatorius, a, um. zur Redens-Uebung gehörig. *Usus*. Pueri declamatoriô illô genere delectantur.

Declamito, as, avi, atum, are. öfters eine Rede halten. *Usus*. Græci annos plures sedentes declamitant.

Declamo, as, avi, atum, are. eine Uebungs-Rede halten. *Syn*. In declamationibus exerceor, exercitatione quasi ludicrâ prædisco & meditor. *Adv*. Impunè in quemvis, vehementissimè. *Usus*. Insanus ille contra me vehementer declamavit; causam declamare.

Declaratio, onis, f. Erklärung. *Epi*. Jucundissima. *Usus*. Liber iste quantum habet declarationem amoris erga me tui!

Declaro, as, avi, atum, are. erklären, kundbar machen. *Syn*. Significo, planum facio, demonstro, ostendo, indico; pronuncio. *Frequentius ad facta pertinet, quam ad dicta*. *Adv*. Apertè, apertius litteris, facilius benevolentiam, obscurè, parum, planè, maximè. *Usus*. Populus universus me consulem declaravit. Declaravit eô factô, quanti me faceret. Declarant ista acumen ingenii tui. Abundantia & satietas rerum copiam declarat. Mentem tuam illis litteris non satis declarasti. V. *Aperio*, *significo*, *explico*.

Declinatio, onis, f. Abweichung. *Syn*. Flexio. *Epi*. Honesta periculi, naturalis, parva. *Usus*. Nullum animal est, cui non sua appetitio naturalis est & declinatio. Declinatio brevis à proposito.

Declino, as, avi, atum, are. niederbiegen, abweichen. *Syn*. Deflecto, decedo, vito, de via deducor.)(*appeto*, *adscisco*. *Adv*. Aliquantulum à proposito, diligentius à vitiis, naturaliter, paululum, rectè, impetum declino. *Phras*. *Declinare ictum*, dem Streich ausweichen. Parva declinatione corporis ictum effugere; exire, excedere tela, intentos gladios. *Usus*. 1. Declinat à proposito, deflectitque sententiam. De via declinavi paulum. 2. *Fugio*, *devito*, entgehen, vermeiden. Laqueos judicii, vitia, periculum declinare. Declinare de statu suo. V. *Vito*, *decedo*.

Declivis, e. abwärts. *Syn*. Inclinatus, incurvus. *Usus*. Collis à summo æqualiter declivis; præceps & declivis locus.

Declivitas, tis, f. abhängige Lage. *Syn*. Inclinatio. *Usus*. Exiguum loci ad declivitatem fastigium magnum habet momentum.

Decoctor, oris, m. Verschwender. *Syn*. Qui suam rem confecit, dilapidavit, inficiator, fraudator. *Usus*. Exercitus è senibus, mendicis, decoctoribus collectus.

Decolor, oris, *g. o.* abfärbig. *Syn.* Sine colore, quod colorem amisit. *Usus.* Sanguis decolor. V. *Deformis.*

Decoloratio, nis, f. Entfärbung. *Syn.* Livor, pallor.

Decoloro, as, avi, atum, are. entfärben. *Usus.* Mortuum deformatum, tumore perditum, corpore decoloratò constat fuisse.

Decoquo, is, coxi coctum, ere. verschwenden, einkochen. *Syn.* Male rem gero, conturbo. *Usus.* Fortunæ vitiô, non suô decoxit. Agrum suum intra annum decoxit. Alea, potatione, scortatione decoxit. V. *Nepos, consumo,* | *obligurio, prodigo.*

Decor, oris, m. Zierde, Schönheit. *Syn.* Species, formæ gratia, quod decet. *Usus.* Metaphrastus virtutem decore suô spoliavit.

Decore, zierlich. *Syn.* Decenter. *Usus.* Loqui ad rerum dignitatem aptè & decorè.

Decoro, avi, atum, are. zieren, Lob geben. *Syn.* Celebro, orno, honesto.)(*dedecoro. Usus.* Hos majores nostri omni laude, triumphô, honoribus decorârunt, auxerunt, honestârunt. V. *Orno, honesto, colo.*

Decorum, i, n. Ehrbarkeit, Zierde. *Syn.* Decus. *Usus.* Ut in vita, sic in oratione nihil est difficilius, quam quod deceat; πρέπον *appellant Græci, nos* decorum *dicamus.* Scio, quid gravitas vestra, quid hæc advocatio, quid ille conventus, quid dignitas populi Romani, quid periculi magnitudo, ætas mea, honor, decorum denique postulet. V. *Indecorum, Decet.*

Decorus, a, um. zierlich. *Syn.* Decens, conveniens, πρέπον, consonus. *Usus.* Mihi eo ire decorum visum non est. Aurum & ad usum aptum est, & ad ornatum decorum. Nihil magis decorum, quàm æquabilitas universæ vitæ. Quod non decorum est, nec Diis dignum.

Decrepitus, a, um. gar alt. *Syn.* Senectute confectus, invalidus, qui summa senectute est. *Usus.* Tristis ac decrepitus senex.

Decresco, is, crevi, ere. abnehmen. *Syn.* Subsido, decedo. *Usus.* Conchylia omnia cum luna crescunt & decrescunt, *seu exhauriuntur.*

Decretum, i, n. Rathschluß. *Syn.* Consultum, scitum, interdictum. *Epi.* Egregium, justum, interpositum, severum, liberalissimum, obsignatum, præclarum, stabile, fixum, ratum, vetus. Decreta amplissima atque ornatissima, divina atque immortalia, falsa, firma, gravissima, honestiora, honorificentissima, magnificentissima, multa, nova, ornatissima, superiora. *Usus.* Decretum facere, interponere. Decreti tabulas figere. Quis consulum illorum decretum comprobabit; honestissimum à senatu decretum abstuli, obtinui. V. *Consilium, sententia.*

Decuma, æ, f. der zehende Theil. *Syn.* Decima pars, quam arator decumano dat. *Epi.* Certæ, magnæ, reliquæ. *Usus.* Decumas conducere, exigere acriter. Dare decumas, & accipere. Decumis rempublicam defraudare.

Decumanus, i, m. Zehend-Einnehmer. *Syn.* Publicanus, qui decumas exigit. *Epi.* Ministri ac satellites cupiditatum suarum, principes & quasi senatores publicanorum. *Usus.* Omnia consumis cum decumano.

Decumbo, is, cubui, cubitum, ere, niederliegen. *Syn.* Cubo, jaceo.)(*sto. Usus.* Honestè, turpiter decumbere. V. *Cubo.*

Decuplus, a, um. zehenfältig. *Syn.* Decies tantum.

Decuria, æ, f. Rotte von zehen Mann. *Syn.* Classis, ordo judicum Romæ, à decies centenis judicibus appellatus, qui in singulis curiis sedebant. *Usus.* Non suæ decuriæ munere, neque ex lege sedit. Lex promulgata est de tertia decuria judicum.

Decuriatio, onis, f. Abtheilung in gewisse Rotten. *Syn.* In curias distinctio & descriptio. *Usus.* Decuriatio tribulium, descriptio populi.

Decurio, as, avi, atum, are. in Rotten abtheilen. *Syn.* In curiam adscribo. *Usus.* Cùm vicatim decuriarentur servi & conscriberentur. Decuriatos habere exercitus peditum.

Decurio, onis, m. Rottmeister. *Syn.* Quasi senator in municipio, *vel* conventu. *Usus.* Factus est Neapoli decurio.

Decurro, is, curri, cursum, ere. hinablauffen, vollenden. *Syn.* Conficio, transigo. *Adv.* Bellissimè, cupidè ad jura, breviter. *Usus.* Jam ad calcem decursum est, nec velim decursô spatiô ad carceres revocari. Probe acta & decursa. Quæ à te breviter decursa sunt, audire cupio, was du kürtzlich durchgangen, das möchte ich noch einmahl hören.

Decursio, onis, f. Laufft, Turnier. *Syn.* Excursio. *Usus.* Decursionibus equitum ea loca vastavit.

Decursus, us, m. Ablauf. *Syn.* Spatium, functio. *Usus.* Decursus mei temporis. Honorum decursus. V. *Curriculum.*

Decurto, as, avi, atum, are. kürtzer machen. *Usus.* Decurtata oratio.

Decus, oris, n. Ehre, Lob, Zierde. *Syn.* Honor, laus, dignitas, honestas, ornamentum.)(*dedecus.* *Usus.* Decus & ornamentum senatus Cicero. Populi decus & lumen Pompejus. Verum decus in virtute positum est. Nati sumus ad laudem & decus. V. *Decet.*

Decusso, as, avi, atum, are. Creutzweis zertheilen. *Syn.* In formam litteræ X diduco, divido, constituo, per medium seco.

Decutio, is, cussi, cussum, ere. abschlagen, abschütteln. *Syn.* Dejicio. *Usus.* Summa papaverum capita decussit.

Dedecet, cuit. es geziemet sich nicht. *Syn.* Indecorum est.)(*decet, decorum est.* *Phras.* *Nostris moribus nefas habetur*, bey uns geziemet es sich nicht. A decore alienum est; minimè decorum est; abhorret à nostris moribus, moribus nostris non est consentaneum; haudquaquam decorum est; præter decorum est; nefas est. *Usus.* Oratorem irasci dedecet, simulare decet. V. *Dedecus, indecorum, inhonestum.*

Dedecoro, as, avi, atum, are. schänden. *Syn.* Turpifico. *Usus.* Urbis & magistri autoritatem dedecorâsti.

Dedecus, oris. m. Schande, Unehre. *Syn.* Turpitudo, nota turpitudinis, infamia, probrum, labes, macula, ignominia, labes turpitudinis, opprobrium, flagitium. *Epi.* Æternum, commune, detestabile, domesticum, maximum, sempiternum, summum, tantum. *Phras.* 1. *Vide, ne dedecori sis majoribus*, siehe, daß du deinen Vorfahren nicht zum Spott seyest. Ne vita tua insigni turpitudine notata atque depressa, dedecore & infamiâ illis probro vertat; ne ignominiâ afficias; ne maculâ turpissimâ genus tuum notes; generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia relinquas; ne sempiternam turpitudinis notam inuras; dedecus tuis imprimas; majorum famam probris flagitiisque tuis violes; nomen familiæ tuæ iis maculis obscures, quæ nulla temporum longinquitate abstergi possint. 2. *Æternum dedecus incurristi*, du bist in eine ewige Schande gerathen. Æternam ignominiæ labem subiisti; sempiternam tibi ignominiam imposuisti; æterna tibi est inusta infamiæ nota; aspersisti atque inquinasti te maculis infamiæ sempiternis; spem tibi omnem futuræ digni atis ademisti; nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti; infamia eris sæculi tui; turpitudinis hanc labem, quâ te infecisti, dedecus consequetur sempiternum; contractam turpitudinis notam nulla temporum diuturnitas delebit; hærebit ea labes nomini tuo; insidebit macula ac inveterascet, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. 3. *Dedecori sibi ducit*, er rechnet sichs für einen Spott. Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat; pudori esse sibi reputat; turpe putat; haud à vitio abesse censet; maculam inferri, labem aspergi, notam inuri eâ re sibi autumat; crimini, vitio sibi dandum; vertendum dedecori; fraudi fore existimat; dedecus, turpitudinem in ea re constitutam censet; nequa inde in se redundet infamia, nequod dedecus emergat, veretur. *Usus.* Vide, nequid dedecoris admittas, concipias, suscipias; ne in dedecus incurras; in dedecore voluteris. V. *Contumelia, infamia, labes, macula, nota.*

Dedicatio, onis, f. Weyhung, Zueignung, Zuschrifft. *Syn.* Consecratio. *Epi.* Religiosa, superstitiosa. *Usus.* Postem teneri in dedicationibus templorum oportet. Memoria consecrati solenni religione templi, Kirchweyh.

Dedico, as, avi, atum, are. weyhen. *Syn.* Sacro, consecro, religiosum facio, religionem in aliquem locum infero, aliquem locum religione devincio. *Phras.* 1. *Templum dedicavit*, er hat die Kirche geweyhet. Sempiterna religione obligavit; religione devinxit; religiosô ritû consecravit; DEO sacravit; divino cultui addixit; dedicationem celebravit. 2. *Multis de causis hunc librum tibi dedicare volui*, um vieler Ursachen halber habe ich dir dieses Buch zuschreiben wollen. Librum hunc nuncupare, inscribere, offerre volui; multæ me impellunt causæ, multæ sunt causæ, quæ me moveant, ut has meas vigilias sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore edam, emittam; ut has lucubrationes meas prodire, exire, in lucem prodere, in publicum edere, sub nomine tuo apparere velim. V. *Consecro.* *Usus.* Smyrnæ delubrum Homero dedicatum est. Ædes Castori & Polluci dedicata, dicata, consecrata. V. *Consecro, Dico.*

Dedignor, aris, atus sum, ari. unwürdig achten. *Syn.* Indignum habeo, contemno. *Usus.* Amicum dedignari. V. *Contemno.*

Dedisco, is, dedidici, ere. verlernen, vergessen. *Syn.* Quæ didici, oblivisċor. *Usus.* Juventus nostra dediscit pene docendo.

Deditio, onis, f. Uebergabe. *Syn.* Subjectio, cùm quis se in hostium potestatem tradit. *Phras.* 1. *Ad deditionem obsessos invitare*, die Belagerten zur Uebergabe bereden, antreiben. Spe honestarum pactionum, honestorum pactorum ad deditionem impellere, inducere; deditionem spe pactorum maturare. 1. *Ad deditionem cogere*, zur Uebergabe zwingen. In deditionem redigere; ad deditionem subigere; ad deditionem trahere. 3. *Deditionem facere*, übergeben. Deditionem subire; in deditionem venire, concedere; in jus ditionemque victoris dare obsessam urbem; potestatis alienæ facere; in hostium ditionem urbem, agros, divina humanaque omnia dare; urbem, aquam, agros, terminos, divina humanaque omnia in hostium ditionem dedere; libertatem suam fidei ditionique victoris permittere; se victori hosti permittere; in potestatem victoris fidemque permittere; ad conditiones descendere. V. *Conditio.* 4. *Per deditionem urbem capere*, eine Stadt durch Uebergabe bekommen. In deditionem accipere, recipere; urbem in deditionem accipere. 5. *Deditionem omittere*, die Uebergabe unterlassen. Deditionem abrumpere. deserere; à paciscendi consilio abire, recedere. *Usus.* Ad deditionem invitare. Deditionem facere. Deditionem spectant, sie gedenken schon an die Uebergabe. V. *Conditio, Dedo.*

Dediticius, a, um. die sich freywillig übergeben. *Usus.* Id decretum ad dediticios pertinet.

Deditus, a, um. ergeben. *Adv.* Mirificè. *Phras.* Homo litteris deditus, einer, so dem Studiren sehr ergeben ist. Litterarum studiô flagrans, unicus litterarum sectator. *Usus.* Puer his studiis maxime deditus. Autoritati senatus, gratiæ alicujus & voluntati deditus. Adstrictum me tibi semper, magnopere deditum, addictum penitus habebis. V. *Obnoxius.*

Dedo, is, dedidi, deditum, ere. ergeben. *Syn.* Addico, do, trado, mancipo, quasi consecro. *Phras.* *Dedere se victori*, sich dem Feind ergeben. Armis positis ad victoris fidem confugere; ditioni victoris se permittere; se suàque omnia victoris arbitrio potestatique permittere; in victoris ditionem voluntaria deditione concedere; rempublicam sine dimicatione in manum victoris tradere. V. *Deditio.* *Usus.* Patriæ nos totos dedere, in ea nostra omnia ponere, & quasi consecrare debemus. Alicui arti se totum dedere. Totô animo libidini, desidiæ, ægritudini, luctui dedere. Mancinum hostibus dedidêre Romani. V. *Trado, deditio.*

Dedoceo, es, ui, doctum, ere. entlernen. *Syn.* Ab eo, quod quis doctus est, abduco, secus, doceo. *Usus.* Dedocendus ille potius fuerat, quam docendus.

Deduco, is, duxi, ductum, ere. abführen. *Syn.* Abduco, revoco, removeo, detraho, deductionem facio. *Adv.* Necessaria, gradatim, de publico, auspicatò, omnino, sensim. *Usus.* 1. In campum aliquem, domum, ad judicium, ex provincia, de via deducere. Præsidia deducere oppidis. 2. *Abduco rem in locum aliquem & statum*, eine Sache in Ort und Stand bringen. Eum in locum res deducta est; huc rem deduxit, ut &c. 3. *Transfertur ad animi motus*, abwenden, abwendig machen. Ab voluntate, mente, consiliô bonô, sententiâ, cœptô aliquem deducere, dimovere. Nunquam me divitiæ de fide; ab animi lenitate deducent. Oratione ab tristitia; de pravitate animi illum deduxit. 4. *Detraho*, abziehen. Centum nummos ei deduxi. Addendo deducendoque vide, quæ summa fiat reliqua.

Deductio, onis, f. Abführung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* Admirabilis, crudelis, misera militum. *Usus.* 1. Mirabilis illa aquæ Albanæ deductio. Rivorum è fonte deductio. 2. *Detractio*, Abziehung. Certis nominibus deductiones fieri solent.

Deductor, oris, m. Begleiter. *Syn.* Qui honoris causâ aliquem deducit. *Usus.* Deductorum officium majus est, quam salutatorum.

Deerro, as, avi, atum, are. sich verirren. *Syn.* Erro, aberro. *Usus.* Ne deerret orator ab eo, quod cœpit exponere. In itinere deerravimus. V. *Erro, aberro.*

Desæ-

Defæco, as, avi, atum, are. **säubern.** *Syn.* A fæcibus purgo. *Usus.* 1. Vinum defæcatum. 2. *Transl.* Animus defæcatus, omni anxietatum & dolorum sorde vacuus.

Defatigatio, onis, f. **Abmattung.** *Syn.* Lassitudo. *Usus.* Nequa possit defatigatio animum tuum retardare. Corpora defatigatione & exercitatione ingravescunt, animi levantur.

Defatigo, as, avi, atum, are. **müde machen.** *Syn.* Defatigationem, laborem, lassitudinem, languorem affero. *Usus.* Aliquem negotiô aliquô defatigare. Noli conservandâ republicâ defatigari. Non conquiescam nec defatigabor, donec &c. V. *Fatigo.*

Defectio, onis, f. **Abfall.** *Syn.* Defectus. *Phras.* 2. *Defectionem suadere*, zum Abfall rathen. Ad defectionem sermonibus seditiosis trahere, invitare, solicitare. 2. *Defectionem parare*, vom Abfall gedenken. Defectionem moliri, attentare; ad defectionem spectare; defectionis tempus circumspectare. 3. *Defectionem facere*, abfallen. Apertè ad hostem desciscere; desciscere ad fortunam hostis; defectionem facere; defectionem inire; ad hostes deficere. *Usus.* 1. Solis ac lunæ defectiones, Finsternisse. Defectio virium adolescentiæ vitiis tribuenda est potius, quàm senectuti. Defectio animi, Ohnmacht. Intemperantia est à recta mente defectio, à virtute defectio. 2. *Animi studiique abalienatio*, Abtheilung des Gemüths. Nescio, à quibus defectionis initium sit exortum. V. *Deficio, descisco, seditio, rebellis.*

Defectus, ûs, m. **Abnehmung.** *Syn.* Defectio. *Usus.* Luna à defectu suo in initia recurrit. *Defectus pro* animi vitio, *vel* labe. Mangel. *vulg. est.*

Defectum, i, n. **Laster, Uebelthat.** *Syn.* Malum. *Usus.* Ille quotidie defecti aliquid efferebat ad eos, à quibus audiebatur.

Defendo, is, di, sum, ere. **schützen, schirmen.** *Syn.* Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo; pro aliquo dico, verba facio, causam alicujus suscipio, *vel* ago; tueor, injuriam prohibeo, calamitate *vel* periculô prohibeo, complector, sustineo.)(*oppugno. Adv.* Accuratè, acerrimè, animosè, audacter, benigne, constantissimè, copiosissimè, diligentissimè, diu multumque, facillimè, faciliter, fortiter, gravissimè & verissimè, honestissimè, uberius, liberè, magnoperè, negligenter, ornatissimè, diligenter, præclarè, precariò, prudentissimè, publicè, pugnacissimè, religiosè, sanè, animosè, segnius, simpliciter, timidè, vehementiùs, verè, versutiùs, vix satis honestè, usque ad extremum causæ, vulgò in judiciis, studiosè. *Phras.* 1. *Semper te defendam*, ich werde dich allzeit schützen. Pro tuis fortunis loquar; propugnationem & defensionem tuæ dignitatis suscipiam; in meis castris prædiisque versaberis; inimicorum impetus propulsabo; meô patrocinio te sustentabo; tuam causam quàm accuratissimè tutabor; tela à cervicibus tuis depellam; tui patrocinium suscipiam; defensor periculi tui & propugnator, ultor hostium tuorum, restitutor salutis tuæ ero; sub umbra meâ tutô delitesces; sub tutela mea acquiesces; innocentiam tuam protegam, fulciam; vim arcebo; propulsabo injuriam; ab injuria prohibebo; semper à te stabo; tuas partes sequar, tuebor; adero causæ tuæ; ab injuria vindicabo; vel capitis periculô tuebor; pro salute tua vel in capitis discrimen me offeram; vel corporis oppositû intenta jugulo tela prohibebo. 2. *Urbem strenuè defendit*, er hat die Stadt tapffer vor dem Feind beschützt. Oppugnationem urbis fortiter sustinuit; urbem oppositû corporum sustentavit; vim hostium feliciter prohibuit; urbem ab injuriâ hostium prohibuit, vindicavit; bellum illatum mœnibus fortiter sustinuit, propulsavit; nullum locum nocendi oppido dedit; pro nudata mœnibus patria corpora opposuit fortissimorum civium, urbemque è periculo eripuit; nihil ab illo prætermissum, quô vim hostium arceret: justitium indictum, custodiæ in portis, vigiliæ vicatim exactæ, arma, tela in muros congesta, juvenes sacramento adacti; vires omnes ad salutem patriæ collatæ; patriæ acerrimus propugnator ac defensor fuit; urbem ab exitio, interitu servavit, liberavit; urbem fortiter tutatus est; pro patriæ salute corpus suum hostibus strenuè opposuit, objecit; tela, faces à civitatis jugulo depulit, avertit; pro salute patriæ defendenda nervos omnes contendit; propugnator ac custos urbis extitit, terror hostium, spes subsidiumque patriæ. 3. *Defendam me pro virili parte*, ich werde mich wehren, so gut ich kan. Jus meum armis exequar; partes meas suscipiam strenuè; causam meam ... rus sum fortiter; nullum nocendi mihi

locum adversario dabo; impetum adversarii sustinebo fortiter, vimque armis repellam; injuriam vel capitis periculô propulsabo; honoris, dignitatis, fortunarum mearum defensionem strenuè suscipiam. V. *Tueor, foveo, complector, arceo, prohibeo.* *Usus.* Pericula civium, injuriam prohibere, defendere. Uva vestita pampinis solis ardores defendit. Nunquam quid defendit Carneades, quod non probârit. Defendere aliquem de ambitu. V. *Tueor, studeo, faveo.*

Defensio, onis, f. Schutz, Schirm. *Syn.* Propugnatio, patrocinium, tutela. *Usus.* Defensionem tui libenter suscepi, in susceptâ perseverabo. V. *Defendo.*

Defensito, as, avi, atum, are. offt vertheidigen. *Syn.* Defendo. *Adv.* Studiosè. *Usus.* Causas defensitare.

Defensor, oris, m. Beschirmer. *Syn.* Propugnator, patronus, tutor, advocatus, adstipulator, custos, qui aliquem in fidem suam suscepit, quem quis patronum adoptat, qui aliquem habet suæ fidei commendatum.)(*oppugnator, adversarius.* *Epi.* Acerrimus, assiduus, constantissimus, diligentissimus, fidelis, idoneus, nimium litigiosus, consuetus ad rixas, ineptus ac stultus inter viros, inter mulieres, peritus juris ac callidus, magnus. Defensores studiosissimi, multi, perpetui. *Usus.* Defensor custósque libertatis. Propugnator senatûs, patronus publici consilii, defensor vestræ voluntatis. Defensorem sibi aliquem constituere, adoptare, repudiare. V. *Patronus, Advocatus.*

Defero, fers, tuli, latum, ferre. tragen, bringen. *Syn.* Nuncio, affero, significo. *Usus.* 1. Ille ad senatum detulit. Res ad senatum delata est. Te valere, omnes ad nos deferunt. Acerbum mihi nuncium defert. 2. *Tribuo, trado, credo, concedo, refero,* übergeben, anvertrauen, Ehren halber antragen. Universum studium meum & benevolentiam ad te defero. Regnum illi detulit. Voluntatem ei meam ac studium per litteras detulit. Plura, quàm velim, mihi detulit senatus. Omnia illi defert. 3. *Adduco,* hinbringen. Manus ad aliquem deferre. Bona fortuna me ad hunc magistrum detulit. 4. *Accuso,* angeben. Meum nomen ad judices detulit. De ambitu, de parricidio me detulit. V. *Prodo.*

Defervesco, is, ferbui, ere. erkalten, abtoben. *Syn.* Refrigero. *Usus.* *Transl. ad animum.* Dum adolescentiæ cupiditates, dum ira defervescat. V. *Refrigero, remitto.*

Defessus, a, um. abgemattet. *Syn.* Fatigatus, lassus, languens, fractus labore, in lassitudinem datus. *Usus.* Languentem & defessum ad pristinam virtutem revocavi. Animi negotiis defessi; aures convició defessæ; defessus labore & itinere, æstû disputationis. V. *Fatigo.*

Deficio, is, feci, fectum, ere. mangeln, abnehmen. *Syn.* Desum.)(*abundo.* *Adv.* Planè ab aliquo. *Phras.* 1. *Vires meæ deficiunt,* die Kräffte nehmen ab. Vires mihi desunt; ætate oblanguêre; maturè nimiùm & celeriter deflorescunt anni; defessus, refrigeratus membrorum vigor decidit; defluit ætas, ac velut longò intervallô viriditatem amittit; flaccescit, claudicat valetudo; labitur, consenescit; ad extremam tabem corpus venit; defluunt lassitudine vires; effluunt lassitudine, decidunt, dilabuntur; vires me deserunt; vires senescunt; hebescit virtus; per ætatem vires & ingenium defluxère; vix spiritum duco, & inter manus sociorum collabor; exarescit vigor ille mentis; hebescit ingenii acies; corporis dignitas, ac oris gratia obsolescit. V. *Destituo, Debilis.* 2. *Multum defecit à seipso,* er weichet viel ab von seinen Sitten. Multùm discessit à seipso; à fide, officio, mente, constantia; descivit à morum candore, à virtute; ab laudato vitæ cursu multùm deflexit; in alios longe mores abivit; multum remisit de laudato virtutis studio; vix eundem hominem dices, ita à se diffidet; parùm jam constat sibi. V. *Dissimilis, muto.* 3. *Defecerunt à Romanis multi populi,* es seynd viele Völker von den Römern abgefallen. Descivêre, detrectarunt imperium; abrupêre se ab Rom. imperio; magna defectio facta est; sollicitatis ad defectionem animis rebellionis crimen latè vagatum est. Provinciæ ingeniò feroces ac rebellatrices apertè descivêre; jugum excussêre; ditioni populi Rom. se subtraxêre. V. *Defectio, infidelis.* 4. *Deficere à Fide,* vom Glauben abfallen, abtrünnig werden. Abrumpere se à recte credentium coetu; Ecclesiæ Christi jugum excutere; ejurare avitam Religionem; nuncium remittere sacris avitis; à data Christo fide desciscere; Christi sacra deserere; ad impiorum castra transfugere. V. *Apostata.* *Usus.* 1. Vires, vox, solatia me omnia deficiunt. Spes me, non voluntas deficit. Tempus me citiùs & dies, quàm oratio deficiet. *Deficit mihi aliquid,* vulg. 2. *Minuor, defectum patior,* vermindert werden, einen Abgang leiden. Sol, luna deficiunt. Animo non deficiam. Calor nativus

nativus me deficit. Animo & consilio non deficiam. 3. *Decisco, alienus sum,* abfallen. Multi ab imperio & nomine populi Romani defecere. Difficile est amicitiam manere, si à virtute defeceris. Quantùm à te, à tua dignitate & constantia defecisti. V. *Minuo, Defectio, Infidelis.*

Defigo, is, fixi, fixum, ere. anhefften. *Syn.* Colloco, pono, figo, intendo, immitto. *Usus.* 1. Sicam in consulis corpore defigere, dem Burgermeister den Stillet in den Leib stessen. Virtutes altissimis radicibus defixæ. 2. *Transl.* Omnes curas in salute reipublicæ defigere. Sententiam suam in aliorum mentibus defigere, seine Meynung wohl in das Gemüth der andern eindrücken. In omnium fortunas oculos imprudentes spe ac cupiditate defigere.

Definio, is, ivi, itum, ire. ein Ziel setzen. *Syn.* Definitione explico; quid aliquid sit, constituo; describo. *Adv.* Accommodatiùs ad intelligentiam popularem, benè, breviter, explanatius, generaliter, uberiùs, pressè & angustè, pressiùs, probè, similiter, squalidius. *Usus.* 1. Aliquid breviter illustrare, verbisque definire pressè & angustè. Philosophorum more rem definire. 2. *Metior, terminis circumscribo, complector, termino,* messen, einschränken, begreiffen, endigen. Mala dolore, bona voluptate definiunt Epicurei. Potestatem illi definit in quinquennium. Quam vitæ rationem teneam, mihi, quæso, definias. Optimas sibi sedes, hortósque definiunt. Illi orbes cœlestes, qui aspectum nostrum definiunt. V. *Termino, Finio.*

Definitè, ausdrücklich. *Syn.* Apertè, finitè, *Usus.* Lex illa definitè Pompejo potestatem fecerat, civitatem donandi.

Definitio, onis, f. eine kurze Beschreibung, was eine Sache eigentlich ist. *Syn.* Descriptio. *Epi.* Aperta & apta, explicata, honesta, mala, subtilis, vera, utilis, definitiones conglobatæ, plures. *Usus.* Definitio est rerum opertarum patefactio, evolutio involutarum.

Definitivus, a, um. umschrieben. *Usus.* Definitiva constitutio.

Definitus, a, um. bestimmet, beschlossen. *Syn.* Certus, decretus, constitutus. *Adv.* Fataliter, similiter, propemodum. *Usus.* Nondum certum & definitum est de itinere consilium. Definita animi moderatio.

Defit, es mangelt. *Syn.* Deest. *Usus.* Mihi nunc animus potiùs defit, quàm facultas. V. *Careo.*

Deflagratio, onis, f. Brunst. *Syn.* Exustio, flamma, incendium. *Usus.* Deflagratio olim futura est cœli atque terrarum. Domus mea ardore suo deflagrationem urbi minabatur. V. *Incendium.*

Deflagro, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Conflagro, comburor, ardeo. *Usus.* Quot templa tua manu deflagrarunt? Tuis facibus incensa domus mea deflagravit. V. *Comburo.*

Deflecto, is, flexi, flexum, ere. abwenden. *Syn.* Declino, detorqueo, averto. *Adv.* Aliquantulùm de spatio, tantulùm. *Usus.* 1. De via deflectere, abweichen. Contortus amnis & deflexus. 2. *Transl.* De virtute, de curriculo & consuetudine majorum deflectimus, von der Tugend, von der Gewohnheit der Alten abweichen. De amicitiis sapientum ad leves amicitias deflectis. De proposito actionum mearum cursu tuâ causâ deflexi. A veritate, à religione deflectere. Ætas à laboribus ad otium deflexa. V. *Inclino, Averto, Descisco.*

Defleo, es, evi, etum, ere. beweinen. *Syn.* Deploro, comploro. *Adv.* Diu multùmque. *Usus.* Civilis belli initia deflevi. V. *Lugeo.*

Defloresco, is, florui, ere. verblühen. *Syn.* Flacesco, florem venustatémque amitto, deficio. *Usus.* Formæ venustas, gratia principis, ingenium, opes, vires, maturè ac celeriter deflorescunt. V. *Deficio.*

Defloro, as, avi, atum, are. Blumen abbrechen. *Syn.* Rei decus, diminuo, corrumpo. *Usus.* Victoriæ gloria deflorata est. V. *Stuprum.*

Defluo, is, fluxi, ere. abfliessen. *Syn.* Labor, delabor. *Usus.* 1. Ipsæ corollæ defluebant. 2. *Cesso,* aufhören. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo. 3. *Accedo, Delabor,* von einer Sache weiter kommen. Nempe à vetere facundia ad elegantiora defluximus. 4. *Alienor,* abwendig werden. E multis amicis plerique defluxère. 5. *Transeo,* übergehen. E sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit. V. *Delabor.*

Defodio, is, fodi, fossum, ire. vergraben. *Usus.* Thesaurum defossum commonstrare.

Deformatio, onis, f. Schmach, Verunstaltung. *Usus*. Deformatio corporis & coloris.

Deformatus, a, um. häßlich gemacht. *Syn*. Turpis, formâ atque ornamentis omnibus spoliatus, turpificatus. *Usus*. Deformatus corpore, fractus animô. Ludi deformati, inquinati, perversi, conturbati. Vitiis deformatus. Parietes nudos & deformatos reliquit. V. *Deformis*.

Deformis, e. ungestalt. *Syn*. Turpis.)(*formosus*. *Phras*. *Valdè deformis es*, du bist sehr ungestalt. Inhonesta facie, turpi facie & invenusta es. Corporis pravitates in te sunt insignes. Forma tua vacat omni decore. Non parum offensionis habet illa tua deformitas corporis. Non pauca insunt in te, quæ formam extinguant, color exsanguis, latentes sub fronte oculi, vultus distortus, ater, maculosus. Hominis in te præter vocem vix quidquam agnoscitur. Non vulgari deformitate es insignitus. *Usus*. Me nunquam pœnitet, deformem esse natum. Motus statusque deformis. Deforme est de seipso prædicare. V. *Forma*.

Deformitas, atis. f. Unform. *Syn*. Pravitas, turpitudo.)(*dignitas*. *Epi*. Summa. *Usus*. Cave, ne mala consuetudo ad aliquam te pravitatem deformitatémque perducat. Nullum majus malum turpitudine; quæ si in deformitate corporis habeat aliquid offensionis, quanta illa depravatio & fœditas animi debet videri? V. *Turpitudo*.

Deformo, as, avi, atum, are. ungestalt machen. *Syn*. Fœdo, turpo, maculo, turpifico, formam extinguo, ornamentis omnibus spolio.)(*Orno*, *exorno*. *Usus*. 1. Fortunam honestam vitiis; plebem licentia deformare. Deformare aliquem, & omnibus ornamentis spoliare. Pœni Italiam deformarunt. 2. *Depingo*, *primas lineas duco*, abmahlen, Abriß machen. Tabulam, imaginem deformare. Suis aliquem coloribus deformare. V. *Maculo*.

Defraudo, as, avi, atum, are. betrügen. *Syn*. Decipio. *Usus*. Ne brevitas aures defraudet, ne longitudo obtundat. V. *Fraudo*, *Decipio*.

Defrico, as, fricui, frictum, are. abreiben. *Usus*. Cœpit in balneo defricari.

Defringo, is, fregi, fractum, ere. abbrechen. *Syn*. Decerpo, frango. *Usus*. Ramum arboris defringere.

Defugio, is, fugi, fugitum, ere. meiden. *Syn*. Refugio, recuso. *Usus*. Munus aliquod, disputationem defugere. V. *Vito*, *declino*.

Defungor, eris, functus sum, fungi. ausrichten, vollenden. *Syn*. Exantlo, fungor. *Usus*. Bellô, certamine, curis, periculis defunctus, nachdem er von Kriegs-Sorgen :c. los worden. Morbo, imperio defungi. V. *Fungor*.

Degener, eris, *g*. *o*. übel gerathen. *Syn*. Qui majorum moribus non respondet; patrii moris expers; quod ex progenie parum prosperum est. *Usus*. Degener animus. V. *Degenero*.

Degenero, as, avi, atum, are. abfallen, aus der Art schlagen. *Syn*. Deflecto, desciſco, deficio, discedo à moribus, non respondeo generi. *Phras*. *Filius à paternis moribus degeneravit*, der Sohn hat recht aus der Art geschlagen. Filius virtutem patriam projecit, abjecit; non insistit paternis vestigiis; â paterna virtute abest longissimè; à parentis moribus discedit longissimè; à patriis institutis moribúsque abit, desciscit, alienus est; nullum paternæ virtutis in eo est vestigium; veteres majorum laudes ingenii asperitatte obterit; paternæ indolis nihil refert; ingenio est patris moribus admodum dissimili; agendi ratio à ratione parentis distat longiùs; præter vultûs speciem, patris nihil habet, nihil refert; credas hominem alio parente satum, ita moribus dissimilis est; ita mores à parentis optimi moribus abludunt, abhorrent, abeunt, dissident, dissentiunt; nemo parentem in filio cognoscat, ita longe à paterna consuetudine recedit; patris moribus haud respondet filius; haud sane in mores parentis abit, s. formatur; mores parentis persequi, vitam exprimere, consectari vestigia odiosum filio, nec jam pronum ingenio vitiis depravato. V. *Dissimilis*, *abludo*, *discrepo*, *imitor*. *Usus*. Utinam ejus filii non degenerâssent à virtute paterna; ab illa perenni & contestata majorum probitate descivissent! V. *Desciſco*, *Deterius fieri*.

Dego, is, ere. zubringen. *Syn*. Ago, transigo, traduco, vivo. *Usus*. Vitam, ætatem in exilio, egestate degere. Vitam cum virtute, sine molestia, in tranquillitate degere. V. *Vivo*.

Degravo, as, avi, atum, are. beschwehren. *Syn*. Premo, gravem & ponderosum reddo. *Usus*. Etiam peritos nandi lassitudo & vulnera degravant.

De-

Degredior, eris, gressus sum, gredi. absteigen. *Usus.* Eques ad pedes degressus.

Degusto, as, avi, atum, are. versuchen. *Syn.* Delibo, gusto, attingo, agnosco, conjicio. *Usus.* Vellem, aliquid de his exercitationibus degustasses. Odorare hominem, degusta convivam tuum. Vis degustare vitam & fortunam meam? V. *Gusto.*

Dehinc, hinführo. *Syn.* Deinde; posteà. *Usus.* Primum divertit, dehinc cœnavit. V. *Deinde.*

Dehisco, is, ere. sich spalten. *Syn.* Discedo. *Phras. Discedit tellus,* die Erde spaltet sich. Collabitur in immensam altitudinem; in ingentem hiatum desidit. V. *Hiatus. Usus.* Tellus, mare dehiscit.

Dehortor, aris, atus sum, ari. abmahnen. *Syn.* Dissuadeo, deterreo, avoco, revoco, abstraho, abduco, abstineo. *Usus.* Res ipsa me invitabit, aut dehortabitur. V. *Deterreo, avoco.*

Dejectio, onis, f. Wegwerfung. *Syn.* Depulsio. *Usus.* Qui illam vim, dejectionemque fecerit.

Dejectus, us, m. Abwurf. *Usus.* Viæ arborum dejectû impeditæ.

Dejero, as, avi, atum, are. schwören. *Syn.* Juro. *Usus.* Oneratus aurô dejerat & clamat. V. *Perjurus.*

Dejicio, is, jeci, jectum, ere. niederwerfen. *Syn.* Deturbo, demolior, depello, disturbo, exturbo, præcipito, dimoveo, dejectionem facio. *Phras.* 1. *De gradu suo hominem dejecit,* er hat den Menschen von seiner Ehren-Stelle herab gestürzt. De cœlo detraxit hominem honoris insolentiâ elatum; magistratû hominem movit superbiâ inflatum; abactum magistratû hominem in ordinem redegit. 2. *Statuas Deorum dejecit,* er hat die Bilder-Säulen der Götzen zerstöret. Simulacra Deorum depulit, evertit; Deorum statuas deturbavit, afflixit, comminuit, dissipavit; in terram præcipitavit; ad terram dedit; ad terram afflixit. Deorum simulacra demolitus est, disjecta, disturbata subruit, evertit. *Usus.* 1. Aliquem consulatû, de gradu, de statu vitæ, de possessionibus dejicere, einen vom Burgermeister-Amt 2c. verstossen. Magistratum à gubernaculis reipublicæ; jugum cervicibus dejicere. Spe, amicisque dejectus. 2. *Adimo,* entnehmen, befreyen. Metum hunc Siciliæ dejeci. Vide, quantum Philosophia de doloris terrore dejecerit. 3. *Averto,* abwenden. Nusquam à republica oculos dejeci.

Dein, hernach. *Syn.* Deinde. V. *Deinde.*

Deinceps, hinführo. *Syn.* Deinde, postea, posthac, rursus. *Usus.* Cavendum, ne quod semel diximus, deinceps dicamus. Primum est, se conservare, deinceps &c.

Deinde, hernach, darnach. *Syn.* Dein, exinde, exin, dehinc, post, postmodo, postmodum, tum, subinde, posthac, deinceps, secundo loco, secundum ea, posterius, post hæc, inde, post id locorum. *Usus.* Naturam primùm videtè, deinde inventionem, denique constantiam.

De integro, vom neuen. *Syn.* Denuò. *Usus.* In morbum de integro incidi. Eas seges de integro serri placet. V. *Iterum.*

Dejungo, is, junxi, junctum, ere. von einander trennen. *Usus.* Quæ dejuncta fuêre, socientur.

Delabor, eris, lapsus sum, labi, hinabfallen. *Syn.* Defluo, devenio, deflecto. *Usus.* 1. Aqua è tectis delabitur. Homo è cœlo delapsus. 2. *Transl.* Delabi in vitium, in turpitudinem, in morbum, in magnas difficultates. Ad alia sermo delabitur. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus vincienda sunt. Rem familiarem delabi sinere, flagitiosum est. V. *Labor.*

Delatio, onis, f. Anklage. *Syn.* Accusatio. *Epi.* Salutaris & diligens. *Usus.* Delatio nominis ad judicem. Delationem dare alicui. V. *Accusatio, criminatio.*

Delectamentum, i, n. Lust. *Syn.* Oblectamentum. *Epi.* Inane, permulta delectamenta. *Usus.* Inania sunt hæc, & puerorum delectamenta. V. *Delectatio.*

Delectatio, onis, f. Erlustigung. *Syn.* Oblectatio, jucunditas, voluptas. *Epi.* Aliena ab aliqua re, diurna, diuturna, ingenua, digna, levissima, mira, puerilis, summa, delectationes multæ, plurimæ, veteres. *Phras. Multa est in litteris delectatio,* in den Wissenschaften ist eine grosse Ergözlichkeit. Mirâ me voluptate afficiunt litteræ; una senectutis meæ requies & oblectamentum sunt litteræ; cum splendore fructum quoque jucunditatis pariunt litteræ. Mirâ suavitate animum deliniunt litteræ. Habent aliquod tanquam pabulum bonarum artium

artium studia ac doctrinæ, suavissimam voluptatem. Delectationem aucuparis, in litteris invenies & vitæ oblectamenta, & voluptates maximas. Mori videri possim in studio doctrinæ, adeò quæ usquam sunt remissionum suavitates litterato in otio abundè consequor. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam suavitatem & delectationem; titillant animum suavissimè, delectationemque honestissimam afferunt. V. *Delecto*. *Usus*. Delectatio est voluptas suavitate sensûs animum deliniens. Quæ popularem admirationem habent, mihi delectationem nullam afferunt. Negotiis ab omni delectatione impedior. V. *Jucundus*, *Jucunditas*.

Delecto, as, avi, atum, are. **belustigen.** *Syn.* Oblecto, delectationem habeo, delectationem affero. *Adv.* Admodùm incredibiliter, mire, mediocriter, minùs, diù, mirificè, plane, prorsus, plus, similiter, unicè. *Phras.* *Horti me delectant*, die Gärten ergötzen mich. Hortorum aspectus me delectat unicè; dolores meos levat; à molestiis animum avocat, abducit; in hortis acquiesco suavissimè; his oculos animumque pasco, hi animum voluptate maxima perfundunt, hortorum specie exsaturari oculi animusque nunquam possunt; habent hortorum amœnitates oblectationem suavissimam; voluptate afficiunt; oculis blandiuntur; oblectat me verna hortorum species, plurimumque voluptatis affert; est mihi in deliciis hortorum verna species; jucundus mihi est hortorum aspectus, animumque mirificè reficit, recreat me suavissimè hortorum aspectus ac voluptatem parit sincerissimam; animus mihi in hortis est, ii solum placent, arrident, in iis acquiesco unicè. V. *Delectatio*, *delector*, *placeo*, *gratus*. *Usus*. Pulchritudo movet oculos, & delectat. V. *Delectatio*, *Delector*.

Delector, aris, atus sum, ari. **sich erfreuen, ergötzen.** *Syn.* Oblector, ducor, capior, teneor, delectationem capio, suavissimum jucunditatis fructum ex re capio, voluptate afficior, morior in studio faciendi aliquid, pascor, perfruor, gaudeo, lætor. *Phras.* *Libris delector magnopere*, ich habe eine besondere Freude an den Büchern. In libris, quasi in aliquo opportuno diversorio requiesco; libri mihi voluptati sunt; legendi studio teneor incredibili; è lectione librorum humanissima voluptate animus completur, ac veluti saginatur; genus hoc est voluptatis suavissimum; multa quotidie legere; voluptatem capio è lectione suavissimam; siquid usquam est sinceræ voluptatis, id abunde in libris reperio; expleri animus non potest lectione librorum; jucundissimo voluptatis sensû perfundor in antiquorum monumentorum lectione; legendi studiô incredibili ducor ac teneor; his ego rebus pascor; his delector, his perfruor, quæ ex doctorum hominum monumentis ad nostram ætatem perveniunt. V. *Lætor*, *Delecto*, *Delectatio*, *Frequento*, *Rus*, *Ludus*. *Usus*. Delectatur multitudo, & oratione ducitur. Musis delectamur & sapientiæ famâ. V. *Jucunditas*.

Delectus, us, m. **Wahl.** *Syn.* Discrimen, ratio, electio. *Epi.* Elegans, percautus, diligens, provincialis. *Usus*. 1. Verborum delectus origo est eloquentiæ. Populus non delectû aliquô & sapientiâ judicat, sed impetû & temeritate. Beneficiorum delectus est habendus. 2. *Delectus militaris*, **Soldaten-Werbung, Ausschuß.** Delectum mandare, decernere, edicere. Militum superbissimum delectum instituere, conficere, habere. Delectum impedire, intermittere.

Delegatio, onis, f. **gegebene Gewalt.** *Syn.* Mandatum, provincia.

Delego, as, avi, atum, are. **übergeben.** *Syn.* Mando, mitto. *Usus*. Hanc curam, provinciam, laborem alteri delegavi. Quæ ad me delegâsti, admodum placuere.

Deleo, es, evi, etum, ere. **vertilgen.** R. *à* δηλέω, *noceo*. *Syn.* Tollo, extinguo, adimo, obruo, abstergo, induco *nomina*, *pacta*, *verba*. *Adv.* Funditus, omninò. *Usus*. 1. Delere epistolam lachrymis 2. *Transl.* Delevit mihi omnem molestiam epistola tua. Oblivione beneficia, injurias delere. Is est, qui nummulis acceptis fas omne & æquum, leges, religionem, patriam deleat & extinguat. Hujus infamiam è judiciis, hanc maculam nunquam ex hominum animis delebis. Bella præsentia, & futura consilio delevit. Urbem, exercitum, ædificium delere. V. *Tollo*, *adimo*.

Deletrix, icis, f. **das, so etwas vertilgen kan.** *Usus*. Illa deletrix hujus imperii sica.

Deliberabundus, a, um. **der in Gedanken herum gehet.** *Usus*. Consules delibe-

rabun-

rabundi capita conferunt, diu colloquuntur.

Deliberatio, nis, f. Berathschlagung. *Syn.* Consultatio, consilium. *Epi.* Difficilis; difficilior, difficillima, magna, turpis; plurimæ. *Usus.* Etsi tibi assentior, habet res deliberationem, ob ich dir schon gern beyfalle, so braucht es doch eine Berathschlagung. Non oportebat eam deliberationem introducere, suscipere. Deliberationes de republica habere. V. *Consilium.*

Deliberativus, a, um. davon man Rath hält. *Usus.* Causæ genus deliberativum.

Deliberator, oris, m. der sich berathschlaget. *Syn.* Qui de re deliberat.

Deliberatus, a, um. vorbedacht. *Usus.* Mihi certum est & deliberatum. Nihil mihi deliberatius, quam &c.

Delibero, as, avi, atum, are. rathschlagen. *Syn.* Consulto, consulo, consilior, deliberationem habeo, consilium exquiro, consilium capio, considero, video, inquiro. *Phras. Deliberandum est diu de vitæ genere deligendo*, man muß sich lange besinnen, was man vor eine Lebens-Art erwählen soll. Diu deliberandum & concoquendum est, cui te vitæ generi addicas; consilii res est, & sane ardui, deligere vitæ genus optimum; jure in consultationem ac deliberationem venit vitæ genus, ad quod aspiras; diu multumque consilia agitanda; conferendum sedulò cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo; comparanda diu multumque vitæ instituta, quorum ex numero aliquod amplectaris. Merito in deliberationem cadit vitæ in posterum exigendæ modus; multos dies ea consultatio teneat, necesse est, quæ de toto vitæ genere sententiam ferat; in deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi; adhibendum virorum sapientum consilium; consilia conferenda sunt cum viris virtutis ac sapientiæ laude clarissimis; in deligendo tam arduo vitæ universæ instituto nihil sine consilio sapientum statuendum est; deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum; eundum in consilium; capita conferenda in tam arduo vitæ rectè ordinandæ negotio; deliberatio capienda, habenda, diligens; ineundum consilium; ineunda via, ratio vitæ in posterum instituendæ. V. *Consulo*, *Consilium*, *Consulto*, *Consultatio*, *Cogito*, *Considero*. *Usus.* Etiam cum hostibus deliberat. Tecum de capite & fortunis meis deliberabo & statuam.

Delibo, as, avi, atum, are. versuchen. *Syn.* Quasi libando minuo, decerpo, degusto, labris primoribus gusto, attingo. *Usus.* Vix delibaverat honorem novum. Nihil de laude tua ac gloria delibabo, ich werde dir an deinem Lob und Ehre nichts benehmen.

Delibutus, a, um. geschmieret. *Syn.* Unctus, oblitus. *Usus.* Multis medicamentis delibutus. Compositus & delibutus capillus.

Delicatè, zärtlich. *Syn.* Molliter. *Usus.* Molliter & delicatè vivere, accubare.

Delicatus, a, um. zart. *Syn.* Mollis. *Usus.* Libidinosa ac delicata juventus. Delicatæ, obscœnæ voluptates. Delicatum sermonem inferre convivio. Convivium delicatum. Muliebri, lepidô, delicatô comitatû stipatus.

Deliciæ, arum, f. Ergötzlichkeit, Wollust. *Syn.* Delectamentum, suavitas, voluptas, amores, mel; lenocinia, illecebræ, irritamenta, lautitiæ. *Epi.* Magnæ, molestæ, multæ, pueriles. *Usus.* Sinamus illi pueriles voluptates & delicias. Epularum exquisitæ deliciæ. Publicanos habeo in deliciis. Terentia mel meum & deliciæ. Delicias me facit, *ludibrio me habet*, er scherzet, und spottet nur meiner. V. *Delectatio*, *voluptas*, *charus*.

Deliciolæ, arum, f. kleine Ergözlichkeit.

Delictum, i, n. Uebertrettung, Mißhandlung. *Syn.* Peccatum, error. *Usus.* Quo delictum majus, eo gravior pœna. Homines sapientes delictô suô, non aliorum injuriâ commoventur. V. *Error*, *Peccatum*, *Crimen*, *Scelus*.

Deligo, as, avi, atum, are. binden. *Syn.* Ligo. *Usus.* Deligare ad palum. V. *Ligo.*

Deligo, is, legi, lectum, ere. erwählen. *Syn.* Lego, eligo, delectum habeo, delectum adhibeo.)(*Rejicio.* *Usus.* Bona deligere, rejicere contraria. Magistratus deligere. Castris locum; aliquem ad consilium deligere. V. *Eligo.*

Delinimentum, i, n. Linderung. *Syn.* Deli-

linitio. *Usus.* Delinimentis aliquem capere.

Delinio, is, ivi, itum, ire. besänftigen. *Syn.* Lenio, placo, mitigo, demulceo, allicio.)(*Irrito.* *Usus.* Blando sermone milites, blanditiis, ipse prædæ delinivit. Voluptatum illecebris delinitur. V. *Demulceo, placo.*

Delinitio, onis, f. Erweichung. *Syn.* Mitigatio. *Usus.* Delinitio multitudinis.

Delinitor, oris, m. Erweicher. *Usus.* Judicis delinitor est orator.

Delinquo, is, liqui, lictum, ere. fehlen. *Syn.* pecco, errorem committo. *Usus.* Delinquere in vita, in re aliqua. V. *Pecco, Error.*

Deliquesco, is, ere. zerschmelzen, zergehen. *Syn.* Dissolvor, liquefio, diffluo. *Usus.* Ne alacritate usus futili, gestiensque deliquescat.

Deliquium, ii, n. Abgang. *Syn.* Defectus, diminutio. *Phras.* *Deliquium passus est, vulg.* er hat eine Ohnmacht gelitten. Animus eum defecit, destituit, reliquit; animo concidit; animo defecit; ita captus animi sensû est, ut vitâ discessisse videretur; exanimi similis corruit; inter suorum manus pro mortuo collapsus est; subitâ animi defectione in genua subsedit; exanguis & mortuo similis concidit; linqui animo, submitti genu cœpit; deficiens repentè vix spiritum ducebat; oculis caligine confusis collapsus est, ne mentis quidem compos; caligine oculis offusa veluti moribundus extendebatur; animo malè esse occepit; repentina vis mali sensum animi expulit. *Usus.* Vereor, ne id mihi libertatis deliquio sit. V. *Concido, animus.*

Deliramentum, i, n. Thorheit. *Syn.* Deliratio. *Usus.* Deliramenta loquitur. V. *Deliro.*

Deliratio, nis, f. Thorheit. *Syn.* Stultitia, error, insania. *Epi.* Incredibilis, senilis. *Usus.* O delirationem incredibilem!

Deliro, as, avi, atum, are. irren, von Sinnen kommen. *Syn.* Desipio.)(*Sapio.* *Phras.* *Delirat,* er kommt von Sinnen. Mens officium suum non facit; mens & ratio hominem relinquit; à mente discedit; desertus, destitutus à mente est; mente captus est; mentem amisit; mente motus est; mentis lumine obcæcatus est; mentis compos non est; mentis impos, inops, expers est; inops à mente est; à ratione aversus; ratione caret, deliramenta loquitur; mentis vertigine agitur: mentis errore affectus est; nihil pro sano agit; vigilans somniat. V. *Insania, Insanus, furo, Mens.* *Usus.* Falli, errore labi, decipi tam dedecet, quam delirare. delirare in re aliqua. V. *Stultus, Stultitia.*

Delirus, a, um. Thor. *Syn.* Stultus, insanus, mente captus, demens, emotæ mentis homo. *Phras.* *Delirum vis morbi reddidit,* die Krankheit hat ihm den Verstand benommen. De potestate mentis dejecit; mentis impotem fecit; delirationem attulit homini; de mentis statu deduxit hominem; terroris & dementiæ complevit. V. *Stultus.* *Usus.* Quæ anus tam delira, ut ista timeat? V. *Demens.*

Delitesco, is, litui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Lateo, abscondor. *Usus.* In alicujus autoritate delitescere. Delitescit, dein repentè prosilit. V. *Lateo, Abdo, Abscondo.*

Delubrum, i, n. Götzen-Tempel. *Syn.* Templum, fanum. *Epi.* Communia, consecrata, patria, religiosissima. *Usus.* Delubra sanctissimis religionibus consecrata. V. *Templum.*

Deludo, is, lusi, lusum, ere. betrügen. *Syn.* Ludo, eludo, illudo, derideo. *Usus.* Num deludi ac comtemni majestatem senatus patiemini? V. *Illudo, Decipio, Derideo, Ludifico.*

Delumbo, as, avi, atum, are. lähmen. *Syn.* Debilito, enervo. *Usus.* Ne minutior numerus delumbet sententias.

Demando, as, avi, atum, are. befehlen. *Syn.* Committo. *Usus.* Demandare curam legato; demandare curæ alicujus aliquid. V. *Mando, committo.*

Demens, tis. *g. o.* unsinnig. *Syn.* De mente ac sanitate deturbatus, delirus, emotâ mente, insanus, amens.)(*Sanus.* *Usus.* Scelere suô demens. Tragicô illô Oreste dementior. V. *Insanus, Amentia.*

Demensum, i, n. Maaß der Speise rc. *vulg.* *Portio.* *Usus.* De demenso suo dedit, defraudans genium suum.

Dementer, unsinnig. *Syn.* Stultè.

Dementia, æ, f. Unsinnigkeit. *Syn.* Amentia, insania, stultitia. *Epi.* Popularis, turbulenta, summa, utilis. *Usus.* Dementiâ aliquâ ex civibus hostes facti. V. *Amentia, Stultitia.*

Demereor, eris, itus sum, eri. sich um einen verdient machen. *Syn.* Merito aliquò mihi quempiam adstringo. *Usus.* Beneficiò civitatem demereri. V. *Concilio*, *Mereor.*

Demergo, is, mersi, mersum, ere. versencken. *Syn.* Mergo, immergo, obruo. *Phras. In mari demersus est*, er ist in dem Meer ersoffen. Gurgitibus haustus periit; rapidò gurgite ablatus nunquam deinceps apparuit; fluctibus maris absorptus est; aquarum fluctibus obrutus est; aquis suffocatus, extinctus est. V. *Mergo. Usus.* Ære alieno demergi. Opibus leges demergere, *opprimere*, unterdrücken. Patriam demersam extuli. V. *Mergo.*

Demetior, iris, mensus sum, iri. ausmessen. *Syn.* Metior, dimetior, describo. *Usus.* Solis cursum demetiri. Ut verba verbis demensa & paria respondeant. V. *Metior.*

Demeto, is, messui, messum, ere. abschneiden. *Syn.* Meto. *Adv.* Tempestivè. *Usus.* Tempestivè demetere & percipere fructus. V. *Meto.*

Demetor, aris, atus sum, ari, abmessen, auszeichnen. *Syn.* Distinguo, describo. *Usus.* Ita demetata signa sunt, ut in tantis cœlorum descriptionibus divina solertia appareat.

Demigro, as, avi, atum, are. wegziehen. *Syn.* Ad alias ædes, ad habitandum eò discedo. *Usus.* Nunquam de statu meo demigrabo. Demigrare & focos relinquere. V. *Migro.*

Deminuo, is, ui, utum, ere. ringern, mindern. *Syn.* Imminuo.

Demiror, aris, atus sum, ari. sich verwundern. *Syn.* Valde miror. *Usus.* Hæc te exspectasse demiror. V. *Miror.*

Demissè, demüthig, niederträchtig. *Syn.* Humiliter. *Usus.* Suppliciter & demissè agere gratias. Demissè & humiliter loqui.

Demissio, onis, Demüthigkeit, Zagheit, Erniedrigung. *Syn.* Animi abjectio, infractio, debilitatio; *item*: Modestia animi. V. *Humilitas*, *Modestia.*

Demissus, a, um. niedergelassen, demüthig. *Syn.* Humilis, fractus, sordidus, *item*: modestus; minime arrogans, *anbitiosus. Phras. Animo est perquam demisso*, er ist ein demüthiger Mensch. Modestiâ animi est insigni; animò est modestissimò, præfert ubique insignem animi modestiam, à supercilio fastuque abest longissimè; non elatus, non arrogans, non contumax est; non multum sibi defert, tribuit, arrogat; omni insolentia vacat; magna moderatione, modestia in omni officii parte utitur; submissè, modestè de se existimat; despicientiâ sui insignis est; nihil homine modestius, nihil ab omni fastu & arrogantia alienius. *Usus.* 1. Demisso capite perculsus domum abiit. 2. *Abjectus*, zaghafft, kleinmüthig. Sylla mœrens, demissus, afflictus. Fractò animo & demissò, non acer, non pertinax, non litigiosus, non acerbus. V. *Humilis*, *Modestus.*

Demitigo, as, avi, atum, are. besänfftigen. *Syn.* Mitigo, lenio. V. *Lenio.*

Demitto, is, misi, missum, ere. hinablassen. *Syn.* Inclino, deprimo.)(*effero. Adv.* Se penitus. *Phras.* 1. *Nimium te demittis*, du demüthigest dich gar zu viel. Æquò submissius agis; nullâ decori ratione habitâ, plus quam par est, præter decorum te deprimis, abjicis, submittis; non sine summo dedecore animi tui magnitudinem plus æquò inflectis; dignitati tuæ parum consulis, dummodò infra omnium te pedes abjicere possis. Vix modum tenet animi illa tui demissio & abjectio. 2. *Demitte te, quantùm potes*, demüthige dich, so viel du kanst. Dejice, submitte, deprime arrogantes spiritus tuos, animi vel magnitudinem, vel tumorem inflecte; nulli te antepone; tibi ipse displice; noli te prædicare quidquam; noli ad honores aspirare; delatos etiam invitus suscipe; elatos spiritus inflatùmque sui admiratione animum comprime, & quasi equum exultantem & lascivientem frenis ac vinculis compesce; modestiam ubique, fac, præ te feras; nihil in te elatum; nihil inflatum ac tumidum resideat; animos illos sese impotentius efferentes comprime, edoma, ac sub jugum mitte; pone arrogantes illos spiritus, ac quidquid tumoris superest, ex animo ejice. V. *Modestia. Usus.* Eam rem altè in pectus demisit. Metû vultum dejicere, demittere. Victores efferunt se lætitiâ, victi debilitantur, animóque demittunt. V. *Abjicio*, *Deprimo*, *Humilis.*

Demo, is, dempsi, demptum, ere. hinwegnehmen. *Syn.* Adimo, detraho,)(*addo. Usus.* Sollicitudinem alicui & metum demere. Fidem fabulis demere. Alicui de molestia adimere. V. *Aufero*, *tollo.*

Demolior, iris, itus sum, iri. zerstören. *Syn.* Deturbo, dejicio, disturbo, everto, diruo, destruo. *Usus.* Demoliri muros, parietem, ædes. V. *Destruo.*

Demolitio, onis, f. das Niederreissen. *Syn.* Eversio.

Demonstratio, onis, f. Beweis. *Syn.* Ratio validior & apertior. *Epi.* Necessaria, falsa, universa. *Usus.* Argumenti conclusio, *seu* demonstratio.

Demonstrativus, a, um. zur Lob-Rede gehörig. *Syn.* Epidicticus. *Usus.* Genus orationis demonstrativum.

Demonstrator, oris, m. Beweiser.

Demonstro, as, avi, atum, are. erweisen. *Syn.* Commonstro, significo, declaro, præ me fero, non dissimulo, profiteor, digitum in rem intendo, testificor, indice digitô monstro, digito ostendo, planum facio. *Adv.* Breviter, cautè, commodiùs, diligentissimè, lucidè, necessariô, propriè. *Usus.* Demonstrare amorem in aliquem. Demonstravi hoc senatui, simul id ostendi. V. *Ostendo.*

Demorior, eris, mortuus, sum, mori. absterben. *Syn.* Morior. *Usus.* Romæ demortuus est. V. *Morior.*

Demoror, aris, atus sum, ari. aufhalten. *Syn.* Detineo, remoror. *Adv.* Diutius. *Usus.* Ne diutius te demorer. V. *Moror.*

Demoveo, es, movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* Removeo, dimoveo. *Usus.* Nunquam me de sententia, de cura, de recto demovebit. Alteros demovit, constituit alteros. V. *Moveo.*

Demulceo, es, mulsi, mulsum, ere. schmeichlen. *Syn.* Leniter mulceo, delinio, permulceo. *Usus.* Equi tergum demulcere. V. *Blandior.*

Demum, endlich. *Syn.* Tandem, denique, postremo, ad extremum, ad ultimum. *Usus.* Exilium quantum demum à perpetua peregrinatione differt? V. *Denique.*

Demuto, as, avi, atum, are. verändern. *Usus.* Mores ingenium demutant. V. *Muto.*

Denarius, ii, m. eine Römische Müntze, so zehen, nachmahls aber 16. Asses galt, oder 14 Teutsche Kreutzer. *Syn.* Decima pars aurei nummi, *seu* coronati, & pondere drachmæ ferè respondens. *Usus.* Emere denariô, quod sit mille denariorum; sperabam me ad denarios deventurum.

Denego, as, avi, atum, are. versagen. *Syn.* Inficior; nego, recuso.)(*annuo. Usus.* Etiam jucunda naturæ denego. Jure denegare posset occupatio tua, quod peto. V. *Nego.*

Denique, endlich. *Syn.* Ad extremum, post omnia. *Phras.* *Nunc denique rediit in patriam*, anjetzo ist er endlich in sein Vaterland zurück kommen. Tandem aliquando, diuturna mora interposita; aliquando tandem; denique ad extremum, demum postremò; post diuturnum tempus; longò temporis intervallô; cùm tempus jam multum abiisset; transactô jam multorum annorum spatiô; longô post tempore; interjectô longô temporis curriculo revertit in patriam; ad sua se cunabula recepit. *Usus.* Urbes omnes ac oppida, agri denique ipsi.

Denominatio, onis, f. Benennung. *Figura Rhetorica.*

Denomino, as, avi, atum, are. nennen.

Denoto, as, avi, atum, are. zeichnen. *Syn.* Designo, significo. *Usus.* Unâ epistolâ Mithridates Romanos in Asia omnes trucidandos denotavit. V. *Noto.*

Dens, tis, m. Zahn. *Usus.* Dente extenuare, mandere, molere cibum, die Speise zerkauen. Dentes evellere, eximere, Zähne ausbrechen. Dentes emittit, es wachsen ihm die Zähne. Dentes mobiles confirmare; vacillantes dentes confirmare; dentium mobilitates firmare, die wacklenden Zähne befestigen. Dente maledico aliquem carpere, übel nachreden. Terrorem dentium crepitus insequitur.

Densus, a, um. dick. *Syn.* Creber, crassus, confertus, spissus, stipatus, concretus.)(*rarus. Usus.* Sylva densa atque aspera. Loca sylvestribus sepibus densa.

Dentatus, a, um. was Zähne hat. *Syn.* Mordax. *Usus.* Chartâ dentatâ res agetur.

Denudo, as, avi, atum, are. entblössen. *Syn.* Nudo, spolio. *Adv.* Crudelissimè. *Usus.* Spoliare & denudare aliquem suô ornatu. V. *Nudo.*

Denunciatio, onis, f. Verkündigung. *Syn.* Indicium, significatio. *Epi.* Periculosa, præmatura. *Usus.* Denunciatio belli. Terrére aliquem denunciatione periculi. Quæ est illa à Diis profecta denunciatio calamitatum?

Denuncio, as, avi, atum, are. ankündEN. *Syn.* Indico, palam dico, testor, ostendo, significo, prænuncio. *Adv.* Antè, apertè, apertiùs, singillatim, multò antè, palàm. *Usus.* Inimicitias ille mihi denunciavit. Clodius metum, vim, terrores jacit & denunciat. Judici, *vel* in judicium, *vel* judicium alicui denunciare. Expectanti litteras denunciavit, ne scriberem.

Denuo, aufs neue. *Syn.* De integro. V. *Iterum.*

Deni, orum, m. je zehen. *Syn.* Decem. *Usus.* Puer denûm annorum.

Deonero, as, avi, atum, are. entladen. *Syn.* Exonero, depono. *Usus.* Suæ invidiæ aliquid in me deonerare & trajicere voluit, er hat die Schuld einiger massen auf mich schieben wollen. *Onus.*

Deorsum, herab.)(*sursum.* *Usus.* Directè deorsum feror.

Depaciscor, eris, pactus sum, pacisci. Vertrag machen. *Syn.* Paciscor, spondeo. *Usus.* Tria prædia sibi depactus est. Ad conditiones alicujus; cum aliquo depacisci. V. *Pactum.*

Depasco, is, pascere, *vel* Depascor, eris, pastus sum, pasci, abfressen. *Syn.* Absumo, reseco. *Usus.* Pecora agrum depascunt; orationis luxuriem stylo depascere. Febris hominem miserè depascitur.

Depeculator, oris, m. der das gemeine Gut bestohlen. *Usus.* Depeculator, vexator provincialium. V. *Fur.*

Depeculor, aris, atus sum, ari. ausrauben. *Syn.* Furor, compilo. *Usus.* Civitates, regna, domos depeculatus est. Honorem alicujus & famam depeculari. Eum omni argento depeculatus est.

Depello, is, puli, pulsum, ere. abtreiben. *Syn.* Pello, repello, propulso, expello, arceo. *Adv.* Facilè, ægrius. *Usus.* Virgines voluntariâ morte nefariam turpitudinem à se depulêre. Tribuni furor eam ad calamitatem, dolorem, suspicionem, mortem depulit. Cædem à vobis, vastitatem, incendia, furorem malorum, jugum à cervicibus meis laboribus depuli. Aliquem de loco, consilio, sententiâ depellere. V. *Pello, arceo, ejicio.*

Dependeo, es, pendi, pensum, ere. hinab hangen. *Syn.* Deorsum pendeo. *Usus.* Lychni e laquearibus pendent.

Dependo, is, pendi, pensum, ere. bezahlen. *Syn.* Pendo, solvo. *Usus.* Abjurare malo quàm dependere pœnas criminibus. Mercedem operis dependere. Quod spopondisti pro alio, dependendum est. V. *Pendo.*

Deperdo, is, perdidi, perditum, ere. verliehren. *Syn.* Amitto, perdo. *Usus.* Nihil de laude deperdidisti, aut honestate. V. *Perdo, amitto.*

Depereo, is, perivi, ire. verderben. *Syn.* Pereo. *Usus.* 1. Cave, ne servus depereat. 2. Deperire aliquem amore, einen unmäßig lieben.

Depingo, is, pinxi, pictum, ere. abmahlen. *Syn.* Pingo, describo. *Adv.* Commodè, sanè. *Usus.* Mente & cogitatione sibi aliquid depingere, sich etwas im Gemüthe vorstellen. V. *Pingo.*

Deploro, as, avi, atum, are. beweinen. *Syn.* Lamentor, conqueror, defleo. *Adv.* Copiosè, dolentius, divinitus. *Usus.* Si ad saxa de injuriis tuis conqueri & deplorare velim. Querelas deplorare. Quis pro rerum atrocitate tantas calamitates deploret. V. *Lugeo, gemo.*

Depono, is, posui, positum, ere. abthun, ablegen. *Syn.* Repono, colloco, abjicio, exuo, pono. *Adv.* Honestius inimicitias, honestissimè; humanissimè, paullisper, planè. *Phras.* 1. *Depone metum,* lege die Furcht ab. Mitte timores istos; missas fac solicitudines; omitte anxias de te curas; expedi mentem iis angoribus; respira ab his timoribus; abduc ab iis molestiis tantisper animum; ejice hos animô timores; animum confirma; facessant istæ nunc curæ, quæ animum exedunt; aufer intempestivas solicitudines. Animum curis depressum erige, excita. V. *Cura, metus, timor.* 2. *Depositus est à suo magistratu, vulg.* er ist von seinem Amt abgesetzet worden. Abactus magistratû est; magistratû abire, decedere jussus; spoliatus omni dignitate; honoris gradû dejectus, exauctoratus est; detractum, abrogatum est illi imperium; in ordinem est redactus; adempta sunt illi magistratûs insignia; motus est magistratû. V. *Abdico, Dejicio.* *Usus.* 1. In tuo sermone & suavitate curas omnes depono. Studium pristinum, amorem, amicitiam deponere; timores, curas, spem, metum, offensionem,

nem, memoriam doloris deponere. Factas contumelias ex animo deponere. Omnes molestias deposui & ejeci. 2. Imperium, provinciam deponere, die Regierung ablegen. V. *Abdico*. 3. Ægrum deponere, *desperare*, an einem Kranken verzweifeln. Deposita & conclamata est respublica. 4. Apud aliquem, in alicujus fide, causam suam, pecuniam deponere, einem seinen Handel Geld 2c. anvertrauen. V. *Abjicio*.

Depopulatio, onis, f. Verheerung. *Syn.* Vastatio, direptio, eversio. *Usus.* Quis excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem agris intulit: Non me honorum direptio, non tectorum excisio, non ædium sacrarum, publicorum operum depopulatio movet.

Depopulator, oris, m. Verheerer. *Syn.* Prædator, direptor. *Usus.* Depopulator fori absessor patriæ.

Depopulor, aris, atus sum, ari. verheeren. *Syn.* Vasto, diripio, depopulationem infero, excindo, everto, inflammo, hostilem in modum prædas ago. *Usus.* Agros depopulari. V. *Diripio*, *Vasto*.

Deporto, as, avi, atum, are. hintragen. *Syn.* Exporto, porto, reporto, aufero; duco, deduco. *Adv.* Frugaliter, tutò; undique, *Usus.* Non opes modò, sed & humanitatem ex Italia deportâsti. Bellum in Africam & exercitum deportavit Pompejus. Triumphum ex provincia deportare. Romam valetudinis causâ se deportare. Deportare aliquem in exilium, ins Elend schicken. V. *Porto*.

Deposco, is, poposci, ere. begehren. *Syn.* Omninò posco, appeto, flagito, expeto.)(*Recuso*. *Usus.* Hoc non modò non recuso, sed deposco. Has sibi partes depoposcit. Hunc imperatorem sibi ad bellum miles deposcebat. V. *Peto*, *Posco*.

Depositum, i, n. Hinterlage. *Syn.* Commendatum alicui, *vel* concreditum. *Usus.* Depositum non reddere, injustitiæ est.

Depravatè, verkehrt *Syn.* Corruptè. *Usus.* Depravatè de re aliqua judicare.

Depravatio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Corruptio, distortio. *Usus.* Oris depravatio nobis indigna. Non te, sed depravatione verbi me urgebat. Depravatio & fœditas turpificati animi si videri possit. Depravatio consuetudinum, opinionum vanitas, animorum imbecillitas multas aliò flectit. V. *Corrumpo*.

Depravo, as, avi, atum, are. verderben. *Syn.* Corrumpo. pravis moribus imbuo, ab officio abduco, averto, avoco. *Usus.* Mores juvenum nostrâ indulgentiâ corruptèlâque depravantur. V. *Corrumpo*.

Deprecatio, onis, f. Bitte, Abbitte. *Syn.* Precatio, postulatio. *Usus.* Deprecatio est, in qua non defensio facti, sed ignoscendi postulatio continetur. Deprecatione uti. Afferet illi deprecationem periculi ætas illa, in qua tum fui.

Deprecator, oris, m. Fürbitter. *Syn.* Qui reo veniam & impunitatem deposcit, & eximit periculô. *Usus.* 1. Sperabam, me potius adjutorem tibi futurum, quam miseriarum deprecatorem. 2. *Defensor*, Beschützer. Deprecator fortunarum ac salutis meæ fuisti. V. *Defensor*, *Patronus*.

Deprecor, aris, atus sum, ari. erbitten. *Syn.* Deprecatione impetro, supplico; removeo, recuso. *Adv.* Paulatim. *Phras.* 1. *Deprecare pro me*, bitte für mich, sprich für mich. *Vulg. intercede pro me.* Iratos, quæso, animos deprecare; deprecatorem te in meo periculo præbeto; deprecatoris munus suscipe; deprecatoris partes age; pro capite, pro salute mea deprecare; in deprecanda principis ira studium tuum adhibe; operam, studium, autoritatem pro me interpone; precibus periculum averte. 2. *Iram divinam deprecari.* bitten um Abwendung des göttlichen Zorns. Pacem Superûm precibus exposcere; finem irarum cœlestium exposcere. 3. *Culpam suam deprecatus est*, *vulg.* er hat seines Fehlers halben eine Abbitte gethan. *Latinè*: Erroris veniam petiit, rogavit; culpam precibus eluit; ut ejus delicti sibi venia daretur; ut delicti gratia fieret; ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur, oravit. V. *Venia*. *Usus.* Multorum vitam à tyranno deprecatus est, er hat vielen das Leben ausgebetten. Pro reditu Ciceronis amici deprecati sunt, fürsprechen. Calamitatem à se, mortem, supplicium deprecari, die Straffe 2c. durch Bitten abwenden. Nullum periculum pro republica; nullam pœnam, si fefellero, deprecor, *aut* refugio, ich fliehe, entschütte mich keiner Gefahr; ich weigere mich nicht, alle Straffen auszustehen, wann ich mein Wort nicht halte.

Deprehendo, is, di, sum, ere. ertappen. *Syn.* Comprehendo, animadverto, agnosco, comperio, teneo. *Adv.* Itidem, manifesto. *Usus.* Aliquem in maleficio, in manifesto scelere, ipsis oculis facinus deprehendere. V. *Manifestus.*

Deprehensio, onis, f. Ergreiffung, Ertappung. *Epi.* Manifesta. *Usus.* Manifesta veneni deprehensio.

Depressus, a, um. niedergedruckt. *Syn.* Demissus, abjectus, humilis. *Usus.* 1. Depressa domus. Voce sedata & depressa usus sum. 2. *Demersus,* versenkt. Ajunt hostium classem aut profligatam, aut depressam. V. *Abjectus, Humilis.*

Deprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken. *Syn.* Affligo, protero, conculco, demitto.)(*Extollo, erigo, effero. Phras.* 1. *Satis hominem depressit,* er hat diesen Menschen ziemlich gedemüthiget. Audaciam hominis egregiè contudit; vim ac spiritus fregit; tumorem compressit; arrogantes hominis spiritus infregit, coërcuit, debilitavit. V. *Frango, Coërceo.* 2. *Quid ita te deprimis?* was verachtest du dich selbsten dermassen? Quid ad ista descendis? quid in humiles has ac sordidas cogitationes te abjicis; cur nihil altum, nihil te dignum suscipis? cur ita aversus es ab omnis honestæ gloriæ studio; cur nihil spectas in laude positum; cur animum ita dejicis, demittis, cur animi magnitudinem ad infima hæc inflectis? Nimium mihi humilis, abjectus, depressus videtur animus tuus; humi serpere, humi jacere animum tam sublimem erectumque patiere? Cur ab animi præstantiâ adeô descivisti? V. *Humilis, Abjectus. Usus.* Vos etiam meam fortunam deprimitis, vestram attollitis? Me vituperando affligitis, extinctum me vi atque impressione cupitis; V. *Affligo.*

Depromo, is, prompsi, promptum, ere. hervornehmen. *Syn.* Expromo, profero, expono, eruo. *Usus.* Pecunia ex ærario deprompta. Argumentum ex intimo artificio deprompsi. V. *Promo.*

Depugno, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, dimico. *Adv.* Gratis, peregrè, valde. *Usus.* Cum facinorosis depugnandum, aut serviendum est. V. *Pugno.*

Depulsio, onis, f. Vertreibung. *Syn.* Expulsio, inficiatio. *Usus.* Adeptio boni, depulsio mali, servitutis, doloris.

Depulsor, oris, m. Verstosser. *Syn.* Expulsor. *Usus.* Depulsor dominatûs, quàm particeps esse maluit.

Depurgo, as, avi, atum, are. säubern. *Syn.* Purgo. *Usus.* Crimen depurgare, iram deprecari.

Deputo, as, avi, atum, are. achten, halten. *Syn.* Puto, censeo, existimo. *Usus.* Vide, ne te hebetem esse deputes. Deputabo mecum rationes, atque excutiam. Se indignum re aliquâ; alterius operam parvi deputare. Eam rem in lucro deputavit. *Pro* destino, zu etwas widmen, zueignen, *barbarum est.*

Derelictio, onis, f. Verlassung. *Syn.* Contemptio. *Epi.* Injusta. *Usus.* Communis utilitatis derelictio contra naturam est. V. *Solitudo.*

Derelinquo, is, liqui, lictum, ere. verlassen. *Syn.* Desero, destituo. *Usus.* Causam communem derelinquere. Perditus nec á fortunâ tantum, sed & spe derelictus. Incultus & derelictus ager. V. *Relinquo, Desero.*

Derepentè, unversehens. *Usus.* Derepentè corruit.

Derideo, es, risi, risum, ere. auslachen. *Syn.* Eludo, irrideo. *Phras. Thrasones ubique deridentur,* die Praler lacht man überall aus. Thrasones fabula sunt vulgi; ubique ludibrio sunt; ludibrio habentur; risum movent omnibus; risum cient, excutiunt; deridiculo sunt omnibus. V. *Irrideo, Ludibrium. Usus.* Contemnite illos & deridete. V. *Contemno.*

Deridiculum, i, n. Verspottung. *Syn.* Irrisio. *Usus.* Verba alicui per deridiculum dare.

Derivatio, onis, f. Ableitung. *Syn.* Deductio. *Usus.* Ductus aquarum, derivationes fluminum.

Derivo, as, avi, atum, are. leiten. *Syn.* Duco, deduco, traho, accerso. *Phras. Laudis partem in se derivare,* sich einiges Theils das Lob zuschreiben. Transmovere in se alienam laudem; in societatem gloriæ alienæ se offerre; de aliena laude sibi aliquid decerpere. V. *Adscribo. Usus. Transl.* Crimen culpamque in alium derivare, die Schuld auf

auf einen andern legen. Partem curarum in aliud studii genus; rem aliquam in suum usum derivare, convertere. V. *Adscribo, confero.*

Derodo, is, rosi, rosum, ere. abnagen. *Usus.* Clypei à muribus derosi.

Derogo, as, avi, atum, are. benehmen, abthun. *Syn.* Detraho, delibo, minuo,)(*Arrogo. Adv.* Maximè. *Usus.* Fidem somniis merito derogant sapientes. Ea res multum de dignitate populi, de virtutis existimatione derogavit. Suspicio inimicitiarum autoritatem & fidem ejus dictis derogavit. Legi, *aut* de lege aliquid derogare. Nimium tibi derogas, dum omnia arrogas. V. *Demo, adimo.*

Deruo, rui, rutum, ere. hinabstürzen. *Usus.* De laudibus Dolabellæ cumulum deruam.

Desævio, sævii, vitum, ire. austoben. *Syn.* Sævire desino. V. *Crudelis.*

Descendo, is, di, sum, ere. hinabsteigen. *Syn.* Delabor, è loco superiore venio, devolo, me demitto.)(*ascendo. Adv.* Obviam, omnino, pedetentim, propere, timidè. *Phras.* 1. *Descendit ex equo*, er ist vom Pferd herab gestiegen. Ad pedes se dedit; in pedes desiliit; ad pedes degressus est. 3. *Ad certamen descendere*, sich in einen Streit einlassen. Certamini se offerre; dimicationem subire; in aciem & certamen rem committere; rem in casum certaminis dare. V. *Certamen, pugna. Usus.* 1. Descendit de rostris in campum; in loca æquiora se demisit hostis. 2. *Accedo*, hinzugehen. Ad conditiones oblatas, *vel* in prælium tibi descendendum erit. Ad extrema consilia, ad dimicationem capitis descendi. Ad accusandum, causam agendam, ad animi remissionem descendere. Alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar.

Descisco, is, scivi, scitum, ere. abfallen. *Syn.* Deficio. *Adv.* Flagitiose. *Usus.* A senatu, à republicà desciscere. A virtute, suis moribus, à seipso planè descivit. V. *Deficio.*

Describo, is, scripsi, scriptum, ere. beschreiben. *Syn.* Exscribo, transcribo, in scripta mea transfero. *Adv.* Commodiùs, decentissimè, fuse, generatim, mirificè, paulisper, summatim, variè. *Phras.* *Statum reipublicæ egregie mihi descripsit*, er hat mir die Beschaffenheit des gemeinen Wesens treflich beschrieben. Formam reipubl. expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, deformavit, expinxit, oculis subjecit. *Usus.* 1. Librum describere. 2. *Exprimo*, vorstellen, entwerfen, abzeichnen. Crassum egregiè descripsit. Aliquem suis coloribus describere. Figuras in pulvere describere. 3. *Indico, designo*, andeuten, anzeigen, erklären. Rem definire breviter & verbis describere. Tu mihi describe, quam viam ineam. Illi me latronem nimirum describebant. Neminem consciorum sceleris describam. 4. *Decerno, designo, distribuo, constituo, destino*, verschreiben, verordnen, abtheilen. Singulis urbibus frumenti rationes, vectigalia, leges descripsit. Suum cuique jus, suum munus describere. Descripsisti urbis partes ad incendium. Descripsit pecuniam in bellum. V. *Explico.*

Descriptio, onis, f. Beschreibung. *Syn.* Designatio, figura, forma, distributio, definitio, dispositio. *Epi.* Æqua, æquabilis, brevis, cœlestis, falsa, similis, solers, subtilis, vetus, apta, tanta. *Usus.* Descriptio civitatis à majoribus sapienter constituta. Magistratuum descriptione omnis reipubl. forma continetur. Regionum, rerum, ordinum descriptio. Urbis salubritas, descriptio, pulchritudo. Juris æqua descriptio, certaque vivendi disciplina.

Deseco, as, secui, sectum, are. aushauen. *Syn.* Seco.

Desero, is, serui, sertum, ere. verlassen. *Syn.* Destituo, relinquo, derelinquo, non adsum, desertum esse patior, prodo, negligo, prætermitto; à causa alicujus recedo. *Phras.* *Aliorum curam geris; te ipsum deseris*, du trägst Sorge für andere, dich aber selbsten lässest du ausser Acht. De aliis plurimum; de te ipso tuisque rebus minimè laboras. Aliena tibi curæ sunt; tua negligis. Aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ. Propensior ad alios, quam ad teipsum tua voluntas est. Alienam voluntatem ut sequaris, tuam deseris. Alienæ ut voluntati morem geras, te ipsum negligis, derelinquis. Ut aliis satisfacias, aliorum causâ te ipsum destituis. Quid aliis placeat, quid aliorum è re sit, attendis; ratio rerum tuarum quid postulet; minimè cogitas. Ut sequaris alios, discedis à te; deficis à te, descisis à te ipso; alienis commodis omni studiô, cura, labore inservis, invigilas; operam das, dicas, navas, præstas; tribuis; è tuis commodis nihil agis; tua commoda minimè tibi cordi sunt. Aliorum commoda

moda idum captas, tua negligis. Dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis; tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihili facis, parvi pendis. De aliena causa solicitus es, tuam nihil curas; tuæ causæ oblitus es. Alienæ causæ faves multò magis, ac tuæ. Causam tuam, ùt alienam, alienam ùt tuam tractas. Quod tuæ causæ dicandum erat studium, dicas alienæ; id ponis, collocas in aliena. V. *Relinquo, deficio, Apostata. Usus.* Causam suam, vadimonium, virtutis viam deserere. Turpe, auxilium implorantes deserere. A voluptatibus, à malitia deseruntur. A mente, consilio, spe deseritur, er weiß nicht mehr, was er anfangen soll. A re familiari desertus, arm. V. *Destituo, relinquo.*

Desertor, oris, m. Abtrünniger.)(*Conservator. Usus.* An proditores salutis meæ estis, an desertores, quos propugnatores speraveram. V. *Apostata.*

Desertio, onis, f. Verlassung, Abfall. *Usus.* Ista quidem velut desertio generis humani est.

Desertus, a, um. verlassen. *Syn.* Relictus, incultus, vastus, vastatus, nudus.)(*Celebris, frequens. Phras. Locus desertus erat,* es war ein öder Ort. Locus erat humanô cultû vacuus; solitudine & inopiâ vastus; locus inanis ac vastus à natura & humanô cultû; vasta erat in his locis solitudo. *Vulgo Desertum.* V. *Solitudo. Usus.* Ager ab hominum cultura desertus. Desertissima solitudo. Via deserta, inculta, frondibus inclusa. Desertus ab officiis amicorum & abjectus. V. *Solus.*

Deservio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Servio. *Usus.* Officia mea, operæ, vigiliæ amicis deserviunt. V. *Servio, curo.*

Deses, idis, *gen. omn.* faul, träg. *Syn.* Odiosus, nil agens. *Phras. Desides sumus,* wir seynd müßig. Marcescimus otio situque; senescimus otio; elanguescimus ignaviâ; socordius à nobis res agitur, geritur; luxuriantur animi otiô; mulierum ritû sedemus desides. & cessamus; cessatores ignavi sumus, V. *Piger. Usus.* Sedemus desides domi, mulierum ritu inter nos altercantes.

Desideo, es, sedi, ere. müßig sitzen. *Syn.* Subsido. *Usus.* Terra ad infinitam altitudinem desedit.

Desiderabilis, e. c. das man verlangen soll. *Syn.* Expetendus. *Usus.* Nihil desiderabile concupiscunt.

Desideratio, onis, f. das Verlangen. *Syn.* Desiderium, cupiditas. *Usus.* In senibus nec tanta titillatio voluptatis est, nec desideratio. V. *Desiderium.*

Desiderium, ii, n. Verlangen. *Syn.* Cupiditas, studium, ardor, amor, sitis, igniculus desiderii.)(*satietas. Epi.* Diuturnum, gravissimum, incredibile, magnum, melius, minus, mirum, par, summum, tantum, triste. *Phras.* 1. *Desiderium magnum commovit,* er hat ein grosses Verlangen erwecket. Injecit magnum sui desiderium; magno omnes sui desiderio affecit; magnum sui desiderium reliquit; est in desiderio civium suorum; desideria hominum mirifice incendit, excitavit, inflammavit; ingens sui apud omnes desiderium commovit. 2. *Desiderio tui ardeo,* ich habe ein grosses Verlangen nach dir. Æstuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desideriô; tenet me desiderium ingens tui; teneor desideriô tui incredibili; summâ cupiditate inflammor; totus sum in desiderio tui; vehementer te expecto. Nihil mihi longius; quam ut te videam; studiô teneor acerrimô; admirabili studiô concitor; dici non potest, ut immineam in adventum tuum. Revolvor animo identidem in te; inflammato studio rapior. Ad insaniam te videre concupisco. Sitientissimum me tui profiteor; prægestit animus te videre. Efferor studio te complectendi; discupio tecum esse quamprimum. Ingens tui cupido incessit animum. Ingens ardor macerat, remordet animum cupido tui. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit, me tui conspectû explendi. Dudum me cupido cepit videndi tui; in desiderium venit amicissimi hominis conspectus; magno animi fervore feror ad te complectendum; desiderium me tui ingens cepit; macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra; jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio; ingens cupido animum stimulat videndi tui; accendi me incredibili cupiditate videndi tui persentisco. V. *Desidero, studium.* 3. *Desiderium urbis ferre jam non potest,* er sehnet sich allzustark nach seinem Vaterland. Impar jam ferendo est desiderio patriæ; premitur, agitur desiderio patriæ; laborat ex desiderio patriæ suæ; elanguescit, contabescit; moritur desiderio patriæ; remordet animum patriæ desiderium;

desiderio urbis maceratur. 4. *Desiderium absentis amici lenire litteris possumus*, das Verlangen unseres Freundes können wir doch durch Briefe in etwas besänftigen. Minuere desiderium litteræ possunt; efficere, perficere tamen non possunt, ut omninò ponatur; litterarum subsidio consolari orbitatem nostram possumus; litteræ præstare possunt, ut intra modum amici desiderium se contineat; remittere, ac residere tantisper solet dolor ex amici absentia conceptus, ad conspectum litterarum. *Usus.* 1. Desiderium commovere, injicere, ein Verlangen erwecken. Desiderium sui relinquere, ein Verlangen hinterlassen. 2. Desiderium hominis non fero, ich kan ohne diesen Menschen nicht seyn. 3. Absentis desiderium lenire litteris, sich die Abwesenheit seines Freundes erträglicher machen. 4. Desiderium renovare, instaurare, augere, inflammare, das Verlangen erneuern, vergrössern. V. *Studium.*

Desidero, as, avi, atum, are. verlangen. *Syn.* Desiderio rei flagro, in desiderio rei sum, desiderium me tenet, teneor studiò rei, omnibus votis expeto, requiro, postulo; sitio, quæro, cupio, concupisco, aveo, opto, exopto, cupidus sum, avidus sum, inhio, aspiro, anhelo; in votis habeo, efferor studio; cupiditate ducor, rapior, inflammatus sum; studio incensus sum, æstuo, flagro, ardeo, exardesco. *Adv.* Diutius, in posterum, magnoperè, manifestiùs, maximè, mediocriter, paullisper, planè, prorsus, valdè, vehementer, graviter. *Phras.* 1. *Nihil aliud, quam cœlum desidero*, ich verlange nichts anders, als den Himmel. Animus meus in cœlo est, in desiderio cœlum est; æstuat animus, flagratque incredibili patriæ cœlestis cupiditate; cœlum spectat animus, nec prætereà quidquam; tenet me beatarum in cœlo sedium ardor ingens ac desiderium; efferor studio rapiorque cœlestis patriæ; ad cœlum acri animô tendo, incensus studiò sum; animus exardescit cœlestis illius civitatis desideriô; ad cœlum studiô inflammatô rapior; dici non potest, quam flagrem desideriô patriæ cœlestis; quantô studiô tenear beatorum sedibus quamprimùm perfruendi; præter cœlum nihil aliud in desiderium venit. V. *Desiderium.* 2. *Mirum in modum tuam laudem desidero*, ich habe ein grosses Verlangen, dich gelobt und geehrt zu sehen. Mirè, mirificè, mirabiliter, mirandum in modum, admirabili quôdam studiô tuam laudem, tuum decus specto, cupio, aveo, exopto. Percupio tuam laudem; sum in desiderio tuæ laudis. Tuæ laudis cupiditate incredibili teneor, ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior. Amore flagro tuæ laudis; studiô sum incensus laudis tuæ. Alacris animô sum, ut honestissimum te videam; ut te videam honoratum, laude florentem. Tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, inter primas ducitur, antiquissima est, in maximis est, inter ea, quæ apud me summa. V. *Aveo, cupio. Usus.* 1. Desiderant te oculi mei. 2. *Desum*, mangeln. Eo in negotio fidem tuam & diligentiam desideravi. Nihil in Catone ad summam diligentiam desideres. Desiderata dicuntur tria militum millia. Tuam operam & diligentiam desidero.

Desidia, æ, f. Trägheit. *Syn.* Inertia, ignavia, languor, socordia, segnities.)(*Virtus. Usus.* Desidiæ se dedere. Plenum esse desidiæ. Non in umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum affecimus. V. *Piger, inertia.*

Desidiosus, a, um. müßig. *Syn.* Ignavus, socors, iners, deses, otiosus. *Usus.* Desidiosam artem discimus. Inertissimum otium & desidiosissimum. V. *Deses.*

Desido, is, sedi, ere. sich setzen. *Usus.* Terra hiatû vastô desedit.

Designatio, onis, f. Verzeichnung. *Syn.* Descriptio. *Usus.* Requiro totius urbis designationem & apparatum. Infinita quæstio sine designatione personarum & temporum.

Designator, oris, m. der etwas ordnet. *Syn.* Qui ludis funebribus præest, quique locum, tempus personis designat ad agendum.

Designo, as, avi, atum, are. bezeichnen. *Syn.* Describo, noto, significo, constituo, destino, definio, animo concipio, animo metor *locum, regionem. Usus.* Notat & designat oculis nos ad cædem. Facinus, consilium atrox designat. Castra, pontem, fabricam, operis totius formam designare. Designata sunt à DEO cuncta. Designatus, declaratus, decretus consul in annum sequentem.

Desi-

Desilio, is, ii, *vel* ui, sultum, ire. hinabspringen. *Syn.* Celeriter & quasi saltû descendo, devolo, dejicio me per *gradus* &c. *Usus.* Rejectâ penulâ de rheda desiluit.

Desino, is, sivi, *vel* ii, situm, ere. abstehen. *Syn.* Desisto, cesso, finem facio, conquiesco, prætermitto, intermitto; omitto, evado.)(*incipio. Phras. Cur litterarum studia desinis?* warum stehest du ab vom Studieren? Ecquid in litterarum studio, velut perfectâ re, conquiescis? Cur litteris desistis? rationes litterarias deponis? Cur refrixit, defluxit, consenuit tam citò illud animi propositum ardens? Cur exaruit tam citò illa vetus discendi cupiditas? Ecquid erat, cur à mente tua tam citò recederes? Ecquid litterarum studia tibi tam obsoleta? quâ vetustate, aut negligentiâ emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum litterarum studium? Ecquid tibi velut finitus labor constitit? Cur doctrinarum studia abjicis turpi cessatione? Cur cœptis absistis? Cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? V. *Deficio, cesso, finis. Usus.* Disputari desitum est. Libenter artem istam desinerem. Desine communibus locis. V. *Desisto.*

Desipio, is, pui, ere. aberwitzig seyn. *Syn.* Demens sum, deliro. *Usus.* Nimiô gaudiô propè desipiebam. Populus Atheniensis propè jam desipiens vetustate. V. *Deliro, Insanio.*

Desisto, is, stiti, stitum, ere. abstehen. *Syn.* Intermitto, cesso, demitto, discedo. *Phras.* 1. *Desiste à lachrymis,* höre auf vom Weinen. Missas fac istas lachrymas; mitte istas tandem querelas; aufer lachrymas; emove hanc pectore tristitiam; lachrymas cohibe, inhibe, tene; tempera tandem à lachrymis; sit modus lachrymis; impera tandem dolori tuo, & lachrymas reprime. V. *Lachryma.* 2. *Dudum à litterarum studiis destitit,* er hat das Studiren längst fahren lassen. Dudum litteris & scholæ multam salutem dixit; à musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit; divortium fecit cum musis; litterarum studia abjecit; operam à studiis aliò traduxit, transtulit; litterarum studia missa fecit; librorum usum dimisit, deposuit; à studio bonarum artium discessit, se abjunxit. V. *Desino.* 3. *Desistet, spero, à petitione consulatus,* er wird abstehen, von Begehrung des Burgermeister-Amts. Abibit, opinor, à petitione consulatûs; ambitiosa hæc consilia abjiciet; abducet animum ab ambitioso hoc consilio; incepto absistet; deponet, nisi me fallit conjectura, voluntatem petendi consulatûs, damnabit periculosa hæc consilia: voluntatem abjiciet. *Usus.* Causas tandem agere desiste. Auctionem facere destitit. Orare Pompejum non desisto. De sua sententia desistere, discedere. V. *Cesso, Desino, Abrumpo.*

Despectio, nis, f. Verachtung. *Syn.* Contemptio. *Usus.* Consolabitur eum magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam despectio. V. *Contemno.*

Despectus, ûs, m. Verachtung. *Usus.* Despectui & ludibrio esse omnibus.

Despectus, a, um. verachtet. *Syn.* Contemptus, abjectus. V. *Contemptus, Vilis.*

Desperanter, verzagt. *Usus.* Desperanter mecum locutus est.

Desperatio, onis, f. Verzweiflung. *Epi.* Diuturna, falsa, magna. *Usus.* Desperatio est ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. A desperatione ad spem me vocarunt. Tanta est rerum omnium amissio, & recuperandi desperatio.

Despero, as, avi, atum, are. verzweiffen. *Syn.* Diffido, spem perdo, in perditis ac desperatis habeo, animo cado, hastam abjicio, à spe absum.)(*spero, confido, spem habeo. Phras.* 1. *Desperatis medicina adhibenda non est.* Bey verzweifleten Leuten ist alle Artzney vergebens. Perditis jam, & in laqueum collum inserentibus; qui animo planè concidere; magna desperatione affectis; desperatione torpenticus, deploratis ac propè depositis; conclamatis; animo labantibus; qui malis obruti animos despondere, ægrè medicinam afferas. 2. *Tametsi pauperrimus sim, non tamen desperabo,* ob ich schon arm bin, will ich doch nicht verzweiflen. Etsi me fortuna iis orbavit rebus omnibus, quæ carissimæ sunt in vita, non faciam tamen, ut omnem spem abjiciam. Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, non tamen committam, ut ipse me plane deseram atque destituam; ut

ut ab omni ſpe animum abducam; ut ad deſperationem abducar, redigar. Ut cætera eripuerit fortuna, ſpe tamen ſalutis orbare me non poterit. Fortunâ equidem adversâ premor, nec tamen nihil ſpero. Licet excluſa ſpes omnis videatur, meliorum tamen rerum ſpe aliquâ nitor etiamnum, ſuſtentor, fulcior. 3. *Deſperârunt de magnis illis conſiliis*, ſie haben an ihren großen Unternehmungen verzweifelt. Ex alta ſpe deciderunt; ex magna ſpe deturbati, dejecti, detruſi, depulſi jacent; ſpem illam, quam ſuſceperant ingentem, abjecerunt, depoſuerunt; non, ut antea, ſpe tenentur; non eos, quæ antea, ſpes alit, fovet, paſcit; ſpes omnis jam abiit, diſceſſit, evanuit. Nulla prorſus jam ſpes eſt, quæ illos ſuſtentet; firmâ ſe niti ſperabant, ea quàm ſit imbecillis, nunc intelligunt. 4. *In tanta rerum iniquitate deſperaret alter*, ein anderer würde bey ſo geſtalten Sachen verzweiffeln. Spe excideret; ad deſperationem perveniret, adduceretur; animos aliorum deſperatio inceſſeret, deſperatione torperet alter; ſpem ſalutis damnaret; nullius ſalubris conſilii patiens eſſet; ſpem amitteret; ſpem ſibi ademptam, ſpei nihil ſupereſſe, reliquum eſſe lamentaretur. In tam perdita re ſpes alium tota deſereret, deſtitueret; à ſpe decideret alius, ſpem in perpetuum amitteret; præciſam ſibi ſpem omnem, abſciſſum omnium rerum reſpectum clamitaret; in tam perturbata temporum calamitate in exigua ſpe eſſet alius; in exigua ſpe traheret animam. 5. *Deſperatum eſt*, es iſt alles verzweiffelt. V. *Actum eſt*. *Uſus*. Nec temere deſperandum eſt propter ignaviam, nec nimis confidendum propter cupiditatem. Honores, vitam, ſalutem deſperare. Deſperatus morbus. Homo à ſeipſo deſperatus, â cæteris relictus. V. *Spes*.

Deſpicatio, onis, f. Verachtung. *Syn*. Contemptus, deſpicatus, deſpicientia. *Uſus*. Odia, deſpicationes adverſantur voluptatibus. V. *Contemptus*.

Deſpicatus, ûs, m. Verachtung. *Syn*. Deſpicatio. *Uſus*. Siquis deſpicatui habetur, Myſorum ultimus dicitur.

Deſpicientia, æ, f. Verachtung. *Syn*. Contemptio. *Uſus*. Totam vim benè vivendi in deſpicientia rerum externarum collocemus.

Deſpicio, is, ſpexi, ſpectum, ere. verachten. *Syn*. Contemno, negligo, deſpicatui habeo. *Uſus*. 1. Omnes deſpicit, hominem præ ſe neminem putat. Omnia deſpicere & pro nihilo putare. 2. *Video, cerno, animadverto*, voraus ſehen, wahrnehmen. Res tot, tam varias in illa reipublicæ tempeſtate ſponte deſpexi. Deſpexit, quid illi moliantur. V. *Contemno*.

Deſpolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn*. Spolio. *Uſus*. Templa deſpoliare. V. *Spolio*.

Deſpondeo, es, ſpondi, ſponſum, ere. verloben. *Syn*. Paciſcor, promitto, deſtino, ſpondeo. *Uſus*. Filiam ſuam alicui deſpondere. Lentulus Hortenſii ſibi domum deſpondit, gewiß verhoffen. Deſponſam mihi laudem præripuit, & deſtinatam provinciam. Spes mihi nulla deſpondetur, es iſt keine Hoffnung übrig. Animos deſpondere, verzagen.

Deſtino, as, avi, atum, are. verordnen. *Syn*. Deſigno, decerno, conſtituo, attribuo, deſpondeo. *Uſus*. Animô, animis, in animo aliquid deſtinare & deſignare. Necem alteri deſtinare. Deſtinatâ horâ adero. V. *Propono*, *Statuo*.

Deſtituo, is, ui, utum, ere. verlaſſen. *Syn*. Deſero. *Uſus*. Roſcius miſeros ſocios induxit, decepit, deſtituit. Res ſuas, fortunas deſtituere. Viri boni ſæpè illuſi & deſtituti. V. *Relinquo*, *deſero*.

Deſtitutio, onis, f. Verlaſſung. *Syn*. Derelictio, deſertio. *Uſus*. Deſtitutione illâ perculſus hæſit.

Deſtruo, is, xi, ctum, ere. zerſtören, zerbrechen. *Syn*. Tollo, deleo, diruo, everto, diripio, excido, exſcindo, convello, vaſto, opprimo, extinguo, diſſolvo, diſturbo, demolior, nullum veſtigium relinquo, ruinam edo, extinguo & funditus deleo.)(*Conſtruo, ædifico, coagmento*. *Phraſ*. 1. *Hoſtis urbem deſtruxit*, der Feind hat die Stadt zerſtöret. Diruit, afflixit, inflammavit, funeſtavit; ſaxis, ignibus, ferro vaſtitatem urbi attulit, intulit; muros ab imo ſubruit; ad ſolum diruit; ſedes tectáque convellit; urbem tectorum exciſione diſſipavit; dejecta murorum fundamenta, ne quod urbis veſtigium extaret; parietes cuniculis ſubrui juſſit; templa ruinis & ignibus deleta, aditus demolitione ſublati, diſturbata

bata tecta, excissæ & complanatæ domus; vici deusti; labefactata vectibus & convulsa publica monumenta; urbs tota ab hoste excisa ac eversa, sic, ut præter famam nihil urbis in urbe duraret, permaneret. V. *Vasto, everto.* 2. *Pons destructus est*, die Brücke ist zerrissen worden. Pontis compages crebris fluctibus verberatæ se laxabant; nulla tam firma moles erat, quam non exederent undæ per operum nexus manantes, interruptus aquarum incursû pons ruinâ oppressus est; impulsi in latus pontis ruinæ pendebant; pontium capita à fundamentis proruta jacebant; convulsis pontium monumentis tabulata ac trabes in fluctus sparsæ sunt. Pontis facta demolitio est. 3. *Hannibal Italiam fœde destruxit*, Hannibal hat Welschland grau am verheeret. Hannibal Italiam, effusis ac dissipatis pulcherrimæ regionis fructibus, ad exitum & vastitatem vocavit. Italiæ terror, vexator, perditor, afflictor, eversor, exterminator, Hannibal Romanam rem graviter labefactavit; magnis editis ruinis, magnis plagis impositis ac inflictis, Romanas opes vastatione fregit ac prostravit; cæde ac incendiò omnia complevit; rempublicam multis cladibus attrivit, debilitavit, præcipitem dedit. Hujus crudelitate jacuit Italia prostrata, perculsa & abjecta, summis calamitatibus fracta & afflicta; hujus rapacitate lacerata, exhausta, exinanita; deleta scelere & exterminata; direpta ab Hannibale Italia, ac barbaris condonata; belli impetû perculsa ac prostrata; omnibus partibus quassata ac labefactata. V. *Vasto, Bellum, Damnum, Populor. Usus.* Navem, ædificium destruit facillimè, qui construxit.

Desubitò, gähling. *Syn.* Subitò.

Desudo, as, avi, atum, are. sich stark bearbeiten. *Syn.* Sudo, nitor, laboro. *Usus.* Desudare atque elaborare in re aliqua. V. *Laboro, contendo.*

Desuefacio, is, ere. entwöhnen. *Syn.* Consuetudinem tollo. *Phras.* A dicendo propè desuefactus sum, ich bin schon ganz entwöhnet vom öffentlichen Redhalten. Propè oblivio me cepit dicendi; ea orandi consuetudo propè mihi detracta est; is dicendi usus propè exolevit. *Usus.* Multitudinem jam à concionibus desuefactam ad veterem consuetudinem revocavit.

Desuesco, is, suevi, suetum, ere. entwöhnen. *Usus.* Res dudum desueta.

Desuetudo, inis, f. Entwöhnung. *Usus.* Populus desuetudine armorum mollior.

Desultorius, a, um. unbeständig. *Syn.* Qui ex equo in equum facilè desilit; *item Transl.* Inconstans, ingenii mobilis, levis. *Usus.* E prætorio candidato consularis quasi desultorius &c. V. *Levis.*

Desum, es, defui, esse. mangeln. *Syn.* Absum, deficio, non adsum.)(*adsum. Phras.* Deest, quod aliis largiar, es ist nichts da, was ich andern geben könte. Omnia me deficiunt; omnium inopi, quod largiar, non est; in summa penuria ac egestate dego; nihil præsto est, nihil superest, nihil suppetit, quo aliorum inopiam sustentem. V. *Careo. Usus.* Doctrina mihi non defuit, nec ingenium. Tibi nullum à me pietatis officium defuit. Nunquam occasioni, officio, causæ defui.

Desumo, is, sumpsi, sumptum, ere. nehmen. *Usus.* Hostem sibi certum desumere. V. *Eligo.*

Detego, is, texi, tectum, ere. entdecken. *Syn.* Denudo, aperio. *Usus.* Insidias detegere. V. *Aperio, Manifestus.*

Detendo, is, tendi, tensum, ere. ablassen. *Usus.* Tabernacula detendere.

Detergo, is, tersi, tersum, ere. abwischen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* Jucundô sermone fastidia, dolorem, molestias detergere.

Deterior, oris, *gen. comm.* bös, ärger. *Syn.* Pejor, nequissimus. *Phras.* 1. *Rem omnem sua importunitate deteriorem effecit*, er hat die Sache mit seiner Ungestümmigkeit nur schlechter gemacht. Diis hominibúsque invitis negotium planè evertit; corrupit omnia & profligavit. Omnia nunc deteriora sunt; in statu, loco deteriore sunt. Versa & mutata in pejorem partem sunt omnia, sic ut nihil offensioni huic mederi jam queat. 3. *Deterior factus est*, er ist noch ärger worden. Nimium quantum è pristina virtute deflexit; à se ipso degeneravit, discessit. Nimium descivit; nec gradû, sed præcipiti cursû in vitia transcurrit. V. *Corrumpo, Depravo, Disciplina solutior.*

Deterius, *adverb.* ärger.

Determinatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Terminus, conclusio, finis. *Usus.* Com-

complexus, extima ora & determinatio mundi. Conclusio est exitus & determinatio totius orationis.

Determino, as, avi, atum, are. Ziel setzen. *Syn.* Termino, concludo. *Usus.* Quod dicit, spiritû, non arte determinat.

Detero, is, trivi, tritum, ere. zerbrechen, zerreiben. *Syn.* Destruo, corrumpo. *Usus.* Calceos deterere. Laudes alicujus deterere, *imminuere*, das Lob schmälern.

Deterreo, es, ui, itum, ere. abschrecken. *Syn.* Dehortor, absterreo, revoco, avoco, deduco, repello, removeo, averto; studium alicujus retardo, *vel* restringo.)(*impello.* *Usus.* A dimissione aliquem, à scribendo deterrere. Aliquem ab officio, injuria, proposito deterrere. V. *Absterreo*, *avoco*, *abduco.*

Detestabilis, e. abscheulich. *Syn.* Execrandus. *Usus.* Scelus detestabile. Res pestifera, detestabilis, execranda.

Detestatio, onis, f. Verfluchung. *Usus.* Pro detestatione tot scelerum unam aram consecravit.

Detestor, aris, atus sum, ari. Abscheu tragen. *Syn.* Aversor, abominor. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Omnes te vitant, & tanquam auspicium malum, memoriam tui, faciem ipsam tuam ac nomen detestantur. Belli exitum detestor. O Dii avertite & detestamini hoc omen! V. *Abominor.*

Detexo, is, texui, textum, ere. abweben, ausmachen. *Usus.* Rem à summo exordio detexam. Detexta retexere.

Detineo, es, ui, tentum, ere. aufhalten. *Syn.* Teneo, moror, demoror. *Adv.* Diutius, propè. *Usus.* Diu suspensum me detinet. In alienis ferè negotiis detineor. Non te detinebo diutiùs. V. *Mora*, *Moror*, *Retineo.*

Detorqueo, es, torsi, tortum, ere. krümmen. *Syn.* Deflecto, averto. *Usus.* Voluptas animum à virtute detorquet. Voluntas testium facilè flecti & detorqueri potest. Pars corporis imminuta & detorta. V. *Flecto.*

Detractio, onis, f. Abwendung. *Syn.* Diminutio. *Usus.* Detractio, & appetitio alieni. Detractio confecti & consumpti cibi.

Detraho, is, traxi, tractum, ere. abziehen. *Syn.* Minuo, delibo, derogo, defero, aufero, decerpo, detractionem facio.)(*addo.* *Adv.* Facilè. *Phras.* 1. *Detrahi de summa nihil potest*, es läßt sich da an Geld nichts abziehen. Deduci, decidi de summa nihil potest; abesse à summa ne teruncius quidem potest; nulla hic decessio, nulla deductio ex præsenti ære fieri potest. 2. *Detrahere de honore meo ubique nititur*, er sucht aller Orten Gelegenheit, mir die Ehre abzuschneiden. Famam meam detrimentô afficere; de fama mea detrahere; famam lædere; famæ obesse, nocere, officere ubique studet. Laudes meas ubique obterit; sermones de me habet maligniùs. Id agit, ut æternas mihi infamiæ notas inurat. In id unum incumbit, ut iis meum nomen sordibus inquinetur; ut iis maculis nomen meum afficiat, inspergat, quæ nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, delere. Id unum ei studium est, id consilium, id spectat unice, ut me in perpetuum infamem reddat; ut me perpetuâ notet infamiâ, ut æternæ me infamiæ tradat; ut perpetuò malè audiam; ut perpetuum in infamiam abducar; æternâ ut infamia flagrem, laborem; ut in sordibus infamiæ nunquam non jaceam; ut perpetuâ verser in infamiâ. 3. *Ille non parum de me detraxit*, er hat mir nicht wenig übel nachgeredet. Infamiam non levem mihi conflavit, intulit; non levem nomini meo infamiam aspersit; laudem, si qua fuit, non parùm obtrivit; imminuit; de meis laudibus non parùm delibavit; laudibus non nullam obscuritatem attulit; nomini non parum offecit meo; in famam meam violentus incurrit; malevolentissimis obtrectationibus cumulum facilè de laudibus meis detruit; nihil non egit, quo virtutem meam obtereret; premendo, obtrectando, crimina ferendo non parùm me læsit; labem non unam aspersit nomini meo; splendorem nominis inustâ turpitudinis notâ non parum obscuravit; non parva me notavit ignominiâ; nominis famam non parùm læsit. 4. *Timeo ne de fama mea detrahatur*, ich fürchte, ich möchte in ein übles Geschrey gerathen. Ne fama mea à malevolis laceretur; ne sinistris rumoribus per urbem differar; ne per ora hominum fœdum in modum traducar; ne fabula vulgi fiam; ne in ora vulgi perveniam, ne sinistra de me fama spargatur; ne existimatio mea sinistris hominum sermonibus deformetur; infamiæ maculis inficiatur, aspergatur, inquinetur; ne quædam probrosa nomini meo liberius dissipentur, disseminentur, jactentur. V. *Calumnia*,

lumnia, *Fama, Obtrecto, Criminor.* *Usus.* 1. Multum venustatis imagini diuturnitas detraxit. De suis commodis aliquem detrahere. Bona à fortuna data hominum perfidia tibi detraxit. Calamitatem alicui, damna, consuetudinem detrahere. 3. *Obtrecto,* verleumden. Detrahere de aliquo, & in invidiam vocare. De honore, fama, honestate alicujus detrahere.

Detrectatio, onis, f. Weigerung. *Usus.* Juniores Romani ad edictum sine detrectatione convenere. Detrectatio militiæ.

Detrectator, oris, m. Verweigerer. *Syn.* Qui renuit, recusat. *Usus.* Cato haud detrectator laudum suarum.

Detrecto, as, avi, atum, are. sich weigern. *Syn.* Fugio, aversor, vito, resisto. *Usus.* Pugnam detrectare. V. *Nolo, invitus, Vito, Aversor.*

Detrimentum, i, n. Schaden. *Syn.* Damnum.)(*emolumentum.* *Epi.* Magnum, majus, maximum, minus, summum, plura. *Phras.* Ea seditio rempublicam gravi detrimentô affecit, diese Aufruhr ist dem gemeinen Wesen zu grossem Schaden kommen. Multa damna reipubl. intulit, importavit, injunxit, imposuit, invexit; haud exiguum detrimentum respublica ex ea seditione accepit, fecit. V. *Damnum, jactura.* *Usus.* 1. Detrimentum inferre, Schaden bringen. 2. Detrimentum accipere, facere, Schaden leiden. 3. Detrimentum sarcire, resarcire, reconcinnare, den Schaden einbringen, ersetzen.

Detrudo, is, trusi, trusum, ere. hinabstossen. *Syn.* Deturbo, expello, depello. *Usus.* Necessitas me ad illa tentanda detrusit. Aliquem regnô; in mendicitatem detrudere. De sententiâ hominem detrusi. In pistrinum aliquem detrudere. In maximum mœrorem sum detrusus. V. *Pello.*

Detrunco, as, avi, atum, are. abhauen. *Syn.* Decido, seco. *Usus.* Detruncatis arboribus struem ingentem lignorum facit.

Devasto, as, avi, atum, are. verwüsten. *Syn.* Spolio, vasto, depopulor. V. *Vasto, depopulor.*

Deveho, is, vexi, vectum, ere. wegführen. *Syn.* Veho. *Usus.* Vel jam devectus Brutum vidi.

Devenio, is, veni, ventum, ire. ankommen. *Syn.* Venio, pervenio. *Adv.* Necessario. *Usus.* In qualem fortunam deveni? Nolebam has litteras in alienas manus devenire. V. *Venio.*

Devexus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Deflexus, inclinatus. *Usus.* Ætas devexa ad otium. Sol paulum à meridie devexus.

Devincio, is, vinxi, vinctum, ire. verbinden. *Syn.* Obstringo, obligo, demereor, concilio, constringo, alligo, comprehendo. *Phras.* *Beneficio illum mihi devinxi,* ich habe ihn mir durch eine Gutthat verbunden gemacht. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi; beneficiô hominem mihi adjunxi; beneficiô gratiam ejus emi; officio & beneficio hominem comprehendi; liberalitate & officiô devinctum teneo; beneficiô meum feci. V. *Concilio, demereor, adjungo, amicitia.* *Usus.* Eum mihi cœdere, cautione omni & execratione devinxi. Beneficiis aliquem, suavitate sermonis, consuetudine, affinitate sibi devincere. Hic maximô se scelere devinxit. Fœderibus etiam cum hoste fides devincitur. Largitione aliquem, vinculis, liberalitate, officiis devinctum tenere. V. *Obligo, obligatus, obsequor.*

Devinco, is, vici, victum, ere. überwinden. *Syn.* Vinco, supero. *Usus.* Duillius Pœnos classe devicit. V. *Vinco.*

Devitatio, onis, f. Vermeidung. *Syn.* Fuga, vitatio. *Epi.* Facilior & exploratior.

Devito, as, avi, atum, are. vermeiden. *Syn.* Vito. *Usus.* Procellam temporis devitavit. Putat se à me devitari. Dolorem devitare. V. *Vito.*

Devius, a, um. abweg. *Syn.* Qui de recta via deflexit, à via remotus, alienus, aversus. *Usus.* Itineribus deviis profectus. Homo amentissimus, omnibus consiliis præceps & devius. Oppidum devium.

Deunx, uncis, m. eilf Unzen. *Syn.* Undecim unciæ, *quasi una de asse dempta.*

Devoco, as, avi, atum, are. ruffen, herabruffen. *Syn.* Voco, revoco. *Usus.* Ad triumphum, ad gloriam te devocant.

Socrates primus Philoſophiam è cœlo devocavit. In ſuſpicionem devocari. V. *Aveco.*

Devolo, as, avi, atum, are. **herab fliegen.** *Syn.* Avolo, diffugio. *Uſus.* Ab una amicitia ad aliam devolas. Simul ut fortuna defluxit, amici devolant. De tribunali in forum devolat prætor.

Devolvo, is, volvi, volutum, ere. **wälzen.** *Syn.* Præcipitem ago, impello. *Uſus.* Omnes ad inanem ſpem pacis devoluti ſunt.

Devoro, as, avi, atum, are. **verschlingen, auffressen.** *Syn.* Ligurio, abligurio. *Uſus.* 1. Verbum ipſum voluptatis devorabat, **vor Liebe fressen.** 2. *Inhio*, **nachjagen.** Spe & opinione eam hereditatem jam devorârat. 3. *Conſumo*, *diſſipo*, **verschlemmen, verzehren.** Patrimonium omne, prædia, rem familiarem juvenis perditus devoravit. 4. *Fero*, *perfero*, **vertragen, ausstehen.** Erit ea moleſtia devoranda. Hominum ineptias & ſtultitiam ſæpe devorare oportet. V. *Conſumo, comedo.*

Devotio, onis, f. **Verlöbniß, Verwünschung, Verfluchung.** *Syn.* Dedicatio, conſecratio, addictio. *Uſus.* Deciorum devotione placati ſunt Dii. Devotione capitis mei ſervandam rempublicam putavi, **ich habe mit Aufsetzung meines Lebens das gemeine Wesen erhalten wollen.** *Cum ad pietatis ſtudia refertur, rectius dicetur:* Religio, pietas in DEUM & Superos, **Andacht.**

Devotus, a, um. **bestimmt, verlobt, verflucht.** *Syn.* Deſtinatus, conſtitutus. *Uſus.* Miloni ea hoſtia devota videbatur. Devotus orco, **ein verfluchter Mensch.**

Devotus, a, um. **andächtig, gottsförchtig.** *Phraſ.* 1. *Devotus eſt, vulg.* **er ist gar andächtig und gottsförchtig.** Religioſus, pius, DEUM colens; pietatem & religionem colens; piè & religioſè vivens, ducem DEUM in omnibus ſequens; animum ac cogitationes ad DEUM referens. Qui humana reſpuens ad divina ſolum incumbit; deditus ſoli contemplationi rerum æternarum: nihil non poſtponensChriſtianæ pietati; qui exemplo vitæ & ſanctiſſimâ doctrinâ animos ad exitum ruentes retrahit, & ad ſalutem dirigit; præſtanti religione in DEUM; cœleſtis numinis amore magnopere devinctus; cujus mens omnium fluxorum immemor, ad ſola immortalia & cœleſtia fertur; qui rationis imperio affectiones humanas ſubigit; cujus ratio cupiditati dominatur; qui laſcivientes corporis motus ad rationes divinarumque legum præcepta coërcet atque comprimit: magnâ & antiquâ religione; maximâ cum religione, ardore in DEUM, pietatem colit; exemplar eſt religionis; vitam ſanctè pieque exigit; in quem tanquam in ſpeculum intuentur, qui pietatem, qui religionem colunt; inſigni pietate eſt erga DEUM; religioſus imprimis pietatis cultor eſt; miræ pietatis; raræ in DEUM religionis eſt; ad omne Chriſtianæ pietatis & officii decus mirè factus, compoſitus, incenſus, animatus. *Singulariter devotus eſt B. Mariæ Virgini*, **er ist sonderbar andächtig gegen die Seeligste Mutter GOttes.** Præcipuô quôdam ſtudiô cultuque fertur in DEI Matrem; præcipuâ pietate ac religione DEI Matrem colit, veneratur; ſingulari cultû Matrem Virginem proſequitur; præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio eſt & pietas; divinæ Matris præcipuâ quadam religione tenetur; ejus honoribus impensè ſtudet, deditus, addictus, devotus eſt; ardentiorem cultum erga DEI parentem Virginem hauſit; ſuaviſſimo quodam pietatis ſtudio in Virginem DEI Matrem exardeſcit; præcipuam pietatis operam in colenda rite ſancteque Virgine DEI Matre ponit, collocat. V. *Religioſus.* *Uſus.* Devota DEO mens, **ein Gemüth, so sich GOtt ganz gewidmet.**

Devoveo, es, vovi, votum, ere. **verloben, widmen, verwünschen, verfluchen.** *Syn.* Voveo, deſtino, dedico, conſecro. *Uſus.* Devovere ſe pro ære alieno. Caput ſuum pro republica Diis devovere. Te tuûmque caput hoc ſanguine conſecro devoveoque. Diris omnibus aliquem devovere. Devovit Agamemnon Dianæ ſe &c.

Deuro, is, uſſi, uſtum, ere. **abbrennen.** *Syn.* Uro, exuro.

DEUS, I, m. **GOTT.** *Syn.* Numen præpotens, æternaque Natura. Procreator mundi, mens æterna; ille, qui cœlum atque terras tuetur & regit. Optimus, Maximus. Summi Rectoris & Domini Numen. Opifex ædificatorque mundi. Dominator rerum, ac omnia nutû regens. Præſens ac præpotens DEUS. Antiquiſſima & rerum omnium princeps Natura. Parens rerum, mundi fabricator; univerſi ma-

machinator ac rector. Effector mundi atque molitor. Rerum summus arbiter. Universi auctor rectorque. Regnator omnium DEUS. Præpotens ille immensi hujus operis effector, princeps ac parens. Præses mundi, & rector universi. Bonorum fons ac Oceanus omnium. *Epi.* Æternus, beatus, certissimus, effector mundi atque molitor. Fortis, immortalis, mens soluta quædam & libera, præditus summâ mente, opifex ædificatorque mundi, omnia providens & cogitans. Præpotens, princeps ac præsens, pulcherrimus, sanctissimus, sapiens, sempiternus, summus, supremus, tantus, altissimus, atque undique circumfusus. *Phras.* 1. *DEUS est creator omnium*, **GOtt ist ein Erschaffer aller Dinge.** Est omnium rerum auctor, conditor, opifex, effector. Nihil est in universo terrarum orbe, nihil amplissimis cœlestium omnium cancellis circumscribitur; nulla res, nulla virtus in cœlo ipso eminet, cujus auctorem DEUM fateri non debeamus. Ecquis spiritus, qui altissimum illum cœlestis regionis verticem incolit, quem non DEUS infinitâ vi sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium rerum protectiones uni divinæ potentiæ referendæ sunt; divino Numini in acceptis referendæ. DEI unius à voluntate potestateque sunt omnia; ejus à nutu, imperio pendent omnia; is cuncta ex nihilo creavit, formavit, finxit, condidit, architectatus est. Auctor idem rectorque. 2. *DEUS est gubernator omnium*, **GOtt ist der höchste Beherrscher aller Dinge.** Summus est rerum omnium arbiter ac moderator; qui omnia regit, temperat, gubernat; cui, ut auctori ac rectori rerum paret servitque universitas; cujus potentissimo imperio natura tota obtemperat; in cujus potestate & arbitratu versantur omnia; qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat; à quo uno, cujus unius à voluntate, nutû, imperio pendent omnia; cujus potestas omnia complectitur; quem verentur omnia, cui parent omnia; cujus cœlesti providentiâ, divinô nutû, numine, voluntate gubernantur universa; qui rerum universitati præsidet, qui cœlum & omnia, quæ cœli ambitu continentur, æterno regit imperiô, imperiô sempiterno moderatur; cujus vi, consiliô, voluntate moventur omnia & gubernantur; qui nutû terram concutit; ad cujus aspectum natura universa contremiscit; cujus immensa potestate omnia continentur; cujus nutû & ditione sola terrarum gubernantur; qui omnia supera, media, infima sempiternô imperiô regit ac tuetur. V. *Possum*, *potestas*. 3. *DEUS est benignissimus*, **GOtt ist der allergütigste HERR.** Amplissima est divina liberalitas. Patet omnibus latissimè, amplissimè patet divina benignitas. Cui non benefecit DEUS? Quis est, in quem DEI benignitas non extet? Quis est, qui divinam benignitatem non senserit, non expertus sit, non re ipsa cognoverit, non perspicuè viderit, non clarissimè perspexerit? Subvenit DEUS invocantibus se; præsto est, opem fert, opitulatur implorantibus se, confugientibus ad se. DEUS miseros sublevat; desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet; aberrantibus subsidio est. Nemo divinam opem frustra imploravit. Est DEUS tranquillitas in nostris calamitatibus, naufragium timentibus portus est. Afflictos facile divina pietas excitat. Perfugium, receptum habemus ad DEUM in nostris calamitatibus. 2. *DEUS in omni genere perfectissimus est*, **GOtt ist in allen unendlich vollkommen.** Bonitas in DEO tanta est, quanta potest esse maxima. Fons est bonorum omnium perennis & inexhaustus. DEI benignitas nullis finibus circumscribi, nullis spatiis includi potest. Clementia nulla temporum, nulla locorum immensitate terminatur, **unendliche Gütigkeit.** DEUS nullo initio temporis circumscribitur, nullo sæculorum fine concluditur. DEO æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. DEI imperium in res omnes immutabile æternitate continetur. Immortalem ejus dominatum ipsa æternitas intuebitur, **GOTT ist ewig.** DEI potentiæ nihil non subjectum est; quæ amplissimo cœli ambitu continentur, quæ totô terrarum orbe sunt imperia, ejus nutibus serviunt, ejus voluntatibus famulantur. Evertit imperia & instaurat; Reges de solio detrudit, & ad summum fastigium evehit; cumque infinitum in res omnes jus sit ac imperium, una voluntas pro lege est, **GOttes Macht und Herrlichkeit.** Illa summa rerum potestas ac vis suprema semper & ubique præsens est, cumque nullis locorum spatiis constringi possit, per omnia commeat, eaque etiam, quæ densissimis occulta sunt tenebris, intuetur. Ille eventura novit omnia, ac velut præsentia contemplatur; ille intimos animorum recessus ac latebras contuetur; ille arcana mentis omnia inspicit ac scrutatur; ille cogitationes nostras omnes explo-

ratas habet, GOTT ist allenthalben gegenwärtig, und allwissend. Ejus rectissima judicia manes inferi pertimescunt; ejus voluntas omnium legum lex est, & norma æquitatis. GOtt ist unendlich gerecht. Cumque idem & veritatis parens, & justitiæ tutor sit; cum summus totius honestatis, decoris ac virtutis princeps & architectus; dignissimus est, cujus augustissimum nomen omni sanctitate colatur, sempiternisque laudibus efferatur. GOttes Wahrheit, Gerechtigkeit, Heiligkeit.

DEI opem implorare, GOtt um Hülfe anflehen. In molestiis ac calamitatibus oportet ad DEUM confugere, perfugere, præsidium in DEO statuere; receptum ad divinam opem habere. Cum ærumnis premimur, ad DEUM nos vertamus, convertamus, necesse est. V. *Auxilium*, *Perfugium*.

DEI Consili', aus Schickung GOttes. Divinô consiliô; non sine divino numine; DEI ductû ac numine; DEI (*Deorum immortalium*) nutû atque consiliô gesta hæc & provisa videntur.

DEO favente, wann es GOtt also haben will. DEO benè opitulante; DEO juvante, approbante; si ita DEO cordi est; si ita visum superis; si ita cælitum voluntas tulerit; si DEUS annuerit; si DEUS nos respexerit; immortalis DEI benignitate, ductû ac numine; DEO præsentiam suam declarante; DEO auspice. *Olim in usu hæc erant:* Diis benè juvantibus; si Dii approbant; Deûm pace impetratâ; Deorum immortalium benignitate; Diis adjuvantibus; Divis præsentiam suam declarantibus.

DEUM adorare, invocare, GOTT anbeten, anruffen. Numen divinum precibus placare; DEUM (*Deos*) venerari; DEO supplicare, vota facere; à DEO Optimo Maximo opem auxiliumque petere. DEUM ad auxilium devocare; DEO, quantum maximum possumus, honorem habere. *Olim in usu hæc erant:* A Diis immortalibus pacem ac veniam petere; mentes Deorum immortalium precibus placare; pacem Deum exposcere; Deos circa omnia pulvinaria obsecrare. V. *Adoro*.

In DEUM peccare, wider GOTT sündigen. DEUM scelere violare; verbis ferocibus DEUM increpare, lacessere; ultorem religionum DEUM provocare; nefarium cum DEO bellum gerere; arma ferre in divinum Numen. V. *Blasphemia*.

DEUS avertat, GOtt verhüte es. V. *Absum*.

DEUS benedicat, GOTT gebe seinen Seegen darzu. DEUS eam tibi rem fortunet; tuis rebus consulat; DEUS suô præsens numine atque auxilio te defendat.

DEUS res humanas curat, GOtt waltet in der Welt. Humanis rebus præsens interest DEUS? interest rebus humanis cœleste Numen; nihil rerum humanarum sine divino numine agitur, geritur.

Dextella, æ, f. das rechte Händlein. *Syn.* Parva dextera.

Dexter, a, um. recht.)(*sinister*. *Usus*. Dextra manus. Dextrum cornu.

Dextera, æ, f. die rechte Hand. *Syn.* Dextra.)(*læva*. *Epi.* Consularis, fida, firmior, hostilis, impia, violatæ fidei testis. *Usus*. Jacenti & supplici dexteram porrigere. Græcia dexteram tendit Italiæ, eique præsidium pollicetur.

Dextere, recht, geschicklich. *Syn.* Aptè. *Usus*. Dextere obire officia, uti fortunâ.

Dexteritas, tis, f. Geschicklichkeit. *Usus*. Naturalis ingenii dexteritas. Multa in eo & dexteritas & humanitas visa.

Dextrorsum, rechterhandwärts. *Syn.* Ad dextram.

Diabolus, *i*, *m.* Teuffel. *Phras.* 1. Adversarius dolis instructissimus; mille artium summus ille artifex, qui olim esû pomi interdicti primos parentes, & per illos omnium sæculorum mortales in immensam calamitatum voraginem è celsissimo fastigio præcipitavit; impurus, immundus, inquinatus spiritus, malorum, quæ geruntur, auctor; perditor hominum, spiritus contaminatus & perditus; nequissimus inimicus ac vexator hominum; hostis perennis ac juratissimus humani generis; machinator, seminator omnium malorum; omnis honesti osor, veritatis & humanæ salutis sempiternus & infensissimus inimicus; qui nullam unquam

quam rationem hominibus insidiandi intentatum reliquit; veterator ille magnus, qui ex altissimo cœli domicilio dejectus, qui parentes primos primus corrupit, ac mentes eorum in transversum egit; ejus venenatis artibus quovis penè momentô appetimur. 2. *Diabolum expellere*, den Teufel austreiben. Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profligare; exturbare ex obsessis, correptis: occupatis hominum corporibus inquilinos, immundos spiritus; malos genios humanis è corporibus depellere, emovére; infernos inquilinos diuturnâ possessione dejicere, deturbare, movere, dimovére. 2. *Obsessus est à Diabolo*, er ist vom Teuffel besessen. Insessus est ab Orci genio; oppressus, occupatus à teterrimo humani generis hoste ac vexatore; correptus à Tartareo hoste; à tortoribus Orci spiritibus agitatus; vexatus; inquilino malo dæmoni ad pœnam datus.

Diadema, atis, n. Crone. *Syn.* Corona, regni insigne. *Usus.* Antonius Collegæ diadema imposuit.

Diæta, æ, f. Mäßigkeit. *Syn.* Medicinæ pars, quæ victû morbos curat. *Phras.* Diæta nunquam oberit, die Mäßigkeit wird niemals schaden. Diæta uti; vivendi regulam & modum servare; in victu modô & lege quâdam uti; certam quândam in victu rationem tenere, servare; in cibi delectu rationem valetudinis ducere, spectare, habére, haud inutile fuerit. *Usus.* Diætâ curari cupio, chirurgiæ tædet. V. *Abstineo a cibo.*

Dialectica, æ, f. Disputir-Kunst. *Syn.* Disserendi ratio & scientia; Dialecticorum scientia; prudentia disputandi; veri ac falsi disceptatrix scientia & judex. *Epi.* Dilatata, disceptatrix, judex veri & falsi, muta, loquax, similis pugno. *Usus.* Zeno Rhetoricam palmæ, dialecticam pugno comparavit. Dialectica contracta & stricta eloquentia. In Dialectica exercebat. Dialectica cavet ratione, ne cui falsô assentiamur, neve unquam captiosâ probabilitate fallamur.

Dialecticè, nach der Disputir-Kunst. *Syn.* dialecticorum more, subtiliter, tenuiter. *Usus.* Multa dialecticè dicta.

Dialecticus, a, um. zur Disputir-Kunst gehörig. *Epi.* Valens. *Usus.* Dialecticæ captiones; acumen Dialecticorum; perversa & præpostera Dialecticorum sapientia. Ambigua ad dialecticum referenda sunt.

Dialogus, i, m. ein Gespräch. *Syn.* Disputatio, sermo in personas distributus. *Epi.* Mirificus. *Usus.* In iis sermonibus, qui dialogi appellantur. Nolunt personas viventes dialogis illigari.

Diarium, ii, n. tägliches Essen. *Syn.* Stipendium militibus in dies singulos propositum. *Usus.* Cæsar celeritatem militum iter facientium diariô incitat. *Pro* Ephemeride, Tag-Buch, *vulgo est.*

Diarrhœa, æ, f. Bauch-Fluß, Durchlauff. *Syn.* Ventris fluxio: alvus Diarrhœa me arripuit tanta, ut vixdum cœperim consistere.

Dibaphus, i, m. zweymahl gefärbet. *Usus.* Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur.

Dica, æ, f. Rechts-Handel. *Syn.* Judicium, actio. *Usus.* Dicam alicui scribere. Dicas sortiri. V. *Causa.*

Dicacitas, tis, f. Spötterey. *Usus.* Sales, quorum duo genera: alterum facetiarum æqualiter in omni oratione fusum, ingenuum & liberale; alterum dicacitatis scurrilis, quæ oratori fugienda. V. *Facetiæ.*

Dicatio, onis, Zueignung, Ergebung. Cùm aliquis in civitatem aliquam se dicat ac tradit. *Usus.* Non solum dicatione, sed etiam postliminiô potest fieri civitatis mutatio.

Dicax, cis, *g. o.* geschwätzig. *Syn.* Paulo facetior, promptus, paratus ad dicendum quidlibet. *Adv.* Impunius. *Usus.* Demosthenes non tam dicax, quam facetus, illud acrioris ingenii, hoc majoris artis. Dicacibus & facetis difficile est habére hominum rationem, & ea, cûm salsissimè dici possent, tenere. V. *Facetus.*

Dicis causâ, Schein halber. *Fortasse rectius scribatur:* dicæ causâ, *quasi: litis causâ.* *Syn.* In speciem, per simulationem; sic, ut factum esse, dici possit.

Dico, as, avi, atum, are. weyhen, widmen. R. *à* δικάω, *judico, consecro.* *Syn.* Nuncupo, consecro, dedico, addico. *Usus.* Dicare se in aliquam civitatem. Totum ego me Crasso; totum me tuis commodis & laudi dica-

dicavi. Dicare se in clientelam, in servitutem alicui. V. *Addico.*

Dico, is, dixi, dictum, ere, **sagen, sprechen, reden.** R. δείκω, *ostendo.* *Syn.* Loquor, ajo, narro, verbum, *vel* verba facio; verba, sermonem, orationem habeo, commemoro, memoro, profero, expromo, in oratione mea pono. *Phras.* 1. *Ajunt, te hoc dixisse*, **man sagt, du habest dieses geredt.** Te in sermonibus ista dictitare solitum; te illam conjecisse, tuam hanc fuisse vocem; te hæc commemorâsse; te hoc sermone usum; ista effudisse te temerè ac evomuisse; te autorem hujus sermonis faciunt; in te illa oratio confertur; jactatæ, emissæ, conjectæ à te eæ voces feruntur; te ista effutiisse temerè istas te voces protulisse, exprompsisse, usurpasse; his te vocibus personuisse palàm affirmant. V. *Possum pro certo dicere,* **ich kan dirs für gewiß sagen.** Narro tibi; istud tibi pro certo, comperto, explorato affirmo; pro vero & certo assevero; illud asseveratione omni confirmare audeo; omni asseveratione hoc tibi affirmo; affirmatè proferre non vereor. 3. *Dic, quæso,* **mein, sage mir.** Cedo; ne isthoc celaveris; quin expromas, quid rei sit; edissere, eloquere; memora mihi; istud expedi; illud jam exequere. 4. *Sensum meum jam dixi*, **ich habe meine Meynung schon gesagt.** Quid de re tota sentiam, aperui; sententiam meam de re exposui, explicui, aperui; animi mei sensum expressi alias; deprompsi alias, quæ mea sit de re tota sententia; ex his, quæ à me disputata sunt, extabit animi mei consilium, V. *Aperio.* 5. *Clam in aurem dicere*, **einem etwas in die Ohren sagen.** In aures immittere, insusurrare; voce depressa & submissa in aurem loqui, in fide ac silentio alicujus arcana quædam deponere. 6. *Quæ dicis, non possum credere,* **mein, was sagst du?** Monstra narras; monstro, portento similia sunt; quæ tu memoras; quæ tu hic prædicas, fidem superant. V. *Incredibilis*, 7 *Est verum, quod dixisti?* **ist es wahr, was du gesagt hast?** 8. *Dicitur*, **man sagt.** Ajunt, ferunt, perhibent; fertur, fama est, fama perhibet; exiit in vulgus rumor; fama percrebuit; vulgatur rumor; fama, opinio exit; manat tota urbe rumor; fama fert; multus est sermo; in omnium ore ac sermone est, fama ea in vulgus emanavit; sermo totâ urbe dissipatur; rumor, nescio quis, ad nos affluxit; nescio quid rumoris afflaverat, te &c. fama in urbem pervasit, penetravit; fama ea provinciam peragravit. V. *Fama, Rumor.* 9. *Omnes dicunt te hostem patriæ*, **alle sagen du seyst ein Feind des Vaterlands.** Una omnium consentiensque vox est; omnes fremunt, te hostem patriæ extitisse; omnes palàm jam in foro personant, non jam, ùtantè, clam mussitantes, proditorem te esse patriæ. Apertè id jam præ se ferunt cives omnes, te unum repertum esse, qui civitatis jugulo sicam admoveas. Nulla vox auditur civium frequentiùs, ac quæ te hostem & proditorem patriæ proclamat; nulla jam dudum vox ex reipublicæ ore missa crebrius; nihil frequentioribus jactatum sermonibus, ac, proditorem te esse patriæ & reipublicæ hostem. 10. *De hoc multa dici possent*, **man könnte viel davon sagen.** De hoc immensa fit oratio; de hoc verborum nunquam satis sit, dies me deficiat, omnia exequi si velim; nimiùm longus sim; otio abutar; finem non reperiat oratio; modum excedat oratio; fines, cancellos egrediatur oratio, omnia si persequar; istis explicandis quæ potest par oratio inveniri? *Usus.* causam, sententiam dicere; salutem dicere. Diem alicui, *vel* mulctam dicere. Dicere ex superiore loco, **predigen.** Aliud est oratio, quam disputatio; nec idem dicere & loqui.

Dicrotum, i, n. **zweyruderichtes Schiff.** *Syn.* Navigium duplici serie remorum instructum. *Epi.* Bona. *Usus.* Bonô dicroto navigabam.

Dictator, oris, m. **gebietender Herr, obrister Gewaltshaber.** *Syn.* Summa Romanæ reipublicæ potestas, magister populi. *Epi.* Perpetuus, perspicuus, invidiosus, proximus. *Usus.* Dictatorem facere, efficere, dicere.

Dictatorius, a, um. **zur Würde eines Dictators gehörig.** *Usus.* Gladius dictatorius.

Dictata, orum, n. **was man einem zu schreiben angiebt.** *Syn.* Quæ magistri pueris dictant. *Usus.* Ipsa quasi dictata à te redduntur. Eadem dictata recantare.

Dictatura, æ, f. **die höchste Gewalt zu Rom vor Zeiten der Kayser.** *Syn.* Dictatoris munus. *Epi.* Perpetua. *Usus.* Dictaturam exercere, abdicare.

Dicterium, ii, n. **Stichel-Wort.** *Syn.* Salse dictum. *Usus.* Quæ falsè, breviter, acute dicimus, dicteria vocantur. V. *Jocus, Facetiæ.*

Dictio

Dictio, onis, f. eine Rede. *Syn.* Oratio, dicendi genus; actio. *Epi.* Attica, forensis, perpetua, popularis, aliqua, tota, subitæ, oratoriæ. *Usus.* Se in dictionibus exercere. In forensibus causis mea dictio versatur. Dictionem totam in partes dividere oportet. *Pro* vocabulô unô, verbô unô, ein Wort, *minus latinum est.*

Dictito, as, avi, atum, are. oft sagen. *Syn.* Sæpè dico. *Usus.* Causas dictitare.

Dicto, as, avi, atum, are. angeben. *Syn.* Dico, quæ alius excipiat. *Usus.* Orationem, epistolam dictaread verbum.

Dictum, i, n. Spruch. *Usus.* Nullum petulans dictum in vita proferatur. In me ac meos dicta multa dixit. Commode, breviter, facetè, acutè dictum. Dictum Ennii. Ob dictum capite & fortunis accusari. Quam vocem, quod dictum ad Catonem detulit. Dictum unum de melioribus.

Diduco, is, duxi, ductum, ere. zertheilen. *Syn.* Dispergo; aperio. *Usus.* 1. Pugnam diduxi. Aciem in cornua diducere, aquam in vias. 2. *Transl.* In varias curas diducitur animus. V. *Dilato, Separo.*

Dies, ei, m. & f. *Syn.* Lux, diecula, temporis diurni cursus, spatium, tempus. *Epi.* Acerbior, acerbissimus, æstivus, beatus, brevior, brumalis, calamitosus, certus, clarissimus, compitalitius, constitutus, dirus, extremus, faustus, festus, fœdus & flagitiosus, funestus, gloriosissimus, gravissimus, gratissimus, gravis, honestissimus, horribilis, inclinatus, lætificus, lætior, lætissimus, legitimus, liberior, medius, natalis, notus, perendinus, optatissimus, posterus, præclarus, propinquus, religiosus, ignotus, pulcher, solstitialis, summus, supremus, totus, tristis, turbulentissimus, turpis, vacuus, utilis & gratus. Dies festus, Feyertag, sanctissimus & celeberrimus. Dies æterna, annua, antiquior, certa, exigua, hesterna, hodierna, misera & infelix, satis laxa, perexigua, tota, utilis. Dies acerbi, festivi, apti, breviores, lætissimi, comitales, compitaliti, continui, ευχαρέσιμοι, anniversarii, non honesti, jucundi, illustres, justi, lætiores, longiores, odiosi, pauci, plurimi, lautissimi, præteriti, proximi, quieti, reliqui, superiores, toti, vacui. *Phras.* 1. *Vix dies erat*, es wurde kaum Tag. Vix lucescebat; appetente vix die; die vix albescente; aperiente se die; sub primum lucis exortum; sub primam auroram; albescente primùm cœlo; vixdum primâ se luce infundente; emergente vix sole. V. *Mané.* 2. *Adultâ die*, es war schon heller Tag. Multa jam dies erat; procedente jam die, multum jam diei processerat, multâ jam luce; res ad multum diei; in multum diem processerat, extracta erat. 3. *Vergente jam die*, der Tag gieng schon unter. Inclinante in vesperum die; præcipitante jam die; abeunte jam in noctem die; cùm haud multum diei jam superesset; inclinatò in vesperam die; extabescente jam die; senescente jam die. V. *Vesper.* 4. *Ad certam diem*, am bestimmten Tag. Ad constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, certam, statutam, destinatam, præfinitam diem; ad diem *solvere.* 5. *Ubi constituta dies adfuit*, wie der bestimmte Tag ankommen. Dies ubi appetiit, illuxit, venit prælio constitutus; dies ubi adventavit; cùm jam in proximo esset destinata dies. 6. *Diem differre*, den Tag verschieben. Diem proferre, prorogare, prolatare, ampliare, producere. 7. *Diem mihi totam confabulando subtraxit*, er hat mir einen ganzen Tag mit seinem Schwätzen hinweggenommen. Diem mihi solidum confabulando exemit; dies mihi totus confabulando sublatus est; diem totum confabulando duxit, extraxit. 8. *Diem transigere in negotiis*, den ganzen Tag in Geschäften zubringen. Diem in negotiis ponere, degere, consumere; diem negotiosis concursationibus terere, conterere, conficere necesse est. Dies & noctes laboriosâ mihi opera exeduntur. Dierum ac noctium vicissitudines laborantem me inveniunt. Dies noctèsque laborandum mihi est. Diu noctùque; noctu ac interdiu instandum operi est; nullum tempus mihi vacuum à laboribus fluit. Nullum tempus, neque diurum neque nocturnum dimitto, quin laborem. V. *Tempus, Consumo.* *Usus.* 1. Sacri dies, & negotiosi, Feyer- und Werktäge. Dies sanctissimus ac celeberrimus, ein groser Feyertag. Dies ab exortu caniculæ proximi, die Hunds-Täge. Dies, qui à rerum omnium Domino nomen traxit, Sonntag. Dies jejunio sacratus, Fasttag. Dies omnium Sanctorum fausta commemoratione sacer, Aller Heiligen Tag. 2. Diem sibi sumere ad deliberandum, sich einen Tag nehmen, zu Berathschlagung. Dare diem ad deliberandum, einen Tag

geben, die Sache zu überlegen. Diem alicui dicere, scribere, einen Tag benennen. 3. Dies intercessit una, altera, tertia, es ist ein, zwey, drey Tage vorbeygegangen. Ea mysteria In unum diem incidunt, incurrunt, auf einen Tag einfallen. 4. Diem agere, celebrare, obire, begehen. Diem unum intermittere, einen Tag aussetzen. 5. *Tempus*, die Zeit. Nullus dolor est, quem dies, quem longinquitas temporis non leniat. Dies quoque stultis mederi solet. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Invidiam dies mitigat, die Zeit mindert den Neid. V. *Feriæ*, *Festus*.

Differentia, æ, f. Unterschied. *Syn*. Dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio, intervallum. *Usus*. Magna est differentia inter principia naturalia. V. *Dissimilitudo*, *Discrimen*.

Differo, fers, distuli, dilatum, ferre, aufschieben, unterschieden seyn. 1. Rejicio, prorogo, reservo, produco, sustineo, profero, moram interpono, tardo, procrastino, moror, celeritatem de causâ detraho, cunctor, extraho. 2. Discrepo, disto, alius sum, dissimilis sum.)(*Similis sum*. *Adv*. Multum, non fere multum, paullum, oppido, plurimum. *Phras*. 1. *Res differri non potest*, die Sache kan nicht verschoben werden. Res extrahi, prorogari non potest; duci longiùs, suspendi non potest; trahi negotium sine dispendio non potest; res ista procrastinationem & tarditatem non fert; cunctationem non patitur; res illa moram & sustentationem non fert. 2. *Nimium differtur transactio litis*, dieser Rechts-Handel wird schon gar zu lang hinaus gezogen. Jacet jam biennium causa nostra; prolatatis comitiis tota jam elanguescit. Quis non damnet judicum lentitudinem, litem jam biennio trahentium; me toties ampliantium; in aliud aliudque tempus protrudentium; rei exitum morantium; diem ex die ducentium; diem tempusque proferentium, extrahentium, producentium; nimium quantum ampliatur causa; tempus ducitur; dies protrahitur. 3) *Vide ne meus è provincia discessus differatur*, schaue, daß meine Abreise nicht verschoben werde. Vide, nequid ad annuam in provincia commorationem temporis accedat; nequa fiat accessio temporis; ne res longius ducatur, *aut* in aliud tempus reservetur, nequid mihi temporis prorogetur, protrahatur, extrahatur; ne diuturnior, longior mihi fiat in provincia commoratio. 4. *Differ rem in æstatem*, schiebe die Sache auf bis auf den Sommer. Confer rem in longiorem diem; conjice in æstivos menses, mensem unum alterumque interjice; morâ mensis unius illata, interposita, in æstatem extrahe, rejice. V. *Mora*, *Expedio*. 5) *Differt pœnam*, er schiebet die Straffe noch auf. In sumendo supplicio temporis gratiam facit; iræ spatium, & consilio tempus dat; supplicii de reo sumendi diem laxiùs profert; inter culpam & pœnam moræ interjectum est aliquid. 1) *Quantum differt doctus ab indocto!* O wie weit ist ein Gelehrter und Ungelehrter von einander! Quantum inter hos discriminis est! quantum inter hunc & illum intervallum est! quanta inter hunc & illum morum studiorumque est distantia! tanta certè, quanta maxima esse potest; quantum hunc inter & illum interest! 2) *Rationes meæ a tuis multum differunt*, es ist ein großer Unterschied zwischen meinen und deinen Sachen. Admodum discrepant, distant, dissentiunt; diversa inprimis rerum nostrarum ratio est; non eadem est mearum ac tuarum rerum ratio; meæ res aliter, dissimiliter, diversè, prorsus aliò modò, ac tuæ se habent. Aliò res meæ locô sunt, ac tuæ; non eôdem locô, non ejusdem loci sunt. Alia, diversa, non eadem rerum mearum ratio est. Nihil simile habet res mea cum tuis; nihil habet similitudinis; quid simile; quid non dissimile habent res nostræ? nulla similitudo, dissimilitudo magna, dissimilia prorsus omnia, alia prorsus sunt omnia inter res meas tuásque. V. *Abludo*, *Dissimilis*. 3) *Differre à patre*. V. *Degenero*. *Usus*. 1. Differs me in aliud tempus. Differre vadimonium. Alii tempus differebant, aufschieben. 2. *Discrepo*, unterschieden seyn. Quantum inter se homines studiis, moribus, vestitû, tota vitæ ratione differunt! Hæc cogitatione quidem inter se differunt, re verò copulata sunt. 3. *Spargo*, ausstreuen. Ignem differunt in omnem locum.

Difficilè, schwerlich. *Syn*. Difficulter.

Difficilis, e, schwer. *Syn*. Laboriosus, operosus, habens multum difficultatis, arduus, habens difficultatem; in quo multum est negotii, *vel* operis; in labore multo est politus, magnus.)(*facilis*. *Phras*. *Rem difficilem tentas*, du unterfängst dich einer schweren Sache. Magnum est, quod moliris; rem magnam & multis difficultatibus impeditam

tam aggrederis; perarduum est, quod suscipis, negotium. Elaborandum tibi erit in ea re. Multô tuô labore id fiet. Incidisti in difficilem nodum, quem vix expedies. In rem difficilem & inexplicabilem te conjecisti. Spissum sanè opus, lentum & fastidiosum moliris. In quantas te dimicationes istô tuô consiliô immisisti! Viam sanè arduam, asperam, confragosam, lubricam, plenam periculorum & laborum ingrederis. Subeundæ tibi erunt magnæ tempestates; res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sanè asperas & confragosas. Arduum factu est; res in difficili est; multis difficultatibus conflictaberis. Multæ tibi difficultates, asperitates superandæ, vincendæ, supervadendæ erunt. Satis in ea re sudabis. Res hæc laboris, negotii, difficultatis habebit plurimum, non ea res est, quæ facili *vel* parvô negotiô, levi labore, non magnô studiô possit effici. Res erit magnæ difficultatis, multi laboris, non parvi negotii, non operis exigui. Magno tibi ea res stabit; in nodum incides sanè difficilem; res est, in qua sudandum sit; in qua sustinendi labores, in qua multum operæ ponendum; in qua sit vigilandum; animô excubandum; in qua non leviter sit laborandum, in quâ studii multum, industriæ plurimum sit adhibendum. Res hæc multæ erit operæ ac laboris. Res ea quantas tibi dabit curas, eâ re suscepta quantas in difficultates incurres, delaberis; quam ægre eum nodum expedies, solves, explicabis; quoties ea te res in lassitudinem dabit; quantum oneris in humeros sustollis tuos? quam plenam periculi aleam tentas? quantum negotii tibi ipse facessis? V. *Arduus*, *Difficultas*, *Difficulter*. *Usus*. 1. Intelligo, quam loco difficili & scopulosô verser. Contortas res & difficiles discere. Difficillimis reipublicæ temporibus. 2. *Asper*, rauh. Difficilis & morosus senex. Parens illepidus, & in filios difficilis.

Difficultas, tis, f. Schwierigkeit. *Syn.* Labor, angustia, asperitas. *Epi.* Domestica, incredibilis, magna, nummaria, odiosa, pecuniaria, publica, summa, tanta. Majores, multæ, summæ, tot tantæque. *Phras.* 1. *Si hoc suscipis negotii, multum difficultatis senties*, wann du dieses Geschäffte auf dich nehmen wirst, wirst du grosse Schwierigkeit haben. Multum laboris habebis; in magnas difficultates incurres; feres laboris plurimum; magnus in re labor, grave in te onus incumbet; multum oneris, laboris, molestiæ sustinebis; si hoc aggrederis. Rem difficilem, gravem, laboriosam; rem operosam, molestam imprimis ac duram senties, experieris, cognosces rem haud factu facilem, multis difficultatibus implicatam, obseptam & quasi circumvallatam comperies. V. *Vide, quid difficultatis res ista habeat*, betrachte es nur, wie schwer diese Sache sey. Etiam atque etiam vide, quantum facinus conere; quid suscipias, quidve sustinere possis; quantum tibi oneris imponas; animadverte, cujus operæ, cujus difficultatis ea res sit; quas vires, quos nervos, quantam facultatem, quantum roboris postulet, id, quod moliris. V. *Difficilis*. *Usus*. Difficultas vecturæ, navigandi. Res habet multum difficultatis & laboris. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus & afflictus.

Difficulter, schwerlich. *Syn.* Difficile, ægre, vix, tristius, durius. *Phras.* *Difficulter impetrabis*, du wirst es schwerlich erhalten. Haud parvô negotiô; haud levi brachiô agendum erit, hoc ut consequare. Magnam fortunæ debebis gratiam, ista si impetres; magno tibi stabit ejus rei gratia. Non sine difficultate ea re potieris. Perdifficilis & lubrica erit ejus rei consequendæ ratio. Hæret ea res adhuc in salebra; res in difficili erit, dum voti compos fias; haud ita promptum erit, ista consequi; haud ex facili ista impetrabis; vix, aut ne vix quidem id consequere.

Diffidenter, mißträulich. *Syn.* Timidè.

Diffidentia, æ, f. Mißtrauen.)(*fidentia*. *Usus*. Metus est diffidentia expectati mali. V. *Metus*.

Diffido, is, fisus sum, ere. mißtrauen. *Syn.* Quasi despero.)(*Confido*. *Adv.* Penitus, valdè, summe. *Phras.* *Diffidit civibus suis*, er trauet seinen eigenen Mit-Bürgern nicht. In caritate civium nihil spei reponit; in exigua spe est etiam inter cives suos; ne civibus quidem se credit suis; ne civium quidem fidei se permittit, committit. Nusquam tutam sibi esse fidem queritur; neque in civium fide caritateque acquiescit. V. *Spero*, *despero*. *Usus*. Ita æger est, ut medicus diffidat. Ne defatigere, aut diffidas. Ingenio sanè meo diffido. De Othone diffido. Jacet, diffidit, abjecit hastam.

Diffindo, is, fidi, fissum, ere. zerspalten. *Syn.* Findo, divido. *Usus.* Saxum diffindere novaculâ.

Diffiteor, eris, eri. läugnen. *Syn.* Nego, inficior. *Usus.* Non diffiteor, errasse me. V. *Nego.*

Difflo, as, avi, atum, are. zerblasen. *Usus.* Tuo legiones spiritû difflasti, ut ventus folia.

Diffluo, is, flui, ere. zerrinnen. *Syn.* Liquesco, fluo. *Usus.* Otiô, luxû, voluptatibus, sudore, risû diffluere.

Diffugio, is, fugi, ere. hin und her fliehen. *Syn.* Fugio, dilabor. *Usus.* Metû perterriti diffugiunt. V. *Fugio.*

Diffundo, is, fudi, fusum, ere. ausgiessen. *Syn.* Dispergo, dissipo, spargo, effundo, differo. *Adv.* Latè, longe. *Usus.* 1. Terra semen suô complexû diffundit. 2. *Transl.* Animum, vultum diffundere. Laudes alicujus; rumorem latè diffundere. Flendo dolorem, *vel* iram diffundere. V. *Spargo.*

Diffusè, weitläuftig. *Syn.* Dispersè. *Usus.* Res diffusè dicta.

Diffusus, a, um. ausgegossen, ausgebreitet. *Usus.* Plantanus ramis diffusa. Jus civile diffusum. Laus Pompeji latè diffusa. Color sanguine diffusus.

Digero, is, gessi, gestum, ere. verdäuen. *Syn.* Concoquo. *Adv.* Discretè. *Usus.* 1. Stomachus cruda digerens. 2. *Transl.* *ordino, distinguo, distribuo, divido,* abtheilen, in die Ordnung setzen. Tabulæ, acta, leges, argumenta in certa capita digesta. Crines digerere.

Digestio, onis, f. Verdäuung. *Syn.* Concoctio, distributio. *Usus.* Digestio, quæ ex ordinatio est, ea est partitio.

Digitus, i, m. Finger. *Syn.* Pars manus pedisque extrema. *Epi.* Extremi, transversus. *Usus.* Extremis digitis aliquid contingere. Non discedam digitum à sententia. Digitum in aliquid intendere & commonstrare.

Digladior, aris, atus sum, ari. fechten, hadern. *Syn.* Decerto, contendo. *Usus.* Digladientur per me Philosophi inter se. V. *Certo.*

Dignatio, onis, f. Würdigung. *Syn.* Dignitas. *Usus.* Nihil nisi de dignatione labora-

Dignè, würdig. *Syn.* Pro dignitate. *Usus.* Philosophia nunquam satis dignè laudari potest.

Dignitas, tatis, f. Würde. *Syn.* Honor, gradus, gradus dignitatis, gradus honoris, honoris amplitudo, splendor, autoritas, gloria, majestas, honestas, decentia, decor.)(*indignitas.* *Epi.* Admirabilis, admiranda, amplissima, chara, charissima, communis, conjuncta cum utilitate communi, consularis, excellens, eximia, familiaris, imperatoria, jucundior, liberalis, magna, major, maxima, minor, nefaria, nova, otiosa, par, parva, præstabilior, præstans, præstantissimâ, præsens, inspe-rata, pristina, publica, singularis, summa, tota, vera, vetus, virilis, salva. *Phras.* 1. *Hoc ante omnia te moneo, ut præ cæteris dignitatis rationem habeas,* dieses rathe ich dir vor allen, daß du sonderbar auf die Ehre acht habest. Ut referas ad dignitatem omnia; ut propositum decus tibi sit; ut ante omnia dignitati servias; dignitatem spectes, dignitatem sequaris; ut nihil cogites à dignitate sejunctum; ut nihil alienum à dignitate cogites; ut nihil non cum dignitate conjunctum cogites; ut consiliorum tuorum finis omnium honor sit; ut tuarum actionum terminus, scopus, honor sit; ut prima tibi sit, præcipua, antiquissima dignitatis cura. 2. *Omnia ex dignitate fecisti,* du hast alles nach Maaß deiner Ehre und Würde gethan. Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis; omnia tua facta cum dignitate vehementer consentiunt. In omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit. Omnia tua facta ad dignitatem retulisti. Quæcunque egisti, ad dignitatem omnia spectârunt. Scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit. Tuarum actionum norma quædam ac regula dignitas fuit. Tua sunt ejusmodi facta, ut eximiis ornanda præconiis; ut divinis decoranda laudibus; ut tollenda ad astra; ut ad cœlum efferenda videantur. Tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debentur. Gloriæ & dignitatis ratio semper in actionibus tuis primum apud te locum obtinuit; summô apud te locô fuit; maximi tibi semper fuit. 3. *Rationem dignitatis tuæ habebo,* ich werde für deine Ehre jederzeit Sorge tragen. Magnum omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem ducam. Semper mihi dignitas tua ante oculos erit; antiquissima erit; semper meæ cogitationes dignitatem tuam spectabunt. Animus meus in honore tuo fixus erit & locatus. In omni

omni re, quid honor tuus postulet, requireret, ferat, attendam. 4. *Modo conservem dignitatem meam, opum jacturam non curo*, wann ich nur meine Ehre und Würde erhalte, um Geld und Gut frage ich nichts. Divitias, divitiarumque jacturam nihil facio, liceat modo tueri dignitatem meam. Adimi, detrahi de fortuna, fortunas comminui, fortunarum jacturam fieri, fortunæ detrimenta fieri non recuso, nihili duco, in minimis pono, sit modo dignitas incolumis; liceat modo incolumem servare dignitatem; modo permaneat dignitas in eo statu; modô ne cogar de statu dignitatis meæ demigrare; modô sit eadem dignitas; modo ne mutetur, ne diminuatur, ne lædatur dignitas mea; modo nequâ injuriâ, nequô damnô, nequô detrimentô afficiatur dignitas mea; modo nequid damni faciat; nequid jacturæ faciat dignitas mea; modo nequam jacturam subeat, sustineat, ferat, patiatur dignitas mea; modo nequid de dignitate detrahatur, adimatur, imminuatur. 5. *Dabo operam, ut is dignitatem tuam defendat*, ich werde Sorge tragen, daß er deine Ehre und Würde beschütze und handhabe. Dabo operam, ut ejus animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, convertam; ut is omnia studia ad dignitatem tuam referat; conferat; suam ut operam in dignitate tua figet, locet, statuat, ponat; ut industriam omnem suam dignitati tuæ dicatam velit, dedat, dicet; ut tueatur dignitatem tuam; ut honorem tuum defendendum tuendumque suscipiat; ut honoris tui defensionem, certamen, contentionem suscipiat, ut pro honore ac dignitate tua pugnet, contendat, certet. 6. *Violari dignitatem tuam, moleste fero*, mir fällt es gar schwer, daß deine Ehre und Würde verletzet werde. Dignitatem tuam offendi, lædi, minui, oppugnari, vehementer doleo; detrahi de tua dignitate; jacturam fieri dignitatis tuæ, dignitatem tuam labefactari, deformari, damno affici, fero molestissime; dolorem capio ingentem animô, cum deesse alios dignitati tuæ, alios invidere intelligo; cum impugnari, minui, detrahi tibi dignitatem tuam; cum dignitatem tuam contumeliâ attingi; spoliari te dignitate tua; cum de dignitatis gradû dimoveri te accipio. 7. *Quærere dignitatem*, nach Ehre und Würde trachten. Honoribus operam dare; honores petere; venari, aucupari, captare, expetere, ambire honores; affectare ad honores iter. V. *Ambio, Ambitiosus*. 8. *Conferre dignitatem*, eine Ehren-Stelle einem verleihen. Summum dignitatis gradum tribuero, concedere alicui; in dignitate aliquem locare; in dignitatis radu aliquem ponere, collocare; honores alicui mandare, deferre; ad honores evehere, evocare; ad honorum fastigia perducere; provehere ad summam dignitatem; efferre ad summos honores; collocare in amplissimo dignitatis gradu. V. *Honor, Magistratus*. 9. *Pervenire ad dignitatem*, zu einer Ehren-Stelle gelangen. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere; emergere, evehi, efferri, extolli, provehi ad honores; augeri honoribus; dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari; collocari in amplissimo honoris gradu; in reipubl. custodiâ, velut in specula collocari; in anni custodia à fortuna positum esse; honoris gradum conscendere; attingere, assequi, adipisci; gradum facere ad honores; ad honores obrepere. 10. *Esse in Dignitate*, in hohen Ehren stehen. Dignitate florere; honoribus fungi; honoribus uti; dignitate præditum esse; in fortunæ gradu positum esse; honoris gradum tenere, obtinere; in magno honore esse; honestum in republica locum obtinere; cum imperio & potestate esse; magistratum gerere; honores administrare. 11. *Dignitatem amittere*, seine Ehren-Stelle verliehren. A summo dignitatis gradu dejici, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli, dimoveri; de fastigio detrahi; capite diminui; gradû & statu dejici. 12. *Dignitate se abdicare*, seine Ehren-Stelle ablegen. Dignitatem deponere; à dignitate discedere. V. *Abdico, Magistratus, Honor*. 13. *Dignitatis aditu impediri*, von weitern Ehren-Stellen verhindert werden. V. *Honoris aditu impediri*. 14. *Dignitatem amissam recuperare*, die verlohrne Würde wiederum überkommen. Recipere pristinæ dignitatis speciem; ad pristinæ dignitatis gradum revocari; restitui in pristinæ dignitatis gradum; dignitatem alicui reddere, restituere. 15. *Dignitas tua augebitur*, deine Ehre und Ansehen wird dir noch vermehrt werden. Dignitatis tuæ accessiones fient in dies; multum ad dignitatem tuam accedet, addetur; crescet, augescet, amplificabitur non parvis incrementis dignitas tua; dignitas tua illustrior evadet; honore magis, quam unquam anteâ, florebis & abundabis; illustrabit amplitudinem tuam ea ipsa res, quæ obscuratura atque extinctura videbatur; plus in dies splendoris ad dignitatem tuam accedet; clarior fiet dignitas tua atque illustrior; clarius elucebit; illustrius patebit. V. *Augeo. Usus*. 1. Dignitas est alicujus honesta autoritas, quæ & cultû, & honore, & verecundia digna est. Ea res tibi dignitati erit. Dignitatem ea res tibi afferet, adjunget. Ea res dignitatem habet,

das ist eine ansehnliche Sache. Civitatis dignitatem tueri, sustinere, die Stadt bey ihrem Ansehen handhaben. Dignitati alicujus consulere, für eines Ehre Sorge tragen. Servire dignitati, auf Ehre sehen. Alienæ dignitati suffragari, favere, zu eines Ehre etwas beytragen. Imaginem duntaxat & reliquias pristinæ dignitatis retinere, nur einen Schatten von dem vorigen Ansehen übrig haben. 2. *Decor, pulchritudo, ornamentum, decus, forma liberalis, species*, Schönheit, angenehme Gestalt. In formis aliis dignitas inest, in aliis venustas. Liberalis species, & formæ dignitas. Formæ dignitas coloris bonitate defenditur. Tranquillitas animi affert dignitatem, Zierde und Ansehen. V. *Honor, Magistratus.*

Dignor, aris, atus sum, ari. würdig achten, oder geachtet werden. *Syn.* Dignum habeo, *vel* dignus habeor. *Usus.* Qui apud nos tali laude, observantiâ, cultu, honore, virtutis ergo dignantur. Vir probus summa existimatione dignandus.

Dignosco. is, novi, ere. unterscheiden. *Syn.* Discerno. *Usus.* Hostem à cive dignoscere. V. *Discerno.*

Dignus, a, um. würdig. *Syn.* Honestus, qui meretur, meritus, dignitate præditus, plenus dignitatis, habens dignitatem, idoneus, par, egregius.)(*indignus. Adv.* Omninò, maxime, parum. *Usus.* Quod non decorum, nec Diis dignum est. Majoribus suis dignus. Od o dignus. Efficere aliquid expectatione publicâ, viribus suis dignum. Hoc te non est dignum.

Digredior, eris, gressus sum, gredi. neben abweichen. *Syn.* Declino, discedo, deflecto, aberro à viâ, proposito, diverto. *Adv.* Longius, parumper, paullulum. *Usus.* Sed ad id, unde digressi sumus, redeamus. Longius, quam voluntas fuit, à proposito digressa est oratio. V. *Aberro.*

Digressio, onis, f. Abweichung. *Syn.* Declinatio. *Epi.* Acerba & misera, non longa, perjucunda, superior. *Phras. Cavenda est nimia digressio in oratione*, man muß verhüten, daß die Abweichung der Rede nicht gar zu lang sey. Danda est opera, ut unde aberrare cœperit, revocetur oratio; ne plus justò ab rerum ordine declinet; ne alio longius excedat, effundatur; ne alio longius auferatur: ne liberius latiusque procedat. *Usus.* Miserior fuit congressio, quam digressio nostra. Digressio à proposita oratione.

Digressus, us, m. Abweichung. *Syn.* Digressio, discessus.)(*Congressio, Congressus.*

Dijudicatio, onis, f. Entscheidung. *Syn.* Disceptatio, judicium, deliberatio. *Usus.* Ista quidem magna dijudicatio est.

Dijudico, as, avi, atum, are. entscheiden. *Syn.* Discerno, distinguo, discepto. *Adv.* Callide, diligenter, sero. *Usus.* Verbis controversias, non æquitate dijudicas. Non facile dijudicatur verus amor, & fictus. V. *Distinguo.*

Dijungo, is, junxi, junctum, ere. absondern. *Syn.* Disjungo. *Adv.* Longius, facile, sæpe. *Usus.* Dijungere me ab illo volo, V. *Separo.*

Dilabor, eris, lapsus sum, labi. entfallen, vergehen. *Syn.* diffugio, diffluo. *Adv.* Male, rapide. *Usus.* Fluvius rapide dilapsus. Vide, ne ea res memoriâ dilabatur. Dilapsâ fortunâ amici devolant; vectigalia, fides, vires reipublicæ dilabuntur. V. *Abeo, labor.*

Dilacero, as, avi, atum, are. zerreissen. *Syn.* Lacero. *Usus.* Distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari demum.

Dilanio, as, avi, atum, are. zerhacken, zerreissen. *Syn.* Lanio. *Usus.* Cadaver canibus dilaniandum objicere.

Dilapido, as, avi, atum, are. verschwenden. *Syn.* Decoquo, disperdo, consumo. *Usus.* Dilapidare pecuniam, exhaurire ærarium, minuere vectigalia, consumere. V. *Consumo, Nepos, Luxus.*

Dilargior, iris, largitus sum, iri. verschenken. *Syn.* Dono. *Usus.* Omnia dilargiri. V. *Largior.*

Dilatio, onis, f. Verzug. *Syn.* Mora, prolatio, retardatio. *Epi.* Nimia. *Usus.* Dilatio & expectatio comitiorum. V. *Differo.*

Dilato, as, avi, atum, are. ausbreiten. *Syn.* Collato, late explico, propago.)(*Coangusto, Coarcto, contraho. Phras. Dilatavit imperium*, er hat sein Reich ausgebreitet. Fines imperii longissime protulit; magnas ditioni suæ subjunxit provincias; amplissimas regiones imperii finibus adscripsit. V. *Augeo. Usus.* Argumenta, orationem dilatare ac diffundere. Late funditur ac dilatatur nomen vestrum. V. *Amplifico.*

Dilaudo, as, avi, atum, are. loben. *Syn.* Prædico. *Usus.* Librum, quem dilaudas, emi. V. *Laudo.*

Dili-

Diligens, tis, *g. o.* fleißig. *Syn.* Attentus, ſedulus, aſſiduus, ſtudioſus, diligentiam adhibens. *Phraſ. Homo erat imprimis diligens,* er war ein fleißiger und emſiger Menſch. Homo erat prudens & rerum ſuarum attentus; homo ſummi laboris & induſtriæ; prorſus intentus in omnia, qui advigilaret ſedulò, ac omnia accuraret; erat in omni officii genere navus ac diligens; anteibat omnes diligentiâ; nihil in eo diligentiæ requires, nihil induſtriæ. V. *Diligentia*, *applico*, *aſſiaue*, *opera*. *Uſus.* Lentulus ſalutis meæ diligentiſſimus.

Diligenter, fleißig. *Syn.* Accuratè, exquiſitè, ſtudioſè, magna cum cura ac diligentia.)(*negligenter. Phraſ.* 1. *Diligenter litteris dat operam,* er ſtudiret fleißig. Accuratiſſimâ diligentiâ, mirâ accuratione, non indiligenter; ſedulô, quam diligentiſſime; ſummâ curâ ſtudioque; totô animô, atque omni curâ; perſtudioſè, intentiſſimâ curâ; enixô ſtudiô; ſummâ induſtriâ; totô pectore; impensê admodûm; impensâ operâ; contentè induſtriéque; contentione maximâ litteras perſequitur. 2. *Negotium tuum egit diligenter,* er hat deine Geſchäfte fleißig abgewartet. Solerti curâ; cum curâ; ſummâ ſedulitate; religioſè admodum ſtudioſèque tractavit. Nullum in cauſa tua ſtudium, nullum officium prætermiſit; nemo in curandis negotiis tuis illô diligentior, nemo religioſior; extat ejus in tractandis rebus tuis ſtudium ingens ac induſtria; in gerendis negotiis tuis ſtudium adhibebat maximum; in tractando negotio tuo, quô maxime potuit, ſtudio incubuit; enixus eſt; in procurandis negotiis tuis nihil ab eo loci aut ſegnitiæ, aut ſocordiæ datum eſt; intentiore, quâ poterat, cura res tuas agebat; ſummô ſtudiô, maximoque opere; omnibus nervis viribusque; omni ope ac operâ, ſummâ ope; omni conatu; totô pectore; tota mente in res tuas ac commoda incubuit. V. *Diligentia. Uſus.* Diligenter etiam atque etiam facere aliquid.

Diligentia, æ, f. Fleiß. *Syn.* Aſſiduitas, ſedulitas.)(*negligentia. Epi.* Accuratiſſima, acerbiſſima, ampliſſima, artificioſa, cognita, crudelis, egregia, ſingularis, excellens, grata, inanis, incredibilis, inepta, magna, major, non mediocris, minuta, miſera, miſerabilis, moleſta, nimia, nova, pergrata, plena, privata, ſumma, tanta. *Phraſ.* 1. *Summa diligentiâ rem tuam curabo,* ich werde für deine Sache mit größtem Fleiß Sorge tragen. Omni meâ curâ, operâ, vigiliis, omni ſedulitate, omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas ſummâ curâ complectar. Pugnabo, enitar, contendam, efficiam, operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ ritè curentur. Incumbam in tuam cauſam totâ induſtriâ. Operæ ſtudiique plurimum in tuis rebus ponam, conſumam. Vigilabo dies atque noctes, & intentis oculis diſpiciam, utires tuæ ſalvæ ſint; curam rerum tuarum ſuſcipiam; operam ſummam, nervos omnes & induſtriam afferam. Ardore quôdam ac ſtudiô incitato tua procurabo. Summa ope nitar; animum intendam, adjungam, ut tibi bene ſit. Non obſcura erit contentio mea in rebus tuis; induſtria erit, quanta poterit, maxima. V. *Curo.* 2 *Majorem in ſcribendo diligentiam a te poſtulo,* ich verlange von dir einen gröſſern Fleiß im Schreiben. Velim, te plus diligentiæ in ſcribendo ponere; velim, te plus operæ, curæ, induſtriæ, ſtudii in ſcribendo locare, collocare, conſumere. Plus diligentiæ ad ſcribendum conferri à te velim. Operam navari ſtudio majori in ſcribendo expeterem. Tuis in ſcriptis diligentiam majorem deſidero, requiro. Adderes velim, ad ſedulitatem aliquid; pluſculum, velim, ſedulitatis in ſcribendo ſuſciperes. 3. *In parandis opibus nulli diligentiæ parcimus,* Geld und Gut zuſammen zu bringen, ſparen wir keine Mühe. Operam prætermittimus nullam; nulli operæ, labori nulli parcimus; exiguum ducimus, quidquid in parandis opibus induſtriæ adhibemus; in conſectandis opibus nullus labor eſt nimius nobis, nulla contentio difficilis; ad rem augendam nullum non lapidem movemus; nullam laboris partem prætermittimus; in re quærenda omni ſtudiô, curâ & operâ laboramus; omnibus nervis ac viribus, omni ope ac induſtriâ contendimus; ad parandas opes omnes vires, omnia ſtudia, quidquid eſt induſtriæ, conferimus; omnes curas cogitationesque referimus; opes ut conſequamur, elaboratur pro viribus; quantum conſequi viribus poſſumus, enitimur; opibus accumulandis operam damus, navamus, ponimus non indiligentem; laborem, curam ac diligentiam adhibemus, impendimus maximam. In quærenda re omnes ſedulitatis nervos contendimus; multum operæ ponimus, multum laboramus ac deſudamus. V. *Cura, Curo, Solicitudo. Uſus.* Conferre diligentiam ad aliquam rem. Diligentiam in rebus tuis adhibui maximam. Magnâ cum curâ ac diligentia ſcripſi de re.

Dili-

Diligo, is, lexi, lectum, ere. lieben. *Syn.* Amo, charum habeo. *Adv.* Acriùs, admodum, egregie, eximie, constantissimè, facile, gratis, libenter, magnifice, maxime, mirificè, multum, mutuò, plane, plus, plusquam in dies, præcipuè, plurimùm, quam maxime, quodammodo, separatim, singulariter, valde, herclè, vehementer, vehementius, vehementissime, vicissim, usquè eò, generatim, vere, unicè. *Usus.* Hunc amo, quem ante diligebam. Me aut amabis, aut diliges saltem. Eum non amore tantum, sed perpetuò quòdam judiciò diligebam. V. *Amo.*

Dilorico, as, avi, atum, are. zerreissen. *Syn.* Discindo, aperio. *Usus.* Diloricare tunicam.

Diluceo, es, luxi, ere. erscheinen. *Usus.* Res senatui plane dilucere visa est.

Dilucescit, ebat, Tag werden. *Syn.* Lucescit, lucere incipit. *Usus.* Discussa est illa caligo, diluxit. V. *Lucescit, Dies, Mane, Diluculum.*

Dilucidè, klärlich. *Syn.* Lucidè, perspicuè, claiè, apertè, plane. *Usus.* Dilucidè planèque loqui.

Dilucido, as, avi, atum, are. erklären. *Syn.* Declaro. *Usus.* Rei dilucidandæ causâ. V. *Explico, declaro.*

Dilucidus, a, um. klar. *Syn.* Apertus, evidens. *Usus.* Quò brevior, eò dilucidior erit narratio. Dilucida & perspicua expositio.

Diluculum, i, n. Morgen-Röthe, anbrechender Tag. *Syn.* Summum mane, prima lux. *Phras. Sub diluculum,* vor anbrechendem Tag. Sub galli cantum; albescente cœlo; appetente die, summo mane, benè manè, dubia adhuc luce, incertâ adhuc luce; cum lucescere, illucescere, lucere inciperet. V. *Mane, Dies.*

Diluo, is, ui, utum, ere. spülen, widerlegen. *Syn.* Confuto, abstergo. *Adv.* Dilucidè, facilius. *Usus.* Diluere objecta crimina; diluere & infirmare argumenta. Curas, molestias jucundô alloquiô diluere. V. *Refello, defendo.*

Dimano, as, avi, atum, are. zerfliessen. *Syn.* Profluo. *Usus.* Meus is labor dimanavit ad æstimationem hominum latissime.

Dimensio, onis, f. Messung. *Usus.* Dimensio quadrati.

Dimetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* Metior. *Usus.* Ab illo dimensa sunt omnia & descripta.

Dimetor, aris, atus sum, ari. abmessen. *Usus.* Siderum cursus dimetari.

Dimicatio, onis, f. Streit. *Syn.* Contentio, concertatio, discrimen. *Epi.* Extrema, infinita, parva, periculosa, plena laudis, tanta, maxima, tot ac tantæ. *Usus.* Dimicationem quærere. In dimicationem & aciem venire. Mihi fortunarum omnium dimicatio subeunda erit. Dimicationem mihi pro te nullam defugiendam putavi. Nemo me ab ea dimicatione continebit, deterrebit. V. *Certamen.*

Dimico, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Confligo, certo. *Adv.* Paratius. *Usus.* Prælio dimicare cum hostibus. De omnibus fortunis, de potentia dimicare. V. *Certo, confligo.*

Dimidiatus, a, um. halbgetheilet. *Syn.* Medius.

Dimidius, a, um. halb.)(*totus. Usus.* Hæres ex parte dimidia. Discipulus suos dimidio reddebat stultiores, quam acceperat. Dimidio carius emit domum, quam æstimata fuerat.

Diminuo, is, ui, utum, ere. vermindern. *Syn.* Minuo, imminuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo; diminutionem facio.)(*Augeo. Usus.* Vide, nequid de bonis tuis diminuas. Sententia diminuta & infirmata. V. *Minuo.*

Diminutio, onis, f. Verminderung. *Syn.* Imminutio.)(*Accretio. Usus.* Imperio magna diminutio facta est. Diminutio vectigalium.

Dimissio, onis, f. Entlassung. *Usus.* Dimissio propugnatorum, relegatio amicorum.

Dimitto, is, misi, missum, ere. entlassen. *Syn.* Amitto, missum facio; remitto, depono, omitto. *Adv.* Amantissime, continuô, contumeliosè, libenter, multum, prorsùs, nunquam. *Phras. Dimittere milites,* die Soldaten abdanken. Legiones missas facere; missionem dare militibus; exercitum purgare seditiosorum hominum missionibus; exauctorare milites; milites sacramentô solvere; milites exauctoratos dimittere. *Usus.* Dimittere senatum, concionem, von sich entlassen. Dimittere exercitum, legiones, remiges, abdanken. Facultatem

rei

rei gerendæ dimisit, aus der Hand lassen. Utinam de sua gravitate aliquid Pompejus, de cupiditate Cæsar dimisisset, fahren lassen.

Dimoveo, es, movi, motum, ere. verrucken. *Syn.* Depello, moveo, removeo, dejicio. *Usus.* Suspicionem à se in alium dimovere. Aliquem de suo cursu, sententia, institutis, more dimovere. De dignitatis gradu & loco suo aliquem dimovere. V. *Amoveo, abstraho, absterreo.*

Dinumeratio, onis, f. Abzehlung. *Exornatio quædam verborum.*

Dinumero, as, avi, atum, are. abzehlen. *Syn.* Numero. *Adv.* Propemodum. *Usus.* Dinumerare pecuniam alicui.

Diœcesis, eos, f. Verwaltung. *Syn.* Procuratio, *vel* gubernatio. *Usus.* Mirifica expectatio nostrarum diœcesium.

Diœcetes, æ, m. Verwalter. *Syn.* Qui procurationem, & quasi dispensationem regiam recepit.

Diploma, atis, n. Gewalts-Brief, Freyheits-Brief. *Syn.* Principum, & aliorum magistratuum codicilli, litteræque publicæ signô regiô munitæ & sanctæ.

Diræ, arum, f. Verfluchung. *Syn.* Furiæ, tristia omnia, minæ, execrationes, imprecationes. *Usus.* Diras obnunciare. Diræ, ut cætera auspicia, omina sunt, non causæ malorum. Homo diris devotus, credebatur affici maximô infortuniô. V. *Furiæ.*

Directò, gerade zu. *Syn.* Directè. *Usus.* Directò deorsum ferri. Hæc ad fidem directo pertinent.

Directus, a, um. recht, gerad. *Syn.* Rectus. *Usus.* Arbores directo ordine consitæ. Directa via. Quid opus est circuitione & anfractû potiùs, quam directô; Directum iter. Paries directus.

Direptio, onis, f. Plünderung. *Epi.* Acerba, fœda, impunita, libera, tanta. *Usus.* Vexatio & direptio urbis, sociorum. Impendebant fames, incendia, cædes, direptio.

Direptor, oris, m. Plünderer. *Usus.* Direptor urbis, & vexator.

Diribeo, es, ui, itum, ere. austheilen. *Syn.* Distribuo, dinumero, discerno; separo. *Usus.* Dum tabellæ diribentur.

Diribitio, onis, f. Zertheilung. *Syn.* Distributio. *Usus.* Populi diribitio jam non expectetur.

Diribitor, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor, qui populum in suas classes ad ferenda suffragia distribuit. *Usus.* Vos rogatores, diribitores, custodes tabularum fuistis.

Dirigo, is, rexi, rectum, ere. richten. *Syn.* Refero, constituo, ordino, dispono. *Phras.* *Omnia ad utilitates suas dirigit,* er richtet alles nach seinem Nutzen. Cursum vitæ suæ omnem ad seipsum refert. Utilitas illi vitæ regula est; studia sua utilitatis regulâ metitur; vitam suam ita gubernat, ita moderatur, ut ab utilitate ne usquam discedat. Nihil ille spectat, nisi utilitatem suam; eam ille longissime antefert rebus omnibus; eam ille rerum omnium primam ducit, antiquissimam habet; omnem suum conatum ad opes parat atque meditatur; actiones omnes ad unam utilitatis rationem exigit. *Usus.* 1. Omnia ad rationem & artem dirigere. Ad similitudinem pictor artem manumque dirigit. Ad illam cynosuram vitæ tuæ cursum dirigas. 2. *Metior, definio, describo, æstimo, circumscribo,* messen. Turpe est officium utilitate dirigere, non honestate. Omnia voluptate dirigunt Epicurei. V. *Moderor, Collineo.*

Dirimo, emi, emptum, ere. zertrennen. *Syn.* Divido, distraho.)(*Conjungo.* *Adv.* Acerbe, impudenter. *Phras.* *Diremit amicitiam,* er hat die Freundschaft zertrennet. Disrupit amicissimam vitæ conjunctionem; suavissimam vitæ societatem disturbavit. V. *Amicitia.* *Usus.* Hanc nostram societatem, hanc suavissimam vitæ conjunctionem falsis criminibus diremère malevoli. Nox prælium, iras, rixas diremit.

Diripio, is, ripui, reptum, ere. plündern. *Syn.* Prædor, aufero, rapio. *Phras.* *Urbs direpta est,* die Stadt ist geplündert worden. Direptioni & incendiis relicta; omnibus partibus disturbata, aut incensa; excisio, inflammatio, eversio, depopulatio, vastitas, agris tectisque illata est; direptum auri argentique pondus ingens, detracta corporibus ornamenta, nihil in ædibus omni luxû atque opulentiâ instructis intactum est relictum; expilata urbs, nudata, exhausta, depopulata; exspoliata fana, domus pecuniis spoliatæ & exinanitæ. Discurrit ad prædam miles, fit auri argentique fœda direptio, victores rapiunt, aguntque, quidquid à flamma intactum, prædas undique

exsorbent. Depopulata urbs vexataque, compilatæ domus, præda improbissime egesta. Oppidum prædæ datum, fortunis illatæ manus, miles raptô vivere assuetus, & in præda ac sanguine diu versatus, ferre agereque, quidquid ignis reliquum fecisset, cœpit, prædamque avertere. V. *Depopulor, depeculor, destruo, vasto, prædo.* *Usus.* Expilare, vexare, diripere socios, patrimonium alterius.

Diritas, tis, f. Grausamkeit. *Syn.* Crudelitas. *Usus.* Homo omni diritate & immanitate teterrimus. V. *Crudelitas.*

Dirumpo, is, rupi, ruptum, ere. zertrennen. *Syn.* Dirimo, rumpo. *Adv.* Repente. *Usus.* Societatem, amicitiam dirumpere. Dolore prope se dirupit. Homo diruptus, dirutusque, *infelix.* V. *Rumpo.*

Diruo, is, ui, utum, ere. niederbrechen. *Syn.* Excido, exscindo, everto. *Usus.* Diruere, ædificia. V. *Destruo.*

Dirus, a, um. grausam. *Syn.* Ferus, crudelis, immanis, infestus; infaustus. *Usus.* Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa dirave edixerit, irrita infectaque sunto. V. *Crudelis.*

Dis, tis, *g. c.* reich. *Syn.* Dives. *Usus.* Midas ditissimus.

Discedo, is, cessi, cessum, ere. hinweggehen. *Syn.* Abeo, proficiscor, cedo, solvo, migro, demigro.)(*accedo.* *Adv.* Aliquantum, commodum, ferè, nonnunquam, flagitiosissimè, honestè, impunè, longe, longius, nec veró, non libenter, nusquam omnino, parumper, proxime, temerè, nunquam, tardissime. *Phras. Discedere cogito,* ich gedenke bald abzureisen. Animus est in discessu; in animo est mutare locum; de discessu, *vel* discessum cogito; in animo habeo longius me auferre; discessum specto, meditor: migrandi mihi consilium est; jam dudum profectionis volvo consilia. V. *Abeo, proficiscor.* *Usus.* 1. Româ, provinciâ, à foro discedere. 2. *Transl. Desino, deficio, muto,* aufhören, abweichen. A sententia sua, ab officio, à consuetudine sua discedere. Febris quartana discessit. 3. *Alio me verto,* sich anderstwo hinwenden. Discessit in alia omnia senatus. In aliam opinionem, partes, sectam discedere. 4. Cœlum bellô Marsico discessit. Tellus discedit, sich spalten, eröffnen. 5. Vitâ discedere, sterben.

Disceptatio, onis, f. strittiger Handel. *Syn.* Causa, controversia, lis, judicium. *Epi.* Extrema, forensis, simplex. Forenses, infinitæ, legitimæ, liberæ. *Usus.* Disceptatio & cognitio veritatis. Rem in disceptationem vocare, die Sache strittig machen. Venit hoc, cadit in disceptationem. Hoc quidem in disceptatione versatur. V. *Controversia, Disputatio.*

Disceptator, oris, m. Schiedsmann. *Syn.* Judex, arbiter. *Epi.* Domesticus, severissimus. *Usus.* Populum Romanum disceptatorem non tantum non recuso, non defugio, sed deposco. Hoc disceptatore ac sententiæ moderatore uti statui.

Disceptatrix, icis, f. Entscheiderin. *Usus.* Dialectica veri & falsi discepatrix & judex.

Discepto, as, avi, atum, are. disputiren, streiten. *Syn.* Contendo, decerto, disputo, dijudico, cognosco. *Adv.* Juste, latius, sapienter. *Phras. De hoc disceptari potest,* das läßt sich noch disputiren. Hoc in disceptationem vocari potest; hoc cadit, venit in disceptationem; hoc in disceptatione versatur; hoc in controversiam venire, vocari, adduci, deduci potest; hoc in controversia est, versatur; hoc in contentione est. Disceptationi hic locus est; nonnulla de hoc disceptatio relicta est. V. *Controversia, Disputatio.* *Usus.* Illi quæstioni præpositus, qui æquô jure disceptet. Inter se cum aliquo disceptare de controversiis. Armis disceptant. V. *Disputo, Contendo.*

Discerno, is, crevi, cretum, ere. unterscheiden. *Syn.* Dijudico, distinguo, dispicio, discrimen facio, internosco, divido. *Usus.* Animus discernit verum à falso. Alba & atra vix discernit. V. *Dijudico.*

Discerpo, is, cerpsi, cerptum, ere. zerreissen. *Syn.* Dilacero. *Usus.* Unguibus aliquem Baccharum more discerpere. Animus nec distrahi, nec discerpi potest. Divulsum & discerptum genus dicendi. V. *Lacero.*

Discessio, onis, f. Abweichung. *Syn.* Abitus, abitio, abscessus, recessus, digressus, profectio, remotio. *Epi.* Matura. *Usus.* Si in meam sententiam consules discessionem facerent. Sententia illa valuit, etsi discessio facta non est.

Discessus, ûs, m. Abreise.)(*Accessus.* *Epi.* Acerbus, calamitosus, misericordia dignior, diuturnus, fœdus ac perturbatus, fœdissimus, fructuosus, fructuosissimus, lon-

longinquus, longus, perhonorificus, præclarus, subitus, summus, voluntarius. *Usus.* Longinquus inter nos discessus. Solis accessus & discessus. O præclarum discessum è vita! Subitus discessus, *præceps profectio.*

Discindo, is, scidi, scissum, ere. **zerschneiden.** *Syn.* Dilacero, dilorico. *Usus.* Vestem discindere.

Discingo, is, cinxi, cinctum, ere. **aufgürten.** *Usus.* Periculum prope est, ne discingere.

Disciplina, æ, f. **Zucht, Unterweisung.** *Syn.* Institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo. *Epi.* Acerrima & equestris, antiqua, bellica, bona, certa, dialectica, digna studiosis ingenuarum artium, domestica, hetrusca, fortior, gravis, constans, indocilis, inops, expedita, magna, mala, melior, meretricia, mollis, navalis, nobilis, nota, nova, optima, perfacilis, perfectissima, præclara, præstans, publica, sanctissima, severa, severissima, tota, vetus, vetusta, voluptuaria, delicata, vulgaris. Clarissimæ, consentaneæ, domesticæ, gravissimæ, ingenuæ, optimæ, pueriles, variæ. *Phras.* 1. *Servat bonam disciplinam*, **er hält eine gute Zucht.** Arcte contentéque suos habet; disciplinam acerrimè exigit; disciplinam severissimè regit, disciplinam rigidius adstringit; disciplinam ad antiquam severitatem redigit, revocat. 2. *Disciplina sensim periit*, **die gute Zucht hat abgenommen.** Prolapsa, dissoluta severior illa disciplina est; delapsâ paulatim disciplina procubuit; deflexit jam aliquantùm de spatio curriculòque consuetudo disciplinæ veteris; labat jam disciplina vetus & paulatim diffluit; disciplina custodum ignaviâ labefactari cœpta est; de statu suo declinavit; non gradu, sed præcipiti cursu à veteri legum severitate descitum est; consecuta non multò post ingens disciplinæ depravatio; disciplina vetus inertiâ præsidium quasi consenuit; disciplinâ sensim fluere ac inclinari cœpit. 3. *Disciplinam instaurare*, **die alte scharfe Zucht wiederum einführen.** Omnia, quæ delapsa jam diffluxerunt, severis legibus vincite; fluentem procumbentémque disciplinam restituere, labentem ac senescentem disciplinam erigere; depravatam corruptelis consuetudinem ad pristinam severitatem revocare. *Usus.* Senatores Rom. filios suos Hetruscis in disciplinam tradebant. Plerasque disciplinas à Græcis traditas accepimus. Nemo bonus imperator, qui non ante Philosophiæ disciplinam perceperit, coluerit. Ratio vetustæ disciplinæ, quam à majoribus accepimus. Homo disciplina juris civilis eruditissimus. Quidam parentum disciplinâ meliores fiunt. Bonâ disciplina exercitatus. Bellica disciplina soluta, prolapsa, restituenda est. Et horum nos hominum institutionem, disciplinam, sectam persequemur?

Disciplinam facio, **Disciplin machen, sich geißlen.** *Phras.* Pœnæ nomine se acerrimè verberare; voluntariam de se pœnam verberibus sumere; voluntariâ verberatione corpus coërcere, flagellis se cædere; voluntariò cruciatû se concidere; flagris verberibùsque in suum corpus advertere; flagris se multare, supplicium de se voluntariâ diverberatione sumere; acerbissimis flagris castigare corpus; voluntariâ afflictatione sui divinæ justitiæ severitatem prævertere; flagris se cruentare, tergum lacerare, in se sævire; corpus suum flagris ad sanguinem, ad languorem cædere.

Discipulus, i, m. **Schüler.** *Syn.* Auditor, qui accedit aliquem disciplinæ causâ, qui se alicui in disciplinam tradit. *Epi.* Rudis & integer. Dissimiles, probabiles. *Phras.* *Demosthenes fuit Platonis discipulus*, **Demosthenes ist ein Lehrjünger des Plato gewesen.** Sub disciplina Platonis fuit; Platone usus est magistro; Platonem habuit præceptorem; è Platonis disciplinâ, scholâ prodiit; à Platone ad disciplinam eruditus est; à Platone eruditus fuit; excultus doctrinâ fuit; didicit; doctrinam hausit; litteris excultus fuit; Platonis inter discipulos fuit; Platonis academiam frequentavit, trivit; Platonis præceptis imbutus, institutus fuit; Platonem audivit; Platonis auditor fuit; apud Platonem litteris operam dedit; disciplinæ Platonicæ alumnus fuit. *Usus.* Rudem me discipulum atque integrum accipe. V. *Doceo*, *Erudio.*

Disco, is, didici, ere. **lernen.** *Syn.* Percipio, disciplinam accipio, cognosco, perdisco, condisco, documentum accipio, exemplum ex aliquo capio, comprehendo, cognitionem accipio. *Adv.* Aliundè, diutiùs, facilè, fortius, meliùs, multùm, præclarè, studiosè, breviter, nimium, perinde ut. *Phras.* 1. *Græcas litteras ab illo didici*, **ich habe die griechische Sprache von ihm erlernet.** Illô magistrô Græcas litteras arte & cognitione comprehendi; litteras Græcas illô præceptore attigi, celeriterque arripui; annum unum in ejus disciplina permansi Græcis litteris excolendus,

erudiendus, imbuendus; in ejus me disciplinam tradidi, ut ejus institutione Græcis in litteris doctior evaderem; ut ab eo Græcas litteras haurirem. V. *Discipulus.* 2. *Experientiâ multùm discimus*, man lernet viel aus der Erfahrung. Ad scientiam multarum rerum experientiâ duce pervenimus. Erudimur valdè, instruimur, expolimur, ex ignorantiæ tenebris educimur usû atque experientiæ beneficiô. Multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientiâ docti. Experientiâ magistrâ multa cognoscuntur; multarum rerum scientia, cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia & usu. Multarum rerum magister usus est. Multa docet, ostendit, patefacit experientia. Viam aperit usus ad multarum rerum scientiam. V. *Experientia.* 3. *Pauca admodum didicit*, er hat noch wenig gelernet. Parùm attigit doctrinæ; cursim arripuit eas artes, nec omninò perdidicit; perfusus potiùs, quam tinctus est iis litteris; artes eas vix à limine salutavit; litteras degustâsse satis habuit; in litteris progressus fecit perexiguos; non ita longè profectus est à primo littore. Longè abest à perfecta litterarum cognitione; ex abditis litterarum fontibus nihil hausit, delibavit; tiro etiamnum est in ea arte. V. *Rudis, imperitus.* 4. *Memoriter discere*, auswendig lernen. Ediscere, memoriter complecti; memoriæ mandare; memoriâ comprehendere, complecti. *Usus.* 1. Antiqui fidibus discebant. Discere apud aliquem Græcas litteras. 2. *Intelligo, percipio, accipio*, verstehen. E tuis litteris, è tabellario didici, te &c.

Discolor, oris, *g. o.* vielfärbig. *Syn.* Diversus, dispar, dissimilis, varius. *Usus.* Discoloribus signis sententias notare.

Disconvenio, is, veni, ventum, ire. mißhellig seyn. *Syn.* Diffideo, discordo. *Usus.* Disconvenit inter nos & te. V. *Discordia.*

Discordia, æ, f. Uneinigkeit. *Syn.* Dissidium, dissensio, seditio, odium.)(*Concordia, amicitia. Epi.* Civilis, major; magnæ, maximæ, multæ, perniciosæ, stultæ, tacitæ discordiæ. *Phras.* 1. *Discordias concitare*, Uneinigkeit stiften. Excitare, in civitatem inducere; discordiam moliri; discordias serere; lites creare; amicitias diducere cohærentes; conjunctionem animorum dirimere, solvere, à conjunctione amicos avocare; in discordiam agere; discordiam concitare. Animorum consensionem dissolvere, labefactare; concordes animos disjungere, dissociare. V. *Amicitia, Seditio.* 2. *Discordiam tollere*, die Uneinigkeit aufheben. Discordiam dissipare, sedare, placare; dissensiones frangere & extinguere; discordiam in tranquillum conferre; pacem conciliare, coagmentare, reconciliare; pacis, concordiæ, compositionis autorem esse; aversos animos, iras, longa dissidia componere. V. *Pax.* *Usus.* E cupiditatibus seditiones ac discordiæ oriuntur, impendent. Nullus discordiarum finis, nisi aut interitus, aut victoris dominatus. Urbs discordiis consumpta perit. V. *Dissensio, Discordo.*

Discordo, as, avi, atum, are. uneinig seyn. *Syn.* Dissideo, discrepo, dissentio, non consentio. *Phras. Discordant inter se cives*, die Bürger sind unter einander uneinig. Opinionum dissensione inter se discrepant; contentione & ambitione discordes dissident; magnas inimicitias agitant; intestinô flagrant odiô; nunquam à jurgiis conquiescunt; in alia omnia discedunt; urbs secum ipsa discors intestinis odiis laborat; inter cives magna discordiarum moles exorta est; dissensiones seruntur; intestinæ discordiæ fervent; consensus ordinum est divulsus; civitas secum ipsa discors intestino flagrat odio; civitas studiis divisa est & distracta; dissidia fiunt plura in dies, & graviora; discordia coire in unum cives non sinit. V. *Dissentio, alienus, abhorreo.* *Usus.* Animus à seipso diffidens & discordans. V. *Discrepo.*

Discors, dis, *g. omn.* uneinig. *Syn.* Dissentiens, discordans.)(*Concors.* *Usus.* Ambitione discordes. V. *Discordo.*

Discrepantia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Dissensio, discordia. *Usus.* Scripti & voluntatis; rerum & verborum discrepantia.

Discrepo, as, are. mißhellig seyn. *Syn.* Discrepans sum, abhorreo, abludo.)(*Convenio, congruo.* *Adv.* Multùm ab humanitate, paulùm, valdè. *Phras. Græcorum mores Romana gravitate multum discrepant*, longè absunt; Pugnant cum Romana gravitate. Abhorret à Græcorum levitate Romana constantia; aliena est à Græcorum moribus; ingens discrimen est inter Græcorum levitatem, & Romanam constantiam. V. *Abhorreo, abludo.* *Usus.* Ego à tuis consiliis minimè discrepo. Hæc verba inter se discrepant, non cohæ-

cohærent. Hæc multum ab humanitate discrepant. Cum aliquo, ab aliquo, in re aliqua, inter se discrepare. V. *Differo, discordo.*

Discrete, unterschiedentlich. *Syn.* Distinctè.)(*Conjunctè, confuse.*

Discretio, onis, f. Unterscheidung. *Syn.* Distinctio, sejunctio. *Usus. Barbar. pro* prudentia in discrimine faciendo, *pro* delectu & judicio, *pro* moderatione & temperatione, *pro* arbitrio victoris. *Phras.* 1. *Ad discretionem urbs se dedidit, vulg.* die Stadt hat sich auf Discretion an den Feind ergeben. Se suaque omnia victoris potestati reliquit; deditionis conditionem quamvis subiit, accepit; armis positis ad victoris fidem confugit; victoris ditioni se permisit; nihil neque de vita, neque de libertate pacti cives in victoris fidem se permisere, tradidere. V. *Deditio.* 2. *Nullam plane habet discretionem, vulg.* er hat gar keine Discretion. In puniendis delictis nullam adhibet moderationem; moderatione & temperatione sublatâ, promiscue in omnes advertit; sine cura discriminis pœnas sumit; nullum adhibet in plectendo judicium; nemini ulla in re temperat. V. *Imprudens.* 3. *Ad bene regendam rempublicam magna opus est discretione, vulg.* zu Verwaltung des gemeinen Wesens gehört eine grosse Discretion. Ad tractandam rempublicam opus est prudentia in delectu bonorum; delectu atque judicio; prudentiâ atque scientiâ opportunitatis, idoneorum ad agendum temporum; moderatione ac temperatione; rerum omnium hominumque delectû ac discrimine. In gubernanda republica caput est uti auctoritatis præsidiis moderatè ac scienter. V. *Prudentia.* 4. *Ludere pro discretione,* um eine Discretion spielen. Ludere in spem lucri arbitrarii, ludere spe lucri alterius arbitrio permissâ, delegatâ.

Discrimen, inis, n. Unterscheid, Gefahr. *Syn.* Differentia, delectus, judicium, moderatio. *Epi.* Certissimum, externum, iniquum, magnum, majus, maximum, medium, pertenuè, propinquum, summum, totum, extremum. *Phras.* 1. *Respublica est in discrimine,* das gemeine Wesen stehet in Gefahr. Versatur in discrimine; in summum discrimen adducta est, venit, incidit, vocatur, devenit. 2. *Discrimini se exposuit,* er hat sich der Gefahr ausgesezt. Sponte se in discrimen objecit, obtulit, contulit, intulit; discrimini caput obtulit, objecit. V. *Periculum. Usus.* 1. Discrimen omne, & delectum tollere. Ex hoc discrimen inter gratiosos cives, & fortes. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Discrimine rectè, an perperam facti confusô, da man Recht und Unrecht nicht mehr unterscheiden konnte. 2. *Periculum,* Gefahr. Discrimen totius belli in unius capite positum est. V. *Discretio.*

Discrimino, as, avi, atum, are. entscheiden. *Syn.* Distinguo. *Usus.* Hetruriam via Cassia discriminat.

Discrucio, as, avi, atum, are. übel plagen. *Syn.* Excarnifico. *Usus.* 1. Discruciatum aliquem necare. 2. *Transl.* Discrucior, talem fundum ab homine tam improbo possideri. V. *Crucio, ango.*

Discumbo, is, cubitum, ere. zu Tische sitzen. *Syn.* Accumbo, cubo ad mensam. *Usus.* Cœnati discubuerunt.

Discupio, cupivi, itum, ere. wünschen. *Usus.* Te videre & omnia conferre discupio. V. *Cupio.*

Discurro, is, curri, cursum, ere. hin und wieder lauffen. *Usus.* Signô datô juventus Romana ad rapiendas virgines discurrit. *Pro* Dissero, von einer Sache reden. *vulg. est.*

Discursus, us, m. Geläuff. *Usus.* Præcipiti discursu passim se fugæ mandant. *Pro* Sermone, *aut colloquio,* Unterredung. *vulg. est.*

Discus, i, m. eine Platte. *Syn.* Patina.

Discutio, is, cussi, cussum, ere. vertreiben, untersuchen. *Syn.* Dispello, removeo, tollo, perturbo, disjicio. *Usus.* 1. Periculum consilio, factionem armis discutere & comprimere. 2. Captiones alicujus & fraudes discutere, untersuchen.

Disertè, beredtsam. *Syn.* Doctè, peritè. *Usus.* Disertè & copiosè dicitur. V. *Eloquenter.*

Disertus, a, um. wohlberedt. *Syn.* Doctus, peritus. *Usus.* Disertos novi multos, eloquentem neminem, disertissima oratio. V. *Eloquens.*

Disjicio, is, jeci, jectum, ere. hin und wieder werfen. *Syn.* Dispergo. *Usus.* Res disjectas & dispersas colligere. V. *Dissipo.*

Disjunctio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Separatio. *Epi.* Falsa, molestissima, vera. *Usus.* Animorum disjunctio dissensionem facit. V. *Discordia.*

Disjunctus, a, um. abgesondert. *Syn.* Procul remotus, discrepans, distans. *Usus.* Vita à cupiditatibus maximè disjuncta, cum officio conjuncta. Mores ejus longè à tali scelere disjuncti; populus à senatu disjunctus. V. *Alienus*, *discors.*

Disjungo, is, junxi, junctum, ere. absondern. *Syn.* Separo, abalieno, distraho; dissidium, dissensionem, abalienationem, disjunctionem facio.)(*Conjungo.* *Adv.* Longè, longissimè, maximè à cupiditate, procul. *Usus.* Hominem, amicum à me, à mea familiaritate, amicitia disjunxisti. Disjungere jumenta. Ab oratoria me disjungo. V. *Alieno, Dirimo, Amicitia.*

Dispar, aris. *g. o.* ungleich. *Syn.* Disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar. *Adv.* Multum, longe. *Usus.* Variat & dispar conditio; dispares mores, disparia studia sequuntur. Par dignitas, dispar fortuna. Disparibus ætatibus alia placent. V. *Dissimilis.*

Disparatum, i, n. entgegen gesezt. *Vulgo.* Contradictorium. *Usus.* Disparatum est, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur; ut: sapere, non sapere.

Disparilis, e. ungleich. *Syn.* Dispar.

Dispartio, is, ivi, itum, & Dispartior, iris, iri, zertheilen. *Syn.* Divido. *Usus.* Aliquid dispartire in minima. Jurisconsulti simplicia in infinita dispartiuntur. V. *Divido.*

Dispello, is, puli, pulsum, ere. wegtreiben. *Syn.* Discutio. *Usus.* Caliginem ab oculis dispellere. V. *Pello.*

Dispendium, ii, n. Verlust. *Syn.* Quod immoderatè & inconsultè expenditur. *Usus.* Rem confeci sine sumptu, sine dispendio. V. *Detrimentum, Damnum.*

Dispensatio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Procuratio, administratio. *Usus.* Ærarii dispensationem suscipere, dare alicui & committere. Senatus ei hanc dispensationem eripuit. *Pro* Solutione à legibus, Dispensation, *vulg. est.*

Dispensator, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor. *Usus.* Rationem à dispensatore accipere. V. *Promus condus.*

Dispenso, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn.* Dispono, procuro. *Usus.* Res domesticas dispensare. Inventa ordine dispensare & disponere. *Dispensare cum aliquo, vulg. est*, mit einem dispensiren; *Latine dicendum:* Legibus aliquem solvere; legis gratiam facere; sacramenti religione solvere, in einem Gelübd dispensiren.

Disperditio, onis, f. Verderbniß. *Syn.* Ruina. *Usus.* Antonius ad disperditionem urbis venire conatur. V. *Damnum.*

Disperdo, is, perdidi, perditum, ere. verwüsten. *Syn.* Dissipo. *Usus.* Possessiones à majoribus acceptas disperdere. V. *Perdo, consumo.*

Dispereo, is, perivi & perii, ire. zu Grund gehen. *Syn.* Pereo. *Usus.* An pecuniam disperire patieris? V. *Pereo.*

Dispergo, is, spersi, spersum, ere. zerstreuen. *Syn.* Disjicio, dissipo: inspergo, respergo. *Adv.* Confusè, membratim, latè, longè lateque. *Usus.* Cur Deus tot mortifera terra marique disperserit &c. Bellum longè lateque dispersum. Dispersa cogere. V. *Dissipo.*

Dispersè, zerstreuet. *Syn.* Diffusè. *Usus.* Res dispersè & diffusè dictæ.

Dispersio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissipatio. *Usus.* Dispersione civium urbs infirmatur.

Dispertio, is, ivi, itum, ire. & Dispertior, iris, iri. zertheilen. *Syn.* Dispartio, divido, distribuo, distinguo. *Adv.* Æqualiter, valdè. *Usus.* Dispertire orationem in membra. Tempora laboris & otii dispertiri. Bona, pecunias dispertiri. Leges & exempla civitatibus dispertiri. V. *Divido, partior.*

Dispicio, is, spexi, spectum, ere. entscheiden. *Syn.* Video, nosco, intelligo. *Usus.* Imbecillis animus verum dispicere non potest. Acie mentis futura dispicere. Siquid dispicere cœpero, scribam ad te. V. *Nosco.*

Displiceo, es, ui, itum, ere. mißfallen. *Syn.* Odiosus sum, injucundus sum.)(*placeo, arrideo.* *Adv.* Vehementer, vehementius, vehementissimè. *Phras.* *Displicuit illi*, es hat ihm mißfallen. Malè id habebat hominem; concoquere id non poterat; ea re offendebatur animus; vehementer ab eo reclamatum est; non delectabat hominem is sermo; haud probabatur, ægrè, graviter molesteque ferebat id; molestiam haud parvam capiebat animo. *Usus.* Displicet mihi consilium tuum. V. *Odiosus, molestus.*

Displodo, is, plosi, plosum, ere. aufsprengen. *Usus.* Res Sicula displosa ac disrupta.

Dispolio, as, avi, atum, are. berauben. *Syn.* Spolio, despolio, privo. *Usus.* Honore aliquem dispoliare. V. *Spolio.*

Dispono, is, posui, positum, ere. ordnen. *Syn.* Dispenso, distribuo, colloco, ordino.)(*confundo.* *Usus.* Aciem, classem, signa, tormenta suo quæque loco disponere. Præsidia undique disposuit. Verba disponunt oratores, ut pictores colorum varietatem. V. *Ordino.*

Disposité, ordentlich. *Syn.* Distinctè. *Usus.* Non possum dispositè illum accusare.

Dispositio, onis, f. Ordnung. *Syn.* Distributio, ordo, collocatio, œconomia. *Usus.* Nihil pulchrius omni ratione vitæ, dispositione atque ordine. Dispositio est ordo atque distributio rerum. Dispositio locorum velut quædam est militum instructio.

Disputatio, onis, f. Streit-Rede. *Syn.* Disceptatio. *Epi.* Copiosa, communis, decora, paulò abstrusior, exigua, magis facilis, quam necessaria, pene intima, joculatoria, longa, bene longa & satis litigiosa, perpetua, meditata, puerilis, nova, perjucunda, probabilis, propensior, propria, similis, simplex, splendida, subtilis, tota, verior, ad similitudinem veritatis propensior, universa. Disputationes ancipites, angustæ & concisæ, eruditissimæ, infinitæ, latæ eruditæque, multæ & variæ, plenæ, diversæ, voluptuariæ. *Usus.* Concertationum plenæ & ligitiosæ disputationes. Nolo ambigua, quæ disputationibus huc illuc trahuntur. Disputationi interesse. V. *Disputo*, *Disceptatio, Discepto.*

Disputator, oris, m. Streit-Redner. *Syn.* Dialecticus. *Usus.* Disputator subtilis, Orator parum vehemens.

Disputo, as, avi, atum, are. einen Wortstreit führen. *Syn.* Dissero jure & legibus, disceptando decerto, dico. *Adv.* Acerrimè, accuratè, acutè, amanter, argutissimè, audacius, breviter, commodius contra, copiosè, coram, dialecticè, diligenter, eleganter, enucleatè, exiliter, exquisitè, facetius, fortissimè, fusè, fusius, graviter, uberius, jejunè, inscitè, insolenter, lentius, libenter, liberè, liberius, necessariò, omninò, optimè, prudenter, rhetoricè, separatim, severe, subtiliter, subtilius, variè, latè, supra satis, multum. *Phras.* 1. *Multum de ea re disputavi*, ich habe von dieser Sache viel disputiret. Acriter eam disputationem ingressus sum; multum cum adversariis conflixi, contendi. Magna mihi fuit de ea re altercatio, certatio, contentio. Habui bene longam disputationem. Accuratè & rationibus undique conquisitis; subtiliter, copiosè disserui. Multa in eam rem probabiliter argumentatus sum. Contentione dicendi, quantà potui, maxima decertavi, Res ea non mediocri contentione est agitata. 2. *Qua de re disputatur?* was ist es, worüber man so hitzig disputiret? Quæ tandem res illa est, de qua quæritur, ambigitur, dubitatur, contenditur, disseritur, disceptatur; de qua lis est; quæ in dubium vocatur; quæ in controversiam adducitur; de qua est contentio; de qua enata, exorta est controversia; quæ in medio; de qua argumentis disputatur? V. *Disceptatio, Controversia, Discepto.* 3. *Disputabit ex universa Philosophia*, er wird die gantze Philosophie defendiren. Philosophiæ universæ capita disceptanda proponet; de controversis Philosophiæ universæ quæstionibus respondebit; Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipit. Doctrinæ specimen periculum facturis ex universa Philosophia dabit, præbebit. Philosophiæ scita acedemico in concessu propugnabit. *Usus.* Disputare de omni re in contrarias partes. Multa in eam sententiam disputavi. Dum de singulis sententiis breviter disputo, quæso, attendite. Rationem cum aliquo expediendæ rei disputare, inquirere. V. *Discepto, controversia.*

Disquisitio, onis, f. Umfrage. *Syn.* Inquisitio, investigatio, *Epi.* Magna. *Usus.* Pro argumento sumere, quod est in disquisitione, vitiosum est. Ad criminis disquisitionem par est adesse quam plurimos.

Disrumpo, is, rupi, rumptum, ere. zertrennen. *Syn.* Divido, rumpo. *Usus.* Disrumpuntur, qui invident. Disrumpor dolore. Disrumpitur eô pacto humani generis societas. V. *Rumpo.*

Dissemino, as, avi, atum, are. ausbreiten. *Syn.* Dispergo, spargo, dissipo. *Adv.* Latius. *Usus.* Disseminato sparsoque rumori ne fidem habeas. Latius opinione malum hoc disseminatur, manavit non solùm &c. V. *Sero.*

Dissensio, onis, f. Uneinigkeit. *Syn.* Dissidium, contentio. *Epi.* Brevis, civilis, domestica. *Phras.* 1. *Dissensionem excitare*, Uneinigkeit erwecken. Commovere dissensionem; facere, constituere dissidium; discordiam inducere, concitare; dissensionem facere. 2. *Dissensionem sedare*, die Uneinigkeit beylegen. Extinguere tumultum, seditionem, dissensionem civium; tumultum comprimere; discordiam placare, dissipare, tollere. V. *Discordia.* 3. *Dissensiones civiles multas respublicas perdiderunt*, die bürgerlichen Uneinigkeiten haben viele Städte zu Grund gerichtet.

multas respublicas opibus admodùm florentes afflixerunt, exedêrunt, diruêrunt, evertêrunt, solo æquârunt, sustulêrunt domesticæ seditiones, intestina bella, variæ civium voluntates, controversiæ inter cives, civium discordiæ, partium contentiones. E civilibus discordiis, contentionibus multarum rerumpublicarum pernicies fluxit, manavit, orta est. Multis urbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt; multis urbibus exitio fuere civiles seditiones. V. *Discordia*, *alienus*. *Usus*. Fuit inter illos sine acerbitate dissensio. Philosophi in magna varietate ac dissensione constituti. Commovere, facere, extinguere dissensionem.

Dissentaneus, a, um. nicht übereinstimmend.)(*Consentaneus*. *Usus*. Vel similia, vel dissimilia; consentanea, aut dissentanea.

Dissentio, is, sensi, sensum, ire. widrig gesinnet seyn. *Syn*. Dissideo, inter nos dissensio est, in alia opinione, *vel* voluntate sum, in alia omnia eo, *vel* discedo. *Adv*. Honeste, longe, magnoperè, occultè, tantopere, valdè, vehementer, vehementissimè, multum, gravissimè. *Phras*. 1. *Dissentiunt autores*, die Scribenten kommen nicht überein. Discrepant, discordant, dissident inter se autores; pugnant secum scriptores; tendunt in diversum autores; variant autores; autores in diversum trahunt, differunt inter se autorum sententiæ, magna est inter autores opinionum dissimilitudo. 2. *Opinione dissentimus, non voluntate*, wir seynd einer widrigen Meynung, nicht aber eines widrigen Willens. Non idem sensus est, eadem tamen voluntas; diversa sentimus, eadem tamen volumus; opinionum est inter nos dissimilitudo, non est animorum. Animorum consensus est inter nos, opinionum tamen dissensio. Nostræ sententiæ non congruunt; cùm tamen animi nostri in amore consentiant. Discrepant sententiæ nostræ, cùm tamen æquè inter nos amemus; cùm mutuus inter nos amor sit. Non idem judicium inter nos est, eadem tamen benevolentia. 3. *Consulum alter dissensit*, der andere Burgermeister war einer widrigen Meynung. Non idem visum est, non idem placuit, non idem probabatur consilium alteri; opinionum dissensione discrepabant consules; non idem sed aliter, diversè, variè sentiebat; in alia omnia ibat consulum alter; consiliis obstitit intercessit. V. *Congruo*, *consentio*, *discordo*, *discrepo*, *sententia*. *Usus*. Galli à cæterarum gentium more dissentiunt. Verba factis, vita oratione dissentit.

Differo, is, serui, sertum, ere. reden. *Syn*. Disputo, dico. *Adv*. Abscunditè, acerrimè, accuratè, accuratius, acutè, acutiùs, acutissimè, angustè, argutè, benè, brevius, commodiùs, copiosè, dialecticè, diutiùs, doctè, dupliciter, durius; Græcè, uberius, ineptè, latius, latinè, nervosiùs, præclare, plurimùm, prudenter, rectè, remissiùs, splendidiùs, subtiliter, subtiliùs, tenuiter, verissimè. *Usus*. Multa subtiliter de immortalitate animarum Socrates. Inter eos differitur. V. *Disputo*, *Confero*.

Dissideo, es, sedi, ere. uneinig seyn. *Syn*. Dissentio, discordo.)(*Congruo*. *Adv*. Leviter, paululum, plurimùm. *Usus*. Non cum homine, sèd cum causa dissideo. Animis & voluntate, moribus & studiis inter se dissident & discordant. Armis etiam & castris dissidebamus. V. *Dissentio*, *Discordia*, *Altercor*.

Dissidium, ii, n. Uneinigkeit. *Syn*. Dissensio, divortium. *Epi*. Justum, magnum, crudelissimum. *Usus*. Odia, dissidia, discordiæ indè enatæ sunt. Doce, quâ causâ dissidium factum sit. V. *Discordia*.

Dissilio, is, lui, lii, & livi, ire. zerspringen. *Syn*. Crepo, frangor, disrumpor. *Usus*. Nimiò dissiluere frigore corpora.

Dissimilis, e. *o. c.* ungleich. *Syn*. Dispar, cum aliquo dissimilitudinem habens. *Adv*. Longe. *Phras*. 1. *Fratres sæpe inter se dissimiles sunt*, Brüder seynd offt einander ungleich. Quasi naturâ ac genere disjuncti sint, ita animô & voluntate dissident; moribus, ingenio dissentiunt, discrepant; moribus inter se longissime remoti; magnâ naturarum differentiâ, diversis inter se voluntatibus, distractisque sententiis, dispari conditione, sermone, moribus dissoni; quibus non mos, non vultus, non lingua communis; alter ab altero abhorret. V. *Differo*. 2. *Non-multùm dissimilis est parenti*, er ist dem Vater nicht viel ungleich. Non multùm aberrat à moribus parentis; non longè hunc à paternis moribus genus abstulit, non magna est morum dissensio ac discrepantia; non longè à paternis moribus disjunctus est; non longe abest à parentis moribus; non multùm abludit à paternis moribus; parentem non vultû magis, quàm moribus reddit, repræsentat. V. *Degenero*. *Usus*. Aliquis mei dissimilis. Homo virtute & vita illius longè dissimilis.

Dissimiliter, ungleich. *Syn*. Dissimili ratione. *Usus*. Res dissimiliter judicatæ.

Dissimilitudo, inis, f. Ungleichheit. *Syn.* Varietas, distantia, discrepantia, differentia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Genus institutorum dissimilitudinem habet cum, illius vivendi ratione. Locorum, morum civitatum, legum dissimilitudo. V. *Varietas, Dissimilis.*

Dissimulanter, verstellter Weise. *Syn.* Obscurè. *Usus.* Non dissimulanter iratus.

Dissimulantia, æ, f. Verstellung. *Syn.* Dissimulatio.

Dissimulatio, onis, f. Verstellung. *Epi.* Perjucunda, urbana. *Usus.* Dissimulatio est, cum alia dicuntur, ac sentias. Dissimulatione uti. Aliquando evolutus es ex illis integumentis dissimulationis tuæ. Ex omni vita simulatio atque dissimulatio tollenda est. V. *Dissimulo,*

Dissimulator, oris, m. Verheeler. *Usus.* Dissimulatores studiorum.

Dissimulo, as, avi, atum, are, verheelen, *Syn.* Occulto, conniveo. *Phras.* 1. *Cupiebam dissimulare dolorem animi mei*, ich habe gewünschet, daß ich meinen innerlichen Schmerzen verheelen könnte. Animi vulnus vultû tegere, & taciturnitate celare; dissimulatione obtegere; plagam illam tacitus concoquere; fronte occultare, & quasi per dissimulationem premere cupiebam; obscure & dissimulanter ferre; conceptum animô dolorem premere satagebam; cavebam, nequô seindiciô latens animi dolor proderet; nequa frontis nubecula acceptæ in animo plagæ indicium faceret; omnem illam molestiam animi tacitus apud me devorare cupiebam. 2. *Dissimulavit ille injuriæ sensum*, er hat seinen Unwillen über die erlittene Beleydigung nicht zu erkennen geben. Animô magis, quam vultû eam accepit injuriam, criminationem; ad tam atrocem injuriam vultus tamen constitit gravis & serenus; infracto ad criminationem animo, vultus constantia non respondit. Vultum, quo minùs animi imbecillitati responderet, obsequeretur, in potestate habuit; vultum finxit hominis ab injuriæ sensu alieni. Injuriæ sensum ingenti compressit animô; tacitum tulit; fefellit intuentes oris species ab injuriæ sensu intacta & aliena; injuriam tacitè habuit, passusque est. *Usus.* Fingere, dissimulare, obtegere. Non id obscurè ferebat, nec dissimulare poterat. Aliquid silentio dissimulare. Occultant ac dissimulant appetitum voluptatis Epicurei.

Dissipabilis, e, zerstörlich. *Usus.* Aër naturâ maximè instabilis & dissipabilis.

Dissipatio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissolutio. *Usus.* Dissipatio pecuniæ publicæ.

Dissipo, as, avi, atum, are. zerstreuen. *Syn.* Disperdo, dispergo, dissolvo, diffundo, consumo, conficio, distraho.)(*Contraho, connecto. Phras. Rem tuam dissipas*, du verschwendest ein Haab und Gut. Rem tuam perdis, disperdis, consumis; in luxum erogas. Rem partam, quæsitam, comparatam, congestam summis laboribus majorum tuorum; quam majorum tuorum summa collegit industria, inaniter conficis. V. *Consumo, dilapido, prodigo, obligurio, nepos, helluor.*

Dissocio, as, avi, atum, are. absondern. *Syn.* Disjungo. *Usus.* Morum dissimilitudo dissociat amicitias. V. *Separo.*

Dissolubilis, e, auflöslich. *Syn.* Dissipabilis.)(*indissolubilis. Usus.* Coagmentatio dissolubilis.

Dissolvo, is, solvi, solutum, ere. auflösen. *Syn.* Solvo, ære alieno me libero, dirimô, disjungo, resolvo.)(*connecto. Adv.* Festivè, separatim, omnino, melius, prorsus. *Phras. Amicitia recens facile dissolvitur*, eine neue Freundschaft wird leicht zertrennet. Perfringitur, divellitur, labefactatur, præciditur facile conglutinatio recens animorum. V. *Amicitia, Dirimo. Usus.* 1. Pecuniam creditori dissolvere, abzahlen. 2. *Dirimo, disjungo*, auflösen, zertrennen. Amicitiam, societatem dissolvere. Facilius est apta dissolvere, quàm dissipata connectere. 3. *Resolvo*, auflösen. Dialectici multa inveniunt, quæ nec ipsi possunt dissolvere. 4. *Tollo, infringo*, aufheben. Dissolvere potestatem, die Obrigkeitliche Gewalt aufheben.

Dissolute, liederlich. *Syn.* Remissè, indulgenter, negligenter, ignavè. *Usus.* Non quidem severe, sed nec dissolutè res confecta est. Nec crudeliter punire, nec dissolutè remittere.

Dissolutio, onis, f. Auflösung. *Syn.* Resolutio, infirmatio, confutatio, rejectio.)(*Constructio. Usus.* Mors est dissolutio naturæ. An hæc lex, an legum omnium dissolutio? An humanitas appellanda est in-

acerbissima injuria, remissio animi & dissolutio?

Dissolutus, a, um. aufgelöst. Syn. Nimium remissus, negligens, effœminatus.)(*fortis, animosus, intentus, diligens. Usus.* 1. Dissolutus, perditus, profusus. Dissoluto animo, imprudenti licentia. Dissolutus in re familiari & negligens. 2. *Infirmatus, fractus, dissipatus, afflictus*, geschwächt, gebrochen, zerstreuet. Ars quæ rem dissolutam coagmentaret. Leges dissolutæ. V. *Negligens, mollis.*

Dissonus, a, um. mißhellend. *Usus.* Dissonum quid & tumultuosum canere videntur.

Dissuadeo, is, suasi, suasum, ere. widerrathen. *Syn.* Deterreo, à sententia avoco, dissuasor sum.)(*autor sum. Usus.* Dissuadere legem; de sententia, de proposito abducere. V. *Absterreo, abduco, avoco, deduco, dehortor, deterreo.*

Dissuasio, onis, f. Widerrathung.)(*suasio. Usus.* Dissuasio legis.

Dissuasor, oris, m. Widerrather,)(*autor. Usus.* Dissuasor consilii mei.

Dissuavior, aris, atus sum, ari. mit Freuden küssen. *Syn.* Cum voluptate osculor. *Usus.* Te vel in medio foro dissuaviabor. V. *Osculor.*

Dissuo, is, ui, utum, ere. auftrennen. *Syn.* Sensim, paulatim dissolvo. *Usus.* Dissuendæ sunt amicitiæ, non discindendæ. V. *Dissolvo, separo.*

Distantia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Differentia, discrimen. *Usus.* Magna est inter eos morum & studiorum distantia. Distantia locorum. V. *Longè.*

Distentus, a, um. von distendo, ere. beladen, verhindert. *Syn.* Occupatus, impeditus. *Usus.* Tot negotiis distentus sum, ut respirare vix possim; sum distentissimus. Operâ distentus sum, animo longè magis. V. *Occupo, distraho.*

Distermino, as, avi, atum, are. untermärcken. *Syn.* Separo, disjungo.

Distillo, as, avi, atum, are. abtropffen. *Syn.* Paulatim fluo.

Distinctè, ordentlich, in gewisser Abtheilung. *Syn.* Dispositè, distributè. *Usus.* Distinctè, dispositè, explicatè, articulatim dicere.

Distinctio, onis, f. Unterschied. *Syn.* Discrimen, distributio, interpunctio, dissimilitudo. *Usus.* Facilis est distinctio ingenui & liberalis joci. Distinctio veri & falsi. Distinctio omnium siderum. Illam tuam distinctionem non probo.

Distinctus, a, um, unterschieden. *Usus.* Distincta alios intervalla, moræ, interpunctiones, respirationes delectant. Littora urbibus, pocula gemmis, cœlum sideribus, oratio membris & articulis distincta.

Distinguo, stinxi, stinctum, ere. unterscheiden. *Syn.* Separo, segrego, disjungo, secerno, discerno, interrumpo, vario. *Adv.* Acutè, dilucide, melius, feverè. *Usus.* Vera à falsis; quid inter naturam, & rationem intersit, distinguere. Orationem variare & distinguere verborum sententiarùmque insignibus. Rem ambiguam distinguere. Voluntatem à simulatione distinguere. Distinguere & segregare causam publicam à privata.

Distineo, es, ui, tentum, ere. aufhalten. *Syn.* Impedio, impeditum teneo.)(*Otiosus sum, voco. Adv.* Valde, vehementer. *Usus.* Ex hoc colligas, quantâ occupatione distinear. Distineor tandem & divellor dolore. V. *Impedio, Occupo.*

Disto, as, are. entlegen seyn. *Syn.* Absum; differo, diversus sum, interest. *Usus.* Contraria sunt, quæ plurimum distant, ut vita, mors; calor, frigus. Mores hominis ab oratione, vultus ab animo distat. V. *Discrepo, Discordo, Dissimilis, Longè.*

Distorqueo, es, torsi, tortum, ere. hinumbiegen. *Usus.* Oculos distorquere.

Distortio, onis, f. Verruckung. *Usus* Distortio & depravatio membrorum.

Distortus, a, um. verkrümmt. *Syn.* Contortus. *Usus.* Sapientes, si vel distortissimi sint, formosi sunt. Genus dicendi distortum. V. *Pravus.*

Distractio, onis, f. Zertrennung. *Syn.* Disjunctio. *Epi.* Summa. *Usus.* Non est nobis societas cum tyrannis, sed potiùs summa distractio. *Pro* Evagatione animi; aberratione mentis à proposito; animi tumultu, Ausschweiffung, Zerstreuung des Gemüths. *vulg. est.* V. *Distractus.*

Distra-

Distractus, a, um. zerrissen. *Syn.* Disjunctus, divulsus, alienatus. *Usus.* Vita à rei familiaris curâ, ambitionis labore distracta. Cæsar & Pompejus malorum perfidia distracti, de imperio dimicant. *Sum distractus in oratione, vulgo est*, ich bin zerstreuet im Gebet; *Latine efferas:* parum attentus, animo vagus sum; à proposito aversus; inter precandum animus aberrat longius; evagatur liberius; cum ad contemplandas res divinas me confero, animus peregrinatur longius; à suo proposito perturbatis cogitationibus abducitur. V. *Distraho, cogitationibus distrahor.*

Distraho, is, traxi, tractum, ere. von einander ziehen. *Syn.* Avello, disjungo, dissipo, diduco.)(*Congrego. Usus.* 1. Natura cohærentia distrahere. Lacerare & distrahere reliquias vitæ. Pugnam segregare ac distrahere. 2. *Abstraho*, abziehen, absondern. A complexu matris filium distrahere. Non possum à te distrahi sine dolore. 3. *Transl. Animo ancipiti, & variis rebus occupato tribuitur*, von einem zweifelhafftigen oder beschäfftigten Gemüth. Industriam alicujus in plura studia distrahere. In deliberando animus in plures partes distrahitur. *Distrahere se*, sich distrahiren, eine angenehme Unterhaltung suchen, *vulgo est; Latine dicas:* Animum à curis abducere; abstrahere à solicitudine animum; aberrationem à molestia quærere; à molestiis, curis aberrare; à seriis curis avocare animum; lenire curas aberratione animi; sibi se vindicare; respirare à negotiis.

Distribuo, is, ui, utum, ere. austheilen. *Syn.* Divido, partior, tribuo, dispenso, describo. *Adv.* Æqualiter, bipartito, breviter, centuriatim, commode, commodissime, tributim, tripartito. *Usus.* Pecuniæ maximæ distribuuntur. In tres distributa est sapientia. Regnum in provincias tribuere, describere, distribuere. V. *Divido, tribuo.*

Distributè, abgetheilt. *Syn.* Distinctè. *Usus.* Nec distributè, nec ornate scribit.

Distributio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Divisio, partitio, descriptio. *Usus.* Temporum distributionem facere. Cœli distributio.

Distributor, oris, m. Austheiler. *Usus.* Distributores tabellarum.

Districtus, a, um. verstrickt. *Syn.* Strictus; occupatus, distentus. *Usus.* 1. Nunquam à laboribus districtus fui. Ejus vita ambitionis labore districta. 2. *Eductus e vagina*, aus der Scheide gezogen. Districti in rempublicam gladii.

Distringo, is, strinxi, strictum, ere. verstricken. *Syn.* Constringo. *Adv.* Confestim. *Usus.* 1. Fraus distringit, non dissolvit perjurium. 2. Gladium distringere, den Degen ausziehen.

Disturbatio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Eversio. *Usus.* Disturbatio urbis.

Disturbo, as, avi, atum, are. zerstören. *Syn.* Dijicio, disjicio, demolior, dissipo, perverto.)(*Construo, compono, dispono. Usus.* Rem totam disturbavi. Judicium vi & armis disturbare voluit. Vitæ societatem disturbat, qui fidem lædit. V. *Impedio, turbo.*

Ditesco, is, ere. reich werden. *Syn.* Dives fio. V. *Dives.*

Dithyrambus, i, m. *Genus carminis, in honorem Bacchi, quo Pindarus utitur.*

Ditio, onis, f. Gebiet. *Syn.* Imperium, potestas, jurisdictio. *Phras.* 1. *Urbs ea est sub ditione Cæsaris*, diese Stadt stehet unter Kayserlichem Gebiet. Urbs hæc sub tutela Romanæ magnitudinis acquiescit: in ditione & potestate Cæsaris tenetur; Romano paret Imperio; jura legesque à Rom. Imperatore accipit. 2. *Provinciam suæ ditioni subjicere*, ein Land unter seine Bothmäßigkeit bringen. Provinciam in ditionem suam redigere, sub ditionem subjungere; provincia potiri; ditione complecti; dominatum provinciæ occupare; armis sibi asserere, vindicare; subigere provinciam; ditionis suæ facere; ditioni suæ adjicere. V. *Imperium, Occupo. Usus.* DEI nutû ac ditione omnia gubernantur. In ditionem redigere. Sub ditionem subjungere. In sua ditione ac potestate tenere. *Pro* regione, provincia, Land, *vulg. est.*

Dito, as, avi, atum, are. reich machen. *Syn.* Locupleto. *Phras. Rex ditavit hominem*, der König hat ihn bereichet. Divitiis auxit; fortunis cumulavit; amplificavit fortunas hominis; facultates auxit; fortunis locupletavit. V. *Divitiæ. Usus.* Urbs spoliis ditata ac triumphis. V. *Locupleto.*

Diu, lang. *Syn.* Perdiu, multos annos, multos dies, magnam partem diei, per multas ætates, longô intervallô. *Phras.* 1. *Diu ante*, lang zuvor. Multô ante; permultum ante; jam pridem; dudum; multis ante tempestatibus. 2. *Diu post*, lang darnach. Lon-

Longo ex intervallo; magno ex intervallo; post longam intercapedinem; post longum tempus; longo post tempore; cum temporis multum abiisset; transactô multorum annorum spatio. *Usus.* Quid est in vita hominis diu? V. *Duro.*

Divaricor, aris, atus sum, ari. von einander spannen. *Pass.* *Syn.* Cruribus distrahor. *Usus.* Divaricari hominem ac deligari jubet.

Divello, is, velli, vulsum, ere. hinweg reissen. *Syn.* Distraho, separo.)(*conjungo.* *Adv.* Ægrè. *Usus.* Nemo eum à me divellet ac distrahet. Magno dolore à te divellor. V. *Separo.*

Divendo, is, vendidi, venditum, ere. verkauffen. *Usus.* Bona sua divendere. V. *Vendo.*

Diversè, unterschiedlich. *Syn.* Variè, non unô modô, alio atque aliô modô.

Diversor, aris, atus sum, ari. zur Herberge seyn. *Syn.* Apud hospitem sum, versor, utor hospitio. *Usus.* Tua in domo diversabor. Vedius Romæ apud Pompejum diversatus est admodum laute.

Diversor, oris, m. Gast. *Syn.* Hospes, qui recipitur, qui divertit. *Usus.* Caupo eum cum quibusdam diversoribus assequitur.

Diversoriolum, i, n. kleine Herberge.

Diversorium, ii, n. Herberge. *Syn.* Hospitium. *Epi.* Aptum, peropportunum. *Usus.* Varro villam illam studiorum voluit, non libidinum diversorium. Requiescam in tuo sermone, ut quodam opportuno diversorio. Ex vita discedo, tanquam ex diversorio.

Diversus, a, um. unterschiedlich. *Syn.* Varius, dispar, non idem, distans, impar, dissimilis, disjunctus, contrarius fere, totus alter, alius, disparilis.)(*Idem.* *Adv.* Longè, longissimè, maximè. *Usus.* Hoc est diversum à reliquis. Varia & diversa instituta multum inter se distantia. V. *Dissimilis, alius, dispar.*

Diverticulum, i, n. Weg-Scheide. *Syn.* Flexio viæ, anfractus. *Usus.* Quæ diverticula, quas flexiones quæris? Fraudis diverticulum mox reperit. Ne diverticula peccatis darentur.

Diverto, is, verti, versum, ere. einkehren, abweichen. *Syn.* Divertor, diversor: de via decedo. *Usus.* Apud hospitem amicum divertere. Redeamus unde divertimus. V. *Digredior, digressio.*

Dives, itis, *g. o.* reich. *Syn.* Locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus, opibus affluens, omnibus copiis circumfluens, copiis præditus. Omni copiarum genere abundans, divitiis affluens, benè nummatus, à re paratus, à re firmus, à divitiis instructus, omnibus rebus ornatus, copiis amplissimus, benè peculiatus; homo re amplâ & prolixâ; pecuniâ princeps; cui amplissimæ fortunæ sunt; cui effusè affluunt opes; divitiis potens, præpollens; qui copia argenti aurique abundat; divitiis florens; opibus elatus; homo re fortunisque auctior; cui fortunæ auctæ & exaggeratæ; qui rem, qui copias, qui facultates habet; qui à fortuna instructissimus; à re familiari paratissimus; qui opibus valet, divitiis refertus, munitus; qui rem possidet amplissimam; opibus auctus est amplissimis; cui facultates, opes, copiæ sunt maximæ; cui magnam bonorum copiam fortuna elargita est; qui fortunæ muneribus egregiè ornatus est; cui res domestica, familiaris ampla & copiosa.)(*Pauper.* *Usus.* Dives animus est, non arca. Soli sapientes divites. V. *Divitiæ, copiæ, pecunia.*

Divexo, as, avi, atum, are. plagen. *Syn.* Vasto. *Adv.* Fœdè. *Usus.* Omnia divexare & diripere. V. *Vexo.*

Divido, is, visi, visum, ere. zertheilen. *Syn.* Distribuo, partior, dispartior, dispertior, in partes tribuo, seco, digero, distinguo, discrimino, distraho, segrego, excludo.)(*Conjungo, confundo, commisceo.* *Adv.* Acute, æqualiter, articulatim, ineleganter, infinitè, subtiliter, passim, ultro citroque, latè. *Phras.* *Dividere exercitum*, das Kriegs-Heer abtheilen. Bipertito ducere; militem partiri; in multas parvasque partes carpere; in diversas regiones distrahere, diducere, latius distribuere, in duas partes abscindere exercitum; dimittere plures manus; diducere militem; vires dispartiri.

Dividuus, a, um. getheilt. *Syn.* Quod recipit divisionem. *Usus.* Dissolubile & dividuum est omne animal mortale. Materia dividua gignitur.

Divinatio, onis, f. Weissagung. *Syn.* Vaticinatio, augurium, prædictio, præsensio, scientia rerum futurarum, auguratio,

ratio, ariolatio, oraculum, conjectura. *Epi.* Artificiosa, naturalis, opinabilis, vera. *Usus.* 1. Nescio qua animi divinatione hoc præsensi. Eo rem adducam, ut divinatione non sit opus. 2. *Genus causæ, quo de accusatore constituendo quæritur.* Divinatio in Verrem. V. *Conjectura.*

Diviné, göttlich. *Syn.* Divinitus. *Usus.* Multa diviné præsensa & prædicta reperiuntur.

Divinitas, atis, f. Gottheit. *Syn.* Numen, summa præstantia. *Usus.* Aristoteles menti tribuit omnem divinitatem, astris alii. Ex divinitate sua animum genuisse Deus credebatur. V. *DEUS.*

Divinitus, von GOtt, aus göttlicher Eingebung. *Syn.* Diviné, divinô numine. *Phras. Divinitus id nobis auxilium oblatum est*, diese Hülfe ist uns von GOtt zukommen. Divinô munere, non humanô consiliô; donô deum, velut cœlô dimissa illa auxilia venêre; velut divinâ virgulâ illa nobis bona suppeditata sunt. V. *Deo juvante.*

Divino, as, avi, atum, are. rathen, weissagen. *Syn.* Vaticinor, auguror, conjicio, futura significo, in posterum præsentio, præsagio, ariolor, oraculum edo, conjectura prospicio. *Adv.* Mirabiliter, naturaliter, prorsus. *Phras. Eam tempestatem multi ante divinarant*, dieses Ungewitter haben viele vorgesagt. Multis vaticinationibus, non sine instinctu aliquo afflatuque divino, non sine mentis incitatione divinâ, ea prænuntiata sunt. Non tam aruspices & fulguratores, nec tam interpretes ostentorum, augures, aut vates furiosi; sed viri sapientes ac providi eam tempestatem augurabantur. Non somniorum conjectione, non vanâ augurandi scientiâ, non prognosticis; non è fatidicorum & vatum effatis incognitus; sed ex iis, quæ contra morem ac leges fierent, impendentem reipublicæ calamitatem, velut divinâ præsagitione præmonstrârunt, præcinuerunt, præsenserunt, præsignificarunt. *Usus.* Futura divinare. V. *Conjicio.*

Divinus, a, um: göttlich. *Syn.* Cœlestis. *Usus.* 1. Homo divinum ac cœleste animal à Philosophis quondam appellatus. Divina religio. Natura divina. 2. *Divinator, Magus*, Wahrsager. Falluntur sæpe divini & Chaldæi. Melancholicos habere aliquid in animo divinum & præsentiens, existimat Aristoteles. 2. *Excellens, illustris, minime vulgaris*, trefflich, ungemein. Divinâ vir memoriâ, consilio, eloquentiâ, ingenio. Divinis me laudibus extulêre illæ cœlestes divinæque legiones. Divina hominis autoritas.

Divisio, onis, f. Theilung. *Syn.* Distributio, partitio, divortium, dissidium, sectio. *Usus.* Causarum, orationis divisio in suas partes. Trium regnorum divisio, cœli, maris, inferorum.

Divisor, oris, m. Theiler. *Usus.* 1. Italiæ divisores. 2. *Qui tribubus candidatorum nomine pecunias dividit, ad suffragia corrumpenda.* Per quem sequestrem, quem divisorem tribus corrupta est? Pœna in divisores constituta.

Divitiæ, arum, f. Reichthum. *Syn.* Opulentia, ampla fortuna, magnæ fortunæ atque copiæ; summa copia; opes & copiæ, omnium rerum abundantia.)(*Summa inopia, paupertas.* *Epi.* Duces ad voluptatem & valetudinem bonam; inanes, ingentes, libidinosæ, maximæ, certissimæ, naturales, opportunæ, parabiles, veteres illibatæque. *Phras.* 1. *Divitias quæris*, du willst reich werden. In re familiari augenda totus es. Præter divitias nihil spectas. Totus in divitias incumbis. Tuum omne studium in quærendis opibus consumis, locas, constituis. Id unum agis, ut divitias tibi pares, compares, colligas, congeras. Eo tantum spectas, ut opes possideas; eo tuum studium dirigis, ut opibus abundes, affluas, eo studium tuum confers, ut divitiæ tibi abundent. Tuum consilium illud est, ut divitiæ tibi adsint maximæ; ut divitiæ tuum in domum omnes confluant; ut dives, ut copiosus, ut locuples, ut benè nummatus sis. Nihil tibi potius est, quàm ut sis multarum possessionum præsidiô munitus; ut à re familiari sis instructus, paratus, minimè inops; ut divitiis, copiis, opibus, fortunis abundes, ut cumulata possideas, & uberrima sint omnia; ut omnium rerum ubertate floreas; ut fortunæ tibi sint amplissimæ. Opes aucuparis; opibus inhias; rem facere; facultates augere; amplificare fortunas, ea tibi cura est unica. Animus est opes parare; congerere, cumulare, accumulare, coacervare, corradere, conficere; rem familiarem magnis accessionibus augere; pervenire ad opes, colligere amplas facultates; omnibus vis ornamentis, omnibus præsidiis redundare, rem augere cupis; opes expetis fundatas optimè ac constitutas. 2. *Divitias habet amplissimas*, er hat sehr grossen Reich-

Reichthum. Divitiis auctus, ornatus est amplissimis; opibus ac fortunis viget, pollet, præstat, excellit; re utitur amplâ admodum ac prolixa; rem habet, tenet, possidet, nactus, indeptus est copiosam, uberrimam, benè magnam. Opes habet fundatas atque optimè constitutas; pauci hominem excellunt opibus; opibus valet, præpollet. V. *Dives. Usus.* 1. Divitias expetere, quærere, parare. 2. Divitiis circumfluere; ad divitias pervenire; divitiis augeri, ornari. V. *Bona, copia, abundo.*

Divortium, ii, n. Scheidung. *Syn.* Dissidium inter conjuges; discidium. *Epi.* Subitum. *Usus.* Quid audio, Lentulum fecisse divortium cum uxore? Multa doctrinarum divortia. Syria à Cilicia aquarum divortiis dividitur.

Diurnus, a, um. täglich. *Syn.* Quod ad diem pertinet, aut fit de die. *Usus.* Nullam partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis cepi. Annuum, menstruum, diurnum spatium. Diurni & nocturni metus & dolores.

Diutinus, a, um. langwierig. *Syn.* Diuturnus, longinquus. *Usus.* Errore, morbo diutino tenebatur. V. *Diuturnus.*

Diuturnitas, tis, f. Langwierigkeit. *Syn.* Longinquitas temporis, *vel* temporum; magnus numerus dierum. *Usus.* Diuturnitas pacis rempublicam firmavit. Diuturnitas maximos luctus vetustate tollit. Diuturnitas gloriæ, memoriæ.

Diuturnus, a, um. langwierig. *Syn.* Diutinus, longus, longinqui temporis, longinquus. *Phras. Diuturno morbo laboravit,* er ist lang krank gelegen. Longinquo morbo implicatus jacuit, diutino morbo tenebatur; dolor morbi diuturnitate productus est; magnam anni partem ægrotabat. *Usus.* Nihil simulatum diuturnum. Diuturna sitis.

Divulgo, as, avi, atum, are. verkündigen, unter die Leute bringen. *Syn.* Foras effero, vulgo, pervulgo, in medium profero, edo, patefacio. *Phras. Rei fama ubique divulgatur,* die Sache wird aller Orten ausgebreitet. Fama rei tota urbe discurrit; edocet vulgus. Fama rei omnium sermonibus teritur; celebratur; in vulgus effertur; vulgi rumoribus differtur, dissipatur; res in omnium ore, ac sermone est, versatur. Manat per urbem rumor; non jam tacitè serpit per urbem rumor; percrebrescit rei fama; crebris jactatur sermonibus. V. *Fama. Usus.* Librum divulgare. Inimici eam rem sermonibus divulgarunt. V. *Edo, fama, rumor.*

Divus, a, um. göttlich. *Syn.* Deus, homo divinus. *Usus.* Ad Divos castè adeundum. *Pro* Sancto, einen Heiligen, *minus proprie adhibetur.*

Do, as, dedi, datum, dare. geben. R. *à* δῶ, *vel* δίδωμι. *Syn.* Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, trado, tribuo, dono.)(*accipio. Phras. Dat libenter*, er giebt gerne. In dando est admodum munificus; omnia dilargitur; promit de suo; facile erogat, concedit, annumerat, annuit, ministrat, præbet promiscuè & benignè; cumulatè dat omnia. V. *Largus, dono, participo. Usus.* 1. Dare potestatem alicui, autoritatem. 2. *Verto*, ausrechnen. Dare aliquid laudi, honori, ignominiæ. 3. *Trado, dedo*, übergeben. Aliquem in caveam, pistrinum, custodiam, carcerem, mortem, laqueum, cruciatus dare. 4. *Committo*, ergeben, begeben. Se fugæ, labori, itineri, otio, deliciis, foro, somno dare. 5. *Confero*, sich begeben. Se in partes Cæsaris, in factionem, in consuetudinem, familiaritatem, amicitiam alicujus dare. Dare se ad lenitatem, ad dicendum, ad causas agendas. 6. Dare aliquid auribus; dare gratiæ alterius, *assentari*, heucheln. 7. Dare pœnas, supplicium, de se, Straffe bezahlen. 8. Impressionem, impetum, dare, anfallen. Malum alicui & incommodum dare, Uebel zufügen. 9. Dare verba, *decipere*, betrügen. 10. Pignori, fœnori aliquid dare, zu Pfand, auf Wucher geben. 11. Senatum alicui; actionem dare, erlauben bey dem Rath zu erscheinen; einen Handel auftragen. Fabulam dare, eine Comödie spielen. 12. Operam dare libris, litteris, magistro. Cœnam, solatium, negotium dare alicui.

Doceo, es, ui, doctum, ere. lehren. R. *à* δοκέω *sentio. Syn.* Instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, disciplinam trado, informo. *Adv.* Diligenter, dilucidè, fideliter, ineptè, iracundius, laboriosius, latinè potissimum, sero. *Phras. Docere adolescentes*, die Jugend unterweisen. Informare ad omnem humanitatem; rebus optimis instituere; imperitos condocefacere; scientiâ augere; optimis institutis imbuere; salubria monita tradere; disciplinæ assuefacere; artibus adolescentes instruere, erudire, tingere; ludum aperire juventuti litterarum; doctrinis adolescentes impertire; præceptis erudire; artes iis tradere, honestis

nestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare; doctrinis ingenia expolire; doctrinam, eruditionem suam in alios dispertire, transfundere; doctrinæ hæredes instituere ac relinquere plurimos; ad bonas artes iisdem itineribus, quibus ipse ad summam eruditionis laudem perveneris, deducere. V. *Disciplina*, *Erudio*, *Instituo*, *Doctrina*. *Usus.* Quid te, asine, litteras doceam? Juventutem mercede docere. Docere, tradere, inculcare. Docere judicem de injuriis suis. Senectus adolescentes docet, & ad omne officii munus instruit.

Docilis, e. gelehrsam. *Syn.* Qui facile, libenter, quæ docetur, arripit, intelligit, aptus ad disciplinas.)(*indocilis*. *Phras.* *Est docilis*, er faßt leicht. Ingenium nactus est facile; cerea est indole, quam facile in quasvis figuras formes, fingas; quam nullô labore, nullo negotiô in omnem partem verses, flectas, inflectas; docilitatem habet, disciplinas omnes facile arripit. *Usus.* Præbere se docilem ad aliquâm artem, sententiam, disciplinam. Docilem facere auditorem.

Docilitas, tis, f. Gelehrsamkeit. *Syn.* Discendi facilitas. *Epi.* Humana. *Usus.* Qui docilitatem memoriamque habent, ingeniosi vocantur. V. *Ingenium*, *ingeniosus*.

Doctè, gelehrt. *Syn.* Peritè, litteratè. *Usus.* Satis docte ac peritè.

Doctor, oris, m. Lehrer. *Syn.* Magister, præceptor, interpres. *Epi.* Intelligens, nobilis, summus, singularis, disjuncti, Rhetorici, summi, veteres. *Usus.* Græci dicendi artifices & doctores. Sapientiæ doctores, & vivendi præceptores. *Doctor Ecclesiæ*, ein Kirchenlehrer. Religionis interpres, divinorum oraculorum interpres sanctissimus æque ac doctissimus; Christianæ sapientiæ princeps ac magister. *Doctorem creare*, einen zum Doctor machen. Doctoris nomine ac insignibus ornare, decorare; Juris, Theologiæ insignia tribuere; laureâ cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare; Doctoris appellatione insignire; inter Juris Doctores; *vel* Doctoribus adscribere; in Doctorum Juris Ordinem referre, reponere, collocare; doctrinæ gradum, honores conferre eos, quos habet Philosophia amplissimos. *Doctorem fieri*, Doctor werden. Inter Juris Doctores cooptari; doctrinæ lauream, *vel* insignia capere, accipere; doctrinæ laureâ donari, doctrinæ insignibus decorari, cohonestari, potiri. Inter Sapientiæ Senatores admitti, adscribi; in Senatum Sapientum cooptari; in Juris Doctorum Ordinem adlegi; Jurium insignibus nobilitari; Juris Doctorum gradû, dignitate potiri; eorum insignibus exornari.

Doctrina, æ. f. Lehre. *Syn.* Eruditio, litteræ. *Epi.* Abundans, elegans, eximia, exquisita, facilis, fidelis, liberalis, magistra, vetus, mediocris, non moderata, multa, optima, perridicula, politissima, puerilis, reliqua, singularis, subtilior, summa, transmarina, uberior, vulgaris, ingenua, mala. *Phras.* Doctrinam sibi egregiam comparavit, er hat es in der Gelehrheit weit gebracht. Animum disciplinis omnibus egregie excoluit; amplam rerum humanarum divinarumque cognitionem assecutus est; progressus in doctrinarum studiis fecit eximios; processus eos in artium cognitione fecit, nihil ut fugere ejus scientiam videatur posse, magnam rerum cognitionem mente complexus est; animô comprehendit, nullum doctrinæ genus est, quo ille pectus suum non conseverit; in doctrinarum studio multum sane promovit; processus in artium studio habuit sane maximos. V. *Doctus*. *Usus.* In maximis occupationibus nunquam intermittit studia doctrinæ. Relaxare, recolere animum doctrinâ, & ad sapientiam præparare. Doctrinarum omnium studiosus. Homo omni virtute & doctrinâ ornatissimus. V. *Litteræ*, *Disciplina*.

Doctus, a, um. gelehrt. *Syn.* Litteratus, eruditus, litterarum intelligens. *Phras.* 1. *Est vir doctus*, er ist ein gelehrter Mann. Vir est doctrinâ egregie excultus; litteris perpolitus; abundanti doctrinâ, atque optimarum artium studiis eruditus. Vir præclarâ ac reconditâ eruditione ornatus. Omnis antiquitatis peritus, Græcis & Latinis litteris institutus, à Philosophia instructior; omnibus artibus, quæ sunt liberô homine dignæ, omnibus ingenuis disciplinis, incredibili quâdam varietate rerum ac copiâ præstans, doctrinâ nobilis & clarus; litteris impense deditus, in bonarum artium studio præcellens; eleganti litteraturâ, à quo nemo nisi doctior redeat; doctrina liberaliter instructus; acerrimo vir ingenio, exquisitaque doctrina; qui cum humanitate, & cum doctrina frequens habet commercium; vir omni liberali doctrina politissimus; vir cui multæ & reconditæ sunt litteræ; in quo litteræ sunt plurimæ; litteris Græcis juxta atque Latinis doctis-

doctiſſime eruditus. Illuſtris liberalibus ſtudiis; egregius vir ingenio, bonisque omnibus diſciplinis ornâtus; vir excellentis doctrinæ; in ſtudiis doctrinarum egregius; litteris multis prœditus, rerumque variâ ac plurimâ ſcientiâ; ingenio vir eleganti, & haud quaquam rerum litterarumque veterum indoctus; homo in omnium bonarum artium diſciplinis impenſe doctus; in ſtudiis doctrinæ multi atque celebrati nominis; vir in artium ſtudiis liberaliſſimis doctrinaque verſatus; qui unus optime norit, non noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monumenta omnia; vir multarum litterarum; vir reconditæ, interioris, exquiſitæ, ſingularis, non vulgaris doctrinæ, inſignitè doctus. Venerabilis vir miraculo litterarum. 2. *Homo non admodum doctus*, ein Menſch von geringer Wiſſenſchaft. Litteris parce aſperſus, leviter tinctus; qui Muſas vix à limine ſalutarit; qui litteras vix primis, ut ajunt, labris deguſtavit; qui in eruditorum natione nondum profiteri nomen audeat. 3. *Medicâ ſcientia doctus eſt*, er iſt in der Arzneÿ-Kunſt erfahren. Eruditus eſt medendi arte; ſciens, peritus, intelligens eſt medicinæ; longe proceſſit in medicinæ ſcientia. Medicinæ ſcientiam tenet, poſſidet, callet, ita eſt aſſecutus, ut paucos in ea arte pares reperias. Medicinæ ſcientiâ valet, floret, præſtat, excellit. Medicinæ doctrinâ, cognitione, intelligentiâ cum paucis conferendus eſt, nemini eſt inferior. Nota ei praeclarè medicina eſt; patent ei, quæ multos latent ex medicinæ ſcientiâ, ex medendi arte. Multum hauſit ex iis libris, unde manat ejus ſcientiæ cognitio. Medicinæ ſcientiam plane complexus eſt; mente atque animo comprehendit; ingenio ſibi aperuit, peperit, comparavit. V. *Peritus*, *ingenium*.

Documentum, i, n. Beyſpiel, Lehrſtück. *Syn.* Admonitio, præceptum, exemplum, monumentum. *Epi.* Maximum. *Uſus.* Cato documentum antiquæ virtutis, integritatis, prudentiæ. Hinc documentum cape, quid poſſit fortunâ; documentum ſtatuere, nequis in poſtorum &c. Jam ab adoleſcentia documenta dederas maxima, qui vir futurus eſſes. V. *Exemplum.*

Dodrans, antis, m. neun Unzen. *Syn.* Novem unciæ, ſeu rei integræ partes tres. *Uſus.* Ejus fundi dodrantem emit.

Dogma, atis, n. Lehre, Meynung, Gebot. *Syn.* Decretum, ſcitum, præceptum, placitum. *Epi.* Commune, verum.

Dolabra, æ, f. Hobel. *Syn.* Inſtrumentum, quo dolantur ligna.

Dolenter, mit Schmerzen. *Uſus.* Dolenter hoc magis dico, quam contumelioſe.

Doleo, es, dolui, ere. ſchmerzen, traurig ſeyn. *Syn.* Dolorem capio, *vel* accipio, condoleo, indoleo, mœreo, angor animô, dolore ardeo, ingemiſco, acerbe fero, dolorem animô capio, moleſtiam capio, in dolore & mœſtitia ſum, dolor mihi accidit, in dolore ſum, vel maximô mœrore potius. *Adv.* Graviter, impune, intoleranter, levius, maximè, mediocriter, mirificè, pariter, poſtmodum, plus, proinde, valde, præcipue. *Phraſ.* 1. *Ea res valde mihi doluit*, die Sache hat mich ſehr geſchmerzet. Ea res gravem mihi dolorem inuſſit; angebar animô mœrore neceſſarió & acerbô; ſine acerbiſſimô animi ſenſû rem adire non potui; hauſi dolorem acerbiſſimum, ſe remque gravius, ſi novæ ægrimoniæ locus eſſet; dolor vocem mihi debilitat atque intercludit; rei memoria animum mœrore opprimit; rei memoria meum pectus effodit; fixus animo hæret dolor; pungit, perfodit, pervellit animum dolor; ſenſi doloris vehementiam eam, ut vix conſolabilis videretur ægritudo; quaſi faces quædam doloris admovebantur animo. Tabeſcere, confici, macerari, disrumpi mihi dolore videbar. V. *Dolor*, *Cruciô*. 2. *Doleo de tuis miſeriis*, *vulg. Condoleo*, *compatior tibi*, ich habe ein Mitleiden mit dir. Doleo vicem tuam; commoveor miſeriis tuis; graviſſime afficior caſû tuô; miſeriam tuam meam puto; miſeror fortunam tuam; doloris tecum ſum particeps; miſericordiâ tui capior, moveor, commoveor; calamitas tua in magnam me ſollicitudinem adducit; commiſeror fortunam tuam; acerbe me angit, vexat, ſollicitat miſeria tua. V. *Dolor*, *ango*, *ſollicitus*. *Uſus.* De febricula filiæ tuæ valde doleo. Tuum caſum luctumque omnes doluimus.

Dolium, ii, n. Faß. *Syn.* Vas vinarium. *Uſus.* De dolio haurire.

Dolo, as, avi, atum, are. hobeln. *Syn.* Dedolo. *Uſus.* Homo è robore dolatus. Dolare orationem.

Dolor, oris, m. Schmerz. R. à δηλέω, *lædo.* *Syn.* Mœror, acerbitas, acerbus animi *vel* corporis ſenſus, animi cruciatus. *Epi.* Acerbus, acerbiſſimus, acris, alienus, apertus, aſper, moleſtus, odioſus, difficilis, brevis, communis, conjunctior, vix conſolabilis, diuturnus, domeſticus, fictus, gravis, longus, gravior, graviſſimus, humanus, inſtabilis, incredibilis, index profectionis ſuæ, ingenuus, inteſtinus, intolerabilis, tolerabilis, inveteratus, Ju-

justus, justissimus, lenis, levis, longinquus, longior, longissimus, longus, magnus, malus, major, maximus, mediocris, medius, minor, minimus, mirus, miserrimus, mœstus, mitior, molestus, muliebris, municipalis, naturalis, necessarius, nimius, novus, officiosus, perpetuus, pius, plebejus, præcipuus, præsens, præteritus, privatus, productior, sempiternus, stabilis, summus, tantus, verus, virilis, universus, asper, gravis, parvus, propior. *Phras.* 1. *Ea res mihi magnum dolorem attulit*, diese Sache hat mir einen grossen Schmerzen verursachet. Magnum mihi dolorem dedit, fecit, inussit, incussit; ea res dolore me incendit; dolori mihi fuit maximo; magnô me dolore affecit, oppressit, magnum mihi dolorem peperit; perturbavit ea me res vehementer, afflixit, commovit; graviter ea res me pupugit; momordit, affecit. 2. *Gravis me invasit dolor*, es hat mich ein grosser Schmerz überfallen. Dolor me incredibilis incessit, incursavit; accepi ex ea re acerbissimum dolorem; mœrorem ex ea re hausi, suscepi, concepi gravissimum; dolor me arripuit, oppressit, vexavit molestissimus. 3. *Dolorem sustineo gravem*, ich leide einen grossen Schmerzen. Dolorem acerbum patior. Dolorem ejusmodi fero, qui ferri vix possit. Dolorem incredibilem capio, sustineo, suscipio, traho, haurio; gravissimo dolore angor, conficior, exerceor, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frangor; acerbissimo dolore discrucior, divellor, disrumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, premor. Omnes mentis meæ partes dolor exagitat, divexat, perturbat, afficit. Concidit animus meus ictû doloris, vi curarum ac solicitudinis, concursû molestiarum labefactatus atque convulsus. Ita cecidit animus meus dolore perculsus, ut nulla res eum ad æquitatem possit revocare. Jaceo in mœrore ac sordibus. Curis maceror; ægritudine contabesco. Vehementissime solicitor; acerbissime doleo; ægritudine animi ita laboro; ut sanari vix possim, *vel potius* plane non possim; ut spem salutis omnem amiserim; ut spes salutis omnino supersit nulla. Versor in summo dolore ac mœrore; versor in mœrore & sordibus. Mœrori me totum dedi; tristitiæ me totum tradidi, jacet animus mœrore oppressus, nihil me tristius; mœrore urgeor, laceror; dolore consumor; mœror meus non is est, quem ulla ratio mitigare, nedum exhaurire possit. Dolore intolerabili impedior, ardeo, tactus sum; dolori pene succumbo; æstuat animus dolore, dolore efferor, differor; doleo, ut nemo magis; incendor dolore. 4. *Morbi dolores sunt intentissimi*, die Schmerzen der Krankheit sind sehr heftig. Artus dolore ardent; artus vehementer laborant; morbi dolor me gravissimus arripit, excruciat, premit, opprimit; acer est doloris morsus; torqueor incredibilem in modum morbi doloribus; tanta est morbi acerbitas, tantusque dolorum æstus, ut animam me positurum credam; exedit, dilaniat viscera dolor intolerabilis; morbi summam sentio acerbitatem; in dolores incidi gravissimos; in summis doloribus jaceo, dolore correptus sum gravissimô. 5. *Ingenti mihi dolori est discessus tuus*, deine Abreise gereichet mir zu grossem Leidwesen. A te cum divellor, videor mihi partem viscerum abrumpere; desideriô amittendi sodalis tam amabilis immensum excrucior, affligor, gravior est omni suppliciô tuus mihi discessus; efferor dolore ex dicessu tuo. 6. *Dolorem de peccatis habeo*, ich habe Reu und Leid über meine Sünden. Præcipuo quodam dolore angor; lachrymas pœnitentis animi indices profundo; dolorem ex peccatorum memoria conceptum gemitû patefacio, dolore admissorum excrucior; ex recordatione criminum dolor animi nunc ingens nascitur; cum recordatione scelerum dolor quoque animum subit. 7. *Dolorem ferre jam non possum*, ich kan den Schmerzen nicht mehr ertragen. Ferendo dolori jam non par sum, impar dolori sum. Tantum doloris, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit; dolori succumbo; impares dolori vires meæ sunt; vires meæ dolore franguntur; vim doloris minime sustinent; ad dolorem infirmæ sunt. Roboris in me tantum non est, ut acerbitatem tam gravem queam perpeti. 8. *Non decet virum dolori se totum tradere*, es stehet einem Mann nicht wohl, wann er sich von dem Schmerzen gar zu viel einnehmen läßt. Indulgere, parere, servire dolori; dolore auferri virô gravi indignum est; non decet virum, dolori ita fræna laxare; dolori ita cedere, ita se permittere; ita se totum dare, ut modum non reperiat. 9. *Quid dolorem tibi ipse renovas?* was erneurest du dir selbsten den Schmerzen. Quid dolorem tibi ipse refricas? sopitum excitas? quid dolorem, quem dies jam pæne sanaverat, renovas? quid dolorem, qui jam temporis longinquitate propemodum evanuerat, extinctus erat, redintegras? quid obductam pæne cicatricem refricas? quid plagam, quæ in cicatricem jam prope coiverat, ipse renovas? quid ipse tibi unguis in ulcere es? 10. *Dolorem lenire*, den Schmerzen lindern. Dolorem exhaurire, mitigare, minuere, frangere, levare; dolorem detrahere; sermonis suavitate magnam ali-

cui doloris partem abstergere, eripere, auferre. V. *Consolor*. 11. *Dolorem deponere*, den Schmerzen ablegen. Dolorem abjicere, depellere; à dolore tantisper aberrare; doloris oblivisci. *Usus*. Dolor me incessit, anfallen. Dolorem alicui dare, verursachen. Dolorem capere, empfangen. Dolori parere, nachgeben. Dolorem fovere, amplificare, vergrössern. Dolore aliquem liberare, befreyen. V. *Mœror*, *angor*, *anxius*, *afflictus*, *tristis*, *consolor*, *doleo*, *contristor*, *solicitudo*, *cruciatus*.

Dolose, betrüglich. *Syn*. Malitiose, ex insidiis, ex occulto. *Usus*. Dolose, malô dolô agere.

Dolosus, a, um. betrüglich. *Syn*. Malitiosus. *Usus*. Dolosis consiliis regnô pulsus. V. *Vultus*, *astutus*.

Dolus, is, m. Betrug. *Syn*. Fraus, fallacia, machina, insidiæ, dolus malus.)(*bona fides*. *Phras*. *Dolum facere*, einen betrügen. Dolos commoliri, suere, consuere; adhibere dolos malos & fallacias. Dolis aliquem ludere, ductare; circumvenire fallaciis & præstigiis. V. *Decipio*, *fraus*, *fallacia*, *astutia*.

Domabilis, e. leicht zu zähmen. *Syn*. Qui domari potest.

Domesticus, a, um. Haußgenoß. *Syn*. Familiaris, intestinus, vernaculus, privatus, intimus.)(*externus*, *alienus*. *Usus*. Res familiaris, & domestica. Disciplina domestica. Domesticum, intestinum malum. Domestica exempla. V. *Familiaris*.

Domicilium, ii, n. Behausung. *Syn*. Domus, habitatio, sedes, tectum. *Epi*. Amplissimum, aptum, divinum, honestissimum, pristinum, proprium, sacrum, stabile & certum, terrestre, universum. *Usus*. 1. Humana figura domicilium mentis. Domicilium Romæ collocavit, ante non habuit. 2. *Transl*. In hoc domicilio imperii & gloriæ. Urbs hæc domicilium superbiæ & luxuriæ. Domicilium in alterius auribus, *vel* humanitate collocare. V. *Domus*.

Domina, æ, f. Frau. *Syn*. Princeps, regina. *Epi*. Dura, improvisa, vehemens, imperiosa, blandissima, gravis. *Usus*. Fortuna campi domina, & rerum humanarum. Prudentia domina & regina virtutum. Voluptates blandissimæ dominæ. Eine Frau im Hause, *rectius dicetur* Hera.

Dominatio, onis, f. Herrschung. *Syn*. Dominatus, tyrannis, regnum. *Epi*. Accommodatissima, aliena, non modo crudelis, sed ignominiosa etiam & flagitiosa, firma & moderata, jucunda & honesta, misera, nova, regia. *Usus*. Vita sub dominatione misera est. Quærere, sibi comparare, habere dominationem.

Dominator, oris, m. Herrscher. *Usus*. Rerum dominator Deus.

Dominatrix, icis, f. Herrscherin. *Syn*. Domina. *Epi*. Cæca ac temeraria. *Usus*. Dominatrix animi cupiditas.

Dominatus, us, m. Beherrschung. *Syn*. Dominatio, principatus. *Epi*. Crudelis, impotens, novus, perpetuus, regius, superbus, deterrimus. *Usus*. Dignus dominatû omnium rerum. Dominatum Cæsar occupavit. Unius dominatu omnia tenebantur. Fortuna eum in summo dominatu locavit.

Dominor, aris, atus sum, ari. herrschen. *Syn*. Rerum potior, regno, dominatum teneo, populos dominatu premo, teneo, imperium in populos teneo, in ditione habeo; provinciam cum imperio obtineo; præsum eo jure, quod amplissimum esse potest; præsum ea potestate, quæ potest esse maxima; impero populis; imperio urbem rego. *Usus*. Dominari in judiciis. Eloquentia in liberis urbibus dominatur, & floret. Dominari in suos. Ubi libido dominatur, modestia exulat. V. *Regno*, *Impero*, *Imperium*, *Ditio*, *Rego*.

Dominus, i, m. Herr. *Syn*. Imperator, Rex, Princeps, tyrannus.)(*servus*. *Epi*. Agrestis & furiosus, amicior, amicissimus, bonus & assiduus, clarissimus, dispar, familiaris, ignarus, impudicus, invitus, molestus, novus, crudelis, sempiternus, summus, vetus, clemens, incolumis, improbus, justus. *Phras*. *Dominus est*, er ist gebietender Herr. Is est, penes quem summa potestas; qui omnia tenet; ad quem unum delata sunt omnia; qui tenet rempublicam; in cujus potestate bona fortunæque omnium; terrarum omnium rector. V. *Dominor*, *rego*, *imperium*. *Usus*. Senatus est Dominus publici consilii; Populus Rom. Dominus Regum. Victor, ac Imperator omnium gentium. Deus animum, ut dominum & imperatorem præfecit obedienti corpori.

Domitor, oris, m. Bezähmer. *Epi*. Facetior. *Usus*. Equorum domitores non verbera solum adhibent, sed & pabulum subtrahunt.

Domo, as, ui, itum, are. dämmen, zähmen. R. ἀ δομάω. *Syn*. Edomo, condocefa-

cefacio. *Phraſ. Cupiditates domandæ ſunt*, die Begierden muß man zähmen. Vitioſa natura comprimenda eſt; improbitas infringenda, frangenda, elidenda; ab feritate inſita mitiganda eſt; effrænatæ libidines ſub jugum ſunt mittendæ; id agendum à quovis, ut effrænes cupiditates non frenos modò, ſed & jugum accipiant. V. *Comprimo, coerceo, cohibeo. Uſus.* Domuiſti gentes immanitate barbaras. Equos domare verberibus. Domitas habere libidines. Animal ad manſuetudinem domitum. V. *Edomo.*

Domus, ûs, f. Hauß. *Syn.* Ædes, domicilium, tectum, penates, lares, ſedes, focique patrii. *Epi.* Æterna, alienа, ampla, anguſta, antiqua, apertiſſima, perhoſpitalis, cæca, cœleſtis, ac divina, caſtiſſima, commune perfugium, communis, diligens, egregia, exornata, atque inſtructa.)(Nuda, atque inanis. Familiariſſima, felix, fidelis, gratioſiſſima, honeſtiſſima, infamis, crudelis, facinoroſa & libidinoſa, plena integritatis, officii & religionis, inimica, inſtructior, apparatior, lætiſſima, mœrens, locuples & referta, locupletior, expers hujus injuriæ, locupletiſſima & ampliſſima, magna, pulchráque, miniſtra alicujus facinoris, modeſtior, naturalis, nota, notiſſima, & maximè hoſpitalis, operoſa, optima, parva, paterna, peſtilens, plena ornamentorum, plena ſignorum pulcherrimorum, plena dedecoris & flagitii, popularis, præclara, & plena dignitatis, prætoria, privata, pudica, pulchra, referta donis, regia, religioſa, referta aleatoribus, plena ebriorum, ſtabilis, ſtudioſiſſima, cupidiſſimáque ſalutis, ſuperior, tota, vacua atque nuda, vacua ſuſpicione, pura, venalis. Domus inanes, locupletiſſimæ, magnæ & nobiles. *Phraſ. Domum habebat Cicero lautam & elegantem*, Cicero hatte eine ſchöne Behauſung. Utebatur domô cumprimis lauta, & pereleganti; habitabat lautiſſimè; in ædibus Ciceronis neque lautitiam, neque elegantiam deſiderares; erat in iis multum lautitiæ, & elegantiæ. Domus Ciceroni erat omnibus in rebus inſtructa, atque exornata; domus ea non domino magis ornamento erat, quam civitati. *Uſus.* 1. Domum ædificare plenam dignitatis, facere, conveſtire, reficere, reſtituere. 2. *Domo exire*, auß dem Hauß gehen. Excedere, emigrare, exulare, abeſſe. 3. *Domum ire*, nach Hauſe gehen. Domos inde diſcedunt; in ſua tecta dilabi; domum ſe recipere; convertere ſe domum. 4. *Domi manere*, zu Hauß bleiben. Domô ſe tenere; non commovere ſe domô; expectare aliquem domum. 5. *Luxû domum exinanire*, exhaurire. Amico domum commendare. 6. *Familia*, Hausgenoſſenſchafft. Offenſam ſibi domum reconciliavit.

Donatio, onis, f. ein Geſchenk. *Syn.* Amicè, ſpontéque facta diſtributio. *Epi.* Singulari impudentia prædita, nova, incredibilis, falſa. *Uſus.* Donationem facere.

Donec, biß. *Syn.* Dum, quoad, usque. *Uſus.* Expectabo, donec ad locum venias.

Dono, as, avi, atum, are. ſchenken. *Syn.* Largior, munere afficio, munus do, affero; donum affero, muneribus orno; ſtipendiô afficio; condono. *Adv.* Effuſè, largè, ſigillatim, publicè, conſultò. *Phraſ. Ampliter illum, effuse, largeque donavit*, er hat ihn reichlich beſchenket. Magna ei munera miſit; ampliſſimis donis decoravit; opiparè hominem muneratus eſt; magnis muneribus eum ſibi obligavit; magna præmia rei pecuniariæ ei tribuit; locupletem ex egente effecit; dono dedit ampla munera; munera illi ampliſſima condonavit; talenta aliquot illi muneri miſit; donaria dedit non exigua; honorario, congiario illum impertivit, proſecutus eſt. Muneri amplum congiarium dedit; magnas largitiones fecit; amplas donationes contulit; magna fuit, magna uſus eſt in illum liberalitate, magnis hominem muneribus ſibi devinxit; quamlibet hominis cupiditatem muneribus explevit. V. *Do, largior, munus. Uſus.* Inimicitias ſuas reipublicæ donare. Ciceroni populus Romanus immortalitatem donavit.

Donum, i, n. eine Gabe. *Syn.* Munus. *Epi.* caſtum, regium, dignum, divinum, eximium, pulcherrimum, regale. *Phraſ.* 1. *Dona naturæ nactus eſt egregia*, er hat ſchöne Natur-Gaben. Egregia ei dona à natura, ſtudio, fortuna data ſunt; nihil non ei à doctrina, à fortuna delatum videtur; ita rebus habilis, ita liberaliter naturæ muneribus ornatus eſt, ut non natus, ſed ab aliquo Deo factus eſſe videatur; magnis dotibus ingenii, judicii, doctrinæ inſtructus eſt; quæ in eum natura ornamenta congeſſit, ea illum apud omnes in magna laude, & gratia ponunt; magnis naturæ dotibus cumulatus; naturæ ornamentis ampliter inſtructus; egregiis, ſingularibus animi corporisque dotibus præditus, ornatus. 2. *Dona naturæ perexigua ſortitus eſt*, er hat gar geringe Natur-Gaben. A naturæ ſub-

 ſidiis,

fidiis penè imparatus; naturæ donis præparce instructus; malè paratus à natura; nullis ornatus naturæ muneribus. V. *Natura*. *Usus*. Multa donis muneribusque conficiuntur. Donis Deorum iræ placantur. Philosophia donum Deorum.

Dormio, is, ivi, itum, ire. schlaffen. *Syn.* Somnum capio, sopitus sum, quieti me trado, cubo. *Phras.* 1. *Dormitum se confert*, er gehet schlaffen. Quieti corpus dat; quieti se tradit; somno operam dat; confert se cubitum; cubitum it; ad quietem se confert; lecto se commendat, corpus diurnis laboribus fatigatum quieti mandat; strato se committit. V. *Cubo*. 2. *Tota nocte dormivi*, ich habe die ganze Nacht geschlaffen. Altè & graviter dormivi, nec nisi cum sole experrectus sum; arctissimus me somnus complexus est; sopor graviter me oppressit; in lucem quievi; altè condormivi; stertebam in altum diem; artus languidos longô sopore placavi; gravatum animi anxietate corpus diuturnô somnô refeci; gravi altoque somno oppressus fui; somno liberalissimè acquievi; somno eam noctem indulsi liberalius; somno victus, quietem corpori haud parcè dedi. Nihilo arctiora erant somni tempora, quàm noctis; nox ea, quàm longa fuit, somni mihi copiam faciebat; corpus somno solutum sine cura totâ nocte quievit; nox ea quieti data; alti quies erat somni; somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi; somnum in lucem extraxi; totam noctem somno transmisi, somno fessos artus pavi, irrigavi in multam diem. 3. *Hac nocte nihil dormivi*, ich habe diese Nacht nichts geschlaffen. Nihil erat somni; noctem hanc sine somno, vigilem, insomnem, somno vacuam, somnô expertem egi; peregi, duxi, traduxi. Nox ea mihi insomnis, inter insomnia abiit, effluxit; perpetuâ vigiliâ sum vexatus; insomnio laboravi; somni carpere nihil poteram; somnus nullus hac nocte ad oculos meos accessit, somnus hac nocte effugit oculos meos; fugit ab oculis meis; nunquam se obtulit oculis meis; quietis nullam partem cepi; somnum hac nocte non vidi; hac nocte nunquam quievi; noctem totam pervigilavi; noctis partes mihi omnes expertes somni fluxere. Nox ea tota vigilem me habuit; somnum oculi non viderunt mei; somnum oculis non vidi meis, hac nocte oculi mei somno gravari, comprimi, claudi minimè potuerunt. V. *Somnus*, *obdormio*, *lectus*, *cubo*. *Usus*. Ex lassitudine dormire cœpi. Alte & graviter dormire.

Dormito, as, avi, atum, are. schlaffern. *Syn.* Oscito, somnus me solicitat, somnus accedit, somnus instat, & defert, in soporem identidem delabor. *Usus*. Dormitantem illam & oscitantem sapientiam æstimo.

Dorsum, i, n. der Rücken. *Syn.* Aversa pars corporis.

Dos, dotis, f. Heimsteuer. *Usus*. 1. Multum torquetur debitione dotis. Dotem filiæ nubili conficere. Dotem dicere alicui. 2. *Ornamentum*, Zierde. Artem indotatam verborum dote ornavit & locupletavit. V. *Donum*.

Dotalis, e. zur Heimsteuer dienend. *Usus*. Dotale matrimonium. Prædia dotalia.

Doto, as, avi, atum, are. begaben. *Syn.* Orno, dotem do. *Usus*. Virgo benè dotata.

Drachma, æ, f. 8. nach anderer Meynung $13\frac{1}{3}$ Kreutzer. *Syn.* Denarius, unciæ pars octava. *Usus*. Drachmas dare, petere.

Draco, onis, m. Drach. *Epi.* Jubatus, lapideus, terribilis, tortus, torvus, totus. *Usus*. Patrimonium complexus, quasi thesauros draco.

Dubiè, zweifelhaftig. *Usus*. Dubiè datum pro certo accipere.

Dubitanter, mit Zweifel. *Syn.* Timide, difficulter.)(*fidenter*. *Usus*. Verecunde dubitanterque facere aliquid. Spe gloriæ sublata non dubitanter occidam.

Dubitatio, onis, f. Zweifel. *Syn.* Hæsitatio, dubium, scrupulus. *Epi.* Ignota, infinita, digna, minor, tenuissima. *Usus*. 1. *Dubitationem injicere & scrupulum*, einen Zweifel machen. Iter meum in dubitationem te adduxit; dubitationem tibi attulit, dedit, reliquit. 2. *Dubitatione æstuare, jactari*, in Zweifel stehen. Id quidem dubitationem nullam habet. In illa re magna dubitatio est. 3. *Dubitationem tollere*, den Zweifel benehmen. Dubitationem adimere, eripere; expellere omnem rei dubitationem; dubitationis nihil relinquere. Homo sine dubitatione deterrimus. Eum judices sine dubitatione absolvêre. V. *Dubito*, *Dubium*.

Dubito, as, avi, atum, are. zweiflen. *Syn.* Addubito, hæreo, ambigo, mihi in dubium venit, dubium mihi est, dubium habeo, animi pendeo, ambiguum habeo, in

in dubium venio; mihi diffido, timeo.)(*Certo scio, confido, persuasus sum. Adv.* Diu, multum, sanè, planè, rectè, valdè, *Phras.* 1. *Omnibus prope de rebus dubitat,* er zweiffelt fast an allen Sachen. Nutat plerumque animô; in contrarias sententias illi distrahitur in deliberando animus, affertque ancipitem cogitandi curam, implicatus ferè tenetur, nec firmum consilium capessit; suspensus suspicionibus & dubitationibus tenetur. Aqua passim illi hæret; quid agat, dicat, respondeat, ipse nescit; titubantem, hæsitantem, labantem animô & fluctuantem fere videas. Confusus animi & incertus, variis voluntatibus impellitur & repellitur; sententiæ incertus perplexe fere de rebus judicat, omnia in incerto relinquit; non satis in promptu habet, quo se vertat, quid probet, quid rejiciat; non satis constat sibi; in dubio ponit omnia; animum in diversa versat. 2. *Quid agam dubito,* ich zweiffle, was ich thun soll. Ancipiti cura distrahor, jactor, versor; animi pendeo, incertus animi sum; pendet animus; huc illuc inclinat animus, fluctuat jactura. Animus incertus est. Quid consilii capiam, utram in partem me dem, ignoro. Explicare consilium; expedire me ex hac deliberatione; exitum meæ cogitationis invenire non possum. Distrahunt me diversa consilia. In utramque partem ita multa succurrunt, ut sit difficilis admodum, minimè expedita, minimè explicata, minimè explorata, minimè certa, perobscura, haud satis aperta deliberatio. Anceps valdè sum; dubius sum; teneor implicatus: dubitatio me tenet; difficilis mihi deliberatio est; variè distrahor; dubiâ cogitatione distrahor, in ancipiti curâ versor; nihil explico; explicare nihil queo; expedire me nequeo; valdè hæreo; exitum non reperio. Consilium capere nescio; consilium deest. Inops consilii sum; à consilio inops sum. Consilium diu frustra quæro; non dispicio; dijudicare nequeo, utram in partem me dem, utrum sit rectius, utrum conducibilius, utrum sit eligendum consilium; exploratum, apertum, certum non habeo, utri parti assentiam; lubricus mihi est ad deliberandum locus; in utramque partem animus inclinat, animus in consilio labat, nutat, non consistit; nihil habet explorati; explicata, explorata mihi non est consilii ratio; impedita mihi est consilii ratio; ancipitem gero animum; animô fluctuor; suspensus & incertus cæca expectatione pendeo; animo sum suspenso; ancipiti deliberatione distrahor; quid consilii capiam, in incerto est; in dubio est animus; in hac causa mihi aqua hæret; incertus sententiæ sum; animi dubius sum; mihi in incerto relictum est; non satis constat animo; in incerto habeo; in dubio pono; huc atque illuc diversus, fluctuans agitor; inter fugæ pugnæque consilium trepido; sententia nondum stare mihi potuit. *Usus.* Ille nihil tam veritus quam ne dubitare videretur. In senatum venire non dubitavit. Illud, cave, dubites. Non dubito, quin &c.

Dubius, a, um. zweifelhaftig. *Syn.* Incertus, anceps, controversus, lubricus, ancipiti cogitatione distractus. Habens dubitationem.)(*Certus. Phras.* 1. *Dubium est, quis sit belli eventus futurus,* es ist zweifelhaftig, wie der Krieg ausschlagen wird. In dubio est; est, cur dubitetur; dubitationem res habet; ambiguum est; in dubio versatur; in ambiguo, in ancipiti positum est; planè non constat, non patet, non liquet; apertum, perspicuum, dilucidum non est; dilucidè non patet; divinare non licet; certè conjicere, augurari, affirmare non licet; certa conjectura non est; exploratum non est, quis sit belli exitus futurus. Belli exitus suspensum adhuc habet animum; animum expectatione suspendit; suspensum me tenet, detinet. De belli eventu potest ambigi. In dubium vocari potest eventus belli; in dubium venire potest exitus belli. Exitus belli in dubitationem adduci potest. In utramque partem judicari de belli exitu potest. Anceps, dubia, ambigua, incerta, difficilis, admodum obscura, quæ obscuritas & erroris habet plurimum, de belli eventu divinatio est; de belli eventu conjectura est non aperta, non simplex, non perspicua; de belli eventu parum certa opinio est. Conjecturam de belli exitu facere cui licet? quo res belli casura sit; utram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit, intelligit, novit. Exitum belli certa ratio non ostendit, non promittit. V. *Incertus, Dubito.* 2. *Dubius est amicus,* ein Freund, an dessen Treue man zweiflen kan. Dubius, suspensæque ex fortuna fidei amicus; cujus incerta, ambigua, nec explorata satis fides; cui amicitia ex fortuna pendet; cujus fide niti haud tuto possis; cujus amicitia in casu posita est; fortunæ amicus, non hominis. *Usus.* In ea re minimè dubia tricatur. Eorum, quæ dubia sunt, rationes; quæ certa, exempla afferentur. Dubium non habeo.

Dubium, ii, n. Zweifel. *Syn.* Dubitatio, difficultas, controversia. *Phras.* 1. *Dubium*

bium movit de ea re, er hat über diese Sache einen Zweifel erwecket. Dubium fecit; rem in dubium vocavit, revocavit, rem in dubitationem adduxit; dubitationem injecit, attulit; scrupulum injecit; incertam rem effecit; rem in controversiam vocavit, adduxit, deduxit. 2. *Dubium de re exortum est*, es ist über diese Sache ein Zweifel entstanden. In dubium adducta res est; res in dubium venit; in controversiam, in contentionem venit; res in disceptationem venit; orta est de re controversia; de ea re controversia extitit; dubitari coeptum de re; res in dubium, in contentionem vocata, revocata est. 3. *Dubium esse de re potest*, man kan an der Sache zweifeln. Res dubitationem habet; in contentione posita est; in controversia versatur; in disceptationem cadit; res in conjectura posita est; in dubium, contentionem vocari potest; in disceptationem venire potest; res in disceptatione versatur. 4. *Rem in dubio relinquo*, ich lasse die Sache im Zweifel. Rem in medio relinquo; in opinione relinquo; rem ut incompertam, & in opinione positam in medio relinquo; rem ut in incerto positam, & parum exploratam affirmare mihi religio est. 5. *Sine dubio*, ohne Zweifel. Sine dubitatione; dubitatione sublatâ; nullâ interpositâ dubitatione. 6. *Est in ea re magnum dubium*, es ist in dieser Sache ein grosser Zweifel. Nihil vidi, quod minus explicari possit; residet ea de re non tenuis scrupulus; o rem odiosam, & inexplicabilem, in qua summa obscuritas! Ea res, cùm in consultationem venit, mihi tenebrae sunt, expedire non possum; ea res in diversum me trahit, suspensum me tenet, detinet; incertus sententiae sum: animus mihi pendet, dubitatione aestuat. V. *Dubito*. *Usus*. Rem in dubium vocare. Dubium facere. Dubium non habere. Res in dubium venit; in dubio est; sine dubio tibi accedam. V. *Dubitatio*, *Dubius*.

Dubitantis formulae, Manier, seinen Zweifel vorzutragen. Quid ergo est? nondum satis constat, molestiaene plus, an &c. Age jam, molestiae plus id afferet, an &c. Quid faciam, aut quô me pacto geram? Nunquam in majori dubitatione fui. Tria sunt autem; Arpinum eam, an Romam, an Tusculum? Quid igitur est; Romae maneo, an Arpinum abeam? Utrum molestiae plus, an periculi subibo? Molestiae plus, an discriminis inest, incertum habeo, haereo, res mihi in incerto est.

Ducenti, ae, a, orum. zweyhundert.

Ducenties, zweyhundertmahl. *Usus*. Sestertium ampliùs ducenties retuli.

Duco, is, duxi, ductum, ere. führen. *Syn*. Deduco, sumo. *Adv*. Extrinsecus, omninò, publicè, rectè, bipertitò, maximè, nimium, diù. *Phras*. *Duxit uxorem*, er hat geheyrathet. Uxorem sibi adjunxit; matrimonio sibi junxit virginem domesticum foedus junxit cum virgine. V. *Matrimonium*. *Usus*. 1. Viri fortes; qui ordines, exercitum duxere. 2. *Abduco*, *induco*, einführen. Ita me tua oratio ad credendum ducit. 3. *Judico*, *censeo*, *existimo*, davor halten. Ducere aliquem in hostium numero. Parvi, despicatui ducere; neminem prae se hominem ducere. Humana omnia infra se ducit, 4. *Produco*, *Profero*, *protraho*, *traho*, verlängern. Ducere tempus, ducere bellum. 4, *Derivo*, leiten. Ducere aquam per fundum alterius. 6. *Concipio*, schöpfen, fassen. Ducere, trahere, sumere opinionem, suspicionem in aliqua re. 7. *Obtineo*, nehmen, bekommen. Similitudinem ex aliquo ducere. Commendationem è scelere ducit. 8. *Abeo latenter*, sich heimlich hinweg machen. A gradibus, à domo se duxit. 9. *Rapio ad supplicium*, zur Straffe ziehen. Hominem duci jussit. 10. *Nuptiis aliquam mihi adjungo*, eine zur Ehe nehmen. Duxit Terentiam. 11. sich einnehmen lassen. Duci opinione, errore, laude, gloria. 12. *Promiscue*, in verschiedener Bedeutung. Nomen à regione duxit. Spiritum & vitam ducere. Gloriae, dedecori sibi aliquid ducere.

Ducto, as, avi, atum, are. betrügen. *Usus*. Ductare aliquem dolis. V. *Decipio*.

Ductor, oris, m. Führer. *Syn*. Dux, qui ordinem ducit. *Usus*. Quoties ductores nostri ad mortem non dubiam cucurrerunt.

Ductus, ûs, m. Leitung. *Usus*. Ductus aquarum. Ductus oris. Alterius ductû aliquid facere.

Dudum, vor längsten. *Syn*. Jam pridem, multis antè tempestatibus. *Usus*. Dudum circumrodo, quod devorandum est,

Duellum, i, n. Krieg. *Syn* Bellum. *Ept*. Justum, grave. *Usus*. Antiqui nomina contrahebant, ùt duellum, bellum. *Pro* Certamine singulari inter duos, ein Duell. *Vulg est*.

Dulcedo, inis, f. Süßigkeit. *Syn.* Dulcitudo. *Epi.* Concepta, maxima. *Usus.* Dulcedine quadam gloriæ moti, commoti, capti, depravati juvenes. Voluptas maximâ dulcedine sensum movet. Pecuniæ dulcedine non capior. Ingenti dulcedine, summâ suavitate me tua oratio perfundit.

Dulcesco, is, ere. süß werden. *Usus.* Uva matura dulcescit.

Dulcis, e. *gen. com.* süß. R. à γλυκύς. *Syn.* Suavis, charus, jucundus,)(*amarus. Adv.* Valdè. *Phras. dulce mihi est audire*, es ist mir sehr angenehm zu hören. Cantus is sensui suaviter blanditur; sensus dulciter ac jucundè movet; dulcedine quâdam capior, perfundor, ista cùm audio. *Usus.* Epistola dulcissima. Ingenium ejus tam dulce, quàm acetum Ægyptium. V. *Suavis, jucundus, charus.*

Dulciter, süßiglich. *Syn.* Jucundè, suaviter.

Dulcitudo, inis, f. Süßigkeit. *Syn.* Dulcedo. *Usus.* Dulcitudo orationis. Gustatus præter cæteros sensus dulcitudine commovetur.

Dum, biß daß, da, so lang. *Usus.* 1. Hæc dum Romæ geruntur. 2. *Donec*, biß daß. Mane tantisper, dum redeam. Nihil ei longius videbatur, quàm dum nuncius rediret. 3. *Adhuc, nondum*, noch, noch nicht. Nihil dum audieram. Neque dum is locus satis. 4. *Dummodo*, wann nur. Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. Nihil mea curo, dum rempublicam conservem. 5. *Quamdiu*, so lang. Utere rebus meis, dum velis.

Dumetum, i, n. ein Dorn-Wald. *Syn.* Locus dumetis consitus, spinis abundans. *Usus.* Septum undique, & vestitum vepribus & dumetis locum quæsivi.

Dummodo, wann nur. *Syn.* Dum, dum tamen, si modo, dum ut, modo ut. *Usus.* Omnia negligunt, dummodò potentes evadant.

Dumosus, a, um. Dornicht. *Syn.* Spinosus, vepribus plenus. *Usus.* Locus, rupes dumosa.

Dumus, i, m. eine Dorn-Hecke. *Syn.* Spina.

Duntaxat, allein. *Syn.* Tantùm, solùm. *Usus.* Animô duntaxat vigeo.

Duo, æ, o, orum. zwey.

Duodecies, zwölfmahl.

Duodecim, zwölf.

Duodeni, æ, a. zwölf. *Usus.* Duodena jugera.

Duodeviginti, achtzehen. *Syn.* Decem & octo.

Duplex, icis, *g. o.* zweyfach. *Syn.* Geminus. *Usus.* Duplices pupillas habet. Duplex est hominum genus.

Dupliciter, zweyfach. *Syn.* Bipertitò. *Usus.* Dupliciter me tuæ litteræ delectarunt. Ista dupliciter accipi possunt.

Duplico, as, avi, atum, are. doppeln. *Syn.* Gemino, itero. *Usus.* Duplicantur mihi curæ. Duplicatâ ex eo facto gloriâ discessi. Duplicata verba, & iterata.

Duplus, a, um. doppelt, noch so viel. *Syn.* Alterum tantum. *Usus.* Subire pœnam dupli. Duplô major, & alterô tantô major. Duplum & triplum intervallum. Mulcta in duplum ibit, du wirst noch einmahl so viel zur Strafe geben.

Dupondius, ii, m. eine Müntze von ungefehr 4. Pfennig; nach anderer Meynung biß 6. Pfennig. *Syn.* Asses duo, libræ æris duæ.

Duresco, is, ere. hart werden. Durus fio. *Usus.* Humor aquilonibus durescit.

Duritas, tis, f. Härte. *Syn.* Severitas, duritia, acerbitas.)(*Lenitas, Comitas. Usus.* Duritas, severitas, mœstitia orationis. Quanta in hoc duritas, in illo comitas!

Duriter, härtiglich. *Usus.* Verba duriter translata. Duriùs accipere videris. Nihil dixi duriùs.

Duritia, æ, & Durities, ei, f. Härtigkeit. *Syn.* Firmitas, asperitas. *Epi.* Immanis, virilis. *Usus.* Animi duritia, sicut corporis stupor. Duritia & patientia virilis. In summa parsimoniâ & duritiâ vivere. V. *Severitas, asperitas.*

Duro, as, avi, atum, are. verharren. *Syn.* Maneo, diuturnus sum, stabilis, permaneo, persevero. *Phras.* 1. *Tua hæc gloria non diu durabit*, diese deine Glorie wird nicht lange dauren. Perpetua non erit, non stabit, non consistet; vetustatem, ætatem non feret; æterna non erit; ad

ad longinquum tempus non permanebit; non erit diuturna; fluxa nimium est & caduca. 2. *Hæc si bella durabunt, actum est de salute patriæ*, wann diese Kriege anhalten solten, so ist es mit unserm Vaterland geschehen. Hæc si bella perpetua, diuturna, fixa erunt; si, quô cœpere cursû, bella procedent; si longius producentur bella; nisi bello finis imponatur; nisi bella ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est. 3. *Tempestas totâ noctè duravit*, das Wetter hat die ganze Nacht gedauret. Tempestas noctem totam tenuit, obtinuit; tempestas non nisi inclinatâ jam noctè posuit, remisit; tempestas non nisi aperiente se die conquievit, appetente die se fregit; à tempestate quies tota noctè non erat. *Usus*. Sensus moriendi ad exiguum tempus durat. V. *Persto, persisto, persevero, diuturnus*.

Durus, a, um, hart. R. à δρύϊος, *ligneus*. *Syn. Transl.* Crudelis, asper, inhumanus, incultus, ferreus, horridus, agrestis, vehemens, inexorabilis, implacabilis, importunus, naturâ asper, inclemens, immitis, animo agresti & durô.)(*mollis*. *Phras.* 1. *Homines duris assueti sunt*, es sind Leute, so eines rauhen Lebens gewohnet sind. Durati usû armorum, invictô ad laborem corpore; in patientia laboris & periculi ferrei propè corporis & animi; a parvulis duritiei & labori student; vitæ cultû sunt asperô; fatigatis humus cubile est; cibus eos, quem occupant, satiat; tempora somni arctiora, quam noctis sunt; multùm ab omni luxu abhorrent. 2. *Est homo durus*, es ist ein rauher Mensch. Mollitiem dudum animô ejecit omnem, benignitas in eo clausa est; duritiæ se à puero dedit; ut vita, sic oratione durus est & horidus; animô est inexpugnabili; asperi procul dubio animi est, ingeniô durô est & inexorabili, quod nulla res frangat, nulla commoveat; durus est & ferreus; duriter omnia inclementérque agit. V. *Agrestis, asper*. *Usus*. Durum se & agrestem præbere. Durissima reipublicæ tempora. Verbum durum, insolens. Moribus asper & durus. Dura servitus. V. *Inhumanus*.]

Duumviri, orum, m. Obrigkeit aus zweyen Männern bestehend. *Usus*. Duumvirûm judicium.

Duumviratus, ûs, m. das Amt solcher zwey Männer. *Usus*. Duumviratum gerere.

Dux, ducis, m, Führer. *Syn.* Qui ducit exercitum, ductor, imperator; signifer, præfectus, qui ducit ordines; autor. *Epi.* Clementissimus, certior, diligentissimus, idoneus, illustris, major, memor aliorum, oblitus sui, novus, paratior, præstantissimus, summus, togatus, verus. Duces acerrimi, adversarii, audaces, boni, clarissimi, desperati, experti, firmi, fortes, improbi, improvidi, innumerabiles, nefarii, negligentes, nobilissimi, notissimi, parati atque armati, præstantissimi, publici, summi, non solum veteres, sed etiam recentes, vivi & incolumes. Dux certissima, nocturna, optima, molesta, mirifica. *Phras.* 1. *Universa civitas eum ducem sequebatur*, die ganze Stadt hat ihm, als ihrem Anführer, gefolget. Universa civitas ei regendam se dederat; ad ejus ductum se applicaverat; ad ejus ductum se cives omnes contulerant, adjunxerant. *Cæsar dux erat præstantissimus*, Cäsar war ein vortreflicher Feld-Herr. Cæsar præfuit exercitibus summa cum laude; imperator, rector exercituum, ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus. Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientiâ. Cæsar gessit bella suô ductû ea virtute ac vigilantia, non modò, ut non superiorem, sed nec omninò parem habuerit; nemo ut præstantior illô haberi posset. Cæsar erat, in quo tum summa rei bellicæ ponebatur. Cæsar erat belli artibus clarissimus; bellica laude, bellica virtute, altitudine animi, felicitate ante alios conspicuus. V. *Imperator*. *Usus*. Natura optima vivendi dux. Ducem se præbere facinoris. Dux & magister ad faciendum aliquid. Rationem ducem sequor.

Dysuria, æ, f. Harn-Strenge. *Syn.* Urinæ difficultas.

E.

E.

E, *vel* Ex. von, aus *Usus.* 1. *Origines*, Herkommen. Enuchi è Syria. Quidquid habuit, è disciplina habuit. 2. *Commodi, usus, utilitatis*, Nutzen. Erit id ex usu, erit è republica. Decretum è republica factum.

E regione, gerade gegen über. *Syn.* In conspectu, ex adverso. *Usus.* Luna cùm est è regione solis, deficit. Occurrunt sibi velut è regione contraria.

Eâ re, deßwegen. *Syn.* Propterea, ideô, ob eam rem. *Usus.* Is metuit, & eâ re fugit. Id quia turpe; eâ re non est faciendum.

Eatenus, in so weit. *Syn.* Hactenùs, usque dum, usque ad eum finem, usque eò, quoad; usque eò, ne. *Usus.* Ferre aliquem eatenùs, quoad ipse negligat. Jus eatenus exercuêre, quoad valuère.

Ebibo, is, bibi, bibitum, ere. austrinken. *Syn.* Exhaurio. *Usus.* Ebibere sanguinem alicui.

Eblandior, iris, itus sum, iri. abschwätzen, herauslocken. *Syn.* Blanditiis extorqueo. *Usus.* Effice, eblandire, ut &c.

Ebrietas, tis, f. Trunkenheit. *Usus.* Inter ebrietatem & ebriositatem multùm interest.

Ebriositas, tis, f. Vertrunkenheit. *Syn.* Habitus ebrietatis, *vel* affectio ebrietatis.

Ebriosus, a, um. vertrunken. *Syn.* Facilis ad ebrietatem. *Phras. Ebriosus est*, er ist ein versoffener Mensch. Gurges atque helluo est; qui vinô se ingurgitare, replere, obruere, devincire soleat; vini pernicies, vini nimius; vini immodicus; ebrietati deditus; in potatonibus assiduus; natus ad vina perdenda; cui tempus nullum sobrio relinquitur; temulentiæ nota infamis. *Usus.* Stilponem ferunt & ebriosum & mulierosum fuisse. V. *Vinolentus, ebrius.*

Ebrius, a, um. trunken. R. *ab* ὄμβριος, *humidus.* *Syn.* Temulentus, vinolentus, vinô languidus, vinô obrutus, vinô madens, languens, confectus.) (*sobrius, siccus.* *Phras. Vino mersus jacet*: er ist betrunken. Nondum hesterni convivii crapulam exhalavit; crapulâ gravis & impos est; vini adhuc plenus est, vinô obrutus, vinô sopitus, vinô gravatus est; sensus merô adhuc victi jacent; gravata ebrietate mens est; merô incaluit; appotus probè est; invitavit se in cœna largiùs; Bacchus hominem irritavit, vino rationem obruit; vino mentem mersit, sepelivit; vino se oneravit intemperantius; crapulâ ac capitis errore titubat; vino oppressus; sepultus est; vino gravis est; vino madet; plenus crapulæ est. V. *Vinolentus, bibo.* *Usus.* Apud se ebrium factum esse dixit.

Ebullio, is, ivi, ire. aufwallen. *Syn.* Effervesco. *Transl.* Jacto, ostendo. *Usus.* Solent illud ebullire Stoici; virtutes ebulliunt & sapientiam.

Ebur, oris, n. Helfenbein. *Syn.* Dens elephantis. *Epi.* Castum, donum Deo gratum, non inutile, crebrum. *Usus.* Tecta ebore & auro fulgentia.

Eburneus, a, um. helfenbeinern. *Syn.* Ex ebore. *Usus.* Signum æneum, eburneum, marmoreum.

Ecce, siehe. *Syn.* En. *Usus.* Ecce litteræ de Varrone. Ecce autem nova turba & rixa! Ecce miserum hominem!

Ecclesia, æ, f. die Kirche GOttes. Rectè credentium cœtus, congregatio; respublica Christiana; *Ecclesia Romana*, die Römische Kirche. *Phras.* Ecclesia orbis terrarum princeps & magistra. Arx reipublicæ Christianæ. Religionis Christianæ arx ac sedes. Ecclesiarum omnium princeps ac mater. Veritatis magistra, ac morum custos Ecclesia; princeps religionis, ac divinæ mentis interpres Ecclesia; Pontificum sedes. *Ecclesia nascens*, die erste Kirche. Primordia Christianæ reipublicæ. Nascentis Ecclesiæ incunabula; aureum nascentis post Christum pietatis sæculum; Ecclesiæ orientis, lactentis sæculum. *Vulg. Primitiva Ecclesia. Ab initio Ecclesiæ*, von Anfang der Kirche. Ab exortu nascentis Ecclesiæ; ab ipsis Ecclesiæ incunabulis; ab institutis Christianis sacris; à Christianæ religionis exordio. *Ecclesia Cathedralis*, Dom-Kirche. Ædes sacra primaria; Episco

Episcopi sedes; templum summum. *Ecclesias visitare*, die Kirchen besuchen. Religionis causâ ædes sacras obire; pietatis causâ ad loca sanctimoniâ nobiliora contendere; urbis templa veteri religione sacra obire. Sacra loca venerari, veneratione prosequi. V. *Templum.*

Echo, ûs, f. Widerhall, Echo. *Syn.* Saxa & solitudines voci respondentia; vox aut sonus repercussus; valles clamoribus repercussæ. *Phras. Hic est Echo*, da giebt es ein Echo. Redditur clamor jugis montium, vastisque saltibus repercussus; circumjecta nemora, petræque, quam accepère, vocem multiplicatô sonô referunt; vocibus juga montis collésque resonant; montis anfractû repercussæ redduntur voces; montium flexus, & concavi vallium sinus voces reciprocant; saxa rupèsque voci respondent.

Eclipsis, is, f. Finsterniß. *Syn.* Obscuratio, defectio solis, aut lunæ; defectus, deliquium solis; labor lunæ. *Phras.* 1. *Eclipsis lunæ est*, Monds-Finsternüß. Luna incidit in umbram terræ; luna, è regione solis interpositu interjectûque terræ deficit; luna laborat; deficitur lumine; sole premitur; nitorem sideris condit; lumen omne fœdat; luna languescit; hebescit. 2. *Eclipsis solis erat*, es war eine Sonnen-Finsternüß. Solis orbis minui visus est; nox interdiu visa intendi; nox interdiu cœlo obtenta.

Ecquando, wann. *Syn.* Quando.

Ecquis, æ, od? wer? *Usus.* Ecquo de homine hoc ais? ecquid narras? ecquid animadvertis horum silentium?

Ecquisnam, ænam, odnam, und wer?

Ecstasis, is, f. Verzückung. *Syn.* Mentis, animi à corpore secessus, alienatio; mentis à sensibus evocatio. *Phras.* A se, à sensibus secedere, discedere; abstrahi à sensu mentis; in contemplationem cœlestium tota mente rapi; a sensibus avocari; verzückt werden. V. *Abstractus, Alienatus.*

Eculeus, i, m. Folter. *Usus.* Ponite vobis ante oculos vincula, verbera, eculeum, carnificem, tortorem.

Edacitas, tis, f. Fräßigkeit. *Syn.* Vitium ventris, & gutturis. *Usus.* Morbus edacitatis.

Edax, acis, *gen. om.* fräßig. *Syn.* Vorax. *Usus.* Edacem hospitem amisisti. V. *Vorax, gula.*

Edera, æ, f. Epheu. *Usus.* Omnia convestivit ederâ.

Edico, is, dixi, dictum, ere aussagen, angeben. *Syn.* Indico. *Usus.* Consul senatum, comitia, conventum sociis. Justitium edixit Prætor.

Edictum, i, n. Befehl. *Syn.* Decretum, interdictum. *Epi.* Æquum, atrox, improbum & inhumanum, inimicum, novum, peculiare, præclarum, provinciale, recens, repentinum, severum, totum, translativum, uberrimum & quæstuosissimum, urbanum. Edicta acerba, duriora, jucunda, molesta, nova & inaudita, præclara, prætoria, superiora. *Usus.* Qui Romæ edictum totum, omnia decreta evertit. Ex edicto in possessionem veni. Edictum edicere, scribere, componere, proponere. Edictô aliquid sancire. Edictum, ne quis cum telo servus sit, pronunciat pœnam in armatos servos, & ne cum armis incedant, vinculorum minis, mortisque edicit. V. *Decretum.*

Edisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Syn.* Memoriæ mando. *Usus.* Homerum ediscat, habeat in ore puer suavissimus. V. *Disco, memoriter.*

Edissero, is, serui, ere. auslegen, heraussagen. *Syn.* Expono. *Usus.* Non edisseram, quis rei finis fuerit. V. *Dissero.*

Editio, onis, f. Ausgabe. *Usus.* Ista editio summam habet acerbitatem.

Edititius, a, um. durch Stimmen erwählt. *Us.* Edititios tantum judices secutus sum.

Editus, a, um. hervorgeben. *Phras.* 1. In vulgus editus. 2. *Altus*, hoch. Locus editus, atque præcelsus.

Edo, is, edidi, editum, ere. herausgeben. *Syn.* Facio, profero, divulgo. *Adv.* Magnificè, libenter. *Phras. Librum edam*, ich werde ein Buch ausgehen lassen. Librum emittam; faciam, ut id opus tandem appareat; foras dabo; faciam, ut exeat liber meus; in publicum dabo librum; pervulgabo, divulgabo; in vulgus edam; in lucem prodam; exire, prodire lucubrationes meas patiar; in lucem dabo, edam, committam luci; juris publici faciam, vulgabo. *Usus.* 1. Edere clamores, magnam ruinam, facinus atrox. Edere exemplum severitatis. 2. *Divulgo*, kundbar machen. Libros edere. Apollo oraculô edidit. Voluit, ut ipsi tuum nomen ederem; ut facti socium ederem. 3. Animam edere, sterben. Partum edere, gebähren. Ager molliores fœtus edit, hervorbringen.

Edo,

Edo, is, edi, esum, ere. essen. R. *ab* ἔδω, essen. *Syn.* Comedo, cibum capio, cibum sumo, cibô utor; famem depello, expleo, sedo; cœno. *Usus.* Jucunde, opipare, apparate edit, & bibit. V. *Comedo, Cibus, Vorax, Dapes.*

Edoceo, es, ui, doctum, ere. lehren. *Syn.* Doceo, patefacio, certiorem facio. *Usus.* Id magis verisimiliter, quod usus reapse experiendo edocet. V. *Doceo.*

Edolo, as, avi, atum, are. aushobeln. *Syn.* Dolo. *Usus.* Orationem edolavi.

Edomo, as, ui, itum, are. meistern. *Syn.* Domo. *Phras. Carnem edomare*, das Fleisch bezähmen. Corpus vigiliis, *vel* labore frangere: corpus atterere; corpus pœnis sponte susceptis affligere, divexare, macerare, subigere; corpus aspere, contenteque habere; duriter accipere; inclementer tractare. V *Domo, Disciplinam facio, Mortifico. Usus.* Vitiosam naturam oppressam & edomitam habere.

Edormio, is, ivi, itum, ire. ausschlaffen. *Syn.* Ope somni conficio. *Phras. Edormivit crapulam*, er hat den Rausch ausgeschlaffen. Emovit crapulam; somnum una & crapulam sepelivit; mentem gravatam ebrietate quies illi reddidit; crapulam exhalavit; ebrietatem somnô discussit. *Usus.* Edormi crapulam, & exhala.

Educatio, onis, f. Auferziehung. *Syn.* Institutio, disciplina. *Epi.* Non dissimilis animantium, puerilis. *Usus.* Institutus liberaliter educatione, puerilique doctrina. V. *Educo.*

Educator, oris, m. Ernährer. *Syn.* Altor, nutritius. *Usus.* Omnium rerum sator, altor, educator DEUS.

Educatrix, is, f. Ernährerin. *Syn.* Nutrix. *Usus.* Harum rerum educatrix, & nutrix est sapientia.

Educo, as, avi, atum, are. auferziehen. *Syn.* Alo, nutrio, instituo. *Adv.* Ingenuè, liberaliter. *Phras. A me educatus est*, er ist von mir erzogen worden. Me educatorem habuit; mea in familia educatus ingenue, & institutus est. Omni industriâ eum, non humili cultu, in gremio veluti meo, & sinu educavi. Amavi pro meo, ingenium ejus enutrivi, præceptis utilissimis & saluberrimis finxi; claram ei ad omnem virtutem lampadem accendi. Puerum à parvo eductum habui pro meo. Eductus in manibus meis est; educationi ejus ipse præfui, optimisque moribus imbui. Ex mea institutione, disciplina ille prodiit. V. *Alo. Usus.* Non est boni parentis, quem procreârit & educârit, non vestire & ornare.

Educo, is, duxi, ductum, ere. ausführen. *Syn.* Extraho, duco, libero. *Usus.* 1. Educere in aciem copias. Grandem molem, turrim educere. Educere aliquem in jus. 2. *Educare*, auferziehen. Qui puerum me sibi eduxerunt. V. *Extraho.*

Effari, effatus sum, sagen. *Syn.* Loquor, enuntio. *Usus.* Nullum verbum effari potuit.

Effatum, i, n. Spruch. *Syn.* Pronunciatum. *Epi.* Verum, aut falsum, incognitum. *Usus.* Effata Philosophorum.

Effectio, onis, f. das Werk. *Syn.* Effectus, efficientia.

Effector, oris, m. Ursacher. *Syn.* Perfector, architectus, molitor, creator, autor. *Epi.* Optimus, præstantissimus. *Usus.* Stylus optimus dicendi effector, parens, magister. DEUS mundi molitor, omnium rerum effector.

Effectrix, icis, f. Ursacherin. *Syn.* Pecunia est effectrix multarum voluptatum.

Effectus, us, m. Würkung. *Syn.* Quod effectum est. *Usus.* Effectus eloquentiæ est audientium approbatio. Radicum vim & effectum ignoramus.

Effero, fers, extuli, elatum, ferre. hinaustragen. *Syn.* Edo. *Adv.* Aliquando se, altius se, insolenter, insolentius, amplissimè, supremo die, foras, longissime, membratim, conjuncte. *Usus.* 1. Ager uberiores fructus effert. 2. *Profero, educo*, hinaussetzen, hinausführen. Pedem domo extulit. Filius patrem extulit *ad sepulchrum*. Demersam patriam efferre, begraben, zu Grabe tragen 3. *Extollo, celebro*, erheben, loben. Laudibus aliquem in cœlum efferre. Ad summum imperium, ad summam gloriam aliquem efferre & extollere. Quos fortuna evexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem, ne insolenter se efferant. 4. *Afficio*, sich einnehmen lassen. Dolore, ira, gaudio, lætitiâ efferri, extra se ferri. Cupiditatibus efferri. 5. *Promo, pronuncio*, vorbringen. Efferre sententiam gravem verbis inconditis. 6. *Vulgo, divulgo*, kundbar machen. Cave, hæc foras efferas, ut ad vulgi aures perveniant. Ne has meas ineptias efferatis.

Effero, as, avi, atum, are. wild machen. *Syn.* In iram accendo, rabiem accendo. *Usus.* Homines non patiuntur, terram immanitate belluarum efferari. Gentes immanitate efferatæ. In hominis figurâ animô efferatô. Barba promissa speciem oris efferârat.

Effervesco, ferbui, ere. aufwallen, aufbrennen. *Syn.* Ebullio, erumpo. *Adv.* Vehementius. *Usus.* Nimium effervuit hujus ferocitas, & in gerendis inimicitiis pertinacia. Undæ comitiorum, ut mare profundum effervescunt. Effervescere in aliquem & erumpere. V. *Præceps, impetus, ira.*

Efficacitas, tis, f. Kraft, Nachdruck. *Syn.* Virtus, efficientia, efficiendi facilitas, facultas. *Usus.* Tantum habet in libidine artis & efficacitatis. V. *Facultas.*

Efficax, cis, *g. o.* kräftig. *Syn.* Qui multum habet efficacitatis. *Usus.* Nosti, quam tardus, quam parum efficax, quam cunctator sit.

Efficienter, würklich. *Usus.* Quod cuique efficienter antecedat.

Efficientia, æ, f. Würkungs-Kraft. *Syn.* Vis efficiendi. *Usus.* Causæ in se continentes efficientiam naturalem. Cum solis pulchritudinem & efficientiam miraretur.

Efficio, is, feci, fectum, ere. auswürken. *Syn.* Facio, re ipsa efficiens sum, effector sum, effectum do, aliquid præsto, persequor, concludo, confio, effeto. *Adv.* Æqualiter, artificiosius, cautius, difficilius, facilius, funditus, libidinosè, mirabiliter, necessariô, perturbatè, plurimum, planè, politè, propemodum, quamprimum, subtiliter, latenter, maximè; melius, omninò. *Phras. Utinam in tua causa aliquid efficiam!* wolte GOtt! ich könnte in deinem Handel etwas ausrichten! Utinam in causa tua quoquô modô aliquid conficiam; rem è tua sententia conficiam; negotium tuum benè geram; in rebus tuis aliquid proficiam; operæ pretium faciam; exitum aliquem reperiam; eniti aliquid & navare liceat; aliquid momenti faciam; irritô inceptô ne cogar abscedere; rem ad effectum adducam; in causâ tuâ aliquid promoveam; rem tibi explicatam dem; efficacitatis aliquid habeam; rem tibi effectam reddam, tradam; de negotio utinam aliquid extricem! *Usus.* 1. Nihil hominum auribus, nihil posterorum memoris dignum effecit. Admirationes & clamores efficere. Emitere, labora, effice, ut &c. Mandata efficere. Mirabilia facinora effecit. *Usus.* Progrediens familiaritatem effecit. Magnos progressus efficiebat. 2. *Concludo.* daraus schliessen, beschliessen. Efficere & concludere orationem. Minutis interrogatiunculis, quod proposuit, effecit. Argumentis & ratione assensum effecit. V. *Autor.*

Effictio, onis, f. Abbildung. *Usus.* Effictio corporis cujusdam figuram verbis exprimit.

Effigies, ei, f. Bild. *Syn.* Species, imago, simulacrum. *Epi.* Eminens virtutis, expressa, polita summis ingeniis, solida, germana. *Usus.* Filius effigies moris, sermonis, animi mei, humanitatis & probitatis tuæ. Eminens virtutis effigies. Virtutum effigiem posteris relinquere, summis ingeniis expressam & expolitam. V. *Imago.*

Effingo, finxi, fictum, ere. abmahlen. *Syn.* Exprimo. *Usus.* Formam alicujus & mores effingere. Oris lineamenta in tabula effingere. Effingere animô, quæ memoriâ tenere velis. V. *Fingo.*

Efflagratio, onis, f. Begehren. *Syn.* Petitio, postulatio. *Epi.* Insulsa. *Usus.* Omnium efflagitatio una fuit. V. *Flagito.*

Efflagitatus, us, m. Begehren. *Syn.* Efflagitatio.

Efflagito, as, avi, atum, are. heftig begehren. *Syn.* Vehementer, magnoperè flagito. *Usus.* Auxilium efflagitare & misericordiam. Cum epistolam à me convitiô efflagites. V. *Peto.*

Efflictim, heftig. *Syn.* Valdè, vehementer. *Usus.* Efflictim deperire aliquem.

Efflo, as, avi, atum, are. hinausblasen. *Syn.* Emitto, flo. *Adv.* Graviter. *Usus.* Agere animam & efflare. V. *Flo.*

Effloresco, is, florui, ere. ausblühen. *Syn.* Splendesco, eluceo, eniteo, existo, mano. *Tribuitur iis, quæ cum copia quadam & venustate ex alio, ut flores ex caliculis, se exerunt & evolvunt.* *Adv.* Penitus. *Usus.* E multa rerum cogitatione oratio efflorescit; è familiaritate amor, ex asperitate vitæ castimonia efflorescit. Efflorescere laudibus ingenii. V. *Floreo.*

Effluo, is, fluxi, ere. ausfliessen. *Syn.* Elabor, excido, abeo.)(*influo.* *Adv.* Planè. *Phras. Rhenus in mare effluit,* der Rhein-Strohm fliesset in das Meer. In mare editur; in mare se evolvit; mari misce-

tur; in mare se exonerat; in mare præcipitat; mare Rheno flumine augetur; in mare lapsu suô profluit & infertur Rhenus: in mare devolvitur. V. *Flumen.* *Usus.* Animo, memoriâ dudum illa effluxere, quæ tu arcana putabas. Vita, ætas, tempus, voluptates effluunt, & momento dilabuntur. Cum sanguine vita effluxit. Nihil mihi deest, nec abundat, aut effluit. V. *Fluo, elabor, tempus.*

Effodio, is, fodi, fossum, ere. aushöhlen, ausgraben. *Syn.* Eruo, terram altius molior, è cavernis terræ metalla elicio. *Usus.* Marcelli memoria meum pectus effodit. Aurum effodere. V. *Fodio.*

Effœminaté, verzagt. *Syn.* Muliebriter.)(*fortiter.* *Usus.* Cave, nequid effœminaté facias.

Effœminatus, a, um. verzagt, weibisch. *Syn.* Qui animum gerit muliebrem.)(*fortis, virilis, aurus.* *Usus.* Homo effœminatus, impudicus, mollis, fractus, abjectus, humilis, submissus. V. *Mollis, Voluptas.*

Effœmino, as, avi, atum, are. weibisch machen.)(*corroboro.* *Phras.* *Sic effœminantur homines,* so werden die Leute weibisch gemacht. His rebus animi relanguescunt, & virtus remittitur; animi emolliuntur; vigor animi otii dulcedine, & variis voluptatum delinimentis extinguitur; sic robur animi elanguescit: muliebres animi induuntur. *Usus.* Effœminarunt aërem, quem Junoni tribuerunt Poëtæ.

Effœtus, a, um. ausgemergelt. *Syn.* Exhaustus, confectus, debilis. *Usus.* Intemperans adolescentia senectuti corpus effœtum tradit.

Effrænaté, freventlich. *Syn.* Temere. *Usus.* Effrænate in hostem irrupit legio.

Effrænatio, onis, f. Unbändigkeit. *Syn.* Impotentia, insolentia. *Usus.* Quæ effrænatio impotentis animi. V. *Licentia.*

Effrænatus, a, um. ungezähmt. *Syn.* Projectus, præceps, indomitus, furiosus, impotens.)(*Domitus.* *Usus.* O libidinem! o cupiditatem effrænatam! Homines secundis rebus effrænatos, sibi præsidentes, in gyrum rationis ducere oportet.

Effrænus, a, um. ungezäumt. *Usus.* Effrænô equô in medios ignes infertur.

Effringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, perfringo, revello, convello. *Usus.* Fores effringere. Convulsis repagulis, effractis valvis, revulsis claustris domum compilant.

Effugio, is, fugi, fugitum, ere. entfliehen. *Syn.* Evito, elabor, evolo.)(*incido, occurro.* *Phras.* *Periculum effugit,* er ist der Gefahr entgangen. Eripuit se instanti periculo; ex communi exitio unus evasit; periculum fugâ declinavit; idem qui tot cives afflixit casus, hunc unum transiit. V. *Periculum, Fugio, Vito, Evado.* *Usus.* Vix omnem offensionem, crimen, maledictum, suspicionem effugies. Mori, & tanquam ex incendio effugere fortunæ. Nihil te effugiet, rescies omnia. V. *Vito.*

Effugium, ii, n. Ausflucht. *Syn.* Refugium, profugium. *Usus.* Effugium quærere, consequi, habere. Patet tibi effugium.

Effulgeo, es, fulsi, ere. glänzen. *Usus.* Sol inter graves imbre nubes effulgens. V. *Fulgeo.*

Effundo, is, fudi, fusum, ere. ausgiessen. *Syn.* Profundo, emitto.)(*infundo.* *Phras.* *Iram suam in me effudit omnem,* er hat seinen Zorn recht ausgegossen. Odium omne & furorem in me effudit; evomuit in me virus acerbitatis suæ; stomachum erupit in me. *Usus.* 1. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Ætas hanc copiam effundit. 2. *Magnæ hominum multitudini tribuuntur.* Tota civitas se effundebat. E carcere reos omnes effundere. Tota ad me effusa Italia. 3. *Prodigo, consumo,* verschwenden. Patrimonium, fortunas omnes, ærarium per luxuriam effundit. Multos in aliquem honores effundere. 4. *Animi motus prodo,* seine Gemüths-Neigungen an Tag geben. Se in lachrymas, questus, vota effundere. Se in aliquâ libidine effundere. Odium & furorem in me effudit. 5. *Effutio,* herausplaudern. Effudi, quæ habui, omnia. 6. *Amitto,* verliehren. Collectam gratiam momento effundere, die Gnade verliehren. V. *Gratia.*

Effusé, weitläuftig. *Syn.* Large, prolixe. *Usus.* Homo effusè petulans. Effusè donare, laudare. Inaniter & effusè exultat.

Effusio, onis, f. Ausgiessung, Verschwendung. *Syn.* Largitio. *Epi.* Facilis, honesta. *Usus.* 1. Liberalitatem effusio imitatur. Quas pecuniarum effusiones factas putatis? 2. *Concursus populi,* das Zusammenlauffen des Volcks. Quis concursus ex agris, quæ effusiones populi? 3. Animi effusio in lætitia, contractio in dolore, Ergiessung des Gemüths. V. *Liberalis.*

Effu-

Effutio, is, ivi, itum, ire. ausplaudern. *Syn.* Temerè effundo. *Usus.* Quidam temere multa effutiunt. V. *Garrio.*

Egenus, a, um. dürftig. *Syn.* Pauper, egens. *Usus.* Egenus consilii. V. *Pauper.*

Egeo, es, ui, ere. Mangel haben. *Syn.* Indigeo, mihi opus est, quæsitô opus est.)(*abundo. Adv.* Indignè, magnoperè, vehementer. *Phras. Non egeo tuis consiliis*, ich brauche deines Raths nicht. Non indigeo tuis admonitionibus, consiliis; tuis mihi monitis nequaquam opus est. Tuis carere monitis facile possum. Supervacanea, parum utilia, nullius emolumenti; minime necessaria sunt mihi præcepta tua. Tua monita apud me locum non habent. Non requiruntur, non exiguntur, non expectantur à me præcepta tua. *Usus.* Incredibile, quam egeam tempore. Consiliô, auxiliô, consolatione egere. Nihil illô locô egentius, nihil spoliatius. Servi & egentes concurrunt. V. *Inopia, pauper.*

Egero, is, gessi, estum, ere. ausleeren. *Usus.* Egerere prædam ex hostium tectis.

Egestas, atis, f. Armuth. *Syn.* Inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas.)(*Abundantia, Copia. Epi.* Indignissima, summa. *Usus.* Ista paupertas, vel potius egestas. Egestatem, & luxuriem domestico latrociniô sustentavit. Non capiunt angustiæ pectoris tui, non egestas mentis tantam personam. Egestatem affert luxus. In egestate esse. V. *Paupertas, inopia.*

Ego, ich. *Syn.* ipse. *Usus.* Ego sum ille Consul.

Egredior, eris, gressus sum, gredi. hinausgehen. *Syn.* Exeo, prodeo. *Adv.* Tardius. *Usus.* 1. Certos mihi fines, terminos, cancellos describam, extra quos egredi non possim. Ex provincia, urbe, navi egredi. 2. *Excurro*, abweichen. Suo officio; à proposito egredi. V. *Exeo.*

Egregiè, fürtreflich. *Syn.* Benè, valdè, præclare, bellè. *Phras. Egregie causam dixit*, er hat für seinen Handel stattlich geredet. Divinitus, luculenter, gloriosissime, magnificentissimè, festivè, avitè, compositè, excellenter, cumulatissimè, summâ facundiâ dixit. V. *Valde.*

Egregius, a, um; ausbündig. *Syn.* Excellens, præstans, præclarus. *Adv.* Medius fidius, omnino. *Phras. Est vir egregius*, er ist ein fürtreflicher Mann. Est vir egregiâ, mirificâ, incredibili, singulari virtute; acerrimus vir & industrius; summa in eo gravitas, & animi altitudo. Magnus, clarus, amplissimus, insignis ad laudem, ingenui animi, summam integritatis laudem consecutus, omnibus rebus vir ornatus; in quo summa probitas, innocentia; genere, honore, copiis, existimatione facile princeps; in quo summa probitas, dignitas & splendor; flos, robur, lumen reipublicæ, & nobilitatis. Homo penè divinus, ornamentum & arx amicorum, decus urbis; in quo eximia & præstantia omnia; ab omni laude felix; excellenti animô & virtute; divinis quibusdam bonis instructus & ornatus; luculentus homo; quô nihil nobilius, sapientius; cumprimis honestus; summô honore & pudore, summô officiô; spectatissimus ordinis sui, probatissimus, prudentissimus, frugalissimus, integerrimus, vir ut de cœlo delapsus; justitia & religione inclytus; vir exempli recti, ingenuus spiritus; longe ante alios eminens; sanctus & innocens, virtute conspicuus; columen, ac sidus reipublicæ; inclyta justitia, religioque viri est; vir exempli recti, domi, militiæque; vir ingenuis spiritus; multa morum elegantia, & ingenio illustr; vir quantæcumque fortunæ capax est ingenium; vir, quem viderim in vita optimum; flos nobilitatis; lumen reipublicæ. V. *Præclarus. Usus.* Egregia indoles. Egregius civis. In procuratione sua egregius. V. *Perfectus.*

Egressus, us, m. Ausfahrt. *Usus.* Magnâ frequentia meum egressum celebravit.

Eheu! ach! *Doloris nota.*

Eho! o ho! *Vox admonentis. Usus.* Eho! tu me non noscis?

Ejectio, onis, f. Vertreibung. *Usus.* Mortem timemus, & ejectionem.

Ejero, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejuro.

Ejicio, is, jeci, jectum, ere. vertreiben. *Syn.* Expello, exturbo, extrudo, detrudo, dejicio, extermino, effundo, profundo, amoveo. *Adv.* Nominatim, tandem, aliquando, funditus. *Usus.* 1. E domo illum ejecère. Ex numero hominum ejiciendus, ex finibus humanæ naturæ exterminandus. 2. *Transl.* Ejicere ex animo amorem insanum, dolorem, memoriam alicujus. 3. Ejicere partum. V. *Pello.*

Ejulatio, onis, f. das Heulen. *Epi.* Lugubris. *Usus.* Lessus quasi lugubris; ejulatio.

Ejulatus, us, m. das Heulen. *Syn.* Ejulatio. *Epi.* Acerbus, miser. *Usus.* Ejulatus ne mulieri quidem est concessus.

Ejulo, as, avi, atum, are, heulen. *Syn.* Ploro, lamentor, ploratus edo, effundor in planctus indecoros. *Usus.* Magnitudine doloris ejulans. Gemere, ejulare, lamentari, frangi, debilitari dolore. V. *Gemo, Ploro.*

Ejuro, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejero, detestor. *Usus.* 1. De me querebantur, me ejurabant. 2. *Abdico,* absagen, ablegen. Magistratum ejurare.

Ejusdemmodi, eben dergleichen. *Syn.* Ejusdem generis. *Usus.* Ejusdemmodi furias Orestes est expertus.

Ejusmodi, dergleichen. *Syn.* Ejus generis, talis. *Usus.* 1. Genus belli est ejusmodi, ut &c. Reliqua sunt ejusmodi, quæ &c. 2. *Adeò tam,* so. Ejusmodi cupidus est. V. *Similis.*

Elabor, eris, lapsus sum, labi. entgehen. *Syn.* Excido, evado.)(*teneo, complector. Phras.* 1. *Mensis elapsus est,* ein Monath ist verflossen. Mensis abiit, fluxit, mensis actus, exactus est, præteriit, mensis unus se circumegit. 2. *Elapsus est è carcere,* er ist aus dem Kerker entronnen. Vinculis elapsus est; elusit excubitorum vigilantiam; clam se custodibus subduxit; ex custodum manibus se eripuit; effugit, fefellit intentam excubitorum in se aciem; è carcere clam se proripuit. V. *Evado. Usus.* Criminibus, suspicione elapsus. Sol elabitur, & abit. Elapsus est è prælio. V. *Dilabor.*

Elaboratio, onis, f. Verfertigung. *Syn.* Cura, labor. *Usus.* Id non sine elaboratione, & operæ consumptione.

Elaboro, as, avi, atum, are. ausarbeiten. *Syn.* Laboro, curo, operam do, contendo, enitor, elucubro, excudo.)(*negligo. Usus.* Qui in una tantum re elaborant. Contende, quæso, & elabora. Nullum tam asperum saxetum, in quo ruricolæ non elaborent. Diligenter elaborata, summâ industriâ, cura & vigiliis ornata, elucubrataque oratio. Omni non modo contentione, sed dimicatione elaborabo. V. *Laboro, Perficio, Curo.*

Elanguesco, is, langui, ere. kraftlos werden. *Syn.* Languore conficior, contabesco, infirmor. *Usus.* Elanguit cura hominum. Differendo res elanguit. Alienâ invidiâ elanguescendum erit. V. *Langueo.*

Elargior, iris, itus sum, iri. ausschenken. *Syn.* Largior. *Usus.* Multa tibi fortuna elargita est. V. *Largior.*

Elatè, hochmüthig. *Usus.* Elatè & amplè loqui, & dicere.)(*submisse, humiliter, demisse.*

Elatio, nis, f. Hochmuth. *Syn.* Præstantia.)(*Submissio. Epi.* Voluptuaria. *Usus.* Ex hac elatione, & magnitudine animi facile pertinacia nascitur. Lætitia quasi gestientis animi elatio voluptuaria. V. *Superbia, arrogantia, ambitio.*

Elatus, a, um. hochmüthig. *Usus.* Hoc animo elatô & amplo factum est. Vi naturæ, & ingenii elatus. Cupiditate elatus, & gaudio. V. *Superbus, arrogans, altus.*

Electè, auserlesen. *Syn.* Distinctè, discretè. *Usus.* Electè gerere.)(*permisse.*

Electio, onis, f. die Wahl. *Syn.* Lectio, selectio, delectus.)(*neglectio, contemptus, rejectio. Usus.* Judicium, & electio verborum.

Elector, oris, m. Erwehler. *Usus.* Boni electores existimari volunt. V. *Eligo.*

Eleemosyna, æ, f. Allmosen. *Phras.* 1. *Libenter do eleemosynam,* ich gebe gerne Allmosen. Liberaliter panem præbeo mendiculis; invitus ista hominum mendicabula à me inania dimitto; in egentes benigne stipem confero; tenuiorum fortunis succurro; impense misereor egentium, eorumque rationibus paterne succurro, *vel* provideo; egentes miseratione prosequor; iis pro facultatibus benigne facio; alienâ liberalitate victitantibus penum gratuito suppedito. Adolescentes idoneos, erogata grandi in sumptum pecuniâ, ad mercatum honestatis, optimarumque artium transmitto; pauperum inopiæ liberaliter consulo; vitæ subsidia prolixe, religioseque tribuo; eorum egestatem liberali stipe consolor, sustento. 2. *Eleemosynam petere,* Allmosen sammlen. Stipem corrogare, petere; vitæ subsidia precario efflagitare; victum, panem ostiatim quærere; vitæ alimenta ostiatim rogare, flagitare, colligere.

Elegans, tis, *gen. omn.* zierlich. *Syn.* Luculentus, concinnus. politus.)(*inelegans, contemptus, abjectus.* *Phras.* *Est orator admodum elegans*, er ist ein sehr zierlicher Wohlredner. Scitus, quò nihil potest esse pictius; in singulis verbis florentissimus; venustissimus & politissimus; limatulô sane & politulo judiciô; quo nil venustius, limatius, lepidius, concinnius, nitidius. *Usus.* In omni judicio, in dicendo elegans. In epulis parandis elegans. Epistola elegantissima.

Eleganter, zierlich. *Syn.* Scitè, ornate, politè.)(*ineleganter.* *Phras.* *Eleganter dixit*, er hat zierlich geredet. Docte & delicatè; blande & concinne; cum multa venustate & omni sale; apte & rotunde; cum dignitate & venustate; festive, cum multa munditia & luce verborum; facete, jucunde, lepide, mundè, subtiliter verba fecit. *Usus.* Cæsar omnium fere oratorum Latine loquitur elegantissime.

Elegantia, æ, f. Zierlichkeit. *Syn.* Munditia, lautitia, venustas, lepor, festivitas, concinnitas. *Epi.* Accurata & sine molestia, diligens latine loquendi, inanis, sermonis necessaria, politior, summa. *Usus.* Eloquentia ab elegantia doctrinæ segregari non potest; Politior elegantia, & munditia scribendi. Scriptorum tuorum subtilitas & elegantia.

Elementum, i, n. Element. *Syn.* Initium; principia rerum, è quibus omnia constant, omnia oriuntur. *Epi.* Prima naturæ. *Usus.* Dialectica tradit elementa loquendi. Puerorum elementa. Quatuor principiorum genera, *seu* elementa, ex quibus terra infimum tenet locum; hanc inundat aqua; superior aëri; ignibus altissima ora redditur.

Elephantus, i, & Elephas, antis, m. Elephant. *Usus.* Elephantô belluarum nulla est prudentior. Manus est data elephantis.

Elevatio Sacræ Hostiæ, Aufwandlung in der Heil. Meß. *Phras.* Actio, quâ sacerdos Cœlestem Hostiam supra verticem attollit; qua sublimem tollit Sacrosanctam Hostiam; quâ Divinam Hostiam populo adorandam proponit, ostendit.

Elevo, as, avi, atum, are. vermindern. *Syn.* Minuo, levo, sublevo.)(*augeo.* *Usus.* *Minuo*, verringern. Fidem adversarii, autoritatem, famam victoriæ, gloriam elevare & minuere.

Elicio, is, licui, licitum, ere. heraußlocken. *Adv.* Curiosius. *Syn.* Educo, extraho, allicio, adduco. *Usus.* Ignem conflictu lapidum elicere. Elicere aliquem præmiô, ut agat aliquid. Lachrymas, arcana, alicujus sententiam elicere, exprimere. Elicere, invitare ad certamen. Elicere & evocare mercede solertiam; blanditiis ad disputandum elicere. V. *Adduco*, *allicio.*

Elido, is, lisi, lisum, ere. außschlagen. *Syn.* Frango, incido. *Usus.* Poëtæ nervos omnes virtutis elidunt. Ipsæ stirpes ægritudinis elidendæ sunt. Alicujus consilia elidere, funditus evertere. V. *Everto.*

Eligo, is, legi, lectum. ere. erwählen. *Syn.* Lego, diligo, carpo, excerpo, opto, adopto.)(*negligo, contemno.* *Adv.* Diligenter, parum diligenter. *Phras.* 1. *Quem tandem consulem eligent?* wen werden sie endlich zum Burgermeister erwählen. Adoptabunt; consulem esse volent, jubebunt? quem consulem legent, dicent, desument? cui imperium suffragiis mandabunt? quem præcipuè consulem designabunt, nominabunt, optabunt? in quem tandem electorum suffragia inclinabunt? conspirabunt? ad quem summa reipublicæ deferetur? cui summa rerum demandabitur? 2. *Optimam partem elegisti, cum te Deo addixisti*, du hast den besten Theil erwählet, wie du dich GOtt geschencket. Sapienter vitam instituisti; rectum cursum cepisti; optimô judiciô usûs es; sapienter judicasti; exordium vitæ præclarum fecisti; optimum cepisti cursum; optimam rationem iniisti; egregio vitam principiô inivisti, cum tua omnia, teque ipsum Deo consecrasti. 3. *Diem sibi & locum quilibet eligat*, suche ihm ein jeder Zeit und Ort aus. Locum sibi quisque capiat, diemque sumat; locum tempusque circumspiciat quisque, tempus locumque petat, statuat, deligat, carpat sibi quisque ex multis optimum. *Usus.* Eligere è malis minimum oportet. Elige de duobus, quem velis.

Elimino, as, avi, atum, are. außrotten. *Syn.* Ejicio, extra limen trado. *Usus.* Extra ædes eliminatur. V. *Ejicio.*

Elimo, as, avi, atum, are. außfeilen. *Syn.* Perpolio, limo. *Usus.* Velim aliquid elimes ad me. Elimata oratio. V. *Polio.*

Elin-

Elinguis, e. *gen. com.* Zungenlos. *Syn.* Mutus, indisertus. *Usus.* Convicit hominem, elinguem reddidit. V. *Mutus, Infans.*

Elixus, a, um. gesotten. *Syn.* Quod aquâ coctum est. *Usus.* Elixus cibus, quam assus suavior.

Eloco, as, avi, atum, are. verdingen. *Syn.* Loco. *Usus.* Fundum elocare.

Elocutio, onis, f. Aussprache. *Syn.* Explicatio ornata & elaborata. *Epi.* Commoda & perfecta, inanis & pene puerilis. *Usus.* Elocutio est idoneorum verborum & sententiarum ad inventionem accommodatio.

Elogium, ii, n. Lob-Spruch. *Syn.* Dictum, *seu* sententia laudem alicujus, *vel* aliud quidpiam declarans. *Epi.* Censorium, unicum. *Usus.* Quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid elogia admonent, nisi nos morituros? Solonis elogium.

Eloquens, tis, *o. g.* wohlberedt. *Syn.* Rhetor copiosus ad dicendum, copiose sapienterque dicens; in dicendo suavis, ornatus; non infans. *Adv.* Perfecte. *Phras. Vir est admodum eloquens*, er ist sehr wohl beredt. Divinus in dicendo; perfectus in dicendo & perpolitus; dicendi gloria præstans; disertissimus; ad dicendum paratissimus, omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsidiis ad dicendum paratus; ea facundiâ, ut nemo linguâ promptior in civitate haberetur; vir acer, nec infacundus; celebratæ eloquentiæ; claræ vir facundiæ. Multum dicendo valet; multum eloquentiâ valet; magnam oris commendationem habet, cui resistere nemo possit; dicendi veneres habet summas, principatum eloquentiæ tenet; juris ac eloquentiæ consultus est; cujus eloquentiam curia nulla capit; florentis homo facundiæ; vir qui mentis suæ cogitata, eloquenter, copiose, eleganter explicet, efferat, enunciet; qui afficiat audientium animos multâ suavitate; qui de quacunque re apte, prudenter, explicate, abundanter; illuminate, numeroseque dicat, disserat. V. *Eloquentia. Usus.* Is est eloquens, qui potuit humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperate dicere. V. *Moveo.*

Eloquentia, æ, f. Wohlredenheit. *Syn.* Eloquendi vis, dicendi gravitas & copia, summa copia & singularis facultas dicendi, divinum atque incredibile genus orationis, copiose loquens sapientia.)(*Infantia. Epi.* Abundans sermonibus, verbis, accommodatior ad motus animorum & ad vulgi sensum, admirabilis, artificiosa, brevis, comes pacis sociaque otii & quasi alumna quædam constituta civitatis, excellens, forensis, inanis quædam & puerilis, incredibilis, justa, laudabilis, magna, major, mediocris, orba, perfecta, popularis, præclara, præstabilis, res una omnium difficillima, sapientia loquendi, summa, uberior atque latior, vera & absoluta, universa. *Phras. Qui vult eloquentiam sibi comparare, Ciceronem legat*, wer die Wohlredenheit zu erlernen verlangt, der lese den Ciceronem. Qui eloquentiâ valere, præstare, excellere cupit; qui orationis divitiis abundare; qui concinne, apposite, singulari eloquentiâ mentis suæ cogitata vult explicare; qui cum Pericle vult fulgurare, tonare, permiscere omnia, operam det Ciceroni. Qui non tenui dicendi venâ aridus fluere, sed ingenti late copiâ, torrentis more redundare cupit; qui suavi & conspersa quasi verborum sententiarumque floribus oratione vult placere; qui acutis, conceptisque ingeniose sententiis auditorem excitare; qui agere taperoque obsitentes quancumvis animos in quamvis partem cupit; qui tenere dicendo animos; qui obfirmatos frangere & expugnare; qui ardentes flagrantesque restinguere, frigidos ac remissos subjectis veluti facibus inflammare; qui impellere inertes ac desides, præfervidos contra ac confidentes orando coërcere; qui verbis allicere, pertrahere, movere, commovere, flectere, qui afficere audientium animos ac delectare; qui ab audientibus benevolentiam & attentionem venari, captare, elicere; qui eos, apud quos dicit, attentos, dociles & benevolos sibi vult reddere; qui de re quacunque, eloquenter, ornate, numeroseque rebus ac verbis vult dicere, is velim existimet, sibi Ciceronis lectionem non tam utilem, quam necessariam. V. *Oratio, moveo.*

Eloquenter, beredt. *Syn.* Diserte, eleganter.

Eloquium, ii, n. Sprache. *Syn.* Sermo. *Usus.* Dulci ac blandó eloquio amicum solatur.

Eloquor, eris, locutus sum, loqui. heraus sagen. *Syn.* Dico, effero, enuncio, exprimo. *Adv.* Composite, copiose, ornate, polite, præclare, prudenter. *Usus.* Præclare eloqui cogitata mentis. Multi præclarè sentiunt, nec id, quod sentiunt, polite eloqui possunt. V. *Effero.*

Eluceo, es, luxi, ere. heraus leuchten. *Syn.* Appareo, exsto, emineo, excello, vigeo. *Adv.* Densius, rarius. *Usus.* In

ipſo joco aliquid probi ingenii elucet. Amicitia magis elucet inter æquales. Tenuitas tua magis occultatur, magis elucet. Nemo eloquentiæ ſtudet, niſi in foro eluceat. V. *Appareo, emineo.*

Eluctor, aris, atus ſum, ari. ſich los machen. *Uſus.* E tot tamque validis manibus, è quibus eluctandum erat, ſeſe eripuit. V. *Evado.*

Elucubror, aris, atus ſum, ari. beym Licht machen. *Syn.* Elaboro, excudo. *Uſus.* Epiſtolam elucubratus ſum. Elucubrata oratio.

Eludo, is, luſi, luſum, ere. verlachen. *Syn.* Irrideo, fallo, fraudem facio. *Adv.* Facetius, impune. *Uſus.* Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facete eludimur. Ille legi fraudem fecit, conſulemque eluſit. V. *Irrideo, decipio.*

Elugeo, es, luxi, ere. austrauren. *Syn.* Lugeo, defleo. *Uſus.* Patriam eluxi gravius, quam ulla mater filium.

Eluo, is, ui, utum, ere. auswaſchen. *Syn.* Diluo, deleo, abſtergeo. *Uſus.* Maculam hanc nemo eluet. V. *Lavo.*

Eluvies, ei, f. Waſſerguß, Ausguß. *Syn.* Macula, labes, contagio. *Uſus.* Labes & eluvies civitatis.

Eluvio, onis, f. Waſſerguß *Syn.* Terræ hiatus, vorago aquarum vi facta, aquarum intemperies. *Uſus.* Eluviones peſtilentiæ. V. *Inundo.*

Emacio, as, avi, atum, are. ausmergeln. *Syn.* Macie conficio. V. *Macies.*

Emancipo, as, avi, atum, are. frey laſſen. *Syn.* Patriâ poteſtate libero, quaſi manû mitto. *Uſus.* Liberos proprie emancipari, ſervos manumitti dicimus.

Emano, as, avi, atum, are. ausflieſſen. *Syn.* Exeo, effluo. *Uſus.* Metuo, ne ea fama, ne mala noſtra emanent. Ex Philoſophia eloquentia emanat. Vereor, ne is ſermo emanet. V. *Effluo.*

Emax, acis, *g. o.* der gerne kauft. *Syn.* Qui libenter emit. *Uſus.* Non eſſe emacem, vectigal eſt.

Emblema, atis, n. Zierde an Trink-Geſchirren, eingelegte Arbeit. *Syn.* Signa & ornamenta vaſorum &c. quæ detrahi poſſunt. *Uſus.* Vaſis cruſtas & emblemata avellenda curavit. Illigare & includere emblemata in aureis poculis. Emblema vermiculatum, *de pavimento,* ein Boden von eingelegter Arbeit.

Emendate, ohne Fehler. *Syn.* Caſtigate. *Uſus.* Pure & emendate loqui.

Emendatio, onis, f. Verbeſſerung. *Epi.* Felicior. *Uſus.* Correctio Philoſophiæ veteris & emendatio. V. *Correctio.*

Emendator, oris, m. Verbeſſerer. *Syn.* Corrector. *Uſus.* Siſenna quaſi emendator ſermonis uſitati eſſe volebat.

Emendatrix, icis, f. Verbeſſerin. *Uſus.* Lex eſt emendatrix vitiorum.

Emendo, as, avi, atum, are. verbeſſern. *Syn.* Corrigo. *Adv.* Leviter. *Phraſ.* 1. *Emendavit ſe,* er hat ſich gebeſſert. In viam rediit; ad frugem applicuit animum; in rectam redivit ſemitam; ad frugem bonam ſe recepit; de pravitate deductus eſt; á ſcelere, cupiditate revocavit ſemet ipſe; emerſit è cœno vitiorum; ſalutem dixit ſupremam cupiditatibus ſuis; ad mores vitamque continentem ſe dedit; à priſtinæ vitæ licentia ſeſe ipſe coërcuit, ſibique frena injecit; animum ad meliora conſilia applicuit, appulit; à malitia abſtitit; animum à vitæ pravitate ad meliora convertit; vitia poſuit; iniit meliorem vitæ rationem; emerſit è vitiis; è corrupta adoleſcentia in bonam frugem emerſit; ad ſanitatem mentis rediit; vitioſas animi partes ſanavit; vitioſam conſuetudinem & corruptam purâ & incorruptâ emendavit. V. *Corrigo, Converſio.* 2. *Orationem emendavit,* er hat ſeine Rede in beſſere Form gebracht. Elimavit, mendis expurgavit; correctionem adhibuit; ad limam revocavit; ad caſtigationem errata vocavit; deterſis maculis formâ meliore donavit. V. *Corrigo, Melius.* *Uſus.* Vitium cutis, dolorem capitis pharmaco emendare. Principum continentiâ emendantur mores civitatis.

Ementior, iris, itus ſum, iri. lügen. *Syn.* Mentior. *Uſus.* Æſchines legationem ementitus eſt. Genus ſuum ementitur. V. *Mentior.*

Emereor, eris, meritus ſum, eri. verdienen. *Syn.* Mereo, ſtipendia facio. *Uſus.* Annuæ mihi operæ emerentur. Emeritis ſtipendiis ambitionis quieſcit.

Emergo, is, mersi, mersum, ere. ausschwimmen. *Syn.* Exeo, evado, existo. *Adv.* Aliquando, altè, commodè. *Usus.* E servitute, mendicitate, valetudine sinistra, ære alieno emergere, respirare. Stellæ statis temporibus emergunt. Veritas è calicibus emergit. E corrupta adolescentia in bonam frugem emergere. Homo emersus è cœnò vitiorum. V. *Evado*, *libero*.

Emetior, iris, mensus sum, iri. ausmessen. *Syn.* Metior. *Usus.* Ego voluntatem tibi emetiar, ich werde dir ein Genügen thun.

Emico, as, cui, are. hervorscheinen. *Syn.* Effulgeo, resplendeo. *Usus.* Ex oculis quasi radii emicant. Pectus emicat, *subsultat*, aufspringen.

Emigro, as, avi, atum, are. wegreisen. *Syn.* Discedo, migro, excedo. *Usus.* E vita velut è domo emigrare. V. *Migro*.

Eminens, tis, *g. o.* fürtreflich, hervorstehend. *Syn.* Editus. *Usus.* 1. Oculi eminentes. Genæ leniter eminentes. Eminens, porrecta in altum columna. 2. *Præstans*, *Præclarus*, fürtreflich. Vir eminenti litteraturâ. V. *Altus*.

Eminentia, æ, f. Erhöhung. *Usus.* Multa vident pictores in umbris & eminentiis, quæ nos non videmus.

Emineo, es, ui, ere. hervorragen, fürtreflich seyn. *Syn.* Exto, excedo: Præcello, duco familiam, classem. *Adv.* Foras, leviter. *Usus.* 1. Fistula aquam, *vel* ex aqua eminens. 2. *Appareo, eluceo, eniteo*, hervorscheinen. E fronte ipsa pudor eminet. Ex ore crudelitas, è voce atrocitas eminet. 3. *Præcello*, übertreffen. Demosthenes unus eminet inter omnes in omni genere dicendi. V. *Excello, Præstantia*.

Eminùs, von ferne. *Syn.* E longinquo.)(*Comìnus*. *Usus.* Eminùs hasta, cominùs gladiò uti.

Emissarius, ii, m. heimlicher Ausspäher, Ueberreuter. *Syn.* Excursor, vexator, calumniator. *Usus.* Hunc præcursorem habere solebat, & emissarium, & excursorem omnium deterrimum.

Emissio, onis, f. Auslassung. *Syn.* Jactus, ictus, conjectio. *Epi.* Mortifera, gravior. *Usus.* Tormentorum emissiones sunt graviores, quò pluribus ea pulveribus onerantur.

Emitto, is, misi, missum, ere. auslassen. *Syn.* Dimitto, mitto. *Adv.* Repentè, temerè. *Usus.* 1. Emittere, conjicere telum. Nullum verbum emisit. Emittere oculos in omnem partem. Aculeum, maledictum in aliquem emittere & contorquere. Emissus è carcere, è vinculis. 2. *Edo*, heraus geben. Emittere librum. V. *Edo, Dimitto*.

Emissitius, a, um. ausgelassen. *Syn.* Quod emittitur. *Usus.* Circumspectatrix emissitiis oculis.

Emo, is, emi, emptum, ere. kauffen. *Syn.* Coëmo, mercor, paro, comparo, emptionem facio, nundinor.)(*Vendo*. *Adv.* Æqualiter, apertissimè, benè, carius, impunè, libentius, malè, melius, porro, publice. *Phras.* *Magno hortum pretiosum mercatus*, ich habe den Garten theuer gekauft. Difficulter hortum comparavi; non nisi magno ære addictus est, venit mihi hortus; magno stetit, constitit mihi hortus; impenso paratus est pretiô; haud benignè, haud liberaliter emptus est hortus. *Usus.* Emere parvò, *vel* magno. Emere præsenti ære. Emi de illo domum dimidiò carius, quàm æstimaretur. Ea emptione emisti benè. V. *Comparo, mercor*.

Emollio, is, ivi, itum, ire. weich machen. *Syn.* Effœmino. *Usus.* Hostis Campaniæ amœnitate emollitus. V. *Mollio*.

Emolumentum, i, n. Nutz. *Syn.* Accessio, utilitas, commodum.)(*Detrimentum*. *Epi.* Magnum, parvum. *Usus.* Erit hoc vobis honori, amicis utilitati, reipublicè emolumento. Sine præmio & emolumento quidpiam facere. Afferet ea res magna emolumenta; magno emolumento erit. V. *Utilitas, Commodum*.

Emorior, eris, mortuus sum, mori. sterben. *Syn.* Morior. *Adv.* Libenter, miserabiliter, piè. *Phras.* *Emoritur*, er stirbt würklich dahin. Ejus vita in desperatis numeranda est; in articulo discessus ex hac vitâ est; ad mortis limen perductus est; animam in momento aget; frigescunt pedes, frons expallescit, livent labia, oculi hebetantur, os vultusque immutatur, venæ micare desinunt, mors per artus serpit lethali frigore adstrictos, sudor lethalis prorumpit, verbô, disturbatur domicilium, anima exturbatur. V. *Morior*. *Usus.* Pro amico emori possum. V. *Agonia*.

Emporium, ii, n. Gewerbstadt. *Syn.* Mercatus. *Usus.* Emporium Puteolanum, Massiliense.

Emptio, onis, f. Kauf. *Syn.* Coëmptio. *Epi.* Acerbior, falsa & simulata, præclara. *Usus.* Post hanc emptionem factam pecuniam dissolvit.

Emptor, oris, m. Käuffer. *Epi.* Malus, multi. *Usus.* Venalem urbem diceba, si emptorem haberet. Bonorum emptores. V. *Mercator.*

Emungo, is, munxi, munctum, ere. schneuβen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* 1. Tuus pater cubito emungere se solebat. 2. *Furari, pecuniam fraude extorquere, vel blanditiis,* einen betrüglich um das Geld bringen. Argento aliquem naviter emungere. V. *Furor, eripio.*

Emunio, is, ivi, itum, ire. fest machen. *Syn.* Munio. *Usus.* Emunitus in modum arcis. V. *Munio.*

En, siehe da. *Adv. demonstr. Usus.* En crimen, en causa!

Enarro, as, avi, atum, are. erzehlen. *Syn.* Explano, narro, propere expromo. *Usus.* Somnium suum enarravit. V. *Narro.*

Enascor, eris, natus sum, nasci. heraus wachsen. *Syn.* Nascor. *Usus.* E multis curis una enata est. V. *Nascor.*

Enato, as, avi, atum, are. ausschwimmen. *Syn.* Eno, evado, emergo. *Usus.* Ex ære alieno tandem enatavit. V. *Nato.*

Enavigo, as, avi, atum, are. entrinnen. *Syn.* Evado. *Usus.* E logicis, velut scopulosis cotibus tandem enavigavit oratio.

Eneco, as, cui, nectum, are. tödten. *Syn.* Interficio. *Usus.* Enecta fame sitique provincia; frigore, squalore, illuvie enecti. V. *Interficio.*

Enervo, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn.* Debilito, frango, effœmino. *Usus.* Non te enervat, non debilitat senectus. Homo fractus, enervatus, muliebris, infirmus, afflictus. V. *Debilito.*

Enim, dann. *Syn.* Nam, namque, etenim. *Usus.* Vos enim &c. *Ponitur subinde in principio orationis.* Enim volo te adesse. Enim mihi morem geri æquum est.

Enimverò, hingegen. *Syn.* At enim, profecto & vero. *Usus.* Enimvero ferendum non est. Ille enimvero negat.

Eniteo, es, ui, ere. scheinen. *Syn.* Clareo, emineo, eluceo, emico.)(*obscurus sum, jaceo. Usus.* In bello ejus virtus enituit. Nemo in omnibus eloquentiæ partibus enitere potest.

Enitesco, is, ui, ere. hervorscheinen. *Usus.* Vetustate semper magis enitescit.

Enitor, eris, nisus, *vel* nixus sum, niti, sich unterstehen. *Syn.* Elaboro, connitor, contendo. *Adv.* Vigilantius. *Usus.* 1. Tu enitere, labora viribus omnibus. Consilio in ea re pugna & enitere. Omni opera & ope enitere, ut quam plurimis prosis. 2. Eniti ad consulatum, honores, magnas opes, gelangen. 3. Eniti partum, fœtum, filiam, gebähren. V. *Conor.*

Enixe, nach Vermögen. *Syn.* Cupide, conatû maximo. *Phras.* Enixe rogavit me, er hat mich aufs höchste gebeten. Multis & supplicibus verbis; precibus omnibus; infimis precibus; majorem in modum; etiam atque etiam, obnixe, magnopere, maximoperè, impensè, summopere; summâ curâ; quam studiose, quam suppliciter potuit; singulari studio; ex animo, valde hoc oravit, à me petiit; precibus mecum egit, quam potuit, diligentissimis. *Usus.* Meam causam omnes enixe susceperunt. V. *Valde, vehementer.*

Eno, as, avi, atum, are. herausschwimmen. *Syn.* Enato.

Enodate, hell und klar.

Enodo, as, avi, atum, are. auswicklen. *Syn.* Explico. *Usus.* Verba, voluntatem legis enodare.

Ensis, is, m. Schwerdt. *Syn.* Gladius.

Enthymema, atis, n. Schlußrede. *Syn.* Contentio, conclusio ex repugnantibus sententiis.

Enubo, is, nupsi, nuptum, ere. aus dem Geschlecht freyen. *Syn.* Nubo. *Usus.* Quod à patriciis enupsisset nobilis, reprehenditur.

Enucleate, klar. *Usus.* Presse & enucleate de re aliqua dicere.

Enucleo, as, avi, atum, are. auslegen. *Syn.* Explico, enarro, aperio. *Usus.* Genus dicendi enucleatum. V. *Explico.*

Enumeratio, onis, f. Zehlung. *Epi.* Falsa, iniqua, necessaria, oratoria, reliqua, tota, vitiosa, utilis. *Usus.* Enumeratio res fusas & disperse dictas in unum cogit.

Enumero, as, avi, atum, are. zehlen. *Syn.* Numero, recenseo, percenseo, oratione percurro, persequor, consequor. *Adv.* Copiose, memoriter. *Usus.* Quis tua beneficia enumerare & consequi possit?

Enunciatio, onis, f. Ausspruch. *Syn.* Effatum, pronunciatum, axioma, enunciatum, pronunciatio. *Epi.* Vera ac falsa. *Usus.* Explicanda est vis ratioque enunciationum.

Enunciatum, i, n. Ausspruch. *Syn.* Effatum.

Enuncio, as, avi, atum, are. aussfündigen. *Syn.* Pronuncio, propono, effero, dico. *Adv.* Repente. *Usus.* 1. Si quærit, quid sentiam, plane enunciabo. Enunciare mysteria religionum. 2. *Patefacio*, *Significo*, *aperio*, offenbaren, andeuten. Sociorum consilia aliis enunciavit. V. *Assero*.

Eo, is, ivi, itum, ire. gehen. *Syn.* Vado, iter facio, iter habeo, iter mihi est, aliquo proficiscor, pergo, concedo, iter persequor, iter confero. *Phras.* 1. *Paucis horis multa passuum millia ivit*, er ist in wenig Stunden viel tausend Schritte gegangen. Multa passuum millia decurrit, pervolavit; progressus est mirabili alacritate ad multa passuum millia; emensus itinere est multa passuum millia; multorum millium iter confecit. 2. *Quo is*, wo gehest du hin? Quo te agis? quo te rapis? quo te capessis? quo te nunc corripis? quo te pedes? quo tendis? quo citato cursû concedis, pergis, ambulas? quo te nunc ducis? quo contendis? quem locum petis? quo tam celeri passu te confers? quo gressum dirigis? 3. *Ivit per postam*, *vulg.* er ist auf der Post gegangen. Per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit; cisiis in urbem advolavit; meritoriis equis citato cursû ad urbem contendit. Citatis equis; equis publicis contentô cursû ad urbem festinavit. 4. *Pedetentim ire*, Schritt vor Schritt gehen. Pressô gradu incedere; sedatô gradu; tardius, segnius incedere; progredi. 5. *Tacite ire*, still daher gehen. Suspensô gradu; suspensô vestigio; tacite adrepere; placide, libratis ita vestigiis incedere, aures ut fallat. Lanceo pede oberrare. Gradu clementi & silentio incedere. Furtivo pede adrepere. V. *Abeo*, *accedo*. *Usus.* 1. In exilium ire, in das Elend gehen. Inficias ire, läugnen. In possessionem ire, Besitz nehmen. Ire in hominem, einen anfallen, *invado*. 2. *Progredior*, fortgehen, von statten gehen. Incipiunt res melius ire. Prorsus res ibat. *Eo celeriter*. V. *Celer*, *Festino*.

Eo, darum, soweit. *Syn.* Idcirco: usque eo. *Phras.* *Eo res venit*, *ut prope desperandum sit*, die Sache ist so weit kommen, daß schier zu verzweifeln ist. Eo rem produxere; ad id loci ventum est; in eum locum res adducta, reducta, deducta est; eo progressi sumus. Res eo loci est. Id illorum hominum malitia effectum est; huc recidere illa; in eum casum venimus; ea tela texitur; eo devoluta res est; eo decursum est; in eo sumus; huc processum est, in id loci redacti sumus; eo res rediit; huc res nostræ evasêre, ut pro desperatis habendæ sint. *Usus.* 1. Eo feci, non quod te egere putarim, sed quod &c. Eo hæc dicta sunt in eam partem disputata, ut &c. 2. *Tanto*, desto, *cum Comparativis Nominum & Adverbiorum.* Ille confidebat, & eo magis, quod &c. 3. *Ad illum terminum*, bis dahin. Si non ad extremum, sed usque eo, quo opus erit.

Ephebus, i, m. Jüngling. *Syn.* Adolescens: Puer nobilis ex regia cohorte. *Usus.* Postquam ex ephebis excessit, nachdem er über 14. Jahr alt worden. E gregibus epheborum vix singuli pulchri.

Ephemeris, idis, f. Tag-Buch. *Syn.* Liber, commentarius, in quem quotidiana acta referuntur. *Usus.* In ephemeridem referre.

Ephippia, orum, n. Sattel. *Syn.* Stragula, quibus insternuntur equorum ornamenta, præsertim sella. *Usus.* Puto, concedi nobis oportere, ut Græco verbo utamur, siquando minus occurreret Latinum, ne hoc solis ephippiis concedatur.

Epicus, i, m. ein Poet, der Helden-Thaten beschreibet. *Syn.* Heroicus. *Usus.* Ennius, poëta epicus.

Epigramma, atis, n. Ueberschrift. *Usus.* Epigramma in aliquem facere.

Epilogus, i, m. Beschluß-Rede. *Syn.* Peroratio, conclusio, orationis exitus, pars operis extrema. *Epi.* Lenior, miserabilior, sane disertus. *Usus.* Extat ejus peroratio, quæ epilogus dicitur. Conclusio est exitus & determinatio totius orationis, quæ à Græcis epilogus nominatur.

Epiphora, æ, f. Haupt- oder Augen-Fluß. *Syn.* Humoris destillatio. *Epi.* Tanta. *Usus.* Tanta epiphora oppressus, ut loqui non posset.

Episcopus, i, m. Auffseher. *Syn.* Custos, speculator. *Usus.* Pompejus me Campanæ oræ Episcopum voluit.

Episcopus, *i*, *m.* Bischof. *Syn.* Antistes Sacrorum, Præsul. *Phras.* 1. *Episcopus creatus est*, er ist Bischof worden. Ad Episcopi gradum, ordinem, honorem evectus est; in Antistitum sacrorum ordinem adscriptus, adlectus, cooptatus est. 2. *Episcopatum Albanensem accepit*, er hat das Albanesische Bisthum überkommen. Ad infulas Albanenses evocatus est; Albanensis Ecclesiæ cura illi demandata est. Rerum sacrarum princeps apud

apud Albanenses; Albanensium Antistes renunciatus est. Jus summum sacrorum apud Albanenses obtinuit; summô apud Albanenses sacerdotiô auctus, ornatus est. Albanensium Ecclesiæ præfectus, præpositus est; Præsul datus est. Mitrâ pedôque in Albanensium Antistitem est inauguratus. 3. *Episcopus suffraganeus, vulg.* ein Weyh-Bischof. Episcopi vicarius; qui vicariam Ecclesiæ procurationem, administrationem habet; Episcopi partes agit; munus sustinet, peragit, exequitur, præstat. 4. *Episcopatum erigere,* ein Bisthum aufrichten. Urbem Episcopi sede ornare; Episcopi sedem in urbe collocare.

Epistola, æ, f. Brief. *Syn.* Litteræ. *Epi.* Antiquissima, valdè bella; brevis, brevior, brevissima, disertissima, dulcissima, elegantissima, extrema, falsa, grandis, gratissima, gravis, plena rerum, hodierna, inscripta patri suo, paulò gravior, inanis, innocens, tempestiva, interior, jucundior, levior, liberior, longior, longissima, maxima, minuscula, modestior, objurgatoria, optima, perhumana, pervetus, pervulgata, plena consilii summæque benevolentiæ, plena festinationis & pulveris, plena jucunditatis, plena stomachi & querelarum, plenior, πολιτικὴ, ponderosa, plena omnium non modo actorum, sed etiam opinionum, præclara, propior, proxima, pusilla, recens, recentior, recentissima, suavis & gravis, superior, tantula, verbosior, vetus. Epistolæ crebræ longæque, dignæ, primum iniquæ, deinde contrariæ, postremò in aliquem contumeliosæ, jucundæ, molestæ, multæ, odiosæ, plenæ omnium probrorum, quotidianæ, selectæ, cùm sparsæ sale humanitatis, tum amoris notis insignes, suavissimæ, subtiles. *Usus.* 1. Epistolam scribere plenam festivitatis & leporis; exarare, elucubrare. Dictare, texere epistolam plenam stomachi & querelarum; epistolam benè longam, sparsam sale humanitatis & amoris notis insignem mittere, einen Brief schreiben. 2. Epistolam elicere, heraus locken. 3. Lacessere epistolâ, obtundere, mit Briefen überlauffen. 4. Afferre; reddere epistolam. 5. Requirere, expectare, einen Brief erwarten. 6. Epistolam accipere, einen Brief bekommen. 7. Epistolam complicare, obsignare, den Brief zusammen machen. 8. Epistolam resignare, solvere, aperire, vinculum epistolæ solvere, den Brief eröfnen. 9. Epistolæ rescribere, respondere, auf den Brief antworten. 10. Epistolam dilacerare, conscindere, den Brief zerreissen. 11. Epistolam comprimere, supprimere, premere, den Brief vertuschen. V. *Litteræ, Scribo.*

Epitaphium, ii, n. Grabschrifft. *Syn.* Sepulchri inscriptio.

Epitome, es, f. Auszug. *Syn.* Compendium, capita libri & summam complectens. *Usus.* Epitomen Bruti mihi mittas.

Epoto, as, avi, potum, are. austrincken. *Usus.* Venenô epotô concidit.

Epulæ, arum, f. Gastmahl. *Syn.* Cibi præstantes, exquisiti. *Epi.* Conquisitissimæ, funestæ, horribiles, moderatæ, profusæ, pulcherrimæ, quotidianæ, solemnes. *Usus.* Epulis exquisitis mensas exstruere. Apud vos nec libidinum, nec epularum modus est. Mens cogitationum epulis saturata. V. *Convivium.*

Epularis, e. zum Gastmahl gehörig. *Usus.* Epularis accubatio amicorum.

Epulatio, onis, f. Gasterey. *Usus.* Quæ ad mensam & epulationem attinent. V. *Convivium.*

Epulo, onis, m. Schlemmer. *Usus.* Epulones Jovis maximi. *Præfecti epularum, qui epulas Diis instituendi potestatem habebant.*

Epulor, aris, atus sum, ari. prassen. *Syn.* Convivor, epulas do. *Adv.* Modicè, opiparè. *Usus.* Opipare, hilarem in modum cum sodalibus epulabamur. V. *Convivium.*

Epulum, i, n. Gastmahl. *Syn.* Convivium publicum. *Epi.* Funebre, magnificum. *Usus.* Epulum dare populo. Sepulchrum alicujus cantibus, & epulis celebrare.

Equa, æ, f. Stutte. *Usus.* Greges nobilissimarum equarum abacti.

Eques, itis, m. Ritter. *Syn.* Qui equô meret, vir equestris ordinis. *Usus.* Equitum turma; equitum manus. Equites ordini senatorio proximi. Equites desultorii, dimachi, Dragoner, loricati, Kürasirer.

Equestris, e. *item:* Equester, ris, e. reuterisch. *Syn.* Quod equitum est. *Epi.* Dignus contumeliâ, honestus, cumprimis honestus, eruditissimus & Græcis litteris, antiquitatisque nostræ, scriptorum veterúmque litteratè peritus. Amicissimus, locuples, ornatissimus, spectatus, splendidus, gratiosus, splendidissimus. Auxiliarii, boni & locupletes, conjunctissimi concordiâ, cupidi alicujus rei, graves, non obscuri, neque ignoti, illustres, non optimi, veteres, nudi, plurimi, lautissimi & honestissimi, proximi dignitate ordinis senatorii. *Usus.* Equestres pedestrésque copiæ. Equestris splendor. Statua eque-

equestris. Cicero equestri locô natus. Equestris pugna. Equestris procella, ein gäher Einfall der Reuter.

Equidem, zwar. *Syn.* ego quidem, ego verò, & quidem, quidem. *Usus.* Equidem doleo, quod malè habeas. Vestræ equidem cœnæ jucundæ sunt.

Equinus, a, um. was von einem Pferd ist. *Usus.* Seta equina.

Equitatus, ûs, m. die Reuterey. *Syn.* Equitum turmæ; equitum manus, agmen equestre; alarii, equestres copiæ. *Usus.* Ita paratus ab equitatu & peditatu, ut &c.

Equito, as, avi, atum, are. reiten. *Syn.* Equô vehor, *vel* vector, equô iter facio, in equo sedeo, vehor. *Usus.* Equitabat cum suis delectis equitibus. V. *Equus.*

Equuleus, ei, m. Füllen. *Syn.* Equulus. *Usus.* 1. Equuleorum vis effrenata fame debilitatur. 2. Folter. Ex equuleo suspendi, an der Folter hangen. Equuleô torqueri.

Equulus, i, m. Rößlein. *Syn.* Junior equus, equuleus. *Epi.* Nobilis, argenteus.

Equus, i, m. Pferd. *Epi.* Æneus, alacer, ferocitate exultans, fortis, victor, inanis, intractatus & novus, melior, nobilis, pretiosus, publicus. *Phras.* 1. *In equum ascendere*, auf das Pferd steigen. In equum insilire; conscendere, inscendere equum. 2. *Equo imponi*, auf das Pferd gehoben werden. In equum sublatus, illatus, impositus, subjectus est. 3. *Equo insidere*, zu Pferd sitzen. Equo vehi, vectari, in equo sedere, vehi, equô sublimem ire. 4. *Equo proficisci*, zu Pferd reisen. Equô expeditum provolare, flumen transmittere; equo se conferre aliquo; advehi equo; citato equo ferri. 5. *Equum concitare*, dem Pferd die Sporen geben. Admittere equum in hostem, equo calcaria subdere, adhibere, admovere. Citare equum; equum calcaribus incendere; incitare; equum in hostem agere; jumentum calefacere; cursum equi incitare; equum calcaribus concitare. 6. *Equo celerrime provehi*, Sporn-Streichs fortreiten. Citato equo; equo calcaribus incenso; subditis calcaribus effuso cursu ire, ruere, proruere, provolare; laxatis habenis invehi; effusis habenis evehi; detractis frænis equum concitatum calcaribus permittere; effrenatum equum, equum effrenum in hostem immittere. 7. *Ex equo descendere*, vom Pferd herabsteigen. Desilire in pedes; desilire, descendere ex equo. 8. *Equites jussit ex equis descendere*, er hat die Reuter absteigen heissen. Equitem ad pedes deduxit. 9. *Ex equo decidit*, er ist vom Pferd herabgefallen. Jam dudum ægrè hærens in equo, ad terram defluxit; ex equo cecidit; decidit; de equo lapsus est. 10. *Ex equo præcipitatus est*, er ist von dem Pferd herabgestürzt. Effusus in præceps est; equô dejectus est. V. *Cado*, *Decido*. 11. Circumagere frenis equum, das Pferd mit dem Zaum umwenden. 12. Frenos inhibere, das Pferd einhalten. 13. Circumire, circumvehi equô, herumreiten. 14. Prævectus equô, voranreiten. 15. Prætervehi equô, vorbeyreiten. 16. *Equo advehi*, adequitare equô, advolare, hinzureiten. 17. Equos jungere currum tracturos, Pferde einspannen. 18. Equos abjungere, ausspannen.

Eradico, as, avi, atum, are. ausreuten. *Syn.* Evello. V. *Destruo.*

Erado, is, rasi, rasum, ere. auskratzen. *Syn.* Ex animo cupidinem eradere.

Erectus, a, um. aufrecht. *Syn.* Stans, celsus. *Usus.* Isi vagatur lætus & erectus toto foro. Alacri animo, & erecto. Erectior hac oratione senatus. V. *Alacris.*

Ereptio, onis, f. Raubung.

Ereptor, oris, m. Rauber. *Syn.* Direptor. *Usus.* Iste bonorum possessor, ereptor, expulsor. Civitatis, libertatis ereptor.

Erga, gegen. *Syn.* Adversùm, adversus. *Usus.* Tua voluntas erga me, meáque erga te par & mutua. Habere benevolentiam erga aliquem. Summa Pompeji merita erga me meámque salutem. Tuum erga meam dignitatem studium.

Ergastulum, i, n. Gefängniß. *Syn.* Mancipiorum carcer. *Usus.* Compingere aliquem in ergastulum. Ergastula solvere, *captivos liberare.*

Ergò, darum. *Syn.* Igitur, causâ. *Usus.* Ergò nemo non miser est. Virtutis ergò præmiô donare, Tugend halber belohnen. Funeris ergo ne plangant mulieres.

Erigo, is, rexi, rectum, ere. aufrichten. *Syn.* Tollo, extollo, excito.)(*Inclino, abjicio.* *Adv.* Alte, paululùm se. *Usus.* 1. Natura cùm cæteras animantes abjecit ad pastum, solum hominem erexit, & ad cœli conspectum excitavit. 2. *Excito, confirmo, consolor, invito,* auf-

aufmuntern, Hertz oder Hoffnung machen. Erigere animum demissum & depressum, & respirare è metu. Erigere & recreare afflictum. Ad audiendum aures erigere, & animum attendere. Quem fortuna erexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem. Erigere rectum, constituere, levare, attollere. Erigere se, & in pedes excipere. Erigere se, & corpus in cubitum levare. V. *Confirmo, consolor*.

Eripio, is, ui, reptum, ere. aus den Händen reissen. *Syn*. Aufero, adimo, extorqueo.)(*do, confero*. *Adv*. Ad extremum è manibus, crudeliter, impunè, planè, alacritatem animi, privatim, publicè, indignissimè civitati, nominatim, penitus, subito, undique. *Phras*. *Vide, ne tantum tibi bonum eripiatur*, siehe zu, daß dir ein so grosses Gut nicht aus den Händen gerissen werde. E manibus extorqueatur; è manibus eabatur; tibi excutiatur; ne tanto bonô fraudaris; ne alius id bonum occupet, praecipiat. V. *Amitto, jactura, perdo*. *Usus*. 1. Eripere sibi tempus aliquod ex summis occupationibus. Facultatem simul ac voluntatem gerendae rei mihi eripuit. Lucem alicui, vitam, conspectum rei optatissimae eripere. 2. *Libero*. Aliquem è miseriis; alicui timorem eripere. E morte tuus te pudor eripuit. V. *Libero, privo, furor*.

Erodo, is, rosi, rosum, ere. zernagen. *Syn*. Arrodo, derodo.

Erogatio, onis, f. Austheilung. *Syn*. Distributio. *Usus*. Erogatio pecuniae.

Erogo, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn*. Distribuo. *Adv*. Privatim, publice. *Usus*. Erogasti pecunias ex aerario. Pecunia in classem erogata. V. *Largior*.

Errabundus, a, um. umschweiffend. *Usus*. Errabundi domos pervagabuntur.

Erraticus, a, um. irrend. *Usus*. Vitis erraticô & multiplici lapsû serpens.

Erratio, onis, f. Irrung. *Syn*. Error. *Usus*. In coelo nec fortuna, nec erratio, nec vanitas inest.

Erratum, i, n. Fehler. *Syn*. Mendum, error. *Epi*. Commune, facile, intolerabile, minimum. *Usus*. Agnoscere erratum; errato veniam petere. Defendas velim tolerabile erratum. Non hoc meum erratum est, sed tuum. V. *Error*.

Erro, as, avi, atum, are. fehlen, irren. *Syn*. Labor, pecco, offendo, prolabor, per errorem labor, errore ducor, in errore versor, error mihi objectus est, consilio labor, errore captus sum, in errorem rapior, in culpa sum; vagor, evagor. *Adv*. Diutius, latius, licenter, longe multum, pariter, propemodum, valdè, vehementer. *Phras*. 1. *Errare cujusvis hominis est*, ein jeder Mensch kan fehlen. Imprudentiâ labi; titubare aliquando & hallucinari vulgi opinione in errorem rapi, omnium est. Nemo est qui non offendat saepiùs, & aliquò incurrat; qui nihil peccati admittat; qui semper consistat; qui ab officii religione interdum non declinet; qui nihil peccet; cujus nullum sit delictum, lapsio, titubatio; cui nullus usquam error objiciatur, offundatur; qui de via, de recto non aberret: quem nullus error implicet. V. *Labor, pecco*. 2. *Multùm erras*, du fehlest weit. Totâ erras viâ; toto coelo aberras; januâ aberras; à viâ degrederis, deflectis, declinas, divertis. 3. *In portu impingis*, du fehlest gleich anfänglich. In limine offendis. *Usus*. Cujusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis, in errore perseverare. Errare malo cum Platone, quam cum his sapere. V. *Error, aberro*.

Error, oris, m. Fehler. *Syn*. Peccatum, erratum, erratio, lapsio, prolapsio falsa, opinio; culpa, flagitium. *Epi*. Communis, diuturnus, humanus, longus, magnus, maximus, mediocris, obscurus, perniciosus, similis, summus, tantus, turpis, magni, maximi, multi, privati, turbulenti, varii. *Phras*. 1. *In errorem conjicere aliquem*, einen in einen Irrthum bringen. In errorem inducere; errorem alicui objicere, errorem gignere, creare; errorem alicui offundere; erroris complere aliquem; erroris implere. 3. *In errore esse*, fehlen, betrogen werden. Errore capi; falsâ opinione duci, imbui, affici; errorem cum lacte sugere; in errore versari; error me tenet & veri ignoratio; error & caligo in animo effusa est; errores me implicant; erroribus caecari; in errorem labi, mente labi. 3. *Errorem deprehendere*, den Fehler erkennen. Erratum agnoscere; caliginem discutere; è tenebris in lucem emergere. 4. *Errorem alicui adimere*, einem den Irrthum benehmen. Errorem eripere, depellere, tollere, eximere, extorquere. Deducere aliquem ab errore, avertere. Errore alterum exsolvere, levare. Errorem corrigere. 5. *Errorem deponere*, den Fehler ablegen. Redire rectam in semitam; veram in viam redire. 6. *Errore carere*, keinen Fehler haben. 7. *Errori alterius album calculum adjicere*, einen Fehler gut heissen. V. *Peccatum, flagitium*.

Erubesco, is, rubui, ere. sich schämen. *Syn*. Rubeo, pudet. *Phras*. *Ad criminis suspicio-*

cionem erubuit, er ist gantz schamroth worden. Suffusus illi rubor est; rubore suffusus fuit; rubor consecutus est; capite demissô terram intuitus est; in ruborem datus est. V. *Pudet, verecundus.* Non erubuit ille ora vestra. Pudici etiam de pudicitia loqui erubescunt. Digna res est, in quâ omnes erubescant.

Eructo, as, avi, atum, are. rülpsen. *Syn.* Ructo, jacto, crepo, erumpo. *Adv.* Turpissimè. *Usus.* In convivio eructant cædem bonorum.

Erudio, is, ivi, itum, ire. unterweisen. *Syn.* Doceo, instituo, imbuo, instruo; ad humanitatem informo, expolio, operum initia trado. *Adv.* Egregiè. *Usus.* Erudire juventutem laboribus; aliquem in jure civili. Erudire liberos ad pietatem, ad majorum instituta. V. *Doceo.*

Eruditio, onis; f. Geschicklichkeit. *Syn.* Doctrina, institutio. *Epi.* Digna, liberalis, perfecta, præclara, summa. *Usus.* Vir præstans ingeniô, præclarâ eruditione, doctrinâ perfectâ. V. *Litteræ, eruditus.*

Eruditè, gelehrt. *Usus.* Eruditius disputare.

Eruditus, a, um. gelehrt. *Syn.* Doctus, perpolitus, Philologus. *Adv.* Leviter, liberaliter, maximè, perfectè, planè. *Usus.* Eruditus, qui omnibus bonis artibus politus est. Doctrinâ & optimarum artium studiis eruditus. Socraticis disciplinis & institutionibus eruditus. Homo de schola & à magistro, & Græcis litteris eruditus; animus eruditus, qui semper aliquid ex se promat quod delectet. Græci diutinâ servitute ad nimiam assentationem eruditi. Eruditus in Philosophia. V. *Doctus, peritus, discipulus, ingeniosus.*

Erumpo, is, rupi, ruptum, ere. ausbrechen. *Syn.* Exeo, evado, eruptionem facio; exardeo, effervesco. *Adv.* Aliquandò, undique, fortiter. *Phras.* 1. *Erumpet tandem hoc malum ad perniciem civitatis,* es wird endlich dieses Uebel zum Schaden der Stadt ausbrechen. Emerget, ebulliet, prorumpet latens malum; vincula claustraque omnia perfringet tecta eatenùs & dissimulata perfidia; consilia illa nefaria, compressa ad nunc diem & constricta, subitò se profundent & ejicient. Fiet quædam velut vitiorum eruptio; effundet se ad urbis perniciem pestilens id malum. 2. *Erumpunt ex capta urbe,* sie dringen hauffenweis aus der Stadt hinaus. Effundunt se portis; ejiciunt se ex urbe; evolant ex urbe; projiciunt se ex urbe; erumpunt se portis, foras; profundunt se portis; proripiunt se portis foras; eruptionem ex urbe faciunt, refractis portarum claustris ex urbe provolant, effunduntur. V. *Impetus.* *Usus.* Erupit tandem è latebris conceptus dudum furor. Vis improborum diu collecta & inveterata compressô odiô erumpebat in actum; in fortuna scivium. Venus, risus erupit; vitia erumpunt.

Eruo, is, ui, rutum, ere. herausreissen. *Syn.* Eligo, eripio, extraho, protraho. *Usus.* Aliquid indagare, nvenire è tenebris, ex abdito eruere. Eruere obruta. Hoc nunquam mihi erues, das wirst du mir niemahlen aus dem Kopf bringen. V. *Extraho.*

Eruptio, onis, f. Ausfall. *Epi.* Præclara, salutaris. *Usus.* Fecêre acrem eruptionem obsessi, einen Ausfall thun. Fortiùs obsidentes eruptionem sustinuêre, repulêre, represfêre.

Esca, æ, f. Speise. *Syn.* Cibus. *Epi.* Contemptissima, temperata. *Usus.* Voluptas esca malorum, quâ capiuntur, ùt hamô pisces. Tenuissimô victû, contemptissimis escis & potionibus vivere. Escam cuidam objicere, spargere.

Esculenta, orum, n. Eß-Waaren. *Syn.* Escæ, cibi. *Usus.* Ea pars oris, quâ esculentis & poculentis natura iter patefecit.

Esculentus, a, um. eßbar. *Syn.* Escas redolens. *Usus.* Frusta esculenta. Eligere, quæ sunt esculenta.

Essedarius, ii, m. Kutscher. *Syn.* Auriga essedi.

Essedum, i, n. Wagen. *Usus.* Vehebatur essedò tribunus. *Vehiculi genus.*

Esto, es mag seyn. *Vox concedentis.* *Usus.* Esto hoc imperitè. Esto, concedatur hæc quoque acerbitas.

Esuries, ei, f. Hunger. *Syn.* Fames. *Usus.* Miserebar ejus esuriei. V. *Fames.*

Esurio, is, ivi, ire. hungerig seyn. *Syn.* Fame fatigor, conficior, famem tolero. *Usus.* Nostri milites esurire & algere consueverunt. V. *Fames.*

Et, und. *Syn.* Que, etiam, jam verô etiam, item, itemque. *Usus.* Ille tamen & alacer venit. Agrum ei dedisti, & immunem.

Etenim, denn. *Syn.* Nam, enim, sed enim, quippe. *Usus.* Etenim rem totam breviter recognoscite.

Etesiæ, arum, f. Lüfftlein in den Hunds-Tägen. *Syn.* Venti stati, qui quotannis post Caniculæ exortum flant diebus quadraginta. *Usus.* Venti etesiæ tempestivi, & salutares hominibus juxta ac pecudibus, quorum flatu nimii temperantur calores, & maritimi cursus celeres & certi diriguntur.

Ethnicus, i, m. ein Heyd. *Phras.* Qui nullam Christianæ Religionis disciplinam acceperunt; quos DEUS vera sui cognitione non afflavit; quorum animi densissimis errorum tenebris involuti eâ, quæ nobis divinitùs affulsit, veritatis luce carent; homines à verâ DEI cognitione alieni; expertes doctrinæ divinioris; falsorum numinum cultores; antiquæ superstitionis sectatores; oppressi superstitionum tenebris, verique cultûs divini expertes.

Etiam, auch. *Syn.* Et, item, vel. *Usus.* Nobis etiam illa cognitio; nihil hoc proderit, etiam nocebit gravissime. Voce, motû, formâ etiam magnificâ.

Etiamnunc, noch. *Syn.* Nunc etiam, etiamnum, adhuc, etiam tum. *Usus.* Sed tota res etiamnunc fluctuat.

Etiamsi, obwohl. *Syn.* Etiam ut, quamvis, licet, quantumvis, tametsi, ut, utut, etsi. *Usus.* Etiamsi periculum foret nullum. Etiam, ut periculi nihil sit. Ut res sit minimè periculosa, tamen &c.

Etiam atque etiam, sehr, nochmahl. *Syn.* Magnopere; magis ac magis; magis magisque, majorem in modum.

Etsi, obwohlen. *Syn.* Etiamsi, tametsi. *Usus.* Etsi non dubitabam, quin &c.

Etymologia, æ, f. Ursprung eines Worts. *Syn.* Notatio, etymon vocabuli. *Usus.* Verborum interpretationem & etymologiam inquirere.

Etymon, i, n. Ursprung eines Worts. *Syn.* Etymologia.

Evado, is, evasi, evasum, ere. entgehen. *Syn.* Effugio, elabor, emergo, exeo. *Phras. Qui tandem ex hoc periculo evadam?* wie werde ich endlich dieser Gefahr entgehen? Qua tandem ratione è discrimine emergam? ex ista flamma; ex hoc labyrintho elabar, evolabo? ex hoc judiciô me eripiam? Quæ me salus hoc è periculo servabit? Quâ vi, quâ ope ex his laqueis me exuam? his vinculis me explicabo? has insidias, hæc tela effugiam? ex his angustiis enatabo? ex scopulis his enavigabo? Nullum exitum reperio, adeò res tota vacillat & claudicat. Ex hac nassa non exibo, nisi occultè surripiam me. Diverticulum nullum reperio. Non modò non effugiam, sed ne moram quidem mali assequar. Ni anguilla sim, non elabar. V. *Effugio. Usus.* 1. Summus vir, orator inclytus, ex humili evasit. In dies asperior evasit. 2. *Evenio, cado,* ausschlagen, widerfahren Videbo, quò hæc evasura sint; quorsum hæc evadant. Aliquando id quod somniamus, evadit. Id, sicut prædictum fuerat, evasit. 3. *Erumpo, exeo, aufugio, evolo,* durchkommen, ausgehen. Ægrotus evasit ex morbo, navis è periculo, exercitus ex insidiis. Cùm animus hic è corpore evaserit. V. *Elabor.*

Evagor, aris, atus sum, ari. ausschweiffen. *Syn.* Vagor, decedo viâ. *Adv.* Longius. *Syn.* Appetitus longiùs evagantur, finèmque & modum transeunt. V. *Vagor.*

Evanesco, is, vanui, ere. vergehen. *Syn.* Vanesco, ad nihilum recido, in nihilum occido; exaresco, obsolesco, è conspectu me aufero, oculis subducor. *Phras. Evanuit vigor tuus pristinus,* deine vorige Krafft ist vergangen. Consenuit tuus ille ardor; vix, ac ne vix quidem de veteri vigore tuo apparet, superest, reliquum est; diuturnitare, vetustate vigor ille tuus contabuit, obscuratus est, exolevit; abiit vis illa corporis, & defluxit; dilapsus est animi vigor, ut jam vix eundem agnoscamus. *Usus.* Spes nostra extenuatur, evanescit. Jam prope evanuerat Hortensius, des Hortensii Ruhm hatte schon abgenommen. Omnis gloria ejus, & memoria evanuit.

Evangelia, orum, n. Botten-Brod. *Syn.* Præmia ob jucundum nuntium dari solita. *Usus.* Epistolis tuis evangelia quæ reddam, nescio. *Evangelium prædicare, vox Eccles.* das Evangelium predigen. Evangelium promulgare; Evangelii lumen terris barbaris inferre; legem JESU Christi promulgare; monumenta Christi, DEI res gestas institutionèsque complexa, populo exponere, explicare. Christianæ disciplinæ fontes ex Evangelii libris ostendere, detegere, aperire.

Evasto, as, avi, atum, are. verwüsten. *Syn.* Vasto. V. *Vasto.*

Eucharistia, æ, f. das Heiligste Sacrament des Altars. *Phras.* 1. Sacrosanctum Christi corpus; cœleste convivium; Epulum divinum; Hostia divina; augustissimum Christi corporis mysterium; corporis ac sanguinis Christi divina mysteria; arcanum

arcanum latenis sub panis specie Christi DEI mysterium. V. *Communio, S. Cœna Domini, Consecro S. Hostiam.* 2. *Eucharistiam suscipere,* d. H. Communion empfangen. Ad mensam divinam accedere; cœlesti excipi convivió; divinum convivium celebrare; percipere sacrosancta mysteria; ad sacram synaxin accedere; inire divinum convivium; à cœlesti convivatore cœlestibus & immortalibus epulis ad aram accipi; divinó pane sese reficere. V. *Communio sacra. Viaticum sacrum.*

Eveho, is, vexi, vectum, ere. erheben. *Syn.* Tollo, effero. *Usus.* Signa plaustris evecta & asportata.

Evello, is, velli, *vel* vulsi, vulsum, ere. ausreissen. *Syn.* Extirpo, convello.)(*infigo. Adv.* Difficiliùs, penitùs, radicitùs, timidè. *Usus.* Novas opiniones evellere. Hunc mihi ex animo scrupulum; has spinas è memoria non evelles. Omnia mala è republica funditus evellit. V. *Animo, libero.*

Evenio, is, veni, ventum, ire. wiederfahren. *Syn.* Evado, obvenio, cado, fio, obtingo, exitum habeo, accidit, usu venit, intercedo. *Adv.* Benè, casu, contra, facilè, faustè, feliciter, malè, nec opinató, optimè, perraró, profluenter, prosperè, rarè ac insolenter, temerè, vulgo. *Phras.* 1. *Verebar, ne res ita eveniat,* ich habe gefürchtet, es möchte die Sache also ausschlagen. Ne ita cadat; ita contingat; eo evadat; ne ea, quæ prædixi, consequantur; ne ex illo consilio hæc emaneant; ne id, quod usu venturum opinione perceperam, incidat. 2. *Res ea mihi feliciter evenit,* die Sache ist mir glücklich von statten gegangen. Faustè, bellè, prosperè cecidit; ex sententiâ cessit; prosperè processit; lepide sub manus successit, exitum optabilem habuit. V. *Cedo.* 3. *Id consilium male evenit,* dieser Rath ist nicht von statten gegangen. Male cessit, secus cecidit, ac ominabamur; bona initia non similes exitus habuere; haud quaquam prosperè, cum ad effectum operis ventum est, cœptis successit; secus omnia processêre, nec quod intendebamus, effecimus; haud quaquam ad consilium eventus respondit. V. *Cedo, accidit, fortuna, successus. Usus.* Nihil nobis adversi evenit. Multa improbis incommoda eveniunt. Recta consilia haud bene evenerant. Mihi omnia, quæ ago, lepide prospereque eveniunt.

Eventum, i, n. Ausgang. *Syn.* Eventus, exitus, casus, res, fortuna. *Epi.* Commune, dubium. *Usus.* Eventa magis quam causas quæri oportet. Plerique consilia eventis ponderant. Causæ eventorum magis movent, quam eventa ipsa. Conscribe historiam eventorum meorum.

Eventus, us, m. Ausgang. *Syn.* Exitus, casus, eventum. *Epi.* Dubius, fatalis, humanus, incertus, adversus, secundus, prosper, varius. *Phras.* 1. *In omnem eventum pugnam committere,* auf Glück und Unglück sich in eine Schlacht einlassen. Rem in casum pugnæ ancipitis committere; rem in prœlii casum dare; ad incertum casum & eventum acie confligere; rem omnem in incerto pugnæ eventu collocare; in pugnæ casum demittere; ad casum objicere, rem communi Marti relinquere. 2. *In omnem eventum aliquid peculi reservare,* auf allen Fall etwas Geld zurück behalten. Ad incertum casum & eventum; ad subita rerum; ad incertos rerum exitus: ad omnes casus subsidia parare. V. *Casus. Usus.* Eventus est alicujus exitus negoti. Consilia primum, deinde acta, postremo eventus. In omnem eventum forti animô, & paratum esse. V. *Accidit, successus.*

Everriculum, i, n. Zug-Garn, Kehrwisch. *Ab everrendo dictum. Usus.* Everriculum malitiarum omnium.

Everro, is, verri, erre. auskehren. *Usus.* Omnes domos everrit.

Eversio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Ruina, casus, pernicies, excisio, excidium. *Usus.* Rerumpublicarum eversiones. Omnis vitæ eversio.

Eversor, oris, m. Zerstörer. *Usus.* Eversor civitatis, regnorum.

Everto, is, ti, versum, ere. zerstören, umkehren. *Syn.* Deturbo, destruo, eversionem infero.)(*statuo, constituo, confirmo. Adv.* Funditus, penitus, planè, sigillatim. *Phras.* 1. *Regnum evertit,* er hat das Reich zerstöret. Delevit, sustulit; ejus viribus labefactus regni status concidit; extinctus est, periit; ejus armis ac potentiâ fractæ sunt regni opes; vires afflictæ; oppressa libertas; obtrita populi jura; urbes armorum vi perculsæ atque prostratæ. 2. *Domum evertit,* er hat das Haus zerstöret. Ædes diruit, dissolvit, demolitus est, disturbavit; tecta solo æquavit, adæquavit; ab imo subruit; ad solum diruit. V. *Destruo.* 3. *Evertit consilia hominis,* er hat seine Rathschläge alle umgestossen. Consilia dissolvit, disturbavit; consilia fregit; consiliis intercessit, occurrit. *Usus.* Sua consummare, adversarii evertere.

me decrevit & impressione evertere. Aliquem fortunis omnibus evertere. Virtutis lumen extinxit; virtutem penitus evertit. V. *Destruo, vasto, ruina, populor.*

E vestigio, von Stund an. *Syn.* Mox, repente. *Usus.* E vestigio eo sum profectus. V. *Statim, continuo.*

Euge! wohlan! *Interject. laudantis, gratulantis.*

Evinco, is, vici, victum, ere. überwinden. *Syn.* Vinco, pervinco, multâ importunitate impetro. *Usus.* Verres tot testibus evictus.

Evidens, tis, *g. o.* deutlich, klar. *Syn.* Clarus, certus, perspicuus.)(*obscurus, occultus, dubius.* *Usus.* Evidens est, de quo inter omnes convenitur. Narratio evidens. Res evidentes & perspicuæ. Argumentis agam evidentibus, & signis omni luce clarioribus. V. *Perspicuus.*

Evidenter, klärlich. *Usus.* Harum rerum tam evidenter pœnituit.

Evidentia, æ, f. Gewißheit. *Syn.* Perspicuitas. *Usus.* Græci energiam, nos evidentiam appellamus. Nulla oratio illustrior est evidentia.

Evigilo, as, avi, atum, are. erwachen. *Syn.* Vigilo, elaboro, incumbo.)(*indormio. Phras. Hoc mane maturius evigilavi,* heute bin ich früher erwacht. Temporius experrectus; ex somno excitatus; somnô excitus; somnô solutus sum; maturius me somnus reliquit. *Usus.* In tuo negotio curæ meæ omnes & cogitationes evigilant. V. *Vigilo, dormio, somnus.*

Evincio, is, vinxi, vinctum, ire. umbinden. *Syn.* Vincio. *Usus.* Coronâ tempora evincire.

Eviscero, as, avi, atum, are. ausweiden. *Syn.* Viscera eximo, confodio, discerpo. *Usus.* Ut tu unquam saxis fixus asperis evisceratus latere penderes.

Evitatio, onis, f. Vermeidung. *Syn.* Declinatio. *Usus.* Evitatio incommodorum.

Evito, as, avi, atum, are. vermeiden. *Syn.* Vito, effugio.)(*expeto.* *Usus.* 1. Dolores omnes evitari non possunt. 2. *Vitam evito, vitam eripio,* das Leben benehmen. V. *Vito.*

Eumenides, um, f. die Furien, Rach-Göttinnen. *Syn.* Furiæ. *Usus.* Speculatrices & vindices facinorum & sceleris Eumenides.

Eunuchus, i, m. ein Verschnittener. *Syn.* Exsectus, castratus.

Evocatio, onis, f. das Hinausruffen. *Usus.* Evocationes hominum.

Evocator, oris, m. Herausruffer. *Usus.* Evocator servorum & civium perditorum, Aufrührer.

Evocatus, a, um. ausgeruffen. *Syn.* Miles auxiliarius & externus, ex diversis locis coactus. *Usus.* 1. Evocatorum firma manus. 2. E patria evocatus, non expulsus, *arcessitus,* beruffen.

Evoco, as, avi, atum, are. hinausruffen. *Syn.* Elicio, invito, excito, exsuscito. *Adv.* Magnoperè. *Usus.* Misericordiam oratione evocare. Mercede probitas evocatur. Nulla turpitudo, nullum damnum est, quod non eliciatur & evocetur voluptate. V. *Voco, Provoco, Cieo.*

Evolo, as, avi, atum, are. abfliegen, entrinnen. *Syn.* Avolo, aufugio. *Adv.* Altiùs, impunè. *Usus.* 1. E vinculis corporis tanquam ex carcere evolare. Evolavit jam è conspectu nostro; evolavit è judicum severitate, ex illa judicii flamma. Tantus cursus verborum fuit, & adeo evolavit oratio. 2. *Ascendo,* aufsteigen. Consultum non est, ut ille altius evolet. 3. *Vito, effugio,* entgehen. Pœnam vix evolabit.

Evolvo, is, volvi, volutum, ere. auswickeln. *Syn.* Explico, expono.)(*Complico.* *Adv.* Accuratius. *Usus.* 1. Hujus rei nec principium reperire, nec exitum evolvere possum. Involutam animi sui notionem evolvere; incubantes alienis thesauris ex præda clandestinâ evolvere. 2. *Expendo animo,* bey sich erwegen. Evolvere naturam omnium rerum. V. *Explico.*

Evolutio, onis, f. Auswickelung. *Syn.* Lectio. *Usus.* Poëtarum, librorum evolutio.

Evomo, is, ui, itum, ere. sich erbrechen. *Syn.* Foras projicio, vomitû egero. *Adv.* Verius. *Usus.* Odium, virus acerbitatis suæ in me evomuit. Evomet hanc pestem patria. Quas devorarat pecunias, luxu evomet. V. *Vomo.*

Euripus, i, m. Meer-Strudel. *Usus.* Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas ac tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quot iste &c.

Evulgo, as, avi, atum, are. offenbar machen. *Syn.* Vulgo. *Phras. Evulgare rumorem,* ein Geschrey von der Sache machen. Differre famam, rumorem; dissipare sermones, rumo-

rumorem; efferre alterius ineptias. V. *Differo, Vulgo, Divulgo.* *Usus.* Civile jus evulgavit, er hat das bürgerliche Recht heraus gegeben. V. *Edo, spargo, rumor.*

Evulſio, onis, f. Ausreissung. *Usus.* Æſculapius primus dentium evulſionem invenit.

Ex, aus. *Usus.* 1. *Notat cauſam efficientem & occaſionem, ex qua, à quo, quocirca, unde.* Peperit è Pamphilo. Gaudium tibi ex me præſtabo. Nunquam ex me doluiſti. Ex te duplex me ſolicitudo afficit. Ex lege, ex decreto, è formula, è teſtamento. 2. *Materiam deſignat,* von oder aus was für einer Materie. Poculum ex auro; è gemma. Simulacrum ex ære. 3. *Parti jungitur,* an einem Theile des Leibes. Laborat è renibus, ex oculis, capite. 4. *Ad numerum, ſeu multitudinem refertur,* unter vielen. Ex nimis unus. Unus ex plebe. Homo ex decertis. 5. *Ab,* von. Ex illo ſcivi; ex te totum negotium pendet. 6. *Poſt,* nach. Diem ex die expectare. Ex intervallo reguſtare litteras. Ex qua ætate, qui exerceri ſolent, laudantur. 7. *Propter,* wegen. Ex Cneii litteris te in amicitiam recipio. Ex doctrina clarus. 8. *Secundum,* nach 2c. Hic ſtatus maximè eſt è naturâ. Vita è Philoſophiæ præceptis acta. E ſua natura alios fingere. E communi hominum opinione hoc dixit. 9. *Modum ſignificat,* auf was Weiſe. Ex inſidiis; ex improviſo; ex inſperato hoc mihi gaudium oblatum eſt; ex occulto. 10. Ex animo, ex animi ſententia, nach Wunſch. 11. Ex tempore capere conſilium; effutire aliquid, gähling 2c.

Exacerbo, as, avi, atum, are. verbittern. *Syn.* Irrito, ad iracundiam provoco. *Uſus.* Exacerbata ſuperbia. V. *Ira, irrito.*

Exactio, onis, f. Anforderung. *Syn.* Vectigal, tributum, penſio, ſtipendium. *Epi.* Acerbiſſima, extrema, perfecta, ſuperior, publica. *Phraſ. Exactiones facere,* Geld-Anlagen machen. Pecunias deſcribere; pecunias imperare. *Uſus.* 1. Exactio capitum & oſtiorum acerbiſſima, Kopfsteuer. Exactio pecuniarum, nominum. 2. *Expulſio,* Austreibung. V. *Vectigal.*

Exacuo, is, ui, acutum, ere. wetzen, anspornen. *Syn.* Acuo, cohortor.)(*deterreo.* *Uſus.* 1. Mucronem exacuere in jugulum reipublicæ. 2. *Incito,* anspornen. Induſtriam alicujus, mentem hortatibus, ſtimulis exacuere. V. *Stimulo.*

Exadverſus, gerad über. *Syn.* E regione, ex adverſo.

Exædificatio, onis, f. ausgemachter Bau. *Syn.* Conſtructio, compoſitio.

Exædifico, as, avi, atum, are. ausbauen. *Syn.* Ædifico. *Uſus.* Opus inſtitutum exædifica. Templum, navim exædificare.

Exæquatio, onis, f. Vergleichung. *Uſus.* Hanc exæquationem dignitatis non ferebat ille.

Exæquo, as, avi, atum, are. schlichten. *Syn.* Æquo, æqualem vel parem reddo, facio. *Uſus.* Amici ſuperiores ſe cum inferioribus exæquare debent. Pecunia omnem dignitatem exæquat. Pauci pluribus exæquari non poſſunt: V. *Æquo, Æquiparo.*

Exæſtuo, as, avi, atum, are. aufwallen, aufbrausen. *Uſus.* Mare exæſtuat. V. *Ira.*

Exaggeratio, onis, f. Aufhäufung. *Syn.* Elatio. *Epi.* Altiſſima, maxima animi. *Uſus.* Animi quam altiſſima exaggeratio.

Exaggeratus, a, um. aufgehäuft. *Syn.* Erectus, cumulatus, amplus. *Uſus.* Animus excelſus, auctus virtutibus, exaggeratus. Exaggerata oratio. V. *Amplus.*

Exaggero, as, avi, atum, are. groß machen. *Syn.* Amplifico, augeo; verbis rem extollo, magnum facio.)(*extenuo.* *Uſus.* Beneficium tuum complector, exorno, exaggero. Rem familiarem omni ratione exaggerare, augere, amplificare. Exaggerare & amplificare orationem. V. *Amplifico.*

Exagitator, oris, m. Hin- und Hertreiber. *Syn.* Vexator. *Uſus.* Plato exagitator omnium Rhetorum.

Exagito, as, avi, atum, are. vexiren. *Syn.* Vexo, divexo, inſector, jacto, exerceo. *Adv.* Scite, palam. *Uſus.* 1. Exagitare aliquem. Exulceratus primum plebis ſermonibus, dein palam à conſulibus exagitatus. 2. *Tracto, commemoro, diſceptando excutio,* abhandeln, schärffing untersuchen. Ea cauſa, ea diſſenſio diu fuit exagitata. Fraudes alicujus & fallacias exagitare. Errorem ſuum exagitare, commovendo augere. V. *Vexo, agito.*

Exalbeſco, is, ere. erbleichen. *Syn.* Expalleſco, extimeſco. *Uſus.* Tremere metu & exalbeſcere. Exalbeſco in prin-

principio dicendi, objectâ re horribili.

Examen, inis, n. Erforschung, Bienen-Schwarm. *Syn.* Apum congregatio. *Usus.* Examen apum in scenam venit.

Examen conscientiæ, Erforschung des Gewissens. *Syn.* Recognitio sui ac erratorum suorum; arcana disquisitio factorum dictorumque; quotidiana perscrutatio intimorum animi recessuum. *Phras. Examen conscientiæ facere*, Erforschung des Gewissens anstellen. Excutere conscientiam; in semetipsum diligenter inquirere; mente omni alia cogitatione solutâ recognoscere delicta sua; recolere errata sua non sine acri doloris morsu; discutere cogitationes, sermones & actiones suas; sua dicta factaque diligentissime recognoscere; seipsum excutere; explorare quotidie latebras conscientiæ, & diurna facta, ad Christianæ legis pietatisque rationem exquirere; quotidiana perscrutatione intimos animorum recessus inspicere; totum diem secum scrutari & excutere; facta dictaque omnia noctu remetiri; cognoscere de moribus suis, quid dixeris, quid egeris, commemorare vesperi; excutere se, & accusatoris primum partibus fungi, deinde judicis; in semetipsum descendere, suæque vitæ rationem à se repetere; dicta, facta, cogitata coram Deo quam diligentissime reputare; seipsum ad calculos vocare; quotidianarum actionum cognitionem exercere.

Examino, as, avi, atum, are. erwegen. *Syn.* Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. *Phras.* 1. *Examinanda est diligenter hominis doctrina*, man muß dieses Menschen Lehre untersuchen. Momentis suis ponderanda; cognoscenda accurate; cum rationis ac religionis legibus conferenda; revocanda ad rationis ac religionis leges; lente & fastidiose probanda; ad hujus doctrinæ disquisitionem magnam adhiberi attentionem necesse est; omnia ad rationis leges dirigenda, & ad solidæ disciplinæ præcepta sunt æstimanda. 2. *Examinare sub finem anni studiosos*, die Studenten zu Ende des Jahrs examiniren. Quem in litteris progressum fecerint, explorare, perscrutari; periclitari doctrinam; periculum doctrinæ facere; quam studiose didicerint, inspicere, excutere. *Usus.* Rem suis ponderibus examinare. Rem non populari quâdam trutinâ, sed artificis staterâ examinare. V. *Inquiro, tento.*

Examussim, Schnur-richtig. *Usus.* Hic examussim rem narrat.

Exanguis, e. erbleichet. *Syn.* Pallidus, decolor. *Usus.* Aridum & exsangue genus dicendi. Aliquis supremo spiritû exsanguis, enervatus, confectus.

Exanimis, e. *vel* Exanimus, a, um. todt, halb todt. *Usus.* Ictu exanimem equo præcipitat.

Exanimatio, onis, f. Furcht. *Epi.* Fracta. *Usus.* Exanimatio est metus subsequens, & quasi comes palloris. In perturbationes & exanimationes incidere.

Exanimatus, a, um. erschrocken. *Syn.* Consternatus, metû conturbatus. *Usus.* Exanimatus sum tuis litteris. Exanimatus metû, abjectus, perterritus, mutus, vix vivus relinquebar.

Exanimo, as, avi, atum, are. erschrecken. *Syn.* Perturbo, perterrefacio. *Usus.* Me quidem exanimant & interimunt hæ voces. Tulliæ meæ morbus metû me exanimat. V. *Terreo.*

Exantlo, as, avi, atum, are. ausschöpfen. *Syn.* Excipio, exhaurio, perfungor. *Usus.* Omnes labores exantlare. V. *Perfero.*

Exardesco, is, arsi, ere. entbrennen. *Syn.* Inflammor. *Adv.* Acrius, subitò, graviter. *Usus.* 1. Materia facilis ad exardescendum. 2. *Transl.* Amore, libidine, iracundia, libertatis desiderio, cupiditate exardescere. Mira in eum populi benevolentia exarsit. Ingenia multorum contra Stoicos exarsere.

Exaresco, is, arui, ere. ausdorren. *Syn.* Exsiccor, exhaurior.)(*revivesco.* *Usus.* Exaruere omnes. 2. *Transl. Consumor*, abnehmen. Exaruit in me penitus illa dicendi facultas. Vetus illa mea urbanitas plane exaruit, & vereor, ut revirescat.

Exaro, as, avi, atum, are. auspflügen. *Syn.* Aro. *Adv.* Omninò. *Usus.* Plus frumenti colligunt, quam exararunt. 2. *Scribo*, schreiben. Hoc epistolium in senatu exaravi.

Exaspero, as, avi, atum, are. rauh machen. *Syn.* Asperiorem facio: exacerbo, exulcero, irrito, accendo, commoveo. *Usus.* Animo exasperatus. Comprimere ac sedare animos exasperatos.

Exau-

Exauctoro, as, avi, atum, are. abdanken. *Usus*. Milites omnes exauctoravit. V. *Dimitto*.

Exaudio, is, ivi, itum, ire. hören. *Syn*. Audio. *Phras. Deus preces nostras exaudiat, vulg*. GOtt erhöre unser Gebet. *Latine:* Deus ne aversetur; ne respuat; ne contemnat; ne despiciat; Deus admittat; æquis auribus accipiat; suscipiat, perficiat; ne aversis auribus audiat preces nostras. Deus nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat Deus; pateant aures Dei obsecrationibus nostris. Deus nostris precibus aures det, præstet, præbeat; Deus votis nostris precibusque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris; relinquat locum; Deus exorari se precibus nostris patiatur. *Usus*. Dicam voce clarissimâ, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulum, subitò exaudit hinnitum. *Exaudio igitur*, erhören, *vulg. est*. V. *Audio*.

Excæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn*. Sensu videndi orbo, privo; oculis orbo, privo; oculos alicui eripio, eruo, effodio, excludo, exsculpo, exturbo. *Phras. Palustris cœli vitiô excæcatus est*, er ist bey so feuchtem Wetter erblindet. Oculorum sensû destitutus est; oculis captus est; aspectum amisit; oculorum aciem amisit; cæcitatem contraxit, conscivit; cæcitate affectus, videndi sensu, luminibus orbatus est; extincta est illi oculorum acies; adempta, erepta videndi facultas; usu oculorum privatus est. V. *Cæcus*.

Excandescentia, æ, f. hitziger Zorn. *Syn*. Ira nascens, repentina.

Excandesco, is, candui, ere. zornig werden. *Syn*. Exardesco. *Usus*. Excanduit, & me inimicitiarum causam quærere clamavit. V. *Impetus*, *erumpo*.

Excarnifico, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn*. Discrucio, lacero omnibus, quæ pati corpus ullum potest; suppliciis. *Usus*. Democritus à Cyprio tyranno dirè excarnificatus. V. *Crucio*, *Torqueo*, *Crudelis*.

Excavo, as, avi, atum, are. aushöhlen. *Usus*. Trulla excavata cum manubrio aureo.

Excedo, is, cessi, cessum, ere. austretten. *Syn*. Emineo, præsto; abeo, emigro. *Adv*. Celerius. *Usus*. 1. Ejus virtus modum virtutis humanæ excedit. Partium nulla extra excedit. 2. *Abeo*, hinweggehen. Cum animus e corpore excesserit. Cum primum è pueris, ex ephebis excessit. Qui è vitâ excessêre. Id mihi nondum è memoriâ; nondum cura è pectore excessit. V. *Exeo*.

Excellens, tis, *gen. om*. vortreflich. *Syn*. Præstans, præstabilis, præcellens, eximius, egregius, excellenti animo, & virtute.)(*Vulgaris*. *Usus*. Vir excellens omni genere laudis. Excellenti animo & virtute vir. Pulchritudine excellens formæ muliebris. In arte illa excellens. V. *Egregius*, *Præclarus*.

Excellenter, vortreflich. *Syn*. Magnifice, excellenti quadam ratione. *Usus*. Quæ magnô animô, & fortiter, & excellenter facta sunt.

Excellentia, æ, f. Vortreflichkeit. *Syn*. Præstantia. *Epi*. Magna. *Usus*. Animi excellentia & magnitudo. Personam nobis natura imposuit magna cum excellentiâ & præstantiâ reliquorum animalium. V. *Præstantia*, *Virtus*.

Excello, is, lui, ere. übertreffen. *Syn*. Præsto, antecello, emineo, eniteo, princeps sum, præcello, antesto.)(*inferior sum*. *Adv*. Iam diu, longè, maximè, mirabiliter, quam maxime. *Phras. Longe excellit inter æquales*, er übertrift seine Gespan sehr weit. Ingenio præstat; multum ad honorem antecellit; ingeniô exsuperat; animi viribus antestat; eminet inter omnes; ingenio primus habetur. Nobilis inter æquales fertur, clariusque exsplendescit, quam condiscipuli ferre æquô animô possint. Quem longe ingeniosissimum ætas nostra tulit; qui ingenio priorem neminem patiatur, plerosque anteveniat. Haud dubie ingenii palmam possidet. *Usus*. In arte pictoria Zeuxis omnibus excellit. Excellere ingeniô, doctrinâ; in aliquo genere virtutis.

Excelse, hoch. *Syn*. Magnificè. *Usus*. Excelse dicere.

Excelsitas, tis, f. Hoheit. *Syn*. Celsitas, altitudo. *Usus*. Excelsitas animi, & magnitudo.

Excel-

Excelsus, a, um. hoch. *Syn.* Altus, sublimis.)(*humilis.* *Usus.* Excelsi colles. Vir magnus & excelsus, & humana despiciens. Animi excelsi invictum robur. Excelso & illustri locô sita est laus tua. V. *Altus, egregius.*

Exceptio, onis, f. Ausnahme. *Epi.* Absurda, quæstuosa, vetus atque usitata, prætoria, tacita. *Usus.* Est inter nos rerum sine exceptione communitas. Quid attinet, hominibus luxuriosis exceptionem, privilegium dare? Non patiar, te cum exceptione laudari. Præcise, & sine exceptione id mihi, quod petebam, negavit. Quædam tacitis exceptionibus caventur.

Excepto, as, avi, atum, are. herausnehmen. *Syn.* Excipio, extraho.

Excerpo, is, cerpsi, excerptum, ere. auszziehen. *Syn.* Decerpo, deligo. *Usus.* Non solum ex malis minima eligenda, sed ex his etiam excerpendum est, siquid boni inest. V. *Colligo.*

Excessus, us, m. Abschied. *Syn.* Abitus. *Usus.* Romulus post excessum suum, nach seinem Tod. *Excessum facere in vino, vulg. est.* die Maß überschreiten; *Latine*: intemperantius bibere, se ingurgitare vinô, largius se invitare. *Pro* Excessu, Unmäßigkeit, immoderatio, immoderatus usus in re, aberratio à modo, *à Latinis adhibetur.*

Excetra, æ, f. Brand-Schlange. *Usus.* Mactare excetram.

Excidium, ii, n. Zerstörung. *Syn.* Eversio. *Usus.* Excidiô urbis magnum cæteris terrorem injecit. V. *Destruo.*

Excido, is, excidi, ere. ausfallen. *Syn.* Elabor, fluo, defluo. *Adv.* Fortuitô, omninò, repentè. *Usus.* 1. Gladius excidit, delapsus est de manibus. Nullum probum verbum ex ore hujus unquam excidit. Victoria excidit de manibus. 2. *Obliviscor,* vergessen. Ista mihi dudum exciderant. Ex animo, è memoria mihi ista exciderant. V. *Obliviscor.* 3. Spe planè omni excidi. Mens illi & oratio excidit, effluxit; non constat sibi, er weiß nicht, wie ihm ist. V. *Amitto, perdo.*

Excido, is, cidi, cisum, ere. aushauen, zerstören. *Syn.* Cædo, exscindo, excisionem, excidium infero. *Adv.* Penitus. *Usus.* Lucum, urbem, tectum excidere. Urbes excidit, expugnavit, incendit. V. *Everto, destruo.*

Excindo, *vel* Exscindo, is, scidi, scissum, ere, ausschneiden, zerstören. *Usus.* Scipio Numantiam excidit. V. *Everto.*

Excio, is, civi, citum, ire. heraus ruffen. *Syn.* Evoco. *Usus.* Juventutem ad arma excire.

Excipio, is, cepi, ceptum, ere. ausnehmen, aufnehmen. *Syn.* Excludo, secerno; accipio, suscipio, recipio. *Adv.* Extrinsecus, fortiter, humane, nominatim, nusquam, simillimè, plane. *Phras.* 1. *Ille quoscunque benignè excipit,* er pfleget alle gar gütig aufzunehmen. Summa lætitiâ, benignô vultû, incredibili honore ac amore; ingenti favore, hospitaliter, perhumaniter accipit, complectitur, quicunque illum honoris causâ adeunt, accedunt; omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis exprimi potest, quam fieri potest, humanissimè, incredibili comitate, eô vultû, qui facile gratiam ineat; benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat; hominum animos ad amandum alliciat, excipit, recipit; dexteram porrigit; laute indulgenterque habet; laute prolixeque; liberaliter indulgenterque colit. V. *Tracto, Hospes, Accessus, Aditus.* 2. *Excepto Lælio omnes affuere,* ausser dem Lälius sind sonst alle zugegen gewesen. Si Lælium removeris; si è Lælio discesseris; exceptô Læliô; præter unum Lælium; Lælium si demas; excipias, omnes affuere; nemo nisi Lælius; præter Lælium abfuit; omnes præstò erant, exceptò, quod Lælium morbus impediret. 3. *Male verbis excepit hominem,* er hat ihn übel ausgemacht. Asperius hominem appellavit; graviore verbo appellavit; acerbe invectus est; contumeliosius, vehementius invectus est in hominem; indignis modis hominem accepit. *Usus.* 1. Ille ita edixit, ut me & Lælium nominatim exciperet & secerneret. Præter Xenophontem excipio neminem. 2. *Sustineo,* unterstützen. Labentem aliquem excipere. Se à lapsu in poplites; in pedes poplitibus excipere. 3. *Suscipio,* auf sich nehmen. Amicorum causa magnos labores, molestias, luctus excepit. 4. *Sequor, succedo,* darauf folgen. Una calamitas alteram excipit. 5. *Intercipio,* auffangen. Litteras hostium; aliquem in fuga excipere. 6. *Recipio, capio, eripio,* aufnehmen. Herculis virtutem immortalitas excepit. Dicta mea omnia magnâ gratiâ excepit. Omnia magistri verba excipere & litteris mandare. Beatam patriam, quæ hunc virum exceperit! Rumores, ultimum filii spiritum excipere, auffangen.

Omnia

Omnia tela, omnem vim improborum meo corpore excepi. Aliquem è fuga excipere & confirmare.

Excisio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Excisio tectorum. V. *Excidium.*

Excito, as, avi, atum, are. aufmuntern. *Syn.* Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo, stimulos admoveo: soporem discutio. *Adv.* Coram, omnino, sensim, valdè, vehementius, aliquando, acriter, extrinsecus, maxime, facilius, improviso, latius, obscœnius, populariter. *Phras.* 1. *Epistola tua me ad litteras vehementer excitavit*, dein Brief hat mich sehr zum Studieren aufgemuntert. Ignes mihi subjecit, admovit; miram in me litterarum cupiditatem inflammavit. Calefecerunt me tuæ litteræ; faces admovere; discendi studia in me vehementer commoverunt; me ad discendum accenderunt; litterarum cupiditatem mihi moverunt, injecerunt; ingens mihi stimulus erat ad labores studiorum omnes superandos; acuêre meam industriam; discendi ardorem, qui resederat, innovârunt; litteræ tuæ magno mihi incitamento fuerê; animos meos arrexere, intendere ad litterarum studia ardentius persequenda; omnem mihi segnitiem & socordiam excussere; industriam mirificè auxere; ex torpente incensum me, ex desidioso acrem ac industrium fecêre. 2. *Præfectorum rapacitas seditionem excitavit*, der Geiz der Vorsteher hat diesen Aufruhr erweckt. Ejus seditionis fax erat præfectorum rapacitas; rapacitas ignem ac materiam seditioni subdidit; hæc illa fax erat, quæ tam triste excitavit incendium; quâ, tanquam flabello seditionis, furentis illa populi concio est ventilata; quæ armatas jam in cædem manus, ardentesque animos inflammavit. Irritatio animorum prima præfectorum rapacitas fuit; hanc tanquam furiam facemque hujus tumultus principia habuere; his irritamentis evocata est plebis audacia; hæc acriores ad ciendum tumultum faces subdidere. 3. *Excitare mortuos*, die Todten auferwecken. Excitare ab inferis mortuos; à morte in vitam revocare; vitæ reddere, restituere mortuos; mortuis vitam reddere, restituere; revocare ab inferis; vitam donare mortuis; mortuos ad vitam revocare. *Usus.* 1. Dormientem excitare. Cunctantem & diffidentem laude, monitis, præmiis ad virtutem excitare. Memoriam alicujus ad recordationem priorum calamitatum excitare. 2. *Confirmo, erigo, sublevo, consolor*, trösten. Confirmare & excitare animos; afflictos, abjectos, jacentes excitare, & ad pristinam dignitatem revocare. 3. *Concito, occasionem præbeo*, der Anlassen, erwecken. Risum ea res, clamorem, admirationem excitavit. Incendium excitare. Sapientia si videretur, magnos sui amores excitaret. Bellum, tempestatem, tragœdias excitare. Fletum, dolorem, iram excitare alicui. V. *Hortor, impello.*

Exclamatio, onis, f. Geschrey. *Syn.* Acclamatio, clamor. *Usus.* Exclamatio vel admirationis est, vel conquestionis.

Exclamo, as, avi, atum, are. aufschreyen. *Adv.* Majus, nominatim, temere. *Usus.* Non possum, quin exclamem.

Excludo, is, clusi, clusum, ere. ausschliessen. *Syn.* Arceo, prohibeo, extendo, portas alicui claudo.)(*includo, recipio, admitto.* *Adv.* Aperte, nominatim, undique. *Phras.* 1. *Exclusit hostem mœnibus*, er hat den Feind ausgesperret. Aditu prohibuit, aditum præclusit hosti, submovit hostem, eliminavit, foras exegit. V. *Arceo, prohibeo.* 2. *Exclusit e scholis*, er hat ihn aus den Schulen ausgeschlossen. Ex eorum, qui ludum frequentant, numero ejecit, sustulit, sejunxit; numero scholasticæ juventutis exemit; è scholis exegit; ex albo litterariæ juventutis erasit, delevit; è scholis exturbavit. 3. *Solicitus eram, ne excluderetis consulatu*, ich bin sorgfältig gewesen, daß du nicht von dem Bürgermeister-Amt ausgeschlossen würdest. Ne civitatis gubernaculis excluderêre; ne spe honoris dejicerêre; ne consulatus à te abiret; ne honoris ille aditus tibi precluderetur. *Usus.* 1. Aliquem mœnibus, à republica excludere. Supplicem à se absterrere & excludere. Ratio, vitia culpamque excludat. Aliquem præmiis, honoribus, hæreditate excludere. 2. *Excipio*, annehmen. Legati recepti, nec Pompejus exclusus. 2. Tempore excludor, quin &c. keine Zeit haben.

Excogitatio, onis, f. Erfindung. *Epi.* Difficilis, diligens & considerata. *Usus.* Ea res non habet excogitationem difficilem.

Excogito, as, avi, atum, are. ausdenken. *Syn.* Cogitando invenio, machinor, fingo, meditor, ineo viam, rationem: consilia. *Adv.* Callide, caute, diligenter, improbe, ingeniose omnino, vere. *Phras.* *Multa præclara excogitasti*, du hast viele vortreffliche Dinge ausgesonnen. Præclara sunt inventa tua; ra a multa pertinaci studio eruisti; meditatione reperisti; commentatus es. V. *Meditor, invenio.* *Usus.* Excogitare mira furandi genera. Igitur cogita, vel potius excogita.

Excolo, is, lui, cultum, ere. ausʒieren. *Syn.* Colo, exorno, expolio. *Adv.* vehementer. *Usus.* 1. Animum doctrina excolere. 2. *Diligo*, lieben. A propensis vehementer excolimur & amamur.

Excommunico, as, avi, atum, are, in die geistliche Acht thun. *Phras.* Proscribere, ac Romanis sacris, societate, commerciô, consuetudine, usu, communione, convictû piorum alicui interdicere; à piorum societate secludere, excludere, removere, arcere, ab Ecclesiæ communione repellere; extra Ecclesiæ septa ejicere, sacro fulmine percellere, jugulare, communione sacrorum depellere, secernere, semovere, spoliare, dejicere; sacrorum communionem alicui interdicere; anathemate sacro persequi; anathema dicere; abdicare aliquem; à corpore Ecclesiæ segregare; dirum, grave anathema in aliquem contorquere; à sacris amovere, submovere; execratione devincire; sacrificiis alicui interdicere; in numero impiorum, ac sceleratorum habere, quibus pii omnes decedant, quorum aditum, sermonemque defugiant, cœtû, communione recte credentium aliquem movere, arcere, ejicere; usû sacrorum prohibere; ex cœtu piorum & communitate exterminare, extrudere, exturbare; sacrô fulmine ferire; sacrum fulmen in aliquem vibrare; sacrorum usu, sacro civilique congressu alicui interdicere; à piorum cœtu communioneque sejungere, disjungere, arcere.

Excommunicatio, onis, f. geistlicher Bann. *Syn.* Sacrum Ecclesiæ fulmen, piorum cœtu aliquem moventis. *Phras. Ab excommunicatione absolvit*, er hat ihn von dem Kirchen-Bann losgesprochen. Piorum communioni restituit; Ecclesiæ reconciliavit; pacem illi Ecclesiasticam reddidit; diris & execrationibus solvit, exsolvit.

Excommunicatus, a, um. mit dem Kirchen-Bann beleget. *Phras.* Diro carmine nominatim in ejus caput composito inferis devotus; communione piorum ejectus; sacer, sacra detestatione jugulatus; piorum communione exterminatus; diris devotus, Ecclesiæ castris horrendo execrationis carmine expulsus.

Excoquo, is, coxi, coctum, ere. auskochen. *Usus.* Excoquere malum alicui.

Excors, cordis, *g. o.* unbesonnen. *Syn.* Amens, vecors. *Adv.* admodum. *Usus.* Quæ anus est tam excors? Qui hoc non videt, sentit, excors est. V. *Amens*.

Excreo, as, avi, atum, are. ausspeyen. *Syn.* Vi quâdam, ac cum tussi exspuo.

Excrucio, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Crucio, conficio, exanimo, interimo. *Adv.* mirabiliter. *Usus.* Non me meæ miseriæ magis excruciant, quam tuæ. V. *Crucio.*

Excubiæ, arum, f. Wacht. *Syn.* Diurnæ nocturnæque vigiliæ. *Epi.* miseræ. *Usus.* Excubias & custodias capitis mei cognovi. Excubias agere.

Excubitor, oris, m. Wächter. *Usus.* Castra excubitoribus & firmis præsidiis tenebantur.

Excubo, as, ui, itum, are, Wacht halten. *Syn.* Vigilo, vigilans sum, excubias ago. *Usus.* Animo hic semper excubandum est, ut nihil improvisum possit accidere. Ego excubo pro salute vestra, nec partem ullam quietis capio. V. *Vigilo.*

Excudo, is, di, sum, ere. schmiden. *Syn.* Compono, elucubro. *Usus.* Excudam tibi aliquid commentarii de gloria.

Excultus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, decoratus, præditus, institutus. *Usus.* Ingenia disciplinis exculta. Græcorum litteris & inventis, legibus & institutis omnem vitam excultam constitutamque habemus.

Excurro, is, curri, cursum, ere. auslauffen. *Adv.* Longius, pariter, immoderatius. *Usus.* Excurrere ex Africa. Campus in quo excurrere virtus & cognosci possit. Oratio producta & excurrens.

Excursio, onis, f. Ausfall. *Syn.* Decursio, incursio. *Epi.* moderata, nocturna. *Usus.* Tueri fines suos ab excursionibus hostium, & latrociniis. Nocturnam excursionem facere, populabundi magis, quam justi belli more. Latrocinii modo procursare.

Excursor, oris, m. Parthengänger. *Syn.* Emissarius.

Excusatio, onis, f. Entschuldigung *Syn.* Purgatio, satisfactio, causa.)(*Accusatio.* *Epi.* facilis, justa, justa & idonea, legitima, magna, misera quidem, sed tamen justa, sapiens, & probabilis, similis, turpis. *Phras.* 1. *Excusationem afferre*, Entschuldigung beybringen. Excusatione justa & idonea uti; probabili excusatione rem defendere; excusationem afferre legitimam. V. *Excuso.*

2. Ex-

2. *Excuſationem tuam accipio*, ich nehme deine Entſchuldigung an. Probo excuſationem tuam: admitto excuſationem tuam; honeſta oratio eſt; excuſationem ſuo loco relinquo. V. *Cauſa, cauſor.* *Uſus.* Excuſationem quærere, parare. Excuſationem audio, non accipio. Excuſationem ut parum probabilem refellere, rejicere. Ignoſco illi, qui vel pietatis, vel ætatis, vel neceſſitatis excuſationem affert. Pravorum conſenſio amicitiæ excuſatione tegenda non eſt. Officii prætermiſſi, vel ceſſationis culpa, imprudentiæ vel negligentiæ excuſatione defenditur. Stultitiæ peccatum excuſationem non habet.

Excuſo, as, avi, atum, are. entſchuldigen. *Syn.* Purgo, excuſatione utor, excuſationem affero, ſatisfacio, crimen removeo, culpâ libero, à culpâ eximo, excuſatione rei tego.)(*Accuſo.* *Phraſ.* 1. *Excuſat abſentiam ſuam per invaletudinem*, er entſchuldiget ſich wegen einer Unpäßlichkeit, daß er nicht erſcheinet. Excuſat valetudinem, quin unâ veniat; cauſam in valetudinem confert; morbi excuſatione abſentiæ crimen depellit; purgat ille ſe, & firmiſſimo propugnaculo utitur, quod valetudine retineatur; morbum ſuæ abſentiæ prætendit, prætexit, in morbum noxam ſuam avertit; titulum morbi ſuæ deſidiæ præfert, prætexit; etſi ſexcentas cauſas colligere poſſit, morbi excuſatione ſe purgatum cupit; quominus præſto ſit, morbum cauſatur; morbi excuſatione abſentiæ crimen amoliri, diluere cupit; culpam de ſe demoliri ſatagit; abſentiæ culpam morbi excuſatione defendit; abſentiæ ſuæ excuſationem hanc dat, affert, quod morbô eſſet impeditus. Abſentiæ culpam ut levet, abſentiæ noxam ut purget, morbi excuſatione utitur; abſentiam culpæ ut eximat; ut eam à ſe culpam dimoveat, ut ea ſe culpa liberet, morbi ſpecioſus titulus præfertur. 2. *Res non facile excuſari poteſt*, die Sache läßt ſich ſo leicht nicht entſchuldigen. Res excuſationem non habet facilem; non eſt facile id expurgatu, atrocitatem facti non facile verbis lenias; purgare factum, facinus id levare; colore quôdam diluere; honeſtâ aliquâ ſpecie tegere, non tam prônum eſt, aut expeditum; haud in promptu eſt, quô rem tantam a culpa eximas, de ea re haud facile ſatisfacies; in re tam ancipiti non video, quid excuſationi tibi eſſe poſſit; quo excuſationem tuam judici probare modò poſſis; culpam eam non facile præſtabis; noxam difficulter elues. 3. *Non eſt, cur te excuſes*, es iſt nicht noth, daß du dich entſchuldigeſt. Excuſatione, ſatisfactione, expurgatione, purgatione minime opus eſt. Non opus eſt, ut excuſatione apud me utaris; ut mihi te purges, ut excuſationem proponas; expurgationem afferas; ſatisfactionem pares. Supervacanea eſt apud me tua excuſatio; excuſandi officium ſine cauſa ſuſcipis. Cauſam excuſandi nullam habes, minime neceſſaria eſt excuſatio tua; tuam excuſationem non deſidero, non requiro, non exigo, non expecto. *Uſus.* Atticæ ita me excuſes, ut omnem culpam in te transferas. Quod te excuſat, tuas cauſas noſco. Excuſare tarditatem litterarum. Propinquitatem excuſavit, antequam ſententiam diceret.

Excutio, is, cuſſi, cuſſum, ere. ausſchlagen, ausklopfen. *Syn.* Agito, exploro, examino, depello, rejicio. *Adv.* radicitus. *Uſus.* 1. Scrutari & excutere ſigillatim omnes. 2. *Examino*, ausfragen. Decemviri noſtros magiſtratus excutiant. Non metuo, non excutio te. Explicare & excutere aliquod verbum, erwegen. V. *Diſcepto.* 3. *Rejicio*, verwerffen. Excutiamus omnes eorum delicias, & ineptias. 4. *Excito*, aufmuntern. Explica & excute intelligentiam tuam, ut videas. 5. *Aufero, eripio, abigo, depello*, benehmen, übertreiben. Excutiam hanc tibi opinionem, jactationem. Omnem tibi mœrorem ex animo; ſtudia e manibus excutiam. V. *Eripio.*

Execo, *vel* Exſeco, as, cui, ſectum, are. aushacken, ausſchneiden. *Syn.* Seco, reſeco. *Uſus.* Qui execant peſtem aliquam tanquam ſtrumam civitatis. Medicina vitioſas partes execat.

Execratio, onis, f. Verfluchung. *Syn.* Diræ, imprecatio. *Uſus.* Pompejus omni cautione, fœdere, execratione me devinxerat. Exierunt malis ominibus & execrationibus duo vulturii. V. *Execror.*

Execror, aris, atus ſum, ari. verfluchen. *Syn.* Imprecor, male precor, abominor, deteſtor. *Phraſ.* *Omnes illum execrati ſunt*, ſie haben ihn alle verflucht. Omnes illi peſtem optarunt, omnibus precibus deteſtati ſunt; diris omnibus devoverunt; diras, exitium illi imprecati ſunt; infauſtis vocibus illum proſecuti ſunt; infauſtas voces in illum jactarunt. V. *Abominor, Odium.* *Uſus.* 1. Omnes te oderunt, tibi peſtem optant, te execrantur, tibi male precantur. 2. *Execror, Execratio*, entweihen, Entweihung, *vulg. ſunt: Latine:* Exauguro; exauguratio. Exaugurare ſacella ſtatuit.

Exectio, onis, f. Ausſchneidung. *Syn.* Exciſio. *Uſus.* Exectio linguæ.

Executio, onis, f. Berrichtung. *Syn.* Persecutio. *Usus.* Quæritur, an actionem, petitionem ejus rei, & executionem habebat. V. *Efficio.*

Exedo, is, edi, esum, ere. zernagen, zerfressen. *Syn.* Consumo, conficio, corrodo. *Usus.* Ægritudo lacerat, exedit animum, planeque conficit. Mœrores animum exedunt, conficiuntque curis.

Exedra, æ, f. ein Ort voller Stühle. *Syn.* Locus, ubi sedes multæ paratæ. *Usus.* Offendi eum sedentem in exedra. Tamen illa moveor exedra.

Exemplar, is, n. eine Form, Vorbild. *Syn.* Exemplum, imago, species ad imitandum proposita. *Usus.* Homo exemplar antiquæ religionis. Fabricator magni operis perfectissimum sibi exemplar proponat, in illud intueatur, ne ab illo deficiat; ut illud sequatur, exprimat, curet, si præclarum opus efficere velit. V. *Exemplum.*

Exemplum, i, n. Beyspiel. *Syn.* Exemplar, imago, factum, documentum, specimen, clarissimis monimentis testata consignataque antiquitas. *Epi.* Acerbum, brevissimum, domesticum, facile ac pervulgatum, generatum, æternum, illustre, insigne, laudabile, præstans, novum, maximum, pessimum, perditum, perniciosum, perspicuum, præclarissimum, rarum, recens, superius, vetus. Aliena, antiqua, gloriosa, grandiora, gravissima, honesta, innumerabilia, majora, maxima, mirabilia, notiora, oratoria, optima, perpauca, perspicua, grandi vitio prædita, plena dignitatis & antiquitatis, plurima, præsentia atque viva, tot, tanta ac tam nova, vetera. *Phras.* 1. *Cato exemplum innocentiæ, virtutis &c.* Cato war ein Beyspiel eines unsträflichen Wandels. Specimen, documentum fuit virtutis; quem sibi omnes documento sumant; imitatione exprimant, in cujus vitam, ut in speculum, omnes intueantur. Cato viri præstantis simulacrum; specimen honestatis; documentum virtutis posteritati. 2. *Exemplum bonum dare, seu ædificare alios, vulg.* ein gutes Beyspiel geben, erbauen. Documentum, in documentum, documento esse aliis; exemplum præbere, relinquere aliis antiquæ virtutis; exempla edere virtutum, in quæ posteritas omnis respiciat; exemplo esse ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria pandere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; præclari exempli facem præferre; disciplinæ esse aliis; documenta dare virtutis singularis. Exemplum esse salubre juventuti; exemplo ad virtutem præire cæteris; exempli esse rectissimi; hominem esse, in quo multa adhuc antiquæ pietatis vestigia remanserint. V. *Ædificatio, ædifico.* 3. *Multa exempla extant inconstantis fortunæ,* es sind noch viele Beyspiele übrig von dem wankelbaren Glück. Documenta humanorum casuum proferri multa possent; mobilis maxime fortis mortalium exempla spectantur plurima; nova identidem, inauditaque rebus humanis aperiuntur exempla; humanorum casuum exemplis abundamus; multi sunt, qui exemplo suo, ac exitio humanum genus doceant fortunæ inconstantiam. 4. *Exemplum sumere,* sich ein Beyspiel nehmen. Exemplum capere, sumere; documentum capere; documento sibi habere; exempla sibi ab aliis petere; imitatione alterius se erudire; inspicere, tanquam in speculum, in mores aliorum; studio sibi habere, ad aliorum exemplum sese componere; mores ex moribus fingere; ante oculos sibi constituere aliquem, ejusque exemplum ad imitandum sibi proponere; imitatione exprimere. 5. *Malo exemplo esse,* ein übles Beyspiel geben. Ætati maximè lubricæ & incertæ exempla nequitiæ præbere; offensionem præbere; periculosam exempli imitationem reliquis prodere; pessimo exemplo alios corrumpere; perniciem creare exemplo suo; exemplum perniciosum prodere; vitia sua in civitatem infundere; exeemplo aliis nocere. V. *Scandalum.* 6. *Exemplum statuere in improbos,* ein Exempel der Schärfe vorstellen. In posterum documentum statueré, ne quis &c. insigne documentum mortalibus dare vindicis scelerum justitiæ; exemplum edere; prodere, constituere in improbos; *Usus.* 1. *Refertur ad supplicium & animadversionem,* gehöret zur Straffe. Severitatis exemplum edere, prodere, statuere. 2. *Ad litteras,* zu Briefen. Exemplo eodem duas epistolas scribere, dare, zwey Briefe in gleich-lautenden Worten schreiben, *eadem forma, vulg.* Epistolæ exemplum mittere, eine Copie von dem Brief schicken, *vulg.* *Copiam Epistolæ.* 3. *Sua peculiari significatione.* Exemplum rem ornatiorem reddit. Exempla clara & illustria à summis viris petam, ut egô sim liberis meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Vitiosi principes, quod non solum vitia concipiant ipsi, sed ea etiam infundant in civitatem, plus exemplo, quam peccato nocent. Exemplum capere, expetere ab antiquitate. Exemplum prodere. Exemplo non probabili factum est. Quod exemplo fit, jure fit. Res in exemplum ibit, es werden es mehrere thun. V. *Imitor.*

Exen-

Exentero, as, avi, atum, are. ausweiden, ausseckeln. *Usus.* Seni marsupium exenteravit.

Exeo, is, ivi, itum, ire. ausgehen. *Syn.* Egredior, prodeo, progredior, pedem effero, foras me do, procedo, excedo, emergo, erumpo, emano, mano, evolo, evado, orior, nascor. *Adv.* Commodius, similiter, tutò. *Phras. Repente domo exivit*, er ist schnell aus dem Hauß gegangen. Se domo proripuis; pedem limine extulit; domo se ejecit; in publicum processit; è domesticis tenebris emersit; ex latebris erupit, portis egressus est; extra ædes *vel* ex ædibus se dedit, movit; duxit se foras; foras se proruit; ex ædibus se penetravit. V. *Prodeo. Usus.* Exire legatum in provinciam. Consideratum nihil ex tuo ore exit. Exire urbe, patriâ, de navi, ex patriis. Exiit de potestate mentis, er ist gantz unsinnig worden.

Ex eo, daher. *Syn.* Inde, ideo, idcirco, ea re, quia. *Usus.* Siquid in me est, ex eo est, quia. Ex eo, quod multa committeret, sæpe in judicium vocabatur.

Exequiæ, arum, f. Leichbegängniß. R. *exta sequi. Syn.* Funus, pompa, justa, justa funeris, supremi diei celebritas, parentatio. *Phras. Exequias facere*, ein Leichbegängniß halten. Funus facere; funeris exequias celebrare, cohonestare exequias; exequias ducere, prosequi; parentare, justa funebria solvere; funus ducere. V. *Funus. Usus.* 1. Funeris exequias celebrare. 2. *Exequiis privare*, des Leichbegängnißes berauben. Exequiarum honore, laudatione, pompâ spoliare, orbare aliquem. 3. Exequiarum honore carere, kein Leichbegängniß haben.

Exequor, eris, ecutus sum, equi. verrichten. *Syn.* Sequor, observo, præsto, perficio. *Adv.* Usque ad extremum. *Phras. Executus est imperium*, er hat den Befehl verrichtet. Defunctus est imperio, injunctum negotium transegit, perfecit, expedivit, effectum reddidit, confecit, absolvit; mandatum exhausit; mandatum nec moræ, nec molestiæ sibi habuit, dum exhauriret. V. *Perficio, efficax, facio, efficio. Usus.* 1. Exequi officia *aut* mandata. 2. *Imitor*, nachfolgen. Cur non factum illius executi sumus? 3. *Perficio*, vollenden. Quod semel cœpisti, quod ingressus es, exequere. Fugam exequi non omnes potuere. 4. *Explico, expono, attingo*, erklären, Meldung thun. Multa sunt præterea, quæ verbis exequi non possum. Non exequar peccata juventutis tuæ. 5. Jus suum exequi, sein Recht ausführen. 6. Egestatem exequi, die Armuth übertragen.

Exerceo, es, cui, itum, ere. üben. *Syn.* Colo, excolo, exercitatione utor, versor in aliqua arte, consuetudinem atque exercitationem capio, artem facio. *Adv.* Acerrimè, familiariter, nimium, scienter, vehementer, vehementissimè, latinè, studiosè, studiosissimè. *Phras.* 1. *Demosthenes se exercendo clarus orator evasit*, Demosthenes ist durch stete Uebung ein vortreflicher Redner worden. Meditando, quasi ludicrâ exercitatione prædiscendo inclaruit; dum industrius est ac diligens in exercitationibus, dum in quotidianis commentationibus multum operæ ponit, ad summam laudem pervenit; exercitatione usuque dicendi, consuetudine, agitatione mentis, litterarum tractatione assiduâ tantus orator evasit. 2. *Munus suum egregiè exercet*, er verrichtet sein Amt stattlich. Munus præclarè gerit; munere suo magnâ cum laude fungitur; personam suam, partes suas egregiè sustinet; eo in munere pro dignitate elaborat. V. *Munus, fungor. Usus.* 1. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus. Quotidianis se commentationibus exercere. Armis exerceri. In arte se studiosè exercere, sich üben. 2. *Affligo*, plagen. Fortuna variis illum casibus exercet. Me litteræ tuæ; me fatum reipublicæ valdè exercet. 3. *Affectibus malis tribuitur*, von üblen Neigungen des Gemüths. Iracundiam in victos, inimicitias cum civibus, crudelitatem suam cum aliquo exercere. 4. *Ago, facio, factito, tracto*, thun, machen, üben. Exercere jus civile. Vectigalia exercere & exigere. Judicium, quæstionem exercere. Exercere, facere piraticam, argentariam, medicinam.

Exercitatio, onis, f. Uebung. *Syn.* Usus, tractatio, actio, meditatio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, curriculum, studium. *Epi.* Acerbior, bona, campestris, communis, domestica, egregia, elegans, facilis, forensis, honesta, laboriosa, ludicra, magna, major, maxima, multa, non inutilis, parva, magna, perfecta, plurima, popularis, propria, penè puerilis, quotidiana. Accuratæ, crebræ atque magnæ, laboriosæ, maximæ, modicæ, oratoriæ, rhetoricæ, subitæ. *Usus.* Ingenii, corporis exercitatio. Consuetudo, exercitatio & intelligendi acuit prudentiam, & eloquendi incitat celeritatem. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidem sine usu & exercitatione, magnâ laude dignum consequi possunt. Exercitatione scelerum assuefieri.

Exercitatus, a, um. geübt. *Syn.* Versatus, exercitatione præditus.)(*Rudis.* *Usus.* Homo in Dialecticis, Arithmeticis, in rebus maximis gerendis probè exercitatus. In maritimis rebus exercitatissimus.

Exercitium, ii, n. Uebung. *Phras.* 1. *Exercitia spiritualia dare*, einem die geistlichen Exercitia geben. Sacris exercitationibus aliquem excolere, perpolire; sacris commentationibus instituere, munire; adversus pravas animi affectiones & vitia piis exercitationibus munire; pias commentationes alicui tradere; sacris commentationibus aliquem exercere. 2. *Exercitia spiritualia facere*; die geistlichen Exercitia machen. Sacras commentationes obire; à negotiis avocare sese, & ad divinarum rerum commentationem mentem traducere; rerum divinarum commentationi operam dare; sacris commentationibus excoli, perpoliri; in divinarum rerum contemplatione sese exercere, temporis aliquantulum ponere.

Exercitus, ûs, m. Kriegs-Heer, Armee. *Syn.* Copiæ, manus. *Epi.* Amplissimus, certus, clarus, consularis, cunctus, exiguus firmitate, fidelissimus & constantissimus, firmissimus, florentissimus, magnus, imbecillis, incolumis, infirmus, instructus, invictus, magnus & amplus, maximus & fortissimus, melior, novus, vetus, optimus, ornatissimus, parvus, periculosus, pessimus, pulcherrimus, robustus & victor, tiro & collectitius, veteranus, universus. Boni, sed rudes, clari & magni, contrarii, optimi, parati, paratiores, & fortiores, permagni, proprii, regii, valentes, veterani. *Phras.* *Exercitum parare*, eine Armee zusammen bringen. Scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, facere, conficere exercitum. Contrahere copias, cogere, comparare, militarem manum facere, cogere; milites facere, scribere, conquirere; ingentes peditum equitúmque copias contrahere. 2. *Exercitum complere*, recroutiren. Exercitum reficere, recreare, confirmare, supplere, augere, multiplicare; exercitui supplementum scribere; legiones explere; legiones supplementis integrare, reficere. 3. *Exercitum habemus egregium*, wir haben ein treffliches Kriegs-Heer. Probe ornatum auxiliis; copias habemus & genere, & numerô & fidelitate præstantissimas; exercitum censemus superbissimô delectû, durissimâ conquisitione collectum, veteranum, robustum, valentem, victorem; magnam manum pedestrium, & equestrium copiarum. 4. *Cæsar exercitum habebat genere potiùs quam numero firmum*, Cäsar hatte ein Kriegs-Heer, so mehr tapfer, als zahlreich war. Frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant. Erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat; numero exiguus Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus erat. Non militum copiâ, frequentiâ, numero, sed eorum virtute, robore, fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar. 5. *Ingentem quidem habet exercitum, sed temerè collectum*, er hat zwar ein grosses Kriegs-Heer, aber aus zusammen gerafften Leuten. Peditum equitúmque nubes jactat, & consternit maria suis classibus, sed exercitus est tiro, & collectitius; numerosam quidem trahit, sed naufragorum ejectam ac debilitatam manum. Asiam quidem in nos omnem effundit, sed rarus in tanto exercitu miles, pauci, quibus arma, quibus belli disciplina, nullus. *Usus.* 1. Exercitum scribere, werben. 2. Exercitum lustrare, recensere, mustern. 3. Exercitum ductare, ducere, führen. 4. Exercitum adducere, herzuführen. 5. Exercitum deducere, abducere, deportare de provincia, hinwegführen. 6. Exercitum castris continere, im Lager halten. 7. Exercitum distribuere in stativa, einquartieren. 8. Exercitum collocare, exponere, instruere, aussetzen, ordnen. 9. Exercitum trajicere, über einen Fluß führen, übersetzen. 10. Exercitum permutare, deponere, dimittere, verwechslen, abdanken. 11. Exercitum dissipare, dilabi, aus einander gehen. 12. Exercitum reficere, recreare, supplère, supplementa exercitui scribere, recroutiren. V. *Bellum.*

Exero, is, erui, ertum, ere. hinausstrecken. *Syn.* Extraho. *Usus.* Humeros exerere.

Exhæredo, as, avi, atum, are. enterben. *Syn.* Hæreditate privò, abdico, submoveo ab hæreditate, jure hæreditatis privo; hæreditate excludo. *Usus.* Pater filium exhæredare cogitabat.

Exhæres, edis, *o. c.* enterbt. *Syn.* Hæreditate exclusus, in nullam sortem bonorum natus. *Usus.* Egit lege in hæreditatem paternam testamento exhæres filius.

Exhalatio, onis, f. Dunst. *Syn.* Vapor, anhelitus terræ, afflatus ex terra, exspiratio,

tio, aſpiratio. *Uſus.* Cœlum humidum, & caliginoſum propter exhalationes terræ, cujus exſpirationibus aër alitur. Vapores, qui à ſole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur.

Exhalo, as, avi, atum, are. dämpfen. *Syn.* Spiro, exſpiro, emitto. *Uſus.* Crapulam exhalare, den Rauſch ausſchlaffen. Flores exhalant odorem; afflantur è floribus odores.

Exhaurio, is, hauſi, hauſtum, ire. ausſchöpfen, erſchöpfen. *Syn.* Aufero, minuo, exinanio, perfero, abſumo.)(*repleo. Adv.* Facile. *Phraſ. Provinciam totam exhauſit*, er hat das ganze Land erſchöpft. Quidquid potuit, ſanguinis detraxit, & nudam, conſumtam, enectam ſucceſſori tradidit provinciam; quantas prædas exſorbuit? quot fana ſpoliavit, domos exinanivit, quot tributis civium vires attenuavit, opes egeſſit? V. *Vaſto, ſpolio. Uſus.* 1. Ex Africa quas opes, quas ex ærario exhauſit. 2. *Minuo*, vermindern. Malim meas laudes omnes ad te transferre, quam te tuis minimum exhaurire. 3. *Exequor*, verrichten. Mandata mea exhaurias. 4. *Exinanio, ſpolio*, ausleeren. Dilapidat pecuniam, ærarium exhaurit, minuit vectigalia. Sentinam exhaurire. Civitates omnibus rebus exhauſtæ. 5. *Perfero, ſuſtineo*, übertragen. Labores omnes, ærumnas, ſolicitudines; tædia, ſumtus tuâ cauſâ exhauſi. 6. *Voro, ingurgito*, ſich anfüllen. Tantum vini exhauſit, ut neceſſe eſſet vomere.

Exhibeo, es, ui, itum, ere. darthun, erweiſen. *Syn.* Profero, oſtendo, gero, præbeo.)(*occulto. Phraſ. Semper me tibi exhibui amiciſſimum*, ich habe mich allezeit gegen dich aufs freundlichſte aufgeführet. Omnibus te rebus ita tractavi, ut intelligeres me tibi amiciſſimum; æquiſſimum me tibi ſemper præbui; cum me tibi præſtiti, eô in te animô fui, quô ſolent amiciſſimi; talem me exhibui tuis in rebus, ut mihi pro intimo eſſes. Ita me tractavi, ita geſſi, nemo ut, quin amiciſſimus tibi eſſem, dubitaret. Optimè ſemper oſtendi me, ich habe mich allzeit gegen dich gut erzeiget. V. *Præſto. Uſus.* 1. Exhibe, cedo tabulas, aufweiſen. 2. *Faceſſo*, verurſachen. Exhibere moleſtiam, curam alteri. 3. *Gero me, ago, præbeo*, ſich erweiſen, erzeigen. Autorem ſalutis; ſupplicem ſe alicui exhibere. Mitem ſenatorem egit, ſe geſſit, ſe exhibuit. Affectum patris alicui exhibere. 4. 4. *Oſtendo*, zeigen. Artis ſpecimen exhibere, artes edere.

Exhilaro, as, avi, atum, are. erfreuen. *Syn.* Hilaro. *Phraſ. Exhilarat me aſpectus veſter*, eure Gegenwart erfreuet mich. Recreat me, reficitque aſpectus veſter; mirâ me lætitia, ſuavitate, voluptate perfundit; in lætitiam me conjicit incredibilem; lætitiam objicit mihi nullis verbis exæquandam; lætitiâ me onerat aſpectus veſter; ad hilaritatem traducit; lætitia, hilaritate animum complet, liberaliſſima & honeſtiſſima voluptate cumulat; voluptati mihi eſt; voluptatem affert. V. *Gaudium, lætitia, recreo.*

Exhorreſco, is, horrui, ere. ſich entſetzen. *Syn.* Horrore perfundor. *Phraſ. Exhorrui ad hoc ſpectaculum*, an dieſem Schauſpiel bin ich ganz erſchrocken. Animô perculſus ſum; horruit, cohorruit animus ad id ſpectaculum; pavore concuſſus ſum; ſenſus mihi erepti ſunt, vultus expalluit, lingua obtorpuit, corpus contremuit; ſubitò pavore pectus mihi perculſum eſt; commotus, exterritus, perterritus, conſternatus ſum. V. *Terreo. Uſus.* Exhorreſcere metu.

Exhoratio, onis, f. Ermahnung. *Uſus.* Tua exhortatione impulſus feci.

Exhortor, aris, atus ſum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, adhortor, cohortor, autor ſum alicui, incito, impello, inflammo, ſolicito, cohortatione utor. *Uſus.* Exhortari aliquem ad virtutis ſtudium. V. *Hortor, Excito, Moneo.*

Exigo, is, egi, actum, ere. fordern. *Syn.* Ad diſſolutionem cogo, poſtulo, flagito, extorqueo, de pecunia appello. *Adv.* Acerbè, acerbius, amplius, facilius, plane, præclare. *Uſus.* 1. Non urgeo, neque exigo, quæ pollicearis. Tributa, vectigalia, penſionem, mercedem, benefacta, nomina acerbius exigere. 2. *Profligo, pello, ejicio*, austreiben, vertreiben. Reges civitate, uxorem thorô exigere. *Transl.* Mœrorem ex animo, laſſitudinem ex membris exigere. 3. *Abſolvo, perficio*, vollenden. Opus, ærumnam exigere. 4. *Tranſadigo*, durch und durch ſtechen. Ferrum per medium corpus exegit. 5. *Tranſigo*, zubringen. Ævum, ætatem, annos, dies per deſidiam exigere. 6. *Diſpono, dirigo*, richten. Actiones ſuas ad normam rationis; columnas ad perpendiculum exigere.

Exiguè, wenig. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Uſus.* Epiſtola, oratio exiguè ſcripta. Exiguè & exiliter ad calculos revocare amicitiam. Exiguè tibi à Principe tributum eſt.

Exiguitas, is, f. Wenigkeit. *Syn.* Exilitas. *Usus.* Exiguitas copiarum receptum magis, quam pugnam suadebat.

Exiguus, a, um. wenig. *Syn* Exilis.)(*Ingens.* *Adv.* Valdè, sanè. *Usus.* Exiguis finibus provincia. Tenui & exiguo sermone disputare. Exiguô & angustô tempore aliquid absolvere. Tenues opes, facultates exiguæ, nullæ amicorum copiæ. V. *Parvus, paucus.*

Exilio, is, silii, & silivi, sultum, ire. aufspringen. *Syn.* Prosilio, evado, me projicio, me proripio. *Usus.* Perlectis tuis litteris gaudio exsilii. Exsiliit conscientiâ sceleris excitatus. Repentè exilit & in publicum se proripit; in forum se projicit.

Exilis, e. gering. *Syn.* Tenuis.)(*Plenus, nitidus.* *Adv.* Sanè. *Usus.* Solum exile & macrum. Genus orationis exile, aridum, concisum, minutum. Spinosa & exilis oratio. V. *Parvus.*

Exilitas, tis, f. Wenigkeit. *Syn.* Tenuitas, jejunitas. *Usus.* Qui discernes horum copiam & ubertatem ab illorum exilitate & penuriâ?

Exiliter, gering. *Syn.* Tenuiter, jejunè. *Usus.* Exiliter & jejunè disputare.

Exilium, ii, n. Elend. *Syn.* Patriæ, *vel* civitatis privatio, exterminatio, pœna exilii, proscriptio. *Phras.* 1. *In exilium mittere*, in das Elend schicken. In exilium ejicere, projicere, pellere, mittere; in exilium agere; patriâ extorrem expellere; exiliô mulctare; in exilium expellere; exilio afficere; projicere in exilium; amandare aliquem in ultimas terras; aqua & igni alicui interdicere; ex urbe ejicere; exterminare; urbe regnoque expellere; pellere, exigere. Relegare aliquem 2. *In exilium proficisci*, ins Elend ziehen. Ire, abire, proficisci in exilium; exulatum abire; in exilium deportari, exportari; in ultimas maris terrarumque oras devehi; urbe cedere, excedere. Egredi, migrare; solum vertere, mutare; patriam relinquere exilii causâ. Exilium sibi consciscere, exsiliô se multare, in voluntarium exilium secedere, freywillig ins Elend gehen. 3. *De exilio redire*, aus dem Elend zurück kommen. De exilio reduci; exilium patriâ sede mutare; in patriam revocari. 4. *Cicero in exilium missus est*, Cicero ist in das Elend geschickt worden. Exilii causâ solum vertere jussus est. Fluctibus reipublicæ expulsus, in terras alias exportatus exulavit. Extorris patriâ, expulsus, ejectus, finium interdictione multatus est; urbe, domô, penatibus, forô, luce, congressû æqualium prohibitus, relegâtus est; damnatus exilio Thessalonicam habitatum concessit. V. *Exul, exulo.* *Usus.* 1. In exilium mittere, pellere, ejicere. Exiliô mulctare, ins Elend schicken. 2. In exilium ire, proficisci, exportari, in das Elend ziehen. 3. In exilio esse, im Elend seyn. 4. De exilio reduci, aus dem Elend zurück kommen.

Eximiè, vortreflich. *Syn.* Egregiè. *Usus.* Eximiè me dilexit. *Valdè.*

Eximius, a, um. vortreflich. *Syn.* Egregius, præstans. *Usus.* 1. Ea, quæ eximia aliis, ac præclara videntur, parvi ducere. Pompeji singularis ac eximia virtus. Eximium ingenium. Eximia pulchritudo. 2. *Exceptus*, ausgenommen. Tu unus eximius es? Eximium facient neminem, *nemo exemptus erit*, *neminem excipient*, man wird niemand ausnehmen. V. *Egregius, Summus, Clarus.*

Eximo, is, ere. herausnehmen. *Syn.* Excludo, excipio, libero, absolvo. *Phras.* 1. *Hominem eo onere exemit*, er hat diesen Menschen von solcher Schuldigkeit befreyet. Immunitatem homini dedit civilium munerum; vacationem á muneribus dedit: legibus eum solvit; legum vinculis exsolvit; gratiam legis homini fecit; exemtum eo onere fecit; eô onere levavit. 2. *Exemptus erat muneribus publicis*; er war von öffentlichen Verrichtungen befreyet. Immunis erat muneribus; muneribus vacabat, immunitatem habebat; vacationem habebat, nactus erat munerum publicorum; vacabat à publicarum rerum curatione & administratione; solutus erat ac liber ab iis muneribus. V. *Immunis, privilegium.* *Usus.* 1. Exime è rebus humanis amicitiam, urbs nulla stare poterit. 2. *Libero*, befreyen. Aliquem è vinculis, è culpa, miseriâ, servitute eximere. Nomen alicujus de tabulis, ex reis, ex ærariis eximere. Curas alicui, suspicionem, opinionem, scrupulum, lassitudinem eximere. Rem miraculo exemit, er hat erwiesen, daß es nicht unglaublich sey. *Consumo, produco, protraho*, verzehren, zubringen. Diem, horam, tempus dicendo exemit, ne ad negotii caput perveniri posset. V. *Libero.*

Exin, darnach. *Syn.* Exinde.

Exinanio, is, ivi, itum, ire. zunichte machen. *Syn.* Exhaurio.)(*Impleo, repleo.* *Usus.* Agros,

Agros, domos vastare & exinanire. V. *Exhaurio, nihilum.*

Exinde, darnach. *Syn.* Exin, deinde.

Existimatio, onis, f. Meinung, Achtung. *Syn.* Autoritas, fama, honestas, opinio, commendatio. *Epi.* Bona, mala, cara, communis, facilior, gravis, honesta, incertissima, integra, magna, optima, perpetua, popularis, præclara, sanctissima, summa, tacita, turpis. *Usus.* 1. Existimationem colligere, sich einen Nahmen und Ansehen machen. Bonis artibus in magnam existimationem venire, in ein Ansehen kommen. In existimatione esse, in Ansehen stehen. Mei labores ad hominum existimationem dimanant, in ein Ansehen gerathen. Existimationi consulere & dignitati servire, auf sein Ansehen acht haben. Omnium existimationi satisfacere, der von sich geschöpften Meinung ein Genügen thun. Agitur existimatio ingenii; es geht um die Ehre und Hochachtung meines Verstands. In discrimen existimationis venire, in Gefahr seiner Ehre gerathen. 2. Alterius existimationem oppugnare, imminuere; venire, facere contra existimationem alterius, wider die Ehre und Ansehen eines andern handeln. Existimationem omnem amittere, perdere, alles Ansehen verlieren. 3. Existimationem reconciliare, die Ehre wiederum herein bringen. Existimationem conservare, die Ehre erhalten. Suam existimationem alteri committere, seine Ehre und Ansehen einem anderen anvertrauen. Existimationi hominum se venditare, eitle Ehre suchen, sich vor andern selbst herausstreichen. V. *Fama, Opinio, Honor.*

Existimator, oris, m. Richter, Schätzer. *Syn.* Judex, arbiter, opinator. *Epi.* Acerrimus, doctus & intelligens. *Usus.* Existimator alicujus artificii; acerrimus, non stultus existimator.

Existimo, as, avi, atum, are. vermeinen. *Syn.* Puto, reputo, sentio, æstimo, opinor, duco, judico, persuasum est animo. *Adv.* Benè, contra, falsò, longe aliter, longè secus, malè, minus, melius, optimè, pejus, prorsus, rectè, secus, valdè, verè, usque eò, invidiosè, privatim, vulgo, publicè. *Phras. Existimo potius errorem, quam culpam fuisse*, ich meine es sey vielmehr aus einem Fehler, als aus Bosheit geschehen. Magis adducor, ut errorem credam quàm culpam fuisse; in opinionem venio; in eam opinionem adducor; in opinione ea sum, id factum errori magis, quàm culpæ tribuendum. V. *Opinio, judico, puto. Usus.* Rem malè; de aliquo minùs benè existimare, nicht viel auf einen halten. Quid ex istis malim, non facilè existimare possum. Alios suis moribus existimare, urtheilen. Ex eventu de consilio existimare. In existimando prudens.

Existo, is, stiti, ere. entstehen, seyn. *Syn.* Sum, appareo, prodeo, emergo. *Adv.* Parumper, repente, subitò. *Usus.* 1. Tua in me summa beneficia extiterunt. Metuo, ne in filium existam crudolior. Ex luxuria existit avaritia. E vultu animi magnitudo existit, *elucet*, hervorscheinen. 2. *Prodeo, exeo, emergo*, hervor gehen, hervor kommen. Utinam ille ab inferis existat! E virtutibus beata vita solet existere. Anguis repentè ex ara extitit. E silice ignis existit. Lignum ex aqua extitit.

Exitiabilis, e. schädlich. *Usus.* Bellum exitiabile. V. *Noxius.*

Exitialis, e, schädlich. *Syn.* Mortifer, calamitosus. *Usus.* Exitus exitiales.

Exitiosus, a, um. schädlich. *Syn.* Perniciosus. *Usus.* Exitiosum consilium.

Exitium, ii, n. Untergang. *Syn.* Pernicies. *Epi.* Crudelissimum, publicum, commune, summum, luctuosissimum. *Phras. Ille multis exitio fuit*, er hat vielen den Untergang verursachet. Multos in casum traxit; ejus ruina multi concidêre; multorum ille salutem afflixit, perdidit, multos ejus ruina involvit, oppressit, in hanc omnium deterrimam miserrimamque conditionem adduxit; multis exitium peperit; perniciem attulit; calamitatem ac pestem importavit. V. *Ruina, affligo, destruo. Usus.* Qui de hujus urbis exitio, de nostro interitu, de reipublicæ pernicie cogitant. Exitium alicui comparare, dare; exitio esse.

Exitus, ûs, m. Ausgang, Endschaft. *Syn.* Eventus, casus; finis, terminus.) *initium. Epi.* Calamitiosus, difficilis, dignus vita ac factis, dubius rerum, facilis, felix, perniciosus judici, fortunatus, gloriosus, incertus, iracundus, lautus, maritimus, molestus, notabilis, optabilis, perspicuus, prudens, similis, simillimus principio. Adversi, secundi, boni, contrarii, difficiles, diversi, exitiales, extremi, exitiosi Fatales, gravissimi, improvisi, incerti, innumerabiles, maritimi, meliores, mirabiles, plurimi, prosperi, recentes, similes, spissi, & producti, tristes, necessarii, utiles. *Usus.* 1. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus; bonum exitum & felicem habuit hæc æstas. Fugam quærebamus, quæ tamen exitum non habebat. Belli exitus semper incerti. Consulatus tuus in exitu

exitu est. Exitum expectare debemus. 3. *Finis*, Ende. Vitam turpem honesto exitu conclusit. Quæ pollicitus es, exitu præsta. V. *Eventus*, *Finis*.

Exlex, legis, *g. o.* ohne Gesetz. *Syn.* Qui lege aliqua non tenetur. *Usus.* Non quod Syllam exlegem putarent. V. *Dissolutus*.

Exolesco, is, evi, etum, ere. veralten. *Syn.* Quasi inveterasco. *Usus.* Ætas tua jam exolevit.

Exolvo, is, vi, utum, ere. auslösen. *Syn.* Solvo, dissolvo, libero, absolvo. *Adv.* Planè. *Usus.* Nomina mea exsolvi, expedivi, abzahlen. Aliquem religione, religionum nodis, metû, pœnâ, befreyen. Se suspicione, pudore aliquem liberare & exsolvere; fidem votáque exsolvere, sein Versprechen erfüllen. V. *Solvo*.

Exonero, as, avi, atum, are. erleichtern, entladen. *Syn.* Allevo, onus detraho. *Usus.* Exonerare aliquem. V. *Levo*.

Exopto, as, avi, atum, are. wünschen. *Syn.* Opto. *Usus.* Ut ea res tibi laudi sit exopto. V. *Opto*.

Exorabilis, e. erbittlich. *Syn.* Placabilis.)(*inexorabilis*. *Usus.* Exorabilis iracundia.

Exorbeo, es, ui, orptum, ere. ausschlurfen, aussaugen. *Syn.* Haurio, helluor. *Usus.* Civilem sanguinem exorbueras. Quæ unquam Charybdis tantos gurgites haurire posset, quantas ille prædas exorbuit? Multas difficultates exorbére.

Exorcismus, i, *m.* Teufels-Beschwörung, Austreibung. *Phras.* *Dæmones exorcismis e corporibus pellere*, Teufel austreiben. Malos dæmones ex corporibus exturbare, exigere, profligare: correptos, vexatos à malo dæmone liberare; ex obsessis corporibus malum genium depellere; sacris carminibus malos genios ex miserorum corporibus ejicere, fugare. V. *Diabolus*.

Exordior, iris, orsus sum, iri. anfangen. *Syn.* Ordior, exordium capio, principium capio, duco.)(*Perficio*. *Adv.* Bene caussam, gloriosè, potissimum. *Usus.* ab alio principio exorsus sum dicere. Exordiri à re ipsa. Pertexe, quod exorsus es. V. *Initium*, *inchoo*.

Exordium, ii, n. Anfang, Eingang. *Syn.* Principium, exorsus, procemium, dicendi initium, vestibulum & aditus ad causam. *Epi.* Commune, commutabile, difficillimum, exile, negatorium, vulgare, facillimum, separatum, longum, translatum, vehemens, pugnans. *Phras.* *Exordium longius petam*, ich will den Eingang zur Sache etwas weiter herholen. Altius repetam rationem consiliorum meorum; longinqua repetam, ut apertiùs exponam consilia mea; longè repetam mei sermonis initium, quò pateant illustriùs consilia mea. Longinquum exordium capiet hic sermo, quem de meis consiliis habiturus sum. *Usus.* Difficillimum est in omni conquisitione exordium. Exordium ab aliqua re capere, ducere. Longum & altè petitum proœmium.

Exorior, eris, ortus sum, oriri. entstehen, entspringen, aufgehen. *Syn.* Orior, existo, erumpo.)(*occido*. *Adv.* Longius, paulùm, repentè, planè, perrarò. *Usus.* 1. Ante extinctum sidus, quàm planè exortum, natùmque esset. Repente exorta est Catilinæ nefaria libido. 2. *Sumo animum*, *recreor*, *levo*, sich erholen. Ego nunc paulò exorior è litteris Româ allatis. Quâ gloriâ commotus Epicurus exoritur.

Exornatio, onis, f. Auszierung. *Syn.* Ornamentum, ornatus, conformatio, lepor, concinnitas, festivitas. *Epi.* Egregia. *Usus.* Sine exornatione aliquid simpliciter exponere.

Exornator, oris, m. Auszierer, Ausschmücker. *Usus.* Cæteri non exornatores, sed tantummodo narratores fuere.

Exorno, as, avi, atum, are. auszieren. *Syn.* Expolio, illumino, illustro.)(*deformo*. *Adv.* Amplè, dilucidè, magnificè, planè, privatim, publicè. *Usus.* Exornare orationem. Pythagoras Italiam artibus exornavit. Exornare triclinium magnificè. Aliquem magistratû; urbem munimentis exornare. V. *Orno*.

Exoro, as, avi, atum, are. erbitten. *Syn.* Impetro. *Adv.* Semel. *Usus.* Ajunt Stoici, viri non esse exorari, aut placari. Exoravit me frater, ut huc venirem. V. *Preces*, *deprecor*.

Exors, ortis, *g. o.* nicht theilhaftig. *Syn.* Non particeps. *Usus.* Amicitiæ, culpâ exsors.

Exorsus, us, m. Anfang. *Syn.* Exordium.

Exosus, a, um. gehäßig, verhaßt. *Syn.* Qui odio

odio habet, *aut* habetur. *Usus.* Jupiter Trojanos exosus. Omnibus exosum esse. V. *Odium.*

Exoticus, a, um. ausländisch *Syn.* Peregrinus, peregrini moris homo, adventitius. V. *Peregrinus.*

Expallesco, is, ui, ere. erbleichen. *Syn.* Exalbesco, pallore suffundor. *Usus.* Expalluisse, erubuisse, titubâsse. V. *Pallesco.*

Expavesço, is, pavi, ere. erschrecken. *Usus.* Ensem expavescit muliebriter. V. *Metuo, Timor*, *Paveo.*

Expectatio, onis, f. Hofnung, das Warten. *Syn.* Spes. *Epi.* Acerba, adversaria, brevis, cæca, diuturna supplicii, firma, gravis, incredibilis, indigna homine libero, longa, magna, major, maxima, mirabilis, mirifica, non parva, quotidiana, sollicita, summa, suspensa, tacita, ultima, crebra. *Phras.* 1. *Vereor, ne, quam tuis expectationem concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis*, ich fürchte, daß du die hohe Meynung, so du bey andern von dir erwecket hast, nicht genugsam erhalten werdest. Vereor, ut studia tua expectationi hominum respondeant. Timeo, ne studiorum tuorum eventus ab expectatione hominum dissentiat. Timeo, ne tuis studiis non is, qui expectatur, sit exitus. Magna me dubitatio tenet, an eum, quem homines expectant, studia tua fructum laturа sint. Timeo, ne studia tua cum hominum opinione non consentiant; alium, atque expectatur, exitum habeant; qui expectatur, fructum non pariant; fallas hominum spes de te conceptas. Timeo, ne studiorum tuorum eventus alius, atque expectatur, existat. 2. *Expectationem de te egregiam movisti*, du hast eine große Hoffnung von dir erwecket. Expectationem apud omnes, omnibus de te magnam commovisti, concitâsti, fecisti, dedisti, attulisti; magnam in expectationem omnes adduxisti. 3. *Magna de te expectatio est*, man erwartet von dir nichts geringes. Scito, te in summa expectatione esse; summam esse tui expectationem; omnes expectant à te, quæ à summa virtute, summoque ingenio expectanda erant; nihil humile, nihil vulgare, nihil angustum à te expectatur; magnum quiddam, & excellens; excelsa omnia, ampla, divina sibi de te pollicentur; civitas omnis expectatione suspensa, in expectationem erecta est. 4. *Expectationem de te concitatam egregie sustinuisti*, du hast der von dir geschöpften Hofnung ein Genügen gethan. Expectationem de te factam tuitus es præclare; explevisti, quin vicisti, superasti desiderii nostri expectationem; conceptæ de te opinioni egregiè respondisti. 5. *Exspectationi non respondisti*, du hast unserer guten Meynung kein Genügen geleistet. Fefellisti, decepisti expectationem nostram; id quod à te præstitum, longe infra expectationem est; non æquâsti spem de te conceptam; longe absunt à præclara expectatione studiorum tuorum fructus. V. *Opinio*, *Spes.*

Expecto, as, avi, atum, are. erwarten. *Syn.* Præstolor, spero. *Adv.* Acriter, acerrimè, admodum, amanter, amplius, avidè, avidissimè, commodissimè, jam diu, maximè, melius, mirificè, omnino, privatim, prorsus, publicè, quotidiè, summè, valde, vehementer, rectè, foris. *Phras.* 1. *Diu te jam expecto*, ich erwarte dich schon lange. Diu te operior; in diuturna expectatione est adventus tuus; acerrimè, valde suspenso animo te præstolor; magna tui est expectatio; vix fero jam desiderium tui; animus jam præstolantem deficit; angor singularum horarum expectatione. 2. *Omnes expectabant exitum rei*, es erwarteten alle den Ausgang der Sache. Omnes erecti expectatione stabant; in expectatione civitas erat universa; civitas in rei expectationem erecta erat; tot mortalium animi spe, metúque pendebant; expectationes ea res non exiguas commovebat; angebantur, cruciabantur, torquebantur omnes expectatione rei. Civitas omnis cæca expectatione suspensa tenebatur; in eventum sortis intenta erat; multiplici expectatione commota erat. 3. *Cum omnes expectarent*, da alle warteten. In tanta expectatione rerum; tot mortalium animis spe, metúque pendentibus; intentis in rei eventum omnium animis oculisque. *Usus.* Reditum tuum spe expecto; absentem memoriâ colo. Omnia volo à me postules & expectes. Diem ex die expectare. Charus omnibus & expectatus venies. Expectatus ad summam dignitatem. V. *Expectatio.*

Expectoro, as, avi, atum, are. das Herz ausgiessen, aus dem Herzen treiben. *Syn.* Pectore ejicio, expello. *Usus.* Pavor mihi omnem ex animo sapientiam expectoravit. V. *Apertus.*

Expedio, is, ivi, itum, ire. entledigen, auflösen. *Syn.* Libero; explico, extrico.)(*impedio, induo me in laqueos.* *Adv.* Brevi, breviter, elegantissimè, facilè, perspicuè, planè, vehementer, celeriter. *Phras.* *Expediendum tibi sine cunctatione id negotium est*, du must dieses Geschäfte geschwind verrichten. Cunctandum non est in eo negotio; producenda, differenda, proferenda, proro-

proroganda, protrahènda; longiùs ducenda res non est; immorandum non est; facienda mora non est; omnis in ea re abjicienda mora est; languor omnis abjiciendus est; sine mora tentanda res est, sine cunctatione, ullo temporis intervallo, aggredienda res est; immorari, cunctari, lente agere, indormire huic negotio non oportet. *Usus.* 1. Se omni molestiâ, occupatione, cura, suspicione expedire. Animum metû, mœrore expedire, sich frey machen. 2. *Absolvo*, vollenden, aufhören. Negotia, rei institutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. 3. *Promptum facio, impedimenta abjicio,* beschleunigen, alle Hindernisse wegräumen. Peto à te, ut eam rem expedias. Me aliud ex alio impedit, sed si me expediero &c. Expedire se & evolvere negotiis. V. *Explico.*

Expedit, es nutzet, es ist vorträglich. *Syn.* Utile est, conducit. *Usus.* Cæsaris id consilium ad diuturnitatem dominationis non expedit. Dubitat, quid sibi expediat. V. *Emolumentum, commodum, utilis.*

Expeditè, leichtlich, fertig. *Syn.* Planè, promptè. *Usus.* Expeditè explicat quæstionem.

Expeditio, onis, f. Vollziehung, zu Werk-Richtung. *Syn.* Absolutio. *Usus.* 1. Habet hic breviter comprehensam multarum rerum expeditionem. 2. Kriegs-Unternehmung. Educere exercitum in expeditionem.

Expeditus, a, um. fertig, rüstig. *Syn.* Promtus, paratus, facilis, nullâ re implicatus. *Usus.* Aditus ad cœlum bonis expeditissimus est. Expeditô & promtô homine nobis opus est. A natura satis aptus & expeditus ad dicendum. Credebat ille viam sibi expeditiorem ad honorem. Expedita oratio. Clodius obviam fit expeditus in equô. Provinciam quam expeditissimam tradere, die Verwaltung also übergeben, daß nichts mehr von denen vorigen Streit-Sachen zu schlichten übrig ist. V. *Paratus, Promtus.*

Expello, is, puli, pulsum, ere. austreiben. *Syn.* Ejicio, exigo, detrudo, exturbo, amoveo, submoveo, locô moveo. *Phras.* *Parentem nefarium cum liberis improbis expulit,* er hat den gottlosen Vater samt seinen Kindern ausgetrieben. Parentem nefarium cum scelerata stirpe omni executus est; evomuit pestilentem eam familiam è foro; sceleratam eam stirpem foro submovit; forô exessi jeussit. V. *Pello.* *Usus.* Ejici; exterminari; expelli ab urbe, prædiis.

Expendo, is, pendi, pensum, ere. überlegen. *Syn.* Perpendo, exquiro, examino. *Adv.* Diligenter. *Phras.* *Expendendum est sedulo*, die Sache muß wohl überleget werden. Versanda res in animis; sermonibus agitanda; ad calculos vocanda, reducenda; cum animo, in corde agitanda est; calculus ponendus; subducendi sunt calculi; ejus rei consilia animô probè circumspicienda sunt; pensanda sunt ista, ac mente agitanda crebrius; res est animo volvenda, volutanda diligenter; res ejusmodi est, in qua animus se ad omnes cogitationes vertet; quam animus secreta æstimatione penset. V. *Examino, cogito.* *Usus.* 1. Omnia diligenter expendere, seligere, æstimare. 2. *Do, pendo.* Pœnas alicui expendere, die Strafe bezahlen. 3. *Pondero, metior*, wägen. Aurum expendere.

Expensus, a, um. ausgelegt, überlegt. *Syn.* Datus.)(*Acceptus.* *Usus.* Expensum ferre; *scribere, se alicui pecuniam dedisse.* Quis tibi mille nummum feret expensum? Cur iis, quibus credebas, expensum non ferebas?

Expergefacio, is, feci, factum, ere. aufwecken. *Syn.* Somnô excito. *Usus.* Hic Italiam tumultus terrore subitô expergefacit. V. *Excito, Evigilo.*

Expergiscor, eris, perrectus sum, gisci, erwachen. *Syn.* A somno, de somno excitor, somnô solvor.)(*dormio.* *Phras.* *Ad gallorum cantum expergisceris,* du erwachest, wann der Hahn krähet. Gallorum cantus te suscitat; tibi soporem discutit; somnô te excire solet; somnô te solvit. V. *Evigilo.*

Experiens, entis, *g. o.* erfahren. *Syn.* Expertus. *Usus.* Homo navus, experientissimus ac diligentissimus.

Experientia, æ, f. Erfahrung. *Syn.* Periclitatio, usus, exemplum. *Phras.* *Est homo magnæ experientiæ, vulg.* es ist ein Mann von grosser Erfahrung. Vir quem longa vita usùsque rerum maximarum plurimùm docuit; quem usus in plurimis rebus erudivit; magnâ prudentiâ, magnô usu est atque experientiâ præditus; quem usus reapse experiendô docuit, multum imbutus usu; ætate & usû doctus. Non promptus ingeniô tantùm, sed usù etiam exercitatus; magnæ solet-

solertiæ & usus; in rebus admodum versatus & experiens; magnum habet usum in rebus; longo usu edoctus; qui multa usu ac tractatione cognovit; magno rerum usu in rebus agendis exercitatus. V. *Disco. Usus.* Experientia patrimonii amplificandi. V. *Usus, Peritus, Discipulus.*

Experimentum, i, n. eine Probe, Versuch. *Syn.* Argumentum. *Usus.* Sed hoc experimentum est maximum, quod &c. V. *Experior.*

Experior, iris, pertus sum, iri. erfahren. *Syn.* Periclitor, periculum facio, usu, tractando cognosco, tento. *Adv.* Maximè, paulisper. *Phras. Omnia experiar*, ich werde alles pro iren. Omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volo, perveniri posse. Usû, tractando cognoscam; gustabo omnia; nihil non tentabo; nihil inexpertum & intentatum relinquam. Periclitabor omnia; periculum faciam; experimentum capiam rerum omnium, quibus optata consequi possim; ultima experiar; nullum non movebo lapidem. V. *Tento. Usus.* Experiri noli, quod assequi te posse diffidas. Vim veneni in cane experiri. Par est eum multa experiri, qui res magnas animo volvit. Ultima experiri malo, quam &c. V. *Experientia.*

Expers, tis, *g. o.* der keinen Theil hat an etwas. *Syn.* Non particeps, vacuus, immunis.)(*Particeps. Usus.* Consilii, ingenii, eruditionis expers. Nulla pars vitæ summæ turpitudinis expers.

Expertus, a, um. erfahren. *Syn.* Qui habet usum multarum rerum, multarum rerum peritus, experiens.)(*rudis. Usus.* Hoc experti scimus. Nec hoc conjectura, sed expertus dico. In aliqua re expertus; Virtus præsens, experta perspectaque.

Expeto, is, ivi, itum, ere. wünschen, verlangen. *Syn.* Opto, cupio, peto, ascisco.)(*Vito. Usus.* Expetere pœnas ab aliquo, einen zur Straffe ziehen. Vitam alicujus expetere, appetere. Probat Epicurus, voluptatem natura expeti. V. *Peto, Cupio, Desidero.*

Expiabilis, e. was abzubüssen ist.

Expiatio, onis, f. Versöhnung. *Syn.* Procuratio. *Usus.* Diis violatis expiatio debetur. Scelerum & impietatis quæ tandem erit expiatio?

Expilatio, onis, *f.* Plünderung. *Syn.* Direptio. *Epi.* Tanta. *Usus.* Expilationes & direptiones sociorum. V. *Furtum.*

Expilo, as, avi, atum, are. ausplündern, berauben. *Syn.* Diripio, exinanio, exhaurio; ago feroque res. *Usus.* Expilare socios, diripere provincias. V. *Fur.*

Expingo, is, pinxi, pictum, ere. abmahlen, beschreiben. *Syn.* Pingo. *Usus.* Motus hominum & ferarum expingere. V. *Describo.*

Expio, as, avi, atum, are. aussöhnen, abbüssen. *Syn.* Procuro. *Phras. Sua scelera expiare,* seine Sünden abbüssen. Debitam Deo expiationem facere; placamina cœlestis iræ, & piacula conquirere; ipsum se cruciatibus offerre, piaculisque dare; abolere superioris vitæ maculas; piaculo diluere contractas in vita sordes. V. *Pœnitentia. Usus.* Expiare religiones; forum à vestigiis sceleris. Hoc scelus expiari, nisi suppliciò tuô, nequit. Tua scelera Dii in nobis expiarunt. Expiare Deum, *s. placare,* versöhnen.

Expiratio, onis, f. Ausdünstung. *Syn.* Exhalatio. *Usus.* Terræ expirationibus aës alitur.

Expiro, as, avi, atum, are. aushauchen, ausdämpfen. *Syn.* Spiritum emitto. *Usus.* Animam expirare. Inter primam curationem expiravit, sterben, den Geist aufgeben. V. *Morior.*

Expiscor, aris, atus sum, ari. ausfragen, ausforschen. *Syn.* Indago, inquiro. *Usus.* Omnia ab illo expiscatus sum.

Explanate, deutlich. *Usus.* Definire aliquid explanatius & uberius.

Explanatio, onis, f. Auslegung, Erläuterung, Erklärung. *Syn.* Explicatio, enodatio, interpretatio. *Epi.* Illustris. *Usus.* Dii nobis objiciunt, quorum neque scientiam, neque explanationem habemus. Explanatio, quæ reddit apertam planamque orationem. Ad obscura & ambigua explanatio adhibetur.

Explanator, oris, m. Ausleger. *Syn.* Interpres, explicator. *Usus.* Grammatici Poëtarum explanatores.

Explano, as, avi, atum, are. auslegen, erläutern, erklären. *Syn.* Interpretor, interpretationem, *vel* explanationem facio; interpretatione explico, illustro, *aut* expono, planum & perspicuum facio, explico, aperio, patefacio. *Usus.* Diligentius, apertius aliquid explanare. V. *Explico.*

Explebilis, e, leicht zu erfüllen. *Usus*. Libido non explebilis.

Expleo, es, evi, etum, ere. erfüllen, ersättigen. *Syn.* Impleo, compleo, saturo, satio, absolvo.)(*exhaurio, exinanio.* *Adv.* Aptius nihilo, cumulate, insaturabiliter. *Usus*. Avaritiam suam pecuniâ, libidinem voluptatibus explere. Inimicitias, odium, diuturnam sitim satiare & explere. Mortalitatem, supremum diem explere. Legiones supplementis explere. Sic explevit, quod utrique defuit. Res perfecta expletaque omnibus numeris suis & partibus. Vita virtutibus expleta.

Explicabilis, e. leichtlich zu erklären, aufzulösen. *Usus*. Difficilis res est, & vix explicabilis.

Explicate, deutlich. *Syn.* Enodate, explanate:)(*implicite, abscondite.* *Usus*. Explicate & distincte dicere.

Explicatio, onis, f. Erklärung, Auslegung. *Epi.* Brevis quædam & circumscripta, facilis, facilior, illustris perpolitaque, mira, suspiciosa. *Usus*. Explicatio illustris ac perpolita. Explicatio fabularum. V. *Explico.*

Explicator, oris, m. Ausleger, Dollmetscher. *Epi.* Gravior, commodior. *Usus*. Prudens, severus, gravis explicator.

Explicatrix, icis, f. Auslegerin. *Usus*. Oratoria, explicatrix perpetuæ orationis.

Explicatus, a, um. ausgeleget, erkläret, deutlich gemachet. *Syn.* Apertus, definitus. *Usus*. Veterum rerum non satis explicata recordatio. Litteræ tuæ, quibus nihil explicatius, illustrius. Explicata salutis ratio.

Explicatus, ûs, m. Erklärung. *Usus*. Natura Deorum obscura est, & difficiles explicatus habet.

Explico, as, avi, & cui, atum, are. auswickeln, auswirren, erklären. *Syn.* Expono, explano, in medio pono, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, verbis rem complector, exitum reperio. *Adv.* Accurate, accuratius, acute, apertissime, brevi, breviter, commodius, copiose, diligenter, diligentissime, dilucide, eleganter, enodatius, expedite, facete, facile, facilius, graviter, uberius, plane, planius, planissime, præclare, ridicule, similiter, sigillatim, subtilius, valde, varie, vere, facile, omnino, prope, sane, non satis. *Phras.* 1. *Ille locus difficulter explicatur,* diese Stelle wird nicht leicht erläutert. Difficilis explicationis locus est; res est obscura, & difficiles explicatus habet; locus est inenodabilis, vix explicabilis; verba desunt, quibus loci hujus explicatam notionem exequar, evolvam; vix satis enucleate, aperte, ac plane exponi, exprimi potest; explanatione opus est subtili. Loci hujus non est satis explicata ratio. V. *Obscurus.* 2. *Nondum me explicare & expedire ex his negotiis potui,* ich habe mich von diesen Geschäften noch nicht losmachen können. Nondum mihi explicata & expedita est ejus negotii ratio; nondum evolvere me iis ex negotiis potui; nondum explicare id negotium. Hæret adhuc, pendet negotii imperfecti moles; affectum, non confectum id negotium est. V. *Eximo.* *Usus*. 1. Explicare se dicendo; mentem suam & cogitationem litteris. Factum, sententiam suam explicare. 2. *Absolvo, libero, expedio,* los machen. Urbem hostibus cinctam explicavit. Negotia, quæso, mea explica. Explica te, ut ad nos quamprimum venias. Se laqueis, insidiis, periculis explicare. Provinciam alicui explicatam tradere. 3. *Excutio, enarro,* beybringen. Vitam alterius totam explicare, & sub conspectum ponere. 4. *Produco,* ausbreiten. Ædificium ad aliquem locum usque explicare. Aciem, ordines explicare.

Explodo, is, plosi, plosum, ere. höhnisch verlachen, spöttisch abfertigen. *Syn.* Ejicio, exsibilo. *Adv.* Jam pridem. *Phras.* *Explodunt hominem merito clamoribus ac manuum collisione,* man hat ihn billig ausgelachet. Conviciis, sibilis, strepitu, fremitu consectantur; sibilis excipiunt, conscindunt; haud intactus à sibilo abibat, explodebatur non modo sibilis, sed etiam convicio; refrigeratus sibilis, conviciis exanimatus, communi explosione ejectus, expulsus, extrusus, exturbatus est. *Usus*. Crates comœdus non modo sibilis, sed etiam convicio è scena explodebatur. Tam explosam & ejectam sententiam sequeris.

Explorate, ungezweifelt, kundig. *Syn.* Certe, plane. *Usus*. Explorate percepta res est & cognita. Explorate navigare.

Explorator, oris, m. Kundschafter. *Usus*. Misit exploratores, qui observarent.

Exploratus, a, um. erkundiget, gewiß, ausgemacht. *Syn.* Certus, explicatus.)(*Dubius.* *Usus*. Exploratum, perspectum, cognitum habere aliquid. Cui exploratum est, se ad vesperum victurum? Explorata nobis est victoria. Magna spe, & prope exploratâ. Cum mihi erit exploratum, scribam. Exploratus illi, & velut domi conditus videbatur consulatus.

Ex-

Exploro, as, avi, atum, are. erkundigen, erforschen, kundschaften. *Syn.* Indago, exquiro, observo, omni cura investigo. *Adv.* Diligenter, maxime, plane. *Usus.* Explora rem totam. Africam exploravit. V. *Observo, indago.*

Explosio, onis, f. Auslachung, Verspottung. *Usus.* Ludorum explosiones.

Expolio, is, ivi, itum, ire, polieren, glätten. *Syn.* Excolo, exorno, perpolio. *Usus.* Doctrinis omnibus vir expolitus. Nihil omni ex parte perfectum natura expolivit. Expolire partitiones, carmen, & castigare.

Expolitio, onis, f. Polierung, Glättung, Schmückung. *Syn.* Exornatio, explicatio. *Epi.* Artificiosa alicujus inventi, urbana. *Usus.* Argumentatio, & inventi artificiosa expolitio.

Expono, is, posui, positum, ere, auslegen. *Syn.* Edissero, exprimo. *Adv.* Absolutè, aperte, breviter, apte, brevissime, diligenter, diligentissime, dilucide, humanissime, indiligenter, memoriter, ornate, perbreviter, planius, planissime, probabiliter, prudenter, simpliciter, summatim, vere. *Phras. Omnibus periculis se exposuit,* er hat sich allen Gefahren ausgesetzt. Ad omnes casus subitorum periculorum se objecit; invidiæ malevolorum se dedidit; pro republica se in plurimas dimicationes, ac profligatorum hominum quotidianos impetus objecit; vitam suam hostium telis objecit; periculis se omnibus opposuit, exposuit; nudus ac expositus ad omnes ictus stetit; caput imperterritus discrimini obtulit; in omnem casum se demisit; in omne discrimen se obtulit. V. *Periculum, fortis. Usus.* 1. Rem, ut gesta est, exponam. Artem Rhetoricam exponere. Eam sententiam Cato in suis originibus exponit. 2. *Narro,* erzehlen. Summam cognitionum suarum; mandata alicujus alteri exponere. Quod ut planius exponam, paulo altius repetam. Reddere & exponere rationem facti. 3. *Propono, exhibeo, palam pono, in conspectu pono,* auslegen. Frumentum, merces, vasa Samia exponere, in conspectu ponere, numerare, vendere. Copias in terram exponere. Infantem exponere, aussetzen. V. *Explico, Exprimo.*

Exporrigo, is, rexi, rectum, ere. ausstrecken, hervorrecken. Extendo. *Usus.* Munitiones exporrigere, extendere. Frontem exporrigere, das Angesicht ausheitern, frölich aussehen.

Exportatio, onis, f. Austragung, Ausführung.)(*invectio. Usus.* Earum rerum, quibus abundamus, exportatio, & quibus egemus, invectio.

Exporto, as, avi, atum, are. austragen, ausführen.)(*inveho. Usus.* Frumentum in fame exportare ausus est.

Exposco, is, poposci, ere. fordern. *Syn.* Posco, flagito. V. *Peto.*

Expositio, onis, f. Auslegung. *Usus.* Perspicua & dilucida expositio sententiæ.

Expositus, a, um. ausgelegt, ausgesetzt. *Syn.* Explicatus, declaratus. *Usus.* 1. Capita multa exposita, nec explicata. 2. Obnoxius, objectus, ausgesetzt. Domus patens, & adeo cupiditatibus exposita.

Expostulatio, onis, f. Zank. *Syn.* Criminatio, quædam accusatio,)(*purgatio, Usus.* Flagitatur bonorum expostulatione. Cum esset expostulatio facta. V. *Accusatio.*

Expostulo, as, avi, atum, are. fordern. *Syn.* Expostulationem facio, queror; exposco. *Adv.* Iracundius, vehementius. *Usus.* De injuriis expostulare iracunde & vehementer. Expostulare cum aliquo injuriam. Auxilium expostulare. V. *Queror.*

Expresse, ausdrücklich. *Syn.* Plane, aperte, diserte, dilucide, sine circuitione. *Usus.* Expresse conscripta ponere licebat exempla.

Expressus, a, um, ausgedruckt. *Syn.* Firmus, confirmatus, apertus. *Usus.* Expressa sceleris vestigia extant. Expressa signa virtutis. Imago nostræ vitæ in alienis moribus expressa. Bellum Mithridaticum totum ab Archia expressum est.

Exprimo, is, pressi, pressum, ere. ausdrücken. *Syn.* Expono, eloquor, oratione complector, declaro, imitor, effingo.)(*obscuro. Adv.* Amplius, breviter, diligenter, late, necessario, subtiliter, planius, præclare, putidius, facilius. *Phras. Exprimere non possum, quæ sentio,* ich kan es nicht genugsam erklären. Mentis cogitata, animi sensa, sensus animi explicare; sermone depromere; oratione concipere, exequi, efferre non possum. Exprimendis animi sensibus omnis impar est oratio; oratio non sufficit, verba desunt; non suppetunt; evolvere mentis cogitata non satis possum. Oratione mentem assequi, æquare, exprimere nequeo. Verbo satis digno, ut velim maxime, appellari ea res

non pôteſt. *Uſus*. 1. Exprimere ſimilitudinem, mores, vultum alicujus dictione. Aliquem imitando effingere & exprimere. Expreſſa & polita effigies. Expreſſum & illuſtre exemplum. Sonus nec expreſſus, nec oppreſſus. 2. *Aufero, extorqueo, cum labore obtineo*, erpreſſen, heraus zwingen. Nummulos aliquot, vide, ut ab illis exprimas. Riſum alicui, *vel* gemitum exprimere. Vitam exprimere tormentis. V. *Extorqueo, aufero.*

Exprobratio, onis, f. das Vorwerfen. *Uſus*. Hæc commemoratio quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii.

Exprobro, as, avi, atum, are. verweiſen. *Syn*. Objicio; probro, vitio, culpæ do, verto. *Phraſ. Nihil tibi unquam exprobravi*, ich habe dir niemals etwas verwieſen, oder vorgeworfen. Nullum tibi probrum objectavi, objeci; non in calamitate inſultavi, nec adverſam fortunam objeci. Nullum tibi probrum intuli, impegi, inuſſi. Nunquam vecordiam tuam culpavi; vitio & culpæ dedi. Nullum in te exprobrationis telum ejeci; nihil in te criminis congeſſi. Non vecordiam probris increpui. Nihil in te criminis, nec mea in te merita commemoravi; nullum in te probrum jeci. V. *Objicio, culpa*. *Uſus*. Exprobrare languorem alicui; odioſum hominum genus officia exprobrantium.

Expromo, is, prompſi, promptum, ere. hervorziehen. *Syn*. Profero, expono. ✕ *Occulto*. *Adv*. Audacius. *Uſus*. Odium, crudelitatem ſuam expromere. Leges, ſententiam ſuam expromere. Cauſa hæc eſt, in qua omnis vis eloquentiæ poſſit expromi. V. *Profero.*

Expugnator, oris, m. Eroberer. *Uſus*. Urbis expugnator. Pudicitiæ expugnator.

Expugnatio, onis, f. Eroberung. *Epi*. Luctuoſa fani alicujus & acerba, clara apud omnes, hoſtilis. *Uſus*. Nocturnæ expugnationes.

Expugno, as, avi, atum, are. erobern. *Syn*. Vi capio. *Uſus*. Sperabat, ſe ejus adoleſcentiam & fortunas expugnare poſſe. Sapientis animus nunquam vincitur, aut expugnatur. V. *Urbem capio.*

Expulſio, onis, f. Austreibung. *Uſus*. Expulſiones vicinorum.

Expulſor, oris, m. Austreiber. *Uſus*. Iſte bonorum poſſeſſor, expulſor, direptor.

Expultrix, icis, f. Austreiberin. *Uſus*. Philoſophia expultrix ſcelerum.

Expungo, is, punxi, punctum, ere. ausſtreichen. *Uſus*. Expungere nomen debitoris. V. *Debitum.*

Expuo, is, pui, putum, ere. ausſpeyen. *Syn*. Cum faſtidio rejicio, expello.

Expurgo, as, avi, atum, are. ſäubern. *Syn*. Expio, quaſi purgo. *Uſus*. Expurgare ſuſpicionem, dimovere crimen. V. *Purgo, Excuſo, Cauſor.*

Exputo, as, avi, atum, are. ausſinnen. *Syn*. Excogito, reputo. *Uſus*. Quid illi in mentem venerit, exputare non poſſum. V. *Puto.*

Exquiro, is, quiſivi, quiſitum, ere. ausſuchen. *Syn*. Quæro, inquiro, requiro, perquiro, inveſtigo, perſcrutor. *Adv*. Accuratius, diligenter, diligentiſſime, magnopere, quam diligentiſſimè, ſtudioſe, undique. *Uſus*. Omiſſis autoritatibus in ipſa re & ratione exquirere veritatem. Exquirere de aliquo cauſam facti. V. *Inquiro.*

Exquiſite, auserleſen. *Syn*. Accurate, diligenter. *Uſus*. Accurate & exquiſite aliquid facere. Rationes exquiſitius colligere.

Exquiſitus, a, um. auserleſen. *Syn*. Accuratus, lectus, excellens. *Uſus*. Tua exquiſita & ſingularis doctrina. Verba exquiſita. Dicendi genus exquiſitum. Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquiſitum. Reconditæ & exquiſitæ ſententiæ. Munditia odioſa & exquiſita nimis. Exquiſita ſupplicia. V. *Diligens, accuratus.*

Exſatio, as, avi, atum, are. erſättigen. *Syn*. Satio, exſaturo. *Uſus*. Ne morte quidem Scipionis exſatiantur. V. *Satio.*

Exſaturo, as, avi, atum, are. erſättigen. *Syn*. Exſatio. *Uſus*. Paſcere oculos, exſaturare animum cruciatu alicujus. V. *Satio.*

Exſcendo, is, di, ſum, ere. ausſteigen. *Syn*. Exſcenſionem facio. *Uſus*. Navi in terram exſcendo.

Exſcindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. zerſtören. *Syn*. Ad internecionem redigo; ad internecionem funditus deleo. *Uſus*. Urbs exſcindi ſe potius pateretur, quam &c. V. *Everto, Vaſto, Deſtruo.*

Exſcribo, is, pſi, ptum, ere. herausſchreiben. *Uſus*. Tabulas exſcripſit. V. *Deſcribo.*

Exſibilo, as, avi, atum, are. ausziſchen. *Syn*. Explodo. *Uſus*. Hiſtrio infacetus exploditur, exſibilatur, ejicitur. V. *Explodo, irrideo.*

Exficco, as, avi, atum, are. austrocknen. *Adv.* Furtim. *Usus.* Lagenas furtim exsiccare. Exsiccatum genus dicendi.

Exspolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn.* Exhaurio. *Phras. Exspoliavit provinciam,* er hat das ganze Land geplündert. Provinciam eam frumento, &c. exinanivit; prædas ex omnibus locis egit; prædæ loco eam provinciam habuit; quidquid ferri agique potuit, avertit. V. *Spolio, diripio. Usus.* Exspoliare Pompejum exercitu & provincia.

Exsuscito, as, avi, atum, are. aufwecken. *Syn.* Expergefacio. *Usus.* Hæc cura animos exsuscitat. Memoriam, se exsuscitat.

Exsuscitatio, onis, f. Erweckung. *Syn.* Commotio.

Exta, orum, n. Därme, Eingeweide. *Syn.* Præcordia. *Epi.* Argutissima, bona, prima, secunda, tristissima. *Usus.* Præsensio per exta. Exta pecudum interpretari.

Extabesco, is, tabui, ere. mager werden, ausdorren. *Syn.* Contabesco, lenta tabe conficior. *Usus.* Corpus macie, sententia illa diuturnitate extabuit. V. *Tabes.*

Extemplo, alsobald. *Syn.* Illico. V. *Statim.*

Extemporalis, e. eilfertig.

Extendo, is, tendi, tensum, ere. ausstrecken. *Syn.* Projicio. *Phras.* 1. *Late se extendit tua industria ad alienas utilitates,* dein Fleiß erstrecket sich weit zum Nutzen der andern. Late se porrigit & explicat; late patet, fluit, manat; urbem totam complectitur tua industria; ad exteros etiam porrigis, profers tuam industriam; non constringi, contineri se patitur tua industria; certis finibus includi, circumscribi se non sinit, egreditur extra fines, quos muneris tui ratio constitutos habet. 2. *Peninsula late extenditur in mare,* die Halb-Insel erstrecket sich weit in das Meer. Excurrit late in mare; porrecta est in mare multis passuum millibus, peninsula late in mare projecta. 3. *Arbor ramos late extendit,* der Baum breitet seine Aeste weit aus. Diffunditur vastis ramis arbor; in omnes partes funditur; late ramos promittit, passis late ramis, projectis brachiis procera arbor. *Usus.* Extensis brachiis aliquid de gestu addidit. V. *Dilato, Explico.*

Extenuatio, onis, f. Verringerung. *Epi.* Concisa. *Usus.* Distincte concisa brevitas extenuatioque.

Extenuo, as, avi, atum, are. verringern. *Syn.* Minuo, attenuo, deprimo, elevo.)(*augeo, exaggero, amplifico. Adv.* Sigillatim voluptates. *Usus.* Amor omnes molestias extenuat. Munus suum & beneficium verbis extenuare. Extenuatur spes nostra & evanescit. Extenuare atrocitatem facti, levare, elevare. Extenuabant angustiæ gradientium agmen. Extenuare suspicionem, offensionem, ignominiam & elevare. V. *Minuo.*

Exterebro, as, avi, atum, are. durchbohren. *Syn.* Perterebro, exterebrando extraho. *Usus.* Nummulos, aurum exterebrare ex aliquo.

Extergeo, es, *vel* Extergo, is, tersi, tersum, ere. auswischen. *Syn.* Tergendo purgo, ac mundum facio. V. *Tergo.*

Exterminator, oris, m. Vertreiber. *Syn.* Expulsor.

Extermino, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Expello, ejicio. *Adv.* Contra. *Usus.* Exterminare ab urbe. Reipublicæ autoritatem, Rempublicam exterminare. Peregrinos urbibus exterminare. V. *Pello, ejicio.*

Externus, a, um. äusserlich. *Syn.* Extrarius, extraneus, exterus, alienigena, extrinsecus accedens, adventitius, peregrinus, advena.)(*Domesticus. Usus.* Externa commoda, & ad corpus pertinentia. Canum amor in dominos, odium in externos. Animos externâ & adventitiâ visione pulsare. Adjumenta externa & adventitia.

Extero, is, trivi, tritum, ere. ausreiben. *Syn.* Comminuo, digero, conficio. *Usus.* Calor stomachi ad exterendum cibum.

Exterreo, es, ui, itum, ere. erschrecken. *Syn.* Perterreo. *Adv.* Præter modum. *Usus.* Admotis dolorum facibus exterrentur plerique. V. *Terreo.*

Exterus, a, um. auswendig. *Syn.* Externus.)(*Domesticus. Usus.* Externæ nationes. V. *Peregrinus.*

Extimesco, is, ui, ere. fürchten. *Syn.* Pertimesco. *Usus.* Unum extimescendum est, nequid turpiter faciamus. V. *Timeo.*

Extimus, a, um. äusserst. *Syn.* Extremus. *Usus.* Orbis cœlestis extimus.

Extinctio, onis, f. Auslöschung. *Syn.* Interitus. *Usus.* Supremus ille dies non extinctionem, sed loci commutationem affert.

Extinctor, oris, m. Auslöscher. *Usus.* Non extinctor, sed autor incendi, belli, seditionis. Extinctor patriæ & proditor.

Extinguo, is, tinxi, tinctum, ere. auslöschen. *Syn.* Restinguo, oprimo.)(*incendo.* *Adv.* Omnino, animum plane, maturius, simul, funditus, jam pridem. *Usus.* 1. Vir egregius maturè extinctus. Belli reliquias extinguere. Memoria tanti sceleris non exsincta quidem, sed repressa vetustate. 2. *Deleo, interitum affero,* aufheben, vertilgen. Extinguere senatum, leges, rempublicam, imperium, judicia. Alicujus salutem extinguere, gloriam infringere, Furorem alicujus & audiciam opprimere, extinguere. V. *Deleo.*

Extirpo, as, avi, atum, are. ausrotten. *Syn.* Extraho, evello; stirpem tollo, interficio, funditùs delo. *Usus. Transl.* Nisi omnem humanitatem ex ejus animo extirpatam credimus. Vitia funditùs extirpari non possunt.

Extispex, icis m. Wahrsager aus dem Eingeweide der Opfer. *Syn.* Aruspex. *Usus.* Ars extispicum.

Exto, as, titi, titum, are. hervorgehen. *Syn.* Appareo, consto, sum. *Adv.* Aliunde, nusquam, repentè, subitò divinitus. *Usus.* 1. Extant multa fortitudinis exempla. Multa tua in me merita extant. 2. *Emineo,* hervorstehen. Navis ab aquis extat. Quod est illuminatum magis, extare & eminere videtur. V. *Existo.*

Extollo, is, tuli, elatum, ere. erheben. *Syn.* Effero, erigo, animos tollo, insolentem facio.)(*deprimo. Usus.* Aliquem laudibus in cœlum; rem verbis in majus extollere. Extollere jacentem & erigere. Libertas pressa tandem caput extollere, erigere, se recreare incipit. Opes illum admodum extollunt. Oculos, manus, caput extollere. *Cave addas:* suos oculos &c. V. *Laudo illustro.*

Extorqueo, es, torsi, tortum, ere. abdringen. *Syn.* Exprimo, aufero, eripio. *Adv.* Ingratiis, fero. *Phras. Nummos aliquot extorsit,* er hat ihm etwas Geld abgedrungen, abgeschwätzt. Vi pecuniam ex me expressit; invito, atque ingratiis nummos aliquot extorsit; peculii sibi aliquid expugnavit; nummorum aliquid à me exterebravit, exsculpsit; argento me emunxit. *Usus.* Vi ferrum, arma de manibus alicui extorquere. Sententiam alicui extorquere. Hic mihi error, dum vivo, non extorquebitur. V. *Eripio.*

Extorris, is, Vertriebener. *Syn.* Exul. V. *Exul, Exilium.*

Extra, auswärts, ausser. *Syn.* Extrinsecus, foris. *Vim exprimit remotioris loci.*)(*intra. Usus.* 1. Extra urbem, ostium eminere foras. Ea, quæ extra sunt, contemplari. In corpore, & extra, quædam bona sunt. 2. *Præter,* über. Extra tumultum Gallicum multis armorum vacatio est. Sunt hæc extra modum absona. Extra culpam se ponere. Extra hanc causam, nemo arma ferat.

Extraho, is, traxi, tractum, ere herausziehen. *Syn.* Extirpo, evello: produco, differo. *Adv.* Penitus, radicitus, stirpitùs. *Phras. Res variis modis extrahitur,* die Sache wird auf verschiedene Weise hinausgezogen, verlängert. Res trahitur; dies producitur; res protrahitur, ducitur, differtur; mora rebus alia & alia injicitur, intercedit: dies unus, alter, tertius agendæ rei eximitur. V. *Differo. Usus.* 1. Epicurus ex hominum animis radicitùs extrahit religionem. Extrahere ex animo sententiam alteri. 2. *Libero, eripio,* losmachen. Extrahere se è negotio. Rempublicam periculis extrahere. 3. *Produco, differo,* aufschieben. Res variis calumniis extracta est. Diem, senatum, judicium extrahere. Certamen in noctem extrahere, verlängern, in die Nacht hinausziehen.

Extraneus, aum. äusserlich. *Usus.* Extrarius. *Usus.* Res, bona extranea. V. *Externus, peregrinus.*

Extraordinarius, a, um. ungewöhnlich. *Syn.* Extra ordinem.)(*Legitimus. Usus.* Extraordinarios honores accipere. Pecunia extraordinaria. Cupiditatibus extraordinariis adeo non indulgeo, ut vix quotidianis satisfaciam.

Extrarius, a, um. äusserlich. *Syn.* Externus.)(*Interior. Usus.* Extraria defensio.

Extremitas, atis, f. das äusserste. *Syn.* Ora. *Usus.* Cœli nulla ora, nulla extremitas. Omnem infinitatem peragrabat, in nulla extremitate consistens.

Extremo, letzlich. *Syn.* Ad extremum, postremo.

Extremum, zum letzten. *Syn.* Utimum, finis. *Usus.* 1. Quod non habet extremum, infinitum est. 2. *Adv.* Tandem, *cum* ad, bis zuletzt. *Usus.* Non illi animus, non fides ad extremum defuit.

Extremus, a, um. letzter. *Syn.* Postremus, ultimus, novissimus.)(*infimus, primus. Phras. Res ad extremum venit*, es ist auf das äusserste kommen. Ad ultimum dimicationis ventum est. Ad ultimum laboris ac periculi ventum est. Res est in extremum deducta casum. Ad ultima propellimur; omnia extrema, ultima tentanda nunc sunt, & audenda. V. *Finis periculum, despero. Usus.* Cœlum extremum atque ultimum mundi. Extremum discrimen; in extremo libro. Extrema in oratione. In extremis litteris erat.

Extrico, as, avi, atum, are. auswicklen. *Syn.* Explico, expedio, evolvo. *Usus.* De negotio tuo nihil adhuc extrico. V. *Expedio, explico.*

Extrinsecus, auswendig. *Syn.* Extra, foris. *Usus.* Pulmones adducunt spiritum extrinsecus. Extrinsecus inaurata columna. Re extrinsecus terribili objecta. V. *Extra.*

Exstructio, onis, f. Aufbauung. *Usus.* Exstructiones tectorum.

Extrudo, is, trusi, trusum, ere. hinaus stossen. *Syn.* Ejicio, exturbo.)(*retineo. Adv.* Quamprimum. *Usus.* Domo aliquem quin amicitia extrudere. V. *Ejicio.*

Exstruo, is, xi, ctum, ere. aufbauen. *Syn.* Ædifico. *Adv.* Accuratè, verè. *Usus.* 1. Immortale monumentum exstruere. Ad cœlum exstruxit villam. 2. *Cogito*, gedenken. Age, exstrue animo altitudinem & excellentiam virtutis. 3. *Onero*, überhäuffen. Mensam exquisitis epulis exstruere. V. *Ædifico.*

Extundo, is, tudi, tusum, ere. ausschmieden. *Usus.* Labor extundit artes; extundit fastidium. V. *Exprimo.*

Exturbo, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Per vim ejicio, expello, dejico, everto. *Adv.* Nominatim. *Usus.* 1. Exturbari domo, fortunis, numero vivorum. 2. *Transl.* Ægritudinem ex animo, lassitudinem ex membris exturbare. V. *Pello, ejicio.*

Exuberantia, æ, f. *rectius* Exuperantia, Ueberfluß. *quod vide.*

Exubero, as, avi, atum, are. Uberfluß haben *Syn.* Abundo. *Usus.* Annus pomis exuberat. V. *Copia.*

Exsudo, as, avi, atum, are. ausschwitzen. *Usus.* Laborem exsudare.

Exsugo, is, suxi, suctum, ere. aussaugen. *Usus.* Sanguinem, fortunasque omnium exsugere.

Exul, is, m. Verwiesener, Vertriebener. *Syn.* Extorris, ejectus, relegatus.)(*civis. Phras. Multi egregi viri exules facti sunt*, viele wackere Männer sind aus dem Vaterlande vertrieben worden. Complures viri insignes inique relegati; è patria amandati, expulsi, ejecti, ablegati sunt; exulaverunt; exilio multati, damnati sunt; patrium solum vertere compulsi, coacti sunt; patriam exules relinquerunt; urbe, domo, penatibus, foco, congressu civium extorres fuerunt; patria cadere coacti sunt; in exilium projecti sunt; patriæ finibus prohibiti; in ultimas terras deportati; in ultimum penè rerum humanarum terrimum relegati, amandati sunt. *Usus.* Vapus, exul errabat undique. Reducere, restituere exules. V. *Exilium, exulo.*

Exulcero, as, avi, atum, are. wund machen. *Syn.* Ulcus facio, corrumpo.)(*Concilio. Adv.* Clam. *Usus.* Animus suspiciosious exulceratus. Non modò non exulceràsti ejus gratiam conciliâsti.

Exulo, as, avi, atum, are. im Elend seyn. *Syn.* Exul sum, exilii causa solum verto, *vel* muto; in exilio sum. *Phras.* 1. *Sponte sua exulat*, er ist freywillig in das Elend gegangen. Voluntarium conscivit exilium; spontè urbe cessit, migravit, excessit; exulatum iit, abiit; in exilium profectus est; patriam reliquit; solum vertit, mutavit; exilio patriam sedem mutavit. 2. *Tarquinii merito Roma exularunt*, die Tarquinii sind billig in das Elend geschicket worden. Merito urbe pulsi; Româ exacti, extrusi, ejecti exterminati sunt. Româ abire, egredi, cederre, migrare, recedere, exire; in exilium ire; exulatum abire jussi sunt; Romam relinquere coacti sunt. V. *Exul, exilum.*

Exultatio, onis, f. Frolockung. *Usus.* Illa exultatio Athamantis.

Exulto, as, avi, atum, are. frolocken. *Syn.* Efferor gaudio; gaudio triumpho; voluptate, *vel* lætitiâ nimiâ gestio.)(*Lamentor. Adv.* Audacius, effusè, immoderatè, inaniter, palam lætitiâ, palam luctu, juveniliter. *Usus.* Acris exultat improbitas in victoriâ. Odiò, rebus secundis, gaudio exultare, & triumphare. Exultaret & triumpharet oratio. Elatus gaudio, animi lætitia exultans. Temerè gesties, furens, & exultans. Furor exultans. V. *Granatum, lætor.*

Exuperantia, æ, f. Ueberfluß. *Usus.* Populus omnem exuperantiam virtutis odit.

Exsupero, as, avi, atum, are. überwinden. *Syn.* Supero. *Usus.* Dum anima exsuperabo mea. V. *Supero, excello.*

Exsurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen. *Syn.* Surgo, erigor. *Adv.* Honestissimè, paulisper. *Usus.* Exsurge & erige te. Recreatus morbo, ut exsurgere & erigere se potuiet. V. *Surgo.*

Exuo, is, ui, utum, ere. ausziehen. *Syn.* Spolio corpus, corpus nudo, vestem detraho, ornatû denudo.)(*induo.* *Usus.* 1. Omnem humanitatem, fidem, obsequium, jus fasque exuere, den Hochmuth, alle menschliche Sitten ablegen. 2. *Extrico,* herauswicklen. Laqueis se exuere. 3. *Vestem pono, depono,* Kleider ablegen. Vestem, se veste exuere.

Exuro, is, ussi, ustum, ere. ausbrennen. *Usus.* Mihi ex animo exuri non potest, esse Deum. V. *Comburo, concremo, ignis.*

Exustio, onis, f. Verbrennung. *Usus.* Exustiones, eluviones terrarum.

Exuviæ, arum, f. Kleider, Beute vom Feinde. *Syn.* Spolia. *Usus.* Locus exuviis nauticis, & classium spoliis ornatus, exuviæ. Exuvias defuncti terræ demandare, den todten Leichnam beerdigen.

F.

Faba, æ, f. eine Bohne. *Syn.* Legumen maximum. *Usus.* Faba abstinuere Pythagorici, quasi eorum cibo mens, non venter infletur. Faba inflationem magnam habet.

Fabella, æ, f. Mährlein, Fabel. *Syn.* Fabula. *Epi.* Tota, vetus, anilis, commentitia, latina. *Us.* Vetus fabella narratur. V. *Fabula.*

Faber, i, m. Handwerksmann. *Syn.* Opifex, artifex. *Epi.* Lignarius & optimus. *Phras. Faber est admodum peritus,* er ist ein wohlerfahrner Handwerksmann. Inventor & machinator bellicorum operum; qui miri artificii machinationes summa celeritate promoveat; fabrilium operum magister excellens est. *Usus.* Adhibere non modo ut architectos, sed ut fabros ad ædificandam rempublicam.

Fabrè, künstlich. *Syn.* Affabrè, artificiosè, scitè, miro opere, summô artificiô. *Usus.* Argentum fabrè factum.

Fabrefacio, is, feci, factum, ere. künstlich ausarbeiten. *Syn.* Artificiose compono, ædifico. *Usus.* Astutiam fabrefacere. Vasa fabrefacta.

Fabrica, æ, f. Werkstatt, Gewerk, Arbeit, *Syn.* Fabricatio, ars fabrilis. *Epi.* Admirabilis, crudelis, diligens, divina, incredibilis. *Usus.* Incredibilis illa naturæ fabrica. Quam solers subtilisque descriptio, quamque admirabilis fabrica membrorum. Vulcanus Lemni fabricæ præest.

Fabricatio, onis, f. Gewerkschaft, das Zimmern. *Syn.* Fabrica. *Usus.* Si erit tota hominis fabricatio perspecta.

Fabricator, oris, m. ein Künstler. *Syn.* Architectus, artifex, ædificator. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Ille fabricator tanti operis Deus.

Fabrico, as, avi, atum, are. schmieden, zimmern, bauen. *Syn.* Fabricor, architector. *Adv.* Incredibiliter. *Usus.* Fabricemus verba. Vim esse aliquam cum prudentia & consilio, quæ finxerit, & fabricata sit hominem. V. *Ædifico.*

Fabrilis, e. zur Hand-Arbeit eines Zimmermanns gehörig. *Usus.* Erratum fabrile.

Fabula, æ, f. Fabel, Mährlein. *Syn.* Res commentitia, apologus, scenæ argumentum. *Epi.* Decantata, falsa, ficta, commentitia, incredibilis, nova, obscœnissima. *Usus.* 1. Lupus in fabula. Decantata fabula. Num fabulis credam? 2. *Comœdia, Tragœdia,* Schau-Spiel. Festive fabulam egisti. Fabulam ætatis peregit. Fabulam dare, exigere, conficere. 3. *Derisiculo sum,* ich bin zum Gespötte der Leute worden. Fabula sto. Vulgi fabulam fieri.

Fabulosus, a, um. fabelhaft. *Syn.* Fabulis poëticis decorus; de quo multa finguntur. *Usus.* Fabulosa antiquitas.

Facesso, is, ivi, itum, ere. sich hinweg packen. *Syn.* Abeo. *Adv.* Paulisper. *Usus.* 1. Facessant homines importuni. 2. *Creo, exhibeo,* verursachen. Periculum alicui, molestiam, negotium facessere, in Gefahr setzen, viel zu thun geben. V. *Abeo.*

Facetè, artig, höflich. *Syn.* Concinnè, venustè, ridiculè, falsè. *Usus.* Facetè, venustè, breviter, acutè dicere.

Facetiæ, arum, f. Scherz-Worte. *Syn.* Jocus, sales, lepor, argutiæ, suavitas, urba-

urbanitas, festivitas; cavillatio, dicacitas. *Epi.* Asperiores, multæ, perpetuæ, politissimæ. *Phras. Facetiis suis multos oblectat,* er ist seiner Scherz-Reden halber bey vielen gar wohl daran. Ita bellè, scitè, venustè; ita argutè, ingeniosè, festivè, lepidè jocatur, ut audientes mira voluptate perfundat; facetiis ita valet, ut singulis penè verbis risum commoveat, excitet; ejus facetiis & jocationibus mirè capiuntur multorum animi; multæ politissimæque sunt in eo facetiæ. Nihil illo est festivius, lepidius; lepore, festivitate, elegantiâ morum conferendus cum illo nemo est. Lepores tot habet, ac loquendi suavitates, multorum ut amorem sibi conciliet. V. *Jocus. Usus.* Libandus est ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepor. Sale conditus & facetiis Cæsar. Sale tuo & lepore & politissimis facetiis multos erexisti.

Facetosus, a, um. scherzhaft. *Syn.* Jucundus.

Facetus, a, um. kurzweilig. *Syn.* Festivus, argutus, concinnus, scitus, urbanus, venustus, elegans, salsus, acutus, dicax.)(*insulsus. Phras. Homo est mire facetus,* er ist ein überaus kurzweiliger Mensch. Quô nemo lepore & festivitate conditior; qui nusquam non urbanum & venustum sermonem inducat; qui persalse una & perhumaniter jocatur; longe à scurrili dicacitate remotus; cujus joci nihil de gravitate decerpant. Homo est, jocosa dicta scitè admodum in quoslibet jactare gnarus; ingenio nec rusticô, nec absurdô: minimè omnium severo & tetrico; qui jocum movere, sermone uti vel molli, vel perviçaci queat; cui leporis plurimum inest; cujus facetiæ prorsus venustæ; qui ridiculus omnino ac festivus, vultu adjuvante & voce, & ipso genere sermonis; homo sale conditus & facetiis. Homo dulcis, festivique sermonis, ac perfacetus; in quo multus lepos, multæque facetiæ; qui dicendi sale, & acute faceteque dictis plurimum valet; ex quo rusticum nihil exeat, sed venusta multa, & perfaceta; natura dicax & festivitate conditus, ac ne inter seria quidem risû satis temperans. V. *Jocor. Usus.* Ante facete dictum emissum hærere debet, quam cogitari potuisse videatur. Faceti narratores quidam, vultû adjuvante, & voce, & ipso genere sermonis. Cavillator facetus & ridiculus.

Facies, ei, f. das Angesicht. R. à φάσις, *Syn.* Species oris, vultus. *Epi.* Clara, crebra, egregia, eximia, illustris, nova, pulchrior, formidolosa. *Usus.* 1. Quæ nobis fingere non possumus, facies, vultus, sonus. 2. *Forma, Status, Species, Conditio,* Gestalt und Beschaffenheit. Formam & tanquam faciem honesti vides. Faciem præsentis reipublicæ describere. V. *Vultus.*

Facilè, leichtlich. *Syn.* Libenter, nullô negotiô, nullô labore, citò.)(*ægre, tristius, difficulter, vix. Phras. Sapiens facile fortunæ resistit,* ein Weiser widerstehet dem Glück oder Unglück gar leicht. Non difficulter; haud gravatim; non laboriosè; parvô negotiô; nullô negotiô fortunæ resistit. Sapienti difficile non est; laboriosum non est; nihil negotii est, impetum fortunæ sustinere. Difficultatis non est; laboris non est, siquis sapientiâ valet, tueri se ab injuriis fortunæ. Difficilis operæ non est, siquis mente ac consiliô præstet, secundam æque, ac adversam fortunam ferre. *Usus.* Homo facile deterrimus; ordinis hujus facilè princeps. Qui sperant, facilius ad laudem nobilitatis perveniunt. V. *Facilis.*

Facilis, e. leicht, gutmüthig. *Syn.* Proclivis, expeditus, explicatus, promptus.)(*difficilis. Phras.* 1. *Facilis est causa & explicata,* das ist ein leichter Handel. Quid negotii est hic vincere? Facillimè, nullô negotiô. nutu impelles judices; ludus erit judices flectere. Facilis est & pervulgata causa, non laboris admodum; perlevi momentô rem efficies; nutû, quod velis, consequêre; omnia ludibundus, dormiens etiam, per ludum perficies; si vel digitis concrepueris, rem perficies; non posset esse facilior & solutior causæ ratio. Omnia tibi in hac causa æqua erunt & plana, proclivia, prona, in proclivi erunt omnia; omnia in expedito; non ægerrimè, non maximâ contentione rem perficies, ad exitum perduces. Causæ exitus in facili erit; in promptu erit; dormienti id beneficium deferetur, ut à te stent judices; ex facili victoria tibi continget. 2. *Facile tibi erit, res meas curare,* es wird dir nicht hart fallen, meine Sachen zu versorgen. Negotium tibi res meæ aut nullum, aut minimum exhibebunt, facessent; labori aut molestiæ haud quaquam erunt; res meas optimè constitutas, satis aptas, explicatas, expeditas, nullis difficultatibus implicatas offendes; haud ægrè res meas curabis; facilem & solutam deprehendes rerum mearum rationem. V. *Facile. Usus.* 1. Mihi in causa facili & explicata perdifficilis & lubrica defensionis ratio est. Facilis & expeditus ad dicendum. Materia facilis ad exardescendum

dum. 2. *Lenis, comis, indulgens, exorabilis*, sanft, milde, gütig.)(*fastidiosus*. Facilem se omnibus præbere. Comes, benigni, faciles homines. Facilis Parens & indulgens.

Facilitas, tis, f. Leichtigkeit, Gutwilligkeit. *Syn.* Lenitas, humanitas, comitas, indulgentia.)(*difficultas.* *Epi.* Admirabilis, nimia. *Usus.* Qui dignitate principibus antecellit, facilitate par infimis videtur. Exercenda est facilitas & altitudo animi. Quis congressum ejus, quis facilitatem sermonis & humanitatis desideravit?

Facinorosus, a, um. lasterhaft. *Syn.* Scelestus, flagitiosus. *Usus.* Cum facinorosis, audacibus, injuriosis hominibus versari. V. *Malus, scelestus.*

Facinus, oris, n. eine gute oder böse That. *Syn.* Factum, scelus, flagitium, nefas. *Epi.* Civile, commune, crudelissimum, teterrimum, dignum, ferum ac immane, improbum, inauditum, indignissimum, indignum, magnum, malum, manifestum, maximum, miserum, nefarium, nobile, multis sæpe locis commemoratum, tetrum, turpissimum, voluntarium. *Phras.* *Facinus atrocissimum admisit*, er hat eine greuliche Uebelthat begangen. Indignum, nefarium facinus fecit, commisit; tetrum ac turpissimum facinus patravit; facinus in suos fœdum ac immane conscivit. Facinus flagitii plenum ac dedecoris ab illo admissum est. V. *Scelus, flagitium.* *Usus.* 1. Ad scelestum ac nefarium facinus aliquem adducere, impellere, incendere, antreiben zur Laster-That. 2. *Egregium factum*, lobwürdige That. Facinus præclarissimum, pulcherrimum, rectissimum suscipere, obire, conficere, efficere. V. *Factum.*

Facio, is, feci, factum, ere. thun, machen. *Syn.* Ago, efficio, conficio, perficio, præsto, creo, transigo, conflo. *Adv.* Abjectè, absurdè, accuratè, ambitiosè, amicè mentionem alicujus, amplius, animosè, apertè, arrogantius, aspere, astutè, atrocius, audacter, bellè, hercle, benignè, breviter, callidè, caute, celeriter, clementer, commodè, communiter, consideratè, constanter, consulto, copiose, coram, crebrius, cumulate, cupide, curiosius, decore, de integro, difficilius, diligenter, dissimulanter, diu quid, dolenter, effœminate, egregie, eleganter, enucleate, etiam atque etiam, faciliter, fallacius, familiarius, feliciter, fortiter, fraterne, furiose, furtim, grate, graviter, hostiliter, honestè, honorificè, humanè, jam dudum, ignave, immoderatè, impensius, impiè, improbè, improbius, imprudenter, impune, incontinenter, incaute, indecore, indoctè, inepte, indulgenter, inhumane, inimice, inique, injuste, inscienter, insidiose, intemperanter, iracunde, justissime, libenter, prolixe, celeriter, liberaliter, libere, libidinose, liquidius, longe, magnifice, magnopere, male, malitiose, maturius, maxime, melius, modice, moderate, moleste, muliebriter, mutuo, necessario, omnino, optime, ornate, palam, parce, perbelle, perite, perperam, perpetuo, petulanter, planè, libenter, postremo, præclare, presse, pridem, probè, prolixe, prudenter, publice, pueriliter, pulcherrime, quam diligentissime, rabiose, recte, ridicule, rustice, sapienter, scelerate, scite, sedulo, serviliter, similiter, simulate, sortito, splendide, statim, studiose, stulte, subarroganter, tarde, temere, teterrime, timide, turbulenter, turpiter, vafre, vehementer, vere, vitiose, vulgo, sero. *Phras.* 1. *Fac diligenter, quod imperatum est*, thue fleißig, was dir befohlen ist. Rem age, pro virili parte confice; quas tibi imposui partes sustine; mandata nostra exhauri; noli committere, ut honoris nostri causa non libenter, & celeriter efficias; quod suscepisti onus officii, sustinendum est; postquam subiisti hanc conditionem, promissa tibi implenda sunt; standum pactis ac promissis. 2. *Hanc rem optime facies*, du wirst diese Sache am besten verrichten. Rem optime tuo ductu geres; in negotii tractatione, gestione solertiam unus adhibebis maximam; prolixe, reor, cumulateque facies; rem pro dignitate administrabis, curabis, effectam dabis. A te res ista optime proficiscetur, & ad exitum perducetur. 3. *Omnia, quæ vis, faciam*, ich werde alles thun, was du verlangest. Omnia cupio, quæ tu imperas; obsequar voluntati tuæ; omnibus in rebus fore me in potestate tua scito; vincam meis officiis cogitationes tuas; mandata exhauriam; quæ vis, quæque imperas, prolixe, cumulateque faciam, perficiam; exequar; postulata peragam; quod mandas, factum & curatum dabo. 4. *Rerum gestarum gloria odiosum me facit*, die Herrlichkeit meiner Thaten hat mich bey vielen verhaßt gemacht. Invidiam mihi fecit, confecit, conflavit, peperit, concitavit, attulit; in invidiam me adduxit. V. *Odium, Odiosus.* 5. *Quis hoc fecit?* wer hat das gethan? Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud conscivit, patravit? Quis dux, princeps, caput scelesti consilii? Quæ fax nefarii hujus incendii, belli, seditionis? Quo fonte profluxit, profe-

ctum

ctum est immane hoc facinus? V. *Causa.* 6. *Ille est fac totum, vulg.* er ist und vermag bey ihm alles. Omnium rerum actor & administer est; idem omnia est, per quem, quæ volumus, omnia auferemus; princeps est in amicitia & gratia Regis; heri sui dextella est. 7. *Omnia facit arbitratu suo,* er macht alles nach Belieben. Suô utitur consiliô; sibi uni obtemperat; præter se audit neminem; se unum adhibet in consilium; ad arbitrium libidinemque agit omnia; ut libido fert; út quæque in mentem, *aut* libidinem venerint, ita exequitur. *Usus.* 1. Facere aliquid humaniter, turpiter, studiosè, libenter, consultò, contra leges. Sumtus, cœnam, impetum, sui copiam, injuriam, poëma, versus facere. 2. *Æstimo, judico,* dafür halten, schätzen. Parvi, magni aliquem facere. 3. *Fingo, induco,* einführen. Plato facit Socratem disputantem. 4. *Colligo, cogo,* versammlen, zusammen bringen. Pecuniam facere; manum facere, copias facere. 5. *Affero, infero,* anthun, erweisen. Convicium, plagam, cædem, favorem, honorem, timorem, vim facere. 6. *Exerceo,* treiben. Piraticam, argentariam, mercaturam, præconium, quæstum facere, Meer-Räuberey, Wechsel rc. treiben. 7. *Sacrifico,* opffern. Junoni consules facere debent. Rem divinam ad aras facere. 8. *Patior,* leiden. Detrimentum, naufragium, jacturam gloriæ, rei facere. 9. *Procuro,* verschaffen. Facere judicium, funus, justa. 10. *Fingo, simulo,* sich auf den Schein verstellen. Facio me dormire. 11. *Convenio, partes alicujus sequor,* es mit einem halten. Mecum facit; â me facit. 12. *Promiscuè,* zu verschiedenen Bedeutungen. Compendium, conjecturam, conjurationem, contumeliam, convicium, discessionem, executionem, fallaciam, fidem, fœdus, frugem, fugam, gratiam, indicium, metum, medicinam, operæ pretium, obnoxium sibi aliquem, pactionem, pacem, periculum, verba, vim facere.

Factio, onis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Partes, secta. *Epi.* Contraria. *Phras.* 1. *Civitas divisa est in duas factiones,* die ganze Stadt ist in 2. Factionen oder widrige Partheyen abgetheilet. In duas partes discessit, scissa est; dissociati civium animi sunt, aliis has aliis illas partes foventibus. 2. *Factioni se adjunxit,* er hat sich zu dieser Parthey geschlagen. Illarum partium est; partibus infectus est; partibus illis studet, favet; sectam illorum secutus est; illorum partes fovet; illorum partibus addictus, deditus est. *Usus.* Provinciam per vim & factionem obtinuisti. Respublica coitionibus factionibusque oppressa est. Adversariæ factionis duces. V. *Pars.*

Factiosus, as, um. aufrührisch. *Syn.* Seditiosus. *Usus.* Siquis potens & factiosus. V. *Seditiosus.*

Factito, a, avi, atum, are. thun, treiben. *Syn.* Exerceo, usurpo. *Adv.* Vafrè omnia. *Usus.* Accusationem, versus factitare.

Factum, i, n. eine That. *Syn.* Facinus. *Epi.* Ambitiosum, avarum, audacius, commune, crudele, turbulentum, tranquillum, clementissimum, egregium, extremum, gloriosissimum, gratum, honestum, illustre, improbissimum, laudabile, luculentum, obscurum, plenum flagitii atque dedecoris, præclarum, necessarium, protervum, rectum, simile, singulare, tetrum, crudele, nefarium & tyrannicum, tantum, tamquè præclarum, turpe, utile, honestum, versutum & callidum. *Phras.* 1. *Factum sane egregium edidisti,* du hast eine herrliche That gethan. Gloriæ plenum & fortitudinis facinus patrâsti; facinus nobile & commemorandum consciviſti; facinus edidisti, fecisti luculentum plane ac divinum. 2. *Multa extant & egregia hominis facta,* es seynd noch viel herrliche Thaten von ihm vorhanden. Vigent etiamnum multa strenuè fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus; ex clarissimis & amplissimis rebus; ex maximis rebus gestis; ex ingentium rerum monumentis, quibus magnam orbis partem complevit, multa adhuc in memoria hærent hominum. Ex tantis rebus gestis, quantas audére vix hominis, perficere penè nullius sit, non paucæ etiamnum in ore ac sermone hominum sunt. Extant hominis non pauca fortitudinis exempla; monumenta virtutis; partarum, gestarum rerum; maximorum in rempublicam meritorum; editorum bello paceque operum æquatus cœlo cumulus. *Usus.* Factum illud per se præclarum est & divinum. Illud pulcherrimum factum, quod ex autoritate senatûs gessi. V. *Facinus.*

Facultas, tis, f. Vermögen, Gewalt, Kunst. *Syn.* Commoditas, facilitas, occasio, ansa. *Epi.* Absoluta & perfecta, agraria, aliena, bona, communis, grata & ornata, gravis dicendi & plena dignitatis; jejuna atque nuda, incredibilis, levior, magna, major ac maturior di-

dicendi, maxima, oblata, optabilis, oratoria, perpetua, poëtica, popularis, propria, non communis, quantulacunque, singularis dicendi. *Usus.* 1. Facultatem lædendi expetere, comparare, largiri, suppeditare. Opes superbiæ materiam dant & facultatem. 2. *Facultatem adipisci*, Gewalt, Vermögen überkommen. Magnam in re difficillima facultatem consecutus, assecutus. Erit tibi, non deest facultas benefaciendi. Habes facultatem maximam. Est in te facultas maxima ad rem perficiendam. 3. Facultatem alicui adimere, eripere, einem die Gewalt benehmen. 4. Prætermittere scribendi facultatem, Gelegenheit unterlassen. 5. *Ars, scientia*, Kunst, Wissenschaft. Facultas disserendi; excellere in arte aliqua & facultate. 6. *Divitiæ*, Reichthum. Facultates magnas corradere, habére, augère. Tantæ facultates, ingenii, gratiæ, consilii.

Facundè, beredt. *Syn.* Disertè. *Usus.* Hostem sibi facunde eloquendo conciliare.

Facundia, æ, f. Beredsamkeit, Wohlredenheit. *Syn.* Facultas disserendi cum gratia. V. *Eloquentia.*

Facundus, a, um. beredsam. *Syn.* Disertus, qui ea, quæ mente conceperit, facile atque ornatè profert. V. *Eloquens.*

Falcarius, ii, m. Mäder, Schnitter, Soldaten mit Sensen bewafnet. *Syn.* Milites falcibus armati.

Fallacia, æ, f. Betrug, Falschheit. *Syn.* fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ, verbi laqueus. *Usus.* Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare videtur. Fallaciam intendere in aliquem. Fallaciis circumvenire. V. *Decipio, Fallo, Dolus.*

Fallaciter, betrüglich. *Syn.* Dolosè, malitiosè, fictè, insidiosè, simulatè. *Usus.* Fallacissimè se alicui venditare.

Fallax, acis, *g. o.* falsch, betrüglich. *Syn.* Dolosus, fraudulentus, simulator.)(*Verax. Usus.* Viciniam cupio non fucatam, non fallacem, non eruditam artificiò simulationis. Malitia est versuta & fallax nocendi ratio. Astrologi vani, fallaces. Spes falsa & fallax. V. *Astutus, Decipio, Fraus.*

Fallo, is, fefelli, falsum, ere. betrügen. *Syn.* Decipiò, induco, fraudo. *Adv.* Dulciter homines, longè opinione, multum opinionem, occultè, omninò, planè, vehementer. *Phras.* 1. *Ubi falli se sensit, manus sibi afferre conatus est*, wie er vermerckt, daß er betrogen sey, hat er sich selbst umbringen wollen. Ubi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude irretitum; circumventum, captum, deceptum; fictis verbis inductum; fallaciis à veritate abductum sensit, vidit, cognovit, intellexit, voluntariam sibi mortem afferre conatus est; ubi fraus illi patuit; ubi manifestæ fallaciæ fuerunt; ubi dolus illi patefactus est, voluntariam mortem sibi consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere conatus est. 2. *Fallere non soleo*, ich pflege nicht zu betrügen. Nihil in me odiosum ac fallax; absum ab omni dolo animique fraude; nectendis fraudibus, parandis dolis; struendis insidiis assuetus non sum: alienus sum ab arte simulandi; non sum is, qui fraudulenter agam; in fraudem impellam; fucum faciam; in fraudes illiciam; verba dem; dolis circumveniam. V. *Decipio, fraus, expectatio. Usus.* Tempus, curas, litteris, lusu fallere. Spem de te meam, fidem fefellisti. Opinione falleris. Nisi me fallunt omnia. Roscius socios induxit, decepit, destituit, adversariis tradidit, omni fraude & fallacia fefellit. Fallit me amor suscepti operis. Fallunt me oculi ac frustrantur.

Falsè, fälschlich. *Syn.* Falsò. *Usus.* Falsè alicui assentiri.

Falsitas, tis, f. Falschheit. *Syn.* Vanitas.)(*Veritas. Usus.* Falsitas nihil virium habet.

Falsô, verlogen, unrecht, falsch. *Syn.* Falsè, fallaciter. *Usus.* Hoc falsò memoriâ proditum est.

Falsus, a, um. betrüglich, falsch. *Syn.* Adulterinus, vanus, inanis, mendax.)(*Verus. Adv.* Apertè, perspicuè. *Phras.* *Vana, falsa, fallentia natura odimus*, was eitel, falsch und betrüglich ist, das hassen wir von Natur. Falsam, fucatam, adulterinam virtutem quis amet? Vana, supposita virtutis species quem caperet? Quod procul à vero, quod a veritate remotum, quis æstimet? V. *Vanus, mendax. Usus.* In quo nihil est, nisi falsum & imitatione simulatum, betrüglich, und auf den Schein gestellet. Complexus falsæ benevolentiæ extiterunt in amore simulato. Falsus rumor. Spes falsa. Falsis & mendacibus visis homines conciliare. Quæ ratione vacant, & mentita & falsa & erroris plena sunt.

Falx, cis, f. Sense, Sichel. *Usus.* Ille arma misit, cornua, tubas, falces.

Fama

Fama, æ, f. gemeine Rede, Gerücht. R. à Φήμη. *Syn.* Opinio, existimatio, nomen, sermo, prædicatio, commemoratio, nominis celebritas, sermonis celebritas, rumor, ventus quidam popularis. *Epi.* Admirabilis, antiquior, bona, calamitosa, communis, constans, falsa, forensis, frequens, grata, gravis, illustris, incolumis, integra, perennis, popularis, temeraria atque inconsiderata, præclara, summa, tristis. *Phras.* 1) *Fama est*, es gehet die Rede, es kommet ein Geschrey aus. Emanat fama; in vulgus exit; emanat rumor; in omnium ore ac sermone est; rumoris aliquid ad nos affluit; serpit latius etsi perobscura fama; differtur, dissipatur, convalescit rumor; audimus, sed adhuc sine capite; sine auctore, rumore nuncio; multus est sermo. Res sermonibus celebratur. 2) *Fama de re vulgata est*, man hat viel Redens von der Sache ausgestreuet. Constante fama, omniumque sermone celebratum est; multa pertulit ad nos rumor; fama ea, nescio, unde nata, mox totum imperium pervasit, peragravit; fama de re percrebuit; communi fama atque sermone accepimus; fama erat; rumoris nescio quid nos afflavit; calent etiamnum ferventque crebri de re rumores, qui ad nos emanârunt; dissipatus latè sermo, disseminatus, dispersus eâ de re est; ea fama ante aliquando in urbem penetraverat; ad nos pervenerat, venerat, manaverat; incerta, multa vulgô jactabantur; nuncii varios sermones excitarunt; res ea dudum est agitata sermonibus; dissipatus tota urbe rumor est; discurrit totâ urbe rumor; fama ea diu tenuit; vulgatus latè rumor est. V. *Rumor.* 3) *Famam eam puto non fore diuturnam.* ich glaube, dieses Geschrey wird bald aufhören. Refrigescet, opinor, brevi ea fama; evanescet; famam eam spero propediem reprimendam, sedandam, restinguendam; morituram brevi eam famam existimo, nec ævum laturam; extinguetur, spero, rumor iste brevi; certè raucus fiet. 2. Fama pro Existimatione, Ansehen, Nahmen. 1) *Famam captare*, nach Ruhm und Ehre trachten. Famam aucupari; inanem aucupari rumorem, & umbras omnes, etiam falsæ gloriæ consectari; nomen captare; famam expetere; colligere ventos omnes rumorum; avidum esse præter modum gloriæ, ferri incredibili cupiditate gloriæ. V. *Ambio, ambitio, capto.* 2) *Famæ suæ curam gerere*, seines guten Nahmens holder Sorge tragen. Famæ ac dignitati servire; famæ suæ parcere, consulere; famam non abjicere; famam tueri, conservare, tenere, famæ rationem antiquissimam ducere. V. *Curo.* 3. *Famam consecutus est nonnullam*, er hat sich einigen Nahmen gemacht. Paucorum dierum studiô consecutus est, ut aliquô apud homines loco esset; ut memoriæ ac nomini ejus honos haberetur; ut famam nomènque colligeret, sibi conficeret; ut aliquô numerô esset; ut aliquid existimationis haberet apud homines; ut aliquem inter homines locum obtineret; ut aliquam sibi adscisceret existimationem; ne prorsus jaceret; ne prorsus ignobilis, vilis, abjectus, nullius honoris ac nominis esset; ne ullô planè locô esset; ne ejus esset inter homines obscura aut infima conditio. Parumper illum honestavit; aliquo in numero constituit; aliquem illi locum tribuit, comparavit, peperit paucorum dierum studium. 4) *Fama honesta cuivis exoptanda est*, es ist einem jeden ein guter Nahme zu wünschen. Id est cuique optandum, ut benè audiat; ut honestam famam, ut egregium nomen, ut bonam apud homines opinionem consequatur; ut ejus nomen fama divulget, circumferat, circumgestet, per orbem terrarum dissipet; ad ultimas terras provehat; ut nominis ejus fama celebretur; sit in ore omnium; ad exteras terras perveniat, pervadat. 5) *Dux erat fama inclytus*, er war ein weit und breit berühmter Feld-Herr. Terras ac mare famâ nominis sui implebat; vagabatur nomen ejus longe latèque per omnes gentes; illustris erat & pervagata nominis ejus fama; in ore atque sermone omnium præclara ejus virtus versabatur; per omnes gentes fama virtutis ejus volitabat, in ingenti gloria apud omnes gentes erat. V. *Celebris.* 6) *Si tuis scriptis ultimam manum impones, famam immortalem habebis*, wann du deine Schriften zu Ende wirst gebracht haben, wirst du ein unsterbliches Lob überkommen. Si tua scripta ad exitum perduces, immortalis erit fama tua; perpetua, æterna erit; nunquam deficiet; nunquam consenescet, nunquam peribit; nunquam obscurabitur; nullô tempore extinguetur; nullâ temporis diuturnitate obscurabitur; nulla dies famam tuam terminabit; nullum temporis spatium circumscribet; nulla temporis vetustas corrumpet. Vigebit in omnium temporum memoria nominis tui fama; omnis te posteritas agnoscet; tuas laudes excipiet ac tuebitur

omnis posteritas; de te posteritas omnis audiet & loquetur; immortalitatis præmia consequeris; non simul cum corpore nomen tuum mors extinguet, delebit, auferet; nomen tuum immortalitati commendabis; immortalitati donabis: ab interitu vindicabis, in hominum memoriâ retinebis; æterna laude illustrabis; nomen tuum nulla delebit oblivio; nulla ætas, nulla posteritas de tuis laudibus conticescet. V. *Gloria*. 7) *Multum de boni viri fama amisit*, er hat viel von seinem guten Nahmen verlohren. Hæret ad metas fama boni viri; non parum de fama illi est detractum; non defuêre, qui famam ejus detererent, attererent, depecularentur; læderent; qui famâ eum spoliarent; qui inconstantiæ famam ei notamque inurerent; qui nomini ejus officerent; labem inferrent, aspergerent; dedecus inurerent; existimationem ejus deformarent. V. *Detraho*, *Calumnia*. 8) *Famam restituere*, den guten Nahmen ersetzen. Inustam famæ maculam detergere; insontis famam vindicare; violatæ existimationi satisfacere; violatæ famæ injuriam sarcire, resarcire. *Usus*. Conficienda est fama bonorum, quæ verè sola gloria nominari potest. Hominis inconstantis famam subire. Fama illius agitur, es geht um seine Ehre. Omnis ingenii fama mihi abjicienda est, ich muß den Ruhm eines sinnreichen Mannes fahren lassen. V. *Opinio*, *existimatio*.

Famelicus, i, m. hungerleydig. *Syn.* Qui edendi cupiditate agitur.

Fames, is, f. Hunger, Hungers-Noth. *Syn.* Appetitus cibi, esuries; *item*: annonæ caritas. *Epi.* Integra, vetus. *Phras.* 1. *Fames me vexat*, der Hunger plagt mich. Fame premor, conficior, suffocor; fessus inediâ sum; inediam vix jam fero; fames me urget; fame maceror; vacuus mihi venter crepitat; medullam ventris perrepsit fames; stomachus exinanitus turbas dat; præ fama vix spiritum traho; exinanitum ventrem, sed famem integerrimam affero, apporto; demensum suum venter flagitat; extremam sustento famem. 2. *Fame mortui sunt*, sie seynd vor Hunger gestorben. E vita per inediam discesserê; confecti fame necatique sunt; enecti fame sunt, jugulati, suffocati; fame absumpti, consumpti periêre; fame extincti sunt, extabuere. 3. *Famem sedabimus*, wir werden uns den Hunger stillen. Famem lacte tolerabimus, depellemus; famem lacte propulsabimus, famem cibô explebimus, saturabimus, desideria naturæ explebimus. 4. *Longa siccitas famem invexit*, die langwierige Dürre hat die Hungers-Noth verursachet. Arctiorem civibus annonam fecit; cœlestium aquarum inopiâ laboratum est annonâ. Per longam siccitatem frumenti erat cum summa caritate inopia. Longa siccitate factum est, ut laxior annona necdum rediret; ut annonâ premente in urbe trepidatum sit. V. *Annona*. *Usus*. 1. Cibi condimentum fames. Obsonare famem, Lust zum Essen erwecken. 2. *Caritas annonæ*, Hungers-Noth. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

Familia, æ, f. Haus-Gesind, Haus-Wesen, Stamm-Haus. *Syn.* Agnatio, cognatio, stirps, domus. *Epi.* abjecta & obscura, acerrima, equestris, severissima ad judicandum, ægra, amplissima, clarissima, consularis, diversa, florentissima, funesta, gladiatoria, speciosa, nobilis, gloriosa, honesta, magna, maxima, nobilissima, patricia, prætoria, pura, summa, tanta, tota, vera, vetus, universa, urbana. *Usus*. 1. Unus homo familia non est. Familiæ constans & gravis disciplina. In Lælios, *seu* Læliorum familiam insitus. Vetus, illustris, ampla familia. In familiam alicujus se conjicere; in familiam venire, adoptari, recipi, inseri, einem andern Geschlecht und Stamm einverleibt werden. Nasci familiâ antiquissima. 2. *Secta*, Secte, Parthey. Peripatetici in plures quasi familias divisi sunt. 3. *Servorum numerus*, Haus-Gesind. Homines conjugum, liberorum & familiarum suarum causâ frumentum condunt. Arbiter familiæ. Familiam ducere, vorangehen. Pater, mater, filius familias, Hauß-Vater, &c.

Familiaris, e. vertraut. *Syn.* Familiaritate conjunctus, necessarius, intimus, domesticus, qui in intima alicujus familiaritate versatur, usu conjunctus. *Epi.* Familiares, domestici, intimi. *Adv.* Maximè, valdè, omninò. *Phras.* *Familiaris mihi est*, wir seynd sehr vertraut unter einander. Multos annos utor eô familiariter, isque me vicissim. Valdè familiariter eô utor, ut nec familiariùs ullô, nec libentiùs. Nihil est nostrâ familiaritate conjunctius. Quotidiana mihi cum eo conjunctio est & consuetudo, arctissima necessitudine, vinculis arctissimæ familiaritatis conjuncti sumus; alter alteri familiares admodum simus; mutua est inter nos, eàque summa familiaritas. Multos annos magna mihi cum eo familiaritas, summus mihi cum eo usus, summæ mihi cum

cum eo familiaritatis consuetudo intercessit; multis abhinc annis amicitia nostra summam ad familiaritatem pervenit. V. *Amicus*, *Amicitia*, *Consuetudo*, *Usus*, *Intimus*, *Necessitudo*. *Usus*. Homo familiarissimus, & mihi omnibus rebus conjunctus. Familiares cum altero conferre sermones. Res familiaris & domestica benè statuta. Fieri familiarem alicui.

Familiaritas, tis, f. Vertraulichkeit. *Syn.* Usus, consuetudo, necessitudo, conjunctio. *Epi.* Egregia, eximia, intima, magna alicujus cum aliquo, maxima, memorabilis, nimia, notissima, pervetus, summa, tanta. *Phras.* 1. *Familiaritatem cum illo feci*, *vulg.* ich habe eine vertraute Freundschaft mit ihm gemacht. Familiaritatem cum illo contraxi, conflavi; magna familiaritate me cum illo conjunxi. V. *Amicitiam contrahere*. 2. *In familiaritatem alicujus venire*, in vertraute Freundschaft kommen. In familiaritatem penitus intrare; ad alicujus familiaritatem se applicare; se dare, se insinuare; se immergere in consuetudinem. V. *In amicitiam venire*. 3. *In familiaritate alicujus versari*, mit einem in Vertraulichkeit leben. Est mihi intima cum eo familiaritas; familiaritatem cum illo habeo; familiaritas mihi cum illo, cum officiis ejus multis, tum consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil sit hac nostra familiaritate conjunctius. Recepi hominem in familiaritatem; familiaritate devinxi. Familiaritate conjunctus sum illi; cum eo familiariter vivo; familiaritate implicitus sum tantâ, ut revocare me non possim; intimè illo utor, nec ab illo unquam recedam; nemo mihi charior; nemini magis studeo; eum omnibus in familiaritate antepono; dudum ab eo in amicitiæ familiaris jura adductus sum; dudum familiaris haberi, & in arcanos sermones trahi cœptus sum. V. *Amicitiam habere cum altero*. *Usus*. Consuetudo familiaritatem inducit, conflat, affert. V. *Necessitudo*, *Usus*, *Conjunctio*.

Familiariter, vertraut. *Syn.* Liberè, amicè. *Usus*. Cum aliquo licentius, liberius, familiarius, amicissimè, solutiore animo vivere.

Famosus, *a*, *um*. verschreyt. *Syn.* Infamis. *Usus*. Mulier famosa; libelli famosi. Sparsa epigrammata, in aliquem vulgata, famosa, probrosa, contumeliosa. V. *Infamis*. *Ad laudem perperam adhibetur*.

Famula, æ, f. Magd, Aufwärterin. *Syn.* Ancilla. *Usus*. Virtus famula fortunæ.

Famularis, e. zum Dienst gehörig. *Syn.* Servilis. *Usus*. Famularis vestis.

Famulatus, us, m. Dienstbarkeit. *Syn.* Servitus. *Usus*. In famulatu alicujus esse. Miser virtutis famulatus, servientis voluptati.

Famulor, aris, atus sum, ari. dienen. *Syn.* Servio. *Usus*. Qui præesse deberent, famulantur. V. *Servio*.

Famulus, i, m. Diener, Bedienter, Aufwärter. *Syn.* Pedissequus. *Usus*. Adhibeant heri sævitiam in famulos, si aliter teneri non possunt. V. *Servus*.

Fanaticus, a, um. unsinnig. *Syn.* Delirus, furens. *Usus*. Homo superstitiosus & fanaticus. V. *Insanus*.

Fanum, i, n. Tempel. *Syn.* Templum, locus religiosus. *Epi.* Antiquum, antiquissimumque; religiosum. *Usus*. Pro fanis & delubris pugnare. Athenienses fanum contumeliæ & impudentiæ fecere. V. *Templum*.

Far, farris, n. Korn, Dünckel. *Syn.* Quidquid frugum terra fert. *Usus*. Farris seges.

Farcio, is, farsi, fartum, ire. füllen. *Syn.* Impleo. *Usus*. Pulvillus rosis fartus. V. *Impleo*.

Faris, fatur, fatus sum, fari. reden, sprechen. *Syn.* Loquor. *Adv.* Probè. *Usus*. Ajunt ex oraculo ita fatam Pythiam. Tum ad Deos ita fatur.

Fartor, oris, m. Wurstmacher, Füller. *Syn.* Qui lucanicas facit & farcit, *sive* qui aves farcit & saginat. *Usus*. Cellarii, lanii, coqui, fartores. Fartor scelerum.

Fas, Recht, Billigkeit. *Syn.* Jus, quod licet. *Usus*. Jus & fas omne delere. Si hoc dictu fas est. Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat. Quoad fas est, quoad licet. Per fas & nefas, seu jure seu injuria; per æqua, per iniqua. V. *Honestum*.

Fasciolæ, arum, f. kleine Binden. *Syn.* Fasciæ, crurum integumenta. *Epi.* Purpuratæ. *Usus*. Purpureæ fasciolæ, muliebres soleæ.

Fa-

Fascia, æ, f. eine Binde. *Syn.* Fasciæ. *Usus.* Pedes vincire fasciis.

Fasciculus, i, m. Büschlein. *Usus.* Fasciculus litterarum. Aliquid in fasciculum addere.

Fascino, as, avi, atum, are. bezaubern. *Us.* Oculis, linguâ fascinare aliquem.

Fascis, is, m. Bürde, Büschel, Bündel. *Epi.* Fasces cruenti, ordinarii, formidolosi, laureati. *Usus.* Fasces prætoribus præferebantur.

Fasti, orum, m. Calender, Tag-Buch. *Syn.* Libri, in quibus diei cujusque & anni res gestæ continentur. *Vulg. Calendaria, Diaria. Usus.* In fastis Bruti nomen adscribendum curavi. Gratissimæ victoriæ memoria in fastis ut esset nota, feci. Consules non modo ex memoria, sed & fastis eximendi.

Fastidio, is, ivi, itum, ire. Verdruß haben, verschmähen. *Syn.* Fastidiô afficior, fastidium ad rem habeo.)(*Delector. Phras. Fastidio assentatorum officior,* ich kan die verstellte Höflichkeit der Heuchler nicht ertragen. Molestiam capio; molestiâ afficior ex assentatorum officiis; molestiam mihi exhibent; satietatem pariunt, dant, faciunt, afferunt repetita assentatorum officia; oneri sunt ac tædio; fastidium, tædium pariunt, afferunt; stomachum, fastidium movent inania verborum officia; molestiam aspergunt, creant, facessunt tot assentatorum officia; tædium me capit tot inanium officiorum. V. *Tædium, odiosus. Usus.* Non solum improbitati irasci, sed & in recte factis fastidire. V. *Satietas.*

Fastidiosè, mit Verdruß. *Syn.* Ambitiose, lentè.)(*cupide, libenter. Usus.* Prudentius, vel invitus, vel etiam fastidiosius facere aliquid. Tum ego stomachans fastidiosè. Diligenter, ac propè fastidiosè judicare aliquid.

Fastidiosus, a, um. verdrossen, feindseelig. *Syn.* Difficilis.)(*appetens, cupidus. Adv.* Sanè. *Usus.* 1. Crassus in incipiendis causis fastidiosior. 2. *Abhorrens,* der einen Abscheu hat. Homo litterarum fastidiosus. 3. *Insolens,* stolz und übermüthig. In æquos & pares fastidiosus. V. *Arrogans.*

Fastidium, ii, n. Verdruß, Unwillen. R. ex Faustus, & Tædium. *Syn.* Offensio, tædium.)(*appetentia, cupiditas. Epi.* Delicatissimum, ingenuum, liberumque, insolens, minimum. *Usus.* Magna insolentia hominis, magnum fastidium. Magnum horum, si arrogantes essent, non possem ferre fastidium. Ab aliquo celeriter & satietate, & fastidiô abalienari. Cibi satietas & fastidium. Depellere, *seu* levare fastidium. V. *Fastidio, tædium, satietas.*

Fastigio, as, avi, atum, are. oben zuspitzen. *Syn.* In fastigium erigo. *Usus.* Collis in modum metæ in acutum cacumen fastigiatus.

Fastigium, ii, n. Gipfel, Spitze. *Syn.* Conus, culmen. *Phras. Ad fastigium domus evasit,* er ist zu höchst auf das Haus hinaufgestiegen. Fugâ se abripuit ad summas ædes; abdidit se in summas ædes; Fugâ se contulit in summas ædes; fugâ evasit ad superiores ædium partes. *Usus.* 1. Capitolii fastigium. Tectum multorum fastigiorum. 2. *Finis,* Ende. Imponere fastigium operi inchoato.

Fatalis, e. unumgänglich. *Syn.* Ex omni æternitate definitus & constitutus.)(*voluntarius. Usus.* Causæ fatales, fatalis necessitas, vis, casus, eventus. Hic annus fatalis videtur ad interitum reipublicæ. Clodius fatale portentum reipublicæ. V. *Necessitas.*

Fataliter, unumgänglich. *Syn.* Necessario. *Usus.* Omnia, quæ fiunt, ea ab omni æternitate definita fataliter existimant.

Fateor, eris, fassus sum, eri. bekennen, gestehen. *Syn.* Confiteor.)(*nego, inficior. Adv.* Acutè, satis, apertè, planè. *Phras. Tandem fassus est delictum,* endlich hat er seine Missethat bekennet. Expressa tandem ex eo sceleris confessio; adductus est ad facti confessionem; fassus est de suo crimine, patefactum indiciis, ipsiusque confessione crimen est; tandem sese ipse indicavit; patefactus est indiciis & confessionibus suis; illud jam non obscure præ se tulit, admissum à se facinus. *Usus.* Non solum fateri, sed profiteri aliquid, & præ se ferre.

Fatidicus, a, um. Weissager. *Usus.* Anus fatidica. Fatidicorum & vatum effata incognita.

Fatigo, as, avi, atum, are. müd machen. *Syn.* Defatigo. *Phras. Fatigatus oppidò miles est,* der Soldat ist sehr abgemattet worden. Vires militem lassitudine defecerunt; fessum cursû corpus trahit miles; de via fessus procubuit; effluxere jam lassitudine vires; cursû exanimatus

matus & laſſitudine confectus; longa via laſſum reddidit militem; longa defatigatione militi genua ſuccidere; laſſitudo militem tenet; militi longâ laſſitudine membra fluunt, arma labant; itineris longitudo militem in languorem dedit; miles in opere longinquo, & itinere ſeſe trivit; miles viribus exhauſtus eſt; quidquid virium erat militi, in longitudine itineris proſtratum eſt; defatigatione continuati itineris miles graviter affectus eſt; itineris labore fractus eſt miles. *Uſus*. Igne fatigatus.

Fatiſco, is, ere. erliegen. *Syn.* Deficio, vitium facio, labem facio. *Uſus*. Natura ætate fatiſcit. Murus fatiſcit, labem facit, vitium facit. V. *Fatigo*.

Fatuitas, tis, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Stultitia. *Uſus*. Oſtendit, non hanc imprudentiam, aut caſum, ſed inſcitiam, negligentiam, fatuitatem nominari debere.

Fatum, i, n. Verhängniß, Schickſal. *Syn.* Vis fatalis, fortuna, fatalis neceſſitas; ſeries cauſarum ſempiterna; cauſæ æternæ rerum futurarum; cauſæ immutabiles & æternæ; cauſæ incluſæ in rerum naturâ. Fati vis inexſuperabilis, cujus lege immobilis rerum ordo ſeritur. Æterna conſtitutio.)(*Conſilium*. *Epi*. Extremum reip., grave, miſerum, funeſtum, perniciosum, publicum, ſingulare, ſupremum, totum. *Uſus*. 1. Fati neceſſitas, quod à Deo deſignatum & conſtitutum eſt, ut eveniat. Fatô ajunt fieri omnia. Fati vis inexſuperabilis. Fuit hoc fatum meum. Hôc ſum fatô natus, ich bin ſchon in einem ſolchen Himmels-Zeichen gebohren. Illud fati eſt, hoc conſilii. Fatum illius fuit demergi. Dii omni ratione fata flexiſſent, mutaſſent. 2. *Infortunium*, Unglück. Jam fatum reipublicæ extremum impendet. Meô fatô omnes corruiſtis. 3. *Vaticinium*, Weiſſagung. Fata Sibyllina. V. *Neceſſitas*.

Fatuus, a, um. närriſch. *Syn.* Stultus. *Adv.* Diutius, cum periculo, plane. *Uſus*. Non modo nequam & improbus, ſed fatuus & amens. Puer fatuus, & non gravis, nec continens. V. *Stultus*.

Fauces, ium, f. Schlund. *Syn.* Anguſtiæ gutturis. *Epi*. Impuriſſimæ. *Uſus*. 1. Prædam lupo ex faucibus eripere. 2. *Locus anguſtus*, enger Ort. Corinthus poſita in anguſtiis atque in faucibus Græciæ. 3. *Periculum*, Gefahr. Urbem ex hoſtium impetu, ac totius belli ore ac faucibus ereptam reſtituit. 4. *Aditus*, Zugang. Sedens in faucibus macelli. Patefactis orci, terræ faucibus. V. *Anguſtiæ*.

Faveo, es, favi, fautum, ere. gönnen, gewogen oder geneigt ſeyn. *Syn.* Studeo, amo; complector; æquus ſum alicui, æquum me præbeo.)(*invideo, odi*. *Adv.* Apertè, mirabiliter dignitati, mire, validiſſime alicui, vere. *Phraſ*. 1. *Favet tibi tota civitas*; die ganze Stadt iſt dir ſehr geneigt. Mirabilis te bonorum virorum benevolentia comitatur; ardent omnes ſtudio tui & amore; tuâ cauſâ voluńt cupiuntque omnes; uteris populô plane tuô; exiſtimationis tuæ cupidiſſimum ſtudioſiſſimumque habes populum totum; honori tuo omnes velificantur; divinô omnes ſtudiô, conſtanti benevolentia exiſtunt; tui honoris fautores habes plurimos; honeſtiſſime tibi cupiunt; tuorum ſtudia ardentia habes; gratioſus es omnibus; animo in te ſunt ſingulari; benevolentiâ te ſumma complectuntur; inclinatione voluntatis in te propendent, omnium animi ad dignitatem tuam ſunt propenſi; plebs omni te favore complectitur; tui ſunt omnes, tibi gratificari cupiunt; in te civitas verſa eſt tota; ita effuſi ſunt in te omnes, tanta & tam ſecundâ in te voluntate, ut ſtudia omnium in te unum inclinent, reſpiciant; firmiſſimâ hominum benevolentia munitus es; cives omnes unice tibi ſunt dediti. 2. *Plebs tibi favebit*, das gemeine Volk wird dir günſtig ſeyn. Plebis gratiam unus maxime feres; civitas omnis in tua dignitate ſtudia ſua figet omnia; ejus ſtudium honori tuo nullo loco deerit; omnem illa induſtriam, curam, operam, diligentiam ad honorem ac dignitatem tuam conferet; nullum in te ornando, honeſtando, colendo locum, aut tempus; nullum ſtudii, officii, obſervantiæ genus prætermittet; præſens tibi ubique auctoritate, ſtudio, gratiâ aderit. V. *Gratioſus, favor, gratia, acceptus*. *Uſus*. Saluti, dignitati, honori, laudi, induſtriæ & gloriæ tuæ mirabiliter faveo. Favete linguis. Favere alicujus voluntati, & adjutorem eſſe.

Favilla, æ, f. Funke. *Uſus*. Contectus ignis è ſe favillam diſcutit.

Favonius, ii, m. Weſt-Wind. *Syn.* Zephyrus, ventus ab occaſu flans.

Favor, oris, m. Gunſt, Gewogenheit. *Syn.* Gratia, ſtudium, aura curſusque popularis, proſper flatus fortunæ, benevolentia.)(*Invidia*. *Phraſ*. 1. *Eſt in maximo favore apud Principem*, er iſt ein Favorit bey Hofe, er gilt alles bey ſeinem Fürſten. Summa apud Principem gratia valet; floret præ aliis gratia Principis; in amore & deliciis eſt Principi; primum in gratia Principis locum obtinet; in

magna apud Principem charitate est. V. *Gratiosus.* 2. *Ille hoc pro favore habet, vulg.* er hält dieses für eine besondere Gunst und Gnade. In summi beneficii loco ponit; inter maxima beneficia refert, numerat; ea res apud illum non vulgaris gratiæ locum obtinet. 3. *Populi favorem captat,* er suchet die Gunst des Volcks. Aucupatur gratiam populi, ventum popularem quærit, ubique colligit; captat auram popularem; in gratiam populi se ponere; vulgi gratiam inire, quærere; benevolentiam colligere studet; V. *Gratia, faveo, benevolentia.* *Usus.* Eum amorem, & ut hôc verbô utar, favorem ad consilia advocabo.

Favorabilis, e. günstig. *Usus.* Auram favorabilis populi ex Dictatoris invidia petiit.

Fauste, glücklich. *Syn.* Fortunate. *Usus.* Fauste, feliciter, prospere.

Faustus, a, um. glücklich, beglückt. *Syn.* Fortunatus. *Usus.* O nox fausta orbi! Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit, veteres præfabantur. V. *Felix, fortuna prospera.*

Fautor, oris, m. Gönner, geneigter Patron. *Syn.* Studiosus, patronus. *Epi.* Improbissimus. *Usus.* Multi sunt cupidi tui, multi fautores laudis tuæ. Et semper fautor & adjutor extiti. Egô consiliorum tuorum autor, dignitatis fautor, & amplificator. V. *Patronus, benevolus.*

Fautrix, icis, f. Gönnerin, Patronin. *Usus.* Amicitiæ fautrices fidelissimæ voluptatum.

Favus, i, m. Bienenkorb, Bienen-Gewirk. *Usus.* Apes favos fingunt.

Faux, cis, f. Rachen, Schlund. V. *Fauces.*

Fax, cis, f. Fackel. *Syn.* Tæda, funale. *Usus.* Ardentes faces ad reipublicæ incendium furiis Clodianis ministrabat, in vicinorum tecta jactabat. Malleolos ad incendendam urbem, facesque comparabat. Non sunt parvis in rebus adhibendæ hæ dicendi faces. Dolorum faces admovere. Ad libidinem facem præferre. Antonius omnium Clodii incendiorum fax.

Febricito, as, avi, atum, are. das Fieber haben. *Syn.* Febri corripior, *vel* tentor. *Usus.* Febricitavit aliquis, *vel* inhorruit. V. *Febris.*

Febricula, æ, f. Fieberlein. *Syn.* Commotiuncula. *Epi.* Assidua & satis molesta. *Usus.* In febriculam incidi satis molestam.

Febris, is, f. Fieber. *Syn.* Febricula, tertiana, quartana. *Phras.* *Febri laborat,* er hat das Fieber. Febri jactatur, affligitur; in febriculam incidit, lentis febribus detinetur; febribus corripitur; tentatur, febrim habet; febrim nactus est, quartana patitur. *Usus.* Incommoda valetudine emersit febris; in quartanam conversa est vis morbi, es ist ein 4. tägiges Fieber daraus worden. Cum febri domum redii. In tertium diem febris incurrit, alle dritte Tage kommt das Fieber zurück. Febris accidit, desinit, pares accessiones habet, levatur, continuat, per accessiones increscit, per discessiones mollitur, circuitum habere solita finitur. Febris assidue inhæret; se inclinat, & jam sine horrore est, das Fieber nimmt ab. Febris decessit, das Fieber hat aufgehöret. Febri caruit. A febri relictus, liberatus est.

Februarius, ii, m. der Hornung. *Syn.* Mensis intercalaris. *Epi.* Sterilis. *Usus.* Februarius mensis extremus anni *olim apud Romanos.*

Fecialis, is, m. Herold, Schliesser der Bündnisse. *Usus.* Fœderum, pacis, belli, induciarum feciales judices sunto.

Fecialis, e. das dem Herold zustehet. *Syn.* A feciali factum constitutumque. *Usus.* Belli æquitas jure feciali sanctissime perscripta est.

Fel, lis; n. Galle. *Syn.* Flava bilis.

Felis, is, f. eine Katze. *Syn.* Domestica bestia muribus infesta. *Usus.* Qui canem & felem ut Deos colunt. Felis quô silentiô, quam levibus vestigiis avibus obrepit?

Felicitas, tis, f. Glückseligkeit. *Syn.* Beatitudo, prosperitas, res secundæ.)(*afflicta fortuna.* *Epi.* Incredibilis, par, perpetua, summa. *Phras.* 1. *Nemo perpetuam hic felicitatem habet,* allhie hat niemand eine beständige Glückseligkeit. Nemo fortuna utitur perpetuo bona; nemo est, cui prospere omnia succedant, cui ad voluntatem fluant omnia; cui nihil contra voluntatem eveniat; cui nullum accidat infortunium; cui secunda sint omnia, cui optata omnia contingant. Quis est, qui nihil unquam mali in vita videat? qui nihil sustineat incommodi? qui nullam ferat calamitatem! cujus felicitas sit perpetua, & nullis interrupta

rupta malis ? V. *Fortuna*, 2. *Felicitate omnibus es superior*, du gehest an Glück-seligkeit allen vor. Tuas fortunas nemo superat ; eâ uteris fortunâ , quæ potest esse maxima ; tam beatus es, quam qui maxime; ita beatus es, ut nemô magis; iis vel ornamentis, vel præsidiis redundas , quibus majora nulla esse possunt. Nihil ad felicitatem tibi deest; nemo te potior iis rebus , in quibus sita est felicitas ; ita prospere tecum agitur, ut invidere possis nemini ; felicitate tecum conferri possunt aliqui , præferri , anteferri, præponi , anteponi tibi certe nemo potest. Æquas omnium fortunas ; rebus omnibus affluis ; non est , quod quidquam desideres ; nihil non optabile consecutus es ; ea possides, quæ qui possidet, fortunam accusare nullô pacto possit , nullius fortunam sibi exoptare debeat ; ea possides ac tenes , quæ vitam beatam efficiant ; quæ sunt in vita expetenda. Optimus est rerum tuarum status ; animi & fortunæ bona sic in te sunt , ut in nullo magis ; tibi satis est vel ingenii , vel fortunæ ad bene beatéque vivendum. V. *Fortuna prospera, Eventus, Successus bonus, Felix.*

Feliciter, glücklich. *Syn.* Prospere, fortunate, faustè, bonis avibus, secundis avibus , secundô omine ; non iti vitâ Minervâ ; secundâ fortunâ ; dextrô Marte. *Phras. Res feliciter successit*, die Sache ist glücklich von statten gegangen. Res secundissime processit ; res plane ex sententia gesta est ; res supra votum fluxit , rerum initia satis prospera fuêre ; non ancipiti fortunâ res gesta est ; secunda omnia cadebant ; secunda admodum fortuna rerum fuit. V. *Cedo, Succedo, Evenio, Bene, Fortuna. Usus.* Respublica bene & feliciter gesta.

Felix, icis, *g. o.* glückseelig. *Syn.* Beatus. fortunatus, florens, cui bene est. *Phras.* 1 *Te amico felix sum & beatus*, ich bin glückselig , indem ich dich zum Freunde habe. Digitò cœlum attingo ; in cœlo sum ; secundum mihi vitæ sine ulla offensione cursum polliceor ; tranquilla & pacata habeo omnia ; fortunam ipsam anteibo fortunis meis; rebus utar secundissimis, rebus omnibus florebo ; nemo hominum me vivet fortunatior. 2. *Felix ad id tempus erat*, biß dahin war er glückselig. Ad eam diem fortuna ei nihil non tribuit ; fortuna indulgendo illi nunquam fatigata erat ; fortunam in potestate habuit ; secundâ fortunâ ; magnâ felicitate usus erat ; fortunâ illi ubique præsto erat ; nusquam illi aberat ; perpetuâ felicitate florebat ; ad eum diem felicitatis nihil illi defuit , prospera fungebatur fortunâ ; secundæ illi res erant ; vitam vivebat omni felicitatis genere cumulatam ; ab omni molestia remotam, sejunctam ; mersus erat felicitate ; mersus secundis rebus ; luxuriari felicitate atque indulgentiâ fortunæ videbatur ; Divorum vitam adeptus videbatur. V. *Beatus. Usus.* Felix ad casum fortunamque.

Femen, inis, n. die Hüfte, die Weiche. *Syn.* Coxendicis pars interior. *Usus.* Redundas pedibus, feminibus, cruribus.

Femur , oris , n. die äussere Dicke am Schenkel, Hüfte. *Syn.* Coxendicis pars exterior.

Fenestra , æ, f. Fenster. *Syn.* Locus apertus ad lumen accipiendum ; ad admittendum solem , diem. *Usus.* Fenestrarum angustias reprehendis. Latis lumminibus fenestræ. Oculi quasi fenestræ animi.

Fera, æ, f. ein Wild. R. *ab Æol.* φὴρ. *Syn.* Bestia. *Usus.* Feræ rationis & orationis expertes.

Feralia, orum, n. Aller Seelen-Tag. *Dies erant Diis manibus consecrati, quod ad tumulos epulas ferrent, ibique cœnas agitarent. Usus.* Feralibus præfecta est.

Ferax, acis, *g. o.* fruchtbar. *Syn.* Uber, fœcundus , fertilis, frugifer. *Usus.* Nihil feracius ingeniis. V. *Fertilis.*

Ferculum , i, n. Tracht , Speiß-Trachten. *Usus.* Pomparum ferculis similis, ita lentô gressu ingreditur.

Fere, schier , fast. *Syn.* Fermè , propemodum, prope. *Phras.* 1. *Similitudo fere me fefellit*, die Gleichheit hat mich fast betrogen. Propius factum est nihil , ac ut alterum pro altero compellarem. Prope erat ; non multum aberat ; parum aberat , ut me similitudo vestra falleret ; haud procul ; minimum abfuit , quin similitudine vestrâ fallerer ; pene proxime me similitudo vestra fefellisset. 2. *Seditio fere orta esset* , es wäre schier ein Aufruhr entstanden. Prope seditionem res erat ; quid propius fuit , quam ut omnia discordiis miscerentur ? Res ad seditionem spectabat. Jam in eo res erat , ut seditionibus omnia arderent. 3. *Quingenti quatuor ferro saucii fuere*, es seyn bey 504. verwundet worden. Ad quatuor & quingenti saucii fuere.

Usus.

Usus. 1. Probabile est, quod fere fieri solet. Nihil ætate, aut fere nihil differunt. 2. *Tantum*, allein. Hæc ferè dicenda habui. 3. *Profecto*, fürwahr. E victoria non fere, quam invidia eum secuta est. 4. *Potissimum, maxime*, sonderbar. Ad hunc fere modum; ad hunc maxime modum locutus est. V. *Quasi*.

Feriæ, arum, f. Feiertag. *Syn.* Dies festi cœlestium, dies quietis. *Epi.* Forenses; novendiales, publicæ. *Usus.* Feriarum festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium & jurgiorum, in servis operum & laborum. Imperare ferias forenses. Feriæ quantum mihi temporis indulserint.

Feriatus, a, um. müßig. *Syn.* Otiosus, vacans. *Usus.* Epicurei Deum feriatum volunt otio, torpore. Non putes me feriatum à studiis futurum. V. *Otiosus*.

Ferinus, a, um. wilder Art. *Syn.* Feris communis. *Usus.* Ferinus victus.

Ferio, is, ire. schlagen. *Syn.* Percutio. *Phras. Securi feritur*, er wird enthauptet. Securi percutitur; securis in caput dejicitur; ferro caput demetitur; caput cervicibus abscinditur; jugulum ferro resolvitur; cervix abscinditur; præciditur; inciditur; caput à cervicibus avellitur; amputatur; caput ense aufertur; collum secatur; obtruncatur. *Usus.* 1. Feriunt hæc aures hominum. Oculi spectris feriuntur. Hostem ferire, niederhauen. 2. Ferire fœdus cum aliquo, ein Bündniß machen.

Feritas, atis, f. wilde Art, Grausamkeit, Unbeständigkeit. *Syn.* Immanitas.)(*mansuetudo animi. Epi.* Humana. *Usus.* Pars animi, in qua feritas sit, & agrestis immanitas. Ex feritate aliquem ad humanitatem & mansuetudinem transferre. V. *Crudelitas*.

Ferme, fast. *Syn.* Fere. *Usus.* Mihi ferme acta est ætas. V. *Fere*.

Fermentum, i, n. Sauerteig. *Syn.* Portio farinæ subactæ acida. *Usus.* Uxor tota in fermento jacet; *vehementer irata est*; ist voller Zorn.

Fero, is, tuli, latum, ferre. tragen. R. *à* φέρω. *Syn.* Porto, gero. *Adv.* Abjecte, acerbe, acerbissime diffidium, ægre, æque adversam fortunam, aperte, apte, atrociter, clam, clementer, constanter, continenter, de integro difficilius, diutius, egregie, facile, familiariter, fortiter, graviter, humane, humaniter, jam dudum, immoderate, indigne, insolenter, læte, lente, levius, leviter, libenter, mediocriter, mirabiliter, moderatè, modicè, molestè, molliter, negligenter, nominatim, obscure, obviam sese, omninò, pariter, patienter, placate, placide, plane, pulcherrime, quam humanissime, quam lenissime, quiete, recte, remissius, sane, sapienter, sedate, stulte, submoleste, tacite, toleranter, tranquille, valde, graviter, vere, vitiose. *Phras. Ferre non possum hanc injuriam*, ich kan die e Beleidigung nicht ertragen. Concoquere hanc injuriam non possum; grave est, hominis tot ineptias ac injurias devorare; acerbe me accipere hanc injuriam quid mirum? cujus indignitatem nullius nec oculi, nec aures ferebant. V. *Patior. Sustineo. Usus.* 1. Terra fert fruges. 2. *Opinor, conjicio, spero*, vermeynen, muthmassen. Ut mea fert opinio; ut conjectura fert. 3. *Constituo, nuncio, decerno*, ankünden. Ferre ad populum de re aliqua. Ferre legem. 4. *Patior, tolero, perfero*, ertragen. Æquo, *vel* iniquo animô; modeste, *vel* parum modeste; leviter, graviter, molliter, indigne, fortiter, sapienter, quietô animô; immoderate adversos casus ferre. 5. *Requiro, postulo, volo, jubeo*, erfordern. Uti natura, consuetudo tulerit. Si tuum commodum ita fert. Ita eredebam, reipublicæ tempora ferre. Ut amor tuus fert, perscribe. 6. *Reporto, percipio*, davon tragen, überkommen. Palmam, primas, prædæ partem tulit; responsum tulit; fructum ex ea re maximum tulit. 7. *Affero, do*, beybringen, geben. Opem, auxilia, præsidium, suffragium ferre. Hæc ætas primum oratorem tulit. 8. *Obtineo, consequor*, erhalten. Quo suffragia tulisti? 9. *Amo*, lieben. In oculis aliquem fero. 10. *Celebro, laudo*, erhöhen. In cœlum te omnes laudibus ferunt. 11. *Dico, prædico*, sagen, ausgeben. Homo, ut ferunt, ut fertur, acerrimus. 12. *Attribuo, adscribo*, zuschreiben. Ferre alicui expensum.

Ferocia, æ, f. Frechheit, Ungestümmigkeit. *Syn.* Ferocitas. *Epi.* Effrenata, intoleranda, tanta. *Usus.* Quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam, quam intolerandam arrogantiam fuisse putatis? V. *Insolentia*.

Ferocitas, atis, f. Hochmüth, Frechheit. *Syn.* Ferocia. *Usus.* Ferocitatem illius & audaciam frangere, reprimere.

Ferociter, frech, übermüthig. *Usus.* Maledicta in aliquem aspere, ferociter & libere dicta.

Fe-

Ferox, ocis, *g. o.* frech, keck. *Syn.* Vehemens.)(*humanus.* *Phras.* *Homo viribus ferox, & efferatis longa militia animis,* ein frecher Mensch. Atrox ingenium, & accendi facile; homo truci ingenio; præferocis animi; irarum & animorum plenus, indomitus & implacabilis; homo ingenio asper; vultû truci, voce accusatoriâ, stolidâ audacia ferox; homo vehemens feroxque naturâ; ferox & indomitum ingenium; ingeniô violentus & inexorabilis; torvus & minax, voce, vultu, oculis ardescens. V. *Audax, insolens, agrestis.* *Usus.* Victoria reddidit hominem ferociorem ac impotentem.

Ferramenta, orum, n. Eisen-Werk. *Syn.* Ferrea instrumenta. *Epi.* bona. *Usus.* Dicebat se bonorum ferramentorum studiosum. Quæ ferramenta, qui vectes?

Ferraria, æ, f. Eisen-Grube. *Syn.* Montis caverna, ex qua ferrum extrahitur. *Usus.* Apud eos magnæ sunt ferrariæ.

Ferratus, a, um. mit Eisen beschlagen. *Syn.* Ferrô devinctus. *Usus.* Hastæ ferratæ.

Ferreus, a, um. eisern. *Syn.* Durus. *Usus.* 1. O durum te, ferreum ac inhumanum, qui ejus periculis non moveris! 2. *Impudens,* unverschämt. Os tuum ferreum.

Ferrum, i, n. Eisen. *Metalli genus durissimum.* *Epi.* civile, impium. *Usus.* 1. E terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam. 2. *Arma, gladius,* Waffen, Schwerdt. Patriæ igni ferroque minatur. Homines certis locis cum ferro collocati.

Fertilis, e. fruchtbar. *Syn.* Ferax, fœcundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. *Adv.* maximè. *Phras.* *Terra fertilis,* eine fruchtbare Erde. Tam uber & pingue solum est, ut repelli à pastu pecora dicantur, ne satietas perimat; solum pinguissimum, & pabuli fertile, idemque crebris fontibus rigatum. Uberrimum gignendis uvis solum; copiosus ager & opimus, quique & ubertate & varietate frugum facile omnibus terris antecellat; ager frugum fertilis, quem cum obsitum videas, annonæ caritatem non vereâre; ager nobilissimæ fertilitatis; abundans omnium copiâ rerum regio. *Usus.* Agri opimi, maximeque fertiles. Asia tam fertilis est, ut ubertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine pastionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.

Fertilitas, atis, f. Fruchtbarkeit. *Syn.* Ubertas agrorum, rerumque abundantia omnium; bonitas agrorum & fœcunditas.)(*sterilitas agrorum.* *Epi.* barbara. *Usus.* Quæ sit vel sterilitas agrorum, vel fertilitas. V. *Ager.*

Ferventer, eiferig. *Syn.* Vehementer. *Usus.* De damnatione ferventer agi cœptum.

Ferveo, es, bui, ere. sieden, braten. R. à φέρβω, *pasco, nutrio.* *Syn.* Ebullio, caleo.)(*Frigeo.* *Usus.* Fervet æstu pelagus. Usque eo fervet, & fertur, & exæstuat avaritiâ. Lites fervent, calent judicia.

Fervide, eiferig. *Syn.* Ferventer.

Fervidus, a, um, eiferig, hitzig. *Syn.* Ardens.)(*frigidus.* *Phras.* *Juvenis est natur fervidus,* er ist ein hitziger Jüngling. Magnum ardorem vultu præ se ferens; animô ferventior; fervore quodam ætatis incitatior; effervescens sæpius; in verba effervescentia facilis; animo ardenti; ardore quodam & impetu ferox; præproperum & fervidum est ingenium. V. *Præceps, vehemens, ferox.* *Usus.* Oratio seria, fervida. Fervida ingenia prudenti & moderatô viro adjunctô temperanda sunt.

Fervor, oris, m. Hitze Eifer. *Syn.* Ardor, calor.)(*frigus.* *Epi.* purior, perlucidior nobiliorque, multo ob eas causas aptior ad sensus commovendos. *Usus.* Iracundia est fervor mentis. Fervor ætatis, maris, pelagi. V. *Impetus, Zelus.*

Ferus, a, um. wild, grausam, unbändig. *Syn.* Barbarus, immansuetus, immanis.)(*mitis, mansuetus, cicur.* *Usus.* Homo ferus & agrestis; ferus ac ferreus. Gentes feræ, & omni diritate atque immanitate teterrimæ. Mores feri, immanis natura Scytharum. V. *Crudelis, Barbarus.*

Fessus, a, um. müd, matt. *Syn.* Defessus, languens, de via lassus, defatigatus. *Usus.* Fessus plorando, de via fessus media. V. *Fatigo.*

Festinanter, geschwind, eilends. *Syn.* Omni festinatione; equis velisque; equis

equis & quadrigis. *Usus*. Nimium festinanter facere aliquid, proficisci, abire. V. *Celeriter*.

Festinatio, onis, f. das Eilen. *Syn*. Properatio. *Usus*. In festinationibus ne suscipiamus nimias celeritates. Habes epistolam plenam festinationis & pulveris.

Festino, as, avi, atum, are. eilen. *Syn*. Propero, maturo.)(*moror*, *commoror*, *Adv*. Valde. *Phras*. *Festinandum est*, man muß eilen. Maturato opus est; res non recipit cunctationem; abjicienda omnis cunctatio est; summa celeritas adhibenda, suscipienda est; acriter instandum & urgendum; mora nulla interponenda est. V. *Accelero*, *celeritas*, *propero*. *Usus*. Jam ad reliqua festinat animus, oratio. Plura scripsissem, ni festinarent nuncii.

Festinus, a, um. behend, ellend, hurtig. *Syn*. Properans. *Usus*. Festino simillimus decurro.

Festivè, zierlich, fein. *Syn*. Belle, aptè. *Usus*. 1. At quam festive crimen contexitur! 2. *Accurate*, genau. Belle & festive dicere. Dialectica festive tradit elementa loquendi.

Festivitas, atis, f. Holdseligkeit, Zierlichkeit. *Syn*. Lepor, jucunditas. *Usus*. Festivitas, splendor, concinnitudo, lepos hominis, orationis. Habet ea res festivitatem. V. *jucunditas*, *lepor*. *Pro* Die festo, Feiertag. *vulg*. *est*.

Festivus, a, um. zierlich, holdselig. *Syn*. Lepidus, facetus, venustus, omni lepore & venustate affluens; omni urbanitate, lepore, suavitate conditus. *Usus*. 1. Festivus materculæ suæ filius. Puer festivus. 2. *Egregius*, *eximius*, *magnus*, herrlich, ansehnlich. Habeo festivam librorum copiam. Festivum acroama. V. *Facetus*, *lepidus*. *Festivus concionator*, *vulg*. ein Feiertags-Prediger, qui festis diebus pro concione dicit.

Festus, a, um. feierlich. *Syn*. Sacer, religiosus; dies festus, feriæ. *Phras*. 1. *Festum est*, *vulg*. es ist ein Feiertag. Festus dies est; dies religiosus, & à laboribus feriatus. Dies festa, quæque summa religione ac cerimonia celebratur; dies Sancti N. aut Sanctæ N. memoriâ sacer; dies Sanctorum N. N. honoribus consecratus, dicatus. Feriæ Natales Servatoris nostri JEsu Christi, Weihnacht-Feiertage. Feriæ redivivi à morte Servatoris nostri memoriâ solennes, Oster-Feiertage. Feriæ divini Spiritus adventû nobis celebres, Pfingst-Feiertage. Dies Virgineæ Matris ortu; in cœlum transitû nobis religiosus, Geburts-Himmelfahrts-Tag der seeligsten Mutter GOttes. 2. *Festum instituere*, ein Fest einsetzen. Ferias imperare; diem festum instituere, constituere; solemne instituere; diem festum indicere; solemnem esse velle; festâ religione ac ceremoniâ observandum præcipere; ferias indicere. 3. *Festum celebrare*, den Feiertag halten. Feriatum ab opere, dies festos agere, peragere, celebrare; ferias agere; per otium, sacro in otio agitare; vacuum ab opere diem religioni consecrare; rebus divinis tribuere; stata religione, & solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. 5. *Festum violare*, den Feiertag nicht halten. Festæ diei sanctitatem violare; diem festum. Christiano ritu religiosum ac sanctum non habere; diei religione non impediri, quo minus servili in opere tempus omne exigatur; indictam ab opere vacationem pensi nihil habere. Manus ab opere solemni die non abstinere; diem servili opere ex sacro profanum facere; diem festum profestumque promiscuum habere.

Fex, ecis, f Hefen. *Syn*. Subsidens purgamentum. *Transl*. Sentina, sordes, eluvies, labes. *Usus*. Perditissima, infima fex populi. Sordes urbis & fex. Fex vulgi ac urbium purgamenta. V. *Vilis*.

Fiber, ri, m. Biber. *Syn*. Castor. *Usus*. Fibri redimunt se eâ corporis parte, propter quam mâxime appetuntur.

Fibra, æ, f. Härlein, Fäserlein an Wurzeln. *Fibræ sunt veluti capilli in extis animalium, radicibus stirpium, & aliis rebus*. *Usus*. Non ramos solum amputare, sed & radicum fibras evellere.

Fibula, æ, f. Spange. *Ornamentum cinguli ad vestem subligandam*. *Usus*. Prætor fibulis aureis donavit milites.

Fictè, fälschlich, erdichtet. *Syn*. Simulate.)(*vere*. *Usus*. Fictè, fallaciter conciliata gratia.

Fictilis, e. aus Erde, irden. *Syn*. Quod ex terra, aut alia materia fictum est. *Usus*. Vasa fictilia. Urna fictilis.

Fictor,

Fictor, oris, m. Hafner, Töpfer. *Syn.* Qui signa ex ære, vel alia materia fabricat. *Usus.* Pictores, fictores ex cera.

Fictrix, icis, f. Erfinderin. *Usus.* Divina providentia, fictrix & moderatrix naturæ.

Fictus, a, um. erdichtet, falsch, unwahr. *Syn.* Commentitius, simulatus, adumbratus. *Phras. Ficti homines non diu placent,* Leute, so sich verstellen, gefallen nicht lang. Homines fictè & fallaciter virtutem professi; fictæ & adumbratæ virtutes hominum non diu in pretio sunt; ficta illa virtutis species ut flosculus decidit; virtutis ille color facilè desinit; virtutis illa simulacra, vana utique, & ostentationi parata, ætatem non ferunt personatam illam virtutis speciem dies delet; quorum in vita nihil nisi fictum, compositum, coloratum, eorum fama & gratia facile extinguitur. *Usus.* Ficti & commentitii Dii. Hæc causa à te per summam malitiam & fraudem ficta est. Res fictæ, & fabularum commenta. V. *Vanus, simulatio.*

Ficulneus, ea, um. vom Feigenbaum. *Usus.* Ficulneum lignum.

Ficus, i, f. Feige. *Syn.* Pomum fici.

Ficus, ûs, f. Feigenbaum. *Syn.* Arbor fici. *Usus.* Suspendit se de ficu.

Fidelia, æ, f. Hafen, Krug. *Syn.* Vas Samium ad plurimos usus. *Usus.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Fidelis, e. treu, *Syn.* Fidus, qui fidem suam præstat, fide præditus. *Adv.* egregie, maximè. *Phras. Famulus fidelis esse debet,* ein Bedienter muß treu seyn. Fide officioque singulari esse debet; oportet, ut famulus non sit ambiguâ fide, non fluxâ, non levi, sed notâ & exploratâ; sed optimâ & præstantissima; ut fidem colat; ut is sit, cui omnia credi possint. In famulo probo ac frugi fides potissimum requiritur; in famulo fidelitas præcipuè spectatur; is sit famulus, in quo fidelitatem nemo desideret. Famulus ea fide sit, cui permittere se herus tuto possit; fidem colere vel cum periculo capitis famulum decet; famuli cavére debent ne fluxam fidem gerant. Famulus frugi, studiò ac fide erga dominum cedat nemini, oportet. Famulus in fide stet, oportet; fidem ad ultimum conservet; inviolatam fidem præstet; fide ad ultimum invictâ sit; ultima pro fide experiatur. Famulus magnâ, eximiâ, præcipuâ in herum fide sit, oportet; famulus ejusmodi sit, in quo fides sita sit egregia. V. *Fidem servare. Usus.* 1. Firmus & fidelis amicus. 2. *Transl.* Ager, domus, doctrina, ars fidelis. *Pro* Christi legem ac disciplinam professo, Gläubiger, *Fidelis, vulg. est.*

Fidelitas, atis, f. Treue, Glaube. *Syn.* Fidei sanctior observatio.)(*perfidia, infidelitas. Epi.* perutilis, summa. *Usus.* Amicorum me fidelitas & benevolentia custodit. Nunquam iis fidelitas erga me defecit. Quantum studio ac fidelitate consequi possunt, nutui præsto sunt. Nunquam eorum operam & fidelitatem requisivi, desideravi. V. *Fides, fidelis.*

Fideliter, treulich. *Syn.* Summâ, constanti, integrâ, integerrimâ fide. *Usus.* Prædia tua fideliter curabuntur.

Fidens, tis, *o. o.* keck, kühn. *Syn.* Audens.)(*dubius, timidus. Usus.* Animus prudentiâ & consilio fidens. Fidenti animò ad mortem gradi. Dubitans magis de suis rebus, quàm iis fidens.

Fidenter, sicherlich, beherzt. *Syn.* Audacter.)(*timide, dubitanter. Usus.* Fidenter respondere; fidenter agere, aggredi, colloqui.

Fidentia, æ, f. Zuversicht. *Syn.* Securitas, fiducia, confisio.)(*diffidentia. Usus.* Fidentia est firma animi confisio. Fidentia est scientia quædam & opinio gravis non temerè assentiens, per quam magnis in rebus multum ipse animus in se fiducia certâ cum spe reponit. V. *Securitas.*

Fidissimè, aufs treulichste. *Usus.* Fidissimè & amantissimè te horum admonitum volui.

Fides, ei, f. Treue, Glaube. *Syn.* Constantia, promissum.)(*perfidia, fraudatio. Epi.* alma, apta, bona, clara, communis, consularis, egregia, singularis, incredibilis, infirmior, insignis, jucunda auditu, magna, mala, melior, mira, optima & speratissima, præstans ac singularis, prompta, publica, sancta. *Phras.* 1. *Fidem dedi nemini,* ich habe mich keinem verbunden; meine Treue und Glauben zugesaget. Fidem nemini obstrinxi, obligavi; in eam pactionem fidem meam non interposui; nemini fidem dedi; vadem me nemo habuit. 2. *Fidem, quam dedi, servabo,* ich werde die versprochene Treue halten. Fidem, quam dedi, præstabo; bona fide agam; stabo, perstabo in fide; tenebo, retinebo fidem; fidem meam liberabo, solvam; fidem,

quám dedi, colam integerrimè; salvam præstabo; fides, quam dedi, constabit mihi; fidem integrè exsolvam, exonerabo; promissis stabo. 3. *Qui fidem publicam violat, humanam societatem convellit,* der, so die öffentliche Treue und Glauben bricht, der zerstöret alle menschliche Gemeinschaft. Qui fidem publicam frangit, prodit, violat, mutat, per scelus abrumpit; is, per quem stat, ut fides civitatis concidat, labefactetur; fluxa ac vana sit; ut fides publica labet, fluctuet, fluitet, infirmetur, concutiatur, angustior sit; commercium generis humani tollit, omnium commune præsidium oppugnat. 4. *Fidem alicujus minuere,* eines Credit vermindern. Fidem infirmare, elevare; vanam facere alicujus fidem; fidem alicui abrogare; imminuere, labefactare, derogare, concutere. 5. *Fidem non habet,* man glaubt ihm nicht. Fundata leviter ejus fides est; fidem non facit; fides illi non habetur; fluxa fide est; testis est haud sanè locuples, haud fide dignus; non is est, quo satis certo autore stetur; fluxa & vana hominis fides est; angustior illi fides est; sublesta fide est. 6. *In fidem alicujus se dare,* sich unter eines Schutz begeben. In alicujus se fidem conferre, tradere, permittere; alicujus se fidei mandare; in tutelam se tradere; tutelæ se commendare, se subjicere. V. *Commendo, Cliens.* 7. *Fidem Christianam negare,* den Christlichen Glauben verläugnen. A Christo desciscere; Religionem omnem ejurare; Christo fidem cultùmque renuntiare. V. *Apostata. Usus.* 1. Fides, dictorum conventorumque constantia & veritas. Fidem dare, Versicherung geben. Fidem servare, præstare, die Treue halten. Fidem violare, frangere, Treue und Glauben brechen. 2. *Autoritas, firma opinio, persuasio, confirmatio,* Ansehen, feste Meynung, Bestättigung. Fidem facere, bekräftigen. Fidem alicui habere, Glauben beymessen. Fidem & autoritatem afferre; fidem affirmare, etwas bekräftigen. Fidem infirmare, abrogare, den Glauben und Credit schmälern, benehmen. 3. *Tutela, patrocinium, clientela, defensio,* Schutz, Schirm. In alicujus fidem se tradere, sich unter eines Schutz begeben. In fidem accipere, recipere, unter seinen Schutz annehmen. In fide & clientela alicujus esse, unter eines Schutz stehen. V. *Fido, fidelis.*

Fides, ium, f. Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra. *Epi.* contentæ, plurimæ. *Usus.* Dicere, canere fidibus; fidibus scire; fides pulsare.

Fidicen, inis, m. Geiger, Lautenist. *Syn.* Qui fidibus, lyra canit, lyricus. *Epi.* nobilissimus. *Usus.* Nobilissimus fidicen.

Fidicula, æ, f. klein Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra parva. *Usus.* Fidiculæ numerosè sonantes, & tibiæ modulatè canentes.

Fiducia, æ, f. Vertrauen, Zuversicht. *Syn.* Spes certa. *Epi.* stabilis. *Phras. In te fiduciam habeo,* auf dich setze ich all mein Vertrauen. Quidquid est fiduciæ, in te uno certâ cum spe repono; spes mea, quantacunque est, in te recumbit, in te sita est; fiduciam omnem in te locatam habeo; spem omnem in te collocatam habeo, præcipuam spem, ac propemodum unicam in te habeo. V. *Spes. Usus.* 1. Artis suæ fiduciâ insolescit. Hominis præpotentis fiduciâ; tuâ fiduciâ ita se effert. 2. *Pactum cum conditione redimendi redhibendique, quod venditum est, vulgò obligatio,* ein Vertrag mit der Bedingung, das Verkaufte wiederum auszulösen. Qui fiduciam accepit, debet præstare fidem. Commissam fiduciam tenere & possidère.

Fido, is, fisus sum, ere. trauen, glauben. *Syn.* Credo, confido. *Phras. Fortunæ ne nimium fidas,* traue dem Glücke nicht zuviel. Spem certam in fortuna ne reponas; fortunæ ne nimium credas, confidas; fidem ne habeas; ne te fortunæ credas, committas; ne multum in fortuna ponas; à fortuna expectes; ut caute agas cum fortuna; minimum tibi de fortuna pollicearis; spem nullam in fortuna constituas, ne fidam, stabilem, firmam, constantem, certam fortunam ducas; auctor tibi sum, ut fortunæ instabilitatem, levitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem pertimescas, extimescas; fortunæ fidem ne habeas; salutem resque tuas non credas. V. *Credo, Confido. Usus.* Somniis, amicorum præsidiis fidere.)(*Diffido, dubito.*

Fidus, a, um. aufrichtig, treu. *Syn.* Fidelis. *Phras. Fidissimus amicorum est,* er ist ein besonders guter Freund. Rara inter paucissimos est fidelitate; is est, quem secundæ adversæque res mecum copulârint, cujus fidelitas nunquam erga me defecit; qui datam fidem & colere nôrit, & tueri; cujus fidei subnixus tutus mihi esse videar. V. *Fidelis. Usus.* Fidæ familiaritates amantium.

Figo, is, fixi, fixum, ere. fest machen, annageln. *Syn.* Affigo. *Adv.* omnimodo. *Usus.* Beneficium trabali clavo figere. 2. *Pe-*

2) *Pono*, verlegen, setzen. Mentem totam, cogitationem omnem, operam, industriam, studia in consulatu tuo fixi & locavi. Garrulitati, cupiditati modum figere. 3. *Configo*, verwunden. Maledictis aliquem figere, vulnerare, perfodere.

Figura, æ, f. Figur, Gestalt, Form. *Syn.* Forma, species. *Epi.* apta, conglobata, dissimilis, divina, habilis, humana, miranda, muliebris, mira, optima, pulchra, reliqua, tacita, tota, vastior. *Usus.* Delectabant illum figura & lineamenta hospitæ. Tacita corporis figura conjecturam affert. Conformatio quædam & figura totius oris ac corporis. Corporis partes, forma, statura, figura. In hominis figura belluæ feritas. Formæ figura.

Figuro, as, avi, atum, are. gestalten, formiren. *Syn.* Formo, effingo. *Usus.* Terga boum non sunt ad onus ferendum figurata. Ita figuratum est hoc corpus, ut aliis excellat. Deus mundum hac formâ figuravit. V. *Fingo.*

Filia, æ, f. Tochter. *Epi*, Charissima, grandis, nubilis, major, optima, singularis, vetula, multarum nuptiarum, unica. *Usus.* Filiam suscipere, erzeugen. Filiam habere. Filiam spondere alicui, pacisci, collocare; viro dare, mandare, committere, versprechen, verehlichen.

Filicatus, a, um. dem Farn-Kraut ähnlich. *Syn.* Quod filicis, herbæ, speciem refert. *Usus.* Pateræ filicatæ.

Filiola, æ, f. Töchterlein. *Epi.* Amabilis, charissima, dulcior nostra vita, parva, jucunda, tristicula.

Filiolus, i, m. Söhnlein.

Filius, ii, m. Sohn. *Syn.* Stirps virilis, natus, gnatus: liberi, soboles virilis. *Epi.* Assiduus, bellissimus, blandus & gratiosus, charus, consularis, delicatior, dignus tanto patre, disertus, dissolutus, festivus, gnavus, prudens, probus, grandis, honestissimus, imago animi & corporis paterni, imbecillus, immanis, impurus, innocens, avarus, non amans suorum, præditus patriâ virtute, probus, pupillus, rusticus, simillimus patris, studiosus, eruditus, modestus, suavissimus, venustissimus, unicus. *Usus.* Filius effigies probitatis paternæ, imago animi & corporis. Est is in me pietate filius, consiliis parens, amore frater. Filium gignere, suscipere, procreare, erzeugen. Filium adoptare, an Kindesstatt annehmen. Filium supponere, ein fremdes Kind unterschieben. Filium exponere, heimlich auf die Gassen legen. Filium efferre, zur Grabstatt bringen. Filii charitate aliquem diligere, lieben wie sein Kind.

Filum, i, n. ein Faden. *Syn.* Linum. *Transl.* Orationis contextus. *Usus.* Munusculum levidense crasso filô. Argumentandi tenue filum; filum orationis.

Fimbriæ, arum, f. Gebräme. *Syn.* Vestium, aut aliarum rerum extremitas. *Epi.* Madentes. *Usus.* Cincinnorum fimbriæ.

Findo, is, fidi, fissum, ere. zerspalten. *Syn.* Diffindo, aperio, divido. *Usus.* Hoc quasi rostrô finditur flumen. Paries finditur, & rimas agit.

Fingo, is, finxi, fictum, ere. gestalten, erdichten. *Syn.* Formo, informo, creo. *Adv.* Omnimodo, commode, extemplo, præclare. *Phras.* 1. *Alium se fingit*, er verstellet sich, und giebt sich für einen andern aus. Alium se, quam sit, ementitur, venditat, alium se gerit, alius est; novum sibi ingenium induit; nobilem se fert clarô locô natum. V. *Simulo.* 2. *Multa finxerunt*, sie haben vieles erdichtet. Rem multis mendaciunculis adspersere; multa veris falsa affinxerunt; res magnam partem commentitiæ sunt; multa in his, fabulis similia & composita videntur; fabulam dedere, qui ista commenti sunt. V. *Fictus*, *Affingo.* *Usus.* 1. E cera, è materia, è marmore suos avos fingere. Natura te ad honestatem finxit. Sè totum ad nutum, arbitrium, voluntatem alicujus fingere. 2. *Simulo, imitor*, verstellen. Fingere sibi vultum & incessum. Fingere, dissimulare, obtegere. 3. *Comminiscor*, erdichten. Fingere crimen. 4. *Æstimo*, schätzen. Alios ex sua natura fingere. 5. *Concipio animo*, sich etwas vorbilden. Fingere animo ac cogitatione aliquid.

Finio, is, ivi, itum, ire. zum Ende bringen. *Syn.* Perficio, conficio, absolvo, finem facio, claudo, concludo, termino, modum statuo, finem affero, compleo, fastigium impono, perfungor, extrema persequor, modum facio, modum *vel* finem constituo, ad exitum perduco.)(*Exordior, fundamentum jacio.* *Phras.* 1. *Bellum pace finiit*, er hat den Krieg geendet. Ad belli exitum pervenit; bello defunctus est; bellum delevit; exitum bello imposuit; bellum restinxit; victoria ac pace terminavit; belli reliquias confecit, sustulit, delevit; belli ne scintillam quidem reliquit; bellum pace conclusit; belli reliquias persecutus est ac confecit; à diurnis belli contentionibus conquievit. V. *Absolvo*, *Bellum.* 2. *Negotium brevi finiam*, ich werde dieses Geschäfte bald enden. Negotio propediem supremam manum imponam; negotium propediem ad finem deducam; operi finem statuam; res prope-

 diem

diem confecta erit; ad exitum perveniet, provehetur; negotio brevi finem afferam; negotium optato exitu concludam, terminabo. 3. *Finitæ jam erant induciæ*, der Waffen-Stillstand war schon zu Ende gegangen. Exierant, abierant jam induciæ. V. *Absolvo*, *Perficio*, *Finis*. *Usus*. Omnia utilitate finire, *definire*, abmessen.

Finis, is, m. Ende, Schluß. *Syn.* Modus, terminus, exitus, ultimum, extremum.)(*Initium, principium*. *Epi.* Similis, optimus, simplex, teterrimus, vetus. *Phras.* 1. *Non multum deest ad finem, vulg.* es gehet nicht viel ab biß zum Ende. Parum abest a fine; parum abest, quin ad exitum res perveniat; res ab exitu non longè abest, in exitu res est; summam manum expectat; affecta, nondum perfecta, confecta, absoluta res est. V. *Absolvo*. 2. *Sub autumni finem*, zu Ende des Herbsts. Extremo jam autumno; autumno vertente, præcipitante, exeunte; propè exacto, circumacto. Cum in exitu jam autumnus esset; in extrema parte, ac conclusione autumni; autumno jam senescente, desinente in hyemen autumno; inclinante jam autumno. 3. *A principio usque ad finem*, von Anfang biß zu Ende. A capite ad calcem; à carceribus ad metam. 4. *A fine ad principium redire*, von dem Ende biß zu dem Anfang zurück gehen. A calce ad carceres revocari; à meta ad carceres revocari; redire ad fontem; iter remetiri ad caput rei. 5. *Finis principio non respondet*, das Ende ist nicht gleich mit dem Anfang. Extrema primis non respondent; extrema primis non congruunt; res exitum habet principio dissimilem; abludit à principio exitus. *Usus*. 1. Non faciam finem rogandi. Illa victoria finem bello attulit, præscripsit. Finem statuere, constituere, reperire, habere. 2. *Causa, cujus gratia*, Ziel und Absehen. Cur? quem ad finem? Finis causâ aliquid facimus. Finis bonorum, quo referuntur & referenda sunt omnia. 3. *Locorum, provinciarum extrema*, unde *finitimi*, die Gränzen. Lingua Latina finibus sane exiguis continetur. Imperii fines proferre, die Gränzen erweitern. Fines tueri, defendere ab incursionibus. V. *Extremus*.

Finitè, mit Maaß. *Syn.* Definitè. *Usus*. Avarus erit, sed finite; adulter, sed habebit modum.

Finitimus, a, um, nahe gelegen. *Syn.* Vicinus, propinquus, confinis, proximus. *Usus*. Finitimus oratori poëta est. Falsa veris, ægritudini finitimus est metus. Vitia propinqua inter se & finitima. Regnum, gens finitima. V. *Vicinus*.

Finitor, oris, m. Feld-Messer. *Syn.* Decempedator, metator, qui agrorum terminos constituit. *Usus*. Delecta finitorum juventus.

Fio, fis, factus sum, fieri. werden. *Syn.* Evenio, accido; evado, conflo, conflor. *Adv.* Acriter, acrius, acerrimè, amantissimè, animosè, aptè, arrogantius, atrociter, bellissimè, benignè, benevolè, casu, cautè, clarius, cogitato, commodè, consideratè, constanter, consulto, crebro, cumulatius, cupidè, difficile, diligenter, divinitus, diutius, dupliciter, faciliter, fortè, fortuito, frequentius, honorificè, honestè, humanè, improbè, improviso, ineptè, injustè, insulsè, iracundè, lepidè, limatius, longius, maturè, melius, modestissimè, necessario, obscurè, occultius, omnino, petulantissimè, piè, privatim, publicè, ritè, sedulo, severius, simulate, suaviter, tardius, temerè, turpiter, variè, vehementer, vere, viriliter, vitiosè, utiliter. *Phras.* 1. *Vide, ne inde seditio fiat*, schaue, daß davon kein Aufruhr entstehe. Ne seditio existat, confletur; ne tumultus aliquis enascatur; contentiones gignantur, consequantur; ne in seditionem res vertatur; ne tumultus hic in seditionem evadat, degeneret, delabatur. V. *Facio*. 2. *Si fieri potest*, wann es seyn kan. Si fortuna daret; si res & locus permittit; si confieri res potest; si integrum tibi est; si facultatem causa dat, præbet; si res facultatem habitura tibi videtur; si videris, id, quod peto, posse consequi; si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas; si eventum speras cum animo meo congruentem; non alienum, non abhorrentem à voluntate mea. 3. *Tribunus factus est*, er ist ein Obrister worden. Creatus, renunciatus est tribunus; ordines ducere jussus est; tribunitia dignitate auctus; tribunis adscriptus; in tribunorum ordinem adjectus est. *Usus*. Sæpe fit, ut, &c. Fato fiunt omnia. Si ita factum esset, ut senatus haberetur, nobis magno usui fuisset. V. *Facio*.

Firmamentum, i, n. Stärke, Veste. *Syn.* Robur, vires. *Epi.* Contrarium, gravissimum. *Usus*. Hic ordo est firmamentum cæterorum. Flos Italiæ, firmamentum imperii, ornamentum civitatis. Est hoc firmamentum disciplinæ. Firmamentum & robur accusationis.

Firmè, kräfftig. *Syn.* Firmiter. *Usus*. Habere aliquid benè cognitum, & firmè conceptum animo. Graviter, firmissimè aliquid asseverare.

Firmitas, tis, f. Beständigkeit.)(*infirmitas*. *Usus*. Constantia & firmitas animi.

Firmiter, steiff, starck. *Syn.* Firme.

Firmitudo, inis, f. Stärcke, Standhaftigkeit. *Syn.* Firmitas. *Epi.* Gladiatoria. *Usus.* Firmitudo gravitásque animi. V. *Constantia.*

Firmo, as, avi, atum, are. befestigen. *Syn.* Stabilio, firmum facio. *Usus.* Firmare imperium & augere. Nondum pro firmato jus steuit, dieses Recht war noch nicht fest gestellt. Aliquid rationibus firmare. Corpora juvenum labore firmantur. V. *Confirmo.*

Firmus, a, um. fest, beständig. *Syn.* Stabilis, ratus, fixus, constans, immortalis, quod multum firmamenti & virium habet; quod nulla vi labefactari, nunquam dimoveri locô potest. *Adv.* Benè. *Phras. Jā quidem firmum teneo*, ich glaube es festiglich. Mihi id confirmatissimum est; hoc penitùs mihi persuasum, ut adeò animo insitum innatùmque videatur, nec convelli possit. Ab illa opinione nullâ unquam conditione discedam; nemo me deducere, amovere poterit. Firmo concepta est animo ea opinio, quam nulla dies evellet, convellet, extrahet, excutiet. *Usus.* Firma, stabilis, perpetua amicitia. Senatus tua autoritate firmior. Tenere aliquid firmum. Firmus ab equitatu. Civitas firma & valens. Jam sum paulò firmior. Firmiore corpore esse. V. *Certus, fixus.*

Fiscina, æ, f. Korb. *Syn.* Canistrum.

Fiscus, i, m. Geld-Sack. *Syn.* Sacculus ad majoris pecuniæ summam capiendam, & pecuniam publicam. *Phras. Bona fisco addicta sunt, seu confiscata, vulg.* die Güter sind verfallen, und eingezogen worden. Bona in publicum redacta sunt, publicata sunt; hastæ, præconis voci subjecta sunt, pecunia in ærarium relata. *Usus.* Reperi fiscos complures cum pecunia Siciliensi.

Fissio, onis, f. Zerspaltung. *Usus.* Terræ subiguntur fissione glebarum.

Fissum, i. n. Spalt, Riß. *Syn.* Fissio. *Epi.* Familiare & vitale. *Usus.* Fissum jecoris; quid fissum in extis, quid fibra valeat.

Fistuca, æ, f. Stempfel. *Syn.* Machina, qua trabes in terram, *vel* fluminis alveum panguntur.

Fistula, æ, f. eine Flöte. *Musicum instrumentum diversum à tibia;* item: *Tubus. Epi.* Eburnea, pastoritia. *Usus.* Fistula canere, modulari, *fistulare, vulg.* pfeiffen.

Fistulator, oris, m. Pfeiffer. *Usus.* Fistulatorem domi relinque.

Fixus, a, um. beschlossen. *Syn.* Decretus, statutus, stabilis, firmus, ratus. *Usus.* Illud maneat ac fixum sit. Fixum in animo suo tenere. V. *Firmus, Decretum.*

Flabellum, i, n. Fliegen-Wedel. *Instrumentum, quo æstate ventum excitamus refrigerandi causâ. Usus.* Cujus lingua quasi flabello seditionis est concio ventilata.

Flabilis, e. lüfftig. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Usus.* Nihil est in animis flabile, humidum, igneum.

Flaccesco, is, ere. welck, schlaff werden. *Syn.* Languidus fio. *Usus.* Cùm eum motus omnis animi, tanquam ventus deficeret, flaccescebat oratio. V. *Langueo.*

Flacci, orum, m. die hangende Ohren haben. *Syn.* Qui aures habent magnas & languidas. *Usus.* Sili, flacci, frontones, capitones.

Flagellum, i, n. Geissel, Peitsche. *Syn.* Lorum, flagrum. *Phras.* 1. *Flagellis hominem atrociter cædi jussit,* er hat den Menschen grausam geisseln lassen. Flagellis conscindi, lacerari hominem jussit; depromi ad flagra hominem; lora in alterum expediri; flagris hominem excipi, mulctari, violari jussit. V. *Disciplina.* 2. *Si falsa dixeris, flagella senties*, wann du die Wahrheit nicht gestehen wilst, so wirst du gepeitschet werden. Si me celaveris, ferventem te flagris faciam; loris te flagrisque depexum dabo; loris excruciabêre; dorsum liberaliter flagrorum vibicibus conscribetur, exarabitur; pro commeritâ noxâ flagris castigabere; loris vapulabis; verberatio te manet. *Usus.* Flagellis, loris aliquem cædere.

Flagitator, oris, m. der da fordert. *Syn.* Qui assiduè flagitat. *Usus.* Video flagitatorem fore, non quidem molestum, sed assiduum & acrem.

Flagitiosè, lästerlich. *Usus.* Flagitiosè ac turpiter.

Flagitiosus, a, um. schändlich. *Syn.* Flagitiis contaminatus, fœdus ac turpis. *Usus.* Homo flagitiosissimus, libidinosissimus, nequissimus. V. *Turpis, Scelestus, Sceleratus, Flagitium.*

Flagitium, ii, n. Schandthat. *Syn.* Crimen cum dedecore ac turpitudine conjunctum. *Epi.* Incestum, turpe, alienum, domesticum, fraternum, inauditum, manifestum, occultum. *Phras.* *Multa flagitia commisit*, er hat viele Schandthaten begangen. Flagitia multa fecit, admisit, commisit, suscepit: diu multumque in flagitiis versatus, volutatus est; plurimis flagitiis contaminatus, inquinatus, coopertus est; flagitiis tantum nobilitatus est; multa in flagitia se ingurgitavit; nulla propè pars vitæ turpitudinis expers est. Quæ libido ab oculis, quod facinus à manibus ejus, quod flagitium à toto corpore abiunt? V. *Crimen*, *scelus*, *facinus*, *sceleratus*. *Usus.* Flagitium facere, suscipere, admittere, committere.

Flagito, as, avi, atum, are. stets bitten. *Syn.* Ardenter peto. *Adv.* Admodum, privatim. *Usus.* Vide, quid acta vita, quid studia tua à te flagitent? Postulatur à te dudum, vel potius flagitatur historia. Postulo, non flagito. V. *Peto.*

Flagrantia, æ, f. Brunst Brand. *Syn.* Ardor. *Usus.* Flagrantia oculorum.

Flagro, as, avi, atum, are. brennen. *Syn.* Conflagro; ardeo. *Usus.* Flagrare odiô, amentia; infamia & odiô publicô, verhaßt seyn. Flagrare studiô dicendi, desideriô. Convivium stupris flagrans. Flagrant in illo libidines. V. *Ardeo.*

Flagrum, i, n. Peitsche. Flagellum. *Usus.* Vestalis flagrô cæsa. V. *Flagellum.*

Flamen, inis, m. Götzen-Priester. *Neutr.* Wind. *Syn.* Flatus, spiritus. *Usus.* Flamen Quirinalis. Flaminem prodere, *creare*, einen Götzen-Diener erwählen. Ad flamen austri inclinatior.

Flamma, æ, f. Flamme. *Syn.* Mobilior & splendentior pars ignis. *Epi.* Fœdissima, perniciosissima, pestifera, nefaria, recens, tanta, inveterata, tremula, vehemens, flammæ innumerabiles. *Usus.* *Transl.* Sulpitius in eadem vitæ flamma. V. *Ignis.*

Flammeus, a, um. feurig, röthlich. *Usus.* Stellæ naturâ flammeæ.

Flammula, æ, f. Flämmlein. *Usus.* Duæ è lucerna flammulæ visæ sunt.

Flatus, ûs, m. Wind, das Blasen. *Syn.* Spiritus, flamen. *Epi.* Prosper. *Usus.* Eô velo, unde aliquis flatus ostenditur. Cùm prosperô flatû fortunæ utimur.

Flaveo, es, ere. gelb seyn. *Syn.* Auri colorem refero, fulgeo.

Flavus, a, um. gelb. *Syn.* Color fulvô clarior & albior. *Usus.* Flavi capilli.

Flebilis, e. der zu beweinen ist. *Usus.* O flebilem speciem & miseram!

Flebiliter, kläglich. *Syn.* Miserabiliter. *Usus.* Flebiliter lamentatur. *Lachrymæ.*

Flecto, is, xi, xum, ere. biegen, bewegen. *Syn.* Inflecto, torqueo, detorqueo, intorqueo. *Usus.* 1. Membra, quò vult, flectit, contorquet, porrigit, contrahit. Genu, caput leviter flectere, inflectere. Versare suam naturam, & ad tempus regere, atque huc illuc torquere & flectere. Flectere aliquem oratione, precibus. Flectere animum à virtute ad vitium, in ambitionem; mentem suam ad alicujus dignitatem. Flectebar animo, & frangebar. 2. *Vito*, *caveo*, *muto*, verändern. Iter, consilium sententiam flectere. V. *Inclino*, *moveo*, *genu.*

Fleo, es, vi, tum, ere. weinen. *Syn.* Lachrymor, lachrymas effundo, profundo; lachrymis me dedo, trado; in muliebres me fletus projicio. *Adv.* Uberiùs, miserè. *Usus:* Omnes de morte filii flebant, lamentabantur. V. *Lachrymor*, *Lugeo*, *Fletus.*

Fletus, us, m. das Weinen. *Syn.* Ejulatus, ploratus, planctus, lachrymæ, lamentatio. *Phras.* 1. *Ea res me ad fletum impulit*, diese Sache hat mich weinend gemacht. Fletum movit; lachrymas commovit; lachrymas mihi expressit, vultum lachrymis implevit. 2. *Hæc inter fletus dixit*, dieses hat er mit weinenden Augen gesagt. Manantibus lachrymis; obortis, profusis lachrymis hæc profatus est. Hæc inter gemitus & ploratus dixit; loquenti ista os lachrymæ sinumque implevêre; hæc dicenti gemitus & lachrymæ vocem inclusere. V. *Luctus*, *lachrymæ*. *Usus.* Fletus totâ urbe gemitusque fit. Non possum præ fletû scribere, loqui.

Flexanimus, a, um. Hertz-bewegend. *Syn.* Suadens. *Usus.* Flexanima, atque omnium regina oratio.

Flexibilis, e. leicht zu biegen. *Syn.* Tener, mobilis. *Usus.* Materia omnium rerum flexibilis, commutabilis. Tenerum, flexibile, quod facile sequatur, quocunque ducas, quod tuô arbitriô fingas. Mollis, tenera, flexibilis oratio.

Flexiloquus, a, um. zweyfelhaftig im Reden. *Usus.* Oracula flexiloqua, & ambigua.

Flexio, onis, f. Biegung. *Syn.* Flexus, anfractus, conversio. *Epi.* Virilis. *Usus.* Flexio vocis, laterum. Quos tu in eandros, dum omnes solitudines persequeris, quæ diverticula flexionésque quæsisti?

Flexuosus, a, um. gekrümmt. *Syn.* Tortuosus)(*rectus.* *Usus.* Flexuosus introitus aurium.

Flexus, ûs, m. Krümme. *Syn.* Anfractus. *Epi.* Multus. *Usus.* In hoc quasi flexu ætatis. Flexus viæ, fluminis.

Flo, as, avi, atum, are. blasen, wehen. *Adv.* Bellè. *Usus.* Suavissimus auster nobis ab Epiro flavit.

Floccifacio, is, feci, factum, ere. verachten. *Syn.* Contemno, nihil facio.)(*Magnifacio.* *Usus.* Neque tamen floccifacio.

Floreo, es, ui, ere. blühen. *Syn.* Vigeo, floresco, eniteo, emineo, excellens sum. *Adv.* Honestissimè. *Phras.* *Arbores florent*, die Bäume blühen. Arbores frondent, frondes induunt; in florem se induunt; folia, gemmas agunt; gemmant, fruticantur, luxuriant. *Usus.* 1. Hæc arbor floret. 2. *Transl.* Florere omni genere virtutis. Ingenii laude, acumine ingenii, lepore, honoribus, rerum gestarum gloriâ, existimatione innocentiæ, laudibus, amicitiis, gratiâ, autoritate. Tu beatum te, & florentem, & potentem existimas. Fortunâ utor florentissima. V. *Egregius, vigor, fama.*

Floresco, is, ui. ere. anfangen zu blühen. *Syn.* Floreo. *Adv.* Quotidie magis, nunc primum. *Usus.* Sulpitius ad summam gloriam eloquentiæ florescens moritur. V. *Floreo.*

Floreus, a, um. von Blumen. *Usus.* Corona florea.

Floridus, a, um. blühend. *Usus.* Floridior Cicerone, at minus gravis.

Flos, oris, m. Blume, Blüthe. *Syn.* *Transl.* Lux, decus, honor, ornamentum. *Epi.* Flores lectissimi. *Usus.* 1. Flores carpere, abbrechen. Legere, decerpere. Florum omnium varietas. Suavitates odorum, quæ afflantur è floribus. 2. *Transl.* Gratia non virtutis specie, sed ætatis flore conciliata. Flos nobilitatis & juventutis. Flos equitum, senatûs, Italiæ.

Flosculus, i, m. Blümlein. *Usus.* Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt. Flosculos in oratione aucupari.

Fluctuatio, onis, f. Schwankung. *Usus.* Fluctuatio animorum.

Fluctuo, as, avi, atum, are. Wellen machen, hin und her wanken. *Syn.* Fluctibus jactor, vacillo, fluito. *Usus.* Tota res etiamnum fluctuat, im Zweiffel stehen. In decreto non decet fluctuare. Oratio fluctuans ac dissoluta, eò quod sine nervis & articulis fluctuet huc illuc.

Fluctus, ûs, m. Wellen, Fluth. *Syn.* Unda, procella. *Epi.* Fuctus cani, magni, maximi, præsentes, sedati. *Usus.* Jactari, allui fluctibus. Fortunam tanquam fluctus à saxo frangi oportet. Sedatis reipublicæ fluctibus, & tempestate commutatâ. Omnes tempestates & procellas in illo concionum fluctu subire. Motus, agitatio, fremitus fluctuum, & undarum sævientium fragor.

Fluito, as, avi, atum, are. hin und her schwimmen. *Syn.* Fluctuo. *Adv.* Immoderatè. *Usus.* Reipublicæ navis ereptis senatui gubernaculis fluitans in alto tempestatibusque seditionum.

Flumen, inis, n. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, amnis, profluens. *Epi.* Aureum, frigidius, illustre, magnum, maximum, publicum, universum. *Phras.* 1. *Flumen profundum est*, es ist ein tieser Fluß. Fluvius est profundô alveò; agit undas magnas vi ac mole; præaltô alveô defluit; vastâ altitudine fluvius, ac navium patiens. 2. *Flumen non profundum*, ein seichter Fluß. Vadosum. Flumen tenui fluens aqua; fluvius, qui vadô nonnullis locis transitur; qui pedibus transiri, transmitti potest; haud difficili transitu flumen. Tenue flumen, nedum navium capax, aut ad comportanda, quæ necessaria sunt opportunum. 3. *Flumen rapax est*, ein reissender Fluß. Citatum fertur flumen; violentius invehitur fluvius, & magnâ celeritate defluit. Undas agit magna vi & mole; rapidè fluit, delabitur; cursu in mare profluit; vires suas concitat; rapidô impetû decurrit. 4. *Flumen in monte oritur*, dieser Fluß entspringet auf dem nächsten Berg. Ex ipsis montis radicibus effunditur; ex monte decurrit, editur, devolvitur; præalto è monte defluit; fluvius oritur fonte ad radices montis conspicuo; visendis ad montis pedem fontibus profluit, erumpit; originem in monte habet; excurrit ex summo montis; fontes vastissimi fluminis in montis jugo sunt; mons ille flumen non unô ore emittit; flumini duobus fontibus iter aperit. 5. *Flumen in mare fluit*, der Fluß fliesset ins Meer. In mare præcipitat; mari miscetur; lapsû suô & cursû in mare profluit; infertur; multis capitibus in Oceanum influit; se exonerat; se evolvit; aquas

in mare defert; mare præceps subit; in mare cadit; in mare decidit; mari excipitur, accipitur, mergitur; Oceanô exsorbetur; non unô ostiô in mare devolvitur. 6. *Flumen agros præterfluit*, der Fluß fliesset vor den Aeckern vorbey. Propter agros fluit; agros secat, alluit; agros præfluit, subluit; agros dispescit; agros pervagatur, prælabitur, interfluit; circumjectos agros rigat; agros dividit, dirimit, distinguit, oberrat. 1. *Flumen altissimas habet ripas*, der Fluß hat ein hohes Gestad. Fluvium prælatæ coërcent ripæ; præruptis undique ripis clauditur, cingitur fluvius; inter prælatas utrinque ripas decurrit. 8. *Flumen inundat*, der Fluß ist hoch angeschwollen. Magnis commotus tempestatibus fluvius, ita magnus & vehemens factus est, nullis ut ripis coërceri possit; fluvius super ripas effusus, sine ullis cœlestibus aquis in altitudinem insolitam crevit; fluvius agros inundavit cum magna strage tectorum, pecorúmque & hominum pernicie; amnis latè restagnavit; amnis continuis auctus imbribus, extra ripas diffluxit, excurrit, alveum excessit; ripis se superfudit; superfusus ripis torrens aggeres subruit; armenta, tecta, arborum truncos impulit, & se super ruinas evexit atque extulit. 9. *Flumen transire*, über den Fluß setzen. Superare, trajicere, transire flumen; in adversam ripam transmittere; flumen transgredi; milites fluvium traducere. *Usus*. 1. Flumine secundô, den Fluß hinunter. Flumine adversô, den Fluß hinauf. Flumen gravissimas naves perferens. Propter latitudinem, rapiditatem, altitudinem fluminis hausti penè aquis. Per tortuosi fluminis sinus flexùsque devolvebantur. Urbem à castris flumen dirimit, der Fluß fliesset zwischen der Stadt und dem Lager. Flumen urbem mediam interfluit, fliesset mitten durch die Stadt. 2. *Transl*. Flumen ingenii; flumen orationis.

Fluo, is, fluxi, ere. rinnen. *Syn*. Labor, mano, excurro, defluo. *Adv*. Incitatius, liberè, longè latéque, longius orationem, tardius numerum, æqualiter. *Usus*. 1. Quæ natura fluunt atque manant, ut aqua. 2. *Diffluo, dilabor*, vergehen, zerfliessen. Fluit voluptas corporis. Fluunt omnia, nec diutiùs unô eodemque statû perdurant. Mollitia fluere. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus sunt vincienda. 3. *Orior*, herkommen. Inde malum omne fluxit. Hæc ex eodem fonte fluunt. 4. Fracta quædam & fluens oratio. V. *Flumen*.

Fluviatilis, e, vom Fluß. *Usus*. Bestiæ aquatiles; ut fluviatiles testudines.

Fluvius, ii, m. ein Fluß. *Syn*. Flumen, amnis, profluens. *Epi*. Atratus, magnus, jucundus. *Usus*. Fluvius sanguine fluxisse dicitur.

Fluxio, onis, f. das Fliessen. *Syn*. Cursus, *Usus*. Fluxiones aquarum.

Fluxus, a, um. unbeständig. *Syn*. Incertus, inconstans. *Usus*. Res nostræ ut in secundis fluxæ, ita in adversis bonæ.

Foculus, i, m. Camin. *Usus*. Positô in rostris foculô.

Focus, i, m. Heerd. *Syn*. Locus, ubi ignis fovetur. *Epi*. Foci adyti penetrales, patrii, privati, publici. *Usus*. Pro aris & focis pugnare. Ejicere aliquem domô nudum, ac focis patriis, Diisque penatibus, sedibus, aris exturbare. V. *Ignis*.

Fodico, as, avi, atum, are. grübeln. *Usus*. Res fodicantes, quas malas arbitramur.

Fodio, is, fodi, fossum, ere. graben. *Syn*. Effodio, perfodio. *Phras*. *Fodere terram*, die Erde umgraben. Humum moliri; humum alte egerere; vertere terram. *Usus*. Fodit, invenit auri aliquantum. Pungit dolor, imò fodit. Vin, te stimulis fodiam? Altiùs fodienti silex ferro impenetrabilis occurrit. V. *Cuniculus*.

Fœcunditas, tis, f. Fruchtbarkeit. *Syn*. Ubertas, fertilitas.)(*sterilitas*. *Syn*. Calamitosa. *Usus*. Cœli temperatio; fœcunditas terrarum, agri uberrimi maximéque fertiles, in quibus multa propter fœcunditatem fingi gignique possunt. O miseram mulieris fœcunditatem! V. *Fertilis*.

Fœcundo, as, avi, atum, are. fruchtbar machen. *Syn*. Fructiferum facio, fœcunditatem do. *Usus*. Nilus Egyptum fœcundat.

Fœderatus, a, um. verbunden. *Syn*. Fœdere & amicitia conjunctus; armorum socii, fœdere illigati. *Usus*. Fœderati populi, civitates. V. *Socius*, *Fœdus*.

Fœdissimè, häßlich. *Syn*. Turpissimè.

Fœdifragus, a, um. Bund-brüchig. *Syn*. Qui fœdus frangit. *Usus*. Pœni fœdifragi.

Fœditas, atis, f. Unflätigkeit. *Syn*. Turpitudo, macula. *Epi*. Flagitiosa, intolera-

lerabilis. *Usus*. Depravatio & fœditas turpificati animi. V. *Turpis*.

Fœdo, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn.* Maculo. *Usus*. Romam fœdavit adventus tuus. Templa omni turpitudine; aliquem nefario scelere fœdare. V. *Maculo*, *commaculo*.

Fœdus, a, um. garstig, schändlich. *Syn.* Turpis, flagitiosus.)(*Purus*. *Usus*. Luxuria omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. V. *Turpis*.

Fœdus, eris, n. Bündniß. *Syn.* Pactio, fides, amicitia regum & populorum lege & religione sancita. *Phras.* 1. *Fœdus cum aliquo facere*, ein Bündniß machen. Fœdus ferire, icere, percutere, peragere; societate ac fœdere se illigare; aliquem sibi adjungere; fœdus cum aliquo jungere; fœdus sancire, pacisci cum aliquo; fœderibus cum hoste devincire fidem; fœdus agere; fœdus conflare armorumque societatem cum altero; fœdus ac societatem inire; armorum societatem data atque accepta fide confirmare; fœdere conjungi. 2. *Ad fœdus accedere*, dem Bündniß beytreten. Societatem cum aliquo coire; in fœdus transire; in amicitiam & societatem venire; societatem facere; fœdus pangere cum aliquo; accipi in jus æquum; inter socios amicosque pacto fœderis adscribi. 3. *Fœdus servare*, das Bündniß halten. Fœdere stare, in fide perstare; ultima pro fide experiri. V. *Fidelis*, *Fidem servo*. 4. *Fœdus frangere*, das Bündniß brechen. Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere; contra fœdus facere; fidem prodere; conventiones pactionesque perturbare; pacta ac conventa convellere, rescindere, irrita ac vana facere; pactis, conventis non stare. 5. *Fœdus renovare*, confirmare; publicas fœderum religiones instaurare, das Bündniß erneuern. V. *Amicitiam renovare*. *Usus*. Adversus fœdus stare. Fœdus scribere, tabulis incidere. V. *Societas*.

Fœmina, æ, f. Weibsbild. *Syn.* Mulier.)(*Mas*. *Epi.* Bona & locuples, sanctissima, optima, præstantissima, primaria, probatissima & summo loco nata. *Usus*. Prudentissima, diligentissima, eximia forma, & summô locô nata fœmina. V. *Mulier*.

Fœmineus, a, um. weiblich. *Usus*. Fœmineus plangor.

Fœnebris, e. wucherisch. *Syn.* Ad fœnus pertinens.

Fœneratio, onis, f. Wucher. *Syn.* Fœnoris exercitatio, pecuniæ nundinatio. *Usus*. Non hoc beneficium habendum est, sed fœneratio. Feneratio pecuniæ publicæ.

Fœnerato, wucherisch. *Usus*. Pallam fœnerato abstulit.

Fœnerator, oris, m. Wucherer. *Syn.* Qui fœnus exercet. *Usus*. Fœneratorum quæstus odia hominum incurrit.

Fœneror, aris, atus sum, ari. wuchern. *Syn.* Fœnori do, fœnori loco. *Usus*. Non fœneramur beneficium. Pecuniam centesimis fœnerari.

Fœneus, a, um. aus Heu gemacht. *Usus*. Fœnea hominum simulacra.

Fœnum, i, n. Heu. *Usus*. Fœnum secare, demetere; furcillis versare, colligere, construere, in striam coarctare, in manipulos colligere, in metas exstruere, sub tectum congerere, in tabulata componere.

Fœnus, oris, n. Wucher. *Syn.* Usura. *Epi.* Grave, grande, iniquissimum, perpetuum, renovatum, tolerabile. *Usus*. Fœnori dare, locare argentum, auf Wucher anlegen. Pecuniam gravissimô fœnore sumere, fœnori accipere, Geld auf Interesse nehmen. Fœnore iniquissimô trucidare cives, grossen Wucher treiben. V. *Usura*.

Fœteo, es, ui, ere. stinken. *Syn.* Male oleo. *Usus*. Anima illi fœtet, er stinket aus dem Mund. V. *Fœtor*.

Fœtidus, a, um. stinkend. *Usus*. Os fœtidum.

Fœtor, oris, m. Gestank. *Syn.* Putidus & malus odor. *Phras.* *Fœtet ex ore*, *vulg.* er stinket aus dem Mund. Anima illi fœtet; fœtente est spiritû; ne quidem animam conservare puram potuit; ore fœtido teterrimam nobis pestem inhalat; homo contaminatô spiritu, qui omnes ab se odoris gravitate ac fœditate depellat; qui aliorum naribus maximam exhibeat molestiam; animâ fœtidâ senex. *Usus*. Jacebat in suo fœtore & fimo.

Fœtus, a, um. trächtig. *Syn.* Gravidus. Terra fœta frugibus.

Fœtus, us, m. Frucht, Leibes-Frucht. *Syn.* Partus, proles, soboles, fructus. *Epi.* Majores, multiplices, uberiores & grandiores. *Usus*. Fœtum procreare, fundere, edere, erzeugen, gebähren.

Nulla

Nulla ætate Poëtarum uberior fœtus eſt. Edit meliores fœtus ager aratus, innovatus.

Fœtura, æ, f. das Tragen des Viehes. *Uſus*. Ubertas lactis & fœturæ.

Folium, ii, n. ein Blatt. *Epi*. Aridum. *Phraſ. Folia decidunt*, die Blätter fallen ab. Folia defluunt; arbor folia dimittit; foliis exuuntur, nudantur arbores. *Uſus*. In arboribus truncus, rami, folia.

Folliculus, i, m. ein ledernes Säcklein. *Saccus, quo parricidarum caput involvebatur*. *Epi*. Lupinus. *Uſus*. Os folliculo obvolutum.

Follis, is, m. Blasbalg. Inſtrumentum ad ignem excitandum. *Uſus*. Id ſine follibus & incudibus effici non poteſt. Admotis follibus, flatu ignem accendere.

Fomentum, i, n. warmer Ueberſchlag. *Syn*. Delinitio. *Uſus*. Hæc ſunt ſolatia, hæc fomenta humanorum malorum. Fortitudinis fomento mitigatur dolor. V. *Remedium*.

Fons, tis, m. Brunn. *Epi*. Dulcis atque pleniſſimus piſcium, perennis, ſanctus auguſtusque, fontes recentes, reconditi. *Uſus*. 1. Fons ex ſummo montis excurrit, & magno aquarum ſtrepitu cadit, entſpringen. Lucum fons perenni rigabat aqua, befeuchten. Fontis venas intercidere; venas avertere, abgraben. Fontem exhaurire, erſchöpfen. Fons aquæ dulcis. Fontium gelidæ perennitates. Summa loci ſalubritas & copia, pluribus circumjectis fontibus perennium aquarum. 2. *Principium, Origo, Caput*, Urſprung, Haupt-Urſache. E fontibus potius hauriant, quam rivulos doctrinæ conſectentur. Philoſophiæ fontes aperire. Conſiliorum, calamitatum omnium fontes.

Foramen, inis, n. Loch. *Phraſ. Foramen in muro facere*, ein Loch in die Mauer machen. Parietem perfodere, perforare, perrumpere; murum terebrare, transverberare, pertundere. *Uſus*. Foramina illa, quæ patent ad animum à corpore. *Senſus*.

Foras, hinaus. *Syn*. Extra. *Uſus*. Foras projicere, extrudere. Scripta foras dare. Acceſſio ædium foras projecta, foras eminens.

Forenſis, e. gerichtlich. *Syn*. Judicialis, publicus. *Uſus*. Oratio judicialis, forenſis, concertatoria. Negotia forenſia, & exgranea.

Fores, ium, f. eine Thür. *Syn*. Janua, oſtium aditus. *Uſus*. 1. Fores aperire, claudere, effringere, pulſare. 2. *Ingreſſus, initium*, Eingang, Anfang. Amicitiæ & familiaritatis fores alicui aperire, patefacere.

Fori, orum, m. Gang im Schif. *Syn*. Tabulata navium à puppi ad proram per mediam navim. *Uſus*. Alii malum ſcandunt, alii per foros currunt.

Foris, drauſſen. *Syn*. Extra, extrinſecus, in luce atque oculis civium.)(*Domi, intus*. *Uſus*. Conſilium domi, arma foris. Foris delatæ merces.

Forma, æ, f. äuſſerliche Geſtalt. *Syn*. Figura, ſpecies. *Epi*. Certa, magna, maximè ſibi cognata, duplex, egregia, eximia, formoſior, generoſa, magnifica, globoſa, humana, ignea, impolita, rudis, inſita in mentibus noſtris, muliebris, mutabilis, nova, perfecta, rotunda, ſimilis, tota virilis, ultima, una & conſentiens Philoſophiæ. *Phraſ*. 1. *Forma eſt non admodum venuſta*, er iſt nicht gar ſchön von Geſtalt. Figura & lineamentis non eſt admodum pulchris; habitu formaque corporis non optimâ; corporis & lineamentorum conformatio, membrorum compoſitio in eo non eſt venuſtiſſima; aſpectu ac ſpecie paulum horridiore eſt; multum abeſt ab elegantia formæque dignitate; nihil in illo eſt ad aſpectum venuſti ac præclari; honeſta magis, quam liberali atque egregiâ formâ eſt; nulla in eo oris dignitas, ac ne honeſtas quidem. V. *Deformis*. 2. *Forma eſt plena dignitatis ac majeſtatis*, er iſt von einer anſehnlichen Geſtalt. Habitus formaque viri aliquantulum amplior auguſtiorque humanâ. Habitudo corporis ea eſt, quæ facile indicaret, quantus animus lateret; mira in eo oris dignitas, ac forma planè regia. Vir eſt ſpecie ac pulchritudine inſignis; eximia homini corporis ſpecies eſt. V. *Pulcher*. *Uſus*. 1. Omnium animantium formam vincit figura hominum. Imago, forma, nota, ſimulacrum, liberali forma adoleſcens. 2. *Character, notio*, Beſchaffenheit. Exprimere formam reipublicæ horum temporum. Formæ ædificii. Forma & figura dicendi; officii, honeſti forma.

Formica, æ, f. eine Ameiſe. *Uſus*. In formica non modo ſenſus, ſed etiam mens, ratio, memoria videri poſſit.

Formido, inis, f. Furcht. *Syn*. Timor, pavor. *Epi*. Horribilis, ſubita, improviſa, ſumma, tanta. *Uſus*. Minas jactare, formidines, fugas, terrores. Formidinem injicere, imponere. V. *Metus*.

Formido, as, avi, atum, are. **fürchten.** *Syn.* Metuo, paveo. *Usus.* Formidare omnia. Unus ausus est, quod omnium fugisset formidassetque audacia. V. *Timeo.*

Formidolose, **furchtsam.** *Syn.* Timide. V. *Timide.*

Formidolosus, a, um. **erschröcklich.** *Syn.* Horribilis. *Usus.* Dubium & formidolosissimum bellum. V. *Terribilis.*

Formo, as, avi, atum, are. **gestalten.** *Syn.* Figuro, fingo, effingo.)(*deformo.* *Adv.* Decore. *Usus.* Formare orationem, eamque variare ac distinguere. Nos verba, ut ceram fingimus & formamus. Ut temperatus est aër, ita pueri animantur & formantur. Juventutem præceptis; consuetudinem, mores formare, conformare. Se ad alterius mores fingere, formare. V. *Fingo.*

Formositas, atis, f. **Schönheit.** *Syn.* Pulchritudo, forma. *Usus.* Decorum positum est in tribus rebus, formositate, ordine, ornatu ad actionem apto. V. *Pulchritudo, Forma.*

Formosus, a, um. **schön, hübsch.** *Syn.* Pulcher, qui eximiâ facie est, ad aspectum venustus.)(*deformis.* *Usus.* Formosissimæ virgines. V. *Pulcher.*

Formula, æ, f. **Vorschrift.** *Syn.* præscriptum, norma. *Epi.* Augustissima, antiquissima, certa, plena, consentanea rationi. *Usus.* 1. Testamentorum, sponsionum, postulationum, judiciorum, Jurisconsultorum formulæ. 2. *Norma, regula,* **Weise, Regel.** Formula quædam constituenda, quam sequentes, ab officio nunquam aberremus. Erit hæc formula Stoicorum disciplinæ maximo consentanea.

Fornax, acis, f. **ein Ofen.** *Usus.* Ardentes fornaces.

Fornicatus, a, um. **gewölbt.** *Syn.* Qui fornicem habet. *Usus.* Paries fornicatus. *Fornicor, Fornicatio,* **Unzucht treiben.** *vulg. Junt.* V. *Scortor.*

Fornix, icis, m. **Schwibbogen.** *Syn.* Testudo, camera, arcus. *Usus.* Fornix vitium fecit, **das Gewölbe hat Schaden gelitten.**

Fors, f. **Glück.** *Syn.* Fortuna. *Usus.* Fors domina campi. Ut fors tulerit, **wie es sich schicken wird.**

Forsitan, **vielleicht.** *Syn.* Fortassis, fortasse. *Usus.* Forsitan quæratis, quid sit?

Fortasse, **vielleicht.** *Syn.* Forsitan. *Usus.* Puer fortasse fatuus.

Fortassis, vielleicht, *Syn.* Fortasse.

Forte, **ungefehr.** *Syn.* Casû, fortunâ; fortasse, forsan. *Usus.* Forte venit, ut Puteolos venirem. V. *Casus.*

Fortifico, as, avi, atum, are. **stark machen.** *Usus.* Animum fortificare.

Fortis, e. **stark, tapfer.** *Syn.* Magnanimus, acer, strenuus, constans, potens, robustus, valens, invictus, animosus, multum roboris habens, in quo multum est roboris & virtutis, maximi animi, qui omnia in se esse posita ducit, & humanos casus virtute inferiores putat.)(*Ignavus.* *Adv.* Egregie, maxime, sane, vere. *Phras.* 1. *Est vir fortis,* **er ist ein tapferer Mann.** Vir est singulari animi magnitudine, qui humana omnia premat; casus contemnat humanos; omnia, quæ in hominem cadere possunt, subter se habeat & despiciat. Est celsus & erectus, quique ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducat; est stabili, firmô & magnô animô, animô præditus firmô ac constanti. Vir altus & excellens, vere fortis, infra se omnia humana ducens; robustô animô & invictâ constantiâ; cui suppetunt animi ad invidiam sustinendam; quem nullus terror unquam dejiciat; cui magnitudo animi, ne fortunâ quidem infracta; cui tantum roboris animô; tanta animi præsentia, nihil ut eum frangere, debilitare nihil possit. 2. *Fortis animo viribusque,* **er war zugleich stark und großmüthig.** Ingens animi viriumque; prævalidus, pari viribus animô; viribus ingens, bellatorque primus; vigebat animô corporeque, vix ut robur ejus viresque sustinere vis ulla posset. V. *Animus, Robustus, Expositus.* *Usus.* Viri fortes, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit. Vir fortis, acris animi magnique. Animi impetu fortissimô. V. *Fortitudo, assuesco malis.*

Fortiter, **männlich.** *Syn.* Animose, viriliter, constanter, nervose, acriter, strenue, magnô animô fortique; magnô præsentique animô. *Phras.* *Fortiter tulit injuriam,* **er hat die Beleidigung großmüthig vertragen.** In atroci calumnia virtus ejus nihil contremuit; magno elatoque animo; nullo trepidationis signo; animo strenuo ac impavido casum acerbissimum excepit. V. *Animus.*

Fortitudo, inis, f. **Tapferkeit, Stärke.** *Syn.* Magnitudo animi, & robur; animi excelsi, atque invicti magnitudo; animi excellentia; elatio magnitudoque animi; animi excellentis præstantia; animi præsentia, robur; vis, excelsitas & magnitudo; acer animus & præsens, magnâ vi

vi & incredibili, animus.)(*Ignavia inertia, timiditas.* *Epi.* Custos dignitatis, incredibilis, jucunda auditu, præsens, princeps, propria viri, rabiosa, robusta & stabilis. *Phras. Ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, animi fortitudine me defendo*, ich bin starkmüthig in allen widrigen Begebenheiten. Ad humana omnia, quibus vita humana subjecta est, fortis sum; contra fortunam firmus, paratus, armatus, validus, firmissimis animi præsidiis munitus sum; minimum laboro de humanis casibus; susve deque res humanas facio; contemno, negligo, despicio, aspernor; humanis casibus animi præstantia, virtute, fortitudine resisto. Fortunæ conatibus obviam eo, occurro; objicio me, oppono me fortiter atque acriter. Sperno fortunam fretus conscientiâ. Adversa, infesta, infensa, iniqua mihi est fortuna, valet tamen, seipso nititur, sua in se ipso præsidia ponit; à se ipso præsidium omne petit animus meus adversu fortunæ vim, impetum, conatus, injuriam, tela omnia. Mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat, auget viribus, validiorem reddit; mihi animos, virtutem, vires, fortitudinem, firmitatem addit. Acerbe me exagitat fortuna, tamen minimum res me humanæ movent, afficiunt, perturbant. *Usus.* Fortitudo est considerata periculorum susceptio, laborum perpessio, dolorum laborumque contemptio. Fortitudinis proprium est nihil extimescere; omnia humana despicere; nihil, quod homini accidere potest, intolerandum putare. Fortitudo præcipue in mortis ac doloris contemptione spectatur. Fortitudo est scientia perferendarum rerum; *vel* affectio animi in patiendo, humanæ legi parens sine timore. Ejus comites magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia. Venientibus malis obstat. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, rerum humilium contemtio, laboris cum utilitatis ratione perpessio.

Fortuito, ohngefehr. *Syn.* Fortuitu, casu, temere, forte.)(*Consulto.* *Usus.* Casu & fortuito factum est. Repentina aliqua voluntate, & fortuito incidere in aliquid agendum. V. *Casus.*

Fortuitu, ohngefehr. *Syn.* Fortuito. *Usus.* Id tibi non excidit fortuitu sed, scriptum, meditatum, cogitatum attulisti. Temere ac fortuitu, inconsiderate, negligenter aliquid facere. Casu & fortuitu navis in portum delata est.

Fortuitus, a, um. unversehen. *Syn.* In fortuna positus, non provisus. *Usus.* Fortuita bona. Fortuita atomorum concursio; fortuita & subita oratio.

Fortuna, æ, f. Glück, Fall. *Syn.* Sors, fors, casus, temeritas, eventus, mora, conditio.)(*Consilium, ratio.* *Epi.* Adversa, aversa, afflicta, perdita, aliena, amplissima, anceps, cæca, communis, dispar, dissimilis, diuturna, domina rerum humanarum, dubia, dura, crudelis, egregia, excellens, exigua, eximia, externa, extrema, falsa & volucris. fatalis, florentissima, fluxa, fortunatior, fragilis, gravis acerbaque, inclinata, & prope jacens, incolumis, incredibilis, inferior, infesta, infima, insana, integra, levis, magna, mala, mortalis, multa, optabilis, optima, particeps, perdita, popularis, præcipua, præstans florensque, pristina, propitia, prospera, æquabilis, perpetuaque, singularis, spoliata, stabilis, summa, tanta, tuta tranquillaque, turpis, vaga volubilisque, vetus, volucris. *Phras.* 1. *Fortunam suam sibi quisque ipse parat*, sein Glück verschafft sich ein jeder selbst. Fortunæ quisque suæ faber est; mores cuique sui fortunam fingunt, conciliant; fortunam sibi quisque facit; sibi quisque, non fortunæ, incrementa sua debet. 2. *Quæcunque fortuna fuerit, tentabo rem*, ich werde es wagen, wie es immer ausschlage. Fortunæ periculum faciam; fortunam tentabo; fortunæ me committam; sorti rem committam; in aleam quamvis dubiam ibo; rem in casum eventus, quamvis ancipitis, committam; fortunam, quæcunque oblata mihi fuerit, complectar, quemcunque cursum fortuna dederit; utcunque res cadet; quodcunque fors obtulerit; quemcunque sors casum tulerit; quocunque fortuna rem dederit, quicunque casus negotium gubernarit. 3. *In hoc bello partes sequar, quibus fortuna faverit*, in die ein Krieg werde ich mich zu denen schlagen, die das beste Glück haben werden. Ad fortunam me inclinabo; fortunæ mea consilia applicabo. Quo fortuna rem dederit, inclinarit; quibus partibus se fors dederit, quibus affulserit fortuna; quibus aspirarit; cum quibus ratio ac fortuna steterit, ad eas me aggregabo. 4. *Fortuna in bello multum potest*, das Glück vermag viel zu Kriegs-Zeiten. Fortuna rerum quidem humanarum, sed maxime campi domina. Magna est vis fortunæ in utramque partem, seu ad res secundas, seu adversas. Bellicis in rebus sæpe fortuna plus, quam ratio potest. 5. *Fortuna*

modo prospera, modò adversâ utimur, wir haben bald Glück, bald Unglück. Fere conjunctio est secundæ, dubiæque fortunæ. Ab excitata fortuna ad inclinatam fere desciscimus; jam florentissima utimur, jam duriore conflictamur. Varietate fortunæ jactamur, prosperis nunc rebus, nunc ambiguis. 6. *Fortuna prospera moderate utitur*, er gebraucht sich seines Glücks sehr mäßig; er übernimmt sich nicht in seinem Glück. In rebus secundis, & ad voluntatem fluentibus minime elatus est; in secundissimis rebus; etiam res maximas fortunâ suffragante consecutus, minime insolescit; modum etiam secundis rebus novit imponere, nec nimis credere serenitati præsentis fortunæ. Prudens homo, & meritò felix, qui cum præsto habeat ubique fortunam, eandem tamen veretur, qua aspirante res maximas gessit. Quanquam omnia illi â fortuna data, tributa sint, nunquam tamen superbum se præbet in tanta fortunâ; fortunam etiam secundam pulcherrime ferre novit; ejus animum non magis prospera effert fortuna, quam adversa dejicit. Virtute fortunam adæquat, nec secundâ insolens, nec adversâ dejectus. 7. *Fortuna utor adversâ*, ich habe kein Glück. Fortuna mihi undique adversatur; nihil usquam secundi est; tempestates procellæque aliæ ex aliis mihi subeundæ sunt. Fortunæ fulminibus unus petor; undique me infestat, oppugnat, exagitat, vexat, premit; consilia mea evertit, discutit, profligat adversa fortuna. Pertinax me fortuna urgere; se mihi objicere non desinit. Inimicam ubique experior fortunam; male mihi cum fortuna convenit; percussus fortunæ vi jaceo; jacent res meæ ac fortunæ; alius ex alio casus rerum mearum tranquillitatem perturbat; fortunâ utor infestâ, infensa, iniqua, durâ, acerba, aspera, difficili; novis semper fortunæ telis ac ictibus expositus, subjectus sum; alius ex alio casus me affligit, pessumdat; novum identidem vulnus á fortuna accipio; fortunâ afflictâ opprimor; in novas semper difficultates, calamitates incurro; novis calamitatibus involvor, implicor; in maximas me difficultates fortuna conjicit; sempiterna nox fortunis meis offunditur; omnium, qui vivunt usquam, gentium, sum miserrimus. Quis me homo est miserior? Omnes felicitates mihi adversantur; ærumnas omnes omnium supero ærumnis meis. V. *Miser*. 8. *Vita humana multis est exposita fortunæ injuriis*, das menschliche Leben ist vielen Unglücks-Fällen unterworfen. Innumeris fortunæ telis patet hominum vita; innumera fortunæ tela impendent, imminent vitæ nostræ; casus plurimi, eventus rerum varii singulis prope horis extimescendi. Quisquis vitam ingreditur, quisquis in hanc lucem prodit, quisquis spiritum è cœlo ducit, quiquis hujus lucis usurâ fruitur, eum casus innumerabiles manent; ei & quæ velit, & quæ nolit, expectanda multa sunt; ejus animus ex vario rerum eventu perpetuo fluctuet, necesse est. Omnium rerum humanarum vicissitudo est, nulla nobis non timenda, non excitanda. Dum in terris sumus, degimus, ætatem exigimus; dum inter vivos agimus, est vicissitudo, est fortunæ inclementia, est fortunæ vis in utramque partem. Quam vaga volubilisque fortuna, tam varia commutabilisque vitæ nostræ ratio est, in casu atque fortuna bona corporis, & quæ extra corpus, sita sunt & collocata. 9. *Fortuna est inconstans*, das Glück ist veränderlich. Varietas est propria fortunæ; volubilis ejus rota versatur semper; varii sunt incertique casus; usque variat fortuna; momento temporis vertitur; lubrica est & versatilis, nec invita teneri potest. Crebra fortunæ est varietas; jactamur invicem per ludibria fortunæ; nihil tam contrarium constantiæ, quam fortuna; fortuna amica varietati constantiam respuit; fortuna ab inconstantia sejungi non potest; vaga est volubilisque fortuna; nunquam eodem diu vestigio stat fortuna. 10. *Fortuna se vertit*, das Glück wendet sich. Fortuna retro volvitur; hic casus vertenti nos præbet fortunæ; fortuna se inclinat; consiliis obstat & adversatur, à fortuna derelicti sumus; fortuna vertitur; variat nunc, dilabitur fortuna, fortuna nos destituit. *Usus*. 1. Fortuna prospera, æquabilis perpetuaque, beständiges Glück. Fortuna inclinata, & prope jacens, schlechtes Glück. Fortuna aversa, adversa, afflicta, perdita, acerba, Unglück. Fortuna varia, commutabilis, vaga, volubilis, fluxa, anceps, dubia, ein unbeständiges, zweifelhaftes Glück. Fortuna utraque, Glück und Unglück. Fortunam belli tentare, periclitari, das Glück wagen. Ferre, subire pulcherrime secundam & adversam fortunam, sich in Glück und Unglück schicken. Fortunæ obsequi, cedere, dem Glücke weichen, nachgeben. Omnis spes, ratio & cogitatio illi ex fortuna pendet, er verläßt sich einig und allein auf das Glück. Fortunæ consilia sua applicare, sich nach dem Glück richten. Cum virtute fortunam adæquare, nicht weniger glücklich, als tugendhaft seyn. 2. *Conditio*, Stand, Beschaffenheit. Homines

mines infimâ fortunâ, schlechte, gemeine Leute. Num versor tecum in eadem fortuna? V. *Felix, Felicitas, Calamitas, Miser, Miseria.*

Fortunæ, arum, f. Reichthum. *Syn.* Bona, copiæ, opes, divitiæ; dona fortunæ; res, quas fortuna tribuit; bona, quæ alicui à fortuna data sunt, res familiaris. *Phras. Fortunis aliquem privare*, einen seiner Güter berauben. Fortunas alicujus prodere; in fortunas invadere; fortunis aliquem exuere, orbare, spoliare, evertere; deturbare aliquem de fortunis. *Usus.* Aliquem fortunis augere, cumulare, bereichern. Alicujus fortunis imminere, nach eines Reichthümern trachten. Fortunas dissipare, verschwenden. Fortunas amittere, verlieren. Fortunas cum morte dimittere, verlassen müssen. Fortunas suas ac dignitatem obtinere. Fortunis frui. Per fortunas! *formula obtestantis.* V. *Divitiæ, Opes, Bona.*

Fortunate, glücklich. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Fortunate beateque vivere. V. *Feliciter.*

Fortunatus, a, um. beglückt. *Syn.* Felix, cui venti valde secundi; cui fortuna ubique præsto est; incredibili fortuna cumulatus; cui ad felicitatem nihil deest; cui recte res omnes sub manus succedunt. ☓ *infelix, miser. Adv.* Vere. *Usus.* Nobilis, fortunatus homo. V. *Felix.*

Fortuno, as, avi, atum, are. segnen. *Syn.* Servo, augeo. *Phras. Deus te fortunet*, GOtt gebe dir Glück und Segen. Tu quod agis, id velim Deus approbet; Deus inceptis tuis successus det prosperos; Deus tibi optata ferat omnia; Deus faxit, ut felicia faustaque sint, quæ suscipis; faveat aspiretque consilio tuo; felix adsit inceptis tuis; bene vertat Deus, quod agis; Deus votis tuis optatisque cumulata respondeat; faveant Superi tuis conatibus; fortunet Deus, quod tibi in manibus est; Divi te omnes adjuvent; ut bonis avibus cœpta res melioribus exeat; ut, quod Superis fortunantibus inítituisti, id propitiò Numine absolvas; ut, quod aggressus, quod auspicatus es, id succedat optime, id fauste ac feliciter eveniat, cadat; prosperum eventum sortiatur; ad felicem exitum perducatur; Deum tibi hæc consilia fortunare cupio. V. *Precandi formulæ. Usus.* Tibi patrimonium Dii fortunent! Honorem tibi Deos fortunare volo.

Forum, i, n. Markt. *Epi.* Celeberrimum, commune, iniquum, maximum, medium, molestum, mutum, plenum, refertum militibus, totum, transversum, non modo vacuum à bonis, sed etiam à liberis inane. *Usus.* 1. Forum boarium, olitorium, piscarium. 2. *Judicia publica*, öffentliche Gerichte. Forum egit in provincia. Postquam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenum dignitatis. Forum colere. Forum refrixit.

Fossa, æ, f. ein Graben. *Epi.* Abundans gurgitibus, lata. *Phras.* 1 *Fossam facere*, einen Graben machen. Fossam deprimere; fossam obducere, ducere. 2. *Fossa munire oppidum*, mit einem Graben umfangen. Oppidum fossa ac vallo circumdare, munire, circummunire, sepire. *Usus.* Fossæ pluribus locis objectæ iter abruperant. Rheni fossa gurgitibus abundans.

Fossio, onis, f. das Graben. *Epi.* Recens. *Usus.* Agri fossiones & repastinationes. Terra recenti fossione fumans.

Fossor, oris, m. Gräber. *Syn.* Qui fodit.

Fovea, æ, f. eine Grube. *Syn.* Fossa, scrobs. *Usus.* In foveam incidit.

Foveo, es, vi, fotum, ere, warm halten. *Syn.* Tego, alo, tueor, retineo. *Usus.* Inimicum meum ita fovebant, ita in manibus habebant, ita osculabantur. Fove amorem, & auge, quo in me ferebaris. Semper te fovebo, & quibuscunque rebus potero, augebo. Omnibus me rebus semper fovit & ornavit. Hoc enim vero est alere vitium & fovere. V. *Alo, Tueor, Faveo.*

Fractus, a, um. zerbrochen. *Syn.* Infractus, debilitatus, afflictus. *Usus.* Qui meanimô nimis fractô esse atque afflictô, loquebantur.

Fragilis, e. gebrechlich. *Syn.* Caducus ☓ *Firmus, stabilis. Usus.* Corpus fragile, caducum, animus sempiternus. Quis stabile futurum & firmum confidat, quod fragile & caducum sit? V. *Infirmus, humanus, debilis.*

Fragilitas, tis, f. Gebrechlichkeit. *Usus.* Fragilitatem naturæ communis & imbecillitatem, & casus humanos & incertos eventus valetudinis pertimesco.

Fragmentum, i, n. ein abgebrochenes Stück. *Syn.* Rei fractæ pars, frustum. *Usus.* Fragmenta lapidum, lignorum.

Fragor, oris, m. das Krachen, Knall. *Syn.* Rei fractæ sonitus, strepitus.

Fragro, as, avi, atum, are. starf riechen. *Syn.* Odorem reddo, odorem afflo.

Frango, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. R. *à* φράγνυμι. *Syn.* Infringo, confringo, perrumpo, comminuo, infirmo, contundo. *Adv.* Facile, vehementius. *Phras. Frangere munimenta oppidi*, alles, was zu Befestigung des Orts dienlich war, zerbrechen und zernichten. Convellere, laxare, comminuere muros; compages operum interscindere; mœnia lacerare, pinnas detergere; repagula, valvas demoliri; valla quassare, vellere; claustra infringere; decutere portas, exscindere. *Usus.* 1. Fores frangere. Remos frangere & detergere. 2. *Cohibeo*, *coerceo*, einhalten, zähmen. Animos alicujus, spiritus, impetum, audaciam, furorem, cupiditates, libidines frangere & contundere. Pertinaciam frangere & expugnare. 3. *Debilito*, *infirmo*, schwächen. Metu, dolore, morbo, animo frangi; malorum diuturnitate frangi, & dolori succumbere. 4. *Violo*, brechen, nicht halten. Fidem, fœdus frangere. 5. *Remitto*, nachlassen. Frangit se calor. V. *Destruo.*

Frater, tris, m. Bruder. *Syn.* Germanus. *Epi.* Amantissimus, charissimus, impius, levis, major, minimus, miser, optatissimus, optimus, ornatissimus, præditus pari pietate & industriâ, suavissimus, fratres amantissimi & conjunctissimi. *Usus.* Volo, mi frater, fraterculo tuo credas. Concordissimi fratres.

Fraterculus, i, m. Brüderlein. *Syn.* Frater.

Fraternè, brüderlich. *Syn.* Germane. *Usus.* Epistolæ non fraterne scriptæ. Fraterne debes ignoscere.

Fraternus, a, um. brüderlich. *Usus.* Fraterna necessitudo. Fraternum amorem demonstrare in aliquem.

Fratricida, æ, m. Bruder-Mörder. *Usus.* Parricida, fratricida.

Fraudatio, onis, f. Betrug, Untreu.)(*Fides.* *Usus.* Inter bonos bene agier oportet, & sine fraudatione.

Fraudator, oris, m. Betrüger. *Syn.* Inficiator. *Usus.* Fraudator creditorum.

Fraudo, as, avi, atum, are. betrügen. *Syn.* Fraudem facio, fallo, destituo, ludifico. *Adv.* Improbissimè, palam. *Usus.* Fraudare creditores. Qui socium pecunia fraudaverit. V. *Decipio.*

Fraudulentus, a, um. voll Betrugs. *Syn.* Fallax, dolosus, mendax; malitiosus. *Phras. Fraudulentus homo est*, er stecket voller Betrug. Ad fraudem acutus; fallaciis totus constat; fallaciis totus ac fraudibus conflatus est. V. *Astutus, fallax, fallo.*

Fraus, dis, f. Betrug, List. *Syn.* Dolus, malitia, fallacia, machina, insidiæ, error, præstigiæ, circumscriptio. *Epi.* Capitalis, familiaris, impia, minima, præsens, scelerata & nefaria, summa, valentior. *Phras.* 1. *In fraudem homines impellere*, betrügen, hinter das Licht führen. In fraudem deducere, agere, conjicere; fucum, fallaciam facere; ludificare homines; tenebras iis offundere; dolis eos circumvenire, circumducere. V. *Decipio, fallo.* 2. *In fraudem inductus est*, er ist betrogen worden. In fraudem delatus, delapsus est; in fraudem incidit; fraude irretitus, captus, circumventus est. V. *Fallo.* *Usus.* 1. Filio pietas erga patrem fraudi esse non debet. Hoc mihi ne fraudi sit, aut noxæ, zum Nachtheil seyn. 2. *Fraudem admitto*, einen Betrug begehen. Fraudem suscipere, concipere, facere. Fraudem capitalem ausus. Fraudem creare alicui. V. *Decipio.*

Fremebundus, a, um. zornig. *Syn.* Furens, indignatione plenus.

Fremitus, us, m. Getöse. *Syn.* Strepitus horribilis. *Usus.* Fremitus armorum.

Fremo, is, ui, itum, ere. brummen, murren. *Syn.* Perstrepo. *Usus.* Fremuit ereptum sibi consulatum. Fremunt gaudio erecti. Fremant omnes, dicam, quod sentio. V. *Rabies.*

Frendeo, es, ui, ere, mit den Zähnen knirschen. *Syn.* Fremo, sævio. *Usus.* Leo frendens.

Freno, as, avi, atum, are. zäumen. *Syn.* Reprimo, domo, cohibeo. *Usus.* Furores alicujus frenare; voluptates frenare. V. *Cohibeo, coerceo, comprimo, domo.*

Frenum, i, n. Zaum. *Syn.* Instrumentum, quo equum moderamur. *Epi.* Novum. *Usus.* Alteri calcaria adhibenda, alteri freni; frenos furenti injicere. Frenum recipere, mordere, sich in Dienstbarkeit einlassen. Frena ubi equus receperit.

Frequens, tis, *g. o.* emsig, viel. *Syn.* Multus.)(*infrequens, rarus.* *Usus.* 1. Frequentes fuimus ad ducentos. 2. *Numerosus*, zahlreich. Frequens regio, municipium. Frequens senatus. Frequentissimum theatrum. 3. *Creber*, & *crebro*, offt. Frequens in senatum venio. V. *Copia, sæpe.*

Frequentatio, onis, f. Häuffung. *Syn.* Crebritas, multitudo, coacervatio. *Epi.* Densa & continens, universa. *Usus.* Densa & continens verborum frequentatio.

Frequenter, offt, stets. *Syn.* Frequens, crebro. *Usus.* Frequenter & assiduo. V. *Sæpe.*

Frequentia, æ, f. Menge. *Syn.* Crebritas, multitudo.)(*Paucitas, solitudo. Epi.* Gravis & plena rerum, incredibilis, magna, similis, solida, tanta, usitata. *Usus.* Maximâ frequentiâ domum deducebar. Summa hominum, assidua amicorum frequentia me celebrat & ornat. V. *Celebritas, Multi.*

Frequento, as, avi, atum, are. offt besuchen. *Syn.* Celebro, sæpe adeo.)(*desero. Adv.* Acervatim, summe. *Phras.* 1. *Maritima loca libenter frequento*, ich halte mich gerne nahe an der See auf. Utor frequenter, nec sine voluptate maritima regione; maritimæ regionis aspectu libenter ac frequenter pascor; frequens ad maritimas regiones venio, accedo, quod eorum locorum aspectus mirifice me capiat, teneat, oblectet; frequenter & jucunde versor in locis maritimis; ut nihil jucundius est oculis meis maritimæ regionis aspectu, ita nusquam frequentior sum quam in locis maritimis. Frequens sum in ora maritima, quod ex ejus aspectu miram hauriam voluptatem. V. *A. eo.* 2. *Jam in tertium annum frequentat scholam*, er gehet schon in das dritte Jahr in die Schule. Jam in tertium annum magistro operam dat; in scholam itat; scholam terit; ea in scholâ versatur; in ludum commeat; scholam obit; magistrum audit. *Usus.* Maritima loca cum voluptate frequento, offt besuchen. Vocem aliquam frequentare, wiederholen, im Munde führen, *in ore habere.* Regionem aliquam coloniis, populis freqnentare, bevölkern.

Fretum, i, n. Meer-Enge. *Syn.* Locus angustus in mari, maris æstus. *Epi.* Horrisonum, medium. *Usus.* Fretô ad Messanam transit. Quid de fretis, aut maritimis æstibus plura dicam?

Fretus, a, um. sich verlassend. *Syn.* Confisus, nixus, fultus. *Usus.* Partim innocentia fretus, partim gratiâ potentum nixus, partim amicitiis fultus.

Frico, as, cui, ctum, are. kratzen. *Usus.* Dentes fricare.

Frigeo, es, frixi, ere. Frost leiden. *Syn.* Algeo, conglacio.)(*Caleo. Adv.* Plane, valde. *Usus. Transl.* Sine Baccho & Cerere Venus friget. Studia populi, judicia frigent. V. *Frigus.*

Frigesco, is, ere. kalt werden. *Usus.* Nos hic frigore frigescimus.

Frigidus, a, um. kalt. *Syn.* Gelidus, algidus. *Usus.* Acumen frigidum; jejuna & frigida calumnia; lentus in dicendo ac prope frigidus orator. V. *Languidus.*

Frigus, oris, n. Frost, Kälte. R. *à* ῥῖγος, *vel* φρίκη, *rigor. Syn.* Vis frigorum.)(*Calor. Epi.* Gelidum, intolerabile, maximum, tantum, tremulum. *Phras. Ingens est regionis ejus frigus*, dieses ist ein sehr kaltes Land. Regio est propinquitate Alpium prægelida; infames frigoribus Alpes; incolarum corpora rigentia gelu torpent; torpentibus frigore nervis vix artus possunt flectere. Nunquam non humus illic gelu riget. Frigoris vis imbres concretô gelu adstringit; acrior ubique vis frigoris afflat è montibus; acrior ibi vis est frigoris; magnitudo frigorum tanta, ut corpora incolarum, quamvis patientia algoris, obrigescant; artus sæpe vi frigoris amburantur. *Usus.* Frigus impendebat intolerabile. Vix in tectis ipsis frigus declinatur. Frigore obriguimus. Vis frigoris depellitur, pellitur. Frigus se remittit.

Frivolus, a, um. unnütz. *Syn.* Nugatorius, *Usus.* Frivolus Sermo, & illiberalis. V. *Ineptus.*

Frondes, ium, f. grüne Zweige. *Syn.* Arborum folia. *Usus.* Via deserta, & frondibus & virgultis interclusa.

Frondesco, is, ere. grün werden. *Syn.* Frondes emitto. *Usus.* Arbores vernô tempore tepefactæ frondescunt.

Frondosus, a, um. laubicht. *Syn.* Frondibus abundans. *Usus.* Montes frondosi.

Frons, tis, f. Stirn. *Syn.* Pars illa vultus ab oculis ad capillos. *Epi.* Bella, familiaris, pristina, verissima. *Usus.* Frons est animi janua. Frontis contractio gravitatis indicium. Tunc ausus es, istâ fronte te ostendere? Fronte & oratione magis, quam ipsô beneficio capiuntur homines. Frontem contrahere, sich zornig erzeigen. Frontem corrugare, caperare, obducere. Frontem ferire, vor Zorn sich auf die Stirn schlagen. Frontem explicare, porrigere, exporrigere, die Stirn ausheitern, sich freundlich erweisen. V. *Vultus.*

Fron-

Fronto, onis, m. der eine grosse Stirn hat. *Syn.* Tumida magnaque fronte præditus.

Fructuarius, a, um. zur Frucht oder Nutzen gehörig. *Usus.* Agri fructuarii, vectigales, Zins-Aecker.

Fructuosus, a, um. fruchtbar. *Syn.* Frugifer, utilis. *Usus.* Ager fertilis naturâ, cultû fructuosus. Res rustica benè culta & fructuosa. Beneficia iis, à quibus proficiscuntur, fructuosa. V. *Fertilis, utilis.*

Fructus, us, m. Obst, Frucht. *Syn.* Fruges, fœtus, partus; utilitas, commodum; voluptas, delectatio. *Epi.* Amplissimi, annui, desperati, extremi, integri, læti, uberes, mirifici, novi, præsentes. *Phras.* *Magnum inde fructum habui,* ich habe daraus eine grosse Frucht geschöpffet. Lætos & uberes consilii, laboris, & vigiliarum mearum fructus cepi, percepi, messui, fructus mihi amplissimos id consilium tulit, reddidit, genuit. Hoc consilium maximo mihi fructui fuit; consilii fructus nec unus, nec vulgaris erat. Consilii ac laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli, qui longè omnium pulcherrimus. Usus ex consilio nihilo minor, quam ex labore capiebatur. V. *Utilitas.* *Usus.* Liberalitas pecuniæ fructus est pulcherrimus. Arbor fructus reddit annuos. Magnum gloriæ fructum è rebus gestis percepi. Honestissimæ voluptatis fructus in virtute inest.

Frugalis, e. fromm, mäßig. *Syn.* Frugi.)(*nequam.* *Phras.* *Frugalis sum,* ich bin mit wenig und gemeiner Speise zufrieden. Ventrem affero parabili victû contentum; exquisitas delicias non appetentem; inimicus sum luxuriosis epulis; vini cibique parcissimus; singulari sum frugalitate; cibô utor, victuque honesto magis, quam splendido. *Usus.* Optimus colonus, parcissimus, frugalissimus. Frugalis homo & moderatus. V. *Parcus, abstineo.*

Frugalitas, tis, f. Mäßigkeit.)(*nequitia, intemperantia.* *Epi.* Singularis & admiranda. *Usus.* Singulari vir, & admiranda frugalitate. Frugalitas, ut opinor, à fruge. V. *Abstinentia.*

Frugaliter, mäßiglich. *Syn.* Modestè, moderatè.)(*nequiter.*

Fruges, um, f. Erd-Früchte. *Syn.* Fructus terræ. *Epi.* Certæ, inimicissimæ, minutæ, uberiores. *Phras.* *Magna fuit frugum ubertas,* es war eine grosse Menge an Erd-Früchten. Expedita fuit res frumentaria; egregia frumentatio fuit. Ingentes frumenti acervos sustulerunt coloni. Demessis segetibus summa annonæ vilitas extitit. V. *Annona.* *Usus.* 1. Terra fœta frugibus. Frugum ubertas, copia, perceptio, conservatio. Fruges & alimenta custodienda sunt c'austris. Terra fruges fundit; natura fruges ad spicam producit. 2. *Melioris vitæ ratio,* besserer Lebens-Wandel. Ad bonam frugem se recipere. V. *Fructus.*

Frugi, gut, nützlich, sparsam. *Syn.* Moderatus, modestus, temperans, abstinens, innocens.)(*Nequam.* *Usus.* Frugi homo. Vita frugi, honesta, sobria, serena. V. *Probus, bonus.*

Frugifer, a, um. fruchtbar. *Usus.* Tota Philosophia frugifera & fructuosa est. V. *Fertilis.*

Frumentarius, ii, m. Korn-Händler. *Usus.* Mercatores frumentarii.

Frumentarius, a, um. zum Korn gehörig. *Usus.* Lex frumentaria. Lucrum frumentarium. Res frumentaria.

Frumentatio, onis, f. Korn-Sammlung. *Syn.* Frumenti collectio. *Usus.* Omnes nostras pabulationes frumentationesque observabat.

Frumentator, oris, m. Fouragierer, Proviant-Meister. *Usus.* Improvisò impetu cum frumentatoribus est circumventus.

Frumentor, aris, atus sum, ari. Getraid sammlen. *Syn.* Frumentum colligo. *Usus.* Milites frumentatum missi.

Frumentum, i, n. allerley Korn. *Syn.* Triticum. *Epi.* Copiosum, decumanum, multum, privatum & publicum, unum & idem. *Usus.* 1. Frumentum serere, metere. Frumentum pulcherrime provenit, maturat. Frumentum supportare, importare, in loca tuta comportare, convehere, Getreyd einbringen, eine Vorsehung von Getreyd machen. Frumentum imperare dedititiis, auferlegen, gewisses Getreyd zu liefern. Frumentum condere, comprimere, das Getreyd verstecken. Frumentum corrumpere, hosti intercludere.

Fruor, eris, itus sum, frui. geniessen. *Syn.* Potior; fructum voluptatemque percipio. *Phras.* *Fruere rebus meis,* bediene dich meiner Sachen. Utere rebus meis; quos ex me capere potes fructus, tibi patent; mea omnia utenda tibi & possidenda dedi. Rebus meis ut tuis lætare & perfruere. Qui fructus, quæque utilitates è rebus meis percipiuntur, tuas

 existi-

existima. Quem ex rebus meis usum habere potes, fidenter decerpe. Patent tibi fontes mei, unde haurias pro arbitratu. *Usus.* Tuô beneficiô incredibili fruor lætitiæ voluptate. Summo bono, pace, gratia, opibus, libertate frui. Utatur suis bonis & fruatur oportet, qui beatus est. V. *Utor, possideo.*

Frustra, vergebens. *Syn.* Sine causa, necquidquam. *Phras.* 1. *Frustra tantos labores suscepi*, ich habe so grosse Arbeit umsonst auf mich genommen. Tantam operam profudi plane ac perdidi; omnia agendo, nihil demum egi, nihil profeci; oleum & opera perdita est; quam navavi operam, planè periit; actum egi; necquidquam, incassum tantum tempus contrivi. Irritus vanusque est omnis labor meus; frustra operam contrivi; nugas egi; operam lusi; omnis labor incassum cecidit; opera abusus sum. Frustra operam insumpsi; inanem sumpsi operam; operam male posui, locavi; tanta cura ac labore momenti necquidquam factum est; tanto labore nullum operæ pretium factum est; actum & laboratum strenue, sed destituta expectatio est. 2. *Frustra rogavi*, ich habe ihn umsonst gebeten, bin nicht erhöret worden. Incassum missæ preces; surdas aures pulsavi; mortuo verba facta sunt? surdo fabulam cecini. In dolium pertusum dicta ingessimus; è pumice aquam postulavimus. 3. *Vide, ne frustra tantum gestias*, siehe zu, daß deine Freude nicht umsonst sey. Vide ne lætitia hæc luxuriet tibi, ac vana evadat; ne spem tuam fractam abjectamque sero lugeas; ne fortuna spes tam lætas destituat. V. *Labor inanis, irritus.* *Usus.* Frustra & sine causa Deus nihil agit.

Frustratio, onis, f. Betrug. *Syn.* Vanus conatus, labor inanis, error. *Usus.* Frustratio mihi majorem dolorem intulit.

Frustror, aris, atus sum, ari. betrügen. *Usus.* Provinciæ & honoris spes eum frustrata est. Amicus, vide, ne frustretur. V. *Labor inanis, irritus, frustra.*

Frustum, i, n. ein Stück. *Syn.* Fragmentum. *Usus.* Frusta esculenta.

Fruticor, aris, atus sum, ari. ausspro ssen. *Syn.* Surculos emitto, reviresco. *Usus.* Excisa est arbor, non evulsa, quam fruticari vides.

Fucatus, a, um. geschminkt, falsch. *Syn.* Fallax, fucosus, eruditus artificio simulationis.)(*Naturalis.* *Usus.* Naturalis nitor inerat, non fucatus. V. *Fictus.*

Fuco, as, avi, atum, are. färben, anstreichen. *Syn.* Coloro. *Usus.* Formare, fucare, colorare, animare non possunt.

Fucosus, a, um. gefälscht. *Syn.* Fucatus. *Usus.* Amicitiæ ambitiosæ & fucosæ. Merces fallaces, fucosæ.

Fucus, i, m. Betrug, Anstrich. R. à Φῦκος. *Syn.* Pigmentum, ornatus peregrinus & accersitus; fallacia, fraus, simulatio. *Epi.* Puerilis. *Usus.* In his inest quidam sine fuco veritatis color. Fucum facere alicui, fraudemque comparare. Sine pigmentis fucoque puerili. Color sanguine diffusus, non fucô illitus. Vitia corporis fucô occulere. V. *Fallacia, simulatio.*

Fuga, æ, f. Flucht. R. à φυγή. *Syn.* Aversio, omissio. *Epi.* Acerbissima, communis, desperata, flagitiosa, calamitosa, nobis gloriosa, patriæ calamitosa, incerta & periculosa, misera, mœsta, nefaria, miserabilis, miserrima, molesta, nefaria, remotissima, repentina, scelerata, tota, turpissima. *Usus.* 1. Fuga litterarum, laboris, doloris. 2. *Fugam parare*, sich in die Flucht begeben wollen. Fugam adornare, ornare, quærere, consciscere, moliri, comparare. *In fugam se conferre*, die Flucht nehmen. In fugam se dare, se conjicere; fugæ se mandare, dare, committere; fugam petere, capessere. *Hostem in fugam dare*, in die Flucht treiben. In fugam vertere, fugam facere hostium. *Fugam reprimere*, die Flucht einstellen. Suos à fuga revocare, reducere. Ex fuga aliquo se recipere, sich etwohin flüchten. *Ex fuga ad consilium redire*, von der Flucht abstehen. Fugam in impressionem acerrimam mutare; è fuga pugnam redintegrare, instaurare. *Hostibus fugam intercludere*, intercipere, excipere ex fuga hostem, die Flucht abschneiden. V. *Fugio, fugo.*

Fugax, acis, *g. o.* flüchtig. *Syn.* Fluxus, ignavus, timidus, qui libenter fugit. *Usus.* Pedes fugaces. Bona brevia, fugacia, caduca. V. *Timidus, caducus.*

Fugio, is, fugi, itum, ere. fliehen, meiden. *Syn.* Vito, declino, abhorreo, aspernor.)(*Sequor.* *Adv.* Consulto multitudinem, libentissimè, magnopere conspectum, superbiam, dicacitatem, perversè, valde urbem, maximè, vehementer. *Phras.* 1. *Mala natura fugimus*, wir fliehen von Natur, was übel ist. Temporum & fortunæ procellas summa cautione devitamus, declinamus. Naturalis nobis est declinatio & vitatio malorum. Natura defugimus res adversas. 2. *Miles noster acie fugit*, unsere Soldaten sind schändlich

lich geflohen. Miles noster terga vertit, effuse loca tuta petiit; fugam capessivit, quæ sisti non poterat; militem fuga abstulit; qua cuique proximum fuit, in fugam effundebantur milites nostri, velut apium agmina ad primum missilium crepitum avolavere. Effuse ac sine respectu fugæ se dedere; fugâ salutem petiêre; in fuga sibi præsidium posuêre. Metu præcipites, qua cuique via patebat, erupêre; in pedes se conjêcere; in fugam conversi sunt; in fugam se dederunt, conjecerunt; fugam arripuere; fugâ salutem petiêre, fuga sibi consuluere; fugæ se mandarunt, commiserunt. Fuga distracti, dispersi, disjecti, dissipati sunt; in fugam declinarunt, se contulerunt; fuga se eripuere; terga hostibus dedere; clam se subduxere ex acie; à signis discessere; præsidium sibi fugâ cepêre; in fuga sibi subsidium posuere; in fugâ spem salutis collocavere; fugæ se commendavere; terga hosti præbuere; fugam effusis habenis capessivere; ne conspectum quidem hostis sustinuere. 3. *Hostes quaquaversus fugerunt*, die Feinde seynd auf allen Seiten geflohen. Distraxit hostes fuga, dissipavit, disjecit; diversi dissipatique in omnes partes fugerunt; perterriti hunc illuc feruntur; dispersi ac dissipati discesserunt; spatium ingens fuga emensi sunt; dilapsi, quocunque aut error, aut fortuitus animi impetus tulit; per vias inviaque, qua quemque aut consilium, aut terror tulit; quacunque via ad fugam patebat, dissipato cursu erupere, se effudere; fuga se abripuere; ubi fugâ, aut turba fugientium acti ac ablati sunt; retrocedere in montes; petere rupes saltusque montium occultos, proxima quæque perfugia occupare consilium fuit. 4. *Fugientes sistere*, die Flüchtigen zwingen Stand zu halten, die Flucht einstellen. Fugam reprimere, recessum fugientibus non dare; cedentibus circumfundi; spem omnem fugæ tollere; fugam impedire, intercludere. 5. *Fugientibus institit*, er hat den Flüchtigen nachgesetzt. Aversos protrivit; fugientes concidit; in tergis fugientium hæsit; imminebat fugientium tergis; fugientes persecutus est; aversis institit; terga cecidit; quantum vires ad persequendum, dexteræque ad cædendum valuere, tantum cædis fuit; fusis fugatisque nulla à victore requies fuit; fugientes periculum mutarunt, non evitarunt, victore vestigia premente. Fuga explicari sine magna cæde non potuit. 6. *Fugit clam ex urbe*, er ist heimlich aus der Stadt geflohen. Dilapsus per intermissa munimenta neglectasque custodias ex urbe est: fugam ex urbe consciivit, comparavit; foras se ejecit; fugam ex urbe molitus est; clam se ex urbe ejecit, subduxit; ex urbe clam se proripuit; fuga ex urbe elapsus est. *Usus.* 1. Vitium longa animi provisione fugiendum est. Inertiâ vituperationem fugere. 2. *Lateo*, verborgen seyn. Nulla res est, quæ hujus viri scientiam fugiat. Non fugit Catonem. Nisi forte illa me fugiunt. 3. Vinum fugiens, Wein, so absteher. V. *Vito, declino, fuga.*

Fugitivus, a, um. flüchtig. *Syn.* Servus, qui à domino fugit. *Usus.* Athenio princeps fugitivorum.

Fugito, as, avi, atum, are. sehr fliehen. *Usus.* Qui quæstionem fugitant.

Fugo, as, avi, atum, are. verjagen, in die Flucht jagen. *Syn.* Fugam facio, pello, repello. *Phras. Fugavit hostes*, er hat den Feind in die Flucht getrieben. Hostium fugam fecit; hostes in fugam vertit; hostibus fugam ac terrorem injecit; in fugam hostes conjecit, dedit, avertit; in fugam compulit; terrorem fugamque fecit hostium; in fugam hostes impulit; in fugam egit; fudit hostes, profligavit, in fugam dedit. *Usus.* Armis, lapidibus & ferro fugare hostem. Fusi fugatique hostes, die Feinde sind geschlagen, und in die Flucht getrieben worden.

Fulcio, is, fulsi, fultum, ire. unterstützen. *Syn.* Sustineo, sustento. *Adv.* Undique. *Usus.* Rempublicam consiliis; amicos litteris fulcire. Labentem & cadentem corruere non sinit, fulcit, sustinere, fortuna, fide. Labefactam rempublicam, consulum ruinas humeris fulcio. V. *Tueor, sustineo, faveo.*

Fulcrum, i, n. eine Stütze. *Usus.* Lecti fulcrum aureum.

Fulgeo, es, fulsi, ere. schimmern. *Syn.* Splendeo, fulguro. *Adv.* Latè. *Usus.* Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit de cœlo. Jupiter tonans & fulgens. Tecta auro & ebore fulgentia.

Fulgor, oris, m. Schein, Glanz. *Syn.* Splendor. *Epi.* Eximius, micans, prosper & salutaris generi hominum, rutilus horribilisque, dexter. *Usus.* Auri fulgore facilè oculi perstringuntur.

Fulgur, uris, n. Blitz. *Syn.* Fulgor. *Usus.* Fulgura interpretari.

Fulgurator, oris, m. der aus dem Blitz weissaget. *Syn.* Fulgurum interpres.

Fulguritus, a, um. vom Bliß getroffen. *Syn.* Fulmine, aut pestifero sidere ictu.

Fulguro, as, avi, atum, are. blißen. *Syn.* Corrusco. *Phras. Fulgurat*, es blißt. Cœlum discedit; fulgura ab omni parte emicant. *Usus.* Jove tonante & fulgurante.

Fulguralis, e. der vom Bliß handelt. *Usus.* Hetruscorum fulgurales libri.

Fuligo, inis, f. Ruß am Ofen. *Syn.* Fumi nigra materies. *Usus.* Fuligine os alicui sublinere.

Fulix, icis, f. Taucherlein, Wasser-Huhn. *Avis aquatilis.*

Fulmen, inis, n. Donner-Strahl. *Syn.* Aëris ardor, fulgur. *Epi.* Igneum, sinistrum, terribile, crispisulcans. *Phras.* 1. *Fulmine periit*, er ist vom Donner erschlagen worden. Fulmine ictus concidit; tactus de cœlo est; afflatus fulmine est, nubium conflictu expressus ardor hominem exanimavit; cœlesti igne exanimatus est; de cœlo percussus; ex cœlo ictus est; ictû fulminis deflagravit. 2. *Fulmina aliquot ceciderunt*, es hat etliche mahl eingeschlagen. Domos aliquot fulminibus tempestas deformavit; ædes aliquot de cœlo tactæ sunt; fulmine ictæ, discussæ sunt; cœlesti igne deflagrarunt; fulmine ictæ conflagrarunt. *Usus.* Ictû fulminis deflagrare. Jupiter fulmen jacit, emittit; fulmine icit, percutit. Scipiones belli fulmina. Dolores & fortunæ fulmina contemnere.

Fulmino, as, avi, atum, are. donnern, einschlagen. *Syn.* Fulmen emitto, fulmine percutio, fulmine afflo.

Fulvus, a, um. dunkel-roth. *Syn.* Aureus.

Fumo, as, avi, atum, are. rauchen. *Syn.* Fumum emitto, ardeo. *Usus.* Ita domus fumabat, ut multa ejus sermonis indicia redolerent.

Fumosus, a, um. rauchig. *Usus.* Fumosæ imagines.

Fumus, i, m. Rauch. R. *à* τύφομαι, *fumo.* *Usus.* Fumo aliquem excruciare. In illo ganearum nidore & fumo. Fumus ingens velut quadam nube cœlum absconderat, es war ein grosser Rauch.

Funale, is, n. Fackel, Wind-Licht. *Syn.* Fax.

Functio, onis, f. Amt. *Syn.* Actio. *Epi.* Jucundior. *Usus.* Labor est functio quædam vel animi, vel corporis. Gravioris operis & muneris functio.

Funda, æ, f. Schleuder. *Usus.* Balearica funda.

Fundamentum, i, n. Grund-Veste. *Syn.* Solum, sedes, gradus, aditus.)(*perfectio.* *Usus.* Tantum abes à perfectione magnorum operum, ut ne fundamenta quidem jeceris. Sunt hæ fundamenta firmissima pacis & libertatis, quibus nititur respublica. Fundamenta & robur quæstionis, defensionis. Aream occupare fundamentis.

Funditor, oris, m. Schleuderer. *Usus.* Expedita funditorum & sagittariorum manus.

Funditus, ganz und gar. *Syn.* Prorsus. *Usus.* Funditus evertere, perdere, tollere fidem, amicitiam, religionem. V. *Penitus.*

Fundo, as, avi, atum, are. befestigen. *Syn.* Stabilio, constituo; fundamentum jacio, pono, ago. *Adv.* Accuratè, verè, præclare. *Usus.* Magnis laboribus fundatum imperium, multâ virtute stabilita libertas. Illud maximè vestrum fundavit imperium. Status reipublicæ fixus & fundatus. Fundatæ opes, atque optimè constitutæ. *Fundare Ordinem, Fundatorem esse*, einen Orden stiften, *vulg. Latine:* Condere familiam sacram; autorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti. V. *Servo, conservo.*

Fundo, is, fudi, fusum, ere. giessen. *Syn.* Emitto, edo. *Adv.* Æqualiter, latè, inconditè, latius, latissimè, numerosè, volubiliter orationem. *Usus.* 1. Quæ te belluam, non hominem ex utero fudit? 2. *Profero, cano, enuncio*, vorbringen, singen, aussprechen. Fundere verba, versus, vocem. 3. *Gigno*, hervorbringen. Terra flores, fruges, baccas fundit. 4. *Dissipo, dispergo*, zerstreuen. Magnas hostium copias, exercitum fundere. 5. *Diffundo*, sich ausbreiten. Funditur malum latissimè. Vitis funditur in omnes partes.

Fundus, i, m. Grund, Boden. R. *à* βόθυνος. *Syn.* Possessio, Prædium. *Epi.* Antiquus, communis, extremus, fructuosissimus, incertus, maritimus, melior, ornatissimus, paternus avitusque, privatus, proximus, publicus, pulcherrimus, suburbanus, venalis. Fundi alieni, nobilissimi, privati, optimi, fructuosissimi. *Usus.* Fundos suos, aut res rusticas obire, vel fructus causâ, vel delectationis. His fere rebus fundi fructus, & cultura continetur. V. *Bona.*

Funebris, e. traurig. *Syn.* Lugubris. *Usus.* Laudatio ad funebrem concionem. Epulum, vestimentum funebre. V. *Funus.*

Funero, as, avi, atum, are. begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Ictu arboris funeratus. V. *Sepelio.*

Funesto, as, avi, atum, are. verunreinigen. *Syn.* Quasi funere inquino, fœdo. *Usus.* Humanis hostiis Deorum aras funestare. Curiam inflammari, incendi, funestari.

Funestus, a, um. tödtlich. *Syn.* Inquinatus, perniciosus. *Usus.* Pestifer & funestus magistratus. Funesta reipublicæ pestis. Dies non funesta.

Fungor, eris, functus sum, fungi. ein Amt verwalten *Syn.* Præsto, exerceo, facio, efficio, colo. *Usus.* Fungar officio, quô tu functus es in meo luctu. Munere, omni fortunâ prosperè fungi. V. *Facio.*

Fungus, i, m. Erd-Schwamm.

Funiculus, i, m. ein kleines Seil. *Usus.* Funiculus è puppi religatus.

Funis, is, m. ein Strick. *Usus.* Convellere, religare, incidere funes.

Funus, eris, n. Begräbniß. R. à Φόνος, *Jon.* Φῦνος, *cœdes. Syn.* Exequiæ, supremæ diei celebritas, exequiæ funeris. *Epi.* Acerbissimum, amplum, aptum, familiare, funestum, justum & indictum, miserum atque acerbum, paternum, perluctuosum. Funera acerba, magna, sumptuosa & lamentabilia. *Phras.* 1. *Funus ei satis amplum faciendum curavi*, ich habe ihm ein ansehnliches Begräbniß halten lassen. Funere ut honestissimo efferretur, curavi; justa illi facta, persoluta sunt pompa maxima; parentatum est illi honestissimè; supremô die quàm amplissimè ut efferretur, operam dedi. 2. *Funus comitati sunt plurimi*, die Leiche haben sehr viele begleitet. Exequias funeris prosecuti sunt plurimi exequias ejus plurimi cohonestârunt; funus ejus ducebant, deducebant plurimi, funeri ejus operam dedêre plurimi; supremum mortuo honorem persolvêre; ad ejus funus curandum, efferendum; ad ejus exequias celebrandas; ad justa ei solvenda, facienda, peragenda convenere plurimi; in funus ejus venere plurimi, accessere, exequias funeris, pompam duxere, ad tumulum prosecuti sunt plurimi. V. *Effero, Exequiæ, Sepelio. Usus.* Funus curare, ducere, efferre; funus facere; funeri operam dare; in funus venire, accedere. Funere efferri. Funeris pompa privare, orbare, spoliare, unbegraben hinwerffen.

Fur, ris, m. ein Dieb. R. à *Dor.* Φὼϱ, à Φέϱω, *fero. Syn.* Homo furax. *Epi.* Nocturnus. *Phras. Fur est*, er ist ein Dieb. Rapinis, furtis vivit; furari, rapere, compilare aliena solet; trium litterarum homo est, quem si semel ad capsas admiseris, multis custodibus opus sit; cui non plus auri, quàm monedulæ committas qui omnium domos furacissimè scrutetur. Nullum hujusmodi tota provincia est everriculum. *Usus.* Fures earum rerum, quas ceperint, signa commutant.

Furacissimè, diebischer Weise. *Usus.* Domos scrutatur furacissime.

Furax, acis, *g. o.* diebisch. *Syn.* Qui facilè furatur; qui furtis faciendis animum applicat. V. *Fur.*

Furca, æ, f. Gabel, Galgen. *Usus.* Hunc sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? Furcam ferens.

Furcifer, ri, m. ein Schelm. *Syn.* Scelestus. *Usus.* Id tu furcifer tibi sumes?

Furens, tis, *g. o.* wütend, tobend. *Syn.* Furibundus, maximo furore inflammatus, præceps, mente motus, violentus, qui mentis compos non est; cui mens è sede sua & statione demota est; præcipiti amentiâ homo, qui de potestate, de mente, de consilio exiit. *Usus.* Furentis & violenti impetus. Furens audacia, scelus anhelans. Furentem & exulantem comprimere. V. *Insanus, mente motus.*

Furenter, unsinnig. *Syn.* Furiosè. *Usus.* Furenter irasci.

Furia, æ, f. Plag-Teufel, Furie. *Epi.* Teterrima, assiduæ domesticæque. *Usus.* Illa furia & pestis patriæ. Furiæ speculatrices, & vindices facinorum. Furiæ agitant & insectantur impios, non ardentibus tœdis, sed angore conscientiæ, & fraudis cruciatu. V. *Conscientia mala.*

Furialis, e, toll, unsinnig. *Syn.* Furens. *Usus.* Furialis illa vox.

Furibundus, a, um. wütig, rasend. *Syn.* Mens alicujus furibunda. Crudeles & furibundos impetus latronis retardavit. V. *Furiosus.*

Furiosè, unsinnig. *Syn.* Furenter.

Furiosus, a, um. wütig, rasend. *Syn.* Furens, furibundus, vesanus, mente incitatus. *Phras. Homo furiosus*, ein rasender Mensch. Furore captus, repentinô ictus furore; amens agitantibus furiis; cui furoris nescio quid objectum; qui furiis agitatur, perterretur, vexatur, torquetur, rapitur, præceps fertur, incitatur. *Usus.* Furiosa vis cupiditatis quò te rapuit? Mulier non jam morbo, sed scelere furiosa. Fervidum, petulans, furiosum dictum. V. *Insanus*, *Furens*, *Furo*.

Furo, is, ere. rasen, wüten, toben. *Syn.* Insanio, bacchor, furore inflammor; abstrahor à sensu mentis; à me ipso discedo. *Adv.* Acerrimè. *Phras.* 1. *Quid ita furis*, was wütest und tobest du also? Quæ te tanta pravitas mentis tenet, quis furor? Homo amentissime, & in omnibus consiliis præceps, & devie, quæ tibi res, quæ causa istam rabiem, nec enim audaciam appellare velim, accendit? Quis te furor, quæ mentis ad omnia cæcitas exagitat? Quô inflammatô istô furore præceps raperis? Quò effrenatus ac propè amens furore ruis? Cujus feræ rabies occupavit animum tuum! Nullumne furori & effrenatæ violentiæ modum impones? 2. *En! ut furit*, sehet nur, wie er wütet und tobet. En! ut, velut lymphatus, *aut* Bacchi sacris commotus, ardentibus oculis rabiem ostendat; ut incitata & vecorde mente, ut inusitata rabie in omnes invadat promiscuè! ut agitantibus furiis velut lymphatus & attonitus; ira in rabiem versa, rabie accensus, fanaticô furore percitus, in rabiem efferatus omnia conturbet! En! ut acriter exardescit! ut furore ardet & scelere! ut eum agitant furiæ, neque consistere usquam patiuntur! En! ut nefariô furore instinctus rabide omnia appetat, nec ruere demens, nec furere desinat! En! ut in rabiem furorémque conversus, nec jam mentis potens discurrat improbus! V. *Furiosus*, *furor*. *Usus.* Qui valetudinis vitiô furunt, melancholici dicuntur. Luctû furere & dolore injuriæ.

Furor, oris, m. Raserey. *Syn.* Insania, rabies.)(*Sanitas.* *Epi.* Comes sceleris & audaciæ, consceleratus, consularis, credibilis, divinus, effrenatus, exultans, incredibilis, inflammatus, infractus, libidinosus, magnus, maximus, mirus, nefarius, notissimus, perniciosus, præceps, similis, summus, tantus, totus, tribunicius, vetus, violentus. *Phras. Quia litem perdidit, furere cœpit*, weiler seinen Handel verlohren, ist er ganz rasend worden. Quia causa cecidit, ad insaniam, dementiam, amentiam, furorem redactus est; mente captus est; mentem amisit; mens eum defecit, destituit; incidit in insaniæ morbum, in furorem prolapsus est; è mente, à seipso discessit: de potestate mentis exiit. V. *Furens*. *Usus.* Furorem esse ajunt mentis ad omnia cæcitatem. Furore occæcari. Furor hominem invadit. Furorem improborum comprimere, sedare, mitigare, stillen. Furor consedit, remisit, detonuit, consenuit, sich legen, aufhören.

Furor, aris, atus sum, ari. stehlen. *Syn.* Furtum facio, compilo, expilo, surripio, averto, interverto, bonis alienis manus affero, aliena in rem meam converto, clam eripio. *Phras.* 1. *Nisi attenderis, furabitur*, wann du nicht acht giebst, wird er stehlen. Nisi attentus ad rem eris, furtum faciet; pecuniam avertet; domum compilabit; prædam faciet; quidlibet, nunc hoc, nunc illud subducet; furti se adstringet; furti se alligabit; viscatis manibus quidquid obvium fuerit, leget; manus ærario afferet; à rebus tuis manum haud abstinebit; qui manus steriles ad te attulerit, gravidas foràs reportabit; pecuniam fraude subtrahet. 2. *Ex illo libro multa furatus est*, er hat aus diesem Buch viel heraus gestohlen. Ab eo autore multa furatus est, ex illo libro multa sumpsit; quos non ille rivos ex aliorum fluminibus, ex illo fonte in suum agellum deduxit, duxit, derivavit? Hos ille ingenii partus in suam rem convertit. *Usus.* Furatur aliquid, aut clam eripit, emisse se dicit. Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres.

Furtim, heimlich, verstohlner Weise. *Syn.* Clam.)(*Palàm, libere.* *Usus.* Furtim facere aliquid.

Furtive, heimlich, diebisch. *Syn.* Furtim.

Furtivus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Usus.* Furtivum iter facere.

Furtum, i, n. Diebstahl. *Syn.* Compilatio, rei alienæ fraudulenta tractatio. *Epi.* Apertum, improbissimum, impudens, impudentissimum; manifestum, maximum. Furta minora, magis occulta, illustriora, mira, multò plura & majora, notissima, fordidissima, tanta, tam aperta. *Usus.* Furtum facere. Furti se alligare; furti damnari. V. *Furor.*

Furunculus, i, m. kleiner Dieb. *Usus.* Olim furunculus, nunc verò etiam rapax.

Fuscina, æ, f. Fischer-Gabel. *Syn.* Tridens.

Fuscus, a, um. braun. *Usus*. Purpura plebeja, & penè fusca.

Fusè, weitläuftig. *Syn*. Diffusè, dispersè.)(*articulate*, *distinctè*. *Usus*. Fusè latéque disputare & dicere.

Fusio, onis, f. Guß. *Epi*. Universa. *Usus*. Fusiones autem Deorum.

Fustis, is, m. ein Prügel. *Phras. Fustibus vapulabit*, er ist geprügelt worden. Fuste malè multatus, malè acceptus, percussus est impactus non levi manû ac repetitis ictibus illi fustis est; fustis vim pondusque sustinére, ferre, pati cogebatur; fustuariô malè acceptus, multatus est; fustibus malè contusus est ac dedolatus; onustus fustibus penè exanimis concidit. *Usus*. Fustem alicui impingere; fustibus implére caput; fuste aliquem coërcére.

Fustuarium, ii, n. das Prügeln. *Syn*. Fustium castigatio, verberatio. *Usus*. Fustuarium meritus.

Fusus, a, um. gegossen. *Syn*. Dispersus. *Usus*. Genus sermonis fusum ac profluens. Aër fusus & extenuatus.

Futilis, e. liederlich. *Syn*. Vanus, levis.)(*gravis*. *Usus*. Quis non odit vanos, futiles, sordidos, leves? Futilis lætitia. V. *Vanus*, *levis*, *ineptus*.

Futilitas, atis, f. Leichtfertigkeit. *Syn*. Vanitas. *Usus*. Hæc sunt plena futilitatis & summæ levitatis. V. *Vanus*, *levis*, *ineptia*.

Futurus, a, um. künftig. *Syn*. Consequens, posterior, reliquus, impendens, eventurus, venturus. *Phras. Quid futurum sit*, *nemo scit*, was ins künftige geschehen wird, weiß niemand. Futura quis divinet? Reliqui temporis eventus in incerto; consequentis, posterioris temporis ratio incerta est; quid dies ferat, planè latet; quid vesper ferat, incertum est. *Usus*. Prospicere, providére, quod futurum sit.

G.

Galea, æ, f. Helm. *Syn*. Capitis armatura. *Epi*. Ænea. *Usus*. Loricæ galeæque æneæ. Alii galeas buccúlásque tergere.

Galeatus, a, um. der einen Helm hat. *Usus*. Minerva galeata.

Gallina, æ, f. eine Henne, Huhn. *Usus*. Anatum ova gallinis supponimus.

Gallinaceus, a, um. von Hünern. *Usus*. Galli gallinacei.

Gallinarius, ii, m. Hünerwärter. *Syn*. Qui gallinas curat.

Gallus, i, m. ein Hahn. *Epi*. Gallinaceus. *Usus*. 1. Galli victi silére solent, canere victores. Te gallorum, illum buccinarum cantus exsuscitat. 2. *Oriundus è Gallia*, ein Franzos. Galli robore, Pœni calliditate, Græci artibus valent.

Ganeæ, arum, f. ein Sauf- und Huren-Haus. *Syn*. Loca libidini & helluationibus apta, lustra. *Usus*. Ganearum fumus & nidor.

Ganeo, onis, m. Huren-Wirth. *Syn*. Helluo. *Epi*. Facinorosissimus, egentissimus, cincinnatus. *Usus*. Quis ganeo, quis nepos? V. *Nepos*.

Gannio, is, ivi, & ii, ire. bellen, wie ein Fuchs. *Usus*. Quid ille gannit, quem vult?

Garrio, is, ivi, itum, ire. schwätzen. R. à γηρύω. *Syn*. Loquor sine delectu, garrulus, loquax sum. *Phras*. 1. *Libenter garrit*, er schwätzt gern. Homo loquax est & odiosus; garrit, quidquid in buccam venit; totis diebus tinnit, linguæ immodicæ est & garrulus; futili & importunâ loquacitate omnibus obstrepit; linguam gerit impensè liberam & expeditam. 2. *Ineptè garrit*, er redet alles heraus ohne Maaß und Vernunft. Quidquid in buccam venit, deblaterat, effutit; garrit, quô neque pes, neque caput compareat; rimarum plenus est, hac, illac perfluit. V. *Loquor*. *Usus*. Garrimus, quidquid in buccam venerit.

Garrulus, a, um. schwätzig. *Syn*. Loquax. *Usus*. Garrulus, ventosæ & immodicæ loquacitatis. V. *Garrio*.

Gaudeo, es, gavisus sum, ere. sich freuen. *Syn*. Lætor, exulto, triumpho; lætitiâ, gaudiô exulto; gaudiô triumpho; lætitiâ afficior. *Phras*. 1. *De prosperô rerum tuarum successû immortaliter gaudeo*, über den glücklichen Fortgang deiner Sachen habe ich eine unsterb-

 lich-

liche Freude. Lætitiâ exulto; gaudiô efferor & exsiliô. Res tuæ secundæ mihi summæ jucunditati sunt; capio ex illis voluptatem non mediocrem; res tuas eô esse locô cum intueor, summâ lætitiâ perfundor; omnibus lætitiis incedo; nimiô gaudiô penè desipio. Vix capio eam voluptatem, quæ ex rerum tuarum prospero successu enata mihi est. Ex florentissimo rerum tuarum statu lætitiam capio, voluptatem haurio incredibilem. Res tuas tam florentes cùm aspicio, cumulor gaudiô ingenti; lætitia efferor & triumpho. 2. *Mire gavisus sum*, ich habe mich über die massen erfreuet. Tanta lætitiâ auctus sum, penè ut non constarem mihi; incredibili gaudiô sum elatus; manus sustuli ego & amici, tuumque gaudium gaudebamus. Etsi turpis est effusio animi, & lætitia exultans, gestiens, immoderata, comprimere tamen vim gaudii non potui; vix præ gaudio mei compos fui; superfundenti se lætitiæ non temperavi; lachrymæ mihi gaudiô manârunt; tanta mihi lætitia oborta est, ut in vultum erumperet; ut voce manibùsque lætitiam animi significarem. V. *Lætus, lætor, jucundus, gaudium.*

Gaudium, ii, n. Freude. *Syn.* Lætitia, voluptas. *Epi.* Commune, exile, falsum, incredibile, insatiabile, maximum, nimium, summum. Gaudia perpetua, plena, vera. *Phras. Novus is honor magnum mihi gaudium attulit*, diese neue Würde hat mir eine grosse Freude gebracht. Ingenti me gaudiô complevit, implevit; lætitiâ me extulit; animum gaudiô explevit; in lætitiam insolitam me conjecit; delibutum gaudiô me reddidit; lætitiam incredibilem mihi objecit; voluptate liquidissimâ me perfudit; lætitiam mihi præbuit; liberalissimâ me voluptate cumulavit; suavissimæ mihi voluptati fuit. V. *Delecto. Usus.* Gaudio affici, compleri, perfundi, cumulari, sich erfreuen. Gaudiô efferri, exsilire, exultare, triumphare, sich unmässig freuen. Gaudium erumpit. Infaustô nunciô, publica gaudia contaminare. V. *Lætitia.*

Gaza, æ, f. Schatz, Reichthum. *Vox Persica. Syn.* Ærarium, pecunia, thesaurus, regiæ opes, bona fortunæque. *Epi.* Maxima, regia, Gazæ pacatissimæ atque opulentissimæ. *Usus.* Ab auro gazâque regiâ manus abstinuit. Omnium locupletum fortunæ, omnium provinciarum fructus; omnium regum bona, vectigalia, divitiæ, Persicam gazam non adæquant. V. *Divitiæ, Copia.*

Gelidè, kalt. *Usus.* Res omnes gelidè timidèque ministrare.

Gelidus, a, um. Eiß-kalt. *Syn.* Frigidus. *Usus.* Gelidæ fontium perennitates.

Gelu, Eiß. *Syn.* Glacies. *Usus.* Hyems rura gelû claudit. Perpetuô gelû locus riget. V. *Frigus, Hyems.*

Geminatio, onis, f. Verdopplung. *Figura*, seu *Exornatio verborum.*

Gemino, as, avi, atum, are. verdoppeln. *Syn.* Duplico.

Geminus, a, um. zweyfach. *Syn.* Similis. *Usus.* 1. Par est avaritia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia. 2. *Duplex*, zwey. Vos geminæ voragines reipublicæ. Gemini fratres, Zwillinge.

Gemitus, ûs, m. das Seufzen. *Syn.* Suspirium, vox dolore expressa. *Epi.* Lamentabilis, imbecillus, adjectus, flebilis, liber, magnus, maximus, tantus. Gemitus acerbi, miseri. *Usus.* Totâ urbe gemitus factus & fletus; lamentatio, ejulatio totô forô.

Gemma, æ, f. Edelgestein. *Syn.* Lapillus pretiosus. *Epi.* Prægrandis, gemmæ clarissimæ, durissimæ, fulgentes, magnæ, multæ, plurimæ. *Phras. Vestis ornata gemmis*, ein mit kostbaren Steinen besetztes Kleid. Vestis distincta gemmis; fulgentibus gemmis illuminata; quam internitentes gemmæ distinguunt; vestis inclusis auro gemmis ornata. *Usus.* 1. Poculum ex auro gemmis distinctum clarissimis. 2. *Oculus in stirpibus*, Reb-Auge. Gemma in vitibus ineunte vere.

Gemmo, as, avi, atum, are. ausschlagen. *Us.* Gemmare vites rustici dicunt, sitire agros, lætas esse segetes, luxuriem esse in herbis.

Gemo, is, ui, itum, ere. seufzen. *Syn.* Gemitum facio, ingemo, ingemisco.)(*lætor. Phras. Turpe est viro forti gemere*, es stehet nicht wohl auf einen Mann, daß er über sein Elend seufze. Malis suis ingemere; ejulatus, complorationes, voces indecoras edere; miserum se & infelicem lamentari, appellare. Turpe est miseros crebros edere gemitus; lamentis & suspiriis se conficere. V. *Lugeo, luctus. Usus.* Gemere tuam fortunam non desinam & lugere.

Genæ, arum, f. Wangen. *Syn.* Malæ. *Epi.* Exsangues, subjectæ, levitérque eminentes, pilosæ. *Usus.* Pilosæ genæ. Muliebres lacerationes genarum.

Genealogi, orum, m. Geschlechts-Beschreiber. *Syn.* Qui de originibus scribunt. Huc pertinet; 1. *Arbor Genealogica*, Stamm-Baum. Gentis in stirpes & capita

pita

pita deſcriptio, tributio. Cognationum ſingularum ab uno ſtipite ducta deſignatio. Cognationis univerſæ in ſingula familiæ capita facta partitio. 2. *Genealogiam facere,* einen Stammbaum machen. Generis ſeriem deſcribere, explicare; generis ſeriem à capite accerſere ac per equi. Generis ſtirpes & capita à primo ſtipite deducere. recenſere, percenſere. Ab ultimis majoribus generis gradus ſingulos, ducere, deducere, evolvere, explicare.

Gener, eri, m. Tochtermann. *Syn.* Maritus filiæ.

Generalis, e. allgemein. *Syn.* Communis, univerſus, confuſus, late manans, ad multa pertinens, latè patens. *Phraſ.* 1) *Generaliſſimus, vulg.* der oberſte Feld-Herr. *Exercitus imperator ſummus.* Cui ſumma belli adminiſtrandi permiſſa eſt; penes quem in gerendo bello ſumma imperii eſt; bello gerendo cum ſumma poteſtate præfectus. Princeps ducum militarium; dux delectus ad bellum gerendum; cui ſumma imperii bellici delata, mandata eſt; ad quem ſumma imperii bellici rediit, translata eſt. 2) *Generalis Mareſcallus, vulg.* Feldmarſchall. Supremus caſtrorum præfectus. 3) *Generalis armorum præfectus,* Feld-Zeugmeiſter. Rei tormentariæ cum imperio præfectus. 4) *Generalis vigiliarum magiſter, vulg.* General-Wachtmeiſter. Supremus vigiliarum præfectus; vigiliis cum ſumma poteſtate præfectus; aciei ſtructor. 5) *Generalis Auditor, vulg.* General-Auditeur. Prætor, judex cauſarum militarium ſupremus. 6) *Generalatus, vulg.* das Generalat. Imperium armorum. Imperii ſumma belliquc adminiſtrandi; *aut;* Præfectura ſuprema legionis. 7) *Generalitas, vulg.* die Generalität. Delecti ordinum militarium præfecti. Ordinum militarium duces, principes. 8) *Generalis ordinis, vulg.* ein Ordens-General. Summus religioſæ familiæ præfectus, moderator. Religioſæ familiæ ſummo cum imperio præfectus. Penes quem religioſi imperii ſumma eſt. *Uſus.* Generale quoddam decorum eſt, quod in omni honeſtate verſatur.

Generaliter, insgemein. *Syn.* Communiter, una comprehenſione. *Uſus.* Generaliter aliquid definire, *vulg. Univerſaliter.*

Generatim, überhaupt. *Syn.* Generaliter, univerſe. *Uſus.* Non nominatim, ſed generatim inſtituta proſcriptio. Quid ſingulatim potius, quam generatim loquar? ſed generatim quæritur, an?

Generator, oris, m. Erzeuger. *Syn.* Genitor.

Genero, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. R. à *γείνω, quod* de maribus *ſolum dicitur; abuſive* de fœminis. *Syn.* Gigno, creo, procreo. *Uſus.* Hominem generavit & ornavit DEUS. An mundus nullô ſit generatus ortû. Unde ſit generatus, ortus, concretus. Liberos generare, procreare, gignere.

Generoſus, a, um. edel, tapfer, großmüthig. *Syn.* Qui altiore animo eſt; magnanimus, præſtans, magnificus, clarus. *Phraſ. Qui generoſa ſtirpe natus eſt, is magis bonis artibus ac virtuti ſtudere debet,* der, ſo adelich gebohren iſt. Quicumque locô honeſtô natus, ei major, quam cæteris colendi præclara ſtudia neceſſitas imponitur. Quicunque claro, non obſcuro, ſummo loco natus eſt; quicunque claris parentibus natus eſt, qui ex nobili familiâ, clara ſtirpe ortus eſt; qui præcipuæ inter cives conditionis eſt; qui egregiâ, nobili, illuſtri domo natus eſt, majori, quam quivis alius, urgetur virtutis exercendæ neceſſitate. Ad honeſtiſſimos quosque, ad honoratos, primarios inprimis pertinent bonarum artium ac virtutis ſtudia. Quem familiæ nobilitas, natalium ſplendor commendat, cum ad liberalium doctrinarum ſtudia, ad ſtudium ſummæ laudis, ad omnem laudem & decus eo ſtudioſius incumbere; ad excellentem omnium rerum cupiditatem eo vehementius incitari oportet. Habet hoc nobilitas, familiæ ſplendor, ut vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ, non modo occaſionem, verum etiam cauſam, neque cauſam tantum, ſed etiam neceſſitatem afferat. V. *Nobilis. Uſus.* Civili & generosâ ſtirpe profectus. Formâ magnificâ & generosâ. Generoſus equus umbrâ quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitatur. V. *Animus magnus, expoſitus, fortis,*

Genialis, e. der Wolluſt ergeben. *Syn.* Voluptuarius, nuptialis. *Uſus.* Lectus genialis.

Geniculatus, a, um. voller Knoten. *Syn.* Geniculis diſtinctus. *Uſus.* Culmus geniculatus.

Genitalis, e. zum Gebähren dienlich. *Syn.* Gentilitius.

Genitor, oris, m. Vater, Urheber. *Syn.* Generator. *Epi.* Optimus & præſtantiſſimus. *Uſus.* Imitari genitorem & effectorem ſuum.

Genitrix, icis, f. Mutter. *Syn.* Mater, procreatrix.

Ge-

Genius, ii, m. angebohrne Neigung. *Usus.* Curare genium, indulgere genio, sich wohl seyn lassen. Defraudare genium, sich an Essen und Trinken abbrechen.

Gens, tis, f. ein Volk. *Syn.* Natio. *Epi.* Acuta & controversa, barbara aut immanis, fallacissima, vera, fortis, humana, docta, mansueta, fera, sæva. Gentes antiquæ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ, omni copiarum genere abundantes, bellicosæ, efferatæ, extremæ atque ultimæ, armatæ, finitimæ, immanissimæ, inimicæ, infidæ, incognitæ, integræ, integerrimæ, pacatissimæ, majores, maximæ, minores, multæ, plurimæ, tantæ, ultimæ, universæ. *Usus.* 1. Gentes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ. Cæteræ nationes & gentes. Proprior est ejusdem gentis, nationis, linguæ. Ubi gentium sumus? 2. *Genus, familia,* Geschlecht, Stamm. Gens Valeria, Cornelia. Majorum, *vel* minorum gentium Patricii. Dii minorum gentium.

Gentilis, e. aus eben dem Geschlecht oder Völkerschaft gebohren. *Usus.* Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine ab ingenuis oriundi. Homines Deorum quasi gentiles sunt. Degere in gentilium & agnatorum potestate.

Gentilitas, tis, f. Freundschaft, oder Verwandtschaft. *Syn.* Gentilium jus, conditio, ratio, habitudo, nexus. *Usus.* De toto gentilitatis jure disputandum fuit.

Gentilitius, a, um. das zu einem Stamme gehöret. *Syn.* Genti & generi communis. *Usus.* Gentilitia sacra.

Genu, u, n. Knie. *Syn.* Nodus, in quo femora desinunt, cujus pars posterior poples. *Epi.* Dextrum, flexum, inflexum, sinistrum. *Phras.* 1. *Ad genua advolvi,* einem zu Füssen fallen. Se ad pedes alicujus projicere, ad pedes accidere; genibus alicujus advolvi; ad genua alicujus jacere, volutari, ad pedes alterius se provolvere, prosternere, abjicere; ad alicujus pedes procumbere; ad genua se submittere. 2. *Genua flectere,* die Knie beugen. In genua subsidere, procumbere; genua ponere, submittere; in genua provolvi. V. *Flecto.* *Usus.* A genibus supplicem repellere. Genu flexo, positis in terra genibus, mit gebogenen Knien. Genu innixus.

Genuinus, a, um. eigentlich. *Syn.* Proprius. *Usus.* Dentes genuini dicti.

Genus, eris, n. Art, Geschlecht. *Syn.* Familia, stirps. *Phras.* 1. *Utrique illustre genus est,* sie seynd beyde von gutem Adel. Ambo summo loco nati; prosapia sunt illustri; genere inter suos clarissimo orti; ad illustrissimos majores genus suum & originem referunt; familiam suam à prima stirpe ad hanc ætatem ordine enumerare possunt; ambo sunt vetustæ prosapiæ & multarum imaginum; summo honoratissimoque genere nati; claritudine generis præcellunt; claritate natalium sunt insigni. V. *Nobilis, Generosus.* 2. *Genere humili & obscuro natus est,* er ist von geringem Herkommen. Ipse sui generis est initium; videtur ex se natus; est unus de multis; terræ filius. V. *Ignobilis.* *Usus.* 1. Genus est notio ad plures differentias pertinens. Genus humanum. 2. *Ratio, modus, discrimen, res, ordo,* Manier, Weise, Unterscheid, Sache, Ordnung. Tuum consilium de toto genere belli. Prudentia tua in omni genere singularis. Varia furandi genera. In omni genere & varietate artium excellere. 3. *Familia, stirps,* Geschlecht, Stamm. Genus ab aliquo ducere, ementiri. Nobili genere ortus, natus.

Geographia, æ, f. Erd-Beschreibung.

Geometra, *vel* Geometres, æ, m. Erd-Messer. *Usus.* Geometræ, Musici, Grammatici.

Geometria, æ, f. Erd-Messerey. *Usus.* In Geometria lineamenta, formæ, intervalla, magnitudines. Geometriam discere, tractare, in summo honore habere.

Geometricus, a, um. zur Erd-Messerey gehörig. *Usus.* Geometricum quid explicare.

Germanè, brüderlich. *Syn.* Fraternè.

Germanitas, tis, f. Brüderschaft. *Syn.* Communio sanguinis, *vulg. Fraternitas.* *Usus.* Moveat te horum pietas, moveat germanitas.

Germanus, a, um. eines Stammes. *Syn.* Ex eadem stirpe & genere orti, præsertim fratres & sorores. *Usus.* 1. Hic cum mutilum nescio quid locutus est, germanum se Thucydidem arbitrabatur. Frater germanus, soror germana. 2. *Verus, sincerus,* aufrichtig, wahrhaft. Num hoc germanum esset? Veteres illi & germani Latini. Veræ & germanæ justitiæ effigies. 3. *Similis,* ganz ähnlich. Homo Stoicis germanissimus.

Germen, inis, n. der Saamen. *Usus.* Alieno ex sanguine germen.

Gero, is, gessi, gestum, ere. thun, verhalten. *Syn.* Facio, administro, servo. *Adv.* Abstinenter se, acerbè bellum, aptè, auspicato, bene negotium, constanter se, excellentius, felicius, feli-

cissime; fortiter, fortuito, graviter consulatum, honeste, juste bellum, libenter negotium, libere se, magnificentissime consulatum, male negotium, malitiosius rem mandatam, modeste se, negligentius, omnino nihil jure. Optime rempublicam, otiose negotium suum, palam rem, perdite se, pie bellum, præclare negotium, privatim, publice, sanctissime se, severe consulatum, submissius se, teterrime se in provincia, truculentius se, turpissime se, tuto magistratum, valde bene, valde honeste. Geri bene, obscure quid, pulcherrime. *Phras.* 1. *Bene se gerit*, er hält sich wohl. Eximia ejus in rebus gerendis opera existit. Ejus labor in reipublicæ negotiis caste integreque versatur. Egregia ejus in tota vitæ ratione virtus enitet, excellenter, sanctissime & prudenter se gerit. In rebus tractandis præcipua est ejus gloria, virtus eximia; operam dat, nequis civium virtute præstet. Exemplo ac spectaculo est omnibus. In eo munere ita se tractat, ut venire in contentionem cum laudatissimis possit. 2. *Male se gerit*, er hält sich nicht wohl. Turpissime, flagitiosissime se gerit; res libidine gerit, non ratione; admodum degeneravit; veteres suas laudes imminuit; nihil fortiter, nihil moderate gerit; ejus opera non sat caste in eo munere versatur; multa superbe, multa libidinose facit. 3. *Munus suum bene gerit*, er verrichtet sein Amt recht und wohl. Munus suum, provinciam cum laude sustinet; partes officii omnes egregie tuetur, colit; muneri suo satisfacit; nihil in eo officii ad exequendum munus suum desideres, expectes; nihil in muneris functione curæ aut diligentiæ prætermittit; muneris sui partes non languide aut indiligenter præstat. 4. *Pro rege se gerit*, er regieret alles, als wann er König wäre. Partes sibi regis sumit; personam regis in republica tuetur. *Usus.* 1. Susceptum negotium pro tua fide & diligentia ex voluntate Cæsaris gerito. Bene sapienterque rempublicam gerere. Inimicitias, bellum, personam, rem alicujus gerere. Ingenium muliebre, animum laude dignum gerere. 2. *Vivo, me exhibeo*, cum vocibus; *me, te*, sich verhalten. Turpissime, male; prudenter se gerere. Gerere se pro cive, sich aufführen, als wie ein Bürger. 3. *Morem gerere, obtemperare*, gehorsamen.

Gestio, is, ivi, & ii, ire. frohlocken. *Syn.* Gestu corporis desiderium rei ostendo; prægestio; studio, lætitia efferor; tanta lætitia affectus sum, ut mihi vix constem.)(*Mœreo, afflictus sum. Adv.* Temere. *Phras. Nimia voluptate gestio*, ich weiß vor Freuden nicht, was ich thue. Exulto gaudio; onustum lætitia pectus apporto; vix apud me sum, ita gaudio animus colliquescit; gaudio pene desipio. V. *Gaudeo. Usus.* Gestio scire omnia. Lætitia gestire.

Gestio, onis, f. Verrichtung. *Syn.* Actio, tractatio. *Usus.* Gestio negotii.

Gesto, as, avi, atum, are. tragen. *Syn.* Fero, porto, sustineo. *Usus.* Male sustinenti arma, scutum quoque, quod gestabat, excidit.

Gestus, us, m. Geberden. *Syn.* Actio, motus corporis. *Epi.* Imminens, scenicus, venustus. *Usus.* Gestum agere; gestu decenti moveri; gestum elegantem habere. In gestu nimium esse. Nimio gestu uti. Histrionum aliqui gestus ineptiis non vacant.

Gigas, antis, m. ein Riese. *Usus.* Gigantum more pugnare cum Diis. V. *Magnus.*

Gigno, is, genui, genitum, ere. R. à γιγνομαι. *Syn.* Genero, creo, procreo, suscipio. *Transl.* Pario. *Adv.* Aliunde. *Usus.* Ad majora quædam nos natura genuit. Inde pax extraneis gignetur. Liberos genuit, sustulit.

Glacies, ei, f. Eiß. *Epi.* Liquefacta, dilapsa. *Phras.* 1. *Glacies fit*, es frieret Eiß. Aquæ gelu durantur; constringuntur; aquilonibus durescit humor. Aquæ gelu clauduntur, adstringuntur. Aqua nivibus & pruina concrescit. 2. *Per glaciem ingredi*, auf dem Eiß daher gehen. Per nudam glaciem fluentemque labem liquescenus nivis ingredi. 3. *Lubrico vestigio per glaciem decurrere, sese agere, se invehere*, auf dem Eiß schleiffen. Per glaciem labi; fluente vestigio ferri, deferri; glaciem fluente vestigio decurrere, emetiri. 4. *In glacie prolabi*, labi, prolabi in lubrico; fallente vestigio cadere; fallente pede prolabi, auf dem Eiß fallen. 5. *In glacie pedem figere non possum*, ich kan auf dem Eiß keinen Fuß sicher setzen. Gradienti planta nusquam consistit, constat; fugiente, fluxo, instabili gressu inceditur; pedes insistere nusquam possunt; via lubrica pedes fluunt. *Usus.* Glacies calore liquefacta & dilapsa diffunditur. Glacies tepefacta tabescit. Indurata glacies. V. *Hyems, frigus, gelu.*

Gladiator, oris, m. Fechter. *Syn.* Lanista, mirmillo. *Epi.* Amens, bonus, rudis, bustuarius, certissimus, confectus, saucius, crudelissimus, dictatorius, furiosus, importunissimus, mediocris, nefarius, nequissimus, nobilis, sceleratus, sceleratissimus, timidus, vetus, vetulus. Gladiatores nobiles, nobilissimi, theatrales. *Usus.* Ex mirmillone dux, è gladiatore imperator. Plurimarum palmarum vetus & nobilis gladiator.

Gl-

Gladiatorius, a, um. fechterisch. *Usus.* Certamen gladiatorium. Gladiatoria corporis firmitas.

Gladius, ii, m. Schwerdt, Degen. *Syn.* Sica, pugio, ensis. *Epi.* Cruentus, fulgens, plumbeus, reconditus in vagina, strictus, vacuus vagina. *Phras.* 1. *Gladium evaginare*, das Schwerdt ausziehen. Gladium nudare, stringere, distringere, è vagina educere; gladium educere. 2. *Gladium in vaginam recondere*, den Degen einstecken. Vaginæ reddere; gladium condere. *Usus.* Gladio plumbeo jugulare aliquem, *levi, futilique argumento oppugnare*, mit schlechten Beweisthümern wider einen aufziehen. Suô gladiô se jugulat, er schlägt sich selbsten. *Suo dicto se capiendum præbet.* Gladiis rem gerere, die Sache mit dem Degen ausmachen. In gladium incumbere, sich selbst erstechen. Gladio confici, erstochen werden.

Glandifer, a, um, das Eicheln trägt. *Usus.* Glandifera quercus.

Glans, dis, f. eine Eichel. *Syn.* Nux è quercu. *Usus.* Sues glande pascuntur.

Glarea, æ, f. grober Sand. *Syn.* Arena, *vel* lapides minutissimi cum arena.

Gleba, æ, f. Erden-Kloß. *Usus.* Injecta gleba tumulis.

Glisco, is, ere. wachsen, überhand nehmen. *Syn.* Cresco. *Usus.* Ad juvenilem libidinem copia voluptatum gliscit, ut ignis oleo.

Globosus, a, um. rund, kugelicht. *Syn.* Rotundus. *Usus.* Stellæ globosæ. Globosus mundus.

Globus, i, m. runde Kugel. *Epi.* Cœlestis, eminens, extimus, habitabilis, cultus, medius. *Usus.* Terræ globus, stellarum globi.

Glomero, as, avi, atum, are. über einander wicklen. *Usus.* Glomerare clades. Venæ inter se glomerantur.

Gloria, æ, f. Lob, Ehre. *Syn.* Claritas, splendor, lux, amplitudo. (*turpitudo, probrum.*) *Epi.* Abjecta, admirabilis facti, æterna, non æterna sed ne diuturna quidem, aliena, amplissima, antiqua, antiquior, bellica, pura, comes mortis, comes recte factorum, communis cum aliquo, continuata, divina, dulcior, dulcis, eximia atque immortalis, falsa, ficta, frequens de aliquo, illustris & pervagata, illustrior, immensa, intemperans, non insolita adolescentibus, justa, merita, magna, major, maxima, militaris, minor, muliebris, navalis, necessaria, salutaris alicui, nota, nova, par, paterna, avita, popularis, præstantior omni patrimonio, virtutis præstantissima, pristina, propria ingenii, sempiterna, singularis, solida veraque, stabilis, summa, perfecta, tanta bonorum, sibi necessaria & salutaris, gravis, solida, verissima, universa. *Phras.* 1. *Gloriæ appetens est admodum*, er strebet gar sehr nach Lob und Ehre. Fertur ille vir gloria; flagrat, volitat, ardet cupiditate laudis; summus ardor mentis ad gloriam eum rapit; in concupiscenda gloriâ modum non novit; gloriæ stimulis, æstu ingenti agitur. Mirum in modum dulcedine gloriæ tangitur, capitur, excitatur. 2. *Gloriam etiam inanem cupide quærit*, er trachtet auch so gar nach eitler Ehre. Inanem etiam venatur, aucupatur gloriam; popularis auræ captator est; umbras etiam falsæ gloriæ consectatur; adumbratam etiam gloriæ imaginem consectatur; laborem nullum refugit, ut aliquod falsæ choragium gloriæ comparet. 3. *Quam sis gloriæ cupidus, non ignoro*, ich weiß es wohl wie Ehrbegierig du seyst. Omnes tuos ad laudem impetus novi. Quam sis ad laudem propensus, inclinatus; quanti sit apud te laus; quantum labores de laude; quam vehementer in laudem incumbas; quam laudi servias, studeas; quô studiô laudem sequaris; quæ tua sit laudis cupiditas, præclare novi, habeo cognitum. 4. *A puero gloriæ cupidus eras*, du warst von Jugend auf Ehrbegierig. Jam inde à pueritiâ gloriæ studio atque amore flagrabas; inflammatus ad gloriam à puero fuisti. Spectâsti gloriam ante omnes res à primis annis; ab ineunte ætate erat tibi gloria omnium rerum antiquissima; tibi gloria in animo erat; tibi gloria in oculis erat; in amoribus erat; in desideriis erat. A puero laudis cupiditate, studio gloriæ ferebare; gloriâ ducebaris; laudis studio trahebaris; ad gloriam ferebaris; laudis amore tenebaris, capiebaris; ex laude pendebas; æstu gloriæ percitus eras; gloriæ stimulis agitabaris. 5. *Ex laboribus tuis gloriam immortalem consequeris*, deiner Unternehmung halber wirst du ein unsterbliches Lob erhalten. Quos nunc suscipis labores, ii te apud posteros æterna gloriâ donabunt, afficient, illustrabunt, ornabunt, decorabunt: tuum nomen immortalitati commendabunt; ab hominum oblivione, & interitu vindicabunt; tui nominis famam in omnes temporum ætates dissipabunt; tuum nomen posteritati tradent omnium sermonibus & scriptis exornandum, extol-

tollendum, celebrandum, honestandum, tuendum. Editis tot immortalibus operibus id consecutus es, nequa dies tui nominis famam delere possit, ut omnis de te posteritas loquatur, ut tuas laudes litteræ ac monumenta loquantur; nullæ ut litteræ de tuis laudibus conticescant; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum susceptos labores tuos debitis laudibus ferat. 7. *Nihil aliud, quam divinam gloriam intendo*, ich habe kein anderes Absehen, als die Ehre GOttes. Ad Dei gloriam omnia refero; divinam unice gloriam in omnibus specto; nihil ago, quod non sit cum divina gloria conjunctum. Prima mihi, præcipua, antiquissima est divinæ gloriæ propagandæ cura. Meorum consiliorum, actionum mearum finis est major DEI gloria. Omnibus in rebus divinus mihi honor propositus est. Ante omnia mihi divinus honor est, summo apud me loco divinus honor est; is primum apud me locum obtinet; actionum mearum norma quædam, & regula est; semper est ante oculos. Huc mentem intendo; huc animum refero; huc specto; ad hunc finem consilia, cogitationes, mentis aciem intendo. V. *Fama. Usus.* Gloria est frequens de aliquo fama cum laude; illustris & pervagata multorum & magnorum in suos, patriam, humanum genus, fama meritorum; consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de excellente virtute, cujus gradibus videntur homines in cœlum ascendere. Ex omnibus virtutis præmiis amplissimum est gloria. 1. *Gloriam appetere*, nach Ehre trachten. Quærere, aucupari, venari, captare, consectari: gloriæ servire; ad gloriam virtutis viâ grassari. 2. *Gloriam acquirere*, Ehre erlangen. Parere sibi amplissimam gloriam, capere, consequi, adipisci; in gloriam venire, gloriam sibi comparare. 3. *Gloriam augere*, die Ehre vermehren. Alere, multiplicare, duplicare, amplificare. 4. *Gloriam minuere*, die Ehre vermindern. Imminuere, infringere. 5. *A gloriæ studio aliquem revocare*, refrenare, einen von der Ehrsucht abhalten. 6. Gloriam abjicere, die Ehre fahren lassen. 7. *Gloria florere*, circumfluere, in Ehre stehen 8. Gloriam in se transmovere, die Ehre sich zuschreiben, zueignen. V. *Fama, Honor, Laus, Amplitudo, Existimatio, Arrogans, Ambitiosus, Superbus.*

Gloriatio, onis, f. Rühmung. *Usus.* Gloriatione digna est beata vita.

Gloriola, æ, f. kleiner Ruhm. *Usus.* Etiam hisce cum gloriolæ insignibus ornemus.

Glorior, aris, atus sum, ari. sich rühmen. *Syn.* Prædico, gloria me & prædicatione effero. *Adv.* Honeste, bene, insolenter, intolerantissime de divitiis, quodammodo, recte. *Phras. De sua nobilitate valde gloriatur*, er rühmet sich sehr seines Adels halber. De majoribus se jactat insolentius; venditat genus suum; sublatius de se, deque natalium splendore asciscendæ laudis causâ prædicat, dicit, loquitur; est in hoc homine summa venditatio generis atque ostentatio. Martem ipsum sui generis conditorem fert immodicus sui æstimator, præ se ignobiles omnes & plebejos prædicat; laudat; venditatque genus suum homo inepte gloriosus; jactatio generis ac venditatio confessa in hoc homine vitia sunt. V. *Jacto, ostentatio. Usus.* De divitiis, de rebus gestis insolenter gloriaris.

Gloriosè, prächtig. *Syn.* Magnificè, elate. *Usus.* De se ipso gloriosius prædicare.

Gloriosus, a, um. ruhmredig. *Syn.* Ostentator; clarus, amplissimi nominis. *Phras. Gloriosum id ducebat*, er hielt sichs für eine Ehre. In gloria id ponebat; amplum & ad memoriam insigne id putabat: pulcherrimum id sibi fore ratus; decus id suum arbitratus est. *Usus.* 1. Militem gloriosum imitaris. 2. *Præclarus, qui in maximâ gloriâ est, & gratia*, glorwürdig. Mihi exilium ad reipublicæ rationes gloriosum fuit. Facta illustria & gloriosa. Magnifica & gloriosa ostentatio civitatis. V. *Clarus, Gloria, Ostentator, Fama.*

Glutinator, oris, m. Leimer, Buchbinder. *Usus.* Librorum glutinatores.

Gnarus, a, um. erfahren. R. à γνώριμος. *Syn.* Peritus, sciens. *Usus.* Gnarus reipublicæ. Gnarus malorum impendentium. Gnari, prudentes locorum. V. *Peritus.*

Gnatus, i, m. Sohn. *Syn.* Filius.

Gnaviter, fleißiglich. *Syn.* Diligenter. *Usus.* Gnaviter pugnare, agere.

Gnavus, a, um. fleißig. *Syn.* Strenuus, celer. V. *Diligens.*

Grabatus, i, m. Faulbett. *Syn.* Lectulus.

Gracilis, e. mager, rahn. *Syn.* Tenuis corpore, macilentus. *Usus.* Virgo gracilis.

Gracilitas, tis, f. die Dünne des Leibs. *Syn.* Corporis habitudo tenuior, subtilitas.)(*Crassitudo. Epi.* Summa. *Usus.* Est in illo summa gracilitas & infirmitas corporis.

Gr-

Gradatim, Staffel-weise. *Syn.* Gradibus, per gradus. *Usus.* Ab humilibus ad superiora, ad honores gradatim ascendere. Minutatim & gradatim interrogare.

Gradatio, onis, f. das Auffsteigen. *Figura Rhetorica.*

Gradior, eris, gressus sum, gradi. gehen. *Syn.* Ambulo, co, ingredior.)(*serpo.* *Usus.* Fidenti animô gradi ad mortem. V. *Eo.*

Gradus, ûs, m. Staffel, Stiege. *Syn. Transl.* Locus, dignitas, momentum, progressus, ordo, aditus. *Epi.* Altus dignitatis, altior, altissimus amplissimusque dignitatis, facilis, inferior, facilior, infimus, plenus, primus, senatorius, stabilis, non expers dignitatis. Gradus beati, malè hærentes, multi, novi, pares honorum, dispares gloriæ, plures, reliqui. *Phras.* 1. *Ad eum, quem volebas, gradum evectus fuisti*, du bist so hoch gestiegen, als du verlanget hast. Ad eum, quem volebas, gradum ascendisti, evolâsti, pervenisti, pervasisti, elatus fuisti, eum gradum, ad quem aspirabas, attigisti, adeptus, assecutus es; in eo, ad quem tendebas, gradu positus, locatus, collocatus es gradum eum obtines, quem optabas. *Usus.* 1. Sunt certi gradus officiorum, ut prima charitas Diis, secunda parentibus, tertia patriæ debeatur. 2. Assequi gradum altissimum civitatis, die höchste Ehren-Staffel erhalten. Consequi, ascendere, obtinere; pervenire ad summum honoris gradum; poni, locari, collocari in altissimo gradu. 3. De gradu dejici, dimoveri, von seiner Ehren-Staffel abgesetzet werden. V. *Promoveo.*

Græcè, Griechisch. *Usus.* M. Cicero senex dicebat, ut quisque optimè Græcè sciret, ita esse nequissimum.

Græcia, æ, f. Griechenland *Epi.* Magna, princeps eloquentiæ, vera, integra, vetus. *Usus.* Interdum verborum inops Græcia.

Græculus, i, m. Griechlein *Usus.* Græculus assentator; Græculi contentionis cupidiores, quàm veritatis. Quid mihi tanquàm Græculo otioso & loquaci quæstionem ponis?

Græcus, a, um. Griechisch. *Epi.* Græci leves, immanes atque barbari, sacrilegi, & jam pridem improbi. *Usus.* Homo levitate Græcus, crudelitate barbarus. Eruditissima Græcorum natio. Græcæ litteræ. Latina lingua tam copiosa est, quàm Græca. Libri Græco sermone confecti.

Gramen, inis, n. Gras. *Syn.* Herba.

Gramineus, a, um. grasicht. *Usus.* Etiamne gramineas hastas?

Grammatica, æ, f. Sprach-Kunst. *Syn.* Grammaticorum instituta.

Grammaticus, a, um. zur Sprach-Kunst gehörig. *Usus.* Ars Grammatica.

Grammaticus, i, m. der die Grammatic lehret. *Usus.* Grammatici est Poëtarum tractatio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus.

Granarium, ii, n. Korn-Haus. *Usus.* Adstringere, & laxare granaria.

Grandævus, a, um. wohlbetaget. *Usus.* Grandis ævi, provectioris ætatis. V. *Senex.*

Grandesco, is, ere. groß werden. *Syn.* Cresco. V. *Cresco.*

Grandiloquus, a, um. prahlerisch. *Syn.* In oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplus. *Usus.* Nam & grandiloqui fuerunt a...mp à sententiarum gravitate, & majestate verborum. V. *Thraso.*

Grandis, e. groß, wichtig. *Syn.* Magnus, ingens, immanis. *Usus.* Jam grandis puer. Grandis & tragicus orator. Perspicuum & grande vitium. Ætate provectus, non tamen grandis natu.

Granditas, tis, f. die Grösse. *Usus.* Id apparet ex genere & granditate verborum.

Grando, inis, f. Hagel, Schlossen. R. à *granis* pluvia congelata in granorum formâ decidens. *Epi.* Minuta, subita, præcipitans. *Phras.* *Grando cecidit*, es ist ein Hagel gefallen. Concreta in nubibus aqua, magnam vim nivosæ grandinis dejecit; grandinem venti glomeratam in terras egerunt; procella cœli fragore ingenti effusa est; imber grandinem incutiens torrentis modô effusus est. Excussa è nubibus grandinis procella. *Usus.* Grando mista imbri cadit.

Granum, i, n. ein Körnlein. *Usus.* Tritici grana.

Graphicè, meisterlich, zierlich *Syn.* Eleganter, scitè. *Usus.* Graphicè ornatus, graphicè facetus.

Grassator, oris, m. Strassen-Räuber. *Syn.* Latro. V. *Latro.*

Grassor, aris, atus sum, ari. schwärmen. *Syn.* Sævio. *Usus.* Grassari in possessionem agri publici. Jure grassari, non vi. Grassari ad gloriam virtutis viâ.

Gratè, danckbarlich. *Syn.* Animô gratô. *Usus.* Quid piè, quid gratè, quid humaniter ab illo factum unquam?

Grates, um, f. Danksagung. *Syn.* Gratiæ. *Usus.* Grates tibi ago. V. *Gratia.*

Gra-

Gratia, æ, f. Dank, Gunst, Gnade. *Syn.* Grates; favor popularis; beneficium. *Epi.* Æquabilis, bona; excellens, fidelissima, illustris, non invidiosa, justa & debita, magna, major, mala, maxima, merita Diis immortalibus, muliebris, mutua, nimia, par, permagna, popularis, præclara, præsens, reconciliata, subita, summa, tanta, vetus, equestris. Gratiæ bonæ, multæ, excellentes, immortales, incredibiles, justissimæ, magnæ, majores, maximæ, meritæ, miræ, mirificæ, plurimæ, reliquæ, singulares. *Phras.* 1. *Gratias tibi ago*, ich sage dir Dank. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitámque gratiam refero, reddo, habeo, persolvo, tribuo; etsi tanta, quantam debeo, referri gratia non potest: habeo tamen, quantam maximam capere animus meus potest; pro tuo isto in me studio gratiam & habeo & habiturus sum immortalem; gratias tibi ago maximas, quandoquidem pares referre non possum. 2. *Gratiam alicujus quærere*, eines Gunst suchen. Gratiam alicujus aucupari; locum gratiæ quærere apud aliquem; gratiam sibi conciliare; benevolentiam alicujus captare; in gratiam & amicitiam sese insinuare; inire gratiam ab aliquo velle; admitti in gratiam alicujus cupere. 3. *Est in gratia apud illum*, er stehet bey ihm in Gnaden. Principem apud illum gratiæ locum tenet, obtinet; amplissimam sibi apud illum collegit, peperit gratiam, magna apud illum positus est in gratia; floret principis sui gratia; excellit; magnam init apud illum, ab illo gratiam. V. *Favor.* 4. *Non tua, sed aliorum culpa excidisti e populi gratia*, du bist durch fremde Schuld aus der Gnade gefallen. Non tua, sed aliorum culpa, vitio, injuria studium populi amisisti; populi gratiam & benevolentiam perdidisti; è studio & benevolentia excidisti; aliena culpa factum est, non tua, ut populus non amplius tibi faveat, suffragetur; ut populus nec tam benè in te animatus sit, nec tam tui honoris studiosus; ut, qua florebas hominum gratia, eam amitteres; ut ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres; ut amitteres hominum studia; ut ex animis atque favore hominum excideres; ut gratiosus apud populum minimè sis; ut charus populo non amplius sis; ut nullum populi studium teneas; nullam ut populi gratiam obtineas; ut populum tui studiosum, benè in te animatum, tibi amicum non habeas; ut favente, benigno, tibi æquo, amico populo non utaris; ut ex amore populi effluxeris; ut perierit, quod habebas gratiæ. Studium populi, gratiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, afflixit; non tua, sed aliorum culpa veterem gratiam exulceravit; benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa delevit, tibi eripuit, abstulit, ademit. Non tuum aliquod factum gratiam apud populum extinxit, effudit, sed aliorum invidentia. 5. *In gratiam cum adversario redii*, ich bin mit meinem Widersacher wieder gut Freund worden. Ego & adversarius meus voluntates rursum copulavimus; reconciliata inter nos ex inimicitiis gratia est; simultatem humanissimè deposuimus; placatæ inter nos sunt iræ discordiæque nostræ; oblivione præteritorum discordias finivimus; ad amicitiam consuetudinémque pristinam nos traduximus. Gravi odio & simultate, qua diu conflictati sumus, depositâ complexi sumus inter nos, conjunctisque jam voluntatibus amicissimè vivimus. V. *Reconcilio.* *Usus.* 1. Gratia, in qua amicitiarum & officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur. Maximam tibi gratiam debeo. Maximam tibi gratiam habere & agere debeo. Gratiam memori mente persolvere, gratiæ aliquid apponere, für eine Gnade halten. Gratiam repetere, eine Dankbarkeit erfordern. 2. *Favor, amicitia, amor*, Gunst, Freundschaft, Liebe. Gratiam alicujus sequi, aucupari, assequi, consequi. Aliquem in magna gratia apud alterum ponere. Gratiam inire ab aliquo, cum aliquo, apud aliquem. Aliquo facto veterem gratiam exulcerare; effundere collectam gratiam, die Gunst und Gnade verliehren. In gratiam redire. In gratiam admittere, recipere aliquem. Aliquem in gratiam reducere, restituere; gratiam componere inter aliquos & reconciliare. 3. *Autoritas, plausus, favor popularis*, Ansehen, Gunst bey dem gemeinen Mann. Gratiam aucupari, quærere; gratiam colligere, acquirere, consequi; gratiâ florere. Gratiam debilitare, extinguere. 4. *Causâ*, wegen. Prolis, quæstus, oblectationis gratiâ aliquid facere.

Gratificatio, onis, f. Dienst-Erweisung. *Syn.* Gratia, beneficium.)(*Injuria.* *Epi.* Imprudens. *Usus.* Gratificationem & benevolentiam ponere. V. *Favor.*

Gratificor, aris, atus sum, ari. willfahren. *Syn.* Beneficium, gratiam facio. *Adv.* Honesto. *Phras.* 1. *Gratificare mihi in ea re*, thue mir dieses zu Gefallen. Obsequere voluntati meæ; studiis nostris servias velim; da hoc mihi, da amicitiæ nostræ; non est, cur non velificeris

nobis; obsequere amico; in justam hanc meam cupiditatem incumbe, quæso; da hoc generi, da nomini nostro; pro tuo in me officio, pro meo in te studio, largire hoc voluntati meæ. 2. *Volo tibi amicisque tuis gratificari*, ich will dir und deinen Freunden gerne willfahren. Volo non solum tuâ, verùm etiam tuorum amicorum causâ vestris commodis servire; cupio, studeo agere, quod tibi amicisque tuis gratum sit; quod tibi tuisque gratum ac jucundum accidat; quod tibi tuisque placeat, lætitiam ac voluptatem afferat; inire gratiam officiis meis non à te modo, verùm etiam ab amicis tuis velim. Opto rem gratam tibi tuisque facere. Opto aliquid præstare, navare tuâ tuorumque causâ. Ad id unum mea studia converto, ut aliquid efficiam, ex quo tu & amici tui voluptatem capiant. Servire non solùm tibi, sed etiam amicis tuis cupio. Servire voluptati & commodo non solùm tuo, verùm etiam amicorum tuorum volo; tuam amicorùmque tuorum gratiam officiis meis quærere studeo. V. *Faveo. Usus.* Gratificari cuiquam aliquid, quod ei obsit. Cur tibi de ea re non gratificer, nescio.

Gratiosus, a, um. angenehm. *Syn.* Qui gratiâ multum potest apud alios. *Phras.* 1. *Illi gratiosi nunc solum sunt, qui opibus valent*, anizo sind nur die Reichen angenehm. Qui magis ab opibus firmi, parati sunt, qui magis instructi sunt copiis, illi gratiâ excellunt; gratiâ florent; gratiam ineunt apud populum; in eos sua studia liberalius homines conferunt; iis favent, suffragantur, student, præsto sunt. V. *Gratia.* 2. *Assentatores gratiosi sunt apud illum*, die Schmeichler gelten viel bey ihm. Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratiâ valent, possúntque plurimùm; hi summos quosque gratiâ adæquant apud illum; hi pollent plurimùm, hi largiter possunt apud illum; horum nomen apud illum est in gratia; in his omnia apud illum sunt ad gratiam. *Usus.* Homo potens, gratiosus, disertus. Homines in civitatibus suis apud omnes ordines gratiosi. V. *Charus, acceptus.*

Gratis, umsonst. *Syn.* Gratuitò, sine mercede, sine præmio, pecunia. *Phras. Gratis omnibus servit*, er dienet allen umsonst. Sine ullo munere opem ac operam præstat omnibus; ejus officia minimè sunt mercenaria; gratuita est ejus comitas, nec præmiorum mercedibus evocata; gratis, non pretio officiosus est; gratuito servit; non exigit gratiam, nec beneficium fœneratur. *Usus.* Habitare gratis in alieno. Gratis mihi res constat.

Gratuitò, ohne Gewinn. *Syn.* Gratis.

Gratuitus, a, um. freywillig. *Syn.* Sine præmio & mercede.)(*Mercenarius, conductus. Usus.* Innata est homini probitas gratuita, non præmiorum mercedibus evocata; liberalitas gratuita, non mercenaria.

Gratulatio, onis, f. Glückwünschung. *Syn.* Communis gaudii demonstratio, lætitia publica.)(*Lamentatio. Epi.* Celeberrima, exigua, exoptatissima, jucunda, maxima, multa civium, nova, præpostera, probatissima, recens, sera, summa. Gratulationes gratæ, maximæ, innumerabiles, tantæ. *Usus.* 1. Nos in hominum cœtibus gratiis agendis & gratulationibus habendis & omni sermone celebramur. Maxima illi gratulatio facta est. Diana summâ civium lætitiâ & gratulatione reducta. 2. *Supplicatio ad fana*, eine Proceßion zu allen Götzen-Tempeln. Decernere, facere alicui servatæ reipublicæ gratulationem.

Gratulator, oris, m. Glückwünscher. *Usus.* Sæpè gratulator lætior est, quàm is, cui gratulatur.

Gratulor, aris, atus sum, ari. Glück wünschen. *Syn.* Congratulor, gratulationem facio, gratulatione utor. *Adv.* Publicè, seriùs, tardius, valdè, vehementer, verè, verecundè, nimis. *Phras. Suum Ciceroni reditum omnes gratulabantur*, dem Cicero hatten alle, wegen seiner Zurückkunft, Glück gewünschet. Ejus ad urbem accessus incredibili hominum multitudine & gratulatione florebat; ominibus optimis eundem omnes prosequebantur; Cicero non sine magnis gratulantium clamoribus Romam repetiit; Ciceronem Romani ovantes ac gratulantes accepêre; festis vocibus excepêre. Non ferè quisquam fuit, qui non complecteretur, exoscularetur, laudibus ejus reditum cumularet; Ciceroni in urbem reduci auditi omnes unô ore omnia bona dicere, & laudare fortunam reipublicæ, quæ talem virum recepisset. *Usus.* Quod mihi de filia gratularis, agnosco humanitatem tuam. Gratulor reipublicæ recuperatam libertatem, & gaudeo. Alacres & læti inter se gratulantur.

Gratus, a, um. dankbar, angenehm. R. *ex* χαρίεις. *Syn.* Officii memor, non ingratus, qui meritam alicui gratiam memori mente persolvit, qui beneficii ac-

accepti meminit: *item:* acceptus, jucundus, charus. *Phras.* 1. *Gratum te esse decet erga patronum*, es geziemet sich, daß du dich gegen deinen Gutthäter dankbar erweisest. Memorem te animum præstare decet; decet, ut spectata tua sit in referenda gratiâ pietas; ut perpetua tibi sit referendæ gratiæ voluntas; ut viro optimè de te merito referas, quod debes; ut meritam gratiam memori mente persolvas; ut gratus in te sit animus, & beneficii memor; ut grati animi fidelis memoria plurimùm apud te valeat; ut parem & cumulatissimam gratiam referas patrono tuo. 2. *Tuis beneficiis semper gratum me exhibebo*, ich werde mich allezeit dankbar erweisen für die mir erwiesene Gutthaten. Tua in me beneficia nunquam obliviscar; tua erga me merita, magnitudinem tuorum erga me meritorum semper meminero; memoriâ tenebo; perpetuâ memoriâ tuebor, custodiam, conservabo. Nulla dies, nulla temporis vetustas, non casus ullus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet; ex animo delebit, tollet, auferet; oblivione delebit, obruet, obscurabit, extinguet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria. Nunquam apud me tuum beneficium interemoriturum existima. Tuam in me singularem benignitatem, tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo, semper in oculis habebo; perire apud me, evanescere non patiar. Hærebunt mihi in animo, mente, memoriâ, tua beneficia. Fixa permanebunt, impressa in animo ac mente extabunt tua beneficia. Vitæ par & æqualis erit recordatio meritorum tuorum. Dies non nisi ille, qui vitam mihi adimet, tuorum officiorum memoriam terminabit; finis mihi ac terminus & vitæ & memoriæ benignitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est. Semper memoriâ tenebo, tuebor mente atque animo; nunquam obliviscar, nunquam apud me delebit oblivio beneficia, officia, merita erga me tua; memorem me tibi, quæcunque se occasio dederit, obtulerit, probabo. Gratum me tibi memoremque præstabo; præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meritorum tuorum. Gratum me nullô non locô, nullô non tempore memorem, nunquam non gratiæ referendæ memorem & studiosum senties, experiêris, cognosces. Grati animi laudem in me non requires, non desiderabis. Non committam, ut ingratum me appellare possis; ut in illo officio, quod bene merentibus debetur, jure me, ac merito quisquam reprehendat. Enitar, ut in ingrati animi vitium, crimen non incidem; ne quis mihi turpem ingrati animi notam possit inurere; nequis mihi ingrati animi culpam objicere possit. Enitar, ut ab ingrati animi vitio, crimine, culpâ, turpi infamiâ longissimè sejungar, discedam, absim: ut ea culpa vacem, vacuus sim, caream; ejus culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt; qui de referenda gratia minimùm laborant; enitar, &, ut spero, consequer, ut de me optimè esse meritum læteris, ut officia erga me tua voluptati ac lætitiæ tibi sint; ut ex tuis in me officiis voluptatem capias; ut officiorum tuorum fructum feras, percipias, colligas; ut gratiæ tuæ gratiam à me feras; ut parem tibi referam gratiam; ut par pari referam; ut officia tua omnibus officiis æquem, compensem, remunerer. Quam amanter me tractaveris, quam benignè mihi feceris, quàm studiosè in omni re me commendaveris; quam humaniter ac beneficè, quibus officiis amicitiam nostram colueris, prosecutus sis; quibus me rebus auxeris, ornaveris, honestaveris, ipse mihi atque etiam aliis commemorabo; ita diu recordabor, ut vita me prius defectura sit, quam tuorum in me beneficiorum recordatio. Beneficia tua, dum vivam, gratâ memoriâ prosequar; quoad vixero, dabo operam diligenter, id agam omni studio, id curabo, contendam; in eam curam, in id studium incumbam; id mihi propositum erit in omni vita; eo spectabit animus, eò curæ cogitationésque meæ referentur; eò consilia mea referentur, dirigentur, ut me gratum tibi esse sentias. 3. *Gratum me non verbis modo, sed rebus ipsis experiere*, du wirst es erfahren, daß ich mich nicht allein in Worten, sondern auch im Werke selber werde dankbar erzeigen. Fœneratum hoc beneficium tibi pulchrè dices; efficiam, ut ad te non sinè fœnore redeat id beneficium; pro isto tuo in me officio omnia vicissim à me officia exspecta; in omni vitæ meæ cursu nihil mihi prius, nihil antiquius erit, quàm ut officia tua paribus à me officiis compensentur; commoda vicissim tua meis quantiscunque occupationibus anteponam; meus animus vicissim erga te is erit, quem tu jure postulaveris; qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, colliges, metes, feras; paribus officiis tuis in me meritis cumulatè satisfaciam; quibuscunque officiis potero, tuam erga me humanitatem exæquabo. V. *Compenso.* 4. *Non possum tibi satis gratus esse pro beneficiis tuis*, ich kan dir nicht genug dank-

dankbar seyn für deine Wohlthaten. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Qui respondebo tuæ tam liberali in me voluntati? Utinam tua in me merita referendâ gratia consequi aliquo modo possim! Vellem, officium istud officiis meis exæquare liceret, sed quis tandem est, qui non intelligat, tuis me muneribus in omne consequentis ævi spatium teneri obstrictum? Arctiore me tibi vinculo obstrinxisti, quàm ut exsolvere beneficiorum tuorum partem ullam possim; vivendum mihi ac moriendum erit ingrato. Studium tibi quidem meum vel agnoscendo, vel prædicando beneficio lubens declarabo, sed eo me nomine plus tibi debere sentio, quàm ut solvendo unquam esse possim. Mea quidem in te omnia vel studii, vel observantiæ officia constabunt integra, sed tuorum in me promeritorum partem in referenda gratia tua nullam assequar. Incredibile tuum in me studium studio quidem colam sempiterno, sed tuorum in me meritorum tanta est magnitudo, exæquari ut nullâ grati animi significatione possit. *Usus.* 1. Benè de me meritis gratum me præbeo re ipsâ atque animo gratissimum. Nomen alicujus & beneficia gratâ memoriâ prosequi. Erga salutis suæ autores gratus. Gratus est, qui in referenda gratia non commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit. 2. *Acceptus, jucundus, optatus,* angenehm. Officium tuum, judicium, mihi pergratum fuit. Rebus grata, gratiora verbis facere. Officium mirè gratum. V. *Jucundus, charus.*

Gravatè, ungern. *Syn.* Difficulter, ægrè.)(*Benignè, comiter.* *Usus.* Benignè, non gravatè.

Gravedinosus, a, um. schnupficht. *Syn.* Ad gravedinem proclivis. *Usus.* Gravedinosos quosdam dicimus, quosdam herniosos, non quia jam sint, sed quia sæpè sint.

Gravedo, inis, f. Schnupfen, Hauptfluß. *Syn.* Destillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, siccam tussim movens. *Epi.* Molesta. *Usus.* Gravedine tentari, laborare. Gravedini subvenire, occurrere, obsistere. Gravedinem removere, abigere, repellere.

Graviditas, atis, f. Schwangerschaft. *Usus.* Graviditates & partus affert luna à sole illuminata.

Gravido, as, avi, atum, are. schwängern. *Syn.* Gravidam facio. *Usus.* Terra seminibus gravidata.

Gravidus, a, um. schwanger, voll. *Syn.* Prægnans, fœtus, plenus. *Phras.* *Gravida est*, sie ist schwanger. Fert uterum; gestat uterum; fert ventrem, partum. *Usus.* Ubera gravida vitali rore.

Gravis, e. schwer, wichtig. *Syn.* Ponderosus.)(*Levis.* *Usus.* 1. Gravia omnia suo pondere in terram feruntur. 2. *Arduus, difficilis, molestus,* hart, schwer. Vereor, ne tibi gravis sim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi, ich habe ihm kein schlimmes Wort gegeben. Tempus reipublicæ, anni gravissimum. 3. *Magnæ autoritatis, ponderis, dignitatis,* ansehnlich, wichtig. Vir prudens & autoritate gravis. Nomen vestrum mihi grave & sanctum est. 4. *Severus*, ernsthaft. Gravis sine arrogantia. Cato omnium gravissimus & severissimus. 5. *Depressus,* tief. Vox gravis.)(*Acuta.*

Gravitas, atis, f. die Schwere, Ernsthaftigkeit. *Syn.* Pondus: autoritas.)(*Levitas.* *Epi.* Acrior verborum, admirabilis, ampla sententiarum, censoria, digna exspectatione, divina orationis, plena antiquitatis, incredibilis & inaudita, major, naturalis ac necessaria, æterna, perpetua orationis, singularis ac penè divina, summa, tanta, vetus judiciorum. *Phras.* *Cato vir erat maximæ gravitatis*, Cato war ein ansehnlicher und ernsthafter Mann. Vir erat divina quadam gravitate, morum majestate incredibili; nihil unquam nisi severissimè & gravissimè fecit. Erat in illo gravitas condita comitate; in ejus non sententia solùm, sed nutu residebat autoritas; erat in eo viro summa autoritas & amplitudo; Cato prisci moris vir, & sanctus, in quo nihil solutum, leve, inconsideratum. Catoni incredibilem natura tribuit gravitatem; Cato admirabili vitæ gravitate præstabat; in Catonis vultu inerat prisca severitas, in verbis fides. V. *Autoritas.* *Usus.* 1. In omnibus rebus adhibere, tenere, servare, tueri gravitatem. 2. Cœli gravitas tanta est, quantam vix sustinebo. *Vulg.* *Non est bonus aer*, es ist keine gute Lufft.

Graviter, beschwerlich, hart. *Syn.* Ægrè, molestè. *Usus.* 1. Graviter aliquid ferre, accipere. Graviter queri, ægrotare. 2. *Severe*, ernsthaft. Graviter narrare, dicere, se gerere.

Gravor, aris, atus sum, ari. sich weigern. *Syn.* Gravatè aliquid facio, gravè mihi duco, pigror. *Usus.* Non gravabor dicere, quod sentio. Non sum tam inhumanus, ut eo graver, quod vobis expedit.

Gregalis, e. zur Heerde gehörig. *Syn.* Sodalis, ex eodem grege. *Usus.* Gregales Catilinæ & consiliarii.

Gregarius, a, um. gemein. *Syn.* Collectitius, vulgaris. *Usus.* Gregarii milites.

Gregatim, Haufen-weise. *Syn.* Per greges. *Usus.* Gregatim in supplicium rapti cives.

Gremium, ii, n. die Schooß. *Syn.* Sinus, complexus. *Usus.* E sinu gremioque patriæ abstractus Cicero. Filius in gremio matris educatus.

Gressus, us, m. Gang, Schritt. *Syn.* Incessus, ingressus.

Grex, gregis, m. Schaar, Heerde. R. *ab* ἀγείρω, *congrego.* *Syn.* Congregatio, cœtus, turba. *Epi.* Impurissimus prædonum, medius, totus, vetus. Greges flagitiosi hominum, magni amicorum, mercenarii, sordidissimi. *Usus.* Greges armentorum, equorum, amicorum, Philosophorum. Unus è grege. In grege patronorum annumerer?

Grunnitus, us, m. das Grunzen der Schweine. *Syn.* Vox porcorum.

Grus, uis, f. Kranich. *Usus.* Grues in tergo prævolantium capita reponunt.

Gubernaculum, i, m. das Steuer-Ruder im Schiffe. *Syn.* Clavus. *Transl.* Administratio, procuratio, gubernatio. *Usus.* 1. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare; ad gubernacula admoveri, sedere. 2. A gubernaculis aliquem repellere, dejicere. Recedere à reipublicæ gubernaculis.

Gubernatio, onis, f. Regiment. *Syn.* Administratio, procuratio. *Epi.* Facilis, magna. *Usus.* Cupiditas consilii gubernatione regitur. Gubernationi præficitur. A gubernatione removere quempiam. V. *Potestas, administratio.*

Gubernator, oris, m. Regierer. *Syn.* Rector. *Epi.* Bonus, scientissimus. *Phras.* *Est gubernator provinciæ*, er ist Land-Pfleger über diese Provinz. Provinciæ præest; provinciæ procurationem gerit; ad provinciæ clavum, gubernaculum sedete; provinciæ procuratio, administratio penes illum est; provinciam obtinet cum imperio. V. *Guberno, præsum.* *Usus.* Custos & gubernator reipublicæ. Probô navigiô, gubernatore peritô, summâ tranquillitate navigare.

Gubernatrix, icis, f. Regentin. *Epi.* Præclara. *Usus.* Eloquentia gubernatrix civitatum.

Guberno, as, avi, atum, are. regieren, steuren. R. *a* κυβερνάω, *navim rego.* *Syn.* Administro, procuro, rego, gero, moderor, clavum teneo, gubernaculum teneo, ad clavum, ad gubernacula sedeo.)(*Everto.* *Adv.* Benè, directius, pulcherrimè. *Phras.* 1. *Ad gubernandam rempublicam admotus est*, er hat die Regierung des gemeinen Wesens auf sich nehmen müssen. Ad gubernacula reipublicæ admotus est, reipublicæ gubernacula prendere, tractare jussus est; delata ad illum rerum summa est; ejus fidei, potestati reipublicæ procuratio commissa, commendata, demandata est; ad lucem reipublicæ evocatus est; præesse reipublicæ cum imperio, cum potestate jussus est; ad capessendam rempublicam evocatus est; reipublicæ operam dare; reipublicæ gubernaculis manum admovere; rempublicam attingere, suscipere; ad rempublicam attingere, se conferre jussus est. 2. *Rempublicam optime gubernavit*, er hat das gemeine Wesen stattlich verwaltet. Rempublicam cum laude gessit; præclarè rexit; vigilanter ac sapienter administravit; magnâ virtute & innocentiæ famâ reipublicæ præfuit; in administratione reipublicæ summa virtus enituit; in gerenda provincia laudes eorum æquavit, quorum nomina vivunt vigentque rerum gestarum famâ in animis hominum; quorum memoria viget multis testata expressaque rectè factorum monumentis; quorum memoriam æternitas alit ac intuetur. V. *Imperium.* 3. *Gubernandi tempus annuum absolvit*, er hat seine Obrigkeitliche Gewalt vollendet. Annuum munus decurrit, confecit, absolvit; annuo munere perfunctus est; annui imperii tempus explevit; annui imperii finem attigit; ad finem annuæ administrationis pervenit; annuum munus in exitu est; emeritæ sunt illi an-

annuæ operæ. Annum ipſum in republica verſatus eſt. V. *Abdico, Honor, Magiſtratus, Imperium.* *Uſus.* Sed hæc Deus aliquis gubernabit. Fortunæ motum, dolorem ratione gubernare. Rem totam ita gubernes, ut nemo queri poſſit. V. *Rego, Moderor.*

Gula, æ, f. der Schlund. R. ἀ γύαλον, *cavum.* *Syn.* Collum, guttur; *item:* edacitas. Vitium ventris & gutturis. *Epi.* Immenſa, inſulſa, obtorta. *Phraſ.* 1. *Non facile convaleſcunt, qui gulæ indulgent,* die dem Fraß ergeben ſind, die geneſen nicht leicht. Quibus nec quid comedant, nec quantum comedant, curæ eſt; qui, quod comedunt, neque quantum, neque quale ſit, animadvertunt; quibus omnem in cibis modum, omne judicium, omnem propè rationem gula eripuit; quibus neque modus edendi, neque ulla deligendi cibi ratio eſt; qui & plus appetunt in menſâ, quam ſatis ſit, & ex eo genere, quod obſit. 2. *Multos gula occidit,* viele bringt ihre Gefräßigkeit um. Multos perdidit immoderata victus ratio; Multos conficit; immatura morte afficit cruditas, crapula, diſſoluta victus ratio; multis gulæ deditis immaturæ mortis cauſam affert, quod largiore, uberiore cibô utantur, quam ut vitæ conducat; quam ut ſtomachus digerere, ferre, ſuſtinere poſſit. V. *Vorax.* *Uſus.* 1. Gulam alicui elidere, ſtringere, frangere, erwürgen. Obtortâ gulâ aliquem in vincula rapere, mit Gewalt hinreiſſen. 2. Gulam irritare, einen Appetit zum Eſſen machen. Gulæ indulgere, deditum eſſe, gefräßig ſeyn.

Gurges, itis, m. Waſſer-Wirbel. R. *quaſi in gyrum agens.* *Syn.* Vorago. *Epi.* Helluatus, immenſus, profundiſſimus, rapidus. *Uſus.* Gurges & vorago patrimonii & libidinum, ein Schlemmer. Immenſa vitiorum vorago, turpitudinum omnium gurges. Gurges eſt natus abdomini ſuo. V. *Gula.*

Gurguſtium, ii, n. Saufſ-Herberge. *Syn.* Locus ſeu taberna obſcura & anguſta. *Uſus.* Neſcio, è quo gurguſtio prodiit.

Guſtatus, us, m. der Geſchmack, Koſtung. *Syn.* Guſtus. *Epi.* Jucundus. *Uſus.* Guſtatus eſt ſenſus ex omnibus maximè voluptuarius, qui dulcedine præter cæteros ſenſus commovetur. Pomorum jucundus non guſtatus ſolum, ſed odoratus & conſpectus.

Guſto, as, avi, atum, are. koſten, verſuchen. R. *a* γευςὸς, *guſtabilis.* *Syn.* Deguſto, guſtatu exploro, libo, cibos attingo, delibo. *Adv.* Paulum, perpaululum, ſummatim cauſas & genera. *Uſus.* Primoribus labris vix guſtavit Philoſophiam. Aliquam partem voluptatis guſtare.

Guſtus, us, m. der Geſchmack. *Syn.* Guſtatus. *Uſus.* Uva guſtui peracerba. Libidinoſi veræ guſtum laudis non habent.

Gutta, æ, f. ein Tropf. *Epi.* Guttæ cadentes, cruentæ, liquatæ. *Uſus.* Guttæ imbrium quaſi cruentæ.

Guttur, uris, n. Gurgel, Kehle. *Syn.* Gula. *Epi.* Tremulum. *Uſus.* Vitium ventris & gutturis.

Gymnaſiarchus, i, m. Vorſteher der Schule. *Syn.* Gymnaſio præfectus.

Gymnaſium, ii, n. Schule. *Syn.* Locus ad exercendum, ut palæſtra, ſchola. *Epi.* Ampliſſimum, nobiliſſimum, ſuburbanum, ſuperius, totum. *Uſus.* Sæculis multis ante gymnaſia inventa ſunt, quam in his Philoſophi garrire cœperant, qui nunc omnia gymnaſia tenent. V. *Schola.*

Gymnicus, a, um. zu gewiſſen Schauſpielen gehörig. *Uſus.* Ludi gymnici.

Gynæceum, i, n. Frauenzimmer-Gemach. *Syn.* Locus ædium ſepoſitus, ubi ſolæ mulieres verſantur.

Gypſatus, a, um. gegypſet, geweiſſet. *Syn.* Candidus, tenax, *quale gypſum eſt.* *Uſus.* Medea manibus gypſatiſſimis.

Gyrus, i, m. ein Ring, Crayß. *Syn.* Circulus, ambitus. *Epi.* Exiguus. *Phraſ.* *Aliquid in gyrum agere,* im Crayß herum führen. In gyrum ducere, in orbem agere, verſare, circumagere, flectere. *Uſus.* Homines ſecundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet.

H. He-

H.

Habenæ, arum, f. Zügel, Zaum. *Syn.* Lora, quæ freno utrinque alligantur ad equum regendum. *Epi.* laxissimæ. *Usus.* Commodissimum est, quàm laxissimas habenas habére amicitiæ, quas vel adducas, cùm velis, vel remittas. Moderandi sui habenas ac potestatem alicui tradere.

Habeo, es, ui, itum, ere. haben, besitzen. *Syn.* Possideo, utor, est mihi, mihi non deest, penes me est.)(*Careo. Adv.* Accuratè orationem, acerrimè delectum, amplius centum cives, angustius, bellè, bellè se, benè, commodius se, rem, copiosè & diligenter constitutam disciplinam, diutius sollicitos, deterius se, diligenter rationem, diligentius prædam notatam, descriptam, diligentissimè delectam, extrinsecus rationes suspensas vivendi, generatim honores, graviter se, jam pridem multa, aliquem in promptu, liberius mulierem, meliùs se, memoriter orationem, nauci, non necessariò, omninò non locum, optimè se, palàm decretum in aliquem, planè inimicum, planè nihil, quod scribat, præcipuè hoc juris, præclarè se, publicè honores, quam plurimùm secum aliquem, quaquaversus pedes quinque, rectè, satis superque tutò, liberè senatum, verè quod narres, vitiosè se, ultro citròque verba. Haberi commodissimè, de integro quæstionem, quam liberalissimè victu, prudentissimum sapientissimumque. *Phras.* 1. *Amicos multos & opes habet*, er hat viele Freunde und grossen Reichthum. Beatissimus est ab opibus; nummorum plurimum possidet; copiosus est ab opibus; summâ rerum abundantiâ potitur; amicis & fortunis floret, præditus est; amicis utitur potentissimis; plurimorum amicitias tenet, obtinet; & opibus ornatus est & amicis; facultas nummorum ingens illi est, suppetit, nec amicitiæ pauciores. V. *Dives, Amicus.* 2. *Habemus totam Italiam*, wir haben ganz Welschland. Tota Italia in potestate nostra est; Italia nostra est, omnes Italiæ fines, oræ atque littora claustris imperii nostri continentur; Italiam tenemus totam; Italiâ potimur, Italiam totam obtinemus; Italia imperio nostro paret. 3. *Habeo hominis chirographum*, ich habe seine eigene Handschrift. Ad manum est, in manibus est hominis chirographum. 4. *Habebatur pro pigro, vulg.* man hat ihn für einen faulen Menschen gehalten. In ejus nomine insedit penitùs atque inveteravit pigritiæ macula; in desidum numero ducebatur; pigritiæ nota illi inurebatur alias; haud intactus erat à pigritiæ vitio; pigritia ejus nomini labem nonnullam asperserat. V. *Infamia. Usus.* 1. Habere animum magnum; habére aliquem *vel* aliquid in potestate sua; habére cum aliquo commercium, inimicitias. 2. *Scio, possum*, können, wissen. Nihil habeo scribere; tantum habeo polliceri; sic habeto, quod. 3. *Tracto, facio*, halten. Habére verba, sermonem. 4. *Judico*, dafür halten, urtheilen. Aliquid in bonis, in perditis, in desperatis habére. Aliquid in beneficio, pro derelicto; aliquem in loco aliquo & numero habére. 5. *Tracto arctè, duriter*, scharf halten. Parcè aliquem, arctè contentéque habére. Habere aliquem in deliciis. 6. *Notat statum rei*, anzuzeigen, wie es stehet. Præclarè se res habet. Ego me bellè habeo, *vulg.* res bene stat, es stehet gut um mich. 7. *Cum participiis passivis.* Ita persuasum, perspectum, exploratum habeo, für gewiß halten. 8. *Promiscuè*, zu verschiedenem Gebrauch. Habere in votis, etwas wünschen. Religioni habere, sich ein Gewissen machen. Honorem alicui, gratias habére, Ehre oder Dank erweisen. Rationem absentis habére, auf den Abwesenden denken.

Habilis, e, geschickt. *Syn.* Aptus, accommodatus.)(*Ineptus. Usus.* Res habiles, accommodatæ ad naturam. Habilis ad pedes calceus. V. *Aptus.*

Habilitas, tis, f. Geschicklichkeit. *Syn.* Agilitas. *Usus.* Omitto habilitates, opportunitatésque reliqui corporis.

Habitabilis, e, wohnbar. *Usus.* Regio habitabilis.

Habitatio, onis, f. Wohnung. *Syn.* Usus domicilii. *Usus.* De habitatione alicui accommodare. V. *Domus.*

Habitator, oris, m. Einwohner. *Syn.* Incola.

Habito, as, avi, atum, are. wohnen. *Syn.* Colo, domicilium habeo, incolo, habeo, sum. *Adv.* Frequentissimè. *Phras.* *Romæ habitare constituit*, er will hinfühto zu Rom wohnen. Domum Romæ conduxit, comparavit; sedem Romæ & domicilium comparavit, collocavit; sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Romæ collocavit; Romam incolere, colere statuit; Romæ sedem

dem perpetuam statuere, figere decrevit. *Usus*. 1. Laxè & magnificè habitare. 2. *Moror, assiduus sumo*, sich zu halten. Habitare in foro, in libris. In vultu illius mei oculi habitant.

Habitudo, onis, f. des Leibes Beschaffenheit. *Syn.* Habitus. *Epi.* Bona. *Usus.* Corporis habitudo.

Habitus, ûs, m. Beschaffenheit, Gestalt. *Syn.* Affectio manens, consuetudo, exercitatio, confirmatio. *Epi.* Consentaneus naturæ, moderati æquabilésque opinu corporis, præclarus, solidus. *Usus.* 1. Habitus est animi, aut corporis constans & absoluta in re aliqua perfectio, ùt virtutis, *vel* artis. Justitia est habitus animi. Quidam sine doctrina, naturæ ipsius habitu propè divino moderati extitêre & graves. 2. *Forma, figura, habitudo, ratio corporis*, Beschaffenheit, Gestalt. Metellus integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus corporis. Oris & vultus habitus. Orationis ejus habitus non erat inurbanus. *Pro habitu pravo*, üble Gewohnheit der Sitten, *rectius dicetur:* Corroborata jam studio & consuetudine, *vel* usu ac vetustate malitia.

Hactenus, bis hieher. *Syn.* Hucusque, ad hunc locum. *Servit* loco *rectius*, *quàm* tempori. *Phras. Hactenus nihil de his auditum est*, von dieser Sache hat man bishero nichts gehört. Ante hoc tempus, ad hunc diem, usque ad hoc tempus, ad id locorum; adhuc locorum inaudita hæc sunt & peregrina; adhuc ista nos fugerant. *Usus.* Hoc hactenus, redeo ad urbana. Hæc artem duntaxat hactenus requirunt, ut certis dicendi luminibus ornentur. V. *Eatenus.*

Hædus, i, m. Bock. *Syn.* Capræ fœtus.

Hædinus, a, um. von Böcken, oder Geissen. *Usus.* Hædinæ pelliculæ.

Hæreditarius, a, um. erblich. *Usus.* Controversia hæreditaria. Jure hæreditario.

Hæreditas, tis, f. Erbschaft, Verlassenschaft. *Syn.* Bona hæreditaria, patrimonium. *Epi.* Communis, falsa, fraterna, magna, major, optima, paterna, permagna, molesta, reliqua, tanta, hæreditates caducæ, non honestæ, privatæ. *Phras.* 1. *Hæreditatem obtinere*, eine Erbschafft erhalten. Hæreditatem adire, cernere, capere, tenere; hæredem in alicujus bona succedere; in rei possessionem per hæreditatem venire; hæreditatem obtinere, adipisci. 2. *Hæreditatem alicui adimere*, einem die Erbschafft benehmen. Hæreditatem aliò avertere; detorquere; hæreditatem eripere alicui; hæreditate aliquem excludere; ab hæreditate submovere; paternis bonis ex hæreditate obvenientibus aliquem orbare, spoliare, evertere. 3. *Hæreditatem meam sedulo conservabo*, ich werde Sorge tragen, daß ich von meiner Erbschafft nichts vergebe. Rem à parente traditam custodire, servare, tueri mihi curæ erit; de patrimonio nihil patiar mihi detrahi, minui, imminui; quæ ex paternorum bonorum hæreditate ad me jure devenêre, ea ut integra conservem, ea ut constent, ne qua pars inde detrahetur, minuatur, providebo sedulò. Hæreditatem mihi à parente relictam sartam tectam tuebor semper & conservabo. V. *Hæres, Exhæredo. Usus.* Hæreditas est pecunia, aut res quælibet, quæ morte alicujus ad quempiam jure devenit. In partem hæreditatis vocare aliquem, einen zum Mit-Erben machen. Hæreditatem paternorum bonorum tradere. Hæreditatis particulam homini aspersit, er hat ihm gar wenig von der Erbschaft gegeben.

Hæreo, es, hæsi, hæsum, hærere. haften, kleben, anhangen. R. *ab* αἱρέω. *Syn.* Adhæreo. adhæresco, defixus sum, habito. *Adv.* Communiter, malè. *Phras. Hæret animis ea opinio*, ich lasse mir diese Meynung nicht nehmen. In animis omnium insedit; insitum est in natura & ingenio, ut ita sentiamus; ingenerata est omnibus ea sententia; in ipsa natura posita est & infixa; omnibus innata est, & in animis quasi insculpta ea opinio. V. *Adhæreo. Usus.* 1. In medullis, in visceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. Memoria tuorum factorum hærebit in omnium gentium sermonibus ac mentibus. 2. *Dubito*, zweifeln. Hærere in aliqua re. Aqua illi hæret, hæret in salebris, er weiß nicht, was er sagen oder thun soll. Cavendum est, ne implicatus hæream. V. *Dubito.*

Hæres, edis, c. ein Erbe. *Syn.* Bonorum dominus ab alicujus morte. *Epi.* Extraordinarius, proximus, repentinus, secundus, verus. *Phras.* 1. *Hæredem fecit nepotem*, er hat den Enkel zum Erben eingesetzt. Hæredem instituit, scripsit, reliquit nepotem. Hæreditatem testamentò nepoti tradidit; nepotem ad hæreditatem vocavit; bonis suis hæredem fecit; in bona avita ire jussit. 2. *Cicero fuit plurium amicorum hæres*, Cicero war ein Erbe vieler verstorbenen Freunde. Multorum factus, relictus est hæres; multorum bonorum successor ex testamento fuit; multorum bona

ex hæredita eadeptus est. Ciceroni contigerunt, venerunt, obvenerunt, obtigerunt multorum bona; Ciceroni testamento relictæ sunt fortunæ multorum. Multorum res, hæreditatem adiit, cepit, tenuit, obtinuit Cicero; multorum bona ad Ciceronem hæreditate venerunt, pervenerunt; multis amicis hæres successit Cicero; multorum hæreditate auctus est Cicero. V. *Hæreditas. Usus.* Aliquem hæredem facere, scribere, instituere, zum Erben machen. Hæredem alicui esse, succedere, erben. Hæres ex asse, ex parte dimidia.

Hæresis, is, f. eine Secte, Ketzerey. *Syn.* Secta, opinio à vera doctrina aberrans, prava de religionibus opinio; impium dogma. *Phras.* 1. *Hæreses suas sparsit*, er hat aller Orten Ketzereyen ausgesprengt. Latè in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit; Christianæ reipublicæ partes præcipuas pravis religionibus turbavit; hæresis venenum ad populorum perniciem evomuit; diffidentium opinionum procellis Ecclesiæ navem jactavit; hæresium pestem variam ac luem in populos diffundere; perniciosis erroribus animos hominum implicare cœpit. 2. *Hæresis in dies latius propagatur*, die Ketzerey nimmt täglich mehr und mehr zu. Serpit in dies latiùs hæreticæ pravitatis lues; quotidiè magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur; novæ sectæ scelere quotidiè magis vera religio premitur & affligitur; impii errores latiùs in dies disseminantur, diffunduntur; errorum contagiones pestiferæ in dies latiùs serpunt, & jam sinceras etiam Ecclesiæ partes inficiunt. 3. *Magno animo hæresi resistit*, er setzet sich herzhaft wider die Ketzerey. Id agit strenuè, ut quæ pestilenter hæresis magistri edocuêre, dedoceantur populi, ut hæresium errores ex animis avellantur; ut, quæ in populo hæresium contagione contracta sunt, summâ ope amputentur; ut errores impii religionum, rudium populorum è mentibus exturbentur; ut exscindantur deliræ religiones atque sacrilegæ; ut iis doctoribus resistatur, à quibus regno universo pestem & exitium comparatum videmus. Egregiô est animô ad propulsandos religionis errores, ad exscindendas pravas de religionibus opiniones; ad expurgandas noxiis erroribus provincias; ad præcidendas errorum omnium fibras; ad infelices errorum propagines amputandas, resecandas. 4. *In hæresim prolapsus est*, er ist in eine Ketzerey gefallen. Ad pravas in fide opiniones descivit, deflexit; sinceræ religionis castra deseruit; à veteri avitâque majorum religione ad sectam novitiam transfugit ac devolavit; novitiæ sectæ erroribus implicari se passus est; novarum opinionum fluctibus involutus, abreptus est; pravarum opinionum commentis in errorem inductus est; ab avita religione ad sectam novitiam infelix transfuga descivit; pestiferum pravarum opinionum virus hausit. 5. *Hæresim palam ejuravit*, er hat die Ketzerey öffentlich abgeschworen. In æde sacra, maximáque hominum frequentia hæresim abjuravit; impios religionum errores execratus, detestatus, cum Ecclesia in gratiam rediit; hæresûm erroribus palam nuncium remisit; ejuratis hæresis erroribus piorum communioni se reddidit. V. *Conversio hæretici. Usus.* Cato est in ea hæresi, Cato ist in der sonderbare Meynung.

Hæreticus, i, m. Ketzer. *Phras.* 1. Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus; alienus à sincera religionis doctrina; depravatæ religionis erroribus imbutus. 2. *Hæreticorum antesignanus, hæresiarcha*, Ertz-Ketzer. Impii dogmatis architectus. Novæ fabricator hæresis; falsæ impiæque opinionis autor ac propagator. Erroris impii procreator.

Hæsitantia, æ, f. Zweifel, Stammlung. *Syn.* Hæsitatio, titubatio. *Usus.* Hæsitantia linguæ.

Hæsitatio, onis, f. Zweifel, Anstoß. *Syn.* Dubitatio. *Usus.* Quæ hæsitatio, quæ dubitatio tractúsque verborum? Vid. *Dubitatio.*

Hæsito, as, avi, atum, are. zweifeln, hangen. *Syn.* Dubito, titubo; timeo. *Phras.* *Ad testis conspectum hæsitavit*, als er den Zeugen gesehen, wußte er nicht, was er sagen sollte. Ad testis conspectum consilii torquêre; titubatum est aliquantulùm; titubanter & inconstanter locutus est; subita titubatione ac offensione impediri visus est. *Usus.* Dubitant, hæsitant, revocant se interdum. Cùm hæsitaret, cùm teneretur, quæsivi, an? V. *Dubito, fluctuo.*

Halitus, ûs, m. der Athem. *Syn.* Spiritus, anima. *Epi.* Extremus. *Usus.* Extremum halitum efflare.

Hallucinor, aris, atus sum, ari. fehlen, irren. *Syn.* Aberro. *Usus.* Epistola hallucinatur. V. *Aberro.*

Hamatus, a, um, krumm, wie ein Angel. *Syn.* Aduncus.

Hamus, i, m. ein Angel. *Usus.* Plato escam malorum voluptatem appellat, quòd eâ capiantur homines, ùt hamo pisces.

Hara, æ, f. Sau-Stall. *Syn.* Stabulum porcorum. *Usus.* Epicurus ex hara productus, non schola.

Harmonia, æ, f. Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus. *Usus.* Harmoniam ex intervallis sonorum noscere.

Hasta, æ, f. Spieß. *Syn.* Telum, hostile. *Usus.* 1. Hastam torquére, jactare; hastis ora hostium fodere. Hastam abjicere, verzweifeln. 2. *Venditio, publicatio*, Vergantung. Hastam venditionis in foro posuit, fixit. Hastæ subjicere.

Hastatus, a, um. Piquenierer. *Syn.* Hastâ armatus.

Hastile, is, n. Wurf-Spieß. *Usus.* Hastili niti.

Haud, nicht. *Syn.* Non. *Usus.* Quem haud scio, an rectè compellarim.

Haudquaquam, ganz und gar nicht. *Syn.* Nequaquam. *Usus.* Haudquaquam id est difficile.

Haurio, is, hausi, haustum, ire. schöpfen. *Syn.* Traho. *Usus.* E re aliqua magnam voluptatem, dolorem, calamitatem haurire. E fontibus Stoicorum abditis & reconditis, quoquô modô videbitur, hauries potiùs, quam consecteris rivulos. Artes & scientias ab Græcis hausimus. Animi nostri è divinitate hausti, accepti, libati. V. *Traho.*

Haustus, us, m. das schöpfen. *Usus.* Purioris cœli haustus, eine frische Luft.

Hebdomas, adis, f. eine Woche. *Syn.* Septem dies. *Phras. Hebdomas sancta, seu major*, die heilige Char-Woche. Hebdomas Christi patientis cruciatibus recolendis sacra; solemnes feriæ, quibus cœlestes iras in omne genus humanum olim intentas Christus suô potissimum capite excepit; sanctior anni hebdomas. *Usus.* Vide, ne in quartam hebdomadem incidas.

Hebes, etis. *g. o.* stumpf, grob, tölpisch. *Syn.* Tardus, pinguis, obtusus, retusus, naturâ tardior. *A.* *Acutus, acer.* *Usus.* Hebes æque, ac pecus. Sensus hebetes, tardi, pingues. Erat aliquis dolor, sed hebes. Ingenio est hebetiore. V. *Stupor, Stupidus, indoctus.*

Hebesco, is, , ere. stumpf werden. *Syn.* Obtundor, retundor, hebetor. *Usus.* Hebescere & languére in otio. An patiemur hebescere aciem autoritatis nostræ?

Hebeto, as, avi, atum, are. stumpf machen. *Syn.* Obtundo, retundo. *Phras. Nimiâ luce hebetantur oculi*, das einfallende Licht schwächet die Augen. Præstringit oculorum aciem lux nimia; aciem oculorum obtundit lux velo non castigata. *Usus.* Gladii hebetati. Hebetare & obtundere ferri aciem.

Helluatiô, onis, f. das Schlemmen. *Usus.* In lustris & helluationibus vitam degere. V. *Convivium, Vorax, Bibo, Comessor.*

Helluo, onis, m. ein Schlemmer. *Syn.* Gurges, comessator; natus abdomini suo, ventri deditus, decoctor. *Epi.* Concinnus; musicus, immanis, impurus, nequissimus, spurcissimus. *Usus.* Helluo patriæ, patrimonii. Helluo librorum Cato. V. *Nepos, Vorax, Comessor.*

Helluor, aris, atus sum, ari. fressen, prassen. *Syn.* Comessor, pergræcor, epulis & potationibus inservio; crapulæ, gulæ, comessationibus indulgeo; rem intempestivis conviviis confringo, decoquo, absorbeo, abligurio. *Usus.* Ille gurges helluatus est simul tecum reipublicæ sanguinem. V. *Consumo, Prodigo, Comessor.*

Hem! Ey! ach, siehe da! *Vox indignantis.* *Usus.* Hem! nos homuli indignamur!

Hera, æ, f. Frau im Hause. *Syn.* Domina, mater familias.

Herba, æ, f. Gras, Kraut. *Usus.* Quarundam herbarum utilitates longinqui temporis usu & periclitatione percepimus. Herbas arescere & interfici videmus.

Herbesco, is, ere. grün werden. *Usus.* Herbescens viriditas.

Herbeus, a, um. Gras-grün. *Usus.* Color herbeus.

Herciscor, eris, sci. theilen. *Syn.* Partior, divido. *Usus.* Nescit, quibus verbis herciscí oporteat. Arbiter familiæ herciscundæ.

Her-

Hercle, beym Hercules. *Usus.* Bene herclè faciunt. Mehercle.

Herculè, beym Hercules. *Syn.* Herclè. *Usus.* Nam herculè, inquit. *Vox jurantis per Herculem.*

Heri, gestern. *Syn.* Hesterno die.

Heroicus, a, um. heroisch. *Syn.* Herous. *Usus.* Heroicis temporibus, ætatibus, sæculibus.

Heros, ois, m. ein Held. *Syn.* Princeps. *Usus.* Ignari, quantum in illo heroe esset animi. Heroum veteres casus fictique.

Herous, a, um. ritterlich. *Syn.* Heroicus.

Herus, i, m. Haußherr. *Syn.* Dominus, paterfamilias.

Hesternus, a, um. gesterig. *Usus.* Hesternus dies.

Heu! Ey! ach! *Syn.* Eheu! *Usus.* Heu me!

Heus! Holla, hör! *Vox vocantis, & attentionem postulantis.* *Usus.* Heus tu!

Hiatus, us, m. Spalt, Kluft. *Syn.* Labes, eluvio. *Phras.* 1. *Terræ hiatus ex pluvia factus est*, die Erde ist von vielem Regen eingegangen. Terra imbribus discessit; in ingentem sinum, hiatum desedit; in immensam altitudinem collapsa est; in ingentem hiatum consedit; labes facta est multis locis, terraque ad infinitam altitudinem desedit. 2. *Murus hiatum habet*, die Mauer ist zerspalten. Paries labem *aut* vitium fecit; labem duxit; rimas egit. V. *Labes.* *Usus.* Repentini terrarum hiatus. Cœlum findi visum velut magno hiatû. Patentes murorum hiatus, qui expleri non possent. V. *Dehisco.*

Hi, hæ, hoc, der, die, das. *Usus.* Hunc pacis hostem.

Hic, *Adv.* da, hie. *Usus.* Hic tu miraris?

Hilarè, fröhlich, lustig. *Syn.* Hilariter.

Hilaris, e. fröhlich, muthig. *Syn.* Hilarus, promptus.)(*Tristis, mæstus.* *Phras.* *Hilaris est*, er ist fröhlich. Hilaritas in eo multa est; plenus est hilaritatis; frontem hilariter explicat, porrigit, exporrigit; fronte est lætâ, hilari, exporrectâ; vultu oculisque animi alacritatem prodit; animô est erecto, plenô lætitiæ & alacritatis; omnium mœrorem ac tristitiam abstergere, condire hilaritate suâ possit; mirificâ semper hilaritate redundat. V. *Jucundus*, *lætus*, *jocus.* *Usus.* Vultu, animo hilari ad jocandum.

Hilaritas, tis, f. Fröhlichkeit. *Syn.* Festivitas, jucunditas.)(*Mæstitia, tristitia.* *Epi.* Multa, perpetua, profusa, summa. *Usus.* Hilaritate condiamus temporum tristitiam. Erepta est mihi omnis illa hilaritas & suavitas, quæ te adeo oblectabat. Est in illo multa hilaritas, lepor, gratia. V. *Jucunditas*, *festivitas.*

Hilariter, freudig. *Syn.* Hilarè.

Hilaro, as, avi, atum, are. erfreuen. *Syn.* Exhilaro. *Usus.* Accessus solis lætificat terram, ut cum cœlo hilarata videatur. V. *Recreo.*

Hilarus, a, um. fröhlich. *Syn.* Hilaris. *Usus.* Vita hilara.

Hilum, i, n. ein nichtswürdiges Ding. *Syn.* Res minimi pretii.

Hinc, von hinnen. *Syn.* Ex hoc loco. *Usus.* 1. Via, quæ hinc est in Indiam. Hinc in cœlum profectus. 2. *Transl.* Hinc odium, hinc offensio, hinc siccæ, hinc venena nascuntur. 3. Hinc & illinc exhibent mihi negotium, bald da, bald dort. *Hinc inde vulg.*

Hinnio, is, ivi, itum, ire. wiehern, wie ein Pferd.

Hinnitus, us, m. das Schreyen der Pferde. *Syn.* Vox equi.

Hio, as, avi, atum, are. klaffen. *Syn.* Apertum esse, disjunctum esse, malè hærere laxatis operum compagibus. *Usus.* Versus hiantes. Aspero vocalium concursu hians oratio.

Hircus, i, m. ein Bock. *Syn.* Caper. *Usus.* Hircum olet.

Hirsutus, a, um. haaricht. *Syn.* Asper, horridus.)(*Glaber.* *Usus.* Animalia spinis hirsuta.

Hirudo, inis, f. ein Egel. *Usus.* Hirudo ærarii, *vulg.* *sanguisuga.*

Hirundo, inis, f. eine Schwalbe. *Usus.* Hirundines æstivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt.

Hisco, is, ere. das Maul aufthun. *Usus.* Respondebisne ad hæc, aut hiscere audebis?

Hispidus, a, um. rauch, bartig. *Syn.* Setosus, horridus. *Usus.* Facies hispida.

Historia, æ, f. Geschicht-Erzählung. R. *ab* ἱστορία. *Syn.* Rerum gestarum expositio, annales, memoria publica, memoria rerum veterum; monumenta tem-

porum, locorum, hominum, rerum gestarum; omnium sæculorum memoria; monumenta rerum gestarum & vetustatis exempla; res veterum gestæ, & litteris consignatæ. Publica famæ monumenta litteris tradita, prodita; monumenta rerum, quæ in litteris extant; antiquitatis memoria. *Epi.* Finitima, mendacior, multa, plena exemplorum, testis temporis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veritatis, perpetua, pura & illustris. *Phraſ.* 1. *Historia diligenter legenda est*, man muß fleißig die Geschichte lesen. Veterum monumenta volutanda sunt identidem; annales rerum gestarum versandi sunt continenti opera; adeunda sunt frequenter antiquitatis monumenta; evolvenda identidem sunt publicæ famæ monumenta; tenenda est omnis antiquitas, & exemplorum vis. Res gestæ superiorum temporum legendæ identidem, & in memoriam revocandæ; animus crebro ad vetera est referendus; excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria; antiquitatis species ex priscis monumentis animo est repræsentanda. V. *Memoria.* 2. *Historiam scripsit*, er hat eine Geschichts-Verfassung gemacht. Res gestas ad memoriam perscripsit; monumentis consignavit; litteris complexus est; memoriæ ac litteris mandavit; litteris prosecutus est; historiam condidit; annalium monumentis res gestas commendavit; res gestas litteris prodidit; memoriæ prodidit. 3. *In historia legitur*, man lieset in den Geschichten. Annales memorant, perhibent, loquuntur; memoriæ proditum est; annalium monumentis celebratur; litteris consignatum novimus; ex annalium fide constat. *Uſus.* Historiam scribere, tenere, legere; aliquid historiæ mandare. Historia testis temporum, vita memoriæ.

Historicus, i, m. Geschichtschreiber. *Syn.* Rerum gestarum & memorabilium scriptor. Rerum Rom. florentissimus auctor.

Histrio, onis, m. Schauspieler. *Syn.* Actor scenicus, comœdus, tragœdus. *Epi.* Exterior, pessimus, facetus, histriones exercitati, novissimi. *Uſus.* Histrionum levis ars. Roscius & Æsopus histriones clari. Histrio motu corporis amorem sibi ab omnibus conciliat, qui omnem personam in scena tractat.

Hiulcè, geborsten. *Syn.* Asperè, vastè, hiulcè, rusticè loqui.

Hiulcus, a, um. aufgespalten. *Syn.* Hians.)(*Concinnus.* *Uſus.* Hiulcus & asper verborum concursus.

Hoc, desto. *Syn.* Eo. *Uſus.* Consilio tuo utar hoc libentius, quod. Hoc scribo parcius, quo.

Hodie, heute. *Syn.* Hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

Hodiernus, a, um. heutig. *Uſus.* Disputatio hodierni & hesterni diei.

Homicida, æ, m. Todtschläger. *Syn.* Sicarius.

Homicidium, ii, n. Todtschlag. *Syn.* Cædes. *Uſus.* Homicidii reus.

Homo, inis, m. Mensch. *Syn.* Mortalis; vir: caput. *Phraſ.* 1. *Homines fugit*, er fliehet die Leute. Odit celebritatem, fugit homines, lucem aspicere vix potest; celebritas illi odio est, qui lucem ipsam, si possit, fugiat; nunquam ille inter homines est, nunquam cum homine colloquitur, nunquam in oppido consistit, se solitudines captat & secessus. 2. *Homo est rara & insolitæ virtutis*, er ist ein Mann von ungemeiner Tugend. Divina hominis virtus est & authoritas; tanquam de cœlo lapsus, delapsus homo est. 3. *Homo vilissimus*, ein gar verächtlicher Mensch. Ignotum ac vile caput; terræ filius; emptus de lapide; unus de multis; homulus ex argilla & luto factus. *Uſus.* Homo animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis & consilii; ad cœli, quasi domicilii sui conspectum excitatum. Homo ortus ad mundum contemplandum, ad imitandum DEum. Homo Deorum immortalium quasi gentilis, omnium animantium principatum tenens, ad intelligendum & agendum ortus.

Homulus, i, m. Menschlein. *Syn.* Homuncio.

Homuncio, onis, m. Menschlein. *Syn.* Homulus.

Homunculus, i, m. kleiner Mensch. *Syn.* Homuncio.

Honestas, atis, f. Zucht, Ehrbarkeit. *Syn.* Honestum, dignitas, decus, laus.)(*Turpitudo.* *Uſus.* In officio colendo pulchrum atque decorum, atque adeo tota honestas vitæ sita est. Ubi dignitas, nisi ubi honestas? Virtus, honestas, pudor me in Pompeji partes traxere. Una honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ut hominem cum bellua copulare. Honestas dictorum & factorum. Homo honestate omni privatus, spoliatus. V. *Virtus, pudor.*

Honestè, ehrlicher Weise. *Syn.* Decorè, laudatè, rectè; laudabiliter, graviter. *Phraſ.*

Phras. Honestè vixit, er hat gar ehrlich gelebet. Vitam egit cum summa integritate & elegantia morum; vitam vixit integerrimam; vita illi cum laude acta est; vitam degebat cum virtute honestissimam; vitæ curriculum famâ integerrimâ decurrit; nihil ejus vitæ, nihil moribus labis adhæsit. V. *Probus*. *Usus*. Honestè se gerere. Honestè acta vita.

Honesto, avi, atum, are. zieren, Ehre erweisen. *Syn*. Orno, decoro, honoro.)(*Contamino*. *Usus*. Laude, decretis honorificis aliquem honestare. Beneficium honestare, augere. Commendat faciem pudor, & honestat. V. *Orno*, *honoro*.

Honestus, a, um. ehrlich, zierlich *Syn*. Decorus, honoratus.)(*Inhonestus*, *turpis*. *Usus*. 1. Cæsarem honestum, honoratum cupio. Ampla, honesta civitas. Is mihi dies honestissimus fuit. Nihil, nisi quod honestum decorùmque sit, expetere. Homo honestus, ingenuus, liberalitérque educatus. 2. *Modestus*, *moderatus*, mäßig. Convivium honestum ac moderatum. V. *Honoratus*, *probus*, *moderatus*.

Honestum, i, n. Ehrbarkeit. *Syn*. Decens, fas, æquum, rectum, decorum. *Adv*. Mirificè, verè. *Usus*. Nihil utile, nisi quod rectum honestùmque est. Tanta vis est honesti, ut utilitatis speciem obscuret. Honestum etiam detractâ omni utilitate, sine ullis præmii fructibus, per se potest laudari. Illud honestum, quod ex animo celso magnificoque quærimus.

Honor, oris, m. Ehre, Ruhm. *Syn*. Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas.)(*Ignominia*. *Epi*. Ambitiosus, amplior, communis, contumeliosus, debitus, extraordinarius, falsus, honestissimus, incredibilis, jucundus alicui, justus, magnus, paternus, popularis, pristinus, senatorius, singularis, summus, tantus utilior, usitatus, pervulgatúsque. Honores amplissimi, divini immortalésque, eximii, leves, meriti & debiti, necessarii, tanti, viles, vulgares. *Phras*. 1. *Majoribus honorem tribuere decet*, man muß denen, so mehr als wir sind, Ehre erweisen. Decet majores colere; honore, observantiâ, studiô prosequi; convenit, ut majores honore afficias; observantiâ colas; ut iis honorem habeas, præstas, exhibeas; ut observantiam iis ac studium præstes. Majores revereri, observare, honorare necesse est; oportet unumquemque erga majores esse reverentem; se gerere cum majoribus reverenter; reverenter cum iis agere. Debet quisque majoribus piè reverentiam, quam merentur, atque observantiam præstare, exhibere, deferre. Majoribus debetur honos, observantia, reverentia, veneratio; majores in honore sint, necesse est; æquum est; ut majores omni officii genere prosequamur; decet nos, majoribus reverenter assurgere; majorum rationem summam ducere; eos in parentum loco habere; præcipuo in honore habere; omni genere honoris pro merito prosequi, producere; multum deferendum est majoribus: summâ erga majores observantiâ esse te velim; majores summâ observantiâ complecti convenit; honorificos nos esse in majores decet. 2. *Honorem amplissimum consequeris*, du wirst zu hohen Ehren gelangen. Si cursum institutum tenebis, omnia, quæ sunt in republica amplissima, consequeris; præmium feres tuæ virtutis, eximios honores; ad summos honores viam tibi aperies, patefacies, strues, munies; honorem in republica nullum frustrà petes, multi etiam non petenti deferentur; optima consequetur fama, hominum existimatio; ad ea, quæ summa sunt in republica, tua te virtus efferet; merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas; in magno apud omnes honore eris; summum dignitatis gradum tenebis, obtinebis; gloriâ circumflues; ad summum gloriæ fastigium evehêris; amplâ honorum accessione augebêre; locaberis, collocaberis in amplissimo dignitatis gradu; amplissimi honores in te conferentur, effundentur; honoribus procedes in dies amplioribus; honores omnes in te confluent; plus in dies honoris ad dignitatem tuam accedet; auctam dignitatem tuam amplificatámque intuebêre; cumulaberis gloria, & ad altissimos honoris gradus provehêre; omnes honorum gradus assequêre; ad amplissimum honoris gradum ascendes, evolabis; summum honoris & amplitudinis culmen conscendes. V. *Dignitas*, *altus*. 3. *Honori tuo favebo*, ich werde deine Ehre auf alle Weise befördern. Omnia in te ornamenta à me proficiscentur; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus prætermittam; favebo tuæ dignitati; existimationi, honori nullô non locô, nullo non tempore, quibuscumque rebus potero; conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam omnia

mea

mea ſtudia, officia; omnem meam induſtriam, curam, operam, diligentiam conferam in amplificanda dignitate tua; omnia mea ſtudia in tua dignitate figam & locabo; augebitur meo ſtudio dignitas tua, tuæ dignitatis acceſſiones meô ſtudiô conſequeris; meum ſtudium tuo honori nullô locô deerit; ſerviam, ubicunque res feret, dignitati & exiſtimationi tuæ; rationibus tuis, nominisque amplitudini pro virili parte conſulam, omnia in te ornamenta congeram; ampliabo honorem, amplificabo autoritatem tuam, quibuscunque rebus potero; ſiquid gratia, *vel* autoritate poſſum, ut ad ſummam dignitatem pervenias, perducaris, ſatagam; nervos omnes ac vires contendam, dabo operam diligenter, enitar omni ſtudio ac induſtriâ, nequis in republ. honoris gradus ſit, ad quem aditus tibi non pateſcat. 4. *Hæc lædunt honorem tuum*, dieſes ſchadet deiner Ehre. Hæc honori tuo adverſantur; dignitati tuæ adverſa ſunt; hæc tuis laudibus nocent, officiunt; labem inferunt; maculam aſpergunt; hæc ſplendori nominis tui tenebras offundunt; damno ſunt; jacturam afferunt; notam inurunt; hæc lædunt, imminuunt, turpi labe inficiunt, obſcurant honorem tuum; tua dignitas hæc non patitur. 5. *Nihil poteſt nocere honori tuo*, es kan deiner Ehre nichts ſchaden. Nihil poteſt nominis ſplendori officere; nihil poteſt nominis tui ſplendorem perſtringere; tui nominis lumini officere; nomen tuum obſcurum reddere; tui nominis ſplendori tenebras obducere, offundere; tuo nomini lucem eripere; tuo nomini obſcuritatem afferre. 6. *Hoc unum cura, ne honori tuo ipſe officias*, gieb wohl acht, daß du deiner Ehre nicht ſelber ſchadeſt. Incumbe totô pectore, tuáſque huc vires omnes confer, nequid adverſi tua dignitas patiatur; ne de tua dignitate detrahatur; nequod in tua dignitate damnum facias; nequid in honore tuo feras detrimenti; ne quâ labe aſpergatur, inficiatur; ne quam labem ſuſcipiat, contrahat honor tuus; ne ſplendor dignitatis tuæ obſcuretur; nequid agas unquam, quod contra tuam exiſtimationem eſſe queat. 7. *Aggreditur honorem meum*, er greifet hierinn meine Ehre an. Exiſtimationem oppugnat meam; impugnat dignitatem meam; venit contra exiſtimationem meam; exiſtimationem meam violat, imminuit. V. *Detraho.* 8. *Honor meus periclitatur*, meine Ehre ſtehet in Gefahr. In diſcrimen exiſtimationis venio; agitur exiſtimatio mea; in eo fama atque exiſtimatio mea vertitur; ad famam nominis mei hoc pertinet, ne &c. V. *Periclitor.* 9. *Paupertas aditum multis ad honores intercludit*, die Armuth verhindert manchen von Ehren-Beförderungen. Inopia ſæpè in cauſa eſt, ut honoribus procedere non liceat; ut curſum tenere in honorum viâ, ut honores conſequi, ut emergere atque ad altiorem honoris gradum progredi, aſcendere non poſſint. Prohibet, ſubmovet, arcet ab honoribus rei familiaris inopia. Impedimento egeſtas eſt, quo minus ad ea, quæ ſunt in republ. ampliſſima, liceat pervenire; aditum ad honores intercludit rei domeſticæ difficultas. Euntibus ad honores magnas difficultates objicit, magna impedimenta opponit, viam obſtruit inopia. Imparatis à re domeſtica honores obtinere non facile eſt, multi negotii, magni operis eſt. Repulſam ut plurimùm pauperes ferunt, accipiunt in petitione honorum; non patent honores inopiæ. 10. *Honoribus ſpoliatus eſt*, er iſt von ſeinen Ehren entſetzet worden. Honore dejectus; honoris inſignibus, ornamentis, titulis ſpoliatus eſt; ſublata eidem ſunt omnia dignitatis ornamenta, vel certè minuta; honoribus privatus eſt, & in ordinem redactus. V. *Dignitas, Depono, Abdico.* *Uſus.* 1. Honoris mei cauſa id fecit. Honoris cauſa illum nomino. 2. *Honores deferre*, eine Ehren-Stelle auftragen. Viris fortibus meritò honores decernuntur, deferuntur, tribuuntur, mandantur; in viros fortes meritò honores ampliſſimi conferuntur, effunduntur. 3. *Honores petere*, affectare, nach Ehren trachten. 4. *Honores conſequi*, zu einer Ehren-Stelle gelangen. Ad honores aſcendere; ad honores obrepere, durch unzuläßige Wege zu Ehren gelangen. Honorem conſequi, recipere. 5. *Honores adminiſtrare*, eine Ehren-Stelle vertreten. Honoribus fungi, uti, florere. 6. Honoribus augeri, abundare; procedere, zu gröſſern Ehren-Stellen gelangen. 7. Honores miſſos facere, ſeine Ehren-Stelle fahren laſſen. 8. Honore dejici, abgeſetzet werden. 9. Honorem alicujus imminuere, depeculari, honore privare, einem ſeine Ehre benehmen. 10. Honorem præfari, *cum aliquid obſcœni dicendum eſt.* V. *Dignitas, Magiſtratus, ornamentum, Exiſtimatio, Fama.*

Honorabilis, e. ehrwürdig. *Uſus.* Hæc ipſa ſunt honorabilia.

Honorarium, ii, n. Ehren-Geſchenck. *Syn.* Munus honoris cauſâ datum. *Uſus.* Vi extortum non poteſt dici honorarium.

Ho-

Honorarius, a, um. was einem zu Ehren geschicht. *Usus.* Honorarius arbiter. Honorariam operam alicui accommodare.

Honoratè, ehrlich. *Syn.* Honorificè. *Usus.* Honoratè de aliquo loqui.

Honoratus, a, um. geehrt, in Ansehen. *Syn.* Qui in honore & pretio est.)(*Inglorius.* *Adv.* Valdè. *Phras.* *Vir honoratus*, ein ansehnlicher Mann. Vir honestus & honoratus amplissimâ dignitate, semper in laude versatus, insolens infamiæ; circumfluens gloriâ; omnibus præsidiis ornatus, florens in urbe, cui omnes exhibeant levia quidem illa, sed honorabilia; salutare, appetere, assurgere, deducere, reducere, consulere; de quo omnes mirabiliter loquuntur & sentiunt. Vir communi omnium laude, magnificentissimis sæpè decretis honestatus. Vir in maximis muneribus spectatus, cui præcipuus honor habetur; qui magna cum dignitate vivit; qui splendore vitæ, ac dignitate plerosque superat; summis functus honoribus; cui nullus honor defuit; quem pauci honore antecedunt. *Usus.* Clarus & honoratus vir. V. *Clarus.*

Honorificè, mit Ehren. *Syn.* Honoratè. *Phras.* *Honorifice de te sum locutus*, ich habe gar lobwürdig von dir geredet. Mea in te honorifica fuit oratio; verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum; laudavi, extuli, ornavi te; laudes haud parcè in te contuli; iis verbis usus sum, quæ ad te honestandum valerent plurimum; honorificis te verbis prosecutus sum absentem. V. *Laudo.* *Usus.* Liberaliter aliquem & honorificè tractare. Ornatè & honorificè de aliquo prædicare.

Honorificus, a, um. ehrsam. *Syn.* Decorus, dignus. *Usus.* Honorificus in aliquem. Verba honorifica.

Honoro, as, avi, atum, are. ehren, Ehre erweisen. *Syn.* Honorem habeo, adhibeo, honesto, honorificis verbis prosequor, honorem debitum præsto, honore augeo, orno. *Usus.* Nunquam non virtus honoratur. V. *Honor.*

Hora, æ, f. Stunde. *Epi.* Antecedens, consequens, calamitosior, vacua periculis. *Usus.* Horam consumere, terere. Hora abit. In horam vivere. Horâ amplius ludunt. Suis horis uti. Horæ subcisivæ, & quod à negotiis necessariis subtrahitur, tempus, Neben-Stunden. Horæ dimidium, eine halbe Stunde. Horæ dodrans, drey Viertel-Stunden.

Horæ Canonicæ, das Brevier. *Syn.* Preces horariæ, horarium sacerdotis pensum, divini officii pensum certas in horas distributum, statæ certis horarum intervallis sacerdotum precationes ex Ecclesiæ ritu præscriptæ. *Phras.* *Orare ex Breviario horas Canonicas*, das Brevier bethen. Ex libro precum horarium sacerdotale pensum persolvere; imperatum sacerdotibus precum diurnarum pensum conficere, absolvere; preces, quæ statô horarum intervallô distinguuntur, fundere, peragere, divini officii pensum exsolvere. V. *Oro.*

Horizon, ontis, m. Gesichts-Crayß. *Syn.* Finiens. *Usus.* Illi orbes, qui cœlum quasi medium dividunt, & aspectum nostrum definiunt, quos Græci ὁρίζοντας nominant, à nobis finientes rectè nominari possunt.

Hornotinus, a, um. heurig, jährig. *Syn.* Hujus anni, hornus. *Usus.* Frumentum, Vinum hornotinum.

Hornus, a, um. heurig. *Syn.* Hornotinus, hujus anni. *Usus.* Vinum hornum.

Horologium, ii, n. Sonnen-Uhr. *Syn.* Solarium.

Horrendus, a, um. greulich. *Syn.* Horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, pertimescendus, res multæ trepidationis. V. *Horribilis.*

Horreo, es, ui, ere. sich fürchten, erzittern. *Syn.* Metuo, cohorreo, formido, timeo. *Adv.* Imbecillius. *Phras.* 1. *Naturaliter horremus & formidamus dolorem*, wir scheuen uns natürlicher Weise vor dem Schmerzen. Horrore nos dolor perfundit; nomen ipsum doloris horrori est; abhorrent omnes, & ut immanem quandam ac perniciosam bestiam pestemque refugiunt dolorem; mortis instar putant dolorem; ut ab inimico hoste refugiunt plerique à dolore. 2. *Horruerunt omnes ad impii hominis conspectum*, es haben sich alle an ihm entsetzt. Horror omnes perstrinxit ingens; jamque decedere ab eo, aditumque ac sermonem ejus defugere, nequid ex ejus

con-

contagione incommodi acciperent, velle videbantur. 3. *Horreo ad tam atrox spectaculum*, ich er chröcke ganz an solcher Sache. Horresco totus; tremo totus; totis artubus contremisco: capilli horrent; horror me perstringit; refugit animus ac reformidat. V. *Timeo, Terreo.* *Usus.* Horrere minas alicujus. Horreo, quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

Horresco, is, erc. erschröcken. *Syn.* Perhorresco. *Usus.* Injecto terrore mortis horrescunt. V. *Horreo.*

Horreum, i, n. Scheure. *Syn.* Cella. *Usus.* Neque in segetibus, neque in areis, neque in horreis.

Horribilis, e. erschröcklich. *Syn.* Horrendus, horrificus, formidabilis. *Usus.* Hanc tam tetram, tam horribilem, tam infestam ac pertimescendam reipublicæ pestem effugimus. Horribiles & miseri casus aliorum. V. *Horreo.*

Horridè, unlieblich. *Syn.* Asperè, duriter. *Usus.* Incultè, horridè dicere, vivere.

Horridulus, a, um. etwas unlieblich. *Usus.* Orationes horridulæ.

Horridus, a, um. garstig, rauh. *Syn.* Incultus, asper, durus.)(*Nitens, nitidus.* *Adv.* Omnino, semper, planè. *Phras.* *Quam teter incedebat, quam truculentus, quam terribilis aspectu!* wie grausam hat er ausgesehen! Quam agrestis homo & inurbanus! Natura asper & iniquus omnibus, doctrina asperior & durior. V. *Efferare, agrestis.* *Usus.* Cum eum incultum, horridum mœstumque vidissem. Horridioribus verbis uti.

Horrifer, a, um. das zittern macht. *Syn.* Horrificus. *Usus.* Horriferum portentum.

Horrificus, a, um. erschröcklich. *Usus.* Horrificum bellum. V. *Horridus.*

Horrisonus, a, um. der ein greuliches Getöse machet. *Usus.* Horrisonum fretum.

Horror, oris, m. Erzitterung. R. ὀρθύνω, *Excito.* *Usus.* Qui me horror perfudit? V. *Metus, timor, terror.*

Hortatio, onis, f. Ermahnung. *Syn.* Cohortatio. *Epi.* Grata, maxima, necessaria. *Usus.* Non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago. V. *Monitio.*

Hortator, oris, m. Anreitzer. *Syn.* Suasor, consuasor, autor. *Epi.* Assiduus. *Usus.* Autor, adjutor, hortator ad agendum aliquid. Hortatore non eges, sponte enim exardescis ad litterarum studia. V. *Autor.*

Hortatus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* Hortatio. *Usus.* Id feci aliorum consilio, autoritate, hortatu. V. *Monitum.*

Hortor, aris, atus sum, ari. anmahnen. *Syn.* Adhortor, suadeo, autor sum, cohortor, excito, impello, acuo.)(*Dehortor, deterreo.* *Adv.* Aliquando, amicè, etiam atque etiam, jam dudum, magnoperè, separatim, vehementer. *Phras.* 1. *Non opus est, te hortari*, es ist nicht vonnöthen, daß ich dich anmahne. Hortatione mea non indiges; currentem quid incitem? Hoc non eò dico, ut te oratio mea dormientem excitet, sed potius currentem incitet, atque ad majorum tuorum imitationem cohortetur; cùm ad omnem laudem tua sponte properes, non impulsu meo, non est, quod te exhorter ad virtutis studium; quod adhortatione animum firmem, quod ad virtutem arrigam; frustrà sim, si longa cohortatione utar, si cohortationem suscipiam, si acri cohortatione ad virtutis studium incitare te velim; si pluribus rationibus ad virtutis studium te impellam; hortatore non eget virtus tua. 2. *Parentes filios hortari ad bonas artes debent*, die Eltern müssen ihre Kinder zu Erlernung guter Künste antreiben. Impellere filios parentes debent ad eas artes, quarum est æterna possessio; debent incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes; ostendere filiis parentes debent bonarum artium fructum; debent hortatores esse filiis, laudare eas artes; id consilii dare, ita consulere, ut eas artes complectantur; autores filiis parentes esse debent, ut ad eas artes, ut ad earum artium studia sese conferant, applicent, animum adjungant, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquet, quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio, quâ impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitû tantùm vitæ, nullâ re prætereà terminetur. Decet parentos illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facilè, nullo negotio, arbitratu suo tum largitur, tum eripit

for-

fortuna, verùm ad eas artes, quarum vitæ par usus & possessio est. V. *Excito, moneo, stimulo. Formulæ hortantis,* Weise und Manier, einen anzumahnen. Age, age vero, agedum; studia amabo; prosequere. Macte virtute; persequere cœpta, si vir es; sodes, *si audes*, age, siquid agis.

Hortulus, i, m. Gärtlein. *Epi.* Jucundior, hortuli propinqui. *Usus.* Democriti fontibus Demetrius hortulos suos irrigavit.

Hortus, i, m. ein Garten. *Epi.* Apricus, horti paterni, pretiosi, venales. *Usus.* Deliciarum causâ & voluptatis quosdam in hortis suburbanis suis cum Mitrella sæpè videmus.

Hospes, itis, *g. c.* Gast, oder der einen Gast aufnimmt. *Syn.* Qui divertit, *aut* apud quem aliquis divertit. D. Hospes, Wirth, *qui gratis & amicitiæ causâ alium domô recipit;* Caupo, *qui pretiô, aut lucri causâ.* *Epi.* Antiquus, edax, minimè edax, tam inimicus cœnæ, & sumtuosus, gravis, nobilis, nobilissimus, sanctissimus, splendidissimus, ornatissimus, vetus & amicus. *Phras.* 1. *Hospitem me in ædibus suis habuit*, er hat mich als einen Gast in sein Haus aufgenommen. Hospitii jus, & amicitiæ officium præstitit; commodô hospitiô, hospitali mensâ blandè & benignè me accepit; domus ejus mihi sociisque hospitibus patuit; hospitem me admisit; suis me ædibus hospitem excepit; hospitiô me humanissimè excepit; hospitium lautissimum mihi præbuit; hospite usus sum perhumanô. 2. *Hospes meus, cum Viennæ essem, affinis tuus fuit,* so lange ich zu Wien war, habe ich bey deinem Schwager eingekehret. Hospite usus sum affini tuô; ad affinem tuum summâ illius voluntate diverti; apud affinem tuum lautè admodum diversatus sum; deductus sum ad affinem hospitem; apud affinem tuum collocatus sum; cum affine tuo hospitium jungebam; faciebam. V. *Excipio.* *Usus.* 1. Ad hospitem divertere. 2. Hospites admittere, accipere, recipere. 3. Orator nulla in re rudis aut tiro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeone tu hospes hac in urbe?

Hospita, æ, f. Wirthin. *Epi.* Vetus. *Usus:* Ego ipsa sum, inquit, hospita.

Hospitalis, e. gastfrey. *Syn.* Qui libenter recipit. *Usus.* Domus omnibus apertissima, & hospitalis. *Hospitale*, Spital, *vulg. est; rectius dicetur:* Diversorium publicum peregrinorum, *aut Græco vocabulo* Xenodochium; *aut si ægrotis is locus destinatus sit*, Valetudinarium publicum, *Græce* Nosocomium, *aut* Nosodochium, Kranken-Spital.

Hospitalitas, atis, f. Gastfreyheit. *Usus.* Valdè à Theophrasto laudatur hospitalitas. V. *Excipio.*

Hospitaliter, gastfrey. *Usus.* Invitari hospitaliter per domos.

Hospitium, ii, n. Gasthaus. *Syn.* Diversorium, domus, quæ gratis amicis patet, sedes hospitalis; *item*: familiaritas, amicitia. *Epi.* Agreste, avitum, liberale, magnificentissimum, publicum, vetus, vetustum. *Usus.* Hospitium facere cum aliquo. Hospitiô jungi. Hospitiô accipere, recipere quempiam. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renunciare. V. *Hospes.*

Hostia, æ, f. Schlachtopfer. *Syn.* Victima. *Epi.* Maxima, proxima, hostiæ balantes, decoræ gratæque, humanæ, majores. *Usus.* Diis hostias immolare; humanis hostiis DEum placare. Præbere hostias ad sacrificandum; hostias adducere, ducere, cædere. V. *Consecro, Eucharistia.*

Hosticus, a, um. feindselig. *Syn.* Hostilis. *Usus.* Vagi milites in hostico errabant. Ensis hosticus.

Hostilis, e. feindlich. *Syn.* Inimicus, infestus, hosticus. *Usus.* Hostilem in modum vexare quempiam. Hostili in rempublicam animo.

Hostiliter, feindseliger Weise. *Syn.* Inimicè, hostilem in modum, infestè, iniquô animô. *Phras. Hostiliter agere,* Feindseligkeit verüben. Hostiliter facere; hostilem in modum vexare; hostiles spiritus gerere, & nullum non genus calamitatis contumeliæque in aliquos edere.

Hostis, is, c. ein Feind. R. *ab* ὅστις, *quicunque peregrinus est; cujus nomen ignoratur. Syn.* Inimicus, perduellis, qui contra rempubl. arma fert, qui patriæ bellum indicit, qui adversus; qui contra arma fert. *Epi.* Acerrimus, acerrimus atque infestissimus, amentissimus, profligatissimus, antiquus, antiquissimus, armatus, capitalis, certus, crudelis, domesticus, externus, ferus & immanis, fœdissimus, importunissimus, impurus, impius, justus & legitimus, nefarius, perditus, perpetuus, potens, præsens, sceleratus, teter, teterrimus, togatus. *Usus.* 1. *Ad hostes deficere,* zum Feinde übergehen. Transire, se conferre, confugere, transfugere. 2. *Hostem arcere,* den Feind

abtreiben. Hostem submovere, prohibere vim hostium, bellúmque defendere, hostes rejicere. 3. *Hostes dissipare*, zerstreuen. Fundere, obterere, prosternere, occidere, delere, schlagen. V. *Inimicus, adversarius, infestus.*

Huc, hieher. *Syn.* Ad hoc, ad hanc rem. *Usus.* 1. Huc te pares, hæc cogites. 2. *Horsum*, dahin. Huc hominem & illuc rapere. Rem huc adduxi.

Hui, huy, ey! *Admirantis & optantis vox. Usus.* Hui, quàm hoc velim scire!

Hujusmodi, dergleichen. *Syn.* Id genus, hujus exempli.

Humanè, freundlich. *Syn.* Humaniter, benignè. *Usus.* Fecisti humanè, quòd &c.

Humanitas, tis, f. Höflichkeit. *Syn.* Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, suavitas morum, morum atque sermonum lepos, benignitas, placabilitas, mansuetudo; *item:* eruditio, doctrina; *item:* natura humana, indoles, ingenium humanum. *Epi.* Communis, digna scientiâ, in aliquem excellentior, mira, multa, politior, singularis, summa, tanta. *Phras. Cæsar raræ erat erga omnes humanitate*, Cäsar war von einer sonderlichen Höflichkeit. Cæsar præter multas virtutes, quibus floruit, eâ fuit humanitate, ut nihil supra posset; ejus humanitatis fuit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus esset; eâ præditus fuit humanitate, ut nemo par illi fuisse videatur. Humanitate Cæsar excelluit; omnibus antecelluit, præstitit; omnes vicit, superavit. Nihil Cæsare humanius. Humanitatem Cæsar ita coluit, ut nemo magis. Cæsare nemo fuit ad humanitatem propensior. Cæsar propriô quôdam naturæ munere factus ad benignitatem videbatur. Singularem in comitate morum, ac præcipuâ quâdam lauitate morum, ac præcipuâ quâdam laude dignum jure Cæsarem duxeris. Laudem suavissimæ comitatis præter cæteros Cæsar tulit. Laus humanitatis & comitatis uni maximè Cæsari debetur. Qui sit Cæsari humanitate præferendus; qui plus habeat, ostendat humanitatis; in quo plus, quàm in Cæsare humanitatis sit, resideat; Cæsare qui magis ad humanitatem propendeat; qui humanitatis laude sit Cæsare præstantior; qui præstaret, antecelleret humanitati Cæsaris, neminem reperiri posse puto, neminem adhuc novimus. Nemo Cæsarem humanitate vincere potuit. Nemo unquam Cæsare humanitate magis abundavit. Nemo fuit Cæsare humaniore sensû. V. *Humani mores. Usus.* 1. Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis & morum suavitatem. Humanitatem alicui tribuere, habere. Difficillima est illa societas gravitatis cum humanitate. 2. *Natura humana, ingenium, indoles humana*, menschliche Art, angebohrne Art menschlicher Sitten. Humanitatem omnem exuere, abjicere, extirpare. Petere veniam errato ex humanitatis communis jure & misericordia. Omnem humanitatis sensum amittere. 3. *Eruditio, doctrina, artes politiores*, die freyen Künste. Artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem erudiri solet. Homo humanitate politus, neque communium litterarum & politioris doctrinæ expers. V. *Humaniores litteræ. Pro:* Humanitatem assumere, die Menschheit annehmen, *rectius dices:* Humanam induere naturam; hominem se naturâ formâque induere. V. *Humanus.*

Humaniter, höflich. *Syn.* Humanè, benignè, vultû benignô, omni genere humanitatis, quod vultû ac verbis exprimi potest, quàm licet humanissimè; eô vultû, qui facilè gratiam ineat, benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat, ad amandum alliciat. *Usus.* 1. Humaniter fecit, quod ad me venit. 2. *Ut hominum conditio poscit*, wie es sich auf einen Menschen geziemet. Sin aliter acciderit, humaniter feremus.

Humanitùs, menschlich. *Syn.* Humanò more, ùt solet, ùt fere fit. *Usus.* Siquid humanitùs acciderit.

Humanus, a, um. menschlich, höflich, leutseelig. *Syn.* Ad hominem pertinens.)(*inhumanus.* Affabilis, benignus, comis, blandus, facilis, commodus, urbanus. *Phras.* 1. *Humanæ res omnes fragiles caducæque sunt*, die menschlichen Dinge sind alle gebrechlich und vergänglich. Humanarum rerum imbecillitatem fragilitatémque quis non extimescat? Summa est humanarum rerum infirmitas; incerta omnia & mobilia & caduca. Casus humanos & eventus incertos valetudinis, & naturæ communis fragilitatem quis non extimescat? Incerta sunt omnia, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Nihil humanis in rebus certi est. Vice fortunarum humanarum quis non commoveatur? Humanæ sorti quis non illachrymetur? Humanæ res omnes fluxæ sunt ac mobiles; mortalia omnia fortuita sunt & peritura. 2. *Moribus est perhumanis*, er ist von sehr höflichen Sitten. Nihil illo amantius, suavius, comius, jucundius; in omni sermone est affabilis; benignô alloquiô, comitate invitando, beneficiis, quos potest,

con-

conciliando, vultu ac sermone in omnes placatô, omnium sibi amores colligit; summâ omnes comitate complectitur; facillimum se præbet omnibus, eosque familiariter ac hilariter amplexatur; mira in eo suavitas, mira comitas, affabilitasque sermonis. Moribus est suavissimis, cultissimisque. Morum elegantia, ac suavitate est mirabili; mirâ facilitate, ac venustate morum est præditus, conspicuus. V. *Humanitas.* 3. *Hoc ex humanitate fecisti*, das hast du Höflichkeit halber gethan. Egisti hoc humanitate adductus, impulsus, incitatus; dedisti hoc humanitati tuæ; debet hoc humanitati tuæ referri; ad hoc te incitavit naturæ tuæ ad humanitatem propensio; agnosco in hoc humanitatem tuam; fructus hic est humanitatis tuæ. Mirifica in hoc elucescit urbanitas tua. 4. *Humanioribus litteris a pueritia eruditus es*, du bist von Kindheit auf in freyen Künsten unterwiesen worden. A teneris annis humaniores disciplinas studiosè amplexus es; à puero floruisti artibus iis, quæ ab humanitate nomen acceperunt; jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur; ab ætatis initio humanitatis studia complexus es. A teneris ad eas artes animum adjunxisti, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet; quæ repertæ sunt, ut puerorum mentes ad humanitatem fingerentur; quæ ad humanitatem pertinent; à puero in doctrinarum ac humanitatis studio versatus; humanitate perpolitus es; communium litterarum, & politioris doctrinæ studiis excultus es. V. *Litteræ. Usus.* 1. Aliquem à fera & agresti vita ad humanum cultum, civilemque traducere. 2. *Elegans moribus, comis, urbanus*, höflich. Vir humanissimus, & facillimus. V. *Officium.*

Humatio, onis, f. **Begräbniß.** *Syn.* Sepultura.

Humecto, as, avi, atum, are. befeuchten. *Syn.* Humidum facio, humore aspergo. *Usus.* Vultum lachrymis humectare.

Humerus, i, m. Schulter, Achsel. *Syn.* Suprema pars brachii. *Epi.* Lævus, levis, sinister. *Usus.* Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium unus ille gubernat, & humeris suis sustinet; in humeros aliquem efferre.

Humesco, is, ere. feucht werden. *Syn.* Madeo, madidus, humidus fio. *Adv.* Modicè. *Usus.* Terra humescens.

Humidus, a, um. feucht, naß. *Syn.* Humorem habens. *Usus.* Ligna viridia & humida.

Humilis, e. niedrig. *Syn.* Demissus, jacens, abjectus.)(*Altus, alacer, clarus, præstans. Phras. Homo est animo humili & abjecto*, er ist ein Mensch von einem verzagten und niederträchtigen Herzen. Summam in eo homine animi humilitatem; summam animi abjectionem, infirmitatem, imbellicitatem, tenuitatem deprehendas; summas animi angustias in eo expertus sum. Hominum esse video exigui admodum animi, nihil spectantem in laude positum, nullius laudis cupiditate flagrantem, aversum ab omni gloriæ studio; in humiles, ac planè sordidas cogitationes dejectum, tanquam humi serpentem. V. *Abjectus, Vilis. Usus.* 1. *Ratione loci*, niedrigen Orts halber. Vites, & quæ humiliora sunt, se attollere à terra non possunt. 2. *Transl. Conditione, statu, fortuna demissus, mœrens, afflictus*, schlecht am Stande, verächtlich. Humilis, imbecillis, infirmus, minimè generosus animus. Qui altiore animo sunt, nihil humile, nihil abjectum captant, cogitant. 3. *Judicio, voluntate, artificio, consilio abjectus*, gering am Verstande, Kunst &c. Fracto atque humili animo supplicare. Mens angusta & humilis. *Humilis*, demüthig, *vulg. est; Latine:* modestus homo, animi submissi. V. *Demissus. Pro* Humiliare se, *quod est vulg.* sich demüthigen, *Latine:* submittere se, submisse se gerere, submittere animos. V. *Demitto.*

Humilitas, atis, f. Niedrigkeit. *Syn. Transl.* Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. *Phras. Humilitas ista nimia est & abjectio*, dieses ist eine verächtliche Aufführung. Animos nimium submittis; infractos animos geris; fractos esse video spiritus tuos; ea humilitate dignitati tuæ haud consulis; præter modum te humilem præbes, & abjectum reddis. V. *Demissus, abjectus, vilis, animus abjectus & imbecilli. Usus.* 1. *Ratione loci*, Orts halber. Sidera inter se altitudine & humilitate distantia. 2. *Abjectio, ignobilitas*, Verächtlichkeit, Niedrigkeit. Despicere humilitatem alicujus. Propter humilitatem & obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. *Humilitas*, Christliche Demuth. *vulg. Latine:* Modestia animi, submissio animi, demissio animi, sui despicientia, sui contemptio; moderatio animi modestè de se existimantis. V. *Modestia.*

Humiliter, niederträchtig. *Syn.* Submissè, demissè, animo humili & imbecillo. *Cum de virtute sermo est*, so man aber von der Tugend der Demuth redet: magnâ animi modestia, submissione, demissione.

Humo, as, avi, atum, are. begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Humare corpora. V. *Sepelio, Funus, Effero.*

Humor, oris, m. Feuchtigkeit. *Syn.* Aqua, liquor. *Epi.* Non inutilis ad aliquid depellendum, mollis. *Usus.* Frigoribus durescit humor. Humori infusus in corpore.

Humus, i, f. Erdboden. *Syn.* Tellus, gleba, terra. *Usus.* Humus subacta.

Hyberna, orum, n. Winter-Lager. *Syn.* Loca, in quibus milites hyemant. *Usus.* In hyberna ducere, dimittere; ex hybernis educere exercitum. In hyberna deducere; in hybernis collocare milites.

Hybernaculum, i, n. Winter-Quartier. *Usus.* Communia hybernacula.

Hyberno, as, avi, atum, are. überwintern. *Syn.* Hyemo.

Hybernus, a, um. winterisch. *Syn.* Hyemális.)(*Æstivus.* *Usus.* Hyberni menses.

Hydra, æ, f. Wasser-Schlange. *Syn.* Excetra, anguis.

Hydria, æ, f. Wasser-Krug. *Syn.* Urna.

Hydrops, opis, m. Wassersucht. *Syn.* Aqua intercus.

Hyemalis, e. winterlich. *Syn.* Hybernus. *Usus.* Nudi hyemalem vim perferunt.

Hyemo, as, avi, atum, are. überwintern. *Syn.* Hyberno. *Adv.* Jucundè. *Usus.* Ubi hyemabis?

Hyems, is, f. Winter. R. *ab* ὕω, *pluo.* *Syn.* Hybernum tempus, hyemale tempus, durum anni tempus.)(*Æstas.* *Epi.* Extrema, maxima, summa, teterrima. *Phras.* *Aspera hoc anno hyems fuit,* es ist die es Jahr ein rauher Winter gewesen. Hyems hoc anno nive sæva, & omni tempestatum genere fuit; insignis erat hic annus hyeme gelida & nivosâ, adeò, ut viæ clausæ, flumina innavigabilia fierent; tempus prumæ erat asperrimum, prægelidum, nivale, hyems erat teterrima & fœdissima. Hyeme usi sumus injucunda, tristi & odiosâ; hyeme hujus anni nihil fœdius erat, nihil horribilius; arbores, quæ frigoribus obnoxiæ erant, deussit omnes; nivis altitudo inexsuperabiles montes fecit, vimque frigorum vix urbis tectis sustinere, defendere potuimus. V. *Frigus.* *Usus.* Hyems præcipitat, senescit, conficitur, abit, geht zu Ende. Hyemem tolerare. Hanc vim frigorum hyememque vix urbis hujus tectis sustinemus. Propter hyemis magnitudinem navigare non potui.

I.

Jaceo, es, ui, ere. liegen. R. *ab* ἰακέω, *vi positus sum.* *Syn.* Prostratus sum, procumbo.)(*Vigeo, floreo.* *Adv.* In perpetuum, longè, obscurè, sæpe & diu stratum ad pedes, sigillatim, tam diu, turpiter, valde. *Phras.* *Vix erat, ubi jacerent,* es war kaum ein Ort, wo sie liegen konnten. Vix erat, ubi sternerent corpora; quo se conjicerent; cui incubarent, ubi acquiescerent; vix erat, ut fusi in herba recubarent. *Usus.* 1. Mater diu ad pedes miserè strata jacuit; mœrens jacebat in loco. 2. *Negligor,* verlassen, verachtet seyn. Jacent litteræ, ingenia, religiones, leges, studia. Absens in tenebris, in oblivione diu jacuit, dum in lucem reipublicæ extraheretur. In sordibus & luctu jacere.

Jacio, is, jeci, jactum, ere. werfen, legen. R. *ab* ἰασσειω, *vi quatio.* *Syn.* Immitto, objicio, conjicio. *Phras.* *Tela jacere,* Pfeile werfen. Emittere, conjicere in hostem; tela effundere, intorquere, ingerere in subeuntes; missilibus incessere hostem; quidquid fors in manus dedit, jaculari, mittere in hostem. *Usus.* Saxa, tela jacere; jacere contumeliam, probrum, injurias; terrores, minas, pericula in aliquem jacere, *denunciare,* androhen. Is casus me in mediam contentionem jecit. Jacere fundamenta, suspicionem, gradum, aditum ad gloriam. V. *Conjicio.*

Jactatio, onis, f. Ruhmredigkeit. *Syn.* Favor, aura popularis; ostentatio; concitatio. *Epi.* Magna, inanis, modica, multa. *Usus.* 1. Non jactatione populari, sed dignitate & innocentiâ se tuetur. 2. *Ostentatio,* Prahlerey oder Bedrohung. Jactatione verborum & periculorum terrere aliquem. 3. *Concitatio,* Bewegung. Jactatione maris fessus. Jactatio corporis exigua. V. *Glorior, ostentatio.*

Ja-

Jacto, as, avi, atum, are. rühmen, prahlen. *Syn.* Magnifice loquor; glorior, verbis me magnum facio, gloria me & prædicatione effero, me ostendo, de me prædico. *Adv.* Dupliciter se, gravissime, inconstanter, insolentius, intolerantius, leniter primas hastas, magnificentissimè, non ita diu, sumtuosius, turbidè, valdè, vehementius, vehementissimè. Jactari facetius, gravius, immoderate, petulantius, vulgo inique. *Phras. Solet se insolenter jactare*, er pflegt sich recht unverschämt zu prahlen. Insolenter gloriari de rebus suis; res suas inflatius commemorare; de suis laudibus verbosius prædicare; plenas ostentationis voces mittere; facta sua prædicando extollere; sese verbis insolenter efferre; magnificis verbis de se suisque rebus loqui; agere suarum rerum ambitiosum ostentatorem; laudis suæ buccinatorem; sui suarumque rerum odiosum prædicatorem; agere ubique militem gloriosum, & insolentius de se prædicare; ostentare ac venditare res suas putidè; nullum sui ostentandi finem facere; omnia naturæ ingeniique instrumenta ad laudis jactationem convertere; gloriæ ac existimationi suæ falsâ etiam laudis commemoratione servire. V. *Glorior, superbus.* *Usus.* 1. Magnificè se & insolenter de re aliqua jactare. 2. *Jacio, agito, commoveo*, bewegen, schütteln. Oculos, caput, cerviculam jactare. 3. *Injicio, infero*, androhen. Terrorem, minas, pericula jactare. *Exagito*, einem stark zusetzen. Conviciis, clamore aliquem; æquitatem multis modis jactare. Æstu, febribus, labore forensi, tempestate populi jactari. 4. *Huc illuc impelli*, hin und her geworfen werden. Turbatô mari jactatur navis, ventoque rapitur.

Jactura, æ, f. allerley Verlust. *Syn.* Damnum. *Epi.* Immanis, magna, mediocris, minima, tanta, tolerabilis, turpis. *Usus.* Rei familiaris jacturam facere. Magna jactura pecuniæ, *vel* in pecunia est facta. V. *Damnum, Detrimentum.*

Jactus, us, m. Wurf, Streich. *Syn.* Conjectus. *Usus.* Fulminum jactus.

Jaculator, oris, m. ein Schütze. *Syn.* Qui jaculum emittit, telum mittit. *Usus.* Sæpe optimi jaculatores errant.

Jaculor, aris, atus sum, ari. schiessen, werfen. *Syn.* Torqueo, conjicio, jacio. *Phras. Jaculari*, schiessen. Jaculo petere, ferire; jacula in hostem ingerere; telorum ingentem vim effundere; hostibus injicere. *Usus.* Jaculari ad metam. V. *Jacio.*

Jaculum, i, n. Wurf-Pfeil. *Syn.* Telum. *Usus.* Murum jaculo trajicere.

Jam, itzund, schon. *Usus.* Jam illo tempore, cum; jam à principio belli; jam inde ab adolescentia; jam à Socrate; jam usque ab heroicis temporibus; jam, jamque pluit; jam delector. Jam vero.

Jam diu, schon längst. *Syn.* Jam pridem, jam dudum, aliquot jam per annos, multorum jam dierum intervallo. *Usus.* Res jam diu gestæ.

Jam pridem, schon längst. *Syn.* Jam diu. *Usus.* Jam sum pridem tuus.

Jambus, i, m. Vers-Glied. *Pes carminis. Epi.* Duplex, extremus, frequentissimus. *Usus.* Jambus in oratione vitiosus, si extremus ponatur.

Jambicus, a, um. zu einer gewissen Vers-Gattung gehörig. *Usus.* Jambicus versus orationi simillimus.

Janitor, oris, m. Thor-Hüter. *Syn.* Januæ custos, *seu* præfectus.

Janua, æ, f. die Thür. *Syn.* Ostium, aditus. *Epi.* Consularis, effracta & evulsa. *Phras.* 1. *Januam claudere*, die Thüre zusperren. Fores adducere, obserare, occludere; foribus pessulum obdere; fores firmare pessulis. 2. *Januam effringere*, die Thüre aufbrechen. Fores arietare; postes, limina securibus comminuere; moliri fores; foribus protervè injuriam facere; exitium ferre; impetum facere in januam; januam refringere. 3. *Ad januam multi expectant.* Multi assistunt ad fores; observantur vestibulo; ejus janua & vestibulum magna hominum frequentia celebratur.

Januarius, a, um. zum Jenner gehörig. *Usus.* Calendæ Januariæ.

Januarius, ii, m. der Jenner. *Usus.* Mensis primus Januarius.

Ibi, daselbst. *Syn.* In eo loco, eo loci, inibi, in illisce ædibus. *Usus.* 1. Nemo est, qui non ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit. 2. *Ea occasione*, bey dieser Gelegenheit. Ibi Cecinna postulare cœpit.

Ibidem, eben da. *Syn.* In eodem loco. *Usus.* Ibidem, in quo læsi, solabar. Ibidem te operiar.

Icciрco, darum. *Syn.* Idcircò, ideò, ob eam rem, ea re.

Ico, is, ici, ictum, ere. schlagen. *Syn.* Ferio, ictum do. *Usus.* In pactione fœdus icere.

Ictus, us, m. Streich, Wurf. *Syn.* Percussio, petitio. *Epi.* Contrarius, flammatus, levis, non tribunitius sed consularis, validus. *Phras. Multis & gravibus ictibus concidit*, er ist nach vielen Streichen zu Boden gefallen. Pugnis calcibusque fœdè conscissus, multis plagis confectus interiit; inter dolorem crepitumque plagarum; multis ictibus acceptis datisque corruit; acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verborum vestigiis livido, semianimis procubuit. *Usus.* Ictu fulminis deflagravit. Ictu & conjectione telorum cominus magnæ sæpe copiæ pulsæ sunt. Eodem tecum ictu concidi.

Id, das, dieses. *Syn.* Hoc, istud. *Usus.* Venit ad me, & quidem id temporis. Id ætatis vir.

Idcirco, derohalben. *Syn.* Ideò.

Idea, æ, f. Gestalt, Muster. *Syn.* Forma, species, species rerum, prima & inchoata intelligentia. *Phras. Concepit animo eloquentiæ quandam ideam*, er hat sich in seinen Gedanken ein Muster der Wohlredenheit vorgebildet. Insidebat in ejus mente species eloquentiæ; habuit comprehensam animo quandam formam eloquentiæ; simulacrum quoddam & exemplar eloquentiæ apud se informarat. V. *Imago. Usus.* Has rerum formas Plato appellat ideas.

Idem, eadem, idem. eben dasselbige. *Syn.* Hic ipse, is ipse, unus, par, perpetuus, geminus.)(*Alius. Phras.* 1. *Idem fere dicebat, quod alter*, er sagte fast eben das, was der andere. Rebus congruentes, nominibus differebant; nulla in re discrepabant; non adhorret, non abludit ab ejus dictis hujus sententia. V. *Congruo, convenio.* 2. *Eadem utriusque est causa*, es ist eines Handel, wie des andern. Hujus causa & illius sejungi non potest; eodem revolvitur; eandem cum illo incudem tundit. Vid. *Similis. Usus.* Amicus tanquam alter idem. Hoc unum & idem videtur esse. Fuere, qui idem ornate, idem graviter dixere. Causæ inter se simillimæ, vel potius eædem. Vir bonus, idemque eruditus.

Identidem, immerfort. *Syn.* Frequenter. *Usus.* Hoc identidem dicitis.

Ideò, derohalben. *Syn.* Idcirco; eò quod, ea re, quod; digna causa, cur; ob hasce res; eâ gratiâ, quod; ei rei; id quod; hoc, quod; ea de causa; ejus rei gratia; ob id; eam ob causam. *Usus.* Hæc ideo diligentius pertracto. V. *Ex eo.*

Idiota, æ, m. ein Ungelehrter. *Syn.* Rudis, imperitus, illiteratus. *Usus.* Illi idiotæ, ut tu appellas. V. *Rudis.*

Idolum, i, n. Bild, Götz. *Syn.* Simulacrum, imago. *Usus.* Imagines, quæ idola nuncupantur, Götzen-Bild. *Rectius* simulacrum ficti ac commentitii numinis *appellatur.*

Idololatra, æ, m. ein Götzendiener. Cultor falsorum numinum; inanium deorum cultor; qui inanibus & commentitiis diis divinum cultum tribuit; divinos honores adhibet, impertit; qui cultum uni debitum DEO simulacris impiorum hominum, lapidibusque exhibet; inanes & commentitios deos adorat; religioso cultu veneratur; qui deorum inanium simulacra impio & sacrilego cultu veneratur; qui superstitionum teterrimâ caligine mersus; qui superstitionum tenebris altissimis obsessus & sepultus cultum uni DEO debitum, in plures impia & sacrilega partitione distribuit. Huc spectat *Idololatria, æ, f.* Götzendienst. Cultus falsorum numinum.

Idoneè, bequemlich. *Syn.* Aptè, commodè. *Usus.* Exordio idoneè comparatur auditor ad reliquam orationem.

Idoneus, a, um. tauglich. *Syn.* Aptus, commodus, tempestivus, dignus. *Usus.* Non est idoneus autor. In deligendis idoneis hominibus, judicium & delectum adhibere. Idoneum tempus, locus opportunus. Idonea verba. Imagines ad monendum idoneæ. V. *Accommodatus, aptus.*

Idus, uum, f. der dreyzehende oder funfzehende Tag eines Monaths. *Syn.* Dies, qui singulis mensibus nonas sequuntur. *Usus.* Idibus Martiis, den 15. Merz.

Jecur, oris, m. die Leber. *Syn.* Hepar. *Epi.* Nitidum, plenum, horridum & exile, opimum. *Usus.* Cerebrum, cor, pulmones, jecur.

Jecusculum, i, n. ein Leberlein.

Jejunè, schlecht. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Usus.* Jejunè dicere, agere.

Jejunitas, atis, f. Mangel, Abgang. *Syn.* Tenuitas.)(*Ubertas*, *copia*. *Usus.* Cavenda oratori jejunitas, siccitas, inopia. Verborum jejunitatem ac famem, quàm ubertatem nimiam malo.

Jejunium, ii, n Fasten. *Syn.* Inedia; indicta, stata à certo ciborum usu abstinentia. *Phras.* 1. *Jejunium Quadragesimale*, *vulg.* die vierzigtägige Fasten. Feriæ esuriales; verni jejunii quadraginta dies; jejunium quadragenûm dierum; hebdomades, quæ anniversarium Christi morientis reviviscentisque memoriam præcurrunt; solemnis jejunii quadraginta dies; jejunium maximum, quadragenarium. 2. *Jejunium servare*, fasten, die Fasten halten. Abstinere se certô ciborum usu, parciùsque ac frugalius vivere; esuriales ferias agere; quadraginta continenter dies vescendi voluptatem reprimere, coërcere; cibis contentum inanimis; interpositô quadraginta dierum jejunio corpus exhaurire: jejunium servare; inediâ voluntariâ se macerare; inediâ, jejuniô corpus affligere; gulæ ventrique bellum indicere; jejunium sanctè colere; adhibere mediam; certô ciborum usu sibi interdicere; parcô inopique victu corpus domare, frangere; avidum ventrem jejuniis domare, corpori cibos lautiores subtrahere; voluntariam inediam in pluros dies tolerare, sustinere, proferre; corpus arctiùs contentiùsque certorum obsoniorum abstinentiâ habere. V. *Abstineo.*

Jejunus, a, um. nüchtern. *Syn.* Qui nihil edit; aridus, siccus, tenuis. *Phras. Biduô jejunus sum*, ich habe schon 2. Tage nichts gegessen. Biduò nihil cibi cepi; jejunum fessumque mihi corpus est bidui inediâ; biduum sine alimento traho; bidui abstinentiâ siccus & languens; biduò impransus, incœnatus perstò; esuriales ferias ago biduum. V. *Jejunium*, *Tenuis.*

Jentaculum, i, n. Frühstück. *Syn.* Cibus, qui ante prandium sumitur.

Igitur, nun, demnach. *Syn.* Ergo. *Usus.* Jejunas igitur aures affers.

Ignarus, a, um. unwissend. *Syn.* Imprudens, insciius, rudis, imperitus, indoctus, nec opinans, in re peregrinus & hospes; in re aliqua tiro. *Usus.* Quid agatur, ignarus sum. Ignarus rerum mearum. Facundæ orationis ignarus. V. *Rudis*, *ignorans.*

Ignavia, æ, f. Faulheit. *Syn.* Inertia.)(*Fortitudo. Epi.* Moderata, summa. *Phras. Causam hujusce rei in ignaviam conferebant*, dieses hat man seiner Faulheit zugeschrieben. Ad ignaviam, inertiam, desidiam, languorem referebant; hoc ignavi esse hominis ajebant; in hoc omnibus negligentiæ nomine suspectus erat; hoc ignaviæ adscribebant, assignabant; hic verò ejus diligentia desiderabatur. V: *Animus imbecillus*, *Negligentia. Usus.* Fortitudini contraria est ignavia. Ignaviam suam, inertiam, desidiam parietum custodiis tegere. Ignaviæ se dedere. Ignaviâ oblanguere. V. *Ignavus.*

Ignavè, faul, träg. *Syn.* Per summam inertiam, desidiam.)(*Contentè. Usus.* Vide, ne quid ignavè, muliebriter, abjectè, serviliter facias. V. *Negligenter.*

Ignaviter, faul, träg. *Syn.* Ignavè.

Ignavus, a, um. verzagt. *Syn.* Iners.)(*Fortis*, *audax. Phras. Hic omnes ignavi sunt*, da seynd alle träg. Hic omnes pigritiæ morbô laborant, omnes languent, omnes torpent, omnes frigent; hic omnia jacent; hic veternus omnes occupat, hic ignaviâ oblanguent omnes; hic nemo est, in quo diligentiam non requiras; cui satis sit animorum. V. *Piger*, *Negligens. Usus.* Ignava, iners, somniculosa senectus.

Ignesco, is, ere. feurig werden. *Syn.* Ardeo, candeo, conflagro. *Usus.* Ad extremum omnis mundus ignescet.

Igneus, a, um. feurig. *Usus.* Ignea dixit sidera Cleanthes. Igneô motû arteriæ micant.

Igniculus, i, m. kleines Feuer. *Syn.* Parvus ignis. *Transl.* Facilitas Ingenita. *Epi.* Matutini igniculi, parvuli, viriles. *Usus.* Virtutum igniculi & semina. Igniculos viriles jacere.

Ignis, is, m. Feuer. *Syn.* Flamma, incendium. *Epi.* Æthereus, æternus, artificiosus, clarus, confector & consumptor omnium, exiguus, hybemus, novus, perpetuus & sempiternus, vitalis, salutaris. *Phras.* 1. *Ignem excitare*, Feuer aufschlagen. Ignem lapideum conflictû atque tritû elicere; ignem conflictu lapidum excutere, elidere; flammam ciere, suscitare; ignem è silice elicere. 2. *Ignes injicere tectis*, Feuer einwerfen. Ignes jacere; ignes tectis inferre, admovere. *Us.* Ignem extinguere; arefacta materia

teria ignem concipere facilè solet. Ignis omnibus rebus vitalem impertit calorem. Hic noster ignis, quem usus vitæ requirit, confector est, & consumptor omnium. Vicina domus nihil ab igne passa est.

Ignitus, a, um. feurig. *Usus.* Inflammatus atque ignitus furor.

Ignobilis, e. schlecht, unedel. *Syn.* Humilis, ignobili loco natus; infimo loco natus, obscuris ortus parentibus, unus de multis, unus è populo, humili & obscuro loco natus, inferiore genere ortus, ex infimo genere, & fortunæ gradu; homo tenuis, cujus vis, & fortunæ conditio infima est; cujus stirps & genus ignoratur, qui natus, parentibus est humilibus; homo ignotus & sordidus, obscurus, abjecta & obscura familia; nulla commendatione majorum; homo per se cognitus; humilis sanè & minimè generosus; terræ filius, minorum gentium; homo tenui loco, obscuris majoribus ortus; nulla sanguinis claritate commendatus, honestatus, nobilitatus. *Phras. Virtus multos etiam ignobiles evexit altius,* die Tugend hat viele, auch Unedle, zu Ehren gebracht. Multos infimæ conditionis extulit atque illustravit virtus; multos humillimæ fortis, obscuri loci, nulla parentum, aut majorum laude commendatos, obscuro loco natos; ignobili, obscurò, infimo genere editos nobilitavit; multos generis humilitate jacentes virtus erexit; multi genere ignobiles & obscuri virtute honestantur ac nobilitantur. V. *Vilis, humilis, abjectus.*)(*Nobilis, clarus.*

Ignobilitas, atis, f. unedle Gebuhrt. *Syn.* Humilitas generis, obscuritas, conditio atque fortuna hominum infimi generis.)(*Nobilitas. Usus.* Aderit paupertas, ignobilitas, humilitas. V. *Humilitas.*

Ignominia, æ, f. Schande, Schmach. *Syn.* Infamia, dedecus, contumelia, macula, nota, probrum, labes. *Phras. Ignominia me affecit,* er hat mir eine Schmach angethan. Ignominia me appetiit, notavit, deformavit; ignominiam mihi inussit, imposuit; ignominiam ab eo gravem accepi. V. *Decus, Contumelia, Probrum. Usus.* Ignominiâ aliquem afficere, anthun. Ignominiam accipere, leiden. Ignominiam graviter ferre, stark empfinden. Ignominiam alicui & flagitium demere, von einer Schande befreyen.

Ignominiosus, a, um. schimpflich. *Usus.* Dominatio ignominiosa.

Ignorabilis, e. unbekannt. *Syn.* Quod ignorari potest. *Usus.* Quod non ignorabile, non fortuitum.

Ignorans, tis, g. o. unwissend. *Syn.* Ignarus. *Phras. Turpe est, in patriæ rebus esse ignorantem,* es ist schändlich, dieses nicht wissen, was sein Vaterland betrifft. Turpe imprimis hospitem esse in iis rebus, quæ ad patriam pertinent; in patria peregrinari; dedecus est, ea non tenere, ea scientiâ non comprehendere, ea usu doctrinâque non percipere, in quibus res patriæ agitur; turpe imprimis est, in ea re rudem ac tironem; hospitem ac peregrinum esse; in ejus rei ignoratione versari, ejus rei inscitiâ laborare, quæ cum patriæ rebus est conjunctissima. V. *Rudis, imperitus. Usus.* Ignorantem superbire, flagitiosum est. V. *Ignorantia.*

Ignorantia, æ, f. Unwissenheit. *Syn.* Ignoratio, inscitia, inscientia. *Phras. Non est mirum, errare eum, cujus tanta est ignorantia,* was Wunder ist es, daß der so oft fehlet, dessen Unwissenheit so groß ist? Non est, cur miramur, si sæpe labitur is, qui est omnium imperitissimus; cujus ignorantia, inscitia summa est; qui omnes inscitia vincit; cui neminem inscitia parem invenias; quem omnia latent; qui nihil prorsus novit, qui nullam partem doctrinæ tenet; qui doctrinæ expers, in maxima rerum omnium ignoratione versatur. V. *Ignorans. Usus.* Ignorantia litterarum.

Ignoratio, onis, f. Unwissenheit. *Syn.* Ignorantia.)(*Scientia. Usus.* Versari summa rerum ignoratione. Nescio, quis nos teneat error, & misera veri ignoratio.

Ignoro, as, avi, atum, are. nicht wissen. *Syn.* Sum ignarus, sum nescius, nec usu, nec ratione cognitum habeo. *Adv.* Diutiùs, impunè, omnino, ne quid, turpiter, aliquid, vehementer causam. *Phras. Quid eventurum sit, ignoro,* was geschehen wird, das weiß ich nicht. Quò res casura sit, quid consequi possit, nescio; non dispicio, quid allatura sit dies; explorata non habeo, latent me, quæ inde nasci possunt, incommoda; quid futurum sit, me fugit; non assequor, conjecturâ assequi non possum; divinare non possum, quæ dies ipsa feret, patefaciet; mente percipere non possum, quo res, quem in locum res evasura sit; futuri casus mihi non patent, non aperti sunt. V. *Nescio. Usus.* Ignoro planè de filio.

Ignosco, is, novi, noscere. verzeihen. *Syn.* Parco, veniam do, remitto. *Phras. Ignosco tibi,* ich verzeihe dirs. Omnium, quæ alia super alia ausus es, veniam facio; voluntariâ oblivione injurias confero; gratiam injuriarum omnium facio; con-

dono præterita; condono amici precibus vitam tuam; dolorem meum amici voluntati ac precibus condono; iracundiam meam amicorum charitati dimitto, impunitatem injuriæ do, concedo; remitto culpam, ejusque memoriam abjicio. V. *Parco, Venia, Condono.* *Usus.* Sceleris pœnam prætermittere, ignoscere vocatur. Præteritis ignoscere. Hoc mihi, quæso, ignosce.

Ignotus, a, um. unbekannt. *Syn.* Obscurus, qui in hominum ignoratione versatur. *Phras. Homo est ignotus*, es ist ein unbekannter Mensch. Omnibus incognitus; quem nemo viderit unquam; nemo, qui mortalis esset, audiverit. Albus, aterve homo sit, ignoramus; cujus omnis ætas propter humilitatem in hominum ignoratione versatur; cujus nomen famâque in obscuro est; quem generis humilitas arbitrantium judiciis subduxit. V. *Nescio.* *Usus.* Homo ignotus. Res in vulgus ignota.

Ilia, orum, n. das Gedärm. *Syn.* Molles & cavæ ad latera partes, & ad lumbos. *Usus.* Inflata dolore ilia rumpere.

Illabor, eris, lapsus sum, labi. hineinfliessen, oder fallen. *Syn.* Influo. *Usus.* Sensim pernicies illapsa in civium animos, sensim avaritia immigravit. Voluptas ad sensus affluit, & illabitur.

Illachrymor, aris, atus sum, ari. beweinen. *Usus.* Socratis morti semper illachrymor. V. *Lachrymor.*

Illaqueo, as, avi, atum, are. verstricken. *Syn.* Irretio, implico, capio. *Usus.* Illaqueatus legum periculis. V. *Implico.*

Ille, a, ud. der, die, das. *Usus.* Ipsum quidem illud. Ego ille ipse sum. Illa ista virtus. Homines minimè mali illi quidem.

Illecebra, æ, f. Anreitzung. *Syn.* Incitamentum, invitamentum, lenocinium, stimulus, blandimentum, blanditia, illicium. *Epi.* Maxima, tanta. *Usus.* Vitiorum, corruptelarum & libidinum illecebris juvenum animos invitare, delinire, irretire, capere, excitare, trahere. Illecebris se dedere. V. *Blanditiæ, Voluptas.*

Illepidè, unlieblich. *Syn.* Injucundè, infacetè. *Usus.* Crassè & illepidè conquisitum aliquid.

Illepidus, a, um. unholdselig. *Syn.* Infacetus, putidus.)(*Lepidus.* *Usus.* Parens avarus, illepidus, in liberos difficilis. V. *Ineptus.*

Illibatus, a, um. unberührt. *Syn.* Intactus, purus, integer, intaminatus, intemeratus, inviolatus, incorruptus. *Usus.* Flos illibatus populi. Veteres & illibatas majorum divitias profundere. V. *Purus.*

Illiberalis, e. unhöflich. *Syn.* Ignobilis, sordidus, avarus.)(*Liberalis.* *Usus.* Genus jocandi illiberale; quæstus illiberalis. V. *Parcus, sordidus, illiberalitas.*

Illiberalitas, tis, f. Kargheit, Unhöflichkeit. *Syn.* Sordes, avaritia.)(*Liberalitas, humanitas.* *Phras. Illiberaliorem hoc homine vidi neminem*, ich habe keinen so unhöflichen Menschen nicht gesehen. Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate; qui ita expers esset humanitatis, vidi unquam. Humanitatem liberalitatémque ignorare videtur; ita nihil agit liberaliter, ut illiberalitatem esse virtutem existimare videatur. Ille, si quisquam alius, inofficiosus est maximè; de humanitate minimè laborat; officii tam negligens est, ut nemo magis. V. *Agrestis, inhumanus.*

Illiberaliter, karg, unhöflich. *Syn.* Sordidè, avarè, ingratè. *Usus.* Neque indiligenter, neque illiberaliter.

Illic, dort. *Usus.* Illic sum.

Illicet, *vel* Ilicet, alsobald, von Stund an.

Illicio, is, exi, ectum, ere. anreitzen. *Syn.* Allicio, induco, allecto. *Usus.* Similitudo illicit ad amicitiam. V. *Allicio.*

Illicitum, verbothen, unziemend. *Syn.* Nefas, non licitum.

Illicium, ii, n. Anreitzung. *Syn.* Invitamentum, incitamentum. *Usus.* Profectionis meæ frater illicium fuit. V. *Illecebra.*

Illicò, alsobald. *Syn.* Continuò. *Usus.* Simul atque bellum cœpit, artes nostræ illico conticescunt. V. *Statim.*

Illido, is, lisi, lisum, ere. anstossen. *Syn.* Contundo, confringo. *Usus.* Serpens illisus & compressus morietur.

Illigo, as, avi, atum, are. mit hinein binden. *Syn.* Implico, irretio. *Adv.* Scitè, commodissimè. *Usus.* In oratione aliqua omnes illigare dicendi lepores. Bello aliquem, sermoni illigare.

Illinc, von dannen. *Syn.* Inde, *loci & personæ ratione.*)(*Hinc.* *Usus.* Omnem amorem ejecit illinc, atque in hanc transfudit.

Illino, is, levi, litum, ere. anstreichen. *Syn.* Induco, inungo, inficio. *Usus.* Corior fucô illitus. Sordes illinere.

Illiteratus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Idiota, litterarum ac doctrinæ expers.)(*Litteratus. Usus.* Incidunt in sermone varia, nec illiterata, nec insulsa. V. *Rudis, imperitus.*

Illò, dorthin. *Usus.* Illò facilè venies.

Illotus, a, um. ungewaschen. *Syn.* Sordidus. *Usus.* Sermone illoto uti & inhonesto.

Illuc, dorthin. *Usus.* Huc atque illuc intueri, *vulg. hinc inde*, hin und her.

Illuceo, luxi, ere. Tag werden. *Syn.* Eluceo, appareo.

Illucesco, is, luxi, ere. der Tag bricht an. *Syn.* Illuceo, exorior, appareo. *Adv.* Aliquandò, repentè. *Usus.* Hic lætus tibi dies illucescit. Tantæ perturbationi repentè vox & autoritas consulum illuxit. Ut dies illuxit.

Illudo, is, lusi, lusum, ere. verspotten. *Syn.* Ludo, ludificor. *Adv.* Diutius, vicissim, meritò, planè, ultro. *Usus.* Carneades Rhetorum præcepta & nimium acumen illudere solebat. Miseriis alicujus, autoritati senatûs illudere. Dialecticam totam illudere. In aliquem illudere. V. *Irrideo.*

Illuminatè, klärlich, hell. *Syn.* Ornatè.

Illumino, as, avi, atum, are. erleuchten, erklären. *Syn.* Lucem, *vel* lumen affero, lumen præfero, collustro, illustro, orno, colorum varietate distinguo.)(*Obscuro. Usus.* Quod tanquam stellis quibusdam notat & illuminat orationem. V. *Orno, Illustro.*

Illusio, onis, f. Verspottung. *Syn.* Irrisio.

Illustratio, onis, f. Erleuchtung. *Syn.* Fulgor, splendor. *Usus.* Solis illustratio.

Illustris, e. edel, berühmt. *Syn.* Nobilis, clarus.)(*obscurus. Usus.* Homo illustris honore & nomine. Illustris ac nobilis domus. Testatum & gloriosum & illustre factum. Hoc erit tibi ad laudem illustre. Erunt hæc tantò expressiora & illustriora. V. *Clarus, Nobilis, Summus.*

Illustro, as, avi, atum, are. erklären. *Syn.* Illumino, collustro, orno.)(*Obscuro. Adv.* Breviter, maximè, valdè. *Phras.* 1. *Illustrabit tuam amplitudinem inimicorum injuria*, die feindliche Drangsalen werden dein Ansehen scheinbar machen. Quò magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem inimici conabuntur, eò plus ad eam splendoris accedet; eò clarius elucebit, eò apparebit illustrius, eò fiet clarior & illustrior. 2. *Oratoris est obscura illustrare*, ein Wohlredner muß das, was dunkel ist, zu erklären wissen. Obscuris dare lucem; lumen afferre; splendorem afferre; in bono lumine collocare obscura. *Usus.* Patefacere & illustrare veritatem, obscura. Illustrare laudibus aliquem.

Illuvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sordes. *Usus.* Pectus illuvie scabrum. V. *Sordes.*

Imago, inis, f. Bildniß. *Syn.* Simulacrum, species, exemplar. *Epi.* Larvata, expressa, multa. *Phras. Juvat, præstantiorum virorum imagines intueri*, es nutzet nicht wenig, wenn man die Bildnisse grosser Männer ansiehet. Simulacra magnorum virorum; monumenta formæ ac nominis; effigiem clarorum hominum identidem respicere; picturæ, tabulæ, imagines ex ære, *vel* marmore præclarè factæ ad virtutem adhortantur. V. *Idea.*

Imaginari, *vulgò*, einbilden. *Phras.* 1. Vos ante oculos animosque vestros proponite; vultum ejus & incessum animis intuemini; id animo contemplemini, quod oculis non potestis; cogitatione vobis hominis mores depingite, constituite; cogitatione, animo fingite, exstruite animo altitudinem præstantiàmque virtutum quamlibet; fumatur vobis vir præstans, & ante oculos ponatur; concipite, comprehendite animô quantamlibet virtutis magnitudinem; reputate apud vos, atque animis repræsentate; obversetur ante oculos animòsque divina vir virtute; speciem tantæ virtutis animo informate, adumbrate; virtutis tantæ imaginem, si potestis, animo fingite, comprehendite, describite; mente concipite. 2. *Imaginor mihi facile, vulg.* ich bilde mirs wohl ein. Persuasum habeo; animo mihi repræsento; facilè animum induco, in animum induco; in eam opinionem facilè adducor; in ea opinione sum; facilè mente concipio. V. *Opinio, Cogito.*

Imbecillis, e, *vel* Imbecillus, a, um. schwach. *Syn.* Infirmus, debilis, enervatus, exanguis; parum firmamenti, ac virium habens, fractâ & tenui valetudine.)(*Valens. Usus.* Homo à valetudine & natura infirmior. Omnis superstitio animi imbecillis & anilis est. Imbecilla ad pugnandum respublica. V. *Infirmus, Debilis.*

Imbecillitas, tis, f. Schwachheit. *Syn.* Infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas. *Epi.* Humana, maxima. *Usus.* Nosti imbellicitatem hominis, luxum, mollitiem. Susceptum onus propter animi imbecillitatem deponere. Ætatis & virium imbecillitas illum moratur. V. *Debilitas, infirmitas.*

Imbecilliter, kraftlos. *Syn.* Languidè.

Imbellis, e. furchtsam. *Syn.* Ignavus. *Usus.* Nunquam periculi fugâ faciendum est, ut imbelles & ignavi videamur. V. *Timidus.*

Imber, bris, m. Platzregen. R. *ab* ὄμβρος, *imber.* *Epi.* Lapideus, sanguineus, maximus, assiduus, magnus. *Usus.* Magnos & assiduos imbres habuimus. Maximo imbri ad locum pervenimus. Ingentibus procellis fusus imber. V. *Tempestas, pluvia.*

Imberbis, e. ohne Bart. *Usus.* Imberbis adolescentulus.

Imbibo, is, bibi, itum, ere. hinein trinken. *Syn.* Haurio, concipio. *Usus.* Malam animo opinionem de aliquo imbibere.

Imbrex, icis, m. Hohl-Ziegel. *Syn.* Tegula curta & obtorta, quæ tectis applicari solet.

Imbuo, is, ui, utum, ere, eintunken, unterweisen. *Syn.* Inficio, tingo, instituo. *Usus.* Tela veneno, lanam colore imbuere. Pueri animum bonis opinionibus, ingenium artibus, pectus pietate imbuere. Bellum odio, gladium scelere imbuere. Errorum pravitate imbui. V. *Doceo.*

Imitabilis, e. leicht nachzumachen. *Syn.* Quod imitatione aliquis assequi potest. *Usus.* Imitabilis orationis sublimitas.

Imitatio, onis, f. Nachfolgung. *Syn.* Æmulatio. *Epi.* Depravata, fallax, nimia, periculosa. *Usus.* Excellentium hominum virtus est imitatione digna. Periculosam exempli imitationem posteris prodere. Imitatione consequi virtutem alicujus. Comœdia est imitatio vitæ.

Imitator, oris, m. Nachfolger, Nachahmer. *Syn.* Æmulator, æmulus. *Epi.* Imitatores faceti, multi, permulti. *Usus.* Æmulus & imitator studiorum meorum. Majorum suorum, veterum facinorum imitator.

Imitatrix, icis, f. Nachfolgerin. *Epi.* Prava, temeraria & inconsiderata. *Usus.* Gloriæ imitatrix fama popularis.

Imitor, aris, atus sum, ari. nachthun. R. *a* μιμητὴς. *Syn.* Adumbro, exprimo, imitatione exprimo; exemplum ab aliquo transfero, sequor, exequor: Simulo, fingo. *Phras.* 1. *Decet te, majores imitari,* es gebühret sich, daß du deinen Vorelteru nachahmest. Majorum laudem cupidissimè persequi; vitam avorum & consuetudinem exprimere; imitando consequi; è majoribus similitudinem ducere; majorum vestigia persequi, ad majorum facta te exercere; in majorum, velut unici exempli, mores & instituta abire; pedem in majorum vestigiis ponere; per calcatam à majoribus semitam incedere; rationes tuas ad majorum rationes adjungere, ad æmulandum patrum decus accendi te convenit; majorum insistere, ingredi vestigia; facta eorum & consulta sectari, adumbrare. 2. *Non deest ex majoribus tuis quem imitere,* du hast noch wohl aus deinen Vorelteru einen, dem du nachfolgen kanst. Non deest ex majoribus, unde tibi quod imitere, capias; quem sequare; cujus teras vestigia; cujus vestigia sequaris; cujus vestigiis inhæreas, insistas; à quo tibi exemplum capias, sumas, habeas, quem tibi exemplar proponas; cujus exemplo vivas; cujus exemplum sequare; qui tibi exemplo sit; cujus ad imitationem vivas; cujus sis imitator, discipulus; quem auctorem habeas; cujus exempla intueare; à quo vivendi normam & exempla petas; in cujus vestigia incurras; cujus imaginem morum vitæque imitatione referas. V. *Exemplum, conformo, sequor.* *Usus.* Horum veteres casus imitari & exprimere.

Immanis, e. grausam. *Syn.* Ferus, importunus.)(*Mitis, mansuetus.* *Phras.* *Homo immanis,* ein Unmensch. Homo, in quo nec hominis quidquam est, præter figuram & speciem; neque Romani, præter habitum & sonum linguæ; pestis ac bellua immanis; homo omni diritate & agresti immanitate teterrimus. V. *Barbarus.* *Usus.* Immanis & fera natura; audacia; immane facinus. V. *Crudelis.*

Immanitas, tis, f. Grausamkeit. *Syn.* Feritas, diritas. *Epi.* Sylvestris, barbara, detestabilis, nefaria, nova, singularis, tanta, vetus. *Usus.* Omni diritate & immanitate teterrimus, efferatus. Vid. *Barbaries.*

Im-

Immansuetus, a, um. unbändig. *Syn.* Ferus, barbarus.)(*Mansuetus.* V. *Atrox.*

Immaturitas, tis, f. Unzeitigkeit. *Syn.* Nimia celeritas, acerbitas, importunitas. *Epi.* Tanta. *Usus.* Quid hæc festinatio, hæc tanta immaturitas?

Immaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Crudus, acerbus, acerbitate permistus, intempestivus, præposterus, qui à maturitate longè abest.)(*Maturus.* *Usus.* Mors immatura, & alienissimô tempore nunciata.

Immedicabilis, e. unheilbar. *Usus.* Malum immedicabile. V. *Despero.*

Immemor, oris, *g. o.* vergeßlich. *Syn.* Oblitus. *Usus.* Mandati immemor. V. *Obliviscor.*

Immensitas, atis, f. Unermeßlichkeit. *Syn.* Infinitas. *Usus.* Immensitates camporum.

Immensus, a, um, sehr groß. *Syn.* Infinitus, profundus.)(*Finitus, dimensus.* *Usus.* Ingens, immoderata, infinita, immensa cupiditas, vitiorum vorago.

Immerens, tis. *g. o.* unverdient. *Usus.* Innocentem, immerentem premis.

Immergo, is, mersi, mersum, ere. eintunken. *Syn.* Ingurgito. *Adv.* Penitus. *Usus.* In alicujus se consuetudinem immergere. V. *Mergo.*

Immeritò, unbillig. *Syn.* Injuriâ, de nihilo. *Usus.* Immeritò & de nihilo irascens. V. *Injuria.*

Immigro, as, avi, atum, are. einziehen. *Syn.* Migro, commigro, solum coloniis occupo. *Usus.* Immigrare in aliam domum; in mores alienos. Avaritia & luxuria pedetentim in rempublicam immigrat. V. *Migro.*

Immineo, es, ui, ere. nahe seyn. *Syn.* impendeo. *Phras.* 1. *Hostis nobis imminet,* der Feind ist schon nahe. Bellum non in animis modò, sed propè in oculis est; bellum nos, *vel* nobis manet, & jam impendet, hostes in capite ac cervicibus nostris hærent; in tergis nostris hærent hostes; supra caput est hostis. 2. *Infortunium nobis imminet,* wir haben ein Unglück zu fürchten. Fatum nobis aliquod impendet, aut instat jam planè, aut certè appropinquat; eadem in nos fortuna ingruit, quæ alios afflixit; in propinquo est malum. Faba aliqua in nos cuditur; haud longè aberit infortunium. *Usus.* Carthago diu Romæ imminebat. Cupiditate imminere in alienam hæreditatem, nachstellen. Animis in spem propinquam, in occasionem hostis evertendi imminere. V. *Insidiæ, Prope.*

Imminuo, is, ui, utum, ere. mindern. *Syn.* Diminuo, attenuo. *Usus.* Imminuere de voluntate alicujus; opes accisæ & imminutæ. V. *Minuo, detraho.*

Imminutio, onis, f. Verminderung. *Syn.* Diminutio. *Usus.* Sine imminutione dignitatis tuæ id fiet.

Immisericors, cordis, *g. o.* unbarmherzig. *Syn.* Immansuetus, superbus, infestus. V. *Durus, superbus.*

Immissio, onis, f. Einpflanzung. *Usus.* Sarmentorum aliorum amputatio, aliorum immissio.

Immitis, e. unbarmherzig. *Syn.* Asper, sævus, crudelis, immansuetus. *Usus.* Princeps immitis ac sævus. Uva immitis, cruda ac immatura. V. *Asper, crudelis.*

Immitto, is, misi, missum, ere. hinein schicken. *Syn.* Mitto, facio, impello.)(*Emitto.* *Usus.* Jacere & immittere injuriam in aliquem. Immittere se in armatos hostes, in voluptates.

Immò, ja, ja auch. *Syn.* Etiam atque etiam, jam verò etiam, citius dixerim; quin etiam; haud scio, an non etiam. *Usus.* Causa igitur non bona est? immo optima.

Immobilis, e. unbeweglich. *Syn.* Torpens. *Usus.* Terra immobilis, manens, ima sede semper hærens.

Immoderatè, unmäßig. *Syn.* Immodicè, immodestè, extra modum, non moderatè.)(*Moderatè.* *Usus.* Adversas res ut secundas immoderatè ferre, levitatis est.

Immoderatio, onis, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Procacitas, petulantia. *Usus.* Efferri immoderatione verborum.

Immoderatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immodestus, intemperans, nimius, modum egressus. *Usus.* Alexander superbus, immoderatus, crudelis. Immensa, infinita, immoderata cupiditas; lætitia immoderata & nimis luxuriosa. V. *Immodestus.*

Im-

Immodestè, unbescheiden. *Syn.* Immoderatè.

Immodestia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, intemperantia. *Usus.* Incogitantia excors, immodestia summa.

Immodestus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immoderatus.)(*Modestus.* *Usus. Immodestus est*, er ist gar ausgelassen. Parum modestus est; non satis modestè vivit; ratione non utitur; modestiam ignorat; longè abest à modestia, parum modestis est moribus; de modestia nihil laborat; nullum illi modestiæ studium est; expers est modestiæ, judicii, prudentiæ, rationis; temerè, imprudenter, sine ratione, sine modo agit; immoderatè, immodicè, inconsideratè, inconsultè agit; inconsultus est, imprudens, temerarius, inconsideratus, immoderatus.

Immodicè, über die massen. *Syn.* Immoderatè.

Immodicus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immoderatus. V. *Immodestus.*

Immolator, oris, m. der opfert.

Immolo, as, avi, atum, arè. opfern. *Syn.* Sacrifico. *Adv.* Studiosius, crebrius. *Usus.* Hostias immolare. V. *Sacrum, sacra.*

Immorior, eris, mortuus sum, mori. über einem Dinge sterben. *Usus.* Conjurationi immortuus est.

Immortalis, e. unsterblich. *Syn.* Indissolubilis, sempiternus.)(*Mortalis. Usus.* Quorum vivit immortalis gloria & fama. Immortalem fructum ex re aliqua capere.

Immortalitas, tis, f. Unsterblichkeit. *Syn.* Immortalis memoria nominis; sempiterna, immortalis gloria; perpetuitas, immortalis vitæ conditio, memoria hominum sempiterna, æternitatis memoria.)(*Mortalitas. Phras. & Usus.* 1. *Facta alicujus & famam immortalitati tradere*, eines seinen Nahmen verewigen. Nominis memoriam sempiternæ gloriæ ac immortalitati commendare; facta nomenque immortalitati mandare, donare; ad immortalitatem consecrare; immortalitatem alicui donare. 2. *Ea res immortalitatem nominis tibi pariet*, diese Sache wird dir einen unsterblichen Nahmen machen. Te ad posteros sempiternâ gloriâ donabit, afficiet, illustrabit; laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit; nomen tuum posteritati tradet, omnium scriptis & sermonibus exornandum, extollendum, celebrandum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adæquabit; ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit; memoriam tui reddet immortalem; eâ re id consequeris, nequa res tui nominis famam delere possit; ut omnis de te posteritas loquatur; ut fama tua nunquam consenescat; nunquam obscuretur, nullo unquam tempore extinguatur; nulla temporis diuturnitate deleatur; ut nomen tuum vigeat memoriâ sæculorum omnium; ut de te posteritas omnis audiat & loquatur; ut memoriam tui excipiat, alat & tueatur æternitas. V. *Fama, Posteritas.*

Immortaliter, unsterblich, treflich. *Syn.* Incredibiliter, maximopere. *Usus.* Immortaliter gaudere.

Immotus, a, um. standhaft, steif. *Usus.* Firmum immotumque animô sedet.

Immundus, a, um. unsauber. *Syn.* Impurus, illotus, sordidus, contaminatus. *Usus.* Humus immunda.

Immunis, e. Dienst-frey. *Syn.* Vacuus à munere, qui munere vacat. *Phras. Immunis est a tributis & publicis oneribus*, er ist frey von Steuer und Anlagen. Virtute id consecutus est, nihil ut publicè penderet; ut vectigalis non esset; ut ex eorum numero, qui publicè aliquid pendunt, eximeretur; ut esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur; ut nullam pecuniam in commune conferret; ut publicis oneribus vacaret; tributarius ne esset; tributum ut nullum conferret. *Usus.* Agri, civitates immunes. V. *Privilegium.*

Immunitas, atis, f. Freyheit. *Syn.* Vacatio, libertas. *Epi.* Infinita. *Usus.* Dare alicui immunitatem munerum.

Immunitus, a, um. unbewahrt. *Syn.* Apertus, nôn septus.)(*Munitus, septus.*

Immutabilis, e. unveränderlich. *Syn.* Immobilis, perennis.)(*Mutabilis. Usus.* Res stabilis & immutabilis. Æternum & immutabile fatum.

Immutabilitas, tis, f. Unveränderlichkeit. *Syn.* Necessitas.)(*Mutabilitas.*

Immutatio, onis, f. Abwechselung. *Epi.* Crebra, parva.

Im-

Immuto, as, avi, atum, are. wechseln. *Syn.* Muto. *Usus.* Nequid move, & immuta. Quibusdam in rebus me immutavi. Ille te mihi immutavit. Cave, nequid de prioribus institutis immutes. V. *Muto, vario.*

Impar, aris, *g. o.* ungleich. *Syn.* Dispar.)(*Par.* *Usus.* Ab hoc impari certamine, atque injustâ contentione avocabat. Numerus par, impar.

Imparatus, a, um. unbereitet. *Syn.* Non paratus, incautus, immunitus. *Usus.* A militibus, & pecuniâ imparatus. Imparatus in paratos inciderat. Inermem, & imparatum aggredi, adoriri.

Impartio, is, ivi, itum, ire. mittheilen. *Syn.* Impertio, impertior, do, tribuo. *Usus.* Sua impartire civibus, communicare cum proximis. V. *Largior, participo.*

Impatibilis, e. unleidlich. *Syn.* Quod ferri non potest.)(*Patibilis, tolerabilis.* *Usus.* Dolor impatibilis malis, bonis tolerabilis.

Impavidè, unerschrocken, herzhaft. *Syn.* Audacter. *Usus.* Nullo trepidationis signô datô impavidè poculum hausit. V. *Intrepide.*

Impavidus, a, um. unerschrocken. *Syn.* Qui nihil timet, audax, intrepidus. V. *Audax.*

Impedimentum, i, n. Hinderniß. *Syn.* Impeditio, mora. *Phras.* 1. *Timeo, ne tibi impedimento fuerim ad res tuas,* ich fürchte, ich möchte dir in deinen Geschäften eine Hinderniß verursacht haben. Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim, interturbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ, aliquid impedimenti attulerim; ne tibi rebusque tuis molestus fuerim; ne tibi molestiam exhibuerim; ne me tibi intempestivè obtulerim. 2. *Nolo tibi impedimento esse,* ich will dich nicht verhindern. Nolo tuas occupationes interpellare; nolo jam tibi occupato molestus esse; molestiam adhibere; nolo obstrepere; nolo tuorum negotiorum cursum impedire; nolo avocare te à tuis negotiis, curis, occupationibus. V. *Impedio.* *Usus.* 1. Inferre moram alicui & impedimentum. 2. *In re bellica,* Bagage. Impedimenta abdere, in tuto collocare. Impedimenta diripere. Impedimentis hostem exuere; hostium impedimentis potiri.

Impedio, is, ivi, itum, ire. verhindern. *Syn.* Impedimento sum, impedimentum affero, infero; interpello, intercedo, obsto, excludo, me interpono.)(*Permitto.* *Adv.* Foris, præclare. *Phras.* 1. *Ego nolui hominem impedire,* ich habe ihn nicht verhindern wollen. Rem propè explicatam perturbare, disturbare nolui; ego reprimendum hominem; cœpta ejus perimenda non putavi; ego cœpta pertexendi facultatem illi eripere; à cœptis eum prohibere, obstare illi & officere; rationes ejus conturbare; ejus cœpta præcidere, disjicere nolui; ejus commoda labefactanda, aut jura oppugnanda non censui; ejus consilia discutere, comprimere, retardare; ejus rebus obstrepere, intercedere nolui. 2. *Crebræ amicorum salutationes me à studiis impediunt,* die öftern Besuche meiner Freunde verhindern mich sehr in meinem Studiren. Crebræ amicorum salutationes ita me interpellant, ut prorsus me à studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant; omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt; nullam mihi studiorum copiam; nullam ad colenda studia, ad tractandas litteras horam vacuam; nullum ad colendas artes nostras liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me; ad me ventitatium; fit amicorum officio, ut spatii nihil habeam ad animum litteris excolendum, ad ingenium studiis exercendum. Ita sum occupatus, occupationis habeo tantum in excipiendis iis, qui ad me officii causâ adeunt; ut otii nihil supersit ad studia litterarum tractanda; ut nullam diei partem arbitratu meô in studiis ponere, ad studia conferre liceat. 3. *Ego progressus tuos non impedio,* ich verhindere dich in deinem Glücke nicht. Ego luminibus tuis non obstruo, non officio; viam tibi ad honorem non præcludo; non remoror commoda tua, & progressus; ego honorum cursus non moror; aditum tibi ad honores non includo; per me non stat, quo minus expeditus tibi honorum cursus sit; quo minus cursum tuum teneas, non intercedo; ad honores viam tibi non obstruo; iter tibi ad honores per me intersæptum non erit; non est, quod viam tibi ad honores per me obseptam querare. 4. *Casu impedita res est,* die Sache ist unversehens verhindert worden. Cœptis casus intervenit; turbatum est rei initium, nescio, quo casu; ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit; casus rem interpellavit, disturbavit; res improvisâ tempora rei gerendæ exemit; moram cœptis attulit; rei consilium casus conturbavit, discussit, compressit; casus, qui fortè tum incidit, re-

rebus moram invexit. 5. *Prava hominis consilia amicus impedivit*, einer seiner guten Freunde hat seine böse Unternehmungen verhindert. Pravis ejus consiliis amicus intercessit, se interposuit; ejus cupiditatibus amicus se objecit, opposuit; improba consilia & conatus amicus infregit; pravis consiliis amicus obviam iit, & facultatem unà voluntatémque homini eripuit; intercessor rei malæ amicus fuit; materiem furori amicus subtraxit; prava hominis consilia amicus discussit, depulit, repressit; ne iniqué cogitata perficeret; ne improba consilia ad exitum perduceret, ne pravô cupiditatum impetû longiùs auferretur, amicus præpedivit. *Usus*. Ea mentio mentem dolore impedivit. Curis se & negotiis impedire. Me quotidiè aliud ex alio impedit. Impedire se in plagas. V. *Impedimentum*.

Impeditio, onis, f. Verhinderung. *Syn.* Occupatio. *Usus*. Animus ab omni impeditione curarum liber.

Impello, is, puli, pulsum, ere. antreiben. *Syn.* Urgeo, adduco, induco, incito.)(*revoco, retardo*. *Adv.* Gravissimè, leviter, minimè. *Phras.* 1. *Ad gloriæ studium te impellere non desinam*, ich werde nicht nachlassen, dich zur Begierde der Ehre anzutreiben. Incitare, incendere animum; ad gloriam sectandam solicitare, instigare te non desistam; animum tuum gloriæ stimulis concitare atque admonere non desinam. 2. *Muliebris blanditiæ virum ad id facinus impulerunt*, das Liebkosen seiner Ehefrau hat ihn zu dieser That verleitet. Maxima illecebra ad audendum facinus muliebres erant blanditiæ; prima invitamenta ad audendum facinus in uxorio homine conjugis erant lachrymæ ac blanditiæ; simulatrix improbi facinoris uxor erat; conjugis lachrymæ ingens ad audendum incitamentum, non mediocre telum, haud parvum irritamentum ad rem tentandam muliebres lachrymæ erant ac preces; quod suscepit facinus, muliebribus instinctus illecebris, an furiis suscepit; muliebres illecebræ hominem ad id facinus egerunt, perpulerunt; uxor hominem ad id audendum suis illecebris compulit & perpulit; uxor virum implevit temeritatis suæ. V. *Excito*. *Usus*. In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me & autoritas impulit, ut crederem. Impellere præcipitantem, perditum prosternere. V. *Allicio, stimulo, incito*.

Impendo, es, di, sum, ere. vorhanden seyn. *Syn.* Immineo, jamjam adsum, appropinquo, insto, maneo. *Usus*. Magnæ reipublicæ formidines, procellæ, calamitates, terrores ab improbis civibus impendent. V. *Immineo*, *Prope*.

Impendiò, sehr. *Syn.* Multò. *Usus*. Nunc impendiò magis odit senatum.

Impendium, ii, n. Unkosten. *Syn.* Impensa. *Usus*. 1. Quæstum sibi instituit sine impendio. 2. *Usura*. Wucher. Fœnus & impendium recusare.

Impendo, is, di, sum, ere. an ein Ding wenden. *Syn.* Insumo, impensam ago, facio; pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. *Phras.* 1. *Totum se eloquentiæ impendit*, er wendet allen Fleiß an, zu Erlernung der Wohlredenheit. Totum se dat eloquentiæ; tempus dat omne eloquentiæ; plurimum studii in eloquentia comparanda consumit; nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit; animum, mentem, cogitationem, curas omnes in eloquentiæ studiis defigit; operam, industriam, mentémque denique omnem in paranda eloquentia figit, locat, collocat, ad eloquentiam curas omnes ac cogitationes refert; eloquentiæ tempus omne ac studium impertitur; huic uni operam, studiúmque navat; in hoc uno curam omnem ac operam conterit & consumit. 2. *Beneficium bene impensum est*, diese Gutthat ist wohl angelegt gewesen. Benè utilitérque locata est opera; benè collocatum beneficium est; operam hic locâsse, fœnerari beneficium fuit. *Usus*. Postquam in aliquid impendit, mediocri quæstû contentus non erat. Laborem & sumptum impendere in rem aliquam. V. *Sumptus*.

Impenetrabilis, e. unzugänglich, wo man nicht durchdringen kan. *Usus*. Stagnum impenetrabile.

Impensa, æ, f. Unkosten. *Syn.* Sumptus. *Usus*. Ne molestiam tibi cum impensa exhibeam. Impensas facere, agere in rem aliquam. V. *Sumptus*.

Impensè, sehr, überaus. *Syn.* Vehementer, valdè. *Usus*. Impensè rogare. Id eo facio impensiùs. Eò impensius accendor. V. *Valde*.

Imperator, oris, m. oberster Feldherr. *Syn.* Dux, qui exercitui præpositus est; quem penes summa imperii est; princeps ducum; bello præfectus; omnibus copiis præfectus. *Epi.* Acutus, ambitio-

tiosus, invidus, bonus, fortis, certus, clarissimus, dignus aliquo nomine, egregiè fortis & bonus, gravis, ignavior, infelicissimus, invictissimus, liberalissimus, magnus, melior, nobilis, novus, optimus, præclarus, præposterus, rudis, severus, singularis, summus atque perfectus, vetus. *Usus.* Imperatorem exercitui præficere ducem veteranum, bello fortissimum. In summo Imperatore quatuor has res inesse oportet: scientiam rei militaris, virtutem, autoritatem, felicitatem. Imperatorem ac belli gerendi administratorem eum esse oportebat, qui patriæ consuleret, vitæ non parceret. Universi exercitus acclamatione imperator salutatur. Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus à bellis abduxit, avocavit imperator. V. *Imperium*, *Generalis.*

Imperatorius, a, um. General-mäßig. *Usus.* Imperatorius ardor oculorum. Laus imperatoria.

Imperatrix, icis, f. Regentin, Herrscherin.

Imperfectus, a, um. unvollkommen. *Syn.* Inchoatus, pendens, non absolutus, præcisus, impolitus, adumbratus, affectus. *Phras. Opus est imperfectum,* das Werk ist noch nicht in vollkommenem Stand. Multum abest ab operis perfectione; operis fundamenta facta sunt, sed à fastigio longè abest; rem institutam quidem, sed needum perpolitam habemus. V. *Absolvo. Usus.* Imperfectum, & rude, nec absolutum.

Imperiosus, a, um. der immer meistert. *Syn.* Superbus, imperii nimius. *Usus.* Cupiditas honoris, quàm dura, quàm imperiosa! Imperiosi populi & illustres. V. *Superbus*, *insolens.*

Imperitè, ungeschickt. *Syn.* Inscitè, indoctè, imprudenter.

Imperitus, a, um. unerfahren. *Syn.* Inscius, rudis, ignarus, indoctus.)(*Peritus. Phras. Homo omnium rerum imperitus rempublicam audet attingere!* ein Mensch, so in allen Sachen unerfahren ist, darf sich der unterfangen, das Stadt-Regiment zu führen? Homo non ætate modò, sed & usu rerum tiro ad rempublicam veniat nudus & inermis; nullâ cognitione rerum, nulla scientiâ ornatus? Rerum indoctus & ignarus; qui inscitè faciat omnia, dicatque; omnis eruditionis expers, hebes, inexercitatus; impolitus; litterarum ac humanitatis expers; tabula indoctus, inurbanus; dicendi arte rudis, moribus agrestis; in quo litterarum nihil; homo remotus à dialecticis, sine ulla bona arte; sine humanitate, sine ingenio, sine litteris ad rempublicam se conferre audet? V. *Rudis. Usus.* Homo dicendi, juris, rerum omnium imperitus & rudis.

Imperium, ii, n. Gewalt, Herrschaft. *Syn.* Potestas, ditio, dignitas, magistratus, provincia, dominatio, mandatum. *Epi.* Annuum, clarissimum, commune, consulare, cruentum atque funestum, diligens, moderatum, divinum, domesticum, extraordinarium, honorificum, illustre, infinitum, justum, legitimum, magnum, majus, maritimum, maximum, militare, molestum, necessarium, novum, populare, præclarum, prætorium, regium, severum, summum, vetus. *Phras.* 1. *Imperium alicui decernere,* einem die höchste Gewalt übergeben. Imperium alicui deferre; imperii summam tradere alicui & committere; imperium mandare; imperio præficere; summam imperii ad aliquem transferre, deferre; summam rerum alicui dare; summam potestatem alicui permittere; imperatorem ac rectorem generis humani salutare aliquem. 2. *Imperium capere*, accipere, obtinere, die oberste Gewalt auf sich nehmen. 3. *Imperium administrare*, die oberste Gewalt haben. Imperii summam in suos tenere; gerere; habere; cum imperio esse. 4. *Pompejus imperium amplia vit*, Pompejus hat das Römische Reich sehr erweitert. Romanum imperium victoriis fundavit, dilatavit, propagavit; multa regna ad imperium adjunxit; fines imperii latissimè protulit; Pompejô duce multi populi sub imperium & ditionem Romanæ gentis venêre. V. *Amplifico.* 5. *Optabile est, imperium in multos habere*, es ist doch eine erwünschte Sache, mehreren zu befehlen haben. Haberemultos, qui pareant imperanti; quorum operâ jure tuô, pro tuo jure, pro potestate, tuô arbitratu uti possis; multis dominari, multis præesse; paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos. 6. *Gessi maxima imperia*, ich habe öfters die höchste Gewalt geführet. Summis rebus cum potestate præfui: summa mihi commissa, credita, mandata, tradita sunt imperia; mea cura ac vigilantia maximis sæpe in rebus imperii est spectata. *Usus.* 1. Imperium alicui mandare. Imperium gerere. Ab imperio removere; imperium alicui abrogare, adimere. 2. *Mandatum, jussum,* Befehl. Imperium observare, revereri, exequi, persequi; Imperio parere.

Im-

Impero; as, avi, atum, are. gebiethen, befehlen. *Syn.* Leges alicui impono, præscribo.)(*Pareo.* *Phras.* *Audio, provinciæ te imperare*, ich höre, du beherrschest das ganze Land. Audio, provinciam te summo cum imperio obtinere; tuam esse summam ea in provincia potestatem; tuam esse summam in administrandis provinciæ rebus potestatem; præesse te provinciæ eô jure, quod amplissimum esse potest; præesse te provinciæ eâ potestate, quæ potest esse maxima; regere te provinciam, sic ut summô utaris imperiô. V. *Rego*, *Potestas*, *Dominus.* *Usus.* Cupiditatibus suis imperare. Imperare frumentum, stipendium.

Imperterritus, a, um. unerschrocken. *Syn.* Qui nullâ re terretur. V. *Audax.*

Impertio, is, ivi, itum, ire. theilhaftig machen. *Syn.* Impartio, impertior, do, tribuo. *Adv.* Gratuitò. *Usus.* Studium suum, laborem suum hominum periculis sublevandis impertire; alicui suum dolorem, multam salutem, laudem & misericordiam impertire. V. *Do*, *Largior*, *Communico*, *Particeps*, *Dono.*

Impertior, iris, itus sum, iri. mittheilen. *Syn.* Impertio.

Impeto, is, ivi, itum, ere. anfallen. *Syn.* Invado. V. *Impetus*, *Invado.*

Impetrabilis, e. leicht zu erlangen. *Syn.* Quod facilè impetrari & obtineri potest. *Usus.* Votum impetrabile. Omnia impetrabilia & tuta.

Impetratio, onis, f. Erwerbung. *Usus.* Impetrationes nostræ nihil valent.

Impetro, as, avi, atum, are. erbitten, erhalten. *Syn.* Exoro, exigo, aufero, induco, ut fiat aliquid; invenio, fero, voti compos fio, voti damnor. *Adv.* Libenter. *Usus.* Impetrare vitam, salutem alicui. Omnia in hac gratia ac potentia tua me impetraturum confido. Nec fas esse arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare. V. *Acquiro.*

Impetus, ûs, m. Anlauf, Anfall. *Syn.* Impressio, vis, violentia, incursio, incursus, ferocia, conatus. *Ept.* Acerrimus, cæcus, crudelis, furibundus, fortissimus, hostilis, immanis, inconsideratus, justus, magnus, nocturnus, par, perceler, rectus, regius, repentinus, sceleratus, similis, singularis, subitus, tantus, totus, tribunitius. *Phras.* 1. *Impetum in ejus fortunas fecêre hostes*, die Feinde haben einen Anfall auf seine Güther gethan. In fortunas ejus invaserunt; agros incursavêre; opes ejus vexârunt; infestis propè signis in eum inferebantur; incursio atque impetus armatorum in eum factus est; in eum homines concitati irruêre; eum impetu perculêre; in ejus domum irruperêre; impressionem gravem dedêre; in eum ivêre; in ejus fortunas impetum dedêre; in ejus fortunas magnâ violentiâ incurrêre cæcô impetû grassati sunt. 2. *Impetum in hostes fecêre*, sie haben den Feind angegriffen. Magnum in hostes impetum dedêre; in hostem se concitavêre; illati primô impetû signa hostium turbavêre; adversus hostes cuneos equestrem procellam effudêre; subitô incursû fudêre hostem; ferociter citatô agmine invecti, infestis hastis provolârunt; summâ vi se in medios hostes intulêre; omnibus repentè copiis provolârunt; confertissimô agmine incurrêre, incursum fecêre. 3. *Adversarii tui sæpius impetum in te facient*, deine Gegner werden dich öfter anfallen. Multum studii ad te oppugnandum conferent, evertere te ac tua commoda conabuntur; frequentius in te incurrent, irruent, impressionem facient; mucrones in te exacuent; jugulum ferro vitamque petent. V. *Adorior*, *aggredior.* 4. *Impetus hostis aut frangere, aut retardare*, des Feindes Gewaltthätigkeit entweder brechen, oder doch aufhalten. Impetus hominis aut comprimere, cohibere, propulsare; aut impetum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinere, petitiones ejus eludere, vitare, effugere, declinare. *Usus.* Impetus quidam & commotio animi. Multi multa faciunt temeritate quâdam, sine judicio, *vel* modo; impetû quôdam mentis & voluntatis. Impetû ferri in aliquem. Impetum dare, facere in hostes. Impetum perferre; reflectere. Impetum frangere, comprimere. Impetum capere. Impetum effundere.

Impexus, a, um. ungekämmt. *Usus.* Barba impexa.

Impiê, gottlos. *Syn.* Barbarè, nefariè, sceleratè.

Impietas, tis, f. Gottlosigkeit. *Syn.* Impia fraus. *Usus.* Nihil tam miseros facit, quam impietas & fraus.

Impiger, ra, um. fleißig, emsig. *Syn.* Diligens.)(*Piger.* *Usus.* Impiger ad labores belli. Patientem & impigrum se præbere. V. *Diligens.*

Impigrè, hurtig. *Syn.* Alacriter, diligenter.

Impigritas, tis, f. Emsigkeit. *Syn.* Diligentia.

Impingo, is, pegi, pactum, ere. wider etwas werfen. *Syn.* Jacio, impello, objicio, allido, obtrudo. *Phras. Improvidi in multos scopulos impingunt*, die Unvorsichtigen kommen offt sehr übel an. In multis periculis offendunt; in multa pericula incurrunt, inferuntur. Quis est ex imprudentum horum genere hominum, qui nihil offendat; nusquam incurrat? V. *Labor, eris. Usus.* Fustem alicui, culpam in aliquem impingere.

Impius, a, um. gottlos. *Syn.* A pietate remotus, alienus; conscceleratus.)(*Pius. Adv.* Admodum. *Phras. Est homo impius*, es ist ein gottloser, GOttes-vergessener Mensch. Impurus homo est, religionumque omnium ac sacrorum hostis, in hoc homine perfidia est plus quam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; homo est, qui unus omnium impurissimè teterriméque religionem violet. V. *Sceleratus, malus, nequam, mores mali. Usus.* Sunt suæ impiis assiduæ furiæ. In consceleratos & impios certæ à Diis immortalibus pœnæ sunt constitutæ.

Implacabilis, e. unversöhnlich. *Syn.* Inexorabilis. *Usus.* Durum se & implacabilem alicui præbere. V. *Durus.*

Impleo, es, evi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Compleo, expleo, augeo.)(*Exhaurio. Usus.* Demosthenes non semper implet aures meas. Profiteri, quod non possis implere, imprudentiæ est. Numeros omnes boni Principis; officia & munia consulatus implere. Aliquem spei, formidinis implere. V. *Plenus.*

Implicatio, onis, f. Einwicklung. *Usus.* Nervorum implicatio in toto corpore.

Implicitè, heimlich, verborgener Weise. *Syn.* Abscondité.)(*Explicate.*

Implico, as, avi *vel* ui, atum *vel* itum, are, verwickeln. *Syn.* Irretio, illaqueo.)(*Explico. Adv.* Penitùs. *Phras. Multis periculis implicatus tenetur*, er steckt in grossen Gefahren. In multos se laqueos induit, quorum ex nullo se explicare possit; imprudens eò, quò minimè vellet, revolvitur; nihil expedit; ita res contractas habet & inexplicabiles, tot controversiis implicatus, ut exitum non videat; irretitus est multis periculis & litibus. *Usus.* Homo multis familiaritatibus, officiis, occupationibus implicatus. Aliquem responsis incertis, molestiis, religionibus implicare. Reipublicæ procuratione implicari & adstringi. Maleficiô aliquô, severitate judiciorum, morbo implicari.

Imploratio, onis, f. klägliche Bitte. *Usus.* Si te illius acerba imploratio & vox miserabilis non inhibeat, ne civium quidem fletû commoveberis?

Imploro, as, avi, atum, are. kläglich anruffen. *Syn.* Invoco, exposco, flagito, posco, appello, obtestor, voce miserabili opem peto, ad aliquem confugio, ad alicujus opem confugio. *Adv.* Etiam atque etiam. *Usus.* Deûm hominúmque fidem, auxilium, jura civitatis implorare. V. *Peto, Preces, Auxilium.*

Implumis, e. ohne Federn. *Usus.* Implumes pulli.

Impluvium, ii, n. Regen-Sarg. *Syn.* Locus sine tecto in ædibus, quo descendere imber possit.

Impolitè, gröblich. *Syn.* Inornatè, incultè.

Impolitus, a, um. unausgeputzt. *Syn.* Rudis. *Adv.* Admodum. *Usus.* Genus hominum rude ac impolitum; forma dicendi impolita. V. *Rudis, agrestis.*

Impono, is, posui, positum, ere. auflegen. *Syn.* Pono super aliquid. *Usus.* 1. Diadema alicui; victori coronam imponere. Leges alicui per vim imponere. 2. *Injungo*, auflegen. Magnum onus alicui, multos labores, negotia imponere, injungere. Has mihi partes, hanc personam, hanc necessitatem Cæsar imposuit. 3. *Mando, impero*, anschaffen. Frumentum, pecuniam in remiges imponere. 4. *Præficio*, vorsetzen. Villicum pecori, agro imponere. 5. *Infero*, anthun. Vulnera alicui, plagam mortiferam reipublicæ, injurias & contumelias imponere. 6. *Decipio*, betrügen. Imponere alicui.

Importo, as, avi, atum, are. hinein tragen, verursachen. *Syn.* Infero, affero, præbeo, exhibeo.)(*Exporto. Usus.* Ea res magnam nobis calamitatem, multa odia, suspiciones, pericula importavit. Vid. *Affero.*

Importunè, ungelegen. *Syn.* Molestè, minùs idoneo tempore.

Importunitas, tis, f. Ungestümmigkeit. *Syn.* Immanitas, violentia. *Epi.* Incredibilis, molesta, tanta. *Usus.* Quem propter audaciam & importunitatem animi nemo te-

tectô vellet recipere. Animal ex omni scelerum importunitate concretum.

Importunus, a, um. unruhig. *Syn.* Immanis, infestus.)(*Opportunus.* *Usus.* Immanis & importuna natura. Incommoda & importuna clades civitatis. V. *Odiosus*, *Molestus*.

Impos, tis, *g. o.* unvermögend. *Usus.* Adolescens animi impos, *animi parum sani.*

Impotens, tis, *gen. omn.* übermüthig. *Syn.* Effrenatus, qui in sua potestate non est, qui dolori, *vel* iracundiæ paret, obsequitur, qui iracundiâ &c. effertur. *Usus.* 1. Victoria feroces reddit & impotentes. Effrenatio impotentis animi. Iratus fecit, & impotenti animô. Lætitiâ impotenti efferri. 2. *Invalidus, infirmus,* schwach, kraftlos. Valeant hæc ad salutem impotentium. V. *Ferocia, Præceps, Immoderatus.*

Impotenter, tyrannisch. *Usus.* Impotenter se gerere. Impotentius regi.

Impotentia, æ, f. Unvermöglichkeit, Hochmuth. *Syn.* Animi effrenatio. *Usus.* Dictorum atque factorum impotentia. V. *Insolentia.*

Imprecor, aris, atus sum, ari. übel wünschen. *Syn.* Precor. *In malam fere partem accipitur.* V. *Maledictum.*

Impressio, onis, f. Nachdruck. *Syn.* Efficientia, effectio, vis, violentia; incursio, impetus. *Epi.* Explanata. *Usus.* Impressionem in hostes facere, dare; impressione aciem hostilem fundere, evertere. V. *Impetus.*

Imprimo, is, pressi, pressum, ere. einpressen. *Syn.* Signo, inscribo, quasi informo in animo, *vel* in animum altè defigo. *Adv.* Similiter, subtiliter. *Usus.* In omnium animis Deorum notitiam impressit natura. Aliquid altè in mente & animo imprimere. Dedecus reipublicæ, vestigia flagitiorum omnibus provinciis imprimere. Hæc cum viderem tot vestigiis impressa.

Improbabilis, e. verwerflich, unwahrscheinlich. *Syn.* Non probabilis. *Usus.* Nos alia improbabilia, alia probabilia dicimus.

Improbatio, onis, f. Verwerfung.)(*Approbatio.* *Usus.* Hæc ad improbationem testium pertinent.

Improbè, unrecht, übel, verkehrter Weise. *Syn.* Injustè, iniquè, perversè, nequiter. *Usus.* Præda improbè parta.

Improbitas, tis, f. Bosheit, Gottlosigkeit. *Syn.* Perversitas. *Epi.* Alacris, aperta, insignis, mirifica, perspicua, robustior, similis, singularis, summa, varia. V. *Malitia.*

Improbo, as, avi, atum, are. verachten, nicht gut heissen. *Syn.* Vitupero, rejicio, damno.)(*Approbo.* *Usus.* Ego ista studia non improbo. V. *Dissentio.*

Improbus, a, um. boshafftig. *Syn.* Impius, sceleratus.)(*Probus.* *Phras.* 1. *Est homo improbus*, er ist ein boshafftiger Mensch. Homo est perditis, profligatis, impuris, turpissimis moribus; scelere corruptus, & omni impuritatis genere contaminatissimus; homo est ingeniô malô pravóque; omnibus vitiis & flagitiis coopertus. V. *Malus, Nequam, sceleratus.* *Usus.* Homo post natos homines improbissimus. V. *Impius.* *Gerere se male, Conscientia mala.*

Impropero, as, avi, atum, are. vorwerfen. *Syn.* Crimen objicio.

Improvidè, unvorsichtig. *Syn.* Incautè. *Usus.* Non pro veteri prudentia se & rempubl. improvidè in præceps dederat.

Improvidus, a, um. unvorsichtig. *Syn.* Incautus.)(*Providus, Prudens.* *Usus.* Improvidus & credulus senex. Ætas improvida. V. *Imprudens.*

Improvisò, unversehens. *Syn.* Ex improviso, ex inopinato, de improviso, derepentè, subitò, repentè, repentinò, insperatò. *Phras.* *Improvisò hoc mihi accidit*, dieses ist mir unversehens widerfahren. Præter opinionem, insperanti mihi accidit; fuit hæc vis sanè inexpectata, inopinata; inscio, ignaro nec opinanti oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

Improvisus, a, um. unversehen. *Syn.* Inopinatus, novus, repentinus, nec opinatus, fortuitus, subito & improvisò natus.)(*Provisus.* *Usus.* Malum improvisum gravius. Fortuna efficit multa improvisa nobis.

Imprudens, tis, *g. o.* unweise, unbehutsam. *Syn.* Insciens, inscius, ignarus, errore lapsus, lapsus per imprudentiam.)(*Sciens.* *Adv.* Benè, insigniter, naviter. *Phras.* *Nimium te imprudentem cognovi*, ich weiß es, daß du gar zu unbehutsam bist. Nimium te inconsideratum, expertem consilii, rationis; inopem consilii; rationis; à ratione aversum; præcipitis consilii; nimis in agendo præcipitem cognovi; scio,

ſcio, quam facilè à ratione diſcedas, decedas, deducâre; quam multa temerè, imprudenter, inconſulte, ſine ratione, ſine conſilio agas; ſcio, tibi deeſſe rationem ac conſilium; conſilium!, ac prudentiam dudum in te deſidero; ſcio, quam longè abſis à prudentiæ maturitate; quoties per imprudentiam incurras aliquo ac offendas; quantâ judicii inopiâ labores! quam infirma tibi ſit à prudentia ætas; quam parùm videas, diſpicias ac intelligas. V. *Temere*. *Uſus*. 1. Id imprudenti mihi ac invito excidit. Imprudens feci, quod maximé nolebam. 2. *Ignarus*, unwiſſend. Imprudentes legis vitulum immolârunt nautæ.

Imprudenter, unweißlich. *Syn.* Per imprudentiam, per ignorantiam, inſcienter.)(*Scienter, prudenter*. V. *Temere*.

Imprudentia, æ, f. Unvorſichtigkeit. *Syn.* Inſcitia, inſcientia.)(*Scientia, prudentia*. *Uſus*. 1. Id non imprudentiæ, ſed perfidiæ aſſignandum. *Error*, Fehler. Imprudentia in purgationem confertur, cujus partes ſunt inſcitia, caſus, neceſſitas. Emiſſi teli imprudentia. V. *Error, Temere, Aberro*.

Impuber, eris, m. unmannbar. *Syn.* Adoleſcentulus.

Impudens, tis, *g. o.* unverſchämt. *Syn.* Inverecundus.)(*Pudens*. *Phraſ.* 1. *Homo eſt planè impudens*, er iſt ein unverſchämter Menſch. Homo eſt, qui audacter, impudenter dicat faciatque omnia; dudum os perfricuit; pudorem dimiſit; homo eſt præmortui jam pudoris; præfrictæ frontis; ingenió inverecundô, incredibili importunitate & audaciâ; inſigniter impudens; qui verecundiæ fines omnes tranſilierit; os hominis inſignémque impudentiam quis ignoret? Ore eſt duriſſimô, ac planè ferreô; homo eſt, qui verecundiam dudum abjecerit; pudorem exuerit; frontem perfricuerit; exhauſti pudoris homo eſt; homo eſt pudoris expers ac modeſtiæ; qui verecundiæ repagula refregerit omnia; qui omnem à ſe verecundiam removit, longiſſiméque projecit; qui pudorem omnem abſterſit; qui pudorem omnem dedidicit, proſcripſit; qui verecundiæ ſepta finésque tranſilivit. 2. *Impudens es in petendo*, du biſt recht unverſchämt in begehren. Quæ, malum! iſta tua eſt in petendo confidentia? quàm inverecundum animi ingenium? Nihil te pudet, non vereris, non erubeſcis, res tantas toties à me petere? Petitiones tuæ omni rubore carent; oris impudentis es, atque averſi à pudore animi in petendo; tanta cùm petas, pudore nullo ſuffunderis. *Uſus*. Qui verecundiæ fines ſemel tranſierit, eum naviter oportet eſſe impudentem.

Impudenter, unverſchämter Weiſe. *Syn.* Confidenter, audacter.

Impudentia, æ, f. Unverſchämtheit. *Syn.* Confidentia, os impudens, durum, ferreum.)(*Verecundia*. *Epi.* Admirabilis, impudica, incredibilis, inſignis, non minor, mira, perſpicua, ſimilis, ſingularis, ſumma, tanta, tam varia. *Uſus*. Os hominis inſignémque impudentiam agnoſcite. Audacia fretus & impudentiâ in omnem licentiam effunditur. V. *Imprudens*.

Impudicitia, æ, f. Unkeuſchheit. *Uſus*. Impudicitiæ ſe dedere. V. *Luxuria*.

Impudicus, a, um. unzüchtig. *Syn.* Laſcivus, libidinoſus, luxurioſus.)(*Pudicus*. *Phraſ.* *Homo impudicus*, ein unzüchtiger Menſch. Homo petulans ac protervus, qui eò ſemper trahitur, quò libido rapit; plenus ſtupri, ſceleris, flagitii; quem non modò nequitia, ſed vel ipſum nequitiæ nomen oblectet. Quæ nota domeſticæ turpitudinis non inuſta vitæ eſt? Quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiæ? Quæ libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto corpore abfuit? Homo omnis turpitudinis exemplum, probrum juventutis, ſenectutis ludibrium. Homo perditâ nequitiâ, libidine, intemperantiâ; quem nec pudor ab infamia, nec generis macula à turpitudine avocare poſſit; qui omnia pudoris ac honeſtatis repagula perfregerit. V. *Luxuria, libidinoſus*. *Uſus*. Impudica loqui. Mulier impudica.

Impugnatio, onis, f. Beſtreitung. *Syn.* Oppugnatio.

Impugno, as, avi, atum, are. beſtreiten. *Syn.* Oppugno. V. *Oppugno*.

Impulſio, onis, f. Antrieb. *Syn.* Impulſus, commotio. *Epi.* Vehemens. *Uſus*. Impulſio eſt, quæ ſine cogitatione per quandam affectionem animi facere aliquid hortatur, ut amor, iracundia.

Impulſor, oris, m. Anhetzer. *Syn.* Suaſor, autor.)(*Dehortator*.

Impulſus, ûs, m. Antrieb. *Syn.* Impulſio, inductus. *Epi.* Alienus, externus, primus, ſimilis, ſummus. *Uſus*. Non alienô impulſu, ſed ſua ſponte moveri. 2. *Impetus*. Sonus impulsû & motû efficitur.

Im-

Impunè, ungestraft. *Syn.* Sine pœna, *vel* periculo, tuto, tranquille. *Phraf. Hoc factum impune non feres*, diese Unthat wird nicht ungestraft bleiben. Impunè tibi non abibit; non dimittam inultam impunitamque hanc injuriam; non tibi impunè dilabetur atrox hæc injuria; nondum assecutus es sceleris hujus impunitatem. V. *Impunitas, impunitus.*

Impunitas, tis, f. Verzeihung, Gnade. *Syn.* Licentia, venia. *Epi.* Diuturna, juvenilis, sempiterna, summa, tanta. *Phraf. Impunitatem consecutus est*, er ist ungestraft davon kommen. Pœnam effugit, elapsus est; impunè fecit; evasit ex judicio; absolutus est, impunitas sceleri data est. V. *Impune, impunitus. Usus.* Errorem suum deponentibus veniam & impunitatem dandam existimo. Juvenilis impunitas, & licentia dicendi. Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi. Garriendi tanta est impunitas.

Impunitus, a, um. ungestraft. *Syn.* Inultus.)(*Punitus, multatus. Phraf. Nocentes sæpe impuniti manent*, die, so am meisten schuldig seynd, bleiben oft unbestraft. Supplicium de nocentibus sæpè nullum sumitur; sæpè non animadvertitur in homines nocentes; sæpè homines improbi judicio liberantur judicum sententiis; pœna eximuntur; pœnas vitant; evadunt ex judicio; meritâ pœnâ non coërcentur; pœnas non dant; pœnas non luunt; pœnas non pendunt; debitas pœnas non persolvunt; debitô suppliciô non mulctantur; debitâ pœnâ non afficiuntur; à supplicio vindicantur; pœnam effugiunt; debitâ improbitati pœnâ non plectuntur; pœnas factis moribusque dignas non ferunt, non sustinent, non patiuntur, non sentiunt. V. *Impune, impunitas. Usus.* Possumusne hanc injuriam inultam permittere? Num hæc tanta injuria impunita discedet? Num impunitam feremus tantam audaciam?

Impurè, schändlich. *Syn.* Spurce, fœdè, obscœnè, turpiter. *Usus.* Impurè, flagitiosè, intemperanter multa facere.

Impuritas, atis, f. Unreinigkeit. *Syn.* Flagitia, turpitudines. *Usus.* Cum omnes impuritates tua in domo susciperes. V. *Luxuria.*

Impurus, a, um. unrein, wüst. *Syn.* Contaminatus, lutulentus, spurcus, improbus, sceleratus.)(*Purus. Usus.* Omnium non modo bipedum, sed quadrupedum impurissimus. V. *Luxuria, impudicus.*

Imus, a, um. der unterste. *Syn.* Infimus.)(*Summus. Usus.* A summo, à medio, ab imo. Ab imis unguibus ad summum verticem.

In, an, in, auf. *Præpositio. Usus.* 1. Actio constituta in diem posterum; in annos multos solis defectiones prædicuntur. 2. *In dies*, von Tag zu Tag. In singulos dies vitium crescit. In dies opinio magis invalescit. 3. *In diem vivere barbari solent*, für heute allein. 4. *In posterum, in perpetuum*, ins künftige, auf ewig. Aliquem à se in perpetuum alienare. 5. *Distributioni servit*, in Austheilung der Dinge. Pretium in capita statuere; singulas in militem tunicas imperare. 6. *Ad pretium rei statuendum*, den Werth der Sache anzuzeigen. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. 7. *In modum*, auf die Art, Weise, Manier. Ornatus peregrinum in modum; servilem in modum; miserandum in modum; mirandum, mirabilem in modum. 8. *In hanc sententiam*; in eandem sententiam cum multa dixissent. 9. *In speciem*, dem Scheine nach. In speciem validus, exercitus, re vera infirmus & inops. 10. *In manibus esse*, gewiß seyn, in Händen stehen. Victoria est in manibus. 11. *In manibus habere*, vor Handen haben. Omisi ea, quæ in manibus habebam. 12. *In orbem*, Wechsels-weise. Senæ horæ in orbem operi attributa; pro *per vices*. 13. *Contra*, wider. In aliquem peccare. 14. *Secundum*, nach. In hanc formulam omnia judicia conclusa sunt. 15. *Supra*, über. In humeros puerum extulit. 16. *Ante*, vor. Cædes facta in oculis hominum. 17. *Inter*, unter. In magnis viris non est habendus. 18. *Pro*, für. Pecunia decreta in rem frumentariam. 19. *Per*, durch. Sanguis à corde in totum corpus diffunditur. 20. *Erga*, gegen. Amor in patriam, religio in Deum. 21. *In ante* diem XV. Calendas *vel* Calendarum distuli, auf den 18. des Monaths, e. g. Jenner.

Inaccessus, a, um. unzugänglich. *Syn.* Ex omni parte clausus, obstructus, præclusus, qui adiri non potest, qui aditus habet difficiles. *Usus.* Aditus inaccessi. V. *Angustus.*

Inædifico, as, avi, atum, are. auf etwas bauen. *Usus.* In domo tua est inædificatum sacellum.

Inæquabilis, e. uneben, ungleich. *Usus.* Inæquabilis varietas.

Inæqualis, e. ungleich. *Usus*. Annus inæqualis.

Inæqualiter, ungleich, uneben, bald so, bald und so. *Usus*. Inæqualiter eminentes rupes scandere.

Inæquo, as, avi, atum, are. eben machen. *Syn*. Complano.

Inæstimabilis, e. unschätzbar.)(*Æstimabilis*. V. *Pretium*.

Inambulatio, onis, f. das Hin- und Hergehen. *Syn*. Ambulatio.

Inambulo, as, avi, atum, are. spatzieren. *Syn*. Deambulo. V. *Ambulo*.

Inanimatus, a, um. leblos. *Syn*. Inanimis, expers vitæ.

Inanimus, a, um. leblos. *Syn*. Inanimatus. *Usus*. Inanimum est omne, quod pulsû agitatur exteriore.

Inanis, e. leer, vergeblich. *Syn*. Vacuus, supervacuus, levis, cassus, vanus, sine causa.)(*Plenus*. *Phras. Inania sectaris*, du legst dich nur auf eitle Sachen. Levioribus rebus tuum studium dicas; amas, colis, sequeris ea, quæ non consistunt; quæ nihil habent firmitatis, nihil gravitatis, nihil ponderis; quæ levia, nullius ponderis, infirma, minimè solida sunt. V. *Levis, vanus*. *Usus*. Inanissimarum cupiditatum nullus modus. Consilium prudentiæ inanissimum. Inanis elocutio & puerilis.

Inanitas, tis, f. Leere, Eitelkeit. *Syn*. Vanitas, inane. *Epi*. Summa. *Usus*. In summa inanitate versamur. V. *Levitas*.

Inaniter, ohne Ursache. *Syn*. Falso, frustra, sine causa. *Usus*. Inaniter sæpe animus exultat.

Inapparatio, onis, f. Unfleiß. *Syn*. Nullus apparatus.

Inaudibilis, e. nicht zu hören. *Syn*. Qui non est audiendus, qui audiri non meretur. *Usus*. Fidem infirmare alicui inaudibili.

Inaudio, is, ivi, itum, ire. genau hören. *Syn*. Audio, exaudio, *de rebus fere occultis*. *Usus*. Erupit tandem vox illa, de qua ego aliquid inaudieram. Vid. *Audio*.

Inauditus, a, um. unerhört. *Syn*. Inusitatus. *Adv*. Omnino, ante hoc tempus. *Usus*. Nihil dicam inauditum, novum, insolens. Res in omni memoria inaudita. V. *Novus, rarus*.

Inauguro, as, avi, atum, are. einweyhen, einseegnen. *Syn*. Initior, consecro, dedico. *Usus*. Templum inaugurare. V. *Dedico*.

Inauris, is, f. Ohren-Ringlein. *Syn*. Ornamentum aurium, quo mulieres utuntur.

Inauro, as, avi, atum, are. vergulden. *Syn*. Auro tego, illino, obduco; aurum rei induco. *Adv*. Extrinsecus. *Usus*. Pallâ inauratâ inductus. Malo consuli à Cæsare inaurari.

Inauspicato, unglücklich. *Syn*. Vitiô, auspiciô non captô, malis omnibus.

Incalesco, is, calui, ere. erwarmen. *Usus*. Vinô incalescere.

Incallidè, einfältig. *Syn*. Incautè. *Usus*. Non incallidè tergiversari.

Incallidus, a, um. einfältig. *Syn*. Simplex, incautus, antiquus, credulus. *Usus*. Servus non incallidus, sed frugi & integer. V. *Simplex, apertus*.

Incandesco, is, dui, ere. glüend werden. *Usus*. Æstû, irâ, furore incandescere.

Incanesco, is, nui, ere. grau werden. *Syn*. Canus fio.

Incanto, as, avi, atum, are. verzaubern. *Syn*. Carmine magicô veneficium affero, Animum magicis illecebris pellicio, fascino, magicis sacris utor, nefaria mysteria nuncupo.

Incassùm, vergeblich. *Syn*. Frustrà. *Usus*. Incassum tela jactantur. V. *Frustra*.

Incautè, unvorsichtiglich. *Syn*. Incallidè, imprudenter, temere. V. *Temere*.

Incautus, a, um. unbehutsam. *Syn*. Improvidus. V. *Imprudens, simplex*.

Incedo, is, cessi, cessum, ere. gehen, daher treten. *Syn*. Ingredior, ambulo. *Adv*. Sensim. *Phras. Modeste incedendum*, man muß züchtig daher gehen. Non utamur aut tarditatibus ingressu mollioribus, ne pomparum ferculis similes videamur; nec in festinationibus nimias suscipiamus celeritates. Pleno modestoque gradu ingrediamur; alacriter, sed modeste se inferat, oportet, qui decorum amat. *Usus*. Quam teter incedebat! Incessi repente omnibus lætitiis.

In-

Incendium, ii, n. eine Brunst. *Syn.* Ardor, flamma. *Epi.* Acerrimum, commune, domesticum, fortissimum; impium, malum, præsens, tantum, universum. *Phras. Ortum est ingens incendium*, es ist eine grosse Brunst entstanden. Incendium deflagrationem toti urbi minatur; exuruntur tecta, templa incendiô fumant; latiùs usque funditur incendium; propè abest, ut urbs tota incendiô hauriatur, deleatur. Non fortuitô sed oblatô incendiô tecta conflagrant; urbs tota conjectis ignibus inflammata ardet; concepto igne urbs tota continenti incendiô collucet. Urbs tota ignibus ac ruinis miscetur. V. *Ardeo, comburo, Flamma. Usus.* Incendium facere, excitare, erwecken. Incendiô conflagrare, verbrennen. Incendium ruinis extinguere, auslöschen. Ex incendio effugere, entfliehen. Ab incendio eripere, liberare, befreyen.

Incendo, is, di, sum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendium facio; ignem *vel* faces misero, admoveo, subjicio; concremo, uro, exuro, ignem injicio, conjicio. V. *Accendo, Comburo. Adv.* Vehementiùs. *Usus.* 1. Naves incendi jussit. 2. *Transl. Hortor, incito, excito*, antreiben, erwecken. Aliorum in se odia; cupiditatem, desideria alicujus incendere. Gloriæ studiô incendi. V. *Excito, impello.*

Incensio, onis, f. Ansteckung. *Syn.* Incendium. *Usus.* Incensione urbem, internecione cives, vastitate Italiam liberavi.

Incensus, a, um. angeflammet. *Usus.* Mulier incensa odiô. Imperator incensus ad rempublicam benè gerendam. Vid. *Fervidus.*

Incertus, a, um. ungewiß. *Syn.* Obscurus, fallax, dubius; in dubia opinione; in casu positus, non constans. *Phras.* 1. *Incerta res est*, es ist eine ungewisse Sache. Res est in incerto posita; in incerto relicta, in casu res est; res etiamnum fluctuat; quid nox diésque ferat, incertum est; ejus rei ratio explicata, explorata, expedita nondum est. 2. *Quid me futurum sit, incertum est*, was sich mit mir ereignen wird, ist noch ungewiß. Suspensas habeo vivendi rationes; suspenso animo sum; metu, exspectatione suspensus hæreo; fluctuat animus, pendet, jactatur; ancipiti cura distrahor. V. *Dubito, Dubius.* 4. *Quod vitæ genus amplectar, incertus sum*, ich weiß nicht, was ich für eine Lebens-Art ergreifen soll. Nulli fortunæ adhæret animus per omnia vitæ genera errans; jam dudum inquiro, siqua ad portum via fluctuantem ferat; nondum stat sententia, quam in partem suspensæ vitæ rationes inclinaturæ sint; consiliis distrahor magis, quam feror. *Usus.* Incerti animi hominum, exitus præliorum. Ætas puerilis maximè lubrica & incerta. Suspensus & incertus obscura spe pendo; omnia in dubium incertúmque revoco. V. *Dubius, Dubito, Inconstans.*

Incesso, is, cessi, cessum, ere. anfallen. *Syn.* Invado, adorior. *Usus.* Jaculis hostes incessere. Incessit omnes admiratio, cura, cupido, religio. Vid. *Invado, impetus.*

Incessus, us, m. der Gang, Tritt. *Syn.* Ingressus, gressus. *Epi.* Equestris, gravis, acutus, rarus, nec ita longus. *Usus.* Fingere sibi vultum & incessum. Muliebris ornatus & incessus.

Inceste, Blut-schänderisch. *Syn* Fœdè, nefariè, turpiter.

Incestum, i, n. & Incestus, us, m. Blut-Schande. *Usus.* Facere incestum; incesto aliquem liberare.

Inchoo, as, avi, atum, are. anfangen. *Syn.* Incipio, exordior, attingo, informo.)(*Pertexo, finio, perficio. Phras. Inchoatum potius, quam perfectum opus*, das Werk ist vielmehr erst angefangen, als zu Ende gebracht. Tantum abest, ut opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium processeris; ut in ipsis pæne principiis consistat, hæreat. Tantum abes à perfectione operis, ut principia vix appareant; vix opus instituisti; vix operis initum fecisti; rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectam perpolitámque non habes. Operis tu quidem fundamenta jecisti, fastigium adhuc nullum videmus. V. *Incipio. Usus.* Si idem extrema persequitur, qui inchoavit, jam perfecta omnia videbimus. Inchoare & informare oratorem perfectum. Natura hominem inchoat, sapientia perficit.

Incido, dis, cidi, ere. hinein fallen. *Syn.* Accido, contingo, evenio, incurro. *Phras.* 1. *Incidit in hostes*, er ist unter die Feinde gerathen. In hostem imprudens præcipitavit; in manus hostium delatus est; in hostes incurrit; medios in hostes delapsus est. 2. *Incidit mihi ea cogitatio*, mir ist eingefalle. Subiit animum ea cogitatio; occurrit animo; incidit in mentem illud; succurrit mihi, in mentem venit. *Usus.* 1. Si casus inciderit, ne mori recusabo. Tales casus sæpè fortissimis viris incidunt. Incidit ætas mea in

casus sæpè fortissimis viris incidunt. Incidit ætas mea in illa tempora. Nihil mali incidit civitati. Quocunque mens & oculi inciderint. 2. *Incurro*, in die Krankheit :c. fallen. In morbum, in febriculam, in insaniam, furorem, peccatum incidere. In manus hostium, in scopulos vitæ incidere. 3. *Venio*, kommen, gerathen. In æs alienum, in amorem, contentionem, in mentionem alicujus rei, in sermonem incidere, ac velut improviso venire. Homini sanè præter opinionem incidi. V. *Accidit*.

Incido, is, cidi, cisum, ere. abhauen. *Syn.* Caedo, reseco, præcido, amputo, securim injicio. *Adv.* Æqualiter, consultò, crudelissimè, de improviso, de integro, divinitùs, fœdissimè, fortuito, improvisò, planè, retrò. *Usus.* Alicui nervos, pennas incidere. Deliberationem omnem ac spem incidere. Vid. *Abrumpo*.

Incipio, is, cepi, ceptum, ere. Anfang machen. *Syn.* Cœpi, instituo, ingredior; initium facio, duco, sumo, do, effero, introduco, principium do, capio, duco, habeo; primordium, exordium capio; exordior, inchoo, informo, fundamenta jacio, rudimentum pono, tirocinium pono. *Phras.* 1. *Nunc demum sperare incipio*, itzt fange ich erst an zu hoffen. Nunc demum ingredior in spem; in spem inducor; nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget; nunc demum in spem venio. 2. *Unde dicere incipiam?* wo werde ich den Anfang meiner Rede machen? Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficiscetur oratio? Unde exordium ducam, capiam? Unde initium ducetur? 3. *Respublica bellum incipiet*, der Staat wird den Krieg anfangen. Initium belli è republica dabitur; quod conceptum respublica bellum parturit, propediem nascetur; respublica bellum suscipiet; nascentis belli primordia respubl. capientur; bellum grande propediem exsurget à republica commovendum. 4. *Inceptum bellum brevi sopietur*, der angefangene Krieg wird bald beygelegt werden. Vim nascentis, orientis, exsurgentis belli nostri facilè consilio discutient & compriment. Quamquam qua noluimus janua ingressi sumus in bellum, facilè tamen exitum reperiemus. V. *Bellum*. *Usus*. Bellum gerere nostri duces incipiunt. V. *Inchoo*.

Incisè, Stückweise. *Usus.* Incisè membratimque dicere.

Incisim, Stück weise. *Syn.* Cæsim, incisè.

Incisio, onis, f. Zerschneidung. *Usus.* De membris & incisis, *vel* incisionibus.

Incisum, i, n. Einschnitt. *Syn.* Incisio.

Incita, æ, f. höchste Armuth. *Syn.* Paupertas, indigentia. *Usus.* Ad incitas redactus. V. *Paupertas*.

Incitamentum, i, n. Anreizung. *Syn.* Invitamentum, illecebra. *Epi.* Summum. *Usus.* Hoc hominibus maximorum laborum & periculorum incitamentum est. V. *Excito, animo*.

Incitatè, schnell, eilend. *Syn.* Incitatiùs ferri.

Incitatio, onis, f. Antreibung, Behendigkeit. *Epi.* Acris, vehemens, divina. *Usus.* Acri & vehementi incitatione inflammare animum. Incitatio languentis, moderatio effrenati populi.

Incitatus, a, um. angetrieben, schnell. *Adv.* Planè, vehementius. *Usus.* Totius mundi incitatissima conversio.

Incito, as, avi, atum, are. anreizen. *Syn.* Impello, exacuo, excito, suscito, incendo, irrito, stimulos admoveo, cohortor. *Adv.* Effrenatè. *Phras.* *Ad præclarum facinus incitare*, zu einer lobwürdigen That aufmuntern. Ad audendum animos addere, augere: alacritatem addere, afferre; animos dare, erigere, excitare, afferre; spei ac fiduciæ implere; incitamento esse; desiderium rari decoris admovere. V. *Excito, impello, hortor, animo*. *Us.* Incitare aliquem spe laudis ad aliquid agendum. Mentem alicujus incitare. Incitata odia, ira; studium ad investigandum incitatum. Incitat se vis aquæ. Naves se incitant.

Inclamo, as, avi, atum, are. anschreyen. *Syn.* Voco, altiore voce clamo. *Usus.* Expeditus, facito, ut sis, ut, cùm inclamavero, advoles. V. *Voco*.

Inclemens, tis, *g. o.* unbarmherzig. *Syn.* Asper. V. *Durus*.

Inclementer, unbarmherziglich. *Usus.* Inclementer in aliquem dicere.

Inclementia, f. Unmildigkeit. *Syn.* Duritas. V. *Inhumanitas*.

Inclinatio, onis, f. Neigung. *Syn.* Conversio status, mutatio, conatus, flexio, inflexio. *Epi.* Divina, magna, repentina, tanta, maxima, parva. *Usus.* Minimis momentis maximae inclinationes temporum fiunt. Inclinatio quaedam ad meliorem spem visa est fieri. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. Conversio status, inclinatio reipublicae.

Inclino, as, avi, atum, are. hängen, neigen. *Syn.* Vergo, propendeo.) *Sto, erectus sum.* *Adv.* 1. *Inclinat ad lenitatem*, er ist zur Sanftmuth geneigt. Ad lenitatem se dat; proclivior est ad lenitatem; ad lenitatem suâ sponte propendet; summâ propensione in leniora fertur; inclinatissimo est ad lenitatem animo. 2. *Inclinat ex natura ad avaritiam*, er ist von Natur zum Geiß geneigt. Naturâ propensus est ad execrabile vitium avaritiae; ad avaritiam naturâ propendet; ad avaritiam natura illum sua ducit, naturâ hortante, naturali quodam studio ad avaritiam fertur, rapitur; naturali quadam inductione animi avaritiam sequitur; suopte ingenio, impetu quodam naturae, naturali quadam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur. *Usus.* Sententia senatûs inclinat ad pacem. In vitium, in fugam inclinare. 2. *Deficio*, abnehmen. Eloquentia, opes, forma reipublicae inclinat. Inclinat acies, animi militum. 3. *Flecto*, sich wohin neigen. Inclinat se ad Stoicos. Inclinare omnia ad suum commodum.

Includo, is, si, sum, ere. einsperren. *Syn.* Claudo, comprehendo.)(*Excludo.* *Adv.* Aptè, intùs, arguté, divinitùs, diutiùs. *Phras.* *Certis finibus orationem includam*, ich werde meine Rede in gewisse Schranken einschliessen. Certis finibus circumscribam; cancellos, quibus me ipsum circumscripsi, non egrediar. Certos mihi fines terminosque constituam, extra quos egredi non possim, si maximè velim. V. *Termino.* *Usus.* Imaginem alicujus in clypeo aureo includere. Orationem in epistolam inclusi. Dolor mihi & admiratio vocem inclusit. V. *Carcer*, *Claudo.*

Inclusio, onis, f. das Einschliessen. *Usus.* Inclusione contentus non eras, interficere volueras.

Inclytus, a, um. berühmt. *Syn.* Clarus, nobilis, insignis. V. *Clarus*, *Nobilis.*

Incœptio, *rectius* Inceptio, onis, f. Anfang. *Syn.* Initium, principium.

Incognitus, a, um. unbekannt. *Syn.* Ignotus.) *Notus.* *Usus.* Condemnare aliquem causâ incognitâ. V. *Ignotus.*

Incogitans, tis, *g. o.* unbedacht. *Usus.* Incogitantem, imprudentem oppressit.

Incogitantia, ae, f. Unbedachtsamkeit. *Syn.* Imprudentia. V. *Imprudentia.*

Incola, ae, m. Einwohner. *Syn.* Habitator. *Usus.* Socrates totius mundi civis & incola.

Incolo, is, ui, cultum, ere. einwohnen. *Syn.* Habito, incola sum. *Usus.* Qui earum civitatum fines incolunt. V. *Habito*, *Domus.*

Incolumis, e. gesund, frisch. *Syn.* Salvus, integer. *Adv.* Aliquamdiu. *Phras.* *Incolumes tibi sunt adhuc res tuae*, dein Haus-Wesen ist noch unbeschädiget. Salva sunt apud te omnia; nihildum perdidisti; status idem est, qui antea rerum tuarum. Eodem loco sunt, quo antea, fortunae tuae; nihil detractum est de fortunis tuis; nullam res *aut* fortunae tuae jacturam fecêre; nullum res tuae damnum tulêre, detrimentum cepêre, accepêre, passae sunt. Nihil adversi res tuae subierunt; nihil tibi eripuit abstulit, ademit, detraxit, avertit fortuna; incolumitatem obtinent res, rationes, fortunae tuae; nihil secùs, nihil contra, quàm velles, rebus tuis factum est. Nulla rerum tuarum facta est imminutio; sarta tectáque tua sunt omnia, & ab omni incommodo sincera integraque sunt conservata. V. *Salvus*, *Sanus.* *Usus.* Domum suam incolumem à calamitate servare non potuit. Cives integros & incolumes servavi.

Incolumitas, tis, f. Wohlstand. *Syn.* Salus. *Epi.* Explorata. *Phras.* *Quamdiu reipublicae sua constabat incolumitas*, so lange des gemeine Wesen aufrecht stund. Dum reipublicae salus erat integra; salvis rebus; rebus nondum perditis; ante reipublicae inclinationem; stante, vigente, incolumi republica; cum respubl. suum jus obtineret; cum suo jure uteretur; cum salvus esset reipubl. status; ante casum reipubl., antequam respubl. concideret, occideret, periret. V. *Salus*, *status bonus.* *Usus.* Incolumitas est salutis tuta atque integra conservatio. Alicujus salutem & incolumitatem deserere.

Incomitatus, a, um. unbegleitet. *Syn.* Sine comite, solus. *Usus.* Ars indotata, incompta, incomitata. V. *Solus.*

Incommodatio, onis, f. Ungelegenheit. *Syn.* Incommodum.

Incommodè, ungelegen. *Syn.* Molestè. *Usus.* Cum illo actum optimè, mecum autem incommodè.

Incommoditas, tis, f. Unbequemlichkeit. *Syn.* incommodum. *Usus.* In hac incommoditate illud inest commodi. V. *Incommodum.*

Incommodo, as, avi, atum, are. hinderlich seyn. *Syn.* Officio, incommodum affero. *Phras.* *Incommodare tibi nolo*, ich will dir keine Ungelegenheit machen. Nolo incommodò tibi esse, incommodò te afficere; incommodum tibi afferre, parere, præbére; nolo tibi molestiam exhibére, nolo commodis tuis officere; commoda tua oppugnare, labefactare; nolo tibi negotium lacessere; nolo tibi gravis, molestus esse; nolo tibi importunè obstrepere; nolo tibi per me incommodi quidquam accidat. Vid. *Noceo*, *Molestia*, *Molestus.* *Usus.* Qui alteri nihil scientes incommodant, nihil ipsis jure incommodi accidere potest.

Incommodum, i, n. Schade, Nachtheil. *Syn.* Damnum, detrimentum.)(*Commodum.* *Epi.* Alienum, commune, domesticum, insperatum, magnum, parvum, præcipuum. *Phras.* 1. *Id ego concedam, modo sine tuo incommodo fiat*, ich will es gern geschehen lassen, wann es nur ohne deinen Nachtheil geschehen kan. Facile id patiar, modò ne tibi incommodes; modò ne contra tuum commodum sit; modò ne tuis commodis adversetur; modò ne commodis tuis officiat. Dabo id perlibenter, quod sine incommodo tuo facere possis; quod commodè, quod sine molestia tua fiat. 2. *Multa patior incommoda*, ich muß viel Ungemach ausstehen. Multa me incommoda circumveniunt; undique oppugnantur, labefactantur commoda mea; incommoda non pauca capio, accipio; multis incommodis & difficultatibus angor, premor; quotidie novis incommodis afficior; quotidie nova mihi incommoda dantur, invehuntur, importantur; alia ex aliis accedunt incommoda; nova quotidie incommoda mihi nascuntur. V. *Damnum*, *Molestia.* *Usus.* 1. Incommodum invehere, ferre, dare, afficere incommodis, Schaden bringen. 2. Incommodum capere, accipere, Schaden leiden. 3. Incommodum propulsare, rejicere; refutare, den Schaden abwenden. 4. Incommodum levare, diminuere, incommodis mederi, dem Schaden abhelfen. 5. Incommodum sarcire, ersetzen. 6. Incommodum devitare, entgehen. 7. Incommodi expers; ab incommodo integer, sincerus, schadlos. Illud etiam in incommodis est; illud quoque accessit incommodum, unter andern ist auch dieser Schaden. V. *Detrimentum.*

Incommodus, a, um. ungelegen, schädlich. *Syn.* Adversus, alienus, molestus, iniquus. *Usus.* Valetudine uti incommoda. Pater alioquin facilis, sed filio incommodus. In rebus incommodis sublevare aliquem. V. *Alienus.*

Incompertus, a, um. unbekannt. *Usus.* Res vetustate incomperta. Quid rei fuerit, incompertum est. V. *Ignotus.*

Incompositè, unordentlich. *Usus.* In hostem negligenter & incompositè occurrunt.

Incompositus, a, um. unordentlich. *Usus.* Agmen incompositum. V. *Dissolutus.*

Incomprehensus, a, um. unergriffen. *Syn.* Non perceptus, incognitus.)(*Comprehensus.*

Incomptus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inornatus, incultus.)(*Concinnus.* *Usus.* Oratio incompta & horridula.

Inconcinnus, a, um. ungereimt. *Syn.* Molestus, inurbanus, præposterus, absurdus, ineptus. V. *Ineptus.*

Inconditè, ungeschicklich. *Syn.* Insulsè. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrosè dici potest, quod non possimus somniare.

Inconditus, a, um. unordentlich. *Usus.* Inconcinnus, insulsus, non compositus. *Us.* Inconditum jus, orator, oratio. V. *Odiosus.*

Inconsiderans, tis, *g. o.* unbedachtsam. *Syn.* Inconsideratus.

Inconsiderantia, æ, f. Unbesonnenheit. *Syn.* Inconsulta ratio, temeritas. V. *Temere.*

Inconsideratè, unbedächtlich. *Syn.* Inconsultè, temerè, leviter, negligenter, dicere *aut* facere aliquid.

Inconsideratus, a, um, unbedachtsam. *Syn.* Inconsiderans, inconsultus, amentissimus, te-

temerarius.)(*Consideratus.* *Usus.* Inconsideratissima & dementissima temeritas. V. *Incautus*, *imprudens*.

Inconstans, tis, *gen. omn.* wankelbar. *Syn.* Mobilis, levis, volaticus, qui à seipso desciscit, levissimus transfuga, qui sibi non constat, neque in hac, neque illa parte fidem habet.)(*Constans.* *Phras.* *Inconstantes sunt hominum voluntates*, der menschliche Wille ist unbeständig. Homines mobili sunt in omnem partem animô & fluctuante; mobilia sunt hominum ingenia; plumâ *aut* foliô faciliùs moventur; vagâ & mutabili ratione, summâ levitate & inconstantiâ huc illuc feruntur; parum constanter in cœpto permanent. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quam hominum consilia. V. *Levis*, *Mutabilis*. *Usus.* Ridiculè mihi visus es inconstans.

Inconstanter, unbeständiglich. *Syn.* Leviter. *Usus.* Inconstanter & turbidè jactari.

Inconstantia, æ, f. Wankelmüthigkeit. *Syn.* Levitas, mutabilitas, mobilitas, varietas.)(*Constantia.* *Epi.* Maxima, tanta. *Phras.* 1. *Non puto, meam inconstantiam reprehendendam*, ich verhoffe, es werde mich niemand einer Wankelmuth halber beschuldigen. Non puto, mihi famam inconstantiæ pertimescendam; non vereor, nequis inconstantiæ, levitati tribuat, adscribat, assignet, si &c.; nequis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi vitium conferat; nequis mihi notam inconstantiæ inurat; inconstantiæ maculam aspergat nomini meo; ne inconstantiæ nomine male audiam, suspectus sim; nequis me accuset, quasi discesserim à pristina consuetudine, à me ipso. 2. *Tantam in te inconstantiam non expectassem*, ich hätte nicht geglaubt, daß du so wankelmüthig seyn solltest. Tam mobili in me animo te esse non putabam; tantâ levitate & inconstantiâ, tantâ mutabilitate mentis te esse non putabam. Tam fluxâ fide; tam mobili ingeniô te esse quis putâsset? *Usus.* Fortuna ab inconstantia & temeritate sejungi non potest. Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit.

Inconsultè, unbedachtsam. *Syn.* Inconsiderate, impudenter ac imprudenter, temere dicere aliquid, *aut* facere.

Inconsultus, a, um. unvorsichtig. *Syn.* Inconsideratus, temerarius. V. *Imprudens*.

Incontaminatus, a, um. unbefleckt. *Usus.* Nequid sinceri, nequid incontaminati sit. V. *Integer*, *purus*.

Incontentus, a, um. ungespannet. *Syn.* Remissus.)(*Contentus.* *Usus.* Fides omnes æque incontentæ.

Incontinens, tis, *g. o.* unkeusch, geil. *Syn.* Libidinosus.

Incontinenter, unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter, dissolutè, libidinosè.

Incontinentia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperantia.)(*Continentia.* V. *Luxuria*.

Inconveniens, tis, *g. o.* ungereimt.)(*Conveniens.* *Phras.* *Nihil inconveniens egit*, er hat nichts ungereimtes gethan. Nihil odiosum, aut à moribus suis alienum; quod à moribus ejus abhorreret; quod non reliquæ ætati ejus responderet; quod absonum, quod indecorum suo generi, admisit. V. *Absurdus.* *Us.* Hæc nostra facta sunt nec subita, nec inconvenientia.

Incoquo, is, coxi, coctum, ere. einkochen. *Usus.* Radices vino incoquere.

Incorporeus, a, um. Leib-los. *Syn.* Quod corpore caret. *Usus.* Rerum incorporearum æstimatio.

Incorruptè, unverfälscht. *Syn.* Castè.

Incorruptus, a, um. unversehrt. *Syn.* Integer, purus, inviolatus, sanus, sincerus, castus, naturalis, non fucatus, religiosus.)(*Vitiosus*, *corruptus*, *fucatus*. *Usus.* Sanitas, latinitas, vestis incorrupta. Sanguis, testis incorrupta. Vid. *Integer*, *Sanctus*.

Increbesco, is, bui, ere. zunehmen. *Syn.* Percrebesco, pervagor. *Usus.* Hæc consuetudo dudum jam increbuit. Numerus oratorum; sermo, fama, rumor increbescit.

Incredibilis, e. unglaublich. *Syn.* Inauditus, monstro *vel* portento similis, singularis, humanam fidem excedens, ultra fidem.)(*Credibilis.* *Adv.* Prorsus. *Phras.* *Incredibile est*, es ist unglaublich. Non est, ut credi possit; non est, ut habeatur fides; fidem superat; abhorret à fide; verisimile non est; ejusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit; mendacii speciem habet; mendacium præfert; veritatis imaginem nullam ostendit; fidem excedit; alienum est à ratione; vero, rationi consentaneum non est:

fi-

ſupra, quam credi poſſit. *Uſus.* Singularis & incredibilis virtus, audacia; agere alicui gratias incredibiles.

Incredibiliter, **unglaublicher Weiſe.** *Syn.* Immortaliter.)(*Credibiliter.* *Uſus.* Incredibiliter gaviſus ſum.

Incredulus, a, um. **unglaubig, mißtrauiſch.**

Incrementum, i, n. **Zunehmung.** *Syn.* Acceſſio. *Uſus.* Incrementum afferre. Maximis incrementis augetur hoſtium potentia. V. *Acceſſio, augeo.*

Increpo, as, ui, itum, are. **beſchelten.** *Syn.* Redarguo, accuſo. *Uſus.* Alicujus ignorantiam increpare. Quidquid increpuerit, jam ille pertimeſcit. V. *Reprehendo.*

Increſco, is, crevi, ere. **wachſen.** *Uſus.* Increſcit audacia; increſcente certamine. V. *Creſco.*

Incruentus, a, um. **unblutig.** *Uſus.* Victoriam incruentam referre.

Incruſto, as, avi, atum, are. **übertünchen, vertäfeln.** *Syn.* Cruſtam duco, cruſtâ obduco, applico cruſtam.

Incubo, as, ui, itum, are. **auf etwas liegen.** *Syn. Transl.* Inhio. *Uſus.* Spe atque animis theſauro incubare. Litteris incubare.

Inculco, as, avi, atum, are. **eintreten.** *Syn.* Ingero, intercedo. *Uſus.* Animis aliquid, auribus inculcare. Verſus leviores inculcat identidem.

Incultè, **ohne Zierde.** *Syn.* Inornatè.)(*Concinnè, nitide.* *Uſus.* Inornate, horridè, incultè dicere.

Incultus, a, um. **ungeziert.** *Syn.* Horridus, incomptus, ſqualidus, inornatus.)(*Cultus.* *Uſus.* Inhabitabilis terræ regio, & inculta, & derelicta; inculta & ſylveſtris vita; homo durus, horridus, incultus.

Incumbo, is, cubui, itum, ere. **ſich auf etwas legen.** *Syn.* Innitor, operam do, applico animum ad rem, curam, ſtudium confero, ſtudia, curas in re figo, loco, conſumo; animum adjicio, adjungo ad aliquid; operam dico, navo; confero operam ad rem; operam in re pono, figo, conſumo; mente & animo, totus in rem inſiſto. *Adv.* Acrius, eo maximè, gravius. *Uſus.* 1. Murus in lævam incumbit. 2. *Transl.* in perniciem alicujus; in ſalutem reipubl. incumbere. Toto pectore, omni ſtudio, omni cogitatione curaque, totô animô ad litteras incumbere. Voluntatum inclinatio in illum incubuit. V. *Inclino, impendo.*

Incunabula, orum, n. **Kinds-Wiege.** *Syn.* Cunabula, cunæ; rudimenta. *Uſus.* Ab incunabilis noſtræ veteris doctrinæ.

Incuria, æ, f. **Liederlichkeit.** *Syn.* Negligentia. *Epi.* Tanta.)(*Cura.* V. *Negligentia.*

Incurro, is, curri, curſum, ere. **in etwas gerathen.** *Syn.* Incido. *Adv.* Neceſſario. *Uſus.* In eadem veſtigia incurris. In haſtas incurrere, haſtis ſe induere, **ſelbſt in die Lanze hinein lauffen.** Incurrere in apertam perniciem, in odia hominum, morbos, difficultates, varias reprehenſiones. Quis eſt, qui nihil offendat, nusquam incurrat? in oculos aliorum & invidiam incurrere. V. *Impingo.*

Incurſio, onis, f. **feindliches Einfallen.** *Syn.* Excurſio, incurſus. *Epi.* Sempiterna. *Phraſ.* *Incurſiones facere,* **einen Einfall thun.** Incurſare agros; vexare incurſionibus; in agros hoſtiles impetum dare. V. *Impetus.* *Uſus.* Incurſio atque impetus armorum; incurſio ſeditionis, vis multitudinis. In hoſtes incurſionem facere; hoſtium incurſionem ſuſtinere.

Incurſo, as, avi, atum, are. **anfallen.** *Syn.* Incurro, excurro, infeſto, invado. *Uſus.* Incurſare in fortunas omnium. Incurſabit in te dolor meus. Agros incurſare. V. *Impetus.*

Incurſus, us, m. **Einfall.** *Syn.* Incurſio.

Incurveſco, is, ere. **krumm werden.** *Uſus.* Rami ſolent incurveſcere.

Incurvo, as, avi, atum, are. **biegen.** *Uſus.* Bacillus de induſtria incurvatus.

Incurvus, a, um. **gebogen.** *Syn.* Incurvatus.

Incus, udis, f. **Amboß.** *Uſus.* Eandem incudem noctu diuque tundere.

Incuſo, as, avi, atum, are. **anklagen.** *Syn.* Accuſo, reprehendo, crimini do aliquid; aliquem in crimen voco; crimen in aliquem confero, conjicio; crimine acceſſo; crimen alicui infero. V. *Accuſo.*

Incuſatio, onis, f. **Anklage.** *Uſus.* Loci communes accuſationem habent, aut querelam.

In-

Incutio, is, cussi, cussum, ere. hinein schlagen. *Syn.* Defigo, injicio. *Usus.* Errorem, terrorem, metum, dolorem incutere alicui.

Indagatio, onis, f. Nachforschung. *Syn.* Investigatio, inquisitio.

Indagatrix, icis, f. Nachsucherin. *Usus.* Philosophia virtutis indagatrix, expultrix vitiorum.

Indago, as, avi, atum, are. nachforschen. *Syn.* Vestigo, investigo, inquiro. *Adv.* Acutissimè. *Phras.* 1. *Philosophia, veritatem indagat*, die Weltweisheit forschet nach der Wahrheit. Omnibus vestigiis, diligentissimis disquisitionibus verum perscrutatur; pertentat, vestigat omnia, ut verum perspiciat; omni contentione verum invenire, summâ curâ studióque veritatem exquirere, protrahere in lucem adlaborat; rimatur omnia; velut odore verum, aut aliquo leviter presso vestigiò persequitur; scrutatur omnia & excutit; odoratur omnia, & è tenebris eruere nititur. 2. *Hostem indagare*, den Feind aussuchen. E tuto hostem speculari; discurrere circa vias, & oculis perlustrare omnia; conquisitores emittere. *Usus.* Initia exitii indagavi. Agitata occultis conjurationibus consilia necdum vulgata indagavi, patefeci. Acutissimè indagare, odorari omnia, è tenebris eruere. V. *Inquiro, quæro.*

Indago, inis, f. Gespühr. *Syn.* Investigatio, inquisitio. *Usus.* Saltum indagine cingere.

Inde, von dannen. *Syn.* Illinc. *Usus.* Jam inde à principio, ab ortu hujus imperii. Inde has litteras dedi.

Indecenter, ungebührlich. *Usus.* Indecenter obstrepunt.

Indecore, häßlich. *Syn.* Præter decorum. *Usus.* Cave, nequid indecorè, aut effœminatè facias.

Indecorus, a, um. übel anständig. *Syn.* Turpis, inhonestus, pravus, quod non decet. *Usus.* Indecorum de rebus parvis amplissimè dicere. V. *Turpis.*

Indefensus, a, um. unbeschirmt. *Usus.* Indefensi, inulti peribitis?

Indemnatus, a, um. unverurtheilet. *Syn.* Non damnatus, judicio elapsus.)(*Condemnatus.* *Usus.* Indemnatum, innocentem civem occidere.

Index, icis, m. Anzeiger. *Syn.* Qui aliquid indicat. *Epi.* Neque obscurus, neque incertus, falsus, verus. *Usus.* Vox index stultitiæ. Animi indices oculi. Indices detulerunt, rei confessi sunt.

Indicium, ii, n. Anzeigung. *Syn.* Signum, argumentum, documentum, vestigium, nota, specimen, insigne. *Usus.* Certissima indicia & argumenta sceleris ostendere, afferre, deferre, patefacere, Anzeigung geben. Indicium sceleris habere, accipere, Anzeigung haben. V. *Signum, indico.*

Indico, as, avi, atum, are. anzeigen. *Syn.* Indicium facio, do, affero, ostendo, defero: indicio sum, ostendo, monstro, coarguo, innuo, signa patefacio, loquor. *Adv.* Ridiculè, apertè, aliquandò, aliter. *Phras. Puer omnia dominæ indicavit*, der Knabe hat die ganze Sache der Frau angezeiget. Rem omnem ad dominam retulit, pertulit; heræ exposuit, proposuit; quid facere cogitares, demonstravit; rei indicium edidit; ad dominam rei indicium detulit; protulit omnia & detexit; enunciavit, prodidit; dominam de re tota certiorem fecit; rem omnem dominæ aperuit, patefecit; indicium rei totius puer fecit; rem omnem ad dominam detulit, attulit. 2. *Cædis factæ indicia certa sunt*, man hat grosse Anzeigungen von der verübten Mordthat. Locus ipse, impressa loco cruenta vestigia cædem loquuntur; peractæ cædis indicio sunt vestigia cruenta sabulo impressa; cædem factam hæc testantur, ostendunt, coarguunt, cædis peractæ fidem faciunt, index cædis ipse locus est, & impressa solo cruenta vestigia. V. *Prodo, ostendo, defero.* *Usus.* Vultus indicat mores. Ut apertissimus est, indicavit, quæ alii celata volebant.

Indico, is, dixi, dictum, ere. ankünden. *Syn.* Denuncio, promulgo. *Adv.* Omninò. *Usus.* Bellum voluptatibus, justitiam foro, funus reipublicæ indicere. Cœnam, tributum, legem, mortem indicere.

Indictus, a, um. ohne daß man es anzeiget. *Syn.* Non indicatus. *Usus.* Indictâ causâ civem condemnare, nefas.

Indidem, von dannen. *Syn.* Inde, ex eodem loco.

Indifferens, tis, *g. o.* gleichgültig. *Phras. Planè indifferens sum*, mir gilt es gleich. Neutram in partem moveor, inclino; suspensam teneo sententiam; neutris me partibus addico; neutram in partem propendeo; nec in bonis, nec in malis rem pono; in utrumque paratus sum. *Usus.* Quod Græci adiaphoron dicunt, id mihi occurrit, ut indifferens dicerem. V. *Neuter.*

In-

Indigena, æ, m. Landes-Kind. *Usus*. Majores eorum non indigenæ, ſed advenæ fuerunt.

Indigentia, æ, f. Mangel, Abgang. *Syn*. Egeſtas. *Uſus*. Indigentia eſt libido inexplebilis. V. *Paupertas*.

Indigeo, es, ui, ere. bedörfen. *Syn*. Egeo, indigus ſum.)(*Habeo*, *abundo*. *Adv*. Separatim. *Uſus*. Tu mei ad illud negotium non indiges. Conſolatione mea indiget. V. *Egeo*, *opus eſt*.

Indignabundus, a, um. unwillig. *Syn*. Indignans, obiratus.

Indignatio, onis, f. Zorn, Unwille. *Syn*. Stomachus, ira. *Epi*. Mala. *Phraſ*. *Indignationem ex ea re concepi*, ich habe einen Unwillen gefaßt. Stomachum movit ea res; ſtomachum mihi fecit; majori, quam credi poteſt, res ipſa mihi ſtomacho fuit; bilem mihi ea res concivit, commovit. V. *Ira*. *Uſus*. In aliquem gravem offenſionem & indignationem concitare, concipere.

Indignè, unbillig. *Syn*. Miſerabiliter, iniquè, moleſtè. *Uſus*. 1. Indigniſſime necari. 2. *Ægrè*, *Moleſtè*, beſchwehrlich. Indignè pati.

Indignitas, tis, f. Unbilligkeit. *Syn*. Turpitudo, atrocitas. *Epi*. Summa. *Uſus*. Nequeo verbis conſequi indignitatem rei. Non ſatis ſeverè pro indignitate rei decretum eſt.

Indignor, aris, atus ſum, ari. ſich erzürnen. *Syn*. Graviter fero, ſtomachor, mihi indignum videtur, pro indigniſſimo habeo. *Uſus*. Eum periiſſe ſane indignor. V. *Iraſcor*.

Indignus, a, um, unbillig, unwürdig. *Syn*. Turpis, iniquus; non dignus, alienus.)(*Dignus*. *Adv*. Valdè. *Phraſ*. 1. *Res eſt plane indigna*, dieſes iſt fürwahr eine unbillige Sache. Quæ, malum! iſta eſt indignitas? Quod portentum? Quid hoc acerbius, quid iniquius proferri poteſt? Res enimvero iſta indigna planè eſt & intolerabilis; res eſt ejusmodi, quæ indigna atque nefaria; quæ indigna atque intoleranda videatur omnibus; ut nihil indignius ferendum videatur; res eſt acerba, indigna, luctuoſa; pro indigniſſimo haberi id poteſt; quis indignitates has diutius ferat? Facti atrocitate impenſius rei indignitas creſcit. 2. *Indignus eſt amore ac benevolentiâ filius tuus*, dein Sohn iſt nicht werth, daß man ihn liebe. Indignus eſt, qui ametur; non eſt, qui ametur; nullâ re præditus eſt, qua amorem conciliet; nihil non eorum anim bonorum & ornamentorum in filio tuo deſideratur; quæ ad colligendam; comparandam benevolentiam faciunt, valent, ſpectant; idonea ſunt & apposita; nihil eſt in filio tuo; quod homines ad ſe amandum alliciat; quod aliorum benevolentiam invitet; nullâ re commendatur filius tuus, quæ inire gratiam ab hominibus queat; non ita natus, ita educatus eſt filius tuus, ut adjungere ſibi homines aliquâ benevolentiâ poſſit. 3. *Indignus es eo beneficio*, du biſt dieſer Gnade nicht werth. Non is es, in quem tanta gratia conferatur; non ita meritus, non ea merita ſunt tua, ut hôc affici beneficiô debeas; ut ferre tantum beneficium debeas. Non is eſt animus tuus; qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo tua merita vincit; impar es tanto beneficio. *Uſus*. Hoc te indignum eſt. Indignum eſt à pari vinci, indignius ab inferiore.

Indigus, a, um. bedürftig. *Uſus*. Opis indigus. V. *Egeo*, *pauper*.

Indiligens, tis, *gen. om.* liederlich. *Uſus*. Homo nimium indiligens. V. *Piger*.

Indiligenter, unfleißiglich. *Syn*. Negligenter. *Uſus*. Rem non indiligenter expoſui.

Indiligentia, æ, f. Hinläßigkeit. *Syn*. Negligentia.)(*Diligentia*.

Indiſertè, unberedt. *Syn*. Inornatè.

Indiſertus, a, um. unberedt. *Syn*. Inornatus, parùm eloquens, infans.)(*Diſertus*.

Indiſſolubilis, e. unauflößlich. *Syn*. Qui diſſolvi non poteſt.)(*Diſſolubilis*.

Indiſſolutus, a, um. verknüpft. *Syn*. Non diſſolutus.

Individuus, a, um. unzertheilig. *Syn*. Simplex.)(*Dividuus*. *Uſus*. 1. Atomi, corpuſcula ſcilicet individua. 2. *Quod dirimi diſtrahique non poteſt*, was nicht kan abgesondert werden. Individua comes corporis umbra.

Individuum, i, n. ein unzertheilig Ding. *Syn*. Species ex individuis innumerabilibus exiſtens.

Indo, is, didi, ditum, ere. hinein legen. *Syn*. Impono. *Uſus*. Nomen, cognomen alicui indere. V. *Impono*.

Indocilis, e. ungelehrſam. *Syn*. Tardus, hebes; craſſi, ſtolidi, plumbei ingenii.

In-

Indocte, ungelehrt. *Syn.* Imperitè.

Indoctus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Rudis, ineruditus, imperitus.)(*Doctus.* *Adv.* Planè. *Phras.* *Valde indoctus est*, er verstehet gar wenig. Expers eruditionis est; nullis bonis litteris excultus est; longè abest à doctrina; litteras vix attigit; vix primoribus labris degustavit; litteris aspersus potius, quàm tinctus est; litteras vix à limine salutavit. V. *Doctus, Imperitus, Rudis.* *Usus.* Indoctus homo & agrestis; rudis & indocta oratio.

Indolentia, æ, f. Unempfindlichkeit. *Syn.* Vacuitas doloris. *Epi.* Major, maxima.)(*Dolor.* *Usus.* Num voluptas idem est, quod indolentia?

Indoleo, is, ui, ere. trauren. *Syn.* Doleo. *Usus.* Quis non indoluit te tam serò cognitum? V. *Doleo.*

Indoles, is, Natur, Gemüths-Art. *Syn.* Indicium animi, species futuræ virtutis, spes summæ virtutis. *Epi.* Bona, egregia, magna, mirifica, præclara, summa. *Phras.* *Præclaræ indolis puer*, ein Knabe von einer trefflichen Gemüths-Art. Puer ad decus natus; altâ mente præditus; puer præcipuo quodam munere naturæ ad summa quæque natus; ad laudem & decus à natura factus; optima indole præditus puer. Vid. *Ingenium.* *Usus.* Bona spes, magna indoles in adolescente. Summa ingenii indoles summáque virtus. V. *Natura bona.*

Indomabilis, e. der sich nicht bändigen läßt.

Indomitus, a, um. unbändig. *Syn.* Qui imperium recusat, effrenatus, intractatus, novus; ferocitate exultans, insociabilis.)(*Domitus.* V. *Ferocia.*

Indormio, is, ivi, itum, ire. einschlummern. *Usus.* Malis suis, negotio, legationi, causæ indormire, *rem segniter tractare*, sich die Sache wenig angelegen seyn lassen. V. *Negligo, Dormio.*

Indotatus, a, um. unausgesteuert. *Syn.* Sine dote, sine ornatu.)(*Dotatus.*

Induciæ, arum, f. Stillstand der Waffen. *Syn.* Belli ad tempus cessatio. *Phras.* *Hostis inducias init*, der Feind ist den Stillstand der Waffen eingangen. Hostis inducias fecit, pepigit, pactus est; quies aliquantùm ab armis fuit; aliquantùm in induciis res erat; induciæ petitæ dierum aliquot, datæque hosti sunt; pari consilio in certas leges ad tempus ab armis discessum est; agitari dies aliquot induciæ sunt cœptæ; actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, & à belli injuriis temperatum. *Usus.* Inducias petere, dare, facere, pacisci.

Induco, is, xi, ctum, ere. bewegen, anreitzen, einführen. *Syn.* Adigo, impello, adduco; introduco. *Adv.* Diligentius, paullisper animum, porro, rectè, subtiliter. *Usus.* 1. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hæreditatis ad aliquid inducere. 2. *Affero, introduco*, einführen. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere. 3. *Obduco*, überziehen. Parietes marmore; scuta pellibus inducere. 4. *Deleo*, auslöschen. Inducere nomina, imaginem, scripturam. 5. *Applico, vulg. me resolvo*, sich entschliessen. Animum inducere non potui. Induxi animum, divitias contemnere. Nunquàm in animum inducam. V. *Persuadeo.*

Inductio, onis, f. Einleitung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* Ficta. *Usus.* 1. Aquarum inductionibus terris fœcunditatem damus. 2. *Introductio*, Einführung. Personarum ficta inductio. 3. *Applicatio*, Gemüths-Entschluß. Tantum firma animi inductio valet.

Inductus, ûs, m. das Ueberreden. *Usus.* Alienô inductû feci.

Indulgenter, zärtlicher Weise. *Syn.* Leniter, molliter, familiariter. *Usus.* Ne nimis indulgenter, sed potiùs cum gravitate aliqua loquâre.

Indulgentia, æ, f. Nachlassung. *Syn.* Obsequium, patientia, lenitas *præsertim in filios.* *Epi.* Maxima, naturalis, nimia, patria, similis. *Usus.* Homines naturali quâdam inter se indulgentiâ & benevolentiâ continentur. Animô à corporis obsequio indulgentiáque discedendum est. Multi filii patrum indulgentiâ depravantur. *Indulgentia plenaria, vulg.* vollkommener Ablaß. *Rectiùs appellatur* plena noxarum pœnarumque condonatio; noxarum venia, expiatio.

Indulgeo, es, dulsi, dultum, ere. nachsehen. *Syn.* Obsequor, facilis sum in aliquem. *Phras.* 1. *Nimium indulget filio*, er gestattet dem Sohne allzu viel. Peccatis indulgens præcipitem filium ferri sinit; nimia ejus in filium indulgentia ad perspicienda pericula eum minus sagacem facit; malè consulit filio, qui solutè & negligenter eum habet; qui laxiore imperiô habet; qui solùm lenitate utitur; omnibus in rebus connivet; illius libidini omnia malefacta condonet; ejus amori

ribus obsequitur; delicti cujusvis gratiam fecit; animum explere sinit; ineptâ lenitate, pravâ facilitate ad vitia invitat. 2. *Indulget genio suo*, er läßt sichs wohl seyn. Obsequitur animo suo; animo suo morem gerit; voluptatibus obsequitur; quodcunque animo libitum est, facit; animum explet suum; genium suum curat; genio indulget; nulla in re defraudat genium suum; molliter se & indulgenter habet. *Usus*. Genio, animo, lusui, amori, dolori, iræ indulgere. Indulgere se alicui, ejusque voluntati & gratiæ deditum esse. Indulgens in aliquem. Vid. *Facilis, Lenis, Venia*.

Indumentum, i, n. Kleid. *Syn*. Vestimentum. V. *Vestis*.

Induo, is, ui, utum, ere. anlegen, anziehen. R. *ab ἐνδύω*. *Syn*. Vestio, induco.)(*Exuo*. *Phras*. 1. *Hispanorum more indutus erat*, er war auf Spanische Art gekleidet. Speciem Hispani vestitus referebat, præferebat; Hispaniensi ornatû visendus erat; cultû corporis utebatur, ornabatur, quô Hispani solent; ut Hispaniæ mos fert & consuetudo. 2. *Pallium induit*, er nimmt den Mantel um. Pallium humeris injicit; humerum pallio onerat; pallio se tegit, amicit. 3. *Calceos induit*, er legt die Schuhe an. Calceos pedibus inducit; calceat sese. *Usus*. 1. Talaria sibi induit. 2. *Transl*. *Assumo*, annehmen. Exuere amici personam, hostiles spiritus induere. 3. *Implico*, verwickeln. Se in laqueos, magnas difficultates, fraudes, negotia induere. Suâ se confessione induit & jugulavit.

Induperator, oris, m. Kriegsobrister. *Syn*. Imperator.

Induro, as, avi, atum, are. verhärten. *Usus*. Indurata glacies.

Industria, æ, f. Fleiß. *Syn*. Solertia, diligentia, sedulitas, labor. *Epi*. Aliena, antelucana, aperta, forensis, illustris, incredibilis, major, multa, par, probabilis, singularis, summa, tanta. *Phras*. 1. *De industria id fecit*, er hat es mit Fleiß gethan. Compactô rem gessit; consultô, compositô, deditâ operâ. *Usus*. Ingenium alitur industriâ. Industriam in re aliqua ponere. Illius industria latè manat. Languescit ejus industria. De industria aliquid facere. Vid. *Diligentia, Cura, Labor*.

Industriè, fleißig. *Syn*. Diligenter, artificiosè.

Industrius, a, um. emsig, witzig. *Syn*. Ingeniosus, laboriosus, solers, navus, vigilans, in rebus gerendis acer, diligentissimus, experientissimus. V. *Practicus, Strenuus*.

Inedia, æ, Hunger, das Fasten. *Syn*. Fames, esuries. *Usus*. E vita per inediam discedere; inediâ necari, consumi. V. *Fames*.

Inelegans, tis, *g. o.* unzierlich. *Syn*. Impolitus, inconcinnus.)(*Elegans*.

Ineleganter, häßlich, wüst. *Syn*. Impolitè, inconcinnè.)(*Eleganter*.

Inenodabilis, e. ganz verwirrt. *Syn*. Inexplicabilis.

Ineo, is, inivi, initum, ire. hinein gehen. *Syn*. Adeo, ingredior.)(*Exeo*. *Usus*. 1. Convivia inire. 2. *Incipio*, anfangen. Prælium, magistratum inire. 3. *Invenio*. Inire gratiam ab aliquo, Gnade finden. 4. *Suscipio, aggredior*, annehmen, ergreifen. Societatem cum aliquo, connubium, rationem facinoris, vitæ societatem, consilia inire. Ineunda est ratio & via.

Ineptè, ungeschickt. *Syn*. Insulsè.)(*Benè, aptè*. *Usus*. Ineptè, odiosè, putidè dicere.

Ineptiæ, arum, f. Narrenwerk. *Syn*. Nugæ. *Epi*. Aniles, innumerabiles. *Phras*. 1. *Quæ istæ sunt ineptiæ?* Was ist das für Narrenwerk? Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quàm frigida, jejuna, levia, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt, quàm puerilia, quæ effutis? O licentiam jocularem! quàm plena futilitatis sunt summæque levitatis, quæ à te dicuntur stultissimè? 2. *Quis ineptias hominis toleret*, wer kan diese ungereimte Possen vertragen? Hominis intemperiem, fastidium, insulsitatem quis ferat? Quis aniles ineptias ferat hominis portenta & miracula non differentis, sed somniantis? Quis otiô ita abutatur, operam ut det homini, qui puerilibus fabulis sermonem implet? V. *Nugor*. *Usus*. Summa ineptia de quacunque re, quocunque in loco argutissimè disputare.

Ineptio, is, ivi, ire. närrisch thun. *Usus*. Non desines ineptire? V. *Nugor*.

Ineptus, a, um. ungeschickt. *Syn*. Stolidus, inconcinnus, insulsus; qui aut tempus quid

quid postulet, non videt, aut plura loquitur, ut se ostendat, aut eorum, quibuscum est, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere vel inconcinnus, vel multus est. *Phras.* 1. *Quem tu hominem hoc ineptiorem vidisti?* hast du wohl einen läppischern Menschen gesehen? Quem futiliorem, intolerabiliorem, stultiorem vidisti unquam, qui ità pueriliter faciat; tantas turbas, cùm tam nugax esset, commoverit? Dii quàm ineptus, quàm sui amans est sine rivali! Quem mihi dabis fatuum, ridiculum, inconditum, insolentem, unum omnium loquacissimum, quem nugator iste stolidus ac inscitus suis ineptiis non superet? 2. *Oratio inepta*, eine ungereimte Rede. Oratio nec caput, nec pedes habens; oratio diffluens, dissoluta, neque perfecta, neque conclusa; ab auribus vulgi abhorrens, & incondita; imperitissimè elaborata. V. *Oratio.* *Usus.* Ineptus ad summam impudentiam. Interdum ineptè stultus es. V. *Inurbanus, Stolidus.*

Inermis, e. unbewaffnet.)(*Armatus.* *Usus.* Perterritos, inermes, saucios, nudos, armis exutos duces persecuti non sunt.

Inermus, a, um. Wehr-los. *Syn.* Inermis.

Iners, tis. *g. o.* faul. *Syn.* Ignavus, piger, desidiosus, somniculosus, vecors, languidus.)(*Operosus, semper agens aliquid, & moliens.* *Usus.* Artes, quibus qui carebant, inertes à majoribus dicebantur. Iners otium. V. *Piger.*

Inertia, æ, f. Faulheit. *Syn.* Ignavia, desidia, segnities, negligentia, pigritia, fuga laboris. *Epi.* Singularis, turpis. *Usus.* Condemnare aliquem inertiæ. V. *Pigritia.*

Ineruditus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Indoctus, rudis.)(*Eruditus.* V. *Rudis, imperitus.*

Inesco, as, avi, atum, are. betrüglich locken. *Syn.* Illecebris quibusdam animos invito, irretio, traho; decipio. *Usus.* Eô successu inescata est consulis temeritas. V. *Allicio.*

Inexercitatus, a, um. ungeübt. *Syn.* Rudis, tiro, qui usum non habet. *Usus.* Miles promptus, nec inexercitatus.

Inexhaustus, a, um. unerschöpflich. *Usus.* Aviditas immensa, inexhausta.

Inexorabilis, e. unerbittlich. *Syn.* Implacabilis, inexpugnabilis, inexplebilis.)(*Exorabilis, placabilis.* *Usus.* Vehemens, inexorabilis in alios. V. *Durus.*

Inexpectatus, a, um. unerwartet. *Syn.* Insperatus, repentinus. V. *Improviso.*

Inexpertus, a, um. unerfahren. *Usus.* Nihil inexpertum relinquere. Miles inexpertus.

Inexpiabilis, e. unversöhnlich. *Syn.* Quod expiari purgarique non potest. *Usus.* Fraus, scelus, bellum inexpiabile.

Inexplebilis, e. unersättlich. *Syn.* Insatiabilis, insaturabilis. *Usus.* Inexplebilis cupiditas.

Inexplicabilis, e. unauflößlich. *Syn.* Inenodabilis, difficilis.

Inexpugnabilis, e. das nicht zu erobern ist. *Syn.* Tutus, munitus, invictus.

Inexsuperabilis, e. unüberwindlich. *Usus.* Vis fati, alpes inexsuperabiles.

Inextricabilis, e. gar verwirrt. *Syn.* Inexplicabilis.

Infacetus, a, um. unhöflich. *Syn.* Inurbanus, inconcinnus. *Usus.* Mendacium infacetum.

Infacundus, a, um unberedt. *Usus.* Vir acer, nec infacundus.

Infamia, æ, f. Schmach, Unehre, übler Nahme. *Syn.* Dedecus, nota, macula, probrum, labes, ignominia, nota turpitudinis. *Epi.* Communis, gravis, falsa, insignis, magna, sempiterna, summa, tanta, vera, vetus. *Phras.* 1. *Infamiam alicui creare*, eines guten Nahmen angreifen. Conflare infamiam alicui; infamiâ aliquem aspergere; notam infamiæ alicui inurere; labem inferre nomini; labem aspergere; maculam inurere; maculâ afficere, aspergere aliquem; turpitudine nomen alicujus fœdare; ignominiæ labem inurere; notam inurere ad ignominiam sempiternam; infamiæ nomen subjicere. V. *Labes, Macula, Fama, Detraho, Infamo.* 2. *Infamiam purgare*, den üblen Nahmen wiederum auslöschen. Effugere, levare, sarcire infamiam; labem eluere; turpitudinem delere. 3. *Infamiam habere*, einen üblen Nahmen haben. Laborare, flagrare infamia; in infamia esse; infamiam subire; venire in sermonem & vituperationem hominum; notam subire ac turpitudinem; in turpitudinem venire; turpitudine notari; traduci per ora ho-

hominum; infamiâ aspergi. V. *Infamis, Infamo, Dedecus.* *Usus.* Infamiam conflare. Infamiâ aspergere, inurere. Infamiam magnam concipere.

Infamis, e. **verschreyt, Ehr-los.** *Syn.* Turpis; omnium scelerum libidinúmque maculis notissimus; sceleribus notatus, omni dedecore coopertus, tristi notâ insignis; ignominiâ notatus; insignis omnibus notis turpitudinis; oppressus dedecore & infamiâ; infamiâ flagrans; omni dedecore infamis. *Usus.* Turpis adolescentia, vita infamis, omni dedecore cooperta. Vid. *Dedecus.*

Infamo, as, avi, atum, are. **verläumden.** *Syn.* Noto; ignominiam, notam, maculam inuro; ignominiâ noto; existimationem offendo, deformo; famæ detraho; infamiam affero; maledictorum notis inuro. *Phras.* 1. *Non leve crimen est, alios infamare,* **es ist kein geringes Laster, andere verläumbden.** Infamiam inferre; crimen in alicujus vitam morésque jacere, conjicere; sempiternam alicui ignominiam imponere; in alienam famam involare; existimationem offendere; alicujus honori labem inferre. V. *Infamiam creare; Detraho.* 2. *Infamatus est graviter,* **er ist sehr verläumbdet worden.** Infamiam magnam subiit; inusta illi nota est ad ignominiam sempiternam; dedecore & infamia pressus, oppressus est; infamiâ gravi aspersus; gravi ignominiâ notatus. V. *Infamiam habere, Detraho, Labes, Macula.* 3. *Illi magis, quam tu, infamabuntur,* **sie werden mehr an ihrer Ehre leiden, als du.** Plus illi subibunt dedecoris, quàm tu: plus illis afferet ea res infamiæ, quàm tibi; majori illi infamiâ, quàm tu, flagrabunt; gravior ad eos redundabit infamia, quàm in te; hoc illis potius fraudi erit, quàm tibi; plus illi ferent ignominiæ, quàm tu. Vid. *Infamia.* *Usus.* Tua moderatio aliorum infamat injuriam.

Infandus, a, um. **unsäglich, abscheulich.** *Syn.* Nefandus, execrandus.

Infans, tis, m. **Kind, unmündig.** *Syn.* Vagiens puer. *Usus.* Nutrices omnia mansa pueris infantibus in os inserunt. Infantum incunabula.

Infans, tior, tissimus, **unberedt.** *Syn.* Indisertus.)(*Eloquens, disertus.* *Usus.* Dialectici infantissimi. Nihil illô accusatore infantius. Oratio neque nimis infans neque perfectè diserta.

Infantia, æ, f. **Unberedtsamkeit.** *Syn.* Jejunitas orationis, orationis inopia.)(*Eloquentia.* *Epi.* Incredibilis, naturalis. *Usus.* Infantia ejus & inscitia causam perdidit.

Infatuo, as, avi, atum, are. **bethören.** *Syn.* Fatuum, stultúmque reddo. *Adv.* Magis. *Usus.* Aliquem mercede infatuare.

Infector, oris, m. **Färber.** *Usus.* Infector me moratur.

Infectus, a, um. **ungemacht;** *item:* **gefärbt.** *Usus.* 1. Habere aliquid factum pro infecto. Re infectâ abire, irritâ re abire, **unverrichteter Sachen.** Irrita sunt infectáque, quæ augur nefasta dixerit & odiosa. 2. *Tinctus*, **gefärbt.** Infectus purpurâ. 3. *Vitiatus*, **verderbt, angesteckt.** Animi hominum infecti partibus.

Infelicitas, tis, f. **Unglück.** *Syn.* Adversa *vel* incommoda fortuna; res sinistræ, res incommoda, calamitas. *Usus.* Infelicitatem omnem in dolore ponunt. Sit hoc infelicitatis tuæ. V. *Miseria, Adversus, Fortuna, Infortunium.*

Infelix, infelicis, *g. o.* **unglückselig.** *Syn.* Miser, calamitosus, dejectus ad calamitatem, durâ & crudeli fortunâ usus, infortunatus, funestus, inauspicatus. *Phras.* *Infelix sum,* **ich bin unglückselig.** Omnes felicitates mihi adversæ sunt; Homo sum duro fatô, & in pœnam genitus; omnium, qui vivunt usquam gentium, sum miserrimus; quas in procellas fortuna me conjecit? Sempiterna nox meis fortunis offusa est; aliud ex alio vulnus à fortuna accipio; omnibus fortunæ telis sum expositus; quidquid usquam malorum est, in me incurrit; nihil ad voluntatem fluit; nihil ex sententia succedit; fortunâ utor periniquâ. V. *Miser.* *Usus.* Siquis reipublicæ est infelix, is felix esse non potest. V. *Fortuna adversa.*

Infensè, **feindselig.** *Usus.* Nemo mihi infensiùs est adversatus.

Infensus, a, um. **erzürnt, ungünstig.** *Syn.* Inimicus. *Adv.* Vehementer. *Usus.* In te concitati infensique sunt. Esse infensum fortunis alicujus. Civibus suspectus, gravitérque infensus. V. *Inimicus, alienus.*

In-

Infercio, is, ire. einstossen, stopfen, füllen. *Syn.* Infarcio, inculco. *Usus.* Ne inferciens verba, quasi rimas expleat.

Inferi, orum, m. die Hölle. *Syn.* Inferorum carcer; impiorum à morte sedes, locus pœnarum & cruciatuum æternorum, ubi impii secluſi à concilio cœlestium in perpetuis miseriis versabuntur: Dii manes. *Phras.* 1. *Ad inferos detrusus est,* er ist in die Hölle kommen. Eum inferi excepere æternis exurendum ignibus; ad cruciatus nullô ævô finiendos, ad sempiternos ignes deturbatus est; ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda; ad inferos præceps actus, sceleratorum sedem ac regionem. 2. *Ad inferos pœnas luit scelerum,* er leidet in der Hölle. Pœnas dat apud inferos; supplicia luit in omne ævum duratura; nullius ævi longinquitate finienda; æternis apud inferos suppliciis mactatur. V. *Animæ damnatæ.* *Usus.* Ab inferis revocare, excitare, elicere testem veritatis. Apud inferos impiorum supplicia perferre. Ad inferos pœnas parricidii luere.

Inferiæ, arum, f. Seel-Amt. R. *Ab inferis, quo mortui apud gentiles descendere credebantur.* *Syn.* Justa, feralia, mortuorum sacra. *Usus.* Inferias alicui dare, afferre.

Inferior, oris, *g. o.* niedriger.)(*Superior.* *Usus.* Prudentia & usu me non est inferior. Inferioris ordinis amici. In inferiores crudelis, in superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus. Superior ordine, inferior fortuna.

Infernus, a, um. das unten ist. *Syn.* inferna sedes.

Infero, fers, tuli, illatum, ferre. hinein bringen. *Syn.* Inveho, importo, induco, intrudo.)(*Effero.* *Adv.* Maturè, posterius, ultro. *Usus.* Terrorem, metum, cladem, calamitatem alicui inferre, Schröcken bringen. Inferre sermonem de re aliqua, die Rede einführen. Vim alicui, manus, periculum capitis inferre, Hand anlegen, ein gefährliches Spiel zurichten. Pedem inferre; inferre se in senatum, hinein gehen. Inferre facinus in famam & fortunas alterius, einen schwerlich anklagen, oder verläumden.

Inferus, a, um. das unten ist. R. *Ab infra.* *Syn.* Infernus.)(*Superus.*

Infestè, feindselig. *Syn.* Inimicè, hostiliter, hostilem in modum.

Infestus, a, um. feindlich, gefährlich. *Syn.* Infensus, inimicus, adversus, molestus.)(*Propitius.* *Adv.* Maximè. *Usus.* 1. Fortuna mihi olim propitia, nunc infesta est. Omnia mihi summam per injuriam sunt infesta. Infestis omnium oculis conspicior. Fertur infestus in omnes. Iniquô infestoque animô intueri aliquem. 2. *Plenus discriminis,* voll Gefahr, unsicher. Viæ excursionibus infestæ. Saltus latrociniis infestus. Agrum Rom. hostes infestum reddidere. V. *Alienus, inimicus, vexo.*

Inficiatio, onis, f. Verneinung. *Syn.* Negatio, depulsio. *Usus.* Crimina plerumque inficiatione defendimus.

Inficiator, oris, m. Läugner. *Usus.* Una eademque est fraudatoribus & inficiatoribus impudentia.

Inficio, is, feci, fectum, ere. färben. *Syn.* Imbuo. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Teneros & rudes inficere & flectere. 2. *Corrumpo, vitio,* verderben. Opinionum pravitate, languore, otio, desidia infecimus & corrupimus. V. *Corrumpo.*

Inficior, aris, atus sum, ari. läugnen. *Syn.* Nego.)(*Confiteor.* *Adv.* Verè. *Usus.* Cum posset inficiari crimen, cum in alios derivare, confessus est. V. *Nego.*

Infidelis, e. untreu, meinendig. *Syn.* Infidus.)(*Bonus, fidelis.* *Phras. Sunt infideles,* sie seynd untreu und meinendig. Improbi sunt & perfidiosi; est in iis perfidia plus quam Punica; omnia in iis insidiosa sunt & fallacia; nihil in iis veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; fidem non præstant; in fide non manent; fluxa iis est fides. *Usus.* Non do, non dedi cuiquam infideli fidem. V. *Perfidus, perjurus.* Infidelis, ein Unglaubiger, *vulg. est: rectius dicitur:* Religionum nostrarum mysteriis non initiatus. V. *Idololatra.*

Infidelitas, tis, f. Untreue. *Syn.* Perfidia. *Phras. Suspectus eris de infidelitate,* man wird dich einer Untreue halber in Verdacht haben. Erit, cur de fide tua non benè homines existiment; venies in suspicionem infidelitatis; parum bonæ, parum rectæ fidei; fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur; causam afferes de tua fide secus existimandi. *Usus.* Quantæ infidelitates in amicis!

Infideliter, untreuer Weise. *Syn.* Perfidiosè.

Infidus, a, um. treulos. *Syn.* Infidelis.)(*Fidus.* *Usus.* Nihil enim stabile, quod infidum est. V. *Infidelis.*

Infigo, is, fixi, fixum, ere. hinein stossen. *Syn.* Impingo.)(*Evello.* *Adv.* Fidenter. *Usus.* Hæc cura semper mihi erit animoque meo infixa. Infixus animo hæret dolor. Infixum in patriæ charitate animum gerit. V. *Imprimo.*

Infimus, a, um. der Unterste, Geringste.)(*Summus.* *Usus.* Ex infimo genere & fortunæ gradu. Infima fex populi. Infimo cuique gratissima animadversio. Infima conditio servorum.

Infinitas, atis, f. Unendlichkeit. *Syn.* Immensitas, infinitio, innumerabilitas. *Usus.* Infinitas locorum, rerum atque naturæ. Infinitatem omnem mente peragrare.

Infinitè, unendlich, ohne Maas und Ziel. *Syn.* Sine modo & fine. *Usus.* Divitias infinitè concupiscit. Materia infinitè dividi & secari potest.

Infinitio, onis, f. Unendlichkeit. *Syn.* Infinitas.

Infinitus, a, um. unendlich, unbeschränkt. *Syn.* Immensus, innumerabilis, inexhaustus, indeterminatus, cujus nulla est ora, nulla extremitas.)(*Definitus.* *Usus.* Immensa, infinita, immoderata cupiditas. Infinitam potestatem alicui permittere. Infinita posteritas.

Infirmatio, onis, f. Schwächung. *Syn.* Debilitatio, confutatio, refutatio. *Epi.* Conjecturalis, comparativa. *Usus.* Infirmatio rerum judicatarum.

Infirmè, sehr blöd. *Syn.* Parum. *Usus.* Videbam infirmè animatos.

Infirmitas, tis, f. Schwachheit. *Syn.* Imbecillitas, debilitas. *Usus.* Me conficit solicitudo, ex qua etiam infirmitas corporis. Infirmitatem corporis animi virtute superare. Infirmitas laterum, virium, animi, ætatis, valetudinis. V. *Debilitas.*

Infirmo, as, avi, atum, are. kraftlos machen. *Syn.* Infirmum facio, debilito, frango.)(*Confirmo.* *Usus.* Infirmare fidem alicujus, & convellere. Pacta infirmare. Legem, senatum, veritatem infirmare. Infirmare objecta & diluere. V. *Debilito*, *frango.*

Infirmus, a, um. schwach, kraftlos. *Syn.* Imbecillis, debilis, enervatus, fractus, carens viribus.)(*Firmus.* *Adv.* Omnino. *Phras.* 1. *Corpore est admodum infirmo*, er ist sehr schwach und kraftlos. Corpore est effœto, fracto & debilitato; parum firmamenti, parum in eo virium est; quâ imbecillitate, quâ macie? Summâ gracilitate atque infirmitate corporis. V. *Debilis Valetudo.* 2. *Animo adhuc est infirmo*, er ist noch schwach im Hirn. Animo est nondum consilio ac ratione firmato; pectoris ejus angustiæ nondum capiunt tantam consilii firmitatem; non recipit levitas ista, non egestas animi; non infirmitas ingenii sustinet personam tam gravem, tam severam. V. *Animus.* *Usus.* Homo ætate affecta, infirmis viribus, afflictus, caducus.

Inflammatio, onis, f. Entzündung. *Syn.* Ardor. *Usus.* Inflammatio animi, & quidam quasi afflatus furoris.

Inflammo, as, avi, atum, are. anzünden. *Syn.* Incendo, ignem infero, faces admoveo.)(*Restinguo, extinguo.* *Adv.* Necessario. *Usus.* 1. Templa inflammare. 2. *Hortor, incito, impello*, antreiben, anmahnen. Animos inflammare. Inflammare populum; inflammare motus animorum, *vel* extinguere. Inflammatus irâ. V. *Impello, excito.* Inflammatur & exardescit in dicendo. V. *Hortor*, *excito*, *impello*; Item: *Ignis*, *incendo*, *accendo*, *flamma.*

Inflatio, onis, f. Aufblähung, Geschwulst. *Syn.* Tumor. *Epi.* Magna. *Usus.* Fabæ magnam inflationem habent.

Inflatus, a, um. aufgeblasen. *Syn.* Tumidus. *Adv.* Vehementius, gravius. *Usus.* 1. Serpens inflatô collô. 2. *Superbus*, *elatus*, hoffärtig. Hostes spe animisque inflati. Lætitiâ inflatus & insolens Errore; opinionibus inflati. V. *Superbus*, *arrogans.*

Inflatus, us, m. das Einblasen. *Syn.* Afflatus. *Epi.* Divinus, primus. *Usus.* Primo tibicinis inflatu. Instinctu inflatuque divinô.

Inflecto, is, flexi, flexum, ere. biegen. *Adv.* Leviter, obliquè. *Usus.* Jus civile non gratia inflectitur, non potentia perfringitur. Ne injuria animi tui magnitudinem inflectat. Inflexa, mollis & tenera oratio.

Inflexio, onis, f. Biegung. *Syn.* Flexio. *Epi.* Fortis ac virilis. *Usus.* Inflexio laterum.

In-

Infligo, is, flixi, flictum, ere. einen Streich geben. *Syn.* Infero. *Usus.* Mortiferam plagam reipublicæ infligere. Id tibi dedecus, turpitudinem sempiternam infliget. V. *Impingo.*

Inflor, aris, atus sum, ari. aufgeblasen werden. *Syn.* Efferor, intumesco. *Phras.* 1. *Ex re tantilla inflaris?* wirst du so aufgeblasen einer geringen Sache wegen? Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus? Ex re tantilla tollis animos? Res tantilla adeo effert animum? Ex re tantilla adeo te extollis? V. *Superbus.* *Usus.* Insolentiâ, timore, spe, lætitia inflari.

Influo, is, fluxi, fluxum, ere. einfliessen. *Syn.* Illabor.)(*Effluo.* *Phras.* 1. *Savus in Danubium influit*, der Sau-Strohm fließt in die Donau. Savus Danubio flumini miscetur; in Danubium præcipitat; se evolvit; in Danubium devolvitur; Istro flumine excipitur; leni aquarum tractû Istro se insinuat; Danubium auget. V. *Flumen.* *Usus.* In animos, in aures concionis blanditiis orationis influere. Ex illa lenitate ad hanc vim influat aliquid, oportet. Influunt in urbem hostes.

Infodio, is, fodi, fossum, ere. eingraben. *Usus.* Corpus terræ infodere.

Infœcundus, a, um. unfruchtbar. *Syn.* Sterilis.

Informatio, onis, f. Unterricht. *Syn.* Notio. *Epi.* Antecepta, insita in animo. *Usus.* Antecepta quædam animô rei informatio. Habemus in animo insitam informationem quandam DEI. In unius verbi imagine sæpè totius sententiæ informatio est.

Informis, e. ungestalt, häßlich. *Usus.* Cum res muta & informis sit eloquens & formata.

Informo, as, avi, atum, are. entwerfen, unterrichten. *Syn.* Adumbro, formo, instituo. *Usus.* 1. Consilium quoddam, cogitationem, judicium informare, *rudi modo adumbrare.* 2. *Imbuo*, unterrichten. Juventutem artibus informare. V. *Doceo.*

Infortunatus, a, um. unglücklich. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus. V. *Miser*, *infelix.*

Infortunium, ii, n. Unglück, Unfall. *Syn.* Calamitas, ærumna, adversi casus. *Phras.* 1. *Invidia in hoc infortunium me conjecit*, fremder Neid hat mich in dieses Unglück gebracht. In eum me casum demisit; hôc me malo, hoc infortuniô mactavit; aliena me invidia, non culpa mea me perculit, afflixit; in eam me calamitatem traxit; hoc mihi vulnus inflixit; hanc mihi plagam imposuit; hac me ruinâ involvit; tantum mihi malorum importavit; me in ruinam impulit. 2. *Duo infortunia mihi accidere*, zwey Unglück haben mich getroffen. Duo fulmina per hos dies me perculere, calamitatem unam, quam casus infestus tulit; alterâ crudelius aggravavit fortunâ; cum vix primus turbo immani fragore detonuisset, secunda mox procella in me desæviit; vix ex ea fortunæ sævitia emersi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbitatem casus haud paulo infestior cumulavit. V. *Calamitas*, *Miseria*, *Adversa res.* *Usus.* Magnum sibi infortunium invenit.

Infrà, unter, unten. *Syn.* Sub.)(*Supra.* *Usus.* Non modo ex numero virorum, sed infra mortuos amandandus. Humanas res infra se ducere.

Infractio, onis, f. Zaghaftigkeit, Kleinmuth. *Syn.* Abjectio. *Usus.* Infractio quædam animi & demissio.

Infractus, a, um. verzagt, kleinmüthig. *Syn.* Fractus, demissus. *Usus.* Non modo non infracto, sed etiam confirmatô erat animô. V. *Animus abjectus.*

Infreno, as, avi, atum, are. aufzäumen. *Syn.* Equis frenum impono.

Infrequens, tis, *g. o.* selten geschehend, nicht zahlreich. *Syn.* Parum frequens. *Usus.* Senatus infrequens, wobey nicht viele erschienen. Et Romæ, & in prædiis sum infrequens. V. *Rarus.*

Infrequentia, æ, f. schwache Versammlung. *Syn.* Paucitas, solitudo.

Infringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, concido, debilito. *Usus.* Animos alicujus, spem, audaciam, vires, dignitatem, autoritatem infringere. Elanguescit, debilitatur, infringitur tua industria. Palmam in manibus infringere, den Sieg wiederum aus der Hand lassen. V. *Frango.*

Infucatus, a, um. geschminkt. *Syn.* Fucatus, coloratus. V. *Sincerus.*

Infugio, is, fugi, itum, ere. Zuflucht nehmen. *Syn.* Confugio. *Usus.* Ne in tribunatus portum infugeret.

Infula, æ, f. Inful. *Syn.* Mitra, diadema. *Usus.* Sacerdotes cum infulis & verbenis. Venditis imperii infulis.

Infumo, as, avi, atum, are. räuchern. *Usus.* Carnes infumatæ.

Infundo, is, fudi, fusum, ere. eingiessen. *Syn.* Fundo, instillo.)(*Effundo.* *Usus.* Luxum, vitia in civitatem infundere; se in stirpem, genus alienum infundere; in memoriam, ut in vas, ea, quæ discimus, infunduntur. Infusa in urbem barbaries, peregrinitas.

Infusco, as, avi, atum, are schwärzen. *Syn.* Inficio. *Usus.* Quos aliqua barbaries domestica infuscat. Vicinitas non infuscata malevolentiâ. V. *Inficio.*

Ingemino, as, avi, atum, are. mehren, verdoppeln. *Syn.* Gemino.

Ingemisco, is, gemui, ere. seufzen. *Syn.* Gemo. *Usus.* Pueri Spartani non ingemiscunt verberum dolore laniati. V. *Gemo.*

Ingenero, as, avi, atum, are. einpflanzen. *Syn.* Ingigno. *Usus.* Natura amorem in filios parentibus ingenerat; ei familiæ ingenerata frugalitas videtur.

Ingeniosè, künstlich, sinnreich, geschicklich. *Syn.* Solerter, acutè, subtiliter.

Ingeniosus, a, um. sinnreich. *Syn.* Multum habens ingenii, acutus, solers, eximiô, acerrimô ingeniô.)(*Hebes, tardus.* *Phras.* *Vir ingeniosus est & peracutus,* er ist ein scharfsinniger Mann. Acer investigator rerum est, quæ à natura involutæ videntur; mira quædam, & nova excogitare solitus; vir est, quo nihil solertius; qui solertissimè perspiciat omnia, sagax, providus ad futura prospicienda; mente acri & perspicaci prudentia præditus; egregiâ est ingenii acie; in quo multa docilitas & memoria, quæ ferè ingenii nomine appellantur; animi motibus celebribus, ad inveniendum acutis; ad memoriam firmis, ad explicandum ornandumque expeditis, quem summum excellensque ingenium armavit ad omnia; vir summâ indole, abundantiâ quadam ingenii præstans; incredibili ingenii magnitudine; singulari ac propè divinâ quâdam vi ingenii; indoles in illo magna ingeniumque versatile sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret; floret ingenii acumine; acri & perspicaci pollet ingeniô; ea est homini ingenii acies, ea intelligendi acrimonia, is vigor, id acumen, ea mirifica vis ingenii, nihil ut non videat, nihil non scientiâ comprehendat; est in eo, non quale multis contingit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare, ac propè divinum; dotibus ingenii instructus est eximiis. V. *Ingenium.* *Usus.* Aristoteles docet, omnes ingeniosos melancholicos esse.

Ingenium, ii, n. natürlicher Verstand. *Syn.* Vis ingenii, ingenii acies, acumen, perspicacitas mentis, solertia, ingenii celeritas; indoles. *Epi.* Acre, acutum, bonum, dignum immortalitate, divinum, elegans, excellens, exiguum, eximium, fidum, hebes, humanum, illustre, immemor, inverecundum, lene, magnum, mediocre, mirum, miserum, muliebre, multiplex, optimum, oratorium, par, parvum; peracre, præstans, sanè probabile, probum, singulare, splendidissimum, summum, tantum, tardum. *Phras.* 1. *Ingenium sentio in te esse summum,* ich halte davor, du habest einen treflichen Verstand und Fähigkeit. Ingenium in te sentio esse eximium, non mediocre, non vulgare; non quale multis contigit, sed exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum & planè divinum; acutissimam esse aciem ingenii tui; egregiô te à natura instructum esse ingenio, minimè te esse hebetem ad id, quod melius sit intelligendum judico. Eam esse ingenii tui aciem judico, nihil ut non videas, assequaris, facile intelligas, mente comprehendas. Ingenii tantum in te esse duco, quantum potest esse plurimum; de ingenii tui præstantia, vi, acie ita statuo, neminem anteferri tibi, paucos admodum conferri posse; præstare, excellere, valere, florere te ingenio; ingeniô te vel omnibus antecellere, vel certe nemini concedere judico; ingenii tui præstantiæ tantum tribuo, ut paucos comparem, neminem tibi anteponam; omnibus te ingenii laudibus efflorescere; extra omnem ingenii aleam esse positum judico; mentem sagacem, ingenium acerrimum in te esse sentio. 2. *Hoc ingenium meum superat,* das ist mir zu hoch. Non hoc ingenii est mei; non capiunt rem tantam ingenii mei angustiæ; vires ingenii hoc superat; hoc ingenii facultatem excedit; hæc illi disputent, quibus vires ingenii pares; arctiores ingenii mei fines sunt; modus ingenii contractior; haud adeo patent ingenii mei fines, ut

ista comprehendant. 3. *Totum ingenium ad causam cognoscendam impendere*, seinen ganzen Verstand auf Erkänntniß eines Handels verwenden. Nervos omnes ingenii contendere; ingenium exacuere; omnes ingenii vires ad causæ cognitionem conferre; toto pectore in causæ cognitionem incumbere; nihil ingenii, nihil industriæ prætermittere in causis cognoscendis. 4. *Præstanti est indole atque ingeniô*, er ist von einer trefflichen Gemüths-Art. Rara hominis, summáque indoles; alta animi indoles, rectum ingenium, vis naturæ pulcherrima. Vid. *Indoles*. *Usus*. 1. Industria alit, suppeditat, acuit ingenium. Abundat, valet, floret ingenio. Effulget, elucet in rebus omnibus ejus ingenium. Ingenii opinio. 2. *Natura*, *Indoles*, Gemüths-Art. Inverecundum animi ingenium; unius in bono constans, quàm navum in malitia ingenium; ferox, mutabile, servile ingenium. Suo vivere ingeniô. Ad ingenium redire, se recipere, wiederum in die alte Gewohnheit fallen. V. *Ingeniosus*, *Natura*.

Ingens, tis, *g. o.* sehr groß. *Syn.* Immanis, grandis, immensus. *Usus*. Ingens, immanis præda, pecunia. V. *Magnus*.

Ingenuè, aufrichtig. *Syn.* Candidè, liberè, sincerè. *Usus*. Cupere me laudari, apertè & ingenuè fateor.

Ingenuitas, tis, f. Aufrichtigkeit, Ehrbarkeit. *Syn.* Liberalitas, honestas, probitas. *Usus*. Præ se ferre probitatem quandam & ingenuitatem. Vitandâ verborum turpitudine ingenuitatem suam & ruborem præstare. V. *Honestas*, *decet*.

Ingenuus, a, um. aufrichtig, ehrbar. *Syn.* Liberalis, liber, honestus. *Adv.* Imprimis, maximè. *Usus*. Nihil, in eo apparet moderatum, pudens, pudicum, ingenuum. Homo ingenuus, liberaliter educatus. Vita, animus, artes ingenuæ & liberales. V. *Honestus*.

Ingero, is, gessi, gestum, ere. hinein thun. *Syn.* Infero, intrudo. *Usus*. Sed quid ego ingero præterita?

Ingigno, is, genui, genitum, ere. einpflanzen. *Syn.* Ingenero. *Usus*. Ingenita naturæ virtus. Veri inveniendi cupiditatem nobis natura ingenuit.

Inglorius, a, um. unberühmt. *Syn.* Inhonoratus.)(*Honoratus*. *Usus*. Vita inhonorata, ignobilis, ingloria. V. *Contemptus*.

Ingluvies, ei, f. Fraß. *Syn.* Voracitas. V. *Gula*, *Vorax*.

Ingratè, undankbarlich. *Syn.* Animo ingrato, illiberaliter. *Usus*. Ingratè nostra facilitate abutuntur.

Ingratiis, wider eines Willen, ohne Dank. *Usus*. Tuis ingratiis abibo. *Te invito ac repugnante*. V. *Invitus*.

Ingratis, ungern. *Syn.* Invitò, cum mala gratia.)(*Cum bona gratia*. *Usus*. Extorquendum est invito & ingratis, quod debet.

Ingratus, a, um. undankbar. *Syn.* Immemor beneficii, gratiæ.)(*Gratus*. *Adv.* Crudeliter, impiè. *Phras.* 1. *Ingratus es*, du bist undankbar. Ingratum te præbes; ingratè agis; gratiam non refers; gratiam non reddis; gratiam à te non fero; officium in te requiro, desidero; officium non præstas; meis in te meritis non respondes; mea in te officia non rependis; officia officiis non compensas; memorem beneficii animum non præstas; in vitium animi ingrati incidisti; turpem ingrati animi culpam sustines; de referenda gratia parum es sollicitus, parum laboras, parum cogitas; referendæ gratiæ haudquaquam studiosus es. 2. *Nihil pejus odi*, *quam animi ingrati vitium*, *vulg. ingratitudinem*, ich hasse nichts mehr, als die Undankbarkeit. Nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpâ; nullum hominum genus acerbius odi, acerbiore insector odio, quàm qui gratiam benè meritis non referunt; qui de gratia referenda minimum cogitant, parùm laborant? cùm omne crimen, tum vero prætermissæ gratiæ, neglecti officii culpa gravis admodùm, molesta & odiosa mihi est; odi immemorem beneficii animum, & ingrati animi crimen detestor. *Usus*. 1. Nihil cognovi ingratius, in quo vitio nihil non mali inest. Ingrati animi crimen horreo. Ingratus animus. 2. *Molestus*, *odiosus*, unangenehm. Si ingrata tibi sunt officia mea, non committam, ut tibi insanire videar. V. *Odiosus*, *Molestus*.

Ingravesco, is, ere. schwerer werden. *Syn.* Glisco, cresco, gravior fio. *Adv.* Vehementius. *Usus*. Ingravescit in dies malum. Annona ingravescit. Corpora defatigatione ingravescunt. V. *Angeo*.

Ingredior, eris, gressus sum, gredi. eingehen, hinein gehen. *Syn.* Intro, introeo, me infero, ineo, pedem infero, pedem pono, adeo, accedo. *Adv.* Audacius, aequaliter, paullo secius, pedetentim, penitus, similiter, tardè, timidè. *Usus.* 1. Iter, caussam, vitam honestam ingredi. Hoc die primum in spem libertatis, ad dicendum ingressus sum. Vestigiis majorum ingredi. 1. *Aggredior*, *incipio*, anfangen. Id nunc facere ingredimur. De iis dicere ingressus sum. Consilium, rationem vendi, bellum ingredi. 3. *Gradior*, *eo*, gehen. Liberè ingredi. Hanc viam vix sine casu aliquo, aut prolapsione ingrederere. V. *Incedo*, *Aditus*.

Ingressio, onis, f. Eingang. *Syn.* Introitus, aggressio; incessus. *Epi.* Obscura, antiqua, moderata. *Usus.* Interdum orationis cursus est incitatior, interdum ingressio moderatior.

Ingressus, ûs, m. Gang, Eingang. *Syn.* Incessus. *Usus.* Vestigiis odorari ingressus cujuspiam. Orationis vestigia ingressumque non vidi.

Ingruo, is, ui, ere. einfallen. *Syn.* Impendeo. *Usus.* Periculum, metus, morbus ingruit. V. *Immineo*.

Ingurgito, as, avi, atum, are. in sich schlucken. *Syn.* Infero, immitto. *Usus.* Se in copias alicujus; in multa flagitia ingurgitare. V. *Immergo*.

Inhabilis, e. ungeschickt, unbequem. *Syn.* Ineptus.

Inhabitabilis, e. unbewohnt. *Syn.* Vastus, incultus, desertus.) *Habitabilis*.

Inhabito, as, avi, atum, are. wohnen, bewohnen. *Syn.* Habito.

Inhaereo, es, haesi, sum, ere. anhangen. *Syn.* Haereo, insideo. *Adv.* penitus. *Usus.* Animi corporibus inhaerentes. Inhaeret visceribus dolor. Inhaeret id in mentibus omnium. V. *Haereo*, *Adhaereo*.

Inhalo, as, avi, atum, are. anblasen. *Syn.* Exhalo, afflo. *Usus.* Teterrimam nobis popinam inhalabas.

Inhibeo, es, ui, itum, ere. verhindern. *Syn.* Cohibeo, coërceo. *Usus.* Inhibere remos, remiges. An te non inhibet vox miserorum? Vid. *Cohibeo*, *Comprimo*, *Coërceo*.

Inhibitio, onis, f. Verboth, Aufhaltung. *Usus.* Inhibitio remigum.

Inhio, as, avi, atum, are, heftig nach etwas trachten. *Usus.* Uberibus puer inhians. V. *Desidero*, *aspiro*, *capto*, *aucupor*.

Inhonestè, schändlich. *Syn.* Spurcè.

Inhonestus, a, um. unehrbar. *Syn.* Turpis.)(*Honestus*. *Phras.* *Patrem seni confectum deserere*, *inhonestum est*, es ist schändlich, den erlebten Vater verlassen. Non decet, non convenit, haud aequum est; nefas est, iniquum est, flagitium est; minimè honestum; minime rationi consentaneum est. V. *Decet*, *Turpis*. *Usus.* Quae honestè nominari non possunt, inhonestissima sunt.

Inhonoratus, a, um. verachtet. *Syn.* Inglorius.)(*Honoratus*. V. *Vilis*.

Inhorresco, is, rui, ere. schauern, wüthen. *Usus.* Inhorrescit mare, tenebrae conduplicantur. V. *Horror*.

Inhospitalis, e, wild, wo nicht zu wohnen ist, ungastfrey. *Syn.* Desertus; incultus, asper.

Inhospitalitas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Epi.* Domestica, molesta, impudens, crudelis, moderata. *Usus.* Inhospitalitas est opinio vehemens, fugiendum esse hospitem.

Inhumanè, unmenschlich, gröblich. *Syn.* Inhumaniter.

Inhumanitas, tis, f. unmenschliche Art. *Syn.* Immanitas, crudelitas. *Usus.* Mansuetudinem in inhumanitatem convertere. V. *Crudelitas*.

Inhumaniter, unmenschlich, gröblich. *Syn.* Inhumanè.

Inhumanus, a, um. unmenschlich, unfreundlich. *Syn.* Crudelis, communi hominum sensu carens, asper, ferus, durus, difficilis, agrestis, morum insuavium, vitae communis ignarus; humanitatis expers, immemor, nunquam particeps; inops humanitatis & inurbanus; ab humanitate derelictus. *Phras.* 1. *Homo ferus & inhumanus est*, er ist von einer rauhen, grausamen Natur und Gemüths-Art. Nihil tam ferum ac inhumanum, quàm hominis hujus indoles asperrima; humanitatem exuere videtur, ita difficilis aditus, gravis vultus, superba responsa, insolens est vita; summa morum acerbitate & immanitate naturae omni humano generi insociabilis; ut ferae quaedam nunquam mitescunt, sic immitis & implacabilis est ejus hominis animus, & à cultu ac humanitate longissimè remotus. Vid. *Bar-*

Barbarus, Durus, Crudelis. 5. *Brasiliæ populi plan. inhumani sunt*, die Völker in Brasilien seynd gar unmenschlich. Brasiliæ gentes humanitatis immemores sunt; humanitatem omnem exuerunt, abjecerunt; omnem humanitatis sensum amisêre; ab humanitate derelicti sunt; humanitatem à se omnem extirpârunt. *Usus.* In hoc animo nihil inhumanum, nihil agreste est. V. *Agrestis.*

Inhumatus, a, um. unbegraben. *Syn.* Insepultus. *Usus.* Diogenes se inhumatum projici jussit.

Inibi, eben daselbst. *Syn.* Ibidem.

Injicio, is, jeci, jectum, ere. hinein werfen. *Syn.* Objicio, immitto. *Usus.* Dubitationem alicui & scrupulum injicere. Cogitationem alicui, ardorem, spem, metum, religionem, cupiditatem injicere. Frenos furori; alicui manus injicere. V. *Impono.*

Inimicè, feindlich. *Syn.* Infestè, inimico animô.)(*Amicè.* *Usus.* Infestissimè, inimicissimè agere, contendere cum aliquo, insectari aliquem.

Inimicitia, æ, f. Feindschaft. *Syn.* Simultas, alienatio, disjunctio. *Epi.* Aperta, summa. *Phras.* 1. *Graves inimicitias inde habebis*, du wirst davon grosse Feindschafft haben. Graves inimicitias suscipies, subibis; grandes tibi inimicitiæ erunt, nascentur; ad inimicitias graves venies, descendes; intercedent tibi cum aliis graves inimicitiæ; grave odium adversus te concitabis; odium subibis, incurres acerbissimum; habebis tibi infensos multos; gerendæ tibi erunt, exercendæ capitales inimicitiæ, ab amicitia tua eam ob rem deficient plurimi, & societatem dissolvent, in simultate non cum paucis eris; plurimos à te avertes; alii ex aliis se à conjunctione tua avellent; non pauci alienô in te erunt animô, seséque à te disjungent; infestis deinceps animis dissidebitur; inimicitias graves contrahes; alia ex aliis simultas incidet, atrocioribus inimicitiæ certaminibus exercenda. V. *Amicitiam dissolvo, odium.* 2. *Ponite tandem inimicitias*, legt doch einmal die Feindschafft ab. Inimicitias tandem candidè & simpliciter ponite, deponite; extinguite veteres simultates; inimicitias diuturnas charitati patriæ condonate; discedite tandem ab inimicitiis & odiis inveteratis, vosque ex inimicitia in gratiam revocate. V. *Amicitiam redintegro, concilio.* *Usus.* 1. Inimicitias *appetere*, gern Feindschafft machen. Indicere, concipere, denunciare; ad inimicitias vocare. 2. *Inimicitias capere*, Feindschafft tragen. Suscipere, adire, subire, habere, exercere, gerere; ad inimicitias venire, descendere; inimicitiæ mihi tecum sunt, intercedunt. 3. Inimicitias *deponere*, ablegen. Ponere, patriæ concedere inimicitias; ab inimicitiis discedere. V. *Odium.*

Inimicus, a, um. feindlich. *Item:* Inimicus, i, m. Feind. *Syn.* Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus non æquus, iniquus, invidus, obtrectator. *Epi.* Acer, acerbus, communis, gravis, incolumis, innocens, magnus, odiosus, paternus, pecuniosus, potentissimus, valens, verecundus, voluntarius. *Adv.* Acrius, apertè, crudeliter, graviter, valdè, usque eo. *Phras. Inimicus est perpetuus*, er ist mein ewiger Freund. Alienissimô est à me animô; dudum se à me abalienavit; inimicissimum se mihi reddidit; animum ostendit mihi crudeliter inimicum; immortales in me gerit, exercet iras, infestissimus est meis fortunis & laudibus; inimicitias jam diu susceptas, & ut videtur, posteris tradendas, pertinacissimè persequitur; resident etiámnum in animo ejus graves atrocésque inimicitiæ; sunt mihi cum eo homine inimicitiæ & veteres, & atrocibus celebratæ certaminibus; odiô me insectatur capitali; adversariô illô utor gravi sane ac infensô, qui, quidquid virium habet & acerbitatis, id totum in me confert ac effundit; qui adversatur mihi acerrimè & gravissimè; qui mihi pestem ac perniciem molitur; exitum machinatur; qui totus incumbit in meam perniciem; me ubique meaque commoda oppugnat; nullam adversus me injuriam prætermittit. V. *Hostis, odium, injuria.* *Usus.* Aspicere te non potest, adeo inimicô in te est animô.

Iniquè, unbillig. *Syn.* Injustè. *Usus.* Ita iniquissimè comparatum est; iniquissimè expulsus. Iniquè, contra jus fásque agere.

Iniquitas, atis, f. Unbilligkeit. *Syn.* Injuria. *Epi.* Tanta.)(*Æquitas.* *Usus.* Æquitas certat cum iniquitate. Habet ea res magnam iniquitatem. In tanta hominum perfidia & iniquitate vivimus. V. *Injuria.*

Iniquus, a, um. ungerecht. *Syn.* Injustus, injurius, inimicus, non habens æquitatem. *Adv.* Obscuriùs, valdè.)(*Æquus.* *Usus.* Quæ res iniquissima & acerbissima est,

nec ferenda. Homo naturâ asper, & omnibus iniquus; iniquô infestôque animô intueri aliquem; iniquô locô ad hostes subire, durch üble, ungleiche Wege auf den Feind losgehen. V. *Injustus*, *inhonestus*.

Initia, orum, n. Fest der Göttin der Früchte. *Syn.* Sacra Cereris.

Initior, aris, atus sum, ari. eingewenhet werden. *Syn.* Inauguror, consecror, devoveor, sacris imbuor. *Usus.* Initiari sacris. Sacra initiata & devota.

Initium, ii, n. Anfang. *Syn.* Principium, fundamentum, elementum. *Epi.* Accommodatum naturæ, falsum. *Phras.* 1. *Hæc erant initia nostræ doctrinæ*, das was der Anfang unserer Lehre. Hæc erant incunabula doctrinæ nostræ; hæ primæ origines & elementa studiorum nostrorum, ab his profecta initiis est doctrina nostra; hæc principia erant, & quædam quasi semina doctrinæ nostræ; hæc doctrinæ erant primordia, hæc rudimenta, hæc prima velut vestigia ac lineamenta erant doctrinæ nostræ. Hoc à fonte omnis nostra doctrina manavit. 2. *Adhuc inter initia hæremus operum*, wir sind noch nicht weit gekommen. Adhuc in operum primordio stamus; non in exitu, sed in limine operum nostrorum stamus; vestibulum magni operis ingressi sumus; longè absumus à metis, vix è carceribus digressi, informatam habemus operis totius molem, non perfectam. 3. *Ab initio mundi*, vom Anfange der Welt her. Ab orbe condito; ab ultima mundi origine; post hominum memoriam; post natos homines. 4. *Belli initium satis fortunatum fuit*, der Anfang der Krieges hat sich sehr wohl angelassen. Latissima erant armorum principia; initia belli se dabant optimè; primo belli progressu satis felices fuimus; belli primordium satis lætum erat; in limine, exordio, ingressu belli res nostræ habebant satis bellè; principio belli res ex sententia gesta; sub belli primordia optatis fortuna respondit. V. *Successus*. *Usus.* Belli initium ducere, capere, sumere à levibus præliis. Belli initium inde profectum est, quòd; levi ex principio magnum bellum conflatum est, sed ût initia inchoavimus, ita persequenda sunt cœpta. Bonis initiis orsus malè finit. Ut malè posuimus initia, sic cætera sequentur. Ut se dant initia, wie sich die Sache anläßt. Vid. *Incipio*, *inchoo*, *Exordium*.

Injucunditas, atis, f. Unlieblichkeit. *Syn.* Asperitas.

Injucundè, unangenehm.)(*Jucundè*.

Injucundus, a, um. unlieblich, unlustig. *Syn.* Insuavis, acerbus. *Usus.* Labor mihi minimè injucundus. Vid. *Odiosus*, *Molestus*.

Injungo, is, xi, ctum, ere. auflegen. *Syn.* Impono, affero, importo. *Usus.* Aliquid damni reipublicæ; servitutem alicui; onus, necessitatem injungere.

Injuratus, a, um. unbeschworen, unbeeidet. *Syn.* Qui non juravit, sine jurejurando. *Usus.* Tibi vel injurato credendum. Linguâ juravi, mentem injuratam gero.

Injuria, æ, f. Unrecht, Beleidigung. *Syn.* Iniquitas.)(*Jus*, *Beneficium*. *Phras.* 1. *Injuriam alicui facere*, einem ein Unrecht zufügen. Injuriam alicui inferre, afferre, imponere, conflare; injuriâ aliquem afficere, onerare, lacerare, lacessere, vexare, exagitare, insectari; injuriam jacere, mittere in aliquem; injuriosius tractare aliquem; patientiam alicujus tentare; ejus patientiâ abuti; injuriam alicui contexere; injuriis aliquem & maledictis proscindere, lædere, configere; injuriis ac maledictis appetere aliquem, incessere, jactare, violare, provocare. 2. *Gravem à te passus sum injuriam*, ich habe grosses Unrecht von dir erlitten. Injuriam à te accepi gravissimam; à te orta, nata est mihi illa injuria; gravi injuriâ à te afflictus sum; hæc mihi à te oblata, imposita est injuria; iniquius à te mecum est actum; injuriosus sanè in me fuisti & iniquior; injuriosè me tractâsti; injurium, injuriosum, iniquum, gravem te sensi, expertus sum; gravem abs te pertuli injuriam; graviter læsus, offensus sum; gravem à te molestiam accepit animus meus; gravi à te injuriâ affectus, lacessitus, provocatus sum; appetitus injuriâ sum nullo meo merito, nullâ meâ culpâ, nihil tale meritus; injuriosè, acerbè, iniquè, contra jus omne, contrà, quàm meritus sum, immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis culpæ expertum, ab omni vacuum culpa me tractasti. 3. *Injuriam ulciscar*, ich werde mich dessen Unrechts halber rächen. Persequar tot tuas in me injurias; parem brevi pro injuriâ gratiam referam; par pari referam; merita meritis compensabo; erit propediem, cum idem tibi reponam, cum

cum pari te munere remunerabor; is ſum, qui injuriam facilè referre poſſim; feres à me, quod intuliſti; impunè tibi non erit, non abibit ſic, quod injuriâ me affeceris, impunitâ non erit; inulta non relinquetur injuria tua. Memorem me injuriæ ſenties, experieris. V. *Ulciſcor*, *impune*. 4. *Adverſus injuriam ſe defendit*; er hat ſich wider ſolches Unrecht tapfer gewehrt. Injuriam magnô animô propulſavit; ab injuria hominem deterruit; injuriis reſtitit animo præſenti; ea injuria ut ſe levaret, nihil non egit; eam ut à ſe injuriam prohiberet, depelleret; ab injuria hominem ut detraheret; ut illa is injuriâ abſtineret, præſentiâ animi effecit. 5. *Injuriam æquo animo pertulit*, er hat dieſes Unrecht ſtandhaftig ertragen. Plagam illam eô animô accepit, par ut injuriæ videretur; injuriam eô animô tulit, paſſus, perpeſſus eſt, tanquam ad ſe nihil ea pertineret. V. *Patior*, *fero*. 6. *Injuriarum omnium obliviſcor*, ich vergeſſe aller Beleidigungen. Injurias omnes oblivione contero; omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo deleô; animus ultionem non ſpectat; ultionis conſilium omne libenter abjicio, omitto, depono; ab ulciſcendi conſilio animum abduco; non perſequar injurias meas; injuriæ eæ omnes in amicitiæ gremio ſunt ſepultæ. V. *Obliviſcor*. *Uſus*. 1. Injuria eſt, quæ aut pulſatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam alicujus violat. Injuria duobus modis fit, vi & fraude. 2. *Immerito*, unbillig. Non injuriâ ſuſpectus es. Vid. *Convitium*, *contumelia*, *ignominia*.

Injurioſè, ſchimpflich. *Syn.* Per contumeliam, contumelioſè.)(*Jure*. *Uſus*. Temerè atque injurioſè de aliquo ſuſpicari.

Injurioſus, a, um. unbillig. *Syn.* Injurius. *Uſus*. Injurioſa & facinoroſa vita. V. *Injuria*.

Injurius, a, um. unrecht, unbillig. *Syn.* Iniquus.

Injuſſus, us, m. ungeheiſſen, ohne Befehl. *Syn.* Sine juſſu, autoritate, conceſſu.)(*Juſſus*. *Uſus*. Injuſſu populi hoc feciſti.

Injuſtè, wider Recht, unbillig. *Syn.* Iniquè, injurioſè, contra fas. *Uſus*. Injuſte in quemquam impetum facere.

Injuſtitia, æ, f. Ungerechtigkeit. *Syn.* Iniquitas. *Epi.* Capitalior; moderata.)(*Juſtitia*. *Uſus*. Injuſtitiæ duo ſunt genera, alterum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, non propulſant injuriam.

Injuſtus, a, um. ungerecht. *Syn.* Iniquus, injurius, injurioſus, immeritus, non debitus.)(*Juſtus*. *Adv.* Dupliciter. *Uſus*. Qui pernicioſa & injuſta populis juſſa deſcribunt. Vir maleficus naturâ, & injuſtus. Ira non injuſta, ſed merita & debita. Injuſtum onus alicui imponere. V. *Injuria*.

Innaſcor, eris, natus ſum, naſci. eingepflanzt werden. *Syn.* Ingignor. *Uſus*. Quibus recta ratio conſtansque innaſcitur.

Innato, as, avi, atum, are. ſchwimmen in etwas. *Uſus*. Piſciculi in concham innatant. V. *Nato*.

Innatus, a, um. angebohren. *Syn.* Inſitus, ingenitus, ingeneratus.)(*Aſſumptus*, *adventitius*. *Uſus*. Innata eſt homini probitas, vel potius inſita.

Innavigabilis, e. unſchiffbar.

Innecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpfen. *Syn.* Necto.

Innitor, eris, niſus *vel* nixus ſum, niti, ſich anlehnen. *Syn.* Inclinor, reclinor. *Phraſ.* *In te uno reſpublica innititur*, das gemeine Weſen ſteiffet ſich alleine auf dich. Tuum eſt fulcire labefactatam rempubl. in te uno nititur ſalus civitatis; in te uno, atque in ſpe conſilii tui requieſcit; fortunæ omnium noſtrûm tuæ fidei innituntur: reſpublica omnis in tuis humeris innititur. *Uſus*. Fortuna hoſtium uni viro innititur. Reſpublica in tuis humeris innititur.

Inno, as, avi, atum, are. ſchwimmen in etwas. *Syn.* Innato.

Innocens, tis, *g. o.* unſchuldig. *Syn.* Qui nihil nocet, qui nihil injuriam facit, integer, culpa vacans, ad quem ne ſuſpicio quidem criminis perveniat, ab omni culpæ ſuſpicione remotiſſimus, nullius probri compertus, à culpa vacuus, crimine innoxius. *Phraſ.* 1. *Innocens ſum in ea cauſa*, ich bin unſchuldig in dieſer Sache. Longè remotus à culpa ſum; procul abſum ab ejus rei culpa; culpa careo; culpa vaco; culpam ejus rei non ſuſtineo; expers culpæ ſum; affinis culpæ non ſum; purus à culpa ſum; tam abſum à culpa, quam

qui

qui maximè; culpæ ejus mihi non ſum conſcius; extra culpam ſum, in culpa non ſum; in me conferri culpa non poteſt; culpa ea in me conferenda; mihi aſſignanda, adſcribenda, attribuenda non eſt; ejus rei culpa hærere in me non poteſt; abeſt à me ea culpa longiſſimè; abhorret ab ea culpa vitæ meæ inſtitutique ratio; procul à me hæc culpa eſt; extra noxam ſum; is ſum, quem nulla ejus culpæ ſuſpicio violarit. 2. *Innocentem accuſas*, du klagest mich unschuldiger Weise an. Inſontem, immerentem, nullo meô meritô, injuria, injuſtè, iniquè, contra jus & æquum in crimen vocas, nihil peccavi, nihil admiſi, nullo me ſcelere adſtrinxi, abs te tamen accuſor; expertem criminis, innoxium me exagitas; vacuum à culpa in judicium vocas, reum facis, perſequeris; tu me ſine cauſâ, immerito in culpam vocas, in infamiam adducis. V. *Accuſo.* 3. *Multi innocentes condemnantur*, viele werden unschuldig bey Gerichte verdammt. Sæpè, qui culpam non admiſerunt, judicio, judicum ſententiis damnantur; multi falſo ſcelere damnantur; multi oblatô falſô crimine inſontes opprimuntur; multi nullius probri comperti, in quibus nullius ineſt peccati infamia, innoxii damnantur; multi immerita damnatione afficiuntur; iniquis judiciis circumveniuntur, opprimuntur; expertes culpæ criminis pœnas luunt. *Uſus.* Innocens dicitur, non qui leviter nocet, ſed qui nihil nocet. Vir innocens, integer, religioſus. V. *Integer.*

Innocenter, unschuldig. *Uſus.* Vita innocenter acta.

Innocentia, æ, f. Unschuld. *Syn.* Integritas vitæ & morum. *Epi.* Par, ſingularis, vetus, ſumma. *Uſus.* Innocentia eſt talis affectio animi, quæ noceat nemini. Vir ſummâ integritate & innocentiâ. V. *Integer.*

Innocuus, a, um. unschädlich. *Syn.* Innocens.

Innovo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Renovo, novum facio.

Innoxius, a, um. unschuldig. *Syn.* Innocens. V. *Innocens.*

Innumerabilis, e. unzählbar. *Syn.* Innumerus, infinitus numero, quod omnem excedit numerum. *Uſus.* Infinita vis innumerabilium atomorum. V. *Multi.*

Innumerabilitas, tis, f. Unzählbarkeit. *Uſus.* Innumerabilitas atomorum.

Innumeri, æ, a. unzählbare, unzählige. *Syn.* Innumerabiles.

Innuo, is, ui, ere. winken. *Syn.* Nutû aliquid ſignifico, nutû capitis loquor. *Uſus.* Huic aditum modo patefacio & innuo.

Innuptus, a, um. unverehlichet. *Syn.* Non nuptus.)(*Nuptus.* *Uſus.* Paris Helenam innuptis junxit nuptiis.

Inobſcuro, as, avi, atum, are. verfinstern. *Syn.* Infuſco.)(*Declaro, illuſtro.*

Inoffenſus, a, um. unverletzt. *Uſus.* Pedem inoffenſum referre.

Inofficioſus, a, um. unhöflich. *Uſus.* Inhumanus, illiberalis. V. *Illiberalis.*

Inopia, æ, f. Armuth, Mangel. *Syn.* Egeſtas, indigentia.)(*Copia.* *Epi.* Magna, ſumma, tanta. *Phraſ.* 1. *Cæſar Hiſpanienſi bello Pompeji copias ad ſummam inopiam redegit*, Cäsar hat im Spanischen Kriege das Kriegs-Heer des Pompejus in die größte Noth gebracht. In ſummas anguſtias compulit; in maximas omnium rerum difficultates conjecit; copias eo redegit, ut omnium rerum penuriâ laborarent; ut inopiâ premerentur & conſicerentur extremâ; ut rerum omnium inopiâ peſſimè acciperentur; ut in maximis anguſtiis ac difficultatibus verſarentur; ut nullis non incommodis afficerentur; ut plurima incommoda ſuſtinerent; ut ſummis cum incommodis conflictari cogerentur. Cæſar Pompeji copias ad rerum omnium egeſtatem adduxit; non ſolum ad ſummam rerum bellicarum indigentiam, ſed ad extremas quotidiani victus anguſtias redegit. Cæſar Hiſpanienſi bello id egit maximè, ut Pompeji copiis arctiora in dies fierent omnia. V. *Annona.* 2. *Inopiam ſublevare*, dem Mangel aller Sachen abhelfen. Mederi inopiam; rebus mature occurrere; tutari inopiam; incommodum novis commodis ſanare; inopiâ levare. *Uſus.* Aliquem ad inopiam redigere. Inopia conſilii laborare. Inopiam æquo animo ferre ac tolerare. Inopia oratoris & jejunitas. V. *Egeo, Pauper.*

Inopinans, tis. *g. o.* nicht vermuthend. *Uſus.* Multos in agris inopinantes deprehendit.

Inopinatè, unversehens. *Uſus.* Inopinatè, præter ſpem accidit. V. *Caſu.*

Inopinatus, a, um. unvermuthet. *Syn.* Nec opinatus, improviſus. *Uſus.* Omnis repen-

pentina & inopinata, graviora. Dictu inopinatum atque mirabile. Ex inopinato observare aliquem. V. *Improviso.*

Inopportunus, a, um, ungelegen, ungereimt. *Syn.* Alienus, incommodus.)(*Opportunus.* *Syn.* Sedes eo in loco non inopportuna sermoni nostro.

Inops, is. *g. o.* arm, bedürftig. *Syn.* Pauper, nudus, impotens.)(*Abundans.* *Usus.* Inops rei alicujus, *vel* à re aliqua. Inops ærarium & exhaustum. Humanitatis inops & inurbanus homo. V. *Pauper, inopia.*

Inordinatus, a, um. unordentlich. *Syn.* Perturbatus, confusus.)(*Ordinatus.* *Usus.* Ex inordinato in ordinem reducere.

Inornatè, unzierlich. *Syn.* Incultè, ineleganter.

Inornatus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inconditus, incomptus, agrestis, rudis, horridus, sine nitore & palæstra.)(*Ornatus.* *Usus.* Inornata mulier, oratio. Nuda & inornata inventio. V. *Incultus.*

In præsentia, anitzo. *Syn.* In præsenti, in præsens tempus, in hoc tempore præsenti.)(*In posterum.* *Usus.* Periculum in præsentia atque ante oculos positum est. *Impræsentia,* in Gegenwart, *vox est merito suspecta.*

Inprimis, vornehmlich. *Syn.* Cumprimis. *Usus.* Inprimis te amo. Argumentum inprimis firmum.

Inquam, ich sage. *Syn.* Dico, ùt dixi, ùt institui dicere. *Usus.* Hoc, inquam, dico.

Inquies, tis. *g. o.* unruhig. *Syn.* Inquietus. *Usus.* Humanum genus inquies & indomitum. V. *Inquietus.*

Inquietatio, onis, f. Beunruhigung.

Inquieto, as, avi, atum, are. beunruhigen. *Syn.* Turbo. V. *Inquietus.*

Inquietus, a, um. unruhig. *Syn.* Turbulentus. *Phras.* 1. *Homo est inquieto plane ingenio,* er ist ein unruhiger Kopf. Sine furore ac amentia consistere ejus animus non potest; nec vigilans, nec in somnis mente consistit; acer; ad vim promptus, ad seditionem paratus; turbulenter & turbidè facit omnia; vir moribus turbidus, & ingenio minimè otium patiente; homo impiger, factiosus, & novarum rerum avidus; cui solemne nihil; cujus ea una agendi ratio, nihil neque intactum, neque quietum pati, omnia agitare; qui moveri omnia, quam senescere malit. 2. *Curæ hominem inquietum reddunt,* die Sorgen lassen ihm keine Ruhe. Inopia rerum, & scelerum conscientia in dies magis ejus animus agitatur; agitant hominem imminentium rerum tristes imagines; nec somnum capere, nec pati quietem potest. V. *Cura.* *Usus.* Ingeniô inquietô, & ad novas res avido.

Inquilinus, i, m. Einwohner. *Syn.* Qui in ædibus alienis habitat, præsertim conductis. *Usus.* Non inquilini solum, sed & mures ex ædibus migrarunt. Philosophia inquilina.

Inquinatè, unflätig. *Syn.* Barbarè, incomptè, pravè.

Inquino, as, avi, atum, are. besudeln, bemackeln. *Syn.* Contamino, fœdo. *Usus.* Vitiis se, flagitiis, omnibus scelerum sordibus, libidinibus inquinat. Famam alicujus criminibus; humanitatem civitatis sævitia inquinare. Voluptatibus inquinari. V. *Maculo.*

Inquiro, is, quisivi, quisitum, irere. nachforschen, sich erkundigen. *Syn.* Perquiro, indago. *Usus.* In se, in civium mores, in reum inquirere. Inquirere in ea, quæ memoriæ sunt prodita. V. *Indago.*

Inquisitio, onis, f. Nachfrage, Nachforschung. *Syn.* Disquisitio, investigatio veri. *Epi.* Prænuntia, propria. *Usus.* Reus absens contra inquisitionem accusationis est defensus.

Inquisitor, oris, m. Ausforscher. *Syn.* Quæsitor. *Usus.* Reorum inquisitorem sapientem esse decet.

Insanabilis, e. unheilbar. *Syn.* Desperatus; quod curationem, medicinam non admittit. *Usus.* Morbus, plaga, contumelia insanabilis. V. *Desperatus.*

Insanè, gar sehr, heftig. *Syn.* Vehementer, cum impetu.

Insania, æ, f. Unsinnigkeit, Tollheit. *Syn.* Furor. *Epi.* Non mediocris, molesta, naturalis, præstans, ridicula, tolerabilis, utilis. *Phras.* 1. *Vi doloris in eam insaniam incidit, ut mentem inde nunquam receperit,* er ist für Schmerzen so unsinnig worden, daß er hiervon nicht mehr zu sich selbst kommen. Vi doloris ita à mente discessit; ita mentem perdidit; ita sibi excidit, insaniæ morbo ita affectus est; ita de potestate mentis exiit;

ita mente motus est; ita de mente deturbatus est; ita à mente desertus est, ut rationem in perpetuum amiserit; ut ad sanitatem inde nunquam redierit; ut furorem deinceps nunquam deposuerit; ut ad bonam mentem revocari nunquam potuerit; ut a furore & dementia nunquam se ad sanitatem retulerit; ut illum postea nemo ratione præditum viderit; ut nunquam postea convaluerit. 2. *Lis amissa eum ad insaniam adegit*, der verlohrne Handel hat ihn unsinnig gemacht. Mentem illi exturbavit; de sanitate illum ac mente deturbavit; in rabiem hominem egit; ad insaniam impulit, adegit, redegit; mentem illi emovit omnem. *Usus*. Insania est mentis ægrotatio & morbus. In insaniam incidere. Aliquem ad insaniam adigere. Insaniâ & dementiâ deflagrare. V. *Furo, deliro, delirus, amens.*

Insanio, is, ivi, itum, ire. unsinnig seyn. *Syn.* Desipio, furo, mentem amitto, mente captus sum, sanus non sum, deliro. *Adv.* Apertissimè. *Usus.* Inter omnes, qui insaniunt, insanissimus. In alienos insanus insanisti. V. *Furo, deliro.*

Insanus, a, um. unsinnig, thöricht. *Syn.* Non sanus, amens, furens, fanaticus, vesanus, alienus à mente; à sanitate, à se ipso discedens; remotæ mentis; mentis impos. *Phras. Insanus est*, er ist unsinnig. Præceps amentia fertur; mente captus est; tragicô Oreste & Athamante dementior, & vinculis constringendus; à mente desertus; lymphato similis; à ratione aversus; mens eum reliquit; mens à sua illi sede locoque dejecta est; in potestate mentis non est; de potestate mentis, de consilio, de ratione, de mente exiit; de sanitate, de statu mentis deturbatus est; à mente discessit; mens illi sua à sede dimota est. V. *Furiosus, delirus, deliro, insania. Usus.* Homo fraternis flagitiis, sororis stupris insanus.

Insatiabilis, e. unersättlich, unvergnüglich. *Syn.* Insaturabilis. *Usus.* Insatiabilis gaudio completur. Insatiabilis voluptas, cupiditas.

Insaturabilis, e. unersättlich. *Syn.* Insatiabilis. Insaturabile abdomen.

Insaturabiliter, unersättlich. *Syn.* Sine satietate.

Inscendo, is, di, sum, ere. aufsteigen, einsteigen. *Usus.* Inscendere in arborem.

Insciens, tis. *g. o.* unwissend. *Syn.* Imprudens.)(*Sciens. Usus.* Insciens fecisti, an sciens? V. *Imprudens.*

Inscienter. unwissentlich. *Syn.* Imprudenter.

Inscientia, æ, f. Unwissenheit, Unvernunft. *Syn.* Inscientia, ignorantia.)(*Scientia. Epi.* Multa. *Usus.* In maximis mihi erroris & inscientiæ tenebris lumen prætulisti. Inscientia multa versatur in vitio. V. *Ignorantia.*

Inscitè, ungeschicklich. *Syn.* Imperitè)(*Scite. Usus.* Inscitè nugari.

Inscitia, æ, f. Unwissenheit. *Syn.* Inscientia, imprudentia, stultitia. *Epi.* Miserabilis, summa. *Usus.* Ineuntis ætatis inscitia senum prudentia est regenda. Magna est in illo inscitia.

Inscitus, a, um. ungeschickt. *Syn.* Inelegans, malè compositus, absurdus. V. *Ineptus.*

Inscius, a, um. unwissend. *Syn.* Insciens, rudis, imperitus, imprudens. *Usus.* Tu me ignarô, insciô, nec opinante hoc ausus es? Non sum inscius, magnam esse historiæ utilitatem. V. *Ignarus.*

Inscribo, is, psi, ptum, ere. einschreiben, zuschreiben. *Syn.* Incido, imprimo, mando litteris, in codicem refero. *Usus.* Vestris monimentis, in vestris monimentis nomen suum inscripsit. Libellum meum Oratorem inscripsit. Epistola patri inscripta. Sibi aliquid in animo inscribere. V. *Scribo.*

Inscriptio, onis, f. Ueberschrift, Inschrift. *Syn.* Titulus. *Epi.* Plenior, præclara, falsa. *Usus.* Decernere alicui statuam cum inscriptione præclara.

Insculpo, is, psi, ptum, ere. eingraben. *Syn.* Incido, imprimo, inscribo. *Usus.* Res animo insculptas habere. Omnibus insita est & insculpta Deorum notitia. Natura insculpsit in mentibus nostris. V. *Scalpo.*

Inseco, as, cui, ctum, are. einschneiden. *Syn.* Incido, seco. *Usus.* Aliquem dentibus insecare.

Insectatio, onis, f. Verfolgung. *Usus.* Abstinere aliorum insectatione.

Insector, aris, atus sum, ari. nachsetzen, nachfolgen. *Syn.* Consector, insequor, peto, agito, exagito. *Adv.* Inimicè, insolenter, petulantissimè, vehementer. *Usus.* Clamore aliquem, contumeliis, minis, maledictis insectari. Insector ultro & insto accusatori & urgeo. Miserorum fortunam insectari. V. *Agito, vexo, inimicus.*

Insedatus, a, um. ungestillet. *Syn.* Commotus.)(*Sedatus. Usus.* Grave, turbulentum, insedatum genus hominum.

Inse-

Insepultus, a, um. unbegraben. *Syn.* Inhumatus.)(*Sepultus.* *Usus.* Miseri & insepulti acervi civium.

Insequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, nacheilen. *Syn.* Insector, sequor, persequor, subsequor, excipio. *Adv.* Acriter, longiùs, undique, necessariò. *Usus.* Insequor fugientem. Insequi aliquem stricto gladiô. Quæ non insequens hora antecedente populo Romano illuxit? Vid. *Sequor.*

Insero, is, serui, sertum, ere. hinein thun, einmischen. *Syn.* Impono, immitto. *Usus.* 1. Pueris cibum in os inserere. Collum in laqueum; manum in peram inserere. 2. *Immisceo,* einmischen. Deos minimis rebus; falsa veris; se negotiis inserere.

Insero, is, sevi, situm, ere. einsäen, einpflanzen. *Usus.* Inserere oleam vitibus.

Inservio, is, ivi, itum, ire. dienen, zu etwas nuß seyn. *Syn.* Servio, operam do, *vel* navo. *Adv.* Fideliter, studiosè. *Usus.* A quo plurimum sperant, huic plurimum inserviunt. Inservire suis commodis, reipublicæ commodo, alterius honori, voluptati, auribus. Vid. *Servio.*

Insideo, es, sedi, sessum, ere. auf etwas sitzen. *Syn.* Hæreo, inhæreo. *Adv.* Penitùs. *Usus.* Macula in republica insedit penitùs & inveteravit. Ita tibi insidet suspicio, ut penitùs evelli non possit. Insidet in animo dictum, opinio, dolor.

Insidiæ, arum, f. Hinterlist, Nachstellung. *Syn.* Fraus. *Epi.* Abstrusæ, clariores luce, crudeles, domesticæ, fictæ, manifestæ, mediæ, multæ, nefariæ, occultæ, præsentes, quotidianæ, tantæ ac tam absconditæ, urbanæ. *Phras.* 1. *Insidias illi struxit,* er hat ihm heimlich nachgestellet. Insidias fortunis ejus tetendit, molitus, machinatus est; laqueos ejus fortunis non paucos tetendit; dolum ejus capiti alium ex alio nexuit; insidias in ejus caput ac fortunas non semel comparavit; caput ejus non semel clandestinis consiliis petiit, appetiit; aditum nefariis ad ejus direptionem consiliis præparavit; capiti ejus & fortunis imminuit. V. *Insidior, Observo.* 2. *Ejus insidias vix effugit,* er ist seinen Nachstellungen kaum entkommen. Propè aberat, quin in ejus insidias præcipitaret; ægrè ejus tot petitiones ac laqueos declinavit; vix tot ejus ex insidiis elapsus est; vix periculum, quod capiti impendebat, depulit; vix occultas, quibus petebatur, insidias vitavit. *Usus.* 1. Insidias *facere,* Nachstellungen bereiten. Insidias alicui tendere, ponere, instruere, parare, collocare. 2. In insidias incidere, venire, intrare, in den Hinterhalt verfallen. 3. In insidiis considere, subsidere, auf einen heimlich lauren. 4. In insidiis ponere, locare, collocare milites, einen heimlichen Hinterhalt zurücke lassen. 5. Ex insidiis consurgere, aus dem Hinterhalte jählings hervor kommen. 6. Insidias cavere, den Nachstellungen entgehen. Insidias antevenire, vitare, patefacere, detegere.

Insidiator, oris, m. Nachsteller. *Usus.* Insidiator bonorum.

Insidior, aris, atus sum, ari. heimlich nachstellen. *Syn.* Insidias facio, pono, tendo; periculum intendo; insidias adhibeo; molior, paro, comparo, instruo, machinor, loco, colloco, oppono; observo, vim *vel* arma intendo. *Phras. Quibus plurimùm fidebam, ii mihi insidiati sunt,* denen ich am meisten getrauet habe, die haben mir nachgestellet. Quorum ego fide nitebar plurimùm, quorum esse minimè dubiam & infirmam fidem existimabam, quorum in fide ponebam plurimùm, ii mihi insidias fecerunt; ii me insidiosè tractârunt, insidiis me petiverunt, obsederunt, oppresserunt, prodiderunt; ii mihi insidias collocârunt, comparârunt; ex insidiis caput meum petiverunt; insidiis jugulum meum petiverunt; ii mihi insidias, periculum, pestem, perniciem molìti sunt; ii in perniciem meam incubuêre; ii vitam ferro atque insidiis appetivêre; illi nefarios in caput meum homines subornârunt; multis me insidiis captavêre; fraude ac insidiis de vita nefariè cogitârunt. Vid. *Insidiæ.* *Usus.* Catilina insidiatus est.

Insidiosè, hinterlistig. *Syn.* Fraudulenter, ex insidiis. *Usus.* Insidiosissimè & perfidissimè tractare aliquem; insidiosè redire in gratiam.

Insidiosus, a, um. hinterlistig. *Syn.* Fraudulentus, dolosus, perfidiosus, simulator, fallax. *Usus.* Apertis inimicis resistere, insidiosis amicis non credere. V. *Insidior.*

Insigne, is, n, Zeichen, Kennzeichen. *Syn.* Signum, indicium, nota, monumentum, ornamentum. *Epi.* Clarissimum, obscurum, oppressum, regium, singulare. *Usus.* Fasces & secures dignitatis insignia. Bulla ornamentum pueritiæ, insigne fortunæ. Omnia honoris, imperii insignia & ornamenta cecidere. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Toga pa-

pacis insigne & otii. Insignia & lumina orationis.

Insignio, is, ivi, itum, ire. zeichnen. *Syn.* Signis noto, distinguo. *Usus.* Insignitæ notæ veritatis.

Insignis, e. gezeichnet, vortrefflich, berühmt. *Syn.* Manifestus, clarus, apertus; nobilis, nobilitatus, conspiciendus, egregius, præstans; notatus. *Usus.* Vir genere insignis. Res ad laudem & gloriam insignis. Vir notis turpitudinis insignis. Insigne indicium mei in te amoris habes. V. *Egregius.*

Insignitè, überaus, ausbündig. *Syn.* Insigniter, apertè. *Usus.* Homo insignitè improbus.

Insigniter, überaus. *Syn.* Insignitè. *Usus.* Insigniter impudens. Insigniter aliquem diligere. V. *Egregie.*

Insilio, is, lui & lii, sultum, ire. auf etwas springen. *Usus.* Insilire in equum.

Insimulatio, onis, f. Beschuldigung. *Syn.* Accusatio.

Insimulo, as, avi, atum, are. beschuldigen, zeihen. *Syn.* Accuso, criminor, arguo. *Adv.* Communiter, falso. *Usus.* Probri, flagitii insimulare aliquem. V. *Culpa, culpo.*

Insinuatio, onis, f. Einschleichung. *Syn.* Circuitio. *Usus.* Insinuatio ejusmodi esse debet, ut occultè per dissimulationem benevolum faciat auditorem.

Insinuo, as, avi, atum, are. sich einschleichen. *Syn.* Insuo, irrepo. *Adv.* Familiariter, penitus. *Usus.* Insinuare se & immergere in familiaritatem, consuetudinem aliorum. In sermonem, in causam se insinuare. Ut se insinuat improbus. Dolorem animis insinuare. Sol æstum per tecta insinuat.

Insipiens, tis, *g. o.* thöricht, unweise. *Syn.* Stultus, excors, vecors, sine corde & palato. *Usus.* Animus insipiens. Nihil insipiente fortunato intolerabilius. V. *Stultus.*

Insipienter, thöricht. *Syn.* Stultè.

Insipientia, æ, f. Thorheit. *Syn.* Stultitia. *Usus.* Nullum insipientiâ majus malum est. V. *Stultitia, ineptiæ.*

Insisto, is, stiti, stitum, ere. auf etwas steif stehen. *Syn.* Consisto. *Adv.* Importunè. *Usus.* 1. Donec ad finem perveniat oratio, & insistat. Exercitus non referet pedem sed insistet. Insistere singulis gradibus. 2. *Urgeo,* fortsetzen, verharren. Curæ, rebus magnis, vestigiis majorum insistere. Munus suum, negotia, iter insistere. 3. *Firmiter sto,* fest stehen. Via lubrica, in qua insistere vix possis.

Insitio, onis, f. Einzweigung, Einpfropfung. *Syn.* Consitio.

Insitivus, a, um. eingesetzet, eingepfropfet. *Syn.* Insitus; non nativus.

Insitus, a, um. eingepflanzet. *Syn.* Innatus, ingenitus, naturalis, ingeneratus; inhærens, infixus.)(*Assumptus, adventitius.* *Usus.* 1. Quod est penitus insitum in moribus. Quod in animo penitus insitum est, & infixum. Huic populo libertas est insita. Insitæ & cognatæ in animo notiones. 2. *Insertus,* eingemischt. In Læliorum gentem subito insitus. V. *Hæreo.*

Insociabilis, e. ungesellig. *Usus.* Homo omnibus insociabilis.

Insolens, tis, *g. o.* stolz, frech, seltsam, ungewöhnlich. *Syn.* Superbus, elatus: insolitus; imperitus. *Phras.* 1. *Homo est ex honoribus admodum insolens,* der Mensch ist seiner Ehren halber sehr frech und stolz. Honores ei multam verborum jactationem excutiunt; *insolentia dominatûs animos ei extulit;* nemo hominem exultantem honoribus, sibi præsidentem; insultantem in omnes, insolenter se efferentem satis contineat, aut legum laqueis constringat. Quanta insolentia hominis; quantum fastidium! Qui ejus animi, quis impetus, quæ ferocia, quæ intemperies! Non privati infamiam sed regis insolentiam diceres; unius animos ac spiritus vix urbs capit; adeo jam diu per summam licentiam leges eludens magistratibus insultat. Ferocem honores faciunt, quoque impunitiorem, eo effrenatiorem. Nimius animis omnes spernit; ingenio ferox, & amicis fretus, secundis rebus immodestus & intolerabilis tantam sibi arrogantiam, tantos spiritus sumit, ut ferendus non videatur. Incedit per ora vulgi magnificè, seséque circumspicit. Animos mirum quantum tollit ex perpetuis honorum insignibus; insolentiâ est incredibili, insolentiâ effertur tanta, neminem ut præ se hominem putet; non jam civiliter nimiis opibus ac continuatis magistratibus utitur; eo insolentiæ progreditur, quam diuturnâ impunitate munivit, nullæ ut legum habenæ reprimere exultantem possint; ut alacer lætúsque per medium totum volitet; quanta hominem ex secundis rebus insolentia cepit; *Usus.* 1. Ho-

Honores insolentem te faciunt. 2. *Insolitus*, ungewöhnlich. Nullum verbum insolens ponere audebat. 3. *Imperitus, insuetus*, unerfahren. Harum rerum planè sum insolens & ignarus. 4. *Cupidus*, begierig. Insolens in pecunia. 5. *Molestus*, überlästig. In re pervulgata multus sum & insolens.

Insolenter, vermessen, hoffärtig. *Syn.* Immoderatè, arroganter, superbè. *Usus.* Efferre se, gloriari insolenter.

Insolentia, æ, f. Uebermuth, Hoffart, Ungewöhnlichkeit. *Syn.* Intolerantia. *Epi.* Singularis. *Usus.* 1. Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Tanta insolentia, ut neminem liberum ducat. 2. Moveor loci insolentiâ, ich erschröcke wegen der Ungewöhnlichkeit des Orts. V. *Arrogantia, superbia.*

Insolitus, a, um. ungewöhnlich, unerhört. *Syn.* Insolens, insuetus, novus, inusitatus, minimè tritus, inexpertus. *Phras. Insolitò more*, auf eine ungewöhnliche Weise. Præter morem; non ex more; non ad exemplum aliorum; non ùt mos erat; non ùt mos fert. *Usus.* Insolitam lucem aspicere. Insolita gloria mihi advenit. V. *Novus.*

Insomnium, ii, n. Traum, Traum-Gesicht. *Syn.* Somnium. *Usus.* Hæc metuo, ne insomnia sint.

Inspectio, onis, f. Besichtigung. *Usus.* Nos nunciationem solùm habemus, consules etiam inspectionem.

Inspecto, as, avi, atum, are. besichtigen. *Usus.* Me inspectante hoc fecisti.

Insperans, tis. *g. o.* der nicht hoffet. *Usus.* Salutem insperantibus reddidisti.

Insperatus, a, um. unverhofft. *Usus.* Insperatum gaudium. Occasio insperata, nec opinata. V. *Improvisus.*

Inspergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, respergo. *Usus.* Inspergere aliquem linguâ. Molam ac vinum extis inspergere.

Inspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen, beschauen. *Syn.* Aspicio, conspicio, inspecto. *Usus.* Hortos, ædes, tabulam, agros inspicere. Quid discat puer, inspiciam sæpissimè. V. *Lustro.*

Inspiro, as, avi, atum, are. einblasen. *Usus.* Venenum inspirare. V. *Instinctus.*

Instabilis, e. unbeständig. *Syn.* Mutabilis. V. *Inconstans.*

Instans, tis, *g. o.* gegenwärtig, vorhanden. *Syn.* Præsens tempus, punctum temporis, vestigium temporis. *Usus.* 1. Fit ad punctum temporis, quod dicunt, in instanti. 2. *Imminens*, annahend. Instans periculum.

Instar, gleichwie. *Syn.* Quasi. *Phras.* 1. *Instar supplicis ad pedes ei accidit*, er ist ihm zu Füssen gefallen, gleichsam als wollte er ihn bitten. Fortunâ & specie supplicis; supplicis more ejus se pedibus advolvit; salutatio prima proximè formam supplicantis venerat. 2. *Patruus illi instar parentis fuit*, er hat den Vetter gleichwie seinen Vater geehret. Patruus illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit; pro parente fuit. *Usus.* Navis instar urbis. Tu mihi es instar omnium. Latere est mortis instar. V. *Quasi.*

Instauratio, onis, f. Erneuerung, Wiedereinrichtung. *Syn.* Renovatio.

Instaurativus, a, um. wiederum erneuert. *Usus.* Ludi instaurativi.

Instauro, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Renovo, redintegro, itero. *Phras. Ut animum instauravit*, wie er sich wiederum zusammen geklaubt. Ut animum refecit, redintegravit; ùt se collegit paullulùm; ùt animum paulisper revocavit. *Usus.* Instaurare animum collapsum. Aciem, bellum, cædem instaurare.

Instigatio, onis, f. Anhetzung, Anreitzung. *Syn.* Permotio, impulsio.

Instigo, as, avi, atum, are. anreitzen, anhetzen. *Syn.* Solicito, impello, incito, stimulo; stimulos animis subdo; stimulis concito; calcaria addo, admoveo; incendo; tanquam quibusdam verborum tædis ac facibus inflammo; lacesso. V. *Impello, incito, concito, excito.*

Instinctus, a, um. angereitzt, angehetzt. *Syn.* Instigatus, plenus adhortantium vocibus. *Usus.* Homo nefariò furore, irâ, audaciâ instinctus.

Instinctus, ûs, m. Antrieb, Anreitzung. *Syn.* Instigatio, afflatus, impulsus. *Phras. Id non sine cœlesti afflatu atque instinctu divino factum est*, dieses ist nicht ohne göttliche Eingebung geschehen. Non sine cœlesti admonitu; non sine arcana cœlestique mentis incitatione; non sine Numinis certo afflatu factum est. Divinô tactus spiritû; divinô instinctus Numine; divinô afflatus spiritû id consilium arripuit. DEus illi eam mentem objecit; DEus eum in eam mentem impulit; divini afflatus is spiritus fuit, qui ei hanc

 men-

mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit. *Usus*. Instinctû divinô afflatúque.

Institor, oris, m. Krämer. *Syn*. Negotiator. *Usus*. Institorum & opificum multitudo. V. *Mercator*.

Instituo, is, ui, utum, ere. vornehmen, einen Anschlag machen, unterweisen. *Syn*. Decerno, constituo; incipio; erudio. *Adv*. Occultè, sapienter, malè, benè, liberaliter, non ita, optimè, parùm. *Usus*. 1. Portorium, pœnam instituere. Institueram ad te scribere. Iniquam legem & conditionem instituit. 2. *Incipio*, anfangen. Picturam, sermonem instituere. Perge, ut instituisti. Adhibe diligentiam, quam instituisti. 3. *Compono, ordino, dispono*, anstellen, anordnen, aufrichten. Actionem, rationem rei peragendæ, litem instituere; civitates, collegia opificum conflare & instituere. Officinam instituere. 4. *Facio*, machen, einsetzen. Instituere hæredem, tutorem, testes, accusatores. 5. *Erudio*, unterweisen. Instituere filios ad majorum instituta. Vir litteris, omnibus disciplinis institutus. Vita instituta præceptis Philosophorum. V. *Incipio, Ordino, Doceo, Erudio, Propono*.

Institutio, onis, f. Vorhaben, Anordnung, Unterrichtung. *Syn*. Institutum, disciplina, educatio. *Epi*. Antiqua, firma, præclara, puerilis. *Usus*. Institutio doctoris ad cujuscunque naturam accommodanda est. Iisdem præceptis, eâdem institutione formatur. Ratio & institutio gubernandæ reipublicæ. Stoicorum sectam & institutionem persequi. V. *Disciplina*.

Institutum, i, n. Gesetze, Anstalt, Vorhaben. *Syn*. Instituta ratio, mos, consuetudo. *Epi*. Meretricium, nefandum atque inauditum, novum, nefarium, patrium, vetus. *Usus*. Civitatis leges, juris publici instituta, mores, consuetudinem nôsse. Tenere idem institutum & servare. Non naturâ, sed institutô moderatus. Suô institutô uti. Ab instituto aliquem abducere. Ad institutum redire, reverti. V. *Consuetudo, mos*.

Insto, as, stiti, stitum, are. antreiben, anhalten. *Syn*. Urgeo, pertinaciter tendo. *Adv*. Cupidiùs, planè, remissius, vehementius. *Usus*. 1. Victis ferociter instare. Operi, vestigiis majorum instare. Cupidè instare alicui de re quapiam. 2. *Immineo, impendo*, annahen. Fatum aliquod impendet, aut instat jam planè. Iter, bellum instat. V. *Immineo, insisto, urgeo*.

Instrenuus, a, um. saumselig, träge. *Syn*. Indiligens ad res gerendas, minimè promptus. *Usus*. Est hoc signum animi prudentis & non instrenui. V. *Timidus*.

Instrepo, is, ui, itum, ere. rauschen. *Usus*. Siquid terroris instrepat.

Instructio, onis, f. Ausrüstung. *Syn*. Apparatio, dispositio. *Usus*. Instructio militum, rei bellicæ. *Instructio*, Lehre, Unterweisung, *vulg. est*.

Instructor, oris, m. Zurüster, Zubereiter. *Syn*. Structor, qui convivii & mensæ instruendæ curam habet. *Usus*. Instructores & conditores convivii. Instructores legionum.

Instructus, ûs, m. Zurüstung. *Syn*. Apparatus. *Usus*. Eodem instructu ornatúque comitatus.

Instrumentum, i, n. Werkzeug. *Syn*. Supellex, apparatus, subsidium ad aliquid agendum. *Epi*. Forense, litigiosum, acre, fractum ex vulgi opinione, exiguum sanè atque modicum, magnum, præclarum, tantum, vulgare. *Usus*. Homo multa instrumenta habet ad discendum. Æs & ferrum belli instrumenta. A rationes magnâ impensâ magnóque instrumentô tueri. Eloquentiam graviorum disciplinarum instrumento locupletare.

Instruo, is, uxi, uctum, ere. zubereiten, anordnen, unterrichten. *Syn*. Paro, apparo, molior, orno, adorno; comparo, armo, instituo, ordino, compono. *Adv*. Diligenter, magnificè, scitè, angustiùs, benè, mediocriter, separatim. *Usus*. Domum, hortos, convivium instruere & ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Actionem, calumniam alicui, bellum, consilia instruere & apparare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere & comparare. Accusator instructus & subornatus. Homo ab historia instructus. Provincia copiis & exercitu instructa. Exercitu ita ornatô atque instructô. V. *Doceo*.

Insuavis, e. unlieblich. *Syn*. Injucundus, insulsus.)(*Suavis*. *Usus*. Insuavis sine litteris vita. V. *Odiosus*.

Insuefacio, is, feci, factum, ere. gewöhnen. *Syn*. Assuefacio. V. *Assuefacio*.

Insuesco, is, suevi, suetum, ere. gewohnen. *Syn*. Assuesco. V. *Assuesco*.

Insuetus, a, um. ungewohnt. *Syn*. Insolens, imperitus.)(*Assuetus*. *Usus*. Insuetus belli, insolens armorum. V. *Imperitus*.

In-

Insula, æ, f. eine Insel, Eyland. *Syn.* Terra ubique aquis cincta. *Epi.* Extrema, inculta, magna, media, parva & referta divitiis, plena, atque ornata, sacra, tenera, tota, venalis. Insulæ fructuosissimæ, multæ. *Usus.* Fabulæ ferunt, in beatorum insulis eos, qui castè ætatem egerint, suum immortale ævum degere.

Insulsè, ungeschickt. *Usus.* Ineptè, frigidè, insulsè loqui.

Insulsitas, atis, f. Ungeschicklichkeit. *Syn.* Stultitia, ineptiæ. *Usus.* Quis ejus insulsitatem ferat? V. *Ineptiæ.*

Insulsus, a, um. ungereimt, ungeschickt. *Syn.* Ineptus, frigidus, absurdus. *Usus.* Adolescens non insulsus. O gulam insulsam! V. *Ineptus.*

Insulto, as, avi, atum, are. ungestümm über einen herspringen, antschnarchen, spotten. *Syn.* Irrideo, illudo, irruo. *Adv.* Vehementius. *Usus.* In miserias alicujus, in omnes, in rempublicam insultare. In calamitate insultare. V. *insolens.*

Insum, ines, inesse. darinnen seyn. *Syn.* Sum, insideo. *Usus.* Nullum dedecus reperiri potest, quod in hoc non insit. Inest in oratore perfecto omnium scientiarum absolutio. In hac vita nihil inest, nisi miseria.

Insumo, sumpsi, sumptum, ere. verbrauchen, verthun. *Syn.* Consumo, impendo. *Usus.* Insumere laborem, aut sumptum in rem aliquam. V. *Consumo, impendo, Sumptus.*

Insuo, insui, sutum, suere. einnähen. *Syn.* Includo. *Usus.* Insui in culeum.

Insuper, überdieß, ferner. *Syn.* Præterea.

Insuperabilis, e. unersteiglich, unüberwindlich. *Usus.* Insuperabilis Alpium transitus.

Insurgo, surrexi, surrectum, ere. aufstehen, empor kommen. *Phras. vulg. Insurgere in Autorem consilii*, aufstehen, sich wieder einen zusammen rotten. Contra autorem nefarii consilii ausi consistere; coorti in autorem consilii; in autorem consilii eorum subito ingenia exarsêre; in eum hominem consurgere universi cœpêre. V. *Adversor, resisto. Usus.* Insurgere altiùs, die Stimme mehr und mehr erheben.

Insusurro, as, avi, atum, are. in das Ohr blasen. *Syn.* In aurem loquor. *Adv.* Familiariter, simulatè. *Phras. Insusurrabo, si quod verbum memoriæ non occurrerit*, ich werde dir schon einsagen, wenn dir ein Wort nicht einfallen soll. Dissimulanter suggeram; in aurem dicam, subveniam depressâ & submissâ voce, ubi te memoria fugerit, ubi memoria vacillarit; suggerendo hærentem in salebris expediam. *Usus.* In aurem ejus quædam insusurravit. Insusurrare eandem cantilenam.

Intabesco, is, bui, bescere. verdorren. *Syn.* Extabesco. *Usus.* Diuturnô morbô intabescere.

Intactus, a, um. unberührt. *Syn.* Integer, inviolatus. *Usus.* Intactus à sibilo Hortensius pervenerat ad senectutem. Provinciæ bello intactæ. V. *Integer.*

Intaminatus, a, um. unbefleckt. *Syn.* Incontaminatus, intactus, integer.

Integer, a, um. unversehrt, ganz. *Syn.* Incorruptus, inviolatus, intactus, castus; solidus, plenus, incolumis. (*Contaminatus, vitiosus. Adv.* Diutissimè; planè. *Phras. Tibi omnia e bello manebunt integra*, dir wird in diesem Kriege alles schadlos und unversehrt bleiben. Salva ac integra tibi erunt omnia; sincera omnia sanctáque; integra inviolatáque servabuntur; in vastatione omnium possessiones tuas sacrosanctas futuras tibi promitto; tuta tibi omnia sanctáque fore polliceor; incolumes manebunt fortunæ tuæ & illibatæ; intactæ à bello & quod ajunt, farta tecta restabit fortuna domûs tuæ. Integræ florentésque, nusquam libatis opibus, erunt fortunæ tuæ. *Usus.* 1. Quò nemo integrior, nemo sanctior. Exemplum innocentiæ, vitæque integerrimæ. Integerrimas gentes belloque intactas aggressus est. Dum valetudo; dum existimatio est integra. 2. *Liber*, frey, völlig, ganz. Omnem causam alicui integram reservare. Rem ad meum reditem integram esse jussit. Rem ad senatum integrum referre. Recipe me rudum & integrum discipulum. 3. *Quod licet*, erlaubt. Si mihi libera essent omnia ac integra. Mihi integrum est facere, vel non facere. Viderint, quibus integrum est. 4. In integro res est, die Sache steht noch gut. 5. De integro homini gratulare, wünsche ihm nochmahls Glück. 6. In integrum restituere, wiederum in den vorigen Stand setzen. V. *Innocens, totus.*

Integrè; rein, keusch, unversehrt. *Usus.* Vitam integerrimè acta. In amicorum periculis castè ac integrè versari.

Integritas, tatis, f. Unschuld, unsträflicher Wandel. *Syn.* Innocentia. *Epi.* Cautior, & diligentior, gratissima, incorrupta, par, provincialis, singularis, spectata, summa, tanta. *Usus.* 1. Integritas corporis, valetudinis, Gesundheit und Wohlstand. 2. Singularis integritas & continentia, fidésque magnis in rebus spectata. Integritas incorrupta Latini sermonis. V. *Innocentia, Virtus, Honestus, Probus.*

Integro, as, avi, atum, are. erneuern, ergänzen. *Syn.* Reficio, recreo. *Usus.* Animus defessus audiendo, risu vel admiratione integratur.

Integumentum, i, n. Decke, Kleid. *Syn.* Involucrum. *Usus.* Frontis integumentô uti ad occultanda vitia. Aliquando evolutus es integumentis dissimulationis tuæ. Per quædam involucra & integumenta perspicere aliquid.

Intellectio, onis, f. Verstand. *Usus.* Intellectio est, cum totum de parte, *vel* contra intelligitur.

Intelligens, tis, *g. o.* verständig, gelehrt. *Usus.* Teretes aures habet, & intelligens judicium. Existimatur doctus, & cujusvis generis intelligens.

Intelligenter, verständlich. *Vulgo: Intelligibiliter. Usus.* Intelligenter auditur.

Intelligentia, æ, f. Verstand, Erkänntniß. *Syn.* Prudentia, scientia, notio, cognitio. *Epi.* Animalis, communis, difficilis, magna, mediocris, popularis, præstans, propria, vitiosa, vulgaris. *Usus.* Homines principio rerum omnium adumbratas intelligentias animô ac mente concipiunt. Ratione aliquid ac intelligentiâ comprehendere. Honestum in nostram intelligentiam cadit. Intelligentiam suam intendere, infigere in aliquid. Intelligentiâ præstare, & aliis anteire. Pars animæ, intelligentiæ & rationis particeps. Commune judicium & popularis intelligentia.

Intelligo, is, lexi, lectum, ere. verstehen. *Syn.* Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio; mente complector, perspicio; cogitatione comprehendo, complector; animadverto, intelligentiam rei habeo; accipio, disco, animô percipio; intelligentiâ & ratione comprehendo. *Adv.* Acriter, diligenter, haud, sanè, malè, melius; non fere; non tam, optimè, penitus, planè, præclarè, prorsus, prudenter, pulchrè, quamprimum, rectè. *Phras.* 1. *Omnia se intelligere arbitratur*, er meynet, er verstehet alles. Præcipuâ se intelligentiâ esse; solertissimè se perspicere omnia; nihil suæ intelligentiæ vim & notionem fugere; omnia se videre, intelligere & sapere plus, quam cæteros, arbitratur, omnia se comprehendere animô, omnia intelligentiâ complecti; unum se eruditos habere oculos, superbè existimat. 2. *Quantum è litteris intelligere potui*, so viel ich aus dem Briefe verstehen habe können. Quantum conjecturâ consequi; quantum assequi, conjicere, sentire; quantum ex litteris percipere, colligere, animadvertere potui; ut animô, mente, cogitatione comprehendere potui; quantum qui è litteris interpretari potui. 3. *Dialecticam præclarè intelligit*, die Disputier-Kunst verstehet er wohl. Dialecticam animo mentéque comprehensam habet; disceptandi artem tenet, callet penitissimè; acri mente cogitationéque complectitur; in dialecticis, etiam quæ à vulgari intelligentiâ remotiora sunt, solertissimè perspicit. V. *Calleo. Usus.* Cernere & intelligere aliquid animô. Intellexi ex epistolis tuis.

Intemperans, tis, *g. o*, unmäßig. *Syn.* Immoderatus, libidinosus, impurus, cupidus, in libidinem effusus.)(*Temperans. Adv.* Valdè. *Usus.* Intemperans in rei alicujus cupiditate. Libidinosa, intemperans adolescentia. V. *Immodestus.*

Intemperanter, unmäßiglich. *Syn.* Intemperatè, insolenter, immoderatè.

Intemperantia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperies, incontinentia; insolentia.)(*Temperantia. Epi.* Immoderata, impudentior, impura, inimica; moderata, multa, tanta, turpior. *Phras.* *Quæ ista hominis est intemperantia?* was ist das für eine Unmäßigkeit? Quæ est ista immoderatæ vitæ ratio? Quæ ista est vita, quàm immoderatè, intemperanter, luxuriosè traducta! Quis iste luxus est, quàm profusæ libidines, quàm intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit, fortunis, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? modum cupiditatibus nullum ponere, nihil non libidinosè, nihil non incontinenter audere? V. *Luxuria. Usus.* Intemperantia est à tota mente & rectâ ratione defectio, omnium eadem perturbationum mater. Explere alicujus intemperantiam.

Intemperatè, unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter.

Intemperatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Intemperans, immoderatus. *Usus.* Intemperatissimæ perpotationes. V. *Immodestus, immoderatus.*

Intemperiæ, arum, f. höllische Plag-Geister. *Usus.* Quæ te intemperiæ agitant? V. *Furiæ.*

Intemperies, ei, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, procacitas. *Usus.* Intemperiem hominis ferre non possum. V. *Immodestus.*

Intempestivè, ungelegen. *Syn.* Præposterè.

Intempestivus, a, um. unbequem, ungelegen. *Syn.* Præposterus, perversus. *Usus.* Intempestivum convivium. Intempestiva loquacitas, epistola.

Intempestus, a, um. stiller Nacht-Zeit eigen. *Syn.* Concubius. *Usus.* Nocte intempestâ adfuit.

Intendo, is, di, tentum, & tensum, ere. ausspannen, anspannen. *Syn.* Porrigo, extendo, intendo.)(*Remitto.* *Adv.* Longius, malitiosè, quam maximè. *Usus.* 1. Intendere oculos, mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. 2. *Contendo,* entspannen. Intendere arcum. Intendere & remittere vocem. 3. *Cogito, enitor,* denken, im Sinn haben, verwenden. Quid intendit, quid cogitat? Aliquo suam cupiditatem intendere. Curam rei alicui intendere. Animos intendere aliquo ac defigere. 4. *Insero, paro, molior,* anfünden, sich hervor thun. Litem, crimen, actionem in aliquem intendere; se adversarium in magistratum alicujus intendere. 5. *Constipo,* sich zusammen ziehen. Intendunt se cœlo nubes. V. *Cogito, conor.*

Intentè, ernstlich. *Syn.* Ardenter, vehementer, acriter, magnô studiô, magna cupiditate. *Usus.* Illud longè intentius concupiscimus, quod &c.

Intentio, onis, f. das Anspannen, Absicht, Meynung. *Syn.* Contentio, consilium, finis, scopus, animus. *Phras.* *Hoc ea intentione feci, vulg.* das habe ich in der Meynung gethan. Id eâ mente, cogitatione, eô consiliô à me factum est; id tum contendebam, id volebam, spectabam, destinabam; eo consilia nostra spectabant; id animô designabam; huc ferebar cogitatione; propositum mihi id unum erat. Ea mens erat, id consilium eô in facto. V. *Scopus, finis, propositum.* *Usus.* 1. Mentem à cogitationum intentione ad tranquillitatem revocare. Animi intentio, *seu* contentio. 2. *Mens, consilium, scopus, animus,* Absicht, Ziel, Meynung. Facti vel intentionis adversariorum cum scripto contentio.

Intento, as, avi, atum, are. drohen. *Syn.* Minor. *Usus.* Arma, crimen, vim, faces, periculum capitis, intentare alicui. V. *Minor.*

Intentus, us, m. das Anspannen. *Syn.* Porrectio, projectio.

Intentus, a, um. aufmerksam. *Syn.* Attentus. *Phras.* 1. *Intenti erant omnes ad id spectaculum,* es waren aller Augen auf dieses Schauspiel gewendet. Mentem omnes oculosque intentos defixosque habebant in id spectaculum; erecti suspensique in spectaculum animô intendebantur; deditæ eo mentes cum oculis erant; intenti in id unum toti se avertebant; intentis oculis acerrimè rem omnem contemplabantur; ea res omnium oculos mentesque in se avertebat. V. *Attentus.* *Usus.* 1. Animus intentus ad faciendum. Dux intentus recipiendo exercitui. 2. *Vehemens,* heftig. Sermo paulo intentior. 3. *Intentatus,* angedrohet. Tela jugulis civium; in patriam intenta.

Inter, unter. *Phras.* 1. *Inter doctos numerari potest,* er kan unter die Gelehrten gezählet werden. In numerum doctorum hominum referri, conferri; in doctis censeri; in doctorum hominum numero reponi; ad doctos aggregari potest. V. *Adnumero.* *Usus.* 1. Galba inter tot æquales unus excellens. Inter me & te multa sæpè disceptatio. 2. *Vicissim,* unter einander. Homines inter se amant; loquuntur inter se. Mirum, quod vos inter vos risum tenere possitis.

Intercalaris, e. einzuschalten, einzurücken. *Usus.* Annus intercalaris, Schalt-Jahr. Mensis intercalaris, Schalt-Monath, Februarius. Dies intercalaris, Schalt-Tag.

Intercalarius, a, um. darzwischen kommend. *Syn.* Intercalaris.

Intercalo, as, avi, atum, are. zwischen einsetzen, einrücken, einschalten. *Syn.* Interpono, adjungo, prorogo. *Usus.* Num Romæ intercalatum sit, ad me perscribe. Cura, ut simus annui, ne intercaletur.

Intercapedo, inis, f. geraume Zeit. *Syn.* Intervallum, intermissio. *Usus.* Non pœnitet me, intercapedinem scribendi studendique fecisse.

Intercedo, is, cessi, cessum, ere. darzwischen seyn, darzwischen kommen. *Syn.* Intervenio. *Phras.* *Inter urbem colliculi aliquot intercedebant,* zwischen der Stadt waren etliche Hügel. Intercurrebant colliculi; urbi interjecti erant colliculi; inter urbem flumenque col-

colliculi intererant, interjacebant. *Usus*. 1. Gaudiis ferè ægritudo, læta tristibus intercedunt. Inter nos vetus usus, consuetudo, amicitia, magna officia, & paria intercedunt. In amicitiæ mihi cum illo intercedunt. Nox una intercesserat. 2. *Obsto, adversor, refragor*, sich widersetzen, darwider seyn. Sententiæ, legi, autoritati alicujus intercedere. Meæ rogationi nemo tribunorum intercessit. 3. *Rogando impetro, aut, fidem meam interpono*, Bitweise etwas für einen andern erhalten; oder für einen Bürgschaft leisten. Intercessi pro eo magnam pecuniam. *Intercedo*, fürsprechen. *vulg. est, pro quo dicendum*: supplico, deprecor pro &c.

Interceptio, onis, f. Auffahung. *Usus*. Interceptio poculi, prædæ, manubiarum.

Interceptor, oris, m. Auffänger. *Usus*. Prædæ interceptor & fraudator.

Intercessio, onis, f. Widerstand. *Epi*. Pestifera. *Usus*. Intercessio stultitiam intercessoris arguebat. *Intercessio*, Fürbitte. *Vulg. est*, *pro quo dicendum*: Deprecatio.

Intercessor, oris, m. Verhinderer. *Epi*. Gravissimus, iniquissimus. *Usus*. Nullô intercessore legem pertuli. Intercessorem parare. *Intercessor*, Fürbitter. *Vulg. est*, *pro quo dicendum*: Deprecator.

Intercido, is, cidi, cisum, ere. zerschneiden. *Syn*. Interscindo. *Usus*. Meæ ædes intercisæ. V. *Cædo*.

Intercido, is, cidi, ere. verfallen. *Syn*. Cado. *Usus*. Pereant amici, dum una intercidunt inimici. V. *Cado*.

Intercipio, is, cepi, ceptum, ere. auffangen. *Syn*. In itinere capio, aufero. *Usus*. Litteras intercipere & aperire.

Intercisè, zerschnittener Weise. *Usus*. Intercisè dicere.

Intercludo, is, clusi, clusum, ere. verhindern, hintertreiben. *Syn*. Prohibeo, nego. *Usus*. Iter, fugam, commeatum, adversæ fortunæ perfugium, libertatem alicui intercludere. Aditus ad aliquem omnes intercludere. Locum præsidiis interclusum tenere. Legio à reliquo exercitu interclusa. Locus frondibus interclusus. Animam alicui intercludere. V. *Impedio*.

Interclusio, onis, f. Verhinderung. *Syn*. Impedimentum, occupatio. *Usus*. Animæ interclusio, atque spiritus angustiæ.

Intercolumnium, ii, n. Weite zwischen zweyen Säulen. *Syn*. Columnarum intervallum. *Usus*. Signa omnibus intercolumniis disposita.

Intercurro, is, curri, cursum, ere. darzwischen lauffen. *Syn*. Intercedo, intervenio. *Usus*. Pugnantibus intercurrere civitatis principes. V. *Intervenio*.

Intercursus, us, m. Vermittelung, Darzwischenkunft. *Syn*. Interventus, intercessio. *Us*. Consulum intercursu rixa sedata est.

Intercus, cutis, *g. o*. das zwischen Haut und Fleisch ist. *Usus*. Aqua intercus est morbus, quem Græci hydropem vocant, Wassersucht. Medicamentum dare ad aquam intercutem.

Interdico, is, dixi. dictum, ere. verbiethen, untersagen. *Syn*. Prohibeo, veto, decretum interpono. *Usus*. Aquâ & igni interdictus. Prætor de sollis minimisque rebus interdicit. Huic fune vox interdicatur. V. *Prohibeo, interdictum, veto*.

Interdictio, onis, f. Verboth, Untersagung. *Syn*. Interdictum.

Interdictum, i, n. Verboth. *Syn*. Prætoris edictum, vetandi formula. *Epi*. Tyrannicum, quotidianum. *Phras*. *Tota urbs sub interdicto est*, der ganzen Stadt ist durch ein Päbstliches Verboth der Gebrauch der gewöhnlichen Kirchen-Verrichtungen untersagt worden. Urbs tota divinis interdicta est; cives omnes sacrorum aditu arcentur, prohibentur. Interdictum est Pontificiâ autoritate, nequa divina fierent in templis ejus urbis. pontificium interdictum. Pontificia interdictio cives omnes ab officiis divinis arcet, civitas omnis Pontificiò interdictò affecta, perculsa, mulctata est; Pontificiâ autoritate divinorum usu privata, sacris interdicta est. Pontificiò edictò triste silentium aris, templisque indictum est; sacris, sacrorum usu, templorum adytis cives omnes Pontificio edicto excluduntur. *Usus*. Cum aliquo interdicto contendere. Interdicta respuere.

Interdiu, des Tags über. *Usus*. Noctu, an interdiu?

Interductus, us, m. Zwischen-Zug. *Syn*. Distractio, *vel* nota. *Usus*. Oratio non spiritu pronunciantis, nec interductû librarii, sed numerô coacta debet insistere.

Interdum, bisweilen. *Syn*. Est, cum; nonnunquam. *Usus*. Geminatio verborum interdum vim habet, alias leporem.

In-

Intereà, unterdessen. *Syn.* Interim, tantisper, mediis diebus, hoc interim spatio, inter hæc. (*Postea.* *Usus.* Hæc dum Romæ geruntur, Quintius intereà &c. Tu intereà cessabis.

Intereo, is, ivi, itum, ire. sterben, untergehen. *Syn.* Morior, pereo. *Adv.* Funditus. *Phras.* 1. *Multi cives peste interiere*, viel Bürger sind in der Pest umkommen. Magna civium interitio facta est; peste civium plurimi sunt confecti, deleti, peste velut incendiô civitas deflagravit; res civitatis viresque pestilentiâ admodùm sunt accisæ; peste, perinde ac si internecinô bellô certatum esset, exhausta est civitas. 2. *Omnia interitum videntur*, es scheinet, es werde alles zu Grunde gehen. Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia; ad interitum ruunt omnia; pessum ire videntur omnia; propè absunt ab ex tio res urbis; omnia nobiscum moritura videntur; omnia labi, fluere, occidere videntur. V. *Pereo*, *Usus.* Sine dolore interire. Tabulæ illæ incendio interière.

Interquito, as, avi, are. darzwischen reuten. *Usus.* Dux interequitans suos alloquebatur.

Interest, es liegt daran. *Syn.* Refert. *Phras.* 1. *Hoc tua minimùm interest*, das geht dich wenig an. Hoc tua nullam in partem interest; hoc ad te nihil; tua res in hoc nulla agitur; hoc ad res tuas parùm pertinet; hoc tua nihil refert; hoc ad res tuas momenti nihil habet; vim nullam habet. 2. *Mea hoc multum interest*, mir liegt viel daran. Mea hoc multùm refert; res in hoc agitur mea; hoc ad me valdè pertinet; hoc ad res meas valet in omnem partem, in omnes partes plurimùm; ad res meas multùm interest, refert; permagni ponderis, maximi momenti ad res meas est; momenti, ponderis habet plurimum. Inest in ea re momenti plurimum ad causam meam. *Usus.* 1. Tuarum rerum multùm interest. Omnium interest. Plus, multum, permagni interest, quibus modis res fiant. 2. *Differt, differentia est, discrimen est*, es ist ein Unterschied. Inter doctum & rudem multùm interest. Inter Zenonem & Aristotelem præter verborum novitatem nihil interest. Hoc inter dignitatis fortunæque gradus interest, interlucet.

Interfari, in die Rede fallen. *Usus.* Tum Appius interfatur.

Interfector, oris, m. Mörder, Todtschläger. *Syn.* Percussor. *Usus.* Hostes & interfectores reipublicæ.

Interficio, is, feci, fectum, ere. tödten. *Syn.* Neco, eneco, occido, ferrò vitam eripio, morte mulcto, interimo, mortem affero. *Adv.* Impunè, nefariè, apertissimè, publicè. *Phras.* 1. *Multi sane interfecti sunt*, es seynd viele ums Leben gekommen. Cædes maxima est facta; internecio civium est consecuta; cives occisione deleti; mors allata, oblata multis; acerbissimâ morte affecti; numerò viventium exturbati, jugulati, trucidati, de medio sublati; interempti, perempti, luce privati plurimi; multi cervices, jugulum ferro præbuêre; ferrum corpore recepêre; lux erepta multis; multi vitâ expulsi ferrô concidêre; obtruncati multi; magna cædes perpetrata; multi mortiferis vulneribus icti cecidêre; multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi; securi percussi procubuêre; magna strages, magna cædes est edita; ingenti cæde postrati sunt plurimi; internecioni dati; morti; pecoris modò conscissi. 2. *Ipse se interfecit*, er hat sich selbst umgebracht. Mortem sibi ipse conscivit; vim, manus sibi attulit; suâ sibi manû vitam exhausit; ipse sibi ferrò pectus trajecit; suò sanguine manus ipse suas imbuit; liberum mortis arbitrium occupavit; voluntariam mortem occupavit, sibi conscivit, occupavit fati diem ipse adactô in pectus gladiô, infelici dexterâ, suòque ictû mortem invenit; ferrum ipse sibi in pectus demisit; in ferrum pectore incubuit; suâ manu cecidit; haustô venenô; intercisis venis; arruptis venis, misso per venas sanguine longæ ætatis cruciatus anteverrit, effugit; infamem vitam turpissimo exitu fœdavit; sibi mortis diem admovit; vitam sibi abrupit, extorsit; vitæ finem fecit; vim, manus sibi intulit. *Usus.* Per insidias eum interfecisti. V. *Cædes*, *interimo*, *occido.*

Interjaceo, es, cui, ere. darzwischen liegen. *Usus.* Interjacebat campus, colles imminebant.

Interjectio, onis, f. Einwurf. *Syn.* Interpositio. *Usus.* Interjectio verborum.

Interjectus, ûs, m. Zwischenlegung. *Syn.* Interjectio. *Usus.* Luna terræ interpositu interjectuque deficit.

Interjicio, is, jeci, jectum, ere. darzwischen werfen. *Syn.* Interpono. *Usus.* Nasus quasi murus oculis interjicitur. Inter illorum ætates interjectus Cato. In voluptatibus nullô intervallô interjectô dies noctésque versari. Alii aliis interjecti.

Interim, unterdessen. *Syn.* Intereà, tantisper, inter hæc. *Usus.* Interim Varus Uticam venit.

Interimo, is, emi, emptum, ere. umbringen. *Syn.* Interficio, interim affero. *Phras.* *A furioso homine interemptus est*, er ist von einem unsinnigen Menschen getödtet worden. Furiosi hominis manu percussus interiit, sublatus est; lux, vita illi erepta est; furiosi hominis manu ictus occubuit, mortem oppetiit; eum homo furiosus ab jugulo, ita ut per costas ferrum emineret, terræ affixit; strictô gladiô pectus transfegit; cultrum illi in corde defixit; gladium supernè jugulo defixit; mortiferô vulnere furiosi manu ictus præceps in vulnus obiit, prolapsus in vulnus cecidit exanimis; ejus latus homo furiosus gladiô hausit; ejus pectus strictô gladiô homo furiosus semel iterúmque percussit. V. *Interficio.* *Usus.* Lucretia se ipsam interemit.

Interior, oris, *g.c.* innerer.)(*Exterior.* *Usus.* Nihil mente interius. Interior ædium pars. Interiores litteræ, & reconditæ.

Interitus, ûs, m. Untergang, Verderben. *Syn.* Occasus, obitus. *Epi.* Acerbus, crudelis, immaturus, justus, optatissimus, paternus, perceler, repentinus, similis, universus, voluntarius. *Usus.* Natura omnium rerum interitus atque obitus conficit. Nihil non aliquando ad interitum redigetur. Ea res interitum reipublicæ afferet. Interitus & dissipatio. V. *Ruina, excidium.*

Interloquor, eris, locutus sum, loqui. darzwischen reden. *Usus.* Siccine mihi interloqueris?

Interluceo, es, luxi, lucere. darzwischen scheinen. *Syn.* Eluceo, emineo. Inter dignitates fortunæque gradus hoc interlucet, *hoc discrimen est*, ist dieser Unterschied.

Intermedius, a, um. mittelster. *Syn.* Medius, interjectus, intermissus. *Usus.* Planities intermissa collibus, urbemque inter & flumen intermedia. Est quidam interjectus, intermedius, & quasi temperatus, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque potius expers. V. *Medius.*

Interminatus, a, um. ohne Ende. *Syn.* Infinitus, immensus, æternus.)(*Terminatus.*

Interminor, aris, atus sum, ari. sehr drohen. *Syn.* Minor. V. *Minari.*

Intermissio, onis, f. Unterlassung, Stillstand. *Syn.* Intervallum, intercapedo, relaxio. *Usus.* Nunc propter intermissionem forensis operæ sine ulla intermissione temporis dies noctésque litteris vaco.

Intermitto, is, misi, missum, ere. unterlassen. *Syn.* Interdum conquiesco, intermissionem facio.)(*Retineo.* *Adv.* Jam diu. *Usus.* 1. In maximis occupationibus nonnunquam intermitto studia doctrinæ, consuetudinem pristinam. 2. Planities intermissa collibus. Paucis diebus intermissis, darzwischen laufen.

Intermorior, eris, mortuus sum, mori. ersterben. *Syn.* Pereo, morior. *Usus.* Nullum apud te officium intermoritur.

Intermundia, orum, n. die Weite, so zwische einer und anderer Welt liegen sollte. *Syn.* Spatium inter mundos Epicuri interjectum. *Usus.* Tanquam modò ex Epicuri intermundiis descendisset.

Internecinus, a, um. verderblich, höchstschädlich. *Syn.* Crudelis, inexpiabilis, ubi necesse sit, omnes necari. *Usus.* Bellum internecinum.

Internecio, onis, f. Tödtung, gänzliches Verderben und Untergang. *Syn.* Exitium, interitus, extinctio. *Epi.* Magna. *Usus.* Internecionem facere. Internecione cives liberare. V. *Cædes.*

Interneco, as, cui, nectum, are. alles niedermachen, ermorden. *Usus.* Hostibus internectis. V. *Interficio.*

Internosco, is, novi, ere. unterscheiden. *Syn.* Secerno, discerno. *Adv.* Difficulter, perdifficiliter. *Usus.* Verum à falso; dignúmque, an indignum sit, internoscere. V. *Discerno.*

Internuncius, ii, m. Unterhändler. *Syn.* Interpres. *Epi.* Assiduus. *Usus.* Assiduis cum illo internunciis egi.

Intero, is, trivi, tritum, ere. einbrocken. *Usus.* Tu intrivisti, tibi exedendum est.

Interpellatio, onis, f. Verhinderung durch Widerspruch. *Syn.* Interventus. *Usus.* Interpellatione mei familiaris interrupta est mea epistola.

Interpellator, oris, m. Verhinderer, Widersprecher. *Syn.* Interventor. *Epi.* Minùs mo-

molestus. *Usus*. In litteris sine interpellatoribus molestis versor.

Interpello, as, avi, atum, are. verhindern, darein reden. *Syn*. Interrumpo, impedimento sum. *Adv*. Odiosè paullùm. *Usus*. Tu vero ut me interpelles & appelles, ut obloquare & colloquâre, velim. Ab aliquo interpellari. V. *Impedio*.

Interpolo, as, avi, atum, are. verbessern, auspußen, hinein flicken. R. ἀ πολέω, *verto*. *Syn*. Renovo. *Usus*. Togam prætextam quotannis interpolare. Ædes interpolare. Demendo, mutando, curando, ne littera appareat; interpolando.

Interpono, is, posui, positum, ere. zwischen einseßen. *Syn*. Interjicio, in medio colloco. *Adv*. Facetè. *Phras*. 1. *Mediæ orationi leviora argumenta interponimus*, die geringern Beweißthümer seßen wir in die Mitte der Rede. Leviora argumenta mediæ orationi inteximus, includimus, inserimus, interjicimus; in mediam orationem conjicimus, conferimus; levioribus argumentis in media oratione locum damus. 2. *His me causis non interponam*, ich werde mich in diese Händel nicht legen. In res tam ancipites & tumultuosas me non immittam; non inferam, non intrudam, non offeram, non implicabo, non miscebo; curando aliena non me eò sciens prudensque demittam, unde exitum videam nullum. V. *Implico*. *Us*. Sæpè etiam versus interponitur. Se, suam fidem in aliquam rem interponere. Autoritatem suam ac operam, studium, laborem pro aliquo interponere. Non interpono meum judicium. Audaciæ alicujus se, legem, religionem interponere.

Interpositio, onis, f. Unterhandlung. *Epi*. Difficilior. *Usus*. Cum personarum certarum interpositione.

Interpositus, ûs, m. Zwischenseßung. *Syn*. Interjectio. *Usus*. Interpositus terræ.

Interpres, etis, m. Dollmetscher, Ausleger. *Epi*. Explanator, internuncius, conjector. Interpretes exercitatissimi, fallaces, indiserti, molles, prudentissimi, publici, veteres. *Usus*. Interpretes Poëtarum Grammatici. Astrologus cœli interpres. Per interpretem agere, loqui. Per amicos, sequestres & interpretes judicium corrumpere.

Interpretatio, onis, f. Auslegung, Dollmetschung. *Syn*. Notatio, Etymologia. *Epi*. Satis acuta, nimis callida, indigna, magna, malitiosa, mendax, non molesta. *Usus*. Juris, verbi, scripti vis & interpretatio. Somnia interpretatione explicare.

Interpretor, aris, atus sum, ari. verdollmetschen, auslegen. *Syn*. Interpretationem facio; expono; interpretatione explico, expono; rem obscuram declaro. *Phras*. 1. *Interpretari Græcos Platonis libros*, die Griechischen Bücher des Plato verdollmetschen. Platonem de Græcis convertere; Græca propè iisdem verbis Latinè versa dicere. Quæ Plato Græcô sermone tractavit, Latinis litteris mandare. Græca latinè reddere; in Latinum convertere; de Græcis Latinè dicere; in Latinum transferre; Latino sermoni, Latinæ consuetudini tradere. 2. *Eam rem vari interpretabantur homines*, die Sache hat man unterschiedlich aufgenommen, und ausgelegt. Eam rem alii alio trahebant; alii civile ad referebantur, quidam ad sævitiam trahebant; ea res non unô modô ab omnibus accepta est; aliis in superbiam vertentibus, ac per ambitionem factam memorantibus; aliis benignius interpretantibus; res accepta asperè à plerisque omnia pravè æstimantibus; in deterius referentibus; in deterius rectà detorquentibus; mollius contra ab aliis, ex indole mitiore facta æstimantibus. V. *Accipio in bonam vel malam partem*. *Usus*. Legum, verborum vim interpretari. Interpretari voluntatem alicujus ex facto. Dicta malè, *vel* mitiorem in partem interpretari.

Interpunctio, onis, f. Unterscheidung. *Syn*. Interpunctum, interductus. *Usus*. Res parvæ propè in singulis litteris, atque interpunctionibus verborum occupatæ.

Interpunctum, i, n. Unterscheid. *Syn*. Interpunctio, distinctio. *Usus*. Interpuncta verborum.

Interpunctus, a, um. unterzeichnet, unterschieden. *Syn*. Distinctus. *Usus*. Interpuncta aliàs & distincta intervalla orationis delectant.

Interquiesco, is, quievi, etum, ere. darzwischen ruhen. *Syn*. Requiesco. *Adv*. Paullùm.

Interregnum, i, n. Zwischen-Regiment bey verledigtem Throne. *Syn*. Tempus, quo rege vacat regnum, dum novus creetur. *Usus*. Res ad interregnum spectat, venit, deducta est.

Interrex, regis, m. Interims-Verweser bey verledigtem Throne. *Syn*. Qui demortui regis locum tenet. *Usus*. Interregem facere, creare, prodere.

Interrogatio, onis, f. eine Frage. *Epi.* Interrogationes captiosæ, fallaces, faciles, aptæ, paucissimæ, stultissimæ.

Interrogatiuncula, æ, f. eine kleine Frage. *Epi.* Interrogatiunculæ angustæ, minutæ. *Usus.* Cato minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quod proposuit, effecit.

Interrogo, as, avi, atum, are. fragen, forschen. *Syn.* Quæro, percontor, rogo, requiro, sciscitor, rogito. *Phras. Multis eum interrogavi*, ich habe ihn öffters gefragt. Interrogando ursi, quæsivi de eo, quid egisset; requirebam ex eo, sciscitabar; capitiosô etiam interrogationis genere utebar, percontabar sollicitè, rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exsculpere poteram. *Usus.* Interrogari ab aliquo de aliqua re.

Interrumpo, is rupi, ruptum, ere. unterbrechen. *Syn.* Interpello, dirimo. *Usus.* Pontem interrumpere. Amicitiam interruptam instaurare. Interruptis ac morientibus vocibus.

Interruptè. zertheilet.)(*Continenter. Syn.* Intercisè, incisim.

Interscindo, is, scidi, scissum, ere. zerschneiden. *Usus.* Pontem ei à tergo interscindi jussit.

Interscribo, is, psi, ptum, ere. darzwischen schreiben. *Usus.* In litteris tuis aliquid interscripsi.

Interseco, as, cui, ctum, are. zerspalten. *Syn.* Seco.

Intersepio, is, psi, ptum, ire. unterzäunen. *Usus.* Urbem vallò intersepire.

Interseptus, a, um. verzäunet, verlegt, vermacht. *Syn.* Interclusus, obstructus, vallatus, munitus. *Usus.* Iter ad gloriam nemini est interseptum.

Interspiratio, onis, f. Athemholung. *Syn.* Respiratio. *Usus.* Æqualibus interspirationibus uti.

Intersum, es, esse. daben seyn. *Syn.* Adsum.)(*Absum. Usus.* 1. Consiliis, in consiliis aliorum interesse. Ipse interfui, præsens vidi. 2. *Intercedo*, darzwischen seyn. Inter eos Tiberis & pons interest. V. *Præsens, coram.*

Intertrimentum, i. n. Verlust, Schade. *Syn.* Detrimentum.

Interturbatio, onis, f. Beunruhigung. *Usus.* Animi interturbatio.

Interturbo, as, avi, atum, are. irre machen, beunruhigen. *Syn.* Valdè turbo.

Intervallum, i, n. Weite, Zwischen-Raum. *Syn.* Spatium, discrimen. *Syn.* Infinitum, longum, majus, minimum, perlongum, latum, tantum. Intervalla æqualia, certa, distincta, interpuncta, dupla & tripla, imparia, modica, multa, reliqua, sesquialtera. *Usus.* 1. Temporum locorúmque intervallò longe disjuncti sumus. Dolor si longus est levior; dat enim intervalla, & relaxat. Intervalla vocis, sonorum in loquendo. *Temporis spatium*, Zeit. Tantò intervallò ad te revisi. Longò intervallò te non vidi. Atticismus mihi ex intervallo regustandus est. V. *Spatium.*

Intervenio, is, veni, ventum, ire. darzwischen kommen. *Syn.* De improvisò venio, incurro, intercedo, intersum. *Usus.* Vereor, ne molesti quidam loquentibus nobis interveniant. Casû interventum est.

Interventor, oris, m. Verhinderer. *Usus.* Vacuô ac ab interventoribus liberiore die.

Interventus, ûs, m. Darzwischenkunft. *Syn.* Inopinatus adventus. *Usus.* Interventû ejus & interpellatione jurgium discussum est.

Interverto, is, verti, versum, ere. vervortheilen, wegstehlen. *Syn.* Præripio, intercipio. *Usus.* Dona, pecunias, ædilitatem intervertere alicui, atque ad se transferre.

Interviso, is, si, sum, ere. heimsuchen. *Syn.* Inviso. *Adv.* Crebro. V. *Viso.*

Intestabilis, e. untüchtig zum Zeugen. *Syn.* Qui nec testem agere, nec testimonium facere potest. *Usus.* Homo sacer, sceleratus & intestabilis.

Intestatò, ohne Testament. *Syn.* Nullô factô testamentô. *Usus.* Intestatò mortuus est.

Intestatus, a, um. der kein Testament gemacht hat. *Syn.* Intestatò mortuus.

Intestinum, i, n. ein Darm. *Syn.* Ilia, viscera. *Epi.* Medium. *Usus.* Graviter ex intestinis laborabam. Tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus.

Intestinus, a, um einheimisch. *Syn.* Domesticus, interior.)(*Extraneus. Usus.* Occultum, intestinum bellum. Intestinum, inclusum malum. Intestinus timor, dolor.

Intexo, texui, texum, ere. mischen. *Syn.* Con-

Contexo, interpono, implico. *Adv.* Prudenter. *Usus.* Aliquid in causa prudenter intexere. Vestis coloribus variis intexta.

Intimè, innigsich. *Syn.* Enixè, ex animo. *Usus.* Intimè aliquem commendare.

Intimus, a, um. der innerste. *Syn.* Reconditus, arcanus, familiaris. *Phras. Intima sua mihi concredit*; er vertraut mir alle Heimlichkeiten. Ad intima ejus consilia perveni; arcana omnia, abditosque sensus speculor; arcana omnia vel ipso prodente cognosco; arcana ejus omnia elicio. Intimus sum ejus consiliis; nihil consiliorum ejus me latet. V. *Arcanus.* *Usus.* 1. Intimi sensus animi, consilia intima. Ex intima arte & Philosophia multa disputavi. 2. *Domesticus, familiaris,* Vertrauter. Antonius Clodio intimus. Est in meis intimis. Tectissimus ad alienos, intimis apertior sum.

Intingo, is, tinxi, tinctum, ere. naß machen. *Syn.* Madefacio, humecto.

Intolerabilis, e. unerträglich. *Syn.* Non ferendus, intolerandus.)(*Tolerabilis.* *Adv.* Admodum. *Phras. Intolerabilis est ejus arrogantia*, sein Hochmuth ist unerträglich. Res est indigna, acerba, & omnibus intoleranda; immensa est ejus, nec ferenda insolentia. Quis hominem cum ea superbia & insolentia ferat? *Usus.* Dolor, fœditas intolerabilis.

Intolerandus, a, um. unerträglich. *Syn.* Intolerabilis. *Usus.* Intoleranda licentia.

Intolerans, tis. *g. o.* der etwas nicht ertragen kan. *Syn.* Impatiens, impotens. *Usus.* Corpora laboris intolerantissima. V. *Impatiens.*

Intoleranter, unleidlich. *Syn.* Insolenter. *Usus.* Intoleranter dolere, se jactare.

Intolerantia, æ, f. Unerträglichkeit. *Syn.* Insolentia. *Usus.* Hæc non privati insania sed regis intolerantia est.

Intono, as, ui, are. donnern. *Syn.* Tono, sono. *Usus.* Hesterna concione vox ejus intonuit.

Intonsus, a, um. unbeschoren.)(*Tonsus.* Coma intonsa.

Intorqueo, es, torsi, tortum, ere. umdrehen. *Syn.* Immitto, jacio, jaculor. *Usus.* Telum, calumniam intorquere in aliquem.

Intra, innerhalb. *Syn.* Inter, in interiore parte. *Usus.* 1. Intra muros. Hæc intra decem annos sunt gesta. 2. *Minus quam necesse sit*, weniger, als vonnöthen wäre. Intra modum loqui. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem.

Intractatus, a, um. unabgerichtet. *Usus.* Equus intractatus, indomitus.

Intremo, is, ui, ere. erzittern. *Syn.* Tremo.

Intrepidè, unerschrocken. *Syn.* Sine pavore, audacter, posito metu.

Intrepidus, a, um. unerschrocken. *Syn.* Impavidus, timore solutus. V. *Audax.*

Intricor, aris, atus sum, ari. verwirren.)(*Extrico.* V. *Implico.*

Intrò, hinein. *Usus.* Ire, ferre intrò.

Intro, as, avi, atum, are. hinein gehen. *Syn.* Introeo, ineo, subeo, ingredior, accedo.)(*Exeo.* *Adv.* Penitus. *Phras. Tu meam domum intrare ausus es?* du hast dörfen in mein Haus hinein gehen? Tu meas ædes penetrare; tu in ædes accedere, tu vestigium in ædes facere; tu intro te conjicere ausus es? Tu eo pedem inferre; tu vestigium ibi ponere; eo te inferre; pedem ibi ponere ausus es? V. *Ingredior.* *Usus.* Intrare limen, domum, regnum. In alicujus familiaritatem intrare. V. *Ineo.*

Introduco, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn.* Induco, facio, adduco, fingo. *Usus.* Consuetudinem, ambitionem in urbem introducere. Illum reprehende, qui initium introduxit. Introducere aliquem loquentem.

Introductio, onis, f. Einführung. *Usus.* Adolescentum nobilium introductiones judiciis pro præmio fuere.

Introëo, is, ivi, itum, ire. hinein gehen. *Syn.* Intro.)(*Exeo.* *Adv.* Honestè. *Usus.* In urbem, in vitam introire. V. *Intro, ingredior.*

Introferor, feris, ferri. hinein getragen werden. *Usus.* Noctu introferri solitus est ad mulierem.

Introitus, us, m. Eingang. *Syn.* Aditus. *Epi.* Apertus, clandestinus, desertus, nocturnus, primus. *Usus.* 1. Ad omnes portas & introitus armatos homines opponit. 2. *Ingressio, initium,* Anfang. Hic sit introitus defensionis.

Intromitto, is, misi, missum, ere. einlassen.)(*Emitto.* *Usus.* Limen patefactum est, ut intromissus me in lecto trucidaret.

In-

Introrsum, *vel* Introrsus, einwärts. *Usus.* Introrsum turpis.

Introspicio, is, spexi, spectum, ere. einsehen. *Syn.* Inspicio. *Adv.* Penitus. *Usus.* Agite, inferte oculos in curiam, introspicite omnes reipublicæ partes, perspicite omnium mentes. V. *Considero.*

Introvoco, as, avi, atum, are. hinein ruffen. *Syn.* Accerso, advoco.)(*Evoco.*

Intrudo, is, trusi, trusum, ere. eindringen. *Usus.* Ipse se inferebat, intrudebat. V. *Implico, interpono.*

Intueor, eris, tuitus sum, eri. ansehen. *Syn.* Video, contueor, contemplor, aspicio. *Adv.* Acriter, benè, paulisper, studiosè. *Phras.* *Hic mos est hominum, ut in repentinis adversisque casibus cœlum intueantur,* die Leute pflegen in gähen widerwärtigen Zufällen nach dem Himmel zu schauen. Ut siquid præter opinionem & contra voluntatem accidit, cœlum suspiciant, aspectent; ad cœlum spectent, oculos tollant, aciem oculorum intendant. 2. *Immotis oculis me intuetur,* er schauet mich beständig an. Aciem in me intendit, exacuit, exercet; oculos in me defigit; hæret in vultu meo; oculos à vultu non movet. V. *Aspicio.* *Usus.* Intuebamur, nec intuendi satietas nos capere poterat. Intueri aliquid oculis, animo complecti. Animô aliquem infestô, iniquô, infensô intueri. Aliquid acriter intueri. V. *Video.*

Intumeo, *vel* Intumesco, is, tumui, ere. schwellen. *Syn.* Inflor, in tumorem convertor. V. *Tumeo.*

Intùs, darinnen.)(*Foris.* *Usus.* Intus inclusum periculum, intus equus Trojanus.

Invado, is, vasi, vasum, ere. angreiffen, anfallen. *Syn.* Adorior, impetum facio, involo, irruo, irrumpo, peto, vim facio, incurro in aliquem, incurso, invehor. *Phras.* *Invasit hominem terror,* dem Menschen ist ein Schröcken ankommen. Incidit terror animo hominis; incessit hominem terror; repentino terrore perculsus est. V. *Terror.* *Usus.* Invadere aliquem, in alicujus nomen; in prædam. Mirus hominem furor, dolor, terror invasit. In arcem causæ invasi. V. *Aggredior, impetus, adorior.*

Invalesco, is, valui, ere. stark werden. *Syn.* Novas vires sumo, corroboror, confirmor, firmior fio. *Usus.* Invaluit, potentius jam malum est, quam ut sedari possit. Invaluit adeo ejus audacia, & vetustate corroborata est. V. *Cresco.*

Invaletudo, inis, f. Unpäßlichkeit. *Syn.* Valetudo infirma. *Usus.* Invaletudine tuâ valdè commoveor & conturbor.

Invalidus, a, um. schwach, blöd. *Syn.* Infirmus. *Usus.* Invalidi milites. V. *Debilis, infirmus.*

Invectio, onis, f. Einführung.)(*Exportatio.* *Usus.* Rerum, quibus abundamus, exportatio; quibus egemus, invectio.

Inveho, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn.* Importo. *Adv.* Acerbius, apertè, asperius, contumeliosius, copiosè, graviter, liberius, paratius, petulanter, rhetoricè, vehementius. *Usus.* 1. Pecuniæ in ærarium invectæ. Quemcunque casum fortuna invexerit, feram. 2. *Insurgo in aliquem, objurgo,* einen anfahren mit Worten. Acerbè in aliquem invehi, maledicere, insectari. Vehementius in illum negatorem invehebat. Invehens in Catonem Cæsar. V. *Objurgo.*

Invenio, is, veni, ventum, ire. erfinden. *Syn.* Reperio, deprehendo, prævestigo, nanciscor, excogito. *Adv.* Acutè, planè, sapientius, subdolè, versutè. *Phras.* *Plerasque artes Græci invenere,* die meisten Künste sind von den Griechen erfunden worden. Græcia inventrix doctrinarum, primi artes peperere, protulere Græci; artium plerarumque cognitionem Græcia aperuit; artium incunabula plurimarum in Græcia sunt. V. *Excogito.* *Usus.* Facinus, astutiam, crimen, remedium, rationem invenire & comminisci. Invenio, te in culpa esse.

Inventio, onis, f. Erfindung. *Usus.* Illa vis, quæ investigat occulta, inventio & excogitatio dicitur.

Inventor, oris, m. Urheber, Erfinder. *Syn.* Autor. *Usus.* Cicero princeps & autor copiæ verborum, inventor, compositor, architectus.

Inventrix, icis, f. Urheberin, Erfinderin. *Usus.* Inventrix & magistra legum Philosophia.

Inventum, i, n. ein erdachtes Ding, Erfindung. *Epi.* Probabile, necessarium, antiquis divinum. *Usus.* Tot artes, tot scientiæ, tot inventa. Eorum inventis & legibus omnem rempublicam constitutam habemus.

Invenustus, a, um. unholdselig. *Usus.*

Quod

Quod propoſuit, explicat expeditè non invenuſtus auctor.

Inverecundus, a, um. unverſchämt. *Syn.* Impudens, non verecundus.)(*Verecundus. Uſus.* Inverecundum animi ingenium poſſidet. V. *Impudens.*

Inverſio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Ironia. *Uſus.* Inverſio verborum.

Inverto, is, verti, verſum, ere. verkehren. *Syn.* Immuto, verto, perverto. *Uſus.* Pompejus totum nobis negotium invertit. Quàm citô ſe invertit! V. *Verto.*

Inveſtigatio, onis, f. Nachſpührung, Erkundigung. *Syn.* Inquiſitio, indagatio, conquiſitio veri. *Epi.* Facilior, propria.

Inveſtigator, oris, m. Erforſcher. *Epi.* Acer & diligens. *Uſus.* Varro diligentiſſimus inveſtigator antiquitatis.

Inveſtigo, as, avi, atum, are. nachgrübeln. *Syn.* Exquiro, indago, ſcrutor, perſcrutor, perquiro, perſequor, veſtigiis odoror. *Adv.* Diligentiùs. *Uſus.* Perquirere, patefacere; inveſtigare conjurationem. V. *Indago, Quæro.*

Inveteraſco, is, veteravi, atum, ere. veralten. *Syn.* Conſeneſco. *Uſus.* Nihil inveteraſcere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, in quibus beata vita conſiſtit. Inveteravit jam ea opinio. Macula hæc inſedit, & inveteravit in nomine populi Romani. Inveterata noſtra amicitia.

Inveteratio, onis, f. Veraltung. *Uſus.* Ut in corporibus inveteratio ægrè pellitur, ſic in amicis perturbatio.

Invicem, bey einander, von einander. *Syn.* Mutuò, viciſſim. *Uſus.* Totos dies eramus ſimul invicem.

Invictus, a, um. unüberwindlich. *Syn.* Qui vinci non poteſt, inexpugnabilis, inſuperabilis.)(*Devictus. Uſus.* Quibus viris reſpublica invicta ſtat? Nomen invictiſſimi imperatoris conſecutus. Animi excelſi atque invicti magnitudo. V. *Fortis, Facta egregia.*

Invidentia, æ, f. Neid.)(*Miſericordia. Uſus.* Invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas, quæ nihil nocent invidenti. V. *Invidia.*

Invideo, es, di, ere. neiden. *Syn.* Alienis bonis mœreo.)(*Faveo. Adv.* Apertè, maximè; obſcurè, occultè, paululùm, vehementer, valdè, ſanè. *Phraſ. Multi mihi invident*, viele ſind mir neidig. Sunt, quos meus in hac republ. ſplendor offendat, lædat, pungat, angat, ſolicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, graviùs afficiat. Non deſunt, quos mea dignitas, mea amplitudo malè habeat; quibus dolori ſit meus honor. Florere me dignitate, exiſtimatione, honore; tantum honoris mihi haberi nonnulli moleſtè, graviter, acerbè, ægrè iniquô animo, non ſatis æquô animô ferunt. Angit animos quorundam hic ſplendor meus; ſolicitos habet quosdam hæc dignitas mea. Valdè me multorum invidia exercet; multum eſt mihi cum invidis negotii; novi multorum animos in me malevolentiâ ſuffuſos; invident multi mihi, mordent clanculùm. V. *Invidus. Uſus.* Alterius honori, virtuti, fortunis præſtantibus & florentibus invidere.

Invidia, æ, f. Mißgunſt, Abgunſt, Neid. *Syn.* Malevolentia, offenſio. *Epi.* Aliena, communis, deteſtanda, falſa, imbecilla, iniquiſſima, inveterata, juſtiſſima, magna, par, popularis, recens, ſenatoria, ſingularis, ſumma, tribunitia, vehemens. *Phraſ. Invidiam alicui conflare*, einen in Mißgunſt bringen, verhaßt machen. Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare; in invidiam rapere, vocare, adducere; invidiam facti conferre in alterum; invidiâ gratiæ externæ onerare aliquem; lacerare invidiâ clariſſimum quemque; invidiæ mactare. 2. *Invidiam incurri*, ich bin in Mißgunſt kommen. In invidiam veni; invidiam ſubii; in invidiam adductus ſum; invidiam contraxi. 3. *In invidia ſum apud omnes*, ich bin bey allen verhaßt, und in Mißgunſt. Invidiam omnem omnium habeo, ſuſtineo; in invidia ſum; ex invidia laboro; invidiâ premor, flagro, conflagro, ardeo alienâ. Invidiâ ſum præcipuâ inter omnes. V. *Odioſus, Inviſus, Odium.* 4. *Modeſtia invidiam lenit*, die Demuth und Eingezogenheit pflegt Neid und Mißgunſt zu lindern. Invidiam modeſtia ſedat, comprimit, reſtinguit, extinguit; modeſta vivendi ratio multum de invidia opum detonerat; invidiâ levat, liberat; efficit, ut invidia ponatur, deponatur, decedat; ut invidiæ quaſi ſanguis mittatur. *Uſus.* Invidiam alicui conflare. Invidiam augere, inflammare, die Mißgunſt vermehren. Invidiam à ſe transferre, das, was einen verhaßt machen kan, von ſich auf einen andern ſchieben. Alienâ ſplendere invidiâ, durch Verleumdung der andern ſich bey andern in Gunſt und Anſehen ſetzen. Diſrumpi, æſtuare invidiâ, für Neid berſten.

Invidiola, æ, f. kleine Mißgunst, Neid. *Usus.* Nescio, quid inter eos invidiolæ exortum est.

Invidiosè, mißgünstig. *Syn.* Odiosè. *Usus.* Invidiosè aliquem criminari.

Invidiosus, a, um. verhaßt. *Syn.* Odiosus, invisus, invidiam habens. *Phras.* 1. *Invidiosa est ea dignitas*, diese Würde ist sehr verhaßt. Magna habet ea dignitas invidiam; multorum luminibus officit; multorum luminibus obstruit ea fortunæ meæ amplitudo; invidiæ est; in invidia est ea dignitatis amplitudo; urit animos multorum dignitatis ista species. V. *Invideo.* 2. *Invidiosus est, multisque invisus*, er ist bey vielen verhaßt. In summam plurimorum invidiam incidit; nullâ fruitur hominum benevolentiâ, premitur odiô multorum; in odio, in invidia est apud multos; pauci sunt, qui illi faveant; qui benè sint in illum animati; qui benè de illo existiment. V. *Odiosus, invisus. Usus.* Invidiosæ possessiones. Erit hoc tibi invidiosum. Aliquis invidiosus, ac multis offensus.

Invidus, a, um. neidisch. *Syn.* Obtrectator, niger, malevolus, lividus, iniquus, maledicus, inimicus, alienis bonis mœrens. *Phras.* 1. *Multi sunt tibi invidi*, es sind dir viele neidig. Multi sunt tuæ laudis inimici; multos habes obtrectatores malevolentissimos; multorum de te minus commodi sermones à malevolentia profecti volitant; lacerant te, famámque tuam invidi non pauci; magna invidiæ pestis tibi imminet, in te conflata est. 2. *Nunquam desunt invidi*, es fehlet niemahlen an Neidern. Nunquam desunt pestes quædam hominum alienâ laude dolentium, alienis bonis mœrentium; ubique incurras in homines malevolos, lividos; & ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia? qui invidiam non experiatur? quem non mordeat aliorum invidentia? V. *Invideo, invidia.*

Invigilo, as, avi, atum, are. fleißig wachen. *Syn.* Cum cura & solicitudine vigilo. *Phras.* *Scito, me quieti publicæ invigilare*, du mußt wissen, daß ich auf die allgemeine Ruhe Acht habe. Scito, me in speculis esse; in specula collocatum, constitutum; scito, mihi quietem publicam curæ esse; meæ curæ ac vigilantiæ esse demandatam; excubare me animô; curas meas omnes, consilia, cogitationes in tuenda quiete publica evigilare. V. *Solicitus.*

Inviolatè, unversehrt. *Syn.* Integrè, incorruptè.

Inviolatus, a, um. unverletzt. *Syn.* Integer, incorruptus.)(*Violatus. Usus.* Inviolata stabit vestra amicitia.

Inviso, is, visi, visum, visere. heimsuchen. *Syn.* Viso, visito. *Usus.* Sæpiùs domum nostram invisas, rogo. V. *Viso.*

Invisus, a, um. verhaßt. *Syn.* Odiosus; quem æquô animô videre, ferre, intueri non possumus; qui in odio est apud aliquem. *Usus.* Quò quis callidior & versutior, hôc invisior & suspectior est. V. *Odiosus.*

Invitamentum, i, n. Einladung, Lockung. *Syn.* Invitatio, incitamentum. *Epi.* Multum. *Usus.* Multa habet invitamenta urbis & fori. Invitamentum afferre. V. *Illecebræ.*

Invitatio, onis, f. Einladung. *Epi.* Crebra, liberalis. *Usus.* Invitationes, adventúsque nostrorum hominum.

Invitatus, ûs, m. das Einladen. *Syn.* Invitatio. *Usus.* Primò meâ sponte, deinde invitatu tuô hoc egi.

Invitè, ungern. *Syn.* Repugnanter, invitè.

Invitò, ungern. *Syn.* Invitè.

Invito, as, avi, atum, are. einladen. *Syn.* Voco, allicio.)(*Deterreo, dehortor. Adv.* Aliquoties, benignè, honorificentissimè, liberaliter, magnoperè, passim, publicè, studiosè, valdè, vulgo. *Phras.* *Ad cœnam me invitavit*, er hat mich zur Tafel geladen. Ad cœnam me devocavit; adhibuit ad convivium; convivam sibi esse me voluit; vocatû ejus cœnandum mihi erat apud illum; ad cœnam me vocavit; cœnam dedit; cœna me accepit. *Usus.* Tu invita mulieres, ego viros accivero. Quis est, qui cum tectô domóque non invitet? Invitare aliquem & alicere præmiis ad agendum aliquid. Gloriâ invitari ad magna audenda. V. *Voco.*

Invitus, a, um. ungern. *Syn.* Non libenter, rogatus, recusans, tergiversans, contra voluntatem, repugnans, repugnanter, coactus, dolens, perinvitus. *Phras.* 1. *Invitus illum adii*, wider meinen Willen bin ich endlich zu ihm gangen. Cum magna mea molestia illum compellavi; adversante & repugnante naturâ, contra voluntatem meam; cunctabundus, diúque reluctans

ctans ac tergiversatus; propè resistens ad eum pertractus fui; ingratiis & coactus ad illum attrahendus fui. 2. *Quanquam invitus, munus tamen in republica suscepi,* ich habe endlich dieses Amt, wiewol ungerne, angenommen. Quamquam gravatus, accessi tamen ad rempublicam; quanquam abhorrerem reipublicæ tractationem; quanquam mihi nihil inimicius, nihil molestius forensi illô strepitû, tamen; ingratiis licet meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli; non sine aliqua molestia & resistenti similis dignitatem eam admisi; commovebar equidem oblatô eô honore, onúsque impositum fremens mœrensque accepi; extorquendum erat invito, atque ingratiis, ut honorem eum admitterem; propè restitanti munus id injunctum est; ad honoris ejus insignia frontem cum adducerem, vultum averterem, jugum tamen ad extremum, quanquam invitus, recepi. V. *Abhorreo, Nolo. Usus.* Invitus, per vim & imperium feci. Sapiens nihil facit invitus, dolens, coactus. Eæ molestiæ, dudum enim circumrodo, invito devorandæ sunt.

Invius, a, um. unwegsam.)(*Pervius. Usus.* Invii saltus.

Inultus, a, um. ungerochen. *Syn.* Impunitus. *Usus.* Inultum aliquid pati, relinquere. V. *Impunitus.*

Inundo, as, avi, atum, are. überschwemmen. *Syn.* Alluo, obruo. *Phras.* 1. *Aqua inundat late omnia,* das Wasser überschwemmet alles. Effert aqua se alveo; alveum exit; extra alveum effunditur; littora superat, transgreditur; diffunditur unda, camposque circumjectos rigat; fluctibus terram occupat; effusus super ripas amnis campos segetésque operit. *Usus.* Terram inundat aqua.

Invoco, as, avi, atum, are. anruffen. *Syn.* Imploro. *Usus.* Lucinam in pariendo invocant. Sociorum subsidium invocare. V. *Imploro.*

Involatus, ûs, m. das Fliegen. *Syn.* Volatus avium.

Involo, as, avi, atum, are. anfallen. *Syn.* Invado. *Usus.* Involare in aliena. V. *Impetus.*

Involucrum, i, n. Decke. *Syn.* Integumentum. *Epi.* Involucra multa. *Usus.* Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur hominis natura. Clypei involucrum.

Involvo, is, volvi, volutum, ere. einwickeln. *Syn.* Circumplico.)(*Evolvo. Usus.* Litteris me involo. Virtute suâ se involvere. Occulta, involuta, latentia aperire. Videbam pacis nomine involutum fore bellum.

Inurbanè, bäuerisch. *Syn.* Insulsè, inconcinnè.

Inurbanus, a, um. unhöflich. *Syn.* Insulsus, infacetus, inhumanus; inops humanitatis, ineptus, odiosus, putidus.)(*Urbanus.* V. *Ineptus.*

Inuro, is, ussi, ustum, ere. einbrennen. *Syn.* Infligo, imprimo. *Usus.* Æternas alicujus nomini maculas, famam superbiæ alicui, dolorem ossibus & cineri alicujus inurere. Odium inustum penitus hominum mentibus.

Inusitatè, ungewöhnlich. *Syn.* Insolenter.

Inusitatus, a, um. ungebräuchlich. *Syn.* Insolens, inauditus, præter consuetudinem, novus.)(*Usitatus. Usus.* Inusitata sunt, prisca ferè & vetusta, ac ab usu quotidiani sermonis intermissa. Ecquid in rebus inusitatis Græcorum more verbis etiam utamur inauditis. V. *Insolitus, Novus.*

Inutilis, e. unnütze. *Syn.* Ad nullam rem utilis, ad nullam partem utilis, qui nulli usui est.)(*Utilis. Adv.* Summè. *Usus.* Perniciosus & inutilis civis.

Inutilitas, tis, f. Schade. *Syn.* Damnum.

Inutiliter, unnützlich. *Syn.* Frustrà. *Usus.* Frustrà aliquid proferre, & inutiliter. V. *Frustra.*

Invulneratus, a, um. unverletzt. *Syn.* Integer, inviolatus.)(*Vulneratus.*

Jocatio, onis, f. Scherzhaftigkeit. *Syn.* Jocus, urbanitas, cavillatio. V. *Facetiæ, jocus.*

Jocor, aris, atus sum, ari. scherzen. *Syn.* Cavillor, ludo, jocô aliquid dico, *vel* facio. *Adv.* Familiarius, humanissimè, liberè. *Phras. Jocatur interdum,* er scherzet bisweilen. Ludit interdum ac familiariter per risum & jocum facetè cavillatur; jocos interdum cum familiaribus miscet; jocosè satis ludit interdum; jocularia interdum fundit; multa ridicula dicit; salibus utitur interdum; facetiarum & urbanitatis lepori-

ribus amicos exhilarat; ſales non nunquam orationi aſpergit. V. *Nugor*. *Uſus*. Familiariter cum ipſo cavillor & jocor. Homo in jocando ſuavis.

Jocosè, ſcherzhaft. *Syn*. Facetè, urbanè. *Uſus*. Hominem luſi jocosè ſatis.

Jocoſus, a, um. ſcherzhaft. *Syn*. Facetus, urbanus)(*Serius*. V. *Facetus*, *Jocus*.

Jocularis, e. lächerlich. *Syn*. Ridiculus, ludicrus. *Uſus*. O licentiam jocularem! V. *Ineptus*.

Joculator, oris, m. Possenreisser. *Syn*. Nugator, narrator facetus, ad jocandum aptus. V. *Facetus*.

Joculatorius, a, um. ſcherzhaft. *Syn*. Jocoſus, feſtivus. *Uſus*. Joculatoria diſputatio.

Jocus, i, m. Scherz. *Syn*. Ludus, riſus, facetiæ, lepor, ſales, hilaritas, feſtivitas, cavillatio. *Epi*. Comis, dignus, familiaris, ingenuus, oratorius, ſcurrilis, ſuavis. *Phraſ*. 1. *Ex joco fecit*, er hat es Scherzweiſe gethan. Per jocum, per ludum & jocum; per riſum ac jocum; animi cauſâ; joci cauſâ; joci gratiâ; jocô, ridiculi cauſâ hæc facta ſunt. 2. *Sine joco*, ohne Scherz. Extra jocum; remotô jocô; aufer nugas, & rem ſeriò ediſſere. 3. *Jocum ex re facere*, *vulg*. aus der Sache einen Scherz machen. In jocum vertere, trahere, convertere; rem jocô accipere; in riſum vertere. 4. *Nemo ad jocos faciendos illo eſt aptior*, es iſt niemand tauglicher zum Scherzen, als er. Gratiæ hominem finxerint, lepores Attici educârint, neceſſe eſt, adeò promptô eſt ac extemporali ad jocationes ingeniô; à Gratiis videtur fictus, adeò multus eſt in eo lepos, adeò venuſtæ ſermonis facetiæ; ſale facetiisque omnibus anteſtat; oratio omnibus ſalibus facetiisque abundat; nihil eſt illô homine feſtivius, facetius; ſermonis feſtivitate ingenuisque ſalibus nemo cum illo eſt conferendus; ejus feſtivè dictis ac facetiis mirè capiuntur omnes; ita ſcitè, ita venuſtè, lepidè, argutè ſermonem condit, ut audientes mira voluptate perfundat; ita facetiis valet, ut verba propè ſingula audientium riſus conſequatur; comis in eo verborum urbanitas, jocáque facetiarum plena. 5. *Fugiendi obſcœni verborum joci*, man muß ſich von ſchändlichen Scherzreden enthalten. Omnis verborum obſcœnitas vitanda; abſtinendum prætextatis verbis; joca ne infra ſoccum libera ſint ac ſoluta; genus jocandi illiberale ac petulans; Atellanæ fabulæ, verſúsque Feſcennini noſtro in ſermone locum ne habeant. Omnis verborum laſcivia procul á congreſſu noſtro arceatur. *Uſus*. Dicere aliquid per jocum, extra jocum. Non hilaritate, non laſciviâ, nec riſû, nec jocô; qui levitatis comes, beati ſumus; nec enim ad ludum & jocum facti ſumus.

Ipſe, a, um. er ſelbſt.)(*Alter*. *Uſus*. Illô ipſò tempore. Ille ipſe Cæſar. Decem ipſos dies ibi fui. Iſtud ipſum miſerrimum puto. Hoc quid ſit, per ſe ipſum non video, ſed ex ſequentibus.

Ira, æ, f. Zorn. *Syn*. Iracundia, indignatio, ſtomachus, excandeſcentia. *Epi*. Acerbior, inveterata, naturalis, recens. *Phraſ*. 1. *Atrox calumnia ad iram me concitavit*, dieſe Schmachrede hat mich in Harniſch gebracht, hat mich zum Zorn bewegt. Bilem mihi movit, commovit, concivit; iram concivit; ad iracundiam me adduxit; ſtomachum mihi movit; ſtomachum mihi fecit; ad iram me impulit, induxit, incitavit; calumniæ indignitas movit animum; iram mihi movit; animum vehementer ſolicitavit, accendit; animum exaſperavit, odium exacerbavit; irritavit; iram provocavit; animum indignatione accendit atrocis calumniæ injuria, irâ me implevit; iram exacuit, ſtomacho fuit atrocis calumniæ indignitas. 2. *Gravem iram concepi*, ich habe einen groſſen Zorn gefaßt. Iram imbibi vehementem & acerbam; ira animum cepit; ingentem molem irarum alto ex animo ciebam; exarſi graviter iracundiâ; excandui, ſtomachabar, commovebar vehementiùs; exarſi iracundiâ & ſtomachô; ingentes jam dudum iras in pectore volvebam; irâ repentè efferbui. V. *Iraſcor*. 3. *Iram ſuam in aliquem effundere*, ſeinen Zorn wider einen auslaſſen. Vertere iram in aliquem, factis ſimul dictisque odium explere; iracundiæ in aliquem indulgere; iracundiam exercere; iracundiæ ſervire, obſequi, parere; iram odiúmque profundere in aliquem; omne virus acerbitatis in aliquem evomere, effundere; ſtomachum in aliquem erumpere; fremere, ſævire, furere, nec iræ modum reperire. 4. *Ira jam deficit*, der Zorn nimmt ſchon ab. Deferveſcit ira, remittit, decedit, abſcedit; mollitur ira; deflagrat paulatim; animorum ille

ille ardor residet; ira cadit. 5. *Iram deposuit*, er hat seinen Zorn abgelegt. Iracundiam omisit, dimisit; iram repressit, compressit, sedavit, coërcuit, continuit; iram expedivit; missam fecit; ex animo ejecit. 6. *Iram sedavit*, er hat den Zorn gestillet. Leniter permulsit iram; iras lenivit; iracundiæ faces extinxit; impetum animi delinivit; ardorem animi compressit. *Usus*. Ira est libido puniendi ejus, qui videtur læsisse injuriâ, cum qua nihil rectè, aut consideratè fieri potest. Facere aliquid per iram. Iram gerere, concire, evomere. Irâ incendi, ardere. Orta est inter illos ira. Ira decessit.

Iracundè, zornig. *Syn*. Per iram, cum iracundia, cum stomacho.)(*Leniter, quiete*. *Usus*. Vehementer ago, non iracundè. Iracundè & intemperanter facere.

Iracundia, æ, f. Zornmüthigkeit. *Syn*. Ira, acerbitas quædam naturæ & rabies.)(*Lenitas*. *Epi*. Bellatrix, effervescens, gladiatoria, gravior, inimica, injusta, justa, præsens, vehemens, utilis. *Usus*. Aliquem ad iracundiam adducere, zornig machen. Iracundiâ & stomachô effervescere, efferri, inflammari, ardere, furere, zornig werden. Iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, parére, den Zorn auslassen. Iracundiæ resistere, dem Zorn widerstehen. Iracundiam continere, den Zorn zurück halten. Iracundiam omittere, dimittere, den Zorn fahren lassen, ablegen. Iracundiam sedare, den Zorn stillen.

Iracundus, a, um. Zorn-müthig, zum Zorn geneigt. *Syn*. Qui facilè & citò irascitur, proclivis ad iram, irritabilis. *Phras*. 1. *Naturâ iracundus est*, er ist gar leicht zu erzürnen. Animi quôdam impetû dolori ferè & iracundiæ paret; summâ est naturæ acerbitate; nullum animo spatium dat, nec indignationem intra se premit, aut continet, sed irâ ac cupiditate, pessimis consultoribus, grassatur; ingeniô præceps in iram est; ægritudinem animi non facilè dissimulat; præcipitis in iram animi est; iræ potens non est; iram nec premere novit, nec tenere; iracundia illi perfervida; naturâ præceps in iram; iram in promptu gerit; natura stomachosior est, & facilè excandescit. V. *Ira*. 2. *Naturâ non adeò iracundus sum*, ich bin nicht gar zu viel zum Zorn geneigt. Non adeò pronus, propensus ad iram sum; iræ non admodum deditus sum; juris in me parum habet ira; non admodum inclino, propendeo ad iram; ira mihi minimè dominatur; alienus, remotus, intactus ab ira sum; animus is est meus, in quo nulla pars iracundiæ locum habeat, resideat. *Usus*. Morosi, anxii; iracundi & difficiles senes sunt. Iracundus est factus.

Irascor, eris, iratus sum, irasci. zornig seyn. *Syn*. Incendor; irâ incendor, iratus fio; succenseo; animô incitor, excandesco; stomachô & iracundiâ excandesco, *vel* effervesco. *Adv*. Admodùm, facilè, furenter, justiùs, occultè, omninò, temerè. *Phras*. 1. *Non facile irascor amicis*, ich erzürne mich nicht leicht über meine Freunde. Non temerè excandesco, commoveor, animô incitor, tametsi læsus ab amicis. Non facilè indignatio oboritur; indignatione non facilè accendor; non facilè stomachô effervesco, iram gero in amicos; etiam in stomacho ridere soleo. 2. *Irasco etiamnum*, ich bin noch voller Zorn. Iracundias adhuc recentes habeo; ira etiamnum, & tacita indignatio animum stimulant; necdum ira resedit; nondum ira mihi cecidit; nondum deflagrârunt conceptæ in hominem iræ; frustrà indignationem premo; frustrà animi ægritudinem dissimulo; clausæ etiamnum aures sunt obstrepente irâ; nondum rabies consedit; suis adhuc ardet ignibus concepta indignatio. Ardet adhuc irâ & dolore animus; erumpere adhuc irâ gestit, & in nefarium hominis caput effundi; non mediocri etiamnum incedo iratus iracundiâ; adhuc totus in fermento sum. 3. *En, ut irascitur homo improbus!* schaue nur, wie sich dieser Mensch erzürnet! En, ùt ira implacabilis implicat animum; en, ùt in rabiem ira degenerat; ùt exardescit homo improbus iracundia! quàm commotus, quàm incensus est! ùt irâ inflammatus est, ùt excandescit, ùt furit, ùt stomachatur! En, quis furor hominem invasit! quâ irâ, quô furore percitus, quàm iratô animô, quàm percitô agit omnia! En, quæ hominem intemperies agitat! Vide, ùt stomachô effervescat; ut iracundiâ efferatur, inflammetur, ardeat, excandescat! ùt vultum adducat; supercilia contrahat, ùt scintillet oculis, spumet ore, rabiem furorémque totô pectore anhelet! En, quas animo iras ingentes concipiat! ùt irâ ac dolore confusus, præceps amentiâ feratur! ùt bile turgeat ac intumescat! ùt iram animô capere vix possit! *Usus*. Peripatetici virum negant esse, qui nesciat irasci.

Iratus, a, um. zornig. *Syn.* Incensus, irâ incensus; iracundiâ percitus, incitatuis, inflammatus; in aliquem infestus, infensus, qui animo alienô & aversô est ab aliquo.)(*Propitius.* *Adv.* Dissimulanter, meritò. *Phras. Illud iratus dixit,* das hat er im Zorn geredet. Irâ incensus; animô iratô & percitô; incensus odiô; iracundiæ permittens dominatum animi; irâ flagrans, occæcatus, tumens: impotens iræ in eas contumelias erupit; irarum plenus; irâ infensus; efferatus odiô; irâ motus, victus, percitus; ardens irâ; furens, inflammatus irâ; accensus irâ tam inclementer locutus est; elatus iracundiâ sic stomachum erupit. *Usus.* Irati proprium est cupere, à quo læsus videatur, ei quàm maximum dolorem inurere. Iratum propriè dicimus, exisse de potestate. V. *Ira, Irascor.*

Ironia, æ, f. Spott-Rede, verstellte Redens-Art, da man anders verstehet, als man redet. *Syn.* Inversio, dissimulatio, dissimulantia. *Usus.* Licenter usus est dissimulatione, quam ironiam Græci vocant.

Irrauceo, es, cui, ere. heischer werden. *Syn.* Raucus fio. *Usus.* Æsopus, si paulum irraucuerit, ridetur.

Irreparabilis, e. unersetzlich. *Usus.* Tempus irreparabile.

Irrepo, is, psi, ptum, ere. einschleichen. *Syn.* Adrepo, obrepo, influo, illabor. *Usus.* In gratiam, familiaritatem, in sensus alterius, in testamenta irrepere. Credulitas in optimi cujusque mentem facilè irrepit.

Irretio, is, ivi, itum, ire. verstricken, ins Netz bringen. *Syn.* Implico, illaqueo, impedio laqueis *Usus.* His se erratis irretiit ætate improvida. Disputationum laqueis aliquem irretire. Irretitus odiô bonorum omnium. Adolescentulos illecebris corruptelarum irretire. V. *Implico.*

Irretortus, a, um. unverwendt. *Syn.* Rectus. *Usus.* Oculô irretortô aliquem spectare.

Irrevocabilis, e. unwiederrufflich, unwiederbringlich *Usus.* Ætas irrevocabilis.

Irrideo, es, risi, risum, ere. verlachen, auslachen. *Syn.* Derideo, rideo. *Adv.* Facetè, turpiter, maximè. *Phras.* 1. *Hominem irrident omnes,* es verlachen ihn alle. Est ejusmodi, quem omnes per risum ac jocum contemnant; cujus levitati ac imprudentiæ illudant omnes; quem pueri sectentur & derideant; qui irrisionibus omnium sit subjectus; qui ludibrium sit cæterorum; qui ludibrio sit omnibus; quem omnes eludant, ludificentur; qui in ora hominum pro ludibrio abeat; quem omnes ludibrio habeant; qui risui sit omnibus; qui omnibus civibus spectaculo sit; per ora hominum traducatur; cui convicium facere, quem ludibrio lædere, in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impunè quisque audeat; qui ostentui, deridiculo sit omnibus; quem pro ridiculo ac delectamento habeant cæteri; omnes illum idoneum arbitrantur, quem ludos faciant; quem albis dentibus derideant; quem deridendum propinent; quem deridiculi gratiâ indignis modis ludificent. 2. *Ille ipse præbet ansam irridendi sui,* er giebt selbst Gelegenheit zu seiner Verlachung. Sese ipse deridendum propinat; risui, ludibrio sibilisque aliorum os præbet, sese offert, objicit. *Usus.* Irridens insontes, olim vicissim irridebitur. V. *Explodo.*

Irrigatio, onis, f. Wässerung, Anfeuchtung. *Usus.* Agrorum irrigationes.

Irrigo, as, avi, atum, are. wässern, befeuchten. *Syn.* Rigo. *Usus.* Ægyptum Nilus irrigat.

Irriguus, a, um, was allezeit frisches Wasser hat. *Syn.* Quod facilè irrigari potest. *Usus.* Hortus irriguus.

Irrisio, onis, f. Verlachung. *Syn.* Ludibrium. *Usus.* Cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.

Irrisor, oris, m. Spötter. *Usus.* Irrisores orationis.

Irritabilis, e. Zorn-müthig, leicht zu reitzen. *Syn.* Iracundus, qui facilè irritatur, & accenditur.

Irritamentum, i, n. Reitzung. *Usus.* Certaminum irritamentum.

Irritatio, onis, f. Reitzung. *Usus.* Animorum irritatio.

Irrito, as, avi, atum, are. anreitzen. *Usus.* Irritare & lacessere aliquem. V. *Excito.*

Irritus, a, um. nichtig, ungültig, vergeblich. *Syn.* Vanus, inanis.)(*Ratus.* *Phras.* 1. *Irritus fuit omnis labor meus,* alle meine Mühe war vergeblich. Quæ gesseram, con-

concidêre omnia; ad nihilum recidêre; ad irritum cecidêre; vana atque irrita evasêre. Labor meus omnis in irritum redactus est. 2. *Spes irrita fuit*, die Hoffnung war umsonst. Incisa spes erat; spes erat in irritum redacta, ad irritum spes cecidit; spes ea luxuriaverat, & vana evaserat; vana atque irrita ea spes fuit. 3. *Acta mea irrita declaravit senatus*, meine gerichtlichen Abhandlungen hat der Rath für ungültig erkläret. Acta mea senatus rescidit, irrita fecit; irrita esse jussit; sustulit; radicitus evellit; dissolvit, infirmavit, labefactavit, evertit, subvertit. V. *Frustrà*, *labor inanis*. *Usus*. Irritum & infectum facere aliquid. Testamentum irritum.

Irrogatio, onis, f. Auferlegung. *Usus*. Irrogatio mulctæ.

Irrogo, as, avi, atum, are. auferlegen. *Syn*. Legem fero, constituo. *Usus*. Irrogare leges, pœnas, mulctam.

Irrumpo, is, rupi, ruptum, ere. einbrechen. *Syn*. Irruo, invado.)(*Erumpo*. *Adv*. Æquabiliter, temerè, cursum; derepentè, effrenatiùs, extrinsecùs, improvisò. *Phras*. *Irrumpere in latus hostium*, dem Feinde in die Flancke fallen. In cornua impressionem facere, irruptionem facere; impetum, vim facere; irrumpere cornua; permittere se in medios hostium cuneos; incursû petere; impetu oppugnare nuda peditatû cornua, incursionem in dextrum latus facere. V. *Impetus*. *Usus*. Hostis in castra irrupit. Invidi in meas fortunas irrupêre. V. *Impressio*.

Irruo, is, ui, ere. anfallen, einbrechen. *Syn*. Impetum in aliquem facio, invado, in aliquem me permitto, irrumpo. *Usus*. In alienas possessiones irruit. V. *Impetus*, *Adorior*, *Invado*.

Irruptio, onis, f. Einfall. *Syn*. Incursio.)(*Eruptio*. *Usus*. Irruptionem facere. V. *Irrumpo*.

Is, ea, id. derselbe. *Syn*. Ille, talis. *Usus*. Is tu vir es; neque enim is eras, qui &c.

Iste, a, ud. derselbe, dieser. *Usus*. Atque ego ex istis sæpè audivi.

Isthic, da, daselbst. *Usus*. Ubi malis esse, quàm isthic?

Isthinc, dorther. *Usus*. Qui isthinc veniunt.

Istiusmodi, dergleichen. *Usus*. Delectantur disputationibus istiusmodi.

Isthuc, dasselbe, das. *Syn*. Istud. *Usus*. Idem isthuc dicunt, quod dictum à te est.

Ita, also. *Syn*. Sic, ita enimverò, præclarè, certè, sicut dicis, dici aliter non potest, verò quidem, admodum, ùt maximè, næ profectò. *Usus*. 1. Ita est; ita censeo. 2. *Valde*, sehr. Simulacra quidem præclara, sed non ita antiqua. 3. *Adeo*, so gar, so sehr. O Dave, itane contemnor abs te!

Itaque, derohalben. *Syn*. Idcircò, quam ob rem. *Usus*. Itaque ex me quærunt.

Item, ingleichen. *Syn*. Similiter, etiam, quoque, non minus. *Usus*. 1. Solis defectiones, itemque lunæ. 2. *Ita*, *sic*, also. Fecisti item, uti prædones solent. Si è meo capite natus sis item, ùt ajunt Minervam. 3. *Vicissim*, hinwiederum. Tu meas epistolas concerpito, ego item tuas.

Iter, itineris, n. Weg, Reise. *Epi*. Alienum, devium, difficillimum, festivum, flexuosum, gloriosum, ineptum, longum, medium, molestum, necessarium, nefarium, reliquum, simplex, solenne, subitum, totum, tritum, tutum, verum. *Phras*. 1. *Iter aliquò suscipere*, eine Reise vor sich nehmẽ. Iter aliquò apparare, suscipere, petere, habêre, ingredi, facere, dirigere, convertere, maturare; itineri se committere; committere se viæ; in viam se dare; iter aggredi. V. *Proficiscor*. 2. *Iter prosequi*, seine Reise fortsetzen. Pergere iter cœptum; iter insistere; cursum perseverare, *seu* exequi; iter conficere. 3. *Iter suum suspendere*, seine Reise wiederum einstellen. Iter supprimere; profectionis consilium abjicere, omittere, dimittere; itinere desistere. 4. *Iter molestum habui*, ich habe eine schwere Reise gehabt. Iter conficiebam æstuosa & pulverulentâ viâ; profectio ea fuit, in qua & luctandum mihi cum tenacissimo sabulo & vestigiis cedente, & cum via inepta, quâ ægrè moliuntur pedes. Iter parum commodè explicui, iniquitate locorum viæ errores ubique implicante. 5. *Romam iter mihi faciendum est*, ich muß gar nach Rom reisen. Roma mihi terrestri itinere petenda est; longum iter gravèque instat. Italia percursanda, emetienda, peragranda. Romam terrestri itinere contendendum est. Romam iter suscipiendum, pedibùsque conficiendum. V. *Proficiscor*. *Usus*. Iter gubernare, anordnen. Iter equô, pedibûs conficere, zu Pferde, zu Fusse reisen. Iter aliò flectere, die Reise anderswohin wenden. Iter impedire, intercludere, verhindern. Iter bellè processit, von statten gehen.

Iteratio, onis, f. Wiederholung. *Syn.* Geminatio, repetitio, redintegratio.

Itero, as, avi, atum, are. wiederholen. *Syn.* Gemino, repeto, duplico. *Usus.* Verbum iterare.

Iterum, wiederum. *Syn.* Rursum. *Phras.* *Dicta iterum dicenda fuere*, ich habe es wiederholen müssen, was ich gesagt hatte. Locus ille de integro retractandus fuit; ad prius dicta redeundum mihi erat; eodem devolvi oratio debebat: ad priora reverti; priora recolere debebat; decursô jam spatiô, tanquam à meta ad carceres revocanda erat oratio; novus mihi renascebatur labor; novus erat de integro exsudandus labor, & quæ dixeram, repetenda. V. *Repeto.* *Usus.* Iterum atque iterum te rogo. Iterum ac tertium consul.

Itidem, gleichfalls. *Syn.* Similiter, pariter, item. *Usus.* Vinctus itidem à Saturno filius. V. *Item.*

Itio, onis, f. Gang, Reise. *Syn.* Iter, itus, incessus. *Usus.* De obviamitione faciam, út suades. Illi domum itio concessa est ac data.

Ito, as, avi, atum, are. oft gehen. *Syn.* Frequenter eo. *Usus.* Ad cœnas itare.

Itus, ûs, m. Gang, das Gehen. *Syn.* Itio. *Usus.* Quis noster itus, incessus, vultus?

Juba, æ, f. die Mähnen, oder lange Haare am Halse der Pferde und Löwen. *Syn.* Crines leonum aut equorum collo fluentes. *Usus.* Equus jubam quatiens.

Jubatus, a, um. was Mähnen am Halse hat. *Syn.* Jubâ ornatus. *Usus.* Jubatus draco.

Jubeo, es, jussi, jussum, ere. heissen, befehlen. *Syn.* Impero, mando, præcipio, edico, in mandatis do, mandata do, negotium do.)(*Veto.* *Adv.* Liberaliter, publicè, valdè, apertè. *Phras.* *Rem imperas difficilem,* du befiehlest mir eine schwere Sache. Mandata das ardua, negotium das difficile; fieri, præstari à me vis, quæ vires meas exsuperant; magni negotii est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ est, quod mandas; rem in mandatis das, quam exequi, efficere, præstare, sustinere vix possum; jubes, ut mandata tua digeram, exequar, persequar, conficiam, ad exitum perducam, sed ea ejusmodi sunt, quæ vires meas exsuperent; quæ in mandatis à te habeo, non istarum sunt virium. V. *Impero, Mando, Præscribo.* *Usus.* Jubeo te benè sperare, salvere. Populus hanc legem jussit. Senatus decrevit, populus jussit.

Jucundè, freundlich, lieblich, lustig. *Syn.* Suaviter, dulciter. *Usus.* In convivio comiter & jucundè fuimus.

Jucunditas, atis, f. Belustigung, Annehmlichkeit. *Syn.* Festivitas, lepor, hilaritas. Fructus suavissimæ jucunditatis.)(*Molestia.* *Epi.* Prima, major, multa, summa, tanta. *Usus.* Relaxare animum, & dare se jucunditati. Ex re aliqua jucunditatem fructúmque percipere. Delectatio, tranquillitas jucunditásque animi. Hoc conducit ad vitæ commoditatem jucunditatémque. Urbani agri jucunditas. V. *Jocus.*

Jucundus, a, um. lustig, lieblich. *Syn.* Amœnus, dulcis, suavis, gratus. *Adv.* Magnopere, maximè, summè, vehementer. *Phras.* *Jucundus erit mihi reditus tuus;* deine Zurückkunft wird mich sehr erfreuen. Dulcissimus erit mihi reditus tuus; omnes amœnitates in te uno habeo; gratiæ omnes tecum remigrabunt; plurimum suavitatis habebit reditus tuus; optatissimus erit reditus tuus. Hilaria mihi tecum erunt omnia; adventû tuô læta mihi erunt omnia & candida. 2. *Te præsente convivium jucundius erit*, wann du zugegen seyn wirst, wird das Gastmahl noch so lustig seyn. Te præsente non magis epulis corpus, quam animus jucundissimæ consuetudinis tuæ voluptate explebitur; tu si conviva accesseris, epulæ ipsæ plus suavitatis accipient, habebunt; quâdam hilaritate conspersa erunt omnia. Tali convivâ, in quo tantum leporis est, luculentè hunc habebimus diem. *Usus.* Est mihi jucunda & grata in malis meis voluntas tua. Comes alicui charus & jucundus. Ager, conspectus, odor jucundus, V. *Hilaris.*

Judex, icis, m. Richter. R. à Jus dico. *Syn.* Arbiter, disceptator, animadversor, recuperator, cognitor, existimator, æstimator, censor, quæsitor. *Epi.* Acer, æquus, attentus, benevolus, bonus, cupidus, durus, erectus, fortis, gratissimus, satis idoneus, immanis, iniquus, integer, iratus, juratus, misericors; nequam, obscurus, sapiens, severus, tristis, verissimus. *Usus.* Judicem sortiri, legere, accipere, sibi sumere, sich einen Richter erwählen. Judicem alicui decernere, dare, constituere, ponere, einen Richter bestellen. Is mihi obvenit judex. V. *Judico, Judicium.*

Judicatio, onis, f. Urtheilung. *Syn.* Disceptatio, quæstio. *Epi.* Comparativa, dubia, simplex. *Usus.* Quæstio in conjecturali eadem, quæ judicatio.

Judicatum, i, n. End-Urtheil. *Syn.* Res judicata. *Epi.* Difficilius, majus, solitarium, rarius. *Usus.* Judicatum est, de quo jam ante sententia constituta est. Judicatum facere, das End-Urtheil erfüllen. Judicato stare, mit dem Urtheile zufrieden seyn. Judicatum solvere, rescindere; infirmare, irritum facere, negare, das End-Urtheil aufheben, oder entkräften.

Judicialis, e. gerichtlich. *Syn.* Forensis, pertinens ad judicium. *Usus.* Judiciali jure, & consuetudine. Judiciale dicendi genus.

Judiciarius, a, um. gerichtlich. *Syn.* Judicialis. *Usus.* Lex, quæstio, controversia judiciaria.

Judicium, ii, n. Gericht, Urtheil. *Syn.* Judicum deliberatio legitima, cognitio, controversia causarum; *item:* Sententia, opinio, existimatio. *Epi.* Acerbum, acre, admirabile, æquum, alienum, amplum, certum, civile, commune, corruptum, damnatorium, divinum, domesticum, exquisitum, gratum, grave, honestum, incertum, inclytum, infinitum, iniquum, insolitum, integrum, invidiosum, leve, liberum, singulare, sociale, stabile, usitatum. *Phras.* 1. *In judicium vocare,* vor Gericht fordern. In judicium accersere, adducere, deducere; periculum judicii alicui intendere; in jus adducere; diem alicui dicere; causæ dictionem denuntiare; in jus rapere; obtortô collô ad prætorem rapere; in jus adducere; legibus experiri; lege cum aliquo agere; jure experiri, ex jure agere cum aliquo. 2. *In judicium venire,* vor Gericht erscheinen. Judicio conflictari; judicio certare; jure, legibus experiri; in jus adire; vadimonium obire; descendere in ambiguam litem. 3. *Judiciis iniquis vexari,* bey Gericht mehr und mehr herum gezogen werden. Judiciis conflictari; judicii laqueis stringi, irretiri; teneri; in majores identidem plagas incidere. 4. *Judicio iniquo opprimi,* bey Gerichte durch einen ungerechten Ausspruch den Handel verliehren. Judiciô iniquô jugulari; circumveniri; iniqui judicii procella everri; judiciis iniquissimis exsorbere sanguinem; turpi judicio vinci, condemnari; litem amittere; causam perdere; causâ cadere; iniquis judiciis interire. 5. *Judicium corrumpere,* die Richter mit Geld bestechen. Judicium contaminare, constuprare. 6. *In Judicio absolvi,* dem Gerichte entgehen. Judiciô liberari, evadere, elabi. 7. *Judicia non exercentur,* bey Gerichte geht es gar kaltsinnig her. Judicia frigent, silent, conglaciant, conticescunt. 8. *Judicia exercebat,* das Recht sprechen. In ea causa judex sedebat; judicium exercebat; sellâ positâ jus dicebat; cognitionem causæ per se solus exercebat, summâ æquitate res constituebat; jus petenti reddebat; arbitria de summa rei agebat; de ea controversia constituebat; judicia reddebat; jura in quoslibet distribuebat; judicium de reo legibus faciebat; sententiam ferebat. V. *Judico.* 9. *Judicio vir acerrimo,* er ist ein Mann von reiffem Verstand und Urtheil. Judiciô valet, utitur optimô; judiciô præstat, excellit, abundat inter omnes unus maximè. Est in eo viro mira quædam judicii præstantia, excellentia, vis, subtilitas. Multum viget vir ille judicio, si quisquam alius, gravissimô; inest in eo homine mira ingenii perspicacia. V. *Ingenium.* *Usus.* 1. Judicia domi conflare. Judicia calent. Judicia tollere, dissolvere, disturbare, das Gerichte aufheben. Judicia extrahere, comperendinare, das Gerichte auf die lange Bank schieben. Judicia sistere. Judicia rescindere. 2. *Opinio, Sententia,* Gutachten, Meynung. Tui judicii est, quid faciendum censeas. Alterius judicium exquirere. Suum judicium interponere, dicere, edere. Ferre judicium. Mutare, flectere judicium suum; alieno judicio, quam suo stare præstat. Judiciô meô, meiner Meynung nach. Quantum quidem judiciô assequi meô possum. V. *Opinio, sententia.*

Judicii extremi dies, letztes Gerichte, Jüngster Tag. *Phras.* Extremus sæculorum dies; dies ille formidolosus, quô universi mortales in judicium vocabuntur, totius vitæ rationem reddituri; dies ille, quo hominum corpora è somno mortis ad lucem alterius vitæ excitabuntur; dies, quô ad Christi severum judicium omnes sistemur; quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius è cœlo ad judicium exercendum, sententiamque pronunciandam descendet. Dies ab omni æternitate præstitutus, quo in vitam genus humanum revocabitur, & pro se quisque apud divinum tribunal causam dicet. Dies ille novissimus, quo omnium sæculorum mortui revivis cent; dies ille de omnibus annis nostris, & transacta vita sententiam laturus. Ex-

tremus volventium sæculorum dies, cum animæ vitâ sanctæ rursum corpora induerint; cum DEUS ipse judex in celeberrimo superum inferumque conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis advenerit.

Judico, as, avi, atum, are. urtheilen, richten. *Syn.* Judicium facio, cognosco, discepto; litem decerno, statuo, constituo; sententiam dico, fero; jus dico, dijudico. *Adv.* Apertè, acrius, acutius, benè, corruptè, diligenter, dissolutè, exploratè, fortiter, gratis, honestè, incorruptè, liberè, longè, malè, optimè, perperam, publicè, rectè, religiosè, ridiculè, severè, temerè, verè. *Phras.* 1. *Vestrum est, de hoc controversia judicare*, euch stehet es zu, von diesem Handel zu urtheilen. Vestrum est, qui in hac controversia judices considetis, de hac causa judicium pronunciare; Jus dicere; causam cognoscere; controversiam disceptare; de controversia constituere; judiciô decernere; jus administrare; forum agere; judicium exercere. V. *Judicium.* 2. *Ex æquitate causæ judicandum est*, man muß das Urtheil nach Billigkeit der Sache sprechen. Rectum animi sensum in judicio sequi nos oportet; illud demum rectum judicium est, quod ratio dirigit ac moderatur; quod ratio præscribit ac probat. Judicium cum ratione & æquitate congruat, necesse est; qui sententiam fert de causa, in consilio habeat necesse est, legem, æquitatem, fidem; qui judicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum & quidquid eripere rectè judicandi facultatem potest, procul habeat. In sententia dicenda summa habenda est æquitatis ratio; una spectanda est causæ æquitas; de unâ justitia laborandum est. In causis forensibus dijudicandis consilia omnia, actionesque ad justitiam referenda sunt. Justitiæ serviendum; ne tantillum, ne latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. 3. *Rem totam tibi judicandam relinquo*, ich lasse dir das Urtheil von dieser Sache ganz und gar über. Id omne arbitrium ad te justum æstimatorem defero; rem omnem ad arbitrium tuum confero; rem tuo ingenio, & conjecturæ committo, tu, velim, de re tota existimes; tua erit de re tota æstimatio; ejus rei arbitrium ad te rejicio; ejus causæ cognitio penes te erit; tua æstimatione res metienda est; tu, velim, causam hanc omnem arbitrere; propter infirmitatem mei consilii tuo judiciô stabo; malo tuæ prudentiæ confidere, quam meæ; è judicio tuo judicium pendebit meum; ad judicium tuum sententiam aggregabo meam. *Usus.* Judicare de re inter aliquos ex vero & bono. Serviendum est iis judicibus, qui multis post seculis de nobis judicabunt. Judica & perpende. Tu de re à certo sensu judicas.

Jugatus, a, um. zusammen gespannt, an einander hangend. *Syn.* Junctus. *Usus.* Omnes virtutes inter se jugatæ nexæque sunt.

Jugerum, i, n. ein Juchart, Acker von einem Tagwerk. *Syn.* Agri modus, quantum uno boum jugô uno die exarari potest. *Usus.* Ut aratores jugera sationum suarum profiterentur.

Jugis, e. stets, immerwährend. *Syn.* Perennis. *Usus.* Juges putei; aqua jugis.

Jugiter, stets, ohne Unterlaß. *Syn.* Semper, continenter.

Juglans, tis, f. die Nuß, Nuß-Baum. *Syn.* Nux arbor & fructus.

Jugo, as, avi, atum, are. ins Joch spannen. *Usus.* Virtutes inter se jugatæ.

Jugulatio, onis, f. Erwürgung.

Jugulo, as, avi, atum, are. erwürgen. *Syn.* Jugulum ferio, neco. *Usus.* Se, suam causam, suô gladiô, suô argumentô & confessione jugulare. V. *Interficio.*

Jugulum, i, n. die Gurgel. *Pars colli anterior.* *Usus.* Dare, ostentare jugulum hosti. A jugulo civitatis crudelitatem hostis avertere. Jugulum alicujus petere.

Jugum, i, n. das Joch. R. *a* jungo, *vel* ζυγὸς. *Epi.* Crudelissimum servitutis, commune, grave, nefarium, servile. *Usus.* 1. Boum cervices natæ ad jugum. Multis jugis arare. 2. *Dominatus*, Bothmäßigkeit. Hostes sub jugum mittere, victis jugum imponere. Jugum excutere, dejicere. 3. *Montis vertex*, Gipfel des Bergs. Constitit in summis jugis.

Jumentum, i, n. Zug-Vieh, Last-Thier. *ut:* Equus, mulus, bos. *Usus.* Age jumentum, quo velis. Jumenta dorsô onera portantia.

Junctio, onis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Usus.* Partes junctione aliqua tenentur.

Jungo, is, xi, ctum, ere. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo; commit-

mitto, coagmento.)(*Disjungo. Phras.* 1, *Omnia membra apte inter se junguntur*, alle Glieder sind wohl zusammen gefügt. Inter se implicata & connexa sunt; inter se cohærent, coalescunt; aptas commissuras habent; ipsa secum, & inter se ex commissuris junguntur; alia ex aliis nectuntur, arctéque inter se continentur. 2. *Libenter me tibi jungam*, ich werde mich gerne zu dir gesellen. Libenter ad tuas rationes me adjungam; acclinabo me libenter ad tuas partes; tuis tuorùmque necessitudinibus misceri me libenter feram; tecum me & voluntas congregat, & fortuna conjungit; res meas cum tuis libenter consociabo; ad te unum omnia mea conferam; societatem tecum & fœdus inibo; summa conjunctione tecum agam. V. *Amicus, Conjungo. Usus.* Prudentiam jungere cum eloquentia. Consuetudinem cum aliquo & amicitiam jungere. Puellam matrimonio jungere. Dies noctésque fletibus jungere, Tag und Nacht weinen.

Junior, oris, *g. o.* jünger. *Syn.* Adolescentior, natu minor, ætate posterior, aliquot annis minor.

Jure, mit Fug und Recht. *Syn.* Rectè, non injuriâ, meritò; superis hominibusque approbantibus; jure optimo; merito & optimo jure; haud secùs, ac par est; jure meritóque; jure ac merito, meritissimo.)(*Immerito. Usus.* Jure optimo ridemus. Jure occidi potuit. Jure, an injuriâ; rectè, an perperam.

Jurgium, ii, n. Zank, Hadder. *Syn.* Contentio, rixa. *Usus.* Existet ex ea re ingens jurgium. Jurgio contendo. Jurgiis & litibus abstinere se. V. *Lis, Contentio.*

Jurgo, as, avi, atum, are. zanken, haddern. *Syn.* Jurgio contendo, rixor. *Usus.* Vicini inter se jurgant, non litigant. V. *Contendo.*

Juridicalis, e. zum Recht gehörig. *Usus.* Juridicalis constitutio vocetur, quamvis molestum hoc nomen sit.

Jurisconsultus, i, m. ein Rechtsgelehrter. *Syn.* Jure consultus, interpres juris, interpres legum, jurisperitus, legum peritus. *Phras. Juris consultus præstans erat*, er war ein berühmter Rechtsgelehrter. Consultissimus ea ætate omnis divini atque humani juris erat; vir erat juris scientissimus; divini humanique juris auctor celeberrimus; legum jurisque Romani apprimè doctus; in disciplina juris atque legibus interpretandis auctoritate illustri fuit; vir erat, qui simul ac toga forúmque placere cœpit, oraculum civitatis habebatur. *Usus.* Jurisconsulti domus est oraculum civitatis. Jureconsultorum ingeniis pleraque corrupta sunt.

Jurisdictio, onis, f. Gebiethe, Herrschaft. *Syn.* Facultas & potestas juris dicendi. *Usus.* Jurisdictionem absolvere. Subigere gentem sub jus, jurisdictionem ac potestatem suam. Venalem jurisdictionem habere. V. *Ditio, potestas.*

Jurisperitus, i, m. Rechtsgelehrter. *Syn.* Jurisconsultus, causidicus. *Usus.* Jurisperitorum eloquentissimus, eloquentium jurisperitissimus.

Juro, as, avi, atum, are. schwören, einen Eid thun. *Syn.* Jurejurando me devincio, juratus testor, adjuro, jusjurandum do. *Phras.* 1. *Juravi, rem esse meam*, ich habe geschworen, die Sache sey mein. Sacramentô contendi, rem esse meam; juratus testabar; jusjurandum interposui; DEum testem feci; DEum obtestatus sum, *i. e.* testatus sum; conceptis verbis juravi; DEum testem laudavi, rem, uti dixeram, esse meam. 3. *Juravit, se in fide mansurum*, er hat geschworen, treu zu verbleiben. Jurejurando se suámque fidem obstrinxit; Jurejurando fidem firmavit; sacramentum dixit de perpetua sua in rempublicam fide. Per genium, per nomen Cæsaris dejeravit, perstiturum se in fide. DEum testem esse voluit perpetuæ suæ in rempublicam voluntatis. Testem DEum advocavit, appellavit integerrimæ suæ in rempublicam fidei; execratione se, caput suum devinxit, si datam unquam violaret fidem. De constanti in rempublicam fide jusjurandum dedit; fidem in rempublicam sacramento sanxit; sacramenti religione se adstrinxit ad præstandam reipublicæ fidem; jurejurando se alligavit, ad servandam reipublicæ fidem. V. *Jusjurandum. Usus.* In certa verba, ex animi sententia, non linguâ tantum jurare. Jurare conceptis verbis majorum more. Jurare Jovem lapidem. Magna voce pulcherrimum jusjurandum juravi.

Jurandi Formulæ: Ita me Deus amet: ita mihi propitius sit Deus! ita mihi benefaciat, faveat, adsit Deus! ita me Deus adjuvet! ita propitium mihi Deum velim! ita me Deus respiciat, juvet, tueatur! ita mihi à Deo prospera contingant omnia! ita mihi optata contingant omnia! ita, quæ opto, feliciter eveniant! ita mihi bene sit! ita rebus meis feliciter eveniat! ita vivam! ita diu feliciterque vivam! ita ad voluntatem cuncta fluant! ita diuturnâ lucis usurâ fruar! ita mihi cum diuturnus vitæ cursus, tum facilis contingat! ita meis optatis fortuna respondeat! ita sim incolumis, felix, beatus, malorum expers, ignarus adversæ fortunæ! ita nihil adversi videam in vita! ita nunquam adversam fortunam experiar! ita fortunâ utar perpetuò prospera! *Contra:* Ita malè mihi faciat Deus! ita perdat me Deus! moriar, si; peream, si; ne vivam! ne sim salvus! dispeream! sentiam iratum Deum! malè mihi sit! nihil mihi ex animi sententia succedat! adversa mihi sint omnia! cadat infeliciter, quidquid ago! infensa, iniqua, adversa omnia experiar, si sciens fallo!

Jus, ris, n. **das Recht.** *Syn.* Æquum, æquitas, justitia,)(*Injuria. Epi.* Accusatorium, æquum, bellicum, callidum, civile, consulare, equestre, feciale, firmum, hæreditarium, imperatorium, iniquum, patrium, pontificiale, prætorium, regium, tribunitium. *Usus.* Jus postulare, **begehren, daß einem das Recht gesprochen werde** Jus dare, tribuere, **das Recht wiederfahren lassen.** Jus dicere, **das Recht sprechen.** In jus vocare, adducere, **vor Gericht fordern.** In jus adire, **vor Gericht erscheinen.** Jus suum persequi, **sein gerichtliches Begehren fortsetzen, weiter treiben.** Jus suum obtinere, adipisci, tenere, retinere, **das Recht erhalten.** Jure agere, decertare cum aliquo, jure experiri, **was vor Gericht abhandeln.** De suo jure aliquid concedere, detrahi sinere, decedere, **etwas von seinen gerechten Ansprüchen fahren lassen.** A jure abire, **den Rechts-Handel fahren lassen.** In jus ratumque est. Meo jure hoc dico facioque. Jus & æquitas vincula sunt civitatis. V. *Æquum, Jure.*

Jusjurandum, juris jurandi, n. **Endschwur.** *Syn.* Sacramenti fides, sacramenti religio, jurisjurandi religio, fides. *Phras. Jusjurandum a militibus exegit*, **er hat sich die Treue schwören lassen.** Milites ad jusjurandum adegit; milites sacramento rogavit; in sua verba adegit; jurejurando adstrinxit, sacramentum sibi dici à militibus jussit; sacramento teneri, religioni constringi milites voluit. V. *Juro. Usus.* Ad jusjurandum adigere, **sich schwören lassen.** Jusjurandum dare, **schwören.** Jusjurandum negligere, violare, **den End brechen.** Religio jurisjurandi est metus Deorum immortalium in testimonio dicendo. Jurejurando devincta autoritas. Aliquid jurejurando firmare, affirmare Diis interpositis. Jurejurando nullum vinculum ad stringendam fidem arctius esse, voluerunt majores.

Jussum, i, n. **Befehl.** Mandatum.)(*Vetitum. Epi.* Ratum atque firmum. *Usus.* Injussa jussa populis describere. Jussa nostra comprobat populus.

Jussus, ûs, m. **Befehl.** *Syn.* Imperium. *Usus.* Meô jussu. V. *Imperium.*

Justa, orum, n. **Leich-Begängniß.** *Syn.* Inferiæ, exequiæ. *Usus.* Paterno funeri justa solvere, peragere, facere.

Justè, **billig, mit Fug und Recht.** *Syn.* Jure, rectè, legitimè.)(*Iniquè. Usus.* Justè & legitimè imperare.

Justitia, æ, f. **Gerechtigkeit.** *Syn.* Æquitas, jus, fas, justum. *Epi.* Germana, jucunda, magna, necessaria, optabilis, summa, vera, utilis. *Phras. Justitia virtutes omnes complectitur*, **die Gerechtigkeit begreift alle andere Tugenden in sich.** Virtutes omnes continet, comprehendit. Omnes insunt in una justitia virtutes; omnes virtutes ab una justitia pendent; in una justitia includuntur. Nulla virtus abesse justitia potest; conjunctæ sunt, colligatæ sunt cum justitia virtutes omnes. *Usus.* Justitia, quæ suum cuique tribuit, societatem humanæ conjunctionis magnificè tuetur. Fundamentum justitiæ est fides. In laude justitiæ sunt fides & æqualitas.

Justitium, ii, n. **Gerichts-Anstand, oder Feyer.** *Syn.* Jurisdictionis intermissio. *Usus.* Justitium edici, jurisdictionem intermitti, claudi ærarium, judicia tolli oportet.

Justus, a, um. **gerecht, billig.** *Syn.* Æquus, verus, meritus, debitus, legitimus.)(*Iniquus. Adv.* Verè. *Phras. Justus est*, **er ist ein gerechter Mann.** Justitiæ laude floret; vir est, qui juris civilis rationem ab æquitate nunquam sejunxerit; in testimonio religiosus, in judicando severus; vir est, qui immortalem sibi famam æquitate, fide, miserorum defensione comparavit; qui licere sibi

nihil putat, nisi quod cum æquitate conjunctum; qui in ferenda sententia legem, æquitatem, fidem unicè in consilium adhibet; apud quem unum maximè justitiæ locus est. V. *Judico ex æquitate. Usus.* Justum id est debitúmque. Justum & Jus alere.

Juvenilis, e. **jung, der Jugend gemein.** *Usus.* Juvenilis libido; redundantia, licentia. V. *Levis.*

Juveniliter, **nach Art junger Leute.** *Syn.* More juvenum. *Usus.* Juveniliter exultare.

Juvenis, is, *g. c.* **Jüngling.** *Syn.* Adolescens. *Epi.* Mobilis. *Usus.* Infirmitas puerorum est ferocia juvenum.

Juventus, tis, f. **Jugend.** *Syn.* Ætas florens, medium juventæ robur, ætas injuriæ opportuna; flos ætatis. *Epi.* Delicata, formosa, libidinosa. *Phras. Adhuc intra juventutis annos tua versatur ætas,* **du bist noch jung.** In ea es ætate, quæ valet viribus quidem, sed à prudentia infirma est; ea es ætate, quæ viribus floret, sed à prudentiæ maturitate procul abest; juventutem nondum egressus es, quæ, cùm ætatis quoddam veluti ver sit, caret usû rerum & experientiâ; à prudentia distat, vacua est consiliô, inopiâ judicii laborat, expers est prudentiæ & gravitatis; ætatem agis, in qua prudentiæ illa maturitas locum nondum habet. V. *Adolescentia. Usus.* Omnem sobolem juventutis ad arma vocat.

Juvo, as, avi, are. **helfen.** *Syn.* Adjuvo, opem fero. *Phras.* 1. *Pauperes libenter juvat,* **er hilft den Armen gar gern.** Afflictis fidem manumque libenter porrigit, inopiam eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum subsidiis & liberalitate sustentat, & recreat; egentibus libenter subsidio venit; opem porrigit, affert; præsidio est. V. *Auxilium.* 2. *Alter alterum juvat,* **es hilft einer dem andern.** Alter alteri operam commodat; mutua se opera juvant; mutuam sibi operam præstant; alter alteri præsidium est, ac dubiis in rebus lumen. 3. *Philosophia eloquentiam juvat,* **die Welt-Weisheit dienet sehr zur Wohlredenheit.** Philosophia Eloquentiæ adjumento est; ad gravem illam moratámque Eloquentiam adjumenta habet, affert, importat non pauca rerum naturalium cognitio. V. *Adjuvo, conduco, faveo. Usus.* 1. Juvare, ornare quempiam, quibuscunque rebus possis. 2. *Delectat,* **es ergötzet, man hat Lust.** Juvat, in parte operis præfari.

Juxta, **neben.** *Syn.* Propé, propter. *Usus.* 1. Sepultus juxta viam Appiam. 2. *Non secus, tanquam, similiter,* **nicht anderst.** Juvit me, juxta ac si meus frater esset. 3. *Pariter unà,* **zugleich.** Juxta boni malique, armati ac imbelles obtruncati sunt.

L.

Labefacio, is, feci, factum, facere. **schwächen, entkräften, fällen.** *Syn.* Labefacto, corrumpo, perfringo, dissolvo, conquasso, concutio, solvo, enervo, frango, debilito, infirmo.)(*Sustento, restituo. Usus.* Virum fortem nulla unquam vis, nullæ minæ, nullæ invidiæ labefecerunt. Is pugnis mihi omnes dentes labefecit. V. *Labefacto.*

Labefacto, as, avi, atum, are. **schwächen, entkräften.** *Adv.* Mediocriter, vehementer. *Usus.* 1. Homo improbus rempublicam, jura, leges, vitam hominum, probè ab aliis constituta, societatem & conspirationem bonorum, dignitatem, consulatum vehementer labefactavit. Ecquid commoda mea, ecquid oratores labefactas & oppugnas? *Commoveo, à proposito averto,* **abwendig machen.** Firmus sum, non me labefactabis. Ne crede, te fidem meam pecuniâ; cogitationen, sententiam, amicitiam insidiis labefactare posse.

Labes, is, f. **Fall, Fleck, Mackel, Gebrechen, Schande,** *Syn.* Ruina, pernicies; macula, dedecus, ignominia, infamia, vitium, nævus. *Epi.* Domestica, nefaria & perniciosa. *Usus.* 1. Multis locis labes agrorum facta, terræque desederunt, **die Erde ist an vielen Orten eingangen.** 2. *Macula,* **Schand-Fleck.** Labem ejus dignitati aspersit, intulit. Vide, nequa labes integris, probrum castis, infamia bonis inferatur. 3. *Vi-*

tium, Laster. Num tu hanc conscientiæ, animique labem, & vulnera perferre diutiùs potes? 4. *Pernicies*, *Pestis*, *Lues*, Verderben. Hunc hominem reipublicæ, provinciæ labem fore prævideo. V. *Macula*, *Dedecus*.

Labium, ii, n. Lefftze, Lippe. *Syn.* Labellum.

Labo, are. *caret Præt. & Supinis*, niedersinken, wanken. *Syn.* Ruo, repentè concido, vacillo, nuto, in casum vergo; casum, ruinam minor; corruo, cado, ruinæ proximus sum. *Usus.* 1. Refice ædes labantes. 2. *Transl.* Vides consilium tuum, animos militum labare atque deficere. Sana, confirma rempublicam, fortunam civitatis labantem magnopere & inclinantem.

Labor, eris, lapsus sum, labi. fallen, fehlen. *Syn.* Prolabor, cado, ruo; *item*: dilabor, deficio; *item*: erro, fallor, decipior. *Adv.* Continenter, longiùs, proclivius, turpissimè, tutò. *Phras. Quis in tam lubrica, tam difficili rerum humanarum via non labitur?* wer fehlt nicht zuweilen? wer thut nicht zuweilen einen Fehltritt? Quis non offendit? Quis vitat, effugit omnem offensionem? quis est, qui nusquam incurrat imprudens? quis de se præstare offensionem omnem possit? *Usus.* 1. Labuntur omnia, fluunt, occidunt. Res cùm semel labi cœperit, proclivis est in perniciem. 2. *Deficio*, fallen. Mores civitatis in perniciem lapsi. Cave, ne ad illorum opiniones delabaris. 3. *Erro, fallor*, irren, fehlen. Imprudentiâ, consiliô, opinione mea lapsus sum. Ambitione labi. Si me audies, nunquam laberis.

Labor, oris, m. Arbeit, Mühe. *Syn.* Opera, opus, sudor, vigiliæ, assiduitas, contentio animi, studium, industria. *Epi.* Alienus à nostra ætate & dignitate, assiduus & quotidianus, continuatus, certus, clarus & nobilitatus, gravior, medius, vitæ tolerabilis, domesticus, gloriosus, incredibilis, major, extremus, facilis, jucundus, maximus, forensis, summus, illiberalis, gravis, oratorius, tum infinitus, tum puerilis, injucundus, levis, magnus, parvus, superior industriâ, tantus, durus, justus, honestus, militaris, minor, multus, minime necessarius, plurimus, pristinus, utilis, solicitus, insomnis. Labores nocturni, officiosi, patibiles, quotidiani, reliqui, tanti, veteres. *Phras.* 1. *Magnos habeo labores*. ich habe schwere Arbeit. Multis oneribus susceptarum rerum premor, assiduis laboribus & vigiliis conficior; multum mihi oneris imposui, injunxi; deprimit me laborum moles; quæ res operam exercet meam, immensi est operis, multique certaminis; opera, quam sumpsi, suscepi, multi sudoris est, ac contentionis non mediocris; onus, quod in me recepi, suscepi; onus, quod sustuli, quod sustineo, grave sanè est, ac multiplex; multis magnisque perfungor laboribus; magnæ mihi quotidie in iis, quos subeo, laboribus molestiæ sunt exsorbendæ. V. *Laboro*. 2. *Frustra laboravi*, ich habe mich vergebens bemühet. Laborem inanem sumpsi, suscepi; spes meæ infirmis & labantibus fundamentis nitebantur; spem secutus sum cæcam & incertam; arido solo, campo infructuoso, arenæ semina mandavi, commisi; oleum ac operam perdidi; operam inutiliter consumpsi; inani studiô ductus operam lusi; tanto labore nihil egi, nihil profeci; iratô geniô in rem ingressus sum; nullus mei laboris fructus extat; studium omne ac operam inutiliter locavi. *Usus.* Suscipere, ferre, sustinere, finire laborem. Multum laboris ac operæ in Latinitatem, in his studiis insumpsi, impendi, consumpsi, exantlavi.

Laboriosè, mühsam. *Syn.* Diligenter.

Laboro, as, avi, atum, are. arbeiten, sich bemühen. *Syn.* Elaboro, contendo, laborem suscipio, opus facio, labore me exerceo, laboribus me frango, operam do. *Adv.* Æquè ut, graviter, magnoperè, mediocriter, non ita valdè, præcipuè, vehementer, vehementiùs. *Phras.* 1. *Improbe laborat*, er arbeitet gar zu viel. Infinitum laborem suscipit; naturam pænè studiô vincit; semper operis aliquid facit, ac improbo labore pænè se conficit; laborem unum ex alio capit; noctes adeò totas operi dat; quotidianâ operâ pænè se frangit. 2. *Nunquam deerit, quod labores*, es wird an der Arbeit kein Abgang seyn. Non deerit, in quo operam quotidianam edas; in quo operam præbeas aliis; in quo nervos omnes ætatis industriæque contendas; in quo omne vitæ tuæ curriculum conficias; in quo studium atque opera elaboret tua; in quo operam utiliter ponas, consumas; in quo industriam, ac vigilandi laborem expromas tuum; in quo novus de integro exsudetur labor. 3. *Vides, quantum laborem!* siehest du, wie ich mich bearbeite? Viden', ùt sudem? ùt diligentiâ omni enitar? quantum certamen mihi exsudandum sit; quantum laboris sumam, subeam, ex-

exhauriam, quantum operæ his rebus tribuam, quot curis angar ac vigiliis, quantum laborem capiam, quantum molestiæ assumam? ut in iis studiis me conteram, ut laboribus frangam? 4. *Diu jam in hoc laboro,* ich bemühe mich schon lange. Satis diu hoc saxum volvo; diu jam in hoc pistrino hæreo; diu jam in his desudo atque elaboro; diu multumque jam labor is me exercet; magnos jam in hoc opere exantlavi labores & diuturnos. V. *Labor. Usus.* 1. Quid enim laboravi? quid egi? 2. *Curo, solicitus sum,* sorgfältig seyn. De republica magis, quam te tuis rebus laboras. Nihil de me, de fama mea laboro. Nunc in minimis habeo, de quibus antea maximè laborabam. 3. *Afficior, vexor, discrucior: relatum ad morbos corporis*, an Leibs-Krankheit leiden. Ex intestinis, renibus, pedibus, stomacho laborare. 4. *Vexor; relatum ad morbos animi*, übel behaftet seyn an dem Gemüthe. Inscitiâ, ambitione, animô, ex desiderio alicujus laborare. Ex invidia laborat, er wird beneidet. 5. *Affligor: relatum ad mala aliunde provenientia*, betrübt werden. Aliena injuria laboro, *commoveor, afficior.* Domestica crudelitate, intestinis hostibus laborat. 6. *Inopia premor,* einen Abgang leiden. Re frumentaria laboramus. V. *Conor.*

Laboriosus, a, um. arbeitsam, geschäftig. *Syn.* Industrius, sedulus, solicitus, assiduus, operosus, studiosus; *item*: molestus, difficilis. *Phras.* 1. *Laboriosus homo est*, er ist ein arbeitsamer Mensch. Quid eo homine solicitum magis ac exercitum fingi potest? Homo est multæ industriæ, & magni laboris. Operosus, & semper aliquid agens, aliquid moliens; homo, cui ne communi quidem otiô, otiosum esse liceat. 2. *Laboriosa res est*, das ist ein mühsames Ding. Res est multi sudoris; non mediocris contentionis; magni certaminis; magni laboris; multæ operæ; res est immensi operis. *Usus.* 1. Quid nobis laboriosius, quid magis solicitum, magis exercitum fingi potest? 2. Laboriosa exercitatio, deambulatio. V. *Diligens, difficilis.*

Labrum, i, n. Lefze, Lippe. *Syn.* Labium, labellum. *Epi.* Tremens. *Usus.* 1. Oris humani extrema labra sunt. Summis, primoribus labris gustavit Philosophiam, *leviter attigit.* Versatur mihi in primoribus labris, es liegt mir auf der Zunge. 2. *Extrema ora frontis, lacus.* 3. *Vasis genus ad lavandum aptum.* Labrum si in balneo non est, fac, ut sit.

Lac, lactis, n. Milch. *Epi.* Lætum, dulce, pingue, primum. *Usus.* Lacte fœtum depellere.

Lacer, era, um. zerrissen. *Usus.* Artus laceri.

Laceratio, onis, f. Zerreissung. *Syn.* Laniatio. *Usus.* Muliebres lacerationes genarum. Tui corporis laceratio mihi dolori fuit.

Lacerna, æ, f. Kleid. Vestis virilis ac ferè militum.

Lacero, as, avi, atum, are. zerreissen, zerfleischen. *Syn.* Concerpo, conscindo, discindo, dilacero, dilanio, carpo, dirumpo. *Usus.* 1. Laceratum fœdè corpus abjicere. Virgis tergum lacerare. 2. *Transl. Graviter lædo,* schwer verletzen. Meus me mœror, animum ægritudo, patriam improbi cives omni scelere ac injuria lacerant, exedunt, conficiunt. Verborum contumeliis, oratione virulentâ laceravit illum & cruentavit. Num & vitæ, quæ superest, reliquias lacerabis & distrahes?

Lacertosus, a, um. stark von Gliedern. *Syn.* Robustus, nervosus. *Usus.* Pugnaces & lacertosi centuriones. V. *Robustus.*

Lacertus, i, m. der Obertheil des Arms. *Syn.* Vires, nervi, robur; torus. *Epi.* Obesior, carnosus. *Usus.* Oratoriis lacertis viribusque argumenta torquere.

Lacesso, is, ivi, itum, ere. anreitzen, verbittern. *Syn.* Provoco, irrito, tento.)(*Respondeo.* *Adv.* Ultro, mediocriter. *Usus.* Neque te ferro, nec maledictis, nec injuriâ, ne verbô quidem unquam lacessivi. Non sum ad lacessendum procax.

Lachryma, æ, f. Zähre, Thräne. R. à δάκρυον. *Syn.* Fletus. *Epi.* Diuturnæ, gratæ, invidiosæ, multæ & assiduæ, plures, plurimæ, populares, pueriles, quotidianæ. *Phras.* 1. *Ad lachrymas me movit*, es hat mir die Zähren aus den Augen getrieben. Lachrymas mihi commovit, excivit; lachrymas nolenti excussit ea commemoratio; fletum movit ea commemoratio; lachrymas expressit, extorsit; in lachrymas me solvit. 2. *Eccur tot lachrymas fundis?* was vergiessest du so viel Zähren? Ecquid te lachrymis adeo dedis, tradis? Lamentis te conficis? Ecquid tot lachrymas effundis, profundis? Quid illas tot eduxit lachrymas? Quid est, quod totus la-

lachrymis diffluas? Quid ita vim tantam profungis lachrymarum? Quid ita totus abis in lachrymas? 3. *Viri est, comprimere lachrymas*, ein Mann muß die Zähren einzuhalten wissen. Viri est, tenere lachrymas, cohibere, reprimere; imperare dolori, temperare lachrymis. 4. *Præ lachrymis scribere vix possum*, ich kan für Weinen kaum schreiben. Fletû impedior, quô minus pleniores dem ad te litteras; epistolam lachrymis propè deleo; defluentes ex oculis lachrymæ scribendi facultatem eripiunt; perfusus fletû vix pauculos hos versus exarare sine litura possum. Fletû reprimor, ne scribam reliqua; non queo reliqua scribere, tanta vis lachrymarum est. V. *Fleo*, *fletus*. *Usus*. Lachrymis nihil citius arescit. Consumitur lachryma in alienis malis.

Lachrymo, as, are, & **Lachrymor**, aris, atus sum, ari. weinen. *Syn*. Illachrymor, ploro, fleo, lugeo. *Phras*. 1. *Cœpit lachrymari*, er hat angefangen zu weinen. Obortæ repente lachrymæ; manare ab oculis lachrymæ; effusæ oculis lachrymæ os totum opplere; fluere ex oculis lachrymæ; decurrentes ex oculis lachrymæ vultum omnem humectare cœpere. 2. *Non cessat lachrymari*, er hört nicht auf zu weinen. Modum lugendi nullum facit; in lachrymis jacet; totus in luctu versatur; luctû consumitur & contabescit; lachrymis usque indulget; lachrymis oculos terit, corrumpit; lachrymis debilitatur & conficitur; lachrymæ illi vocem penè & spiritum intercludunt; lachrymis totus diffluit. 2. *Ad hoc spectaculum omnes lachrymabantur*, bey diesem Schau-Spiel weineten alle. Omnium in ore erant lachrymæ; ingens comploratio ab omni turba exorta erat; eum casum lamentabilis omnium comploratio excepit; rei atrocissimæ species omnia mysto puerorum ac mulierum ploratû complebat; hæc cum aspicerent, omnium ex oculis lachrymæ se subito profuderunt; omnibus lachrymæ cecidêre, prosiliêre, prorupêre. *Usus*. Lachrymasse te in discessu meo, molestè ferebam. Ecquis erat omnium, quin lachrymaretur? V. *Gemo*, *fleo*, *tristitia*, *luctus*.

Lachrymabilis, e. das zu beweinen ist. *Usus*. Lachrymabile bellum.

Lachrymabundus, a, um. weinend.

Lachrymosus, a, um. kläglich. *Usus*. Poëma a lachrymosa.

Lactens, tis, *g. o.* Säugling, säugend. *Syn*. Lac sugens. *Usus*. Lactens puer.

Lactesco, is, ere. zur Milch werden, Milch bekommen. *Syn*. In lac convertor; lacte impleor. *Usus*. In iis animantibus, quæ lacte utuntur, omnis ferè cibus lactescere incipit.

Lacteus, a, um. milchhaft, milchähnlich. *Usus*. Orbis lacteus, circulus lacteus.

Lacto, as, avi, atum, are. säugen. *Syn*. Lac præbeo, mammam submissam præbeo.)(*Lacte depello*, entwöhnen. *Usus*. 1. Lactare fœtum. 2. *Transl*. *Per blanditias circumduco, decipio*, einen durch allerhand Schmeicheley betrügen. Lactasti nempe me, & falsâ spe produxisti.

Lacuna, æ, f. Pfütze, Graben. *Syn*. Fossa; *item:* Vacuitas, hiatus. *Epi*. Cæca. *Usus*. Vide, ut illam rei familiaris lacunam expleas, *damnum sarcias*.

Lacunar, aris, n. Vertäfelung eines Gemachs. *Syn*. Laqueare. *Usus*. Gladius à lacunari equina setâ pendens.

Lacus, us, m. See, Sumpf. R. à λάκκος.

Lædo, is, læsi, læsum, ere. verletzen, beleidigen. *Syn*. Offendo, violo, injuriam facio, mali aliquid infero. *Adv*. Apertè, contumeliosè, gravissimè, imprudenter, injustè. *Phras*. 1. *Tu te ipse læsisti*, du hast dir selbst geschadet. Tuo, ut dicitur, gladio te jugulâsti; in tuum ipse mucronem incurristi; siquid offensionis, incommodi oblatum est, à temetipso graviter vulnerata est. 2. *Eo lapsu se læsit*, er hat sich durch den Fall verletzet. Ex illo lapsu crus vitiatum, perstrictum, afflictum est; à vexatione non intactum fuit; crus fœde multatum, saxisque laceratum est, sauciatum, cruentatum. 3. *Verba illa me graviter læserunt*, diese Rede hat mir sehr wehe gethan. Hæc me oratio, siqua superest pars sensûs, nunquid laceret, & cruentet; vox ea me graviter violavit; verborum eâ asperitate graviter vulneratus sum; confectus mihi ac trucidatus videbar eâ verborum contumelia. 4. *Ejus maledicta parum lædent honorem tuum*, seine Schmach-Reden werden deine Ehre wenig verletzen. Ejus maledicta nomini tuo non officient; labem inferent, maculam injicient & aspergent; maledicta ea nominis existimationi jacturam non afferent; detrimento

non erunt; non obscurabunt honorem tuum; splendorem nominis non perstringent: nomini tuo obscuritatem non afferent; tenebras non obducent; lucem non eripient; ejus ex maledictis nihil adversi patietur tua dignitas; nihil de tua dignitate detrahetur, dignitatis damnum non facies; dignitas tua nulla labe afficietur; nullam maculam tuus honor contrahet. V. *Offendo*, *Detraho*. *Usus*. Perjuriô, dictis aut factis, ludibriis aliquem lædere.

Læna, æ, f. Opfer-Rock, Regen-Mantel. *Syn.* Amiculum.

Læsio, onis, f. Beleidigung, Verletzung. V. *Offensi*.

Lætabilis, e. erfreulich. *Syn.* Lætitiâ dignus. *Usus*. Ut ea res lætabilis tibi sit & gloriosa, opto. V. *Lætus*.

Lætè, lustig, freudig. *Syn.* Jucundè, hilariter.

Lætifico, as, avi, atum, are. Freude bringen. *Syn.* Lætitiam affero, lætitiâ afficio, hilaro, exhilaro, oblecto, recreo. *Usus*. Solis accessus terram, agros lætificat. V. *Lætitia*.

Lætitia, æ, f. Freude. *Syn.* Voluptas, hilaritas, gaudium. *Epi.* Ingens, insolens, insolita. *Phras.* 1. *Is nuntius magnam mihi fecit lætitiam*, diese Post hat in mir eine grosse Freude erwecket. Magnum mihi lætitiam attulit, dedit, objecit; insolitam in lætitiam me conjecit; magnâ lætitiâ me affecit; magnæ voluptati fuit; animum mira voluptate perfudit. V. *Gratus*, *jucundus*. 2. *Lætitiam inde percepi magnam*, ich habe hieraus eine grosse Freude geschöpfet. Lætitiam cepi non mediocrem; tactus sum inde lætitiâ non mediocri & voluptate; omnibus lætitiis incessi acceptô hoc nuntiô; efferebar lætitiâ; exsilii, exultavi lætitiâ ad eum nuntium. V. *Lætor*, *gaudeo*. 3. *Hominis adventus lætitiam omnem ademit*, seine Ankunft hat mir alle Freude zerstöhret. Omnem lætitiam mihi detraxit, ademit, labefactavit. V, *Gaudium*.

Lætor, aris, atus sum, ari. sich erfreuen. *Syn.* Exulto, triumpho, lætitiâ efferor, omnibus lætitiis incedo. *Adv.* Magnoperè, mirabiliter, valdè, vehementer, vehementissimè. *Phras.* *Tuis rebus valdè lætor*, ich erfreue mich über den Fortgang deiner Sachen. Lætitiam sumo, haurio; suscipio ex rebus tuis; gaudium mihi res tuæ pariunt, præbent; gaudio me afficiunt res tuæ; magna mihi è rebus tuis voluptas, jucunditas, delectatio oritur; lætitiâ me res tuæ secundæ cumplent, cumulant, perfundunt, magnam hilaritatem colligo ex secundis rebus tuis. V. *Gaudeo*. *Usus*. De tua fortuna lætor. Tuis præclaris operibus, in tuis progressionibus magnopere mihi lætandum est. Lætanti animo & erecto fortunam subiit.

Lætus, a, um. freudig, lustig. *Syn.* Alacer, hilaris, jucundus. *Usus*. Vultus lætus; lætissimi fructus. V. *Hilaris*, *jucundus*, *gaudeo*.

Lævigo, as, avi, atum, are. glatt machen, poliren. *Usus*. Parietes tectorio lævigantur.

Lævis, e. glatt. R. à λεῖος. *Syn.* Quod tactû asperum non est, lubricus, glaber.

Lævus, a, um, link. R. à λαιός. *Syn.* Sinister. *Usus*. Læva manus, auris. Lævus homo, *ineptus*. Lævum tonitru, *fasti omnis*.

Lagena, æ, f. Flasche. *Genus vasis*.

Lambo, is, bi, ere. lecken. *Usus*. Bos linguâ se lambit. Mel mihi lambere videor.

Lamentatio, onis, f. Weheklage. *Syn.* Querimonia, questus; lessus, plangor, gemitus, querela. *Epi.* Mœrens, lugubris. *Usus*. Lamentatione forum complevêre. Fletus mulierum & lamentationes fieri solitæ. V. *Gemitus*, *luctus*, *querela*.

Lamentor, aris, atus sum, ari. weheklagen. *Syn.* Deploro, lamentationem facio. *Adv.* Flebiliter, modicè, temerè. *Phras.* *Miserè lamentatus est*, er hat wehemüthig geklaget. Clamore ac fletu omnia complevit; lamentis, querelis se totum dedidit; lamentis omnia, lamentis cœlum complevit; in questus effundebatur totus. *Usus*. Lapides ipsi cæcitatem tuam flevissent & lamentati essent. V. *Gemo*, *queror*, *luctus*.

Lamentum, i. n. Weheklage. *Syn.* Lamentatio. *Usus*. In lachrymis, sordibus jacuisti. Num lamentis querelisque te dedes? V. *Luctus*, *querela*, *gemitus*.

Lamina, æ, f. Blech, oder dünn geschlagene Platte von Metall. *Usus*. Titulus laminæ aureæ inscriptus.

Lampas, adis, f. Ampel, Lampe. *Syn.* Lucerna, lychnus. *Usus*. Templum multis lampadibus illustratum. Cœli lampades stellæ.

Lana, æ, f. Wolle. *Epi.* Candidior, alba, tenera. *Usus.* Lanam carpere; lanam facere; lanæ manus admovere; lanæ deditum esse, mit Woll-Arbeit umgehen. Lana colorem ducit, die Farbe annehmen.

Laneus, a, um. wollen, von Wolle. *Usus.* Pallium laneum injecit.

Languefacio, is, feci, factum, ere. matt, oder kraftlos machen. *Syn.* Languorem affero.)(*Incito.* *Usus.* Incitare languentes, & languefacere excitatos.

Languo, es, gui, ere, *vel* Languesco, is, ere. matt seyn, erliegen. *Syn.* Flaccesco, languidus fio, torpeo, torpesco, marcesco. *Adv.* Planè. *Phras.* *Languet juventus nostra*, der Fleiß unserer Jugend lieget ganz darnieder. Ut pulcherrimè calebat, ita ignaviter nunc facit omnia; indormit juventus nostra restinctô studiorum ardore; ita frigidè agit, ut nolle existimetur; juventute utimur frigidissima; ardor omnis refrixit penitùs, & obriguit; elanguescit fractis jam dudum animis, & noxia cessatione torpet; veternus quidam invasit, occupavit juventutem nostram, tam leviter, tam solutè, tam oscitanter agit omnia; nisi faces admovemus, nisi calefacimus, frigore conglaciant eorum studia; otio senescere, hebescere videmus juventutem nostram; juventus non gloriâ movetur, non utilitate; non jam eadem est juventus nostra, ita tardè commovetur, ita raro incalescit; socordiùs aguntur omnia, sic ut incisos industriæ nervos esse nemo non intelligat; industria elanguit, ardor animi restinctus est; dormit juventus nostra, *aut* nescio, quæ torpedo animos oppressit. Frigore frigescunt plurimi, dici non potest, quàm jaceant omnia & torpescant; paucis ad studia litterarum animus, segniores plerique, & qui ab honestis consiliis plurimùm refugiant. *Usus.* Otio, senectute. corpore languescit. Ne patere, industriam languere tuam. Languet tua oratio, & jacet.

Languidè, langsam, träg, saumseelig. *Syn.* Cunctanter, negligenter.

Languidus, a. um. matt, kraftlos. *Syn.* Languens, tardus, debilitatus, mollis, enervatus, remissus, solutus, frigidus.)(*Operosus, strenuus.* *Usus.* Senectus, oratio, studia languida. Languidiore studiô in causa fuistis. Nos etiam languidiores facti sumus, & penè frigidi. V. *Langueo, debilis.*

Languor, oris, m. Mattigkeit, Trägheit. *Syn.* Torpor, desidia. *Epi.* Gravis, segnis, lentus. *Usus.* Expectatio diutina, otium & solitudo magnum affert languorem. Languori se dare, permittere, dedere.

Laniatio, onis, f. Zerreissung. *Syn.* Laniatus.

Laniatus, ûs, m. Zerreissung. *Usus.* Quid mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?

Lania, æ, f. Fleisch-Bank, Schlacht-Bank.

Lanio, as, avi, atum, are. zerreissen, zerfleischen. *Syn.* Dilanio, lacero.

Lanista, æ, m. Fechtmeister. *Syn.* Gladiatorum magister.

Lanius, ii, m. ein Metzger. *Syn.* Carnarius.

Lanugo, onis, f. Milch-Haar. *Prima pilorum eruptio: ita dicta à lanæ similitudine, qualis in adolescentum genis, & pomis quibusdam. Epi.* Prima.

Lanx, cis, f. Schüssel, Waag-Schaale. *Syn.* Patina; statera, libra. *Usus.* Lancibus & canistris esculenta inferre. Virtutis amplitudo, lanci imposita, terram, mihi crede, & maria deprimat.

Lapicidina, æ, f. Steinbruch. *Syn.* Latomia. *Alii* lapidicina *scribunt, sed perperam.*

Lapidatio, onis, f. das Stein-werfen. *Syn.* Lapidum jactus. *Usus.* Inde fit saxis magna lapidatio. Lapidatione & hominum concursû prohibitus est à nostris.

Lapidator, oris, m. Steiniger. *Syn.* Percussor. *De homine improbo & seditioso.*

Lapideus, a, um. steinern. *Usus.* Murus lapideus.

Lapido, as, avi, atum, are. steinigen. *Syn.* Lapidibus obruo, cooperio, operio. V. *Lapis.*

Lapidosus, a, um. steinigt. *Usus.* Terra, ager, loca lapidiosa.

Lapis, idis, m. Stein. *Phras.* *Lapides in eum jacti sunt*, man hat mit Steinen auf ihn geworfen. Lapides in eum missi; saxa conjecta sunt; lapidibus appetitus, ictus, percussus est; vis ingens lapidum grandinis modo in eum effusa est; non defuere, qui lapidibus eum incesserent; qui saxa in eum jacerent; lapidum conjectu arcerent; lapidum saxorùmque nimbô operirent. *Usus.* Fracta domus conjectû lapidum. Homo de lapide emptus, *è quo præco venalia mancipia prædicabat; de capite quoque vilissimo dicitur.* Ad tertium, quartum lapidem, drey oder vier Meilen von der Stadt. *Nam lapidibus per intervalla defixis milliaria designabant veteres.*

Lapsus, ûs, m. Fall. *Syn.* Prolapsio, lapsio, casus. *Epi.* Certus, multiplex, præceps, vetustus. Multi, populares, variique. *Usus.* Lapsus fluminis, & cursus. Continere temeritatem in lapsu, arduum est. V. *Error.*

Laquear, aris, n. Gewölb. *Syn.* Lacunar. *Usus.* Tecti laquearia.

Laqueus, i, m. Strick, Strang. *Syn.* Vinculum, restis, funis; *item: dolus, & res quæcunque, qua irretiri, aut capi possumus.* *Usus.* Disputationum, legum, verborum laqueis irretire, tenere, constringere. Laqueos alteri tendere. In laqueum collum inseruit. Laqueô vitam finivit. Judicii laqueos solertiâ declinare, evitare.

Laqueatus, a, um. vertäfelt. *Usus.* Laqueatum auro templum.

Lar, is, m. Haus-Götze. *Syn.* Penates: focus, ædes. *Epi.* Familiaris. *Usus.* Relinquere, redire ad larem suum.

Largè, reichlich, überflüßig. *Syn.* Largiter, liberaliter, copiosè, munificè, effusè. *Usus.* Largè dare, largè promittere; largè parare convivium.

Largior, iris, itus sum, iri. schenken, vergünstigen. *Syn.* Dono, gratificor, largitionem facio. *Adv.* Apertissimè, inconsultò, liberalissimè. *Usus.* Natura tua facultatem insignem, & copiam dicendi largitur. Largire hoc amori nostro. V. *Do, Dono.*

Largitas, tis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Liberalitas. *Usus.* Terra fruges maxima largitate fundit. V. *Liberalitas.*

Largiter, reichlich. *Syn.* Largè.

Largitio, onis, f. reichliche Beschenkung. *Syn.* Effusio, corruptela. *Epi.* Agraria, frumentaria, infinita, maxima, modica, intolerabilis, necessaria, perniciosa, popularis, regia, salutaris, singularis, turpis, maxima. *Usus.* 1. Largitione quendam corrumpere, emere, animos conciliare. 2. *Concessio.* In largitione civitatis haud difficiles fuêre Romani, die Römer haben gerne das Burger-Recht ertheilet. V. *Corruptela.*

Largitor, oris, m. Geber, der gern schenket. *Syn.* Corruptor. *Epi.* Factiosus, prodigus.

Largus, a, um. freygebig, reichlich. *Syn.* Liberalis. *Usus.* Duo genera sunt largorum, quorum alteri prodigi, alii liberales. Larga compensatio. V. *Beneficus, Liberalis.*

Larva, æ, f. Gespenst. *Usus.* 1. Num hunc hominem larvæ, intemperiæ, furiæ agitant? 2. *Persona,* Masque, Larve. Non illa larva opus est. Larvam deponere, aufhören, sich zu verstellen.

Larvatus, a, um. verlarvet, vermummet. *Syn.* A larvis exterritus; furiosus; *item:* personatus.

Lascivia, æ, f. Frechheit, Geilheit. *Syn.* Petulantia, procacitas. V. *Luxuria.*

Lascivio, is, ire. Meister-los, frech, ausgelassen, geil seyn. *Usus.* Petulanter agere, lascivire. Longo otio plebs lascivire cœpit.

Lascivus, a, um. geil, Meister-los, frech, ausgelassen. *Syn.* Petulans, procax. V. *Petulans, luxuriosus, impudicus.*

Lassitudo, inis, f. Müdigkeit. *Syn.* Defatigatio. *Usus.* Vino, interpositâ quiete lassitudinem abstergere, abigere, membris eximere.

Lassus, a, um. müde, matt. *Syn.* Labore tum animi, tum corporis fatigatus. *Phras.* *Lassus sum,* ich bin müde. A viribus deficior; vires lassitudine me deficiunt; labori succumbo; labore fractus sum. V. *Fatigo, Fessus.*

Latè, breit. *Syn.* Laxè. *Phras.* *Malum late se extendit,* das Uebel hat sich weit ausgebreitet. Longè latéque dispersum est; latiùs opinione disseminatum; latè diffusum est malum; latiùs serpit, quàm credatur; ad plures pertinet; latissimè fluxit, manavit. *Usus.* Vagabitur nomen tuum longè latéque. Fusè latéque dicere.

Latebra, æ, f. Schlupfwinkel. *Syn.* Recessus, locus, in quo latére quis possit. *Epi.* Malefica, parva, tanta. *Usus.* 1. Multæ sunt animorum latebræ, multi recessus. Erupit è latebris tenebrisque conspiratio. 2. *Transl. Excusatio, declinatio rei objectæ,* Entschuldigung. Quære latebram tuo perjurio. Suspicionum, obscuritatis latebræ.

Latebrosus, a, um. voll Schlupfwinkel. *Usus.* Via latebrosa.

Latens, tis, *g. o.* verborgen. *Syn.* Obscurus, involutus.

Latenter, heimlich. *Syn.* Clam, occultè.

Lateo, es, ui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Delitesco, latesco, clam sum. *Adv.* Abditè, occultò, utiliter. *Phras.* 1. *Latuit homo improbus,* der gottlose Mensch ist verborgen blieben. Fefellit quæsitorum industriam; occultorum locorum latibulis delituit; latitavit in tenebris abditus & retrusus; nequitiam suam tenebrarum ac parietum custodiis texit, condidit, occuluit, occultavit. 2. *Scelera latere diu non possunt,* die Laster können nicht lange verborgen bleiben. Nullum crimen diu esse potest, quin indiciô se prodat aliquô; quin in lucem prodeat; quin emanet; nullum scelus tegi, premi, tenebris involvi perpetuè potest. 3. *Latere optat,*

er will verborgen und unbekannt seyn. Abstinet publico; latebris se involvit; latebris se commendat studiosè; id agit studiosè, ut ex hominum se conspectu subducat. V. *Abdo, abscondo. Usus.* Non latebat me tuum flagitium. Sub nomine pacis bellum latet. Non id abditum latebat in tenebris, sed in oculis erat positum. V. *Ignoro.*

Laterna, æ, f. Laterne.

Latibulum, i, n. Schlupfwinkel, Höle. *Usus.* Latibula quærere. Latibulis se tegere. V. *Latebra.*

Latinè, Lateinisch. *Usus.* Planè ac Latinè loqui. Græca Latinè reddere. Latinè scire, non pessimè Latinè loqui.

Latinitas, tis, f. Latinität. *Syn.* Sermonis Latini puritas. *Phras. Latinitate utitur optimâ,* er hat ein zierliches Latein. Incorruptâ utitur Latini sermonis integritate; castè puréque utitur Latinâ linguâ; elucet in ejus sermone mira Latinæ linguæ elegantia; in ejus dictione in est mirus Latini sermonis candor; stilô dicendique genere utitur tersô & castigatô; quod in Latina lingua cultissimum ac ornatissimum, id totum in ejus sermone ita deprehendas, ut per manus tradita, ac velut testamentô legata illi Latinitas videatur; casti incorruptique sermonis laude floret; nemo illô puriùs ac emendatiùs Latinô sermone utitur; inest in ejus sermone nativa & omnibus numeris absoluta Latinitas; hunc tu cùm audies, Musas ipsas Latinè loqui putabis. *Usus.* Latinitas est, quæ sermonem purum conservat, & ab omni vitio remotum. Cæcilius non bonus autor Latinitatis. Epistolam Græcam Latinitate donare.

Latinus, a, um. Lateinisch. *Usus.* Probè Latinus es; Latinas litteras præclarè calles, tenes, exhausisti.

Latio, onis, f. Tragung, Bringung. *Usus.* Expecto legis lationem.

Latito, as, avi, atum, are. verborgen seyn. R. *à Dor.* λάθω. *Usus.* Non latitabis diutiùs.

Latitudo, inis, f. Breite.)(*Angustia. Usus.* Tuarum latitudinem possessionum tueri non poteris.

Lator, oris, m. Ueberbringer, Träger. *Usus.* Quis talis latorem legis perferret?

Latratus, ûs, m. das Bellen.

Latro, as, avi, atum, are. bellen. *Usus.* Latrant hi oratores, non loquuntur. *Transl. Vociferari.*

Latro, onis, m. Mörder, Strassenräuber. *Syn.* Grassator, prædo, excursor, siccarius. *Epi.* Funestus, demens, paratissimus ad omnia, expeditus, perditus abjectúsque, fortis, impurus, maleficus, sceleratus, egens, sceleratissimus, deterrimus, impunè latrocinans, turpissimus. Latrones armati, consceleratí, fœdissimi, furentes, importunissimi, noti ac insignes, nefarii, perditissimi. *Phras. Latronem agit,* er giebt einen Strassenräuber ab. In cæde atque ex cæde vivit; maleficio & scelere pascitur; per latrocinia & rapinas vitam tolerat; latrociniis se alit; in latrocinium versus vias insidet & itinera, prædásque agit. V. *Prædo.*

Latrocinium, ii, n. Mörderey, Strassenrauberey. *Syn.* Excursio. *Epi.* Apertum, castrense, civile, domesticum, forense, honestum, impium, intolerabile, intestinum, nefarium, nocturnum, novum ac singulare, sceleratissimum ac deterrimum. *Usus.* Hoc equidem latrocinium est, non judicium. Tueri fines ab excursionibus & latrociniis. Per latrocinium hunc hominem despoliâsti; latrociniô oppressisti innocentem.

Latrocinor, aris, atus sum, ari. rauben, morden. *Syn.* Prædor, excurro, grassor. *Usus.* Duo millia latrocinari dicuntur.

Latumiæ, *vel* Latomiæ, arum, f. Steinbruch; *item* Carcer Syracusanus.

Latus, a, um. breit, weit. *Syn.* Amplus, laxus.)(*Angustus. Usus.* 1. Satis lato à Sicilia mari. 2. *Particip. à fero.* Nulla rogatio, nulla lex est lata.

Latus, eris, n. Seite. R. *à* πλατύς. *Syn.* Pars dextra, *vel* sinistra corporis, *vel* regionis. *Epi.* Bonum, valens. *Usus.* 1. Latus ei condoluit. Lateris dolore consumptus est. Ad Cæsaris latus assedit. Per alicujus latus petere, ferire alterum. Latera cingebant filii. 2. Provincia altero latere mari alluitur.

Lavatio, onis, f. Bad. *Syn.* Balneum. *Usus.* Cura, ut, cum venero, lavatio parata sit.

Laudabilis, e. löblich, rühmlich. *Syn.* Laudandus, probabilis, prædicabilis, prædicandus, laude dignus. *Usus.* Honestum, etsi à nullo laudetur, laudabile est natura & prædicabile.

Laudabiliter, lobwürdig, rühmlich. *Syn.* Rectè, laudatè, honestè, cum laude.

Laudatio, onis, f. Preisung, Lob, Anrühmung. *Syn.* Præconium, commendatio.)(*Vituperatio. Epi.* Gravis & honesta. *Usus.* Laudatio alicui data.

Lau-

Laudator, oris, m. Lobsprecher. *Syn.* Præco virtutis, testis innocentiæ. *Usus.* Te mihi laudatorem mearum rerum, testem, autorem cupio. Habebis in me tuæ virtutis præconem, laudatorem ac probatorem rerum tuarum.

Laudatrix, icis, f. Lobsprecherin. *Usus.* Vitiorum laudatrix fama popularis.

Laudatus, a, um. belobt / berühmt. *Syn.* Spectatus, probatus.)(*Obscurus. Phras: Laudatissimum te omnes sciunt*, es wissen alle / wie belobt du seyst. Cumulatum te omni laude; omnibus laudibus abundantem; illustri laude florentem; celebratum omnes norunt; neminem fugit, quàm excelsô illustrique loco sita sit laus tua; quanta in te sit commendatio virtutis; quanta in laude sis apud omnes. V. *Laudo. Us.* Homo omnium consensione laudatus.

Laudo, as, avi, atum, are. loben / rühmen / preisen. *Syn.* Commendo, celebro, laudem tribuo, impertio, *vel* impertior; eximiâ laude orno, nomen orno; verbis amplissimis, maximis laudibus orno; laudibus effero, afficio; in cœlum laudibus tollo, extollo, fero; nobilito; laudem alicujus celebro; in majus celebro; laudibus onero; gloriâ & prædicatione effero; in aliquem laudes confero; aliquid verbis probo, approbo. *Adv.* Apertè, commodè, copiosè, copiosissimè, egregiè, graviter, honorificentissimè, meritò, mirificè, nimi, valdè, nominatim, ornatiùs, planè, privatim, publicè, rectè, valdè, vehementer, verè, verissimè, unicè. *Phras.* 1. *Vir dignus est, qui ab omnibus laudetur*, er ist würdig / daß er von allen gelobt werde. Qui omnium vocibus scriptisque decoretur; qui omnium laudibus ornetur, cumuletur; cujus fama æternis laudibus floreat; quem semper omnes in ore animisque habeant. Vir est, cujus laudes nemo consequitur; cujus virtus satis extolli nequit; quem omnes laudibus ad cœlum ferant; laudibus æternis prosequantur; qui famâ & litteris celebretur; cujus mentionem cum honore inferant omnes posteri; de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum instituat; cujus nomen cum æternitate conjungatur; cujus virtutes & res gestas posteritas omnis æternis laudibus exornet, prosequatur; cujus virtutem omnium sermones monumentáque illustrent. 2. *Laudatur in eo mira erga omnes charitas*, man lobet an ihm seine ungemeine Liebe gegen alle. Præcipuâ laude fertur; magnis in laudibus est; magnis in cœlum laudibus effertur; in summa apud omnes laude ejus charitas; egregiâ adversus omnes charitate magnam adeptus est gloriam; laudem præcipuam habet ejus charitas; præcipua in laude ponitur ejus charitas; præcipua laus ejus charitati tribuitur; præcipua in eo est charitatis commendatio; æterna in laude versatur; charitas ejus ad summam laudem pervenit; fertur inprimis ejus charitas, omniúmque sermonibus celebratur; plenô ore laudatur. V. *Laus, Illustro. Usus.* Hunc pro dignitate laudare nemo satis potest.

Lavo, as, lavi, lotum, are. waschen / baden. *Syn.* Abluo; *item:* perfundor vivô flumine, perluor flumine. *Usus.* Ubi nos laverimus, tu, si voles, lavato.

Laurea, æ, f. Lorbeer-Kranz. *Syn.* Corona laurea, laureola. *Usus.* Quem currum, quam lauream cum laudatione tua conferam?

Laureatus, a, um. mit Lorbeer gekrönet. *Usus.* Lictores, fasces laureati; litteræ laureatæ.

Laureola, æ, f. Lorbeer-Kränzlein.

Laurus, i, f. Lorbeer-Baum. *Usus.* Sed incurrit hæc laurus nostra in oculos malevolorum. Lauri baccæ.

Laus, dis, f. Lob / Ruhm / Preiß. *Syn.* Præconium, commendatio, gloria, splendor, decus. *Epi.* Summa, divina, domestica, publica, admirabilis, æqua, aliena, amplior, antiquior, bellica, communis, consimilis, immortalis, egregia, eximia, exigua, forensis, gratissima, honesta, satis idonea, illustris, imperatoria, inanis, infinita, jucunda, magna, digna, media, non mediocris, militaris, mira, modica, nova, oratoria, par, perennis, perfecta, popularis, præcipua, præclara, propria, sempiterna, singularis, solida, summa, tenuis, sera, falsa, una, regia.)(*Dedecus, vitium. Phras.* 1. *Laudem quærere*, ein Lob suchen. Laudem petere; totô pectore, totis animis incumbere in laudem; duci laude, gloriâ; gloriæ studiô atque amore flagrare; spectare laudem unam; nihil habere antiquius laude & gloriâ. Servire laudi atque gloriæ; nihil in vita magnoperè expetere, nisi laudem ac honestatem, & in ea persequenda omnia pericula parvi ducere; laudis studiô efferri; inflammatô rapi ad laudem studiô. 2. *Laudi inhiare*, gar zu begierig dem Lobe nachtrachten. Laudes venari; aucupari opinionem; auram popularem captare; æstu gloriæ esse percitum; gloriæ stimulis agitari. V. *Gloria.* 3. *Laudem sibi parare*, sich ein Lob zuwege bringen. Laudem sibi comparare, colligere, parare; sibi adsciscere, nancisci, consequi; existimationem colligere; in existimationem venire. V. *Gloria.* 4. *Laudem habere*, ein Lob haben. In laude esse, laudibus florere, abundare, procedere, cumu-

mulari; præcipuâ laude ferri. V. *Laudo.* 3. *Laudem alteri tribuere*, einem andern das Lob geben. Laudes suas in alterum transfundere, transmovere; servire, subservire, suffragari, favere alterius laudibus; laudes cum altero communicare; in alterum omnia laudum ornamenta congerere, conferre, transferre. 6. *Laudem alterius sibi vendicare*, fremdes ob sich zueignen. De alterius laudibus delibare; alienas laudes in se transmovere; offerre se in societatem, communionem alienæ laudis, laudem alteri præripere; ex alienis laboribus suo nomini libare laudem. 7. *De laude detrahere*, eines Lob schmälern. Laudes alterius obterere, minuere, imminuere, obscurare. V. *Detraho.*

Lautè, herrlich. *Usus.* Lautè vivere, & curare se molliter.

Lautia, orum, n. Ehren-Geschencke. *Syn.* Munera, quæ legatis exteris per quæstores præbebantur à Romanis. V. *Donum.*

Lautitia, æ, f. Pracht / Herrlichkeit. *Syn.* Munditia, elegantia. *Epi.* Nova.

Lautus, a, um. prächtig. *Syn.* Elegans, splendidus, dives, mollis, delicatus. *Usus.* Lautus victus & elegans. Villa lautius ædificata, in qua nihil non lautum, exquisitum, magnoperè sumptuosum. Patrimonium sanè lautum, copiosum, splendidum luxû dissipavit. Lautus homo, & urbanus.

Laxamentum, i, n. Erweiterung. *Syn.* Dilatatio. *Transl.* Remissio, relaxatio. *Usus.* A curis paulum laxamenti nactus sum. Causæ tuæ nihil laxamenti datum est.

Laxitas, tis, f. Weite. *Syn.* Amplitudo, dilatatio. *Usus.* In ædibus adhibenda cura laxitatis.

Laxo, as, avi, atum, are. erweitern / erquicken. *Syn.* Dilato, solvo, remitto. *Phras.* *Disciplina laxatur*, die Haußzucht nimmt ab. Diffluit, dilabitur, remittit disciplinæ severitas, disceditur à pristina consuetudine, & legum severitate; disciplinæ frena laxantur, remittuntur. *Usus.* 1. Quam te à libidinum vinculis laxatum vellem! Animi corpore laxati in cœlum evolant. 2. *Remitto*, nachlassen. Curis & molestiis; animum à contentione laxa; *Laxamenti aliquid indulge.* R. *Relaxo.*

Laxus, a, um. weit. *Syn.* Amplus.)(*Adductus, angustus.* *Usus.* 1. Laxæ ædes. Amicitiæ frena laxissima sint, oportet, quæ ex usu adducas, & remittas. 2. *Longus*, lang. Diem tibi statuo satis laxum; *tempus sat longum.* V. *Amplus.*

Lectica, æ, f. Sänffte / Trag-Sessel. *Syn.* Lecticula, hexaphorus, octophorus. *Epi.* Aperta, operta. *Usus.* Lecticulâ in curiam illatus, delatus est.

Lecticarius, ii, m. Sessel-Träger. *Syn.* Qui lecticam fert.

Lectio, onis, f. Lesung. *Syn.* Legendi actus; *item*: electio. *Usus.* Hac tali judicum lectione grande reipublicæ inustum est dedecus.

Lector, oris, m. Leser. *Syn.* Recitator, anagnostes.

Lectus, i, m. Bette. *Syn.* Lectulus, cubile, torus, stratum, grabatus. *Epi.* Ligneus, ceratus, genialis, cubicularis. *Usus.* In lecto collocare; lecto se commendare, zu Bette gehen. In lecto est; in lecto pellibus constrato jacet, im Bette liegen. Dolor eum in lectulo affixit. Lectum sternere, ornare, componere, aufbetten.

Lectus, a, um. außerwählt. *Usus.* Adolescens lectissimus. Fœmina lectissima, & ornatissimis moribus.

Legatio, onis, f. Gesandtschaft. *Epi.* Libera, quæ honoris causâ, tenus deferebatur alioquin, sua negotia agendi in provincia. Votiva, voti prætextu suscepta. *Usus.* Legationem accipere, suscipere, gerere, habere, obire, perficere, Gesandtschaft verrichten. In legatione esse. Legationem renuntiare, *referre acta legationis.* Legatio benignè audita.

Legatus, i, m. Abgesandter. *Syn.* Orator, nuntius pacis & belli. *Epi.* Consularis, dignus imperatoribus, clarissimis exercitibus, ornatissimis provinciis, improbissimus, quæstorius, regius, temperatissimus. *Phras.* *Est legatus apud Turcas*, er ist Kayserlicher Gesandter an die Pforte. Est orator Cæsareus apud Turcas; in legatione Turcica est; legati apud Turcas locum obtinet; legatione fungitur; legationem obit, gerit apud Turcas. *Usus.* Legatos adhibuit, & deprecatores.

Legio, onis, f. Regiment Soldaten. R. *à legendo milite dicta. Dividitur in* 10 *cohortes; cohors in* 60 *manipulos; manipulus in* 10 *milites: quibus adduntur equites* 600, *Centuriones* 66. *Epi.* Acris, aut pugnax, avida, cœlestis & divina, digna imperatore, hiberna, luculentissima, martia, veterana, universa, aliena, firma, fortis. Legiones frequentes inimicissimæ, idoneæ, invictæ, honestæ, paratissimæ ad liberandam patriam. *Usus.* 1. Legiones scribere, conscribere, legere, conficere, werben.

2. Com-

2. *Complere legiones*, recroutiren. Supplementa legionibus scribere, legiones implere. 3. Legionibus præesse, legiones accipere, habere, Regimenter unter sich haben. V. *Exercitus*.

Legionarius, a, um. zum Regiment gehörig. Miles, *aut* res ad legionem pertinens.

Legislator, oris, m. Gesetzgeber. *Syn.* Lator legis, legis scriptor, autor, conditor; qui legem dat, leges fert, jura statuit, præscribit.

Legitimè, rechtmäßig. *Syn.* Justè, jure, more majorum. *Usus.* Nihil legitimè, nihil jure, nihil legibus actum.

Legitimus, a, um. rechtmäßig. *Syn.* Justus, verus, æquus, secundum legem. *Usus.* Justa & legitima potestas, concio, quæstio. Dies habendis comitiis legitimus. Jus legitimum.

Lego, as, avi, atum, are. Gesandschaft schicken. *Syn.* Legatum mitto. *Usus.* 1. Siculi Andronem ad senatum legarunt. 2. Testamento *aut* codicillo aliquid alteri relinquo, vermachen. Usumfructum omnium bonorum uxori legavit.

Lego, is, gi, ctum, ere. lesen. *Syn.* Recito, volvo, voluto, evolvo, verso. *Adv.* Attentè, diligenter, diligentius, libentius, nihil, studiosè, curiosè atque contentè, cursim, suavissime & peritissime, clare & intenté, de plano. *Phras.* *Ciceronem unum lego*, ich lese nur allein den Cicero. Ciceronis libros unice legendo contero; in his acquiesco unice; hos inexhausta aviditate volvo; in his volutandis tempus omne pono, consumo; hos assidua lectione evolvo; Cicero mihi assidue in manibus est; est mihi voluptas plurima in ejus commentationibus identidem regustandis, accurate lectitandis, assidue tractandis; Ciceronis libros semper in sinu circumfero, circumgesto. Unius Ciceronis lectio animum meum pascit; unus Cicero mihi placet, me delectat, me tenet, in uno Cicerone studium omne colloco; uni Ciceroni studium meum omne dicavi; ad unum Ciceronem operam omnem confero; meas uni Ciceroni vigilias do, dico, trado, addico; ab hoc avelli non possum, Ciceronis lectioni ita affixus sum totis animis, ut &c. Unus sibi horas meas omnes vendicat, rapit Cicero. *Usus.* 1. Omnium bonarum artium autores legendi sunt, & pervolutandi. 2. *Colligo*, sammeln. Flores, nuces, poma legere. 3. *Seligo*, erwählen. Senatum, milites legere. Aliquem in demortui locum legere.

Legulejus, i, m. Gesetz-Verständiger. *Syn.* Formularum cantor, præco actionum. *Formularum duntaxat forensium & albi gnarus.* *Epi.* Lautus & acutus.

Legumen, inis, n. Hülsen-Frucht. *Quod legitur e terra: ut pisa, fabæ, ciceres, lentes, phaseoli, milium, panicum, sesama, lupinum, linum &c.*

Lembus, i, m. Schifflein. *Syn.* Navicula brevis & velox.

Lemma, tis, n. ein unwidersprechlicher Spruch oder Satz. *Syn.* Assumptum.

Lena, æ, f. Kupplerin, Huren-Wirthin. *Syn.* *Transl.* Conciliatrix. *Usus.* Vide, ut blanda conciliatrix & veluti lena natura sit.

Lenio, is, ivi, itum, ire, lindern, mildern, besänftigen. *Syn.* Placo, mitigo, flecto, sedo. (*Inflammo.* *Phras.* 1. *Furor populi appositâ oratione lenitur*, die Aufruhr des Volks wird durch eine wohlgesetzte Rede besänftiget und gestillet. Placatur, sedatur, componitur; plebs permulcendo, sensimque aliò trahendo mansuescit; ad mansuetudinem traducitur; seditio ac furentis populi tumultus appositâ oratione comprimitur. 2. *Iratum Principem tandem lenivit*, er hat den erzürnten Fürsten endlich besänftiget. Permulsit tandem blanda oratione efferatum Principis animum & quas daturus erat tempestates; placabilem Principis animum: placatum effecit; permulcendo tractandóque mansuefecit; iram sedavit, permulsit; animum mollivit; animi intemperiem omnem in tranquillum contulit; faces omnes irarum restinxit. 3. *Lenita tandem est hominis ira*, es ist endlich der Zorn dieses Menschen besänftiget worden. Dedit se tandem ad lenitatem homo iracundiâ præceps; remisit indomitos spiritus; compressit animum; ira relanguit; ætas, dies intemperiem illam mitigavit; vehementes illi impetus consenuere, omnisque iræ impetus, quasi ventus hominem defecit; sedata est ac restincta diuturna illa perturbatio animi; resedit, deferbuit, refrixit æstus ille animi; impetus ille animi ardorque tandem remisit. 4. *Temporis diuturnitas dolorem leniet*, die Zeit wird den Schmerzen lindern. Dies dolorem minuet, *vel* exhauriet; temporis longinquitas multum de dolore detrahet; medicinam dolori dies afferet; longa dies malorum memoriam ex animo delebit; dolori medebitur tempus; dolorem animo infixum tempus evellet atque ejiciet; vetustate inflicta à fortuna vulnera sanabuntur. *Usus.* Cæsar irritatos muneribus lenivit. Incommoda commodorum compensatione lenienda sunt. Desiderium tui litteris accipiendis leniam. V. *Lenio, placo.*

Lenis, e. gelind, mild, sanft, geschlacht. *Syn.* Facilis, mitis, indulgens, clemens, placidus, mansuetus, comis, humanus, minimè austerus.)(*Asper, severus, durus. Phras. Leni homo est animô*, er ist gar sanftmüthig. Leni est animo natus; natura lenissimus; nonnullis ad lenitatem propensior; nonnullis ejus lenitas solutior est visa; est in eo summa lenitas, mollisque ad accipiendam & deponendam offensionem animus; omnibus se placabilem exorabilémque præbet; summâ placabilitate, summa animi facilitate est; nihil illô lenius, aut mitius. V. *Mitis, mansuetus. Usus.* Romani in hostes lenissimi. Tractus orationis lenis & æquabilis.

Lenitas, atis, f. Sanftmuth, Milde. *Syn.* Lenitudo. *Epi.* Æquabilis, grata, nova, perpetua, pristina, soluta. *Usus.* Lenitatem mollitia quædam animi imitatur. Nostrum est, mentes ad lenitatem & misericordiam revocare, traducere. Asperitate tua hominem de lenitate sua deduxisti. Profluens oratio æquabili lenitate. V. *Mansuetudo.*

Leniter, gelind, mild, sanft. *Syn.* Molliter, suaviter, molli manu, molli brachio.)(*Aspere. Usus.* Leniter sentire & dicere. Leniter arridere alicui. Sensim ac leniter accedere animos. Remissè ac leniter dicere, procedere, *minimè festinanter.*

Lenitudo, inis, f. Milde, Gelindigkeit. *Syn.* Clementia, suavitas. *Epi.* Nimia. *Usus.* Lenitudo orationis, mollitudo corporis.

Leno, onis, m. Kuppler, Huren-Wirth. *Syn.* Minister libidinis, minister improbissimæ cupiditatis. *Epi.* Impudentissimus, improbissimus, perjurissimus, turpissimus, impurissimus.

Lenocinium, ii, n. Kuppleren, Schmeicheley, Lockung. *Syn.* Delinimentum, allectamentum. *Epi.* Domesticum. *Usus.* Nempe lenocinio se sustentat. Lenocinium facit; cupiditatum lenociniis se dediderunt.

Lenocinor, aris, atus sum, ari. kuppeln, schmeicheln, liebkosen, locken. *Syn.* Blandior, allicio. *Usus.* Tibi serviet, tibi lenocinabitur. V. *Assentor, Allicio.*

Lentè, träg, langsam, gemach. *Syn.* Remissè. *Usus.* Lentè aliquid ferre, lentè respondere.

Lentitudo, inis, f. Langsamkeit, Trägheit. *Syn.* Tarditas. *Epi.* Semper viridis. *Usus.* Quod nos lenitatem dicimus, illi vitiosô lentitudinis vocabulô appellant. Hoc aliàs gravitas est, aliàs lentitudinis.

Lentus, a, um. träg, langsam, biegsam. *Syn.* Tardus, frigidus, remissus, lentulus, flexibilis. *Usus.* Lentior fuit pugna; lentum negotium; lentus homo, ac propè frigidus. Lenta salix; lentiora vincula. V. *Tardus.*

Leo, onis, m. Löw. *Epi.* Magnus. *Usus.* Fraus, quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Lepidè, holdselig, fein. *Syn.* Venustè, eleganter, festivè. *Usus.* Lepidè hoc tibi effectum dabo.

Lepidus, a, um. holdselig, fein, zierlich. *Syn.* Venustus, festivus, elegans. *Phras. Nihil illo lepidius*, es könnte nichts holdseliger seyn, als er. Nemo illo est urbanitate, lepore, suavitate conditior; agnoscas in eo homine imaginem germanæ festivitatis; Atticis & urbanis salibus, omni venustate & lepore mirè affluit; summa est in ejus moribus festivitas, lepor, concinnitudo. V. *Facetus.*

Lepor, oris, m. Holdseligkeit, Lieblichkeit. *Syn.* Festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas. *Epi.* Admirabilis, eximius, inusitatus, magnus, major, multus, oratorius, tantus, vetus. *Usus.* Sunt in oratione tua omnes verborum, omnes sententiarum lepores. Elucet in ea species humanitatis, suavitatis, leporis. Facetiarum oratorius non scurrilis lepor.

Lepra, æ, f. Aussatz. *Syn.* Morbus elephantiacus.

Lepus, oris, m. der Haase. *Usus.* Lepus tutè es, & lepores quæris.

Lessus, i, m. Trauer-Lied. *Syn.* Lugubris cantus. *Usus.* Mulier genas ne carpito, ne lessum funeris ergo habeto.

Letalis, e. tödtlich. *Syn.* Mortifer. *Usus.* Vulnus letale.

Lethargus, i, m. Schlafsucht. *Syn.* Veternus, torpor. *Usus.* Gravi lethargo oppressus.

Letum, i, n. Tod. *Syn.* Mors. *Usus.* Vide, quam turpi leto pereamus.

Levamen, inis, n. Hülfe, Erleichterung. *Usus.* Siquod esset levamen, esset in te uno.

Levamentum, i, n. Erquickung, Erhohlung. *Syn.* Allevamentum, levamen, allevatio, levatio, fomentum. *Usus.* Erit ea res tibi levamento. V. *Foveo, auxilium.*

Levatio, onis, f. Erleichterung. *Syn.* Levamentum, levamen. *Epi.* Magna, summa. *Usus.* Id majorem, quam expectas, tibi levationem affert. Reperies malis tuis, dolori, ægritudini levationem maximam. V. *Auxilium.*

Levis, e. glatt. V. *Lævis.*

Levis, e. leicht. *Syn.* Minimè gravis, ponderosus; *it.* Vanus, inanis, futilis, parvi momenti. *Phras. Homo est levissimus*, es ist ein leichtfertiger, nichtswertiger Mensch. Homo est ventosissimus; ventosi est ingenii; summa est mobilitate, vanitate, animi levitate; de grege nugatorum est; mirè est leviculus; vanus homo, & mobili ingenio; nihil in eo gravitatis; homo est, qui neque dicere neque facere quidquam pensi habeat; qui nunquam sibi constet; quo vaniorem, inaniorem vidi neminem. V. *Inanis, vanus. Usus.* 1. Democriti corpuscula levia alia, alia rotunda. 2. *Minime ponderosus, gravis*, gering, nicht schwer. Levis armaturæ milites. 3. *Vanus, futilis*, leichtfertig. Hoc minimè grave iis videtur, qui ipsi leves sunt.

Levitas, tis, f. Geringheit, Leichtfertigkeit. *Syn. Transl.* Inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas. *Epi.* Aliena, nimia, perpetua, popularis, propria, sublimis, sui similis, summa, amatoria, comica. *Usus.* 1. In ipso tactu est modus & mollitudinis & levitatis. 2. *Vanitas*, Leichtfertigkeit. Amatoriis levitatibus deditus. Levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Quid levitate & inconstantia turpius? V. *Inanis, vanus.*

Leviter, leicht, gering. *Syn.* Tenuiter, leniter, molliter, levi manu, & brachio.)(*Graviter. Usus.* Leviter ægrotare. Leviter eruditus, saucius. Mala mea levissimè fero. Leviter pauca tangam. Leviter succensere. Ut levissimè dicam. V. *Obiter.*

Levo, as, avi, atum, are. verringern, erleichtern. *Syn.* Allevo, relevo, sublevo, minuo; lenio, levationem facio *vel* affero, laborem detraho, levationi sum.)(*Affligo, aggravo. Adv.* Magnopere, mitius, multum, valdè, sensim, paulum. *Usus.* 1. Curas animi & angores, laborem, dolorem, calamitatem, sumptum mihi sermo tuus, tuæ litteræ, tua liberalitas levarunt. Ægritudine me sæpè levâsti. Uti levavit me adventus tuus, ita afflixit discessus. Is sum, qui levari non possum, *consolationem non admitto.* Caritatem annonæ, annonam suppeditato frumento levare. Animi levantur exercendo. 2. *Elevo, minuo*, vermindern. Studuit levare suspicionem, atrocitatem rei. Autoritatem ejus inconstantia levat, *leviorem facit.* V. *Auxilium, tueor, minuo.*

Lex, gis, f. Gesetz. *Syn.* Juris & æqui regula, quæ vel est *Privata*, *& continetur pactis*, conditionibus, jure; vel est *Publica*, *qua respublica constituitur*, rogatione, scito, senatûsconsulto, privilegio, decreto, judicis sententiâ. *Epi.* Acerbissima, acerrima, commodata alicui, accusatoria, æqua, agraria, alimentaria, annalis, apta, bona, mala, censoria, certa, civilis, publica, contraria, communis, curiata, consularis, sancta, diligentissima, divina, fecialis, frumentaria, grata populo, gravis, improba, multo impudentior, iniqua, invidiosa, justa, nefaria, naturalis, perfecta, popularis, princeps & ultima, recens, sancta, salva, non scripta, sed nata, sempiterna, tribunitia, viaria, utilis. Annales, antiquæ, censoriæ, fatales, necessariæ, honestæ, militares, perniciosæ, præclaræ, proximæ, rariores, sacratæ, salutares, tyrannicæ, usitatæ. *Phras.* 1. *Legem dare*, Gesetz geben. Legem perferre, sancire, rogare, sciscere, condere, facere, scribere, edere; legis autorem fieri; legem civitati dare, imponere, injungere, ponere, constituere, instituere, promulgare, aliquid sub legis superbissimæ vincula conjicere; tabulas figere; jura dare, legem in æs incidere; legibus munire urbem; describere jussa populo; legibus constringere, adstringere, devincire populum. 2. *Legem accipere*, Gesetz annehmen. Jurare in legem; lege se obstringere; legi se subjicere; legibus se devincire. 3. *Lex est de ea re*, wir haben ein Gesetz. Lege tenemur; lege sancitum habemus; lege cautum est. 4. *Legem servare*, Gesetz halten. Legi cedere, parere, obtemperare legi; legem observare, servare, sequi; legi satisfacere; implere officii partes, quas lex jubet, poscit, imperat. 5. *Legem violare*, Gesetz brechen, Fraudem legi facere; contra legem facere, jus, legem violare; leges perfringere, perrumpere; à legibus discedere; legem conculcare; in *vel* contra leges committere; legi non parere. 6. *Legem abrogare*, Gesetz abschaffen. Legem infirmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delere, rescindere. 7. *Dispensare in lege, vulg.* im Gesetze dispensiren, vom Gesetze entbinden. Gratiam legis facere; lege aliquem solvere. V. *Dispenso. Usus.* Lege agere, *jure constituto certare, vel judicis sententiam exequi*, nach den Gesetzen verfahren. Legem promulgare.

Libatio, onis, f. Opferung, Kostung. *Syn.* Libamentum. *Usus.* Libationes epulæque ludorum. Sacrificiorum libamenta.

Libella, æ, f. kleine Waage, eine Art Gewicht. *Syn.* As. *Usus.* 1. Quis illi vel libellam unam dedisset? 2. *Norma, perpendiculum*, Bley-Waage.

Libellus, i, m. ein Büchlein, kleine Schrift. *Syn.*

Syn. Commentarius, codex, parvus liber, Commentariolus, codicillus, chirographum. *Epi.* Parvus, exilis, non magnus, pusilli contemptique, Rhetorici. *Usus.* Libellum componere; in libellum memoriæ causâ referre. Libellum tradere supplicem, eine Bittschrift eingeben.

Libens, tis, *g. o.* willig. *Syn.* Lubens. *Us.* Libenti animô hæc tolerabo. Libentissimis omnibus hoc munus consequére. V. *Libenter.*

Libenter, willig, gern. *Syn.* Libenti animô, magna voluntate, studiosè, non repugnanter, non gravatè; non modo non recusans, sed ultrô etiam, & spontè offerens; non repugnans; sine excusatione, summô studio, summâ voluntate, egregiâ animi alacritate.)(*Invitus.* *Phras.* 1. *Libenter tibi gratificor*, ich werde dir gern dienen. Animo libenti prolixoque, non gravatè, benignè, studiosè, perlibenter, animo lubenti, æquo, imo vero gaudenti; propensè; pronis animis; effusô studio, utraque manu, alacritate summa; animo libentissimo; animo non invito dabo omnia. 2. *Reducem te libenter videbo*, ich werde gern sehen, wenn du zurück kommest. Delectabit me tuus reditus; cupidè expecto reditum tuum; lætabor, acquiescam tuo reditu; est in optatis, te coram amplecti; lætus te videbo; lætè ac hilarè te accipiam.

Liber, era, um. frey, ledig. *Syn.* Non impeditus, expeditus, solutus, nulla re implicatus; nullius dominationi parens; ingenuus; qui sui juris est & mancipii; qui in sua potestate est; suo jure libertateque utitur; jus suum retinet; nemini mancipatus, addictus; vacuus, purus, integer.)(*Servus, impeditus, implicatus.* *Phras.* 1. *Liber sum*, ich bin frey. Nullius imperio contineor; libertate utor integerrima; omnia mihi integra sunt ac libera; in potestate mea sum; nullis neque imperii, neque juris inclusus sum angustiis; quo minus meo arbitratu vivam, in nullius jure aut ditione sum; non ea conditione natus sum, ut legibus quidquam debeam. 2. *Liber est à publicis oneribus*, er ist frey von allen Diensten und Gaben. Rerum omnium vacatione commodissimâ utor, operum immunis agito; immunitatem rerum omnium habeo. V. *Immunis, vacatio.* 3. *Liberum legibus esse voluit*, er hat gewollt, daß er Gesetz-frey seyn soll. Nullis legibus alligatum, constrictum, impeditum esse voluit; legibus solutum; liberum exsolutumque legum vinculis; nullis adstrictum legibus; extra legem esse voluit; nullis legibus teneri; nullis legum angustiis inclusum esse voluit. *Usus.* Integrô, solutô expeditô ac liberô animô vivere, agere. Homo à cupiditatibus animi, ac perturbationibus liber ac solutus.

Liber, ri, m. Buch. *Syn.* Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus. *Epi.* Auguralis, extremus, gravissimus, improbus, magnus, notior, optimus, plenus, refertus sententiis, suavissimus, superior. *Phras.* *Multos libros scripsit*, er hat viele Bücher geschrieben. Composuit, contexuit, scriptos reliquit; grandia variarum commentationum, eademque utilissima monumenta reliquit; chartis ad posteros transmisit; copiosos in omni genere libros emisit, edidit, foras dedit; in lucem emisit; cogitationes suas litteris monumentisque explicuit, consignavit, mandavit, commendavit, vulgavit, evulgavit; publici juris fecit; eo autore multi libri exivere. *Usus.* 1. Librum evolvere, percurrere, pervolutare, durchlesen. 2. Librum scribere, facere, absolvere, perpolire, verfertigen. 3. Liber imprudenti excidit, in lucem prodiit, ausgehen. Liber vetustate corruptus, situ exesus, blattas passus & tineas, à tineis corrosus, & fugientibus litteris malè deformatus, ein altes von Schaben zerfressenes Buch.

Liberalis, e. freygebig. *Syn.* Largus, munificus, beneficus, prolixus.)(*Avarus, parcus, sordidus.* *Phras.* *Erga omnes æque liberalis es*, du bist gegen alle freygebig. Totum te in alios effundis, profundis; benignè facis omnibus; est in te benignitas incredibilis; prolixior ferè voluntas est, quam res patitur; nemo non à te liberalissimè tractatur; naturâ ad beneficentiam propensus es, nihil ut supra. Fructus liberalitatis tuæ uberrimi ad omnes pertinent, perveniunt. Nulli fides tua, nulli opera, nulli res familiaris deest; liberalitate uteris in omnes effusissima; liberalitate tibi omnes devincis; intactus es ab avaritiæ sordibus, nemo est, qui non beneficiis ornetur tuis. V. *Beneficium.* *Usus.* 1. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. 2. *Ingenuus, honestus*, ehrbar. Artes, quæstus, artificia liberalia & ingenua. V. *Littera, ars.*

Liberalitas, atis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Benignitas, beneficentia, largitas, benefica voluntas, voluntas benè merendi de aliquo. *Epi.* Cautior, dissolutior, moderata, divina, præstans, commemoranda.)(*Avaritia.* *Usus.* Liberalitate uti, liberalitate sibi alios devincire. Liberalita-

ta-

tatem exercere, maximus est divitiarum fructus. V. *Beneficentia, largus, dono.*

Liberaliter, freygebig, ehrbar. *Syn.* Largè, munificè, benignè; ingenuè. *Usus.* 1. Benignè liberaliterque dedit. 2. Homo liberaliter educatus.

Liberatio, onis, f. Erledigung, Befreyung, Errettung. *Syn.* Absolutio. *Usus.* Liberationem culpæ simul & errati veniam impetravi. Liberatio & vacuitas omnis molestiæ.

Liberator, oris, m. Erretter, Erlöser. *Syn.* Vindex libertatis. *Usus.* Patriæ liberatores urbe carebunt, qui à cervicibus jugum servile dejecerant?

Liberè, frey, ledig. *Syn.* Solutè. *Phras.* *Liberè locutus sum,* ich habe frey heraus geredt. Libertate animòque maximò erupit ex me vox, & sine cunctatione dixi, quod senseram; tum primùm memorem libertatis vocem misi; incurri enimverò magna libertate verborum, fidentérque locutus liberô ore, & pro causa fidenter locutus sum. *Usus.* Licenter peccat, & liberè. Constanter se gerit, & liberè.

Liberi, orum, m. Kinder. *Syn.* Filii, proles, soboles, nati. *Epi.* Suavissimi, charissimi. *Phras.* 1. *Liberos gignere,* Kinder erzeugen. Liberos suscipere, tollere ex uxore; liberis operam dare; sobolem stirpis parare; liberos procreare; augeri liberis; liberos gignere. *Usus.* Liberos mater, generis præsidia, fortunarùmque omnium socios peperit complures. Oro te, per quæcunque jura liberos parentibus jungunt, ich bitte dich durch die kindliche Treue. V. *Pario.*

Libero, as, avi, atum, are. erlösen, erretten, befreyen. *Syn.* Vindico, libertatem do; in libertatem vindico, restituo; in integrum restituo; expedio, salvo, laxo, relaxo, levo. *Phras.* 1. *Liberabo vos hostili vi & metu,* ich werde euch von aller feindlichen Gefahr erretten. Ex cæde & vinculis eripiam; jugum à vestris cervicibus depellam, removebo; ex improborum faucibus ac manibus eripiam; ab hostili terrore vindicabo; metum vobis omnem dejiciam; laqueos servitutis abrumpam; metum animi abstergam; faciam, ut ex illo metu revivi scat; ut curâ omni relevetur, ut emergat, ut metû defungatur respublica; explicabo urbem periculô, & ex ærumna extraham.

2. *Illô metû sensim liberor,* ich werde endlich von der Furcht und nach befreyet. Metus mihi adimitur; metû me sensim exonero; metû me exsolvo; à longa formidine respiro; metum sensim amoveo; expedio me tandem curâ & metû; curis solvitur animus. 3. *Libera me, quæso, hôc metu,* benimm mir diese Furcht. Metu me longô exime; metum hunc mihi exime, deme, absterge; expedi hac me solicitudine; exsolve me istâ solicitudine; leva animum hac molestiâ; scrupulum mihi istum exime; istis me molestiis relaxa; exonera animum hôc metû. V. *Libertas.* *Usus.* Aliquem metû, solicitudine, crimine, suspicione cupiditatis; molestiis animum liberare. Aliquem ære alienô liberare.

Libertas, atis, f. Freyheit. *Syn.* Immunitas, licentia.)(*Servitus.* *Epi.* Carissima, dulcissima, non infesta, acerbitate suppliciorum jucundior, licita, præclara, sancta, summa, otiosa, tacita, tranquilla, equestris. *Phras.* 1. *In libertatem se vindicârunt,* sie haben sich in die Freyheit gesetzt. In libertatem se asseruêre; expedivêre se è servitute; jugum exuêre, excussêre; servitutem exuêre; in libertatem se restituêre. *Usus.* 1. Libertatem dare, die Freyheit schenken. Largiri, concedere libertatem; libertatem, *vel* libertate donare. 2. Libertatem habere, accipere, recipere, tenere, die Freyheit haben, bekommen. 3. Libertatem adimere, præcidere, occludere, die Freyheit benehmen. 4. Libertatem amittere, se libertate abdicare, sich der Freyheit entschlagen. 5. Libertatem recuperare, vindicare; se in libertatem restituere, die Freyheit wieder herstellen. 6. *Licentia,* Frechheit, Ausgelassenheit. Libertate immoderatâ & concionum licentiâ Romana res concidit.

Libertinus, i, m. der von einem Freygelassenen her ist. *Syn.* Liberti filius.)(*Ingenuus.* *Usus.* Patre libertinô natus.

Libertus, i, m. ein Freygelassener. *Syn.* Justa servitute manumissus, manû assertus; ad pileum vocatus. *Epi.* Gratiosus, paternus & probatissimus, nequam, improbus.

Libet, buit. es beliebet, oder gefällt. *Syn.* Placet, delectat, non displicet, volo, juvat. *Phras.* *Si ita libet,* wenn es also beliebet. Si collibitum est; si

ita commodum tibi est; si cordi est, si ita fert libido. V. *Placeo.* *Vulg. pro libitu*, nach Belieben. V. *Libido.*

Libidinosè, geil, üppig, muthwillig. *Syn.* Intemperanter, luxuriosè. *Usus.* Cave, ne quid per libidinem, libidinosè, nefariè dicas, aut cogites.

Libidinosus, a, um. geil, muthwillig. *Syn.* Intemperans, mulierosus, lascivus, impudicus, procax, salax, voluptuarius.) *Temperans, Castus. Phras. Est homo libidinosus*, er ist ein geiler Mensch. Homo turpissimâ libidine incensus; qui parum honestè pudicitiam habeat; qui vitam intemperanter, dissolutè, nequiter, luxuriosè traducat voluptatibus deditus; mollitia & luxû diffluens; qui omnia ad libidinem & voluptatem referat; in voluptate omnia ponat; in quo flagrant libidinum vitia; qui cupiditate, libidine impeditus, luxu perditus, una libidine capiatur; luxuriâ & lasciviâ diffluat; homo intemperantissimæ libidinis; in Venerem effusus. V. *Luxuriosus, impudicus.*

Libido, inis, f. Geilheit, Begierde. *Syn.* Furor, impetus non rectus, effrenata cupiditas. *Epi.* Effusa, nefaria, non mediocris, profana, indomita. *Phras.* 1. *Turpe est, libidinem suam sequi*, es ist schändlich, wann sich einer in die Geilheit einläßt. Turpe est, parére libidini & indulgére; abripi cupiditate; libidinem voluptatibus explere, volutari in voluptatibus & cœno libidinum; servire, inservire libidini; in Venerem se effundere; libidinum incendiis ita exæstuare, ut non libido ab oculis, non facinus a manibus, non flagitium à toto corpore abesse videatur; turpe est, ferarum ritû vulgare concubitûs; pecorum ritû promiscuè in concubitûs ruere. 2. *Casti etiam animi libidine tentari possunt*, auch keusche Gemüther können zur Geilheit angereitzet werden. Castæ etiam mentes libidine concitari, stimulis libidinum compungi, fervore libidinis inflammari possunt; castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus continens sæpè bellum gerendum est; flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easque depasci possunt; castas etiam mentes afflare pestilens is spiritus potest. 3. *Libidinem comprimere nascentem*, die aufsteigenden Begierden unterdrücken. Coërcere cupiditatem; gliscentem in animo cupiditatem restinguere; impuros igniculos, ante quam mentem depascant, ex animo amovere. 4. *Pro libidine agit omnia, vulg. pro libitu*, er thut alles nach seinem Belieben, wie es ihm in den Kopf kommet. Ad arbitrium libidinémque agit omnia; arbitratû suô agit omnia; quæ in mentem, aut libidinem venerint, exequitur; ut animo lubet, collibitum est; ex libidine sua agit omnia; una illi agendi lex est sua cujusque rei libido. V. *Impudicus, voluptas.*

Libo, as, avi, atum, are. verkosten, versuchen. *Syn.* Delibo, degusto: Carpo, decerpo. *Adv.* Publicè. *Usus.* 1. Libanda sunt ex omnibus, quæ veritatis specie maximè moveant. Libavimus ex maximis ingeniis excellentissima quæque, & excerpsimus optima. 2. *Sacrifico*, opfern. Sacerdotes fruges libant. V. *Gusto.*

Libra, æ, f. eine Waage. *Syn.* Stater, trutina, lanx. *Epi.* Anceps. *Usus.* In altera libræ lance ponere.

Libramentum, i, n. das instehende Gewicht. *Usus.* Libramenta plumbi.

Libraria, æ, f. Bücherey, Buchladen. *Syn.* Taberna libraria, bibliotheca.

Librarius, ii, m. Abschreiber der Bücher. *Epi.* Librarii plurimi, accurati. *Syn.* Scriba, qui exscribit, describit libros. *Usus.* Legem illam per plures librarios scribi fecit.

Libro, as, avi, atum, are. wägen. *Syn.* Pondero, staterâ examino. *Usus.* Terra suis librata ponderibus.

Licenter, frech, verwegen. *Syn.* Immoderatè, nimis liberè, audacter, fidenter, confidenter. V. *Liberè.*

Licentia, æ, f. Frechheit, Freyheit. *Syn.* Libertas immoderata, impunitas: intemperantia, protervitas, improbitas; *item*: venia. *Epi.* Infinita, intoleranda. *Usus.* 1. *Licentiam dare*, einem etwas zustehen, zulassen. Magistratus improbus his sceleribus licentiam dat, permittit, largitur, concedit. 2. *Licentiam habere*, gar zu grosse Freyheit haben. Summam licentiam nancisci, adipisci; suppetere alicui licentiam omnem, quam sibi arrogat, quidlibet audendi. V. *Audeo.* 3. Licentiam morum compescere, der Ausgelassenheit der Sitten steuren. Severis edictis tollere, præcidere, comprimere; populum à licentia arcere. V. *Impunitas, Audax.*

Liceo, es, cui, itum, ere. feil seyn. *Syn.* Æstimor. *Usus.* Quanti licet is hortus? wie theuer wird der Garten feil gebothen?

Liceor, oris, itus sum, eri. darauf biethen, ein Geboth darauf legen *Syn.* Licitationem facio, pretium defero. *Usus.* Liceri contra aliquem. Hæredes liceri cogitant.

Licet, uit, itum, ere. es ist erlaubt. *Syn.* Licitum est, jus est, integrum est, jus habeo, fas est, datur hæc venia: datur; legibus conceditur; copia est. *Usus.* Hoc tibi per leges non licet. Nefas est violare hospitem, neque Romano nomini licet.

Licet, wiewol. *Syn.* Quanquam, quamvis, etsi, quantumvis.

Licitatio, onis, f. ein Geboth auf ein Ding, Feilschung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Licitationem facere.

Licitator, oris, m. Steigerer, der auf ein Ding mehr biethet. *Syn.* Qui rei sub hasta positæ pretium auget.

Lictor, oris, m. Scherg, Büttel, Stadt-Knecht. *Syn.* Apparitor. *Lictores duodecim virgas fasçesque præferebant Consuli.* *Usus.* 1. Lictor, colliga manus. *Vetus formula.*

Lien, nis, n. das Milz. *Syn.* Splen.

Lignatio, onis, f. das Holzmachen. *Syn.* Lignorum sectio, deportatio. *Usus.* Lignationis causa Cæsaris milites egressi castris sunt.

Lignator, oris, m. ein Holzhacker, *Usus.* Oppressis subito lignatoribus.

Ligneus, a, um. hölzern. *Syn.* Quod est ex ligno. *Usus.* Signum ligneum.

Lignor, aris, atus sum, ari. Holz machen, Holz hauen. *Syn.* Cædendæ materiæ causa silvas peto, ad ferenda ligna eo; lignationis causa exeo; ligna colligo; ligna, materiam cædo. *Usus.* Pars cohortum lignatum ac pabulatum missa est.

Lignum, i, n. Holz. *Syn.* Materia, lignea materia. *Epi.* Infelicissima, humida, viridis. *Usus.* Struem lignorum ingentem faciunt.

Ligo, as, avi, atum, are. binden, zusammen binden. *Syn.* Vincio, constringo.)(*Dissolvo.* *Usus.* Catenis ligo. V. *Vincio*, *Vinculum.*

Ligo, onis, m. Haue, Hacke, Karst. *Instrumentum rusticum ad culturam hortorum, agrorum, vinearum.*

Ligurio, is, ivi, ire. prassen, schlemmen, durch die Gurgel jagen. *Syn.* Helluor. *Usus.* Non liguriunt pecuniam, sed devorant. V. *Nepos*, *Abligurio.*

Liguritio, onis, f. das Schlemmen, Prassen. *Syn.* Helluatio.

Limatus, a, um. abgefeilt. *Syn.* Perpolitus, elimatus, limatulus. *Usus.* *Transl.* Judicium limatum. Vir urbanitate multâ limatus. Limata oratio.

Limbus, i, m. Saum am Rock. *Syn.* Pars vestis extrema; vestis ora.

Limen, inis, n. Thür-Schwelle. R. à λιμὴν, *Aditus.* *Syn.* Introitus, janua, ostium, *Epi.* Sanctissimum. *Usus.* Limine aliquem, aditu & vestibulo prohibere. Pedem limine, extra limen efferre; pro limine adstare.

Limes, itis, m. Schrancken, Gränz-Stein. *Syn.* Finis, terminus. *Phras.* 1. *Limites provinciæ constituere*, die Mark-Steine setzen in Abtheilung der Länder. Definire regiones limitibus; ponere limites, circumscribere; provinciam suis finibus describere, circumscribere; fines provinciæ designare; certis spatiis, terminis finire, terminare, circumscribere. 2. *Limites sibi figere*, gewisse Schrancken setzen. Cancellos sibi circumdare; cancellis certis rem omnem circumscribere; fines sibi præscribere, statuere, constituere, adhibere. 3. *Limites transgredi*, die Schrancken überschreiten. Modum transire; fines prætergredi; lineas transire; egredi præscriptum limitem, cancellos. *Usus.* Limes agro positus.

Limo, as, avi, atum, are. ausfeilen. *Syn.* Elimo, polio, expolio. *Usus.* Animi acumen arte limandum est. Limare se ad causas dicendas. Stilus omnia polit ac limat.

Limosus, a, um. leimicht, schlammicht, kothig. *Syn.* Limo plenus, cœnosus.

Limus, a, um. scheel, überzwerch. *Syn.* Transversus, obliquus. *Usus.* Limis oculis aliquem intueri. V. *Torve*, *oblique.*

Limus, i, m. Leim, Lette, Schleim, Koth. *Syn.* Lutum.

Linea, æ, f. eine Linie, Strich, Richtschnur.

Filum, quo fabri materiarii utuntur ad signandam materiam. *Epi.* Recta. *Usus.* *Transl.* In dicendo, agendo lineam teneto, *ne exerrato.* Peccare, est tanquam lineas transire. *Vix lineam scribere potui,* *vulg.* ich habe kaum eine Zeile schreiben können. *Latine dicendum:* Vix versum unum exarare potui.

Lineamentum, i, n. Strich, Zeichnung, Zug, Gestalt. *Syn.* Linea, figura, ductus linearum. *Epi.* Extremum, pulchrum. *Usus.* Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. Oris lineamenta. Numerus orationi velut extrema lineamenta affert.

Lingo, is, ere. lecken. R. *à* λείχω. *Usus.* Mel mihi lingere videbar.

Lino, is, livi, litum, ere. salben, überstreichen. *Usus.* Sagittas veneno linere. *Alias etiam* Linio, is, ire, *reperitur.*

Lingua, æ, f. Zunge, Sprache. R. *à Lingendo.* *Syn.* Sermo. *Epi.* Hæsitans, titubans, volubilis, celer, impigra, exercitata. *Usus.* 2. Linguam comprimere, adstringere, compescere, die Zunge im Zaum halten. Lingua adhucdum illi constitit, er kan noch reden. Lingua soluta est, er hat angefangen zu reden. Linguâ hæsitavit, titubavit, er hat mit der Sprache nicht fortkommen können. Favete linguis, *silete.* 2. *Sermo*, Sprache. Lingua Latina inops est, uberior Græca. Cura, ut Latinam linguam propè noris, luculenter calleas, teneas, scias. Hujus commercio lingua ad discendi aviditatem excireris. V. *Latinitas.*

Linter, tris, c. Fischer-Kahn, Nache. *Syn.* Navicula ex arbore cavata.

Linteatus, a, um. mit Leinwand angethan. *Syn.* Linteò indutus. *Usus.* Ea legio linteata dicta est.

Linteum, ei, n. leinen Tuch, Leinwand. *Epi.* Purum, tenuissimum. *Usus.* Linteis inductus.

Linteus, a, um. leinen. *Usus.* Vestis lintea.

Lippio, is, ire. triessende Augen haben. *Us.* Cùm leviter lippirem, has litteras dedi.

Lippitudo, inis, f. triessende Augen. *Epi.* Diuturna, molesta, odiosa, perodiosa. *Usus.* Non occupatione, sed parvulâ lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam.

Liquefacio, is, feci, factum, ere. zerlassen. *Syn.* Mollio. *Usus.* Cave, ne voluptates liquefaciant animum.

Liquefio, fis, factus sum, fieri. zerrinnen, zerfliessen, weich werden. *Syn.* Liquesco, fluo. *Usus.* Glacies liquefacta.

Liquesco, is, ere. zerfliessen. *Usus.* Liquescere voluptate.

Liquet, es ist offenbar. *Syn.* Constat. *Usus.* Dicebant judices, non liquere.

Liquidè *vel* Liquidò, klärlich, offenbar. *Syn.* Certo, manifesto. *Usus.* Confirmare hoc possum liquidò.

Liquidus, a, um. weich, fliessend.)(*Siccus, aridus.* *Usus.* Liquida voluptas. Genus orationis liquidum; profluens, profusum.

Liquo, as, avi, atum, are. schmelzen. zerlassen. *Syn.* Liquefacio, liquidum facio. *Usus.* Guttæ solis ardore liquatæ.

Liquor, oris, m. ein flüßiges Ding, Saft. *Syn.* Humor.)(*Concretio.* *Epi.* Vivens, inamœnus, jucundus, purus. *Usus.* Liquores amnium. Causæ concretiones & liquores.

Lis, tis, f. Zanck, Streit-Handel. *Syn* Controversia, concertatio, causa, disceptatio. *Epi.* Intestata, insolita, nova, privata, tota, lites privatæ, reliquæ. *Phras.* 1. *Litem intendit homo improbus,* er fündet mir einen Streit-Handel an. Litem mihi infert; causa mihi nascitur cum homine improbo; jure experiri vult homo improbus; controversiam infert; dicam impingere audet; in contentionem, disceptationem vocat; in controversiam vocat, adducit, deducit; controversiam mihi facit, intendit; controversia mihi oritur, existit cum illo; litibus implicor; lege agere, legibus experiri audet homo improbus. V. *Causa*, *Controversia.* 2. *Litem perdet*, er er wird den Handel verliehrẽ. Litem amittet, causâ cadet; causam amittet; causam adversario tradet. 3. *Lites semper novas excitare*, immer neue Händel erwecken. Lites ex litibus serere, movére rixas litibus identidem lacessere; lites & contentiones excitare. 4. *In litem se immittere*, sich in einẽ Handel einlassen. In causam descendere, ingredi, demittere se; in dimicationem descendere; dimicationem subire. 5. *Litem componere*, den Streit-Handel beylegen. Litem transigere; tollere, componere, dirimere, sedare controversiam. *Us.* Litem contestari, *rem in judicium adducere*, den Handel vor Gericht bringen, gerichtlich vortragen. Litem dare secundum tabulas, das Urtheil u. Ausspruch der Sache nach den Rechten

ten machen. Litem æstimare, litis æstimationem facere. *Expensarum in litem factarum totiusque damni rationem inire*, die Unkosten eines Processes taxiren. Litem suam facere, *tanquam suam suscipere*, den Handel führen, gleichsam, als ob er sein eigen wäre. Litem in rem suam vertere, den fremden Handel sich selbst zum Gewinn machen. V. *Judex*, *judicium*.

Litaniæ, arum, f. Litaney. Supplicationes religiosæ, quibus Sanctorum suffragationes exposcimus.

Litatio, onis, f. Opferung. *Usus.* Hostiæ sine litatione cæsæ.

Litato, mit GOtt versöhnt. *Syn.* Auspicato.

Litigator, oris, m. Zänker, der gern rechtet. *Usus.* Rusticus, illiteratusque litigator.

Litigiosus, a, um. zänkisch. *Syn.* Litium cupidus. *Usus.* Litigiosus homo. Litigiosum prædium.

Litigium, ii, n. Gezänk, Streit-Handel. *Syn.* Lis. *Usus.* Numquid ego litigii inter vos contrahere cupio? V. *Lis.*

Litigo, as, avi, atum, are. zanken, hadern. *Syn.* Discepto, contendo, altercor. *Usus.* Litigare cum aliquo & judicio confligtari. V. *Contendo.*

Lito, as, avi, atum, are. opfern. *Syn.* Sacrificio Deum placo. *Usus.* Molâ falsâ litant, qui thura non habent.

Litor, aris, atus sum, ari. durch Opfer eine gute Vertröstung erhalten. *Usus.* Qui fit, ut litetur uni, alteri non litetur.

Litoreus, a, um. zum Gestad oder Ufer gehörig. *Usus.* Arbores, aves litoreæ.

Littera, æ, f. Buchstab. *Syn.* Nota, scriptura, elementa litterarum. *Epi.* Brevis, longa, forensis, insuavissima, nulla, prima, salutaris, vastior, tristior. *Usus.* Una & viginti sunt formæ litterarum. Epistola vacillantibus litteris exarata. Litteras venustè pingere, formare. Figuras litterarum fœdè & inscitè effingere. Nomen grandibus litteris in marmore incisum. Litteræ compositissimæ.

Litteræ, arum, f. Wissenschaft. *Syn.* 1. Eruditio, doctrina, bonæ artes & ingenuæ. 2. Memoria, monumenta. 3. Epistola. *Epi.* Non vulgares, reconditæ, interiores, exquisitæ, disertæ. *Phras.* 1. *Litteris humanioribus me impendam*, ich werde mich auf die freyen Künste legen. Ingenuas artes colam; in studiis humanitatis, tanquam in mercatura bonarum artium, diligenter versabor; cum musis me delectabo; cum omnibus Musis rationem habere cogito; totum me ad studia doctrinæ conferam; ad studium doctrinæ atque humanitatis, quo teneor, me applicabo; in humanioribus studiis omne curriculum meæ industriæ elaborabitur; mansuetiores artes, Musas totis animis persequar; in his bonarum artium studiis ætatem omnem ponam, agam, exigam; in has politiores artes totô pectore incumbam. V. *Humanus.* 2. *Litteras mittis amoris plenas*, deine Briefe sind voller Liebs-Bezeugungen. Litteras mittis multô officiô refertas, litteræ tuæ insignes multis amoris notis; amor tuus ex omnibus sese partibus ostendit in tuis litteris. V. *Epistola. Usus.* 1. *Bonæ artes*, Wissenschaft. Totum se ille ad litteras abdit, litteris involvit. Sunt in eo multæ litteræ; litteris est egregiè politus, eruditus. 2. *Monumenta*, schriftliche Urkunden. Mandare litteris, ac memoriæ posterorum cogitationes suas. Litteris artes omnes continentur. 3. *Epistola*, Brief. 1. *Litteras scribere*, einen Brief schreiben. Exarare, conficere; appellare aliquem; obstrepere alicui litteris; per litteras colloqui. 2. *Litteras mittere*, einen Brief schicken. Dare alicui, *latori*; ad aliquem, *cui scribimus*, Committere fido homini litteras. 3. *Litteras perferre*, einen Brief überbringen, einhändigen. Afferre ad aliquem; dare alicui, reddere litteras. 4. *Litteras accipere*, einen Brief empfangen. Commearunt ad me celeriter; volarunt tuæ; crebræ mihi ab amicis veniunt litteræ. 5. *Litteras intermittere*, das Briefschreiben unterlassen. Ecquid oblanguit, conquievit tuus ardor scribendi? 6. *Litteras expectare*, einen Brief erwarten. Diu tuas litteras requiro, desidero; multum jam temporis ab his litteris mutum esse doleo. 7. *Litteras intercipere*, Briefe auffangen. In alienas manus incidere litteræ. 8. *Litteris rescribere*, auf den Brief antworten. Respondere; litteras persolvere; litterarum officium reddere. 9. *Litteras aperire*, den Brief eröffnen. Resignare litteras; solvere epistolam; vincula epistolæ laxare. 10. *Litteras claudere*, den Brief versiegeln. Litteras obsignare, signare. 11. *Postscriptum litterarum*, *vulg.* In extremis litterarum; in extrema parte epistolæ adjungere aliquid. V. *Epistola.*

Litteratè, gelehrt. *Syn.* Scitè, doctè, eleganter. *Usus.* Litteratius cæteris loquitur.

Litteratura, æ, f. Schrift, Gelehrsamkeit. *Usus.* 1. Memoria litteraturæ velut germana soror est. 2. *Varia eruditio*, Gelehrtheit. Erat in Cæsare ingenium, ratio, litteratuaa, cogitatio.

Litteratus, a, um. gelehrt. *Syn.* Liberaliter eruditus, doctus & sciens, omnibus artibus liberalium studiorum excultus; litteris instructus; in omni bonarum litterarum artiumque genere versatus; doctrinâ atque optimarum artium studiis perpolitus; ornatus iis artibus, quibus ingenia ad doctrinam excoluntur. *Usus.* Litteratum otium. Senectus litterata. V. *Doctus, applico.*

Litura, æ, f. Auslöschung, Durchstrich, Durchstreichung. *Syn.* Linea inducta ad aliquid delendum. *Epi.* Flagitiosa. *Usus.* Mendæ lituris corriguntur. Hoc nomen in litura est.

Litus, toris, n. Gestad, Ufer. *Syn.* Ora, ripa. *Epi.* Delicatissimum, desertum. *Usus.* Delectat me orarum ac litorum amœnitas.

Lituus, i, m. Bischofs-Stab, Feld- und Heer-Horn, Trompete, Schalmey. *Syn.* Bacillum leniter incurvum, à litando dictum. *Epi.* Auguralis, insignis, clarissimus. *Usus.* Lituus auguralis ab ejus litui, quo canitur, similitudine nomen accepit. Lituus auguratus insigne.

Liveo, es, *vel* Livesco, is, ere. schwarzblau werden. *Usus.* 1. Digiti livescunt. 2. *Invidus fio*, neidig werden. Livescere fas non est.

Lividus, a, um. blaugelb, neidig. *Syn.* Invidus, malevolus.

Lixa, æ, m. Sudel-Koch, Feld-Koch. *Usus.* Impedimenta subsequi jussit, & calones lixasque, & invalidos senes.

Locatio, onis, f. Setzung, Miethung, Verdingung. *Epi.* Scelerata, falsa, inanis. *Usus.* Porticus, quæ ex locatione reficiebatur. Postularunt, ut induceretur locatio.

Loco, as, avi, atum, are. setzen, an einen Ort stellen. *Adv.* Publicè. *Syn.* Repono, colloco. *Usus.* 1. Locare aliquem in amplissimo dignitatis gradu. Civitatem in fine alicujus locare. Membra suo locata loco. 2. *Eloco; curandum do mercede constituta, conductori trado*, ausleihen, einem etwas um Lohn zu machen übergeben. Fundum locavi. Statuam, opus, viam sternendam alicui locare. 2. *In matrimonium colloco.* Filiam suam alicui locare, ausheyrathen.

Locuples, etis, *g. o.* reich, begütert. *Syn.* Dives, copiosus, abundans.)(*Egens. Adv.* Maximè, parum, quidem, certè, sanè. *Us.* Locuples domus, oratio locuples, Cicero locuples testis & autor. V. *Dives.*

Locupleto, as, avi, atum, are. bereichern. *Syn.* Dito, divitiis augeo, orno, fortunis augeo, cumulo; fortunis amplifico. *Usus.* Orationem locupletasti graviorum artium instrumento. Villam picturis, civitatem fortunis locupletasti. V. *Dito, dives, divitiæ.*

Locus, i, m. ein Ort, Stelle. *Syn.* Status, conditio, pretium, æstimatio, amor, gratia, occasio, tempus, genus. *Epi.* Opacus, frigidus, amœnus, remotus ab arbitris, opportunus, commodus, saluber. *Usus.* 1. 1) *Locus sacer*, ein heiliger Ort. Locus vetusta religione inclytus, celeberrimus. 2) *Locus solitarius*, ein einsamer Ort. Locus ab omni turba interpellantium vacuus, abditus certè, & ab arbitris liber ac remotus. Locus secessus à strepitu, clamore, turba vacuus. 3) *Locus amœnus*, ein annehmlicher Ort. Locus ædificiis frequens, uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis. 4) *Locus munitus*, ein fester Ort. Locus natura & arte munitus; natura & opere munitus; arcis in modum emunitus. 5) *Locus horridus*, ein wilder Ort. Locus asper & incultus; latronum occultator & receptator locus; furiarum quoddam castrum; locus septus densis sentibus, virgultis obsitus; arduus; iniquus, in una parte præceps. Avius commeatibus locus; difficilis aditu; loca confragosa, implicata vallium flexibus, & difficilis exitus; terra inculta, formidolosa. Asperitas, squalor locorum. 6) *Locus spatiosus*, ein weiter Ort. Locus in amplam camporum planitiem explicatus; locus, ubi se laxant montium sinus, & immensam planitiem aperiunt; loci amplitudo tanta, ut subjectos campos terminare oculis haud facilè posses. Ex superiore loco dicere, *ex rostris.* 2. *Status, conditio*, Stand, Beschaffenheit. In eum locum res rediit, venit, adducta, reducta est, die Sache ist so weit kommen. Quo loco res tuæ sunt? wie stehet es mit dir? Pessimo loco res nostræ ac fortunæ sunt. Optimo loco stat respublica, es gehet übel, es gehet gut. 3. *Pretium*,

tium, gratia, Werth, Gunst, Ansehen. Est magno loco; summum tenet, primum, principem apud Cæsarem locum, er stehet sehr wohl in Gnaden bey dem Kayser. 4. *Dignitas*, Ehren-Stelle. Ascendit in summum civitatis locum. Summum locum tenet, obtinet. Loco motus, deturbatus, dejectus est. 5. *Occasio, tempus*, Gelegenheit, Zeit. Lenitati locus non est; nihil loci est dubitationi. Locus gratificandi nullus est. Priore loco dicere; posteriore loco caussam dicere. 6. *Genus*, Geschlecht, Adel. Homo honesto, equestri, summo, clarissimo; *aut contra*: ignobili, obscuro, infimo loco natus. 7. *Loci Rhetorici* proprii, communes, sedes ac domicilia argumentorum. 8. *Locus autoris*, vel *libri*, Schrifft-Stelle. Platonis hunc locum tangendum non putavi; integrum reliqui. Eum locum fusè persequitur in suis libris Carneades.

Loco, an statt. *Syn.* Vice. *Phras.* 1. *Loco parentis te colo*, ich ehre dich gleich als meinen Vater. Parentis mihi numero es; duco, numero, habeo te in parentis loco; locum parentis, charitatémque tenes, obtines, pietatem filii tibi præsto. 2. *Tuo loco negotium agam*, ich werde die Sache an statt deiner verrichten. Tuis vicibus fungar; vicariam tibi operam præstabo. Tuis curis, tuo muneri quasi vicarius succedam; sollicitudinem tuam in negotio præstabo; tuam vicem supplebo; tuas partes summam, suscipiam, agam; tuam vicem hoc in negotio præstabo; vicem implebo; operæ ego tuæ vicariam supponam fidem. 3. *Loco parentis filius successit in consulatu*, an statt des Vaters ist der Sohn Burgermeister worden. Filius in parentis locum substitutus est; parenti à filio successum est; in demortui parentis locum suffectus, sublectus, subrogatus est filius; parentis fortuna in filium transiit. V. *Succedo.*

Locutio, onis, f. die Rede. *Syn.* Sermo. *Epi.* Emendata & Latina. *Usus.* Sermo est oratio remissa, & finitima quotidianæ locutioni.

Logi, orum, m. Possen, eitle, lächerliche Reden. *Syn.* Dictum ridiculum, nugæ, fabulæ.

Logica, æ, f. Vernunftlehre, Disputir-Kunst. *Syn.* Dialectica. *Usus.* Logica, quam rationem disserendi voco.

Logodædalus, i, m. der nichts dann zierliche Worte brauchet in seiner Rede. *Syn.* Verborum artifex & auceps. *Epi.* Exultantes.

Lolium, ii, n. Unkraut, Lülch. *Herbæ genus segetibus inimicum.*

Longè, ferne, weit. *Syn.* Procul.)(*Propè.* *Phras.* 1. *Longè distamus*, wir sind weit von einander. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; locorum longinquitate nimia disjungimur; in iis locis sum, quo propter longinquitatem tardè omnia perferuntur; regiones amplæ, & maria inter nos intersunt, interjacent, interjecta sunt. 2. *Longè remotus es*, du bist weit von uns entfernet. Devectus es in ultimas marium terrarúmque oras; ablegatus eò, unde ad nos nec nomen, nec fama de te accedere possit; iis locis agis, eas regiones colis, quas natura longè submovit. *Usus.* 1. Longè, *Loci.* Longè hinc Romam est. Longè à nobis, à domo abes. 2. *Temporis: Diu*, lang. Tempus muneris dandi longè abest. 3. *Multum*, sehr weit. Longe falleris opinione. Longè omnes superas. Longè prospicis; à vitio abes longissimè. *Cum Superlativo.* Longè optimus. 4. Longè rem peter.; *Rem iterum ab ultimis principiis repetere.* V. *Procul.*

Longinquitas, atis, f. Entfernung, Weite. *Syn.* Diuturnitas; locorum intervallum, distantia.)(*Propinquitas.* *Phras.* *Longinquitas temporis dolorem minuit*, die Länge der Zeit mindert den Schmerz. Dolorem mollit, minuit dies; diuturnitas dolorem animi vetustate tollit; mora oblanguescit animi dolor. *Usus.* 1. Dolor corporis longinquitate productus vehementiùs torquet. Nihil est, quod longinquitas temporis non efficiat. 2. *Loci.* Nil audio de te ob locorum longinquitatem.

Longinquus, a, um. weit entfernet. *Syn.* Longè remotus: longus, diuturnus.)(*Propinquus.* *Usus.* 1. Longinquus locus & reconditus. 2. Longinqui temporis usu multa discuntur. Rem deferre in longinquum.

Longitudo, inis, f. Länge. *Syn.* Diuturnitas, longinquitas, proceritas. *Usus.* Longitudo orationis. Longitudo itineris me retardavit.

Longus, a, um. lang. *Syn.* Procerus, longinquus, diuturnus, temporis longinquitate productus.)(*Brevis.* *Phras.* *Longus homo*, ein langer Mensch. Est in eo proceritas corporis ingens; est proceritatis eximiæ; corpore excelso est, ut ejus humeri aliorum vertices æquare facilè possint; est staturæ præcipuæ; corporis magnitudine eximia; statura illi longior & productior, ut ad domus

limen capute i demittere necesse sit. *Usus.* Breve tempus ætatis satis est longum ad bene honestéque vivendum. Nihil mihi longius fuit, ac te videre. Nihil illi longius, ac argento illo potiri, die Zeit ist ihm allzu lang, so lange er das Geld nicht haben kan.

Loquacitas, atis, f. Geschwätzigkeit. *Epi.* Insolita, perennis & profluens, quotidiana, rudis & indiserta. *Usus.* Facit non loquacitas mea, sed benevolentia epistolas longiores.

Loquaciter, geschwätzig. *Usus.* Homo loquaciter litigiosus.

Loquax, acis, *g. o.* geschwätzig. *Syn.* Multus in loquendo, garrulus. *Usus.* Malo indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem. V. *Loquor.*

Loquor, eris, cutus sum, loqui. reden. R *à* λόγος, *Sermo. Syn.* Sermonem habeo, commemoro, dico, ajo, verbum facio, vocem mitto, sermonem confero; mihi oratio est cum aliquo. *Adv.* Abundanter, accuratius, accusatorie, acute, amicissimè, amplè, asperè, asseveranter, bellè, commodè, confusè, copiosè, desperanter, dilucidè, gloriosè, græcè, graviter, hiulcè, honorificè, humanè, improbè, indulgenter, inquinatè, imprudenter, Latinè, eleganter, liberè, liberalissimè, magnificè, obscurè, ornatè, placidè, planè; populariter, propediem, pulchrè, splendidè, sincerè, suaviter, verè, verecundè, usitatè, vulgo. *Phras.* 1. *De te frequenter loquimur,* wir reden oft von dir. De te frequenter sermocinamur; frequens nobis est de te sermocinatio; multum nobis sermonis dant res tuæ; sæpe in sermonem veniunt; de rebus tuis nunquam nos oratio deficit; in rebus tuis nec infacundi sumus nec imprompti. Res tuæ nobis in ore sunt frequenter; res tuas frequenter in sermone habemus; res tuas laudésque crebris sermonibus usurpamus, agitamus; nullus nobis crebrior infertur sermo, ac de te; res tuæ crebris sermonibus feruntur; sæpe inter nos de tuis rebus verba facimus. Sermones, qui inter nos feruntur, ferè de rebus tuis sunt. 2. *Vix loqui poterat præ stupore,* er hat für Erstaunung fast nicht reden können. Lingua non suppetebat animo; vocem prope admiratio incluserat; vocem adeò suppresserat stupor; hærebat homini lingua, vox, oratio; effari verbum nullum potuit; infantissimus erat; diu vocem mittere non poterat, vix hiscere poterat *vel* audebat; vix mutire ausus; intercepta homini vox est; vocem emittere nullam potuit. 3. *Nihil insolitum locutus est,* es ist ihm kein ungereimtes Wort entfallen. Nihil neque insolens, nec protervum ex ore ejus exiit: verbum nullum durius imprudenti excidit *vel* elapsum est; nihil durius disseruit; nihil linguæ intemperantia temerè jactum; nihil temerè; nihil inconsideratè, nihil contra, ac fas erat, dicere auditus est. 4. *Ut insolenter locutus est!* wie frech hat er geredet! Ut temere effutiit multa! ut incondita multa ebulliit! ut nihil pro sano homine locutus est! quanta efferebatur verborum immoderatione! quoties vox ejus stolida, ac propè vecors audita est! quam insolenter vox ejus intonuit! quoties emissæ voces sunt stultitiæ indices, ac insolentissimæ temeritatis! 5. *Loquere cum illis,* rede mit ihnen. Da te in sermonem; infer te in circulos; aptos tempori sermones sere; socia sermonem; veni in sermonem illorum. V. *Colloquor.* 6. *Omnes de tuis laudibus loquentur.* De te semper omnes gentes loquentur; nulla unquam vetustas obmutescet; nunquam de tuis rebus gratæ posteritatis sermo conticescet. Versaberis in ore hominum & sermonibus, tuæque illæ laudes per omnes temporum ætates cantabuntur. V. *Laudo.* 7. *Tandem post longum silentium loqui cœpit,* endlich hat er angefangen zu reden. Obstinatum tandem silentium rupit; constrictam diu mœrore linguam resolvit, liberique hominis ore sermonem executus est. 8. *Frustra loquimur de hac re,* wir reden umsonst von der Sache. Frustrà de re verba consumimus; frustrà sermones cædimus; verba commutamus; sermones conferimus; sermonem miscemus. *Usus.* Inter nos locuti sumus. Tu quidem hæc ex ore alterius, tuo tamen sensu loqueris. Mulsa loqui, süsse Worte geben.

Lorica, æ, f. Brust-Harnisch. *Syn.* Ferreum pectoris adversus tela munimentum. *Epi.* Firmissima, ferrea, insignis, ænea. *Usus.* Cum lorica descendit in campum.

Loricatus, a, um. geharnischt. *Usus.* Loricati milites, quos cataphractos vocant.

Loripes, dis, *g. o.* krumm-füssig. *Usus.* Distortis pedibus in modum loripedis.

Lorum, i, n. Rieme. *Usus.* Loris aliquem cædere.

Lubens, entis, *g. o.* willig. *Syn.* Libens. *Usus.* Non me lubente hoc facies. V. *Libenter.*

Lubenter, gern. *Syn.* Libenter.

Lu-

Lubet, uit. es beliebet. *Syn.* Libet. V. *Libet.*

Lubido, inis, f. Begierde. *Syn.* Libido. V. *Libido.*

Lubricus, a, um. schlüpferig. *Syn.* Præceps, periculosus, in proclive labens.)(*Stabilis, planus. Phras. Solum lubricum*, ein schlüpferiger Boden. Solum non recipiens vestigium; solum, quod vestigia fallat facile; cui insisti sine prolapsione haud facilè potest; ubi fallente vestigiô proclivis in lapsum gradus; ubi gradum firmare nemo possit. *Usus.* Ætas puerilis maximè lubrica est, & incerta. Natura oculos fecit lubricos & mobiles. Viæ adolescentiæ lubricæ, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo, *aut* prolapsione vix potest.

Lucellum, i, n. kleiner Gewinn. *Syn.* Lucrum exiguum.

Luceo, es, luxi, ere. leuchten. *Syn.* Splendeo. *Adv.* Ferè, jam, nihilominùs. *Usus.* Imperii nostri splendor illis gentibus lucet. Æquitas, virtus per se ipsa lucet. Ornamenta in virtute & industria posita lucent.

Lucerna, æ, f. Leuchte. *Syn.* Lumen, lychnus. *Usus.* In sole lucernam adhibere.

Lucescit, Tag werden. *Syn.* Dilucescit, lucere incipit. V. *Dies, Aurora.*

Lucet, es taget. *Usus.* Nondum satis lucebat; exivi, antequam luceret.

Lucidè, licht, klar. *Usus.* Dilucidè & breviter definire.

Lucifer, eri, m. Morgen-Stern. *Syn.* Stella Veneris.

Lucifugus, a, um. Licht-scheu. *Usus.* Ecce autem alii minuti & angusti & omnia semper desperantes, alii malevoli, invidi, difficiles, lucifugi, maledici.

Lucrifacio, is, feci, factum, ere. Gewinn machen, Vortheil bekommen. *Syn.* Lucror. V. *Lucrum, quæstus.*

Lucror, aris, atus sum, ari. gewinnen. *Syn.* Lucrifacio, lucrum facio, quæstum facio, compendium facio. *Adv.* Impunè.)(*Perdo. Phras. Causidici multi fiunt, ut plurimum lucrentur*, viele werden Rechts-Gelehrte, damit sie einen Gewinn haben. In forum se multi conferunt, ut lucri plurimum faciant; ut quæstus faciant maximos; lucri spe & cupiditate adducti; lucelli dulcedine illecti; lucrum dum spectant, dum sequuntur, in forum veniunt. Multos ad agendas causas lucri cupiditas impellit. Facit augendæ rei cupiditas, spes ditescendi, ut multi vocem in quæstum conferant; multi agendis causis se dant; ut compendii ex iis faciant aliquid. Multi industriam suam in agendis causis exercent, ut lucri inde aliquid colligant; ut pecuniæ aliquid inde redigant. *Usus.* Auri pondo decem lucrari.

Lucrum, i, n. Gewinn. *Syn.* Quæstus, compendium; fœneratio. *Epi.* Immensum atque infinitum, invitum, non magnum, præclarum, præsens. *Phras.* 1. *Homo est uni lucro intentus*, er siehet einzig und allein auf den Gewinn. Omnia ad quæstum & nundinationem traducit; ut lacunam rei familiaris expleat, audet agitque omnia; rem quærit omnibus modis; dum quæstum ex re faciat, omnia honesta atque inhonesta perinde habet; quovis lucellô capitur, ducitur. Id unum spectat & sequitur, ut quæstus faciat maximos; nihil turpe putat, modo cum quæstu conjunctum sit; rem ut faciat, lucrum ut consequatur, nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernatur. Tanti lucrum putat, ut expetendum sibi vel cum dedecore existimet; eâ cupiditate ad lucrum incumbit, ut quærendum sibi vel cum infamia ducat. 2. *Ex ea re nihil lucri habeo*, daben habe ich keinen Gewinn. Nihil ad me redit ex his; isthic mihi neque seritur, neque metitur; nihil inde pecuniæ redigitur; nihil inde lucri ad me derivatur; nihil lucri in me redundat. *Usus.* Plerique quæstû ducuntur, & lucrô. De lucro vivere. Omnia ad lucrum revocare. Hoc in lucro, in lucris ponendum. V. *Quæstus.*

Luctatio, onis, f. Streit. *Syn.* Concertatio. *Epi.* Incerta, magna. *Usus.* Sine adversario nulla est luctatio. V. *Certatio.*

Luctator, oris, m. Kämpfer.

Luctificus, a, um. traurig, trübselig. *Usus.* Clades luctificæ.

Luctor, aris, atus sum, ari. ringen. *Syn.* Concerto, contendo. *Adv.* Ampliùs. *Usus.* Luctari cum aliquo. V. *Contendo.*

Luctuosus, a, um. traurig. *Syn.* Funestus, luctû plenus, quod habet luctum. *Usus.* Afflicta & prostrata virtus maximè luctuosa est. Dies populo acerbus & luctuosus. V. *Tristis.*

Luctus, ûs, m. Trauer. *Syn.* Mœstitia, mœror, squalor, sordes, lachrymæ, fletus. *Epi.* Acerbissimus, continuatus, domesticus, gravissimus, impudens, magnus, publicus, summus, tantus, tristis. *Phras.* *Civitas universa in luctu erat*, die ganze Stadt war in Trauer. In squalore erat civitas; in sordibus, lamentis luctûque jacebant omnes; luctû occupati erant omnium animi; luctû conficiebantur; squalebat urbs tota; in luctû erat, versabatur; luctus non continebatur parietibus unius domûs, sed totam urbem pervadebat; quem luctum hauserint, perceperint cives omnes, sordidâ scissâque veste alii, alii lachrymis ac querelis testabantur; concessum in omnem formam luctûs est; jacebant alii in squalore & sordibus, alii lachrymis propè ac gemitibus contabescebant. V. *Lugeo, lachrymor, gemo, mœror, tristitia.* *Usus.* Luctus est ægritudo ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu. Habet ea res luctum. Nolo te in eundem luctum vocare. Incidere in maximos luctus. Luctum levare, sedare, tollere. Luctum deponere.

Lucubratio, onis, f. Arbeit, oder Studieren bey dem Lichte. *Syn.* Vigiliæ nocturnæ, commentatio.

Lucubro, as, avi, atum, are. zu Nacht studiren. *Syn.* Elaboro, elucubro. *Usus.* Accipe opusculum his contractioribus noctibus lucubratum. V. *Compono.*

Luculentè, hell, deutlich. *Syn.* Copiosè, splendidè. *Usus.* Luculentè scribere, dicere.

Luculenter, hell. *Syn.* Luculentè, egregiè.

Luculentus, a, um. ansehnlich. *Syn.* Elegans, præstans, insignis, grandis. *Usus.* Luculentus scriptor. Luculentam plagam mihi inflixit. Homo luculentus.

Lucus, i, m. Wald. *Syn.* Nemus sacrum. *Epi.* Sanctus.

Ludibrium, ii, m. Verspottung. *Syn.* Irrisio. *Phras.* *Ludibrio aliis esse nolo*, ich will andern nicht zum Gelächter werden. Ludibrio, irrisui, despectui esse nolo; nolo ad contumeliam os præbere aliis; nolo spectaculo esse aliis, & traduci per ora hominum, ludibrio haberi nolo; nolo vulgi ludibria experiri. *Usus.* Ludibria fortunæ expertus. V. *Contemptus, irrideo.*

Ludibundus, a, um. spielend, munter. *Syn.* Alacer, per jocum & ludum. *Usus.* Omnia ludibundus perficies.

Ludicrus, a, um. kurzweilig. *Syn.* Jocularis. *Usus.* Sermo ludicrus. Armorum exercitatio ludicra.

Ludificatio, onis, f. Betrug. *Usus.* Omni ludificatione senatum remoratur. Ludificatio in usum venerat.

Ludifico, as, avi, atum, are. betrügen, verlachen. *Syn.* Illudo, decipio. *Usus.* Si quis latere & ludificare diutiùs velit. V. *Decipio.*

Ludius, ii, m. Gauckler. *Syn.* Histrio.

Ludo, is, lusi, lusum, ere. spielen. *Syn.* Ludô utor, animi causâ exerceor. *Adv.* Jocosè, satis, familiariter, humanè, lepidè, studiosè, multùm ac diu. *Phras.* 1. *Non libenter ludo*, ich spiele nicht gern. Lúdô non delector, non capior; non soleo libenter ludo indulgere; ludis operam dare; non libenter me ludendo exerceo; non multum reperio in ludendo voluptatis; exiguam ex ludo voluptatem capio; magnam ex ludo non haurio voluptatem. *Usus.* 1. Pilâ ludere. 2. *Deludo*, auslachen. Lusit in me, ùt solet. 3. *Jocor*, schertzen. Ludens id dixeram. 4. Operam in re ludere, vergeblich sich bemühen.

Ludus, i, m. Spiel. *Syn.* Munus, spectaculum, ludicrum *item*: Schola, jocus. *Epi.* Campestris, compitalitius, gladiatorius, jucundus, novus, talarius. Ædiles, amplissimi, antiquissimi, apparatissimi, magnificentissimi, casti, solennes, castissimi, lætiores, magni, grati, maximi, mediocres, plebeji, primi, publici, Romani, sanctissimi, scenici, summi, sumptuosi, votivi. *Phras.* 1. *Ludi magnificè sunt curati*, es sind herrliche Schauspiele gehalten worden. Ludi dati sunt magnificentissimi; ludi more institutóque habiti, editi, commissi sunt apparatissimi. Maxima fuit ludorum celebritas, apparatus, splendor; maxima munerum fuit magnificentia; spectacula præbita sunt luculenta; ludi opulentiùs instructiúsque, quàm antehac, sunt celebrati. *Usus.* 1. Ludos publicos apparare, curare, edere, committere, Schauspiele halten. Ludos instaurare, intermittere. Ludos spectare. 2. *Exercitatio ludicra*, Spiele. Detur aliquis ludus illi ætati; exercitatione ludóque campestri uti. 3. *Jocus*, Schertz. Per jocum & ludum aliquem avertere, ista perdiscere ludus est. 4. *Schola*, Schule. Ludum aperire. Ex eo ludo ac pueritiæ disciplina multi clari viri profecti sunt. Ludus & officina discendi.

Lues, is, f. Seuche. *Syn.* Pestis. *Epi.* Impura. *Transl.* Morum contagio. V. *Pestis, Contagio.*

Lugeo, es, luxi, ere. bedauern, trauern. R. *à λοιγὸς, pernicies.* *Syn.* In luctu sum, squaleo, mœreo.)(*Lætor.* *Phras.* *Mortuum meritò omnes lugebant,* seinen Tod haben alle billig bedauert. Flebant de morte tanti viri; mortuum lugubri lamentatione & fletû prosequebantur; mœrebat senatus, tota civitas confecta seniô, squalebant municipia, afflictabantur coloniæ, agri denique tam mansuetum, tam beneficum civem desiderabant. Propter unum hic totus civium squalor, hic luctus, hæ sordes susceptæ sunt. Eluxere eum graviùs & diutiùs, quàm ulla mater unicum filium. Tanti luctus gemitúsque fiebant, ut acerbissimus totâ urbe luctus versari videretur. Comploratа mors viri totam urbem lamentis implevit. Nemo unquam dolentiùs deploratus est; mœrebant boni omnes, & in luctu vivebant; accepto ejus mortis nuncio nemo erat, qui lachrymas teneret; qui lamentis non se dederet; qui in questus se flebiles non profunderet; lachrymis justóque comploratû mortuum non prosequeretur; auditâ ejus morte lamentis, ploratúque urbs tota personabat; ubique comploratio & flebiles voces exaudiebantur; coortæ ubique lachrymæ & voces doloris indices; nec deerant, qui muliebres in fletus se projicerent; qui lachrymis, querelis, sordidâ, scissâque veste totam urbem planctu lamentisque implorarent; concessum in omnem formam luctûs, nec lamentis parcebatur. V. *Luctus, Mœror.* *Usus.* Lugere mortem filii, fortunam reipublicæ.

Lugubris, e. traurig. *Syn.* Funebris. *Usus.* Fratris mei lachrymæ sordésque lugubres. V. *Tristis.*

Lumbus, i, m. Hüfte. *Usus.* Lumborum tenus.

Lumen, inis, n. Licht. *Syn.* Lux)(*Tenebræ.* *Epi.* Æternum, altum, autumnale, bonum, clarum, dilucidum, breve, probabile, illustre, suave, divinum, gravissimum, honestum, lætum, magnum, mediocre, obscurum, perpetuum, plenum, rutilum, summum, superum, tenue, tenuissimum, varium, vernum, certum, fervidum, vitale, volitans. *Usus.* 1. Lumen alicui in tenebris præferre. Tabulæ pictæ in bono lumine collocatæ. Animi, consilii, ingenii lumen porrigere ac tendere. Luminibus alienis obstruere, das Licht, die Fenster verbauen. Luminibus officere, *idem.* 2. *Fenestra,* Fenster. Credebat ab ædium venditore mutata lumina. 3. *Oculus,* Auge. Amissis luminibus.

Luminare, is, n. Licht. *Syn.* Lumen. *Usus.* Incolumi senatû, nondum tot luminaribus reipublicæ extinctis.

Luminosus, a, um. hell, licht. *Usus.* Partes maximè luminosæ & quasi actuosæ.

Luna, æ, f. Mond. *Epi.* Major, nova. *Phras.* 1. *Luna nova,* der Neumond. Luna nascens; luna cùm se curvat in cornua; cùm cornua lunæ eminent. 2. *Luna plena,* Vollmond. Luna cum totum orbem sidere impleret; cum orbem sidus impleverit; cùm recessû, digressû longissimô à sole lumen accipit plenissimum. 3. *Luna crescens,* zunehmender Mond. Luna adolescens; luna se reficiens; luna cùm fluxû modicô sinum facit. 4. *Luna decrescens,* abnehmender Mond. Luna senescens; cùm exiguo jam cornû fulget luna. Luna deficiens. 5. *Eclipsis lunæ,* Monds-Finsterniß. Lunâ laborante; luna deficiens, cùm primum nitorem sideris sui conderet; cùm sanguinis colore suffusô lumen omne fœdaret. Lunæ defectio. V. *Eclipsis.* *Usus.* Luna summa humilitate fertur, propè contingens terram. Accessû suo & recessû solis lumen accipit. Solis annuam lustrationem menstruô spatio consequitur. Ortus & obitus lunæ. Luna crescens & decrescens. Luna ortus nascentium moderatur; maritimorum motuum accessus & recessus motibus suis gubernat; accretione & diminutione luminis fastorum dies notat & significat.

Lunaris, e. dem Monde eigen. *Usus.* Lunaris & infimus cursus.

Luo, is, lui, ere. büssen. R. *à λύω, solvo.* *Syn.* Persolvo pœnas, pœnas do; *item:* expio, abstergo. *Phras.* 1. *Unus ille luet culpam pro omnibus,* er wird diese Schuld an statt aller büssen. Ille pro omnibus pœnas pendet, persolvet; de unius tergo satisfiet populo; pro omnium peccato unus ille supplicium sufferet; omnes omnium pœna in eum expetunt; unius pœnâs defungendum erit senatui; unus ille piaculum fiet pro cæteris. 2. *Statim luit temeritatem suam,* er hat seine Vermessenheit bald gebüsset. Non celerius, quàm timeri poterat, fortuna deprehendit ejus temeritatem. Non effugit pœnam temeritas; erroris sui mox pœnas dedit, dependit, solvit. V. *Pœna, punio.*

Lupa, æ, f. Erz-Hure. *Syn.* Meretrix, scortum.

Lupinus, a, um. was vom Wolf ist. *Usus.* Folliculus lupinus.

Lupus, i, m. Wolf. R. *à λύκος.* *Usus.* Lupus in fabula.

Lurco, onis, m. Prasser. *Usus.* Lurco tribunus plebis.

Luridus, a, um. Bley-färbig. *Syn.* Supra modum pallidus. *Usus.* Corpus luridi maculis deforme.

Luſcus, a, um. halb blind. *Syn.* Unô captus oculo, cocles.

Luſio, ónis. f. Kurzweil. *Epi.* Laborioſæ, multæ. *Uſus.* Pueri luſionibus laborioſis delectantur, ſenibus ex tot luſionibus tali demum relinquuntur.

Luſor, oris, m. Spieler, Betrüger. *Syn.* Qui ludit, aut decipit. *Uſus.* Luſorem ſuum deludere.

Luſtralis, e. zur Reinigung gehörig. *Uſus.* Sacrificium luſtrale.

Luſtratio, onis, f. Durchzug. *Syn.* Peragratio. *Uſus.* Peragratio itinerum, luſtratio municipiorum.

Luſtro, as, avi, atum, are. beſichtigen. *Syn.* Inſpicio; peragro. *Phraſ. Exercitum luſtrare*, die Armee muſtern. Copias recognoſcere; legiones recenſere; numerum copiarum inire; delectum agere, habere militum. *Uſus.* Luſtrare oculis, animô totam terram. Luſtrare exercitum, populum.

Luſtrum, i, n. Zeit von fünf Jahren. *Syn.* Quinquennale ſpatium, Olympias. *Epi.* Infelix, ſuperius. *Uſus.* 1. Luſtrum condere. Superioris luſtri nomina extinguere. 2. *Ganea, popina*, liederliches Haus. Emerſus è tenebris luſtrorum. In luſtris ac popinis tempus ætatis omne conſumpſit.

Luteus, a, um. kothig. *Syn.* Nullius pretii, *aut* ponderis, levis, ineptus, homulus ex luto & argillâ factus. *Uſus.* Luteum negotium eſt, nec dignum, in quo &c. Homo luteus.

Lutulentus, a, um. kothig. *Syn.* Impurus, lutô cœnoque oblitus, lutô plenus. *Uſus.* Lutulenta vitia. Humus lutulenta. Ut ſus lutulenta in cœno volutatur.

Lutum, i, n. Koth. *Syn.* Terra humore ſoluta & putris. *Uſus.* O lutum! o ſordes! Homulus ex luto & argilla factus.

Lux, cis, f. Licht. R. ὁ λύξ. *Syn.* Lumen.)(*Tenebræ.* *Epi.* Aliena, centeſima, clara, communis, dulcis, forenſis, illuſtris, inſolita, larga, ſuaviſſima, ſupera, tenuis, varia, veriſſima. *Phraſ. Lux iterum rediit ſerenior*, es iſt wiederum lichter worden. Lucem caliganti mundo reddidit dies, & ſpiſſas cœlo tenebras ſerenitate diſcuſſit; liquidior lux apparuit. Reddita terris dies eſt. *Uſus.* Communem lucem accipere. In lucem proferre. Luce privari. 2. *Perſpicuitas*, Deutlichkeit, Klarheit. Autoris ſententiæ lucem deſiderant. *Dignitas, honor*, Anſehen. Lucem reipublicæ afferre. In clariſſima luce verſari. In Aſiæ luce degit. Lucem fugere. 4. *Dies*, Tag. Luce palàm in foro ſaltare. Ad eum ante lucem veni. 5. *Vita*, Leben. Lucis uſuram alicui eripere.

Luxuria, æ, f. *item:* Luxuries, ei, f. Ueppigkeit, Unmäßigkeit. *Syn.* Luxus, libido. *Epi.* Agreſtis, nova & inaudita, privata, profuſa, ſingularis, vitioſa. *Phraſ. Turpe eſt luxuriæ ſe dedere*, es iſt ſchändlich, ſich ganz dem wollüſtigen Leben ergeben. Turpe eſt, luxuria diffluere, luxuria ſolvi; vitio ventris & corporis indulgere; molliter, luxurioſè vivere; vitam mollem & confertam voluptatibus vivere; per luxum & laſciviam in Venerem effundi; fortunæ indulgentia ad laſciviam abuti; marcere luxuriâ, vinô ſcortis luſtrisque confectum. V. *Libido, impudicitia.* *Uſus.* 1. In urbe luxuries creatur, è luxuriâ avaritia, ex avaritia erumpat audacia, neceſſe eſt. Per luxuriam ſua bona profundere, conſumere, effundere. Luxuria cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt. 2. *Inutilis ſine fructu redundantia*, Ueberfluß. Herbarum, frondium, ſtyli luxuries.

Luxurio, as, avi, atum, are. wollüſtig ſeyn. *Syn.* Laſcivio, abundo. *Uſu.* Depoſitô periculorum metû luxuriaverant animi. Merſus ſecundis rebus luxuriaverat animus.

Luxurioſè, unmäßig, üppig.

Luxurioſus, a, um. unmäßig. *Syn.* Intemperans. *Phraſ. Eſt luxurioſus*, er iſt in Geilheit ganz erſoffen. Effuſus in vinum, & quæ ebrietatem ſequuntur; mollitiâ & laſciviâ diffluit; pudoris profanandi nulla illi eſt verecundia; in caſtris Veneris veteranus miles. V. *Libidinoſus, impudicus.*

Luxus, ûs, m. Pracht, Verſchwendung. R. à λύσις, *ſolutio.* *Syn.* Intemperantia profuſióque in victu & cultu corporis; cultus, opulentia. V. *Conſumo, Nepos.* *Uſus.* Luxû fluentem, & liberalius ſibi indulgentem repentè calamitas oppreſſit.

Lyceum, i, n. die Schule des Ariſtoteles.

Lychnuchus, i, m. Lichtſtock. *Syn.* Quod lucernam ſuſtinet. *Uſus.* Ad lychnuchum ligneolum ſcripſi.

Lychnus, i, m. Lampe. *Syn.* Lucerna. *Uſus.* Alia ſolis lux, & lychni.

Lymphaticus, a, um. unsinnig. *Syn.* Furiosus. *Usus.* Pavor lymphaticus.

Lymphatus, a, um. unsinnig. *Syn.* Furens, insanus. *Usus.* Velut lymphati & attoniti munimentis se continebant. V. *Furens.*

Lynceus, a, um. scharfsichtig. *Syn.* Perspicax. *Usus.* Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

Lyra, æ, f. Geige, Leyer. *Syn.* Fides. *Usus.* Lyrâ canere.

Lyricus, a, um. zur Leyer dienlich. *Usus.* Poëta lyricus.

M.

Macellum, i, n. Speise-Markt. *Syn.* Locus, in quo venduntur omnia, quæ in urbem vescendi causâ afferuntur.

Macer, a, um. mager.)(*Pinguis.* *Phras.* *Valde macer est*, er ist sehr mager. Macie extenuatus; ac propè confectus est; macie exesus est; macie deformatus; umbra hominis videtur, fame ac illuvie enecti; facie luridâ, refugientibus introrsum oculis habitum refert corporis pallore & macie perempti. V. *Macies.* *Usus.* Solum exile & macrum.

Maceria, æ, f. Mauer aus Stein und Erde. *Syn.* Murus in agro *aut* vinea.

Macero, as, avi, atum, are. aushungern. R. *à μακρός.* *Syn.* Attenuo, contero. *Usus.* Aliquem sollicitudine, fame macerare. Curis, invidiâ confici & macerari.

Machina, æ, f. Gebäude, Gerüste. *Syn.* Machinatio. *Usus.* 1. Hæc tota lex ad te evertendum quasi machina comparatur. 2. *Astutia, dolus, ars*, Betrug, List. Adhibere, comparare, commoliri dolum, machinam, fallaciam, præstigias.

Machinamentum, i, n. Gerüste. *Syn.* Machina. *Usus.* Varia quatiendis muris machinamenta.

Machinatio, onis, f. Gerüste, List, Erfindung. *Syn.* Artificium. *Usus.* Judex velut machinatione quadam & solertia in rei partes est flectendus.

Machinator, oris, m. Erfinder. *Syn.* Architectus, fabricator.

Machinor, aris, atus sum, ari. aussinnen. *Syn.* *Transl.* Struo, molior, excogito. *Phras.* *Machinatur dolum*, er gehet auf einen Betrug um. Dolorem comparat; fraudem molitur; monstri aliquid alit; flagitii aliquid conficit; fallaciam portat homini. V. *Fraus, dolus, decipio.* *Usus.* Sibi ipsi pestem, aliis necem, *vel* calamitatem machinari. *Adv.* Jamdiu; scelestissimè.

Macilentus, a, um. mager. *Syn.* Macer, macie extenuatus. V. *Macer.*

Macies, ei, f. Magerheit. *Syn.* Corporis siccitas, gracilitas, tenuitas. *Epi.* Grandis. *Usus.* Equi macie corrupti. Homo macie torridus. Corpus macie contabuit; extabuit, consenuit. Macie tabescere & consenescere.

Macrocollum, i, n. eine Art von Papier. *Syn.* Charta, membranula.

Mactè, wohlan! frisch auf! *Vox hortantis.* *Usus.* Mactè virtute & hâc pietate in patrem patriàmque! Mactè virtute milites estote! Mactè animô.

Macto, as, avi, atum, are. schlachten. *Syn.* Neco, interficio. *Usus.* Æternis suppliciis mactabuntur improbi. Quam Lentulo victimam gratiorem mactabis? Majori aliquem malô mactare, *afficere.* V. *Hostia.*

Macula, æ, f. Mackel. R. *à μίακος, macula.* *Syn.* Labes, probrum, dedecus, vitium.)(*Splendor.* *Epi.* Insignis, magna, minuta, maculæ æternæ. *Phras.* 1. *Maculâ afficere*, einen Schandfleck anhängen. Maculam alicui & notam inurere; maculâ aliquem, *vel* maculam alicui aspergere; labem inferre, aspergere; labe afficere; fœdare. 2. *Maculam delere*, den Schandfleck auslöschen. Maculam eluere & delere; abolere novâ gloriâ flagitii memoriam; turpitudinem delere; far-

farcire infamiam; flagitium, incommodum expiare; maculam abstergere. 3. *Maculam contrahere*, Schande oder Unehre aufheben. Maculam ex re aliqua concipere, suscipere; labem contrahere. V. *Dedecus*, *ignominia*.

Maculo, as, avi, atum, are. bemackeln. *Syn.* Maculâ afficio, contamino, commaculo, inquino, polluo, fœdo, labem infero, maculis aspergo. *Usus.* Omni dedecore maculare splendorem alicujus. V. *Macula*, *commaculo*.

Maculosus, a, um. befleckt. *Syn.* Maculis aspersus, respersus. *Usus.* Maculosa vestis. Maculosi senatores.

Madefio, fis, factus sum, fieri. naß werden. *Syn.* Perfundor, respergor.

Madeo, es, ui, ere. naß seyn. *Syn.* Madefio.

Madidus, a, um. naß. *Syn.* Perfusus. *Usus.* Fasciculus ille totus aquâ madidus redditus est.

Magicus, a, um. zauberisch. *Usus.* Carmen magicum.

Magis, mehr. *Syn.* Plus plusque, magè.)(*Minus*. *Usus.* Semper magis magisque suspicor. Annos natus magis quadraginta. Magis est, quod lugent, quam quod &c.

Magister, ri, m. Lehrmeister. *Syn.* Præceptor, doctor, autor.)(*Discipulus*. *Epi.* Bonus & eruditus, familiaris, gratissimus, imbecillis, magnus & sapiens, molestus, novus, præstantissimus, perfectior, senior, summus, exquisitus, germanus, ineptus, Rhetoricus. *Usus.* Magistrum habere; aliquô magistrô uti. Apud magistrum pueri exercentur. Dux & magister ad faciendum aliquid. Plato autor & magister intelligendi, virtutis, animi. Stylus perfector dicendi & magister. Timor non diuturni magister officii. Sub haud pœnitendo magistro litteras didicit. V. *Doctor*.

Magisterium, ii, m. Meisterschaft. *Syn.* Magistri munus, officium, cura, dignitas. *Epi.* Novum, nequissimum. *Usus.* Magisterium morum. Magisteria à majoribus instituta me delectant.

Magistra, æ, f. Lehrmeisterin. *Usus.* Legis æternæ vis, quasi dux & magistra vitæ & officiorum.

Magistratus, us, m. Obrigkeit. *Syn.* Dignitas, honor, potestas, fasces, procuratio muneris publici; qui cum potestate est; qui potestatem gerit.)(*Privatus*. *Epi.* Æquus, amplus, annuus, certus, furibundus, levissimus & divulgatus, mutus, lex loquens, patricius, provincialis, sanctissimus, summus. Amentes, annui, avariores, egregii, improbi & rapaces, inepti, liberi, maximi, ministri, minores. *Phras.* 1. *Magistratus honorem, cui vult, tribuit*, die obrigkeitlichen Würden theilt er nach seinem Belieben aus. Honores, quibus vult, mandat; imperii summam, quibus vult, tradit, committit; imperium, quibus vult, mandat, defert; magistratum, quibus vult, dat, committit, mandat; reipublicæ, quos vult, præficit; summam rerum, quibus vult, permittit; summum imperium potestatemque rerum omnium, quibus vult, committit; summam rerum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert; summam rerum dat; reipublicæ principatum iis concedit; principes in republica ponit; in summo imperio locat, quos non merita, sed privata necessitudô commendat. 2. *Multos magistratus gessit*, er hat schon viele obrigkeitliche Aemter geführet. Multos honores gessit; imperii summam sæpè tenuit, imperium gessit sæpè; sæpius cum imperio fuit; in magistratû fuit sæpius; summa rerum sæpè ad ejus arbitrium rediit; sæpius summô magistratû reipublicæ præfuit; non raro summa imperii ad hunc virum respexit; principatum suæ civitatis sæpè obtinuit. 3. *Ad summum magistratum pervenies*, du wirst zur höchsten obrigkeitlichen Stelle gelangen. Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis; ea consequeris, quæ in republica sunt amplissima; honestissimô locô, summô locô tuâ in civitate futurus es; in magistratum venies; in summo imperio locabere. 4. *Quis in tanta perturbatione temporum magistratum suscipere audeat?* wer sollte bey so gestalten Sachen die Stelle einer Obrigkeit vertreten wollen? Qui magistratum capere; rempublicam capessere; quis attingere rempublicam; magistratum inire impendentibus tot periculis audeat, animum inducat? *Usus.* Munus est magistratûs, intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejusdem decus & dignitatem sustinere, servare leges, jura describere, eaque fidei suæ commissa meminisse. Magistratum *petere*. Magistratum *creare*, ordinare, constituere. Magistratum alicui *mandare*. Magistratum *assequi*, adipisci, accipere. Magistratum *gerere*. Magistratum *deponere*; magistratu abire. V. *Dignitas*, *honor*, *officium*, *imperium*.

Ma-

Magnanimitas, tis, f. Großmüthigkeit. *Syn.* Magnitudo animi, animi celsitas, amplitudo, præstantia, altitudo; magnus animus & excelsus. *Phras. Novi magnanimitatem tuam*, ich kenne deine Großmüthigkeit. Novi animi tui firmitatem, constantiam, vim, fortitudinem, excellentiam, sublimitatem; novi, quam non humili & fractô sis animô; quam ad omnem eventum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam; omnes temporum motus ac vicissitudines stabili ac paratô sis animô; quæ in te sit indoles virtutis; quæ amplitudo animi ac consilii. Novi, quod animi tibi robur sit; nihil esse tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non altô quodam aggrediaris animô, aut consilii præsentiâ non perstringas. V. *Animus, fortis.*

Magnanimus, a, um. großmüthig. *Syn.* Magni animi vir & excellentis. *Usus.* Vir fortis & magnanimus. V. *Animus, altus.*

Magnes, etis, m. Magnet-Stein. *Syn.* Lapis ferrum ad se alliciens.

Magnifacio, is, feci, factum, ere. hoch schätzen. *Syn.* Magni æstimo. *Phras. Tui libri passim magnifiunt*, deine Bücher werden sehr hoch geschätzet. Tui libri apud omnes in pretio & honore sunt; egregia de tuis libris opinio, existimatio est; præclarè de tuis libris omnes existimant, sentiunt, judicant; tui libri omnium judicio probantur; omnibus laudibus ornantur; omnium in manibus versantur; omnibus manibus teruntur; omnium sinû foventur, circumferuntur, circumgestantur; assiduè tractantur & lectitantur. V. *Æstimo.*

Magnificè, herrlich. *Syn.* Splendidè. *Usus.* Magnificè ac splendide convivium ornare; laudari ab aliquo. Amplè, laxè, magnificè habitare. Magnificè loqui, se jactare.

Magnificentia, æ, f. Herrlichkeit. *Syn.* Splendor. *Epi.* Laudanda, publica. *Usus.* Magnificentia, apparatio & sumptus epularum. In omnibus rebus magnificentiam adhibere. V. *Splendor.*

Magnifico, as, avi, atum, are. erheben, groß machen. *Syn.* Te unum ex omnibus magnificare voluit. V. *Laudo.*

Magnificus, a, um. stattlich. *Syn.* Lautus, splendidus, amplus, gloriosus, summo splendore præditus. *Usus.* Magnificus, ornatus, munera, cœna, oratio, animus. V. *Splendidus.*

Magniloquentia, æ, f. Wort-Pracht. *Usus.* Homeri magniloquentia.

Magnitudo, inis, f. Grösse. *Syn.* Amplitudo, granditas, moles. *Epi.* Admirabilis, singularis, immensa, excellens, eximia, incredibilis, interminabilis, insignis, inusitata, mirabilis, multa, nova, par, paterna, præsens, subita, summa, tanta, tenuis, vera & sapiens. *Usus.* Magnitudinem animi tui inflecti sinas. Amoris, odii, frigorum magnitudo. Vid. *Magnus.*

Magni esse, facere, habere &c. hochschätzbar seyn, hoch schätzen. *Usus.* Magni erunt mihi tuæ litteræ.

Magno, theuer. *Syn.* Magnô pretio.)(*Parvo.* *Usus.* Agros illos magnô emit.

Magnopere, sehr. *Syn.* Majorem in modum, vehementer, nimio opere. *Phras. Magnopere*, sehr, über die massen. Summè, etiam atque etiam, vehementer, maximè, mirè, valdè, mirificè, incredibiliter, singulariter, insigniter, præcipuè, unicè, egregiè, apprimè, admodùm, oppidò, eximiè, cumprimis, inprimis, majorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, non vulgariter, non mediocriter, non parum, non ad aliorum exemplum, non ex more exemploque aliorum; non, ut solet; non, ut mos est; sic, ut nihil magis; sic, ut nihil suprà; sic, ut conferri nihil possit; sic, ut par, æquale nihil. V. *Valde.*

Magnus, a, um. groß. R. à μέγας. *Syn.* Amplus, grandis, non mediocris, non parvus, longè lateque patens, immanis, vastus. *Adv.* Æquè, plenè, planè, hercle, ita, mirificè, sanè, valde. *Phras.* 1. *Res magnas aggreditur*, er unternimmt grosse Dinge. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit; nihil medium, nec spem, nec curam, sed immensa omnia volvit animô; res immensæ molis animô non minore suscipit; ad ea se servat, ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiant; in moliendis rebus vires animô metitur. 2. *Magnus est corpore*, er ist groß vom Leibe. Corporis magnitudine est inusitata; eximia illi corporis species & magnitudo; ingens illi corpus; species corporis ampla & magnifica; egregiâ est corporis amplitudine & specie; vastâ corporis mole, & humanæ magnitudinis formam propemodum excedente; multum inter omnes corporis specie eminet. V. *Longus.* 3. *Magnus autoritate inter homines*, groß von

von Macht und Ansehen. Vir summus, potentissimus, florentissimus; ornamentum ac lumen reipublicæ. Vir amplissimus & clarissimus. Omnium gentium, omnium sæculorum, omnis memoriæ facilè princeps.

Magus, i, m. ein Weiser, Zauberer. *Phras. Magus est*, er ist ein Zauberer. Est magicæ artis professione celebris; magicis carminibus, veneficiis & incantationibus utitur; inaudita & nefaria sacra exercet; diris carminibus inferorum umbras manesque elicère, puerorum extis Deos manes placare solitus. *Usus.* In Persis Magi augurantur & divinant. Magi genus sapientum & doctorum habebantur in Persis.

Majalis, is, m. Borck, verschnitten Schwein. *Syn.* Verres castratus.

Majestas, atis, f. Majestät, Herrlichkeit, Hoheit. *Syn.* Summa amplitudo, dignitas, summa gravitas. *Usus.* Majestas est amplitudo & dignitas civitatis, quam qui solvit, *aut* imminuit, capitis pœnâ afficiendus est. Magnum nomen, magna dignitas, magna majestas consulis. Majestatem conservare. V. *Dignitas, amplitudo, magistratus.*

Major, oris, *g. o.* grösser. *Usus.* Majora omnia re, quam fama videbantur.

Majores, um, m. Vorfahren, Voraltern. *Syn.* Patres, avi.)(*Posteri. Epi.* Nostri, obscuri. *Usus.* Patres majoresque nostri optimi & probatissimi.

Majus, i, m. May-Monath. *Usus.* Mensis Majus. Idus Majæ.

Mala, æ, f. Wange. *Syn.* Genæ, Maxilla.

Malacia, æ, f. Meer-Stille. *Syn.* Maris tranquillitas. *Usus.* Tanta repentè malacia extitit, ut se movere loco non possent.

Malè, übel. *Syn.* Flagitiosè, pravè, nequiter, turpiter, improbè, incommodè, duriter, asperè; perperam, perversè. *Phras.* 1. *Male res nostræ habent*, es stehet übel mit unsern Sachen. Malè, pessimè agitur mecum; claudicant res nostræ; res nostræ pessimò locò sunt; incommodè mecum agitur; parum rectè res nostræ sub manus succedunt. 2. *Male ageres*, du würdest nicht recht thun. Pessimo publico facturus esses; neque rectè, neque pro bono feceris; malè tibi nobisque consuleres. 3. *Male illos habuit*, es hat sie verdrossen. Acerbum indignumque visum id est omnibus; incommodè id accidit omnibus; ea res offensionem attulit; molestiam illi ea ex re cepere non exiguam; res accepta est non æquis animis; graviter id illi, molesteque tulere. 4. *Male me tractavit*, er hat mich gar übel gehalten. Graviter in me consuluit; asperè admodum ac duriter me accepit; arctè contenteque habuit; indignis modis me accepit, 5. *Male vertit ea res*, die Sache ist übel von statten gangen. Res in magnum malum evasit; minus prosperè res processit, consiliis obstitit fortuna, resque in perniciem vertit, die Sache hat übel ausgeschlagen. 6. Malè precandi formulæ: Dii te eradicent! Magnus te perdat Jupiter! Superi inferique malis te exemplis perdant, interficiant! Quod tuo capiti malè sit! Ea res tibi malè vertat! In perniciem vertat! Abi in malam crucem! Abi in malam rem! *Usus.* O factum malè! malè agere, audire, loqui.

Maledicè, schmählich. *Usus.* De absentibus maledicè contumelioseque loqui.

Maledico, is, dixi, dictum, ere. übel reden, fluchen. *Syn.* Maledictis figo, carpo, rodo, vellico, petulanti linguâ incitor; maledictis onero; maledicta in aliquem confero; probris & maledictis vexo, lacero, lacesso, maledictorum notis inuro; convitium facio; conviciis consector; maledicta in aliquem congero; inclementer, injustè dico in aliquem; maledictis, conviciis aliquem persequor, configo; proscindo, concido; maledicta in aliquem evomo, conjicio. *Adv.* Contumeliosissimè, petulanter, turpissimè. *Usus.* Siquis alteri maledicit, petulans videtur. V. *Maledictum, blasphemia.*

Maledictio, onis, f. Schmähung. *Syn.* Maledictum.

Maledictum, i, n. Schmähwort. *Syn.* Convicium, probrum, contumelia. *Epi.* Pervulgatum, commune, volucre. *Phras.* 1. *Maledictis se mutuo impetunt*, sie schmähen einander. Certatur maledictis inter eos; gravissimè sibi obtrectant; maledictis se mutuis appetunt, onerant, proscindunt, lacerant, vellicant; omne virus acerbitatis in se mutuo evomunt, erumpunt; liberrime mutuis in se conviciis invehuntur. V. *Maledico, detraho, convicium, blasphemia.* 2. *Maledictis aliquem devovere*, verfluchen. Diras alicui imprecari; diris devovere aliquem; diris precationibus defigere; diris execratio-

ni-

nibus prosequi, devovére. *Usus.* Maledictum arripere de trivio. In maledicti loco objicere. Maledictis appetere, obruere, opprimere. Maledicta in aliquem conjicere, conferre. Omne maledictum effugere, extinguere. V. *Contumelia.*

Maledicus, i, m. Lästerer, der gern schmähet. *Syn.* Obtrectator, mordax, petulans. *Usus.* Conviciator maledicus. Quis in maledicentissima civitate crimen omne effugiat? V. *Maledictum.*

Malefacio, is, feci, factum, ere. übel thun. *Syn.* Malè mereor de aliquo.)(*Benefacio.* *Phras.* 1. *Nulli malefeci,* ich habe niemand ein Leid zugefügt. Neminem oppugnavi; cum nullo hominum improbitate certavi; nulli unquam aut dictò protervo, aut factò nocui; ab omni semper injuria & maleficio manus abstinui; temperavi; nullum meum extat in quemquam maleficium; nulli molestiam attuli; nulli ægrè feci. V. *Molestia, Injuria.* 2. *Quid malefeci unquam?* was habe ich jemals Uebels gethan? Quodnam concepi tantum scelus? Quod in me facinus admisi? Quid unquam petulanter, superbè, flagitiosè à me factum? Quid unquam turpiter, aut nequiter à me factum? Quod tantum dedecus admissum est? Quid ego peccavi unquam, aut sceleratè feci? Quod tantum facinus malò exemplò à me commissum? Quid factum improbè, aut nefariè? V. *Delictum, pecco.* *Usus.* Di homini huic malefaciant!

Malefactum, i, n. Uebelthat.)(*Benefactum.* *Usus.* Benefacta malè locata, malefacta arbitror.

Maleficè, boshaftig. *Syn.* Malitiosè, nefariè.

Maleficium, ii, n. Uebelthat, Beleidigung. *Syn.* Malefactum, damnum. *Epi.* Cogitatum, levius, majus, manifestum, minimum, præsens, recens, simile, tantum, tam atrox, tam singulare, vehementissimum, voluntarium, vulgare. *Usus.* Sine ullo maleficio iter per provinciam facere. Committere, admittere, suscipere, facere maleficium. Contaminare se maleficiò. A maleficio temperarè. Prohibere maleficium.

Maleficus, a, um. Uebelthäter, schädlich. *Syn.* Reus. *Us.* In maleficorum sceleratorumque custodias hominem innocentem includere ausus es? Homo naturâ maleficus & injustus.

Malemeritus, a, um. übel verdienet. *Usus.* Ulcisci oportet male meritos.

Malemateriatus, a, um. übel zugerichtet, und gebauet. *Usus.* Ædes malè materiatæ.

Malevolentia, æ, f. Ungunst. *Syn.* Livor. *Epi.* Abscondita, non infuscata, non assueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita artificiò simulationis. *Usus.* Malevolentia, voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Novi animum tuum malevolentiâ suffusum, infuscatum. V. *Invidia.*

Malevolus, a, um. mißgünstig. *Syn.* Malevolentiâ suffusus, infuscatus.)(*Benevolus.* *Adv.* Turpiter. *Usus.* Sermones malevoli. Homo malevolus, & cujus voluntas in me offensa est. V. *Invidus, æmulus.*

Malignè, boshaftig, kärglich. *Syn.* Perversè. *Usus.* Ager malignè divisus.

Malignitas, tis, f. Bosheit, Kargheit im Geben. *Syn.* Perversum & depravatum ingenium, ingens parsimonia, dandi difficultas. V. *Malitia.*

Malignus, a, um. boshaft, karg. *Syn.* Invidus: difficilis, avarus, parcus. *Usus.* Mente malignâ aliquid facere.

Malitia, æ, f. Bosheit. Fraus, calliditas, nequitia. *Epi.* Summa, vetus, usitata. *Usus.* Malitia est versuta & fallax nocendi ratio. Discedere à malitia.

Malitiosè, boshaftig. *Syn.* Callidè, subdolè, versutè, vafrè, dolosè, nequiter.

Malitiosus, a, um. boshaftig. *Syn.* Versutus, callidus, astutus, fallax, tectus, obscurus, veterator, dolosus, vafer. *Usus.* Nimis callida & malitiosa juris interpretatio. Num malitiosum te negas, & fraudulentum? V. *Nequam, malus, improbus.*

Malleus, i, m. Hammer. *Instrumentum fabrile.*

Malleolus, i, m. ein Rebschoß. *Surculus utrinque capitatus, præsertim vitis.* *Us.* 1. Malleoli plantæ. 2. *Manipulus sparteus pice confectus,* Pech-Kranz. Malleolorum plena omnia ad urbem incendendam.

Malo, mavis, malle. lieber wollen. *Syn.* Magis volo. *Adv.* Omninò, planè. *Phras.* *Malo solitudinem, quam fori frequentiam,* ich will lieber in der Einsamkeit bleiben, als unter den Leuten. Solitudo mihi quàvis populi frequentiâ est optatior, potior; solitudi-

nem fori frequentiæ libenter antepono; animus inclinat potiùs in solitudinem quàm fori strepitum, solitudinem præ omni frequentia & celebritate præopto; latere mihi satiùs est, quàm in urbis luce versari. Forum libens cum solitudine commutavero; non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo; citiùs, æquiùs foro, quàm solitudine caruero; nullo pretio solitudinem dimisero. *Usus*. Multis partibus id malo, quàm &c. Malo cum Pompejo vinci, quàm vincere cum Cæsare.

Malum, i, n. Apfel. *Syn.* Pomum.

Malum, i, n. das Uebel. *Syn.* Damnum, incommodum; pestis, detrimentum. *Phras.* 1. *Malum ingens minatur nobis*, er drohet uns ein grosses Uebel. Magnam mali molem meditatur; ad veteres nostras ruinas, quibus oppressi sumus, multum acerbitatis addet; malum ab homine improbo nobis ingens imminet; insanabilis pernicies ab hoc homine nobis impendet; nulla facies mali est, quæ ab hujus importunitate hominis non sit pertimescenda; multis nos malis onerabit; multa nobis mala afferet; mali nobis multum dabit hominis improbitas; mali nobis plurimum hoc autore subeundum, exhauriendum erit; erumpet ex hujus importunitate furiæ malum ingens, & in dies ingravescet. 2. *Quis malum hoc a nobis avertet?* wer wird dieses Uebel abwenden? Quis pestem hanc avertet? Quis pestem hanc & perniciem à cervicibus nostris depellet; Quis pestem hanc comprimet, reprimet, exsecabit, extinguet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? *Libera. Usus.* Malum *imminet*, impendet, bevorstehen. Erumpet malum, ac latè manabit, über uns kommen. Serpit, crescit, ingravescit malum in dies, zunehmen. Malum afferre, dare; malis aliquem onerare & urgere, zufügen. Malum contrahere; aufklauben. Malum sustinere, subire, exhaurire, ertragen. Esse, jacere in maximis malis, zu leiden haben. Malum cavere, depellere, sanare, abhelfen. E malis emergere, liberari, los werden.

Malum! pfuy! *Vox indignantis.Usus.* Quæ, malum! ista est dementia?

Malus, a, um. böse, übel. *Syn.* Improbus, perditus, perversus, facinorosus; *item*; incommodus, molestus. *Phras. Homo est insigniter malus*, er ist ein ertz-böser Mensch. Insigniter improbus; portentum hominis perditissimi; labes ac flamma reipublicæ; homo est unus omnium nequissimus; hostis bonorum omnium; jam pridem ad pœnam & exitium præceps. Homo est omnibus flagitiis coopertus, contaminatus; singulari cupiditate, audacia, scelere, cui nihil divini, nihil humani sanctum; homo post hominum memoriam turpissimus; unus post natos homines deterrimus; impurus helluo, vita turpis, existimatione damnatus; homo scelere amentissimus; homo ex omnium scelerum importunitate concretus; pravæ mentis homo; nihil illo leviùs, nihil inquinatiùs; labes sæculi, & incommodum; caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum; funesta fax reipublicæ. V. *Nequam, improbus, sceleratus. Usus.* Philosophi non illi mali quidem, sed parum acuti. Malo dolo agere.

Malus, i, m. Mast-Baum. *Syn.* Celsi, alti. *Usus.* 1. Malum erigere, scandere, incidere. Malus vento quassatur. 2. Pomus, arbor pomifera, Apfel-Baum.

Mamma, æ, f. Brust, Dutte. *Syn.* Uber. *Usus.* Puer lactans, mammam appetens. Lupa submissas infantibus adeò mitis præbuit mammas.

Manceps, cipis, m. Pachter, der einen Zoll, Zehenden ꝛc. an sich erkauffet. *R. Manu capiens, cum publicum aliquid emit. Syn.* Qui conducit, aut emit publicum aliquid. *Usus.* Mancipes à civitatibus pecunias pro frumento exegére.

Mancipi, ein eigenthümliches Guth. *Usus.* Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri facta, aut in jure cessio.

Mancipium, ii, n. Leibeigener, Eigenthum. *Syn.* Res mancipi: Servus. *Epi.* Aliena, honestissima, pauca, plurima, pretiosissima, sordidata, frequentia. *Usus.* 1. Ager ille meus est mancipio & nexu, tuus autem usû & fructû. Sui jam juris, & mancipii est respublica. Mancipio aliquid alteri dare. Mancipio accipere. 2. *Servus, captivus*, Leibeigener. Italia à mancipiis conculcatur. V. *Servitus.*

Mancipo, as, avi, atum, are. zueignen, leibeigen machen. *Syn.* Subjicio, in alicujus potestatem trado. *Usus.* Senectus honesta est, si nemini mancipata.

t Ven-

Venditum ac mancipatum tribunatum plebi addixit.

Mancus, a, um. mangelhaft, schadhaft. *Syn.* Cui ad summam aliquid deest, imperfectus, curtus, mutilus. *Usus.* Cognitio naturæ sine actione manca est. Mancus, & membris omnibus captus.

Mandatum, i, n. Geboth, Befehl. *Syn.* Res mandata, imperium, voluntas, jussum. *Phras.* 1. *Mandatum dedit centurioni, ut milites plecteret*, er hat dem Hauptmanne befohlen, die Strafe vorzunehmen. Pœnæ capiendæ ministerium centurioni imposuit: centurioni in mandatis dedit, ut pœnam de militibus reposceret; mandatis oneravit centurionem; mandata dedit; mandata edidit; triste edidit imperium de supplicio militum à centurione sumendum. V. *Impero, jubeo.* 2. *Mandata fecit*, er hat gethan, was ihm befohlen war. Mandata egit, curavit, confecit, exhausit, executus est; mandatis satisfecit; imperata fecit. V. *Pareo, obedio.* *Usus.* Cum mandatis mittere, mandata dare, Befehl geben. Mandata accipere, recipere, habere. Befehl bekommen, haben. Mandata alicujus perferre ad aliquem, deferre, afferre, exponere, Befehl überbringen. Mandata exequi, persequi, digerere, den Befehl vollziehen.

Mando, as, avi, atum, are. befehlen. *Syn.* Jubeo, impero, impono, præscribo, mandatum do, in mandatis do, præcipio. *Adv.* Accuratissimè litteris, diligenter, nominatim, penitus, planè, privatim, probè, publicè. *Usus.* 1. Mandavi filio, quæ fieri velim. 2. *Commendo, committo, trado, consigno*, anvertrauen. Honores alicui, magistratum, sacerdotium mandare. Vitam suam solitudini & tenebris; se fugæ; mortui cadaver humo mandare. Res gestas scriptis, litteris, monumentis, historiæ versibus mandare. Rem posteris, annalibus mandare, in Büchern aufzeichnen. V. *Impero, Jubeo, Mandatum.*

Mando, is, di, sum, ere. kauen. *Syn.* Dentibus conficio. *Usus.* Dentibus manditur, extenuatur mollitur cibus.

Manè, frühe. *Syn.* Diluculo, primo diluculo; prima luce; cum prima luce; antelucano tempore; matutino tempore; cùm luceret; simul atque luceret; cum nondum luceret; ad primam auroram: sub noctis extremum; luce appetente; ante ortum solis; sole oriente; ortâ luce; sub lucem; albente cœlo; sub diei ortum; ubi dies cœpit; cum ortu solis, dubia adhuc luce; dubio adhuc die; lucis principio; ubi illuxit; circa lucis ortum; sub lucis ortum; aperiente se die; albescente cœlo; primô manè, illucente die; multô manè; benè manè; cum ipsa luce; vergente ad lucem nocte; simulac dies illuxerit. V. *Aurora, diluculum.*

Maneo, es, mansi, sum, ere. bleiben. *R à* μενω. *Syn.* Remaneo, commoror, resto, sto, hæreo.)(*Abeo, discedo.* *Adv.* Constanter, diutiùs, in perpetuum, perpetuò, propemodùm, rectè, benè. *Phras.* 1. *Domi libenter maneo*, ich bleibe gern zu Hauß. Domi me ùt plurimùm teneo; tectis & tenebris me contineo; domi assiduè hæreo; parietum umbris me occulto; domo pedem non facilè effero; parietum præsidio à fori strepitu me tueor; publico ut plurimum abstineo. 2. *Manebo apud te*, ich werde bey dir bleiben. Semper præsto tibi ero; adero ubique, assiduùmque comitem me tibi præbebo, adjungam; hærebo lateri tuo; à latere nusquam discedam; nulla me res à te avellet, divellet, abjunget; nusquam abs te recedam, digrediar; affixus ero lateri tuo; nulla me dies à te disjunget. 3. *Manet in sententia sua*, er bleibt fest auf seiner Meynung. Stat in eadem sententia; perstat in sententia; propositum tenet; antiquum obtinet; deduci de sententia non potest; à sententia non discedit; flecti, depelli, dimoveri à sententia non potest; animum obfirmat in sententia; in dicenda sententia egregiè sibi constat. V. *Sententia.* 4. *Mansit idem color*, es ist die Farbe geblieben, wie zuvor. Ori color suus constitit, nihil mutavit oris color; perstitit idem in vultu color. 5. *Mansit incolume patrimonium mihi*, das Erbtheil ist mir ganz verblieben. Stetit mihi tutorum præsidio patrimonium integrum; nihil de paterna hæreditate libatum, imminutum est; paterna hæreditas nihil detrimenti accepit. *Usus.* In vita, in voluntate, in officio, in conditione, in sententia manere. Id animo fixum manet. Manet mihi vetus cum illo contentio; illud maneat, fixùmque sit, bey dem soll es bleiben. Idem te fatum manet, du hast eben dieses Unglück zu erwarten.

Manes, ium, m. Abgestorbene. *Syn.* Animæ vitâ defunctorum. *Usus.* Mortuorum manes re aliqua expiare. Dii manes.

Manica, æ, f. Ermel. *Usus.* Antonius solet accipere manicas.

Manicatus, a, um. das Ermel hat. *Usus.* Manicatæ & talares tunicæ.

Manifestè, augenscheinlich. *Syn.* Manifestò; palam, apertè, perspicuè, clarè, non obscurè. *Usus.* Aliquid manifestè deprehensum.

Manifestò, offenbar. *Syn.* Manifestè: ex confesso.

Manifestus, a, um. offenbar. *Syn.* Clarus, perspicuus, non obscurus, apertus, testatus, contestatus, de quo constat, de quo liquet, quod luce clarius, quod patet, quod notum est omnibus. *Phras. Res manifesta est*, die Sache ist offenbar. Res est ante oculos; ante oculos posita; in medio posita; res non conjecturâ, sed oculis tenetur; res ipsa certa & majoribus quasi theatris proposita; in clara res luce est; comperta sunt omnia; omnis res palàm est, in confesso res est, manu res tenetur; hoc quidem minimè latet; tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis; tam ea aperta sunt, quasi ea, quæ oculis cernuntur; non obscura res est, neque abscondita; illustrata, patefacta, comperta sunt omnia; res ipsa loquitur; sole ipso clariora sunt & illustriora; manifesta, confessa res est; nonne vobis hæc oculis cernere videmini? Illustria sunt omnia & in aperto; patescit res tota, & in forum ac lucem prolata est; è tenebris in lucem extracta est. *Usus.* Scelus manifestum & deprehensum.

Manipularis, e. zur Rotte gehörig. *Syn.* Qui de manipulo, seu parva militum manu est. *Usus.* Doleo, me Pompejum, tanquam manipularem quendam, secutum.

Manipulatim, von Rotte zu Rotte. *Syn.* Per manipulos. *Us.* Acies manipulatim structa.

Manipulus, i, m. Garbe, kleiner Kriegs-Hauffe. *Syn.* Fasciculus, quem metentes manu comprehendunt; exigua manus militum, pars cohortis. *Usus.* Armatos manipulos ad signa convocat.

Mano, as, avi, atum, are. fliessen, sich ausbreiten. *Syn.* Fluo, redundo; fundor, disseminor, dispergor, latiùs dissipor, serpo, percrebesco, *Adv.* Latè, communiter, longè. *Usus.* Sepit malum, rumor, sermo, & manat latiùs. Non patiar, eam rem ad urbis perniciem manare. Omnis honestas è quatuor fontibus manat. Hoc consilium è tuo capite manat. Rem à capite arcessere, & videre, unde cætera manent. Manat in omnes partes virus; & per omne corpus funditur; manavit ea pestis latiùs, nec jam obscurè serpens totas provincias occupat. V. *Fluo.*

Mansio, onis, f. Herberge.)(*Decessio. Epi.* Cautior. *Usus.* Mansio in vita.

Mansuefactus, a, um. zahm gemacht. *Syn.* Domitus. *Usus.* Mansuefacti & exculti ad elegantiora defluximus. V. *Mansuetus.*

Mansuefacio, is, feci, factum, ere. zahm und mild machen. *Syn.* Mansuetum reddere. *Usus.* Plebs mansuefacta & exculta. V. *Mansuetus.*

Mansuetè, sanft. *Usus.* Mansuetè facere aliquid.

Mansuetudo, inis, f. Sanftmuth. *Syn.* Lenitas, facilitas.)(*Atrocitas. Epi.* Incredibilis. *Usus.* Omnia plena clementiæ, mansuetudinis, liberalitatis.

Mansuetus, a, um. sanftmüthig, zahm. R. *Manu assuetus. Syn.* Mitis, lenis, facilis, homo mitis ingenii.)(*Ferus, immanis, atrox. Phras.* 1. *Equus mansuetus*, ein zahmes Pferd. Animal ad mansuetudinem domitum, mansuefactum, condocefactum, mansuefactum; à ferocitate ad mansuetudinem traductum. 2. *Jam mansuetiores sunt barbari illi*, diese wilde Völker sind schon etwas zahmer worden. A ferocitate ingenita ad humanum cultum deducti; ad humanitatem, mansuetudinem traducti sunt; ferocitatem exuerunt; resedit jam barbara illa ferocitas in illorum animis; cultum jam, & mores humanos induêre; mitius ingenium induêre. *Usus.* Mansuetus civis. Hominem te cognovi naturâ, consuetudine, disciplinâ lenissimum & mansuetissimum. Oratio placida, submissa, lenis, mansueta. V. *Lenis.*

Mantica, æ, f. Felleisen, Ranzen. *Syn.* Pera viatoria. *Usus.* Non videt, manticæ quod à tergo est. *Phædr.*

Manubiæ, arum, f. Raub. *Syn.* Præda, spolia ex hostibus capta. *Epi.* Imperatoriæ, tantæ. *Usus.* Manubias Marti consectare. Manubiis rostra ornare.

Manubrium, ii, n. Handhabe. *Syn.* Capulus. *Epi.* Aureum.

Manufactus, a, um. mit der Hand gemacht. *Usus.* Opera manufacta.

Manumissio, onis, f. Freylassung.

Manu-

Manumitto, is, misi, missum, ere. frey lassen. *Syn.* Libertatem do.

Manus, us, f. Hand. *Syn.* Dextra. *Epi.* Adversa. antiqua, apta, arguta, contracta, contaminata & cruenta, dextra, facinorosissima, firma, hostilis, impia, importuna, sancta, sinistra, tremebunda, victrix. *Usus.* 1. Sumere in manus aliquid; in manu tenere; de manibus extorquere; è manibus rem non dimittere, deponere. Disciplina per manus tradita, *vulg. de manu in manum.* Per manus demitti. Cede manum, gieb die Hand her. Deligatis, vinctis post terga manibus. Manû abnuit. Litteræ tuâ, meâ manû scriptæ, *vulg. propria manu.* Manus porrigo. 2. *Facultas, potestas,* Macht, Gewalt. Est hoc in manu tua. Manibus victoria excidit. 3. *In promptu est, suppetit,* die Sache läßt sich leicht thun. Res est in manu. In manu tenemus, habemus victoriam. Præ manibus habere aliquid, vor der Hand haben. Sub manu, sub manus, unter die Hand. 4. *Vis, arma, ferrum,* Gewalt, Waffen. Manus afferre alicui; manum abstinere, continere. Ad manus ventum est; manus cônferre, conserere. 5. *Copiæ,* Kriegs-Hauffen. Militarem manum cogere, facere, habere. 6. *Cedere,* weichen, einem gewonnen geben. Manus do.

Mapale, is, n. Häuslein, Hüttlein. *Syn.* Casa agrestis.

Mappa, æ, f. Tischtuch.

Mare, is, m. Meer. R. *ab Hebr.* Mara, *amarum.* *Syn.* Æquor, altum, pontus, pelagus, salum. *Epi.* Portuosum, scopulosum, infestum, inflatum, murmurans, purpureum, refertum, præclarum, tempestivum, tranquillum, tutum, vastissimum, universum. *Phras. Mare erat turbatum,* das Meer war ungestümm. Horrescebat mare, crebrosque fluctus in littus evolvebat; exæstuabat mare, quoque arctius intra faucium angustias claudebatur, eo acrius furebat; exterrebat nos fremitus murmurantis maris, vix, ut in altum evehi auderemus; levabatur inhorrescens mare, ventoque acriori concitatum fluctus ciebat, nautarumque ministeria turbabat. *Usus.* Turbatum, agitatum mare. Mare cœlô miscere. Terrâ marique conquirere aliquid.

Marceo, es, *vel* Marcesco, is, marcui, ere. verwelken. *Syn.* Torpesco, putresco. *Usus.* Luxuriâ vinoque marcere. Desidia & otio marcescere.

Margarita, æ, f. Perle. *Syn.* Unio. *Us.* Nego ullam margaritam fuisse, quin abstulerit.

MARIA, die Mutter GOttes, die Hochgebenedeyete Jungfrau Maria. *Phras.* Mater DEI; Virgo Mater; Cœlitum Regina; mundi Domina; generis humani decus ac præsidium; Parens Autoris sui, æterni Regis mater; Templum augustissimum Divinitatis; mortalium immortaliumque Regina.

Marinus, a, um. was vom Meer ist. *Syn.* Maritimus. *Usus.* Æstus marini.

Maritimus, a, um. was am Meer ist. *Usus.* In maritimis sum.

Maritus, i, m. Ehemann. *Syn.* Vir. *Epi.* Carior. *Usus.* Ut maritus quam optimæ sis mulieris, & hæc quam optimo viro nupta sit.

Marmor, oris, n. Marmorstein. *Syn.* Simulacrum, signum è marmore.

Marmoreus, a, um. marmorsteinern. *Usus.* Columna, ligna marmorea.

Mars, tis, m. Kriegs-Gott bey den Poeten. *Usus.* Mars belli communis & incertus casus. Suô rem Marte gerit. V. *Bellum.*

Martyr, tis, *g. c.* Christlicher Blut-Zeuge. *Phras.* 1. Purpuratus suo sanguine Fidei testis; invictus Christi athleta; laureatus Fidei pugil, qui sanguinis sui pignore Christum testatus; pro veritate Fidei supplicium mortis subiit; propter Christum carnifici collum præbuit; mortem pro Christi nomine fortiter obiit; qui inter ultimos cruciatus ad extremum usque spiritum in veræ Fidei confessione permansit; qui pro Christo per summos cruciatus vitam cum sanguine profudit. 2. *Sancti Martyres,* heilige Märtyrer. Qui pro Christi confessione strenuè dimicarunt, & summa alacritate variô leti genere animas liquêrunt; qui vita & sanguine Fidei nostræ sanctitatem commendârunt, confirmârunt; qui plantatam suis sudoribus fidem, fusô etiam sanguine, rigarunt; qui per vulnera & mortes Regi suo Christo præclarum testimonium dederunt; qui Dei causa quæcunque cruciamenta, ipsamque mortem, cujus imaginem oculis fugimus, mentionem auribus respuimus, quam animis adversamur, & sola recordatione perhorrescimus, constantissimè oppetivere; qui tormentis immanissimis excarnificati; qui dirissimos Christi causâ cruciatus exhauserunt, seque in mortem acerbissimam obtulerunt; quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit; qui direptis facultatibus in exilium ejecti, fustibus ad mortem contusi, sagittis confixi, qui ...

pro-

pressis laqueo faucibus elisi, gladio desectis cervicibus in mortem dati, de impiis superstitionibus, de barbara immanitate moriendo triumpharunt.

Mas, maris, m. Mannsbild. *Usus.* Deos mares, & fœminas esse dicitis.

Masculus, a, um. männlich, stark. *Syn.* Virilis, fortis. *Phras. Prolem masculam habuit*, sie hat einen männlichen Erben. Virilis stirps è matrimonio fuit; virilem sexum reliquit.

Massa, æ, f. Teig. *Usus.* Auri, ferri, picis, farinæ massa.

Mater, tris, f. Mutter. R. à μήτηρ. *Syn.* Parens, genitrix. *Epi.* Cæca, conscelerata, egregia, gravida, præclara, infesta, libera, magna, misera, lamentansque & abjecta, plena pietatis, victrix, optima. *Usus.* Sapientia mater omnium bonarum artium. Matris terræ sinus & gremium.

Matercula, æ, f. Mütterlein. *Usus.* Materculæ suæ festivus filius.

Materfamilias, matrisfamilias, f. Haus-Mutter. *Usus.* Materfamilias secus, quam matronarum sanctitas postulat, nominamus.

Materia, æ, f. Materie, Zeug. *Syn.* Res, ex qua fit aliquid: apparatus, argumentum. *Phras.* 1. *Materia scribendi non deest*, es mangelt nicht an dem, was ich schreiben könnte. Semper est aliquod epistolæ argumentum; copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res, ad scribendum potest; silva se mihi rerum ad scribendum objicit; materiam scribendi amplam dat, præbet dies quælibet. *Usus.* 1. Plato ex materia in se omnia recipiente esse mundum factum censet. 2. *Lignorum, lapidum &c. apparatus*, unterschiedlicher Bau-Zeug. Materiam comportare milites jubet. Ex insula materiam, calcem advexere. 3. *Id, de quo agunt artes, leges &c.* dasjenige, von dem man handelt. Materia artis est, in qua ars versatur. Quid illum odisset, segetem & materiam gloriæ suæ? Scribendi materies. Deformitas corporum apta ad jocandum materies. 4. *Facultas*, Gelegenheit. Opes libidini materiem dant, præbent. Moderatio subtrahit, adimit materiam furori. V. *Occasio.*

Materiarius, ii, m. Zimmermann, Werk-meister. *Syn.* Faber.

Materiatus, a, um. was von Holzwerk ist. *Syn.* Quod ex materia constat. *Usus.* Domus malè materiata.

Materior, aris, atus sum, ari. Holz zuführen. *Syn.* Lignor. *Usus.* Eodem tempore & materiari & frumentari necesse erat.

Maternus, a, um. mütterlich. *Usus.* Nomen maternum amantius & indulgentius.

Matertera, æ, f. der Mutter Schwester, Muhme. *Syn.* Matris soror.

Mathematicus, a, um. zur Mathesi gehörig, darinnen erfahren. *Epi.* Magnus, sapiens, sempiternus. *Usus.* Mathematicæ artes, scientiæ. Pulvis Mathematicorum eruditus. Mathematici magna in obscuritate rerum, & recondita in arte, in arte multiplici subtilique versantur.

Matricida, æ, f. Mutter-Mörder. *Syn.* Qui matrem occidit, parricida. *Epi.* Certissimus, crudelissimus, impius.

Matricidium, ii, n. Mutter-Mord. *Usus.* Matricidii accusatur Orestes.

Matrimonium, ii, n. Ehestand. *Syn.* Conjugium, connubium. *Epi.* Dotale, stabile & certum. *Phras.* 1. *Matrimonium inire*, in den Ehestand treten. Contrahere, inire matrimonium; nuptias facere; nuptiis jungi; inire societatem vitæ perpetuam nec nisi morte dirimendam, dissolvendam; ad rem uxoriam animum adjungere; tori consortem accipere; uxorem ducere; in sanctum connubii fœdus, & indissolubilem vitæ torique societatem convenire; in matrimonium ducere; matrimonio, conjugio se alicui devincire; matrimonio aliquam sibi conjungere; matrimonii fœdere, vinculis conjungi. 2. *In matrimonio habere conjugem*, zum Eheweib haben. Habere conjugem, matrimonii fœdere junctam; vinculis socialibus sibi junctam; vivere cum aliqua in matrimonio, conjugio; nuptiis junctam, conjunctam habere tori sociam & consortem. 3. *Ad secundum matrimonium transire*, zur andern Ehe schreiten. Ad alteras nuptias procedere; ad secundos thalamos procedere. Conjugio secundo se devincire. 4. *Copulare matrimonium*, die Eheleute zusammen geben. Nuptias solenni precatione conjungere; matrimonio sponsos conjungere, copulare; indissolubili fœdere sponsos copulare; nuptiarum pompam sacris cæremoniis augustiorem reddere. *Usus.* Collocare aliquam in matrimonium. Aliquam in matrimonio habere. V. *Loco, nubo.*

Matrimus, a, um. der die Mutter noch im Leben hat. *Usus.* Puer matrimus.

Matrona, æ, f. ehrbare Frau. *Syn.* Materfamilias, mulier, uxor. *Epi.* Opulen-

lentæ., optimates. *Usus.* Matronarum dignitas & sanctitas.

Matronalis, e. ehrbaren Frauen zuständig. *Usus.* Matronalis gravitas, pudor, decus.

Maturatio, onis, f. Beschleunigung, Eile. *Syn.* Festinatio, properatio.

Maturè, frühzeitig, ungesäumt. *Syn.* Citò, celeriter, tempori, sine mora, tempestivè. *Usus.* Eo, quo intendit, maturè perveniet.

Maturesco, is, ere, zeitig werden. *Syn.* Perficior, absolvor. *Phras. Fruges maturescunt*, die Früchte werden zeitig. Maturitatem assequuntur; arborum fructus jam mitescunt; maturitatem suam propediem habebunt; propè maturitatem sunt; ad maturitatem perveniunt.

Maturitas, tis, f. Zeitigung. *Syn.* Tempestivitas, tempus maturum. *Epi.* Prima dicendi, tanta. *Usus.* Hæc studia in adolescentia tanquam in herba significant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Canescit jam tua eloquentia, & quandam maturitatem est assecuta. Ejus rei maturitas nondum venit. Videtur id jam perfectum & maturitatem habere suam. Usus maturitatem dat, affert.

Maturo, as, avi, atum, are. eilen, befördern. *Syn.* Maturitatem affero, accelero, propero. *Usus.* Maturare mortem alicui. Quæso, matures venire.

Maturus, a, um. reif, zeitig. *Syn.* Coctus, tempestivus, mitis.)(*Præcox, immaturus. Usus.* Poma matura & cocta decidunt. Ætas matura. Maturus orator. Vitæ satietas maturum affert mortis tempus.

Matutinus, a, um. morgentlich.)(*Vespertinus. Usus.* Matutina tempora lectione consumo.

Maxilla, æ, f. Wange. *Syn.* Mala.

Maximè, meistens. *Syn.* Summè, potissimum, magnoperè. *Usus.* 1. Ut quisque maximè indigus, ita opè dignissimus. Tam sum amicus reipublicæ, quam qui maximè. Domus celebratur, ut cum maximè. 2. *Præsertim, cumprimis*, sonderlich. Eos amo maximè, qui &c. Eo maximè te amo, quod &c.

Maximoperè, über die Maaß. *Syn.* Summoperè, maximè, potissimum. *Usus.* A te maximoperè peto.

Maximus, a, um. der größte. *Syn.* Amplissimus, summus, singularis, ingens, incredibilis; divinus, immortalis. *Ph. as. Maximum habet luxum*, er ist über die massen verschwenderisch. Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse; nihil ut addi ad tantas opum effusiones posse videatur; ut eum ne tota quidem patrimonia capere, sustinere, aut explere possint.

Meatus, us, m. Gang, Lauf. *Usus.* Solis cursus & meatus.

Mecum, mit mir. *Usus.* Mecum sum; mecum vivo.

Medeor, eris, eri. heilen. *Syn.* Sano, curationem adhibeo, medicinam affero, facio, adhibeo; remedium affero, adhibeo. *Adv.* Facilè. *Phras.* 1. *Temporis longitudo malis medetur*, die Zeit heilet allen Schaden und Uebel. Quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, levantur, sanantur vetustate; vis doloris temporis morâ languescit; detrahit de dolore dies, aut etiam penitùs tollit & extinguit. Quovis malo affectis, laborantibus, medicinam dies affert. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi altè in animo insitum, evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, præscribat. 2. *Medendum est huic malo*, man muß diesem Uebel abhelfen. Occurrendum est huic malo; remedium dandum est huic malo; præsidia comparanda sunt ad istos casus; comparanda, quærenda sunt remedia huic malo; facienda medicina malo est; curatio diligens adhibenda. *Usus.* Afflictæ reipublicæ, capiti, oculis mederi; mederi ægris.

Mediastinus, i, m. Haußknecht. *Syn.* Mancipium vilissimum.

Medicamen, inis, n. Artzney. *Syn.* Medicamentum. *Epi.* Violentum.

Medicamentum, i, n. Artzney. *Syn.* Medicamen, medicina, remedium. *Epi.* Multa, salutaria, violenta. *Usus.* Medicamentis delibutus. Medicamentis partum abigere. Fucata candoris medicamenta. Medicamentum dare ad aquam intercutem. V. *Remedium.*

Medicina, æ, f. Artzney. *Syn.* Medicamentum, remedium, ars medendi. *Epi.* Consularis, animi grata, & multis probata, pluribus suspecta & invisa, imbecillior,

major; perpetua; tarda, sed magna, tempestiva. *Phras. Medicina operatur, vulg.* die Arzney hat ihre Würkung. Medicina venis concipitur; in venas diffundit se medicamentum, sic, ut sensim toto corpore ejus salubritas percipiatur. *Usus.* 1. Facere, afferre medicinam alicui. Accipere, sumere medicinam. Nulla tot incommodis medicina reperietur. 2. *Ars medendi,* Arzney-Kunst. Medicinam exercere, facere. V. *Remedium.*

Medicor, aris, atus sum, ari. heilen. *Syn.* Medeor.

Medicus, i, m. Arzt. *Syn.* Medicinæ peritus, medicinæ cognitione clarus; medicinam professus. *Epi.* Callidus, jam incognitus, & sæpè victor, diligens, ignobilis, index, nobilissimus, optimus, studiosior, suavis, summus. *Usus.* Ad morbos difficillimos nobilissimus medicus quæritur. Medicum adhibere. Medico uti. Medico honos habendus. Medico non solum morbus, sed consuetudo valentis & natura corporis cognoscenda. Medici ex quibusdam signis & advenientes, & crescentes morbos intelligunt.

Medietas, tis, f. Hälfte, halber Theil. *Syn.* Media pars, medium. *Usus.* Bina media, vix enim audeo dicere medietates.

Medimnum, i, n. eine Maaß. *Genus mensuræ senum modiorum.*

Mediocris, e. mittelmäßig. *Syn.* Nonnullus, modicus. *Usus.* Ingenio, prudentiâ est mediocri. Mediocris est in dicendo.

Mediocritas, tis, f. Mittelmäßigkeit. *Syn.* Modus, nec parum, nec nimium. *Epi.* Inhabilis. *Usus.* Virtutes omnes mediocritate quadam esse moderatas constat. Mediocritas dicendi. Certus est villarum modus, & ad mediocritatem revocandus.

Mediocriter, mäßig. *Syn.* Modicè. *Usus.* Injurias mediocriter ferre. Possum mediocriter lacessitus leviter repungere. Mediocriter à natura instructus, angustiis etiam à labore & disciplina.

Mediterraneus, a, um. mitten im festen Lande gelegen. *Usus.* Mediterranei mare esse non credunt. Enna mediterranea est maximè.

Meditatè, bedächtlich. *Usus.* Rem perquam meditate tenes.

Meditatio, onis, f. Betrachtung. *Syn.* Commentatio, exercitatio. *Epi.* Multa, stulta, quotidiana, pia. *Usus.* Multi naturæ vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt.

Meditor, aris, atus sum, ari. betrachten, bedenken. *Syn.* Attentè cogito, commentor; contemplor. *Adv.* Maximè, multo antè. *Phras. Semper cœlestia meditatur,* er betrachtet allezeit himmlische Dinge. In perpetua rerum cœlestium meditatione versatur; animum in rerum cœlestium contemplatione defixum habet; semper aliquid de rebus cœlestibus cogitat, secum volvit; in res cœlestes ferè semper animum intendit; tempus omne in acerrima atque attentissima rerum cœlestium meditatione ponit; cœlestium rerum spectator & contemplator est assiduus; consideratione ac contemplatione rerum cœlestium animum pascit, oblectat; mentem cogitationemque per omnes cœlestium rerum species circumducit. V. *Cogito. Usus.* Accusationem meditatur. Quæ in foro agenda sunt, exercitatione quasi ludicrâ perdisco & meditor. Nihil fecit non diu ante meditatum. Meditatus ad dicendum accesseram. Accurata & meditata commentatio. Meditatum scelus. V. *Cogito, cogitatio.*

Medius, a, um. der Mittlere. R. ἀ μέσος. *Syn.* Interjectus inter duos, dimidiatus, intermedius. *Syn. Mediam viam amplecti in re quapiam,* in einer Sache die Mittelstraße erwählen. Mediam consequi consilii viam; mediâ viâ consilium capere; mediis consiliis stare; consiliô neutri parti acerbô rem expedire. *Usus.* Oratio vel oriens, vel media, vel cadens. In medio jure civili versari. Qui se medium esse vult, (*neutralem, vulg.*) in patria manet; qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte vindicat. In mediam turbam se injecit. Interjectus inter duas ætates, mediusque. Inter bellum & pacem nihil est medium. In mediam dimicationem se offerre. De medio tollere, removere, recedere. Res est in medio posita. Res de medio sumptæ, vom nächsten besten Ort her.

Mediusfidius, bey meiner Treu. *Jurandi formula apud veteres.*

Medulla, æ, f. das Mark. *Syn. Transl.* Intimus animus. *Usus.* Venis & medullis insidet malum. In medullis mihi & visceribus hæret.

Mel,

Mel, mellis, n. Honig. R. ἀ μέλι. *Usus.* Villa abundat lacte, caseô, melle. Sermo melle dulcior.

Melancholia, æ, f. Melancholey, Traurigkeit. *Syn.* Atrabilis. *Usus.* Quem nos furorem, Græci melancholiam vocant; quasi atrâ solùm bile mens moveatur.

Melancholicus, a, um. melancholisch, traurig. *Syn.* Natura tristi & reconditâ; ingenitâ affectus tristitiâ; indole, ingeniô subtristi. *Usus.* Aristoteles ait, omnes ingeniosos melancholicos esse, ut ego, me tardiorem esse, molestè non feram.

Melior, oris, *g. o.* besser. *Syn.* Potior, commodior, præstabilior.)(*Deterior. Phras. Nemo doctus quemquam se meliorem arbitratur*, kein Gelehrter hält jemand für besser, als sich selbsten. Neminem se potiorem ducit; aliis se præfert omnibus; superiorem se cæteris; nemini inferiorem se existimat doctus. Doctus præcipuam putat suam esse doctrinam, nec communem ulli; doctrina se omnibus præcellere, præstare, antecellere, certissimum habet; doctrinam suam longè anteponit cæterorum scientiis. V. *Potior. Usus.* Res meliori in loco est. Incipit res melius ire, quam putaram.

Meliùs, besser. *Syn.* Commodiùs, satiùs, potiùs, præstabiliùs. *Phras. Melius habet civitas ejus opera*, durch seine Vorsorge stehet es nun besser mit der Stadt. Species est adeò reviviscentis reipublicæ; surrexit ejus opera ex intolerabili statu respublica; fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur; ad sanitatem revertitur civitas; autoritate ejus & operâ emergit tandem civitas, & in tolerabili statu consistit; lux quædam affulgére videtur civitatis rebus; meliùs jam res civitatis ire incipit; correxit urbem ejus industria, & affectis partibus medicinam attulit; rempublicam velut in sedes ac statum suum revocavit; in antiquum statum restituit; urbem consiliô recreavit, perditámque ac afflictam erexit; reperta demum ejus opera est medicina tot incommodis civitatis; rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inque veterem dignitatem rempublicam vindicavit ejus industria; convalescere ac sanari, reviviscere ac recreari postliminiô civitas ejus operâ videtur. V. *Emendo, Corrigo. Usus.* Philosophia & ad meliùs vivendum, & ad commodiùs differendum vim habet maximam.

Meliusculè, etwas besser. *Syn.* Aliquantò meliùs. *Usus.* Cùm meliusculè tibi erit, fac ad nos quamprimùm redeas.

Mellarius, a, um. zum Honig gehörig. *Usus.* Mellaria cella.

Mellitus, a, um. süß, Honig-süß. *Syn.* Suavis, jucundus. *Usus.* Mellitus puer.

Melos, n. *indecl.* Gesang. *Syn.* Cantus. *Usus.* Dulce melos.

Membrana, æ, f. Pergament. *Epi.* Tenuissima, pellucida. *Usus.* Natura oculos membranis tenuissimis sepsit.

Membrum, i, n. Glied. *Pars corporis, Transl. aliarum quoque rerum. Syn.* Artus. *Epi.* Proximum, turbidum, turgidum, tumidum. Membra commutabilia, humana, imbecilla, minutiora, reliqua, tenuissima. *Usus.* Membrorum alia videntur à natura donata ad usum, alia ad ornatum. Partes & membra Philosophiæ.

Memini, gedenken. *Syn.* Memoriâ teneo, memoriâ repeto, commemini, recordor, reminiscor, commemoro.)(*Obliviscor. Adv.* Diligentissimè, gratè, jucundè, meliùs, omninò, probè, rectè, suaviter. *Phras.* 1. *Semper tui meminero*, ich werde jederzeit auf dich gedenken. Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria mea penitùs insedisti; semper in memoria hærebis; erit infixa menti meæ tua imago; complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas gratâ semper memoriâ persequar; memoriam tui in me officii colam benevolentiâ sempiternâ. V. *Obliviscor, memoria.* 2. *Memini eorum, quæ dixeras*, ich gedenke noch wohl daran, wie du gesaget hast. In memoriâ habeo; in memoria sunt; memoriâ teneo; memoriæ infixa sunt; hærent, insident in memoria; memoriâ repeto, complector ea, quæ dixeras. *Usus.* Memini, nec obliviscar noctis illius. Memini mandata tua.

Memor, oris, *g. o.* eingedenk. *Syn.* Qui non obliviscitur. *Usus.* Memorem in benè meritos animum præstare. V. *Memoria.*

Memorabilis, e. merkwürdig. *Syn.* Memorandus, memoria dignus, commemorabilis, dignus memoratu, ad memoriam insignis. *Adv.* Maximè. *Phras. Memorabile facinus*, eine merkwürdige That. Facinus, cujus memoriam posteritas alet; quod

quod vivet in omnium pectoribus; cujus memoriam nulla dies obscurabit; cujus memoria apud posteros nunquam morietur; facinus ad memoriam posteritatis insigne; commendandum hominum memoriæ sempiternæ; celebrandum memoriâ sæculorum omnium; prædicandum posteris; omnis posteritatis memoriâ dignissimum; facinus, quo annalium memoriâ nullum conspectius. *Usus.* Memorabilis & divina virtus. Res à te gesta memorabilis, & penè cœlestis. V. *Clarus.*

Memoria, æ, f. Gedächtniß. R. ἀ μνάομαι, *recordor.* *Syn.* Facultas animæ, rerum perceptarum custos, recordatio; monumentum. *Epi.* Acris, acerba, æqualis, æterna, altior, bona, brevis, clara, custos rerum, digna, divina, diuturna, excellens, fidelis, grata, germana, hebes, immortalis, infinita, non ingrata, insignis, mira, jucunda, naturalis, nimia, præsens, publica, recens, singularis, suavis, superior, tanta, thesaurus omnium, vetus, viva, ingratissima, ultima pueritiæ. *Phras.* 1. *Ab hominum memoria nemo illi similis erat*, von Manns-Gedenken war ihm keiner gleich. Vir post hominum memoriam; post natos homines; post genus hominum natum rerum gestarum gloriâ maximus. 2. *Memoriam sibi immortalem comparavit*, er hat sich ein unsterbliches Gedächtniß gemacht. Eô factô immortalitatem sibi donavit; nomen suum ad immortalitatem consecravit; ab oblivionis injuria nomen suum vindicavit; memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit; memoriam sui reliquit immortalem. V. *Fama*, *gloria.* 3. *Memoriam tanti viri litteris consignavit*, er hat dieses grossen Manns Gedächtniß in seine Bücher eingetragen. Res tanti viri posteritatis memoriæ tradidit, prodidit, consecravit; res tanti viri ad memoriam posteritatis propagavit; litteris firmavit; immortalitati, scriptis ac monumentis mandavit, commendavit. 4. *Est adhuc in memoria factum hominis improbum*, seine schändliche That ist noch in frischem Gedächtniß. Memoriam facti improbissimi etiamnum servo, conservo, usurpo, teneo; hæret etiamnum in memoria factum improbum; memoriâ teneo, retineo facti improbitatem; memoriam improbissimi facti nondum deposui, abjeci; nondum abolevit, excidit facti improbissimi memoria; non dilapsum est è memoria factum improbum. V. *Obliviscor.* 5. *Juvat interdum tempora superiora in memoriam revocare*, es nutzet zuweilen, wann man auf die vorigen Zeiten zurück siehet. Juvat, superiorum temporum memoriam commemorando renovare; superiorum temporum res gestas recognoscere; memoria repetere; excitare antiquitatis memoriam; mentem ad antiqua revocare; animum ad vetera referre; antiquitatis speciem repræsentare animis; superiorum temporum memoriam refricare, redintegrare; in memoriam reducere. 6. *In memoriam sæpe venit ætatis primæ petulantia*, mir fällt oft das freye Leben meiner Jugend ein. In mentem venit mihi petulantia adolescentia meæ; in memoriam redeo ætatis primæ petulantissimè exactæ; in memoriam nunc demum regredior adolescentiæ per summam petulantiam exactæ. Versatur mihi in mente cum acerba recordatione ætatis primæ petulantia; subit persæpè animum ætatis primæ memoria in jocum & petulantiam effusæ. 7. *Memori es bon*, du hast ein gutes Gedächtniß. Fideli es memoriâ, præsenti, non vulgari, singulari, incredibili, tenacissimâ, memoriâ mirum quantum vales; memoriâ præstas, excellis; eximia in te est vis memoriæ; memoriâ tenes, quæcunque legis, vel audis; nihil è memoria effluit. 8. *Memoria est imbecill*, er hat ein schwaches Gedächtniß. Fallit hominem sæpè memoria; memoria vacillat; memoria illi haud satis constat; memoria homini segnis admodùm est, & lenta; memoria offendit sæpius; fluxa homini memoria est, & infida; memoria labat interdum; facilè è memoria, quæ dixerit, vel audierit, homini excidunt, effluunt, elabuntur. V. *Obliviosus.* *Usus.* Bella nostrâ & patrum memoriâ gesta. Memoriæ studére, die Gedächtniß-Kraft suchen zu vermehren. Memoriam remittere, das Gedächtniß vernachläßigen. Memoriâ aliquid comprehendere, & complecti. In memoria habere aliquid. In memoria res est, hæret, insidet. Memoriâ aliquid repetere. In memoriam rei redire. Memoriam beneficii obscurare, abstergere, delere. Memoriâ aliquid deponere. In memoriam redire; revocare alteri. Fortium virorum memoriam honore prosequi; amplissimis monumentis consecrare.

Memoriter, auswendig. *Syn.* E memoria, sine scripto. *Phras.* 1. *Memoriter didicit*, er hat auswendig gelernet. Memoriæ mandavit; edidicit; memoriâ complexus est; memoriâ comprehendit; memoriter complexus est. 2. *Memoriter dicere*, auswendig sagen. Ex memoria recitare, proferre, exponere, reddere, pronunciare. *Usus.* Memoriter pronunciavit.

Me-

Memoro, as, avi, atum, are. melden, gedenken. *Syn.* Commemoro, narro, refero. *Adv.* Nimis, obscurè. *Usus.* Clarorum virorum laudes memorare. V. *Loquor, mentio, narro.*

Mendacium, ii, n. Lüge, Unwahrheit. *Syn.* Falsitas, orationis vanitas. *Epi.* Magnum atque impudens, modestum & non infacetum, honestum ac misericors, crassum, perniciosum, officiosum, jocosum, turpissimum, infestum, splendidum, triumphale. *Usus.* Improbi hominis est mendacio fallere, mendacium dicere. Sermonem mendaciis aspergere. V. *Mentior.*

Mendax, cis, *g. o.* Lügner. *Syn.* Vanus, fraudulentus.)(*Verax. Phras. Homo mendax est*, er ist ein Lügner. Ex fraude & mendacio constare totus videtur; ex fraude & mendacio compositus; qui omnia mendaciunculis aspergit; qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur; qui insignem orationis vanitatem adhibet; qui compositis ad fraudem mendaciis semper est instructus; qui mendacia struit alia ex aliis; qui mera fundit mendacia. *Usus.* Mendaci homini ne verum quidem credere solemus.

Mendicitas, tis, f. höchste Armuth. *Syn.* Paupertas, inopia. *Epi.* Aviditati conjuncta, summa. *Usus.* Ad mendicitatem redigi. In summa mendicitate esse, vivere. Mendicitatem perpeti. E mendicitate emergere. V. *Paupertas, inopia.*

Mendico, as, avi, atum, are. betteln. *Syn.* Vitæ alimenta ostiatim quæro; stipem peto, colligo; precario victum conquiro, corrogo.

Mendiculus, i, m. ein geringer Bettler. *Usus.* Exercitus è mendiculis rusticis collectus.

Mendicus, i, m. Bettler. *Usus.* Pauper, qui pedem in suo ponere non potest. Cui res ad manticam rediit, qui manum ad stipem porrigit; qui in summa mendicitate est, vivit. *Epi.* Beatus, dives, sapiens. *Usus.* 1. Si paupertas malum est, nemo mendicus beatus. 2. *Adjective.* Hoc genus forense exiguum est, & mendicum. V. *Pauper.*

Mendosè, voller Fehler. *Usus.* Libri mendosè & vitiosè scripti.

Mendosus, a, um. voller Fehler. *Syn.* Vitiosus. *Usus.* Historia mendosa, in qua pars aliqua deest.

Mendum, i, n. Fehler. *Syn.* Vitium, erratum libri &c. *Epi.* Magnum. *Usus.* Mendum liturâ corrigere. Menda tollere.

Mens, tis, f. Gemüth. *Syn.* Ratio, princeps animi pars, intelligentia. *Epi.* Acrior, humilis, conscelerata, constans, divina, domestica, civilis, effrenata, præceps, firma, fons sensuum humana, impia, imbecilla, incredibilis, infinita, integra, intenta, liberalis, provida, sagax, præstans, tranquilla, vegeta, demens, improvida, nefaria, singularis, sancta, tarda. *Phras.* 1. *Mente motus.* er ist verruckt im Hirn. Mentis errore affectus est; à mente discessit; mente captus est; emota mente est, de mente dejectus, de statu mentis deturbatus, à mente desertus est; mentis impos est, mente non consistit. V. *Insania.* 2. *DEus tibi hanc mentem indidit*, GOtt hat dir dieses in den Sinn gegeben. DEUS tibi hanc mentem dedit, injecit, in eam mentem te impulit; à DEO factum est, eam ut mentem susciperes, eo ut mentem appelleres; consilii hujus dúx autórque DEus fuit. 3. *Ab hoc consilio mentem nemo avertet*, von diesem Entschluß wird mein Gemüth niemand mehr abwendig machen. Nemo me ab hac mente deducet, avocabit; nemo mentem meam flectet, mutabit; ab hac mente nullius suasû aut consiliô deflectam, desistam. V. *Consilium.* *Usus.* 1. Mente totâ, omníque animi impetû in rem incumbere. 2. *Consilium, sententia, propositum*, Rathschluß, Vorhaben. Dii tibi illam mentem injecêre. Ab hac mente nihil me deducet. 3. *Memoria*, Gedächtniß. Venit mihi in mentem illius temporis,

Mensa, æ, f. Tisch. *Epi.* Argentea, exstructa, hospitalis, maxima, publica, sancta, sana, secunda, extrema, solemnis. *Usus.* Mensam exquisitissimis epulis exstruere, ornare, construere, Speisen auf den Tisch tragen, den Tisch mit Speisen besetzen. Mensæ accumbere, accubare, zu Tisch sitzen. Mensam tollere, removere. Secundam mensam apponere. Cibos mensæ inferre. Manum in mensam porrigere. De mensâ aliquid alteri mittere. Mensarum assecla, Schmarotzer. Quæ ad mensam quotidianam atque epulationem pertinent. V. *Convivium.*

Mensarius, ii, m. Wechsler. *Syn.* Argentarius, trapezita, qui argentariam facit. *Usus.* Mensarii à dispensatione pecuniæ appellantur, q. *Rei nummariæ publicæ curatores.*

Mensio, onis, f. Messung. *Syn.* Dimensio.

Mensis, is, m. Monath. R. ἀ μήν, μηνός. *Usus.* Mensis, quando luna solem lustrato suô cursû consecuta est. Lunæ cursus, quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur.

Menstruus, a, um. monathlich. *Syn.* Quod mensem unum durat, & singulis mensibus fit. *Usus.* Menstrua cibaria. Menstruum spatium. Solis annuam lustrationem luna menstruo spatio conficit.

Mensura, æ, f. Maaß. *Syn.* Modus. *Epi.* Cumulatior, evidens, major. *Usus.* Quæ acceperis utenda, majore, si possis, mensurâ reddito. Cumulatiore mensurâ uti.

Mentha, æ, f. Garten-Müntze. *Herba.*

Mentio, onis, f. Meldung. *Syn.* Sermo, commemoratio. *Epi.* Fatua, honorifica, indigna. *Phras.* *Mentio de illa re nulla fuit,* man hat keine Meldung von dieser Sache gemacht. Intermissa rei mentio; mentio ejus rei in perpetuum finita videbatur; nemo mentionem ea de re fecit; altum ab omnibus ea de re silentium fuit; nemo verbum injecit ea de re; mentionem ejus rei nemo intulit; nec memoria ejus rei cuiquam præsentium fuit; in oblivione jacuit ea res; nec quisquam ea de re meminit; nul . de re ferebatur mentio; nulla tum agitata est ejus rei mentio. *Usus.* Mentionem facere Cæsaris, de Cæsare. Mentio illata est; intermissa est. Casû incidi in eam mentionem.

Mentior, iris, itus sum, iri. lügen. *Syn.* Ementior, mendacium dico, orationis vanitatem adhibeo; temporis causâ fingo; vera falsis involvo, rumoribus affingo, mendacia struo; mendacii religione me obstringo. *Phras.* *Mentiris, quidquid loqueris,* was du sagst, ist erlogen. Quidquid loqueris, à vero abest longissime; alienum à veritate est; abhorret à veritate. Quidquid loqueris, mendaciis aspergis. Mera fundis mendacia; falsa est omnis oratio tua. Quidquid loqueris, falsò loqueris. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nullum non modò verum, sed ne verisimile quidem dictum extat in longissima oratione tua; omnia veritati adversantur. V. *Mendax.* *Usus.* Mentiri in aliqua re, de re aliqua.

Mentum, i, n. das Kinn. *Pars subjecta ori.* *Epi.* Paulò attritius. *Usus.* Mentum in dicendo intorquere. Sinistrâ mentum sublevare.

Meracus, a, um. lauter, wenig. *Syn.* Merus. *Usus.* Vinum meracius sumere.

Mercator, oris, m. Handelsmann, Kaufmann. *Syn.* Negotiator, qui mercaturam facit. *Epi.* Callidus, peritus. *Usus.* Sordidi putandi sunt, qui mercantur à mercatoribus, ut statim vendant.

Mercatura, æ, f. Handelschaft. *Syn.* Negotiatio, nundinatio. *Epi.* Æqua, certa, iniqua, magna, parva, pauca, publica, fucosa, fallax. *Phras.* *Mercaturam exercet,* er treibet die Handelschaft. Mercaturam facit; mercaturis faciendis rem quærit; mercaturæ operam dat. *Usus.* Ad Gymnasium tanquam ad mercaturam bonarum artium profectus.

Mercatus, ûs, m. Kauf. *Syn.* Nundinæ, emporium. *Epi.* Domesticus, tantus, turpissimus. *Usus.* Domi suæ turpissimo mercatû omnia habet venalia. Mercatum instituere, edicere.

Mercenarius, a, um. taglöhnerisch. *Subst.* Taglöhner. *Syn.* Conductus cum mercede, operarius, qui manuum mercede inopiam tolerat.)(*Gratuitus.* *Usus.* Liberalitas mercenaria non est. Illiberales & sordidi quæstus mercenariorum, quorum opera, non artes emuntur. V. *Merces.*

Merces, edis, f. Lohn. R. *à* merendo ære. *Syn.* Pensio, præmium, pretium, fructus. *Epi.* Æqua, iniqua, magna, parva, pauca, publica. *Phras.* 1. *Nihil agit sine mercede,* er thut nichts umsonst. Non nisi mercedulâ adductus, evocatus, quidquam officii præstat; venalis illius opera est, non liberalis; mercede agit, quidquid agit; cessat opera ejus sine manupretio. 2. *Magnam mercedem petit,* er begehret einen grossen Lohn. Magnum suæ arti pretium statuit; magnum operæ suæ pretium petit, exigit; laboris præmium non exiguum petit. 3. *Mercedem tuam accipies,* du wirst deinen Lohn bekommen. Laboris præmia feres, capies largè, cumulatéque; extabit operæ tuæ merces sanè cumulata; dabitur merces operæ, persolvetur; pretium feres operæ tuæ; operæ pretium habebis; mercede donaberis promissa. *Usus.* Mercédem laborum constituere, promittere, proponere. Mercedem exigere. Mercedem dare, tribuere, solvere, persolvere. Mercedem accipere, recipere. In loco mercedis numerare. Mercede docere.

Mercimonium, ii, n. Gewerb. *Syn.* Merx.

Mercor, aris, atus sum, ari. kaufen. *Syn.* Mereor, nundinor, emo. *Usus.* Prètio aliquid mercari de aliquo. V. *Emo.*

Mereor, eris, meritus sum, eri, *item:* Mereo, es, ui, ere. verdienen. *Syn.* Commereo, promereor. *Adv.* Malè, meliùs. *Phras.* 1. *Non mereor tantum,* ich verdiene nicht so viel. Non id est meritum meum, ut &c. Nullum extat in te officii tanti meritum, ut &c. Qui mereri tantum de te potui? Majus id

est

est meritis in te meis. 2. *Quid malè de te merui?* was habe ich verschuldet bey dir? Quid feci, quid commerui, quid peccavi? Quam in me culpam commerui? Quod crimen in te meum est? V. *Delinquo*, *pecco*. *Usus*. 1. Diurnâ operâ decem nummos meretur. Benè de aliquo, malè, perniciosè mereri. Pro eo, ac quisque meretur, gratiam referre. 3. *Milito*, im Krieg dienen. Equô, pedibus merere. Bina stipendia in bello meruit. V. *Meritum*, *obligatus*.

Meretricius, a, um. hurisch. *Usus*. Meretricia vita, quæstus, mores.

Meretrix, icis, f. Hure. *Syn.* Scortum, lupa vulgato corpore; prostibulum, quæ corpore quæstum facit; quæ pudicitiam in propatulo habet; quæ venalem habet cum forma pudicitiam; quæ copiam sui corporis facit omnibus; mulier prostituti pudoris; præmortui pudoris; prostituti corporis. *Epi.* Publica. *Phras.* *Meretrices conversæ sunt*, viele öffentliche Huren haben sich bekehret. A meretricio quæstu sunt abductæ; è cœno libidinis extractæ; è cœno turpitudinis emerserunt; ad vitæ honestatem sunt traductæ; ad amorem pudicitiæ sunt revocatæ; à flagitiosa consuetudine sunt abstractæ; vitam turpem cum honesta mutarunt. Multæ, quæ corpus vulgarant antea, ad frugem redierunt; ad bonam mentem sunt reductæ; è vago concubitu se ejecerunt; à turpi quæstu desertâ nequitiâ ad bonam frugem se receperunt. V. *Converto*.

Mergo, is, mersi, mersum, ere. versenken. *Syn.* Demergo, submergo, haurio.)(*Emergo*. *Phras.* *Mersus est aquâ*, er ist im Wasser ersoffen. Voraginibus submersus periit, in præruptum gurgitem haustus est; haustus est fluctibus; in profluentem mersus statim ad ima ferebatur, ima petiit, ad ima delatus est; in aquam mersum, in mare excussum, præcipitem gurgites hauserunt; infesto gurgite procella circumegit, atque hausit. *Usus*. Quæ se in mari mergunt & emergunt. Mergere in aquam. Mersa navis, & depressa omnes destituit.

Meridianus, a, um. mittäglich. *Syn.* Tempus meridianum.

Meridiatio, onis, f. Mittags-Schlaf. *Syn.* Somnus meridianus. *Usus*. Nunc valetudinis causâ, quod non solebam, & lucubrationes detraxi, & meridiationes addidi.

Meridies, ei, m. Mittag. *Syn.* Tempus meridianum, diei tempus fervidissimum. *Phras.* *Meridies erat*, es war Mittags-Zeit. Medium ferè diei erat; priùs sol meridie se inclinaverat; appetente jam meridie; pronô, devexô jam in meridiem sole. Dies jam ad umbilicum erat. *Plaut.* *Usus*. 1. Ante meridiem, post meridiem. Ambulatio antemeridiana, sessio pomeridiana. 2. *Australis mundi regio*, Süden. Sol ad meridiem devexus.

Meritò, billig. *Syn.* Jure, optimô jure, non injuriâ, perinde, ac debuit; haud secus, quam par erat; haud injuria; pro eo, ac merebatur.)(*Immerito*. V. *Jure*.

Meritorius, a, um. einträglich, was man miethet. *Usus*. Meritoria taberna, Gar-Küche. Meritorium vehiculum, ein Mieth-Wagen. Meritorius puer, Schandbube.

Meritum, i, n. Verdienst. *Syn.* Promeritum, beneficium. *Epi.* Amplissimum, divinum, egregium, immortale, innumerabile, magnum, perpetuum, præcipuum, singulare, summum, præstantissimum. *Us.* Nullam tuorum meritorum partem non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tot tua extant, constant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient. Nullis suffragantibus meritis consulatum est consecutus. Hoc meô meritô peto. Ejus meritò Pisonem amo.

Meritus, a, um. billig, verdient. *Syn.* Justus, debitus. *Adv.* Omnino, populariter, rectè. *Usus*. Merita iracundia.

Merula, æ, f. Amsel. *Usus*. Merula fusca.

Merus, a, um. lauter. *Syn.* Purus, liquidus. *Usus*. Mera monstra nunciat. Merum bellum loquitur. Meræ nugæ. Merus veterator, purus putus sycophanta est.

Merx, mercis, f. Waare. *Syn.* Res venalis. *Usus*. In eam insulam omnes cum mercibus & oneribus commeant. Proba merx facile emptorem reperit.

Messis, is, f. Erndte. *Usus*. Messis eô annô nulla fuit. Messem facere.

Messor, oris, m. Schnitter. *Usus*. Messores videris imitari.

Messorius, a, um. zur Erndte gehörig. *Usus*. Corbis, falx messoria.

Meta, æ, f. Ziel. *Syn.* Conus, terminus. *Usus*. Umbra terræ, quæ est meta noctis. Fama ejus paulùm ad metas hæsit.

Metallum, i, n. * Erz. *R.* à μεταλλάω, *scrutor.* *Epi.* Perfectum. *Usus.* Metallum gignitur, torretur, uritur.

Metator, oris, m. Fourier, der das Lager absticht. *Usus.* Castrorum antè metator, nunc urbis, quam decempedâ divisit.

Metior, iris, mensus sum, iri. messen. *R.* à μετρέω. *Syn.* Dimetior, permetior, definio, normâ, *seu* regulâ describo; pondero. *Phras.* *Metiebatur hominem ex se*, er hat ihn nach seinem Schuh abgemessen. Animum hominis ex suo spectabat; suo illum metiebatur pede, exquirebat hominis indolem non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos; è suis moribus, non ejus vita hominem spectabat, metiebatur. *Usus.* Sua omnia voluptate metiri. Pecuniæ fructum utilitate metiri; non brevitate orationis, sed rerum magnitudine orator metiendus est. E sua natura cæteros metiri.

Methodus, i, f. Weise, Lehr-Art. *Syn.* Via, ars, ratio.

Meto, is, messui, messum, ere. erndten. *R* à ἀμητὸς, *messis, tempus.* *Syn.* Demeto, frumentum succido, deseco segetem, messem facio. *Usus.* Ut sementem feceris, ita metes. Serito beneficium, ut metere possis fructum.

Metor, aris, atus sum, ari. ausmessen. *Usus.* Castra metari, Lager schlagen. Unô locô metari.

Metuo, is, ui, ere. fürchten. *Syn.* Timeo, vereor, in metu sum, metum habeo.)(*Spero.* *Adv.* Diligentiùs, magnoperè, planè, valdè. *Usus.* Non tam de vita sua, quàm republica metuit. V. *Metus, Timeo.*

Metus, ûs, m. Furcht. *Syn.* Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. *Epi.* Amplior, communis, consularis, diurnus ac nocturnus, falsus atque inanis, finitimus, instinctus furore, magnus, non mediocris, novus, parvus, permanens, præcipuus, præsens, quotidianus, reliquus, subsequens, summus, tantus, temerarius, inanis. *Phras.* 1. *Magnum ea res mihi metum incussit*, diese Sache hat mir eine grosse Furcht eingejaget. Metum attulit, obtulit, injecit, objecit, incussit; magnum me in metum adduxit; metû me affecit ingenti; non parvum formidinem injecit; metû me exanimavit; percussit animum graviter ea res, & perculit. V. *Terreo.* 2. *In metu eram*, ich bin sehr in Furcht gewesen. Ingens me incesserat metus; metû suspensus eram; metû frangi, debilitari, exanimari me sentiebam; cecidere animi vultû ipsô timòrem ex conscientia facinoris significante. 3. *Sermo tuus mihi metum omnem sustulit*, deine Rede hat mir alle Furcht benommen. Metû me levavit; metû animum exoneravit; metum removit; metum dempsit; metû me solvit, liberavit; metum mihi levavit, ademit, depulit, abstersit; ex metu me exemit; metum amovit. 4. *Metum omnem posui*, ich habe alle Furcht beyseit gelegt. Metum omnem deposui; formidinem posui; metum abjeci; à metu respiravi. *Usus.* Metus est mali expectatio. Metum habere, fürchten. Metu vacuum esse, sich nicht fürchten. In metu esse, in Furcht seyn. Unum in metu est, eines ist noch zu fürchten. In metu aliquid ponere, etwas für schröckbar halten. In metu habeo Quintilem, ich fürchte den Heu-Monath. V. *Timeo, Terror.*

Meus, a, um. mein. *Usus.* Nihil addo de meo.

Mico, as, cui, are. scheinen, leuchten. *Syn.* Vibro. *Usus.* 1. Venæ & arteriæ micant. 2. *Digitis jactis ludo*, gerade oder ungerade spielen. Dignus est, quicum in tenebris mices. Est, cui tutò possis fidere, ein aufrichtiger Mensch.

Migratio, onis, f. Wanderung. *Syn.* Loci mutatio, dicessus. *Epi.* Multæ in alienum solum. *Usus.* Mors est quasi migratio, commutatioque vitæ.

Migro, as, avi, atum, are. wandern. *Syn.* Alio ad habitandum eo, solum muto, verto.)(*Maneo.* *Phras.* *Ex urbe migrat*, er wandert. In alia loca demigrat; urbe emigrat; aliud domicilium, alias sedes petit; hujus civitatis solum mutatione vertit; domicilium, solum mutat; alias sedes quærit; alio se confert, recipit; sedem omnium rerum & fortunarum suarum alibi collocat. *Usus.* 1. Migrare de vita. In cœlum migrare. Hospitium alicui renuntiare, & aliò migrare. 2. *Negligo*, *transgredior*, vernachläßigen, übertreten. Qui jus conservat, justus; qui migrat, injustus est. V. *Abeo, discedo.*

Miles, itis, m. Soldat. *Syn.* Bellator. *Epi.* Ignavus, timidus, inexercitatus, prudens, veteranus, non legionarius, ne auxiliarius quidem, fortissimus, gloriosus, horridus, nocturnus. * Milites acres, boni, crudelissimi, sanctissimi, firmi ad tuendum aliquid, optimi, paratissimi, fame & egestate perditi, egentes, permulti, veteres. *Phras.* 1. *Milites conducere*, Soldaten werben. Milites scribere, facere, conquirere, le-

legere; copias cogere; legiones scribere, conscribere, conficere; exercitum scribere, conscribere, cogere, colligere, parare, comparare, conflare, facere, conficere. Legiones explere, legionibus supplementa scribere. Delectum instituere, conficere; habere; delectu acerbo juventutem agitare; conquisitionem per agros habere. 2. *Milites fieri*, Soldaten werden. Nomina dare in militiam; inter milites nomina dare, edere, profiteri; ad nomina danda præsto esse. 3. *Milites dimittere*, die Soldaten abdanken. Milites sacramento solvere, exauctorare; exercitum dimittere. 4. *Milites præclari*, tapfere Soldaten. Durum in armis genus, longâ militiâ efferati; omni disciplina militari eruditi; usû belli præstantes; magnorum exercituum animos gerentes; bello armisque unicè facti; bello florentes ac impigri; militari indole feroces; egregia bello manus, cujus virtuti committi nihil non posset; flos roburque exercitus. 5. *Miles egregius*, ein erfahrner Soldate. Incredibili virtute atque exercitatione in armis est; magnum in re militari usum habet; summam scientiam rei militaris habet; vir præstans animi magnitudine, & rei militaris scientiâ; vir bello spectatissimus; disciplina militari debilitatus; qui in re militari floret; in armis multum studii consumpsit; vetus miles; manu strenuus & per tot annos omnes militiæ artes edoctus. *Usus*. Miles tiro, veteranus, auxiliarius, legionarius. Milites conscribere. Milites à signis dimittere. Milites dilabuntur.

Militariter, kriegerisch. *Syn.* More militari. *Usus*. Oratio militariter gravis.

Militaris, e. kriegerisch, zum Krieg gehörig. *Syn.* Bellicus, castrensis. *Usus*. Militaris labor, ratio. Res militaris. Militaris ætas *eorum, qui arma ferre possunt.*

Militia, æ, f. Kriegs-Wesen. *Syn.* Res militaris, bellum. *Epi.* Communis, muliebris, plena solicitudinis, prima, vetus, urbana. *Phras. Militiam sequi*, in den Krieg gehen. In militiam nomen dare; proficisci in militiæ disciplinam; rei militari se dare; ad militiam animum adjungere. *Usus*. Obligare aliquem militiæ sacramento. Militiam subterfugere, detrectare, im Kriege nicht dienen wollen.

Milito, as, avi, atum, are. kriegen, im Kriege dienen. *Syn.* Mereo sub signis alicujus, stipendia facio, stipendia mereo. *Usus*. In Catonis exercitu juvenis militarat.

Mille, tausend. *Usus*. Quid illa fortissimorum virorum millia.

Millesimus, a, um. der tausende. *Usus*. Millesima pars.

Milliare, is, *vel* Milliarium, ii, n. Meile. *Syn.* Mille passus, millium. *Usus*. Ad quintum milliare tibi occurram. A tertio milliario.

Millies, tausendmal. *Usus*. Mori millies præstat, quam hæc pati.

Millium, ii, n. Meile. *Syn.* Milliare. *Usus*. Quot millia tuus fundus abest ab urbe? *Romani millia explicabant sæpe per lapides, ut:* ad tertium lapidem, drey Meilen.

Milvinus, a, um. dem Weyhen eigen. *Usus*. Pullus milvinus.

Milvus, i, m. Weyhe, Geyer. Avis rapax & gallinis infesta.

Mima, æ, f. Gaucklerin, Comödiantin. *Epi.* Comis. *Usus*. Omnia mimæ condonavit.

Mimicus, a, um. gaucklerisch. *Usus*. Scurrilis jocus & mimicus.

Mimus, i, m, Gauckler, Comödiant, Possenreisser. *Syn.* Qui dicta factaque aliorum gestû quodam, cum lascivia & obscœnitate imitatur. *Epi.* Communes, Ethologi. *Usus*. Alter mimos commentatur, tragœdias agit alter.

Mina, æ, f. eine Gattung Griechischer Münze bey 20. und mehr Gulden. *Usus*. Aquæ sextarium minâ emere.

Minaciter, bedrohlich. *Syn.* Minis, asperè.

Minæ, arum, f. Bedrohung. *Syn.* Minatio, comminatio, terror, terror verborum.)(*Blanditiæ*. *Epi.* Facetæ, inanes, magnæ. *Us.* Minæ, quæ jactantur, parum me tangunt. Alicujus minis & terrore commoveri. Clamore & minis insectari aliquem. Non ultra minas processum est. V. *Minor*.

Minatio, onis, f. Drohung. *Syn.* Comminatio.

Minax, acis, *g. o.* droherisch, trotzig. *Syn.* Horrificus. *Usus*. Minaces & acerbæ litteræ. Homo minax & arrogans.

Miniatus, a, um. mit Mennig bestrichen. *Syn.* Ruber, miniatulus.

Minimè, am wenigsten, mit nichten. *Syn.* Minimum, minimè omnium, nequaquam, nullô pactô, nullis conditionibus, nulla ex parte.

Minimum, wenigstens. *Syn.* Perparum. *Phraſ.* *Minimum res meas curas*, du kümmerſt dich gar nichts um meine Sachen. In minimis res meas ponis; in extremis habes; nullô apud te numerô res meæ ſunt; nec digitô quidem res meas attingis. *Uſus.* Præmia apud me minimum valent.

Minimus, a, um. der kleinſte, geringſte. *Syn.* Tenuiſſimus, tantulus. *Uſus.* Omnia, minima maxima ad me ſcribas, velim.

Miniſter, ri, m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Adminiſter, adminiſtrator, qui à latere eſt. *Epi.* Impuriſſimus, publicus. *Uſus.* Miniſter ac ſatelles cupiditatum. Manus multarum artium miniſtræ. Magiſtratus legum miniſtri. Miniſtrum ſe præbere ad aliquid.

Miniſtrator, oris, m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Miniſter.

Miniſtratrix, icis, f. Dienerin. *Syn.* Miniſtra.

Miniſtro, as, avi, atum, are. dienen, aufwarten. *Syn.* Servio. *Adv.* Diligenter, commodius. *Uſus.* Miniſtrare alicui pocula. Formoſi pueri miniſtrabant.

Minitabundus, a, um. bedrohend. *Syn.* Minax, minitans.

Minitor, aris, atus ſum, ari. dräuen, drohen. *Syn.* Minor. *Adv.* Atrociter. *Uſus.* Horribilia nobis omnia ferrô igneque minitatur.

Minôr, aris, atus ſum, ari. drohen. *Syn.* Minitor, terreo, vim, periculum intendo; periculum, judicium denuntio.)(*Promittò benigne.* *Adv.* Acerrimè, crudeliter, gravius, mediocriter, vehementer, quotidie. *Phraſ.* *Minari atrociter cœpit*, er hat auf das ſchärfeſte zu drohen angefangen. Cœpit jam non per ambages minas jacere; minas jactare; terrores, & pericula denunciare; clamore, & minis inſequi; denunciatione periculi terrere; periculum capitis oſtendere; vim denunciare; periculi metum inferre; terrorem injicere; terrores jactare & opponere; terrorem inferre; minas admovere; minas, periculum intendere; minacibus verbis perſtringere; periculum capitis oſtentare; minaciter fremere; minis territare; formidines opponere; clamore & minis inſectari. *Uſus.* Hoſtis teterrimus omnibus bonis tormenta & cruces minatur.

Minuo, is, ui, utum, ere. mindern, verringern. *Syn.* Diminuo, detraho, derogo, delibo, exhaurio, extenuo, levo, elevo, debilito, frango. *Phraſ.* 1. *Homo improbus gloriam meam, opesque minuit*, der boshafte Mensch hat mir Ehre und Guth sehr geſchmälert. Pennas mihi, facultatesque meas incidit; de laudibus æque, ac fortunis cumulum deruit; de opibus, ac amplitudine multum detraxit; de fortunis, & honorum præſidiis multum deripuit. 2. *Minuere dignitatem meam ſatagit*, er trachtet, mir mein Anſehen zu benehmen. Deformandi mei causâ, detrahendæ, ſpoliandæque dignitatis gratiâ multa molitur. Non modo ad ſalutem meam extinguendam, ſed & gloriam infringendam contendit; invidiâ laudem virtutis meæ obterit, gloriam eludit; id ſpectat unicè, ut meam elevet autoritatem, gloriam dignitatemque infringat. 3. *Res tua indies minuitur*, deine Haabſchaften werden immer weniger. Res tua indies deterior fit, deficitur; conſumitur; minor evadit; in deterius ruit; corroditur, dilabitur; non ſolum non augetur, verum etiam aliquid deperdit; ſortunæ tuæ indies aliquid detrimenti capiunt, comminuuntur, diminuuntur; fortunarum indies aliqua fit diminutio. 4. *Oratio tua mirifice mihi dolorem minuit*, dein Zureden lindert meinen Schmerzen. Dolorem lenit; levationem doloris affert; magna de dolore diminutio facta eſt; ex ſermone tuo decrevit dolor, ac propè evanuit; ſublata ac ſepulta eſt omnis triſtitia. Tuæ orationis fomentis mitigatus dolor eſt, attenuatus, imminutus, doloris ille æſtus deferbuit, ſubſedit, conſenuit, infractus eſt & debilitatus; levare dolorem luctum oratio tua ſic viſa eſt, ut penè exhauriret. 5. *Res meas, & merita quantum poteſt, minuit*, er verkleinert meine Verdienſte, ſo viel er kan und mag. Laudem meritorum meorum verbis elevat, verbis extenuat; eludit; de meritorum meorum laudibus cumulum deruit; de meritorum meorum amplitudine multum detrahit, decerpit. V. *Detraho.* *Uſus.* Minuere vectigalia ſumptus.

Minus, weniger.)(*Plus.* *Uſus.* Præſtitimus patriæ non minus, quam debuimus. Quatuor menſibus, ſex diebus minus navigavimus. Sæpè, quæ prædicta ſunt, minus eveniunt.

Minutatim, Stück-weiſe. *Syn.* Gradatim, tenuiter, parcè, exiliter, jejune. *Uſus.* Minutatim interrogare.

Minutè, faſt klein. *Syn.* Exiliter, jejunè, anguſtè, tenuiter. *Uſus.* Grandia minutè dicere.

Minutus, a, um. klein. *Syn.* Anguſtus, parvus.)(*Grandis.* *Adv.* Sanè. *Uſus.*

Genus orationis minutum, exile, aridum, concisum, fractum. Animus minutus & angustus. Orator præstat minutis imperatoribus. Minuta diligentia utitur, & anxia.

Mirabilis, e. wunderbarlich. *Syn.* Admirabilis, mirus, mirificus, mirandus. *Usus.* Hæc non modo mirabilia sunt, sed prodigiis simillima. Re & dictu inopinatum & mirabile. Mirabili copia dicendi. V. *Mirandus.*

Mirabilitas, atis, f. Wunderbarlichkeit. *Syn.* Admiratio. *Usus.* Hæc tanta rerum despicientia mirabilitatem magnam facit.

Mirabiliter, wunderlich. *Syn.* Admirabiliter, mirandum in modum, mirè, mirificè. *Usus.* Omnes mirabiliter de te loquuntur, & sentiunt.

Miraculum, i, n. Wunder. *Syn.* Prodigium, portentum. *Phras.* 1. *Miracula patrat,* er würket Wunderwerke. Res supra naturæ vim & ordinem multas efficit, miranda quædam opera, & humanis viribus majora efficit; miracula edit; majora naturæ viribus exequitur; multa ejus extant opera, non humana, sed divina virtute perpetrata. 2. *Vir miraculis clarus, vulg. miraculosus,* ein wunderthätiger Mann. Vir, per quem divina virtus admiranda multa patravit; operibus supra vim, ordinemque naturæ patratis; miraculorum gloriâ, multis supra naturæ vim editis operibus clarus. *Usus.* Miracula edere. Miraculo illud mihi erat.

Mirandus, a, um. verwunderlich, wunderwürdig. *Syn.* Mirabilis, admirabilis, quod multum habet admirabilitatis. *Phras. Miranda res visa est omnibus,* es ist allen verwunderlich vorkommen. Miraculo erat omnibus; nulli non admirationem movit rei insolentia; omnium in se oculos convertit; admirabilitatem magnam ea res habuit; res humana major visa est omnibus; res ea omnes stupore ac silentio defixit. V. *Admiratio.* *Usus.* Opus mirandam in altitudinem exstructum.

Miratio, onis, f. Verwunderung. *Syn.* Admiratio.

Mirè, wundersam. *Syn.* Mirabiliter. *Usus.* Omnes tibi mirè favent.

Mirificè, wunderlich. *Syn.* Mire, admirabiliter. *Usus.* Mirificè me delectat hoc.

Mirificus, a, um. wunderlich. *Syn.* Mirus, admirandus, admirabilis. *Usus.* Mirificam cepi voluptatem.

Mirmillo, onis, m. Kämpfer. *Syn.* Gladiator.

Miror, aris, atus sum, ari. sich wundern. *Syn.* Admiror, demiror, obstupesco; mirum, mirandum, mirabile mihi videtur. *Adv.* Admodum, magnoperè, vehementer, maximè. *Phras. Miror de ea re vehementer,* ich verwundere mich sehr über diese Sache. Magna me tenet admiratio hujus rei; magna hujus rei capior admiratione; magna me incessit eo de negotio admiratio; admirationi mihi ea res est; admiratione afficior, cum intelligo &c. movet admirationem ea res. V. *Admiror, obstupesco, stupor.* *Usus.* Non dubito, quin mireris & stomacheris etiam. Miror, quid causæ sit, ea de re. Id vehementer miror. V. *Mirandus.*

Mirus, a, um. wunderbar. *Syn.* Mirabilis, mirificus. *Phras. Mira sunt, quæ narras,* du erzählest Wunder. Portento similia narras; mera monstra nuncias. Quid tam novum, tam præter consuetudinem, quid vero tam inauditum, tam inusitatum, tam singulare, tam incredibile, ac illud, quod memoras? Non hæc mirabilia modo, sed prodigiis similia sunt, quæ commemoras. *Usus.* Mirum, ne videas. Mirum me desiderium tenet. Sales in dicendo mirum quantum valent. Nec mirum, si &c. V. *Mirandus.*

Misceo, es, ui, mistum, *vel* mixtum, ere. mischen, mengen. *Syn.* Permisceo, turbo, confundo, perturbo. *Phras. Miscere se negotiis,* sich in fremde Händel einmischen. Immiscere se, se ingerere, se inserere negotiis; offerre se negotiorum tumultui; implicare se alienis negotiis. 2. *Miscebuntur omnia, & turbabuntur,* es wird alles unter und über sich gehen. Ingens inde perturbatio rerum omnium, & confusio consequetur; confusè omnia agentur; omnia in motu, conversione rerum, confusione & perturbatione versabuntur. V. *Turbo.* *Usus.* Miscere venenum, potionem. Rempublicam turbare & miscere.

Misellus, a, um. elend, Erbarmungswürdig. *Syn.* Miser.

Miser, era, erum. elend, Erbarmungswürdig. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflictus, prostratus, jacens.)(*Beatus.* *Phras. Miser sum,* ich bin elend und Erbarmungswürdig. In magna cala-

calamitate verſor; in ſumma infelicitate verſor; premor, circumventus ſum, conflictor, afficior maximis calamitatibus; jaceo in calamitate; vitam vivo, ago, duco, exigo calamitoſam, miſerrima cum conditione; ea videor conditione natus, nihil ut boni videam in vita, nihil ut mali non ſuſtineam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me eſt & infortunatior. Meas miſerias nulla æquat infelicitas. Mea eſt miſerrima conditio. Omnibus vexor, perturbor, exagitor, infortunii caſibus, calamitatibus, miſeriis, malis. Omnes me premunt miſeriæ. Infeſta, infenſa, adverſa, iniqua mihi ſunt omnia. Nulla eſt tam miſera fortuna, quam mea fortuna non ſuperet; quæ ſit cum mea fortuna conferenda; quæ non infra meam fortunam ſit. Miſerrimô ſum fatô natus; nemo, qui in terris degunt, mortalium, deteriore fato eſt, ac ego. Fatum hoc meum eſt, ut miſerrima quæque ſubeam, ſuſtineam. Hæc mihi naſcendi dicta lex eſt, ut amariſſimam fortunam in omni vita deguſtarem; nunquam ut ſecundâ fortunâ uterer; nunquam ut miſer non eſſem; perpetuis ut vexarer miſeriis; perpetuis ut augerer, cruciarer, torquerer, afficerer malis. Infauſto nimium, adverſoque ſidere natus ſum. Mecum infeliciter agitur. Prorſus infeliciter ago. Suas in me vires fortuna nunquam non exercet. Nihil fingi poteſt mali, quo non urgeat. Omnibus me fortuna machinis, omni me telorum genere, ſuis me fortuna, quantaſcunque habet, opibus ac viribus oppugnat. Non adverſa tantum, ſed everſa penitus eſt mea fortuna. Sortem meam fortuna crudelius aggravat; eò redactus ſum, ut melioris ſpei nullus mihi relictus locus ſit; morte graviorem vitam exigo. V. *Actum eſt*, *affligo*. *Uſus.* Nihil tam miſerabile, quam è beato miſer.

Miſerabilis, e. **erbärmlich, Erbarmens-würdig.** *Syn.* Miſerandus. *Adv.* Miſerè. *Phraſ. Miſerabilis eſt*, **er iſt Erbarmens-würdig.** Homo fractus, ac propè diſſipatus; graviſſimo fortunæ vulnere percuſſus; circumventus morbo, & inopia; afflictus, debilitatus, & omni ſpe ſalutis orbatus; afflictus atque everſus; mœrore ac miſeriis perditus; fractus malis, debilitatus & abjectus metû; malis confectus; deformatus ærumnis; coopertus miſeriis; ad ſummam infelicitatem redactus. *Uſus.* Caſus fortunæ miſerabilis. V. *Miſer*, *miſeria.*

Miſerabiliter, **elend, erbärmlich.** *Syn.* Miſerandum in modum. *Uſus.* Miſerabiliter emori. Epiſtola miſerabiliter ſcripta.

Miſerandus, a, um. **zu erbarmen, Erbarmens-würdig.** *Syn.* Miſerabilis. *Uſus.* Oratio tua omnibus miſeranda eſt viſa. V. *Miſer*, *miſericordia.*

Miſeratio, onis, f. **Erbarmniß, Mitleiden.** *Syn.* Commiſeratio, miſericordia. *Epi.* Multa, flebilis. *Uſus.* Miſeratio naſcitur, odia concitantur. Ad miſerationem permovere judices. V. *Miſericordia.*

Miſerè, **elendiglich, erbärmlich.** *Uſus.* An pace turpiter, an bello miſerè vivendum eſſet, nondum ſciebamus.

Miſereor, eris, miſertus ſum, eri. **ſich erbarmen.** *Syn.* Me miſeret, miſeror, miſericordia me tenet alicujus; miſericordiâ commoveor. *Phraſ. Miſereor egentium*, **ich erbarme mich der Nothleidenden.** Frangor ſæpè miſericordia egentium; egentium miſericordia me cepit; miſereor illorum fortunam; egentium ſubit me ſæpè miſeratio; moveor egeſtate hominum; eorum inopia & egeſtate ad miſericordiam adducor; miſericordiam in egentes verto. V. *Commiſeror.* *Uſus.* Supplicum tandem miſerere.

Miſeret, **es erbarmet.** *Uſus.* Miſeret me tui. V. *Miſericordia.*

Miſeria, æ, f. **Elend, Armſeligkeit.** *Syn.* Calamitas, ærumna.)(*Felicitas.* *Epi.* Diuturna, inſignis, perennis, præſens, ſempiterna, ſumma, ſummo dedecore conjuncta, voluntaria, afflicta, aliena, communis, maxima, tanta. *Phraſ.* 1. *In ſummis miſeriis verſatur reſpublica*, **das gemeine Weſen ſtecket im größten Elend.** Res ubique aſperæ ſunt & turbidæ; duriſſima ſunt reipublicæ tempora; in diſcrimen extremum venimus. Nihil eſt, unde nos reficiamus, aut ubi lapſi reſiſtamus. In fortuna miſerrima & luctuoſiſſima deſtituti ſumus. Quanta hæc caligo temporum! quæ flammæ quaſſatæ reipublicæ! quæ peſtes, quæ bonorum omnium naufragia! quot incommodis conflictamur? in quas miſerias projecti ſumus & præcipitati? quibus in anguſtiis res eſt? quibus difficultatibus premimur; quibus undique miſeriis obſidemur? Ita ſunt debilitata omnia & propè extincta; tanta malorum impendet Ilias; adeò nihil conſilio, nihil ordine, nihil ratione agitur, ut nihil poſſit eſſe miſerius, perditius fœ-

fœdius. 2. *In tantis miseriis quæ potest esse consolatio reliqua?* was kan unter so grossem Elend für ein Trost übrig seyn? In tantis tenebris; tam turbidis in rebus; in hac flamma rerum, & perturbatione temporum; in his asperitatibus rerum, acerbitatibus temporum; in hac orbis terrarum perturbatione; in tanta rerum omnium amissione, & desperatione recuperandi; in fortuna adeo afflicta; in hac iniquissima vitæ conditione; in his, quibus jactamur, fluctibus; in hac injustissima temporum calamitate; In tanta vi ac acerbitate; in hac temporum iniquitate; in ista caligine ac tenebris, quæ totam rempublicam occuparunt; in tanta difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum; tam dubiis in rebus, quibus æternam mihi impositam ærumnam arbitraret; in tanto reipublicæ vulnere; in tam ægra, & propè depósita reipublicæ fortuna; in hac vexatione, in hoc squalore & lachrymis reipublicæ; cum patriæ eversiones, exilia civium, liberorum orbitates propè in oculis sint, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosis esse potest? cum tam multiplici clade fœdetur annus; cum amissio meorum, interitus patriæ, exilium, servitus impendeant, jaceo sine sermone, sine cogitatione, inque lachrymis & sordibus tabescendum mihi video. *Usus.* In maximam miseriam *incidere*, in das größte Elend gerathen. In miseriis esse, versari. Miseriis premi, cooperiri, im Elend stecken. Miseriam levare, lenire, lindern. E miseriis eripere, a miseria vindicare, erretten. Tantisper à miseria aberrare, die traurige Gedanken aus dem Sinn schlagen.

Misericordia, æ, f. Erbarmniß, Barmherzigkeit. *Syn.* Miseratio, clementia. *Epi.* Aliena, grata, jucunda, magna, maxima, mira, pristina, similis, singularis. *Phras.* 1. *Est misericordia dignus*, er ist wohl werth, daß man ihm Barmherzigkeit erweise. Dignus est, qui perfugium in vestra misericordia habeat; cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur; is est, qui misericordiam moveat merito suo; qui facilè alliciat ad misericordiam quemlibet; dignus est, cujus misericordia quemlibet teneat; cujus calamitas perspecta misericordiam concitet, commoveat; ad misericordiam quoslibet adducat; qui receptum ad vestram misericordiam habeat. 2. *Misericordiam tuam implorat*, er bittet dich um Barmherzigkeit. Misericordiam tuam exposcit, requirit, captat, implorat; ut ignoscas, ut miserearis sui, orat; ut ex ista se ærumna extrahas, rogat atque obsecrat; orat, obsecrat, ut misericordia sua te capiat; ut vicem ejus misertus misericordiam tribuas, impertiaris. *Usus.* Misericordiam alicujus implorare, anflehen. Misericordiam movere, commovere, concitare, erwecken. Ad misericordiam allicere, vocare, revocare, adducere, zur Barmherzigkeit bewegen. Misericordiâ capi, teneri, moveri, commoveri, bewegt werden. Misericordiam tribuere, impertiri, adhibere, Barmherzigkeit erweisen.

Misericors, cordis, *g. o.* barmherzig. *Syn.* Clemens, propensus ad misericordiam, cujus animus alieno incommodo facilè commovetur.)(*Severus, crudelis. Usus.* Misericordem se vir bonus mitemque præbuit. V. *Misericordia.*

Miseror, aris, atus sum, ari. sich erbarmen. *Syn.* Commiseror. *Usus.* Non queo satis hujus eventum fortunamque miserari. V. *Misereor.*

Missa, æ, f. Meß-Opfer. *Syn.* Sacrificium divinum, res divina, res sacra. *Epi.* Sacrosancta, celebrata pro defunctis. *Phras.* 1. *Missam facere*, Messe lesen. Sacrificare; sacrificium, sacrum, rem divinam facere, conficere, peragere; sacris operari; rem sacram perpetrare; cœlestem hostiam immolare; cœlesti victima litare. 2. *Missam solemnem celebrare*, *vulg.* das Amt der Heil. Messe halten. Apparatissimâ pompâ rem divinam facere; augustiori ritu, pompâ; cerimonia Sacris operari; divinam hostiam offerre; maximis ceremoniis inter symphoniacos *vel* musicos concentus rem divinam conficere. 3. *Ad Missam ministrare*, zur Heil. Messe dienen. Sacerdoti Sacris operanti ministrare; sacrificanti, rem sacram peragenti inservire. 4. *Missam audire*, Messe hören. Interesse divinis, sacris, divino sacrificio. Rem divinam obire; divinis assistere; sacrificio adesse. 5. *Parare se ad sacrum Missæ officium*, sich zur Messe zubereiten. Ad rem divinam se comparare; se ornatû sacrificantis induere. 6. *Missam pro defunctis legere*, Messe für die Verstorbenen lesen. Sacrum piaculare facere; funebre sacrum facere; rem divinam in subsidium piorum manium facere; offerre cœlestem hostiam in subsidium vita functorum. 7.

Intra Missam, unter der Messe. Inter sacrificandum; inter rem divinam; sub sacrificio divino. 8. *Post Missam*, nach der Messe. Re divina peracta; perpetratis rebus divinis; secundum rem divinam; perpetratis sacris; peracto sacrificio; ab re sacra; à sacris.

Missilis, e. zum Wurf dienlich. *Usus*. Saxa, tela missilia.

Missio, onis, f. Sendung, Schickung. *Usus*. 1. De litterarum rariore missione frustra accusor. 2. *Dimissio*, Entlassung. Missione militem donare. *Sacra Missio*, eine Apostol. *Mission, vulg. Latine:* Expeditio sacra.

Missus, us, m. Schickung, ein Wurf. *Syn*. Missio. *Usus*. Balbus ad me venit, missu Cæsaris. Missus telorum, lapidum.

Mitesco, is, ere. mild werden. *Syn*. Mitior fio. *Usus*. Uvæ à sole mitescunt.

Mitigatio, onis, f. Milderung. *Syn*. Delinitio, excusatio. *Usus*. Licentia, si nimium acrimoniæ habuerit, multis mitigationibus lenietur.

Mitigo, as, avi, atum, are. besänftigen, mildern. *Syn*. Mitiorem facio, lenio, placo, sedo, flecto. *Adv*. Facilè. *Usus*. Eum ordinem tibi reconcilies, multisque humanitatis condimentis mitiges. Dolor vetustate mitigatur. Ætas omnia, & dies mitigabit. Ex agresti vita ad humanitatem mitigatus. V. *Lenio*.

Mitis, e. mild. *Syn*. Moderatus, placatus, lenis, mansuetus.)(*Asper, durus, ferus, immanis*. *Usus*. Homo mitissimus & lenissimus. Est illi mite ac tractabile ingenium. V. *Lenis, mansuetus*.

Mitra, æ, f. Haupt-Zierde. *Syn*. Redimiculum, muliebre capitis ornamentum in coronæ modum.

Mitto, is, isi, missum, ere. schicken, senden. *Syn*. Ablego.)(*Accipio*. *Phras*. *Hominem statim mitte*, schicke den Menschen alsobald. Hominem, si nondum profectus est, quamprimum fac extrudas; dimittas, submittas, amandes in Græciam; ad illum alleges. *Usus*. 1. Mitto tibi, ad te litteras. Nullam pro republica vocem misit, er hat kein Wort gesaget, kein Wort verlohren. 2. *Omitto*, beyseit legen, auslassen. Certamen, iram, lachrymas mitte. 3. *Invado*, anfallen. Mittere se in hostem. 4. *Educo*, herauslassen. Mittere sanguinem, zur Ader lassen.

Mixtus, a, um. vermischt. *Syn*. Confusus, concretus. *Usus*. Voluptate & molestiâ mixtus amor.

Mobilis, e. beweglich. *Syn*. Volaticus, volubilis, instabilis, inconstans, fluxus, quod modo huc, modo illuc transfertur.)(*Constans, stabilis*. *Usus*. 1. Oculus mobilis, & lubricus. 2. *Levis, caducus, mutabilis, fluxus*, veränderlich. Te tam mobili in me animo fore non putabam. V. *Inconstans, varius*. *Mobilia, vulg*. unterschiedlicher Hausrath. *Latine:* Res moventes, suppellex, instrumentum domesticum, quæ moveri possunt. Præda, quæ rerum moventium sit.

Mobilitas, tis, f. Beweglichkeit. *Syn*. Inconstantia.)(*Constantia*. *Epi*. Celeberrima. *Usus*. Quid inconstantia, mobilitate, levitate turpius? V. *Inconstantia*.

Mobiliter, beweglich. *Usus*. Animus mobiliter agitatus.

Moderatè, mäßig, bescheidentlich. *Syn*. Modestè, modicè, temperatè, temperanter, parcè, restrictè, abstinenter. *Phras*. *Dignitate moderate usus est*, er hat sich seiner Würde mäßig bedienet. Modicè & scienter usus est; modicè & modestè; modestè & abstinenter se in prætura gessit; parcè & molliter potestate usus est; in jubendo parcus erat, & verecundus; temperatè magistratu suo usus est; parcè ac restrictè potestate sua usus est.

Moderatio, onis, f. Mäßigung, Bescheidenheit. *Syn*. Modestia, modus, temperantia, mediocritas, temperatio, gravitas.)(*Superbia, libido, incitatio*. *Epi*. Certa, continens, divina, facilis, magna, singularis, summa. *Usus*. Etiam in jocando adhibenda, tenenda, servanda est moderatio. Ad usum nostrum definita moderatio rei familiaris. V. *Moderatus*.

Moderator, oris, m. Verwalter, Aufseher. *Syn*. Rector, gubernator. *Usus*. Tu eris moderator omnium consiliorum meorum. Divina providentia fictrix & moderatrix materiæ.

Moderatus, a, um. bescheiden, mäßig. *Syn*. Temperatus, æquabilis.)(*Asper, durus*. *Phras*. *Vir est moderatissimus*, er ist ein gar bescheidener und eingezogener Mann. Vir est summa æquitate, temperantia, & bonitate naturæ; qui rebus in omnibus mediocritatem sectatur; in quo summa verecundia & quidam quasi ornatus vitæ temperantia & modestia; quo justiorem, temperantioremque habemus neminem; vir est moderationis expertæ, medii & moder-

derati consilii ; qui & temperare suos impetus, & severitatem comitate miscere pulchrè nôrit. Vir est, qui & iram tenere, & in ordinem sese ipse nôrit cogere ; qui in rebus omnibus consilium & modum adhibeat ; in quo nihil materiæ neque ad cupiditatem, neque ad audaciam esse videtur ; qui acerbiore in neminem imperiô, præterquam in se utatur. V. *Modestus*. *Usus*. Vir castus, moderatus, sanctus. Nihil in eo, nisi ingenium moderatum, prudens, pudicum. Convivium moderatum & modestum.

Moderor, aris, atus sum, ari. **meistern, Aufsicht auf etwas haben.** *Syn*. Modum adhibeo, rego, tempero, guberno, moderationem adhibeo, metior. *Adv*. Diligenter, vehementer, magnoperè. *Phras*. 1. *Moderari sibi novit*, **er weiß sich einzuhalten.** Novit imperare animo, sibi, cupiditatibus ; continere linguam, manus à præcipiti impetu ; dare spatium iræ ; continere dolorem, odium &c. cohibere iram, libidinem ; modum figere effrenatæ cupiditati ; effrenatos animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. V. *Cohibeo, coërceo, frenum, domo*. 2. *Vix moderari mihi possum, quin &c.* **ich kan mich kaum enthalten, daß ich nicht** *rc.* Vix me teneo ; vix teneri possum, quin &c. vix tempero manibus ; vix me retineo ; temperatum ægrè est. *Usus*. Te hortor, ut omnia gubernes, & modereris prudentiâ tuâ. Sententiam suam non sua, sed reip. utilitate moderari. Auditorum aures moderantur oratori.

Modestè, **bescheiden, ehrbar.** *Syn*. Moderatè. *Usus*. Modestè, temperanter, & graviter se gessit. V. *Moderate*.

Modestia, æ, f. **Eingezogenheit.** *Syn*. Modus, moderatio, pudor. *Epi*. Singularis, summa, virginalis. *Usus*. Modestia est in animo continens moderatio cupiditatum omnium, per quam pudor honestus claram & stabilem comparat autoritatem. V. *Modestus*.

Modestus, a, um. **bescheiden, eingezogen.** *Syn*. Pudens, minimè ambitiosus ; commodus. *Phras*. 1. *Homo est perquam modestus*, **er ist gar eingezogen.** Modestissimis est moribus ; summô pudore ac temperantiâ ; ad omnem modestiam compositus ; ita compositis est moribus, ut nec manum, nec oculum sine causâ moveat, & decorum in statu ac incessu teneat ; motû omni, ac statû pudorem, ingenuitatemque præstat ; modestiæ speciem præ se fert pulcherrimam, commendat hominem verecundus pudor, index probitatis, virtutumque custos. 2. *Homo est animo perquam modesto*, **er ist gar nicht stolz, oder aufgeblasen in seinem Gemüthe.** Minimè ambitiosus est ; animo egregiè imperare novit ; is est, qui & fortunæ magnitudinem possit capere, nec insolentius se efferre, qui fortunam utramque modestè ferat, qui à cupiditate remotissimus ; cujus ex ore nunquam neque insolens, neque gloriosum quidquam exire soleat ; qui à fastu omni, ac supercilio absit quam longissimè. *Usus*. Modestus, & frugi vir. V. *Moderatus*.

Modicè, **mäßiglich.** *Syn*. Moderatè, mediocriter, modestè. *Usus*. Modicè & scienter honore usus est. Modicè illum laudabo, aut etiam intra modum.

Modicus, a, um. **mäßig, wenig.** *Syn*. Mediocris, paucus. *Adv*. Valdè. *Usus*. 1. Pecunia mea est ad vulgi opinionem mediocris, ad meam modica. 2. *Mediocris, temperatus*, **mittelmäßig.** Genus dicendi modicum. Esca modica uti. V. *Paucus*.

Modificatus, a, um. **auf gewisse Art und Weise eingerichtet.** *Syn*. Ad certum modum traductus. *Usus*. Verba ab oratore modificata & inflexa quodammodo, **Gesang-weise eingerichtet.**

Modius, ii, m. **Korn-Maaß.** *Syn*. Sexta pars medimni. *Epi*. Multi, plani.

Modò, **bald, nur.** *Syn*. Paulò antè, memoriâ nostra ; nunc : solum. *Usus*. 1. Modo uno tempore tot viri clari intere. 2. *Saltem*, **aufs wenigste.** Qui hæc mediocriter modò consideraret. 3. *Nunc*, **anjetzo.** A studiis ante solatium, modò salutem petimus. 4. *Tantummodo*, **nur allein.** Hæc omnibus, si ea mediocriter modò considerentur, pertractata esse possunt.

Modulatè, **nach dem Tacte eingerichtet.** *Syn*. Concinnè, numerosè, compositè. *Usus*. Fidibus modulatè canere.

Modulor, aris, atus sum, ari. **nach dem Tacte singen.** *Syn*. Metior, moderor. *Usus*. Aves hominum vocem naturâ modulantur ipsâ. Ipsa natura quasi modulatur hominum orationem. V. *Cano*.

Mo-

Modulus, i, m. Maaß, Leist. *Syn.* Parvus modus. *Usus.* Metiri se quemque suô modulô ac pede verum est.

Modus, i, m. Weise, Art. *Syn.* Mensura. *Epi.* Amabilissimus, antiquus, aptus, austerus, bonus, certissimus, florentior, gravis, humanus, magnus, bonus, naturalis, novus, simplex, varius. Hostilis, incredibilis, major, mirandus, miserandus, saliaris, servilis, multi, pressi, flebiles, tardiores, toti. *Phras.* 1. *Perge, quo cœpisti, modo,* fahre fort, auf die Weise, wie du angefangen. Quam catenus viam, quam rationem rerum gerendarum secutus es, persequere; quam viam, quam rationem rerum tuarum inivisti, instituisti, ingressus es, tene; quô tenore res tuæ fluere cœpêre, eôdem ut decurrant, vide. Quæ tibi ratio viaque principio tentata est in rebus tuis, eadem procedant reliqua. Perge tenere viam, quam instituisti. 2. *Nunc primum intelligo, quo modo ad honores sit contendendum,* itzt verstehe ich erst recht, auf was Weise man zu Ehren gelangen könne. Quâ ratione via muniencla sit ad honores; quâ viâ grassandum ad honores; quô artificiô, quibus artibus aditus ad honores recludendus. Nunc tandem vias teneo, nosco, quibus ad honores pervenitur. 3. *Modus omnibus in rebus servandus est,* man muß in allen Dingen Ziel und Maaß beobachten. Omnibus in rebus tuendus, servandus modus est; modum unicuique rei statuere, constituere, finire, definire, terminare necesse est; ordo in rebus omnibus adhibendus est, & modus. Omnibus in rebus modum retineas; lineam teneas, necesse est. 4. *Cave, modum excedas,* schone, daß du nicht über die Schnur hauest. Cave, lineam transeas; fines transeas, modum transgrediaris; modum transeas, excedas; extra modum prodeas. V. *Transeo. Usus.* 1. Id more, & modo fecit. Tristitiæ modum res ipsæ terminabunt. Magnum agri modum possidet. Extra, præter, supra modum sumptû prodire. Homo mirum in modum, mirandum, admirabilem in modum, servilem in modum patiens. Modum finire. Modum transire. 2. *Finis,* Ende. Modum tandem orationis faciamus. Quare faciam modum lugendi. 3. *Conditio,* Stand. Homines cujusquemodi. Ejusdemmodi labor. Jus prætorum uniusmodi & simplex. 4. *In Musicis,* Manier in der Music. In Musicis numeri, & voces, & modi.

Mœchus, i, m. Ehebrecher. *Syn.* Adulter. V. *Adulterium.*

Mœnia, ium, n. Stadt-Mauer. *Syn.* Muri urbis. *Epi.* Extrema. *Usus.* Urbes mœnibus sepire, circumdare, cingere, vallare. Mœnia quatere.

Mœreo, es, ere. trauren. *Syn.* Doleo, lugeo, gemo, in mœstitia sum; in mœrore jaceo; voce & querelis dolorem indico, significo. *Usus.* Filii mortem, de filii morte graviter mœrebat. V. *Lugeo, mœror, tristis, gemo.*

Mœror, oris, m. Traurigkeit, Betrübniß. *Syn.* Mœstitia, tristitia, luctus, squalor, ægritudo. *Epi.* Assiduus, communis, dignus, domesticus, incredibilis, infinitus, luctuosus, magnus, novus, major, patrius, quotidianus, summus, tantus. *Phras. In magno mœrore sum,* ich bin in grosser Betrübniß. In maximo mœrore jaceo, versor; mœrori me dedi; mœrore laceror; urgeor, conficior, affligor; in mœstitia sum; in squalore & luctu sum; sordibus & squalore obsitus sum. V. *Luctus, tristitia, lachrymæ. Usus.* Mœrorem suscipere, in Traurigkeit kommen. Mœrorem minuere, diminuere, deponere, die Traurigkeit ablegen. A mœrore recreari, sich von seiner Betrübniß erholen.

Mœstè, traurig. *Syn.* Cum mœrore.

Mœstitia, æ, f. Traurigkeit. *Syn.* Mœror, tristitia.)(*Hilaritas. Epi.* Præsens, tanta. *Us.* Severitas & quasi mœstitia orationis. Graves modi mœstitiam inferunt. In mœstitia esse. Mœstitiæ resistere. V. *Mœror.*

Mœstus, a, um. traurig, betrübt. *Syn.* Tristis, mœrens, sordidatus, incultus, horridus, capillatus, squalidus.)(*Hilaris. Us.* Vultû mœstô, conturbatô. Mœstum senem excitavi, in spem erexi. V. *Tristis.*

Mola, æ, f. Mühle, Mehl. *Syn.* Far tostum & sale respersum, libatio. *Usus.* 1. Extis molam simul & vinum inspergunt. 2. *Lapis, quo frumentum frangitur,* Mühl-Stein. Rhodi molis potius, quam Miloni operam dedit.

Moles, is, f. Last. R. à μῶλος. *Pondus. Epi.* Tanta, major, insana, mirifica. *Usus.* Moles oppositæ fluctibus. Ad utrumque portus cornu moles jecimus. Molem injuriæ vix sustineo. Molem mali à cervicibus reip. depellere. Quas aras ille cæsis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat. Moles superba, magnifica.

Molestè, beschwerlich, mit Verdruß. *Syn.* Graviter. *Phras. Molestè fero nonnul-*

lo-

lorum stultitiam, ich kan etlicher Thorheit nicht leicht vertragen. Ægrè sustineo; haud satis æquô animô fero; adduci non possum, impetrare à me non possum, dementiam nonnullorum ut animô non iniquô feram. V. *Ægrè*. *Usus*. Rem molestè tulit.

Molestia, æ, f. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn*. Cura, sollicitudo, angor, ægritudo, negotium. *Epi*. Consequens, honestissima, incredibilis, ingens, judicialis, magna, minor, par, propria, provincialis, vetus. Undique confusæ, diuturniores, maximæ, inultæ, magnæ, variæ, tantæ. *Phras*. 1. *Nolo te molestiâ afficere*, ich will dir keinen Verdruß machen. Nolo molestiam tibi afferre, exhibere, aspergere; molestiæ causam dare; molestia afficere; pluribus molestiis implicare; nolo tibi negotium facessere, exhibere; nolo tibi ægrè facere; litteris aut querelis aures tuas obtundere; nolo importunis his querelis sæpiùs tibi obstrepere. 2. *Magnam molestiam capio ex perfidia amicorum*, ich habe einen grossen Verdruß wegen der Treulosigkeit meiner Freunde. Magnam molestiam traho, contraho, suscipio, habeo ex perfidia amicorum; in magna molestia sum; magnis molestiis conflictor; vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia. V. *Ango*. 3. *Epistola tua omnem mihi ademit molestiam*, dein Brief hat mir allen Verdrüß und Unlust benommen. Omnem mihi delevit molestiam; omni me molestia expedivit, liberavit; omnem molestiam laxavit, diluit, dimovit, depulit, dempsit, levavit; omni à molestia me vindicavit; animum ab omni molestia abduxit; omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. V. *Levo, adimo*. 4. *Molestia ista me tandem liberavi*, ich habe mich endlich dieser Verdrüßlichkeit entschüttet. Expui tandem hanc animô molestiam; molestiam omnem deposui; à molestiis tandem aberrare cœpi; aberrationem à molestiis tandem reperi. *Usus*. Hoc molestiæ ea res aspersit. Molestias omnes devoravit; à molestiis absum; vacuus sum molestiis. Ea res mihi renovat, refricat, auget molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum. V. *Molestus*.

Molestus, a, um. überlästig, beschwerlich. *Syn*. Gravis, intempestivus, odiosus, laboriosus, negotiosus. *Adv*. Omninò, valdè, magnoperè, sanè, diuturnè. *Phras*. 1. *Molestum mihi illud est*, jenes ist mir beschwerlich. Illud me pungit; mordet me illud; illud grave mihi est; oneri mihi illud est: odio mihi illud est, & fastidio; negotium illud facessit, conflat, exhibet; urit me illud gravissimè. 2. *Non ero tibi molestus litterarum crebritate*, ich werde dir mit mehreren Briefen nicht überlästig seyn. Non obtundam sæpiùs aures tuas crebritate litterarum; non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas; litterarum frequentiâ multum molestiæ tibi non adspergam; non obstrepam multis epistolis; non obtundam te pluribus epistolis. 3. *Non ero molestus pluribus querelis*, ich werde dir mit Beybringung mehrerer Klagen nicht beschwerlich seyn. Non obturbabo, neque aures crebritate querelarum violabo; non offendam aures; non gravis ero auribus tuis; non onerabo aures tuas pluribus querelis, non pergam aures fundere querelis odiosis; non obtundam ea de re sæpius; non committam, ut importunitatem meam accusare possis. V. *Interpello*. *Usus*. Nihil negotiosius, aut molestius hâc provinciâ. Amicitia nunquam molesta est. V. *Odiosus*.

Molimen, inis, n. Unternehmung, Beginnen. *Syn*. Molitio. *Usus*. Res suô ipsa molimine gravis.

Molior, iris, itus sum, iri. etwas unternehmen. *Syn*. Ago, struo, conor, machinor, paro, comparo. *Adv*. Aliquando, ampliùs, maximè, nefariè, occultè, obscurè, palàm. *Phras*. *Molitur magnum aliquid*, er hat etwas grosses vor. Nihil medium, sed immensa omnia volvit animô; rem suscipit, aggreditur, sibi sumit plenam periculi & laboris. V. *Magnus*. *Usus*. Moliri alicui calamitatem, bellum, periculum, insidias, pestem, corruptelam judicii. Moliri semper aliquid, & agere. Moliri è terra naves. V. *Conor, contendo*.

Molitio, onis, f. Unterwindung, Vornehmen. *Syn*. Machinatio, fabricatio. *Epi*. Nova, tanta. *Usus*. Quanta molitio, qui vectes, ferramenta.

Molitor, oris, m. Urheber, Werkmeister, Schöpfer. *Syn*. Machinator, fabricator, architectus. *Usus*. Effector mundi, & molitor DEUS.

Mollio, is, ivi, itum, ire. weich und lind machen. *Syn*. Mitigo, mulceo.)(*Durum facio*. *Usus*. Poëtæ molliunt animos, & effœminant.

Mollis, e. weich, gelind, gediegen. *Syn*. Tener, tractabilis, flexibilis; effœminatus.)(*Durus*. *Adv*. Nimis. *Phras*. *Homo est nimium mollis & effœminatus*, er ist ein Zärtling und wollüstiger Mensch.

Mensch. Homo est mollitia liquescens & fluens; unguentis oblitus; vinô, luxûque languidus; coma calamistrata, quique omnia ad voluptatem corporis referat; qui unguentis niteat; cui capilli compti, madentes cincinnorum fimbriæ, fluentes, cerussatæque buccæ; cujus domus cantu & cymbalis semper personat; homo cogitationibus mollissimis effœminatus; enervatô animô, ac muliebri; mollis natura, cultu mollissimô; cujus animus umbris, deliciis, otiô, languore, desidia dudum infectus. V. *Voluptas*. *Usus*. Philosophus mollis, enervatus, languidus. Infima auricula mollior. Oratio mollior. Modestior & ad præcepta capienda mollior adolescens.

Molliter, weich, zart, gelind. *Syn.* Cum luxu.)(*Duriter*. *Usus*. 1. Molliter ac delicatè vivere. Molliter recubare. 2. *Leniter*, sanft, gedultig. Id sapienti ferendum est molliter.

Mollitia, æ, *vel* mollities, ei, f. Weichlichkeit. *Syn.* Mollitudo, teneritas.)(*Duritia*. *Usus*. Civitatis mores lapsi ad mollitiem. Quæ ista animi est mollities? Ejicienda enimvero hæc mollities animi. Liquescimus, fluimusque mollitia. V. *Mollis*.

Mollitudo, inis, f. Zärtlichkeit, Lindigkeit. *Epi.* Spongiæ similis. *Usus*. Mollitudo corporis, vocis, pulmonum.

Momentum, i, n. Augenblick, Zeit-Punkt, Wichtigkeit. *Epi.* Magnum, parvum, par, perleve. *Syn.* Punctum temporis: pondus, vis. *Phras.* 1. *Momento evanuit*, es ist im Augenblick vergangen. Ad punctum temporis; momento temporis, punctô temporis; è vestigio temporis evanuit. 2. *Res est magni momenti*, es ist eine wichtige Sache. Res est, in qua existimatio agitur; multum in ea re momenti est; magnum habet ea res momentum; agitur salus multorum, aguntur vectigalia &c. ea in re; agitur, geritur negotium anceps & periculosæ plenum aleæ. V. *Gravis*, *magnus*. *Usus*. 1. Minimis momentis maximæ fiunt temporis inclinationes. Observare omnia temporis momenta. 2. *Pondus*, Gewicht. Res æstimare, suisque momentis ponderare. Siquid habet momenti commendatio mea. Magno momento est ad beatè vivendum. Nihil in his est momenti. Rei alicui momentum facere, einen Nachdruck geben. Id certum, punctô temporis maximarum rerum momenta verti.

Monachus, i, m. Mönch. *Phras.* *Monachus factus est*, er ist ein Ordens-Geistlicher worden. Rebus humanis & caducis; vitæ hujus commodis ac voluptatibus nuncium remisit; omnia vitæ hujus blandimenta abjecit, deseruit, despexit, conculcavit; rebus mortalibus valere jussis, DEO se in sacra familia devovit; in sacram, ac religiosam se familiam dicavit; sacræ familiæ instituta professus est; ad religiosorum virorum ordinem animum appulit; Christianæ militiæ sub vexillo ac nomine Sancti N. nomen dedit; religiosa castra secutus est; in ordinem, sacram familiam S. N. adscitus, adscriptus; cooptatus est. Religiosæ familiæ se addixit, sacramento se obligavit, auctoratus est. In familiam sacram, in cœnobium se contulit Religionis causâ; in Religiosorum domicilium se inclusit; in cœnobium se conclusit; ad Christi vexilla confugit, convolavit; religiosæ militiæ sacramento se obligavit, Christo duce stipendia meriturus. In familiam se sacram abdidit; inter sacri ordinis homines nomen professus est; in familiam DEO dicatam aggregatus est.

Monedula, æ, f. Dole. *Avis monetæ cupida, & sic dicta, quod aurum furatur*. *Usus*. Non plus aurum tibi, quam monedulæ committebant.

Moneo, es, ui, itum, ere. warnen, ermahnen, erinnern. R. à μνάω. *Syn.* Admoneo, suadeo, hortor, præcipio, prædico, autor sum *vel* fio. *Epi.* Acrius, accuratissimè, amicè, diligenter, identidem, magnoperè, prudenter, rectè, sapienter, serò, temerè, variè. *Phras.* 1. *Monere non desistam*, ich werde nicht aufhören, dich zu ermahnen. Monitis, consiliis perurgebo; officii te commonere, commonefacere non desistam; autor hortatorque tibi ubique adero; instabo monitis, consiliis, hortatibus; non deero, monebo, prædicabo, denunciabo, testabor DEUM ac homines. 2. *Monuit me amicus de visendo patruo*, mein Freund hat mich gemahnet, meinen Vetter heimzusuchen. Amicus in eam mentem me impulit, eam mentem dedit; mentem injecit, ut patruum inviserem; amicus autor mihi fuit, ut patruum salutarem. Amici admonitû & invitatû patruum accessi. *Usus*. Accuratissimè me de re monuit. V. *Hortor*, *impello*, *incito*, *excito*.

Moneta, æ, f. Münze. *Usus*. Juno moneta.

Mo-

Monetalis, e. zur Münze gehörig. *Syn.* Qui monetam cudit.

Monialis, is, f. Nonne, Kloster-Jungfrau. *Phras.* Virgo Christo consecrata; virgo DEO sacra, *vel* dicata; quæ virginitatis sponsione DEO sese obligavit; virginitatem suam in perpetuum DEO consecravit; quæ se in sacrarum virginum Collegium addidit; quæ se à profanarum rerum strepitu, amore, abstractam uni DEO sacras inter virgines devovit; quæ virginitatem suam uni DEO consecratam religiosos inter parietes conclusit. V. *Monachus.*

Monile, is, n. Halsband. *Usus.* Monile ex auro & gemmis.

Monimentum, i, n. Merkmaal, Denkzeichen. *Syn.* Memoria, litteræ, commentarii: moles, opus publicum, trophæum. *Usus.* Cupio, res meas monimentis litterarum commendari, mandari. Amplissimis monimentis consecrare memoriam nominis. Monumentis proditum testatumque reperimus. Publicis monumentis rerum gestarum: annalium monumentis celebrare. Monimentum statuere, relinquere. Testimonium & monimentum virtutis.

Monitio, onis, f. Ermahnung, Erinnerung. *Syn.* Admonitio, monitum. *Usus.* Monitio acerbitate, objurgatio contumelia vacare debet.

Monitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* Admonitor. *Epi.* Fatuus. *Usus.* Cæsar autor & monitor hujus sententiæ.

Monitum, i, n. Warnung, Mahnung. *Syn.* Præceptum, monitio. *Phras. Monitis tuis parui,* ich habe deinen Ermahnungen gefolget. Meæ aures tuis monitis semper patuere; præcepta nequaquam surdis auribus cecinisti; tuis monitis ac præceptis ducendum me præbui; tuis monitis auscultavi. V. *Obedio. Usus.* Tuis monitis & consiliis nitar. V. *Consilium.*

Monitus, ûs, m. Warnung, Vermahnung. *Syn.* Monitio. *Usus.* Divino monitu.

Mons, tis, m. Berg. *Syn.* Alpes. *Epi.* Communis, altus, apricus, sacer, altissimi, impendentes, patrii, sylvestres, vestiti. *Phras.* 1. *Regio tota undique montes habet,* die ganze Gegend ist um und um mit Bergen umgeben. Perpetuis montibus continetur; perpetuo jugo montis asperi & prærupti includitur; regio cincta, circumvallata montibus; regio circumjectis montibus tanquam vallo septa. 2. *Mons altus,* ein hoher Berg. Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis; jugum montis cœlo junctum; mons in ingentem altitudinem exsurgens, surgens. 3. *Mons in acutum cacumen desinens,* ein spitziger Berg. Mons in angustum dorsum cuneatus; mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit. 4. *Mons rupibus horridus,* ein felsichter Berg. Mons præruptus, saxisque & cotibus impeditus; mons vastus à natura & humano cultu. *Usus.* Infimæ radices montis, der Fuß des Bergs. Jugum montium cepit, quorum perpetuum jugum in Persidem excurrit. Edita montium occupat. Quà se montium jugum paulatim demittit. Dorsum ejus montis æquum satis, sed angustum. Danubius molli & clementer edito montis jugo effusus.

Mons Calvariæ, Calvariberg. *Phras.* Mons morientis in cruce Servatoris nostri memoriæ consecratus. Mons obita acerbissimâ Christi morte ad memoriam insignis.

Monstro, as, avi, atum, are. zeigen. *Syn.* Demonstro, commonstro, ostendo, doceo, patefacio, digitum ad rem, in aliquem intendo. *Adv.* Benignè, comiter, non gravatè. *Usus.* Viam erranti comiter monstrare. Monstrabis, quæ non intelligo. V. *Ostendo.*

Monstrosus, a, um. abentheuerlich, wunderlich. *Syn.* Portentosus. *Usus.* Monstrosus partus. Vita, scriptisque monstrosus.

Monstrosè, seltsam, abentheuerlich. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrosè cogitari potest.

Monstrum, i, n. Mißgebuhrt, Abentheuer. *Syn.* Portentum, ostentum, prodigium, errantis in alienos fœtus naturæ partus. *Usus.* Fœdissimum monstrum, naturæque ludibrium.

Montanus, a, um. von Bergen herstammend. *Usus.* Ligures montani, duri & agrestes.

Montosus, *vel* Montuosus, a, um. bergicht.)(*Planus. Phras. Montosa regio,* ein bergicht Land. Regio præaltis montibus intersecta, distincta, intersepta; impendentibus ubique montium jugis; interjectis montibus coarctata. *Usus.* Aspera & montuosa regio.

Monumentum, i, n. Ehren-Gedächtniß, Grabmaal, Denkmaal. *Syn.* Monimentum. *Epi.* Adversum, æternum, amplissimum, celeberrimum, clarum, gloriosum, gratum, illustrissimum, immortale, marmoreum, antiquissimum, Atticum.

cum, certum, graviſſimum. Pauca, plena, præclara, publica, pulcherrima, religioſa, ſempiterna, ſumma, tecta, vetera. *Uſus.* Honoris, virtutis, gloriæ, rerum geſtarum monumenta.

Mora, æ, f. Weile, Verzug. *Syn.* Cunctatio, dilatio, prolatio, procraſtinatio, tergiverſatio, retardatio, tarditas.)(*Celeritas. Epi.* Juſta, longa, minima, multa, parva, utilior, probabilis. *Phraſ.* 1. *Moram non faciam*, ich werde niemals verweilen. Neminem morabor, remorabor; moram non injiciam; moram non interponam; non retardabo, non extraham veſtra conſilia; cunctationem non injiciam; tempus longius non ducam; moram non producam; non diſtinebo longiùs; moram non afferam; non demorabor vos diutiùs. 2. *Res moram non patitur*, die Sache leidet keinen Verſchub. Res dilationem non recipit; cunctationem non recipit; dilationem non patitur. 3. *Moram res poſtulat*, die Sache brauchet Weil und Zeit. Res ipſa locum, tempùsque dari ſibi aptum poſtulat; res ipſa quodammodo manum injicit, & pauliſper conſiſtere cogit; res ipſa moram, cunctationem injicit; res ipſa, ut aliquid eſſe moræ, interpellat; intervalli aliquid ſibi dari poſtulat; moram conſiliis creat. 4. *Ego ipſe non ero in mora*, ich werde nicht verweilen. Mora in me nulla erit; moras non traham; nihil erit in me moræ; ſine mora, abjectâ omni cunctatione adero; non cunctabor. *Uſus.* Iſta legatio moram bello affert. Non modo non effugium, ſed ne moram quidem mortis aſſequi potuit.

Moralis, e. ſittlich. *Uſus.* Decet augentem Latinam linguam, Philoſophiam moralem appellare, quæ de virtutibus & vitiis, omninòque de bonis & malis quærit.

Morator, oris, m. *Zauderer, Verhinderer. *Uſus.* Adverſus unum moratorem publici commodi &c.

Moratus, a, um. geſittet, ehrbar. *Syn.* Moribus præditus, perpolitus, conſtitutus, inſtitutus. *Adv.* Benè, mirabiliter. *Uſus.* Benè morata civitas. Inſtitutus, ac benè moratus adoleſcens. V. *Mores boni.*

Morbidus, a, um. * ungeſund, kränklich. *Syn.* Morboſus. *Uſus.* Morbidum corpus, pecus. V. *Debilis, morboſus.*

Morboſus, a, um. ungeſund. *Syn.* Morbis obnoxius. *Uſus.* Majores noſtri iracundos ſolos morboſos nominârunt.

Morbus, i, m. Krankheit. *Syn.* Invaletudo, malum corporis, ægrotatio. *Epi.* Difficillimus, gravis, pernicioſus, diuturnus, ingraveſcens, miſer, mortifer, novus, perpetuus, relevatus, ſeneſcens, tantus, vetus. Alieni, inſanabiles, odioſi, opinabiles, voluntarii. *Phraſ.* 1. *In morbum inciait*, er iſt in eine Krankheit gefallen. In morbum cecidit, delapſus eſt; morbô oppreſſus, correptus, implicitus eſt; valetudinis quodam genere tentatus eſt; in morbum injectus eſt; cum ingens vis morbis adorta eſt; in morbum implicitus eſt; morbum nactus eſt; morbô infeſtari cœpit. 2. *Ex morbo decumbo*, ich liege krank. Morbo urgeor, impedior, implicor, teneor, afficior, affligor, opprimor; morbô intabeſco; in morbo cubo; ex gravi diuturnóque morbo infirmus ſum; graviter æger ſum; morbô exerceor; incommoda mihi valetudo eſt; morbô conflictor. 3. *Morbus augetur*, die Krankheit nimmt zu. Creſcit morbus & ingraveſcit indies; ad morbi vehementiam nova indies fit acceſſio. 4. *Morbus decreſcit*, die Krankheit nimmt ab. Laxatur vis morbi; ſeneſcit vis morbi, & remittit; morbi fit inclinatio ad ſanitatem. 5. *Ex morbo nondum plene convalui*, ich bin noch nicht von meiner Krankheit hergeſtellet. Etſi contra vim gravitatémque morbi contendam, redeunt tamen commotiunculæ aliquæ, ut malo me liberatum, aut omninò confirmatum dicere non poſſim; levari morbo me ſentio, nondum ex illa virium debilitate recreari. 6. *Ex morbo convalui*, ich bin gänzlich wiederum hergeſtellet von meiner Krankheit. Morbô defunctus ſum; morbum medicamentis depuli, removi; è morbo evaſi; recreor ex graviſſimi morbi longinquitate. 7. *Morbi latius ſerpunt*, die Krankheiten greifen weiter um ſich. Vulgantur contactu in homines morbi; cœleſtis ira urbes morbis populatur; morbi in agreſtes irruunt; ingruunt morbi, & vis mali latiſſimè vagatur. *Uſus.* Seneſcentis morbi remiſſio profuit. Vi morbi conſumptus eſt, morbo extinctus eſt, an der Krankheit ſterben.

Mordax, acis, *g. o.* biſſig. *Syn.* Aculeatus, dentatus. *Uſus.* Mordax ſolicitudo; homo mordax.

Mordeo, es, momordi, morſum, ere. beiſſen. *Syn.* Morsû, dente peto, appeto, perſtringo, carpo. *Uſus. Transl.* Valdè me momordit epiſtola tua. Si ignominia pupugit, par pari referam, nec deerit, quod te mordeat.

Mordicùs, mit Beissen, fest. *Syn.* Arctè, tenaciter. *Usus.* Auriculam mordicùs abstulit. Perspicuitas, quam mordicùs tenére debemus.

Moribundus, a, um. sterbend, dem Tode nahe. *Syn.* In exigua spe trahens animam, moriens. *Usus.* Moribundum vidistis illum. V. *Assisto.*

Morigeror, aris, atus sum, ari. folgen, gehorsamen. *Syn.* Morem gero, obsequor, satisfacio, obsecundo. *Usus.* Voluptati aurium morigerari debet oratio. V. *Obedio.*

Morior, eris, mortuus sum, mori, sterben. *Syn.* Emorior, occido, intereo, decedo: animam ago, mortem obeo, mortem oppeto, de vita decedo; è vita discedo, recedo, migro, emigro, demigro, excedo; vitam cum morte commuto; vitam amitto; extremum vitæ spiritum edo, vitam desero; ab hominibus demigro; ago supremum vitæ diem; extremum vitæ diem morte conficio; mortem occumbo; diem obeo; de vita exeo; naturæ concedo, satisfacio; è corpore excedo, emigro, morte occumbo; finem vitæ facio; animam efflo; vitæ cursum, vitæ curriculum conficio; morte deleor; animam, vitam edo; vitâ fungor; fatô, morte fungor; naturæ cedo; è vita cedo; fato concedo; mortalitatem, supremum diem expleo; fatô perfungor; ex conspectu hominum morte decedo; rebus humanis eripior; ad DEUM excedo; de medio excedo; vitam pono; mortem cum vita commuto; vitam reddo; spiritum reddo; è vita tanquam ex theatro exeo; è vita, è medio abeo; ex his tenebris ad sempiternam lucem excedo; morti occumbo: occido & extinguor; istis corporis custodiis liberor; animus corporis se vinculis relaxat; vita me deserit; anima me relinquit; lethum oppeto; morte defungor; naturæ debitum reddo; mors me occupat; mors me aufert. *Phras.* 1. *Ex morbo mortuus est*, er ist an der Krankheit gestorben. Morbô absumptus est; vis morbi hominem consumpsit; vitam homini ademit; vitam abstulit; vi morbi oppressus vitam amisit; morbô extinctus est; morbô naturæ debitum reddidit. 2. *Ex vulnere mortuus est*, er ist an der Wunde gestorben. Prolapsus in vulnus, moribundus cecidit; multis vulneribus confectum anima, ultimus spiritus defecit; receptô altiùs ferrô exspirans corruit; vitam in vulnere posuit; sauciatum telô, spiritus pariter ac sanguis liquit; acceptô vulnere animam deposuit; linquente spiritû pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Vulnus vitæ finem attulit; sub oculis hostium vitam profudit, vitam finivit. 3. *Mortuus est senex admodum*, er ist in einem hohen Alter verschieden. Naturæ modum explevit; naturæ cessit, concessit; naturæ satisfecit; naturæ debitum reddidit; natura ipsa hominem consumpsit; corpus senectus solverat; naturæ dissolutione extinctus est; diem suum non immaturâ morte obiit; mortalitatem explevit; vivendi curriculum à natura concessum confecit. 4. *Pie, sancteque mortuus est*, er ist gar gottselig gestorben. Plenus rectè factorum gloriâ ad DEUM excessit; ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem excessit; de vitæ statione discessit; in cœlum migravit; in vivis, inter vivos esse desiit; ad beatam immortalitatem demigravit; è custodia corporis evolavit; ereptus, exemptus rebus humanis in cœlum abiit; amorem hujus lucis immortalium spe bonorum lætus projecit, & ad divinum illud animorum concilium plenus meritis migravit; diem supremum, omnibus morientium præsidiis comparatus ad vitæ exitum, sacris mysteriis ritè procuratus & expiatus, ritè munitus & confirmatus, piè religiosèque confecit. 5. *Repente mortuus est*, er ist gähling gestorben. Mors hominem repentè occupavit, abstulit; subitâ morte correptus est; supremus eum dies antè occupavit, quàm instare crederet; morte repentinâ oppressus, ereptus est; nihil cogitantem vita deseruit anima reliquit; vis repentinæ mortis sustulit. 6. *Si mori fors ante contingeret*, wann ich vielleicht ehender sterben sollte. Si quid me fieret; si quid humanitùs accideret; si me fatum præriperet. Siquid mihi accideret; si mors antè obreperet. 7. *Libenter pro patria moriar*, ich will gern für das Vaterland sterben. Libenter pro patria vitam profundam; vitam reddam; spiritum, quem naturæ debeo, patriæ reddam; pro patria morti occumbam; libenter pro patria fatum excipiam; patriæ sanguinem meum largiar; impendam libenter meum patriæ spiritum; pro patria ingenti animô lethum oppetam. 8. *Cupio mori*, ich verlange zu sterben. Cupio è vinculis corporis elabi, evolare; cupio relictis rebus mortalibus ad exoptatam immortalitatem discedere; cupio ad vitæ metas pertingere, ex hoc carcere emitti; è vitæ hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci; de vita exire; lucis hujus usuram reddere; ab hoc exilio ad illam bonis omnibus

 afflu-

affluentem regionem transire. 9. *Omnibus moriendum est*, alle müssen sterben. Mors omnibus impendet; omnia hâc lege creata sunt, ut morte deleantur, extinguantur; mortem nemo effugiet; omnibus ad mortem irrevocabili decretô decurrendum est; suprema necessitas omnibus est subeunda. *Usus*. Sapientissimus quisque æquissimô animô moritur.

Moror, aris, atus sum, ari. sich verweilen, aufhalten, verziehen. *Syn*. Cunctor, in mora sum: maneo, commoror. *Adv*. Diutiùs, parùm, valdè. *Phras*. 1. *Nescio, quamdiu Venetiis moraturus sim*, ich weiß nicht, wie lange ich mich zu Venedig werde aufhalten. Nescio, quantum temporis positurus sim; quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis facturus sim; quanto tempore Venetiis detinendus sim. 2. *Alia ex aliis me morantur*, es verweilet mich eines nach dem andern. Moram injiciunt; distinent me alia ex aliis; alia ex aliis me tenent, remorantur. V. *Mora*. *Usus*. 1. Brutus valdè moratur, non tergiversans, sed expectans. 2. *Impedio, retardo, moram affero*, aufhalten, verhindern. Non morabor te, quin mox conscendas. V. *Differo*.

Morosè, unfreundlich. *Syn*. Fastidiosè, importunè. *Usus*. Piso iracundius respuebat ineptias hominum, sivè morosè, sive ingenuô liberôque fastidiô.

Morositas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Syn*. Difficultas.)(*Comitas, humanitas*. *Epi*. Inutilis, odiosa. *Usus*. Ne irascamur importunè petentibus, ne in morositatem inutilem, & odiosam incidamus.

Morosus, a, um. unfreundlich. *Syn*. Difficilis, inhumanus, importunus.)(*Facilis, comis*. *Usus*. Senes anxii sunt, morosi, iracundi, difficiles. Mulier stomachosa, & submorosa. V. *Durus, Asper, Inhumanus*.

Mors, tis, f. Tod. *R. à μόρος*. *Syn*. Interitus, occasus, fatum, lethum, exitus, discessus, supremus alicujus dies, excessus è vita, dissolutio naturæ. *Epi*. Acerba, atrocior, beata, bellica, peregrina, bona, certa, communis, consentanea vitæ, crudelis, miserabilis, divinior, dubia, extrema, fatalis, fœda, gloriosa, fortunata, fraterna, matura, honesta, indigna, immatura, levior, media, melior, misera, nefaria, paterna, perniciosa, propinqua, repentina, teterrima, stabilis, subita, turpis, voluntaria, vulgaris. *Usus*. Mortem alicui minitari, drohen. Mortem alicui afferre, offerre; morte afficere, multare, umbringen. Ad mortem mittere, dare aliquem, zum Tod übergeben. Mortem sibi accelerare, mortem sibi consciscere, sich selbst umbringen. Mortem oppetere, obire, cum vita commutare, morte deleri, sterben. V. *Morior*.

Morsus, ûs, m. Biß. *Epi*. Acer, immanis, viperinus, ulceratus. *Usus*. Acer morsus doloris.

Mortale peccatum, vulg. Tod-Sünde. Crimen mortiferum, lethiferum, capitale, lethalis noxa, lethalis noxæ piaculum, pestifera animi macula. V. *Pecco*.

Mortalis, e. sterblich. *Syn*. Morti obnoxius, dissolubilis.)(*Immortalis*. *Usus*. Mens soluta & libera, segregata ab omni concretione mortali. Pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consecuti. Sciebam, me genuisse mortalem. V. *Homo*.

Mortalitas, atis, f. Sterblichkeit. *Syn*. Mortalis vitæ conditio, naturæ communis fragilitas. *Usus*. Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur. Multa illi supra mortalitatem sunt attributa.

Mortarium, ii, n. * Mörser. *Usus*. Contundere in mortario.

Mortifer, a, um. tödtlich. *Syn*. Pestifer, perniciosus, lethalis, mortem afferens.)(*Salutaris*. *Usus*. Morbus, plaga, vulnus mortiferum.

Mortificatio, onis, f. Abtödtung seiner selbsten. Corporis afflictatio, asperitas vitæ voluntaria.

Mortifico, as, are. abtödten. Corpori ægrè facio, acriter mihi impero; arctè & contentè me habeo; cupiditates comprimo; mihi vim infero; noxias frango cupiditates; duriter ac inclementer me tracto; genium defraudo. V. *Domo, Edomo, Disciplina*.

Mortuus, a, um. todt, gestorben. *Syn*. Morte deletus, consumptus; fatô perfunctus, sensu ac vitâ carens. *Adv*. Brevi, intestatò, omninò, proximè, repentinò, acerbè. *Usus*. A mortuis excitare. Infra mortuos amandare.

Mores, um. m. Sitten. *Phras*. 1. *Est optimis moribus Adolescens*, er ist ein Jüngling von besten Sitten. Moribus est gratissimis & humanissimis; naturâ sanctis & religiosis; modestis, & ad capienda præcepta mollioribus; summâ facilitate & comitate; mirâ facilitate, & jucunditate naturæ. Mitis ingenii juvenis est, moribus placidis, liberalibus, summâ suavitate temperatis *vel* conditis; ingenii placidi, & comiter facilis multa documenta sunt; singulari est

mo-

morum elegantiâ; cultiſſimis eſt moribus, & omni humanitate perpolitis. 2. *Moribus eſt malis*, er iſt von übeln Sitten. Pravis eſt moribus & protervis; barbaris & immanibus; corruptis & perditis; violentô eſt ingeniô, & indomitô; ſummâ eſt ingenii aſperitate; homo eſt effuſè petulans, nequam & improbus; protervus, petulans, ignavus; homo ſemiſſis, nichts-werther Mensch. 3. *Ad mores ſuos cito redit*, er hat geschwind wiederum umgesattelt zu seinen übeln Sitten. Cito rediit ad ingenium; recepit ſe ad ingenium ſuum; in eandem vitam revolutus eſt; ad priſtinam vitæ conſuetudinem revertit, ſe retulit, revocavit. 4. *Mores deficiunt*, die Sitten nehmen ab. Deſident mores, labuntur; ire cœperunt præcipites, diſciplina morum paulatim fluere, ac inclinari cœpit. V. *Diſciplina*. *Uſus*. Aliquem in ſuos mores formare, einen auf seinen Schlag abrichten.

Mos, ris, m. Brauch, Weise, Gewohnheit, Sitten. *Syn*. Conſuetudo, inſtitutum, ritus, diſciplina, uſus, modus. *Epi*. Accuſatorius, antiquus, auſterus, civilis, communis, conſcius, perverſus, uſitatus, vetus, novus, patrius, domeſticus, regius, Rhetoricus. Amabiles, boni, modeſti, commodi, corrupti, diſpares, extremi, faciles, feri, grati, immanes, improbi, imperiti, barbari, juſti, integri, religioſi, timidi, mali, moleſti, perditi, ruſtici, ſuaves, ſeveri, temperati, feri. *Phraſ*. 1. *Moris eſt*, es iſt der Brauch. In more eſt; in more poſitum eſt; more comparatum, confirmatum eſt; conſuetudo fert; conſuetudinis hoc eſt; conſuetudo eſt; mos eſt; mos obtinuit; mos fert; more receptum eſt; jam inde à majoribus conſuetudo tenet, obtinet, ita fert; vetus hoc eſt, ut &c. 2. *Morem ſuum ſervat*, er bleibt bey dem Alten. Inſtitutô ſuô utitur; inſtitutum ſuum tenet, ſervat; ſolemne ſuum ſervat; morem ſuum obtinet, tenet, retinet; propoſitum ſuum tenet; inſtitutum ſuum ſequitur; antiquum obtinet. *Uſus*. Hoc factum eſt more & modô. In more majorum id non fuit. Meô more agam. More barbarorum fungi, barbarisch hausen. Abhorret id à more noſtro, das iſt bey uns nicht der Brauch. Decedere de more & inſtituto, abweichen von seiner Gewohnheit. Revocare veterem morem, den alten Brauch wiederum einführen. Morem inducere, in morem aliquid inducere, transferre, perducere, eine Gewohnheit einführen. Morem eum poſteri acceperunt, einen Brauch annehmen. Tenues reliquiæ priſtini moris hærent, es iſt noch etwas weniges übrig von dem vorigen Brauche. Mos ille ac conſuetudo inveteravit, der Brauch iſt ... kommen. Non recedam à more & conſuetudine, ich werde es bey dem alten laſſen. V. *Conſuetudo*.

Motio, onis, f. Bewegung. *Syn*. Motus, commotio. *Epi*. Continuata, perennis, transverſa, diſpar, ſuavis. *Uſus*. 1. Orbium cœleſtium motio. 2. *Affectus*, Neigung. Motiones animi.

Motus, ûs, m. Bewegung. *Syn*. Motio, agitatio, impulſus.)(*Status*. *Epi*. Acerrimus, alienus, aſper, celer, certus, neceſſarius, conſtans, deformis, divinus, dulcis, externus, igneus, inanis, incertus, incredibilis, interior, jucundus, magnificus, minimus, naturalis, novus, opinabilis, oratorius, pronus, obliquus, ſupinus, repentinus, ſempiternus, ſolutus, temerarius, turbidus, venuſtus, voluntarius. Accommodati, admirabiles, averſi, uberes, acuti, conſtantes & rati, diſpares, diſſimiles, finiti, æquabiles, inimici, non temperantes, liberi, magni, odioſi, palæſtrici, mediocres, ſoluti, vagi, turbulenti, volucres. *Uſus*. 1. DEUS motum dedit cœlo. Animalia motû cientur interiori. In maximis motibus, & mutationibus cœli. 2. *Affectus*, *perturbatio*, *commotio*, Gemüths-Bewegung, Verwirrung. Magnos animorum motus efficere. Motus animi rationi obtemperantes. Motus cogitationis celeriter agitatus. Nunquam animus agitatione, motuque vacuus eſt. 3. *Concurſus*, *turba*, *tumultus*, Zuſammenlauf, Tumult. In quo motu temporum, quantâ converſione rerum verſamur! Cati inæ inſanos motus cohibuit, compreſſit. Motum concitare, moliri. Motus Reipublicæ afferre. Magno res in motu eſt. Motû propriô, *vulg*. von freyen Stücken. *Latine*: ſuâ ſponte.

Moveo, es, movi, motum, ére. bewegen. *Syn*. Cieo, agito, impello, pello, verſo, ago: efficio, excito: allicio, pellicio, induco. *Adv*. Conjunctè, leviter, longius, magnoperè, mirabiliter, neceſſariò, permultùm, valdè, vehementiùs, acutè, conſtanter, dulciter, facilè, fortuitò, immoderatè, inaniter, jucundè, liberè, mediocriter, non ita placidè, ſolutè, peracutè, tardiùs, vehementer, velociter, verè. *Phraſ*. 1. *Movit oratione ſuâ hominum animos*, er hat die Leute beweget. Animos flexit; animos incendit, accendit; motum animis attulit; mentes hominum allexit, voluntates impulit, quo volebat. Valebat ejus oratio ad figendas hominum voluntates, & quo vellet, ducendas; valebat ad motus inflammandos.

dos. Motus animorum ita miscuit; sensus, mentésque hominum ita pertractavit, nemo ut resisteret; flexit mentes hominum fregitque ejus oratio; unô sermone animos omnium, quo vellet, permovit. Perculit animos ejus oratio, & in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio; ita percussit, ac quatefecit hominum animos, tanquam in ejus manu omnium voluntates essent; ad sententiam suam populi animos deduxit; in suam sententiam omnium mentes oratione convertit. 2. *Motus sum ejus precibus*, ich bin durch ein Bitten beweget worden. Adductus precibus, impulsus lachrymis, invitatus, inductus precibus cessi. *Usus*. 1. Ursere illi, ut nos locô moverent. 2. *Abduco*, abwenden, abtreiben. Movere aliquem de sententia. Senatû movére. 3. Muto, verändern. Tot annorum possessiones movêre intutum. 4. *Discedo*, sich von einem Orte wegziehen. Ne te Româ moveris. 5. *Sollicito, ango*, ängstigen. Multa me movent in discessu. 6. *Allicio, invito, hortor*, anreitzen. Illa me causa movet. 7. *Efficio, excito*, verursachen, erwecken. Clamores, risus, lachrymas, hominum studia, suspicionem movere. Vid. *Persuadeo*.

Mox, bald. *Syn*. Quàm mox, ocyùs, statim. *Usus*. Mox revertor. V. *Statim*.

Mucro, onis, m. Spitze an einer Klinge, Degen. *Epi*. Cruentus, tribunitius. *Usus*. Hic est mucro defensionis meæ. Censorii styli mucro. Mucrones jam in civium jugulis fixos rejecimus.

Muginor, aris, atus sum, ari. zaudern, verziehen. *Syn*. Cunctor, moror, dissimulo. *verb. antiq*.

Mugio, is, ii, itum, ire. brüllen, wie ein Ochs. *Syn*. Boo.

Mugitus, ûs, m. das Brüllen. *Syn*. Terræ mugitus & fremitus. Mugitus ciere, edere. Mugitibus implere viciniam.

Mula, æ, f. Maul-Eselin. *Usus*. Mulæ partus mirabilis, quia rarus.

Mulceo, es, mulsi, sum, ere. sanft machen, streicheln, begütigen. *Syn*. Permulceo, lenio. *Usus*. Carmina mulcent mentes. Cervix mulcetur dexterâ. Cantû cervi mulcentur.

Mulcta, *vel* Multa, æ, f. Geld-Straffe. *Syn*. Pœna. *Usus*. Mulctam alicui dicere, irrogare, ab aliquo petere, auferlegen. Mulctam remittere, condonare, mulctæ gratiam facere, nachlassen. V. *Pœna*.

Mulctatio, onis, f. Auferlegung einer Geld-Straffe, Entziehung der Güther. *Syn*. Direptio. *Usus*. Misera mulctatio bonorum, exilium civium.

Mulctatitius, a, um. * zur Geld-Busse gehörig. *Usus*. Mulctatitia pecunia.

Mulcto, as, avi, atum, are. straffen. *Syn*. Mulctâ afficio, punio, mulctam irrogo. *Adv*. Crudelissimè, malè. *Usus*. 1. *Morte mulctare reos, exilio*. 2. *Male accipio, male tracto*, einen übel hernehmen, mit einem übel verfahren. Discessit ab oppugnatione malè mulctatus. Mulctatus virgis, fustibus. V. *Punio*.

Mulgeo, es, mulsi, mulsum, ere. * melken. *Syn*. Lac è mammis exprimo. *Usus*. Mulgére oves. Mulgére hircos; *de re palam absurda*.

Muliebris, e. weibisch. *Syn*. Fœmineus, mollis, effœminatus. *Usus*. Mundus muliebris. Forma muliebris. Sententia muliebris & enervata.

Muliebriter, weibisch. *Syn*. Effœminatè. *Usus*. Lamentis se, & lachrymis muliebriter dedere. Nequid muliebriter & serviliter faciamus.

Mulier, eris, f. Weib. *Syn*. Fœmina. *Epi*. Ægra, ærumnosa, aliena, amens, avara, audax, beata, nobilis, consularis, copiosa, locuples, crudelis, importuna, deterrima, digna, dives, felix, furiosa, gravida, ignota, immoderata, imperita, ingeniosa, insana, libera, libidinosa, misella, misera, molesta, nefaria, nobilis, nota, optima, pecuniosa, propinqua, proterva, seditiosa, suavis, temeraria, procax, irata, timida. Beatissimæ, castiores, miseræ, formosæ, ornatæ. *Phras*. 1. *Mulier importuna est*, sie ist ein böses Weib. Mulier abundat audaciâ, consiliô & ratione deficitur; mulier est proterva, seditiosa, parvis rebus sæpè mobilis; mulier est ex earum numero, quæ impotenti naturæ frænos dant, nullumque licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ & animi impotes feruntur. 2. *Mulier est præstans*, sie ist eine stattliche Frau. Fœminarum præstantissima, spectatissima, primaria, lectissima; virilis animi fœmina; matrona gravis & spectata. *Usus*. Mulierum famam ut multorum oculis lux clara custodiat, diligenter sanciendum est. Mulieres omnes propter infirmitatem consilii, majores in tutorum potestate esse voluêre.

Mulierarius, a, um. feig, weibisch. *Usus*. Manus mulieraria.

Muliercula, æ, f. Weiblein. *Epi*. Impura, deterrima, publica. *Usus*. Bellum cum mulierculis gestum. Ista quidem pueris, & mulierculis grata sunt.

Mulierositas, atis, f. Weibersucht. *Syn*. Amor mulierum, *seu* in mulieres.

Mulierosus, a, um. weibersüchtig. *Syn*. Mulierum appetens. *Usus*. Homo & ebriosus, & mulierosus.

Mulio, onis, m. Eseltreiber. *Syn*. Qui mu-

mulos agit, agaſo. *Uſus.* Mulionem agere.

Mulionius, a, um. Eſeltreiberiſch. *Uſus.* Penula mulionia.

Mullus, i, m. Barben, Barmen, *genus piſcis. Uſus.* Mulli barbati in piſcinis ſunt.

Mulſum, i, n. Wein-Meth. *Syn.* Potio è melle, vinoque confecta. *Uſus.* Calicem mulſi ei impingamus, ut plorare deſinat.

Multifariam, vielfältig. *Syn.* Multis locis. *Uſus.* Aurum multifariam defoſſum.

Multiformis, e. mancherley Geſtalt. *Syn.* Varius, diverſus. *Uſus.* Principis qualitates ſunt variæ, & quaſi multiformes.

Multijugis, e, *vel* Multijugus, a, um. mancherley, vielerley. *Syn.* Multus & varius, multiplex. *Uſus.* Multijugas epiſtolas ſimul accepi.

Multimodis, mancherley. *Syn.* Multis modis. *Uſus.* Multimodis ſum circumventus.

Multimodus, a, um. * vielerley. *Uſus.* Multimoda ars.

Multiplex, icis, *g. o.* vielfältig. *Syn.* Multus, varius, copioſus. *Uſus.* Varia, multiplexque natura. Genus orationis vagum & multiplex. Anceps & multiplex verbi poteſtas. Multiplex & tortuoſum ingenium.

Multiplicabilis, e. das zu vermehren tüchtig. *Syn.* Multiplex.

Multiplico, as, avi, atum, are. vermehren. *Syn.* Augeo. *Uſus.* Auctô exercitû, multiplicatis auxiliis, multiplicata cum gloria redii.

Multitudo, inis, f. Menge, Vielheit. *Syn.* Frequentia, celebritas, turba, cœtus, caterva, populus, vulgus, corona, manus, chorus, colluvies. *Epi.* Armata, concitata, congregata, domeſtica, egens, imperita, incredibilis, indocta, infima, infinita, innumerabilis, magna, miranda, repentina, ſplendidior, tanta, turpis, urbana, univerſa. *Uſus.* Hominum multitudinem congregare, cogere. Quanta multitudo, quanta vis hominum! Multitudo beneficiorum. V. *Copia, numerus.*

Multò, viel. *Syn.* Longe, multis *vel* omnibus partibus, non pauló, haud paulo impendio, longo intervallo. *Uſus.* Multo doctior. Meo judicio multo ſtare malo, quam aliorum.

Multum, viel. *Syn.* Valdè, ſanè, non parum, ſanè quam; neſcio, quid.)(*Parum. Uſus.* Res diu, multumque agitata. Multum ad ſalutem alicujus conferre.

Multus, a, um. viel. *Syn.* Multiplex, frequens, non pauci. *Adv.* Ita, ut, non ita, non parum, quam minime, nimis, fortaſsè, valdè, minus. *Phraſ.* 1. *Multi affuere*, es ſeynd viele zugegen geweſen. Frequentes, conferti aderant; magnus numerus erat eorum, qui præſentes interfuêre; multitudo hominum forum inundaverat, impleverat. 2. *Multa & varia erant conſilia*, es waren vielerley Räthe und Meynungen. Mille indies nova conſilia; ſexcenta erant de re conſilia. Longum ſit explicare, quot in ſententias abierint Senatores; plura, quam pro numero Senatorum erant conſilia; quot capita, tot erant ſententiæ; plura pæne conſilia, quam capita numerabantur. *Uſus.* 1. Multæ & magnæ res. 2. *Præclarus*, berühmt. Tuum nomen multum eſt in his locis. 3. *Prolixus, longus, nimius*, langwührig, weitläufftig. Multus eſt in laudando. Multus ſermo, ad multum diem extractus. Ne in re tenui multus, ac inſolens ſim.

Mulus, i, m. Maul-Thier, Maul-Eſel. *Uſus.* Mulus clitellarius. Mulum muli ſcabunt. *Prov.*

Mundanus, a, um. der in der Welt wohnet. *Syn.* Mundi civis & incola. *Phraſ.* 1. *Res mundanæ, vulg.* weltliche Dinge. Res caducæ, perituræ, fugaces, profanæ, inanes, infimæ, mortales, humanæ; fluxæ res, & fragiles. 2. *Homo mundanus, vulg.* eitles Welt-Kind. Homo rerum fluxarum blandimentis implicitus; humanæ vitæ deliciis, ac commodis impensè deditus; illecebris vanarum oblectationum captus, & irretitus; qui res fugaces, & caducas ardenti ſtudiò perſequitur; omnibus humanæ vitæ voluptatibus obſequitur. *Uſus.* Socrates rogatus, cujus eſſet? mundanum ſe dixit, nempe mundi civem & incolam. V. *Mundus.*

Munditia, æ, f. Reinigkeit, Sauberkeit. *Syn.* Elegantia, lautitia. *Epi.* Non odioſa. *Uſus.* Adhibenda eſt munditia, non odioſa, nec exquiſita nimis.

Mundus, a, um. rein, ſauber. *Syn.* Elegans, lautus.)(*Sordidus. Uſus.* Vir mundus, & elegans.

Mundus, i, m. die Welt. *Syn.* Orbis terrarum, orbis univerſus, rerum univerſitas; pulcherrimum naturæ regnum; Orbis theatrum; univerſitas rerum, quâ omnia continentur; natura univerſa; mundi moles; civitas communis mortalium, atque immortalium. *Epi.* Æternus, amens, ſapiens, aptus, beatus, bonus, pulcher, ſalutaris, ornatus aſpectu, conſtans, communis, diſertus quidem, & mathematicus & muſicus, omnium doctrinarum eruditus, poſtremo Philoſophus, expers conſilii, globoſus, immenſus, immundus, parum mundus, levis undique, æquabilis & a medio ad ſummum par, perfectus & abſolutus, litteratus, melior, mortalis, ſempiter-

ternus, prædictus animo & ſenſibus, rotundus, ardens, pulcher, quietus, ſimilis, ſingularis, unigenus, omnium rerum, quæ natura adminiſtrantur, ſeminator & parens & educator atque auctor, univerſus, ſtabilis, volubilis. *Phraſ.* 1. *Sic agitur in mundo, vulg.* alſo gehet es auf der Welt. Sic eſt vita hominum; ſic vivitur; ſic natura comparatum eſt; ita fert hominum conſuetudo; ſic ſunt homines. 2. *Quamdiu mundus ſtetit*, ſo lange die Welt geſtanden. Poſt natos homines; poſt hominum memoriam; poſt natum hominum genus. 3. *Quamdiu mundus ſtabit*, ſo lange die Welt wird ſtehen. Dum genus hominum erit. 4. *Quidquid in mundo eſt*, alles, was in der Welt iſt. Quidquid cœlum ſuô ambitû complectitur; quidquid in ſe continet Orbis terrarum; quidquid in Orbe terrarum eſt. 5. *Egregie ſe accommodat, e novit mundo, vulg.* er ſchicket ſich wohl in die Welt. Mores ex hominum moribus feliciter effingit; vitæ rationem ad communem vivendi modum bellè exigit; ex communi lege metitur, ad communem vivendi morem, mores exigit, fingitque ſuos. V. *Sæculum.* *Uſus.* Naturam mundi, & pulchritudinem contemplari. Democritus ait, innumerabiles eſſe mundos. Mundi ætates, partes.

Munero, as, are, *vel* Muneror, aris, atus ſum, ari. beſchenken. *Syn.* Largior. *Adv.* Opiparè. *Uſus.* Opiparè me muneratus eſt. V. *Remuneror.*

Munia, orum, n. Amt, Verwaltung. *Syn.* Munera, onera. *Uſus.* Suis cervicibus publica munia ſuſtinere. Obire munia. V. *Officium*, *Munus*, *Magiſtratus.*

Municeps, cipis, m. Landgenoß. *Syn.* Civis, popularis, qui è municipio eſt. *Epi.* Honeſtiſſimus, ornatiſſimus. *Uſus.* Municipes ſunt cives Romani ſuo jure & legibus ſuis utentes, muneris tantum cum populo Rom. honorarii participes, à quo munere capeſſendo appellari videntur.

Municipalis, e. burgerlich. *Syn.* Ex municipio. *Uſus.* Homines municipales, & ruſticani.

Municipium, ii, n. Mitgenoſſenſchaft, Stadt, Flecken. *Syn.* Conventus, colonia. *Epi.* Antiquiſſimum, clariſſimum, fideliſſimum, frequentiſſimum, frequens mœſtumque, gratum, grave, firmum, honeſtum, illuſtre, immune, integerrimum, ruſticanum, totum. Reliqua, ruſticana, vetera. *Uſus.* Scis, cujus municipii ſim.

Munificè, freygebig. *Syn.* Liberaliter, largè, prolixè. *Uſus.* Munificè & largè dare aliquid.

Munificus, a, um. freygebig. *Syn.* Liberalis, largus. V. *Liberalis.*

Munimen, inis, **vel* Munimentum, i, n.* Schanze, Befeſtigung, Bollwerk. *Uſus.* Illa quoque foſſa haud parvum urbis munimentum.

Munio, is, ivi, itum, ire. befeſtigen, umſchanzen. *Syn.* Firmo, confirmo, obvallo, ſepio, obſepio; paro, adorno. *Adv.* Præclarè. *Phraſ.* 1. *Urbem munire*, eine Stadt befeſtigen. Firmiſſimis præſidiis, munimentiſque firmare; vallo, foſſaque cingere; quaſi ſepimentô aliquô vallare; foſſam & alia munimenta urbi circumjicere; aditus omnes foſſis aggeribusque præſepire, novo munimenti genere impedire, ſepire. 2. *Caſtra egregie munita habemus*, wir haben ein wohl befeſtigtes Lager. Caſtra ita firmavimus, ut nihil tam clauſum ad exitus, tam ſeptum undique, tam tutum ad cuſtodiam nec fieri, aut cogitari poſſit; caſtra ex omni parte præmunita, præſidiis militum tecta; probè obvallata; munitionibus valida habemus; caſtra vallo, vallum congeſtis arboribus ſeptum habemus, nequa intrare in munimenta hoſtis poſſit. Vid. *Munitus.* *Uſus.* 1. Munite communem arcem bonorum, obſtruite perfugia improborum. 2. *Sterno, facio*, machen, zubereiten. Munire viam ſibi ad honores. 3. *Reparo, reficio*, erneuern, ausbeſſern. Munire alveum, ripam, aditum. 4. *Tranſl.* Viam & aditum ad aliquem ſibi munire. Tueri & munire ſe adverſus incumbentia diſcrimina; benevolentiâ multorum ſe munire.

Munitio, onis, f. Schanze, Bollwerk, Befeſtigung. *Uſus.* Operibus, & munitionibus ſepire urbem. Operis munitione, & concurſu militum, & telorum repulsû ſubmotus hoſtis.

Munitor, oris, m. *Schanzgräber.

Munitus, a, um. befeſtiget, umſchanzet. *Syn.* Septus, vallatus; armatus, ſtipatus. *Phraſ.* 1. *Locus natura munitus*, ein von Natur befeſtigter Ort. Oppidum poſitu munitum; locus ipſo ſatis poſitu defenſus; oppidum loci natura tutum à periculo; defendit ſe ipſe locus; ipſa loci natura facile repellit periculum; in ipſo loco ſatis eſt ad firmitatem præſidii; oppidum ingenio ſitus, locique natura firmum. 2. *Locus arte munitus*, ein durch Kunſt befeſtigter Ort. Munitum manû oppidum. Munitus opere locus. Locus munitionibus obſeptus; objectis aggeribus à periculo tutus. Vid. *Munio.* *Uſus.*

Usus. 1. Munitus firmissimâ hominum benevolentiâ. Urbs naturâ, ac locô munita, succincta portubus, armata muris. Regulus virtutum præsidio munitus. Munitus ad vitæ custodiam. 2. *Transl.* Sapientiâ munitum pectus gerere.

Munus, eris, n. Geschenk, Gabe, Amt, Pflicht. *Syn.* Donum, beneficium, largitio: Officium, Provincia. *Epi.* Ædilitium, amplum, gratum, annuum, candidatorium, consulare, dignum, expletum, divinum, exiguum, extraordinarium, latum, magnificum, mediocre, perfectum, præclarum, provinciale, proprium, publicum, servile, sordidum, pristinum, senatorium, certum. *Phras.* 1. *Muneribus corrumpi se sinit*, er läßt sich mit Geld bestechen. Muneribus facilè delinitur; pretio sollicitari, atque etiam labefactari fides ejus solet; pretio addictam fidem gerit; est, quem pecuniâ non oppugnes modò, sed expugnes; venalem habet pretiô fidem; quæstui omnia in illo sunt venalia, fides, jusjurandum, æquitas. 2. *Munus alicui imponere*, einem ein Amt auftragen. Muneri aliquem præficere, præponere; munus alicui assignare; partes Judicis, Quæstoris &c. dare, imponere; imponere alicui personam Judicis &c. provinciam alicui decernere, dare, tradere; provinciæ, procurationi præficere; procurationem committere. 3. *Munus aliquod gerere*, eine Amts-Verwaltung führen. Munus sustinere, obire, exequi; muneri præesse; munere fungi; provinciam habere, sustinere, obire, administrare; liberaliter, dexteréque munia obire; procurationem habere; personam Judicis &c. sustinere, gerere, tenere, tueri; partes Judicis agere. 4. *Munus mihi obtigit*, ich habe ein Amt bekommen. Munus mihi obvenit; mihi mandatum est; ad procurationem ejus muneris vocatus sum; Provincia mihi obvenit, obtigit; Provinciam cepi, accepi. 5. *Munere hoc orbatus est*, es ist ihm das Amt weggenommen worden. Munus illi ereptum est; à procuratione amotus; procuratione privatus; munere exutus est; ea Provincia illi abrogata est; ejus muneris partes illi ereptæ sunt. 6. *Muneri suo satisfecit*, er hat sein Amt wohl verrichtet. Munere egregiè perfunctus est; munus pro sua & reipublicæ dignitate gessit; partes eas egregiè sustinuit, egit, tui us est; nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentiæ desiderari passus est; summam ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit; sibi peperit, comparavit; officium integrè, cumulatèque præstitit. 7. *Hoc tui muneris est*, das steht dir zu. Hæ partes tuæ sunt; id tuum est; tui officii est; tuum id munus est; tuarum id partium est; ad te, ad tuum officium pertinet; tuæ curationis res ista est; tua ista curatio est. *Usus.* Munera dare, largiri, mittere, afferre. Munera sua apud aliquem benè collocare. Munus concinnare. Munus verbis ornare. Muneribus populum delinire. 2. Officium, Provincia, Amt, Pflicht. Ad munus aliquem instruere. Muneri præficere aliquem. Munus, partes, personam Consulis suscipere. Muneri succedere. Munus defugere. Munerum immunitatem alicui dare. V. *Donum, Officium, Magistratus.*

Munusculum, i, n. ein kleines Geschenk. *Syn.* Donum exiguum, tenue munus. *Epi.* Tenue. *Usus.* Munuscula non ingrata misit.

Muralis, e. zur Mauer gehörig. *Usus.* Tormentum murale; muralis corona.

Muria, æ, f. Saltz-Lacke, oder Wasser. *Syn.* Aqua multo sale condita. *Usus.* Caro muriâ condita. Piscis muriæ incoctus.

Murmur, uris, n. Geräusch, Gemurmel. *Syn.* Fremitus, mugitus, strepitus. *Usus.* Murmur ortum aliorum cum assensu, aliorum assentientes increpantium.

Murmuro, as, avi, atum, are. rauschen, murmeln. *Usus.* Fremitus murmurantis maris.

Murus, i, m. Mauer. *Syn.* Mœnia, paries. *Epi.* Firmissimus. *Phras.* 1. *Muri pars tormentis dejecta est*, es ist ein Theil von der Stadt-Mauer durch Breche-Schiessen zusammen gefallen. Pars muri tormentis labefactata est; murorum pinnæ frequentibus tormentorum ictibus detersæ sunt; pars mœnium tormentis prostrata, diruta, deturbata aditum hosti patefecit; verberata crebris tormentorum ictibus mœnia ruinam traxêre; disjecta tormentis mœnia; pars una muri tormentis diruta continentibus ruinis urbem nudavit; murus cum ingenti fragore procidit; oppidum ruinis mœnium est patefactum; tormentorum tot ictus secuta murorum strages; murorum hiatus; mœnium ruina; quassati muri labes; imposita muris plaga ruinam impulit. Quassata pars muri ruinam dedit, ruinâ collapsa est,

eſt, ruinam fecit; crebri tormentorum ictus muri ruinam, ſtragem edidêre. Convulſa tormentorum ictibus mœnia & disjecta ſunt. 2. *Muros tormentis ferire*, Breche ſchieſſen. Muros tormentis quatere, labefactare; munimentorum ruinâ aditum in urbem moliri; crebris tormentorum ictibus mœnia verberare; in muros impreſſionem facere. 3. *Murorum hiatum reparare*, die Breche repariren, ausbeſſern. Quaſſatam muri partem objectis ſaxis reficere; mœnium ruinam inſtaurare; muri labem obductâ raptim loricâ defendere; pinnas, loricasque ex cratibus attexere; pluteos vallo addere; deſidentem murorum labem pluteis, cratibusque reficere, ſarcire. 4. *Hoſtes ex murorum ruina depellere*, den Feind von der Breche abtreiben. Ad proſtrati muri ruinas; ad ruinoſam muri labem; ad quaſſatum muri hiatum; ad labefactam muri partem hoſtes irruptionem molientes arcere; hoſtem impreſſionem in munimentorum ruinas facientem depellere; ex ipſis mœnium ruinis hoſtem ſubmovere. *Uſus.* Leges propugnacula & muri ſunt tranquillitatis & otii. Murô urbem ſepire, cingere, circumdare. Murum ingentis altitudinis duximus. Facilè ſubruitur ex imo murus, quod cæmenta non calce durata ſunt, ſed interlita lutô, ſtructuræ antiquæ genere. Murus humilior, & ſcalis facilè ſuperabilis.

Mus, muris, m. eine Maus. *Uſus.* Platonis Politiam nuper mures apud me corroſerunt. Clypei à muribus deroſi.

Muſa, æ, f. Geſang, Kunſt. Muſæ, arum, f. Göttinnen der freyen Künſte. *Epi.* Agreſtiores, manſuetiores, proximæ, pulchellæ, ſuperiores. *Uſus.* Cum omnibus Muſis rationem habere cogito. Quis tam averſus a Muſis? wer iſt dem Studieren ſo abhold? Quis cum Muſis, id eſt, cum humanitate ac doctrina non habet commercium? Cum Muſis commercium habet unicè. Manſuetiores Muſæ. Cum Muſis ſe delectare. V. *Litteræ.*

Muſca, æ, f. eine Fliege, Mucke. *Uſus.* Puer, abige muſcas. Depellere muſcas. Ne muſca quidem.

Muſcoſus, a, um. mooſigt, wo viel Moos iſt. *Uſus.* Nihil alſius, nihil muſcoſius.

Muſcus, i, m. * Moos, Mies. *Uſus.* Saxum ſæpius volutum non obducitur muſco.

Muſica, æ, f. Muſic, Singe-Kunſt. *Syn.* Cantus, Symphonia. *Phraſ.* 1. *Muſica valde delector*, die Muſic ergötzet mich ſehr. Muſicæ ſtudiô teneor; ſtudiô ſonorum capior; nervorum, vocumque cantibus delector; fidibus, tibiis modulatè canentibus; fidiculis numeroſè ſonantibus, varietate ſonorum, molliſſimis & delicatiſſimis in cantu flexionibus mirificè delector; pulſis ſcienter fidium nervis, vocum gravitate, ac varietate concitari animum vehementer ſentio. 2. *Ille Textum fecit, ego Muſicam*, *vulg.* er hat den Text, ich aber die Muſic darzu gemacht. Ille materiam ſubjecit, ego modulatè illam deſcripſi; ille verba, modos ego, ac numeros adinveni; voces ille ſubjecit, ego modis muſicis illigavi. 3. *Interea Muſica inſtrumentalis fuit*, *vulg.* unterdeſſen hat man mit muſicaliſchen Inſtrumenten eine Muſic gemacht. Interea tibiis, fidibusque modulatè canebatur; ſub hæc cantus nervorum & tibiarum perſonabat; cantatum interea tibiis, fidibusque; interea Symphonia, pulſis ſcienter fidium nervis, canebat. *Uſus.* Leges Muſicæ. Muſicam Damon & Ariſtoxenus tractaverunt. V. *Cano.*

Muſicus, i, m. Singer. *Syn.* Muſicis eruditus, Symphoniacus, qui voce, fidibus &c. canit. *Uſus.* Muſici, qui erant quondam iidem Poëtæ.

Muſtaceum, i, n. Kuche, Flade. *Cibi genus.* *Uſus.* Laureolam in muſtaceo quærere, mit geringen Sachen groß Lob erlangen wollen.

Muſtela, æ, f. Wieſel. *Uſus.* Muſtela catulos ſuos quotidie transfert.

Muſtum, i, n. Wein-Moſt. *Epi.* Novum, dulce. *Uſus.* Nova iſta quaſi de muſto, & lacu fervida oratio.

Mutabilis, e. veränderlich. *Syn.* Quod habet mutationem. *Phraſ.* *Valde mutabilis homo eſt*, *vulg.* er iſt ein veränderlicher Menſch. Animum ex levibus fortunæ momentis ſuſpenſum gerit; parum ſibi conſtat. V. *Varius*, *inconſtans.* *Uſus.* Omne corpus mutabile. Mutabile vulgus. Polypo mutabilior. Sidera mutabili ratione labuntur. Vid. *Varius*, *inconſtans.*

Mutabilitas, atis, f. Veränderlichkeit. *Uſus.* Inconſtantia & mutabilitas mentis.

Mutatio, onis, f. Veränderung, Abwechſelung. *Syn.* Permutatio, motus,

con-

conversio, inclinatio. *Epi.* Crebra, magna, manifesta, misera, suspiciosa, imbecillis, minuta, varia. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. Coloris, morum, officiorum mutatio. Mutationes quatuor temporum. Mutationem moliri, facere, subire. Magnam voluntatis mutationem afferre.

Mutilo, as, avi, atum, are. stümmeln. *Syn.* Diminuo. *Usus.* Mutilatum exercitum in Galliam duxit. Naso, auribus, membrorum parte mutilati.

Mutilus, a, um. gestümmelt. *Syn.* Diminutus, mutilatus.)(*Integer.* *Usus.* Mutila quædam & hiantia loqui. Cornibus mutilus.

Muto, as, avi, atum, are, verändern. *Syn.* Mutationem facio, permuto, inverto, converto, immuto, commuto, vario. *Adv.* Turpissimè, leviter, paulatim, repentè, valdè. *Phras.* 1. *Locum mutavit, non ingenium*, er hat den Ort verändert, nicht aber seine Lebens-Art. Nihil de suis institutis immutavit; mores antiquos non exuit, non correxit; novum ingenium non induit; nec in diversum, animum mutavit; nihil de actionum suarum cursu deflexit; loci mutatione nihil aversus à prioribus institutis, nec ad alia se consilia contulit; in alios mores non abivit; commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. 2. *Fortuna mutata est*, das Glück hat sich verändert. Fortuna jam verterat; fortuna jam variaverat; fortunæ inclinatio quædam facta erat; eam rem conversio rerum, & inclinatio temporum secuta est; fortunæ mutatio in contrarium facta est; paucis diebus magna erat rerum facta commutatio, ac se fortuna inclinaverat. Res in contrarium verterat. 3. *Mutare consilium*, seinen Entschluß verändern. Calculum reducere; decedere de sententia; discedere à sententia. 4. *Mutare ferociam*, die Keckheit fahren lassen. De asperitate multum lenire, atque submittere; in mores à veteri asperitate alienos verti; supercilium remittere, ponere. 5. *Tempus concedere ad mutandam sententiam*, einem Zeit geben, seine Gedanken zu verändern. Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ. *Usus.* Pactiones, consilium, genus dicendi, mores, vestem, sententiam mutare. Civitatem, solum mutare, wandern. Nihil mutavit odor, *nihil mutatus est.*

Mutuatio, onis, f. Entlehnung. *Usus.* Multos minutis mutuationibus defraudavit.

Mutuè, gegen einander, Wechsels-weise, hinwiederum. *Syn.* Vicissim, mutuò. *Usus.* Officiis mutuè respondere, Dienst mit Gegen-Dienst vergelten.

Mutuò, Wechsels-weise, hinwieder. *Syn.* Mutuè. *Usus.* Fac valeas, meque mutuo diligas.

Mutuor, aris, atus sum, ari. entlehnen, auf Borg nehmen. *Usus.* Mutuam sumo pecuniam, utendum aliquid accipio. *Adv.* Aliundè. *Usus.* Orator subtilitatem è Philosophia mutuatur, & vicissim reddit ubertatem orationis, & ornamenta dicendi.

Mutus, a, um. stumm. *Syn.* Elinguis, tacitus.)(*Loquens*, *eloquens.* *Usus.* Civitas fracta malis, muta, debilitata metû. Curia elinguis, mutum forum. Tempus mutum à litteris. V. *Obmutesco.*

Mutuum, Wechsels-weise, hinwiederum. *Usus.* Pecuniam sumere mutuum.

Mutuus, a, um. geborgt, geliehen, eins ums andere. *Syn.* Par, æqualiter respondens. *Usus.* Pecuniam dare mutuam, sumere mutuam. Mutuas operas tradere, so einer dem andern einen Dienst erweiset. Beneficentiâ mutua esse debet. Voluntas mutua. Mutua inter nos officia. In mutua benevolentia amici conquiescunt.

Myoparo, onis, m. Raub-Schiff. *Syn.* Navis pyratica, lembus pyraticus. *Epi.* Perennes, inopes, relicti. Egregius, pulcherrimus.

Mysterium, ii, n. Geheimniß. *Syn.* Sacra, res occulta. *Epi.* Augustum, tantum. *Usus.* Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mysteria aperire, enunciare, nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

Mystagogus, i, m. oberster Priester. *Syn.* Rex Sacrorum.

N.

Næ, fürwahr, allerdings. *Syn.* Profectò, valdè. *Usus.* Næ illi vehementer errant.

Nænia, æ, f. Trauer-Gesang, Klag-Lied. *Usus.* Næniæ nomine Græci lugubres cantus appellant.

Nævus, i, m. Mangel, Gebrechen, Mackel. *Syn.* Corporis macula. *Usus.* Farina decocta in aceto nævos tollit.

Nam, dann, denn. *Syn.* Enim, namque, etenim, siquidem, quippe, nimirum, videlicet, sanè.

Namque, sintemahlen. *Syn.* Siquidem.

Nanciscor, eris, nactus sum, nancisci. erlangen, habhaft werden, überkommen. *Syn.* Invenio, adipiscor, consequor, assequor, mihi obvenit, offertur mihi. *Usus.* Siquid firmitatis, virium, laxamenti nactus fuero. V. *Acquiro.*

Naris, is; Nares, ium, f. Nasen-Loch. *Syn.* Foramen nasi geminum. *Usus.* Nares semper patent. Fasciculum ad nares admovere.

Narratio, onis, f. Erzählung. *Syn.* Rerum gestarum expositio. *Epi.* Aperta, ficta, brevis, probabilis, dilucida, jucunda, longa, obscura, perspicua, suavis, verisimilis, breves, incredibiles, indoctæ, molestæ. *Usus.* Narrationes non historicô modô, sed propè quotidiano sermone exponere, explicare.

Narrator, oris, m. Erzähler. *Usus.* Imitator, & narrator facetus.

Narro, as, avi, atum, are. erzählen. *R.* à gnarus, *aut à* γνωρίζω, *notum facio,* *Syn.* Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. *Adv.* Benè herculè, breviter, diligenter, dilucidè, enodatè, graviter, sanè & probè, jucundè, malè, memoriter, multùm, novissimè, probabiliter, venustè, interruptè, ornatè, palam, pervariè. *Phras.* 1. *Narratur*, es wird erzählet. Traditum memoriæ est; tenet fama; incorruptis rerum gestarum monumentis traditur; fama est; variorum sermonibus jactatur; fama nascitur, surgit, manat, percrebrescit, dissipatur, peragrat, pervadit urbem, venit, pervenit ad aures; fama exit de re; memoriæ proditum est. 2. *Res dupliciter narratur*, man erzählet es auf zweyerley Weise. Duplex inde fama est; duplex inde de re prodita est memoria; variat fama. 3. *Rem omnem ex ordine narrabo*, ich werde die Sache nach der Ordnung her erzählen. Dicam, eloquar, aperiam, significabo, exponam, explicabo rem omnem ùt gesta est. Scies, cognosces, audies ex me, quæ facta sunt. 4. *Rem eandem sæpissimè narrat*, er erzählet die Sache gar oft. Rei gestæ narratione aures complet, implet, obtundit; rem eandem sæpè auribus inculcat. *Usus.* Plurima de tuis narrantem multa voluptate audivi.

Narthecium, ii, n. Arzney-Büchse, Würz-Lade. *Syn.* Myrothecium. *Us.* Medicamenta illa tanquam de narthecio promebat.

Nascor, eris, natus sum, nasci. gebohren werden. *Syn.* Orior, in vitam venio, introëo, ingredior; ortum habeo, in lucem edor, suscipior; primam lucem aspicio, lucem accipio; alicujus satû edor, procedo; vitæ lumen adeo; in lucem prodeo.)(*Morior.* *Adv.* De integro, improvisò, similiter. *Usus.* Suapte sponte nasci. Pestis homini ab homine nascitur. V. *Orior.*

Nassa, æ, f. Fischer-Reusse. *Syn.* Vas vimineum ad capiendos pisces. *Usus.* Ex hac nassa exire cupio, non ad fugam, sed in spem mortis melioris.

Nasturtium, ii, n. Garten-Kreßig, Kressen. *R.* à nasi tormento *ex acri ejus odore.* *Usus. transl.* Nasturtium sermonis.

Nasus, i, m. die Nase. *Usus.* Nasus ita locatus, ut quasi murus oculis interjectus videatur. Naso suspendere aliquem, einem eine Nase drehen, *illudere aliquem.*

Nasutulus, a, um. Nase-weiß. *Usus.* Uxor didacula, & nasutula.

Nasutus, a, um. Nase-weiß, groß-näsig. *Usus.* Homo nasutus, ein verschlagener Kopf.

Natalis, is, m. Gebuhrts-Tag. *Usus.* Agere diem natalem. Scripsi hæc natali meo.

Natalis, e. zur Gebuhrt gehörig. *Usus.* Natale solum. *Patria.* Natalis dies.

Natalitia, orum, n. Gebuhrts-Fest. *Usus.* Natalitia dare, celebrare.

Natalitius, a, um. zur Gebuhrt gehörig. *Syn.* Ad natalem diem pertinens. *Usus.* Natalitia sidera, omina. Natalitia in hortis dedi.

Natatio, onis, f. das Schwimmen.

Natio, onis, f. Geschlecht, Nation. *Syn.* Gens. *Epi.* Eruditissima, levissima, magna, officiosissima, religiosa, tota, acerrimæ, bellicosissimæ, ceteræ, communes, deditæ scientiis, exteræ, externæ, conquassatæ, immanes, inimicissimæ, mi-

miseræ, multæ, sociæ, ultimæ. *Usus.* 1. Cæsar natione Romanus. Erudita Græcorum natio. 2. *Ordo*, Schaar, Geschlecht. Tota natio Candidatorum. Natio Optimatum.

Nativitas Domini, Geburts-Tag Christi. *Phras.* Augustissimus, & omnium, qui post homines natos illuxerunt orbi, faustissimus dies, quô rerum universarum Opifex DEUS, humanis indutus artubus, ex Matre Virgine natus est. Ortus natalis Christi Servatoris nostri.

Nativus, a, um. natürlich. *Usus.* Hujus gentis domesticus, & nativus sensus est. Malum nativum. Verba nativa & simplicia, *quasi sponte nata.*

Nato, as, avi, atum, are. schwimmen. *Syn.* Trano. *Phras.* 1. *Trans flumen natavit*, er ist über den Fluß geschwommen. Flumen natando trajecit; flumen tranavit; incubans cortici nando in littus evasit; secundo primum flumine delatus, brevi post trajectû, utribus innatans in tutum pervenit; inflati utres eum transvexere; subivit aquam, & fluctus diverberando in littus enatavit; utribus incubans in adversum littus deferebatur. 2. *Sub aqua natavit ad urbem*, er ist unter dem Wasser bis zur Stadt geschwommen. Aquam subivit, & occultô lapsû ad urbem usque penetravit. *Usus.* Natabant pavimenta vinô.

Natrix, icis, f. Wasser-Schlange. *Serpentis genus.*

Natu, der Geburt nach. *Syn.* Ætate. *Usus.* Grandis natu matrona. Natu major, minor. Natu maximus, minimus, *stirpis maximus &c.*

Natura, æ, f. Natur. *Syn.* Communis hominum parens, DEUS ipse; provida, solersque mater rerum omnium; vis ingenita, causa intima in rebus universis; mundi moles, rerum universitas; *item:* Ingenium, indoles; conditio, status. *Epi.* Paulo acrior, admirabilis, angusta, animalis, antiqua, apta, aspera, beata, mortalis, sempiterna, blanda, cœlestis, communis, commutabilis, conservatrix, congrua, continuata, depravata, deterrima, eximia, expers rationis, fera, immanis, fervida, generata, humida, idonea, ignea, ignota, imbecilla, importuna, impurissima, inanima, infensa, intelligens, sapiens, invicta, locupletior, quasi lena sui, mira, mitis, clemens, mortalis, multiplex, firmior, obscura, præstans, parens, patibilis, perfecta, perpetua, plenior, præpotens, prolixa, benefica, propria, provida, solers, pulcherrima, recta, simplex, singularis, socors, spirabilis, superior, tacita, terrena, tristis, recondita, vana, varia, vitiosa, universa. Dissimiles, divinæ, multæ, optimæ. *Phras.* 1. *Natura parum in te benigna fuit*, die Natur ist gegen dir nicht allerdings freygebig gewesen. Naturam expertus es parum liberalem; satis angustè natura te suis copiis instruxit; suis te bonis abundare natura noluit; natura sic tecum egit, ut noverca potius, quam mater fuisse videatur; non optimè de te merita est natura; non multum naturæ debes. Non est, cur naturæ gratias agas. Possum in te quidvis potius, quam naturæ subsidia laudare. Naturæ bona, quibus abundant alii, in te desiderantur, requiruntur, non agnoscuntur. Inops es à naturæ bonis: desunt ea, quæ natura alioquin impertit, largitur præsidia. 2. *Nescio, quam nunc naturam sibi assumat*, *vulg.* ich weiß nicht, was er ihme jetzt für eine Art und Natur annimmt. Nescio, quod novum induat nunc ingenium; in quos mores abeat; in quos mores se formet; quæ instituta sequatur. V. *Degenero.* 3. *Naturam nactus est bonam*, er hat ein gutes Naturell. Naturæ bonitas in eo eximia, præclara indoles, humanitas singularis; naturam nactus est eximiam atque illustrem; naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus; naturæ habitus in eo singularis, ac propè divinus; animus illi à natura benè informatus; animi ingenium magnarum rerum capax & appetens; iis bonis, quæ naturâ data sunt, naturæ donis, naturæ muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi naturâ duce posse videatur. 4. *Natura tetricus est*, er ist von Natur unfreundlich. Ea est asperitate naturæ, tam acerba indole ac intractata, nihil ut fingi difficilius ac morosius possit; tristi est ingenio, ac illepido; asper moribus ac natura, quæ consuetudinem reddit difficilem. 5. *Natura mea talis est*, *vulg.* es ist meine Natur also. Ita natura fert mea; in hos mores me natura finxit; ingenio hoc sum, ac indole; ita natura factus sum; sic homo sum. *Usus.* 1. Ad majora nos genuit natura. Natura est, quæ mundum omnem continet, ac tuetur. 2. *Vis ingenita, & potestas rerum*, die angebohrne Kraft derer Dinge. Natura ipsa nos admonet. Ita naturâ comparatum. Naturæ speculator. 3. *Rerum universitas mundus*, die ganze Welt. Naturæ fabrica incredibilis. In rerum natura quærenda sunt, quæ materia, quæ forma. 4. *Essentia*, *vulg.* Wesenheit. Cujus rei ea vis est, ea natura.

ra. Vis & natura justitiæ. 5. *Ingenium, mores*, Art, Sitten. Victoria naturâ insolens. Natura in pueris, ut in spectaculis, cernitur. Homo optimâ, tristi, reconditâ naturâ. Naturæ asperitas. Ad naturam eximia quoque ars accedit. 6. *Judicium, ratio naturalis*, natürliches Vernunft-Licht. Naturâ duce errari non potest. 7. *Temperatio, habitudo*, Beschaffenheit. Corporis natura in ægroto cognoscenda est. 8. Ortus, origo, principium.)(*Ars, institutum*, Ursprung. Non naturâ, sed instituto quodam id fit. Naturâ ita erat factus, ut &c. Hæc vitia à natura habes. 9. *Status, conditio, cursus*, Stand, Beschaffenheit. Ea erat natura temporum illorum, is cursus &c.

Naturalis, e. natürlich. *Syn.* Nativus, innatus; insitus, à natura profectus, *vel* ortus; secundum naturam, naturæ congruens, quod à natura est, quod homini naturaliter insitum est.)(*Fucatus, artificiosus*. *Adv.* Maxime. *Usus.* Naturalis, non fucatus nitor. Milvo naturale bellum est cum corvo. Quæstiones, res naturales; *physice*.

Naturaliter, natürlich, von Natur. *Syn.* A natura, secundum naturam, naturâ, ipsius naturæ habitû. *Usus.* Quod homini naturaliter insitum est, eo uti decet.

Natus, i, m. Sohn, Kind. *Syn.* Filius.)(*Parens, procreator*. *Usus.* Naturaliter à procreatoribus nati diliguntur. *Vox alioquin poëtis frequentior in usu, quam Oratoribus.*

Natus, a, um. gebohren, erzeugt. *Syn.* Ortus, editus, procreatus, progenitus, prognatus, alicujus satû, *vel* partû, editus, in lucem editus. *Adv.* Fortuito, necessario, optimè, ex improviso. *Usus.* Honestô, amplô, obscurô locô natus; patriciô sanguine natus. Scipio ad excidium Carthaginis natus. Aptus, factus; aptus, natus ad omnem eloquentiam. Quidam ita habiles, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti videantur. Natus servituti, abdomini.

Navale, is, n. Arsenal, Schiff-Zeughaus. *Syn.* Armamentarium; locus, in quo naves, ac opera navalia fiunt, & servantur. *Usus.* Muri, portus, navália.

Navalis, e. zum Schiffe gehörig. *Usus.* Pugna, disciplina navalis, bellum navale.

Navarchus, i, m. Schiff-Herr. *Syn.* Gubernator & magister navis, navicularius.

Nauci, nichts werth. *Syn.* Juglandis putamen, res nihili. *Usus.* Nauci facio, nauci habeo.

Naufragium, ii, n. * Schiffbruch. *Syn.* Jactura, quæ fit nave fracta. *Epi.* Æterna, maxima, missa, extrema. *Phras.* *Naufragium passus est*, er hat Schiffbruch gelitten. Navem fregit, naufragium fecit; naufragiô interiit; fractæ navis, & fortunarum jacturam fecit; naufragiô periit; navis onere suô plane capta, atque depressa est. Navis expulsa atque ejecta fluctû, fracta est, elisa est; navis hausta mari est; confracta illi navis est, navis procellis diu quassata, postremo demersa est; navis jactata ventis, tempestatibus vexata, postremo fluctibus cessit. *Usus.* 1. Naufragium facere. Naufragium reficere, colligere. Naufragiô projici, expelli. 2. *Transl. Calamitas*, Mühseligkeit. In naufragio reipublicæ, fortunarum, rerum, rei familiaris, patrimonii. Hæc una è naufragio tabula mihi superest. Tot clarissimorum Regum, Ducumque naufragia considera. V. *Navis.*

Naufragus, a, um. schiffbrüchig. *Syn.* Naufragiô ejectus, mari haustus, qui naufragium facit. *Epi.* Natans, sapiens. *Usus.* Corpora, saxa naufraga.

Navicula, æ, f. Schifflein. *Syn.* Parva navis, lembus, navigiolum.

Navicularia, æ, f. Schiff-Kunst. *Syn.* Ars nautica. *Usus.* Naviculariam facere.

Navicularius, ii, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator, navarchus, navis gubernator.

Naviculator, oris, m. Schiffmann. *Syn.* Navicularius.

Navigabilis, e. Schiffreich. *Usus.* Flumen navigabile.

Navigatio, onis, f. Schiff-Fahrt. *Syn.* Navigationis cursus, cursus navalis. *Epi.* Bona, hiberna, odiosa, longa, hyemalis, portuosa, perdifficilis, vehementior. *Usus.* Tandem è diutina navigatione in portum veni.

Navigium, ii, n. Schiff. *Syn.* Navis. *Usus.* Proficisci probo navigio, bono gubernatore, ac tranquillitate. Vid. *Navis.*

Navigo, as, avi, atum, are. schiffen. *Syn.* Navi, in navi vehor; navem ago. *Adv.* Bellissimè, benè, cautè, commodè, consideratè, diligenter, expeditius, exploratè, feliciter, incommodè, omnino, periculosè, prosperè, quam cautissimè, rectè, strenuè, tardè, tardius, temerè, tutò, ultrò, citroque. *Phras.* 1. *Tempus est navigandi*, es ist Zeit zu Schiff zu gehen. Non solum nauta significat, sed etiam favonius ipse insusurrat, navigandi tempus esse. Anni tempus navigabile jam præbet mare; nacti idoneum tempus & ventum, è portu exeamus. 2. *Vix navigavimus ex*

portu, kaum seynd wir von dem Gestade abgeschiffet. Vix navim solvimus; vix oras resolvimus, anchoras præcidimus, vellimus; vix conscendimus; vix anchoras præcidimus; vix è portu exivimus; vix è conspectu terræ ablati sumus; vix malum ereximus, vela pandimus; vix navi profecti sumus; vix in altum vela dedimus; vix in altum provecta navis; vix anchoras sustulimus; à terra solvimus; vento nos dedimus. 3. *In Græciam navigat*, er schiffet nach Griechenland. In Græciam transmittit; in Græciam flectit; in Græciam cursum dirigit; in Græciam transportatur, cursum tenet, navibus proficiscitur, trajicit; in Græciam transvehitur, vela dat, vela facit. 4. *Ex Austria in Ungariam navigavit*, er ist aus Oesterreich in Ungarn geschiffet. Secundo Danubiô descendit, defluxit in Ungariam; secundô flumine in Ungariam delatus est; secundò flumine bellissimè in Ungariam decurrit. 5. *Cum prope Africæ littora navigarem*, da ich neben dem Gestade von Afrika vorbey schiffete. Cum oram Africæ legerem; navi prætervveherer; Africæ littus raderem; cum præter Africæ littus velis ferrer; cum Africæ littus prætervveherer. 6. *Genuam navigavi*, ich bin nach Genua geseegelt. Ad Genuam navibus accessi; in portum Genuensem descensionem feci; exscensionem feci; navim adverti Genuensem in portum; navim appuli; navi appulsus sum Genuensem ad portum. Vid. *Appello.*

Navis, is, f. Schiff. *R.* à ναῦς. *Syn.* Navigium. *Epi.* Bona, constrata, magna, idonea, inanis, instructa, ornata, longa, maxima, oneraria, onusta, optima, parva, plena, postrema, pulcherrima, referta, recta, rostrata, salva, tuta ac fidelis. *Usus.* Navim ædificare, comparare, instruere, fabricare, ornare, zurüsten. Navim conscendere; in navem ascendere, se collocare, zu Schiffe gehen. Navem ex portu educere, abseegeln. Navem subducere, an das Gestad bringen. Navim ad littus appellere, anländen. E navi egredi, desilire, se projicere, aus dem Schiffe springen. Navem frangere, in ipso portu evertere, ex maximis turbinibus ereptam in portu amittere, scheitern, Schiffbruch leiden. Navis tormentis hostilibus depressa interiit, zu Grund geschossen werden. Navis in vadum illisa est, ist gestrandet. Naves in vadis affligantur, eliduntur, werden beschädiget. Navem reficere laceratam, colligere de integro, & ornare, ausbessern. Naves firmare, & anchoris infrenare, ankern. Naves in anchoris expectant, commorantur, vor Anker liegen.

Navitas, atis, f. Fleiß, Emsigkeit. *Syn.* Industria, opera.)(*Ignavia.* *Usus.* Navitas tua, & animus in Rempublicam est admirationi. V. *Diligentia.*

Naviter, fleißig, emsig. *Syn.* Strenuè. *Usus.* Naviter dicere, pugnare. V. *Diligenter.*

Navo, as, avi, atum, are. befleißigen. *Syn.* Præsto, exhibeo. *Usus.* Operam alicui, & studium navare. Suffragia alicui, & studium navare. Suffragia alicui, benevolentiamque navare. Navare atque venditare suam operam alicui.

Nausea, æ, f. Eckel. *Syn.* Stomachi fastidium. *Usus.* Navigavimus sine timore & nausea. Ne nauseæ molestiam susciperes æger.

Nauseo, as, avi, atum, are. einen Eckel oder Grausen haben. *Syn.* Stomachi fastidio laboro, abhorreo. *Phras.* *Nauseo pisces*, ich habe einen Eckel an Fischen. Fastidiente stomacho pisces respuo; fastidio sunt pisces; fastidium stomacho movent, generant pisces; nauseam movent, afferunt, generant pisces. *Usus.* Sudat, pallet quidlibet, modò ne nauseet, faciat.

Nauta, æ, *vel* Nativa, æ, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator, navicularius, remex. *Epi.* Inviti, timidi. *Usus.* Nautarum alii malos scandunt, alii sentinam exhauriunt, gubernator clavum tenens ad puppim sedet quietus.

Nauticus, a, um. zum Schiffe gehörig. *Usus.* Nauticarum rerum scientia. Nautica impedire ministeria.

Navus, a, um. emsig, fleißig. *Syn.* Strenuus, impiger, industrius.)(*Ignavus.* V. *Diligens, applico.*

Ne, damit nicht. *Syn.* Ut ne, quo ne, neque. *Usus.* 1. Quidvis age, dumne abieris. 2. *Non*, nicht. Illud ne quis admiretur. 3. *Neque*, weder. Ne istius quidem laudis sum cupidus. Nullas à te litteras habeo, ne famam quidem. 4. *An, utrum*, ob. Humine, an sublimè putrescat, nihil interest.

Nebula, æ, f. * Nebel. *Usus.* Quasi per nebulam aliquid videre. Depulsa nebula diem aperuit.

Nebulo, onis, m. Lotterbube, Böswicht. *Syn.* Nugator, nequam, qui mendaciis & dolis nebulas offundit, & tenebras. *Epi.* Certior, magnus. *Usus.* Hærebat nebulo, quò se verteret, non habebat. V. *Nequam, malus.*

Nebulosus, a, um. neblicht. *Syn.* Caliginosus. *Phras.* *Nebulosum erat*, es ware nebelicht. Humidi montes effunde-

debant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ prospectum oculorum auferebat, quæ liberum oculorum prospectum prohibebat. Nebulosum erat cœlum, & caliginosum; nebula erat ad multum diei densa adeò, ut lucis usum eriperet, non prospectû modò extra vallum ademptô, sed propinquô etiam congredientium inter se conspectû; orta ex lacu nebula campo, quàm montibus densior sederat; primâ luce densa nebula saltum omnem, campósque circa intexuit. *Usus.* Caliginosum, nebulosum cœlum.

Nec, nicht, weder, noch. *Syn.* Non, neque. *Usus.* Nec bona, nec mala.

Necdum, noch nicht. *Syn.* Nondum.

Necessariè, *vel* Necessariò, nothwendig. *Syn.* Necessitate, ex necessitate, necessariis & maximis de causis.

Necessarius, ii, m. Befreundter. *Syn.* Conjunctus, intimus, familiaris, necessitudine attingens. *Epi.* Cari, honesti, paterni, communis, conjunctus, inferior. *Usus.* Inter necessarios mihi conjunctissimus. Eos necessarios habere oportet, quos ineunte ætate dileximus. Necessarius, & propinquus meus. V. *Familiaris.*

Necessarius, a, um. nothwendig. *Syn.* Opus: fatalis.)(*Voluntarius. Adv.* Æquè, maximè, eo magis, vehementissimè, summè. *Usus.* Necessarium est, quod imperatur; voluntarium, quod permittitur. Leges fatales & necessariæ. Necessaria consecutio. V. *Necessitas.*

Necesse, nothwendig. *Syn.* Necessum, necessarium, opus. *Adv.* Planè, quodammodò, valdè. *Phras. Necesse erat id facere,* dieses zu thun ware nothwendig. Casus erat fatalis & necessarius, imposita mihi fuit necessitas id agendi; parendum erat necessitati; serviendum erat necessitati; necessitas me ad ea detrusit; ista experiri necessitas subigebat; coactus rerum necessitudine id suscepi; necessitudo, quæ timidos etiam fortes reddit, eò me adegit; necessitate adductus, compulsus id egi. Necessitas ultimum ac maximum telum huc me adegit; ultima necessitas, id ut facerem, admonuit, expressit; invitus hoc feci, & necessitate pressus, adstrictus, coactus. Id factum, quod sic tempus & necessitas flagitaret, quod sic usus posceret, quod sic ratio postularet; consilium necessitas subjecit. Id facere necesse habui. *Usus.* Comitas omnibus necesse est. Necesse non habui scribere. Necesse puto. V. *Opus, Decet, Necessitas.*

Necessitas, tis, f. Nothwendigkeit. *Syn.* Necessitudo, fatum, vis. *Epi.* Crudelis, divina, fatalis, honesta, magna, multa, nimia, nova, probabilis, summa, tanta. *Usus.* 1. Necessitate pressus. Ea mihi necessitas obvenit. Necessitati parere, servire. Necessitatem effugere. In rationem versa necessitas, man hat aus der Noth eine Tugend gemacht. 2. *Vinculum, conjunctioque amoris,* Liebs-Verbindung. Necessitatem, amicitiamque violare. V. *Necesse.*

Necessitudo, inis, f. freundschaftliche Vereinigung, Nothwendigkeit. *Syn.* Familiaritas, amicitia intima, consuetudo, conjunctio: necessitas. *Epi.* Absoluta, certissima, communis, conjuncta, fraterna, justa, levissima, magna, paterna, privata, recens, sanctior, singularis, summa, tanta, vetus, magna, nova, simplices, & absolutæ. *Phras. Necessitudinem cum aliquo facere,* vertrauliche Freundschaft mit einem machen. Conjungere necessitudinem cum aliquo; ad suam necessitudinem adjungere aliquem; cum aliquo necessitudinem constituere; aliquem in necessitudinem recipere. V. *Amicitia. Usus.* 1. Quos natura, *aut* benevolentia conjunxit. Vetus mihi cum illo necessitudo intercessit. Necessitudinem cum aliquo habere; colere, conservare necessitudinem. Necessitudine me attingit, er ist mir befreundet. 2. *Necessitas,* Nothwendigkeit. Necessitudo est, cui vi nulla obsisti potest. In necessitudinem causam conferre, sich mit der Nothwendigkeit entschuldigen.

Nec ne. oder nicht. *Syn.* An non. *Usus.* Sit missum, nec ne, nescio.

Neco, as, avi, atum, are. umbringen. *Syn.* Necem affero: occido, interficio. *Adv.* Manifestò, tectè, acerbè, crudelissimè. *Usus.* Fama, verberibus aliquem necare. V. *Interficio, occido.*

Nectar, aris, n. Götter-Trank. *Syn.* Deorum immortalium potus.

Necto, is, nexui, nexum, ere. flechten, knüpfen. *Syn.* Connecto, colligo. *Usus.* Videtis, quanta sit rerum series, ut aliæ ex aliis nectantur.

Nedum, zu geschweigen, nicht allein, noch viel weniger. *Syn.* Non modò, ne dicam, ut ne addam. *Usus.* Optimis temporibus non potuere, nedum istis miseris.

Nefandus, a, um. schändlich zu sagen. *Syn.* Nefarius, detestabilis.

Nefariè, lästerlich, schändlich. *Syn.* Turpiter, sceleratè. *Usus.* Nefariè, libidinosè, crudeliter egit.

Nefarius, a, um. lasterhaft. *Syn.* Scelera-

ratus, consceleratus, scelestus, impius. *Adv.* Maximè. *Usus.* Scelus nefarium facere. V. *Sceleratus.*

Nefas, Schande, Ungebühr. *Syn.* Scelus detestandum: non fas.)(*Licet.* *Usus.* Nefas dictu. Ajebat, id sibi nefas esse. Tu nihil mihi nefas censes.

Nefastus, a, um. unziemlich. *Syn.* Nefarius, impius, infelix. *Usus.* Quæ augur injusta, nefasta, dura, vitiosa dixerit, irrita, infectáque sunto.

Negantia, æ, f. Laugnung. *Vox technica.* *Usus.* Deinde addunt conjunctionum negantiam sic: Non, si hoc est, & illud; hoc autem non, igitur illud.

Negatio, onis, f. Verneinung, Abschlagung. *Syn.* Inficiatio. *Usus.* Negatio, & inficiatio facti.

Neglectio, onis, f. Versäumung, Vernachlässigung. *Syn.* Neglectus.)(*Curatio.*

Neglectus, ûs, m. Verachtung, Hintansetzung, Vernachlässigung. *Syn.* Neglectio. *Usus.* Rem neglectui habére. V. *Negligo.*

Negligens, tis, *g. o.* nachläßig. *Syn.* Socors, indormiens, dissolutus.)(*Sedulus, diligens.* *Phras.* *Negligens est in rebus suis*, er ist gar nachläßig in seinen Verrichtungen. Rebus suis planè indormit; segnis est ad imperata; dormitat in rebus suis; solutè, indiligenter, oscitanter agit omnia; cùm maxima illum negotia circumstent, sedet & oscitatur; segniter, otiosè, negligenter agit omnia. Negligentiâ, inertiâ, pigritiâ est incredibili. V. *Negligo.* *Usus.* Eum socors & negligens natura tardavit.

Negligenter, liederlich, nachläßig. *Syn.* Indiligenter, oscitanter, pro cætera socordia.

Negligentia, æ, f. Nachläßigkeit. *Syn.* Indiligentia, pigritia, socordia, inertia, incuria.)(*Diligentia.* *Epi.* Agrestis & inhumana, diligens, diserta, non ingrata, mira, plena, summa, turpis. *Usus.* Negligentia corrumpit animum. Fugere agrestem, & inhumanam negligentiam. Negligentiæ se dedere. Negligentiâ languere, obtorpescere. V. *Pigritia.*

Negligo, is, glexi, lectum, ere. versäumen, vernachlässigen, hintansetzen. *Syn.* Mitto, non curo, curare omitto; leviter fero, dissimulandum puto, contemno.)(*Curo.* *Adv.* Omninò, maximè, necessè, planè, crudeliter. *Phras.* 1. *Litteras olim diligenter cultas nunc plane negligit*, er setzet nunmehr das Studiren ganz hintan. Litteras jam ad se nihil pertinére arbitratur; non laborat jam de paranda doctrinæ fama; nec progressus sui in litteris rationem ullam ducit; nullam illum de litteris cura jam tangit; obduruit planè ad litteras. Famam ingenii planè abjecit; solutô & quietô in tantis æmulantium studiis agit animô; animô ad litterarum studia est omissô; nihil de studiis litterarum solicitus est. Litteras nil pensi habet. Jacet, refrixit ille discendi labor. Oblivio litterarum eum cepit; summa apud eum rei maximè necessariæ incuria. Notam jamdudum remisit industriam. 2. *Negligit officium suum*, er kommet seinem Amte nicht nach. Cessat in officio; claudicat in officio; deest officio, occasioni, sibi; causam suam ipse prodit; causam ipse suam damnat; abest illi cura, diligentia; remissô ac languidô est animô in rebus suis; languidiùs versatur in opere. 3. *Hæc omnia sunt ab iis neglecta*. das ist alles vernachläßiget worden. Nihil obedienter curatum; id totum pro cætera socordia actum; dimissa maximarum rerum opportunitas; res tanta ex omnium cura est omissa. 4. *Negligant, per me licet, isti commoda publica*, meinetwegen lassen diese alles fahren, was zum gemeinen Besten dienet. Neglectui, per me licet, sint istis commoda publica; pedibus, per me licet, ista trahuntur; fiat jactura istorum omnium, & salutis communis oblivio capiat levissimorum hominum pectora. Dissolvantur instituta omnia, quibus saluti publicæ cavetur; obterantur, & conculcentur. Jaceant leges, instituta majorum obsolescant, frigeant bonorum civium studia, langueant, senescant: ego ista nec moveo, nec curo. Vilia habeantur, susque deque habeantur publica commoda, ego ne manum quidem verterim. 5. *Adeone negligis sinistram famam?* so achtest du dann so wenig, was man Uebels von dir redet? adeone parùm abhorres sinistram de te famam? adeone parvi facis? adeone parùm pensi tibi est; nihil igitur pensi habes, nihil laboras; nihil ad te pertinere arbitraris, quis hominum de te sermo sit? adeone famam abjecisti? adeo nec bonæ, nec sinistræ famæ cura, cogitatióque te tangit ulla? *Usus.* Exempla majorum, leges, autoritatem senatus, religiones, jura publica neglexisti. V. *Piger.*

Nego, as, avi, atum, are. laugnen, absprechen, verneinen. *Syn.* Inficior, abnuo, denego, recuso.)(*Affirmo, fateor, promitto.* *Adv.* Ad extremum, bellè, jucundè, liquidò, omninò, molestiùs, palam, planè, præcisè, prorsus, rectè, valdè, veriùs, usquam, vulgò. *Phras.*

N

Negat, se à te quidquam accepisse, er verneinet es, daß er etwas von dir bekommen habe. Pernegat, se quidquam à te accepisse, inficias it, præcisè negat; planè sine ulla excusatione præcidit; pari animi, vultúsque constantiâ abnuit, tibi à se quidquam deberi. 2. *Negat sibi omnes delicias*, er versaget ihm selber alle Ergötzlichkeit. Genium ubique defraudat; deliciis se fraudat omnibus; ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet. 3. *Negat opem*, er versaget ihm seine Hülfe. Spe auxilii rogantem frustratur. V. *Nolo*.

Negotialis, e. zum Geschäfte gehörig. *Usus*. Pars negotialis eâ constitutione contenta.

Negotiatio, onis, f. Handlung, Gewerbschaft. *Syn*. Mercatura. *Epi*. Vetus.

Negotiator, oris, m. Handelsmann. *Syn*. Mercator. *Epi*. Germanus, obscurus, improbus. V. *Mercator*.

Negotiolum, i, n. Geschäftlein. *Usus*. Erit aliquid negotioli.

Negotior, aris, atus sum, ari. handeln, Gewerb treiben. *Syn*. Negotium gero: mercaturam facio, exerceo. V. *Mercator*.

Negotiosus, a, um. geschäftig. *Syn*. Plenus negotiorum. *Usus*. Provincia est molesta & negotiosa.

Negotium, ii, n. Geschäft, Gewerb, Beschwerniß. *Syn*. Res, munus, cura, labor, provincia, molestia. *Epi*. Audax, certum, jucundum, dignum, facetissimum, impudens, ineptum & græcum, fortunatum, lautum, lentum, luteum, odiosum, salubre & honestum, suspiciosissimum, turbulentum, vulgare & notum, molestum, & operosum, invidiosum, plenum laboris & periculorum, assiduitate molestum, è dignitate alienum, expeditum, forense. *Phras*. 1. *Multa habeo negotia*, mir liegen viele Geschäfte auf dem Halse. Multa me circumstant negotia; res mihi multæ tractandæ sunt, & curandæ; maxima onera in Republica sustineo. Multis distineor laboribus; negotiorum mole obruor; procuratio quædam multis officiis implicatum me tenet, & constrictum; pluribus nunc curis sum adstrictus; res suscepi plurimas & maximas; multis negotiis implicor; tument, ut cùm maximè, negotia; occupatissimus sum; multæ ad me quotidiè maximarum rerum procurationes deferuntur; multis quotidiè urgeor, impedior negotiis. 2. *An tibi negotium facesso?* bin ich dir dann überlästig? an molestiam tibi exhibeo? an molestiâ te afficio? an tibi mecum res est; an tibi negotium præbeo, exhibeo? an gravis auribus tuis, an fastidio sum? num quæ tibi ægritudo à me objecta est? an negotii tibi aliquid à me seritur, conflatur? an alienô tempore incommodus obversor? num sermonis insolentiâ aures tuæ offenduntur? V. *Molestus*. *Usus*. 1. Nullô negotiô rem efficiam. Id non magni negotii est, das ist leicht. Negotium alicui mandare, imponere, dare, deferre; in negotium mittere; negotio aliquem præficere, præponere, ein Geschäft auftragen. Negotium suscipere, negotium attingere, contrahere, auf sich nehmen. Negotium administrare, curare, tractare, agere, obire, gerere, sustinere, führen. Negotium expedire, explicare, conficere, transigere cum aliquo, ausführen, zu Ende bringen. Multis negotiis implicari, impediri, detineri, obrui, distineri, überladen seyn. E negotiis emergere, heraus kommen. Negotio præesse, vorstehen. In negotio versari, in Geschäften seyn. Negotia tueri, versorgen. Negotia fugere, se à negotiis removere, negotia deponere, fliehen, aufgeben. Negotium invertere, umkehren. Est mihi tecum aliquid negotii, ich habe mit dir etwas abzuhandeln. 2. *Molestia*, Beschwerniß. Negotium alicui facessere, præbére, exhibére, überlästig seyn. V. *Res, occupo*.

Nemo, inis, m. niemand. *Syn*. Nullus, nemo omnium, quis omnium?)(*Aliquis*. *Adv*. omnino. *Usus*. 1. Nemo de Senatoribus affuit. Te amo, ut neminem. Magis te idoneum scio neminem. 2. *Ullus*, jemand. Contigit tibi, quod haud scio, an nemini.

Nempe, nehmlich. *Syn*. Scilicet, videlicet, nimirum, quippe, certè. *Usus*. Quibus autem hostibus? nempe, qui &c. Nempe igitur ea restant.

Nemus, oris, n. Lust-Wald. *Usus*. Agros & nemora peragrare.

Nemorosus, a, um. * waldig. *Usus*. Insula nemorosa.

Neo, es, evi, etum, ére. nähen, spinnen. *Syn*. Fila duco, deduco, torqueo, pensum carpo, manus lanæ admoveo, lanam in fila attenuo.

Nepos, otis, m. Enkel. *Syn*. Qui ex filio *vel* filia natus; *item*: Prodigus. *Phras*. *Est in patrimonio nepos*, er ist ein rechter Verschwender seines Erbes. Gurges est atque helluo, natus abdomini suo. Patrimonium ejus profundæ libidines devorant. In vino, ac luxu, in suo fœtore ac vino jacet; patria bona lacerat, abligurit; totos dies bibit, lu-

ludit, vomit. Totos dies in caupona delitescit, ad vesperum perpotat, pergræcatur, voluptati obsequitur. V. *Consumo, luxuria.*

Neptis, is, f. Enkelin. *Syn.* Ex filio *vel* filia nata.

Neptunus, i, m. Meer-Gott. *Syn.* Maris Deus.

Nequam, *g. o.* Schalk, Lotterbube, Boßwicht. *Syn.* Homo nihili, improbus, impurus.)(*Frugi. Phras. Homo nequam & improbus*; ein boßhafter Mensch. Bipedum nequissimus; quo inertior nemo; nemo ignavior proferri potest. Nemo est unquam inventus tam profligatus; tam perditus; tam ab omni non modò honestate; sed etiam simulatione honestatis remotus; relictus. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta est vitæ ejus? Nequissimus omnium, qui sunt, quique unquam fuere, mortalium. Officina nequitiæ, diversorium omnium flagitiorum. V. *Malus, Nequitia, Improbus.*

Nequaquam, keinesweges, gar nicht, mit nichten. *Syn.* Nullo pacto, nulla ex parte, minimè; haudquaquam, neutiquam: minimè gentium, minimè vero: fabulæ. *Usus.* Illud nequaquam præterire possum; quod &c.

Neque, weder, noch. *Syn.* Nec. *Usus.* Neque tunc peccavi; neque modo.

Nequeo, is, ivi, ire. nicht können. *Syn.* Non queo, non possum, non habeo, quemadmodum & integrum mihi non est. *Usus.* Istud prætererire nequeo. V. *Possum.*

Nequidquam, vergeblich, umsonst. *Syn.* Frustra. *Usus.* Ea res mihi nequidquam angorem attulit.

Nequiter, boßhafter Weise. *Usus.* Ille pravè, turpiter, nequiter egit.

Nequitia, æ, f. Schalkheit, Muthwillen, Boßheit. *Syn.* Flagitium, malitia, inertia.)(*Frugalitas. Epi.* Insignis, perdita, singularis, summa, victrix. *Usus.* Homo singulari nequitiâ præditus. Summa nequitiâ & libidnum infamiâ. Officina nequitiæ. V. *Malus, Nequam, Improbus.*

Nervosè, kräftig, nachdrücklich. *Syn.* Enixè, fortiter, validè, firmiter. *Usus.* Nervosè differere.

Nervosus, a, um. kräftig. *Syn.* Fortis, robustus.)(*Dissolutus. Usus.* Quis Aristotele nervosior?

Nervus, i, m. Spann-Ader, Nerve. *Syn.* Torus, vis, vires, robur. *Epi.* Forenses, honesti. *Usus.* 1. Nervi in omne corpus ducuntur. Nervorum implicatio toto corpore pertinens. 2. *Nervi Musici,* Saiten. Nervi fidium ita sonant, ut à digitis sunt pulsi. 3. *Virtus, vis, robur, Transl.* Kräfte. Quantum in tuo animo roboris est, & nervorum! Contendere; intendere; abhibére nervos omnes in re aliqua, alle Kräfte anspannen. Incidere nervos virtutis Reipublicæ, alle Kräfte benehmen. Pecunia belli nervus. Pecunia nervus rerum, die Seele vom Handel und Wandel.

Nescio, is, ivi, itum, ire. nicht wissen. *Syn.* Ignoro, sum ignarus; inscius sum & rudis; id scientiam meam fugit, id latet me, juxta cum ignarissimis ignoro. *Phras.* 1. *Quis vero id nescit?* wer weiß es nicht? quis in ea re adeò hospes? cujus aures ita peregrinantur? quis omnium tam est ignarus, tam rudis in Republ. tam nihil de se cogitans? quem præterit, fugit? quem id fallere potest? Quis in sua patria tam peregrinus est, & advena, ut rem adeò vulgatam ignoret? Quis in tanta ignoratione rerum omnium versatur? Quis tantâ laborat inscientiâ, cui id incompertum esse possit? 2. *Quid agam, nescio,* ich weiß nicht, was ich zu thun habe. Hæret aqua; nondum habeo exploratam, *aut* explicatam rationem consilii mei; res necdum est ad liquidum ratione perducta; sententia mihi necdum stare potuit; incertum mihi est, quod fieri conveniat. 3. *Nescio factum est*; dieses ist geschehen, mir unbewußt. Me ignaro, nec opinante; me inscio; imprudentè me; insciente me, me inconsultò factum est. V. *Ignoro. Usus.* Nemo in eo, quod nescit, disertus esse potest. Homo nescio quis. Nescio quid timere videtur.

Nescius, a, um. unwissend. *Syn.* Inscius. *Usus.* Non eram nescius, quantùm is &c. ich wußte es wohl. V. *Ignarus.*

Neuter, ra, um. keiner aus beyden, keinem Theile zugethan. *Syn.* Indifferens, nullarum partium, qui in neutram partem movetur, medius, neutrius factionis, partis; qui medium quendam cursum tenet, qui ancipitem se & medium gerit; qui nihil magnoperè ad ullam partem inclinatur; qui ex ancipiti temporum mutatione pendet, à studio partium alienus. Neutralis, *vulg.*)(*Alter, uterque. Usus.* In neutram partem commoveri. Neuter vestrum mihi carior est. Neuter anguis, *nec mas, nec fœmina.*

Neutiquam, mit nichten, gar nicht. *Syn.* Nequaquam.

Neutrò, auf keinen Theil, oder Seiten. *Syn.* In neutram partem. *Usus.* Tempus teritur neutrò inclinatâ spe.

Nex, necis, f. gewaltthätiger Tod. *Syn.* Mors violenta. *Usus.* Necem sibi consciscere, sich selbst ermorden. Necem alteri afferre. V. *Mors, Interficio, Occido.*

Nexum, i, n. *vel* Nexus, ûs, m. Band, Verbundenheit. *Syn.* Obligatio quædam civilis. *Usus.* Nexorum & mancipiorum multa sunt jura. Nexû obligari alicui. Nexum inire, *se & corpore, & bonis devincire creditori*, sich mit allem, was man ist, und hat, verbindlich machen. Nexû solutus, *post dissolutum æs alienum*, nachdem die Schuld bezahlet worden.

Ni, wo nicht, wann nicht. *Syn.* Nisi. *Usus.* Mirum, ni domi est.

Nidor, oris, m. Geruch von etwas. *Syn.* Odor rerum præsertim assarum. *Usus.* In illo nidore ganearum tuarum.

Nidus, i, m. Nest. *Usus.* Aves cubilia, nidosque fingunt, construunt, eosque, quam possunt, mollissime substernunt. Nidos ponere, texere.

Niger, ra, um. schwarz. *Syn.* Ater, atratus, fuscus.)(*Albus.* Quæ alba sunt, nigra dicere.

Nigror, oris, m. Schwärze. *Nigredo, vulg.* *Usus.* Noctis excæcat nigror.

Nihil, nichts. *Syn.* Nihilum, nequidquam, non quidquam, nihil quidquam, nulla pars, ne pilus quidem. *Phras.* 1. *Nihil penitus reliquit*, er hat nichts übergelassen. Ne vestigium quidem rei est reliquum; tegulam in urbe nullam reliquit; ne minimam quidem rem fecit reliquam; nec argenti scrupulum, nec umbram quidem; non modò granum nullum, sed ne paleam quidem, non glebam ulli reliquit; ne imago quidem veteris opulentiæ nobis relicta est; nihilò minus habemus ex tantis opibus. 2. *Nihil de virtute habet*, er hat gar nichts tugendliches an sich. Virtutem ne de facie quidem noscit; ne pilum quidem viri boni habet; ne umbram quidem honesti unquam vidit, pristinæ virtutis ne vestigium quidem ullum superest. *Usus.* Nihil potest fieri nec commodiùs, nec meliùs. Nihil tibi obligor. Illâ nocte nihil aliud, prætorquam vigilatum est. Nihil ad Persium Lælius, er ist mit dem andern nicht zu vergleichen. Hostes nihil aliud, quàm abeunt. Hominem nihil ampliùs, quàm urbe submovit. Tene ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, selbst nichts haben.

Nihildum, noch nicht. *Syn.* Nihil adhuc, non adhuc, nondum quidquam.

Nihili, nichts, nichtswürdig. *Usus.* Homo nihili. Nihili facere.

Nihilominùs, Nihilô minùs. nichts destoweniger. *Syn.* Nihilo seciùs.

Nihilum, i, n. nichts. R. *ex* ne & hilum. *Phras.* *Omnia interibunt*, es wird alles zu Grunde gehen, gänzlich vernichtet werden. Omnia in nihilum occident, recident; ad nihilum venient; in nihilum redigentur. *Usus.* Ex nihilo orta sunt omnia: nihilo majori in discrimine es, ac ego. Nihilô magis, quàm tu, certus sum. Pro nihilo ducere hominem, præ se hominem non putare, verachten.

Nil, nichts. *Syn.* Nihil.

Nimbosus, a, um. regnerisch. *Usus.* Ventus, sidus nimbosum.

Nimbus, i, m. Platz-Regen. *Syn.* Imber, pluvia. *Usus.* Nimbi, nives, grandines. V. *Imber.*

Nimiò, als zu viel. *Usus.* Nimiò plus te diligo.

Nimioperè, gar sehr. *Syn.* Maximoperè. *Usus.* Nimioperè ædificia me delectant.

Nimirùm, nehmlich. *Syn.* Nempe, scilicet, videlicet. *Usus.* Hoc nimirùm est illud &c.

Nimis, *vel* Nimiùm, gar zu viel. *Syn.* Immoderatè, extra modum, præter modum, ultrà quàm satis est, ultra justum, plus æquô, nimioperè, nimiô plus.)(*Parum.* *Phras.* 1. *Nimis in dicendo longus es*, du bist gar zu weitläuftig im Reden. Nimius es in dicendo; præter modum profusus es in dicendo; nimis progrederis in dicendo; satietate enecas audientes; est quædam in te dicendi exuberantia; immoderatione verborum efferris; immoderata, immensa, infinita est tua oratio; modum excedis, egrederis in dicendo; profusum dicendi genus sequeris; abuteris patientiâ auditorum; styli luxuriem depascas, nimia resecces, oportet. 2. *Potentia nimis magna*, eine gar zu grosse Macht. Magnitudine jam laborat sua; vires præpotentis populi sese ipsæ conficiunt. *Usus.* Magis offendit nimium, quàm parum. Sed hæc nimis requiro. Ne quid nimis. *Prov.* Nimis insidiarum. Nimis valdè.

Nimius, a, um. gar zu viel, übermäßig. *Syn.* Immoderatus, immodicus, intempe-

perans, plus æquô, nimiô plus, nimis magnus &c.)(*Modicus*. *Usus*. Nullam ego in re tanta diligentiam nimiam puto. Nimius animi, imperii. Nimiô plus mobilia ingenia. Nimius in decernendis præmiis, & tanquam prodigus. V. *Nimis*.

Ningo, is, ninxi, ere. *vel Ningit*, es schneyet. *Usus*. Totô ningit æthere. V. *Nix*.

Nisi, wo nicht, wann nicht. *Syn*. Ni, si non, nisi si, quod nisi; præter, præterquam. *Usus*. Veniam, nisi impeditus fuero. Nisi si se forte jactat. Quem civem senatus, nisi me commendavit? Cur id respuis, nisi quod turpe est? Si nihil aliud fecerunt, nisi rem retulerunt, nonne satis fuit, illis gratias agi?

Nisus, ûs, m. Bemühung, Vorhaben, Unterwindung. *Syn*. Conatus, gressus. *Usus*. Pedetentim ire, & sedatô nisû. V. *Conor, labor*.

Nitedula, æ, f. Feld-Mauß. *Muris genus agreste*.

Niteo, es, ui, ére. glänzen, schimmern. *Syn*. Splendeo, nitesco, floreo.)(*Squaleo, obsolesco*. *Adv*. Valdè. *Usus*. Nitet oratio. Unguentis nitet. V. *Splendeo*.

Nitesco, is, ere. glänzen. *Syn*. Niteo. *Usus*. Cœlum nitescit.

Nitidè, schön. *Syn*. Splendidè, eleganter.

Nitidus, a, um. schön, sauber, glänzend. *Syn*. Nitens, cultus.)(*Incultus, horridus, agrestis*. *Usus*. Verba, oratio nitida. Pexô capillô nitidus. Nitidi colles, campi. V. *Cultus*.

Nitor, oris, m. Zierde, Glanz. *Syn*. Cultus, munditia.)(*Squalor*. *Epi*. Naturalis, non fucatus, nimius, parilis. *Usus*. Inest in eo naturalis nitor, non fucatus. Ejus nitor urbis Italiam illustrat. Intuens ejus purpuram, & nitorem corporis.

Nitor, eris, nixus, *vel* nisus sum, niti. sich bemühen, unterfangen, an etwas sich halten. *Syn*. Enitor, connitor, adnitor: fulcior, confido, pendeo, innitor. *Phras*. *Salus nostra in illo nititur*, unser Heil gründet sich auf ihn. Salus publica unius hominis incolumitate continetur; ex unius vita vita pendet omnium; unius consiliô ac præsidiô Respublica nititur. Ex unius viri consilio, autoritate, gratia suspensæ sunt omnium nostrum rationes. V. *Innitor*.

Usus. 1. Ad immortalitatem nominis niti. Consilio, studio, labore omni nitebar. 2. *Innitor, sustentor*, sich an etwas halten. Egone hujus pecudis consilio, aut præsidio niterer? Divinatio conjecturâ nititur. Sustentabimus nos, ac omni spe nitemur. V. *Conor, laboro*.

Nivalis, e. schneyicht. *Syn*. Nive plenus. *Usus*. Tumuli nivales, dies nivalis.

Niveus, a, um. Schnee-weiß. *Usus*. Candor niveus.

Nivosus, a, um. * schneyicht. *Usus*. Nivosa grando.

Nix, nivis, f. Schnee. *Phras*. *Omnia erant plena nivibus*, es war alles voller Schnee. Densam procella nivem effuderat; nives omnia oppleverant; iter perpetuis obsitum erat nivibus, quas frigoris vis gelû adstrinxerat; prata erant altâ nive obruta; cumulatâ nive tecta laborabant. *Usus*. Risi nivem atram. Nix ventô cumulata ingredientes fatigabat.

Nixus, ûs, m. Bemühung. *Syn*. Nisus. *Usus*. 1. Magnô nixû aggredi aliquem. 2. *Partus*, gebähren, Kinds-Wehe. Fœtum acerbô nixû edere.

No, as, are. schwimmen. *Syn*. Nato. *Usus*. Natura bestias nantes aquarum incolas esse voluit. V. *Nato*.

Nobilis, e. edel. *Syn*. Clarus, insignis, genere nobili natus, honestô, summô locô natus, bonô locô natus, clarissimô patre satus, *vel* natus; non ignobili, equestri locô, nobilissimâ familiâ, inclytis avis, *seu* majoribus natus; stirpe antiquissimâ, in summa familia ortus; natus in antiquissima, amplissimáque familia; bonis parentibus, ampiâ & honestâ familiâ editus; generosâ stirpe profectus; honestissimi, & nobilissimi generis; generosus, non ignobilis, non obscurus, in veteri dignitate, fortunáque natus; genere insignis; vir honestissimæ imaginis, veteris prosapiæ, multarum imaginum; de summo loco; prognatus genere summo, & summis divitiis; clarus genere; inclytus nobilitate; nobilitate florens, præcellens; regali sanguine creatus; regio semine ortus; vir honoratissimæ imaginis.)(*Obscurus, ignobilis*. *Phras*. 1. *Nobilis est*, er ist von gutem Adel. Domesticò summò genere est; inter populares nobilitas illi & opes eminent; nobilitatem generis summam habet; antiquô genere in spem magnæ fortunæ genitus est; antiquitate generis,

ris, & gloriâ majorum floret; multas, insignésque familias paternâ nobilitate complexus est; multâ claritudine generis, illustri sanguine est; majorum commendatione insignis est. 2. *Materna stirpe non est nobilis*, er ist von mütterlicher Seite nicht von Adel. Materno genere impar est; paterno summo genere, materno humili atque obscuro. 3. *Nobilis novus, vulg.* ein neuer Edelmann. Homo novus; unâ imagine nobilis; per se cognitus, nullâ majorum commendatione; nullis imaginibus decorus; qui sibi omnia fortunæ incrementa, *vel* ornamenta debet; qui nobilitatis insignia primus in familiam invexit; splendorem generi suo accersiit; natales suos novo dignitatis splendore illustravit. 4. *Nobilibus adscriptus est*, er ist in den Adel erhoben worden. In nobilium ordinem adscriptus, adscitus, adlectus, cooptatus est; inter nobiles lectus est; nobilitatis jure, ac prærogativâ donatus, ornatus est; collata est illi dignitas equestris. *Usus.* Vir inter suos illustris, ac nobilis. Nequaquam tam genere insignes, quam vitiis nobiles. Ex pietate nobilis & clarus. V. *Familia, Genus, Generosus.*

Nobilitas, tis, f. der Adel. *Syn.* Claritas, antiquitas, dignitas generis; vetustas familiæ; splendor, claritudo generis.)(*Ignobilitas. Epi.* Excellens, clarissima, gloriosa, inimica, integra, innocens, major, notior, par, præclara, præstans, summa, tanta, vera, insignis, princeps, illustris, antiqua, nulli secunda, ingenua, obscurior. *Usus.* Nobilitate florere; præcellere. Ad memoriam laudum domesticarum, & illustrandam nobilitatem tuam. V. *Genus, Nobilis.*

Nobilito, as, avi, atum, are. berühmt machen. *Syn.* Illustro, orno, celebro. *Usus.* Poëtæ, & opifices post mortem nobilitari volunt. Nobilitatus multitudine rerum gestarum. Spectata & nobilitata viri virtus. V. *Illustro, Nobilis.*

Nocens, tis, *g. o.* schädlich, schuldig. *Syn.* Noxius.)(*Innocens. Usus.* Reus nocens. Libido hominum pestiferorum, & nocentissimorum. V. *Reus.*

Noceo, es, ui, itum, ére. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Officio, obsto, fraudi sum, damnum affero, infero, detrimento sum, detrimentum affero, incommodo afficio, calamitatem importo, mali aliquid inveho. *Adv.* Ineptè, leviter, mediocriter, quam minimùm. *Usus.* Non licet, sui commodi causâ nocere alteri. Nihil nocuerit, si cum Balbo fueris locutus. V. *Damnum, detrimentum, incommodum, incommodo.*

Noctua, æ, f. Nacht-Eule. *Syn.* Noctuam Athenas mittere. *Prov.*

Noctù, nächtlicher Weile. *Syn.* Nocturno tempore, in tenebris, nocte. *Usus.* Noctu, an interdiu. V. *Nox.*

Noctuabundus, a, um. zu Nacht herum wanderend. *Syn.* De multa nocte ambulans.

Nocturnus, a, um. nächtlich.)(*Diurnus. Usus.* Nocturni, diurnique labores. Fur nocturnus.

Nodosus, a, um. * knoticht, knorricht. *Syn.* Quod multos habet nodos.

Nodus, i, m. Knote, Knopf. *Syn.* Colligatio, vinculum. *Epi.* Æternus, difficilis, magnus, cœlestis. *Usus.* 1. Amabilissimus nodus amicitiæ. Adstrictum pluribus nodis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. Solvere, explicare nodum, cujus nexus, unde inciperet, quove se conderet, nec ratione, nec visû percipi poterat. 2. Difficilis ad explicandum locus, res, quæstio, eine Frage, oder Sache, aus welcher hart zu kommen ist. Incideramus in nodum difficilem. Dum hic nodus expediatur. Inopia rei frumentariæ magnus in Republica nodus.

Nolo, non vis, nolui, nolle. nicht wollen. *Syn.* Non volo, non libet, negligo. *Adv.* Minimè, omninò, planè, prorsus, valdè. *Phras.* 1. *Nolo in hoc negotio ultra progredi*, ich will in dieser Sache nicht weiter fortfahren. Totum simul consilium abjeci; non committam, ut magis eo negotio implicer; studeo effugere, quod malè cœptum est, negotium; parcam longiori labori; animum posthac talibus curis vacuum, & integrum servabo; ejusmodi negotiis ultrà me non dabo; aversatur planè animus, abnuit, detrectat illam procurationem. Nego me progressurum, atque in hoc perstabo; neque resistantem quisquam, ac tergiversantem ad aliud consilium traduxerit. Tædet me illorum laborum, ac pœnitet. 2. *Pactiones tam inhonestas nolo*, ich will einen so schändlichen Vertrag nicht eingehen. Non recipit pactiones tam absonas honestas mea, aspernatur repellit; ab his pactionibus infamia me rejicit; sibi habeant, quibus istæ probantur, pactiones, ego animum non inducam, ut ad eas conditiones descendam. Absum à tam turpi pactione longissimè, neque me unquam ad paciscendum dabo. *Usus.* Noli putare, cave existimes, glaube es nur nicht. V. *Invitus.*

No-

Nomen, inis, n. Nahme, Ruhm, Ursache, Vorwendung, Schuld. *Syn.* Vocabulum, appellatio; causa, titulus; debitum, fama, existimatio. *Epi.* Æternum, alienum, ambiguum, amantius, amplissimum, aureum, carum, certum, clarum, bonum, commune, consulare, contrarium, divinum, divulgatum, dulce, durius, falsum, fatale, finitimum, frumentarium, geminum, gratissimum, gravans, grave, honestum, hostile, illustre, inane, inauditum, incolume, infimum, inimicum, invidiosum, invisum, leve, magnum; miserum, molle, molestum, nobile, notum, novum, obscurum, paternum, patrium, perditum, plenum, populare, pulchrum, recens, regale, regium, sanctum, splendidum, triste, tutum, vitiosum, usitatum, vulgare. Aptiora, læta. *Phras.* 1. *Nomen à victa Africa habet Africanus*, Africanus Scipio hat seinen Nahmen von dem überwundenen Africa bekommen. Africanus à sua victoria nomen traxit, invenit, reperit, adeptus est; cognomen ex victoria invenit, cepit; appellationem à victa Africa traxit; Africano nomen à victoria inditum est; è victa Africa sumpsit, consecutus est; cognomen Africani cum victoriæ insignibus ex Africæ spoliis induit; cognomen Africani ex Africa devicta adscitum est; Africani nomen à victa Africa obtinuit, meruit. Africa devicta Scipioni nomen dedit; cognomen fecit; titulum Africani adscripsit, adjecit. 2. *Hoc nomen habet*, also heisset er. Hoc nomine est; hoc illi nomen est; hoc illi nomen inditum; hoc illi cognomentum est; hoc nomine salutatur, nuncupatur, appellatur. Vid. *Nomino.* 3. *Saluta illum meo nomine*, grüsse ihn in meinem Nahmen. Verbis meis dic salutem homini; ex me saluta hominem; salvere illum verbis meis jube. 4. *Nomen sine re habent*, sie haben den Titul solcher Würden, nicht aber die Sache selber. Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia; in amplissimis honorum nominibus non modo dignitas nulla est, sed & summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solidò, quam speciosò nomine Consules appellantur. *Usus.* 2. Nomina nova rebus novis ponenda, imponenda, danda. Res novæ nomine etiam novo appellandæ, signandæ, notandæ. Hoc, puto, nomine est. Meo illum nomine roges velim. 2. *Causa, titulus*, Ursache, Titul, Vorwendung. Græci multis nominibus reprehendendi. Nomine Reipubl. nullum laborem defugere. Voluptatis nomine omnia facere. Eo nomine nihil de fortuna queri possum. Justæ severitatis nomen barbaris tuis moribus prætendis. 3. *Debitum*, Schuld. Nomina facere. Nomina exigere. Nomen solvere, expedire, explicare, expungere, de tabula tollere, Schulden zahlen. Decem millia in nominibus habeo, in numerato nihil, ich habe 10000. Gulden in Schuld-Briefen, in baarem Gelde nichts. 4. *Fama, existimatio, autoritas*, Ansehen, Ruhm, grosser Nahme. Clarum nomen captare. consequi, adipisci, obtinere, habere. Viget, floret invictum ejus nomen. Ejus nomen nulla vetustas delebit, extinguet, obscurabit. 5. *Ad rem bellicam*, in Kriegs-Sachen. In militiam nomen dare. Nomina profiteri. Ad nomen respondere. Nomen alicujus accipere, sich unterhalten lassen. V. *Debitum, æs, fama, detraho, gloria.*

Nomenclatio, onis, f. Benahmsung. *Syn.* Appellatio, nominatio.

Nomenclator, oris, m. Benenner. *Syn.* Servus, monitor, qui civium nomina tenebat, *seu* noverat.

Nominatim, mit Nahmen, nahmentlich.)(*Generatim.* *Usus.* Nominatim honore aliquo excludi. Nominatim appellare.

Nominatio, onis, f. Benahmsung. *Usus.* Facere nominationem alicujus, einen zu einem Amte benennen.

Nomino, as, avi, atum, are. nennen, benahmsen. *Syn.* Appello, nuncupo, voco, nomen pono, impono; nomine appello, compello; verbo noto, certo nomine noto. *Adv.* Acerrimè, benè, brevi, imperitè; iterum, melius, præclarè, verè. *Phras.* 1. *Filium suum Ascanium nominari voluit*, er hat wollen, sein Sohn solle Ascanius heissen. Parens Ascanio filio nomen dixit, edidit; Ascanio nomen dedit, indidit; Ascanii nomine filium prædicari & nominari voluit; Ascanium nuncupari voluit; Ascanio ut nomen esset filio, *vel* Ascanius ut illi nomen esset; Ascanium salutari voluit; Ascanium filio nomen dixit, edidit. 2. *Virgilius opus de agrorum cultu Georgica nominavit*, Virgilius hat sein Buch von dem Acker-Bau Georgica genennet. Georgica inscripsit, nuncupari voluit; Georgicorum titulum ferre, habere voluit; Georgicorum appellationem dedit, indidit libris suis; Georgicorum nomine insignivit; Georgicorum nomine prodire, circumferri, legi voluit. *Usus.* Rem suô certô, ac propriô nomine nominare. Brutus, quem ego honoris causâ nomino. V. *Nomen.*

Non, nicht, nit. *Syn.* Haud, neutiquam, haud quaquam, minus. ✗ *Etiam. Phras. Non est opus tibi monitore*, du hast keines Mahnens vonnöthen. Nihil admonendus es; nihil est, quod te admoneam; nefas est, te monere; facies, etiam nullus moneam; quis est tam demens, quin sentiat, monitore tibi haud opus esse. *Usus.* Non enim, si mundus non erat, DEUS non erat. Non ita valdè cupio.

Nonæ, arum, f. der fünfte, oder siebende Tag im Monath.

Nonagesimus, a, um. der neunzigste.

Nonagies, neunzigmal.

Nonaginta, Neunzig.

Nondum, noch nicht. *Syn.* Necdum, neque dum, neque etiam dum, nihildum, etiam nunc non; non adhuc. *Usus.* Nondum scit rem pater.

Nongenti, æ, a. je neunhundert.

Nonne? ob nicht? *Syn.* An non? *Usus.* Nonne ita est? nonne oportuit præscisse me?

Nonnihil, in etwas, etlicher massen, zum Theil. *Syn.* Aliquantum. *Usus.* Nonnihil commoveor.

Nonnullus, a, um. einiger, etlicher. *Usus.* Nonnullus honor. Nonnulli dicunt.

Nonnunquam, bisweilen. *Syn.* Aliquando, interdum; est, cum &c.

Nonus, a, um. der neundte.

Norma, æ, f. Richtschnur, Regel, Winkelmaaß. R. à γνώρισμα. *Syn.* Lex, regula, præscriptum. *Epi.* Acerrima, certa, naturalis. *Usus.* Non hæc sunt Philosophorum acerrimâ regulâ ac normâ dirigenda. Natura est norma legis. Non est Epicurus ad istam normam sapiens. Plura homines judicant odiô, aut amore, quam veritate, aut præscriptô, aut rationis normâ aliquâ. V. *Regula*.

Nosco, is, novi, notum, ere. kennen, erkennen. R. à γινώσκω. *Syn.* Cognosco, cognitum, notum, perspectum habeo, notitiam rei habeo, perspicio, comprehendo. *Adv.* Benè, funditus, omnino, paululum, modo, planè, penitus, probè, pulchrè, rectè, satis. *Phras. Nosco perbene adolescentem illum*, ich kenne ihn gar gut. Ita mihi notus est, ut sensum ejus, & naturam planè perspexerim; pertractatas penitus, perceptasque res illius habeo; percalleo res ejus omnes ac rationes; pulchrè novi hominem; nihil ignoro rerum ejus; sensus ejus omnes cognitos habeo, & perspectos; ingenium hominis, & mores probè, optimè teneo; animi ejus ignarus non sum. V. *Notus, intelligo. Usus.* Jubet nos Pythius Apollo noscere nos ipsos. Non leges civitatis, non jura novit. Si Cæsarem benè novi, is est, qui &c.

Noster, a, um. unser. *Usus.* Noster est. Noster socer, video, venit.

Nostras, atis, *g. o.* unserig. *Syn.* Noster, nostræ gentis, consuetudinis, artis, sectæ. *Usus.* Capior facetiis maximè nostratibus. Nostratia verba.

Nota, æ, f. Zeichen, Anmerkung. *Syn.* Signum, insigne, vestigium; infamia, dedecus, ignominia. *Epi.* Certa, falsa, insignis, justa, melior, quasi naturalis, propria, sempiterna, turpis, certæ, inscriptæ, insignitæ, optimæ, tenues, obscuræ, verisimiles, verissimæ. *Phras.* 1. *Notam incurrit*, er ist übel ankommen. In dedecus incurrit; notâ inustus est; in reprehensiones hominum incurrit; reprehensionem non effugit. V. *Reprehensio*. *Usus.* 1. Nomina sunt tanquam rerum notæ. Ego illum de meliori nota commendavi. Optimæ notæ homo. 2. *Infamia, ignominia, dedecus*, Schand-Fleck, übler Nahme. Quæ nota domesticæ turpitudinis non est inusta, vitæ tuæ? quod dedecus hæret infamiæ? Notam inurere alicui. Censoriæ severitatis notâ inustus. 3. *Signum, cifra, vulg.* Zeichen, Ziffer. Notam apponere ad malum versum. Epistolis notam apponam, quæ mihi tecum convenit. V. *Signum*.

Notabilis, e. merkwürdig. *Syn.* Insignis, conspicuus, conspiciendus. *Usus.* Si exitu notabili concluduntur.

Notatio, onis, f. Bezeichniß, Gemerk. *Syn.* Etymologia, interpretatio nominis, observatio. *Usus.* 1. Notatio naturæ peperit artem. Diligens notatio imaginum. 2. *Castigatio*, Bestraffung. Notatio censoria.

Notitia, æ, f. Kundschaft, Wissenschaft. *Syn.* Notio, cognitio, prudentia. *Epi.* Dura, nova. *Usus.* Nullum animal præter hominem DEI notitiam habet. Natura ingenuit nobis notitias rerum plurimarum. Notitia rerum definiendo aperienda est.

Notio, onis, f. Kundschaft, Bedeutung. *Syn.* Cognitio, intelligentia, notitia, significatio. *Epi.* Certa, complicata, naturalis, atque insita. Communes, informatæ, consignatæ. *Usus.* Notiones rerum animis imprimuntur; è quibus non principia solum, sed latiores quædam ad rationem inveniendam viæ aperiuntur. Notionem rei capere, ac intelligentiam. Insitæ, & quasi consignatæ in animis notiones. Informata, impressa est in animo DEI notio. Rerum omnium quasi adumbratas intelligentias, seu notiones mente conci-

ci-

cipimus. Huic verbo *Beatus* subjecta est notio gravissima, dieses Wort Seelig hat eine sehr wichtige Bedeutung.

Noto, as, avi, atum, are. merken, bezeichnen. *Syn.* Observo, animadverto: signo. *Adv.* Asperè, insigniter, maximè, scienter, turpiter, sero, separatim. *Phras.* *Notanda sunt, quæ in Autoribus leguntur*, man muß es aufschreiben, was man in Büchern lieset. In adversaria referenda sunt; notatis autorum locis memoriæ consulendum est; exscribenda quædam ex autoribus sunt, & in adversaria transferenda; excerpenda quædam & in chartis consignanda. *Usus.* 1. *Hæc vulgus ipse notat*, dieses merkt der Pöbel selbst. Notare locum, tempus. Multa diutiùs usus notavit. 2. *Signo, indico*, andeuten, bezeichnen. Notare res novis nominibus. Id præcipuè notavi, & descriptum tibi misi. 3. *Ignominia afficere, reprehendere*, zu Schanden machen. Aliquem dedecore, maculâ, ignominiâ notare. Eum Censores furti nomine notârunt.

Notus, a, um. bekannt. *Syn.* Cognitus, pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus, quod omnibus patet, quod tenetur, omnium sermone celebratur.)(*Ignotus.* *Adv.* Maturiùs, penitùs, sanè. *Phras.* 1. *Nihil nisi notum afferam*, ich werde nichts beybringen, als was ohne dem bekannt ist. Quæ minimè sunt obscura, quæ pervulgata, ac toti populo testata, quæ planè perspecta, cognita, explorata habemus, afferam. Ea, quæ jam decantata, quæ in medio posita, de quibus inter omnes constat, commemorabo. Res, quæ in omnium sermone versantur, hoc loco afferam. 2. *Res est nota*, die Sache ist Welt-bekannt. Res est tam illustris, & ante oculos posita, ut ne recensenda quidem videatur. Res in confesso est; pro explorato habetur; res est omnium sermone celebrata, & quasi majoribus theatris proposita; res est constante famâ notissima; res est confessa & manifesta; decantata fabula est, & tota urbe celeberrima. In re versamur celebratissima sermone omnium. *Usus.* Clara res est, & tota Sicilia notissima. Notus est tractatúsque locus. Res nota est, atque aqud omnes pervulgata. V. *Nosco.*

Novacula, æ, f. Scheermesser. *Syn.* Culter tonsorius. *Usus.* Versari in acie novaculæ, *in præsen[t]issimo discrimine*, in augenscheinlicher G[e]fahr seyn.

Novè, neu. *Usus.* Nequid ambiguè, nequid novè dicamus.

Novellus, a, um. neu.)(*Vetulus.* *Usus.* Arbores novellæ.

Novem, neune.

Novendialis, e. neun-tägig. *Usus.* Sacrum novendiale. Feriæ novendiales.

Noverca, æ, f. Stief-Mutter. *Usus.* Noverca filii.

Novissimè, unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimè, postremo. *Usus.* Primùm deinde, novissimè. V. *Nuper.*

Novissimus, a, um. der letzte, neulichste. *Syn.* Postremus.)(*Primus.* *Usus.* Novissimus ego in castra veni.

Novitas, atis, f. Neuigkeit. *Syn.* Novæ rei ratio, conditio.)(*Vetustas.* *Phras.* *Novitatem amas*, du hast gern eine Neuigkeit. Novitatis amans, studiosus es; rerum novarum cupidus es; novitati studes; novis rebus studes; delectat te status hic novus. *Usus.* Magnam cupiditatem hominibus injicit novitas. Novitate ad causas inquirendas excitamur. Commovit me ea novitas.

Novitius, ii, m. Neuling, Anfänger. *Syn.* Novus. *Phras.* *Novitius Sacri Ordinis*, ein Ordens-Novitz. *vulg.* Tyro religiosus; in tyrocinium nuper cooptatus; qui nuper nomen dedit in religiosam militiam, in sacram Familiam; nuper inter S. Ordinis tyrones adscriptus, adlectus. V. *Tyro*, *Tyrocinium.* *Usus.* Syrus, nescio quis, de genere novitiorum factus Consul.

Novo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Innovo. *Usus.* Verba novamus ipsi. Multa novare volebant. V. *Reparo.*

Novus, nova, novum. neu. *R.* à νέος, *Syn.* Recens, inauditus, inusitatus, per se cognitus, à se ortus, monstri similis, peregrinus, inopinatus, præter consuetudinem, nuperus.)(*Vetus.* *Adv.* Planè, omninò. *Phras.* 1. *Bona nova affero*, ich bringe dir gute Zeitung. *vulg.* Læta apporto omnia; exoptatum nuncium affero; læta narro, ac prospera. 2. *Tristia nova affers*, du bringst üble Zeitung. Tristes affers nuncios; malum apportas; narrando enecas. 3. *Sunt nova incerta*, *vulg.* es seynd ungewisse Zeitungen. Rumores sunt incerti; rumor sine auctore; rumores temere sine

ullis

ullis auctoribus orti; nuntii non optimis autoribus; rumores temerè, incertis auctoribus vulgati. 4. *Nova affers incredibilia*, das seynd unglaubige Zeitungen, so du erzählest. Monstra narras: ficti sermones, conficti rumusculi sunt, quos tu nuncias; res narras fidem non habituras; monstri simile est, quod narras; portenta narras. V. *Nuncius*. *Usus*. Novum id, & admirabile. Hoc mihi planè novum accidit, ac præter opinionem. Numquid processit ad forum hodie novi. Rebus novis studere. *Nova, vulg*. Zeitung, geschriebene Zeitung. Commentarii rerum novarum, commentarii rerum urbanarum, *vel* publicarum; Ephemerides rerum novarum.

Nox, noctis, f. Nacht. *R. à* νύξ, νυκτός. *Syn*. Tenebræ. *Epi*. Acerbissima, cæca, propè extrema, hyberna, obscura, atra, serena, fausta, funesta, luctuosa, intempesta, præceps, longa, proxima, media, multa, sempiterna, socia, stellans; noctes contractiores, kurze Nächte. *Phras*. 1. *De nocte ad me venit*, er ist bey der Nacht zu mir gekommen. Multâ nocte, intempesta nocte, concubia nocte, media nocte, medio noctis silentio, provecta jam nocte, adulta jam nocte ad me venit; cùm jam multùm noctis processisset; noctis silentio, quod tempus mortales altissimo somno premit, ad me accessit, intempestæ noctis silentio, profunda jam nocte ad me venit. 2. *Nocte ingruente*, bey eingehender Nacht. Nocte appetente, nocte prima; sub primam facem; intendentibus se primis tenebris; primoribus noctis tenebris; cùm jam terras nox opacâsset; primæ noctis silentio. 3. *Studere in seram noctem*, in die späte Nacht hinein studieren. Producere ad multam noctem litterarum studia; in serum noctis lucubrare aliquid operis; lucubrationes in multam noctem extrahere; bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios assumere; bonam noctis partem in litterarum studiis ponere, collocare. 4. *Nox me obruit proficiscentem*, die Nacht hat mich auf der Reise überfallen. Proficiscentem nox oppressit; itineris pars magna in noctem conjecta est. 5. *Tota nocte profectus est*, er ist die ganze Nacht gereiset. Nullam partem noctis iter intermisit; ea nocte continenter profectus est; iter totam eam noctem tenuit. *Usus*. 1. Ipsa terra umbrâ soli officiens noctem efficit. Sermo in serum noctis extractus. Noctes atque dies. Nocte ad me venit. 2. *Transl*. Noctem rebus etiam claris offundere, das, was klar ist, verdunkeln.

Noxa, æ, f. Schuld, Schade. *Syn*. Culpa, noxia. *Epi*. Minima. *Usus*. Innoxa esse; extra noxam esse. Eximere noxæ aliquem. Noxæ dedere aliquem, einen zur Strafe ziehen. Sine noxa esse. V. *Culpa, crimen*.

Noxia, æ, f. Mißhandlung, Unthat. *Syn*. Noxa, culpa, crimen. *Usus*. Castigare aliquem ob meritam noxiam. Noxiæ pœna par esto.

Noxius, a, um. schädlich. *Syn*. Malus, perniciosus. *Usus*. Noxius civis coërceatur.

Nubecula, æ, f. Wölklein. *Usus*. Frontis tuæ nubeculam pertimescam?

Nubes, is, f. Wolke. *R. à* νεφὸς, νεφέλη, *Nubes*. *Syn*. Concretus in aëre vapor. *Epi*. Opacæ, atræ, acres, cæcæ, densæ, cœlestes, cæruleæ. *Phras*. *Cœlum nubibus obducitur*, der Himmel überziehet sich mit Wolken. Intendunt se spissæ in cœlo nubes; concreti in aëre vapores se in nubes intendunt; cœlum nubibus obscuratur; obductæ cœlo nubes solem condunt, lucem eripiunt; aër in nubes cogitur. *Usus*. Aër concretus in nubem, humoremque colligens terram auget imbribus. Conflictû nubium ardor exprimitur. Cùm illi anhelitus se in nubem induerunt. In illis Reipublicæ tenebris, nubibus, ac procellis. Objicere nubem fraudibus, den Schalk verdecken.

Nubilis, e. mannbar, erwachsen. *Syn*. Apta viro, matura viro. *Usus*. Grandis & nubilis filia.

Nubo, is, nupsi, *vel* nupta sum, nuptum, nubere, einen Mann nehmen, heyrathen. *Fœminis proprium*. *Syn*. Locor, collocor in matrimonium. *Phras*. *Filia nupsit viro nobili*, die Tochter ist an einen adelichen Mann verheyrathet worden. Collocata est in matrimonium; juncta matrimonio est viro nobili; cum viro nobili conjuncta est; in nobilem familiam nupsit; in manum convenit vironobili; in matrimonium data, locata, mandata est viro nobili; filia domesticum fœdus junxit cum viro nobili; nuptum data, collocata, locata est viro nobili. V. *Matrimonium*. *Usus*. Venerem Adonidi nuptam tradunt. Nubere in amplam familiam. V. *Nuptiæ*.

Nudius tertius, vorgestern, q. d. *Nunc est dies tertius*.

Nudo, as, avi, atum, are. blössen, entblössen. *Syn.* Spolio.)(*Vestio, tego. Usus.* Aliquem omnibus præsidiis nudare, & exuere. Flagitii principium est, nudare inter cives corpora. V. *Privo.*

Nudus, a, um. nackend, bloß. *Syn.* Nudatus, spoliatus, vacuus.)(*Vestitus. Usus.* Urbs nuda præsidio, ab omnibus rebus vacua. Decore nuda mulier. Nudus ab amicis.

Nugax, acis, *g. o.* schwatzhaftig, der voll Possen steckt. *Syn.* Nugator.

Nugæ, arum, f. Possen, Mährlein. *Syn.* Ineptiæ. (*Res graves, seriæ. Epi.* Meræ, tantæ. *Phras.* *Omitte nugas*, lasse diese Possen bleiben. Nugas tandem relinque; mitte has ineptias; nugas aufer. Quid ad has ineptias abis? *Usus.* Nugas agit; næ illa magnas nugas dixerit. Delectari nugis. V. *Facetiæ, ineptiæ.*

Nugator, oris, m. Schwätzer. *Syn.* Nugax. V, *ineptus.*

Nugatoriè, unnütz. *Syn.* Inaniter, ineptè.

Nugatorius, a, um. geschwätzig. *Syn.* Ineptus, levis, futilis. *Usus.* Nugatoria argumentatio.

Nugor, aris, atus sum, ari. schwätzen, Possen treiben. *Syn.* Jocor, ludo, nugas ago, nugas garrio, nugas dico, nugax sum, ad ineptias abeo, aures ineptiis obtundo. *Adv.* Inscitè, omninò. *Usus.* Democritus non inscite nugatur. V. *Ineptus.*

Nullus, a, um. keiner. *Syn.* Non ullus, nemo, nec quisquam unus, ne ullus quidem; nemo unus, nemo quisquam.)(*Omnis, aliquis. Adv.* Omninò. *Usus.* 1. Res, quæ nulli usui sit. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli res familiaris defuit. Nulla re una magis Orator commendatur. 2. *Levis, irritus*, gering, nichts werth. Homô nullâ memoriâ. Argumentum hoc nullum est. 3. *Non*, nicht. Nullus dubito. Exinde vir ille summus nullus est.

Num? ob? *Syn.* An, ecquid, numquid, utrum. *Usus.* Num quod vestigium, num quæ trepidatio?

Numen, inis, n. göttliche Macht und Herrlichkeit. *R. à* Nuo, *vel Græc.* νεῦμα, *nutus, quo DEUS omnia peragit. Syn.* Divina vis, potestas, providentia. *Epi.* Divinum, grave, sanctum, ingens, lætum, magnum, summum, vetustum. *Usus.* Omnes naturæ divino Numini parent. Vos, qui apud me vim, & Numen Deorum tenetis. Numen honore, precibus placare. Accidit id non sine Numine. Numen Senatûs, *Auctoritas & Potestas.* Vis cœlestis, Numénque divinum. V. *Deus.*

Numero, as, avi, atum, are. zählen. *Syn.* Dinumero, adnumero, numero, ineo, numerando percenseo, numerô commetior. *Adv.* Rectè, adstrictè, numerosiùs. *Usus.* 1. Numerare pecuniam de suo. 2. *Censeo, judico, existimo*, dafür halten, schätzen. Voluptatem nullo loco numerant. Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Propè alter Cicero numeratur. Hostem te numero, non amicum. Prodigii id simile numeratur. V. *Computo.*

Numeratò, baar bezahlt. *Usus.* Placet conditio, sed numeratò malim, quàm æstimatione, ich bin zufrieden, aber ich will lieber mit baarem Gelde, als Geldes-Werth bezahlet werden.

Numerosè, nach dem Tact, Zahl-reich. *Usus.* Fundere orationem numerosè, volubiliter, aptè, circumscriptè. Numerosè cadit sententia.

Numerosus, a, um. Zahlen-weise, Zahl-reich. *Syn.* Aptus numeris, copiosus. *Usus.* Numerosum est in omnibus sonis, ac vocibus, quod metiri possumus, intervallis æqualibus. Oratio numerosa. Quæstus numerosior; exercitus numerosus.

Numerus, i, m. die Zahl. *R. à* μείρω, *Divido. Syn.* Multitudo, vis summa, copia. *Epi.* Absolutus, perfectus, accommodatior, magniloquentior, adstrictus, solutus, æquus, aptus, certus, difficilis, exiguus, frequens, grandior, jambicus & dactilicus, impar, incolumis, ingens, innumerabilis, integer, legitimus, longior, mollis, musicus, oratorius, par, plenus, poëticus, procerior, proprius, repentinus, simillimus, verus, vitiosus, tantus, magnus, novus, invidiosus. *Usus.* 1. Frumenti, mellis, vini maximus numerus, eine Menge Wein 2c. Classis mille numerô navium. Aliquem in amicorum numerum adscribere, referre; in amicorum numero ponere, existimare, putare, habere, colere, unter seine Freunde zählen. Is aliquô numerô erit; nullô numerô est; aliquem numerum obtinebit, in einer oder keiner Hochachtung seyn. Opus omnibus numeris absolutum; omnibus partibus & numeris expletum, quod omnes numeros habet, vollkommen Werk. Ex numero amicorum sejungere, tollere, eximere, ejicere aliquem. 2. *Musicæ ac Oratoriæ modus ac mensura*, Maaß und Manier in der Musik und Redner-Kunst. Nume-

rus in cantu, in soluta oratione. Attici maximè numero serviunt. Oratio adstricta certa quadam numerorum ratione, & pedum.

Nummarius, a, um. zum Geld gehörig. *Syn.* Quod ad nummos pertinet. *Usus.* Esse in summa difficultate nummaria. Rem nummariam benè constituere.

Nummatus, a, um. reich an Geld, bemittelt. *Usus.* Homo benè nummatus.

Nummus, *vel* Numus, i, m. Geld-Münze, Pfenning. *Syn.* Pecunia. *Usus.* Adventus noster de nummo quidem sumptui fuit. Nummos cudere, Geld prägen, münzen. Ad nummos pervenire. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Subducere ad nummum. Nummos adulterinos pro veris dare. Nummos corrogare. V. *Pecunia.*

Nunc, jetzt. *Syn.* Hoc tempore, in præsentia, hodiè, per hæc tempora.)(*Tunc.* *Usus.* Erat tunc excusatio, nunc nulla est. Nunc autem; nunc vero ea vis est in homine, ut &c.

Nuncio, as, avi, atum, are. verkündigen, Bothschaft bringen. *Syn.* Affero, ab aliquo alicui nuncium perfero. *Adv.* Pertumultuosè, quàm primùm, verè, longè, non dubiè, obscurè, vesperi. *Phras.* *Nunciatum est nobis*, man hat uns Bothschaft gebracht. Perlatum, allatum est ad nos; renunciatum nobis est; nuncius citatis equis ad nos allatus, perlatus est; certis auctoribus accepimus; certos nuncios accepimus; nuncii ad nos venêre, qui paulò certiùs aliquid in rebus attulêre; fama ad nos, ad aures nostras pervenit; fama perlata est ad nos. *Usus.* Pompejo in hortos nunciavit. V. *Narro, nuncius.*

Nuncius, ii, m. Bothe, Bothschafter. *Syn.* Tabellarius, cursor, internuncius: rumor. *Epi.* Acerbus, certior, domesticus, exoptatus, verus, falsus, gravis, jucundus, malus, optatissimus, superior, volucer. Adversi, boni, fallaces, proximi, quotidiani, tristes, varii, universi. *Phras.* *Tristem nuncium accepi*, ich habe eine traurige Post bekommen. Adversi, tristes, parùm commodi, minimè læti, parùm secundi venerunt mihi nuncii; allatus est gravis ad me nuncius; gravior ad me fama pervenerat; duriores de re rumores erant, qui fœdum nuncium incussêre: graves nuncii ad nos delati, perlati sunt. V. *Nuncio, Novus, Fama.* *Usus.* 1. Per nuncium me certiorem fecit. Nuncios in omnem partem dimittere. Epistolam hanc multi nuncii, & fama ipsa celeritate superabunt. 2. Rumor, res allata, narrata, Gerücht, Zeitung. Nuncios accepimus lætissimos. Nuncium apporto tibi lætum sanè, & exoptatum. 3. *Divortii & repudii ratione*, abdanken, fahren lassen. Nuncium uxori, nuncium virtuti, litteris remittere.

Nuncupo, as, avi, atum, are. nennen. *Syn.* Appello, nomino. *Adv.* Pleniùs. *Usus.* Nuncupare aliquem suo nomine. Nuncupare vota pro imperio, ein Gelübde thun.

Nundinæ, arum, f. Jahrmarkt. *Syn.* Mercatus. *Epi.* Domesticæ, flagitiosissimæ, mutæ. *Usus.* In hujus ædibus totis Reipublicæ nundinæ.

Nundinatio, onis, f. Krämerey. *Epi.* Plena, referta, nova. *Usus.* Nundinatio juris.

Nundinor, aris, atus sum, ari. kramen, handeln, Kauf schlagen. *Syn.* Mercor, emo, cauponor. *Usus.* Senatorium Ordinem pretio nundinari.

Nunquam, niemahlen. *Syn.* Nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria; post natos homines, ex omni memoria nihil unquam. *Usus.* Frigidum, ut nunquam anteà. Nunquam pertinaciùs dimicatum, sic ut contra omnia vetustatis exempla nemo victor ex arena discesserit.

Nunquis, quæ, quod? ist einer? Nunquis fundus venalis est?

Nunquid? ob denn? *Syn.* Anne, num, ecquid? *Usus.* Nunquid duas habetis patrias?

Nuper, neulich, jüngst. *Syn.* Paucis ante diebus, horis; paucis abhinc annis; nostrâ, patrum memoriâ; novissimè. *Usus.* Nuper, quid dico nuper? imò verò modò.

Nuptiæ, arum, f. Hochzeit, Heyrath. *Syn.* Matrimonium, nuptiarum dies. *Epi.* Diuturnæ, innuptæ, legitimæ, maritimæ, multæ, nefariæ, terrenæ. *Usus.* Nuptias apparare, adornare, conficere, facere, parare, Hochzeit anstellen. Nuptias conjungere; nuptiis jungi, heyrathen. Nuptias conciliare, nuptiarum conciliatorem esse, Heyrath stiften. Nuptias disturbare, die Heyrath umstossen. Nuptias fugere, effugere; entgehen. Nuptiæ plenæ dignitatis & concordiæ, gute Heyrath. Nuptiæ non matrimonii dignitate, sed sceleris societate conjunctæ, eine gottlose Heyrath. V. *Matrimonium, nubo.*

Nuptialis, e. hochzeitlich. *Usus.* Faces nuptiales; dona nuptialia.

Nu-

Nurus, us, f. Schnur. *Syn.* Filii uxor.

Nunquam, nirgend. *Syn.* Nullo in loco.)(*Usquam.* *Usus.* 1. Sive scripta est uspiam lex illa, sive nusquam. 2. *Nulla in re*, in keiner Sache. Sumptus nusquam melius potest poni.

Nuto, as, avi, atum, are. winken, mit dem Haupte nicken, wanken. *Syn.* Vacillo. *Usus.* Democritus nutare videtur in natura Deorum. Statua nutabat. V. *Dubito.*

Nutricius, ii, m. * Ernährer. *Syn.* Nutricius ejus pueri.

Nutricor, aris, atus sum, ari. nähren, pflegen. *Syn.* Nutrio. *Usus.* Mundus omnia nutricatur, & continet. V. *Alo.*

Nutricula, æ, f. Ernährerin. *Usus.* Nutricula seditiosorum.

Nutrimentum, i, n. Nahrung. *Syn.* Cibus, alimentum. *Usus.* Educata suis nutrimentis Eloquentia.

Nutrio, is, ivi, itum, ire. nähren, ernähren. *Syn.* Alo, educo. V. *Alo.*

Nutrix, icis, f. Säug-Amme. *Syn.* Alumna. *Usus.* Cum lacte nutricis errorem suxisse videtur.

Nutus, us, m. das Winken. *Syn.* Vis, nisus; gravior significatio, voluntas. *Epi.* Regius. *Phras.* *Ad nutum paret,* auf einen Wink gehorchen. Ad illius nutum se fingit, & accommodat; ad ejus nutum ac voluntatem se convertit totum; ejus nutus observat, intuetur omnes. *Usus.* 1. Gravia suo nutu ac pondere deorsum feruntur. 2. *Voluntas,* Wille, Augenwink. Ejus nutu, ac arbitrio omnia fiunt, reguntur, gubernantur. Nutu aliquid ab aliquo consequi.

Nux, nucis, f. eine Nuß. *Usus.* Nucem frangere. Nuces legere.

O.

O! O! *Interj. dolentis*, *gaudentis*, *vocantis.* *Usus.* O post hominum memoriam fortissimi Consules! O rem odiosam! O gratum adventum!

Ob, wegen, um willen. *Syn.* Propter, antè. *Usus.* 1. Ob eam causam. Ob delictum pœnas à te repetam. 2. *Ante*, vor. Mors mihi semper ob oculos versatur. V. *Propter.*

Obæratus, a, um. * mit Schulden beladen. *Syn.* Ære alieno obligatus, obstrictus, ære alieno demensus, debitor. *Usus.* Ex omni colluvie exules obærati. V. *Æs.*

Obambulatio, onis, f. das Spatzieren auf und ab. *Syn.* Inambulatio. V. *Ambulatio.*

Obcæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* Occæco, excæco, obscuro. *Usus.* Stultitiâ obcæcatus.

Obdo, is, didi, ditum, ere. vorlegen, vorschieben. *Usus.* Obdere pessulum ostio.

Obdormio, is, ivi, itum, ire. entschlaffen, einschlaffen. *Syn.* Dormio, obdormisco; somno consopior; sopore opprimor. *Usus.* Endymion in Latmo obdormivit. Quid melius, ac in mediis vitæ laboribus obdormiscere, & ita conniventem somno consopiri sempiterno. V. *Dormio.*

Obduco, is, xi, ductum, ere. vorziehen, zudecken. *Syn.* Obnubo, obtego, obstruo, oppono.)(*Detego.* *Usus.* Rebus clarissimis tenebras obducere. Labor callum obduxit dolori, manibus. Consuetudo obduxit callum stomacho. Obducta jam Reipublicæ cicatrix. Aliquem alicui obducere, *competitorem alicui opponere*, einen Mit-Werber an die Seite setzen. V. *Tego.*

Obductio, onis, f. Ueberzug. *Usus.* Obductio capitis absit à cive Romano.

Obduro, as, avi, atum, are. überstehen. *Syn.* Constanter, æquo animo perfero, tolero, fero. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Obduretur hoc triduum. V. *Perfero.*

Obduresco, is, durui, ere. hart werden, erhärten. *Syn.* Callum obduco. *Usus.* Jam ad illa obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Usû ac consuetudine obduruit, ac percalluit incredibilis nostra patientia. Desperatione animus ad dolorem, contra dolorem obduruit. V *Durus*, *occalesco.*

Obedienter, * gehorsamlich. *Usus.* Spondent se sub imperio obedienter, fideliterque futuros. Id obedienter est curatum.

Obedientia, æ, f. Gehorsam, Folge. *Syn.* Obtemperatio. *Usus.* Abjiciunt obedientiam, nec rationi parent, cui sunt subjecti lege naturæ. Servitus & obedientia animi sunt arbitriô carentis suô.

Obedio, is, ivi, itum, ire. gehorsamen, folgen. R. *ex* ob & audio. *Syn.* Pareo, audio, obtempero, obsecundo, assentio, dicto pareo, imperium non recuso, monita sequor, dicto audiens sum; mandata facio, exequor; imperata facio; alienæ voluntati morem gero; sequor; meam voluntatem ad alienam aggrego; cum aliena voluntate meam conjungo. *Phras.* 1. *Obediendum DEO*, man muß GOtt gehorsamen. Intenti ad DEO parendum simus oportet; DEO nos obedientissimos esse decet; DEI imperia animô non invitô exequamur; morigeros nos DEO esse decet; aggreganda est voluntas nostra ad divinam voluntatem; DEum auctorem sequamur, persequamur, necesse est. 2. *Negat se obediturum senatui*, er sagt, er wolle dem Stadt-Rath nicht gehorchen. Negat se in authoritate, in potestate senatus futurum; senatus imperio morem gesturum; imperata facturum; imperio pariturum; minatur se ab officio discessurum; obedientiam abjecturum; jugum excussurum; negat se porro legitima imperia pati posse; negat se senatus decretis staturum; imperium senatus abnuit. *Usus.* Ad verbum obedire alteri. Obedire tempori. V. *Pareo.*

Obeo, is, ivi, itum, ire. herum gehen, verrichten. *Syn.* Peragro, lustro; Perago, tracto. *Adv.* Audacius, diligenter, flagitiosè. *Usus.* 1. Urbem, regionem, provinciam pedibus obire. 2. *Perago, ago, tracto*, verrichten. Munus suum obire; facinus, rem privatam & publicam, sacra obire. Diem edicti; vadimonium obire neglexit. 3. *Morior*, sterben. Diem, mortem obire. V. *Fungor, administro, facio.*

Obequito, as, avi, atum, are. * herumreiten. *Usus.* Castris, *vel* castra obequitare.

Obex, icis, m. * Riegel. *Usus.* Moliri obices. V. *Impedimentum.*

Obfirmo, as, avi, atum, are. * beständig verharren. *Usus.* Obfirmare animum.

Obfirmatus, a, um. beständig. *Usus.* Pertinax & obfirmatus in iracundia. Vid. *Pertinax.*

Objaceo, es, ui, ere. * davor liegen. *Usus.* Cumulus sarcinarum objacet.

Objectatio, onis, f. Vorwurf. *Usus.* Exprobratio.

Objecto, as, avi, atum, are. vorwerfen. *Syn.* Objicio. *Usus.* Objectare probrum, falsum crimen alicui. V. *Objicio.*

Objectus, us, m. Vorwurf. *Usus.* Objectu lateris aliquem defendere.

Objectus, a, um. vorgeworfen. *Syn.* Oppositus. *Usus.* Objecta species voluntatis. Objectus fortunæ. Ad omnes casus subitorum periculorum objectus, & oppositus.

Objicio, is, jeci, jectum, ere. vorwerfen. *Syn.* Oppono, objecto, exprobro. crimini do, jacio, conjicio, culpam impingo. *Adv.* Falsò, verè, variè. *Usus.* Objeci caput meum in tot & tantas dimicationes, atque in tot impetus perditorum civium. Alicui religionem objicere, einem ein Gewissen machen. Objicere spem, metum, solicitudinem, moram, laborem, molestiam. Aliquid alteri in criminis loco objicere. Feris corpus objicere. Objici insidiis. Objiciantur sæpè formæ, vorstellen. Ego omnium objectum, *vulg.* mich wollen alle durchlassen. Materia sum omnium jocorum; idoneus videor, quem omnes merito ludos faciant, in quo omnes illudant.

Obiter, * obenhin. *Syn.* Leviter, tenuiter, mediocriter.)(*Perfecte. Phras.* 1. *Scientias obiter didicit*, er hat die Wissenschaften nur obenhin gelernet. Litteras primoribus duntaxat labris gustavit; extremis, ut ajunt, digitis attigit; litteras leviter attigit; litteras quasi præteriens, quasi per nebulam, quasi per transennam præteriens strictim aspexit; litteras vix primoribus labris attigit; de litteris vix cursim aliquid arripuit. 2. *Hæc tantum obiter tractavi*, dieses habe ich nur obenhin abgehandelt. Leviter hæc tantum egi; levi brachio, molli brachio hæc acta sunt; indiligenter hic eram. Leviter hæc transii, attigi; his quasi præteriens satisfeci? strictim hæc tractavi & tanquam in transcursu. Cursim hæc transmisi.

Obitus, us, m. der Tod, Untergang. *Syn.* Occasus, mors. *Usus.* Siderum ortus & obitus. Obitus Consulum vulgatus, das Hinscheiden. V. *Mors.*

Objurgatio, onis, f. Ausschelting. *Syn.* Castigatio. *Epi.* Longior, lenis, necessaria, plena, mediocris, utilis. *Usus.*

Usus. Objurgatio ne multum acerbitatis habeat. Objurgatio contumeliâ vacare debet. In objurgationibus interdum vocis contentione majori utendum. V. *Reprehendo*.

Objurgator, oris, m. Außschelter. *Syn*. Severus admonitor. *Epi*. Benevolus. *Usus*. Non est ferendus objurgator, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipse deprehenditur.

Objurgo, as, avi, atum, are. Verweiß geben, außschelten. *Syn*. Castigo, asperiùs appello, asperiùs admoneo. *Adv*. Vehementer, mediocriter. *Usus*. Cæsar meam in rogando verecundiam; de mea me verecundia objurgavit. V. *Alloquor*, *perstringo*, *reprehendo*.

Oblanguesco, is, langui, ere. müde werden. *Usus*. Litterulæ meæ tui desideriô oblanguerunt. V. *Langueo*.

Oblectamentum, i, n. Ergötzlichkeit. *Syn*. Oblectatio, delectatio. *Epi*. Longius. *Usus*. Oblectamenta, & solatia senectutis. V. *Delectatio*.

Oblectatio, onis, f. Ergötzlichkeit. *Syn*. Oblectamentum. *Epi*. Honesta, libera, ingenua. *Usus*. Interdùm oblectatio quæritur animi, requiésque curarum. V. *Delectatio*.

Oblecto, as, avi, atum, are. ergötzen. *Syn*. Delecto. *Usus*. In libris, in hortulis se oblectare. V. *Delecto*.

Oblector, aris, atus sum, ari. sich erlustigen. *Syn*. Delector, ducor, capior. *Adv*. Commodè. *Usus*. Ludis oblectamur, & ducimur. V. *Delector*.

Obligatio, onis, f. Verpflichtung, Verbindung. *Syn*. Authoramentum. *Epi*. Gravis & difficilis. *Usus*. Difficilior est animi, ac sententiæ, quàm pecuniæ obligatio. Est mea obligatio, *vulg*. es ist meine Schuldigkeit. Est id officii mei; meæ hæc sunt partes. Obligationem scriptam accepi, habeo, *vulg*. ich habe eine schriftliche Obligation, eine Verschreibung empfangen. Fiduciam accepi; fiduciam teneo. Obligationem de se dare, eine Verschreibung von sich geben. Nomina facere.

Obligatus, a, um. verbunden, verpflichtet. *Syn*. Obstrictus, devinctus. *Phras*. Magnopere tibi obligatus sum, ich bin dir hoch verbunden. Tantum tibi debeo, quantum persolvere difficile est; incredibilem tibi amorem quendam, & omnia in te summa, ac singularia studia debeo. Vix, aut ne vix quidem solvendo sum, tanta sunt tua in me officia, ac merita. Verbis non patitur res satisfieri, adeò me in perpetuum devinxisti. Maximis me beneficiis obstrictum tenes. Mancipiô & nexû tuum me fecisti. Multis me beneficiis ac pignoribus velut authoratum habes. Agere mecum potes tanquam ex syngrapha; ita me tibi devinctum tenes. Maximis me beneficiorum vinculis obstrinxisti. V. *Obnoxius*, *Beneficium*, *Officium*. *Usus*. Tenere aliquem beneficiis obligatum.

Obligo, as, avi, atum, are. verbinden, verpflichten. *Syn*. Obstringo, in perpetuum obligo; devincio; adstringo: religo, alligo. *Adv*. In perpetuum, nusquam, valdè. *Phras*. 1. *Magnopere me tibi obligabis*, du wirst mich dir sehr verbinden. Magnam à me inibis gratiam; hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo; me tibi in perpetuum devincies, obstringes. V. *Obligatus*. 2. *Obligo me*, ich verbinde, verpflichte mich hoch und theuer. Omni me execratione devincio; fidem meam do, interpono; obligo fidem meam & obstringo. 3. *Obligator ex promisso, legibus*, er ist nach seinem Versprechen, nach den Gesetzen schuldig. Tenetur promisso, legibus; legum, promissorum vinculis obstringitur. *Usus*. Obligare aliquem militiæ sacramentô, pactionibus. Sibi aliquem beneficiô obligare. Domum alicujus religione, populum scelere obligare. Legum & judiciorum pœnis obligatur. Obligare vulnus.

Obligurio, is, ivi, ire. verprassen, durch die Gurgel jagen. *Syn*. Ligurio, devoro. *Usus*. Fortunas suas obligurire, patrimonia profundere. V. *Consumo*.

Oblimatus, a, um. mit Leimen überzogen. *Syn*. Limô pinguis. *Usus*. Nilus oblimatos agros relinquit.

Oblino, is, levi, litum, ere, anstreichen, überstreichen. *Usus*. Vita hominis libidine oblita. Unguentis, cœno oblitus. Eloquentia Asiæ moribus oblita.

Obliquè, krumm, überzwerch.)(*Rectè*. *Usus*. Rectè, obliquè ferri.

Obliquus, a, um. krumm, zwerch. *Syn*. Transversus. *Usus*. Motu corporis obliquô. In obliqua, & transversa hostium latera invectus.

Oblitesco, is, litui, ere. verborgen liegen. *Syn*. Delitesco. *Usus*. Stellæ à nostro aspectu interdum oblitescunt.

Ob-

Oblittero, as, avi, atum, are. auslöschen, durchstreichen, in Vergessenheit bringen. *Usus*. Beneficii memoriam oblitterare. V. *Obliviscor, oblivio.*

Oblivio, onis, f. Vergessenheit. *Syn.* Memoriæ lapsus. *Epi.* Exigua, perpetua, sempiterna, voluntaria. *Phras.* 1. *Clades ea jam in oblivionem venit*, diese Niederlage ist schon in Vergessenheit kommen. Clades ea jam oblivioni data est; oblitterata in animo est; memoria intercidit; in oblivionem venit; ejecta ex animo memoria ejus cladis est; recens dolor proximæ cladis transiit; cladis ejus memoria cessit; clades è memoria excessit; animô excidit; ex animô deleta est; clades ea jam ex memoria deposita est; è memoria dilapsa, elapsa est; in oblivionem adducta est; clades ea jam animô effluxit; excidit memoria ejus cladis; clades ea jam oblivione contrita, obruta, tecta est; cladis ejus acerbitatem oblivio jam delevit. 2. *Tot summorum virorum nomina in oblivione sunt*, so vieler vornehmer Männer Nahmen und Thaten seynd in Vergessenheit. Tot summorum virorum memoria cessit; abiit vetustate memoria; nomen vetustate abolevit, memoria abolevit; tot viri summa in oblivione jacent. 3. *Lætiores indies nuncii oblivionem tandem inducunt tot malorum*, diese gute Zeitungen machen, daß man des vorigen Elends vergesse. Lætiores nuncii expellunt memoriam tot malorum; oblivionem afferunt tot malorum; tristes superiorum temporum imagines ex memoria detergunt, evellunt; oblitterant in animo superiorum temporum clades; animum à conspectu tot malorum avertunt; tot malorum memoriam ex animo delent. *Usus*. Omnem memoriam injuriarum sempiternâ oblivione delere, obruere, extinguere, conterere. Tuas laudes nulla unquam obscurabit oblivio. Erunt semper, qui tuas laudes ab oblivione, & silentio hominum vindicent. V. *Obliviscor, memoria imbecilla.*

Obliviosus, a, um. vergessen. *Syn.* Immemor.)(*Memoria.*

Obliviscor, visceris, oblitus sum, visci. vergessen, aus der Acht lassen. *Syn.* Mihi excidit, ex animo meo excidit, effluit; oblivio me capit; ex memoria depono; alicujus rei memoriam depono, oblivione perpetuâ deleo; aliquid è memoria elabitur, dilabitur; rei memoria ex animo discedit. *Phras.* 1. *Nunquam tui obliviscar*, ich werde deiner niemals vergessen. Ita mihi imago tam chari capitis insedit, ut excidere, effluere ex animo nunquam possit; memoria tui nullâ temporis longinquitate abibit; nulla ætas tui memoriam ex animo oblitterabit meo. V. *Memor*, *Oblivio.* 2. *Obliviscere tandem calamitatum tuarum*, vergesse doch einmal auf dein Unglück. Casus tuos tandem ex animo tuo, mente tua, memoria tua dele, evelle; omitte temporum tuorum memoriam; depone & abjice calamitatum tuarum memoriam; malorum tuorum tristes imagines voluntariâ oblivione depone, contere; deleat tandem, auferat calamitatis sensum sempiterna oblivio. *Usus*. Depone memoriam doloris tui, & injurias, *vel* injuriarum obliviscere.

Oblongus, a, um. länglicht. *Usus*. Figura oblonga.

Obloquor, eris, locutus sum, loqui. widersprechen. *Syn.* Obstrepo. *Phras.* *Totus ei senatus oblocutus est*, der ganze Rath hat ihm widersprochen. Reclamatum à toto senatu, nec sine convicio; fremitus universi senatus obortus est; obstrepebat senatus universus, carpebatque sententiam. *Usus*. Tu me appelles licet, & interpelles, & obloquaris.

Obluctor, aris, atus sum, ari. widerstehen. *Syn.* Obnitor, repugno. *Usus*. Hosti obluctari. V. *Repugno.*

Obmolior, iris, molitus sum, iri. aus dem Wege räumen. *Usus*. Omnes ad obmoliendа, quæ ruinis strata erant, concurrerunt.

Obmutesco, is, mutui, ere. erstummen. *Syn.* Conticesco. *Adv.* Planè. *Phras.* *Præ stupore obmutuit*, er ist für Verwunderung ganz erstummet. Admiratio tam novæ rei, ac subitæ homini incluserat vocem; rei insolentia animum pariter & silentium defixit; mutum & elinguem reddidit; insolitum rei spectaculum hominem ita defixit, ut neque animo, neque lingua constaret; rei spectaculo defixus & attonitus silentium tenuit, stupenti lingua constitit. *Usus*. Nulla unquam vetustas de te obmutescet. Homo disertus & loquacissimus repentè obmutuit.

Obnitor, eris, nisus sum, niti. widerstehen, widerstreben. *Syn.* Obsisto, occurro; adversum rem, contra rem tendo. V. *Repugno.*

Obnoxius, a, um. unterworfen. *Syn.* Subjectus. *Usus.* Vivat, qui obnoxius & subjectus vivere cupit. Supplex & obnoxius.

Obnubo, is, psi, ptum, ere. verhüllen. *Syn.* Obtego.

Obnunciatio, onis, f. Ankündigung eines Uebels. *Syn.* Auguris significatio de periculo imminente. *Usus.* Dirarum obnunciatio neglecta.

Obnuncio, as, avi, atum, are. böse Zeitung bringen. *Syn.* Nuntio, prænuntio. *Usus.* Legem tulit, ne obnunciare comitiis liceret.

Oborior, eris, ortus sum, iri. entstehen. *Syn.* Exorior. *Usus.* Quanta mihi lux oboritur. V. *Orior.*

Obrepo, is, repsi, reptum, ere. herbey schleichen. *Syn.* Irrepo. *Adv.* Extrinsecus. *Usus.* Sensim tibi obrepit senectus. Obrepere ad honores, in animos hominum. In animos dormientium multæ imagines obrepunt.

Obrigeo, es, ui, ere. erstarren. *Usus.* Nive & pruinâ obriguere. V. *Frigus.*

Obrogo, as, avi, atum, are. ein neues und widriges Gesetz aufbringen. *Syn.* Aliam legem rogo, qua prior ab alio lata infirmetur.

Obruo, is, ui, utum, ere. überschütten, bedecken. *Syn.* Operio, sepelio.)(*Eruo.* *Usus.* Magnitudine negotii tanquam fluctu obruor. Homo ære alieno obrutus. Criminibus & testibus aliquem obruere.

Obscœnè, schändlich, unflätig. *Syn.* Turpiter.

Obscœnitas, atis, f. Wust, Unflath. *Syn.* Turpitudo. *Usus.* Verborum, rerumque obscœnitas vitanda.

Obscœnus, a, um. unflätig. R. *ex* ob & cœnum. *Syn.* Turpis. *Usus.* Genus jocandi illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. V. *Turpis, Petulans, Libido, Impudicus.*

Obscuratio, onis, f. Verfinsterung. *Syn.* Obscuritas. *Epi.* Magna, tanta. *Usus.* Obscuratio solis. Inde mentis obscuratio consequitur.

Obscurè, dunkel, düster. *Syn.* Per nebulam, per caliginem.)(*Aperte.* *Usus.* Non agam obscurè. Malum serpit non obscurè.

Obscuritas, atis, f. Dunkelheit, Finsterniß. *Syn.* Obscuratio, tenebræ, caligo, ænigma.)(*Lux.* *Epi.* Diuturna, maxima, involuta. *Usus.* Causa latet obscuritate naturæ involuta. Habet ea res magnam obscuritatem. Oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, sæpè obscuritatem & tenebras affert.

Obscuro, as, avi, atum, are. verdunkeln, finster machen. *Syn.* Lucem eripio, noctem rebus, *vel* tenebras offundo, obscuritatem affero, tenebras obduco, obcœco, luminibus officio, inobscuro, caliginem offundo, luminibus obstruo, tenebris involvo, tenebris circumfundo. *Adv.* Negligenter, sensim, plenè. *Phras.* 1. *Cœlum obscuratur,* der Himmel verfinstert sich. Spissæ intendunt se cœlo nubes, ut lucem condant; cœlum unâ & continenti nube involvitur; aër totus in nubes cogitur; obductæ cœlo nubes solem, diémque eripiunt, tenebris omnia involvunt, circumfundunt. *Usus.* Lumen lucernæ obscuratur, & offunditur luce solis. Obscurata & evanescens memoria.

Obscurus, a, um. dunkel, finster. *Syn.* Habens obscuritatem, tenebricosus, spissus, cœcus: tortuosus, involutus, latens, opertus, à natura involutus.)(*Apertus, illustris.* *Phras.* 1. *Homo obscurus & ignotus,* ein verächtlicher schlechter Mensch. Homo re nullâ nobilis; cujus fama in obscuro; ex cœno, nescio quo, & tenebris extractus. V. *Humilis, ignobilis.* 2. *Liber est nimis obscurus,* dieses Buch ist nicht leicht zu verstehen. Multa sunt in hoc libro tenebris circumfusa; abstrusa multa, & crassis occultata tenebris; longissimè ab imperitorum intelligentia, sensúque disjuncta; materia, argumentum libri non satis puerili ingenio æqua; nihil ibi in medio positum, nihil non abstrusum & reconditum. 3. *Obscurus orator est,* ein Wohlredner, so aber kaum zu verstehen ist. Orator, qui ita loquitur, ut non intelligatur; cujus millesimam partem vix intelligas; qui in tenebris, quam luce causam suam versari malit; qui compressione rerum totam obcœcat orationem; cujus sermo Oraculis similior, quàm orationi; qui ænigmata loquitur; cujus orationi Oedipo conjectore opus sit. *Usus.* Multa erant obscura, ambigua, involuta, ut explanationes interpretum essent adhibendæ. Homo obscuris natalibus.

Obsecratio, onis, f. Bitte. *Syn.* Preces, deprecatio, obtestatio. *Epi.* Gravis, humilis, superba. *Usus.* Obsecratione uti. Obsecrationem repudiare.

Obsecro, as, avi, atum, are. bitten. *Syn.* Ro-

Rogo, oro, obteſtor. *Adv.* Amantiſſimè, magnoperè, verè. *Uſus.* Ille pro ſalute mea populum obſecravit. Obſecro te per fratris mortui cinerem, per nomen propinquitatis. V. *Rogo.*

Obſecundo, as, avi, atum, are. folgen, gehorſamen. *Uſus.* Cui cives aſſenſerint, hoſtes obedierint, venti obſecundârint. V. *Obedio, pareo.*

Obſepio, is, pſi, ptum, ire. verzäunen. *Syn.* Sepio, intercludo. *Uſus.* Vias ad honores alicui obſepire. V. *Munio.*

Obſequioſus, a, um. * folgſam. *Syn.* Qui facilè obſequitur. V. *Officioſus.*

Obſequium, ii, n. Willfahrung. *Syn.* Indulgentia: Officium. *Epi.* Moleſtum. *Uſus.* Obſequiô ſuô mitigare hominem. Multa in homines obſequia. Animus ab indulgentia, & obſequio corporis diſcedat. Obſequium amicos, veritas odium parit. V. *Officium.*

Obſequor, eris, ſecutus ſum, ſequi. willfahren, folgen, gehorſamen. *Syn.* Morem gero, morigeror, gratificor, indulgeo.)(*Repugno.* *Phraſ.* 1 *Obſequi genio ſuo*, ſeiner Luſt nachkommen. Morem gerere animo ſuo; ſervire cupiditatibus; curare genium; indulgere genio. 2. *Homini improbo per omnia obſequitur*, er folget dieſem gottloſen Menſchen in allem. Totum ſe dat homini; nutus ejus omnes obſervat; intuetur; ad nutum hominis improbiſſimi ſe convertit; nutû ejus regitur; ex ejus nutu & arbitrio ſuſpenſas habet omnes vitæ ſuæ rationes. *Uſus.* Tempeſtati navigantes obſequuntur. De ea re tibi obſequor. Conſuetudini libenter obſequor. V. *Indulgeo, gratificor.*

Obſero, as, avi, atum, are. * verriegeln, zuſchlieſſen. *Syn.* Serâ impoſitâ occludo. *Uſus.* Ædes, aures obſeratæ. V. *Claudo.*

Obſero, is, ſevi, ſitum, ere. beſäen. *Syn.* Sero, conſero. *Uſus.* Terra frugibus obſerebatur. Loca virgultis, tenebris obſita.

Obſervans, tis, *g. o.* ehrerbiethig. *Syn.* Studioſus, cupidus. *Uſus.* Homo mei obſervantiſſimus. V. *Studioſus.*

Obſervantia, æ, f. Ehrerbiethung. *Syn.* Veneratio, cultus, reverentia. *Epi.* Diligens, perpetua, præſens, ſumma. *Uſus.* Obſervantia eſt, per quam aut ætate, aut dignitate antecedentes colimus & veneramur. Mea tibi obſervantia nunquam defuit. Amicos obſervantiâ retinére. V. *Officium, Revereor.*

Obſervatio, onis, f. Beobachtung, Anmerkung. *Syn.* Animadverſio. *Epi.* Diuturna, conſtans, longinqua, ſumma, ſupina. *Uſus.* Obſervatio diuturna peperit artem.

Obſervo, as, avi, atum, are. beobachten, anmerken, in Ehren halten. *Syn.* Animadverto, noto: ſpeculor, aucupor, ex inſidiis capto; in ſpeculâ ſum: legibus obtempero, pareo: colo, veneror, amo. *Adv.* Æquè, aſſiduè, diligentiùs, peramanter, peroſſicioſè, ſanctiſſimè, ſtrictè, valdè, vehementer. *Phraſ.* *Ubique obſervat me*, er giebet überall acht auf mich. Ejus oculi aſſiduè in me intenti ſunt; in me unum oculos conjicit: ex inſidiis, clanculum ſermones meos captat; velut è ſpecula obſervat mores meos; aures & oculi ejus aſſiduè ſpeculantur me, & cuſtodiunt; omnia odoratur; ſubauſcultat; aucupatur ex inſidiis ſermones omnes; méque omni in loco inſenſus ſervat. *Uſus.* 1. Motus ſtellarum obſervare. Obſerva, quæſo, hominis conſilia. 2. *Colo, veneror*, verehren. Peramanter me obſervat. Obſervare, & colere aliquem, ut alterum parentem. V. *Colo, veneror.*

Obſes, idis, m. Geiſſel. *Epi.* Præcipuus, incolumes, multi. *Uſus.* Obſides victis imperare. Obſides dare, habere, mittere, accipere.

Obſeſſio, onis, f. Belagerung. *Syn.* Obſidio. *Uſus.* Obſeſſio fori, occupatio templorum, oppreſſio curiæ.

Obſideo, es, ſedi, ſeſſum, ere. umgeben, belagern. *Syn.* Circumſideo, obſeſſum teneo; foſſâ & vallô ſeptum teneo; oppugno. *Adv.* Omnino. *Phraſ.* 1. *Romani Numantiam obſedere*, die Römer haben Numantiam belagert. Obſidione, munitionibúsque preſſere; coronâ circumdedere, cinxere; vallô, aggere, operibus oppugnavere. Romani obſidionem intulere Numantiæ; Numantiæ mœnia ab omni parte aggreſſi ſunt; Romani exercitum ad urbem Numantiam admovere; coronâ militum cinxere; circumplexi ſunt opere ac munitione; in obſidione tenuere. 2. *Obſeſſa urbs eſt, & vehementer oppugnata*, die Stadt iſt ſehr ſcharf belagert worden. Circumſeſſa urbs eſt, & circumvallata; arx opere circumventa, circumjecta mœnibus peditum multitudo, peditatui circumfuſæ equeſtres turmæ, quaſſata muralibus tormentis mœnia, & ſumma

ope

ope oppugnare. Totius belli instrumentis, & apparatû actum, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. Urbs aggeribus oppugnata, tormentis verberata, nudata pars magna mœnium, pars muralibus machinis decussa: urbi externa vis ingruit, castra ad urbem posita sunt; urbs obsidione clausa est: viæ omnes, aditúsque insessi, & admotô totius bellici apparatûs instrumentô quati, feriri, arietibus percuti urbs cœpta est. V. *Oppugno*. *Usus*. Obsidere urbem. Armis senatum obsidere.

Obsidio, onis, f. **Belagerung**. *Syn.* Obsessio. *Phras.* 1. *Urbem obsidione liberavit*, **er hat die belagerte Stadt entsetzet.** Ab obsidione vindicavit; obsidione exemit; ex obsidione eripuit; urbem hostilibus armis obseptam, hostium copiis septam, cinctam, oppressam in libertatem restituit, libertate donavit, incolumem servavit, incolumitate donavit. Hostes urbem obsidione prementes, castris positis ad urbem sedentes, urbis libertati imminentes expulit, ejecit, in fugam convertit, submovit, fugavit. 2. *Obsidio sustinenda erit*, **man wird eine Belagerung ausstehen müssen.** De tectis, mœnibusque dimicandum erit. *Usus*. In obsidione esse; in obsidione tenere; obsidionem continuare. Obsidionem solvere, omittere. Obsidione urbem liberare.

Obsidionalis, e. * **zur Belagerung gehörig.** *Usus*. Corona obsidionalis.

Obsignator, oris, m. **Versiegeler.** *Usus*. Litterarum obsignatores & testes.

Obsigno, as, avi, atum, are. **versiegeln, unterzeichnen.** *Syn.* Signo, consigno, signum appono, signum imprimo. *Usus*. Epistolam, decretum, tabulas obsignare. Judicum signis testamentum obsignatum est.

Obsisto, is, stiti, stitum, ere. **widerstehen.** *Syn.* Resisto, repugno, occurro, conatum refuto, prohibeo, conatibus obviam eo; conatum comprimo, frango: à conatu repello. *Adv.* Audacter, malitiosè, perniciosè, vehementer. *Usus*. Audacter alicui, dolori, vitiis obsistere. Multorum odiis nullæ opes obsistere possunt. V. *Resisto*.

Obsolesco, is, solevi, ere. **veralten, in Abgang kommen.** *Syn.* Inveterasco, tenebris vetustatis opprimor.)(*Splendeo*. *Usus*. Vetustate ista, *vel* propter vetustatem jam obsoleverant.

Obsoletè, * **altväterisch.** *Usus*. Homo obsoletissimè vestitus.

Obsoletus, a, um. **altväterisch, abgegangen.** *Syn.* Antiquus, inusitatus, insolens, sordidus. *Usus*. Obsoletus vestitus. Hæc vulgaria sunt, abjecta & obsoleta. Obsoletus Numitor.

Obsonium, ii, n. **Kost, Zugemüß.** R. ὀψώνιον. *Syn.* Quidquid cibi ad panem, vinúmque adjicitur. V. *Cibus*.

Obsono, as, avi, atum, are. **Speise einkaufen.** *Syn.* Obsonium comparo. *Usus*. Famem ambulando obsonabat Socrates, *Appetentiam cibi excitabat.*

Obstaculum, i, n. * **Widerstand, Hinderniß.** *Syn.* Impedimentum. *Usus*. Opposita obstacula perrumpere. V. *Impedimentum*.

Obstetrix, icis, f. * **Hebamme.** *Epi.* Fida, peritissima, felix. *Syn.* Quæ opem fert parienti.

Obstinatè, **hartnäckig, halsstarrig.** *Usus*. Obstinatè negavit omnia.

Obstinatio, onis, f. **Halsstarrigkeit.** *Usus*. Ille omnia obstinatione quâdam sententiæ repudiavit. V. *Pertinacia*.

Obstinatus, a, um. **hartnäckig, halsstarrig.** *Syn.* Pertinax, pugnax, durus. *Phras.* *Nimis es obstinatus*, **du bist allzu halsstarrig.** Quod temerè suscepisti præfractè tueris; nimiùm tenax es sententiæ tuæ. Non animi judiciô, sed pertinaciæ studiô in sententia perstas. Ubi animum semel obstinaveris, depellere de suscepta voluntate non vis, non ratio ulla potest. V. *Pertinax*. *Usus*. Illius voluntas obstinatior est.

Obsto, as, stiti, stitum, are. **entgegen stehen, widerstehen.** *Syn.* Obsisto, officio, impedio. *Adv.* Vehementer. *Usus*. Quid obstat, quin facias? officere & obstare commodis alterius. V. *Resisto, impedio*.

Obstrepo, is, ui, ere. **widerstreben.** *Syn.* Obloquor. *Usus*. Litteris tibi obstrepere ausus non sum.

Obstringo, is, strinxi, strictum, ere. **verbinden.** *Syn.* Devincio, obligo.)(*Solvo*. *Adv.* In perpetuum. *Phras.* *Obstrinxere se invicem*, **sie haben sich unter einander verbunden.** In hæc data & accepta fides est; fidem obligavêre suam; promissionem vim fœderis habere voluêre; hæc fide sanxerunt; datâ ultrò citróque fi-

promissa confirmarunt; fide interposita sanxerunt. *Usus.* Ære alieno obstrictus. Obstrictus voluptatibus tenetur. Maximis beneficiorum vinculis obstrictus. Religione civitatem obstrinxit. Vid. *Obligo.*

Obstructio, onis, f. Verstopfung. *Syn.* Interclusio. *Epi.* Diuturna. *Usus.* Obstructionibus ventris obnoxius.

Obstruo, is, uxi, uctum, ere. verstopfen, vermachen. *Syn.* Obsero; obsepio, occludo, oppilo. *Phras.* *Aditus omnes hostibus obstruximus,* wir haben den Feinden allen Zugang abgeschnitten. Vias omnes dejectu arborum, saxorúmque ingentium clausas, septásque habemus; arborum truncos, saxàque, qua via ruinis patefacta est, admoliti sumus. *Usus.* Luminibus alicujus obstruere, einem das Licht verbauen. Vias omnes, & perfugia obstruere.

Obstupefacio, is, feci, factum, ere. erschröcken, erstaunend machen. *Syn.* Stupefacio. *Phras.* *Res inopinata obstupefecit omnes;* die Sache hat alle in Erstaunung gebracht. Nulli non admirationem movit; omnibus pro miraculo fuit; stupor omnes admiratione rei tam insolitæ defixit; stupor ac silentium defixit omnes; ad conspectum rei silentio defixi stetimus. 2. *Malorum assuetudo sensus obstupefacit,* wann die Unglücke gar zu oft über einen kommen, so benehmen sie ihm endlich alle Empfindlichkeit. Sensus adimit; sentiendi vim aufert; stuporum inducit, affert, injicit. Quorum animus malorum assuetudine occalluit; quorum animis callum obduxit malorum consuetudo; quorum animi malorum usu ac consuetudine obduruerunt, percalluerunt, callum contraxerunt, non ita recentes sunt; qui secundis rebus raro usi, res adversas minime sentiunt; malorum tandem sensum amittunt. V. *Miror, Stupor.* *Usus.* Obstupefactus, ac perterritus meâ diligentiâ.

Obstupesco, is, stupui, ere. erstaunen. *Syn.* Stupeo, stupesco. *Usus.* Sic obstupuerant, sic terram intuebantur. Obstupescent posteri rerum gestarum magnitudine. V. *Obstupefacio, stupor, admiratio.*

Obsum, es, esse. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Officio, noceo.)(*Prosum.* *Phras.* *Ob st sibi ipsi,* er schadet ihm selber. Salutem affligit, deserit; suæ ipse saluti deest. *Usus.* Non modò non oberat, sed sua commendatione plurimùm proderat. V. *Adversor.*

Obsurdesco, is, ere. Gehör-los werden. *Syn.* Sensum audiendi amitto. *Usus.* Hoc sonitu completæ aures obsurdescunt. Obsurdescimus, nec ea, quæ monemur, audimus. V. *Surdus.*

Obtego, is, xi, ctum, ere. verdecken, zudecken. *Syn.* Contego, obduco.)(*Detego.* *Syn.* Fingere, dissimulare, obtegere. Vitia multis postea virtutibus obtecta. Adolescentiæ turpitudo, obscuritate & sordibus tuis obtegatur. V. *Tego.*

Obtemperatio, onis, f. Folgung, Gehorsamung. *Usus.* Justitia est obtemperatio legibus.

Obtempero, as, avi, atum, are. folgen, gehorsamen. *Syn.* Obedio, pareo, obsequor. *Adv.* Diligenter, multùm. *Usus.* Cupiditati alicujus obtemperare. V. *Obedio, Pareo.*

Obtendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum, ere. vorziehen, vorspannen. *Syn.* Obduco, prætendo. *Usus.* Uniuscujusque natura tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur. V. *Prætendo, Prætexo.*

Obtero, is, trivi, tritum, ere. zertretten, zerreiben. *Syn.* Contundo, contero. *Adv.* Apertè. *Usus.* Veteres majorum laudes opterere. Senescentem populi majestatem obtrivit, ac contudit. Prosternere, & obterere obtrectationes malevolorum.

Obtestatio, onis, f. angelegentliche Bitte. *Syn.* Imploratio, obsecratio, deprecatio.

Obtestor, aris, atus sum, ari. ernstlich bitten, beschwören. *Syn.* Testor, appello, imploro. *Usus.* Deos omnes imploro, & obtestor. Obtestor vos Judices, ut misericordiam huic tribuatis. Flens flentem te obtestor, & salutem viri tibi commendo. Quæso, oro, obtestor, ne me perditum omninò velitis. V. *Rogo.*

Obticeo, es, ui, ére. * schweigen. *Syn.* Conticeo. *Usus.* Turpiter obticuit chorus. V. *Taceo.*

Obtineo, es, ui, tentum, ére. erlangen, erhalten. *Syn.* Impetro, consequor, adipiscor: teneo, vinco. *Adv.* Diutiùs, in perpetuum. *Phras.* 1. *Obtinui tandem, quæ volebam,* ich habe endlich erhalten, was ich verlangete.

Con-

Consecutus sum tandem, teneo, quæ cupiebam. Extudi tandem, quæ volebam; optata teneo; optati compos factus sum; instando perpuli, evici, quæ volebam. V. *Acquiro, assequor.* *Usus.* 1. Obtinere provinciam cum imperio. Honoris gradum, jus suum, causam obtinere. 2. *Retineo, conservo, custodio,* behalten, bewahren. Morem suum, veterem consuetudinem obtinere. 3. *Habeo,* haben. Parentis locum apud me obtinet. Quem apud me locum obtinuisti?

Obtingo, is, tigi, ere. begegnen, widerfahren, zukommen. *Syn.* Obvenio. *Usus.* Provincia mihi sorte obtigit. Quidquid obtigerit, æquo animo feram. V. *Evenio.*

Obtorpesco, is, torpui, ere. erstarren. *Syn.* Torpeo, obstupesco. *Usus.* Miror, ei non & linguam obmutuisse, & manum obtorpuisse.

Obtortus, a, um. umgedrehet. *Usus.* Obtortâ gulâ in carcerem abripere quempiam.

Obtrectatio, onis, f. Verläumbdung. *Syn.* Calumnia, reprehensio, vituperatio. *Epi.* Domestica, occulta, communis. *Usus.* Obtrectatio invidiæ solet lacerare plerosque. Hæc res habet obtrectationem. V. *Calumnia.*

Obtrectator, oris, m. Verläumbder. *Syn.* Calumniator, maledicus, invidus, iniquus. *Usus.* Adversarius, & obtrectator laudum mearum. Quid sperem potentissimò inimicò, infidelibus amicis, pluribus invidis, nullò sociò & consorte laboris, omnibus obtrectatoribus. V. *Maledicus.*

Obtrecto, as, avi, atum, are. schmähen, verläumbden. *Syn.* Maledico, vitupero, calumnior, dente maledico carpo. *Usus.* Obtrectare vitiosâ æmulatione, quæ rivalitatis similis est. Obtrectans angitur alienò bonò, quod idem etiam alius habet. V. *Detraho, Maledico, Vitupero, Calumnior.*

Obtrunco, as, avi, atum, are. enthaupten, in Stücke zerhauen. *Phras.* *Hominem obtruncari jussit,* er hat ihn lassen enthaupten. Securi percuti, feriri hominem jussit; caput homini abscindi; collum secari, abscindi; caput auferri; caput gladio demi jussit. V. *Caput.* *Usus.* Puerorum obtruncat membra, articulatim dividit.

Obtrudo, is, trusi, sum, ere. aufdringen *Phras.* *Antonium Dominum obtrusit,* er hat uns den Antonium, als unsern Herrn, aufgedrungen. Antonium in cervicibus collocavit; cervicibus Antonium Dominum imposuit. *Usus.* Eâ, quia nemini obtrudi potest, itur ad me.

Obtundo, is, tudi, tusum, ere. stumpf machen. *Syn.* Retundo, perstringo, onero.)(*Acuo, exacuo.* *Usus.* Multa, quæ mentem obtundant. Non obtundam aures tuas sermonibus, non epistolis longioribus. Homo ad omnia hebes, & obtusus. Aures obtusæ. V. *Molestus.*

Obturbo, as, avi, atum, are. Unruhe stiften, Verwirrung anrichten. *Usus.* Obturbare solitudinem alicujus. V. *Impedio, turbo.*

Obtutus, ûs, m. das Anschauen. *Syn.* Aspectus, conjectus oculorum. *Usus.* Figere obtutum oculorum aliquo. V. *Aspectus.*

Obvallo, as, avi, atum, are. umschanzen. *Syn.* Circumvallo, munio, firmo. V. *Munio.*

Obvenio, is, veni, ventum, ire. begegnen, aufstossen, zu Handen stossen. *Syn.* Obtingo. *Usus.* Hæreditas ei opulenta obvenit. V. *Evenio.*

Obversatio, onis, f. das Hin- und Hergehen. *Syn.* Obambulatio.

Obversor, aris, atus sum, ari. vor Augen schweben. *Syn.* Versor, occurro. *Usus.* Obversatur mihi ante oculos Reipublicæ dignitas. V. *Versor.*

Obverto, is, verti, versum, ere. entgegen halten, kehren. *Usus.* Os alicui, navem aliquò obvertere. V. *Verto.*

Obviam, entgegen *Phras.* 1. *Obviam ivit parenti,* er ist seinem Vater entgegen gegangen. Obviam se tulit, obviam processit, prodiit, venit; obviam profectus est; obviam properavit; in complexum parentis venit. 2. *Latro obviam factus est proficiscenti,* da ich reisete, begegnete mir ein Mörder. Obviam se dedit latro proficiscenti; obtulit se proficiscenti latro; obviam se obtulit; adversus me ivit; oculis meis se obtulit; obviam fuit proficiscenti; proficiscenti latronem casus obtulit; in con-

conspectum dedit; incidit in latronem; latro in conspectum incurrit, occurrit mihi latro. *Usus.* 1. Obviam mittere, egredi; obviam effundi. 2. *Contra*, wider. Obviam ire conatibus improborum.

Obvius, a, um. begegnend, ungefehr, aufstossend. *Syn.* Occurrens. *Usus.* Fac, ut litteræ tuæ veniant obviæ; obviæ mihi fiant. Classis hostibus in obvio est.

Obumbro, as, avi, atum, are. * überschatten, beschatten. *Usus.* Arbor vestibulum obumbrat.

Obvolvo, is, volvi, volutum, ere. verwickeln, verhüllen. *Syn.* Tego, obduco. *Usus.* Obvolutus & obligatus coriô.

Occæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* Obcæco. *Usus.* Cupiditate occæcatus. V. *Cæcus.*

Occallesco, is, callui, ere. erharten. *Syn.* Percallesco, obduresco. *Adv.* Prorsus, non dubitanter, planè. *Usus.* Jam prorsus ad omnem dolorem occallui.

Occasio, onis, f. Gelegenheit. *Syn.* Locus, tempus, opportunitas, facultas, ansa, campus, causa, tempus oblatum. *Epi.* Tanta, ampla, amissa, bona, mirifica, oblata, quantæ, præclaræ. *Phras.* 1. *Occasionem egregiam habes rem bene gerendi*, du hast eine trefliche Gelegenheit, dich zu zeigen. Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Locus tibi aperitur rei strenuè agendæ. Munita tibi via est ad ingentem laudem; patefactus cursus virtutis; materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Non deest tibi materia crescendi. Ansa hoc loco tibi datur; materia præbetur; facultas offertur, præbetur, datur magnorum in Rempubl. meritorum. Nactus es egregiam opportunitatem; nactus es hac re aditum ad præclara in omnes merita. Locus hic est de Republ. optimè merendi. 2. *Occasionem ne negligas*, vernachlässige diese Gelegenheit nicht. Quem ad maxima quæque nactus es aditum, quam rei benè gerendæ facultatem habes, ne amitte. Loco ne desis, & tempori. Quid dubitas, uti hâc temporis opportunitate? Tempus rei benè gerendæ ne prætermittas. Offerentibus se rebus è manibus ne omittas, dimittas, quæ mox repeti non possunt. Ne pereat tibi hæc occasio; ne è manibus elapsa effluat, abeat, prætereat, fugiat, evolet, vide. 3. *Utere occasione oblatâ*, brauche der Gelegenheit. Oblata opportunitate, facultate, occasione utere. Occasionem, quæ se offert, non omitte, non amitte. Complectere, quam nactus es, occasionem; arripe, quam oblatam tenes, temporis opportunitatem; tene hanc horam, urge opportunitatem. Quin tu urges istam occasionem & facultatem? Noli, quod ultrò offertur, fastidire. Hoc aditu, januâque patefacta noli tempus amittere; occasionem, quam casus aperuit, è manibus dimittere; facultates, quæ tibi multæ dantur, temporisque opportunitates corrumpere. Oblata facultate ne tibi ipse desis. 4. *Nullam occasionem omittam tibi gratificandi*, ich werde keine Gelegenheit aus der Hand lassen, wo ich dir dienen werde können. Nullum locum prætermittam, relinquam tuis commodis serviendi; nullo loco tibii deero; inter meas tot curas, etiam de te cogitandi locus erit. 5. *Si occasio erit*, wann es sich wird thun lassen. Ubi res & causa postulabit; ubi res feret; si occasio se offeret; ubi commodum erit; si occasio tulerit. 6. *Tuâ bonâ occasione, vulg.* mit deiner guten Gelegenheit. Oblatâ facultate; quod commodo tuo fiat, fieri possit. 7. *Ex occasione rei*, aus Gelegenheit der Sachen. Pro re nata; è re nata. *Usus.* Teneo, quam captavi, occasionem. Ea res illi occasionem maximæ laudis dedit, peperit, obtulit. Habeo, nactus sum occasionem ad agendum aliquid. Occasionem omittere, amittere. Occasione privari. In occasionem imminere. Si occasio tulerit. V. *Opportunus, materia, facultas.*

Occasus, ûs, m. Abgang, Niedergang, Untergang. *Syn.* Obitus, interitus. *Usus.* Sol ab ortu ad occasum commeans. Senectus est quasi occasus vitæ. Reipublicæ interitus & occasus imminet.

Occatio, onis, f. das Egen.

Occo, as, avi, atum, are. egen. *Syn.* Crate occulto & deprimo jacta in agrum semina.

Occidens, tis, m. Niedergang, Untergang. *Syn.* Occasus.)(*Oriens.* *Usus.* In orientis, aut occidentis solis partibus. Vitæ alicujus occidenti opem ferre.

Occido, is, di, sum, ere. tödten, umbringen, schlachten, metzeln. *Syn.* Interficio, interimo, cædo, neco, macto, jugulo, trucido, perimo, vitam eripio, de medio tollo, luce communi privo, vitam aufero, necem affero, mortem affero,

fero, vitâ privo; morte mulcto, afficio; vitam adimo, vitâ expello, vitam violo, exhaurio; victimam per me ad inferos mitto; alienô me sanguine respergo. V. *Interficio*. *Adv.* Vulgo, nefario, palam. *Phras.* 1. *Multi occisi sunt*, es seynd viele erschlagen worden. Multi homines morte deleti; è numero vivorum exturbati sunt; atrox facta, commissa, edita, perpetrata mortalium multorum cædes est; multorum civium sanguine cruentatæ manus; multorum sanguine aspersæ sunt; arma multorum cæde imbuta sunt; multi gladiô icti, obtruncati cecidêre; barbara militum crudelitas vix multorum sanguine est expleta. Multi ferrô consumpti sunt; multum civilis sanguinis fusum est. Militum manus multorum sanguine rubuêre. Multis oblata, illata mors est; multi ad mortem missi, deducti sunt. 2. *Occidendum se præbuit*, er hat sich selbst lassen umbringen. Jugulum hosti, inimico dedit; hauriendum sanguinem præbuit; ferro jugulum præbuit; cervicem gladio subjecit; in suam ipse perniciem incurrit. 3. *Sese ipse occidit, vulg.* er hat sich selbst umgebracht. *Rectius:* Mortem sibi conscivit; in gladium incubuit; manus sibi attulit, intulit; vitæ usuram sibi eripuit; fati diem manû ipse suâ occupavit; liberum mortis arbitrium occupavit; vitam sibi ipse voluntaria morte abripuit; latus gladiô hausit, mortisque diem antevertit. *Usus.* Hostium copias occisione occidit.

Occido, is, di, casum, ere. untergehen. *Usus.* Vitæ occidenti opem ferre. In nihilum occidere. Nondum omnium dierum sol occidit. Memoria occidit. V. *Pereo*.

Occidio, onis, f. * Niedermetzelung. *Usus.* Occidione occidere, *ad internecionem delere*, occidione occumbere.

Occino, is, ui, centum, ere. * ansingen, zusagen. *Usus.* Si avis occinuerit.

Occipio, is, cepi, ceptum, ere. * anfangen. *Syn.* Incipio. V. *Incipio*.

Occisio, onis, f. Mord. *Syn.* Cædes, occidio. *Usus.* Tu vim negabis esse factam, cum cædes & occisio facta sit? V. *Cædes*.

Occludo, is, si, sum, ere. zuschliessen. *Syn.* Claudo. V. *Claudo*.

Occulo, is, lui, cultum, ere. verbergen, verstecken. R. *ab* ἐγκυλίω, *involvo*. *Syn.* Occulto, abscondo. *Usus.* Parietum se umbris occulere. V. *Occulto*, *tego*.

Occultatio, onis, f. Verbergung, Versteckung. *Usus.* Aliæ feræ fugâ, aliæ morsu, aliæ occultatione se tuentur. Turpis occultatio sui.

Occultator, oris, m. Verberger. *Syn.* Receptor. *Usus.* Occultator & exceptor latronum locus.

Occultè, heimlich, verborgener Weise. *Syn.* Abditè, tectè, ex occulto, ex insidiis; per ambages, circuitione.)(*Aperte*. *Usus.* Quæ res apertè petebatur, ea nunc occultè cuniculis oppugnatur. V. *Clam*.

Occulto, as, avi, atum, are. verstecken, hinterhalten. *Syn.* Tego, obtego, contego, celo, recondo, supprimo, involvo, tenebris obscuro, ab oculis removeo, dissimulo. *Usus.* Occultare sententiam suam; animi sensus. Quæ natura occultavit, eadem omnes ab oculis removent. V. *Abdo*, *abscondo*.

Occultus, a, um. heimlich, verborgen. *Syn.* Latens, abditus, absconditus, reconditus, involutus, abstrusus, tectus, obscurus, tacitus, clandestinus, furtivus, penetralis.)(*Apertus*, *manifestus*. *Adv.* Consulto, mirabiliter. *Usus.* Occultum & intestinum malum. V. *Lateo*.

Occumbo, is, cubui, itum, ere. erliegen, umkommen. *Syn.* Obeo, oppeto fatô, cado, vitam pono, acquiesco, naturæ concedo, vitâ excedo; è vita discedo. V. *Morior*. *Adv.* Honestè. *Usus.* Pro patria mortem non dubitavit occumbere. Ictus clavâ, fidem pastorum nequidquam invocans morte occubuit.

Occupatio, onis, f. Geschäfte, Beschäftigung. *Syn.* Impedimentum, negotium. *Epi.* Assidua, magna, summa, tanta, vetus, recondita, exquisita, molesta. *Phras.* *Occupationes quædam morabantur iter meum*, es haben mich einige Verrichtungen von der Reise aufgehalten. Occupationes quædam, quibus assiduè impedior, implicor, distineor, quibus vix me relaxare, minus evolvere, expedire, explicare poteram, iter morabantur. Quo minus in viam me darem, in causa erant negotia, quibus assiduè implicor, impedior, oneror; gravissima rerum susceptarum onera, quibus premor assiduè & obruor; occupationes, quibus urgeor assiduè, & opprimor. V. *Occupatus*, *negotium*. *Usus.* Vix mihi tempus erat, ad hanc

hanc epistolam scribendam, idque summis occupationibus ereptum. Occupationibus impediri, implicari, distineri. Occupationibus relaxare se, & expedire.

Occupatus, a, um. beschäfftiget. *Syn.* Distentus, districtus, impeditus, distractus, implicatus. *Adv.* Æquè, honeste. *Phras.* 1. *Occupatus sum*, ich bin sehr beschäfftiget. Multis, gravibus occupationibus sum implicatus; gravissimis rerum susceptarum oneribus premor; multarum rerum cura animus distinetur; noctes & dies non uno in opere urgeor; animum habeo non uno in opere occupatum; occupatissimus sum; nunquam à laboribus districtior fui; privatis, publicisque curis sum implicitus; multis occupationibus distineor, distringor. V. *Negotium, occupatio.* 2. *Occupatus jam non sum*, ich bin anjetzo nicht beschäfftiget. Otii habeo plusculum; vacui temporis aliquid habeo; vacuus nunc à labore sum; otii nunc aliquid nactus sum; expedivi me molestis occupationibus, aut certè relaxavi; confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulum, & acquiesco. V. *Otium. Usus.* Id me occupatum habet. Habere animum occupatum in opere. Animus occupatus. Quid dicam de occupatis meis temporibus? Tot occupati rebus, in ministeria sua discursu trepidant.

Occupo, as, avi, atum, are. erobern, einnehmen, inne haben, besitzen. *Syn.* Obsideo, præsidiis interclusum teneo, præsidiis devincio; teneo, usurpo, possideo. *Phras.* 1. *Provinciam totam occupavit*, er hat das ganze Land eingenommen. Provinciam totam suæ ditionis fecit; in ditionem suam redegit; sub ditionem subjunxit; ad imperium adjunxit; in potestatem redegit; sub imperium redegit; provinciam confecit; ad singula oppida arma circumtulit, & *Latinum* nomen omne domuit. 2. *Aliena bona vi occupavit*, er hat fremde Güther mit Gewalt eingenommen. In rem suam vertit; in bona & possessiones alienas invasit; aliquem de suis fortunis deturbavit; bonis, fundisque patriis exturbavit; de sua possessione dejecit; se in alicujus copias ingurgitavit; in eorum fundos armatos immisit; armatos in possessionem fundi misit; patrimonia illorum circumplexus quasi thesaurum draco, possessiones insedit; in fundis illorum violentus consedit. *Usus.* Cæsar præsidiis Italiam omnem obsidet, atque occupat. Regnum, tyrannidem occupare. Tanta Religio eorum mentes occupaverat.

Occurro, is, curri, cursum, ere. entgegen gehen, begegnen, aufstossen. *Syn.* Obviam eo, obviam fio; obsisto, repugno, resisto; in mentem venit. *Adv.* Abundantius, angustius. *Phras.* 1. *Nihil mihi tum occurrit*, mir ist damals nichts eingefallen. Diu cogitanti nihil succurrit; nihil in mentem venit; idonei consilii nihil suppetebat; nihil in mentem inciderat. 2. *Id unum occurrit mihi*, dieses ist mir allein eingefallen. Ea subiit animum cogitatio unica; illud unum in animo versabantur; animo obversabatur; id unum succurrebat. Illud unum in buccam venerat; illud unum se obtulit, ostendit. *Usus.* 1. Malevolentiæ hominum, consiliis improborum occurrere, & obsistere. 2. *In mentem venit*, zu Gemüthe kommen. Nihil te effugiet, atque omne, quod erit in re, occurret, & incidet. Inquirentibus nobis, omnique acie ingenii contemplantibus ostendent se, atque occurrent. Occurrunt mihi aliqua, sed ea coram. 3. *Obviam fio*, entgegen kommen. Scripsi illi, ut mihi occurrat. Misericordia tua supplicibus occurrit, nullis precibus evocata. V. *Obviam, incidit.*

Occursatio, onis, f. Begrüssung, Entgegengehung. *Syn.* Studium salutandi & prensandi eos, à quibus honorum suffragia expectantur. *Epi.* Facilis. *Usus.* Vestras occursationes, studia, blanditias populares secum ablata esse ait.

Oceanus, i, m. das grosse Welt-Meer. *Græc.* ὠκεανός. *Syn.* Mare magnum. *Usus.* Oceanus Atlanticus. Oceani freta. Terra circumfusa illo mari, quod magnum, quod Oceanum appellatis. Oceani fervor constantissimus. Oceano fines terminemus, qui orbem terrarum amplexu finit. V. *Mare.*

Ocellus, i, m. Aeuglein, kleines Aug. *Syn.* Parvus oculus. *Usus.* 1. Ocelli radices. 2. *Transl.* Ocelle mi.

Ocrea, æ, f. * Stiefel. *Usus.* Sinistrum crus oreâ tectum.

Ocreatus, a, um * gestiefelt.

Octo, achte. Octavus, a, um. der achte. Octies, achtmal. Octingenti, æ, a. achthundert. Octingentesimus, a, um. der achthunderste. Octodecim, *vulg. Latine:* Duodeviginti, achtzehen. Octogesimus, der achtzigste. Octogesies, achzigmal. Octoginta, achtzig. Octoni, æ, a. je acht. Octuplus, a, um. achtfach.

Octophorus, i, m. Sänfte, Trag-Sessel. *Syn.* Lectica, quæ ab octo servis gestatur.

Ocu-

Oculatus, a, um. * scharfsichtig. *Usus.* Testis oculatus, der etwas mit Augen gesehen.

Oculus, i, m. Auge. *Syn.* Lumen, acies, quâ cernimus. *Epi.* Abstinentes, perspicaces, acres, acuti, aperti, integri, nimis arguti, cæci, cærulei, perversi, non solum curiosi, sed etiam errantes, licentiores, eminentes, lubrici, mobiles, venusti, tenebricosi, in cernendo subtiles, emissitii, in aspectu micantes, variantes, testes & indices animi, humanitatis & benevolentiæ plenissimi, ampli, protuberantes, tumidi, blandientes, lucidi, albicantes, læti & quasi gaudio toti, dolis circumsepti, parvi, concavi, subnigri, maculosi, sanguinei, truces, ignei, flavescentes. *Usus.* Oculorum est in nobis sensus acerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum conjectû, tum hilaritate motus animorum significamus. Oculos attollere, die Augen aufheben. Oculos dejicere, niederschlagen. Oculos in aliquem conjicere, die Augen auf einen werfen. Oculos in se omnium avertere, aller Augen an sich ziehen. Cupiditatis oculos ad aliquid adjicere; rei, *vel* ad rem oculos adjicere, die Augen auf etwas werfen, und selbiges verlangen. Scelus alicujus ante oculos ponere, statuere, vor Augen legen. In oculis atque auribus omnium gentium aliquid proponere, constituere, vor aller Welt Augen legen. Ea res oberrat oculis; versatur ante oculos, vor Augen liegen. Ad rem investigandam oculos habere advocatos, die Augen zu Zeugen nehmen. Oculos ab aliquo nunquam dejicere, aciem nunquam abducere, abwenden. Res palàm est omnium oculis, das ist eine offenbare augenscheinliche Sache. Oculorum acies hebescit, præstringitur, perstringitur, splendore obruitur, geblendet werden. Oculos effodere, exsculpere, elidere, ausgraben, ausschlagen. Oculis capi, blind werden. In oculis aliquem gerere, ferre, lieben. In oculis habitare, geliebt werden. Oculos rei conspectu pascere, die Augen weiden. Oculi perspicaces, acres, acuti, arguti, exploratores, scharfe Augen. Oculi humanitatis ac benevolentiæ plenissimi, blandientes, læti, & quasi gaudio toti circumsepti, testes & indices animi propensi, liebreiche Augen.

Ocyùs, geschwind. *Syn.* Citiùs.)(*Tardius.*

Odéum, i, n. Sing-Ort. *Syn.* Locus musicis cantibus destinatus.

Odi, isti, isse. hassen. *Syn.* Odio habeo, odium rei habeo, odio in aliquem feror, animum habeo alienum. *Adv.* Acerbè, apertè, clàm, impendiò, magis, libenter, malè, palàm, pejùs, penitùs. *Usus.* Quem metuunt, oderunt. V. *Odium.*

Odiosus, a, um. gehäßig. *Syn.* Molestus, odio dignus, invisus, invidiosus. *Phras.* *Odiosa est consuetudo tua*, deine Aufführung ist gar zu unangenehm, und verhaßt. Nimium difficilis, durus, asper, acerbus es. Abest consuetudo tua ab omni suavitate. Non ea est consuetudo tua, quæ propter suavitatem expetatur; minimè jucunda est consuetudo tua. Asperitatis tantùm habent mores tui, quantùm in consuetudine ferri vix potest. Usus tibi nullo cum homine diuturnus intercedat, ita difficilis, ac morosus es; iis moribus, eo ingenio præditus es. His tuis moribus, hâc agendi ratione fit, ut nemo tibi valdè cupiat, nemo te ferat. Quis istam ingenii tui morositatem in consuetudine ferat? Quis te uti velit homine omnium difficillimo, & asperrimo; Quis tuam consuetudinem expetat carentem omni solatiô, omni suavitate, nullâ re jucundam. V. *Molestus*, *Morosus.* *Usus.* Omnis arrogantia odiosa. In fragili corpore odiosa est omnis offensio. V. *Odium*, *Invidiosus*, *Invidia.*

Odium, ii, n. Haß, Feindschaft, Groll. *R. ab* ὀδύσσω, *Irascor.* *Syn.* Invidia, offensa, offensio. *Epi.* Acerbum, acre, apertum, capitale, diuturnum, inveteratum, civile, grave, hostile, immane, incredibile, infestum, infinitum, injustum, insigne, penitùs insitum, intimum, justum, leve, magnum, majus, mediocre, mirificum, nefarium, obscurum, populare, pristinum, privatum, proprium, publicum, singulare. Venenum amicitiæ, totum, universum, vetus, utile. *Phras.* 1. *Arrogantia tibi odium parit*, dein Hochmuth macht dich verhaßt. Tibi invidiæ est; offendit animos hominum; invisum te plerisque facit; multorum mentes, sensúsque vulnerat; odium tibi creat, gignit. Arrogantiæ debes, quòd odio atque acerbitati sis plurimis; quòd odium publicum sis populi; quod omnes oderint, nemo videre velit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit; omnium voluntates à te alienat. 2. *Ille ubique odium in te excitat, odiosum reddere satagit*, er sucht, dich überall verhaßt zu machen. Odium in te concitat, struit, excitat; odium ac invidiam tibi conflat; conciliat ubique grave tibi odium; in odium ac invidiam te vocat; quærit ubi-

ubique in te invidiam; invidiam in te commovet, concitat; in invidiam adducere ac odium laborat. In invidiam trahere, rapere nititur; magna tibi invidiæ tempestas ex illo imminet. 3. *Magnum odium incurri*, ich bin sehr verhasset. Magnam subii, habui, sustineo invidiam; magna sum apud omnes in invidia; multorum premor odiis; odiô laboro; multorum incurri odia ac reprehensiones hominum; odiô flagrô publicô; alienâ invidiâ conflagro; invidiâ premor, flagro, ardeo; in odium veni, perveni multorum; odia subii multorum; in multorum odia, offensionésque irrui, & incurri; multorum odia in me converti; invidiâ opprimor; magnam mihi ex re collegi invidiam; in multorum odia ac invidiam perveni; multorum invidiæ eâ me re obtuli. 4. *Odia hominum sensim restinxi*, ich habe endlich den Haß, so man wider mich getragen, in vielen gestillet. Invidiam lenivi; invidiæ sanguinem misi; de invidia multùm deoneravi; invidiam magna ex parte restinxi, extinxi; compressi & levavi; mitigavi odia hominum, sedavi, placavi, restinxi; odia vetustate jam exoleta depuli, propulsavi. 5. *Odium grave in me concepit*, er hat einen grossen Haß wider mich gefasset. Grave in me odium cepit, suscepit; gravi est in me odio; gravi odiô à me dissidet; grave in me odium habet, profitetur, expromit; gravi in me odiô fertur; odiô tenetur; grave ejus in me flagrat, & ardet odium; grave illum tenet nominis mei odium; est illi mecum odium grave & diuturnum; odio sum illi; in odio sum apud illum. 6. *Omnes boni te odio habent*, alle rechtschaffene Leute hassen dich. Omnes te boni oderunt; te inexpiabili odiô detestantur & execrantur; quis te aditû, quis ullo honore, quis communi luce dignum putat? omnes conspectum, facta, nomen detestantur; omnes aditum, sermonem, aspectum fugiunt ac horrent; publicum es populi odium; nomen tuum bonis omnibus odio est, & acerbitati; omnes boni capitali à te odio dissident, te execrantur, tibi pestem, ac perniciem precantur. 7. *Odium remittere*, den Haß sinken lassen. Odium concoquere, sorbére, deponere; odium mittere, & finire; offensionem deponere, oblitterare. 8. Odium renovare, incendere; augere, inflammare, cumulare invidiam, den Zorn und Haß vermehren. 9. *Odium effundere*, den Haß ausgiessen. Omne odium inclusum nefariis sensibus in aliquem profundere; explere odium; ac saturare. V. *Ira, inimicitia, invidia. Usus.* Odium est ira inveterata. Odium alicui creare. Ad odium revocare judices. Odia suscipere. Odia subire. Odio esse. Odium precibus sublevare.

Odor, oris, m. Geruch. *Syn.* Afflata suavitas odoratû percepta. *Epi.* Suavis, jucundus, teterrimus, nonnullus. *Usus.* Suavitates odorum affluuntur à floribus. Odores incendere. Odoribus capi. Odorem non ferre.

Odoratus, ûs, m. Geruch, das Riechen. *Syn.* Odoratio.

Odoratus, a, um, mit Geruch angefüllt. *Usus.* Lauri nemus odoratum.

Odoror, aris, atus sum, ari. riechen. *Syn.* Olfacio. *Adv.* Coram, diligentiùs, festivè, sagaciùs. *Usus.* 1. Canes venatici odorantur omnia, & pervestigant. 2. *Transl.* Animadverto, quæro, investigo, conjecturâ aliquid assequor, heimlich nachforschen. Diligenter, sagacissimè odorabor, quid sentiant judices. V. *Conjectura, Adverto.*

Oeconomia, æ, f. Haußhaltung, Hauswesen.

Oeconomicus, a, um. zur Haußhaltung gehörig. *Usus.* Liber, qui œconomicus inscribitur, de tuenda re familiari.

Oeconomus, i, m. Schaffner, Haußhalter. *Syn.* Administer rei familiaris, curator rei familiaris, qui rei familiari præest, qui rei familiaris curam gerit, qui rem familiarem, domesticam administrat.

Oenophorum, i, n. Wein-Gefäß, so man tragen kan. *Syn.* Vas vinarium.

Offa, æ, f. allerley dick Gemüß, Brey, Bissen. *Cibi genus formâ & figurâ orbiculatâ. Usus.* In offam pultis invadere.

Offendo, is, di, sum, ere. beleidigen, aufstossen, verletzen, fehlen. *Syn.* Offensionem affero, injuriam facio, offensioni sum: incurro in rem: pecco: lædo. *Adv.* Graviter, vehementer, paullum, tantulum. *Phras.* 1. *Non volui illum graviter offendere*, ich habe ihn nicht wollen schwerer beleidigen. Nihil in illum paulo graviùs cogitavi; commovére hominem leviter, & calefacere volui, non acerbius lædere. Nolui hominem injuriosius lacessere, tractare; non volui hominem asperius accipere. 2. *Non parùm offendi apud illum*, ich habe ihn nicht

wenig vor den Kopf gestossen. Non parvam in offensionem incurri apud hominem; non parvam offensam subii; offensioni non mediocri fui; non parvam cecidi in offensionem; non levem offensionem mihi concitavi. *Usus.* 1. Neminem unquam non re, non verbô, non vultû denique offendi. Graviter mihi videris offensus. Offendit aures insolentia sermonis. 2. *Incurro*, anstossen, sich verstossen. Quis tam lynceus, ut in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat. *Vulg. Impingo.* In arrôgantiam incurrit. 3. *Pecco, delinquo*, fehlen, mißhandeln. In quo ipse offendis, ne alium reprehenderis. 4. *Invenio*, finden. Non offendes eundem, qui olim fuit. Offendes vastatas urbes, laceratam Italiam. 5. *Lædo*, verletzen. Lapsus brachium offendit. Existimationem meam id dictum gravissimè offendit. V. *Lædo.*

Offensa, æ, f. Beleidigung, Verletzung, Ungnade. *Epi.* Magna. *Usus.* Magna in offensa sum; magnam offensam subii apud Pompejum, in Ungnade seyn, kommen.

Offensio, onis, f. Beleidigung, Verletzung, Schaden. *Syn.* Incommodum, detrimentum, damnum, molestia, calamitas: odium, simultas, dissidium, inimicitia. *Epi.* Acerba, non dissimilis, gravis, magna, odiosa, periculosa, popularis, privata, vitiosa, contraria. *Usus.* 1. Graves solent esse offensiones è gravibus morbis. Corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Præstabo, nihil ex eo te offensionis habiturum. Non offensionibus belli, sed victoriis ad scientiam militarem eruditus. 2. *Odium, simultas, inimicitia*, Ungnade, Haß. Ea res illi magnam offensionem concitavit, fecit, attulit; offensioni fuit. Justa inde offensio nata est, & exorta. In offensionem populi incurrit, cecidit. Offensionem sublevare, lenire, omittere; deponere, ac oblitterare pristinas offensiones omnes, alle Feindseligkeiten ablegen und vergessen. V. *Odium, offendo.*

Offensiuncula, æ, f. kleine Beleidigung, Verletzung. *Syn.* Offensa.

Offensum, i, n. Anstoß. *Us.* Offensum est, quod eorum, qui audiunt, voluntatem lædit.

Offero, fers, obtuli, oblatum, ferre. antragen, anbiethen. *Syn.* Polliceor, profiteor, defero.)(*Recuso.* *Usus.* 1. Ille pecunias pollicitus, & quod carius, se ipsum obtulit. Offerre se in discrimen pro salute patriæ. Quod fers obtuleris, hoc agam. Morti se, ad mortem pro patria offerre. Os importunum non ostendere modò, sed offerre. Ultrò se offerre, se projicere, & potestatem sui facere hostibus, sich dem Feind überlassen. 2. *Præbeo, offero*, geben, überbringen. Alicui spem, metum, luctum, mœrorem, gaudium, religionem, mendicitatem, incendium, injuriam offerre. 2. *Expono*, sich aussetzen. Periculis caput suum offerre; invidiæ se offerre. 4. *Resisto, me oppono*, sich widersetzen. Sceleri Antonii & dementiæ me obtuli.

Officina, æ, f. Werkstatt. *Syn.* Locus operis, & quæstûs quotidiani. *Usus.* Officinas armorum instituere, instruere. Hæc domus officina nequitiæ. Philosophi quasi ludum quendam, atque officinam sapientiæ instituêre. Ludus & officina dicendi. Officina chirographorum, Schreib-Stube. Officina ferraria, ein Eisen-Hammer. Officina mercatorum, Kram-Laden; *rectius*: Taberna institorum. Officina libraria, Ort, wo man Bücher einbindet. *Alias*: Taberna libraria, Buchladen.

Officio, is, feci, ere. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Noceo, obsum, obsto, obsisto, obscuro. *Usus.* Cur meis commodis officis? Nec mentis luminibus officit altitudo fortunæ. Umbra terræ soli non officit. Alii laude suâ famæ nostræ obstant, & nomini officiunt. V. *Obsum, lædo.*

Officiosè, dienstwillig. *Syn.* Amanter, amicè.

Officiosus, a, um. bereitwillig, dienstfertig, dienstgeflissen, höflich. *Syn.* Plenus officii, in quo inest liberalis gratificandi voluntas, humanissimus, in officio diligens, qui cupit omnium inservire studiis. *Adv.* Summè. *Usus.* Homo summè in omnes officiosus.

Officia sua deferentis Formulæ, Weise und Manier, seine Dienste anzutragen. Nihil non agam tuâ causâ, ich will dir zu Lieb alles thun. Tuâ causâ subibo omnia, nullum pro te laborem, nullum onus, aut officium recuso. Tuis in rebus totô pectore, cunctis viribus contendam. Nervos omnes, ubi res tuæ postulabunt, intendam. Omnia mihi pro te suscepta nec difficilia, nec injucunda erunt. Ubique mea tibi studia, atque officia præstò erunt. Omnem operam, curam, studium in tuis rebus ponam, consumam. Omne meum tempus tuis temporibus transmittam. Officium meum nunquam, nusquam requires. Mea studia nusquam desiderabis. Quibuscunque in rebus tibi commodare potero,

nunquam deero. Res tuas omnes omni cura ac diligentiâ complectar. Quæ tibi intelligam esse commoda, omni studio persequar, diligenter præstabo. Quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, studiosè, diligenterque curabo. Meum in te studium iis maximè rebus declarabo, quas te velle cognovero. Tuam mihi dignitatem esse clarissimam; studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ & amplificandæ, summum esse, omnes intelligent. Nihil tibi erit tam promptum, aut paratum, quam in omnibus, quæ ad commodum, vel amplitudinem tuam pertinent, operâ, curâ, diligentiâ uti meâ. Profiteor, atque polliceor eximium & singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, ad decus, ad gloriam, ad rem tuam & commodum pertinet. Nulla tibi in re, neque studium, neque benevolentia mea deerit, præsto non erit. Qui antea fui, idem semper futurus sum in te amando & amplificando. Quæcunque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit, aut in ipsa re, aut in honore verborum. Nunquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntas deerit. Polliceor tibi studium meum, ac operam sine exceptione ulla aut temporis, aut occupationis. Universum studium ac benevolentiam ad te defero. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Dabo operam, ut intelligas, me neminem esse officiorum studiosiorem, in officio diligentiorem.

Officium, ii, n. Dienst, Höflichkeit, Amt. *Syn.* Humanitas, studium, benevolentiæ significatio; munus, partes, muneris officium. *Epi.* Antiquum, civile, commune, consulare, debitum, diuturnum, domesticum, egregium, fictum, gratum, humanum, inchoatum, integrum, interruptum, justum, pium, liberale, necessarium, magnum, maximum, mediocre, medium, melius, minimum, mirificum, multum, novum, obscurum, perpetuum, perfectum, pristinum, privatum, proprium, provinciale, publicum, quæstorium, quotidianum, recens, rectum, salvum, sanctum, simplex, singulare, summum. *Phras.* 1. *Omnia tibi humanitatis officia debeo*, ich bin schuldig, dir alle Dienste und Höflichkeit zu erweisen. Præstare tuâ causâ debeo, quidquid possum. Quantum viribus possum consequi, tantum conferre studii in te debeo. Tua in me beneficia meum omne studium, omne officium, omnes à me curas, omnem industriam à me non solum postulant, sed exigunt. Quid est, quod tuâ causâ non debeam? Tuis inservire studiis, tuæ voluntati morem gerere omnibus in rebus debeo. Par est, ut omnia à me studia ac officia in te proficiscantur. 2. *Omnia amoris officia illi exhibui*, ich habe ihm alle Liebes-Dienste erwiesen. Omnibus eum officiis prosecutus, amplexus, complexus sum; omnibus eum officiis mihi devinxi; omnia illi officia præstiti, tribui, in eum contuli; omnia à me officia in illum collata sunt, profecta sunt; amici officium integrè explevi; egregiè tuitus sum. Multa extant, constant mea in illum officia. 3. *Officium officiis reddidi*, ich habe ihm seine gute Dienste wohl ersetzet. Officium cumulatè solvi, persolvi, reddidi; officiis cumulatè respondi; vici studiis meis amici officia. 4. *Officium nullum neglexi*, ich habe keinen Liebes-Dienst unterlassen. Tibi nullum à me amoris, studii, pietatis officium defuit; nullum officium prætermisi, intermisi. Officio amici nunquam defui; nunquam cessatum in officio est. *Usus.* 1. Non committam, ut meum officium desideres. Multa mihi tecum officia intercedunt. Officia sua aliis polliceri. 2. *Partes*, Pflicht, Schuldigkeit. Officiô fungi boni viri. In officio esse, manere, in guter Zucht bleiben. Ab officio boni viri discedere, recedere, abduci, einen Mißtritt thun. 3. *Munus*, Amt, Amts-Verrichtung. Officio præesse; officium suscipere, exequi. Alienum aliquid ab officio, dignitate admittere. V. *Munus, Magistratus, Honor, Dignitas.*

Offundo, is, fudi, fusum, ere. aufgiessen, entgegen giessen. *Syn.* Objicio, offero. *Usus.* Tu majoribus tuis magnas offudisti tenebras. Errorem alicui offundere & noctem.

Olea, æ, f. Oelbaum. *Epi.* Sempiterna. *Usus.* Agricola, cum florem oleæ videt, baccam quoque se videre putat.

Olearius, a, um. zum Oel gehörig. *Usus.* Cella olearia.

Oleaster, ri, m. wilder Oelbaum.

Oleo, es, olui, olitum, ere. riechen, Geruch geben. R. ab Ὀλεςὸς, *Fœtidus.* *Syn.* Redoleo, odorem spiro, spargo, fundo, afflo. *Adv.* Benè, malè. *Usus.* Benè olent, qui nihil olent. Oratio peregrinum aliquid olet.

Oleum, ei, n. Oel. *Usus.* Ignis gliscit oleo. Aristæus inventor olei. Oleum & operam perdere, Hopfen und Maltz verlieren.

Olfa-

Olfacio, is, feci, factum, ere. riechen, den Geruch empfinden. *Syn.* Odoror, odorem percipio. *Usus.* Olfacere aliquid.

Olim, vor Zeiten, weyland. *Syn.* Quondam. patrum memoriâ, aliquando; jam dudum.)(*Nunc.* *Usus.* Sic olim loquebantur.

Olitor, oris, m. Gärtner. *Usus.* Olitorem pro horto conducere.

Olitorius, a, um. zum Kraut gehörig. *Usus.* Forum olitorium, Kraut-Markt.

Oliva, æ, f. Oelbaum, Oelbeer, Oliven. *Syn.* Olea.

Olivetum, i, n. Oelgarten. *Syn.* Collis olivis consitus.

Olla, æ, f. Hafen, Topf. *Syn.* Denariorum implere ollam.

Olusculum, i, n. Kräutlein, Salat. *Syn.* Olus minutum.

Olus, eris, n. *Kraut, Küchel- und Garten-Kräuterwerk. *Syn.* Herba sativa, quæ est in usu cibario. *Usus.* Olera fastidire.

Omen, inis, n. Vorzeichen, Anzeichen. *Dictum aut factum causa exceptum, qui rei cujuspiam eventus portendi posse videatur.* *Epi.* Clarum, detestabile, prærogativum, paganum, bonum, funestum, triste, malum. *Usus.* Bonis *vel* tristibus ominibus abeuntem prosequi. Omen capio. Accipio omen. Quod dii omen avertant, obruant, prohibeant! Nullis auspiciis, funestis ominibus omnium, & exécrationibus rem aggressus est. Territis omnibus, velut fœdo omine incipiendæ rei. Id à plerisque in magni terroris omen acceptum est. In omen vertere.

Ominator, oris, m. * Zeichendeuter, Wahrsager. *Syn.* Qui capit omina.

Ominor, aris, atus sum, ari. weissagen, muthmassen. *Syn.* Auguror. V. *Augurium.*

Omitto, is, misi, missum, ere. unterlassen. *Syn.* Mitto, missum facio, prætermitto, relinquo, prætereo. *Adv.* Omnino, planè. *Phras.* 1. *Negotium hoc melius omittes*, du wirst besser daran seyn, so du dieses Geschäfte unterlassen wirst. Negotium id melius prætermittes; consultius erit, supersedere toto huic negotio; negotium hoc, si sapis, repudiabis; tutus cœptum negotium abrumpes, missum facies, de manibus depones. 2. *Omitte contumelias,* lasse diese Spott-Reden bleiben. Aufer contumelias & probra; mitte cavillationes; missas fac contumelias. 3. *Ut omittam cætera,* daß ich von mehreren schweige. Ut prætercam, ut prætermittam, relinquam; ut mittam; ut missa faciam cetera; ut supersedeam pluribus. *Usus.* Omitte timorem, iram, solicitudinem, spem inanem. Nihil omisi pietatis & humanitatis. V. *Relinquo, negligo, prætermitto.*

Omnino, gänzlich, allerdings. *Syn.* Planè, prorsus, funditus, usquequaque. *Phras.* 1. *Malum illud vix omnino tolletur,* dieses Uebel wird kaum gänzlich gehoben werden. Vix radicitus, ab ipsa stirpe extrahetur; vix funditus extirpabitur; rami fortasse amputabuntur, radicum fibræ non item evellentur. Malum illud vix auferetur, removebitur ex integro. 2. *Res est omnino necessaria,* die Sache ist gänzlich nothwendig. Res est in omnes partes necessaria. Res est planè atque omnino necessaria; per omnia, sine dubio, omnibus modis, omnium rerum causâ necessaria. *Usus.* Vix aut omnino non potest fieri.

Omnipotens, tis, *g. o.* allmächtig. *Verb. Poët.* V. *Penitus.*

Omnis, e. alle. *Syn.* Cunctus, universus, quisque, quivis, quis non? summi, infimi, ad unum omnes; totus.)(*Nullus.* *Adv.* Omnino. *Phras.* *Omnes de victoria sibi gratulantur*, alle erfreuen sich über diesen Sieg. Omnium generum, ætatum, ordinum homines, omnis fortunæ ac loci homines; omnes populi, cunctæque gentes; quantum est hominum in orbe, singuli & universi de inauditâ hac post hominum memoriam victoria lætantur. Omnes sibi viri, mulieres, cives ac peregrini, servi ac liberi de tam illustri victoria gratulantur. Cum à summis, mediis, infimis, tum denique ab universis victoria hæc ingenti lætitiâ celebratur. Omnes certatim, alius luculentius aliô hanc sibi victoriam gratulantur. *Usus.* Omnia minima, maxima, per se agit. Nemo omnium. Ubi hæc omnia prima, postrema recitata sunt.

Omnivagus, a, um. hin und her schweiffend. *Usus.* Diana omnivaga dicitur.

Onager, ri, m. Wald-Esel. *Syn.* Asinus silvestris.

Onerarius, a, um. mit Last beladen. *Usus.* Navis oneraria, Last-Schiff.

Onero, as, avi, atum, are. beladen, beschweren. *Usus.* Aures alicujus onerare mendacio. V. *Onus.*

Onerosus, a, um. beladen, schwer. *Syn.* Gravis, ponderosus. V. *Gravis.*

Onus, eris, n. Last, Bürde, Beschwerde. R. *ab ὄνος, Asinus.* *Epi.* Commune, grave, leve, magnum, tantum. *Phras.* 1.

Onus

Onus habeo gravissimum, ich habe eine schwere Last auf mir. Onus mihi impositum est gravissimum; onus laboris maximum in me recepi, suscepi; onus sustuli, sustineo sanè grave; onere premor, ac penè opprimor gravissimò; onus mihi incumbit; onus cervicibus meis impositum est immensum; plura simul in me onera inclinata sunt. Non unum mihi injunctum est onus; non leve onus subivi. 2. *Sub onere fatiscere*, unter der Last erliegen. Oneri succumbere; onere opprimi, sub onere concidere. *Usus*. Onus alicui addere. Onere levare, onus allevare. Onus deponere, abjicere, propter infirmitatem animi detrectare. Onus ferre, perferre.

Onustus, a, um. beladen. *Usus*. Asellus auro onustus.

Opaco, as, avi, atum, are. dunkel machen, schatticht machen. *Syn*. Obscuro. *Usus*. Terras nox opacat. Platanus patulis diffusa ramis ad opacandum locum aliquem. V. *Obscuro*.

Opacus, a, um. dunkel, schatticht. *Syn*. Obscurus, umbrosus.)(*Apricus*. *Usus*. Opaca nubes. Locus opacus & frigidus in silvis.

Opera, æ, f. Fleiß, Mühe, Arbeit. *Syn*. Studium, labor, cura, industria. *Epi*. Egregia, forensis, fortis, fidelis, gratior, insignis, non mediocris, melior, militaris, mirifica, multa, magis opportuna, par, patria, publica, singularis, summa, tenuis. Annuæ, gratiosissimæ, mercenariæ, pulcherrimæ, successivæ, urbanæ. *Phras*. 1. *Græcis litteris multam operam impendi*, ich habe auf die Griechische Sprache einen grossen Fleiß verwendet. Græcis litteris multum operæ dedi; multam curam, operamque ad Græcas litteras contuli, *vel* in Græcas litteras; multam laboris & operæ in Græcis litteris posui, consumpsi; multum operæ tribui Græcarum artium magistris. V. *Diligentia*. 2. *Omnis opera mea frustra fuit*, mein Fleiß ist aller umsonst gewesen. In ea re operâ abusus sum! operam omnem lusi; perdidi. Opera mihi omnis periit; oleum ac operam perdidi; operæ pretium nullum feci; spes & opera me frustrata est; nequidquam omni operâ, ac diligentiâ, summâ vi, ac ope enisus sum. Nihil tantâ contentione profectum est. V. *Frustra*. *Usus*. Operam suam profiteri. Majorem operam suscepi, quam res posceret; operam dare, navare rei. Operam amicis locare, dicare. Operâ illi meâ diligenter utuntur. Operam dare rebus divinis, sapientiæ. Operæ non peperci, ich habe keine Mühe gespahrt. De priore opera multum detraxi, viel nachlassen von vorigem Fleiß. Operam à Græcis litteris removi, ich habe die Griechische Sprache stehen lassen. Datâ, deditâ operâ id fecit, er hat es mit Fleiß gethan. Vix erit operæ pretium, es wird der Mühe nicht werth seyn, es zahlet sich nicht aus.

Operæ, arum, f. Taglöhner, Handlanger. *Syn*. Operarii, qui in fabrorum ministeriis, & servili in opera habentur; homines ad operas conducti. *Usus*. Mercenariæ operæ. Venditat se operis.

Operarius, a, um. was zur Arbeit gehörig. *Usus*. Operarius homo, Handwerker.

Operarius, ii, m. Taglöhner, Arbeiter. *Syn*. Operæ, bajulus. *Usus*. Operarii, qui in tabernis sunt, amantissimi sunt otii. V. *Merces*, *mercenarius*.

Operatio, onis, f. Werk, Würkung. *Syn*. Opera.

Operculum, i, n. Deckel. *Usus*. Arteria tegitur quodam quasi operculô. Dignum patellâ operculum. *Prov*. auf einen solchen Topf gehöret eine solche Stürze.

Operimentum, i, n. Decke, Ueberzug, Futteral. *Syn*. Integumentum, operculum.

Operio, is, rui, ertum, ire. bedecken, überziehen. *Syn*. Tego, obvolvo. *Usus*. Capite est ferè operto.)(*Aperto capite*. Operire ostium.

Operosè, mühsam. *Syn*. Laboriosè, multâ curâ, & operâ. *Usus*. Ne fiat operosè.

Operor, aris, atus sum, ari. * arbeiten. *Syn*. In opere faciundo laboro. *Usus*. Operari rei divinæ, opfern. Medicina operatur, *vulg*. die Arzney hat seine Würkung. *Latine*: Venis concipitur; In venas se diffundit medicamentum. V. *Laboro*.

Operosus, a, um. arbeitsam, mühsam. *Syn*. Laboriosus, actuosus.)(*Iners*, *languidus*. *Phras*. *Res est operosa*, es ist eine mühsame Sache. Res est ejusmodi, quæ curam, ac diligentiam non mediocrem postulet; res est non molli brachiô tractanda; in qua sudandum, & multum operæ ponendum. Exsudandus hic non levis labor est. V. *Laboriosus*, *difficilis*, *labor*. *Usus*. Opus spissum & operosum. Senectus non modo languida & iners non est, verum operosa, semperque aliquid agens. Molestus ac operosus labor.

Opes, um, f. Reichthum, Vermögen. *Syn*.

Syn. Divitiæ, facultates, copiæ; *item:* Potentia. *Epi.* Alienæ, divinæ, exiguæ, firmiores, incredibiles, invidiosæ, magnæ, mediocres, nimiæ, novæ, præstantes, pristinæ, regiæ, tantæ, tenues, violentæ, urbanæ, utiles. *Usus.* Opibus affluere, abundare, præditum esse, reich seyn. Opes consectari, augere rem, pecuniam facere, ihm Geld machen. Opes evertere, frangere, das Vermögen schmählern. Omnibus opibus ac viribus repugnare, mit aller Gewalt sich widersetzen. Fundatæ ac benè constitutæ opes, reichliche Haabschaft. Affectâ re familiari, accisisque opibus, ac domesticis copiis, nachdem seine Reichthümer zerronnen. Pro habitu opum, pecuniarum, nachdem einer vermöglich ist. V. *Divitiæ, copiæ, fortuna, pecuniæ.*

Opifex, icis, m. Handwerksmann. *Syn.* Artifex. *Usus.* Opifex, & ædificator mundi DEUS. Opifices ac tabernarios, ac fecem omnem civitatis concitare. Omne opificum instrumentum, omnis opera, ac quæstus frequentia sustinetur, alitur otiô.

Opimus, a um. feist, mästig, fett. *Syn.* Pinguis, amplus.)(*Tenuis, strigosus, sterilis. Usus.* Spolia opima. Præda opima. Terra opima & fertilis. Opimum & adipale dicendi genus.

Opinabilis, e. glaublich, muthmaßlich. *Syn.* Quod in opinione positum est. *Usus.* Artes, quæ conjecturâ continentur, sunt opinabiles.

Opinatio, onis, f. Meynung, Muthmassung. *Syn.* Opinio.

Opinatò, vermeyntlich, vermuthlich.)(*Præter opinionem, improvisò. Usus.* Nec opinatò eum offendi.

Opinator, oris, m. Muthmasser, Wähner. *Usus.* Magnus opinator sum, non enim sum sapiens.

Opinio, onis, f. Meynung, Muthmassung. *R. à* πινύω. *Intelligo. Syn.* Sententia, sensus, existimatio, conjectura. *Epi.* Adversaria, æterna, bona, censoria, certa, communis, conciliatrix amicitiæ, dubia, effrænata, errans, ementita, falsa, firma, gravis, stabilis, honesta, imbecilla, improba, incommoda, incorrupta, penitus insita, jucunda, longior, magna, mala, necessaria, obscura, perniciosa, popularis, publica, recens, tacita, tanta, varia, vehemens, vera, vetus, vulgaris, vitiosa, brevis, depravata, gloriosa, humana, laudabilis. *Phras.* 1. *Una est omnium opinio*, es ist aller Meynung. Eodem concurrunt omnes sententiæ; idem omnes spectant, probant, sequuntur. Una est, consentiensque vox omnium; opinionum nulla est varietas; una eadèmque omnium est sententia; opiniones nihil variant; omnium firmata consensu opinio est; eadem est omnium sine varietate opinio. Eadem est omnium, nullô prorsus dissentiente, opinio. 2. *Plerique sunt in ea opinione*, die mehresten sind der Meynung. Plurimorum hæc est opinio, fert opinio; in eam opinionem adducti, eâ opinione imbuti sunt plerique; ea opinio plerosque tenet; pervasit; eam opinionem plerique imbibêre, in plerorumque mentibus inveteravit hæc opinio. V. *Sententia.* 3. *Nemo me ab ista opinione amovebit*, es wird mich keiner von dieser Meynung bringen. Ab ista opinione deducet; istam opinionem ex animo mihi extrahet; nemo mihi opinionem eam evellet ex animo, excutiet; de sententia me dimovebit, depellet, abducet. *Usus.* 1. Ea opinio urbem implevit. Ea opinio edita in vulgus est. In eam opinionem plerique discessêre. In eam opinionem veni. In ea opinione sunt cives. Eam de te opinionem accepêre. Multa erant, quæ eam opinionem confirmarent. Opinionem nemo deponet. Sed hæc sunt in opinione, davon mag ein jeder urtheilen, wie er will. 2. *Sententia*, Ausspruch, Lehr-Satz. Opiniones antiquas convellere, excutere; novas inserere, tradere. 3. *Existimatio, fama*, gute Meynung, Hochachtung. Conceptæ de se opinioni respondere; opinionem de se præbitam superare, vincere; opinione meliorem se ostendere. V. *Sententia, Existimatio.*

Opiniosus, a, um. voll Einbildung, einbildich. *Syn.* Magnus opinator. *Usus.* Homo omnium opiniosissimus.

Opinor, aris, atus sum, ari. meynen, vermeynen, muthmassen. *Syn.* Opinionem habeo, in opinione sum; opinio mea est; puto, existimo; animus in eam partem inclinat. *Adv.* falsò, temerè. *Usus.* Homines multa in vita falsò opinantur. V. *Puto, judico, existimo.*

Opiparè, herrlich, stattlich. *Syn.* Lautè, apparatè, splendidè.

Opiparus, a, um. * herrlich, stattlich. *Syn.* Magnarum opum.

Opis, is, f. Hülfe, Vorschub, Beystand. *Syn.* Auxilium. *Usus.* 1. Opis indigere. Opem petere, implorare, expectare. Salutem indigentibus, & opem ferre, afferre, porrigere, tendere. Quâcunque ope potero, te juvabo. 2. *Omni vi*, mit aller Gewalt. Summâ ope conniti. V. *Auxilium, Juvo, Opitulor.*

Opitulor, aris, atus sum, ari. helfen, beyspringen, beystehen. *Syn.* Opem fero; subvenio. *Phras.* 1. *Laborantibus amicis opitulari*, denen nothleidenden Freun-

Freunden beyspringen. Amicis præstò esse; auxilium, opem ferre; auxilio esse; subsidio esse; adesse; miseriis oppressos levare, erigere jacentes; eorum miseriis occurrere, subvenire. V. *Auxilium*. 2. *Patriæ ruenti opitulare*, hilf doch deinem Gefahr-leidenden Vaterlande. Fer opem occidenti patriæ; cadentem patriam excipe; eripe ex his miseriis laborantem gravissimè patriam; patriæ tuæ deesse noli; noli committere, ut auxilium tuum patria in tam adversâ fortuna, in tantis malis ac calamitatibus desideret. *Usus*. Homini oppresso jam, & desperato opitulatus sum. Ut quisque opis maximè indiget, ita opitulare decet. V. *Adjuvo*, *auxilium*, *succurro*.

Oportet, uit, ere. es ist vonnöthen. *Syn*. Convenit, decet, necesse est. *Adv*. Omnino, contra, jam pridem. *Usus*. Contra, ac oportet, egisti. Ex rerum cognitione efflorescat oratio, oportet. V. *Necesse*.

Opperior, iris, iri. warten. *Syn*. Expecto. *Usus*. Ibi te opperiar. V. *Expecto*.

Oppessulo, as, are. * verriegeln. *Usus*. Fores oppessulatæ. V. *Janua*.

Oppeto, is, ivi, itum, ere. sterben. *Syn*. Morior, occumbo, obeo. *Adv*. Millies. *Usus*. Mortem pro Republica oppetere.

Oppidanus, a, um. was zu kleinen Städten gehörig. *Usus*. Oppidanum dicendi genus.

Oppidò, sehr, über die massen. *Syn*. Sanè, valdè. *Usus*. Homo oppidò ridiculus.

Oppidum, i, n. Stadt, Marktflecken. *Syn*. Municipium, urbs modica. *Epi*. Antiquum, celebre, clarum, frequens, nobile, ornatum, devium, lautissimum, locuples, honestum, munitum, non maximum, vetus, sanum, tenue, vacuum à bello, florentissimum, miserrimum, prostratum ac dirutum. *Usus*. Constituere oppidum, anrichten.

Oppignoro, as, avi, atum, are. versetzen, verpfänden. *Syn*. Do pignori, relinquo pignori, pignori oppono.

Oppilo, as, avi, atum, are. verstopfen. *Syn*. Obstruo, claudo. V. *Obstruo*.

Oppleo, es, evi, etum, ère. anfüllen, zufüllen. *Syn*. Impleo.

Opploro, as, avi, atum, are. in eines Angesicht weinen, vorweinen. *Syn*. Ploro. *Usus*. Non desines opplorare auribus meis?

Oppono, is, posui, positum, ere. widersetzen. *Syn*. Objicio, contrà statuo. *Adv*. Falsò, formidolosè. *Usus*. Sed quid oppones tandem? Autoritatem suam invidiæ opponere. V. *Resisto*.

Opportunè, zu rechter Zeit. *Syn*. In loco; in tempore; non incommode, loco, tempore.)(Alienô locô, tempore. *Usus*. Opportunè est.

Opportunitas, atis, f. Gelegenheit, Bequemlichkeit. *Epi*. Divina, idonea, major, maritima, melior, magna, maxima, plurima. *Usus*. 1. Opportunitas idoneorum ad agendum temporum. Tenendam hanc horam puto, urgendam opportunitatem. Loci opportunitatem credo, secutus est. 2. *Usus*. *Utilitas*, Nutz, Bequemlichkeit. Magnæ sunt fluminum opportunitates. Natura provida utilitatum, opportunitatumque omnium. V. *Occasio*.

Opportunus, a, um. bequem, wohl gelegen. *Syn*. Commodus.)(Importunus. *Adv*. Maximè. *Phras*. *Opportunus fuit adventus tuus*, deine Ankunft ist gar zu gelegener Zeit geschehen. Commodùm venisti; tempestivis sanè temporibus nobis advenisti. Ades planè in tempore; perop-portunè venisti; planè per tempus advenisti; optima opportunitate venisti. *Usus*. Opportunum actionis tempus. Nihil post hominum memoriam opportunius accidere vidi. Opportunum diversorium. V. *Commodus*, *aptus*.

Oppositio, onis, f. Gegen-Satz, Gegen-Stand. *Usus*. Oppositio negationis.

Oppositus, ûs, m. Gegen-Satz. *Usus*. Non modo excubias, sed oppositus nostrorum corporum tibi pollicemur.

Oppositus, a, um. entgegen gesetzt. *Syn*. Diversus, adversus, aversus, contrarius, è regione situs. *Usus*. Propugnaculum hostibus oppositum & objectum. Moles oppositæ fluctibus. In opposita, aversa urbis parte. V. *Contrarius*.

Oppressio, onis, f. Unterdruckung. *Syn*. Obsessio, oppugnatio. *Epi*. Tetra, detestabilis. *Usus*. Oppressio curiæ, legum, libertatis.

Oppressor, oris, m. Unterdrucker. *Usus*. Vindex & oppressor conjurationis.

Opprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken. *Syn*. Obruo, pondere affligo: subigo, servitute oppressum teneo. *Adv*. Maximè, miserè, improvisò, studiosius, funditùs, indignissimè, planè, jam pridem. *Usus*. Onere, dolore opprimi. Circumveniri te dicis, & opprimi. Hostes imparatos opprimere. Sopitos lux oppressit. Proficiscentem nox oppressit. Contumeliis opertus, & oppressus. Captus, obrutus, oppressus malis. V. *Affligo*.

Opprobrium, ii, n. Schmach-Rede, Beschimpfung. *Syn*. Dedecus, ignominia. V. *Ignominia*.

Oppugnatio, onis, f. Bestürmung.)(Defensio. *Epi*. Publica. *Usus*. Oppugnationem inferre, sustinere.

Oppu-

Oppugnator, oris, m. Bestürmer, Bestreiter. *Syn.* Qui fert arma contra.)(*Defensor.* *Usus.* Patriæ, salutis meæ oppugnator. V. *Adversarius.*

Oppugno, as, avi, atum, are. bekriegen, bestürmen. *Syn.* Impugno, arma contra fero: oppugnationem infero. *Phras.* *Urbem oppugnavit*, er hat die Stadt mit aller Gewalt belagert und bestürmet. Admovit urbi exercitum; castra ad urbem posuit; urbem exercitû circumdedit; circa muros hæsit; vineas & aggeres muro injunxit; muros tormentis quassatos, omni instrumenti bellici apparatu labefactavit; cuniculis, aliisque operibus oppugnavit. V. *Obsideo.* *Usus.* Oppugnare urbem & labefactare. Clandestinis insidiis, cuniculis caput alicujus oppugnare. V. *Adversarius, inimicus, hostis, murus.*

Optabilis, e. Wünschens-werth. *Syn.* Optandus, expetendus. *Usus.* Quæ vulgo optabilia & expetenda videntur.

Optabiliter, nach Wunsch. *Syn.* Optatò.

Optatio, onis, f. Wunsch, Wahl. *Syn.* Optatum: optio. *Usus.* Cùm ei tres optationes dedisset, optavit primùm.

Optatò, nach Wunsch. *Syn.* Optabiliter. *Usus.* Optatò veneris.

Optatum, i, n. Wunsch. *Syn.* Desiderium, votum. *Usus.* Fortuna optatis respondit. Illud præter optatum accidit. Est mihi in optatis proficisci.

Optimas, atis, m. einer aus dem Vornehmsten. *Syn.* Vir primarius, princeps, nobilis, homo optimarum partium, unus ex Viris summis & principibus civitatis. *Epi.* Gravissimi, nocentes. *Usus.* Contra voluntatem omnium optimatum. Optimates matronæ. V. *Princeps.*

Optimè, sehr gut. *Syn.* Præclarè.

Optimus, a, um. der beste. *Syn.* Lectissimus, præstantissimus. *Phras.* *Vir est omnium optimus*, er ist der beste und vortrefflichste Mann. Flos Reipublicæ, Princeps senatus; ornamentum, ac firmamentum Reipublicæ; in quo omnia summa; columen rerum nostrarum; omnis ætatis, omnis memoriæ princeps; vir, quantum terra tegit hominum, optimus. *Usus.* In omnibus rebus difficilis est optimi perfectio & absolutio. *Est optimus in schola, vulg.* er ist der beste in der Schule; *Latinè:* Unus inter omnes eminet; primus inter condiscipulos, & litterarum laude præcipuus. V. *Perfectus.*

Optio, onis, f. Wahl. *Syn.* Potestas eligendi, electio. *Epi.* Misera. *Usus.* Tua sit optio. Optionem eligendi alicui dare, deferre, facere.

Opto, as, avi, atum, are. wünschen. *R. ab* ὄπτομαι, *Dispicio.* *Syn.* Cupio, desidero, exopto, expeto, votô expeto, vota facio; specto: eligo. *Adv.* Valdè, falsè, amicè, maximè, suavissimè. *Phras.* *Opto tibi bonum successum rei*, ich wünsche dir, daß die Sache wohl ausschlage. Hanc rem feliciter evenire cupio; velim tibi prosperè evenire', quæ facta sunt; tu quod egeris, id velim DEus approbet; id tibi DEum fortunare velim. *Usus.* Quod ut tibi proprium sit, ac perpetuum, velle, & optare debemus. V. *Desidero, cupio.*

Opulentia, æ, f. Reichthum, Vermögen. *Syn.* Opes.)(*Inopia.* *Usus.* Opulentiam parâsti ex sanguine civium.

Opulentus, a, um. reich, bemittelt. *Syn.* Dives.)(*Inops.* Opulentissima & beatissima civitas. Castra opulenta, ac omnium rerum plena. V. *Dives, pecuniosus, bona.*

Opus, eris, n. ein Werk. R. *ab* ἔπω, *Facio.* *Syn.* Opera, artificium. *Epi.* Antiquum, artificiosum, bonum, censorium, declamatorium, egregium, grave, inchoatum, ingens, magnificum, arduum, difficile, menstruum, mirabile, multum, nimium, operosum, optimum, oratorium, perfectum, elegans, elaboratum, singulare, spissum, summum, supervacaneum, totum, vitiosum, urbanum. Annua, divina, florentissima, grata, humana, inculta, rustica, sacra, tanta. *Usus.* 1. Magnum opus est, & fortè de humanis maximum. Opus vel in hac urbis magnificentia conspiciendum. Opus magnum & arduum perfecisti, confecisti, concinnâsti, absolvisti. 2. *Munitio*, Befestigung. Arcem magnis operibus sepsit. 3. *Artificium*, künstliche Arbeit. Vas antiquô, præclarô opere, summô artificiô. Galeæ opere Corinthiô celatæ. Opera manufacta. Bona Opera, *vulg.* gute Werke. Actiones sanctæ, virtutum officia, pietatis studia.

Opusculum, i, n. Werklein. *Epi.* Lucubratum, parvum, minutum. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Opusculum his contractioribus noctibus lucubratum.

Opus est, es ist vonnöthen. *Syn.* Necesse est, convenit. *Adv.* Multum, planè, valdè, vehementer. *Phras.* *Si ita opus est*, wann es also vonnöthen ist. Si ita factô opus; si ita res feret; siquid causæ fuerit; si ita rationes tuæ postulabunt; si ita res coget. Si rerum ordo postulabit; si res desiderat; si ita cogit necessitas; si res tuæ ita flagiten-

ſi res, rationésque tuæ ſic ferunt ac poſtulant; ſi ita neceſſe fuerit; ſi ſatis cauſæ putaveris; ſi ita uſus eſt; ſiqua res neceſſitatem impoſuerit; ſiquid fuerit, cur &c. Si operæ fuerit, referre &c. *Uſus.* Opus quidem eſt, minus tamen neceſſarium. Facto, properato, maturato opus eſt. Omnia mihi pollicitus eſt, quæ mihi opus forent. Acuto & expedito homine opus eſt. V. *Oportet, neceſſe.*

Ora, æ, f. Bort, Gränze, Markung. *Syn.* Regio, pars terrarum, extremitas. *Epi.* Altiſſima; auſtralis, externa, latior, maritima, prima. *Uſus.* Æther extrema ora, & determinatio mundi. Ora maritima.

Oraculum, i, n. Weiſſagung, Göttliche Antwort, Ausſpruch. *Syn.* DEI reſponſio, vaticinium. *Epi.* Celebre, gratum, proprium, verax, verum. *Uſus.* Ab Apolline Oraculum petebant. Oracula funduntur, dantur, eduntur. Diſcordia reſponſa velut ex ancipiti Oraculo dabantur. Oraculi ſortem vel eluſit vel implevit. Oracula inſtinctu divino, afflatúque funduntur.

Oratio, onis, f. eine Rede. *Syn.* Sermo, concio. *Phraſ. Oratio laudata,* eine wohlgeſtellte Rede. Oratio ſcripta elegantiſſimè ſententiis, & verbis; copioſiſſima & ornatiſſima; bonis artibus inſtituta, curis, & vigiliis elaborata; diu & multis lucubrationibus commentata; puris & electis verbis compoſita; ſapientiſſima ſententiis, & gravibus verbis ornata, atque perpolita; compoſita, ornata, & artificio quodam, ac expolitione diſtincta; fortis, lenis, placida, ſubmiſſa; plena, teres, docta, erudita, admirabilis; conſperſa verborum & ſententiarum floribus; luminibus verborum, & ſententiarum conſperſa; ſententiis arguta; verbis ſonans; incitata, vibrans, accurata; plena litteratæ ſenectutis; acris & contorta; cohærens, æqualibiter fluens; pugnax & incitata; oratio, in qua omnes verborum, omnes ſententiarum illigantur lepores; quæ mirâ verborum ac rerum copiâ efflorescit; quam multa verborum & ſententiarum lumina diſtinguunt. 2. *Oratio vitioſa*, eine ungeſchickte Rede. Diffluens, diſſoluta; turgens & inflata; jejuna, arida, ſpinoſa, exilis, exanguis, priſcis, aut duriter translatis verbis compoſita; abhorrens ab auribus vulgi; triſtis, horrida, aſpera, inculta; rapida, & celeritate cæcata; anguſta, neque perfecta, neque concluſa. 3. *Non opus eſt longa oratione*, es iſt nicht vonnöthen, viel davon zu reden. Longiorem orationem tua non expectat, non patitur humanitas. Reſpuit, recuſat, renuit, rejicit, reformidat tua humanitas longiorem orationem. Pluribus tecum agere non debeo, ne importunus videar, aut tuam neſcire humanitatem. V. *Breviter. Uſus.* Orationis flos, copia, lumen, facultas. Orationem habere, dicere, inſtituere. Oratio huc delabitur. Hic tandem conſiſtit oratio. *Oratio*, *vulg.* Gebeth. *Latine:* precatio. *Oratio mentalis*, *vulg.* ein innerliches Gebeth; *Latine:* Tacita, *vel* mente concepta precatio.

Oratiuncula, æ, f. kurze Rede. *Syn.* Oratio. *Epi.* Aureola.

Orator, oris, m. Wohlredner. *Syn.* Orator: Legatus. *Epi.* Accommodatus ad probandum, mediocris, bonus, præſtans, ſimplex, gravis, acer, acerbus, incenſus, canorus, acutus, ornatus, amplus, copioſus, argutus, verbis dulcis, volubilis, vehemens, perfacetus, induſtrius, clarus, compoſitus, mollis, deterrimus, magnificus, ſuavis, exercitatus, politus, ſapiens, intermedius, quaſi temperatus, magnus, mirabilis, uber, fœcundus, aptus ad erudiendum, fortis, grandis, tragicus, ardens, ſubtilis, miſerabilis, callidus, jejunus, illuſtris, modicus, preſſus, levis, remiſſus, ſanus, ſingularis, ſermonis plenus, tardus, humilis, elegans, audax, infacundus, verecundus in transferendis verbis, parcus, demiſſus, tardus, immemor, tenuis, non vulgaris, diſertus, operarius, perfectus, inurbanus, inops urbanitatis, locuples oratione, dignus, otioſus, tolerabilis, vitioſus, concinnus, grandiloquus. *Phraſ. Orator eſt imprimis elegans*, er iſt ein trefflicher Wohlredner. Orator eſt, cui ſummam copiam, facultatémque dicendi natura largita eſt; in dicendo copioſus; hominum diſertiſſimus; ſi cauſa oranda eſt, eloquentiſſimus; qui Eloquentiâ in notitiam primum populi, poſt in honorem pervenit; Orator, in quo plus curæ, an naturæ ſit ad omnem Eloquentiam, non facilè dixerim; in quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ extorquet, impetrare eum credas; ut auditorem diſſentire pudeat, ut illectus tantâ ſuavitate auditor non rapi videatur, ſed ſequi. Unus ſuæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus & candidus Orator, & quodammodo præ ſe ferens in dicendo nobilitatem ſuam. Orator, quem in numero veterum locare non timeas: quo non alius contra veteres Oratores dignius nominaretur. *Uſus.* Orator plenus, atque perfectus is eſt, qui

qui de omnibus rebus possit variè, copioséque dicere.

Oratoriè, wohlrednerisch. *Syn.* Ornatè, copiosè, splendidè.

Oratorius, a, um. was zur Wohlredner-Kunst gehörig. *Usus.* Oratoria ars, vis, ornamenta.

Oratus, ûs, m. Bitte. *Usus.* Oratû tuô scripsi.

Orbiculatus, a, um. rund, wie ein Teller, Kugel-rund. *Usus.* Mala orbiculata.

Orbis, is, m. Crayß, Cirkel, Ring, Welt. *Syn.* Circulus, ambitus, mundus. *Epi.* Angustus, brevis, brumalis, cœlestis, certus, conversus, expers, exterior, immobilis & constans, immutatus, rectus, inferior, insitus, latus, magnus, parvus, perpetuus, proximus, saltatorius, signifer, solstitialis, summus, tardior, superus, totus, dispares, finientes. *Usus.* Circuitus, & quasi orbis verborum. Citiùs quàm putâram, conversus est orbis hic Reipublicæ. Orbis Terræ. Ab orbe condito. Orbem facere, in orbem consistere, in orbem se recipere, einen Cirkel machen.

Orbita, æ, f. Wagen-Geleis. *Syn.* Rotæ currentis vestigium.

Orbitas, atis, f. Waysen-Stand, Mangel. *Epi.* Maxima, misera. *Usus.* Filiorum orbitati egregium tutorem instituit.

Orbo, as, avi, atum, are. berauben, (absonderlich der Aeltern.) *Syn.* Privo, spolio, nudo. *Usus.* Omni spe, auxiliô orbata Respublica. Hæc Philosophia spoliat nos judiciô, orbat sensibus. V. *Privo.*

Orbus, a, um. beraubet, verwayset. *Syn.* Privatus, desertus. *Usus.* Orba ab optimatibus civitas. Orbus rebus omnibus.

Orchestra, æ, f. Sitz im Schau-Platze. *Syn.* Locus in theatro *vel* scena Senatoribus destinatus.

Orcus, i, m. Hölle, Höllen-Gott. *Syn.* Dis pater, Pluto. *Epi.* Niger, formidabilis. *Us.* Verres, ut alter Orcus, venit Ennam.

Ordinatè, ordentlich. *Syn.* Ordinatim, ordine, ex ordine, compositè, distinctè, distributè. *Usus.* Ille passim, ego ordinatè.

Ordinarius, a, um. ordentlich. *Usus.* Ordinaria consilia.

Ordinatim, ordentlicher Weise. *Syn.* Ordinatè.

Ordino, as, avi, atum, are. ordnen. *Syn.* Compono, constituo, in ordinem adduco, *vel* redigo, digero, ratione dispono. *Phras.* 1. *Aciem ordinare*, *vulg.* eine Schlacht-Ordnung richten. Aciem constituere, dirigere, componere; struere, agmen componere; in ordinem redigere; in certum ordinem milites cogere; in certas partes distribuere; in certos numeros distribuere, ac suo quemque loco statuere; ordines instruere. 2. *Rempublicam habemus optime ordinatam*, wir haben einen wohl eingerichteten Staat. Omnia suis ordinibus moderata; ex inordinata, in ordinem adductam, pulcherrimè digestam, suis momentis, atque summò judiciò dispensatam, ac dispositam habemus. 3. *Ordinatus est Sacerdos, vulg.* er ist zum Priester geweihet worden. Sacris, *vel* sacerdotio initiatus, inauguratus est; sacerdos creatus est. *Usus.* Cùm omnia ordinarentur, instruerentur, pararentur.

Ordior, iris, orsus sum, iri. anfangen. *Syn.* Incipio.)(*Finio.* *Usus.* Unde orsa est, inde terminetur oratio. Ordiri à facillimis. V. *Inchoo, Incipio.*

Ordo, inis, m. Ordnung. R. *à* ὀρθός, *rectus.* *Syn.* Ratio, dispositio, collocatio: classis hominum, natio. *Epi.* Accommodatus, admirabilis, alienus, amplus, magnus, pergratus, singularis, florentes, directi. *Phras.* 1. *Nihil ordine actum est*, es ist nichts in Ordnung ergangen. Confusius acta res est; perturbata & confusa erant omnia; gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbatô ordine; perturbatè, confusè agebantur omnia. 2. *Milites sine ordine in hostem ivere*, die Soldaten sind zerstreuet, und ohne Ordnung wider den Feind gegangen. Sparsi & inconditi, dispersi & inordinati, sine ducibus certis, sine imperio hostem invadunt; incompositô agmine hostem aggrediuntur; effusi & contemptim; negligenter, & incompositè; acriori impetû, quàm compositiori ordine pugnam invère; dispersi & palantes in hostes incurrunt. *Usus.* 1. Ordo est compositio rerum aptis & accommodatis locis. Præcepta suum habent ordinem. Domesticâ ordine administrantur. In omnibus rebus ordinem adhibére, tenére, sequi, servare, conservare. Ad ordinem se referre. In ordinem adducere, redigere. Ordinem immutare, perturbare. Hoc rectè atque ordine & è Republ. factum. Ex ordine rogare sententiam. Extra ordinem; præter ordinem. 2. *Hominum classis, cœtus, gradus, natio*, Stand, Gattung. Ordo senatorius, equestris. Ordo pecuariorum, publicanorum. Omnium ordinum consensus. Ordines ducere, Præfectorum militarium est, Ober-Officiers- -telle vertretten. Altiorem Ordinem assignare, adipisci. In ordinem cogere, redigere. V. *Religio.*

Ori-

Orichalcum, i, n. Meßing. *Æris genus auri colore.*

Oriens, tis, m. Aufgang, Orient. *Syn.* Ortus.)(*Occasus.* *Usus.* Qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt.

Origo, inis, f. Ursprung, Beginn. *Syn.* Principium, initium, causa, ortus, stirps, semen, fons, caput, autor. *Phras.* *Hæc origo erat omnium malorum*, das war der Ursprung alles Uebels. Stirps, fons omnium calamitatum; hæc erant maiorum filræ; hoc caput mali; inde natum omnium malorum principium; inde malum omne profluit, dimanat, oritur, se diffundit; inde ducta est illa malorum series & catena; inde ortum, exortum, enatum est, quidquid est mali; ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot mala nobis peperit, progenuit; inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundârunt, in nos profecta sunt; inde tot mala extitere, manavere. V. *Causa.* *Usus.* Originem rei quærere, persequi, reperire. Verborum delectus est origo Eloquentiæ. His vestigiis ad mali caput & originem pervenimus.

Orior, iris, ortus sum, oriri. entstehen, entspringen, aufgehen. *R. ab* ὄρομαι, *excitor, surgo.* *Syn.* Nascor, exorior, proficiscor, mano.)(*Occido.* *Phras.* *Ex asperitate vitæ oriatur castimonia, necesse est*, aus dem rauhen Leben muß die Keuschheit entspringen. Ex asperitate vitæ efflorescat, exiftat, proveniat, manet, enascatur, necesse est. *Usus.* A se oritur illa herba, *sua sponte nascitur.* Hoc solum, in quo tu ortus & procreatus es. Statu nobili ortus. V. *Origo.*

Oriundus, a, um. gebürtig, abstammend. *Syn.* Ortus, ortum habens, originem trahens, ducens, deducens; autorem generis ciens. *Usus.* Ab ingenuis oriundus.

Ornamentum, i, n. Zierde, Schmuck. *Syn.* Decus, insigne, honor, dignitas, lumen. *Usus.* In animis vestris ego omnes triumphos meos, ornamenta omnia honoris, monumenta gloriæ condi volo. Cato decus & ornamentum civitatis. Plurima in aliquem ornamenta conferre, congerere. Ornamentis aliquem afficere. Multa à me in illum ornamenta profecta sunt. Aliquem ornamentis spoliare. Tollere alicui vetera ornamenta & minuere. Recuperare dignitatis ornamenta. V. *Honor, dignitas.*

Ornatè, zierlich, geschmückt, aufgeputzt. *Syn.* Eleganter, politè, splendidè, compositè, non inornatè, non incultè.

Ornatus, ûs, m. Zierde, Schmuck. *Syn.* Ornamentum: lux verborum, flos orationis. *Epi.* Acerbus & lugubris, admirabilis, amplus, aptus, non dignus, elegans, insignis, magnificus, magnus, militaris, mirabilis, muliebris, novus, oratorius, perpetuus. *Usus.* 1. Ornatus orationis tanquam vestis. Removere, negligere omnem ornatum. Hæc quasi lumina magnum afferunt ornatum orationi. 2. *Vestitus*, Kleidung. Statua ornatû militari. Ornatus regalis.

Orno, as, avi, atum, are. zieren, putzen, schmücken. *Syn.* Exorno, illustro, decoro, honesto, ornatum affero, ornamenta congero, ornamentis afficio, ornamento sum: paro, adorno, instruo. *Adv.* Magnificè, mirabiliùs, rhetoricè, tragicè, splendidè, vehementer, justissimè, meritò, copiosè, leviter, pro…è, maximè, amplissimè. *Phras.* 1. *In te ornando omnes conspirant*, es suchen dich alle ansehnlich zu machen. Omnia in te ornamenta honoris certatim conferunt, congerunt. In amplificanda dignitate tua, in cumulandis honorum insignibus certatim omnes elaborant. Nemo est, à quo non ornamenta quædam honoris in te profecta sint; qui tibi non mirificè cupiat; qui, quæ sunt in Republica amplissima, tibi deberi non fateatur. 2. *Litteræ maximè hominem ornant*, die Wissenschaften zieren einen Menschen. Maximum homini accedit ex litteris ornamentum; litteræ homini maximum afferunt, conferunt ornamentum; maximo ornamento sunt; hominem exornant, illustrant, honestant; honestum & ornatum reddunt, efficiunt. *Usus.* Classem, convivium ornare, & apparare, zurüsten, zurichten. Beneficiis, laudibus, honorum insignibus ornare. Locus ad dicendum ornatus. Domicilium signis, tabulis, rebus omnibus necessariis ornatum. Autoritate, præsidiis & studiis aliquem ornare.

Oro, as, avi, atum, are. bitten, eine Rede halten. *Syn.* Rogo, obsecro, obtestor. *Adv.* Etiam, meliùs, planè, vehementer. *Phras.* 1. *Orare, vulg.* bethen, sein Gebeth verrichten; *Latinè:* Precari, preces fundere; precibus solicitare, votis supplicibus fatigare DEUM; DEUM precibus quam religiosissimè colere, venerari. DEUM per preces suppliciter consulere; ad preces, precibus se dare; in vota & preces, in ardentissimam precationem se effundere; ad DEUM confugere; divinum præsidium, auxilium, divinam opem implorare; DEO ardenter supplicare; dies, noctésque in precando ponere. 2. *Devote orare, vulgo.* andächtig bethen. Junctas manus ad cœlum attollere, & animum ad DEUM transferre; conjunctis manibus, versisque in cœlum oculis statas precationes di-

distinctè, citra festinationem, cum ardentissima cogitatione, & pietate pronunciare. *Usus.* 1. Peto igitur à te, vel, si pateris, oro. Multis & supplicibus verbis orat. DEUM orare, & precibus placare, GOTT bitten und versöhnen. 2. *Orationem habeo*, eine Rede halten. Nemo capitis causam meliùs oravit. Oro, bethen, sine casu verbi, *vulg.* est.

Ortus, ûs, m. Ursprung, Anfang. *Syn.* Exortus: oriens.)(*Occasus. Epi.* Gravior, verior, moderatus & constans, præclarus, similis & minimè generosus, clari, nitidi. *Usus.* Multæ sectæ à Socrate ortum habent. Siderum ortus, & obitus. Cato ortu Tusculanus, dem Herkommen nach. Ortus omnium artium rudis fuit & exilis. V. *Origo.*

Os, oris, n. der Mund, das Maul. *Epi.* Alacre & promptum, aptissimum, ardens, coruscum, durissimum, ferreum, ferum, fœtidum, importunissimum, impurissimum, incolume, infame, infestum, intimum, plenius, pulcherrimum, supinum, tacitum, pristinum. *Usus.* 1. Cibum alicui in os ingerere. 2. *Conspectus, vultus, præsentia*, Angesicht, Gegenwart. Tu cujus os mihi ante oculos versari solet. In ore vulgi versabatur. Frequens in foro, in ore, in oculis. 3. *Sermo*, Rede. Id tibi frequens in ore est. Brutus in ore, & desiderio omnium est, oft von einem reden. 4. *Introitus, aditus*, Eingang. In ore portus. 5. *Impudentia*, Unverschämtheit. Nostis os hominis & audaciam. Os tuum ferreum senatum convitio verberavit. Dudum os perfricuisti. Ore pleno, in os laudare aliquem.

Os, ossis, n. Bein. *Usus.* Quid dicam de ossibus, quæ subjecta corpori mirabiles commissuras habent, & ad stabilitatem aptas, & ad omnem corporis actionem. Cineri & ossibus mortui illudere, maculam inurere.

Oscen, inis, m. Sing-Vogel. *Syn.* Avis ore *vel* cantu auspicium faciens. *Usus.* Aves & alites, & oscines.

Oscitans, tis, *g. o.* gähnend, giehnend. *Syn.* Negligens, ignavus, segnis. *Usus.* Illa oscitans & dormitans sapientia. V. *Piger.*

Oscitanter, hinläßig, saumseelig. *Syn.* Negligenter, indiligenter. *Usus.* Tam solutè, tam leniter, tam oscitanter.

Oscitatio, onis, f. * das Gähnen, Giehnen.

Oscitor, aris, atus sum, ari. gähnen, giehnen. *Syn.* Dormito, otior. *Usus.* In tanta calamitate oscitaris adhuc dum? V. *Cesso, otior.*

Osculatio, onis, f. das Küssen.

Osculor, aris, atus sum, ari. küssen. *Syn.* Suavium do, dissuavior, osculum do, osculum fero. *Phras.* *Terram religione inclytam osculatus est*, er hat die geheiligte Erde daselbst andächtig geküsset. Pio osculo terram contigit; terram pio osculo appetivit; terræ osculum tulit, dedit; terram dissuaviatus est. V. *Basium. Usus.* Complexus filium, osculatúsque dimisit.

Osculum, i, n. Küß. *Syn.* Suavium. *Usus.* Osculum dare, *vel* ferre matri.

Ostendo, is, di, sum, ere. zeigen, weisen. *Syn.* Demonstro, indico, planum facio, declaro, propono, doceo. *Adv.* Apertè, contra, insidiosè, neque, opinatò, optimè, palàm, paulùm, probabiliter, quàm brevissimè, ultrò, vulgò. *Phras.* *Rem clarè ostendi*, ich habe die Sache klar gezeiget. Digitum in rem intendi; exposui, planum feci; rationes, demonstrationes, quæ vim afferrent, quæ ad id cogerent, congessi; ut se res haberet, clarè exhibui, explicui, demonstravi. *Usus.* Os tuum non modò ostendis, sed offers. Bellum ostendere potiùs, quam inferre. V. *Perspicuus.*

Ostentatio, onis, f. Prahlerey. *Syn.* Venditatio, jactatio, simulatio, vanitas. *Epi.* Gloriosa, inanis, insolens, magnifica, popularis, puerilis. *Usus.* Vitanda est ingenii, ostentationisque suspicio. Qui simulatione, & inani ostentatione stabilem se gloriam consequi posse arbitrantur, vehementer errant. V. *Jacto, Glorior.*

Ostentator, oris, m. Prahler, Aufgeblasener. *Syn.* Gloriosus. *Epi.* Pecuniosus. V. *Superbus.*

Ostento, as, avi, atum, are. sich prahlen. *Syn.* Vendito. *Adv.* Apertè. *Usus.* 1. Venditare ingenium, prudentiam ostentare. 2. *Præ me fero, expono*, vorzeigen, zeigen. Bellum ex altera parte ostentat, ex altera cædem. Aliud moliri, aliud specie simulationis ostentare. V. *Glorior.*

Ostentum, i, n. Abentheuer, Vorzeichen. *Syn.* Portentum. *Epi.* Grave, triste. *Usus.* Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Appius ostenta facit de signis, & tabulis. V. *Omen.*

Ostentus, us, m. * Verspottung. *Usus.* Egone Jugurthæ ostentui essem?

Ostiatim, von Haus zu Haus. *Usus.* Ostiatim panem quærere.

Ostiarium, ii, n. * ein gewisser Tribut von denen Häusern. *Syn.* Tributum in singula domorum ostia imperatum. *Usus.* Frumentum, ostiaria, arma, vecturæ imperabantur.

Ostium, ii, n. Hausthür. *Syn.* Janua. *Usus.* Portus, fluminis ostium & aditus.

Ostrea, orum, n. Meer-Schnecke. *Usus.* Ostreis & conchylibus abstinère.

Otior, aris, atus sum, ari. müßig gehen, faullentzen. *Syn.* Nihi ago, cesso, vaco, otiô abutor.)(*Negotior. Phras.* 1. *Non otiabor*, ich werde nicht müßig seyn. Non cessabo; non ero feriatus à nostris litteris; non ita complectar, sequar otium, ut desidiæ me dedam; non committam, ut otiô diffluam, tabescam, langueam, hebescam; non committam, ut, quod solet, animus otiô luxuriet, lasciviat, aut senescat; etsi nihil est, quod agam, non tamen indormiam. 2. *Turpe est otiari*, es ist schändlich, alleweil müßig gehen. Turpe est, compressis, quod ajunt, manibus sedere; otiô, situ, desidiâ marcescere, otiô se tradere; otiô, segnitie demittere animos; otium ac tempus conterere, terere; cessatione torpescere. *Usus.* Otiandi, non negotiandi causâ Siracusis abest. V. *Pigritia.*

Otiosè, müßig, faul. *Syn.* Per otium, vacuô animô & solutô.

Otiosus, a, um. müßig, nachläßig, faul. *Syn.* Cessans, nihil agens, feriatus, vacuus, laxatus curis; qui animo vacuo, ac soluto; qui curâ vacat, & negotio; iners, languidus, vacuus ab opere, solutus ab opere; qui in otio est; in otio desidet.)(*Operosus, semper aliquid agens. Adv.* Nimiùm, nunquam. *Usus.* Cessatio libera, & otiosa. Nihil otiosâ vitâ jucundiùs, si quoddam doctrinæ atque studiorum pabulum habeat. Alienæ calamitatis otiosus spectator. V. *Piger.*

Otium, ii, n. Arbeit-freye Zeit, Faulheit. *Syn.* Tempus, spatium, vacuum tempus, laxamentum, cessatio libera atque otiosa, remissio, vacatio à labore, quies, vacatio ætatis, tranquillitas vitæ, facultas vacui & liberi temporis. *Epi.* Commune, domesticum, forense, honestum, inertissimum & desidiosissimum, jucundum, litteratum, luxuriosum, majus, moderatum, multum, nimium, nimis otiosum, præparatum, primum & summum, tantum, urbanum. *Phras. Siquid otii nactus fuero, litteras ad te dabo*, wann ich eine freye Zeit haben werde, werde ich dir schreiben. Si otium erit; si vacabit; si per occupationes licebit; siquid habebo vacui temporis; si è negotiis emersero, respiravero; si occupationibus vacui temporis aliquid eripere licebit; si liber a negotiis fuero; si me iis rebus, quibus nunc implicatus teneor, explicavero; si ab occupationibus me expedivero; siquid otii dabitur, præstabitur, tribuetur à negotiis; si occupationibus relaxatus fuero; si vinculum illud occupationum, quo & assiduè adstringor, & arctissimè, non dicam exsolvetur, sed paululùm modò, paulisper, aliquantulùm, aliquantisper, nonnihil, aliqua ex parte laxabitur, litteras à me quamprimum accipies. *Usus.* Raró otium nanciscor, & id, quod datur, ferè in Philosophia consumo. Otiô affluere, abundare, Zeit genug haben. Per otium aliquid facere, mit gelegener Zeit etwas thun. Si otium fuerit, ad scribendum me conferam. Referre se in, *vel* ad otium & quietem. Otium & solitudo languorem afferunt hominibus. Inertissimô & desidiosissimô otiô frui, perfrui. Otium perturbare, die Ruhe zerstöhren. In otii portum confugere. In otio considere.

Ovans, tis, *g. o.* sich erfreuend, gleichsam in einem Triumph prangend. *Syn.* Propè triumphans. *Usus.* Ovantes urbem introibant. Ovanti urbem ingredi concessum est.

Ovis, is, f. ein Schaaf. *R. ab* ὄϊς. *Syn.* Pecus. *Usus.* Ovium villis contextis homines vestiuntur. O præclarum custodem ovium, ùt ajunt, lupum! Ovium usus nullus, ubi pastor deest. Ovem lupo committere, *Prov.* den Bock zum Gärtner machen.

Ovum, i, n. ein Ey. *R. ab* ᾠόν. *Syn.* Recens, hypenemium, Zephyricum, seu irritum, durum, molle, tremulum seu sorbile, geminum, frixum. *Usus.* Anatum ova gallinis supponimus. Pisces ova, cùm genûerint, &c. Ova parere, Eyer legen. Ovis incubare, brüten. Ex ovis pullos excludere, ausbrüten. Integram famem ad ovum afferre. Ovum ovo tam simile, *vel* similiùs non est. *Prov.* De rebus simillimis.

P. Pa-

P.

Pabulum, i, n. Futter, Weide. *Syn.* Pastio. *Epi.* Naturale, pingue. *Usus.* Consideratio pabulum animi. Pabuli à terra procreati ubertas, *vel* tenuitas. Magna est hôc annô pabuli copia. Frumenta in pabulum missa.

Pabulatio, onis, f. Sammlung des Futters. *Usus.* Hostes pabulatione prohibere.

Pabulator, oris, m. Futter-Sammler. *Usus.* Missi pabulatores.

Pabulor, aris, atus sum, ari, auf die Futter-Sammlung ausgehen. *Syn.* Pabulum quæro. *Usus.* Pabulandi causâ; pabulatum missa cohors.

Pacatus, a, um. ruhig, gestillet. *Syn.* Quietus, tranquillus.

Pacificatio, onis, f. Friedenmachung. *Usus.* Ne te in hanc pacificationem interposueris. V. *Conditio.*

Pacificator, oris, m. Friedens-Stifter. *Syn.* Qui pacem facit.

Pacificatorius, a, um. zur Friedenmachung gehörig. *Usus.* Legatio pacificatoria.

Pacificus, a, um. friedsam. *Syn.* Quietus.

Paciscor, eris, pactus sum, cisci. einen Vertrag machen. *Syn.* Pango, depaciscor, pactum, *vel* pactionem facio, pactionem cum aliquo conflo, pactionem *vel* fœdus facio, fœdus cum aliquo ferio. *Adv.* Iniquè. *Usus.* Pacisci sibi præmium, mercedem ab aliquo. Vid. *Pactum, pactio.*

Paco, as, avi, atum, are. befriedigen, in Ruhe setzen. *Syn.* In tranquillum redigo, sedo, pacatum reddo. *Phras. Nondum penitus pacati erant hi populi*, diese Völker waren noch nicht völlig ruhig. Populorum istorum animi mentesque à superiore bello nondum resederant; nondum quiescebant, acquiescebant, conquiescebant populorum istorum feroces animi; nondum penitus illorum turbæ, ac seditiones compressæ erant, ac cohibitæ. V. *Tranquillus.* *Usus.* Civitates pacatæ. V. *Concilio, conjungo, amicitiam redintegrare.*

Pactio, onis, f. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactum, conventum, conditio, fœdus. *Epi.* Nefariæ, bellicæ, hostiles, iniquæ, non modo publicæ, verum etiam privatæ oratorum. *Usus.* Ad pactionem venire, adire, accedere, einen Vertrag eingehen. Pactionem conflare cum aliquo, facere, conficere, Vertrag machen. Pactione aliquem sibi obstringere, obligare, durch Versprechen ihme einen verbinden. In pactione manere, bey dem Vertrage bleiben. A pactione recedere, den Vertrag umstossen, nicht halten.

Pactor, oris, m. der einen Vertrag stiftet, Unterhändler, Schiedsmann. *Usus.* Societatis pactores.

Pactum, i, n. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactio, conventum, conventio, decisio, conditio. *Phras. Quæ è pacto tibi debeo, fideliter præstabo*, was ich dir durch Vertrag schuldig bin, werde ich dir treulich bezahlen. De quibus inter nos convenit; quâ pactione obstrictus teneor, quâ conditione tecum pepigi, decidi, integrè & summâ fide à me servabitur. Stabo conventis, pactis; à pacto & constituto pretio non recedam; quod inter nos pactum, transactum, decisum est, præstabo. V. *Pactio.* *Usus.* Pacta, conventa, stipulationes. Pacta, & promissa nec vi, nec malô dolô facta, præstanda & servanda sunt. Pacto stare. In conditione atque pacto manere. Nescio, quô pactô fiat.

Pædagogus, i, m. Zuchtmeister, Lehrmeister. R. à παῖς, & ἀγωγός, *pueri dux.* *Syn.* Pueri custos. *Phras. Est Pædagogus illius*, er ist sein Lehr- oder Zuchtmeister. Ejus moribus regendis, aut formandis præfectus est; pueritiam ejus format, hunc moderatorem pueritiæ suæ habet.

Paganus, a, um. der auf einem Dorfe ist. *Usus.* Nullum est hac in urbe collegium, nulli pagani, nulli montani. Paganus, ein Heyde. *vulg. Latine:* priscæ superstitionis sectator, falsorum Numinum cultor.

Pagella, æ, f. ein Blättlein im Buche. *Usus.* Extrema pagella pupugit me.

Pagina, æ, f. ein Blatt im Buche. *Epi.* Extrema, postrema, prior. *Usus.* Quasi in extrema pagina. Meam parsimoniam hujus paginæ contractio significat. Pagina tua me perturbavit, magnæ molestiæ fuit.

Pagus, i, m. ein Dorf. R. à Pago *obsol.* *seu* pango, & conjungo; *aliis à* παγή, *fons; quod ad fontes ædificabantur, ad* *aquan-*

aquanda pecora. *Syn.* Villa. *Usus.* Pagorum & vicinitatum omnium collegium.

Pala, æ, f. das Blättlein an einem Ringe. *Syn.* Annuli pars latior, cui gemma inseritur, aut signum insculpitur.

Palæstra, æ, f. Fecht-Schule, Kampf-Platz. R. à *πάγη*, *luctatio.* *Syn.* Gymnasium. *Usus.* Palæstræ dare operam. Istuc palæstræ multum habet, & olei. V. *Schola.*

Palæstricè, fechterisch. *Syn.* Palæstritarum more.

Palæstrita, æ, m. Fechter, Ringer.

Palam, öffentlich. *Syn.* Manifestè, apertè, in conspectu omnium; in oculis omnium; in ore atque oculis omnium; sub oculis; inspectantibus omnibus; luce & palam.)(*Clam, ex occulto, & insidiis.* *Usus.* Luce & palam, in foro. Nondum palam factum erat scelus. V. *Conspectus, præsens.*

Palatium, ii, n. Pallast, Fürstliches Haus. R. *a φαλὸς, splendidus.* *Usus.* Descendit de palatio.

Palatus, i, m. Gaume. *Syn.* Pars oris interior, in qua sensus est gustatûs. *Epi.* Extremus, infimus, varius. *Usus.* Voluptas, quæ palatò percipitur. Non sequitur, ut cui cor sapit, ei non sapiat palatus.

Palea, æ, f. Spreu. *Usus.* Paleam, aurumve portet navis, ad benè gubernandum nihil interest.

Palimpsestum, i, n. Schreib-Täfelein. *Usus.* Laudo, quod in palimpsesto scripseris, in chartula mallem.

Palinodia, æ, f. Widerruf. *Syn.* Retractatio. *Phras. Palinodiam cecinit*, er hat alles widerruffen. Retexuit orationem suam; juravit, nolle esse dicta, quæ in me protulisset; non difficulter permotus est ad receptum pertinacis sententiæ, ea, quæ in me jecerat, ut indicta esse voluit; revocavit omnia, quæ intemperanti linguâ in me effuderat. *Usus.* Palinodia subturpicula mihi esse videbatur.

Palla, æ, f. Frauen-Mantel. *Vestis muliebris genus.*

Palladium, ii, n. Bildniß der Pallas. *Syn.* Signum Palladis. *Usus.* Libros ex medio incendio velut Palladium sustulit.

Palleo, es, ui, ere. erbleichen, bleich werden. *Syn.* Expallesco, exalbesco. *Phras. Palluit ad conspectum militis*, er ist ganz erblasset, da er den Soldaten gesehen. Pallor homini suffusus est, & totum corpus vitalis color reliquit; exspiranti similis fuit; oris exanguis notas pallor confuderat; exanguis, ac pallore deformis constitit ad conspectum militis. *Usus.* Sudat, pallet, erubescit, titubat.

Palliatus, a, um. mit einem Mantel angethan. *Usus.* Græcus judex modo palliatus, modo togatus.

Pallidus, a, um. * bleich, blaß. *Usus.* Pallido cortice arbor.

Palliolum, i, n. ein Mäntelein. *Epi.* Sordidum. *Usus.* Sæpè est sub palliolo sordido magna sapientia.

Pallium, ii, n. ein Mantel. *Syn.* Amiculum vestibus injici solitum, *quod Græcorum proprium fuit, ut toga Romanorum.* *Epi.* Aptum ad omne tempus, laneum, purpureum. *Usus.* Pallium in collum conjicere; collo injicere; onerare humerum pallio, den Mantel umnehmen. Pallium alicui detrahere. Pallio tegere. Iste cum pallio purpureo. Collecto quidem est palliò, den Mantel aufheben.

Pallor, oris, m. bleiche Farbe. *Usus.* Terrorem pallor, & dentium crepitus consequitur. Magno cum tremore & pallore aliquid dicere; pallorem traho, contraho, in pallorem verti; pallore infici. V. *Palleo.*

Palma, æ, f. die flache Hand, Palm, Palm-Baum. R. à *παλάμη*, *vela explicata.* *Syn.* Manus pars interior; victoria, principatus. *Phras. Ille de omnibus palmam tulit*, er hat alle übertroffen, überwunden. Palmam retulit; omnibus palmam eripuit. V. *Supero, vinco.* *Usus.* 1. Dialectica pugno, Rhetorica palmæ similis est. 2. *Arbor palma*, Palm-Baum. *Epi.* Lemniscata, procera & tenera, urbana. Palmæ agrestes, multæ, plurimæ. Palma nobilissima illa arbor, nulli cedit ponderi, sed contra assurgit, & reluctatur. 3. *Transl. Victoria*, Sieg, Palm-Zweig. Eloquentiæ palmam alicui dare, deferre. Palmam alicui dubiam facere.

Palmaris, e. zur Gedächtniß des Siegs gehörig, hauptsächlich. *Usus.* Statua palmaris. Palmaris illa Philosophorum sententia.

Palmarius, a, um. hauptsächlich, vornehm-

nehmlich. *Usus.* Id est, quod palmarium puto me reperisse.

Palmus, i, m. * einer Hand breit. *Mensuræ genus.*

Palor, aris, atus sum, ari, * umher schweiffen und streiffen. *Syn.* Vagor, dispergor. *Usus.* Vagi per agros palantur milites. Exercitus per silvas fuga palatus. V. *Vagor*, *erro.*

Palpo, as, are; Palpor, aris, atus sum, ari, tätscheln, heucheln. *Syn.* Adulor, blandior, assentor. *Adv.* Planè. *Usus.* Palpari aliquem.

Palpebræ, arum, f. Augbraun. *Syn.* Tegumenta oculorum mollissima. *Epi.* Resectæ.

Palpito, as, avi, atum, are. zittern und klopfen. *Syn.* Tremore concutior. *Usus.* Cor animantis evulsum ita mobiliter palpitabit. V. *Trepido.*

Palpum, i, n. * das Schmeicheln, Streicheln. *Syn.* Blanditiæ. *Usus.* Palpum alicui obtrudere. Aliquem palpô percutere. V. *Adulor.*

Paludamentum, i, n. * Leib-Rock der Feld-Fürsten. *Syn.* Insigne & ornamentum militare, præcipuè Imperatorum.

Paludatus, a, um. der einen Leib-Rock eines Feld-Fürsten trägt. *Syn.* Paludamento ornatus.

Palus, i, m. ein Pfahl. *Syn.* Lignum in terra infixum, depactum. *Usus.* Damnati producuntur, ad palum alligantur.

Palus, udis, f. eine Pfütze, Sumpf, Morast. *R.* à πηλὸς, *lutum.* *Usus.* Paludes siccare. E paludibus emersit.

Palustris, e. * sumpfig, moßicht. *Usus.* Locus palustris.

Pampinus, i, m. Reb-Blat. *Syn.* Folium vitis. *Usus.* Uva vestita pampinis nimios solis defendit ardores.

Panchrestus, a, um. zu allen Krankheiten heilsam. *Usus.* Panchrestum medicamentum.

Pandiculor, aris, atus sum, ari. * sich recken, strecken. *Usus.* Oscitans pandiculatur.

Pando, is, pandi, passum, ere. aufthun, ausbreiten. *Syn.* Aperio. *Adv.* Longè se, latè se. *Usus.* Orationis vela pandere. Passis velis provehi. V. *Aperio.*

Panegyricus, i, m. Ehren- und Lob-Rede. *R.* à πᾶν & ἀγείρω. *Syn.* Laudatio, *sive* oratio & concio in conventu habita.

Panegyris, is, f. eine feyerliche Zusammenkunft. *Syn.* Solennis, & publicus conventus, seu celebritas. *Usus.* Erat illô ipsô die nundinarum Panegyris.

Pango, is, pepigi, pactum, ere. einschlagen, einstecken. *Syn.* Figo, defigo: compono, condo, scribo. *Usus.* Carmen; societatem, pacem pangere. V. *Paciscor, pactum.*

Panis, is, m. Brod. *R.* à πάω, *vescor*; *vel* à πᾶν, *omne, quod cum omni cibo apponitur*: *vel* à pascendo. *Usus.* Pistor domi nullus, panis cibarius nullus, nulla cella.

Pannosus, a, um. übel gekleidet, zerlumpt. *Syn.* Pannis obsitus, malè vestitus, sordidatus.

Pannus, i, m. ein Tuch. *Usus.* Pannis annisque obsitus.

Panthera, æ, f. Panther-Thier, Leopard. *Bestia maculosa.*

Papaver, eris, n. * Magsamen.

Par, aris, *g. o.* gleich. *item neutr.* ein Paar. *Syn.* Parilis, æqualis, similis: socius alicujus rei.)(*Dispar*, *impar.* *Adv.* Planè, omninò, nequaquam, propè, pares absolutè, æquè inter se, perfectè. *Phras.* 1. *Omnibus fere rebus pares sumus*, wir seynd fast in allem gleich. In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus; ejusdem fortunæ consortes; in communi fortuna sumus; maxima est inter nos æqualitas, & similitudo; institutis, animisque nihil inter nos dissidemus; maxima est inter nos rerum omnium exæquatio. Omnia propè mihi paria sunt tecum; institutis, animisque summè congruimus; æquas habemus partes; æquâ fortunâ utimur. 2. *Par pari referam*, ich werde gleiches mit gleichem vergelten. Scito, paratam tibi pestem, ut participes, parem; ut metueris, habebis; par pari reddam. *Usus.* 1. Par nobile gladiatorum. Par est, quod inter omnes æquale est. Neminem in dicendo habuit parem. Tot hostibus pares non sumus. Hoc mihi par tecum est. 2. *Decet*, *æquum est*, sollen, sich geziemen. Dubito, quid me facere par sit. V. *Similis*, *æqualis.*

Parabilis, e. das leicht zu bekommen ist. *Syn.* Facilis inventu & paratu. *Usus.* Parabilis victus, convivium, divitiæ.

Paradoxa, orum, n. seltsame Ding. *Usus.* Paradoxa Græci, nos admirabilia dicimus, & contra opinionem.

Paralysis, is, f. der halbe Schlag. *Syn.* Resolutio nervorum.

Parasceve, es, f. Char-Freytag. Dies, quô se pro nobis Christus in cruce victimam obtulit. Dies redempti orbis memoriâ sacer; dies, quô cœlestes

iras in omne genus hominum intentas suo olim capite excepit. Consecrata, dicata, sacra Christo morienti dies. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ parenti, autori, vindici sanguinis pretio stetit.

Parasitus, i, m. Schmarotzer, Tellerlecker. *Syn.* Mensarum assecla.

Paratè, bereit, geflissen. *Usus.* Sumptô spatio ad cogitandum paratè, ornatéque dicere.

Paratus, a, um. fertig, bereit, willig. *Syn.* Promptus, expeditus, instructus, qui præstò est.)(*Imparatus. Adv.* Benè, benè ad fortitudinem, jam pridem ad cædem, omninò est armatus contra fortunam, præclarè. *Phras.* 1. *Probe paratus, & instructus adero*, ich werde wohl bereit mich einfinden. Nemo me paratior, expeditior erit; exercitatus, erectus, armatus animis adero; ita dimicationi instructus intentusque; ita paratis, compositisque rebus, ita alacri animô adero, ut nihil in me moræ sit, ut per me non stet, quin res tota extemplo conficiatur. Non est, ut currentem incites, ita ad omnia præstò sum. 2. *Parata erunt omnia, quæ ad usum sunt necessaria*, es wird alles in Bereitschaft stehen, was dazu vonnöthen ist. Rerum omnium paratam, expositámque copiam invenies; in promptu, ad manum erunt omnia. *Usus.* Paratus ab exercitu, è rebus necessariis. Ad omne facinus paratissimus. Paratus, ac benè meditatus in forum venit. Omnibus naturæ, & artis præsidiis ad dicendum paratus. V. *Expeditus.*

Parcè, sparsam, genau. *Syn.* Restrictè, sobriè, parum, continenter.

Parco, is, peperci, parcitum, ere. verschonen. *Syn.* Ignosco, remittò, condono, veniam do, impunitatem do, impunitum scelus fero: tempero.)(*Perdo, spolio. Adv.* Gratis alicui, omninò alicui, omninò non, parum valetudini. *Phras.* 1. *Dignus es, ut tibi parcatur*, du bist würdig, daß man deiner verschone. Veniam, impunitatem mereris; dignus es veniâ, impunitate; dignus es, ut tibi condonetur, remittatur, ignoscatur, venia detur; delicti gratia fiat; ut ad hanc culpam conniveatur; ut impunè feras; ut id delictum impunè abeat. 2. *Templis tamen parcebat hostis*, der Feind hat doch derer Kirchen verschonet. Templis tamen temperatum; ira belli à templis abstinuit; à templis tamen manum hostis abstinuit. 3. *Nobis plane non parcitur*, man verschonet unser ganz und gar nicht. Nihil aut laxamenti, aut veniæ habemus; nihil laxamenti datur nobis; nulla nobis à labore vacatio datur, conceditur; otii nobis à labore nihil datur. *Usus.* Non parcam operæ. Mihi, quæso, parce, ac dignitati meæ. Hic nec suæ unquam, nec alienæ pudicitiæ pepercit. V. *Venia, Impunitus, Indulgeô.*

Parcus, a, um. sparsam. *Syn.* Parvô contentus, frugalis, attentus ad rem.)(*Prodigus, luxuriosus. Phras. Parcus es nimium*, du bist gar zu sparsam. Nimium attentus ad rem es; durus, difficilis, tenax es; restrictior ad largiendum, ac propè rusticanâ quadam parsimoniâ es: attentior ad rem es, quàm sat est; maximum vectigal in parsimonia reponis; parce nimium sumptum facis; parsimonia illa tua non longè abest à sordibus, & malignitate; in faciendo sumptu parcus es, & restrictus; sumptui parcis, sed restrictè nimium, ac pænè sordidè. V. *Avarus, Sordidus. Usus.* Parcus pater & tenax.

Parens, tis, *g. c.* Vater oder Mutter. *Syn.* Pater aut mater, procreatores. *Epi.* Antiquior, antiquissima, sanctissima, bonus & liberalis, communis omnium, grandis natu, iners, impurus atque improbus, justus, optimè meritus, miserrimus, optimus, mitissimus. Parentes chari, charissimi, humiles, miseri, multi, perpetui. *Usus.* Parentes non alere, nefarium est. Parentes, propter quos suavissimam hanc lucem aspeximus, charissimos habère debemus. Me sicut alterum parentem diligit, & observat. Horum ego operum parens, & effector sum.

Parentalia, orum, n. Todten-Mahl. *Syn.* Justa, & convivia funebria.

Parento, as, avi, atum, are. der Eltern Leich-Begängniß halten. *Syn.* Justa solvo, facio, perago, funus facio. *Usus.* Alicui parentare.

Pareo, es, ui, ere. gehorchen. *R.* à παρέω, *vel* πάρειμι, *adsum. Syn.* Obedio, obtempero, dicto audiens sum, morem gero.)(*Impero. Adv.* diligentissimè, molestè, occultissimè, proximè legi. *Phras. Parere tandem coactus est*, er ist endlich genöthiget worden zu gehorchen. Jugum tandem accepit; frenum recepit, frenum accepit; in potestate, in autoritate senatûs futurum se recepit; imperata facturum; in officio futurum se recepit. V. *Obedio. Usus.* Dolori, iracundiæ parére. Necessitati, tempori párére & servire. Alicujus consiliis, cupiditati suæ parére.

Paries, etis, m. Wand, Mauer. *Syn.* Murus, ma-

maceria. *Usus.* Parietem ducere, vestire, dealbare. Parietem perfodere, disturbare. Nihil mihi intra parietes meos tutum, nihil insidiis vacuum video. Parietum præsidio à furore hominis me tutatus sum. Duos linire parietes, *Prov.* auf beyden Achseln tragen.

Parietinæ, arum, f. baufällige Wand. *Syn.* Parietum rudera, reliquiæ. V. *Ruina.*

Parilis, e. gleichförmig. *Syn.* Par, similis. *Usus.* Parilis ætas, vox, honor.

Pario, is, peperi, partum, ere. gebähren. *Syn.* Partum edo, partum enitor, partum facio, partû levor: *Transl.* Gigno, profero, procreo. *Adv.* Aliquando. *Usus.* Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, ægritudinem ea res mihi maximam peperit. Fruges, quas terra parit & procreat. V. *Causa.*

Pariter, gleichfalls, ebenmäßig. *Syn.* Similiter, æqualiter, æquè, simul, vicissim. *Usus.* Crescunt pariter & decrescunt cum luna conchylia. Pariter cum vita sensus abit. Pariter, æqualitérque inter se amare. Ille mecum pariter molestè fert.

Parma, æ, f. *runder und kleiner Schild. *Syn.* Breve scutum peditum.

Paro, as, avi, atum, are. bereiten, zurüsten, zuwege bringen, erwerben. *Syn.* Comparo, apparo, orno, adorno, instruo, instituo, molior, viam munio. *Adv.* Repentè, sensim omnia, turpissimè eloquentiam, utrobique hospitium. Acerrimè bellum, diligenter, melius, publicè convivia. *Phras. Parat se ad iter*, er richtet sich auf die Reise. Ad iter accingitur, itineri se accingit; itineris apparatû distinetur; ad iter se comparat; iter adornat; in procinctu stat. V. *Instituo, instruo, comparo. Usus.* Instruere & parare convivium. Huc te para.

Parochus, i, m. Wirth, so Frey-Tafel hält für Frembde. *Syn.* Publicus minister, curatorque, qui peregrinis publicô nomine necessaria procurat. *Epi.* Publicus. *Parochus,* ein Pfarr-Herr. Curio sacer. *Parochia. vulg. rectius:* Parœcia, Pfarre.

Parricida, æ, m. Vater- oder Mutter-Mörder, Verräther des Vaterlands. *Syn.* Parentis interfector. *Epi.* Certissimus patriæ, importunus, impius, impurissimus, teterrimus, audacissimus. *Usus.* Parricidas insui voluerunt in culeum, atque in flumen dejici.

Parricidium, ii, n. Vater- oder Mutter-Mord, Verrath des Vaterlands. *Epi.* Fœdissimum, fraternum, manifestum, nefarium, familiare. *Usus.* Nefariô se patriæ parricidiô obstrinxit.

Pars, tis, f. Theil, Stück. *Syn.* Portio, membrum: species, forma: factio, secta. *Epi.* Absoluta & assumptiva, negotialis, alicujus viæ adversa, æqua, æqualis, aut altero tanto major, dimidia, diversa & dissimilis, exigua, extrema, gravior, honestior, inchoata, inferior, interior, interna, vehemens, intima urbis, læva.)(*Dextra.* Laudabilis orationis, lenissima animi, levissima, libera, logica philosophiæ, magna honorum, urbis, noctis, maximè ægra & propè deposita Reip. maritima, provinciæ necessaria, optima, princeps rationis & intelligentiæ, turpis calamitosáque, vitæ tenuissima, contraria. Partes certæ, cæteræ, communes, generales constitutionis, honestiores corporis, præcipuæ, primæ, posteriores, priores, similes principio, sui similes, singulæ, sinistræ, superæ, superiores, ultimæ, utiles. *Phras.* 1. *Pompeji partes contra Cæsarem secutus est*, er hat des Pompeji Partie angenommen. Pompeji partes fovit; in Pompeji partibus stetit; Pompeji partibus studebat, favebat; Pompejanarum partium erat; à Pompejo stetit; cum Pompejo stetit ac sensit; ad causam Pompeji se acclinabat; ad Pompeji rationes se adjunxit; suas cum Pompeji rationibus conjunctas habuit; Pompeji partibus infectus est. 2. *Nulli partium est addictus*, er hält sich neutral. Integrum se servat; nullis partium studiis infectus est; nullarum partium est; inter utramque partem medius manet. V. *Neuter. Usus.* 1. Genus est, quod plures amplectitur partes. 2. *Membrum, portio,* Antheil, Portion. In partem prædæ vocare, venire. Patrimonii partem legare, dare; partem prædæ exigere, condonare, remittere. 3. *Regio, locus,* Ort, Gegend. Ab orientis partibus advenit. Multas in his partibus copias censemus. 4. *Officium, munus,* Amt, Schuldigkeit. Videntur etiam hic aliquæ meæ partes. Personam aliquam, & partes sibi deposcere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens suscepi, sumpsi; volens sustineo, ago, habeo, obtineo. 5. *Factio, secta,* Parthey. Cæsaris partes deserere, oppugnare. Partes senatûs sequi. Nullius partis esse. 6. *Magnam partem,* die meiste Zeit über. Magnam partem tui consulatûs abfui. Majorem diei partem desideo. Magnam partem tuis rebus occupor. Noctis magnam partem vigilavi. 7. *Primas, secundas, tertias partes alicui dare, id est, primum &c. locum, gradum, laudem,* das erste, andere, dritte Ort einem geben. Primas alicui dare, cedere, tribuere, concedere (*scil.* partes.) Hortensius

sius facilè primas tenebat, ferebat *scil.* partes. 8. *In utramque, in optimam partem &c.* Multa mihi in utramque partem occurrunt. Magna vis est fortunæ in utramque partem, auf beyden Seiten. Hæc accipias in optimam partem, aufs beste aufnehmen. In eam partem decretum factum est. In eam partem potius peccan, quæ cautior est, dißeits. Pro virili parte, so gut als ich kan. Pro illa tenui, infirmáque parte Rempubl. defendi. Ex magna parte, ex aliqua parte assentior, grossen Theils, eines Theils. In omnes partes intentus, allenthalben. Ab omni parte beatus, allerseits. Ex omnibus partibus, von allen Seiten her.

Parsimonia, æ, f. Sparsamkeit. *Syn.* Frugalitas, moderatio, mediocritas sumptuum. *Epi.* Rustica atque inculta, summa, apta. *Usus.* Parsimonia rem tueri. Parsimonia summa, summa est diligentia, quâ res familiaris conservatur, & augetur. V. *Parcus.*

Particeps, ipis, *g. o.* theilhaftig. *Syn.* Consors, socius, non expers. *Expers, carens.* *Adv.* Maximè. *Phras.* 1. *Fac me participem tuarum laudum*, mache mich auch theilhaftig deines Lobs. In societatem me tuarum laudum admitte, adscribe, venire patere; ne me expertem tuarum laudum finas, partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove; in partem me tuorum decorum voca; consocia, participa mecum tuas laudes; socium me tuarum laudum adjunge, adscribe; patere, ut aliquid ex ista laude mihi decerpam; in societatem laudum tuarum me quoque accipe. 2. *Participes sceleris, pœnæ quoque participes sint*, die sich theilhaftig gemacht der Schuld, müssen auch theilhaftig werden der Straffe. Eodem scelere contacti, in parte quoque pœnæ sint; sceleris contagione violati, in partem etiam pœnæ vocentur; qui se sceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam societas pœnæ sit; socii culpæ, socii etiam pœnæ sint. *Usus.* Homo mentis & rationis particeps. Hujus consilii ego & particeps & adjutor fui. V. *Socius.*

Participo, as, avi, atum, are. theilhaftig machen, mittheilen. *Syn.* Impertior, communico, participem facio; *item:* particeps fio, partem capio, fructum capio, aliquid decerpo. *Phras.* *Prædam mecum participa*, mache mich auch theilhaftig deiner Beute. Partem prædæ mecum communica; effice, ut in parte prædæ sim; ut de tua præda, *vel* prædam participem; ut prædæ partem capiam; ut in partem prædæ veniam. V. *Particeps, Communio,* *Usus.* Parem pestem participabit.

Particula, æ, f. kleiner Theil, Stücklein, Partickel. *Syn.* Articulus, appendicula. *Epi.* Parva urbis, breviores, longiores, imminutæ, impares, æquales, minimæ, similes inter se, tenuissimæ. *Usus.* Omne animal quasi mundi particula est. Particulam tuarum litterarum legi. Hæc particula tantum est scelerum tuorum.

Particulatim, Stückweise, von Stück zu Stück. *Syn.* Articulatim, membratim, singillatim. *Usus.* Multum refert, summatim, an particulatim hæc narrentur.

Partim, theils. *Syn.* Ex parte quadam. *Usus.* Eorum partim in pompa, partim in acie illustres fuère. Ex quibus partim tecum sentiebant; partim adversabantur.

Partior, itis, itus sum, iri. theilen, zertheilen. *Syn.* Divido, partitionem facio, communico. *Adv.* Æqualiter, noviter, commodè, paulò secus. *Usus.* Bona sua cum sociis partiri. V. *Divido.*

Partitè, getheilt, ausgetheilt. *Syn.* Distributè, distinctè, ordinatè.

Partitio, onis, f. Theilung, Zertheilung, Eintheilung. *Syn.* Divisio. *Epi.* Æquabilis, commodior, generalis, iniqua, utilis, utilior & aptior, ad benè beatéque vivendum. *Usus.* Partitio bonorum, urbis, Italiæ, ærarii. Mihi pecúnia è participatione debetur.

Partitor, oris, m. Theiler, Zertheiler. *Usus.* Non te custodem ad continendas, sed partitorem ad partiendas merces missum puta*to*.

Parturio, is, ivi, ire. in Kindes-Nöthen liegen, gebähren wollen. *Syn.* E dolore partus laboro, enitor. *Adv.* Jamdiu. *Usus.* Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jam diu parturit.

Partus, ûs, m. Geburt. *Usus.* 1. Luna sole illuminata graviditates & partus affert. Jam appropinquat, instat partus. Partu levari. 2. *Fœtus*, Leibs-Frucht. Partum herbis & medicamentis abigere. Aureus matris suæ partus.

Parvitas, tis, f. Kleinigkeit, Kleinheit. *Usus.* Cerni non possunt propter parvitatem.

Parum, wenig. *Syn.* Perparum, minimum, parcè, malignè, modicè, leviter, restrictè. *Phras.* *Parum diligens est*, er ist gar wenig fleißig. Parcè, timidè, & molliter laborem aggreditur; tenui diligentiâ est & propè nullâ; si punctum temporis laboret, emori se autumat. V. *Piger.* *Usus.* Sunt hæc parum firma. Parum abfuit, quin &c. Violare parùm habuit, atrocissimus suppliciis affecit.

Parumper, auf eine kleine Zeit. *Syn.* Paulisper, tantisper, aliquantum, ad breve tempus, ad punctum temporis, ad exigui brevitatem temporis, paulum, tantulum, perpaulum. *Usus.* Abduco parumper animum à molestiis.

Par-

Parvulus, a, um. sehr klein. *Syn.* Pusillus, perparvulus.

Parvus, a, um. klein. R. ὁ παῦρος, *paucus.* *Syn.* Pusillus, exiguus, modicus; brevis, angustus, tenuis, minutus, modicâ magnitudine.)(*Magnus. Adv.* Admodum. *Phraſ. Parvum eſt beneficium,* es iſt eine kleine Gutthat. Exile, tenue, leve & contemptum munus eſt; perexiguum, pertenue, minutum munus eſt; propter ſuam exiguitatem, & parvitatem vix memoratu dignum. *Uſus.* Parva exigui temporis uſura. Parvô contentus eſſe poſſum.

Paſcha, tis, n. Oſter-Feſt, Oſtern. *Phraſ.* Dies, qui Chriſto poſt devictam mortem glorioſiſſimus illuxit; quo memoria redeuntis in vitam Chriſti Servatoris noſtri recolitur, ac celebratur; princeps anni dies, quo victor ab inferis Chriſtus ad vitam immortalem rediit. Auguſtiſſimum anni tempus, ſanctisque gaudiis refertiſſimum, quo Chriſti de morte, inferisque triumphantis memoria per orbem terrarum celebratur.

Paſco, is, pavi, paſtum, ere. weyden. R. ὁ βόσκω, *paſco. Adv.* Benè, ſatis. *Uſus.* Paſcere equos, greges ſuos. Oculos cruciatû paſcere; animum picturis paſci, delectari, perfrui pacis fructibus.

Paſcua, orum, n. Weyde. *Epi.* Læta, herboſa. *Uſus.* Utrum tandem hanc ſylvam in relictis poſſeſſionibus, an in cenſorum paſcuis inveniſti?

Paſſer, eris, m. Spatz, Sperling. Ex paſſeribus augurari.

Paſſim, hin und her, hin und wieder. *Syn.* Undique, ubique, diſpersè, ſine ordine. *Uſus.* Paſſim per forum volitare. Aves huc illuc paſſim vagantes.

Paſſio Domini, die Paßion unſers HErrn. Hiſtoria Servatoris noſtrâ causâ cruciatus ac mortem paſſi. Das Leiden Chriſti betrachten. Acerbiſſimos Chriſti Servatoris noſtri cruciatus, mortemque pro genere humano obitam; funeſtiſſimam dolorum, ac cruciatuum, quos Chriſtus noſtrâ causâ pertulit, perpeſſionem gratâ recordatione recolere; in Chriſti acerbiſſimis tormentis, cruciatibus, ac morte cogitationem defigere. De Chriſti acerbis cruciatibus, & exceſſu; de funeſtiſſima Servatoris noſtri cæde ad populum verba facere, eine Paßions-Predigt halten. Creaturæ etiam rationis expertes Paſſionem Domini luxerunt, *vulg.* die unvernünftig und lebloſe Geſchöpfe haben das Leiden des HErrn bedauert. Mutæ quoque res, & ſenſibus orbatæ mortem Chriſti luxerunt. Dies in noctem conceſſit, elementa turbata ſunt, ſaxa, quaſi doloris vim non ferentia, crepuere, tumulis apertis cadavera redeuntibus animis jam olim efflatis prodiere. Rectore ſuo ac Domino ſic agitato, concuſſo, raptato, tota tellus cohorruit, atque contremuit, petræ diſſiluerunt, tenebræ terris incubuerunt, ſol caligine obtectus, velum Templi diſruptum eſt.

Paſſus, us, m. Schritt. *Syn.* Gradus, greſſus. *Epi.* Perpauculi. *Uſus.* Disjunctiſſimas terras paſſibus peragrare. Urbs aberat mille paſſus.

Paſtio, onis, f. Weydung des Viehes. *Syn.* Paſtus, pabulum. *Uſus.* Alia regio fertilior eſt magnitudine paſtionis.

Paſtor, oris, m. Hirte, Vieh-Hirte. *Syn.* Pecoris magiſter, ut bubulcus, ſubulcus, opilio. *Epi.* Cupidi litterarum.

Paſtoralis, e. einem Hirten zuſtehend. *Syn.* Paſtoritius.

Paſtoritius, a, um. einem Hirten zuſtändig. *Uſus.* Paſtoritius cantus.

Paſtus, us, m. Weyde. *Syn.* Paſtio, locus paſcuus: cibus. *Epi.* Aptus, ferus, immoderatus, præſens, ſuaviſſimus; Diverſi, novi oratorum, tetri, varii, abundantes, veteres oratorum. *Uſus.* Paſtum natura largè animantibus comparavit. Animalia inquirunt paſtum & latibula. Partes corporis ad paſtum capeſſendum & conficiendum. Oblectatio induſtriæ, ſuaviſſimus animorum paſtus.

Patefacio, is, feci, factum, ere. eröfnen, aufthun, offenbaren. *Syn.* In lucem profero, divulgo, aperio. *Uſus.* Hoſtibus portam patefacere. Is & ſcelerum indicia oſtendit, & periculorum ſigna indagavit, patefecit, protulit. Ea res feneſtram ad omnem nequitiam; latam avaritiæ viam patefecit. Patefacere, & illuſtrare veritatem, iter hoſtium internecione patefacere. V. *Prodo, manifeſto, aperio,*

Patefactio, onis, f. Offenbarung. *Syn.* Evolutio & explicatio rerum opertarum.

Patella, æ, f. Schüſſel, Pfanne, Topf. *Syn.* Vas fictile, ſacrificiis faciendis aptum. *Epi.* Argentea, grandis.

Patenter, öffentlich. *Syn.* Apertè.)(*Abſcondite.*

Pateo, es, ui, ere. offen ſtehen, kund ſeyn. *Syn.* Apertus ſum.)(*Clauſus ſum. Uſus.* 1. Patet janua. Huc tibi aditus patere non poteſt. Patent hæc, & in promptu ſunt omnibus. Non omnibus idem curſus in cœlum patet. 2. *Non negor*, nicht verſagt werden, erlaubt ſeyn. Velim, ut mihi libri tui; reditus in gratiam; omnia mihi tua pateant. 3. *Pertineo, me extendo*, ſich weit erſtrecken. Hæc ars latiſſimè patet,

tet, & ad plurimos pertinet. Ejus beneficia latè patent. V. *Aperio.*

Patet, uit, erc. es ist am Tage, es ist klar. *Syn.* Constat. *Phras. Patet manifesto ejus odium*, ein Haß ist offenbar. Cui non apparet ejus odium? Odium hominis tenetur; odium ejus pro inquisito & comperto est; satis exquisitum est mihi hominis odium. V. *Constat, manifestus. Usus.* Discussa est caligo, diluxit, patet, videmus omnia.

Pater, tris, m. Vater. R. à πατὴρ. *Syn.* Parens, genitor, procreator, generator, sator, educator, altor. *Epi.* Ærumnosus, altitonans, (Deus) amans, amicissimus, beatior, quam &c. blandus, certus, clarissimus, consularis, doctus, dulcis, durus, vehemensque, facilis, & liberalis, felix, ferox & arrogans, infestus, fortissimus, grandis natu, honestus, humanissimus, charissimus, humilis, crudelis, importunus, improbus, innocentissimus, levis; mendax, avarus, amans suorum, miser, naturalis, negligens, dissolutus, nobilissimus, parcus ac tenax, paratus, severus, parum splendidus, turpissimus, fidelissimus. *Usus.* 1. Patre natus est sapiente, sanctô, severô. Vehemens pater, durus, ferreus, qui sine causâ oderit, quem procrearat. 2. *Senator, majores, conservator*, Rathsherr, Voreltern, Erhalter. Patres conscripti. Patrum nostrorum ætate, memoriâ. Patriæ Pater.

Paterfamilias, Patrisfamilias, m. Haus-Vater, Haus-Herr. *Usus.* Rei familiari tantum operæ dabat, quantum attentus, & non indiligens paterfamilias.

Patera, æ, f. eine Taße, Trink-Schaale, Becher. *Poculi genus latum ac patens. Epi.* Aurea, gravis, molesta. *Usus.* Excipere sanguinem paterâ.

Paternus, a, um. väterlich. *Syn.* Patrius. *Usus.* Paterna necessitudo.

Patesco, is, ere. weit werden, sich aufthun. *Syn.* Pateo.

Patheticus, a, um. beweglich. *Syn.* Genus dicendi, quô perturbantur animi, & commoventur.

Patibilis, e. leidentlich, leidlich. *Usus.* Omne animal patibilem habet naturam. Dolor non patibilis me invasit.

Patibulum, i, n. Galgen. *Syn.* Crux. *Usus.* Patibulo affigi.

Patiens, tis, *gen. omn.* leidend, gedultig. *Phras. Patiens est admodum*, er ist sehr gedultig. Omnes perfert injurias, & acerbitates; ultima omnia animô, non solum æquo, sed magno fortique sustinet, fert; singularia sæpè edidit patientiæ exempla; qui hilari animô dura omnia devorat, concoquit; cujus in doloribus patientiam, in injuriis tranquillitatem, in contumeliis moderationem omnes demirantur. *Usus.* Nimium patiens, lenis, lentusque sum.

Patienter, gedultiglich, mit Gedult. *Syn.* Placidè, sedatè, moderatè, tranquillè, æquô animô, leniter ac leviter, constanter. *Usus.* Placidè, patienterque dolorem ferre.

Patientia, æ, f. Gedult. *Syn.* Tolerantia. *Epi.* Expetenda, incredibilis, mira ac singularis, præclara famis ac frigoris. *Usus.* Patientia est honestatis causâ rerum arduarum ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio. Ostendere suam patientiam famis, frigoris, inopiæ, rerum omnium. Patientiâ & obsequiô mitigare aliquem. Nescio, quomodo usu obduruerit, & percalluerit tua patientia. Tentare alicujus patientiam, eaque abuti. Brutus usus est incredibili patientia.

Patina, æ, f. eine Schüssel. *Syn.* Lanx, qua dapes in mensam inferuntur. *Usus.* Animus in patina est. *Prov.*

Patior, teris, passus sum, pati. leiden, dulten, übertragen. R. *ex* ἔπαθον, *verbi* πάσχω. *Syn.* Fero, perfero, suffero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, haurio, capio; permitto, sino, quiesco. *Adv.* Ægrè, demissè, difficillimè, diutius, graviter, iniquô animô, indignè, molestè, tolerabilius dolores, toleranter dolorem, turbulentè humana. *Phras.* 1. *Quis porro ista patiatur?* wer soll das leiden können? Quis ultra perpeti, & sufferre possit? quis non stomachetur, acerbè ferat? quis in tanta perpessione dolorum tot plagas silentiô ferat? tot molestias tacitus, *vel* silens devoret, concoquat? quis animis ista æquis toleret? quis ad ista sileat? quis dissimulet? quis patientiam in tanta insolentia non abrumpat? quis animô sit tam obfirmatô, ut ista fortiter, fronte & vultû nihil variatô perferat? quis est animô aut tam remissô, aut tam ferreô, ut tam atroci calumniâ non moveatur? 2. *Non est calamitas, quam passus non esset*, es ist keine Drangsal, so er nicht ausgestanden hätte. Tentata omnibus modis est ejus patientia; nulla est calamitas, in qua ejus patientiam, *vel* illum fortuna non exercuisset; non est calamitas, quæ ejus aut corpori, aut fortunis non esset importata; perfunctum unâ calamitate, alia rursus ac alia excepit.

cepit. V. *Fero.* *Usus.* Non feram, non patiar, non sinam. Non modò facilè patior, sed etiam gaudeo te abire. Quantùm meus pudor, & dignitas patiebatur. Non patitur, se illigari negotio.

Patria, æ, f. Vaterland. *Syn.* Sedes natales, natale solum, terra parens, altrix; patriæ solum, patrium solum. *Epi.* Afflicta, chara, multò charior, communis, deformis, germana, ingrata. *Phras. Patriam igitur relinquis?* so wirst du dann das Vaterland verlassen? Domesticâ igitur hac sede, quâ nihil jucundius, migrabis? Terram hanc deseres, quæ te genuit & aluit, quam matrem appellas? Cœlum hoc, sub quo natus es, & educatus, patrium hoc solum relinques? Nihil adeo te tenet solum patriæ, & hæc terra, in qua genitus es, ut migrandum tibi inde putes? Ergò ratum, fixumque tibi est, hoc commune patriæ solum cùm omnibus charum, tum verò tibi dulcissimum, nescio quibus exteris regionibus posthabere? *Usus.* Hæc germana mea patria est.

Patriè, väterlich. *Syn.* Paternô jure, amore. *Usus.* Non inimicè corripere, sed patriè monere.

Patritius, a, um. Geschlechter, aus einem edeln Geschlechte derer Römer. *Syn.* Ex Patrum Ordine.)(*Plebejus.* *Usus.* Tu ais, nisi qui patritius sit, neminem bono genere esse natum. Patritii minorum gentium.

Patrimonium, ii, n. väterliches Erbe. *Syn.* Hæreditas. *Epi.* Satis amplum, lautum, copiosum, luculentum, magnum, ornatissimum, publicum, tantum. *Usus.* Patrimonium constituere, relinquere, Erbe hinterlassen. Patrimonium per scelus & luxum comedere, devorare, conficere; consumere; effundere, dissipare, dilapidare, verschwenden. Alicui patrimonium eripere; patrimonio dejicere, entziehen, entwenden. Filio meo satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei. Patrimonium obtinere. V. *Hæreditas.*

Patrimus, i, m. der noch den Vater im Leben hat. *Syn.* Cujus pater adhuc in vivis est.

Patrius, a, um. väterlich. *Syn.* Paternus. *Usus.* 1. Patrius animus in litteras. Res patriæ & avitæ. 2. *Patriæ proprius aut communis*, was dem Vaterlaude eigen oder gemein ist. Est hic mos patrius.

Patro, as, avi, atum, are. begehen, verüben. *Syn.* Committo, perficio. *Usus.* Quæ non Verres in Asia patravit? Bello patrato, nach vollendetem Kriege.

Patrocinium, ii, n. Schutz und Vorsprechung. *Syn.* Defensio, advocatio. *Epi.* Necopinatum, repentinum. *Usus.* Deserti alicujus patrocinium suscipere, arripere. Patrocinium repudiare, recusare. Itaque illud patrocinium criminis veriùs, quàm hominis videri poterat. V. *Defensio, Tueor.*

Patrocinor, aris, atus sum, ari. * vertheidigen, vorsprechen. *Syn.* Protego, tueor. V. *Defendo, Tueor.*

Patrona, æ, f. Beschützerin.

Patronus, i, m. Vorsprecher, Vertheidiger, Schirmer, Förderer. *Syn.* Defensor, custos, tutor, propugnator, in cujus fide & clientela aliquis est.)(*Cliens.* *Epi.* Deterrimus, obscurissimusque, dignus, indignus consulatu, minimè diligens in caussis cognoscendis exponendisque, diligentissimus, disertissimus, fervidior paullò toto genere atque commotior, diligentia tamen, virtute animi atque vitæ bonis auctior in senatu. Maximè incautus, luculentus, asper, maledicus, malus, mercenarius, optimus, quidam perillustris, tolerabilis, nec rudis in jure civili. Patroni æquales, consulares, amplissimi, antiquissimi, certissimi, iidemque acerrimi, ingeniosi, multi, novi, pertinaces, principes, veteres. *Phras. Cicero causarum patronus optimus fuit*, Cicero war der beste Vorsprecher in bürgerlichen Händeln. Patronus Ciceroni conferri nemo potuit neque eloquentiâ, neque studiô, neque fide. Ad causas, ad tribunalia tantum eloquentiæ, studii, fidei nemo attulit; in judiciis, in foro, in forensibus causis, in forensi munere, in tractandis causis, in causarum patrociniis nemo par Ciceroni fuit. V. *Advocatus.* *Usus.* Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere. Patronum alicui dare, & constituere.

Patruelis, is, m. der Sohn von des Vaters Bruder. Patrueles, Söhne von zweyen Brüdern. *Syn.* Fratrum duorum filii. *Usus.* Cognatione patruelis, amore germanus.

Patruus, i, m. des Vaters Bruder, Vetter. *Syn.* Mei patris frater. *Epi.* Amplissimus, clarissimus, pertristis.

Patulus, a, um. offen, ausgebreitet. *Syn.* Patens. *Usus.* Patulis ramis diffusa platanus.

Paucitas, atis, f. Wenigkeit, Mangel. *Syn.* Exigua quantitas, parvus numerus, inopia. *Epi.* Mira, summa, magna. *Usus.* Magna semper fuit præstantiorum Oratorum paucitas.

Paucus, a, um. wenig, nicht viel, in gerin-

geringer Anzahl. *R.* à παῦρος. *Syn.* Rarus, modicus, exiguus; perpauci, minùs multi.)(*Multus.* *Adv.* Admodùm, oppidò, valdè, quàm. *Phraſ.* *Paucos nunc viros egregios numerat Respublica*, das gemeine Weſen zählet nunmehro ſehr wenig vortreffliche Männer. Magna eſt penuria, maxima orbitas virorum in Republica præſtantium; minimè multi; parùm multi, perpauci, nequaquam ſatis multi præſtantes viri ſunt; paucis, atque admodùm paucis egregiis civibus inſtructa eſt civitas; quotusquisque eſt, qui emineat? ſumma eſt infrequentia, mira paucitas; exiguus numerus præſtantium virorum, infrequentes, rari ſunt, & perpauculi viri egregii. Virorum præſtantium minima copia eſt; haud quisquam ferè eſt excellentium in Republ. virorum; ad paucos redactus eſt virorum præſtantium numerus; virorum præſtantium virorum arctior eſt, quàm pro tanta multitudine civium, numerus. *Uſus.* Paucis te volo. Paucis abſolvo; ad pauca redigo; in pauca confero.

Paveo, es, pavi, ere. zittern und beben, erſchrocken ſeyn. *Syn.* Timeo. *Phraſ.* *Pavebant omnes*, es zitterten alle für Schröcken. Pavor occupaverat animos; pavor omnes invaſerat; pavore concuſſi, ſubitò pavore perterriti, voce per metum ſuppreſſâ exangues, attonitisque ſimiles ſtabant; altiùs animis pavor intraverat, quàm ut conſilio locus eſſet. V. *Timeo.* *Uſus.* Pavet animus ad memoriam rei. V. *Timor.*

Pavidè, * furchtſamlich. *Syn.* Timidè.

Pavidus, a, um. * erſchrocken, furchtſam, ſchüchtern. *Uſus.* Urbs formidine pavida. V. *Timidus.*

Pavimentatus, a, um. gepflaſtert. *Uſus.* Porticus pavimentata.

Pavimentum, i, n. Boden, Eſtrich, Pflaſter. *Syn.* Solum arte factum, ſtratum aliquâ materiâ. *Epi.* Marmoreum. *Uſus.* Natabant pavimenta vinô. Facere pavimentum, ein Eſtrich ſchlagen.

Pavio, is, ire. eben machen, gleich ſchlagen. *Syn.* Ferio, tundo. *Uſus.* Pulli terram paviunt.

Paulatim, allgemach, langſam. *Syn.* Senſim, leniter, pedetentim, gradatim.

Pauliſper, eine wenige Zeit lang. *Syn.* Aliquantùm, paulùm, ad breve tempus, ad punctum temporis.)(*In perpetuum.* *Uſus.* Abeſſe à domo pauliſper. Expecta pauliſper.

Paulò, wenig, ein klein wenig. *Syn.* Haud multò. *Phraſ.* *Paulo poſt*, ein wenig darnach. Poſt paulo: interjectò haud magno ſpatiò; intermiſſò brevi tempore; haud multum interim temporis fuit; haud multum proceſſit horæ, cum &c. *Uſus.* *Paulò liberiùs*, etwas freyer. Paulò plus; paulò ampliùs. Paulò antè, kurz vorher. Paulò poſt, bald darnach. Paulò minùs, paulò nimiùm, paulò ſecùs. Si paulò rideas, extra decorum.

Paululùm, in etwas, ein wenig. *Syn.* Paulum. *Uſus.* Nihil ferè, aut admodùm paululùm. Sol paululùm à meridie devexus.

Paulùm, ein wenig, in etwas. *Uſus.* Reſpice paulùm. Iſta me paulùm recreant.

Pavo, onis, m. ein Pfau. *Uſus.* Cauda pavoni à natura ad ornatum additur.

Pavor, oris, m. groſſer Schröcken, oder Furcht. *Uſus.* Pavor metus eſt mentem locô movens. Pavor me cepit. V. *Timor.*

Pauper, eris, *g. o.* arm, dürftig. *Syn.* Inops, egens, parvis copiis, ac facultatibus præditus, cui parva eſt res familiaris, qui in paupertate eſt. *Phraſ.* *Pauperrimus eſt*, er iſt ſehr arm. Summâ egeſtate eſt; tenuiſſimis, ac ferè nullis opibus eſt; nihil habet præter miſeram animam. Summâ conflictatur inopiâ; omnia eum deficiunt; ſummâ premitur inopia; circumventus eſt inopia; rerum omnium inopiâ laborat; in maximis rei domeſticæ difficultatibus verſatur; ab omnibus rebus inops; à fortunæ bonis imparatus; in ſummis rei familiaris anguſtiis verſatur; inopia conficitur; nihil illo ſpoliatius, nihil egentius; gravi inopia vexatur; in mendicitate eſt. V. *Paupertas*, *Egeo.* *Uſus.* Hic non modò non copioſus, & dives, ſed etiam inops, & pauper eſt cenſendus.

Pauperculus, a, um. * arm. *Syn.* Pauper, tenuis.

Pauperies, ei, f. * Armuth. *Syn.* Paupertas.

Paupertas, tis, f. Armuth. *Syn.* Tenuitas, anguſtia rei familiaris, inopia, penuria, egeſtas, mendicitas, domeſtica difficultas. *Epi.* Summa, tolerabilis. *Phraſ.* *Vir bonus ad ſummam paupertatem eſt redactus*, der gute Mann iſt in die gröſte Armuth gerathen.

In

In eum locum adductus est; in eas redactus est angustias; eò redactæ sunt fortunæ ejus; eò est à fortuna dejectus, detrusus, deturbatus, ut unde viveret, non haberet; ut ei ad victum necessaria deessent, non suppeterent; ut inopiâ premeretur earum rerum, sine quibus vix, ac ne vix quidem hominum vita sustentatur. Eò redactus est inopiæ, ut iis rebus destitueretur, careret, ut earum rerum esset inops, ut ab iis rebus esset imparatus, sine quibus ægrè vivitur, vel potiùs nullô modô vivitur. Ita in angustum res ejus sunt coactæ, ut ad incitas redigi videatur. Tanta est hominis tenuitas, tanta implicatio rei familiaris; copiis familiaribus adeò est exiguis; domesticis malis ita est impeditus; tanta inopiâ vexatur, ut inter miserrimos, & desertissimos numerari possit; ut ad rastros, quod ajunt, illi res rediisse videatur. V. *Inopia. Usus.* Paupertas, cujus onus disputando levamus, docentes, quàm pauca sunt, quæ natura desiderat. Si paupertas momordit, cogita, multos fortunæ injuriâ lapsos sustentari tamen, & rursus erigi. V. *Pauper.*

Pauxillùm, * **gar wenig.** *Syn.* Parùm admodum.

Pax, acis, f. **Friede, Einigkeit, Ruhe.** *Syn.* Concordia, otium, tranquillitas, compositio.)(*Bellum.* *Epi.* Certa, civilis, communis, diuturna, explorata, externa, fraterna, nondum satis firma, honesta, iniqua, injusta, magna, maritima, opinabilis, optatissima, periculosa, perpetua, pestifera, pia & æterna, placidissima, præsens, sempiterna, stabilis, summa, turpis, tuta, tranquillaque, vera, utilis. *Phras.* 1. *Pacem petere*, **Friede begehren.** Pacem orare, exposcere, tentare; de pace agere; Legatos de pace mittere; deprecatores, disceptatores de pace mittere. 2. *Pacem facere*, **einen Frieden machen, stiften.** Conciliare, reconciliare pacem; pacem conficere, constituere; pacem jungere cum alio; fœdus icere; datâ dexterâ fidem amicitiæ sancire; fœdus facere, ab armis discedere; bellum pace componere. 3. *Pacis conditiones non sunt acceptæ*, **man hat die Friedens-Vorschläge nicht angenommen.** Pacis conditionem nullam accepere; ad pacis conditiones adduci non potuêre; ad has conditiones ut descenderent, perpelli non potuêre; pacis conditiones, quascunque hostis tulerat, dimisêre, respuêre; in has leges pax coalescere non poterat; in has conditiones pax non convenerat; non convenêre pacis conditiones; pax in has leges coagmentari non potuit. 4. *Pacem conciliare inter dissidentes fratres*, **unter denen uneinigen Brüdern einen Frieden stiften.** In gratiam reducere; ad pacem, concordiamque revocare; pacem & concordiam inter dissidentes constituere; discordiam dirimere, sedare. V. *Concordia.* 5. *In pacem & concordiam cum altero venire*, **in Fried und Einigkeit mit einem kommen.** Redire cum aliquo in gratiam; simultates, inimicitias, odia deponere, abjicere, dimittere; voluntariâ oblivione conterere; omnem injuriarum memoriam ex animo delêre; depositis odiis in pristinam concordiam & gratiam redire. 6. *Id pace mea facere potes*, **meines Todes ist sonst du dieses thun.** Id quidem facere integrâ gratiâ meâ potes; id tu si feceris, in bonam partem acceptum iri existima; non ingratiis meis feceris; me non invitò id feceris. 7. *Cum externis nobis pax fuit*, **wir haben mit äusserlichen Staaten Friede gehabt.** Ab externis armis otium fuit; foris nihil turbatum est; diuturna ab armis quies fuit; firmâ satis pace adhuc usi sumus; ab externis bellis silentium erat. *Usus.* Pacem dare; pacem jacturâ aliquâ redimere. Pacem impetrare. Pace terrâ marique partâ. Ad conditiones pacis adducere. Pacem accipere, servare, firmare, confirmare, habere. Pacem turbare, eripere, excludere; pacem irritam, infectam facere, **den Frieden stöhren.** Pacé Magistri dictum sit.

Paxillus, i, m. **Pfahl, Pflock.**

Peccatum, i, n. **Sünde, Uebelthat, Verbrechen, Fehler.** *Syn.* Delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficium, animi labes: erratum, error.)(*recte factum.* *Epi.* Commune, levius, majus, manifestum, non mediocre, par. *Phras.* 1. *Peccatum mortale committis*, *vulg.* **du begehest eine Tod-Sünde.** Lethali noxâ te obstringis; maximô te scelere abstringis; nefarium scelus suscipis; mortiferum facinus in te admittis; grave piaculum contrahis, committis; nefas contrahis; sceleratè agis; immane scelus perpetras; capitali te crimine obstringis; grave delictum in te admittis; noxam lethiferam incurris. 2. *Venialia peccata justi etiam persæpe committunt*, *vulg.* **läßliche Sünden begehen auch die Gerechten oft.** Minora piacula, leviores noxas ne justi quidem penitùs effugiunt; errata leviora, quæ pauciores quasi numeros officii præterenunt, crebra magis sunt, nec justis infrequentia; noxarum minima-

nimarum sordes aliquas vel justi etiam contrahunt; justorum pauci, atque admodùm pauci sunt, qui in vita nihil offendant, incurrant nusquam; qui se quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquinent, contaminent; levioris culpæ labe polluant; qui piæ etiam vitæ labem nullam aspergant; nævos nullos contrahant; levi offensione non semel ac iterum ab officio discedant. 3. *Peccatum Originale. vulg.* Erb=Sünde. Nativa animorum labes; insitum naturæ crimen; peccati inhærentis contagio; hæreditarium hominis malum; primi hominis crimen in posteros omnes lethali contagione trânsfusum. 4. *Nullum peccatum est, quod non commiserit,* es ist keine Sünde, deren er sich nicht schuldig gemacht hätte. In omni scelerum, flagitiorumque genere volutatus est; in omnem improbitatem incurrit; nullum culpæ genus est, quô non prolapsus esset; omnia ille flagitia, omnes impuritates suscepit; in omnia se flagitia ingurgitavit; nullum facinus tam scelestum est, tam cum dedecore, ac turpitudine conjunctum, quô se ille non contaminasset. V. *Improbus, flagitiosus, sceleratus.* 5. *Hoc peccatum non admisi,* diese Sünde habe ich nicht gethan. Integrum me ab hac culpa præstiti; abest à me hoc maleficium longissimè; ab hujus criminis labe intactus perstiti; hac sceleris labe nunquam infectus fui; hac culpâ vaco. V. *Innocens, integer.* 6. *Hoc peccatum in me sumo, vulg.* diese Sünde nehme ich auf mich. Hanc culpam ego præstabo; hanc labem in me recipio; hanc ego noxam in me transmoveo. Meum id esse volo, quodcunque id crimen est. *Usus.* Præter culpam & peccatum nihil homini accidere potest pertimescendum. Multis nostris peccatis in has ærumnas incidimus. Peccatô carere. Peccatum corrigere. V. *Error, Crimen, Scelus, Vitium.*

Peccatus, ûs, m. *das Sündigen. *Usus.* In manifesto peccatu tenebatur.

Pecco, as, avi, atum, are. sündigen, freveln, mißhandlen. *Syn.* Delinquo, aliquid admitto, committo, scelus admitto, scelere me adstringo, obstringo, devincio, rem nefariam committo; scelestum facinus edo; flagitium committo; scelera facio; culpam suscipio, contraho, committo; vitium, scelus concipio.)(*Rectefacio.* *Adv.* Consultò, impunè, vehementiùs. *Phras.* 1. *Quid peccavi?* was habe ich Uebels gethan? Quod ego concepi scelus? quod nefas contraxi? quod in me admisi scelus? quod in me crimen hæret? quam ego suscepi culpam? quam concepi maculam, quam culpam? quam noxam, quod maleficium admisi? quod in me delictum admisi? quod ego facinus inexpiabile admisi? quid adversùs leges, Rempublicam, magistratus factum? quâ ego parte ab officio discessi? quid factum impiè, aut sceleratè? 2. *Siquid peccabis, perpetuum dedecus consequetur,* wann du was Uebels thun wirst, wird dir solches ein ewiger Spott seyn. Siquid offendes, errabis; siquam in culpam incideris; si lapsus fueris; siquâ prolapsione offenderis; siquid culpæ susceperis; siquod nefas contraxeris, infectum id fieri nunquam poterit; animi illa labes nec diuturnitate vanescere, nec ullis amnibus ablui poterit; luendam tibi sempiternâ infamiâ scias offensionem quamlibet. V. *Committo, peccatum, erro.* *Usus.* Semper est turpe peccare. Siquid in te peccavi, ignosce. In hoc eodem, in eandem partem tu quoque peccâsti. Multa peccare solemus indies. Peccare est tanquam transilire lineas.

Pecten, inis, m. *Weber=Blatt, Kamm, Hechel. R. à πεκτέω, pecto.

Pecto, is, xui, xum, ere. kämmen. *Usus.* Pexô capillô nitidus.

Pectus, oris, n. Brust. *Syn.* Anterior pars corporis à gula usque ad ventrem; *item:* animus, nervi, vires. *Epi.* Apertum, avidum, clarum, jucundum, latum, scabrum, sordidum, validum. *Usus.* Totò aliquem pectore amare; totô pectore in laudem incumbere; totô pectore de re aliqua cogitare. Onerare, complere pectus rerum plurimarum copiâ.

Pecuaria, orum, n. Heerde Viehes. *Syn.* Pecorum greges & armenta. *Usus.* Cui præsidio pecuaria nostra credemus.

Pecuarius, a, um. zu der Heerde und Vieh=Zucht gehörig. *Syn.* Quod ad pecora pertinet. *Usus:* Pecuria res ampla, res rustica satis culta.

Pecauius, ii, m. ein Vieh=Hirte. *Syn.* Magister pecoris. *Usus.* Aratores, pecuarii, coloni.

Peculator, oris, m. ein Dieb des gemeinen Guths. *Syn.* Depeculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

Peculatus, ûs, m. Diebstahl des gemeinen Guths.

Guths. *Syn.* Crimen ejus, qui publicam pecuniam avertit; pecuniæ publicæ furtum. *Epi.* Certissimus. *Usus.* Peculatûs (*scilicet* crimine) accusari, damnari.

Peculiaris, e. eigenthümlich, sonderlich. *Syn.* Singularis, præcipuus. *Usus.* Hoc illis peculiare est. Edictum peculiare.

Peculiatus, a, um. reich an Gelde. *Syn.* Nummatus, pecuniosus. *Adv.* Planè, benè. *Usus.* Balbus planè benè peculiatus.

Peculium, ii, n. Eigenthum am Viehe, eigen erworbenes Guth. *Syn.* Lucrum proprium, præsertim servorum. *Usus.* Cupiditate peculii nullam servitutem recusant.

Pecunia, æ, f. Geld. *R.* à Pecus; *olim enim signo bovis, ovis &c. signabatur, & apud antiquos omnes in pecudibus sitæ erant divitiæ.* *Syn.* Nummi, argentum: opes, divitiæ, fortunæ, copiæ. *Epi.* Abundans, adventitia, aliena, amplissima, antiquior, suavior aliquâ re, certa, cruenta, dux ad rem aliquam, effectrix multarum & magnarum voluptatum, expeditissima, extraordinaria, grandis, satis grandis, & satis impudens, hereditaria, immanis, patula, honesta, sordida, munda, acerba, propria in causa & in judicio collocata, inanis, incerta, infinita, ingens, innumerabilis, invidiosa, jucunda, acerba, levissima, magna, mediocris ad opinionem vulgi, tenuis, minor, modica ad opinionem alicujus, necessaria, parva, patria, pergrandis, permagna, tam plena, tam præclara, præsens, publica, privata, summa, tanta, vectigalis, universa. Pecuniæ alienæ, desperatæ, funestæ, ingentes, innumerabiles, inoperatæ, repentinæque, publicæ, residuæ, tantæ, tam infinitæ. *Phras.* 1. *Pecuniæ multum sibi corrogat,* er machet ihm viel Geld zusammen. Multum pecuniæ ex commercio facit; multum illi ex metallis redit, nunc hac, nunc illâ hæreditatis portiunculâ aspergitur, quanquam sat amplas opes fortuna ex dote conjugis ad eum transtulerit. Multum ille nummorum ex quæstu quotidiano conficit; ingentem pecuniam conflat, cogit, congerit, construit, coacervat. Permagnam pecuniæ vim ex quæstu quotidiano redigit, capit, conciliat, parat sibi, domum avertit. 2. *Multum habet pecuniæ,* er hat viel Geld. Argenti signati, argenti formâ signati vis illi ingens est; ad magnam pecuniam venit; affluit, abundat pecuniâ; benè nummatus est; benè à pecunia paratus, instructus; re amplâ, prolixâ utitur; opibus floret, viget, pollet. V. *Dives.* 3. *Omnes artes novit, pecuniam cumulandi,* er weiß alle Griffe, sich zu bereichern. Omnes pecuniæ parandæ rationes perspectas habet, & exploratas; vias omnes emungendi argentô homines probè tenet; conficiendæ pecuniæ articulos novit omnes. 4. *Pecuniæ publicæ valde parum est,* die gemeinen Gelder seynd itzt sehr wenig. Incredibiles angustiæ sunt pecuniæ publicæ; summa est difficultas ærarii; vix ullum in numerato argentum habemus. In arcto res est propter ærarii angustias. 5. *Qui suas pecunias jam dissipavit, mox alienas adorietur,* der sein eigen Geld schon verschwendet, wird bald das frembde angreiffen. Qui pecuniam suam per luxum effudit, dilapidavit, devoravit, comedit, adedit, exhausit, profudit, mox etiam publicam avertet, corripiet, depeculabitur; mox in fortunas alienas invadet. 6. *Ex censu solvit pecuniam, ex capitali nihildum accepit, vulg.* er zahlet alles aus dem Interesse, das Capital greiffet er noch nicht an. De lucro, de sorte dat, nihil detrahit de vivo; nihil de vivo resecat; de capite nihil detrahit. *Usus.* Pecunia signata, proba, notæ legitimæ, gut Geld. Pecunia, nummi adulterini, falsches Geld. Pecunia præsens, numerata, baares Geld. Pecuniæ, nummi omnis notæ, allerley Gattung Geldes. Pecuniam fœnori dare; occupare, auf Zins Geld ausleihen. Pecuniam fœnori sumere, accipere, Geld auf Zins aufnehmen. Pecuniam implicitam habeo, & quæ cohæret cum aliorum pecuniis, mein Geld lasse ich im Wechsel herum laufen. Pecuniam repræsentare, das Geld baar außzahlen. Pecuniam permutatione repræsentare, Geld durch Wechsel übermachen. Pecuniæ rationem conjunctim habere, das Geld gemeinschaftlich haben, oder anlegen. Pecuniam supprimere, das Geld für sich behalten. Pecuniam civitatibus imperare, à civitatibus exigere, Gelder auflegen, einfordern. Pecuniam solvere, dissolvere, zahlen. Pecuniam erogare, ausgeben. Pecuniam credere leihen. Pecuniam numerare ab aliquo, Geld durch einen andern zahlen. Pecuniam ex re aliqua redigere, Geld ihm zusammen machen. Effusio & dissipatio pecuniæ, Geld-Verschwendung. Pecuniam numeratam in præsentia non habeo; argentum in numerato non habeo, ich habe das baare Geld itzo nicht. V *Divitiæ.*

Pecuniarius, a, um. zum Gelde gehörig. *Us.* Inopia rei pecuniariæ.

Pecuniosus, a, um. reich an Geld. *Syn.* Benè nummatus, peculiatus, qui multum habet in arcâ, qui in numerato multum habet. *Usus.* Vir copiis rei familiaris locuples, & pecuniosus. V. *Dives.*

Pecus, oris, n. & Pecus, udis, f. Vieh. R. à πέκος, *pellis.* *Syn.* Armentum. *Epi.* Apta hominibus ad vescendum, impurissima & intemperantissima, languida & tarda. Pecora æqualia, aliena, magis crebra, propè quotidiana, innumerabilia, leviora, magna, minora, multa, parva, propria, reliqua, tolerabilia. Pecudes expertes rationis, mutæ, multæ, reliquæ. *Usus.* Multitudo pecorum, partim ad vescendum, partim ad corpora vestienda. Agri depascuntur à pecoribus. Hæc impurissima, & intemperantissima pecus, *de homine improbo.*

Pedalis, e. eines Schuh breit, oder lang. *Syn.* Pedis unius mensuram habens. *Usus.* Sol pedalis videtur.

Pedarius, a, um. Ja-Herren, so nur anderer Stimmen beyfallen. *Syn.* Qui sententiam in senatu ipsi non dicunt, sed in aliorum sententiam pedibus eunt. *Usus.* Pedarii in eam sententiam summâ voluntate iverunt, cucurrerunt.

Pedes, ditis, m. Fußgänger. *Phras. Peditem agere,* Musquetier-Dienste thun. Pedibus stipendia facere; pedestria stipendia facere; pedibus merére. *Usus.* Peditum, equitúmque turmæ.

Pedester, ris, e. zu Fuß dienend. *Usus.* Pedestres copiæ, Fuß-Volk. Pugna, statua pedestris.

Pedetentim, Schritt vor Schritt, allgemach, nach und nach. *Syn.* Sensim, gradatim, sensim, sine sensu, lentô gradû. *Usus.* Sensim erit, & pedetentim mutatio facienda.

Pedissequa, æ, f. Nachtreterin. *Syn.* Famula, ancilla. *Usus.* Divitiæ virtutis pedissequæ.

Pedissequus, i, m. Nachtreter, Laquay. *Syn.* Famulus.

Peditatus, ûs, m. Fuß-Volk. *Syn.* Pedestres copiæ. *Usus.* Equitatû, peditatû, & pecuniâ instructus.

Pedor, oris, m. übler Gestank an Menschen, Bauch-Wind. *Syn.* Fœtor. *Usus.* Capillus, barba, vultus pedore ac illuvei horridus.

Pegma, atis, n. hölzernes Gerüste, so leicht fortzurucken. *Syn.* Machinæ ligneæ.

Pejero, as, avi, atum, are. falsch schwören. *Syn.* Fidem, & jurisjurandi religionem violo, negligo, relinquo; fidem jurejurando datam fallo; mendacii religione me obstringo. *Usus.* Conceptis verbis pejerare. Qui pejerat, ei credi postea, vel per plures Deos juranti, non oportet. V. *Juro.*

Pejor, oris, *g. c.* ärger, böser, schlimmer. *Syn.* Deterior. *Usus.* Turpitudo pejor est, quàm dolor.

Pelagus, i, n. das Meer. *Syn.* Mare.

Pellex, icis, f. Kebs- oder Neben-Weib, Beyschläferin. *Syn.* Concubina, quæ cum alieno marito corpus miscet.

Pellicatus, ûs, m. Schand-Leben eines Neben-Weibs. *Syn.* Pellicis flagitium. *Epi.* Nefarius matri. *Usus.* Uxor pellicatûs dolore concitata, pellicatum non ferens.

Pellicio, is, lexi, lectum, ere. betrüglich anlocken. *Syn.* Allicio, induco, invito, capio, delinio. *Usus.* Adolescentis animum pellexit omnibus iis irritamentis, quibus ætas illa capi ac deliniri solet. V. *Allicio, traho.*

Pellis, is, f. Haut, Fell. *Epi.* Caprina. *Usus.* Pellis arietis inaurata. Sub pellibus hyemare.

Pellitus, a, um. mit Belz bekleidet. *Usus.* Pelliti patres.

Pello, is, pepuli, pulsum, ere. treiben, verjagen, verstossen. *Syn.* Depello; arceo, fugo, moveo, submoveo. *Adv.* Acriter, vehementius, privatim. *Phras.* 1. *Meretur, urbe pelli,* er verdient, daß man ihn aus der Stadt treibe. Dignus est, quem urbe pellamus, exterminemus, ejiciamus; quem tanquam pestem civitas evomat, ac forâs projiciat; qui è civium numero tollatur; urbe vi expellatur, extrudatur; aras ac focos relinquere cogatur; de statione demoveatur. V. *Exilium.* 2. *Hostem pepulimus,* wir haben den Feind vertrieben. Hostes locò pulsi; statione dejecti; periculum audaciâ discussum est, ferrô dejecti hostes, & præcipites campô exacti. Vim oblatam vi fregimus & refutavimus; impetum ruentium retudimus, trepidos ex præsidiis deturbavimus; hostem pri-

primum in ruinam muri expulimus, dein impeditum, & trepidantem deturbavimus, postremò fusum, fugatùmque in castra redegimus. *Usus*. Mœstitiam ex animo pellere. Species utilitatis ejus animum pepulit. Id aures hominum, animósque pepulit. Nulla me insignis injuria pepulit.

Pellucens, tis, *g. o.* durchsichtig, durchscheinend. *Syn.* Pellucidus.

Penarius, *vel* Penuarius, a, um. zu Küche und Keller gehörig. *Usus*. Cella penuaria, Speise-Kammer, Vorrath-Speicher.

Penates, ium, m. Haus-Götter. *Syn.* Dii patrii, lares, foci. *Epi.* Patrii familiarésque, penetrales, incurvi. *Usus.* Penates patrii, ac familiares mei. Exterminare aliquem á Diis suis penatibus.

Pendeo, es, pependi, pensum, ère. hangen. *Syn.* Suspensus sum: hæreo. *Adv.* Aliundè, diutiùs, vehementer, valdè. *Phras.* 1. *Ex hoc pendent omnia*, hievon hanget alles ab, hierauf bestehet die gantze Sache. Cardo rei in hoc volvitur, vertitur; hoc caput rei est; ex hoc suspensæ sunt totius consilii rationes. *Usus.* 1. Qui ex imperitorum sermone pendet, in magnis viris non est habendus. Salus nostra spe exiguâ pendet. Ex unius vitâ vita pendet omnium. E Bruto pendet Respublica. Ex alieno consilio, nutu, levitate, ex fortuna pendere. Suspensum incertúmque obscurâ spe, & cæcâ expectatione pendère. Aptas habere à DEO, suspensasque vitæ rationes, neque ex incertis hominum consiliis pendère, auf GOTT allein acht haben, nicht aber auf die irrige Meynungen der Menschen. 2. *Hæreo, dubito*, starck zweifeln. Vehementer animi pendeo de te. Expectando & desiderando vehementer animis pendemus, cruciamur, angimur.

Pendo, is, pendi, pensum, ere. wägen, zahlen. *Syn.* Æstimo; solvo. *Usus.* 1. Rem vobis proponam, vos eam suis ponderibus penditote. 2. *Solvo, do*, zahlen, geben. Pendere alicui pecuniam, vectigal, usuram. 3. *Luo*, büssen. Maximas pœnas meæ temeritatis pendo.

Pendulus, a, um. * abhangend. *Syn.* Pensilis.

Penè, schier, fast. *Syn.* Propè; nihil propius est factum, quam ut &c. Parum aberat, quin &c. *Usus.* In hoc Oratori Poëta penè par.

Penes, bey. *Syn.* In manu, in potestate. *Phras. Penes te est*, es stehet bey dir; In tua positum est diligentia & autoritate; tui est arbitrii; per te stat; in tua manu, ac potestate est. *Usus*. Rerum omnium potestas penes Cæsarem est. Penes illum est laus summa Eloquentiæ.

Penetrabilis, e, * durchdringend. *Syn.* Quod facilè penetrat. *Usus.* Penetrabile boreæ frigus, eine schneidende, grimmige Kälte.

Penetrales, ium, *g. c.* alles, was inwendig im Hause ist. *Syn.* Loca interiora domûs, *vel* templi. *Usus.* Abditi & penetrales foci.

Penetro, as, avi, atum, are. hinein dringen, durchdringen. *Syn.* Pervado, pertingo, permano, serpo. *Phras.* 1. *Rerum tuarum gloria ad remotissimas gentes penetravit*, der Ruff deiner herrlichen Thaten hat sich bis zu denen weit entlegensten Völkern erstrecket. Oras omnes pervasit; ad gentes orbis terrarum ultimas permanavit. Nulla est remotissimarum gentium, quæ rerum tuarum gloriam famâ non acceperit. V. *Fama*, *Gloria*. 2. *Ea res alte in animum penetravit*, diese Sache ist mir tief zu Hertzen gegangen. Ea res altè in animum descendit; perculit graviter animum ea cogitatio; effodit animum ea cogitatio. *Usus.* Ad urbes, sedesque barbarorum penetravimus. Nulla est tanta ingenii acies, quæ in cœlum penetret. Nulla res magis penetrat in animos. Per angustias faucium penetravit.

Penicillus, i, m. Pinsel. *Usus.* Pingam rem coloribus, & penicillo meo.

Peninsula, æ, f. Halb-Insul, oder Eyland.

Penitus, gäntzlich, gantz und gar. *Syn.* Prorsus, omninò, planè, ex omni parte, perfectè, usquequaque, funditùs, ab imis unguibus usque ad verticem summum. *Usus.* 1. Me tibi tôtum penitus commendo, & trado. Penitùs rem intelligo. 2. *Interiùs*, zu innerst. Aurum penitùs abditum. Ea penitùs animis vestris mandate. Periculum inclusum penitùs in medullis & visceribus Reipublicæ. Penitùs reconditum, defixum, defossum. V. *Omnino*.

Penna, æ, f. Feder. *Syn.* Pinna. *Epi.* Levissima, geminæ, tremebundæ. *Usus.* Aves pullos pennis fovent.

Pennatus, a, um. geflügelt, gefedert.

Pensilis, e. * abhangend. *Syn.* Pendulus.

Pensio, onis, f. gangbare Zins. *Syn.* Merces, vectigal. *Epi.* Exigua. *Usus.* Erat ea pecunia tribus pensionibus solvenda. Pensio prima est Kalendis Januarii. Pensio exsoluta est ante diem. Pensionem debere, exigere.

Pensito, as, avi, atum, are. oft und fleißig erwägen, zahlen. *Syn.* Pendo. *Usus.* Vectigalia nobis pensitant.

Penso, as, avi, atum, are. vergelten, erwiedern. *Usus.* Pensare officiis, & operis id, quod violatum est. V. *Compenso.*

Pensum, i, n. Tagwerk, tägliche Arbeit. *Usus.* 1. Pensum exigere, conficere, absolvere. 2. *Pensi nihil esse; pensi nihil habere, nihil curare,* nichts achten.

Pentecoste, es, f. Pfingst-Fest. Dies Divini Spiritûs adventu ad memoriam celebris ac festa. Dies à triumphali Christi in vitam reditu quinquagesima. Dies Divini Spiritus in terras delapsi memoria venerabilis. Dies, quam Divini Spiritus, ignitarum linguarum specie delapsi, adventus augustam, totoque orbe celeberrimam reddidit.

Penula, æ, f. Reise-Mantel. *Syn.* Pallium pro itinere.

Penulatus, a, um. mit einem Reise-Mantel bedeckt. *Syn.* Penula indutus, amictus.

Penuria, æ, f. Abgang, Mangel.)(*Copia.* *Usus.* Penuria magna est doctorum virorum. V. *Pauper; Paupertas.*

Penus, us, *vel* i, f. & m. allerley Vorrath, Proviant. *Usus.* Penates à peno ducto nomine. Est enim omne, quo vescuntur homines, penus.

Per, durch. *Usus.* 1. Ratione modi, auxilii. Per scelus, vim, metum, amicitiam, simulationem aliquid agere. Per malitiam, fraudem, impudentiam: per ludum & negligentiam: per risum & jocum. Per amicos aliquid efficere. Per litteras colloqui, supplicare. 2. Ratione loci & spatii. Quasi per caliginem ea videbam. Per tuum latus me petebant. 3. Ratione concessionis. Hoc neque per leges, neque per naturam fas est, per me quidem licebit. 4. Culpâ *vel* gratiâ. Si per valetudinem potes, naviga. Per auspicia non licebit. Gratiam per hanc causam mihi conciliavi: per gratiam contendere aliquid ab aliquo. Per beneficium concedere aliquid. 5. Prætextû. Per fidem fallere; per simulationem amicitiæ prodere aliquem. 6. Jurandi modô. Per omnes DEOS; per fortunam populi Romani jurare. 7. Ratione temporis. Per idem tempus. Per hyemem iter facere. Per ætatem nondum satis firmus. Per somnum curis solutus animus.

Per se, durch sich, vor sich selbst. *Syn.* Ex se, suo nomine, suis viribus, suâ sponte, suâ natura, à natura, propter se, suo marte. *Usus.* Per se, nullo adjuvante rem confecit. Amicitia per se, & propter se est expetenda.

Peractio, onis, f. Vollendung. *Syn.* Finis, extremum. *Usus.* Senectus peractio ætatis est, tanquam fabulæ.

Perago, is, egi, actum, ere. vollenden, vollbringen. *Syn.* Perficio, perpetro. *Usus.* Consulatum, fabulam peragere. Peractô ac perpetratô sacrificiô, prælio, conjugiô. V. *Perficio.*

Peragratio, onis, f. Durchreisung. *Syn.* Percursatio. *Usus.* Peragratio itinerum.

Peragro, as, avi, atum, are. durchwandern. *Syn.* Pedibus obeo, lustro, concurso. *Usus.* Infinitas regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas, mente peragrare. Peragrare orbem terrarum. V. *Iter, proficiscor.*

Perambulo, as, avi, atum, are. durchwandern, durchgehen. *Usus.* Rura perambulare.

Peramo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Usus.* Homo nostri peramans.

Perbacchor, aris, atus sum, ari. toll und voll sich sauffen, im Luder liegen. *Syn.* Bacchor.

Percalleo, es, ui, ere. *item:* Percallesco, is, ere. sehr erharten, hart werden. *Syn.* Obduresco.

Percelebro, as, avi, atum, are. allenthalben ausbreiten, kund machen, sehr rühmen. *Syn.* Maximè divulgo. *Usus.* Audita, pervulgata, & percelebrata sermonibus res est. V. *Celebro.*

Percello, is, culi, culsum, ere. zu Boden schlagen, niederstossen, heftig erschrecken. *Phras.* *Is nuncius vehementer me perculit,* diese Zeitung hat mich sehr erschrecket.

schröcket. Ejus rei mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit; acceptô eo nuntiô frangi animum, affligi, debilitari sentiebam; nec linguâ, nec mente consistere poteram; exanimatus dolore; alienatus metû, luctuque; mutus, fractusque malis ingemui. V. *Terreo.* *Usus.* Hæc te vox non perculit, non perturbavit? Quos repentina aliqua vis, ac tempestas perculit, afflixit, avertit exultantes. Perculsis instare. Perculsa jam diu, & afflicta Græcia.

Percenseo, es, ui, sum, ere. zählen, erzählen. *Syn.* Recenseo, percurro. *Usus.* Quis tua merita numerando percenseat?

Perceptio, onis, f. Empfahung, Genuß, Einsammlung. *Syn.* Collectio, comprehensio. *Epi.* Firma animi ad aliquid, inchoata. *Usus.* Fructuum perceptio.

Percipio, is, cepi, ceptum, ere. genau fassen, und begreiffen. *Syn.* Capio. *Adv.* Benè, celeriter, diligenter, expeditè, extrinsecus, planè, rectè, summatim, tardè, penitus, assiduè, necessario. *Usus.* 1. Luctum percipere. Omnia nomina percipere. Percipere & condere fructus. Disciplinas omnes percipere. 2. *Assequor, intelligo,* erreichen, verstehen. Aliquid animô percipere, memoriâ custodire. Artis præcepta, consilium cognoscere atque percipere. V. *Intelligo, capio.*

Percitus, a, um. sehr bewegt und aufgebracht. *Syn.* Concitatus, incitatus. *Usus.* Animô iratô, ac percitô aliquid facere.

Percommodè, sehr gelegen. *Syn.* Valdè commodè, opportunè. *Usus.* Sive casu accidit, sive consiliô, percommodè factum est.

Percrebresco, is, crebui, ere. überall kund werden. *Syn.* Increbresco, divulgor; in ore & sermone omnium esse incipio. *Adv.* Omnino. *Usus.* Ea opinio sermone omnium percrebuit. Fama de tua egregia in Rempublicam voluntate percrebrescit. V. *Rumor, fama.*

Percunctatio, onis, f. Nachfrage, Ausfrage, Ausforschung. *Syn.* Interrogatio. *Epi.* Finitima alicui, servilis. *Usus.* Aliquid non percunctatione quæsitum, sed dolore expressum.

Percunctor, aris, atus sum, ari. nachfragen, erforschen. *Syn.* Quæro, sciscitor. *Usus.* Deinde illa ex me de Republica percunctatus est. *Alii malunt scribere:* Percontor. V. *Quæro.*

Percupio, is, ivi, itum, ere. inständig begehren. *Syn.* Valdè cupio. V. *Cupio.*

Percurro, is, curri, cursum, ere. durchlauffen. *Syn.* Percenseo, obeo, strictim attingo, breviter decurro. *Adv.* Brevi, valdè, breviter. *Usus.* Oratione aliquid percurrere. Multa animô, plura legendo percurrit.

Percursatio, onis, f. Durchwanderung. *Syn.* Peragratio. *Epi.* Præclara.

Percursio, onis, f. Durchzug, Durchmarsch. *Usus.* Propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.

Percurso, as, avi, atum, are. * oft durchlauffen. *Usus.* Latronum modô percursant totis finibus nostris.

Percussio, onis, f. Zerschlagung. *Usus.* Digitorum percussione hæres fieri possum. Aptæ numerorum percussiones.

Percussor, oris, m. Mörder, Bandit, Todtschläger. *Syn.* Interfector. *Usus.* Percussorem immittere in aliquem.

Percutio, is, cussi, cussum, ere. schlagen. *Syn.* Ferio, cædo. *Usus.* 1. Aliquem lapide, gladiô, securi percutere. Fulmine percussus interiit. 2. *Transl.* Percussit animum ea cogitatio. Percutere fœdus cum aliquo, einen Bund machen. V. *Verbero, ictus, fustis.*

Perdisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Adv.* Diligenter, necessario res controversas, omnino nunquam. *Usus.* Hic locus totus est perdiscendus. V. *Disco.*

Perditè, verderblich. *Syn.* Flagitiosè, nequiter. *Usus.* Perditè se gerere.

Perditor, oris, m. Verderber, Verwüster, Zerstöhrer. *Usus.* Perditor, & vexator Reipublicæ, qui servator & custos esse debuerat.

Perditus, a, um. verdorben, verlohren. *Syn.* Profligatus. *Usus.* Nihil potest fieri miserius, perditius, fœdius. Homo profligatissimus, perditissimus, dissolutissimus. Obrutis, adversis, amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere & egestate perditus. V. *Sceleratus, nequam.*

Perdiù, sehr lange. *Syn.* Valdè diu. *Usus.* Si in Epirum iram, perdiu nihil eram auditurus. V. *Diuturnus.*

Perdo, is, didi, ditum, ere. verderben, verlieren. *Syn.* Amitto, deperdo, jacturam rei facio, damnum facio, detrimentum facio, *vel* accipio, damni aliquid contraho.)(*Lucror, sustineo, recipio, recupero.* *Phras.* 1. *Omnia perdidi,* ich habe alles verlohren. Naufragium feci rei familiaris; nihil mihi est reliqui; fortunæ omnes meæ afflictæ, eversæ, profligatæ sunt; omnes & industriæ, & fortunæ fructus consumpti sunt; nihil ex omnibus commodis & ornamentis retinui; nihil jam fortuna opum mihi reliquum fecit; evertit me bonis omnibus fortuna; oppressæ jacent fortunæ miquitate opes meæ omnes; libertas venit, pristinæ fortunæ status concidit; omnia ad perniciem profligata sunt, atque perdita. 2. *Patriam ipse suam perdere ac evertere molitur*, er trachtet nur, wie er sein Vaterland könne ins Verderben stürzen. Labes est, ac pernicies civitatis, pestisque importunissima; ad excisionem, inflammationem, eversionem patriæ sua consilia dirigit omnia; exitium patriæ comparat; ad disperditionem urbis se accingit: vastitati ista omnia jam dudum addixit; depopulationem, ac vastitatem tectis nostris omnibus, agrisque illaturus videtur. Hunc, tam tetram, tam horribilem, tamque infestam Reipublicæ pestem urbs hæc præclarissima vix effugiet. Hunc tam infestum patriæ suæ civem per omnes Reipubl. partes, tanquam aliquam calamitosam tempestatem, pestemque pervasurum video, qui statum civitatis funditus evertat, Rempublicam profliget, bona, fortunasque omnium nostrum dissipet, ac disperdat. V. *Amitto, everto, evanesco, destruo.* *Usus.* 1. *Operam perdere,* umsonst sich bemühen. Filium, oculos, causam, tempus perdere. 2. *Everto, disperdo, profligo,* zu Grunde richten. Jupiter urbes delevit, fruges perdidit. Patriam, cives suos perdere.

Perdoceo, es, ui, doctum, ere. gründlich lehren. *Syn.* Edoceo. V. *Doceo.*

Perduco, is, duxi, ductum, ere. durchführen. *Usus.* Vallum, murum in certam altitudinem perducere. Aliquem ad suam sententiam, ad conditiones certas perducere. Vitam ad centesimum annum perduxit. Hæc vitæ ratio facilè ad honores perduxit. Ajacem contemptus ad furorem, & mortem perduxit. V. *Duco.*

Perductor, oris, m. Durchführer. *Syn.* Qui vel invitum ducit. *Usus.* Lenones perductores.

Perduellio, onis, f. eine Verletzung oder Beleidigung der Obrigkeit. *Syn.* Crimen imminutæ Majestatis. *Usus.* Actionem, judicium perduellionis alicui intentare. V. *Rebellis, seditiosus.*

Perduellis, is, m. Verletzer oder Beleidiger der Obrigkeit. *Syn.* Hostis patriæ, qui Majestatem minuit. V. *Hostis.*

Perduro, as, avi, atum, are. * ausdauren. *Syn.* Usque ad finem duro. V. *Duro.*

Peredo, is, edi, esum, ere. durchfressen, durchbeissen. *Usus.* Lachrymæ genas peredunt.

Peregrè, über Land, in der Fremde. *Syn.* In peregrinatione, foris.

Peregrinabundus, a, um. * herum wandernd. *Usus.* Nec peregrinabundum, neque circa amœnas oras vagantem ducem.

Peregrinatio, onis, f. Wanderschaft, das Reisen. *Usus.* Omne tempus in peregrinatione consumsit.

Peregrinator, oris, m. Wandersmann. *Syn.* Peregrinabundus.

Peregrinitas, atis, f. Fremdlingschaft, fremde Art und Weise. *Usus.* Infusa in urbem, morum, linguæ, vestium, verborum peregrinitas. V. *Novitas.*

Peregrinor, aris, atus sum, ari. wandern, in die Fremde reisen, wallfahrten. *Syn.* Peregrinus sum, peregrè ago. *Adv.* Delicatè, ineptè, latè, longè. *Phras.* 1. *Libenter peregrinatur*, er reiset gerne in der Fremde herum. Volupe est homini, terras incognitas adire, obire; terras alias, atque alias lustrare; terrâ marique vagari; terras ultimas peragrare; cœlum crebris peregrinationibus mutare; orbem omnem crebris itineribus pererrare. 2. *Lauretum peregrinatus est*, er hat eine Wallfahrt nacher Maria-Loreto vorgenommen. Religionis causa Lauretum profectus est; sacram peregrinationem obiit; ædem DEI Parentis Virginis, quæ Laureti summâ religione colitur, voti solvendi causâ adiit. V. *Locus.* *Usus.* Tu solus hospes in hac urbe versaris? an aures tuæ, & oculi peregrinantur in hoc tam pervagato civitatis sermone? Longè lateque Asiâ totâ peregrinari. V. *Iter, proficiscor.*

Peregrinus, a, um. fremdd. *Syn.* Advena, hospes, externus, alienus.)(*Civis*, *incola*. *Phras.* *Peregrinos benigne excipere convenit*, die Fremden soll man höflich empfangen. Advenas, exteros, hospites; eos, qui absunt à patria, domo, qui procul ab amicis, & affinibus; qui non sunt populares, cives nostri; qui non sunt ejusdem linguæ, gentis, nationis, comiter accipere, & amplecti decet. *Usus.* Homo peregrinus ex ultimis terris deductus. Orator in nulla facultate rudis, tiro, peregrinus, & hospes esse debet. Verba ista peregrinum aliquid olent, redolent, sonant.

Perendiè, übermorgen. *Syn.* Perendinò die. *Usus.* Hodiè, cras, perendiè.

Perendinus, a, um. übermorgentlich. *Usus.* Statuere non possumus, utrùm diem tertium, an perendinum dici oporteat.

Perennis, e. stetig, immerwährend, fortdaurend. *Syn.* Perpetuus, continuus, jugis, continuatus. *Usus.* Idem pristinus, ac perennis meus erga te est animus. Perennis ac profluens loquacitas. Sermo nullus unquam de ullo perennis fuit. Fons perennis. V. *Æternus.*

Perennitas, atis, f. Langwierigkeit, Stetigkeit. *Syn.* Perpetuitas. *Usus.* Fontium gelidæ perennitates. V. *Æternitas.*

Pereo, is, ivi, ire. zu Grunde gehen, verderben. *Syn.* Intereo. *Adv.* Certè, crudelissimè, fœdè, funditùs, necessariò, planè, præclarè, prorsùs, tacitè, occultéque, turpiter. *Phras.* 1. *Perimus omnes*, wir seynd alle hin. Capti & deleti sumus; absumpti sumus; occidimus; conclamata salus est; conclamatum est de nobis. V. *Actum est.* 2. *Pereant, necesse est, omnia, nisi succurras*, wann du nicht hilfest, so muß alles zu Grunde gehen. Omnia ad exitium præcipitia sunt; omnia ad interitum ruant, necesse est, nisi succurras. Tabescendum nobis in ista calamitate est; ruere, ac deflagrare omnia, necesse est, nisi opem feras. 3. *Res mortales omnes cito pereunt*, alles Zeitliche geht bald zu Grunde. Fides, artésque concidunt; voluptates corporis fluunt; forma corporis fluxa est, atque fragilis; mores ipsi eunt præcipites, defluunt, declinant. 4. *Pereant opes, dum virtus salva sit*, meinethalben gehe das Geld zu Grunde, wann nur die Tugend übrig bleibt. Res istæ pedibus trahantur, concidat autoritas, cætera fortunæ præsidia fluant, occidant, dilabantur, dum virtus salva sit. 5. *Rei gerendæ opportunitas periit*, die gute Gelegenheit ist uns aus der Han gegangen. E manibus emissa est, dilapsa est; rei gerendæ occasio amissa, dimissa est. *Usus.* Tuô vitiô peribis. Tanta pecunia; oleum ac opera nobis periit. V. *Intereo*, *Perdo.*

Pererro, as, avi, atum, are. * umher schweiffen, in der Irre herum gehen. *Usus.* Omnem locum pererrat.

Perfectè, vollkommentlich, völlig. *Syn.* Absolutè, plenè, cumulatè; ex toto. *Usus.* Oratio perfectè erudita & diserta. Nihil nisi perfectè, nisi cum summa venustate agebat Roscius.

Perfectio, onis, f. Vollkommenheit einer Sache. *Syn.* Absolutio.)(*Inchoatio*, *adumbratio*, *susceptio.* *Usus.* Tantùm abes a perfectione magnorum operum, ut fundamenta nondum jeceris. Hanc ego absolutionem, perfectionémque in oratore desidero. Virtus à susceptione prima, non à perfectione est judicanda.

Perfector, oris, m. Vollender, Vollbringer. *Usus.* Stylus perfector dicendi & magister.

Perfectus, a, um. vollkommen. *Syn.* Absolutus, plenus, completus, expletus, cumulatus, elaboratus, expolitus, perpolitus, maturus, expletus omnibus partibus, quod habet omnes numeros, cui nihil deest, cui addi nihil possit; quod omnes numeros obtinet, continet; omnibus numeris absolutus; perfectus; expletúsque omnibus numeris. *Phras.* *Est vir perfectus*, *vulg.* er ist ein vollkommener Mann, ein Mann von vollkommener Tugend. Vir est perfectæ, cumulatæque virtutis; cujus vita omnibus virtutibus expleta; vir est, in quo summa sunt omnia, in quo videas expletam formam virtutis ac honestatis; exemplum Fidei, Religionis, pietatis, cujus virtus omnibus numeris, partibùsque perfecta & expleta est. *Usus.* Perfectus Orator, cui nihil deest. Præclarè inchoata multa, nondum perfecta, & maturitatem adepta. Illud, cui addi nihil possit, summum & perfectissimum judico.

Perfero, fers, tuli, latum, ferre. überbringen, übertragen, ausstehen. *Syn.* Perpetior, tolero. *Adv.* Diligentiùs, attentiùs, placidissimè omnia. *Usus.* 1. Impe-

petum & crudelitatem hostium, molestias amicorum perferre. 2. Legem aliquam perferre. Litteras, jussa, nuncium, mandata alicujus ad aliquem perferre. V. *Patior*, *Tolero*.

Perficio, is, feci, fectum, ere. vollbringen, vollenden, ausführen. *Syn.* Absolvo, conficio, transigo, efficio, perago, extrema persequor, absolutionem rei alicujus perficio, perpolio. Munus susceptum expleo.)(*Attingo*, *inchoo*. *Adv.* Callidè, castè, nihil, perspicuè, omninò nihil, ritè nihil, aliunde commodiùs rem, planè. *Phras.* 1. *Librum nondum perfeci*, ich habe das Buch noch nicht gar vollendet. Nondum operi ultima manus accessit; affectum habeo librum, nondum perfectum. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi, rudem adhuc, & informem ingenii partum. 2. *Nondum perfeci, quæ cogitaveram*, ich habe meine Gedanken noch nicht ausgeführet. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea; nondum exædificavi, quod institui: nondum pertexui, quod exorsus sum. V. *Absolvo*, *finio*. *Usus.* Cogitata, instituta, inchoata, poëma perficere.

Perfidia, æ, f. Untreue, Meinend, Betrug. *Syn.* Fraus, destitutio. *Ep.* Similis, summa, tanta. *Usus.* Illius perfidia deceptus, circumventus sum. Perfidiæ suspicionem fugere. Illud non ejus imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum est. V. *Infidelitas*.

Perfidiosè, treuloser Weise. *Syn.* Fallaciter.

Perfidiosus, a, um. treulos, meinendig, Eydbrüchig. *Syn.* Perfidus, insidiosus, fallax, improbus. *Adv.* Æquè & nefarius.

Perfidus, a, um. treulos. *Syn.* Perfidiosus, qui fidem & officium prodit. *Usus.* Si fide societas colitur, perfidus est, qui socium prodit. Aliud agentes, aliud simulantes, perfidi, improbi, malitiosi sunt. V. *Decipio*, *infidelis*.

Perflabilis, e. lüftig. *Usus.* Locus ventô perflabilis.

Perflo, as, avi, atum, are. * durchwehen. *Usus.* Venti terras perflant.

Perfluo, is, fluxi, ere. durchfliessen, durchrinnen. *Usus.* Charta perfluit, schlägt durch, das Papier fliesset. Plenus est rimarum, hac illac perfluit, er kan nichts verschweigen.

Perfodio, is, di, fossum, ere. durchbohren, durchgraben, aushöhlen. *Syn.* Perforo, pertundo, perfringo. *Adv.* Impunè. *Usus.* Parietes perfodere.

Perforo, as, avi, atum, are. durchbohren, durchlöchern. *Syn.* Perfodio, patefacio. *Usus.* Navem, murum perforare.

Perfrico, as, cui, frictum, are. sehr zerkratzen, zerreiben. *Usus.* Frontem perfricare, pudorem ponere, unverschämt werden. Perfrictæ frontis homo. V. *Impudens*.

Perfringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen, zertrümmern, zerstücken. *Syn.* Infringo, effringo, labefacto. *Phras.* *Portas perfringere*, die Pforten aufsprengen. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere, refringere. Moliri portas; foribus exitium afferre. V. *Janua*. *Usus.* Leges devincere, ac perfringere. Obstantes hostium cuneos vi, ac virtute perfregit. Perfringere ac labefactare bonorum conspirationem. V. *Frango*.

Perfruor, eris, fruitus sum, frui. gänzlich und wohl geniessen. *Syn.* Fruor, utor, potior. *Adv.* Mirificè. *Usus.* Otio, lætitiâ, sapientiæ laude perfrui, pasci, delectari. V. *Fruor*, *delector*.

Perfuga, æ, f. Ueberläuffer. *Syn.* Transfuga. V. *Desertor*.

Perfugio, is, fugi, ere. überlauffen, irgendwohin fliehen, sich aus dem Staub machen. *Syn.* Transfugio ad hostes, confugio.

Perfugium, ii, n. Zuflucht in der Noth. *Syn.* Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. *Epi.* Commune, desperatissimum, honestum, melius, paratum, paratius, postremum, præsens, sanctum, tutum, oratorium, unum. *Usus.* Fortunæ alicujus jactatæ, ac naufragæ perfugium præbére. Hoc unum nobis perfugium, hæc spes, hoc solatium omnium laborum ac solicitudinum nobis superest. Perfugio uti. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugiô malos excludere. V. *Præsidium*, *Confugio*.

Perfunctio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. *Usus.* Laborum, honorum perfunctio.

Perfundo, is, fudi, fusum, ere. begiessen. *Syn.* Respergo. *Usus.* Hæc res animum meum summa suavitate, voluptate, horrore, religione perfudit. Quis me horror perfudit?

Perfungor, eris, functus sum, fungi. verrichten, vollenden, vollbringen. *Syn.* Exantlo, fungor, utor, defungor. *Usus.* Laboribus, bellô, magistratû, muneribus, periculis perfungi. V. *Fungor*, *facio*.

Pergo, is, perrexi, ere. fortfahren. *Syn.* Eo, iter facio, tendo, peto, contendo, sequor, continuo, insisto, cursum teneo.

neo. *Adv.* Cursim, longiùs, porrò, protinùs, rectà. *Usus.* Perge, confice, quod supereſt viæ. Pergam, & inſequar longiùs. Perge porrò. Perge ad reliqua. Perrexit illi obviam.

Pergræcor, aris, atus ſum, ari. * praſſen, ſchlemmen, im Sauß und Schmauß leben. *Syn.* Epulis, & potationibus inſervio.

Perhibeo, es, ui, itum, ére. vorgeben, vorwenden. *Syn.* Dico, ajo, fero. *Adv.* Vulgo. *Uſus.* Summa, ut vos quidem perhibetis, injuria affecti eſtis. Plato Socratis auditor fuiſſe perhibetur.

Perhorreſco, is, horrui, ere. erſchrecken, in Schröcken gerathen *Syn.* Exhorreſco, pertimeſco. *Adv.* Valdè. *Uſus.* Nemo eſt, qui hos non oculis fugiat, auribus reſpuat, animo aſpernetur, recordatione ipſa perhorreſcat. Non ſolùm animô commoveor, ſed perhorreſco. V. *Horreo.*

Periclitatio, onis, f. Verſuch, Probe. *Syn.* Experientia. *Uſus.* Multarum herbarum utilitates longinqui temporis uſu, ac periclitatione percepimus. V. *Experior.*

Periclitor, aris, atus ſum, ari, in Noth und Gefahr ſeyn, einen Verſuch thun, wagen. *Syn.* In diſcrimine, in periculo ſum, periculum adeo, in diſcrimine verſor: periculum facio, experior, tento. *Phraſ.* 1. *Periclitaris graviter*, du ſteheſt in groſſer Gefahr. Grave tibi impendet, imminet periculum; res tua, ſalus tua hic agitur; fortunæ tuæ periclitantur; res tua periculum ſubit; in periculum adducitur, venit graviſſimum; in diſcrimen venit ſalus tua; in diſcrimen adducitur. 2. *Res tuæ non minùs, quam meæ periclitantur*, deine Sache ſtehet ſowohl in Gefahr, als die meinige. Eodem loco res tuæ ſunt, ac meæ; in eadem fortuna verſantur res utriusque noſtrum; in eadem mecum navi es; partem periculi ſuſtines; eadem tuis, quæ meis fortuna imminet, impendet; eadem utrumque noſtrûm fortuna manet, urget. Pari ſumus conditione; par, ſimilis, eadem, non diſſimilis, non diſpar, utriusque noſtrûm eſt conditio; non minus de tua re agitur: haud meliùs tecum agitur; haud meliore res tuæ fortunæque loco ſunt, ac meæ. *Uſus.* 1. Non eſt in uno homine periclitanda ſalus Reipublicæ. Periclitantur jura, & vita omnium. 2. *Experior*, einen Verſuch thun. Belli fortunam periclitari. Omnia circumſpicere, vires ſuas periclitari. V. *Periculum.*

Periculosè, gefährlich. *Syn.* Cum periculo. *Uſus.* Periculosè ægrotare, navigare.

Periculoſus, a, um. gefährlich. *Syn.* Lubricus, anceps, non procul à periculo, formidoloſus. *Uſus.* Periculoſa, turbulenta, ac temeraria conſilia. Periculoſa res, plena aleæ, anceps, ac cum præſentiſſimo diſcrimine conjuncta. V. *Periculum.*

Periculum, i, n. Gefahr. *Syn.* Diſcrimen, dimicatio: experimentum. *Epi.* Alienum, certum, commune, incertum, domeſticum, extremum, gravius, honeſtiſſimum, non legitimum, magnum, minimum, perſpicuum, præſens, proprium, publicum, perpetuum, ſimile, ſordidiſſimum, ſummum, tantum. Pericula aſperrima, dubia, vitæ graviſſima, integerrima & maxima, levia, magna & imprudentia, minora, multa, plura, præcipua, propria, quotidiana, recentia, repentina, ſubita, ſumma, tanta, tamque improviſa. *Phraſ.* 1. *In ſummum periculum me conjecit*, er hat mich in die gröſte Gefahr geſetzt. In capitis periculum me vocavit, adduxit, arceſſivit; periculum mihi comparavit, creavit, ſtruxit, conflavit, molitus eſt maximum; periculum ea res mihi ingens faceſſivit, procreavit, injecit, attulit, intulit, intendit; ingens me in diſcrimen vocavit; ad caſum extremum res meas adduxit; in ſummum periculum rem deduxit. 2. *In ſummo periculo res noſtræ ſunt*, unſere Sache ſteht in gröſter Gefahr. Rebus noſtris periculum eſt; res in diſcrimine eſt; propè exitium res venit; propius metum res noſtra eſt; ad ultimam dimicationem res venit; omne diſcrimen adeſt; ultima vis paratur. Res in ſummum diſcrimen adducta eſt; in ſummo diſcrimine verſatur; res noſtræ in præcipiti ſtant, & lubrico: in periculo hærent. 3. *Undique pericula impendent nobis*, es nahen von allen Seiten neue Gefahren herzu. Periculis undique cingimur, premimur, includimur; inſtant ab omni parte, impendent, imminent nova pericula; non unum certamen, non una dimicatio adeſt; periculi plus ſatis contractum eſt, ut in ſingulas horas capite dimicandum ſit noſtro; inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum eſt. 4. *Quid times, objicere te periculo?* was fürchteſt du dich, in die Gefahr zu gehen? Ecquid non ſemel rem fortunæ inclinandam das? quid dubitas in incertam ire aleam? tendere in quemcunque caſum? rem in caſum ancipitis eventûs committere? aleam jacere? ad caſum res tuas fortunáſque objicere? in caſum demittere? in diſcrimen te offerre? periculum ſummæ rerum facere? tempe-

pestatem hanc, hanc dimicationem forti animo subire? periculo corpus offerre? caput periculis objicere? in periculum te conjicere; periculum adire? in media te pericula immittere, inferre? periculum fortunæ facere? casum subire? res fortunásque in casum dare? 5. *Non est sapientis Ducis, copias temere periculo exponere,* ein weiser Feld-Herr muß seine Kriegs-Macht umsonst nicht der Gefahr aussetzen. Discrimini bellorum universas vires offerre; sub unum fortunæ ictum omnia cadere, non patitur sapiens Imperator; non est sapientis Ducis, sese, fortunásque suas in dubium devocare; ruere cæcum in certamina periculô ingenti, fructu nullo. Sapiens Imperator non debet temerè copias in tam præcipitem locum committere, ut de vita, salutéque tot Regnorum decernendum sit, & summa rerum in periculum veniat. Sapientis Imperatoris non est, committere in aleam incerti casûs universum exercitum. Non committendum sapienti Duci, ut in aleam casûs ancipitis se, Regnûmque det. 6. *In magnum periculum incidi,* ich bin in grosse Gefahr gerathen. Ingens periculum, discrimen adii; incurri in magnam difficultatem; in ipsam flammam veni; in periculum veni, deveni, incidi; oblata mihi est tempestas formidolosissimi temporis. 7. *Nondum es extra periculum,* du bist noch nicht ausser der Gefahr. Periculô nondum es defunctus; nondum abes à periculo; summum discrimen nondum effugisti; periculum nondum à capite propulsâsti, depulisti; nondum vacuus es à periculo; nondum expers es periculi; nondum in vado navis est; nondum in portu navigas; non desunt scopuli, ad quos offendas. 8. *In periculis est intrepidus,* er ist unerschrocken in den Gefahren. Pericula adit non dubitanter, in extremo discrimine, & dimicatione fortunæ, in quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis, in locum quemvis præcipitem non dubitat se committere. De vita & ornamentis suis fortissimè decernit; in quemcunque casum tendit alacer, omnem periculi procellam in se unum avertit. Non equidem cæcus ruit in certamina, nec rerum summam in periculum fructu nullo revocat, aut in incerti casûs aleam committit; quidquid tamen urget periculi, minimè exhorrescit. V. *Periclitor, Discrimen. Usus.* 1. Maximum ab universo naufragio periculum est. Periculum dudum denunciatum. Negligere suum periculum. Periculum declinare, defugere, subterfugere. A periculo prohibére, è periculo eripere, extrahere, periculis liberare. Partem periculi sustinère. Meô, tuô, suô periculo, sumptúque rem exequi. Meô periculô Respubl. vivit. 2. *Experimentum,* Versuch, Probe. Facere periculum innocentiæ alicujus.

Peridoneus, a, um. * sehr bequem. *Syn.* Valdè commodus, opportunus. *Usus.* Locus castris peridoneus.

Perimo, is, emi, emptum, ere. tödten, zu Grunde richten. *Syn.* Interimo, deleo. *Usus.* Si quæ vis meum reditum, honorem peremisset. Alicujus consilium, curas perimere. V. *Interficio.*

Perinde, also, gleich viel, eben also. *Syn.* Similiter, juxta, eô locô. *Usus.* Perinde est, ut putas. Perindè, ac si jam vicerint, triumphant. Quod ego perinde rebar, ac si, *vel* quasi jam peractum. V. *Similiter.*

Periocha, æ, f. kurzer Begriff. *Syn.* Argumentum, brevis totius rei summa, ac complexio.

Periodus, i, f. eine vollkommene Rede, Umgang. *Syn.* Ambitus, circuitus. *Usus.* Circuitus orationis, quem Græci periodum, nos ambitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem dicimus.

Peripateticus, a, um. der Peripatetischen Secte zugethan. *Syn.* Lycæi studiosus.

Peripetasma, atis, n. Umhang, Vorhang. *Syn.* Peristroma, stragulum, stragula vestis, aulæum.

Peristroma, atis, n. Vorhang. *Usus.* Peristromata conchyliata.

Peristylium, ii, n. mit Säulen umgebener Ort. *Syn.* Locus columnis undique clausus & ornatus. *Epi.* Amplissimum.

Peritè, verständiglich, weislich, künstlich, meisterlich. *Syn.* Scienter, callidè.

Peritus, a, um. erfahren, verständig, gelehrt. *Syn.* Sciens, gnarus, exercitatus, intelligens, in aliqua re artifex.)(*Imperitus.* *Adv.* Benè juris, antiquitatis, litterarum, scriptorum veterum, sanè, valdè, litteratè. *Phras.* *Est rei militaris peritus,* er ist in der Kriegs-Kunst wohl erfahren. In bellicis rebus summô studiô, & intelligentiâ; & natura, usuque allidus est & acutus; magnam habet rei bellicæ prudentiam; militiæ scien-

scientissimus; cui in bello nihil novum, peregrinum, improvisum accidere possit; nihil, quod non usû diu, ac multâ periclitatione didicisset; rei militaris prudentissimus. Quis hoc homine militaris rei scientior, qui è ludo, atque pueritiæ disciplina bellô maximô, atque acerrimis hostibus in militiæ disciplinam profectus est; qui ab ineunte adolescentia miles fuit summi Imperatoris, cujus adolescentia ad scientiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperiis; non offensionibus belli, sed victoriis est traducta? Nulla res est in usu militari posita, quæ hujus viri scientiam fugere possit, quando genus nullum belli est, in quo illum non exercuerit fortuna. *Usus.* Peritus ad usum, & disciplinam belli, juris, legum, antiquitatis, belli gerendi peritissimus. Doctus & usû peritus. V. *Doctus, scio, intelligo.*

Perjurium, ii, n. **Meineyd, Eyd-Bruch.** *Syn.* Perfidia. *Epi.* Illustre atque insigne, manifestum, nimium. *Usus.* Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus. In perjurio fides, & jusjurandum negligitur. V. *Juro.*

Perjurus, a, um. **meineydig, eydbrüchig.** *Syn.* Qui fidem & jusjurandum violat, negligit; perfidus, qui sacramenti religionem negligit. *Usus.* Quid interest inter perjurum, & mendacem. Vid. *Infidelis.*

Perlabor, eris, lapsus sum, labi, **durchfallen, durchfahren.** *Usus.* Perlapsus est ad nos Hercules.

Perlego, is, legi, lectum, ere. **durchlesen.** *Usus.* Perlegi tuum librum. V. *Lego.*

Perluceo, es, luxi, ere. **durchscheinen, durchstrahlen.** *Syn.* Eluceo.

Perlucidus, a, um. **durchsichtig, durchscheinend, helle.** *Syn.* Pellucidus, illustris. *Adv.* Maximè. *Usus.* Membranæ oculorum perlucidæ.

Perlustro, as, avi, atum, are. **durchsehen, durchsuchen.** *Syn.* Diligenter, & attentè lustro. *Usus.* Oculis, animô perlustrare omnia. V. *Lustro.*

Permaneo, es, mansi, ere. **beharren, verbleiben.** *Syn.* Consto, maneo. *Adv.* Constanter, parum in causa. *Usus.* In mea erga te voluntate, in mea sententia pristina stabilis & firmus permaneo. Opto, ut tua fortuna semper florentissima permaneat. V. *Maneo.*

Permano, as, avi, atum, are. **durchfliessen.** *Syn.* Mano, pervenio, penetro, permeo. *Adv.* Latentius in venam, usque eo, in animum. *Usus.* Permanârunt hi sermones ad aures nostras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non permanant. Venenum potum permanat in venas. V. *Mano, penetro.*

Permansio, onis, f. **Beharrung, Verbleibung.** *Epi.* Perpetua, stabilis. *Usus.* Permansio perpetua in eadem sententia.

Permeo, as, avi, atum, are. **durchgehen, durchwandern.** *Syn.* Permano, penetro. *Usus.* Intelligentia per omnia permeat & transit.

Permetior, iris, mensus sum, iri. **messen, abmessen.** *Syn.* Dimetior. *Usus.* Solis magnitudinem quasi decempedâ permensus est. V. *Metior.*

Permisceo, es, ui, mixtum, *vel* mistum, ere. **vermischen, durch einander mengen.** *Syn.* Commisceo, confundo aliud alio, in unum confundo. *Usus.* Ne tuas sordes cum clarissimorum virorum laudibus permisceas. Non modo illa permiscuit, sed in his etiam turbavit. Implicata, & mista oratio. Permisti tot populi in unum corpus coaluere. V. *Misceo.*

Permissio, onis, f. **Bewilligung, Erlaubniß, Zulassung.** *Syn.* Permissus, concessus. *Epi.* Grata. *Usus.* Quod tibi mea permissio tuæ mansionis grata sit, gaudeo. V. *Venia.*

Permissus, us, m. **Gestattung, Verwilligung, Erlaubniß.** *Syn.* Permissio. *Usus.* Meo permissû abiit.

Permistè, **vermischt, durch einander vermengt.** *Syn.* Confusè.)(*Separatim.*

Permistio, onis, f. **Vermischung, Vermengung.** *Syn.* Admistio, confusio. *Epi.* Superior.

Permitto, is, misi, missum, ere. **zulassen, verwilligen, gestatten, erlauben.** *Syn.* Concedo, sino, patior, potestatem facio, *vel* concedo, do.)(*Veto.* *Adv.* In posterum potestatem. *Phras.* *Permissum homini, ut in patriam rediret,* **man hat ihn lassen in sein Vaterland zurück gehen.** Facultas oblata, concessa, data est homini, in patriam redeundi; repetendæ patriæ facultas fuit; facultatem adeptus, consecutus, assecutus est, habuit, patriæ repetendæ. Datum id homini, tributum, concessum, remissum, ut patriam repeteret suam. Id quoque homini largitus est Princeps; hanc illi facultatem largitus est, ut suos in patria inviseret. Facta homini copia, potestas, suos revisendi. Principis permissû, concessû repetendæ patriæ copia fuit. V. *Con-*

V. *Concedo, facultas.* *Usus.* Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate fore, dixi. Judicis potestati rem permisi. Permitto aliquid iracundiæ tuæ, do adolescentiæ, cedo amicitiæ, tribuo parenti. Inimicitias tecum susceptas Reipublicæ permitto, in Ansehen des Vaterlands eines seine Feindschaft beyseite setzen. Hostibus se, vitam rei judicum sententiis permittere. V. *Concedo.*

Permotio, onis, f. Bewegung. *Syn.* Motus, perturbatio. *Epi.* Divina, intima. *Usus.* Permotio animi. Quæ permotione mentis maximâ sentimus. V. *Perturbatio.*

Permoveo, es, movi, motum, ere. bewegen. *Syn.* Commoveo, perturbo, perpello. *Adv.* Quam maximè mentes, vehementer. *Phras.* *Ad hoc me humanitas tua permovit,* deine Höflichkeit hat mich dahin bewegt. Ad hoc me non utilitatis spes aliqua, sed tua humanitas adduxit; adductus sum multis officiis tuis, nulla spe commodorum; hos mihi stimulos tua humanitas admovit; his me stimulis multa tua in me officia concitârunt; ago hoc non spe præmii impulsus, sed tua incitatus humanitate; debes hoc, quidquid est, humanitati tuæ; debes hoc, quantulumcunque est, acceptum referre totum humanitati tuæ. *Usus.* Siquem hæ calamitates permovent. V. *Moveo, persuadeo.*

Permulceo, es, mulsi, cere. liebkosen, streicheln, schmeicheln. *Syn.* Mulceo, delinio, mitigo. *Usus.* Animum voluptate, aures leni sonô, senectutis tædia consolatione aliquâ permulcere.

Permulti, æ, a. sehr viele. *Usus.* Permulti imitatores Principum. V. *Multus.*

Permunio, is, ivi, itum, ire. * wohl bewahren, befestigen. *Syn.* Munio.

Permutatio, onis, f. Aenderung, Wechsel, Tausch, Verwandelung. *Syn.* Mutatio. *Epi.* Magna, publica, quadrantaria. *Usus.* Virtus nec temporum, nec tempestatum permutatione permutatur. V. *Mutatio.*

Permuto, as, avi, atum, are. ändern, verwechseln, vertauschen. *Syn.* Muto. *Usus.* Sententiam permutare. Permutatum solvere cum quæstu. Permutare pecuniam. Vereor, ne id, quod tecum permutavi, versurâ solvendum mihi sit. V. *Muto.*

Perna, æ, f. * Schinke, Hamme. *Epi.* Fumosa.

Pernego, as, avi, atum, are. durchaus, oder beständig läugnen. *Syn.* Prorsus nego. V. *Nego.*

Pernicies, ei, f. Verderben, Schade, Untergang. *Syn.* Exitium, labes, pestis, calamitas.)(*Salus.* *Epi.* Aperta, communis, conjuncta cum magna calamitate Reipubl. intestina, major. *Usus.* Reipubl., perniciem moliri, comparare, den Untergang des gemeinen Wesens suchen. In perniciem alicujus incumbere, einen wollen ins Verderben stürzen. In perniciem ipse suam incurrit, er läuft seinem Unglücke selbsten zu. Communi pernicie oppressus est, er ist mit allen andern ins Verderben gerathen. Perniciem à capitibus omnium depellere, alle von dem Untergang erretten. V. *Ruina, calamitas, exitium.*

Perniciosè, schädlich, höchst nachtheilig. *Syn.* Pestiferè. *Usus.* Quam dissolutè, quam turpiter, & perniciosè.

Perniciosus, a, um. schädlich, verderblich, höchst nachtheilig. *Syn.* Exitiosus, pestifer, noxius. *Phras.* *Perniciosus patriæ civis,* dieser Burger ist seinem Vaterlande höchst schädlich. Qui semper stat adversus patriæ commoda; perniciei est civibus; nihil non confert ad perniciem civitatis; qui perniciem patriæ non obscurè comparat, molitur; qui in patriæ perniciem ubique incumbit, qui pestem patriæ nefariè molitur. V. *Noxius, noceo.* *Usus.* Consilium non modo inutile, sed etiam perniciosum Reip.

Pernicitas, atis, f. Geschwindigkeit, Behendigkeit. *Syn.* Magna celeritas, velocitas.

Pernix, icis, *g. o.* * schnell, behend. *Usus.* Canis pernix. V. *Celer.*

Pernocto, as, avi, atum, are. übernachten. *Syn.* Noctem ago, traduco. *Usus.* Pernoctant venatores in nive. Amœniora studia pernoctant nobiscum, & rusticantur.

Pernosco, is, novi, ere. gründlich erkennen. *Usus.* Mores hominum penitus pernoscere. V. *Nosco.*

Pernox, ctis, *g. o.* * die ganze Nacht wachend, oder währeud. *Syn.* Noctem totam vigilans. *Usus.* Pernox luna erat.

Peroro, as, avi, atum, are. ausreden, die Rede zu Ende bringen. *Syn.* Perorationem habeo; concludo. *Adv.* Brevi, vehementius, graviter, ornatè. *Usus.* Odiô & strepitu senatus coactus est, aliquando perorare. Perorare causam. Totum hoc crimen decumanum perorabo.

Perosus, a, um. * sehr hassend, aufsätzig. *Usus.* Plebs Consulum nomen perosa. V. *Odium.*

Per-

Perpello, is, puli, pulsum, ere. antreiben, anstrengen, zu etwas vermögen. *Syn.* Impello, permoveo. *Usus.* Vultus ejus, oculique te perpulerunt. V. *Impello.*

Perpendiculum, i, n. Bley-Waage, Bley-Schnur, Senkel, Richtschnur. *Usus.* Si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non regulis, non normis. Columnas exigere ad perpendiculum. Ferri suo pondere deorsum ad lineam.

Perpendo, is, pendi, pensum, ere. betrachten, erwägen, und überlegen. *Syn.* Expendo, dirigo, cogito, examino. *Adv.* Diligentissimè. *Phras. Perpende, quæso, quam vana sint ista, & inania,* erwäge es nur fleißig, wie eitel dieses alles seye. Attende, quæso, intentóque animô intuere; mente, animoque considera; animum tantisper adverte; animô, cogitationéque percurre ista, ac vide, quam vana sint ista, & inania. Curas tuas, ac cogitationes, punctum temporis in hoc defige, ut, quàm vana sint ista, ac inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer; animô, cogitationéque depinge istarum rerum vanitatem; expende, quæso, suisque ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisque rationum momentis expende, quam vana hæc sint, & inania. Seriam paulisper cogitationem suscipe, & quàm inania hæc sint, cum animo reputa. V. *Considero. Usus.* Hæc si ad utilitatem dirigas, recta sunt; si ad honestatem perpendas, pravissima. Amicitia veritate perpenditur.

Perperàm, unrecht, fälschlich. *Syn.* Malè, pravè, perversè, præposterè, nequiter, vitio. *Usus.* Seu rectè, seu perperàm agas. Perperàm Consules dicuntur, qui vitio creati sunt.

Perpessio, onis, f. das Erleiden, Außstehen, Erdultung, Uebersiehung. *Syn.* Perpessus. *Epi.* Considerata laborum, facilior, indigna homine libero, voluntaria, diuturna. *Usus.* Dolorum, laborum perpessio. Dolor difficilis perpessu.

Perpetior, eris, pessus sum, peti. erleiden, erdulten, außstehen, ertragen. *Syn.* Suffero, patior, fero, tolero. *Usus.* Dolorem fortiter perpeti. V. *Patior.*

Perpetro, as, avi, atum, are. * vollbringen, verüben, begehen. *Syn.* Patro, perficio. *Usus.* Perpetrare cædem. Bello, pugna, sacrificio perpetrato. V. *Perficio.*

Perpetuitas, tis, f. Ewigkeit, Immerwährigkeit. *Syn.* Perennitas, continuatio, diuturnitas. *Usus.* Amicitia ad perpetuitatem fidelis est, & constans. Sibi ipsi in vitæ perpetuitate constare. Perpetuitas sermonis, orationis.

Perpetuò, stets, immerdar, unaufhörlich, ohne Unterlaß. *Syn.* In perpetuum. V. *Semper.*

Perpetuo, as, avi, atum, are. ohne Unterlaß beharren, immer anhalten. *Syn.* Continuo.)(*Mitigo. Usus.* Magistratuum potestas perpetuanda videtur.

Perpetuus, a, um. stetig, immerwährend, beharrlich. *Syn.* Perennis, constans, æternus, sempiternus, universus, continens. *Usus.* Hilaritatem illam in perpetuum amisi. Perpetuis, & contextis voluptatibus fruitur. Oratio, historia, disputatio perpetua. Agmen perpetuum, nunquam interruptum.

Perplaceo, es, ui, ere. sehr wohl gefallen. *Usus.* Ea lex mihi perplacet. V. *Placeo.*

Perplexe, * undeutlich, verwirrt, zweifelhaft. *Usus.* Perplexè agere, respondere.

Perplexus, a, um. * verwirret, zweifelhaft, undeutlich. *Syn.* Intricatus, implicatus, tortuosus. *Usus.* Responsum perplexum. Dubii, ambigui, perplexi sermones. V. *Implico.*

Perpluo, is, ui, ere. durchregnen. *Usus.* Amor in pectus perpluit meum.

Perpolio, is, ivi, itum, ire. wohl auspoliren, glätten, ausputzen. *Syn.* Expolio. *Usus.* Opus imperfectum perpolire & absolvere. Extremum perpoliendi operis laborem adhibere.

Perpolitio, onis, f. Auspolirung, Ausschmückung. *Syn.* Expolitio.

Perpotatio, onis, f. stetiges Saufen und Luder-Leben. *Epi.* Intemperantissima. *Usus.* Intemperantissimæ perpotationes. V. *Bibo.*

Perpoto, as, avi, atum, are. allezeit saufen. *Adv.* Similiter. *Usus.* Totos dies perpotare. V. *Bibo.*

Perpurgo, as, avi, atum, are. säubern, außfegen, wohl reinigen. *Usus.* Nunc illud crimen mihi perpurgandum est. V. *Purgo.*

Perquàm, sehr, fast, gar, über die massen. *Syn.* Valdè. *Usus.* Illud perquàm puerile, ridiculum, ineptum. V. *Valdè.*

Perquiro, is, quisivi, situm, ere. fleißig suchen, genau erkundigen, nachforschen. *Syn.* Exquiro, inquiro. *Usus.* Res occultas perquirere ab aliquo. V. *Quæro, indago.*

Perquisitè, genau untersuchet, mit besonderm Fleiß. *Syn.* Exquisitè, diligenter.

Perquisitor, oris, m. * Durchsucher, Nachforscher. *Usus.* Malevoli actionum perquisitores.

Perrumpo, is, rupi, ruptum, ere. durchbrechen. *Syn.* Disrumpo, perfringo, vi aperio, perseco. *Phras.* 1. *Ipsas Alpes perrupit Hannibal*, Hannibal hat die Alpen selbst durchbrochen. Cupiditate ac furore invadendæ Italiæ perfregit omnia claustra alpium refregit; objectas montium altitudines vi ac virtute perfregit; cum tot, tamque difficiles viæ eluctandæ essent, per invias alpes audacissimè penetravit. Hannibale duce, corporibus, armisque nixi Pœni cuneô viam rupère. 2. *Romanus miles hostium aciem perrupit*, die Römer seynd durch das feindliche Heer durchgebrochen. Ferrô atque audaciâ per confertos hostes sibi viam fecit; se inter tela volantia intulit, infestámque aciem diremit; perfregit hostium cuneos, & disjecit; per medios hostes audacissime perrupit; objectos hostium cuneos vi ac virtute perfregit. *Usus.* Insidias, legum pœnam perrumpere. V. *Perfringo.*

Persæpè, gar oft. *Usus.* De hoc genere persæpè Senatûs-Consulta fiunt. V. *Sæpe.*

Persalutatio, onis, f. fleißige Begrüssung. *Syn.* Salutatio.

Persaluto, as, avi, atum, are. fleißig grüssen. *Syn.* Saluto. V. *Saluto.*

Perscindo, is, scidi, scissum, ere. * durchschneiden. *Usus.* Omnia perscindente ventô.

Perscribo, is, psi, ptum, ere. überschreiben. *Syn.* Scribo; in tabulas refero. *Adv.* Accuratè omnia, apertè, cautè, diligentissimè, enucleatè, infrà, nominatim, parciùs, planè, spurcissimè, summatim, variè, copiosè, verè, separatim, divinitûs, litteratè, scitè, sanctissimè, honorificentiûs triumphum. *Usus.* Tu ad me explorata omnia perscribas. Falsum nomen perscribere, die Schuld falsch aufschreiben. Pecuniam ad ædem sacram reficiendam perscripsi, Geld zu Ausbesserung der Kirchen einem verschreiben. V. *Scribo.*

Perscriptio, onis, f. das Aufschreiben. *Usus.* Suarum perscriptionum adversaria proferre. Controversia de tabulis & perscriptionibus.

Perscriptor, oris, m. Schreiber. *Usus.* Perscriptor fœnerationis.

Perscrutor, aris, atus sum, ari. erforschen, nachgrübeln, ergründen. *Syn.* Exquiro, inquiro, indago, exploro. *Adv.* Penitùs. *Usus.* Speculari, investigare, perscrutari omnia. V. *Indago, inquiro, quæro.*

Perseco, as, secui, sectum, are. zerschneiden, zerspalten. *Usus.* Naturas rerum ecquid persecare, aperire, dividere possumus.

Persecutio, onis, f. Nachsuchung, Nachsetzung. *Syn.* Extraordinaria juris actio. *Usus.* Persecutionum, cautionúmque præceptio in Jure Civili. Persecutio, Persecutor, Verfolgung, Verfolger der Christen, *vulg. sunt Latin. rectiùs:* Vexatio, vexator & hostis nominis Christiani.

Persentisco, is, ere. empfinden, merken. *Usus.* Nisi essem lapis, hæc persentiscere debui. V. *Sentio.*

Persequor, eris, secutus sum, sequi. nachstellen, nachsetzen, verfolgen, nachjagen. *Syn.* Sequor, insequor, insector: colo, imitor: prosequor, exequor. *Adv.* Acriter, commodissimé res aliquas, crudelissimè, cupidissimè, deinceps reliqua, dignè injuriam, diligenter mandata, diligentissimè, gravissimè versibus, nominatim, publicè bellô; sapienter extrema, severe, studiosissimé, subtiliter, subtilissimè, vehementissimè injurias, usque eo ducem. *Phras.* 1. *Hostem fugientem persequi*, dem flüchtigen Feinde nachsetzen. Insectari, in tergis fugientium hærere; fusos agere hostes; extremos agminis carpere, & morari; novissimos carpere & premere, vestigiis cedentium insistere; hostibus instare, nec sui colligendi spatium dare; acerrimô impetû in fugientes hostes invehi. V. *Fugo.* 2. *Non cessat me persequi*, er lässet nicht nach, mich zu verfolgen. Vexandi, oppugnandi, exagitandi, omnique me injuriâ lacessendi finem nullum facit. Infensum, gravem, infestum mihi adversarium etiamnum experior; nusquam desinit mihi adversari, perniciem moliri, machinari exitium, ad perniciem nostram incumbere; nusquam me consistere patitur; incitandi mei ac premendi; in me grassandi finem non faciet, donec odium suum meo sanguine satiârit, expleverit. V. *Adversor, odium, inimicus.* *Usus.* 1. Sectam Academicam, mores patris persequitur. Eô pervenisti, quô ego persequi ægrè potero. Diverticula, solitudines, flexiones persequi. 2. *Tueor*, verfechten, fortsetzen. Persequi jus suum. Bona sua lite & judiciô persequi, repetere. 3. *Exequor*, vollziehen. Tua mandata persequar diligenter. 4. *Ulciscor*, rächen. Inimicitias suas, injurias persequi & ulcisci. Aliquem bellô persequi. 5. *Complector, comprehendo*, verfassen. Rem totam publicis jam litteris est persecu-

secutus. Pharsaliam versibus est persecutus Lucanus. Nec reliquorum ætates scrupulosius persequantur. V. *Sequor.*

Perseveranter, * beständig, unablässig, fort und fort. *Syn.* Constanter.

Perseverantia, æ, f. Beständigkeit, Beharrung. *Syn.* Assiduitas, constantia. *Epi.* Grata alicui & jucunda, nimia, stabilis & perpetua. *Usus.* Retinenda igitur vobis est constantia, gravitas, perseverantia. V. *Constantia.*

Persevero, as, avi, atum, are. verharren, standhaft bleiben. *Syn.* Persto, persisto, permaneo, obfirmo animum in aliqua re. *Adv.* fortissimè, stultè & diù in parùm cognito. *Usus.* 1. In sententia, in vitiis perseverare. Cujusvis est errare, nonnisi insipientis perseverare in errore. 2. *Absolvo, exequor*, fortsetzen. Quod turpiter susceperas, perseverare, & transigere non debuisti. V. *Maneo.*

Persisto, is, stiti, ere. stehen bleiben. *Syn.* Persto, persevero, in eodem vestigio hæreo. *Usus.* In eo perstitisti.

Persolvo, is, vi, utum, ere. bezahlen, abstatten. *Syn.* Solvo. *Adv.* Cumulatè. *Usus.* 1. Persolvi, quod debui. Promissa cumulatè persolvere. 2. *Præsto*, erweisen. Persolvere officium, gratiam, rationem officii sui. Persolvere pœnas judicio. V. *Solvo.*

Persona, æ, f. Beschaffenheit, da ein Mensch Amts, Leibs oder Gemüths wegen von dem andern unterschieden wird. *Syn.* Partes, munus, officium: larva. *Epi.* Aliena, apta, aptior, certa, communis, extrema, fœda, gravis, magnifica, præstans, tam gravis, tam severa, gravissima, idonea, improba, impurissima, levis, luculenta, muta, pacifica, quæstoria, stultissima, turpissima, vehemens & acris. Personæ antiquæ, difficillimæ, dissimillimæ, fictæ, heroicæ, graves, innumerabiles, obscuræ, propriæ. *Usus.* 1. *Personam Principis egregiè sustinuit, gessit, tenuit, tutus est*, die Stelle eines Fürsten wohl vertretten. Magistratus gerit personam civitatis. Personam magistratûs alicui imponere, *vel* detrahere. Non capiunt angustiæ pectoris tui personam Consulis tam gravem, tam severam. 2. *Hominis conditio*, die Person eines Menschen. Cæsar Pompejum nunquam nisi honorificentissimè appellat; at in ejus personam multa fecit asperius. Musica à Principis persona abest. Ea age, quæ digna sunt personâ tuâ. 3. *In Comœdiis & Tragœdiis*, Person auf einer Comödie. Medea & Atreus heroicæ personæ. 4. *Larva, facies ficta, histrionica*, Larve, Vermummung. Ex persona mihi ardere oculi histrionis videbantur. Personam tragicam fortè vulpes viderat. *Vulg. tamen est: Quinque personæ in navi fuere &c.* fünf Personen waren in dem Schiffe rc. *Latinè rectius dixeris:* Homines quinque in navi erant. *In Divinis Mysteriis sanctitas, & necessitas hanc vocem approbavit.*

Personatus, a, um. vermasquirt, vermummet, verstellet. *Syn.* Qui gestum, vultumque alium capit. *Usus.* Ne Roscium quidem personatum laudant senes nostri. Personatus cur ambulem? parùmne fœda persona est ipsius senectutis?

Persono, as, ui, itum, are. erschallen, lauten, Schall oder Klang von sich geben. *Adv.* Acerbissimè. *Usus.* Tota vicinia cantibus personabat. Aures nostræ vocibus adhucdum illis personant.

Perspectus, a, um. wohl bekannt. *Syn.* Cognitus, exploratus, pertractatus, certus. *Usus.* Quorum vita perspecta est in magnis rebus. Homo perspectæ virtutis. Tua in me perspecta benevolentia. V. *Notus.*

Perspergo, is, si, sum, ere. besprützen. *Syn.* Respergo, aspergo.

Perspicacia, æ, f. Scharfsinnigkeit. *Syn.* Acumen, acies mentis. V. *Ingenium.*

Perspicacitas, tis, f. Scharfsinnigkeit. *Syn.* Acumen, solertia. *Usus.* Quâ es perspicacitate, facilè hæc intelliges. V. *Acies, Ingenium, Acumen.*

Perspicax, acis. *g. o.* verständig, scharfsinnig. *Syn.* Solers, acutus, ingeniosus. *Usus.* Homo naturâ perspicax, & acutus. V. *Ingeniosus, Sagax.*

Perspicientia, æ, f. genaue Betrachtung und Nachsinnen. *Syn.* Consideratio, contemplatio, cognitio, intelligentia. *Usus.* Quod honestum est, in perspicientia & solertia veri versatur.

Perspicio, is, spexi, spectum, ere. eigentlich erkennen, wohl betrachten. *Syn.* Animadverto, animô comprehendo, mente comprehendo; mente consequor, cogitatione complector. *Adv.* Acutissimè, altius, dilucidè, etiam atque etiam, optimè, planè, penitus, præclarè, solertissimè, studiosè, maximè, facilè, planè. *Usus.* Rem cum consilio & cura perspicere non potui. Perspicere, quid in quaque re verum sit; perspicere rerum naturam. V. *Adverto, intelligo, cognosco.*

Perspicuè, klar, verständlich, deutlich. *Syn.* Manifestè, apertè, dilucidè. *Usus.* Res perspicuè falsa, turpis.

Perspicuitas, atis, f. Klarheit, Deutlichkeit. *Syn.* Evidentia.

Perspicuus, a, um. durchsichtig, klar, hell.

Syn.

Syn. Clarus, evidens, apertus, manifestus, minimè dubius. *Phras.* *Doctrina hæc non satis est perspicua*, diese Lehre ist nicht klar genug. Res istæ non ita sunt in medio positæ, sed à vulgi sensu, intelligentiáque disjunctæ. Doctrina paulò magis est recondita, & puerili ingenio non satis æqua; abhorrent ista ab adolescentum intelligentia, neque satis sunt obvia. V. *Obscurus.* *Usus.* Hoc perspicuum est, constatque inter omnes. Rem suspiciosam perspicuam facere. Ivit ad perspicuam mortem. V. *Evidens.*

Persto, as, stiti, stitum, are. beständig bleiben, beharren. *Syn.* Persisto, persevero. *Usus.* Perstat in sententia, in consilio. V. *Duro.*

Perstrepo, is, ui, itum, ere. * ein grosses Geräusche machen.

Perstringo, is, strinxi, strictum, ere. hart oder fest binden, mit wenigen anmelden, obenhin etwas berühren. *Syn.* Vincio: percurro, leviter tango, strictim attingo, breviter, strictimque dico, delibo, non longiùs persequor. *Adv.* Breviter, celeriter, leviter, impunè, perquàm breviter. *Usus.* 1. In animo est, transire celeriter, breviter perstringere rem unamquamque. 2. *Carpo, pungo, reprehendo*, ausmachen, tadeln, bestrafen. Summâ libertate, verbis asperioribus, nec sine contumelia aliquem perstringere. 3. *Obcæco*, verblenden. Voluntas rationi inimica mentis oculos perstringit. Dignitas mea, & splendor perstringit aciem oculorum tuorum. 4. *Sulco*, ackern. Terram aratro perstingere. V. *Reprehendo.*

Persuadeo, es, si, sum, ère. überreden, bereden. *Syn.* Fidem facio; probo, ad credendum duco. *Adv.* Penitùs, prorsùs, planè, temerè quidquam. *Phras.* 1. *Philosophiæ studium mihi persuasisti*, du hast mich beredet, daß ich die Philosophie höre. Tuô suasû & instinctû; te autore, duce, & consuasore adductus ad Philosophiam me contuli; tuis consiliis ac hortatibus animum ad Philosophiæ studium adjunxi, adjeci, applicui; tuæ vis orationis animum meum ab omni alia cogitatione ad Philosophiæ studium traduxit; illa ex intimis animis illum Philosophiæ horrorem evellit. In Academiam me totum compulisti. 2. *Non possum mihi persuadere, ut hominem alloquar*, ich kan mich nicht darzu bewegen, daß ich den Menschen anredete. Inducere animum non possum; adduci non possum; in animum inducere non possum; imperare mihi non possum; impetrare à me non possum; inferre vim animo eam non possum, ut cum illo sermonem jungam; ut vultum ejus subeam, sermonemque conferam, neque adduci meâ sponte, neque ullâ impelli, perpelli ratione possum. 3. *Suam sententiam nunquam mihi persuadebit*, er wird mich niemals bereden können, daß ich seiner Meynung beyfalle. In suam sententiam nunquam me adducet, perducet; sibi ut assentiar, nunquam me adducet; hujus persuasû, & inductû ad aliam sententiam nunquam deducar; in suam sententiam nunquam me trahet, flectet; de mea sententia nunquam me deducet. V. *Moveo, induco.* *Usus.* Hoc persuasum sit omnibus. Persuasus est animus auditorum. De paupertate nunquam persuadebis.

Persuasio, onis, f. gefaßte Meynung, Ueberredung. *Syn.* Persuasus. *Usus.* Dicere appositè ad persuasionem.

Persuasus, ûs, m. gefaßte Einbildung. *Syn.* Persuasio.

Persulto, as, avi, atum, are. * durchspringen. *Usus.* Memores, quoties hostis ipsorum agrum persultâsset.

Pertædet, pertæsum est, es verdreust. *Usus.* Pertæsum est levitatis Græcorum.

Pertæsus, a, um. * überdrüßig. *Usus.* Pertæsus sum sermonis, *vel* sermonem.

Pertendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum, ere. ausstrecken, ausdehnen. *Syn.* Contendo. V. *Contendo.*

Pertento, as, avi, atum, are. unterstehen. *Syn.* Tento, exploro, attento. V. *Tento, periclitor.*

Perterebro, as, avi, atum, are. durchbohren. *Syn.* Exterebro, perforo.

Perterrefacio, is, feci, factum, ere. in Schröcken setzen. *Syn.* Perterreo. V. *Terreo.*

Perterreo, es, ui, itum, ére. erschröcken, einen Schröcken einjagen. *Syn.* Terreo, conterreo, exterreo, perterrefacio, exanimo, metum affero, obstupefacio. *Adv.* vehementiùs, subitò. *Usus.* Vultû alicujus perterreri. V. *Terreo.*

Pertexo, is, xui, extum, ere. ein Geweb ausmachen. *Syn.* Perficio. *Adv.* Graviter, valdè, graviter. *Usus.* Pertexè modo, quod exorsus es.

Pertica, æ, f. Stange, langer Stecken.

Pertimesco, is, timui, ere. sich befahren, fürchten. *Syn.* Perhorresco. *Adv.* Graviter, magnoperè, non mediocriter, vehementiùs invidiam, incredibiliter. *Usus.* Pertimescere de honore, & fama. Vid. *Timeo.*

Pertinacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrig-

rigkeit. *Syn.* Porvicacia, obstinatio. *Epi.* Nefaria, perseverantiæ finitima. *Usus.* Nec pertinacia, nec cum iracundia disputari rectè potest. Libertas non in pertinacia, sed moderatione sita est. V. *Obstinatio.*

Pertinaciter, halsstarriger Weise. *Syn.* Cum pertinacia, prava animi contentione. *Usus.* Pertinaciter illi infensus est.

Pertinax, acis, *g. o.* hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Obstinatus, obfirmatus, pervicax. *Adv.* Valdè. *Phras. Pertinax est in sententia*, er bleibet hartnäckig auf seiner Meynung. Ille, præceps sortitus ingenium, pertinaciter adversus ista tendit; pravâ animi contentione provectus, negat sibi integrum de sententia decedere; obstinato unus animo resistit; contumax ille, & ad repugnandum obstinatus perstat in sententia; pervicacis ad omnia, quæ agitat, animi, nimiúmque sui juris, ac sententiæ est; obstinatione quadam sententiæ cum aliis pugnaciter certat; à sententia deduci nullius persuasu, ac inductu potest. V. *Obstinatus. Usus.* Sermo lenis, non pertinax.

Pertineo, es, ui, ere. an etwas reichen, sich ausstrecken, erstrecken. *Syn.* Permano, permeo, penetro. *Adv.* Eò orationem; magnoperè ad dicendum, omninò nihil ad se, nunc certè, publicè ad civitatem, valdè ad rem, vehementer. *Usus.* Vis cœlestium corporum ad plantas pertinet. Vis per totum corpus pertinens. Nervi totò corpore pertinentes. DEUs pertinens per omnes naturas, per terras, per mare. Romani imperii ditio ad Rhenum pertinet. Silva pertinet à flumine ad summas Alpes. Ad montes usque ea planities pertinet, sich erstrecken. *Vulgo: Pertingit.*

Pertinet, uit, ére. es gehöret zu etwas. *Syn.* Attinet, spectat, attingit; partes meæ sunt, officium hoc præcipuè meum est. *Phras. Hoc ad me non pertinet*, dieses gehet mich nicht an. Meâ causâ nihil eo facto contingitur; ejus rei culpa aut infamia me non attingit. Nihil istud ad me; mea res hic non agitur; mihi isthic neque seritur, neque metitur. *Usus.* Intelligere, quo quodvis pertineat. Summa illuc pertinet, ut sciatis. Ea opinio eodem pertinet, recidit, revolvitur, diese Meynung gehöret eben dahin. Pertinet hoc non modo ad dignitatem, sed ad salutem, da lieget nicht allein meine Ehre, sondern auch das Leben daran. Hoc ad me pertinet, das gehet mich an. V. *Attinet, munus, officium.*

Pertractatio, onis, f. Abhandlung, Durchlesen. *Syn.* Usus, evolutio. *Epi.* Multa rerum publicarum. *Usus.* Multarum rerum pertractatione multa discimus. Diligens Poëtarum pertractatio.

Pertracto, as, avi, atum, are. unter den Händen haben, abhandeln, berühren. *Syn.* Tracto, verso, pervolvo. *Adv.* Diligenter narrationem, molliùs, penitùs. *Usus.* Orator sensus mentésque hominum pertractare debet. Gesti negotii rationem diligenter & sæpè pertractare. V. *Tracto.*

Pertundo, is, tudi, tusum, ere. * durchstossen. *Usus.* Cave, nequis crumenam pertundat.

Perturbatê, unordentlich. *Syn.* Confusè.

Perturbatio, onis, f. Verwirrung, Bestürzung. *Syn.* Motus animi turbidus, affectio animi, confusio; fluctuatio animorum.)(*Serenitas, consilium, judicium. Epi.* Brevis animi, diuturna, fœda, gravis ægritudinis, magna animi, opinabilis, tanta, vehementior, vitiosa, universa, voluntaria. Perturbationes cœlestes, & maritimæ & terrenæ, hilariores, magnæ animi, moderatæ, naturales, ratione expertes, novæ, pestiferæ, tabificæ mentis, vitiosæ, voluntariæ. *Phras.* 1. *Perturbationes animi compescendæ sunt*, die unordentlichen Gemüths-Regungen, oder Verwirrungen muß man bezähmen. Opera danda, ut mens turbidô animi motû semper vacet; ne condolescat, concupiscat, extimescat, efferatur lætitia, ne voluptate, libidine, metû, aut quavis aliâ animi ægrotatione jactetur; absint tabificæ mentis perturbationes, motûs turbulenti, actionésque animorum incitatæ, & impetû inconsideratô elatæ, rationem omnem repellentes. Sit animus vacuus, liber, solutus à gravibus illis concitationibus, tam inter se dissentientibus, atque distractis. Frangendi sunt, ac comprimendi motus illi turbidi iræ, cupiditatis &c. contrarii inimicíque rationis. Fervor ille, concitatióque animi, ac commotio, motus denique omnes rationi non obtemperantes coërcendi ac reprimendi. V. *Motus.* 2. *Magna est perturbatio temporum, rerumque*, es ist eine grosse Verwirrung aller Sachen. Impeditissima sunt Reipublicæ tempora; omnia sunt tumultûs, timoris, fugæ plena; omnia divina, humanáque jura permiscentur; magno in motu temporum, magnâ conversione rerum, magnâ confusione & perturbatione versantur. Quis est, qui non misceat in Republica aliquid? qui has temporum inclinationes suis consiliis opportunas non ad patriæ perniciem convertat. *Usus.* 1. Pertur-

bationes sunt turbidi animorum motus, aversi à ratione, inimici mentis, vitæque tranquillæ. Nulli perturbationi animi, aut fortunæ succumbere. Cavendum, ne in perturbationes exainimationésque incidamus. In maxima perturbatione sum, versor, jaceo. Magnâ perturbatione commotus sum. Impetû quôdam animi, & perturbatione potiùs, quàm consiliô regi, incitari. Sapiens omni perturbatione vacat. 2. *Confusio*, Verwirrung. Quid est tumultus, nisi perturbatio Reipublicæ. V. *Turbidus*.

Perturbatrix, icis, f. Betrüberin.

Perturbo, as, avi, atum, are. verwirren, verstöhren, unruhig machen. *Syn.* Turbo, perturbationem affero, concito; misceo, permisceo, confundo. *Adv.* Valdè, vehementiùs. *Phras. Perturbatus est animo*, er ist ganz verwirrt in seinem Gemüthe. Confusus ex recenti morsu animi, nec linguâ, nec mente consistit. Metû luctúque alienatus animus perturbationi succumbit; in maxima perturbatione est, versatur, jacet. V. *Turbidus. Usus.* Non me clamor tuus iste commovet, aut pertutbat. Civitas seditionibus perturbata. Perturbato ordine ætatum, *seu* confuso. V. *Turbo*.

Pervado, is, vasi, ere. durchgehen. *Syn.* Pervenio, permano. *Usus.* Nequid in aures, quod noceat, possit pervadere. Rumor, fama, clamor urbem, *vel* per urbem pervasit. Incendium per sata, tempestas per vineta pervasit. Ea opinio, is pavor omnium animos pervadit. Quaquà iter faceret, calamitas quædam pervadere videbatur.

Pervagatus, a, um. aller Orten ausgebreitet, und bekannt. *Syn.* Divulgatus, pervulgatus, vulgaris. *Usus.* In re tam clara, tam testata, tam illustri & pervagata. Vulgare, quotidianum, pervagatum. Res est notissima, & pervagata. V. *Notus, Rumor*.

Pervagor, aris, atus sum, ari. durchwandern. *Syn.* Erro. *Adv.* Similiter, longè & latè. *Usus.* Lætitiæ, timores animos hominum pervagantur. V. *Vagor*.

Perveho, is, vexi, vectum, ere. fortführen. *Syn.* Perduco, eveho. V. *Veho*.

Pervello, is, ere. rupffen. *Syn.* Vello, vellico.

Pervenio, is, ni, ventum, ire. an einen Ort kommen, gelangen. *Syn.* Devenio, permeo, mano, permano, perducor, accedo. *Adv.* Commodiùs ad exitum, gradatim, maturè, occultè ad, ocyùs ad suum, penitùs in disputationem, procliviùs in laudem, spissè, tutò, tardiùs ad fructum laborum, volubiliter ad extremum. *Usus.* Non potui, quo contendebam, pervenire. Jacta in me convicia ad animum meum non pervenerunt. Sensus rei ad omnes non pertinuit, pervenit. Ad paucos licentia, culpa, infamia, pœna, pecunia pervenit. Virtus sine fortunæ præsidiis, labore & constantia, quò vult, pervenit. In laudem, ad exitum, ad fructum laborum pervenit. V. *Venio*.

Perversè, verkehrt, boßhaftig. *Syn.* Præpostere, perperàm. *Usus.* Perversè beneficiô, re aliquâ abuti.

Perversitas, atis, f. Boßheit. *Syn.* Pravitas, improbitas. *Epi.* Incredibilis hominum, magna, summa opinionum, tanta. *Usus.* Est incredibilis hominum perversitas, improbitas, amentia. Summa opinionum perversitas. V. *Malitia*.

Perversus, a, um. verkehrt, boßhaftig. *Syn.* Pravus, improbus, præposterus. *Usus.* Strabonum perversi oculi. Perversa sapientia. Ludi contaminati, perversi, deformati. V. *Malus, improbus, pravus*.

Perverto, is, ti, sum, ere. verkehren, umkehren. *Syn.* Inverto, subverto. *Usus.* Jura omnia divina & humana labefactare & pervertere. Omnia rapinis, incendiis; Sacra inexpiabili scelere pervertere. Nunquam illô me opprimet consiliô, nunquam artificiô pervertet.

Pervestigatio, onis, f. Nachfrage, Nachforschung. *Syn.* Inquisitio. *Epi.* Diligentissima.

Pervestigo, as, avi, atum, are. nachfragen, nachforschen, durchsuchen. *Syn.* Invenio, reperio. V. *Quæro*.

Pervicacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia.

Pervicax, acis. *g. o.* * hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Durus, contentiosus, nulli cedens, contumax. V. *Pertinax, obstinatus*.

Pervideo, es, di, sum, ere. durchsehen. *Syn.* Video. *Adv.* Penitùs.

Pervigilatio, onis, f. das lange Wachen. *Syn.* Vigilia. *Epi.* Nocturna.

Pervigilo, as, avi, atum, are. immer wachen. *Syn.* Pernocto. V. *Vigilo*.

Pervinco, is, vici, victum, ere. behaupten, überwinden. *Syn.* Vinco.

Pervius, a, um. durchgängig. *Syn.* Apertus.

Perungo, is, unxi, unctum, ere. beschmieren, übersalben. *Syn.* Ungo.

Pervolo, as, avi, atum, are. durchfliegen. *Adv.* Velociùs. *Usus.* Unâ horâ sex passuum millia pervolavit.

Pervolvo, is, volvi, volutum, ere. durchblättern, durchlesen, wälzen. *Syn.* Verso. V. *Lego*.

Pervoluto, as, avi, atum, are. wälzen, durchblättern. *Syn.* Pertracto, evolvo, volvo. V. *Lego*.

Peruro, is, ussi, ussum, ere. durchbrennen. *Usus.* Hominem perustum gloriâ magis magisque incendere, einem noch mehr Sporn machen.

Pervulgatus, a, um. sehr gemein. *Syn.* Jactatus, pervagatus, vulgaris. *Usus.* Clarum, notum apud omnes, testatum, pervulgatum est. V. *Notus.*

Pervulgo, as, avi, atum, are. gemein, ruchbar, oder bekannt machen. *Syn.* Divulgo. *Usus.* Librum pervulgare, edere. Mulier, quæ se omnibus pervulgat.

Pes, pedis, m. Fuß. *R.* à πȢς, ποδὸς. *Epi.* Dexter, sinister, extremus. Pedes contaminati, durissimi, extremi, heroi, liberiores, medii, minuti, rudes, posteriores, primi & postremi. *Usus.* Pedibus iter facere, conficere, ingredi, ire, reverti, venire, zu Fuß reisen. Pedibus mereri, stipendia facere, zu Fuß im Kriege dienen. Ad pedes desilire, se dare, vom Pferde herab springen. Ad pedes alicujus supplicem accidere, jacere, volutari, se abjicere, projicere, sternere, zu Füssen fallen. Pedibus flumen transmittere, durchwaden. Pedem conferre, ac propius accedere, näher hinzu treten. Pedem referre, zurücke weichen. Pedem in alieno solo ponere, eine fremde Erde betreten. Trahantur per me pedibus ista, schleppen. Pede terram percutere, supplodere, mit den Füssen stampfen. Ex pedibus laborare, Fuß-Schmerzen haben. Pedum officiò carére, lahm seyn. Pedem in Italia nullum video, qui non sit illius in potestate, eô ist keine Spannbreit Erde im ganzen Lande, so nicht sein wäre. Pedem a te discessi nunquam, ich bin keinen Tritt von dir gewichen. Hoc negotium, hæc oratio nec caput, nec pedes habet, diese Sache hat weder Hände noch Füsse.

Pessulus, i, m. Riegel. *Usus.* Foribus obdere pessulum.

Pessundo, as, dedi, datum, are. mit Füssen treten. *Syn.* Protero, conculco. V. *Perdo, Destruo, Everto.*

Pestifer, ra, um. tödtlich, schädlich. *Syn.* Perniciosus.)(*Salutaris. Usus.* A pestiferis, nocentibus, funestis rebus refugere.

Pestiferè, schädlich, tödtlich. *Syn.* Perniciosè.

Pestilens, tis, *g. o.* höchst-schädlich, tödtlich. *Syn.* Pestifer.)(*Salubris. Usus.* Locus pestilens, cœloque calamitosus. Annus pestilentissimus.

Pestilentia, æ, f. Pestilenz, giftige Seuche.)(*Salubritas. Phras. Pestilentia tum gravissime sæviebat,* es war dazumal eine grausame Pest. Grave tempus, annusque pestilens erat urbi, agrisque; pestilentiâ gravissimè laboratum erat; annus erat gravissimus, ac pestilentissimus; annus erat fœdus intemperie cœli, maximéque pestifer; sæviebat tum pestilentiæ vis maximè; gravis eô annô inciderat pestilentia; multiplici clade fœdatus erat annus, urbem, agrosque urente pestilentiâ; exorta pestilentia fœda homini, fœda pecori; contagio vulgabat morbos, urbs assiduis exhausta funeribus, multæ & claræ lugubres domus; urbs tota gravi pestilentiâ conflictabatur; flagrabat pestilentiâ urbs tota; annum illum pestilentiâ infamem mors multorum fecerat; vis pestilentiæ ingens urbem depasta, depopulata erat; multos eô annô mortales pestilentia absumsit, consumsit. *Usus.* Abiit de loco pestilentia, sed me non attigit: Ager propter pestilentiam vastus, atque desertus.

Pestis, is, f. ein allgemeines Verderben, Pest, Seuche. *Syn,* Pernicies. *Epi.* Adulta, calamitosa, capitalis, communis, detestabilis, funesta Reip. immanis, importuna, magna, mala, miserrima, nefaria, perniciosa, præsens, tetra, horribilis & infesta. Pestes anxiæ, naturales, nefariæ, publicæ sociorum, reliquæ. *Usus.* Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur. Pestem alicui ac perniciem machinari, afferre, importare, einen ins Verderben setzen wollen. Pestem à Republica depellere, avertere, das Unheil von der Gemeinde abwenden. Pestem eam civitatis comprimere, reprimere, exsecare, extinguere, dieses allgemeine Unheil bey Zeiten dämpfen. Pestis ac pernicies civitatis; funesta Reipublicæ pestis; illa furia, ac pestis patriæ, lasterhafte Bürger. Pestes hominum laude alienâ dolentium, heillose Leute, so nur andere beneiden. V. *Pernicies.*

Petasatus, a, um. mit einem breiten Hute bedeckt. *Syn.* Petasô tectus.

Petasus, i, m. * breiter Schaubhut. *Syn.* Latus pileus, capitis tegmen.

Petitio, onis, f. Bitte, Anwerbung. *Syn.* Rogatio, rogatus, preces, *Epi.* Aliena, angusta, apta, extraordinaria, integra, plena pompæ, illustris, splendida, popularis, tota. *Usus.* 1. Petitionem consulatûs adornare. Petitionem alicujus oppugnare. 2. *Percussio, ictus, conjectio teli,* Angriff. Has petitiones ita conjectas, ut vitari non posse viderentur, parvâ corporis declinatione effugi, elusi.

Petitor, oris, m. der Ansprecher vor Gerichte. *Syn.* Actor, ambiens. *Epi.* Bonus

Usus.

Usus. Personam petitoris suscipere, accusatoris deponere.

Peto, is, ivi, itum, ere. begehren, bitten, ersuchen, erlangen. *R. à* ποθέω, *desidero.* *Syn.* Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. *Adv.* Æquè, aliundè copiam dicendi, altè procemium, altius initium rei, amantissimè, apertè exercitum, assiduè, diligenter, audacter, blandiùs, breviter, contrà, deinceps magistratum, diligentiùs quid, etiam atque etiam, majorem in modum peto & contendo. Jam pridem, imprudenter, magnoperè, maximo opere, necessario, negligenter ædilitatem, nominatim tribunatum, ordinatim honores, paullò quidem post, perspicuè pacem, proximè consilium, prudentissimè, similiter quid, summoperè sapientiam, tamdiù nihil, valdè, vehementer. *Usus.* 1. Singulari studio, majorem in modum à me petebat. A philosophia consolationem peto. Veniam, honorem petere. 2. *Appeto, invado,* angreiffen, anfallen. Contumeliis, lapidibus, fraude, insidiis petere. Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. 3. *Quæro,* suchen. Fugam petere. Fuga salutem petere. 4. *Eo proficiscor,* etwahin reisen. Romam petere. Loca calidiora petere. V. *Rogo.*

Petra, æ, f. * Felsen. *R. à* πέτρα. *Syn.* Rupes.

Petulans, tis, *g. o.* muthwillig, frech, ausgelassen. *Syn.* Protervus, audax. *Adv.* Effusè. *Phras.* *Nihil illo juvene petulantius,* nichts frechers, dann dieser Jüngling. Nihil immodestius, aut minus ingenuum; temerarii ac procacis adolescentis furor & protervitas frangi satis non potest. Effrenata juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest; non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur. *Usus.* Petulans & furiosum dicendi genus. Jocus illiberalis, petulans, obscœnus. Homo petulans, & planè insanus. V. *Audax.*

Petulanter, muthwillig, frech. *Syn.* Licenter. *Usus.* Petulanter in aliquem invehi.

Petulantia, æ, f. Muthwillen, Frechheit, Ausgelassenheit. *Syn.* Procacitas, protervitas.)(*Modestia, pudor.* *Epi.* Aperta, tolerabilis, inimicissima. *Usus.* Hinc pudor pugnat, inde petulantia, & furor. In petulantiam incidere. Petulantiam alicujus frangere.

Petulcus, a, um. muthwillig, geil, stössig. *Syn.* Lascivus.

Phalanx, gis, f. * ein Kriegs-Heer von 8000. Fuß-Knechten. *Syn.* Agmen militare Macedonicum.

Phaleræ, arum, f. Pferds-Aufputz. *Syn.* Equorum ornamenta. *Epi.* Nobiles.

Phaleratus, a, um. geschmückt. *Syn.* Phaleris ornatus.

Phantasia, æ, f. Einbildung. *Usus.* Ex impulsione extrinsecus oblata, quam phantasiam vocamus.

Pharetra, æ, f. * Köcher, Pfeil-Gestöcke.

Pharmacopola, æ, m. Apothecker. *Syn.* Unguentarius. *Epi.* Circumforaneus.

Phaselus, i, m. kleines Schifflein. *Syn.* Myoparo.

Philologia, æ, f. Liebe der freyen Künste, sonderlich der Sprachen. *Syn.* Studium, *vel* amor sermonis.

Philologus, i, m. Liebhaber der Künste und Sprachen. *Usus.* Homines nobiles, seu nullô modô Philologi.

Philosophia, æ, f. Welt-Weisheit, Liebe zur Weisheit. *Syn.* Studium, *vel* amor sapientiæ. *Epi.* Acutior, antiqua, antiquissima, nobilissimáque ars vitæ, commentatio mortis, cultura animi, frugifera & fructuosa, intima, magna, media, medicina animi, molesta, orba, patria & avita, referta, quædam procreatrix & quasi parens laudatarum artium, præpotens & gloriosa, similis alicujus, tota, vera, verà & antiqua, verissima, elegans, vetus, universa. *Phras.* 1. *Velim, Philosophiæ studeas,* ich wollte gerne, daß du dich auf die Philosophie begebetest. Velim, ad Philosophiam animum adjungas; studium tuum applices; te conferas; Philosophiæ operam des; studium dices. Velim, rerum humanarum, atque etiam divinarum cognitionem studiosè colas; totô pectore complectaris. Velim, te ad ejus studium scientiæ adjungas, unde nascitur, atque alitur moderatio vitæ; unde omnis ordo, ac tota rectè vivendi ratio manat. Tu velim juris, ac honestatis omnis parentem Philosophiam, quantô poteris studiô, complectare. Tu velim omnes animi vires ad Sapientiæ studium conferas. 2. *Philosophia utilissima ad res humanas scientia,* die Welt-Weisheit ist eine Wissenschaft, so dem menschlichen Geschlechte über die massen ersprießlich. Philosophia omnium mater artium, donum & inventum Deorum; laudandarum omnium artium parens & procreatrix; ars vitæ, mater omnium benè factorum ac dictorum; medicina animi, cultura animi, quæ vitia extrahit radicitus; officii & benè vivendi disciplina; commendatio mortis, miseriarum portus, quô bonô nullum optabilius, neque præstantius datum est hominibus Deorum munere & concessû. *Usus.* Triplex Philosophia Platonis: Moralis, Physica, Dialectica. Studium Sapientiæ, quæ Philosophia dicitur.

Philosophicus, a, um. zur Welt-Weisheit gehörig.

Philosophor, aris, atus sum, ari. der Welt-Weisheit sich ergeben. *Syn.* Philosophiam colo. *Adv.* Ad extremum, omnino. *Usus.* Admirabili quodam ad philosophandum studio concitatus.

Philosophus, i, m. Welt-Weiser. *Syn.* Naturæ interpres, Philosophiæ sectator, Sapientiæ studium professus. *Epi.* Elegantissimus omnium & eruditissimus, gravissimus, non ignobilis, imperiosus, magnus, mollis, & languidus, enervatus, nobilissimus, & clarissimus, prudentissimus, optimus, politissimus & acutissimus omnium, præstantissimus, severus, gravis, summus. Philosophi absoluti & perfecti, antiqui, auctores rerum, non fabularum, non contemptissimi, sed clari & acuti, minimè contemnendi, discrepantes, vulgo imperiti & similes imperitorum, non inepti, minimè mali, innumerabiles, satis acuti, minuti, nobilissimi longè, atque principes, perfecti, plebeji, præstantissimi, superstitiosi & penè fanatici, veteres, voluptuarii. *Usus.* Inventa Philosophorum. Philosophus is est, qui omnium rerum divinarum, & humanarum causam, naturamque noscit, omnem benè vivendi rationem tenet, ac persequitur.

Physica, æ, f. Natur-Kündigung. *Syn.* Explicatio naturæ; investigatio naturæ.

Physica, orum, n. Bücher, so von denen natürlichen Dingen handeln. *Syn.* Res naturales.

Physicè, natürlicher Weise. *Syn.* Acutè, Physicorum more.

Physicus, i, m. Natur-Kündiger. *Syn.* Speculator, venatorque naturæ, qui se ad investigationem naturæ totum contulit. *Epi.* Politior, obscurus.

Physiognomus, i, m. Natur-Deuter. *Usus.* Physiognomus profitetur, se hominum mores, naturasque ex corpore, oculis, fronte, vultu pernoscere.

Physiologia, æ, f. Kunst von der Natur-Beschaffenheit. *Syn.* Naturæ ratio. *Epi.* Tota.

Piacularis, e. zum Versöhnen dienlich. *Syn.* Quod ad expiandum peccatum pertinet. *Usus.* Sacrificia piacularia. Egone ob tuam stultitiam piacularis fiam?

Piaculum, i, n. Söhn-Opfer, Buß, Sünd. *Usus.* Porco piaculum pati. Piaculum committere. Aliquos alienæ iræ piacula dedere, dem Zorn aufopfern.

Pictor, oris, m. Mahler. *Epi.* Summus, malus. *Usus.* Protogenes perfectus pictor. V. *Pingo.*

Pictura, æ, f. Gemählde. *Syn.* Tabula. *Epi.* Antiquissima, non egregia, vetustate evanescens, nobilis, placidissima, textilis, vetus. Picturæ egregiæ, novæ, veteres. *Usus.* In picturis alios horrida, inculta, abdita, opaca, alios nitida, læta, collustrata delectant.

Piè, fromm, gottesfürchtig. *Syn.* Religiosè. sanctè.)(*Scelerate.* *Usus.* Memoriam mei pie, inviolateque servato.

Pietas, atis, f. Gottesfurcht, Frömmigkeit. *Epi.* Clara & in omnibus grata, commemorabilis, divina, eximia, immunis, incredibilis, insignis, jucunda, magna, mira, nimia, par, præsens, singularis, summa, tacita. *Usus.* Pietas est justitia erga Deum & parentes. Pietas est, per quam sanguine conjunctis officium, & diligens tribuitur cultus. Pietas, Sanctitas, Religio. Vir summâ pietate. Pietatem imbuit. Vultû sæpè læditur pietas. Pietas fundamentum omnium virtutum, Deum placatum efficit. Gravissimum, ac sanctissimum pietatis nomen.

Piger, ra, rum. faul, träg, nachläßig. *Syn.* Segnis ad aliquid agendum. *Phras.* *Pigerrimus est*, er ist über die massen faul. Nihil illô homine pigrius, nihil remissius; inertissimæ segnitiæ homo. Somni plenus, cessator, naturâ socors & negligens; ventri deditus & somno; bonum otium socordiâ, atque desidiâ conterit; mollitiâ diffluit, ac inertiâ; otiô hebescit, & languet; cessator ignavissimus, & qui metu laboris obtorpescat; languori deditus, & desidiæ; in socordiam effusus; is est, in cujus vultu pigritia, desperatioque meliorum emineat, atque adeô anima ipsa esse oneri videatur; deses est, ac ignavus, & qui operi, ac negotio indormire facilè soleat; desidem otio dimittit animum; ignaviæ se dedit; languori se totum dat, dedit; fugiens laboris, in otio consenescit; otiô ac ignaviâ marcescit; pigritiâ tabescit. V. *Otium.* *Usus.* Ad litteras scribendas pigerrimus.

Piget, uit, es verdreußt. *Syn.* Tædet, pœnitet. *Usus.* Me non solum piget stultitiæ tuæ, sed etiam pudet. Inductus ad pigendum. V. *Tædet, pœnitet.*

Pigmentarius, ii, m. Farben-Bereiter, oder Verkauffer.

Pigmentum, i, n. Anstrich, Schminke. *Syn.* Fucus, color, ornatus. *Usus.* Sententiæ sine fuco, & pigmento puerili. Pigmentum aspergere. V. *Fucus.*

Pignerator, oris, m. der Pfand nimmt.

Pigneror, aris, atus sum, ari. pfänden.

Syn. Pignus aufero, fiduciam accipio. *Usus.* Mars fortissimum quemque ex acie pignerari solet.

Pignus, oris, n. Pfand. R. ἀ πηγνύω, *confirmo.* *Syn.* Fiducia, hypotheca; obses. *Epi.* Magna & multa. *Phras.* 1. *Librum pro pignore do*, ich gebe das Buch zum Pfande. Pignus do librum hunc; pro pignore trado; pignori do, pono, oppono, oppignoro. 2. *Pignus accipio*, ein Pfand nehmen. Pignus capio librum; pignus aufero, accipio; fiduciam capio; vadem, prædemque habeo virtutem rerum, quas gessistis; pigneror librum &c. *Usus.* Pignora cedere. Pignoribus cogere. Multis magnisque pignoribus me sibi obligatum tenet.

Pigritia, æ, f. Faulheit, Trägheit. *Syn.* Ignavia, inertia, negligentia. *Usus.* Pigritia metus est consequentis laboris. Pigritiæ se dedere. Pigritiâ tabescere. V. *Ignavia, Otium, Piger, Negligentia.*

Pigror, aris, atus sum, ari. faul und verdrossen seyn. *Syn.* Gravor. *Usus.* Scribere ne pigreris.

Pila, æ, f. Ball. *Usus.* Pila, tali, tesseræ. Pila ludere, pilam retorquere.

Pilentum, i, n. * Kutsche. *Vehiculi genus.*

Pileus, i, m. * Filz-Hut. R. ἀ πῖλος. *Syn.* Tegmen capitis. *Usus.* Servi ad pileum, *seu* libertatem, vocati.

Pilosus, a, um. rauh, haaricht.

Pilum, i, n. * Wurf-Spießlein. *Genus teli.* *Usus.* Spartorum, pilorumque multitudo.

Pilus, i, m. Haar. *Usus.* Vallo pilorum munitæ palpebræ.

Pingo, is, xi, pictum, ere. mahlen. *Syn.* Picturâ exprimo. *Adv.* Benè, egregiè, variè locum, præclarè, pulcherrimè. *Phras.* 1. *Apelles Veneris caput elegantissime pinxit*, Apelles hat das Haupt der Göttin Venus überaus schön gemahlet. Singulari expressit, atque exornavit artificiô; politissim arte perfecit; coloribus illustravit, effinxit, adumbravit. 2. *Pingendi artifex erat egregius*, er ware ein trefflicher Mahler. Pictor erat egregius; pingendi arte præstantissimus; penicillô nihil non imitabatur felicissimè; naturam ipsam non modo adæquare, sed etiam superare pingendi artificio videbatur. In adumbranda cujuscunque rei specie & forma nemini secundus erat. 3. *Hominem ad vivum depinxit*, er hat diesen Menschen recht lebhaft abgemahlet. Veri ac spirantis vultûs speciem effinxit, expressit; ex vero vultum hominis reddidit; imaginem dedit ad nativi oris formam mirificè expressam; effigiem ad germanam oris speciem felicissime expressit. *Us.* Britanniam pingam tuis coloribus, meô penicillô.

Pinguis, e. fett, feist. *Syn.* Opimus, crassus, rudis. *Phras.* *Pinguis est*, er ist fett. Habitus corporis illi opimus est; is est, cui sagina feliciter cesserit; vasta homini corporis obest moles, parque abdomini inexpleto. *Usus.* Thebis crassum cœlum, itaque Thebani pingues & valentes. Pingui Minerva.

Pinna, æ, f. Flügel, Feder. *Syn.* Penna. *Epi.* Patula.

Pinnatus, a, um. geflügelt, was Federn hat. *Syn.* Pennatus, penniger.

Pinso, is, ui, pistum, ere. * schroten, mahlen, backen.

Pio, as, avi, atum, are. versöhnen. *Syn.* Expio. *Usus.* Ostenta piare. V. *Expio.*

Pirata, æ, m. See-Rauber. *Syn.* Prædo; latrociniis maritimis infamis; qui piraticam facit; prædas maritimas agit; maritimis excursionibus littora populatur; piraticam exercet; gens navigiorum spoliis quæstuosa, *piratæ.* *Epi.* Barbarus, conscèleratus, nefarius, nobilissimus. *Usus.* Pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium.

Piratica, æ, f. See-Rauberey. *Usus.* Necessitate coactus piraticam fecit.

Piraticus, a, um. See-rauberisch.

Piscator, oris, m. Fischer.

Piscatorius, a, um. * zum Fischen gehörig. *Usus.* Navis piscatoria.

Piscatus, us, m. Fisch-Fang. *Usus.* Hic piscatus mihi lepide evenit.

Piscina, æ, f. Fisch-Teich. *Usus.* Piscina publica.

Piscinarius, a, um. der viele Fisch-Teiche hat. *Syn.* Qui piscinis delectatur.

Piscis, i, m. Fisch. *Epi.* Squammosi. *Usus.* Pisces hamo capiuntur. Quot genera quam disparia piscium, partim submersorum, partim fluitantium, partim ad saxa nativis testis inhærentium!

Piscor, aris, atus sum, ari. fischen. *Syn.* Piscatû me oblecto.

Pisculentus, a, um. * Fisch-reich.

Pistor, oris, m. Beck, Pfister. *Syn.* Qui panes conficit.

Pistrinum, i, n. Stampf-Mühle. *Syn.* Locus, ubi frumentum tunditur mola versatili. *Usus.* Aliquem in pistrinum contrudere, compingere, dare, dedere, tradere.

Pituita, æ, f. das schleimige Wasser im Geblüthe, Rotz. *Usus*. Cùm pituita, aut bilis redundat in corpore.

Pituitosus, a, um. rotzig, voll wässerig- und schleimigen Geblüths.)(*Exsiccatus, aridus*. *Usus*. In aliis locis sunt homines pituitosi, & quasi redundantes, in aliis aridi, atque exsiccati.

Pius, a, um. gottsförchtig. *Syn*. Qui pietatem colit, religiosus. *Phras. Non satis pius es*, du bist nicht gottsförchtig genug. Sunt, qui pietatem in te desiderent majorem; non eam pietatem, religionem, quæ DEO debetur, præstas; minùs religiosè, quàm conveniat, sacris operam das; abest à te pietatis ille ardor, quem divini cultûs ratio à nobis postulat; parùm piè in iis versaris, quæ ad religiosum Numinis cultum pertinent. V. *Probus, Religiosus, Pietas*. *Usus*. Ne pius quidem sine scelere esse potuit Orestes.

Pix, icis, f. * Pech. *Epi*. Liquida.

Placabilis, e. versöhnlich. *Syn*. Exorabilis. *Usus*. Placabilem se præbere, & æquum.

Placabilitas, atis, f. Versöhnlichkeit. *Syn*. Clementia, lenitas, mansuetudo. *Usus*. Nihil magnô virô dignius placabilitate.

Placatè, sänftlich, gütlich. *Syn*. Sedatè, placidè, patienter, humaniter, remissè. *Usus*. Omnia placatè, & moderatè feramus.

Placatio, onis, f. Außsöhnung, Versöhnung. *Syn*. Pax, tranquillitas. *Epi*. Tanta Deorum. *Usus*. Perturbatio animorum placatione abluatur. Placatione Deorum pestis avertenda est.

Placatus, a, um. versöhnt, gestillet, befriediget. *Syn*. Pacatus, tranquillus, quietus.)(*Iratus, turbulentus*. *Usus*. Homo in aliquem mitis & placatus.

Placeo, es, ui, ere. gefallen, gefällig seyn. *Syn*. Non displiceo, satisfacio, arrideo; jucundum est, videtur, probatur, cordi est.)(*Displiceo*. *Adv*. Admodum, constanter, egregiè, perpetuò, planè, prorsùs, rectè, valdè, vehementer. *Phras. Placuere mihi multum, quas ad me dedisti, litteræ*, dein Brief hat mir sehr gefallen. Mihi perjucundæ fuêre; maximoperè me oblectârunt; maximè jucundæ acciderunt mihi; vehementer mihi probabantur; mirificam ex litteris tuis voluptatem cepi; planè mei stomachi fuêre; ut perfectæ epistolæ speciem adamavi tuas litteras; devorabam epistolam tuam, ita arrisit; tam grata fuit, quàm quæ gratissima; multùm te amo, quod ita scripseris; non parùm voluptatis præbuêre tuæ mihi litteræ. V. *Gratus*. *Usus*. Scribe, quid tibi de ea re placeat. Senatui placuit, Cæsarem proficisci. Nunquam mihi minùs, ac heri placui.

Placet, cuit, citum est. es gefället, ist gefällig. *Syn*. Scitum est. *Usus*. Non placet Stoicis. De Provinciis ita placitum est, ut Pompejus mitteretur.

Placidè, sanft. *Syn*. Leniter, pacatè. *Usus*. Placidè ac sedatè dolorem ferre.

Placidus, a, um. sanft. *Syn*. Pacatus, tranquillus. *Usus*. Semper in animo sapientis placidissimam esse pacem &c. Oratione placidâ, submissâ, leni. Ex irato placidum; placidum & mollem aliquem reddere. V. *Tranquillus*.

Placo, as, avi, atum, are. stillen, besänftigen, befriediget. *Syn*. Lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, expio, procuro.)(*Ulciscor*. *Adv*. aliquando. *Phras*. 1. *Placavi hominem facile*, ich habe ihn bald besänftiget. Iram hominis mollire: animum hominis permulcère perfacile fuit. Nullô negotiô effectum est, ut ira homini caderet; ira defervesceret; iram hominis facilè repressi; nihil laboris erat, mollire hominis animum. V. *Reconcilio*. 2. *Prima cura erat, placare Deos*, die erste Sorge war, daß man die Götter besänftigte. Pacem Deum cæsâ hostia adorare; ea, quæ ad pacem Deûm pertinent, cæsis victimis expiatoriis, sacris perpetratis, ritè peragere; Divinum Numen sceleribus violatum precibus placare. V. *Lenio*, *Gratia*. *Usus*. Animos concordiâ placare. Odia improborum, iras judicum placare.

Plaga, æ, f. Jäger-Garn, Netz, Wunden, Striemen. *Syn*. Rete, Laquei: Vulnus, percussio. *Epi*. Gravissimæ, majores. *Usus*. 1. Si ex his laqueis te explicueris, in illas plagas incides. Tendere, texere plagas. Conjicere aliquem in suas plagas. 2. *Vulnus*, Wunden. Plagam alicui imponere, injicere, infligere, facere. Plagam accipere. 3. *Regio*, Landschaft. Cœli plagas scrutari.

Plagiarius, a, um. Menschen-Dieb. *Syn*. Qui liberum hominem, *aut etiam* servum nesciente domino vendit, emit, avertit.

Planè, gänzlich, ganz und gar. *Syn*. Clarè, apertè, perspicuè: omnino, prorsùs. *Usus*. Perfectè, planéque eruditus.

ditus. Res penitùs perſpectæ, planéque cognitæ. V. *Omnino.*

Planeta, æ, m. Planet, Irrſtern. *R. à* πλάνη, *error.* *Syn.* Stellæ errantes.

Plango, is, xi, ctum, ere. * ſchlagen, bedauren. *Syn.* Tundo, percutio: ploro, defleo. *Uſus.* Littora, procellæ plangunt. V. *Lachryma.*

Plangor, oris, m. Klag, Schlag. *Syn.* Ejulatus, ploratus. *Uſus.* Plangore, & lamentatione opplevêre forum. V. *Lamentatio.*

Planities, ei, f. Ebene, ein eben Feld. *Syn.* Campus, æquor. *Phraſ. Planities ampla,* ein weites Feld, in der Ebene. Campeſtris regio, in qua ne ſtirpes quidem operiant ſolum, & liber proſpectus oculorum ad ea etiam, quæ procul receſſêre, permittitur; intermiſſa collibus planities; ſub radicibus montium ſpatioſa planities procumbit; laxant ſe montium ſinus, & majus ſpatium aperiunt. In æqua ubi deſcenditur, velut vaſti maris, ſic immenſa panditur planities, ut ſubjectos campos terminare oculis haud facilè queas. Montes inter vaſta porrigitur planities. *Uſus.* In ſummo eſt æquata agri planities.

Planta, æ, f. Pflanze, Zweig. *Syn.* Surculus, ſtirps. *Uſus.* Malleoli, plantæ, ſarmenta, vites, traduces, propagines.

Planus, a, um. eben, gleich, flach. *Syn.* Æquus, æquabilis.)(*Montoſus, præceps. Uſus.* 1. Capua planiſſimo in loco explicata. Quid tam planum, quàm mare? 2. *Apertus,* klar, offenbar. Id objicis, quod planum facere non poſſis. Oratio plana, & evidens.

Platanus, i, f. Maßholder-Baum. *Arboris genus umbriferæ, & patulis ramis diffuſæ.*

Platea, æ, f. Gaſſe. *Epi.* Ampla, frequens. *Uſus.* In hac platea habitat.

Plaudo, is, ſi, ſum, ere. klatſchen mit Händen, für Freuden die Hände zuſammen ſchlagen. *Syn.* Approbo, aſſentior, plauſum alicui do, *vel* tribuo. *Adv.* Valdè, effuſè. *Uſus.* Omnes ei effuſè plauſère.

Plauſtrum, i, n. Laſt-Wagen. *Syn.* Currus.

Plauſus, us, m. Frohlocken, das Klatſchen mit Händen. *Syn.* Applauſus, admurmuratio; vox, clamor index lætitiæ; judicium, teſtimonium, ſtudium populi, aut ſpectatorum.)(*Plangor. Epi.* Æquabilis, facetus, incredibilis, infinitus, magnus, multiplex, perpetuus, popularis, ſimilis. *Phraſ. Cum plauſu dixit,* er hat ſeine Rede mit allgemeinem Frohlocken gehalten. Magnô plausû accepta eſt ejus oratio; dicentem conſecutus eſt ſtrepitus; & grata concionis admurmuratio; omnes orationem ejus plauſû proſecuti ſunt. *Uſus.* Plauſum quærere, captare. Plauſum alicui dare, tribuere, impertiri. Emoritur, refrigeſcit priſtinus ille plauſus.

Plebecula, æ, f. Völklein. *Syn.* Plebs, vulgus.

Plebejus, a, um. einer aus dem gemeinen Volke, ſchlecht, gemein.)(*Patritius. Epi.* Importunus. *Phraſ. Plebeji maxime ex peſtilentia ſunt mortui,* es ſeynd die meiſten nur aus dem gemeinen Volke an der Peſt geſtorben. Per ignota capita evagata vis morbi eſt; ſordidiſſimus quisque opportunior cladi fuit, quam peſtilentia civibus intulit. Infimum genus hominum, turba, obſcuris certius à peſtilentia periculum adiit. V. *Ignobilis. Uſus.* Plebejo ſermone uti. De plebeja fæce ſellulariorum. V. *Plebs, Vilis.*

Plebicola, æ, m. dem gemeinen Volke günſtig. *Syn.* Qui plebem colit, qui plebi ſervit. *Uſus.* Pro truci inſectatore plebis, repentê plebicola, atque omnis auræ popularis captator evaſit.

Plebiſcitum, i, n. Satzung, die vom gemeinen Volke gemacht wird. *Syn.* Populi ſcitum, tribunitia rogatio. *Uſus.* Plebiſcitô vetare fieri aliquid. Hoc plebiſcitum eſt? hæc lex? hæc rogatio?

Plebs, plebis, f. das gemeine Volk, Pöbel. *R. ex* πλῆθος, *multitudo.* *Syn.* Plebes, vulgus, turba, infima multitudo, infima fæx populi, miſera plebecula.)(*Optimates. Epi.* Aliena, infima, optima atque modeſtiſſima, orba tribunis, ſuſpenſa, & incerta, urbana & perdita. *Uſus.* Plebs ſuſpenſa & incerta, orba Tribunis. V. *Plebejus.*

Plecto, is, xui, xum, ere. ſtrafen. *Syn.* Punio, in aliquem animadverto, pœnas peto. *Uſus.* In ſuo quisque vitio plectatur, vis capite, avaritia mulcta, honoris cupiditas ignominia ſanciatur. Culpa plectatur ſine invidia. V. *Punio.*

Plectrum, i, n. ein Fiedelbogen, Harpf-Eiſen, oder Hämmerlein. *Syn.* Inſtrumen-

mentum, quo citharœdi chordas lyræ feriunt.

Plenè, völliglich. *Syn.* Planè, perfectè, cumulatè. *Usus.* Homo non plenè sapiens, & perfectè.

Plenitudo, inis, f. Völle.

Plenus, a, um. voll. *R. à πλέος, refertus. Syn.* Refertus, confertus, completus, repletus, oppletus, cumulatus, redundans, affluens: frequens, frequentatus: integer, perfectus.)(*Jejunus, imminutus, exilis. Phras. Militum plena sunt omnia*, es ist alles voll von Soldaten. Urbes militibus complentur, onerantur; referta militibus omnia & inundata; nulla regionis pars à militibus vacua: nullum in provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus præsidiis non obsessa; omni in loco præsidia sunt posita; disposita sunt per omnia urbis loca firma militum præsidia; imposita ubique oppidis præsidia; præsidia in urbes collocata; oppida omnia præsidiis militaribus sunt occupata, firmata; præsidiis loca urbis omnia tenentur. *Usus.* Homo vini, stuprique plenus. Plenum & confertum ornamentis dicendi genus. Ratio belli gerendi plena fidei & pietatis. Pleno ore laudare aliquem.

Plerique, æque, aque. die meisten. *Syn.* Major pars, plerique omnes.

Plerumque, mehrentheils. *Syn.* Magna, *vel* majori ex parte; majore parte; majorem partem, maximam *vel* magnam partem; persæpè, ferè: multò maxima ex parte; ex parte magna, ex majori parte.)(*Nonnunquam, raro. Usus.* Fortuita sunt, quæ plerumque, non semper eveniunt. V. *Fere.*

Ploratus, ûs, m. Beweinung. *Syn.* Planctus, ejulatus. *Epi.* Virginalis, turpissimus. *Usus.* Ploratum edere. V. *Gemo.*

Ploro, as, avi, atum, are. weinen, flennen. *Syn.* Ploratum edo. *Usus.* Senatum plorare, & supplicare prohibuerunt. V. *Gemo, Lachrymor.*

Pluit, es regnet. *R. à πλύνω, Antiq. πλύω, lavo. Syn.* Imber effluit, funditur. *Adv.* Sanè. *Phras. Vehementer pluit*, es hat stark geregnet. Procellæ largum imbrem excussêre; imber torrentis modò effusus est maximus; denso operuit campum nimbô fœda tempestas; nubes sollicitata procellâ imbrem dedit, effudit; sollicitata procellâ nubibus densus imber in terram demittitur. V. *Pluvia. Usus.* Sanguinem pluisse senatui renunciatum est.

Pluma, æ, f. Pflaum-Feder. *Syn.* Rutila, versicolor. *Usus.* Plumâ, *aut* foliò faciliùs movetur.

Plumatus, a, um. befedert. *Syn.* Pinnatus.

Plumbeus, a, um. bleyern. *Usus.* Homo in physicis planè plumbeus. Illum plumbeô gladiô jugulavit.

Plumbum, i, n. * Bley. *Metalli genus.*

Plumeus, a, um. von oder aus Federn. *Syn.* Plumis refertus. *Usus.* Collocemus in culcitra plumea.

Plurimûm, sehr viel, am meisten. *Syn.* Multùm.)(*Minimum. Usus.* Plurimùm ingenio tribuo, longéque plurimùm industriæ.

Plus, ris, n. mehr. *Syn.* Magis, ampliùs, ultrà, præter. *Phras.* 1. *Nolo tibi pluribus molestus esse*, ich will dich nicht mit mehrern plagen. Non progrediar longiùs; non plus negotii facessam. Non exequar rem uberiùs; non excedam modum; non fatigabo te suprà, quàm velis. Nimiô jam, multò plus te detineo, aliàs de tota re agam abundantiùs. V. *Breviter.* 2. *Plus etiam faciam, quam expectes*, ich werde dir mehr thun, als du verhoffest. Expectationem tuam mea diligentia vincet. Plus quàm pro virili parte, oneris ac muneris suscipiam. Paulô etiam longiùs, quàm officii fines postulent, progrediar. Plus quàm pro virili parte annitar. Ampliùs etiam, quàm officii ratio postulat, à me expecta. Plus etiam, quàm pars virilis postulat, oneris subibo; supra vires se extendet mea industria. *Usus.* Plus, plúsque te indies diligo. Nunquam Romæ plus triduô fui. Tantundem, & plus etiam nunc vales gratiâ. Quæso ne plus sit annua provincia. Annos sexaginta natus, aut plus eô. Plus hostium fuga, quàm prælium absumpsit.

Plusquàm, mehr, als. *Syn.* Suprà quàm; ultrà quàm; ampliùs.

Pluteus, i, m. * ein Sturm-Dach. *Machinæ bellicæ genus.*

Pluvia, æ, f. der Regen. *Syn.* Imber, cœlestes aquæ. *Phras.* 1. *Pluvia erat maxima*, es war ein grosser Regen. Repentè ingentibus procellis effusus est imber; ingenti fragore cœli procella effusa est; nimbus cum fragore cœli decidens repentè obstrepebat; imber ingens grandine mistus omnia turbârat. Procella ingens imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit. Imber violentiùs, quàm aliàs fusus campos lubricos fecit. Tanta vis aquæ dejecta fuerat; tanta repentè cœlô missa vis aquæ, ut itinera abrumperet. 2. *Assiduæ erant pluviæ*, es war ein steter Regen. Magnos & assiduos imbres habebamus. Imbres continui, campis omnibus inundantes, iter

iter propè intercluserant. Aër concretus in nubes cogebatur, humorémque colligens terram augebat imbribus. Tanta erat continuatio imbrium, ut campi nimbô obruti, cœlestibus aquis restagnarent. V. *Pluit.*

Pluvialis, e. * vom Regen. *Usus.* Venti pluviales.

Pluvius, a, um. vom Regen. *Usus.* Aqua pluvia arceatur.

Poculentus, a, um. was gut zu trinken ist. *Syn.* Quod in potum sumi potest. *Usus.* Ea pars oris, quâ esculentis & poculentis iter natura patefecit.

Poculum, i, n. Trink-Geschirr, Becher. *Syn.* Scyphus. *Epi.* Exhaustum, mortiferum, aureum, frequens, immane, magnum, minutum, rorans, non pauca. *Usus.* Poculorum magnitudine, bibendoque cunctos; Græci superant. Poscunt majoribus poculis, *seu provocant.*

Podagra, æ, f. das Podagra, Zipperlein an Füssen. *Syn.* Dolor artuum, dolores pedum. *Phras. Podagra laborat,* er leidet am Podagra. Podagræ doloribus ardet maximis; ex pedibus laborat; articulorum dolores habet maximos; podagræ doloribus cruciatur maximis; pedum doloribus afficitur maximis, qui nihil omninò remittunt. *Usus.* Cùm podagræ doloribus arderet.

Poëma, atis, n. Reimen-Gedicht. *Epi.* Electum, recens. *Usus.* Poëma facere, componere, condere.

Pœna, æ, f. Strafe. *R.* à ποινὴ, *Varroni* à puniendo. *Syn.* Supplicium, animadversio, mulcta: damnum, incommodum.)(*Præmium, beneficium, commodum.* *Epi.* Acerbissima, certa edicti, communis, crudelis, digna scelere alicujus, divina, humana, dulcior, gravis, iniqua, injusta, insignis, justa, legitima, maxima, levior, nimis magna, minor, nova, par, præsens, recens, sempiterna, singularis, tanta, tardior, tristis. Pœnæ certissimæ, dispares, justæ & graves patriæ, præpetes, seræ, sed justæ tamen ac debitæ. *Phras.* 1. *DEUS graves pœnas de perjuris sumet,* GOtt wird die Eydbrüchige sehr scharf abstraffen. Graves de perjuris pœnas expetet, petet, repetet; perjuris graves pœnas irrogabit; gravibus pœnis perjuros afficiet, perjuros gravibus suppliciis addicet; perjurium gravi suppliciô vindicabit; de perjuris grave supplicium sumet; perjuros gravi pœna mulctabit. V. *Punio, Supplicium.* 2. *Perjuri graves pœnas subibunt,* die Eydbrüchige werden scharfe Straffe müssen ausstehen. Pœnas dabunt, luent, ferent, subtinebunt gravissimas; pœnas DEO solvent, pendent, dependent gravissimas; gravissimas ad pœnas & supplicia trahentur, rapientur; pœnas dedent, capient, suscipient gravissimas. 3. *In transfugas gravis pœna constituta est,* wider die Ueberläufer ist eine schwere Strafe aufgesetzt. Pœna statuta, comparata est; supplicium grave constitutum, inventum, excogitatum, exquisitum est. 4. *Non eris liber à pœna,* du wirst von der Strafe nicht frey seyn. In pœna eris; in pœnis hærebis; pœnam non effugies; è pœna non elaberis; pœnâ non liberaberis; pœnam persolves integram; supplicium non condonabitur, non remittetur. V. *Impunitus.* *Usus.* Pœnas persequi judiciô ab aliquo. Pœnâ teneri. Judiciorum pœnis obligari. Pœnas alicui expendere. Judicio & legibus dare pœnas.

Pœnitens, tis, *g. o.* den etwas gereuet. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. V. *Pœnitentia.*

Pœnitentia, æ, f. * Reue, Busse. *Syn.* Dolor ob admissa peccata. *Phras.* 1. *Pœnitentiam agit,* er hat Reue hierüber, er thut Busse. Serio de admissis à se criminibus dolet; ex flagitiorum suorum recordatione dolore afficitur gravissimô; seria illum erratorum pœnitentia subit; pœnitens consilii impii, factisque seriò resipiscit; pœnitet nunc hominem impii consilii, stultitiæ piget, pudétque; semet nunc ille acriter, dolentérque incusat; magnum ex flagitiorum suorum recordatione dolorem capit; suscipit; ex scelerum suorum memoria dolorem haurit acerbissimum. 2. *Pœnitentiam facit de peccatis suis, vulg.* er thut nun scharfe Busse über seine Sünden. Voluntariâ castigatione corporis propitiando Numini dat operam; præteritæ vitæ labem piaculô aliquô diluit; præteritæ vitæ peccata quàm acerrimè vindicat; vitæ licentiùs actæ supplicia à semetipso exigit; voluntariis suppliciis scelera sua expiat. Pœnas nunc à semetipso repetit vitæ liberiùs actæ; dignas nunc peccatis suis pœnas suscipit; voluntariis corporis afflictationibus, susceptisque spontè cruciatibus DEO, quas debet, pœnas dependit; corpus crebris & voluntariis afflictatum suppliciis, & nocturnis ægrum pervigilationibus pœnas nunc sustinet vitæ liberè, intemperantérque actæ; durissimô vitæ genere, inediâ, nuditate, frigoris, æstúsque tolerantiâ semetipsum discruciat: omnia vitæ incommoda, famem, sitim, æstum, frigus, vigilias, laborésque admirabili patientiâ tolerat, & ab omni

se

se corporis voluptate abstinet. V. *Mortifico.* 3. *Pœnitentiam in confessione injunctam peregi, vulg.* ich habe die in der Beichte mir auferlegte Busse verrichtet. Illô, quod à Sacerdote mihi impositum est, piaculo peccata dilui; pœnas à conscientiæ arbitro statutas persolvi; pœnas in sacro tribunali mihi irrogatas dependi; id quod in mulctæ irrogatione præscriptum est, exegi; preces pœnæ nomine, locô, causâ indictas, *vel* mulctæ, piaculi nomine indictas persolvi. *Usus.* Sera pœnitentia Regem subiit.

Pœnitet, uit. es gereuet. *Syn.* Tædet, piget me, dolore afficior. *Adv.* Vehementer intemperantiæ, vitæ valdè. *Usus.* Suæ quemque fortunæ pœnitet. Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere. Si liceret, ut iis, qui in itinere deerrârunt, sic vitam deviam secutos, corrigere errorem pœnitendo, felicior esset emendatio temeritatis. Non me consilii mei pœnitet. V. *Pœnitentia.*

Poësis, is, f. Dichtung, Dicht- oder Reimen-Kunst. *Syn.* Poëtica; poëma. *Epi.* Amatoria, tanta. *Usus.* Claris coloribus picta vel poësis est, vel oratio.

Poëta, æ, m. ein Poet, Dichter. *Syn.* Poëticæ peritus; autor, conditor carminum; fabularum conditor. *Epi.* Astrictior versu orator, bonus, non inutilis, clarissimus, disertissimus, divinus, durissimus, egregius. Epicus, summus, facetissimus, familiaris, gravis & ingeniosus, iners, ineptus, liber, magnus, malus, obscurus, rudis, prudens, sapiens, suavis, tragicus. Poëtæ veterrimi, æquales, comici, frequentiores, liberiores in re aliqua, nobiles, novi, sancti, veteres, veri. Finitimus oratori, numeris adstrictior paullo, verborum tamen licentia liberior. Multis generibus ornandi socius, ac penè par. *Usus.* Poëtam ajunt neminem bonum esse posse, sine inflammatione animorum, & sine quodam afflatu velut furoris. Poëta virtutes Oratoris persequitur, cum sit numeris adstrictior, verborum autem licentia uberior. Poëta naturâ ipsâ valet, & mentis viribus excitatur, & quasi divinô quodam spiritû afflatur; quare sancti appellantur Ennio, quasi Deorum aliquo dono, & munere commendati nobis esse videantur. Plurimarum fabularum Poëtria, eine Poetin.

Poëtica, æ, f. Reimen-Kunst, Dicht-Kunst. *Syn.* Ars & ratio faciendorum carminum. *Usus.* O præclaram emendatricem vitæ Poëticam!

Poëticè, nach Art der Poeten. *Syn.* Poëtarum more, *vel* modo.

Poëticus, a, um. Poetisch, Reimen-mäßig. *Usus.* Numerus, verbum poëticum.

Pol, fürwahr. *Vox jurandi.*

Polio, is, ivi, itum, ire. glatt machen, poliren, ausschmücken. *Usus.* Polire, expolire orationem. Absolvere & perpolire aliquid imperfectum. Polire, lævigare gemmas.

Politè, zierlich, glatt, polirt. *Syn.* Ornatè, eleganter, splendidè.

Politia, æ, f. Policey, gemein Wesen, oder gemein Regiment. Institutum civile; *Usus.* In Platonis politia.

Politicus, a, um. burgerlich, politisch. *Usus.* Philosophi, libri politici.

Politus, a, um. schön ausgeputzt, glatt gemacht, geschliffen, polirt.)(*Impolitus.* *Usus.* Vir omni liberali doctrina politissimus. Homo ad persuadendum concinnus, perfectus, scitus, politus è schola. Politus, urbanus, elegans. V. *Elegans.*

Polleo, es, ui, ere. vermögen, gelten. *Syn.* Possum, valeo. *Usus.* Filius plus pollet, potiorque est patre. Pollete scientiâ & virtute. Ejus judicium, & voluntas plurimum apud eum pollet. V. *Valeo.*

Pollex, icis, m. Daume.

Polliceor, eris, citus sum, ri. verheissen, zusagen, versprechen. *Syn.* Promitto, profiteor, defero, affero. *Adv.* Cumulatissimè omnia, benignè, celeriter, gratis, liberaliter, liberalissimè, prolixè, studiosè, ultro. *Phras. Polliceor tibi pro certo*, ich verspreche dir dieses für gewiß. Hoc promitto ac spondeo, nec constantia, fidesque deerit promissis. Pro certo hoc tibi polliceor, ac confirmo, me eam rem perfecturum. Promisso hoc teneri volo, & summam promissi mei complebo. Non frustra te spe, ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissa faciam. Promisso fides existet. Qua me obstrinxi sponsione; quo me vinculo sponsionis obligavi, teneri me volo. Fidem tibi

tibi do, me tuâ causâ omnia facturum. Non te pluribus promissis, ac pollicitationibus onerabo, quam quæ solvere sit animus. V. *Promitto*. *Usus.* Ego tibi profiteor, ac polliceor singulare studium meum. Polliceor tibi hoc bona fide. Quæ polliceris, expectabo ego, nec exigam, sed grata erunt, si solveris. Ultrò, benignè, liberaliter pollicetur, imô recipit. Græcia dextram tendit Italiæ, eique suum præsidium pollicetur.

Pollicitatio, onis, f. Verheissung, Zusage, Versprechung. *Syn.* Promissio. *Epi.* Finitæ. V. *Promissum*.

Pollicitor, aris, atus sum, ari. * oft verheissen, theuer versprechen, heilig zusagen. *Usus.* Solicitando, & pollicitando eorum animos lactas.

Pollinctor, oris, m. * Todten-Salber. *Syn.* Unctor cadaverum, funerum curator.

Pollinctura, æ, f. * Salbung der Todten. *Syn.* Curatio funeris.

Polluo, is, ui, utum, ere. beflecken, besudeln, verunreinigen. *Syn.* Maculâ afficio, inquino, contamino, maculo, fœdo; violo, perverto, conturbo. *Usus.* Divina & humana jura inexpiabili scelere, omni flagitio polluit labes illa impura.

Polus, i, m. der Angel, oder Spitze und Gipfel des Himmels. R. à πολέω, *verto. Circa polos enim cœlum vertitur.* *Syn.* Vertex.

Pomarium, ii, n. Baum-Garten. *Syn.* Hortus arboribus consitus.

Pomeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Postmeridianus. *Usus.* Tempus, somnus, deambulatio pomeridiana.

Pomœrium, ii, n. Zwinger, eine Weite inn, und ausser den Stadt-Mauern herum. R. *quasi* ponè mœnia. *Syn.* Locus circum mœnia vacuus. *Usus.* Jura pomœriorum.

Pompa, æ, f. Pracht, Gepränge, Pomp. *Syn.* Spectaculum, apparatusque solemnis cum ostentatione & magnificentia quadam, qualis fieri solet in publicis supplicationibus, & triumphis. *Epi.* Acerba, molesta, tota. *Usus.* In dicendo speciem, & pompam adhibere. Cadaver exequiis, pompâ, laudatione spoliatum. Tota petitio illustris, splendida, pompæ plena, summam speciem, ac dignitatem habuit.

Pomum, i, n. Baum-Frucht, als Apfel, 2c. R à πῶμα, seu πόμα, *potio: antiquitus enim ex pomis fiebat potio.* *Epi.* Crudum, maturum & coctum. *Usus.* Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam & aspectus.

Pondero, as, avi, atum, are. wägen, erwägen. *Syn.* Pendo, appendo; expendo, examino, æstimo. *Usus.* Causæ ratione, non vocibus ponderari debent. Quo animo fecerit, imprimis ponderandum est. Judiciô certô aliquid ponderare. Fides ex fortuna non est ponderanda. Rem non suis ponderibus, sed populari quadam trutinâ examinare, non convenit judici, cujus est, causas quaslibet suis momentis ponderare. V. *Examino, expendo*.

Ponderosus, a, um. wichtig. *Usus.* Ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actionum, sed etiam opinionum.

Pondo, n. *plur. indeclin.* Pfund. R. à Pendo. *Syn.* Libra. *Usus.* Auri pondo centum.

Pondus, eris, n. Gewicht, Schwere. *Syn.* Gravitas, momentum. *Epi.* Contrarium, dignum æstimatione, inæstimabile, grande, grave, infinitum, innumerabile, argenti, naturale, par. *Usus.* 1. In terram omnia feruntur suo pondere. Magnum auri, majus argenti pondus. Suis rem ponderibus examinare. 2. *Vis, autoritas, gravitas, momentum,* Macht, Ansehen, Werth. Tuæ litteræ maximi sunt apud me ponderis. Verborum pondera. Singula verba, singula pondera.

Ponè, nahend, nahe dabey. *Syn.* Post. *Usus.* Antè, ponè, ad dextram, ad lævam, sursum, deorsum.

Pono, is, posui, positum, ere. setzen, legen, stellen. R. à πονέω, *tolero, sustineo.* *Syn.* Propono. *Usus.* 1. Rem in medio conspectu ponere. Ponere alicui quæstionem. 2. *Depono,* ablegen. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. 3. *Adhibeo, adjicio,* anwenden. In aliqua re multum operæ, curæ; totum animum, curam, diligentiam ponere. 4. *Consumo,* verzehren. Diem, multum temporis in aliquo negotio ponere. Ponere longam orationem in re aliqua. 5. *Figo, statuo, repono, censeo, reputo, colloco, judico, puto,* dafür halten, darauf halten. Ponere mortem in malis; aliquid in laude, vitio ponere; in beneficii loco, in minimis, in lucro ponere. Multum in alicujus fide, ac prudentia ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. In una celeritate posita salus est. Salutem pa-

patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror. Ponere beneficium apud ingratum. Se extra culpam ponere, alle Schuld völlig von sich ableinen. 6. *Rem in medio ponere*, *ponere ante oculos*, vor Augen stellen. Ponere in loco testimonii aliquid; locô sceleris aliquid ponere. In te positum est, es stehet bey dir. Ponamus, satis in eo fuisse orationis & ingenii, gesetzt, es sey, &c. Finge, rem ita habere; fac, ita esse; puta, statim interrogari te.

Pons, tis, m. Brücke, Steg. *Epi.* Angustus, aureus. *Phras.* 1. *Ex Insula pontem ad urbem fecit*, *vulg.* er hat von der Insul über den Fluß zu der Stadt eine Brücke geschlagen. Insulam ponte factô conjunxit urbi; pons lapideus flumini impositus jungit urbem. Urbs angustô ponte adjungitur & continetur. 2. *Pontem facere*, eine Brücke schlagen. Fluvium ponte jungere; ripas committere; pontem sternere; pontem inducere; pontem consternere; flumen ponte consternere; pontem in flumine facere; fluvio pontem imponere; fluminis aut fossæ transitum ponte conjungere. 3. *Pontem rescindere*, die Brücke abtragen, abwerfen. Pontem à tergo interscindere; rescindere, dissolvere, rumpere, interrumpere, disturbare, intercidere. *Usus.* Pontem facere, efficere. Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere, die Brücke herab lassen.

Pontifex, icis, m. Obrister Priester. *Syn.* Antistes Sacrorum, Religionis; qui sacris præest & publicis sacerdotiis. *Epi.* Magnus, maximus, peritissimus, veteres, minores. *Phras.* 1. *Pontifex Romanus*, Römischer Pabst. Summus DEI in terris Vicarius; Christianæ Religionis summus Antistes, *vel* Interpres; Christianæ Reipublicæ Moderator & Rector; supremus Christianæ rei Arbiter; summus Ecclesiæ pastor; Christianæ Reipublicæ Caput ac Princeps. 2. *Pontificem creare*, einen Pabst erwählen. Summum alicui Pontificatum deferre; summum, augustissimúmque sacerdotium alicui conferre; ad summi Pontificatus fastigium aliquem evehere; vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere; Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre; ad Pontificii imperii principatum aliquem evocare; aliquem eligere, qui DEI vice in terris fungatur. 3. *Pontifex nunc est Clemens XII.* der Zeit ist Römischer Pabst Clemens der zwölfte. Christianæ Reipublicæ clavum tenet; gubernacula moderatur; vicariam Christi in terris potestatem obtinet; Christianæ Reipublicæ præest, præsidet; Christianæ Reipublicæ Principatum tenet; Christi vices, personámque in terris gerit, sustinet; Pontificatum gerit Clemens XII. *Usus.* Metellus Pontifex diù ei sacerdotio præfuit. Pontificis partes, munia gerere, agere, sustinere.

Pontificalis, e. das zum Amte eines obristen Priesters gehörig. *Usus.* Autoritas, jus Pontificale.

Pontificatus, ûs, m. das Amt eines obristen Priesters. *Phras.* Summi Pontificis dignitas; supremi pontificatûs honores; Pontificia potestas nullis terrarum finibus circumscripta; sacerdotalis Imperii Majestas; Ecclesiæ universæ, Christianæ Reipublicæ Principatus. Vicaria Christi in terris potestas; summum augustissimúmque sacerdotium. *Usus.* Statæ Ceremoniæ Pontificatu continentur.

Pontificius, a, um. zum Amte eines obristen Priesters gehörig. *Syn.* Pontificalis. *Usus.* Jus Pontificium.

Pontus, i, m. das Meer. *Usus.* Pontus Euxinus.

Popina, æ, f. eine Gar-Küche, Zehr-Haus. *Syn.* Ganea, culina. *Epi.* Teterrima, tenebricosa. *Usus.* In lustris, popinis, alea, vino tempus ætatis omne consumere.

Poples, itis, m. Knie-Scheibe. *Syn.* Pars genu posterior.

Populabundus, a, um. * alles raubend und verwüstend. *Usus.* Populabundi magis in fines excurrerunt, quàm justi belli more.

Popularis, e. gemein, des gemeinen Volks eigen. *Syn.* Vulgaris. *Adv.* Maximè, verè, fallaciter, fictè, sapienter, vehementer. *Usus.* 1. Verba popularia; ad popularem modum, sensumque accommodata. 2. *Populi studiosus*, dem gemeinen Volke zugethan. A gravitate Patrum desciscere; & popularem fieri. Qui ea faciunt, dicuntque, quæ multitudini jucunda, populares dicuntur. Causa plausibilis & popularis. Rumusculos populares aucupari. Auræ popularis captator evasit. 3. *Civis conterraneus*, *vulg.* Landsmann. Socrates non popularis alicujus loci, sed civis mundi. Solon popularis meus.

Populariter, nach des gemeinen Volks Weise. *Usus.* Populariter vivere, loqui.

Populatio, onis, f. Plünderung, Verheerung. *Usus.* Illa gens populationibus, incursionibúsque melior est, quàm

justâ pugnâ. Latè populationem facere. Hostem populatione prohibere.

Populor, aris, atus sum, ari. verwüsten, öde machen, verheeren. *Syn.* Vasto, vastitatem infero. *Phras. Hostis late populatus est omnia*, der Feind hat alles weit und breit geplündert. Incursiones fecit in agrum Romanum; prædas egit, agrum depopulationibus & incendiis deformavit; populatione fines eos peragravit; cum agris vicisque urendo, populandoque bella gessit; cum ferro ignique excursiones fecit in agrum Romanum; agrum excursionibus depopulatus est; omnis ira belli ad populationem agri vertit; fœdati agri, terror injectus oppidis; per expeditiones parvas, nocturnis incursionibus vastitatem agris intulit; prædas ex villis, vicisque egit ingentes, nulla incolumi relictâ re, cui ferrô, aut igni noceri posset; vicos expugnavit, inflammavit tecta, hominum, pecudumque prædas egit; vicos per devastationem deussit; incursavit in fines Rom. populationem fecit; vastati agri, ustique, nec solum modò vastum Romanis relictum, sed vicis quoque illatus ignis est; populabundus in agrum Rom. incidit, cumque ferret passim omnia, atque ageret cædes ac incendia faceret, nihil intactum bellô reliquit; infestô exercitû populabundus ivit, multiplicemque prædam cepit; agrum populabundus iniit, neque latius unquam actæ prædæ sunt. V. *Vasto*. *Usus*. Noctu agros populabatur.

Populus, i, m. das Volk. *Syn.* Multitudo, civium multitudo, plebs, vulgus, plebecula urbana. *Epi.* Absens, amicissimus, appetens omnium bonorum, desipiens, diversus, exorabilis, fidelis & illustris, fœderatus, fortis, frequens, gratus, ingratus, invictus, invitus, languens, effrænatus, liber, levissimus, orbus, peculiaris, sollicitus, terribilior, virtute, justitiâ charior, vacuus metuum, vanus, urbanus, universus, omnium gentium dominus atque rector. Populi procerissimi, boni, firmique, externi, florentes atque integri, immensi, immunes, imperiosi, parati, opulenti, potentes, privati, non solum conscii libidinis sed etiam injusti. *Usus*. Populus Romanus victor omnium gentium. Populus ex incertissimo sumit animos.

Porcus, i, m. ein Schwein, eine Sau. *Syn.* Sus. *Epi.* Femina. *Usus*. Villa abundat porcô, hædô, agnô. Porco anima pro sale data est, ne putresceret.

Porrectio, onis, f. das Ausstrecken. *Epi.* Facilis. *Usus*. Brachiorum, digitorum porrectio, *vel* contractio.

Porrigo, is, exi, ectum, ere. ausstrecken, darreichen. *Syn.* Tendo, intendo, extendo, admoveo.)(*Contraho*. *Adv.* Aliquando. *Usus*. Porrigere suam fidem, dextram supplici, jacenti, afflicto. Manus in mensam porrigere. Urbs in longum porrecta.

Porrigo, inis, f. * Erb-Grind. *Genus morbi inter pilos*. *Usus*. Impexâ porrigine fœdum caput.

Porrò, gewißlich, weiter, ferner, forthin. *Syn.* Sed, igitur. *Usus*. 1. Vide porrò cætera. 2. *Sane*, fürwahr. Restant plura, sed exigua porrò, & minima.

Porta, æ, f. Thor, Pforte. *Syn.* Janua. *Epi.* Triumphalis. *Phras. Portas perfringere*, die Thüre einsprengen. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere; seras, claustraque refringere; portas exscindere; portis vim afferre. *Usus*. Bibulus pedem portâ non extulit. Porta cataractâ dejecta clausa erat, eam partim vectibus levant, partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut recti subire possent.

Portendo, is, di, tum, ere. vorbedeuten, Anzeichen geben. *Syn.* Prænuncio, prædico, præmonstro. *Usus*. Significationes rerum futurarum, quæ tum vigilantibus, tum dormientibus portenduntur. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Quod ostendunt, portendunt, monstrant, prædicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. V. *Omen*.

Portentosus, a, um. seltsam, wunderlich. *Syn.* Monstrosus, prodigiosus.

Portentum, i, n. ein Anzeichen, Vorbedeutung, Wunderzeichen; Zeichen, so etwas vorbedeutet. *Syn.* Monstrum, prodigium. *Epi.* Certissimum, maximum, fatale. *Usus*. Clodius fatale portentum Reipublicæ. V. *Prodigium*.

Porticus, ûs, f. Schwibbogen, ein verdeckter Gang. *Syn.* Ambulatio, xystus. *Epi.* Excelsa, inferior, minus onerosa, & multò quidem facilior. *Usus*. Pavimentata porticus, in qua inambulavimus. Porticû ædes cingere.

Portio, onis, f. Antheil, Portion. *Syn.* Pars. *Usus*. Omnes Asiæ civitates pro portione in provincias descripsit. Frumentum Mamertinis pro portione imperatum.

Portitor, oris, m. ein Mauthner, Zollner, der die Leute überführet. *Syn.* Publicanus, exigendis portoriis præfectus. *Usus*.

Por-

Portitorum quæstus in omnium odium incurrit.

Porto, as, avi, atum, are. tragen. R. à Φορτος, *Onus, quod à* Φέρω, *fero.* *Syn.* Fero, comporto, defero, deporto, conveho. *Adv.* Undique furtâ. *Usus.* Ad Antonium frumentum omne portatur. Omnia mea mecum porto.

Portorium, ii, n. allerley Zoll, Fahrgeld, Fuhrlohn, Schifflohn. *Syn.* Vectigal, quod in portu exigitur pro mercibus &c. *Epi.* Certum. *Usus.* Portorium imponere, portorii nomine aliquid exigere; portorium dare; portorium locare alteri, *vel* conducere. Omnia Italiæ portoria sublata sunt. V. *Vectigal.*

Portuosus, a, um. voll Schifflanden, Anfuhren. *Usus.* Mare minimè portuosum.

Portus, ûs, m. ein Port, See-Haven, Schiff-Lände. *Syn.* Locus in littore tutus appellendis navibus; portûs claustra. *Epi.* Celeberrimus, plenissimus navium, optimus, propior, tranquillus & tutus, clausus, ultimus. Manufacti, munitissimi. *Phras.* *Portum contingere propter ventum non potuimus,* wir haben den Port, widrigen Winds halber, nicht erreichen können. Portum reflante vento tenére non potuimus; rejecti sumus à portu reflante ventô; portum ventus eripuit; summovit nos à portu ventus; ne portum obtinere, ingredi, subire liceret, ventus effecit; portum reflante vento inire, assequi non licuit; venti vis adversi portû nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit; portum subire conantes vis adversa venti repulit, rejecit. *Usus.* Ex portu prodire, progredi, vom Lande abstegeln. In portum invehi, deferri, venire, se recipere; portum capere; portum tenere; an Port gelangen. Naves in portum cogere, conjicere, compellere, die Schiffe an einen Port anländen. In portu esse, in portu navigare, *in tuto esse, extra periculum esse,* in guter Sicherheit stehen. Fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis. Portus ac perfugium, eine sichere Zuflucht.

Posco, is, poposci, ere. fordern, ernstlich begehren. *Syn.* Peto, flagito, requiro. *Usus.* Non desinit à me litteras poscere. V. *Peto.*

Positio, onis, f. Lager und Gegend des Orts. *Usus.* Urbis positio pulcherrima.

Possessio, onis, f. Besitzung, Innhabung. *Syn.* Jus possidendi: bona, prædia, fundi. *Epi.* Caduca, vacua, certa, stabilis, flagitiosa, incerta, infinita, libera & immanis, major, perpetua, privata, propria, pulcherrima, tota, vetus. Possessiones alienæ, diuturnæ, ineptæ, in casu positæ, innumerabiles, invidiosæ, paternæ atque avitæ, reliquæ, relictæ, sacrosanctæ, variæ & multæ, venales proscriptæ, voluptuariæ, urbanæ, rusticæ. *Usus.* Dare possessionem secundùm tabulas; in possessionem ex edicto mittere, einem den Besitz geben. In possessionem alienam irruere; in possessionem proficisci, venire, ire; in possessionem quasi vacuam & caducam involare; pedem in possessionem ponere; possessionem occupare, frembde Güther in Besitz nehmen. Possessionem habere, tenere; in possessione aliquid retinere; in possessione esse, consistere, manere, den Besitz haben und behalten. Possessione aliquem pellere, depellere, deturbare, exturbare, movere, dimovere, dejicere, einen aus dem Besitz vertreiben. Possessione cedere, decedere, den Besitz abtreten. Possessionem recuperare, wiederum zum Besitz kommen. Possessionem restituere, den ruhigen Besitz wiederum einräumen.

Possessor, oris, m. ein Besitzer, Innhaber. *Epi.* Acerrimus, turpissimus. *Usus.* Possessores suis ædibus pelluntur. Virtutum possessores num pauperes nominabimus?

Possideo, es, sedi, sessum, ére. besitzen, innhaben. *Syn.* Teneo. *Adv.* Honestiùs, communiter, longè aliter, precariò, propriè, verè, imprudentissimè, publicè, rectè. *Usus.* Plus fidei, quàm artis in se possidet. Magnam vim, & religionem possidet paternus sanguis. Forum armatis possidet.

Possum, potes, potui, posse. können, mögen, vermögen. *R. Potis sum.* *Syn.* Licet, queo, valeo, polleo, potestas est, potestatem habeo, potestâte valeo, facultas est, facultatem habeo, potis sum; facultas, potestas datur; mihi liberum est, optio est & potestas; facultas fert. *Adv.* Amplius nihil, amplius quid, commodissime, fortasse, cumulatissimè, facillimè, melius, multum auctoritate, multum ingenio, nusquam, omninò nihil, parum usu, perridiculè, planè, planè non, nullô modô, plurimùm apud aliquem, plurimùm in dicendo, multùm mari, opibus, pecuniâ, viribus, pulchrè, non curatè, rectè, quam maximè, quoquo modo, suprà nihil, tutò non. *Phras.* 1. *Si possem, libenter onus hoc subirem,* wann ich könnte, wolte ich gern die Mühe auf mich nehmen. Si tantam rem efficiendi facultatem haberem; si res mihi integra foret, & libera; si liceret; si copia esset & facultas; si facultatem res tempúsque concederet; si soluta mihi essent omnia; si in manu esset; si meorum esset nervorum; si ferendo essem, libenter hoc onus subirem. 2. *Hoc tibi possum promittere,* dieses kan ich dir versprechen. Tantum polliceri habeo; affirmare istud pro certo habeo, mihi nec animum, nec industri-

defuturam; istud, quin promittam, nihil prohibet. 3. *Non potui me ultra defendere*, ich habe nicht länger können Widerstand thun. Non reperiebam, quemadmodum me defenderem; nihil erat, quô me tuerer; jam me omnis defensio defecerat; erepta mihi jam erat, & adempta omnis potestas me tuendi; necquidquam mihi porrò consulere; rerum mearum jam planè eram impotens; nec fugæ, nec pugnæ satis jam potens eram deprehensus in medio; eo processeram, ut receptum ad tutiora consilia non haberem; ad ulteriorem defensionem, luti & virium infirmitas me impediebat; copia jam non erat, nec facultas ultrà hosti obsistendi; non jam erat defendendi mei locus; præcisa mihi erat omnis porrò defensio; effugere jam hostis manus non poteram. 4. *Ego prodesse tuæ causæ non multum possum*, ich kan dir zu deinem Handel nicht viel helfen. Minimum tibi in me momentum est ad causæ tuæ patrocinium; parùm in me præsidii est ad causam tuam defendendam. 5. *Loqui præ lachrymis non potuit*, er hat für Weinen nicht reden können. Dicendi lachrymæ simul spiritum, simul vocem inclusère; nec jam natura ferebat, ut cœptum sermonem pertexeret lachrymis impeditus. 6. *Defendam te, quantum possum, vel pro posse te defendam, vulg.* ich werde dich nach äusserstem Vermögen beschützen. Defendam te pro virili parte; quoad feret facultas; quoad ejus fieri poterit; quoad ejus facere potero; si quô pactô potero, strenuè tuas partes agam. *Usus.* Ego usu parùm, nec ingeniò satis possum. Quod fieri poterit, non negligam. Quantùm valeo, quantumque possum. Non possum, quin exclamem. V. *Valeo, Potestas.*

Post, nach, hinterwärts. *Syn.* Posteà, posthac, post id tempus, sub, secundùm.)(*Ante, à fronte, initio, primo. Phras. Paucis post illud prælium annis*, wenig Jahre nach jener Schlacht. Paucis annis, quàm pugnatum erat; secundùm atrocissimum illud prælium; paucis interjectis annis; paucis ab illo prælio annis. *Usus.* Aliquot post menses. Consul post urbem conditam felicissimus. Paucis post diebus. Paucos post annos.

Posteà, darnach, hernach, nach diesem. *Syn.* Post, posthac, posteriùs, præterea, deinceps, tum, inde, secundùm ea, reliquô tempore. *Usus.* Cedo, quid postea?

Posteaquàm, nachdem. *Syn.* Postquàm. *Usus.* Posteaquàm ego veni. Postea verò, quàm ego veni.

Posteri, orum, m. Nachkömmlinge. *Syn.* Posteritas, qui inferioris sunt ætatis. *Usus.* Horum posteri degenerârunt. Ut esset ad posteros miraculi ejus monimentum. Maxima pars ejus gloriæ in posterorum memoriam promineat.

Posterior, oris, *g. c.* folgende, nachkommende.)(*Superior. Usus.* 1. Posteriores cogitationes ut ajunt, sapientiores esse solent. Posterius ista videamus. 2. *Minus charus*, weniger werth und angenehm. Suam salutem utilitati Reipublicæ posteriorem ducere. Omnia libertate posteriora ducere.

Posteritas, atis, f. Nachwelt, Nachkommenschaft. *Syn.* Posteri. *Epi.* Immemor, infinita. *Phras.* 1. *Gloria tua ad posteritatem perveniet*, deine Glory wird sich bis auf deine Nachkömmlinge erstrecken. Ad seros nepotes usque propagabitur; ad eos, qui ex te nascentur, orientur; ad tuos successores; ad eos, qui abs te originem, genus ducent; qui abs te descendent, dimanabit; posteritas tuæ gloriæ particeps erit. 2. *Posteritas omnis de te loquetur*, es wird die Nachwelt von dir reden. Nulla de te posteritas conticescet; gloriam tuam posteritas alet; commemoratio nominis tui non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria sæculorum omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet. V. *Fama, gloria. Usus.* Optimus quisque posteritati maximè servit.

Posterus, a, um. nächgehend, folgend. *Syn.* Consequens.)(*Primus. Usus.* Die posterô. Illud verò posterum est, & consequens. Ita præsentit in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur. Longè in posterum prospicere, providere.

Posthabeo, es, ui, itum, ére. nachsetzen, minder achten. *Syn.* Postpono, negligo, posteriorem duco. *Usus.* Omnibus rebus posthabitis se Philosophiæ dat totum. Privatum dolorem post communem causam habere.

Posthac, hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde, deinceps.)(*Antehac, hoc tempore. Usus.* Nihil posthac mihi tecum erit.

Posthæc, hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde.

Posthumus, i, m. nach des Vaters Tode gebohren. *Syn.* Natus post humatum patrem.

Postica, æ, f. die hintere Thüre. *Usus.* Posticâ recedere dicitur, qui furtim abit, aliis inscius se subducens.

Po-

Postis, *is*, m. Pfoste, Hinter-Pfoste der Thür. *Syn.* Januæ tabula, latus portæ. *Usus.* Postem teneri in consecratione templi oportet; ibi enim postis est, ubi templi aditus, & valvæ ambulationis.

Postliminium, ii, n. Recht der Wiederkunft. *Usus.* Postliminio redire.

Postmeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Pomeridianus.

Postmitto, is, misi, missum, ere. unterlassen, nicht achten. *Syn.* Postpono, omitto. *Usus.* Quod in hominis agrestis periculo non postmitteret, id in viri doctissimi insidiis dissimulandum putavit.

Postmodò, & postmodùm. *hernach, darnach. *Usus.* Postmodo gaudebis, te iræ moderatum fuisse.

Postpono, is, posui, positum, ere. nachsetzen, minder achten. *Syn.* Posthabeo, post aliquid habeo; posteriùs duco. *Usus.* Omnia postposui dum patri obedirem.

Postquam, nachdem, demnach. *Syn.* Ubi, simul, simul ac, simul ut, simul atque. *Usus.* Postquam mihi proposui.

Postremò, letztens, zuletzt. *Syn.* Postremùm, novissimè, ad ultimum. *Usus.* Quæro igitur primùm, deinde &c. postremò.

Postremus, a, um. der letzte. *Syn.* Ultimus, extremus, novissimus, qui agmen claudit, *vel* cogit.)(*Primus.* *Usus.* 1. Alia prima ponet, alia postrema. 2. *Pessimus*, übleste. Homines postremi. Servitus est postremum malorum omnium.

Postridiè, einen Tag darnach. *Syn.* Postero die. *Usus.* Postridiè ejus diei; postridiè Bacchanalium.

Postulatio, onis, f. das ernstliche Begehren, Anforderung. *Syn.* Postulatum. *Epi.* Æqua & honesta, brevis, impudens, turpis, valentior opinione. *Usus.* Concessit senatus postulationi meæ. Si vobis æqua & justa postulatio videtur.

Postulatum, i, n. Forderung, ernstliches Begehren. *Syn.* Postulatio. *Epi.* Commune, gravissimum in aliquem, intolerabile, novum, ridiculum. *Usus.* Reliquum est, ut remittantur postulata per litteras. Postulata interponere, edere, ad aliquem deferre, accipere. Postulata Geometrarum.

Postulatus, ûs, m. *Forderung, ernstliches Begehren. *Usus.* Matris Postulatû.

Postulo, as, avi, atum, are. fordern, ernstlich begehren. *Syn.* Peto, posco, desidero, requiro.)(*Recuso.* *Adv.* Acriùs, ampliùs, arroganter, impudenter, nominatim, planè, præclarè, vehementiùs, nimirùm, stultè. *Usus.* 1. Omnia à me postulas, & expectes. Ut temporis ratio, ut tua fides postulavit. Postularunt me de fœdere. Postulare fidem publicam. 2. *Accuso*, anklagen. Ego Appium eadem lege de majestate postulavi. V. *Peto*, *Desidero.*

Potatio, onis, f. das Zechen und Sauffen. *Syn.* Perpotatio. *Epi.* Modica. *Usus.* Hesterna potatione oscitans.

Potator, oris, m. *Säuffer. *Syn.* Potor. *Phras.* *Potator est magnus*, *vulg.* er ist ein grosser Säuffer. Intemperantissimis perpotationibus deditus; diem mero frangere, obruere se vino, vino sepeliri solitus; temulentiæ notâ infamis est; vini pernicies, gurges & helluo vini est; qui se vino intemperantiùs ingurgitat; patrimonium suum, facultates suas potationibus intemperantissimis lacerat; potationibùs insanum in modum indulget; natus ad pocula exsiccanda; qui, si vino incaluerit, poscere majoribus poculis, & Græco more bibere solet; largiore vino uti solitus; non modò invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. V. *Bibo*, *Ebrius.*

Potens, tis, *g. o.* vermögend, mächtig. *Syn.* Qui in magna potentia est, qui magnas vires, magnas opes habet; summa potestate præditus, magnis copiis & opibus affluens; firmus opibus; armis opibusque præpotens. *Usus.* Ampla & potens civitas. Is potens, ac florens per medium forum volitabat. V. *Magnus*, *Potestas*, *Possum.*

Potentia, æ, f. Macht, Gewalt. *Syn.* Opes, vis, potestas, nervi, vires. *Epi.* Aliena, gratiosa, intolerabilis, invidiosa, inutilis, levis, inops, magna, nimia, nova, perniciosa, senatoria, singularis, summa, periculosissima. *Usus.* Potentia est ad sua conservanda, & alterius obtinenda, idonearum rerum facultas. Magnam potentiam consequi. Intolerabilis est ejus potentia. V. *Potestas.*

Potestas, atis, f. Macht, Gewalt, Vermöglichkeit. *Syn.* Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio, vis potestatis, manus. *Epi.* Incredibilis, infinita, integra, justa, legitima, libera, magna, nimia, par, patria, pestifera, prætoria, privata, regalis, regia, sempiterna, summa, tenuis, tota, tribunitia, amplissima, extraordinaria. *Phras.* 1. *Virtutis maxima est potestas*, die Tugend hat eine überaus grosse Gewalt. Omnia sunt in potestate, ac ditione virtutis. Planè rerum omnium domina virtus est. Virtus latè dominatur. Virtus una regnat ubique locorum; summum jus, summum imperium habet in res omnes; vim habet infinitam; omnes superat difficultates; durissima quæque perrumpit; nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimescit; omnia

 jure

jure, ac poteſtate complectitur; præeſt cunctis rebus humanis; imperium habet in omnia; virtuti cuncta parent, cedunt; virtuti ſubjecta ſunt humana omnia. Quid eſt, quod aſſequi virtus non poſſit? 2. *Cæſar habuit ſummam poteſtatem*, der Cæſar hat die höchſte Gewalt und Macht gehabt. Cæſaris infinita erat Romæ poteſtas, nec ullis legibus circumſcripta: Cæſar ſub jus ſuum, ac poteſtatem terrarum orbem ſubjunxit; omnia ſuis armis obtinebat; orbem terrarum in ſua poteſtate, ac ditione tenuit; fortuna ſummam rerum ad Cæſarem detulit; penes Cæſarem poteſtas & dominatus erat rerum omnium; omnia in unius Cæſaris poteſtate vertebantur; Cæſar unus omnia Romæ poterat; Cæſar unus omnium maximè opibus, armis, potentia valebat. 3. *Hoc in tua poteſtate eſt*, das ſtehet in deiner Macht. Per te ſtat, quò minùs &c. in tua voluntate id totum vertitur; tua in manu eſt; integrum tibi eſt; ejus rei arbitrium penes te eſt. Eſt hoc in tua poteſtate ſitum; ejus rei penes te poteſtas eſt; in tua poteſtate poſitum eſt; poteſtas ejus rei tota tua eſt. 4. *Poteſtatem alicujus reſtringere*, eines ſeine Gewalt und Macht enger einſchlieſſen. Habenas adducere; in ordinem cogere; alicujus poteſtatem arctioribus cancellis concludere, circumſcribere, conſtringere. 5. *Poteſtatem ampliare*, einem eine gröſſere Gewalt zulaſſen. Habenas remittere; ampliorem poteſtatem facere, dare, concedere, permittere, deferre. 6. *Eſt ſub poteſtate mea*, er ſtehet unter meiner Gewalt. In mea illum poteſtate habeo, teneo, contineo; in mea poteſtate ac ditione hominem teneo; meo imperio obnoxius eſt, ac ſubjectus. *Uſus.* Magiſtratuum poteſtatem obſidere; redigere aliquem in ſuam poteſtatem ac ditionem; ſub alterius ſe poteſtatem ſubjicere. Iram in poteſtate habere, wiſſen, den Zorn zu mäſſigen. Judices cum ſui poteſtatem non facerent, ſich nicht ſehen laſſen, niemand vor ſich laſſen. Se in poteſtate ſenatus futurum dixit, gehorſamen, ſich dem Rathe unterwerfen. De poteſtate exire, unſinnig werden. Pro poteſtate aliquid imperare. Loquendi poteſtatem facere. Liberum ſpiritum ducendi nullam habeo poteſtatem. E ſua poteſtate dimittere aliquem. Eſt mihi ejus rei ampliſſima poteſtas, ich habe alle Gewalt. Poteſtatem nocendi adimere, præcidere, eripere; poteſtate nocendi exuere, privare, alle Gewalt zu ſchaden benehmen. V. *Poſſum.*

Potio, onis, f. Tranf. *Syn.* Potus. *Epi.* Dulcicula, media, prima, modica, contentiſſima. *Uſus.* Medicus prima potione mulierem ſuſtulit.

Potior, oris, g. c. der beſſer, lieber, fürträglicher iſt. *Syn.* Antiquior, charior, melior, prior. *Phraſ. Cives potiores eſſe debent peregrinis*, die Bürger gehen den Frembdlingen vor. Civium in urbe partes ſunt præcipuæ; cives anteferendi ſunt exteris; potior habenda eſt ratio civium, quam advenarum. Primum officium civibus, alterum exteris ac peregrinis debetur. *Uſus.* Mors mihi ſervitute ſemper erit potior. Nihil mihi meâ famâ potius. V. *Præfero.*

Potior, iris, itus ſum, iri. erlangen, bemächtigen. *Syn.* Impetro, teneo, poſſideo, fruor.)(*Careo.* *Adv.* Abundè rebus. *Uſus.* Rerum, civitatis, regni potiri. Pace potimur. V. *Fruor, habeo, poſſideo.*

Potiſſimùm, hauptſächlich, vornehmlich. *Syn.* Maximè, quammaximè, præcipuè. *Uſus.* Quærenti mihi, quid ad te potiſſimùm ſcriberem.

Potiùs, eher, der. *Syn.* Citiùs, priùs, magis. *Uſus.* Magnus homo, vel potiùs ſummus.

Poto, as, avi, atum, are. trinken. R. à πότος, *Syn.* Bibo, perpoto. V. *Bibo, Potator.*

Potor, oris, m. * Trinker, Säuffer. *Uſus.* Aquæ potores. V. *Potator.*

Potus, ûs, m. Tranf. *Syn.* Potio. *Epi.* Immoderatus. *Uſus.* Immoderatò potû, paſtûque obſtupefactus animus.

Præ, vor, gegen, vorher. *Syn.* Propter. *Uſus.* 1. Non poſſum præ lachrymis ſcribere. 2. *Comparando*, da man einen Vergleich machet. Hominem præ ſe neminem putat. Præ nobis felix & beatus.

Præbeo, es, ui, itum, ére. darreichen, überreichen. *Syn.* Impertio, do, præſto, exhibeo. *Adv.* Libenter ſe credulum, minuatim, perexiguè, publicè victum, viciſſim ſe auditorem præbere. *Uſus.* Leniſſimum ſe, duriorem alicui, æquum ſe judicem præbere. Os ſuum ad contumeliam præbere.

Præbitor, oris, m. Ausgeber, Verweſer, Ausſpender. *Uſus.* Macedones non te Regem, ſed miniſtrum ſuum, & præbitorem putant.

Præcaveo, es, cavi, cautum, ere. verhüten, vorbiegen. *Syn.* Declino, vito. *Adv.* Diligentiſſimè peccata, difficillimè. *Uſus.* Peccata diligentiſſimè præcavere. V. *Caveo.*

Præcedo, is, ceſſi, ere. vorher gehen, übertreffen. *Syn.* Præeo, præcurro, prægredior,

dior, antecedo. *Usus.* Agmen præcedere. Præcedere aliquem autoritate. V. *Præeo, Antecedo, Excello.*

Præcellens, tis, *g. o.* vortrefflich. *Syn.* Excellens, præstans. *Usus.* Vir animô, virtute, rebus omnibus præcellentissimus. V. *Egregius.*

Præcentio, onis, f. das Vorsingen. *Syn.* Cantus, qui aliquid præcedit. *Epi.* Firma animi, similis, propria, diversa, tribunitia.

Præceps, cipitis, *g. o.* schnell, unbesonnen, übereilig. *Syn.* Inconsideratus, periculosus. *Adv.* Jam pridem ad pœnam. *Phras.* 1. *Locus præceps,* ein jäher Ort. Rupes abscissa undique & abrupta; collis ascensu, aditu minimè molli, ac clementi. 2. *Homo præceps,* ein unbesonnener jäher Mensch. Vitiô ingenii vehemens, & impotens; in omnibus consiliis præceps & devius; ferox, rapidusque in consiliis, ac linguâ immodicus; impotens iræ, animi; amentiâ cæcus & præceps; qui nullo consilio fertur; qui auferri se sinit impotentis animi vitiô. V. *Inconsideratus. Usus.* Dignus, qui præceps ex urbe exturbetur. In præcipitem se locum, ac lubricum committere. Hominem conscientiæ suæ præcipitem agunt. V. *Inquietus.*

Præceptio, onis, f. Lehre, Lehr-Satz. *Syn.* Præceptorum explicatio, doctrina. *Usus.* Propria ea est Stoicorum præceptio.

Præceptor, oris, m. Lehrmeister. *Syn.* Doctor, magister. *Epi.* Fortis. *Usus.* Præceptorem aliquem habere; præceptore uti aliquô. Vivendi præceptores, atque dicendi.

Præceptum, i, n. Lehre, Geboth. *Syn.* Monita, admonitio, institutum, jussum, via, ratio, præceptio. *Epi.* Acutum, breve, commune, dissimile, extremum, majus, necessarium, vetus. Præcepta certa, contraria, communia, firma, stabilia, conjuncta naturæ, historica, magna, mortifera, salutaria, multa, oratoria, peracuta, pervulgata, plurima, præclara, propria, reliqua, summa, superiora, vetera. *Usus.* Præcepta de re militari alicui dare, tradere; præceptis aliquem erudire. Hoc præceptum diligenter noscendum, discendum, tenendum, servandum. His præceptis te obtemperare oportebit.

Præcerpo, is, psi, ptum, ere. von einem andern nehmen, zuvor abreissen. *Syn.* Præripio. *Usus.* Non præcerpo fructus officii tui.

Præcertatio, onis, f. Vorspiel zum Streit.

Præcido, is, cidi, cisum, ere. abhauen. *Syn.* Incido, seco, amputo, præcludo. *Adv.* Planè aliquid, planè sine ulla exceptione. *Usus.* Amicitiam magis sensim dissuere decet, quàm repentè præcidere. Spem alicui omnem, sibi ipsi licentiam, liberatémque præcidere. Sermonem præcidere, & abscindere. Præcide semel, & statue, quid velis.

Præcingo, is, xi, ctum, ere. umgürten. *Syn.* Cingo.

Præcino, is, cinui, centum, ere. vorsingen. *Syn.* Prænuncio, prædico, antecapio. *Usus.* Eâ re magnum aliquid Dii præmonstrant, & præcinunt.

Præcipio, is, cepi, ceptum, ere. vorher hinweg nehmen, voraus nehmen, ebender verstehen. *Syn.* Prænosco, præsentio. *Adv.* Accuratiùs, amicissimè, benè, commodissimè, deinceps, leviter, pro autoritate sua, malè, rectè, sapienter, communiter, præclarè multa, separatim. *Usus.* 1. *Cogitatione præcipere, quæ futura sunt,* ihme voraus einbilden, was geschehen wird. Spem victoriæ tentatô paulatim certamine præcipere. Præcipere gratiam publici beneficii. Gaudia animis præcipere. Pecuniam præcipere, *id est,* prius capere. 2. *Mando,* befehlen. Idem ille hortatur & præcipit. V. *Jubeo, mando, impero.*

Præcipito, as, avi, atum, are. jähling herab-stürzen. *Syn.* Præcipitem ago, dejicio, exturbo, deturbo; *item:* ruo, descendo.)(*Sustineo, jaceo. Phras.* 1. *E ponte se in fluvium præcipitavit,* er hat sich von der Brücke in das Wasser gestürzet. Præcipiti saltû se in profluentem immisit; præcipitem se jactavit è ponte; è ponte in præceps se dedit; præcipitem se dedit. 2. *Emœnibus præcipitatus est,* er ist von der Ringmauer hinab gestürzet worden. Ex præcipiti mœnium loco devolutus est; detrusus in proclive; de muro deturbatus, devolutus; in præceps datus est; è muro præceps actus est; in præceps delatus est. *Usus.* Hoc quidem præcipitare est, non descendere. Sol, hyems præcipitat. Præcipitantem Rempubl. sustinere, retinere. Jacentem non erigere, inofficiosum est; præcipitantem impellere inhumanum. Ubi Nilus in mare præcipitat.

Præcipuè, vornehmlich, insonderheit. *Syn.* Potissimùm, maximè.)(*Communiter.* *Usus.* Omnes Brutum præcipuè observant.

Præcipuus, a, um. der, die, das vornehmste. *Syn.* Peculiaris, proprius.)(*Commune.* *Item.* Primarius, singularis. *Phras.* 1. *Præcipuus in aula est*, er ist der Vornehmste bey Hofe. Princeps est nobilitatis, aulicæ juventutis; flos est aulicæ juventutis, nobilitatis; primas partes habet apud Regem. Secundus à Rege est. 2. *Præcipuus erat inter Latinos*, er ware unter den Lateinern der Vornehmste. Longè tum Princeps erat Latini nominis. Qui jam dudum venerat in dignationem principum, tum etiam inter omnes in omni genere laudis eminebat. Primus longè Latinæ juventutis habitus erat. Principem locum inter Latini nominis populos tenebat; Latinos omnes autoritate ac potentiâ anteiit. 3. *Præcipuum illud est inter omnia*, das Vornehmste aus allem ist jenes. Caput est; illud in maximis rebus, & maximè necessariis, velim, habeas. Illud primum, ac summum est; labor in hoc præcipuè vester sit; nihil priùs, quàm de illo agendum; id caput, & arx est totius controversiæ; opera vobis princeps, ac propè omnis in hoc collocanda erit; antiquissimum illud est habendum. V. *Excellens.* *Usus.* 1. Quod mihi præter cæteros præcipuum fuit, nunc cum cæteris est commune. 2. *Insignis*, absonderlich. Præcipuô quôdam dolore angi; amore in eum fertur singulari, ac studiô præcipuô.

Præcisè, kürzlich, ohne Ausnahme. *Syn.* Breviter.)(*Plene, perfecte.* *Usus.* Præcisè alicui negare aliquid, ac sine exceptione ulla præcidere.

Præcisio, onis, f. Abschnitt. *Figura Rhetorica.*

Præclarè, stattlich, vortrefflich. *Syn.* Rectè, probè, optimè. *Usus.* Præclarè cum iis agitur, si habeant vel simulacrum virtutis. Præclarè aliquid dicere, facere.

Præclarus, a, um. stattlich, vortrefflich. *Syn.* Eximius, egregius, commemorandus, rarus, præcipuus, insignis.)(*Vulgaris.* *Phras.* *Vir præclarissimus*, ein sehr vortrefflicher Mann. Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir; omnibus rebus ornatus; in quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina; genere, honore, copiis, existimatione facilè princeps; Reipublicæ columen, ac sidus; seculi sui decus egregium; vir exempli rectissimi domi, militiæque; longè ante alios eminens; sanctus, innocens, ac divinâ quadam virtute præditus; vir cumprimis honestus; summô honore & pudore, & summô officiô spectatissimus Ordinis sui. V. *Egregius.* *Usus.* Multi in Philosophia præclari, ac nobiles. Egregia & præclara indoles. V. *Præcipuus, excello.*

Præcludo, is, si, sum, ere. die Thüre vor einem zumachen. *Syn.* Claudo, intercludo; præcido.)(*Aperio.* *Adv.* In perpetuum sibi curiam, curiæ aditus præclusit. *Phras.* *Spem veniæ sua sibi pertinacia præclusit*, er hat ihm alle Hoffnung zur Verzeihung durch seine Halsstarrigkeit selbst benommen. Miserationem omnem suâ pertinaciâ exemit; de spe veniæ sua illum pertinacia depulit; spem omnem veniæ suâ sibi pertinaciâ præcidit, incidit ipse; ut spes veniæ extenuaretur indies; ut evanesceret; ut spes jam reliqua esset nulla; suâ ipse pertinaciâ effecit. *Usus.* Omnem tibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclusisti. Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. V. *Tollo.*

Præco, onis, m. Ausruffer, Herold, Verkündiger. *Syn.* Prædicator, buccinator, qui præconium facit. *Epi.* Humanus, publicus, verecundus. *Usus.* Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Curtium. Præconis voci bona alicujus subjicere. Per præconem sibi audientiam facere.

Præcognosco, is, novi; gnitum, ere. zuvor erkennen. *Syn.* Præsentio.

Præconium, ii, n. Ausruffung, Verkündigung. *Syn.* Præconis actio. *Epi.* Acerbum, æternum suorum laborum, domesticum, miserum. *Usus.* 1. Præconium facere, alicui deferre. 2. *Laudatio*, Lob. Non præconium mihi solùm tributum, sed grave etiam clari hominis testimonium impertitum.

Præcordia, orum, n. Häutlein um das Herz: Gemüth. *Syn.* Pectus, intestina: animus. *Usus.* 1. Iram in pectore, cupiditatem supter præcordia locavit. Annulus in præcordiis piscis inventus est. 2. *Animus*, Gemüth. Cùm jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

Præcox, ocis, *g. o.* frühzeitig. *Syn.* Præmaturus.

Præcurro, is, curri, curſum, ere. vorlauffen. *Syn.* Anteeo: ſupero, excedo. *Uſus.* Appetitus rationem præcurrere, ac prævertere non debet. Lingua præcurrit mentem. Socratis ætatem præcurrit. Aliquem ætate, virtute, moribus præcurrere. V. *Excello.*

Præcurſio, onis, f. das Vorlauffen. *Syn.* Anteceſſio, prægreſſio. *Uſus.* Non fieri aſſenſiones ſine præcurſione viſorum.

Præcurſor, oris, m. Vorlaufer. *Syn.* Prodromus, emiſſarius, excurſor.

Præda, æ, f. Raub, Beute. *Syn.* Rapina, ſpolium, manubiæ. *Epi.* Certiſſima, communis, frumentaria, ingens, immanis, integra, magna, mediocris, opima, optima, præclara, parta, popularis, præſens, prætoria, tanta, univerſa. Prædæ judiciales, novæ. *Phraſ. Prædas maximas fecere milites noſtri,* unſere Soldaten haben ſehr groſſe Beute gemacht. Prædas egere ingentes ex agris; omni clade belli pervaſtarunt agrum, & diripuerunt; quidquid ferri, agique potuit, id totum prædæ fuit militibus noſtris; præda ingenti potiti, locupletati ſunt ex hoſtium agro; prædæ tantum fuit, ut prædantium tot manus iis ſpoliis vix ſufficerent; auri, argentique pondus ingens diripuere milites noſtri; prædæ captum eſt plus, quam credi poſſit. V. *Populor, diripio. Uſus.* Prædas facere, agere, agitare, Beute machen. Prædæ fuere hoſtium caſtra. Prædam captam inter ſe dividere, condonare. Militem à præda cohibere, repellere. Prædæ pars major ira corrupta. V. *Prædor.*

Prædamno, as, avi, atum, are. * voraus verdammen. *Uſ.* Prædamnata ſpe dimicant.

Prædator, oris, m. Rauber, Plünderer. *Syn.* Prædo, direptor.

Prædatorius, a, um. rauberiſch. *Uſus.* Navis prædatoria.

Prædiator, oris, m. der ſich auf liegende Güther wohl verſtehet. *Syn.* Juris prædiatorii peritus.

Prædiatorius, a, um. zu den liegenden Güthern gehörig. *Syn.* Quod ad prædia, poſſeſſionesque pertinet. *Uſus.* Jus prædiatorium.

Prædicabilis, e. ruhmwürdig, preißwürdig. *Syn.* Prædicandus. *Uſus.* In miſera vita nihil eſt prædicabile, aut gloriandum.

Prædicatio, onis, f. Preiſung, Ausruffung. *Syn.* Celebratio, commemoratio, laudatio. *Epi.* Acerba & luctuoſa, grata, non grata potius, quam arrogans beneficiorum, veteres, furibundæ. *Uſus.* Grata hæc beneficiorum prædicatio. Prædicatio de laude alicujus. Philoſophorum eſt, prædicationem fugere. V. *Laus.*

Prædicator, oris, m. der öffentlich etwas rühmet, ausruffet. *Syn.* Laudator, præco, buccinator. *Uſus.* Te ipſo prædicatore & teſte, & autore facti.

Prædico, as, avi, atum, are. preiſen, rühmen, ausruffen. *Syn.* Celebro, commemoro, glorior, canto, decanto. *Adv.* Falſo de aliquo, honorificè, glorioſius, graviter, ornatè, optimè. *Phraſ. Ille ex hoc facto mire ubique prædicabatur,* er iſt dieſer That halber ſehr aller Orten gerühmet worden. Ille ex eo facto magnam gloriam apud omnes gentes conſecutus eſt; ejus facti memoria in omnium ore, ſermoneque verſata eſt; res ea famâ celebratiſſima erat; ejus facti prædicatione aures omnium tum perſonabant. V. *Laudo, jacto. Uſus.* Mihi licet iſta de me cum vera gloria prædicare. Multa de aliquo graviter & honorificè prædicare. Omnes de ſe prædicari volunt.

Prædico, is, xi, ctum, ere. vorſagen, weiſſagen, vorher verkündigen. *Syn.* Antedico, cano, præcino, prænuncio, denuncio, præſignifico, præmonſtro, oraculum edo; moneo, teſtificor. *Adv.* Multo ante defectiones ſolis & lunæ, non obſcurè, temerè, divinè. *Uſus.* Prædicere futura. Prædicere ſolis defectionem. V. *Divino, vates.*

Prædictio, onis, f. Weiſſagung, Vorſagung. *Syn.* Prædictum, divinatio, vaticinatio, præſenſio, ſignificatio. *Epi.* Divina. *Uſus.* Prædictiones, & præſenſiones rerum futurarum debent habere fidem.

Prædictum, i, n. Weiſſagung, Vorſagung. *Epi.* Prædictio. *Epi.* Divinum, natalitium. *Uſus.* Aliqui Chaldæorum, Aſtrologorum prædicta defendunt.

Prædiolum, i, n. Land-Güthlein. *Uſus.* Prædiola noſtra belle ædificata ſunt.

Prædiſco, is, didici, ere. zuvor lernen. *Uſus.* Prædiſcere & meditari dicenda.

Præditus, a, um. der mit etwas begabet iſt. *Syn.* Ornatus, decoratus, inſtructus. *Adv.* Maximè virtute. *Uſus.* 1. *In laude.* Adoleſcens optimis artibus, ſumma ſpe ingenii, autoritate, virtute præditus. 2. *In vitiis.* Homo ſingulari audacia, amentia &c. præditus.

Prædium, ii, n. liegend Guth, Land-Guth. *Epi.* Deterius, par, parvum, præclarum, propinquum. Prædia aliena, colenda, continentia fundo, dotalia, immunia, libera, mediocria, nobilissima, paterna, plurima & pulcherrima, pretiosa, propria, propinqua, pulchra, fructuosa, rustica, urbana, vacua. *Usus.* Prædia colere.

Prædo, onis, m. Rauber. *Syn.* Prædator; pirata, grassator. *Epi.* Amantissimus, barbarus, immanis, communis, felix, frumentarius, improbissimus, maritimus, nefarius, domestici, multi. *Usus.* Omnium templorum, tectorum, totius urbis prædo.

Prædor, aris, atus sum, ari. rauben. *Syn.* Prædam facio, prædas ago, rapto vivo, diripio, vasto, infesto regionem, regionem damnis afficio. *Adv.* Apertè, palamque, improbè, imprudentissimè, variè. *Usus.* Spes rapiendi, & in omnibus rebus prædandi illorum animos excæcat. V. *Præda.*

Præeo, is, ivi, ire. vorangehen. *Syn.* Anteeo. *Usus.* Huc natura præeunte ducimur. Præire sacramenti verba, den Eid-Schwur vorsagen.

Præfari, fatus sum, vorreden. *Usus.* Veteres omnibus rebus agendis, *quod bonum faustumque esset*, præfabantur. Honorem præfari, *cum quid turpicule est dicendum.*

Præfatio, onis, f. Vorrede. *Syn.* Exordium.

Præfectura, æ, f. Vogtey, Pflege. *Usus.* Dare, deferre præfecturam alicui, petere præfecturam. V. *Magistratus.*

Præfectus, i, m. Amtmann, Amts-Verweser. *Syn.* Præpositus negotio alicui; rei alicui præfectus. *Phras.* *Classis Præfectus est creatus*, er ist zum Admiral über die Schiff-Flotte gemacht worden. Rei maritimæ Prætor renunciatus est; cum imperio classi est præpositus; rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est; classi præfectus est; classi præesse jussus est; oræ maritimæ summum imperium illi datum est; imperium classis obtinet. *Usus.* Classis, urbis Præfectus. Præfectus moribus.

Præfero, fers, tuli, latum, ferre. vortragen. *Syn.* Antefero; præ me fero. *Adv.* Apertè sensus. *Us.* Cui non ad libidinem facem prætulisti; Præferre salutem Reip. omnibus commodis suis. Eum sensum præfert. V. *Antepono, potior, excello, præpono.*

Præferratus, a, um. vorne mit Eisen beschlagen. *Syn.* Ferro præfixus.

Præficio, is, feci, fectum, ere. vorsetzen. *Syn.* Præpono. *Adv.* Nominatim rei maximæ. *Usus.* Huic procurationi certum magistratum præfecerat. Aliquem curatorem, custodem exercitui, negotio, regioni præficere. V. *Præfectus, præsum.*

Præfido, is, di, sum, ere. zu viel trauen. *Syn.* Confido. *Usus.* Homines secundis rebus elatos, sibique præfidentes, legum habenis comprimere. V. *Audax.*

Præfigo, is, xi, xum, ere. * vorstecken, vorbezeichnen. *Usus.* Lineas itineri præfigere. Jacula ferro præfixa.

Præfinio, is, ivi, itum, ire. vorschreiben, vorbestimmen. *Syn.* Præstituo, præscribo. *Adv.* Restrictè. *Us.* Præfinire diem alicui. Cætera ego non tam strictè tibi præfinio.

Præfractè, zu hart, trotziglich. *Syn.* Pertinaciter, pugnacissimè.

Præfractus, a, um. vorne abgebrochen. *Syn.* Pertinax, pugnax, ferreus. *Usus.* Thucydides præfractior, nec satis rotundus. V. *Pertinax, obstinatus.*

Præfulcio, is, fulsi, fultum, ire. vor dem Falle unterstützen. *Syn.* Præmunio, sustento. V. *Fulcio.*

Præfulgeo, es, fulsi, ere. vorleuchten, vorglänzen. *Syn.* Præter modum fulgeo.

Prægestio, is, ivi, ire. inbrünstig, und mit einer Freude begehren. *Syn.* Valdè cupio, gestio. *Usus.* Prægestit animus videre quamprimum.

Prægnans, tis, *g. o.* schwanger seyn. *Syn.* Gravida sum, ventrem fero, plena, gravidata sum. *Usus.* Cum illum prægnans mater alvo contineret.

Prægravo, as, avi, atum, are. * überladen. *Us.* Usus multitudine urbem prægravante.

Prægredior, eris, gressus sum, gredi. vorgehen. *Syn.* Præeo, antecedo.

Prægressio, onis, f. Vorgang. *Syn.* Præcursio.

Prægustor, oris, m. ein Credenzer, der vorher verkostet. *Syn.* Qui cibos Principis prægustat. *Usus.* Clodius prægustator libidinum tuarum.

Prægusto, as, avi, atum, are. * vorher versuchen. *Usus.* Cibos prægustare.

Præjudicatus, a, um. vorher geurtheilet. *Us.* Res semel, iterumque præjudicata. Tantum opinio præjudicata potest, ut etiam sine

sine ratione valeat autoritas. Pro præjudicato aliquid ferre, für eine außgemachte Sache halten.

Præjudicium, ii, n. Vorurtheil. *Syn.* Exemplum judicii facti in simili causa, judicii conceptum specimen. *Epi.* Proximum, grave in aliquem ordinem. *Usus.* Cur non ejus damnatione aliquid ad hoc judicium præjudicii comparasti. Duobus jugulatus præjudiciis. Eos tot præjudiciis confossos, prædamnatósque venire ad populi judicium?

Præjudico, as, avi, atum, are. ein Vorurtheil ergehen lassen. *Syn.* Præjudicium facio. *Adv.* Arroganter, semel atque iterum. *Usus.* Quod senatus nondum censuit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum.

Prælabor, eris, lapsus sum, labi. vorher fallen.

Præligo, as, avi, atum, are. vornen anbinden.

Prælior, aris, atus sum, ari. eine Schlacht thun. *Syn.* Prælio dimico, pugno, certo; prælium facio, committo, cieo; acie certo; dimicationem facio; manus consero; ad certamen descendo; prælium ineo. *Adv.* Acriter, vehementer. V. *Certo, pugna, prælium.*

Prælium, ii, n. eine Feld- oder See-Schlacht. *Syn.* Pugna, dimicatio, certamen. *Epi.* Calamitosum, difficile, magnum, fatale, firmissimum, maximum, rectum, secundum. Prælia acerrima, multa, plurima, præclara. *Phras. Prælium committere*, eine Schlacht halten. Totis copiis cum hoste contendere; instructa acie confligere; arma conferre; acie *vel* armis contendere; manus conserere; signa, manus, pedem conferre; armis concurrere; armis, ferro, acie decernere; prælium conserere; prælium facere; prælio decertare, contendere, confligere. V. *Pugna, certamen, pugno. Usus.* Prælium in certum diem pronunciare, den Tag benennen zur Schlacht. Prælio hostem lacessere; ad prælium elicere hostem; prælium ciere, zur Schlacht den Feind heraus locken. Prælium inire, incipere, conferre; prælium inferre; in prælium ruere, die Schlacht anfangen. Prælium facere, edere, committere, pugnare; contendere, confligere, decertare prælio, Schlacht thun. Prælium conficere; prælio defungi, die Schlacht endigen. Prælium sustinere, die Schlacht außhalten. Prælium dirimere, die Schlacht unterbrechen. Prælium intermittere; prælio abstinere, supersedere, die Schlacht vermeiden. Prælio excedere, aus der Schlacht hinweg gehen. Elabi e prælio, aus der Schlacht entrinnen. Prælium renovare, redintegrare, restituere, & rem proclinatam adjuvare, die Schlacht wieder auf das neue anheben, und dem verliehrenden Theile aufhelfen.

Præloquor, eris, locutus sum, loqui. zum ersten reden.

Præluceo, es, luxi, ere. vorleuchten. *Syn.* Lucem *vel* lumen præfero. *Adv.* Inposterum. *Usus.* Majoribus meis virtute præluxi.

Præludium, ii, n. Vorspiel. *Syn.* Præcentio.

Præmando, as, avi, atum, are. vorher befehlen.

Præmaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Præproperus, immaturus, intempestivus.

Præmeditatio, onis, f. Vorherbetrachtung. *Syn.* Meditatio; prævisio. *Epi.* Diuturna. V. *Meditatio.*

Præmeditor, aris, atus sum, ari. zuvor betrachten. *Syn.* Meditor, cogito, domo affero, paro, præparo. *Adv.* Optimè, jam. *Usus.* Ex qua forma me fingere possim & præmeditari, quò animò accedam ad urbem. Sapientis est, quidquid homini accidere possit, præmeditari. V. *Meditor.*

Præmefero, tefers, sefert, seferre. vorgeben, von sich blicken lassen. *Syn.* Profiteor, confiteor, indico, vultu promptum habeo & lingua. *Usus.* Sapientiæ speciem; probitatem quandam præseferre. Id me consecutum non profiteor, secutum esse præmefero. V. *Species.*

Præmitto, is, misi, missum, ere. voraus schicken. *Usus.* Præmittere in locum aliquem.

Præmium, ii, n. Belohnung, Verehrung. *Syn.* Merces, fructus, beneficium.)(*Pœna, supplicium. Epi.* Alienum, amplissimum, eximium sceleris, invidiosum, satis magnum, mercenarium, meritum, novum, par, pervulgatum, erectum, summum. Præmia humana, juncta; & casta virtutis & officii, moderata, infinita, permagna, tanta. *Phras. Bene merentibus præmia danda sunt*, man muß den Wohlverdienten ihre Belohnung geben. Oportet, ut benè de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, capiant; ut præmiis donentur; extare omnibus debent laborum suorum præmia; præmio afficiendi, honestandi sunt, qui laborem alterius gratia sustinuerunt; bene merentibus pretium, præmiúmque debetur; susceptus alterius causa labor præmio decorandus est; præmia tribuenda, deferenda, persolvenda sunt recte de alio merentibus. 2. *Recte agentibus magna præmia constituta sunt*, denen, so da gut leben, ist eine grosse Beloh-

lohnung bestellet. Summa rectè agentes manent præmia; fructum certum, uberrimum, præstantissimúmque ferent, capient, percipient, qui vitam cum virtute agunt; vitæ laudabiliter actæ præmium est earum rerum copia, quas qui possidet, optimè cum illo agi existimatur. Præmiorum spe magna, admodúmque firma niti possunt ii, quorum vita cum virtute traducitur. Egregia præmia pro certo expectare; sine dubio sibi polliceri; planè sperare licet iis, qui virtutem colunt, qui vitam vivunt, ducunt, peragunt cum virtute. Mercedem actionum suarum, virtutis suæ, suæ probitatis, officii sui, optimorum consiliorum, atque factorum expectare certissimam possunt, qui virtutem in vita non vulgari studio colunt, quibus in vita virtus erat in pretio. Præclaram, honestámque vitam magna præmia manent, consequuntur. V. *Remuneror*, *Merces*. *Usus*. Duabus rebus continetur Respubl. præmio, & pœna. Præmiis invitare virtutem. Militibus præmia solvere, persolvere. Legibus & virtuti proposita sunt præmia, & peccatis supplicia. Nullum ego à vobis præmium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo, præterquam hujus diei memoriam sempiternam.

Præmoneo, es, ui, itum, ere, vorerinnern, vorher warnen. *Usus*. Me magnoperè, ut caverem, præmonebat.

Præmonstrator, oris, m. Vorzeiger. *Usus*. Hic adjutor meus, & monitor, & præmonstrator.

Præmonstro, as, avi, atum, are. vorher weisen. *Syn*. Prænuncio, monstro.

Præmorior, eris, mortuus sum, mori, * ehe sterben. Ante tempus morior.

Præmunio, is, ivi, itum, ire. vorbewahren. *Syn*. Præfulcio, præparo.

Præmunitio, onis, f. Vorbewahrung. *Syn*. Præparatio. *Usus*. Sine præmunitione acerbè in aliquem invehi.

Prænomen, inis, n. Vor-Nahme. *Epi*. Vetus. *Us*. Aliquis, cui prænomen sit Decio.

Prænosco, is, novi, ere. zuvor wissen.

Prænotio, onis, f. das Vorwissen. *Syn*. Prima notio, antecapta animo rei informatio. *Usus*. Hanc habemus seu anticipationem, seu prænotionem Deorum.

Prænuncio, as, avi, atum, are. zuvor verkündigen. *Syn*. Præmonstro, prædico. V. *Nuncio*.

Prænuncius, a, um. vorher verkündigend. *Us*. Stellæ magnarum calamitatum prænunciæ.

Præoccupo, as, avi, atum, are. vorhernehmen. *Syn*. Occupo, anteoccupo, anteverto, anticipo. *Usus*. Quas partes mihi sumpseram, præoccupasti.

Præopto, as, avi, atum, are. * lieber wünschen. *Usus*. Mortem in certamine, quàm vinci, præoptantes.

Præparatio, onis, f. Vorbereitung. *Syn*. Prævisio, præmeditatio. *Epi*. Diligens. *Us*. In omnibus negotiis, priusquam aggrediêre, adhibenda est præparatio diligens. Provisio animi, & præparatio multum prodest ad minuendum dolorem.

Præparo, as, avi, atum, are. vorbereiten. *Syn*. Præparationem adhibeo, præmunio, paro, comparo. *Adv*. Diligenter. *Usus*. Ad vitam agendam præparare res necessarias. Præparatô animô, auribus præparatis, ad concionem accedere. Litteris ante excoli animos & ad concipiendam sapientiam imbui, ac præparari decet. V. *Paro, paratus*.

Præpedio, is, ivi, itum, ire. verhindern. *Syn*. Impedio, irretio. *Usus*. Morbô præpeditus. V. *Impedio*.

Præpes, pitis, *g. o.* schnell. *Syn*. Celer, citus. *Usus*. Avis præpes. V. *Celer*.

Præpondero, as, avi, atum, are. das Vorgewicht haben. *Syn*. Ponderis plus habeo. *Usus*. Qui omnia metiuntur utilitate, neque eam honestate præponderari volunt.

Præpono, is, posui, positum, ere. vorsetzen. *Syn*. Antepono, præfero, antefero; antiquior, potior mihi est. *Adv*. Rectè, longè. *Phras*. *Latina lingua omnibus aliis est præponenda*, die Lateinische Sprache ist allen andern vorzuziehen. Latina Linguâ principem inter alias locum tenet; primas tenet; principatum tenet, obtinet; in tanta linguarum varietate princeps est; primas fert; principatum fert. Latinæ linguæ principatus dandus, deferennus, tribuendus est; nemo tam iniquus causæ judex est, quin primas Latinæ linguæ deferat, det, concedat. Prima in tot linguis habenda est Latina; cum Latina nulla aliarum linguarum venire in contentionem potest. Latina lingua una inter omnes eminet; longô intervallô reliquas post se relinquit. V *Potior*. *Usus*. Præponere amicitiam patriæ.

triæ. 2. *Præficio*, für eine Obrigkeit vorstellen. Aliquem legioni præponere.

Præpositio, onis, f. Vorsatz. *Pars Orationis.*

Præpositus, a, um. vorgesetzt. *Syn.* Præfectus. *Epi.* Turpissimus. *Usus.* Negotio, navibus præpositus.

Præposterè, umgekehrt, das hinderst zu vorderst. *Syn.* Perversè, perperàm.)(*Ordine. Usus.* Præposterè tecum agam, mox ad ordinem me referam.

Præposterus, a, um. verkehrt, das hinderst zu vorderst gekehrt. *Syn.* Perversus. *Usus.* Ut erat semper perversus & præposterus. Præposteris consiliis utimur.

Præpotens, tis, *g. o.* sehr mächtig. *Syn.* Valdè potens. *Usus.* Clarus vir, ac præpotens. Præpotentium virorum amicitiæ infidæ. V. *Potens.*

Præproperus, a, um. übereilt. *Syn.* Præmaturus, nimis celer. *Usus.* Præpropera festinatio. V. *Præceps.*

Præripio, is, ui, reptum, ere. vor dem Maule wegnehmen. *Syn.* Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. *Usus.* Cui desponsam jam, & destinatam laudem præripere iniquum est. Non præcerpam fructum consilii tui, nec præripiam victoriam. V. *Eripio, præcerpo, præoccupo.*

Prærogativa, æ, f. Vorzug, Rang. *Syn.* Dictum aut factum liberaliter ab eo, qui nobis benefacturus est, ante præstitum beneficium: specimen, & præjudicium benevolentiæ. *Usus.* Suæ voluntatis prærogativam dare.

Prærogativus, a, um. das einen Vorzug hat. *Usus.* Centuria prærogativa, quæ prima fert suffragium. Omen prærogativum.

Prærogatus, a, um. erstens gefragt. *Syn.* Primùm rogatus.

Præruptus, a, um. jäh, übel zu ersteigen. *Usus.* Prærupti montes, saxa.

Præs, prædis, m. Bürge. *R. ex* Præsum: *Festo ex* Præsto. *Syn.* Sponsor, qui pro altero se obligat, in causa præsertim pecuniaria. *Epi.* Bonus. *Usus.* Prædem dare, accipere; prædem pro aliquo esse. Prædibus & prædiis cavere.

Præsagio, is, ivi, ire. weissagen, vorher bemerken. *Syn.* Præsentio. *Phras.* Dudum id futurum præsagiebam, ich habe es längst vorgesagt. Divina quadam præsagitione id præsenseram; nescio quâ permotus animi divinatione futurum prævidebam; animus meus, maximus ad hoc tempus vates, id mihi præsagiebat; præsagientis animi divinatione, id ita eventurum prævideram. V. *Prævideo, divino, conjicio. Usus.* Præsagiebat mihi animus.

Præsagitio, onis, f. Weissagung, Vorhersagung. *Epi.* Divina. *Usus.* Inest in animis præsagitio extrinsecùs injecta, & inclusa divinitùs.

Præsagus, a, um. *vormerkend, vorsagend. *Usus.* Mens malorum, futuri præsaga.

Præscio, is, ivi, itum, ire. vorwissen. *Syn.* Antè scio. *Usus.* Nonne hoc præscisse oportuit. V. *Præsagio.*

Præscius, a, um. *vorwissend. *Syn.* Præsagiente animo. *Usus.* Vates futuri præscius.

Præscribo, is, psi, ptum, ere. vorschreiben. *Syn.* Definio, præfinio, præstituo, voce præeo. *Adv.* Commodè, diligenter, antè, nominatim alicui. *Phras. Nihil tibi præscribo,* ich schreibe dir hierinnfalls nichts vor. Leges tibi nullas impono; agendarum rerum modum tibi non præscribo; tuô arbitratû ages, nihil tibi certum præfinio; nihil præstituo, quid te agere velim; non ad meum præscriptum, sed tuum arbitrium vives; nihil imperabo, ages, ut voles. *Usus.* Natura homini præscripsit. Ita majorum mores, legésque, ratio ac doctrina præscribunt. Jura civibus præscribere. V. *Jubeo.*

Præscriptio, onis, f. Vorschreibung, Maaßgebung. *Syn.* Præscriptum. *Usus.* Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio est naturæ. Præscriptio vitæ, moderatióque tenenda. Intemperantia a præscriptione rationis aversa.

Præscriptum, i, n. vorgeschriebene Ordnung. *Syn.* Præscriptio, formula, norma, regula, certa quædam, & definita lex. *Epi.* Commune, certum. *Usus.* Ex communi præscripto civitatis rem administrare. Plura homines affectu judicant, quàm veritate, aut præscripto & juris norma.

Præsens, tis, *g. o.* gegenwärtig. *Syn.* Testis, arbiter; instans.)(*Absens. Adv.* Imposterum. *Phras.* 1. *Ipse præsens fuit,* er ist selbst gegenwärtig gewesen. Adfuit ipse, interfuit, præsto fuit; præsentem habuimus; illic in re præsentis fuit; coram fuit, adfuit. 2. *Ea, quæ præsentia sunt, non curamus,* wir achten jenes nicht, was uns doch gegenwärtig ist. Quod ante oculos est; quod ante pedes

des eſt; quod in manibus eſt; quod præ manibus habemus; quod in oculis noſtris hæret; quod ſub oculis habemus; quod in oculis eſt omnium; quod in oculis habemus; quæ inſtant in præſentia; quod præſens, tanquam in manus datur; quæ in oculis ſita ſunt; quæ ad manum ſunt, ad ea animum advertit nemo; ea, quæ noſtra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent. 3. *Me præſente hæc facta ſunt,* in meiner Gegenwart iſt dieſes geſchehen. Præſente me & inſpectante; ſub oculis meis; ante oculos, ante pedes meos; me teſte ac arbitro; in meo multorumque civium conſpectu; cum ab oculis meis abfuiſſet nunquam; cum in oculis eſſet omnium noſtrum; cum in ore omnium verſaretur, hæc ab eo geſta ſunt. 4. *Præſentem videre cupio*, ich will ihn gegenwärtig ſehen. Præſentem habere, cum præſente agere cupio; mentem ejus, ſenſus, os intueri libet, in aſpectum adducatur, proferatur, velim; in conſpectum veniat, os ſuum ferreum ac importunum oſtendat nobis; audaciam ſuam in oculis noſtris, mentibusque deſigat; in conſpectum ſe noſtrum det, committat, velim. V. *Conſpectus.* 5. *Præ dolore vix mihi præſens ſum*, ich bin mir für Leid kaum gegenwärtig. Dolor me ipſum mihi adimit; vix mentis compos ſum; dolor animi ſenſus propè omnes obſtupefacit; vix animus mihi conſtat; mens penè excidit dolore alienata. 6. *Importuni homines ubique nobis præſentes ſunt*, dieſe unruhige Köpfe liegen einem immer über den Hals. Homines ſordidi ac leviſſimi in capite, ac cervicibus noſtris; in oculis, atque ſi liceat, in faucibus hærent; conſiliis omnibus, *vel* in conſilio interſunt: imminent rebus noſtris omnibus, ac conſiliis. *Uſus.* 1. Ipſe interfuit, & præſens vidit. Si facultas mihi tui præſentis eſſet. Hæc ad te in præſens, in præſenti ſcribenda habui. 2. *Magnus, alacer*, munter, herzhaft. Animus acer, & præſens. Præſentes ad nocendum vires habere. Præſente DEO ac propitio. 3. *In rem præſentem venire, nempe in locum* vel *fundum, de quo lis eſt*, den Augenſchein des Orts einnehmen. Placuit de amicorum ſententia conſtituere; quo die in rem præſentem venirertur. V. *Coram.*

Præſenſio, onis, f. Vormerkung, Ahndung. *Syn.* Præſagitio. *Epi.* Artificioſa, divina, non fortuita, innumerabilis. *Uſus.* Præſenſiones, & prædictiones rerum futurarum.

Præſentia, æ, f. Gegenwart. *Syn.* Conſpectus, aſpectus. *Uſus.* 1. Alicujus præſentiam & aſpectum vitare. Præſentiæ tuæ deſiderium meô labore minuam. 2. *Vis, Virtus,* Starkmüthigkeit. Præſentia animi & fortitudo.

Præſentio, is, ſenſi, ſenſum, ire. voraus empfinden. *Syn.* Præſagio, prænoſco, præcognoſco. *Phraſ. Præſentio rei eventum*, ich merke es ſchon voraus, was geſchehen wird. Rei eventum cogitatione præcipio; omen aliquod futurorum inſidet animo; præcipio animo rei exitum, ac provideo; quanquam divinandi diſciplinam haud teneam, exploratum mihi tamen eſt, pro explorato habeo, quid futurum ſit. V. *Præſagio.* *Uſus.* Furore divino incitatus animus futura præſentit. V. *Prævideo.*

Præſepia, orum. Viehſtall, Krippe.

Præſepio, is, ſepſi, ſeptum, ire. * umzäunen. *Uſus.* Maximis defixis trabibus aditus omnes præſepit.

Præſertim, ſonderlich, inſonderheit. *Syn.* Cumprimis, maximè, præcipuè. *Uſus.* Admiror, & te præſertim.

Præſes, idis, m. Land-Vogt, Statthalter, Vorſteher. *Syn.* Cuſtos, vindex, antiſtes. *Uſus.* Cuſtos, præſes, propugnator libertatis.

Præſideo, es, ſedi, ere. vorſtehen, verwalten. *Syn.* Cuſtos, præſes ſum, præſum, in cuſtodia urbis, provinciæ, tanquam in ſpecula collocatus ſum; ad gubernacula ſedeo. *Uſus.* Dii huic loco, temploque præſident.

Præſidium, ii, n. Beſatzung in der Veſtung, Hülfe, Zuflucht. *Syn.* Statio: manus militum: auxilium, perfugium. *Epi.* Bonum, certiſſimum, tutiſſimum, civile, commune, extraordinarium, firmum, fortiſſimum, graviſſimum, honeſtum, improviſum, inſperatum, & repentinum, leve, maximum, neceſſarium & voluntarium, nocturnum, populare, publicum, ſtativum, ſummum, tenue, terreſtre. Præſidia aliena, contraria, firmiſſima, gratiora alicui, multa ac firma, neceſſaria, parva, publica, regia, ſalutaria, tanta, urbana, utiliora alicui. *Uſus.* 1. Armati in præſidiis collocentur. 2. *Cuſtodia, numerus militum, comitatus armatorum*, zahlreiche Menge Soldaten. Magna & firma præſidia parare, comparare; præſidia ponere, diſponere, collocare. Præſidium urbi imponere; militem in præſidium mittere, in præſidiis collocare; urbem præſidiis obſidere, intercludere, interclusam tenere. Præſidiis firmare; regionem ſepire, munite, confirmare. Præſidia dimittere, præſidiis nu-

nudare provinciam. De provincia decedere, abire; præsidium relinquere. 3. Auxilium, spes, securitas, perfugium, Hülfe, Zuflucht. Alicui laboranti præsidium afferre, ferre; præsidio esse. Ego amicorum, virtutis bellicæ præsidiô tectus, hostem repressi. Is magnum sibi præsidium & adjumentum ad beatè vivendum comparat, qui &c.

Præsignifico, as, avi, atum, are. vorher anzeigen, und bedeuten. *Syn.* Prænuncio, cano, præcino, præmonstro, portendo.

Præstabilis, e, vortreflich. *Usus.* Nihil virtute homini præstabilius, nihil pulchrius.

Præstans, tis, *g. o.* vortreflich. *Syn.* Excellens, præstabilis, egregius, eximius, præclarus. *Usus.* Vir ingeniô, virtute præstans. In Poëtica præstans. V. *Egregius, præclarus, optimus.*

Præstantia, æ, f. Vortreflichkeit. *Syn.* Excellentia. *Epi.* Cœlestis & divina, excellens, major & divinior, minima, singularis. *Usus.* Dii omnium rerum præstantiâ excellentes. Præstantiam aliquam doctrinæ & virtutis consequi.

Præstat, es ist besser. *Syn.* Melius est. *Usus.* Emori præstat, quam servire. V. *Expedit.*

Præstigiæ, arum, f. Bezauberung, Verheerung, Verblendung. *Syn.* Incantamenta. *Usus.* Doli, machinæ, præstigiæ, fallaciæ, captiones, verborum præstigiæ. V. *Decipio.*

Præstigiator, oris, m. ein Leut-Verblender, Zauberer, Hexenmeister.

Præstino, as, avi, atum, are. * kauffen. *Usus.* Pisces in macello præstinare.

Præstituo, is, ui, utum, ere. vorher bestimmen, verordnen. *Syn.* Præfinio, præscribo, dico. *Usus.* Tempus alicui præstituere.

Præsto, as, stiti, stitum, are. übertreffen, geben, leisten. *Syn.* Excello, antecello, supero, præcurro. *Adv.* Longè, multumque, longe inter æquales suos; longè lepore, humanitate multum, gloriâ ceteris hominibus, nimirum omnibus ingeniô, fortunâ, plurimum æqualibus virtute. *Usus.* 1. Longè inter æquales humanitate præstat. Contemplatio rerum longè omnibus studiis præstat. Multum ingeniô, plurimum virtute præstat æqualibus. V. *Excello.* 2. Exequor, perficio, officio, præbeo, exhibeo, facio, servo, erweisen, leisten. Fidem, officium, benevolentiam, memorem animum alicui præstare. Promissa præstare & persolvere. Præstare suum munus. Gratum se, sapientem, gravem præstare. 3. *Fidejubeo, vulg.* für etwas gut stehen. Vitium venditæ rei, si scit venditor, præstare debet. Communes illos casus præstare nemo potest. Quis præstare poterit, nullos fore prædones. Culpam ejus rei præstare quis velit? Horum dicta omnia, ac facta nobis præstanda sunt, wir müssen alles auf uns nehmen.

Præsto, gegenwärtig, bereit. *Syn.* Paratus, in promptu. *Usus.* De mea autem voluntate sic judices, me opera & consilio, studio quidem certè, rei, famæ, saluti tuæ præsto futurum. Amicis ad præsidium præsto esse.

Præstolor, aris, atus sum, ari. warten. *Syn.* Expecto. *Usus.* Ego, tibi, spei illi, & expectationi diu præstolabor. V. *Expecto.*

Præstringo, is, strinxi, strictum, ere. fest zusammen binden. *Syn.* Hebeto, fallo. *Usus.* Horum utrumque præstringere aciem mentis solet.

Præstruo, is, xi, ctum, ere. vorhin bauen. *Usus.* Sibi fidem præstruxit; luminibus aliorum præstruere.

Præsulto, as, avi, atum, are. * vortanzen. *Usus.* Ferox hostium signis præsultans Gallus.

Præsultor, oris, m. Vortänzer. *Syn.* Princeps Saliorum.

Præsum, es, fui, esse. vorstehen. *Syn.* Præsideo, præpositus, præfectus sum. *Adv.* Crudelissimè consiliis, omnino Reip. ædificandæ navi, negotio, sacris. *Usus.* Quæstioni, negotio, provinciæ præesse. V. *Præsideo, Administro, Magistratus.*

Præsumptio, onis, f. Vornehmung. *Usus.* Præsumptio, quam Græci Prolepsin vocant. *Pro* Arrogantia, Uebermuth, *vulg. est.*

Prætendo, is, di, tum *vel* sum, ere. vorwenden, vorspannen. *Syn.* Prætexto. *Usus.* Hominis integerrimi speciem, turpissimis suis moribus prætendere. V. *Contendo.*

Prætento, as, avi, atum, are. vorhin versuchen. *Usus.* Tota causa prætentata, & perspecta.

Præter, neben, ausgenommen. *Syn.* Supra, extra. *Phras. Præter minas etiam vim intulere*, neben den Drohungen haben sie auch Gewalt gebrauchet. Præterquam quod minarentur, etiam violenti erant; supra minas etiam

cta addidêre. Super quam, quod minas primô jactârunt, etiam manus attulêre; super cæteras minas etiam vis accessit. V. *Excipio.* *Usus.* 1. Hoc nemini præter me videtur. Id videris præter ætatem facere. Id præter modum, præter spem accidit. 2. *Supra*, über. Quæ me res præter cæteras impulit. 3. *Ante*, vor. Præter domini oculos hæc omnia ferebant sevi.

Præterea, über dieses, noch darzu. *Syn.* Tum etiam, ad hoc, insuper. *Phras.* *Præterea addendum*, man muß beyneben auch dieses hinzu setzen. Accedit etiam, quod &c. huc accedit, quod &c. quin & illud accedit, quod &c. Adde eodem & illud; adde ad hoc; adde quod &c. illud insuper adde. Nam quid ego de illo dicam? Quod? quod etiam; quid multa? aliud quid etiam? quid est præterea? quid aliud? nihil nisi illud? quod reliquum est; videte jam porrô cætera; cæterum, deinceps & illud dicendum; quid jam de illo? exinde & illud non tacendum. Quid est præterea? nihil sanè, nisi illud. De reliquo. Accedit ad cumulum. Jam vero nec illud committendum. *Usus.* Addebant præterea, Remp. salvam fore.

Prætereo, is, ivi, itum, ire. vorbeygehen. *Syn.* Omitto, missum facio, prætermitto, reticeo. *Adv.* Consulto multa, omnino neminem, tacitè, temerè, turpiter, penè autoritatem. *Phras.* *Vide, ut nihil prætereas*, lasse nichts aus. Ne quid transiliat oratio tua; nequid in præteritis relinquatur; nequid nos fugiat, aut prætervolet, nequid prætermittas; vide, nequid præterfluat, præterlabatur. *Us.* 1. Ut reliqua tua scelera prætercam, & missa faciam, illud præterire non possum. 2. *Negligo*, vernachläßigen. Populus sæpè dignos præterire solet. 3. *Fugit*, nicht wissen. Non me fugit, non præterit, quam sit difficile. V. *Prætermitto.*

Præterequito, as, avi, atum, are. * vorbey reiten. *Syn.* Equô prætervehor, equô prætervolo, equô præterlatus sum.

Præteritus, a, um. vergangen. *Syn.* Transactus, antè actus. *Phras.* *Juvat præteritorum meminisse*, hier wollen wir über das verflossene erinnern. Juvat hic, quoad longissimè mens potest respicere, spatium præteriti temporis repetere; vetera illa & jam penè oblitterata commeminisse placet; juvat hic superioris ætatis memoriam, vetustatis imaginem & reliquias repetere. *Usus.* Præterita mutare non possumus. Præteritorum memoria, providentia futurorum.

Præterfluo, is, fluxi, ere. vorbey fliessen. *Syn.* Præterlabor, elabor, prætergredior. *Usus.* Animus præsentem voluptatem percipit, venientem prospicit, nec præteritam præterfluere sinit.

Prætergredior, eris, gressus sum, gredi. vorüber gehen. *Syn.* Præterlabor.

Præterlabor, eris, lapsus sum, labi. vorbey schleichen. *Syn.* Præterfluo, prætervolo.

Prætermissio, onis, f. Auslassung. *Usus.* Formæ, in quas genus dividitur sine ullius prætermissione.

Prætermitto, is misi, missum, ere. unterwegen lassen, bleiben lassen. *Syn.* Prætereo, relinquo, omitto, negligo. *Adv.* Necessario, omnino. *Phras.* *Ut ista prætermittam*, von diesen zu geschweigen. Ut silentiô id prætercam; ut missum faciam; ut silentiô involvam; ut silentiô premam illud, ut verbum de hoc non faciam; ut silentiô partem hanc totam prætervehar; ut silentiô percurram cætera; ut de re tota taceam, sileam; ut rem omnem tacitam relinquam; ut de hoc nihil. V. *Prætereo.* *Usus.* Nihil prætermisi. Quantum eniti potui, nullum hominis amantissimi officium prætermisi. Diem nullum, quin de te cogitarem, prætermisi. V. *Omitto.*

Præterquam, ausgenommen. *Syn.* Præter, extra, extraquam. *Usus.* Hæc, præterquam tibi, omnibus fuêre jucunda. Videris id mihi facere, præterquam res tua postulat. Campanos omnes liberos esse jussit, extraquam *seu* præterquam, qui hostes essent. Extra unam mulierem, præterque ejus prolem, nulli, præterquam tibi, hostis pepercit. Præterquam, quod fieri non potuit, ne fingi quidem valebat.

Prætervectio, onis, f. Vorüberfahrt. *Syn.* Vectio.

Prætervcho, is, xi, ctum, ere. vorüber fahren. *Usus.* Sirenes morabantur eos, qui prætervehebantur. Insulam totam est prætervectus. Non est prætervecta aures vestras oratio, sed animis totis insedit.

Prætervolo, as, avi, atum, are. vorüberfliegen. *Syn.* Prætereo, præterfluo. *Usus.* Prætervolat oratio. Id me fugit & prætervolavit. Non prætervolabo ista, sed dilatabo.

Prætexo, is, xui, textum, ere. vorwenden, vorspannen. *Syn.* Prætendo. *Phras.* *Valetudinis causam inertiæ prætexit*, er wendet vor, er seye kranck, da er doch

nur zu faul ist. Per causam curandæ valetudinis inertiæ suæ patrocinatur; valetudinem obtendit, prætendit, causatur, sed inertiam esse, nemo non intelligit; per simulationem, speciem, causam valetudinis curandæ, inertiæ se dat; causam interponit, interserit, valetudinem tentari; obtentû, simulatione, specie, nomine valetudinis inertiæ suæ servit. *Usus*. 1. Nemo exercitium petit, nisi triumphi cupiditatem prætexat. 2. Omnia, quæ fiunt, natura lenioribus principiis prætexuit. V. *Causor, excuso*.

Prætexta, æ, f. ein Rock mit Purpur unten her verbrämt, Ehren-Kleid. *Syn.* Toga prætexta. *Usus*. Pueri togam sumentes prætextam abjiciunt.

Prætextatus, a, um. der einen solchen träget. *Syn.* Adolescens, qui nondum virilem togam sumpsit. *Epi.* Grandis, magnus. *Usus*. Scin', te prætextatum decoxisse? Prætextatus pupillus.

Prætor, oris, m. Feld-Herr, Schultheiß, Land-Pfleger. *R. q.* Præitor *a* præeundo. *Syn.* Qui cum imperio prætorio est. *Epi.* Æquus & sapiens, cupidus bonæ existimationis, gravissimus, improbus, infestus alicui, integerrimus, honestissimus, fortissimus, laboriosus ac diligens, mediocris, mercenarius, nequissimus, inertissimus, palæstricus, proximus, pulcher ac beatus, sapiens, severus, turpissimus, improbissimus, urbanus. Prætores amicissimi, innocentes, justissimi, jurati. *Usus*. Prætores jus dicunt, exercent judicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

Prætorianus, a, um. das dem Prætori eigen ist, oder gebühret. *Usus*. Comitia prætoriana.

Prætorium, ii, n. Haus des Land-Pflegers, Richt-Haus, Haupt-Quartier. *Syn.* Domus Prætoria. *Epi.* Certum.

Prætorius, a, um. das dem Prætori zustehet. *Usus*. Cohors, Provincia, classis prætoria.

Prætura, æ, f. Land-Pflege, Schultheissen-Amt. *Syn.* Prætoris munus, dignitas. *Epi.* Acerba, multis indigna, misera, innocentissima, diligentissimáque.

Prævaricatio, onis, f. das Tragen auf beyden Achseln; untreue Handlung bey Gericht. *Usus*. Prævaricatio est accusatoris corruptela ab eo. V. *Falsus*.

Prævaricator, oris, m. ein untreuer Ankläger. *Syn.* Accusator pecuniâ corruptus; *item*: Reus, corrumpens pecuniâ judicium. *Usus*. 1. Prævaricatoris nomen significat eum, qui in contrariis causis quasi variè positus. Prævaricator causæ publicæ. 2. *Corruptor*, Verführer. Piso prævaricator Catilinæ.

Prævaricor, aris, atus sum, ari, vor Gericht untreu handeln. *Syn.* Colludo. *Adv.* Turpissimè. *Usus*. Non defendere, sed prævaricari accusatione videbatur.

Præveho, is, xi, ctum, ere. *vorüber führen. *Usus*. Equites per obliqua campi prævecti fugientibus se obtulêre.

Prævenio, is, veni, ventum, ire. vorkommen. *Syn.* Præverto, anteverto; præripio. *Phras.* *Malum prævenire oportet*, man muß dem Uebel vorkommen. Occurrendum malo est; malum *vel* malo prævertere convenit; præoccupanda est vis mali; occupanda malorum remedia; præmoliendum est aliquid, quô malum avertatur; præcipere consiliô, prudentiáque debemus, quæ arcendo malo opportuna erunt. *Usus*. Fecisset, ni casus aliquis, aut occupatio consilium prævenisset.

Præverto, is, ti, versum, ere. vorkommen, vorbiegen. *Syn.* Anteverto, prævenio. *Usus*. Fugâ supplicium prævertere. Pietatem omnibus rebus præverti decet. V. *Prævenio*.

Prævideo, es, di, sum, ére. vorher sehen. *Syn.* Prospicio: animô prospicio, cogitatione præcipio, præsentio, præcaveo. *Adv.* Multò antè, maximè. *Phras.* 1. *Dudum hæc prævideram*, ich hatte es längst vorgesehen. Conjecturâ, mente, cogitatione prospexeram; res tota mihi prævisa, & præcauta fuerat; dudum ista præsenseram; dudum cogitatione præceperam; animus mihi divinatione quâdam ista suggesserat; horum præmeditatione malorum dudum adversus dolorem me præmuniveram; odorabar ego ista dudum, & mente augurabar. V. *Præsagio*. *Usus*. Qui semper animô excubat, multa prævideat, necesse est.

Prævius, a, um. vorgehend. *Usus*. Stella auroræ prævia.

Prævolo, as, avi, atum, are. vorfliegen. *Usus*. Grues in tergo prævolantium colla reponunt.

Præuro, is, ussi, ustum, ere. *vornen anbrennen. *Usus*. Hastæ, sudes præustæ.

Pragmaticus, a, um. des Handels erfahren, geübt. *Syn.* Vir in agendis rebus versatus, expertus. *Usus*. Pragmatici homines cavére jubent. Tu siquid pragmaticum habes, scribe. V. *Actuosus*.

Prandeo, es, di, pransum, ere. zu Mittag essen. *Usus.* Caninio Consule neminem ajunt prandisse. V. *Cœno.*

Prandium, ii, n. das Mittag-Essen. *R.* à πρὸ, *ante*, & ἔνδιον, *meridianum vel ex Dor.* πρὰν *pro* πρωῒ, *manè* & ἔδω, edo. *Usus.* Aliquem ad prandium vocare, invitare, einladen. Alicui ad prandium condicere, die Einladung zum Mittagessen annehmen. Prandium parare, præbere, dare, apparare, anteponere, aufsetzen. Prandiò aliquem accipere lautò & magnifico, zu Gast haben.

Pransor, oris, m. * der zu Mittage isset. *Usus.* Prandium anteponere pransoribus.

Pratum, i, n. eine Matte, Wiese. *R.* à *Dor.* πράτιος, *viridis.* *Usus.* Pratorum viriditas. Prata herbis convestita.

Pravè, ungerathen, krumm, böslich. *Usus.* Ille verò, pravè, malè, nequiter.

Pravitas, atis, f. Krümme, Ungestaltigkeit, Bosheit. *Syn.* Vitium, deformitas, perversitas. *Epi.* Tanta, perinsignis. *Usus.* Ne malâ consuetudine ad aliquam deformitatem, pravitatemque veniamus. Alieni oris pravitatem, & distortionem imitari. Quæ te tanta pravitas mentis tenet? Quô pravitatis errore imbutus es? Quis hominem de hac pravitate deducet? V. *Malitia, pravitas.*

Pravus, a, um. ungleich, krumm, ungestalt, böse. *Syn.* Perversus, distortus.)(*Rectus.* *Usus.* Siquæ in membris prava, debilitata, imminuta sunt. Recti, pravique partes. Ut inter rectum ac pravum; sic inter verum & falsum interest. V. *Malus, nequam.*

Precariò, Bitt-weise, bittlich. *Syn.* Prece, *vel* precibus. *Usus.* Precariò aliquid possidére.

Precarius, a, um. was man erbittet. *Usus.* Petere salutem precariam ab aliquo. Facere quæstum precarium.

Precatio, onis, f. Bitte. *Epi.* Externa, similis, solennis, summa. *Usus.* Illa solennis comitiorum precatio. Simili precatione Agamemnon usus est. Precationem peragère. V. *Preces, precor.*

Precator, oris, m. * Vorsprecher, Vorbitter. *Usus.* Ne tibi precatorem, aut aram paraveris.

Precis, *vel* Preces, cum, f. Gebeth. *Syn.* Precatio, obsecratio, obtestatio, rogatus, rogatio. *Epi.* Diuturnæ, faciles, fraternæ, justæ, longæ, miseræ atque luctuosæ, quotidianæ, sceleratæ. *Usus.* Nec prece, nec gratiâ. Sceleratæ preces, & nefaria vota. Precibus agere cum populo. Precibus aliquid petere. Preces audire; precibus cedere. Preces superbè repudiare.

Precor, aris, atus sum, ari. bitten, bittlich ersuchen, wünschen. *Syn.* Precibus peto, preces adhibeo, peto, imploro, deprecor, supplico, quæso; precibus veneror, imploro. *Adv.* Malè alicui. *Phras.* 1. *DEUM precemur, ut Reipublicæ in hac perturbatione temporum sit propitius,* laßt uns GOtt bitten, daß er uns bey so verwirrten Zeiten beystehe. Vota pro communi salute nuncupemus; vota faciamus ad DEUM; ad vota nos vertamus; supplicatum eamus, pacemque Superûm exposcamus; precibus à DEO petamus; obsecrationes in templis faciamus; manus ad cœlum tollentes precemur; strati ante aras veniam irarum cœlestium, finémque malorum exposcamus; ad preces, obtestationésque convertamur; supplicationibus, votisque DEUM fatigemus; ut exitium ab urbis tectis, ac mœnibus avertat. V. *Oro.* 2. *Non frustrà DEUM precatus est*, er hat nicht umsonst zu GOtt gebethet. Non incassum missæ ad DEUM preces; non frustrà vota pro salute suscepta sunt; non frustrà ad DEUM vota vertit; non frustrà rem tantam DEO precibus commendavit; annuit precationi DEUS; votáque rata habuit. 3. *Iter tibi benè vertat, precor,* ich wünsche, daß dir die Reise wohl bekömme. Istud tibi iter feliciter evenire volo; iter tibi DEUM fortunare volo; proficiscere optimis ominibus; quod tibi benè vertat; quod bonum, felix faustúmque sit; iter ingredere! Superi approbent, quod agis, quodque acturus es, benè ac feliciter eveniat, quod nunc ingrederis iter! proficiscere bonis auspiciis, Superique omnes omnia tibi optata adferant. 4. *DEUS te diù incolumem conservet, precor,* GOtt schenke dir ein langes Leben. DEUS te longissimô tempore salvum ac sospitem præstet; precor cœleste Numen, ut te quàm diutissimè superstitem ac sospitem esse jubeat; ut ætatem quàm longissimè extendat; DEUM ego vehementer oro, ut incolumem te clementissimè conservet; DEUM quæso, ut vitæ meæ superstes sis; ut te sospitet ad ultimam usque senectutem; servet te DEUS; DEUM oro, ut incolumem te, superstitémque diu habeamus. 5. *Male precandi formulæ,* Weise und Manier, übel zu wünschen. Quod tuo capiti malè sit! Dii te perdant! Dii tibi malè faciant! Dii tibi irati sint! Jupiter te, tuósque pessimô lethô afficiat; pessimis exemplis in-

interficiant! Abi in malam rem! Quin abis in malam crucem, pestem, cruciatum! Iratis Diis omnibus abito! Abi malis omnibus, & execrationibus omnium! 6. *Omnes tibi male precantur*, es wünschen dir alle alles Uebel über den Hals. Tibi pestem omnes exoptant, te execrantur; diris omnibus omnes te prosequuntur; perire te malis modis omnes volunt; caput tuum diris devovent. *Usus*. Quid precamur Deos? Utinam eveniant, quæ precaris. Omnes tibi cives salutem, atque incolumitatem precantur. A DEO bona precari. Si unquam vobis mala precarer &c. V. *Rogo*.

Prehendo, is, di, sum, ere. ergreifen, erhaschen. *Syn*. Capio, prehendo. *Usus*. Crassum manu prehendit.

Prehenso, as, avi, atum, are. rupfen, stark anwerben. *Syn*. Prenso.

Premo, is, pressi, pressum, ere. drücken, pressen. *Syn*. Urgeo. *Adv*. Mordicus caput, valdè causam, vehementius, probè aliquem, leniter. *Usus*. 1. Quæ necessitas te premebat? Bellô, inopiâ, ære alienô premi. Odiô communi, & invidiâ premi. 2. *Occulto*, verbergen. Odium, dolorem, iram premere.

Prendo, is, di, sum, ere. greiffen, fassen. *Syn*. Prehendo, prenso.

Prensatio, onis, f. das Anwerben, angelegentliches Ersuchen. *Syn*. Ambitio. *Epi*. Aliena, præpropera.

Prenso, as, avi, atum, are. werben, um etwas stark ansuchen. *Syn*. Ambio. *Phras*. *Nullum in prensando studium prætermittit*, er höret nicht auf, sich um dieses Amt zu bewerben. Tam prehensat diligenter, quàm qui maximè; diligentissima ejus est prensatio; in prensandis hominibus nemo est te diligentior; immunet tantæ spei adeò, ut nullum in prensando officium intermittat; in prensandis, rogandis, appellandis civibus studium ac diligentiam adhibet, quam licet, maximam; agit de ea re cum civibus diligenter & assiduè. V. *Ambio*. *Usus*. Prensat sine fallaciis, sine fuco, more majorum.

Presse, kurz, ohne Umschweiff. *Usus*. Pressè, angustè, breviter dicere, definire. V. *Breviter*.

Pressus, ûs, m. das Drucken, Pressen. *Syn*. Compressio. *Usus*. Ipso pressu oris, & sono.

Pretiosè, köstlich, theuer. *Syn*. Magnô pretiô, eleganter, artificiosè, operosè. *Usus*. Vasa magnifica, pretiosè cælata.

Pretiosus, a, um. köstlich, theuer. *Syn*. Magni pretii, multorum sumptuum. *Phras*. 1. *Pretiosam Bibliothecam habeo*, ich habe eine kostbare Büchereÿ. Magni pretii libris refertam bibliothecam habeo; carò constant, qui bibliothecam meam efficiunt, libri; bibliotheca mihi est à rari operis libris, & multô pretiô commendata; carè emi, qui bibliothecam meam ornant, libros. 2. *Pretiosò ornatu induta erat*, sie war köstlich gekleidet. Aurô & purpurâ insignis, gemmis adornata incedebat; vestis illi erat aurô, gemmisque distincta; aureas armillas magni ponderis, gemmatósque magna specie annulos habuit; nihil ei deerat eorum, quæ hominibus sancta, curæque, & magni pretii esse solent, & prima ducuntur. *Usus*. Pretiosa vestis, horti, vasa.

Pretium, ii, n. Werth. *Syn*. Merces, præmium. *Epi*. Certum, incertum, magnum, pactum, parvum, summum, tantum. *Usus*. Certum labori, seu merci pretium statuere, constituere. Certum pretium pacisci. Habet ea res maximum pretium. Maximi est pretii. Mercari aliquid magno pretio. Pretio & mercede duci ad faciendum aliquid. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere, enumerare, pendere. Jacent agrorum pretia, tanta est annonæ vilitas. Nullo pretiô me induci sinam. Operæ pretium facere. V. *Æstimo*.

Pridem, längst. *Syn*. Dudum.

Pridie, am vorigen Tage, einen Tag zuvor. *Syn*. Ante eum diem.)(*Postridie*. *Usus*. Pridie, quam has litteras dedi, usque ad pridie calendas Septembres. Ad pridie idus Maji. Pridie ejus diei venit.

Primarius, a, um. einer aus den Vornehmsten. *Syn*. Principum aliquis.)(*Posterior*. *Phras*. *Primarius civis Romanus*, einer aus den vornehmsten Römern. Romani nominis longè princeps; inter primores, optimates, & capita civium, autoritate atque opibus longè primus; lumen & ornamentum

tum suæ civitatis; princeps senatus Romani; qui excellentem apud suos dignitatis gradum tenet; qui inter capita rerum erat Romæ. V. *Princeps, primus.* *Usus.* Vir, Senator, locus primarius.

Primigenitus, a, um. Erstling.

Primipulus, i, m. ein Hauptmann der ersten Rotte. *Syn.* Primæ cohortis Centurio.

Primò, erstlich. *Syn.* Primùm, initio, principio.)(*Post.* *Usus.* A primo visum est.

Primordium, ii, n. Anfang, Ursprung. *Syn.* Principium, causa præcurrens. *Epi.* Majus, princeps. *Usus.* A Diis capienda sunt agendi primordia.

Primores, um; *g. c.* die Vornehmsten, Vördersten. *Syn.* Summæ *vel* extremæ quæque res. *Usus.* Primoribus labris aliquid degustare. V. *Optimates.*

Primùm, erstlich. *Syn.* Primò, à primo. *Usus.* Ut primùm attigi forum. Cum primùm veni. Ut modò, primúmque nascentia.

Primus, a, um. der erste. *Syn.* Primarius, princeps.)(*Postremus.* *Adv.* Facilè municipii, longè civitatis. *Phras.* 1. *Primus filiorum, vulg. primogenitus,* der Erstgebohrne. Maximus stirpis; maximus natu filius; liberorum natu maximus. 2. *Primus ille sit, qui reliquis senior est,* der, so älter ist, soll auch der erste seyn. Priores partes, primas partes, primum locum habeat, teneat, obtineat; primas partes agat; agmen ducat, qui ætate potior; princeps ac signifer ille sit; qui natu major inter cæteros. *Usus.* Genere, nobilitate, opibus sui municipii facilè primus. Primus in suam familiam consulatum intulit. Vir magnus in primis, cum primis locuples. Primas tibi sapientiæ defero. Primo quoque tempore te expecto.

Princeps, cipis, *g. c.* Fürst, Vornehmster. R. *q.* Primum caput. *Syn.* Primus, primarius, dux, caput, autor; inventor, qui principatum tenet; obtinet; qui primos ordines ducit, qui honestissimum dignitatis locum tenet. *Phras.* 1. *Est Princeps hæreditarius,* er ist Erb-Prinz. In spem imperii genitus; Regni hæres; regiæ juventutis princeps. 2. *Creatus est S. R. Imperii Princeps,* er ist zum Reichs-Fürsten gemacht worden. In Principum dignationem pervenit; in amplissimum S. R. Imperii Principum Ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est; ad amplissimum Imperii Principum Ordinem aggregatus est; Principatus titulos in familiam suam intulit: auctus est honore S. R. I. Principum. *Usus.* 1. Rerum caput, & orbis princeps Roma. Princeps Philosophiæ. Cicero in Eloquentia princeps. Principem locum tenere. Profiteri se principem & autorem senatui. 2. *Primus ordine, temporeque,* der Erste, der Zeit und Ordnung nach. Sicilia princeps se ad Romanos applicuit. Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ. Herodotus princeps hoc genus ornavit.

Principalis, e. fürstlich, vornehmlich. *Syn.* Princeps. *Usus.* Causæ principales aliæ, aliæ adjuvantes.

Principatus, ûs, m. Ober-Herrschaft. *Syn.* Dominatus, primæ. *Epi.* Divinus, præstans, regius. *Usus.* Principatum *petere,* concupiscere, appetere. Principatum Eloquentiæ alicui *deferre,* dare, tribuere. Principatum *tenere,* obtinere, ferre. Delere principatum, & auferre. V. *Potestas, guberno, ditio.*

Principiò, anfänglich, erstlich. *Syn.* Primò, initio, primum omnium. *Usus.* Principiò omnibus animantibus est insitum, ut &c.

Principium, ii, n. der Anfang. *Syn.* Initium, primordium, origo.)(*Exitus; finis.* *Epi.* Accuratum, immortale, naturale, ultimum, acutum, breve & longum, optimum, parvum, non benè provisum, & diligenter exploratum, solidum & expressum, suspiciosum, tardum, verecundum, non elatis intensum verbis sed acutum sententiis. *Usus.* 1. Omnium rerum magnarum principia à Diis sunt petenda, ducenda. Hujus rei ego nec principium invenire, nec evolvere exitum possum. Omnium rerum principia parva suis progressionibus augentur. A principio instituere aliquid, idque perficere. Principium natum est à me. 2. *Causa efficiens, autor,* Ursache, Urheber. Principii nulla est origo. Omnium causarum unum est naturale principium. 3. *Rudimentum, elementum, seminarium,* erste Grund-Regul, Anfang, Pflanz-Schule. Nunc juris principia videamus. Naturæ principia, quibus parendum. Fuit hoc principium, & velut seminarium urbis. V. *Initium, inchoo, incipio, origo.*

Prior, oris, *g. c.* der Erstere.)(*Posterior.* *Syn.* Primus. *Usus.* 1. Posterius priori non convenit. Priore loco causam dicere. 2. *Superior, transactus;* gleich vorher. Priore æstate, anno.

Pri-

Priscè, auf alte Manier. *Syn.* Antiquè, horridè, asperè, prisco more. *Usus.* Severè graviter, priscè agere cum aliquo.

Priscus, a, um. alt, aus der alten Zeit. *Syn.* Antiquus. *Usus.* Verba prisca & obsoleta. Veteres & prisci viri. V. *Antiquus.*

Pristinus, a, um. der zuvor gewesen. *Syn.* Vetus, antiquus, prior. *Usus.* Ut pristinam tuam gloriam consequare.

Privatim, für sich selbst, in Besonderheit. *Syn.* Propriè, clam; seorsim à reliquis.)(*Publicè. Phras. Privatim de re agemus,* wir werden die Sache unter uns in Geheim abhandeln. Inter parietes domesticos disceptator adero; privato consilio de re statuemus; privata seductáque à conscientia plurium consilia miscebimus; in secreto, inter parietes nos continebimus, nihil ut in publicum effluat. V. *Clam. Usus.* Beneficia singulis privatim dare. Privatim se tenuit. V. *Privatus.*

Privatio, onis, f. Beraubung. *Usus.* Dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio.

Privatus, a, um. für sich eigen und besonder. *Syn.* Domesticus, suus, proprius.)(*Publicus, seu qui cum potestate & imperio est. Epi.* Furiosus, opulentus, potens, plurimus. *Phras. Est privatus civis,* er ist ein gemeiner Burger: er lebet für sich selbst. Æquo cum cæteris jure in civitate vivit; suarum rerum est; est unus multorum, *vel* de multis: in magistratu non est: omni curatione publicæ rei vacat. *Usus.* Res privata, & publica. Bellum in privatam curam, privata arma versum est.

Privigna, æ, f. Stief-Tochter.

Privignus, i, m. Stief-Sohn. *Usus.* Mulier in privignorum funus nupsit.

Privilegium, ii, n. besonderes Gesetz; Begnadigung, Befreyung von den Gesetzen. *vulg. R.q.* privum legis. *Epi.* Tyrannicum, injustum, nefarium, *Phras. Privilegium habet ab oneribus publicis, vulg.* er hat eine sondere Freyheit und Erlaß von burgerlichen Anlagen. Omnium rerum onerumque publicorum immunitatem habet; immunis est à publicis vectigalibus; immunitate nominatum effectus, donatus est; exsolutus legum earum vinculis, quæ vectigalia imperant; data est illi immunitas à publicis vectigalibus; legum earum omnium facta est illi venia, quæ de vectigalibus latæ sunt. V. *Eximo, dispenso. Usus.* Leges privatas hominibus irrogare; in privatos leges ferre; *id est enim privilegium.* Privilegia irrogare. Privilegium tulit, ut si Sacra Bonæ Deæ accendisses, exulares. Tyrannica privilegia. *Unde* Privilegium, *pro* gratia legis facta, Gesetz-Befreyung. *vulg. est. Pro Privilegiatus, vulg.* privilegirt. *Latinè dices:* exsolutus legum vinculis; solutus legum verecundia.

Privo, as, avi, atum, are, berauben. *R. à* πρίω, *divido. Syn.* Orbo, spolio, exuo, excludo, exspolio expertem facio.)(*Augeo, orno. Adv.* Indignissimè, in perpetuum, crudelissimè, paulò ampliùs. *Phras.* 1. *Bonis omnibus privatus est,* er ist aller seiner Güter beraubt worden. Ornamentis omnibus nudatus; præsidiis omnibus exutus; bonis funditùs eversis, è patrimonio tanquam è naufragio nudus expulsus est; inanis, egens patriis bonis deturbatus, ejectus, abire, cedere coactus est. 2. *Tot amicis me privari vehementer doleo,* es fället mir sehr schwer, daß ich so vieler Freunde muß beraubet seyn. Tot amicorum jacturam graviter, molestéque fero; tot amicis orbatum, spoliatum, destitutum me sine gravissimo dolore intueri non possum; fieri non potest, quin sim miserrimus, talibus amicis orbatus, quales nulli unquam erunt, &, ut arbitror, & confirmare possum, nulli certè fuerunt. Quis me tot ab amicis orbum, non miserrimum esse fateatur? Quæ mihi reliqua esse potest vitæ cupiditas, cùm tot amicis caream; cum eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem; cum tot amicos uno tempore mihi ereptos esse videam. V. *Eripio, adimo. Usus.* Aliquem civitate, suo jure privare.

Priùs, eher. *Syn.* Ante. *Usus.* Nihil prius mihi faciendum putavi.

Priusquam, ehe und bevor. *Syn.* Antequam. *Usus.* Priusquam illa attingam. Id ego sensi, priusquam loqui cœpisti.

Pro, für. *Syn.* Loco. *Usus.* 1. Hæc pro certis ad te scribo. Jam pro hærede se gerit. Jam pro damnato habebatur. Unus mihi Cato pro millibus. 2. *Propter,* wegen. Pœnam pro peccato metuit. Pro jure amicitiæ id a te peto. Pro consulari autoritate te moneo. Is a me pro summis suis virtutibus valdè observatur. 3. *Secundum,*

pro ratione, nach Art, Zeit, Weise, Würde. Hunc pro dignitate satis laudare non possum. Reliqua pro tua prudentia, pro tempore, pro re nata curabis. Pro opibus, pro virili parte juvabo. Id pro mea consuetudine, breviter. 4. Alicujus gratia, causa, *pro:* einem zu gefallen. Hoc non pro me, sed contra me est. Venditare aliquid pro suo. Pro aliquo decernere. Pro se quisque certabat. 5. Ante, vor. Pro tribunali; pro æde Castoris sedens. Pro templis omnibus, vor allen Kirchen. 6. Cum Comparativis, wo etwas verglichen wird. Turba majorem, quam pro numero, speciem gerens. Stella, quam pro habitu corporis, excellior.

Proavus, i, m. Alt-Vater, des Vaters Anherr. *Syn.* Avi paterni, vel materni pater. *Epi.* Privatus.

Probabilis, e, glaublich, wahrscheinlich, löblich. *Syn.* Verisimilis, credibilis.)(*Incredibilis. Adv.* Leviter, maximè, sanè, omninò. *Usus* 1. Probabile est, quod fere fieri solèt, aut in opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere. Causam alicujus reddere probabilem. 2. Laudandus, tolerabilis, löblich, leidentlich. Probabilis Orator. Probabile ingenium.

Probabilitas, atis, f. Glaubwürdigkeit. *Syn.* Verisimilitudo. *Epi.* Capitosa, magna. *Usus.* Multa sunt, quæ nos aliqua probabilitate fallunt.

Probabiliter, wahrscheinlich. *Syn.* Credibiliter. *Usus.* Ex quo potest probabiliter confici.

Probatio, onis, f. Beweisung, Bewährung. *Syn.* Approbatio.)(*Improbatio. Epi.* Gratuita, locuples, grata. Non ob probationem datum est pretium, cum multa sint improbata.

Probator, oris, m. der etwas gut heisset. *Syn.* Approbator. *Usus.* Nihil interest inter suasorem facti, & probatorem.

Probatus, a, um. bewiesen, bewährt. *Syn.* Spectatus. *Usus.* Vita spectata, & probata. V. *Probus.*

Probè, wohl. *Syn.* Rectè, præclarè. *Usus.* Quod cum probè scirem, tenerem. De ea re probè curasti.

Probitas, atis, f. Gütigkeit, Frömmigkeit. *Syn.* Bonitas, integritas, virtus. *Phras.* Probitatem qui habet, nihil præterea ad felicitatem requirit, wer die Frömmigkeit hat, der hat alles. Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Bene sentire, rectèque facere: satis est ad benè, beatéque vivendum. Quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla, maximéque certa patet via. Boni mores, & honestæ rationes felicitatem pariunt. Felicitas integritate comparatur; siquis in colenda probitate totus est, feliciter admodùm, ac beatissimè cum illo agitur. *Usus.* Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

Probo, as, avi, atum, are. billigen, gut heissen, genehm halten, beweisen. *Syn.* Approbo, assentior: confirmo, fidem facio, argumentis tueor. *Adv.* Admodùm, brevi, fastidiosè, lentè, maximè, mirificè, nimiùm, non perfacile, planè, planè non, prorsus, rectè, vehementer, valdè, vulgò, magis, magisque, non sane, in primis, multùm. *Phras.* Probare crimen non potuit, er hat das vorgegebene Laster nicht beweisen können. Convincere illum criminis; crimen planum facere; certis argumentis firmare non potuit; non satis docuit hæc ab eo commissa; id quidem efficere, cum multa argueret, non potuit, ut de crimine constaret; ex ejus tot criminationibus liquere non potuit, criminisne reus esset; fidem facere criminis suis argumentis non potuit. *Usus.* 1. Libros meos, spero, tibi valdè probari. Quis est, qui non probet, non laudet, in eadem voluntate ac opinione sit? 2. Satisfacio genug thun. Qua in legatione ita se omnibus probavit. 3. Argumentis tueor, stabilio: confirmo, fidem facio, beweisen, darthun. Quod tibi probare non poteris, alteri ne persuaseris. Id vel severissimis disceptatoribus probabo. Nullam rem defendit, quam non probaret; nullam oppugnat, quam non everteret. V. *Approbo, laudo, assentior.*

Probrosus, a, um. schmählich, schändlich. *Syn.* Ignominiosus. *Usus.* Probrosum crimen, factum. V. *Probrum.*

Probrum, i, n. Unthat, Schmach, Schande. *Syn.* Dedecus, convicium, maledictum. *Epi.* Paternum, magnum, privatum. *Phras.* 1. Probrum alicui objicere, einem eine Unthat vorwerfen. Objectare probrum; probri insimulare aliquem; probra infere, ingerere; probra in aliq[illegible] jacere, maledictis, probrisque vexare. V. *Convicium, calumnia,* 2. Probro alicui vertere, einem etwas für eine Schande ausrechnen. Probro aliquid dare alteri; in probri loco ponere; crimini dare. V. *Dedecus* 3. *Probro sibi*

sibi aliquid ducere, ihme selbst etwas für eine Schande halten. Ignominiæ loco aliquid ferre; in contumeliam accipere; in contumeliam vertere. *Usus*. Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. V. *Ignominia, dedecus.*

Probus, a, um. fromm, fein. *Syn.* Bonus, moratus, benè institutus, spectatus, probatus, integer, frugi, religiosus, castus, antiquus, purus, sanctus, modestus.)(*Improbus. Phras. Pauci sunt probi*, es seynd gar wenig fromm. Pauci sunt, qui probitatem colant, ament, sequantur; qui suum studium in probitate ponant, paucos invenias. Probati mores à paucis hodiè coluntur; virorum recti exempli, & quibus vita cum virtute traducatur; quibus in pretio & amore sit morum integritas, quàm exiguus est numerus? Ab est à plerisque mortalium laudata illa morum probitas. V. *Bonus. Usus*. Probus & benè moratus filius. Probum navigium. V. *Conscientia bona, pius.*

Procacitas, atis, f. Muthwille, Frechheit. *Syn.* Petulantia. *Usus*. Non enim procacitate linguæ vitæ sordes eluuntur. V. *Petulantia.*

Procaciter, * freventlich. *Usus*. Flagitatum stipendium procaciùs, quàm ex more & modestia militari erat, & probra in tribunos jacta.

Procax, acis, *g. o.* frech, muthwillig. *Syn.* Petulans, temerarius. *Usus*. Scio te non esse procacem in lacessendo. V. *Petulans.*

Procedo, is, cessi, cessum, ere, vorhin gehen. *Syn.* Progredior; prodeo, exeo, gradum infero: proficio: evenio. *Adv.* Benè, longiùs in dando & credendo, minùs, diutiùs, contrariè, multùm, non ita multùm, obviam, longissimè, parùm, paullùm, prosperè, temerè, pulcherrimè. *Usus*. 1. Ætate multùm processit. A primis ad ultima procedere. Longiùs processit, & in ipsum Pompejum invehi cœpit. In medium procedere, atque in concionem prodire. Procedere in publicum. Tota urbs illi obviam processit. 2. *Proficio*, Fortgang machen. Procedere in virtute & doctrina. Honoribus processit. Longè ad virtutem processit doctrinâ & naturâ. 3. *Evenio, cado*, von statten gehen. Non satis e sententia res procedit. Quid agam, cui nihil procedit, eáque, quæ cogitata sunt diligentissimè, deterrimè cadunt. Omnia ei bellè, pulcherrimè procedunt. *Pro* duriùs procedere cum aliquo, *vulg.* übel mit einem verfahren. *Latinè:* graviter, crudeliter, malè consulere in aliquem, de aliquo.

Procella, æ, f. Sturm-Wetter. *Syn.* Tempestas. *Epi.* Horribilis. *Usus*. Imbres, nimbi, procellæ, turbines. Tu procellas patriæ, turbo pacis. Vitare procellas temporum. Equestrem procellam excitare, einen Einfall mit der Reutheren thun. V. *Tempestas.*

Procellosus, a, um. * voll Ungewitter. *Usus*. Venti procellosi.

Proceres, um, m. die vornehmsten Häupter einer Stadt. *Syn.* Principes.

Proceritas, atis, f. die Länge. *Syn.* Longitudo.)(*Brevitas. Usus*. Proceritates arborum admirantur.

Procerus, a, um. sehr lang. *Syn.* Longus. *Usus*. Procerum & tenue collum. V. *Magnus, longus.*

Processus, ûs, m. Fortgang. *Syn.* Progressus. *Epi.* Longior, tardus. *Usus*. Gradus tuos, & quasi processus dicendi velim cognoscere. Tantos processus in dicendo faciebat, ut evolare, non excurrere videretur.

Proci, orum, m. Mitbuhler, Freyersmann. *Syn.* Qui eandem amant. *Usus*. Proci impudentes.

Procido, is, cidi, ere. niederfallen. *Syn.* Pronus cado, procumbo. *Usus*. Ad pedes alicujus procidere. V. *Cado, corruo.*

Procinctus, ûs, m. Zurüstung und Anstalt zu etwas. *Syn.* Sine ritu solenni, ùt in castris. *Usus*. Facere testamentum in procinctu sine tabulis. *Pro* in procinctu operis, in würklicher Unternehmung des Werks. *Rectiùs dicitur:* in ipso rei gerendæ articulo. V. *Expedio.*

Proclamator, oris, m. ein Ausruffer. *Syn.* Præco, cantor, rabula.

Proclamo, as, avi, atum, are. ausruffen. *Syn.* Vociferor. *Usus*. Adsunt, proclamant, fidem hujus implorant.

Proclivis, e, sich neigend; sich nieder, oder vor sich haltend: geneigt. *Syn.* Propensus, facilis, pronus.)(*Laboriosus. Usus*. Adolescentia proclivior est ad libidinem. Incitata semel in proclive labuntur. Dictu quidem proclive est, sed effectu arduum. V. *Facilis.*

Proclivitas, atis, f. Neigung. *Syn* Facilitas. *Usus*. Proclivitas ad varios mores, varia vitia.

Procliviter, leichtlich, jähling. *Usus.* Faciliùs & procliviùs ad laudem nobilitatis perveniunt.

Proconsul, is, m. der die Stelle eines Statthalters vertritt. In provinciam missus cum potestate consulari.

Procrastinatio, onis, f. Verzug, Verzögerung, Aufschub. *Epi.* Odiosa. *Usus.* In rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est.

Procrastino, as, avi, atum, are. verziehen, verzögern, aufschieben. *Syn.* Differo, tardo, rem longius duco. V. *Differo, moror.*

Procreatio, onis, f. das Kinderzeugen, Gebähren. *Syn.* Proles, progenies. *Epi.* Charissima. *Usus.* Charissimam suam quisque procreationem habet.

Procreator, oris, m. Zeug-Vater. *Syn.* Genitor.

Procreo, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. *Syn.* Creo, pario, gigno, vitam trado, liberos suscipio. *Usus.* Multiplices fœtus procreant. Procreare alicui periculum. V. *Creo.*

Procudo, is, di, sum, ere. lang, oder breit schmieden. *Syn.* Exacuo.

Procul, weit, fern. *Syn.* Longè, longiùs. *Phras.* *Procul à nobis abest*, er ist weit von uns entfernet. Magnô locorum intervallô disjuncti sumus; disjunctissimis terris habitamus; in ultimis terris habitamus; in ultimis terris, in extremis terræ finibus, apud homines in extremis terrarum finibus positos, nimiâ longinquitate locorum remotos degit; magnis intervallis distamus; longè ab domo excitus, in ultimas, terrarumque oras devectus, quas natura longè submovit regiones, colit. Eò ablegatus est, unde nec nomen, nec fama ejus accedere ad nos possit; inter nos multa maria, regionésque intersunt. V. *Longinquitas. Usus.* Cœlestia procul sunt à nostra cognitione. Procul remotus à verò. Procul ab omni metu. Procul videre, auscultare aliquid. Pocul à patria. V. *Remotus, disto*

Procumbo, is, cubui, cubitum, ere. * sich niederlegen. *Usus.* Fessus viâ procubuit. V. *Genu.*

Procuratio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. *Syn.* Curatio, administratio, gubernatio. *Epi.* Frumentaria, magna, plena, quæstoria. *Usus.* 1. Aliquem ad civitatis, negotii procurationem vacare; procurationi præficere; procurationem alicui committere, einem eine Verwaltung anvertrauen. Procurationem multarum rerum habere, viel zu verwalten haben. Aliquem à procuratione amovére; liberare aliquem procuratione, quæ illum multis officiis implicatum, & constrictum tenebat, einem eine Verwaltung hinweg nehmen, entsetzen. 2. *Expiatio*, Versöhnung. Constituendæ, faciendæ nobis sunt procurationes, & obsecrationes. V. *Administratio.*

Procurator, oris, m. Schaffner, Verwalter, Verweser. *Syn.* Qui aliena negotia procurat; alieno præpositus negotio; alieni juris vicarius; qui aliquid nostri negotii gerit; qui res domesticas dispensat; qui curationem ac dispensationem rerum habet, suscepit. *Epi.* Æquus, diligens, familiaris, propinquus, necessarius, voluntarius, villicus. *Usus.* Cùm villicos procuratores dedissem. Procuratores ludorum. Procuratoris negligentiâ factum est, ùt &c.

Procuro, as, avi, atum, are. verschaffen, verwalten. *Syn.* Curo, administro, guberno: gero. *Phras.* *Rem meam diligenter procura*, verwalte diese meine Sache fleißig. In rerum mearum procuratione nihil diligentiæ prætermittas, velim: rei istius curatio, ùt cordi tibi sit, etiam atque etiam à te peto; tu si me amas, omnia dispicies, rémque, ùt tuam, summâ fide, geres. V. *Administro, curo, gero, facio. Usus.* 1. Hæreditatem, negotia, rationes alicujus procurare. 2. *Expio*, versöhnen. Vide ut ea prodigia procurentur & expientur.

Procurro, is, curri, cursum, ere. vorlaufen. *Syn.* Excurro. *Usus.* Sed ùt productus studiô ultrà procurras. Cùm à stationibus procurreretur.

Procursatio, onis, f. * Auslauf, Streiferey. *Usus.* A quibus per procursationem commissa pugna.

Procursator, oris, m. * Vorläufer. *Syn.* Breve certamen cum procursatoribus fuit.

Procurso, as, avi, atum, are. * vorlaufen. *Usus.* Procursantibus à statione, qui lacesserent.

Procursus, ûs, m. * Auslauf. *Usus.* Tumultuariò prælio, ac procursu magis militum, quàm ex præparato certatum.

Prodeo, is, ivi, itum, ire. hervor gehen. *Syn.* Exeo, in medium procedo. *Adv.* Obviàm, necessariò. *Phras.* 1. *Hostes è latebris prodivére*, die feindlichen Soldaten sind aus ihren Schlupf-Winkeln hervor gegangen. E latebris erumpére, prosiluére; è latebris in apertum

tum campum prævolârunt; consurrectum est repentè è latebris, & in patentem ad conspectum undique campum prolata signa; hostes, ab suis quisque latebris pariter exorti, repentè existebant; cuniculus delectis militibus plenus armatos repentè edidit; militum ingens manus repentè ex dumosis tumultis existebat, palámque armata volitabat. 2. *Res tota prodiit, vulg.* die Sache ist ganz heraus kommen. Patefacta omnia, & in medium prolata; ùt morâ temporis interpositâ illustrantur omnia, & erumpunt, ita detecta quoque fraus est. Res tota in lucem extracta, in lucem prolata est. Haud ita res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur; quin secretum omne brevi tempore effunderetur. V. *Exeo, vulgo, manifesto. Usus.* In publicum prodire; in concionem, in lucem, in aciem prodire. Prodire obviam alicui.

Prodigè, verschwenderisch. *Syn.* Effusè.

Prodigium, ii, n. Warnungs-Zeichen. *Syn.* Monstrum, portentum, ostentum. *Epi.* Fatale, exitiosum, importunum, recens, religiosum. *Usus.* Clodius fatale portentum, prodigiúmque Reipublicæ. Hæc sunt prodigiis similia. V. *Miraculum.*

Prodigo, is, egi, ere. * verschwenden. *Syn.* Consumo, effundo, ultrà modum erogo. V. *Prodigus.*

Prodigus, a, um. verschwenderisch. *Syn.* Profusus, effusus, nimius; nepos luxuriosus, dissolutus, perditus, luxu profligatus. *Phras.* 1. *Prodigus rerum suarum, si quisquam alius,* ein über die massen verschwenderischer Mensch. Homo largitor & prodigus; alieni appetens, sui profusus; homo perditâ nequitiâ & insolens in aliena re, in quo tamen, pecuniæ, an famæ minùs parceret, non facile discernas. Quin in largitione effusior, qui post effusos cum probro, ac dedecore immensos sumptus, pecuniæ sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis, fortunisque affluere? Quæ ista tam profusa luxuries, post fractas, eversasque opes, post patriam rem comestam, ac perditam? Vides hunc hominem? decoxit, & patrimonium omne profundo ventre circumfert. 2. *Patrimonium suum omne prodigus absumpsit,* er hat sein Erbtheil alles verschwendet. Patrimonium omne per luxum effudit, comedit, devoravit; patriam rem perdidit, confecit, dissipavit; relictas à patre fortunas per luxum consumpsit, dilapidavit; rem familiarem, pecuniamque omnem per luxuriam profudit, effudit, adedit, exhausit; rem omnem paternam confregit; per luxum ac nequitiam laceravit. V. *Nepos. Usus.* In honoribus decernendis prodigus, ac ferè nimius.

Proditio, onis, f. Verrrätherey. *Epi.* Grata, scelerata. *Usus.* In proditionis crimen vocari. Proditionis consilia agitare. V. *Prodo.*

Proditor, oris, m. Verräther. *Syn.* Desertor, oppugnator patriæ, qui proditionis consilia agitat. *Epi.* Vetus, nefarius. *Usus.* Patriæ extinctor, imperii proditor.

Prodo, is, didi, ditum, ere. verrathen. *Syn.* Trado, mando, commendo, edo, scribo: aperio, manifesto, manifestum facio, indicium facio; patriæ exitium molior. *Adv.* Imposterùm, nefariè, falsè, temerè *Phras.* 1. *Hostibus omnia prodidit,* er hat denen Feinden alles verrathen. Rem omnem ad hostes protulit, pertulit; rem omnem hostibus enunciavit; arcana consilia ducum cum hostibus communicavit; earum rerum indicium illo autore ad hostes permanavit. Nihil eorum omnium clam hostibus fuit indice servò, & civium dissensiones foras efferente. 2. *Diu se prodere noluerunt,* sie haben sich lange nicht wollen heraus lassen. Diu cunctati animos nudare; diu tergiversati promere, quæ in animo laterent; multis agendum erat, palam ut facerent tandem, quæ sentirent; haud levis erat operæ, ut quæ staret ipsis sententia, aperirent, in aperto esset. *Usus.* 1. Prodere posteris memoriam alicujus facti. Quod est memoriæ litteris, litterarum monumentis proditum. Liberis perniciosum exemplum ad imitationem prodere. 2. *Pronuncio, dico, creo,* benennen. Consulem prodere. *Oppugno, vexo perfide, desero, fidem violo, ad adversarios transeo,* verrätherischer Weise mit einem umgehen, verlassen, meineidig werden. Fidem suam, salutem alicujus conscios, patriam prodere. Tu nos repentè relinquas? deseras? ad adversarios transeas? prodas? oppugnes?

Prodromus, i, m. Vorläufer, Vorbothe. *Syn.* Præcursor.

Produco, is, xi, ctum, ere. hervor führen. hinaus ziehen. *Syn.* Duco, in longius duco, profero; educo, extraho, in publicum conspectum do. *Adv.* Longius ab homine, vitam mirabiliter, doctrinam, ultrà quàm satis est, coram, valdè. *Usus.* 1. Convivium, sermonem longius, in multam noctem producere. Vitam, bellum producere, in die Länge hinaus ziehen. Conditionibus aliquem, verbis, falsa spe producere, einen bey der Nasen lange herum ziehen. 2. *Educo, adduco, in conspectum do, in conspectu constituo,* hervor führen. Copias in aciem, testes ad judices, ali-

aliquem in conspectum & concionem populi producere. 3. Gigno, creo, suscipio, procreo, progenero, prosemino, erzeugen, hervor bringen. Pater simillimum sibi filium produxit. V. *Profero.*

Productè, der Länge nach.)(*Breviter.*

Productio, onis, f. Verlängerung.)(*Brevitas, Usus.* Productio verbi, syllabæ, temporis.

Profano, as, avi, atum, are. * verunehren, entheiligen. *Syn.* Violo, polluo, profanô ritu tracto. *Usus.* Profanare dies festos.

Profanus, a, um. ungewenhet. *Syn.* Nihil habens religionis, à religione remotus.)(*Consecratus, sacer, religiosus. Usus.* Cùm omnia illa ex facris profana fecisset. Locus profanus.

Profectio, onis, f. eine Reise. *Syn.* Discessus, iter.)(*Reditus, reversio. Epi.* Misera, præceps, inutilis, periculosa, subita. *Usus.* Consilium profectionis, & reversionis meæ accipe. V. *Iter.*

Profectò, fürwahr, allerdings. *Syn.* Certè quidem.

Profero, fers, tuli, latum, ferre. hervor bringen. *Syn.* Recenseo, dico, prodo, promo, adduco, commemoro. *Adv.* Absurdè, foras, jam dudum, latiùs diem, longiùs fines officiorum, immoderatè. *Phras.* 1. Multa in medium protulit, er hat vieles an das Tage-Licht gebracht. Multa in lucem protulit, patefecit; in lucem extraxit, manifesta fecit; in aspectum, lucémque protulit, ex occultis tenebris in lucem extraxit; occultissima quæque aperuit, & exprompsit. 2. Tellus omnis generis herbas & fructus profert. Terra flores, ac fruges fundit, profundit ager herbas; omnis generis fruges procreat; quotannis novis frugibus induitur; seges ex agro quotannis latissima provenit; gignendæ herbæ non alius aptior est locus, quidquid alluit vicinus amnis, floribus vestitur. *Usus.* 1. Aliquid in medium, in lucem proferre. Sua merita, leges, testes proferre, *vulg. allegare.* 2. *Produco, prorogo, differo, longius rem duco,* erweitern, aufschieben. Fines Imperii, limites Regni proferre. Judicii diem proferre. Audaciam suam ultrà proferre.

Professio, onis, f. eine öffentliche Bekänntniß. *Syn.* Certa confessio, & denunciatio apud Prætorem eorum, quæ quis possideret. *Usus.* 1. Jugerum subscriptio, ac professio. 2. Promissio, pollicitatio, Verheissung. Sciebam fructuosam mihi fore tuæ voluntatis professionem. 3. Facultas, Uebung in einer Kunst oder Wissenschaft. Vis Oratoris, ipsáque dicendi professio. Professionem in Religione facere, *vulg.* die Profession machen, die gewöhnliche Ordens-Gelübde ablegen. *Latine:* Solemni ac perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare; vota solemni ritû nuncupare. Conceptis verbis, publicéque sponsione se DEO in perpetuum consecrare, dedicare; conceptis ex sacri sodalitii formula verbis sacramentum DEO dicere; sacramenti solennis sponsione sacræ se Familiæ adstringere.

Profestus, a, um. * werktäglich. *Usus.* Dies profesti, Werk-Täge.

Proficio, is, feci, fectum, ere, zunehmen, wachsen, ausrichten, nutzen. *Syn.* Procedo, progressum facio; valeo, possum, prosum. *Adv.* Aliquantùm, multùm, necessariò, multùm, permultum, plurimùm lepore, facetiis. *Phras.* Multùm in Philosophia fecit, er hat in der Welt-Weisheit viel zugenommen. Multùm processit; magnos in Philosophicis progressus habuit; magnas progressiones fecit; doctior fit indies, & naturæ intelligentior; ad summi Philosophi laudem profecit; magnos in Philosophia processus effecit. *Usus.* Nihil ea re ad summam profectum puto. Nulla res tantum ad virtutem proficit. Contentio tam diu sapiens est, quàm diu proficit aliquid. Si modò in dicendo profeci.

Proficiscor, eris, fectus sum, ficisci. reisen. *Syn.* Discedo, iter facio. *Adv.* Celeriter, clam, communiter, suspiciones ex negotio, copiosè, cupidè, festinanter, inde undè, longè à sedibus suis, maturè, non ita multò post, obviam, privatim quòquam, protinus à disciplina, publicè, rectâ, separatim, tandem aliquando, tardè. *Phras.* Athenas in Græciam cogito proficisci, ich habe im Willen, nach Athen in Griechenland zu reisen. Athenas in Græciam iter facere, ire cogito; Athenas accedere, me recipere cogito. Iter Athenas in Græciam dirigo: Athenas in Græciam me trajiciam, excurrere Athenas in Græciam cogito; Athenas in Græciam transire est animus; Athenas concedere, iter inire; in Græciam tendere; Athenas petere, iter convertere

in

in Græciam cogito. V. *Iter.* *Usus.* 1. Roma in Asiam profectus. 2. Autor sum, Urheber seyn. Multa à me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

Profiteor, eris, fessus sum, eri. öffentlich bekennen. *Syn.* Polliceor præbeo. *Adv.* Ampliùs, apertissimè, palàm, verè. *Usus.* 1. Ad aliquid operam suam profiteri. Contra facere, quàm quis professus, aut pollicitus sit. Suscipere & profiteri magnum aliquid. Triduo me Jurisconsultum profitebor. 2. Doceo, lehren. Qui profitetur Philosophiam, gravem personam, sustinet. 3. Præmefero, jacto me, glorior, sich ausgeben. Grammaticum se, Sapientem, Oratorem profiteri. Tantam facultatem consecutum me non profiteor. 4. Possessionum mearum modum magistratui denuncio, significo, sein Vermögen aussagen. Quisque, quantum habeat prædæ, manubiarum; aratores jugerum modum apud Prætorem profiteantur.

Profligatus, a, um. vertrieben, verjagt. *Syn.* Perditus. *Usus.* Homo omnium profligatissimus, ac perditissimus. V. *Perditus.*

Profligo, as, avi, atum are. über den Hauffen werfen. *R. ex* pro & *antiq.* fligo. *Syn.* Affligo, prosterno, depello, exturbo campo copias. *Us.* Hostium copias, Rempublicam profligare, ac perdere. V. *Perdo.*

Profluens, tis, m. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, flumen, torrens. *Usus* 1. Eum in profluentem abjici jussit. 2. Liquidus, expeditus, fliessend. Expedita & profluens oratio. *Adject.*

Profluenter, überflüßig. *Syn.* Abundanter, copiosè.

Profluentia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Affluentia, abundantia, copia. *Epi.* Inanis. *Usus.* Oratoriam vim inanis quædam profluentia imitatur.

Profluo, is, xi, ere. ausrinnen, durchfliessen. *Syn.* Mano, emano. *Usus.* Cujus ore melle dulcior profluebat oratio.

Profugio, is, fugi, ere. hinweg fliehen. *Syn.* Perfugio, transfugio. *Adv.* Clam, planè. *Usus.* Filius domo ad me perfugit. Extorrem in exilium profugere. V. *Fugio.*

Profugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus.

Profugus, a, um. flüchtig, ein Flüchtling. *Usus.* Ænea duce profugi sedibus incertis vagabuntur. V. *Fugitivus.*

Profundo, is, fudi, fusum, ere. ausschütten, vergiessen. *Syn.* Effundo. *Adv.* Sæpe & multum. *Usus.* Profundere patrimonium suum, sein Erbtheil liederlich verthun. Laborem omnem, omnes ingenii vires profundere, & perdere. Vitam, sanguinem, animum pro aliquo profundere. Magnam vim lachrymarum profundere. Profundere se in aliquem. Odium suum intùs inclusum in aliquem profundere. Lachrymæ se profundunt. Voluptates primâ ætate compressæ se nonnunquam subitò profundunt. V. *Effundo.*

Profundus, a, um. tief. *Syn.* Altus. *Phras.* Vallis profunda, ein tiefes Thal. Vallis in immensam altitudinem depressa; vallis infinita altitudine; vallis inexsuperabilis altitudinis. *Usus.* Fossæ profundæ multos pedes altæ. Spelunca profunda & multos pedes humi depressa. Scrobes profundæ in altitudinem quinque pedum fodiebantur.

Profusè, überflüßiglich. *Usus.* Profusè intendentibus obstitit.

Profusus, a, um. verschwenderisch, vergossen. *Syn.* Immoderatus, immodestus, prodigus, nimius. *Usus.* Quanti, & quàm profusi sumptus! Profusæ epulæ. Hilaritas profusa. V. *Nepos*, *Prodigus.*

Progenero, as, avi, atum are. * zeugen, gebähren. *Usus.* Aquilæ columbam non progenerant. V. *Genero.*

Progenies, ei, f. Leibes-Frucht, Geschlecht. *Syn.* Proles, genus. *Epi.* Divina, optima, tanta. *Usus.* Veteres se progeniem Deorum dicebant.

Progigno, is, genui, genitum, ere. gebähren, erzeugen. *Syn.* Procreo, gigno.

Prognatus, a, um. erzeugt. *Syn.* Natus. V. *Filius.*

Prognosticon, ci, n. eine Anzeigung künftiger Dinge. *Syn.* Conjectura, signum, rei futuræ divinatio. V. *Divinatio.*

Progredior, eris, gressus sum, gredi. fortgehen. *Syn.* Progressionem, *vel* progressum facio, procedo; serpo)(*Regredior.* *Adv.* Impune, longiùs, sensim, pedetentim, nusquam paullulùm. *Phras.* Longiùs, quam voluissem, progressus sum, ich bin weiter, als ich habe wollen, fortgeschritten. Eo accessi, unde receptum vix habeo; latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellos, quos mihi ipse circumdedi, egressus sum; lineas trans-

transii, transilii. V. *Proficio*, *Usus*. Multorum dierum iter jam progressus. Quo pervenire potuit hominis furor, progressus est. Progredi in virtute.

Progressio, onis, f. Fortgang. *Syn*. Progressus. *Epi*. Admirabilis. *Usus*. Progressionem ad virtutem ajunt fieri, non item levationem vitiorum.

Progressus, ûs, m. Fortgang. *Syn*. Progressio, processus. *Epi*. Firmus, præceps, constans. *Phras*. 1. *Progressu temporis*, mit der Zeit. Progrediente ætate; processu ætatis; procedente tempore. 2. *In tanto progressu rerum*, bey so glücklichem Zustande der Sachen. In tanto impetu cursúque rerum; tam secundis ominibus; tam læta in re; rebus tam bellè fluentibus; cum cursum res tenerent suum. V. *Status*, *Successus*. *Usus*. Qui rerum causas, earúmque progressus sciunt. Magnos in studiis progressus fecit; à progressu arcere.

Proh! * O! *Usus*. Proh scelus!

Prohibeo, es, ui, itum, ere. verhüten, verbiethen. *Syn*. Inhibeo, veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obsto, non permitto. *Adv*. Acriter, diutiùs, omninò, neque semel, sed sæpiùs, maximè, *Phras*. *Nihil hominum prohibebit, quin insanire pergat*, nichts wird den Menschen von seiner Raserey abhalten. Non religio, quam nullam habet, non verecundia à furore arcebit; non magnitudo pœnæ a maleficio submovebit; nihil furentis impetum continebit. V. *Coërceo*, *cohibeo*, *refreno*. *Usus*. Aditû, provinciâ, sepulturâ aliquem prohibere. 2. *Arceo*, *submoveo*, *repello*, abhalten, abtreiben. Vim hostium ab oppido, ignes à navibus, à tectis fures prohibere. 3. *Tueor*, beschützen. Aliquem injuriâ, periculô, conviciis, calamitate prohibere.

Projectio, onis, f. das Auswerfen der Armen. *Syn*. Porrectio. *Usus*. Projectio brachiorum.

Projectus, a, um. hingeworfen, weggeworfen. *Syn*. Abjectus, porrectus. *Usus*. 1. Brachium projectum. Cum esset projectus, inhumatus. Urbs in altum projecta. Insula in portus ostium projecta. 2. *Imprudens*, *profligatus*, *contumax*, keck, vermessen. Projectus ad audendum. Projecta audacia. Projecta & effrenata, cupiditas. V. *Audax*.

Projicio, is, jeci, jectum, ere. hinweg werfen. *Syn*. Rejicio, expello. *Adv*. Foras. *Usus*. 1. Quando tandem hanc pestem urbs evomet, foras que projiciet? *Negligo*, *amitto*, sich vernachlässigen, verscherzen. Se libertatem, ac vitam projicere. 3. *Abjicio*, zu Füssen werfen. Se ad pedes alicujus projicere. 4. *Proripio*, aus dem Staube machen. Quæ libido se non proripiet, ac projaciet? V. *Abjicio*.

Proin, proinde, derohalben. *Syn*. Itaque *Usus*. Proin, aut exeant, aut quiescant. Proinde de bono animo sis. Proinde, ut se res habuerit. Proinde, quasi isti aliter sentiant.

Prolabor, eris, psus sum, labi. niederfallen. *Syn*. Delabor, corruo, ruo. *Adv*. Longiùs. *Usus*. 1. Timore prolabi. 2. *Venio*, *accedo*, kommen, gerathen. Libenter ad eum sermonem delapsus sum. V. *Labor*.

Prolapsio, onis, f. das Fallen. *Syn*. Lapsus, lapsio. *Usus*. Viam tuam lubricam vix sine lapsione conficies.

Prolato, as, avi, atum, are. aufschieben, verzögern. *Syn*. Procrastino, differo, longiùs duco. *Usus*. Illud malum sustentando, & prolatando vix opprimi potest. V. *Differo*.

Prolatio, onis, f. Verschiebung, Verzögerung, Beybringung. *Syn*. Dilatio. *Usus*. 1. Judicii prolationem impetravit. 2. *Commemoratio*, Erzählung. Exemplorum prolatio fidem facit. V. *Mora*.

Prolecto, as, avi, atum, are. hervor locken. *Syn*. Allecto, allicio. V. *Allicio*.

Proles, i, f. Kind, Leibes-Frucht. *Syn*. Progenies, soboles. *Epi*. Ferrea.

Proletarius, a, um. * gemein, schlecht. *Syn*. Vilis, plebejus. *Usus*. Sermo proletarius. V. *Tenuis*, *ignobilis*.

Prolixè, freygebig, freywillig. *Syn*. Largè, liberaliter, cumulatè. *Usus*. Id mihi prolixè pollicitus est, & promissis prolixè, celeritérque stetit.

Prolixus, a, um. willfährig. *Syn*. Liberalis, benignus. *Usus*. 1. Animus, natura prolixa, benefica. *Facilis*, *expeditus*, leicht, fertig. Cætera spero tibi omnia prolixa fore. V. *Longus*.

Prologus, i, m. Vorrede. *Syn*. Præfatio, exordium.

Proloquor, eris, locutus sum, loqui. heraus sagen. *Syn*. Profiteor, loquor. V. *Loquor*.

Proludo, is, lusi, lusum, ere. ein Versuch-Spiel thun. *Syn*. Specimen exhibeo. V. *Præludium*.

Proluo, is, ui, ere. * waschen, begiessen. *Usus.* Vino se proluit.

Prolusio, onis, f. Versuch-Spiel. *Syn.* Præludium, proœmium.

Proluvies, ei, f. Wust, Unflath: Wasser-Ergiessung. *Syn.* Eluvies, eluvio. *Epi.* Mira. *Usus.* Mira Romæ proluvies, magna vis aquæ.

Promereor, eris, meritus sum, eri. verdienen. *Syn.* Mereor. *Adv.* Optimè. V. *Mereor.*

Promeritum, i, n. Verdienst. *Syn.* Meritum, beneficium. *Epi.* Universum, majus. V. *Meritum.*

Promineo, es, ui, ére. hervor gehen. *Syn.* Projicior, emineo. *Usus.* Tecti pars projecta, quæ prominet. A tota acie prominens. Id factum in memoriam, ac posteritatem prominebit.

Promiscuè, ohne Unterschied. *Syn.* Sine discrimine. *Phras. Omnes promiscue cæsi,* sie seynd alle ohne Unterschied erschlagen worden. Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cædibus; promiscua omnis ætatis, ordinisque cædes facta est; modum ira non habuit promiscuè in omnes versa. Sævitum in omnes nullo discrimine; ferrum effugere nemo potuit; non ætas, non sexus quemquam victoris iræ subduxerat; non ætatis, non sexus verecudia à belli injuria quemquam prohibuit; ne imbelli quidem ætati temperatum. *Usus.* Promiscuè & communiter datum. Poterunt iis uti promiscuè.

Promiscuus, a, um. vermischet. *Syn.* Mistus, confusus, incertus. *Usus.* Connubia, cædes promiscua. Divina atque humana promiscua habere.

Promissio, onis, f. Verheissung, Zusage. *Syn.* Pollicitatio. *Epi.* Perniciosa. *Usus.* Promissione auxilii aliquem solari. V. *Promissum.*

Promissum, i, n. Zusage, Versprechung, Verheissung. *Syn.* Fides, receptum. *Epi.* Uberius, majus. Promissa cruenta, tetra, scelerata Diis, hominibúsque invisa, nec diuturna, nec salutaria, honesta, integra, gloriosa, plena lætitiæ, plena pietatis, firma, certa, rata, inutilia, multa. *Phras.* 1. *Volo, ut promissa serves,* ich will, daß du dein Versprechen haltest. Volo, ut stes promissis: fidem exsolvas; fidem tuam liberes; promissa solvas, exsolvas; promisso satisfacias; solvas, quod promisisti; re præstes, quæ pollicitus es; velim, ut cum tuis verbis facta consentiant; promissa tua exitus confirmet; persolvas, dependas, quod promisisti. 2. *Dabo operam, ut promissis faciam satis,* ich werde sehen, daß ich meinem Versprechen ein Genügen thue. Dabo operam, ut præstem fidem meam, ut servam fidem: ut fidem tibi probem meam; fidem non deseram; fidei ne desim; ut exequar, efficiam, quod promisi; promissa præstem; promissa exitu confirmem; ut à meis verbis exitus non dissentiat; ut verba res confirmet; ut à promissis pactisque ne discodam. 3. *Turpe est, promissa non servare,* es ist schändlich, sein Versprechen nicht halten. Fidem, promissa fallere; frangere promissum, fidem; mutare fidem; à pactis, promissisque discedere, recedere, fidem deserere; fidei deesse; inania, irrita promissa reddere; fraude liberare animum nolle. *Usus.* Cæsar multa multis promissa fecit. Promissis suis tenetur. Multi ab eo promissa repetunt, exigunt, flagitant, expetunt. Promissis stabo, promissa servabo, solvam, exsolvam, persolvam; promissa efficiam; promisso satisfaciam.

Promitto, is, misi, missum, ere. verheissen, versprechen, zusagen. *Syn.* Polliceor, spondeo, recipio, promissum facio, fidem meam obligo; profiteor, paciscor, offero, defero, constituo. *Adv.* Affirmatè, quasi Deo teste, benè, benignissimè, exploratiùs, honestè, honorificè, largè, liberalissimè, prolixè alicui, separatim, promptè. *Phras.* 1. *Promisit mihi omnia,* er hat mir alles versprochen. Oneravit me ingentibus promissis; dextram, fidémque dedit; auctor fuit, nihil mihi, quod in rem meam sit, defuturum; aureos montes mihi pollicitus est. 2. *Hoc tibi sanctè promittere possum, nulla in re me tibi defuturum,* dieses kan ich dir versprechen, daß ich mich überall um dich werde annehmen. A me omnia in te studia, atque offiicia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præstò me tibi semper fore existimes, planéque tibi persuadeas, velim. Hoc tibi confirmo ac re præstabo, nullum me studii, aut officii genus, quod in rem tuam sit, *vel* quod ad laudem, dignitatémque tuam pertinere videatur, ullò esse locô prætermissurum. Siquid valebo, valebo tibi. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod a re tua sit, desiderari me passurum. V. *Polliceor. Usus.* 1. Quod promitto, præstabo. Prolixè de sua voluntate polliceri. Alicui ad cœnam promittere, 2. *Alo,* 1 wachsen lassen. Barbam promittere.

Promo, is, prompsi, promptum, ere. hervor bringen. *Syn.* Profero. *Usus.* Pecuniam ex ærario, vestem ex armario, libros è bibliotheca promere. Animum sem-

semper ex se aliquid promit, quod delectat.

Promontorium, ii, n. Vorgebürg, Berg, so ins Meer hinaus langet. *Syn.* Mons in mare projectus; lingua in altum excurrens.

Promoveo, es, movi, motum, ére. befördern. *Syn.* Proveho, perduco. *Phras.* 1. Multos promovit ad honores, er hat viele zu Ehren-Stellen befördert. Ad dignitates perduxit; ad honores extulit; honoribus auxit, ornavit; ad maxima fastigia provexit; multis hunc fortuna dedit amplificatorem dignitatis suæ. Multi ejus opera crevêre; in altiorem locum ascendere; altiorem dignitatis gradum ejus beneficio consecuti sunt; per eum in amplissimum locum pervenêre; in altissimo gradu positi sunt; evolârunt ad summum gradum; ad honores ejus opera processêre; in principum dignationem venêre; ejus gratia ad id fastigii sunt extracti; ab humili ordine ad sublimem gradum promoti; ad magna & honorata ministeria, ejus suffragatione producti; in magnum fastigium emersêre; eo magnitudinis processêre. 2. Ad summam dignitatem promotus est, er ist zur grösten Würde erhoben worden. Honoribus longissimè processit; ex infima fortuna ad summum fastigium provectus est; è tenebris extractus, ac in lucem famámque provectus est; secundo cursu ad summum fastigium evectus est; in summo fastigio positus est; eo magnitudinis processit, quæ omnium temporum dignitatem, ac gratiam antecederet; ex infima fortuna crescendi occasionem nactus, gradum ad summa quæque fecit. V. *Gradus, Dignitas, Honor. Usus.* Sedulo movens sese, nihil promovet.

Promptè, hurtig. *Syn.* Alacri animo, sine cunctatione.

Promptus, a, um. fertig, bereit, hurtig. *Syn.* Paratus, expeditus, alacer, hilaris, ardens, erectus: expositus, propositus, in promptu. *Adv.* Æquè. *Phras.* 1. Promptus sum ad te juvandum, ich bin ganz willig und bereit, dir zu helfen. Aderit opitulandi studium, quod in te semper habui; omnis cunctatio aberit, ubi studii in te locum mihi aliquem esse intellexero; ipsum nomen amicitiæ mirabilem mihi alacritatem addet ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ mihi animi incitatio, atque alacritas est innata, ea amicitiæ studio incensa, prompta tibi est, & expedita. 2. Res im promptu est, die Sache ist schon an der Hand. Res ad manum est; sub manum est; in manu est. *Usus.* Prompta & parata in respondendo celeritas, ad jocandum hilaritas. Ore, ac vultu alacri ac prompto intueri. Quod animo sentio, & vultu, & lingua promptum habeo, wie mir im Herzen ist, so ist mir auf der Zunge. Promptissimus homo, & experiens. V. *Paratus expedio.*

Promulgatio, onis, f. Ausruffung, Kundmachung *Epi.* Nefaria, fatidica. *Usus.* Leges promulgatione latæ, antequam scriptæ.

Promulgo, as, avi, atum, are. ausruffen, kund machen. *Syn.* Edo, prodo, publicè propono. *Adv.* Nominatim, publicè, separatim. *Usus.* Rogationem, legem promulgare. De salute alicujus, vel honore, de constituendo Imperatore promulgare.

Promulsis, idis, f. ein Trank aus Honig gemacht. *Syn.* Potio mulsi condita.

Promus, i, m. ein Speise-Meister. *Syn.* Cellarius, qui cellæ præest.

Pronepos, otis, m. Ur-Enkel.

Pronominatio, onis, f. Vor-Wort. *Tropus Rhetoricus.*

Pronunciatio, onis, f. das Aussprechen, die Aussprache. *Syn.* Prolatio; propositio legis. *Epi.* Dulcis, vera & falsa. *Usus.* 1. Nondum lege & pronunciatione damnatus. 2. Oratorium munus moderandi vocem, die Aussprache eines Redners. Quis cantus moderatæ orationis pronunciatione dulcior? 3. Dictum, enunciatio, Ausspruch. Omnis pronunciatio aut vera, aut falsa est. V. *Pronuncio.*

Pronunciator, oris, m. ein Aussprecher. *Epi.* Grandis, sincerus. *Usus.* Thucydides pronunciator sincerus.

Pronunciatum, i, n. Ausspruch. *Syn.* Effatum, axioma.

Pronuncio, as, avi, atum. are. aussprechen, öffentlich heraus sagen. *Syn.* Dico, edico; linguâ nuncupo, litteras appello. *Adv.* Amplius, memoriter. *Phras.* Orator is egregiè pronunciat, dieser Wohl-Redner hat eine stattliche Weise in der Aussprache. Orator eximia est in dicendo pronunciatione; sonus in illo dulcis, litteræ nec expressæ putidiùs, nec oppressæ. Non exprimit litteras putidiùs, nec obscurat negligentiùs. Verba non exiliter exanimata exeunt, non inflata & quasi anhelata gravius; sonus vocis, & appellandarum suavitas litterarum gratiam di-

dicentis augent. Lenis appellatio litterarum, & emendata, cum ſuavitate vocum explanatio quid leporis habeant, in nullo magis, quàm in illo cernitur. Sonô vocis utitur ita rectô, & ſimplici, ut nihil oſtentationis aut imitationis afferre videatur; verba dicentis ſic expreſſa ſunt, ut ſuis litteræ quæque ſonis enuncientur. *Uſus.* Memoriter multos verſus pronunciare. Pugnam in poſterum diem, victorum nomina, militibus certa præmia pronunciare.

Pronus, a, um. für ſich geneigt und gebogen. R. à πϱουνὴς, *Dor.* πϱαυνὴς. *Syn.* Flexus, inclinatus.)(*Supinus. Uſus.* Motus corporis pronus. V. *Inclino.*

Procœmium, ii, n. eine Vorrede. *Syn.* Exordium, principium orationis. *Epi.* Novum, mercenarium. *Uſus.* Longum, & altè petitum procœmium. Exordium habet procœmium, & inſinuationem.

Propagatio, onis, f. Fortpflanzung. *Syn.* Procreatio, amplificatio. *Uſus.* Propagatio Imperii, vitæ, temporis, miſeriarum.

Propagator, oris, m. Fortpflanzer. *Syn.* Amplificator.

Propago, as, avi, atum, are. erweitern, fortpflanzen. *Syn.* Profero, produco, amplifico, dilato. *Phraſ.* Malum latiùs propagatur, dieſes Uebel breitet ſich weiter aus. Mali contagio latiùs indies ſerpit; plures jam Imperii provinciæ mali contagione contaminatæ ſunt; patet id mali genus latiùs, quàm credi poſſit; ad plures Reipubl. partes pertinet; manat, vulgatur, diſſeminatur, indies latius, & corroboratur; alpes aſcendit, provincias non jam finitimas, ſed remotiſſimas occupat, ac involvit. V. *Contagio.* *Uſus.* Vitam propagare victû ferinô. Gloria ejus latiſſimè propagata eſt. Ad memoriam propagandam, & poſteritati prodendam. Vid. *Amplifico.*

Propago, inis, f. ein Reben-Schoß. *Syn.* Vitis ad ſobolem ſuppreſſa.

Propalàm, öffentlich. *Syn.* Palàm, in aperto, in propatulo. V. *Palàm.*

Propatulus, a, um. öffentlich, kund, offenbar. *Syn.* Apertus. *Uſus.* In propatulo, more ferarum vivere.

Propè, nahe, darbey. *Syn.* Propè, juxta.)(*Longè, procul, remotè. Phraſ. Hoſtis prope eſt*, der Feind iſt ganz nahe. Haud procul abeſt; in ipſis propè portis eſt; in conſpectu eſt; in foribus eſt; tergo imminet; vix teli jactum abeſt; modicis ſpatiis diſtat; cervicibus incumbit; ſuprà caput eſt; in propinquo eſt. V. *Vicinus.* *Uſus.* 1. Propè urbem, ripam. Propiùs à me eſt. Propiùs urbem movére caſtra. 2. Penè, ferè, propemodùm, quaſi, faſt, beynahe, ſchier. Propè centum annos natus. Ille, propè dicam, inſanit. V. *Propemodùm.*

Propediem, eheſter Tagen, eheſtens. *Syn.* Brevi. *Uſus.* Propediem te videbo. V. *Brevi.*

Propello, is, puli, pulſum, ere. *Syn.* Impello, propulſo. *Adv.* Paullùm remis. *Uſus.* Hoſtium impetum; navem remis propellere. V. *Pello.*

Propemodùm, ſchier, beynahe, faſt. *Syn.* Propè, ferè. *Phraſ.* Acies noſtra propemodùm in fugam verſa eſt, unſer Kriegs-Heer iſt faſt in die Flucht gerathen. Haud procul abfuit, quin terga verteret noſtra acies; nihil propiùs factum eſt, quàm ut in pedes ſe conjiceret acies tota; jam in eo res erat noſtra; acciſæ res erant; inclinata res erat, vix ut ſuſtineri jam poſſet, quin effuſam in fugam converteretur miles noſter; jam ad fugam ſpectabant omnia. *Uſus.* Propemodùm manére in inſtituto meo mihi videor. V. *Penè.*

Propendeo, es, di, ſum, ère. vor ſich hangen, geneigt ſeyn. *Syn.* Inclino, incumbo aliquò, animum inclino. *Phraſ.* Omnes eo propendebant, alle waren dahin geneigt. Sententiæ omnium eò inclinabant; inclinabat animus; mente atque animô in eam partem trahebantur; plerique res ad eam factionem trahebant. Naturali quôdam ſtudiô, naturæ inductû eam partem ſequebantur, in eam partem præcipites erant. V. *Inclino.* *Uſus.* Summa voluntatis inclinatione ad nos propendet. Quocunque incubuerint, ac propenderint, impellam.

Propenſè, mit geneigtem Willen. *Syn.* Ex animo, libenter, ſpontè, ſummâ voluntate.

Propenſio, onis, f. Zuneigung, guter Wille,

Wille. *Syn.* Inclinatio voluntatis, proclivitas. *Usus.* Summa in virtutem, aut vitia propensio. V. *Inclino.*

Propensus, a, um. geneigt, günstig, wohl zugethan. *Syn.* Proclivis. *Usus.* Ad lenitatem, misericordiam naturâ propensus. Suâ sponte ad dicendum propensus. V. *Inclino, propendeo.*

Properantia, æ, f. Eilfertigkeit, Eile. *Syn.* Properatio.

Properatio, onis, f. Eilung, das Eilen. *Syn.* Festinatio.

Properè, * in aller Eil, unverzüglich. *Usus.* Properè se recepit.

Propero, as, avi, atum, are. eilen. *Syn.* Festino, accelero, celeritate utor, maturo. *Adv.* Magnoperè, necessariò, protinùs, vehementer. *Phras.* 1. *Properandum est domum*, man muß nach Hause eilen. Accelerandus gradus est; ventis remisque in patriam iter maturandum; omni festinatione domum properandum; quantùm accelerari potest, iter maturandum est; cursû magis quam itineris modò domum contendendum est; præcipitandum iter est; festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est; maturato opus est. 2. *Hæc properans scripsi*, dieses habe ich in der Eil geschrieben. Præproperâ festinatione hæc exaravi; approperatò opere hæc in chartam conjeci; quod ad alia festinaret animus, ista deproperavi summa festinatione. 3. *Non potui meliùs scribere, quia properandum erat*, weil ich eilen müssen, habe ich es nicht besser schreiben können. Festinatio curam exemit nitidius scribendi; festinantius scribendum erat, quam ut opera pingendis litteris dari posset. Otii tantum non erat; non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minùs compositæ exirent. *Usus.* Remis & velis in patriam properare. Sive retardabis, sive properabis. V. *Festino.*

Propino, as, avi, atum, are. zutrinken, zu trinken geben. R. προπίνω, *Præbibo.* *Syn.* Trado, offero.

Propinquitas, atis, f. Verwandtschaft, Nähe. *Syn.* Agnatio, conjunctio sanguinis, affinitatis necessitudo: vicinitas.)(*Longinquitas.* *Epi.* Maxima, pia. *Usus.* 1. Pietate propinquitas colitur. Cum illo maximis vinculis cognationis & propinquitatis conjunctus. 2. *Vicinitas*, Nähe. Municipium propinquitate finitimum.

Propinquo, as, avi, atum, are. nähern, näher kommen. *Syn.* Accedo propius, propinquior fio. V. *Propè.*

Propinquus, a, um. der nahe ist. *Syn.* Vicinus, proximus, finitimus, citimus: cognatus, necessarius.)(*Longinquus* *Phras.* 1. *Domus propinqua foro est*, das Haus ist nahe an dem Platze. Foro imminet; conspectu fori est; haud longè abest à foro; à foro paucis vix passibus recedit. V. *Vicinus, propè.* 2. *Propinquis abundas*, du hast viel Anverwandte. Propinquis, & affinibus flores, à propinquis optimè paratus, munitus es; cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit; multos habes conjunctione sanguinis devinctos; multi sunt cognationis, propinquitatis ac necessitudinis vinculis tecum conjuncti; quorum cognatione teneris, multi sanè sunt, & illustres; quos sanguine conjunctos habeo, populus sunt. V. *Cognatus, affinis.* *Usus.* 1. *Loco, intervallo, spatio vicinus*, nahend Orts halber. Propinqui horti, & finitimi. 2. *Tempore*, der Zeit nach. Propinquam mortem denunciat. 3. *Cognatione, amicitiâ, propinquitate conjunctus*, verwandt. Arctior colligatio est propinquorum. 4. *Natura proximus*, fast ähnlich, Natur halber. Gravi propinquum est inflatum.

Propior, oris, *g. c.* näher. *Syn.* Arctior, junctior, interior. *Usus.* Omnibus sua pericula propiora videntur, quàm aliena. Causa fuit propior, & exitû similior. Propior est ejusdem generis, nationis, linguæ societas, arctior, interiorque conjunctio eorum, qui ejusdem sunt civitatis.

Propitio, as, avi, atum, are. * versöhnen, begütigen. *Syn.* Propitium reddo, placo. V. *Placo.*

Propitius, a, um. günstig, gnädig. *Syn.* Secundus, præsens.)(*Infestus, iratus.* *Usus.* Ita mihi omnes Deos propitios velim. V. *Benevolus, placatus.*

Propola, æ, m. Vorkäufer. *Syn.* Qui mercatur a mercatoribus, quod statum vendat.

Propono, is, posui, positum, ere. vortragen, vorstellen, vorlegen. *Syn.* Pono, ante oculos mihi constituo. *Adv.* Breviter, paulò post, vehementer, aliquando tandem, amantissimè quid, fidissimè quid. *Phras.* 1. *Ni-*

1. *Nihil mihi præter salutem & libertatem Reipublicæ proposui*, ich habe mir nichts anders vorgenommen, als das Heyl und die Freyheit des gemeinen Wesens zu erhalten. Nihil mihi deliberatius est, quàm salutem Reipubl. tueri; hoc unicè intendo, hoc unum institui; me in hoc studium præclarè confirmavi; hoc unum destinatum habeo; hoc unum persequi in animo est: certum mihi est, & deliberatum; hoc totis animis imbibi; fixum hoc est in animo, & destinatum quem ad defendendam Reipubl. libertatem impetum cepi, prosequar. Curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendi; ad libertatem Reipubl. meas cogitationes omnes contuli. Nihil aliud à communi libertate quæsivi; nihil præter communem libertatem curavi, spectavi, secutus sum; præter libertatem Reipubl. proposita mihi res nulla fuit; ad hoc animum retuli meum; hoc spectabat animus; ad hoc consilia, cogitationes, totámque mentis aciem direxi. 2. *Propone tibi sæpiùs imaginem patris tui*, stelle dir selbsten öfter vor Augen die Bildnuß deines Vaters. Pono tibi ob oculos; statue, constitue tibi ob oculos, ante oculos, imaginem patris tui; illam tibi in mente atque oculis defige; subjice sub oculos, sub aspectum, imaginem patris tui; versetur sæpè ob oculos imago clarissimi patris tui; obversetur oculis; ante oculos versetur. 3. *Proposui mihi firmiter*, ich habe mir es kräftiglich vorgenommen. Constitui mecum; in animum induxi; apud animum statui; animum induxi; in animo est; deliberatum habeo; id certum mihi, obstinatúmque est; fixum mihi, destinatúmque in animo est; obstinavi animò; ratum, fixúmque est, certum mihi est; sententia stat. V. *Statuo, constituo.* 4. *Proponam rem omnem populo*, ich werde die ganze Sache dem Volke vortragen. Ad populum feram; cum populo communicabo; populum de re tota certiorem faciam; populum de re tota edocebo. *Usus.* Ediscendum aliquid publicè proponere. Ab eo, quòd tibi proposueris, minus aberrabis. Propone tibi duas leges, idque contemplare animô, quòd oculis non potes. Qui leges scribunt, utilitatem sibi Reipublicæ proponere debent. Rei alicujus imaginem, & memoriam sibi proponere.

Proportio, onis, f. Vergleich gegen einander, durchgängige Gleichheit. *Syn.* Comparatio. *Usus.* Quod aër aquæ, hoc aqua terræ proportione reddit. Habent hæ lineæ proportionem & comparationem, quam habent centum ad sexaginta. Peræqua proportio, quòd omnes partes inter se cum quodam lepore consentiant. *Proportionaliter, vulg.* gleicher Maase nach. *Lat.* Pro rata parte.

Propositio, onis, f. Vortrag, davon man handeln will, ein vorgenommener Spruch. *Epi.* Ampla & splendida, infirma, perspicua. *Usus.* Hujus vitæ propositio, cogitatióque.

Propositum, i, n. Vorhaben, Vorsatz. *Syn.* Mens, consilium, scopus, proposita ratio, susceptum, consilium, institutum. *Phras. Propositum meum non mutabo*, ich werde mein Vorhaben nicht ändern. Non mutabo institutum meum; perstabo in proposito; manebo, permanebo in suscepto consilio; tenebo, servabo institutum meum; à proposito nec latum unguem discedam; perficiam, quod animô intendi; destinata exequar; nunquam ego me à suscepto consilio, à sententia depelli, dimoveri patiar; retinebo, quam proposui, firmitatem animi, nec latum unguem à proposito deflectam. V. *Cogitationum scopus, Opinio, Sententia. Usus.* A proposito declinare, & deflectere sententiam: egredi, aberrare a proposito, von seinem Vorhaben abweichen. Permanere in proposito, susceptóque consilio, auf seinem Vorhaben bleiben. Nullâ re à proposito deterreor, sich nicht abschröcken lassen. Ad propositum redire, reverti, wiederum auf sein Vorhaben kommen. V. *Propono, consilium.*

Propositus, a, um. vorgesetzt, ausgesetzt. *Syn.* Destinatus: expositus, objectus. *Usus.* Hoc mihi in omni vita propositum est. Omnibus fortunæ talis proposita est vita nostra.

Proprætor, oris, m. Land-Vogtey-Verweser. *Syn.* Cum Prætoris potestate missus.

Propriè, eigentlich. *Syn.* Privatim.)(*Communiter, publicè, promiscue. Usus.* 1. Quòd me amas, tibi commune est cum multis; quòd ipse amandus es propriè tuum est. 2. *Ad rem, legitimè, vere,* eigentlich zur Sache, wahrhaftig. O hominem nequam! nihil enim magis propriè dicere possum.

Proprietas, atis, f. Eigenschaft. *Syn.* Naturæ vis, natura propria. *Usus.* Singularum rerum proprietates, & naturæ.

Pro-

Proprius, a, um, eigen. *Syn.* Singularis, peculiaris: germanus, legitimus. *Adv.* Maximè. *Phraſ.* 1. *Laus ea tibi propria eſt*, dieſes Lob gehöret dir einzig und allein zu. Hujus gloriæ ſocium habes neminem; id quantum eſt, totum tuum eſt; nihil ſibi ex ea laude decerpere quisquam poteſt; nemo ſe in ſocietatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre poteſt; hoc tibi præcipuè à natura datum eſt; eſt ea laus ſingularis planè & domeſtica, quæ à te orta, te unô nititur. 2. *Conſulatus non tuum, ſed familiæ proprium decus es*, dieſe burgermeiſterliche Würde iſt nicht dein, ſondern deines adelichen Stammes Ehre. Conſulatus honorem non tibi, ſed familiæ debes. Ad familiam tuam, non ad te pertinet, quidquid in ſplendoris eſt ex conſulatu; non hoc tu tibi, ſed familia tibi tua præſtitit. *Uſus* 1. Artis maximè proprium eſt, creare, & gignere. 2. *Legitimus, germanus, certus*, eigenthümlich. Certa & propria rei nota. Nomen, vocabulum rei proprium. 3. *Conſtans*, beſtändig. Illud perpetuum, ac proprium manebit. 4. *Mancipatus*, leibeigen. Domini proprius, non uſu tantùm & fructû, ſed mancipio & nexû.

Propter, um, wegen. *Syn.* Ob, pro. *Phraſ.* 1. *Non propter quæſtum id egi*, das habe ich nicht Gewinns halber gethan. Non quæſtûs cauſa, non lucri nomine ea feci. Ea in re non cupiditati ſerviebam; non aucupabar utilitatem; non tam de mea re ſolicitus, nec tam ad ſpem mercedis, quàm ad fidem & officium attendebam. Non avaritiâ, nec ſtudiò aliò id officium tibi præſtiti; lucri ergo nunquam me huc demiſſurus eram, amicitiæ id dederam, quidquid à me præſtitum eſt. Ut ea præſtarem, non quæſtû ducebar, movebar. 2. *Unus propter alterum flebat*, einer weinete wegen des andern. Alter de altero flebat; alter alterius vicem mœſtus ac ſolicitus in lachrymis jacebat; materia luctûs alter alteri extitit; lachrymas alter alteri impendit. 3. *Propter acceptam injuriam alteri ſemper erat infenſior*, er ware ihm allzeit auffäßig wegen angethaner Unbild. Per cauſam acceptæ injuriæ, ab accepta injuria; ex injuriæ recentis ſenſu, per memoriam acceptæ injuriæ ſemper infenſiorem gerebat animum. *Uſus.* 1. Propter reliquæ ætatis peccata pœnas perſolvo. Legibus propter metum parere. Tironem propter humanitatem ejus amo. 2. *Propè, juxta*, neben. Propter flumen ambulare.

Propterea, darum. *Syn.* Ideò, idcircò, ex eo, eâ re. *Uſus.* Atque hæc propterea dixi.

Propterea, quòd. darum, daß. *Syn.* Ob eam rem, quòd; ob eam cauſam, quòd; eô nomine, quòd. *Uſus.* Etſi hæc conſolatio ſera eſt propterea, quòd &c.

Propudium, ii, n. Scheuſal. *Syn.* Res pudenda. *Uſus.* Propudium illud, ac portentum. V. *Probrum.*

Propugnaculum, i, n. Veſtung, Bollwerk. *Syn.* Locus munitus. *Uſus.* Leges propugnacula ſunt, & muri, & præſidia tranquillitatis publicæ. Propugnaculum opponere, objicere; dejicere; propugnaculis urbem defendere. Adjutoria ſenectutis & propugnacula præparare.

Propugnatio, onis, f. Schutz, Vertheidigung. *Syn.* Defenſio. *Epi.* Perpetua.

Propugnator, oris, m. Beſchützer, Verfechter. *Syn.* Defenſor. *Epi.* Acerrimus, communis libertatis, ſtudioſiſſimus, levior, timidior. *Uſus.* Communis libertatis propugnator acerrimus. V. *Defenſor.*

Propugno, as, avi, atum, are. verfechten, beſchützen. *Syn.* Defendo, pugno.)(*Oppugno.* *Adv.* Acerrimè. *Phraſ.* *Patriam fortiter propugnavit*, er hat das Vaterland tapfer verfochten. Acerrimus patriæ propugnator ac defenſor fuit; accerrimum ſe patriæ libertatis defenſorem præbuit, præſtitit, oſtendit. Hoſtibus patriæ ſæpè ſuum corpus oppoſuit, objecit; pro patria pugnavit ſtrenuè & ſumma cum fortitudinis laude. Multa ille prælia pro patria ſuſtinuit; vires omnes ad ſalutem patriæ contulit; pro ſalute patriæ defendenda nullum laborem, nullum capitis diſcrimen defugit. *Uſus.* Beſtiæ pro partu ſuo acerrimè propugnant. Pro ſalute alicujus propugnare.

Propulſatio, onis, f. das Abtreiben, Verjagen. *Syn.* Depulſio.

Propulſo, as, avi, atum, are. abtreiben, vertreiben. *Syn.* Repello, arceo, depello, propello. *Uſus.* Injuriam à ſe, impetum inimicorum, frigus & famem propulſare. V. *Pello, arceo.*

Propylæum, i, n. Vorhof. *Syn.* Veſtibulum. *Epi.* Præclarum.

Pro-

Proquæstor, oris, m. der die Einnehmer-Stelle vertritt. *Syn.* Quæstoria potestate præditus.

Prora, æ, f. der Vordertheil des Schiffs. *Syn.* Anterior pars navis. *Usus.* In navigio latera, carina, prora, puppis.

Prorepo, is, repsi, ere. fortkriechen. *Syn.* Ultrà repo.

Proripio, is, ripui, reptum, ere, geschwind sich davon machen. *Syn.* Repentè me subduco. *Adv.* Repentè se, undique se. *Usus.* E curia se proripuit, ejecit. V. *Prodeo*, *fugio*, *evado*.

Prorogatio, onis, f. Aufschub, Verschub. *Syn.* Prolatio. *Usus.* Utar unius diei prorogatione.

Prorogo, as, avi, atum, are. verlängern, verschieben. *Syn.* Produco, profero, extraho, propago, differo. *Usus.* Imperium alicui, provinciam prorogare. V. *Differo*.

Prorsus, gänzlich, ganz und gar. *Syn.* Penitùs, planè, omninò, omni ex parte usquequaque, funditùs, radicitus, sine ulla exceptione.)(*Nulla ex parte*. *Usus.* Prorsus non est dubium. V. *Planè*, *omninò*.

Prorumpo, is, rupi, ruptum, ere. hervor brechen. *Syn.* Erumpo. *Usus.* Prorumpet hominum audacia. V. *Impetus*, *erumpo*.

Proruo, is, rui, rutum, ere. * verwüsten, niederwerfen. *Usus.* Pars vallum vellere, pars aggeres proruere, pars fossas explere.

Prosapia, æ, f. Geschlechte, Stamm. *Syn.* Genus, stirps. V. *Genus*.

Proscenium, ii, n. Vorgerüste auf dem Schau-Platze. *Syn.* Locus ante scenam.

Proscindo, is, scidi, scissum, ere, zerspalten. *Usus.* Terram aratro proscindere.

Proscribo, is, psi, ptum, ere. öffentlich anschlagen, ins Elend jagen. *Syn.* Proscriptionem facio, publico. *Usus.* Familia Catonis tota proscripta est. Vid. *Exilium*.

Proscriptio, onis, f. Verschickung ins Elend. *Syn.* Damnatio, publicatio. *Epi* Acerbissima, infortunata, mediocris, nova & multò crudelior, præclara, irrita. *Usus.* Ferre, facere, instaurare proscriptionem de capite & bonis civium. V. *Exilium*.

Proscriptus, a, um, öffentlich feil gebothen. *Syn.* Publicatus, neci addictus, in exilium actus. V. *Exul*.

Prosemino, as, avi, atum, are aussäen. *Syn.* Procreo. *Usus.* Multæ familiæ Philosophorum à Socrate proseminatæ. V. *Semino*.

Prosequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, begleiten, anthun. *Syn.* Sequor, insequor, subsequor, persequor. *Adv.* Longiùs. *Usus.* 1. Discedentem lachrymis, animo, corpore, copiis prosecutus est. Aliquem benevolentia prosequi. Bona existimatio eum usque ad rogum prosecutus est. 2. *Orno*, *afficio*, zieren, anthun. Plausu aliquem, officiis alicujus memoriam prosequi. Vehementioribus aliquem verbis prosequi. 3. *Ago*, *tracto*, *exequor*, abhandeln, fortsetzen. Non id prosequor longiùs. Laudes clarorum virorum prosequi. Jus suum prosequi, *vel* exequi. 4. *Comitor*, begleiten. Mirabilis cum civium benevolentia prosecuta est. V. *Sequor*.

Proserpo, is, ere. * hervor kriechen.

Prosilio, is, ui, *vel* ii, ire. hervor springen. *Syn.* Exsilio, prorumpo. V *Erumpo*.

Prospecto, as, avi, atum, are. hinaus sehen. *Syn.* Prospicio, specto.

Prospectus, ûs, m. das Aussehen. *Syn.* Locus editus, & apertus ad prospiciendum: specula. *Epi.* Præclarus, pulcherrimus. *Phras.* 1. *Prospectum impedire*, das Aussehen verhindern. Obstruere luminibus, 2. *Pulcherrimus est prospectus*, es ist ein überaus schönes Aussehen. Locus unde liber conspectus oculorum, etiam quæ procul recessere, emetiri possit; unde omnis ora maris, latè patente ex tam alto jugo prospectu, oculis subjicitur. *Usus.* Nescio, an magis tumulis, & prospectu, an ambulatione delecter. Prospectu in agrum capto.

Prospeculor, aris, atus sum, ari. * vorher ausspähen. *Syn.* Speculor. *Usus.* Ad locum castris capiendum, prospeculatum misit.

Prosper, ra, um. glücklich. R. *ex* Pro & Spero. *Syn.* Secundus, felix, ad voluntatem fluens. *Usus.* Cum prospero fortunæ flatu utaris. Prospera, æquabilis, perpetuâque fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. Vid. *Felix*.

Prosperè, glücklich, nach Wunsch. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Omnia tibi prosperè cedent, evenient, procedent.

Prosperitas, atis, f. Wohlstand, Glückseligkeit. *Syn.* Res secundæ, felicitas, secundus fortunæ flatus, prospera fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus.)(*Adversæ res*, *fortuna sinistra*.

Usus.

Usus. Improborum prosperitates, & secundæ res. V. *Felicitas*, *fortuna*, *bona*.

Prospicio, is, spexi, spectum, ere. vorsehen, vorher sehen. *Syn*. Prævideo, præsentio: consulo, provideo. *Adv*. Æquè, altè, antè, imposterum, longè, multò antè, multum. *Phras*. *Suis commodis prospexit*, er hat ihm schon eine Vorsehung gemacht. Commodis suis serviit, consuluit naviter; ex re consultavit sua, res suas meliusculas fecit; constabilivit res suas naviter; auxilia suis rebus undique circumspexit, V. *Consulo*. *Usus*. 1. Animo, conjectura longè ante futuram Reipublicæ tempestatem prospexi. 2. *Consulo*, Vorsehen thun. Famæ, sociis, vectigalibus prospicite. V. *Prævideo*, *provideo*, *consulo*.

Prosterno, is, stravi, stratum, ere. zu Boden schlagen, oder werfen. *Syn*. Abjicio, affligo, ad casum do, perdo, obtero, perverto. *Phras*. *Gigantem prostravit*, er hat den Riesen zu Boden geschlagen. In spatium ingens ruentem porrexit corporis molem; ad terram affixit. V. *Dejicio*. *Usus*. Hostem prosternere. Perfringere ac prosternere omnia. Prosternere ac obterere malevolorum obtrectationes. Abjicere, & prosternere se ad pedes, & supplicare alicui. V. *Sterno*.

Prostibulum, i, n. * eine gemeine Hure. *Syn*. Scortum.

Prostituo, is, ui, utum, ere. * öffentlich feil biethen. *Syn*. Corporis potestatem promiscuè facio, corpus vulgò. *Usus*. Pudicitiam prostituere. *Prostituere se, vulgo*, sich selbst zu Schanden machen. *Latine*: Os præbere ad contumeliam.

Prosto, as, iti, are. * hervor ragen, hervorstehen.

Prosum, prodes, fui, prodesse. nützlich oder vorträglich seyn. *Syn*. Proficio, utilitatem *vel* fructum affero; præsidio sum; juvo. *Adv*. Admodùm, multùm facetiis, necessariò, posteriùs, vehementer. *Phras*. *Multum mihi prodest*, es nutzet mir viel. In rem meam est, è re mea est; in rem mihi est; multum affert, habet commodi. V. *Utilis*. *Usus*. Nec sibi, nec aliis prodest.

Protego, is, texi, tectum, ere. beschützen, beschirmen. *Syn*. Tueor, defendo, tutor. *Phras*. *Homo nequam à principe protegitur*, dieser Bösewicht wird von einem Fürsten beschützet. Latet sub umbra magni Principis; latet in præsidio & tutela; hominem nefarium magnus Princeps tutum præstat; nequam homo in tutela est Principis, qui ejus capitis custodiam nunquam dimittit; præsidio homini nequam est nomen viri Principis. V. *Tueor*. *Usus*. Jacentem & spoliatum protegere.

Protendo, is, di, sum, ere. hervor strecken. *Syn*. Prorogo. *Usus*. Comitia in alterum mensem protendimus.

Protero, is, trivi, tritum, ere. zertreten. *Syn*. Conculco.

Protervè, * muthwillig, freventlich. *Syn*. Superbè, fidenter. *Usus*. Protervè loqui.

Protervitas, atis, f. Muthwille, Frevel. *Syn*. Petulantia. V. *Petulans*.

Protervus, a, um. frech muthwillig. *Syn*. Petulans, audax. V. *Petulans*.

Protinùs, alsobald. *Syn*. Statim. *Usus*, Protinus Romam perge. V. *Statim*

Protraho, is, xi, ctum, ere. hervor ziehen. *Syn*. Traho. *Phras*. *Prælium in noctem protrahere*, die Schlacht in die Nacht hinaus ziehen. Prælium in noctem conjicere; in noctem deducere; extrahere diem pugnando; prælium in noctem protendere. V. *Mora*.

Protrudo, is, si, sum, edere. hervor stossen. *Syn*. Impello, propello.

Proturbo, as, avi, atum, are. hinweg treiben. *Syn*. Repello. *Usus*. Hostem telis, missilibusque proturbare. V. *Pello*.

Provectus, a, um. fortgeführt. *Syn*. Natu grandior. *Usus*. 1. Non admodum grandis natu, sed tamen ætate provectior. 2. *Progressus*, fortgeschritten. Longiùs, quàm voluissem, provectus sum.

Proveho, is, xi, ctum, ere. fortführen. *Syn*. Produco, promoveo. *Adv*. Longiùs, paullò longiùs, multùm, nec ita multùm. *Usus*. Res nostræ ad optatum exitum provehuntur. Populari aura lætissimè provehitur. Navis in portum provehitur. V. *Progredior*.

Provenio, is, veni, ventum, ire. heraus kommen. *Syn*. Exorior, venio. *Usus*. Nec, quid proventurum sit, provident.

Proventus, ûs, m. das Einkommen, jährliche Gefälle. *Usus*. Calamitatum & miseriarum proventus: Superioris anni proventus. Fructus prædiorum, ac proventus. V. *Reditus*.

Pro-

Proverbium, ii, n ein Sprüchwort. *Syn.* Adagium. *Ep.* Contritum vetustate, sermone, verum & vetus, laudatum, vulgare, commune. *Phras. Vetus est Proverbium:* Summum jus summa injuria, es ist ein altes Sprüchwort 2c. vetus verbum est; in proverbii consuetudinem venit; tritum sermone, decantatum, contritum vetustate proverbium est; jactatum vulgò proverbium est; proverbii locum obtinet; in proverbio est; in proverbium abiit; vulgò dici solet; vulgò dicitur: Summum jus, &c. ùt ajunt, quemadmodum ajunt, quomodo ajunt, quod vulgò dici solet, ùt in proverbii locô dicitur. *Usus.* Vetus, laudatumque proverbium est; res est in communibus proverbiis versata.

Providentia, æ, f. Vorsichtigkeit, Behutsamkeit. *Syn.* Numen, divinum imperium, consilium, prudentia, cura, gubernatio, administratio. *Epi.* Diligens & solers, divina, victrix & moderatrix. *Phras. Divinâ providentiâ mundus regitur,* die Welt wird durch die göttliche Vorsichtigkeit regieret. Æternæ mentis Numine, atque consiliô, universa pariter, & singula gubernantur. DEI nutû atque potestate summa pariter & ima administrantur. Res omnes cœlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cœleste Numen. DEI immortalis nutô atque consiliô omnia geruntur. DEO res humanæ curæ sunt. Commoda, vitámque omnium tuetur æternæ mentis Numen. Terras, & maria contemplatur DEUS, rerumque omnium curam agit. Idem rebus humanis consulit non modo universis, sed singulis. V. *DEUS. Usus.* Providentia est, per quam futurum videtur, antequam eveniat. DEI providentia mundus, ùt constitutus est, ita regitur & administratur. V. *Prudentia.*

Providenter, vorsichtiglich. *Usus.* Ratio providentissimè constituta.

Provideo, es, di, sum, ere. vorsehen, voraussehen. *Syn.* Prospicio, consulo, medeor: prævideo, præsentio, præcaveo. *Adv.* Antè, diligenter, divinitùs, imposterum, longissimè, magnoperè, multùm, publicè, sapienter, vehementer, benè, fortuitò, nihil. *Phras. Ego inimicorum insidias satis provideo,* ich sehe die Nachstellung meiner Feinde wohl vor. Insidias inimicorum probè perspicio, odoror, cerno, intelligo, prævideo, cognosco, sentio; non me latet, fugit, fallit, præterit, quid insidiarum mihi paretur; obscuræ mihi non sunt, clam mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant video, novi, didici, comperi, detexi. Quæ inimici mei moliuntur adversùm me, mihi ignota minimè sunt, mihi patent, aperta sunt, liquent, me imprudente non fiunt; explorata mihi sunt ista, comperta, certa, nota, clara, manifesta, perspicua, apprimè cognita. *Usus.* 1. Providere saluti, incommodis mederi. 2. *Prævideo, præsentio,* voraus sehen. Rebus è sententia paratis, compositis, provisis. In posterum providere. 3. *Præcaveo,* voraus verhüten. Antè animus occupatur iracundiâ quàm providere potuerit. V. *Prospicio.*

Providus, a, um. vorsichtig, behutsam. *Syn.* Providens, cautus, multum in posterum providens, sagax, prospiciens. *Phras. Sapientes providi sunt,* die Weisen sind auch vorsichtig. Sapientiâ præditi res futuras ùt præsentes intuentur, tanquam oculis cernunt; longè in posterum prospiciunt; futura cogitatione, animô præcipiunt; conjecturâ res futuras assequuntur; ea, quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Sapientibus rerum omnium summa cautio est, atque provisio. V. *Prudens. Usus.* Homo animal naturâ providum, sagax. Natura solers, providáque utilitatum omnium. V. *Prudens.*

Provincia, æ, f. Landschaft. *Syn.* Regio bellô occupata: munus, partes. *Epi.* Aliena, anona, antiquissima, fidelissima, proxima, apta, explicata, aptissima, aquaria, citerior, clarissima, corruptior, cuncta, egregia, expeditissima, fidelis & amica, fructuosissima & opportunissima, non tam gratiosa & illustris, quàm negotiosa & molesta, infesta alicui, legatoria, levis atque inops, libera à prædonibus, locuples, referta, vetus, longa, maxima, misera, perdita, nuda, officiosa, ornata, pacata per se & quieta, afflicta, plena laboris, periculi, detrimenti, propinqua, recens, salva, splendida, surburbana, plena optimorum sociorum, tribunitia, triumphalis, uberrima, vectigalis, urbana. Provinciæ consulares, dignissimæ aliquo, finitimæ, frumentariæ, novæ, gravissimæ, prætoriæ, totæ. *Usus.* 1. Provinciam obtinere consulari imperio. 2. *Transl. Munus, partes, negotium, labor, opera, opus,* Amt, Geschäfte, Arbeit, 2c. Provinciam sibi *deposcere,* Amt begehren. Provinciam alicui aliquam decernere, dare, tribuere, conferre; provinciæ aliquem præficere, Amts-Verwaltung auftragen. Provinciam capere, accipere, habere, sustinere, obtinere, gubernare, administrare, obire, Amt verwalten. Provinciam deponere; provinciâ se abdicare, Amt ablegen. Provinciam alicui abrogare, ein Amt hinweg nehmen. In provincia versari, in einem Amte,

oder Verwaltung seyn. Provinciam finire, das Amt enden.

Provincialis, e, zur Vogtey gehörig. *Usus.* Viri, negotia, hospitia, provincialia.

Provisio, onis, f. Vorsehung, Fürsehung. *Syn.* Remedium, cautio. *Usus.* 1. Horum incommodorum summa cautio est, atque provisio, ne nimis citò diligere incipiamus. 2. *Præsensio,* Vorsehung. Multùm potest provisio animi, & præparatio ad minuendum dolorem.

Provocatio, onis, f. Ausforderung, Beruffung auf etwas. *Usus.* Provocatio patrona illa civitatis, ac vindex libertatis. Ad populum provocatio esto.

Provocator, oris, m. Ausforderer.

Provoco, as, avi, atum, are. ausfordern, ausfordern, sich beruffen auf jemand. *Syn.* Lacesso, voco, tento.)(*Respondeo.* *Adv.* Vehementer. *Phras.* 1. *Ad certamen provocavit,* er hat ihn auf einen Streit heraus gefordert. Ad pugnam lacessivit; magnâ verborum contumeliâ ad pugnam evocavit, excivit; in certamen popoſcit. 2. *Provoco ad Tribunos,* ich beruffe mich auf die Zunftmeister. Tribunos appello; Tribunis disceptatoribus uti volo. *Usus.* Aliquem ad pugnam provocare. Injuriis aliquem provocare. Ad Catonem provoco.

Provolo, as, avi, atum, are. * hervor fliegen. *Usus.* Ingenti clamore in locum aliorum ante signa provolant.

Provolvo, is, volvi, volutum, ere. niederwerfen. *Usus.* In mediam viam aliquid provolvere. Ad genua, ad pedes alicujus se provolvere.

Prout, wie dann. *Syn.* ùt; perinde, ùt. *Usus.* Prout res tulerit, agam. Pro re nata, prout res postulabit, consilium capiam.

Proximè, unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimè, postremò, paulò antè, nuper admodum; in proximo. *Usus.* 1. Litteras, quas ad te proximè. 2. *Valde, prope,* sehr nahe. Quam proximè hostem castra posuit. Equites ad Senatorem quam proximè accedunt.

Proximus, a, um. der näheste.)(*Maximè remotus, Usus.* 1. *ratione temporis,* der Zeit nach. Consul anno proximo. 2. *Ratione loci,* dem Orte nach. Proximus Pompejo sedebam. 3. *Ratione dignitatis, meritorum &c.* der Würde oder Verdiensten nach. Eques Senatori dignitate proximus. V. *Vicinus.* In proximo ædes conducere. Proximus à postremo, *penultimus, vulg.* der Vorletzte.

Prudens, tis, *g. o.* klug, vorsichtig. *R. Contract. ex* Providens. *Syn.* Prudentiâ præditus, sapiens, multarum rerum peritus; magni usus, magni consilii. *Adv.* Satis superque. *Phras.* 1. *Vir prudens est,* es ist ein kluger Mann. Et animo consilio paratus; sapientia præditus propè singulari; quo considerationem vix reperias; ad perspicienda incommoda, ac pericula insigni prudentia; qui consilio plus quàm fortunæ confidat; qui prudentiâ, tanquam divinatione quadam utatur; qui consideratè faciat omnia; sagax, & cordatus; in existimando solers admodum ac prudens; consideratus idem, ac ab ingenii acumine, judiciique vi commendatus. 2. *Esne prudens?* bist du gescheid? mentisné te compotem esse dicam? mentene consistere; mente ego constare te credam, an ratione uteris? an sanum est consilium? an satis à temeritate remotum? consilione, ac ratione satis firmatum est, quod moliris? pectus tibi ego sapere existimem? *Usus.* Vir peracutus, gravis, & ad consilia prudens. V. *Provideo, sapiens, sapienter.*

Prudenter, klug, vorsichtiglich. *Syn.* Sapienter, providè. *Phras. Prudenter agendum est,* man muß vorsichtig handeln. Consilio & ratione agendum; rationi hic dandus locus est; rationi parendum, obediendum; magna circumspectione hic utendum est. *Usus.* Multa prudenter prævisa. V. *Sapienter.*

Prudentia, æ, f. Klugheit, Vorsichtigkeit, Weisheit. *Syn.* Sapientia, consilium, ratio: intelligentia, mentis acumen, vis eximia mentis. *Epi.* Civilis, communis, domestica, dulcis alicui, eximia, fidelis, grata, valdè grata, non indiserta, mediocris, moderatrix eloquentiæ, naturalis quædam, perspicua, præstans, non præstans, sed propè vulgaris & communis; simillima rerum omnium, singularis, summa, tanta, vacua, vetus illa & excellens. *Usus.* Prudentia in delectu bonorum & malorum cernitur. Prudentia in judicando & disserendo. Hoc sentire, prudentiæ est, facere fortitudinis. V. *Consilium, Sapientia, Providentia.*

Pruina, æ, f. Reiff. *R. q.* πρωΐνη, matutina, *quod manè cadat; vel q.* Perurina, *a* peruro, *quod gramina perurat.* *Usus.* Aqua nive, pruináque concrescit. Obrigescere pruina.

Prurio, is, ire. * beissend oder juckend seyn. *Usus.* Animus mihi prurit.

Psallo, is, ere. auf Seyten spielen. *Syn.* Fidibus cano, lyram pulso. *Hinc* Psaltria.

Pseu-

Pseudothyrus, i, m. heimliche oder verborgene Thüre. *Syn.* Posticum: janua in aversa parte domus. *Usus.* Voluptates non janua, sed pseudothyro intromissæ.

Puber, eris, *g. o.* mannbar, erwachsen. *Syn.* Adolescens. *Usus.* Ad puberem ætatem. Nemo puber tum fuit, qui arma non caperet.

Pubertas, tatis, f. das Alter von dem vierzehenden Jahre, die Mannbarkeit. *Syn.* Pii, qui primi puberibus efflorescunt.

Pubes, is, f. Mannbarkeit, junge Mannschaft. *R. ab* נֹבַה. *Usus.* Pube tenus, omnis Italiæ pubes.

Pubesco, pubescis, pubescere. mannbar werden. *Syn.* Adolesco. *Usus.* Cùm primùm pubesceret Hercules, in solitudinem abiit.

Publicanus, i, m. Zöllner. *Syn.* Qui vectigal exercet, & exigit. *Epi.* Paullò cupidior, fortissimus, maximus, novus, afflictus, amantissimus alicujus, non firmus, alicui amicissimus, levis in exigendis vectigalibus, miser, molestus. *Usus.* Ordo publicanorum.

Publicatio, onis, f. öffentliche Einziehung der Güther. *Syn.* Proscriptio bonorum.

Publicè, *Adv.* öffentlich. *Syn.* Palàm, vulgò.)(*Privatim. Phras. Res publicè gesta,* die Sache ist öffentlich geschehen. Res in oculis omnium; ante oculos; in luce; in publico; palàm populo; in propatulo; propalam gesta. V. *Conspectus.*

Publico, as, avi, atum, are. die Güther öffentlich einziehen. *Syn.* Proscribo, præconi subjicio. *Phras. Publicare bona alicujus,* die Güther einziehen, öffentlich feil biethen. Addicere bona in publicum: hastam ponere; hastæ subjicere: præconi, *vel* præconis voci bona subjicere; facere bonorum proscriptionem: venditionem indicere; sub corona vendere. *Usus.* Agros, domum publicare.

Publicus, a, um. gemein, öffentlich. *Syn.* Communis. *Phras.* 1. *Prodire in publicum,* unter die Leute kommen, sich öffentlich sehen lassen. In concionem populi prodire; in publicum cœtum prodire; in solem, ac pulverem procedere; in civium conspectu, in luce habitare; velut in theatro versari; in foro versari. 2. *In publicum consulere,* öffentlich zum gemeinen Besten seine Meynung beybringen. In medium afferre, proferre, quæ in rem communem sint; in medium conferre; in medium consulere, quid optimum facta Reipublicæ. 3. *Tune in publico comparere audes?* darfst du dich wohl unterstehen, öffentlich zu erscheinen? Tu lucem aspicere audes? Tu in foro, tu in urbe, tu in civium conspectu observari audes? Quæ ista est audacia, in publicum procurrere, obsidere vias, occurrere in triviis, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret. *Usus.* Proponere epistolam in publico; de publico stipendium statuere; de publico est elatus, auf gemeiner Stadt Ausgaben begraben werden.

Pudens, tis, *g. o.* schaamhaftig. *Syn.* Verecundus. *Usus.* Est in eo liberale ingenium, pudens, pudicum.

Pudenter, züchtiglich, schaamhaftig. *Syn.* Verecundè. *Usus.* Pudenter vivere, pudenter appellare aliquem, & rogare.

Pudet, uit. sich schämen. *Syn.* Pudore afficior, erubesco. *Adv.* Serò & nequicquam. *Phras.* 1. *Pudebat eum plura proloqui,* er schämete sich, etwas mehreres vorzubringen. Erubuit ora vestra; pudor eum bene subrusticus, ne plura diceret, deterruit, absterruit; ne pluribus ageret, verecundiâ impediebatur; pudore fractus, confectus, victus conticuit; plura dicendi verecundia fuit; verecundiâ motus, deterritus, præpeditus plura non addidit. Tot hominum conspectus rubor eum incussit, loquendi verecundiam attulit; timentem jam, & sui vix compotem pudor quidam obstupefecit. 2. *Reputantem ista pudere cœpit,* da er sich erinnerte, fienge er sich an zu schämen. Reputantem ista verecundia cepit, animum verecundia subiit; reputanti ista jam dudum pudor versabat animum; reputantem ista pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere, aut loqui jam sustinebat; facinoris recordatio verecundiæ fuit; plura meminisse rubori fuit; facti recordatio hominem in ruborem dedit. 3. *Nullius te rei pudet,* dich schämet nichts mehr. Os dudum perfrigisti; perfrictæ frontis es; pudorem omnem abjecisti, exuisti, abstersisti; quidlibet audendi nulla tibi jam verecundia; quæ jam tanta est magistratuum autoritas, quæ verecundiam tibi imponat? quæ te res, quis pudor à licentia revocet? Pudor omnia jam dudum exulat; pudorem vivendi licentia excussit; pudorem omnem non tam dimisisti, quàm ejecisti. V. *Impudens, impudentia. Usus.* Sunt homines, quos infamiæ suæ neque pudeat, neque tædeat; quem non pudet, hunc pœnâ dignum censeo.

Pudicitia, æ, f. die Schaamhaftigkeit. *Syn.* Pudor. *Epi.* Aliena, summa. *Usus.* Parcat juventus pudicitiæ suæ, ne spoliet, expugnet, eripiat alienam. Nunc nec pudicitia à cupiditate revocavit. Erubescunt pudici, etiam loqui de pudicitia. V. *Verecundia.*

Pudicus, a, um. schaamhaftig, keusch. *Syn.* Verecundus, castus, homo virginali verecundiâ, pudentissimus & optimus. *Usus.* Domus pudica. V. *Verecundus.*

Pudor, oris, m. Zucht, Schaamhaftigkeit. *Syn.* Verecundia, rubor, ingenuitas, integritas, modestia.)(*Petulantia, protervitas.* *Epi.* Honestus, mirificus, moderator cupiditatis, periculosus, singularis, subrusticus, summus. *Usus.* Pudor est moderator cupiditatis, ornamentum florentis ætatis. Si non famæ pudor, supplicii metus te absterreat. Pudorem dimittere. V. *Modestia, verecundia.*

Puella, æ, f. Mägdlein, Jungfräulein. *Syn.* Virgo, muliebris sexus liberi.

Puer, eri, m. Knabe, Bube. *Syn.* Puerulus, filius, infans: servus. *Epi.* Acerbus, carus & jucundus, clarus & nobilis, conscius, egregius, fatuus & non gravis, non continens, festivus, formosus, non grandis, humanissimus, infans, insignis, miser, modestissimus, suavissimus, nobilis, optimus, parvulus, parvus, patrimus, matrimus, prætextatus, pulchellus, pulcherrimus, sapientior, suavis, amens, alicujus, supplex, teter et fœdus. Pueri delicati, festivi, formosi, ingenui, meritorii, lepidi, regii, symphoniaci, venales. *Phras.* *A puero,* von Jugend auf. A teneris unguiculis; ab ineunte ætate; à primis temporibus ætatis nostræ; inde usque à toga pura; ab incunabilis; jam inde usque à pueritia; à parvo; à puero parvulo; ab adolescentulo; ab adolescentia; ab ineunte adolescentia; à prima adolescentia; à primo tempore ætatis; ab ineunte pueritia, à primo tempore adolescentiæ; à teneris; à pueris; à parvis; à primæ ætatis initio. *Usus.* His pueris nihil potest esse festivius. Infirmâ ætate puer, imbecillâque vi mentis. Artes, quibus à pueris dediti fuimus.

Puerilis, e. bübisch, kindisch. *Usus.* Ætas, exercitatio, delectatio, species puerilis.

Pueriliter, kindischer Weise. *Syn.* Stultè.

Pueritia, æ, f. Kindheit. *Syn.* Primum tempus ætatis, ætas puerilis, prima ætatula, ætatis tirocinium, puerilis anni. *Epi.* Extrema, iners, petulans. *Usus.* A pueritia mihi cognitus es. V. *Puer.*

Puerulus, i, m. Knäblein, gar kleines Kind. *Syn.* Pusio.

Pugil, is, m. Kämpfer, Fechter. *Syn.* Athleta. *Epi.* Olympionices, cupidus Olympiorum, inexercitatus.

Pugilatio, onis, f. das Fechten, Kämpfen. *Syn.* Pugilum exercitatio. *Usus.* Pugilatio, luctatio.

Pugio, onis, f. Dolch, Stoß-Degen. *R. à.* Pungo. *Syn.* Gladius brevis, sica. *Epi.* Cruentus, plumbeus, præsens, stillans.

Pugna, æ, f. ein Streit, Schlacht, Gefechte, Treffen. *R. à.* Pugnus: *Veteres ante armorum usum pugnis certabant.* *Syn.* Prælium, certamen. *Epi.* Acerrima, calamitosa, equestris, gladiatoria, incredibilis, mala, navalis. Pugnæ innumerabiles, maximæ, præclarissimæ, mirificæ, pedestres. *Phras.* 1. *Pugnam indicere in certum diem,* den Tag zur Schlacht bestimmen. Certum pugnæ diem constituere; pronunciare prælium in certum diem. 2. *Ad pugnam elicere hostem,* den Feind zur Schlacht heraus locken. Ad pugnam evocare; ad prælium, pugnam elicere; tumultuoso & minaci genere pugnæ hostem excire; hostem prælio lacessere; pugnam, prælium ciére. 3. *Pugnam tentare,* sich in eine Schlacht einlassen. Prælio belli fortunam experiri; pugnæ copiam, & potestatem hostibus facere, ire in pugnam; certamen tentare, experiri; dimicationem subire; pugnam subire; aleam universi certaminis adire, subire; in certamen descendere; certamen inire; rem prælio committere. 4. *Pugnam ordiri,* die Schlacht anfangen. Pugnam capessere, manus conserere; certamen contrahere; armis congredi; prælium inire, incipere, conserere; in prælium ruere; ad certamen copias agere; signa conferre; arma conferre. 5. *Pugnam facere,* eine Schlacht halten. Acie decernere, dimicare acie; æquo campo, colatisque signis certare; prælium facere, edere, committere; decertare prælio; prælio contendere; confligere; pugnam facere, committere; pugnam edere; ad manus venire; armis contendere, disceptare. 6. *Pugnis minoribus præludere,* kleine Scharmützel halten. Parva, sed frequentia certamina serere, conserere, facere, miscere; parvis certaminibus in summam totius spei proludere; levia prælia facere; procursationes, leviáque certamina inire; parvulis præliis, minutis præliis, pugnâ velitari; procursationibus cum hoste contendere; concurrere, discrimen universi belli experiri. 7. *Pugnam decretoriam facere, vulg.* eine Haupt-schlacht liefern. In discrimen summæ rerum pugnare; ad universæ rei dimica-

cationem venire; ab ultima ſpe dimicare; in ſummam totius ſpei decertare; aleam univerſi certaminis jacere, ſubire; diſcrimen univerſi belli uno prælio facere. 8. *Pugna jam incipit*, die Schlacht hebt ſich ſchon an. Hæret jam acies collatô pede; undique jam pugna ſe movet; certamen accenditur, contrahitur: exardeſcunt prælii initia. 9. *Pugna adhuc anceps eſt*, die Schlacht iſt noch gar zweifelhaft. Communis adhuc Mars eſt belli; & fortuna necdum diſcrimen facit, quâ datura ſit vires; Marte adhuc incertô, & dubiâ victoriâ pugnatur; pugna utrinque æquis adhuc ſtat viribus; æquo adhuc Marte nusquam inclinante victoriâ dimicatur; æquatum omnium periculum, æquata dimicatio; pari adhuc Marte certatur; æquô præliô concurritur, diſceditur. 10. *Pugna, quæ jam paulo erat lentior, iterum ingraveſcebat*, die Schlacht, die ſchon allgemach abnahm, gienge wieder aufs neue an. Pugna, quæ jam laxabatur, ſeneſcebat, remittebat, iterum recruduit, exarſit; renovatum, redintegratum, reſtitutum eſt prælium. V. *Certamen, prælium. Uſus.* Pugnæ locum quærere. Pugnam ciére. Ad pugnam procedere; in pugnam procurrere. Pugnam pugnare, Schlacht liefern. Pugna laxata eſt, remiſit, inclinata eſt, ſenuit, die Schlacht hat nachgelaſſen. Pugnam extendere, extrahere; in noctem conjicere; in noctem deducere, die Schlacht ſpat hinaus ziehen. Pugnam detractare; pugnam aliis delegare, & eventum in virtute aliena ponere, ſich in die Schlacht nicht einlaſſen. A pugna ſuos prohibére, continére, cohibére, ſeine Soldaten von der Schlacht zurück halten. Pugnam iterare, die Schlacht wiederholen. Pugnam nox dirimit, die Nacht hat dem Streit ein Ende gemacht. Pugna ſuperiorem diſcedere, überwinden. Æquo Marte è pugna diſcedere, mit gleichem Glücke die Schlacht enden. Pugnâ, prælio inferiorem diſcedere, adverſum prælium facere, überwunden werden. Denuo in pugnam ſuccedere, wiederum ſich ins Treffen wagen.

Pugnaciter, ſtreitbar. *Syn.* Pertinaciter. *Uſ.* Pugnaciſſimè defendere ſuam ſententiam.

Pugnator, oris, m. * Kämpfer, Fechter. *Epi.* Maximus, conſideratus, lentus. *Uſus.* Fortiſſimi quique pugnatores cecidére.

Pugnax, acis, *g. o.* ſtreitbar. *Syn.* Bellicoſus, pertinax. *Uſus.* Centurio pugnax, & lacertoſus. Oratio pugnax, & contentioſa. Perpugnax in diſputando.

Pugno, as, avi, atum, are. ſtreiten, kämpfen, fechten. *Syn.* Dimico, certo, depugno, congredior; contrarius ſum. *Adv.* Acriter, apertiſſimè, cominùs in acie, contrà, magnoperè, mirabiliter, mirificè, periculosè, ſimulatè, vehementer, verè. *Phraſ.* *Pugnatum eſt acerrime*, man hat ſehr ſcharf geſtritten. Tumultuoſo, & minaci pugnæ genere excitus hoſtis, cui potius in aciem deſcendere viſum, quàm incluſus de tectis, mœnibúsque decertaret: manus conſertæ cominùs cum hoſte, ſigna collata, tandem ad univerſæ rei dimicationem ventum eſt; pugnam capeſſivêre Duces, ſuisque ipſi corporibus miſcuêre certamina; jam ad manus, ad gladios, ubi Mars eſt atrociſſimus, ventum; aliquoties æquô campô, collatisque ſignis certatum; infeſtis ſemper cuſpidibus, infeſtis animis concurſum; anceps prælium multos utrinque & fortiſſimum quemque abſumpſit. Ubi ferrô decernere viſum, coorti omnes in pugnam, equeſtri inprimis prælio contendêre; deſcenſum deinde in aciem, ſignisque collatis juſto prælio per multas horas pugnatum; peditum ibi acies ingenti vi conflixit, deſideratis hoſtium quinque facilè millibus, quos cruenta ea pugna ſuſtulit. Procurſationes primùm, leviáque certamina vario eventu inita; acie deinde decernere viſum, ſed inclinante in neutram partem victoria, cruenta pugna denique depugnatum eſt. Tumultuario prælio, ac procurſu magis militum, quàm ex præparato, aut juſſu Imperatorum atrox dimicatio fuit; hoſtes denique ingenti cæde proſtrati ſunt. V. *Pugna, prælium, certamen, certo. Uſus.* 1. Pacem accipere malui, quàm pugnare. Hæc inter ſe; Stoici cum Peripateticis pugnant. 2. *Curo, contendo*, ſich ſtark um etwas annehmen. Illud pugna, & enitere. Hoc non magnoperè pugno. 3. *Oppugno, repugno, contrarius ſum*, darwider ſeyn. In oratione tecum pugnas.

Pugnus, i, m. Fauſt. R. à πυγμή.
Uſus. Pugnis & calcibus conſcindere aliquem. Verbis inter ſe, & pugnis contendere. Pugnis, calcibus, morsu, unguibus certare. Pugnis cædere, pectere, contundere, percutere; pugnum in os impingere.

Pulcher, ra, um. ſchön, fein, wohlgeſtalt. *Syn.* Formoſus, decorus, egregia facie, eximia ſpecie, formæ præſtantiâ viſendus. *Phraſ.* *Adoleſcens pulcher eſt*, es iſt ein wohlgeſtalter Jüngling. Adoleſcens mira quadam ſuavitate, & lepore; ſumma formæ dignitate; apta membrorum figura, mira coloris ſuavitate; inſigni venuſtate & corporis pulchritudine; forma liberali, facie concinna & venuſta. Scitus adoleſcens, & longè feſtiviſſimus æqualium. Adoleſcens erat mira ſpecie;

cie; eximius pulchritudine; formâ excellens; unus ante alios ſpecie, ac pulchritudine inſignis; pulchritudine eſt eximiâ; eſt in eo egregia oris, vultúsque dignitas; formâ præditus eſt præſtanti. Summa eſt in eo ſuavitas oris, formæque dignitas; præcipuam laudem habet pulcherrima corporis forma in eo adoleſcente; inter multa alia decora, formæ commendationem habet præcipuam; omnium ætatis ſuæ multò formoſiſſimus. V. *Pulchritudo, forma. Uſus.* Suum cuique pulchrum eſt. Hominem pulchrè nòrum tam animo deformem, quàm pulchrum corpore. Ne pulchrum te, ac beatum putes.

Pulchritudo, inis, f. Schönheit, feine Geſtalt. *Syn.* Forma, ſpecies, oris aut formæ dignitas, forma & ſpecies liberalis; venuſtas. *Epi.* Excellens, formæ muliebris eximia, inſatiabilis, mera, recens atque integra, tanta. *Phraſ. Lucretia erat eximia pulchritudine.* Lucretia ware von auserleſener Schönheit. Incredibili venuſtate, gratiâ decore, formæ dignitate; belliſſimâ erat ſpecie; efflorescebat in Lucretia mira coloris ſuavitas candorque eximius; una erat longè ante alias ſpecie, ac pulchritudine inſignis; eximia erat corporis ſpecie, ac decore; Lucretia forma notiſſima, & caſtimonia matrona; ætatis ſuæ fœminas pulchritudine ſupergreſſa; luculenta ac feſtiva fœmina, & pulchritudinis omnis exemplar erat Lucretia. V. *Forma. Uſus.* Pulchritudo corporis, apta compoſitione membrorum movet oculos & delectat. Virtus tantam habet pulchritudinem ac ſplendorem, ut nulla ſpecies excogitari poſſit ornatior.

Pulchrè, ſchön, fein, gar wohl. *Syn.* Bellè, decorè. *Uſus.* Mihi pulchrè eſt. Pulchrè hominem noſco. Pulcherrimè ferre fortunam adverſam.

Pullarius, ii, m. ein Hühner-Hirt, der, ſo aus den Hünern weiſſaget. *Uſus.* Oblata eſt religio pullariorum admonitû.

Pullus, a, um. ſchwarz. *Syn.* Ater, atratus, niger. *Uſus.* Veſtis tota pulla.

Pullus, i, m. das Junge eines Thiers, beſonders der Vögel. *Epi.* Columbinus, milvinus, ſaturi. *Uſus.* Attulit in cavea pullos.

Pulmentum, i, n. Zugemüſe. *Syn.* Obſonium.

Pulmo, onis, m. Lunge. *Uſus.* In pulmonibus ineſt raritas quædam, & ſimilis ſpongiis mollitudo, ad hauriendum ſpiritum aptiſſima.

Pulpamentum, i, n. ein Lecker-Bißlein. *Syn.* Cibus lautior. *Uſus.* Mihi pulpamentum fames eſt.

Pulpitum, i, n. * ein Gerüſte, Bühne, Canzel-Pult. *R.* à βολβὸς, *eminentia. Syn.* Locus ante ſcenam editior, ſuggeſtum.

Puls, pultis, f. Brey, ein Mus. *R.* à πόλτος. *Uſus.* Offa pultis.

Pulſatio, onis, f. Schlagung, Klopfung. *Syn.* Verberatio.

Pulſo, as, avi, atum, are. ſchlagen, klopfen. *Syn.* Verbero, percutio. *Adv.* Vehementiùs, extrinſecùs. *Uſus.* Pueri tui modò me pulſabant. Januam pulſare.

Pulſus, ûs, m. ein Stoß, Schlag, das Klopfen. *Syn.* Motus, impulſus, agitatio. *Epi.* Adventitius, alienus, externus, extremus. *Uſus.* Intermiſſo impetu, pulſúque remorum. Inanimum eſt, quod pulſu agitatur externo.

Pulverulentus, a, um. ſtaubicht.

Pulvinar, aris, n. Polſter, Haupt-Küſſen, erhabener Ort in den Götzen-Tempeln. *Syn.* Lectus in templo religionis ergò poſitus, & Diis conſecratus. *Epi.* Sanctiſſimum. *Uſus.* Ad omnia pulvinaria Deorum ſupplicatio decreta eſt.

Pulvinus, i, m. Haupt-Küſſen, oder Polſter zum Sitzen. *Uſus.* Sella cum pulvino roſa Meliteuſi farto.

Pulvis, eris, m. Staub, Pulver. *Syn.* Trita, aridáque terra. *Epi.* Eruditus, multus. *Phraſ. Præ pulveribus videri nihil poterat, vulg.* man hat vor Staub nichts ſehen können. Proſpectum ademerat pulveris nubes; ortus ex diſtantibus locis pulvis, velut nube inducta, omnia oppleverat; pulveris nubes, quæ ad cœlum ferebatur, proſpectum abſtulit; diſcrimen omne ſuſtulit obducta cœlo nubes pulveris, donec rurſum conſideret. *Uſus.* 1. Multus in calceis pulvis. Altior ſublatus pulvis hoſtis adventum indicabat. 2. *Publicum,* öffentlich. Educere orationem ex umbratili exercitatione in pulverem, *id eſt,* in forum, & curiam. 3. *Pulvis nitratus,* Pulver zum Schieſſen.

Pumex, icis, m. * Reibeſtein, Bimſenſtein, Tuchſtein. *Uſus.* Pumice levi

levi perpolitum. Aquam è pumice postulare.

Punctim, * Stich-weise. *Usus.* Hispani punctim magis, quam cæsim feriunt.

Punctum, i, n ein Punkt, Tüpflein. *Syn.* Lineæ extremum, quod magnitudinem nullam habet: monumentum; rationum *vel* quæstionum capita: suffragia. *Usus.* 1. Unô punctô temporis tot cædes editæ. Minimis temporis punctis diligenter utere. Ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. 2. *Suffragia*, Wahl-Stimmen. Quot in ea tribu puncta tulisti? Punctis singulis honorem colligere. 3. *Capita rationum*, Haupt-Ursachen, oder Schluß-Reden. Minutis interrogatiunculis, quasi punctis conficit, quod proposuit.

pungo, is, pupugi, punctum, ere. stechen. *Syn.* Ango, molestiam affero, perstringo, mordeo, stimulo, stimulum admoveo, stimulis fodio; aculeum relinquo in animo. *Adv.* perleviter. *Usus.* Hunc mihi ex animo scrupulum evelle, qui me dies, noctésque stimulat, & pungit. Pupugit me tua epistola. Si paupertas momordit, si ignominia pupugit, spes te sustentet.

Punio, is, ivi, itum, ire. strafen. *R.* à Pœna. *Syn.* Castigo, plecto, vindico, ulciscor, pœnâ *vel* suppliciô afficio; supplico, constringo; animadverto, pœnam sumo; mulctam, pœnam, supplicium irrogo; exemplum in aliquem edo. *Adv.* Crudelius, leviùs. *Phras.* 1. *Æquum est, ut Judices reos severè puniant*, es ist billig, daß die Richter jene, so schuldig sind, scharf abstrafen. Animadvertendum est in homines nocentes; severa sit in nocentes animadversio, & castigatio; id agendum est Judicibus, ut pœnas à nocentibus severissimas exigant; improborum audaciam Judices severissimis pœnis comprimere debent; æquum est, ut Judices severa de nocentibus sumant supplicia; ut authores facinoris ad piaculum noxæ objiciant; ut pœnas à nocentibus petant, expetant, repetant quàm severissimas; ut pœnis nocentes quam gravissimis afficiant; ut manum admoveant nocentibus, & pœnas ab iis quam severissimas judiciô persequantur. Æquum est, ut Judices reos non tantùm verbis castigent, sed mulctâ, vinculis, veberibúsque coërceant; severè in nocentes animadvertant; scelera acerrimè vindicant; pœnas nocentibus irrogent; pœnas in sontes capiant. 2. *Rei puniantur*, die Missethäter soll man strafen. Rei scelerum pœnas pendant, dependant, persolvant; pœnis, legibúsque judiciorum teneantur; pœnam habeant sceleribus parem; supplicium de se dent; in pœna sint; pœnas dent suorum scelerum; plectendi, castigandi, malè multandi sunt; luant improbi dignas facinoribus pœnas: supplicium persolvant; dignâ eorum factis animadversione afficiantur. 3. *Nondum puniti sunt*, sie seynd noch nicht gestraft worden. Nondum ad supplicium dati sunt; nondum pœnam suorum facinorum solverunt; nondum severè satis in illos vindicatum; nihil adhuc graviùs in illos consultum; nondum expiata sunt eorum flagitia; nondum pœnam habent noxia capita. 4. *Satis punimur*, wir werden genug gestraft. Satis pœnarum subimus, suscipimus, ferimus, sufferimus; satis pœnarum damus, habemus; satis supérque pœnarum pendimus; satis supplicii innoxiô præbemus sanguine; satis pœnarum est, quod in nos constitutum est. V. *Pœna.* *Usus.* Sontes, maleficium, peccata punire.

Punitor, oris, m. * Strafer, Rächer. *Syn.* Ultor; vindex; exactor supplicii.

Pupilla, æ, f. Aug-Apfel. *Usus.* Fœminæ visu nocent, quæ duplicem pupillam habent.

Pupillus, i, m. ein Wayslein. *Syn.* Impuber, qui desiit esse in patris potestate. *Epi.* Infans, *Usus.* Pupillum fraudare, cujus ætatem, & solitudinem, etiam si tutores non essent, defendere Prætor debuit.

Puppis, is, f. der hintere Theil eines Schiffes. *Syn.* Pars navis posterior.)(*Prora.* *Usus.* Gubernator sedens in puppi. Convertere navem ad puppim.

Purè, rein, sauber, *Syn.* Castè, simpliciter, candidè. *Usus.* Quietè, durè, eleganter acta ætas.

Purgatio, onis, f. Reinigung, Entschuldigung. *Syn.* Satisfactio, excusatio. *Usus.* Ediâ, purgationibus, vi morbi consumptus. Purgatio est, cum factum conceditur, culpa removetur.

Purgatorium, ii, n. Feg-Feuer. *Phras.* 1. Locus & regio apud inferos, in quo elapsi è corporibus humanis piorum animi, antequàm in beatorum sedes transferantur, salutarium flammarum ignibus lustrantur, & perpoliuntur. Locus expiandis post mortem peccatis destinatus. Animorum vitæ noxas expiantium post mortem sedes. Locus ubi contracta piacula per ignem expiantur à morte. Piacularis animorum carcer. Piacularia demortuorum stativa. Piaculares, purgantes post mortem flammæ. Locus, ubi contractæ per vitam animorum labes acerbâ, sed salutari expia-

piatione absterguntur. Pœnæ piaculares, quas solutæ corporibus animæ luunt, persolvunt. 2. *Liberare animas ex purgatorio, vulg.* Seelen aus dem Fegfeuer erlösen. Expiatas lustrali igne animas, cruciatibus eximere; ex piacularibus ignibus animas ad æterna gaudia transferre; addictos piacularibus flammis animos ad cœlum evehere; animos è piaculari carcere ereptos in libertatem asserere; lustralibus flammis eripere animas, quæ admissas in hac vita noxas illo in igne expiant.

Purgo, as, avi, atum, are. reinigen, säubern. *Syn.* Expurgo: excuso. *Adv.* Diligenter, præcipuè. *Phras.* *Purgare, vulg.* purgiren. Humores noxios extrahere, medicamentis abigere, discutere, dissipare; purgatione alvi, alvi ductione uti; purgare alvum, laxare, solvere, mollire; alvum ciére, medicamentis citare, movere. *Usus.* 1. *Alvum purgare.* Educ tuos tecum, purga urbem. 2. *Excuso, defendo, culpâ libero,* entschuldigen. Purgavit se mihi per litteras de negligentia scribendi. V. *Excuso, causor.*

Purpura, æ, f. Purpur, Purpur-Schneck. *R.* à πορφύρα. *Epi.* Demissa ad talos, plebeja, ac penè fusca. *Usus.* Purpurâ fulget. Regali purpurâ ornatus.

Purpurasco, is, ere. roth werden wie Purpur. *Syn.* Purpureum fieri.

Purpuratus, a, um. mit Purpur bekleidet. *Syn.* Conchyliatus, purpurâ ornatus. *Usus.* Illum regnantem; hunc illius purpuratum crederes.

Purpureus, a, um. von Purpur. *Usus.* Vestis, pallium purpureum.

Purus, a, um. rein, sauber. *R.* à πῦρ, ignis, *qui omnia purificat.* *Syn.* Mundus, castus, inviolatus, integer, nitidus.)(*Concertus, crassus.* *Usus.* Castus animus & purus, omni admistione corporis liberatus. Mens pura & integra. Aër tenuis & purus. Nihil in historia dulcius purâ & illustri veritate. V. *Mundus, castus.*

Pus, ris, n. Eyter. *R.* à πῦος. *Syn.* Sanies.

Pusillus, a, um. klein, sehr klein. *Syn.* Parvus, brevis. *Adv.* Valdè. *Usus.* Pusilla epistola, liber. V. *Parvus.*

Pusio, onis, m. ein kleines Kind. *R.* à παῖς. *Syn.* Puerulus.

Pustula, æ, f. Blätterlein. *Syn.* Tuberculum in summo cutis nascens.

Putamen, inis, n. eine Schale, Schelfe. *Syn.* Nucis durior cortex.

Putatio, onis, f. das Beschneiden der Bäume, oder Wein-Reben. *Usus.* Putatio vitium & arborum.

Puteo, es, ui, ére. stinken. *Syn.* Malè oleo. V. *Fœtor.*

Puteus, i, m. Zieh-Brunn. *Usus.* Haurire aquam de puteo.

Putidè, stinkend, unangenehm. *Syn.* Fastidiosè, molestè, ineptè, odiosè dicere.

Putidus, a, um. stinkend, unangenehm. *Syn.* Odoris mali, malè olens: insuavis, molestus, gravis, fastidiosus. *Usus.* Hæc molesta fortasse tibi, & putida videntur. V. *Odiosus.*

Puto, as, avi, atum, are. vermeynen. *Syn.* Reor, sentio, censeo, judico, existimo, æstimo, autumo, mihi persuadeo, *Adv.* Acutè, ad extremum, etiam atque etiam falsò, planè ita, rectè, non valdè. *Phras.* 1. *Certò putabam,* ich habe gewiß vermeynet. In animum induxi; in ea opinione eram; opinio mea ferebat; ea me opinio tenebat; pro certo habebam; in eam opinionem veni, incidi; in eam opinionem adductus sum; eam opinionem imbibi; eâ opinione imbutus eram; opinio ea insedit animo. 2. *Ut ego puto,* wie ich vermeyne. Ut mea fert opinio; quantum ego quidem assequi judiciô possum; ut ego quidem sentio; quomodo ego quidem existimo; ut est opinio mea; ut ego quidem statuo; ut mihi videtur: quantum conjicio: quantum conjecturâ consequor. V. *Opinio, judico.* *Usus.* 1. Primum illud debes putare, nihil esse, quod &c. Pro nihilo putare aliquem. Ego te unum plurimi puto. 2. *Discepto,* untersuchen. Rem ipsam putemus. 3. *Ineo, conficio,* Rechnung machen. Putare rationes cum publicanis.

Putrefacio, is, feci, factum, ere. * faulend machen. *Syn.* Corrumpo, dissolvo.

Putresco, is, ere. verfaulen. *Usus.* Sui, ne putresceret, anima pro sale data est.

Putridus, a, um. faul, vermodert. *Syn.* Rancidus.

Putris, e. vermodert, faul. *R.* à πύθω, *putrefacio,* *Syn.* Putridus, corruptus.

Putus, a, um. rein, sauber. *Syn.* Purus, sincerus.

Pyxis, idis, f. eine Kramer- oder Apothecker-Büchse. *Usus.* Veneni pyxidem tradere, tenére.

Q.

Quâ, da hindurch. *Syn.* Partim: quâ parte, *vel* ratione. *Uſus.* Quâ domini, quâ ſervi. Quâ itineris, quâ navigationis conſilio. Licet mihi vagari, quâ volo.

Quacunque, wo hinaus immer. *Uſus.* Quacunque velis vagari.

Quadrantarius, ii, m. der auch um einen Heller die verächtlichſte Dienſte thut. *Syn.* Qui quadrante nummi meret.

Quadrageni, æ, a. je vierzig. *Uſus.* Quadragena millia.

Quadrageſima, æ, f. die vierzig-tägige Faſten. Quadringinta dierum ſolenne jejunium; vernum jejunium; quadringinta dies ſolennis jejunii; feriæ quadraginta dierum jejunio nobis ſtatæ ac ſolennes; feriæ, in quas jejunium majus nobis conſtitutum eſt; hebdomades, quæ anniverſariam Chriſti morientis memoriam præcurrunt. V. *Jejunium.*

Quadraginta horarum preces, das vierzigſtündige Gebeth. Quadraginta horarum comprecatio; preces publicæ coram auguſtiſſimo Chriſti corpore in horas quadraginta indictæ extractæ, quadraginta horarum ſupplicatio ad ſanctiſſimum Chriſti corpus in ara propoſitum.

Quadrans, tis, m. der vierte Theil. *Syn.* Quarta pars aſſis.

Quadratus, a, um. viereckig. *Uſus.* Quadrato agmine. Triangula illa Geometrarum, & quadrata.

Quadriennium, ii, n. vier Jahr, Zeit von vier Jahren.

Quadrifariam, * in vier Theile getheilet. *Uſus.* Quadrifariam diviſo exercitu.

Quadrigæ, arum, f. vierſpänniger Wagen, Wagen mit vier Pferden neben einander. *Syn.* Rheda quatuor equis tracta. *Epi.* Poëticæ, pomeridianæ. *Uſus.* Bruti adoleſcentia per medias laudes, quaſi quadrigis vecta.

Quadrigarius, ii, m. Fuhrmann, ſo mit vier Pferden fährt. *Syn.* Qui quadrigas agitat.

Quadrijugus, a, um. vierſpännig. *Uſus.* Currû quadrijugô raptari.

Quadrimus, a, um. vierjährig. *Syn.* Quatuor annos habens.

Quadringenti, æ, a. vierhundert. Quadringenteſimus, der vierhundertſte. Quadringenties, vierhundertmal. Quadringeni, æ, a. je vierhundert.

Quadripartitus, a, um. in 4 Theile getheilet.

Quadriremis, e, das vier Ruder hat.

Quadro, as, avi, atum, are. viereckig machen, ſich zuſammen ſchicken, und reimen. *Syn.* In quadrum redigo: convenio. *Adv.* Apertè. *Phraſ.* 1. *Hæc optime in te quadrant,* dieſes ſchickt ſich wohl auf dich. Hæc in te bellè cadunt; iſta nullum in hominem aptiùs, quàm in te conveniunt, accidunt. 2. *Calceus quadrat optime,* der Schuh iſt mir recht. Calceus aptè ad pedem *vel* optimè convenit. *Uſus.* Omnia turpia in hunc hominem quadrant. Hoc ad multa quadrat. V. *Aptus.*

Quadrum, i, n. ein Viereck. *Uſus.* Redigere ſententias in quadrum, numerúmque. Arripe inconditam alicujus ſententiam & diſſipatam, eámque verborum commutatô ordine in quadrum redige.

Quadrupes, dis, *g. o.* vierfüßiges Thier. *Syn.* Beſtia. *Epi.* Vaſta, multæ. *Uſus.* Nihil inter te & quadrupedem intereſt.

Quadruplator, oris, m. der die Leute vor Gericht angiebt. *Syn.* Index & accuſator publicorum criminum, cui pars quarta cedit bonorum ejus, quem detulit. *Uſus.* Homo omnium quadruplatorum teterrimus.

Quadruplex, icis. *g. o.* vierfach.

Quadruplum, i, n. vierfacher Theil. *Uſus.* Dare judicium in aliquem in quadruplum. Quadrupli condemnari.

Quæro, is, ſivi, ſitum ere. forſchen, ſuchen, fragen. *R. ex* ἐρέω, *vel* ἐπερέω. *Syn.* Scrutor, veſtigo, indago, exquiro, requiro, aucupor,)(*Reſpondeo. Adv.* Aliundè, ampliùs, apertè, contumelioſè, copioſiùs, curioſè, de aliquo, diligenter, extrinſecùs, falsò, foris, honeſtè, magnopere, multum diúque, otioſe, non propriè, omninò, privatim, procul, rectè, ſeparatim, ſigillatim, ſubtiliùs, usquequaque. Queri commodiùs, comparatè, communiter, generatim, obſcurè, ſecretò, ſimpliciter, vehementer, maximè. *Phraſ.* 1. *Undique hominem quæſivi,* ich habe den Menſchen überall geſucht. Hominem oculis quærebam, voce poſcebam, ſcrutatus ſum omnia, circumſpexi, luſtravi, perquiſivi omnia, neque tamen veſtigium illius ullum apparebat. Defeſſus ſum urbem totam perveſtigando; omnia circumcurſavi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multum ſtudii poſui in perquirendo homine; quo non ivi, quo non acceſſi, ut hominem reperirem? Perluſtravi omnia, omnes latebras, excuſſi, ut in hominem inciderem. 2. *Quærit ubi-*

ubique gloriam; er sucht überall seine Ehre. Omnes umbras falsæ etiam gloriæ consectatur; omnem occasionem consectandæ gloriæ aucupatus; totus est in captanda populari aura. V. *Gloria. Usus.* 1. Rem mercaturis faciendis honestè quærere. 2. *Interrogo, percontor, sciscitor.* Multa ex eo quæsivi. 3. *Quæstionem habeo,* gerichtliche Nachfrage thun. More majorum de servis in dominum quærere non licet. Quærere de cæde, de repetundis. V. *Indago, aucupor, inquiro.*

Quæsitor, oris, m. Gerichts-Vorsteher über einen peinlichen Handel. *Syn.* Judex, Prætor, qui judicium exercet, qui præest quæstioni rerum capitalium, cognitor causarum capitalium. *Epi.* Æquus, gravis, firmus. *Usus.* Hunc quæsitorem, & Judicem fugiebant.

Quæso, ich bitte dich, ey lieber. *Syn.* Obsecro, amabo te, rogo, peto. *Adv.* Magnoperè, maximoperè. *Usus.* Quæso, quid mihi faciendum? quid consilii das? quid agendum suades?

Quæstio, onis, f. Frage. *Syn.* Controversia, dubitatio, disceptatio. *Epi.* Absoluta, acerrima, communis, definita, constituta, diffusa, ficta, incorrupta infinita, integra, judicialis, legitima, magna, nova, obscura, periculosa, perdifficilis, perpetua, plena, catenarum publica, pulcherrima, necessaria, superior, tota. Quæstiones crudelissimæ, maximæ, minimæ, salutares, naturales, perpetuæ, remotæ universæ, modicæ & paucæ. *Phras.* 1. *Non est quæstio de hoc,* von diesem ist die Frage nicht. Non id agitur; non id quæritur; non venit in quæstionem; non vocatur in controversiam illud. Hac de re non disceptatur, non quæritur, non contenditur, non est controversia; non versatur id in quæstione. 2. *Hic occurrit difficilis quæstio,* da erhebt sich eine harte Frage. Existit, oritur, nascitur hoc loco difficilis quæstio; acriter hôc locô disceptatur inter doctos; quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia; hic verò non parva contentio est inter doctos; incidit hoc loco res controversa, & plena dissensionis inter doctos. *Usus.* 1. Aliquid in quæstionem, ac disceptationem vocare. Id in quæstione versatur. Quæstionem ponere, afferre, movere; quæstionem explicare, enodare, dissolvere. In quæstionem venit; in quæstione est. *Est quæstio de nomine. vulg.* omnis contentio est in verbi controversia posita. 2. *Forensis inquisitio criminis,* gerichtliche Nachfrage. Quæstionem de injuria à judice postulare. Quæstionem decernere, statuere, constituere. Quæstionem habere, exercere de perduellione; in caput alicujus de furto quæstionem habere.

Quæstor, oris, m. Rentmeister. *Syn.* Ærarii, & pecuniæ publicæ Præfectus. *Epi.* Ædilicius, bonus custos pecuniæ, dignus, infirmus & inops, levis, libidinosus, optatior, salax, sordidior, urbanus.

Quæstorium, ii, n. Rent-Cammer. *Syn.* Domus Quæstoris.

Quæstorius, a, um. zum Rentmeister-Amt gehörig. *Usus.* Vis, comitia quæstoria.

Quæstuosus, a, um. wucherisch, gewinnsüchtig, einträglich. *Syn.* Qui quæstum facit: & ex quo quæstus capitur. *Usus.* Homo quæstuosus: mercatura, prædia quæstuosa.

Quæstura, æ, f. Rentmeister-Amt. *Syn.* Quæstoris munus. *Epi.* Funesta, grata & clara, hereditaria, nefaria, tota.

Quæstus, ûs, m. Gewinn, Wucher. *Syn.* Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. *Epi.* Domesticus, paternus, fœcundus, uber, totus, campestris, forensis, frumentarius, honestus, concessus, illiberalis, sordidus, immortalis, improbissimus, judiciarius, magnus, maximus, mediocris, meretricius, nocturnus, pecarius, quotidianus, turpis & odiosus. Illiberales & sordidi, immanes, immensi, & intolerabiles, improbissimi, liberales, magni & uberes. *Phras. Ubique quæstum suum spectat,* er sucht überall seinen eigenen Gewinn. *vulg. Interessatus est.* In re qualibet privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda sua spectat; suo privato compendio servit; quæstu suo, suis commodis omnia metitur; omnia refert ad utilitates & privata commoda; ex re qualibet, imo vel ex incommodo alieno occasionem petit; occasionem crescendi sibi datam censet; omnia quæstus, ac compendii sua causâ facit; res omnes quæstui habet. *Usus.* Rempublicam quæstui habet. Vocem, linguam, se totum in quæstum confert, um Geld ist ihm alles feil. Corpore quæstum facere; furtis quæstum facere, sich mit Huren und Stehlen unterhalten. In quæstu relinquere talentum. V. *Lucrum, commodum.*

Qualis, e, welcherley, was für ein. *Syn.* Cujusmodi, qui, quod genus. *Usus.* Qualis sit status rerum, inde cognosces. Quid hominis, & cujusmodi, qui vir sit, qualisque, nescio.

Qualiscunque, er seye, wie er wolle beschaffen. *Syn.* Qualis is cunque, cujusmodicunque, cuicuimodi, cujusmodi, cujuscemodi, cujusquemodi.

Qua-

Qualitas, atis, f. Gattung, Art, Beschaffenheit. *Usus.* Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ.

Quàm, als, *Usus.* 1. *Cùm*, Antè, Post &c. Duobus ante sæculis, quàm Plato floreret. Tertio post die, quàm veneram. 2. *Cum comparativo*, als daß. Sed hoc majus est, quàm ut te postulem. Vehementior dolor, quàm ut ferri possit. Suscipere plus, quàm quantum præstare possis. 3. *Cum* Possum, *& Superlativo*, so viel, als ich kan, &c. Dico ergo quàm possum, maxima voce. Nidos quàm mollissimos struunt aves. 4. *Contra, quàm*, anderst, als. *Supra, quàm*, mehr, als. Contra faciunt, quàm pollicentur. Suprà feret, quàm fieri possit. 5. *Pro* Valdè, sehr. Sunt vestrûm quàm multi. Sanè quàm gaudeo. Quam volueris, multa dicam. Oratio quàm elucubrata.

Quamobrem, warum. *Syn.* Quare, quid ita? cur, quò. *Usus.* Quamobrem ita statuas, velim.

Quamprimum, alsobald, mit ehesten. *Syn.* Primo quoque tempore, quàm mox, nulla mora, quàm maturissimè, è vestigio, sine cunctatione, abjecta omni mora

Quamvis, wiewohl. *Syn.* Quamtumvis, quanquam, licet, etsi, tamedi.

Quamdiu, solang. *Syn.* Dum, quantum, quoad, quousque, usque dum, quem ad finem? *Usus.* Quamdiu nos furor iste tuus eludet?

Quando, wann, sintemalen. *Syn.* Cùm, ubi: ecquando. *Usus.* 1. Quando tandem? 2. *Cùm, quia, quoniam, quandoquidem, postquam*, weilen, sintemalen. Quando te video ita desiderare, obsequar voluntati tuæ.

Quondocunque, wann immer. *Syn.* Quocunque tempore.

Quandoque, unterdessen, einmal. *Syn.* Aliquando.

Quandoquidem, sintemalen. *Syn.* Nam, quia. *Us.* Quandoquidem potes, fac promissa. 2. *Cum, postquam*, dieweil. Quandoquidem honestum ipsa virtus est,

Quanquam, wiewohl, obgleich, obschon. *Syn.* Tametsi, etsi, scilicet, quamvis. *Usus.* Quanquam ea verba satis sunt impropria.

Quantoperè, wie sehr.)(*Tantoperè. Usus.* Non tantoperè desiderabam, quantoperè nunc delector.

Quantuluscunque, so gering, als es ist. *Usus.* Quantulum id cunque tibi est.

Quantum, wie viel, so viel, als viel. *Syn.* Quàm, ut maximè, quatenùs. *Phras.* *Enitar quantum possum*, ich werde daran seyn, so viel ich kan. Quà licebit; quoad fieri poterit; pro virili parte enitar; quàm potero; studiosissimè; quoad res patietur, contendam; operam dabo, & quàm dignum est amicitia nostra, elaborabo; laborabo; quantum maximè potero; quantum in me erit; quantum in me situm est, adnitar. *Usus.* Quantum ex illo cognovi. Quantum est in occasione, celeritate. Laborabo, quantum possum maximè.

Quantumvis, wiewohl, obschon. *Syn.* Licèt, quamvis.

Quantus, a, um. wie viel, wie groß. *Usus.* Dixi tanta contentione, quantum forum est. Ignoras, quæ, qualis & quanta sit vis amicitiæ.

Quantò, wie viel mehr, ja. *Syn.* Quò. *Usus.* Quantò magis philosophari delectabit.

Qantuscunque, so groß und viel es seye. *Usus.* Totum hoc, quantumcunque est, tuum est.

Quapropter, warum, darum. *Syn.* Quare, quamobrem, quocirca. *Usus.* Quapropter vos oro, judices.

Quaquaversus, allenthalben, überall.

Quare, warum, weshalben. *Syn.* Quamobrem, quapropter, ex quo. *Phras.* *Quare id consilii cepisti?* warum hast du dieses vorgenommen? Quem in finem, quid erat, quòd ita statueres? Ut quid, quid ita, quam ob causam ita apud te constituisti? Quid erat, quamobrem, quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causæ, cur ita potissimum velles? Quò tandem nomine ita consuluisti? Quâ gratiâ, quid erat, quapropter ita statueres? Quid tibi isthuc in mentem venit? Qua de causa, quibus de causis id consilium suscepisti? *Usus.* 1. Quare istud restat? 2. *Cur?* warum? Quare hoc negâsti?

Quartana, æ, f. viertägiges Fieber. *Usus.* In quartanam conversa est vis morbi.

Quasi, als, gleichsam, schier. *Syn.* Tanquam, quodammodò, perindè, ac si. *Phras.* *Negotium tuum, quasi rem meam procurabo*, ich werde dein Geschäfte, gleich als wäre es meine Sache, verwalten. Tanquam mea res esset; perinde, quasi de me ageretur; velut meam causam tractabo. Negotium tuum, instar rerum mearum, mearum rerum modo curabo; non secùs, ac res meas curabo; mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram; si tuam causam agam, ut si *vel* quasi si meam tuendam susciperem. *Usus.* Quasi desperatos eos relinquamus.

Quas-

Quassatus, a, um. zerquetscht, zerstossen, zerschüttelt. *Syn.* Fractus, debilitatus.

Quatefacio, is, feci, factum, ere, erschüttern. *Syn.* Concutio. *Usus.* Nullo præsidio quatefeci Antonium.

Quaterni, æ, a. * je vier. *Usus.* Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. Quater, viermal. Quaterdecies, vierzehenmal.

Quatenùs, wie weit, so weit, in sofern. *Syn.* Quantum, *finis, termini, mensuræ ratione.* *Usus* 1. In omni videndum, & statuendum est, quatenùs. Id videamus, quatenùs amor in amicitiis progredi debeat. 2. *Quod attinet, ex ea parte, quò qua in parte,* wie weit 2c. Advertendum est, quatenus sermo delectat. Accipio excusationem ex ea parte, quatenus &c.

Quatuor, viere. *Phras. Quatuor anni tempora,* die vier Jahr-Zeiten. Quadripartitæ temporum commutationes; annuæ commutationes temporum. 2. Quatember-Fasten. Stati per quatuor anni tempestates jejunio dies; quadripartita per annum jejunia, per leges instituta. Quatuordecim, vierzehn. Quatuorviri, Vier-Männer. Quatuorviratus, ûs, m. Würde der Vier-Männer. Quadriduum, ui, n. Zeit von vier Tagen. *Usus.* Quatridui abest. Quatriduò ante venit,

Quatio, is, quassi, quassum, ere, erschüttern. *Syn.* Quatefacio. *Usus.* Est in animis tenerum quiddam, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur.

Que, und. *Syn.* Ac, atque, &c. *Usus.* Quique optimè dicunt, quique id faciunt.

Quemadmodum, gleichwie. *Syn.* Ut, ita ùt perinde ut, sicut. *Usus.* 1. Exquire, quemadmodum se nunc gerat. Quomodò, quâ ratione, quâ viâ, auf was Weise und Wege. Semper providi, quemadmodum salvi esse possumus. V. *Sicut.*

Queo, quis, quivi, quire. mögen können. *Syn.* Possum. *Usus.* Non queo ad te sine lachrymis scribere. V. *Possum.*

Quercus, i, & ûs, f. Eichbaum. *Syn.* Arbor querna.

Querela, æ, f. Klage. *Syn.* Querimonia, conquestio, lamentatio, questus. *Epi.* Gravissima, iniquissima, inveterata, invidiosa, justa, magna, mira, misera, luctuosa, necessaria. Publicæ, assiduæ, inauditæ, multæ, quotidianæ. *Usus.* Nunc venio ad querelam, & suspicionem tuam. Querelis quotidianis nihil proficio. Epistola plena stomachi & querelarum. V. *Queror, lamentatio.*

Queribundus, a, um. kläglich. *Syn.* Lamentabilis.

Querimonia, æ, f. Beschwerung, Klage. *Syn.* Querela, lamentatio. *Epi.* Communis, justa, magna, quotidiana, ficta, libera.

Queror, eris, questus sum, queri, klagen, sich beklagen. *Syn.* Conqueror, expostulo, deploro, querelam, *vel* querimoniam habeo. *Phras.* 1. *Jure de te queror,* billig beklage ich mich wegen deiner. Æqua est mea de te expostulatio; æquitatem querelæ meæ cognoscere ipse potes; jure te accuso; quod in me commeruisti, justam habet querelam; æquam de te querimoniam habeo. Locus hic est tecum expostulandi. 2. *Omnes querebantur,* alle beklagten sich. Plena erant omnia querelarum; lachrymantes questi sunt, dolorem suum nobis impertiverunt; fremebat urbs tota; querebantur cum luctu & gemitu; jactabantur cum luctu & gemitu; jactabantur tota urbe querimoniæ; querimoniæ de injuriis, conventúsque tota urbe habebantur; fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas; tempestas querelarum secuta est. Secuta est comploratio omnium; concursus plorantium magis, magisque augescebat. Primo secretæ multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem & publicam querimoniam res excessit. V. *Lamentatio.* *Usus.* Quererer tecum, atque expostularem. Quid est, quod cum fortuna hoc nomine queri possis? Queri de injuriis aliorum. Multa de Rege questus est.

Questus, ûs, m. Klage, Beschwerung. *Syn.* Querela, lamentatio. *Usus.* Qui questus, qui mœror in tanta calamitate? Vid. *Querela.*

Qui, quæ, quod, welcher. *Usus.* 1. Qui Platonem superaret, nullus fuit. Misi, qui hoc tibi nunciaret. Negat jus ei esse, qui miles non sit, cum hoste pugnare. 2. *Quis,* wer? Qui erit rumor populi, si id feceris? 3. *Ut,* daß, auf daß. Non sum tam demens, qui hoc credam. 4. *Quia, quoniam,* dieweilen. Vatem te esse oportet, qui futura prædixeris. Vigilantem enimvero Consulem, qui somnum toto consulatu suo non viderit. 5. *Qualis,* was für ein. Eum te esse puto, qui esse debes. Qui vir ille fuerit, considera.

Qui, wie? *Syn.* Quomodo? *Usus.* Qui hoc esse poterit?

Quia,

Quia, dieweil. *Syn.* Quod. *Usus.* Nemo dolorem, quia dolor eſt, amat.

Quicquam, etwas. *Syn.* Prorſus. *Uſus.* Virtus, ſine qua nihil quicquam egregium.

Quicquid, alles und jedes. *Syn.* Quæcunque res.

Quicunque, ein jeder. *Syn.* Quisquis, quivis, quisque.

Quid? was? *Uſus.* 1. Quid eſt, cur? Quid pecuniâ fiet? Quid ejus ſit, video. Exponam vobis? quid hominis, gaudii, conſilii ſit? 2. *In quo,* in welcher Sache. Quid offendi? Quid ille indiget mei? 3. *Subauditô verbô* mit Auslaſſung des Verbi. Quid multa? Quid multis? Quid plura? Quid pater? vivitne? 4. *Augendi cauſa,* und noch darzu. Quid? quod ſapientiſſimus quisque animô æquiſſimô moritur.

Quidam, jemand. *Syn.* Aliquis, ullus, quisquam, certus, nonnullus, unus. *Uſus.* Hoc majus eſt quiddam, quam tu cenſeas. Quidam ex amicis.

Quidem, ja, zwar. *Syn.* Etiam, profectò. *Uſus.* Cupio quidem, certe. Hoc quidem verum eſt profecto. Non ſatis prudenter ille quidem.

Quidquid, alles da. *Syn.* Quocunque, quod velis.

Quies, etis, f. die Ruhe. *R. ex* ἡσυχία, *quies.* *Syn.* Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, ceſſatio, remiſſio, finis, reſpiratio.)(*Actio. Ept.* Diurna & nocturna, placidiſſima, ſempiterna. *Phraſ. Utimur ſumma quiete,* wir seynd in der höchsten Ruhe. Summa nobis pax, ſumma tranquillitas data; in ſummo otio vivimus; reſpiramus denique, & acquieſcimus; otioſam ætatem, & quietam agimus. Loco vivimus quietis, & tranquillitatis pleniſſimo; vitam tranquillam, remotam a procellis invidiarum, & judiciorum anfractu ſequimur; in viam beatæ, placatæ, tranquillæ vitæ deducti ſumus. Sine vi, ſine metu, ſine periculo ad otium nos totos referimus; tranquillis rebus, tacitis & pacatis utimur; in utramque, ut ajunt, aut rem dormimus. Animis vacuis, ſine tumultu, aut periculo jucundiſſime reſpiramus. V. *Quieſco. Uſus.* 1. Excubabat animo, nec partem ullam quietis admittebat. Me non quies, non remiſſio delectabat, non labor ad quietem revocabat. Nunquam ſibi quietem dabat, aut otium. Quiete uti, & ſuavitatibus nefas habebat. 2. *Somnus,* Schlaf. Ad quietem eamus; quieti nos tradamus. Sumptâ quiete. In quiete, ſecundum quietem ſæpe nobis videre aliqua, & audire videmur. V. *Otium.*

Quieſco, is, evi, ere. ruhen. *Syn.* Acquieſco, conquieſco.)(*Laboro. Adv.* Contra, ita. *Phraſ.* 1. *Poſt tot moleſtias quieſcas licet,* nach so vielen Beschwerlichkeiten magst du wohl ruhen. A tot moleſtiis quieſcas, reſpires, licet; poſt tot moleſtias quietem capias; quieti te tradas; quietô animô vivas; quietus eſto; vitam traducas quietam, & otioſam; vitam traducas quietè; vitam in quiete degas, licet; otium ſequi, & clementum vitam licet; ſolutis animis eſſe licet; in otio eſſe licet. 2. *Paulum quievi,* ich habe ein wenig geruhet, geschlafen. Horam unam, duas quieti dedi; quietem ſumpſi; quietem cepi; quietem me tradidi; laſſitudinem brevi quieti ſedavi. V. *Quietus, ſomnus, dormio.* *Uſus.* Quieſcamus denique, & taceamus.

Quietè, ruhig. *Syn.* Tranquillè.

Quietus, a, um. ruhig, *Syn.* Tranquillus, compoſitus.)(*Agitatus, fluctuans.* *Phraſ.* 1. *Quietô eſſe licet a negotiis,* es giebt itzt nichts zu thun. Quies nunc eſt à negotiis; negotiorum nihil eſt; quieſcunt negotia, feriæ ſunt à negotiis; forum ſilet, à cæteris etiam eſt ſilentium; conticeſcit negotiorum tumultus; nihil tunc geritur negotiorum; tranquillam nunc pacem agere licet; liberale nunc contigit otium; cura domeſticarum ac forenſium rerum omnis defluxit; vacatio eſt à rebus gerendis; quietem à negotiis, vacationem à rebus gerendis ipſum tempus concedit. 2. *Nunquam quietô eſſe licuit,* ich habe niemahlen ruhig seyn können. Usque ad extremum ſpatium, nullum tranquillum, atque otioſum ſpiritum ducere mihi licuit; nunquam per negotia quietus fui; curæ publicarum rerum nullam mihi partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiunt; nunquam ſinunt me reſpirare, nunquam acquieſcere; nunquam licuit mihi animo conſiſtere, & ad otium me referre; nunquam conquieſcere, & animo vacuo eſſe mihi licuit. V. *Tranquillus, tranquillo, paco.* *Uſus.* Quieta mente conſiſtere. Vitam quietam ſine ullo labore & contentione traducere.

Quilibet, ein jeder. *Syn.* Quivis, unusquisque, unusquivis.

Quin-

Quin, daß nicht. *Syn.* Ut non, cur non, qui non. *Usus.* Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. Nemo est, quin acutiùs &c. Nemo est, quin malit.

Quincunx, uncis, m. fünf Unzen.

Quindecies, funfzehenmal Quindecim, funfzehen.

Quin etiam, ja auch. *Syn.* Quin immò, atque etiam, quin præterea. *Usus.* Id meum dolorem non levabat, quin etiam augebat.

Quingeni, je fünfhundert. Quingenti, fünfhundert. Quingentesimus, der fünfhunderste. Quinquagesimæ, der funfzigste Theil. Quinquageni, je fünfzig. Quinquaginta, funfzig. Quinque, fünfe. Quinquennalis, funfjährig. Quinquennium, Zeit von fünf Jahren. Quinqueremis, fünf ruderig. Qinqueviri; fünf Männer. Quinqueviratus, das fünf Männer Amt. Quinquies, funfmal. Quintilis, der Heumonath. Quintus, der funfte. Quinus, allemal der fünfte, je der funfte.

Quippè, als, sintemal. *Syn.* Nam, etenim, nempè, nec mirum, utpote, videlicet. *Usus.* Tibi vero aliud videtur, quippè viro erudito.

Quiritatio, onis, f. * Klage. *Syn.* Lamentatio. *Usus.* Fuga omnium, ut quiritatio facta est. V. *Querela.*

Quirites, um, m. Römische Bürger. *Syn.* Populus Romanus.

Quirito, as, avi, atum, are. klagen. *Syn.* Fidem alicujus implora. *Usus.* Quiritanti, civis Romanus sum; respondit: abi nunc, populi Rom. fidem implora.

Quis, quæ, quod *vel* quid? wer? welcher? *Usus.* Quis autem dubitet?

Quisnam? wer? *Syn.* Quis? ecquisnam?

Quispiam, etwan einer. *Syn.* Aliquis, quisquam.

Quisquam, einer, jemand. *Syn.* Aliquis, quispiam. *Usus.* Si quisquam est, qui Ciceronem legit. Nec quenquam omnium pluris facit, quàm me. Nec quisquam unus credet deinceps. Non est alter hodie quisquàm me felicior. Nec melior vir fuit Africanô quisquam, nec clarior.

Quisque, ein jeder. *Syn.* Unusquisque, quivis, quilibet. *Usus.* 1. Pro se quisque vim queritur. 2. *Cum Comparativo.* Quò quisque est ingeniosior, hoc docet laboriosius. Ut quisque optimè natus ita honoris cupidissimus.

Quisquiliæ, arum, f. Auskehricht. *Syn.* Sordes.

Quisquis, wer immer. *Usus.* Quisquis ille est, si modo est aliquis.

Quisvis, ein jeder. *Syn.* Quilibet, unusquisque.

Quò, wohin *Usus.* Quò tibi tantum opus erat? Quò tantam pecuniam? Quò faciliùs, hoc tardius. Non quò dubitem. Quò se miser vertet? Quò te agis? Quò te pedes? Quò magis cavendum est, nequis introeat. Quo ditior, eò liberalior. Quò minùs ingeniô potest, hoc curiosior est.

Quoad, wie lang; soviel, als. *Syn.* Donec, usque dum, ut. *Usus* Quoad ejus fieri poterit. Eatenùs progredere, quoad licebit. Commoda te ei, quoad tua fides patietur. Quoad fas erit, usque facultas feret, juvabo.

Quocirca, weswegen, deswegen. *Syn.* Unde, quare, quapropter, ex quo, quô, itaque, quamobrem *Usus.* Quocirca bene majores nostri.

Quocunque, wohin auch. *Usus.* Quocunque veneris, quamcunque in partem te dederis. Quocunque res cadant, wie es immer ausschlagen soll.

Quod, daß, dieweil. *Syn.* Quia. *Usus*, 1. Gratum est, quod quieveris. Quòd utinam minus cupidus vitæ fuissem. 2. *Namsi*, dann, wann. Quodsi mihi permisisses.

Quodammodo, etlicher massen. *Syn*, Quasi.

Quomodo, wie, welchergestalt. *Syn.* Quô pactô, quâ ratione, quemadmodum, quâ viâ, qui, ut, quibus præsidiis & adjumentis. *Usus.* Quomodo nunc sum, miserrimus certè sum. Quomodo exultat in victoria? Quomodo, siquis me roget &c.

Quomodocunque, wie es wolle, wie es auch ist. *Syn.* Utut, utcunque, quoquô modô, quôcunque modô, quibus rebus possis, quoquô pactô, quoquô animô. *Phras.* *Quomodocunque res sese habent*, es gebe wie es wolle. Utcunque erit; quocunque res cadant; quoque pacto res se habebit; quocunque res evadat; quemcunque res exitum ha-

habebit. *Usus.* Quomodocunque se res habet, advola.

Quondam, ehedessen, vor diesem, weyland, vor Alters. *Syn.* Olim, aliàs, quodam tempore; fuit olim tempus, cum &c. *Usus.* Et aliàs, sæpè, & quondam in Hortensii villa.

Quoniam, dieweil. *Syn.* Quia, pro eo, quod, quando. *Usus.* Moriendum fuit, quoniam homo erat.

Quoquàm, etwahin. *Syn.* Aliquò,

Quoquò, wohin auch. *Syn.* Quocunque.

Quoquo, modo, auf was Art und Weise es seyn mag. *Syn.* Quomodocunque, quocunque modò, quâcunque ratione, omni ratione. *Usus.* Quoquo modo sis meritus.

Quorsum, wohinaus? *Syn.* Quò, ad quid, quem in locum, quem in finem? *Usus.* Quorsum hæc oratio? Quorsum hæc spectant, pertinent? Quorsum hæc evadent, recident, erumpent?

Quot, wie viel? *Usus.* Quot, quantæque calamitates.

Quotannis, jährlich, alle Jahre. *Syn.* Singulis annis.

Quotcunque, wie viel immer.

Quotenus, a, um. wie viel jederzeit. *Usus.* Nescio quotenorum jugerum.

Quotidianus, a, um. täglich. *Syn.* Vulgaris, communis. *Usus.* Sermò, victus, cultus vulgaris & quotidianus.

Quotidiè, täglich. *Syn.* Singulis diebus, in dies, in singulos dies, nullâ non die, quovis die. *Usus.* Quotidiè magis obdurescit.

Quoties, *vel* Quotiens, wie oft, so oft. *Usus.* Quoties, & quot nominibus auferes? Quotiens jam extorta est tibi sica de manibus.

Quotiescunque, so oft immer. Quocunque tempore, quandocunque.

Quotquot, so viel es seynd. *Usus.* Duo, vel quotquot fuerint.

Quotus, a, um. der wievielste. *Usus.* Quotus quisque est, qui &c. quotus est ille denarius?

Quousque, wie lange. *Syn.* Quamdiu, quem ad finem, quoad, quatenus. *Usus.* Quousque, inquies? quoad erit integrum.

Quum, * als, nachdem. *Syn.* Cùm.

R.

Rabidè, wüthend, rasend. *Syn.* Rabiosè, furiosè, furenter. *Usus.* Omnia rabidè appetens cum inexplicabili cupiditate.

Rabidus, a, um. toll, rasend wüthend. *Syn.* Furens, rabiosus. *Usus.* Aspectu rabido. V. *Furens.*

Rabies, ei, f. Grimm, Raserey, Wuth. *Syn.* Furor. *Epi.* Inusitata. *Usus.* Hecuba propter animi acerbitatem, & rabiem in canem versa fingitur. Vid. *Furor, ira.*

Rabiosè, rasender Weise. *Syn.* Rabidè, furiosè.)(*Leniter, quiete,*

Rabiosus, a, um. wüthend, rasend, tobend. *Syn.* Rabidus. V. *Furens.*

Rabula, æ, m. Zungen-Drescher, Plauderer, ein geschwätziger Advocat. *Syn.* Causidicus rabiosus & ineptus; qui nimiâ verbositate aures obtundit. *Epi.* Probabilis. *Usus.* Declamator de ludo, rabula de foro.

Radicitùs, von Grund aus. *Syn.* Stirpitùs, funditùs, omninò. *Usus.* Opiniones aliquas radicitùs ex animis extrahere, evellere. V. *Omninò.*

Radio, as, avi, atum, are. schimmern, strahlen. *Syn.* Radios emitto, fulgeo.

Radiosus, a, um. glänzend, strahlend. *Usus.* Sol radiosus.

Radius, ii, m. Strahl, Glanz. *Usus.* In radio solis cernuntur.

Radix, icis, f. Wurzel. *R à* ῥίζα. *Syn.* Stirps. *Epi.* Altissima. *Usus.* Radices agere; radices mittere, Wurzel fassen. Vera virtus altissimis est defixa radicibus; firmissimis radicibus nititur, sic, ut nullâ vi labefactari possit. Consuetudo altissimas habet radices. Non ramos solùm amputare vitiorum, sed ipsas radicum fibras evellere necesse est.

Rado, is, rasi, rasum, ere. schaben, kratzen, abscheeren. *Usus.* Superciliis rasis.

Ramentum, i, n. * abgeschabtes Ding, Ab-

Abschnitzlein. *Usus.* Argenti, auri ramenta.

Ramosus, a, um. * voll Aeste.

Ramus, i, m. ein Ast, Zweig. *Usus.* Arboris ramum defringere.

Rana, æ, f. Frosch.

Rancidus, a, um. schmutzig, faul, stinkend. *Usus.* Caro rancida.

Rapa, æ, f. * eine Rube. *Syn.* Rapum.

Rapacitas, atis, f. Raubbegierigkeit. *Syn.* Rapiendi cupiditas.

Rapax, acis, *g. o.* rauberisch. *Syn.* Prædo. *Usus.* 1. Iste crudelis olim furunculus, nunc etiam rapax. 2. *Citus, velox,* reissend. Rapax fluvius. Vid. *Prædo, rapio.*

Rapidè, eilend, behend, ungestüm. *Usus.* Velociter & rapidè ferri.

Rapiditas, atis, f. * Schnelligkeit. *Usus.* Rapiditate fluminis ad transeundum impediuntur.

Rapidus, a, um. rauberisch, behend, schnell. *Syn.* Velox.

Rapina, æ, f. Raub, Beute. *Syn.* Furtum vi factum. *Usus.* Spes prædæ & rapinarum.

Rapio, is, ui, ptum, ere. mit Gewalt wegnehmen, hinreissen, rauben. *Syn.* Abripio, aufero, eripio, prædor, furor; impello, ago. *Phras. Hostis omnia rapuit,* der Feind hat alles hinweg geraubt. Rem nostram furore suam fecit; prædam omnem avertit; loca omnia diripuit; quidquid agi, ferrique, poterat, avertit. V. *Diripio, prædo. Usus.* 1. Detrahere aliquid alteri, & sibi rapere. 2. *Impello, ago, allicio,* antreiben, anreitzen. Voluptas omnes ad se rapit. Quò te effrenata tua cupiditas rapiat? Curâ omni, ac studiô ad Philosophiam rapitur. Milites in aciem rapit. 3. *Adduco,* bringen. In invidiam, in odium aliquem rapere, in Haß bringen. V. *Aufero.*

Raptim, in der Eile. *Syn.* Cursim, subsecivis operis. *Phras. Raptim in hostem ducere milites,* eilends auf den Feind lassen anmarschiren. Manipulos in aciem rapere; raptare legiones; agmen in hostem agere; plenô gradû in hostem ducere. *Usus.* Raptim cùm ageret, ac turbulentè.

Rapto, as, avi, atum, are. mit Gewalt wegschleppen, hinreissen. *Usus.* Quem vexâstis, raptâstis, omni crudelitate laceràstis.

Raptor, oris, m. * ein Rauber, Dieb.

Raptus, ûs, m. gewaltsame Entführung. *Usus.* Raptus Virginum. V. *Ecstasis, abstractus, alienatus.*

Raritas, atis, f. Dünnigkeit, Seltenheit. *Usus.* In pulmonibus inest raritas quædam.

Raró, selten. *Syn.* Insolenter, rarenter, minimè sæpè, non sæpè, minùs sæpè.)(*Frequenter. Usus.* Acipenser raró admodum capitur.

Rarus, a, um. dünn gesäet, durchsichtig, selten. R. *ab* ἀραιός. *Syn.* Paucus, singularis, quotus?)(*Multus, frequens. Adv.* Maximè. *Phras.* 1. *Rariores jam hostes erant in acie,* die Feinde wären schon nach und nach weniger. Vanior jam erat hostium acies; infrequens jam erat hostilis acies; nudata erat jam magna sui parte acies; dissipaverat aciem hostilem equestris procella; in acie summa infrequentia; rarus erat ad signa miles; ex hostili exercitu magna pars defluxerat; ex acie dilapsa erat. 2. *Rarum est,* es ist gar was seltsames. Raró, perraró accidit; ita rarum est, ut siquando auditum sit, portenti ac prodigii simile numeretur; infrequens illud, ac omninò peregrinum; id siquando accidat, tanquam albam avem videre sibi homines videntur. *Usus.* In omni re optimum est rarissimum.

Ratio, onis, f. die Vernunft, Verstand, Urtheil, Beweißthum, Art und Weise. R. *Reor, Ratus. Syn.* Vis cogitandi: judicium, mens, consilium: argumentum; modus. *Phras. Hoc est contra rationem,* das ist wider alle Vernunft. Hoc ne rationi quidem consentaneum est; id agere hominis est à tota mente, & recta ratione deficientis; à præscriptione rationis aversi; id verò à sana ratione alienum est. V. *Prudentia. Usus* 1. *Mens, animus,* Gemüth. Ratio præsit, appetitus obtemperet. 2. *Judicium, intelligentia, consilium, prudentia,* Urtheil, Verstand, Vernunft. Ratio, dux, lumenque vitæ, domina omnium, & regina. Rationis participem esse; ratione uti, vernünftig seyn. Rationi ac consilio locum dare; rationi parére, obedire, der Vernunft folgen. De ratione deduci, abire, discedere; à mente & ratione deficere, närrisch werden. 3. *Argumentum,* Vernunft-Schluß, Beweißthum. Rationibus so-

solùm pugnas; veritatem rationibus exquiris, etwas beweisen, wollen bewiesen haben. Rationes suæ sententiæ colligere, afferre, exponere, explicare, Beweißthum beybringen. Rationem suæ sententiæ reddere, ostendere: rationibus disputare, etwas gründlich erweisen. Adversariorum rationes refutare, rejicere, widerlegen. Probare suam rationem alicui, glaublich machen. 4. *Modus, via, consilium, institutum, genus, conditio*, Art und Weise. Belli gerendi modus & ratio. Mea in dicendo ratio hæc solet esse. Meæ vitæ rationes me inde avocant. Tua ratio postmodùm est commutata. Nunc alia ratio est rerum omnium, Stand, Beschaffenheit. 5. *Res, negotium*, Sache, Geschäft. Meas rationes semper tuæ saluti posthabui. Incumbe toto animo in eam rationem, quâ adhuc usus es. Adjungere se ad rationes alicujus, es mit einem halten. 6. *Commercium, societas*, Gemeinschaft, Freundschaft. Aliquem in suam rationem & consuetudinem inducere; rationem contrahere cum aliquo Gemeinschaft machen. Quibuscum mihi ratio fuit; quibuscum mihi ratio intercessit, mit denen ich zu thun gehabt. 7. *Cura, respectus*, Acht haben, bedacht seyn. Habere, ducere rationem absentis. Sui commodi rationem ducere; alienæ dignitatis rationem habere. Habenda erat Tarenti ratio, sed vicit respectus Capuæ; man hätte zwar sollen bedacht seyn auf Tarentum; aber die Sorge für Capua drunge vor. 8. *Ratio administrationis, & rei pecuniaria*, Rechenschaft, Rechnung. Rationem vitæ ab aliquo reposcere; rationem vitæ suæ reddere, Rechenschaft begehren, geben. Rationes cum aliquo putare, rationes subducere, inire, tractare, conficere, cum aliquo conferre, Rechnung mit einem machen. Rationes alicui edere; ad ærarium referre, Rechnung geben. Rationes in tabulas transferre, einschreiben. Pecuniam in rationem inducere; verrechnen. Cum rationibus paria facere, gleich abrechnen.

Ratiocinatio, onis, f, Vernunft-Schluß. *Epi.* Diligens & considerata. *Usus.* Nullæ leges afferuntur, è quibus ratiocinatio nascitur.

Ratiocinativus, a, um. Vernunft-mäßig. *Usus.* Ratiocinativum genus orationis.

Ratiocinator, oris m. Rechen-Meister. *Syn.* Rationum subducendarum peritus. *vulg.* *Calculator. Epi.* Hilaris. *Usus.* Boni Ratiocinatores vident, quæ reliqui summa fiet.

Ratiocinor, aris, atus sum, ari. vernünftig schliessen *Syn.* Rationem in eo. *Adv.* Rectè. *Usus.* Ratiocinari, quid in similibus fieri soleat. De pecunia ratiocinari, sordidum est. V. *Arguo.*

Rationalis, e. vernünftig. *Syn.* Quod in ratione versatur. *Usus.* In causa rationali primùm quæritur, ecquid &c.

Ratis, is, f. Floß. *R.* à ῥοώδης, *fluens.* *Syn.* Genus navigii planum, & trabibus tantùm inter se nexis, aptisque vinctum.

Ratus, a, um. steif und fest, fest beschlossen. *Syn.* Firmus, fixus. *Usus.* Astrorum rati, & immutabiles cursus. Acta Cæsaris omnia rata habebantur, bestätigen, gut heissen. Hoc fixum, & in perpetuum ratum, firmúmque sit. Rato tempore fieri aliquid debet. Pro rata parte, nach Proportion. V. *Firmus, approbo.*

Raucus, a, um. rauh, heisser. *R.* à βράγχος, *ravis.* *Syn.* Qui vocem obtundit dicendo, clamando fessus. *Usus.* Vox natura subrauca. Ipse rumor jam raucus est factus.

Raudusculum, i, n. ungeprägtes Silber. *Syn.* Pecuniola.

Ravis, is, f. Heiserkeit, Rauhigkeit der Stimme. *Usus.* Ad ravim clamore poscere.

Re, in der Sache, im Werke selber. *Syn.* Exitu. *Usus.* Non tam verbo, quàm re, & exitu præstare aliquid.

Reædifico, as, avi, atum, are. wiederum bauen. *Syn.* Resarcio, instauro.

Reapse, in der That selber. *Syn.* Reipsa. *Usus.* Formæ reapse nullæ sunt, speciem tamen exhibent.

Rebellatrix, *pro Adj.* * Aufrührerin. *Usus.* Ingenio ferocem, & rebellatricem provinciam conficere.

Rebellio, onis, f. * Aufruhr. *Syn.* Seditio, tumultus. V. *Seditio.*

Rebello, as, avi, atum, are. * aufrührisch seyn. *Usus.* Plures diversis locis rebellare cœperunt. V. *Deficio, descisco, Seditio.*

Recalcitro, as, avi, atum, are. hinten ausschlagen. *Syn* Calcitro.

Recalesco, is, calui, ere. wieder warm werden. *Syn.* Concalesco, referveſco.

Recanto, as, avi, atum, are. widerruffen. *Usus*. Jacta in aliquem probra recantare. V. *Revoco*.

Recedo, is, cessi, re. zurück gehen, weichen. *Syn*. Discedo, abeo; defluo, decedo. *Adv*. Longiùs, ne tantulùm quidem, necessariò, paululùm. *Usus*. Ab armis, officio, causa, à veteri consuetudine recedere. Decedere de fide, desluere ex amicitia, ab officio recedere. V. *Deficio, decedo*.

Recens, erst, neulich, frisch. *Syn*. Nuper. *Usus*. Recens natus.

Recens, tis, *g. o.* neu, frisch. *R. à* νεαρός, *novellus*. *Syn*. Novus.)(*Antiquus, vetus*. *Usus*. Non ex recenti hominum sermone, sed annalibus. Aliter inveterata, aliter recentia. Est res in recenti memoria. Homo è schola, ludo, provincia recens. Recens ab illorum ætate. V. *Novus*.

Recenseo, es, ui, itum, ére. mustern, zählen, erzählen. *Syn*. Percenseo, persequor, percurro. V. *Numero*.

Recensio, onis, f. Zählung, Erzählung. *Syn*. Census, recognitio.

Receptaculum, i, n. Unterschleif, Schlupf-Winkel, Behältniß, Herberge. *Syn*. Locus receptator, perfugium. *Usus*. Templum illud fuit arx perditorum, civium, receptaculum seditiosorum, castellum forensis latrocinii. V. *Perfugium*.

Receptator, oris, m. der Unterschleif giebt. *Usus*. Ille latronum occultator, & receptator locus.

Receptrix, icis, f. die Unterschleif giebt. *Usus*. Messana furtorum receptrix.

Receptum, i, n. Verheissung, Zusage. *Syn*. Promissum. *Usus*. Promissum & receptum intervertit.

Receptus, ûs, m. Abzug vom Streite; Zuflucht. *Syn*. Perfugium, avocatio ex pugna. *Usus*. Receptui canere, signum dare. Nullum receptum nisi ad te, & tuam opem habeo. Tempus jam non erat ad receptum pertinacis sententiæ, widerruffen.

Recessus, ûs, m. Abweichung, Abtretung. *Syn*. Digressus.)(*Abscessus*. *Usus* 1. Luna accessu & recessu suo maris accessum recessumque gubernat. 2. *Latebra*, Schlupfwinkel. Multæ in hominum animis latebræ, multi recessus.

Recido, is, cidi, cisum, ere. abhauen, abschneiden. *Syn*. Incido. *Usus*. Recidere ornamenta superflua.

Recido, is, cidi, ere. wieder fallen, zurück fallen. *Syn*. Convertor, cado, redundo, incido. *Phras*. *In eadem scelera incidit*, er ist wiederum in die vorige Laster gefallen. De integro in eadem flagitia revolvi, relabi, incidere; iterum in eandem improbitatem incurrere; in eadem rursus flagitia se ingurgitare. V. *Peccatum*. *Usus*. Ex lætitia in luctum; in priorem fortunam recidere. Ea res ad hunc annum recidit. Mala consilia in autorem recidunt. Huc tandem omnia recidêre. Ad nihilum molitio tota recidit. V. *Cado, venio*.

Recino, is, cinui ere. wieder singen. *Syn*. Resono.

Recipio, is, cepi, ceptum, ere. zurück nehmen. *Syn*. Accipio, recupero. *Adv*. Brevi, difficillimè, tardiùs. *Phras*. *In gratiam receptus est*, er ist wiederum zu Gnaden angenommen worden. Supplici apud eum gratiæ locus fuit; restitutus est in antiquum gratiæ locum; reconciliata inter eos est ex inimicitiis gratia, voluntatésque copulatæ. V. *Gratia, reconcilio*. *Usus*. 1. Aliquem in fidem, gratiam, amicitiam recipere. Aliquem splendidè, hospitio, ad epulas recipere. 2. *Abeo, exeo, redeo, proficiscor*, zurück kehren. Domum se, in castra, in Italiam è provincia se recipere. Ad mores pristinos, ad ingenium suum, ad meliorem frugem se recipere. Recepit se hostis. 3. *Colligo*, wiederum erholen. Se à timore; animum è magno metu recipere. 4. *Polliceor*, verheissen. Mandata effice, quæ recepisti. Scis, quid tibi de me receperim. Recipere & confirmare aliquid alicui. Tibi spondeo, in meque recipio.

Reciproco, as, avi, atum, are. wiederholen. *Usus*. Quid Euripo in æstu reciprocando constantius?

Recitatio, onis, f. Ablesung, Hersagung. *Syn*. Lectio. *Usus*. Litterarum recitatio.

Recitator, oris, m. Leser. *Syn*. Lector.

Recito, as, avi, atum, are. laut ablesen, aufsagen. *Syn*. Percenseo, pronuncio, è memoria reddo. *Adv*. Clariùs, denuò, identidem, palàm. *Usus*. De tabulis publicis recitare. Epistolam, scriptum ex ordine recitare.

Re-

Reclamatio, onis, f. Zurückruffung, Aufruffung. *Syn.* Acclamatio. *Epi.* Praeclara, luculenta.

Reclamo, as, avi, atum, are. widersprechen. *Syn.* Repugno, adversor, contradico. *Adv.* Fortissimè, vehementer. *Usus.* Tota theatra, omnes unâ voce reclamârunt. V. *Adversor.*

Reclino, as, avi, atum, are. zurück, darnieder biegen. *Syn.* Reflecto, inclino.

Recludo, is, si, sum, ere. eröffnen, wieder aufthun. *Syn.* Aperio.

Recogito, as, avi, atum, are, nochmals bedenken, überlegen. *Syn.* Meditor, totâ mente repeto, recipio me ad cogitationem reliquam alicujus rei; priorum admoneor; rei praeteritae cogitatio me subit. V. *Memini, cogito.*

Recognitio, onis, f. Besichtigung. *Syn.* Recensio. *Usus.* Ejus animus nunc in recognitione scelerum versatur. *Recognitio,* Wiedererkänntlichkeit, *vulg. est; Latinè:* referendae gratiae studium.

Recognosco, is, novi, nitum, ere, wieder in Augenschein nehmen. *Syn.* Cognosco, considero, recenseo, recolo. *Adv.* Penitùs, perlibenter. *Usus.* Nihil novi audietis, vetera solùm recognoscetis. Recognosce mecum illam noctem. Reminiscendo recognosco aliquid. V. *Considero.*

Recolligo, is, legi, lectum, ere. wieder erholen. *Syn.* Colligo. *Phras. Vix recollegi me,* ich habe mich kaum zusammen geklaubt. Vix animum recepi; vix animum paulisper laxavi; vix animum à moerore allevavi; ad spem & fiduciam torpentem animum erexi; vix animum languentem revocavi; vix animum solicitudine exoneravi; vix vitalem calorem recepi; vix rediit animus, & sui compos factus est. *Usus.* Animum recolligere. V. *Colligo.*

Recolo, is, ui, ere. erneuern, wiederholen. *Syn.* Recognosco; memoriâ repeto. *Usus.* Pristina sua studia recolere. Pueritiae nostrae artes inter nos recolimus.

Reconciliatio, onis, f. Vergleich, Versöhnung, Vertrag. *Syn.* Reditus in gratiam. *Phras. Reconciliatio gratiae ejus mihi curae erit,* ich werde mir ihn schon versöhnen. Ut ejus mihi voluntas reconcilietur, operam dabo; ut mecum in gratiam redeat; ut in antiquum gratiae locum me restituat; qui mihi se restituat; ut siquid alienae opinionis, aut parùm amicae voluntatis adversùs me susceperit, deponat, abjiciat, dimittat. V. *Concilio. Usus.* Caesar agit de reconciliatione gratiae suae & Pompeji.

Reconciliator, oris, m. Schiedsmann, Versöhner.

Reconcilio, as, avi, atum, are. versöhnen, miteinander vergleichen. *Syn.* Placo, in gratiam reduco, in veterem gratiam restituo, distractos in pristinam concordiam reduco; pacem concilio; gratiam inter aliquos compono; gratiae reconciliationem efficio. *Phras. Reconciliati sumus,* wir seynd wieder ausgesöhnet worden. In gratiam rediimus; odium amore commutavimus; depositis odiis mutuam benevolentiam suscepimus. Inimicitias, simultates, odia deposuimus, abjecimus, demisimus; omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus; odia misimus, ac finivimus; dexteras, fidémque de integro dedimus. Pulsô odiô successit amor pristinus. Orta est inter nos, vetere extinctô odiô, mutua benevolentia. Animorum nostrorum mutua in amore consensio; animorum ac voluntatum similitudo diuturno tandem odio successit. V. *Gratia, Amicitia, Concilio. Usus.* Hic me meus animus cum Caesare reducit, reconciliat, restituit in gratiam. Inimici in gratiam reconciliabuntur.

Reconcinno, as, avi, atum, are. wieder zurechte bringen, machen. *Syn.* Reficio.

Reconditus, a, um. verborgen, geheim. *Syn.* Occultus, abditus, abstrusus, retrusus.)(*In promptu. Usus.* Sepositum, & reconditum habére aliquid. Interiores, & reconditae litterae. Homo naturâ tristis, & reconditus. Natura in speciè oris reconditos mores effinxit.

Recondo, is, didi, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Condo, sepono, abdo, abscondo. *Adv.* Nimiùm, penitùs. *Usus.* Gladium in vaginam recondere. Mens visa arripit, & recondit; inde memoria oritur. V. *Abscondo.*

Recoquo, is, coxi, coctum, ere. wieder kochen. *Usus.* Nemo me tanquam Poliam recoxerit.

Recordatio, onis, f. Erinnerung. *Syn.* Memoria. *Epi.* Acerba, apta, assidua, non satis explicata, grata, jucunda, sana,

 secu-

ſecura, ſuavis. *Uſus.* Recordationes fugio, quæ quaſi morsû quôdam dolorem efficiunt. Repetere animô veteris memoriæ recordationem. V. *Memoria.*

Recordor, aris, atus ſum, ari. ſich erinnern. *Syn.* Reminiſcor, memoriâ teneo. *Adv.* Diligentiùs, multùm, verè. *Phraſ.* 1. *Sæpe recordor præteriti temporis calamitatem*, ich gedencke oft zurücke auf das Elend voriger Zeiten. Subit animum perſæpè memoriam temporis miſerrimi; ſæpè in memoriam redit calamitas temporis; animum perſæpè refero ad præteriti temporis calamitates; tenet me perſæpè memoria temporis calamitoſiſſimi; infixa eſt animo calamitas temporis ſuperioris; verſatur identidem in animo calamitas; ex animo nunquam diſcedit triſtiſſimi temporis recordatio; tangit perſæpè animum memoria funeſtiſſima temporis. 2. *Recordor adhuc dictorum*, ich erinnere mich noch, was geredt iſt worden. Memoria teneo, memoria cuſtodio dicta tua; in memoria mihi ſunt, verſantur dicta tua; memoria retineo, quæ dixeras; memoriam eorum habeo, teneo, ſervo, conſervo, quæ tu mecum; reſedit in animo memoria dictorum; animô teneo, ac memoria, quæ tu ad me; ſcripta ſunt in animo meo; quæ tu mecum olim; perſæpè in mentem venit eorum, quæ tu olim mecum; ſæpè redeo in memoriam eorum, quæ ex te audivi. V. *Memoria.* *Uſus.* Recordor tua conſilia, tuorum conſiliorum, de tuis conſiliis. Re ipſa, admonitus recordor, & reminiſcor. V. *Memoria.*

Recreo, as, avi, atum, are. ergötzen, erquicken, laben, erluſtigen. *Syn.* Reficio, relaxo, relevo; reſtituo, colligo. *Adv.* Neceſſariò, ocyùs, paullulum. *Phraſ.* 1. *Libenter me à magnis curis recreo*, ich erluſtige mich gerne nach groſſen Sorgen. Triſtitiam, & ſeveritatem ludô aliquo relaxo, & mitigo; à contentione ſtudiorum animos, curâsque laxo; ex diuturna perturbatione, ſuavitate amicorum me recreo; vires amiſſas revoco; curam animi quiete aliqua remitto; me confirmo, relevo; requietem aliquam corpori & animo indulgeo; ad aliquam animi remiſſionem deſcendo; cum amicis me oblecto; varias à moleſtiis aberrationes, ac velut diverticula quædam quæro: inter labores jam exhauſtos, & mox exhauriendos intervallum aliquod interjicio; ab aſſiduis contentionibus ſtudiorum animum remitto. 2. *Pratorum ac nemorum aſpectus mirificè me recreat*, die Betrachtung derer Wieſen und Wälder ergötzet mich ſonderlich. Pratorum ac nemorum aſpectus animum mirificè reficit; à moleſtiis abducit; mirifica voluptate animum perfundit; liquidiſſima voluptate animum complet; mirificè oculos animúmque tenet, oblectat; pratorum aſpectu ſuaviſſimè aberrat animus a moleſtiis, curisque; ſuaviſſimam animi voluptatem capio. 3. *Recrea te parumper*, erluſtige dich ein wenig. A cæteris voluptatibus deſertus, jucundô otiô ſuſtenta te paullulum, & recrea; da te jucunditati paullulum; ad aliquam animi remiſſionem deſcende; habeat aberrationem quandam a negotiis animus; animum liberali otio, viresque revoca, ad ferendos novos de integro labores; relaxa animum, & abduca contentione ſtudiorum; da laxamenti aliquid contentioni ſtudiorum; laſſum pondere curarum animum ludô refice, & inſtaura; excudant animo curæ paulisper, ut acriore deinceps impetu ad intermiſſa revertare. V. *Delecto, oblecto.* *Uſus.* Recreat me, & reficit aſpectus veſter: Afflictum erigere, perditum recreare. Litteris tuis ſuſtentor, & recreor. Cum animus ſe collegit, & è mœrore ſe recreavit. E morbo recreari, & convaleſcere. Vid. *Relaxo.*

Recreſco, is, crevi, ere. wieder wachſen. *Syn.* Rurſum creſco.

Recrudeſco, is, dui, ere. ärger werden, wieder aufbrechen. *Uſus.* Illa, quæ conſanuiſſe videbantur, recrudeſcunt.

Rectà, gerades Wegs. *Syn.* Recta via, directè.)(*Obliquò per anfractus.* *Uſus.* Mihi recta iter Romam eſt. Recta è navi ad me venit.

Rectè, recht, wohl. *Syn.* Benè, probè, præclarè, jure, more, ritè, ordine, ratione.)(*Perperàm, vitio, obliquè, circuitione & anfractu.* *Uſus.* Rectè, atque ordine & è Republica factum eſt. Si rectè Homines novi. Rectè an ſecus nihil ad nos. Rectè an contra fecerint. Rectè ordine, ratione ex æquo & bono feciſti. Atomi rectè feruntur aliquæ. V. *Benè.*

Rectio, onis, f. Herrſchung, Regierung. *Syn.* Gubernatio, adminiſtratio. *Uſus.* Non privatæ ſolum rei ratio, ſed Reipublicæ rectio.

Rector, oris, m. Regierer, Herrſcher. *Syn.* Gubernator, Præſes. *Epi.* Comior, juſtus, ſummus. *Uſus.* Rector publici Conſilii, Gubernator urbis & Conſervator.

tor. Rector navis. Deus Rector, & Achitectus tanti operis.

Rectus, a, um. recht, gerecht, gerad. *Syn.* Bonus, directus.)(*Pravus. obliquus. Usus.* Rectam instas viam, du thust schon recht. A recta conscientia transversum unguem discedere non oportet. Recta intelligentia, rectis oculis aliquid intueri. Rectissima sunt, quæ maximè conducunt.

Rectum, i, n. das Recht, Billigkeit.)(*Pravum. Usus.* Rectum est, quod cum virtute & officio fit. Rectum non solius laudis causâ sequendum est. Te nihil scribere rectum vix est. V. *Honestum.*

Recubo, as, cubui, itum, are. liegen, ruhen. *Syn.* Recumbo, jaceo, quiesco. *Usus* Molliter & delicatè recubans.

Recudo, is, di, sum, ere.* wieder schmieden. *Usus.* Vetera metalla recudunt.

Recumbo, is, cubui, itum, ere. liegen, sitzen. *Syn.* Cubo. *Usus.* In herba recumbo.

Recuperatio, onis, f. * Wiedererlangung. *Usus.* Ista præclara est libertatis recuperatio,

Recuperator, oris, m. verordneter Richter in gewissen Rechts-Händeln. *Syn.* Judex in causis civilibus & privatis. *Epi.* Improvidus. *Usus.* Recuperatorem dare alicui.

Recuperatorius, a, um. was zu solchem Richter gehörig. *Usus.* Judicium recuperatorium.

Recupero, as, avi, atum, are. wieder überkommen. *Syn.* Recipio, redimo, reparo. *Usus.* Erepta recuperare. Recuperare existimationem perditam, & in antiquum statum restituere. V. *Restituo.*

Recurro, is, curri, cursum, ere. zurück lauffen, wieder kommen. *Syn.* Redeo, revehor; perfugio, ad opem alicujus confugio. *Usus.* Velim, quamprimum ad nos recurras.

Recusatio, onis, f. Weigerung. *Epi.* Justa. *Usus.* Omnes sine mora, sine ulla recusatione summo etiam studio & alacritate negotium susceperunt.

Recuso, as, avi, atum, are. abschlagen, ausschlagen, verweigern. *Syn.* Abnuo, defugio, declino, aspernor, nolo, repudio, rejicio, aversor, tergiversor, abhorreo; à me amoveo, amolior, deprecor, ejuro. *Adv.* Diu, honestè, vehementer, valdè. *Phras. Id si crimen est, non recuso pœnam,* wenn das eine Unbilligkeit ist, so verweigere ich mich nicht, die Strafe auszustehen. Nihil de pœna recuso; pœnam non refugio, non deprecor; causam non dico, quin, quod meritus sum, feram; causæ nihil est, quin; causæ nihil dico, quin pœnas, ut meritus sum, luam. *Usus.* Nihil quod homini accidere possit, recusandum est. V. *Nolo, nego.*

Redamo, as, avi, atum, are. Gegen-Liebe bezeigen. *Syn.* Amori, *vel* in amore respondeo.

Redarguo, is, ui, utum, ere. mit Worten strafen. *Syn.* Coarguo, convinco.)(*Probo. Usus.* 1. In constantiam alicujus redarguere. 2. *Increpo, accuso,* ausschelten. Redargue me, si mentior. Fallebat multos, quod nemo eum redargueret. V. *Arguo, reprehendo.*

Reddo, is, didi, ditum, ere. wieder geben. *Syn.* Restituo, refero, remunero, persolvo. *Adv.* Celeriter, commodè, cumulatè, diligenter, justè, latinè, opportunè, probabiliter studiosè, tardè, vicissim, verbosiùs. *Usus* 1. Suum cuique reddere. 2. *Recito,* auffsagen. Quæ quisque didicerit, totidem verbis reddat. 3. *Verto,* verkehren. Quæ Græce legeram, Latinè reddebam. 4. *Do, tribuo,* geben. Sententiæ suæ rationem reddere. Reddere vitam pro Republica. Litteras alicui; honorem cuique suum reddere. 5. *Similis sum,* gleich seyn. Filius matrem reddit. 6. *Efficio, præsto,* machen. Cupiditas reddit homines cæcos.

Redemptio, onis, f. Kauf, Dingnuß. *Syn.* Conductio. *Usus.* Publicani temeritate redemptionis penè eversi.

Redemptor, oris, m. Verdinger, Auslöser. *Syn.* Operis faciendi, *vel* vectigalium conductor, *qui & manceps à Cicerone dicitur. Usus.* Redemptor ille, qui Torquato columnam conduxerat faciendam. *Redemptor noster,* unser Erlöser, *vulg. Latine:* Autor, paténsque salutis nostræ; Vindex salutis humanæ; nostræ salutis Restitutor. *Similiter:* Redemptio nostra, unsere Erlösung. *vulg. Latine efferetur:* Nostræ salutis restitutio; salus hominum Christi cruciatibûs, mortéque parta.

Redeo, is, ivi, itum, ire. zurück kehren. *Syn.* Reverto, revenio, me recipio. *Adv.* Gradatim, insidiosè, peregrè, serò, verissimè. *Phras* 1. *Cupio quamprimùm ad vos redire,* ich trachte, auf das baldeste zu euch zurück zu komen. Ad vos me recipere; in optatis mihi est, ut me aliquando vestri, ac patriæ compotem fortuna faciat; ut in patriam me pedes referant; in domum meam re-

remigrem, revertar; domum me referam; reditû aut potiùs reversione mea vos exhilarem; ut ad vos recurrere; patriæ me reddere postliminiò liceat; ut expeditum in patriam receptum habeam; urbem patriam repetam. 2. *Domum redibo*, ich werde nach Hause gehen. Domum me referam; domum repetam; domum me convertam, conferam; domum remigrabo, revertar; domum me cipiam. 3. *Vix ad se rediit*, er ist kaum wieder zu sich kommen. Vix se, vix animum ex timore collegit; vix se, vix animum recepit à timore; vix recreatus est ex illo pavore; vix se recuperavit ex illa trepidatione; vix redintegravit animum. V. *Colligo, recolligo*. 4. *Rediisti ad pristinam consuetudinem*, du bist wiederum in die alte Gewohnheit gefallen. Ad tuam te intemperantiam innovâsti; in eandem vitæ consuetudinem revolutus es; ad mores pristinos rediisti; ad tuam te consuetudinem, morésque retulisti. 5. *Sed ut redeam eò, unde cœpi*, damit ich aber in meiner Rede wieder auf das komme, wo ich angefangen. Sed ut ad prima redeam; ut redeam ad id, unde exorsus sum; ad ea, quæ constitueram; sed ut ad superiora illa redeat, revertatur oratio; ut ad præterita revertamur; ut ad eam partem, unde digressa est, revertatur oratio; verùm ad jurgium illud, quo loco digressus sum, revertar; sed adhibeat oratio modum, & redeat illuc, unde deflexerat. Ut eò, unde digressa est, se referat oratio; sed ut eò revocetur, unde huc declinavit oratio; sed redeamus ad inceptum; sed redeat, unde aberravit oratio. *Usus.* Ad quos dies redibis? In gratiam redire cum aliquo, sich wieder vergleichen. Ad ingenium suum, & mores rediit, es geht mit ihm wiederum auf den alten Schlag. In pristinum statum res rediit, die Sache ist wiederum auf den vorigen Fuß kommen. Parùm ex agro illo redit, aus diesem Acker kommt wenig ein.

Redhibeo, es, ui, itum, ére. wieder geben. *Syn.* Reddo. *Usus.* Rem emptam, cujus vitium venditor non dixerit, vendenti redhibéret. V. *Reddo*.

Redigo, is, egi, actum, ere. zu etwas bringen. *Syn.* Abduco, pertraho; cogo, conficio, colligo. *Phras. Ad nihilum redactæ sunt opes meæ*, meine Haabe und Guth ist alles zu nichts worden. Ad nihilum omnia reciderunt; rediit mihi res ad restim, ad rastros. V. *Perdo, pereo*. *Usus.* 1. Bellicosas gentes in ditionem suam, & potestatem; sub imperium & jurisdictionem redigere. V. *Conficio, Colligo*, zusammen bringen. Ex præda, è bonis venditis magnam vim pecuniæ redigere. 2. *Revoco, reduco*, bringen. Inventa redigere in ordinem. Aliquid in memoriam redigere.

Redimiculum, i, n. Haupt-Binde.

Redimio, is, ivi, itum, ire. zieren. *Syn.* Orno, corono. *Usus.* Rosis, sertis, coronis redimire se.

Redimo, is, emi, emptum, ere. erkauffen, auslösen. *Syn.* Emo, recupero, conduco. *Adv.* Pālàm, publicè, rectè, malè. *Phras. Christus nos sua morte redemit*, vulg. Christus hat uns mit seinem Tode erlöset. Debitas primi hominis culpæ pœnas suis cruciatibus exsolvit; salutem mortalibus, finémque diuturnæ servitutis moriendo attulit; sua morte perditum genus hominum in possessionem cœlestis patriæ restituit; genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit, & erexit; pro communi salute suum caput in omnes cruciatus obtulit, ut amissam nostra, primorúmque parentum culpa cœlestem nobis patriam recuperaret. *Usus.* Re vilissima maximam redemit. Culpam redimere. Ego vitam omnium meo unius periculo redemi. Ista vel vitâ rectè redimi possent.

Redintegratio, onis, f. Erneuerung, Wiederergänzung. *Syn.* Renovatio, iteratio. *Usus.* Vehementer movet auditorem ejusdem verbi redintegratio.

Redintegro, as, avi, atum, are. erneuern, wieder ganz machen. *Syn.* Renovo, instauro. *Usus.* Bellum, prælium, vires, animum redintegrare. Memoriam redintegrare. V. *Renovo*.

Reditio, onis, f. Wiederkunft. *Usus.* Celeritas reditionis.

Reditus, ûs, m. Zurückkunft. *Syn.* Reditio, reversio. *Epi.* Acerbus, capitalis, pestifer, celer, crudelis, difficilis, facilis, florens, gloriosus, gratuitus, illustris, constans, maturus. *Phras. Valetudo reditum impedivit*, eine Unpäßlichkeit hat ihn verhindert, daß er nicht zurücke kommen konnte. Reditû prohibuit; regrediendi facultatem non dedit; valetudo obstitit; quô minùs iter domum flecteret, retrò concederet; ne in patriam esset reditus, valetudo in causa fuit,

fuit. *Usus.* Patet tibi gratiæ reditus. Gratiæ reditum tibi aperiam, conficiam. Nemo te reditu prohibebit. *Reditus pro* fructibus annuis, *vulg. est.*

Redivivus, a, um. wieder lebendig. *Syn.* Renovatus, in vitam revocatus.

Redoleo, es, ui, ere. Geruch von sich geben, riechen. *Syn.* Oleo. *Usus.* Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem.

Reduco, is, xi, ctum, ere. zurück führen *Syn.* Restituo, redigo, reporto. *Usus.* Distractos aliquos in concordiam reducere. Aliquid in memoriam reducere. Medicinâ ægrum reducere ad salutem. De exilio aliquem domum reducere, reportare.

Reductio, onis, f. Zurückbringung, Zurückführung.

Reductor, oris, m. * Wiederbringer. *Usus.* Plebis in urbem reductor. Litterarum senescentium reductor.

Redundantia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Profluentia.

Redundo, as, avi, atum, are. überlauffen, überfliessen. *Syn.* Supero, superfluo, effluo. *Adv.* Aliquantùm. *Usus.* Pituita, aut bilis cum in corpore redundat. Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum ferè in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. E tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit & redundat oratio. In redundantes nos, & juvenili licentiâ superfluentes repressit. V. *Abundo.*

Reduvia, æ, f. Geschwär am Nagel des Fingers. *Syn.* Ulcus digitorum. *Usus.* Capiti mederi debebam, reduviam curavi.

Redux, ducis, *g. o.* wiederkommend. *Syn.* Ex periculo, aut exilio revocatus. V. *Redeo.*

Refello, is, felli, ere. widerlegen. *Syn.* Redarguo, refuto.)(*Confirmo Adv.* Palàm, studiosissimè. *Phras. Ejus argumenta facile refellam,* seine Beweißthümer, will ich leicht widerlegen. Criminationem totam nullô negotiô dissolvam; diluam, quæ objecit; propugnaculum istud, quæ objecit; propugnaculum istud, quô contra impetus meos se usurum putat, facile dejiciam. Objecta facilè infirmabo, & convellam; eam illius opinionem ratio convellet, oratio labefactabit, veritas denique extorquebit: argumenta ejus facilè obruam, proteram, prosternam. Sententiam hominis facilè frangam; tela ista haud difficulter repellam; faxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant; irrita reddantur. V. *Refuto. Usus.* Refellere & coarguere mendacium alicujus. Ea exemplis magis, quàm argumentis refellit. Moribus oratio refellitur.

Refercio, is, fersi, fertum ire. voll anfüllen. *Syn.* Repleo. *Adv.* Peranguste. *Usus.* Animos vulgi superstitionibus; sermonibus aures refercire.

Refero, fers, tuli, latum, ferre. wiederbringen. *Syn.* Reveho, reporto, reduco. *Adv.* Apertè, callidè, cumulatissimè, identidem, magnoperè: occultè, pariter, publicè, rectè, separatim, simpliciter, verè. *Usus.* 1. Pedes me referunt in Tusculanum. 2. *Renuncio,* unterbringen. Misit, qui nuncios exciperent, & ad se referrent. 3. *Revoco,* wieder herstellen. Veterem consuetudinem, laudem, legem referre. 4. *Reddo,* erstatten. Meritam, debitámque gratiam referre. 5. *Adscribo, describo,* aufschreiben. Aliquid in commentarium, tabulas, volumen, codicem referre. Referre in Deos, in Deorum numerum. Rationes ad ærarium referre. 6. *Ad deliberandum propono,* einem etwas zu berathschlagen vortragen. De re aliqua ad senatum; de rebus obscuris ad Apollinem; de Religionibus ad sacerdotes referre. Ad alium, ad alterius arbitrium referre. 7. *Respondeo,* zur Antwort geben. Hoc ego non ad meam defensionem attuli, sed illorum defensioni retuli. 8. *Dirigo,* richten, Absehen haben. Omni sua consilia ad gloriam; ad voluptatem referre omnia. 9. *Similis sum,* gleich sehen. Vultû patrem refert, moribus avum. 10. *Converto, revertor,* sich zurück wenden. Se ad intermissa studia litterarum referre. Animum, oculos aliquo referre.

Refert, es ist daran gelegen. *Syn.* Interest, ad rem pertinet. *Phras. Meâ quidem id parùm refert,* mir ist daran wenig gelegen. Rebus tuis sunt illa conjunctiora: ad rem meam nihil interest. In eo fortunæ meæ positæ non sunt, Nihil ad me ista. Non est, cur ea de re me angam, discruciem. Mihi isthic neque seritur, neque metitur; utcumque fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. V. *Interest. Usus.* Tua id maximè refert. Parvi refert abs te dici.

Refertus, a, um. voll angefüllet. *Syn.* Confertus, plenus. *Usus.* Locuples & referta domus, bonis omnibus abundans, & affluens,

Refervesco, is, bui, ere. in vollem Sud seyn. *Usus.* Jam quasi refervescit oratio. Sanguis refervet, *vel* refervescit.

Reficio, is, feci, fectum, ere. ausbessern, wieder ergänzen. *Syn.* Reconcinno, recreo, restituo. *Phras. Corpus reficere,* mit Speise sich erquicken. Corpora curare; corpus cibô, potioneque firmare; famem, sitimque cibô & potione depellere; firmare cibô vires, instaurare. V. *Cibus. Usus.* Nihil est jam, quô nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. Cùm animus se à forensi strepitu refecerit, & recreaverit. Reficere ædes, quæ vitium fecerant. Refectâ spe. Reficit me, ac recreat tua epistola. V. *Recreo.*

Refigo, is, fixi, fixum, ere. wieder herab reissen. *Syn.* Rescindo, infringo, revello. *Usus.* Acta Antonii, legésque refixistis. Num figantur rursus tabulæ, quas vos decretis vestris refixistis.

Reflatus, ûs, m. Gegen-Wind. *Syn.* Contrarius, adversus, reflans ventus. *Usus.* Naves reflatu Uticam actæ. Fortunæ reflatus nuper timendus.

Reflecto, is, xi, xum, ere. zurück biegen, zurück halten. *Syn.* Revoco, sedo. *Usus.* Animum ad vindictam incitatum reflecto, & revoco. V. *Flecto, recordor.*

Reflo, as, avi, atum, are. entgegen blasen. *Syn.* Contrà flo. *Usus.* Cum fortuna reflârit, affligimur. Ventis reflantibus, cum aquilo mihi adversum teneret, in littus rejecti sumus.

Refluo, is, xi, ere. * zurück fliessen. *Syn.* Retrò fluo.

Reformidatio, onis, f. Furcht, Entsetzung. *Syn.* Formido, metus. V. *Metus.*

Reformido, as, avi, atum, are. sehr erschröcken, sich fürchten. *Syn.* Refugio, horreo. *Usus.* Dolorem imbelles horrent, & reformidant. V. *Timeo, abhorreo.*

Reformo Religionem, einen geistlichen Orden reformiren, und in bessern Stand bringen. Ad disciplinam severiorem revocare; lapsam disciplinam ad vetera instituta revocare; instaurare disciplinam; è solutione disciplina ad veterem sanctimoniam revocare; veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitiô perculsa, atque prostrata, excitare; constituere leges, revocare instituta, abhorrentes à vitæ sanctimonia mores abusúsque comprimere, ac abolére, omnia denique, quæ dilapsa jam diffluxêre, severis legibus vincire; dissolutam Familiæ sacræ disciplinam arctiùs adstringere, ac in veterem dignitatem vindicare; lapsam, prolapsam disciplinam erigere; solutam disciplinam coërcere, ad arctiorem disciplinam erudire; pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, exscindere; à veteri sanctimonia declinantem, in semitam reducere.

Refractariolus, a, um. in etwas widerspenstig. *Syn.* Concertatorius, contentiosus.

Refragor, aris, atus sum, ari. wiederstreben. *Syn.* Adversor. *Usus.* Sed nolui homini amicissimo refragari. V. *Adversor.*

Refreno, as, avi, atum, are. im Zaum halten, ein Biß einlegen. *Syn.* Coërceo, reprimo, comprimo, cohibeo, circumscribo, retardo, restringo, contraho, sedo, debilito, edomo, frango, moderor, tempero, restinguo. Vinculum v. g. cupiditati injicio. V. *Cohibeo, coërceo, comprimo. Usus.* Refrenet prius libidinem, iram teneat, coërceat avaritiam.

Refrico, as, cui, are. wieder auffratzen, erneuren. *Syn.* Renovo, revoco, retracto. *Phras. Nolo mihi refricare memoriam casus acerbissimi,* erneuere mir nur die Gedächtnuß jenes Trauer-Falls nicht. Noli mihi revocare in memoriam casum acerbissimum, noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi; noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi: noli obductam vixdum cicatricem refricare. V. *Memoria. Usus.* 1. Dolorem, cicatricem, vulnus refricare. 2. *Iterùm vexo,* aufs neue plagen. Hæc me refricant.

Refrigeratio, onis, f. Erfrischung, Labung, Kühlung, Erquickung.

Refrigero, as, avi, atum, are. erkühlen, erfrischen, erquicken, laben.)(*Calefacio. Usus.* Stella Saturni refrigerat. Umbris & aquis refrigerari.

Refrigesco, is, frixi, ere. wieder erkalten. *Syn.* Refrigeror, defervesco. *Adv.* Planè, sanè quidem. *Usus.* Belli apparatus, impetus ille animorum refrixit. Interpellata bellô studia refrixêre. Causa illa omninò refrixit. V. *Remitto.*

Re-

Refringo, is, fregi, fractum, ere. wieder aufbrechen. *Usus.* Claustra illa nobilitatis refregi.

Refugio, is, fugi, ere. fliehen entfliehen. *Syn.* Abhorreo,, fugio, recedo, horreo, formido.)(*Appeto, Adverb.* Prorsus, longè. *Usus.* Refugit animus ea commemorare. Ab impiorum consuetudine refugere. Refugit à dicendo animus. V. *Abhorreo.*

Refugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus, præsidium, arx. *Usus.* Nationum omnium portus & refugium, senatus.

Refulgeo, es, fulsi, ére. wieder glänzen. *Syn.* Reluceo.

Refundo, is, fudi, fusum, ere. wieder oder zurück giessen. *Syn.* Rursus fundo.

Refutatio, onis, f. Widerlegung. *Syn.* Confutatio.

Refuto, as, avi, atum are. verwerfen, widerlegen. *Syn.* Aspernor, despicio. repello: confuto, refello.)(*Complector; Confirmo. Adv.* Fortius, liberalius, gravius. *Phras. Erroris magistrum refutavit egregie,* er hat den Urheber dieses Irrthums stattlich widerleget. Quemadmodum erroris doctorem fregerit; quam doctè illius fidem infirmârit; autoritatem elevârit, quis satis deprædicet? ut illum strenuè refellerit, coarguerit, revicerit; ut firmissima quæque propugnacula ex ejus errorum defensione dejecerit, quis ignorat? V. *Refello. Usus.* 1. Refutare, & aspernari extera. Libidinem alicujus, & conatus refutare. 2. *Refello,* widerlegen. Nostra confirmare argumentis, aliena refutare.

Regalis, e. Königlich. *Syn.* Regius. *Usus.* Potestas, nomen, ornatus, purpura regalis.

Regero, is, gessi, gestum, ere. entgegen setzen.. *Syn.* Oppono, objicio. *Usus.* Convitia regerere.

Regia, æ, f. Königlicher Pallast. *Syn.* Domus, Aula regia. *Epi.* Maxima.

Regiè, Königlich, herrlich. *Syn.* More regiô.

Regificè, Königlich, köstlich. *Syn.* Apparatu regiô.

Regimen, inis, n. * Herrschung, Regierung. *Syn.* Rectio. *Usus.* Regimen totius magistratûs penès Appium erat. V. *Magistratus, Potestas.*

Regina, æ, f. Königin. *Syn.* Regni Socia, Domina. *Usus.* Omnium virtutum regina, justitia.

Regio, onis, f. Landschaft, Gegend. *Syn.* Provincia, ora, plaga, tractus, fines, termini: spatium. *Phras.* 1. *Regio fertilis,* ein fruchtbares Land. Regio tam ubere, & pingui solô, ut a pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio omnium rerum soli fertilis. Regio uberrimô agrô, mitissimo cælo, clementibus accolarum ingeniis; regio fertilis inprimis, & omnium copia rerum opulenta; regio fidelis, & fautrix suorum. V. *Fertilis.* 2. *E regione curiæ domus nostra,* unser Hauß ist gegen dem Rathhauß über. Domus nostra curiæ respondet; contra curiam domus nostra est; domus nostra curiæ est adversa & contraria. Ex adverso, è regione curiæ nostra domus est. *Usus.* 1. Immensa, & interminata in omnes partes regionum magnitudo. Regio lunæ. 2. *Spatium,* Weite eines Orts, Platz. Vitæ spatium exiguis regionibus circumscriptum. Officii regionibus se continére. E regione tuæ villæ mea est sita.

Regius, a, um. Königlich. *Syn.* Regalis.

Regnator, oris, m. * Herrscher, Regierer.

Regno, as, avi, atum, are. regieren, herrschen. *Syn.* Impero, dominor. *Phras. Regnabat apud Persas,* er regierte bey den Persianern. Persidem tenebat; Persis imperitabat; summæ rerum apud Persas præerat; imperium Persarum tenebat; inter Persas regnum agebat; summa Imperii Persici penes illum erat; summâ Imperii apud Persas potiebatur; imperium gerebat apud Persas; Persicum dominatum imperio tenebat; summam rerum apud Persas administrabat; regium principatum apud Persas gerebat, tenebat, obtinebat, habebat; imperii clavum tenebat; rerum potiebatur; regiô jure, ac potestate imperabat apud Persas. V. *Impero, rego. Usus.* Hic vero regnat, & triumphat oratio. Regnat in centuriis.

Regnum, i. n. Königreich. *Syn.* Princi-

patus, dominatus. *Usus.* Regnum non modò Romano, sed ne Persæ quidem tolerabile. Regnum appetere. Regnum alicui dare, deferre. Regnum occupare, obtinere; regno potiri. Sub, *vel* in Regno alicujus esse, degere, vivere. Regnum in cervices accipere, sich einem, als einem Könige unterwerfen. Regno aliquem pellere, expellere, ejicere; regnum adimere, regno spoliare. In regnum restituere, reducere. Regnum recuperare; in regnum redire.

Rego, is, xi, ere. regieren, lenken, beherrschen. *R. quasi rem ago populi*, *Syn.* Guberno, moderor, *Phras. Totam Rempublicam regit*, er regieret die ganze Stadt. Rempublicam unus gubernat, administrat omnem; unius nutum tota civitas intuetur; summæ rerum unus præest; omnia unus temperat, ac moderatur; ei populus sui velut habenas tradidit; ad ejus ductum se applicuit; Reipublicæ regimen penes eum est, ad gubernacula Reipublicæ sedet; summa rerum illi tradita est; ad ejus arbitrium, judiciúmque summa rerum rediit; Reipublicæ tenet gubernacula; moderator est totius consilii publici; omnia moderatur, movet, regit; jura dat unus Reipublicæ; summæ rei præest; Rempublicam cum imperio & potestate obtinet; Reipublicæ arbiter ac moderator præsidet. V. *Impero*, *regno*. *Usus.* Animus regit corpus, & moderatur. Versare suam naturam, & regere ad tempus. Mundus regitur Numine Deorum.

Regredior, eris, gressus sum, gredi. umkehren, zurück gehen. *Syn.* Pedem refero. *Usus.* Regredi, quam progredi malo.

Regressio, onis, f. Wiederkehr. *Usus.* Exponam vobis consilium profectionis, & regressionis meæ.

Regressus, ûs, m. das Wiederkehren. *Syn.* Recessus.

Regula, æ, f. Richtschnur, Regel. *Syn.* Norma, lex, exemplum, formula, præscriptio. *Epi.* Notissima, optima, pravissima. *Phras. Regulas præscribere*, geistliche Reguln vorschreiben. Privatam, publicámque disciplinam, quæque alia cœtibus hominem regendis usui esse solent, præscribere; leges ferre; privatam publicámque vivendi rationem legibus constituere. *Usus.* Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere & referre. Servare regulam de cœlo ad cognitionem omnium delapsam. Ab regula, & præscriptione vitæ aberrare, die Reguln nicht halten. Studia sua naturæ regulâ metiri. Non egemus perpendiculis, normis & regulis. V. *Lex*, *Norma*.

Regulus, i, m. * Land-Herr; Königlein, ein Vogel.

Regusto, as, avi, atum, are. noch einmal verkosten. *Syn.* Iterùm gusto, degusto, *Usus.* Crebrò regusto tuas litteras.

Rejectanea, orum, n. verwerfliche Dinge. *Syn.* Rejecta.

Rejectio, onis, f. Verwerfung. *Usus.* Rejectio Judicum facta est.

Rejicio, is, jeci, jectum, ere verwerfen, wegwerfen. *Syn.* Aspernor, repudio. *Adv.* Planè, feliciter. *Phras. Ea sententia ab omnibus rejecta est*, dieser Ausspruch ist von allen verworfen worden. Ea sententia irrisa est ab omnibus; explosa & ejecta est; respuêre hanc sententiam omnes, & pro nihilo putavêre; eam sententiam plerique omnes ineptam judicavêre, improbavêre, refutavêre; fuit ea sententia plerisque spreta & damnata. V. *Amoveo*. *Usus.* Deligere bona, & rejicere contraria. Causam ad senatum rejicit. Ab iis libris obscuritas me rejecit. V. *Abjicio*.

Relabor, eris, lapsus sum, labi. zurück fliessen, zurück fallen. *Usus.* Relabuntur, refluunt, revertuntur flumina, unde fluxerunt.

Relangueo, es, gui, ere. kraftlos werden. *Syn.* Oblangueo.

Relatio, onis, f. Vortrag, Nachricht. *Epi.* Salutaris, diligens. *Usus.* Quis audivit aut actionem, aut relationem tuam. *Pro* ex certa relatione, aus gewisser Nachricht, *rectiùs dicitur*: certis autoribus comperi.

Relator, oris, m. der benachrichtiget. *Usus.* Te autore, & relatore.

Relaxatio, onis, f. Erquickung, Labung. *Syn.* Remissio, *Usus.* Otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio.

Relaxo, as, avi, atum, are, erweitern, auflösen, locker machen. *Syn.* Remitto, dissolvo, solvo. *Phras. Rus cogito, ut animum relaxem*, ich habe im Willen, auf das Feld mich zu begeben, um das Gemüthe zu erquicken. Animi causa; ut animum parumper à molestiis abducam; ut animus parumper acquiescat à curis; ut animum curis distractum, variéque dissipatum recolligam; ut animus sine cura quiescat; ut animus ex curarum tædio recreetur; ut, quam mihi negotiorum, & curarum odiosa, consuetudo hilaritatem ademit, abstulit, eri-

eripuit, in me extinxit, eam rerum jucundissimarum aspectû, atque usu recuperem; ut aliquid vernæ amœnitatis degustem; ut verna jucunditate fruar; ut amissam animi hilaritatem recipiam; ut ex laboris assiduitate me reficiam; ut aberrem à molestiis, curis & negotiis; ut quandam à molestiis aberrationem habeam. V. *Remitto Usus*. Animum relaxare, ac remittere. Risus tristitiam mitigat, & relaxat. Longior dolor intervalla dat, & relaxat. Se ab occupationibus relaxare & jucunditati dare. Cùm se animus corporis vinculis relaxârit, ac liberârit. Alvus aliquando vel adstringitur, vel relaxatur. V. *Recreo*.

Relegatio, onis, f. Verweisung ins Elend. *Syn*. Amandatio. *Epi*. Jejuna, rusticana.

Relego, as, avi, atum, are verweisen, verschicken ins Elend. *Syn*. Amando, exiliô mulcto, expello, ejicio.)(*Reauco*. *Usus*. Pater filium ab hominibus in prædia rustica relegârat. V. *Exilium, ejicio*.

Relego, is, legi, lectum, ere. wieder lesen, noch einmal lesen. *Usus*. Crebrò tuas litteras relego, & regusto.

Relevo, as, avi, atum, are. wieder aufheben, erleichtern. *Syn*, Levo, consolor, minuo, levationem affero. *Usus*. Jam tandem relevata, & recreata Respublica videtur. Communem casum relevare. Tu, qui toties dolorem meum tuis sermonibus relevâsti. V. *Consolor, Recreo, Levo*.

Relictio, onis, f Verlassung. *Syn*. Derelictio, desperatio, proditio.

Religatio, onis, f. Anbindung. *Syn*. Colligatio.

Religio, onis, f. Gottesdienst. *Syn*. Pietas, sanctitas, cultus divinus, res divinæ, Sacræ, religiones & ceremoniæ sacræ, cultus Divini Numinis. *Epi*. Antiqua, communis, divina, domestica, externa, ficta, inexpiabilis, justa, magna, mira, nimia, perversa, pristina, privata, publica, pura, sancta, sempiterna, singularis, solennis, summa, tanta, utilis. *Phras*. 1. *DEum summa Religione colebat*, er diente GOtt auf das eifrigste. Deo supremum cultum, & honorem tribuebat, præstabat, exhibebat; summa DEUM Religione venerabatur; DEUM purâ, integrâ, incorruptâ mente venerabatur; Sacris impensè dedebat animum, Deúmque Religione maxima colebat. Quæ divino cultu continentur, ea ille castè, integréque tractabat; in ejus animo Numinis assidua insidebat cura; existebat in eo mira Religionum sanctitas, cultúsque divini ardor. V. *Religiosus*. 2. *Religionem ingressus est, vulg*. er ist in einen geistlichen Ordens-Stand eingetreten. DEO sese in religiosam servitutem dicavit; totum se DEO religiosissima mente consecravit; DEO dicatorum hominum instituta complexus, professus est; abdicatis rebus omnibus in Religiosorum hominum Familiam nomen dedit; sacræ militiæ se addixit, nomen dedit; inter sacræ Familiæ candidatos nomen professus est; à profanis stipendiis ad Christi vexilla convolavit. 3. *Susceptus est ad Religionem, vulg*. er ist in den Orden aufgenommen worden. In sacram Familiam cooptatus est; ad sacri Ordinis alumnos aggregatus, adscriptus est; sacram Familiam auxit; in numerum dicatorum DEO hominum relatus est. *Usus*. 1. Religio Numinis pio cultu continetur. Religionem piè colere; Religioni servire. Religiones omnes polluere. Ab omni Religione declinare; à Religione abducere. Novas Religiones inducere, suscipere. Negligere Religiones. 2. *Scrupulus, conscientia, vulg*. ein Gewissens-Scrupel. Religionem alicui afferre, injicere, inducere, einem ein Gewissen machen. Aliquid in religionem vertere, trahere, vermeynen, es sey ein Gewissen dabey zu haben. Religione quadam tangi; aliquid sibi religione ducere: habere, ihm dabey einen Scrupel machen. Alicui religionem eximere, adimere, tollere, eripere, auferre; aliquem religione solvere, exsolvere, liberare, den Scrupel benehmen. Ea res in religionem venit populo, das Volk hat ihm dabey ein Gewissen zu machen angefangen. 3. *Sacramentum*, Eydschwur. In re aliqua religionem interponere; adhibére. Religione obstrictum, implicatum, impeditum esse; obligare se, aliquem illigare religione.

Religiosè, gewissenhaft. *Syn*. Bona fide, sanctè, candidè.

Religiosus, a, um. gottsfürchtig, gewissenhaft. *Syn*. Summa religione præditus, sanctus, sacris deditus, animus religione perfusus.)(*Impius*. *Phras*. 1. *Religiosissimus vir est*, er ist ein gottsfürchtig-geistreicher Mann. Magna est & antiqua religione; maxima cum religione vitam traducit; pius, sanctúsque vir est; pietatem imprimis colit; exemplar est Religionis; vitam sanctè, piéque exigit. Is est, in quo tanquam in speculo intueantur, qui Religionem colunt; insigni est pietate erga Deum,

Ab ineunte ætate ad vitæ ſanctimoniam incumbit; pectus omni pietate imbuit. 2. *Vir Religioſus optime ſibi conſulit*, ein Geiſtlicher rathet ihm am beſten, iſt am beſten daran. Qui ſe Deo dicat, addicit, dedit, totum tradit; qui ſe ad unum Deum confert; qui ſuas omnes cogitationes, omnia ſtudia ſua in uno Deo figit ac locat; qui ab uno Deo pendere vult; qui divina ſtudia, præterea nihil colit; qui Chriſtianam pietatem non communi, vulgarique inſtituto, ſed proprio quodam ſtudio, propria quadam mentis inductione complectitur; qui præter Deum nihil animo ſpectat; qui ſuum animum, ſuas cogitationes, ſua conſilia ad unum refert Deum; qui omnibus in rebus duce Deo utitur; cujus eſt vita cum pietate conjuncta; qui nihil non pium, nihil non cum Religione conjunctum cogitat, in omnium optimè ſuis rationibus proſpicit. V. *Probus*, *pius*, *profeſſus*. *Uſus*. 1. Integer, innocens, religioſus, qui omnia, quæ ad cultum divinum pertinent, diligenter pertractat. Vir naturâ Sanctus, in teſtimonio religioſus. 2. *Scrupuli plenus*, etwas, das an ein Gewiſſen zu machen. Religioſum erat, lucum Marti ſacrum excindere.

Religo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn*. Vincio, colligo. *Adv*. Extrinſecùs. *Uſus*. Ad currum religatus Hector.

Relino, is, ere. aufthun. *Uſus*. Epiſtolam, dolium relinere.

Relinquo, is, liqui, lictum, ere. verlaſſen, hinterlaſſen. *Syn*. Linquo, reliquum, *vel* reliqui facio, nihilum facio; omitto, mitto, deſero, dimitto. *Adv*. Admodum nihil, trepidè, diſſolutè, feliciter, fortiter, in perpetuum, indignè, largiter, antequàm, omnino, nihil ſcripti, omninò nullam memoriam, planè, prorsus nihil, ſapienter, ſtudioſè, ſtatuas, turpiter, intùs, conſultò, *Phraſ*. 1. *Reliquit ſua ſtudia propria*, er hat ſeine Studia aufgegeben. Multam ſalutem bonis litteris dixit; depoſuit cum libris litteras; diſceſſit, deſcivit à priſtino conſilio; miſſa fecit ſtudia ſua; deflexit de curriculo ſuo; bona gratia dimiſit doctrinarum ſtudia; removit ſe ab honeſtis litteris; ſtudia ab eo deſerta obſolvêre; ſegregavit à ſe penitus Muſas; abjecit bonas litteras; à litteris alio operam induſtriámque tranſtulit, traduxit; à Muſis, ut ſi bellum ipſis indixiſſet, ſe disjunxit. 2. *Amici omnes me reliquerunt*, alle Freunde haben mich verlaſſen. Ab amicis ita deſtitutus ſum, ut nemo afflictum erigat; cauſam meam omnes deſerunt; deſunt amico amici, proditum, inductum, conjectum in fraudem jacére patiuntur. Ab amicis repudiatus, à propinquis nihil ſublevatus, in ſumma ſolitudine vivo; turpiſſima defectione deſeruerunt, & dereliquerunt me amici omnes. V. *Deſero*, *dejicio*, *deficio*. 3. *Tuo hæc arbitrio relinquo*, dieſes laſſe ich dir über nach deinem Gutachten. Iſtam partem totam ad te defero; id omne ad arbitrium tuum libentiſſimè confero; ejus rei æſtimationem tibi remitto; hujusce rei arbitrum, diſceptatorem, ac Judicem te volo, conſtituo; hujusce rei tuum eſto arbitrium; hanc rem omnem in tua fide, ac æquitate depono. *Uſus*. Nullum precibus meis locum; deſiderium ſui magnum reliquit. Aliquem non ſolùm relinquere ſed etiam procedere.

Reliquiæ, arum, f. Ueberreſt, Ueberbleibſel. *Syn*. Reſidua. *Epi*. Anguſtè egentes, illuſtres, immortuæ, intermortuæ, magnæ, meliores, miſeræ, priſtinæ, ſeniles. *Uſus*. In his miſeris fortunæ reliquiis. Reliquias hoſtium perſequi. Cibi reliquiæ. Voluptatum reliquias colligere.

Reliquus, a, um. übrig, übergeblieben. *Syn*. Reſiduus; relictus, rejectus. *Phraſ*. *Nihil mihi jam reliquum eſt*, es iſt mir nichts übrig geblieben. Nihil mihi ex tantis opibus fortunæ reliquum fecit; ne reliquiæ quidem ullæ veteris fortunæ reſtant; ne tenues quidem reliquiæ priſtinæ felicitatis ſuperſunt; nihil mihi è fortunis meis ſuperat; præter vitam eámque miſeram nihil mihi ſupereſt. Nihil eſt reſidui; nihil mihi reliqui ex tantis opibus fortuna fecit. *Uſus*. Nullum mihi jam ſolatium eſt reliquum in omni vita. De reliquo quid dicam?

Reluceo, es, luxi, ére. glänzen, wieder ſcheinen. *Syn*. Refulgeo.

Reluctor, aris, atus ſum, ari. widerſtreben. *Syn*. Adverſor. V. *Adverſor*.

Remaneo, es, manſi, ére. zurück bleiben. Maneo, reſto, reſideo. *Uſus*. Nemo omnium apud me remanſit. V. *Maneo*.

Remanſio, onis, f. Zurückbleibung. *Uſus*. Tuam remanſionem non probo.

Remedium, ii, n. Hülfsmittel. *Syn*. Medicina, medicamentum; cautio, proviſio, fomentum. *Epi*. Præclarum, præſens, præſentiſſimum. *Uſus*. In adverſis rebus ſine remedio atque allevamento permanére. Quærere remedium ad rem aliquam. Suo malo, ſuis incommodis, è vulneribus remedium comparare, invenire, afferre, adhibére. Acrioribus remediis huic malo occurrendum. Præſens remedium ægro adhibére. V. *Medeor*, *Medicina*.

Re-

Remeo, as, avi, atum, are. * zurück kehren. *Syn.* Redeo. *Usus.* Ex urbe remeare. V. *Redeo.*

Remetior, iris, mensus sum, iri. * wieder messen. *Usus.* Iter remetiri.

Remex, igis, m. Ruder-Knecht. *Syn.* Qui remos agit. *Epi.* Vesanus. *Usus.* Remiges civitatibus imperare.

Remigatio, onis, f. das Rudern. *Syn.* Impetus pulsusque remotum remigium.

Remigium, ii, n. das Ruderwerk, Gemeinde der Ruderknechte. *Syn.* Remigatio, remigum multitudo.

Remigo, as, avi, atum, are. rudern. *Syn.* Remis navem propello, remis incito navigium, mare pertinacius remis everbero. *Adv.* Paullulum. V. *Navigo.*

Remigro, as, avi, atum, are. zurück reisen. *Syn.* Redeo, remeo. *Usus.* Remigrare in domum suam.

Reminiscor, eris, sci. sich wieder erinnern. *Syn.* Subit animum memoria rei.)(*Obliviscor.* *Usus.* Præterita reminisci. V. *Recordor, memoria.*

Remissè, nachläßig. *Syn.* Leniter, molliter, levi animo & remisso. *Usus.* Remisse, urbane, leniter dicere, agere.

Remissio, onis, f. die Nachlassung, Trägheit. *Syn.* Languor, abjectio. *Epi.* Humanissima, liberalissima. *Usus.* 1. Remissio animi, & dissolutio. 2. *Quies, otium, solatium,* die Ruhe, Ergötzigung. Ad omnem animi remissionem, ludumque descendere. 3. *Relevatio, imminutio,* das Abnehmen, Abwachsthum. Senescentis morbi remissio. 4. *Intermissio,* die Unterlassung. Tales amicitiæ remissione usus sunt levandæ. V. *Relaxatio.*

Remissus, a, um. nachläßig, gelind. *Syn.* Lenis, contractus, timidus.)(*Acer, contentus.* *Usus.* Animo esse leni & remisso. Sermo quietus & remissus. In ulciscendo, in bello gerendo, in disputando remissus. Dolor castigatus, & remissus, ein mäßiges Leid.] V. *Laxus.*

Remitto, is, misi, missum, ere. zurück senden, nachlassen. *Syn.* Retro mitto: relaxo, minuor. *Adv.* Aliquantum, dissolutè, largiter, perscienter, nequaquam. *Phras.* 1. *Ventus remittit,* der Wind läßt nach. Ventus cadit, concidit; ventus, tempestas se frangit; ventus ponit; minuit ventus. 2. *Ira jam remittit,* der Zorn läßt schon nach. Langue cit ira; defervescit, residit, consedit; conquiescit ira; ira senescit, cadit, concidit; deflagrat ira. 3. *Industria remittit,* der Fleiß nimmt ab. Languescit, senescit industria, & remittit. V. *Minuo.* 4. *Remittere culpam,* einem die Schuld oder Strafe nachlassen. Condonare crimen; gratiam delicti facere; veniam & impunitatem dare. V. *Ignosco.* *Usus.* 1. Librum, nuncium remittere. 2. *Dimitto,* ablegen. Opinionem ante conceptum remittere. 3. *Condono,* nachlassen, weichen. Pœnam remittere. De meo tibi aliquid remitto. 4. *Minuo, diminuo, detraho,* abnehmen, mindern. De pristina severitate; de virtute remittere. Iracundiam remittere. Hyems, frigus, dolor remittit. 5. *Relaxo,* sinken lassen, nachlassen. Animum, vocem, arcum remittere. V. *Relaxo, condono.*

Remollesco, is, ere. * weich werden. *Usus.* Otiô remollescunt homines.

Remora, æ, f. Verhinderung. *Syn.* Retardatio. *Usus.* Multæ res obstant, remoramque faciunt rei privatæ, & publicæ. V. *Mora.*

Remordeo, es, mordi, morsum, ére. * wieder beissen. *Syn.* Crucio, solicito, uro, pungo. *Usus.* Multæ me curæ remordent. V. *Crucio.*

Remoror, aris, atus sum, ari. verhindern, anhalten. *Syn.* Retardo, retineo, distineo. *Usus.* Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardarunt. Nequid pacem distineat, ac remoretur vobiscum meam. V. *Moror,*

Remotio, onis, f. Wegräumung. *Usus.* Remotio criminis est, cum facti intentio in alium derivatur.

Remotè, von weiten. *Usus.* Stellæ aliæ propiùs, aliæ remotiùs.

Remotus, a, um. abgeschafft, weggeräumt, entfernet. *Syn.* Alienus, abhorrens. *Phras.* *Locus longissime remotus est,* der Ort ist weit von uns. Locus à conspectu amotus longiùs; locus longiùs recedit ab urbe nostra; locus, quem natura longè submoverat oculis, subduxerat; locus extra terminos solis, atque in extremis terrarum finibus positus. V. *Procul.* *Usus.* 1. Hoc à moribus, sapientia, natura hominis optimi remotissimum est. Ab omni cupiditate remotissimus. Hæc à vul-

vulgari intelligentia remotiora sunt. 2. *Distans*, entfernet. Res à memoria nostra remotæ. Locus remotus.

Removeo, es, movi, motum, ere. abschaffen, wegraumen, hinweg thun. *Syn.* Amoveo, dimoveo, submoveo, moveo, abduco, aufero, ejicio; deduco, abstraho, avoco, averto; deterreo, deprecor. *Usus.* Removere se ab aliquo negotio, ad otium perfugere. Ab amicitia alicujus se removere. Ex præsidiis militem removere. V. *Amoveo.*

Remugio, is, ii, ire. wiederthönen. *Syn.* Resono.

Remulcus, i, m. Zug-Seil des Schiffs. *R. à ῥυμὸν ἕλκειν.* *Usus.* Submersam navim remulcô, multisque funibus reduxerunt.

Remuneratio, onis, f. Wiedervergeltung, Belohnung. *Syn.* Gratia, vicissitudo studiorum *vel* officiorum. *Epi.* Expedita. *Phras.* *Officiis tuis remuneratio nulla par erit*, deine Dienste werde ich niemalen mit gleichem Danke bezahlen können. Officia tua nunquam paribus officiis æquabo; nullam unquam meritorum tuorum partem assequar; nunquam non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia, tua beneficia consequar. Nunquam, ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam. Nunquam omnino tibi solvam, quantum debeo, ac ne ulla quidem ex parte officia tua nunquam rependam, compensabo. V. *Remuneror.* *Usus.* Nihil remuneratione benevolentiæ, vicissitudine officiorum jucundius.

Remunero, as, avi, atum, are; *vel* Remuneror, aris, atus, sum. wiederbelohnen, vergelten. *Syn.* Retribuo, compenso, beneficium reddo; mutuam gratiam reddo, refero; parem gratiam repono, mercedem do. *Phras.* *Remunerabor merita in me tua*, ich werde dir deine Dienste treulich vergelten. Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam; gratum, ac memorem paribus officiis probabo; beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies, aut majora; parem gratiam referam. Tuis beneficiis paribus officiis respondebo; quæ debeo, solvam, reddam beneficia. Qui tibi ex me fructus debentur, eos uberrimos colliges, capies, percipies, ex me feres. Eo, quo premor, tuorum beneficiorum onere levabor; laxabo me vinculis quasi quibusdam, si plané solvere non potero, beneficiorum tuorum; in id incumbam; eo curæ, cogitationésque intendentur, ut par pari referam: efficiam profectò, ut in me gratum animum desiderare non possis; omni studio enitar, ut officia tua paribus à me beneficiis compensentur; id in omni vita mihi erit antiquissimum, ut cumulatè reddam gratiam tantis tuis in me promeritis; nihil agetur à me studiosius, quàm ut de me optime meritum esse læteris. *Usus.* Quibus officiis tua beneficia remunerabo, quo te munere remunerer, nescio.

Remus, i, m. Schiff-Ruder. *Usus.* Remis navem propellere. Detergere remos, *frangere.*

Renascor, eris, natus sum, nasci. wieder gebohren werden. *Syn* Denuò nascor, exorior; renovor. *Usus.* Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

Renavigo, as, avi, atum, are. wieder zuruck schiffen.

Renavo, as, are. hingegen Fleiß anwenden. *Usus.* Renavabo operam.

Renes, um, n. Nieren. *Usus.* Ex renibus laborare.

Renideo, es, ere. * schimmern, glänzen, lächeln. *Syn.* Resplendeo: lætor, gaudeo.

Renitor, eris, nisus sum, niti. sich widersetzen. *Syn.* Contra, *vel* adversum nitor. V. *Adversor, obsisto.*

Renovatio, onis, f. Erneuerung. *Syn.* Redintegratio. *Usus.* Renovatio timoris magnam molestiam affert.

Renovo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Instauro, redintegro, reficio, integro: refero, repræsento. *Phras.* 1. *Nolo renovare dolorem tuum*, ich will dein Leid nicht erneuern. Non faciam, ut, quæ coaluere vulnera, recrudescant; ut, quæ cicatricem duxerunt, refricentur vulnera; nolo dolorem tuum retractare, revocare; dolorem tuum jam senescentem irritare non cupio, nec enim novis vulneribus rumpendæ sunt cicatrices veteres. Nolo, reviviscat, à longo intervallo se referat, redintegretur, renascatur dolor. 2. *Renovare bellum*, den Krieg aufs neue anfangen. Comparare de integro bellum; redintegrare bellum; instaurare belli reliquias, ac renovare. V. *Bellum.* 3. *Conspectus filii renovavit dolorem*, die Gegenwart des Sohnes hat den Schmerzen auf ein neues erwecket. Conspectus filii redintegravit lachrymas; vulnus refricuit, & dolorem; conspe-

ſpectus filii renovatio erat doloris; conſpectus filii veteres dolendi cauſas retexuit, retulit; obductam cicatricem, quæ conſenuiſſe videbatur, refricuit; conſpectus filii integravit luctum; veteres dolendi cauſas revocavit; conſpectu filii redintegrata eſt memoria acceptæ fœdiſſimæ cladis. *Uſus*. Renovare memoriam, amicitiam, bellum. Veterem curam, ac moleſtiam mihi tuæ litteræ renovarunt. Jacta diſcordiæ ſemina efferent ſe,& ad renovandum bellum revireſcent. V. *Iterum*.

Renunciatio, onis, f. Verkündigung. *Syn*. Nunciatio. *Uſus*. Suffragiorum renunciatio.

Renuncio, as, avi, atum, are. verkündigen, aufkündigen, aufſagen. *Syn*. Significo, nuncio, expono: nuntium remitto. *Adv*. Auſpicato. *Uſus* 1. Legati rem geſtam renunciârunt. 2. *Pronuncio*, benennen, öffentlich erklären. Aliquem renunciare Conſulem. 3. *Remitto nuncium*, aufſagen. Alicui hoſpitium, conductionem, ſocietatem, pactionem renunciare. V. *Nuncio*.

Renuo, is, ui, ere. weigern, abſchlagen. *Syn*. Aſpernor, repudio, adverſor. V. *Nolo*.

Reor, reris, ratus ſum, reri. dafür halten. *Syn*. Puto, arbitror, cenſeo.

Repagula, orum, n. Riegel. *Syn*. Vectes, quibus januæ clauduntur. *Uſus*. Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere.

Repandus, a, um. krum gebogen. *Syn*. Incurvus, reflexus.

Reparatio, onis, f. * Erneuerung, Wiederverbeſſerung. *Uſus*. Regni reparatio.

Reparo, as, avi, atum, are. ausbeſſern, erneuern. *Syn*. Recupero, iterum acquiro. V. *Renovo*.

Repaſtinatio, onis, f. Wiederumgrabung. *Syn*. Secunda occatio.

Repedo, as, avi, atum, are. zurück gehen. *Uſus*. Domum cum laude repedandum.

Repello, is, puli, pulſum, ere. abtreiben, zurück treiben. *Syn*. Pello, rejicio, ſubmoveo, impetum retundo; reprimo.)(*Impello*. *Uſus*. Vim vi repellere; à ſe dolorem repellere. Homines à foro, templo repellere. Hoſtem rejicere ac repellere. Vim hoſtium reprimere ac repellere. V. *Pello*, *Arceo*.

Rependo, is, di, ſum, ere. erſtatten. *Syn*. Reddo, repono, vicem reddo. *Uſus*. Pro Gracchi capite aurum repenſum. V. *Compenſo*.

Repens, tis, g. o. kriechend, jähling. *Syn*. Repentinus.

Repentè, plötzlich, jähling. *Syn*. Derepentè, ſtatim, ſubitò, repentinò, ex tempore, extemplo. *Phraſ*. *Repentè iratus fui*, ich bin jäh zornig worden. Repentè exarſi; repens me ira inceſſit; præſente iracundia exarſi; è veſtigio, repentinò, de improviſo ira ſuccenſus ſum; veſtigio temporis, nec opinata, & minimè proviſa ira me invaſit. V. *Subitò*. *Uſus*. Repentè, amicitiam præcidere. Repentè, præter ſpem agmen in conſpectum venit.

Repentinò, plötzlich. *Syn*. Repentè. *Uſus*. Repentinò moritur.

Repentinus, a, um. unverſehens, plötzlich. *Syn*. Improviſus, inſperatus, inexpectatus, repens, inopinatus. *Uſus*. Omnia repentina, & nec opinata graviora. Magna ex nec opinato lætitia extitit repentè. V. *Repentè*.

Repercutio, is, cuſſi, cuſſum, ere. * wieder zurück ſchlagen. *Uſus*. Valles clamoribus repercuſſæ.

Reperio, is, peri, pertum, ire. finden, antreffen. *Syn*. Invenio. *Adv*. Difficillimè, nuſquam, peræegrè, rectè, uſquam. *Uſus*. Exitum rei, finémque reperiemus. Ineunda eſt ratio, & via reperienda. Si quæras, reperies. V. *Invenio*.

Repetitio, onis, f. Wiederholung. *Uſus*. Ejuſdem verbi crebra repetitio. *Epi*. Crebra.

Repeto, is, ivi, itum, ere. wieder fordern, wiederholen. *Syn*. Exigo, peto, repoſco: reſumo, retracto. *Adv*. Altè & à capite. ampliùs, inde usque, longè, rectè. *Phraſ*. 1. *Res ab initio eſt repetenda*, man muß die Sache von den erſten Urſprung her nachforſchen. Altius rei initium petendum; ab ultima antiquitate; altè & à capite; à fonte repetenda, arceſſenda eſt; ab origine, cauſiſque primis res exponenda, repetenda eſt. 2. *Humaniores litteras repetam*, ich werde die untere Schulen wiederholen. Humaniorum litterarum ſtudia ex intervallo recolam; ad politiores litteras reguſtandas me referam, retractabo artes, quas ab ineunte ætate condidici; in gratiam cum bonis Muſis ex intervallo redibo; ſecundis curis bonas artes perpoliam; intermiſſa tantiſper litterarum ſtudia revocabo; me ad priſtinas artes revocabo; Latinitatis autores ad manus revocabo. 3. *Semper idem repetit*, er wiederholet allezeit das vorige. Aures identidem iisdem vocibus obtundit; eandem cramben recoquit;

quit; eandem cantilenam iterat, canit, insusurrat; eâdem chordâ oberrat; eandem tundit incudem; semper eodem revolvitur. *Usus.* 1. Jus suum, promissa; officii præmium & fructum; res ablatas ab aliquo repetere. 2. *Renovo, revoco,* erneuern, hervor ziehen. Repetere memoriam superiorum temporum. Rem altè, à capite repetere. Sententiæ suæ pravitatem ab ipsa natura repetit. Repetere præcepta. V. *Iterum,*

Repetundarum, Anklage wegen Verschwendung gemeiner Gelder. *Usus.* Lege pecuniarum repetundarum teneri, damnari.

Repleo, es, evi, etum, ēre. erfüllen. *Syn.* Impleo, refercio.

Replicatio, onis, f. das Umkehren. *Syn.* Conversio. *Usus.* Replicatio mundi.

Replico, as, cui, citum, are. zurück gedenken, zurück blättern. *Syn.* Repeto. *Usus.* Si velis replicare annalium memoriam, invenies.

Repo, repis, repsi, reptum, repere. kriechen, schleichen.

Repono, is, posui, positum, ponere. wieder hinlegen. *Syn.* Colloco. *Usus.* 1. In aliquo, in alicujus humanitate, opibus spem omnem & salutem reponere. 2. *Annumero, recenseo, adscribo, reputo,* zuzählen. Aliquem in numerum, *vel* numero amicorum, proborum civium; in suis reponere. 3. *Recondo,* verstecken. Fructus, alimenta in hyemem reponere. 4. *Rependo,* vergelten, erstatten. Næ ego tibi reponam, cum veneris. Pro damno quid repones?

Reporto, as, avi, atum, are. zurück tragen, davon tragen. *Syn.* Refero, reduco, reveho; obtineo, consequor. *Usus.* 1. Exercitum à Provincia reportare; laudem & benevolentiam omnium; victoriam de hoste reportavit. 2. *Defero, denuncio,* anbringen, andeuten. Rem reportare ad Judices.

Reposco, poscis, poposci, poscere. wieder fordern, begehren. *Syn.* Repeto. *Usus.* Bona sua reposcere, ac persequi lite & judicio. V. *Peto.*

Repotia, orum, n. Nach-Hochzeit.

Repræsentatio, onis, f. Bezahlung. *Syn.* Solutio pecuniarum.

Repræsento, as, avi, atum, are. darstellen, zeigen; baar erlegen, auszahlen. *Syn.* Præsentem pecuniam persolvo: præsentem alicui gratiam refero: personam gero: aliquid re præsenti exhibeo, præsto. *Phras.* 1. *Repræsentavit in theatro Ducem,* er hat die Stelle eines Feld-Fürsten auf dem Schauplatze vertreten. Personam Ducis in theatro gessit, retulit, sustinuit, repræsentavit; personam Ducis sibi imposuit, induit, suscepit. 2. *Repræsenta tibi in animo veterem Romam,* bilde dir nur das alte Rom ein. Finge te cernere, intueri animo veterem Romam; propone tibi, pone tibi ob oculos, cogitatione depinge veteris Romæ majestatem. Versetur tibi ante oculos, observetur animo Romanæ majestas urbis. Romanam illam majestatem menti tantisper objice. V. *Imaginor.* *Usus.* 1. Reliquam pecuniam, cum dies promissorum advenerit, repræsentabimus. 2. *Refero, exhibeo, speciem exprimo,* vorstellen. Templum illud repræsentabat memoriam consulatus mei. 3. *Restituo, recupero,* wieder herstellen. Ego corpus libenter in cruciatus obtulerim, si repræsentari morte mea libertas civitatis posset. 4. *Antecapio, prævenio,* vorkommen. Non expectanda est temporis medicina, quam ratione repræsentare possumus.

Reprehendo, is, di, sum, ere. mit Worten strafen, schelten. *Syn.* Increpo, arguo, redarguo, accuso; verbis castigo, exagito, insector; aliquem asperius appello, objurgo, in crimen voco. *Adv.* Brevi, gravius, leviter, liberè temeritatem, errorem malè, magnopere, meritò quid in aliquo, prægraviter, planè, rectè, verè, commodè, ita valdè, subtiliter, vehementer, vulgò judicium. *Phras.* 1. *Cato vehementer reprehendit Pompejum,* Cato hat Pompejum heftig gescholten. Graviter invectus est in Pompejum; magna vocis libertate Pompejum perstrinxit; verbis vehementer accepit Pompejum; gravioribus verbis insectatus est; gravioribus verbis exagitavit; Cato Pompeji ambitionem verbis atrocibus castigavit; Cato Pompejum jurgio adortus, vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem; carpebat liberrimè ambitionem Pompeji; increpitabat identidem Pompejum; magistratum plus æquo appetentem; Pompejus non effugit, vitare non potuit vituperationem Catonis. Pompejus non in paucas Catonis reprehensiones incurrit; Pompejus Catonis vituperationem subiit; in magnam vituperationem venit apud Catonem;

nem; Pompeji ambitio in vituperationem cadebat Catonis. Notavit Pompejum Cato persæpe, & gravi objurgatione conscidit; jurgiis laceravit; verbis increpuit; malè verbis accepit. V. *Alloquor, objurgo, vitupero.* *Usus* 1. Gravissimis verbis aliquem reprehendere & exagitare. Difficile est, in quo quis offenderit, alios reprehendere. 2. *Retraho, manu abduco*, bey der Hand zurück ziehen. Revocat virtus, vel potius manu reprehendit. V. *Reprobo.*

Reprehensio, onis, f. Beschceltung, Bestrafung. *Syn.* Vituperatio. *Epi.* Bella, difficilis & lubrica, familiaris, falsa, justa, levior, minima, nobilis. *Usus.* Culpæ reprehensio. Habet ea res justam reprehensionem. In varias reprehensiones incurrere. A reprehensione longè abesse. Caret ejus vita reprehensione. Omnem reprehensionem fugere.

Reprehensor, oris, m. Bestrafer. *Syn.* Exagitator, accusator.

Repressor, oris, m. Abhalter. *Syn.* Vindex.

Reprimo, ĕre. zurück halten. *Syn.* Contineo, comprimo, coërceo. *Adv.* Aliquantulum, valde, paulisper. *Phras. Improbam ejus cupiditatem repressi*, ich habe seiner ungezäumten Begierde einen Zaum eingelegt. Cupiditatem retudi, fregi, & abjeci; perfeci equidem, ut ne posset cupiditati suæ satisfacere, libidini obtemperare, iniquè cogitata perficere, improba consilia ad exitum perficere. Longius cupiditate processisset, nisi ego incurrissem, occurrissem, obviam ivissem, me objecissem, obstitissem, restitissem, impedivissem, impedimento fuissem, impedimenta objecissem. Rapiebat eum cupiditas, ego repressi; efferebat eum libidinis impetus, ego modum statui; indomitam ejus cupiditatem domui; effrenatæ ejus libidini frenos injeci; eum ab effrenata cupiditate refrenavi. V. *Coërceo, cohibeo.* *Usus.* Vim, conatum, audaciam reprimere. Se à supplicio sumendo, ab ira reprimere, & continere.

Reprobo, are. tadeln, mißbilligen. *Syn.* Improbo, rejicio. *Phras. Non video, quid reprobare in vita ejus possim*, ich sehe nicht, was man an ihm tadeln könte. Non video, quæ pars vitæ ejus justam reprehensionem habere; quid incurrere in aliorum reprehensiones possit. Non video, quid vitio illi dare, vertere; quid fraudi tribuere; quid culpæ in eum conferre; qua culpa eum condemnare; quid in eo carpere; quam culpæ notam ei inurere; quo crimine accusare; cujus culpæ insimulare eum possit. Vita ejus longissimè abest à justa reprehensione; reprehensione caret. Non video, quid sequius sit in ejus moribus, quod in justam reprehensionem cadat. V. *Reprehendo.* *Usus.* Reprobare alterius sententiam. V. *Rejicio, dissentio, damno.*

Repromissio, onis, f. Gegen-Verheissung. *Syn.* Restipulatio. *Epi.* Recens.

Repromitto, ĕre. dagegen versprechen. *Syn.* Restipulor, stipulanti promitto, spondeo. *Usus.* In referenda gratia hoc vobis repromitto. V. *Polliceor, promitto.*

Repudiatio, onis, f. Verwerfung, Mißbilligung. *Syn.* Rejectio. *Usus.* Repudiatio supplicum superbiam arguit.

Repudio, are. verwerfen. *Syn.* Nuncium remitto, rejicio. *Adv.* Certè, constanter, contumaciter, fortiter, funditùs, ingratè, impiè, planè, sapienter, superbissimè, valdè. *Usus.* Consilium alicujus, vota, preces repudiare. Conditionem æquissimam repudiavit. V. *Rejicio, abjicio.*

Repuerasco, ĕre. kindisch werden. *Syn.* Ad puerilem ætatem redeo. *Adv.* Incredibiliter. *Usus.* Utinam repuerascerem!

Repugnanter, ungedultig. *Syn.* Invitè.

Repugnantia, æ, f. Gegensatz. *Syn.* Pugna, contentio. *Usus.* Tu tot rerum repugnantiam non vides?

Repugno, are. widerstreben, widerstehen. *Syn.* Adversor, obsisto, reclamo. *Adv.* Acriter, apertissimè, leniter, multùm, planè, valdè, vehementer. *Usus.* Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Age, quod lubet, nemo repugnat. Illud vehementer repugnat, parùmque consentaneum est. V. *Adversor.*

Repulsa, æ, f. abschlägige Antwort. *Syn.* Offensio, repudiatio à magistratu. *Usus.* Repulsam ferre, accipere. Repulsam ferre, & suffragiis præteriri.

Repulsus, ûs, m. das Zurückschlagen. *Usus.* Scopulorum repulsu.

Repungo, ĕre. wieder stechen. *Syn.* Vicissim pungo. *Adv.* Leviter. *Usus.* Possem lacessitus repungere.

Reputo, are. überlegen, bedenken. *Syn.* Cogito, expendo, animo, agito, apud animum meum cogito. *Usus.* 1. Hæc ego assiduè mecum reputo. 2. *Statuo, constituo, decerno; intelligo, perspicio*, bey sich beschliessen. Non est facile reputare, utrum rectè, an perperàm factum sit. Hoc etiam reputo in senecta miserrimum. V. *Cogito.*

Requies, etis, *vel* ei, f. Ruhe. *Syn.* Quies. *Usus.* Animo defatigato otium quærere; & requiem ab occupatione. Parùm habeo requietis. Oblectationem animi, requiémque curarum alicui afferre. Quantum temporis conceditur ad requiem corporis, & animi. V. *Quies.*

Requiesco, ĕre. ruhen, schlafen. *Syn.* Quiesco, conquiesco, acquiesco. *Adv.* Paullulum, diu satis. *Usus.* Curam animi remittere; in sermone alicujus requiescere. Solicitudines amicorum consilio & sermone requiescunt. V. *Quiesco.*

Requiro, ĕre. suchen, fragen. *Syn.* Quæro, postulo, flagito, deposco. *Adv.* Æque nihil, diligenter, magnopere, multum, recte, valde, vehementer, ultra. *Usus.* Hominis in gerendo negotio fidem, & prudentiam requiro. Verum quidem dicis, sed requiram diligentius. Beatus quid requirat, ut beatior sit! V. *Quæro.*

Res, ei, f. ein Ding, Sache. *Usus.* 1. *Negotium*, Geschäfte. Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscepit, naviter procurat, bene agit, gerit, obit. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii, es ist eine Sache, so wohl Zeit brauchet. 2. *Salus rerum*, *conditio*, Beschaffenheit derer Sachen. Rerum cursus, rerum turba, perturbatio, motus, confusio, varietas, gravitas, asperitas, status. *Res perturbatæ*, ein verwirrter Zustand der Sachen. Res turbulentæ, incommodæ, adversæ, dubiæ, periculosæ; deteriores, contractæ, calamitosæ, desperatæ, perditæ, eversæ. Rerum interitus, occasus. *Res salvæ*, ein glücklicher Zustand der Sachen. Res integræ, bonæ, secundæ, florentes, amplissimæ. Ut tum res erant, wie damahl die Sachen beschaffen waren. Pro re ac tempore consilia capere, nach Gestalt der Sachen einen Entschluß machen, Rath einholen. Consilium ex re natum, ein Entschluß, so man aus Gelegenheit der Sache abfasset. 3. *Causa*, Handel. Ad rem accedere. Pertractare ea, quæ rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est; in eum locum; in id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant, processerant. Re inclinata, extracta, procrastinata, dilata, rejecta. 4. *Bona*, *opes*, *utilitas*, Gut, Geld, Nutzen. Res familiaris, domestica, pecuniaria, frumentaria. Rei familiari operam dare. Rem quærere, augere, amplificare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere, in rem suam aliquid convertere. Erit id in rem tuam, *vel* è re tua, zu Nutzen kommen. Res tua hic agitur, es gehet um dein Haab und Guth. Rem suam conficere, diminuere, dissipare, dilabi, sinere; naufragium rei familiaris facere, sein Haab und Guth verschwenden, verliehren. 5. *Imperium*, Regiment. Rerum potiri. 6. *Contentio*, Zank, Streit. Res mihi cum hujusmodi portento fuit. 7. *Occasio*, *opportunitas*, Gelegenheit. Colloquium pro re nata non incommodum. 8. *Factum*, That. Re præstare aliquid. Res, non verba, ad purgandum attulit. Non tam re, quam spe laudatus. Ut res ipsa demonstrat. 9. *Promiscuè*, in verschiedener Bedeutniß. Re vera, in Wahrheit. Nihil ad rem, das gehört nicht zu unserm Vorhaben. Re ipsa de maleficio confitetur, in der Sache selbsten ꝛc. Re, ac ratione; non re, sed opinione; re non verbis. Re omissa tantum nomen tenere.

Resaluto, are. wieder grüssen. *Usus.* Neminem resalutavit.

Resarcio, is, sarsi, sartum, ire. ersetzen, ergänzen. *Syn.* Restituo, reficio. *Usus.* Vestem, damna resarcire. V. *Restituo.*

Rescindo, ĕre. abschneiden. *Syn.* Reseco: dissolvo, infirmo, labefacto. *Usus.* Acta alicujus, leges, pactiones, instituta majorum rescindere. V. *Valeo.*

Rescisco, ĕre. inne werden, dahinter kommen. *Syn.* Intelligo, cognosco. V. *Scio.*

Rescribo, ĕre. zurück schreiben. *Syn.* Litteris respondeo. *Usus.* Non gravabor, epistolæ tuæ rescribere.

Reseco, as, cui, ectum, are. abhauen. *Syn.* Excido, exscindo, exseco. *Usus.* Ad vivum resecare. Libidinem resecare.

Resero, are. eröffnen, wieder aufthun. *Us.* Reserare januam, Italiam hostibus.

Reservo, are. vorbehalten, zurück behalten. *Syn.* Servo, conservo. *Adv.* Imposterùm. *Usus.* Non te urbi, sed carceri reservavi. Ad extremum reservatus. Aliquid sermoni proximo reservare. Vitam ad meliora tempora reservare. V. *Servo*, *differo.*

Reses, idis, g. *o.* * müßig, faul. *Syn.* Otiosus; ab opere, labore vacuus; cessator. *Usus.* Timebant partes residem in urbe plebem. V. *Piger.*

Resideo, ére. zurück bleiben, sich niederlassen: übrig seyn. *Syn.* Consisto, maneo, remaneo, moror: supersum. *Usus.* 1. In villa, in oppido residere. 2. *Perduro*, *permaneo*, *supersum*, verharren, übrig bleiben. Non patiar, eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullæ reliquiæ in eo resident. Si quis in morte sensus

resi-

resîdet. 3. *Insum, vigeo, reluceo*, an einem haften. In eo tota Reipubl. auctoritas resîdet. Tota spes mea in te resîdet. 4. *Hæreo*, in einem stecken. Cujus culpa in te resîdet. Res gestæ, in quibus nulla potest residere inertiæ suspicio.

Resîdo, is, sedi, ere. sich senken, abnehmen. *Usus*. 1. Si montes resîdent. 2. *Sedor, placor*, vergehen, besänftiget werden. Cum iræ, cum timor animo resîdissent. Cum bella pace resedissent, ac deferbuissent. V. *Remitto*.

Resîduus, a, um. übrig. *Syn*. Reliquus. *Usus*. Quid relatum, quid residuum sit. V. *Reliquus*.

Resîgno, are. öffnen, aufbrechen. *Syn*. Aperio, solvo, relino.)(*Obsigno*. *Usus*. Tabulas, litteras resignare. *Resigno officium*, *vulg*. sein Amt aufgeben. *Lat*. Abdico me munere. *Resignatus*, *vulg*. ganz ergeben zu allem. *Lat*. Animo paratus.

Resîlio, is, lui, *vel* lii, ire. zurück springen. *Syn*. Refugio. V. *Refugio*, *abeo*.

Resîpisco, is, sipui, ere. sich bessern, klüger werden. *Syn*. Ad sanitatem, ad me redeo, me colligo, erroris me pœnitet. *Phras*. *Tandem resipuit*, endlich hat er sich gebessert. Tandem ad bonam, meliorem frugem se recepit; ad frugem rediit; ad sanitatem reversus est; ad officium rediit; ad mores, & ingenium, quod a natura habuit, mite & tractabile, se recepit; tandem se collegit. V. *Convertor*, *conversio*, *frugi*.

Resîsto, is, stiti, stitum, sistere. widerstreben. *Syn*. Repugno, obsisto. *Adv*. Acriter, acutius, acerrime, aperte, fortiter, impudenter, necessario, studiosius, vehementer. *Phras*. 1. *Resistam hominis audaciæ*, ich werde mich dieses Menschen Kühnheit widersetzen. Obsistam pro viribus; omni non contentione modò, sed dimicatione repugnabo; objiciam me, quoad possum, & ejus conatus refutabo; sceleri ac audaciæ me opponam; luctabor cum homine improbo; vel inermis contra armatum resistam; improbis ejus consiliis occurram; audaciam frangam & debilitabo. Siquod in me telum contorserit, legum & judiciorum arma arripiam; lateris mei oppositû obnitar; ibo in hominem; obluctantem contundam, ferociam exultantis frangam. 2. *Miles irruenti hosti diu restitit*, die Soldaten haben dem Feinde lange Widerstand gethan. Fortiter excepit impetum hostium; rem Rom. iniquô locô, animô atque audaciâ diu sustinuit; itum egregiè obviam hostium ferocitati; hostium impetum tardavit: miles non consistere modo adversùs hostem ausus, sed reprimere etiam, & in castra rejicere. V. *Obsisto*, *adversor*, *obsto*, *arceo*. *Usus*. 1. Libidini alicujus, dolori, hostibus resistere. 2. *Persisto*, *insisto*, darauf bleiben, verharren. Sed ego in hoc resisto. Nihil est, ubi resistamus a lapsu.

Resolvo, is, vi, utum, ere. auflösen. *Syn*. Dissolvo; persolvo, numero. *Usus*. Senatus quæ est pollicitus, summô studiô resolvet, bezahlen.

Resono, as, ui, are. wiederschallen. *Syn*. Persono, percrepo. *Adverb*. Urbaniùs. *Usus*. 1. In hac vocum concordia dulce quiddam, & amicum resonat. 2 *Respondeo*, zusammen treffen. Gloria virtuti resonat, tanquam imago.

Respecto, as, avi, atum, are. stets zurück schauen. *Syn*. Respicio. *Usus*. Hæc ita prætereamus, ut tamen intuentes, & respectantes relinquamus.

Respectus, ûs, m. das Zurücksehen. *Syn*. Aspectus aversus. *Epi*. Mirabilis. *Usus*. 1. Meus animus in acie est, ne respectum ullum quærit. 2. *Ratio*, Ansehen. Sine respectu majestatis, ohne Ansehen der höchsten Gewalt. V. *Ratio*, *curo*.

Respergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn*. Aspergo, profundo, conspergo. *Usus*. Cum Prætoris oculos prædonum remi respergerent.

Respersio, onis, f. Besprengung. *Usus*. Sumtuosa respersio.

Respicio, is, exi, ectum, ere. zurück sehen. *Syn*. Retrò ad aliquem converto; oculos ad aliquem refero, retorqueo; aspectum refero in aliquid; oculis recedentem sequor. *Adverb*. Jucundiùs, longè, meliùs, morosè. *Usus*. 1. E tenebris lucem aliquam respicere. Respexit, & simul ad Consulem aspexit. Antiquam societatem respexit. Præteriti temporis memoriam cogitatione respicere. 2. *Rationem habeo*, *curo*, acht haben auf etwas. Respicite salutem, Reipublicæ commoda. 3. *Adjuvo*, helfen. Nisi quis DEUS nos respiciat.

Respiratio, onis, f. die Athemholung, das Athmen. *Syn*. Interspiratio, interpunctio. *Usus*. 1. Alios intervalla, moræ, respirationes delectant. 2. *Exhalatio*, Dunst. Aër oritur ex respiratione aqua-

aquarum. 3. *Spirandi actus*, das Athmen. Sine respiratione animal intermoritur. V. *Respiro.*

Respiro, as, avi, atum, are. Athem holen, verschnauffen. *Syn.* Spiro, spiritum duco; anhelo; animam reddo, quæ ducta est spiritû: recreor, quiesco. *Adv.* Liberè, paullùm. *Phras. Nunc ægre, nunc liberiùs respiro*, bald kan ich hart, bald leichter Athem holen. Spiritus nunc ægrè, nunc liberiùs meat; nunc arctè meat interclusus spiritus, nunc commodiùs ducitur; difficultas spirandi nunc fauces strangulat, nunc relaxat. Nunc difficiliùs, nunc commodiùs spiritus redditur. Noxius humor nunc spiritum intercludit, nunc reciprocare animam sinit. Noxius humor nunc animam comprimit, nunc laxat. Tametsi anhelitum nonnunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpiùs elidit. Vix æquabilem tantisper spiritum traho, cum interclusio animæ, & solitæ spiritus angustiæ mox sequuntur. *Usus.* 1. Pulmones ductam animam respirant, & reddunt. 2. *Recreor, quiesco, animum recipio*, sich erholen, erquicken. Erigere animum, paullulùm à metu respirare. Respirabo, si te videro, & in his miseriis requiescam. 3. *Cesso, intermitto*, aufhören. Oppugnatio ne punctum quidem temporis respiravit. V. *Recreor, instauro, colligo.*

Resplendeo, es, ui, ére. helle scheinen. *Syn.* Refulgeo.

Respondeo, es, di, sum, ére. antworten. *Syn.* Responsum do, refero, responsum reddo, rescribo.)(*Interrogo. Adv.* Absurdè, acutè, æqualiter, amicè, argutè, asperè, audacter, benè, benignè, commodissimè, consideratè, constanter, copiosè, cumulatè, demissè, dolenter, dilucidè, falsò, flebiliter, ferociter, graviter, honestè, honorificè, humanè, impudenter, inhumanè, inscitè, lentè, liberaliter, litteratè, luculenter, malè, memoriter, perbenignè, probè, rectè, separatim, suppliciter, tristiùs, vehememter, venustissimè, verissimè, confusè. *Phras. Respondit ad hæc alter*, hierauf antwortete der andere. Excepit sermonem alter; subjecit alter; ad hæc responsum dedit, reddidit alter; ad ea alter paucis; ad ea placidè alter & benignè verba fecit; unum, non ampliùs verbum retulit, reddidit. Responsi ratio hæc erat; reposuit alter ad hæc. V. *Responsum. Usus.* 1. Ad interrogata responde, extra ea, cave, vocem mittas. Asperè verbis, vultúque respondit. 2. *Convenio, congruo*, übereinkommen. Extrema primis; virtus tua hominum opinioni; majorum laudibus respondent. Optatis meis fortuna respondit; inter eos mutuò officiis respondetur.

Responsio, onis, f. Antwort. *Syn.* Responsum. *Epi.* Brevis, inimica. *Usus.* Indigna responsione quæstio.

Responsum, i, n. Antwort. *Syn.* Responsio. *Epi.* Liberale, præclarum, homine docto dignum. *Usus.* Responsum dare, reddere, edere, Antwort geben. Responsum auferre, Antwort bekommen. Responsa Juris consultorum.

Respublica, æ, f. das gemeine Wesen. *Syn.* Res communis, publici consilii societas. *Epi.* Ægrota, afflicta, perdita, aliena, amantissima, clara, conjunctissima, florens, fortunata, germana, grata, imbecilla, infirma, ingrata, labens, libera, misera, municipalis, perturbata, perdita, privata, quieta, sana, salva, summa, tenuis, tota, tranquilla, turbulenta, vetus, universa. *Phras.* 1. *Rempublicam condere*, ein gemeines Wesen aufrichten. Rempublicam constituere, ædificare, serere; Reipublicæ fundamenta jacere, ponere; statum civitatis jure & legibus, & moribus de integro condere. 2. *Ad Rempublicam gerendam serò accessit*, er ist spat zur Regierung des gemeinen Wesens kommen. Serò ad Rempubl. se contulit; Rempubl. capessivit, accepit, attigit; gerere, tractare, administrare cœpit. 3. *Rempublicam strenuè administrat*, er regieret das gemeine Wesen stattlich. Rempubl. pulcherrimè gerit; legibus optimis temperat, sustinet, gubernat. Totus in Rempublicam incumbit, ejusque formam pulcherrimam effingit. 4. *Magna ars est, Rempublicam rectè gerere*, es ist eine grosse Kunst, dem gemeinen Wesen wohl wissen vorzustehen. Ad gubernacula Reipubl. sedére; custodem, gubernatorémque Reipublicæ agere; clavum Imperii tenére: res communem utilitatem continentes administrare; gubernacula Reipublicæ tractare. V. *Rego, Regno, Impero.* 5. *Pœnas dabunt, qui adversùs Rempublicam insurgunt*, die, so sich wider das gemeine Wesen aufmachen, werden nicht ungestraft bleiben. Qui Rempublicam oppugnant, vexant, perturbant, labefactant, violant; qui Rempublicam convellere, opprimere, delére, vastare nituntur; qui arma contra Rempubl. ferunt; qui pestem patriæ moliuntur. V. Op-

Oppugno. 6. *Respublica ruinæ est proxima*, das gemeine Wesen scheinet zu Grunde zu gehen. Respublica inclinata præcipitat in exitium; haud longè abest ab exitio, interitu; labat Respublica, & perditis jam propè rebus, omnia ad exitium præcipitia sunt, omnia ad perniciem profligata atque perdita videntur. 7. *Rempublicam conserva*, erhalte das gemeine Wesen. Rempubl. consiliis tuis excita, erige, fulci, contine, serva, restitue; ac si fieri possit, ut exurgat, ac reviviscat, effice, atque elabora. *Usus.* Conversiones Rerumpublicarum naturales esse, è Philosophia didisceram.

Respuo, is, ui, ere. verwerfen, verachten. *Syn.* Repudio, aspernor. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Respuere aliquid, ac pro nihilo putare. Respuere consolationem omnem ac consilium. V. *Nolo, Recuso, Invitus.*

Restinctio, onis, f. Löschung. *Syn.* Sedatio. *Usus.* Extinctio sitis.

Restinguo. is, xi, inctum, ere. auslöschen. *Syn.* Sedo, comprimo.)(*Inflammo. Usus.* Ardorem restinguere. Eloquentia cupiditates restinguit. Ignem, sitim restinguere. V. *Comprimo, coërceo.*

Restipulatio, onis, f. Gegen-Versprechung. *Syn.* Repromissio.

Restipulor, aris, atus sum, ari. dargegen verheissen. *Syn.* Repromitto. *Adv.* Diligenter, porrò.

Restis, is, f. * Seil, Strick. *Syn.* Funis.

Restituo, is, ui, utum, ere. wieder ersetzen, wieder einsetzen. *Syn.* Instauro, corrigo, repræsento. *Adv.* Æquè, dissolutè, honorifice, perniciosè, planè, turpiter, in integrum. *Usus.* 1. Pretium, veterem potestatem Reipublicæ restituere. Pecuniam, libertatem restituere, ac repræsentare. Restituere, ac corrigere depravata. 2. Repono, wieder einsetzen. Aliquem in integrum, in antiquum gloriæ & honoris locum, in veterem possessionem, gratiámque restituere. Vix sibi è gravi calamitate restitui cœperat. Quem auctoritate, studiô, sententiis vestris restituistis, nunc manibus quoque vestris in suis sedibus collocate. 3. *Veniam do*, Schuld, Strafe nachlassen. Condemnatum clementer restituit.

Restitutio, onis, f. Erstattung, Ersetzung. *Usus.* Restitutio damnatorum.

Restitutor, oris, m. Wiederbringer. *Usus.* Lentulus salutis nostræ restitutor.

Resto, as, stiti, stitum, are. übrig seyn. *Syn.* Maneo, remaneo, resideo. *Adv.* Omninò. *Usus* 1. Romæ restiti paullisper, dum cœpta perficerem. 2. *Relinquor, supersum, superat, reliquum est, residuum est*, übrig. Nihil ei præter hortos restat. Hæc reliqua pars est, hic restat actus. Unicus mihi amicus restat. V. *Reliquus.*

Restrictè, streng, genau. *Syn.* Angustè, strictè. *Usus.* Cur id tam restrictè, parcéque faciat, ignoro.

Restrictus, a, um. geitzig, karg. *Syn.* Tenax, parcus, avarus. *Usus.* Naturâ ad largiendum restrictior.

Resupinus, a, um. rücklings. *Syn.* Supinus.

Resurgo, is, surrexi, ere. * wieder aufstehen. *Usus*, Resurgunt res Romanæ contra spem. V. *Pascha, Christus.*

Retardatio, onis, f. Hinderniß, Einhalt. *Syn.* Mora, impedimentum.

Retardo, as, avi, atum, are. verhindern, Einhalt thun. *Syn.* Moror, moram affero, moram facio, moram & impedimentum infero. *Usus.* Celeritatem alicujus, hostium animos, & impetum retardare, comprimere, frangere. Ne animum tuum à scribendo defatigatio ulla retardet. V. *Differo, moror, mora, impedio.*

Rete, is, n. Netz, Fischer-Netz, Jäger-Garn. *Syn.* Plaga, laqueus.

Retego, is, texi, tectum, ere. entdecken. *Syn.* Aperio, evolvo. V. *Aperio.*

Retentio, onis, f. Hinterhaltung. *Usus.* Assensionis retentio.

Retexo, is, xui, textum, ere. auflösen. *Syn.* Dissolvo. *Usus.* Dialectica quasi Penelopes telam retexens. Num, quod adolescens præstiti, commutem, & velut me ipse retexam? Retexo orationem meam, ich widerruffe das, was ich geredet habe. *Palinodiam cano.*

Reticentia, æ, f. Verschwiegenheit. *Syn.* Taciturnitas.

Reticeo, es, ui, ére. verschweigen. *Syn.* Taceo, conticeo, obmutesco. *Adv.* Astutè prorsus, nullô modô. *Usus.* Silentiô utor, taci-

taciturn relinquo, silentiò prætereo, silentio involvo, abstineo me ab hujus rei sermone. V. *Taceo*, *Sileo*.

Reticulum, i, n. ein Netzlein.

Retineo, es, ui, tentum, ére. behalten. *Syn.* Detineo, cursum inhibeo; teneo.)(*Dimitto*. *Adv.* Diligenter, diutiùs, in perpetuum, mediocriter, meliùs, vehementer, vix. *Usus.* 1. Sui juris retinendi quisque cupidus. Retine hominem, ni profectus est. 2. *Conservo*, behalten. Retinent tamen caritatem in pastores. 3. *Delecto*, ergötzen. Ipse historiæ ordo nos retinet. V. *Detineo*, *moror*.

Retorqueo, es, torsi, tortum, ére. zurück treiben, zurück wenden. *Syn.* Reflecto. *Usus.* Retorquet oculos in hanc urbem,

Retractatio, onis, f. Widerruffung. *Syn.* Revocatio, recognitio. *Usus.* Conficies igitur, idque sine dubitatione ulla, & retractatione. Sine retractatione ulla dicere liberè audeo. V. *Palinodia*.

Retracto, as, avi, atum, are. widerruffen, wieder abhandeln. *Syn.* Revoco. *Usus.* Locus ille à me retractabitur. Retractando dolorem vulnerum augemus. V. *Revoco*.

Retraho, is, xi, ctum, ere. zurück ziehen. *Syn.* Abstraho: revoco. *Adv.* Non sanè, facilè proficiscentem. *Usus.* Retrahere aliquem à cœpto. A turpi consilio, à scelere retrahere aliquem & revocare.

Retrecto, as, avi, atum, are. weigern. *Syn.* Detrecto. *Usus.* Sive retrectabis, sive properabis, pereundum est.

Retribuo, is, ui, utum, ere. zurück geben. *Syn.* Rependeo, refero. *Usus.* Retribue, quod debes. V. *Reddo*.

Retrò, rückwärts. *Syn.* A tergo, post tergum, ab tergo, post. *Phras.* *Hostis retrò cessit*, der Feind ist zurück gewichen. Hostis pedem retulit; se recepit; receptu sibi consuluit; retrò abiit. *Usus.* Tam longè retrò respicere non possum. Quid retrò, & à tergo fieret, ne laboret.

Retrorsùm, hinter sich. *Usus.* Retrorsùm, vicissim ex æthere aër oritur.

Retrudo, is, si, sum, ere. zurück stossen. *Us.* Deorum simulacra retrusa.

Retundo, is, tudi, tusum, ere. stumpf machen. *Syn.* Obtundo. *Adv.* Bellè. *Usus.* Sermones, improbitatem alicujus, districtos in Rempublicam gladios retundere V. *Repello*.

Reveho, is, xi, ctum, ere. zurück führen. *Usus.* Sed paulò longiùs ad superiorem ætatem revecti sumus.

Revelatio, onis, f. himmlische Offenbarung. *Syn.* Divinus admonitus. *Phras.* *Ita per revelationem intellexit*, dieses hat er durch göttliche Offenbarung verstanden. Divino admonitû; cœlesti admonitû; Deo aperiente; divinitùs cognovit; ista Deo patefaciente, manifestante cognovit; ejus rei notitiam è cœlo hausit, accepit.

Revello, is, revelli, vulsum, ere. abreissen, umreissen. *Usus.* De corpore saucii tela revellere. Claustra, januam revellere. Superiores injurias revellimus. Crucem, quæ ad portam fixa erat, revellistis.

Revenio, is, ni, ventum, ire. zurück komen. *Syn.* Redeo. *Usus.* Cùm domum revenero. V. *Redeo*.

Revera, fürwahr, allerdings. *Syn.* Reipsâ, reapse. *Usus.* Cujus igitur hoc crimen est, reverâ nullius. V. *Certe*.

Reverentia, æ, f. Ehrerbiethung, Ehrerweisung. *Syn.* Honor, observantia. *Phras.* 1. *Reverentiam parentibus liberi debent*, die Kinder sind schuldig, ihren Aeltern alle Ehrerbiethung zu erweisen. Par est, ut liberi parentum auctoritatem vereantur, judicium sequantur; cavendum, ne parentum reverentia liberorum animis, excedat unquam; æquum est, ut liberi parentibus præcipuum honorem habeant; præcipuâ observantiâ colant; reverentiam adversùs parentes adhibeant; omni cultû, ac veneratione prosequantur; ùt aspectabiles quosdam Deos observent, & vereantur; secundùm Deorum immortalium Numen primo in honore ac charitate habeant; ut parentum quâdam verecundiâ ducantur; pudore regantur; parentum quandam verecundiam habeant; præcipuam parentum rationem habeant. V. *Honor*. 2. *Nullam erga majores reverentiam habet*, *vulg. irreverens est*, er ist gar unerbiethig. Omne excessit animo majorum reverentia; nullâ majorum verecundiâ ducitur; majoribus nullâ se verecundiâ obstrictum reputat; inofficiosus, illiberalis erga majores est; nulla illi majorum reverentia, verecundia nulla. Majorum nec auctoritatem veretur, nec vim pertimescit; nulla illum majorum verecundia à vitæ licentia arcet. V. *Revereor*. *Usus.* Adhibenda est

quæ-

quædam adversùs homines reverentia. V. *Revereor.*

Revereor, vereris, veritus sum, eri. Ehre erweisen, Ehrfurcht tragen. *Syn.* Vereor, colo, observo, cultû quodam & honore dignor. *Phras. Quos maximè debuit, eos minimè reveritus est*, er hat denen, so er am meisten sollte, gar keine Ehrerbietigkeit erwiesen. Quorum maximè debuit, eorum nullam rationem duxit; quibus præcipuum debuit, illis nullum honorem habuit. Quorum judicium sequi, voluntati parére, auctoritatem vereri debuit, eos nullo loco habuit, nullo honore, cultúque dignatus est; illis minimum tribuit; honorem nullum detulit; eos observantia nulla prosecutus est; iis studium, observantiámque nullam præstitit, exhibuit. *Usus.* Observantia est, per quam ætate, aut honore antecedentes reveremur, & colimus. V. *Honor, Reverentia, Observantia.*

Reversio, onis, f. Zurückkunft. *Syn.* Reditus,)(*Profectio.* *Usus.* Reversio, & motus febrium. De reditu, vel potiùs reversione mea lætantur.

Revertor, eris, versus sum, verti. zurück kehren, wieder kommen. *Syn.* Reverto, revenio, redeo, refero me, remigro. *Adv.* Acriter, crebrò, retrò. *Usus.* Ad propositum revertor. Sed ad jus publicum revertor. Domum reverti. Ad superiorem consuetudinem revertit. V. *Redeo.*

Revincio, is, vinxi, vinctum, íre. rückwärts binden. *Us.* Revinctis post terga manibus.

Revinco, is, vici, victum, ere. überweisen. *Syn.* Convinco. *Phras. Manifestè eum revici*, ich habe ihn augenscheinlich überwiesen. Manifestis indiciis hominem tenui; jugulavi testibus, & elinguem reddidi. V. *Convinco.* *Usus.* Nunquam is argumentis revinci se patietur.

Reviresco, is, virui, ere. wieder grünen, oder ausschlagen. *Syn.* Fruticor, renovor, refloresco, reviviſco. *Usus.* Reipublicæ rationes Senatorum operâ revirescunt.

Reviso, is, si, sum, ere. besuchen, wieder heimsuchen. *Syn.* Iterùm viso, inviso. *Usus.* Cùm poteris, nos revises.

Revivisco, is, vixi, ere. wieder lebendig werden. *Syn.* In vitam redeo, renascor; respiro, recreor ex metu, è fluctibus emergo. *Adv.* Necessariò. *Usus.* Ut tua causa toties jugulata faciliùs reviviscat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit.

Revocatio, onis, f. Widerruff. *Epi.* Contraria, brumalis, solstitialis. *Usus.* Receptui signum, aut revocationem a bello nondum audivimus.

Revoco, as, avi, atum, are. zurück ruffen, widerruffen. *Syn.* Removeo, avoco, abstraho.)(*Voco.* *Adv.* Acrius, arroganter, identidem. *Usus.* 1. Revocare mentem à sensibus. Aliquem à scelere, ab incepto, ab instituto cursu, à cupiditate & furore revocare. 2. *Refero*, auf etwas ziehen. Revocare omnia ad scientiam, ad veritatem. 3. *Repetò, instauro*, wiederum von sich nehmen, ergänzen. Studia longo intervallo intermissa revocare. Vires amissas revocare. Revocare se ad pristinam industriam. 4. *Promiscuè*, auf verschiedene Weise. Aliquid in dubium, in memoriam, in animum revocare. Cùm fortuna ex adverso in meliorem statum revocatur. Ad incertum revocabantur possessiones omnium.

Revolo, as, avi, atum, are. zurück fliegen. *Syn.* Retro volo.

Revolvo, is, volvi, volutum, ere. umwälzen. *Syn.* Rapio, reduco. *Adv.* Necessariò. *Usus.* Identidem eodem revolvor. Imprudens eo, quo minimè vult, revolvitur. V. *Iterum.*

Rèus, i, m. Beklagter, Schuldiger. *Syn.* Is, qui causam dicit; qui lege aliquâ tenetur; qui aliquâ culpâ erroris tenetur humani; qui arguitur; de cujus re disceptatur; qui de capite, civitate, fortunis dimicat; is unde petitur; sons, nocens. *Epi.* Afflictus, humilis, improbus, innocens, invidiosus, locuples, mœstus, nobilis, nocens, perditus, turpis. *Phras. Certè reus est*, er ist gewiß schuldig an einer Sache. Culpâ tenetur; in culpa est; est quædam in illo culpa; culpa nonnulla in eo hæret, residet; culpa ejus facinoris in illo consistit; incurrisse in id crimen hominem, dubitat nemo: in ea noxa fuisse hominem, pro comperto est; versari in ea culpa; eô facinore contaminatum esse; in reos referendum nemo dubitat; haud expertem criminis; culpa non vacare, certum habeo. Crimen non quisquam certius subiit; culpam sine dubitatione sustinet. *Usus.* Aliquem capitalis rei, de furto reum facere, agere, peragere, Inter reos referre. Crimini se reum pro aliquo supponere. Sontibus, reis opitulari.

Rex, gis, m. König. *Syn.* Princeps, Dominus. *Epi.* Afflictus, alienus, clarissimus, doctissimus, generosus, ignobilis, impius, impudens, nobilis, opulentus, potentissimus, præstans. *Phras. Rex erit*, er wird König werden. Regis fortuna

 tuna

tura in eum transitura est. Rector terrarum earum erit; summam imperii obtinebit; civium omnium Dominus erit; regiis insignibus conspicuus erit; regalem potestatem habebit; regali potestate præ ditus erit; regno præficietur; summæ imperii præerit; summâ imperii potietur. V. *Impero*, *Regno*. *Usus*. Reges orbis terrarum Domini.

Rheda, æ, f. eine Kutsche. *Syn*. Essedum, vehiculum. *Usus*. Rheda vehor; in rheda sedere. Cum duobus essedis & rheda sedere. Cum duobus essedis & rheda equis juncta.

Rhedarius, ii, m. Kutscher. *Usus*. Rhedarius Milonis occisus est.

Rhetor, oris, m. ein Redner, Wohlredner. *Syn*. Orator, dicendi artifex, Rhetoricæ disciplinæ doctor, qui dicendi præcepta tradit. *Epi*. Antiquissimus, doctissimus, eloquens, magnus, nobilis. *Usus*. Vis & artificium Rhetoris. V. *Orator*.

Rhetorica, æ, f. Rede-Kunst. *Syn*. Ars Rhetorica, Rhetorum ars, disciplina dicendi; vis oratoria. Oratoris facultas, ratio dicendi, copia dicendi. *Epi*. Forensis, paullo hebetior, similis palmæ. *Usus*. Scripsit artem Rhetoricam Cleanthes. Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem Zeno voluit.

Rhetoricè, wohlrednerisch. *Syn*. Rhetorum more, copiosè, ornatè, splendidè. *Usus*. Rhetoricè, mavis, an Dialecticè disputem.

Rhetoricus, a, um. wohlrednerisch. *Usus*. Exercitationes, libri, artes rhetoricæ.

Rhytmici, orum, m. gewisse Dichter. *Syn*, Poëtæ Lyrici, Musici numerorum, qui Græcis rhytmi studiosiores.

Ricinium, ii, n. weibliches Trauer-Kleid. *Vestimenti genus*.

Rictus, ûs, m. der Rachen. *Syn*. Os minax, & hians.

Rideo, es, risi, risum, ére. lachen. *Syn*. Risum edo; derideo, irrideo. *Adv*. Familiariter, doctè, vehementiùs, valdè. *Phras*. 1. *Omnes ad hæc risere*, alle haben darzu gelacht. Maximus ad hæc omnium risus est consecutus; nemo tenebat risum; risus omnibus obortus est; cachinnos sustulêre omnes; risu penè corruêre; risu propè emortui sunt; risu excepêre ista plerique; in risum effusi omnes. 2. *Nos inter ea ridemur*, unterdessen lacht man uns aus. Interea fabula sumus; in ora hominum pro ludibrio abimus; deridiculo habemur. V. *Irrideo*. *Usus*. Risi imprudentiam hominis. Risi nivem atram, téque hilari esse animô, & promptô ad jocandum gaudeo.

Ridiculè, lächerlich. *Syn*. Facetè, perridiculè, jocò. *Us*. Quidam ridiculè insanus.

Ridiculum, i, n. ein Spaß, lächerlicher Scherz. *Syn*. Jocus, facetiæ, digna res, quæ omnium irrisione ludâtur. *Epi*. Civile, frequens, impatiens, lentum, subobscœnum. *Usus*. Vitabit ridicula quæsita, nec ex tempore ficta, sed domo allata, quæ plerumque sunt frigida.

Ridiculus, a, um. lächerlich, poßierlich, scherzhaft. *Syn*. Jocularis. *Epi*. Petulans. *Usus*. Facie magis, quam facetiis ridiculus. Homo perridiculus.

Rigeo, es, ui, ére. erstarren. *Syn*. Conglacio, congelo. *Usus*. Aut frigore rigent, aut calore uruntur. Vestes gelu rigent. V. *Frigus*.

Rigidus, a, um. erstarret, gefroren: rauh, hart. *Syn*. Durus, severus, austerus, ferreus, prætractus, acerbè severus. *Usus*. Aves rigidis cruribus, procero rostro. V. *Severus*.

Rigo, as, avi, atum, are. wässern, befeuchten. *R*. à βρέχω. *Syn*. Respergo, irrigo, aquarum inductione terræ fœcunditatem do. *Usus*. Isti cum se fontes esse dicant, & omnia rigare debeant ingenia. Nilus Ægyptum rigat.

Rima, æ, f. Riß, Ritze, Spalt. *R*. à ῥῦγμα. *Syn*. Hiatus. *Phras*. *Paries rimas agit*, die Mauer hat eine Ritze. Vitium facit; labem ducit. V. *Hiatus*. *Usus*. Ne inserciat verba Orator, tanquam rimas expleat.

Rimor, aris, atus sum, ari. nachgrübeln. *Syn*. Scrutor, inquiro. V. *Indago*, *meditor*.

Ringor, eris, ringi. schnauben, unmuthig werden.

Ripa, æ, f. Ufer, Gestad eines Flusses. *R*. à ῥιπή. *Syn*. Littus, ora. *Epi*. Aversa, contraria, viridis, opaca. *Usus*. Fluvium extra ripas redundantem coërcére. In viridi & opaca ripa obambulare. Viridissimi riparum vestitus. Impetus aquæ ripas alluentis.

Risus, ûs, m. Gelächter. *Syn*. Cachinnus. *Epi*. Magnus, maximus, mediocris. *Phras*. 1. *Risum commovit*, er hat ein Gelächter verursachet. Risum excitavit; cachinnum commovit; risum movit omnibus; risum fecit; risum omnibus excussit, elicuit; solutissimum risum movit; in risum convertit. 2.

Ri-

Risum comprimere non potui, ich habe das Lachen nicht verbeissen können. Risum tenére; continére non potui; non potui, quin risum ederem; cachinnum tollerem; obstinatum silentium in risum transferrem: in effusos risus solverer; temperare mihi a risu non poteram. V. *Rideo*. *Usus*. Risum captare, quaerere. Risum edere. Risu corruere, emori.

Ritè, geziemend. *Syn*. Rectè, modo, ac ordine. *Usus*. Nihil ritè, nihil more, institutóque perfecit. V. *Recte*.

Ritus, ûs, m. Gebrauch. *R*. à. ῥητὸς, *constitutus*. *Syn*. Mos, consuetudo rata & firma, praecipuè sacra, institutum vetus. *Epi*. Optimi, patrii. *Usus*. Ex ritu patrio Deos colere. Ritu pecudum vivere. Variis ritibus fana dedicantur. V. *Cerimonia*.

Rivalis, is, m. Mitwerber, Mitbuhler. *Syn*. Æmulus, competitor. V. *Æmulus*.

Rivalitas, atis, f. Eifersucht. *Syn*. Æmulatio. V. *Æmulatio*.

Rivus, i, m. Bach. *Syn*. Rivulus. *Usus*. Rivorum à fonte deductio. Rivulus arcessitus & ductus ab ipso capite.

Rixa, æ, f. Zänkerey, Hader. *R*. à ῥῆξις, *ruptura*. *Syn*. Turba, jurgium, verbosa, & plena jurgii contentio. *Epi*. Nova, magna. *Phras*. *Rixam excitare*, einen Streit = Handel anrichten. Rixam concire, concitare; certamina serere; in disceptationem aliquos trahere. V. *Contentio*, *jurgium*. *Usus*. Nostrae Academiae cum veteri magna rixa est. In quorum rixam siquis incurrerit. V. *Certamen*.

Rixor, aris, atus sum, ari. zanken, hadern. *Syn*. Contendo, jurgor. *Usus*. De amicula rixantur. V. *Contendo*.

Roboro, as, avi, atum, are. stärken befestigen. *Syn*. Corroboro, confirmo. *Usus*. Ut hæc autoritate suâ roboraret. V. *Confirmo*.

Robur, oris, n. Stärke, Eiche. *Syn*. Vis, firmitas, virtus, nervi, firmamentum: quercus, lignum durissimum. *Epi*. Firmissimum, incredibile animi. *Usus*. Quantum in animo cujusvis roboris est & nervorum. Copiarum robur deletum est, der Kern von Leuten ist umkommen. Milo incredibili animi robore septus. Animi invicti magnitudo & robur. V. *Vires*.

Robustus, a, um. stark, Baum=stark. *Syn*. Fortis, valens, nervosus, lacertosus, maximis corporis viribus. *Adv*. Benè. *Phras*. *Robustiorem illo vidi neminem*, ich habe keinen stärkern Menschen gesehen. In quo plus roboris, firmitatis, virium inesset; qui firmior esset à viribus; qui virium firmitate præstaret; qui corporis robore anteiret; qui viribus magis valeret; in quo tam eximia virtus virium; cui tantum roboris & nervorum, cognovi neminem. V. *Fortis*.)(*Confectus*. *Usus*. Robustioris jam impietatis est. Malum inveteratum fit robustius. Audax, & robustus satelles. V. *Firmus*.

Rodo, is, rosi, rosum, rodere. nagen, zernagen. *Syn*. Corrodo, arrodo, exedo. *Usus*. 1. Mures noctem & diem rodentes aliquid. 2. *Carpo*, tadeln. Qui aliquem in convivio rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

Rogatio, onis, f. Bitte, Frage. *Syn*. Rogatus, obtestatio, preces. *Epi*. Consularis, gratiosissima, justa, sceleratissima, similis, tribunitia. *Usus*. 1. Ego Curtium rogatione tuâ diligo. 2. *Lex*, Gesetz. Rogationem ferre, perferre, promulgare. Rogationi intercedere. Rogationem abrogare. 3. *Interrogatio*, Frage. Chrysippus quadam rogatiuncula delectatur.

Rogator, oris. m. der etwas fraget, bittet. *Syn*. Qui rogat, petit, quærit; qui cistas defert colligendis per tribus suffragiis. *Epi*. Justus. *Usus*. Vos rogatores, vos diribitores, vos custodes fuistis tabularum.

Rogatus, ûs, m. Bitte. *Syn*. Rogatio, oratus. *Usus*. Meo rogatû rem impetravit.

Rogo, as, avi, atum, are. bitten, ersuchen, fragen. *Syn*. Oro, precor, quæso, deprecor, obsecro, obtestor: interrogo, ex aliquo quæro. *Adv*. Acriùs, arroganter, auspicatò, blandè, breviter, diligenter, contumaciter, familiariter, etiam atque etiam, iterùm & sæpiùs, magnoperè, modestè, nominatim, penitùs, precariò, propriè, prorsùs tacitè, vehementer. *Phras*. 1. *Rogo te per omnia*, *vulg*. ich bitte dich um alles. Hoc te vehementer rogo, imò obsecro; hoc maximâ obtestatione à te oro; hic ego imploro fidem tuam; hoc te summis precibus obsecro; ad pedes tuos stratus, jacénsque supplico; supinas hic manus tendo, infimísque à te precibus contendo; hic ego te flens obtestor, neque te unquam fatigare precibus desinam; rogo te, quàm studiosè possum; id à te maximoperè pro summa nostra conjunctione peto, quæsóque; id à te precibus etiam atque etiam exposco; valdè hoc & ex animo à te contendo; hoc te infimis oro precibus. Hoc à te ita postulo, ut ma-

majore ſtudio magíſque ex animo petere non poſſim. Hoc ego per hanc te dexteram oro; per tuam te fidem oro, atque obſecro. Hoc à te ita poſtulo, ac contendo, ut nihil magis unquam; tanquam fortunæ meæ omnes in eo ſitæ, poſitæ, repoſitæ, locatæ eſſent; tanquam id ejusmodi eſſet, ut rationes meæ ex eo unicè pendeant; tanquam in eo mihi eſſent omnia. 2. *Concede, quaſo, quod te rogo*, thue mir dieſe Gnade, um die ich dich bitte. Sit, quæſo, precibus meis apud te locus; facilem, oro te, precibus te meis præbe; ne me, rogantem ſuppliciter, à te rejice; ſine me iſtud à te impetrare; da, largire hoc precibus meis. Sine, te exorem, quodque à te ſingulari ſtudio contendo, imperti. 3. *Rogavit illum vehementer*, er hat ihn ſehr gebethen. Precibus cum illo egit quam diligentiſſimis; preces ſuppliciter admovit; magnis ab illo contendit precibus; ad ejus pedes ſupplicem ſe abjecit; in pedes abjectus ſimplicem vocem miſit; paſſis manibus flens imploravit; infimis precibus obſecravit. V. *Oro*. *Uſus*. Hoc beneficium ita te rogo, ut majore ſtudio non poſſim. Sententiam ejus rogavi. Hæc ego de te rogo.

Rogus, i, m. der Scheiter-Hauffen. *Epi.* Ardens, extinctus. *Uſus*. Metellum filium in rogum poſuêre. Bona exiſtimatio nos usque ad rogum comitetur.

Roro, as, avi, atum, are. tröpfeln, thauen. *Uſus*. Rorantia pocula.

Ros, oris, m. Thau. *R. ex* δρόσος. *Uſus*. Nocturnum rorem excipiunt.

Roſa, æ, f. eine Roſe. *Uſus*. Cùm roſam videret, tunc incipere ver antumabat. Sertis redimiri & roſâ.

Roſtratus, a, um. geſchnäbelt. *Uſus*. Navis roſtrata.

Roſtrum, i, n. Schnabel, Rüſſel. *Syn*. Os avium, aut aliorum animalium. *R. à* Rodo, *ut* Raſtrum *à* Rado. *Uſus*. Avis corneô, proceróque roſtrô. Aduncitas roſtrorum. Sus roſtro humi litteram impreſſit. Roſtrum canis. Roſtrum in camelis. Roſtra navium. De Roſtris deſcendere, *ſuggeſtu Oratorum Romæ*.

Rota, æ, f. ein Rad. *Syn*. Orbis. *Epi*. Fervida. *Uſus*. Fortunæ rotam pertimeſcere.

Rotundè, rund, aus, nett. *Syn*. Concinnè, explicatè.

Rotundo, as, avi, atum, are. rund machen. *Syn*. Rotundum facio. *Uſus*. Orbem rotundavit ad volubilitatem.

Rotundus, a, um. Kugel-rund. *Syn*. Globoſus. *Uſus*. Stellarum rotundi ambitus, quarum motus in orbem circumferuntur. Forma urbis rotunda, quod eam flumen penè, ut circinô circumductum, ambiat. Forma rotunda ullam negat eſſe pulchriorem Plato. Rotundus Orator Thucydides. Apta & quaſi rotunda verborum conſtructio.

Rubeo, es, ui, ére. roth ſeyn. *Syn*. Erubeſco, pudet.

Ruber, a, um. roth. *Syn*. Rubens. *Uſus*. Mare rubrum.

Rubens, tis. *g. o.* roth. *Syn*. Ruber.

Rubicundus, a, um. röthlich. *Syn*. Rubore plenus,

Rubiginoſus, a, um. * roſtig, verroſtet. *Syn*. Rubigine plenus.

Rubigo, inis, f. * Roſt. *Syn*. Ærugo.

Rubor, oris, m. Röthe. *Uſus*. Pudorem rubor conſequitur. Fuſus, & candore mixtus rubor. Verborum obſcœnitate vitanda præſtare ingenuitatem, & ruborem ſuum. Rubore ſuffundi.

Rubrica, æ, f. roth Erdreich, Röthel. *Syn*. Terra rubra. *Uſus*. Rubricâ delibutus.

Rubus, i, m. * Brombeer-Staude, Dorn-Buſch.

Ructo, as, avi, atum, are. frölzen, tröpfen. *Syn*. Cruditatem exhalo. *Uſus*. Ructans, & nauſeans. Alicui in os ructare.

Ructus, ûs, m. Schlucken, Krölzer, das Auffſteigen im Hals. *Syn*. Cruditatis exhalatio. *Uſus*. Stoici ajunt, crepitus æquè ac ructus liberos eſſe oportere. Cruditatis ſigna ſunt crebri ructus.

Rudens, tis, m. groß Schiff-Seil. *Syn*. Ancorarius funis, ora. *Uſus*. Rudentis explicatio. Oras, & rudentes ſolvere.

Rudimentum, i, n. die erſte Unterweiſung und Lehre eines Anfängers. *Uſus*. Sunt hæc rudimenta, & incunabula virtutis. Rudimentum aliquod ponere.

Rudis, e. unwiſſend; roh, grob, unbereitet. *Syn*. Imperitus, indoctus, ignarus, inſcius tiro: hebes, tardus, ſtupidus, bardus: agreſtis, impolitus)(

Exer-

Exercitatus Adv. Omninò, planè. *Phraſ. Rudis es adhuc*, du biſt noch unerfahren. Rudis es, ac hoſpes in ea re; novus, planè peregrinus in rebus es; rerum inſciens, ignarus es; in ea re adhuc tiro es; ab uſu rerum imparatus; uſû parùm doctus; in tractandis rebus minimè verſatus es. Uſum rerum nondum habes; ad hanc rem aſſuefactus, conſuefactus non es. Nondum exercitatus in re; uſû non benè firmatus, confirmatus; inexercitatus tantam rem aggrederis. V. *Imperitus. Uſus.* Multitudo imperita & rudis. Rudis in jure civili. Rudis, & ingenii expers. Homo ſine ſenſu, ſine ſapore, elinguis, rudis, tardus. V. *Stupidus, diſcipulus.*

Rudis, is, f. Spitz-Ruthe. *Syn.* Virga, quâ donabantur emeriti gladiatores, & qui vacationem à munere aliquo accipiebant. *Uſus.* Tam bonus gladiator, tam citò rudem accepiſti; rude aliquem donare, frey laſſen. Gladiatores ad rudem compellere.

Rudo, is, ere. ſchreyen wie ein Eſel. *Syn.* Aſinorum vocem mitto.

Ruga, æ, f. Runzel der Haut. *Syn.* Cutis à ſenectute contracta. *Uſus.* Hic rugis nos, & ſupercilio decepit.

Rugoſus, a, um.* runzlich. *Uſus.* Rugoſi ſenes.

Ruina, æ, f. Fall, Verfall, Untergang. *R. à ruendo. Syn.* Caſus, pernicies, peſtis, exitium. *Epi.* Magna, nimia, propria alterius legibus. *Phraſ.* 1. *Fortunarum omnium ruinam paſſus ſum, vulg.* mir iſt alles Haab und Gut zu Grunde gegangen. Mearum omnium fortunarum jacturam feci; fortunarum omnium, rei familiaris naufragium feci; perierunt omnes fortunæ meæ; afflictæ, everſæ, extinctæ, perditæ, profligatæ ſunt res omnes meæ; & induſtriæ & fortunæ fructus omnes perdidi; ex meis priſtinis ornamentis, ac commodis nihil reliquum eſt; actum eſt de fortunis meis; nihil mihi reliqui fortuna fecit; oppreſſæ jacent, everſæ fortunæ omnes, Res meæ eo loco ſunt, ut eas ſervare nec ſalus ipſa poſſit; evertit me omnibus bonis meis fortuna. Everſus ſum fortunis omnibus. Rerum mearum quid jam ſupereſt? Quid mihi reliquum fortuna fecit? 2. *Reſpublica in ruina eſt, vulg.* das gemeine Weſen liegt gantz darnieder. Reſpublica periit, concidit, nulla eſt; formam Reſpubl. amiſit; actum eſt penitùs de Republ. Formam, imaginem, ſimulacrum veteris Reipubl. nullum agnoſces. Communis res ita dilapſa eſt, ut ne ſpes quidem ulla ejus reſtituenda relinquatur. Rempublicam dudùm jam habemus nullam. Depoſita eſt Reipubl. ſalus. Non adverſa tantùm, verùm etiam penitùs everſa Reipubl. fortuna. Tractæ ſunt opes, afflictæ vires, amiſſa dignitas, ſalus ipſa Reipubl. extincta. 3. *Urbes etiam ruina involvet*, ſogar die Städte werden dem Untergange nicht entweichen. Vi fortunæ aliquando perculſæ & proſtratæ jacebunt urbes præſtantiſſimæ. Fortunæ viribus perculſæ concident; præclaras etiam urbes, florentéſque vis fortunæ aliquando perdet, opprimet, affliget, tollet, evertet, extinguet, delebit. *Uſus.* Ruina nobis impendet, inferetur. Ruinâ oppreſſus interiit. Ingentes ruinas edet. Prætermitto ruinas fortunarum mearum. Non fuit hoc judicium, ſed vis, ſed ruina, ac tempeſtas.

Ruinoſus, a, um. baufällig. *Syn.* Quod ruinam minatur, quod vitium facit, rimas agit, labem ducit; caſui, ruinæ proximus, caducus. *Uſus.* Ædes male materiatæ, & ruinoſæ.

Ruminatio, onis, f. das Wiederholen, Wiederkäuen. *Syn.* Recordatio. *Epi.* Quotidiana. *Uſus.* Ruminatio quotidiana.

Romor, oris, m. gemeine Sage, Gerücht, Geſchrey. *R. à* ῥῆμα, *verbum. Syn.* Fama. *Epi.* Bonus, falſus, firmus, inanis, jucundus, magnus, nuncius, ſecundus, raucus, plenus timoris. *Phraſ.* 1. *Rumor eſt quidem, ſed is incertus*, es iſt zwar die gemeine Sage, jedoch nichts gewiſſes. Rumores ſunt ſatis illi quidem conſtantes, ſed ſine auctore. Sermones exaudiuntur, prorſus tamen incerti, inanes, orti ex voluntate. Sermone diſſipantur, ſed quibus haberi certa fides non poſſit. Jactantur hæc ſermonibus incertis & rumore ipsô nunciô. Manat in vulgus rumor, ſed nullô ſatis firmô teſtimoniô; ſermones audiuntur, ſed qui nihil certum ſequantur, qui neque nunciis, neque litteris comprobentur; de quibus incertum, an veritate nitantur; ſed quibus dubia ferè fides; qui fidem tamen non faciunt. 2. *Magnus ubique erat rumor ea de re*, es ware eine groſſe Sage von der Sache. Res ea in ore erat omnium; in ore omnium verſabatur; ſerpebat hic rumor indies latiùs; latiùs opinione diſſeminatus erat; manavit ea fama non ſolùm per Italiam, verùm etiam aſcendit alpes, & obſcurè primum ſerpens, multas provincias occupavit. Sermo per totam civitatem datus erat; manavit ea fama

longiùs nec jam obſcurè. V. *Fama* 3. *Sunt, qui quemvis rumorem temere credant*, es giebt Leute, die alles glauben, was man erzählet. Qui rumoribus incertis ſerviant; auditionem quamlibet pro re comperta habeant; rumores omnes colligant, excipiant, & res incertiſſimas pro viſis renuncient. Sunt, qui, quidquid rumoris afflavit, quidquid rumor incertus attulit, pertulit, pro certo habeant. 4. *Rumor nunc augetur, nunc minuitur*, das öffentliche Gerüchte nimt bald zu, bald ab. Rumor nunc calet, nunc refrigeſcit; latè manaverat nuper fama, nunc perobſcura eſt. 5. *Rumores paulatim deficiunt*, man redet nicht so viel mehr von der Sache. Refrigeſcit paulatim rumor, raucus fit, ſedatur, extinguitur, moritur. Ejus famæ vix tenues ſuperſunt reliquiæ. *Uſus.* Rumores aucupari; rumorum ventos colligere, rumores excipere, alle Reden auffangen. Rumores ſpargere, diſſipare, ein Geſchrey ausbreiten. Rumor ortus eſt, es iſt ein Geſchrey ausgekommen. Rumor creſcit, calet, nimmt zu. Rumor refrigeſcit, nimmt ab. V. *Fama.*

Rumpo, is, rupi, ruptum, ere. brechen, zerreiſſen. *Syn.* Diſſolvo, diſcindo. Fœdera rumpere. Teſtamentum rumpere. Dolore rumpi.

Rumuſculus, i, m. kleines Gemurmel, gemeine Sage. *Syn.* Rumor levis. *Uſus.* Imperitorum hominum rumuſculos aucupari.

Ruo, is, ui, ere. fallen, übern Hauffen fallen. *R. ab ὀρέω, impetum facio. Syn.* Cado, præceps agor, *vel* feror, præcipito; ruinam edo. *Uſus.* Ruere illa non poſſunt, niſi hæc eadem labefacta motû concidant. Ad interitum voluntarium ruunt. In agendo ruere, & ſæpè peccare. V. *Cado, præceps.*

Rupes, is, f. * Klippe, oder Fels. *Uſus.* Cùm ex omni parte altiſſimas rupes haberet, unâ parte aditus patebat.

Ruptor, oris, m. * Zertrenner. *Uſus.* Ruptor fœderis.

Rurſùm, *vel* Rurſùs, hinwieder, wiederum. *Syn.* Iterum, denuò, de integro. *Phraſ. Rurſus pugnare*, wiederum ſtreiten. Redintegrare prælium, pugnam; retractare arma; inſtaurare certamen; prælium intermiſſum reparare; revocare ad ſigna, novô impetû ſigna inferre. Vid. *Iterum.*

Rus, ris, n. Feld, Acker. *Syn.* Locus extra urbem, ubi agri ſunt, & villæ; villa. *Epi.* Amœnum, ſuburbanum. *Phraſ. Ruri libenter habito*, ich bin gern auf der Bauerey, am Land- und Dorf-Leben habe ich mein Vergnügen. Libenter ruri, & procul à cœtu hominum ætatem ago; otium & quies ruſtica mirum in modum delectat, oblectat, capit, afficit; ruri eſſe, habitare, perjucundum eſt. Otiô illô, quod ruſtica præbet habitatio, libentiſſimè fruor; voluptatem ex ruſticatione capio maximam. Si ullâ re, otiô capior & quiete ruſticâ. Ruſticari ſummæ voluptatis eſt; rus colere, ruſticam agere vitam in deliciis habeo. V. *Ruſticor. Uſus.* Animi causâ in ſua rura venire. Ruri eſſe, habitare. Rus amœnum & ſuburbanum.

Ruſticanus, a, um. bäuerisch. *Syn.* Ruſticus. *Uſus.* Homines ruſticani ex municipiis.

Ruſticatio, onis, f. Bauer-Leben. *Epi.* Communis. *Uſus.* Labores pacis & belli, id eſt, ruſticationes, & militarium ſtipendiorum. V. *Rus.*

Ruſticatus, ûs, m. Wohnung auf dem Lande, Land-Leben. *Syn.* Ruſticatio.

Ruſticè, bäuerisch, grob. *Syn.* Inurbanè, duriter, importune.)(*Urbanè. Uſus.* Ruſticè aliquid urgere.

Ruſticor, aris, atus ſum, ari. auf dem Felde oder Dorfe leben. *Syn.* Ruri habito: ruri ætatem ago: autumni otium ruri fallo, exigo; ruſticani receſsûs amœnitate fruor, utor. *Uſus.* Litteræ ruſticantur nobiſcum. V. *Rus.*

Ruſticus, a, um. bäuerisch, Bauer, Ackersmann. *Syn.* Agreſtis, ruſticanus: inurbanus, inſuavium morum, difficilis.)(*Urbanus. Epi.* Mendiculus, non incautus. *Uſus.* Vita ruſtica honeſtiſſima, & ſuaviſſima. Homo morum imperitus, voce ruſticâ. Ruſticis vir moribus, vitâ incultâ, atque aſperâ. Homines urbis immemores, procul à foro, & ambitione inter pecudes habitantes, operi ruſtico intenti. Vitâ agreſti, atque ruſticô cultû. Ruſtici Romani.

Ruta, æ, f. Raute. *R. à ῥύτη. Herbæ amaræ genus.*

Ruta, orum, n. allerley Hausgeräthe. *Syn.* Omnis generis ſupellex mobilis, lapides etiam & ligna. *Uſus.* Ne in rutis quidem, & cæſis.

Rutilo, as, avi, atum, are. * ſchimmern. *Syn.* Splendeo. *Uſus.* Rutilantia arma.

S. Sa-

S.

Saburra, æ, f. grober Sand. *Syn.* Arena, quâ naves onerantur. *Usus.* Onerarias duxit multâ saburrâ gravatas.

Saccus, i, m. ein Sack. *R.* à σάκκος. *Usus.* Coria, saccos, cilicia imperavit.

Sacellum, i, n. Capelle, Haus-Kirchlein. *Syn.* Ædicula, cella, templum. *Epi.* Maximum, sanctissimum. *Usus.* Sunt loca publica urbis, sunt sacella.

Sacer, cra, crum. heilig, GOtt gewenhet. *Syn.* Religiosus, consecratus, habens religionem)(*Profanus. Usus.* 1. Sacra & religiosa signa. Rem sacram facere. Sacra tecta ædium sacrarum tueri. Insula Jovi sacra, dicatáque. 2. *Execrandus, diris devotus,* verflucht. verdammt. Homo sacer & intestabilis. Ejus caput Jovi sacrum est.

Sacerdos, tis, m. Priester. *Syn.* Minister publicus DEI, sanctissimo sacerdotiô præditus; antistes ceremoniarum & sacrorum; qui rebus divinis, qui sacris præest; qui sacrificia publica & privata procurat; sacerdotii religionibus venerandus. Flamen, fani antistes, sacrificulus, Götzen-Priester. *Epi.* Castissimus, expulsus & exspoliatus sacerdotio, religiosus, sibyllinus. *Usus.* Præstò mihi fuêre sacerdotes cum infulis. In Collegio sacerdotum est. In numerum sacerdotum accipere.

Sacerdotalis, e, * priesterlich. *Syn.* Quod ad sacerdotem pertinet.

Sacerdotium, ii, n. Priesterthum, priesterliches Amt, oder Pfründe. *Syn.* Sacerdotis munus. *Epi.* Amplissimum, populare, sanctissimum. *Usus.* Sacerdotium alicui mandare, dare, conferre, tribuere, *vulg. Beneficium,* priesterliches Amt mit dem Einkommen verleihen. Sacerdotium amplissimum consequi, inire, ad sacerdotium eligi, in sacerdotium venire, zu einem priesterlichen Amt gelangen. Sacerdotium habére, sacerdotio præesse, sacerdotiô præditum esse, ein solches Amt tragen. Sacerdotiô inaugurari, Priester werden. Expelli & exspoliari sacerdotio, des priesterlichen Einkommens beraubet, seines Amts und Würde entsetzet werden, *exaugurari.*

Sacra, orum, n. Gottesdienst. *Syn.* Religiones, sacrificia, res divinæ. *Phras. Sacra peragere,* den Gottesdienst verrichten. Res divinas facere; DEUM anniversariis sacris ritè colere; sacra anniversaria facere; conficere; res divinas ritè perpetrare; sacra obire; solennia & stata sacrificia facere; sacra ritè curare; perpetrare, quæ ad pacem Deûm pertinent; sacrificia publica & privata procurare; sacrum suscipere; solennia suscipere; sacris operari.

Sacramentum, i, n. Eyd. *Syn.* Solenne jusjurandum. *Epi.* Justum, injustum. *Usus.* Obligare, adstringere aliquem militiæ sacramentô. Sacramentô teneri; solvere aliquem sacramentô. Justô sacramentô cum aliquo contendere. Injustis sacramentis fundos alienos petere.

Sacramenta, orum, n. die HH. Sacramenten der Kirchen. *Syn.* Sacra Mysteria. *Phras.* Sacra mysteria obire, die HH. Sacramenten empfangen. Sacra mysteria participare; divinorum mysteriorum usu animum procurare. V. *Eucharistia.*

Sacrarium, ii, n. geheiligter Ort. *Syn.* Locus, ubi res sacræ reponuntur, aut asservantur. *Epi.* Infimum, patrium, perantiquum. *Usus.* Sacrarium facere, consttiuere. V. *Templum.*

Sacratus, a, um. geheiliget, gewenhet. *Syn.* Consecratus, dedicatus, dicatus, sacer: inauguratus, tum Religione, tum lege inviolatus. *Usus.* Sacratæ leges. V. *Sacro.*

Sacrificatio, onis, f. Opferung. *Syn.* Sacrificium. *Epi.* Extrema.

Sacrificium, ii, n. Opfer. *Syn.* Sacrum, res divina, res sacra. *Usus.* Sacrificia statuere, facere, factitare. Sacrificia violare, polluere. Ad sacrificium hostias præbére. V. *Missa, Sacra.*

Sacrifico, as, avi, atum are. * opfern. *Syn.* Sacris operor; sacra facio, conficio; facio *absolutè. Usus.* Summo Jovi sacrificare, V. *Sacra, lito.*

Sacrificulus, i, m. * Götzen-Priester *Syn.* Qui sacra facit.

Sacrilegium, ii, n. Kirchen-Raub. *Syn.* *Furtum rei sacræ. *Usus.* Sacrilegio se obstringere. V. *Sacrilegus.*

Sacrilegus, a, um. Kirchen-rauberisch. *Syn.* Impius, sacrorum omnium hostis, ac prædo nefarius. *Phras.* *Sacrilegus erat,* er hat recht Kirchen-rauberisch gehandelt. Fana expilavit; simulacra sanctissima è delubriis religiosissima sustulit; per scelus & latrocinium signa sanctissima nefariô ausû sustulit; religiones maximas violavit; templa depopulatus est; sacella suffodit, incendit, oppressit; fana depeculatus est; templis antiquissimis impiis & sacrilegas manus afferre conatus est; templô sanctissimis religionibus consecratô manus sacrilegas admovit, admolitus est. Templorum spoliator, & expugnator; sacrorum omnium hostis, religionúmque prædo erat.

Sacristia, æ, f. Sacristey. *Syn.* Vestiarium templi; Sacrarium, in quo reponitur sacer ornatus, & instrumentum; locus instrumenti sacri, *vel* suppellectilis sacræ. *Sacrista*, vel *Sacristanus vulg.* Meßner, Kirchner; *Latinè.* Æedituus, custos ædis sacræ.

Sacro, as, avi, atum, are. weyhen, heiligen, einweyhen. *Syn.* Consecro, dedico, inauguro; religiosis cerimonis augustiùs aliquid facio.

Sacrosanctus, a, um. hochheilig. *Syn.* Religione, ac lege inviolatus. *Usus.* Sacrosanctum in Reipubl. esse nihil potest, nisi quod populus sanxisset. Ut Sacrosancti viderentur. Sacrosanctam vacationem habére.

Sacrum, i, n. Gottesdienst. *Syn.* Sacrificium, res divina. *Usus.* Sacris initiari. Sacra polluere. Sacrum facerè. V. *Missa, Sacra.*

Sæpè, oft. *Syn.* Frequenter, crebrò, identidem, sæpenumerò, frequens. *Phras.* *Sæpe in foro est,* er ist oft auf dem Platze. Multùm in foro est; sæpenumerò, totos dies, frequentissimè in foro versatur; rarò à foro abest; quam sæpissimè in foro est; forum urget assiduus; frequentat assiduè, aut ut rectiùs dicam, illic habitat. *Usus.* Sæpè & multùm; semel & sæpiùs hoc mecum cogitavi. Semel atque iterùm ac sæpiùs. Nimiùm sæpè id mihi venit in mentem.

Sæpenumerò, sehr oft. *Syn.* Sæpè.

Sævio, is, ii, itum, ire. wüthen, toben. *Syn.* Sævitiam in aliquem adhibeo, exerceo; crudelitatem in aliquem exerceo; adhibeo; in humiliores libidinosè, crudelitérque consulo; fœdè in captos exerceo victoriam.

Sævitia, æ, f. Grimm, Grausamkeit, Wuth. *Syn.* Crudelitas.)(*Clementia.* *Usus.* Adhibére in famulos sævitiam. V. *Crudelitas.*

Sævus, a, um. grausam, wüthend. *Syn.* Crudelis, ferus. *Usus.* Sævi turbines extitêre. V. *Crudelis.*

Saga, æ, f. Hexe, Unholdin, Zauberin. *Usus.* Saga anus.

Sagacitas, atis, f. Listigkeit, Verschlagenheit. *Syn.* Calliditas, solertia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Incredibili ad investigandum sagacitate præditus. V. *Solertia.*

Sagaciter, scharfsinnig, listig. *Syn.* Callidè. *Usus.* Tu illud sagacissimè præsensisti. Sagaciùs odorari.

Sagatus, a, um. soldatisch gekleidet. *Usus.* Galli sagati, & togati.

Sagax, acis, *g. o.* verschlagen, scharfsinnig. *Syn.* Callidus, acutus, prudens. *Usus.* Sagax ad perspicienda pericula. Sagaces canes, quod acutè sentiant. Homo animal providum, sagax, multiplex. Mens acris, & sagax. V. *Ingeniosus, acies, perspicax.*

Sagina, æ, f. Mastung. *R.* σάγμα, *onus, jumenti, vel* σαγίζω, *sagino.* *Syn.* Cibus, offa ad saginandum apta. *Usus.* Plebem non autoritate, sed saginâ sibi conciliat.

Sagino, as, avi, atum, are.* mästen, fett machen. *Usus.* Sanguine saginatur.

Sagitta, æ, f. ein Pfeil. *Syn.* Jaculum, quod manû, aut balistâ jacitur. *Usus.* Sagittas emittere. Ingentem vim sagittarum infundere ratibus. Ictus sagittâ.

Sagittarius, ii, m. Bogen-Schütz. *Syn.* Barbari sagittarii.

Sagulum, i, n. Filz-Mäntelein.

Sagum, i, n. Kriegs-Rock. *R.* σάγος. *Syn.* Vestis militaris *index belli, ut* toga

toga *pacis*. *Usus*. Saga sumere; ad saga ire, *quod fiebat tumultus causa*.

Sal, is, m. Salz. *R. ex* ἅλς. *Usus*. Multos modios salis simul edendos esse amicis ajunt. Commercium Salis. Urbanitatis lepor, quo tanquam sale perspergatur oratio.

Salarius, a, um. * zum Salz gehörig. *Usus*. Vectigal ex annona salaria statuerunt.

Salax, acis, *g. o.* geil, unkeusch. *R. à* Saliendo. *Syn*. Libidinosus. V. *Libido*, *voluptas*, *impudicus*.

Salebra, æ, f. unwegsamer Sand, steinigter Ort. *Syn*. Locorum offensiones, loca aspera, & inæqualia. *Usus*. Ejus oratio sine salebra, ut sedatus amnis decurrit, fluit. Hærére in salebra. Incidere in salebram.

Salebrosus, a, um. * sehr uneben, steinig, sandig. *Syn*. Asper, multas salebras habens.

Sales, ium, m. höfliche Scherz-Reden, Schwänke *Syn*. Joci, facetiæ, urbanitas. *Epi*. Barbari, salsiores, veteres, urbani. *Usus*. Specimen humanitatis, salis, leporis, & suavitatis Urbani sales in dicendo plurimum valent. V. *Facetiæ*, *Jocus*.

Salicetum, i, n. Weiden-voller Ort. *Syn*. Locus salibus consitus.

Salinæ, arum, f. Salz-Gruben. *Syn*. Loca, ubi sal conficitur.

Salinum, i, n. * Salz-Faß. *Syn*. Salillum, vas, in quo sal reponitur.

Salio, is, ii, ire. * hupfen und springen. *Usus*. Salire de muro. Cor mihi salit.

Saliva, æ, f. * der Speichel. *Syn*. Sputum.

Salix, icis, f. Weiden, Felber. *Genus arboris*.

Salsamentarius, ii, m. der gesalzene Speisen verkauft. *Syn*. Qui salsamenta facit, *aut* vendit.

Salsamentum, i, n. gesalzene Waare, Pöckel-Fleisch. *Syn* Quod sale conditum est in diuturnum usum, & cibum.

Salsè, artig, vernünftig. *Syn*. Facetè.

Salsus, a, um. possierlich, artig. *Syn*. Facetus. *Adv*. Omninò. *Usus*. Accedunt salsiores joci, quam veterum Atticorum. Homo salsus, facetus. V. *Facetus*.

Saltatio, onis, f. das Tanzen. *Us*. Intempestivi convivii, multarum deliciarum extrema comes est saltatio.

Saltator, oris, m. Tänzer. *Epi*. Calamistratus. *Usus*. Histrioni actio, saltatori motus est certus datus.

Saltatorius, a, um. tänzerisch. *Usus*. Cùm saltatorium illum versaret orbem.

Saltatus, ûs, m. * Tanz. *Syn*. Saltatio.

Saltem, aufs wenigste. *Syn*. At saltem, at certè, tamen, minimùm. *Usus*. Fratres saltem exhibe.

Salto, as, avi, atum, are. tanzen, hupfen und springen. *Syn*. Moveo me ad numerum; motus do non indecoros; choros agito; tripudiis, solennique saltatu me exerceo, choreas duco. *Adv*. Palàm. *Usus*. Nemo ferè saltat sobrius. Ajunt saltare eam commodè, & elegantiùs, quam Probam deceret.

Saltuosus, a. um. * waldig. *Syn*. Saltibus plenus. *Usus*. In loca saltuosa recessit exercitus.

Saltus, ûs. m. dicker Wald, Busch-Wald, Gebüsch. *Syn*. Silva. *Usus*. De saltu, agróque communi vi detruditur.

Salubris, e. heilsam, gesund. *Syn*. Salutaris, utilis, sanitatem afferens, incorruptus.)(*Pestilens*. *Usus*. Salubris an pestilens annus futurus sit. Sententiam dixit saluberrimam, & necessariam. Summa salubritate, & amœnitate locus, sed aquis saluberrimus.

Salubritas, atis, f. Gesundheit, Heilsamkeit. *Syn*. Affectio sanitatem afferens.)(*Pestilentia*. *Usus*. Ex habitu, & colore, tum salubritatis, tum pestilentiæ signa percipiuntur.

Salubriter, heilsamlich, nützlich. *Usus*. Ubi refrigeraberis salubrius?

Salve, ere. gegrüsset werden. *Usus*. Vale, salve. Dionysium velim salvere jubeas. Salvebis à meo Cicerone.

Salum, i, n. das Meer. *Syn*. Mare. *Usus*. Ærumnoso navigabam salo.

Salvo, as, avi, atum, are. erretten, befreyen, sicher setzen. *Syn*. Cedo in tutum, in tutum me demigro: salutem do, fero, affero; salutem reddo, salvum præsto, saluti sum. *Phras*. I. *Salvavi patriam*, ich habe das Vaterland errettet und erhalten. Patriam servavi; ab exitio vindicavi; patriæ incendium extinxi; patriæ salutem attuli, peperi, dedi. Operâ meâ stat patria. Cadentem, labentem patriam sustinui, confirmavi, excepi. Ego salus patriæ fui; à me salutem accepit patria;

tria; patriam ab exitio, a pernicie, ab interitu, a peste eripui, liberavi, tutatus sum. Sedavi patriæ mala; incolumitatem patriæ attuli; pestem abstuli; graviter laboranti patriæ opem tuli; a patria perniciem depuli. 2. *Salvavit se tamen*, er hat sich noch salviret, er ist noch entronnen. In tutum cessit; in tutum emigravit; discrimen effugit; è periculo elapsus est; in tutum evasit; discrimen evasit; receptum tamen in loca tutiora habuit; ex discrimine emersit; salutem expedivit; in loca tutiora se recepit. 3. *Pauci salvantur*, *vulg.* es kommen wenige in Himmel, es werden wenige selig. Pauci salutem æternam consequuntur; cœlo potiuntur; salute æterna donantur; beatæ immortalitatis compotes fiunt; beatorum sedibus potiuntur. V. *Cœlum*, *Beatus*. *Usus*. Iterum salvabo Rempublicam, si cessero.

Salus, utis, f. Heyl, Wohlstand. *Syn*. Incolumitas, sanitas, requies, bonum.)(*Exitium*. *Usus*. Afflicta, bona, chara, communis, desperata, dubia, dulcis, propè fatalis, improvisa, infestior, integra, magna, multa, perpetua, perspicua, plurima, posterior, precaria, publica, summa, universa, utilis. *Phras*. *Salutem tuam strenuè defendi*, ich habe dein Heyl tapfer beschützet. Ut caput tuum incolume esset; ut capiti tuo, famæque consuleretur; ut salvum te præstarem, quanta potui contentione, egi; salutem tuam pro virili parte tueri adlaboravi; salutis tuæ tuta atque integra conservatio semper mihi cordi fuit; salutis tuæ semper primam rationem duxi, habui; nunquam non tuæ saluti studiosè consului, servivi; saluti tuæ nusquam defui. *Usus*. 1. Agebatur ea in re salus Reipublicæ. Petebat a te salutem Respublica. Per te ejus salus afflicta est. Saluti ejus defuisti. Saluti consulere, servire, saluti esse, salutem dare, ferre, afferre. Salutem alicui reddere, restituere; ad salutem vocare, reducere. Salutem alicujus a Principe deprecari. Salutem accipere, recuperare, retinére. 2. *Salutandi ratio*, Gruß. Tulliolæ meæ salutem dices, nunciabis, mittes, imperties, adscribes. Salute accepta, redditáque, nach beyderseits abgelegten Gruß. 3. *Relinquo*, *valedico*, *vulg*. verlassen, aufgeben. Ego verò multam salutem & foro dicam, & curiæ.

Salutaris, e. heylsam, ersprießlich. *Syn*. Salubris. *Usus*. Consilium, remedium salutare. Civis beneficus, & salutaris. Salutaris severitas. V. *Salubris*.

Salutariter, heilsamlich. *Syn*. Salubriter, utiliter.

Salutatio, onis, f. Begrüssung. *Syn*. Consalutatio, persalutatio. *Epi*. Aptior, communis, grata, gratiosior. *Usus*. Salutationibus multum temporis consumitur. Salutatio inter exercitus facta. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo.

Salutator, oris, m. Begrüsser. *Usus*. Deductorum magis officium est, quam salutatorum.

Saluto, as, avi, atum, are. grüssen. *Syn*. Salutem dico, nuncio; consaluto, persaluto, salutationem facio, salute aliquem impertio. *Adv*. Benignè, liberiùs, maximè, negligenter, planè. *Phras*. *Saluta illum meo nomine*, *vulg*. grüsse ihn in meinem Nahmen. Salutem illi meis verbis annuncia, nuncia; salute illum verbis meis imperti; salutem ei a me, velim, dicas; salvére illum verbis meis jube; amico a me multam salutem. *Usus*. Domus te nostra tota salutat. Salutare benignè, comiter appellare unumquemque.

Salvus, a, um. frisch und gesund, der wol auf ist. *Syn*. Incolumis, integer, conservatus. *Phras*. *Salvo honore*, *salva venia*, mit Ehren zu melden, mit Respect. Honos sit auribus; quod pace vestra dictum sit; verbo sit venia; si fas est, ita loqui; præfandus mihi ea in re honos est. *Usus*. Salvis legibus, vectigalibus, sociis. Cæsar te salvum cupit. Status fortunarum salvus & incolumis mansit. Salva & integerrima sunt omnia ad exercitum, bey dem Kriegs-Heere ist alles wohl auf.

Sanabilis, e. heilbar, leicht zu heilen. *Syn*. Quod ad sanitatem reduci possit. *Usus*. Animus, morbus, malum sanabile.

Sanatio, onis, f. die Heilung, Gesundmachung. *Syn*. Sanitas, [illegible]us. *Epi*. Certa, propria. *Usus*. Eorum malorum in una virtute posita est sanatio. V. *Remedium*.

Sancio, is, xi, citum, *vel* sanctum, ire. ernstlich anordnen, gebiethen. *Syn*. Fero, decerno, constituo, scisco, confirmo. *Adv*. Diligenter, imposterum, penitùs. *Usus*. Solon capite sanxit, nequis &c. De servis acerbum supplicium sanxit Cæsar. Ut vestram imposterum autoritatem sanciret. Edicto sanxit prætor. Id lege communi, & jure gentium sancitum est. V. *Decerno*.

San-

Sanctè, heiliglich. *Syn.* Augustè. *Usus.* Piè, sanctéque DEUM colere.

Sancti, orum, m. die Heiligen im Himel. *Phras.* 1. Cœlo jam recepti; cœlestium a:minibus inserti; quos in cœlum merita extulêrunt; quibus ruinæ cœlestes instauratæ, & viduata magnam partem civibus suis urbs illa cœlestis ac beata, quasi deductis coloniis iterum completa est; quibus præmia, quæ exprimi nullis verbis possunt, eáque sempiterna in cœlo constituta sunt; quos ex infinita mortalium multitudine selegit DEUS, quo vitam putam & castam agentes in terris, postea beati ævo sempiterno fruerentur in cœlo; qui pro salute æterna decertantes, cœlestibus & immortalibus coronis digni judicati sunt: Virgines, quæ æstuantem in corporibus flammam restinguêre, & pudicitiæ suæ florem illibatum cœlo intulêrunt: Purpurati suo sanguine victores, qui per mortes & vulnera Regi suo præclarum testimonium dederunt: innumerabiles alii, qui edomandis cupiditatibus, affligendisque corporibus quotidiè desudârunt. V. *Beatus, anima.* 2. *Sanctos colere,* die Heiligen verehren. Præcipuo quodam cultu, ac honore venerari; eximio cultu, ac præcipua religione sanctis deservire: ad sanctorum opem, fidem, ac patrocinium se conferre; præcipua erga sanctos religione ferri, tenéri. V. *Colo, Honos.*

Sanctimonia, æ, f. die Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Epi.* Summa. *Usus.* Quid mihi cum illa sanctimonia tua? V. *Virtus.*

Sanctio, onis, f. Satzung, Verordnung. *Usus.* Sanctiones fœderum, pactorum.

Sanctitas, atis, f. Heiligkeit, Frömmigkeit. *Syn.* Sanctimonia, sanctitudo. *Epi.* Patria, vetus. *Usus.* Deos placatos efficit sanctitas, pietas, religio. Sanctitas est scientia colendi Numinis. Exemplum veteris sanctitatis Cato. V. *Probitas, Virtus.*

Sanctitudo, inis, f. Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Usus.* Sanctitudo sepulturæ.

Sanctus, a, um. heilig, fromm. *Syn.* Augustus, religiosus, castus, inviolatus, summa virtute, pietate, religione. *Phras.* *Vir erat planè sanctus,* er war ein heiliger Mann. Exemplum erat raræ innocentiæ, spectatæque virtutis; quo nemo integrior, sanctiorque in civitate; summa erat in DEUM pietate, ac sanctimonia; excellebat in eo rara morum sanctitas; vitæ sanctimonia in paucis eminebat. V. *Pius, probus, religio, virtus.* *Usus.* Qui Sancti? qui casti? nisi qui meritam Diis immortalibus gratiam justis honoribus, & memori mente persolvunt. Nullum est officium tam sanctum, tam religiosum, tam solenne, quod non avaritia violet. Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Sanè, fürwahr, recht und wohl. *Syn.* Oppidò, sanè quam, licèt. *Usus.* Acutus sanè homo, & probatus. Sanè quam illum puduit. Hæc sint falsa sanè; invidiosa tamen non sunt.

Sanguinarius, a, um. Blut-durstig. *Syn.* Sitiens sanguinem, crudelis.

Sanguineus, a, um. blutig, blut-reich.

Sanguinolentus, a, um. blutig, voll Bluts. *Syn.* Sanguine atratus, aspersus, fœdatus; sanguine lubricus; cruentus.

Sanguis, guinis, m. Blut. *Syn* Vitalis in animante succus; cruor. *Epi.* Ater, civilis, communis, decolor, domesticus, incorruptus, multus, paternus, plurimus, pristinus, quotidianus, timidus, tribunitius, verus. *Usus.* 1. Sanguinem incisa vena mittere, detrahere; venam ferire, solvere, incidere, & sanguinem è brachio mittere, Ader lassen. Sanguinis detractio, Aderlaß. Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere, schröpfen. Sanguinis ex naribus cursus, das Bluten aus der Nase. Sanguis emittitur, sequitur, manat, das Blut rinnet heraus. Sanguinis multum ex asperatis faucibus reddidit, rejecit, Blut speyen. Sanguis suppressus est, stetit, constitit; ist gestillet worden. Hauriendus, aut dandus est sanguis. Resperse fando, nefandóque sanguine a æ. Plus in fuga sanguinis factum, quàm in dimicatione. 2. *Cognatio.* Bluts-Verwandtschaft. Magnam vim habet maternus, paternúsque sanguis. Transalpini sanguinis cognatio. 3. *Translatè:* Iniquò judiciò sanguinem exsorbere, einen durch Ungerechtigkeit unterdrücken.

Sanies, ei, f. Blut-Eyter. *Syn.* Putridus corruptúsque sanguis, aut humor. *Usus.* Saxa sanie, tabóque respergere.

Sanitas, atis, f. Gesundheit. *Syn.* Salus, valetudo bona, integra valetudo, integritas valetudinis, corporis bona habi-

bitudo, firma corporis constitutio, firma corporis affectio. *Usus.* 1. Corporis temperatio, cùm ea congruunt inter se, quibus constamus, sanitas est. Homo integerrima & incorrupta sanitate. 2. *Ratio, consilium rectum,* gesunde Vernunft. Suum quemque scelus de sanitate deturbat. Oratione ad sanitatem aliquem revocare. Ad sanitatem redire. Sanitas animorum posita est in tranquillitate quadam ac constantia. V. *Sanus.*

Sannio, onis, m. Possenreisser, Spott-Vogel, Narr auf dem Schau-Platze. *Usus.* Quid tam ridiculum, quàm sannio? ore, vultu, imitandis moribus, voce, corpore denique ridetur ipso.

Sano, as, avi, atum, are. heilen, gesund machen. *Syn.* Curo, medeor, sanum facio, ad sanitatem reduco, revoco; salutem do, reddo, restituo; morbum depello; morbo libero. *Adv.* Celeriter. *Phras.* 1. *Ego te sanavi,* ich habe dich gesund gemacht. Ego te ad pristinam valetudinem revocavi; ego te jacentem, malè affectum ad pristinam sanitatem perduxi; meô beneficiô ad sanitatem reversus es; pristinas vires recepisti, recuperâsti, confirmâsti; ego sanitatem attuli; mea opera in pristinum valetudinis statum restitutus es. 2. *Sanatus est tandem,* er ist endlich gesund worden. Cessit tandem morbus remediis; vi morbi levata est; morbo levatus est; concessit dolor medicamentis; recreatus à morbo est; convaluit; sanitatem recepit, recuperavit; morbus depulsus est. V. *Morbus, Convalesco, Confirmo. Usus.* Rempublicam ægram curare, confirmare, sanare. Horum voluntates nefarias nullis remediis sanare potui.

Sanus, a, um. gesund. *Syn.* Firmus, valens, integris viribus, qui firmo est corpore, qui incorrupta est sanitate: saluberis, salvus: sanæ mentis, sani consilii.)(*Ægrotus, insanus, furiosus. Adv.* Benè, malè, vix satis. *Phras.* 1. *Sanum te, ac integrum quamprimum videre cupio,* ich möchte dich bald gesund sehen. Firmum te ac valentem; viribus integris, sensibúsque; morbo defunctum videre quamprimùm cupio; vires tibi & colorem redire vehementer cupio; nihil laboro, nisi ut salvus sis; bellè habeas; corpus tuum allevetur; ut morbo defunctus corpus habeas salubrius; tantâ prosperitate valetudinis utaris; quæ medicamentis nullis indigeat; ne quæ diuturni morbi reliquiæ resideant; confirmatum è morbo videre quamprimum cupio 2. *Vide, ut sanus permaneas,* schaue, daß du gesund bleibest. Non solum salutis, sed virium etiam & coloris rationem habere te volo. Valetudini tuæ diligenter consule; depone omnia, & corpori servi; indulge valetudini tuæ; cura, ut firma sis corporis affectione; veterem imbecillitatem abjicias; ut quæ valetudini tuæ maximè conducunt, diligenter adhibeas; ut sanum te præstes & sospitem; ut bonam corporis habitudinem retineas; operam da, ut etiam atque etam valeas; valetudinem tuam cura diligenter; tu, velim, ut valetudinem tuam confirmes. V. *Valetudo. Usus.* Sanum aliquem facere. Sana ac salva Respublica. Nihil in ejus oratione, nisi sanum & sincerum. Homo sanæ mentis, sani consilii.

Sapiens, tis, *g. o.* weise, klug, verständig. *Syn.* Benè sanus, magni consilii, divina mente, & consilio præditus; alta quadam mente, & sapientia præditus; omnis divini, humanisque juris consultissimus,)(*Stultus. Adv.* Perfectè, planè, serò, valdè. *Phras.* *Sapientem, qualis tu es, decet, verum laudem in una virtute collocare,* ein Weiser, gleichwie du bist, muß dafür halten, das wahre Lob hafte allein an der Tugend. Tuæ sapientiæ est; sapientis est, qualem te habemus; ad eam sapientiam spectat, pertinet, quâ tu excellis; tuum est, qui sapientiâ præstas, in quo sapientiæ plurimum; pectus sapientiâ munitum decet, pro certo habere; veram laudem ab una virtute nasci, fluere, existere, proficisci. *Usus.* Qui maximè perspicit, quid in unaquaque re verissimum sit, quique & acutissimè, & celerrimè potest valere & explicare rationem, is sapientissimus haberi solet. Sapientissimum esse dicunt eum, cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem: proximè accedere ad illum, qui alterius benè inventis obtemperet. Homo ad conjecturam sapientissimus. In sapientem non cadit, alieno gaudere malo. Sapiens aciem in omnes partes intendit, ut quemcunque casum fortuna invexerit, hunc aptè & quietè ferat.

Sapienter, weißlich. *Syn.* Scitè, persapienter, consideratè.)(*Temere. Phras.* *Ostendam, sapienter à me factum,* ich will es erweisen, daß ich weißlich gethan habe. Factum meum rationibus tuebor; rationem probè reddam consilii mei; argumentis minimè dubiis agam, tuebor, defendam, sustinebo, pro-

probabo causam meam; argumentis id agam, ut non casû, temerè, inani quadam voluntate, repentinô mentis impetû, nullâ satis firmâ, certâque causâ impulsum, commotum, adductum id fecisse me homines intelligant. Quod feci, ostendam jure, consiliô factum; optimus de causis, ratione suadente, ratione duce, certô judiciô, rectè & consideratè factum; ita factum, ut reprehendi non possit; factum meum ab omni reprehensione longissimè abesse. Quod feci, ostendam ita factum, ut temeritatem, imprudentiam, inopiam consilii reprehendere, objicere mihi nemo possit; ut non modò damnare, incusare, vituperare, exagitare, vitio dare facti mei consilium, sed ne in controversiam quidem, in dubium vocare quisquam possit. *Usus.* Sapienter, & fortiter casus humanos ferre.

Sapientia, æ, f. Weißheit, Klugheit. *Syn.* Prudentia, rerum cognitio, Philosophia, lumen animi, ingenii, consilii.)(*Temeritas. Epi.* Admirabilis ac singularis, callida, antiqua, carior, comes naturæ & adjutrix hominis, custos & procuratrix hominis, digna opinione & cognomine alicujus, erudita, excellens, perfectáque, gloriosa, incredibilis, penè divina, jucunda, copiosè loquens, magna, mater omnium bonarum rerum, moderatrix omnium rerum, nova. *Usus.* Sapientia est rerum divinarum, humanarumque cognitio, ars vivendi, hominis custos & procuratrix, comes naturæ, adjutrix, mater omnium bonorum, moderatrix rerum omnium, quâ nihil præstabilius hominum vitæ datum est. Magnam sapientiam consequi. Sapientiâ munitum esse; sapientia præstare.

Sapio, is, ui, ere. verständig seyn. *Syn.* Intelligo, video, sapientiâ præditus sum. *Adv.* Serò, planè. *Phras. Si saperes hæc, caveres,* wann du gescheid wärest, würdest du dieses bleiben lassen. Siquid videres; si satis sanus esses, ac sobrius; Si viâ rectâ reputares tecum; si sana mente esses; si mentem gestares sanam ac sinceram; si mens tibi constaret; si sana mens esset; siquid non modò sapientiæ, sed vel sanitatis haberes; siquid sapientia posses, consiliôque; si pectus gereres sapientiâ munitum; si idispiceres satis, ac provideres, in quæ mala te induas, missa faceres ista. *Usus.* Puer cum primùm sapere cœpit, plus quàm cæteri sibi sapere. Tibi semitam non sapis, & alteri viam monstras. V. *Prudens.*

Sapor, oris, m. der Geschmack eines Dings. *Syn.* Quod gustatû percipitur. *Usus.* 1. Voluptas, quæ sapore percipitur. Is non odore, non tactû, non sapore capitur. Cibus boni, grati, jucundi saporis, *sapidus, vulg.* 2 *Sal, urbanitas,* Artigkeit, Höflichkeit. Homo sine lingua, sine sapore, sine sensu; *stupidus.*

Sarcina, æ, f. * Bürde, Bündel. *Usus.* Alicui sarcinam imponere.

Sarcio, is, sarsi, sartum, ire. ausbessern, flicken, ergänzen. *Syn.* Reficio, compenso; cursû tarditatem, officiis cessationem corrigo. *Usus.* Damnum illatum, injuriam sarcire. Crebritate & magnitudine officiorum priorem cessationem sarciam. V. *Compenso, renovo.*

Sarculum, i, n. Egge, Jät-Rächen, Rad-Haue. *Syn.* Instrumentum, quô segetes sarciuntur, *id est,* à loliis repurgantur.

Sarissa, æ, f. Macedonischer Spieß. *Syn.* Hasta Macedonica.

Sarmentum, i, n. Reisig, Reiß-Holz. *R.* à Sarciendo. *Usus.* Sarmentorum amputatio. Vitis putanda est, ne sarmentis silvescat.

Sarracum, i, n. Rüst-Wagen. *Genus vehiculi.*

Sartor, oris, m. * ein Schneider. *Usus.* Sartor, satórque scelerum.

Sartus, a, um. schadloß, ganz. *Syn.* Incolumis, salvus, integer. *Usus.* Imperium, Rempublicam sacram tectam servare. Amicum ab omni periculo, ac detrimento sartum tectum præstare. V. *Integer.*

Satago, is, ere. * sich bemühen. *Syn.* Elaboro, enitor, operam do, magnô studiô aliquid ago; industriam in re pono; animum in rem, *vel* ad rem adjicio; omne consilium, opem ac operam, curam, studium, diligentiam, laborem ad rem confero: summâ ope nitor; omni ope, ac operâ annitor, enitor; nervos omnes contendo; omnem lapidem moveo; omnes machinas adhibeo; manibus, pedibúsque conor; cogitationem omnem in re figo, loco, totus sum in ea re; hoc unum spectat mea industria; versor in hoc studio totus; hac in re mens tota ac studium ver-

versatur; id unum laboro; ad hoc nervos omnes intendo; id unum nervis omnibus contendo. *Usus*. Multum rerum suarum satagit. V. *Studeo*, *solicitus*, *applico*.

Satelles, itis, m. Trabant, Leib-Diener. *Syn*. Stipator, minister, apparitor, custos corporis, potestatis administer; assuetae corporis custodiæ. *Epi*. Diligentissimus. *Usus*. Manlius audaciæ administer & satelles. Scelerum satelles, administer cupiditatum.

Satietas, atis, f. Genüge, Ueberdrüßigkeit. *Syn*. Fastidium.)(*Cupiditas*. *Usus*. Satietatem afferre, parére, facere, dare; satietate afficere, Ueberdrüßigkeit verursachen. Satietas rei me cepit, tenet; satietate defatigatus, defessus sum, ich bin schon satt daran. Satietati occurrere; satietatem relevare, der Ueberdrüssigkeit vorbiegen. Satietatem vitare, fugere, vermeiden. Satietatem depellere, vincere, superare, überwinden.

Satio, as, avi, atum, are. sättigen. *Syn*. Saturo, expleo, satietatem affero; satietate afficio; famen expleo, pasco.)(*Exhaurio*. *Phras*. *Legendo satiari non potuit*, er hat mit Lesen nicht können ersättiget werden. Infinita, inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit; expleri mens ejus legendo non potuit; expleta à lectione recedere non potuit; à lectione depelli non potuit; satietatem nullam insaturabilis legendi cupiditas admisit; legendi nulla illum unquam satietas cepit, tenuit. *Usus*. Satiare odium, expellere cupiditates. Auditor ne similitudinis fastidiô satietur. Frugali cœnâ naturæ desideria satiare & explére.

Satio, onis, f. das Säen, Aussäung. *Syn*. Satum. *Epi*. Æquabilis, perpetua. *Syn*. Jugera sationum suarum profiteri.

Satis, genug. *Syn*. Sat; satis, supérque: sanè. *Phras*. *Sed jocorum satis est*, es ist schon genug gescherzet. Sed de joco satis est; affatim prorsus; jocorum satis supérque; abundè est; satietas nos tandem jocandi capiat. Satur sum jocorum; sed hic finis sit jocandi. *Usus*. Hæc subtilius, quàm satis est, disputantur. Laudis, plus quàm satis est, avidus. Satis, supérque hæc audivimus. Satis est causæ, quare nolimus.

Satisaccipio, is, cepi, ceptum, ere. sich versichern lassen. *Syn*. Prædes accipio, ab aliquo caveo. *Usus*. Quibus à prædibus satisaccipiet, iisdem ipse, quod peto, satisdet.

Satisdatio, onis, f. Bürgschaft, Vergnügung. *Syn*. Vadimonium. *Usus*. Sunt aliquot satisdationes secundùm mancipium.

Satisdo, as, dedi, datum, are. Bürgschaft stellen, versichern. *Syn*. Prædes do, fido, jubeo, vadimonio promitto)(*Satisaccipio*. *Usus*. Qui pro sociis transigit, satisdat, neminem eorum posteà petiturum.

Satisfacio, is, feci, factum, ere. genug thun, vergnügen. *Syn*. Impleo, placeo, morem gero; quod debeo, solvo: expleo odium, *vel* cupiditatem: respondeo opinioni, expectationi, judicio. *Usus*. Satisfacere officio suo erga aliquem, naturæ, legibus. Amori erga te meo satisfactum puto. Nunquam mihi pro tuis in me injuriis satisfacies. Cumulatéque satisfactum est tibi, *vel* ex supervacuo satisfecimus.

Satisfactio, onis, f. Genugthuung. *Syn*. Purgatio. *Usus*. Satisfactionem meam non accipis?

Satius est, es ist besser. *Syn*. Præstat, melius est. *Usus*. Mori satius est, quàm turpiter vivere. V. *Potius*.

Sator, oris, m. Säemann. *Syn*. Seminator.

Satur, ura, urum. satt. *R*. *à* satis. *Syn*. Plenus, satiatus.

Saturitas, atis, f. * Ersättigung. *Syn* Satietas.

Saturo, as, avi, atum, are. ersättigen. *Syn*. Expleo, satio. *Usus*. Explevi animos invidorum, placavi odia imperitorum, saturavi perfidiam perditorum. Sanguine se saturavit civium. V. *Satio*.

Satus, ûs, m. die Saat, das Säen. *Syn*. Satio. *Epi*. Humanus, primus. *Usus*. Ex cœli satu, terræque conceptu editus. Parentum optimorum satu editus adolescens, Philosophia præparat animum ad satus accipiendos.

Sauciatio, onis, f. Verwundung, Verletzung. *Syn*. Vulneratio.

Saucio, as, avi, atum, are. verwunden, Blut-rüstig machen. *Syn*. Vulnero, consaucio, vulneribus afficiô. *Adv*. Graviter, leviter. V. *Vulnus*.

Saucius, a, um. verwundet. *Syn*. Vulneratus, vulneribus affectus, mortifero vulnere ictus. *Usus*. Medea amore saucia. Saucios & confectos ex acie efferre.

Sa-

Saxetum, i, n. steinigter Ort. *Syn.* Locus saxis plenus.

Saxeus, a, um. steinern, hart, wie Stein. *Usus.* Moles saxea.

Saxosus, a, um. * steinicht. *Syn.* Saxis impeditus. *Usus.* Loca saxosa.

Saxum, i, n. Stein. *Syn.* Silex, lapis, rupes, cautes. *Epi.* Saxa aspera, prærupta. *Phras. Saxa in eum conjecerunt*, sie haben Steine auf ihn zugeworfen. Saxis facta lapidatio; lapides in eum miserunt, jecerunt; lapidibus eum appetivêre; lapidum ictû incessebant. *Usus.* Saxorum asperitates. Ventum ad rupem ita rectis saxis, ut &c. Ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt. Excelsæ fluctibus rupes, saxa invia, & præruptæ cautes.

Scabellum, i, n. Bänklein. *Syn.* Scamnum humile.

Scaber, ra, um. räudig, schäbicht. *Syn.* Asper. *Usus.* Pectus illuvie scabrum.

Scabies, ei, f. Raude, Grätze, Grindsucht. *Usus.* Scabies corpora invasit, & contagium mali etiam in alios vulgatum est.

Scabo, is, ere. kratzen. *Usus.* Muli mutuùm scabunt

Scalæ, arum, f. eine Leiter. *Usus.* Sub scalas se conjecit.

Scalmus, i, m. Ruder-Ring. *Syn.* Lignum, quô nituntur remi.

Scalpo, is, ere. ausstechen, schneiden. *R.* à σκάλλω, *fodio.* *Syn.* Incido, *vulg.* *sculpo.* *Usus.* Ad pingendum, fingendum, scalpendum. E saxo scalptus, aut ebore dolatus.

Scalpellum, i, n. Messerlein. *Syn.* Chirurgi ferrum. *Usus.* Scalpellum sanæ parti adhibere.

Scalprum, i, n. * Schab-Messer, Meissel. *Instrumentum artificum.*

Scamnum, i, n. Bank. *R.* à σκάμνον. *Syn.* Sedes, scabellum

Scandulum, i, n. *vulg.* Aergerniß. *Syn.* Offensio, pravum exemplum, res mali, pessimi exempli. *Phras. Cave, ne des scandalum, vulg.* schaue, daß du kein Aergerniß gebest. Cave, ne ætati maximè lubricæ atque incertæ vita tua nequitiæ exempla præbeat. Ne periculosam exempli imitationem filiis prodas; ne tua perversitate offensionem præbeas; nequid malo exemplo facias, aut dicas, ne contagione morum alios evertas; nequid offendas exempli pravitate; ne barbaræ licentiæ exemplum in mores hominum transferas; ne mores tuos in alios transfundas. V. *Exemplum.*

Scando, is, di, sum, ere. aufsteigen. *Syn.* Ascendo, conscendo. *Phras. Montem scandere*, den Berg besteigen. Superare montis verticem: in ardua evadere; superare iniquitatem loci; occupare montis jugum.

Scapha, æ, f. Schifflein. *Syn.* Linter longis navibus subserviens, navicula. *Usus.* E navi in scapham se conjecit.

Scaphium, ii, n. ein Schaff, Nacht-Geschirr, eine Gattung Trink-Geschirr. *Syn.* Scyphus in scaphæ modum formatus.

Scapula, æ, f. * Schulter-Blatt. *Syn.* Humerus.

Scateo, es, ui, ére. überlauffen, hervor quellen. *Syn.* Scaturio. V. *Plenus.*

Scaturio, is, ivi, íre. hervor quellen, aufwallen, entspringen. *Syn.* Emano, effluo, erumpo. V. *Origo.*

Sceleratè, schändlich, lästerlich. *Syn.* Per summum scelus, nefario scelere. *Usus.* Bellum sceleratè susceptum, sceleratissimè gestum.

Sceleratus, a, um. lasterhaft, schändlich. *Syn.* Consceleratus, scelestus, nefarius, improbus, impius, scelere contaminatus, omni scelere coopertus. *Phras. Homo sceleratissimus*, ein überaus lasterhafter Mensch. Homo post homines natos turpissimus, omni flagitiô contaminatus; omnium scelerum, flagitiorúmque documentum; homo nefarius, ex omni scelerum colluvione natus; unus omnium latronum teterrimus; libidine & irâ effrenatus; in omni genere flagitiorum volutatus. Homo omnium, quos terra sustinet, consceleratissimus; omnibus divinis, humanísque obrutus sceleribus; nec pro scelere, sed monstro habendus. Homo crudelitate cæcus, ac scelere, sacrilegus, perjuriis assuetus; vitiorum ac probrorum plenissimus: omnibus flagitiis nobilitatus; omnibus vitiis deformatus; affluens omni scelere; monstrum ex cœno, & sanguine concretum. Homo summis sceleribus obstrictus; furens audaciâ, scelus anhelans, maximò furore inflammatus. Homo bipedum nequissimus, promptus ad

 vim

vim, paratus ad seditionem, audax ad omne facinus, ad audendum projectus; ad omnem nequitiam educatus, eruditus, projectus; omnibus flagitiis coopertus. Homo, in quo nihil est, præter maxima peccata, maximámque pecuniam; qui multa in Deum, hominésque impié, nefariè commisit; plurimis se sceleribus obstrinxit; qui maxima in se scelera concepit; omnia repagula juris & honestatis, pudoris & officii perfregit; qui in omnia se flagitia ingurgitavit, omnia divina, & humana jura nefario scelere polluit. Fingi flagitium nullum potest, quo se ille non contaminaverit; ejus vita omnibus flagitiis est inquinata. Homo summorum facinorum, omnium flagitiosorum postremus, & in quo omnia sunt ad perniciem profligata; scelerum omnium artifex, & architectus. Homo insignitè nequam; quo in portento cum summa turpitudine summa impudentia est conjuncta. Homo immani natura, moribus feris, ac omni vitiorum genere infamibus. *Usus*. Impurus homo, ac sceleratus. V. *Commaculo, improbus*.

Sceleſtè, ſchändlicher Weiſe, leichtfertig. *Syn*. Sceleratè.

Sceleſtus, a, um. laſterhaft. *Syn*. Sceleratus. *Phraſ*. *Sceleſtos homines urbe pellere*, die laſterhaften Leute aus der Stadt ſchaffen. Scelerum ſentinam ex urbe ejicere; vitiorum ſentinam exhaurire. Homines furentes audaciâ, ſcelus anhelantes, peſtem patriæ nefariè molientes ex urbe emittere, ejicere, depellere; monſtris illis ac prodigiis ſcelerum, à quibus pernicies certa comparata eſſet civibus, ex urbe ejectis. Rempublicam relevare ac recreare.

Scelus, eris, n. Laſter, Schandthat Unthat, Uebelthat. *Syn*. Flagitium, facinus, fraus capitalis, atrocitas ſceleris. *Epi*. Acerbiſſimum, alienum, apertum, clandeſtinum, conſulare, deteſtabile, domeſticum, immane, impium, importunum, inauditum, incredibile, indignum, inexpiabile, inſigne, inteſtinum, meditatum, nefandum, tantum, uſitatum. *Phraſ*. 1. *Scelus atrox admiſit*, er hat ein gräuliches Laſter begangen. Nefarium, ac ſceleſtum facinus auſus eſt; atrox, ſingulare maleficium admiſit, contraxit; grande piaculum admiſit, contraxit; capitalem fraudem auſus eſt; inexpiabile facinus admiſit; cupiditas effrenata præcipitem animum ad ultimum nefas impulit; maximè ſe ſcelere obſtrinxit, contaminavit, devinxit, alligavit; ſcelus ingens admiſit, ſuſcepit, edidit; cùm multa improbè, multa audacter, ac perfidiosè fecerit, graviſſimum tamen ſcelus tum concepit, molitus eſt, fecit, perfecit, cùm &c. 2. *Sceleris complex eſt, vulg*. er hat Theil an dieſer Laſter-That. Sceleris ſocietate conjunctus; culpæ ſocius; criminis conſcius, ac particeps; in eodem ſcelere verſatus eſt; ejus facinoris ſatelles, & adminiſter fuit. 3. *Non eſt ſimplex ſcelus hoc*, das iſt kein einfaches Laſter. Nullum ſcelus abeſt ab eo ſcelere; in uno illo ſcelere inſunt omnia ſcelera; multiplex in uno facinore crimen eſt; ſcelerum genus omne uno in facinore continetur. *Uſus*. Scelerum architectus & machinator. Scelus atrox concipere, ſuſcipere, begehen. Scelus ſcelere cumulare, ein Laſter über das andere begehen. Omnium ſcelerum genere imbutus. In ſcelere volutari. Abeſſe à ſcelere longiſſimè; ſcelere ſolutus, à ſcelere liberatus eſt. V. *Conſcientia mala, crimen*.

Scena, æ, f. Schau-Bühne. *R*. à σκηνή.
Syn. Cavea: fabula. *Epi*. Argentea, magna, referta ſceleribus. *Uſus*. Ludorum elegantia, ſcenæ magnificentia. In ſcenam redire. Scenæ ſervire, *tempori ſe accommodare*; ſich in die Zeit ſchicken. De ſcena decedere.

Scenicus, a, um. zur Schau-Bühne gehörig. *Uſus*. Scenicæ perſonæ, ùt mimi, hiſtriones.

Sceptrum, i, n. Scepter. *R*. à σκῆπτρον. *Uſus*. Rex cum purpura & ſceptro, & inſignibus regiis.

Scheda, æ, f. Schreibe-Tafel. *Syn*. Tabella, pagella.

Schema, atis, n. Red-Zierde. *Uſus*. Verborum ornamenta, & ſententiarum lumina, quæ ſchemata Græci vocant.

Schola, æ, f. Schule. *Syn*. Ludus litterarius, Gymnaſium. *Phraſ*. 1. *Sunt ibi Scholæ publicæ*, es ſind dort öffentliche Schulen. Patet ibi litterarum ludus, quo juventus in diſciplinam convenit; eſt ibi doctrinarum ſedes nobilis, ad quam diſciplinæ causâ juventus frequens concurrit; eſt ibi nobilium ingeniorum altrix gymnaſium; eſt optimarum artium domicilium; litterarum, divinæ, humanæque ſcientiæ officina famâ nobilis; habent ibi & bonæ artes ſuum ſacrarium, & quoddam [quaſi] Muſarum templum; nec ſcholaſticæ palæſtræ copia deeſt. 2. *Multi hic ſcholam frequentant*, hier gehen viele in die Schule. Frequens hic juventus in diſciplinam convenit, frequens hic juventus diſciplinæ causâ ad Præceptores concurrit; fre-

frequentes hic Magiſtris operam dant; multi hic ſtudiorum cauſâ in ludum eunt; ſcholas obeunt; gymnaſium terunt. V. *Frequento*. 3. *Scholam amplius non frequentat*, er geht nicht mehr in die Schule. Ludo multam ſalutem dixit; manum ferulæ ſubduxit; bonarum artium diſciplinis nuntium remiſit. *Uſus*. Homo è ſchola, atque à Magiſtro recens. Scholæ ſtrepunt diſcentium vocibus. Scholâ ſolutâ, dimiſſâ, zu Ende der Schule. Scholam explicare, in librum conferre, *id eſt, quæſtionem umbratilem*.

Scholion, ii, n. kurze Anmerkung und Erklärung über einen dunkeln Spruch. *Syn*. Interpretatio brevis, *vel* defenſio.

Scienter, wiſſentlich. *Syn*. Scitè, intelligenter, aptè. *Uſus*. Scienter verſari in re aliqua. Iis, quæ habes, ſcienter utere, & modicè.

Scientia, æ, f. Wiſſenſchaft. *Syn*. Doctrina, diſciplina, rerum cognitio, intelligentia, prudentia.)(*Inſcitia, Ignoratio. Epi*. Admirabilis & incredibilis, penè divina, certiſſima, civilis, excellens, eximia, finitima, litigioſa, neceſſaria, obſcurior, par, peregrina, externa, perfecta, potior, præſtabilis, quæſtuoſa, ſimilis, ſumma, tanta, tenuis, vicina, utilis. *Phraſ*. 1. *Scientiæ in ſcholis cum virtute ſunt conjungendæ*, in Schulen muß man die Wiſſenſchaften mit der Tugend zugleich erlernen. In gymnaſiis progreſſiones, progreſſus non in bonis tantùm artibus, ſed in virtutibus etiam juventus faciat, neceſſe eſt; in ſcholis non ingenuarum ſolùm artium ſtudia, ſed virtus etiam, diviniſque cultus vigeat; juventus in ſcholis diſciplinis ſimul & virtutibus imbuatur, & erudiatur; qui ſcholas frequentant, non doctrinæ modo, ſed virtutis quoque ſtudioſi ſint; ſcholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam tum doctrinam, tum virtutem adhibeant, neceſſe eſt. In ſcholis virtus à litteris abeſſe, ſegregari non debet; in ſocietatem doctrinæ virtutis ſtudium ſe offerat, neceſſe eſt. 2. *Scientiam in Geometricis non vulgarem habet*, er hat eine ungemeine Wiſſenſchaft in der Feldmeſſerey. Geometricis litteris perfectè eſt eruditus; Geometriam penitùs cognovit, callet omninò; in Geometria excellit, vincit omnes, nemini ſecundus eſt, parem habet neminem, ſuperior eſt omnibus; Geometricis diſciplinis apprimè excultus eſt; in Geometricis litteris ita proceſſit, ut ad ſummum pervenerit. *Uſus*. Omnes trahimur ad ſcientiæ cupiditatem. Scientias facilè percipere. Aliquid ſcientiâ comprehendere. Habére ſcientiam multarum artium. Scientias alicui tradere. Oratoris actio ſcientiâ non continetur. Scientia rei militaris, oratoriæ, juris civilis.

Scilicet, nehmlich. *Syn*. Videlicet, nempe, nimirùm, certò, profectò, nam, enim. *Uſus*. Quis? tu ipſe ſcilicet. Arma quærenda ſunt ſcilicet, ut novum Dominum patiamur.

Scindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. ſpalten, zerhauen, zerſchneiden. *Syn*. Conſcindo, diſcindo, ſeco, reſeco, amputo, cædo, findo, diffindo. *Uſus*. Ipſe dolorem meum ne ſcindam. Comam ſcindere.

Scintilla, æ, f. Fünklein. *R*. à σπινθὴρ. *Syn*. Igniculus. *Uſus*. Nequa ſcintilla deterrimi belli relinquatur,

Scintillo, as, avi, atum, are. funkeln. *Syn*. Splendeo, emico. *Uſus*. En, ùt oculis ſcintillant.

Scio, is, ſcivi, ſcitum, ire. wiſſen. *Syn*. Habeo, teneo, cognoſco, cognitum habeo, non ignoro, non ſum neſcius, ſcientiam meam non fugit; me non latet, præterit; ſcientiâ comprehendo, ſcientiam habeo, perſpectum mihi eſt. Mihi conſcius ſum, mihi de re aliqua certum eſt; apertum mihi eſt, non obſcurum, notum mihi eſt; patet mihi res, in promptu eſt, non eſt ignotum, liquet, exploratum, perſpectúmque habeo.)(*Neſcio*. *Adv*. Admodùm, nihil, celeriter, certò, latinè, græcè lentè, luculenter, maturè, mediocriter, meliùs, planè, probè. *Phraſ*. 1. *Scio res tuas omnes & conſilia*, ich weiß um alle deine Sachen und Gedanken. Non ſum rudis rerum tuarum; probè ſcio, non eſt occultum, exploratiſſimum mihi eſt; non me fallit; non me fugit, quid agas, quid moliaris. Ad me quoque rerum tuarum conſcientia pertinet, quando ipſe me conſcium voluiſti. Patent res tuæ, ac conſilia, quando ipſe me eorum participem feciſti. 2. *Scio, quid agam*, ich weiß, was ich thun will. Certùm habeo, quid agam; exploratam, & explicatam habeo rationem conſilii, ſalutis meæ. Quemadmodum expediam exitum hujus rei, reperi. Deliberatum cum animo habeo meo, quæ conſilii ratio mihi ſit tenenda, ineunda. 3. *Scio multos mihi eſſe perinfenſos*, ich

 weiß,

weiß es wohl, daß mir viele feind seynd. Haud me fallit; haud ignarus sum; non sum nescius; satis gnarus sum, multos animo in me esse perinfenso. Compertum habeo; exploratissimum habeo; pro certo, pro comperto, pro explorato habeo; certum, cognitum, perspectum, exploratum habeo; multos periniquo esse in me animo. V. *Cognosco.* 4. *Nihil adhuc scio de re*, ich weiß noch nichts von der Sache. Nihil comperti habeo; res etiamnum clam me est; fugit etiamnum, latet me res ea. V. *Nescio, ignoro.* *Usus.* Latinè luculenter scio. De iis nihil scire, aut existimare queo. Sed non venerat, quod sciam, so viel ich weiß, so wäre er noch nicht kommen. Prudens, sciénsque fecit, mit Bedacht thun.

Scipio, onis, m. * Stecken, Stab.

Sciscitor, aris, atus sum, ari. erforschen, nachfragen. *Syn.* Scitor, quæro, percontor. *Usus.* Ab, *vel* ex aliquo sciscitari sententiam. Sciscitari de aliqua re. V. *Interrogo.*

Scisco, is, scivi, scitum, ere. wissen, erfahren, verordnen. *Syn.* Sancio, edico, scitum facio. *Adv.* Nominatim. *Usus.* Sciscere legem, ein Gesetz machen.

Scitè, artig, geschicklich, schön, weißlich. *Syn.* Scienter, non inscitè. *Usus.* Statua scitè & venustè facta. Scitè dicere aliquid.

Scitor, aris, atus sum, ari. nachsuchen. *Syn.* Sciscitor.

Scitum, i, n. Satzung, Ordnung. *Syn.* Lex, jussum. *Usus.* Brutus scitum fecit, ne &c.

Scitus, a, um. fein, zierlich, artig. *Syn.* Lepidus, elegans, festivus. *Usus.* Scitò sermone, & Atticò loqui. Vetus illud Catonis admodum scitum est. V. *Venustus.*

Scopæ, arum, f. Besem. *Epi.* Dissolutæ. *Us.* Scopæ, ùt est in proverbio, dissolutæ.

Scopulosus, a, um. felsig, schroffig. *Usus.* Mare infestum, & scopulosum. Intelligo, quàm scopulosò, & difficili locò verser.

Scopulus, i, m. Stein-Klippe, Fels. *Syn.* Saxum. *Usus.* Navis ad scopulum afflicta. Ad scopulum offendere. Nunquam tuas rationes ad eos scopulos appulisses. Syrtim patrimonii, scopulum libentiùs dixerim.

Scopus, i, m. Zweck, Endzweck, Ziel, Absehen. *R.* σκοπός. *Syn.* Quò spectamus, finis, propositum. *Phras.* *Hic scopus erat meus*, das war mein Ziel und Vorhaben. Hoc spectavi; hoc secutus sum; id egi; huc retuli mea consilia; huc retuli cogitationes omnes; huc mentem direxi; huc consilia contuli; hoc spectabat animus meus; hic animo meo, meisque consiliis scopus erat; hic erat finis, hic terminus, quo intendebantur cogitationes meæ; hæc erat quasi meta, quo ut pervenerim, laboravi, atque vigilavi; huc me voluntas, huc judicium & ratio ducebat, ut &c. hic animus, hæc mihi lex erat; hoc mihi propositum erat; hoc unum habebam propositum, ut &c. *Consilium, Cogitatio, Propono.* *Usus.* Sed neutri scopus est iste, ut beati simus, quo alioquin omnia vivendi, rectéque faciendi consilia sunt referenda.

Scorpius, ii, m. Scorpion.

Scortator, oris, m. Huren-Jäger, Hurer. *Syn.* Scortorum amator.

Scortor, aris, atus sum, ari. huren, Hurerey treiben. *Syn.* Vitam in lustris ago; tempus ætatis omne in lustris consumo; cum scortis volutor.

Scortum, i, n. Hure, gemeine Metze. *Syn.* Meretrix, lupa. *Epi.* Vulgare. *Usus.* Cum scorto liberè volutari. V. *Meretrix.*

Screo, as, avi, atum, are. * reuspern, fodern.

Screator, oris, m. * der sich reuspert.

Screatus, ûs, m. * das Ausreuspern.

Scriba, æ, m. Schreiber. *Syn.* Scriptor, librarius. *Epi.* Ædilitius. *Usus.* Scriba, qui rationes ad ærarium retulit. Scribæ, qui nobiscum in rationibus, monumentisque publicis versantur.

Scribo, is, psi, ptum, ere. schreiben. *Syn.* Litteras pingo, formo; litterarum elementa conformo: litterarum formas effingo; litterarum figuras formo, schreiben, Buchstaben machen: Litteras conscribo, exaro, do, mitto, Briefe schreiben. Litteris consigno, scriptis mando, litteris prodo, publicis monumentis consigno; memoriæ, posteritati prodo; monumentis mando, prodo; memoriæ, historiæ mando; memoriæ, posteritati propago; chartis prodo; litteris mando, consecro; in annales, fastos refero; hominum memoriæ sempiternæ trado; immortalitati trado, mando, commendo,

auf-

aufſchreiben, in die Bücher eintragen. Librum conficio, compono, efficio, ein Buch ſchreiben. *Phraſ.* 1. *Elegante ſane charactere ſcribis*, du haſt wohl eine ſchöne Handſchrift. Elementa conformas venuſtiſſimè; litterarum formas pingis, tanquam typis æneis expreſſas; calamo ad venuſtiſſimam ſpeciem typorum proximè accedis; litterarum elementa pingis, formas ſanè belliſſimas; bella, venuſta, exquiſita, luculenta manus eſt, quæ iſta ſcripturâ perſequitur. Nihil in tota ſcriptione non egregiè concinnatum eſt, ductus belliſſimi, litteræ tanta proportione, & tam compoſitè mutuò reſpondentes, verſibus prææterea paribus intervallis à ſumma pagina ad imam usque diremptis, & nulla omnino in parte vacillantibus, ut velut ad amuſſim directi, nusquam à recto tramite deflectant, lectoremque liberali quadam voluptate demulceant. Non inæquales litteræ, non vacillantes; litterarum formæ non illepidæ, aut invenuſtæ; elementa non triſtia, ac deformia; figuræ litterarum non fœdè, inſcitè, indecorè pictæ, ſed velut pictura belliſſimè concinnata oculis blandiuntur. 2. *Scribe ad me ſæpiùs*, ſchreibe mir öfters; *de litteris ſeu epiſtolis.* Ne quæſo, litteris parcito; crebris nos litteris appellato, libet enim tecum garrire, & tametſi pagella altera procedat, tertiam etiam completo; res omnes litteris perſequere; quoties ad amicos, eodem etiam oleo, ac opera aliquid ad me exarato. 3. *Livius res Romanas egregie ſcripſit*, Livius hat die Römiſche Geſchichten ſehr wohl geſchrieben; *de libris:* Livius de rebus Rom. egregia ſcripta reliquit; rem Rom. divinitùs perſcripſit; res Rom. litteris mirificè illuſtravit; litteris mandavit, conſignavit; Rom. nomen ſcriptis celebravit, & illuſtravit; Romanorum bella pulcherrimè contexuit; rerum Roman. commentarios confecit abſolutiſſimos; res Rom. poſteritati litteris prodidit. 4. *Doctè & erudite ſcribit*, er ſchreibet ſehr gelehrt; *de modo & ſtyli genere.* Scribendi laude excellit; raram quandam laudem in ſcribendo conſecutus eſt; præclara ſunt, quæ ingenio ſtudióque parit, quæ ejus induſtria elaborát; mirabiles, minimeque vulgares ſunt ingenii & induſtriæ ejus fructus; ſcribit, ut pauci; quidquid ille ex ſe promit, delectat alios, ipſum vero laudibus illuſtrat; nihil ſcribit niſi perfectum ingenio, induſtria elaboratum; ſcripta ejus miro verborum cultu ſunt perpolita, & omni elegantiarum genere ornatiſſima, refertiſſima. *Uſus.* Alii rem verſibus luculenter ſcripſere. Scribere de aliquo aſperiùs. Libere de rebus ruſticis ſcriptus. V. *Littera, Litera, Epiſtola.*

Scriptio, onis, f. das Schreiben. *Syn.* Stylus, ſcriptura, *Epi.* Philoſophica. *Uſus.* Nihil ad dicendum magis proficit, quàm ſcriptio.

Scriptito, as, avi, atum, are. oft ſchreiben. *Uſus.* Te quidem, Antoni, multum ſcriptitâſſe non arbitror.

Scriptor, oris, m. Schreiber, Schriftſteller, Scribent. *Epi.* Aſtutus, ſanè bonus, doctus, ferreus, luculentus, peritus, politus, præſtans, ſanctus, egregiè ſubtilis, vetuſtiſſimus. *Uſus.* Ferreus ſcriptor, ſed auctor bonus. Scriptor, ut temporibus illis luculentus.

Scriptum, i, n. Schrift, oder Buch. *Syn.* Scriptura, monumentum, litterarum monimentum. *Epi.* Abſurdum, inutile, indignum, ambiguum, antiquius, legitimum, neceſſarium, privatum, probabile. *Uſus.* De ſcripto dicere, recitare. Plato ſcriptum, *vel* in ſcriptis reliquit. Scriptis res ſuorum temporum mandare, celebrare, illuſtrare.

Scriptura, æ, f. Schrift. *Syn.* Scriptum. *Epi.* Aſſidua, contraria, diligens, ſuperior. *Uſus.* 1. Mendum ſcripturæ litura tollitur. 2. *Scriptio*, das Schreiben. Ea, quæ ſcriptura perſecutus eſt, exſcripta, exſignatáque ſingulis attribuere. Genus ſcripturæ liberum, ac incitatum. 3. *Ratio eorum, qui portoria paſcua publica, vel decumas redimebant*, Verrechnung des Zoll-Amts. Per magiſtros ſcripturæ & portus & noſtrarum diœceſium. Neque ex portu, neque ex ſcriptura vectigal conſervari poteſt, aus dem Zoll-Amte. *Pro* Scriptura ſacra, H. Schrift, *Latine:* Libri divini, divinæ Litteræ; divinarum Legum, divinorum Scriptorum monimenta; ſacræ Litteræ, Codex ſacer.

Scrobs, is, f. Grube. *Uſus.* Scrobem facere, ſubigere, invertere.

Scrupi, orum, m. Loſungs-Steine. *Syn.* Lapides, quorum in teſſerarum ludo uſus.

Scrupuloſus, a, um. ſteinicht. *Syn.* Aſper-

anxius, tristis, sollicitus, dubius, homo non intacti religione animi; simplex, ac religiosus; religione attonitus, religione quadam obstrictus; qui in religionem trahit, vertit aliquid; æquò religiosior; qui religioni sibi ducit, admittere quidquam, quod culpæ vel speciem præferat, angsthaft, schwermüthig. *Phras. Scrupulosus est*, er ist scrupulos, ängstig im Gewissen. Assiduis ex recordatione vitæ prioris scrupulis pungitur, nullámque ægrô, saucioque animô quietem capit; animum gerit, nescio, quibus religionibus obstrictum; nimis exiguè, exiliter, religioséque omnia ad calculos revocantem; anxiis animi curis, & sollicitudinem aculeis malè accipitur, afficitur, torquetur. Pungunt hominem, diésque ac noctes stimulant, nescio, qui scrupuli ex superioris vitæ memoriæ relicti; torquent animum, exedúntque, nescio, qui curarum, solicitudinúmque stimuli ex latentis suspicione mali profecti; versant animum novæ identidem suspiciones, pavores, metus, fluctus æstúsque solicitudinum, nescio, cujus piaculi conscientiâ excitati. V. *Scrupulus*, *anxius*. *Usus*. Tandem è scopulosis his cautibus enavigavit oratio.

Scrupulus, i, m. Sand, Steinlein. *Syn.* Exiguus lapillus calceo injectus. *Transl.* Sollicitudo, dubitatio, suspicio, religio, Scrupel, Zweifel, Angst. *Phras.* 1. *Injectus est populo scrupulus*, das Volk hat ihm ein Gewissen gemacht. Offusa animis, oculisque populi religio; moti sunt in religionem animi populi ea res populo in religionem venit; religioni sibi populos duxit; oblata, injecta est populo religio; hic verò, nescio, quæ superstitio mentes omnium occupavit, hic verò populum cepit religio; hic verò non magna res religionem incesserat hominibus; multitudinem justæ religionis implevit; religione hic novâ obstrictus est populus; hic verò res nova cumulavit religiones populi; nova hic populum incessit religio. 2. *Facerem mihi scrupulum, vulg.* ich machte mir ein Gewissen darbey. Religioni haberem, mihi ducerem; religioni mihi esset: haud sanè liber religione animus esset; religione impediti, conscientiâ impediri me putarem; religione quadam tangerer; haud sanè intactus religione futurus esset mihi animus, si &c. 3. *Scrupulum habeo*, ich habe noch einen Scrupel. Scrupuli aliquid in animo residet, quod me dies noctésque stimulat, ac pungit; morsus tamen, & contractiunculæ quædam animi adhuc relictæ sunt; scrupulus restat unus, qui me malè habet; discruciat animum suspicio quædam latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; angit me, solicitat, torquet pungens hæc animi cura; discrucior animô, quoties in mentem venit præteritæ ætatatis. V. *Scrupulosus*, *Religio*. 4. *Scrupulum istum, facilè tibi eximam*, ich werde dir diesen Gewissens-Zweifel leicht auflösen. Scrupulum istum ex animo facilè evellam; religionem hanc facilè eximam; animum religione hac facilè levabo; religionem istam adimam, auferam, tollam, eripiam; istâ te religione liberabo. *Usus*. Hunc mihi ex animo scrupulum evelle, qui me dies, noctésque pungit ac stimulat. Quem mihi odiosum de filio scrupulum injecisti, adhuc in me residet. Domesticarum sollicitudinum aculeos, & scrupulos occultare. V. *Anxietas*.

Scruta, orum, n. allerley altes Gerumpel. *Usus*. Vilia scruta vendere.

Scrutor, aris, atus sum, ari. nachfragen, nachsuchen. *Syn.* Inquiro, excutio. *Adv.* Furacissimè. *Usus*. Libros reconditos scrutari. V. *Indago*, *meditor*, *cogito*.

Sculptus, a, um. geschnitzt. *Usus*. E saxo sculptus, *alias* scalptus.

Scurra, æ, m. Lotter-Bube. *R.* à σκῶρ, *stercus*, *sordes*. *Syn.* Sannio. *Usus*. Scurra facetus, omnibus modis risum captans. Scurra improbissimus, facie magis, quàm facetiis ridiculus, qui se tamen populi delicias vult existimari.

Scurrilis, e. leichtfertig, bübisch. *Syn.* Obscœnus. *Usus*. Risus, jocus, dicacitas scurrilis & mimica.

Scutatus, a, um. einen Schild tragend. *Usus*. Milites scutati, hastati.

Scutella, æ, f. Schüsselein, kleine Schaale. *Usus*. Demus scutellam dulciculæ, potionis.

Scutica, æ, f. * Karbatsche, Peitsche. *Syn.* Flagellum ex pelle. *Usus*. Dignus scuticâ.

Scutum, i, n. Schild. *Syn.* Clypeus. *Usus*. Miles ignavus abjectô scutô sufugit, quantùm potest.

Scyphus, i, m. Becher, Trink-Geschirr. *Syn.* Poculum.

Secedo, is, cessi, cessum, ere. abtreten, bey Seite treten. *Syn.* Decedo, recedo, ex turba me evolvo. *Usus.* Secedant improbi, secernant se à bonis.

Secerno, is, crevi, cretum, ere. absondern. *Syn.* Separo, distinguo, disjungo. *Usus.* Secerne te à pravis. Secernere, & internoscere unum ab altero. Salutaria à pestiferis, vera à falsis, animum à corpore secernere. V. *Separo.*

Secessio, onis, f. Abtretung, Abtrennung. *Syn.* Discessio, obscessio, seditio. *Usus.* Secessionem facere. Secessionem credebam, non bellum. V. *Seditio.*

Secessus, ûs, m. * abgelegener Ort.

Secius, minder, anderer Gestalt. *Syn.* Minus. *Usus.* Impedimentum est, quò secius lex feratur.

Secludo, is, si, sum, ere. ausschliessen. *Syn.* Secerno. *Usus.* Domus seclusa à strepitu populari.

Seco, as, cui, sectum, are. schneiden. *Syn.* Exseco, reseco. *Usus.* Corpus uri, & secari patitur.

Secretio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Disjunctio. *Usus.* Est enim interitus quasi discessus, & secretio earum partium, quæ &c.

Secretò, heimlich, in Geheim. *Syn.* Clam, remotis arbitris. *Usus.* Hæc inter paucos secretò narrantur. V. *Clam.*

Secretus, a, um. abgesondert, heimlich. *Syn.* Separatus, sejunctus, seclusus, arcanus, à conspectu amotus, remotus. *Phras.* *Quæ secreta esse voluisti, ex me nemo resciet*, das, was du mir in Geheim vertrauet, wird niemand von mir heraus bringen. Arcanorum fidem servabo, præstabo integram; premam fideli silentiô, tacita relinquam, quæ tu in autem mihi; nemo arcana tua consilia ex me exsculpet, exprimet, eliciet; nemo consilia, quæ tu occulta esse voluisti, ex me expiscabitur, eblandietur. V. *Taceo.* *Usus.* Succus secretus à reliquo cibo. Stellarum sphæra ab æetherea conjunctione secreta, & libera.

Secta, æ, f. Secte, Parthey, Spaltung. *Syn.* Familia, schola, disciplina: partes, factio, ratio vitæ, ratio philosophandi; hæresis. *Epi.* Difficilis atque ardua. *Usus.* Horum nos hominum sectam, atque institutionem prosequimur. Antonii sectam secutus est. Philosophorum hæresis, secta, disciplina. V. *Hæresis.*

Sectator, oris, m. Nachfolger. *Syn.* Consectator, amator, æmulus. *Usus.* Gabinii comes est, vel sectator.

Sectio, onis, f. Theilung, Abtheilung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Prædæ sectio veniit. Pecuniam pro sectione debére.

Sector, aris, atus sum, ari. nachfolgen. *Syn.* Affector, comitor. *Usus.* Sectari aliquem per omnia fora. Ejusmodi est, ut pueri eum sectentur. V. *Sequor.*

Sector, oris, m. Theiler des verfallenen Guths. *Syn.* Qui proscriptorum bona in auctione emit. *Epi.* Audacissimus *Usus.* Antonius sector Pompeji.

Sectura, æ, f. * ein Schnitt, Hieb. *Usus.* Secturæ, ærariæ, ferrariæ *fodinæ.*

Seculum, i, n. Zeit von hundert Jahren. *Syn.* Ætas, multorum annorum spatium. *Usus.* 1. Sempiternis seculorum ætatibus non mutari. Omnium seculorum posteritas. Est hujus seculi labes quædam, & macula, virtuti invidére. Hujus seculi insolentiam vituperabat. 2. *Seculum*, Welt, weltliches Leben. *vulg. Latinè:* Res fluxæ, caducæ, infimæ. *Unde &* Secularis, Welt-Mensch. *vulg. Latinè:* homo profanus.

Secundanus, a, um.* zur anderten Ordnung gehörig. *Usus.* Milites secundani.

Secundarius, a, um. der nächste nach dem ersten. *Syn.* Secundus, proximus. *Usus.* Primum illud, secundarium verò istud.

Secundò, zum anderten, zweytens. *Syn.* Iterum, deinde.

Secundo, as, avi, atum, are. * beglücken. *Syn.* Prosperum reddo. *Usus.* Dii incepta secundent.

Secundùm, nach, neben. *Syn.* Post. *Usus.* 1. Secundùm hunc diem adero. Maximum secundùm Deorum opes Imperium. Secundùm Deum parentes honorandi. 2. *Pro, juxta, ex*, für, nach, aus. Prætor secundùm me tulit sententiam. Secundùm tabulas litem dare. Secundùm naturam vivere. Secundùm Platonem aliter dicendum est. 3. *Non procul, prope, penes, propter, ad*, neben, unweit. Secundùm littus ambulare.

Secundus, a, um. der anderte, zwente. *Syn.* Alter. *Usus.* 1. Omnium judicio secundus. 2. *Prosper, ad voluntatem nostram fluens*, glückselig, günstig. Exercitus noster secundo prælio est usus. Secundis rebus; ventis secundis. Omnia secundissima nobis, illis adversissima accidêre. Secundâ concionis admurmuratione audiri. V. *Felix*.

Securis, is, f. ein Beil, Axt. *Epi.* Funesta, gravior. *Usus.* Aliquem securi ferire, percutere. Cervices securi subjicere. Securim infligere, injicere rebus alicujus, *graviter lædere*, einen grossen Schaden thun.

Securitas, atis, f. Sicherheit. *Syn.* Requies curarum, tranquillitas, otium. *Epi.* Blanda, maxima, mira, optata. *Usus.* Securitatem civibus præstare. Securitatem appello vacuitatem ægritudinis. V. *Securus*.

Securus, a, um. sicher, ruhig, ohne Sorge. *Syn.* Sine cura. *Phras.* 1. *Miror, qui in tanto motu securus sis adeò*, mich wundert es, wie du in so grosser Ungestümme so sicher, und ohne Sorge seyn könnest. Qui fieri possit, ut his tempestatibus propè solus in portu sis; in alteram aurem dormias; non modò sine cura quiescas, sed sine metu spirare etiam possis; omnia tuta, & insidiis vacua arbitreris; aliorum naufragia velut ex terra intuearis; tempestatem adeò periculosam, insidiosam, infestam non formides; res tuas in tuto collocatas, teipsum extra teli jactum positum existimes; nihil tot saxa, tot cautes timeas; ita sine metu ætatem agas; animô agas otiosô & tranquillô; velut in portu naviges; in utramque aurem otiosè dormias, velut res in vado, in tuto, in tranquillo esset. 2. *Securos esse jussit*, er hat ihnen alle Sicherheit versprochen. Spem affirmavit sociis; periculum, noxam, damnum præstitit; omnem securitatem præstitit; securos reddidit; metum curámque iis ademit, exemit. *Usus.* De ea re securus sum. Securum te reddo. Securum te esse jubeo.

Secùs, anders. *Syn.* Contrà, aliter. *Usus.* Rectè, an secùs, nihil ad nos. Longè secùs. Non dixi secùs, ac sentiebam.

Sed, aber, sondern. *Syn.* At, ac quidem, certè, autem, verumtamen, porrò, verùm, verò; haud scio, an. *Usus.* Non de me dixi, sed de sapiente.

Sedatè, still, ruhiglich. *Syn.* Tranquillè, leniter. *Usus.* Imperare animo suo, & injuriam sedatè ferre.

Sedatio, onis, f. Ruhe, Stille. *Syn.* Tranquillitas, placatio.)(*Perturbatio. Usus.* Temperantia, modestia, sedatio perturbationum animi, ægritudinum, dolorum.

Sedeo, es, di, sessum, ére. sitzen. *Syn.* Assideo. *Us.* 1. Malo in tua illa sedecula sedere, quàm illorum sellâ. 2. *Maneo, moror*, sich aufhalten. Totos dies in villa sedére.

Sedes, is, f. Stuhl, Sitz. *R.* ἕδος. *Syn.* Sella: domicilium. *Epi.* Alta, antiqua, celsa, domestica, certa, hospitalis, maxima, publica, stabilis. *Phras.* 1. *Ligures ibi suas sedes habent*, die Genueser wohnen dort. Inter mare, alpésque incolunt; agrum, terras tenent inter mare, alpésque interjectas. 2. *Roma sibi sedem posuit*, er ist zu Rom Hauß-säßig worden. Romæ sedem sibi ac domicilium collocavit; domicilium fixit; Romæ sedem suarum fortunarum constituit. V. *Habito. Us.* 1. Pulvinos poposcit, & in iis sedibus sub platano consedit. Sedem capere. 2. *Locus, gradus*, Ort, Staffel. Virtus sola ponatur in summi boni sede. 3. *Domicilium*, Wohnung, Vaterland. Urbs hæc sedes omnium nostrum, domicilium Imperii. Sedes alibi, ac domicilium collocare. Roma ipsa propè suis sedibus convulsa. Sedem omnium fortunarum Romæ collocavit.

Seditio, onis, f. Aufruhr, Meuterey. *R. quasi* Seitio, *id est*, seorsum itio. *Syn.* Discordia, dissensio, secessio, vis, turba, motus populi, *vel* militum, tumultus. *Epi.* Commota, concitata, nocturna, domestica, perniciosa, *Phras.* 1. *Seditionem molitus est*, er hat einen Aufruhr angesponnen. Solicitavit ad defectionem animos; civitates concitavit; locum seditioni quæsivit; seditionem ciére ausus est; movit se ad solicitandum statum civitatis; eo autore ingens momento seditio concitata, excitata, facta, commota est. Morum molitus est, concitavit, attulit Reipublicæ sanè gravem ac periculosum; conflata per eum seditio ingens & perniciosa. 2. *Videbatur inde seditio extitura*, es schiene, als würde es zu einen Aufruhr kommen. Ad seditionem spectare res videbatur. Res ad ultimum seditionis eruptura videbatur; res ad vim spectare videbatur; propè seditionem rem esse facilè ap-

pa-

parebat; propè erat, ut victo imperio sustollerent animos; in seditionem & discordiam verti omnia videbantur; gliscere jam seditio videbatur. 3. *Seditio erat in urbe*, es war ein öffentlicher Aufstand in der Stadt. Urbs repentè ingenti seditione exarsit; magnô tumultû arsit; urbanus repentè motus, & secessio populi facta est; conflata ingens est seditio; jámque ad manus propè ventum erat. 4. *Omnia seditionibus plena sunt*, es ist alles voller Aufruhr. Omnia seditionibûs ardent; omnia turbulentis, seditiosis concionibus fervent; crebræ ex concursu multitudinis concitationes fiunt. Vulgus ingeniô mobili, rerum novarum cupidum, quieti & otio adversùm omnia discordiis miscet. 5. *Seditionem composuit*, er hat den Aufruhr gestillet Motus composuit; seditionem lenivit, sedavit, compressit, extinxit. Motum, rabiémque furientis plebeculæ coërcuit. V. *Sedo*, *Turba*, *Tumultus*. *Usus*. Seditio in castris orta, quamvis sopita, recrudescebat. Castra tota seditione ardent. Duces seditionem vix sustinent.

Seditiosè, aufrührerischer Weise. *Usus*. Seditiosissimè dicere.

Seditiosus, a, um. aufrührerisch. *Syn*. Turbulentus; turbæ ac tumultûs concitator, fax seditionum, factiosus. *Phras*. *Seditiosi homines*, aufrührerische Köpfe. Qui seditiosa coquunt consilia; qui turbas movent, concitant; qui seditiones commovent, conflant, seditionum faces per omnes urbis angulos spargunt. *Usus*. Seditiosus civis, & turbulentus.

Sedo, as, avi, atum, are. besänftigen, stillen. *Syn*. Placo, mitigo, lenio, mollio, restinguo, sedationem affero.)(*Incito*. *Phras*. *Sedata est ira populi*, der Zorn des Volks ist besänftiget worden. Dies tempúsque iras leniit; suppressa ira est; ira deflagravit; mitescere discordia cœpit; furor, quô priùs ardebant omnia, conticuit; ira consedit, deferbuit, conquievit. *Usus*. Discordias, animorum motus, bellum sine tumultu sedare, ac componere. V. *Placo*.

Seduco, is, xi, ctum, ere. beyseits führen. *Syn*. Abduco, in aliam partem duco. *Phras*. *Cave, ne seducaris*, *vulg*. schaue, daß du nicht verführet werdest. *Latinè*: Cave, ne corrumparis alienâ pravitate; ne te auferant aliorum prava consilia; ne de fide ac probitate deducant, de vetere pietatis laude dejiciant; ne animum tuum, nondum consilio ac ratione firmatum, iis rebus pelliciant, quibus capi illa ætas, ac deliniri potest; ne in errorem inducaris; ne ab recto & honesto transversum agaris. V. *Corrumpo*, *Exemplo malo esse*. *Usus*. Cùm hæc dissseruissem, seducit me Brutus. Seduxit Crassum, ad eúmque retulit.

Seductio, onis, f. das Beyseitsführen. *Usus*. Seductiones testium, secessio subscriptorum.

Sedulitas, atis, f. Fleiß, Embsigkeit. *Syn*. Officium, diligentia. *Epi*. Arguta, digna aliquo præmio, insidiosa, simulata. *Usus*. Sedulitas nimiùm arguta non placet. Cornelii operam, sedulitatem laudo, dignámque præmiô censeo. V. *Diligentia*.

Sedulò, fleißig, embsiglich. *Syn*. Diligenter.

Sedulus, a, um. fleißig, embsiglich. *Syn*. Diligens, officiosus, frequens in re quapiam. V. *Diligens*.

Seges, étis, f. allerley Saat. *Syn*. Arva, ager. *Epi*. Deterior, læta, fœcunda. *Usus*. 1. Seges spicis uberibus, & crebris. Seges matura messi. Segetes fruges largiuntur, eædemque effundunt herbas inimicissimas frugibus. 2. *Ipsæ fruges*, die Früchte selbsten. Læta seges. 3. *Occasio*, *causa*, Gelegenheit, Ursache. Quid Clodium odisset Milo, segetem, ac materiam gloriæ suæ?

Segnis, e. faul, hinläßig. *Syn*. Piger, languens. *Usus*. Ego, si cui videor segnior, &c. V. *Piger*.

Segniter, * liederlich, nachläßig. *Usus*. Segniter, ac contumaciter omnia agere.

Segnitia, æ, *vel* Segnities, ei, f. Trägheit Faulheit, Hinläßigkeit. *Syn*. Inertia. *Epi*. Inertissima. *Usus*. Vir sine segnitia verecundus. V. *Pigritia*.

Segrego, as, avi, atum, are. von einander scheiden, absondern. *Syn*. Sejungo, separo.)(*Congrego*. *Usus*. Eloquentia nos a vita agresti segregat. Scelus suum ipsum a Republ. segregavit. V. *Separo*.

Sejugo, as, avi, atum, are. von einander scheiden, absondern. *Syn*. Sejungo. *Usus*. Pars animi, quæ sensum habet, non est ab actione corporis sejugata.

Sejunctio, onis, f. Absonderung.

Sejungo, is, junxi, junctum, jungere. absondern. *Syn*. Segrego, separo, semoveo. *Adv*. Privatim. *Usus*. Fortunam nemo a constantia sejunget. V. *Separo*.

Se-

Selectio, onis, f. Erwählung. *Syn.* Electio, secretio. *Usus.* Rerum selectione aliquem exspoliare. Vitiorum selectio.

Seligo, is, legi, lectum, ligere. auserlesen, erkiesen. *Syn.* Deligo.)(*Rejicio. Usus.* Exempla pauca è multis seligere. Omnia expendere, ac seligere, nec copia imprudenter uti. V. *Eligo.*

Sella, æ, f. Stuhl, Sessel. *Syn.* Sedes. *Epi.* Aurea, curulis, proxima, vacua. *Usus.* Sedebat in sella aurea.

Sellularius, ii, m. der, so bey seinem Handwerk sitzend arbeitet. *Usus.* De plebeja fece sellulariorum.

Semel, einmahl. *Usus.* Antonius semel induxit in animum, omnia sibi licère.

Semen, inis, n. Saame. *Syn.* Materia serendi: *transl.* principia, rudimenta. *Epi.* Perexiguum. *Phras. Innata sunt virtutum nobis semina,* es ist uns gleichsam der Saame der Tugenden angebohren. Virtutum quasi scintillas quasdam jam in pueris videmus. Ingeniis nostris congenita quædam sunt virtutum principia. In parvis etiam vis quædam elucet, & rudimenta virtutum. *Usus.* 1. Semen spargere, jacere. Prodit, exit, grandescit semen. Seminum vis ad gignendum plurimùm valet. Aliquid hominibus à stirpe generis & seminis ingeneratur. Cùm terra gremiò mollita, & subacta semen sparsum exceperit. 2. *Principium, origo, materia,* Ursprung, Anfang, Materie. Semen bellorum, malorum omnium.

Sementis, is, f. die Saat. *Syn.* Satio. *Epi.* Tanta malorum. *Usus.* Semente prohibita, messe amissa.

Semestris, e. halb-jährig. *Syn.* Sex mensium.

Semianimus, a, um. halb-todt. *Syn.* Exanimatus, semivivus, sopitus vulnere, ac nihil sentiens, semianimis, exsanguis.

Semiassus, a, um. halb-gebraten. *Syn.* Semiustus.

Semicirculus, i, m. halber Circul. Semidoctus, halb-gelehrt. Semihora. halbe Stunde. Semiliber, halb-frey. Semiplenus, halb-voll. Semivivus, halb-lebendig. Semiustulatus, semiustus, halb-verbrannt. Semisomnis, halb-schlafend.

Semigro, as, avi, atum, are. hinweg ziehen, wandern. *Syn.* Secedo.

Seminarium, ii, n. Pflanz-Garten. *Syn.* Semen. *Usus.* Ex illo fundo, & seminario triumphorum. Id erat principium urbis, seminarium Reipublicæ.

Seminator, oris, m. Säemann, Aussäer. *Syn.* Sator. *Usus.* Omnium rerum seminator, alitor, educator est mundus.

Semino, as, avi, atum, are. säen. *Syn.* Sero.

Semissis, is, m. der halbe Theil. *Syn.* Assis dimidium.

Semita, æ, f. Fußsteig. *Syn.* Trames, via. *Usus.* Quâ viâ modo exivit, eâdem semitâ revertatur; eandem semitam teneat.

Semoveo, es, movi, motum, movére bey-seit legen, schaffen; wegthun. *Syn.* Secerno, removeo. *Adv.* Fortissimè, omninò, subtiliter.

Semper, allezeit, immerdar. *Syn.* Omni tempore, in omni vita, dum genus hominum erit, in perpetuum, nunquam non, ab æternitate, omne tempus ætatis; memoriâ seculorum omnium; dies omnes, ac noctes; dies, noctésque, totos dies; omnibus horis.)(*Paulisper. Phras.* 1. *Semper celebrabitur id factum,* diese That wird zu allen Zeiten gerühmet werden. Vigebit memoriâ seculorum omnium; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum laudibus factum istud ferat; nulla ætas de ejus facinoris laudibus conticescet. V. *Fama, laudo.* 3. *Semper tui memor ero,* ich werde deiner allezeit eingedenk seyn. Manebit mihi tui memoria, dum anima superabit; punctum temporis nullum tui memoria vacuum abibit, sine tui memoria præterire patiar; dum anima spirabit mea, tui memoria erit infixa animo sempiterna. V. *Proleg. Usus.* Quod semper movetur, æternum est. V. *Unquam.*

Sempiternus, a, um. ewig, immerwährend. *Syn.* Æternus. *Usus.* Veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Consilia nostra sempiternum spectare debent.

Semuncia, æ, f. halbe Unze, ein Loth.

Senarius, a, um. sechs-zählig, sechs in sich haltend. *Syn.* Versus jambicus sex pedum.

Senator, oris. m. ein Raths-Herr. *R.* à Senex, *quia prudentiâ senes in senatum olim legebantur.* *Syn.* Pater conscriptus.

ptus. *Usus.* Senator, qui consilio, ac sapientiâ gubernat Rempubl. Autor publici consilii, & regendæ civitatis Dux.

Senatorius, a, um. was zur Raths-Herrn-Stelle gehörig. *Usus.* Ordo, gradus, subsellia senatoria.

Senatus, ûs, m. der Rath. *Syn.* Ordo amplissimus, summns ordo, consilium senatus, consilium publicum, amplissimum consilium, magistratus, collegium Senatorum, ordo Reipubl. custos, princeps, præses, propugnator. *Usus.* Senatum convocare, vocare, cogere, den Rath versammeln. Senatum habére, Rath halten. Senatum dimittere, mittere, den Rath schliessen von einander gehen lassen. Senatum dare, præbere legatis, vor dem Rathe zur Verhör einen vorlassen. In senatum legere, cooptare aliquem, einen zum Raths-Gliede machen. Senatu aliquem movére, ex senatu rejicere, aus dem Rathe ausstossen. In senatum venit. Senatus discessit. Homo seditiosus senatum sibi ante omnia extinguendum, delendum censuit.

Senatus Consultum, i, n. Raths-Schluß. *Syn.* Decretum senatus; lex, autoritas senatûs. *Epi.* Honorificentissimum, magnificentissimum. *Usus.* Senatus Consultum factum fuit, extat.

Senectus, utis, f. das Alter. *Syn.* Propè acta jam ætas, decursáque; ultimum tempus ætatis, maturitas ætatis, ingravescens ætas, exacta, extrema; ætas præcipitata jam, & à diuturnis laboribus devexa ad otium, canities. *Epi.* Animosa & fortis, calamitosa & præceps, gravis, honorata, jucunda, levis, severa. *Phras. Senectus jam propinquat*, das hohe Alter meldet sich schon an. Senectus obrepit; ætas ingravescit; quantulùm mihi vitæ spatium restat, superest, reliquum est; relinquitur; ætate progredior, procedo, provehor longiùs, & jam ad exitum vitæ natura penè ipsa me producit; senectus in proximo est. V. *Senex, senesco, ætas. Usus.* Senectus est occasus vitæ. Ad summam senectutem vivere. Homo senectute confectus. Magnam senectutem adeptus valetudine optimè.

Senesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Consenesco, senex fio. *Adv.* Sensim. *Phras. Ideòne senui, ut miserior essem?* bin ich denn deswegen alt worden, daß ich noch elender würde? In hoc me longa, infelixque senecta traxit? Ea causa tam longè ætate processi? In hoc fines tam profecta ætas, tam longæ ætatis usus mihi contigit? An igitur istud erat, cur vitam agerem, viverem tam diuturnam? cur ætatem extenderem? cur inter homines tamdiu agerem, versarer? cur vitæ spatia tam longa decurrerem? cur vitam ducerem, traducerem, transigerem tam diuturnam? cur lucis hujus usura tam diuturna fruerer? cur tantam senectutem adipiscerer? cur ad summam senectutem viverem, ut quidquid est in vita miseriarum, id in dies magis, magisque persentiscerem?

Senex, senis, *g. o.* alt, betagt. *Syn.* Ætate confectus, confectus senio, *vel* senectute, exacta ætate, gravioris ætatis homo, per ætatem ad munia publica inhabilis, grandis natu, magno jam natu, annis obsitus; ætate provectior, provectus; præcipiti senectute; ætate gravis; annis provectus. *Epi.* Debilis, desertus, penè agrestis, formosus, firmatus, imbecillus, miser, orbus, pudentissimus, optimus, stultus, credulus, obliviosus. *Adv.* Admodùm. *Phras.* 1. *Senex admodum sum, & decrepitus*, ich bin schon sehr alt. Grandis natu sum; summa senectute confectus; exacta ætate; vir exactæ ætatis; jam gravis & ad munera corporis invalidus; senecta jam ætate sum; nomen & umbram ex me relictum videtis; vires corporis affectæ, sensus oculorum, atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus est. Ætate fessus sum; ævo admodùm processi; annis fractus; viribus defectus, exhaustus sum. Cursus mihi vitæ jam penè confectus est; decursum mihi propè est vitæ spatium; decursa propemodùm, tanquam à carceribus perveni; extrema pars vitæ agitur, restat; ad exactæ propè ætatis terminos consisto. V. *Senectus.* 2. *Quis scit, an tam senex futurus sim*, wer weiß, ob ich so lange leben werde. Vitam quis mihi præstet ad illud tempus? Explorata ad eum diem vita non est; vereor, ne id ætatis homo, vitæ priùs, quàm votorum metam contingam. 3. *Senior sum illo*, ich bin älter dann er. Ætate illum anteeo, antecedo; natu major sum; annis præcedo illum; provectioris ætatis sum. *Usus.* Nemo est tam senex, qui se annum non putet posse vivere. Vetus, laudatúmque proverbium est, quod monet, maturè fieri senem, si diu velis esse senex. Ut de me aliquid more senum glorier.

Seni, æ, a, je sechs.

Senilis, e. ältlich. *Usus.* Specie puerili, sed senili prudentiâ.

Se-

Senium, i, n. das Alter, Verdruß, Traurigkeit. *Syn.* Senectus. *Usus.* Civitas ista senio confecta. V. *Senectus.*

Sensim, nach und nach, langsam, allgemach, sachte. *Syn.* Pedetentim, leniter.)(*Repente.* *Usus.* Omnis mutatio sensim est facienda. Sensim ille dicebat causæ propria, tu cursim aliena.

Sensum, i, n. Gemüths-Meynung. *Syn.* Sententia, sensus animi, consilium. *Usus.* Sensi mentis & consilia verbis explicare.

Sensus, ûs, m. der Sinn, der Verstand. *Syn.* Facultas corporea & exterior animi intelligentis, intima cogitatio; sententia, judicium. *Epi.* Acerbissimus, æternus, carus, certus, communis, diuturnus, domesticus, extremus, gravis, humanus, intimus, liberior, moderatus, nimius, rectus, voluptuarius, vulgaris. *Phras.* 1. *Mortui sensum non habent,* die Todten haben keine Empfindlichkeit. Sentiendi vis morte extinguitur; morte sensus amittitur; mortui sensu carent; mortuis nullus sensus inest. *Usus.* 1. Sensus, interpres, ac nuncii rerum, in capite tanquam in arce mirificè ad usus necessarios collocati sunt. Sensus sunt velut viæ quædam ad oculos, nares, aures à sede animi perforatæ. Quod sensibus percipi non potest. Cum spiritu sensum jucunditatis amisit. Abstrahere a sensu mentis. Ab operis sensu aliquem avertere. *Sensum, intentio, animus, mens, cogitatio,* Gemüths-Meynung, Gedancken. Quis est tuus sensus ea de re? quæ cogitatio? Vultus ostendit, quo sensu quidvis pronuncietur. Ego de meo sensu iudico. 3. *Existimatio, judicium captus,* Urtheil, Verstand. Est hic communis omnium sensus. Longè hoc est ab imperitorum intelligentia, sensúque.

Sententia, æ, f. Meynung, Spruch. *R.* à sentiendo. *Syn.* Dictum, & oratio brevis, & præclara; consilium, mens, opinio, voluntas. *Epi.* Accommodata, acuta, antiquissima, certa, communis, consularis, digna, firma, dubia, gravissima, illustris, libidinosa, ornatissima, perspicua, regalis, senatoria, virilis, utilis. *Phras.* 1. *Omnium sententia eadem fuit, pacem bello præhabendam,* alle waren einer Meynung, man solle lieber Friede als Krieg haben. Pars major in hanc sententiam ivit, censuit, concessit, discessit, concessit, pedibus ivit. Stetêre plerique omnes in eadem sententia; in pacem inclinavêre plerique; haud dispar erat animorum habitus; nullius sententia in diversum tendebat; omnium sententiæ eò decurrebant, ut pax, si posset, æquis; sin minus, tolerandis conditionibus peteretur. Omnes in idem consilium descendêre; una erat, consentiensque vox omnium, pacem bello præferendam; pax pro bello probata est, placuit omnibus. 2. *Non permanes in tua sententia,* du bleibest nicht auf deiner Meynung. Non perseveras in sententia; non tenes, non retines tuam sententiam; non manes in proposito, in sententia tua; mutas sententiam, consilium, opinionem; animi sensum mutas, deponis; à proposito declinas, aberras, egrederis; tibi non constas; à te dissentis; labas in sententia; à sententia discedis, desciscis; de sententia facilè decedis; ad sententiam aliorum abis. 3. *Improborum artibus à sententia sua abductus,* er ist durch böser Leute Arglist von seiner Meynung gebracht worden. Improborum artibus factum est, ut abjecta vetere sententia novam susciperet; in alia omnia abiret; sententiam suam repudiaret; de sua sententia desisteret, decederet; improborum malevolentissimis obtrectationibus, infensa, iniquaque opera de sententia depulsus, dejectus, deductus, motus, dimotus, deterritus, detrusus, deturbatus est; improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit; institutæ cursum opinionis flexerit, mutârit, alio converterit; improborum artes fregêre ejus sententiam; eum ad suam sententiam induxêre, perduxêre, traduxêre. V. *Opinio, consilium, propositum.* *Usus.* 1. Sententia utraque optimos habet auctores. 2. *Consilium, mens, opinio, voluntas, propositum, suffragium,* Vorhaben, Meynung, Wille, Wunsch. Nihil nisi de tua sententia statuam. Ex animi sententia hoc tibi confirmo, ac juro. Rem ex sententia gessi & confeci. Vicit ea sententia. In Bruti sententiam senatus decrevit. 3. *Cum verbis: dico, fero, pronuncio,* Urtheil sprechen. M. Cato sententiam rogatus, severam dixit, tulit, pronunciavit. Nec plura prolocutus sententiam peregit. Reus omnibus sententiis damnatus, nullius absolutus est. 4. *Argumenta,* Innhalt, Begriff. Epistolæ sententia hæc erat.

Sententiosè, voller Sprüche, nachdrücklich, lehrreich. *Syn.* Graviter, scitè.

Sententiosus, a, um. voller Sprüche, lehrreich. *Usus.* Asiaticæ dictionis duo sunt genera: unum sententiosum, argutum alterum.

Sentina, æ, f. der Schiff-Grund, Grund-Sup-

Suppe, Unrath, Unflath. *Syn.* Fundus, *ſeu* ima pars navis. *Epi.* Magna & perniciosa. *Uſus.* Ejicere perniciosam ſentinam urbis, & exhaurire.

Sentio, is, ſi, ſum, ire. fühlen, empfinden, verſpühren. *Syn.* Senſum accipio, ſenſibus percipio, ſenſum alicujus rei capio, ſenſum ex mœrore percipio; odore quodam ſuſpicionis aliquid perſentiſco, ſenſu, guſto, guſtum alicujus rei habeo, *vel* ſenſum; intelligo, audio: cenſeo, judico: agnoſco.)(*Senſu careo.* *Adv.* Acerbiſſimè, acutè, amiciſſimè, apertiſſimè, conſtantiſſimè, demiſſè, fortiſſimè, humiliter, improbiſſimè, admodùm, peræque, ſapienter, ſerò. *Phraſ.* 1. *Dolores ſentio graviſſimos*, ich empfinde ſehr groſſe Schmerzen. Senſum doloris capio acutiſſimum; doloris ſenſu afficior graviſſimo; doloribus graviſſimis diſcrucior, opprimor, conficior, exerceor. V. *Dolor.* 2. *Nihil amplius ſenſi*, ich habe nichts mehr empfunden. Alienato à ſenſibus animo eram; ab ſenſu doloris, neſcio, quæ me cura nova avertit; jam dudum obduxi callum; percallui ad dolorem; obduruit animus; malis dudum obdurueram; ſenſus ſtupore doloris nihil percepi; à ſenſu ſenſus aberat; ejus rei ſenſus ad animum non pervenerat. 3. *Omnes idem ſentiunt*, alle halten zuſammen. Omnes idem volunt, idem defendunt; omnia conſilia cum illius conſilio conjuncta ſunt; nulla varietas eſt opinionum, voluntatum; nulla in re diſſentiunt; in unam omnes ſententiam eunt, diſcedunt; ſumma eſt conſenſio, ac ſocietas conſiliorum & voluntatum; omnium ſenſus congruunt; una mente omnes conſentiunt. V. *Conſentio, Concordia.* 4. *Ego ſic ſentio*, ich halte alſo von der Sache. Hic mihi de re ſenſus, hæc ſententia eſt; ita de re ſtatuo; hic mihi eſt animus; mihi ſic videtur; mea ſic eſt ratio. *Uſus.* 1. Quidam ſenſus ſtupore quodam cibi ſuavitatem non ſentiunt. 2. *Judico, cenſeo*, meynen, dafür halten. Omnes idem ſentiunt. Sentire cum aliquo. Quid ſentiam, habeo; quid dicam, non reperio. 3. *Agnoſco, intelligo*, erkennen, verſtehen. Sentio, quid velis.

Senticetum, i, n. * Dorn-Gebüſche. *Syn.* Locus ſentibus plenus.

Sentis, is, m. Dorn. *Syn.* Spina.

Seorſùm, beyſeits, ins beſondere. *Syn.* Separatim. *Uſus.* Seorſum hoc ab illo tractandum eſt.

Separabilis, e. leicht abzuſondern. *Uſus.* Anima à corpore ſeparabilis.

Separatim, abſonderlich, ſonderheitlich. *Syn.* Seorſùm, ſingillatim, præter cæteros.)(*Communiter.* *Uſus.* Dii ſeparatim ab univerſis ſingulos deligunt. Separatim ſemel, iterùm cum univerſis. In aliqua re ſeparatim elaborare.

Separo, as, avi, atum, are. ſcheiden, abſondern. *Syn.* Sejungo, diſtinguo, ſecerno, ſevoco, diſtraho, divello, diſtermino, diſcludo.)(*Conjungo.* *Adv.* Diligenter, paullulùm. *Phraſ.* 1. *Separandi ſunt, ne juncti noceant*, man muß ſie abſondern, damit ſie, wann ſie ver nigt bleiben, nicht ſchaden. Dirimenda eſt eorum conjunctio; ſegregandi inter ſe, dividendi, ac diſtrahendi ſunt; diducenda ea manus eſt hominum improborum; diſſociandi illorum animi; alienatio, ac disjunctio aliqua ferenda; alius ab alio diverſus aggrediendus eſt; avellendi, abſtrahendi ex eorum ſocietate aliqui, ſegregatique à cæteris invadendi ſunt; diſſidium, & animorum quoddam divortium inter eos eſt procurandum. 2. *Arx ab urbe modico amne ſeparata eſt*, das Schloß iſt von der Stadt durch einen kleinen Fluß abgeſondert. Amnis modicus arcem ab urbe aquarum divortio dividit; arx ab urbe amni exiguo dirempta, disjuncta, diſcreta, ſecreta. *Uſus.* Diſcrimine tenui ſeparata maria.

Sepelio, is, ivi, pultum, ire. begraben. *Syn.* Humo, in ſepulchro condo, corpus terræ reddo; humo injecta contego, tumulo contego, ſepultura afficio, ad ſepulturam do, in ſepulchrum infero; terræ, tumulo mando; compono: ſupremò officiò fungor, funus duco, funero, funus effero, juſta perſolvo; in rogum impono. *Phraſ.* 1. *Non omnes ſepulti ſunt*, man hat nicht alle begraben. Aliqui ex his honore ſepulturæ caruerunt; inſepulti jacent; nec ſepulturæ honorem adepti ſunt; inhumata cadavera aliquorum putreſcunt. 2. *Splendidè ſepultus eſt*, man hat ihn herrlich begraben. Amplo funere elatus eſt; honeſtò funere humatus eſt; juſta magnificè præſtita, ſoluta ſunt; nihil apparatûs defuit, quo inferias illi quàm magnificentiſſimè darent; funus omni apparatû, atque honore celebratum; ſuprema officia apparatiſſimâ pompâ celebrata ſunt; oſſa tumulô contecta, ſepultura donata ſunt quàm honorificentiſſima; curatum, ut funeris honore quàm ampliſſimo honeſtaretur; propinqui funus ei apparatiſſimum faciendum curârunt. V. *Funus, Exequiæ.* *Uſus.* Qui vos in complexu liberorum trucidatos incendio patriæ ſepelire eſt conaus.

Sepes, is, f. Zaun. *R.* à σκέπω, *munio.* *Syn.* Septum. *Uſus.* Loca ſilveſtribus ſepibus denſa.

Sepia, æ, f. Black-Fisch, Meer-Spinne. *R. à σήπια, Genus piscis.*

Sepimentum, i, n. Zaun-Werk, Verzäunung. *Syn.* Vallum. *Usus.* Atque hæc velut sepimento quodam vallabit eloquentia.

Sepio, is, sepsi, septum, ire. zäunen, verzäunen. *Syn.* Munio, vallo, septa facio, septis contineo. *Adv.* Sedulò, undique, religiosè. *Usus.* Domicilia mœnibus sepserant. Ubi hæc omni cogitatione, memoria sepseris. Oppidum castellis & operibus sepire. Armatus, septus, stipatus satellitibus. V. *Munitio.*

Sepono, is, posui, positum, ere. beyseite setzen, legen, wegthun. *Syn.* Segrego, separo, reservo. *Usus.* Seponi ista, & occultari possunt. Nullum mihi tempus ad ista negotia possum seponere. Aliqua prædæ pars seponi, & in publicum secerni debet.

Seps, is, f. Zaun.

Septem, sieben. September, Herbst-Monath. Septemdecim, siebenzehn. Septemvir, einer aus den Sieben-Herrn. Septemviralis, was diesem Amte zugehörig. Septemviratus, das Amt der Sieben-Herren. Septenarius, siebenzählig. Septentrio, *rectiùs* septem triones, Mitternachts-Gegend. Septeni, je sieben, und sieben. Septies, siebenmal. Septimum, zum siebendenmal. Septima, zum siebenden. Septimus, der siebende. Septimus decimus, der siebenzehende. Septingenti, siebenhundert. Septingentesimus, der siebenhunderste. Septuagesimus, der siebenzigste. Septuaginta, siebenzig. Septunx, sieben Unzen.

Septum, i, n. verzäunter Ort, Verzäunung. *Syn.* Munitio, sepimentum, sepes. *Usus.* Quibus septis tam immanes belluas continebimus? Septa diruere, revellere.

Sepulchrum, i, n. Grab. *Syn.* Tumulus, bustum, monumentum. *Epi.* Alienum, altum, disertissimum, nobile, operosius, ornatum, patrium, summum. *Usus.* Sepulchrum alicui decernere, constituere, ponere. Aliquem in sepulchro condere; in sepulchrum inferre. Sepulchri magnificentia, & religio. V. *Sepelio.*

Sepultura, æ, f. Begräbniß. *Syn.* Humatio, bustum, sepulturæ honor. *Epi.* Humilis, in sepulta, optima. *Usus.* Sepultura aliquem afficere. Corpus ad sepulturam dare. Humili sepultura cremare. Honore sepulturæ carere. V. *Sepelio, funus, exequiæ.*

Sequester, ris, e. *vel* Sequester, ri, m. Schiedsmann, Unterhändler. *Syn.* Apud quem pecunia corrumpendi judicii causa deponebatur. *Usus.* Quo sequestre in illo judicio corrumpendi est usus. Quid opus est judice sequestre? Apud sequestrum deponere pecuniam.

Sequor, eris, secutus sum, sequi. folgen, nachfolgen. *Syn.* Comitor, excipio, consequor, insequor, comes sum, prosequor: agmen claudo, agmen cogo.)(*Antecedo, praeo.* *Adv.* Acerrimè, belle, confestim, eleganter, facilè, necessariò, studiosè, temerè, vehementer, vitiosè. *Phras.* 1. *Te præcipuè sequendum mihi statui,* ich habe mich entschlossen, dir zu folgen. Te audiam, tibi obtemperabo, meum consilium ad tuum potissimùm accommodabo; tuam authoritatem sequar; tuis itineribus ibo; humanitatis tuæ exempla imitabor; tuarum vestigia virtutum persequar; ad tuam autoritatem me conferam; tibi obsequar; tuam sectam & instituta persequar; judicio tuo stare decrevi; te assectabor; tibi in omnibus assentiar; meam tuæ *vel* ad tuam sententiam adscribam; tuo consilio utar; te ducem sequar; ad tuum me ductum applicabo. V. *Imitor, Consilium.* 2. *Bellum secuta est pestilentia,* auf den Krieg ist die Pestilenz gefolget. Bellum pestilens annus excepit; bello confestim continuabatur pestilentia; bellum pestilentia consecuta est; bellum inter, ac pestilentiam exiguum temporis intercessit; funesti belli exitus principium cladis erat, quam pestilentia post paulò intulit. 3. *Sequitur hinc, nihil esse &c.* aus diesem folget, läßt sich schliessen. Relinquitur jam, ut &c. quo fit, ut; ex quo illud conficitur, nihil esse &c. colligitur ex his &c. ex quo illud efficitur &c. *Usus.* Popularem viam sequi. Platonem in Philosophia sequor. Quæ pœna scelus illud sequetur?

Sera, æ, f. ein Schloß an der Thür.

Serenitas, atis, f. heiteres Wesen. *Syn.* Serenum tempus, serena tempestas, cœlum serenum. V. *Serenus.*

Sereno, as, avi, atum, are, * hell und klar machen, aufheitern. *Usus.* Tum ille serenata fronte. V. *Serenus.*

Serenus, a, um. heiter, hell, klar. *R. à σεραίνω, purum reddo.* *Syn.* Sudum. *Phras. Repentè serenum est factum,* es ist jähling heiter worden. Ex turbido dies serena & tranquilla lux rediit; discussa repentè calligine, liquidior lux cœlo appetuit; nitidior lux immensum camporum æquor aperuit, detexit, ostendit,

dit, detersis, disjectis, dissipatis, fugatis nubibus, alia repentè, serenìorque cœli facies rediit; serenior lux affulsit; fœdam tempestatibus diem vesper serenior excepit, consecutus est; post primam cœli perturbationem serenitate usi sumus stabili & constante; repentè cælo serenitas reddita est. *Usus.* Cœlum ibi tam serenum, ut nullus unquam dies tam turbulenta tempestate sit, quin aliquo tempore ejus diei solem homines videant. Frons serena, & tranquilla.

Sericum, i, n. * Seiden.

Series, ei, f. Reihe, Ordnung. *Syn.* Contextus, *vel* quædam continuatio rerum, ordo. *Usus.* Fatum est ordo, seriésque causarum. Mirabilis series, conciliatióque rerum, ut aliæ ex aliis, & omnes inter se aptæ, colligatæque videantur.

Seriò, ernstlich, ohne Schertz. *Phras.* 1. *Serio rem agit*, er nimmt sich ernstlich um die Sache an. Minimè ludibundus hic versatur; non per ludum, aut negligentiam; non pro domestica, & umbratili exercitatione, sed contentione magna, severè, acerrimè, extra jocum res agitur. Verè severéque res tractatur; toto pectore in eam rem incumbit; in ea re tractanda severitatem adhibet omnem. 3. *Nescio, fictène, an seriò laudet*, ich weiß nicht, stellet er sich, oder lobet er die Sache ernstlich. Laudat rem, sed utrum fronte, an mente, dubitatur; simulatè an ex animo; vultum tantum, an etiam animo approbet, in incerto est; joco, an seriò laudet ignoro. *Usus.* Seriò rem dico.

Serius, a, um. ernsthafft. *Syn.* Gravis, severus.)(*Jocosus.* *Phras.* *Res est seria admodum*, es ist eine sehr wichtige Sache. Gravis admodum res est; res ea multum habet ponderis & gravitatis; res est minimè levis; inest in ea re gravitatis, ponderisque multum, non mediocre pondus. Res est ejusmodi, quæ continet omnia; in qua sunt omnia; in qua sita, posita, collocata, constituta sunt omnia; ex qua pendent omnia; quæ valet in omnes partes. Res est tanti, ut omnia comprehendat; res est ejus ponderis, ac momenti, ut omnia complectatur. In hoc tota res agitur. V. *Gravis.* *Usus.* Si de rebus seriis loquatur, severitatem adhibeat. Sermo serius, & jocus liberalis.

Sermo, onis, m. Rede. *Syn.* Locutio, mentio, oratio. *Epi.* Suavis, ludicrus, liberior, longus, multus, urbanus, commodus, præclarus, honorificus, vanus, obscurus, tectus, dubius, pervagatus, exploratus, quotidianus, malevolus, stultus, puerilis. *Phras.* 1. *Incepit sermonem de tuis rebus*, er hat einen Discours von dir angefangen. Sermonem intulit, injecit, induxit de tuis rebus; sermonem de tuis rebus instituit; delapsus est in sermonem de rebus tuis; sermonem de tuis rebus arripuit; sermonem de rebus tuis habere cœpit. 2. *Sermo multus est de te, isque satis malevolus*, man redet viel von dir, und zwar nicht gar gut. Multùm das sermonis hominibus malevolis; multam sermonis materiam, ansam præbes; sæpe in hominum malevolorum sermonem venis; frequenter eorum sermonibus vapulas; in ore ac sermone multorum res tuæ sunt; sermonis multum excitant res, ac mores tui. 3. *Varii sermones instituebantur*, man hat unterschiedliche Discourse beygebracht. Serebantur, habebantur sermones varii, temporique potissimùm apti; in varios sermones delabebamur. V. *Loquor.* 4. *Sermones tacitè auscultabat*, er hat heimlich auf unsere Reden Acht geben. Sermones captavit nostros; sermonem ex insidiis aucupabatur; sermones nostros clam excepit. V. *Ausculto, auris.* 5. *Postquam ille ad colloquium accessit, sermo in multam noctem extractus est*, nachdem er zu dem Gespräch kommen, ist solches bis in die Nacht hinaus gezogen worden. Postquam ille ad sermonem accessit; se in sermonem istorum adjunxit, insinuavit; sermones cum illis contulit; sermonem cum illis copulare, consociare, miscere, sermones cædere; in colloquium venire cœpit, sermo in multam noctem ductus, productus, tractus, perpetuatus est; noctis pars magnam inter colloquendum abiit, sermonibus consumta est. 6. *Sermo iste valdè frequens est inter homines*, diese Rede gehet starck unter den Leuten herum. Is sermo in circulis, congressionibus omnium versatur; res est in ore, ac sermone omnium; omnium sermonibus ea res usurpatur, celebratur; sermo is pervagatus est; sermo iste latissimè dissipatur; pervulgatur, divulgatur ea res sermonibus omnium. Urbs iis sermonibus refercitur; latissimè refertur, defertur is sermo: latissimè manat, emanat, permanat. 7. *Sermo iste aliquando desinet*, dieses Uebelreden wird ja einmal aufhören. Pervagatus hic sermo reprimetur utique, sedabitur, extinguetur, exhaurietur, retundetur, refrigerabitur, obtumescet, morietur. V. *Rumor, fama.* *Usus.* Sermonem cum aliquo communicare, mit einem reden. Sermonem injicere, eine Meldung von einer Sache machen. Sermones hominum subire, denen Leuten unter das Maul kommen. Sermones hominum ferre, sustinére, der Leute Reden nicht viel achten. Ab alicujus sermone se avertere, sich abwenden. Quis omne hominum sermones vitet, effugiat? frembden Mäulern entgehen. Sermonem ordiri, in sermonem ingre-

ingredi, eine Rede anfangen. Sermonem conficere, endigen. Sermonem præcidere, incidere, abscindere, die Rede abbrechen. Sermonem alio transferre, von etwas anders reden. Dare se sermonibus vulgi, denen Leuten etwas von sich zu reden geben. Mittere hos sermones, diesen Discurs bleiben lassen. V. *Loquor*, *Colloquor*, *Oratio*.

Sermocinatio, onis, f. Gespräch, Unterredung.

Sermocinor, aris, atus sum, ari. sich unterreden, mit einander Gespräch halten. *Syn.* Sermonem habeo, loquor. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Diligenter cum eo sum sermocinatus.

Serò, spät, langsam. *Syn.* Tardè. *Phras.* *Sero admodum ad me venit*, er ist sehr spat zu mir kommen. Paulo antequam sol occideret; primis se intendentibus tenebris; post occasum solis; jam præceps in occasum sol erat; appetente jam nocte; jam serum diei erat, cum &c. sub solis occasum; sub primas tenebras; præcipite jam in noctem die; ad multam noctem; multum jam noctis erat, cum ille ad me &c. *Us.* Sero, acto jam negotio, venisti.

Sero, is, sevi, satum, ere. säen, pflanzen. *Syn.* Sementem facio, semen spargo; semino. *Usus.* Serere arbores, quæ alteri seculo prosint. Sere beneficium, ut metere possis, fructum. Sermones, discordias serere.

Serpens, tis, m. eine Schlange. *Usus.* Repentè te, tanquam serpens à latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus extulisti.

Serpo, is, serpsi, ere. fortschleichen, gemächlich kriechen. *Syn.* Progredior *Adv.* Longius, obscurè, occultè, paullatim, sensim. *Usus.* Ea consuetudo, rumor, malum latius serpit, manat, funditur.

Serra, æ, f. eine Säge. *Usus.* Ne stridorem quidem serræ audiunt.

Serrula, æ, f. kleine Säge. *Us.* Serrula adunca ex omni parte dentium, & tortuosa.

Sertum, i, n. ein Kranz, Krone. *Syn.* Corona. *Usus.* Sertis redimiti.

Servator, oris, m. Erhalter, Erlöser. *Syn.* Conservator.)(*Perditor.* *Usus.* Urbis, capitis mei servator, & custos.

Servilis, e. knechtisch. *Syn.* Famularis. *Usus.* Metu servili debilitata Respublica. Munus, vestis, color servilis. Servilem in modum cruciari.

Serviliter, zaghaft, knechtisch. *Syn.* Abjectè, timidè. *Usus.* Nequid serviliter, aut muliebriter faciamus.

Servio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Deservio, servitutem servio, servitutem patior: pareo, obsequor, morem gero, lenocinor: præsto sum, operam do, consulo. *Phras.* 1. *Servit plebejo homini*, er dienet bey einem gemeinen Manne. In famulatu est; in servitute plebeji hominis est; operam præstat, præbet plebejo homini. 2. *Novit serviri tempori*, er weiß sich der Zeit zu bedienen. Servire commodis; commodare rebus suis: omnia ad utilitatem referre suam; commodare sibi in rebus omnibus. 3. *Hoc eo servit*, das dienet dahin. Hoc eò valet; hoc opportunum est ad illud; habet ea res opportunitatem istam; illud ex hoc commodi est; est ea ratio peropportuna ad illud &c. *Usus.* 1. Populum Romanum servire fas non est. Tempori, corpori, auribus, gloriæ, laudi, cupiditatibus, valetudini servire. 2. *Gravor, obligor*, dienstbar seyn; *cum ad prædia rustica refertur.* Ædes, prædia non servient, quæ serviêrunt.

Servitium, ii, n. Knecht: Dienstbarkeit. *Syn.* Servus: Servitus. *Usus.* Servitia ad cædem incitare. Abstrahere à servitio civitatem.

Servitus, is, f. Dienstbarkeit, Knechtschaft, Sklaverey. *Syn.* Famulatus, servitium.)(*Libertas.* *Phras.* 1. *In servitutem abrepti sunt multi*, viele seynd in die Dienstbarkeit hingeführet worden. In servitutem dati, abstracti, traditi sunt; in durissimam servitutem venêre; servitute oppressi sunt; servituti addicti sunt; sub jugum missi sunt; multis jugum servitutis impositum est; jugum subire compulsi sunt; jugum accipere permulti. Multi in servitutem homini feroci adjudicati sunt; multi in servitium abstracti; ex his multi dura servitute premuntur; in servitute tenentur, in servitutem asserti sunt; multis æternæ servitus injuncta est. 2. *Quis servitute nos liberabit?* wer wird uns von der Dienstbarkeit los machen? Quis à cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rumpet? Servitutem quis propulsabit? Quis tandem hoc servitutis jugum à nobis depellet, repellet, rejiciet, demet? Quis servitute, quâ oppressi jacemus, nos liberabit? *Usus.* Servitutem alicui afferre. In servitutem venire. Servitutem servire. Servitutis jugum exuere.

Servo, as, avi, atum, are. erhalten. *Syn.* Conservo, asservo, tueor, custodio, teneo: observo. *Adv.* Constanter, diligenter, diù, magnoperè, optimè, sanctè. *Phras.* 1. *Tu unus me servasti*, du allein hast mich erhalten. Tu unus parens, salus vitæ nostræ, fortunæ, nominis fuisti; tuâ

tuâ unius operâ salvus sum; tu unus sartum, tectúmque me, ut ajunt, ab omnique incommodo detrimento, molestia sincerum, integrúmque conservâsti; servatorem te meum, & liberatorem semper prædicabo; parentem te fortunæ meæ statuo, agnoscámque semper. V. *Salvo*, *salus*. 2. *Servabo, quod promisi*, ich werde mein Versprechen halten. Constabit fides promissis; promisso fides exstabit; servabo, liberabo, præstabo, solvam promissi fidem; fidem, quam dedi, colam integrè. *Usus*. Servabo amicitiam, jus, leges summâ fide. Servare se integrum, & castum.

Serus, a, um. spät, langsam. *Syn*. Tardus. *Usus*. Sera nimis auxilia.

Servus, i, m. Knecht, Diener, Leibeigener. *Syn*. Servitium, famulus, puer, mancipium, qui servit, qui libertatem perdidit, qui servi munere fungitur. *Usus*. Servi, quorum vis & conditio infima. Servus à pedibus. Cupiditatum servus. Servulus percuriosus, & minimè mendax.

Sesqui, anderthalb. Sesquialter, sesquimodius, sesquioctavus, sesquiplex, sesquitertius &c.

Sesquipedalis, e. * anderthalb Schuh lang. *Usus*. Tigna sesquipedalia.

Sessio, onis, f. das Sitzen. *Usus*. Status, incessus, sessio, accubatio, inclinatio, cursus.

Sessus, ûs, m. das Sitzen. *Syn*. Sessio, *vel* ordo sedentium.

Sestertium, ii, n. *vel* Sestertius, ii, m. eine Römische Münze, so bey zehen unserer Pfennige, und etwas darüber ausmachet.

Seta, æ, f. Schwein-Borste, Pferde-Haar. *Epi*. Equina. *Usus*. Gladius è seta equina pendulus.

Setosus, a, um. * borstig. *Syn*. Quod setis abundat.

Seu, oder, es seye. *Syn*. Sive.

Severè, ernsthaftiglich, mit Ernst, streng. *Syn*. Austerè, stoicè, graviter, duriter, duris legibus, conditionibus. *Usus*. Ætas severissimè acta.

Severitas, atis, f. Strenge, Ernsthaftigkeit. *Syn*. Gravitas, duritas, tristitia.)(*Comitas*: *Epi*. Acerba, censoria, magistra pudoris, & modestiæ, incredibilis, patria, prisca, salutaris, singularis, non invidiosa, vetus. *Usus*. Summa severitas cum summa humanitate jungatur. Lenitate condiatur severitas, & gravitati comitas & facilitas aspergatur. Oratione mitigare patris severitatem, & humanitatis condimentis. Laxare Judicum animos atque à severitate ad hilaritatem traducere. Adhibére severitatem in aliquo. Senatum ad pristinam severitatem revocare. Mœstitia, severitas orationis.

Severus, a, um. ernsthaft, streng. *Syn*. Gravis, austerus, asper, durum, vehemens, acerbus, tristis.)(*Dissolutus*, *indulgens*. *Adv*. Valdè. *Phras*. *Vir est admodum severus*, es ist ein sehr strenger Mann. In omnes se severum, & vehementem præbet; tetrica ac tristi veterum disciplina imbutus; severissimi vir imperii, priscæ & nimis duræ severitatis; severè ac graviter agit omnia; nihil remissè, leniter, urbanè. Naturâ implicatus ad severitatem est, pertristis censor, magister, & quidam velut patruus. In judiciis cùm assidet, Lycurgeus totus est, *vel* Cassianus, ac quidam velut reorum scopulus. *Usus*. Qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus, & severus in filium. Imperia sine acerbitate iracundiæ severa.

Sevoco, as, avi, atum, are. bey Seite ruffen. *Syn*. Separo, abduco, avoco. *Adv*. Haud mediocriter. *Usus*. Mentem ab oculis, animum à negotiis, à societate corporis sevocare. V. *Avoco*.

Sex, sechs. Sexageni, je sechzig. Sexagesimus, der sechzigste. Sexagies, sechzigmal. Sexaginta, sechzig. Sexennium, Zeit von sechs Jahren. Sexcenteni, Sexceni, je sechshundert. Sexcenteni, sechshundert. Sexcenties, sechshundertmal. Sexdecim, sechszehen. Sexies, sechsmal. Sextans, ein Sechstheil. Sextarius, Echtmaas, Nösel. Sextilis, der August-Monath. Sextula, der sechste Theil einer Unzen. Sextùm, sechstens, zum sechsten. Sextus, der sechste.

Sexus, ûs, m. Geschlecht, Art, Gattung. *R*. à Seco, *quod natura animantium in marem, & fœminam dissecta est*. *Usus*. Virilis sexus, ac muliebris.

Si, wann, wenn. *Syn*. Ut, cùm, etiamsi. *Us*. Si volo is esse, ero.

Sibilo, as, avi, atum, are. zischen, pfeiffen. *Us*. Vagire, murmurare, mugire, sibilare.

Sibilus, i, m. das Zischen, Pfeiffen. *Usus*. Non modò sibilis, sed & convitiis explodebatur. Sibilum metuis? Nemo te sibilis consectabitur. V. *Ludibrium*, *explodo*.

Sic, also, so. *Syn*. Eâdem ratione, ita, item, in hunc modum, hôc modô, istô modô, per-

perinde, similiter, æquè. *Usus*. Locutus est Cæsar sic, ut nullus æquè. Aliis sic, aliis secùs videtur. Sic vita hominum est. Sic vivitur. V. *Similiter*, *æque*.

Sica, æ, f. Dolch, Stilet, kleiner Stoß-Degen. *Syn*. Gladius, *Usus*. Sicam vibrare, distringere. Sicam de manibus furentis extorquére.

Sicarius, ii, m. Mörder, Bandit. *Syn*. Gladiator, percussor, grassator. *Epi*. Vetus, facinorosus, armatus. *Usus*. Non sicarium, sed crudelissimum carnificem in judicium adduximus.

Siccè, trocken, dürr. *Usus*. Pressè, subtiliter, siccè dicere.

Siccitas, atis, f. Trockene, Dörre. *Syn*. Aquæ vel pluviæ penuria. *Phras*. *Magna fuit hoc anno siccitas*, dieses Jahr ist eine grosse Trockene gewesen. Siccitate hoc anno laboratum est, nec cœlestes modò aquæ defuerunt, sed terra quoque ingenitô humore egens, vix ad perennes suffecit aquas. Sitiente solô, omnique humore ventis, solibùsque detersô exaruêre. *Usus*. 1. Siccitate accrescebant rerum pretia. 2. *Gracilitas*, die Dünne des Leibs. Siccitas corporis sequitur continentiam in victu. Siccitas orationis, & jejunitas.

Sicco, as, avi, atum, are. trocknen, dörren. *Syn*. Exhaurio.

Siccus, a, um. trocken, dürr. *Syn*. Jejunus, sobrius, pressus.)(*Vinolentus*. *Usus*. Quædam terræ imbribus sicciores fiunt. Attici Oratores sani, & sicci.

Sicubi, wo etwann. *Syn*. Siquo in loco.

Sicundè, irgends woher. *Syn*. Si alicunde, siquo ex loco. *Us*. Sicunde poteris, erues.

Sicut, sicuti, wie, gleichwie. *Syn*. Ut, æque ùt, item ùt, ita ùt, perinde ùt, similiter atque, tanquam velut. *Phras*. *Te sicut parentem amo*, ich liebe dich wie meinen Vater. Parentis numerò te colo; filii ritû, charitate te colo ac complector; perinde te amo ùt parentem; in modum parentis te amo; vice parentis mihi es. Parentis locô te habeo. *Usus*. Te ùt parentem alterum amo.

Sido, is, ere. *sich setzen. *Syn*. Subsido.

Sidus, eris, n. Gestirn, Stern. *Syn*. Stella, astrum, sempiterni, ignes, qui ex nobilissima, & purissima ætheris parte gignuntur. *Epi*. Radians. *Usus*. Sidera innumerabilia cœlo inhærentia. Forma cœli undique sideribus ornata.

Sigillatim, besonders, absonderlich. *Syn*. Singillatim, singulatim.)(*Generatim*. *Usus*. Ad pedes omnium singillatim accidit.

Sigillatus, a, um. gezieret. *Syn*. Signis, & emblematibus ornatus. *Usus*. Scyphi, simulacra sigillata.

Sigillum, i, n. das Siegel, Pitschier-Siegel. *Syn*. Parvum signum. *Usus*. Apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. In cera centum sigilla impressero. Sigilla avellere.

Signifer, ri, m. Fähndrich. *Syn*. Qui signum aut vexillum præfert. *Usus*. 1. Torquatus Signifer juventutis. Causæ Dux Signifer. 2. *Zodiacus*, Thier-Crayß am Himmel. Signifer orbis.

Significanter, deutlich. *Syn*. Clarè, apertè, acriter.

Significatio, onis, f. Anzeigung, Bedeutung. *Syn*. Vis, notio, potestas, virtus, sententia. *Epi*. Aperta, certa, clara, digna, exigua, magna, minima. *Usus*. 1. Digna est scriptoris prudentia significatio, quâ utitur. 2. *Indicium*, *signum*, *argumentum*, Anzeige, Zeichen. Litteræ tuæ exiguam erga me voluntatis significationem habebant, dabant, præbebant. In hoc juvene magna significatio virtutis elucet, apparet. A Diis profecta significatio, & denunciatio calamitatum. Observatis longo tempore significationibus futura pronunciare. Morbi significationes.

Significo, as, avi, atum, are. anzeigen, bedeuten, benachrichtigen. *Syn*. Indico, ostendo, declaro, demonstro, designo, noto, significationem tribuo, facio, conficio; signum do, signum mitto: aliquid argumenti habeo, signum sum: vim, *vel* sententiam habeo, sono. *Adv*. Apertiùs, aptè, ingenuè, breviter, rectè, plurimùm, leviter, planiùs. *Phras*. 1. *Expende diligenter, quid hæc vox significat*, erwäge es fleißig, was dieses Wort bedeute. Quid sonet hæc vox; quæ res huic voci subjiciatur; quæ sit vis hujus verbi; quid valeat vox ista; quæ sit illi subjicienda sententia; quæ sit hujus vocis potestas; quid sibi velit vox ista. 2. *Crinita stella plerumque calamitates significat*, der Comet-Stern bedeutet gemeiniglich grosses Unheil. Calamitates denunciat, nunciat; magnam conversionem rerum portendit, ostendit, multorum malorum significationem facit, dat, præbet, tribuit. 3. *Victoriam de hoste litteris significavit*, er hat ihn von dem Siege über die Feinde benachrichtiget. Certiorem eum de victoria fecit; victoriæ

riæ nuncium cum illo communicavit. V. *Certus, Indico. Usus.* Hoc non significandum solum, sed declarandum arbitror. Idem verbum sæpè duas res, pluresque significat. Inter se significare, & colloqui cœpêre. Ratio, potestas, mens, numen, sive quod est aliud verbum, quo planius significem, quod volo. Dolorem meum non significarem?

Signo, as, avi, atum, are. bezeichnen. *Syn.* Designo, consigno, imprimo. *Adv.* Publicè. *Usus.* Objectum visum imprimit, ac signat in animo suam speciem. Signatur in animis nostris. Aurum, argentum signare.

Signum, i, n. Zeichen, Merckmahl. *R.* à σημεῖον. *Syn.* Indicium, nota, argumentum, vestigium, momentum, insigne. *Epi.* Aneum, marmoreum, eburneum, amplum, excelsum, brumale, certum, commune, grave, improvisum, pervetus. *Phras.* 1. *Elucent hoc in puero multa proba indolis signa*, in diesem Knaben thun sich viele Zeichen eines guten Gemüths hervor. Multa virtutis specimina; multæ & luculentæ notæ, ac indicia probitatis; vestigia apparent excellentis indolis; elucent igniculi quidam, præclaræ mentis indices; species ipsa pueri nonnisi probitatem olet, vultúque toto clamitat; produnt se non vulgaris virtutis semina in hoc puero; multa hic puer optimæ spei argumenta præbet. V. *Indicium. Usus.* 1. Puer iste magna ingenii signa dat. *Simulacrum, imago, statua*, Bildniß, Statuen. Deorum signa fabricare, conflare, ponere, palam collocare. 3. *Sidus celeste*, Gestirn, Stern. Signum leonis oritur, occidit, obiit. Signorum ortus & obitus definitum quendam ordinem servant. 4. *Sigillum*, Siegel, Pittschafft. Nec signum epistolæ tuæ, nec dies apposita est. Non utar meo chirographo, nec signô. Litteræ alienô signo obsignatæ, consignatæ. Librum tuum sub signo habeo, asservoque diligenter. 5. *Vexillum*, Kriegs-Fahne. Multas legiones sub signis habuit; multi ejus signa sunt secuti; sub ejus signis militârunt. Signa movére, aliquò expedire; signa convertere; collatis signis pugnare. Palantes ad signa revocare. Dilapsus à signis miles tandem ad sua signa convenit. 6. *Nota militaris*, Kriegs-Zeichen. Datô, editô, pronunciatô, acceptô signô, canentibus signis; signa ubi concinunt, in hostem itur.

Silentium, ii, n. das Stillschweigen. *Syn.* Taciturnitas, reticentia. *Epi.* Æternum, diuturnum, magnum, mirum, perpetuum, præsens, summum, tantum. *Usus* Silentium fieri jussit. Consecutum est magnum silentium. Magno silentio est auditus. Gravissimos dolores silentiò ferre. Ea de re, *vel* ab ea re mirum nunc silentium est. Judicia diu jam in silentio jacent. Aliquid silentio transire, præterire, prætermittere, prætervehi, stillschweigend umgehen. Facti memoriam à silentio vindicare.

Sileo, es, ui, ére. stillschweigen, schweigen. *R.* à σιγάω. *Syn.* Taceo, reticeo, obmutesco, silentiô prætereo, tacitus prætereo, tacitum aliquid prætermitto, silentio utor, silentiô aliquid tego *vel* premo, silentium habeo, aliquid celo summâ fide, aliquid solerti consiliò tego; silentio transeo, prætervehor. *Usus.* Silent leges inter arma; silére de re aliqua. V. *Taceo.*

Silex, icis, m. Kiesel-Stein. *Syn.* Lapis durus, ex quo ignis excuti solet. *Usus.* Non enim è silice nati sumus.

Silus, a, um. der eine Affen-Nase hat. *Syn.* Nasô benè extante & repandô.)(*Simus.*

Simia, æ, f. ein Affe. *Usus.* Simiolus, Simius. *Usus.* Simia bestia turpissima, quàm similis tamen nobis est.

Similis, e. gleich, ähnlich. *Syn.* Consimilis, parilis, æqualis, geminus, par, germanus, ejusmodi, instar, cui similitudo est cum aliquo, qui similitudinem gerit, speciémque alicujus; qui ad aliquid habet similitudinem, qui exprimit aliquem, qui habent similitudinem inter se.)(*Dissimilis, dispar, diversus. Phras.* 1. *Alter alteri simillimus est*, es ist einer dem andern gantz gleich. Par probitas, eadem virtus, ac religio, simillima utriusque, & maximè gemina indoles; proximè ad alterum alter accedit; respondet unus alteri; alter penè alter; moribus & naturâ perfectè congruunt; alter alterius imago est; alter alterius imaginem, morésque præ se fert; ingenii, virtutis, fidei exemplum expressam ad imaginem reddit. 2. *Canis leonis similis est*, dieser Hund ist einem Löwen gantz ähnlich. Ad similitudinem leonis accedit; ore leonem refert, reddit; faciem leonis exhibet; oris specie feroci leonem adæquat; oris specie leonem æquat, exprimit; oris species à leone non abludit, abhorret; speciem leonis ore reddit; effigiem, faciem leonis habet, gerit; speciem leonis præbet, repræsentat; non dissimilis est, non discrepat à leone. 3. *Similis simili gaudet*, gleich und gleich gesellet sich gern. Nulla etiam bellua est, quæ non sui generis belluâ maximè

mè delectetur; pares cum paribus, quod proverbiò dicitur, facillimè congregantur. Ea eſt jucundiſſima amicitia, quàm ſimilitudo morum conjugavit. Similitudo celeriter amicos contrahit. Mater & conciliatrix amicitiæ æqualitas eſt. 4. *Opifices & his ſimiles &c.* die Handwerker und dergleichen andere ꝛc. Opifices, & qui ſunt generis ejusdem, ex eo genere, de genere hoc, de genere horum; opifices & id genus alii. *Uſus.* Voluntate inter ſe ſimiles, & moribus, & totò vitæ genere. Ingenium Romuli memor Tullio Hoſtilio erat, & nequaquam Numæ ſimile. V. *Par, æqualis, idem.*

Similiter, gleicher Weiſe. *Syn.* Simili ratione, item, idem, æquè, pariter, ſimili modô, eôdem modô, unô & eôdem modô, ſic. *Phraſ. Ego ſimilter me geram,* ich werde mich eben alſo auffůhren. Eôdem pactô, eôdem tenore, eôdem inſtitutò rem agam; juxta tecum rem geram; idem inſtitutum tenebo; de moribus tuis mores effingam meos. Simili ratione, atque ipſe egeris, acturum me ſcito. V. *Sicut. Uſus.* Similiter facit, ùt ſi roget.

Similitudo, inis, f. Gleichheit, Aehnlichkeit. *Syn.* Exemplar, forma, ſpecies, imago.)(*Diſſimilitudo. Epi.* Difficilis, inſignis, levis, maxima, tanta. *Phraſ. Magna eſt inter res noſtras ſimilitudo,* es iſt eine groſſe Gleichheit unter unſern Verrichtungen. Congruunt res tuæ cum meis; ſimillima eſt rerum noſtrarum ratio; qui tuas res intuetur, meas intueri ſe dicet; tuis in rebus res meas agnoſco. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video; inter res noſtras nihil intereſt; nihil eſt, quò res tuæ à meis differant, diſcrepent. V. *Similis, diſcrimen, differo, conventio. Uſus.* Similitudinem quandam gerunt, ſpeciémque ſapientum. Ducere ex re aliqua ſimilitudinem. Conferre, comparare ſimilitudines. Ad ſimilitudinem hiſtoriæ orationem dirigere.

Simius, ii, m. ein Affe. *Syn.* Simia. *Uſus.* Simius, non ſemiſſis homo, contra me arma tulit.

Simplex, icis, g. *o.* einfach, einfåltig, ehrlich. *Syn.* Uniusmodi: apertus, ſincerus, credulus.)(*Multiformis, compoſitus: callidus. Phraſ.* 1. *Homo eſt ſimplex,* es iſt ein einfåltiger Mann. Vir bonus, & ſimplicis veritatis amicus; homo eſt antiqui moris, qui nihil celat, nihil fingit; qui ex natura ſua cæteros omnes fingit; homo minimè malus, minimè vafer; homo priſci moris; homo antiquâ virtute, fide, moribus; homo apertus & ſimplex; fraudis imperitus, à quo nemo fraudatum ſe queratur; vir eſt antiquorum hominum, minimè verſutus; homo eſt antiquus, qui ex ſuo ingenio de quovis æſtimat. V. *Sincerus.* 2. *Simpliciſſimus homo, & penè ſtupidus,* gar ein einfåltiger Menſch. Homo non promptiſſimus; ingenio tardô; homo ſine ſenſu, ſine ſapore; incallidus, & elinguis. V. *Stupidus. Uſus.* Quædam in rebus ſunt ſimplicia, quædam copulata. Tuum hominis ſimplicis pectus vidimus. Simplex, & abſoluta neceſſitas. V. *Apertus.*

Simpliciter, aufrichtig, einfåltig, bloßlich, lediglich. *Syn.* Apertè, candidè, ſincerè: abſolutè, præcisè.)(*Dupliciter. Phraſ.* 1. *Id ſe facturum ſimpliciter negavit,* er ſagte rund heraus, er werde ſolches nicht thun. Id ſe facturum, præcisè negavit; apertè, diſertè negavit. 2. *Eſt Homo ſimpliciter doctiſſimus,* er iſt in der Wahrheit ein Grund-gelehrter Mann. Eſt homo ſine exceptione, ſine dubio, ſine dubitatione doctiſſimus; vir eſt, ut Latinè ac planè dicam, doctiſſimus; vir eſt, apertè, ac ſine fuco loquor, doctiſſimus. 3. *Veritatem ſimpliciter proloqui,* gerade heraus reden, was wahr iſt. Ad veritatem loqui; Latinè; nullo apparatû, nudè planè, quod res eſt, dicere; ſine fuco, ſine ſimulatione veritatem patefacere. *Uſus.* Simpliciter dicam & breviter. Vivere ſimpliciter vitæque hominum amicè. Cum homine ſimplici ſimpliciter agam.

Simplum, i, n. einfach. *Uſus.* Simplum, aut duplum.

Simpulum, i, n. ein enges Geſchirr. *Vaſis genus.*

Simul, zugleich, mit einander. *Syn.* Unà, pariter, communiter, cum in unum. *Phraſ. Simul omnia perdidi,* ich habe alles mit einander verlohren. Totum repentè avolavit; ſingillatim ac diù collecta, omnia uno tempore effudi; unam feci rerum omnium jacturam; unà omnia interière. *Uſus.* Res, quas tecum ſimul didici. Id ſignum ſimul aſpectum, & probatum eſt. Simul & illud cogita. Abjice voluntatem ſimul cum ſpe diſcendi.

Simul ac, ſobald. *Uſus.* Simul ac potero, veniam.

Simulacrum, i, n. Bildniß. *R. à* Similis *quaſi* ſimilacrum. *Syn.* Imago, forma, effigies, ſpecies, exemplar, idolum. *Epi.* Æternum, mutuum, perantiquum, religioſum, ſanctiſſimum, ſummum. *Uſus.* Nullum ſupereſt ſimulacrum, ac veſtigium civitatis. Statuæ ac imagines ſimulacra ſunt corporum, non animorum. Cupidinis ſimulacrum. V. *Imago.*

Si-

Simulatè, gleißnerisch, zum Schein. *Usus.* Sive fictè, & simulatè, sive ex animo loquaris.

Simulatio, onis, f. Verstellung, Gleißnerey, Heuchlerey. *Syn.* Species simulationis, species quædam assimulatæ virtutis. *Epi.* Aperta, bella, difficilis, diuturna, ficta, inveterata, periculosa, summa, verbosa, vitiosa. *Phras. Virum bonum simulatio non decet*, einem guten Manne stehet es nicht wohl an, wann er sich verstellet. Non cadit in virum bonum simulatio, vir bonus abest ab omni simulandi studio. Aliud sentire, aliud loqui non est ejus, qui vir bonus haberi velit. Viri boni non est fingere; artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est; longè à bonorum consuetudine discedit. V. *Astutia. Usus.* Errant, qui simulatione, sermone, vultúque ficto stabilem gloriam quærunt. Fronte ac vultu facillimè simulatio sustinetur. Simulatio tollit judicium veri, illudque adulterat. Summam prudentiam stultitiæ simulatione tegere. Æquitatis simulatione fallere. Nullæ insidiæ periculosiores, quàm quæ latent in simulatione officii. V. *Simulo, fingo.*

Simulator, oris, m. Gleißner, verstellter Mensch. *Syn.* Adulator, assentator. *Epi.* Studiosus. *Us.* Dulcis, faceti, festivi sermonis homo, & in omni oratione simulator.

Simulatus, a, um. falsch, verstellt, gleißnerisch, scheinheilig. *Syn.* Assimulatus, fictus imitatione simulatus, fucatus, adumbratus, fallax, ad fallendum instructus.)(*Verus, sincerus. Usus.* Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt, nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. Amor solers & simulatus. V. *Astutus, fictus.*

Simulo, as, avi, atum, are. verstellen, auf den Schein etwas thun, gleich gestalten. *Syn.* Assimulo, specie simulationis ostento, fingo. *Adv.* Facilè, perbellè, solertius. *Phras. Nihil in illo nisi simulatum*, es ist alles an ihm nur auf den Schein gerichtet. Aliud spe, aliud specie simulationis ostentat; ad speciem & usurpationem virtutis fictus est; adumbratâ virtute fallit; nihil in illo, nisi fallax; imitatio, simulatióque virtutis in fronte, intùs scelus tegitur; personatus ambulat; multis simulationum involucris tegitur, & quibusdam quasi velis obtenditur; assimulata virtute laudem captat; longè alius est ingenio, quàm cujus simulationem induit; alienam personam fert; ex industria factus ad simulationem virtutis & probitatis; probi hominis speciem præsefert; specie quâdam occultat sese, & virum frugi assimulat; vultum fingit, & imaginem quandam probitatis, sed quæ cum moribus non convenit. 2. *Simula, quantùm vis, me profectò non falles*, stelle dich, so viel du willst, mich wirst du nicht betrügen. Indue, quantùm vis, animo simulationem; frontem, sermonémque ad fallendum instrue; præfer, quam vis, virtutis speciem; mentire fucatâ, adulteratâ virtutis specie, quantùm vis, ac potes; personam, quàm vis, composito in speciem probitatis vultu, ferre potes, fallere certè, & judicium veri tollere non potes. V. *Fingo. Usus.* Perbellè simulat. Multa & simulavi invitus, & dissimulavi cum dolore. Furere se simulavit.

Simultas, atis, f. heimlicher Groll und Widerwille, Feindschaft. *Syn.* Inimicitia. *Epi.* Vetus. *Usus.* Cum aliquo simultates, nescio quas, suscipere, habére, gerere, exercére, retinere. Simultatem bonâ fide deponere. V. *Inimicitia.*

Sin, wann, wo nicht. *Syn.* Si; si non. *Usus.* Educ tecum omnes, sin minùs, quàm plurimos. Ego, ut constitui, cras adero; sin utique postridie. Sin autem id non sit ejusmodi, tum vero &c.

Sincerè, aufrichtig, redlich. *Syn.* Candidè, verè, ingenue, sine fuco, sine fraude, sine assentatione, sine malo dolo, sincera fide, fraternè, genuinè, ex animo, ex animi sententia, nihil alicui indulgens. *Usus.* Sincerè tecum agam. V. *Simpliciter.*

Sincerus, a, um. aufrichtig, offenherzig, redlich, ohne falsch. *R.* ex σὺν & κῆρ, *cum corde. Syn.* Purus, verus, integer, candidus, apertus. *Phras. Sincerus mihi animus est*, ich habe ein aufrichtiges Gemüthe. Animus mihi est apertus, simplex, rectus, candidus; nulla simulatione tectus, purus ab omni fraude. Simulationem, simulandi artificium natura mea, consuetudóque respuit. Abest à me simulandi perversum studium; simplicem, apertam veritatem amo; odi artes, quibus veritas, uti involucro quodam obtegitur; animo sum minimè versuto. Cum ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum, aut fallax deprehendes; cùm ingenium meum usu cognitum ac perspectum habueris, abesse me ab omni dolo, ac fraude; esse me sinceri animi, simplicis ingenii, apertæ voluntatis, rectæ mentis; alienum ab arte fallendi, artificio simulationis agnosces. V. *Affectus, a, um.* 2. *Sincerum judicium tulit*, er hat redlich von der Sache geurtheilet. Puram & à favore, & odio, & integrioris judicii sententiam tulit; rectum animi sen-

ſenſum, purúmque à partium ſtudiis in dicenda ſententia ſecutus eſt; litém ex animi ſententia diremit; non partium ſtudiô, non malevolentiâ impeditus, ut quarum cauſas procul haberet, ſententiam pronunciavit dignam viro antiqua, virtute ac fide. V. *Judicium. Uſus.* Amicum mihi ſincerum, integrúmque conſerva. Prudens & ſincerum judicium videt, quid in quaque re ſanum, ſincerúmque ſit.

Sine, ohne. *Syn.* Abſque, citra, extra.)(*Cum. Phraſ.* 1. *Sine dubio ita eſt,* es iſt ohne Zweifel dem alſo. Sine controverſia; ſine ulla dubitatione res ita ſe habet; dubium mihi non eſt; nemo in dubium vocaverit, rem ita ſe habere. 2. *Sine metu,* ohne Furcht. Solutus omni timore; metus expers; remotô omni metû; propulsô omni metû; metu vacuus; liber ab omni metu. 2. *Sine præſidio,* ohne Hülfe. Nudus amicorum præſidio; nullis amicorum præſidiis munitus; expers humanæ opis; inops auxilii; inops ab amicis; orbus amicorum præſidiis, & inops relictus. *Uſus.* Homo ſine re, ſine ſpe, ſine ſede, ſine fortunis.

Singillatim, eines nach dem andern, jedes ins beſondere. *Uſus.* Singillatim unamquamque rem attingere.

Singularis, e. einig, beſonder. Maximè rarus, ſummus, inauditus, incredibilis, divinus: peculiaris, præcipuus.)(*Vulgaris. Adv.* Propè. *Phraſ. Factum illud planè ſingulare eſt,* dieſe That hat gar was beſonders. Eximium illud conſilii, animique, & neutiquam vulgatæ laudis; factum elegans ad exiſtimationem; ad memoriam ſingulare; ad memoriam præcipuum; facinus poſt homines natos, poſt hominum memoriam, ex omni memoria præſtantiſſimum. *Uſus.* 1. Vir ſummus, & ſingularis. Singulari in te amore feror. 2. *Proprius: peculiaris,* eigen: beſonder. Sunt quædam in illo ſingularia, quæ in nullum alium convenire poſſunt.

Singulariter, ins beſondere, ſonderheitlich. *Syn.* Unicè, ſimpliciter, ſingulari modo.)(*Communiter. Uſus.* Hunc ſingulariter ſemper dilexi.

Singuli, æ, a. ein jeder in Beſonderheit. *Syn.* Quisque, unusquisque. *Uſus.* Bini milites in ſingulas domos. Militibus viritim, ac in ſingulos magnam pecuniam pollicerit. Creſcit in dies ſingulos malum.

Singultus, ûs, m. das Hetſchen, Glucken, der Schlucke. *Syn.* Gemitus. *Uſus.* Fletus cum ſingultu. V. *Fleo.*

Siniſter, ra, um. link. *Uſus.* A ſiniſtra, Cornu ſiniſtrum.

Siniſtra, æ, f. die linke Hand. *Syn.* Læva manus.

Siniſtra, zur linken Hand. *Uſus.* Suprà, infra, dextrà, ſiniſtrà.

Siniſtrè, * übel, unrecht. *Syn.* In malam partem, in pejorem partem. *Uſus.* Siniſtrè cecidit.

Siniſtrorſum, * linkwärts. *Uſus.* Siniſtrorſum ſe flectere.

Sino, is, ſivi, ſitum, ere. laſſen, zulaſſen, geſtatten, verhängen. *Syn.* Permitto, patior, fero, locum do. *Uſus.* Plebem ſenatui parére non ſinunt. Iſtud ne Dii ſiverint. Non patiar, non feram, non ſinam. V. *Patior.*

Sinus, ûs, m. Buſen, Meer-Buſen. *Syn.* Gremium, complexus, ſumma familaritas; curvatum littus. *Uſus.* 1. In ſinu gaudére. In ſinum alicujus ſe conferre, confugere. Aliquem in ſinu geſtare, *valde amare.* Ex ſuo ſinu homines ſubmiſit improbos. Aliquem ex ſuo ſinu dimittere. Græcia in ſinu, ac gremio pacis poſita. *Littoris flexus,* Meer-Buſen. Omnes maris ſinus & portus.

Siparium, ii, n. der Vorhang. *Syn.* Velum, quô ſcena obtenditur.

Siquidem, ſintemahl, woferne. *Syn.* Si tamen, quippe ſi. *Uſus.* Fortunatum te, ſiquidem, qui es, permanſeris.

Sirenus, um. f. Meer-Fräulein. *R. ex* σειρὴν, *monſtrum marinum. Uſus.* Multa Homerus de Sirenibus, & earundem vocis ſuavitate confinxit.

Siſto, is, ſtiti, ere. darſtellen, vorſtellen, ſtehend machen. *R. ab* ἵστημι. *Syn.* Exhibeo: curſum inhibeo, ante pedes deſtituo. *Uſus.* Siſte te nobis quàm primum. Aliquem in judicio ſiſtere. Vadimonium ſiſtere.

Sitella, *vel* Situla, æ, f. Eymerlein, Kübel, Schöpf-Geſchirr; Korblein. *Syn.* Ciſta, in qua colligebantur ſuffragia.

Sitienter, dürſtiglich, begierig. *Syn.* Avidè.

Sitio, is, ivi, ire. dürſten. *Syn.* Sitis me urit, macerat, conficit; ſiti laboro; deſiderium potionis accenditur; fauces ſiti arent; fauces ſiti ardent. *Adv.* Ardentiùs, graviùs. *Uſus.* Gloriæ, virtutis ſitiens. Honores ſitire. V. *Deſidero.*

Si-

Sitis, is, f. Durst. *Epi.* Diuturna. *Usus.* Siti enectus Tantalus. Ardentibus siti faucibus. Cibô & potione famem sitimque depellere, expellere, sedare, restinguere. Levare sitim; eximere bibendi cupiditatem longa siti accensam. V. *Desiderium.*

Situs, a, um. gelegen, gesetzt, gestellt. *Syn.* Positus, locatus. *Phras.* 1. *In hoc omnia sita sunt*, an diesem Ort ist alles gelegen. In hoc laus omnis considet; spes omnis residet; in eo res tota vertitur; in hoc laus tota consistit. 2. *Arx sita est versus meridiem*, das Schloß lieget gegen Mittag. Arx spectat ad meridiem; arx austrum accipit; arx contra septem triones est; arx ad meridiem vergit. *Usus.* In quo vitam beatam sitam putas; Hæc in nostra potestate sita sunt. Ante oculos situm est.

Situs, ûs, m. die Gegend, Lage eines Orts. *Syn.* Positio, natura loci. *Phras.* 1. *Urbs situ firma*, ein von Natur fester Ort. Urbs valida muris, ac situ ipso munita, sic ut fortunæ loci delegare spes suas Dux tutò posset; urbs situ, mœnibus, natura adversus vim hostium egregiè obsepta; urbs ingenio loci, mari undique, & montibus vallata. *Usus.* 1. Urbs situ, mœnibus, descriptione ædificiorum præclara ad aspectum. 2. *Illuvies, sordes*, der Schimmel, Unflath, Fäule. Situ ac pedore squalida.

Sive, oder, entweder. *Syn.* Seu. *Usus.* Sive discessu, sive potius fuga.

Soboles, is, f. Kinder, Nachkömmlinge, Geschlecht, Stammen. Propagatio, proles. *Usus.* Propagare sobolem.

Sobriè, nüchtern, mäßiglich. *Usus.* Parcè, continenter, sobriéque vivere.

Sobrini, orum, m. Geschwister-Kinder.

Sobrius, a, um. nüchtern, mäßig. *Syn.* Siccus, moderatus.)(*Vinolentus, ebriosus.* *Phras.* *Sobrius est in cibo & potu*, er ist mäßig in Speise und Trank. Homo frugi, ac sobrius; temperans, siccus, ab ebrietate alienus; sumptuosis cœnis minimè amicus; frugalitate, victus moderatione, sapienti quadam in cibo, potúque temperantia commendatus; parcè, continenter, sobriéque vivit; frugaliter, temperatè naturæ desideria explet. V. *Abstineo.* *Usus.* Homines frugi, ac sobrii, inter sobrios bacchari vinolentum.

Soccus, i, m. Filz-Schuh. *Calceamentum Græcorum.*

Socer, eri, m. Schwäher.

Sociabilis, e. * gesellig. *Usus.* Bini Spartæ Reges diu sociabilem consortionem inter se tenuêre.

Socialis, e. gesellig. *Usus.* Bellum, jus, fœdus sociale.

Societas, atis, f. Gesellschaft, Gemeinschaft, Cammeradschaft. *Syn.* Consociatio, conjunctio, communio, communitas, consortio, commercium, comitatus: fœdus, pactio. *Epi.* Captiosa, civilis, communis. conjunctior, copiosa, difficillima, divina, firma, grata, hereditaria, humana, infirma, infinita, jucundissima, nefaria, sancta. *Phras.* *Non est cum improbis jungenda societas*, mit bösen Leuten muß man keine Gemeinschaft machen. Coire societatem; coire in societaten cum perditis hominibus minimè decet. Dare se in societatem perditorum; conferre se, applicare se, adjungere se ad homines perditos; conjungere se cum hominibus improbis; vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, utilitatis vel maxima spe proposita, non decet. Qui se socium ad perditos homines adjungit; qui cum perditis hominibus societatem init; qui se perditorum hominum societate implicat; qui ad perditorum hominum societatem accedit, turpiter facit. V. *Corrumpo.* *Usus.* Aliquos ad societatem secum ineundam, faciendam, conflandam, coëundam, convocare, accersere, in eine Gesellschaft und Verbindniß zusammen ziehen. Implicare se improborum societate, conferre se ad societatem improborum; societatem inire, coire, facere, pacisci, habére, Gemeinschaft mit schlimmen Leuten machen. Diu mihi cum illo, *vel* inter nos intima est societas multis pactionibus confirmata, servatáque, Gemeinschaft haben. Dudum ad illius societatem accessi; cum aliquo in societatem veni, in Gesellschaft kommen. Societatem nostram nullus casus dirimet, labefactabit, abrumpet; nullus nos casus à societate disjunget, die Gesellschaft zertrennen. Societatem renovare, in societatis veteris conjunctionem redire, die Gesellschaft erneuern.

Socio, as, avi, atum, are. gesellen, zusammen fügen, paaren. *Syn.* Conjungo. *Usus.* Sapientiam sociare cum eloquentia.

Socius, ii, m. *item* Socius, a, um, Gesell, Gespann, Cammerad: gesellig. *Syn.* Comes, sodalis; particeps, consors, gregalis. *Phras.* 1. *Fidum te semper habui socium*, ich habe dich allezeit zu einem treuen Gesellen gehabt. Veterem as-

se-

sectatorem, & ex numero amicorum te habui; te semper actionum, voluntatum rerúmque omnium comitem, consiliorum autorem, adjutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem & contubernalem optimum expertus sum; omnia semper inter nos conjunctissima fuêre; in rebus lætis æquè, ac adversis socium te ac consortem nactus sum. Convivam, compransorem, compotorem, collusorem ubique affixum lateri meo semper habui. 2. *Socii nostri sunt*, sie sind unsere Mitgenossen. Communione rerum nobiscum conjuncti sunt. Communitate juncti sunt nobiscum; est nobis vetus ac diuturna conjunctio. V. *Amicitia*, *Amicus*, *Conjungo*, *Conjunctio*. *Usus*. Me voluntatum, sententiarum, rerúmque omnium socium habebis. Socium me tibi adjunxisti, adscripsisti. Socium me tibi profiteor. Urbem adjutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam.

Socordia, æ, f. Trägheit, Faulheit. *Syn.* Desidia, stupiditas. V. *Pigritia.*

Socorditer, * liederlich, binläßig. *Usus.* Res ab Albanis socordius acta.

Socors, dis, *g. o.* träge, verdrossen. *Syn.* Deses, stupidus. V. *Piger.*

Socrus, ûs, f. Schwiegermutter. *Syn.* Uxoris, aut mariti mater.

Sodalis, is, m. Geselle, Gespan. *Syn.* Socius.

Sodalitas, atis, f. Gesellschaft, Genoßschaft, Gespannschaft. *Syn.* Collegium, societas. *Epi.* Fera & planè pastoritia, honesta. *Usus.* Officia sodalitatis ab aliquo flagitare; sodalitates constituere. V. *Societas.*

Sodalitium, ii, n. Bruderschaft, Gesellschaft, Zunft. *Syn.* Sodalitas. *Usus.* Erat in ædibus sodalitium eâ die futurum.

Sodes, sage mir, lieber, mein! R. Si audes, *contract.* *Usus.* Libenter verba copulando jungebant veteres, ut *sodes*, pro si audes.

Sol, lis, m. die Sonne. *Syn.* Moderator & dux temporum; dux & princeps, & moderator luminum reliquorum; sidus, quod astrorum tenet principatum. *Epi.* Adversus, æstivus, calidus, clarus, geminatus, igneus, inusitatus, lætus, magnus, nitidus, summus, tantus. *Phras.* 1. *Sol oritur*, die Sonne gehet auf. Exoritur, diem affert; lucem terris infert: terras collustrat; exactis, dispulsis, fugatis tenebris mundo diem reddit; orbem suo fulgore illustrat; suæ lucis aspectu mortales recreat; sua luce perfundit, & convestit omnia; suâ luce lustrat, & complet omnia. V. *Aurora*, *mane*. 2. *Sol occidit*, die Sonne gehet unter. Sol in occasum præcipitat; Sol in occasum pronus est; in occasum festinat, lucémque componit; Sol obit, occumbit; Sol in vesperum declinat. V. *Vesper*. 3. *Sol nubibus obscuratur*, die Sonne ist unter den Wolken. Solis caput obscurâ ferrugine tegitur; lumen suum penè mundo negat; intentæ cœlo nubes lucem condunt. V. *Nubes*. *Usus.* Solis accessus & recessus. Sol ab ortu ad occasum commeat. Sol a meridie deflexus. Sol oriens, obiens. Sol ingenti æstu torret corpora. In solem procedere. In sole ambulare: à sole abesse. A sole collucent omnia. Non omnium dierum sol occidit, es kan noch seyn, es ist noch nicht verzweifelt.

Solarium, ii, n. Sonnen-Uhr. *Usus.* Solarium descriptum, quo horæ declarantur.

Solatium, ii, n. Trost, Ergötzung. *Syn.* Consolatio, fomentum. *Epi.* Extremum, magnum, miserum, unicum. *Phras.* *Alterum solatium est amicorum fida conjunctio*, der andere Trost ist, daß meine Freunde mir treu verbleiben. Altera ratio, quæ mihi solatium affert, præbet, parit, quæ mihi solatio est, ex qua solatium reporto, habeo, quâ sustentor in tantis molestiis, amicorum fida manus. Alterum est, quô sustentor, ac recreor, in qua conquiesco, amicorum sincera fides. Accedit ad animum meum sustentandum amicorum fides. Illô præterea solatio utor, ac fruor, quod amicorum constantia mihi præbet. V. *Recreor*, *Consolor*. *Usus.* Solatium alicui dare. Solatiis quibusdam, & dolorum fomentis servitutis mala levare. Illô me solatiô consolor.

Soleæ, arum, f. Sohlen, Schuhe, Pantoffeln. *Syn.* Crepidæ.

Soleatus, a, um. Schlapp-Schuhe anhabend. *Usus.* Soleatus Prætor cum pallio purpureo.

Solennis, e. feyerlich, gewöhnlich. *Syn.* Quod cum quadam ceremonia consecratum, celebre, festum. *Usus.* Solennes ac festi dies. Solenne, statum, sacrificium. Prisca & solennia verba. Observo solenne illud meum.

Solenniter, * feyerlich, gewöhnlich. *Usus.* Omnibus solenniter peractis.

So-

Soleo, es, solitus sum, ére. **im Brauche haben.** *Syn*, Consuevi, est meæ consuetudinis; in more habeo, assuevi. *Usus.* Omnes reprehendere solet. Ratione consuetudinis meæ, quâ quondam solitus sum, uti. V. *Consuetudo*, *Mos*.

Solers, tis, *g. o.* **fleissig, embsig, wacker, munter.** *Syn.* Ingeniosus, perspicax, sagax.)(*Iners. Usus.* Provida & solers natura. V. *Ingeniosus*, *Diligens*.

Solerter, **spitzfindig, fleissig.** *Syn.* Sagaciter. *Usus.* Solertissimè aliquid perspicere.

Solertia, æ, f. **Munterkeit des Verstands, Embsigkeit.** *Syn.* Sagacitas, perspicax prudentia, animi motus incredibilis, & celeritas ingenii. *Epi.* Divina, pestifera, tanta. *Phras.* 1. *Ad solertiam incitare*, **einen zur Embsigkeit anhalten.** Solertiam mercede evocare, invitare, eblandiri, elicere. 2. *Paucos vidi pari solertiâ*, **ich habe wenige gesehen, die an Munterkeit des Verstandes gleichen.** Non possum ex tanto hominum numero, quibus usus, quibuscum consuevi, multos recensére, in quibus eam, quâ tu polles, quâ præditus es, quâ præstas, excellis, effulges, quâ ornatus es, solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim. *Usus.* Mundus sine divina solertia effici non potuit. Homines congregati adhibent agendi, cogitandique solertiam. V. *Diligens*.

Solicitatio, onis, f. * **Anreitzung, Anstrengung, Beunruhigung.** *Usus.* Nuptiarum solicitatio.

Solicito, as, avi, atum, are. **bekümmern, kräncken, anreitzen, anstrengen.** *Syn.* Afficio, ango, solicitum habeo; appello de pecunia, *vel* flagitio aliquem. *Adv.* Summè, valdè, vehementer. *Phras. Hæc res me vehementer solictat*, **diese Sache bekümmert mich sehr.** Animum ea res versat assiduè; anxiis pectus curis implet; res ea gravem mihi curam affert, injicit; multas mihi curas dat; vehemens me ejus rei cura tangit; ingentem ea res curam mihi & solicitudinem conficit; ingentem animo solicitudinem incutit; intempestivâ solicitudine turbat animum; gravi me cura implicat, afficit, conficit; magnam solicitudinem affert; in magnos me metus & solicitudines adducit. V. *Angor*, *cura*, *solicitudo*. *Usus.* Ea cura me vehementer angit, & solicitat.

Solicitudo, inis, f. **Bekümmerung, Sorgfältigkeit.** *Syn.* Angor, cura, metus, molestia, negotium.)(*Securitas. Epi.* Assidua, incredibilis, ingens, sempiterna, summa. *Phras. Plenus solicitudinum sum*, **ich bin voll der Sorgen.** Solicitudo cum cogitatione multa me circumstat; multa me solicitum habent; tot curæ vitam mihi vix reliquam faciunt; solicitudines meas quævis hora evacuit. V. *Angor*, *Cura*. *Usus.* Ea cura mihi magnam solicitudinem affert, conficit; magnos me metus, ac solicitudines adducit; solicitudines mihi duplicat; magna me solicitudine afficit; ingenti solicitudini est, **Sorgen und Kummer machen.** Tanta in me hæret solicitudo; tantam de tuis rebus habeo, sustineo solicitudinem; tot solicitudinibus langueo, opprimor, miserè exedor; in tanta sum solicitudine, **in Sorgen stehen.** Nihil est, quod solicitudines allevet, demat; solicitudini meæ subveniat; à solicitudine animum abstrahat, abducat; solicitudine me liberet, **die Sorgen benehmen.** Solicitudines sibi struere, sibi accersere, **ihme selbsten die Sorgen vermehren.** Solicitudinem omittere, **die Sorgen fahren lassen.**

Solicitus, a, um. **sorgfältig, bekümmert.** *Syn.* Anxius, suspensus, perturbatus, exercitus.)(*Securus, solutus curâ. Phras.* 1. *Vehementer sum solicitus*, **ich bin sehr in Sorgen.** Multa subvereor; rebus meis, valdè metuo; non discedo, non oculos unquam dejicio de rebus meis; totos dies de rebus meis cogito; metus ille nunquam mihi decedit; tacitâ curâ suspensum animum gero. Curâ illâ exonerare animum nequeo meum; multi me angores impediunt, animúmque in diversa trahunt; multi aculei pectus mihi compungunt, excedunt; magna in cura sum, versor; nullum tempus sine solicitudine intercedit; multum animô de re mea laboro; magna est rerum expectatio; multis quotidie curis urgeor, conficior; assiduâ occupor solicitudine. V. *Angor*, *cura*. 2. *Solicitus ero de rebus tuis*, **ich werde schon Sorge tragen, daß die Sache recht ausschlage.** Curas omnes intendam, ut rebus tuis quàm optimè consulatur; rerum tuarum rationem habebo præcipuam; curæ mihi erunt res tuæ; curæ res habebo tuas, cura erit de rebus tuis. Interiore cura, suspensione animô res curabo tuas. Cum cura res tractabo tuas. *Usus.* Solicita suspicione, suspensa metu civitas. Res tuæ valdè me solicitum habent; de tuis rebus mirifice sum solicitus. Solicitô animô, & anxiô sum.

Solidè, * **festiglich, dauerhaft.** *Syn.* Integrè.

Soliditas, atis, f. **Dauerhaftigkeit.** *Syn.* Firmitas. *Epi.* Terrena. *Usus.* Soliditas corporis.

Solido, as, avi, atum, are. * feste machen, befestigen. *Syn.* Roboro, firmo. V. *Firmo.*

Solidus, a, um. steiff, feste, gediegen, dauerhaft *Syn.* Habens soliditatem: verus, eminens. *Usus.* 1. Solidum nihil, quod terræ sit expers. Solida corpora. 2. *Verus, constans, stabilis, certus,* wahr, beständig, gewiß. Non tam solido quàm splendido nomine virtutis. Solida, gravis ac germana laus, non adumbrata & fucata. Solida bona; utilitas solida. V. *Firmus.*

Solistimus, a, um. gewissen Glücks fähig. *Vox auguralis.*

Solitarius, a, um. einsam, alleinig. *Syn.* Solus, solivagus, remotus ab oculis hominum.)(*Conjunctus & sociatus cum altero.* *Usus.* Solitarius homo, & in agris vitam degens. Non solitarium, neque simplex, sed &c. V. *Solus.*

Solitudo, inis, f. Einöde, Einsamkeit, einsames Leben. *Syn.* Locus desertus, recessus, secessus, regio inculta & deserta.)(*Frequentia, celebritas.* *Phras.* 1. *Abdere aliqua in solitudine me cuperem,* ich möchte mich in eine Einöde verschliessen. Vitam fugæ, solitudinique mandare; discedere in aliquas solitudines; in asperas & densas sylvas me abstrudere, & ad saxa & scopulos mea mala deplorare cuperem. Vitæ genus inter feras solitarium, & ab hominum societate disjunctum sectari animus esset. In loca abdita, ab arbitris remota & libera, in loca ab interventoribus vacua me abdere cuperem. Loca ego omni solitudine vasta, atque sine humani cultûs vestigio pererrare mallem, quàm diutiùs inter homines agere. V. *Locus solitarius.* 2. *Solitudine aptior est, quàm civilis vitæ consuetudini,* er schickt sich besser in eine wüste Einöde, als unter die Leute. Rectius in agro, aut ubi nullum culti soli occurrit vestigium, vitam agat, quàm inter homines. Nudæ mutæque solitudines, non civilis frequentia tam abhorrentes à civilis vitæ consuetudine mores deceant. Abhorrent nimiùm quantùm asperi & agrestes ejus mores ab urbanæ vitæ elegantia; ita aliorum mores, ut nemo illo, ille nemine ut possit; ut neque is ferre quenquam, neque quisquam illum perferre possit; ut neque is consuetudine cujusquam, neque quisquam ejus amicitia uti possit. Ingenio moribúsque ab ingenio reliquorum tam alieno est, ut solitudini, non urbium frequentiæ natus esse videatur. V. *Aggrestis, Morosus.* *Usus.* Auditis, quæ solitudo in agris esset, quæ vastitas. Tibi solitudo erat pro frequentia.

Solivagus, a, um. einsiedlerisch. *Syn.* Solitarius.

Solium, ii, n. Königlicher Thron. *Syn.* Sedes. *Epi.* Fœderatum, paternum. *Usus.* Sedére in solio, ornatu regio.

Solœca, orum, n. ungeschickte und barbarische Redens-Arten. *Usus.* Multa in ejus scriptis solœca.

Solœcismus, i, m. unförmliche Wort-Art und Fügung. *Usus.* Solœcismus est, cum pluribus verbis consequens verbum superiori non accommodatur.

Solor, aris, atus sum, ari trösten. *Syn.* Consolor, animum erigo, sustento, solatium adhibeo, do, præbeo, affero; lachrymas alicujus comprimo: timentes animos consolatione sano. V. *Consolor.*

Solstitialis, e. Sonnen-wendisch. *Usus.* Dies solstitialis.

Solstitium, ii, n. Sonnen-Wende.

Solùm, allein, nur, lediglich. *Syn.* Tantùm, modò. *Usus.* Non oratione solùm, sed & armis.

Solum, i, n. Erdboden, Erdreich. *Syn.* Terra. *Epi.* Charum, commune, exile, incultum. *Usus.* 1. Patriæ solum omnibus charum. Exilii causa solum mutare. Quod solum tam exile & macrum. Sola terrarum ultimarum. 2. *Pavimentum, area,* Boden. Solum & quasi fundamentum orationis est.

Solvo, is, vi, solutum, ere. ledig machen, auflösen, zahlen. *R.* à συλλύω. *Syn.* Persolvo, dissolvo, pendo, dependo, numero, repræsento, pretium do, pecuniam do, satisfacio, reddo, confero, ære alieno exeo, *vel* me libero: explico, enodo: libero. *Adv.* Omninò, rectè, præclarè. *Phras.* 1. *Fideliter te solvam,* ich werde dich treulich bezahlen. Satisfaciam quamprimùm, & fidem liberabo; nomina dissolvam; quod spopondi, dependam; cavebo, ne solutione dilata mea apud te fides concidat. Arcæ meæ confidito, explicare me vel repræsentatione (*paratâ, præsente pecuniâ*) me posse non dubito; ad diem cum fide solvam: pecuniam præsentem numerabo; expeditum est, unde solvam. 2. *Solvere non possum,* ich kan nicht zahlen. Solvendo non sum; unde solvam, non habeo, non suppetit; impedita, nondum explicata est solutio, solvendi ratio; unde satisfaciam, non est;

ex-

expedire nomen non possum sine versura, ohne neuere Schuld. 3. *Quis solvet?* wer wird es zahlen? Impensam quis præstabit? Pecuniam quis numerabit, repræsentabit? Pretium quis dabit, persolvet? V. *Æs. Usus.* 1. Misimus, qui æs alienum, qui pro vectura solveret. Ab aliquo (*alicujus nomine*) solvere. Solve, quod patriæ debes. 2. *Explico, enodo*, auflösen. Captiosa argumenta solvere. 3. *Libero*, befreyen. Legibus aliquem solvere, *vulg. dispensare.* Animum metu, curis solvere. Religione solvere civitatem. 4. *In re nautica*, in dem Schiffwesen. Anchoras, oras solvere; porta solvere, vom Lande stossen. 5. Morem, disciplinam solvere, aufheben. V. *Anxius.*

Solus, a, um. einzig, allein, alleinig. *Syn.* Solitarius, unicus, unus, solus, solus per se, unus ex omnibus. *Phras. Solus fere degit*, er wohnet fast allein. Secum, ùt ajunt, vivit; præter seipsum neminem habet secum; relictus & destitutus à cæteris, lucem, conventúmque vitat; in solitudinem, tanquam in portum se recepit; tempus propè omne in secreto, remotis arbitris terit; urbi, & omni cœtu caret hominum, sine arbitris agit; rerum suarum neminem mortalium socium habet, aut conscium. V. *Solitudo. Usus.* Abdimus nos, & sæpè soli sumus. In lucis solis mœstus errabat. Solus se in consilium vocat. Uno solo dissentiente.

Solutè, frey, loß, ledig. *Syn.* Expeditè. *Usus.* Solutè & suaviter dicere. 2. *Remisse, frigidè*, nachläßig, kaltsinnig. Tam solutè egit, tam oscitanter.

Solutio, onis, f. Bezahlung, Auflösung. *Syn.* Repræsentatio pecuniæ, dissolutio. *Epi.* Necessaria. *Usus.* Difficillima solutionis tempora. Solutio rerum creditarum. Solutio linguæ.

Solutus, a, um. frey, loß, ledig. *Syn.* Liber, dissolutus, promptus.)(*Alligatus. Us.* Animo esse libero, & soluto. Homo solutus cura; somno solutus. A natura ad discendum satis solutus, & expeditus.

Somniculosè, *schläferig, träge. *Usus.* Somniculosè, & negligenter aliquid facere.

Somniculosus, a, um. schläferig, träge. *Syn.* Somni plenus. *Usus.* Iners, ignava, & somniculosa senectus. V. *Piger.*

Somnio, as, avi, atum, are. träumen, einen Traum haben. *Syn.* Secundùm quietem video, in quiete video, in somnis videre videor, in quiete mihi videtur; dormienti, secundùm quietem mihi videtur; in somnis cerno. *Phras. Somniavi de fratre meo*, mir hat geträumet von meinem Bruder. Species fratris mei per somnum, per quietem, in somno mihi oblata est; exagitabat me per somnum species fratris mei, qu si à latronibus circumventi. Nocturna fratris mei, quasi à latronibus circumventi imagine confundebat. Per nocturnos visus oblata fratris interfecti species admodùm me terruit. *Usus.* Si ea dormientes agerent, quæ somniarent, alligandi essent omnes, qui cubitum irent. V. *Dormio.*

Somnium, ii. n. Traum, Gesichte im Schlafe. *Syn.* Nocturnum visum, insomnium, imago nocturna, somnii visum, species per somnium oblata. *Epi.* Clarum, illustre, recens, verum. *Usus.* Id mihi somnium objectum est. Somnio stimulatus. Somnia interpretari. Repentè tanquam somnio beatus. Ex earum rerum reliquis inhærentibus, quas vigilans gesserit, aut cogitârit mirabiles existant species somniorum, visa mendacia ac falsa, quibus tamen mens, cum languore corporis nec membris, nec sensibus uti potest, vehementer concitatur. Animus in varia visa & somnia incidit.

Somnus, i, m. Schlaf. *Syn.* Sopor, quies.)(*Vigiliæ. Usus.* Vehementer me somnus urget, somnum vix teneo, der Schlaf plaget mich sehr stark. Somno me dabo; somnum capiam, videbo, sich schlafen begeben. Arctissimus me somnus complectitur, stark schlafen. Somno opprimor, entschlafen. Curæ mihi somnum adimunt; somno me privant; è somno excitant, suscitant, nicht schlafen lassen. Somnus est perfugium omnium laborum, ac solicitudinum. Nihil morti tam simile, quam somnus. Somnus est imago, *vel* simulacrum mortis. Animus per somnum curis vacuus. V. *Dormio.*

Sonipes, edis, m. Pferd, Roß, Gaul. *Syn.* Equus.

Sonitus, ûs, m. Thon, Getöse, Schall. *Syn.* Sonus, cantus *Usus.* Hoc sonitu completæ aures obsurduerunt. Verborum inani sonitu fertur ejus oratio.

Sono, as, ui, itum, are. klingen, lauten, thönen. *Syn.* Cano, sonum refero; sonum, sonitum reddo, efficio. *Adv.* Acutè, graviter, malè, numerosè, optimè. *Usus.* Non intelligit, quod sonet hæc vox voluptatis. Antiquitatem, si ita sonet, sermo eorum retinére videtur. In qua oratione nihil sonare aut olére peregrinum potest. Arma sonant. Extrema alia acutè, alia graviter sonant.

Sons,

Sons, tis, *g. o.* schuldig. *Syn.* Nocens. *Usus.* Comprehendere sontes. V. *Reus.*

Sonus, i, m. Thon, Klang, Schall. *Syn.* Vox, vocis sonus, vocis cantus, strepitus. *Epi.* Absurdus, acutus, agrestis, certus, discrepans, gravissimus, inanis, incredibilis, inflexus, miserabilis, rusticus, tristis. *Usus.* Varietas sonorum, intervalla, distinctio, & vocis genera diversa. Cursus vocis per omnes sonos. Aures sonô complentur; sonum recipiunt. Sonus in aures ac animos suaviter influit. Nervorum sonum elicere. Inanem sonum fundere.

Sophisma, atis, n. falsche, listige, unbündige Schlußrede. *Usus.* Contorta quædam, & aculeata sophismata: sic enim appellantur fallaces conclusiunculæ.

Sophistes, æ, m. spitzfindiger Mann, Witzling. *Usus.* Qui ostentationis, aut quæstûs causâ philosophatur.

Sopio, is, ivi, itum, ire. einschläfern. *Syn.* Soporem induco.

Sopor, oris, m. Schlaf, Schlummer. *Syn.* Somnus. *Usus.* Sopore placans artus languidos. Noli nobis languorem & soporem exprobrare.

Sorbeo, es, ui, ére. schlucken, einschlürfen. *Usus.* Ista odia non sorbeo solùm, sed concoquo.

Sordeo, es, ui, ére. stinken, mißfallen. *Usus.* Antonio sordebat Macedonica Provincia. V. *Displiceo.*

Sordes, ium, f. Wust, Unflath. *Syn.* Lutum, fex; avaritia: squalor. *Epi.* Alienæ, domesticæ, ingentes, lugubres, miserrimæ, summæ, turpissimæ. *Usus.* 1. Populus non amat profusas epulas, sordes multò minùs. 2. *Avaritia*, Geitz. Sordes hominis odi. 3. *Dedecus, macula, nota, culpa, flagitium*, Schandfleck. Virtus nullis unquam sordibus obsolescit. Sordes illæ elui non possunt. 4. *Luctus, mœror, dolor*, Traurigkeit. Mater squalore filii, & sordibus lætatur; filium in squalore & sordibus jacentem; fletum ejus, sordésque lugubres parùm respicit. 5. *Cœnum, fex*, pro *homine abjecto & vilissimo per contumeliam*, Spott-weise. O lutum! o sordes!

Sordidatus, a, um. verächtlich gekleidet. *Syn.* Insignis sordibus, & facie reorum. *Usus.* Mœstus, & sordidatus senex.

Sordidè, geitzig. *Syn.* Avarè.

Sordidus, a, um. unflätig, geitzig. *Syn.* Squalidus, turpis: avarus. *Phras.* *Est homo sordidus*, er ist in allen Sachen recht unsauber. Parùm splendidus; apud quem nihil lautum, nihil elegans; in quo nihil non sordidum & humile; lutulentus homo est; immundus illuvie; sordibus squalidus; pannis obsitus, sordidatus, neglectus; moribus adhæc tam incultis ac corruptis, ut cruore & lutô oblitus videatur. *Usus.* 1. Homo egens, sordidus. 2. *Avarus, cupidus*, geitzig. Qui liberales habendi, qui sordidi. 3. *Turpis*, garstig. Sordidissima & levissima gens Parthorum.

Sorites, æ, m. eine gewisse Schluß-Art aus mehreren Vorträgen, oder Sätzen.

Soror, oris, f. Schwester. *Usus.* Soror germana.

Sororicida, æ, m. Schwester-Mörder.

Sororius, a, um. schwesterlich. *Usus.* Homo fraternis flagitiis, sororiis stupris infamis.

Sors, tis, f. Loos. *Syn.* Fortuna, casus, fatum. *Phras.* *Sorti res committatur*, man lasse es auf das Loos kommen. Sorti permittatur; ad sortem revocetur; sortes consulantur; in hydriam sortes conjiciantur, cujus nomen exiverit; cujus nomen sors ediderit, is primas ferat. Sortes educantur, ùt cuique sors ceciderit; ùt cujusque sors exciderit; ùt cuique sors evenerit, ita honoribus augeatur. Sortium beneficio dignitatem quisque auferat; nominibus in urnam conjectis, dejectis, quod primùm sorte exciderit, id citari jubeatur. Sortitio fiat; res sorti committatur; sors cernat, cujus in conferendis magistratibus habenda sit prima ratio. V. *Sortior.* *Usus.* Ex sortibus, ex oraculis. Sortes ducunt. Sortes eductæ in rem aptè cadere possunt divinitùs. Mea, prima sors fuit. Sortis Religio. Ea provincia mihi sorte obvenit; eam provinciam mihi sors dedit. Quod sors obtulerit, acturus videtur.

Sortilegus, i, m. Weissager aus dem Loose. *Syn.* Divinus, ariolus.

Sortior, iris, itus sum, iri. das Loos werfen. *Syn.* Sortitò capio, sortes conjicio, sortitionem facio; sorti committo, permitto; fortunæ arbitrio, judicio committo. *Usus.* Sortiri paucos è multis ad pœnam. Sortiri bona cum aliquo. Provincias inter se sortiuntur.

So-

Sortitio, onis, f. das Loosen. *Syn.* Distributio, quæ sortito, seu dictis fit sortibus. *Epi.* Ædilitia, contentosa, præclara, religiosa, vespertina. *Usus.* Sortitione in aliquos animadversum est. Sapienter à majoribus sortitio magistratuum constituta est.

Sortitò, nach dem Loos, durch das Loos. *Syn.* Sortitione, ductis sortibus. *Usus.* Sortitò mittebantur in Provincias.

Sortitus, ûs, m. das Loosen. *Syn.* Sortitio.

Sospes, itis, *g. o.* gesund, frisch. *Syn.* Salvus. *Usus.* Sospites omnes Romanam pervenêre. V. *Salvus.*

Sospita, æ, f. Nothhelferin. *Syn.* Salutaris. *Usus.* Juno sospita.

Sospito, as, avi, atum, are. * unbeschädiget erhalten. *Syn.* Incolumen servo, præsto. *Usus.* DEUM precibus exposcunt, ùt propitiùs suam semper sospitet progeniem. V. *Salvo, salus, servo.*

Soter, eris, m. Heiland, Erretter. *Syn.* Servator, conservator.

Spargo, is, si, sum, ere. ausstreuen. *R.* à σπείρω, *semino.* *Syn.* Fundo. *Phras.* *Rumor latè spargitur,* man streuet aus. Sermones dissipantur; rumor latè diffunditur, disseminatur; in vulgus editur, effertur; sermonibus multorum divulgatur, differtur, circumfertur. V. *Rumor, fama.* *Usus.* Nummos populo spargere. Res gestas in memoriam sempiternam spargere. Semina doctrinæ in suis libris spargit.

Spatior, aris, atus sum, ari. spatzieren ausgehen. *Syn.* Ambulo, deambulo. V. *Ambulo.*

Spatium, ii, n. die Weite, Platz, Raum. *Syn.* Loci intervallum, curriculum, cursus, regio. *Epi* Æquum, æternum, annuum, extremum, immensum, liberum, longinquum, medium, menstruum, simile. *Usus.* 1. In ambulatione duo spatia aut tria facere. Ingens spatium conficere, decurrere. De spatio deflectere. 2. *Temporis intervallum,* Raum, der Zeit nach. Spatium ad deliberandum sumere; aliquid spatii sibi ad scribendum surripere. Meditandi spatium mihi non datur. Spatiò aliquò interjectò redibo. Non habeo, non est mihi spatium scribendi.

Speciatim, insonderheit, nahmentlich. *Syn.* Nominatim.

Species, ei, f. Gestalt, Art, äusserlicher Schein. *Syn.* Forma, figura, facies, imago. *Epi.* Admirabilis, æterna, beata, blanda: clara, consularis, divina, eximia, falsa, forensis, formosa, honesta, liberalis, pura, sancta, singularis. *Phras.* *Vir est in speciem tantùm bonus,* er ist nur dem Schein nach fromm. Sub pietatis obtentu, per causam pietatis; per speciem pietatis multos fallit; imaginem tantùm probitatis, & speciem fallacem præsefert. Vir specie probus, re improbissimus. V. *Simulator, simulo.* *Usus.* 1. Excellentis eloquentiæ speciem, & formam adumbrare. Obversentur animo species honestæ. 2. *Imago, similitudo,* Abbildung, Gleichheit. Me species quædam inanis commovit. Boni viri speciem gerere, præseferre, tueri. Aliud moliri, aliud specie & simulatione ostendere. Clementia specie multos devinxit. Ea res speciem præbuit magni exercitus. 3. *Forma, venustas, dignitas,* Gestalt, Schönheit, Würdigkeit. Pertinent hæc ad liberalem speciem, & dignitatem. Natura formam, in qua esset species honesta, in promptu posuit. 4. *Aspectus,* Ansehen. Vir liberali, honesta specie. Species, statura ad dignitatem apposita. 5. *Pars generis,* Gattung. Virtutes specie dispares prudentia conjunguntur.

Specillum, i, n. Wund-Eisen.

Specimen, inis, n. Prob, Prob-Stücke. *Syn.* Indicium, significatio: exemplum. *Phras.* *Juvenis optimi specimina dat multa,* er giebt gute Proben von sich. Optimè se ostendit; documenta futuri judicii dat maxima; multa in eo specimina virtutis cernentur, elucent: experimenta edit egregiæ virtutis. *Usus.* 1. Specimen virtutis dare, capere. 2. *Exemplum,* Beyspiel. Cato specimen temperantiæ, ac prudentiæ.

Speciosè, schön, köstlich. *Usus.* Speciosè cum ornatu ingredi.

Speciosus, a, um. schön, wohlgestaltet, köstlich. *Syn.* Illustris, eximius. *Usus.* Reversionis has speciosas causas habeo.

Spectabilis, e. ansehnlich. *Syn.* Aspectabilis. *Usus.* Corpus cœli spectabile.

Spectaculum, i, n. Schau-Spiel. *Syn.* Res ad spectandum proposita; præsertim cum pompa & apparatu, *ut sunt ludi, & alia ejus generis.* *Epi.* Acerbum, egregium, jucundum, luctuosum, miserrimum, præclarum. *Usus.* Res cœlestes, quarum spectaculum ad hominem tantùm pertinet. Spectaculum dare, præbere.

bere. Magnus ex iis ſpactaculis plauſus eſt excitatus. V. *Ludus.*

Spectat, es gehöret. *Syn.* Pertinet. *Uſus.* Hoc ad ſingulos ſpectat, illud ad univerſos. Alio ſpectat vox Pythica. V. *Attinet, intereſt.*

Spectatio, onis, f. Anſehung, Betrachtung. *Syn.* Inſpectio. *Uſus.* Animus levatur ſpectatione.

Spectator, oris, m. Zuſeher, Zuſchauer. *Syn.* Contemplator. *Epi.* Diligens. *Phraſ. Spectatores habebit plurimos*, du wirſt viele Zuſeher haben. Theatrum magnum habebis; tu te quaſi in aliquo theatro verſari exiſtima; res tuæ quaſi magno in theatro ſpectabuntur; res tuæ quaſi majoribus theatris erunt propoſitæ. *Uſus.* Spectatorem ſe otioſum præbére alienæ calamitatis. Homo ſpectator rerum cœleſtium.

Spectatus, a, um. bewährt, anſehnlich. *Syn.* Cognitus, probatus. *Uſus.* Vir ſpectatæ integritatis. Vir fortis & ſpectatus.

Specto, as, avi, atum, are. ſchauen, ſehen, betrachten; nach etwas trachten. *Syn.* Spectator ſum, æſtimo, cerno. *Adv.* Procul, altè, directè, ad extremum, foràs, planè. *Uſus.* Hominem non ex cenſu, ſed moribus ſpectare oportet. Alterius animum ex ſuo ſpectare, einen nach ſeinem Schuh meſſen. Res ad arma, ad bellum ſpectat, es gehet auf einen Krieg loß. Nil niſi gloriam, laudémque ſpectat. Hoc ſpectant leges, ut &c. Domus ad mare ſpectans. V. *Propono.*

Spectrum, i, n. Geſpenſt, Ungeheuer. *Syn.* Idolum, viſum. *Uſus.* Quæ illi idola, nos ſpectra appellamus.

Specula, æ, f. eine Warte, Wacht-Hütte, Wacht-Thurn. *Syn.* Vigilum locus, vigiliæ. *Uſus.* 1. Tanquam ex ſpecula aliqua proſpexi tempeſtatem futuram. Homines in ſpeculis ſunt, obſervant, ut vos geratis in retinenda religione. Velut in ſpecula collocatus, conſtitutus ſum. 2. *Parva ſpes*, kleine Hoffnung. Hac ſpecula me ſuſtentabam unicè.

Speculator, oris, m. Ausſpäher, Kundſchaffter. *Uſus.* Speculator, venatórque naturæ.

Speculatorius, a, um. zum ausſpähen dienlich. *Uſus.* Navigia ſpeculatoria.

Speculor, aris, atus ſum, ari. ausſpähen, auskundſchafften; beobachten. *Syn.* In ſpecula ſum, excubo, obſervo. *Adv.* Propé. *Uſus.* Omnia ante ſpeculabantur & ſcrutabantur. Multorum de oculi ſpeculantur, & aures. V. *Prævideo, obſervo.*

Speculum, i, n. Spiegel. *Phraſ. Speculum aſpicere*, ſich in Spiegel ſchauen. Speculum conſulere; ſpeculum in conſilium adhibére; ſemet in ſpeculo contemplari: ſpeculo uti; ſe in ſpeculo intuéri, ſpectare, vidére; ad ſpeculum explorare formam. *Uſus.* Verſus, in quibus velut in ſpeculo quiſque ſe poſſit intuéri. Comœdia eſt imitatio vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imago veritatis.

Spelunca, æ, f. Höhle. Grufft. *Syn.* Specus.

Specus, ûs, m. Höhle, Grufft. *Syn.* Spelunca.

Sperno, is, ſprevi, ſpretum, ere. verachten, nichts achten. *Syn.* Reſpuo, pro nihilo puto, contemno, deſpicio, rejicio, repello, repudio, refuto. *Uſus.* Spernit nos, & pro nihilo putat. V. *Contemno.*

Spero, as, avi, atum, are. hoffen. *Syn.* Spem habeo, ſpes eſt, in ſpe ſum, in ſpe aliquid habeo, ſpe ducor, inducor in ſpem, expecto, confido, ad ſpem erigor, ſpem propoſitam habeo, mihi ſpes propoſita eſt.)(*Deſpero, timeo.* *Adv.* Benè, inſipienter, optimè, plurimùm, rectè, ſaltem temerè. *Phraſ.* 1. *Bene de te ſpero*, ich hoffe auf dich. Tantùm in te confido, ut omnia in te collocem, omnes in te ſitas, ac collocatas rationes habeam; ut tuis præcipuè viribus nitar, nihil aliunde expectem; præſidia ad omnes caſus omnia in te uno conſtituam; ſpes omnes in te repono, defigo. V. *Spes, Expectatio bona.* 2. *Spero, officia tibi mea grata fore*, ich hoffe, daß du meine Dienſte genehm wirſt halten. Spes me tenet, ſuſtentat, alit, fovet, officia tibi mea grata fore; in ſpem venio; in ſpem ingredior; in ſpem adducor; ſpes affulget; tua benevolentia ſpem mihi dat; ſpem facit; ſpem oſtendit magnæ à te gratiæ ineundæ. 3. *Omnia ſic conſtitui, ut ſperare nihil non poſſim*, ich habe alles dergeſtalten eingerichtet, daß ich die beſte Hoffnung davon haben kan. Jacta ſunt à me fundamenta rei, ſic ut certa propemodùm in ſpe ſint reliqua. Rem, ut opinor, ita conſtitui, in eo ſtatu collocavi, in eum ſtatum adduxi, ut omnia ſecunda, ut qualia volumus, ut omnia ex animi ſententia ſperare poſſimus. Rem, ut opinor, ita compoſui, nihil ut adverſum timére poſſim, ut delegare ſpes meas fortunæ poſſim; eo rem perduxiſ-

xiſſe mihi videor, ut eventum ſuperare quàm ſecundiſſimum liceat; hoc mihi videor conſecutus, ut optimâ ſpe niti poſſim. 4. *Ego, ut ſpero, facile omnia impetrabo*, ich werde dieſes alles, wie ich hoffe, leichtlich erhalten. Pro mea quidem ſpe, niſi me ſpes fallit, ut animus meus auguratur, quemadmodum ipſe mihi polliceor, nihil eſt, quod à te non expectem. V. *Spes. Uſus* 1. Spero, & confido, te jam valére. Jubeo te, de me benè ſperare, & ſecuro eſſe animo. 2. *Timeo, vereor*, fürchten. Si à te, quod non ſpero, deſerar.

Spes, ei, f. Hoffnung. *Syn.* Boni expectatio, fiducia: firmamentum, cupiditas.)(*Timor. Epi.* Abjecta, bona, certa, explorata, exigua, fallax, firma, incerta, infinita, nova, perennis, pertenuis. *Phraſ.* 1. *Litteræ tuæ mihi ſpem magnam faciunt*, dein Brief macht mir gute Hoffnung. Spem magnam afferunt, offerunt, faciunt, oſtendunt, oſtentant; ingentem mihi ſpem præbent, ſubminiſtrant; dant, proponunt, injiciunt; in ſpem recuperandæ libertatis certiſſimam me vocant, inducunt; in ſpem meliorem me impellunt, ad ſpem me erigunt, rapiunt; ſpem mihi affirmant, inferunt; certioris me ſpei implent, quàm quantam fides promiſſi, aut ratio ex fiducia rerum ſubjicere ſolet; tuæ litteræ augent, alunt, erigunt, confirmant ſpem meam; ſpei me bonæ plenum faciunt; ſpe ingenti me complent; fiduciam accendunt; ſecuro me animo eſſe jubent. 3. *Spem novam concipio*, ich faſſe eine neue Hoffnung. In ſpem ingredior; in ſpem venio; ſpes animum ſubit; ſpes animum cepit; in ſpem adducor; ſpes nova affulget; injecta mihi nova ſpes eſt; ſpem non ex incerto concipio. 3. *Spem magnam habeo, rem ex ſententia ceſſuram*, ich habe gute Hoffnung, die Sache werde glücklich ablaufen. Spes eſt; in magna ſpe ſum; ſpe certa teneor, ſpes ea in me hæret, reſidet; ſpei plurimum habeo; plenus bonæ ſpei ſum; animus ſpe iſta calet; ſpes ampla deſpondetur; ſpes ea me tenet; ſpe & animô confido; ſpem habeo maximam, rem ex ſententia ceſſuram. 4. *Hæc una mihi ſpes ſupereſt*, dieſe einzige Hoffnung iſt mir übrig. Eam unam ſpem video; hac una ſpe nitor; hæc una me ſpes ſuſtentat, alit, conſolatur; ex una ſpe illa pendet animus; in ea re una omnis fortunæ pono ſubſidia; res una mihi magnæ fiduciæ eſt; in una re ſpem omnem pono, repono, colloco; ſpes omnes ſitas in ea re habeo; in ea re una ſpes meas omnes defigo, conſtituo, quod alias nunquam gratiæ eſſe locum ullum videam. Hanc unam ſpem ſequor; in ea re una ſpes omnes repoſitas habeo; una in re ſalutis auxilium pono, ſpémque propoſitam habeo ſecundiſſimi eventus. 5. *Parva res erat, quæ hominem in ſpem tam inſanam impulit*, es war gar eine geringe Sache, die dieſem Menſchen eine ſo unbeſonnene Hoffnung gemacht. Parva dictû res erat, quæ hominis inconſultam fiduciam accendit; quæ ſolita vanitate ſpem ejus inflabat; qua homo inconſultus ad vanam fiduciam efferrebatur; quæ illi tantum ſpei fecerat; parva dictû res erat, & in qua nihil ad eam ſpem agnoſceres, quâ ille inflatus hæreditati ſpe & animo incubabat; leviſſima impulſus cauſa, ſpes tamen devorabat hæreditatem totam; cum cauſæ nihil eſſet, cur in partem hæreditatis is veniret, ſpem tamen ejus veluti in manibus ſe habére exiſtimabat. 6. *Siniſter ille eventus ſpes omnium magnopere debilitat*, dieſer unglückliche Zufall vermindert ſehr unſere Hoffnung. Remoratur, infringit, labefactat; ſiniſtro illo eventu ſpes omnium magnoperè extenuatur, plenè evaneſcit; magnoperè concidit; penè inveteraſcit; ſpes propè omnis inciſa, præciſa eſt; ſpes propè ad irritum cadit. 7. *Hominis importuni furor nobis ſpem omnem prope ademit*, dieſer unruhige Kopf hat uns faſt alle Hoffnung benommen. Spem propè omnem nobis eripuit, abſtulit, ſuſtulit funditùs; de ſpe optima nos dejecit, depulit, deturbavit; à ſpe animos omnium avertit; ſpem prope omnem incidit, abrupit. 8. *Spem omnem perdidimus*, wir haben alle Hoffnung verlohren. De ſpe dedicimus; ſpem omnem abjecimus; ſpem omnem depoſuimus. Spes toto nos deſeruit, deſtituit, defecit; nobis diſceſſit; ſpem omnem amiſimus. 9. *Spes nos fefellit*, unſere Hoffnung hat uns betrogen. Fortuna ſpes noſtras deſtituit; ſpe fruſtrati ſumus; irritos ſpei abire nos neceſſe eſt; ingenti ſpe deſtituimur; ſpe lapſi ſumus; à ſpe dejecti, repulſi ſumus; ſpes nos noſtra fefellit, fruſtrata eſt, eluſit. 10. *Nulla ſpes supereſt*, es iſt keine Hoffnung mehr übrig. Nullus jam ſpei locus eſt; ſpes nulla jam relinquitur; quæ porro ſpes reliqua eſſe poteſt? Spe omni cavendum eſt; ſpe propè omni orbati ſumus, deſperata ſpes eſt, inciſa, abrupta. *Uſus.* Certa ſe ſpes oſtendit. Subitò ad novam ſpem exarſi. In eam ſpem devolutus ſum. Vana ſpe inflatur. Spem redintegrare. Spem omnium multùm vicit, ſuperavit. Neutro inclinata ſpe, bey noch ungewiſſen Ausgang der Sachen.

Sphæra, æ, f. Kugel, runder Crantz. *Syn.* Globus. *Usus.* Habent suam sphæram errantes stellæ.

Spica, æ, f. Korn-Aehr. *Epi.* Uberes & crebræ. *Usus.* Seges spicis crebris & uberibus.

Spiculum, i, n. ein Pfeil. *Syn.* Telum, sagitta. *Usus.* Crassius spiculis propè scrutatus est alpes.

Spicilegium, ii, n. * Nach-Erndte. *Syn.* Collectio spicarum.

Spina, æ, f. Dorn-Stachel. *Epi.* Valida. *Usus.* 1. Spinas vellere. 2. *Subtilis ratio, quæstio acuta,* spitzfindige Frage. Spinæ Dialecticæ.

Spinosus, a, um. dornicht. *Syn.* Durus, asper. *Phras. Aggredienda tibi est spinosa illa Dialectica,* du must nun jene spitzfindige Disputir-Kunst ergreiffen. Tortuosum illud disputandi genus tibi omnino complectendum est; compelleris vel invitus in angustias illas, & dumeta Dialecticorum; velendæ tibi erunt Dialecticæ disserendi spinæ. Illæ argumentorum contorsiones, breves illæ, & acutæ conclusiunculæ negotium tibi nunc facessent. *Usus.* Spinosum & subtile disputandi genus. Spinosa & exilis oratio.

Spira, æ, f. * gewundener Crantz. *Usus.* Anguis se in spiram colligit.

Spirabilis, e. das Athem, oder Leben bringt. *Syn.* Flabilis, animalis. *Usus.* Hæc spirabilis, animalisque natura, cui nomen est aër.

Spiratio, onis, f. das Athmen, Lufft-Schöpfen. *Usus.* Animalia spiratione aëris sustentantur.

Spiritus, ûs, m. Athem, Leben, Lufft, Geist. *Syn.* Vapor purissimus sanguinis: spiratio, vita: aër. *Epi.* Angustior, cœlestior, cœlestis, communis, contaminatus, divinus, extremus, infinitus, liber, minimus, tranquillus, regius, jucundus, vilis, vitalis, tribunicius. *Usus.* 1. Spiritus per omnes arterias funditur. Vita corpore & spiritu continetur. 2. *Respiratio, spiratio, anhelitus,* das Athmen. Nullum unquam tranquillum & otiosum spiritum duxi. Contaminatus spiritus. Animæ interclusio, & angustiæ spiritus. Longissima est complexio verborum, quæ volvi uno spiritu potest. Aër spiritu ductus. Legiones unô spiritû diffiare. 3. *Vita,* Leben, Geist. Patriæ spiritum reddere; spiritum alicui eripere & auferre. 4. *Aër,* Lufft. Potéstne tibi hujus cœli spiritus esse jucundus? 5. *Transl. Elatio animi tumor, fastus, inflatio,* Aufgeblasenheit, Hochmuth. Res gestæ, nescio, quos spiritus ei attulerunt. E rebus gestis magnos spiritus sumere. Gestientes, & ferociter exultantes hominis spiritus comprimere, contundere. V. *Fastus superbia.*

Spiritus sanctus, der Heilige Geist. *Phras.* Immensus ille, ac sempiternus spiritus, cujus afflatu atque numine omnia sustinentur, & conservantur; cujus numine humanæ mentes divinis sensibus afficiuntur; qui animis nostris cælestis gratiæ rorem instillat; cœlestium munerum largitor Spiritus; interioris vitæ Autor ac Parens, atque, ut ita dicam, Anima animæ; sanctitatis omnis Fons & Origo.

Spiro, as, avi, atum, are. athmen, Lufft schöpfen, leben, weben, blasen. *Syn.* Spiritum duco, animam duco, vivo, anhelitum duco. *Phras. Ægre spirat,* er schöpfft sehr hart den Athem. Interclusus spiritus arctè meat; animam ægrè ducit; fatigatos anhelitus trahit; angustior illi est spiritus. Vir morbi animam comprimit; spirandi difficultate laborat. *Usus.* Mens Platonis adhuc in ejus scriptis spirare videtur. Non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possum.

Spissè, dicke. *Syn.* Ægrè, difficulter, vix.

Spissus, a, um. dicke, beschwerlich. *Syn.* Densus, difficilis. *Us.* Spissum sanè opus & operosum. Omnia adhuc tarda & spissa.

Splendeo, es, ui, ére. gläntzen, schimmern. *Syn.* Luceo, fulgeo, mico. *Usus.* Virtus splendet in tenebris, per seque lucet.

Splendidè, ansehnlich, herrlich. *Syn.* Amplè, magnificè. *Usus.* Splendidè, & amplo funere efferre. Splendidè accipere aliquem.

Splendidus, a, um. ansehnlich, herrlich. *Syn.* Magnificus, elegans, ornatus. *Usus.* Vir ornatissimus & splendidissimus. Nihil in Curii domo ornatum vel splendidum præter ipsum. V. *Magnificus, Splendor.*

Splendor, oris, m. Glantz, Scheinbarkeit, Ansehen. *Syn.* Nitor, claritas, dignitas. *Phras. Homines summo splendore præditi,* ansehnliche und prächtige Leute. Quorum dignitas omnium oculos perstringit; sumptibus, & publica magnificentia propè extra modum excuntes; lectis cælatis, laqueatis, ædibus omni

omni luxû, & opulentiâ instructis magnifici; amplè & magnificè exornati. *Usus.* Imperii nostri splendor gentibus omnibus lucet. Omnia ad splendorem & gloriam revocare. Dignitatis suæ splendorem obtinére. Habet maximum splendorem virtus. Antiquæ virtutis splendor obsolevit, moribus nostris deformatus. Splendore nominis ejus, & virtutis capti cives.

Spoliatio, onis, f. Plünderung, Beraubung. *Syn.* Direptio, privatio. *Usus.* In tanta spoliatione omnium rerum.

Spoliator, oris, m. Rauber, Freybeuter, Plünderer. *Syn.* Prædo, direptor.

Spolio, as, avi, atum are. berauben, plündern. *Syn.* Exuo, nudo, orbo, despolio, privo; spolia detraho; eripio, detraho.)(*Orno. Phras. Spoliaberis, nisi auxilia circumspexeris,* du wirst ausgeraubt werden, wenn du nicht um Hülfe umsiehest. Prædæ eris hostibus; hostes in fortunas tuas invadent, fortunis te evertent; de fortunis te deturbabunt, sanguinem exsorbebunt tuum, nisi &c. *Usus.* Apollonium omni argento spoliasti. Nihil illo spoliatius, nihil egentius. V. *Privo.*

Spolium, ii, n. Raub, Beute. *R. ex σύλα, quidquid hosti detrahitur. Syn.* Exuviæ, præda. *Epi.* Cruentum, novum, pulcherrimum. *Usus.* Cruenta alicui spolia detrahere. Magna spolia ex hoste capere. Aliorum spoliis suas opes augére. V. *Præda.*

Sponda, æ, f. eine Seite des Betts, Spann-Bett. *Syn.* Lecti latus.

Spondeo, es, spopondi, sponsum, ére. verheissen, zusagen, versprechen. *Syn.* Promitto, sponsionem facio, sponsionem interpono. *Adv.* Vehementer *Usus.* Tibi dependendum est, quod pro alio spopondisti. Id spondeo, inque me recipio. Honores & præmia spondére alicui. V. *Promitto.*

Spongia, æ, f. Schwamm. Spongiâ extergere sanguinem.

Sponsa, æ, f. Braut. *Us.* Sua cuique sponsa.

Sponsalia, orum, n. das Versprechen, Verlöbniß. *Syn.* Sponsio, & repromissio nuptiarum. *Usus.* Sponsalia alicui præbére; sponsalia facere. Sponsalia dissolvere.

Sponsio, onis, f. Verheissung, Versprechen, Zusage. *Syn.* Sponsum, omnis stipulatio, & promissio. *Usus.* Sponsionem facere. Sponsione aliquem lacessere, mit einem wetten wollen. Sponsione vincere, das Gewett gewinnen. Sponsione vinciri. Sponsionem vincere. Voti sponsio. In angustissimam sponsionis formulam aliquem includere.

Sponsor, oris, m. Bürg. *Syn.* Præs. *Usus.* Pompejus idem mihi de voluntate Cæsaris sponsor, & de mea testis. Tulliola præmium flagitat, me sponsorem appellat. Marcellus pro Mario sponsor est factus.

Sponsum, i, n. Verheissung, Zusage.

Sponsus, i, m. Bräutigam. V. *Nuptiæ.*

Spontè, freywillig, von sich selbst. *Syn.* Ultrò, suâpte naturâ, suâpte, vi suâ, suâ voluntate, suô judiciô. *Phras.* 1. *Spontè venit,* er ist freywillig erschienen. Suâ sponte, nullius coactû, hortatû, invitatû, impulsû venit; ultrò se mihi obtulit; voluntarius affuit; sciens, prudénsque, voluntate affuit. 2. *Lapis suâ sponte deorsum cadit,* der Stein fällt von sich selbst hinterwärts. Suâpte natura, vi sua, innata vi, suopte nutu, ac pondere, nullius adminiculo in terram fertur. *Usus.* Sua sponte, quô impellimus, inclinat. Si spontè, ac voluntate nolet, vi extrudetur. V. *Libenter.*

Sporta, æ, f. Zeger, geflochtener Korb. *Syn.* Fiscina, fiscella.

Spuma, æ, f. Schaum. *R. à* spuo. *Usus.* Spumas agebat in ora. Spumis os circumfluit.

Spumosus, a, um. * schaumicht. *Usus.* Spumosum littus.

Spumo, as, avi, atum, are. schäumen. *Usus.* Spumans ex ore scelus, anhelans crudelitatem.

Spuo, is, ui, ere. speyen. *Syn.* Salivam emitto.

Spurcè, schändlich. *Syn.* Obscœnè, fœdè, turpiter, flagitiosè.

Spurcus, a, um. schändlich. *Syn.* Lutulentus, impurus, obscœnus, turpis. *Usus.* Tempestas spurcissima. V. *Turpis.*

Sputum, i, n. Speichel.

Squaleo, es, ui, ére. unflätig, kothig, schmutzig, bestürzt seyn. *Syn.* Sordeo: mœreo, affligor.)(*Niteo. Usus.* Squalebat civitas, erat in luctu senatus.

Squalidè, unflätig, unsauber, unartig.

Squalidus, a, um unsauber, unflätig, verwahrloset. *Syn.* Horridus, incultus, sordidus. *Phras. Homo squalidus*, ein übel verstalter Mensch. Obsitus squalore; obsita erat squalore vestis, fœdior corporis habitus pallore, ac macie peremti: ad hæc promissa barba, & capilli efferaverant oris speciem; homo veste obsoletâ sordidatus, præferens in vultu, habitûque calamitatis suæ imaginem, corpus verò reliquum fluvie veternóque & sordibus squalidum. *Usus.* Domus, oratio squalidior, & sine nitore. V. *Sordidus.*

Squalor, oris, m. Unflath, Schmutz, Scheußlichkeit. *Syn.* Sordes, mœror. *Us.* In luctu, & squalore jacére. Squalore obsitus reus. Spectaculum tanti squaloris, luctus, sordium. V. *Sordes, squalidus.*

Squamma, æ, f. Schuppen.

Squammosus, a, um. schuppicht.

Squilla, æ, f. Meer-Zwiebel, Meer-Krebs. *Usus.* Pinna cum squilla coit societatem comparandi cibi.

Stabilio, is, ivi, itum, ire. bestätigen, befestigen. *Syn.* Firmo. *Usus.* Rempublicam, leges, libertatem stabilire. Pedem stabilire in suo. V. *Firmo, confirmo.*

Stabilis, e. dauer- und wehrhaft. *Syn.* Firmus, constans, immutabilis, multum firmitudinis habens, fixus, fundatus, optimè constitutus, certus, proprius, perpetuus, perennis, immortalis.)(*Lubricus, incertus. Usus.* Nulla Domus tam stabilis, nulla civitas tam firma est, tantâ temporis diuturnitate confirmatâ, quæ non posset odiis, dissidiisque everti. Maneat hæc stabilis, & fixa sententia. V. *Constans.*

Stabilitas, atis, f. Beständigkeit, Dauerhaftigkeit. *Syn.* Firmitas, constantia. *Usus.* Respublica quassata multa amisit præsidia stabilitatis suæ. Quis corporis firmitate, aut fortunæ stabilitate confidat? Amicitiam non adolescentulorum more, ardore quôdam & impetû amoris, sed stabilitate, & constantiâ judicemus. V. *Constantia.*

Stabulor, aris, atus sum, ari. im Stalle stehen. *Usus.* Pecus stabulatur meliùs ad hybernos exortus.

Stabulum, i, n. Stall, Stallung. *Usus.* Pastorum stabula.

Stadium, ii, n. Renn-Platz, eine Weite von 125 Schritten. *Syn.* Spatium CXXV. passuum; curriculum. *Usus.* 1. Is locus citra Romam est stadia triginta. Multa stadia confecit. 2. *Curriculum, spatium, stadium*, Renn-Platz, Weite 2c. Qui stadium ingreditur, eniti maximè debet, ùt vincat. In stadium artis Rhetoricæ prodire non audet.

Stagno, as, avi, atum, are. * stille stehen, wie eine See. *De aqua, quæ nec effluit, nec sorbetur.*

Stagnum, i, n. See, Teich, stillstehendes Wasser.

Statarius, a, um. das auf einem Orte stehen bleibt. *Syn.* Firmus, stabilis; *item*: qui in dicendo, agendóque, gestu motúque utitur moderatò. *Usus.* Pugna stataria. Statarius, & sermonis plenus Orator.

Statera, æ, f. Waage, Schnell-Waage. *Syn.* Libra, trutina. *Usus.* Non aurificis statera, sed populari judiciô rem examinare.

Statim, bald, alsbald, stracks. *Syn.* Continuò, illicò, mox, quàm mox, Protinùs, jam jamque, quamprimùm, confestim, actutum, è vestigio, repentè, sine mora, nullâ interpositâ morâ, abjectâ omni cunctatione, primô quôque tempore, ex templò, haud cunctanter properè, sine excusatione, nulla interposita dubitatione. *Phras.* 1. *Mandata tua statim exequar*, ich werde deine Befehle gleich vollziehen. Omni mora abjecta; ne minimò temporis spatiô interjectò; simul ac potero, rem perficiam. Punctum temporis non morabor; sine mora manndata exhauriam. 2. *Statim concidit*, er ist gleich zusammen gefallen. E vestigio; in vestigio temporis; momento temporis concidit. *Usus.* Litteras scripsi statim, ut tuas legerem.

Statio, onis, f. Stelle, Platz, Stand. *Syn.* Mansio, ac locus, in quo naves, aut milites tutò stare possint. *Usus.* Stationes disponere; cohortes in statione habére; in stationem educere; stationes ingruente hoste in castra subducere; stationes agere; submissis manipulis aliquot stationes firmare. Athenis nunc statio placet. V. *Præsidium.*

Stativa, orum, n. Quartier, Stand-Lager. *Syn.* Statio. *Usus.* Stativa miles noster habet optima. Militem in stativis habére.

Stativus, a, um. aufgestellt zur Wacht. *Usus.* Hæc mea custodia est, hoc præsidium stativum.

Stator, oris, m. Stadtdiener, Stadtknecht, Waibel. *Syn.* Apparitor, nuncius, tabellarius. *Usus.* Litteras stator tuus mihi attulit.

Statua, æ, f. Bild-Säule, Ehren-Säule. *Syn.* Signum, imago, simulacrum. *Epi.* Equestris, pedestris, nuda, palmaris, persimilis, aliena, publica, turmalis, inaurata. *Usus.* Senatus ei statuam auream decrevit, posuit, statuit, fixit, locavit, collocavit, consecravit. Statuam alicujus evertere, affligere, deturbare, dissipare.

Statuo, is, ui, utum, ere. bestellen, beschliessen, ordnen. *Syn.* Constituo, decerno, sancio, delibero. *Adv.* Certè, exploratiùs, faciliùs, honestiùs, omninò, prorsùs, rectè, regiè. *Phras.* 1. *Firmiter statutum est*, es ist fest beschlossen. Ratum ac firmum est; certum id mihi atque obstinatum est; stat sententia; certum est hoc agere; illud manet, & fixum est; stat illud, stabitque mihi; deliberatum cum animo habeo meo; statutum habeo; fixum & statutnm est; fixum id, ratum, firmúmque; stabile decretúmque hoc consilium est; hic animus, hæc mihi lex est. 2. *Statui, Romam proficisci*, ich habe mir vorgenommen, nach Rom zu reisen. Animus in eo erat, ut Romam peterem; in animo erat, in animo habebam, animum suscepi, proficiscendi Romam. Deliberatum cum animo habebam; cum animo, apud animum statueram, Romam petere; consilium erat, Romam me conferre; animum induxi ad longinquam profectionem. *Usus.* 1. Rerum omnium jura statuere. De Cæsaris actis ut statueretur, placuit. 2. *Censeo, puto, judico*, dafür halten, urtheilen. Ego quidem ita statuo, nihil esse. Ego te parentem statuo fortunarum mearum. 3. *Pono, edo, colloco*, darstellen. Statuite documentum, nequis &c. Victori statuam, trophæum statuere & collocare. V. *Constituo, Decerno.*

Statura, æ, f. Leibes-Länge. *Syn.* Corporis habitus, figura. *Phras.* *Staturam habet egregiam*, er hat eine schöne Leibes-Länge. Corporis habitu præstat; statura corporis illi est apposita ad dignitatem; corpus illi magnitudine eximium; proceritate corporis insignis est. Visu & specie æstimantibus vir magnus. *Usus.* Corporis figura, forma, statura opposita ad dignitatem.

Status, a, um. gewöhnlich, eingesetzt, bestimmet. *Syn.* Solennis, statutus, certus. *Usus.* Stati dies; statæ & solennes ceremoniæ.

Status, ûs, m. Stand, Zustand. *Syn.* Conditio, fortunæ conditio, locus, casus, præsentis fortunæ habitus, articulus rerum. *Epi.* Amplissimus, bonus, certus, moderatus & concors civitatis, tranquillus, tolerabilis, pristinus, quietus & placatus, erectus & celsus, Reip. deterior, perturbatus, mediocris, incertus fortunæ. *Phras.* 1. *Vide, quis sit rerum nostrarum status*, siehe nur, in was Stand unsere Sachen seyen. Vide, quanta rerum sit varietas; res nostræ ut habeant; quem in locum deducta res sit; qui cursus rerum, qui exitus sit futurus; quemadmodum se res nostræ habeant; quo loco res nostræ sint; quæ sit forma Reipublicæ, quæ fortuna, quæ conditio; quis sit præsentis fortunæ habitus; quanta rerum facta sit commutatio. V. *Conditio.* 2. *Pessimus est rerum nostrarum status*, unser gemeines Wesen ist gar übel beschaffen. Omnem non modo succum, & sanguinem, sed etiam colorem, & speciem dignitatis pristinæ amisimus; tanquam si nox quædam effusa esset rebus nostris, ita in tenebris ruunt, & miscentur omnia; quanta in rerum conversione, ac perturbatione, quo temporum motu versemur, vides. Deterrimo statu sumus; in propinquo est servitus, vel interitus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut eversis; in hoc incendio Reipublicæ; rebus tam trepidis, arctis & dubiis: in tanta fortunæ iniquitate; in extremis rebus nostris; in extrema spe salutis; in tam atroci, ac difficili Reipublicæ tempore parùm abest, quin miserrimi simus. Non sanè tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis penè submersi sumus. 3. *Status civitatis pristinus restitutus est*, das gemeine Wesen ist nunmehr wieder hergestellet. E superiorum temporum caligine, & tenebris lucem aliquam in Republica respicere cœpimus; Respublica in veterem dignitatem ac libertatem vindicari; Respublica respirare, reflorescere videtur. Res nostræ suum rursus statum tenent, meliùs fluunt; æquabiliùs & constantiùs se habent. Respublica turbata in tranquillam redigitur, reviviscit, caput attollit. *Usus.* Scio, quis rerum nostrarum status sit; nihil in suo statu semper manet. Reipublicæ statum fundare, collocare. Eundem vitæ statum usque ad senectutem tenére, retinere, tuéri; in eo statu consistere, bey seinem Stande und Art zu leben bleiben. Vir sapiens de statu se suo dejici, deduci, dimoveri non patitur. Virtutis statum mali mores labefactant, convellunt, convertunt. Nunquam de statu dignitatis meæ decedam, discedam, declinabo. Ex incertis & perditis rebus in meliorem statum Respublica revocatur, restituitur, redit, pristinum statum recuperat, das gemeine Wesen erholet sich wiederum.

Stella, æ, f. Stern. Sidus, aſtrum: flammæ cœleſtes, lumen, lucidi ſtellarum globi. *Epi.* illuſtris, perlucida, micans, ſalutaris, præclara, infima, terræque proxima, obſcurior & caliginoſa, parva, terris finitima. *Uſus.* Stellæ immutabilibus ſpatiis ab ortu in occidentem commeant. Chaldæi ſtudioſè ſtellarum magnitudines, intervalla, curſus inquirebant.

Stellatus, a, um. geſtirnt.

Stellifer, era, um. geſtirnt. *Uſus.* Stelliferi cœli curſus.

Stercoro, as, avi, atum, are. düngen, mit Miſt bedüngen. *Syn.* Fimum agris adhibeo; fimum, ſtercus agris ingero, arvo fimum reddo; fimum, ſtercus per agros ſpargo.

Stercus, oris, n. Miſt, Koth, Düngung. *Uſus.* Nolo ſterco curiæ dici Glauciam.

Sterilis, e. unfruchtbar. *Syn.* Nihil ferens, V. *Sterilitas.*

Sterilitas, atis, f. Unfruchtbarkeit. *Syn.* Frugum inopia. *Phraſ. Magna hoc annô ſterilitas fuit*, es iſt dieſes Jahr eine groſſe Unfruchtbarkeit geweſen. Adverſus annus frugibus fuit; annus erat inopiâ frugum, ac ſiccitate inſignis; frumentum anguſtiùs provenerat; noxia hôc annô frugibus intemperies inciderat. *Uſus.* Sterilitas agrorum, & annonæ caritas. V. *Annona.*

Sterno, is, ſtravi, atum, ere. ſtreuen, zu Boden werfen. *R.* à ϛορεννύω. *Syn.* Conſterno: proſterno. *Uſus.* Genialem lectum ſternere.

Sternutamentum, i, n. das Nieſen. *Uſus.* Superſtitioſi etiam ſternutamenta o[illegible]vant

Sterquilinium, ii, n. * Miſt-Lache, Miſt-Haufe. *Uſus.* Heus tu leno, ſterq[illegible]nium publicum!

Sterto, is, ti, ere. ſchnarchen, hart ſchlafen. *Syn.* Arctè, & graviter dormio. V. *Dormio.*

Stigmaticus, a, um. (*aliàs* Stigmatias, æ,) gebrandmarket. *Syn.* Servus compunctus notis Threjiciis.

Stilla, æ, f. Tropfen. *Syn.* Gutta.

Stillicidium, ii, n. Dach-Traufe. *Uſus.* Jura ſtillicidiorum.

Stillo, as, avi, atum, are. tröpfeln. *R.* à ϛαλάζω. *Uſus.* Stillantem ſanguine pugionem protulit.

Stimulo, as, avi, atum, are. ſtupfen, anſpornen, reitzen, antreiben. *Syn.* Stimulum adhibeo, *vel* admoveo; pungo, excito, incito, curam affero. *Phraſ. Ille ſtimulare milites non deſinit*, er läſſet nicht nach, die Soldaten anzuſpornen. Acuere animos; animos militum ad æmulandum decus accendere, incendere: admovére ſtimulos; ſtimulis concitare; animis militum calcar addere; fortitudinem inſpirare; animos militibus addere; currentes incitare, & admotis velut calcaribus urgére non deſinit. V. *Calcar, Incito, Excito, Impello.* *Uſus.* Evelle mihi hunc ſcrupulum, qui me dies, noctésque pungit, ac ſtimulat. Ceſſantem ad agendum ſtimulo. V. *Excito, Animo.*

Stimulus, i, m. Stachel, Reitzung, Antrieb. *Syn.* Aculeus, incitamentum. *Uſus.* Induſtriæ & laboris ſtimuli. Stimulos alicui adhibére, ignes admovere. Stimulô fodere, concitare aliquem. V. *Incitamentum.*

Stipatio, onis, f. das Umgeben, Geleit. *Syn.* Comitatus.

Stipator, oris, m. Trabant, Leib-Diener. *Syn.* Apparitor, ſatelles. *Uſus.* Armatis, ac ſtipatoribus corpus circumſepſit.

Stipendiarius, a, um. das Steuer geben muß, ſteuerbar. *Syn.* Vectigalis. *Uſus.* Vectigales & ſtipendiarios populos multos habemus.

Stipendium, ii, n. Steuer, Kriegs-Sold. *R.* à Stips & pendo. *Syn.* Tributum, vectigal: æs viritim in milites diſtribuendum. *Epi.* Annum menſtruum. *Phraſ. Stipendia militi ritè ſolvuntur*, der Soldat bekommet ſeinen Sold richtig. Militaria æra ritè procedunt; aſſignatus æris numerus rectè dependitur, dividitur; miles ſtipendiô afficitur; ſtipendia militi dantur, numerantur, perſolvuntur; miles ſtipendia ritè recipit. *Uſus.* 1. Civitatibus Galliæ ſtipendium impoſuit Cæſar. Solvunt, pendunt, dependunt ſtipendia ſingulæ civitates. Multis ſtipendium remiſſum eſt. 2. *Ad rem militarem pertinet*, Kriegs-Sold. Stipendia bello merére. Stipendiô afficere, remunerare militem. Benè meritos ſuô ſtipendiô fraudare. Emeritis, confectisque ſtipendiis. Pecuniâ in ſtipendium opus eſt.

Stipes, itis, m. Stock, Pfahl, Zaun-Stecke. *R.* à ϛύπος. *Syn.* Truncus. *Uſus.*

Ho-

Homo sit, an stipes, dubites. Teretes stipites ab summo præacuti, & præusti, Palli aden.

Stipo, as, avi, atum, are. verschoppen, umringen. *R.* à στύφω. Constipo, circumvallo. *Usus.* Antonius senatum armis stipavit. Amicorum, armatorum gregibus stipatus.

Stips, pis, f. Steuer, Allmosen, Gnaden-Geld. *Syn.* Pecunia, quæ vel in ærarium reponitur, vel Diis offertur, vel mendicis erogatur. *Usus.* Stipem colligere, cogere; stipem spargere.

Stipula, æ, f. * Halm, Stopfel. *Usus.* Stipulâ levior.

Stipulatio, onis, f. erforderte Zusage, Angelöbniß. *Syn.* Promissio in jure. *Usus.* Pacta conventa, stipulationes. Pecunia ex stipulatione debetur.

Stipulator, oris, m. Heischer, oder Anforderer einer verbindlichen Verheissung.

Stipulor, aris, atus sum, ari. ihme angeloben lassen. *Syn.* Postulo mihi aliquid promitti solenni formulâ restipulandi. V. *Polliceor.*

Stirpitùs, von Grund aus. *Syn.* Radicitùs. *Usus.* Stirpitus aliquid extrahere.

Stirps, pis, f. Stamm, Wurzel, Pflanze. *R.* à στέριφος, *firmus.* *Syn.* Planta: genus, familia. *Usus.* 1. In seminibus causa est arborum, & stirpium. 2. *Truncus, caudex,* Stamm, Stengel. Quod è terra ortum, stirpibus nititur suis. 3. *Origo, caput, initium,* Ursprung. Stirps ac semen malorum omnium. Stirps juris à natura petenda est. 4. *Genus, familia,* Geschlecht, Stamm-Haus. Ex antiquissima stirpe ortus. Stirpe generosa proficisci. Ambo stirpis ejusdem sunt, & familiæ. Improbitate suâ stirpis suæ gloriam inquinant, contaminant. Stirps illa optima plurimùm degenerat. V. *Genus.*

Stiva, æ, f. Pflugsterze. *Syn.* Aratri manubrium. *Usus.* Homines de stiva.

Sto, as, steti, statum, are. stehen. *Syn.* Consisto, sum, gradum sisto.)(*Sedeo.* *Adv.* Constantiùs, consultò, diutiùs, occultè, paullisper, planè, pulcherrimè. *Usus.* 1. Contra aliquem stare. Stare ab aliquo, cum aliquo, ejusque partes tueri vel suscipere. 2. *Permaneo, perduro, vigeo; servo,* verbleiben, dauren, halten. Stamus animis. Utinam staret Respublica, quò steterat loco! Stare fide, promissis, conditionibus conventis, jurejurando. 3. *Consentio, contentus sum,* beyfallen, vergnügt seyn. Stabo judiciò tuò, opinionę, sententiâ. 4. *Consto,* kosten, geschehen. Ea victoria Cæsari multo sanguine stetit. 5. *Datur, conceditur,* gegeben, zugestanden werden. Modò nobis stet illud: nihil esse, quod &c. 6. *Vario in Usu,* auf verschiedene andere Weise. Stat sententia, hominem deserere. Per me non stat, quò minùs id fiat. Stabamus pulcherrimè. Res nostræ optimò locò stabant.

Stoicè, auf Stoische Art, ernstlich. *Syn.* Severè, Stoicorum more, austerè.

Stoicus, i, m. der Stoischen Secte zugethan. *Epi.* Acutissimus, severus, perfectissimus.

Stola, æ, f. weibliche Kleidung. *Vestis muliebris, genus.*

Stolidè, unsinnig, ungeschickt. *Usus.* Homo stolidè ferox.

Stolidus, a, um. unsinnig, närrisch, ungeschickt. *Syn.* Stupidus, extremi ingenii homo. *Usus.* Stolidum quodammodo hominum genus. V. *Stultus.*

Stomachor, aris, atus sum, ari. Verdruß schöpfen, ungehalten seyn, erzürnen. *Syn.* Indignor, indignè fero, molestè fero, irascor. *Usus.* Fastidiosè stomachatur omnia. V. *Indignor, irascor, ira.*

Stomachosè, unwillig, zornmüthiglich. *Syn.* Iracundè.

Stomachosus, a, um. unwillig, zornmüthig. *Syn.* Iracundus. *Usus.* Me quidem valdè movent stomachosa, & submorosa ridicula. Litteræ tuæ stomachosiores fuêre. Acumen sæpè stomachosum, nonnunquam frigidum. V. *Iracundus.*

Stomachus, i, m. der Magen. *Syn.* Gula, gulæ extremum, quo cibus labitur, ut concoquatur: bilis, ira. *Epi.* Languens. *Usus.* 1. Stomachi calore etiam ostrea concoquit. Esse stomachô languente. Nosti stomachi mei fastidium. 2. *Bilis, ira,* Unwillen, Unlust. Querula epistola tua stomachum mihi movit, fecit. Cave, ne stomachum in te erumpam, die Galle auslassen. Iracundiâ exarsi & stomacho. Stomachum omnem jam funditus perdidi. Risi in stomacho. V. *Ira.*

Strabo, onis, m. Schieler, der scheel sieher. *Syn.* Qui oculis est perversis.

Strages, is, f. Niederlage in einer Schlacht. *Syn.* Clades. *Epi.* Horribilis, nocturna. *Phras. Ingens strages facta est*, es war eine grosse Niederlage. Ruinæ similis strages erat; vix ulla expers cladis exercitus pars erat; strages data, edita erat ingens; clades ingens accepta erat; omnia strage, fugáque repleta erant; quacunque pervasit equestris procella, stragem ruinæ similem dedit. *Usus.* Quas ille strages dedit, edidit, fecit. Per stragem lapidum & ruinas enisus in muros miles. V. *Cædes, Clades.*

Stragula vestis, allerley Deck-Zeug. *Syn.* Stragulum.

Stragulum, i, n. allerley Deck-Zeug. *Epi.* Textile, pictum. *Usus.* Collocavit hominem in lectulo pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto.

Stramen, inis, n. Stroh.

Stramentum, i, n. Streue. *Usus.* Casæ stramentis tectæ. Somnus, quiesque in stramentis erat.

Strangulo, as, avi, atum, are. würgen. *R.* à στραγγαλόω. *Syn.* Faucibus premo, suffoco, ango, cervicem frango, obtorta gula jugulo. *Usus.* Patrem strangulavit.

Stranguria, æ, f. Harn-Winde. *Syn.* Dysuria.

Stratagema, atis, n. Kriegs-List. *R.* à στρατήγημα. *Syn.* Dolus militaris, inventum *vel* consilium callidum Imperatoris.

Stratum, i, n. Streue, Lager, Bette. *Syn.* Peristroma. *Usus.* Strata pulcherrima.

Strenuè, tapfer. *Syn.* Naviter, fortiter. *Usus.* Ædificat, agit strenuè.

Strenuus, a, um. tapfer. *R.* à στρηνὸς, *acutus.* *Syn.* Ad labores impiger, manu promptus, qui dignos nobilitate sua, dignos rebus gestis spiritus capit; cui digna vetere gloria, & majorum monumentis fortitudo inest; qui in armis, rebúsque gerendis magnam virtutem præstat. *Usus.* Vir erat strenuus, & in periculis interritus. V. *Generosus.*

Strepitus, ûs, m. Geräusch, Getöß. *Syn.* Sonitus, stridor. *Epi.* Forensis, ingens, reconditus. *Phras. Ingens erat strepitus*, es war ein grosses Geräusch. Cum horrendo fragore strepidus exitit, editus est; ingens armorum strepitus ad Cœlum ferebatur. Tumultuantium fremitus tantus erat, vox ut consulis obstrepentibus armis audiri non posset. *Usus.* Strepitu significare.

Strepo, is, ui, itum, ere. ein Geräusch machen. *R.* à στρέφω, *verto.* *Syn.* Rixor, jurgor. *Usus.* Cum Achivi inter se cœperint strepere.

Strictè, eng, gar genau. *Syn.* Arctè, restrictè.)(*Laxe.* *Usus.* Strictè observa, ne plus reddas, quam acceperis.

Strictim, kurz mit wenig Worten. *Syn.* Compressius. *Usus.* Strictim alia, & breviter; alia copiosissimè dicere.

Strideo, es, ére. kirren, knirschen. *Usus.* Stridebant cardines.

Stridor, oris, m. Geräusch, das Kirren. *Syn.* Strepidus. *Epi.* Densus, horrifer. *Usus.* Ne ferræ quidem stridorem ferebat.

Strigilis, is, f. Striegel, Roß-Kamm. *Balnei instrumentum.*

Strigosus, a, um. sehr mager, hager, fast dürr. *Syn.* Gracilis, tenuis, exhaustus. *Usus.* Oratio strigosior.

Stringo, is, xi, strictum, ere. fassen, zusammen klemmen, oder drucken. *Usus.* Nullum vinculum ad stringendam fidem, jurejurando est sanctius. Stringere gladium.

Strix, igis, f. * ein scheußlicher Nacht-Vogel, Uhu, Hex. *Avis nocturna infausta.*

Strophium, ii, n. Schnupftuch.

Structor, oris, m. Werkmeister, Vorschneider bey der Tafel. *Syn.* Minister ad mensam, cibosque struendos,

Structura, æ, f. Bau-Werk. *Syn.* Compositio, constitutio, coagmentatio. *Usus.* Structura verborum.

Strues, is, f. Holz-Hause, Scheiter-Hause.

Struma, æ, f. Kropf, schwammichtes Hals-Gewächs. *Syn.* Tumor colli. *Usus.* Qui exsecant pestem aliquam, tanquam strumam civitatis.

Struo,

Struo, is, xi, ctum, ere. bauen, zusammen setzen. *Syn.* Molior, construo. *Usus.* Alicui pestem, insidias, calamitatem, perniciem struere. Aciem, domum struere. Verba struere & componere.

Studeo, es, ui, ére. obliegen; günstig seyn. *R. à* σπουδάζω. *Syn.* Operam do, studium in aliqua re pono, colloco; faveo. *Adv.* Summè, vehementer, exquisitiùs litteris. *Phras.* 1. *A puero huic scientiæ studui,* ich habe mich von Kindheit auf auf diese Wissenschaft begeben. Meam operam ad hæc litterarum studia jam inde à puero contuli; in hoc studiorum genere meam operam consumpsi, collocavi; meam operam his studiis dedi. Hanc doctrinam, hanc studiorum rationem ab ineunte ætate sum secutus, colui diligentissimè. A puero hæc me scientia delectavit; illi à teneris deditus, devinctus fui; à teneris in hoc studiorum genus incubui. Hoc genus studiorum me unicè cepit, tenuit, mihi placuit; huic uni meas vigilias dicavi, dedi, tradidi, addixi, dicatas volui; in his litteris ætatem duxi: his litteris tempus omne tribui. 2. *Noctu studeo litteris,* ich studiere bey der Nacht. Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad litterarum studia etiam noctis bonam partem assumo, decerpo, sepono; litterarum causa etiam noctem pervigilo, pervigilem ago; somni partem mihi detraho, eripio. 3. *Litteris studes assiduè,* du studierest ohne Unterlaß. Litterarum studia nunquam intermittis; nunquam te à litterarum studio sejungis; totus es in litteris; totum te in litteras abdis; litteris te involvis; noctem cum die litterarum studiis conjungis; litteras colis, tractas, exerces assiduè. Nimius es in litteris; nimia litterarum cupiditate flagras, exæstuas. Immoderatè, intemperanter litteris indulges; laboris, plus quàm satis est, in litterarum studiis tractandis suscipis, sustines; sic in tuis his studiis elaboras, vigilas, ut vires imminuas, exhaurias, consumas, debilites, infirmes, affligas. Modum in studiis tuis non retines, tenes, servas; libros de manibus nunquam deponis; libros volvis, evolvis, tractas, legendo conteris assiduè. Præter modum, suprà, extra; ultra modum studiis vacas. *Usus.* 1. Laudi, gloriæ, virtuti, pecuniæ, voluptati, rebus novis studere. 2. *Faveo,* günstig seyn. Pompejo Crassus studet. Omnes ei student, omnes adjuvant. 3. *Opto,* ich bin begierig. Studio scire, quid egeris. Ego illum ulcisci non studeo. V. *Studium, littera.*

Studiosè, embsig, fleißig. *Syn.* Cupidè, summô studiô, summâ ope, omni ope ac opera, diligenter, naviter. *Phras. Studiosè id fecit, vulg.* er hat es mit Fleiß gethan. De industria; dedita opera; consultô; certô judiciô; sciens, prudénsque; ex composito; ex destinato; compacto, consilio certo egit; sedulò, & consilio; ex industria id ab eo factum. V. *Consulto.* *Usus.* Studiosè negotium curare. V. *Scientia.*

Studiosus, a, um. embsig, fleißig, geneigt. *Syn.* Cupidus, amans, observans; cui res aliqua in studio est, qui alicujus rei studio tenetur, flagrat. *Usus.* Homo est existimationis meæ, & laudis; mei studiosissimus, mei perstudiosus & fautor. Habet multos sui studiosos. Vir dicendi, doctrinæ, eruditionis studiosus. Studiosus, *vulg.* ein Student. *Rectiùs:* Litterarum studiosus, *addito Genit.* V. *Applico.*

Studium, ii, n. ernstlicher Fleiß, Embsigkeit. *Syn.* Opera, labor; voluntas, animus, cupiditas: litteræ. *Epi.* Acre, admirabile, ardens, commune, desidiosum, divinum, eximium & singulare, flagrans, incredibile, insigne, languidius, mediocre, obscurum, mirificum, par, populare, pristinum, rectum, regale, stultum, tantum, totum. *Phras.* 1. *Studium suum arti alicui impendere,* seinen Fleiß auf eine Sache wenden. Studium suum, ac operam arti alicui tradere, dicare, addicere; in arte aliqua suum studium locare, collocare, ponere, consumere. 2. *Studium suum ac voluntatem alteri impendere,* einem andern seinen geneigten Willen darthun. Navare alteri studium suum, ac voluntatem; profiteri alteri, dicare, declarare suum studium; servire alterius laudi, honori, commodis; ad aliquem sua studia conferre; maxima voluntate, & studio erga alterum esse, ferri. Vid. *Benevolentia.* 3. *Studia (intellige,* litterarum, doctrinæ, *quæ vocabula ad verba:* studio, studiosus, studia, *addenda ferè sunt) summam habent utilitatem,* das Studieren bringet den größten Nutzen. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, glóriam pariunt. Studiorum utilitatem nulla dies imminuet; horum utilitas non terminatur spatio temporis, non definitur ulla die, sed sempiternùm spectat. Studiis secundæ res ornantur, adversæ sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria, ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpet. 4. *Studia litterarum intermittenda paulisper sunt,* man muß

mus das Studieren eine Zeitlang unterbrechen. Animus a litteris avocandus, abducendus est; deponendum studiorum onus; labor studiorum parumper remittendus est; levandus est animus studiorum onere prelius; danda est aliqua vocatio à studiis; relaxandus est animus à studenti contentione; feriato à studiis aliquando esse liceat; vacatio, cessatio, intermissio quædam concedatur, oportet. 5. *Repetere intermissa paulum litterarum studia*, sich wiederum ins Studieren, so man in etwas unterbrochen, begeben. Ad artium bonarum disciplinas se referre, revocare; ad sua se studia referre, conferre; ad studiorum usum & consuetudinem redire; intermissas operas studiis reddere; revocare se ad industriam priorem; novum ardorem ad interpellata tantisper studia afferre; cum Musis in gratiam redire; ad Musas se referre suas. Repetere, recolere, recognoscere, renovare superiora studia, artes pristinas. V. *Repeto*. 6. *Studiorum ardorem nihil imminet*, seinen Eifer im Studieren wird nichts mindern. Litterarum ardorem, quarum studio mirè tenetur, flagrat, ardet, incenditur, inflammatur, ad quas totum se contulit; ad quas toto pectore incumbit; in quibus studium omne ponit, adhibet, in quibus tempus omne, & ætatem consumit, conterit, exigit; nulla res franget, nulla restinguet; nunquam in hoc homine doctrinarum studia obsolescent; nulla res illum suis à studiis abducet. 7. *A litterarum studio cessare*, aufhören vom Studieren. Doctrinæ studia abjicere, omittere, deserere, deponere; bonis litteris multam, longam salutem dicere; bonis litteris nuncium remittere; industriam suam aliò traducere, transferre. 8. *Vix studia humaniora leviter percurrit, jam ad Philosophica transit*, er hat kaum die ersteren freyen Künste obenhin durchlauffen, und will doch schon in die Philosophie gehen. Vix litteras humaniores attigit; vix leviter iis litteris tinctus & invectus est; in iis litteris versatus est; iis litteris operam dedit, quibus formari adolescentia solet; vix breve cum amœnioribus. Musis commercium habuit, jam ad rerum naturalium cognitionem animum adjungit, applicat; jam Philosophiam animo complectitur; jam se *vel* animum suum iis artibus excolere cogitat, earum artium cognitionem consequi, eas artes memoriâ & scientiâ comprehendere, iis disciplinis erudiri; in iis disciplinis elaborare, iis artibus erudiri, quæ à sapientissimis viris traditæ omnem naturæ cognitionem complectuntur. 9. *Studium honoris divini & salutis animarum ingens habet: vulg. Zelum*, er hat einen grossen Eifer für die Ehre GOttes, und das Heil derer Seelen. Divini honoris studio mirè incensus est; proferendi divini honoris studio mirifico tenetur, flagrat, ardet; ardore quodam sacro alienæ salutis penè conflagrat; ardor ingens ac cupiditas amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum excedit; præstanti est erga mortales quoslibet, adeoque planè charitate. In aliorum salute procuranda totus est; totum se in animorum procuratione tradidit; alienæ saluti totum se devovet; totum se in juvandos mortalium animos confert; totus in studium quærendarum DEO animarum exardescit; unum illi votum est, animorum quæstus quam maximos facere; unum studium animorum salutem acerrimè procurandi. *Usus*. 1. In arte aliqua studium suum locare. 2. *Voluntas, animus, ardor, amor, cupiditas, benevolentia*, Gewogenheit, Gutwilligkeit. Populi studia sibi multo artificio, ac simulatione conciliat. Studia in te mea, & officia facilè perspicies, nec minora à te studia expecto. Populi studia amittere, impedire; populi studiis obsistere. Multum de veteri studio tuo detractum sentio. Prætermittis, deposuisti pristina tua erga me studia & officia. 3. *Littera*, das Studieren. Litterarum studiis mirè tenetur. Silent inter arma doctrinarum studia. V. *Littera, Benevolentia*.

Stultè, alber, närrisch, unweißlich. *Syn.* Dementer, insipienter, incautè, non pro sano. *Usus*. Homo stultè arrogans; nihil pro sano fecit, sed stultè omnia, & improvidè.

Stultitia, æ, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Facultas, dementia, amentia. *Epi.* Alta, incredibilis, loquax, media, misera, par, senilis, singularis, summa, superior; tanta. *Phras. Quæ hac tua stultitia est?* was ist das für eine Narrheit? quâ stultitiâ occæcatus hæc actitas? in quam amentiam miseram, & infelicem incidisti? quantæ hoc inscitiæ est? o delirationem incredibilem! o dementiam & fatuitatem singularem, quâ te constringendum, abripiendum, deridendum dedisti? à sanitate mentis quàm alienum est? *Usus.* Non omnis error stultitia est dicendus. Stultitia est insania, id est, inconstanti sanitate vacans.

Stultus, a, um. thöricht, närrisch. *Syn.* Fatuus, delirus, mente captus, malè sanus,

nus, demens, amens, nullius consilii.)(*Sapiens. Phras. Stultiorem hominem non vidi*, keinen närrischern Menschen habe ich nicht gesehen. Homo est sine mente, sine sensu; stolidus & stipes; hominum inscitissimus, insulsissimus; omnium, qui sunt, quique fuerunt, longè stultissimus; mortales omnes exquisitâ stultitiâ longè anteit; tam stultè omnia & incautè agentem, tam excordem, fatuúmque hominem non vidi; nihil hoc homine dementius, qui nihil adeò pro sano faciat. 2 *Hominem planè stultum reddetis*, ihr werdet diesen gar zum Narren machen. A sanitate mentis deturbabitis; ad insaniam adigetis; mente movebitis; sanitate mentis spoliabitis. *Usus.* Homo stultus, & credulus. Malo indisertam prudentiam quàm stultam loquacitatem.

Stupa, æ, f. Abwerk von Hanf. *Syn.* Crassior pars lini.

Stupefactus, a, um. erschrocken, erstaunet. *Syn.* Attonitus.

Stupeo, es, ui, ére. erstaunen, sehr erschröcken, sich entsetzen. *Syn.* Obstupesco, attonitus hæreo, stupenti similis hæreo, stupore & silentio defigor. *Usus.* Stupuêre omnes. V. *Miror.*

Stupiditas, atis, f. Thorheit, Dummheit. *Syn.* Stupor, tarditas.

Stupidus, a, um. dumm, ungeschickt, alber. *Syn.* Stupens, tardus, stolidus. *Phras. Nihil homine isthoc stupidius*, es kan nichts dummer seyn, als dieser Mensch. Nulla in re quidquam hominis habet; extremi ingenii homo est; sine sensu, sine sapore, elinguis, vecors; hominum vecordissimus; stupor hominis, seu pecudis potius; incredibilis hominem stupor opprimit; propter stuporem cordis hebes, ac stolidus; plumbeus sanè homo, mente vacans, tanquam truncus & stipes; non modo ad sapientiam cœcus, sed ad ea ipsa, quæ cerni possunt, hebes, obtusus; non plus sapientiæ habet, quàm lapis, aut silex; nihil videt, nihil audit; ipse quis sit, utrum sit, nescit; rudi & incondito sensu homo est; obesæ naris homo est; lapidem, haud hominem esse putes; in facie, vultúque vecordia eminet. *Usus.* Omnes stupidi timore obmutuerunt. V. *Stupor*, *Stolidus.*

Stupor, oris, m. Erstaunung, das Entsetzen. *Syn.* Stupiditas, admiratio.)(*Sensus. Phras. Stupor omnes oppressit*, sie seynd alle erstaunet. Vox, spiritus torpebat; tam subitæ rei admiratio vocem omnibus interclusit; stupor omnium animos, & velut torpor quidam insolitus membra tenebat, occupabat; repentina res cum stupore ac miraculo torpidos defixit; defixos tenuit; novitate ac miraculo attonitis, neque animo, neque auribus, aut lingua constabant; stupor omnes repentinus invasit, oppressit; exangues attonitisque similes stabant, hærebant, respectantes inter se, per metum etiam voce suppressa; sine suo vultu, sine colore, sine voce consistebant. *Usus.* Immanitas in animo, stupor in corpore. Stupor, debilitásque linguæ, tarditas ingenii. V. *Admiratio.*

Stupro, as, avi, atum, are. ein Weib schänden, zu Fall bringen. *Syn.* Constupro, stuprum infero, affero alicui, vim affero, pudicitiam eripio, stupro aliquam maculo, corpus virginis violo, vi comprimo; pudicitiam alicujus expugno, vitium *vel* stuprum alicui offero, virginem vitio; rem habeo, stuprum facio cum aliqua; res mihi est cum aliqua. *Usus.* Stuprata per vim Lucretia.

Stuprum, i, n. Weibs-Schändung. *Epi.* Infestum, nefarium, turpe. *Usus.* Vir stupri plenus. Stuprum virgini offerre, inferre. Stuprô maculare aliquam.

Stylus, i, m. ein Schreib-Griffel, Schreib-Art. *Syn.* Instrumentum, *aut* ratio, modúsque scriptionis. *Epi.* Censorius, exercitatus, impurus, effector ac magister optimus. *Usus.* Stylus, optimus dicendi effector, & magister; dicendi opifex & artifex. Exercitatione & stylo limanda, formanda, ornanda est oratio. In summa ubertate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est. Oratio Attico stylo scripta.

Suadeo, es, si, sum, ére. rathen, einrathen.)(*Dissuadeo. Syn.* Autor sum, fio; suasor & autor sum alicujus rei; moneo, hortor. *Adv.* Amicè, fideliter, prudenter, sapienter. *Phras.* 1. *Is mihi suadet*, dieser rathet es mir. Is mihi autor est rei agendæ; isto autore utor; hunc autorem consilii habeo, sequor; hujus ego autoritatem sequor; autoritati pareo; hic mihi consilii autor, dux, moderator; adjutor & administer est. Is mihi consilium dat; consiliô me juvat; consiliô mihi adest; consilio est; consilii mihi copiam facit; consiliô me instruit. 2. *Si suadentem me audivisset, aliter omnia egisset*, wann er, wie ich ihm rathete, mich angehöret hätte, würde er es weit anderst gemacht haben. Si

meis

meis monitis paruisset; si meam sententiam complexus esset; meis monitis si stare voluisset; si sequi me autorem, suasorem, & impulsorem; si mihi morem gerere; si consilium à me exquirere voluisset, aliter omnia instituisset. Consilium mutasset, vela alio vertisset. *Usus*. Non solùm suasit, sed & rogavit. V. *Autor*, *Moveo*, *Consilium*.

Suasio, onis, f. Einrathung. *Syn*. Consilium, monitum, hortatio.)(*Dissuasio*.

Suasor, oris, m. Rathgeber, Einrather. *Syn*. Consuasor, autor, hortator.)(*Dissuasor*. *Usus*. Deditionis suasor, impulsor, autor, probator fui.

Suaviloquentia, æ, f. süsse Redens-Art.

Suavior, aris, atus sum, ari. küssen. *Syn*. Osculor, suavium do, figo. *Usus*. Cicerones nostros cupio suaviari.

Suavis, e. lieblich, süß, annehmlich. *Syn*. Dulcis, conditus, jucundus. *Usus*. Hic suavis habéri mavult, quàm gravis, & suavitate eâ, quæ perfunderet animos, non quæ perfringeret. V. *Jucundus*.

Suavitas, atis, f. Süßigkeit, Lieblichkeit, Annehmlichkeit. *Syn* Suavitudo, dulcitudo, jucunditas. *Usus*. Suavitates odorem efflantur è floribus. Suavitas sermonis, orationis, humanitatis. Conquirit undique suavitates. V. *Jucunditas*.

Suaviter, annehmlich, lieblich, süß. *Syn*. Jucundè, dulciter. *Usus*. Video, quàm suaviter voluptas sensibus blandiatur.

Suavitudo, inis, f. Lieblichkeit, Annehmlichkeit, Süßigkeit. *Syn*. Suavitas.

Suavium, ii, n. Kuß. *Syn*. Osculum.

Sub, unter. *Syn*. Subter, subtus. *Usus*. 1. Sub terra habitant. Sub scalas se abscondit. 2. *Ante*, vor. Res sub aspectum, sub intelligentiam capit. Simulacro sub oculis posito. 3. *Circiter*, gegen, um. Sub dies festos; sub meridiem; sub noctem venit. 4. *Post*, nach. Sub eas statim tuæ sunt recitatæ litteræ. 5. *In*, in. Sub aliena persona latet, sub nomine pacis bellum latet.

Sub manu, unter der Hand. *Syn*. In promptu, in manu, in manibus; ad manum, præstò.

Subactio, onis, f. Uebung, Bezwingung. *Syn*. Cultura, exercitatio. *Usus*. Subactio autem est usus, auditio, lectio.

Subcisivus, a, um. zu den Neben-Stunden gehörig. *Syn*. Subjecivus, ereptus ex summis occupationibus. *Usus*. Hæc ego subcisivis horis contexui. Subcisivas horas mihi perire, frustrà elabi non patior.

Subdititius, a, um. unterschoben, unterlegt. *Syn*. Fictus, subditus, subornatus. *Usus*. Litteræ, proles subdititiæ.

Subditus, a, um. unterlegt, unterschoben. *Syn*. Suddititius, substitutus. *Phras*. *Multos numerat subditos*, *vulg*. er hat viele Unterthanen. Sub ejus ditione, dominatu; in ejus ditione & potestate multi sunt; in multos dominatum habet, exercet; dominatu ejus multi tenentur; subjectos ditioni suæ, & obnoxios multos numerat; sub ejus imperio multi obedienter, & fideliter degunt, agunt, vivunt; jugum ejus qui acceperint, haud sanè pauci sunt. *Usus*. Subditus in locum alterius infans. Aquæ subditis ignibus effervescunt.

Subdo, is, didi, ditum, ere. unterlegen, unterschieben. *Syn*. Substituo. *Usus*. Quis in meum jocum subdetur.

Subdolè. arglistiglich, hinterlistig. *Syn*. Versutè, callidè.

Subdolus, a, um. arglistig, hinterlistig. *Syn*. Callidus, versutus, vafer. V. *Astutus*.

Subduco, is, xi, ctum, ere. entziehen. *Syn*. Subtraho, removeo. *Phras*. *Clàm se subduxit*, er hat sich heimlich hinweg gemacht. Ex conspectu discessit, evolavit; ex conspectu repentè amissus est; conspectum fugit, vitavit; conspectu sui eos, qui præsentes erant, privavit; ex conspectu se clàm deduxit. *Usus*. 1. De circulo se subduxit. Cibum alicui subducere. Pugnæ & periculo se subducere, sich heimlich wegstehlen. 2. *Ad rationes refertur*, zusammen rechnen. Subducamus summam. Rationes & calculos subducamus.

Subductio, onis, f. Rechnung, Abzug. *Syn*. Subtractio.

Subeo, is, ivi, itum, ire. eingehen. *Syn*. Patior, fero; adeo. *Usus*. 1. Aleam, fortunam, judicium multitudinis imperitæ, notam turpitudinis, odium publicum subire. 2. *Incesso*, ankommen. Subiit animum timor, pudor quidam, & pœnitentia factorum. Spes, verecundia, cogitatio, nescio, quæ mentem subiit. 3. *Venio*, kommen. Tectum paternum, vultum patris subire non audet. 4. *Succedo*, auf etwas folgen. Una legio subiit alteri.

Subjectio, onis, f. Unterwerfung, Unterschiebung. *Syn.* Rerum quasi gerantur, sub aspectum subjectio.

Subjector, oris, m. Unterschieber. *Syn.* Qui falsa testamenta supponit. *Usus.* Testamentorum subjector.

Subigo, is, egi, actum, ere. bezwingen, unter sich bringen; kneten. *Syn.* In potestatem, *vel* ditionem redigo, subjicio, subjungo. *Usus.* 1 Tertiam subegit orbis partem Africanus. V. *Subjicio.* 2. *Molior*, umgraben. Terram subigere fossione glebarum.

Subjicio, is, jeci, jectum, ere. unterwerfen, unterthänig machen. *Syn.* Addo, subjungo, induco, adjungo; Subigo. *Phras.* 1. *Cæsar Galliam totam sibi subjecit*, der Cæsar hat das ganze Gallien unter seine Bothmäßigkeit gebracht. Galliam totam ad imperium populi Rom. adjunxit; in potestatem redegit; armis & legibus Galliam sempiternis vinculis adstrinxit: armis oppressit; in ditionem suam redegit; sub imperium populi Rom. ditionémque subjunxit; Gallia armis Cæsaris subacta, tota sub populi Romani imperium, ditionémque cecidit; suæ ditionis totam Galliam Cæsar fecit; Galliam belli cladibus domitam, sub jus, ditionémque redegit; Gallorum opes fregit, eorúmque cervicibus servitutis jugum imposuit. 2. *Provincia se victori subjecit*, das ganze Land hat sich unter seine Bothmäßigkeit begeben. Se suáque omnia alienæ potestatis fecit; victori se submisit, substravit; sub victoris nutum, & arbitrium subjecit; jugum accepit; imperata fecit; se sub imperio victoris obedienter ac fideliter futuram; in potestate futuram; sub victoris jure futuram recepit. *Usus.* 1. Rationem dictorum, & exemplo subjecit. 2. *Subdo*, unterlegen. Verborum inanis sonitus, nulla subjecta sententia. Arti materiam subjicere. 3. *Obnoxium reddo*, unterwerfen. Subjicere se imperio, sub potestatem se alicujus. Quæ sit vis subjecta huic voci, was dieses Wort heisse. 4. *Propono*, vorstellen. Oculis aliquid cogitationi; aliquid sub aspectum subjicere. 5. *Adultero*, verfälschen. Subjicere testamenta. V. *Venco.*

Subinde, nach der Hand, hernach. *Syn.* Deinde, statim post.

Subitò, plötzlich, alsogleich. *Syn.* Repentè, repentinò, continuò: ecce tibi.)(*Sumptò spatiò. Usus.* Tabellario properanti, res enim cunctationem non receperat, subitò litteras dedi. Subitò præter opinionem omnium. V. *Repente, improviso.*

Subitus, a, um. plötzlich. *Syn.* Repentinus. *Usus.* Subita defectio Pompeji.

Subjungo, is, xi, ctum, ere. beysetzen. *Syn.* Subjicio, adjungo. *Usus.* Multas urbes sub Rom. Imperium subjunxit.

Sublatè, hochtrabend. *Syn.* Elatè. *Usus.* Sublatè, & amplè dicere.

Sublatio, onis, f. hochtrabend Wesen. *Syn.* Elatio. *Usus.* Sublatio animi sine ratione. V. *Elatio.*

Sublego, is, gi, ctum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furtô aliquid surripio. V. *Furor.*

Sublevo, as, avi, atum, are. überheben, hülfliche Hand leisten. *Syn.* Sustento. *Adv.* Lenissimè. *Usus.* 1. Miseros, miserorum inopiam suis opibus sublevare. 2. *Erigo*, aufheben. Stratum & abjectum sublevare. 3. *Compenso*, ersetzen. Nominis novitatem dicendi gloria sublevare. V. *Consolor, juvo.*

Sublica, æ, f. * ein Brücken-Pfahl. *Syn.* Palus ligneus, qui rectus in aquam defigitur ad pontis constructionem. *Usus.* Non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed pronæ & fastigitæ, ut secundum naturam fluminis procumberent.

Sublicius, a, um. zu hölzernen Brücken gehörig. *Usus.* Pons sublicius.

Subligaculum, i, n. Halbhosen, Unterkleid.

Sublimis, e. hoch erhoben. *Syn.* Altus, excelsus.)(*Humilis. Usus.* In sublime fertur. Sublimè ferri. V. *Altus.*

Sublino, is, levi, ere. beschmieren. *Usus.* Os alicui sublinere, einem das Maul machen. *Verba dare.* V. *Extollo.*

Submergo, is, si, sum, ere. untertauchen, ersäuffen. *Syn.* Mergo. V. *Mergo.*

Subministro, as, avi, atum, are. beybringen, an die Hand geben. *Syn.* Do, suggero. *Usus.* Pecuniam alicui, ornamenta, adjumenta subministrare.

Submissè, demüthiglich, leise. *Syn.* Demissè, remissè. *Usus.* Submissè se gerere, alicui supplicare.

Submissio, onis, f. das Niederlassen, Demuth, Unterwerfung. *Syn.* Demissio, remissio.

Sub-

Submissus, a, um. niederträchtig, demüthig, unter etwas gelegt. *Syn.* Demissus: humilis, abjectus: remissus.)(*Elatus.* *Usus.* Neque submissum, neque se efferentem vivere oportet. V. *Humilis, modestus.*

Submitto, is, misi, missum, ere. unterwerfen, heimlich schicken, heimlich darunter stecken. *Syn.* Clam mitto: demitto.)(*Extollo.* *Adv.* Multùm. *Usus.* 1. Exercitum aliquò submittere. 2. *Demitto, inclino,* unterwerfen. Se alicui, fasces, animos submittere. V. *Subjicio.*

Submoveo, es, vi, motum, ére. auf die Seite thun.

Subnecto, is, xui, xum, ere. anknüpfen. *Syn.* Annecto, subjicio.

Subnitor, eris, nixus sum, niti. * unterstützt seyn, auf etwas ruhen, sich steiffen. *Syn.* Nitor. *Usus.* Subnixus innocentiâ animus. Victoriâ subnixus Dux. Vid. *Nitor, innitor.*

Suboleo, es, ui, ére. übel riechen, es geht mir vor. *Syn.* Præsentisco. *Usus.* Jam res patri subolet. V. *Præsentio.*

Suborno, as, avi, atum, are. heimlich bestellen, anlehren. *Syn.* Substituo, instruo. *Usus.* Falsum testem subornare. Subornare aliquem ad facinus.

Subrepo, is, psi, ere. unterschleichen, mit einschleichen. *Usus.* Sub tabulas subrepere.

Subrideo, es, risi, risum, ére. lächeln. *Syn.* Aliquantùm, furtim rideo.

Subruo, is, ui, utum, ere. * niederreissen. *Syn.* Subverto. *Usus.* Muros subruere. Subruta cuniculis mœnium pars procubuit. V. *Vasto, Populor.*

Subscribo, is, psi, ptum, ere. unterschreiben. *Syn.* Subsigno, accusationem alicujus comprobo, sententiam meam adscribo: consentio. *Usus.* Exemplum litterarum subscripsi. Alterius sententiæ subscribere, beyfallen. Statuæ Scipionis subscriptum: Omnes. In aliquem subscribere. Numerus aratorum quotannis subscribitur, *describitur.* V. *Consentio.*

Subscriptio, onis, f. Unterschrift, Unterschreibung, Unterzeichnung. *Syn.* Adscriptio. *Ep.* Censoria, venalis. *Usus.* Jugerum subscriptio, ac professio.

Subscriptor, oris, m. Unterzeichner in Gerichts-Sachen. *Syn.* Adscriptor, causidicus. *Usus.* Descendit in judicium sine subscriptore.

Subsellium, ii, n. Sitz, Bank bey Gerichte. *Syn.* Sedes Judicum & senatûs. *Usus.* 1. Sallustius bis ad Judicum subsellium attractus, extremâ fortunâ stetit. 2. *Judicium, forensis exercitatio,* Gerichts-Händel. Se à subselliis ad otium conferre. Alienus à subselliis. Optimâ fide versari in subselliis.

Subsequor, eris, secutus sum, sequi. darauf folgen. *Syn.* Sequor, insequor. *Us.* Humanitatem ejus verbis subsequitur. V. *Sequor.*

Subservio, is, ivi, itum, ire. * Unter-Dienste verrichten, behülflich seyn. *Usus.* Subservire alicujus voluntatibus. V. *Servio.*

Subsideo, es, sedi, ére. sich setzen, niederlassen. *Syn.* Consisto, subsido. *Usus.* In ipsa via, in villa subsedimus paulisper.

Subsidiarius, a, um. * behülflich. *Usus.* Miles, copiæ, cohortes subsidiariæ. V. *Auxiliarii.*

Subsidium, ii, n. Beyhülfe, Mithülfe. *Syn.* Auxilium, perfugium. *Ep.* Bellissimum, certum, firmum, miserum, opportunum. *Usus.* Subsidium sibi parare, comparare. Id mihi subsidio senectutis servavi. Subsidium alicujus invocare.. Submittere, mittere subsidium. Subsidio alicui venire, ire, proficisci, occurrere. Subsidiis firmare aciem. V. *Auxilium.*

Subsido, is, sedi, ere. sich setzen, senken. *Syn.* Subsideo. *Usus* Pars collis labe terræ in aliquantum latitudine diruta subsedit.

Subsigno, as, avi, atum, are. unterzeichnen. *Usus.* Subsignare tabulas.

Subsisto, is, stiti, stitum, ere. stehen bleiben. *Usus.* Ausi sunt subsistere hostes. Tanto sumptui vix subsisto.

Subsortior, iris, itus sum, iri, das Loos anderst werfen. *Usus.* In ejus locum quem subsortiemur?

Subsortitio, onis, f. anderte Wahl durchs Loos.

Substerno, is, stravi, atum, ere. unterbreiten, unterstreuen. *Syn.* Consterno. *Us.* 1. Aves nidos suos mollissimè substernunt. 2. *Subjicio,* unterwerfen. Deus sui sternebat animo omne, quod erat corporeum.

Sub-

Substituo, is, ui, utum, ere. an eines andern Statt setzen. *Syn.* Constituo, sufficio, subrogo. *Usus.* In mei locum quem substituent?

Substo, as, stiti, are. stehen bleiben. *Usus.* Metuo, ne substet hospes.

Substructio, onis, f. Unterbauung. *Usus* Insanæ substructionum moles.

Substruo, is, xi, ctum, ere. unterbauen. *Usus.* Capitolium lapide quadrato substructum.

Subsum, es, esse. drunter seyn, verborgen seyn. *Syn.* Lateo, insum. *Usus.* 1. Nullam video subesse causam. Etiamsi nulla culpa subsit. Non temere fama nascitur, quin aliquid subsit. 2. *Insto, adsum, prope absum*, nahe seyn. Dies comitiorum subest, ist vor der Thür.

Subter, unter. *Usus.* Virtus omnia subter se habet.

Subterfugio, is, fugi, ere, entwischen, heimlich entfliehen. *Syn.* Devito, declino. *Adv.* Honeste. *Usus.* Ulysses amentiæ simulatione militiam subterfugere voluit.

Subterraneus, a, um. unter der Erde. *Syn.* Quod est sub terra.

Subtexo, is, xui, textum, ere. drunter weben, unten anweben. *Usus.* Subtexit deinde fabulæ huic narrationem aliam. Cœlum fumo subtexitur.

Subtilis, e. fein, zart, geschmeidig, subtil. *Syn.* Acutus, tenuis. *Adv.* Egregie. *Usus.* Acutissimum & subtilissimum dicendi genus. Subtili & pressa oratione utitur. Solers subtilisque descriptio partium. V. *Ingeniosus.*

Subtilitas, atis, f. Subtilickeit, Geschmeidigkeit. *Syn.* Tenuitas, gracilitas. *Epi.* Dignissima, à causa remotissima, vix imitabilis, non immutabilis, incerta, minuta, physica. *Usus.* Subtilitas orationis. V. *Ingenium.*

Subtiliter, geschmeidig, zärtiglich. *Syn.* Acute, tenuiter. *Usus.* Versute & subtiliter dicere.

Subtraho, is, xi, ctum, ere. entziehen, wegziehen, abziehen. *Syn.* Subduco. *Usus.* Materiam subtrahere furori. De commodis alterius subtrahere. Subtrahere se de curia. Supplicio se subtrahere. V. *Aufero, Tollo, Adimo.*

Subucula, æ, f. wollen oder leinen Hembd, Futter-Hembd. *Genus vestis.*

Subvectio, onis, f. Zufuhr. *Usus.* Ne ab re frumentaria duris subvectionibus laboraret exercitus.

Subveho, is, xi, ctum, ere. zuführen. *Usus.* Commeatus ex Apulia subvehebatur. Adverso flumine subvectus.

Subvenio, is, veni, ventum, ire. zu Hülfe kommen. *Syn.* Succurro, subsidio venio. *Adv.* Studiose. *Usus.* Circumvenior, nisi subvenitis. Morbo alicujus & mœrori subvenire. V. *Juvo, Succurro.*

Subvolo, as, avi, atum, are. auffliegen, in die Höhe flattern. *Syn.* Evolo.

Suburbanitas, tis, f. Nachbarschaft der Vorstädte. *Usus.* Populo Romano jucunda est suburbanitas provinciæ Siciliæ.

Suburbanum, i, n. ein Haus nahe bey der Stadt. *Syn.* Prædium *vel* fundus prope urbem, fundus suburbanus. *Usus.* Voluptatis causa in hortis, & suburbanis æstatem agere.

Suburbanus, a, um. das in der Vorstadt ist. *Usus.* Fundus, ager, rus suburbanum.

Suburbium, ii, n. Vorstadt. *Usus.* In suburbium ire non sum ausus.

Succedo, is, cessi, cessum, ere. an eines Stelle kommen, folgen: von statten gehen. *Syn* Alterius locum occupo, in alterius locum sufficior: procedo, cado, evenio. *Phras.* 1. *Ut res succedet, ita de te homines judicabunt*, wie die Sache wird von statten gehen, also werden die Leute von dir urtheilen. Ut res cadet, eveniet; ut se res dabunt, ita de te existimabunt; qualis rei exitus erit, talem de te opinionem suscipient; ex eventu homines de te existimabunt. Rei exitum hominum judicia consequentur. Congruent cum exitu rei, consentient in utramque partem de te hominum judicia. 2. *Ut id succedat bene, opto*, ich wünsche, daß diese Sache von statten gehe. Actum feliciter esse, velit DEUS; quod actum fuerit, id felix faustumque sit; prosperum habeat eventum; id DEUS probet, approbet, fortunet; id fortuna secundet. Succedat ex animi sententia, precor; id ut præclare, feliciter cadat; optime procedat; optatum finem sortiatur; exitum habeat cum animo tuo congruentem; quem ipse vis eventum ferat, opto. Acta DEUS confirmet: rata esse velit, jubeat. 3. *Utinam omnia tibi feliciter succedant!* wollte GOtt, es gienge dir alles von statten! Utinam optata omnia contingant! contingant ea, quæ cupis! omnia secunda fluant; nihil contra voluntatem eveniat! res omnes processus habeant optatos! *Usus.* 1. Succedam vicarius muneri tuo. Vicarius meæ diligentiæ succedet. 2. *Evenio, cado, procedo*, von statten gehen. Omnia ex sententia succedant. 3. *Subeo, venio*, darunter gehen. Tectum imbris causa succedere. V. *Successus.*

Succendo, is, di, sum, ere. anzünden, anstecken. *Syn.* Inflammo, incendo. *Phras.* *Vicini domum succendit*, er hat seines

Nach-

Nachbars Haus angezündet. Vicini domui ignes admovit, adhibuit; ignem intulit; ignem injecit; faces, ignem jecit in vicini domum. V. *Ignis*, *incendo*. *Usus*. Ira succensus.

Succenseo, es, ui, ere. unwillig werden, sich erzürnen. *Syn*. Irasco. *Adv*. Justius, leviter, plane, vehementer. *Usus*. Irasci & succensere solemus iis, qui &c. V. *Irascor*, *Sentio*.

Successio, onis, f. Nachfolge. *Syn*. Hæreditas. *Usus*. Cædis merces, in cæsi locum successio petitur.

Successor, oris, m. Nachfolger, der an eines andern Statt kommt. *Syn*. Qui sufficitur, subrogatur, submittitur; vicarius. *Epi*. Conjunctissimus, amicissimus, perblandus. *Usus*. Successori provinciam tradere. Successores fere aliquid mutant de institutis priorum. Regnum per manus traditur successoribus filiis.

Successus, us, m. Ausschlag, Ausgang, Fortgang. *Syn*. Eventus, exitus, processus. *Phras*. 1. *Res*, *spero*, *feliciter succedet*, die Sache wird, wie ich hoffe, einen guten Ausgang haben. Res ex animi sententia procedet. Eventus rei erit optimus. Successu res, quo volumus, concludetur, non aliter cadet, ac volumus; sequetur id, quod optamus. Rem consequetur exitus, eventus, finis optatus. Exitum res habebit, mea quidem ut spes fert, optatum, felicem, qualem volumus, qualem optamus. Puto fore, ut rem ex sententia geram, feliciter, prospere conficiam; ex animi sententia, ut animus fert, expediam, conficiam; ad eum, quem volebam, exitum perducam; felici exitu concludam. Efficiam, opinor, ut res optime succedat; ne res contra, quam volumus, succedat; nequid adversi contingat in re; ne sit infaustus, adversus, alius à nostris voluntatibus rei exitus; ne sit alius, quam volumus rei eventus. Spero futurum, ut in hac re meis optatis fortuna respondeat; ut cum animo meo fortuna consentiat; ut ab animo meo fortuna minime dissentiat; ut nihil adversi fortuna objiciat. Spero futurum, ut nequaquam fortuna repugnet, resistat, obsistat, adversetur, sese opponat, suam vim objiciat, obviam eat. Futurum existimo, ut in hoc secunda, felici, prospera, propitia, perbenigna fortuna utar; ut res omnes sub manus succedant; omnia ad voluntatem fluant; belle procedant omnia, ac prospere; ut fortuna consilia nostra comprobet. 2. *Res non successit, ut sperabam*, die Sache ist nicht von statten gegangen, wie ich hofete. Non cecidit, ut optabam; præter meam sententiam evenit; præter voluntatem accidit aliter, ac sperabam; contra quam volebam contigit. Non ut volebam; secus, atque opinabar; aliter, atque spes erat, cecidit. Exitum res habuit alienum à sententia, spe, voluntate; dissimilem voluntatis, minime cum animo congruentem, minime cum voluntate congruentem, ab animo discrepantem, abhorrentem, diversum; contra spem, adversum voluntati exitum res habuit. Optatum exitum consecuta res non est; optatum ad exitum non pervenit. Exitus rei voluntati non respondit. Res pro voluntate non succedit; ex animi sententia non processit. Spes mea non eum, quem volebam, exitum consecuta est, spes me frustrata est, fefellit, decepit, delusit. Speratum eventum, exitum sortita, nacta, adepta non est. Inanem fuisse spem meam, exitus rei declarat. Opinione sum deceptus. Falsa me spes aluit, lactavit; haud bene res evenit; haud bene vertit; fortuna belli inclinavit; inclinata res est; omnia obstructa reperi; negotium totum refrixit.

Succidia, æ, f. Speck Seite. *Syn*. Tergum suillum.

Succido, is, cidi, cisum, ere. unten abschneiden. *Usus*. Segetes succidere.

Succingo, is, xi, ctum, ere. umgürten, umgeben. *Syn*. Munio, circumdo. *Usus*. Carthago portubus succincta. Gladio succinctus. Armis legionibusque succinctus.

Succlamo, as, avi, atum, are. zuschreyen. *Syn*. Acclamo. *Adv*. Frequenter.

Succresco, is, crevi, ere. aufwachsen, mit unter wachsen. *Syn*. Succedo. *Usus*. Orator ille vestræ succrescit ætati. V. *Cresco*.

Succumbo, is, cubui, cubitum, ere. unterliegen. *Syn*. Inferior sum, vincor, cado, cedo, frangor, debilitor. *Usus*. Nulli neque homini, nec perturbationi animi succumbere. Succumbere dolori, labori, senectuti, amori, fortunæ. V. *Cedo*, *Vincor*, *Subjicior*.

Succurro, is, curri, cursum, ere. zu Hülfe eilen. *Syn*. Subvenio, subsidio venio, opem fero; occurro, in mentem venit. *Adv*. Confestim. *Usus*. 1. Succurrere saluti fortunisque communibus. 2. *Occurro*, in den Sinn kommen. Quidquid succurrerit, scribam. V. *Auxilium*, *adminiculum*, *juvo*, *levo*.

Succus, i, m. Safft, Feuchtigkeit. *R*. à *Sugo*. *Syn*. Humor purus. *Epi*. Diuturnus, humifer, incorruptus, pristinus. *Usus*. 1. Stirpes ex terra succum trahunt. 2. *Vis quædam*, *robur*, Krafft. Non retinemus veterum oratorum succum. Oratio succum suum è Philosophia omnem ducit.

Suc-

Succeſſus, ûs, m. Aufſchüttelung. *Syn.* Agitatio.

Sudes, is, f. Zaunſtecken. *Uſus.* Sudes ſub aqua deſixæ flumine tegebantur.

Sudo, as, avi, atum, are. ſchwitzen. *Syn.* Sudore mano, diffluo, madeo, ſudore perfundor, ſudor ex omnibus artubus profunditur, ſudorem emitto. *Uſus.* Vides me ſudare jam dudum laborantem.

Sudor, oris, m. Schweiß. *R. ab* ὕδωρ, *aqua*, vel ἱδρὼς, *ſudor.* *Epi.* Multus, plurimus. *Uſus.* Herculis ſignum multo ſudore manavit. Medicamentum multus ſudor conſecutus eſt.

Sudum, i, n. Heitere. *Syn.* Cœlum ſerenum. V. *Serenum.*

Sueſco, is, ſuevi, ere. im Brauch haben. *Syn.* Aſſueſco, conſueſco. V. *Aſſueſco.*

Suffero, fers, ſuſtuli, ſublatum, ferre. vertragen, erdulden. *Syn.* Fero, patior, perpetior. *Adv.* In perpetuum, omnino, viciſſim. *Uſus.* Pœnas ſufferre. V. *Fero, patior.*

Sufficio, is, feci, fectum, ere. genug ſeyn, zulänglich ſeyn: an eines Statt ſetzen. *Syn.* Satis ſum, ſatis habeo. *Phraſ.* Non ſufficiebat ad tantos ſumptus, tametſi amplum patrimonium, es erkleckte ſogar ſein groſſes Erbtheil nicht zu groſſen Ausgaben. In tot ſumptus vix ſuppeditabat amplum quantumvis patrimonium; in tot ſumptus vix ampla ſatis erat tota hæreditas; tot ſumptus vix ampliſſimum patrimonium ſuſtinebat. V. *Satis.Uſus.* 1. Immenſæ gulæ ampliſſima pecunia non ſufficiebat. Nec ſcribæ ſufficere, nec tabulæ nomina capere poterant. 2. *Subſtituo,* ſtatt eines andern ſetzen. Suffici in locum alterius.

Suffigo, is, fixi, xum, ere. anheften. *Syn.* Affigo. *Uſus.* Cruci ſuffigi.

Suffimentum, i, n. Rauchwerk. *Syn.* Odores incenſi.

Sufflo, as, avi, atum, are. anblaſen, einblaſen. *Syn.* Inflo. *Uſus.* Sufflata dicendi figura.

Suffoco, as, avi, atum,are. erſticken, erwürgen. *Syn.* Strangulo, fauces premo, opprimo; animam intercludo, comprimo; animam reciprocare non ſino; fauces ita premo, ut anima intercluſa expiret; animam elido, ſpiritum elido; vocem includo; ſpiritu intercluſo extinguo. *Uſus.* Urbem fame ſuffocare.

Suffodio, is, fodi, foſſum, ere. *Uſus.* Sacella, ſuffoſſa.

Suffragatio, onis, f. Beyfall, Mitübereinſtimmung. *Syn.* Voluntatum & animorum declaratio, quæ fit ſuffragiis. *Epi.* Facilis pro ſalute alicujus, gratior & par, militaris, ſi minus potens, at probata tamen, juſta, debita, urbana. *Uſus.* Suffragationem conſulatus perdidit.

Suffragator, oris, m. der Beyfall giebt, beyſtimmet. *Epi.* Communis, proprius, fucoſus, firmus. *Uſus.* Tua nobilitas ſuffragatoribus & populo eſt obſcurior.

Suffragatorius, a, um. beyſtimmig, mitſtimmend. *Uſus.* Brevis & ſuffragatoria amicitia.

Suffragium, ii, n. Wahl-Stimme, Beyfall. *Syn.* Punctum, tabella, vox, ſententia. *Epi.* Corruptum, vitioſum, gratuitum, liberum, occultum. *Uſus.* Ferre ſuffragium; inire ſuffragium de honore alicujus. Facta per tabulam ſuffragia. Suffragiis rem permittere. Me univerſis ſuffragiis, una voce conſulem populus declaravit. Tribus in ſuffragium vocare. Ite bonis Diis in ſuffragium. Redire in ſuffragium.

Suffragor, aris, atus ſum, ari. einem in der Wahl ſeine Stimme geben, Beyfall geben, beyſtimmen. *Syn.* Faveo, ſuffragium, fero.)(*Adverſor, refragor. Adv.* Maxime. *Uſus.* Suffragari pro aliquo, laudibus alicujus. Ei meorum temporum memoriam ſuffragari videbam. V. *Aſſentio.*

Suffugio, is, fugi, ere. heimlich entfliehen, entkommen. *Syn.* Clam aufugio,

Suffulcio, is, fulſi, fultum, ere. unterſtützen. *Uſus.* Columnam mento ſuo ſuffulcit. V. *Fulcio.*

Suffumigo, as, avi, atum, are. beräuchern. *Syn.* Subtus fumum excito. *Uſus.* Vulnus ſulphure ſuffumigare.

Suffundo, is, fudi, fuſum, ere. zugieſſen, drunter gieſſen. *Syn.* Reſpergo, perfundo. *Uſus.* Animus nulla malevolentia ſuffuſus. Sanguis cordi ſuffuſus.

Suggero, is, geſſi, geſtum, ere. zuſteuren, darreichen, an die Hand geben. *Syn.* Suppedito, ſubjicio, commemoro. *Uſus.* Si memoria defecerit, tu mihi ſuggere. Suæ ſententiæ rationes ſuggerere. Quis tot rebus ſumptus ſuggeret? V. *Suppedito.*

Suggeſtum, i, n. ein erhöhter Ort, Canzel, Predig- oder Lehr-Stuhl. *Syn.* Pulpitum, roſtra, locus concionum. *Uſus.* Suggeſtum aſcendere. Cum in communibus ſuggeſtis conſiſtere non auderet, ex alta turri concionari ſolebat.

Sugo, is, xi, ere. ſaugen. *Syn.* Haurio. *Uſ.* Errorem cum lacte nutricis ſuximus.

Sui, sibi, se. seiner. *Usus.* Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui. Sui memoria delectatur.

Suillus,a,um. schweinen. *Usus.* Suilla caro.

Sulco, as, avi, atum, are. Furchen machen. *Syn.* Sulcos facio, sulcum imprimo; terram in sulcos proscindo.

Sulcus,i,m. Furche, Pflugstrich. *Usus.* Sulcus altius impressus.

Sum, es, fui, esse. seyn. *Syn. Ad pretium relata*, kosten. Consto, valeo. *Usus.* 1. Frumentum tanti non est, quanti æstimasti. 2. *Dego, ago, vivo, moror, versor, habito*, wohnen, sich aufhalten. Totos dies cum illo est. Multum in publico, Athenis solet esse. 3. *Intercedo*, zu thun, zu schaffen haben. Nihil mihi posthac tecum erit. Multum animo est cum corpore. 4. *Attinet, spectat, oportet*, einem zustehen. Non est hoc nostri ingenii, vestri auxilii est. Boni viri, boni judicis est; es geziemet sich 2c. Magni hoc judicii est, darzu gehöret Verstand. Non erat hoc ejus curare, es war nicht seines Amtes. 5. *Cum Dativo varie*, gereichen. Fuit ea res Scipioni vituperationi, invidiæ, maculæ, malo, dedecori; honori, laudi, gloriæ, Tua epistola magnæ mihi molestia fuit. 6. *Æstimor, ducor, fio*, geschätzt werden. Annibalis nomen erat magna apud omnes gloria. Erat in magna gloria. 7. *Habeo*, haben. Cum spe sum maxima, tum etiam majore animo. 8. *Sto*, mit einem es halten. Cicero erat à Pompejo, totus erat Pompeji, es mit dem Pompejus halten. 9. *Cum Ablativo laudis, vel vituperii.* Oraculum illud nunc minore gloria est. Esse mirifico in aliquem studio. 10. *Varie.* Est, quod gaudeas, du hast Ursache, dich zu erfreuen. Erit, ubi te ulciscar, es wird noch eine Zeit kommen, mich an dir zu rächen. Melius est illi, er befindet sich besser.

Summa, æ, f. die ganze Summa, Ueberschlag, und Begriff. *Syn.* Caput, ratio præcipua rei pecuniariæ; genus. *Epi.* Carior, communis, fatalis, grandis, maxima, vera. *Usus.* Addendo deducendóque videre, quæ reliqui summa fiat. Subducamus summam. Aliquid de summa remittere. Magnam pecuniæ summam conficere. Certam summam præscribere, præfinire. De capite detrahendo, remittendo semper aliquid, summa non maxima fiet reliqua. 2. *Ad alias res relata*, Haupt-Sache. Summam causæ breviter exponere. Summa illuc pertinet, ut sciatis. Omnia Præcepta ad unam summam referre. In ea re tota judicii summa consistit. Summa consistit. Summam reipublicæ administrare. Ad summam ista huc abire non possunt. V. *Summatim.*

Summatim, in einer Summe, kürtzlich, in einem Begriff. *Syn.* Ad summam; in summa, breviter; uno verbo; ne plura; ne pluribus; ne multa; ne multis; quid multa? ne longus sim; ne longum sit; ne longum faciam. V. *Breviter.*

Summe, am meisten, im höchsten Grad. *Syn.* Maxime, summopere. *Usus.* Summe illud concupivi. Summe illud à te contendo.

Summopere, höchsten Fleisses. *Syn.* Summe, maximopere, summa ope. V. *Valde.*

Summus, a, um. der höchste, oberste. *Syn.* Amplissimus, perfectus, singularis, incredibilis, in quo summa sunt omnia.)(*Infimus. Phras. Tua gloria ad summam pervenit*, deine Ehre ist auf das höchste gekommen. Nihil addi jam posse videtur ad tuam gloriam; evasisti in apicem gloriæ; non in secundis jam, aut tertiis consistis, sed ad summa pervenisti; ab humili ducta est ad summum gloria tua. *Usus.* Summum est, quo nihil superius. Summus vir & singularis. Summa hyeme. In summo aquæ. Summum pectoris. Bacillus à summo inflexus. Ad summum cras, aufs längste morgen. V. *Perfectus, egregius.*

Sumo,is,psi,ptum,ere. nehmen, hinnehmen. *Syn.* Assumo, arrogo, attribuo, tribuo: capio, accipio. *Adv.* Aliquando, aliunde, crudelissimé, nimium, quasi retro, communiter, gravissime, male. *Usus.* 1. Mihi tantum non sumo, ut te moneam, ich unterfange, unterstehe mich nicht, dich zu mahnen. Vide, quid mihi sumpserim. Hoc pro benevolentia nostra mihi sumpsi, ut peterem, *vulgo præsumo.* 2. *Assumo*, für bekannt nehmen. Pro certo, pro comperto, sumere, quod tamen controversum sit. Sumere res non concessas, & ex illis conficere, quod velis. 3. *Capio, eligo*, nehmen. Autoritatem, magnam confidentiam, regis partes sumere. Tempus sibi ad negotium; locum sumere; nomen ex re sumere, trahere, ducere. Judicem aliquem sumere. Tempus ad deliberandum sumere. 4. *Exigo*, nehmen. Pœnas, supplicium de aliquo sumere. V. *Accipio.*

Sumptio, onis, f. das Nehmen. *Syn.* Assumptio. *Usus.* Demus tibi has sumptiones, quas lemmata Dialectici appellant.

Sumtuarius, a, um. zu den Ausgaben gehörig. *Usus.* Leges, rationes sumtuariæ.

Sumptuosè, kostbar. *Usus.* Sumptuosius se & insolentius jactant.

Sumptuosus, a, um. kostbar, theuer. *Syn.* Splendidus, magnificus, lautus. *Adv.* Magnopere. *Us.* Cœna sumptuosa. Ludi magnifici & sumptuosi. V. *Splendidus.*

Sumptus, ûs, m. Unkosten, Aufwand. *Syn.* Impensa, impendium. *Epi.* Annuus, exiguus, infinitus, expers fructuum, legitimus, magnus, minimus, necessarius, publicus, certus, effusus, nimis magnus, perpetuus, liberalis, quotidianus, tantus, tamque profusus. *Phras.* 1. *Alicui sumptus facere, vulg.* einen in Unkosten bringen. Sumptum alicui afferre, inferre, inducere; sumptui esse alicui. 2. *Sumptus minuere,* die Ausgaben vermindern Sumptus circumcidere; sumptu alios levare; sumptum remittere, extenuare. 3. *Magnos sumptus fecit,* er hat grosse Unkosten daran gewendet. Sumptus impendit, fecit, insumpsit; nullius sumptibus pepercit; multum pecuniæ in eam rem conjecit, effudit; magnas impensas fecit; multos sumptus expendit; prodigus pecuniæ in sumptus fuit. 4. *Quis ita dives est, ut his sumptibus sufficiat?* wer ist so reich, daß er solche Unkosten bestreiten kan? Quis ita fortunæ bonis affluit, ut sustinere sumptum possit? quis ita firmus ab opibus est, ut sufficere, respondere sumptui possit; ut sumptum ferre possit; ut facere tantum sumptum possit; cujus divitiæ sumptui pares esse possunt? ferendo sumptui quis erit? tantam impensam quis sustineat? ita gravis est impensa, ut opprimere quemvis possit; quis sumptum tantum toleret? Non is est sumptus, qui sustentari à quoquam possit. Sumptus supra modum, immoderatus, infinitus est. Cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, cui tantum de bonis sua fortuna impertivit, ut quantum res postulat, tantum arrogare possit? ut respondere tanto sumptui possit? *Usus.* Sumptum afferre. Sumptui esse. Sumptum facere. Sumptum tolerare, ferre, sustentare. Sumptum dare, suggerere, suppeditare. Sumptum minuere. Sumptum levare.

Suo, is, sui, sutum, ere. nähen, flicken, zusammen fügen. *Usus.* Tegumenta corporum texta *vel* suta.

Suppellex, ectilis, f. Hausrath. *Syn.* Instrumentum domesticum, ornamentum. *Epi.* Elegantior, lauta, multa, magnifica, optima & pulcherrima, oratoria, reliqua, universa. *Usus.* Multa in mancipiis, argento, ebore, veste, pecore, tabulis pictis, vasis corinthiis, hydriis argenteis, scyphis aureis, stragulis & lauta suppellex.

Super, auf, über. *Syn.* Supra: de. *Usus.* Hac super re consulam. De ea re satis superque dictum est.

Superabilis, e. leicht zu überwinden, zu übersteigen. *Usus.* Murus scalis facile superabilis.

Superaddo, is, addidi, additum, ere. noch darzu thun. *Syn.* Addo. V. *Addo.*

Superbè, stolz, hoffärtig, prahlerisch. *Syn.* Arroganter, contumaciter. *Usus.* Superbè aliquem appellare. V. *Arroganter.*

Superbia, a, f. Hoffart, Stolz, Aufgeblasenheit. *Syn.* Arrogantia, spiritus, elatio; tumor, inflatio animi, fastidium animi, insolentia, intolerantia. *Epi.* Inaudita, singularis. *Phras. Odi superbiam hominum,* ich kan die Aufgeblasenheit der Leute nicht dulden. Hominum insolentium spiritus; oris & oculorum illam contumaciam; supercilium, regios spiritus, protervitatem, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines, qui ut victos nos intuentur; arroganter, contumaciter se efferunt; inhumanos, superbos, minaces & arrogantes; animos inflatos sublatósque; feroces, aliorúmque contemptores minime fero. Odi, homines, fastidio & contumacia elatos. V. *Superbus.* *Usus.* Secundæ res superbiam fere afferunt; humiles animos superbia inflat. Fugere, deponere superbiam. V. *Arrogantia.*

Superbiloquentia, æ, f. stolze, hochtrabende Rede. *Syn.* Superbus & arrogans sermo.

Superbio, is, ivi, ire. stolz und aufgeblasen seyn, sich viel einbilden. *Syn.* Efferor, superbus sum. *Phras. Superbire cœpit,* er hat angefangen, sich zu übernehmen. Luxuriari & evanescere nimia gloria; opinione inflari; spiritus, nescio quos sumere; efferre se insolentius; magnifice se circumspicere, offendere in arrogantiam; ad vanam fiduciam efferri; animum super honoris fastidium efferre; flectere animum in superbiam & ambitionem; superbia intumescere; efferri animo cœpit. V. *Superbus, superbia, effero.*

Superbus, a, um. hoffärtig, stolz, prächtig. R. ex super, & eo, *qui super alios emergere vult; vel ex Gr.* ὑπερβαίνων, *superscandens.* *Syn.* Arrogans, insolens, imperiosus, elatus, inflatus, non ferendus; spe atque animis inflatus, asper, difficilis, gravi qui fastidio, & contumacia effertur. *Phras.* 1. *Opes te superbum reddunt,* dein Reichthum machet dich aufgeblasen.

Tuæ te divitiæ efferunt; insolentia tua, arrogantia tua ex opibus tuis, non ex animi præstantia manat. Istam insolentiam, istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritorum conscientia. Res domestica æquo major amicos tibi facit; animum inflat; istos spiritus subdunt; ad superbiam istam extollunt. 2. *Superbus homo est*, er ist hoffärtig. Inflatus regiis animis & spiritu; nimius animi; animo inflato est & tumenti; ventosus & insolens homo; inest illi contemptor animus, & superbia; contemptus hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, aditus non alienis modo, sed civibus difficiles argumenta sunt hominis ex incertissimo animos sumentis. V. *Arrogans*, *Ambitiosus*, *Superbia*, *Superbio*. *Usus*. Superbiorem se præbet in hac fortuna.

Supercilium, ii, n. die Augenbraunen. *Syn*. Pars frontis ima: frontis nubecula, superbia. *Epi*. Abrasum, rasum, sublatum, depressum. *Usus*. In superciliorum motu existunt animi motus, arrogantiæ, gravitatis, severitatis. Libidines fronte & supercilio tegere. Illa superciliorum contractio & remissio; mœstitia, hilaritas, risus.

Superficies, ei, f. das Auswendige eines Dinges. *Syn*. Extrema & aperta pars corporum. *Usus*. Superficiem ædium æstimare. Terræ superficiem nondum æquabat moles.

Superfluo, is, xi, ere. überfliessen, überlaufen. *Syn*. Redundo, affluo, effluo, abundo. *Usus*. Is redundantes nos, & juventuti licentia superfluentes repressit. V. *Abundo*, *redundo*.

Superfluus, a, um. überflüßig. *Syn*. Supervacaneus, aut quod usum non habet, quod affluit rebus nostris, aut opibus.

Superfundo, is, fudi, fusum, ere. überschütten, übergiessen. Tiberis agris superfusus. Superfundens se lætitia.

Superi, orum, m. die himmlischen Einwohner. *Syn*. Cœlites.

Superjacio, is, jeci, jectum, ere. darüber werfen. *Usus*. Superjecêre quidam augendo fidem, qui longe plures cæsos dicerent.

Superimpono, is, posui, positum, ere. darüber auflegen. *Usus*. Stipendio etiam superimposito.

Superincido, is, cidi, ere. oben auf fallen, über etwas fallen. *Usus*. Ruina superincidentium virorum oppressus.

Superior, oris, *g. c.* Vornehmer. *Syn*. Prior *tempore*. *Adv*. Longè. *Usus*. 1. Quid proxima, quid superiore nocte? Suscepta in superiore vita flagitia eluere. 2. *Loco*, Orts halber. De loco superiore dicere. 3. *Ordine*, *dignitate*, Würde halber. Fortunâ faméque superior. Invidet paribus: inferioribus, superioribus. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. Contra hostem superiores sumus.

Superlatio, onis, f. übermäßige Rede. *Usus*. Comparationes & superlationes.

Supero, as, avi, atum, are. überwinden, übersteigen. *Syn*. Vinco, excello, præsto, superior sum, præpondero: superfluo: supersum. *Adv*. Facile, longe, multum, præsertim, perfacile. *Usus*. 1. Arte, virtute, doctrina omnes longe superavit. 2. *Transscendo*, übersteigen. Fluvium, montem superare. 3. *Supersum*, übrig seyn. Quis ditior, cui deest, an cui superat? Egentibus pauca superant, quibus aliis gratificentur. 4. *Evado*, überstehen. Mala, pericula superare, malis perfungi, defungi. V. *Vinco*, *excello*, *subjicio*.

Superscando, is, di, sum, ere. übersteigen. *Syn*. Supero. *Usus*. Murum superscandere.

Supersedeo, es, di, ere. überhoben seyn, sich entheben. *Syn*. Abstineo, tempero. *Adv*. Opportune. *Usus*. Hoc labore commode supersedebis, du kanst die Arbeit bleiben lassen. Hæc causa non est supersedenda, *reticenda*. V. *Omitto*.

Superstes, itis, *g. o.* übrig, noch bey Leben. *Syn*. Salvus, incolumis, qui mortuo superest, qui vita aliquem superat. *Phras*. *Quamdiu superstes ero*, so lang ich noch bey Leben bleiben werde. Dum anima exsuperabo mea; dum vita superabit, superstes erit; dum spiritum duxero; dum vita suppetet. V. *Vivo*. *Usus*. Utinam te non solum vitæ, sed & dignitatis meæ superstitem reliquissem. Si quis fortuna reliquos fecerit, & nobis superstites.

Superstitio, onis, f. Aberglaube. R. *à superstite, quod quidam parentes, ut sibi sui liberi superstites essent, totos dies precabantur, & immolabant, teste Cicerone*. *Syn*. Nimia, vana & inanis religio. *Epi*. Anilis, barbara, contaminata, muliebris, propinqua, tanta, maxima. *Usus*. Omnis superstitio imbecilli atque anilis animi est. Superstitio fusa per gentes oppressit omnium animos, hominum imbecillitatem occupavit. Anili superstitione imbui, obligari, conflictari. Omnibus superstitionibus obnoxius vivit. V. *Religio*, *Scrupulus*.

Superstitiosè, abergläubischer Weise. *Syn*. Aniliter, sine ratione.

Superstitiosus, a, um. abergläubisch. *Syn*. Superstitione imbutus. *Phras*. *Plani*

erant

erant superstitiosi, sie waren recht abergläubisch. Dediti erant nescio quibus religionibus; nullus illis religionum modus erat; agitabat animos nescio quæ superstitio; invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima; omnibus superstitionibus obnoxii vivebant. Capti jam erant superstitione animi, victique; haud intactis religione animis homines erant; obligatæ omnium mentes miris & vanissimis superstitionibus. Oppresserat animos multiplex superstitio; imbecilles animos occupârat; non intacti erant superstitione mentis. Erant ii ad superstitionem humanarum mentium vitio facile revoluti. *Usus.* Stoici superstitiosa solicitudine omnia credunt. V. *Religio, scrupulosus.*

Supersto, as, are. auf etwas stehen. *Usus.* Curribus superstans armatus hostis.

Supersum, es, fui, esse. übrig, vorhanden seyn. *Syn.* Resto, supero. *Adv.* Omnino, nihil. *Usus.* 1. E tanta cæde nemo fere superfuit. 2. *Redundo*, überflüßig seyn. Orator ita motu uteretur, ut nihil supersit in gestu. 3. *Excello, supero*, über einen seyn, übertreffen. Scientia majoribus suis nec defuit, nec superfuit V. *Reliquus.*

Supervacaneus, a, um. überflüßig. *Syn.* Supervacuus, usum non habens. *Usus.* Vereor, ne litteras meas supervacaneas existimes.

Supervacuus, a, um. überflüßig. *Syn.* Inanis, redundans, sine causa, sine usu, superfluus.

Supervado, is, ere. darüber gehen. *Usus.* Supervadentem munimenta victorem fugarunt.

Supervenio, is, veni, ventum, ire. eben dazu kommen, überfallen. *Syn.* Ex inopinato venio. *Usus.* Supervenire lætitiæ alicujus.

Superus, a, um. das oben, oder oberhalb ist.)(*Inferus.* *Usus.* Supera illa, & cœlestia. Mare superum & inferum.

Supinus, a, um. rücklings, hinter sich.)(*Pronus.* *Usus.* Motus corporis supinus, pronus, obliquus.

Suppar, aris, *g. o.* fast gleichmäßig. *Syn.* Fere par, *vel* æqualis. *Usus.* Huic cæteri suppares. V. *Æqualis.*

Suppeditatio, onis, f. Darleihung. *Syn.* Affluentia, subministratio. *Usus.* Suppeditatio bonorum nullo malorum interventu.

Suppedito, as, avi, atum, are. darreichen. *Syn.* Subministro. *Adv.* Aperte, copiose, large. *Usus.* 1. Suppeditabit nobis de thesauris suis. Alicui rerum omnium, quas natura desiderat, abundantiam & copiam suppeditare. Terra fruges fert, & ut mater cibos suppeditat. Is locus miram varietatem & ubertatem dicendi suppeditat. 2. *Suppeto, non desum, supersum, præsto sum*, nicht abgehen, übrig seyn. Si ei vita suppeditavisset, grandia moliebatur. In hoc campo oratori omnis apparatus dicendi suppeditat. V. *Do, largior, suggero.*

Suppetiæ, arum, f. Hülfe. *Syn.* Auxilium, subsidium, præsidium. *Usus.* Laboranti exercitui suppetias mittere. Suppetias ire, proficisci, occurrere, venire, ferre. V. *Auxilium.*

Suppeto, is, ii, ere. vorhanden seyn. *Syn.* Suppedito, sum, supersum, adsum, præsto sum. *Usus.* Verba mihi non suppetunt. Mihi præter voluntatem ad remunerandum nihil suppetit. Si vita suppetet. V. *Habeo.*

Supplanto, as, avi, atum, are. den Fuß unterhalten, und zu Boden fällen. *Syn.* Pede objecto, *vel* subjecto ad casum impello.

Supplementum, i, n. Zusatz, Ersetzung. *Usus.* Legionum supplementa scribere; supplementis integrare, explére, reficere legiones.

Suppleo, es, evi, etum, ere. ergänzen. *Syn.* Præsto, alienam fungor vicem: expleo. *Usus.* Supplevit, quod utrique defuit. Legionem supplére & reficere. Addere & supplére cætera ipsa poteris.

Supplex, icis, *g. o.* fußfällig, demüthiglich bittend. *Syn.* Abjectus, jacens, postratus ad pedes. *Phras.* *Supplex vobis manus tendit*, er bittet euch fußfällig. Ad pedes se vestros projicit; supplex ad vos venit; ad pedes se abjicit, deprecatur; supplicem se vestræ misericordiæ profitetur; vestram fidem obtestatur, fractô animô atque humili pro salute suâ supplicat; maximo in squalore ad pedes vestros volutatur; plenus lachrymarum ad pedes vestros procumbit; genibus se vestris advolvit; nixus genibus, obsitus squalore & sordibus, ad preces lachrymasque effusus orat, obsecrat, misericordiam vestram implorat. *Usus.* Tendit ad vos manus supplices. Senatum supplex adiit. Supplicem à genibus suis repellere. V. *Supplico, preces, rogo, oro.*

Suppliciter, bittlich, fußfälliger Weise. *Syn.* Demissè. *Usus.* Blanditur, & suppliciter se insinuat. Suppliciter ac demissè gratias agere.

Supplicatio, onis, f. demüthige Bitte, oder feyerliche Danksagung. *Syn.* Honor Diis immortalibus habitus pro victoria. Pompa solemnis ducta ad exposcendam

Superûm pacem. *Epi.* Consularis, crebra, vehemens, prærogativa, justissima. *Usus.* Supplicationem Diis immortalibus pro singulari eorum merito decernere, facere.

Supplicium, ii, n. Leib- und Lebensstrafe. *Syn.* Cruciatus, pœna. *Epi.* Acerbissimum, commune, crudelissimum, æternum, dignum, divinum, extremum, summum, insigne, leve, majus, maturius, medium, præsens, singulare, supremum, acrius, exquisitum, inusitatum, justum, debitum, miserrimum. *Usus.* Alicui maleficio supplicium constituere, aufsetzen. Nova & exquisita supplicia excogitare, invenire, exquirere, erdenken. Aliquem ad supplicium trahere, rapere, zur Strafe ziehen. Ultimo suppliciô afficere reum; suppliciis improbos coërcere, constringere, vindicare, abstrafen. Supplicio addicere damnatum, ad supplicium dare; supplicium de reo sumere, zur Strafe herenehmen. Constanter ferre, perferre, subire supplicium, ausstehen. Debitum supplicium remittere, condonare, die Strafe schenken. Omni suppliciô excruciatum necare, grausam hinrichten. V. *Pœna.*

Supplico, as, avi, atum are. fußfällig bitten. *Syn.* Suppliciter peto, supplex sum alicui, deprecor, ad pedes alicujus supplex me abjicio, manus alicui, *vel* ad aliquem tendo, supplicatum eo, pacem Superûm exposco, suppliciis votisque Deum fatigo. *Adv.* Diligentius, libentissimè, submissè, publicè. *Phras. Supplicavit mihi*, er hat mich fußfällig gebethen. Multis & supplicibus verbis me oravit; suppliciter mecum egit; rogavit me, quam suppliciter potuit; preces suppliciter admovit; ad pedes meos se stravit; genu posuit, supplicem vocem misit; passis manibus à me petiit, me obtestatus est; precibus omnibus petiit; supplex ad me confugit pedibus advolutis meis; infimis precibus à me contendit; precibus mecum egit quam diligentissimis; ad genua, pedes accidit mihi; aures oneravit meas precibus humillimis; fidem meam, quantò potuit studiò imploravit. V. *Rogo, preces. Usus.* Quot pro innocentis hujus salute vobis supplicant. V. *Supplex.*

Supplodo, is, si, sum, ere. mit Füssen wider den Boden schlagen. *Syn.* Pede terram percutio, plaudo.

Supplosio, onis, f. das verächtliche Scharren mit den Füssen. *Epi.* Crebra. *Usus.* Pedis rara supplosione.

Suppono, is, posui, positum, ere. unterschieben, unterlegen. *Syn.* Subjungo, subjicio. *Usus.* 1. In alterius locum suppositus & substitutus. 2. *Subdo*, unterlegen. Ova anatum gallinis supponere. Falsa testamenta supponere.

Suppositio, onis, f. Unterschiebung, Unterlegung. *Usus.* Pueri suppositione decepta mater.

Supporto, as, avi, atum, are. herbey tragen, zuführen. *Usus.* Frumentum navibus supportare. V. *Fero.*

Suppressio, onis, f. Diebstahl, Vertuschung, Unterdruckung. *Epi.* Judicialis.

Supprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken, vertuschen, zurück behalten. *Syn.* Sedo, placo, occulto.)(*Pervulgo. Usus.* Dolorem sedare & supprimere. Retinuit pecuniam & suppressit. V. *Occulto, premo.*

Supra, oben, über. *Usus.* 1. *Ratione loci*, Orts halber. Supra terra, lunam. 2. *Ordinis*, Ordnung halber. Illa, quæ supra dixi. 3. *Virtutis, ponderis*, Macht, Alter &c. Supra hominis fortunam; supra ætatem sapit. Potentia, quæ supra leges est. Supra consuetudinem. Amor tantus, ut nihil supra.

Supremus, a, um. der oberste, letzte. *Syn.* Summus, ultimus, extremus. *Usus.* Supremus vitæ dies; supremum supplicium. V. *Summus.*

Sura, æ, f. Wade. *Syn.* Cruris pars aversa, posterior.

Surculus, i, m. ein Schoß, Zweig, Schößling. *Syn.* Planta. *Usus.* Da mihi ex ista arbore, quo seram, surculos.

Surdaster, a, um. übel hörend, fast taub. *Syn.* Cui hebetiores sunt aures, qui ægre audit.

Surditas, atis, f. Gehörlosigkeit, Taubheit. *Usus.* In surditate quidnam est mali?

Surdus, a, um. Gehör-los, taub. *Syn.* Qui sensu aurium, *vel* audiendi caret, auribus captus. V. *Auris. Usus.* Surdus varietates vocum, aut modos noscere non potest.

Surgo, is, surrexi rectum, ere. aufstehen. *R. q.* Surrigo, *vel* sursum rego. *Syn.* De lecto exeo; me, *vel* corpus è lecto corripio; summum abrumpo: de sella exilio. *Usus.* Ante lucem surrexit è lectulo. Cunctus senatus surrexit.

Surrigo, is, rex, rectum, ere. aufrecken. *Usus.* Aures surrigere.

Surripio, is, ui, reptum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furor, sublego, clepo. *Adv.* Clam, occultè, impudenter. *Us.* Surripere è bibliotheca libros. V. *Aufero, furor.*

Surrogo, *seu* subrogo, as, avi, atum, are. an eines anderen Statt setzen. *Syn.* Substituo.

Sursum, über sich, in die Höhe.)(*Deorsum. Phras. Sursum tendat animus*, das Gemüthe soll sich hinauf schwingen.

In cœlum ſuſpiciat; ſublimè feratur; à terra longiſſimè ſe efferat; ſupera ſemper petat & cœleſtia; ad cœlum feratur; humana omnia inferiora ſe ducat. *Uſus.* Idem ſurſum verſus, retróque dicatur.

Sus, ſuis, *g. c.* Sau, Schwein. R. ὗς. *Syn.* Porcus. *Epi.* Lutulentus. *Uſus.* Ut ſues glande paſcuntur.

Suſceptio, onis, f. das Unternehmen. *Uſus.* Laborum dolorumque ſuſceptio.

Suſcipio, is, cepi, ceptum, ere. unternehmen, vor die Hand nehmen, auf ſich nehmen. *Syn.* Sumo, capio, recipio. *Adv.* Acerrimè, enixè, fortiſſimè, fruſtra, gratis, palam, paulliſper, proprie, quæſo, id negotium, curam, cogitationem te digniſſimam; munus illud, legationis cauſam, labores multos, onus, rempublicam, moleſtias, profectionem, propugnationem reipublicæ ſuſcipere. 2. *Cogito, amitto, committo, patro, concipio,* im Sinne haben, verüben. Magnum ſcelus, facinus, ſpem ſuſcipere. Mentem illam, voluntatemque dudum ſuſcepi. 3. *Patior, ſubeo,* erdulden, ertragen. Luctum, ſqualorem, ſordes, pœnam pro ſcelere ſuſcipere. 4. *Habeo,* haben. Liberos è conjuge ſuſcipere. 5. *Obtineo,* im Schwange ſeyn. Suſcepit conſuetudo communis, ut &c. 6. *Accipio, recipio,* aufnehmen. Suſcipere alienum amicorum cauſâ.

Suſcito, as, avi, atum, are. erwecken. *Syn.* Excito, incito, exſuſcito. *Uſus.* Suſcitare bellum civile. V. *Excito, expergefacio.*

Suſpectus, a, um. verdächtig, der im Verdacht iſt. *Syn.* Suſpicionem præbens; in quo ſubeſt ſuſpicio alicujus. *Adv.* Falsò, vehementer. *Phraſ. Suſpectus erat de morte patri illata,* er war verdächtig, als ob er hätte ſeinen Vater umgebracht. Mors parentis filium ſuſpicione aſperſerat; opportunum parricidii crimini ſe fecit longô in patrem odiô; ſuſpicionem de ſe præbuit patris venenô ſublati; in ſuſpicionem venit de morte patris. V. *Suſpicio. Uſus.* Doleo, me tibi negligentiæ nomine ſuſpectum eſſe.

Suſpendium, ii, n. das Aufhenken an den Galgen, das Aufknüpfen. *Uſus.* Malorum remedium ſuſpendio ac morte quærere.

Suſpendo, is, di, ſum, ere. aufhenken; in Zweifel laſſen, unausgeführet laſſen. *Syn.* Cervices frango, in crucem ago, ſuſpendio vitam finio, collum in laqueum inſero, collum laqueo obſtringo; in laqueum induo. *Uſus.* 1. Caput obnubilo, arbori infelici ſuſpendito. 2. *Interrumpo,* unterbrechen. Opus ita ædificatum, ut ſuſpendi non poſſit. V. *Suſpenſus.*

Suſpenſio, onis, f. Ungewißheit, Zweifel. *Uſus.* Animi ſuſpenſio.

Suſpenſus, a, um. aufgehenkt; ungewiß, zweifelhaft. *Syn.* Pendens; anceps, dubius, incertus, ſollicitus. *Adv.* Diutius, graviter, valdè. *Phraſ.* 1. *Suſpenſus eſt,* er iſt an den Galgen gehenkt worden. In furcam actus, ſublatus eſt; in crucem ſublatus, actus eſt; ſuſpendio necatus eſt; laqueo vitam finiit; ex arbore infelici pependit. *Uſus.* 1. Suſpenſus ex trabe. 2. *Sollicitus, dubius, incertus,* in Zweifel gelaſſen. Metu ſuſpenſa civitas, perturbata ſeditionibus. Suſpenſum me jam diu, ſollicitum tenes. Rerum expectatione ſuſpenſi omnes & anxii. 3. *Defixus, collocatus,* geheftet, geſetzt. Suſpenſas aptásque à Deo habere vitæ rationes.

Suſpicio, is, ſpexi, ſpectum, ere. über ſich, in die Höhe ſchauen. *Syn.* Aſpicio.)(*Deſpicio. Uſus.* 1. Cœlum, in cœlum ſuſpicere, oculos attollere. 2. *Veneror, miror,* ehren, bewundern. Eloquentiam virtutemque alicujus ſuſpicere.

Suſpicio, onis, f. Argwohn, Verdacht. *Syn.* Conjectura, opinio, metus. *Epi.* Abſcondita, adverſaria, atrociſſima, cæca, certa, falſa, ficta, ſatis firma, indigna, maxima, minima quædam, pertenuis, propria, repentina, ridicula, ſimilis, ſollicita, ſubita, tanta, turpiſſima, vacua, pura, domeſtica, honeſta, odioſa. *Phraſ.* 1. *Multorum de illo, ſed falſa ſuſpicio eſt,* viele haben einen Argwohn auf ihn, aber ohne Grund. Odioſæ quædam de eo ſuſpiciones multorum inſedêre animos; multi odore quodam ſuſpicionis afflati malè de illo opinantur; hominibus ad ſuſpicandum ſagaciſſimis immeritò ſuſpectus eſt; multi ſiniſtram falſamque de eo opinionem accepêre; magna in illum ſuſpicio confertur; gravi ſuſpicione perſtringitur; in gravi ſuſpicione ponitur; in ſuſpicionem ſceleris, ſed immeritò, adductus, vocatus eſt; innocens in ſuſpicionem multorum venit, cecidit, incidit. 2. *Ne ſuſpicio quidem fuit de illo,* es war nicht einmal ein Argwohn auf ihn. Nulla vel leviſſima ſuſpicione violatus erat; tam atrocis facti nulla vel ſuſpicio ad illum pertinebat; Ei ſuſpicioni nec affinis erat; nulli vel leviſſimæ ſuſpicioni in eo locus erat; nullâ vel leviſſimâ ſuſpicione aſperſus erat;

aberat longè à tam atrocis facti suspicione; longè remotus erat ab ea suspicione. 3. *Vide, ne cui suspicionem avaritiæ præbeas,* siehe zu, daß du dich nicht selbst des Geitzes halber verdächtig machest. Ne avaritiæ suspicionem moveas, excites, des, præbeas; ne suspicioni huic locum *vel* materiam des; nequa avaritiæ suspicio nascatur, exoriatur; nequa avaritiæ suspicio in te resideat, consistat; nequa avaritiæ suspicio in te convenire possit. 4. *Fuge vel suspicionem avaritiæ,* fliehe auch sogar den Verdacht des Geitzes. Avaritiæ vel suspicionem vita, à te depelle, minue, extenua; id age, ut vel suspicionem avaritiæ à te propulses, dimoveas, removeas, tollas; à suspicione te liberes, vendices, exsolvas; delenda tibi vel suspicio avaritiæ, siqua in te resider. V. *Conjectura. Usus.* Suspicionem alicui facere, injicere, importare, einen Argwohn erwecken. Suspiciones invalescunt, increbescunt; multa sunt, quæ eam suspicionem augeant, *vel* confirment; suspicio in plures manat, es kommen mehrere in Verdacht. Suspicionem de aliquo habeo; suspicio mihi de aliquo incidit, insidet, einen Argwohn haben von einem. Venire, cadere, incidere, involvi in suspicionem, in Arwohn gerathen. Suspicionem aliquam trahere, ducere, einen Argwohn schöpfen. Abhorret à suspicione tam atrocis facti ætas innocens, weit von einem solchen Argwohn seyn. V. *Suspectus.*

Suspiciosè, argwöhnisch. *Syn.* Credibiliter, criminosè.

Suspiciosus, a, um. argwöhnisch, verdächtig. *Syn.* Suspicionem præbens, & suspiciens. *Usus.* Durus & suspiciosus in suos. Te conscientia scelerum timidum facit ac suspiciosum. Quod adhuc est suspiciosum, res ipsa perspicuum faciet.

Suspicor, aris, atus sum, ari. argwohnen, in Verdacht haben. *Syn.* Suspicionem habeo, ex re aliqua suspicionem duco, traho; suspicione attingo, assequor. *Adv.* Difficillimè, injuriosè, levissimè, nihil dum, obscurius, planè, sceleste, temerè, valdè. *Usus.* 1. De ejus scelere nihil suspicari poteramus. 2. *Cogito, reputo,* gedenken. In DEO nec figuram, nec sensum suspicari licet. V. *Suspicio.*

Suspirium, ii, n. Seufzer. *Syn.* Gemitus, doloris indicium. *Usus.* Quem nemo sine suspirio aspicere possit.

Suspiro, as, avi, atum, are. seufzen. *Adv.* Familiariter, occultè. *Usus.* Nemo est, quicum liberè jocari, aut familiariter suspirare possim. V. *Gemo.*

Sustentatio, onis, f. Ernährung, Erhaltung. *Syn.* Dilatio. *Usus.* Num res moram, aut sustentationem habeat, vide.

Sustento, as, avi, atum, are. erhalten, ernähren, erdulden. *Syn.* Sustineo, fulcio, nitor. *Adv.* Maximè, privatim, vix, misere. *Usus.* Patrimonio se suo amicorum liberalitate egestatem suam sustentare. Alienam tenuitatem opibus, sumptibus, officiis suis sustentare. Ea me spes & consolatio sustentat. Mœrorem meum & dolorem illud unicè sustentat. Litteris sustentor & recreor. V. *Alo.*

Sustineo, es, ui, stentum, ere. im Stande erhalten, leiden, dulden, erhalten, aufenthalten. *Syn.* Sustento, tueor, corruere non sino, fulcio, labentem excipio; contineo. *Adv.* Maximè, privatim, vix, miserè, arroganter, diutius, ægrè, facilè, facillimè, firmè, planè non, præcipuè. *Usus.* 1. Rempublicam consiliis, humeris, cervicibus suis; causam alicujus sua autoritate sustinere. Magnam invidiæ molem, vim hostium, multum malorum sustinere. Se à lapsu, currum, equos incitatos, gradum, sustinére, *detinere* vel *reprimere.* 2. *Occulto, tego,* verheelen, verdecken. Fronte ac vultû simulatio facillimè sustinetur. V. *Patior, Fero.*

Sustollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, in die Höhe heben. *Usus.* Aliquem in equum sustollere.

Susurratio, onis, f. Gemurmel, Geräusch. *Syn.* Susurrus. *Usus.* De Cæsare crebri & non belli rumores, sed susurrationes veniunt.

Susurro, as, avi, atum, are. leis reden, murmeln, brummeln. *Syn.* Furtim, & submissâ voce loquor. *Usus.* Audio jam susurrari.

Susurrus, i, m. Gemurmel, Gethöne, Geräusch. *Usus.* Susurrus aquæ. Susurrô & laude infimorum hominum delectari.

Sutor, oris, m. Schuhmacher, Schuster. *Usus.* Sutor ne ultra crepidam. *Prov.*

Sutorius, a, um. einem Schuhmacher gehörig. *Usus.* Sutorium atramentum.

Suus, a, um. sein. *Usus.* Semper in disputando suus est. De suo addere, solvere, aliquid afferre.

Syllaba, æ, f. eine Sylbe. *Epi.* Brevis, longa, brevior, longior. *Usus.* 1. Leguleus auceps syllabarum.

Syllabatim, von Sylben zu Sylben. *Usus.* Dictare alicui syllabatim.

Sylva, æ, f. ein Wald, Forst, Gehölze. R. à ὕλη, Dor. ὕλα. *Syn.* Nemus, saltus.

Epi.

Epi. Densa & aspera, infinita, magna, media, nobilis, publica, vindicata. *Usus.* 1. Multos nemora & sylvæ commovent. 2. *Ubertas, copia, materia,* Ueberfluß, Menge. Sylvam rerum & sententiarum comparare.

Sylvesco, is, ere. verwilden, zum Wald werden. *Syn.* In sylvam cresco. *Usus.* Vitis putanda est, ne sylvescat.

Sylvester, ris, re. waldigt, wild, bäurisch. *Usus.* Loca sylvestria, montuosa. Vita inculta & sylvestris.

Sympathia, æ, f. Uebereinkunft der Natur und Neigungen. *Syn.* Convenientia & conjunctio naturæ; cognitio naturæ, & quasi concentus atque consensus. Continuatio conjunctióque naturæ. *Usus.* Video sympathiam.

Symphonia, æ, f. Harmonie, liebliche Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus, cithara. *Usus.* In conviviis symphoniâ canere.

Symphoniacus, i, m. der dazu stimmet, Musicant. *Syn.* Cytharœdus, fidicen.

Syngrapha, æ, f. Handschrift, Versicherung, Quittung, Verschreibung, Bescheinigung. *Syn.* Chirographum, cautio. *Epi.* Firmata sigillis, inanis. *Usus.* Habeo à te syngrapham, quam fecisti, scripsisti. Tanquam ex syngrapha agere cum populo. Ex syngrapha credere, jus dicere. Cum inanibus syngraphis redire.

T.

Tabella, æ, f. Täfelein. *Syn.* Litteræ, codicilli. *Epi.* Grata, vindex. *Usus.* 1. Tabella cerata. Tabella judicialis. Tabellis obsignatis agere cum aliquo. 2. *Voti tabulæ,* Gelübd-Tafel. Quot in eo fano tabellæ pictæ eorum, qui votis vim tempestatum effugerint.

Tabellarius, ii, m. Brief-Träger. *Syn.* Nuntius, qui litteras fert. *Epi.* Fidelis, ignotus, locuples, præposterus. *Phras.* *Quoties tabellarium nactus ero, scribam ad te,* so oft ich einen Brief-Träger werde haben können, werde ich dir schreiben. Quoties mihi certorum hominum copia erit, litteras à me accipies; quoties erit, cui litteras rectè dem, non committam, ut desideres meas. Nullum ad te, cui fidere audeam, tabellarium proficisci patiar, quin aliquid litterarum ad te dem. Quoties mihi sese tabellarius offeret, sine litteris non abibit; nemo deinceps hinc discedet, quin litteras ad te perferat. *Usus.* Tabellarios instituere, mittere, remittere, expectare, subministrare, præbére. Tabellarios deprehendere, retinere, scrutari, excutere. V. *Nuncius.*

Taberna, æ, f. Zechhaus, Wirthshaus, Kram-Laden. *Syn.* Caupona. *Epi.* Instructa, ornata, libraria. *Usus.* In eandem tabernam divertimus. Tabernas, operis & quæstus quotidiani locum occlusêre. Taberna libraria, Buchladen.

Tabernaculum, i, n. Zelt, Hütte. *Syn.* Castrense tectum. *Epi.* Militare. *Usus.* Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. In Philosophia, quasi tabernaculum viæ suæ collocare. Tabernacula statuere. Tabernacula defendere. *Tabernaculum Sacrum,* Tabernacul in der Kirche. Ædicula sacra *vel* sanctuarium asservando Sanctissimo Christi Corpori *rectius dicetur.*

Tabernarius, ii, m. Krämer, Wirth. *Syn.* Caupo.

Tabes, is, f. Schwindsucht, Dörrsucht. *R.* à δάπτω, *consumo.* *Syn.* Macies. *Usus.* Tabes, cruciatus, afflictio.

Tabesco, is, bui, ere. ausdörren, vom Leib oder Fleisch fallen. *Syn.* Liquesio. *Usus.* 1. Durescit frigoribus humor, calore tabescit. 2. *Contabesco, langueo, extabesco,* verschmachten, vergehen. Desideriô, otio, dolore tabescere.

Tabificus, a, um. verzehrend, abmerglend. *Syn.* Quod tabem inducit.

Tabula, æ, f. eine Tafel, Bret. *Syn.* Asser. *Epi.* Ænea, nova, præclara, religiosa. *Usus.* 1. Tabulam de naufragio arripere. 2. *Pictura,* Gemähld. Tabulas benè pictas in bono lumine collocare. 8. *Liber rationum, scriptura publica, monumentum litterarum,* Rechnungs-Buch, schriftliche Urkunden. Facere, conficere tabulas. In tabulas referre. Tabulas accepti proferre. Digerere, obsignare tabulas. *Geographica descriptio,* Land-Charte. Tabulæ Dicæarchi.

Tabularium, ii, n. Archiv. *Syn.* Locus, in quo tabulæ publicæ civitatis servantur.

Tabu-

Tabulatio, onis, f. Vertäfelung. *Syn.* Tabularium constructio. *Usus.* Centones injecerunt, ne tela tabulationem perfringerent.

Tabulatum, i, n. Boden, Bühne. *Usus.* Turrim quatuor tabulatorum constituit Cæsar.

Tabum, i, n. blutige Eyter. *Syn.* Sanies.

Taceo, es, ui, ere. schweigen, stillschweigen. *Syn.* Sileo, reticeo, conticeo, tacitum relinquo, silentio prætereo, supprimo. *Adverb.* Arroganter, in perpetuum, insulse, nimium, diu, pie, perpetuo, plane, recte, sapienter. *Phras.* 1. *Ecquid taces?* warum schweigest du? Quid te elinguem reddidit? Ecquid lingua obmutuit? quid sibi vult hæc taciturnitas tua? quid hæres, quid dissimulas, quid tergiversaris? cur silentio uteris tam diuturno? cur animi sensus nemini impertiris? quid diutinum adeo silentium tenes? cur consilia tua silentio premis? quid tegis, occultas consilia tua? cur vocem nullam mittis? cur lingua consistit? quæ res vocem tibi clausit, interdixit? quid ita ad silentium obstinatus es? quid sibi vult pertinax, quod tenes silentium? 2. *Tacebo de ea re*, ich werde von dieser Sache schweigen. Verbum hac de re non faciam; sermonem hac de re nullum habebo; abstinebo me ab hujus rei sermone; silebo, præteribo; tacitus prætermittam; tacitum relinquam; silentio involvam, præteribo, percurram, prætermittam, prætervehar. Omittam ista; oratione mea non attingam; in oratione non ponentur. V. *Sileo, Silentium.* 3. *Tacete*, haltet das Maul. Linguam comprimite, compescite, vocem nullam mittite; verbum ne facite; quiescite; loquacitatem continete; mutos vos volo & elingues; vox nulla vobis excidat. *Usus.* Diu de his rebus tacuerat.

Tacitè, in geheim, stillschweigend. *Syn.* Silentiò, in sinu; suspensò gradu. *Usus.* Cùm libere loqui non audeant, tacitè rogant.

Taciturnitas, tis, f. Verschwiegenheit. *Syn.* Silentium. *Epi.* Annua, perpetua. *Usus.* Taciturnitas imitatur confessionem. V. *Silentium.*

Taciturnus, a, um. verschwiegen, still, der gern schweigt. *Syn.* Tacitus. V. *Taceo.*

Tacitus, a, um. stillschweigend, verschwiegen. *Syn.* Silens, obscurus, abditus, interior, prætermissus, compressus, non expressus. *Usus.* Nihil me mutum delectat, nihil tacitum. Tacitô quôdam sensû sine arte aures judicant. Tacitum aliquid relinquere, præterire. V. *Prætereo, taceo.*

Tactio, onis, f. Berührung, das Greifen. *Syn.* Tactus. *Usus.* Voluptas oculorum, tactionum, saporum.

Tactus, us, m. das Fühlen, Greifen, Griff. *Epi.* interior, intimus. *Usus.* Tactus fusus est per totum corpus, omnéque ictus, nimiósque frigoris appulsus sentit. Ad tactum chordæ respondent. Quæ sub tactum *vel* aspectum cadunt. *Tactus in Musica, vulg.* Tact. Mensura, modus, numerus Musicæ. Moderari musicam, *tactum dare, vulg.* den Tact geben. Servare numerum in cantu, den Tact geben.

Tæda, æ, f. Fackel, Wind-Licht. R. *ex* δᾴς, δᾳδὸς. *Syn.* Fax. *Usus.* Agitari, & terreri argentibus furiarum tædis.

Tædet, es verdreußt, es grauet, und eckelt. *Syn.* Fastidio, fastidio est, tædium me capit. *Phras.* *Tædet me, ista toties audire*, es verdreußt mich, dieses so oft zu hören. Fastidii delicatioris sum, quam ut ista toties audire sustineam; fastidio quôdam & satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio; rerum notissimarum mirum quam pertæsum est; odiò rerum tritissimarum teneor, capior; propius fastidium, quam desiderium fabulæ sunt istæ; tædium mihi jam afferunt res toties repetitæ; tædium me capit rerum toties auditarum. *Usus.* Prorsus vitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. V. *Piget, tædium.*

Tædium, ii, n. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn.* Molestia, fastidium, satietas. *Phras.* *Cavendum, ne tædium capiat audientes*, man muß sehen, daß die Zuhörer nicht überdrüßig werden. Occurrendum satietati aurium, fugienda aurium satietas; audiendi tædium varietate levandum est. Cavendum, ne audiendi satietate expleantur audientes; ne oscitantem jam auditorem, loquentem cum altero, nonnunquam etiam circulantem, *caput circumferentem*, fastidiò & satietate prorsus abalienemus. *Usus.* Ejus sermo inconditus, plurimum mihi tædium attulit. Magnum inde tædium cepi. Lectionis tædium varietate levare.

Talaris, e. bis auf die Fersen reichend. *Syn.* Ad talos usque demissus. *Usus.* Tunica talaris.

Talarius, a, um. zum Würfeln gehörig. *Usus.* Ludus talarius, Würfelspiel.

Talentum, i, n. Talent, Art eines Gewichts. *Syn.* Argenti summa, quæ pretium efficit sexcentorum ferè coronatorum, *si de* Talento Attico *sermo sit.* *Talentum pro* naturæ aut ingenii dotibus, Gemüths-Gaben. *vulg. est.*

Ta-

Talio, onis, f. Wiedervergeltung. *Usus.* Pœna talionis.

Talis, e. solcher, solcherley. *Syn.* Hujusmodi, ejusmodi, ejusdem modi, ejusdem generis, id genus, hujus exempli. *Usus.* Quales sumus, tales esse videamur.

Talpa, æ, f. Scheer-Maus, Maulwurf. *Usus.* Talpa cæcior.

Talus, i, m. die Ferse, Würfel. *R.* ταλάω. *Syn.* Postremum crucis, in quo os prope calcem eminet, *inde* os quatuor laterum, quo luditur. *Epi.* Rectus *Usus.* Purpura usque ad talos demissa. Talum jacere, talis ludere, mit Würfeln spielen. Talus tibi recte cecidit.

Tam, so, sowohl. *Syn.* Æque, adeo. *Usus.* Quid opus, tam valde affirmare? Ego hæc tam esse, quam audio, non puto. Tam tibi credo sicut alteri nemini. Res tam maxime necessaria.

Tamen, doch, jedoch. *Syn.* Attamen, verumtamen, nihilominus, certe. *Usus.* Tamen nihilo minus putabam.

Tametsi, wiewohl, obschon, wenn gleich. *Syn.* Etsi, quanquam, licet.

Tandem, endlich, letztlich. *Syn.* Demum, aliqnando, ad extremum, denique, ad ultimum. *Usus.* Tandem legi tuas litteras.

Tandiu, *vel* Tamdiu, so lange. *Syn.* Usque eò, tanto tempore, tantisper. *Usus.* Feram tandiu, quam ferre potero. Tamdiu requiesco, quamdiu ad te scribo.

Tango, is, tetigi, tactum, ere. berühren, anrühren, antasten, angreiffen. *Syn.* Contingo, attingo. *Adv.* Leviter, modice. *Usus.* 1. In via, quæ villam tangit. Simul ac tetigit provinciam. Genu terram tangere. 2. *Indico, leviter tracto, leviter perturbo,* anzeigen: in etwas bekümmern, Sorge machen. Leviter unumquodque tangam. Cura me illa, religio, earum rerum memoria tetigit. Minæ tuæ me parum tangunt. 3. *Lædo, violo,* anzapfen, hernehmen, mit Worten angreiffen. Aliquem in convivio tangere. 4. *Contrecto,* berühren. Ulcus tangere. Rem acu tangere, rem ipsam putare, die Sache auf ein Härlein treffen, errathen.

Tanquam, gleich als, eben als. *Syn.* Quasi, quodammodo ac, juxta ac, ut. *Usus.* Istum tanquam si consul esset, salutavi. Tanquam domi meæ. Tanquam si res mea agatur, V. *Sicut.*

Tantisper, so lange, eine kleine Zeit lang. *Usus.* Morare tantisper, dum defervescat hominis bilis.

Tanto, so viel, so sehr. *Usus.* Non tanto ante fugisset.

Tantopere, so sehr, so heftig. *Usus.* Non hæc tantopere desiderarem.

Tantulum, gar wenig, nur ein wenig. *Syn.* Nec digitum, nec digitum latum, *vel* transversum; nec transversum unguem. *Usus.* Siquis tantulum de via deflecteret.

Tantulus, a, um. so klein, so wenig. *Syn.* Tantillus. *Usus.* Vix huic tantulæ epistolæ tempus habui. Ex grano tantillo tanta arbor.

Tantum, allein, nur. *Syn.* Tantummodo, solum. *Usus.* 1. Non tantum parum commode, sed & turpiter. Tantum, quod hominem non nominat. 2. *Tam, ita, adeo,* so viel. Id tantum abest ab officio, ut nihil sit officio magis contrarium. Tantum, quantum sat est.

Tantummodo, allein, blosserdings, nur. *Syn.* Modo, duntaxat.

Tantundem, eben so viel. *Usus.* Tantundem populo dandum est, quantum.

Tantus, a, um. so groß. *Syn.* Tam multus, tam magnus. *Usus.* Tantum studium posui. Tanta res, tamque immensa. Alterum tantum, noch einmal so viel.

Tarde, langsam, saumselig, gemach. *Syn.* Sero. *Usus.* Litteræ ob longinquitatem tardissime ad nos perferuntur.

Tarditas, atis, f. Langsamkeit, Saumseligkeit. *Syn.* Cunctatio, mora, stupor.)(*Celeritas.* *Epi.* Abjecta, considerata, contraria, odiosa; mollior. *Usus.* Cursu corrigere tarditatem. Ista legatio moram & tarditatem bello afferet. Considerata tarditate uteris. Plerisque in rebus tarditas & procrastinatio odiosa est. Tarditas ingenii, debilitas, stupor.

Tardo, as, avi, atum, are. aufschieben, zaudern, langsam oder saumselig seyn: langsam machen, aufhalten. *Syn.* Moram interpono, moror, moram & tarditatem affero; cunctor, indormio, differo, moram traho. *Usus.* 1. Venti profectionem meam tardant. Ejus animum negligentia tardabat. Animos accusatorum tardare. 2. *Moram traho, commoror,* sich verweilen, langsam seyn. Tardare, & commorari se melius est. V. *Moror, mora.*

Tardus, a, um. langsam, saumselig. *Syn.* Serus, cunctator.)(*Citus, celer, expeditus, velox, incitatus.* *Usus.* 1. Homo tardus & parum efficax. Consideratus & lentus potius, quam tardus. 2. *Hebes, remissus, obtusus, parum efficax,* dumm. Quis tam indocilis, tam tardi ingenii? V. *Segnis.*

Tau-

Taurus, i, m. ein Stier. *R. à ταῦρος.* *Epi.* Corniger, nobilis, optimus, truculentus. *Usus.* Taurus Phalaridis.

Techna, æ, f. List, Ranck, Fund, Betrug. *Syn.* Ars, dolus, fraus artificiosa.

Tectè, verdächtig, heimlich, verdeckt. *Syn.* Obscure.

Tectorium, ii, n. Tünchwerk, Weissung, Bergypsung. *Syn.* Calx, *seu* crusta inducta parieti. *Epi.* Bellum, concinnum, novum, tantum, vetus. *Usus.* Columna, ex qua tectorium vetus deletum sit.

Tectorius, a, um. zum Tünchen, Weissen, Bergypsen dienlich. *Usus.* Exornare sepulcrum opere tectorio.

Tectum, i, n. Dach, Dachwerk, Haus. *Syn.* Pars summa domus, qua tegitur.)(*Solum.* *Epi.* Absolutum, sartum integrumque, tecta cælata, firma, inaurata, magnifica, marmora, ebore fulgentia, misera, sylvestria. *Phras. Domum tecto spoliare,* das Dach wegreissen. Domum detegere; nudare tectum, detrahere culmen domui; tectum diruere, demoliri. *Usus.* Porticus ad tectum prope pervenerat. Tectum multorum fastigiorum. Multis locis ne tectum quidem accipio, sed in tabernaculo manendum est. Vos in vestra tecta discedite.

Tectus, a, um. bedeckt, verdeckt. *Syn.* Obscurus, occultus: defensus.)(*Apertus.* *Phras.* 1. *Nullum delictum tectum esse diu potest,* kein Laster kan lange verdeckt bleiben. Nullum facinus celari, velari, supprimi, silientio involvi, latere diu potest. Nullum facinus esse potest, quin emanet, pateat, in lucem prodeat; divulgetur aliquando. V. *Occultus, clam.* *Usus.* 1. Bestiæ terrâ tectæ. Tectis verbis ad te scribo. 2. *Taciturnus,* verschwiegen. Quis illo consideratior, tectior, prudentior? 3. *Defensus,* beschützt. Majores nostri leges & jura clarissimorum hominum autoritate tecta esse voluerunt.

Tegmen, inis, n. Decke. *Syn* Tegumentum. *Epi.* Durum, latum.

Tego, is, xi, ctum, ere. bedecken, verdecken. *R. à* στέγω. *Syn.* Obduco, obnubo, obtendo, contego, velo, operio, occulto, vestio, convestio.)(*Aperio.* *Adv.* Nimium, diu, perspicue, undique. *Phras.* 1. *Tegit ille scelera sua,* er verdeckt seine Laster. Libidines suas tenebricosa fronte, & supercilio contegit, circumvestit sedulo, in operto habet; frontis integumento ad occultanda vitia sua utitur; insignem nequitiam frontis ac dissimulationis integumento velat; multis simulationum involucris, & quasi velis quibusdam sua scelera obtendit, bemänteln, beschönen, ein Färblein anstreichen. 2. *Non decet nos ista tegere,* es geziemet sich nicht, daß man diese Sachen vertusche. Non decet nos ista tenebris involvere; velle, ut in tenebris jaceant; ut in tenebris condantur; ut in obscuro sint. V. *Abscondo, celo, occulto.* *Usus.* 1. Suam prudentiam stultitiæ nomine tegere: suam sententiam tegere. 2. *Excuso, defendo,* beschirmen, handhaben, vertheidigen. Meam salutem suo præsidio & benevolentia texit.

Tegula, æ, f. Ziegel, Dach-Ziegel. *Usus.* Cæmentis ac tegulis famen suam expleturos se credebant.

Tegumentum, i, n. Decke. *Usus.* Quærere flagitiorum tegumenta, Schand-Decken. Corporis tegumentum.

Tela, æ, f. das Gewebe. *Usus.* 1. Telam texere, retexere. 2. *Transl.* Telam exordiri, rem aliquam incipere & aggredi, eine Sache anfangen.

Tellus, uris, f. Erde, Erdreich. *Epi.* Infima, media. *Usus.* Tellus neque movetur, & infima est.

Telum, i, n. Pfeil, Geschoß. *R. à* τῆλε, *Longinque, quia longe mittitur.* *Syn.* Jaculum, hasta, gladius, hostile ferrum. *Usus.* Telum in aliquem intendere, emittere, immittere, conjicere. Eo graviores habent emissiones tela, quo sunt contenta atque adducta magis. Erit id telum acerrimum ad omnes fortunæ impetus.

Temerarius, a, um. freventlich, verwegen, unbesonnen. *Syn.* Inconsideratus, præceps, nullius consilii. *Usus.* Ea sunt turbulenta, temeraria & periculosa consilia. Cæca & temeraria cupiditas. V. *Præceps, temere.*

Temerè, verwegen, freventlich, unbesonnen, unbedachtsamlich. *Syn.* Inconsulto, inconsideratè, imprudenter, sine judicio & modo, temeritate quadam; nulla ratione, casu; fortuito, fortuitu. *Phras.* 1. *Nihil temere agit,* er gehet nicht blind darein. A reprehensione temeritatis longe abest; nunquam impetu aut temeritate, sed delectu & sapientia ducitur; non offert se ullis temeritatibus; minime præceps in consiliis, aut devius est; nihil per incogitantiam stulte, aut incaute, aut sine consilio suscipit; nunquam in præcipitia agitur consilia; nihil fortunæ permittit, omnia consilio. 2. *Temere in res irruit,* er gehet blind darein. Sine recti pravique discrimine res quas-

quasvis aggreditur; aurâ, non consiliô fertur; impetu magis, quam consilio incurrit; cæcus & præceps fertur in res; cæca cupiditate rapitur ad aliquid; cæcus atque amens furore; cæcus amentia, crudelitate ac scelere fertur in rem; temeritatis inconsideratissimæ, dementissimæ plenus est; temeraria utitur ratione; amentissimus, atque omnibus consiliis præceps ac devius est, sine judicio, ratione; nullo adhibito consilio; per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. 3. *Temere credit*, er glaubet gar zu leicht. Auditionem levem pro re compertâ habet; rem credit, de qua nihil præter auditum habet; verba sibi dari facile patitur; credulum se præbet iis, etiam, quibus fidem & autoritatem justa suspicio derogat. V. *Credo*. *Usus*. Audacter hoc dico, non temere affirmo.

Temeritas, atis, f. Frevel, Verwegenheit, Unbesonnenheit. *Syn*. Inconsiderantia.)(*Sapientia, judicium*. *Epi*. Admirabilis, furiosa inconsideratissima ac dementissima, insignis, materna, summa, tribunitia, turbulenta, turpis, vitiosa. *Usus*. Genus inconsiderantissimæ temeritatis, Errant, qui temeritate & casu, non consilio agi, regi, administrari credunt omnia. V. *Imprudentia, temere*.

Temetum, i, n. starker Wein. *R*. à τὸ μέθυ, *Vinum*: quod mentem tentet. *Syn*. Vinum. *Usus*. Careant temeto mulieres.

Temo, onis, m. die Deichsel am Wagen.

Temperamentum, i, m. Maaß, Mäßigung, Mittel. *Syn*. Temperatio, ratio. *Usus*. Inventum est temperamentum, quo tenuiores ditioribus æquentur.

Temperans, tis, *g. o.* mäßig, sittlich, bescheiden. *Syn*. Continens, moderatus, qui ab omni libidine se continet.)(*Libidinosus*. *Adv*. Late, juste. *Phras*. *Homo est temperantissimus*, er ist gar mäßig. Ab omni cupiditate longe remotus; ob omni cupiditate alienus; omnis cupiditatis expers; vir est, in quo rationis in libidinem, aliosque nonrectos animi impetus firma& moderata dominatio cernitur; qui rebus in omnibus certum habet vitæ modum; qui frugi hominis & temperantis fungitur officio; qui victu cultuque corporis parabili ad implenda naturæ desideria defungitur; vir est, in quo cum modestia certa, frugalitas; qui salubri victu, cultuque moderato temperantissime agit, qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet, moderationem adhibet. V. Vir frugi, & in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii & religionis. *Usus*. An temperantem eum dices, qui in aliqua libidine se continuerit, in aliqua se effuderit? V. *Modestus*, *Moderatus*.

Temperanter, mäßiglich, züchtiglich. *Usus*. Si temperantius egisset.

Temperantia, æ, f. Mäßigkeit. *Syn*. Modestia, moderatio, frugalitas, continentia. *Usus*. Temperantia moderatrix omnium commotionum, inimica libidinum, in prætermittendis voluptatibus cernitur. Temperantia, cupiditatum moderatio rationi obediens, animi motus regit. Temperantia est sedatio perturbationum animi, & rerum modus. V. *Moderatio*.

Temperatè, mäßiglich, bescheidentlich. *Usus*. Temperate agere.

Temperatio, onis, f. Mäßigung, geschickliche Einrichtung. *Syn*. Temperamentum, moderatio. *Epi*. Modica, sapiens, superior. *Usus*. Cœli, civitatis, juris temperatio. ‹C›aloris temperatione semina oriuntur & augescunt. Sol mens mundi, & temperatio.

Temperator, oris, m. Ordner, Anordner. *Usus*. Temperator ille, ac moderator hujus varietatis.

Temperatus, a, um. mäßig, gemäßiget. *Syn*. Temperans, moderatus, modicus.)(*nimis incitatus*. *Adv*. Utcunque. *Usus*. Temperati mores. Temperatis escis, & potationibus uti. Oratio temperata numeris.

Tempero, as, avi, atum, are. mäßigen, geschicklich ordnen, Ziel und Maaße geben. *Syn*. Moderor, rego, administro; temperationem facio, misceo. *Phras*. *Vix mihi tempero*, ich kan mich kaum enthalten. Vix comprimor, quin &c. vix me teneo; vix me contineo, quin; vix possum animum vincere, vix me cohibeo. *Usus*. Lycurgus rempublicam optimis institutis & legibus temperavit. Amara risu, victoriam clementia temperare. Ab injuria, a maleficio temperare. Vix sibi temperat, quin. V. *Moderor, coërceo, cohibeo*.

Tempestas, atis, f. Wetter, Witterung, Gewitter, Zeit. *Syn*. Tempus, status cœli, aëris constitutio; turbo, procella. *Epi*. Adversa, bona, calamitosa, civilis, horribilis, idonea, egregia; læta, sæva, serena, turbulenta, violenta, tetra, popularis, perfrigida. *Phras*. 1.

Tem-

Tempestas mala exorta est, es ist ein übles Wetter entstanden. Coorta est tempestas maxima cum magno fragore tonitribusque; fœda tempestas cum grandine ac tonitribus cœlo dejecta est; tanta vis tempestatis, imbris ac turbinis ferebatur, ut nulla unquam dies turbulentior fuerit; fœda tempestas nimbo denso omnia operuit, mare exasperavit fluctibus, omnia permiscuit; ingens repente commota, concitata tempestas est; erumpebant venti, sævi existebant turbines, fluctus ejiciebantur maximi; multis imbribus, & prope intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum prope intercluderet, nec reciprocare animam sineret: tum vero ingenti sono cœlum strepere, & inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre, creberrimaque grandine obruerentur omnia. Ab omni parte cœli emicabant fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita non oculos modo, sed etiam animos terrebant. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species visebatur, dum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunderetur. 2. *In mari tempestas fœda exorta est*, es ist ein grausames Ungewitter im Meer entstanden. Spissæ se cœlo nubes intendebant, & quidquid lucis intermicabat, effusa caligine extinctum est; tum inhorrescens mare paulatim levari, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere, ut scissis repente triremium vinculis ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum trahere, quidquid erat vectorum, inciperent. Interea atro nubium globo effusa grando cum ingenti fragore cœli, tonitribusque, ac fulminibus præstringentibus aciem oculorum; omne dehinc cœlum & mare in austrum cessit, qui immenso nubium tractu validus rapuit, disjecitque naves. Vehemens primum ingruebat ventus, isque cum fulgetris, & cœli fragore, tetraque ac minaci nubium vi; tum inhorrescens mare paulatim attolli, majoresque in momenta ciere fluctus, qui violentis ab omni parte exasperati flatibus quassatæ jam navis in perniciem conspirabant. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestas intumuit, sed direptus subito aër ita miscuit maria, ut artem mox à principio, & spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cœlum, micare ignes, ruere noctem videbamus; præliabantur venti, surgebant undæ, crebrisque fluctibus navem oppugnabant. Principio nigrescere ac condensari nubes, solis aspectus adimi; tenebris conduplicatis inhorrere omnia, ut cæca quadam nocte obsessi, oppressique videremur; cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, concursu conflictuque nubium fulgura & fulgetra ingeminant, atque in illa opaca caligine funestam nobis lucem præbent; glomerabant horrendam grandinem venti, imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus eversuros putares; totum cœlum in mare descendere, omniaque inter se elementa permisceri, atque confundi crederes; volvebantur aquarum montes, crescebatque magis semper ac magis tempestas, & decumanis fluctibus terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repente maris fides est; nam præter disturbatum procellis aërem, & furentium ventorum violentiam, ex obliquo mare miscentem, etiam nubes, æstivis caloribus incensæ, inter se collidebantur, creberrimoque ruptæ tonitru, fragoribus aures, tumultu pontum ac cœlum, fulgurum jactu oculos animosque confundebant: cumque procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruina fractæ tam densis imbribus descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur. *Usus*. 1. Qua tempestate Græci florebant. 2. *Turbo, procella*, Ungewitter, Sturm-Wetter. Imbres, nimbi, turbines, ceteræque tempestates. Tempestate jactari, abripi, everti. *Transl. Ærumna, calamitas, tempus miserum*, schlimme und elende Zeiten. Tempestas in me coorta, commota, concitata est. Impendentem reipublicæ tempestatem dudum prospexi. Hac populi tempestate jactamur. Turbulentissimæ huic tempestati cedendum. Tempestate reipublicæ detineri, in portum rejici. Mutata, sedataque hac reipublicæ tempestate. Tu procella patriæ; turbo ac tempestas pacis. 4. *Aëris ac temporis constitutio, cœli status*, Witterung. Tempestatem idoneam nancisci, habere. Tempestate bona conscendere, solvere, navigare. V. *Serenus*.

Tempestive, zu rechter Zeit. *Syn*. Opportune, in tempore, mature, in loco, commodum, opportuno tempore, optima opportunitate.

Tempestivitas, atis, f. rechte, bequeme, gelegene Zeit. *Syn*. Opportunitas. *Us*. Sua cuique parti ætatis tempestivitas est data.

Tempestivus, a, um. zeitig, bequem und gelegen. *Syn.* Opportunus. *Usus.* Mari ad navigandum nondum tempestivo solvit. Tempestivi fructus. Convivia tempestiva. V. *Opportunus.*

Templum, i, n. Kirche, GOttes-Haus, Tempel. *Syn.* Ædes sacra, locus sacer, domicilium divinum: fanum, delubrum; sacrarium. *Epi.* Amplissimum, antiquum, sanctum & religiosum, auguratum, augustissimum, clarissimum, egregium, pulcherrimum & magnificentissimum. Opere nobilissimum, religione sanctissimum. *Phras.* 1. *Templum ibi est valde celebre*, es ist alldort ein sehr berühmtes GOttes-Haus. Ædes DEO sacra ibi est, magnis populorum concursibus celebrata. Sedes ibi Deo consecrata est advenarum frequentia insignis; inclytum ibi divitiis & sanctitate templum est. Templum ibi visitur advenarum concursu imprimis nobile ac celebratum. Templum ibi est opere nobilissimum, religione sanctissimum. Antiquum augustissimumque ibi templum est; augustissima Numini dicata ibi domus est. 2. *Templa visitare*, die Kirchen besuchen. Religionis causa celeberrima urbis templa obire; loca sanctimonia inclyta veteri religione visere; loca sacra & cœlestibus prodigiis illustrata, nobilitata, inclyta venerari. *Usus.* Templa publice vota & dedicata. Sanctissimarum & antiquissimarum religionum templum.

Tempus, oris, n. Zeit. R. *à Temperando, quod tempus omnia temperet. Syn.* Temporis status, forma, ratio, varietas, cursus, inclinatio, perturbatio: tempestas, ævum, seculum. *Phras.* 1. *Tempore minime opportuno reverteris*, du kommest gar nicht zu rechter Zeit zurücke. Alieno tempore reverteris; in alienum tempus cadit reditus tuus; reditum tuum ratio temporis haud sane probat; si rationem temporis spectasses, redeundi consilium non suscepisses, aut susceptum abjecisses; ineptum aversum à ratione, plane stultum judicasses; revertendi maturitas nondum erat. 2. *Nemini bene est tempore tam misero*, es ist keinem wohl bey so elender Zeit. Nemo est, cui recte sit hoc miserrimo temporum statu; in tanta temporum acerbitate, tristitia, calamitate, atrocitate, iniquitate, injuria; in tam iniqua, dura, adversa temporum ratione, in tam infelici temporum conditione; in hac temporum perturbatione, in his omni calamitate, omni scelere, ac flagitio refertis temporibus; in hac omnium rerum perturbatione; in hac malorum colluvie; in hac non modo virtutum, verum etiam doctrinarum pernicie; his miserrimis temporibus; his tam miseris, infaustis, iniquis, perditis temporibus; his tam alienis ab omni virtute, à bonis artibus, ab omni vivendi ratione, ac ordine temporibus. 3, *Tempore felici amicis abundamus*, zur Zeit der Glückseeligkeit haben wir viele Freunde. Prosperis temporibus; in prospera fortuna; in secunda, læta, felici, optima fortuna; rebus ad voluntatem fluentibus; cum rebus omnibus belle est; cum omnia facillimo cursu procedunt; optimis, lætissimis temporibus amicorum turba circumsepti sumus. 4. *Tempus breve admodum indulges*, die Zeit, so du mir zugiebst, ist gar zu kurz. Tempus per exiguum præfinis, exiguam temporis usuram concedis; in horæ unius circulum me cogis; spatium agendæ rei das perexiguum; angustis terminis concludis. 5. *Tempus non habeo ad scribendum*, ich habe nicht Zeit, zu schreiben. Tempore excludor ad scribendum; multæ, quæ me circumstant, occupationes spatium non dant, relinquunt scribendi; temporis angustiis, temporibus excludor à scribendo; otium, spatium non est scribendi; temporis nihil est, quod à reliquis negotiis possit subtrahi ad scribendum; quod eripi tot occupationibus possit; scribere per quotidianas consertasque occupationes non licet; temporis nihil vacat, nihil reliquum est ad scribendum; quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. 6. *Tempori servire, sapientis est*, es stehet einem weisen Manne nicht übel an, wann er sich weiß, in die Zeit zu schicken. Consulere temporibus, necessitati parere; rationem temporis habere; res ad tempus accommodare; servire, inservire, cedere, assentiri tempori; parere tempori; scenæ servire, nec sapiens interdum refugit. 7. *Tempus omne in litteris consumo*, ich bringe die ganze Zeit mit Studiren zu. In bonis litteris tempus omne pono, traduco, tero, contero; tempus omne bonis litteris, do, transscribo; otium quod nactus sum, in bonis litteris tero; diem legendo scribendoque condo; vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. 8. *Cum tempore, vulg.* mit der Zeit. Tempore suo; dato tempore; annis venientibus; procedente tempore; olim. 9. *Nondum tempus est*, es ist noch nicht Zeit. Immatura res agitur; nondum habet maturitatem res suam. 10 *Ubi tempus erit, faciam*, ich werde es thun, wenn es Zeit seyn wird.

wird. Ubi res & ratio postulabit; ubi locus agendæ rei datus fuerit; ubi tempus agendæ rei stabit, faciam, quæ cupit; quæ cupis, in loco, suo tempore perficiam. *Usus.* Tempus alicui ad colloquium dare, constituere, designare, bestellen. Appropinquat, venit, accedit tempus rem exequendi; tempus est; ut rem exequamur, es ist Zeit, die Zeit kommt herzu. In quæ reipublicæ tempora incidimus, incurrimus, gerathen. Adeundi aliquem tempus scite capere, arripere, observare, ausßuchen. Ad litteras scribendas vix mihi tempus sumo, habeo, nanciscor, sich Zeit nehmen, Zeit haben. Tempus in aliqua re pono, tero, contero, zubringen. Frustra tempus perdere, verliehren. Nugis tempus eximere, verschwenden. Tempus omittere, dimittere, prætermittere, vorbey gehen lassen. Abiit, præteriit tempus illud, verschwinden. Nec revocari, nec recuperari amissum tempus potest, wiederruffen, zurück bringen. Temporis causa facere aliquid, etwas thun, um sich in die Zeit zu schicken. Tempore, in tempore, ad tempus venire, zu rechter Zeit. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare cœperunt omnia, von derselben Zeit an. Inter omne tempus, die ganze Zeit über. Interjecto haud longo tempore, nicht lange darnach. Multum temporis intercesserat, es ist inzwischen viel Zeit vorbey gegangen.

Temulentus, a, um. trunken, voll, dähmisch. *R. Temetum. Syn.* Ebrius, ebriosus. V. *Ebrius, Vinolentus.*

Tenacitas, atis, f. Filzigkeit, Kargheit, Zähigkeit. *Usus.* Aves quædam unguium tenacitate cibum capiunt. V. *Avaritia.*

Tenax, acis, *g. o.* karg, zäh. *R. à tenendo. Syn.* Parcus, retinens. *Phras. Propositi tenax est*, er hält fest auf seinem Vorhaben. A suscepta sententia dimoveri, averti non potest; à sententia nec transversum unguem deflectit; in suscepto consilio perstat; consilium non mutat, sua in sententia constat. *Usus.* Parcus & tenax. V. *Parcus.*

Tendiculæ, arum, f. Fallstrick, Vogel-Netz. *Syn.* Laquei, retia. *Usus.* Aucupia verborum & litterarum tendiculæ.

Tendo, is, tetendi, tensum, ere. spannen, strecken, trachten. *R.* τείνω. *Syn.* Aliquid cogito, ad aliquid aspiro. *Usus.* 1. Ad consulatum tendere. Hæc jam habebamus, ad illa nunc acri tendamus animo. 2. *Extendo, porrigo*, ausstrecken. Græcia tendit dextram Italiæ. 3. *Molior*, nachstellen. Insidias alicui tendere. Adversus aliquem pertinaciter tendere. 4. *Fundo, diffundo*, ausbreiten. Animum autem per totum corpus tetendit. 5. *Eo, contendo, peto*, eilen, reisen. Romam, aliquo suum cursum tetendit. Sententiæ in diversum tendebant. 6. *Tentoria figo*, Lager schlagen. Tendere *simpl.*

Tenebræ, arum, f. Finsterniß, Dunkelheit. *Syn.* Obscuritas, caligo, nox.)(*Lux. Epi.* Æternæ, crassæ, diurnæ, intimæ, magnæ, opacæ, tetræ, & quasi perpetuæ. *Phras. Tenebræ media die factæ sunt*, es war um Mittagszeit eine grosse Finsterniß. Umbra nocti similis premebat terram nox cœlo obducta lucem condidit, suppressit, lux ipsa solis crassis occultata & circumfusa tenebris latebat; quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est; spissæ repente tenebræ lucem supprimebant. *Usus.* Tanquam si reipublicæ offusa sempiterna nox esset, ita in tenebris jacebant, miscebanturque omnia. Ex caligine & tenebris in lucem respicere cœpit respublica. Obscuram familiam è tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras rei, In tenebras deprimi. In tenebris jacere. Philosophia ab animo calginem & tenebras dispellit. Luce non tenebris rediit, er ist bey Tag, nicht bey der Nacht zurück kommen.

Tenebricosus, a, um. finster, dunkel, düster. *Syn.* Obscurus. *Usus.* Sensus tenebricosus. Libidines tenebricosæ. Tempus reipublicæ tenebricosissimum. V. *Obscurus.*

Teneo, es, ui, ere. halten, ergreiffen. *Syn.* Retineo, *Adv.* Acutissime, ægre, copiosissime, diligenter, diu, facile, firmius, maxime, mordicus, necessario, omnino, bene, plane, postremo, præclare, probe, summe, jam ante, aliquando, coram manifesto, undique. *Usus.* 1, Cursum suum tenere; dignitatem, morem, gravitatem, statum & instituta sua tenere. Locum urbis principem, gubernacula imperii, summam reipublicæ, provinciam tenere. Gratiam alicujus, rei alicujus menoriam tenere. 2. *Adstringo, obligo*, verbinden. Voto, promisso, religione, lege, jurejurando teneri. 3. *Obtineo*, besitzen, behaupten. Qui mare tenet, rerum potitur. Civitatem servitute oppressam tenere. Dominatu unius omnia tenetur. Causam tenuit, *obtinuit*. 4. *Agnosco, assequor, intelligo*, wissen, verstehen. Probe rem teneo. Teneo voluntatem tuam. Aliquid animo tenere. 5. *Habeo*, haben. Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere exercitum, fiduciam. 6. *Deprehendo, circumvenio*, ertappen, ergreiffen. Tenetur in manifesto crimine Manibus rem teneo: tenemur undique, non elabemur. 7. *Cohibeo*, einhalten. In tanto dolore lachrymas tamen tenui. Iram non tenui,

nui, quin erumperem. Vix risum tenui. 8. *Moveo, afficio, impello*, antreiben. Desiderio, spe, verecundia, studio rei alicujus, morbo, otio, ludis &c. tenetur. 9. *Conservo*, erhalten. Domum totam amicitia devinctam teneo. 10. *Moror, detineo*, aufhalten. Tempestas biduum me tenuit. Sermone hominem in multam noctem tenui. 11. *Contineo*, innen halten. Domo se, suis finibus se, aliquem in custodia tenuit. Vix teneor, quin. Vix me teneo, quin. *Tenet mecum, vulg. est*, er hält es mit mir; *Latine*: mecum stat, in meis partibus stat; stat à me; mecum facit; meis partibus studet; mecum sentit.

Tener, era, um. zart. *R.* à τέρην. *Syn.* Mollis, tractabilis.)(*Durus. Usus.* Nihil tam tenerum, tam flexibile, quod facilius sequatur, quocunque torqueas, quocunque ducas, quod magis pro arbitrio fingatur. Oratio mollis & tenera. Animo mihi videris teneriore. V. *Mollis.*

Teneritas, atis, f. Zartigkeit. *Syn.* Mollities.

Teneritudo, inis, f. Zartigkeit. *Usus.* Si siccitates sunt, & terra teneritudinem habet.

Tenor, oris, m. gleichhaltende Weise. *Syn.* Æquabilis ratio, cursus. *Usus.* Is uno tenore, ut ajunt, in dicendo fluit. *Litteras hujus tenoris scribere, vulg. est*, einen Brief dieses Innhalts schreiben; *Latine*: In hanc sententiam, rationem scribere litteras.

Tentabundus, a, um. der etlichemal versucht und probiret. *Usus.* Ventum ad angustam rupem, ut ægre expeditus miles tentabundus, manibusque virgulta retinens se demitteret.

Tentatio, onis, f. Anstoß der Krankheit. *Syn.* Commotiuncula. *Usus.* Valetudinem tuam & à vetere morbo, & à novis tentationibus confirmatam gaudeo. V. *Consentio tentationi.*

Tentator, oris, m. Versucher.

Tento, as, avi, atum, are. Versuch thun. *Syn.* Attento, periclitor, conor, periculum facio. *Phras. Omnia tentabo*, ich werde alles versuchen. Vias omnes persequar, quibus putabo ad id, quod volo, posse perveniri; nihil ferit, in quo acquiescam; odorabor omnia, quam potero, sagacissime; animum versabo in omnes partes, agitabo, omniúmque animos tentabo; sensus omnium mentésque degustabo, explorabo; nihil ad summam diligentiam mihi faciam reliqui; ad omnia nitar; omnem lapidem movebo; ad vim etiam & armatas preces animum convertam. *Usus.* Tentare leviter aliquem, quo animo ferat aliquid. Prælio belli fortunam tentare, experiri. Aliquem donis, spe, metu, armis tentare. Morbo tentari. Manu, pede aquæ frigus tentare. V. *Experior.*

Tentorium, ii, n. Zelt, Gezelt. *Syn.* Tabernaculum militum.

Tenuis, e. dünn, subtil, geringfügig. *Syn.* Exilis, minimi momenti, subtilis: parum locuples.)(*Crassus, locuples. Phras.* 1. *Homines tenues*, schlechte, gemeine Leute. Obscuro loco nati; animo & fortuna imbecilliores; ordinis tenuioris homines; infimo loco nati; humili fortuna orti, nullius nominis, aut dignitatis; terræ filii; inferius genus hominum; qui in obscuro vitam agunt; obscuri inter populares generis. V. *Vilis, humilis, abjectus. Usus.* 1. Tenue cœlum, autoritas tenuis. In tenuissimis ac minutissimis rebus sæpe labimur. Patrimonium tenue. Tenuis aqua vadum alibi aperiebat. 2. *Pauper, vilis, obscurus, humilis*, arm, schlecht, gemein. Cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ. Ordinis tenuioris homo. Tenuem victum antferre copioso. 3. *Gracilis*, dünn, mager. Corpusculo tenui.

Tenuitas, atis, f. Dünne. *Syn.* Gracilitas. *Usus.* 1. Quosdam corporum tenuitas ipsa delectat. 2. *Subtilitas*, Subtiligkeit. Tanta est animi tenuitas, ut fugat aciem. 3. *Paupertas*, Dürftigkeit. Ex meis angustiis illius sustento tenuitatem. V. *Vilitas.*

Tenuiter, schlecht, geringfügig. *Syn.* Anguste, presse Philosophorum more.)(*Copiose. Usus.* Tenuis, subtilius & acutius tractare.

Tenus, bis, nach. *Usus.* Aurium tenus. Verbo tenus.

Tepefacio, is, feci, factum, ere. warm, oder lau machen. *Syn.* Calefacio.

Tepesco, is, tepui, ere. laulicht, oder warm werden. *Phras. Tepescere cœpit in spiritu*, er hat angefangen, lau zu werden in dem Geist. Spiritus fervor in illo, quasi frigida affusa aqua, restinctus est; ardor primus virtutis extinctus est; à religione officii declinavit; ardorem refrigescere passus est. Ardor remisit, refrixit, deferbuit; oblanguit fervor ille ex diuturna meditatione conceptus, & sensim evanescere cœpit. *Usus.* Maria agitata ventis tepescunt.

Tepidus, a, um. laulicht, wärmlicht. *Usus.* Tepidus vapor. V. *Remissus.*

Tepor, oris, m. Lauigkeit, mittelmäßige Wärme. *Syn.* Moderatus calor. *Epi.* Externus, modicus. *Usus.* Tepor excitatus. Modico tepore calet.

Ter, drenmal. Ter decies, drenßigmal.

Terebra, æ, f. Bohrer. *Syn.* Instrumentum, quo ligna perforantur.

Terebro, as, avi, atum, are. bohren.

Teres, etis, *g. o.* rund, nett, fertig. *Syn.* Rotundus; acer. *Usus.* Plena & teres oratio. Atticorum teretes aures.

Tergiversatio, onis, f. Ausflucht Weigerung. *Syn.* Recusatio. *Usus.* Quid ergo erat moræ & tergiversationis?

Tergiversor, aris, atus sum, ari. Ausflucht suchen, sich weigern. *Syn.* Refugio. *Usus,* Invitum, æstuantem & tergiversantem ad dicendum, coëgi. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Non est locus ad tergiversandum. V. *Nolo, invitus, moror.*

Tergo, is, tersi, tersum, ere. wischen, säubern, reinigen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* Qui tergunt, qui ungunt, verrunt.

Tergum, i, n. der Rücken. *Syn.* Aversa pars corporis tota. *Usus.* A tergo adoriri aliquem. Terga vertere, in fugam abire. Hostem à tergo interclusum relinquere. Insequitur nos à tergo senectus, nec opinantes assequitur. A tergo se objicere.

Terminatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Finis, mensura, modus. *Usus.* Versus inventus est terminatione aurium. Terminatio rerum expetendarum.

Termino, as, avi, atum, are. endigen. *Syn.* Determino, concludo, laudo, definio; regionibus aliquibus circumscribo, definio. *Usus.* Imperium Rom. non terrâ, sed cœli regionibus terminatur. Iisdem finibus vitam & gloriam terminare. Epicurus bona voluptate terminavit. Verba melius terminantur ac cadunt in syllabas longiores. V. *Finio.*

Terminus, i, m. Markstein, Gränze. *R.* à τέρμων, *extremitas. Syn.* Finis, regio. *Epi.* Certi, modici. *Usus.* Jus suum nullis terminis ac finibus circumscribere, definire. Termini, quos Socrates pangit & constituit. Certos mihi fines, cancellos, terminos ipse constituam, extra quos non egrediar. V. *Finis.*

Terni, æ, a. dren, je dren. *Usus.* Terna, aut bina, aut singula etiam verba dicere.

Tero, is, trivi, tritum, ere. reiben, zerreiben, zerstossen. *Syn.* Contero, consumo, mollio. *Usus.* Terere tempus, ætatem nugis. Verbum vulgari sermone tritum.

Terra, æ, f. die Erde, Erdreich, Erdboden. *Syn.* Globus terræ, medius mundi locus, omnis terræ, humus, tellus, solum. *Epi.* Altrix, beata, effectrix, fœcunda, fœta, horrida, hostilis, immanis, immobilis, infirma, ingrata, lata, mater omnium, media, misera, parva, solida, globosa, tota, vestita floribus, universa, aliena, aspera continens, disjuncta, mortifera. *Usus.* 1. Terra mater omnium, vestita floribus, herbis, arboribus. Conquirere aliquem terra marique. Romam terra petere, über Land nach Rom reisen. A terra solvere; navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere. Terram aratro proscindere, discindere, subigere. . *Orbis,* Welt. Homini nihil in terris simile. 3. *Regio,* Land. In terra hostili. Ex ultimis terris profectus. Nostra sunt maria & terræ.

Terræ motus, ûs, m. Erdbeben, Erschütterung des Erdbodens. *Epi.* Horribilis, magnus, usitatus. *Phras.* *Magnus terræ motus in Sicilia,* es ist in Sicilien ein grosses Erdbeben gewesen. Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, contremuit; in Sicilia, terra per plures dies movit horrendum in modum; terra ingenti motu contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Sicilia magnis terræ motibus concussa est, adeo ut in agris tecta corruerent, multarum urbium magnæ partes prosternerentur, cursu rapido averterentur amnes, montes lapsu ingenti proruerentur, ventis per cava terræ citatis rupti montes, tumulique subsiderent. Terræ Siciliam maxime quatiebat; multa tum oppida corruere, multis locis labes facta, terræ desedere, flumina in contrarias partes fluxere; nutabat perpetuo solum, frequenter etiam subsultabat, tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendas sedibus putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin saxis terráque trementibus contremisceret. *Usus.* Animi terræ moribus, ac pestilentiæ vastitate maxime terrentur. Terræ motus factus.

Terrenus, a, um. irrdisch. *Syn.* Terrestris. *Usus.* Humor maritimus & terrenus. Terrenis & concretis corporibus sunt intersepta. Corpora nostra terreno principiorum genere sunt confecta V. *Mundanus.*

Terreo, es, ui, itum, ere. erschrecken, einen Schrecken einjagen. *Syn.* Terrorem affero, infero, injicio; metum affero, infero, facio. *Adv.* Minaciter, vehementius. *Phras.* 1. *Res ea vehementer nos terruit,* diese Sache hat uns sehr erschrecket. Animos terruit, formidine oppressit; perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer; percussit nos vox ea, inque animis, auribusque omnium adhuc versatur; magnum ea res metum incussit; multum trepidationis fecit; terrorem subita res præbuit, excivit, & repentino

tino pavore pene nos exanimavit; ea res ſubitum terrorem effudit; metu nos territavit; in timorem dedit; animos graviter percuſſit; ea res terrorem injecit; metum, trepidationem injecit animis; terroris mutui nos implev .; metum, terrorem incuſſit omnibus; pavorem offudit mentibus; pavorem injecit; terrorem nobis ingentem obtulit; formidinis nos implevit; terrore animos fregit oppreſſitque; in metum nos adduxit; metum objecit, incuſſit; metu nos affecit; animos in terrorem conjecit; timore mentes omnium noſtrûm præpedivit; religionem & formidinem incuſſit; periculi ſpecies animos hominum horrore perſtrinxit, perfudit, pavore implevit, exanimavit. 2 *Magnopere territi ſumus*, wir seynd sehr erschreckt worden. Novo quodam terrore ac metu permoti, concitati, obſtupefacti, perterriti, perculſi fuimus. Lingua obmutuit, manus obtorpuit, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. Nemo fuit tanta confidentia, quin timido ſanguis refugeret, & metu exalbeſceret. Ultimo metu perfuſi ſumus tot terroribus undique oſtentatis. Perlatus eſt ad omnes terror. Circumfuſò undique pavore ita obtorpuimus, ut nemo dicere, quod in rem eſſet, nemo audire poſſet. Præſens timor adeo animos omnium occupaverat, ut prope alienata mente, obcæcati metu & terrore nobis ipſis excideremus. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente ſic, ut vox omnis ac ſanguis deficeret. 3. *Territi hoſtes in fugam ſe dant*, die Feinde, nachdem sie dermassen erschreckt worden, geben sich in die Flucht. Hoſtes pavore perculſi; vano timore perfuſi; metu ſubacti; multiplici terrore perculſi, circumventi; tantis terroribus vexati, ancipite circumſtante metu in fugam ſe conjiciunt; terror incuſus hoſtes per tota caſtra trepidos agit. V. *Timeo. Uſus.* Non me terrent iſta. Suæ quemque conſcientiæ animi terrent.

Terreſtris, e. irrdisch. *Syn.* Terrenus. *Uſus.* Terreſtre præſidium.

Terribilis, e. erschrecklich, grausam, greulich. *Syn.* Horribilis, horrendus. *Uſus.* Vultus terribiles, & ardore animi micantes. Pompeji virtus terribilior Romanis, quam exteris gentibus. V. *Terror, terreo.*

Terriculum, i, n. Schreckbild, Scheusal. *Syn.* Quod terrorem injicit.

Terrificus, a, um. schrecklich. *Syn.* Quod terrorem incudit. V. *Terribilis.*

Territorium, ii, n. Gebieth, Bezirk einer Landschaft und Bothmäßigkeit. *Syn.* Terra, ager. *Epi.* Atriale. *Uſus.* Florentis coloniæ territorium minuitur.

Terror, oris, m. der Schrecken, entsetzliche Furcht. *Syn.* Minæ. *Epi.* Barbarus, inanis verborum, immanis, implacabilis, militaris, nocturnus, novus, ſempiternus, ſummus, tantus, tribunitius, mirus, mediocris. *Uſus.* Terrores minasque jacere, ſpargere, jactare, einem drohen. Is nuntius magnum nobis terrorem obtulit, attulit, intulit, incuſſit, injecit, magno terrori fuit, einen Schrecken einjagen. Terrorem addere, admovere, noch dazu schrecken. Siquid increpet terroris, wenn sich jähling ein Geschrey erhebt von einer Gefahr. Anceps terror circumſtabat, es sah auf allen Seiten übel aus. Terrorem illatum reddere, wiederum einen Schrecken einjagen. Firmare ex terrore hominem, metuque liberare, einem den Schrecken benehmen. V. *Terreo.*

Tertianus, a, um. dreytägig, über den dritten Tag kommend. *Uſus.* Febres tertianæ.

Tertiò, drittens, zum drittenmal. *Uſus.* Iterum ac tertiò.

Tertius, a, um. der Dritte.

Teruncius, a, um. ein kleiner Pfenning. *Syn.* Nummulus. *Uſus.* Ne teruncii quidem ſumptus mea cauſa factus eſt.

Teſſera, æ, f. Würfel, Loosung, Wahrzeichen. *Syn.* Talus. *Uſus.* Nobis ſenibus de luſionibus multis talos relinquant, & teſſeras. Quid enim eſt ſors? idem propemodum, quod micare, quod talos facere, quod teſſeras.

Teſta, æ, f. ein Topf, irrden Geschirr, Hafen. *Syn.* Concha: vas victile. *Epi.* Nativa.

Teſtamentarius, ii, m. Verfälscher des Testaments. *Syn.* Subjector Teſtamentorum.

Teſtamentarius, a, um. zum Testament gehörig. *Uſus.* Lex teſtamentaria.

Teſtamentum, i, n. Testament, letzter Wille. *Syn.* Suprema voluntas, voluntatis noſtræ juſta ſententia de eo, quod poſt mortem noſtram fieri voluerimus. *Epi.* Falſum, firmiſſimum, non improbum, non inofficioſum, non inhumanum, irritum, ruptum, ratum. *Uſus.* Teſtamentum facere, conſcribere, componere, obſignare; teſtamento aliquid alicui relinquere. Teſtamentum falſum ſupponere; teſtamentum ſubjicere. Nefas eſt, teſtamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere, & voluntates mortuorum evertere. Qui factionem teſtamenti non habuerit. V. *Hæreditas.*

Teſtatus, a, um, bezeuget, bewähret, bekräftiget. *Syn.* Exploratus, ratus, indubitatus. *Uſus.* Nihil dixi, niſi notum & teſtatum. Ut res multorum oculis

fierit testatior. Res certissimis monumentis testata.

Testificatio, onis, f. Zeugniß, Bekräftigung, Bezeugung. *Syn.* Testimonium, formula testimonii. *Epi.* Summa, sempiterna. *Usus.* 1. Manebit hujus tui facti testificatio sempiterna. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. 2. *Affirmatio privata*, Bezeugung. Cum summa testificatione suorum erga me meritorum. V. *Testimonium, testes.*

Testificor, aris, atus sum, ari. bezeugen, Zeugniß geben, bewähren. *Syn.* Testor, attestor, notum facio, testimonium dico, testibus firmo. *Usus.* Id feci testificandi amoris mei causa. Hæc in maxima hominum frequentia testificabatur.

Testimonium, ii, n. Zeugniß, Bekräftigung, Bewährung. *Syn.* Testificatio, jurejurando devincta auctoritas. *Epi.* Acerrimum, debitum divinum, exploratum, externum, falsum, firmum, gratum, grave, improbum, inimicum, majus, mutuum, præclarum, proprium, publicum, sempiternum, totum, vehemens, divinum, tacitum. *Usus.* Testimonium secundum fidem & religionem gravissime dicere. Pro testimonio dicere; testimonium innocentiæ alicui tribuere, impertiri. Sunt in eam rem multa testimonia. Refellere, refutare, elevare testimonia. Eodem is convertit aculeos testimonii sui. Causa ejus gravissimorum virorum testimoniis communita fuit.

Testis, is, m. ein Zeuge. R. ἀ θέσθαι, τίθεσθαι, *deponere.* *Syn.* Laudator, Autor, obsignator; testimonium. *Phras.* *Ejus rei multos testes habeo*, dessen habe ich viele Zeugen. Ejus rei testes citare, proferre, edere, producere potium plurimos qui se non opinari sed scire; non audivisse, sed vidisse; non interfuisse, sed egisse dicent. Rem testibus planam facere perfacile mihi est. Testem citabo totam domum; ejus rei autores testesque optimos dare possum; res ea multorum testimoniis communiri potest; in ea causa deesse non possunt, qui pro testimonio dicant; rem eam multis testibus firmare possum. *Usus.* Testes adhibere locupletes, idoneos, religiosos, integros, incorruptos, gravissimos; *aut contra* falsos, diabolares, ab religione remotos. Testis ac spectator vivus ac præsens. Testis est Italia. Clarissimæ victoriæ testes. Deos facere testes.

Testor, aris, atus sum, ari. bezeugen, bekräftigen, bewähren: zum Zeugen ruffen *Syn.* Doceo, significo, ostendo, demonstro, testificor; testes adhibeo, facio, voco, invoco. *Usus.* 1. Ejus artificium operis artificis peritiam testatur. 2. *Testem invoco, imploro: obtestor*, zum Zeugen nehmen, anruffen. Deos testor omnesque homines. 3. *Testamento decerno*, ein Testament machen. Possitne testari exul, quæritur. V. *Testis.*

Testudo, inis, f. Schild-Kröte: Gewölbe. *Syn.* Animal crusta tectum, tardumque. *Epi.* Fluviatilis. *Usus.* 1. Testudo capite brevis, cervice anguina, aspectu truci. 2. *Locus fornicatus*, gewölbter Ort.

Teter, a, um. schändlich, scheußlich, greulich, garstig. *Syn.* Fœdus, flagitiosus. *Usus.* Quo nihil tetrius, fœdius, truculentius, aspectu terribilius, immanius reperiri potest. Bellua omni diritate atque immanitate teterrima. V. *Horridus.*

Tetre, schändlich, greulich. *Syn.* Fœdissime, impure.

Texo, is, ui, xtum, ere. weben, wircken, flechten, stricken. R. ἀ τάσσω, *ordino.* *Syn.* Contexo. *Usus.* 1. Quid araneæ texerent. 2. *Necto*, zusammen stricken. Stoici ipsi sibi plagas texuere. Festive carmen aliquod texere.

Textilis, e. gewircket, gewebet, geflochten. *Syn.* Textus. *Usus.* Textile stragulum.

Textor, oris, m. ein Weber, Wirker.

Textrina, æ, f. Weber-Werkstatt. *Syn.* Textoris officina.

Textum, i, n. Gewebe, Flechtwerk. *Usus.* Clypei textum.

Thalamus, i, m. Ehe-Bette. *Syn.* Conjugis utriusque cubiculum.

Theatralis, e. zum Schauspiel gehörig. *Usus.* Theatrales consessus.

Theatrum, i, n. Schau-Platz. R. ἀ θέατρον. *Syn.* Cavea. *Epi.* Bellum, commune, frequens, refertissimum celebritate, eruditissimum judicio, magnitudine, amplissimum; vacuum. *Usus.* Theatra tota reclamant. Id frequenti theatro, incredibili plausu & clamore comprobatum est. Cæsaris virtutes majoribus theatris propositæ. Me quasi in quodam theatro orbis terrarum versari credebam. V. *Ludi.*

Theca, a, f. ein Futteral, Truhe, Kasten, Schachtel. R. θήκη. *Usus.* Theca nummaria. Thecæ vasorum.

Theologia, æ, f. Wissenschaft göttlicher Dinge. *Syn.* Divinarum rerum scientia. *Usus.* *Theologia Mystica*, so von geistlichen Dingen und Vollkommenheit handelt. Arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus hominum de Deo divinisque rebus scientia. Doctrina interior Deo magistro tradita. Divinarum rerum cognitio è cœlesti luce hausta. *Theologia Speculativa*,

Disceptatrix ac judex altissimarum de Deo, divinisque rebus quæstionum disciplina. Scientia geminata fidei rationisque luce illustrata. *Theologia Moralis*, quæ quæstiones de Christiani hominis officio complectitur; quæ arctas impeditasque conscientiæ rationes explicat *vel* expedit; quæ interioris fori causas quæstionesque tractat. *Theologica Polemica*, quæ controversas fidei ac religionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit; quæ in evertendis novarum opinionum commentis operam Christianæ rei locat; quæ religionis arcana in controversiam adducta, ratione ac autoritate firmat, ac tuetur. *Theologia Positiva*, sacrorum codicum interpres Theologia, quæ Patrum, sacrorumque autoritate Conciliorum, controversas religionis nostræ quæstiones dirimit.

Theologus, i, m. Gottesgelehrter. *Syn.* Rerum divinarum peritus; sacrarum litterarum intelligentia nobilis, interpres divinorum oraculorum; qui vita ac ratione religionis nostræ arcana explicat.

Theorema, atis, n. Lehr-Sätze. *Usus.* Percepta appello, quæ Græci theoremata.

Thesaurus, i, m. ein Schatz, gesammelter Reichthum. *Syn.* Opes, divitiæ. *Usus.* Thesaurum defodere, alicubi obruere; alicui de thesauris suis aliquid suppeditare. Thesauurus rerum omnium memoria. V. *Opes.*

Thesis, is, f. Satz, Vortrag. *Syn.* Propositum. *Epi.* Perdifficilis, politici, acuta, tenuis.

Thuribulum, i, n. Rauch-Faß. *Syn.* Acerra.

Thus, ris, n. Weyhrauch. *Usus.* Thura & odores incendere.

Tiara, æ, f. ein Haupt-Schmuck bey den Persern.

Tibia, æ, f. Schienbein, Pfeiffe, Schallmey. *Syn.* Os cruris, fistula. *Epi.* Inflata, modulata, nuptialis, tardior. *Usus.* Tibiâ, ad tibiam canere. Tibiæ modulate canentes. Tibiam inflare. Tibiarum cantu, instinctu pugnant acrius.

Tibicen, inis, m. ein Pfeiffer, Schalmeyer. *Syn.* Qui tibiis canit. *Epi.* Bellus, latinus, tardior.

Tignarius, ii, m. ein Zimmermann. *Usus.* Faber tignarius.

Tinnum, i, n. Latte, Balke. *Syn.* Trabs.

Timeo, es, ui, ere. sich fürchten, befürchten. *Syn.* Metuo, horreo, extimesco, pertimesco, reformido, vereor, in metu sum, afficior timore, metus animo objicitur, mente vix consto. *Phras.* 1. *Valde timet*, er fürchtet sich sehr stark. Magno in timore est; magnum in timorem pervenit; metu suspensus, fractus & debilitatus hæret; ictus metu gravioris mali, & horrore perfusus tuta omnia reformidat. Vix se præ formidine commovet. Metum cepit non mediocrem. Totus in metu est, & trepidatione; magnus hominem metus agitat; commovet; magnus in metum adductus est; vacuus metu non est. Timor hominem incessit, occupavit ingens. Gravi metu solicitatur. Pavor animum hominis intravit ingens; metum in se concepit; delirat miser timore, & nescio quid pavitat. 2. *Multi adeo imbecilles animo sunt, ut omnia timeant*, viele seynd so weichherzig, daß sie alles fürchten. Multos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus metu contremiscant; metu exanimentur; metu exalbescant, exhorrescant; timore commoveantur; metu perturbentur. Multos ob animi infirmitatem, imbecillitatem, quilibet casus terret, perterret, perterrefacit; metu afficit; in timorem conjecit; ad timorem impellit; multis, quod animi imbecillitate laborent, vel minus casus metum, terrorem incutit. V. *Terreo.* 3. *Timeo, ne non optime consilia mea succedant*, ich fürchte, meine Anschläge möchten nicht wohl von statten gehen. Timeo mei consilii quis sit exitus futurus. Utinam consilio meo respondeat exitus, vereor tamen, ne aliorsum cadat. Quam feliciter mihi eventurum sit ex consilio meo negotium, plane non video: equidem adversos metuo exitus. Metuo, ne id consilii ceperim, quod explicare non facile possim. Meum consilium quo sit evasurum, nescio, ac timeo. Consilium à me captum ut eum, quem volo, habeat exitum, opto magis, quam spero. Exitum consilii mei extimesco. 4. *Tam vicino periculo timeo sane vehementer*, bey so naher Gefahr fürchte ich mich sehr. Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet, spiritusque; metus percurrit meum omniumque pectora; animus, timore obstupescit; subito horrore obrigui, metuque nunc adeo exsanguis sum; formido incessit animum, & pavore marceo. V. *Timor*, *Terreo.* *Usus.* Quemadmodum explicari hæc possint, timeo. Timeo de consulatu; ab eo judiciorum genere.

Timide, furchtsamlich, zaghaftig, kleinmüthig. *Syn.* Ignave, timido animo, dubitanter, diffidenter.)(*Fidenter, animose, fortiter.* *Usus.* Timide, ac verecunde dicere. Timide, modiceque dicere.

Timiditas, atis, f. Furchtsamkeit, Zaghaftigkeit, Kleinmuth. *Syn.* Angustus & parvus animus.)(*Confidentia, fortitudo.* *Epi.* Humilis, fracta, ingenua, turpis, utilis. *Usus.* Cautio mea, timiditasque in causis. Pu-

Pudore quodam, & timiditate ingenua refugisti. Timiditati & ignaviæ militum proposita supplicia. V. *Timeo.*

Timidus, a, um. furchtsam, feig, kleinmüthig, schüchtern, zaghaftig. *Syn.* Ignavus, nullius animi, circumspectans omnia; quidquid increpuerit, pertimescens; diffidens, imbellis, vecors.)(*Animosus.* *Phras.* 1. *Pusilli animi es, & timidus,* du bist gar kleinmüthig und furchtsam. Exigui, infirmi, imbecilli animi es, nimiumque demissi. Infirmus ab animo es; animo jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viget animus tuus. Animus tibi sine animo est; abest animus ab animo tuo. Facile concidis, commoveris animo; roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Umbras etiam times trementibus labiis. Timorem prodis; nemo te meticulosior; animo es nimis ignavo ac demisso, magna quadam animi infractione, formidine, pavore timiditatem tuam ostendis; nescio, quas formidines agitando animis, ipse tibi curas & metus auges. 2. *Exercitus erat timidus,* das Kriegs-Heer war voller Schrecken. Fuga trepidus, plenus vulnerum & pavoris exercitus; tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladio esse opus, & ambonibus propelli posse videretur; ut nec vultum, nec aciem oculorum ferre posset; miles abjectus metu, terrore exanimatus; animo debilitatus, & qui umbram quoque metueret suam. Occupabat militum animos pavor insolitus; terror militi inciderat; terror militi mentem eripuerat; omnium mentes animosque militum timor perturbàrat. V. *Timeo.* *Usus.* Timidus & cautus. Quæ timidò animo, humili fractoque fiunt.

Timor, oris, m. Furcht, Zagheit, Kleinmuth. *Syn.* Metus, formido.)(*Spes, animus.* *Syn.* Cæcus, domesticus, falsus, inanis, major, vetus, novus, vetus. *Phras.* 1. *Hostis vicinus urbi maximum timorem incussit,* der schon annahende Feind hat der Stadt einen grossen Schrecken eingejagt. Maximo timore affecit; ingentem timorem injecit, incussit; pavore cuncta complevit; civium animos horrore perstrinxit; in maximum timorem cives dedit; maximo timore civibus fuit; maximum timorem hostibus objecit; maximo timore civitatem cumulavit. V. *Terreo.* 2. *In maximo timore est civitas,* die Stadt ist in der grössten Furcht. Ingenti timore perculsa, occupata est civitas; animi omnium ad timorem traducti; in magnum timorem venêre; in timorem versi sunt. V. *Timeo.* 3. *Timorem præ se tulit,* er hat sich gestellt, als ob er sich fürchtete. Opinionem timoris hostibus præbuit; signa timoris dedit; cum simulatione timoris egit; timoris opinionem apud hostes, quibuscunque potuit rebus, auxit; timoris suspicionem dedit hostibus; timoris sui signa multis rebus misit. 4. *Tandem timorem deposuit,* er hat endlich die Furcht abgeleget. Timorem omnem abjecit, deposuit; animum sollicitudine exoneravit; metum amisit; tandem timore vacuus animum recepit; solvit animum metû; timore se expedivit; metum absterſit, exuit; posito metu animum respexit; animum recepit, recuperavit, revocavit; ad pristinam se fortitudinem revocavit; ex timore se collegit; recreavit se à timore; animum, spem redintegravit; animum renovavit. 5. *Timorem tibi hunc adimam,* ich werde dir die Furcht benehmen. Isto te metu liberabo, levabo, a metu te isto abducam; metum tibi eximam, ejiciam, auferam, expellam; animum tuum confirmabo, constituam; animum afflictum excitabo, & ad spem & fortitudinem revocabo. Efficiam tandem, nequis porro animum tuum metus perturbet, afficiat, commoveat, concutiat, exagitet; ut a metu vaces; ut animus, qui jacebat, erigatur, excitetur, exsurgat; ut animus tuus sese colligat atque confirmet. Languet animus tuus: ego, ut valeat & vigeat, efficiam. V. *Recreo.* *Usus.* Timor misericordiam non recepit, die Furcht hat kein Erbarmen. Timorem in rei frumentariæ simulationem conferre, die Furcht zu bemänteln, sich stellen, als ob man fouragiren gieng.

Tinea, æ, f. eine Schabe, Motte. *Syn.* Vermiculus vestes librosque erodens.

Tingo, is, xi, tinctum, ere. färben. *Syn.* Coloro, imbuo, inficio.

Tinnio, is, ire, klingen. *Usus.* Expecto, quid ille tinniat.

Tinnitus, ûs, m. das Klingen. *Usus.* Tinnitum ciére.

Tintinnabulum, i, n. Glöcklein, kleine Schelle.

Titillatio, onis, f. das Kützeln. *Syn.* Suavitas motus. *Usus.* Non est senibus tanta titillatio voluptatum.

Titillo, as, avi, atum, are. kützeln. *Syn.* Moveo cum aliqua voluptate, suavitate. *Usus.* Voluptas cum suavitate quadam affluit & allabitur, sensusque titillat.

Titio, onis, m. ein erloschner Brand. *Syn.* Lignum adustum, quod ab igne extrahitur.

Titubanter, wankelmüthig. *Syn.* Dubitanter, inconstanter.

Titubatio, onis, f. das Wanken, Zweifel. *Syn.* Hæsitatio. *Usus.* Ut ne parva quidem titubatione, aut offensione impediremur.

Titu-

Titubo, as, avi, atum, are wanken, zweifeln. *Syn.* Hæsito, nec vox, nec lingua consistit. *Usus.* Erubuisse, expalluisse, titubasse. Si quid in bello titubatum sit. V. *Dubito.*

Titulus, i, m. Titel. *Syn.* Index. *Epi.* Indignissimus, insignis. *Usus.* Me sapientis titulus delectat. Titulum consulatus vix sustinet. Regis titulum sibi adscribere. Inscriptio libri; honoris vocabula & nomina, *rectius & usitatius*, quam *libri* vel *honorum tituli*, Titel eines Buchs, Ehren-Titel. *Competentem titulum non dare, vulg.* einem den gebührenden Titel nicht geben; *Latine:* Aures debita appellatione fraudare.

Toga, æ, f. ein Römischer Rock in Friedens-Zeit.)(*Sagum. Epi.* Felix, parva, nulla, purpurea, texta, virilis, pura. *Usus.* Toga pacis est insigne & otii. Virilem togam sumere, assumere, induere.

Togatus, a, um. mit einem solchen Rock bekleidet. *Usus.* Quasi unus è togatis.

Tolerabilis, e. erträglich, leidlich. *Syn.* Vendibilis, non contemnendus, patibilis.)(*Impatibilis. Usus.* Vix singulis ætatibus singuli tolerabiles oratores. Tolerabili fœnore solvere. Tolerabilis conditio,

Tolerabiliter, leidlich, erträglich. *Syn.* Toleranter. *Usus.* Dolores tolerabiliter ferre.

Toleranter, leidlich, gedultig. *Usus.* Toleranter dolorem pati.

Tolerantia, æ, f. Gedult, Erduldung, Ertragung. *Usus.* Tolerantia rerum humanarum, contemptio fortunæ. V. *Patiens.*

Toleratio, onis, f. Erleidung, Ertragung, Erduldung.

Tolero, as, avi, atum, are. erdulden, ertragen. *Syn.* Fero, patior, perfero, sustineo; sustento; concoquo. *Usus.* Forti animo militiam, hyemem, fortunam adversam tolerare. Latrociniis vitam; castaneis famem tolerare. Verbera plagasque is toleret, qui verbum concoquere vix potest. V. *Fero, Patior.*

Tollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, wegraumen. *Syn.* Aufero, removeo, eximo, detraho, deleo, extinguo, attollo. *Adv.* Celeriter, funditus, obscure, omnino, perfacile, recte. *Usus.* 1. Memoriam alicujus rei tollere. Suspicionem mihi omnem sustulit. 2. In currum patris sublatus. Risum, cachinum, clamorem maximum sustulit. 3. *Laudo,* loben. Tollere in cœlum laudibus; augere, & altius dicendo tollere. 4. *Suscipio,* auf sich nehmen. Tollere aliquid oneris. V. *Aufero, adimo.*

Tondeo, es, totondi, tonsum, ere. scheeren, abscheeren. *Usus.* Dionysius ne tonsori collum submitteret, tondere filias docuit.

Tonitru, u, n. der Donner. *Syn.* Aëris sonitus, nubium fragor. *Usus.* Tonitrua jactusque fulminum quis non extimescit? Cœlum tonitribus contremit. V. *Tempestas.*

Tono, as, ui, are. donnern. *Phras.* *Tonat,* es donnert. Ingenti sono cœlum strepere & inter horrendos fragores micare ignes cœpere. Continuus cœli fragor est, & passim cadentium fulminum species visitur. Cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, & concursu conflictúque fulgura ingeminat. Nubes æstivis incensæ caloribus inter se collisæ, creberrimoque ruptæ tonitru fragoribus aures, fulgurum flammis oculos verberant. Cœlum tumultu miscetur. Ruptæ cum fragore nubes omnia terrore tumultúque complent. *Usus.* Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit aliquid de cœlo.

Tonsillæ, arum, f. Mandeln, Hals-Drüsen. *Syn.* Glandes ad radicem linguæ.

Tonsor, oris, m. Scheerer, Barbierer.

Tonsorius, a, um. zum Scheeren gehörig. *Usus.* Cultri tonsorii.

Tonstrina, æ, f. Barbier-Stube. *Syn.* Locus, in quo tonderi solet.

Topiaria, æ, f. Lust-Gärtnerey. *Usus.* Topiariam facere.

Topiarium, ii, n. Gartenzierde, Lustgarten-Werk. *Syn.* Opus ex arbore, *vel* frutice factum, varie inflexis, detortisque ramis, ad speciem, decoremque hortorum.

Topica, orum, n. Kunst, die Beweißthümer aus den Locis Oratoriis zu nehmen. *Usus.* Aristotelis topica.

Toreuma, atis, n. erhabene, oder gegrabene Arbeit, Dreher- oder Schnitzwerk. *Syn.* Opus torno factum. *Epi.* Nova. pretiosa. *Usus.* Pretiosa toreumata, artificis manu facta.

Tori, orum, m. die Fleisch-Mäuse, oder Musculen der Vöder-Arme. *Syn.* Lacerti. *Usus.* O pectora! o terga! o lacertorum tori!

Tormentum, i, n. Pein, Folter, Quaal, Schmerzen. *R. à Torquendo. Syn.* Cruciatus, supplicium, equuleus; machina bellica, Geschütz, Feld-Stück. *Epi.* Acerrima, graviora, varia. *Usus.* 1. Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermittitur. Vi tormentorum adducti servi. 2. *Machina bellica,* Geschütze, Tormentis muros verberare, quatere, disturbare, labefacere, labefactare, mit Stücken beschiessen. V. *Cruciatus, torqueo, oppugno.*

Tormina, um, n. Bauch-Grimmen. *Syn.* Intestinorum dolor. *Usus.* Fortem se in torminibus præbere. V. *Pœna.*
Torminosus, a, um. dem Grimmen unterworfen. *Usus.* Torminosi, gravedinosi.
Torno,as,avi, atum, are. drehen, drechsle. *Syn.* Pollo, quasi tornô facio. *Usus.* Deus mundum ita tornavit, ut nihil possit fieri rotundius.
Torpedo, inis, f. Glieder-Krampf, Trägheit, Faulheit, *item* ein Krampf-Fisch.
Torpeo, es, ui, ere. erstarren. *Syn.* Obtorpeo. *Usus.* Epicurei Deum feriatum cessatione volunt torpére. V. *Langueo.*
Torpor, oris, m. Trägheit, Einschlafung und Erstarrung der Glieder. *Syn.* Stupor.
Torquatus, a, um. der mit einer güldenen Hals-Kette gezieret ist. *Usus.* Torque hosti detracto Torquati nomen invenit Manlius.
Torqueo, es, torsi, tortum, ere. drehen, biegen, lenken, quälen, reinigen, foltern. *Syn.* Flecto, intorqueo, excrucio. *Adv.* Acriter, diu, vehementer, mirificè. *Phras.* 1. *Ni fateatur, torquebitur,* wenn er nicht bekennet, wird er greulich gepeiniget werden. In cruciatum maximum dabitur; tormentis acerrimis ex eo quæretur; omnibus intolerandis humanæ patientiæ cruciatibus lacerabitur; metu tormentorum admoto vera fatebitur; tormentis exprimetur veritas. Nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum abripietur, agetur; cruciatus in illum exempla dirissima edentur; omnis tormentorum acerbitas in illum exprômetur; gravissimis cruciatibus afficietur, conficietur; per tormenta veritas explorabitur; quæstionibus atrocissimis subjicietur; quæstiones adhibitis tormentis de illo agentur, habebuntur. Ni fateatur, tortores & carnifices, dum verberibus ac tormentis fatigentur, crudelitatem explebunt, satiabunt suam; tortores, dum tormenta ipsa defessa erunt, crudelitatem exercebunt suam. *Usus.* 1. Terra se circa axem convertit & torquet. Opinionem vanitas torquet ac flectit imbecillitatem animorum quocunque libuerit. Vultus mutantur, ora torquentur. 2. *Vexo, exagito,* plagen, peinigen. Torquent te libidines tuæ, laudes meæ. Torqueri equuleo. 3. *Jaculor,* abschiessen. Torquere hastas armentatas. V. *Flecto, Excrucio, Crudelis.*
Torques, is, m. Hals-Kette, Hals-Gehäng. *Syn.* Monile, colli ornamentum. *Usus.* Aliquem phaleris & torque donare.
Torrens, tis, m. rauschender Regen-Bach. *Syn.* Fluvius imbri crescens, qui è montibus lapsus rapide fertur. *Usus.* Cum fertur, quasi torrens, oratio.
Torreo, es, ui, tostum, ere. trocknen, dörren. *Syn.* Exuro. *Usus.* Solis ardore, succensis ignibus torreri.
Torridus, a, um. ausgedörret, ausgetrocknet. *Syn.* Perustus, aridus. *Usus.* Homo macie torridus.
Tortor, oris, m. Folterer, Peiniger. *Syn.* Carnifex.
Tortuosus, a, um. schlangenweise, gekrümmet, in die Queer, hin und her gebogen. *Syn.* Flexuosus. *Usus.* 1. Sonus ex tortuosis locis & inclusis refertur amplius. 2. *Difficilis, insuavis, arduus,* schwer. Multiplex & tortuosum ingenium. Multa objecit obscura & tortuosa.
Torvè, sauersichtig, greulich.
Torvus, a, um. sauersichtig, scheußlich. *Syn.* Horribilis.
Tot, soviel.)(*Quot.* *Usus.* Tot homines, tanta servorum examina.
Totidem, eben soviel. *Syn.* Par numerus. *Usus.* Hunc ego locum totidem verbis è Græco transtuli.
Toties, so oft.)(*Quoties.*
Totus, a, um. ganz. *Syn.* Omnis, cunctus, universus, omnes partes, plenus, integer, solidus.)(*Pars.* *Usus.* Tota respublica omnis Italiæ pubes, cunctus populus, universus senatus. Totus est mihi deditus, totum se mihi tradidit. Totus ex mendaciis & fraude factus. Ex toto id non intelligo. Totus in suis nugis est. Summa victoriæ, totaque belli ratio in eo constat.
Trabalis, e. Balcken-groß. *Syn.* Robustissimus. *Usus.* Beneficium trabali clavô figere decet.
Trabea, æ, f. eine gewisse Kleider-Tracht. *Usus.* Auguralis, regia trabea.
Trabeatus, a, um. mit einem königlichen Kleid angethan. *Syn.* Trabea indutus.
Trabs, bis, f. ein Balke. *Usus.* Abiegnæ trabes.
Tractabilis, e. das sich handthieren läßt, geschlacht, biegsam. *Syn.* Quod sub tactum cadit. *Usus.* 1. Corporeum & aspectabile, itemque tractabile omne necesse est, quod natum est. 2. *Lenis, mollis, facilis, flexibilis, mitis ingenii,* mild, weich ꝛc. Virtus in amicitia tenera est, & tractabilis. Nihil illo tractabilius. V. *Lenis.*
Tractatio, onis, f. Abhandlung. *Syn.* Usurpatio, usus, tractatus, explicatio. *Epi.* Digna, salutaris, varia. *Usus.* Qui in armorum tractatione versantur. Tractatio litterarum mihi salutaris. In usu & tractatione dicendi. Tractatio *pro* lauto convivio, ein Gastmahl, *vulgi est.*
Tractus, us, m. Handlung, Abhandlung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Ipsarum artium tractatu delectari.
Tractim, in einer langen Reihe. *Syn.* Longô tractû.

Tracto, as, avi, atum, are. handeln, tractiren, unter Handen haben. *Syn.* Exerceo, differo, doceo, dispuro; accipio aliquem honorificè, aut asperè. *Adv.* Accuratè, acutè, asperè, comicè, crudeliter, cupidè, diligenter, disertè, divinitus, facile, gravius, hilarè, honeste, honorificè, improbè, ingeniosè, insidiosè, lautè, leviter, leniter, liberaliter, minutim, modicè, nefariè, præclarè, publicè, remissè, sceleratè, studiosè, subtiliter, temere, commodè, cumulatè, benè. *Phras.* 1. *Commodum id argumentum tractabamus*, wir handelten eben dazumal von dieser Materie. In eo argumento versabamur; multis eam rem sermonibus jactabamus; commodum de ea re disputabamus; in manibus habebamus ejus argumenti tractationem; id argumentum versabamus. 2. *Honestissimè me tractavit*, er hat mich gar ehrlich gehalten. Omni me officio ac comitate complexus est; leniter ac clementer me accepit; victû me cæterisque rebus liberalissimè commodissiméque habuit; liberaliter indulgentérque me coluit; lepidè nitidéque; honestè, comiter me habuit; nemo unquam prolixius lautiúsque me habuit. Ornatè cumulatéque me tractavit. 3. *Malè me tractavit*, er ist sehr übel mit mir umgegangen. Subcontumeliosè me tractavit; asperrimè improbissiméque me habuit; crudeliter in me consuluit; servilem in modum laceravit me conviciis; pessimè me mulctavit; malis me modis ac miseris accepit; indigna in me exempla edidit; nec humaniter, nec amice me accepit; summa simulatione amoris insidiosissimè me tractavit; omnes indignitates contumeliasque ab eo pertuli; maximum apud eum infortunium inveni. *Usus.* 1. Tractare & agere causas amicorum. Artem geometricam, historiam tractare. Pecuniam publicam tractare. 2. *Accipio, excipio, cum aliquo ago*, mit einem umgehen. Liberaliter, insidiosè aliquem tractare. Animos tractare & permovere voluntates eloquentiâ. 3. *Tango*, greiffen. Manû tractare. 4. *Gero*, sich halten, auffuhren. Ita me in republica tractabo.

Tractus, us, m. Strich Landes. *Syn.* Regio, ora, pars terrarum, cœli plaga. *Epi.* Celeberrimus, varius, levis, totus. *Usus.* 1. Tractus ille Venafranus. 2. *Cursus*, Lauf. Tractû orationis leni & æquabili uti.

Traditio, onis, f. Uebergabe, Uebergebung. *Usus.* Abalienatio est rei suæ traditio. *Traditiones Apostolicæ*, *vulg.* Lehre der Kirche, welche nicht schriftlich, sondern mündlich von den Aposteln hinterlassen worden. Doctrina à Christo & Apostolis ad nos derivata; dogmata religionis à Christo tradita, & ab Apostolis ad nos transmissa. Religionis capita verbo tradita, Patrúmque sermonibus consignata. Doctrinæ Christianæ capita Apostolorum ore excepta, & ad posteros transmissa. Christianæ legis sanctiones à Christo latæ & Ecclesiæ omnium ætatum testimoniô, à religionis nostræ primordiis ad nos usque derivatæ; & quodammodo per manus traditæ.

Trado, is, tradidi, traditum, ere. übergeben, dargeben, überreichen. *Syn.* Do, exhibeo, dico, doceo, demonstro, prodo. *Adv.* Atrociter, benè, egregiè, etiam, festivè, gratis, græcè, honestè, subtiliùs, penitus, expeditiùs, furtim, verè, latinè. *Phras.* 1. *Urbem victori hosti tradere*, die Stadt dem Feind übergeben. In possessionem urbis victorem admittere; victoris imperio ac potestati urbem dedere; in fidem ac potestatem victoris urbem committere; hosti in manum tradero; divina humanáque omnia, urbem ac populum in ditionem atque arbitratum victori dedere; victori hosti urbem permittere; in fidem ac potestatem ultrò venire. V. *Dedo, Deditio.* *Usus.* 1. Se suáque omnia alicui in fidem, in potestatem, in deditionem tradere. Se in disciplinam tradere. Quieti, voluptati, libidinibus se tradere. Bellum, provinciam successori tradere. Trado tibi hunc totum de manu, ùt ajunt, in manum. Per manus tradam provinciam ei, cui maximè vos vultis. 2. *Doceo, refero*, lehren, sagen, erzählen, vorgeben. Artem dicendi discipulis; res gestas litteris, memoriæ posterorum, munumentis litterarum tradere. Memoriæ traditum est.

Traduco, is, xi, ctum, ere. hinüber führen. *Syn.* Trajicio. *Adv.* Paulisper, aliò, tranquillè, eleganter. *Usus.* 1. Fluvius profundior erat, qurm ut copiæ traduci possent. 2. *Confero, flecto, converto, adduco*, einen zu etwas vermögen, oder bringen. Animum alicujus à metu ad spem, ab improbitate ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem traducere; traducere aliquem ad se. 3. *Transigo, ago, duco*, führen, zuführen. Vitam otiô, ætatem ludô traducere. Traducere aliquem per ora hominum. V. *Irrideo.*

Traductio, onis, f. Hinüberbringung. *Usus.* Traductio furibundi hominis ad plebem. Traductio temporis.

Traductor, oris, m. Hinüberbringer. *Usus.* Traductor ad plebem.

Tradux, ducis, m. Baum, oder Reb-Schoß zum Versetzen, Setzling. *Syn.*

Syn. Stirps arboris, *vel* vitis alio traducta.

Tragicè, ernstlich, greulich. *Syn.* Sublate, amplè.

Tragicus, a, um. zu ernstlichen oder traurigen Schauspielen gehörig. *Usus.* Poëta tragicus.

Tragœdia, æ, f. ein ernstliches oder trauriges Schauspiel. *R.* ἀ τράγος, *hircus, & ᾄδω, cano; quia in Bacchi honorem fabula canebatur, cujus victima hircus, qui victoribus in præmium dabatur.* *Usus.* 1. Tragœdiam facere, scribere, agere, absolvere. 2. *Transl.* traurige Zufälle. Quantas tragœdias effecit, excitavit? Tragœdias in nugis agere.

Tragœdus, i, m. ein Tragödien-Spieler. *Usus.* Vox tragœdorum.

Tragula, æ, f. Pfeil, Geschoß. *Teli genus.*

Traho, is, xi, ctum, ere. ziehen. *Syn.* Vi adduco, impello. *Adv.* Consulto, divinitus, amplius, extrinsecus, leviter. *Usus.* 1. Uno impulso plures in calamitatem trahuntur. Trahere aliquem in invidiam. 2. *Accipio, sortior,* überkommen. Ex contumelia nomen traxit. Molestiam ex re quapiam trahere. 3. *Produco, extraho,* verlängern, hinaus ziehen. Bellum trahere; noctem vario sermone trahere. 4. *Allicio,* anreitzen. Trahimur omnes laudis studio. V. *Moveo.*

Trajectio, onis, f. das Ueberfahren, Uebersetzen. *Usus.* Maris trajectio; verborum trajectio.

Trajectus, ûs, m. Ueberfahrt. *Usus.* In trajectu Albulæ amnis submersus est.

Trajicio, is, jeci, jectum, ere. überschiffen, übersetzen. *Syn.* Transeo; traduco. *Adv.* Aperte, celeriter. *Phras.* 1. *Fluvium trajicere,* über den Fluß setzen. Flumen navibus transire; superare fluvium; fluvium transmittere; transgredi flumen. 2. *Trajicere milites in adversum littus,* die Soldaten über den Fluß führen. Flumen copias traducere, trajicere; in adversam fluminis oram milites transportare. 3. *Trajicere aliquem sclopo,* einen erschiessen. Glande plumbea sternere, configere, conficere, exanimare, transverberare. *Usus.* 1. In Græciam trajicere. 2. *Traduco,* überführen. Alpes trajecit Antonius. Exercitum Rhodanum traject. 3. *Longius jacio,* darüber schiessen. Murum jaculo trajecit. V. *Transeo.*

Tralatitius, a, um. anders woher genommen. *Syn.* Translativus, translatus. *Usus.* Nosti hæc tralatitia.

Trames, itis, m. krummer Fußweg. *Syn.* Semita. *Usus.* Egressus est non viis, sed tramitibus.

Trano, as, avi, atum, are. hinüber schwimmen. *Syn.* Trajicio.

Tranquillè, still, ruhig. *Syn.* Placate, placide. *Usus.* Tranquille & placide vitam traducere.

Tranquillitas, atis, f. Stille, Ruhigkeit. *Syn.* Quies, otium, securitas, tranquillus animus; placata, tranquilla, quieta vita. *Epi.* Honesta, reliqua, summa, utilis, mirifica. *Phras.* 1. *Res ea magnam tibi tranquillitatem pariet,* diese Sache wird dir ein ruhiges Leben verschaffen. Efficiet, ut quiete tranquilleque agas, ut summa sit rerum tranquillitas, summa animi quies; ut vivere, agere, ducere vitam tranquillam possis; facilem ut habeas, & expeditum rerum tuarum vitæque cursum; ut omni molestia vaces; ut otia fruaris jucundissimo, uberrimo, suavissimo; ut otio tibi frui liceat. Ea res præstabit tibi otium vitamque ab omni metu curamque vacuam; vitam facilem, quietam, omnium expertem perturbationum; vitam ab omni molestia remotam, sejunctam, segregatam, disjunctam. 2. *Deo sit gratia, magna nunc tranquillitate fruor,* GOtt sey Dank, ich lebe nun sehr ruhig. Quæ Dei est gratia, vacuus molestiis sum, sine cura, sine sollicitudine; Dei benignitate factum est, ut nunc quidem omni molestia vacem, ut nullis angar curis, ut nulla vexer sollicitudine. Divino munere procul absum à molestiis; extra molestiam, tranquille ago. Dei benignitate contigit, ut nulla animum paulo molestior afficiat, vexet, exagitet, commoveat, perturbet cogitatio. Dei benignitate bene, tranquille, commode est animo meo; animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe sejuncto. Dei me benignitas ab omni molestia exemit, eripuit, liberavit, vindicavit. *Usus.* Vitam otii, quietis, tranquillitatis plenissimam sectari. V. *Quies.*

Tranquillo, as, avi, atum, are. stillen, besänftigen, zufrieden stellen. *Syn.* Placo.)(*Perturbo.* *Usus.* Tranquillare animos perturbatos.

Tranquillus, a, um. still, ruhig. *Syn.* Quietus, securus, sedatus, placatus, lenis, placidus, omnis perturbationis expers.)(*Turbulentus.* *Phras.* *Vix credas, quam tranquillo sim animo,* du kanst es kaum glauben, wie ruhig ich in meinem Gemüthe sey. Vix cogitatione assequare securitatem, quietem, tranquillitatem, æquitatem animi mei; qua quiete fruar; quam ab omni cura vacuo sim animo; quam procul ab omni cura absit animus meus; quam tranquille agat, ab seipso fruatur; quam omni vacem perturbatione; quam parum ani-

animus cura fluctuet, agitetur, vix cogitatione poſſis conſequi, quæ ſit animi mei tranquillitas. V. *Tranquillitas*. *Uſus*. Tranquillo animo eſſe, conſiſtere; tranquilla & ſerena frons. V. *Quietus*.

Trans, über, jenſeit. *Uſus*. Cogito trans Tiberim. Trans mare fugi.

Transactor, oris, m. der einen Vertrag machet, Verwalter. *Uſus*. Rerum omnium transactor & adminiſter.

Transalpinus, a, um. jenſeit des Gebürges gelegen. *Uſus*. Nationes transalpinæ.

Tranſcendo, is, di, ſum, ere. überſteigen. *Syn*. Tranſeo. *Uſus*. Hoc malum tranſcendit Alpes. V. *Scando*.

Tranſcribo, is, pſi, ptum, ere. abſchreiben, abcopiren. *Syn*. Exſcribo, deſcribo. *Uſus*. Orationes totas ſua manu tranſcripſit.

Transcurro, is, curri, curſum, ere. hinüber lauffen. *Uſus*. Alexander & Clytus ſuum curſum transcurrerant.

Tranſenna, æ, f. Schrank, vergittert Fenſter. *Syn*. Feneſtra, cancelli. *Uſus*. Eam copiam quaſi per tranſennam, prætereuntes, ſtrictim aſpeximus.

Tranſeo, is, ivi, itum, ire. durchfahren, hindurch, hinüber gehen. *Syn*. Trajicio, transmitto, tranſcendo, transgredior, prætervehor, permeo, traho; delabor, deflecto, abeo, defluo. *Adv*. Auſpicato, breviter, deinceps, facile, leviter, ſeparatim ſingillatim, tuto, quam breviſſimè. *Phraſ*. *Cave, ne modeſtiæ terminos tranſeas*, habe Acht, daß du die Schranken der Eingezogenheit nicht überſchreiteſt. Ne longius progrediare, quam modeſtiæ ratio patiatur; ne quos modeſtia tibi terminos præſcribit, tranſilias, transgrediare, tranſcendas, prætergrediare; ne modeſtiæ terminos *vel* cancellos egrediare, excedas; ne à præſcriptis modeſtiæ cancellis excedas. *Uſus*. Flumen, mare tranſire. Ad alium ſermonem tranſire; in ſententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius tranſire. Si quidem eſt peccare, tranſire lineas. Legem, modum tranſire. Aliquid ſilentio tranſire.

Transfero, fers, tuli, latum, ferre. hinüber tragen. *Syn*. Traduco, confero. *Adv*. Acute, aſtutius, apertius, audacius verba, contumelioſe, crebrius, tragice, commode, deinceps, ſeparatim, indidem. *Phraſ*. 1. *Invidiam omnem in me tranſtulit*, er hat den ganzen Neid auf mich geſchoben. Ad me transfudit: invidiam omnem deoneravit, & in me trajecit; totam invidiæ molem in me transmovit, derivavit, traduxit. Invidia tota, eo potiſſimum autore, in me vertit. 2. *De verbo ad verbum in latinum tranſtulit*, *vulg*. er hat es von Wort zu Wort in das Latein überſetzt. Verbis totidem in Latinum tranſtulit: verbum pro verbo reddidit; verbum de verbo expreſſit; ad verbum tranſtulit. *Uſus*. Cum de curriculo ſtudiorum tuorum deflexiſſes, animumque alio tranſtuliſſes. Amorem ſuum, curam, laborem, ſtudium ad illud tranſtuli. Culpam transferre in alium; verba apertius transferre. V. *Verto*.

Transfigo, is, xi, xum, ere. durchſtechen, durch und durch ſtoſſen. *Syn*. Configo, gladium lateri, jugulo defigo. *Uſus*. Haſta transfixus.

Transfodio, is, di, foſſum, ere. durchſtechen, durch und durch ſtoſſen. *Syn*. Transfigo, transverbero, trajicio latus. *Uſus*. Fugienti latus transfodit.

Transformo, as, avi, atum, are. verwandeln, eine andere Geſtalt geben. *Syn*. In aliam formam muto; in aliam imaginem me converto; aliam perſonam, ſpeciem, imaginem induco, fero. V. *Muto*.

Transfuga, æ, m. Ueberläuffer, Abtrünniger. *Syn*. Perfuga.

Transfugio, is, fugi, ere. übergehen, überlauffen, von einem zum andern fliehen. *Syn*. Perfugio, profugio. *Adv*. Leviſſime. *Uſus*. Ab afflicta amicitia ad florentem transfugere & devolare.

Transfugium, ii, n. das Ueberlauffen, Flucht zum Feinde. *Syn*. Defectio, profugium. *Uſus*. Longius ab hoſte abiit, ut levibus ingeniis impeditiora eſſent transfugia.

Transfundo, is, fudi, fuſum, ere. aus einem Geſchirr in das andere gieſſen. *Syn*. Transfero. *Adv*. Libenter. *Uſus*. Amorem omnem abjecit, atque in hunc transfudit. Omnes meas laudes libenter ad te transfuderim. V. *Transfero*.

Transgredior, eris, greſſus ſum, gredi. übertreten, übergehen. *Syn*. Migro. *Adv*. Inauſpicato. *Uſus*. Alpes transgredi. V. *Tranſeo*.

Trangreſſio, onis, f. Ueberſchreitung. *Syn*. Tranſitus. *Epi*. Concinna. *Uſus*. Vallum Alpium contra transgreſſionem Gallorum. V. *Delictum*.

Tranſigo, is, egi, actum, ere. Vertrag, Vergleich treffen, vollziehen. *Syn*. Decido, pactionem facio, conficio: gero, ago, perficio. *Adv*. Commode. *Uſus*. 1. Tranſigere & decidere cum aliquo de re atiqua. Modica pecunia tranſiges 2. *Rem perficio, abſolvo*, vollbringen, vollenden. Transfigere multas res uno tempore. Suſceptum negotium tranſigere. 3. *Ago*, zubringen. Vitam otioſam tranſigere, & ludo jocisque conterere. V. *Pactum*, *Paciſcor*.

Tranſilio, is, ii, ſultum, ire. überſpringen. *Syn*. Prætereo, tranſeo, prætervehor. *Uſus*. Tranſilire ante pedes poſita. V. *Tranſeo*.

Transitio, onis, f. Uebergang. *Usus.* Transitio ad plebem. Nullis transitionibus ejus utitur oratio.

Transitus, us, m. Durchzug, Durchgang. *Usus.* Fossæ transitum ponticulo junxit.

Translatio, onis, f. Uebersetzung, Ueberbringung. *Usus.* Verecunda debet esse translatio. *Epi.* Pervia, paullo durior, liberalis, multa, verecunda, continua, frequentissima, mollissima, puerilis.

Translatitius, & Translativus, a, um. nachgemacht, zur Uebersetzung gehörig. *Us.* Vetus hoc edictum translatitiumque est. Constitutio translativa.

Translator, oris, m. Uebersetzer. *Usus.* Translator quæsturæ.

Transmarinus, a, um. über Meer gelegen, oder hergebracht.

Transmigro, as, avi, atum, are. von einem Ort an einen andern wandern. *Usus.* Suadebat, ut Vejos transmigrarent. V. *Migro.*

Transmissio, onis, f. Ueberfahrt, Uebersetzung. *Syn.* Trajectio. *Epi.* Superior. *Usus.* Navigationem magnopere timebam, memor prioris tuæ transmissionis.

Transmitto, is, misi, missum, ere. überfahren, überlassen zubringen. *Syn.* Transeo, trajicio. *Usus.* 1. Cæsar in Africam transmisit secunda navigatione. 2. *Trado*, übergeben. Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. 3. *Posthabeo*, nachsetzen. Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi. 4. *Consumo*, zubringen. Tempus inter libros transmittere. 5. *Mitto.*

Transmontanus, a, um. jenseit des Gebürges. *Syn.* Qui ultra montes habitat.

Transnato, as, avi, atum, are. hinüber schwimmen. *Syn.* Trano, notando flumen transeo. V. *Trano.*

Transporto, as, avi, atum, are. überbringen, von einem Ort zum andern bringen. *Syn.* Trajicio, transfero. *Usus.* In Macedoniam tantum exercitum transportavit. V. *Transfero.*

Transtrum, i, n. Ruder-Bank.

Transvectio, onis, f. das Ueberfahren, Ueberschiffen. *Usus.* Num te terret transvectio Acherontis?

Transveho, is, xi, ctum, ere. hinüber führen. *Syn.* Trajicio, traduco. *Usus.* Mare transvehi.

Transverbero, as, avi, atum, are. durchstechen, durchstossen. *Syn.* Transfigo. *Usus.* Bestiam venabulo transverberare.

Transversus, a, um. überzwerch. *Syn.* Obliquus.)(*Rectus.* *Usus.* Multæ viæ transversæ. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, unguem discedere. Ecce tibi è transverso. Transversa ecce incurrit fortuna. Transversis itineribus Romam properat. V. *Obliquus*

Transvolo, as, avi, atum, are. hinüber fliegen. *Usus.* Oceanum transvolavit Romanæ urbis gloria.

Trapezophorus, i, m. Tischfuß, oder Gestell. *Syn.* Statua sustinendæ mensæ facta.

Trecenti, æ, a. dreyhundert.

Tredecim, dreyzehn.

Tremebundus, a, um. zitternd und bebend. *Usus.* Vox, manus tremebunda.

Tremefacio, is, feci, factum, ere. erschrecken, Furcht einjagen. *Syn.* Concutio. V. *Terreo.*

Tremo, is, ui, ere. zittern, vor Furcht beben. *Syn.* Contremisco. *Adv.* Omnino. *Usus.* Qui tremunt & exalbescunt objecta re terribili. V. *Timeo.*

Tremor, oris, m. das Zittern, Beben. *Usus.* Terrorem tremor & pallor, & dentium crepitus consequitur. V. *Timor.*

Tremulus, a, um. zitternd. *Syn.* Tremens, tremebundus.

Trepidatio, onis, f. das Zappeln, Zittern, Furcht. *Syn.* Metus, commotio, tumultus. V. *Timor.*

Trepido, as, avi, atum, are. zittern, beben, nicht wissen vor Schrecken, was man anfangen soll. *Syn.* Timeo, metuo, pavore defixus sto. *Phras.* *Trepidatum est*, man hat vor Schrecken nicht gewust, was zu thun sey. Lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occultus metus percurrit, pervasit; lymphati aguntur feruntur-que; metu obtorpescunt; pavore exanimantur. V. *Timeo.*

Trepide, mit Furcht und Zittern. *Usus.* Stativa trepide deserta sunt

Trepidus, a, um. vor Furcht zitternd, erschrocken. *Syn.* Pavidus, metuens, timens. *Usus.* Trepida res, dubia, & ob hoc timorem inducens,

Triangulus, a, um. Triangel, dreyeckig. *Usus.* Ea triangula, alia quadrata nominant.

Tribulis, is, m. Zunft-Genoß. *Syn.* Curialis. *Epi.* Turbulentus, vicinus. *Usus.* Apud tribules suos plurimum gratiâ potest.

Tribunal, alis, n. Richterstuhl. *Syn.* Sella judiciaria. *Epi.* Certum, totum, continuatum, proximum. *Phras.* *Pro tribunali sedere*, zu Gericht sitzen. Judiciis præesse, jura reddere; cognitionem capitalium rerum exercere; judicium exercere; causas cognoscere. V. *Judicium.* *Us.* Pro tribunali sedere, sententiam pronunciare.

Tribunatus, us, m. Zunftmeister-Amt. *Syn.* Magistratus tribunorum plebis. *Epi.* Ardens, militaris, pestifer & funestus, præclarus, tacitus, totus, turbulentissimus. *Usus.* Tribunatum petere, suscipere, seditiose gerere.

Tribunitius, a, um. dem Zunftmeister gehörig. *Usus.* Furor, terrores tribunitii. Potestas tribunitia.

Tribunus, i, m. Zunftmeister. *Syn.* Populi defensor & custos. *Epi.* Nimium acer, vehemens, acerbus, criminosus, amentissimus, felix, fidissimus, furiosus, horridus, improbus, inermis atque imparatus, iners, levis, non bonus, militaris, modestus, non modo non seditiosus, sed etiam seditiosis adversarius, officiosissimus, perniciosus, similis gladiatori, sordidissimus, vesanus, vetus ac fortis, vigilans & accuratus, valens, vetus. *Usus.* 1. Ut Lacedæmonæ ephori regibus, sic Romæ consulibus tribuni sunt oppositi. 2. Tribunus militum, qui ordines ducit, Obrister im Feld.

Tribuo, is, ui, utum, ere. geben zueignen. *R. quasi per* tribus distribuo. *Syn.* Do, præsto, impertio. *Adv.* Caste, exigue, infinite, libentissime, liberaliter, longe, plurimum, multum, nunquam, pure, recte. *Usus.* 1. Suum cuique; opem & misericordiam miseris; honorem magistratibus tribuere. 2. *Honorem habeo, defero, confido*, viel auf jemand halten, vertrauen. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribue hoc valetudini tuæ. Nimium tibi ipse tribuis. 3. *Divido*, austheilen. Rem universam in partes tribuere. V. *Do*, *Divido*, *Largior*.

Tribus, us, f. Zunft. *Syn.* Curia, corpus. *Epi.* Certa, rustica, urbana. *Usus.* Populum in tribus dividere. Tribu certa esse. Tribu moveri. Sui corporis tribusque homines sibi obnoxios habuit.

Tributarius, ii, m. Steuer-Bauer, der Steuer und Schatzung giebt. *Syn.* Stipendiarius vectigalis. V. *Vectigalis.*

Tributim, den Zünften nach. *Syn.* Per tribus singulas.

Tributio, onis, f. das Geben, Austheilung. *Syn.* Distributio. *Us.* Æquabilis tributio.

Tributum, i, n. Steuer, Tribut. *Syn.* Quod à subjectis principi *vel* reipublicæ penditur. *Epi.* Acerbissimum, intolerabile. *Phras. Magna tributa dare cogimur*, wir müssen grosse Steuer und Gaben geben. Magnitudine tributorum premimur; gravi tributo, & collatione iniqua frumenti opprimimur; ex censu tributa conferenda sunt maxima; vectigal in annos singulos magnum pendere; tributa pendere intolerabilia; stipendia ingentia dependere cogimur. *Usus.* Tributum ferre, pendere, solvere, conferre, Steuer geben. In singula capita tributum imponere, Steuer auflegen. Tributo, stipendio liberare, à tributis vindicare; tributorum finem afferre, die Steuer aufheben. V. *Vectigal.*

Tricæ, arum, f. Haar oder Werg, so den Hennen an den Füssen hängt, verworrene Sachen. *Syn.* Impedimenta. *Epi.* Domesticæ. *Usus.* Biennium in his tricis moror. V. *Nugæ.*

Triceni, æ, a. je dreyssig.

Triceps, iptis, *g. o.* dreyköpfig.

Tricesimus, a, um. der dreyssigste.

Tricies, dreyssigmal.

Triclinium, ii, n. Speise-Saal, da drey Tische voll sitzen können. *Syn.* Conclave, cœnaculum tribus ad discumbendum lectis instructum. *Usus.* Tribus tricliniis accepti sumus valde copiose.

Tricor, aris, atus sum, ari. unnützes Geschwätz treiben. *Syn.* Nugor, nugas ago. *Usus.* Publius tecum tricatus est. V. *Nugor.*

Triduum, i, n. drey Tage.

Triennium, ii, n. drey Jahre.

Triens, tis, m. der dritte Theil eines Assis.

Trieteris, idis, f. dreyjährige Zeit.

Trigesimus, a, um. der dreyssigste.

Triginta, dreyssig.

Trinundinum, i, n. sieben und zwanzig Tage.

Trinus, a, um. drey, dreyfach, dreyerley.

Tripartito, in drey Theile getheilt.

Tripartitus, a, um. in drey Theile getheilt.

Triplex, icis, *g. o.* dreyfach, dreyerley.

Tripliciter, auf dreyerley Weise.

Triplus, a, um. dreyfach.

Triremis, is, f. eine Galeere mit drey Ordnungen der Ruder. *Usus.* Damnatus ad triremes, auf die Galeeren verdammt.

Tripudio, as, avi, atum, are. tanzen, Freuden-Sprünge thun. *Usus.* Exultans ac tripudians. V. *Exulto.*

Tripudium, ii, n. das Aufspringen von der Erde. *Epi.* Solistimum. *Usus.* Tripudium solistimum fit, cum ex offa aliquid in terram cadit.

Tripus, odis, m. Dreyfuß. *Usus.* Sacri tripodes.

Triquetrus, a, um. dreyeckig. *Syn.* Triangulus.

Tristis, e. traurig, betrübt. *Syn.* Mœstus, mœrens, dirus.)(*Hilaris, jucundus. Phras. Quid ita tristis es?* warum bist du so traurig? Quid angeris? quid te excrucias? cur mœrore conficeris? quid tuæ miseriæ te ita discruciant? quid te mœror quotidianus lacerat, & conficit? cur animum ita mœrori das, luctu afflictus & confectus? quid ita in lachrymis & mœrore consenescis? quid diffidens ac desperans de rebus tuis, in sordibus, lamentis luctuque jaces; quid tristis capite demisso terram intueris? quid ita in domo tua omnia deserta, horrida, muta, plena luctus & mœroris? quid ita frontem contrahis? quid

quid te in hunc mœrorem rapit, conjicit? V. *Tristitia*. *Usus*. Tristis & conturbatus domum abiit. Tristis naura & recondita. Tristissimis reipublicæ temporibus.

Tristitia, æ, f. Traurigkeit, Betrübniß, Kummer. *Syn*. Mœror: severitas. *Epi*. Simulata versutaque. *Phras*. 1. *Immodica tristitia laborat*, er ist voller Traurigkeit. Æger animi est; haud levis dolor mœstum opprimit; fatigat hominem animi ægritudo ingens; vultu ipso dolorem animi præfert; doloris magnitudinem vix capit; tristitiæ immodicæ se dat, dedit; ægritudini se dedit; ægritudine ingenti opprimitur, conficitur; ægritudinem suscipit immodicam; pessimo est animo; afflictus mœrore languet animus; tristissimis vexatur, & conficitur curis; mœrore & lachrymis propemodum contabescit; assiduo in luctu est, versatur; modum lugendi non facit; magnam tristitiam subit; lachrimis & tristitiæ se tradit. V. *Tristis*, *Ægritudo*, *Mœror*. 2. *Res ea magnam mihi tristitiam peperit*, diese Sache hat mir eine grosse Traurigkeit verursachet. Magnam mihi ægritudinem attulit; magna me ægritudine affecit; animum mœrore cumulat, cruciat, opprimit, conficit; ea res vehementer me mordet, pungit, sollicitat, angit, acerbe vexat, graviter commovet. V. *Dolor*, *Mœror*. 3. *Deponamus tandem hanc tristitiam*, laßt uns doch diese Traurigkeit ablegen. Mitigemus istam tristitiam, & relaxemus; tollatur omnis illa superior tristitia; mentem tandem à tristitia hac abducamus; ægritudinem exuamus, abjiciamus: animum ægritudine levemus, deleatur ista ex animo tristitia; ægritudinem quam ea res nobis aspersferat, ex animo deleamus, exturbemus, abstergamus. *Usus*. Aliquem ad tristitiam contorquere. Tristitiam & severitatem mitigare. Oratione aliquem à tristitia abducere. V. *Ægre fero*.

Triticum, i, n. Weitzen. *Syn*. Grumentum.

Tritus, a, um. zerrieben, gemein. *Syn*. Decantatus, contritus, pervagatus, contemptus. *Usus*. Tritum sermone, vetustate proverbium. Res trita, communis & pervulgata. Itinere trito incedere. V. *Vulgaris*.

Tritus, us, m. das Reiben. *Usus*. Conflictu trituque lapidis ignem elicere.

Trivium, ii, n. ein Ort, da drey Wege an einander stossen. *Syn*. Ubi tres viæ concurrunt. *Usus*. Maledictum de trivio arripere.

Triumphalis, e. zum sieghaften Einzug gehörig. *Usus*. Porta, vehiculum, ornamenta triumphalia.

Triumpho, as, avi, atum, are. triumphiren, Sieg-prangend einziehen. *Syn*. Triumphum ago; Capitolium curru invehor; in Capitolium cum insigni laurea invehor. *Usus*. 1. Amplissime, atque honestissime triumphare. 2. *Transl*. Exultare lætitia, gaudio triumphare. Hic exultat oratio, &. triumphat.

Triumphus, i, m. Triumph, sieghafter Einzug. *R*. θρίαμβος, *cum festa fronde incedens*, *qui mos erat triumphantium*. *Syn*. Imperatoris, ducis, victoris pompa cum laurea, togaque palmata in Capitolium invecti. *Epi*. Falsus, castellanus, justissimus, clarissimus, recens, amplissimus, certissimus & inanissimus, gratissimus, jucundissimus, magnus, verus, justus, navalis. *Usus*. Triumphum alicui decernere; triumphum habere, agere, deportare. Aliquem ad triumphum revocare, laureamque illi insignem deferre. Differes de triumpho: quid tandem habet iste currus? quid vincti ante currum duces? quid simulacra oppidorum? quid argentum, quid aurum? quid legati in equis & tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa; quid vehi per urbem?

Triumvir, i, m. einer der drey Gewalts-Herren zu Rom. *Epi*. Capitales. *Usus*. Triumviri capitales.

Triumviratus, us, m. Amt der drey Gewalts-Herren. *Syn*. Triumvirum magistratus.

Trochus, i, m. ein Brunn-Topf, Treib-Horn. *Syn*. Turbo, quo ludunt pueri.

Tropæum, i, n. Sieges-Zeichen. *Syn*. Victoriæ monumentum. *Usus*. In Macedonia tropæa statuit, posuit, constituit, quæ bellicæ laudis victoriæque insignia ac monumenta sunt. Urbs tropæis ac triumphis ornata ac ditata.

Tropus, i, m. Wechsel-Rede. *Syn*. Verborum immutatio.

Trucidatio, onis, f. Todtschlag, Mord. *Syn*. Cædes, clades. *Usus*. De Clodianis lapidationibus, insidiis, trucidationibus.

Trucido, as, avi, atum, are. greulich hinrichten, ermorden. *R*. *Truciter cædo*. *Syn*. Occido, interficio, multis vulneribus concido, conficio. V. *Occido*, *interficio*.

Truculenter, grausamlich. *Usus*. Atrociter & truculenter se gerere.

Truculentus, a, um. grausam. *Syn*. Terribilis aspectu, trux, atrox. V. *Crudelis*.

Trudo, is, di, sum, ere. mit Gewalt stossen. *Syn*. Impello. *Usus*. Ad mortem, ad supplicium trudi se videbat.

Trulla, æ, f. Kelle, Geschirr. *Usus*. Trulla excavata cum manubrio aureo.

Truncus, i, m. Stock. *Syn*. Stipes. *Epi*. Tantus, tutior, totus. *Usus*. 1. In arboribus truncus, rami, folia. 2. *Transl*. Truncus corporis, der Leib ohne Kopf.

3. *Sto-*

3. *Stolidus*, ungeschickt. Hic truncus ac stipes consulatum sustineat?

Trutina, æ, f. Waage. *Syn.* Statera. *Usus.* Populari trutina rem examinare.

Trux, cis, *g. o.* grausam. *Syn.* Truculentus, atrox. V. *Crudelis.*

Tu, du. *Usus.* Tu mihi etiam legis mentionem facies?

Tuba, æ, f. Trompete, Posaune. *Syn.* Buccina. *Usus.* Tubæ sonitum in bello non fert. Tubâ, ad tubam canere; tubam inflare.

Tuber, eris, n. Geschwulst. *Syn.* Terræ callum, tumor.

Tubus, i, m. Teuchel, Brunnen-Röhre. *Syn.* Fistula. *Usus.* Ductus aquarum, quos illi tubos vocant.

Tueor, eris, tuitus sum, eri. behüten, bewahren, beschützen. *Syn.* Tutor, servo, conservo, custodio, foveo, præsideo.)(*Derelinquo. Adv.* Castissime, commodius, demisse, diligenter, facile, flagitiose, fortiter, honestissime, lautius, male, maxime, melius, mirifice, parum, perfacile, præclare, privatim, prudenter, publice, sanctissime, vigilanter, munifice, æque, admodum. *Phras. Hunc tu, quæso, omnibus modis tuere*, diesen beschütze auf alle Weise. Sartum, tectum, ut ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conserves; in omnibus rebus tegas, velim; eum in præsidio ac tutela autoritatis tuæ latere patiaris; ejus salutem tua benevolentia præsidio, custodia tueris? ejus capitis custodiam nunquam dimittas, sine tuta tuitione salvum esse non posse existimes. V. *Defendo, foveo, faveo. Usus.* Tueri munus suum, mediocritatem in omnibus rebus, societatem conjunctionis humanæ. Hunc Cæsar omnibus præsidiis tuetur ac defendit. Rem familiarem, gratiam & autoritatem suam tueri & conservare.

Tugurium, ii, n. Bauren-Hütte. *Syn.* Habitatio rustici.

Tuitio, onis, f. Schutz und Schirm. *Syn.* Custodia.

Tum, dazumal, weiter. *Syn.* Tunc illa tempestate: partim. *Usus.* Quid tum inde. Cum alia multa, cum hoc maxime. Tum Græce, tum Latine. Modo unum, tum autem plures vidi.

Tumeo, es, ui, ere. aufschwellen, aufgeblasen seyn. *Syn.* Turgeo, turgesco, in tumore sum. *Adv.* Penitus. *Usus.* Sapientis animus nunquam turgescit, nunquam tumet. Negotia tument, es giebt viel zu thun.

Tumidus, a, um. geschwollen, aufgeblasen. *Syn.* Turgidus, inflatus, velut omnes dictaturas consulatusque gereret in voce viribusque suis. *Usus.* Membrum vitiose tumidum. Serpens inflato collo, tumidis cervicibus. V. *Superbus, arrogans.*

Tumor, oris, m. Geschwulst. *Syn.* Inflatio. *Epi.* Repentinus, recens. *Usus.* Repentinus oculorum tumor. Erat in tumore animus. Recedit jam animi tumor. Ne desererem hunc tumorem rerum. V. *Superbia.*

Tumultuarius, a, um. in der Eile, ohne Ordnung geschehen. *Syn.* Properatus, subitarius, repentinus. *Usus.* Dux, miles, exercitus tumultuarius. Sermo fortuitus, & tumultuarius.

Tumultuatio, onis, f. Auflauf.

Tumultuor, aris, atus sum, ari. Aufruhr anrichten, aufwiegeln. *Syn.* Turbas facio, inquietus sum. *Usus.* Quid tumultuaris, soror? quid insanis? V. *Turba, tumultus.*

Tumultuose, ungestümm, mit Unruhe. *Syn.* Magno tumultu. *Phras. Tumultuose agere*, ungestümm handeln. Mare cœlo miscere; cœlum ac terras miscere, tragœdias, tumultum excitare; turbas facere, concire; tragœdias efficere. V. *Turba, tumultus.*

Tumultuosus, a, um. unruhig, aufrührisch. *Syn.* Turbulentus. *Usus.* Tumultuosa & seditiosa vita, oratio.

Tumultus, ûs, m. Empörung, Aufruhr, Auflauf, Meuterey, Getümmel. *Syn.* Motus; turba, seditio: trepidatio. *Epi.* Civilis, domesticus, finitimus, magnus, proximus, tantus, terribilis. *Phras.* 1. *Periculum est aperti tumultus*, es ist eine Gefahr von einem öffentlichen Aufstand. Res pro seditione est; res ad seditionem spectat; res à consilio ad vim abit; in metu sumus, nequa repentina vis in civitate existat; nequid turbulenti conflent; nequa in civitate tempestas excitetur, cooriatur. Tempestas à seditiosis civibus urbi impendet certissima. 2. *Ea res ingentem tumultum fecit*, diese Sache hat einen grossen Aufruhr erwecket. Ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, præbuit, commovit, conflavit, concivit; turbas ingentes fecit, concivit; ea re effectum est, ut omnia terrore & tumultu streperent: ut tumultu cuncta turbarentur. V. *Turba, turbo, seditio. Usus.* Quid hos tumultus ciemus? Conticescente tumultu. Tumultum, rixas, jurgia comprimere, sedare, componere, die Aufruhr stillen.

Tumulus, i, m. ein Hügel, aufgeworffene Erde, Grabmahl. *Syn.* Locus ex terra leviter eminens. *Epi.* Excellens. *Usus.* 1. Tumuli sylvestres. 2. *Sepulchrum*, Grab. Alexander cum ad Achillis tumulum in Sigeo astitisset. V. *Collis, Sepulchrum.*

Tunc, dazumahl, damahls, alsdann. *Syn.* Tum, illo tempore, illa tempestate, per id tempus, per id temporis.)(*Nunc. Us.* Sed erat tunc excusatio, nunc nulla est.

Tundo, is, tutudi, tuſum, ere. ſtampfen, ſtoſſen, ſchlagen. *Syn.* Cædo, pulſo, verbero. *Adv.* Nihilominus, vehementiſſime. *Uſus.* Bacillo oculos alicui tundere. V. *Pulſo, verbero.*

Tunica, æ, f. Leibrock ohne Ermel. *Syn.* Veſtis brevior virorum. *Epi.* Pulla, ſolivaga, talaris, manicata trita. *Uſus.* Cum tunica & pallio. Tunicam ponere.

Tunicatus, a, um. ſo dergleichen Leib-Rock trägt. *Uſus.* Metus tunicatorum.

Turba, æ, f. Hauſe, Schaar des Volks, Unordnung, Aufruhr. *Syn.* Multitudo, conventus hominum, concio, multitudo in unum conglobata, ac ſemetipſam turba impediens; juvenum manus, juvenum globus, circumfuſa in concionis modum turba confertiſſima; vulgus: ſeditio, vis, tumultus. *Epi.* Magna, media, nocturna, nova, prætoria, ſimilis, vana. *Uſus* 1. Ex hac turba & colluvie diſcedam. 2. *Tmultus, Seditio,* Tumult, Aufruhr. Ingentes turbas concitare, moliri, facere, concire. 3. *Perturbatio,* Verwirrung. Ecce nova turba & rixa. Quanta in turba & confuſione rerum vivimus! E turbis ſe evolvere, exſolvere. V. *Multi.*

Turbatè, unordentlich, verwirrt. *Uſus.* Omnia raptim & turbate aguntur.

Turbator, oris, m. Verwirrer. *Uſus.* Pacis turbator.

Turbidè, mit Verwirrung. *Syn.* Turbulenter, inconſtanter.

Turbidus, a, um. verwirret. *Syn.* Perturbatus, confuſus. *Phraſ.* 1. *Nunquam illum æque turbidum vidi,* ich habe ihn niemals ſo verwirrt geſehen. Tanto animi motu perturbatum, ita perculſum, percuſſumque, nihil ut conſilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore conſiſteret, nunquam vidi. Commotum ſæpe, perculſumque vidi antea, ſed nunc adeo color ipſe immutatus eſt, vultus, oratio, mens denique ipſa excidit & conſcientia peccati mutum, exanimatum, ac vix vivum reliquit. Confuſus animo, nec auribus quidem & oculis ſatis conſtat; neque animo, neque lingua ſatis compos, vix apud ſe eſt, ita perturbato atque incerto præ ægritudine, animo eſt. Hominem tam commotum nunquam vidi alias, ſic ut nec animus illi ſuppetere, nec conſtare mens ſana videretur. Eo nuncio ita percuſſus eſt, ut animo adeſſe eum nemo exiſtimaret. *Uſus.* 1. Mens omni turbido motu ſemper vacans. 2. *Impurus, ſordidus,* trüb, unrein. Aqua turbida, & cadaveribus inquinata. 3. *Miſer, calamitoſus,* armſelig. Turbidis rebus, temporibus adverſis.

Turbo, as, avi, atum, are. verwirren, unruhig, oder unluſtig machen. *Syn.* Obturbo, perturbo, miſceo, permiſceo. *Phraſ.* 1. *Omnia in republica turbantur,* alles wird verwirret in dem gemeinen Weſen. Nullum tam turbulentum reipublicæ tempus fuit; annus eſt domi foriſque infeſtus; plurimum turbarum infinita hominum licentia concitum eſt; nusquam res quietæ; omnia divina humanaque jura miſcentur; civilibus fluctibus tument omnia; maximæ ubique turbæ & tragœdiæ excitantur, efficiuntur. Tumultus non jam foro ſe continet, ſed totam paſſim urbem pervadit. Ex agris in urbem tumultus penetrat, ſpemque omnem concordiæ exturbat. Tumultus repens ex agris in urbem illatus rempublicam in ſummum diſcrimen adducit. Perlatus ad cives tumultus omnem reipublicæ ſtatum convellit, conturbat, inflammat. Urbes & oppida implentur. 2. *Is caſus vehementer me turbavit,* dieſer Zufall hat mich ſehr verwirret. Mirifice me perculit; omnem animi ſtatum inflammavit, incitavit, conturbavit; mentem propemodum è ſua ſede & ſtatu dimovit, mentem prope exturbavit meam, conſilium eripuit. *Uſus.* In Hiſpania turbatum eſt aliquid. Omnia turbavit & miſcuit. Vide, nequid turbet. Turbare aliquid, ac pacem ſolicitare.

Turbo, inis, m. Wirbelwind: Topf, der unten enge und ſpitzig, über ſich allgemach breiter wird. *Syn.* Ventus omnia turbans ac involvens. *Epi.* Maximus, ſævus. *Uſus* 1. Tanquam turbine aliquo, & tempeſtate everti. Tu procella patriæ, turbo, & tempeſtas pacis. 2. *Coni figura inverſa,* ein untenher zugeſpitzter, oben breiter Topf. Turbinem verſare.

Turbulente, & Turbulenter, verwirret, unordentlich. *Syn.* Turbide, temere.

Turbulentus, a, um. verwirrt, unruhig, unordentlich. *Syn.* Turbidus, nata in varios tumultus ingenia.)(*Tranquillus.* *Adv.* Neceſſario. *Uſus.* Turbulenta, temeraria, cæca concilia. Tempora, tempeſtas reipublicæ turbulenta. V. *Turbidus.*

Turgeo, es, & Turgeſco, is, ere, ſich aufblähen. *Syn.* Tumeo, inflatus ſum. *Adv.* Penitus.

Turgidus, a, um. geſteckt voll, aufgebläh̃et. *Syn,* Tumidus, inflatus.

Turma, æ, f. ein Geſchwader, Hauffen Reuter. *Syn.* Equitum ordo, globus, manus.

Turmalis, e. zu einer Schaar gehörig. *Uſus.* Statuæ turmales.

Turmatim, Hauſen-weiſe. *Syn.* Per turmas, agmine.

Tur-

Turpiculus, a, um. in etwas schändlich. *Usus.* Jocus in turpiculis rebus ponitur.

Turpificatus, a, um. verwüstet, häßlich gemacht. *Usus.* Depravatio ac fœditas turpificati animi.

Turpis, e, häßlich, wüst, schändlich. *Syn.* Inhonestus, deformis, fœdus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. *Adv.* Æque, omnino non. *Phras.* 1. *Cave, nequid turpe admittas,* habe Acht, daß du nichts schändliches begehest. Nequid dissolute, ac turpiter agas; nequid dedecoris admittas, aut quod fœdum sit, & flagitiosum, quod crimine esse possit; vide, nequid indecore effœminatéque facias; ne in turpem verborum obscœnitatem delabare; nequid in tua vita moribúsque maculæ hæreat, resideat; ne probrum, labem ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas; ne priores tuas laudes vitæ turpitudine deformes. Cave, ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas; ne in flagitiis, in dedecore voluteris; ne in flagitia te ingurgites. 2. *Hoc apud illos turpe non est,* das ist bey ihnen nichts schändliches. Nullam ea res apud illos infamiam habet; in vitiis illud non ponitur; illud in rebus turpibus non habetur; illud turpe nemo putat, existimat; eorum moribus illud ab honestate remotum non est. Id nemini est turpitudini; illud eorum moribus nefas non habetur; illud eorum moribus flagitium non est. *Usus.* Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti est fœdissima. Id non modo turpe est, sed sceleratum & nefarium. Turpis homo, vita infamis.

Turpiter, schändlich, häßlich. *Syn.* Turpe, obscœne, nequiter, nefarie. *Usus.* Timeo, nequid turpiter faciam,

Turpitudo, inis, f. Schande, Unehre, Häßlichkeit. *Syn.* Deformitas, obscœnitas, infamia, macula, flagitium, dedecus, labes, deformatio, depravatio, fœditas. *Epi.* Accusabilis, domestica, flagitiosa, insignis, major, maxima, nefaria, sempiterna, singularis, summa, tota, vera, ficta, plurima. *Usus.* Nulla pars vitæ ejus summæ turpitudinis fuit expers. Omnis turpitudine se fœdavit, quam ille nunquam eluet, aut delebit. Nihil non turpitudinis subiit; omni turpitudine notatus est. Ea causa turpitudinem habet. V. *Dedecus, turpis.*

Turpo, as, avi, atum, are. schändlich zurichten, häßlich machen. *Syn.* Fœdo. *Usus.* Jovis aram sanguine turpat. *Poet.*

Turris, is, f. ein Thurn. *Syn.* Celsa moles. *Epi.* Alta, altissima. *Usus.* Ex alta turri situ & opere multum edita dejectus.

Turtur, uris, m. Turtel-Taube.

Tussio, is, ire. husten. *Syn.* Tussi laboro, tussi urgeor.

Tussis, is, f. Husten. *Syn.* Screatus. *Usus.* Tussim pectore expellere.

Tute, du selbst. *Syn.* Tu ipse. *Usus.* Ut tute mihi præcipisti.

Tutè, sicherlich. *Syn.* Tuto, impune.

Tutela, æ, f. Vormundschaft, Schutz und Schirm. *Syn.* Fides, defensio, patrocinium, clientela. *Epi.* Legitima, præclara, turpis. *Usus.* Filios suos alicujus tutelæ commendare; in tutelam alicui tradere; tutelæ subjicere. Pupillus cum primum in tutelam venerit; in tutela fuerit. Tutela se abdicare. Omnia hæc nostra latent in tutela & præsidio armorum. V. *Præsidium.*

Tutor, aris, atus sum, ari. schirmen, schützen, handhaben, vertheidigen. *Syn.* Tueor, salvum, invictum præsto. *Adv.* Accuratissime, copiosius, facile. *Usus.* Provinciam, fines armis tutari. V. *Tueor.*

Tutor, oris, m. Vormund, Beschützer. *Syn.* Defensor, patronus. *Epi.* Castus, fidelis, legitimus, verus, annuus. *Usus.* Tutorem alicui instituere. In tutorum potestate est pupillus. Respublica orba consulis fidem, tanquam legitimi tutoris implorat. Tutor religionis.

Tutus, a, um. sicher, ausser Gefahr gesetzt. *Syn.* Metu, *vel* periculo vacuus, tectus, septus, munitus, securus, in tuto locatus, nihil insidiarum habens: sanctus, sacrosanctus. *Adv.* Maxime, plane, prorsus. *Phras. Tutus jam est,* er ist schon sicher, In tuto est; in portu navigat; in portu est; in vado est; cautum illi est. V. *Securus.* *Usus.* Tutam & tranquillam vitam degere. Tutus inimicis. In tuto collocare; in tuto esse; mare tutum præstare.

Tuus, a, um. dein. *Usus.* Panætius ille tuus. Tuorum curam gere.

Typus, i. m. Muster, die erste Form eines Dinges: Druckbuchstaben. *Syn.* Signum, forma. *Phras. Librum typis edere,* ein Buch drucken lassen. Typis mandare, commentare, committere; typis exprimere, edere, in lucem emittere; typis excudere, evulgare. *Usus.* Typos tibi mando.

Tyrannice, tyrannisch, grausamlich. *Syn.* Superbe, crudeliter.

Tyrannicus, a, um. tyrannisch, grausam. *Usus.* Leges, facta tyrannica.

Tyrannoctonus, i, m. der einen Tyrannen umbringet. *Syn.* Tyranni interfector, *vulg.* tyrannicida.

Tyrannis, idis, f. gewaltsame Regierung. *Phras.* *Tyrannidem occupare*, sich gewaltsamer Weise zum König machen. Imperium sibi arripere; regnum invadere; capiti fortunæ regiæ insignia per vim adjicere; regium fastigium affectare & occupare. *Usus.* Tyrannidem occupare. Tyrannidem evertere, delere.

Tyrannus, i, m. Tyrann, Wüttterich. *Syn.* Ereptor libertatis, oppressor civitatis. *Epi.* Crudelissimus, firmus opibus & voluntate, insanus, crudelis, inanis, gloriosus fama, gratus beneficio, importunus, amens, intolerandus, libidinosus, teter. *Usus.* Tyrannus quam, qui unquam fuit, sævissimus ac violentissimus in suos. Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio.

Tyro, onis, m. ein neuer ungeübter Soldat, Lehrjunge, Anfänger. *Syn.* Novus miles, rudis in re aliqua inexpertus, inexercitatus, qui aliquam artem discit, tyrocinium artis ponit. *Epi.* Egentissimus. *Usus.* Usu & exercitatione tyro. Orator nulla in re tyro, rudis, hospes & peregrinus esse debet.

Tyrocinium, ii, n. Lehrjahre, Probierjahre. *Syn.* Rudimentum. *Phras.* 1. *Religionis tyrocinium subire*, in ein geistliches Novitiat treten. Sacræ militiæ tyrocinium auspicari; sacram militiam auspicari; religiosæ militiæ rudimenta ponere; religiosæ militiæ disciplinam complecti; in religiosæ virtutis scholam se abdere, religiosæ militiæ rudimentis instituendum se tradere. 2. *In tyrocinio etiamnum est*, er ist noch in den Probier-Jahren. Tyronem etiamnum agit; tyro est; rudis adhuc, novusque est in religiosa virtute discipulus; in tyrocinio adhuc exercetur; in palæstra religiosæ vitæ adhuc exercetur; in religiosæ disciplinæ studio novitus adhuc est, & tyro; tyrocinio, religiosa periclitatione defunctus nondum est; tyrocinium emensus nondum est; inter ipsa religiosæ virtutis incunabula & rudimenta hæret etiamnum, sanctioris vitæ præceptionibus informandus, imbuendus, excolendus. *Usus.* Lapsus ætatis tyrocinio, postea se correxit, die Fehler des jungen Alters, mit den reiffern Jahren verbessern.

V.

Vacatio, onis, f. Ruhe, Freyheit, Befreyung von Kriegsdiensten: Feyer-Stunde. *Syn.* Feriæ, cessatio, immunitas. *Epi.* Commoda. *Phras.* *Proxime erunt vacationes*, die Vacanzen werden mit nächstem kommen. Litterariæ feriæ; justitium litterarium; stata à litterariis muniis vacatio; autumni solemnes feriæ in proximo sunt; litterario ludo suum erit justitium; scholis sua erunt alcedonia; à litterarum studiis vacabitur; respirandi à studiorum labore facultas dabitur; à studiorum labore quies erit; liberalius à studiis litterarum otium indulgebitur. *Usus.* Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponimus. Militiæ vacatio senibus est, datur. Vacatione publicorum munerum donare aliquem. Nulla Ciceroni à causis vacatio dabatur unquam. Sublatis omnibus vacationibus delectum habere militum. V. *Immunitas.*

Vacca, æ, f. eine Kuhe. *Syn.* Bos fœmina.

Vacillo, as, avi, atum, are. wancken, fallen wollen. *Syn.* Nato, labo, fluctuo, titubo, hæsito. *Usus.* Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota vacillat & claudicat. Memoria vacillare. V. *Hæsito.*

Vaco, as, avi, atum, are. leer, oder frey seyn, feyern. *Syn.* Nihil ago, cesso, otium habeo, otium est, otiosus sum.)(*Sum occupatus.* *Usus.* 1. Dii administratione rerum humanarum non vacant. A curis, negotiis, molestiis vacare. 2. *Liberum est, vacuum est*, leer seyn, frey seyn. Nullum mihi tempus à negotiis vacat. Culpa vacat is jocus. 3. *Otium est*, Zeit haben. Si vacarit, adero. Nec consulibus vacabat id negotium agere, nec senatui rem urgere. Hannibali operæ non erat, legationes audire; nec vacabat dissidentes componere. 4. *Operam do, navo*, obliegen. Philosophiæ vacare.

Vacuitas, atis, f. Leerigkeit, Ledigkeit. *Syn.* Cessatio, quies. *Usus.* Vacuitas à doloribus, angoribus, molestiis. Vacuitas doloris, ægritudinis. Scis, quam perturbationem obitus consulis, quam cupiditatem vacuitas (*qood vulgus* sede vacante *dicit*) injiciat.

Vacuus, a, um. leer, ledig, loß. *Syn.* Inanis, exhaustus, nudus, jejunus.)(*Plenus, occupatus.* *Usus.* 1. Vacuum bonis forum. Nullum tempus vacuum habes. Domus vacua. Solum ab humano cultu purum ac vacuum. 2. *Minime occupatus*, müßig, unbeschäfftiget. Aures

vacuas præbere alicui. Animum vacuum ad litteras afferre. Cum vacuus fuero, ſcribam ad te. 3. *Liber, expers,* frey, loß, ledig. Animus curis vacuus. Locus à turba, à periculo vacuus. Scelere vacuus & integer. Animus per ſomnum ſenſibus vacuus.

Vadimonium, ii, n. Bürgſchaft zum Recht, Tagſetzung, Erſcheinung vor Gericht. *Syn.* Sponſio ſiſtendi ſe in judicio ad certum diem. *Uſus.* Vadimonium Siculi Syracuſas promittunt, faciunt, conſtituunt. Nemo erat, qui vadimonium concipere poſſet. Vadimonium mihi cum illo nullum eſt. Venit Romam, vadimonium ſiſtit, obit. Vadimonium differre, deſerere, miſſum facere.

Vado, is, ere. gehen. R. *à* βάδω, *eo. Syn.* Eo, iter facio, ingredior. *Uſus.* Vadebam ad eum poſtridie. V. *Eo.*

Vador, aris, atus ſum, ari. einem einen Rechts-Tag anſetzen, vor Gericht ruffen. *Syn.* In jus voco. *Uſus.* Si me vadari vis, promitto; in jus vocas, ſequor; judicium poſtulas, non recuſo. Hic hominem non vadatur, ita ſine vadimonio diſceditur.

Vadoſus, a, um. feucht, da man durchwaden, gehen, oder reiten kan. *Syn.* Vadum habens, qua tranſiri pedibus poteſt.

Vadum, i, n. Waſſer-Fuhrt, da man durchwaden kan. *Uſus.* 1. Vadum tentare equites juſſit. 2. *Transl.* Res in vado eſt, *in tuto.* Emerſit è vadis oratio, ſcopuloſque eſt prætervecta.

Væ! weh! *Uſus.* Væ miſero mihi, cum herus domum redierit!

Vafer, ra, rum. liſtig, verſchlagen. *Syn.* Callidus, aſtutus, veterator. V. *Aſtutus.*

Vafre, argliſtiglich. *Syn.* Callide, malitioſe.

Vage, hin und wieder. *Syn.* Diſperſe. *Uſ.* Res vage disjectæ & ſparſæ.

Vagina, æ, f. eine Scheide. *Syn.* Gladii theca. *Uſus.* Gladium è vagina educere, vom Leder ziehen. In vaginam recondere, den Degen einſtecken.

Vagio, is, ii, itum, ire. winſeln, ſchreyen, wie ein Kind. *Syn.* Ejulo, infantum more ploro. *Uſus.* Ut ex hac ætate repueraſcam; & in cunis vagiam.

Vagor, aris, atus ſum, ari. hin und her ſchweifen. *Syn.* Evagor, paſſim volito, erro. *Adv.* Late, liberè; longo, paſſim. *Phraſ. Hinc & illinc vagatur,* er ziehet von einem Ort zum andern. Urbe tota volitat; huc illuc oberrat; huc illuc multiplici & erratico paſſu circumfertur; perpetuis erroribus circumagitur; huc illuc incerto pede fertur; vitam vagam proſequitur. *Uſus.* Homines fuſi per agros ac diſperſi beſtiarum more vagabantur. Ne vagari & errare cogatur oratio in tam immenſo campo. Animus errore vagatur. Ejus crudelitas per omnes ætates & ordines; ejus nomen latiſſime vagatur. V. *Erro.*

Vagus, a, um. umher ſchweiffend, unſtet. *Syn.* Errans, inconſtans, incertus; diſperſus.)(*Stabilis.* *Uſus.* Errans & vaga ſententia. Vitem inopem vagamque proſequitur. Vagus & exul errat. Vaga ac volubilis fortuna.

Valde, ſehr. *Syn.* Vehementer, admodum, majorem *vel* mirum in modum, egregie, non mediocriter, perquam, ſane quam impenſe, magnifice, graviter, inprimis, etiam atque etiam, mirifice, mirum quantum, ſupra vulgarem modum; ſic ut nihil ſupra; ſic, ut nihil magis. *Phraſ.* 1. *Valde doctus eſt,* er iſt ſehr gelehrt. Sane quam eruditus; inſigniter doctus eſt; incredibile, quam doctus ſit; doctus ita, ut qui maxime; quantum nemo unquam; ut nemo magis; ſatis, ſuperque, bene, multum eruditus; admirandum in modum, oppido, magnopere, impendio litteratus. 2. *Valde te rogo,* ich bitte dich um alles. Summa contentione, ſic ut majori cura petere non poſſim; ſumme; majorem in modum; vehementiſſime; quam poſſum maxime te oro atque obteſtor. *Uſus.* Aliquid valde affirmare. Valde vehementerque gaudeo. Suos valde amat, quam paucos habet. V. *Enixe.*

Vale, lebe wohl. *Syn.* Fac, operam da, cura, ut valeas.

Valens, tis, *g. o.* ſtark, geſund, wohl auf. *Syn.* Robuſtus, fortis, firmus, validus, potens: ſanus.)(*Imbecillus. Uſus.* 1. Robuſtus, valens, audax ſatelles. Olim ita firma & valens hæc civitas. Valens Dialecticus. 2. *Sanus,* geſund. Malo te ſero valentem, quam ſemper imbecillum videre. V. *Robuſtus, potens.*

Valeo, es, ui, ere. können, vermögen: gelten: geſund ſeyn. *Syn.* Poſſum, polleo, potens ſum, momentum affero: vim, vires, autoritatem, pondus, momentum habeo: aliquo loco, *vel* numero ſum apud aliquem: ſanus ſum, belle habeo. *Adv.* Auguſtius, belle, minus, bene, etiam atque etiam, in poſterum, parum, maxime, melius, multum non minimum, omnino, optime, deterius, plane, plurimum, perinde, proprie, recte. *Phraſ.* 1. *Multum valet apud omnes,* er gilt viel bey allen. Largiter apud omnes poteſt; nomen ejus apud omnes eſt ampliſſimum, plurimumque poteſt; plurimum momenti habet ejus autoritas; magna eſt ejus vis, graviſſima autoritas apud populum; magno apud omnes loco eſt; locum tenet, obtinet non vulgarem;

quo loco, quo numero illum habeant omnes, haud facile dixero. V. *Gratia, locus.* 2. *Parum vales in curia*, du bist in keiner Achtung bey dem Rathe. Obsolevit tua autoritas; vacillat, jacet, friget, cecidit tua autoritas, autoritatem tuam æmuli infregerunt, exterminarunt; nullius est momenti, nullius ponderis, quod tibi videtur; nulla aut tenui es autoritate, nullus es; vanum est auxilium tuum; nullo apud senatum loco es; nullo in numero haberis. *Usus.* 1. Opibus, armis, potentia, pecunia, gratia, autoritate, ingenio permultum valet. Hoc ad beate vivendum permultum valet. Metus ad omnes valuit Ignarus, quid virtus valeret. Sulpicius plus, quam ego apud te valere videtur. 2. *Recte habeo, belle habeo, meliuscule mihi est, recte mihi est, rectissime sunt apud me omnia, secunda valetudine utor*, wohl auf seyn. Si vales, bene est: ego quidem valeo. 3. *Salutantis supremum*, im Beurlaubung. Valete desideria mea, valete. Vale, mi Tyro, vale, vale & salve. 4. *Respuentis aliquid*, in Verwerfung einer Sache. Tribuni isti, si nulla patriæ charitate tenentur, valeant cum suis illis legibus. V. *Possum.*

Valetudo, inis, f. Gesundheit, Leibes-Stärke. *Syn.* Sanitas. *Phras.* 1. *Studeamus sane virtuti, sed valetudinem ne negligamus*, wir sollen uns der Tugend befleißigen, aber auch die Gesundheit nicht vernachlässigen. Sequamur virtutem, sed valetudinem quoque non in postremis habeamus, ponamus; valetudinis cum virtute ducenda est ratio. Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur; spectanda virtus est, cum ea tamen valetudo ne abjiciatur. Excubare virtutis in studio, præclarum est, indormire tamen valetudini minime debemus. Excolatur animus virtutibus, nonnihil tamen corpori serviatur. Virtuti quidem imprimis, deinde etiam valetudini dare operam debemus. Virtuti primum, tum valetudini nostrum quilibet serviat, consulat, pareat, aliquid indulgeat, oportet. Virtutis primam, alteram valetudinis curandæ habeamus rationem, oportet. 2. *Valetudine sum bona*, ich bin von guter Gesundheit. Valeo, recte, commode, belle valeo; valetudine utor bona. Bene, satis belle, satis commode recte me habeo, recte mihi est; mihi est, ut volo; viribus utor bonis; roboris, virium, valetudinis habeo satis. V. *Sanus, incolumis.* 3. *Valetudine sum infirma*, ich bin von schlechter Gesundheit. Valetudine utor parum, minime, haud satis, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilli, non optima, satis affecta, incommoda, vitiosa. Minus belle valeo; viribus parum firmis sum; vires mihi sunt parum validæ; valetudinis, firmitudinis, virium, roboris minus est; virium imbecillitate laboro. V. *Morbus.* 4. *Assidua litterarum tractatio valetudinem lædit*, das gar zu lang anhaltende Studiren schadet der Gesundheit. Assiduo studiorum labore valetudo atteritur, infirmatur; incommodo afficitur; damnum facit. Studiorum laborem continuare diutius sine valetudinis damno non licet. Valetudinis cum detrimento fit, quoties litterarum studium pertinacius urgetur. Tenuitas virium continentem studiorum laborem non fert, sustinere non potest. Succumbat, necesse est, valetudo assiduæ litterarum exercitationi. Ferendo non est continenti studiorum labori virium hæc imbecillitas. 5. *Valetudinem paulatim recipio*, ich komme nach und nach wieder zur Gesundheit. Amissam valetudinem paulatim recupero, confirmo; ex afflicta valetudine paulatim emergo; languore, & valetudine sensim levor; melius mihi est; meliuscule mihi est; melius mihi fit in dies; corpus vigorem recuperat; vires corporis recipio; vis morbi laxatur; salubritatem toto corpore percipio. V. *Convalesco. Usus.* Uti valetudine bona, commoda, integra: mala, incommoda, tenui, infirma, imbecilla; gravi, ægra, perdita. Multum me impedit valetudinis perturbatio, gravitas, infirmitas, imbecillitas. Valetudine à negotiis impedior. Valetudinem amittere, sustentare, confirmare. V. *Vires.*

Validè, kräftig, mit Nachdruck, sehr. *Syn.* Enixe, summopere. *Usus.* Validissime ei faveo.

Validus, a, um. mächtig, kräftig, vermögend. *Syn.* Valens. *Usus.* Cupio te quamprimum validum videre.

Vallaris, e. zu einem Ehren-Kranz gehörig, wegen des erstiegenen Walles. *Usus.* Muralibus, vallaribusque insignes coronis.

Vallis, is, f. Thal. *Usus.* Perpetua vallis jacet. Perpetua valle submittitur regio, es ist ein langes Thal alldort.

Vallor, aris, atus sum, ari. mit einem Walle befestigen, umschanzen. *Syn.* Stipo, munio. *Usus.* Portus & suis operibus, & natura regionis vallatus. Hæc omni quasi sepimento quodam amicitiæ vallanda sunt. Legationis jus, hominum præsidio, & divino jure vallatum.

Vallus, i, m. Pfahl, Rebstecken. *Syn.* Firmior palus.

Val-

Vallum, i, n. Schanze, Bollwerk, Wall. *R.* à βάλλω, *jacio. Syn.* Propugnaculum, munitio castrorum. *Usus.* Hostibus vallum obducere, objicere. Castra vallo ac fossa munire, cingere, circumdare. Fossa & vallo septum tenere aliquem. V. *Munio.*

Valvæ, arum, f. Fenster-Laden, Thür mit zwey Flügeln. *Syn.* Januæ templorum. *Epi.* Magnificentiores ex auro, ex ebore, multæ & graves, perfectiores. *Usus.* In templo Herculis valvæ clausæ repagulis, subito se ipsæ aperuerunt. Patent valvæ. V. *Janua.*

Vanesco, is, ere. verschwinden. *Syn.* Evanesco. V. *Evanesco.*

Vanitas, atis, f. Eitelkeit, Leichtfertigkeit. *Syn* Inanitas, mendacium. *Epi.* Blanda, incredibilis. *Usus.* Ut vanitati veritas cedat. Levitate, vanitate, malitia exclusa. Opinionum vanitas.

Vanus, a, um. eitel, nichtig, liederlich, leichtfertig. *R. ex* κενός. *Syn.* Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. *Phras. Vanus homo est*, er ist ein leichtfertiger, eitler Mensch. Homo est longe ventosissimus; insigni futilitate & vecordia, in quo nihil grave, nihil cordatum, qui specie quavis capitur; pueriliter miratur omnia; inania puerorum delectamenta captat; cui studia ut plena vericordiæ, ita inania pleraque & fluxa sunt, qui pompis inanibus gaudet, animoque puerili spectat omnia, & metitur. *Usus.* Vana ratio. Aruspices, vanum & futile genus hominum. Vana spe sibi illudere. V. *Inanis, mundanus, levis.*

Vapor, oris, m. Dunst, aufsteigender Dampf. *Syn.* Humor terrenus, aut marinus extenuatus; exspiratio, anhelitus terræ. *Usus.* Vapores ex aquis tepefactis & agris excitantur. Terra semen tepefactum, vapore & complexu suo diffundit.

Vaporarium, ii, n. Baad-Stube, Dampf-Loch, Schwitz-Loch.

Vapulo, as, avi, atum, are. geschlagen werden. *Syn.* Cædor, verberor. *Usus.* Omnium sermonibus vapulat. V. *Verbero.*

Variatio, onis, f. Veränderung, Abwechselung. *Usus.* Plebs consules eosdem sine ulla variatione dixit.

Variè, mancherley, vielfältig. *Syn.* Dissimiliter, diverse. *Usus.* Ea vis varie movetur à sideribus. Varie disputare.

Varietas, atis, f. Vielfältigkeit, Mannigfaltigkeit. *Syn.* Dissimilitudo, dispar ratio, mutatio, mobilitas. *Epi.* Admirabilis, inæqualis, incredibilis, jucunda, magna sententiarum, multa, perfecta, perspicua, propia, simplex, suavis, subtilis, summa, annuæ, innumerabiles, non optabiles, multæ *Usus.* Ut in corporibus magna dissimilitudo, sic animorum maximæ varietates. Varietas est propria fortunæ. Hoc sidus multas generat, præbet, facit, suppeditat varietates. Autores in magna varietate ac dissensione sunt constituti. Quid varietate, vicissitudine, commutatione aptius? V. *Mutatio, inconstans.*

Vario, as, avi, atum, are. verändern, abwechseln. *Syn.* Distinguo, varietate distinguo, varietatem facio: muto, commuto, verto. *Usus.* Orationem variare & distinguere verborum & sententiarum insignibus. Ut variari voluptas possit. V. *Muto.*

Varius, a, um. verschieden, mancherley. *R. ex* βάλιος, *vel*, φάλιος. *Syn.* Dissimilis, dispar, diversus, multiplex, cujusque modi, *vel* generis, varietate distinctus, multiformis, commutabilis. *Phras. Homo est varius, commutabilis, multiplex*, er ist sehr veränderlich. Moribus est variis; nunquam sibi constat; à se ipso dissidet; alios in horas vultus moresque induit, gerit; centies commutat, quæ statuit, seque ipse retexit; novum quotidie ingenium induit; animum in diversum facile mutat. V. *Muto. Usus.* Multiplices variique sermones; variæ & discrepantes voluntates. Varii mores, varia oratio, varium poëma. V. *Mutabilis, inconstans.*

Varices, um. Krampf-Adern.

Vasarium, ii, n. Vorrath an Geschirren, Credenz. *Syn.* Suppellex vasorum: *vel* pecunia magistratui in provinciam abeunti viatici nomine attributa.

Vas, vadis, m. Bürge. *Syn.* Qui pro alique spondet, *vel* obligatur, præsertim in causa capitali; qui alicujus causam omnem suscipit, & se pro illa supponit reum; qui præstat alterius culpam; qui se suamque fidem in rem interponit. *Usus.* Vadem te tyranno dabis pro amico? Me pro amico vadem accipies. Alter vas factus est ejus sistendi.

Vas, vasis, n. ein Geschirr, Gefäß. *Epi.* Argenteum, aureum, grande, vinarium. Fictilia, magnifica, pretiose cælata, plurima & pulcherrima, vitiosa. *Usus.* Exposuit vasa Samia, Corinthia, Delia, magnifica, & pretiose cælata. Corpus quasi vas est animi, & receptaculum.

Vascularius, ii, m. der köstliche Geschirre macht. *Syn.* Vasorum conficiendorum artifex. *Usus.* Cælatores vascularios convocat.

Vastatio, onis, f. Verwüstung, Zerstöhrung. *Syn.* Vastitas, depopulatio. *Usus.* Italiam à vastatione defendit.

Vastè, wüst, öde, verstöhrt. *Usus.* Aspere, vaste, rustice, hiulce loqui.

Vastitas, atis, f. Wüsteney, Zerstöhrung. *Syn.* Vastatio, solitudo, ruina. *Epi.* De-

Deserta & inculta, miserrima. *Usus.* Quæ vastitas in agris, quæ solitudo? Quàm deserta, inculta, relicta omnia? Vastitatem à templis, delubris, urbe depellebat. Bella effecêre hanc vastitatem. V. *Ruina.*

Vasto, as, avi, atum, are. verheeren, verwüsten, zerstöhren. *Syn.* Vastitatem infero, depopulor. *Phras.* 1. *Vastatur regio omnis*, das ganze Land wird verwüstet. Hostes adeò effusè populationem faciunt, nihil ut bellô intactum relinquatur. Utuntur nostra, & ferrô flammâque omnia pervastantur, Per omnem latè agrum populabundus hostis incidit, grassatur. Nocturnis incursionibus summam vastitatem efficit. Vastas ex pulcherrima regione solitudines facit hostis; agri nudantur, exscinduntur urbes, cædibus & incendiis horrent omnia. Fumant incensa passim tecta, cuncta bello sunt evastata. Vexantur urbes, ardent oppida, agri exinaniuntur. 2. *Hoste in fugam acto vastare agrum hostilem visum est*, nachdem der Feind vertrieben war, hat man beschlossen, das feindliche Land zu verwüsten. Vastatione affligere opes hostium; depopulationem, vastitatem inferre; vocare ad exitium & vastitatem; depopulari fines; prædari, vexare omnia longè latéque affligere; possessiones rapinis, ferrô flammâque consumere libuit. Prædatum abire in hostes visum est, immissa armatâ juventute, cum magna trepidatione agrestium villas diripere ac incendere, agros urere, vicos exscindere, impetû ipso proculcare omnia, ac hosti solitudinem facere. 3. *Vastata sunt omnia*, es ist alles geplündert und verwüstet worden. Bellum in tecta urbis gestum est, muri cuniculo subruti, aut ariete strati, effractæ portæ, urbs ipsa excidio ac ruinis data. Exusta passim oppida, crematæ villæ, omnia flammis ac ruinis sunt æquata. Abactæ prædæ hominum pecorúmque, incendia passim facta, omnia bello exhausta sunt. Non incolæ suas urbes, non cultores habent terræ, omnia ferrum flammâque miscuit, cædéque ac incendio cuncta sunt completa, hostibus, nisi nudum sterilêque solum relictum est nihil. Urbes ad solum dirutæ, atque in ipsa tecta sævitum. Omnia strata, & pedibus subjecta; quidquid usui esse posset, corruptum; adeò non avaritia, sed crudelitas capta in regione grassabatur. Regia tota omni clade vastata, nihil neque intactum, neque integrum relictum, ruinis demum & ignibus deleta omnia. V. *Populor, depopulor.* *Usus.* Bellô vastabitur Italia, tecta ardebunt, agri exinanientur. V. *Destruo, exhaurio.*

Vastus, a, um. öde, wüste, verstöhrt. R. à παυςος, *desertus.* *Syn.* Desertus. *Usus.* 1. Ager propter sterilitatem incultus, propter pestilentiam vastus & desertus. 2. *Immani magnitudine*, entsetzlich groß. Bellua vasta & immanis; fastum mare transire. 3. *Incompositus, invavis, difficilis, durus, asper*, ungereimt, unangenehm, hart. Quidam corporis motus vasti & agrestes. Vocalium contorsiones vastam & hiantem efficiunt orationem.

Vates, is, c. Weissager, Prophet. R. q. Fates, à fando. *Syn.* Fatidicus, divinus, divino spiritû instinctus, spiritû divino tactus vir. *Epi.* Verus, optimus. *Usus.* Utinam falsus sim vates! Vates, haruspices, fulguratores, interpretes ostentorum, augures, sortilegi, chaldæi, hariolatores, conjectores.

Vaticinatio, onis, f. Weissagung, Wahrsagung. *Syn.* Oraculum, prædictio. *Epi.* Falsa, vera. *Usus.* Sortes, quæ vaticinatione funduntur. Auspicia, oracula, somnia, vaticinationes. V. *Divinatio.*

Vaticinor, aris, atus sum, ari. weissagen, wahrsagen. *Syn.* Divino, futura præsentio. *Adv.* Impudenter. *Usus.* Vaticinantis in modum cecinit, excidium patriæ fatale prodens. Hæc ego conjectura prospiciens, verè vaticinari possum; magna nobis impendet malorum ilias. V. *Præsagio.*

Uber, ris, n. Brust. *Syn.* Mamma.

Uber, ris, *g. o.* überflüßig, reichlich, häufig. *Syn.* Fœcundus, ferax, fertilis, abundans, copiosus. *Usus.* Agrô benè cultô nihil est nec usu uberius, nec specie ornatius. Plenior & uberior ad dicendum. V. *Copiosus.*

Ubertas, atis, f. Ueberfluß, Fülle. *Syn.* Abundantia, copia, magnitudo. *Epi.* Maxima, vetus, summa agrorum. *Usus.* Omnis ubertas, & quasi sylva dicendi. Summa ubertas & copia frugum. V. *Copia.*

Ubi, wo. *Syn.* Quo loco. *Usus.* 1. Nemo est, quin ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit. 2. *Postquam, cumprimum, simul ut*, nachdem, sobald. Ubi galli cantum audit, mensam tolli jubet. 3. *In quo*, an welchem Orte. Porticus, ubi ambulabam. In ea urbe, ubi natus es. Ubi gentium est is homo?

Ubicunque, wo es auch sey. *Syn.* Quocunque in loco, ubiubi. *Usus.* Ubicunque gentium & terrarum fueris.

Ubinam? wo?

Ubique, allenthalben, aller Orten. *Usus.* Mortales, qui ubique sunt.

Ubi-

Ubivis, allenthalben. *Usus.* Ubivis esse malim, quàm ibi.

Udus, a, um. naß. *Syn.* Udis oculis respicies.

Ve, oder. *Usus.* Bis, térve litteras miserat.

Vecordia, æ, f. Unverstand, Tollheit. *Usus.* Color exsanguis, fœdi oculi, prorsus in facie vultúque vecordia.

Vecors, dis, *g. o.* unbesonnen, toll. *Usus.* Vecors repentè sine suo vultu, sine dolore; sine voce constitit. Istius vecordissimi mentem cura metúsque terrebant. V. *Excors, piger.*

Vectigal, is, n. Zoll, Steuer, Brücken-Geld, Umgeld. R. *à* vecto *vel* veho. *Syn.* Portorium. *Epi.* Certissimum, domesticum, grande, iniquum, grave, magnum, præclarum, prætorium, stipendiarium. Integra, magnifica populi, media, minora, publica, ridicula, salva, transmarina, urbana. *Phras. Vectigalibus præest*, er ist Zollmeister. Illi maximè commissa, commendata, demandata est vectigalium cura. Vectigalia præcipuô, summô quodam jure tractat, exercet. Unus præcipuè vectigalium curam gerit, sustinet; scripturæ præest; princeps publicanorum est. *Usus.* Vectigal grave provinciis imponere, irrogare, Steuer auferlegen. Vectigalia acerbe exigere, exercere, Steuer einsammeln. Vectigal pendere, pensitare, Steuer erlegen. Vectigalibus gravissimis liberare, levare populos, Steuer und Gaben vermindern. Vectigal conducere, redimere. Bellô affliguntur, pervertuntur, conquiescunt nostra vectigalia. V. *Tributum.*

Vectigalis, e. zinsbar, zollbar, steuerbar. *Syn.* Stipendiarius, tributarius; qui tributum pendere, solvere, conferre debent, qui publicè aliquid pendunt. *Usus.* Is provinciam vectigalem nobis, & stipendiariam fecit. Græcos nobis vectigales habemus. Non sunt immunes hi agri sed fructuarii & vectigales. V. *Obnoxius.*

Vectio, onis, f. die Fuhr, Führung.

Vectis, is, m. ein Riegel. *Usus.* Demoliri signum vectibus.

Vector, oris, m. Schiffmann, Färcher. *Syn.* Navigans, qui vehit, & vehitur. *Epi.* ingratus, timidus, perterritus. *Usus.* Vectores timidi adversâ tempestate.

Vectura, æ, f. die Fuhr, das Fahren. *Syn.* Vectio. *Epi.* Longa, difficilis. *Usus.* Pro vectura solvere. Est summa vecturæ difficultas.

Vegetus, a, um. frisch und gesund, munter, hurtig, frisch, muthig. R. *à* Vigeo. *Syn.* Sanus, firmus, valens. *Usus.* Vegetum ingenium in vivido pectore vigebat. Siste te nobis vegetum in Græcia. Vegeta mens, sensusque integri.

Vehemens, tis, *g. o.* heftig, hitzig. *Syn.* Acer, fortis, ferox, incensus, immoderatus, effrenatus, nimius, ardens. *Phras. Vehemens naturâ est*, er ist von Natur hitzig. Ingeniô est vehementiore; effervescens facile, incitatus & violentus; fervidiore vir animô; ingenii vitiô impotentior & asperior; ingeniô percitô & feroci; impotens, immodicus, nimius animi; ferox naturâ; acri & vehementi quâdam inflammatione incitatus; vehementis vir ingenii. *Usus.* Nimium est vehemens feroxque naturâ. V. *Fervidus, præceps.*

Vehementer, heftiglich, hitzig. *Syn.* Acriter, acerbe, asperè, valdè, impensè, nimioperè, etiam atque etiam, incredibiliter, mirum quantum, summâ contentione, summâ ope, omnibus nervis, omnibus machinis; vehementissimâ contentione animi, ingenii, virium; animô acri; majoribus præsidiis ac copiis; omni arte, industriâ, solertiâ; omni ope ac operâ; majorem in modum.)(*Remisse. Phras. Vehementer dixit*, er hat heftig geredet. Omnes dicendi faces adhibuit; summâ contentione animi, ingenii, virium dixit; vehementissimè declamavit, acris in oratione spiritus erat; acriter & vehementer præliatus est; perpetuâque ac plenissima gravitatis oratione adversarium fregit. *Usus.* Illud mihi vehementer displicet. V. *Enixè.*

Vehiculum, i, n. Wagen, Fuhr-Wagen. *Syn.* Rheda, essedum, carpendum. *Epi.* Divinum & novum, triumphale. *Usus.* Ego vehiculô me ex horum latrocinio eripiam, si navis deerit.

Veho, is, xi, ctum, ere. führen, auf dem Wagen führen. *Syn.* Porto, inveho, conveho, deveho, subveho, deporto. *Adv.* Malè. *Usus.* Currû, equô, navi, in navi; rheda per urbem vehi. Fruges ex agris vehere, jumentis deportare. V. *Currus.*

Vel, oder, entweder. *Syn.* Ve, seu, sive, aut. *Usus.* 1. Multorum vel periculo, vel honori servire. 2. *Præcipue, etiam, cum primis*, auch so gar. Vel mori satius est, quam servire. Vel acerrimus oratorum.

Velamentum, i, n. Decke. *Usus.* Ramos oleæ, ac velamenta alia supplicum porrigentes.

Veles, itis, m. Scharmützler, der leichte Rüstung führt. *Syn.* Levis armaturæ miles.

Velificatio, onis, f. das Seegeln, Schiffen. *Usus.* Mutatâ velificatione id facilius assequeris.

Velificor, aris, atus sum, ari. seegeln, mit ausgespannten Seegeln fahren. *Syn.* Vela facio. *Transl.* Faveo, gratificor, auram popularem capto. *Usus.* Honori suo, aut cupiditati velificari. V. *Assentor.*

Velitaris, e. zum Scharmützeln gehörig. *Usus.* Pugna, hasta, arma velitaria.

Velitatio, onis, f. Scharmützel, Gefechte. *Syn.* Pugna, digladiantium dimicatio. *Usus.* Velitationes facere, & in multa prælia, parváque carpere summam totius belli.

Velitor, aris, atus sum, ari. scharmützeln, fechten. *Syn.* Pugno, contendo, certo. *Usus.* Diu mecum velitabatur.

Vellico, as, avi, atum, are. rupfen, zupfen. *Syn.* Pervello. *Usus.* In conviviis rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

Vello, is, velli, vulsum, ere. ausreissen, ausrupfen. *Syn.* Evello, pervello. *Usus.* Illa, quæ vellerat ex patellis, in aureis poculis illigabat. Spinas vellere.

Vellus, eris, m. abgeschorne Wolle. *Syn.* Lana ex ovibus detonsa.

Velo, as, avi, atum, are. vorhängen, zudecken. *Syn.* Tego, obduco. *Usus.* Pietatis nomine velare suam cupiditatem. V. *Tego.*

Velocitas, atis, f. Behendigkeit, Geschwindigkeit. *Syn.* Pernicitas.)(*Tarditas.* *Usus.* Non enim viribus, non velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur. Alii velocitate ad cursum valent.

Velociter, behend, geschwind, flugs. *Syn.* Ocyus.)(*Tarde.*

Velox, ocis, *g. o.* behend, geschwind. *Syn.* Celer. V. *Celer.*

Velum, i, n. Vorhang, Seegel. *Syn.* Integumentum, involucrum. *Epi.* Carbaseum, plenum. *Usus.* Multis simulationum velis natura cujusque obtenditur. Res illa velis remisque fugienda. Ad id, unde aliquis flatus ostenditur, vela dare, facere. Plenis velis navigare. Vela pandere; contrahere, dimittere, subducere.

Velut, gleichwie, als wie, gleich als. *Syn.* Veluti, sicut. *Usus.* Velut in hac quæstione. V. *Sicut.*

Vena, æ, f. eine Blut-Ader. *Syn.* Arteria. *Epi.* Cava; abditæ; ad usum aptæ, crebræ, multæ, reconditæ auri. *Phras.* *Venam secare,* Ader lassen. Velas incidere è venis sanguinem mittere; detrahere aliquid sanguinis; è venis sanguinem elicere; venam ferire; incisâ venâ sanguinem minuere; venas sanguine exonerare, levare. *Usus.* 1. Sanguis per venas in corpus omne funditur. Venæ & arteriæ micare non desinunt. Si cui venæ sic moventur, is habet febrim. Venam pertentare. 2. *Transl.* *Pars interior,* das innerste eines Dinges. Periculum in visceribus venisque reipublicæ inclusum. Reconditæ auri argentique venæ. Venas cujusque generis, ætatis, ordinis teneat orator, oportet.

Venabulum, i, n. Jäger-Spieß, Schwein-Spieß. *Syn.* Hasta, telum, spiculum venaticum. *Usus.* Venabulo transverberare bestiam.

Venalis, e. feil, um Geld zu verkaufen. *Syn.* Ad vendendum expositus, pretiô addictus, merce adstrictus. *Usus.* Proponere, habére fidem venalem, quæstui habére rempublicam. Domi tuæ turpissimo quæstu omnia erant venalia, virtus, pudor, jusjurandum.

Venalitius, ii, m. der mit Leibeigenen handelt. *Syn.* Venditor mancipiorum. *Usus.* Divitiis Africanos omnes multi venalitii mercatorésque superârunt.

Venaticus, a, um. zum Jagen gehörig. *Usus.* Canes venatici.

Venatio, onis, f. Jagd. *Syn.* Venatus. *Usus.* Condiunt curas aucupium & venatio. Prodigi venationum apparatus. V. *Venor.*

Venator, oris, m. Jäger, Nachsucher. *Usus.* Pernoctant venatores in nive in montibus uri se patiuntur. Physicus, speculator venatorque naturæ.

Venatus, ûs, m. das Jagen. *Syn.* Venatio. *Usus.* Labor in venatu, cursus, sudor.

Vendibilis, e. verkäuflich, das einen Werth hat. *Syn.* Tolerabilis. *Usus.* Orator, oratio vendibilis.

Vendico, as, avi, atum, are. zueignen, anmassen, zuschreiben. *Adv.* Quodammodo. *Usus.* Quisque prædæ partem sibi vendicat. Homerum Chii suum vendicant. V. *Attribuo.*

Venditatio, onis, f. das Augendienen, Prahlerey. *Syn.* Ostentatio. *Usus.* Laudatiora, quæ sine venditatione, & sine populo teste fiunt. V. *Ostento.*

Venditio, onis, f. das Verkauffen, Verkauffung. *Syn.* Abalienatio. *Epi.* Fraudulentæ, firmæ, raræ. *Usus.* Venditio bonorum.

Vendito, as, avi, atum, are. zu Kauf, oder feil biethen. *Syn.* Ostento. *Adv.* Fallacissimè se, flagitiose eloquentiam, perditissime decreta seu imperia, palàm commentaria. *Usus.* Venditare se alicui, & operam polliceri. Memoriam ostentare, venditare ingenium. V. *Glorior, ostento.*

Venditor, oris, m. Verkauffer. *Syn.* Venalitius. *Epi.* Firmior, liberalis. *Usus.* Mercatores provinciarum, venditores libertatis.

Vendo, is, didi, ditum, ere. verkauffen. V. Venum do. *Syn.* Alieno, abalieno, ven-

venditionem facio, pretio addico, venale habeo.)(*Emo*. *Adv*. Gravate, male, nominatim vectigalia, non ita commode, præclare, quam optime, recte, palam. *Usus*. Vendere aliquid alteri grandi pecunia. Parvô pretiô, quam optime, sub corona, sub hasta vendere. Ementis fide vendere, auf Credit verkaufen. Præsenti ære, numeratâ pecuniâ vendere, um baares Geld verkaufen. Bona sub hasta vendere, præconis voci subjicere, auctionem facere, dem Meistbiethenden verkaufen.

Veneficium, ii, n. Verzauberung. *Syn*. Venefici artificium, crimen, cantio. *Usus*. Id veneficiis, & cantionibus factum dicebat. Veneficiis remedia invenire.

Veneficus, a, um. Zauberer, zauberisch. *Syn*. Qui venena spargit; qui cantionibus, & malis artibus utitur, ad suam libidinem explendam. *Usus*. Venefici nomen delatum est.

Venenatus, a, um. vergiftet. *Syn*. Venenum habens, veneno imbutus & infectus. *Usus*. Vipera venenata. Telo venenato ictui concidit.

Venenum, i, n. Gift. *R*. *quasi cito per venas iens*. *Scalig*. *vel à* φένον, *occidens*. *Syn*. Virus. *Epi*. Improbabile, inusitatum, novum, malum, recens, suspiciosum, apertum, omnibus manifestum. *Phras*. 1. *Venenum alicui porrigere*, einem mit Gift vergeben. Venenum alicui parare, præbere, miscere, infundere, dare; aliquem veneno interficere; tollere, necare, occidere; veneno grassari. 2. *Venenum sumere*, Gift nehmen. Venenum haurire, sumere, bibere; veneno sibi mortem consciscere; poculum mortis exhaurire; veneno se exanimare; veneno mortem præcipere. *Usus*. Venenum diluit, ferrumque promit.

Veneo, is, ii, ire. verkauft werden. *Syn*. Vendor, sub præcone subjicior, pretio addicor. *Usus*. Cur bona non venière? Si venibunt horti, venibunt quam plurimo. V. *Vendo*.

Venerabilis, e. ehrwürdig. *Syn*. Cultu & veneratione dignus.

Venerabundus, a, um. ehrwürdig. *Usus*. Perfusus horrore, ac venerabundus astitit.

Veneratio, onis, f. Ehrerbiethung. *Syn*. Honor, reverentia. *Epi*. Justa. *Usus*. Quidquid excellit, justam venerationem habet. V. *Reverentia*.

Venereus, a, um. geil. *Usus*. Rebus venereis uti; voluptatibus venereis frui. Venereo complexu jungi.

Veneror, aris, atus sum, ari. verehren, sehr ehren. *Syn*. Colo. *Adv*. Sanctè, auguste. *Phras*. *Locra sacra venerari*, die Heil. Oerter andächtig verehren. Eximia religione colere; pie sancteque colere; sacris locis religiosum cultum adhibere; veneratione prosequi. *Usus*. Dii, quos colere, precari, venerarique solemus. Aliquem ut Deum *vel* pro Deo venerari. V. *Colo*, *revereor*, *observo*.

Venia, æ, f. Verzeihung, Erlaubniß. *Syn*. Condonatio errorris, impunitas: potestas, copia, facultus. *Epi*. Accommodata, bona, molesta, tenuis. *Phras*. 1. *Delicti veniam petit*, er bittet um Verzeihung. Ad clementiam vestram confugit; ut ignoscatis, orat; suis peccatis concedi ignoscique orat; veniam & immunitatem rogat; delicti gratia ut fiat; venia ut detur; noxa ut una hæc mittatur; præterita ut condonentur, aut parentum promeritis remittantur, supplicat. *Usus*. 1. Iis, qui errorem suum deposuerunt, & peccasse se fatentur, veniam petentibus, venia danda, concedenda, tribuenda est. Dabunt mihi veniam cives mei, vel potius gratiam habebunt. A diis immortalibus veniam & pacem exposcere. 2. *Potestas*, *facultas*, Erlaubniß. Date mihi veniam exponendi. Quod pace vestra, quod bona vestra venia dictum sit.

Venialia peccata, läßliche Sünden. Noxæ, minores, errata leviora; peccata leviora & quotidiana, quæ crebra magis, & pauciores quasi officii numeros prætereunt; divinæ legis offensiones crebræ quidem, sed leviores; culpæ minores, quæ piorum etiam animis frequenter obrepunt. V. *Peccatum*.

Venio, is, ni, ventum, ire. kommen. *R*. *à* βαίνω. *Syn*. Advenio. *Adv*. Ad vesperum, æqualiter, aliquando, audacter, belle, bene, brevi, celerius, clam, confestim, continuò, coram, crebro, diligentius, divinitus, falsò, honeste, incommode, libere, longe, maturius, modeste, necessariè, nunc primum, obviam, occulte; opportunè, optato, palam, paratius, perraro, postremo, precariò, privatim, proxime, publicè, quam primum, serius, stultè, tardissime, tutò, vesperi, ultro. *Phras*. 1. *Veni quam primum*, komme aufs balldeste. Contende ad nos, advola quamprimum; præsto sis; ad nos excurre; conveni nos quamprimum; opportune te nobis ostende. 2. *Cumprimum venit ad nos*, sobald er ankommen ist. Simul ut ædes nostras tetigit; simul ut ad nos delatus est; simul ut pedem in ædibus nostris posuit; simul ut nos adi-

adivit, præsto fuit; simul ut domum nostram accessit; simul ut nos convenit; simul ut si nobis ostendit; simul ut cedes nostras attigit. 3. *Libenter jam veniret*, er möchte schon gerne kommen. Jam aspirat in urbem nostram; appropinquare adventum suum cupit; diem cupide expectat, quo se urbs nostra accipiet; quo se ardore ad urbem raperet, si modo liceret. 4. *Quomodo in eam mentem venisti?* Wie bist du auf die Gedanken kommen? Quomodo huc descendisti? ad istas ineptias abiisti? huc perductus, delapsus es? quomodo ad hæc inania defluxisti, te demisisti? 5. *Eo ventum tandem est*, es ist endlich so weit kommen. Eo res rediit; in eum locum adducta est; in eum locum rediit; deducta est; in eum locum res venit; eo res perducta est; prorupit; eo delapsa res est. 6. *Inde veniunt hæc mala*, daher kommt uns dieses Unglück. Inde hæc manant, fluunt, affluunt, nascuntur incommoda. Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseriæ. Hic fons est, hæc origo malorum omnium. V. *Causa, Origo. Usus.* 1. In amicitiam alicujus, familiaritatem, complexum, conspectum, consuetudinem venire. Nescio, quomodo in certamen cum illo, ad inimicitias, in contentionem honoris venerim. In calamitatem ingentem venit. Res ad arma, ad pugnam, ad manus veniet. Ea res in oblivionem, in consuetudinem, in sermonem & vituperationem, in odium publicum, in summam gloriam venit. Res, quæ in controversiam, in disceptationem veniunt. In suspicionem, in spem, in possessionem, in numerum oratorum venire. In discrimen, in periculum venire. Venit mihi in mentem. Si usus venerit. 2. *Obtingit, obvenit*, zukommen. Magna ei hæreditas venit; multæ divitiæ, fama, honor ei venêre. 3. *Adverser*, darwider kommen. Venire contra rem, existimationem, gratiam alicujus. Venire alicui adversum.

Venor, aris, venatus sum, ari. jagen, nachjagen. *Syn.* Venatu me exerceo, venationi operam do, venatione me oblecto; feras consector, insector; aucupor. *Usus.* 1. Canum mira alacritas in venando. 2. *Transl.* Modestiæ laudem in re aliqua venari. V. *Capto.*

Venter, tris, m. der Bauch. R. *à* ἔντερον, *intestinum. Usus.* Vitium ventris & gutturis, *vulg. gulositas.*

Ventilator, oris, m. der das Getraydе schwinget. *Syn.* Qui frumentum ventilat.

Ventilo, as, avi, atum, are. auslüften, schwingen. *R. à Ventulus. Usus.* Ejus linguâ, quasi seditionis flabello ventilata concio. V. *Executio.*

Ventito, as, avi, atum, are. oft kommen. *Syn.* Crebro venio.

Ventosus, a, um. windig. *Syn.* Levis, inanis, vanus. *Usus.* Homo ventosissimus, ein eitler, aufgeblasener Mensch.

Ventriculus, i, m. der Magen. *Usus.* Ventriculus cordis, cui similis est alter ventriculus, in quem sanguis ex jecore influit.

Ventus, i, m. Wind. *Syn.* Aura, flamen. *Epi.* Non adversus, gravis, molestus, popularis, servus, subtilis, vehemens, salutaris alicui, secundus, tempestivus. *Phras.* 1. *Ventus vehementior fit*, der Wind wird allerweil heftiger. Increbescit ventus; ingravescit; violentior incumbit ventus; vehementius spirare incipit; majori se impetu effundit; furere, sævire, tumultuari majorem in modum incipit. V. *Tempestas.* 2. *Ventus lenior spirat*, es ist ein gelinderer Wind. Aura leniter, molliter, placide spirat; lenis favonius insusurrat. 3. *Ventus se ponit*, der Wind leget sich. Ventus cadit, concidit, remittit; ventus ponit; venti vis omnis cadit; frangit se ventus, languescit; ventus jam est remissior. 4. *Ventum habemus prosperum*, wir haben guten Wind. Secundo utimur vento; idoneum ventum nacti sumus; ventus flat bellissime; venti nobis obsecundant; secunda vehimur, provehimur aura; flantibus ad puppim ventis propellimur. Ventis ferimur secundis 5. *Ventos habemus contrarios*, wir haben widrige Winde. Reflant venti; venti adversi sunt; adversis ventis utimur; ventis reflantibus rejicimur. 6. Den Mantel nach dem Wind hängen. Ex ancipiti mutatione temporum pendere; se ad motum fortunæ movere; suspensas habere ex temporum inclinatione consiliorum rationes. *Usus.* 1. Mare ventorum vi turbatum & agitatum. Cape flabellum, & ventum mihi facito. Meliores ventos expecto. Vento se, & mari dare. Si mites lenesque fuerint venti, solvemus. 2. *Transl.* Rumorum ventos colligere. Popularem ventum quærere, aucupari. Dux nobis, & auctor opus, & horum, quos proposui ventorum moderator quidam, & gubernator. Cæsaris nunc venti valde secundi sunt.

Venundo, as, dedi, datum, are. verkauffen. *Syn.* Vendo.

Venus, eris, f. Liebes-Göttin, Wollust. *Syn.* Voluptas. *Usus.* Sine Cerere & Libero friget Venus.

Ve-

Venustas, atis, f. Lieblichkeit, Holdseligkeit, Annehmlichkeit. *Syn.* Pulchritudo *proprie* muliebris; lepor, gratia, suavitas. *Epi.* Eximia, muliebris, prisca, prope scenica, summa. *Usus.* Agere cum dignitate & suavitate. Homo afflatus omni lepore & venustate. V. *Pulcher.*

Venuste, lieblich, liebreich, schön, annehmlich. *Syn.* Pulchre, belle, apte, eleganter, commode. *Usus.* Illud pervenuste cecidit.

Venustus, a, um. schön, liebreich, annehmlich. *Syn.* Lepidus, festivus. *Usus.* Gestus & motus corporis venustus. V. *Pulcher, elegans.*

Vepris, is, m. Dornbusch, Hecke. *Syn.* Spinæ.

Ver, is, n. Frühling, Lenz. *à Græco* ἦρ. *Pars anni ab æquinoctio ad solstitium in Cancro.* *Syn.* Vernum tempus; tempus hyemi senescenti adjunctum; tempestas verna; dies verni; pars anni floridior. *Usus.* Vere jam appetente. Veris initium à favonio notatur. Ver tanquam adolescentiam significat.

Verax, acis. *g. o.* wahrhaftig. *Syn.* Veridicus, minime fallax, veritatis cultor & amicus.

Verber, eris, n. Streich, Schlag. *R. q.* Ferber à ferio. *Syn.* Virga, flagellum. *Phras. Ventum est ad verbera,* es ist endlich zu den Schlägen kommen. Nec manibus temperatum; procacitas manibus coërcenda videbatur; ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicis satisfactum; verbera adhibebantur; verberibus male mulctatus, acceptus est. *Usus.* Aliquem vinculis, verberibus omni supplicio excruciatum necare. Verberibus aliquem cædere, exanimare.

Verberatio, onis, f. das Schlagen. *Syn.* Pulsatio.

Verbero, as, avi, atum, are. schlagen. *Syn.* Cædo, pulso, manus affero, vim & manus affero, infero. *Adv.* Vehementissime. *Phras. Graviter eum verberavit,* er hat ihn hart geschlagen. Latera illi tutudit; fustibus membra debilitavit, loris concidit, cæcidit; verberum dolore laniavit; graviter hominem pulsavit; de ejus tergo sibi satisfecit; verberibus eum fœdum in modum accepit, affecit, laceravit; multis plagis multavit; ejus tergo dirè consuluit; homo miser tergo pœnas dependit; dirum in modum ab eo vapulavit. V. *Cædo, fustus, ictus.* *Usus.* Verberare matrem. Aliquem tacito cogitationis convicio verberare.

Verbose, schwätzhaftiger Weise. *Syn.* Loquaciter, copiose, multis verbis.

Verbosus, a, um. geschwätzig, plauderisch. *Syn.* Multus in verbis, loquax. *Us.* Habes epistolam juste verbosiorem. V. *Inanis.*

Verbum, i, n. das Wort. *R. Varroni, à* Vero, avi, atum, are, die Wahrheit reden. *Aliis à* Verberatione aëris. *Syn.* Nomen, vox, vocabulum. *Epi.* Ardens, consideratissimum, durum, insolens & humile, elegans, grave, immutatum, inflexum, inusitatum, novatum, translatum, nefarium, odiosum, plenum humanitatis, priscum, solenne, suspiciosum, usitatum, ac tritum. Verba grandia, amplissima, gravia, sonantia, splendida, dura, aspera, insolentia, prisca, inquinata, abjecta, odiosa, intolerabilia, inepta, rigida, obsoleta, non aperta, longe petita, scabra. *Phras.* 1. *Multi verba studiose curant, rem & sententiam non ita,* etliche gehen nur auf die Worte, nicht aber auf die Sache selbst. Multi toti sunt in aucupio verborum & litterarum tendiculis, rem & sententiam, negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes & jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios, rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentia dejectantur in magna sententiarum jejunitate. 2. *Verborum pompa sine rerum pondere inanis & ridicula est,* das eitle Wort-Gepränge, wo nichts darunter, ist nur lächerlich. Verborum volubilitas sine rerum pondere inanis est & irridenda. Oratio, nisi subest res, inanem habet quandam elocutionem & pene puerilem. Oratio, si res non subest, aut nulla sit, necesse est, aut omnium irrisione laudatur. Composite & apte sine sententiis dicere, insania est. 3. *Rerum copia verborum copiam gignit,* wann es an Materie nicht mangelt, so werden die Worte nicht abgehen. Ipsæ res verba rapiunt; verba provisam rem non invita sequuntur; ex rerum magnitudine splendor quidam & copia in verbis existet. 4. *De verbo ad verbum transferre, vulg.* von Wort zu Wort übersetzen. Verbum e verbo exprimere; ad verbum de Græcis exprimere; verbum de verbo exprimere, totidem verbis transferre; verbum pro verbo reddere; verbum verbo reddere; ad verbum transferre. 5. *Ad meum verbum, vulg.* auf mein Wort. Fide mea; me autore, interposita fide mea. 6. *Uno verbo,* mit einem Wort. Verbo; in summa; ad summam, summa illa sit. *Usus.* Verbum ex eo elicere, exsculpere non potui, kein Wort heraus bringen.. Non multa verba faciam. Excidit mihi verbum priscum & obsoletum. Verba perpetuare, difficile. Verbo aliquem lacessere, violare, mit Worten angreifen. Ad verborum contumelias descendere, in Schmäh-Worte ausbrechen.. Verba mihi dari non patior, mit leeren Worten abspeisen. In verba alicujus jurare. Ad verbum ediscere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Verbi causa, verbi gratia,

tia. Verbo promittere, re negare. Uno verbo dicam. Verbo rem transigam. Verba facere in senatu, apud senatum. Idem sonat, valet hoc verbum. Subjecta verbo notio, die Bedeutung dieses Worts. Verbum insolens, inusitatum, novatum, ungebräuchliches Wort. Verba vulgata, trita, usitata, gemeine Worte. Verba prisca, desita, obsoleta, alte und ungewöhnliche Worte.

Verè, wahrhaftig. *Syn.* Revera.)(*Falso, inaniter, ficte.* *Usus.* Majores nostri non ficte & fallaciter, sed vere & sapienter populares fuere. Vere tecum agam, & libere.

Verecunde, züchtiglich, schamhaftig. *Syn.* Prudenter, timide, dubitanter.)(*Impudenter.*

Verecundia, æ, f. Schamhaftigkeit, Züchtigkeit, Ehrbarkeit. *Syn.* Pudor, rubor, modestia, ingenuitas.)(*Impudentia.* *Epi.* Invisa, stulta, virginalis. *Usus.* Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia custos virtutum, & quidam quasi ornatus vitæ. Solus homo pudoris ac verecundiæ particeps. Virginali verecundia timidus. V. *Pudor.*

Verecundor, aris, atus sum, ari. sich schämen, züchtig seyn. *Syn.* Pudore deterreor, absterreor, impedior; ingenuo rubore suffundor, erubesco. *Usus.* Cunctantem, & quasi verecundantem incitare.

Verecundus, a, um. schamhaftig, züchtig. *Syn.* Prudens. *Phras.* *Juvenis est admodum verecundus*, er ist ein sehr schamhaftiger Jüngling. Verborum & rerum obscœnitate vitanda ruborem suum, & ingenuitatem præstat; pudorem animi, & pudicitiam corporis colit. Pudore septus, in loquendo mire verecundus; adolescentis modestissimi pudor ab omni obscœnitate longe abhorret; incorruptis castissimisque moribus juvenis, & virginali verecundia præditus. V. *Pudicus.* *Usus.* Verecundus est, quem pudet impudica loqui. Oratio verecunda.

Vereor, eris, itus sum, eri. sich scheuen. *Syn.* Extimesco, nonnihil commoveor. *Usus.* 1. Istam culpam, quam vereris, ego præstabo. Ab aliquo supplicium vereri. Vereor, ut tibi satisfaciam. Veritus es, ne operam perderes. 2. *Observo*, in Ehren haben, Ehre und Respect beweisen. Is patrem veretur, ut Deum. Amici non solum se diligent, sed etiam verebuntur. V. *Timeo.*

Vergo, is, ere. sich neigen. *Syn.* Inclinor, in exitu sum. *Usus.* Brevi auxilium ad Italiam vergere, quam Asiam maluissem. Ad meridiem vergit Sicilia. Vergebat jam annus, & in exitu erat.

Veridicus, a, um. der die Wahrheit redet. *Syn.* Verax, apertus.

Veriloquium, ii, n. wahrhafte Erzehlung.

Verisimilis, e, wahrscheinlich, der Wahrheit ähnlich. *Syn.* Credibilis, probabilis, ratione consentaneus; vero propius, ad veritatem propensius, quod maxime specie veritatis movet; quod propius fidem est; à vero non alienum, non abhorrens; vero simillimum, simile veri; quod ad veritatem maxime accedit, quod proxime accedit ad verum, quod à ratione non procul abest, non discrepat, non dissentit; quod veri similitudinem, speciem, formam, imaginem præ se fert, ostendit. *Usus.* In omni disputatione, quid esset verisimillimum, quærimus. V. *Probabilis.*

Verisimilitudo, inis, f. Wahrscheinlichkeit. *Syn.* Probabilitas, similitudo veri.

Veritas, atis, f. die Wahrheit. *Syn.* Verum, vera ratio, res. *Epi.* Acerba, æterna, debilitata, in profundo demersa, jucunda, grata, molesta, perspicua, simplex, sempiterna. *Phras.* 1. *Veritati plus, quam amicitiæ tribuo*, ich sehe mehr auf die Wahrheit, dann auf die Freundschaft. Majorem habeo veritatis, quam amicitiæ rationem. Locum apud me honestiorem veritas obtinet, quam amicitia; cedat veritati amicitia, necesse est; nihil amicitiæ elargior, nihil veritati nego. 2. *Ut veritatem dicam*, die Wahrheit zu sagen. Ut dicam, quod res est; ut vere dicam; ut ingenue fatear; ut verum loquamur; ne mentiar; si verum quærimus, si verum fateri volumus; ut ex animo, ac vere dicam. *Usus.* Magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, & solertiam facile se per se ipsam defendit. Sunt alii simplices, aperti, veritatis cultores, fraudis inimici. Græci contentionis cupidiores, quam veritatis. Veritatis ignoratione vulgi opiniones in maxima inconstantia versantur. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Animum à pictura ad veritatem traducere. Studia sua ad veritatem dirigere. Veritate adductus hæc testor. Ad veritatem loqui, dicere. Veritas nempe in profundo demersa in disputatione limatur, eruitur. Obtinere, retinere veritatem. Veritate patefacta, atque omni errore sublato. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, deflectere; resistere & repugnare contra veritatem non audet. Ad veritatem nihil loqui, kein wahres Wort reden. Ad veritatem quam maxime accedere, der Wahrheit sehr ähnlich kommen.

Vermiculatus, a, um. gewürmelt, gestreifet. *Usus.* Emblema vermiculatum.

Verna,

Verna, æ, m. Leibeigener, so zu Haus gebohren ist. *Syn.* servus, ex ancilla domi nostræ natus.

Vernaculus, a, um. einheimisch. *Syn.* Domesticus. *Usus.* Quotidianæ ac vernaculæ res.

Vernus, a, um. zum Frühling gehörig. *Us.* Verni temporis suavitas, Frühlings-Lust.

Verò, aber. *Syn.* Autem. *Usus.* 1. Numeris adstrictior poëta, verborum vero licentia liberior. 2. *Certe quidem*, und zwar gewiß. Esto vero ita. Est vero maximus ille Scipio.

Verres, is, m. ein ungeschnittenes Schwein. *R. ex* ἐῤῥωός, *aper, porcus non castratus. Syn.* Porcus masculus.

Verro, is, verri, ere. kehren. *Syn.* Scopis pulverem, vel sordes, aufero, ejicio.

Verruca, æ, f. eine Warze.

Verrucosus, a, um. voll Warzen. *Syn.* Verrucis plenus.

Versatilis, e. leichtlich umzuwenden, gelenkig, geschickt. *Usus.* Acies versatilis. Ingenium illi versatile fuit sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret. V. *Varius.*

Versicolor, oris. *g. o.* vielfärbig, bunt. *Syn.* Dubio varioque colore.

Versatus, a, um. geübet. *Syn.* Exercitatus, subactus. *Usus.* Homo tum in aliis caussis exercitatus, tum in hac sæpe versatus.

Versipellis, e. verschmitzt, arglistig. *R. vertens interdum pellem, ad alium decipiendum. Syn.* Callidus, astutus, simulator. V. *Astutus.*

Verso, as, avi, atum, are. hin und her wenden. *Syn.* Volvo, tracto, converto, flecto. *Usus.* Æstuat dubitatione, versat se in utramque partem, huc, illuc. Versare suam naturam, & flectere ad tempus. Animum ad dolos & fallacias versare cœpit.

Versor, aris, atus sum, ari. beschäftiget seyn, womit umgehen. *Syn.* Sum, incumbo, laboro, do operam, insudo: consuesco. *Adv.* Abstinenter, acriter, acutissime, assidue, conjunctissime, callide, copiosius, diutius, honestius, impudentius, moderate, nimium, perite, perjucunde, populariter, subtilius, temere, caste, non obscure. *Phras.* 1. *Libenter cum illo versor*, ich gehe gerne mit ihm um, *vulg. conversor.* Jucundissime conjunctissimeque cum illo vivo; assiduitate ejus delector; consuetudinem & amicitiam cum eo junctam amo: libenter cum illo ætatem ago; hæreo ad ejus latus non sine multa animi voluptate. 2. *Diu jam versor in hoc labore*, ich bin schon lange bey dieser Arbeit. Diu jam hoc saxum volvo; ætatem in hoc studio contrivi; diu jam hunc laborem tero; temporis partem non modicam in hoc studio posui. *Usus.* Diu in Sicilia versabatur. Nobiscum versari diutius non potes. In re oratoria versari. Res in ore vulgi, ante oculos versatur. In quo motu temporum versemur, vides. Juventus ejus tota in laudis cupiditate versabatur. Respublica in discrimine versatur. In negotiis versor maximis; nominis tui terror in auribus, animisque hostium versatur.

Versura, æ, f. Veränderung der Gläubiger, da man, eine alte Schuld auszulöschen, eine neue macht. *Syn.* Mutatio creditoris. *Usus.* Iniquissimo fœnore versuram facere.

Versus, gegen, gegen über. *Phras. Locus jacet versus orientem*, dieser Ort liegt gegen Aufgang. Orientem versus, ad orientem; ad orientem pertinet, spectat, orienti oppositus; orienti objectus est. *Usus.* Aretium versus castra movit.

Versus, us, m. ein Reim, Vers. *R. q. versa in numeros oratio. Syn.* Carmen. *Epi.* Malus, pervagatissimus, seminator malorum. Alterni, delicatissimi, elaborati, heroici, hexametri, obscenissimi, ornatissimi, optimi, veteres, usitati. *Usus.* 1. Historiam versibus scripsit. Multi in eum versus facti, confecti. Magna felicitate versus fundit, texit, componit. Hominum flagitia delicatissimis versibus expressit. 2. *Linea, vulg.* Zeile. Multos versus uno spiritu pronunciare. Venio nunc ad transversum extremæ epistolæ tuæ versum, versiculum.

Versutè, listig, verschmitzt. *Syn.* Callide, vafre, malitiose, subdole, subtiliter. V. *Astute.*

Versutus, a, um. listig, verschmitzt, verschlagen. *R. à versando mentem. Syn.* Callidus, malitiosus, multiplex. *Usus.* Versutum appello, cujus mens celeriter versatur. Versutum & solers ingenium. Malitia est versuta & fallax nocendi ratio. V. *Simulator, astutus, callidus.*

Vertens, tis, m. sich wendend, zu Ende gehend. *Syn.* Circumactus, completus. *Usus.* Anno vertente; intra finem anni vertentis.

Ver-

Vertex, icis, m. Gipfel, Wirbel, Scheitel. R. *à* Verto. *Syn*. Polus. *Epi*. Celsus, extremus, summus. *Usus*. 1. Duo quasi cinguli terræ, cœli verticibus subnixi. 2. *Summa pars*, der oberste Theil eines Dinges. Vertex montis. Ab imis unguibus ad summum verticem.

Verto, is, ti, versum, ere. wenden, drehen, umkehren. *Syn*. Converto, vario, muto. *Usus*. 1. Vertere stylum in tabulis suis. Vertit se fortuna. Vertit hic rationem, fingit, quod probare non potest. 2. *Converto, dirigo iter*, wenden, die Reise richten. Terga vertere hostibus. Romam se vertit. 3. *Transfero*, übersetzen. Vertere Platonem Latinè. 4. *Commuto*, verändern. Solum vertere exilii causâ. 5. *Tribuo, do*, ausrechnen, auslegen. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. 6. *Recipio me, confugio*, sich verfügen. Quo se verteret, non habebat. 7. *Sum*, bestehen. In hoc res tota vertitur. In tua voluntate negotii summa vertitur. 8. *Succedo, cedo*, von statten gehen, ausschlagen. Id consilium ut tibi bene vertat, opto. Id in bonum uni, alteri in perniciem vertit. Res in contrarium vertit, die Sache hat anders ausgeschlagen. 9. *Perdo, pessumdo, everto*, verderben. Cum multa fecisset egregie, ad extremum omnia vertit. 10. *Traho, rapio*, auf sich bringen, zu sich ziehen. Ex illa pecunia maximam partem ad se vertit. 11. *Vertor*, verändert werden. Libertas in servitutem vertit.

Vertumnus, i, m. ein Abgott, der sich in alle Gestalten verkehret.

Vervex, ecis, m. verschnittener Hammel, Schöps. *Syn*. Aries castratus.

Verùm, aber. *Syn*. Sed.

Verumtamen, doch aber. *Syn*. Sed tamen. *Usus*. Optabam, verum tamen non audebam.

Verus, a, um. wahr, wahrhaftig. *Syn*. Sincerus, certus, non fucatus, germanus: solidus, justus, expressus:)(*Falsus, fucatus, adumbratus, simulatus*. *Usus*. Respicere, quidquid in quaqua re verum sit. Licet enim verum dicere, loqui. Si verum scire vis. Inter hunc & illum, verum germanumque Metellum multum interest. Justa, solida veraque gloria. Sed nos veri juris solidam expressamque imaginem nullam tenemus. Verissima illa; & velut ex oraculo Delphico edita existima. V. *Veritas*.

Vesania, æ, f. Tobsucht, Aberwitz. *Usus*. Quæ vos agitat vesania. V. *Amentia*.

Vesanus, a, um. unsinnig, aberwitzig, alber. *Syn*. Vecors, insanus, furiosus. V. *Amens, furiosus*.

Vescor, eris, vesci. essen. *Syn*. Edo, pascor, utor. *Usus*. Lacte, caseo, carne vescor. Dii nec escis, nec potionibus vescuntur. V. *Comedo, edo*.

Vesica, cæ, f. Blase, Harn-Blase. *R. à* φύσα. *Syn*. Folliculus urinæ.

Vespa, æ, f. Wespe, grosse Fliege. *Usus*. Vespas aculeis uti videmus.

Vespera, æ, f. Abendzeit. *R. à* ἕσπερος. *Syn*. Extremum diei tempus. *Epi*. Obscura. *Usus*. Ad vesperam. Prima vespera. Die inclinato in vesperam. *Vesperæ vulg*. die Vesper. *Latinè*: Vespertinæ in templo preces cantari solitæ.

Vesper, *vel* Vesperus, i, m. Abend. *Syn*. Vespera, serum diei, vespertinum tempus. *Phras*. *Vesperi*, vel *Vespere*, spat Abends. Occidente sole: præcipitante jam sole; vesperascente cœlo; cum advesperasceret; die præcipiti; sub occasum solis; cùm jam serum esset diei; cum haud multum jam diei superesset; primis se intendentibus tenebris; solis occasu; primâ vesperâ; cum non multum ad solis occasum temporis, superesset; inclinato in vesperam die; cum exiguum superesset diei; inclinante in vesperam die; cùm esset extremum diei; præcipiti in occasum diei; præcipiti in noctem diei tempore, inclinante se sole; procedente nocte; ad solis occasum; accensis jam luminibus; sub primas faces; primo vespere; sero, obscurâ jam luce; nocte appetente. V. *Nox, sero*.

Vesperascit, es wird Abend. *Syn*. Ad solis occasum est. *Usus*. Vesperascente cœlo.

Vespertinus, a, um. abendlich, spat. *Usus*. Vespertino tempore.

Vester, ra, rum. euer.

Vestibulum, i, n. Vorhof. *Epi*. Privatum, vacuum, honestum. *Usus*. Primo aditu vestibuloque prohibere aliquem.

Vestigator, oris, m. Nachforscher, Nachgrübler. *Syn*. Venator.

Vestigium, ii, n. Fußstapfen, Spuhr. *Syn*. Reliquiæ, signum, nota, monumentum. *Epi*. Adversa, manifesta, nefaria, parva, pressa, recentia. *Usus*. Cum pedem intulero, & in possessionem vestigium fecero. Tu extra ædes tuas, ubi vestigium imprimas, figas, ponas, non habes. Persequi vestigia alicujus; consequi aliquem vestigiis, in vestigiis sequi. auf dem Fuß folgen. Stellæ cursûs sui vestigium nunquam inflectunt. Num in ejus scriptis eloquentiæ ullum vestigium apparet? Reliqua sunt, extant multa antiquitatis vestigia. Indicia & vestigia veneni. In temporis loci, ve-

vestigio, auf der Stelle. Vestigia in multas partes ferentia.

Vestimentum, i, n. Kleid. *Syn.* Vestis, vestitus. *Usus.* Calceos & vestimenta mutavit.

Vestigo, as, avi, atum, are. spühren, nachforschen, nachgrübeln. *Syn.* Indago, vestigiis odoror. *Usus.* Causas rerum vestigare. V. *Indago*, *quaero*.

Vestio, is, ivi, itum, ire. kleiden. *Syn.* Tego, obduco. *Adv.* Bene, extrinsecus, male, obsoletius. *Usus.* Deus animam corpore vestivit. Reconditas sententias eleganti oratione vestire ac ornare. V. *Vestis*.

Vestis, is, f. Kleid. *R.* ab ἐσθής. *Syn.* Vestitus, vestimentum. *Epi.* Familiaris, muliebris, pretiosa, purpurea, stragula. *Phras.* 1. *Veste indutus splendida*, herrlich gekleidet. Veste auro illusa, gemmisque adornata, omnique peregrinae opulentiae cultu conspicuus; veste usus auro distincta, gemmisque; veste auro intexta splendidus. 2. *Vulgaris vestis*, ein gemeines Kleid. Vulgaris habitus; cultus habitusque à privato vix abhorrens; levis & parabilis cultus corporis, vestitus humilis ac obsoletus. *Usus.* Vestem conficere, resarcire. Vestem induere, mutare; vestem alicui detrahere; vestem discindere.

Vestitus, us, m. Kleidung. *Syn.* Vestimentum, ornatus; cultus corporis. *Epi.* Necessarius, obsoletior, pristinus: virginalis. *Usus.* Vestitus asper. Vestitus orationis, montium, riparum,

Vestras, tis, *g. o.* einer 'aus|den Eurigen.

Veteranus, a, um. alt und abgerichtet, geübt. *Syn.* Qui viginti annos militaverat.)(*Tyro.* *Usus.* Caesar firmissimum exercitum invictissimo genere veteranorum militum comparavit,

Veterasco, is, ere. alt werden, veralten. *Usus.* Veterascentem eorum gloriam quis non videt?

Veterator, oris, m. ein alter schlauer Fuchs, Betrüger. *Epi.* Magnus & perfamiliaris alicui. *Usus.* Homo callidus, & veterator. V. *Simulator*, *astutus*.

Veteratorius, a, um. schlau, verschmitzt, listig. *Syn.* Fallax, dolosus, malitiosus. *Usus.* Nihil ab eo, nisi tectum & veteratorium expectes. V. *Astutus*.

Veternosus, a, um. schläferig, faul. *Usus.* Veternosus senex. V. *Piger*.

Veternus, i, m. Schlafsucht. *Syn.* Lethargus. *Usus.* Veternus civitatem occupavit. V. *Somnus*.

Veto, as, ui, itum, are. verbiethen, untersagen. *Syn.* Prohibeo, absterreo.)(*Jubeo*, *cogo*. *Adv.* Assentatorie, dilucide, fraterne, planissime. *Usus.* Hoc omne leges vetant. Vetuit eum desperare. V. *Prohibeo*.

Vetulus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Senex, antiquus.)(*Novellus*. *Usus.* Mulier vetula, & multarum nuptiarum. Equus vetulus.

Vetus, eris, *g. o.* alt. *R.* ab ἔτος, *annus*. *Syn.* Antiquus, priscus, quod vetustatem fert.)(*Novus*, *recens*. *Phras.* 1. *Vetus hic mos est*, dieß ist ein alter Brauch. Vetustus, antiquus, longaevus, priscus, jam diu institutus, remotissimus à nostra memoria mos est. 2. *Vetus haec opinio est*, dieses ist eine alte Meynung. Dudum animis haec opinio insederat; inveteravit in hominum mentibus ea opinio; multi temporis, pervetus, diuturna, minime recens est opinio. *Usus.* Credendum est veteribus. Mos, amicitia vetus. Vina veterrima. V. *Antiquus*.

Vetustas, atis, f. Alterthum. *Epi.* Excellens, infinita, plena exemplorum, prisca, scenica, tolerabilis. *Usus.* Vetustatis exempla oratori nota esse debent. Res aliae vetustatem ferunt: aliae vetustate senescunt, evanescunt. Vetustatem omnem superat viri excellentis virtus.

Vetustus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Vetus, antiquus. V. *Antiquus*.

Vexatio, onis, f. Anfechtung, Trillung, Peinigung. *Syn.* Magna & infesta, quaedam jactatio & agitatio. *Epi.* Acerbissima, impunita. *Usus.* Afflictio est aegritudo cum vexatione corporis. Vexatio & direptio sociorum.

Vexator, oris, m. Peiniger, Quäler. *Syn.* Exagitator. *Epi.* Crudelis alicujus reip. & sceleratus.

Vexillarius, ii, m. Fähndrich. *Syn.* Signifer. *Usus.* Ordo sexagenos milites, vexillarium unum habebat.

Vexillum, i, n. Fahne. *Syn.* Signum. *Usus.* Vexillo opus est, convolabunt. Nunquam perditis civibus vexillum deerit.

Vexo, as, avi, atum, are. plagen, trillen, anfechten, peinigen. *Syn.* Agito, exagito, vexator sum; diripio, populor, infestum reddo, male habeo. *Adv.* Contumaciter, contumeliosissime, urbane, crudelissime, foedissime, vehementer, vigilantissime. *Phras.* *Gravissime vexor*, man verfährt mit mir sehr übel. Multis sane molestiis conflictor; dies noctesque torqueor; circumventus ab inimicis quotidianis turbis agitor, exagitor; negotium exhibetur immerenti; tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut libere respirare mihi liceat; tanta est aemulorum improbitas, ut aeternum mihi cum is bellum susceptum videatur; tot injuriis jactatur & exagitatur aequitas, ut animus dolore exedi, dolore ac aegritudine confici videatur. Fodicant me quotidianae inimicorum injuriae, pungunt, vellunt, lacerant, respirare non sinunt.

Contumaciter inurbane quotidie vexor ac premor; omni vexationis genere exagitor, conviciis jactor, diuturnis molestiis conflictor, omni crudelitate laceror: ægre mihi faciendi nec finis, nec modus est. *Usus.* Omnia divina humanaque jura vexarunt, violarunt, perturbarunt, everterunt. Uxor mea, quam vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis. Verbis me, probris omnibus & maledictis vexavit. Bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida. V. *Affligo, infestus, crucio.*

Via, æ, f. ein Weg. *Syn.* Iter; semita, callis. *Epi.* Æstuosa, pulverulenta, aperta, simplex, directa, brevior, certa, neque longa, expeditior, illustris, lata, immunita, inculta, sylvestris, militaris, occulta, popularis, præceps & lubrica, proxima ad gloriam, quasi compendiaria, recta vivendi, sacra, vendibilis, vitiosa, Ancipites viæ, optabiles in experiendo, jucundæ in legendo, optimæ, tritæ. *Phras.* 1. *Viæ erant difficiles*, es waren sehr harte und rauhe Weege. Viæ erant æstuosæ, pulverulentæ, angustissimæ, lubricæ, immunitæ; itineribus deviis proficiscendum erat; summa difficultas aditus; asperis, confragosis, arctis circum locis intrandæ erant angustiæ; pleræque cavæ, simulque occultæ viæ, nec unquam ante humano tritæ vestigio aperiendæ; asperitates viarum, & angustiæ inextricabiles erant, & crebris saltibus inclusæ; obsepta, interclusa, impedita erant itinera, aut imbribus abrupta; magnæ erant; ac difficiles locorum angustiæ, & quæ vix singulis hominibus paterent; viarum difficultates erant pene inexplicabiles. Luctandum erat cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliebantur pedes. Calles erant vix singulis pervii; itinera erant, qualia ingredi expeditis quoque vix tolerabile. Subacta diuturnis imbribus humus tenaci luto morabatur pedes. 2. *Viam sibi fecerunt*, sie haben sich einen Weg gemacht. Viam sibi aperuere; iter aperuere; corporibus armisque rupere viam; per mediam turbam sibi fecere viam; viam sibi stravere, munivere. *Usus.* Viam facere, concinnare, substruere, sternere, einen Weg machen. Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam, & multorum dierum viam se dare, committere. In via esse, progredi, procedere. Multorum dierum viam conficere, De via deflectere, divertere, declinare; è via excedere, deduci, In viam redire. Præcedentium vestigia me ad viam deducunt, ferunt. V. *Iter, proficiscor.*

Viarius, a, um. was den Weg belanget. *Usus.* Lex viaria.

Viaticum, i, n. Wegzehrung. *Syn.* Viæ impensa, itineris subsidium. *Epi.* Largum & liberale, publicum. *Usus.* Quærendum & congerendum viaticum. Viatico aliquem instruere, prosequi; viaticum suppeditare, suggerere. Viaticum præripere, eripere.

Viator, oris, m. Wandersmann. *Syn.* Qui iter facit *Epi.* Præteriens, bene vestitus. *Usus.* Sæpe & latronem occidit viator.

Vibro, as, avi, atum, are. schwingen. *Syn.* Agito. *Usus.* 1. Hastas, sicas vibrare. 2. *Mico*, glänzen. Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nimis numeris contorta ferrentur. Mare à sole collucens albescit & vibrat.

Vicarius, a, um. eines Stelle vertretend, Statthalter. *Syn.* Qui vicem alterius obtinet; *item*: qui in locum alterius succedit. *Phras.* *Est Vicarius Episcopi*, er vertritt das Amt eines Bischoffs. Antistitis sacri partes, munus agit, sustinet; vicariam operam Antistiti præbet; absentis Antistitis personam gerit, sustinet; sacri Antistitis vicem fungitur. *Usus.* Vicarius alienæ dominationis, alieni juris. Succedam ego vicarius tuo muneri. V. *Loco.*

Vicatim, Gassen-weise. *Syn.* Per singulos vicos. *Usus.* Vicatim servi omnes conscribebantur.

Vice, an statt. *Syn.* Loco *Usus.* Tribuni vice me substituit. Poëtæ vice nomina fingere.

Vicem, Stelle, Zustand. *Syn.* Fortunam; sortem. *Usus.* Tuam vicem pertimesco, doleo, timeo, ulciscor, fungor.

Viceni, æ, a. je zwanzig. Vicesimus, der zwanzigste. Vicies, zwanzigmal.

Vicinia, æ, f. Nachbarschaft. *Syn.* Vicinitas. V. *Vicinitas.*

Vicinitas, atis, f. Nachbarschaft. *Syn.* Vicinia, propinquitas. *Epi.* Finitima, artium studiorumque, infelix meretricia. *Usus.* In istam te vicinitatem constituisti. Mihi cum eo vicinitas & magnus usus est. Propter vicinitatem totos dies simul sumus. Tota vicinitas clamoribus personat.

Vicinus, a, um. nahe gelegen. Nachbar. *R. a.* Vicus, *ejusdem vici habitator*. *Syn.* Propinquus, finitimus, proxime accedens. *Phras.* 1. *Est ille vicinus meus*, er ist mein Nachbar. Ejus ædibus meæ continentes sunt; meas ædes ejus domus attingit, tangit; ejus domus in meas ædes incurrit. Ejus ædes meis adjacent; domus ejus ædium mearum parietem tangit; prope ab domo mea; in proxima vicinia habitat; huc viciniæ dudum commigravit. 2. *Bellum vicinum est*, der Krieg ist gar nahe. In ipsis prope portis bellum

lum habemus. Ante portas est bellum. Velut in cervicibus habemus hostem. Non longius hostis abest, quam quo telum adjici possit. *Usus.* Dialectica vicina rhetoricæ. Mulier gravida atque ad pariendum vicina. V. *Propinquus.*

Vicissim, dargegen. *Syn.* Mutuo, pariter, invicem. *Usus.* Æstate calescere, hyeme vicissim algere. Mutuari ab aliquo aliquid, & ei vicissim reddere. Quod honestum, justum est, & vicissim.

Vicissitudo, inis, f. Wechsel, Abwechslung, Veränderung. *Syn.* Vices, commutatio, varietas quædam. *Epi.* Jucunda studiorum officiorumque; nocturna, diurna, optabilis. *Usus.* Temporum varietates, fortunæ vicissitudines. Laborum & quietis vicissitudine utendum. Nihil remuneratione benevolentiæ, nihil vicissitudine studiorum officiorúmque jucundius. V. *Varietas.*

Victima, æ, f. Schlachtvieh zum Opfer. *Syn.* Hostia. *Epi.* Gratior. *Usus.* Se pro republica victimam præbere.

Victor, oris, m. Sieger, Ueberwinder. *Syn.* In contentione superior, palmam ferens. *Epi.* Beatus, invidus, ingratus, lætus; summus. *Usus.* Galli victores alacritate, & quasi lætitia ad canendum excitantur.

Victoria, æ, f. Sieg, Ueberwindung. *Syn.* Palma, triumphus, tropæum, res bene gesta.)(*Offensio.* *Epi.* Acerbissima, bellica, civilis, crudelis, funesta, domestica, externa, gloriosa, gravis, turbulenta, horribilis, innocentissima, naturæ insolens, superba, molesta, navalis, præclara, recens. *Phras.* 1. *Victoria penes nos est*, der Sieg ist auf unserer Seite. Victoria nobis cessit; de victoria ab hoste nobis concessum est; prælii exitus victoriam nobis dedit, detulit, tribuit; palmam dedit, detulit. 2. *Nos victoriam obtinuimus*, wir haben den Sieg erhalten. Gloriosam victoriam adepti sumus, habemus, reportavimus, consecuti sumus; palmam de hoste tulimus; victoria ad nos venit. 3. *Victoria prope certa est*, der Sieg ist gleichsam gewiß. Victoria pene explorata est; in manibus est victoria; victoriam in manibus habemus. 4. *Repentinus casus victoriam nobis eripuit*, ein unversehener Zufall hat uns den Sieg entrissen. Fortuitus casus palmam propemodum è manibus extorsit, eripuit; victoriam ad hostes transtulit, distulit certe, & moratus est tantisper; palmam in manibus infregit; victoria prope è manibus excidit. V. *Vinco.* *Usus.* Multa victoriam portendebant. Ea res victoriam nobis peperit. Inde victoriæ initium factum, ortum, enatum fuit. Victoria bene uti novit Cæsar. Victoriam minime crudeliter exercuit. Victoria natura insolens ac superba.

Victus, ûs, m. Lebensmittel, Speise und Trank. *R.* à *Vivo.* *Phras.* *Victu tenui uti*, mit geringer Kost vorlieb nehmen. Tenui victu vitam sustentare, propagare; famem, vitam tolerare; famem propulsare; lacte ac leguminibus vivere. *Usus.* Victus & amictus, Hülle und Fülle. Alicui victum liberaliter dare, præbere. Necessaria ad victum suppeditare. Victum labore ac industria quærere, comparare. Tenui victu cultúque delectari. V. *Alo.*

Vicus, i, m. Gasse. *R.* ex οἶκος, *domus.* *Syn.* Pars urbis pluribus domibus constans. *Usus.* Omnibus vicis statuæ collocatæ sunt.

Videlicet, nemlich. *Syn.* Scilicet, nimirum, nam, enim. *Usus.* Tibi videlicet molestus esse nolui.

Video, es, di, sum, ere. sehen, anschauen. *R.* ab εἴδω. *Syn.* Cerno, conspiceo, perspiceo, provideo, aspectu sentio, percipio, ante oculos mihi versatur, *vel* obversatur; oculis oberrat imago rei; videndi sensum *vel* oculorum sensum habeo. *Adv.* Acrius, acute, assidue, coram, diligenter, mature, palam, perspicue, recte, clam, physice, prudenter, strictim, paullo, plane, etiam atque etiam. *Phras.* 1. *Videndum se præbuit*, er hat sich sehen lassen. In conspectum se dedit; in conspectum venit, prodiit; copiam sui fecit. 2. *Ubi rem totam vidi*, wie ich die ganze Sache gesehen. Ubi rem penitus cognovi; oculis usurpavi; visu percepi; ubi rem oculis compertam habui; ubi res tota sub oculis erat; ubi rem totam oculis perlustravi; ubi rem oculis inspexi, percepi; ubi res tota oculos subjecta erat. 3. *Res tantilla vix videri potest*, eine so kleine Sache kan man kaum sehen. Vix sub aspectum cadit, venit; fugit aciem res tam exigua; vix in conspectum cadit; vix in cernendi sensum cadit; vix aspectabilis est; obtutum fugit res tantilla; sensum oculorum effugit; vix aspectu sentitur. 4. *Videre hominem non possum*, *vulg.* ich mag den Menschen nicht einmal anschauen. Oculi mihi dolent, cum hominem aspicio; oculi ferre non possunt hominis importuni os impudens; videre sine dolore hominis frontem non possum. 5. *Quodcunque vides, meum est*, alles, was du siehest, ist mein. Quidquid occurrit oculis; quidquid oculis subjicitur; quidquid in oculis est; contra quod longissime conspectum ferunt oculi; quidquid oculis terminatur, finitur, id in ditione mea est. 6. *Videri deinceps in tanta distantia non potuit*, man hat ihn weiter nicht mehr sehen können. Subtractus est oculis hominum; locorum ingens intervallum oculorum usum abstu-

lit; conſpectum hominis ademit loci intervallum; in tanto locorum intervallo oculorum uſus ceſſabat. 7. *Omnes ad eum videndum procurrebant*, alle lieffen hinaus, ihn zu ſehen. Omnis ſe multitudo ad cognoſcendum hominem effudit; certatim requirebant, & vultum cognoſcere cupiebant. Omnium in ſe oculos avertebat; ſpectaculo erat omnibus. *Uſ.* 1. Octavii ſtatuam videmus in foro. Hæc mala & vos videre ac perſpicere poteſtis, & mihi ante oculos verſantur 2. *Agnoſco, intelligo*, verſtehen. Hæc ego tam proſpicio animo, quam ea, quæ oculis cernimus. Multum ille videt. Diligentius nobis eſt videndum. Quid agas, quid moliaris, tu videris, ſchaue du zu, was du anhebeſt. Sed hæc videro poſterius. V. *Intueor, cerno.*

Videor, eris, viſus ſum, eri. mich dünkt, es kommt mir vor, es ſcheinet mir, als 2c. *Syn.* Speciem affero, præbeo; ſpeciem habeo, præ me fero, appareo. *Adv.* Facillime, longe, ſecus, magnopere, valde, vere. *Phraſ.* *Videbatur magis minari, quam ſupplicare*, er ſchien mehr zu drohen, als zu bitten. Minanti propior erat, quam roganti; rogantis habitus ſpeciem potius minarum, quam precum fecerat, habuerat, præbuerat, apparebat facile, à precibus ad minas deſcenſurum; apparebat facile, armatas eſſe preces. *Uſus.* Quid tibi ea de re viſum eſt? Hac nocte viſus ſum videre in ſomnis Æſculapium. Conſideratiſſimo verbo uſi ſunt judices, ut ea non *eſſe* facta, ſed *videri* pronunciarent. V. *Puto, opinio, exiſtimo.*

Vidua, æ, f. Wittwe. *Uſus.* Cognitor viduarum.

Viduitas, atis, f. Wittwenſtand. *Uſus.* Ebutius jamdiu Cæſeniæ viduitate ac ſolitudine alitur.

Viduus, a, um. beraubt, Wittwer. *Uſus.* Ipſe viduus peſtem hanc excipio.

Vietus, a, um. welk, ſchwach, hinfällig. *Syn.* Imbecillus, languidus. *Uſus.* Corbovis exiguum, vietum, & tanquam morbo contractum. Fructus vieti & caduci.

Vigeo, es, ui, ere. friſch ſeyn, bey Kräften ſeyn. *R. ab* ὑγιής, *ſanus*, *Syn.* Vireo, viriditatem habeo, floreo, polleo, in gratia ſum.)(*Jaceo. Adv.* Vehementius, diu. *Uſus.* In omni natura id vivit vigetque, quod calet. Viget animus in ſomnis. Diu Cæſar viguit. Multum ſæculis viguit ea diſciplina. Interdum etiam objurgationes in amicis vigent. V. *Floreo.*

Vigeſimus, a, um. der zwanzigſte. *Syn.* Viceſimus.

Vigil, is, m. Wächter, wachſam. *Uſus.* Clamor à vigilibus tollitur.

Vigilans, tis, *g, o.* munter, wachſam. *Syn.* Attentus, acer, ſolicitus. *Uſus.* Homo vigilans & acutus. Nemo poſt hominum memoriam paratior, vigilantior, compoſitior ad judicium venit.

Vigilanter, wachſam. *Uſus.* Vigilanter, & nervoſe agere.

Vigilantia, æ, f. Wachſamkeit. *Syn.* Diligentia, cura, ſtudium, providentia. *Epi.* Horribilis, mirifica, ſingularis. *Uſus.* Mea perfeci diligentia, ut uti eſſetis. Diligentia, celeritate, labore, vigilantia opus eſt.

Vigilia, æ, f. Wacht. *Syn.* Lucubratio, abſtinentia à ſomno. *Epi.* Conſularis ac ſenatoria, flebilis, nocturna. *Uſus.* 1. Cui non auditæ Demoſthenis vigiliæ? 2. *Cura, diligentia*, Sorge, Wachſamkeit. Idcirco in hac cuſtodia, tanquam in ſpecula collocati ſumus, ut populum Rom. vacuum noſtris vigiliis redderemus. Illam coloniam meis præſidiis, vigiliis, cuſtodiis, munivi, ſervavi. 3. *Excubiæ*, Wacht, Wächter. De tertia vigilia ad me venit. Pro caſtris vigilias ſuſcipere, collocare. In vigilias ire; vigilias agere, exigere, conficere. Alteri ſuam vigiliam tradere, nec tamen ſibi deeſſe. Munus vigiliarum per ſe obire. Vigilias per tres noctes to erare.

Vigilo, as, avi, atum, are. *Syn.* Excubo, vigilias ago, in vigilia maneo.)(*Dormio. Adv.* Acrius, multum. *Phraſ.* 1. *Ego diligenter vigilo*, ich wache fleißig. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio; totas noctes pervigilo; perpetuas vigilias ſuſcipio; in ea re curæ, conſilia, cogitationes meæ omnes evigilant. Diutinas vigilias tolero, nec invictum animum ita curæ obruent, quin in hac cuſtodia, tanquam in ſpecula collocatum me meminerim. 2. *Totas noctes ſtudiorum cauſa vigilat*, er ſtudieret ganze Nächte. Nocturnas vigilias ad diurnum litterarum ſtudium adjungit; diurno cum ſtudio nocturnas vigilias conjungit. Ad litterarum ſtudia noctium bonam partem aſſumit. Continenti litterarum ſtudio dies noctesque jungit. *Uſ.* Vigilare ad multam noctem. De multa nocte vigilat.

Viginti, zwanzig. Vigintiviratus, Vigintiviri, Rath der Zwanziger.

Vigor, oris, m. Kraft oder Stärke. *Syn.* Firmitas, robur, integritas. *Uſus.* Membrorum, juventæ vigor.

Vilis,

Vilis, e. schlecht, gering, verachtet, unansehnlich. *Syn.* Vulgaris, contemptus, abjectus, humilis, plebejus, levis, communis, nullo pretio, nullo numero, sordidus.)(*Pretiosus. Phras.* 1. *Vile illud caput hoc audet?* dieser schlechte Kerl darf sich unterstehen? Illa labes & eluvies civitatis; illa è vepreto extracta nitedula; illæ plebis quisquiliæ; homo ex ergastulo emptus, emersus è cœno, omnium facile omnibus rebus infimus; homulus ille de lapide emptus, ex argilla & luto factus, de plebe humillimus: sordidus & despicatissimus, semilixa, postremus servorum; Mysorum ultimus; Cappadox modo abreptus de grege venalium; caput hoc vilissimum; vile hoc ac infame corpus; infame hoc cadaver & ejectum; ultimæ sortis homuncio id ausit? 2. *Miror, te homine tam vili & abjecto delectari*, es wundert mich, daß du mit einem so verächtlichen Menschen umgehen magst. Miror, quod hominis sordidissimi ac despectissimi consuetudine utaris; quod ejus te hominis usus ac consuetudo delectet, cujus infima conditio; qui sit infimæ conditionis; qui sit despectus, abjectus, contemptus; nullius loci, nullius pretii, ordinis, dignitatis; qui sit unus de multis; qui sit terræ filius; inops ab omni existimatione, neque à se ipso, neque, à majoribus commendatus; qui nulla majorum laude, nulla sua virtute honestatus, ornatus, nobilitatus; cujus omnis vita contempta & sordida, qui sine gratia, sine autoritate unus de populo, imi vir subsellii, vita ingloriata & inhonorata; qui sit infra omnes infimos homines; qui sit infimi generis conditione; qui ex cœno plebejo extractus, humilitatem adhuc, sordidamque inopiam pudendæ artis quæstu profitetur. V. *Abjectus, humilis. Usus.* Nihil tam vile, tam vulgare est, cujus &c.

Vilitas, tis, f. Nichtswürdigkeit, Schlechtigkeit, Geringfügigkeit.)(*Caritas. Epi.* Magna, communis, nec opinata. *Usus.* Summa annonæ vilitas. V. *Humilitas.*

Villa, æ, f. Mayerhof, Bauergut, Land-Gut. *Syn.* Prædium, domus extra urbem, rureque ædificata. *Epi.* Aperta, ne rudis quidem, locuples, parva, maxima, publica, vetus, non magna. *Usus.* Antiquo more parva erat villa. Villa abundat porco, hædo, agno, gallina, caseo, lacte, melle. Ali ad villam. Cur villulas meas non vides?

Villicus, i, Mayer. *Syn.* Custos villæ. *Epi.* Bonus. *Usus.* Mercari villicum tanquam fabrum.

Villosus, a, um. haarig, rauh, zottig. *Usus.* Veste villosa corpus contegere.

Villus, i, m. Haar-Zotte, Filz. *Syn.* Pilus. *Usus.* Ovium villis vestimur.

Vimen, is, n. eine Weide, Flecht-Reiß. *Usus.* Simulacra viminibus contexta.

Vimineus, a, um. von Weiden oder Reisern geflochten. *Usus.* Crates, fasces viminei.

Vinaceus, a, um. den Weinbeeren eigen. *Usus.* Acinus vinaceus, Weinbeer-Körnlein.

Vinarius, a, um. zum Wein gehörig. *Usus.* Vas, cella vinaria.

Vincio, is, vinxi, vinctum, ire. binden, flechten. *Syn.* Colligo, constringo.)(*Dissolvo. Usus.* 1. Facinus est vincire civem Romanum. Tu liberos populos tyranno vinctos constrictosque tradidisti. 2. *Connecto*, zusammen heften. Sententias quidem habet graves, sed eas nec vincire, nec explere novit. Loca occupare, vincire præsidiis. V. *Vinculum.*

Vinco, is, vici, victum, ere. besiegen, überwinden, übermeistern. *Syn.* Devinco, expugno, victoriam reporto, frango, subigo, domo, feliciter decerto, præliis frango, secundum prælium facio, copias hostium fundo, rem bene gero, superior sum, superior discedo, in ditionem meam redigo: litem, causam obtineo: supero, præcurro, præsto, præpondero. *Adv.* Facile, funditus, magnifice, vicissim, nimirum, etiam, turpissime. *Phras.* 1. *Cæsar Pompejum vicit*, Cäsar hat den Pompejus überwunden. Cæsar Pompejum, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prælio tamen superavit, pugna fregit, acie fudit fugavitque; in pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat; victoria penes Cæsarem erat; Cæsar Pompejanus obtrivit, concidit, confecit; in fugam conjecit, convertit; superior prælio discessit; victoriam, victoriæque insignia de Pompejo reportavit, tulit, consecutus est; victoriam obtinuit, adeptus est. V. *Victoria.* 2. *Turcæ a Cæsare victi sunt*, die Türken seynd von dem Kayser überwunden worden. Turcæ victi cessere, discessere; in prælio Turcæ succubuere; inclinata Turcarum acies, fusaque est; impulsa Turcarum acies, percussaque palmam victori Cæsari dedit; Turcæ fusi fugatique, ac omni clade perdomiti sunt; Turcæ acie victi ac protriti Cæsari de victoria concessere. 3. *Alexander, ubi orientis populos vicisset, morte extinctus est*, nachdem Alexander die Morgenländische Völker überwunden, ist er gestorben. Alexander, ubi bello subegit omnes orientis populos; ubi victoria omnis orien-

 tis

tis provincias emensus est; ubi in ditionem & potestatem redegit orientem; ubi debellato oriente, pedibus substravisset & subjecisset omnia; ubi subactis bello populis, jugum orienti imposuisset; ubi subacta in deditionem Ægypto, occupata Perside, triumphum post hominum memoriam clarissimum deportasset; postquam devictus oriens jugum à victore totis cervicibus accepisset, naturæ concessit. 4. *Eloquentiâ facile ceteros vicit omnes*, **er hat in der Wohlredenheit alle leicht übertroffen.** Longe ceteris antecelluit, præstitit; facundia ante ceteros æquales fuit; vix ullam ceteris oratoribus laudem reliquit; eloquentia ceteris superior fuit; famam ceterorum eloquentiæ suæ laudibus facile obruit; in eloquentiæ certamine facile huic manus dedere ceteri & victi cessere. 5. *Pauci seipsos vincere norunt*, **wenige können sich selbsten, und ihre ungezäumte Neigungen überwinden.** Pauci sunt, qui suas cupiditates, qui seipsos frangant; qui suos ipsi animos contundant, iracundiam cohibeant; impetum temperent, iram comprimant, contra libidinem animi sui recte atque ordine omnia faciant. V. *Domo, edomo, subjicio.* *Usus.* Vincam opinionem tuam, expectationem omnium. Causam, sponsionem vincere. Sponsionem vincere, & superiorem discedere. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

Vinculum, i, n **ein Band.** *Syn.* Nodus: compedes, catenæ. *Epi.* Aptissimum, pulcherrimum, grave, non mediocre, publicum, arctissimum, domesticum, sempiternum. *Phras.* *Vinculis constringere*, **in Bande und Eisen werfen.** Vincula alicui injicere, vinculis adstringere, colligare; in vincula abripere, conjicere; vinculis mandare; compedes alicui indere, impingere, inducere; vinculis devincire; catenas injicere; in catenas conjicere. *Usus.* Vincula injicere; in vinculis retinere; vinculis levare innocentem; è vinculis emittere; vincula rumpere, revellere; è vinculis corporis evolare. Omnibus conjunctionis, amoris, amicitiæ, necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

Vindemia, æ, f. **Weinlese.** *R. à Vino demendo.* *Syn.* Vindemiola. *Usus.* Vindemiam ita fieri oportet. Omnes meas vindemiolas eo reservo.

Vindex, icis, m. **Rächer.** *Syn.* Ultor. *Epi.* Assiduus, gravior, optimus. *Usus.* 1. Vindex scelerum & temeritatis carcer. Furiæ speculatrices ac vindices facinorum & scelerum. 2. *Custos*, **Beschützer.** Brutus vindex libertatis. Vindex æris alieni.

Vindicatio, onis, f. **Rächung.** *Usus.* Vindicatio est, per quam contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus à nobis.

Vindiciæ, arum, f. **Beschirmung bey einem Rechte.** *Epi.* Injustæ. *Usus.* Injustis vindiciis ac sacramentis alienos fundos petere.

Vindico, as, avi, atum, are. **rächen, ahnden.** *Syn.* Vindictam sumo: tueor, assero, vindico. *Adv.* Acerrime, celeriter, graviter, vehementer, severè. *Phras.* 1. *Injurias nostras in se ipso vindicavit*, **er hat unser Unrecht an sich selbst gerächet.** Eundem & iniquum adversus nos, & iniquitatis atque injuriam vindicem habuimus. Supplicium nobis de se ipse dedit. Quem hostem, eundem suimet ultorem habuimus. Nostram vicem ultus est in se ipse. *Usus.* Gracchi perditos conatus vindicavit. 2. *Punio*, **abstrafen.** Facinus, maleficium, seditionem graviter vindicare. 3. *Tueor, assero, libero*, **beschützen, erhalten, befreyen.** Rempublicam in libertatem vindicavit. Innocentiâ se à severitate judicum vindicavit. Laudem nostræ gentis prope senescentem factis illustribus vindicavit. V. *Ulciscor, tueor.*

Vindicta, æ, f. **Rache; eine Ruthe, wodurch bey den Römern den Leibeigenen die Freyheit ertheilet wurde.** *Usus.* Neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est. *Vindicta virgula erat, qua tactos Romani servos libertate donabant.* Vindictæ cupidine exarsi, **vor Rache entbrennen.**

Vinea, æ, f. **Weingarten, Weinberg.** *R. à Vino.* *Syn.* Vinetum. *Usus.* 1. Vineam instituere. Vineas ordinare, conserere, disponere, fodere; putare, tondere, incidere, palare. 2. *Machina bellica*, **Kriegswerk.** Aggere, vineis, turribus oppugnare oppidum.

Vinetum, i, n. **Wein-Garten.** *Syn.* Locus vitibus consitus, vinea. *Usus.* Vineta & oliveta.

Vinitor, oris, m. **Wein-Gärtner, Winzer.** *Syn.* Vitis cultor, vinearum cultor.

Vinolentia, æ, f. **Trunkenheit.** *Syn.* Ebrietas. *Epi.* Furiosa, utilis. *Usus.* in vinolentiam incidere.

Vinolentus, a, um. **trunken, versoffen.** *Syn.* Ebrius, temulentus, vino plenus.)(*Sobrius, siccus.* *Phras.* 1. *Homo est admodum vinolentus*, **er ist ein sehr versoffener Mensch.** In dies se vino onerat; alienatis fere vino animis perpotat; vino

vino incalescit in dies; invitationibus benignis, & hilaritate juvenili facile in vinum trahitur; vinolentiam insitam ingenio intemperantia vini accedit; maxime in vinum & quæ ebrietatem sequuntur, effusus; haud tolerabilis in eo est vini cupiditas; epulantium comitate facile ad largius vinum provehitur. V. *Ebrius, potator.* *Usus.* 1. Ne vinolenti quidem hæc faciunt. 2. *Vino confectus,* mit Wein angemacht. Vinolenta medicamina.

Vinum, i, n. Wein. *R. ab* οἶνος. *Usus.* Vinum dulce, lene, molle, ein milder Wein. Vinum leve, tenue, leichter Wein. Vinum forte, vehemens, starker Wein. Vinum austerum, asperum, acidum, saurer Wein. Vinum fugiens, vetustate evanescens, vetustate coacescens, Wein, so absteher. Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens. alter Wein. Vinum meracius sumere, alicui fundere, einen stärkeren Wein aufsetzen. Vino obrui, se ingurgitare. Hesternum vinum exhalare, edormire, den Rausch ausschlafen.

Viola, a, f. Viole. *Floris genus.*

Violatio, onis, f. Verletzung, gewaltsamer Angriff. *Usus.* Ob violationem templi furore corripiuntur.

Violator, oris, m. Verletzer. *Usus.* Ruptor fœderis, violatorque juris gentium.

Violenter, mit Gewalt. *Syn.* Per vim, injuriose.

Violentia, æ, f. Gewaltthätigkeit. *Syn.* Vis, impetus, injuria. *Epi.* Effrenata. *Usus.* Si violentiæ impetu, si ejus furore opprimimur. V. *Vis.*

Violentus, a, um. gewaltthätig. *Syn.* Qui vim affert. *Usus.* Alicujus furentes & violenti impetus. Homo vehemens & violentus. V. *Vis.*

Violo, as, avi, atum, are. verletzen, Gewalt anthun. *R. a Vi ago.* *Syn.* Lædo, offendo; polluo, maculâ afficio, religionem imminuo; vim affero, manus affero, infero, injicio; infringo. *Adv.* Impurissime, indignius, teterrime. *Usus.* Loca religiosa, amicitiam, parentes, leges violare; autoritatem, decreta infringere & violare; fidem violare ac solvere. Corpus tantum est violatum, animus insons. V. *Lædo, offendo.*

Vipera, æ, f. Natter, Otter. *Syn.* Anguis. *Epi.* Venenata, pestifera.

Viperinus, a, um. zur Natter gehörig. *Usus.* Morsu viperino periit.

Vir, i, m. Mann. *R. à Viribus.* *Phras.* 1. *Vir omni ex parte præclarus,* ein in allen Dingen vortreflicher Mann. Vir omni laude insignis, excellens, præstans; omnibus, ut ajunt, numeris absolutus; in quo nihil ad summam virtutem, prudentiam, authoritatem desideres; vir optimus idem, & omni laudum genere insignis. 2. *Vir in republica spectatissimus,* ein ansehnlicher Mann in dem gemeinen Wesen. Vir in republica maximis gravissimisque causis cognitus ac probatus; cujus est gravissima in republica autoritas; in publica re versatissimus; multæ apud omnes existimationis; consilio rebusque gestis spectatissimus; qui omnes reipublicæ partes probe tenet; tractandæ, administrandæ reipublicæ, si quisquam alius, peritus; cui plurimum tribuitur; cujus sententia pondus habet gravissimum. 3. *Vir bonus ac dives,* ein zugleich ehrlicher und reicher Mann. Vir cum virtutibus, tum fortuna satis ampla ornatus; vir integerrimus, & ab opibus non imparatus; vir plenus officii, & opibus commode instructus; qui animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat; qui animi bona multa, nec pauca fortunæ possidet. *Usus.* Is vere vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna statu suo efferret, nec adversa infringet. Vir optimus, & homo doctissimus. Si pro patria mea ista virtus staret, virorum bonorum paucitatem non incusarem.

Vireo, es, ere. grünen. *Usus.* Alia semper virent, alia hyeme nudata, verno tempore frondescunt.

Vires, ium, f. Kräfte, Vermögen, Stärke. *Syn.* Vis, nervi, lacerti, robur. *Phras.* 1. *Nondum satis virium habet,* er hat noch nicht Kräfte genug. Nondum id est roboris ac nervorum; nondum ita firmus est corporis viribus; nondum id vigoris in corpore animoque est; nondum ita validus est; nondum ita convaluit, ita se confirmavit, ut par sit his conatibus. Adhuc sine nervis est; viribus adhuc necessariis caret; nondum ea facta est accessio virium, quam res tanta postulat. 2. *Omnes vires impendere,* alle Kräfte anspannen. Nervos omnes contendere, intendere, adhibere; summa ope niti; nulli operæ parcere; toto pectore ad rem incumbere; operam omnem aliquo conferre. *Usus.* Nolim respublica tibi tantas vires dedisset. Experire ejus vires. Pro viribus agere. Omnibus opibus viribusque repugnare. Nimia contentione frangentur, deficient te vires tuæ, quas si amiseris, non facile revocabis. V. *Valetudo, robur.*

Viresco, is, ere. grün werden, ausschlagen

Virga, æ, f. Ruthe. *Syn.* Flagellum. *Usus.* Virgis ad necem cædere; acerrime concidere aliquem. Tergum virgis laceratum. Violata virgis corpora tribunorum.

Virgetum, i, n. ein Ort, da viel Gerten oder Ruthen seynd. *Syn.* Locus virgis consitus.

Virgineus, a, um. jungfräulich. *Usus.* Pudor virgineus.

Virginalis, e. jungfräulich. *Usus.* Virginalis modestia, verecundia.

Virginitas, atis, f. Jungfrauschaft. *Syn.* Castitas, castimonia virginalis. *Usus.* Virginitatem suam violare parantem occidit. V. *Virgo.*

Virgo, inis, f. Jungfrau. *R q.* Virago, *a* Vir, *viripotens. Epi.* Casta ac verecunda, generosa, nobilis, incorrupta. Vestalis, digna, propter quam aliquid fieret, nata summo loco. *Phras.* 1. *Perpetua virgo mansit*, sie ist eine ewige Jungfrau geblieben. Illibatum virginitatis florem ad extremum usque spiritum conservare; virginalem pudicitiæ florem illibatum custodire; virginitatis decus illibatum retinére; virginalis integritatis laudem illibatam conservare, servare; inviolatô pudore vitæ hujus illecebras transire voluit. 2. *Virgo castimoniam Deo vovit*, sie hat ihre jungfräuliche Reinigkeit GOtt verlobet. Virginitatem, florem virginitatis voluntariâ sponsione Deo dicavit, addixit, consecravit; virginalem pudorem integrum ac intactum Deo solenni sponsione obtulit; cœlesti se sponso perpetuæ virginitatis votô consecravit: perpetuâ voti sponsione Deo se virginitatemque suam obstrixit, obligavit; virginitatis votum perpetuæ nuncupavit; perpetuâ voti religione virginitatem suam Deo dicavit. *Usus.* Virginem per vim violare, comprimere, vitiare.

Virgulta, orum, n. Gesträuch, Gebüsch. *Syn.* Virgæ & aliæ stirpes passim enascentes. *Usus.* Via deserta & inculta, & interclusa frondibus & virgultis.

Viridis, e. grün, ausgeschlagen. *R. a* Ver. *Syn.* Habens viriditatem.

Viriditas, atis, f. die Grüne. *Epi.* Herbescens. *Usus.* Pratorum viriditas. Laurea ista viriditatem suam nunquam amittet.

Virilis, e. männlich, mannbar, beherzt. *Syn.* Viri proprius. *Phras. Ubi virilem ætatem attigeris*, wann du in ein mannbares Alter kommen wirst. Ubi maturior ætas te confirmârit; crescentibus, progredientibus annis; ubi ætas maturuerit; ubi maturior ætas virum te reddiderit; ut virilem, puram togam indueris; ubi pubertatis annos egressus virilem togam sumseris. V. *Ætas. Usus.* Fortis & virilis oratio. Pro virili parte me obligo. Nonnullos interdum jacit igniculos viriles.

Viriliter, männlich, tapfer, beherzt. *Syn.* Fortiter, animô magnô. *Usus.* Quod viriliter, animóque magno fit, id dignum & decorum videatur.

Viritim, Mann vor Mann, *Syn.* In singula capita. *Usus.* Agrum viritim dividere.

Virtus, utis, f. die Tugend, Tapfermüthigkeit, Kraft, Vermögen. *R. a* Vir, *vel a* Vis, *quia vis quædam animi est. Syn.* Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens: fortitudo, vis, robur vires; ars, facultas, perfecta & absolutissima ratio. *Epi.* Admirabilis, incredibilis, afflicta, prostrata, maximè luctuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloria, dura & quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non inhumana, neque immunis, neque superba. Laudabilis ipsa, memorabilis ac divina, mirifica, perennis, perfecta naturâ, & ad summum perducta, præstabilis insignisque, præstantissima, socia vitæ, solitaria, tenera, tractabilis. Æquales & pares, dominæ omnium rerum, imperatoriæ & ministræ, sapientiæ comites, populares, regiæ, non voluntariæ; positæ in voluntate. *Phras.* 1. *Homo eximiæ virtutis est*, es ist ein sehr tugendhafter Mensch. Homo præstanti virtute atque integritate; egregia virtute præditus, ornatus; vir, in quo præstabilis insignisque virtus, atque adeo ad summum perducta; omni virtutum genere illustris; eximio splendore virtutum clarus; omni virtutum laude cumulatissimus; virtute luculenter instructus, multis magnisque virtutum ornamentis instructissimus; spectatæ virtutis vir, exemplar antiquæ probitatis; viva virtutis imago. 2. *Si tuorum majorum laudibus respondere vis, tui muneris est, virtutem colere*, wenn du deinen Vor-Eltern willst gleich kommen, so must du dich ernstlich um die Tugend annehmen. Si majores tuos referre, si te dignum iis præbére studes, tuarum partium est, tui officii est, non potes non virtuti operam dare; ut ad virtutem toto pectore incumbas; tuam operam studiumque conferas; ut omni studio ac cogitatione virtutem complectaris, necesse est. 3. *Ista virtus magnô tibi constitit*, diese Tugend hat dich viel gekostet. Quod ista virtute sit, quod virtute floreas, polleas, va-

valeas, excellas, emineas, non tu id otio, ſed magnis laboribus ac vigiliis conſecutus es; labores & vigiliæ eam tibi virtutem pepererunt; virtutem laboribus tuis ac vigiliis referre debes acceptam; non hoc virtutis in te eſſet, niſi labores graviſſimos ſuſcepiſſes & pertuliſſes; à laboribus iſtam virtutem habes; virtus iſta non otio ac deſidia, ſed magnis laboribus eſt comparata. 4. *Vitam ex virtutis præſcripto vivere, vulgo, virtuoſe vivere*, tugendſam leben. Vitam ad omnem virtutis legem, normam, diſciplinam exigere; recte ac cum virtute vitam degere, traducere; ex virtutis lege ac præſcripto vitam agere, gubernare. 5. *Perſpecta virtus*, eine bekannte Tugend. Perſpicuis teſtata ſignis; præclaris factis declarata; multis & non dubiis egregiæ virtutis indiciis, notis, ſignificationibus teſtati mores; verſata in omnium ore ac ſermone virtus. *Uſus.* Virtus eſt recta animi affectio, per ſe ipſa laudabilis, cujus laus in actione conſiſtit. Virtus una altiſſimis defixa radicibus labefactari non poteſt. Magno virtutis amore teneor. Virtutem conſequi habere; virtutis compotem eſſe. Virtutem projicere. Virtutum laude creſcere. Utinam pro patria mea ſtaret iſta virtus. V. *Probitas, probus, mores, honeſtus.*

Virus, n. Gift. *Uſus.* Omne acerbitatis virus apud aliquem evomere. V. *Venenum.*

Vis, vim, vi, f. Macht, Kraft, Gewalt, Vermögen. *Syn.* Vires, virtus, robur, impetus, nervi, efficacia; violentia, injuria; copia, numerus. *Epi.* Æterna animi, aptior numeris & carminibus, calamitoſa, conciliatrix humanæ ſocietatis, confuſa toto mundo, contraria, egregia, quaſi dux vitæ & magiſtra officiorum, domina rerum præclara & divina, fatalis, fracta, debilitata, hyemalis, imbecillis metûs, incredibilis quædam & propè ſingularis, divina ingenii, infinita lacrymarum, quædam innata, magna animi, magna eboris, magna naturæ, maxima auri & argenti, maxima ad rationem aliquam naturæ, princeps rationis atque ordinis, non modo ſenior, ſed æqualis, interdum levior, ſumma ac diligenti contemplatione digniſſima, tribunitia, vetus judiciorum, univerſa, propria orationis vel oratoris. *Phraſ.* 1. *Ea res vim magnam habet ad beate vivendum*, dieſe Sache hat einen groſſen Nachdruck zu einem glückſeeligen Leben. In ea re momenta ſunt maxima; id permagni momenti eſt, & ponderis; res ea plurimum habet efficacitatis ad beate vivendum; res ea confert plurimum ad beate vivendum; multum intereſt, multum ad beatè vivendum refert, iſtâ ſi ratione utare. 2. *Omnia per vim geſta ſunt*, es gieng Gewalt vor Recht; man hat alles mit Gewalt angegriffen. Contra leges moréſque majorum, temerè, turbulentè, per vim ac furorem acta ſunt; vis & ferrum in foro verſabatur; vim adhibere & manum placuit; omnia per vim metumque expreſſa, extorta ſunt; ibi legum reverentia ac magiſtratuum ceſſit; ſua cuique in acinace lex erat. 3. *Vis jam parabatur*, man hat wollen Gewalt brauchen. Res jam ad vim ſpectare viſa eſt; jam ad vim manusque ventum eſt, jam gladiis rem tranſigere, ferrò decernere parabant, in eò jam res erat, ut vi, manû, ferro, facibus, lapidibus nos adorirentur; concurſû & lapidatione agi cœptum eſt; jam ad crudelem ſuberbámque violentiam animos converterant; jam vi laceſſere, & pro ſe quisque manus afferre cœperat; erant, qui plebem ad vim vocabant; qui ad vim deſcenderent; qui vim intentare, denunciare; quin vim afferre, inferre, facere, adhibére; vim contra nos ſuſcipere; manum afferre, inferre, injicere auderent. *Uſus.* 1. Incredibilis quædam, ſingularis & prope divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis dedit, attulit ſingularem. Tanta vis eſt eloquentiæ. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii huc contulit. Quæ ſit vis horum verborum, nemo non intelligit. Ex vi nominis argumentum elicere. Omni vi retinebo. Eſt hæc vis & natura amicitiæ. 2. *Violentia, injuria*, Gewaltthätigkeit. Vi capere urbem. Vim afferre, inferre. Ad vim deſcendere. 3. *Copia, ubertas, multitudo; pondus, numerus*, Menge, Laſt, Zahl. Magna vis, eboris, frumenti, auri. Magna vis lachrymarum. Magna vis ſervorum, vaſorum.

Viſcera, um, n. Eingeweide. *Syn.* Inteſtina, partes interiores & nobiliores corporis. *Uſus.* Permanat in venas, hæret & inſidet in viſceribus malum. Alicujus crudelitatem à jugulo & viſceribus civium averto. Viſceribus ærarii villas ſtruere.

Viſceratio, onis, f. Austheilung des rohen Fleiſches unter das Volk. *Syn.* Crudæ carnis diſtributio, ſolenni ritû fieri ſolita.

Viſcoſus, a, um. kleberig, wie Leim.

Viſcus, i, m. Vogel-Leim. *Uſus.* In viſco inhæreſcunt aves.

Viſendus, a, um. Sehens-werth. *Syn.* Spectandus, magnificus. *Uſus.* Epulum viſendo apparatû. Viſendi operis ſignum. Viſenda pietate ſpectaculo exemplóque eſſe civibus.

Viſio, onis, f. Geſicht, Erſcheinung, das Sehen. *Syn.* Viſum, ſpectrum, ſpecies.

Epi. Communis veri & falsi, externa, adventitia, falsa, probabilis, fluens, inanis. *Phras. Visionem habuit cœlestem*, er hat eine himmlische Erscheinung gehabt. Oblata homini est cœlestium quædam species. In quiete visa illi species viri, quàm pro humano habitu augustioris. Observata ejus animo per quietem cœlestis quædam species. Cœlestium præclara illi species oblata est; divina quædam species de cœlo effulsit. Nocturna quies cœlestem quandam illi speciem objecit, ostentavit. *Usus.* 1. Animi externa & adventitia quadam visioni turbata. Falsa ejus specie & visione vehementius commoventur homines. 2. *Videndi actus*, das Sehen. Visio sine aëre fieri non potest.

Visito, as, avi, atum, are. fleißig heimsuchen. *Syn.* Viso, inviso. *Usus.* Podagræ doloribus ardentem visitavit. *Visito diœcesin, provincias, vulg. est*, das Bißthum, die Länder besuchen, besehen. *Latine:* Inspicio, lustro, obeo, recognosco provinciam &c. V. *Viso*.

Viso, is, visi, visum, ere. besuchen. *Syn.* Inviso, visito, officii causâ adeo, convenio, accedo, salutatum venio. *Usus.* Constitui ad te venire, & visere, & cœnare tecum. Visere aliquem longò intervallò. Cum laxati curis sumus, spectare aliquid volumus, & visere. Nunc ad eum visam.

Visum, i, n. Gesicht, Traum, Erscheinung. *Syn.* Visio, somnium. *Epi.* Falsum, probabile, verissimum. *Usus.* 1. Visa somniantium. Visis, nescio quibus terreri. Visa dormientium pro nihilo habenda sunt. Multa visa somniorum proficiscuntur à Numine. 2. *Probabilis, apparens, objecta menti species*, glaublich, was einen dünket, Erscheinung. Cum visa in animos imprimantur, &c. Visis non omnibus adjungebat fidem.

Visus, ûs, m. das Sehen, das Gesicht. *Syn.* Videndi sensus, videndi vis, acies oculorum. *Epi.* Humanus, insignis, illustris. *Phras. Oculorum acies hebes & obtusa*, ein blödes Gesicht. Caligantes oculi, oculi turbidi, vivendi facultas turbida & confusa, dunckele Augen. Lumina oculorum amittere; videndi facultate destitui, das Gesicht, die Augen verliehren. *Usus.* Nocent visu fœminæ, quæ duplices pupillas habent. V. *Oculus*.

Vita, æ, f. das Leben. *R.* βιωτή, *Vita. Syn.* Spiritus, usura hujus lucis, vitæ curriculum, cursus hujus vitæ, curriculum vivendi, communis spiritus, spiritus cœli, anima; caput, victus. *Epi.* Honesta, probata, suavis, jucunda, quieta, tranquilla, splendida, delicata, umbratilis, constans, aspera, insuavis, amara, horrida, fera, sordida, vitiosa, flagitiosa. *Usus.* 1. *Vitam duram agit*, er führet ein rauhes Leben. Vitam aridam, insuavem, vitam victû cultûque inprimis horridam & asperam agit; vitam vivit duram & insuavem; durius consulit vitæ suæ; gravius de vita sua statuit. 2. *Vitam agit commodam*, er führet ein ruhiges Leben. Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore & contentione traducit, agit, degit, exigit; tranquille placidéque vitam traducit; vitæ cursum, vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. 3. *In castris e vita decessit*, er hat sein Leben in dem Lager geendet. E vita discessit, excessit, cessit, recessit, exivit, descivit, migravit, emigravit, demigravit; vitam hanc mortalem deserit; vitam in castris posuit, profudit, naturæ reddidit; vitæ supremum spiritum edidit; vitæ supremum diem egit; extremum vitæ diem morte confecit; vitam amisit, dimisit; in castris vita eum defecit; ad vitæ exitum à DEO vocatus est. 4. *Si mihi vita suppetet*, wann ich das Leben so lange haben werde. Si vita suppeditabit; si vita producta, perducta, prorogata ad id tempus fuerit; si superstes ero; si vita fruar; si in vita ero, mansero, commoratus fuero tamdiu; nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circumscripsit, vivendo prius confecero; nisi vita me defecerit prius; nisi quis casus mihi vitam prius adimat, auferat, eripiat; nisi quis casus lucis usuram hanc prius eripiat. 5. *Ergone omnem vitam in foro transigam?* so werde ich denn das gantze Leben in Rechts-Händeln zubringen? Ergone ætatem omnem in foro teram, conteram, consumam? ergo ætatem omnem in causis forensibus ducam, traducam, exigam? ergone totum mihi vitæ curriculum in foro & curia conficietur; ergòne omne curriculum industriæ meæ in judiciis, forique contentionibus elaborabitur? 6. *Vitæ jam pene me tædet*, es verdrüßt mich fast zu leben. Vitam mihi acerbam puto; vita, qua nihil prius, potius, charius, antiquius alioquin mortalibus, gravis mihi est, & molesta; piget, spiritum, quo mortalibus nihil dulcius, longius ducere; lucis usuram, qua fruor, graviter jam, molestéque fero. Animam, quam traho, spiritum, quem duco, acerbum mihi esse sentio. *Usus.* Vita nobis à DEO data, concessa, tradita est.

est. Vitam à Deo habemus. In vitam edimus, introimus, venimus flentes, das Leben anfangen. Vitam producere, perducere, propagare ad ultimam senectutem, das Leben erstrecken. Vitam jucundam cum virtute degere, agere, vivere, traducere transigere; vitam cum virtute colere, Leben führen. Tribus rebus vita hominum continetur, retinetur, sustentatur, cibo, potione, spiritû, das Leben erhalten. Vitam ad omnem virtutem dirigere, instituere, das Leben einrichten. Vitam, rationem vitæ, certum vitæ genus, institutum sequi; certo genere cursúque vitæ implicari, sich auf eine gewisse Lebens-Art begeben. Vitam alicujus enarrare, narrare; imaginem vitæ alicujus exprimere; vitam alicujus, vitæ consuetudinem explicare, eines Leben beschreiben. Vitam alicujus appetere, vitam persequi, einem aufs Leben gehen. Vitæ alicujus parcere; in vita servare & retinere aliquem, beym Leben erhalten. Vitam alicui auferre, eripere, exhaurire; vita aliquem expellere, orbare, privare, einem das Leben nehmen. E vita migrare, das Leben lassen. Vitam abjicere, nicht mehr leben wollen. Vitam profundere, edere, das Leben unter frembden Händen lassen. Vita cum sanguine effluxit, sich verbluten. Mortuos ad vitam revocare; mortuis vitam restituere, zum Leben erwecken. V. *Vivo*)(*Mors, morior.*

Vitalis, e. lebhaft, lebend. *Syn.* Quod vitam præstat, salutaris. *Usus.* Vis vitalis per omnem mundum pertinens. Vitalis calor, spiritus.

Vitatio, onis, f. Fliehung, Meidung. *Syn.* Fuga. *Usus.* Vitatio periculi, lucis, urbis.

Vitellus, i, m. Eyerdotter. *Syn.* Ovi pars interior.

Vitio, as, avi, atum, are. verderben, schwächen, zu Fall bringen. *Syn.* Vitium affero virgini, violo, comprimo, vim affero, stuprum infero. *Usus.* Vitiare alienam uxorem. V. *Stuprum,*

Vitiosè, schändlich, böslich, übel. *Syn.* Vitio. *Usus.* Vitiosè loqui, concludere. Lex vitiosè lata.

Vitiositas, atis, f. Lasterhaftigkeit. *Usus.* Malitia certi cujusdam vitii, vitiositas omnium.

Vitiosus, a, um. lasterhaft, schändlich, bös. *Syn.* Multis vitiis flagitiisque coopertus, convictus, depravatus, corruptus; quod vitiosè se habet, quod in vitio est, in vitio ponitur.)(*Purus, incorruptus. Phras.* 1. *Vitiosi multis partibus plures sunt, quam probi & integri,* Lasterhafte giebt es allezeit mehr, als gute. Improborum, consceleratorum, pravorum, flagitiosorum, malè moratorum, malis artibus præditorum, malitia, scelere, vitiis, flagitiis insignium, qui suum animum ad malas artes adjunxerunt; eorum, qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, à virtute abhorrentem, vitiis turpissimè obruptam & coopertam traducunt, numerus semper major est, quam bonorum. V. *Improbus, sceleratus.* 2. *Vitiosus es admodum,* du bist zu allen Lastern geneigt. In vitium pronus es; nunquam à vitiis animum, mentem, cogitationem abducis; nunquam mens tua à malitia discedit, abducitur, avellitur; hærent in animo tuo studia vitiorum. V. *Malus, nequam.* *Usus.* Consuetudo naturæ vitiosa & corrupta. Animi hoc est integri, non vitiosi. Vitiosam naturam doctrinâ edomitam & compressam habuit Socrates. Orator vitiosissimus. V. *Vitium.*

Vitis, is, f. Weinstock. *Usus.* Ars colonorum est quædam, quæ vitas circumcidat, amputet, erigat, extollat, adminiculetur, ut quo natura fert, eò possint ire, ut ipsæ vites, si loqui possent, ita se tractandas tuendasque esse fateantur. Vitem serere, & quæ sata est, diligenter colere. In vitibus putantur, resecantur ea, quæ se nimium profuderant.

Vitium, ii, n. Laster, Unthat, Sünd und Schande. *R.* à φθόη *aut* φθέω, *vitio.* *Syn.* Vitiositas, animi deformitas, morbus animi, labes animi, pravitas animis turpis actio.)(*Virtus, sanitas. Epi.* Commune, pervagatum, finitimum, insigne, intolerabile, mediocre, maximum, perspicuum, grande, proprium senectutis, singulare. Vitia domestica, fraterna, occulta, paterna, perditissima, hominis stulta, iniqua, contraria. *Phras. Multis animi corporisque vitiis laborat,* er ist allenthalben voller Mangel. Nullum est in moribus naturáque vulnus, nulla pravitas, dedecus, turpitudo, qua non laboret. Eximia est ingenii tarditate, stupore, debilitate linguæ, oculis perversissimis, vultû, omnique motû corporis vastus & agrestis. Quæ præterea libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto abest corpore? *Usus.* 1. Homo vorago & gurges vitiorum; omnibus vitiis inquinatus, cumulatus, contaminatus, coopertus, lasterhaft. In vitium delabi. Affine illud vitio est. Facile se vitiis & erroribus admiscent hominum animi. Vitia declinare, vitare, effugere, ponere; à vitiis abstinere, abesse, vitiô carere. 2. *Culpa,* Schuld. Qui valetudinis vitiô, qui fortunam vitio, non suo decoxêre. 3. *Dedecus,* Schandfleck. Summam laudem alicui vitio dare, in vitio ponere. 4. *In*

ax-

auguriis, bey der Wahrsagerey. Augures vitio creatum consulem; vitio magistratum capessivisse ajunt; vitium obnunciant. 5. *Labes, rima*, Ritze des Hauses. Si ædes exesæ corruerint, *vel* vitium fecerint. V. *Scelus, crimen, flagitium, sceleratus.*

Vito, as, avi, atum, are. meiden, fliehen, sich hüten. *Syn.* Devito, fugio, effugio, declino.)(*Incido. Adv.* Cautè, facilè, honestè, magnoperè, summoperè, turpiter. *Phras. Adulatores vita*, hüte dich vor den Schmeichlern. Refuge ab infida adulatorum consuetudine; cave, effuge assentatorum istam perniciem; aufer te ab isto perniciosorum hominum grege; utere cautione certa, cautionem diligentem adhibe, ne te fallat perniciosa adulatorum consuetudo. *Usus.* Periculum, vituperationem, culpam vitare.

Vitricus, i, m. Stiefvater.

Vitrum, i, n. Glas. *Usus.* Merces fallaces chartis, & linteis & vitris delatæ.

Vitulinus, a, um. kälbern. *Syn.* Ex vitulo.

Vitulus, i, m. Kalb.

Vituperalis, e. Scheltens werth, strafmäßig. *Syn.* Vituperandus.

Vituperatio, onis, f. Tadelung, Scheltung, Bestrafung. *Syn.* Reprehensio, ignominia. *Epi.* Major, summa, tanta, vehemens, justa, maxima. *Phras. Vituperationem effugere quis potest?* wer ist, an dem man nichts zu tadeln findet? Quis est, qui non laboratur in tam difficili, tamque lubrica rerum humanarum via? quis est, qui non offendat? quis est, qui effugere ac vitare offensionem omnem possit? Quis ab offensione præstare se immunem potest? *Usus.* Alicujus factum aliquem in vituperationem adducere. Id in vituperationem cadit, venit. Subeunda erit ea causa magna vituperatio.

Vituperator, oris, m. Schelter, Tadeler, Bestrafer. *Syn.* Reprehensor. *Epi.* Invidus. *Usus.* Si in vituperatores incideris.

Vitupero, as, avi, atum, are. schelten, tadeln, mit Worten bestrafen. *Syn.* Reprehendo, crimini, culpæ, vitio do. tribuo: culpo, deformo, de dignitate, de autoritate alicujus detraho; in maledicti *vel* criminis locò pono *vel* objicio; male dictis alicujus gloriam dignitatemve violo; verbis castigo. *Adv.* Acerrimè, asperiùs, graviùs, admodum, valdè. *Phras.* 1. *Res palam vituperatur*, man tadelt dieses öffentlich. Res palàm improbatur, damnatur, accusatur, acerbè notatur; sermones ea de re minùs commodi dissipantur 2. *Autor operis vituperatur*, man tadelt den Urheber dieses Werkes nicht wenig. Autor operis convicio exagitatur, jactatur, vexatur, malè accipitur; conviciis urgetur: infamiâ notatur: in reprehensionem incurrit. V. *Reprehendo, criminor. Usus.* Ego tuum consilium vituperare non audeo.

Vivax, acis, *g. o.* lebhaft, was ein langes Leben hat. *Usus.* Cervus vivax.

Vividus, a, um. lebhaft, stark und dauerhaft. *Syn.* Plenus vigoris. *Usus.* Impletus, ingenium vividum. V. *Alacer.*

Vivo, is, xi, ctum, ere. leben. *R.* à βιόω, *vivo. Syn.* Spiro, tum in vita, sum, in vita commoror, inter vivos numeror; vitam ago, transigo, dego; ætatem ago, vitam vivo; vita fruor; vitam & spiritum duco, vita & communi spiritu fruor, vitam colo, vita manet, vita suppetit, suppeditat; lucem intueor; anima mea exsupero. *Adv.* Amantissimè cum aliquo, amicissimè, animosè, audacter, calamitosè, comiter, concordissimè cum aliquo, congruenter; naturæ convenienter, familiariter, fideliter, honestissimè, immoderatè, improbè, impurè, intemperanter, jucundè, laudabiliter, liberè, licentius cum sua domina, luxuriosè cum libidinosis, magnifice, molliter, necessariò, otiosè, petulanter, prodigè. Quam diutissimè, quietè, sanctissimè, sapienter, satis, superque, valdè familiariter. *Phras.* 1. *Dum vivam, litteris studebo*, so lange ich leben werde, werde ich mich der Wissenschaft befleißigen. In litterarum studio vitam conterere, degere, omnem ætatem, est animus; dum animus in hac custodia corporis retinebitur; quantumcunque ætas mihi contigerit longinqua; dum curriculum vivendi à natura datum confecero; dum salvus ero; dum spiritum duxero; dum vita, & hoc communi spiritu fruitus fuero; dum spiravero; dum lucem intuitus fuero, litteris studebo. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptum fuerit, iisdem litterarum uno studio quasi tabernaculum vitæ meæ collocabo. 2. *Miserè vivit*, er lebet sehr elendiglich. Animam trahit, spiritum ducit inter multos animi corporisque cruciatus; paucos in vita dies videt, numerat non insigni aliquâ calamitate notabiles; in luctu & sordibus jacet, obsolescit, consenescit; vitam exigit, vitam degit in multis miseriis, ætatem omnem iis in calamitatibus exigit, ut nec vitæ hujus lux illi, nec cœli hujus spiritus jucundus esse possit, quæ illi lucis usura datur, quæ illi exigui usura temporis ad vivendum conceditur, ea

non tam beneficium eſt, quam nova ſeries dolorum. 3. *Vivit ad genium ſuum ſuaviter & molliter*, er lebet nach ſeinem Gefallen, und zwar nur gar zärtlich. Vivit arbitratu ſuo; vivit in genio ſuo; ſibi, genio indulget liberaliter; animo obſequitur; curat ſe molliter: cuticulam curat molliter ac delicate. 4. *Vivere ſine fratre non poteſt*, er kan ohne ſeinen Bruder nicht leben. Deſiderium abſentis fratris ferre non poteſt; ſpiritus ejus ex fratre pendet; ſpiritus, quem ducit, ex fratris ore trahitur; vita ac ſalus ejus in unius fratris anima conſiſtit; partem viſcerum avelli fratris diſceſſu autumat. *Uſus*. Secum eſſe, ſecumque vivere, ac habitare, einſam leben. Conjunctiſſime cum aliquo vivere, einträchtig mit einander leben. De lucro vivo, es iſt noch dieſes ein Glück, daß ich lebe. Vivere de ſuo, aus eigenen Mitteln leben. In horam, in diem barbarorum more vivere, in den Tag hinein, ohne Sorge leben. In otio vivere, in Müßiggang leben. Vivere ad alterius arbitratum, non ad ſuum, nach eines andern Willen leben. Naturæ ſatis vixi, ich habe lange genug gelebt. Precario vivere, zu Gnaden leben. Raptô vivere, von dem Raube leben.

Vivus, a, um. lebendig. *Syn*. Spirans. *Uſus*. Me vivo non triumphabit. E vivorum numero exturbare aliquem. Vivus & videns pereo. Ad vivum reſeco. De vivo aliquid detraho, *vel* reſeco, vom Capital etwas abziehen.

Vix, kaum. *Syn*. Vix dum, vix jam, ægre. *Phraſ*. *Vix non totum periit*, es iſt faſt alles zu Grunde gegangen. Non multum abfuit, quin; paullum abfuit, quin totum periret; vix tenues ſuperſunt reliquiæ. *Uſus*. Vix, ac ne vix quidem evades. Vix eſt rectum, te huc venire.

Ulceratus, a, um. ſchwürig. *Syn*. Exulceratus.

Ulceroſus, a, um, voller Geſchwür. *Syn*. Plenus ulceribus.

Ulciſcor, eris, ultus ſum, ciſci. rächen. *R. ab* ἑλκίζω, *traho, q. ad pœnam traho. Syn*. Vindico, punio, perſequor, pœnam repeto, injurias perſequor; male meritis refero, quod debeo; pœnas ſumo, expeto. *Phraſ*. 1. *Nihil laudabilius eſſe ſtatuo, quam injurias non ulciſci*, ich halte nichts für löblicher, dann ſich wegen zugefügter Beleidigungen nicht rächen. Nihil ad laudem illuſtrius eſſe ſtatuo, quam injurias contemnere, oblivisci; injurias ex animo delere; minime perſequi; ultione non perſequi; de injuria perſequenda, referenda nihil omnino cogitare; referendæ injuriæ curam non ſuſcipere; ultionem injuriarum non ſpectare, non curare; de referenda injuria minimum laborare. In contemnendis, obliviſcendis, ex animo evellendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria conterendis, eximiam ſitam eſſe laudem, mihi perſuadeo. 2. *Ulciſcar iſtam calumniam*, ich werde dieſe Verläumdung noch rächen. Calumniam hanc non inultam patiar; pro iſtis injuriis graviter ulciſcar; injuriam hanc certò perſequar; gravem me ad calumnias iſtas vindicem ſervabo, ultor ero calumniæ, punitor doloris mei; vindicabo quam acerrime maledicta illa; dolorem ex calumnia meum juſta ultione explebo; pœnas pro calumnia graves capiam; juſtus dolor ad repetendas calumniæ hujus pœnas me excitat, nec inultum id, quidquid eſt, à me auferes. *Uſus*. Meas injurias non ſum ultus. Ultus eſt Sylla hujus victoriæ crudelitatem. Ulciſci inimicum, ſich an ſeinem Feinde rächen. V. *Vindico*.

Ulcus, eris, n. Geſchwär. *Syn*. Plaga inveterata & ſordida. *Uſus*. Et tu tanquam unguis in hoc ulcere.

Ullus, a, um. einer, jemand, wer der auch ſey. *Syn*. Aliquis, unus. *Uſus*. Ullum nummum nemini debeo. Si ulla erit libertas. Sine ullo, vel uno metu.

Ultimum, zum letzten, letztens. *Syn*. Poſtremum, ultimo, noviſſime.

Ultimus, a, um. der letzte, äuſſerſte. *Syn*. Poſtremus, extremus, noviſſimus: ſummus. *Uſ*. Ex ultimis terris, accerſitus. Ab ultimo principio hujus urbis ad hoc tempus.

Ultio, onis, f. Rache. *Syn*. Vindicta.)(*Gratia*. *Uſus*. Ultionem parare. V. *Ulciſcor, vindico*.

Ultor, oris, m. Rächer. *Syn*. Vindex, punitor. *Uſus*. Injuriarum noſtrarum ultor.

Ultrà, über das, noch darüber, mehr als jemals. *Syn*. Supra.)(*Citra*. *Phraſ*. *Ultra, quam conſtitueram, progeſſus ſum dicendo*, ich bin ſchon weiter fortgeſchritten, als ich gewollt habe. Longius vagata eſt oratio; curſus dictionis longius me extulit, provexit; fines dicendi longius, ac volueram, protuli; orationem produxi longius; quantumcunque me retinui, longius tamen oratione lapſus ſum: oratio inter præſcriptos dicendi fines non conſedit. *Uſus*. Ultra, quam ſatis ſit, angeris. Oratio elegans, ut nihil poſſit ultra.

Ultrix, cis, f. Rächerin. *Syn*. Vindex.

Ultrò, freywillig, vor ſelbſt, von freyen Stücken. *Syn*. Sponte, non quæſitus. *Uſus*. Omnia ei ultro pollicitus ſum.

Ultrò citroque, hin und wieder. *Syn*. Huc illuc; viciſſim. *Uſus*. Ultro citroque curſare, navigare, commeare. Beneficia ultro citroque data.

Ulula-

Ululatus, us, m. Geheule. *Usus.* Victoriam conclamant, & ululatum tollunt.

Ululo, as, avi, atum, are. heulen und schreyen. (*propr.* canum & luporum.) *Usus.* Inclinata & ululanti voce. V. *Plango.*

Umbilicus, i, m. der Nabel, Mittelpunkt. *Epi.* Certus. *Usus.* Is locus, quod in medio Siciliæ est, & umbilicus ejus Insulæ nominatur.

Umbo, onis, m. erhabener Ort mitten im Schilde. *Usus.* Umbonibus, incussáque ala sternuntur hostes.

Umbra, æ, f. Schatten. R. ἀμαυρός, *obscurus.* *Epi.* Fatalis, infera, tenuis. *Usus.* Umbram equitis Romani videtis, simulacrum pristinæ dignitatis. Umbras falsæ gloriæ consectari. Omnes umbras timet. Umbræ & eminentiæ in pictura.

Umbraculum, i, n. Sonnenschirm, Sommerhaus, Sommerlaube. *Syn.* Locus frondibus tectus. *Usus.* Ex umbraculis eruditorum, otioque scholæ in solum & pulverem prodire, procedere.

Umbratilis, e. im Schatten sich enthaltend. Quod in umbra & otio versatur. *Usus.* E domestica & umbratili exercitatione medium in agmen, in pulverem, in clamorem, in castra, in aciem forensem prodire, & ex litteris aliquid in lucem aspectumque proferre. Oratio mollis & umbratilis. V. *Fucatus.*

Umbrosus, a, um. *Syn.* schatticht *Syn.* Opacus, umbrifer. *Phras.* *Locus umbrosus,* ein schattigter Ort. Locus ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contectus; multa arborum frondiumque amœnitate opacatus. V. *Opacus.*

Unà, zugleich, mit einander. *Syn.* Simul, pariter, communiter. *Usus.* Si in Italia fueris, erimus una. V. *Simul.*

Unanimis, e. einhellig. *Usus.* Unanimes fratres sodales. V. *Concors.*

Unanimitas, atis, f. Einmüthigkeit. *Usus.* Nulla re magis, quam unanimitate regna continentur.

Uncia, æ, f. eine Unze. *Syn.* Assis pars duodecima.

Uncinatus, a, um. krumm gebogen. *Syn.* Aduncus, humatus.

Unctio, onis, f. Salbung. *Syn.* Unctura.

Unctor, oris, m. Salber, Schmierer. *Syn.* Aliptes. *Epi.* Bonus.

Unctura, æ, f. Salbung. *Syn.* Unctio. *Epi.* Servilis.

Uncus, i, m. krumme Hacke. *Usus.* Uncus fugitivo impactus est.

Unda, æ, f. Wasserfluht. *Syn.* Fluctus. *Usus.* Undæ comitiorum. V. *Mare.*

Unde, woher. *Syn.* Ex quo, à quo. *Ratione causæ, originis* à re, loco. *Usus.* Eloquentia, unde longe absum. Materia, unde orta sunt omnia. Quærimus, unde sit beata vita, unde omnia manant.

Undecies, eilfmal.

Undelibet, woher immer.

Undequinquagesimus, der neun und vierzigste. Undevicesimus, *vel* undevigesimus, der neunzehende. Undeviginti, neunzehen.

Undique, allenthalben, aller Orten. *Syn.* Ex omni parte, ex omni genere. *Usus.* Undique ex omni regione terrarum concurritur. Aut undique religionem tolle, aut undequaque conserva. Honestas undique perfecta. A tergo, à fronte, à lateribus ex omnibus partibus undique tenetur.

Ungo, is, xi, ctum, ere. salben, schmieren. *Syn.* Perungo, unguentis oblino. *Usus.* Cæsar unctus occubuit. Cum is caput & os unguentô perfricaret & ungeret.

Unguentarius, ii, m. einer, der Salben macht, oder verkauft. *Syn.* Qui unguenta conficit, vel vendit.

Unguentum, i, n. Salbe, Schmierwerk. *Syn.* Odorum variorum permistio. *Epi.* Conditum suavitate, moderatum. *Usus.* Unguentis oblitus. Unguentis effluens, calamistrata coma.

Unguiculus, m. kleiner Nagel an Hand oder Fuß, kleine Klaue. *Usus.* A teneris unguiculis.

Unguis, is, m. Nagel an Hand oder Fuß, Klaue. *Epi.* Transversus, adversus, ferus. *Usus.* Ab imis unguibus ad summum verticem. Unguibus eum discerpere. Ungues dempserat illi tonsor, collegit. Unguis in ulcere extitit. Unguibus in faciem involare.

Ungula, æ, f. Klaue, Pferdehuf. *Syn.* Vehemens. *Us.* Ungula equi, jumentorum.

Unicè, absonderlich, einzig und allein. *Syn.* Singulariter. *Syn.* Patriam unice diligit. Hunc tibi unice commendo.

Unicus, a, um. einzig, alleinig. *Syn.* Unus, unigena, singularis. *Usus.* Erat hoc unicum solatium in malis.

Universalis, e, allgemein. *Syn.* Universus, absolutus. *Usus.* Causa universalis.

Universè, allgemein, insgemein. *Syn.* Generatim, generaliter.

Universitas, atis, f. ganze Gemeinde. *Syn.* Universum, mundus. *Usus.* Universitas rerum, qua omnia continentur. *Universitas, vulg.* eine Universität. *Latine:* Doctrinarum omnium sedes; artium ac disciplinarum omnium palæstra, *vel* emporium. V. *Academia.*

Uni-

Universus, a, um. ganz, sammentlich, alle insgesammt. *Syn.* Totus, omnis: infinitus, confusus. *Usus.* Quid potest esse extra universa. Rem universam in partes distribuere. DEUS separatim ab universis singulos diligit.

Uniusmodi, einerley. *Syn.* Non varius.)(*Multiformis. Usus.* Materia semper est uniusmodi, suique similis.

Unquam, jemals. *Syn.* Ab omni memoria, post homines natos; post hominum memoriam; ex omni memoria; post nostram patrumque memoriam.)(*Nunquam. Usus.* Omnes, qui unquam fuere, superat. Nihil unquam post homines natos.

Unus, a, um. einer. R. *ab* εἷς, ἑνός. *Syn.* Solus, singularis. *Usus.* Ut esset unus e nobis. Unum sustinere pauci possunt utramque nemo. In unius anima positas omnes spes habemus. Ad unum omnes assentiunt. *Unus post alterum, vulg.* einer nach dem andern; *Latine:* Super alium alius; alia super alia; aliud ex alio. *Unus melior, quam alter, vulg.* einer ist besser, als der andere; *Latine:* Alius alio melior. Ad neminem unum imperii summa rediit, sed separatim suam quisque classem administrabat, das Regiment ist auf keinen allein, oder ins besondere gekommen. In unum locum conducere, cogere; in unum corpus coalescere; in unum confundi; in unum congruunt res omnes.

Unusquisque, ein jeder, jedermänniglich. *Syn.* Singuli, quisque.)(*Nemo, nullus.*

Vocabulum, i, n. ein Wort. *R. à* Voco. *Syn.* Vox, nomen, verbum. *Epi.* Certum, proprium, declarans, incognitum alicui, additum ad nomen, novum, priscum, ab oratore modificatum, inflexum quodammodo. *Usus.* Vocabulo ipso declaratur. Quo quæque res proprio & certo vocabulo appellatur. Vocabulorum inanes opifices. Vocabulum ab oratore modificatum, & inflexum quodammodo.

Vocalis, e, hell, klingend, laut. *Usus.* Concursus vocalium certarum.

Vocatus, us, m. Vorforderung, Beruffung, Beruff. *Syn.* Arcessitus. *Usus.* Drusi vocatu venimus.

Vociferatio, onis, f. grosses Geschrey. *Syn.* Clamor, vox elata. *Usus.* Muliebris vociferatio me commovebat. V. *Clamor.*

Vociferor, aris, atus sum, ari. überlaut schreyen. *R. à* Vox & fero. *Syn.* Clamo, clamorem edo, clamorem tollo, exclamo, vocem contendo. *Usus.* Palam minitari & vociferari. V. *Clamo.*

Voco, as, avi, atum, are. ruffen, einladen, vorfordern. *Syn.* Advoco, inclamo, accerso, accieo, adesse jubeo, evoco; nomino. *Adv.* Exigue, fortuito, jam dudum, nominatim, parcius, paullo, recte, temere, ultro, falso, vulgo. *Phras. Locus is Troja vocatur,* dieser Ort heisset Troja. Troja appellatur: loco Troja nomen est; loco dixere nomen Trojam. Trojæ loco nomen est. V. *Nomen. Usus.* 1. Aliquem in jus; ad cœnam vocare. Senatum vocari jussit. 2. *Invito, traho, impello,* einladen, ziehen, antreiben. Qua spe me ad laudem, ad studium virtutis vocas? Consules ad arma vocant plebem. In eundem me luctum; in longum sermonem vocavit. Quod me à mœstitia vocas, nihil proficies. 3. *Adduco,* bringen. Aliquem in invidiam, in odium, in culpam in suspicionem, in judicium; aliquid in dubium vocare. 4. *Nomino,* nennen. Quamque rem suo nomine vocare. V. *Accerso.*

Volaticus, a, um. flüchtig, unstet, fliegend. *Syn.* Inconstans. *Usus.* Furentes & volatici impetus. V. *Vanus, inconstans, levis.*

Volatilis, e. fliegend, was fliegen kan. *Syn.* Volucer. *Usus.* Bestiæ aquatiles, volatiles.

Volatus, us, m. Flug, das Fliegen. *Syn.* Lapsus volucrum. *Epi.* Aërii. *Usus.* Aër volatus avium sustinet.

Volito, as, avi, atum, are. fliegen, oft und schnell fliegen. *Syn.* Vagor, discurro. *Usus.* Volitare in foro; volitare per gentes & regna.

Volo, as, avi, atum, are. fliegen. *Syn.* Volito, pennis me tollo. *Adv.* Late, insolentius, palam, vehementer. *Usus.* Volasse eum, non iter fecisse diceres. Volat ætas. Litteræ ad Pompejum volabant.

Volo, vis, volui, velle. wollen. *R. à* βούλομαι. *Syn.* Voluntas est, voluntatem habeo, voluntas mea fert, sententia est: studeo.)(*Nolo. Adv.* Imprudenter, magnopere, maxime, nequicquam, perverse, plane, recte non, sane, valde, vehementer, etiam atque etiam. *Phras.* 1. *Hoc unum volebat,* dieses einzige wollte er. Hoc ferebat ejus voluntas; hoc significasse & annuisse videtur; hoc tota animi inductione deposcebat; hoc totis animis volvebat; hoc toto animi ardore cupiebat; hoc optabat; votum hoc erat unicum; hoc spectabat unum; hoc unum cordi erat; huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat; hanc unam rationem rerum suarum ingressus erat, inierat, hoc unum in animo erat, in animo habebat. 2. *Si ita vis, fiat, per me licet,* wann du es also willst, meinethalben geschehe es. Si id æquum censes; si animum induxisti; si tibi certum est, hoc agere; si ea stat sen-

ſententia; ſi iis rebus agendis animum adjeciſti; ſi huc animum convertis; ſi tuæ id voluntatis eſt; ſi ita libet; ſi id conſilium agitas; fiat, quid lubet, nihil repugno. 3. *Vult mercaturam facere*, er will ſich auf die Handelſchaft legen. Ad mercaturam ſe applicat, ad mercaturam ſe confert; mentem ad mercaturam faciendam appulit, animum adjecit; conſilium mercaturæ faciendæ cepit; animum ad mercaturam appulit; mercaturam facere in animum induxit; novam nunc vitæ ac ſtudiorum rationem ſuſcepit & ingreditur, totusque ad voluntatem mercaturæ faciendæ incumbit, qui mercatum nunquam attigit. V. *Cupio, deſidero, ſtatuo*. *Uſus*. 1. Volo omnes bene de me ſperare. Quid ſibi iſta volunt? 2. *Cupio bene*, wohl wollen. Omnium cauſa, quos commendo, velle debeo. Valde ejus cauſa volo. V. *Decerno, ſtatuo, conſtituo*.

Volones, um, m. freywillige Soldaten, Volonteurs. *Syn*. Milites voluntate ſequentes.

Volubilis, e. beweglich, unſtet, ſchnell. *Syn*. In orbem incitatus. *Uſus*. 1. Cœlum volubile. 2. *Concitus*, übereilend, übereilet. Volubili & præcipiti quadam dicendi celeritate. Vaga & volubilis, & inconſtans fortuna. V. *Vagus, varius*.

Volubilitas, atis, f. Beweglichkeit. *Syn*. Volubilis motus, celeritas, incitatio. *Epi*. Inanis, irridenda, magna. *Phraſ*. *Magna in eo eſt linguæ volubilitas*, es fließt ihm nur aus dem Munde. Expedita & profluens eſt in dicendo celeritas; lingua incitatius fertur; oratione utitur volubili, celeri, concitata, oratio hominis rapida eſt, & celeritate pene cæcata; fundit orationem mira linguæ verborumque volubilitate & concitatione. *Uſus*. 1. DEUS cœlum ad volubilitatem rotundavit. 2. *Celeritas, incitatio, inconſtantia*. Behendigkeit, Geſchwindigkeit, Unbeſtändigkeit. Verborum, linguæ, fortunæ volubilitas. V. *Inconſtantia*.

Volubiliter, beweglich. *Syn*. Celeriter, incitate.

Volucer, ris, e. fliegend, ſchnell, wie ein Vogel. *Syn*. Volatilis: præceps, incitatus. *Uſus*. O nuncium volucrem: nihil tam volucre, quam maledictum. Genus dicendi volucre. O ſpem volucrem.

Volucris, i, f. ein Vogel. *Syn*. Ales, avis, volatilis. *Uſus*. Volucres nidos fingunt ac conſtruunt.

Volumen, inis, n. Buch. *R*. *à Volvo*. *Syn*. Liber. *Epi*. Cœleſte, maximum, plenum, novum. *Uſus*. Evolvi volumen epiſtolarum tuarum. Epiſtolas in volumen referre, redigere. Aliquot jam volumina confecit, effecit. Omnia hæc paucis voluminibus continentur. V. *Liber*.

Voluntarius, a, um. freywillig, ungezwungen. *Syn*. Sponte, ultro, judicio ſuſceptus, ad arbitrium, ad libidinem.)(*Invitus*. *Uſus*. Voluntaria oblivio. Sunt quidam animi motus voluntarii. Voluntarium facinus. Hominem habuit voluntarium laudatorem. V. *Libenter*.

Voluntas, atis, f. der Wille, das Wollen. *Syn*. Mens, animus, ſenſus, arbitrium, conſilium, propoſitum, ſententia, inſtitutum. *Epi*. Abdita, retuſa, aliena, offenſa populi, alienior ab aliquo, conjuncta inter aliquos, conſtantiſſima, depravata, eximia quædam & ſingularis, fraterna, plena humanitatis & pietatis, grata alicui, minime nova, incredibilis, popularis, jucunda in malis, grata in dolore, liberalis, obſtinatior & in iracundia obfirmatior, occulta, perpetua, præclara, omni laude digna. Conſceleratæ, nefariæ, diverſæ civium, juſtæ, inanes, ambitioſæ, multæ & perpetuæ, ſummæ omnium. *Phraſ*. 1. *Voluntati tuæ parebo*, ich werde deinem Willen nachkommen. Obſequar tuis voluntatibus; nihil niſi ex voluntate tua faciam; ero in poteſtate tua; decretis tuis parebo, morem geram; totum me tibi trado gubernandum; obtemperabo imperiis tuis; nihil niſi de tua ſententia acturus ſum; tuas ad leges volens veniam, deſcendam. 2. *Idem mihi ſenſus eſt, eadem voluntas*, ich bin eben der Meynung und des Willens. In eadem tecum voluntate ſum; voluntatem eamdem ſuſcepi, habeo; tuis voluntatibus plane aſſentior, in ſententiam tuam pedibus eo. V. *Conſentio*. *Uſus*. 1. Nec mutabo unquam, nec abjiciam, quam cepi, voluntatem. Ad voluntatem loqui. Ex voluntate alterius aliquid facere. Aliquo ex voluntate uti. 2. *Studium, benevolentia*. Gunſt, Gewogenheit. Civium voluntates propenſas ſibi bonis artibus conciliare, Gunſt zuwege bringen. Voluntates civium conglutinare, copulare, die Gemüther vereinbaren. Voluntatem ſuam civitas univerſa ad Pompeji partes conferebat, aggregabat, voluntatem ſuam Pompejo profitebatur, declarabat, re præſtabat; omnium voluntates ad Pompejum acceſſere, für einen ſtehen, einem gewogen ſeyn. Conſerva, retine hanc tuam erga me voluntatem, Gewogenheit behalten. Quam facile mutantur, alienantur, offenduntur hominum voluntates ac ſtudia, die Gunſt verändern. De priſtina voluntate levi momento remit-

remittere, von der Gewohnheit nachlassen. Alienatæ populi voluntates lente recuperantur, reconciliantur, die vorige Gunst wieder herstellen. V. *Accommodo, adjungo.*

Volvo, is, volvi, volutum, ere. wälzen, hin und her rollen. *Syn.* Verto, verso, in orbem torqueo. *Usus.* Facile solutéque volvere sententias. Illi, qui volvuntur, stellarum cursus sempiterni. Cœlum admirabili celeritate volvi videmus.

Volupe, annehmlich, gefällig, ergötzlich. *Syn.* Delectabile. *Phras. Volupe est*, es ist ergötzlich. Voluptati est; voluptatem efficit, conciliat; voluptate afficit, perfundit. V. *Voluptas. Usus.* Salvum te venire, mihi volupe est.

Voluptarius, a, um. wollüstig, der Wollust ergeben. *Syn.* Effœminatus, voluptati deditus, voluptati studens. *Phras. Voluptarius homo est*, er ist ein wollüstiger Mensch. Omnia ad voluptatem refert; voluptatem spectat unam; omnia voluptate metitur; mollitia & luxu fluit; luxu & inertia diffluit; voluptatibus totum se dedit, tradit, dat; alienato ad libidinem animo est; effusus in venerem, & amoribus impeditus est; homo est natus abdomini; abdomini tantum operam dat, inservit; genio & abdomini indulget; suis se cupiditatibus mancipat; homo est, præterquam sibi, nemini commendatus; animo suo morem gerit; animo obsequitur, quoquo fert libido. V. *Mollis. Usus.* Epicurus homo voluptarius, cujus te mores delectant. V. *Voluptas, libido.*

Voluptas, atis, f. Wollust, Lust, Freude. *Syn.* Jucunditas, fructus jucunditatis, lætitia, jucundus voluptatis sensus. *Epi.* Amatoria, contraria honestati, non digna præstantia hominis, esca malorum exquisita, illecebra turpitudinis, imitatrix boni, incredibilis lætitiæ, pene divina, inimica virtutis, insatiabilis, magna & perpetua, mater malorum omnium, obscœna, simplex, summa, sempiterna, turpis. Æternæ, confœderatæ, necessariæ, delicatæ, flexibiles, indignæ homine docto, majores, non necessariæ, plurimæ, maximæ, venereæ. *Phras.* 1. *Res ea mihi magnam voluptatem præbuit*, diese Sache hat mir eine grosse Freude verursachet. Voluptati mihi fuit ingenti; maxima voluptate me perfudit, ea ex re summam voluptatem cœpi, percepi; summa voluptate compleor. 2. *Voluptatibus se totum permittit*, er übergiebt sich gänzlich den Wollüsten. Veneri & Baccho tempus omne suum deberi arbitratur; totum se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenociniis tradit; libidinibus se suis constringendum præbet; voluptatibus ducitur, seque vitiorum illecebris totum dedit, obstrictis voluptatibus suis tenetur. Quis in voluptatibus illo inquinatior? Vino languidus, confertus cibo, sertis redimitus paratissimis vescitur voluptatibus; voluptati frena, habenas laxat; voluptatis illecebris delinitus, unguentis oblitus id tantum agere videtur, nequis sensus sit, qui commotionem suavem jucunditatis in corpore non persentisceret, cui voluptas suaviter non blandiretur, qui titillante quadam corporis dulcedine quasi persusus non moveretur, ad quem voluptas cum suavitate non afflueret & illaberetur, qui voluptatibus non afflueret, qui affluenti copia voluptatum, & illecebris omnis amœnitatis non colliquesceret. 3. *Voluptas multos perdidit*, die Wollust hat schon viele zu Grund gerichtet. Voluptas malorum esca, blandissima domina, inimica virtutis, illecebra turpitudinis, mater malorum omnium, multis exitio fuit. Voluptate tanquam dulci veneno, pars magna hominum periit, multi illecti voluptate, dulcedine voluptatis, blandimentis voluptatum capti, irretiti, sopiti, in miserias incurrunt, infortunia subeunt, calamitates adeunt, graviter offendunt; multi ducem sequentes voluptatem in exitium præcipitarunt. *Usus.* Verbo voluptatis omnes, qui Latine sciunt, duas res subjiciunt; lætitiam in animo, & commotionem suavem jucunditatis in corpore. Voluptate dominante virtus jaceat, necesse est. Voluptas rationi inimica impedit consilium, mentis perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. Voluptas suaviter sensibus blanditur, sensus titillat, & hilarat. Jucundam ac dulcem voluptatem consuetudinem tristis admodum, & amarus consequitur eventus. Voluptatis exitus initium est doloris.

Volutatio, onis, f. Wälzung, Umwälzung. *Usus.* Scelera tua non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, & cubilibus persecuti sumus.

Voluto, as, avi, atum, are. oft hin und her wälzen. *Syn.* Revolvo, tracto. *Adv.* Libere, studiose. *Usus.* 1. Volutare libros. In luto, in omni scelerum genere & libidinum, in omni dedecore volutari. 2. *Procido, accido ad pedes*, auf die Knie fallen. Volutari ad pedes alicujus.

Vomer, eris, m. Pflugschaar. *Syn.* Ferrum in extremo aratro. *Usus.* Vomere terram perstringere, scindere.

Vomica, æ, f. Blut-Geschwär. *Syn.* Ulcus. *Usus.* Vomicam aperire.

Vomitio, onis, f. das Speyen, Brechen.

Vomitus, ûs, m. das Speyen, Brechen. *Usus*. Supprimere, inhibere, sistere vomitum. Vomitum invitare, facere; extrahere, repetere.

Vomo, is, ui, itum, ere. speyen, sich erbrechen. *Syn*. Ejicio, vomitione me purgo, vomitu egero. *Usus*. Convivium, in quo nemo potest dicere, utrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

Vorago, inis, f. Abgrund, Schlund. *Syn*. Gurges, charybdis. *Epi*. Ima, immensa, geminæ. *Usus*. Vos geminæ voragines, scopulique reipublicæ. Immensa vorago, & gurges vitiorum. Habet secum fratrem, quem gurgitem, quam voraginem? quid eum non sorbere, quid non haurire cogitatione censetis? V. *Helluo*.

Vorax, acis. gefrässig, Vielfraß. *Syn*. Gurges, helluo, ganeo, qui crudus postridie se ingurgitat; edax & inexplebilis, natus abdomini suo, qui de convivio auferri debet, qui cibo ac potione se distendit. *Usus*. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? V. *Helluor*, *comessor*.

Voro, as, avi, atum, are. fressen. R. à βορὰ, *pabulum*. *Usus*. Alia animalia vorant, alia mandunt. Nos hic cum Varrone voramus litteras.

Votivus, a, um. was verlobt ist. *Syn*. Quod voto fit aut suscipitur. *Usus*. Ludi votivi. Legatio votiva.

Votum, i, n. Gelübde, Wunsch. *Syn*. Voti sponsio, qua obligamur DEO. *Epi*. Nefarium, nocturnum. *Phras*. 1. *Voto se obligavit*, er hat sich verlobt. Votum fecit, suscepit, nuncupavit; voti se religione obstrinxit, devinxit; voti sponsione se obligavit; votum vovit. *Usus*. 1. Votum DEO debemus. Voto tenemur. Voti rei sumus. Vota reddenda sunt Superis, solvenda, persolvenda. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare; suam DEO castitatem voto dedicare. 2. *Optatum*, Wunsch. Voti compotem facere. Voti damnamur. Votum *pro* suffragio, Wahl-Stimme. *vulg. est*.

Voveo, es, vovi, votum, ere. angeloben. *Syn*. Vota suscipio, facio, nuncupo. *Phras*. *Vovere paupertatem*, *castitatem*, *obedientiam*, die drey Ordens-Gelübde thun. Bona corporis ac fortunæ per voluntariam inopiam DEO immolare; paupertatis votum nuncupare; arctissimo religionis sacramento ad abdicanda fortunæ bona se obstringere. Irrevocabili castitatis voto sese DEO obstringere, dicare; corporis ac animi pudorem, castimoniam, integritatem voto consecrare ac immolare. DEO, Deique vicariis perpetuo obedientiæ nexu se obstringere, mancipare. Libertatem, & quæ pars animi est nobilissima, voluntatis arbitrium DEO immolare, sacrificare. *Usus*. Consul ludos Neptuno vovit. Nostri Imperatores pro salute patriæ sua capita voverunt. Nautæ voverunt, se Dianæ vitulum immolaturos.

Vox, cis, f. Stimme. *Syn*. Sonus, verbum. *Epi*. Acerba, inimica bonis, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva, mediocris, levis, aspera, contracta, diffusa, intermissa, fracta, scissa, attenuata, inflata. Vox mollis, muliebris, effœminata, absona, absurda, agrestis, rauca, inclinata, ululans, dura, fusa, dulcis, suavis, clara, grandior, plenior, canora, lenis. *Phras*. 1. *Vocem non amplius habui*, *vulg*. ich habe keine Stimme mehr gehabt, ich habe kein Wort mehr reden können. Dolor vocem suppressit, inclusit; vocem mittere, emittere nullam jam potui; voce defeci; vocem egerere, proferre nullam potui; suppressa mihi vox est. 2. *Voce submissa locutus est*, er hat gantz stille geredet. Voce demissa, infracta, suppressa locutus est; quassa jam voce, fractaque id unum dixit; sedata & depressa voce pauca locutus est. 3. *Clarissima voce dixit*, er hat mit heller Stimme, überlaut gesagt. Magna voce, maxima, clarissima voce; voce magna, & peracuta; maxima vocis contentione ut omnes exaudirent, dixit; ille majus exclamans, ut vox in coronam, turbamque effunderetur, dixit; intonuit vox ejus, recreata jam, ac corroborata, sic ut ad omnes perferretur. *Usus*. Vox una eloquentiam maxime sustinet, & commendat Cursus vocis per omnes sonos. Vocem ex eo elicere nemo potuit. Intendere, contendere vocem. In profundenda voce omne corpus intenditur. Vocem ad sonum miserabilem flectere, submittere. Theatrum totum vocibus percrepat gratulantium. Missa cœlesti voce recreatus. Una, consentiénsque omnium vox erat. Una vox pari consensu emissa Una omnium voce laudatur. Hæc te vox non percutit?

Urbane, höflich, sittsamlich. *Usus*. Urbanè, facetéque aliquem irridere.

Urbanitas, atis, f. Hof-Manier, Höflichkeit, Sittsamkeit, Ehrbarkeit. *Syn*. Sal, comitas.

mitas, civilis vita. *Epi.* Facetoſa, priſtina, ſumma. *Uſus.* Vir noſtrorum hominum urbanitate limatus. Urbanitatis externæ color noſtris Oratoribus deficit. Libandus eſt etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos. Omnis illa vetus urbanitas exaruit. Homo importunus urbanitatem omnem depoſuit. Deſideria urbis & urbanitatis depone. V. *Humanitas.*

Urbanus, a, um. höflich, zur Stadt gehörig. *Syn.* Non inurbanus, facetus. *Uſus.* 1. Urbani ſales. Homo cautus & urbanus. 2. *Qui in urbe habitat, vel quod urbis eſt*, was in der Stadt ist, oder da[zu] gehörig. Manabat latius malum illud urbanum. Urbanarum rerum perturbatio. Urbanus Prætor. V. *Humanus.*

Urbs, urbis, f. Stadt. R. *ab* Orbis, *quod olim urbes in* Orbem *fiebant. Syn.* Civitas. *Epi.* Amantiſſima, ampliſſima, antiqua, clariſſima, nobis amiciſſima, copioſiſſima, firma, permagna, fortunatiſſima, hoſtilis & bellica, munitiſſima, non ſolum incolumis, ſed etiam ornata. Urbes inimiciſſimæ, locupletes, infeſtiſſimæ alicui imperio, maritimæ, militares, maximæ, tutiſſimæ. *Phraſ.* 1. *Urbs nobilis, & præclara*, eine vornehme herrliche Stadt. Urbs & natura, & ſitu, deſcriptione ædificiorum, & pulchritudine imprimis nobilis ac opulenta. Urbs vetus, & copioſa, eruditiſſimis hominibus, ſtudiisque liberaliſſimis affluens. Urbs ſitu & opere munita, foſſis, ac mœnibus ſepta, ac valida. Urbs ampliſſima, & ornatiſſima, atque omnibus rebus aucta. Urbs florentiſſima, potentiſſimaque, referta copiis, deſcriptione ædificiorum, una omnium pulcherrima. Urbs ad res gerendas opportuna, ſitu & natura munitiſſima, aut quæ eadem & copioſa. 2. *Urbs capta eſt*, die Stadt ist eingenommen worden. Hoſtibus præda facta eſt; in hoſtium manus venit; in hoſtium poteſtatem pervenit; in deditionem accepta eſt; urbe hoſtes potiti ſunt; urbem ditionis ſuæ fecêre hoſtes. *Uſus.* Urbem conſtituere, ædificare. Urbem capere, exſcindere, evertere. Urbem relinquere, deſerere. Urbe excedere.

Urceus, i, m. Krug, Wasser- oder Trink-Geschirr. *Uſus.* Urcei fictiles, aquarii.

Uredo, nis, f. der Brand in den Früchten. *Syn.* Morbus ſtirpes adurens. *Uſus.* Si uredo, aut grando ſegeti nocuit.

Urgeo, es, urſi, ere. antreiben, anstrengen, heftig zusetzen. R. *ab* ὀργάω, *incito.* *Syn.* Impello, incito, premo, inſto. *Adv.* Anguſtius, diutius, graviter, ruſtice, ſane, acriter, valde. *Phraſ.* *Urgere te non deſiſtam*, ich werde nicht abstehen, dich anzutreiben. Usque te premam, inſtabo, inſectabor, poſcam, ut enitaris, elabores, rem perficias. Anniti, minari, etiam clamoribus & convicio impellere te non deſiſtam, ut vel coactu meo rem ſuſcipias; inſiſtam, flagitabo, ſolicitabo, nec remittam; non deſiſtam, nec ceſſabo obtundere, dum perfecta videam, quæ inchoaſti. *Uſus.* Urge ſummo ſtudio, inſta, eblandire. Interrogando urgere. Urgere hoſtem, ac premere. Urgere, atque ab omni parte inſtare. V. *Impello.*

Urina, æ, f. Urin, Harn, Kammer-Lauge. R. *ab* οὖρον. *Uſus.* Urinam reddere, das Wasser abschlagen: *alias*, aquam petere, veſicam levare, exonerare: *vulg.* *Urinam mittere.*

Urinor, aris, atus ſum, ari. sich unter das Wasser lassen, unter Wasser schwimmen. *Syn.* Sub aqua nato, & mergo.

Urna, æ, f. Wasser-Eymer, Schöpf-Eymer; Gefäß, wo die Wahl-Zettel hinein gelegt wurden. *Syn.* Hydria. *Uſus.* Urnas delere, & evertere ſubſellia. Senatorum urna nos abſolvit. Eduxit ex urna tres, qui ſorte judicarent.

Uro, is, uſſi, uſtum, ere. brennen. R. *ex Chaldæo*: Ur, *ignis. Syn.* Aduro; igne perdo, corrumpo, comburo. *Uſus.* Corpus uri, & ſecari patimur. Venatores uri ſe frigore patiuntur. V. *Comburo.*

Uſitate, gewöhnlicher Weise. *Syn.* Vulgariter, populariter.

Uſitatus, a, um. gewöhnlich, gebräuchlich. *Syn.* Pervulgatus, uſu receptus, ſolennis.)(*Inuſitatus.* *Uſus.* Uſitato more. Id non ſolum uſitatum, ſed etiam quotidianum eſt. Honor pervulgatus & uſitatus. V. *Communis*, *vulgaris.*

Uſpiam, irgendswo. *Syn.* Alicubi.)(*Nusquam.* *Uſus.* Si Brutum uſpiam videris.

Usquam, irgend. *Syn.* Ullo loco; uſpiam, alicubi. *Uſus.* Nullus usquam conſiſtendi locus.

Usque, allezeit, bis. *Syn.* Semper. *Uſus.* 1. Mihi quidem usque curæ erit. 2. *Usque ad, in*, bis auf. Usque ad eum finem, dum judices rejecti fuerint. Usque à Janiculo ad ædem Veſtræ. Usque à toga pura, von Jugend auf.

Usque adeo, so gar. *Syn.* Adeo. *Usus.* Usque adeo sæviit.

Usque dum, bis, so lang. *Syn.* Donec.

Usque eo, so gar, bis dahin. *Syn.* Adeo, tamdiu. *Usus.* 1. Usque eo morosi sumus, ut &c. 2. *Tamdiu, ad eum usque finem*, bis dahin. Usque eo se tenuit, quoad Pompejus adesset.

Usquequaque, allenthalben. *Syn.* Ubique omnino. *Usus.* Usquequaque sapere oportet.

Usucapio, is, cepi, captum, ere. sich zueignen. *Syn.* Usu meum facio. Lex bustum usucapi vetat.

Usucapio, onis, f. Ueberkommung, Nutzung, Niessung. *Syn.* Jus possidendi quæsitum continuatione temporis lege definiti. *Usus.* Usucapionum & tutelarum jura.

Usura, æ, f. Zins, Wucher, Gebrauch, Genuß. *Syn.* Usus: fœnus, fœnerationis fructus. *Epi.* Parva, diuturna, plena lacrymarum, menstrua. *Phras.* 1. *Senatus populum usuris liberavit*, der Rath hat das Volk von dem Wucher befreyet. Ingravescente fœnore liberavit; fœnebrem rem levare aggressi sunt senatores; multis fœnebribus legibus constrinxerunt avaritiam; ne fœnore trucidaretur populus, senatus lege cavit. *Usus.* 1. Parvam exigui temporis usuram a te postulo. Usuram lucis alicui eripere. 2. *Fœnus*, Wucher, Zinß. Usuris suis cavere. Usuram cum fide pendere. Usura aliquem liberare. De capite deducere, quod usuris pernumeratum est, das Interesse vom Capital abziehen. V. *Fœnus, fœneror.*

Usurpatio, onis, f. Gebrauchung. *Syn.* Usus frequens, tractatio, mentio. *Usus.* Usurpatione & renovatione doctrinæ me consolor.

Usurpo, as, avi, atum, are. brauchen. R. q. *Usucapio.* *Syn.* Utor, in usum adhibeo. *Usus.* 1. Crebris sermonibus usurpo vetus illud. Aliquid ex alienis bonis usurpare. Oculis aliquid usurpo. In ea, quam usurpas, tranquillitate. 2. *Dico, appello, voco*, nennen. Lælius is, qui sapiens usurpatur. V. *Occupo.*

Usus, us, m. Gebrauch, Nutz, Nutzung, Erfahrenheit, Uebung. *Syn.* Consuetudo. *Epi.* Arrogans, intolerabilis, annuus, assiduus, uni rei deditus, communis, vulgaris, diuturnus, domesticus, forensis, publicus, frequens, magnus, familiaris, militaris, necessarius, oratorius, popularis, civilis, provincialis, quotidianus, rhetoricus. *Usus.* 1. Ita usus obtinuit. Dicendi ratio in communi quodam usu versatur. 2. *Experientia*, Erfahrenheit. Vir magnæ prudentiæ, usu & exercitatione doctus. Usum in re bellica magnum habet. Docuit nos longa vita, ususque rerum multarum. Cum ad summam prudentiam tantus usus accesserit. Omnia collocata sunt in usu quotidiano. Rex longo usu comprobata. 3. *Exercitatio*, Uebung. Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. Tractatio & usus vocis. Si rerum usum percallueris. 4. *Utilitas*, Nutzbarkeit. Conciliare sibi homines, & ad usus suos adjungere. Ea res magnos tibi usus afferet, dabit; magno usu erit. Res nulli usui. Ingentes inde usus percipies, habebis, magnis usibus fueris. Rei alicujus usum adimere sibi, alicui auferre. Si usus fuerit. 5. *Amicitia, familiaritas, consuetudo*, freundschaftlicher Umgang. Vetus mihi cum illo usus intercedit. Summus mihi cum parente ejus usus erat. Magno usu familiaritatis cum eo conjunctus sum. 6. *Opus est*, von nöthen seyn. De cæteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit. Mihi sic usus est.

Ususfructus, ûs, m. Fruchtniessung. *Syn.* Jus utendi alienis rebus. *Usus.* Bonorum suorum usumfructum alicui legare.

Usuvenio, is, veni, ire. wiederfahren. *Syn.* Usu venit, usu evenit, usu accidit. *Usus.* Nunc illud mihi usuvenit, quod nuper tibi. Ille mihi usuvenit in optima causa. V. *Evenio.*

Ut, auf daß, damit. *Syn.* Quo. *Usus.* 1. Hæc dicis, ut me teneas. 2. *Ut est, ut nunc est*, wie es ist, als wie. Si improbus fueris, ut es. Cælius, ut illis temporibus; ut inter barbaros satis doctus. Ille, ut erat inter suos primus. Mihi factum, & ut in tali re, etiam fortuna probatur. 3. *Postquam, ubi*, nachdem, da. Ut ab urbe discessi, nullam intermisi diem. Simul ut me viderunt, alloquuntur. Primum ut me salutavit, abiit. 4. *Quamvis, etsi*, obschon. Ut summa habeam cætera, temporis satis non habui. Ut nihil aliud, hoc tamen perfecit. 5. *Quam, quantum! admirantis*, wie, wie sehr! Ut humilis, ut abjectus sermo est! 6. *Cum*

Su-

Superlat. seq. *ita*, so viel, gleichwie. Ut quisque optimus, ita modestissimus. Ut quisque senior, ita prudentior. 7. *Ut si, tanquam si, quasi*, als wann. Tuam rem sic ago, ut si mea esset. *Quemadmodum, quomodo*, gleichwie. Ut olim fiebat; ut est consuetudo.

Utcunque, wie es immer seyn mag. *Syn.* Quomodocunque. *Usus.* Utcunque res ceciderit; utcunque erit. *Vulg. taliter, qualiter.*

Utensilia, ium, n. allerhand Hausrath. *Usus.* Reliqua utensilia.

Uter, a, um. welcher aus beyden. *Usus.* Utro bono frui velis, tua optio sit. Uter popularis est, tu, an ego?

Uterlibet, einer aus beyden, was man will. *Usus.* Utrumlibet elige.

Uterque, alle beyde. *Syn.* Utervis, ambo, quisque.)(*Neuter, alteruter. Usus.* Utraque sententia doctos habet autores.

Utervis, alle beyde. *Usus.* Utriusvis rei concursus.

Uterus, i, m. Mutter-Leib. R. *ab* ὕτερον, *locus fœtum recipiens. Usus.* Quæ te belluam ex utero, non hominem fudit?

Uti, wie, gleichwie; auf daß. *Syn.* Ut. *Usus.* Petit, uti te placarem.

Utilis, e. nützlich, verträglich, ersprießlich. *Syn.* Fructuosus, commodus, frugifer, salutaris, opportunus, quod multas habet opportunitates, quod ex usu est, quod usui est, quod utilitatem habet. *Adv.* Paulo, vehementer, maxime, promixe, sane, valde. *Phras.* 1. *Utile tibi hoc consilium erit*, dieser Rath, dieses Vorhaben wird dir sehr nützlich seyn. Maximum ex hoc consilio fructum capies; magnum id tibi fructum feret; rationibus tuis mire conducet; erit tibi admodum salutare; nihil hoc consilio commodis tuis aptius; valebit in omnes partes plurimum id consilium; nihil majori fructui, gloriæque tibi esse possit eo consilio; magnus ad te fructus inde redundabit; multum ad beate vivendum conferet; multum inde boni in te derivabis; erit id consilium cum summa rerum tuarum utilitate conjunctum; serviet utilitati tuæ; mirabiles utilitates tibi præbebit; erit id ex usu tuo, è re tua; in rem tuam perquam opportunum. 2. *Naves bellicæ valde utiles erant ad urbis obsidionem*, die Kriegs-Schiffe waren uns sehr bequem zur Belagerung der Stadt. Magnam ad eam rem dabant facultatem; summa erat earum navium in obsidenda urbe facultas; in bello opera earum magni fuit; magno nobis erant usui; magnum ad eam rem usum habebant, afferebant; magnam utilitatem habuere, peperere, attulere; magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus, percipiebamus; magna ex iis navibus commoda existebant, proficiscebantur. 3. *Perge, ut cœpisti, si tibi id utile est*, fahre fort, wie du angefangen hast. Qua ire cœpisti via, perge, si è re tua est; si è commodo, ex usu tuo est; si utilitas tua ita feret; si suadet utilitas; si ratio rerum tuarum postulat; si tibi conduxit, expedit; si bono, utilitati, commodo, usui, emolumento tibi est; si est, ut utilitatem capias; si est, ut fructum inde feras, colligas, consequare. Tene, quem cœpisti, cursum, si in rem tuam est. 4. *Cicero eloquentia sua valde utilis fuit*, dem Cicero hat die Wohlredenheit grossen Nutzen gebracht. Ciceroni summo emolumento fuit; emolumentum peperit; fructum tulit, attulit maximum; Ciceroni eloquentia multa commoda dedit; magnum ex eloquentia fructum cepit, consecutus est Cicero. V. *Utilitas. Usus.* Homo ad nullam partem, ad nullam rem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus.

Utilitas, atis, f. Nutz, Nutzbarkeit, Vortheil. *Syn.* Emolumentum, fructus, commodum, opportunitas, usus, res, ratio, commoditas, lucrum, quæstus. *Epi.* Communis, forensis, domestica, gravissima, magna, mediocris, minor, mirabilis, necessaria, pergrata, præclara, solida, summa, tanta, aliena. *Phras.* 1. *Utilitatem meam hucusque non quæsivi*, ich habe bißher meinen Nutzen nicht gesucht. Utilitatis meæ rationem nondum duxi, habui ullam; rationibus meis operam nullam dedi; de utilitate mea minimum laboravi; utilitatem meam spectavi minime; quid esset è re mea, in rem meam; quid in meam rem faceret, quid rebus meis expediret, prodesset, conduceret; quid mihi emolumento esset, haud curavi. Utilitati meæ minimè servivi; commodorum meorum causa nihil adhuc à me susceptum est. 2. *Res est utilitate præcipua*, das ist das nützlichste. Nihil est uberius, conducibilius, ad utilitatem præstantius, unde plus manet utilitatis, plus emergat commodi, plus emo-

emolumenti exiſtat. Res ea tantum continet utilitatis, quantum fortaſſe nulla res præterea: quantum haud ſcio, an ulla res præterea, res eſt ejusmodi, ex qua utilitas maxima conſequetur; in quo tibi maxime conſuletur; ex qua emolumenti, utilitatis, commodi plurimum capietur. §. *Utilitatem ſuam ſpectat unice*, er ſucht nur allein ſeinen Nutzen. Ad ſuam utilitatem refert omnia; utilitatem tantum ſequitur, ſpectat ſuam; utilitatem ſuam rebus omnibus anteferet; utilitatis ſuæ prima illi, & antiquiſſima cura eſt; utilitati ſervit ſuæ, reliquorum nullam ducit rationem. V. *Utilis*. *Uſus*. Utilitate nihil debet eſſe homini antiquius. Ex litteris plurimum utilitatis capies. Litteræ multas afferunt, pariunt utilitates. Multum habet ea res utilitatis. Ad utilitatem omnia referunt. V. *Commodum, quæſtus*.

Utiliter, nützlich. *Syn*. Commodè, cum utilitate.)(*Inutiliter*. *Uſus*. Iracundia utiliter à natura data eſt.

Utinam! wollte GOtt! *Syn*. Velim, ita ſit; velim, ita fortuna tuliſſet.

Utique, ja freylich, allerdings, gewißlich. *Syn*. Omnino. *Uſus*. Quid faciendum cenſeas, utique ſcribito. Litteræ utique ad te perferentur.

Utor, eris, uſus ſum, uti. brauchen. *Syn*. Uſurpo, frequenter adhibeo. *Adv*. Aſſidue, bene, benigne liberalitate alicujus, cominus gladiis, commodius, communiter munere, contendius ornamentis, curſim, difficilius litteris, diligenter, diutius cibo dulci, familiariter, horridius ornamentis, intemperantius, liberius, paullo, malè, multum, moderate, neceſſario, non ita multum, optime, plurimum, quam ſæpiſſime, ſalutariter, ſane, ſtudioſè, temere, vehementius. *Phraſ*. *Fratre tuo ad omnia utar*, ich werde mich deines Bruders zu allen Geſchäften bedienen. Fratri tuo committam, tradam, quidquid agendum erit; utar opera fratris tui omni in re; in fratrem tuum rejiciam, ad fratrem tuum conferam, fratris tui operam poſcam, ſiquid agendum erit. In obeundis, gerendis, conficiendis, transigendis negotiis meis primas ut partes frater agat, ſuſtineat, habeat, curæ mihi erit. In agendis, & ad exitum perducendis rebus partes fratri imponam tuo. *Uſus*. Facultatibus ampliſſimis, honoribus, valetudine commoda, proſpero fortunæ flatu, ventis ſecundis uti. Cibo, litteris, integumento frontis uti. Patientia utitur incredibili. Aliquo multum, & familiariter uti. Aliquo vehementer infenſo uti. Utitur parte facili, amicis optimis.

Utpote, als nemlich. *Syn* Quippe. *Uſus*. Frater ejus, utpote peregre veniens, bene accipitur.

Utrinque, zu beyden Seiten, beyderſeits. *Syn*. Ab utraque parte, in utramque partem, utraque in parte. *Uſus*. Magnæ utrimque copiæ.

Utrobique, an beyden Orten. *Syn*. Utraque in parte, utroque in loco. *Uſus*. Eadem veritas utrobique eſt.

Utroque, auf beyden Seiten. *Syn*. Utrumque in locum.

Utrum, ob. *Syn*. An, num, numquid, utrumne. *Uſus*. Quære ex te, utrum tibi videatur.

Uva, æ, f. Weintraube. *Epi*. Maxima, peracerba guſtatu. *Uſus*. Uvæ à ſole miteſcunt. Uvæ guſtatu peracerbæ.

Uvidus, a, um. feucht. *Syn*. Humidus.

Vulgaris, e. gemein, ſchlecht, gering, alltäglich. *Syn*. Quotidianus, contritus, communis, popularis, unus de populo, unus de multis.)(*Excellens*. *Uſus*. In communi vita & vulgari conſuetudine maxime rudis. Res vulgaris & pervagata eſt, ac pene obſoleta. V. *Communis*.

Vulgariter, gemeiniglich, insgemein. *Syn*. Populariter, uſitate. *Phraſ*. *Vulgariter loqui*, gemein dahin reden. Plebejo ſermone, verbis quotidianis, minime ambitioſè, cum vulgo loqui. *Uſus*. Vulgariter, ut pro homine perneceſſario ſcribere.

Vulgo, insgemein, gemeiniglich. *Syn*. Paſſim, populariter, plerumque, magna ex parte; magnam, majorem, maximam partem. *Uſus*. 1. Non ſunt iſta vulgo diſputanda. 2. *Aperte, palam*, öffentlich. Vulgo hæc fiunt. Vulgo hæc loquebantur. V. *Communiter*.

Vulgo, as, avi, atum, are. gemein machen, kund machen, unter die Leute bringen. *Syn*. Pervulgo, divulgo. *Adv*. Valde, paſſim. *Phraſ*. *Neſcio, quomodo liber is vulgatus ſit*, ich weiß nicht, wie dieſes Buch unter die Leute kommen iſt. Quomodo exciderit, neſcio, qua via in lucem prodierit, emanarit, tam ſtudioſe compreſſus; quomodo exierit, atque in

vul-

vulgus emanarit, nescio. 2. *Vulgata res est*, es ist eine bekannte Sache. Ad ultimas terras pervagata, jactata sermonibus, sermonibus dissipata, trita, atque celebrata res est. *Usus.* Vulgare naves, morbos. Nonne voce vestra vulgatum est? Vulgati contactu in homines morbi. V. *Effero, edo, divulgo.*

Vulgus, i, m. Pöbel, gemeiner Hauffe. *Syn.* Turba, multitudo. *Epi.* Incertum. *Usus.* In vulgus dividere, tribuere pecuniam. In vulgus gratum aut ignotum esse. In vulgus id exire & emanare non volo. Valet ea res plurimum in vulgus. In vulgus commendari. Populus ac vulgus imperitorum. Expertus, quam vanum & levi aura mobile vulgus sit. Istius nequitia in ore vulgi est versata. V. *Plebs.*

Vulneratio, onis, f. Verwunderung. *Syn.* Sauciatio.

Vulnero, as, avi, atum, are. verwunden, wund machen. *Syn.* Saucio, plagam, vulnus impono, plagam facio, plagam injicio, vulnus infligo, vulneribus conficio. *Phras.* 1. *Graviter hominem vulneravit*, er hat ihn schwer verwundet. Plagam mortiferam homini imposuit; vulnus intulit, impegit luculentum; gravi vulnere affecit hominem. Plagis sauciavit; corpus hominis plaga imposita cruentavit; graviter caput gladio percussit; injecta *vel* inflicta securi hominem protrivit. 2. *Graviter vulneratus est*, er ist schwer verwundet. Sica, pugione percussus; telo ictus; multis vulneribus concisus; in adversum os telo sauciatus; æger vulneribus; vexatus vulneribus; trajectus telo, lancea transfixus; perfossus vulneribus; vulnere tardatus, retardatus; onustus vulneribus; vulnere afflictus; vulneribus exsanguis ægrum vix corpus trahit. *Usus.* Servi multi vulnerantur. V. *Saucius, Vulnus.*

Vulnus, eris, n. eine Wunde. R. *ex* ἕλκη, *ulcus. Syn.* Plaga. *Epi.* Consulare, gravissimum, vehemens & mortiferum, voluntarium, domesticum, periculosum, recens. *Phras.* 1. *Non magnum vulnus fuit*, es war keine grosse Wunde nicht. Ferrum haud alte in corpus descendit; summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud alte penetravit; non intactum quidem ferro corpus attamen leviter tantum saucium erat. 2. *Ex vulneribus obiit*, er ist von so vielen Wunden gestorben. Mortifero vulnere ictus cecidit; multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore, & contrucidato se abjecit exanimatus; vulneribus confectus est; multis vulneribus confossus concidit; corpus multis vulneribus affectum exsangue corruit; vulneribus confectus procubuit; telo secundum tempora graviter ictus in vulnus abiit. 3. *Vix sanabitur hoc vulnus*, diese Wunde wird kaum geheilet werden. Vix recreabitur ab inflicta plaga; vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet; alligari quidem, & curari herbis vulnus poterit, vix tamen percurabitur. *Usus.* 1. Vulnus alicui inferre, impingere. Grave vulnus accipere. Vulnera adverso corpore excepta. Vulneribus confici. Vulnera divellere & retractare. 2. *Transl.* Alterius famæ grave vulnus imponere, inurere, infligere. Gravi calamitate, & vulnere percuti. Antiqua reipublicæ vulnera sanare.

Vulpecula, æ, f. Füchslein. *Syn.* Vulpes parva. *Usus.* Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Vulpes, is, f. Fuchs. *Usus.* Ut vulpes pyrum comest.

Vulturius, ii, m. Raubgieriger Mensch. *Usus.* Vulturius ejus provinciæ quæstor.

Vultuosus, a, um. aufgeblasen, hochtrabend, der finster aussiehet. *Syn.* Tristis, severus. *Usus.* Cave, nequid ineptum sit, aut vultuosum.

Vultus, ûs, m. Angesicht. *Syn.* Os, facies. *Epi.* Bellissimus, hilaris, gravis, modestus, nefarius, consceleratus, perturbatus, plenus furoris, sapiens, severior, tristior, superbissimus, ficti, simulati. *Phras.* 1. *Vultu tristiore est, & severo*, er schauet traurig und finster aus. Obscurior, suspensus & incertus ejus vultus est; vultus ejus indignitate rerum acrior est; desperatio in ejus vultu, aut ira atrox eminet; ore confuso certas perturbationis notas, aut ingens malum præfert; in facie vultuque nescio quid triste inest, & asperum; frontem contrahit; frontem adducit; vultum demittit; oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus & indices oculi referre videantur. 2. *Vultus ab animo dissentit*, das Angesicht betrügt. Vultus fallit, mentitur, decipit; in fraudem impellit, inducit, falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus; falsa ista vultus species intuentibus imponit, illudit; animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minime congruit. 3. *Ex vultu agnosco, quam alieno à me sit animo*, ich sehe es ihm

ihm aus dem Gesicht an, wie übel er gesinnet sey. Ex oculis, ac fronte conjicio, conjecturam facio; vultus, qui index est, & imago animi, qui sermo quidam tacitus mentis est, de illo prædicat, quo erga me sit animo. Vultus, oculi loquuntur ac clamant simulationem. De ejus in me animo vultus ipse significationem dat. Animi infensi notas in fronte lego; vultus ipse sensum animi indicat. *Usus.* Imago animi vultus est, indices oculi. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janua. Num ejus vultum subire audes? Num ejus vultum ferre potes? Fingere quidem, & simulare vultum possumus. In tuis oculis, tuo ore, tuo vultu acquiesco. V. *Forma.*

Uxor, oris, f. Ehe-Frau, Ehe-Weib, Gemahlin. *Syn.* Conjux, quam in matrimonium quis habet. *Epi.* Non modo avarissima, sed etiam crudelissima, fidelissima atque optima, flectissima, mima' summo loco nata, sanctissima probabilissima, superior. *Phras.* 1. *Uxor ei peperit multos filios*, seine Haus-Frau hat ihm viel Söhne gebohren. Ita secunda uxore usus est, ut filiis auctus sit pluribus; ut abundaverit multitudine filiorum. Complures ei nati sunt ex uxore filii; multos ex ea filios genuit, suscepit, sustulit. 2. *Uxorem duxit*, er hat ein Weib genommen. Animum ad uxorem appulit; in matrimonium duxit virginem; matrimonio secum junxit, conjunxit; nuptiis sibi adjunxit. V. *Matrimonium. Usus.* Quintius à ducenda uxore ita abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse jucundius. Multos ex ea uxore liberos habet.

Uxorius, a, um. dem Ehe-Weibe gehörig, gar zu vernarret in das Ehe-Weib. *Syn.* quod ad uxorem pertinet.

X.

Xystus, i, m. Galerie, bedeckter Spatzier-Gang. *Syn.* Porticus. *Usus.* Cum inambularem in xysto.

Z.

Zelotypia, æ, f. Eifersucht. *Syn.* Obtrectatio. *Usus.* Offensio nostra, quæ magis ex zelotypia, quam ab injuria nata est. Obtrectatio, quam intelligi zelotypiam volo, est ægritudo ex eo, quod alter potiatur eo, quod ille ipse concupierit. V. *Æmulatio.*

Zodiacus, i, m. Thier-Crantz am Himmel. *Syn.* Signifer orbis, orbis signorum. *Usus.* Vis quædam est signifero in orbe, qui Græce Zodiacus dicitur.

LATI-

LATINITATIS ARS BREVICULA, SEU SYNTAXIS ORNATA, DE TRIBUS LATINÆ LINGUÆ VIRTUTIBUS, PURITATE, ELEGANTIA, ET COPIA.

Quid in linguarum ſtudio primum, quid ſecundum?

Reſponſio.

Primum eſt, ut vocum ſingularum ſignificata memoriæ mandentur: *Alterum*, ut Syntaxis, ſeu ars, verba ſingula aptè inter ſe, ac ad linguæ cujusque ingenium ſine vitio ſtruendi diſcatur. Hæc duo qui tenuerit, intelligetur & intelliget utcunque nondum operis totum abſolverit.

Quid ultra requiritur?

Reſp. In quavis politiore lingua operam dent inſuper, non modò ut Solœciſmos devident, ſed *Pure* loquantur ac ſcribant, id eſt, Verbis & loquendi generibus linguæ ſuæ *Propriis*; 2. Nec vulgaribus tantum, ſed *Elegantibus* & delectis; 3. Ut *Copiosè* demum ſententiam eandem multiplici jucundáque varietate efferre nörint.

Quibus præſidiis tres hæ Sermonis Virtutes: Puritas, Elegantia, Copia, comparantur?

Reſp. Hebræa, Græca, Latina, quas vulgò *Doctas*, ſcientiis nempe diſcendis ſervientes, vel *Mortuas* appellant, quia nulli gentium jam in uſu vernaculo ſunt; hæ, inquam, linguæ earúmque Virtutes unicè à *Mortuis*, nempe libris eorúmque diutinâ attentáque pervolutatione petendæ ſunt; eô tamen pacto, ut Lectioni, præter periti Magiſtri ductum, ſcribendi exercitatio, imitatióque conjugatur. Nobis in præſenti de Latina duntaxat res eſt.

In quo ſita eſt Puritas Latinæ Linguæ?

Reſp. Altera in ſingulis *Verbis;* in tota ſententia, ſeu Conſtructione altera. Utraque in eo ſiſtit, ut ne alia *Verba*, aut *loquendi Modi* adhibeantur, ac quæ Latini Sermonis originibus, naturæ, ingenio *Propria*, domeſtica ac veluti nativa; optimis Romanæ Reipublicæ temporibus doctiſſimorum hominum conſuetudine recepta, litteriſque tradita fuerint. Abſtinendum vero *Novatis* labente jam Romana eloquentia invaleſcentibus; vel *Obſoletis*, nempe è vetuſtiſſimis temporibus in uſum revocatis; vel *Barbaris*, per peregrinas linguas invectis.

CAPUT PRIMUM

De Puritate, quæ eſt in ſingulis Verbis.

An non pro Latinis propriisque vocibus habendæ ſunt omnes, quæ in Latinis Lexicis ac Dictionariis reperiuntur?

Reſponſio:

Haudquaquam. Illi namque bona, mala, nova, obſoleta, barbara, ſemibarbara ſine diſcrimine congeſſerunt eô fine, ut cujusvis vocis notionem Germanicam quærentibus ſuggererent, non item ut in loquendi uſum vertantur. Vide è ſola littera *A*. celebris Lexicographi Kirſchii excerptas Voces Barbaras, omiſſis iis, quas ipſe adjectô ſignô † pro Barbaris notavit.

Voces Barbaræ ex littera *A*. Lexici Kirſchiani.

Barbara.	*Germanica.*	*Latina.*
Abaciſta	Rechenmeiſter	Rationum magiſter.
abannatio	Elend 1 Jahrs	unius anni exilium.
abaudio	ungehorſam ſeyn	non obedio.
abditorium	Schlupfwinkel	latebra.
abemo	abkauffen	emo ab aliquo.
abhorrificatio	Furcht	horror.
ablacto	abſpenen	lacte depellere
ablator	Rauber	raptor.
ablinguo	ablecken	delingo.
abnormitas	Unordnung	enormitas.
abnuitio	Verlaugnung	abnutus.
abominanter	häßlich	fœdè.
abominamentum	Gräuel	abominatio.
abſconditor	Hehler	occultator.
abſcio	vergeſſen	obliviſcor.
abſconſio	Verbergung	occultatio.
abſentatio	Abweſenheit	abſentia, fuga.
abſentivus	abweſend	abſens.
abſoleo	abgewöhnen	deſueſco.
abſolutorium	Freyſprechung	abſolutio.
abſpes	ohne Hoffnung	deſperatus.
abſtantia	Entfernung	diſtantia.
abſterſorium	Schnupftuch	mantile, muccinium.
abſtinax	mäßig	abſtinens.
abvacuare	ausleeren	evacuare.
accanto	mitſingen	concino.
accendium	Brunſt	incendium.
acceſſibilis	hinzugänglich	patens, quod accedi poteſt.
accerſitor	Aufwarter	apparitor.
acclinatorium	Lehne	adminiculum.
accreditare	beglaubigen	fidem facere
accuſa, æ,	Klage	accuſatio.
acediari	faulenzen	ceſſare.
acerbitudo	Bitterkeit	acerbitas.
actionarius	Beſtellter	actor, procurator.
actualis	würklich	actuoſus.
acuatio	Schärfung	*verbum medicum.*
acupictor	Sticker	phrygio.
acutiator	Schleiffer	
adærare	ſchätzen	æſtimare pecuniâ.
adamplio	vergröſſern	amplio.
adaugma	Zuſatz	augmentum.
addextero	die rechte Seite nehmen.	ad dexteram ſto.
adhortamen	Ermahnung	adhortatio.
adindo	hineinthun	indo.
adinventio	Erfindung	inventio.
adjutorium	Hülfe	adjumentum.

adju-

adjuvamen	Hülfe	adjumentum.
administrativus	verwalterisch	administrans.
admissor	Pförtner	janitor.
admodiator	Beständhaber	conductor.
adnotamentum	Bemerkung	adnotatio.
adobruo	überfallen	obruo.
adorabilis	anzubethen	venerabilis.
adtegro.	ergänzen	integro, as.
adventio	Ankunft	adventus.
advisare	berichten	significare.
adulteritas	Ehebruch	adulterium.
adumbratim	schatticht	
advocamentum	Beystand	advocatio.
advocatia	Vogtey	præfectura.
advocatura	Beystand	advocati munus.
æmulanter	neidig	æmulatione.
æquamentum	Abgleichung	æquatio.
æquævus	gleiches Alters	æqualis.
æquiformis	gleichergestalt	conformis,
æquilancium	Gleiche des Gewichts	æquilibrium.
æquipes	gleichfüßig	æquis pedibus.
afflamen	Anblasung	afflatus, ûs.
aggravatio	Beschwerung	gravitas.
aggratiare	begnadigen	veniam impertiri.
aggressura	Angriff	aggressio.
agnascentia	Freundschaft	agnatio.
alitura	Nahrung	alimentum.
allevamentum	Erleichterung	levamentum.
alternamentum	Abwechslung	alternis.
alumnare	erziehen	alere.
amicimen	Kleid	amictus.
amictorium	Kleid	amictus.
amorificus	Liebe bringend	amatorius.
ancillatio.	Bedienung	obsequium.
angustitas	Angst	angustia.
anhelanter	eilends	avidè.
animæquus	gleichgültig	æquô animô.
animalitas	das Wesen der Seele	
antecœna	Jausen	cœnula.
anteluculò	vor Tags	diluculo.
antependium	Fürtuch	
anxietudo	Angst	anxietas.
applano	abebnen	æquo, as.
aporiari	gequälet werden	premi, angi.
appartamentum	Appartement	Conclave separatum.
apprehensibilis	begreiflich	quod apprehendi potest.
appretiare	schätzen	æstimare.
apricitas	sonnig	apricum.
arborator	der die Bäume pflegt	arborum cultor.
arbustare	Bäume pflanzen.	plantare arbores.
arcerius	Hartschier	satelles.
argumentosus	findig	solers, argutus.
armentalis	zur Heerde gehörig	ad armentum pertinens,
armilustrium	Musterung	lustrum militare.
arrendare	verdingen	locare.
articulamentum	Gelenke	articulus.
artidoctor	Lehrer der freyen Künste	artium doctor.
artista	Schüler,	artium studiosus.
ascensibilis	zu besteigen	quod ascendi potest.
ascensorium	Stiege.	scalæ, gradus.
aspergimen	Bespritzung	aspergo.
asperitudo	Hartigkeit	asperitas.
aspiramen	das Anblasen	aspiratio.
assalitura	Anlauf	assultus.

assessorium	Sitz-Saal	senaculum.
astrictorius	zusammen ziehend	adstringens.
atriarius	Pfortner	atriensis.
atritudo	Schwärze	atritas.
autoritativè	herrscherisch	autoritate.
audibilis	zu hören	quod audiri potest.
auratura	Vergoldung	
aurigarius	fuhrmännisch	ad aurigas pertinens.
aurosus	golden	auratus.
auspicialiter	glücklich	auspicatò.
autumnitas	Herbstzeit	autumni tempus.
autumno	herbsten	
auxiliabundus	verhülflich	auxiliarius.

Quænam igitur Pura sunt & genuina Verba?

Resp. Quæ apud Autores aureæ ætatis reperiuntur. Complectitur hæc ætas ducentos propè ante Christum annos, nimirùm inde á secundo Punico bello ad extrema Augusti tempora. *Aurea* vocatur, quod eàdem scriptores floruêre clarissimi, quorum nitor & Latinitas omnibus deinceps sæculis pro exemplo, normáque esset: sic ut suspectum saltem habeatur, quidquid apud horum quempiam non extet. Omnium princeps est M. Tullius Cicero, unus instar omnium, Latinitatis probæ thesaurus quidam & regula certissima; è cujus unius libris linguæ hujus omnes opes erui possint.

Quinam præterea sunt hujus ætatis Scriptores?

Resp. Ex antiquioribus M. Accius Plautus, Comœdiarum Scriptor, quem Varro ipse ac Cicero omnis Romanæ eloquentiæ parentem appellant. Ab hoc Terentius, Lucretius, Virgilius, Horatius, Ovidius, Tibullus, Catullus, Propertius, poëtæ. Sallustius, Jul. Cæsar, Cornelius Nepos, historici. Catonis item & Varronis fragmenta.

Quæ fuit Latinitatis ætas argentea?

Resp. Primum post Christi ortum, quod & duodecim Cæsarum appellatur, sæculum; quo venustas illa deflorescere, voces prioribus illis inusitatæ usurpari, Cicero jam pro inimitabili haberi cœpit. Ex his Scriptoribus *primi*, Phædrus nempe & Hyginus, Vellejus Paterculus, & Curtius proximè ad Latinitatis aureæ puritatem accessêre. Reliqui sunt: Justinus, Valerius Maximus, hostorici. Tum Cornel. Celsus, Columella, Petronius Arbiter, Seneca uterque, Lucanus, Juvenalis, Persius, Pomponius Mela.

Qui sunt Autores ætatis Æneæ?

Resp. Poëtæ: Silius, Statius, Val. Martialis. Historici: Plinius, Florus, Suetonius, Corn. Tacitus; Plinius Junior, Quintilianus, Solinus, Frontinus.

Qui denique ferreæ?

Resp, Gellius, Apicius, Apulejus, Palladius, Scriptores Historiæ Augustæ, Marcellinus, Macrobius, Claudianus, &c.

Nullis igitur Verbis aliis ut licebit, nisi aureâ illâ ætate usitatis?

Resp. Etsi argenteæ ætatis Scriptores, ab aurea illa non plurimùm diffideant: voces tamen nonnullæ hactenus inusitatæ in usum venêre, ut:

Nullibi	*pro*	Nuspiam.
Conversatio	--	Consuetudo familiaris.
Officium	--	Dignitas, munus.
Excessus	--	Delictum.
Taxo	--	Reprehendo
Interim	--	Interdum.
Infulcire	--	Infercire.
Consummo, as,	--	Perficio, Absolvo.
Imputare alicui	--	Ascribere, Assignare.
Profectus	--	Progressus, Progessio.
Experientia rerum	--	Usus rerum.
Privilegium	--	Beneficium.
Sub meo nomine	--	Meô nomine, &c.

Cæterum hæc Regula tenenda eſt Latinitatis veræ candidato, ut aureæ ætatis Autores unicè ſequendos ſibi proponat. Olim, ut è ſcholis emancipatus fuerit, etiam Pliniano, Seneciano, Gelliano, &c. licebit eſſe.

Qui agnoſcet Tyro, cujus ætatis & notæ ſit vox quælibet?

Reſp. Conſulenda ſunt Dictionaria, ut Theſaurus linguæ latinæ, Theſaurus Baſilii Fabri, Nizolius, &c. aut ſi cui magna ejusmodi Lexica ad manum non ſunt, Dictionarium vulgare, & inſpiciendum, quos Autores, & an ex aurea illa ætate afferat. Quam vocem in Phraſeologia non repereris, tantùm non certum habeto, minùs Latinam eſſe.

At nimis moleſtum eſt, Vocem quamlibet inter ſcribendum & legendum, ad hanc Regulam expendere?

Reſp. Id & operoſum nimis, neque neceſſarium eſt. Eæ ſolùm Voces examinandæ, de quarum probitate dubium fuerit. *Dubitari* autem poteſt de iis: 1) Quæ Germanicam aut peregrinam originem apertè præferunt; 2) Quæ terminationem habent ſuſpectam; 3) Quæ in Alphabeto Barbaro ſæpiùs, nec perſunctorie relegendo, lecta à te reminiſcêris.

Quæ voces apertè Germanicum quid ſonant?

Reſp. E pluribus millibus à Carolo du Cangio congeſtis, paucula texam. De cæteris, quæ magno numero apud Autores ligneæ & luteæ ætatis ad decimum quintum ſæculum occurrunt, adultior ipſe judicabis.

Voces apertè originem Germanicam præferentes:

Aquagangium	Waſſergang	Aquæductus.
aventura	Abentheur	eventus mirus.
aſſa	Affe	ſimia.
Bodium	Boden	pavimentum.
bannire	verbannen	proſcribere.
binda	Binde	faſcia.
burgus	Burg	aula, caſtellum, arx.
Camiſia	Camiſol	interula.
camera	Kammer	cubile, conclave.
caputium	Kaputze	capitis tegumentum.
cellarium	Keller	penus, promptuarium.
clocca	Glocke	campana.
Flaſca	Flaſche	lagena.
foreſtum	Forſt	ſylva.
foreſtare	zu Forſt machen	in ſylvam convertere.
Herberga	Herberg.	hoſpitium.
hueba	Huben	prædium, villa.
hoſa	Hoſen	caligæ, femoralia.
Leccator	Lecker	nequam, ſcurra.
lotum	Loth	ſemuncia.
Morgengeba	Morgengabe	dos.
marca auri	Mark Gold	
marcha	Mark	limes, terminus.
Nacca	Nachen	linter, ſcapha.
Pifferus	Pfeiffer	tibicen.
pultronus	Poltron	ignavus, timidus.
Quarteria	Quartier	ſtativa militum.
Reitres	Reuter	equites.
Steura	Steuer	cenſus.
ſaumerius	Säumer	clitellarius.
ſchuba	Schaube	chlamys.
Torcia	Torzen	tæda, fax.
Tonna	Tonne	dolium vini.
torneare	turnieren	certamen equeſtre.
Vidimare	vidimiren	recognoſcere.

Quæ terminationes habendæ ſunt pro ſuſpectis?

Reſp. Nomina in *ia*, *iſta*, *tas*, *antia*, *ura*, *mentum*, *oſus*, *ivus*, *orium* &c. Etſi enim Nomina harum terminationum permulta genuinæ Latinitatis ſunt: plura

tamen ad eorum ſimilitudinem præter jus ac morem veterum à novatoribus indicta ſunt. Talia ſunt, quæ ſequuntur, & ſuſpicionem movére poſſunt.

Nomina terminationis ſuſpectæ.

10. Nomina Latina *in iſſa* ferè barbara ſunt: v. g. *Duciſſa, Principiſſa, Comitiſſa, Præceptoriſſa, Doctoriſſa &c.*

20. Latina in *iſta:* v. g. *Parviſta, Juriſta, Minoriſta, Sacriſta, Humaniſta, &c.*

30. Latina in *ia, i* longo: v. g. *Sutoria, Piſtoria, infirmaria &c.* Si penultima brevis ſit, intelligitur *Officina,* Piſtoria &c.

40. A plerisque Adjectivis derivantur Subſtantiva Nominalia in *as:* v. g. *pietas, æquitas, probitas, &c.* Non item dices: *Idoneitas, nimietas, parvitas, prioritas, medietas, robuſtitas, &c.*

50. *In antia, entia,* ùt Ignorantia, frequentia, &c. At novata ſunt: *Feſtinantia, ſequentia, carentia, tendentia, vacantia, ingredientia, &c.*

60. In *ura,* ùt Scriptura, pictura. Barbara verò ſunt; *Tonſura, raſura, confectura, captura, punctura, flexura, tortura, curvatura, &c.*

70. In *mentum,* ùt Lenimentum, alimentum, &c. Cave dicas: *Adhortamentum, præparamentum, regimentum, gubernamentum, mandamentum, honeſtamentum, &c.*

80. In *oſus,* ùt Faſtuoſus, furioſus, &c. Inepta ſunt: *Strepitoſus, cervicioſus, præſumptuoſus, affectuoſus, gaudioſus, amoroſus, unctuoſus, flexuoſus, &c.*

90. In *alis,* ùt Regalis, dotalis, &c. Ne item dixeris: *Senſualis, patrimonialis, bibalis, armalis, ſpecialis, gratialis, aſtralis, cordialis, localis, finalis, punctualis, caſualis, &c.* Dicendum potiùs: Theatricus, ſynodicus, &c.

100. Barbara ſunt permulta in *ivus,* vel *ivum,* queis Philoſophi vim effectricem ſignificant: v. g. *Motivum, impulſivum, apprehenſivus, cognoſcitivus, intellectivus, viſivus, locutivus, activus, tractivus, &c.*

101. Iisdem Philoſophis relinquenda ſunt permulta in *bilis:* v. g. *Creabilis, revelabilis remiſſibilis, frangibilis, venerabilis, viſibilis, iraſcibilis, agibilis, peccabilis, concupiſcibilis, &c.*

102. Multa in *orium* barbara ſunt: v. g. *Dormitorium, laboratorium, parlatorium, curſorium, auditorium, monitorium, calefactorium, &c.*

103. Huc pertinent quædam in *arius:* v. g. *Secretarius, confeſſarius, notarius, caſearius, pilearius, &c.* Ubi & Græca eâdem terminatione, v. g. *Apothecarius, Bibliothecarius, &c.*

104. Spuria ſunt Adverbia nonnulla in *iter:* v. g. *Cordialiter, confidentialiter, formaliter, infallibiliter, viſibiliter, finaliter, &c.* Item in *anter,* & *enter:* v. g. *Somnolenter, recenter, vigilanter, ſonanter, &c.*

105. Multa compoſita ex *facio,* novata ſunt: v. g. *Salvificus, ſanguificus, petrificus, nubificus, vivificus, vulnificus, ſomnificus, &c.*

Idem quædam ex *pario:* v. g. *Tardiparus, gemmiparus, ſomniparus, lucriparus, monſtriparus, &c.*

106. Non licet nova verba Meditativa procudere: v. g. *Venditurio, lecturio, amaturio, venaturio, &c.* Nec inchoativa, v. g. *Hyemaſco, autumnaſco, &c.*

107. Nomina è Latino & Græco compoſita, barbara ſunt: v. g. *Monoculus, Protoparens, Archidux, Archifur, &c.*

108. Uti & verba è duabus Præpoſitionibus: v. g. *Recommendo, prædeceſſor, abrenuncio, cooperio, adimpleo, coadjutor, &c.*

109. Cavendum eſt à Superlativo Participii in *dus:* v. g. *Colendiſſimus, Honorandiſſimus, Reverendiſſimus, &c.*

Quodnam eſt Alphabetum Barbarum?

Reſp. Index eſt vocabulorum quorundam omninò barbarorum; quotidiano tamen in uſu nimis frequentium; & à quibus ſingulari quôdam ſtudiô repurganda eſt dictio. Hunc indicem ſæpiùs relegiſſe non parùm juverit. Diffuſiorem habes in Phraſeologia.

In-

Indiculus vel Alphabetum Vocum Barbararum frequentioris uſus, ſæpiùs à Tyrone perlegendum.

Ab antiquo	von Alters her	Olim, antiquitùs.
abbreviare	abkürzen	notis compendiariis uti.
abecediarius	A B C-Knabe	elementarius.
ab initio mundi	von Anfang der Welt	poſt homines natos.
ab invicem	von einander	à ſe, inter ſe.
abſentare	ſich abweſend machen	abeſſe.
abſolutè	durchaus	præciſè, ſimpliciter.
abuſivè	mißbräuchlich	per abuſum, minùs propriè.
activus homo	geſchäftiger Menſch	actuoſus, ſolers.
actû	in der Sache ſelber	revera, reipſa.
adhuc ſemel	noch einmal	iterùm.
adhuc ſemel tantùm	noch einmal ſo viel	alterum tantum.
ad inſtantiam meam	auf mein Anhalten	in mei gratiam.
ad longum	nach der Länge	fuſè, prolixè.
ad minus, minimum	zum wenigſten	minimùm.
adunare	vereinigen	conjungere.
adverſitas	Widerwärtigkeit	adverſa, orum.
æquanimiter	gleichgültig	æquô animô.
æquè multum	eben ſo viel	totidem, tantundem.
aër ſanus	geſunde Luft	cœlum ſalubre.
aliàs	ſonſten	alioquin.
aliqualiter	einiger maſſen	aliquatenus.
à longè	von weitem	eminùs.
à propè	von der Nähe	cominùs.
altana	Althane	ſolarium, ſubdiale.
alterare ſe	ſich meidern	commoveri, tentari febri.
alternatim	um einander	alternis.
ambulacra	Gänge	ambulationes.
amicabiliter	freundlich	amicè.
angariare	nöthigen	cogere, adigere.
anguſtiare	ängſtigen	angere.
animitùs	von Herzen	ex animo.
annihilare	zernichten	ad nihilum redigere.
annuatim	jährlich	quotannis.
annullare	vernichten	antiquare, abolére.
ante alios	vor andern	coram aliis.
anteheri	vorgeſtern	nudius tertius.
apotheca	Apotheke	pharmacopolium.
à parte	auf der Seite	ſeorſum.
apparentia	Schein	ſpecies.
appellare	appelliren	provocare.
applicatio	Fleiß	induſtria, ſedulitas.
appropriare	zueignen	ſuum facere, ſibi vendicare.
approximare	hinzu nahen	propinquare.
approximatio	Aproſchen	appropinquatio.
aptitudo	Tauglichkeit	habilitas.
arreſtare	arreſtiren	comprehendere.
artificialis	künſtlich	artificioſus.
aſſatura	Braten	aſſum, caro aſſa.
aſſecurare	verſichern	cavére, præſtare.
aſſecuratio	Verſicherung	cautio.
aſſiſtentia	Beyſtand	præſidium, auxilium.
autorizare	bekräftigen	autoritate firmare.
augmentare	vermehren	augére.
aura bona	gute Luft	cœlum ſerenum.
Baculare	prügeln	baculô ferire.
balneare	baden	lavare.
barbitonſor	Barbier	tonſor.
baſtardus	Baſtard	ſpurius, nothus.

benefactor	Wohlthäter	beneficus, benè meritus.
beneplacitum	Wohlgefallen	arbitratus, voluntas.
billietum	Zeddul	codicillus, ſcheda.
blaſphemare	fluchen	execrari.
bona nova	gute Zeitung	lætus nuntius.
brutalis	brutaler Kerl	ferus, ferô ingeniô homo.
Cœlicus	himmliſch	cœleſtis.
calculare	zuſammen rechnen	ſupputare, rationem inire.
calefactivus	wärmend	calefaciens.
caliditas	Wärme	calor.
camerarius	Kammer-Diener	cubicularius.
camera	Kammer	ærarium publicum.
capax	fähig	docilis.
capella	Capelle.	ſacellum, ædicula.
capitale	Capitel	ſors, caput.
capitaneus	Hauptmann	centurio.
capitulum dare	Capitel geben	objurgare.
capitulare	capituliren	de conditionibus agere.
cappa	Kappe	cucullus, pileolus.
captioſus	köpfiſch	contumax.
captivare	gefangen nehmen	capere.
carminicus	in Verſen	metricus.
carnalis homo	fleiſchlich	voluptarius.
caſû	ungefehr	fortè, temerè.
caſualis	ungefehr	fortuitus.
catenare	in Ketten werfen	vincire catenis.
certificare	berichten	certiorem facere.
certificatio	Verſicherung	fides.
certiorare	berichten	certiorem facere.
cervicoſus	hartnäckicht	obſtinatus.
ceſpirare	ſtraucheln	offendere.
charitativus	dienſthaft	obſequioſus, benignus.
chriſtianitas	Chriſtenheit	chriſtianum nomen.
civra	Ziffern	nota arithmetica.
circulariter	rings herum	in orbem.
circumſtantia	Umſtände	adjuncta.
clancularius	heimlich	clandeſtinus.
clarificare	berühmt machen	illuſtrare.
coactè	gezwungen	per vim.
coadjutor	Mithelfer	adjutor.
coætaneus	gleiches Alters	æqualis, coævus.
cognoſcibilis	erkänntlich	quod cognoſci poteſt.
coincidere	eintreffen	concurrere.
colendiſſimus	geehrteſter	maximè colendus.
colonellus	Obriſter	tribunus.
collatio	Jauſen	cœnula.
collationare	collationiren	conferre, recognoſcere.
collecta	Sammlung	ſtips, ſymbola.
combinare	vergleichen	componere.
comitiva	Gefolg	comitatus.
commembrum	Mitglied	collega.
commenſalis	Tiſch-Genoß	convictor.
commiſſarius	Commiſſarius	inquiſitor, præfectus.
compatior	Mitleiden tragen	alienô malô doleo.
compaſſio	Mitleiden	miſeratio, doloris ſocietas.
commiſſionem dare	eine Commißion geben	aliquid committere.
communis homo	gemeiner Menſch	de plebe.
compaginare	zuſammen binden	compingere, conjungere.
comparativè	in Vergleich	comparatè ad.
complacentia	Wohlgefallen	oblectatio.
complices	Spieß-Geſellen	ſocii ſceleris.
complimenta	Complimente	honor verborum, urbanitates.
complexio	Complexion	corporis conſtitutio.

com-

computus	Rechnung	ratio.
concauſa	Mit-Urſach	adjuvans cauſa.
conceptus	Concept	informata cogitatio.
concernit me	gehet mich an	ad me attinet.
concivis	Mitbürger	civis.
concoctio	Verkochung	digeſtio.
concordantia	Einhelligkeit	conſenſio, concordia.
concupiſcentia	Begierlichkeit	libido.
conſanguinitas	Bluts-Freundſchaft	ſanguinis conjunctio.
condeſcendere cum aliquo	nachgeben	indulgére.
conditionaliter	mit Bedingniß	ea conditione.
condolentia	Mitleiden	doloris ſocietas.
conducibilis	erſprießlich	utilis.
conferentia	Conferenz	conſilium, colloquium.
confidentia	Vertraulichkeit	fiducia.
confiſcare	confiſciren	publicare bona.
confœderati	Bundsgenoſſen	fœderati.
confortare	bekräftigen	confirmare.
confrater	Mit-Bruder	collega.
confugium	Zuflucht	refugium.
conſcientioſus	gewiſſenhaft	religioſus.
conſequenter	folgends	deinde, porrò, itaque.
conſocius	Mit-Geſell	ſocius.
conſtellatio	gewiß Geſtirn	aſtrorum poſitio, affectio.
conſummatus vir	ein ausgemachter Mann	perfectus.
contemptibilis	verächtlich	contemnendus.
contentare	vergnügen	ſatisfacere.
continuitas	Verharrung	continuatio, perpetuitas.
contra flumen	wider den Strohm	adverſo flumine.
contrariari	zuwider ſeyn	adverſari.
contradictoria		pugnantia.
contributiones	Anlagen	tributa, cenſus bonorum.
conſervatio	Conſervation	conſuetudo, familiaritas.
convivere	mit einander leben	una vivere.
cooperari	mitarbeiten	adjuvare.
coordinare	zuſammen ordnen	ordinare.
copia litterarum	Abſchrift	exemplum.
copiſta	Abſchreiber	librarius.
cordicitûs	von Herzen	ex animo.
cordialiter	von Herzen	ex animo.
corporalis	leiblich	corporeus.
corporis neceſſaria	Leibs-Nothwendigkeit	neceſſaria vitæ præſidia.
correctè	vollkommen	emendatè.
correſpondentia	Correſpondenz	commercium litterarum.
creatura	Geſchöpfe	res creata.
cum tempore	mit der Zeit	tempore.
cum diſplicentia	mit Unwillen	ægrè, graviter.
curabilis	heilbar	ſanabilis, medicabilis.
curialia	Hof-Art	formulæ aulicæ.
Damnificare	beſchädigen	Damnô afficere.
deauratus	vergoldet	auratus.
decapitare	köpfen	caput abſcindere.
decollare	köpfen	caput abſcindere.
deceptio	Betrug	fraus, fallacia.
detrementum	Abnahme	diminutio, defectio.
de die in diem	von Tag zu Tag	in diem, diem ex die.
defalcare	defalciren	decidere, detrahere.
defectus	Mangel	vitium, error.
defenſiva arma	Gewehr	defendentia.
deforis	darauſſen	foris.
degradare	entſetzen	exautorare.
dehonorare	verunehren	dedecorare.

delaſſare	abmatten	fatigare.
delectabilis	kunſtbarlich	delectationem habens.
deliquium animi	Ohnmacht	defectio animi.
dementare aliquem	bethören	infatuaro.
demordere aurem	Ohr abbeiſſen	mordicus auferre.
de novo	von neuem	denuò, de integro.
depalmare	abflaſchen	colaphos infringere.
de parte ad partem	Stück=weiſe	membratim.
dependet à te	es hangt an dir	à te pendet.
dependentiæ	Dependentien	acceſſiones.
deprædicare	rühmen	prædicare.
deputati	Verordnete	delecti, deſignati.
deriſio	Verlachung	irriſio, ludibrium.
deſarmare	entwaffnen	armis exuere.
deſcendentes	Nachkömmlinge	poſteri.
deſolare urbem	Stadt veröden	evaſtare, populari.
deſponſatus	verſprochen	deſponſus.
deſtructio	Verderbung	exitium, pernicies.
deſtruere librum	Buch verderben	corrumpere.
deteriorare	ſchlimmer machen	deteriorem reddere.
dethronizare	vom Throne jagen	exauthorare.
deturpare	verwüſten	iniquinare, maculare.
de verbo ad verbum	von Wort zu Wort	ad verbum.
deviare	Abweg machen	declinare de via.
devotus	andächtig	religioſus, ſanctus.
diarium	Tag=Buch	ephemerides.
dictamen rationis	Vernunft	præſcriptum.
dieſcit	es taget	luceſcit.
dietim	täglich	in dies, quotidie.
diffamare	ausrichten	infamare.
difficultare	ſich beſchweren	difficultatem cauſari.
dignanter	würdiglich	dignè.
diſciplinatus	züchtig	benè moratus.
dilatatus	ausgeſprenget	diſperſus, remotus.
diſconveniens	unziemlich	non conſentaneus.
diſcordantia	Mißheiligkeit	diſcordia.
diſcretio	Beſcheidenheit	modus, modeſtia.
diſcretus	beſcheiden	commodus, elegans.
diſpareo	verſchwinden	evaneſco.
diſparitas	Ungleichheit	diverſitas.
diſpenſare	diſpenſiren	legibus quem ſolvere.
diſplicentia	Mißfallen	moleſtia, tædium.
diſpoſitio ad majora	Vorbereitung	progreſſio.
diſſitus	entfernet	disjunctus, remotus.
diſtractio mentis	Ausſchweifung	evanatio.
diverſimodè	unterſchiedlich	alio, atque alio modo.
diviſibilis	zu zertheilen	dividuus.
doctoratus	Doctorat	doctoris gradus.
dubietas	Zweifelhaftigkeit	dubium.
E contra	hingegen	contra, è contrario.
effectivè	würklich	efficienter, reipſa.
effigiare	conterfayen	effingere.
effluxo tempore	verlaufene Zeit	elapſo.
eſſentia	Weſen	natura, vis, poteſtas.
exalto	erhöhen	effero, extollo.
exceſſivè	übermäßig	immoderatè.
exceſſus	Fehler	delictum, peccatum.
exemplariter	zu einem Exempel	ad exemplum.
exemplificare	Exempel beybringen	exemplis docere.
exercitus volans	fliegendes Heer	expeditum agmen.
ex nunc	von nun an	jam nunc.
exorbitare	aus dem Gleiß gehen	deflectere de via.

ex-

expectorare	Herz ausleeren	sensa animi pandere.
expensæ	Unkosten	impensa, impendium.
expressè faciam	ausdrücklich	sciens, dedita opera.
extraordinarie	ausserordentlich	extra ordinem.
ex tunc	von dannen	inde, jam tum.
exultantia	Aufhupfung	lætitia.
Facilitare	leicht machen	facilè reddere.
factivus	würkend.	efficiens, actuosus.
fac totum	der alles ist	esse omnia.
fallibilis	betrüglich	fallax, incertus.
falsare	verfälschen	depravare.
falsificare	verfälschen	adulterare.
falsiloquium	falsche Rede	mendacium.
famigeratus	berühmt	famâ clarus, celeber.
favorabiliter	gnädig	benignè, clementer.
felicitare	Glück wünschen	fortunare.
feriari	feyern	cessare.
festinantia	Eilung	festinatio.
festivitas	Fest	dies festus, solennis.
feudum	Lehen	beneficiarium prædium.
fictitius	erdichtet	commentitius.
fidejussor	Bürge	vas, sponsor, præs.
fiducialiter	verträulich	fidenter.
figmentum	Gedicht	commentum.
filialis	kindlich	quod filii est, pietas.
filiatio	an Kindes statt	adoptio.
finaliter	endlich	tandem, ad extremum.
financiæ	Finanzen	ærarium publicum.
finis urbis	Ende der Stadt	extremum.
fiscalis	Fiscal	quæstor fisci.
fixè	stark	acriter, intentô oculô.
fluctuanter	zweifelhaft	dubitanter.
foraminare	durchbohren	perforare.
fortalitium	Vestung	munimentum, castellum.
fortificare	bevestigen	munire.
fortificatio	Bevestigung	munitio.
frontispicium	Vorder-Theil	frons.
fructificare	fruchten	fructum facere, ferre.
frustraneus	umsonst	irritus, supervacuus.
fundamentalis	gründlich	solidus.
fundator	Stifter	conditor, autor.
furiatus	furios	furens, furiosus.
Gabella	Accis	vectigal.
galanteria	Galanterie	elegantia, comitas.
galaria in bellicis	Galerie	vinea.
garrulitas	Geschwätzigkeit	loquacitas.
garrantia	Guarantie	præstatio, evictio.
generalatus	Generalat	summum imperium.
generalitas	Generalität	universitas.
geniculare	knien	in genua se demittere.
glorificare	groß machen	interpretari, explanare.
glossare	Dollmetschen	celebrare.
gratanter	williglich	libenter, animô.
gratitudo	Dankbarkeit	gratus animus.
gravamen	Beschwerniß	querela, difficultas.
grotta	Grotte	crypta.
guardia	Wacht	custodiæ, prætoriani.
Hebdomadatim	wochentlich	quot hebdomadis.
heroldus	Herold	fecialis, caduceator.
hæreditare	erben	hæreditate acquirere.

her-

hermelinus	Hermelin (Maus)	mus ponticus.
hodieque,	noch heut zu Tage	hodiedum, hodîe.
homagium	Huldigung	ſacramentum clientelæ.
honorificare	ehren	honorare.
humanitas	Die Menſchlichkeit	humana natura.
humiliare ſe	ſich demüthigen	ſubmittere.
humilis vir	demüthig	ſubmiſſus, modeſtus.
hypocriſis	Gleißnerey	ſimulatio.
Idiota	ein Idiot	homo rudis, imperitus.
idoneitas	Tauglichkeit	habilitas.
ignoranter	unwiſſend thun	imprudens feci.
illatinus	unlatein	non Latinus.
immediatè	alſogleich	ſtatim, extemplo.
immediatus	unmittelbar	proximus.
immemoriale tempus	undenkliche Zeit.	cujus nulla memoria extat.
immobilia bona	unbewegliche Güther	quæ movéri non poſſunt.
immoriger	widerſpenſtig	inobediens.
impaſſibilis	unleidlich	pati neſcius.
imperſuaſibilis	nicht zu bereden	obſtinatus in ſententia.
impertinens homo	boshaft	petulans, inſolens.
impertinens ad rem	nicht darzu gehörig	alienum à re.
impetuoſitas	Schuß	impetus, æſtus.
impingere in lapidem	anſtoſſen	offendere, incurrere.
importantia	Wichtigkeit	momentum.
impraegnare	ſchwängern	violare, gravidam reddere.
improficuus	unnütz	inutilis.
impulſivus	antreibend	impellens, incitamentum.
inadvertentia	Unaufmerkſamkeit	incuria, inconſiderantia.
incarcerare	in den Kerker werfen	in cuſtodiam conjicere, dare.
incapax	untüchtig	indocilis.
incaſtus	unzüchtig	impudicus.
inceſſanter	unaufhörlich	nullo temporis puncto intermiſſo.
indeſinenter	unaufhörlich	
incidenter	ungefehr	fortuitò, casû.
incorrigibilis	unverbeſſerlich	deſperatæ frugis.
incunctanter	ohngeſäumt	ſine mora, ſtatim.
indebitè	unverſchuldet	injuſtè, immeritò.
in illo tempore	in der Zeit	illo tempore.
in diebus noſtris	zu unſeren Tagen	noſtra memoria.
indiſciplinatus	ungeſchlacht	malè moratus.
indiſpoſitus	unrichtig	malè conſtitutus.
indiviſibilis	unzertheilt	individuus.
induſiare	Hembd anziehen	intimam tunicam induere.
ineptitudo	Untüchtigkeit	natura inhabilis.
inferioritas	untere Stelle	ordo inferior.
in inſtanti	im Augenblick	momentò.
inintelligibilis	unverſtändlich	quod intelligi nequit.
inordinatus	unordentlich	perturbatus.
injuriare	ſchelten	injuria afficere.
in quantum	ſo weit	quatenus.
inſanus aër	ungeſunde Luft	grave cœlum.
inſenſatus	unſinnig	ſtupidus.
inſenſibilitas	Unempfindlichkeit	ſtupor.
inſolubilis	unauflöslich	inexplicabilis.
integraliter	gänzlich	integrè.
intentio	Meynung	finis, ſcopus.
intercedo	fürſprechen	deprecor pro.
intereſſe	das Intereſſe	emolumentum, utilitas, cenſus.
interſtitium	Zwiſchen-Zeit	intervallum.
intermediare	vermitteln.	ſe interponere.
inthronizare	auf den Thron ſetzen	inaugurare.

in-

intimare	intimiren	ſignificare, denunciare.
intitulare	betiteln	librum inſcribere.
intoxicare	vergiften	toxicô inficere.
intrinſecus, a, um.	innerlich	internus, intimus.
irrationalis	unvernünftig	rationis expers.
irreligioſus	unandächtig	religionis expers.
irremiſſibilis	unnachläßlich	inexpiabilis.
inventioſus	ſündig	induſtrius, ſolers.
invicem	mit einander	inter ſe.
intricatus	verwirrt	perplexus.
judicatura	Gericht	judicium.
juriſta	Juriſt	jurisconſultus.
juſtificare	rechtfertigen	probare, purgare.
Lapidare	ſteinigen	lapidibûs obruere.
lateraliter	ſeitlings	à latere.
latinum bonum	gut Latein	benè Latinum.
laudabiliter	löblich	cum laude, pulchrè.
laxativum	Purgier	medicamentum laxans.
legalitas	Geſetzmäßigkeit	obſervantia legum.
legenda	Legende	res geſtæ Sanctorum.
legitimare ſe	ſich legitimiren	autoritatem proferre.
libertiniſmus	freyes Leben	vivendi libertas.
licentiare aliquem	einen entlaſſen	miſſum facere, dimittere.
licitò	erlaubt	jure.
liga	Bündniß	fœdus, ſocietas.
lineæ	Schanzgraben	aggeres.
linealiter	nach der Linie	ad lineam.
à longè	von weitem	eminùs.
litigatio	Zank	litigium, jurgium.
locumtenens	Anwalt	vicarius, legatus.
ludere fidibus	auf der Geige ſpielen	canere fidibus.
lutoſus	kothig	lutulentus.
Maculatura	Mackel	litura.
magnanimiter	großmüthig	magnô animô.
magnificare	groß machen	magni facere.
majeſtaticus	majeſtätiſch	auguſtus, grandis.
mandamentum	Geboth	edictum.
manicare	früh drauſſen ſeyn	in diluculo venire.
materialiſta	Gewürz-Kramer	pigmentarius.
maxima	Maxime	regula.
medalium	Medaille	nummus memorialis.
mediare	vermitteln	intervenire, conciliare.
mediator	Vermittler	conciliator, ſequeſter.
meliorare	verbeſſern	meliùs reddere.
melona	Melone	melo, pepo.
menſurare	meſſen	metiri.
menſurator	Meſſer	dimenſor
mentaliter	mit dem Herzen	mente, animó.
miniſterialis	Beamter	adminiſter.
minorare	mindern	minuere.
miraculoſus	wunderthätig	prodigioſus.
modela	Muſter	forma, modulus.
modernus	itzig	hodiernus, recens.
moleſtare	beläſtigen	moleſtiam afferre.
mollifacere	weich machen	mollire.
momentaliter	augenblicklich	momentô temporis.
monſtra	Muſter	exemplum.
moralitas	Sittlichkeit,	morum ratio.
mortificatio	Abtödtung	afflictatio.
multoties	oftmahl	ſæpè, ſæpenumerò.
mundanus	weltlich	vanus, voluptati deditus.

Na-

Nativitas	Gebuhrt	ortus natalis.
naufragare	Schiffbruch leiden	naufragium facere.
necessitare	nöthigen	adigere, cogere.
nequitiosus	boßhaft	nequam, improbus.
neutralis	neutral	neuter, partium medius.
neutralitas	Neutralität	neutrarum partium studium.
nimietas	Allzuviele	nimiùm, redundantia.
nocturnalis	nächtlich	nocturnus.
notoriè	offenbar	palam, apertè.
novercari	Stiefmutter abgeben	adversari.
nubilosus	wolkicht	nubilus.
numularius	Wechsler	trapezita, mensarius.
Obescare	mästen	saginare.
oblatio	Opferung	liberalitas.
obviare	begegnen	obviam fieri, ire.
obviatio	Begegnung	occursatio.
occasionaliter	bey Gelegenheit	occasione.
oculariter	augenmäßig	luculenter, evidenter.
odoramentarius	Materialist	unguentarius.
officialis	Officier	minister, magistratus.
officiositas	Höflichkeit	officium, studium.
olfactus	Geruch	odoratus.
omnifariam	auf alle Weise	quâvis ratione.
omnifarius	auf alle Weise	cujusquemodi.
opiniosus	eigensinnig	sententiæ tenax.
oraliter	mündlich	coram, ore, verbô.
ordinare	verordnen	præscribere.
originale	Original	prototypon.
otiositas	Müßiggang	otium, desidia.
Pallidatas	Bleiche	pallor.
palisadæ	Palisaden	valli, sudes.
parcitas	Sparsamkeit	parsimonia.
pariformiter	gleichmäßig	pariter, æquè.
paritio	Gehorsam	obedientia.
partialis	partheyisch	parti addictus.
partialiter	theils	partim.
particularis	besonder	singularis.
parum ante	ein wenig zuvor	paulò ante.
pasquillus	Pasquill	libellus famosus.
passabilis	ziemlich	tolerabilis.
passagium	Paß	transitus, iter.
passibilis	leidlich	quod pati potest.
passiones	Leidenschaften	affectiones, affectus.
passio	das Leiden	perpessio.
passionatus	paßionirt	perturbatus, malè affectus.
passus	ein Paß	litteræ commeatus.
patiens	Patient	æger, ægrotus.
patriota	Landmann	civis, municeps.
patronatus	Beystand	patrocinium.
pausa	Pause	quies, respiratio.
peccaminosus	sündhaft	vitiosus, improbus.
per accidens	ungefehr	fortuitò, casû.
percussura	eine Plage	percussio.
perdonare	pardoniren	condonare.
perfectionaliter	vollkommen	perfectè.
perferentia	Vertragung	tolerantia.
permittere	lassen	pati, ferre.
perpendiculariter	gerade	ad perpendiculum.
persecutio	Verfolgung	insectatio.
personaliter	persönlich	coram, ipse.
perspectiva	Fernglas	tubus opticus.

per-

pertinentiæ	Angehörungen	prædia, reditus.
phantaſticus	fantaſtiſch	fanaticus.
phlebotomare	Ader laſſen	venam incidere.
phlegmaticus	wäſſericht	pituitoſus.
piſcatio	Fiſcherey	piſcatus.
placiditas	Gelindigkeit	lenitas.
plagare aliquem	verletzen	vulnerare, lædere.
plasmare	geſtalten	fingere.
plauſibiliter	anſehnlich	cum plauſu.
plauſtraliter	Wagen-voll	copioſè.
plenariè	vollkommen	planè.
pompaticus	ſtolz	ſplendidus, magnificus.
portarius	Pfortner	janitor.
poſſibilis	möglich	quod fieri poteſt.
poſta	Poſt	curſus publicus, veredarii.
poſtarii equi	Poſtpferde	equi curſorii.
potentatus	Potentat	poteſtas, dominatio.
potentialiter	möglich	quâvis ratione.
practica	Practick	uſus, experientia rerum.
præbenda	Pfarrguth.	beneficium ſacerdotis.
præcedentia	Vorgang	prærogativa loci.
præcisè	durchaus	accuratè, ſimpliciter.
præfigurare	vorbilden	repræſentare.
prægnans cauſa	wichtige Urſach	gravis cauſa.
præmentionatus	vorgemeldter	prænominatus.
præprimis	voraus	imprimis, cumprimis.
prærequirere	voraus begehren	requirere.
præſentare	vorſtellen	repræſentare.
præſidatus	Vorſitz	principatus.
præſumere	unterfangen	ſibi ſumere, audére.
præſumptuoſus	frech	arrogans, inſolens.
præſupponere	gewiß halten	ante conſtituere.
prætendere	prätendiren	poſtulare, ſibi arrogare.
prævalére	vorſchlagen	ſuperare.
primogenitus	Erſtgebohrner	major natû.
primatus	erſte Stelle	principatus.
primordialis	anfänglich	ad primordia pertinens.
principaliter	vornehmlich	præcipuè, potiſſimùm.
principare	herrſchen	dominari.
prioritas	Vorgang	dignior, prior locus.
proba	Probe	ſpecimen, documentum.
proceſſus	Proceß	cauſa, lis, actio.
prodigalis	verſchwenderiſch	prodigus, effuſus.
prodigaliter	verſchwenderiſch	prodigè.
profunditas	Tieffe	profundum.
profeſſor	Lehrer	magiſter, doctor.
prolongare	verlängern	producere, prorogare.
prolongatio	Aufſchub	prolatio.
pro mea perſona	vor meine Perſon	quo ad me attinet.
promptitudo	Fertigkeit	alacritas.
pro nunc	voritzt	in præſentia.
propalare	kund machen	evulgare, palàm facere.
proportionalis	proportionirt	congruens, æqualis.
protectio	Schutz	præſidium.
protector	Schützer	defenſor, patronus.
pro tempore	zur Zeit	nùnc, hoc tempore.
proteſtari	proteſtiren	intercedere, contradicere.
protocollum	Protocoll	commentarii, adverſaria.
proviſio	Vorrath	res frumentaria, penus.
proximare	hinzu nahen	propinquare.
proximior	näher	propior.
proximitas	Nähe	propinquitas.
punctum honoris	Ehre	apices.
puſillanimis.	kleinmüthig	puſillô animô.

Qua-

Qualificatus	qualificirt	habilis, ornatus.
Quæſtionare	fragen	quæſtionem inſtituere.
quietantia	Quittung	apocha, chirographum.
Rabuliſta	Plauderer	Rabula.
rancor	Haß	odium, acerbitas.
rapinari	rauben	rapere.
ratificare	genehm halten	ratum habére, facere.
reactio	Wieder-That	actionis reciprocatio.
realiter	würklich	reapſe, reverâ.
rebus ſic ſtantibus]	in dieſen Umſtänden	ſic habentibus.
recapitulare	wiederholen	rerum capita repetere.
recidivare	wieder krank werden	recidivum fieri.
recommendare	befehlen	commendare.
recompenſare	wieder vergelten	compenſare.
rectificatus	zurecht gemacht	correctus.
redargutio	Wiederlag	confutatio.
refectorium	Speiſe-Saal	triclinium, cœnatio.
reflexio	Bedenken	conſideratio.
regimentum	Regiment	legio.
regiſtrum	Regiſter	tabulæ publicæ.
regulare ſe	ſich reguliren	regere, dirigere ſe.
regratiare	bedanken	gratias agere.
regulariter	gemeiniglich	ferè, vulgò.
repatriare	heimkehren	in patriam redire.
reſidentia	Reſidenz	regia ſedes, domicilium.
reſignare	quittiren	abdicare.
reſiſtentia	Widerſtand	repugnantia.
reſolvere ſe	ſich entſchlieſſen	ſtatuere, decernere.
reſolutio	Reſolution	conſilium, ſententia.
reſpectivè	nach Anſehen	comparatè ad.
retaliare	mit gleicher Münze zahlen.	Par pari referre.
reverſales	Revers	cautio.
revolutio	Aenderung	converſio.
rigoroſus	genau	rigidus, aſper.
robuſtitas	Stärke	robur.
Sagittare	mit Pfeilen ſchieſſen	telis petere.
ſalvare aliquem	einen erlöſen	ſervare.
ſalvus conductus	Freyheits-Brief	fides publica.
ſanguinare	bluten	ſanguine manare.
ſcabroſitas	Rauhe	aſperitas.
ſcibilis	zu wiſſen	quod ſciri poteſt.
ſcienter fecit	wiſſend thun	ſciens, prudens.
ſcrupuloſus	ſcrupulos	anxiè religioſus.
ſecurare	verſichern	cavére.
ſenſualis	ſinnlich	delicatus, voluptarius.
ſentimentum	Sinn, Meynung	ſententia.
ſeptimana	Woche	hebdomada.
ſerrare	ſägen	ſerrâ diſſecare.
ſervitor	Diener	ſervus, miniſter.
ſervus judicii	Gerichts-Diener	apparitor, accenſus.
ſigillare	petſchieren	ſignare.
ſignanter	benanntlich	diſertè.
ſignificatio	Bedeutung	notio.
ſituari	gelegen ſeyn	ſitum eſſe.
ſituatio	Gelegenheit	ſitus.
ſolare	an der Sonne trocknen	ſiccare ad ſolem.
ſolennizare	feyerlich begehen	feſtum diem agere.
ſpecialiter	beſonders	ſpeciatim.
ſpecificare	ſpecificiren	deſignare.
ſpontaneus	freywillig	ultroneus, voluntarius.
ſubditus	mein Unterthan	ſubjectus mihi.

ſub-

ſubſtitutus	Nachgeſetzter	vicarius
ſubſtantia	Haab und Guth	facultates, fortunæ.
ſucceſſivè	nach und nach	pedetentim, ſenſim.
ſuccurſus	Succurs	ſuppetiæ, auxilia.
ſufferentia	Uebertragung	tolerantia.
ſufficienter	zur Genůge	abundè.
ſufficientia	Genůge	abundantia.
ſumma ſummarum	idem	ſummatim.
ſummare	ſummiren	ſummam ducere.
ſummitas	Gipfel	faſtigium.
ſuperbire	hoffärtig ſeyn	efferre ſe, inflari.
ſuperciliosus	hochtrabend	arrogans.
ſuperioritas	Oberhand	principatus, eminentia,
ſuperſcriptio	Ueberſchrift	inſcriptio.
ſuppono, quod	ich zweifle nicht, daß	pono.
ſupra familiam præpoſitus	vorgeſtellt	familiæ præpoſitus.
Talentum bonum	gut Talent	animi dotes.
taliter qualiter	ſo und ſo	utcunque.
tangibilis	begreiflich	ſub tactum cadens.
tardatio	Verweilung	tarditas, mora.
taxare	taxiren	æſtimare rem.;
tegere menſam	Tiſch decken	ſternere.
temporizare	ſich in die Zeit ſchicken	ſervire tempori.
tenebrare	verfinſtern	obſcurare.
tene hoc pro certo	halte diß vor gewiß	ſic habeto.
titulare	tituliren	ornare titulo, &c.
totaliter	gänzlich	penitus, ex integro.
tractare aliquem	tractiren	epulis accipere.
tractatus magnus	groſſer Tractat	volumen grande.
tranſeunter	obenhin	per transcurſum.
transparere	durchſcheinen	pellucere.
treuga	Vertrag	induciæ, pactio.
tribulare	tribuliren	angere, vexare.
tyrannizare	tyranniſiren	ſævire.
Vacantia	Vacanz	vacatio.
Valedico	beurlauben	jubeo te valére.
verbaliter	mit Worten	verbô.
verificare	beglaubigen	probare, efficere.
vicibus tribus	dreymal	ter.
victorizare	victoriſiren	victoriam referre.
victualia	Eß-Sachen	alimenta.
virtuoſus	tugendlich	probus, honeſtus.
viſibiliter	ſichtiglich	in oculis.
viſus bonus	gut Geſicht	acris oculorum acies.
viſito	beſuchen	viſo, inviſo.
vituberium	Tadel	vituperatio.
vivifico	lebendig machen	ad vitam revoco.
unanimitas	Einmůthigkeit	concordia.
ullatenus	einigerley Weiſe	ullô pactô.
undequaque	überall	undique, omni ex parte.
unigenitus	Eingebohrner	unicus matris.
univerſaliter	insgemein	univerſum, generatim.
uſualis	brauchbar	uſitatus.
uſurare	wuchern	fœnerari.

Igitur his vocibus omnibus mihi interdictum erit?

Reſp. Niſi imperitus aut barbarus haberi velis ab omnibus. Ruditatis enim eſt & ignorantiæ, cum meliora ſuppetunt, deterioribus uti. Qui ab ipſis Grammaticæ incunabilis viæ hujus ducem fidum peritúmque nactus fuerit, labore non maximo egregiè Latinus evadet.

At-

Atqui inde ab Ciceroniano ævo multa inventa, illis incognita?

Reſp. Cicero, quin ratio ipſa docet, rebus novis nova excogitanda nomina. Nec mirum, ſi per duodeviginti ſæcula in Eccleſiaſtica & politica Republica mutata multa; in ſcientiis, mathematica, architectonica, nautica, militari, muſica, cibaria, veſtiaria, forenſi, medica, hortenſi, bucolica &c. multa nova inventa ſunt. Ejusmodi de rebus cùm ſcribendum erit, aut loquendum; cave, ne putidus ſis, ac affectatus. Utere idiomate ſcholaſtico, cùm philoſopharis; architectonico, cùm de ædificatione &c. ſermo eſt. Utendum tamen Vocibus, quæ ad Latinæ rationem accedunt propius, & à Scriptoribus hodiernis melioribus, in eodem argumento verſantibus adhibitæ, jamque conſenſu doctorum probatæ apud Nomenclatores, v. g. in *Indiculo univerſali Pomæi, Apparatu Eruditionis P. Pexenfelder*, aliosque reperiuntur. Vide Specimen de bellicis.

Voces Rei bellicæ hodiernæ:

Generaliſſimus	Imperator, ſummus armorum Præfectus.
Feld-Marſchall	Mareſchallus.
General-Feld-Zeugmeiſter	Peditatus Magiſter
General der Reuteren	Equitatus Magiſter.
General-Feld-Wachtmeiſter	Aciei Structor.
Marſchall-Lieutenant	Pro-Sub-Mareſchallus.
Obriſter über ein Regiment	Tribunus.
Obriſt-Lieutenant	Pro-Tribunus, Tribuni Legatus.
Hauptmann, Rittmeiſter	Centurio.
Lieutenant	Pro-Centurio.
Corporal	Decurio.
Regiment	Legio.
Bataillon	Cohors.
Squadron	Turma.
Compagnie	Centuria.
Corporalſchaft	Decuria.
ganze Carthaunen	Primæ formæ tormenta.
halbe Carthaunen	Mediæ formæ tormenta.
Feld-Stücke	Caſtrenſes machinæ.
Feld-Schlangen	Colubrinæ.
Mörſer	Mortaria.
Bomben	Pilæ ignivomæ.
Granaten	Pilæ granatæ.
Hagel-Geſchütz	Tormenta grandifera.
Baſteyen	Propugnacula.
Cortine	Cortina.
Ravelin	Propugnaculum à mœnibus adjunctum.
Caſamatten	Cœcæ cryptæ.
Contreſcarpe	Pars foſſæ mœnibus adverſa.

CAPUT SECUNDUM.

De Puritate ſeu Proprietate, quæ eſt in Sententiis.

Quid Sententiæ nomine intelligis? & quænam eſt ejus Puritas?

Sententia idem eſt, ac Conſtructio integra, ſeu ſenſus Nomine & Verbo completus. Ad ejus Puritatem haud ſatis eſt, quod verba ſingula propria ſint & Latina, niſi ſtructura item Verborum Latinæ Linguæ ingenio conſentanea ſit. Quemadmodum è lapidibus etſi pulcherrimè quadratis ædificium inæquale & vitioſum ſurgere poteſt.

Quibus vitiis læditur Latinæ Sententiæ Puritas?

Reſp. Solœciſmo & Barbariſmo. De *Solœciſmo* vitando Syntaxis præcipit, Regulásque tradit Conſtructionis emendatæ. Harum tamen Regularum vel neglectu, vel ignoratione factum eſt, ut horrida adeo, puerisque ridenda evaſerit oratio eorum, qui ante Maximiliani I. tempora, ducentos nempe & ampliùs ante annos, ſcripsêre, quorum libri etſi minimè indocti, ob ſtyli ſqualorem à paucis contingitur. Quosdam Solœciſmos ita ſibi fecerunt familiares, ut velut jus civitatis adepti viderentur. In quas Grammaticæ Regulas offenderint maximè, habeto Specimina aliqua.

So-

Solœcismi apud Scriptores Ligneæ Ætatis crebriores.

1. Regula, Syntaxis est: *Post voces*: adeò, ita, sic, tam, talis, tantus, *nunquam ponitur quod*, sed *ut* cùm Conjunctivo. Quia vero inter *quod* & *ut* nullum Germanis, Italis, Gallis, Hispanis discrimen est, sed eadem voce, daß, *che*, *que*, utrumque efferimus, idem in Latino fecêre tam liberaliter, ut propè nullus Solœcismus apud antiquos crebrior sit. Sic legas:

Ita fuit miratus, quod fecit crucem super crucem.
Tantus fuit exercitus, quod non potuit numerari,
Ita studuit, quod fuit pallidus.
In tantum iratus est, quod nihil vult audire.
Adeò fuit calidum, quod præ siti manserint.
Tam cœcus est, quod nec solem potest videre.

2. Grammaticæ præceptum est, *ut post verba*: eventus, necessitatis, voluntatis, rogantis, monentis, mandantis, *non* quod, *sed* ut *adhibetur*. Contra illi:

Accidit, quod hostis noctu irrumperet.
Evenit, quod tam multi dormirent.
Necesse est, quod præfectis obedias.
Rogo te, quod mihi aliquas novitates præscribas.
Volo, quod statim illi litteram scribas.
Monuit illos, quod hostem non nimis longè persequantur.
Mandavit, quod statim castra debeant moveri.

3. Per Syntaxin verbum *videor* Conjunctionem *quod* refugit. Non refugiunt isti dicúntque:

Videbatur omnibus, quod magnum periculum foret.
Videtur, quod erit magna tempestas.
Videmur nobis, quod simus docti.

4. Jubeo fere *Infinitivum* petit; isti Conjunctionem *quod* subjungunt:

Jussit, quod prædam dividant.
Jusserat, quod sine mora naves conscenderent.

5. Conjunctioni *quod* passim Indicativum tribuunt, quem tum solùm admittit, cùm *causalis est*, & loco *quia* adhibetur. Sic ajunt:

Nunciavit illis, quod ipsi res bene succedit.
Jam constat, quod tu fuisti autor sceleris.
Dixit, quod non vult amplius illius amicus esse.

6. Interrogativa Conjunctivum petunt, nisi vel interrogent, vel relativè ponantur. Hæc Regula olim & hodie apud pueros miserrimè creberriméque vapulat; v.g.

Statim conjecturavi, quid est.
Scimus, ubi anguis latet in herba.
Deus scit, quomodo huc venit.
Apparet ex hujus Regulæ ignoratione, quàm parùm scitis.
Interroga eum, quare abivit.
Vide quantum constat.

7. Reciproco *sui* & *suus* utimur, cum tertia Persona in se ipsam, vel res possessa in possessorem transit, sed illi & quàm liberaliter: v. g.

Multùm valui apud illum, quando fui suus discipulus.
Venit mecum frater, & narravi sibi, quid mihi nuper acciderit.
Hæc fecit apud Raymundum, quando fuit in exercitu suo.
Degenerabit puer, quia mater sibi semper dat pecuniam.
Dic quæso, quomodo valet suus pater?
Prostravit eum ad terram, & abequitavit equum suum.
Ita bene rhytmizat, quod sibi nullus par est in Poësi.

8. Cùm Germanis nullus sit Ablativus sine Præpositione, hanc illi in Latino quoque adhibent, etsi sit Ablativus Temporis: v. g.

In *diebus illis*; in *mense Octobri*; in *illo anno*; in *media æstate*, &c.

vel Ablativus Instrumenti:

Cum malleo eum ad caput percussit.
Perfudit me cum aqua frigida.
Non possum scribere cum creta.
Cum digitis mensurant supra illum.
Liber in catena ligatus.

vel Casus Loci communis: v. g.

Ex Francofordia; In Roma; Profectus ad Parisiam; Natus in Colonia; Studet in Vienna.

vel Ablativus: v. g.

Vendidit pro duobus aureis.
Emit pro decem denariis.

9. *Post verba:* Audio, jubeo, curo, sino, permitto, patior, &c. Verbum subsequens, nisi Persona agens addatur, in *Infinitivo Passivo* ponitur. Illi contra:

Faciam hunc librum imprimere.
Jussit eum ad tribunal citare.
Curavit sibi vestem facere.

10. Deponentia nec timidè Passivè construunt: v. g.

Diu sumus ab hoste persecuti
Mors tanti viri stupende fuit lamentata.
Omnes adverterunt, quod sit mentitum.
Redux è bello filius sine fine à matre osculatus fuit.
In illa die bis præliatum est.
Jam satis de hac re fabulatum est.

Utuntur iisdem subinde terminatione Activa: v. g.

Tua epistola me consolavit.
Deprædavit totam terram hostium, &c.

11. Occurrent item contra Regulas alias Solœcismi varii, ut:

Studet in poëtica, in legibus.
Accusavit eum propter furtum.
Cur mihi non juvas, sicut juvavisti aliis?
Est similis ad illum.
Iratus est mecum.
Iratus est super eum.
Scribe, an est tibi necessarium?

Remoto Solœcismo jam pura erit Sententia?

Resp. Minimè, nisi ipsi modi loquendi item *proprii*, id est, classicis Autoribus usitati, ac Latinitatis mori conformes. Linguæ cuivis sui sunt velut domestici *loquendi Modi*, seu *loquendi Genera*, seu *Phrases*, seu Idiotismi, quod Latinè sonant, *Proprietates*. Inde fit, ut quamvis sensus quisvis in qualibet lingua exprimi possit, multæ tamen sunt Sententiæ, ad quas exprimendas in alia lingua Verba alia adhibére oporteat.

Da exemplum:

Resp. Opus est numeris omnibus absolutum. Latinus est loquendi Modus. Si Germanicè vertes: Numerus, eine Zahl, omnis, alles, absolutus, vollendet: Dieß ist ein Werk von allen Zahlen vollendet; inepta foret & barbara dictio. Germani dicimus: Dieß ist ein in allen Stücken ausgemachtes Werk. E converso, einem die Stange halten, Idiotismus est Germanicus. Si Latinè vertas, *alicui perticam tenére*, monstrosum fuerit. Aliis enim verbis Latini sensum eundem exprimunt, dicúntque: *Partes alicujus tuéri; alicui præsidio esse.*

Quid igitur est Barbarismus Sententiæ?

Resp. Præter alias Species fœdissimus est & frequentissimus, cum Idiotismum Germanicum seu modum loquendi Germanis proprium in Latinum invehimus, sic ut non tam Sententia Sententiæ, quàm Verba ipsa Verbis singulis respondeant. Ut si assidentem Magistro accuses: Der Bube giebt mir keinen Fried; *Iste puer mihi non dat pacem.* Er hat mir Ohrfeigen gegeben; *Dedit mihi colaphos.* Hat mich beym Haarl genommen; *Accipit me apud capillos.* Quid hac Latinitate barbarum magis & impurum? Latini Sententias easdem in hunc modum reddunt: *Iste puer me inquietat; Colaphos infregit; Capillos vulsit.*

At-

Atqui passim sic loquimur?

Resp. Hoc nempe malum illud est cum tanta Latinitatis strage tam latè pervagatum. Nec pueri solùm ita loquuntur, sed Luteæ, de qua meminimus, Ætatis Scriptores plerique Germanismis ejusmodi, Italismis, Gallicismis, Polonismis, scripta sua inquinârunt adeo, ut è scribendi genere distinguere liceat, Italus, Gallus, Germanúsve fuerit autor. Certè Germanus est piissimi opusculi autor, cujus ea sunt: *Si scires totam Bibliam interius & exterius*, wann du die gantze Bibel aus- und inwendig köntest. *Habeo oculum super te*, ich habe ein Auge auf dich. *Teneas te apud Dominum*, halte dich bey dem Herrn. *Ecce, quam bonam vitam habet ille*, siehe, was gutes Leben hat jener ꝛc. Modi hi loquendi Germanis proprii nequaquam iisdem verbis reddendi, sed retentô sensu eôdem. Modi loquendi Latinæ linguæ proprii substituendi erant in hunc modum: *Si Biblia tota memoria teneres. Attende tibi. Confide in Domino. Quam commodè vivit ille, &c.* Observationes quasdam, cum generales, tum singulares de frequentioribus ejusmodi Germanismis subjicio cum indiculo sententiarum aliquot barbararum, quæ apud permultos in usu sunt.

Observationes quædam Germanismorum magis vulgarium.

1. Finitus apud Latinos in Infinitum convertitur, omissa Conjunctione, *quod*, post verbum *Sensuum*: Video, audio, sentio, cogito, puto, ajo, refero, narro, nego, &c. Et *Affectuum*: Gaude, miror, doleo, spero, &c. Idque adeo Latinæ proprium est, ut quidam pro Solœcismo habeant: *Dico, quod; Scio, quod &c.* certe apud probos Autores rarò reperias. Quia tamen hunc Infinitivum Germanicè reddere non possumus, fit, ut passim audiatur, & apud Ligneos Autores legatur:

Dicunt, quod non sit ita; negant ita esse.
Spero, quod erit alius; alium fore.
Miror, quod nondum advenerit; nondum advenisse.
Dicunt, quod Turca vicerit, ego nunquam credam, quod Christiani fugerint; Turcam vicisse; Christianos fugisse.

2. Verbum necessitatis, seu *debeo*, è Latinæ Genio ferè in Participium Futuri *dus* convertitur. Rudioribus sæculis id parùm observabant:

Das muß wahr seyn, *hoc debet esse verum*; hoc verum est.
Ihr müßt wissen, daß ich kein Narr sey, *debetis scire, quod non sim stultus*; scitote, me stultum non esse.

Debetis illum monere, quod debeat sæpius scribere, alia ego debebo nihil amplius illi mittere; Monendus est, sæpiùs ab ipso scribendum, alioquin nihil porro à me illi mittendum esse.

Judico, quod pueri non debent habêre pecuniam; pueris non habendam.
Non video, quare debetis ridere; cur ridendum sit vobis.
Debes tacere cum tua laude; de laudibus tuis tacendum est.

3. Verbum *volo*, ich will, Germanis frequentissimum est. Id Latini vel Futuro reddunt, vel omittunt omnino, ejusque Tempus Verbo subsequenti tribuunt: v. g.

Ich will ihn schon finden, *jam volo invenire illum*: jam eum deprehendam.
Audio, quod vultis alio migrare; vos aliò migraturos.
Volo apud te prandere; prandebo.
Libenter vellem scribere, si; libenter scriberem, si.
Ich wünsche, daß ihr lang leben wollet, *opto, ut diu vivere velitis*; vivatis.
Si habuissem, voluissem dare: dedissems.

4. Similes Germanismos parit verbum *possum* Germanicè usurpatum; id est, quando vel *Emphasis causa*, vel *loco*: *Scio, intelligo, calleo, peritus sum*, adhibetur.

Emphasis causa:
Der Mensch kan sich plagen, *iste homo se potest fatigare*; ut iste se fatigat.
Vellem, ut semel posses ad me venire; ad me venires.
Non possum esse tam piger, quam vos; non ita piger sum.
Iste homo potest clamare in disputando; ut clamat in disputando.
Loco: *Scio, intelligo &c.*
Potest bona carmina facere; scit.
Non possunt legere Hebræum; non sciunt, callent.
Potest pulchre ludere in organo; scit probè organo canere.

Quid ego possum contra? quid ego repugnam? quid id mea refert?
Ego possum ænigmata solvere; peritus sum solvendi.
Ego non possum Mathesin; non calleo.

5. Germani loco Partitivi, *aliquis, quidam, &c.* suum, ein, *unus*, usurpant; quod cùm Numerale sit tantùm, in Latio planè absonum & barbarum sonat. Hoc Barbarismi genere vulgò & pueri sermonem, & boni illi Autores libros suos inquinant:
Usus est una horrenda impertinentia; insolentia insignis.
Timeo, quod erit adhuc unum magnum disturbium; timeo, ne magnæ turbæ existant.
Ego tibi parabo unum lixivium, ich will dir eine Lauge zurichten; malum tibi adorno.
Fuit unus bonus amicus apud me; quidam,
Incessit in uno habitu mirabili; in habitu, *vel* habitu *potiùs.*
Nuper una fuit justificata; quædam capite plexa.
Si esset adhuc tam magnis, esset respectu vestri unus puer; si altero tanto major sit, tibi comparatus puer erit.
Fuit semel unus Rex; quondam quidam Rex.

6. Æquè frequenter, nec minùs barbarè completiva illa Germanorum particula, wohl, *benè*, in Latinum invehitur, e. g.
Est benè unus vilis homo: vilis homo.
Est benè dolendum: dolendum.
Potuisses id benè facere: facere id potuisses.
Benè tibi credo: satis credo.
Benè permittes stare, du wirst es wohl stehen lassen, rem suo loco relinques.
Ego benè tibi notabo, ich werde es dir wohl merken, notabo, memor ero.
Est benè res lepida: es ist wohl eine seltsame Sache, res est lepida, &c.
Nota: Quod ejus loco Latini utantur particulis, *sanè, certè, probè, &c.*

7. Germani post particulam conditionalem, *si*, wann, subjiciunt *tunc*, so: v. g. wann du willst, so komme, *si vis, tunc veni.* Illud *tunc* omittendum est ferè in Latino; nec enim dicimus: Si vales, *tunc* benè est.
Si me interrogâsses, *tunc* dixissem.
Si aliquid habes, *tunc* mihi mitte.
Si pluerit, *tunc* manebo domi.

Idem *tunc*, pro hernach, è simplicioribus, præsertim in narrando, odiosissimè repetitur, & Latinis planè intolerandum est; uti & Formulæ istæ: *Deinde dixit, deinde respondit &c.* v. g. *Tunc narravit mihi unum exemplum: Venit unus Judæus baptizatus in agone; tunc jussit portare leporem & canem, & dixit: Permitte eos currere. Tunc canis statim apprehendit leporem. Postea iterum jussit currere unum cattum & murem; & cattus apprehendit murem. Tunc dixit præsentibus: Sic est Judæus, qui nunquam dimittit fidem suam, & ego volo bonus Judæus mori. Tunc dixerunt illi: Nunquam fuit bonus Christianus &c.* Ut Germanitas hæc ope Participiorum evitanda sit, capite sequenti tractabitur.

Germanismi singulares:

Non fiet hoc in omnem æternitatem, dieß wird in Ewigkeit nicht geschehen, id nunquam fiet.
Non tenebo illud pactum, diesen Vertrag werde ich nicht halten, non stabo pacto.
Iste puer est falsus, dieser Knabe ist falsch, mendax, subdolus.
De hac re non possum audire, ich kann von dieser Sache nicht hören, mentionem hujus rei non fero.
Loquuntur ad invicem in silentio, sie reden in der Stille mit einander, secretò inter se loquuntur.
Pro magna mea fortuna, für mein grosses Glück, bona mea fortuna, meo bono.
Arrisit me, er hat mich angelacht, arrisit mihi.
Eas ad patibulum, gehe zum Galgen, abi in malam rem.
Habe patientiam cum illo, habe Gedult mit ihm, fer, tolerato hominem.
Est tremendus nebulo, er ist ein schröcklicher Bösewicht, insigniter nequam.
Permittas, me videre hunc librum, laß mir dieses Buch sehen, da videndum.
Et quod adhuc plus est, und was noch mehr ist, quid? quod, & quod amplius est.

Ap-

Appetitum tenére in fræno, seinen Appetit im Zaum halten, frænare, coërcére libidines.
Non facias, noli facere, thue es nicht, ne feceris.
Hoc semel pro semper dictum sit, das sey ein- für allemal gesagt, hoc semel dictum esto
Volo parùm tecum loqui, ich will ein wenig mit dir reden, paucis de volo.
Quomodo significat ille puer? wie heist der Knabe? qui? quo nomine vocatur?
Oportet dicere, quod veritas est, man muß sagen, was die Wahrheit ist, oportet rem dicere.
Loquitur culinarium Latinum, er redet Küchen-Latein, malè Latinum loquitur.
Exest cum isto homine, mit diesem Menschen ist es aus, perditus est hic homo.
Hic homo totaliter se perdit, der Mensch verliehret sich völlig, totus desipit.
Melius stat cum illo, mit ihm steht es besser, melius agitur cum illo.
Facit turpes vultus, er macht wilde Gesichter, vultum detorquet.
In persona adfuit, er ist in Person da gewesen, ipse coram adfuit.
Mittam, vel *ibo pro illo*, ich werde um ihr schicken, oder gehen, accersam, *vel* vocabo illum.
Dedit mihi multum ad agendum, er hat mir viel zu schaffen gegeben, multum mihi negotii fecit.
Non possum illum pati, ich kan ihn nicht leiden, non fero hominem.
Est mihi plane contrarius, er ist mir gar zuwider, odiosus mihi est.
Scit bene circumire cum hominibus, er weiß mit den Leuten wohl umzugehen, scit agere cum hominibus, tractare homines.
Bonus vir non habet cor, der gute Mann hat kein Herz, nihil habet animorum.
Factus est totus albus præ timore, er ist ganz weiß worden vor Furcht, impalluit timore.
Timuit usque ad mortem, er hat sich zu todt gefürchtet, metu exanimatus est.
Unum oculum claudere, ein Auge zumachen, connivére, indulgére.
Porcum fecit in charta, er hat eine Sau gemacht auf dem Papier, lituram fecit.
Jam est meliùs cum illo, es ist schon besser mit ihm, melius habet, valet.
Ille me planè vult annihilare, er will mich gar vernichten, contemnit me.
Est homo valde illuminatus, & in Philosophia profundus, er ist ein sehr erleuchter und in der Philosophie tiefsinniger Mann, vir est planè perspicax, & reconditæ doctrinæ.
Semper me vexat cum ista re, er vexirt mich allezeit mit dieser Sache, id mihi usque oggerit; ea re me divexat.
Est magnus sermo, quòd, es ist eine starke oder grosse Rede, daß &c. multus est sermo, quòd.
Semper mihi mala loquitur, er redet mir allezeit übel nach, mihi maledicit.
Volo vobis semel unum specialem honorem facere, ich will euch einmal eine besondere Ehre anthun, aliàs singulari vos honore accipiam.
Vide, ut non facias amplius, schaue, daß du es nicht mehr thust, vide, ne iterum feceris.
Debes discere, qualis sum, du mußt lernen, wer ich sey, ostendam, quis sim.
Jam te docebo, bonum facere, ich werde dich schon lernen, gut thun, jam te compescam.
Pro tuo honore id memoravi, ich habe dieß zu deiner Ehre gesagt, tui honoris, tui causâ.
Nulli permittit requiem, er läßt keinem keine Ruhe, neminem non inquietat.
Jam te inveniam, ich werde dich schon finden, non me effugies.
Damnum est, quod sit tam parvus, es ist Schade, daß er so klein ist, malum, quod ita pusillus est.
Ne habeas mihi pro malo, habe mir nichts für übel, ne vitio vertas.
Ille mecum bene putat, er meynt es gut mit mir, optimam voluntatem gerit, animô optimô.
Jam me imponam, ich werde mich schon einstellen, non ero ingratus.
Iste homo scit se invenire, der Kerl kan sich finden, solers est & industrius.
Habet bonum garribile, er hat ein gutes Red-Haus, sanè loquax est.
Iste juvenis semper speculatur super sua scripta, er speculirt immer über seine Scripta, assiduò meditatur.
Semper est infirmus, er ist immer krank, identidem ægrotat.

Dedit suam sententiam contra illum, er hat wider ihn seine Stimme gegeben, adversus illum sententiam dixit, tulit.

Facies me iratum, du wirst mich toll machen, ad iram movebis.

Quid ex hoc puero fiet? Was wird aus diesem Knaben werden? quid hôc puerô fiet?

Tunc veniunt huc cum sua Latinizatione, & putant, se magnos Hansones esse, da kommen sie mit ihrem Lateinischen daher, und meynen, sie seyen grosse Hansen, jactant suam Latinitatem, eáque se efferunt.

Quomodo sic me semper potestis tribulare scribendo? wie möcht ihr immer mich also mit Schreiben tribuliren? ecquid toties me litteris fatigas?

Multine sunt Latinis Idiotismi seu Proprietates, qui non nisi aliis verbis Germanicè verti queant?

Resp. Magna sui parte Latina cum Germanica convenit, abundat nihilominùs Phrasibus, seu loquendi generibus, in quibus omninò discrepat. Discrepantias has in *Flore Latinitatis* pulchrè expressas, collectásque reperias, v. g. in Verbo *Mitto*: Aliquem missum facere, *Germanis est*: einen meiden, abdanken. Nuncium alicui mittere, einem aufkünden, absagen 2c. Mittere sanguinem, zur Ader lassen. Mittere sub jugum, überwinden 2c. Plura exempla adjungo in Verbis: *Facio, Sto, Eo, Teneo, Maneo*; Nominibus: *Animus, Pars, Præsens, Projectus*. Ubi nota: Idiotismos tantùm afferri, omissis iis, in quibus Verba eadem ac Nomina Germanicæ versioni etiam ad verbum respondeant.

Idiotismi Verborum aliquot & Nominum Latinorum:

Facio.

Conjecturam facere, muthmassen.
Impetum facere, einen angreifen.
Quid illo factum? wo ist er hinkommen?
Nihil reliqui fecisti? hast du nichts übrig gelassen?
Facere strenuè, sich tapfer halten?
Quid facerem? was wäre zu thun?
Facere gratiam delicti, nachsehen.
Mercaturam &c. facere, Kaufmanschaft 2c. treiben.
Facere pecunias, Geld sammeln.
Facere copias, Volk auftreiben.
Nihil ad rem facit, es taugt nichts zur Sache.
Cum aliquo facere, mit einem halten.
Exemplum facere, ein Exempel stellen.
Facere damnum, naufragium, jacturam, Schaden, Schiffbruch leiden.
Paries vitium facit., die Mauer ist schadhaft.
Magni facere, hoch schätzen.
Missum aliquem facere, einen entlassen.
Fac ita esse, gesetzt, dem seye also.
Diis facere, den Göttern opfern.
Bellum alicui facere, einen bekriegen.
Verba facere, eine Anrede halten.
Facere discessionem, von der Meynung weichen.
Facere insidias, einem nachstellen.
Facere justa, begraben.
Contumeliam facere, einen schmähen.
Fidem facere, beglaubigen.
Operæ pretium facere, thun, was der Mühe werth.
Compendium facere, einen Nutzen schaffen.
Sui copiam facere, zu sich einen Zutritt gestatten.
Vela facere, seegel .
Fœnus facere, wuchern.

Sto.

Stare ab aliquo, eines Parthey halten.
Stare animis, standhaft, beherzt seyn.
Stare promissis, Versprechen halten.
Stare judicio alieno, eines andern Meynung halten.
Stat mihi sententia, ich bin entschlossen.

Victoria multò sanguine stetit, der Sieg hat viel Blut gekostet.
Meliore loco stamus, es stehet mit uns besser.
Per te stat, quò minus id fiat, es stehet bey dir, daß solches nicht geschicht ꝛc.

Eo.

Ire in sententiam alterius, eines andern Meynung beypflichten.
Ire in alia omnia, ganz widriger Meynung seyn.
Ire inficias, leugnen.
Ire in possessionem, Besitz nehmen.
Ibit in duplum, es wird doppelt müssen bezahlt werden.
Mores eunt præcipites, die Sitten gehen Berg-ab.

Teneo.

Tenére provinciam, eine Verwaltung auf sich haben.
Tenére locum aliquem in republica, eine Stelle oder Dienst bekleiden.
Tenéri voto, zu Vollziehung seines Gelübds gehalten seyn.
Tenéri studio alicujus rei, Lust zu einem Ding haben.
Magna me spes tenet, ich habe grosse Hoffnung.
Odium nostri eos tenet, sie hassen uns.
Tenetur ejus avaritia, sein Geitz ist weltkündig.

Maneo.

Aliquem manére, auf einen warten.
Manére promissis, Versprechen halten.
Magna eum pœna manet, es wartet eine grosse Strafe auf ihn.
In officio manére, seine Pflicht beobachten.

Animus.

Animi causâ, für eine Kurzweil.
Animo aliquid agitare, etwas bey sich überlegen.
Animo morem gerere, seiner Neigung nachgeben.
Animô hæc exciderunt, diese Sachen seynd mir aus den Sinn gefallen.

Pars.

Primas in dicendo partes tenet, er ist der beste Wohlredner.
Tuarum partium est, es ist deine Schuldigkeit.
Partes Cæsaris sequitur, er ist auf des Cäsars Parthey, oder Seite.
Pro virili parte, nach Vermögen.
Primarum partium, er ist unter den Vornehmsten.
Nullam in partem tuâ interest, es gehet dich gar nichts an.

Præsens.

Præsens cum eo egi, ich habe mit ihm in Person gehandelt.
Venire in rem præsentem, den Augenschein nehmen.
Præsentem pecuniam solvere, baar bezahlen.
Remedium præsentissimum, das sicherste Mittel.
Præsens venenum, ein schnelles Gift.

Projectus.

Projectus puer, Findel-Knab.
Rupes in mare projecta, ein in das Meer hinaus laufender Fels.
Tectum in viam projectum, ein auf die Gasse hinaus hangendes Dach.
Homo ad audendum projectus; *vel* projectâ audaciâ, ein frecher Waghals.

Igitur Phrasibus seu Idiotismis exceptis Latina omnia ad verbum in Germanicum convertere potero?

Resp. Certè. Itaque de juventute litteraria benè meriti sunt, qui excerptas è Cicerone, Nepote, Cæsare, Livio, Curtio, &c. Phrases Latinas Germanicè versas, id est, Phraseologiam Cornelianam, &c. edidêre. His instructus Tyro sedulus, marte suô, solô Dictionariô adhibitô, ad legendos Autores accedere poterit. Pro Exemplo sit Epistola 15. L. 14. quam nullô propè verbulô mutatô accommodè Germanicam facies:

Constitueramus, ùt ad te ante scripseram, Ciceronem Cæsari obviam mittere; sed consilium muta-
wir hatten fest gestellt, wie ich dir zuvor geschrieben hatte, den Ciceronem dem Cæsari entgegen zu schicken; aber wir haben diesen Schluß geän-

vimus, quia de ejus adventu nihil audiebimus. De cæteris
dert, weilen wir von dessen Ankunft nichts höreten. Von den übrigen
rebus, etsi nihil novi erat, tamen quid velimus &
Sachen, obwohlen nichts neues war, wirst du doch, was wir verlangen, und
hoc tempore opus esse putemus, ex Sicca plura cogno-
zu dieser Zeit nöthig zu seyn vermeynen, von dem Sicca mehreres verneh-
scere poteris. Tulliam teneo adhuc mecum. Tuam valetudinem cu-
men können. Die Tulliam halte ich noch bey mir. Deine Gesundheit besor-
ra diligenter.
ge fleißig.

Viden', ùt non modo Sensus idem, sed Verba propè omnia Linguæ utrique sint communia.

At non omnes ejus Epistolæ perinde planæ sunt?

Resp. Nihilomnius epistolarum etiam longiorum magna pars haud plurimis Phrasibus constat, & contextus ferè totus versionis est non admodum operosæ. En Phrases eminentiores prælonge ad Lucejum Epistolæ L. 5. Ep. 12. Item ad Dolabellam L. 14. Ep. 19. ad Marium L. 7. Ep. 3.

Idiotismi seu Phrases Latinæ Epistolæ Ciceronis

Ad Fam. Lib. 5. Ep. 12. ad Lucejum.

Vicit opinionem meam tuorum Scriptorum præstantia, deine Schriften sind trefflicher, als ich vermeynt hatte.

Cupio, res nostras monumentis tuis commendari, ich verlange, daß meine Thaten in deinen Schriften verfasset werden.

Hæc res me ad spem immortalitatis rapit, diese Sache erwecket in mir eine Hoffnung der Unsterblichkeit.

Multis oneribus premor rerum susceptarum & institutarum, die theils angenommene, theils schon angefangene Sachen machen mir viel zu schaffen.

Nolui mihi deesse, ich habe mich selbst nicht versäumen wollen.

Multum interest ad meam laudem, es ist mir zur Beförderung meiner Ehre gar viel daran gelegen.

Mens mea tota in uno argumento versatur, ich habe mich, meine Sorgen und Gedanken gänzlich auf eine Sache geleget.

Ut me ornes, postulo, ich verlange, daß du mich lobest.

Etiam atque etiam te rogo, ich bitte dich inständig.

Hic homo à voluptate non afficitur, er läßt sich von der Wollust nicht einnehmen.

Largire aliquid amicitiæ nostræ, thue unserer Freundschaft halber etwas übriges.

Cujus studium illâ historiæ varietate non erectum tenetur? wer lieset nicht mit Lust eine mit so vielen Zufällen angefüllte Historie?

Si in eadem sententia fueris, wann du eben der Meynung seyn wirst.

Assentando gratiam alicujus aucupari, mit Schmeicheln sich um eines Gnade bewerben.

Id mihi & ad dignitatem, & commodum præstans erit, dieß wird mir zu meiner Ehre, Ansehen und Nutzen vorträglich seyn.

Eventus temporum litteris mandare, die Begebenheiten unserer Zeiten in Schriften verzeichnen.

Ad Marium Lib. 7. Epist. 3.

Diem ipsum memoriâ teneo, ich gedenke noch des nemlichen Tages.

Tu mihi præstò fuisti, du bist mir an die Hand gegangen.

Ea cogitatio me habet solicitum, jener Gedanken macht mir Sorgen.

Officio deesse, sein Amt und Pflicht verabsäumen.

Ejus periculum me commovet, es macht mir seine Gefahr Angst.

Pudori cedere malui, quam salutis meæ rationem ducere, ich habe lieber der Leute Reden und meiner Schaamhaftigkeit nachgeben, als mein Heil beobachten wollen; habe mich aus lauter Schaam selbst verlohren.

Magnum æs alienum, grosse Schulden.

Pacis autor semper fui, ich habe immer den Frieden angerathen..

Abhorret à pace Pompejus, Pompejus will nichts vom Frieden hören.

Bellum ducere, den Krieg verlängern.

Signa conferre cum hoste, mit dem Feinde schlagen.

Mortem sibi consciscere, sich selber entleiben.

Non

Non erat optima conditio vivendi, wir hatten ein schlecht Leben; es stunde nicht am besten.

Armis inferiores, non causa, der Handel war gut, aber die Kräfte desto geringer.

Et quia Classicorum nullus æquè limpidus, facilis, brevis est ac Nepos, è Themistocle ejusdem vide exceptos Idiotismos.

Idiotismi seu Phrases

Excerpti è decem Capitibus Vitæ Themistoclis Corn. Nepotis.

Caput I.

Pater ejus generosus fuit, sein Vater war einer von Adel.
Uxorem ducere, ein Weib nehmen; eine heyrathen.
Minus probatus parentibus, seine Eltern halten wenig von ihm.
Rem familiarem negligere, das Hauswesen, die Wirthschaft ausser Acht setzen, alles verthun.
Contumelia eum frangit, der Spott macht ihn kleinmüthig.
Famæ servire, suchen, sich in Credit zu setzen; nach Ehren streben.
Multum in judiciis versari, viel bey Gericht sich bemühen.
Callidè de futuris conjicit, er ist von grosser Klugheit und Vorsichtigkeit.

Cap. II. Capessere rempublicam, Dienste nehmen.
Multum pecuniæ ex metallis seu agris redit; die Bergwerke tragen viel Geld.
Divitiis ornare aliquem, einen zum Reichthum verhelfen.
Petere hostem, auf den Feind losgehen.
Fama perfertur in Græciam, der Ruff gehet in Griechenland.
Ignarus, quò valeret Oraculum, unwissend, was das Orakel sagen wollte.
Omnia, quæ moveri possunt, alle fahrende Güther.
Sacra procurare, den Gottesdienst verrichten.

Cap. III. Confligere cum hoste, mit dem Feinde schlagen.
Pari prælió discessum est, es war ein zweifelhafter Sieg.
Ancipiti periculô premi, in die Enge kommen; ziemlich in Gefahr stehen.
Incendiô delére urbem, die Stadt verbrennen.

Cap. IV. Summæ Imperii præesse, das Obercommando haben; das Regiment führen.
Eum habeo fidelissimum, ich darf ihm alles vertrauen.
Ingratiis ad aliquid cogi, wider seinen Willen zu etwas gedrungen werden.
Aliquid doli subest, es stecket ein Betrug dahinter.
Locô & tempore alienissimô, zur unbequemsten, ungestümmesten Zeit und Ort.

Cap. V. Malè rem gessit, es hat die Sache nicht wohl ausgeschlagen, ist übel von statten gegangen.
Ab hoc gradu depulsus est, er ist von diesem Vortheil abgetrieben worden.
Id agitur, man hat dieses vor.
Reditû aliquem excludere, einem den Rückweg abschneiden.
Certiorem aliquem facere, einem etwas berichten.
Iter facere, reisen.
Post hominum memoriam, nach Menschen Gedenken.

Cap. VI. Malô portû utimur, wir haben einen ungelegenen Haven.
Portum constituere, einen Haven anlegen.
Hoc longè aliò spectat, das ist auf ganz was anders angesehen.
De principatu nobis certamen est, wir fechten mit einander um den Vorzug.
Opus facere, arbeiten, die Hand anlegen.
Murus è lapidibus constat, die Mauer ist von Stein.

Cap. VII. Operam dare, Fleiß anwenden.
Tempus quàm longissimè ducere, mit langem Verweilen suchen die Zeit zu gewinnen.
Causam interponere, etwas vorwenden.
Opus nihilominùs fit, die Arbeit gehet dannoch fort.
Apud aliquem contendere, quod &c. bey einem etwas behaupten wollen, daß rc.
Fidem alicui habére, einem glauben.
Morem alicui gerere, einem gehorchen.
Naufragium facere, Schiffbruch leiden.

Cap.

Cap. VIII. Argos habitatum concessit, er hat sich zu Argos häuslich niedergelassen.
Societatem cum aliquo facere, mit einem in ein Bündniß treten.
Cum eo mihi hospitium est, ich habe bey ihm meine gewöhnliche Einkehr.
Magna religione tueri aliquem, sich eines mit allem Ernst annehmen.
Aliquem in fidem accipere, einen in seinen Schutz nehmen.
Fidem præstare, Treu und Glauben halten.
Capi alicujus misericordiâ, sich über einen erbarmen.
Gratiam alicui referre, einem Dank erstatten.

Cap. IX. Multa mala in domum meam intulit, er hat in meinem Hause viel Uebel gestiftet.

Cap. X. Aliquem sibi conciliare, sich einen zum Freunde machen.
Verba facere ad populum, zum Volk eine Rede thun.
Memoriæ prodere, etwas verzeichnen, schriftlich hinterlassen.

Multine item sunt Idiotismi Germanici?

Resp. Plures ac in ulla seu viva, seu mortua lingua. Loquendi generum seu *adagialium*, seu alioquin sibi uni *propriorum* hæc est ubertas, ut haud paulò majoris peritiæ ac laboris sit, è Germanico in Latinam, quam vicissim vertere. Solum verbum, thun, machen, etsi in multis cum Latino concordat, propè centum Phrases progenerat, ab Latina planè abhorrentes.

Idiotismi Germanici Verbi *Facio*, thun, machen.

Convenit cum Latino Germanicum in his, quæ sequuntur:

Recht thun, justè, rectè facere.
Einem Gutes thun, alicui benè facere.
Sich verächtlich machen, se vilem facere.
Frieden, Stillstand machen, pacem, inducias facere.
Sich einen Freund machen, sibi amicum facere.
Einen Burgermeister, Burger machen, consulem, civem facere.
Einen zum Erben machen, hæredem facere.
Ein Ende machen, finem facere.
Einem etwas zum Verdruß thun, alicui ægrè facere.
Einem ein Herz machen, animos facere.
Eine Probe machen, periculum facere.
Seine Schuldigkeit thun, officium facere.
Geld machen, facere pecuniam &c.

Contra verò in plurimis aliis discrepat] ita, ut Latinè nisi circumlocutione verbisque aliis adhibitis efferri nequeat, ut:

Sich davon machen, se aufferre, discedere.
Einem zu schaffen machen, negotium facessere.
Sich über etwas machen, se conferre ad aliquid, dare se operi alicui.
Sich an einen, über einen machen, adoriri, invadere, aggredi aliquem.
Sich zu einem machen, conjungere se alicui.
Er macht nicht viel aus einer Sache, rem non magnoperè curat, pensi habet.
Er hat das Buch teutsch gemacht, librum germanicè vertit.
Einen zum Narren machen, aliquem ad insaniam redigere.
Dieß macht Schlafen, id somnum conciliat.
Einen gelehrt machen, doctum reddere.
Du machst mirs zu grob, zu braun, nimiùm in me durus es, nimiùm me premis.
Er will mir weiß machen, daß, mihi persuadére vult, quod.
Er macht es allen also, talem se gerit, talis est erga omnes.
Ich habe ihn müde gemacht, fatigavi illum.
Einen bös machen, irritare aliquem.
Sich aus dem Handel, aus dem Spiel machen, expedire se negotio.
Einem Luft machen, recreare aliquem, adjuvare in rebus angustis.
Wind machen, Thrasonem agere.
Sich bey einem zumachen, alicujus gratiam aucupari, assentari.
Einen stark ausmachen, acriter objurgare aliquem.
Einem Angst machen, conjicere in angustias, sollicitum reddere.
Einem ein bös Spiel machen, aliquem in fraudem inducere.
Richtigkeit mit einem machen, rationes componere cum aliquo.

Sein

Sein Amt recht machen, ritè fungi officio.
Er macht die Sache ärger, als sie ist, rem exaggerat ultra justum.
Einen arm machen, ad incitas redigere.
Sich mausig machen, patzet machen, jactare se, efferre.
Grosse Augen zu einem Ding machen, stupére, mirari.
Das Creutz machen, signare se cruce.
Sich einen guten Tag machen, indulgere, sibi, se exhilarare, remittere.
Ich mache mir eine Ehre daraus, honori mihi duco.
Krumme Finger machen, clepere, furari.
Einem einen Schatten machen, alicujus luminibus præstruere.
Mathäis macht Eiß, glaciat.
Einen Exceß machen, excedere modum.
Einem das Maul machen, ducere aliquem, circumducere.
Sich einen Scrupel machen, religioni sibi ducere.
Einen irr machen, perturbare.
Feyerabend machen, à labore cessare.
Eine Stadt fest machen, munire urbem.
Einen Hand-fest machen, comprehendere aliquem, in custodiam ducere.
Den Feind flüchtig machen, fugere hostem.
Sich mit einem gemein machen, aliquo familiariter uti.
Geld machen, pecunias cogere, conficere, vel etiam *facere*.
Das Land öde machen, regionem vastare.
Einem eine Furcht machen, terrorem alicui incutere.
Die Sache offenbar machen, rem manifestare.
Einem Platz machen, locum conficere.
Sich einen grossen Nahmen machen, sibi clarum nomen, famam parere.
Beute machen, prædas agere.
Sauer Gesicht machen, torvum, minaciter intueri.
Zu schanden machen, in pudorem dare.
Das Messer scharf machen, acuere cultrum.
Einen zum Schelm machen, contumeliâ aliquem *vel* probrô afficere.
Spaß machen, joculatorem agere.
Schulden machen, nomina, æs alienum contrahere.
Du machst mich zornig, ad iracundiam me provocas.
Er wollte sich schön machen, purgabat, excusabat se.
Zu Staub machen, in pulverem redigere.
Einen schwirig machen, exacerbare aliquem.
Runzeln machen, corrugare frontem.
Zahm machen, cicurare.
Er hat ihn wiederum gut gemacht, conciliavit, pacavit illum.
Das Fleisch einmachen, carnem condire.
Er macht nicht viel Worte, verborum parcus est.

Observa item in paradigmatis verborum, stehen, gehen, halten, bleiben, sehen, lassen, legen, schlagen, bringen &c. quam Phrasi utraque inter se dissideat, quamque pronum sit, ut Tyro quidpiam è Germanico Latinum, aut vicissim redditurus, si verba verbis aptet, in barbarismos Sententiæ turpissimos & Germanicam quandam Latinitatem incidat.

Idiotismi quorundam Verborum Germanici à Latino planè discrepantes:

Sto, stehen.

Etwas stehen lassen, aliquid missum facere.
Wie stehts? quid agitur?
Es stehet bey dir, penes te, in te est.
Die Sache stehet übel, malè agitur.
Ich stehe wohl mit ihm, mihi benè convenit cum illo, amicus ei sum.
Ich stehe bey ihm in Gnaden, gratiâ valeo apud illum.
Er stehet wohl, habet satis, opulentus est.
Es stehet im Buch, in libro est, ita scriptum est.
Er stehet an, dubitat.
Es stehet ihm Leib und Leben darauf, de capite ipsius, & fortunis agitur.
Barbarum foret dicere, *Permittas stare. Quomodo stat? Bene sto cum illo.*

Stat

Stat in libro, &c. vide apud Aler. 51. Idiotismos Germanicos Verbi *Sto*. Eundem de verbis sequentibus consule.

Gehen.

Einem an die Hand gehen, alicui adjumento esse, opem ferre.
Es gehet mir vor, animus mihi præsagit, præsentio.
Laß ihn gehen, omitte, sine hominem.
Die Sache geht ihm zu Herzen, sentit, tangitur, dolet de re.
Dieß gehet über mich, de me agitur, tangor.
Aus dem Wege gehen, decedere de via.
In sich gehen, ad se redire, corrigere se.
Er gehet in das zehende Jahr, agit annum decimum.
Die Uhr gehet nicht recht, fallit, exerrat hoc horologium.
Es gehet Blut von ihm, sanguine fluit.
Wie geht es dir? ut tecum agitur?
So gehet es, wenn man &c. ita fit, ita evenit, *si*, &c.
Es gehe, wie es wolle, utcunque accidat.
Barbarum: *Eat, sicut vult. Quomodo tibi it? Ex via ire. It in decimum annum &c.*

Halten.

Er hält sich wohl, benè se gerit.
Hochzeit halten, celebrare nuptias.
Halte dein Versprechen, sta promissis.
Das Faß hält zehen Eymer, hoc dolium decem urnas capit.
Er hält viel von sich, inflatus est, magnificè de se sentit.
Ich halte ihn für meinen Feind, pro hoste illum habeo.
Er hat uns stattlich gehalten, accepit, habuit nos perhumaniter.
Mahlzeit, Hochzeit halten, convivium, nuptias celebrare.
Er hält sich an grosse Herren, Magnatibus nititur, confidit.
Die Gebote halten, servare mandata.
Er hälts mit mir, mearum partium est.
Mit einander halten, consentire inter se.
Ein Bild gegen den andern halten, unam imaginem conferre alteri, cum altera.
Er hält sich zu Rom auf, Romæ moratur, habitat.
Barbarum: *Benè se tenet. Tenère nuptias. Tenère promissa. Multùm de se tenet, &c.*

Bleiben.

Es bleibt dabey, ratum fixúmque est.
Ich lasse es dabey nicht bleiben, non acquiescam, non ita rem sinam.
Er bleibt bey seinem Kopf, sententiæ suæ tenax est.
Er ist in der Schlacht geblieben, in acie cæsus est.
Laß es bleiben, omitte.
Er bleibt bey seinem Worte, promissa præstat.
Barbarum: *Manet apud. Manet apud suum caput, &c.*

Sehen.

Er lässet sich sehen, in conspectum prodit.
Er lässet sich sehen, magnificus est.
Er lässet seine Künste sehen, artis suæ specimina dat.
Er siehet ihn gar gern, delectatur eo, ejus convictu, consuetudine.
Ich sähe gern, daß &c. cuperem, ut &c.
Ich habe es nicht gern gesehen, ægrè, molestè tuli.
Sauer aussehen, torvum tuéri.
Siehe auf dich selbst, cura te ipsum.
Er siehet ihm ganz gleich, ei simillimus est.
Durch die Finger sehen, connivére.
Er siehet übel, cœcutit, debili oculô est.
Aufwärts sehen, attollere oculos, suspicere.
Barbarum: *Malè videt. Aspice ad te ipsum. Permittit se vidèri. Libenter illum videt. Malè videt, &c.*

Las-

Lassen.

Einen kommen lassen, accersere aliquem.
Er lässet sich nichts sagen, nec monita audit, nec consilium admittit.
Laß es gehen, liegen, stehen, mitte, omitte.
Laß mich es wissen, certiorem me feceris
Lasse nur mich geben, mihi rem permitte.
Es lässet sich nicht thun, fieri non potest.
Ich lasse mir ein Kleid machen, vestem mihi faciendam curo.
Einen zum Geld lassen, arcam, pecuniam alicui credere.
Das Leben lassen, vitam profundere.
Es lässet sich essen, esui idoneum est.
Dieß lässet sich hören, haud contemnendum est.
Die Ader lassen, venam incidere, aperire.
Wein aus dem Fasse lassen, premere vinum è cado.

Barbarum: *Permittere aliquem venire. Permittas stare. Sibi veniam permittere &c.*

Legen.

Etwas in Weg legen, impedire, obicem ponere.
Sich auf die Bücher legen, libris incumbere.
Geld auf Interesse legen, pecuniam ad censum collocare.
Die Schuld auf einen andern legen, culpam in alium transferre, transfundere.
Der Feind hat sich vor die Stadt geleget, hostis castra ad urbem metatus est.
Sich in einen Handel legen, interponere se.
Hand anlegen, manum admovere operi.
Sich die Sache lassen angelegen seyn, rem cordi habere.

Barbarum: *Aliquid in viam ponere. Se ad libros ponere. Ponere culpam super alium, &c.*

Schlagen.

Mit dem Feinde schlagen, pugnare cum hoste.
Der Feind ist geschlagen, hostis cæsus est.
Zu Boden schlagen, humi affligere,
Sich mit einem schlagen, congredi, rixari cum aliquo.
Aus der Art schlagen, degenerare.
Brücken schlagen, pontem ædificare.
Lager schlagen, castra figere.
Sich zu einem schlagen, se alicui adjungere.
In Wind schlagen, ventis tradere.
Die Orgel schlagen, organo canere.
Ballen schlagen, pila ludere.
Münze schlagen, monetam cudere, signare.
Auf die Waare schlagen, mercium prætia augére, intendere.
Die Uhr schläget, hora, horologium sonat.
Ein geschlagener Mann, hominum miserrimus.

Barbarum: *Hostis est percussus. Percutere organo. Horologium percutit. Se ad aliquem percutere, &c.*

Bringen.

Etwas an sich bringen, sibi comparare.
Einen auf seine Seite bringen, ad partes suas, ad se aliquem traducere.
Unter seine Gewalt bringen, sibi subjicere.
Etwas unter die Leute bringen, aliquid in lucem edere, evulgare.
Man kan nichts aus ihm bringen, nihil ex illo extundi, *vel* exsculpi potest.
Ich habe die Sache so weit gebracht, eò rem adduxi.
Gehülfen mit sich bringen, socios secum adducere.
Volk aufbringen, exercitum conflare.
Das Verdorbene zurechte bringen, rem perditam restituere.
Einen um das Seinige bringen, aliquem rebus suis emungere, exuére.
Einen in Unglück bringen, aliquem in exitium, calamitatem adducere.
Einige hinter einander bringen, quosdam inter se committere.
Ich bringe dirs, propino tibi.

Barbarum: *Socios secum ferre. Intra homines ferre.*

Quid

Quid de Adagialibus Idiotismis memorabas?

Resp. Gentibus omnibus, etiam barbaris, sua sunt Adagia, vel in vulgari sermone familiaria adeò, ut quandam veluti linguæ partem faciant. Latinorum Adagiorum Chiliades Erasmus quatuor congessit. Horum quædam ad verbum Germanicè reddi possunt, ut: *Propria laus sordet:* eigen Löb stinkt. *Cornix Cornici oculos non effodit &c.* eine Krähe beist der andern kein Auge aus ꝛc. Cæterum Adagii sensus primùm rectè intelligendus, ac tum alio verborum habitu convestiendus erit. Germanica, quorum plura item millia apud varios collecta extant, partim in Alleri & Beyeri Lexicis Latinè versa habes. Exempla quæpiam attexo;

Idiotismi Germanici Adagiales, qui nisi circumlocutione aliqua Germanicè reddi nequeunt.

In ein Horn blasen, colludere, conspirare.
Leer Stroh dreschen, actum agere.
Sich selbst bey der Nase nehmen, vide, quid manticæ à tergo sit.
Der Katze die Schellen anbinden, suò periculò aliquid suscipere.
Die Katze zum Schmeer stellen, ovem lupo committere.
Unter dem Hütlein spielen, dolosè agere, clam dolos nectere.
Er kommt auf kein grün Graß, è malo non emerget, de illo actum est.
Ein Stein fiel mir vom Herzen, rediit mihi animus, mirè levatus sum.
Er ist in den Sack geschoben, victus est.
Haare lassen, succumbere, inferiorem viribus esse.
Kinder-Schuhe außziehen, nuces ponere.
Er gieng mir ins Feuer, mei causâ faciet omnia, ferétque.
Hinter den Berg halten, dissimulare, insidiari.
Sich selbst die Lauß in den Belz setzen, sibimet malum arcessere, creare.
Einen durch die Hechel ziehen, famam alicujus traducere.
Auf die lange Bank schieben, differre.
Bey dem Brette sitzen, ad clavum sedére.
Er hört das Gras wachsen, sapiens sibi videtur.
Beyde seynd über einen Leist geschlagen, inter se similes.
Einem das Loch verrennen, occasionem adimere, viam præcludere.
Mit scharfer Lauge zwagen, acriter reprehendere quempiam.
Er steckt in keiner guten Haut, periculosius opinione laborat.
Pfeiffen schneiden, da man im Rohr sitzt, occasione in rem suam uti.
Alles durch die Gurgel jagen, patrimonium abligurire, luxû perdere.
Alle Hände voll zu thun haben, mole negotiorum premi, obsidéri.
Der Mensch gehet auf Stelzen, arrogans, thraso, se ipso plenus.
Er stellt seine Worte auf Schrauben, captioso sermone utitur.
Gebranntes Kind fürchtet das Feuer, propriò periculò sapere.
Unter einer Decke liegen, colludere.
Schlösser in der Luft bauen, aureos sibi montes pollicéri.
Mit grossen Herren ist nicht gut Kirschen essen, cum Regibus verborum parcus esto.
Viel Köche versalzen die Suppe, multorum manus, unius imperium.
Blauen Dunst vor die Augen machen, decipere, alicui imponere.
Wer die Warheit aufmacht, den schlägt man die Geige vor den Kopf, veritas odium parit.
Frisch gewagt, halb gewonnen, audaces fortuna juvat.
Neue Besen kehren gut, principium fervet.
Natur ziehet stärker dann 6 Ochsen, naturam expellas furca, tamen usque redibit.
Der anbeißt, läßt selten davon, principiis obsta.
Wenn man schmiert, so gehts, invia nulla via est auro.
Einen auf die Haut legen, occidere.
Einen unter die Bank stecken, longè superare, altero superiorem esse.
Es wird ihm kein Hahn nachkrähen, nulla erit ejus memoria.
Ein jeder muß sein paar Narren-Schuhe zerreisen, quisque suos patitur manes.
Was er redet, hat Hände und Füsse, graviter, sententiosè loquitur.
Es gehet bey dem einen Ohr ein, bey dem andern aus, nihil ad animum admittit.
Was dich nicht brennt, blase nicht, aliena ne curaveris.
Am Hunger-Tuch nagen, fame confici, famem obsonare.
Den Kopf aus der Schlinge ziehen, periculo se subducere.
Endlich das Rauhe heraus kehren, tandem severitatem promere, personam ponere.
Man siehts im Gesicht, was er im Schilde führet, animus in fronte legitur.
Art läßt von Art nicht, nec procul à proprio stipite poma cadunt.

Aus fremdden Beutel ist gut zehren, aliena vivere quadra.
Besser einäugig, denn blind, è duobus malis minus eligendum est.
Einem die Zähne weisen, vim vi repellere.
Es ist überall gut Brod essen, ubi benè, ibi patria.
Er ist noch nicht über den Bach, nondum periculô defunctus est.
Der Tod schauet ihme zu den Augen heraus, emortuali facie est.
Zum Creutze kriechen, necessitati cedere.
Einem auf die Beine helfen, quempiam in integrum restituere, erigere aliquem.
Das Häimlein streichen, assentari.
Dem Kinde einen Nahmen geben, rem suo nomine compellare.
Gut Ding will Weile haben, festina lentè.
Den Kürzern ziehen, succumbere.
Wie gewonnen, so zerronnen, malè parta malè dilabuntur.
Viel Hunde der Haasen Tod, multorum odiis nullæ opes resistere possunt.
Er ist hinter den Ohren naß, moribus est puerilibus, prætextatis.
Aus der Schule schwätzen, arcanum prodere.
Er läst es auf die Faust ankommen, res ad vim spectat.
Ueber die Schnur hauen, limites, modum excedere.
Was von Katzen kommt, will mausen, sequitur patrem sua proles.
Das ist ein verdeckt Essen, latet anguis in herba, dolus subest.
Alles hat sein Warum, nihil sine causa.
Zuviel ist ungesund, omne nimium vitiosum.

Hanc in Sententiis Puritatem qua arte consequar?

Resp. In classicorum Autorum lectione sita sunt omnia. Si juvenis Grammatica doctrina ritè imbutus Epistolas & Orationes Tullii, Cæsarem, Sallustium &c. nocturna triverit diurnáque manu; explorantem magistrum magna attentione audiverit, stylum consuetis in Humanitatis ac Rhetoricæ schola exercitationibus poliverit, nihil oberit, quin è barbarie hac emergat.

Quid autem puero præstandum? quibus adjumentis utendum?

Resp. Ut in his initiis imaginem aliquam ac deformationem, quantumlibet rudem, veræ Latinitatis ducat, efficiet 1. *Auditione* prælectionum, quæ in schola habentur; 2. *Lectione* privata; 3. *Scriptione*, quæ duplex est, vel dictatorum thematum compositione, vel compositorum in Germanicum resolutione, quod item est ac versio.

1. *Quid commodi capiam ex Auditione prælectionis?*

Resp. Explanantur in *Prima* seu infima Phædri Fabellæ, Stobæi Sententiæ; In *Secunda* una minimùm aut duæ vitæ ex Cornelio Nepote, Epistolæ Ciceronis breviores, Progymnasmata aliquot Pontani; In *Tertia* Epistolæ Ciceronis longiores, Cato major, Libri aliqui è Cæsare; In *Quarta* Somnium Scipionis, Liber unus de Officiis, Flores Poëtarum, Ovidii Elegiæ quæpiam. Indicantur Idiotismi Latini, & Vocum Etymologiæ, quæ una est ad Proprietatem Sermonis consequendam via certissima. E tot quadrienni Grammatici perlectionibus fieri vix potest, quin multùm adhærescat, si constanter & ritè excipiantur.

Qui excipienda est Prælectio?

Resp. Adhibenda, quanta maxima potest attentio; cohibendus ab evagationibus cum oculis animus, hærendum in ore magistri, singula in paratum ad id libellum referenda, quæ domi in ordinem alphabeticum deinde referantur, relegantúrque sæpiùs, ut memoriæ imprimantur magis.

2. *Quid nomine Lectionis privatæ intelligis?*

Resp. Cum in schola etiam mediocrium ratio habenda, festinandum lentè; repetenda sæpiùs eadem sint & inculcanda, nec adeò multa explicari possint, efficiet Præceptor fidelis, ut discipulus in dies, aut festis ac vacationum diebus minimum constructiones aliquot è Fabellis, Cicerone, Nepote, Curtio, &c. in Germanicum convertat. Hoc privato, & per hos annos nunquam intermisso labore incredibile quos progressus faciet tyro, cui ingenium natura felicius, & studendi opportunitas major & Pædagogus peritior obtigerit.

3. *Quid Scriptionis nomine intelligis?*

Resp. Thematum vernaculorum in Latinum conversionem, seu Compositiones solitas intelligo. Ea dictandi duplex est ratio: *Altera* Italis, Gallis, Belgis, Rhenanis Provinciis usitata, qua discipulis dictati argumenti significationes é Dictionario conqui-

rendæ relinquuntur. In eam rem Gallico-Latinum extat Pomæi Lexicon, Germanico-Latinum P. Aller, & Beyer, locupletia adeò, ut Gallicus Germanicúsque Idiotismus vix ullus occurrat, quem ibidem non Latinè versum reperiant, (si quod ante omnia ducentur) quærendi methodum calleant. Hac via deducti adolescentes animadverso linguæ utriusque discrimine sensim proprietatem Latinam & præclare imbibunt.

Altera ratio est, quâ vocibus thematum vernaculis suæ significationes Latinæ à Magistro dictantur, à pueris deinde ad Syntacticas Regulas componendæ, ut si in Themate sit: Er hat seinen Handel verlohren; dictabitur: Causa, cado Er hat sich zu todte geforchten; Metus, Exanimo. Er ist bey ihm zu Gnaden kommen; &c. Gratia, Ineo, &c.

Aliquid de Versione in vernaculam tangebas?

Resp. Ut hæc versionis exercitatio, quam domi saltem suscipiendam suasi, fiat utilior, Epistolam v. g. Ciceronis, locum aliquem è Nepote, Curtio, Pontano, &c. Latinè reddes, ac tantisper sepones. Interpositis hebdomadis aliquot, Germanicum tuum Latinè transferre, translatum cum ipso Ciceronis, Nepotis, &c. loco conferes, & emendabis. Hæc industria ut ad puritatem & Elegantiam linguæ comparandam utilitatis maximæ à Quintliano, P. Juvencio, & Præceptoribus Grammaticis omnibus mirifica commendatur. Vide subjectas Epistolas Ciceronis Lib. 12. Epist. 17. & 19. ad Cornificium, & à me, quoad licuit, ad verbum Germanicè factas, in Latinum traducito; traductus observato, ubi & quantum à Cicerone differant.

Epistolæ duæ Ciceronis Germanicè versæ, & à tyrone Latine vertendæ, ac deinde cum ipsis Ciceronis Epistolis conferendæ, ad Famil. Lib. 12. Epist. 17.

Ad Cornificium.

Mir ist sehr lieb, daß du meiner, wie du mir mit Briefen angedeutet, eingedenk bist; und bitte, dieses Andenken zu erhalten; nicht, als zweifelte ich an deiner Beständigkeit, sondern, weil also zu bitten der Brauch ist.

Man hat uns aus Syrien, wegen, weiß nicht was, entstandenen Unruhen, berichtet, welches mich nicht so viel mein- als deinetwegen, der du näher dabey bist, in etwas entrüstet.

Zu Rom ist alles stille, doch also, daß ich einig nützlich und ehrlich Geschäfte für besser hielte, welches ich auch hoffe, weilen sich Cäsar dessen annimmt.

Du sollst wissen, daß ich in deiner Abwesenheit die Gelegenheit und Keckheit genommen habe, etwas freyers zu schreiben; und zwar etwas, wider das du nichts einwenden würdest.

Nächst habe ich auch von der besten Art der Wohlredenheit geschrieben, und oft geargwohnet, du würdest, als ein Gelehrter, mit meiner, als eines nicht allerdings ungelehrten Mannes, Meynung, nicht übereinstimmen.

Ich sähe gerne, daß du diesem Buche, wo nicht von Herzen, doch mir zu gefallen, dich günstig erzeigetest. Den Deinigen werde ich sagen, daß sie, wann sie wollen, es abschreiben, und dir zuschicken.

Dann ich bin der Meynung, daß, wann dir auch sonsten das Werk nicht gefiele, doch alles, was von meiner Hand kommt, in dieser Einsamkeit werde beliebig seyn.

Daß du mir dein Ansehen und Aufnahme anbefiehlest, darinne richtest du dich nach aller Leute Gebrauch. Glaube mir, daß ich die Liebe, welche wir gegen einander tragen, gar hoch halte; auch von deiner größten Fähigkeit, ausbündigen Gelehrsamkeit, und Hoffnung höchster Ehre, solche Gedanken führe, daß ich dir niemanden vorziehe, wenige dir gleich halte.

Ad Famil. Lib. 12. Epist. 19.

Deine Briefe habe ich sehr gerne gelesen, in welchen mir am erfreulichsten gewesen, daß ich verstanden, daß dir mein Schreiben seye eingehändiget worden. Daß du solches gerne lesen würdest, zweifelte ich nicht; wohl aber, ob es dir richtig zukommen würde.

Aus deinem Schreiben habe ich vernommen, daß dir der Krieg in Syrien, wie auch selbige Landschaft zu verwalten, übergeben worden. Wünsche, daß dir solches wohl bekomme, wie ich es gänzlich hoffe, indem ich mich auf deine Embsigkeit und Klugheit verlasse.

Was du von Muthmassungen eines Parthischen Kriegs meldest, hat mich ziemlich beunruhiget: weil ich theils selbst ermessen konnte, theils aus deinem Schreiben vernahm, wie viel Volks du zur Hand habest.

Wün-

Wünsche also, daß sich dieser Zeit jenes Volk nicht rühre, biß jene Regimenter dir zugeführet werden, welche man dir, dem Vernehmen nach, zuführet.

Wann du aber nicht genugsame Mannschaft hast, zu schlagen, magst du M. Bibuli Rath gebrauchen, der sich solange, als die Parther im Lande waren, in einem sehr festen und best versehenen Orte innen hielte.

Du aber wirst selber nach der Zeit und Sachen Beschaffenheit Rath schaffen. Ich zwar werde immer in Sorgen stehen, was dein Vorhaben sey, biß ich innen werde, was du ausgerichtet.

Ich habe noch keinen gehabt, dem ich hätte Briefe abgeben mögen, daß ich es nicht gethan hätte. Verlange also, daß du ein gleiches thust, und besonders an die Deinigen dergestalt schreibest, daß sie ersehen, daß ich bey dir alles gelte.

CAPUT TERTIUM

De Elegantia Latini Sermonis.

Quæ est altera virtus Latinitatis :

Responsio :

Quamquam ornata satis videri possit Epistola, Narratio, Chria, &c. si à Solœcismis ac Barbarismis *pura*, genuinam Latinitatem spirârit; adjicienda tamen erit Elegantia. Itali, Hispani, Galli, Germani, suæ linguæ ad summum nitorem perducendæ causa nobiles Academias instituere. Quin gentes omnes, Turcæ, Persæ, Indi, Sinenses, ùt in victu, habitu, ritibus delectum adhibent, ita linguæ quoque venustatem qualemqualem sectantur, cultiùsque scribunt, quam loquuntur; & in aula nitidius, quàm ruri loquuntur. Quidni curâ eâdem Latina, nempe scientiarum omnium instrumentum habeatur?

In quo sita est Latinitatis Elegantia?

Resp. Puritas efficit, ut minimè sordida, & nativô velut habitû decora incedat oratio; *Elegantia* variis verborum ornamentis ad splendorem convestit eandem. Rectè enim ille sensit, qui, quod corpori nostro vestis est, hoc sententiis elocutionem esse dixit. Sunt autem *Elegantiæ* certa & exquisita loquendi genera, optimis Autoribus usurpata, & à quotidiano planóque sermone remota, quæ vulgò *Phrases* appellamus. Etsi enim etiam Idiotismi Latini Phrasium nomine veniant, si tamen aliquid distinctionis faciendum esset, illas *Phrases vulgares*, has *ornatas* vocabimus.

Da exemplum Elegantiarum ejusmodi:

Resp. Tui absentiam ægre fero, Latinum quidem est, & proprium; elegantiùs erit: Tui desiderium non fero.

Terret me loci novitas; Moveor loci insolentiâ.
Non suppetit tempus ad scribendum; Laboro temporis angustiâ; Temporibus, temporis angustiis excludor.
Mutavi sententiam; Abii, discessi à mea sententia.
De nulla re magis sollicitus ero; Nihil mihi antiquius erit.
Dubito; Incessit me, venit mihi dubitatio.
Vix non te prodidissem; Propius factum est nihil, quàm ut te proderem.

Elegantias ejusmodi qua arte mihi parabo?

Resp. Eâdem, quâ *Proprietatem*, hoc est: 1. Lectione multiplici classicorum; 2. Ope Lexicorum Phraseologicorum; 3. Rectô Participiorum usû; 4. Observationibus recentiorum singularibus; 5. Particularum inprimis usû rectô; 6. Idoneâ Verborum collocatione.

Utrum jam Grammaticæ Studiosis de Elegantia cogitandum?

Resp. Id quidem studium Grammaticæ proprium est. Nisi hoc viatico saltem leviter instructus ad Poëticam & Rhetoricam accesseris, id vel in ipso itinere præposterè erit comparandum, vel desperandum, ut unquam carmen scitum, orationem ornatam condas.

Atqui Syntaxeos Præcepta satis nos occupant, tempúsque omne docenti juxta & discenti eripiunt?

Resp. Non iverо inficias, primas Grammatici partes esse, ut ad Syntaxis Regulas emendatè scribat. Quin cum vulgo discipulorum præclarè agetur, si ad hunc Latinitatis

gradum aſpirent; nec petendum, ut purpuratus auratúsve incedas, cui gauſapina ad amictum deſint. Nihil tamen obſtat, quin principes ſcholæ, *Academici*, ingenio & ſciendi aviditate cæteris eminentiores, altero ſemeſtri *Tertiæ* ad delibandas *Elegantias* leniter ducantur, in *Quarta* verò largiùs ſe iisdem ingurgitent. A teneris namque optimis aſſueſcere, ac antiquæ Latinitatis guſtatu imbui, multum eſt.

I. *Qui è Lectione paratur Elegantia?*

Reſp. Quod ſuprà, cùm de *Puritate* ſermo eſſet, monuimus, Lectio utraque, publica nempe in ſcholis, ac privata domi eum in modum eſt, inſtituenda, ut occurrentes ſeu Idiotiſmi, ſeu loquendi Modi elegantiores in paratum ad id librum referantur, ordine Alphabetico digerantur, atque Themati opportunè inſerantur, v. g. Quære verbum *Obedio*, Notatum reperies è Themiſtocle Nepotis: *Morem gero. Video*, oculis uſurpo. *Nuncio*, certiorem facio. *Offendo*, voluntatem alicujus à me abalieno, &c. Si per ſcholarum curriculum conſtantia enotandi non defecerit, miraberis opes maximas vix advertendi enatas.

II. *Quodnam adjumenti genus præbent Lexica Phraſeologica?*

Reſp. Extant ſeorſim excuſæ Phraſeologiæ Latino-Germanicæ, ſingulares Ciceroniana *Nizolii*, Liviana *Rhenani*, Plautina *Parei*, Terentiana *Toſſani*, Cæſareana *Rothii*, Curtiana *Kocheri*, Nepotiana ejusdem &c. Plerisque item claſſicis præſertim in uſum Delphini editis ſubjecti ſunt indices Latinitatis locupletiſſimi. Jam qui Ciceronem, Cæſarem &c. legit, ſi ex indice item quotidie aliquid adjecerit lectioni, ex alieno labore haud minimum compendii faciet.

Quam paucis autem ad manum ſunt editiones & Indicum optimorum Autores?

Reſp. Præter ſingulares hos Phraſeologos ſunt Lexica quædam Phraſeologica, quorum unum ſaltem comparandum erit ſtudioſo adoleſcenti. *Aldus Manutius* ea in re operam præſtitit egregiam; longe copioſior eſt Wolf. Schönslederi *Apparatus ad eloquentiam &c.* Ex his aliisque *Univerſæ Phraſeologiæ Latinæ Corpus* congeſſi, eâ formâ, quam ſtudioſæ juventuti accommodatiſſimum fore credebam. Ex eo opere nuper admodùm ſecundis curis Phraſeologiâ Livianâ, Cæſarianâ, Cornelianâ, Salluſtianâ ſic exaucto, ut addi perparum, demi vix quidquam poſſe videatur, atque adeò locuplete ſatis utilitatis ſcholis acceſſiſſe, experimentô conſtat, & multorum teſtimoniô.

Quomodo utendum eſt hac Phraſeologia?

Reſp. Si conſtructionem elegantius efferre cupis, v. g. *Non eſt dedecori laborare, ſed otiari*; quære *Laboro*. Reperies: Laboribus ſe frangere. Quære iterum: *Otior*. Reperies: Otio marceſcere. Igitur elegantiùs dices: *Non eſt dedecori, frangere ſe laboribus, ſed otio marceſcere*. Sit ſententia altera: *Si lachrymæ malis mederentur, aurô comparandæ forent*; quære *Medeor*, medicinam facere. *Comparo*, in contentionem adduco. Dic igitur: *Si lachrymæ malis medicinam facerent, cum auro in contentionem adduci poſſent.*

Prolixiora exempla juvat adjicere duas nempe Epiſtolas hac arte elegantiis Phraſeologicis adornatas.

Epiſtola, qua Filius à Parente pecuniam ad libros coëmendos petit.

Stylô Simplici.

Scio equidem, te alioquin mei cauſa multos *ſumptus* facere; *auſus* tamen ſum, novam inſuper gratiam *petere*. Suadet nobis Magiſter, ut libros, quos in ſchola *explicat*, *coëmeremus*: *ſpondétque*, ſi eos idem domi *legerimus*, multùm *profecturos*. Uti hactenus ſemper *conatus* ſum, primo *loco* aut primis proximus eſſe, ita nihil *triſtius* foret, quàm ſi ob hunc librorum defectum priorem laudem *amitterem*, & à condiſcipulis *contemnerer*. *Spero* autem in cauſa tam æqua, te ùt fuiſti, erga me *liberalem* fore.

Quærito in Phraſeologia Voces minore charactere expreſſas, & elegantioribus commuta in hunc modum:

Cognitum equidem habeo, multos alioquin ſumptus à te mei cauſa tolerari, id tamen mihi ſumpſi, ut novam inſuper gratiam etiam atque etiam à te contendam. Autor nobis ſit Magiſter, ut in coëmendos eos libros, quorum in ſchola interpretationem nobis facit, pecuniæ aliquid collocaremus; fidemque ſuam obligat, fore,

ut

ut si eosdem domi etiam legendo contriverimus, magnos progressus faciamus. Uti hactenus nervis omnibus contendi, principem in schola locum vel primo proximum tenére; ita nihil tristitia majore me conficeret, atque si ob hunc librorum defectum priorum laudum jacturam facerem, & à condiscipulis dispicatui haberer. Spe autem ducor in causa tam æqua, fructus liberalitatis tuæ uberrimos, ut pervenêre ad me, perventuros.

Epistola alia nunciatoria, & petitoria.

Styló vulgari.

Intellexeris è publicis novis, ùt Turcicus exercitus per nostrum *devictus* sit, & Belgradum se *dediderit*, urbs aura *sanissima*, agro *fertili*, & cum præcipuis Europæ *comparando*. *Rumor* quidem ad vos venerit, milites nostros multis *morbis laborâsse*, quia revera *calidissima* æstas fuit; sed tamen plerique jam *convalescunt*. In ea re *felices* fuimus, quod non item annonæ *caritas* fuit; alias multò plures *morituri* erant. Ego quoque graviter *ægrotavi*, atque etiamnum sum viribus tam *infirmus*, ut vix *incedere* possim. Quare ex Ungaria vix *abire* hoc autumno potero. Sed mea soror, multas vobiscum *conquerendi* causas habeo; primo quod mihi *suaseritis*, ut *miles* fierem. Qua in re planè me *decepistis*, nec aliud *volebatis*, quàm ut me fraudulenter domo *amanderetis*. Certè, si *prævidere* potuissem, me tot miseris *passurum*, nunquam domo *abivissem*.

Alterum est, quod valdè mihi *dolet*, quod licet mihi *promiseritis*, sæpiùs vos mihi *scripturos*, rarò tamen *scripseritis*, ut adeò *credam*, me planè à vobis *contemni*. Denique cum frequenter *rogâssem*, ut cùm summè *egerem*, pecuniarum aliquid *mitteritis*, meam penuriam tamen nec nummo *juveritis*. Nisi debita saltem *solvere* potero, major erit vestra *infamia*, quam mea. Quodsi parens meus adhuc *iratus* est, matrem saltem *roga*, ne penitùs me *deserat*, ne omnium mihi *desperandum* sit. Vale. Belgradi &c.

Styló eleganti.

E publicis privatisque nunciis exploratum perspectúmque habebis, ut cùm exercitum haberemus multis partibus inferiorem, Turcicum nihilominùs in fœdam fugam conjecerimus; & Belgradum ad Cæsaris ditionem adjunxerimus, urbem sitam cœlo saluberrimo, abundantem omnibus copiis, ut cum præcipuis Europæ in contentionem venire possit. Rumore quidem ad vos perlatum fuerit, milites magno numero valetudine infirma prostratos, quod æstate præterita calores immensos habuerimus; nunc vero Deo opitulante pars maxima è morbis recreatur. Id commodè nobiscum actum est, quod non item annonæ difficultate laboratum est, alioquin haud paulò plures lucis hujus usuram amissuri erant. Ego quoque gravi morbo oppressus decubui, atque etiamnum viribus parum firmis utor, sic ut vix pedibus insistam. Certè præ debilitate vestigium ex Ungaria movére non potero. At heus tu, soror amantissima, multa mihi vobiscum & æqua expostulatio est, inprimis quod mihi autores fueritis, ut militiæ nomen darem; qua in re turpi fraude me circumvenistis, nec aliud erat vestrum consilium, ac ut astû patriis me penatibus detruderetis. Certè si conjecturâ assequi potuissem, conditione me victurum tam miserâ, calamitatibus tot conflictaturum domo pedem nunquam extulissem. Alterum est, unde acerbitatis molestiæque plurimùm contraxi, quod licet mihi identidem sanctissimè confirmassetis, sæpiusculè scripturos vos, officio tamen vestro litterarum crebritate parùm satisfeceritis. Ut adeò in animum inducam meum, vos de me minimùm laborare. Denique cum infimis precibus toties contendissem, ut incredibili pecuniam angustia presso, nummorum aliquid aspergeritis, ne asse quidem submisso inopiam meam levaveritis. Nisi facta saltem nomina diluere potero, ad vos gravior, quam memet redundabit infamia. Quodsi parens noster veteres iras nondum deposuit, cum matre saltem diligentissimis precibûs agito, ut ne me neglectum omnino ac desertum jacére patiatur, ne spes mihi omnis exclusa videatur. Vale Belgradi &c.

Quid in harum Elegantiarum conquisitione observandum?

Resp. Primò, ut nimiùs ne sis, & omnia Elegantiis farcire velis, sed ut condimentum parcè inspergas, & cum judicio, quo discernas, quæ Phrasis, cui voci ejus Sententiæ aptior sit; item an Verbo, Substantivo, Adjectivo, Adverbio suo Phrasis conquirenda sit. Subinde *Verbum* erit fertilius, ùt in sententiis: *Irrisurus aliquem, cave, ne ipse irridendus sis;* quære: Irrideo, Rideo. Si *vales*, benè est; quære *Valeo*.

Alias *Substantivum*, præsertim apud Verba amplissimi usus, ùt sunt, *Sum*, *Fio*, *Evado*, *Possum*, *Facio*, *Reddo*, *Tribuo*, *Do*, *Teneo*, *&c.* v. g. Divitum omnes sunt amici; quære: *Dives*, *Amicus*. Homines duri victus evadunt *robusti*; quære: *Robustus*.

Alias *Adjectivum*, ùt in sententiis: *Iratus ab insano tantum tempore distat*; quære: Iratus, insanus. *Deformis sim potius, quam pulcher; & malus*; quære: Deformis, Pulcher, Malus &c.

Quid observandam præterea?

Resp. Non Verba tantùm ac Nomina, sed eorundem item Derivata & Composita; vel contra vestiganda erunt; quod ei facilè, qui Primitivorum libellum sibi familiarem reddiderit. Sic in Sententia: *Nemo hominum sine labore clarus evasit, aut è paupere dives.* Præter *Labor*, *Clarus*, *Pauper*, *Dives*, perquirenda erunt *à Clarus*, Claritas, Claritudo &c. *à Pauper*, Paupertas; *à Dives*, Divitiæ, Ditesco &c. Quâ accuratione si Phraseologiam excusseris, vix erit Sententia, cui vel in *Synonymis*, vel *Usu*, vel *Phrasibus* aptam quantam Elegantiam non reperias.

Quid in hac vestigatione observandum tertiò?

Resp. Quod suprà tetigi, ùt in delectu Phrasium discrimen adhibeas, ac distinguas, quæ in rem quadret, quæ minus. Nisi veritus essem, ne libri moles nimiùm augeretur, Phrasibus singulis Germanicam significationem additurus eram, quod in suis Lexicis Beyerus & Allerus præstiterunt, ne deerrare possent Tyrones. Sic in Sententia: *Animâ nihil pretiosius*; loco *Pretiosus* reperies in Phraseologia *multorum nummorum, seu sumptuum*, qui loquendi modus hoc loco planè ineptus foret. Nam dicendum esset: Animâ nihil potius, antiquius, sanctius esse debet, &c.

Multùm igitur interest, Phraseologici Lexici ritè uti posse?

Resp. Sanè permultùm. Noveram adolescentes, qui orationem struerent tam elegantem ac Latinam, ùt in volvendo Cicerone multos annos posuisse videri potuissent, hujus artificii ignaris. Inest illud commodi, quod ea, quæ aliena fuerant, multiplici usu faciant; quódque dicitur, in succum & sanguinem suum vertant.

III. Quid elegantiæ affert Participiorum usus crebrior?

Resp. Germanica nostra Participiis Futuri Temporis & Ablativo absoluto ferè destituitur. Participia Præsentis & Præteriti minùs frequentem, sæpè violentum, ac ingratum usum habent. Inde fit, ùt Germani scriptoris oratio Latina, etsi verbis *propriis* concepta, Germanicum tamen nescio quid oleat, certè ab Latinæ brevitatis Elegantia longè absit. Hæc brevitas, quo duæ constructiones ope participii in unam coalescunt, nescio quid Latii saporis habet; Et multò venustius est: v. g. *Hosti te occisuro pepercisti*, ac si dicas; Hosti, qui de occidere volebat, pepercisti.

Nulla sunt Germanis Participia Futuri?

Resp. Nisi Relativo solvantur, efferri à nobis nequeunt: v. g.

Aspernantur profutura, nocitura amplectimur, wir verachten das, was uns helfen würde, und umfangen die Dinge, welche uns schaden werden.

Quid divitiis inhias morte alioquin amittendis? Was trachtest du nach Reichthum, welchen du ohnedem im Tode wirst lassen müssen?

Custodi librum à me tibi commodandum, bewahre das Buch, so ich dir leihen werde, ꝛc.

Recentiores quidam in hunc modum exprimunt Participium Futuri Passivum:
Nodus solvendus, der aufzulösen seyende Knopf.
Negotium procurandum, das zu verwaltende Geschäfte.
Examinandi testes, die abzuhörende Zeugen.
Hostis pellendus, der abzutreibende Feind, ꝛc. Alii aliô modô efferunt.

Præsentis tamen & Præteriti Temporis Principia habemus Germani?

Resp. Rectè quidem dicitur, v. g. *Exitio suo propinquantem juvenem servâsti*, den seinem Untergange zueilenden Jüngling hast du erhalten. Sæpè tamen durior est & insolentior Participii Præsentis usus, utsi diceres: *Tibi imperanti parebo*, ich werde dir Gebiethenden gehorchen. *Tui pereuntis miserebor*, ich werde mich deiner zu Grunde gehenden erbarmen ꝛc. Participium Præteriti perfrequens quidem est, ejusque Ablativus absolutus per Præpositionem, nach, commodè significatur: v. g.

Cæso hoste urbem cepit, nach geschlagenem Feinde hat er die Stadt eingenommen.
Peracto labore dulcis quies, nach verrichteter Arbeit ist gut feyern.

Ubi-

Ubinam & quando Participiis attendum?

Resp. 1. Locô Relativi. 2. Locô Conjunctionis copulativæ, *&*, *atque &c.* und. 3. Locô suppressarum Particularum temporis: *Postquam, quando, cum, dum, &c.* Indem, nachdem, weil, da 2c. 4. Subinde etiam locô Particulæ conditionalis: Si, wann. Et *Causalium*, quales sunt: *Quia, cum, quoniam, quòd,* pro *quia, eò, ideò, idcirco, eâ causâ, eapropter, nam, enim, etenim; quippe &c.* Dieweil, dessentwegen, derohalben, dann, 2c.

Quid de his notandum?

Resp. Modus omittendi Relativum, *qui, quæ, quod,* & Particulas temporis: *Postquam &c.* jam in infimis duabus scholis; *Ablativus* verò *absolutus* in tertia & quarta frequentissimè inculcatur, nec satis unquam inculcari potest.

Quid de suppressione Particulæ Copulativæ dicebas?

Resp. Hæc ut in omni sermone est frequentissima, ita si, quô in scholis docetur modô, omittatur, duæque Constructiones in unam contrahuntur, breviorem facit & succosiorem dictionem. Quæ industria in Narrationibus maximè valet, nec cum vulgo imperito copulantem particulam sexcenties odiosissimè iteremus. Quid enim insulsius illo: *Fuit Ludimagister Faleriis, his ducebat nobiles pueros, & hos extra civitatem velut ambulatum ducebat, & volebat eos tradere Camillo, Camillus noluit audire, & jussit illum vinciri, & pueris dari, ut eum sic in urbem ducerent.* Quantò breviùs comptiúsque erit? Ludimagister Faleriis nobiles, quos docebat pueros, velut ambulatum extra civitatem ductos, Camillo tradere parebat. Is proditorem aversatus vinctum per pueros in urbem reduci jussit.

Hoc tam malè cohærente dicendi genere usi sunt plerique Historici è Lutea, de qua meminimus, Ætate. Exempla adjicio duo, in quibus observes licet, quam longè aliam speciem induat hac Participiorum quasi veste contecta res eadem. Subjeci exemplum aliud exercitationis causâ, è discipulo eundem in modum adornandum.

Exemplum Narrationis Barbaræ & impolitæ.
Ex Roberto
Sæculi 14. Scriptore.

Erat quidam miles, nomine Reymundus, animo virilis & corpore spectabilis. Hic perfecto odio Turcis inimicabatur, *&* diutiùs tolerare non potest, *ùt* longo tempore feriarentur.

Hic plurimam sibi alligavit militum multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; *&* transiit duarum civitatum terminos, *&* pervênerunt ad quoddam castrum, *quod* Talamania vocabatur, *cui* gens Suriana principabatur.

Suriani nostros receperunt, & sese libentissimè eorum dominio tradiderunt. Deinde aliud castrum militari impetû invaserunt, *&* tota die fortiter oppugnaverunt, *&* vesperascente die occupaverunt.

Ibi *quietârunt* tribus diebus, *&* custodibus deputatis, *qui* urbem custodirent, quædam montanea conscenderunt, & in vallem descenderunt.

Vide Barbarismos: *Perfectô odiô*; capitali. *Inimicari*; flagrare odio. *Feriari*; cessare. *Alligavit*; adjunxit. *Principabatur*; dominabatur. *Vesperascente*; inclinante. *Quietârunt*; quieverunt. *Deputatis*; designatis. *Montanea*; montes.

Magis Latina puriórque erit oratio:

Erat quidam miles, nomine Reymundus; hic capitali odio Turcas insectabatur, & diutiùs tolerare non potuit, ut longo tempore cessarent. Hic plurimam sibi adjunxit militum multitudinem, & in fines Saracenorum traduxit, & transiit duarum civitatum limites, & pervenêre ad castrum quoddam, quod Talamania vocabatur, quod genti Syræ subjectum erat.

Syri nostros receperunt, & se eis summis voluntatibus tradiderunt. Ibi quievêre triduo, & designatis, qui urbem custodirent, quosdam montes conscenderunt, & in vallem descenderunt.

Narratio eadem, omissis Relativis & Particulis, ope Participiorum elegantior.

Reymundus quidam corporis animique viribus spectabilis, implacabili Turcarum odiô accensus, nec diuturniorem cessationem jam ferens, contractis multis copiis in Saracenorum fines illatus, præteritis duabus urbibus ad castrum quoddam, Talamania dictum, Syrisque subjectum pervenit. Syri receptis illis summâ vo-

voluntate se suáque permisêre. Inde castrum aliud summâ vi aggressi, tota die fortissimè oppugnatum sub vesperum cepêre. Hic tridui quiete recreati, cohortibúsque ad urbis custodiam designatis, è conscensis montibus in vallem se demisêre.

Hæc quidem Latina est, illa Germanica, aut Gallico-Latina oratio; nam eodem nobiscum vitio Germano-Latinæ tres Linguæ, Italica, Francica & Hispanica laborant.

Exemplum aliud, simplice ac rudi styló.

Fuit quidam Rex, qui legem tulit, quod, quicunque subitò mori deberet, manè ante ortum solis ante domum ejus turbas canerent, & statim talis vestibus nigris se indueret, & sic ad judicium properaret.

Ille Rex magnum convivium fecit, & omnes Satrapas Regni vocari fecit, qui & venêrunt. Erant hic omnis generis Musici, qui ex suavi melodia magnum solatium convivis fecerunt. Rex verò nullum lætitiæ signum ostendit, & vultum tristem habuit, & suspiria emittebat.

Videntes hoc convivæ, admirati sunt, & non audebant, causam tristitiæ petere, & ideo fratri Regis dixerunt, ut causam indagaret, qui & fecit. Ait Rex: Crastinâ die responsum audies.

Et præcepit Buccinatoribus, ut sequenti die venerint ante fratris domum, & tubis canerent. Audiens hoc, commota sunt viscera ejus, & se vestibus nigris induit, & ad Regem ivit.

Hic fecit fieri foveam profundam, & ultra foveam cathedram fragilem, quæ quatuor pedes fragiles habuit, & fecit fratrem suum exui vestibus, & super cathedram poni. Cum esset in cathedra positus, fecit, ut supra caput gladius acutus per filum sericeum penderet, & quatuor armati cum gladiis acutissimis starent, unus à parte anteriore, unus à posteriore, unus à parte dextra, unus à sinistra &c.

Narratio eadem ope Participiorum elegantior:

Rex quidam legem tulit, ut, quibus subitò moriendum esset, tubis summo mane ad domum canentibus, pullis induti ad judicium properarent.

Idem Rex evocatos omnes Regni Satrapas magno convivio excepit. Symphoniacis suavi melodia convivas recreantibus, unus nullo ostenso lætitiæ signo, fronte contracta suspiriis indulgebat.

Videntes & admirabundi convivæ, causamque tristitiæ petere non ausi, per germanum Regis indagant; cui ille: cras, inquit, responsum audies.

Jussis verò postridie ad ejus ædes canere buccinatoribus, vehementer commotus, pullatus ad Regem properat.

Ille paratæ profundæ foveæ cathedram fragilem, quaternis fragilibus pedibus nixam imponi, in eáque germanum vestibus exutum collocari jubet, præcauto etiam gladio supra sedentis caput, è filo tenui suspenso, quatuor armatis ad singula latera oppositis &c.

EXEMPLUM TERTIUM

Omissis Relativis, & Particulis conjunctivis à Tyrone ope Participiorum ornatiùs reddendum.

Rex Tripolis misit Comitibus nuncios, *dum* ibi erant, rogant ea, *quæ pacis sunt*, & misit dona *concupiscibilia*, arcum aureum, & equos. Sed dona receperunt, & illi *remandaverunt*, quod nunquam cum illo *pacem haberent*, nisi *Christianitatem* reciperet. Comes enim Ægidius multùm desiderabat terram illius, *quia* optima erat, & regnum ejus, *quia* præ cæteris erat *honorabilius*. Igitur quatuordecim diebus *explicitis* exierunt de optima valle, & *abierunt* ad optimum castrum antiquissimum, cui nomen erat Achas. Hoc nostri cum festinatione aggressi sunt, *sed* eorum impetum castellani viriliter sustinuerunt. Sæpiùs illos invaserunt omni telorum genere, & non prævalerunt, & magis, quam lucrarentur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de nostris militibus *erga* Tripolim perexerunt, & sexaginta Turcas invenerunt, *qui* multos captivos & animalia rapuerant, & ante se ducebant. Quos *ut* nostri vidêrunt, Domino adjuvante superaverunt, & sex de illis occiderunt, & eorum equos retinuerunt, & ovantes ad castra cum immensa præda remeârunt &c.

Quid

Quid de ſupprimendis Particulis cauſalibus dicebas?

Reſp. Harum loco eleganter vel Participium adhibetur; vel Verbum ſubſequens Subſtantivo mutatum, ut è duabus una fiat conſtructio. Participium adhibetur: v. g. *Solvi debuit concilium, quia clamor omnia turbaverat.* Fac omiſſo *quia:* clamore omnia turbante ſolvendum fuit concilium. *Deditionem fecêre; nam annona defecerat:* annona deficiente deditionem fecêre. *Ira ſuccenſus eſt*, idcirco, *ne eum læſeris:* ira ſuccenſum ne læſeris. Verbo autem in Subſtantivum mutato dices: Obortus *clamor* concilium ſolvit; Annonæ *defectus* deditionem maturavit; *Ardorem* hominis ne læſeris.

Iisdem cauſalibus Particulis Præpoſitio *per* eleganter ſubſtituitur: v. g. quia *tempus eſt percalidum, ſtudiis ineptus ſum.* Dic: Per immodicum calorem ſtudére nequeo. *Scribere non potui*, quòd *nondum ſat convalueram*; per valetudinem ſcribere non potui.

Ut video, in Participiorum doctrina probè me exercitatum eſſe oportebit?

Reſp. Ille mihi ſpem de ſe præbebit maximam, & ab germanitate ſe removebit longiſſimè, qui Participiorum ritè tractandorum ſolertia cæteris præſtiterit. Hac una arte tam illuſtris eſt, Hiſtoricorum principis Livii, & adipalis & propè inimitabilis *cum perſpicuitate* brevitas.

Cur addebas: cum perſpicuitate brevitas?

Reſp. Quia pronum eſt, è ſtipatis nimiùm, cumulatisque Participiis in obſcuritatem vel ambiguitatem incidere. Id quod ſibi accidere quæſtus eſt Poëta: *Brevis eſſe laboro; obſcurus fio.* Eadem cauſa tyronibus T. Livii lectio, quàm aliorum Autorum difficilior videtur. Modus itaque mediúmque tenendum erit. Sit v. g. hæc periodus:

Nachdem ich die Arbeit, welche ich neulich angefangen, kaum vollendet hatte, und mich zu einer andern fertig machte, beſuchten mich einige Freunde, welche mich zu dem Spiel gebracht, ſo mir dazumal recht nöthig war, weilen ich ziemlich müde worden.

Cum labore, *quem* nuper cœperam, vixdum perfunctus eſſem, & ad alia me pararem, viſebant me amicorum quidam, *qui* me ad ludum traduxère, *qui* mihi tum, *quia* admodum laſſatus fui, perneceſſarius erat.

En, ùt omiſſis Particulis *temporis* cum, *copulativâ* & *cauſali* quia, *Relativo* qui, ſex conſtructiones in unam, nec læſa perſpicuitate concreſcant:

Labore nuper cœpto vixdum perfunctum, & ad alia parantem me, inviſentes amici ad ludum traduxère, mihi tum admodùm laſſato perneceſſarium.

Aliud: Nachdem der Prinz Belgrad beyderſeits enge eingeſperret, damit er ſich von auswendiger Belagerung loß machte, hat er ſeine Völker aus dem Lager gezogen, darauf in die Schlacht-Ordnung geſtellt, und weil der Nebel Anlaß gab, den Feinden, ſo den Sieg ſchon in Händen zu haben vermeynten, eine ſolche Niederlage zugefüget, die ſie nicht leicht erſetzen werden.

Princeps, Belgrado utrinque arctè circumvallato, extima ſe obſidione liberaturus, eductis inque aciem diſpoſitis copiis, per nebulæ opportunitatem, hoſtibus, jam ſe victoriam manu tenére ratis, cladem intulit, haud facilè reparandam. *Vidente ſeptem conſtructionibus unam.*

Aliud Valerii Maximi: Carthagine *capta* uxor Asdrubalis *exprobrata* eidem impietate, dextra læváque duos filios mortem non *recuſantes trahens*, incendio ſe *flagrantes* patriæ injecit.

Ejusmodi exempla Livii pagina utraque ſuppeditat.

Exemplum Livianæ Brevitatis è crebro Participiorum uſu.

Inde Turnus, Rutulique *diffiſi* rebus ſuis ad *florentes* Hetruſcorum opes, eorúmque regem Mezentium confugiunt: qui Cære, *opulento* oppido *imperitans*, jam inde ab initio, novæ urbis origine minimè *lætus*, & tum nimiò plus, quàm ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere *ratus*, haud gravatim ſocia arma Rutulis junxit.

Participiorum tractandorum imperitus ita fortaſſe feciſſet:

Turnus ac Rutuli diffidebant rebus ſuis, & ad opes Hetruſcorum, *quæ* tum florebant, & eorum Regem Mezentium confugiunt; qui Cære, *quod* opulentum erat oppidum, imperitabat; & *quia* jam inde ab initio, novæ urbis origine minimè lætabatur, & tum nimiò plus, quàm ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere rebatur, haud gravatim &c.

Vernaculè verò in hunc modum:

Turnus und die Rutuler fiengen an, ihrem Handel zu mißtrauen, und nahmen ihre Zuflucht zu den Hetruriern, so damals gar mächtig, und ihrem Könige Mezentio, welcher über Cäre, das dazumal eine reiche Stadt war, herrschete, und schon Anfangs sich über den Ursprung der neuen Stadt Rom wenig erfreuete, weil er vermeynte, es würde sich das Trojanische Wesen grösser machen, als es der anliegenden Völker Sicherheit zuliesse, so hat er sich unbeschwert mit den Rutulern in ein Bündniß eingelassen. En! quantùm diffusa hæc Germanitas ab stricta illa, & eò venustiore Latina brevitate dissideat.

IV. Quale ad elegantiam adjumenti genus est, quas quarto loco dixeras Observationes singulares?

Resp. Qui ad restituendum Latinæ Linguæ suum nitorem superioribus seculis primi operam contulêre, observationes quasdam singulares earum rerum, è quibus antiquæ Latinitatis ingenium maximè enitescit, litteris tradidêre. *Hadriani* Cardinalis opusculum de Latino sermone præcipuè commendari meretur. Cæteri sunt: Laurentii *Vallæ* & *Sylvii* elegantiæ; Anton. *Schori* Thesaurus, *Goclenii* Observationes Latinæ Linguæ: *Doleti* Epitome, *Vorstii* de Latinitate meritò & falsò suspecta; *Borrichii* Vindiciæ; *Cellarii* Antibarbarus; *Niessii de* Ortu Latinæ Linguæ &c. Horum libellorum quempiam, cum parabiles sint admodùm, sibi comparâsse juverit.

Atqui ad manum nullum habeo?

Resp. Unus instar omnium *Flos Latinitatis* P. Pomæi esto, viri de hac litteratura optimè meriti. Hoc ille libello Observationes illorum pleraque, quique *Verborum* singulorum, *Nominum*, *Particularum* proprius & elegans usus sit, pulchrè complexus est; ut adeò Syntaxis *Particularis* & *Ornata* compellari possit.

Quô pactô ejus usum mihi familiarem reddam?

Resp. Hanc exercitationem, quam magni momenti existimo, describam tibi minutius. Initium facies in principio Tertiæ, atque hac methodo:

Legendus inprimis erit, & attentè relegendus, quem dixi, Flos Latinitatis, certúmque Lectionis hujus pensum in dies singulos constituendum: v. g. Pagina seu folii latus unum, quo pacto totum commodè per *tertiæ* & *quartæ* decursum absolvetur.

Secundò: *Repetendum* erit statæ lectionis pensum cum condiscipulorum aliquo cæteris studiosiore. Repetitionis hæc erit ratio, ut alternas quærentis & respondentis partes obeatis. Quæret primus, quæ Sententiis Latinis respondeat significatio Germanica? alter vicissim, quæ Germanicæ Latina? Vide

SCHEMA:

Quomodo Flos Latinitatis inter duos utiliter repeti possit, seu privatim, seu in schola.

Primum e. g. pensum esto Verba: *Abalieno*, *Abdico*. Secundum: *Abdico*, *Abdo*, *Abduco*. Tertium: *Abeo*. Quartum: *Aberro*. Quintum: *Abhorreo*, *Abigo*, *&c.* Hoc penso rogabit primus, respondebit alter: v. g.

Quomodo Latinè reddis?	*Alter resp.*
Mein Bruder ist mir feind worden.	Frater meus se à me abalienavit.
Du hast den Vater von mir abwendig gemacht.	Patrem, *vel* patris voluntatem à me abalienâsti.
Sich von einem absondern.	Se ab aliquo abalienare.
Er hat abgedankt.	Abdicavit.
Er hat das Burgermeister-Amt aufgegeben.	Abdicavit se consulatû.
Man hat ihn seines Amts entsetzet.	Abdicatus, privatus est suô munere.
Er will ihn für keinen Sohn erkennen.	Abdicavit filium.

Hâc respondendi vice perfunctus, alter roget è converso priorem: v. g.

Quomodo Germanice reddis?	*Primus resp.*
Frater meus à me se abalienavit.	Mein Bruder ist mir feind worden.
Abdicavit se magistratû.	Er hat sein Amt aufgegeben.
Se ab aliquo, aliquem à se abalienare.	Sich von einem, einen von sich abwendig machen.
Abdicat, rejicit, repudiat illum filium, &c.	Er will ihn für keinen Sohn erkennen, 2c.

Scriptio, quæ talis erit, Indici Germanico, qui Flori Latinitatis ſubnectitur, tu ſignificationes Latinas è pagina notata, in libello ad id parato adſcribes in hunc modum: primum in indice Verbum eſt: abbitten; adde Latinum: *deprecari aliquem ab aliquo*, vel *aliquid*; Etwas inſtändig bitten ꝛc. Abbrechen, *intermittere conſuetudinem, opus, iter, laborem &c.* Einen Gebrauch, Werk, Reiſe, Arbeit, ꝛc. abbrechen, ꝛc. Scriptio ejusmodi ſingula memoriæ imprimet tenaciùs, nec operoſus erit admodùm, dum aſſiduus ſit, nec unquam intermiſſus labor.

Quid inde utilitatis capiam?

Reſp. Qui hanc induſtriam per ſupremas duas Grammaticæ Claſſes continuaverit, Dii boni! quem ſibi theſaurum juvenili memoria conditum parabit! qua facilitate Epiſtolam, Narrationem, Chriam, Carmen, Orationem panget, quam venuſtatem ſenilem, quam antiquitatis ſpeciem ſtylo conciliabit ſuo! quam ſolidum jaciet veræ Latinitatis fundamentum, reliqua ætate velut aliud agenti exædificandum!

Videris nimium oneris imponere, & præter Syntaxin generalem, etiam particularem hanc exigere?

Reſp. Tingi te potiùs hoc elegantiarum colore, quàm imbui; & methodum ſaltem, fontes, artémque earundem condiſcere velim. Ab juvene docili, avido, tempuſculorum parco, plura opinione præſtari poſſint. Fortaſſe hæc exercitatio in ipſam ſcholam induci poſſet ea ratione, ut Academicis (iis dico, qui præter ſcholæ ordinaria plus aliquid efficere poſſint, quorúmque è denis ferè unus eſt aut alter) ſuus cuique æmulus, penſúmque unius paginæ præſcribatur, quod inter ſe repetant. Id tamen liberum cuique, nec niſi volentium eſſe opportebit, neque, ſi omittatur, ulli pœnæ obnoxium. Saltem pauculi è multis præclari Latini é ſcholis egredientur.

V. Ut memini, rectum Particularum uſum, quintum dicebas Elegantiæ Fontem?

Reſp. Præpoſitiones, Conjunctiones, Adverbia intelligo, quæ velut fibræ corpus orationis omne pervadunt. Nulla re Latinæ ingenium exprimas meliùs, ac eas ritè tractando. Adeò in parvis his magna venuſtas. Turſellinus primus eam viam præivit, opuſculo de Latinis Particulis elegantiſſimo. Quamquam hoc quoque carére poſſit, qui Floris Latinitatis partem tertiam de *Adverbiis*, & primo loco, & præ cæteris attentione ſtudioque mjore ſibi familiarem reddiderit.

VI. Quod eſt poſtremum elegantiæ comparandæ adjumentum?

Reſp. Verborum apta *Collocatio*. Rhetoris quidem hæc ars propria eſt, delibanda tamen tyroni. Cùm ad ornatum ſplendorémque orationis plurimùm interſit, quô ordine collocentur verba, ſic ut eadem ſententia, ſed aliter diſpoſita, jam ſeipſa elegantior videatur. Perinde ut capilli iidem, qui impexi horrori erant, pectine compoſiti in ornamentum vertunt. Præcipuas aliquot Collocationis Elegantias ex Sylvio depromptas habeto:

Elegantiæ Collocationis:

1. Verbum plerumque periodum terminat; e. g. Non enim procacitate linguæ vitæ ſordes diluuntur.
2. *Omnis, nullus, meus, tuus, ſuus*, eleganter in finem Periodi rejiciuntur: Illa *lex turpitudinem habet ſummam, gratiam* nullam. *Si animum inſpiceres* meum.
3. Comparativa & Superlativa tum in fronte, tum in fine Periodi: *Agriculturâ nihil* melius, dignius *nihil invenitur.*
4. Cum idem vocabulum repetitur, continenter ponitur: Amicus amici *conſuetudine gaudet*; Clavus clavô *truditur.*
5. Idem de Derivativis intellige: Oratori orationes *ſunt legendæ*; Deformis deformitate ſua *ne dejiciatur.*
6. Duo contraria itidem continenter ponuntur: Docti indoctis *præſtant, alii* exultant, lamentantur *alii.*
7. E Numeralibus minor præponitur: *Annus octavus* & triceſimus; *Sextus* decimus.
8. Genitivus eleganter ab altero Subſtantivo voce aliqua interjecta ſeparatur: *Tuarum* litterarum *admiratus ſum* elegantiam.
9. Inter *magis quam* nihil interponitur: *Laude delector* magis, quam *pecuniâ.*
10. Particula *quam* elegans eſt inter duos Comparativos: *Felicior*, quàm *ditior*; *Laudas me amiciùs*, quàm *veriùs.*

11. Particula *quàm* inter duo Nomina eleganter ante Comparativum ponitur:
Re, quàm *verbis liberalior*; *Aristoteles*, quàm *Plato doctior*.
12. Item ante verbum *Malo*;
Italiam, *quàm vitam deserere* malo; *Intelligi me*, *quàm laudari* malo.
13. Inter duo Epitheta vox aliqua interjicitur:
Magnum *opus omnino atque* arduum.
14. Continuata duo Substantiva vix sine particula *Et* ponuntur:
Tuis illum officiis & liberalitate adjuva.
15. Vocabula composita interdum dividuntur:
Magno *à te* opere *peto*; Rem *verò* publicam ne *desere*.
16. Particulæ *antequam*, *priusquam*, *postquam*, eleganter dividuntur
Nullas ante *litteras accepi*, quàm *tu redieras*.
Post diem quartum, quàm *in Britanniam ventum est*, eum adii.
Parandum prius *bellum*, quàm *gerendum*.
17. Nomen dignitatis Proprio præponitur.
Pontifex Maximus *Clemens*; Cæsar *Carolus*.
18. Cognomina Nominibus antepenuntur:
Phalerius *Demetrius*; Montecuculus *Reymundus*.
19. Præpositio præponitur post *cujus*, *quorum*:
Cujus *ex amicitia*; quorum *in ædibus*.
20. Accusativus post Infinitivum:
Contemni *te putas*; Mirari *se ait*.
21. Participio postponuntur *me*, *te*, *se*:
Visurum *me spero*; Amantem *me redama*.
22. Ablativus in fronte vel medio, certè ante verbum ponitur:
Re intellecta *ad te properabo*.
23. Ut ne, loco *ne*.
Operam da, ut ne *fallare*.
24. Inter Particulas *ne quidem*, *non solum*, *non tantùm*, *non modò*, *sed etiam*, aliquid eleganter interponitur:
Amicitia non *mutua* solùm *colenda*, sed. Non *Petrus* tantùm, sed *omnis*. Non pilis tantùm, sed gladiis etiam.
25. Particulæ *si nisi*, non in fronte, sed proximè verbum eleganter locantur:
Amantem *si negligis*; id ille *si fecerit*.
26. *Ut* in medio & proximè verbum:
Negotium ut *conficias*, labora. Ita *confusa est oratio*, *nihil* ut primum, nihil *ut sit secundum*.
27. *Qui*, *quæ*, *quod*; item: *cum*, *dum*, *cur*, *ne*, eleganter in medio:
Relictum quod erat, *arripui*. *Eam causam* cum *suscipio*. *Ambulatum* dum *ires*. *Fortunæ vim* ne experire.

Non item Poëticis Elegantiis licebit uti?

Resp. Inter eloquentiæ corruptæ causas putem hanc non esse ultimam, quod aliquorum Juvenum depravatus gustus eò iverit, ut orationem scripti elegantias è Synonymis gradibus ad Parnassum, Flavissis &c. aucuparentur; Metaphoris infarcirent omnia, Phrasibusque Poëtarum propriis. Qua re nihil perversius excogitari potest. Memini, puerum me gemmulas has summô studiô consectatum, plurimum laudis retulisse, si nullam periodum non aliqua Metaphora exornatam, afferrem. Habebam inter adversaria mea:
Nescio, quo novercantis fortunæ sidere evenisse dicam.
Insulæ nauseantis naturæ vomitu in orbem ultimam ejectæ.
Cùm primi anni florerent, jam maturitas autumnabat in vultu.
Non expandunt se hortensem in iridem folia, nisi è laboris nubibus pluviæ distillârint.
Capillos cogunt in suggestum, sed crede mihi, nunquam illo de suggestu peroravit sapientia. Sub illa cæsarie nihil reperies, quàm Aristophanis nebulas, Polystrati somnia, meràsque tenebras in augustissimo Capitolio scilicet triumphantes.

CAPUT QUARTUM.

De Copia Latini Sermonis.

Quid intelligitur nomine Copiæ verborum?

Responsio:

Ut eandem Sententiam non modò proprié & eleganter, sed varietate multiplici, aliis aliisque verborum formulis efferre, ac veluti ceram in alias aliásque for-

formas & modulos transfundere noris; ut cùm idem dicas, aliud semper dicere videâre. Quot ut in omnibus linguis laudi datur, ita in Latina mortalibus, qui fuerunt, omnibus sic antecellit Cicero, *ut Orationis ejus divitias*, varietatem illam non imitabilem, ipsi ejusdem ætatis Oratores disertissimi demirarentur.

Quid utilitatis affert hæc Copia?

Resp. Prima est ac necessaria ad Poëticam ac Rhetoricam præparatio. Hærebis in carmine condendo miserè, nisi Sententiam Protei instar tamdiu transformare scias, dum verba veniant metro apta. Cæterùm uti in rebus omnibus, ita in oratione varietas delectationem habet. Ut colorum rerúmque diversitate jucundè tenetur oculus, nec concentus sine tonorum alternis, nec ejusdem semper condimenti obsonium, nec invariata eadémque vestis, utut pulchra, diu placent; ita nihil fastidiosus jejuno, inope, unius toni & coloris Oratore. Quod vitium Tautalogiam, hoc est, ejusdem sermonis insulsam iterationem, Græci appellant.

Quomodo comparanda est Copia verborum, & quando?

Resp. In suprema Grammaticæ tentandum aliquid, viáque prænoscenda, quâ deinceps eatur. Comparatur, ut reliqua omnia, exercitatione ac lectione Classicorum, Tullii inprimis, in quo uno cornu quoddam habes Copiæ. Quia tamen hæc lectio multorum annorum est, ac juvenibus paulò impeditior, Phraseologiæ interim subsidio, alieno nempe peculio vivendum, præceptáque eadem Phraseologia ritè utendi discenda sunt.

Quæ Præcepta affers?

Resp. *Generalia* quædam de Sententia qualibet, quantumvis sterili, variè commutanda; *Singularia* quædam de iis argumentis, quæ frequentius in orationem veniunt. Ars in eo est, ut, quod Erasmus, quem præeuntem multis in rebus sequor, ait: Sententiam quandam sumas, eamque varies quàm sæpissimè. Qui labor uberiorem afferet frugem, si plures inter se, proposito in medium themate, confligentur. Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur singuli, & velut ansâ præbitâ plura quisque inveniet. Qua quidem in re conveniet, Milonis illius Crotoniatæ solertiam imitari, ut principio bis, deinde ter, demceps sæpiùs ac sæpiùs variando, ad eam facultatem proficiamus, ut jam sine negotio centies aut ducenties variare possimus.

VARIATIONIS PRÆCEPTA GENERALIA.

Quænam sunt de Copia generatim Præcepta?

Responsio:

Tres sunt primarii fontes Copiæ: I. SYNONYMIA; II. ENALLAGE; III. ÆQUIVALENTIA. *Synonymia* ex Græco σὺν & ὄνομα, quasi Con-nominatio, verba subministrat diversa, rem tamen eandem significantia: *v. g.* Domus, ædes; Ensis, gladius; Littera, Epistola; Charta, papyrus.

I. Synonymia, seu Cognominatio.

Quomodo quærenda sunt Synonyma?

Resp. Ejusdem consilio vix maxima è bonis autoribus colligenda foret, quia tamen hæc diligentia non hujus ætatis est, è Phraseologia conquirenda erunt. Quia in conquisitione id cavendum, ne Synonyma, quæ in proposita Sententia Synonyma non sint, deligantur: v. g. *Parva scintilla neglecta magnum sæpe excitavit incendium.* Reperies, pro *excito* adhortor: quod alienum habet ab hac Sententia sensum. Voces namque plurimæ duplicem habent significationem, *propriam*, & similitudinariam, seu *metaphoricam*. *Proprie* dicimus: Librum abjecit in terram. *Translate:* Animum abjecit. *Proprium* est: Abducere pecora. *Translatum:* Abducere aliquem à vitio. *Proprium:* Affigere cruci. *Translatum:* Animum studiis: *Propr.* Abit domo. *Transl.* Abit ira homini: *Propr.* Ablegare foràs aliquem. *Transl.* Ablegare curas. &c. Cavendum itaque, ne, cum proprium adhibendum esset, translatum loco non suo substituas. Qua in re judicio aliquo opus est. Sunt quædam in speciem idem significantia, quæ tamen plurimùm inter se discrepant, ut: *Amo, diligo; Abstinentia, continentia; Ira, indignatio, &c.* De hac tamen differentia religiosum admodum esse non oportebit juvenem.

II. Enallage, seu Immutatio.

Quid est Enallage, & quis ejus Usus?

Resp. A Græco ἐν in, & ἄλλος, *alius*, è quo ἀλλάσσω, *aliud redde*, seu *immuto*, unde Εναλλαγή, Enallage, *immutatio*, seu ejusdem vocis paulùm deflexæ variatio: *v. g. Edo*, edacitas, peredo &c. *Amo*, amor, amicitia, deamo. *Prudens*, prudentia, imprudens. Fit hæc immutatio *primò*, cum vocibus alicujus *figura*, vel *species*, id est *simplex* in compositam, *primitiva* in derivatam, aut contra mutatur; seu cum una pars orationis in aliam, Verbum in Nomen, Substantivum in Adjectivum vel Adverbium, ac vicissim convertitur. *Secunda* species Enallagæ est, cum reliqua attributa Verbi, Nominis, Adverbii deflectuntur: ut Modi, Tempora, Casus, Numeri, &c.

Quæ partes orationis utramque hanc Enallage speciem maximè recipiunt?

Resp. Verbum & Nomen. Nam Interjectiones, Conjunctiones, Præpositiones, Adverbia minimum mutationis admittunt. Participia Verbo aut Nomini accenseri possunt. Mutatur ergo *Verbum* in Substantivum Nomen: *v. g. Discernit* nihil; nihil *discriminis* habet. *Admiror*; tenet me *admiratio*. Substantivum in Adjectivum; ut: Valdè *impudens*, insignitæ *impudentiæ*. *Facundus*, miræ *facundiæ*. Adverbium; ut: *Hilariter* vivit, *hilaris* vivit.

Quomodo immutantur attributa Verbi?

Resp. In Verbi genus, id est, vox *Activa* in *Passivum*: *v. g.* Laborantes DEUS adjuvat; à DEO adjuventur. Contingit multos hæc infamia; hac infamia multi continguntur.

Modus In *Imperat.* Laborato, & DEUS adjuvabit. *Conjunctiv.* Si labores, DEUS juvabit. *Infinit.* Laborare est DEI opem provocare. *Depone* inimicitiam. Si me audis, *depone* inimicitiam. Benè tibi consules, cum inimicitiam *posueris*. Suadeo tibi, *ponere* &c.

Tempus Imperfect. Nullo non tempore Dii laboriosos juvabant. *Perfect.* Quis impensè laboriosus à DEO adjutus non est? *Plusquamperfect.* Nullum exemplum est, quin studiosum hominem Superi adjuvissent. *Futur.* Laborato, & juvaberis. *Trahit sua quemque voluptas*; quis est, quem non *traheret*, quem non *traxerit*, *traxisset*, *traheret* aliquando sua voluptas.

Persona 1. Laborantes certò à DEO adjuvamur. 2. Labora, & juvabere. *Numerus.* Laborantes Dii adjuvant. DEUS adjuvat. *Ereptis omnibus spem retine*. *Persona.* Spem *retineo*. Qui spem *retinet*, haud omnia perdidit. *Numer.* Spem retinere.

Ut attributa Nominis mutantur?

Resp. 1. *Casus Nom.* Laborantes juvantur à DEO. *Gen.* Laborantium curam DEUS gerit. *Dat.* Laborantibus præstò est DEUS. *Accusat.* Laborantes adjuvat. *Ablat.* A Laborantibus nunquam frustrà DEUS invocatur. *Id nuntium mihi gaudio fuit*; *Gaudii* materia fuit; *Gaudium* attulit; *Gaudiô* me implevit.

2. *Numerus.* Laborantem, Laborantes. DEUS, Dii.

3. *Genus*, Pileum, pileus. Hoc barbiton, hæc barbitus.

4. *Declinatio.* Violens, violentus; Contagium, contagio; Senecta, senectus &c. regentia aptè applicueris.

Unde petam Enallagen Speciei ac Figuræ?

Resp. E Clavi seu Dictionario Denzleri, ac longè expeditiùs è Primitivorum seu Radicum libello, ubi *primitivis* ac *simplicibus Derivata sua* vel *Composita* ordine subjecta reperies; *v. g.* sit varianda Sententia: *Misero auxiliare*. Quære in Radicum libello primitivum *Miser*; reperies Derivata *Miseria*, *miserè*, *misereor*, &c. Composita: *Misericors*, *commiseror* &c. Quære porro, an verbum *auxilior* primitivum sit, an derivatum? Radicum gnarus facilè meminerit, ejus primitivum esse *augeo*, ejus derivata reperies, *augesco*, *augmentum* &c. Item ab *auxilior* auxilium, auxiliator &c. vident, quâ ubertate fluat Fons hic Immutationis.

III.

III. Æquivalentia.

Quid intelligis Æquivalentiæ nomine, quam tertium ajebas Copiæ fontem?

Resp. Dicitur & *Æquipollentia*, Græcè ἰσοδυναμία, ab ἴσος, ſimilis, æqualis, & δύναμαι, poſſum, valeo, δυναμία, potentia, valentia. Fit hæc Æquivalentia vocem vel ſententiam contrariis mutando, addita particula negante: v. g. homo diligens; non indiligens. Omnibus gratus; nomini odioſus. Vigilandum eſt, minimè dormiendum eſt. Laborantes Deus juvat; otioſos Deus averſatur. Permitto; non repugno.

Non autem Æquivalenti huic ſententiæ vel voci ſuam iterùm Synonymiam, ſuas Immutationes eſſe conquirendas. Quæ induſtria, ſi cæteræ omnes abſint, tantam effundet verborum redundantiam, ut vel librum de quapiam ſcripturo, nunquam defuturæ ſint formulæ, idem ſemper aliter aliterque exprimentes.

Quid igitur mihi, ſententiam meam, quàm poſſum ſæpiſſimè, variare cupienti faciendum erit?

Reſp. Adoleſcenti ingenioſo methodum hanc, nempe felicibus multorum experimentis comprobatam, tuendam ſuadeo:

Primò, ut ſententiæ propoſitæ, v. g. *Laborantes Deus adjuvat*, Synonyma è Phraſeologia conſcribat, v. g. Q. *Laboro; Synon.* Elaboro, contendo, operam do. His, vide, an non ſua item ſint nova Synonyma, v. g *Contendo*; *Syn.* Nitor, enitor, curo, conor. Neque hic ſiſtes, ſed novis his alia rurſus Synonyma conquires, eoſque continuato quærendi labore, dum omnino exhauſeris. Eadem accuratione verbum *Adjuvo* excuties. Conquiſita Verba à Nominibus ſeorſim conſcribe.

Secundò: Verbis, Nominibus, Adverbiis ſuas è Radicum libello Enallages, ſeu Derivata & Compoſita exſcribes, v. g. *Elaboro*, Elaboratio, &c. *Contendo*, Contentio &c.

Tertiò: Pone Sententiæ ejusdem Æquivalentiam à contrariis; *pigros Deus deſerit*. Huic ſuam iterùm Synonymiam ac Enallagas, quo dictum eſt modo, colligito.

Cæterùm tota hæc Copiæ exercitatio Exemplis meliùs, quàm Præceptionibus percipitur. En Schema:

Exemplum Copiæ Verborum pro varianda Sententia: Laborantes Deus adjuvat.

E primo fonte Copiæ, Synonymia Vocibus ſingulis; *Laborantes*; *Adjuvat*; *Deus*; ſua Synonyma ſunt quærenda.

Quære: *Laboro*; *Syn. Elaboro, Contendo, Operam do.* Quærito rurſus in Phraſeologia horum Synonymorum Synonyma, nempe primùm Verbi *Contendo*; & ſic deinceps in hunc modum. Quære: *Contendo*; *Syn.* Nitor, Enitor, Curo, Conor; q. *Operam do*; *Syn.* Adminiſtratio, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura; q. *Nitor*; Connitor, Adnitor; q. *Curo*; *Syn.* Studeo; q. *Conor*; Tendo, Experior; Id molior, Incumbo, Id pugno; q. *Adminiſtratio*; *Syn.* Curatio, Procuratio; q. *Munus*; *Syn.* Officium, Provincia. q. *Studium*; *Syn.* Labor; q. *Actio*; *Syn.* Actus, Factum, Negotium; q. *Opus* - - q. *Cura*; Sollicitudo. Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Angor, Moleſtia; q. *Studeo* -. *tento* -- *experior* -- q. *Molior*; *Syn.* Ago, Struo, Machinor, Paro, Comparo; q. *Incumbo* -- q. *Pugno*; *Syn.* Dimico, Certo, Depugno; q. *Curatio* -- *Procuratio*; *Syn.* Gubernatio; q. *Officium*; *Syn.* Partes; q. *Provincia*; *Syn.* Onus; q. *Labor*; *Syn.* Afflictatio, Contentio animi, Vigiliæ, Sudor, Aſſiduitas; q. *Actus*, *Factum*, *Negotium*, *Procuratio*, *Opus*; *Syn.* *Artificium*; q. *Sollicitudo*; *Syn.* Moleſtia; q. *Diligentia*; *Syn.* Aſſiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio; q. *Meditatio*; *Syn.* Exercitatio; q. *Ago*; *Syn.* Tracto, Gero, Agito, Aggredior; q. *Dimico*; *Syn.* Confligo; q. *Certo*: *Syn.* Decerto, Belligero; q. *Contentio*; *Syn.* Luctatio, Certamen, Dimicatio, Pugna; q. *Sudo*; *Syn.* Deſudo; *Aſſiduitas*; *Syn.* Perſeverantia; q. *Exercitatio*; *Syn.* Induſtria. Curriculum; q. *Tracto*; *Syn.* Exerceo; q. *Gero*, *Syn.* Adminiſtro. *Agito*; Verſo, Inquiro. *Dimicatio*; Diſcrimen; *Pugna*; Certamen. *Perſeverantia*; Conſtantia. *Commotio*; Motus. *Induſtria*; Ars, Solertia, Ingenium. *Curriculum*; Stadium, Curſus, &c.

Ho-

Horum Synonymorum Enallagæ, ſeu Derivata & Compoſita.

Enallagæ Nominum: Opera; Operoſus, Operatio, Operor, Cooperor, Oportet. *Studium;* Studioſus, Studioſitas, Studioſè. *Actio;* Actuoſus Actor, Actuoſè. *Cura;* Curator, Curantia, Curioſus, Accuro, Accuratio, Accuratus, Curator: *Officium;* Officina. *Labor;* Laborioſus, Adlaboro. *Negotium;* Negotioſus, Negotior, Negotiator. *Solicitudo;* Solicito. *Diligentia;* Diligenter. *Onus;* Onero. *Contentio;* Contentioſus. *Vigilia;* Vigil, Vigilo, Vigilantia, Per- E- Ad- Invigilo. *Sudor;* Sudo, Deſudo, Inſudo. *Aſſiduitas;* Aſſiduus, Aſſiduè. *Sedulitas;* Sedulus, Sedulò. *Exercitatio;* Exerceo. *Luctatio;* Luctor, Reluctor, Obluctor. *Certamen;* Certatio, Certo, Decerto. *Pugna;* Pugnax. *Lucubratio;* Lucubro. *Perſeverantia;* Perſevero. *Induſtria;* Induſtrius, Induſtriè. *Solertia;* Solers, Solerter, &c.

Deus.

Synonymia: Deus; Dii, Divi, Divinus, Divinitùs, Divinitas, Superi, Cœlum, Cœleſtes, Cœlicolæ, Jupiter, Mars, Hercules, Plutus, Minerva, Juno, Appollo, &c.

Adjuvat.

Synonymia: Adjuvo, Juvo; Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo. Quære: *Opitulor;* Subvenio, Adminiculor, Fulcio. *Auxilior;* Succurro, Adſum. *Suffragor;* Faveo. *Sublevo;* Suſtento, *Subvenio;* Subſidio ſum, Fulcio, Suſtineo. *Succurro;* Succedo. *Adſum, Faveo;* Studeo, Amo, Complector. *Subſidium;* Perfugium. *Suſtineo;* Tueor. *Amo;* Diligo, Benevolus ſum. *Perfugium;* Portus, Præſidium, Aſylum. *Tueor;* Tutor, Cuſtodio, Faveo, Præſideo. *Diligo;* Charus. *Benevolus;* Amicus, Studioſus. *Præſidium;* Spes, Securitas. *Cuſtodia;* Servo, Obſervo. *Faveo;* Tego, Alo, Retineo. *Charus;* Acceptus, Jucundus. *Amicus;* Cupidus. *Spes* Fiducia, Firmamentum. *Alo;* Nutrio, Paſco, Paſcuus. *Firmamentum;* Stabilimen, Robur, Vires. *Robur;* Vis, Vires, Firmitas, Nervi. *Vires;* Lacerti, Facultas, Vis, Efficacia, &c.

Hujus Synonymiæ Enallagæ.

Enallagæ Nominum: Perfugium; Perfugio, Confugio, Perfugium. *Benevolus;* Benevolentia, Volo, Voluntas. *Portus;* Littus, Portuoſus. *Charus;* Charitas. *Fiducia;* Fido, Fidentia, Confidentia. *Firmamentum;* Firmo, Confirmo, Firmitas, Firmus. *Stabilimen;* Stabilio, Stabilitus. *Robur;* Corroboro, Robuſtus, Nervi, Nervoſus. *Lacerti;* Lacertoſus. *Facultas;* Facilis, Efficacitas, Efficax. *Gratus;* Gratia, Gratioſus.

Enallagæ Verborum: Adjuvo; Adjutor, Adjumentum, Adjutorium. *Opitulor;* Opitulatio, Opitulator, Opem fero, Opulentus. *Subvenio;* Subventio. *Adminiculor;* Adminiculum, Adminiculatio. *Fulcio;* Suffulcio, Fulcrum, Fulcimentum. *Auxilior;* Auxilium, Auxiliator, Auxiliarius. *Succurro;* Succurſus. *Suffragor;* Suffragatio, Suffragium, Suffragator. *Faveo;* Favor, Fautor, Favorabilis, Fauſtus, Fauſtitas. *Sublevo;* Allevo, Allevatio, Allevamentum. *Suſtineo;* Suſtento, Suſtentatio. *Subſidio ſum;* Subſidiarius. *Succedo;* Succeſſus. *Studeo;* Studium, Studioſus. *Amo;* Deamo, Amor, Amicabilis. *Tueor;* Tutor, Tutela, Tuitio, Tutus. *Diligo;* Dilectus, Dilectio. *Cuſtodio;* Cuſtos, Cuſtodia. *Foveo;* Refoveo, Confoveo, Fomentum. *Præſideo:* Præſidium, Præſidiarius. *Alo;* Altor, Alumnus, Alimentum, Alitura. *Tego;* Protego, Protectio, Protector. *Nutrio;* Nutrimentum, Nutricius. *Paſco;* Pabulum, Paſtor, Paſcua.

Hanc tantam è Synonymia & immutatione enatam ſuppellectilem in ordinem redegiſſe juverit: v. g.

Laborantes.

Verba: Elaboro, Contendo, Operam do, Nitor, Enitor, Curo, Conor, Adminiſtro, Connitor, Adnitor, Studeo, Tento, Experior, Molior, Incumbo, Pugno, Ago, Struo, Machinor, Paro, Dimico, Certo, Depugno, Tracto, Gero, Agito, Aggredior, Confligo, Decerto, Sudo, Deſudo, Exerceo, Verſo, Inquiro, Operor, Cooperor, Oportet, Adlaboro, Collaboro, Negotior, Sollicitor, Onero, Vigilo, Evigilo, Invigilo, Pervigilo, Luctor, Obluctor, Lucubro, Perſevero.

Subſtantiva: Subſidium, Perfugium, Portus, Opera, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura, Curatio, Officium, Provincia, Partes, Labor, Negotium, Sollicitudo, Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Contentio, Moleſtia, Onus, Afflictio, Contentio ani-

animi, Vigilia, Sudor, Aſſiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio, Exercitatio, Luctatio, Certamen, Dimicatio, Pugna, Perſeverantia, Induſtria, Curriculum, Stadium, Diſcrimen, Conſtantia, Ars, Solertia, Ingenium, Curſus.

Adjectiva; Operoſus, Studioſus, Actuoſus, Curioſus, Accuratus, Laborioſus, Negotioſus, Diligens, Vigil, Aſſiduus, Sedulus, Pugnax, Induſtrius, Solers.

Adjuvat.

Verba: Juvo, Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo, Subvenio, Fulcio, Adſum, Faveo, Suſtento, Subſidio ſum, Suſtineo, Succedo, Studeo, Amo, Complector, Tueor, Diligo, Benevolus ſum, Tutor, Cuſtodio, Præſideo, Servo, Obſervo, Tego, Alo, Retineo, Nutrio, Paſco, Confugio, Fido, Firmo, Confirmo, Stabilio, Corroboro, Suffulcio, Allevo, Deamo, Confoveo.

Subſtantiva: Perfugium, Portus, Præſidium, Aſylum, Spes, Securitas, Fiducia, Firmamentum, Stabilimen, Robur, Vires, Vis, Virtus, Nervi, Firmitas, Lacerti, Facultas, Benevolentia, Littus, Charitas, Fidentia, Confidentia, Stabilitas, Efficacitas, Gratia, Adjutor, Adjumentum, Adjutorium, Opitulatio, Opitulator, Subventio, Adminiculum, Adminiculator, Fulcrum, Fulcimentum, Auxilium, Auxiliator, Succurſus, Suffragatio, Studium, Tutor, Tutela, Tuitio, Dilectio, Cuſtodia, Cuſtos, Fomentum, Præſidium, Altor, Alimentum, Nutrimentum, Pabulum, Paſtor, Paſcua.

Adjectiva: Charus, Amicus, Studioſus, Benevolus, Acceptus, Jucundus, Cupidus, Gratus, Portuoſus, Firmus, Facilis, Efficax, Auxiliarius, Tutus, Amicabilis, Fauſtus.

Tertius Fons Copiæ, Æquivalentia, cum ſua Synonymia & Immutatione.

Pigros DEUS deſerit.

Pigros.

Quære: *Piger*; *Syn.* Segnis; Q. *Segnis*; Languens. *Langueo*; Flacceſco, Languidus ſum, Torpeo, Torpeſco, Marceſco. *Languidus*; Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remiſſus. *Torpeo*; Obtorpeſco. *Marceſco*; Putreſco. *Tardus*, Cunctator, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo. *Debilitatus*; Fractus. *Mollis*; Effœminatus, Delicatus. *Lentus*; Frigidus, Tener. *Languor*; Deſidia, Torpor, Stupor. *Negligo*; Non curo, Deſero, Omitto. *Deſidia*; Inertia, Ignavia; Socordia, Segnities. *Non curo*; Incuria, Incurius, Incurioſus. *Omitto*; Relinquo, Miſſum facio, Non exequor. *Inertia*; Negligentia, Nequitia, Fuga laboris. *Ignavia*; Iners, Somniculoſus, Reſes, Segnities. *Incuria*; Negligentia, Væcordia. *Negligentia*; Indiligentia. *Fuga laboris*; Declinatio, Averſio laboris. *Iners*; Vecors. *Dormio*; Cubo, Sopior, Quieſco. *Somnus*; Somno, Quieſco, Conquieſco. *Quies*; Otium, Vacatio, Ceſſatio, Remiſſio. *Averſio*; Averto, Horreo, Abhorreo, Declino, Fugio, Tergiverſor, Vito, Ceſſo, &c.

Deſerit.

Deſero; Deſtituo, Relinquo, Derelinquo, Abſum, non adſum, Deſum, Recedo ab aliquo, Prætermitto. *Deſtituo*; Deſtitutio, Derelictio. *Relinquo*; Miſſum facio, Tardo, Diſcedo. *Derelinquo*; Contemptio. *Abſum*; Remotus, Disjunctus, Faceſſo. *Negligo*; Excludo, Contemno, Curare omitto, Prætereo. *Tardo*; Moror, Differo, Contemno. *Contemptio*; Deſpicientia, Deſpicatui habeo, Sperno, Abjicio, Aſpernor, Nihil facio, Minimi æſtimo. *Remotus*; Alienus, Abhorrens. *Faceſſo*; Abeo. *Excludo*; Portas claudo. *Curare omitto*; Incurius. *Moror*; Moroſus, *Tardo*; Differo, Procraſtino. *Alenus*; Averſus, Alienatus. *Abhorreo*, *Averſor*; Refugio, Defugio; Recuſo, Me alio verto. *Alienatus*; Inſenſus *Abalieno*; Rejicio. *Averto*; Averſus, Arceo, Removeo. *Refugio*; Fugio, Recedo. *Recuſo*; Abnuo, Abnutus, Nolo. *Declino*; Repudio, Repello, Repulſa, Reſpuo, Negligo, Faſtidio. *Durus*; Aſper, Inexorabilis, Inclemens, Immitis, Inexpugnabilis, Difficilis, Averſus. &c. &c.

Hanc Synonymarum copiam pari ratione certas in claſſes diſtribuere, haud inutile erit. v. g.

Pigros.

Verba: Langueo, Flaccesco, Torpeo, Torpesco, Maresco, Putresco, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo, Negligo, Omitto, Relinquo, Non exequor, Cubo, Sopior, Quiesco, Somnio, Dormio, Horreo, Abhorreo, Declino, Vito, Fugio, Tergiversor, Cesso.

Substantiva: Remissio, Languor, Desidia, Torpor, Stupor, Inertia, Ignavia, Socordia, Væcordia, Segnities, Pigritia, Incuria, Negligentia, Nequitia, Fuga laboris, Negligentia, Indiligentia, Declinatio laboris, Otium, Vacatio, Cessatio, Mollities, Lentitudo, Frigus.

Adjectiva: Piger, Segnis, Languens, Languidus, Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remissus, Fractus, Delicatus, Lentus, Effœminatus, Frigidus, Tener, Incurius, Incuriosus, Iners, Somniculosus, Reses, Deses, Negligens, Væcors, Socors.

Deserit.

Verba: Destituo, Relinquo, Derelinquo, Absum, Desum, Recedo ab aliquo, Prætermitto, Tardo, Discedo, Facesso, Excludo, Contemno, Prætereo, Moror, Differo, Sperno, Despicatui habeo, Abjicio, Asperno, Nihil facio, Minimi æstimo, Curare omitto, Procrastino, Abhorreo, Aversor, Refugio, Defugio, Recuso, Me alio verto, Rejicio, Averto, Arceo, Removeo, Fugio, Recedo, Abnuo, Repudio, Nego, Nolo, Declino, Repello, Fastidio, Recuso.

Substantiva: Destitutio, Derelictio, Contemptio, Despicientia, Abnutus, Duritia, Fastidium.

Adjectiva: Remotus, Disjunctus, Alienus, Abhorrens, Incurius, Morosus, Aversus, Alienatus, Inimicus, Durus, Asper, Inexorabilis, Inexpugnabilis, Inclemens, Immitis, Adversus, Fastidiosus.

Quid jam hac tanta sylva faciam?

Resp. Jam hoc tui ingenii ac judicii est, ut è vocibus singulis constructionem justam ædifices, quod fiet, si 1. Nominibus verba idonea, quorum magnam copiam suppeditat Syntaxis, Verbis item apta Nomina attribueris. 2. Enallagas Modorum, Temporum, Casuum, &c. admiscueris. 3. Ad majorem varietatem conciliandam figuris variis, dubitantis, alloquentis, interrogantis, indignantis, optantis, exclamantis, ridentis, lugentis, monentis, docentis, dolentis, timentis, irascentis, gaudentis, miserantis, jubentis &c. personam sumas. Quæ doctrina etsi jam figurarum Rhethoricarum peritiam aliquam deposcat, ingenioso tamen tyroni lucis aliquid item affundet. Vide Exemplum.

Variationes Sententiæ supradictæ è præsenti Verborum sylva constructæ.

Ut rebus ipse tuis *operam* dederis, ita à Deo *juvaberis*.
Munere suo ritè fungentibus *opitulatur* cœlum.
Student superi suimet studiosis.
Studium adhibenti dii *adminiculantur*. Dum ab *actione* non desistas, omnia pro te agent superi.
Fac ipse *opus*, & *auxilia* cœlestia ne despera.
Tibimet *cura* cito, & *suffragabuntur* boni dii,
Qui *officio* non defuerit, in cœlitum *tutela* degit.
Quamdiu *partes* tuas impleveris, *subvenient* laboranti cœlites.
Orna *provinciam* tuam pro viribus, & *suppetias* de cœlo expecta.
Mortalium contenti *labores* præ thure conciliant immortales.
Nullum *negotium* aut *onus* defugienti divi cœpta *fortunabunt*
Summa *sollicitudine* res administrato suas aderunt *opitulatores* divi.
Hominum *diligentiam adjutores* dii *suffulciunt*.
Cogitationes omnes ad se servandum conferenti superum *favor* præsto est.
Frustra de superis *confidit*, qui laboris *molestiam devitat*.
Si rerum tuarum omni *contentione* satagis, *efficacitatem* suppeditabit cœlum.
Nitere, quantum potes, *onus* levabunt cœlites.
Vigilias pro se agentium *custodiam* dii suscipiunt.
Sudore magis, quàm victimis, cœlestia *præsidia* comparantur.

Laborandi *assiduitas* cœli *favores* provocat.
Hominum *sedulitatem* ultrò consequuntur de cœlo *adminicula*.
Ne ab *luctatione* abstiteris, *lacertus* firmabit Hercules.
A quo Deorum victoriam petes, si *certamen* timidus defugias?
In omnem *dimicationem* paratos facilis Mars *tutatur*.
Strenuè *pugnam* ineuntium Mars ipse commilitonem agit.
Laborandi *perseverantiam* læto *successu* coronant divi.
Fautores habeo Deos, si nihil industriæ ipse prætermisero.
In *curriculo* contende pro viribus, *vires nervósque* firmabit Deus.
Ne lassere in *stadio*, nec aliter *bravium* consequere.
Certum ad Deos *perfugium* habet, qui sibimet in *discrimine* consulit.
Constantia in cœptis Deum *adjutorem* habet.
Impigri navarchi *solertiæ* Neptunus ipse *portum* præparat.
Manu te *ingenióque* juva, tum scilicet Herculem voca.
Operoso *præcatori* cœlestia adjumenta certa sunt.
Studioso homini summa est quidvis a Deo imperandi *fiducia*.
Actuoso homini certum est in omni casu ad deorum altaria *asylum*.
Sui *curiosus* curæ est Jovi.
Accuratum officii *custodem* summa benevolentia complectuntur divi omnes.
Laborioso aratori Ceres ipsa *alimenta* præbet & *pabula*.
Negotiosorum hominum *conatibus* nunquam se Mercurius subtrahit.
Diligens esto, nec, quod a te fieri possit, prætermitte quidquam; tum altaria obi.
Pervigili lucubratori *propitia* adest Minerva.
Assiduis ipsi dii *præsident*.
Omnia *cupiunt* cœlites *solerti* rerum suarum *curatori*.
Sedulus rem tuam exequere, cætera Jovi permitte.
Studentis & *pugnacis* hominis *subsidiarii* sunt cœlites.
Fovet cœlum homines *industrios*.
Solicitè pro *elaborantibus* in parato est divorum *gratia*.
Contende primum, tum ad cœlestes *confugito*.
Operam dato, venienti in partem operis numina.
Nitere in tempestatem, *littus* admovebit Neptunus.
Enitentes in ardua dii *sustinent*.
Curanti res suas, *vires* è cœlo venient.
Conantes divina auxilia *suffulciunt*.
Obniti malis & *obluctari* omni diligentia, validissimum est precum genus.
Tutè *connitere*, ut *fulcrum* dii subjiciant.
In eorum vota facile est numen, qui res ipsi suas *administrant* sedulo.
Homo suis rebus *studens* naviter Deorum *studium est*.
Tenta, audentibus *aspirat* secunda fortuna.
Tibi prospice, nihil non experire, *favent solertibus* cœlestes.
Age, *molire*, quod tuum est, spondeo te superis in *amoribus fore*.
In *opus incumbenti*, benignè cœli *providenti*.
Fortiter *pugnanti* numina volentia *subveniunt*.
Strue mœnia, tibi consule, *securitatem* dii præstabunt.
Machinare omni contentione, *firmamentum* de cœlo spera.
Pro aris, focis impigre *dimicantes* ferè voti damnantur.
Temet *propugna*, & *auxiliarios fecisti* Deos.
Legitimè *certantibus* superi *robur* adaugent.
Si perfunctoriè res tuas *tractes*, cave, *opitulationem* à cœlo expectes.
Res suas strenuè *gerere*, *confidentiam* in superos parit.
Aggredere fidenter, ne tibi deesto, efficiendi *vim* haud denegabunt cœlites.
Confligito, nec cede malis, nec de *tuitione* superum despera.
Omni vi *decertantibus* certa à cœlestibus subsidia affluunt.
Sudando, téque in partem omnem *versando*, cœli opem conciliabis.
Inquirito vias omnes, qua exeas exitum è calamitate pandet aliquis deorum.
Impigrè *operantibus* deos cooperari non piget.
Facientibus, quod *oportet*, facultatem suppeditat Numen
Vin' *sublevari* à Deo? ipse tibi Deus esto.
Negotiosi hominis *tutor* Deus est.
Si tui nulla *sollicitudine* tangeris, quâ fronte deos solicitas?
Laborem vitanti nullum & *onus*, *fulcimentum* præbent dii.
Quamdiu pro te *pervigilas* in superum *custodia* agis,

Dormire tibi præcanti Deos, ne mirere.
Luctare alacriter *sustinebit* te cœleste auxilium.
Obluctare malis, & *fomenta* divinitus reperies.
Qui in labore *perseverat*, tutò diis *fidit*.
Allabora, nec *repulsam* metue.
Complicatis manibus orare superos, ridiculum.
Impenetrabile cœlum est, *languidi* ac *vecordis* hominis precibus.
Simul ad rem, simul ad vota vertitur.
Aras omnes nequidquam obit officii *neglector*.
An æquum est, iis adesse Jovem, qui sibimet *desunt*?
An superis partes, quas *negligis*, demandabis?
Queis labor odio est, his nemo propitia speret numina.
Otiosorum hominum fletu ac ploratu nihil moventur dii.
Precando nihil agit, qui nihil agit.
Dormienti quis Deus vigilabit?
Quis credat, hominem sui *incurium* curæ fore cœlitibus?
Incassum ad templorum limina confugiunt qui laborem *defugiunt*.
Ut precibus sit efficacitas, fac, quod potes.
Tende ad astra manus, sed callosas.
Ad preces *ignavorum* & ploratus, obsurduere cœlestes.
Pro *ignaviæ* adjutoribus haberi, vel minorem gentium deos dedecet.
Cupis, ut in tui *inertis* hominis pensum succedant superi?
Pigri hominis & calamitosi non homines miseret, nec deos.
Mitissimi dii ad inertium vota *duri* sunt, & *inexorabiles*.
Non sunt dii nisi pro hominibus, qui se homines, hoc est, ad laborem natos meminêre.
Nervos ad opes, manus ad cœlum tolle.
Pauci fuère, queis sopitis urbes in retia egisset fortuna.
Supplex idem & odiosus repulsam mendicat à diis.
Non destituere à superis nisi ipse te dereliqueris.
Frustrà superum opem implorat cessator, si vel hecatomben voveat.
Non esset honestum immortalibus, hominum *desidiam* opibus alere.
Meritò rejicitur à diis rerum suarum actor negligens.
Nec otium probatur superis, nec otiosorum vota.
Erras, o piger, qui corporis tui advocatum speras Jovem.
Cum nullam quietis partem tibi concesseris, tum demum in superum auxilio acquiesce.
Ni tu vacaveris, haud dubiè tibi vacabit Jupiter.
Ad somniculosi preces cœlestes indormiunt.
De homine sui oblito nihil meminêre superi.
Nisi ipse manus admoves, thus incassum & victimas effundis.
Desidendo, superósque deprecando utrinque actum agis.
Malè feriati hominis calamitatem nullæ obtestationes averruncabunt.
Ecqui bonos superos speret, qui sibi nequam est?
Languor orantis ac remissio superos immisericordes facit.
Si labori parcis, parce lachrymis votisque.
Si otio hebescas & languore nullo clamore deos excitabis.
Ne nubes quidem penetrant desidiosi hominis vota.
Somno se dedère, & in superos transferre negotium, propè initium est.
Negligentia obtorpescere, & Jovem invocare, non nisi stultorum est.
Si tutè procrastinas, ne mirêre tergiversari deos.
Ut tutè eris ad laborem, ita superos in vota promptos habebis, aut lentiores.
Agito, quod tuum est, suis partibus non deerit cœlum.
Deorum auxilium ejurat, qui à labore se removet
Injuria cœli duritiam incusat mollis homo & operis fugitans, &c.

Non sunt alii præterea Copiæ Fontes?

Resp. Cùm Poëta fueris ac Rhetor, augére licebit suppellectilem è Tropis ferè omnibus, imprimis *Periphrasi* seu Circumlocutione ejusdem Sententiæ, à Definitione Caussis, Effectis &c. petita; *Metaphora* seu comparatione &c. Suggerent hæc novas denuo Propositiones, quibus si iterum suam Synonymiam, Immutationem, Æquivalentiam subjeceris, in immensum crescet copia. Sit Sententia: *Omnis ferè Sententia multis modis variari potest*; Ejus *Æquivalentia:* Nulla sententia verbis iisdem est alligata; *Periphrasis:* Latina lingua valdè copiosa est;

Æquiv.

Æquiv. Minimè egena eſt; *Metaphora:* Quævis Sententia aliis coloribus pingi poteſt; *vel:* aliò verborum habitu veſtiri poteſt. Hujus variationis ſuppellectilem & variationem ipſam habeto.

Paradigma aliud in Sententia:

Quævis ferè ſententia multis modis variari poteſt.

Præter Synonymiam, Enallagen, & Æquivalentiam, etiam per Periphraſin & Metaphoram variata.

Quære: *Quævis*; *Syn.* Quilibet, omnis, quicunque, nullus non, univerſus, quis omnium non? Q. *Sententia*; *Syn.* Dictum, Oratio, Sermo, Opinio. Q. *Multus*; *Syn.* Multiplex. Q. *Multiplex*; *Syn.* Varius, copioſus. Q. *Varius*; *Syn.* Diſſimilis, diſpar, diverſus, diſtans, commutabilis, varietate diſtinctus, multiformis. Q. *Diſſimilis*; Cum aliquo diſſimilitudinem habens. Q. *Diſpar*; Diſparilis. Q. *Diverſus*; Disjunctus, contrarius, totus ferè alius. *Enall.* Diverſitas. Q *Commutabilis*; Mutabilis. Q. *Multiformis*; Varius, diverſus. Q. *Modus*; Ratio. Q. *Variari*; *Syn.* Diſtinguo, varietatem facio, muto. *Enall.* Varietas; *Syn.* Diſſimilitudo, diſparitas, mutatio, mobilitas. Q. *Diſtinguo*; *Enall.* Diſtinctio; *Syn.* Diſcrimen. Q. *Muto*; *Syn.* Immuto, permuto, commuto, verto, inverto. *Enall.* Mutatio; *Syn.* Permutatio, converſio. Item mutabilis, mutabilitas. Q. *Commuto. Enall.* Commutatio, commutabilis. Q. *Verto*; *Syn.* Flecto. Q. *Inverto. Enall*, Inverſio. Q. *Flecto*; *Syn.* inflecto, torqueo, contorqueo, detorqueo, verſo. *Enall.* Flexibilis, flexio; *Syn.* Anfractus, converſio, flexus. Q. *Flexuoſus*; *Syn.* Tortuoſus. Q. *Torqueo*; Contorqueo. *Enall.* Contortio, contortus, contortè, tortus. Q. *Tracto*; *Syn.* Explico. *Enall.* Tractabilis, tractatio; *Syn.* Explicatio. Q. *Explico*; *Syn.* Expono, differo, dico, verbis rem amplector, in medio pono. *Enall.* Explicatio, explicatus, ûs. Q. *Expono*; Exprimo, ediſſero. *Enall.* Expoſitio. Q. *Diſſero*; Diſputo. Q. *Exprimo*; Oratione complector; effingo. Q. *Profero*; Promo. Q. *Diſputo. Enall.* Diſputatio.

Verba: Diſtinguo, Muto, Immuto, Commuto, Permuto, Verto, Inverto, Flecto, Inflecto, Torqueo, Contorqueo, Detorqueo, Verſo, Tracto, Explico, Expono, Dico, Diſſero, Exprimo, Profero, Effero, Promo, Diſputo, Oratione complector, Effingo.

Subſtantiva: Varietas, Diſtinctio, Diſparitas, Mutatio, Mobilitas, Diſcrimen, Commutatio, Converſio, Mutabilitas, Flexio, Flexus, Anfractus, Contortio, Tractatio, Explicatio, Diſputatio.

Adjectiva: Varius, Mobilis, Diſtinctus, Mutabilis, Commutabilis, Contortus, Flexibilis, Flexuoſus, Tortuoſus, Tractabilis.

Æquivalentia:

Nulla ſententia iisdem verbis eſt alligata.

Quære: *Alligo*; Obſtringo, Ligo, Devincio, Conſtringo. Q. *Obſtringo*; Obligo. Q. *Ligo*; Vincio, Colligo, Conſtringo. Q. *Devincio*; Vincio. Q. *Conſtringo*; Arcto, Concludo. Q. *Obligo*; *Enall.* Obligatio; *Syn.* Autoramentum, Servitus, Vinculum. Q. *Arcto*; *Enall.* Arctus. Q. *Concludo*; Cogo, Claudo. Q. *Servitus*; Servitium, Famulatus. *Enall.* Servus, Servio; *Syn.* Deſervio, Servitutem ſervio.

Verba: Alligo, Obſtringo, Ligo, Devincio, Vincio, Arcto, Concludo, Includo, Obligo, Cogo, Claudo, Servio, Servitutem ſervio.

Subſtantiva: Obligatio, Autoramentum, Servitus, Servitium, Famulatus, Vinculum, Servus, Clauſtrum.

Adjectiva: Arctus, Incluſus.

Circumſcriptio ſeu Periphraſis:

Latina lingua valdè copioſa eſt.

Quære: *Latinus*; Romanus. *Enall.* Roma, Latium. Q. *Lingua*; Idioma Sermo. Q. *Valde*; Admodùm, Mirum, *vel* majorem in modum, Egregiè. Non mediocriter, Perquam, Sanè quam, Impensè, Imprimis. Q. *Copioſa*; Abundans, Uber,

Uber, Dives; *Enall.* Copiosè, Copia: *Syn.* Abundantia, Ubertas, Facultas. Q. *Abundans*; Affluens, Circumfluens; *Enall.* Abundo. Q. *Uber*; Fœcundus, Fertilis, Ferax; *Enall.* Ubertas, Uberrimè. Q. *Dives*; Locuples, Opulentus. *Enall.* Ditesco, Divitiæ. Q. *Affluens*; Refertus, plenus; *Enall.* Affluo, Affluentia. Item Circumfluens, Circumfluo. Q. *Abundo*; Redundo, Sum Dives; *Enall.* Abundè. Q. *Fœcundus. Enall.* Fœcunditas. Q. *Fertilis*; Opimus; *Enall.* Fertilitas. Q. *Locuples*; *Enall.* Locupleto; *Syn.* Dito, Divitiis augeo. Q. *Opulentus. Enall.* Opes, Opulentia. Q. *Divitiæ*; Abundantia &c. Q. *Redundo*; Supero, Superfluo; *Enall.* Redundantia; *Syn.* Profluentia.

Verba: Abundo, Ditesco, Dito, Affluo, Circumfluo, Redundo, Locupleto, Augeo, Supero, Superfluo.

Substantiva: Copia, Abundantia, Ubertas, Divitiæ, Affluentia, Fœcunditas, Fertilitas, Opulentia, Redundantia, Profluentia.

Adjectiva: Copiosus, Abundans, Uber, Dives, Affluens, Circumfluens, Fœcundus, Fertilis, Ferax, Locuples, Opulentus, Redundans.

Circumscriptionis Æquivalentia:

Latina lingua minimè omnium est egens?

Quære: *Egens*; Indigens. Cui quæsito opus est; *Enall.* Egeo; *Syn.* Mihi opus est, indigeo; Item Egestas; *Syn.* Inopia, Indigentia, Mendicitas, Domestica difficultas, Paupertas. Q. *Indigeo*; Q. *Inopia*; Q. *Mendicitas*; *Enall.* Mendicus; *Syn.* Pauper. Q. *Paupertas*; Tenuitas, Angustia rei. *Enall.* Pauper; *Syn.* Inops, Egenus, Tenuis, Parvis opibus ac facultatibus, Inanis. Q. *Exiliter, Jejune*; *Enall.* Exilitas; *Syn.* Jejunitas. Q. *Exilitas*; Q. *Jejunitas*; *Enall.* Jejunus; *Syn.* Aridus. Q. *Aridus*; *Enall.* Ariditas.

Verba: Egeo, Indigeo, Quæsito opus est, Necessarium est, Destituor, Deficio.

Substantiva: Inopia, Indigentia, Egestas, Paupertas, Tenuitas, Mendicus, Exilitas, Exiguitas, Angustia rei, Difficultas, Mendicitas, Jejunitas, Ariditas,

Adjectiva: Pauper, Tenuis, Exilis; Angustus, Arctus, Inops, Egenus, Inanis, Parvis opibus, Exiguus, Jejunus, Aridus.

Metaphora:

Quævis sententia aliis verborum coloribus pingi potest?

Quære; *Color*; Pigmentum, Fucus, Species; *Enall.* Coloro; *Syn.* Colorem induco. Q. *Pingo*; Picturâ exprimo, Expingo; *Enall.* Pictura, Pictor, Pictus, Pigmentum; *Syn.* Fucus, Ornatus. Q. *Ornatus*; Lux verborum, Flos orationis. *Enall.* Ornamentum; *Syn.* Honor, Dignitas, Insigne lumen; *Enall.* Orno; *Syn.* Exorno, Illustro, Illumino, Decoro, Ornamentum affero, Ornamenta congero, Collocupleto, Instruo. It. Ornatus. *Syn.* Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus. Q. *Illustro*, Collustro. *Enall.* Illustris; Illustratio. Q. *Decoro*; Cohonesto. *Enall.* Decus; *Syn.* Honestamentum, &c.

Verba: Pingo, Expingo, Picturâ exprimo, Coloro, Figuro, Colorem induco, Orno, Exorno, Illustro, Illumino, Ornatum affero, Ornamenta congero, Decoro, Collocupleto, Instruo, Collustro, Expolio, Cohonesto.

Substantiva: Pictura, Pictor, Pigmentum, Fucus, Ornatus, Lux verborum, Flos orationis, Honor, Dignitas, Lumen, Insigne, Ornamentum, Decus.

Adjectiva: Pictus, Coloratus, Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus, Illustris.

Metaphora alia:

Quævis sententia alio & alio Verborum habitu vestiri potest?

Quære: *Habitus*; Forma, Figura. Q. *Forma*; Notio, Character; *Enall.* Formo; *Syn.* Figuro, Fingo, Effingo. Item Formosus; *Enall.* Formositas; *Syn.* Pulchritudo. Item Formula. Q. *Figura*; *Enall.* Figuratus, Effiguro. Q. *Fingo*; Informo, Adorno, Adumbro; *Enall.* Figmentum. Q. *Informo*; Conformo; *Enall.* Conformatio; *Syn.* Informatio. Q. *Vestio*; *Enall.* Vestitus, Vestimentum, &c.

Verba: Formo, Figuro, Fingo, Effingo, Effiguro, Informo, Adorno, Adumbro, Conformo.

Sub-

Substantiva: Habitus, Forma, Figura, Notio. Character, Formula, Formositas, Pulchritudo, Figmentum, Conformatio, Informatio.

Synonymia & Enallagæ:

Quævis ferè sententia multis modis variari potest?

Sententiam quamvis *multimodis* facilè variaveris.
Varietatem maximam sententiæ propè omnes admittunt.
Multo discrimine orationem quamcunque *afsingere* est.
Sententiolam omnem multiplici verborum *contorsione*, si artem tenes, tractabis.
Innumeris modis dictum idem *converti* potest.
Mira est in variis loquendi formulis sententiæ cujusvis *mobilitas*,
Incredibilem verborum *mutationem* invariata eadem sententia recipit.
Diversissimos in modulos dictionem unam periti *versare* nôrunt.
Dictum idem variare potest toties, ut *commutatum* à se atque aliud videri possit.
Infinitas verborum *permutationes* eadem oratio subire potest.
Superi! in quot modulos à bonis Latinis dictiuncula una *flectitur*.
Sententiæ singulæ in plurimas formas *faciles* sunt & *flexibiles*.
Plurimis *flexionibus* sententiam quamvis *permutaveris*.
Infinities dictum idem docti homines vertunt.
In quot flexus sententia una à docto homine *torquetur*!
Constaret utinam juvenibus, quantum ars valeat, ad sermonem quemvis aliter atque aliter verbis *effingendum*.
Nihil hominis oratione *commutabilius*, ita multipliciter & variè *contorqueri* se sinit.
In maxima verborum dissimilitudine nihil tamen de sententia *immutatur*.
Quæ omnium oratio est, quam in diversos loquendi modos detorquêre non liceat?
Artis hoc beneficium est, rem eandem *diversissimis* formulis complecti.
Novis identidem verbis de re eadem eruditi *disputare* solent.
Idem sermo aliter atque aliter *explicari* potest.
Rem sæpè eandem dicimus, verbis inter se plurimùm dissidentibus.
Imperitus es sanè, nisi magnâ verborum *varietate* in eodem argumento diù commorari possis.
Si una de re disseres pluribus; cave eâdem verborum crambe utaris.
Estne aliqua cogitatio, quæ unâ solum formula *exprimi* se patiatur?
Minima sententiola multimodis *tractabilis* est.
Expeditius nihil, quam animi sensu quælibet aliter atque aliter *efferre*.
Inops nimium est, qui nisi uno verborum sono rem unam *explicari* non posse existimat;
Eandem sententiam in maxima verborum discrepantia nullo negotio retinueris.
Longior de eodem argumento *disputatio* multiplici verborum inversione *tractanda* est.
Erit eadem oratio, etsi multa verborum diversitate contorta, &c.

Æquivalentia:

Nulla sententia iisdem verbis est alligata.

Libera est oratio, nec certis ullis verborum limitibus *inclusa*.
Oratio nulla est, quæ arctis pauculorum verborum vinculis *ligetur*.
Non sic in angustum cogitur Romana lingua, ut una oratio una verborum formula *circumscribatur*.
Sententia nulla iisdem verbis *constringitur*.
Probrosa foret servitus, si oratio ad certa duntaxat verba *arctari* se pateretur.
Certis verborum carceribus nemo latinus *devinciri* se sinit.
Amplior Romana lingua est, quam in sententia ulla uni alicui verborum modulè *obstringatur*.
Nulla sententia angustis verborum terminis definitur.
Definito verborum dimensio oratio nulla *obligatur*, &c.

Periphrasis cum sua Synonymia & Enallage:

Latina Lingua valdè est copiosa.

Da, si potes, linguam, cui *copia* major suppetat.
Ne Græca quidem Romanâ *abundantior* est.
Insigni *ubertate* Latinum idioma gloriatur.

Ut ærarii quondam *opibus*, sic linguæ copia Romani hodiedum gentes omnes superant.
Quam mihi gentem dabis, quæ perinde *copiosè* loquatur?
Qua in lingua tantam verborum fertilitatem offendas?
Non *abundat* verbis solùm Latium, sed propemodùm *redundat*.
Putem agrum *feraciorem* nullum, quàm hunc antiqui Latii.
Nescio, Cæsaribus argenti, an Tullio orationis *divitiæ* fuerint majores.
Venâ *uberrimâ* Latinus sermo fluit.
Græca *opulentiam* æquat, vel antecellit Latina.
Quàm *fœcundus* sit Romanus sermo, experiundo disces.
Tam *locuples* est eruditorum hoc idioma, ut augéri nec possit, nec debeat.
Inexhaustâ quadam verborum *abundantia* Latium circumfluit.
Si *ditiorem* proferre noveris, per me quidem Latinam aspernaberis.
Paulùm exercitato Latino verba etiam *superant*.
Lætissima quædam *perfluentia* verborum Romani sermonis pretio quovis in argumento deesse nequit.
De verborum *sterilitate* non nisi ignavus & in Latio hospes queri potest.
Linguis quantumcunque fertilissimis fertilior Latina est.
Qui studium adhibuêre, *superfluere* etiam sibi verba sensêre, &c.

Æquivalentia, Periphrasis:

Latina lingua minimè omnium est egena.

Parvis nimiùm opus est, qui lingua tam divite *tenuiter* jejunéque scribis.
Copia citiùs, quàm *inopiâ* laberant.
Inscitiam suam, quàm linguæ *egestatem* meliús incusarent juvenes.
In Romana palæstra probè versatus verborum *inops* esse non potest.
Si per ætatem nondum rerum doctus esse potes, at ne verborum saltem *difficultate* labores, laborandum est.
Angustâ penû est, qui in Latio verborum *paupertate* conflictatur.
Spontè se offerunt verba, quæsito vix opus est.
Ad Romanam linguam pleræque *exiles* ferè sunt & *mendicæ*.
Miseret me juvenum, cum verbis se *defici* scribentes lamentantur.
Nec *jejuna* profecto est, nec *arida* Romana lingua.
Antè Tyberis aquis, quàm verborum *flumine* Latium laborabit.
Latinum scriptorem, si rem tenet, verba *destituere* non possunt.
Nemo sanus Látinæ linguæ *exilitatem* unquam objecerit.
Quem nec ingenium, nec industria *destituerit*, verba destituent nunquam.

Metaphora:

Quævis sententia variis verborum coloribus pingi potest.

Novis semper verborum *ornamentis* dictum idem *illuminandum* est.
Fidem orationi alii aliique *colores* induci queunt,
Cùm eandem orationem nova semper verborum *luce illustrare* diceris, disertus eris.
Alia, intérque se diversa ornamenta in idem dictum congerimus experti.
Fidem superat, quàm multiplici varióque *flore* verbulorum exornari idem sermo queat.
Tentando disces, quàm sine negotio idem dictum multiplici *verborum ornatu cohonestetur.*
Illustrior semper ac *nitidior* eadem sententia reddi potest.
E nova verborum dignitate *luculentior* usque existet oratio.
Qui artem callent, *politiorem* usque *comptiorémque* orationem elaborant,
Idem sermo aliis atque aliis *pigmentis adornatus* se ipso videbitur pulchrior.
Unam sententiam novo *expolitam* decore *splendidiorem* se ipsa ac propè novam reddideris.
Aliter alitérque *pingi* fingique sermo idem potest.
Aliis aliisque verborum *insignibus* eandem sententiam *decorare*, eloquentium est.

Paradigma III.

In themate admodum sterili:

Hæc charta est valdè alba.

Periphrasis ab Effectis: 1. Suo candore oculos delectat. 2. Ad scribendum invitat.

Me-

Metaphora: Cujus non oculos hæ nives perſtringant?
Comparatio: Vernis floribus candidior eſt; Cygnorum candorem ſuperat.
Æquipollentia: Hæc charta minimé eſt atra.

Synonymia cum Enallage:

Charta hæc eſt valde alba.

Nihil hâc chartâ candidius.
Quanta non elegantia albeſcit!
Quid hujus venuſtate chartæ jucundius?
Color, qui poteſt eſſe ſinceriſſimus, ineſt in hac membranâ.
In papyro venuſtiore nondum calamum duxi.
Nihil vidi purius hâc chartâ, nihil nitidius.
Æquè venuſta membranula nondum ſub oculos venit meos.
Quid eſt candidum, niſi hæc charta eſt?
Quis integellam hanc & nitidam lini filiam non exoſculetur;
Utinam is, qui in charta reſplendet, candor in hominum moribus eniteſceret!
Mundiorem hac papyro fruſtrà requiras.
Tam bellæ tabulæ Venus ipſa ſuum nomen inſcribat.
Nitidiorem hâc diphtera vereor ut invenias.
Quid hoc macrocollo caſtius, concinnum magis & politum?
Superi, qua venuſtate effert hæc charta!
Quis in tam candidula tabula non lubens ſcribat?
Macroculum hoc mira puritate niteſcit.
Incorrupto hoc candore nihil caſtigatius.
Mirus in hac papyro candor renitet.
Incorrupti integerrimíque hominis ſimilem hanc chartam dicas.

Periphraſis cum Enallage & Synonymia:

Papæ, ùt oculos delectat hujus nitor membranæ!

Intuentes mirum in modum recreat hæc chartæ puritas.
Non uſum modò, ſed delectationem etiam ſcriptori præbet.
Aſpectum ſanè, quàm exhilarat talis candor.
Lumina intuentium multa voluptate perfundit rara hæc membranæ munditíes.
Tenentur ſuſpenſi contuentium oculi à tanta luce.
Nulla videndi ſatietas obrepſerit hanc munditiem contemplanti.
Tenetur jucundè hoc candore oculus.
Non manus ſolùm jucunde in hoc æquor excurrit, ſed oculus ſimul hac tanta coloris jucunditate paſcitur.
Affigi ſentias oculos ad papyri hujus candorem, cum ſemel inſpexeris.
Diutiùs inſpice, ampliùs placebit hæc charta.

Periphraſis ſecunda:

Hic papyri candor ad ſcribendum invitat.

Quís non hic litteras imprimere geſtiat?
Tabellarii manum provocat hæc macrocolli gratia.
Non in alia charta nigellæ Cadmi filiæ pulchriùs exſplendeant.
Subeſt in hac chartæ venuſtate quædam ad ſcribendum provocatio.
Vel pigrum ſcriptorem hic tabulæ decor trahat.
Velut blanditias quasdam admovet hic chartæ color, quis talem membranam litteris inarare nolit?
Sola hæc chartæ forma ad ſcriptionem excitari me ſentio.
Scribendi quidem tædium in hac charta oboriri non poteſt.
Eſt ſua quoque chartæ forma, qua utile lenocinium faciat.
Aucupari ſcriptoris manum dicas, tantum illici habet.
Nitidiſſimæ membranulæ gratia propemodùm in amoribus mihi eſt.
Nemo in æquore tam bello ſcribere detrectet.
Manum oculóſque ſcriptoris allicit hæc venuſtas.

Metaphora cum sua Synonymia & Enallage:

Plane nivea est hæc membrana.

Suprà puras nives, nullô tum pede calcatas manû te incedere credes.
Nivalem candorem imitatur hæc charta.
Siquid nivibus album est magis, hæc membrana est.
Virginali sanè candore gloriatur hæc papyrus, adeò intemerata est.
Ipsum ebur ad hunc candorem livescit.
Papyrum hanc non è lino, sed recentium nivium floccis concretam dixeris.
Ninxit puto in hanc chartam, tam alba est.

Comparatio cum sua Synonymia & Enallage:

Verni arborum flores huic candori decedunt.

Incredibili nitore hæc charta efflorescit.
Ne ver quidem chartâ hâc floridius videt.
Planè floret & vernat hæc papyrus.
Lux quædam candoris oculos ex hac membrana everberat.
In papyro florentiore nondum scripsi.
Ipse primus arborum honos minùs candescit.
Ad cygnorum colorem charta hæc accedit.
Cygneam quandam venustatem hic videas.
Chartâ utor grypsatissimâ.
Concretum lac te conscribere existimes.
Plus quàm lacteus candor hanc papyrum commendat.
Aut lactea est hæc charta, aut lac ipsum livescit.

Æquipollentia cum Synonymia & Enallage:

Nihil in hac charta nigroris est.

Ab omni labe remotissima est hæc charta.
Parte sui nulla squalet aut immundior est.
Quid in pulchello hoc æquore lividum aut squalidum?
Nihil huc invenustum aut luridum.
Coloris nobilitas minimè plebejam hanc chartam probat.
Ne umbra quidem maculæ ullius notatur charta hæc.
Æthiops fiam, si nævum hic ullum detegas.
Labeculam illam si hic reperies, magnô talentô redemerò.
Nihil in hac papyro noctis, nihil fuliginis.
Quis tam malignus, qui hujus innocentiam membranæ carbone notet?
Ne fortuita quidem labecula huic irrepsit.
Oculatus sit, oportet, qui sordis aliquid hic detegat.
Quæ lynx vel suspicionem aliquam nævi hic inveniat?
Nihil uspiam maculatum aut fœdum.
Cave puer, tantum candorem per incuriam uspiam commacules.
Nihil hic quod inquinet, aut oculos offendat, &c. &c.

Habes itidem Paradigma aliud: *Hæc charta valdè est alba*; idque eâ causâ, ut animadvertas, vel in sterilissimo themate, quà dixi, arte ubertatem verborum maximam congeri posse.

Exemplum aliud Erasmus habet: *Semper, dum vivam, tui meminero*; quam ille sententiam non admodum fœcundam, neque ad varietatem idoneam ait, cum re vera (pace ejusdem dictum sit) circumlocutionum sit perquàm fertilis, & in omnibus linguis nulla, ferè res copiosius efferatur, ac illud *vivere*, *mori*; voluntatis item ac intellectionis voces cæteris sint affluentiores, quas inter est *Memini*, *Memoria*, v. g.

Semper, dum vivam, tui meminero.

Nunquam, dum vivam, tui non meminero.
Nunquam, quoad victurus sum, tui me capiet oblivio.
Haud unquam, dum vixero, tu animo excideris meo.
Nunquam, donec vivam, mihi venies in oblivionem.
Nunquam, quod in vivis ero, tui nobis veniet oblivio.

Non priùs tui meminiſſe deſinam, quàm vivere.
Non me antè tui memoria, quàm vita ipſa reliquerit.
Usque dum ſpirabo, tui memor ero.
Donec hac luce fruor, tu animo hærebis meo.
E vivorum contubernio citiùs emigraverim, quàm tui memoria noſtro è pectore demigrârit.
Ipſe priùs è vivis exceſſero, quàm Morus è noſtra exceſſerit memoria.
Lux hæc me priùs deficiet, quàm tui immemor eſſe cœpero.
Vita me non ſeriùs deſtituet, quàm tam chari capitis recordatio.
Idem dies mihi tui memoriam eripiet, qui vitam.
Eadem lux oblivionem tui nobis eſt adductura, quæ mortem.
Idem noſtræ tui memoriæ, qui vitæ finis erit.
Dum memor ipſe fuero, tui meminiſſe neutiquam pigebit.
Non alius noſtræ memoriæ tui, quàm lucis erit interitus.
Is ſolus dies tui memoriam extinxerit, qui vitam.
Antè mei ipſius, quàm tui obliviſci incipiam.
Noſtro è pectore non priùs elabetur Mori memoriæ, quam hæc anima.
Præter unam mortem nullus omninò te mihi caſus expectorabit.
Egone tam jucundi convictoris unquam vivus queam obliviſci?
Tum demum Mori ſui obliviſci poterit Eraſmus, cum ipſe ſui deſinet memor eſſe.
Dum mihi ſenſus ullus mei reliquus erit, tu ſemper animo noſtro obſervaberis.
Cordi meo charior es, quàm ut vivo quidem in oblivionem venire poſſis.
Intimè noſtris in præcordiis repoſitus eſt Morus; ſic ut præter unam mortem nulla res illum illinc queat eruere.
Orco tradar ipſe priùs, quàm te mandem oblivioni.
Dum ſpiritus his oculis, his manibus imperabit, tu pectori inſidebis meo.
Dum ſpiritus hos reget artus, tui meminero.
Quamdiu ſupererit in nobis halitus, non quivero tui non meminiſſe.
Dum in vivis agam, vivet in me tui memoria.
Is mihi dies finis vitæ erit, qui tui oblivionis erit initium.
Idem caſus hanc animam, téque è meo revellet animo.
Donec ſuperſtitem ſinent eſſe ſuperi, tui perpetuò recordabor.
Dum quidquam vitalis caloris in hoc pectore palpitabit, tui memoria non evaneſcet.
Non mihi diuturnior vita futura eſt, quàm tuorum in me meritorum memoria.
Non mihi brevior fuerit tui memoria, quàm ipſa vita.
Non minus durabilis erit tui capitis recordatio, quàm hæc ipſa vita.
Me mihi eripiet is dies, qui tui memoriam adimet.
Ipſe mihi ſubducas, priusquam te in memoriam habére deſtitero.
Haud longior erit mihi lucis hujus functio, quàm tuæ benignitatis memoria.
Non mihi poſteriùs ſuppetet vivere, quàm tui meminiſſe.
Extra me fuero citiùs, quàm Morus intra hoc pectus deſinet.
Vita hæc tuique memoria pari ſtadiò ad metam decurrent.
Prorſus non erit Eraſmus, cum Mori immemor erit.
Non extabit hoc caput, ubi tam ſingularis amici quivero obliviſci.
Donec ſuper terram acturus ſum, non committam, ut obſoleſcat apud me tuæ comitatis memoria.
Donec communem hunc aërem hauriam, tu crebrò animo occurſabis meo.
Nunquam ſeriùs futurum eſt Eraſmo vitam, quàm tui memoriam obtinére.
Non antè de te cogitandi finem fecero, quàm Atropos fatale filum ſecuerit.
Si qua dies unquam tui paritura eſt obliviſcentiam, ea certè nunquam anteceſſerit ei, qui me luce orbabit ipſa.
Sol hic, qui videt omnia, nunquam me videbit non memorem tui.
Mors una tui recordationem his è præcordiis emovebit.
Donec ulla vitæ portio his in artibus reſidebit, Morus ab Eraſmi cogitatione nunquam aberit.
Quamdiu ſanguinis ulla pars hoc in corpuſculo calebit, nunquam apud me refrixerit Mori memoria.
Mihi quidem dum vita aderit, tu à mente mea nunquam es abfuturus.
Quousque manebit hujus animæ corpuſculique copula, tu à mea memoria nullo tempore ſejungeris.
Priùs animus corpori, quàm tu animo meo præſens eſſe deſines.
Spiritus ipſe citiùs ex hujus corpuſculi domicilio demigrabit, quàm animo impreſſa meo imago tui deleatur.

Æquè

Æquè diuturna fuerit apud me tui memoria ac vitæ curſus.
Eadem erit & vivendi, & de te cogitandi meta.
Non arctioribus pomæriis tui recordatio claudetur, quàm ipſa vita.
Quoad ulla vena mihi vitali tempore ſaliet; dulce fuerit, tui meminiſſe.
Quantum mea Lacheſis fatale ſtamen extenderit, tantundem extendetur & mea tui memoria.
Eadem mihi & vivendi, & de te cogitandi meta fuerit.
Quoad corporis molem ſtatus vivicus ſuſtinebit, animum maximè tui memorem geram.
Dum lucis uſum cælitum indulgentia concedet, te ſemper animo feram.
Dum vitam permittent ſuperi, non committemus, ut tam fidi unquam congerronis nobis obrepat oblivio.
Donec me non deficiet anima, animum hunc & memorem & gratum nunquam poſuero.
Quoadusque ſole volubili frui fas erit, hunc hominem habebis tui memorem.
Vivum non videbit Erasmum, qui videbit oblitum tui.
Quanto tempore vita mihi duratura eſt, mens quidem hæc manebit tui recordantiſſima.
Quamdiu ſuperô hoc Jove continget frui, non mihi contigerit oblivиſci tui.
Donec vita perſeverabit, tu cordis obtutibus ſemper es obſervaturus.
Nominis antè mei, quàm tam rari amici ventura eſt obliviſcentia.
Ipſe mihi priùs excidero, quàm tui vultus imago.
Viventi quidem Erasmo haud unquam excidit Morus.
Nulla diuturnitas ævi tui apud me memoriam obliterabit.
Non niſi mecum tui extinguetur memoria.
Ante fatalem diem è noſtra memoria non eliminaberis.
Ante obitum non deſiſtam tui meminiſſe.
Ante ſuprema funera non ceſſabo, tui memor eſſe.
Non ante exacta vitæ ſtamina tui queam obliviſci.
Vivo quidem Erasmo, Morica memoria haud unquam effluet.
Tui aqud me memoriam nulla unquam ætas antiquabit.
Ante ſummum diem non abrogabitur in me memoria tui.
Nulla neque locorum, neque temporum injuria efficiet, quò minùs tui quàm maxime meminerim in vita.
Per omnem vitam tui meminero.
Hæc vita, quàm longa continget, cum tui memoria ſemper erit conjuncta.
Ad ipſum usque rogum me tui memoria proſequetur.
Mei ſensû carebo, priusquam conjunctiſſimi hominis cariturus ſim recordatione.
A meis ipſe membris diſtrahar, antequam tu ab animo meo divellâre.
Mors mihi citiùs acciderit, quàm oblivio tam dilecti capitis,
Certum eſt, mortem oppetere potiùs, quàm tui memoriam non jugiter obtinére.
Non niſi me ſepultô tui recordatio ſepelietur in me.
Tui quidem aut mecum aut nunquam eſt interitura memoria.
Donec exſpirem ipſe, ſpirabit in me Mori mei memoria.
Donec apud ſuperos agitabimus, nunquam mihi inceſſet tuæ benignitatis oblivio.
Ante obitum meum nunquam animo meo tui incurret oblivio; ſic enim loquitur Seneca.
Nihil tam arduum hæc vita mihi gignere queat, ut tui memoriam ex his præcordiis poſſit extundere.
Nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita, quæ tui conciliet oblivionem.
Vivo nil poteſt exiſtere, quod mihi tuæ erga me humanitatis conflet obliviſcentiam.
Sic in me radices egit memoria tui, ut nullis omninò caſibus, qui quidem vivis ſolent accidere, ſit unquam ceſſura.
His nimirùm monumentis animo meo conſecratus es, ut ea nullum ævi ſpatium valeat demoliri, niſi mors, cui nihil rerum mortalium non cedit.
Niſi ipſe mortalis eſſem, non dubitarem, hanc de te memoriam immortalem fore, polliceri.
Si immortalis eſſet Erasmus, immortalis itidem foret tui apud illum memoria.
Ejusmodi ſtatuam in mei animi penetralibus tua merita erexêrunt, ut ea, quoad tellus ſuſtinebit, nullô casû ſit diruenda.
His titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo, ut eos nulla temporis injuria poſſit unquam exedere.
Non niſi una cum ætate recordatio tui in me conſeneſcet.
Ipſe mihi priùs excutiar, quàm Mori nomen ex adytis cordis exigatur.
Id unum tibi & confirmo & præſtabo, donec in mortalium numero futurus ſum, tu è ſcrinio memoriæ noſtræ nunquam dimovebere.

Ut

Ut omnia tempus possit, certè hoc unum non licebit illi unquam, ut vivo mihi tui pariat oblivionem.

Semper hic animus tui cum primis meminerit, neque id me dies, quamvis longa, dedocebit.

Donec me tellus alet, unum illud nunquam quibo dediscere, videlicet tam chari sodalis meminisse.

Donec futurus sum ἐπιχθόνιος, ut Homerico dicam verbo, Mori memoriam continenter obtinebo.

Quoad mihi contingit inter σῖτον ἔδοντας, ut Homericè loquar, annumerari, nunquam hoc de pectore vultus Mori labetur.

Ὄφρ᾽ ἂν ἔγωγε ζωοῖσι μετέω καί μοι φίλα, quemadmodum inquit Homerus, tu mihi nunquam es obliviscendus.

Tui memoriam perpetuò pariter cum ipso vitæ Progressu producam.

Superstiti Erasmo sublimitatis tuæ memoriam nullus unquam dies expunxerit.

Corpore quidem abs te distrahi potero, verùm animo te semper intuebor, quoad vitam numina largientur.

Donec aura vitalis hos artus moderabitur, tu à nostris cogitationibut nullo momento es abfuturus.

Usque adeò penitùs his præcordiis tui impressa est memoria, ut nullo unquam pacto videatur eradenda.

Ut omnia tempore marcescant, tui certè memoria ad occasum usque vitæ apud me vigebit.

Arctiùs Morum meum animo complexus sum, quàm ut vivo possit elabi.

Eadem me lux exanimem videbit, quæ tui conspiciet immemorem.

Adeò vivam quandam imaginem tui pectori insculpsisti meo, ut vix etiam mors ipsa sit abolitura.

Non erit Erasmus tui memoria vivacior.

Tam vivax tui erit apud me memoria, ut sim ipse non futurus vivacior.

Nunquam intercidat apud me Morica memoria, donec ipse non intercidero.

Semper hunc hominem experieris tui recordantem, donec vitæ particeps erit.

Expers hujus vitæ fuero priùs, quàm à tui memoria alienus.

Adeò vivax est in me tui memoria, ut ipse non sim illi futurus superstes.

Altiùs meæ memoriæ insedisti, quàm ulla te res inde queat emoliri.

Tenacius inhæres cordi meo, quàm ut præter mortis casum quicquam aliud inde te queat ejicere.

Penitùs hoc in Pectore conditus es, quàm ut hinc ulla ratione sis excludendus, donec mihi vitam fata non invidebunt.

Interiùs insitus es animo nostro, quàm ut inde incolumi quidem queas extirpari.

Fixiùs impressum] est cordi meo simulacrum tui, quàm ut superstiti possit unquam detrahi.

Sic effigies tui cogitationi meæ penitùs impressa est, ut eam nulla sit ætas abrogatura.

Dum vita suppeditabit, nihil extiterit, quod fixam animo meo Mori statuam valeat labefactare.

Fieri nunquam poterit, ut vel vivam parùm tui memor.

Donec apud superos commorabor, ne tota quidem Lethes aqua tui memoriam poterit abolére.

Donec aura vescar æthereа, tui subinde reminiscar.

Vitam modò Deus impertiat, ego tibi mentem perpetuò tui memorem polliceor.

Siquis mihi vita functo sensus erit, tam dulcis amiculi recordabor, tantum abest, ut vivus sim oblíturus.

Omnia mihi citiùs acciderint in vita, quàm oblivio tui.

Tum prorsùs versùs current amnes, ut Græcis est in proverbio, cum Erasmus Mori sui poterit non meminisse.

Non alius ne visurus est oblitum tui, quàm qui visurus est, arduis pronos elabi rivos montibus, & Tyberim reverti, ut ait Flaccus.

Ante leves alto pascentur in æthere cervi, quàm vivum Erasmum Mori capiat oblivio.

His coloribus in tabula pectoris mei depicta est imago tui, ut eam nulla annórum series possit eluere.

Supremus vitæ dies me tui memorem deprehendet.

Sospite vita non me fugiet memoria tui.

Salva vita hac non demorietur apud me memoria tui.

Quoad hæc mihi vita comes erit, comitabitur & tui recordatio.

Hæc me vita tui memorem relinquet.

Non

Non avolabit à nobis tui memoria, nisi avolante vita.
Ad supremum usque vivendi limitem tui nobis memoria perseverabit.
In obtinenda tui memoria non fuero mihi dissimilis, nisi vivus esse desiero.

Donec hoc vitæ munus divina benignitas mihi salvum esse volet, non intermorietur apud me tuæ benignitatis memoria.

Vitâ defungar priùs, quàm tui recolere cessabo memoriam.
Diem obiero citiùs, quàm te ventis & auræ mandem.

Clavis adamantinis nostræ memoriæ infixus est Morus, quos non nisi una mors valeat abrumpere.
Ad ipsos usque cineres pergam tui meminisse.
Ad extremam usque senectam tui me comitatura est memoria.
Per universum vitæ spatium Mori meminerit Erasmus.
Ad extremum usque rogum, tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur.
Fatalis ille dies denique me tui memorem est reperturus.
Dabo operam, ut tuæ humanitatis recordatio ad Libitinam usque proferatur.

Nunquam mihi quicquam obtigerit in vita, neque tam lætum, neque tam acerbum, quod tui nominis recordationem è sinu pectoris mei queat expellere.
Quoad hic animus in hoc corpusculo tenebitur alligatus, non exulabit meâ memoriâ Morus.
Citiùs futurum est, ut alterum in orbem tui memoriam mecum deferam, quàm ut hic abjiciam.
Animam egero priùs, quàm te memoria tenére desiero.
Siquando corpus umbram suam poterit effugere, hic animus tui quibit oblivisci.

Non, antequam diem vitæ novissimum clausero, desiturus sum, tuam in me beneficentiam circumferre.
Quàm longa dabitur vita, tam erit longa tui memoria.
Par nobis erit memoriæ, vitæque modus.
Tui meminero, quoad auras carpsero vitales.
Absit, ut mihi brevior fuerit tui memoria, quàm vita.
Quamdiu supererit Erasmus, tamdiu meminisse non gravabitur.
Vitâ orbabor, antequam tui me relinquet memoria.

Supero privabor lumine, ut priscorum more loquar, citiùs, quàm Morus ex animo deleatur meo.
Ocyus hoc mihi corpusculum morte refrixerit, quàm tui memoria frigescat apud me.
Inextinctam tui memoriam semper tenebo.
Quantum temporis animâ fruar, sic enim loquitur Sallustius, tantundem tui meminero.
Perpetim tui recordatus fuero.
Sine fine tui meminero.
Nulla res tui oblivionem mihi invexerit, nisi quæ me ex hac luce evexerit.
Orbem hunc verterim citiùs, quàm animum hunc tui memorem vertero.

Vita me exuerit in casus, qui tui importabit oblivionem.

Crudelibus umbris occubuero, quemadmodum loquuntur Poëtæ, citiùs atque tui recolere memoriam desiturus sim.
Efferar ipse citiùs, quàm tui memoria è corde efferatur meo.
Ad ipsum usque bustum tui memoria prosequetur.
Ne defunctus quidem tui potero oblivisci, nedum vivus.
Viventi mihi nunquam obsolescet hominis tam benè meriti recordatio.

Quando futurum est, ut apud Erasmum evanescat Mori memoria? nempe dum vita destituetur.
Usque eo tui memor ero, dum in vivis agam.
Usque dum spirabo, te corde gestabo.

Quamdiu dabitur animâ frui, ut Sallustiano more loquar, non desinam tui memoriâ frui.

Præcepta Copiæ singularia.

Quænam ais Præcepta Copiæ singularia?

Resp. Suprà allati tres Copiæ Fontes generatim rebus omnibus, quæ in orationem cadere possunt, multiplicem varietatem subministrant. Et è re fuerit, contingere quædam

dam minùs quidem generalia, quæ tamen in orationem veniant frequentiſſimè, ut ſunt: I. Particulæ Conjunctivæ. II. Gradus Comparationum. III. De Virtutibus ac Vitiis. IV. De Affectionibus humanis. V. De Actionibus humanis. VI. De variandis Particulis.

I. VARIATIO PARTICULÆ COPULATIVÆ.

Quomodo variantur Particulæ Copulativæ?

Reſp. 1. *Particulis* aliis idem ſignificantibus. 2. *Formulis* quibusdam, cum cæteris bonis Autoribus, tum Ciceroni maximè uſurpatis.

I. Particulæ Conjunctionis & æquivalentes:

Vir doctus eſt & probus.

Et doctus & probus; Quemadmodum doctus, ita probus.
Cum doctus tum probus; Simul doctus, ſimul probus.
Pariter doctus, ac probus; Haud ſecus doctus, ac probus.
Tam doctus, quàm probus; Ut doctus, ita probus.
Non minus doctus, quàm probus; Non tantum doctus, ſed & probus.
Ex æquo doctus, atque probus; Non modo doctus, verùm etiam probus.
Æquè doctus, ac probus; Juxta doctus, & probus.
Æquè doctus, atque probus; Similiter doctus, ac probus.
Perinde doctus, ac probus; Non diſſimiliter doctus, ac probus.
Tum doctus, tum probus

Sic dices: Vir eſt cum doctrinæ laude, tum pietate præſtans.

Ut doctiſſimus, ita integerrimus.
Æquè litteratus, atque incorruptus.
Exquiſitè doctus, itidem ac probus.
Doctiſſimus idem, ac vir optimus.
Vir ex æquo eruditus ac probus.
Non tantùm doctus, ſed & probus.
Simul inſigniter eruditus, ſimul integritatis maximæ.
Vir optimus quoque, non modò doctiſſimus.
Haud ſecus, juxta eruditus, ac probus, &c.

II. Formulæ:

Haud minore probitate, quàm doctrinâ præditus.
Præterquam quod doctus, etiam optimus eſt.
De quo dubites, doctior ſit, an melior?
In quo doctrina cum probitate ex æquo certet.
Qui litterarum laudem æquârit viæ ſanctimonia.
Cujus eruditioni par morum integritas reſpondet.
Qui cum inſigni probitate, parem litterarum laudem copulârit.
Summa quidem eruditione, virtute tamen neutiquam inferior ſeſe.
In litteris egregius, nec ſui diſſimilis in probitate.
Qui doctrinæ decora pari cum probitate conjunxerit.
Cujus virtutem non minùs, quàm eruditionem ſuſpicias &c.

II. VARIATIO GRADUUM.

Quæ eſt ratio variandi gradus poſitivi?

Reſp. Variantur itidem Particulis augentibus, vel minuentibus. Præpoſitio *præ*, Comparativo æquivalet; ut: Homo prælongus; *per* pro Superlativo: Homo perdoctus; Res perdifficilis. Talia idem ſunt Adverbia:

Perquam litteratus, doctus	Summopere eruditus doctus.
Quàm - - -	Imprimis - - -
Sine quàm - - -	In paucis - - -
Nimis quàm - - -	Majorem in modum - -
Valdè - - -	Mirè - - - - - -
Egregiè - - -	Exquiſitè - - - -

Haud

Haud vulgariter	-	Oppidò	-
Insigniter	-	Supra modum	-
Magnoperè	-	Præter modum	-
Maximoperè	-	Singulariter	-
Unicè	-	Impendiò	-
Eximiè	-	Impensè	-
Effusè	-	Abundè	-
Affatim	-	Si quisquam	-
Plusquam	-	Dici nequit, quàm	-

Minuitur Positivus in has Formulas :

Homo subtristis, subtimidus. Nonnihil aggrestis. Utcunque doctus. Aliquantulùm morosus. Homo dicaculus, putidulus, vaniculus. Non omnino indoctus.

Quomodo variatur Comparativus?

Resp. Primo : Ex Particulis nonnullis, perinde ac Positivus. Secundo : Verbis præcellentiam significantibus.

Particulæ sunt : v. g.

Longè facundior Platone Cicero.
Multò, nimiò eloquentior Platone divino Tullius.
Multis partibus uberioris sapientiæ Plato, *quàm* Tullius.
Pecuniæ appetentior, *quàm* gloriæ.
Magis appetens pecuniæ, *quàm* &c.
Opum cupidus *potiùs*, *quàm* laudis.
Non tam gloriæ appetens, *quàm* pecuniarum.
Minùs honorum cupidus, *quàm* divitiarum.
Haud perindè laudi inhians, *quàm* nummis cumulandis.
Haud æquè ac &c.

Verba præcellentiam significantia sunt:

Præsto,	excello,	antegredior.
antesto,	prægredior,	antevenio.
præeo,	præverto,	anteverto.
supero,	præfero,	cedo.
supergredior,	præhabeo,	decedo.
excedo,	antepono,	posthabeo.
post me relinquo,	præpono,	postpono
anteeo,	antecedo,	secundus sum.
præcello,	antecello,	posterior sum. v. g.

Juvenis cæteris diligentior,

Diligentia reliquis *præstat, antestat, præit.*
Reliquos *vincit, superat excedit, post se relinquit.*
Æquales industria *anteit, antecedit, antecellit, antegreditur, antevenit.*
Æqualibus *præferendus, præhabendus, anteponendus.*
Cujus diligentia *cedunt* reliqui, *postponendi, posthabendi, secundi, posteriores sunt.*

Quomodo variatur Superlativus?

Resp. 1. Particulis : *Longè, facilè*, v. g. Doctissimus.

2. Cùm hic gradus rem maximè extollat, imprimis variandum erit generale Vocabulum. *Omnis* ; cujus Synonyma vel Æquipollentia sunt : *Cunctus, Universi, Quisque, Unusquisque, Quicunque, Quilibet, Quisvis.* Item : *Quantuscunque, Quotcunque, Qualiscunque.* Huc pertinent Adverbia : *Utcunque, Quantumcunque, Quantumvis.*

Nullus non, Nemo non, Quivis non, Haud quisquam, Quantum est hominum, Quidquid est hominum.

3. Valent hæc Synonyma, sequentibus Formulis, quibus principatus significatur, adjuncta :

Cicero, quo non alius eloquentior.
Homo quidvis potiùs, quàm indoctus.
Doctrinâ nullâ inferior.
Eruditionis palmam omnibus præripit.

Ele-

Eloquentiæ artem tenet.
Facundia nullo non prior, potior.
Facundiæ primas haud dubiè obtinet.
Præter cæteros eloquens.
Facundus ultra humanum modum.
Primus haud dubiè Oratorum Cicero.
Unicus propè in civitate opulentus.
Tam dives, ut cum eo nemo omnium conferri poſſit.
Doctus adeò, ut magis non poſſit.
Tam eloquens, ut nemo ei æquandus.
Adeò doctus, ut parem habeat neminem.
Opulentus quàm qui maximè.
Solus propè Orator, cujus facundiæ nemo principatum deneget.
Suprà mortales omnes eloquens.
Quis eſt, qui ei ſe comparare auſit?
Quem reperies æquè opulentum.
Opulentos omnes longô poſt ſe intervallô relinquit.
Opulentiâ nulli ſecundus.
Facundiæ laude nemine poſterior.
Dominatur, regnat in pulpito.
Opibûs procul à ſe relinquit omnes.
Quem unum nemo exæquet.
Doctrina in eo tanta, quantam homo capere poſſit.
Cui omnes meritò concedant, cedant.
Cui comparatus nemo non infacundus videri queat.
Exemplar omnis facundiæ Cicero.
Hujus doctrinam nemo aſſequatur.
Ad tantam facundiæ laudem quis eſt, qui aſpiret?
Iis opibûs, ut ad illum, præ illo quisque egenus videatur.
Quò quantumcunque docti minus ſe doctos profiteantur.
Quo facundius excogitari nihil poſſit.
Signifer quiduam, dux, lumen, theſaurus omnigenæ doctrinæ.
Quicum nemo in contentionem venire poſſit.
Doctior, quàm credi poſſit.
Sine controverſia quovis hominum eruditior.
Cujus eloquentiam nulla cujusquam qualiscunque facultas æquiparet.
Ad cujus eruditionem nemo unus accedat.
Cujus doctrinæ addi nihil poſſit.
Tanta illi opulentia, quanta poteſt eſſe maxima.
Omnium conſensû ditiſſimus.
Orator eſt ſingularis ſine æmulo.
Nihil unô illô facundius.
Cui collatus nemo non minor ſit.
Modulum humanæ doctrinæ excedit.
Facundiâ immanè quantum præit, præcurrit diſertos omnes.
Multi videntur, hic unus diſertus eſt.
Utcunque doctos tulerint ſæcula, parem non tulêre.
Omnes à tergo relinquit,

4. Variatur Superlativus eleganter *per Hyperbolem* ſeu *Superjectionem*, ita dictam Rhetoribus, quod rem ultrà verum extollat; vel *per Comparationem* aliquam, è Fabulis, Hiſtoria, Natura ipſa petitam; ùt ſi dicas: Ipſà nequitiâ nequior; Monſtro monſtroſior; Facundia eloquentior; peſte nocentior; Luce clarior; nocte tenebrioſior.

E Fabulis: Janô providentior, Cœlo antiquior, Cybele fœcundior, Gigantibûs audacior; Ganymede formoſior, Icaro magis temerarius, Mercurio facundior, Æolo levior, Sileno ruſticior, Satyro ſalacior, Venere formoſior, Rhadamanto juſtior, Cerbero acerbior, Hercule robuſtior, Atreo crudelior, Theſeo fidelior, Achille generoſior, Therſite ſtolidior, Ulyſſe callidior, Neſtore annoſior.

E rerum natura: Vitro fragilior, Anguilla lubricus magis, Melle dulcior, Nive candidior, Oleo tranquillior, Buxo pallidior, Glacie frigidior, Pluma levior, Morte odioſior, Fonte purior, Pumice aridior, Euripo volubilor, Oculis clarior, Stipite tardior, Muliere loquacior, Cervo vivacior, Lepore timidior. Vulpe fraudulentior, Aſellô tardior, Hirco ſalacior.

Ex Historia: Numâ religiosior, Tarquiniô superbior, Scipione felicior, Pompejô major, Gracchis seditiosior, Catone severior, Fabiô lentior, Hanibale vafrior, Nerone atrocior, Tiberiô callidior, Trajanô melior, Irô pauperior, Crœsô ditior, Socrate sanctior, Chrysippô acutior, Lynceô perspicacior, Aristide justior, Alcibiade nequior, Cleopatrâ mollior, Milone fortior.

III. VARIATIO VIRTUTUM AC VITIORUM.

Quomodo variantur Virtutum ac Vitiorum Nomina, de quibus sermo incidit toties?

Resp. Primum est, ut Substantivum Adjectivo immutes, ac vicissim; ut: Probus, Probitas; Fortis, Fortitudo. 2. Hæc Adjectiva cum Verbo *Sum* variè efferuntur, nempe *in Genitivo.* Singularis constantiæ vir; vel *Ablativo:* Magna humanitate est; vel: Cui summa humanitas. 3. Multum ad varietatem & elegantiam valent Adjectiva quædam, quæ tum personæ, de qua sermo, tum virtuti ipsi tribuuntur: v. g.

Personæ.

Excultus,	Perpolitus,	Ornatus.
Instructus,	Nobilis,	Clarus.
Præstans,	Paucis conferendus,	Nemine inferior.
Florens,	Illustris,	Eximius.
Insignis,	Conspicuus,	Exornatus.
Conspiciendus,	Præditus,	Spectabilis.
Summus,	Facilè princeps,	Inclytus.
Celebris,	Eminens,	Fulgens.
Affluens,	Abundans,	Notissimus.

Virtutis.

Commemorabilis,	Rarus,	Exquisitus.
Singularis,	Non vulgaris,	Præcipuus.
Excellens,	Egregius,	Summus.
Divinus,	Luculentus,	Exploratus.
Incomparabilis,	Admirabilis.	Ingens.
Illustris,	Præstans,	Eximius.
Infinitus,	Conspicuus,	Eminens.

Incredibilis: *Raræ* modestiæ juvenis. *Commemorabili* pietate mater. *Exquisita* prudentia senator. *Singulari* humanitate hospes. *Non vulgaris* religionis sacerdos. *Præcipuæ* solertiæ famulus. *Excellente* beneficentia patronus. *Egregiæ* docilitatis adolescens. *Summa* morum gravitate senex, &c.

Divina quadam mansuetudine *præditus* Princeps.
Ad omne decorum *excultus.*
Luculenta humanitate *perpolitus.*
Explorata constantia *præditus.*
Incredibili sapientia *instructus.*
Incomparabili generositate *clarissimus.*
Admirabili morum integritate *præstans.*
Eximia moderatione *conspicuus.*

4. Majorem varietatem creabit Æquivalentia, si nempe per negantes Formulas vitium oppositum, aut si de vitio sermo est, virtutem removeas. Virtutum ac vitiorum Indiculum attexere visum est.

Indiculum Virtutum & Vitiorum.

Sapientia, sapiens.	Stultus, stultitia.
Sagacitas, sagax.	Stolidus, stoliditas.
Docilitas, docilis.	Stupidus, stupiditas.
Lepor, Lepidus,	Insulsus, Insulsitas.
Industria, industrius.	Ignavus, ignavia.
Ingenuitas, ingenuus.	Rusticus, rusticitas.
Concinnitas, opportunus.	Inconcinnus, importunitas.
Sinceritas, sincerus.	Astutus, astutia.
Simplicitas, simplex.	Dolosus, dolus.
Subtilitas, subtilis.	Fatuus, fatuitas.
Decorum, decorus.	Ineptus, ineptia.
Urbanitas, urbanus.	Inurbanus, inurbanitas.
Circumspectio, circumspectus.	Temerarius, Temeritas.

Gra-

Gravitas, gravis.	Levis, Levitas.
Justitia, justus.	Injustus, injustitia.
Prudentia, prudens.	Imprudentia, imprudens.
Abstinentia, abstinens.	Avarus, avaritia.
Affabilitas, affabilis,	Morosus, morosituas.
Beneficentia, beneficus.	Tenax, tenacitas.
Benignitas, benignus.	Invidus, invidia.
Benevolentia, benevolus.	Malus, nequam malitia.
Fortitudo, fortis.	Timidus, timiditas.
Charitas, charus.	Inimicus, inimicitia.
Castitas, castus.	Luxuria, luxuriosus.
Constantia, constans.	Mutabilis, mutabilitas.
Continentia, continens.	Incontinens, incontinentia.
Comitas, comis.	Arrogans, arrogantia, fastus.
Mansuetudo, mansuetus.	Crudelis, crudelitas.
Pietas, pius.	Impius, impietas.
Diligentia, diligens.	Negligentia, negligens.
Solertia, solers.	Iners, inertia.
Spes, sperans.	Desperans, Desperatio.
Fidelitas, fidelis.	Perfidus, infidelitas.
Generositas, generosus.	Humilis, humilitas.
Gratus animus.	Ingratus.
Modestia, modestus.	Ambitiosus, ambitio.
Moderatio, moderatus.	Immoderatus, petulantia.
Humanitas, humanus.	Inhumanus, inhumanitas.
Innocentia morum, innocens.	Licentiosus, licentia.
Liberalitas, liberalis.	Sordidus, prodigalitas.
Misericordia, misericors.	Durus, feritas.
Munditia, mundus.	Vanus, vanitas.
Obedientia, obediens.	Pervicax, contumacia.
Patientia, patiens.	Impatiens, impatientia.
Pudicitia, pudicus.	Impudicus, impudicitia.
Pudor, pudicus.	Impudens, impudentia
Puritas, purus.	Impurus, impuritas.
Religio, religiosus.	Superstitiosus, superstitio.
Sobrietas, sobrius.	Ebrius, gula.
Studiositas, studiosus.	Piger, torpor.
Taciturnitas, Taciturnus.	Garrulus, scurrilitas.
Temperantia, temperans.	Intemperans, intemperantia.

Negantes ejusmodi Formulæ sunt: *Minime. Nihil minus quàm. Cui nihil inest. In quo nihil reperias. Romotus à. Alienus. Abhorrens. Vacuus.* De vitiis verò: *Aversus. Inops. Destitutus. Ignarus. Immemor. Expers. Derelictus. Oblitus:* v. g.

Liberalis; Minimè sordidus. *Abstinens*; Nihil cupidus. *Fidelis*; Nihil minus quàm perfidus. *Castus*; Remotus ab omni luxuria. *Sincerus*; Abhorrens à malo dolo. *Ingenuus*: Ab omni rusticitate remotus. *Gravis*; A levitate alienus, &c.

De Vitiis.

Crudelis; Omnis humanitatis oblitus. *Ambitiosus*; Ab omni modestia destitutus. *Petulans*; Moderationis immemor. *Impudens*; Pudoris inops. *Incultus*; Ab omni lepore derelictus, &c.

IV. VARIATIO AFFECTIONUM HUMANARUM.

Quomodo variantur ea, quæ ad humanas affectiones pertinent?

Resp. Affectiones hæ, quibus nempe variè afficiuntur homines, etiam *Motiones* vocantur & *Perturbationes*, & vulgari nomine *Passiones*, quod iis graviter perturbentur, & agantur animi. De earum numero disputant Philosophi. Alias *vehementes* sunt seu *violentæ*, *leniores* aliæ. Inter *vehementes* sunt: *Amor*, & quæ huc pertinent, Cupiditas seu Cupiditates, Libidines, Avaritia, Desiderium. *Ira*, Odium, Indignatio, Invidia, Vindictæ studium, Furor, Audacia, Rabies. *Dolor*, Tristitia, Sollicitudo, Anxietas, Desperatio, Timor. *Lenioribus* accensentur Spes, Miseratio, Lætitia, &c.

Hæ perturbationes gradus suos habent & naturalem progressionem. *Primò* enim *arcere* à me iram *v. g.* studeo. 2. Tum causa aliqua *moveor* ad iram; itaque. 3. *Concipio* iram; subinde. 4. *Augetur* ira. 5. *Sum*, Versor in ira. 6. Alias *minuitur*, & 7. tandem à me *deponitur*. Singuli gradus varietatem admittunt lætissimam, quæ non affectionibus tan-

tantùm ſupra memoratis, ſed & magnam partem virtutibus vitiisque cum delectu attribui poteſt & applicari, excepto gradu quinto *ſum, verſor in ira*; quæ enim ad id variandum infra ſubjicientur verba, violentis affectibus maximè conveniunt.

I. *Quibus modis variatur:* Arcére à ſe affectionem?

Reſp. Declinare, repellere, vitare, excludere, defendere, amorem. Iter obſepire, viam præſtruere, aditum præcludere, reniti, obſiſtere, prævertere, obſtare, occurrere, obluctari, opponere ſe, repugnare, reſiſtere amori. Abſtinére, continére ſe ab amore. Immunem eſſe ab, obmunire ſe amore. Pugnare in amorem. Prohibére à ſe amorem. *e. g.* Declina, quantum potes, longe à te repelle, cautè devita, exclude à te cupiditates effrenatas. Obſta principiis, viam præclude, ocurre, præverte libidinum fomentis, immunem te ſerva, contine te ab ira &c.

II. *Qui variatur illud:* Moveri, incitari ad affectionem aliquam?

Reſp. Incitare, irritare, pellicere, illicere, allicere, movére, commovere, inſtigare, pertrahere, impellere, adducere, conjicere, trahere, ſollicitare, agere, redigere, aliquem ad *vel* in iram. Inflammare, incendere, irretire, illaqueare, conſtringere, afflare, illigare aliquem amore. Ciére, creare, afferre, offerre, infigere, injicere, conflare, obtrudere, ingerere, inſerere, alicui amorem: *e. g.* Dictis obſcœnis facilè ad inhoneſta, amores, libidines trahuntur, pelliciuntur, incitantur, &c. adoleſcentes improvidi. Levi ſæpe momentô inflammamur, incendimur, exardeſcimus, irretimur, inanium rerum deſiderio. Unicum verbulum ei magnum dolorem injecit, afflavit, concivit, obtulit, &c.

III. *Ut variatur:* Concipere, ſeu admittere affectionem aliquam?

Reſp. Addicere, dedere, tradere, committere, permitere, patefacere ſe dolori. Viam pandere, aditum præbére, locum dare, cedere, ſuccumbere, concedere dolori. Naſcitur, oritur, oboritur, progignitur dolor. Haurire, deguſtare, concipere, ſuſcipere, deliberare, admittere, ingredi dolorem. Incidere, prolabi, delabi, agi, invadi in dolorem. Exardeſcere, capi, tangi, vinci, contingi dolore. Immigrat in me dolor: *e. g.* Victus tandem ceſſit, ſe dedidit, permiſit, pateſecit, aditum dedit voluptati. Cupiditate tactus, captus eſt. Amor in eum immigravit. Ex aſpectu uno ingens in ejus animo ortus, enatus ardor. Incidit, delapſus eſt in amores. Hauſit totis pectoribus, ſuſcepit, admiſit amorem &c.

IV. Augére affectionem.

Acuere, exacuere, alere, paſcere, nutrire, amplificare, exaggerare, armare, intendere confirmare, corroborare, augére, fovére timorem. Adoleſcit, indoleſcit, invaleſcit, ingraveſcit, incrementum capit, creſcit, gliſcit timor. Fomentum dare, acceſſionem facere timori: *e. g.* Ejus rei memoria mirum in modum intendit, acuit, exaggeravit, corroboravit hominis triſtitiam. Ex ea commemoratione crevit admodum, invaluit, adolevit doloris acerbitas, &c.

V. Eſſe, verſari in perturbatione.

Perculſum, percitum eſſe, æſtuare, exæſtuare, agitari, agi, ſubigi, angi, exerceri, ardere, cæcari, obcæcari, calere, accendi, capi, fervere, flagrare, implicari, depravari, corripi, abripi, irretiri, mancipari, inſanire, ſtimulari, efferari, vinci, abſorberi, obſtringi, torpere, tumere, turbari, perturbari, duci, inflammari, affligi, afflictari, furere, languere, ligari, conſtringi, impelli, impleri, repleri, opprimi, diſſolvi, attineri, offuſcari, urgeri, perire, concitari, mergi, emori, interimi, diſcerpi, exedi, erodi, confici, differri, configi, frangi, laniari, diſcruciari, excruciari, raptari, morderi, dilaniari, ſterni, cruentari, affici, confundi, elidi, permiſceri, commoveri, enervari, obnubilari, depaſci, ſauciari, conſauciari, vulnerari, torreri, diſtrahi, convelli, tabeſcere, torqueri, vexari, devorari, uri, confodi, exulcerari, jugulari, excarnificari, lacerari, divelli amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudio, triſtitia ſollicitudine. Indulgere, obſequi, ſervire, morem gerere, parere, obtemperare, morigerari, ſatisfacere, dedere ſe, tradere ſe amori, cupiditatibus, iræ, dolori, &c. *e. g.* Homo metû perculſus, percitus, ſui impotens. Homo ardens irâ, æſtuans, cæcus, obcæcatus, fervens, flagrans, inflammatus iracundiæ facibus &c. Invidiæ ſtimulis confoſſus, laniatus, cruentatus, convulſus, commorſus, &c. Torquent hominem, devorant, urunt, jugulant cupiditates effrenatæ. Indulget male ſanus libidinibus ſuis, morem gerit, &c.

VI. Af-

VI. Affectionem minuere.

Domare, hebetare, cohibere, frangere, placare, infirmare, lavare, sedare, castigare, frenare, delinere, demitigare, placare, dissipare, coërcere, temperare, refrenare, emendare, comprimere, oppugnare, premere, sanare, corrigere, moderari, refrigerare, inhibere, mollire, eripere, supprimere iracundiam. Mederi, modum ponere iracundiæ. Deficit, subsidit, frigescit, migrat, remittit iracundia: *e. g.* Amicorum monita domuêr. utcunque, hebetârunt, placârunt hominis impotentiam. Exemêre homini furorem. Ex eo nuncio remisit, subsidit, lenitus est paulùm dolor. Philosophia hominis ardentem indolem correxit, suppressit, emollivit, temperavit, castigavit, fregit &c.

VII. Affectionem deponere.

Explicare, disjungere, expedire, depurgare, eliberare, exsolvere, absolvere, abstrahere, evolvere, eripere, avertere se à dolore. Abdicare, egerere, ejicere, rejicere, ejurare, ablegare, relevare, proscribere, amoliri, amittere, missum facere, exonerare, de- ·ulere, ponere, repudiare, abrumpere, extinguere, restinguere, extirpare, eradicare dolorem. Evellere, exurere, segregare, expungere, eradere, submovére, excludere, secludere, exturbare, abigere, exigere, exterminare, eliminare, eruere ex animo dolorem. Finire, profligare, fugare, vincere, deserere, extrudere, excutere luctum. Renunciare iræ. Migrat, exarescit, exolescit, desinit, emoritur amor. Transfugit, decedit, remittit, interit, extinguitur, conquiescit dolor. *E. g.* Totus à se alius est, amores omnes ex animo ejecit, emovit, erasit, abegit suo, ut tam non eundem hominem crederes. Restincta, o... a tandem est illa libidinum sævities. Segregavit à se, disjunxit amores, se ab amoribus segregavit. Conquievit, remisit, decessit, excussus, eliminatus, exterminatus est furor &c.

V. VARIATIO ACTIONUM HUMANARUM.

Qui variari possunt ea, quæ actionem humanam significant?

Resp. Quamvis etiam de rebus naturalibus &c. artefactis copiosè loqui liceat, varietatem tamen maximam sibi comparare oportebit in iis, quæ ad actiones humanas pertinent; nempe & consuetudinis quotidianæ, ac Poëticæ, Rhetoricæ, Historicæ princeps materia, ac propè unicum argumentum. Præcipuæ creberrimæque in sermonem venientes Actiones sunt: Bellum gerere, pacem icere, litteris studére, causas agere, ædificare, mercari, magistratnm gerere, &c.

Ad Elocutionis varietatem eadem hic, quam de Affectionibus supra attulimus, methodus subserviet, aut paulùm deflexa. Habent enim & nostræ actiones progressiones suas, gradúsque inter se communes; ut:

1. *Cogito* de bello, pace &c.
2. *Dubito*, quid eligendum.
3. *Moveor* rationibus, autoritate &c.
4. *Statuo*, rem amplecti.
5. *Incipio* bellum &c.
6. *Ago, prosequor* cœpta.
7. *Perficio*, vel
8. *Remitto*, vel
9. *Omitto ac depono* omninò.

Horúmce Verborum cùm Phraseologiæ Latinæ Corpus copiam ministret propè inexhaustam, post tam multa scripta rem eandem rescribere supervacuum, certè ultra opusculi modulum fuerit.

VI. DE VARIATIONE PARTICULARUM.

Quid Particularum nomine intelligis?

Resp. Adverbia quædam, non tamen promiscuè, qualia à singulis ferè Verbis ac Nominibus derivantur, & derivati possunt infinita,; súntque certæ quædam Actionum vel Rerum, seu Verborum & Nominum affectiones, vel, ùt Leges loquuntur, Modificationes. In præsenti de illis duntaxat sermo est, quæ veluti nervi, orationes corpus omne permeant, ejusque membra singula inter se constringunt ac sustinent. Modalia illa paucis tantum; ista vel omnibus, vel propè omnibus Actionibns rebúsque attribui possunt; ut: *acutè*, ab acies, intelligendi, disputandi Actionibus; non item arandi, ambulandi, arcendi &c. quemadmodum *statim, aliquando, quia* &c. ubivis adjici possunt. Verùm hæc aliis relinquantur.

Quænam igitur & quales sunt hæ Particulæ?

Resp. Præcipuæ & perfrequentes sunt *Temporales* & *Locales*, nempe quibus tempus & locus actionis indicatur. Præter has: *Adversativæ*, quæ Sententiæ priori oppositum

quid & repugnans ſubjiciunt; *Comparativæ* ſeu *ſimilitudinis*, quibus duo inter ſe comparantur; *Cauſales*, quæ dicti rationem reddunt; *Illativæ*; quæ ex dictis inferunt & colligunt aliquid; *Conjunctivæ*, quibus duo inter ſe copulantur; *Disjunctivæ*, quibus removentur; *Perfectivæ*, quibus actio vel res extollitur & augetur; *Minuentes*, quibus deprimitur; *Affirmativæ*, gravius quid afferunt; *Interrogativæ*, ſoli interrogationi ſerviunt; *Præpoſitivæ* ſeu *Præpoſitiones* denique omnes, quarum plures partim ſuperioribus jam claſſibus continentur.

Eccur hæ particulæ ſingulari curâ tractandæ ſunt?

Reſp. Primò, quia nullum Thema quantumlibet breve, Epiſtola, Narratio &c. eſt, in qua non plures ejusmodi Particulæ occurrant. Igitur ad evitandum earundem ſemper formulam faſtidium, ſi uspiam, hic certè nec jejunum & copioſum eſſe conveniunt. *Secundò*, Particulæ hæ ritè adhibitæ neſcio quid antiquum ſpirant, & Ciceronianæ elegantiæ colorem quendam orationi conciliant.

Atqui easdem jam Turſellius, aliique tractarunt?

Reſp. Latinas quidem, à quibus Germanicæ noſtræ multùm diſſident. Expoſuit ille, quam pro aliis dicendi generibus poſitæ, orationi elegantiam addant; nos in re omnium frequentiſſima copiam &c. & varietatem ſuppeditamus.

Quâ induſtriâ familiares eas ſibi reddant Diſcipuli?

Reſp. Si jam in media Grammaticæ moneantur, quin pro penſo à Profeſſoribus injungatur, ut quotidie occurrentes in thematis Particulas hujusmodi varient, melioribusque commutent. Sentient ipſi & cum voluptate mirabuntur, unâ hâc induſtriâ, paucis & tenuibus his ductibus, aliam themati, nec paulo venuſtiorem ſpeciem acceſſiſſe.

En Indiculum, è quo primùm petitæ Particulæ numerus quærendus erit. Claſſes enim ſupra indicatas dividere, quam Alphabeti ordine contexere omnia, viſum eſt potius. Inſerta quidem Phraſeologiæ ſunt pleraque, ſed parcius, nec eâ, quam hinc congeſſimus, copiâ.

INDEX PARTICULARUM.

Aber, ſiehe: ſondern, allein 43
Allda, ſ. da 33
Alldorten, ſ. dorten 36
Allein, ſ. aber 43
Allererſt, ſ. erſt 13
Allzeit, ſ. immer 19
Als, da 1
Alsdann 2
Alſo, daß, ſ. dergeſtalt 54
Alſo, ſo 55
Alsbald 3
Als ob, ſ. als wann 53
Anders als 44
Auch 66
Auf, zu 97
Aus 98
Ausdrücklich 87
Auſſer 45
Ausgenommen, ſ. auſſer 45
Bald 4
Beſonders 72
Bevor, ſ. ehe 12
Bey 31
Beyſammen 32
Beyzeiten 5
Bis 6
Bis dahin, ſ. dahin 34
Bis dato, ſ. bishero 7
Bishero 7
Bisweilen 8
Da, allda 33
Da, indem, ſ. als 7
Dahero 60
Dahin 34
Damit, ſ. daß 63
Dann 61
Dannoch, ſ. doch 46
Darnach 9
Darneben 35
Darum 62
Daß, damit 63
Dergleichen 56
Desgleichen, ſ. dergleichen 56
Deſſenthalben, ſ. darum 62
Deſſentwegen, ſ. darum 62
Doch 46
Dorten 36
Durch 99
Ehe 10
Ehender als, ehe 10
Einmal 11
Endlich 12
Entweder, ſ. oder 68
Erſt 13
Fürohin, ſ. hinfüro 16
Für 100
Fürwahr, ſ. gewißlich 89
Ganz und gar 73
Gähling 14
Gegen 47
Gemeiniglich 16
Genug 74
Genugſam, ſ. genug 74
Geſetzt, daß 88
Gewißlich 89
Gleich, ſ. alsbald 3
Heimlich 37
Herentgegen 48
Hernach, ſ. darnach 9
Hinfüro 16
Hingegen, ſ. herentgegen 48
Hieraus, ſ. dahero 60

Ja 90
Je desto 58
Jemalen 17
Jmmer 19
Jmmerzu, s. bißweilen 8
Jndem s. weilen 65
Jrgend 39
Jtzt, itzund 18
Kaum 80
Keineswegs, s. nicht 49
Kümmerlich, s. kaum 80
Lang 20
Längsten, s. lang 20
Letzlich, s. endlich 12
Mehr 59
Mit 40
Nach 21
Nachdem 22
Nächstens 23
Nemlich 91
Nicht 49
Nicht allein 67
Nichts 50
Nie, niemalen 24
Nirgend, s. Jrgend 39
Noch 25
Noch nicht, s. noch 25
Noch so lang, s. noch 25
Nun, s. itzt 18
Nur allein 81
Ob 92
Obgleich, s. obwohl 51
Obwohl 51
Oder 68
Oeffentlich 41
Oft, oftmal 26
Ohne 82
Ohngefehr, s. ungefehr 85
Schier, fast 83
Schon lang, s. lang 20
Sehr 75
Selten 27
Sintemalen, s. dann 61
Sobald, s. alsbald 5
So, s. also 55
Sondern, s. aber 43
Sonsten 52
Viel, weit 76
Uebel 84
Ueber 101
Ueberaus 77
Ueber das, s. darneben 35
Ueber die massen, s. überaus 77
Und 69
Unterdessen 28
Unterweilen, s. unterdessen 28
Ungefehr 85
Unversehens, s. gähling 14
Von neuem, s. wiederum 30
Vor, s. für 100
Vor Zeiten, s. einsmal 11
Wann, Si. 29
Wann, Interrog. 93
Warum 94
Weder 70
Wegen 64
Weilen 65
Weit 42
Wenig, wenigst 86
Wider, gegen 47
Wie 95
Wiederum 30
Wiewohl, s. obwohl 51
Wo 96
Wohl 79
Zeitlich, s. beyzeiten 5
Zuviel 78
Zuweilen, s. bißweilen 8
Zwar 71

PARTICULÆ TEMPORIS.

1. Als, Da, Jndem, *Dum.*

Als ich schrieb, kam er zu mir, Cum scriberem; dum, quando scribebam, intervenit. *Hæc particula à Latinis brevitatis causa fere supprimitur, Verbo in Participium mutato.* Scribenti mihi, vel exarata, jam epistola intervenit.

2. Alsdann, *Tum.*

Da der Rath geschlossen, alsdann hat man erst recht zur Sache gethan, Soluto senatu, tum denique, tum demum, tum temporis, tum verò, nec ante, serio agi cœptum.

3. Alsobald, Gleich, *Statim.*

Ich werde alsobald da seyn, Continuò, illico, mox, protinus, jam, jamque, quamprimum, confestim, actutum, è vestigio, sine ulla mora, nulla interposita mora, primo quoque tempore, ex templo, haud cunctanter, sine cunctatione, quantocyus adero.

4. Bald, *Brevi.*

Er wird ohnedem bald zurück kehren, Alioqui, propediem, haud diu post, maturè, paulo post, exiguo, pauco post tempore, cito, opinione citius, post paululum, ut primum revertetur. Prope est, proximum est, ut redeat. Perparum abest, quin jam nunc adsit.

Er wäre bald gestorben, Tantum non mortuus fuit. *Barb.* Brevi mortuus fuisset. Er redet bald dieses, bald jenes, Jam hoc, jam illud; tum, modo, alias hoc, tum, modo, alias illud loquitur. Bald dieser, bald jener, Alius ex illo. Bald habe ich dieses, bald jenes zu thun, Aliud ex alio negotium mihi enascitur.

5. Beyzeiten, Zeitlich, *Maturè.*

Siehe, daß du dich beyzeiten, zur Zeit, zeitlich darstellest, Cura, ut sine mora, tempore, tempori, tempestive, opportune, commode, ne serius, nec citius te sistas.

6. Bis, *Donec. Ante Verba.*

Ich werde harren, biß der Handel geschlichtet wird, Manebo, donec, dum, usque dum, quoad, eatenus, dum, eo usque dum res confecta sit. Restabo tantisper, tamdiu, non ante discedam, dum, quousque, quoad negotium confiat.

Biß, *Usque Ante Nomina.* Biß in das hohe Alter, Ad ultimam senectutem. Biß zu unserer Zeit, Ad nostram ætatem, ad hoc tempus. Biß auf einen Heller zahlen, Ad denarium solvere, ad ravim clamare.

7. Bishero, Bis dato, *Hactenus.*

Temporis: Bishero sind wir wohl gestanden, Hactenus, ad hunc diem, ad hoc temporis, ad hunc usque diem, adhuc, hucusque res nostræ loco fuerunt optimo.

Loci: Biß hieher ist der Feind gekommen, Hucusque, ad hoc loci, ad hunc locum usque, hactenus hostis perrupit.

8. Bisweilen, Immerzu, *Interdum.*

Er ist viel zu Hauß, bisweilen gehet er auffs Land, Multus est domi, interdum, subinde, nonnunquam ruri agit. Quandoque, aliquando, non raro ex intervallo in Tusculanum suum revolvitur. Domi quidem assiduus; est tamen, cum rus præplacet. Er ist bisweilen scharf, bisweilen gelind, Interdum severus, alias lenior.

9. Darnach, Hernach, Darauf, *Postea.*

Nun spare keinen Fleiß, hernach magst du außrasten, Nunc elabora, post, postea, postidea, postmodo, postmodum, posthæc, posthac, reliquo tempore, post id otioso esse licebit. Nunc operæ nulli parcito, deinceps, deinde, dein, subinde, tum inde, exin, exinde, dehinc quiescas, licet. Hoc facto, secundum ea, tum, tum inde, ut libet, respiraveris. Drey Tage hernach, Triduo post. Viele Jahre hernach, Multis post annis.

10. Ehe, Ehender, Bevor, Zuvor, *Prius.*

Die Stadt ist ehender übergangen, als die Hülffs-Völker angekommen, Prius, citius ante, celerius capta est urbs, quam auxilia venissent. Suppetias nostras hostis prævenit, prævertit, antevertit.

Ehender, Lieber, *Potius.* Ehender sterben, als die Flucht geben, Potius, promptius, citius mori, quàm fugere. Mors mihi præ fuga erit. Antiquior mihi famæ, quam vitæ aura. Statius, præstabilius erit, honestè cadere, quam turpiter fugisse.

11. Einsmal, Einst, Vor Zeiten, *Quondam.*

Die Tugend galt einsmal, vor Zeiten mehr, als heut zu Tage, Quondam, olim, aliquando, aliàs, subinde, lapsis ætatibus major erat virtuti honos; superiori ætate, tempore, memoria plus habita est virtus. Fuit tempus, cum alio loco & numero fuit virtus, ac hodie.

Einmal, *Semel.* Una duntaxat vice, non plus vice simplice; nec amplius, deliquisse, veniam fortasse meretur.

12. Endlich, Letzlich, *Tandem.*

Endlich hat Ulysses zu Ithaca geländet, Tandem, demum, denique tandem aliquando ad Ithacam appulit Ulysses. Ad ultimum, postremo, postremum, ad extremum, ultimo, ultimum Ithacam tenuit; ad extremum interposita longi temporis mora, interjecto longi temporis intervallo in patria exscendit.

13. Erst, Allererst, Erstens, *Primùm.*

Er ist allererst aus dem Feld kommen, Primum, modo, jam primun, recens, nunc adeò, jam nunc, nunc demum, hoc propè temporis momento è castris venit.

Erstens, fürs erste ist zu merken, Primum, primum omnium, primo loco, à Principio, à primo illud observato, alterum &c.

14. Gähling, Unversehen, Unvermuthet, *Repentè.*

Gähling erhebt sich ein Geschrey, Repente, derepente, subito, repentino clamor tollitur. Ex improviso, ex inopinato, minimè proviso, ex insperato, præter omnium opinionem, præterquam, quod cuiquam in mentem venire poterit, existit vociferatio dira.

15. Gemeiniglich, *Communiter, vulgò.*

Es geschicht gemeiniglich, daß die Tugend gedruckt wird, Fit ut plurimum, passim, plerumque, vulgo, majori ex parte, persæpe, majorem partem, ut virtus prematur. Rara est virtus sine insectatione improborum. *Ordinarie: Barb. Communiter:* Gemeinschaftlich

lich mit einander etwas besitzen, Bona, fundos communiter, æquo omnium fructu, una, simul, junctim, ex æquo possidére. Communiter inter se consultare. Communiter tibi omnes, hunc peculiariter commendo.

16. Hinfüro, Fürohin, *Deinceps.*

Siehe dich hinfüro besser vor, Deinceps in posterum, in futurum cautior esto: in reliquum tempus, de futuro, posthac, dehinc, exinde, de reliquo melius tibi consules.

17. Jemalen, *Unquam.*

Wann jemalen schlimme Zeiten gewesen, sind es gewiß die unsrige, Si unquam, ullo tempore, ulla ætate, omnibus retrò ætatibus, ab omni memoria, ab omni vetustate, dum hominum genus, dum ulla præteritorum memoria, si aliquando, quandoque afflicta fuère tempora, certè hæc nostra sunt.

18. Jtzt, Nun, Jtzunder, *Nunc.*

Jtzt kanst du dich zeigen, wer du seyest, Nunc, in præsenti, jamjam, jam modo, in præsentia, jam porro, hodie, hoc ipso tempore, jam enimvero campum habes ostendendi, qui vir sis.

19. Jmmer, Allezeit, *Semper.*

Wie ich gegen dir gewesen, so werde ich allezeit, immer bleiben, Ut erga te fui hactenus, ita semper, nunquam non, omni tempore, omnem ætatem, in omni vita perpetuo, dies, annósque ero. Qualem me expertus es hactenus, talem æternum, nullo intervallo, perpetuum, continenter, sine intermissione experire. Nullum erit tempus, sol orietur nullus, cum alius, quam fuerim, erga te ero.

20. Lange, Schon lange, Längstens, *Diu.*

Jch warte schon lange auf dich, Jam diu, longo tempore, perdiu, diutissime, longo jam temporis intervallo, jam pridem, jam quartum diem te operior. Quantum jam temporis lapsum est, quo te expecto?

21. Nach, *Post. Temporis.*

Nach der Arbeit, A labore dulcis quies. Nach dem Abendmahl, A cœna, à scholis, à ludo, secundum hunc diem.

Nach, *Secundum.* Nach deinem Belieben, Ad arbitrium tuum. Nach der Natur, nach der Vernunft leben, Secundum naturam, ad normam, ex præscripto rationis vivere. Nach Gebrauch, nach Recht, De more, ex æquo & bono. Nach dem Vertrag und Rathschluß, Ex pacto, ex sententia senatûs. Nach Gelegenheit, per occasionem.

22. Nachdem, Da, Als, *Postquam.*

Nachdem er wiederum genesen, triebe er die alte Unmaaß, Postquam convaluit, posteaquam, ubi, simul ac, simul atque, simul ut, cùm, ut se è morbo recuperavit, ad priorem intemperantiam rediit. *Nota: Hæc particula suppressa ferè Participio mutatur:* Recuperata valetudine, ad vetera rediit.

Nachdem, *Prout.* Nachdem du wirst fleißig seyn, wirst du belohnet werden, Prout diligentia, ita merces erit. Pro diligentia tua, pro diligentiæ modulo, secundùm tuam diligentiam præmii item modus erit. Nachdem es Zeit, Ort, Kräfte werden zulassen, Pro tempore, loco, pro facultate mea, pro viribus, pro virili mea parte, pro temporis & loci ratione. Nach Gestalt der Sachen, Pro re & tempore.

23. Nächstens, *Proximè.*

De Præterito: Nächstens hat sich eine seltsame Sache ereignet, Proximè, nuper, nuper admodùm, nuperrimè, paucis ante mensibus, haud diu abhinc res evenit nova. *De Futuro:* Nächstens werde ich dich heimsuchen, Proximè, primo quoque tempore, proximo quoque die, quàm potero proximè apud te ero.

24. Niemalen, Nie, Nimmermehr, *Nunquam.*

Man hat noch niemalen dergleichen gesehen, Ad hunc diem, nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria, contra omnia vetustatis exempla talia visa fuère. Dieses wird niemalen geschehen, Quidvi potius, ante, citius futurum est, quàm ut tibi concedam.

25. Noch, *Adhuc. Temporis.*

Unsere Sachen stehen noch, wie zuvor, Res nostræ adhuc, quo fuerant loco, stant; adhuc temporis, adhuc dum, etiamnum, ad hunc diem eædem sunt. 2. Noch nicht, *Nondum.* Man höret noch nichts von ihm, Nondum, necdum, nequedum, nihildum, nihil quidquam

de eo auditur. 3. Noch so gnädig, schön, gelehrt, Altero tanto clementior, pulchrior, doctior. *Adhuc semel tam longus. Barb.* Noch zweymal so gesund, als zuvor, Bis tanto sanior. Ich gebe noch soviel, Alterum tantum dabo. 4. Noch darzu, Insuper, præterea, etiam, adhuc ultra. V. Darneben. 5. Noch einmal, Iterum, denuo, rursus, iterum iterumque. V. Wiederum.

26. Oft, Oftmal, *Sæpe.*

Ich habe die Sache bey mir oft wohl überleget, Rem apud me sæpe, persæpe, sæpissime, sæpiuscule, sæpenumero, probè expendi. Ea de re frequenter, perfrequenter, crebro, identidem, multoties, iterum ac sæpius, pluries, iterum iterumque, multum, plurimum, haud rarò, apud animum recogito.

27. Selten, *Rarò.*

Er kam selten in den Rath, Raro, perraro, rarissime, raro admodùm, non sæpe, haud frequenter, rarenter in senatum venit. Multum sæpe tempus labitur, cum in curia non videatur.

28. Unterdessen, Unterweilen, *Interim.*

Unterdessen kam das Geschrey aus, Interim, interea, interea temporis, sub id tempus, subinde, inter hæc, interibi, hoc interim temporis intervallo, tantisper, inopinatus rumor venit.

29. Wann, *Si.*

Wann es nicht anders seyn mag, werde ich mich darein geben, Acquiescam, si, siquidem, quam, cum modo aliter fieri nequeat. Non repugnabo, posteaquam, ubi, quando ita oportebit. *Hæc conditionalis Particula item persæpe Participio mutatur.* Rebus ita habentibus, ita sitis, acquiescam scilicet.

30. Wiederum, Von neuem, *Denuò.*

Das Uebel hat wiederum von neuem überhand genommen, Malum denuo, de novo, iterum, de integro, rursum, rursus, secundo, iterato recruduit.

PARTICULÆ LOCI.

31. Bey, *Apud.*

Loci: Er wohnet neben der Tyber, Apud, ad, prope Typerim habitat. Propter, pone, penes, secus flumen domicilium habet. Der General bleibet bey dem Heer, der Sohn bey dem Vater, Imperator ad exercitum, ad patrem filius maneat.

Temporis: Bey Tag, bey Nacht, De die, de nocte. Bey dem Abmarsch, bey anbrechendem Tage, Sub discessum, sub diluculum.

Numeri: Bey zweyhundert sind geblieben, Ad ducentos, prope, fere, circiter ducenti periêre. V. Schier.

32. Beysammen, *Simul.*

Alle sollen beysammen bleiben, Omnibus una, simul, insimul, junctim, juxta, conjunctim, conjuncte, nemine seorsum, separatim manendum est.

33. Da, Allda, *Hic.*

Da wirst du mich finden, Hic, hic loci, hic locorum, isthic, hoc eodem in loco me reperies.

34. Dahin, Bis dahin, *Eò.*

Der Zank ist bis dahin gekommen, daß, Jurgium eo, usque eo, ad id acerbitatis, huc, eatenus, hucusque evaluit, ut. Bis dahin gehet mein Grund, Hactenus, hucusque, ad id loci, ad eum terminum fundus meus est.

35. Darneben, Ueber das, *Præterea.*

Die Gefahr war von aussen groß, darneben zu Hause alles uneinig, Plurimum erat ab hostibus periculum, præterea vero seditionibus domi turbata omnia. Adhæc autem, super hæc, insuper ad ea, ultra id domi turbata omnia. Foris pericula, quin etiam, porro, cæterum, ulterius, amplius etiam domi turbæ. Accedit etiam, quod domi inquieta omnia.

Darneben, hiebey, über das ist auch zu melden, Jam quid de illo dicam? adeo eodem & illud, addendum insuper. Exinde nec illud tacendum. Proximum ab hoc & illud. Porro autem. Eodem pertinet. Huic confine, finitimum, affine est & illud. Operæ est, & illud commemorare. Quin etiam illud memorandum. Quid? quod & illud.

36. Dorten, Alldorten, *Ibi.*

Dort stehet der Feind, Ibi, inibi, illic, isthic, ibidem, ibi loci hostis metatur. Dorten her kam das Wetter, Inde, isthinc, illinc, ab inde minatur tempestas. Dorthin wende dich, Eo, illuc, isthuc, isto te verte. Da und dort, hic & ibi, hinc inde, huc, illuc, vage, passim.

37. Heimlich, *Clam.*

Er hat sich heimlich aus dem Staube gemacht, Clam, clanculum, clandestine, furtim, occulte, occulto erupuit. Heimlich handelt er mit den Feinden, Latenter, in occulto, ex occulto, secreto, remotis arbitris, inaperto, tecte nescio, quos sermones miscet cum hostibus.

38. Nahe, *Propè.*

Nahe bey der Stadt hat man das Lager geschlagen, Prope urbem, proximè, juxta, ad orbis mœnia, haud procul à muris, sub ipsis muris, penes, pone, ad muros castra locavit.

39. Irgends, Nirgends, *Uspiam, Nuspiam.*

Wann er doch irgends ist, Si tamen uspiam, usquam, ullibi, usquam locorum est. Man kan ihn nirgends finden, Eum nuspiam, nusquam, nullo in loco, nusquam locorum, terrarum, gentium reperire est.

40. Mit, *Cum. Præpos.*

Er ist ein Mensch, mit dem ich gerne umgehe, Homo est, quicum libenter sum. Mit Lust lesen, Cum voluptate legere. Einem mit Unrecht, mit List etwas nehmen, Per injuriam, per insidias, per vim, per nefas alicui quid eripere. Mit Gelegenheit, Per occasionem. Mit Schande das Leben verliehren, Per dedecus vitam amittere.

41. Oeffentlich, Vor allen, *Palam.*

Er hat seine Unthat bekennen dürfen, Palam, aperto, manifesto, publicè, probalam, luce palam, in propatulo facinus suum confiteri ausus est. Eo confidentiæ venit, in oculis omnium, inspectantibus omnibus & audientibus, in ore omnium, in omnium conspectu, ante oculos omnium, in præsentia populi, præsentibus plurimis, nemine non inspectante dedecus suum prodere non erubuerit.

42. Weit, *Procul.*

Mein Vaterland ist weit davon entlegen, Mea patria procul inde, longe, nimia locorum longinquitate, magnis intervallis distat; admodum inde dissita, remota est. Meam inter tuamque patriam multæ regiones intersunt.

PARTICULÆ ADVERSATIVÆ ET NEGANTES.

43. Aber, Allein, Sondern, *Sed.*

Es ist ein schöner Kopf, aber allein nichts darinn, Pulchra est larva, sed, at, sed etiam, at enim, verum, verumtamen, atqui cerebro vacua. Bella est, cerebro verò, autem, tamen, certè, autem nullo. Bella, cæterum, cæteroquin, attamen vacua cerebro.

44. Anders, Als, *Aliter.*

Die Sache befindet sich anders, als du erzählest, Res aliter habet, ac narravisti; haud ita, secus, dispari longe ratione, non perinde, non ita, alio pacto, diverso modo, contra ac narrasti, res longe secus, multo secius, aliquando secus, toto cœlo aliter evenit.

45. Ausser, Ausgenommen, *Præter.*

Ausser der Hitze kan ich alles Ungemach ertragen, Præter, extra, citra, præterquam nisi calorem, incommoda cætera facilè tolero. Excluso, dempto, excepto calore, reliquas aëris injurias haud formido. Unus calor est, quem incommodè fero.

46. Doch, Dannoch, *Tamen.*

Post Particulas: Quidem & Quamvis. Ob er es gleich nicht zeiget, hat ihn doch die Rede sehr geschmerzet, Etsi dissimules, is tamen sermo eum acriter pupugit; tamen, attamen, nihilominus, veruntamen, certè tetigit hominem is sermo.

47. Gegen, Wider, *Erga.*

Er hat gegen mich das beste Gemüthe, Erga, adversum, adversus, versus, in me maxima benevolentia fertur. 2. *Loci:* Gegen Ost, West, Süden, Norden, Spectat adversus orientem, occidentem versus, adversus septentrionem, contra meridiem. Unser Haus lieget gegen über, Nostra domus è regione, ex opposito, ex adverso, adversa fronte, è parte opposita jacet. 3. *Temporis:* Gegen Morgen, Mittag, Abend, Mitternacht, Sub ortum solis, sub primam lucem; sub vesperum, circa meridiem, sub noctis medium. 4. *Comparativa:* Er ist nichts gegen ihm, Nihil est ad illum.

48. Herentgegen, Hingegen, *Contra.*

Ich habe niemand geschadet, herentgegen vielen geholfen, Læsi neminem, contra multos adjuvi, è contrario, è converso, è contraria parte, imo potius multis opem tuli.

Ich war dieser Meynung, hingegen andere einer andern, Ego ita censebam, aliter, aliud, non idem, diversa ratione, secus, non perinde alii.

Notandum est item elegans loquendi genus cum duplici; ut: Tantùm abest, ut quemquam læderem, ut multos etiam adjuvarem. Tantùm abest, ut mecum sentirent, ut in alia omnia discederent cæteri. *Item,* Adeò læsi neminem, ut multos etiam juvarem. Adeò mihi assensi non fuêre, ut etiam oppugnarent.

49 Nicht, keinesweges, durchaus nicht, mit nichten, *Non, Minimè.*

Er hat dieses Geschäfte nicht auf sich nehmen wollen, Non, haudquaquam, nequaquam, neutiquam, minimè gentium, nullò pactò, nullâ conditione, neutiquam adduci potuit, ut id negotii susciperet. Ich werde dieses keinesweges thun, Quidvis potiùs, omnia citiùs, nihil non ante egero, quam isthoc, quod imperas. *Huc pertinent loquendi formulæ:* Ne vivam, nullus sim, dispeream, ita Deos omnes iratos habeam, si hoc fecero.

50. Nichts, *Nihil.*

Er hat nichts von einer wahren Tugend, Nihil habet veræ, solidæque virtutis. Nihilum, nihil quidquam, non quidquam, ne tantillum quidem, ne hilum, nihil omnium, nihil admodum, nihil prorsus, omninò nihil, ne vestigium vel umbram veræ virtutis possidet. Minimum, minimô minus ei virtutis inest.

51. Obwohl, Wiewohl, Obgleich, *Quamvis.*

Ob er wohl keine Schuld daran hat, ist er doch verdächtig, Quamvis, quantumvis, quamquam, quantumlibet, licet, etsi, tametsi, etiamsi à culpa absit, suspicione non caret. Ut, ubi etiam, utut, etiam ut reus non sit, suspectus est certè. Esto, concedatur extra culpam esse, at. V. Gesetzt.

52. Sonsten, Anders, *Alioqui.*

Verrichte den Befehl, sonsten wird es dir übel gehen, Morem gerito, alioqui, alioquin, secùs, aliter autem, cæteroquin, de reliquo malè tecum agetur. Dir, und sonst keinem, Tibi, præterea nulli. Extra te, præter te, de cætero nemini.

PARTICULÆ SIMILITUDINIS VEL COMPARATIONIS.

53. Als wann, Als ob, *Quasi.*

Du ehrest mich, als wann ich dein Vater wäre, Quasi parenti mihi honorem habes; acsi, tanquam non secùs ac parenti; veluti si, similiter, pariter, non aliter, non minùs, juxta ac si parens essem, ita me colis; itidem, perinde, propè ùt parentem observas.

54. Dergestalt, Dermassen, *Adeò.*

Er war so, also, dergestalt erfroren, daß er kaum konnte erwärmt werden, Adeò obriguerat, ita, usque eo, usque adeo frixerat, tam eum in modum, in tantum, tantopere, sic eum frigus pervaserat, vix ut refoveri posset.

55. Also, So, *Sic.*

Also gehet es heute in der Welt zu, Sic, ita, taliter hodie sunt homines. Hujusmodi, hoc modo, in hunc modum, hac facie, hac conditione, hóc pactô, perinde nunc sunt tempora, eum in modum nunc vivitur.

56. Dergleichen, Desgleichen, *Ejusmodi.*

Dergleichen Exempel könnte ich gar viele beybringen, Ejusmodi, hujusmodi, hujus generis, istiusmodi, illiusmodi exempla afferre possem plurima. Talia, horum similia, ejusdem classis, ex hoc numero, non absimilia, ejusdem rationis exempla multa extant.

57. Gleichwie, Wie, *Sicut.*

Gleichwie du gegen mir bist, also werde ich gegen dir seyn, Sicut, sicuti, uti, quemadmodum, prout, similiter atque erga me fueris, perinde, pro eo modulo, quomodo, æquè, pariter, ac me viseris, ita te colam. Idem non alius, talis erga te fuero, ut in me eris.

58. Je, Desto, *Quò -- eò.*

Je mehr du hast, desto mehr verlangst du, Quò plura habes, eò plura desideras. Quantò abundas magis, tantò magis, magisque cupis. Quam dives es, hôc cupidior. Ut quisque ditior est, ita cupidior. Ut quisque major, ita sit modestior. Ut ditior indies, ita cupidior evadis. Pro modo opum cupidus es.

59 Mehr, Als, *Plùs.*

Er hat mehr begehrt, als sich geziemet, Plus, amplius, ultra, supra petiit, quam par erat. Plus nimiò, plus æquô, justô, supra, quam oportebat, petiit. 2. Mehr, als 100 Jahr, als 6 Täge, Decenniò amplius, sex diebus ampliùs. Mehr als hundert, Centum amplius, supra centum. 3. Und was noch mehr ist, Et quòd amplius, quod hoc etiam amplius est.

PAR-

PARTICULÆ CAUSALES ET ILLATIVÆ.

60. Dahero, Derohalben, Hieraus, *Hinc.*

Aus diesem kan man abnehmen, was er würde gethan haben. Hinc, ex eo, exinde, hinc adeò, inde colligas, quid facturus fuisset. Derohalben ist wohl geschehen, Igitur, idcirco, quapropter, quamobrem, quocirca, itaque, his de causis, propterea, proinde, quare, qua gratia probè factum, quòd.

61. Dann, Sintemalen, *Nam.*

Machet doch Füsse, denn der Feind ist nahe, Accelerate, quæso, nam, quippe, etenim, namque à tergo est hostis. Nihil moremini, hostis enim, videlicet, nimirum cervicibus imminet. Ich werde den Brief schliessen; dann, alsdann werde ich kommen, Signabo epistolam, tum, tum temporis, tunc veniam. Ich begehre keinen, dann dich, Præter, extra, citra te desidero neminem. Te volo, præterea nullum.

62. Darum, Dessentwegen, *Ideò.*

Er hat es darum erzählet, daß er den Rath schröckte, Ideo, idcirco, ob id, eâ causâ, eâ gratiâ rem exposuit, ut senatum terreret. Ea propter, hoc fine, eam ob rem, eo intuitu, ex eo, hoc nomine, hac de causa, ut terrorem afferret senatui. Per causam terrendi senatus ea dixit.

63. Daß, Damit, *Ut.*

Causam finalem significat.

Er gehet auf das Land, daß er frische Luft schöpfe, Rus abit, ut, uti, quo liberiore cœlo utatur.

Eleganter Participiô mutatur.

Cœlo salubriore usurus, ad captandam auram meliorem, captandi ergò, causâ, gratia.

64. Wegen, *Propter.*

Wegen deines Wohlseyns habe ich viel leiden müssen, Propter te, ob tuam salutem, pro te, honoris tui causa, gratia, nomine, per causam tui tuendi multa mihi ferenda fuêre.

65. Weilen, Indem, *Quia.*

Weilen du es also haben willst, so soll es geschehen, Quia ita vis, cum, quum, siquidem ita videtur, quandoquidem, quoniam, quando hæc tua est sententia, fiat licet. Fient ista, nempe ita placet, nempe cui ita placet,

Hujus Particulæ locô sæpè Participium adhibetur:

Hæc ita volenti, de re adeò tibi optata gratificabimur.

PARTICULÆ CONJUNCTIVÆ ET DISJUNCTIVÆ.

66. Auch, *Etiam.*

Ich habe vom Vater Briefe bekommen, auch von den Freunden, A patre venerant litteræ, etiam, item similiter ab amicis. A patre non minus, præterea, insuper, quin & ab amicis litteras accepi. Dieses mag auch der Einfältigste verstehen, Hæc vel hebes, vel mediocris ingenii homo, vel stipes intelligat. V. Und, &c.

67. Nicht allein, *Non solùm.*

Nicht allein den Eltern, sondern auch den Lehrmeistern gebühret Ehre, Non solùm, non tantùm, non modò Parentibus, sed magistris insuper honos habendus est. Parentibus quidem mos gerendus, sed nec minùs, sed præter super, ad hos, cum his etiam Doctori; & vero etiam, præterea item magistris. Tam parentes, quam Magistri, ut parentes, sic Institutores colendi sunt.

68. Oder, Entweder, *Vel.*

Entweder bist du es gewesen, oder dein Geist, Vel tu, aut tu, aut tuus genius fuit. Sive tu, sive tui simillimus. Si minus tu, certe tui imago, fuit; tu, aut vero, aut etiam tuus genius; sive tu, sive quid tui. Te viderim, an tuum genium, dubito.

69. Und, *Et.*

Conjunctionum frequentissima.

Bürger und Soldaten haben zu den Waffen gegriffen, Et cives, & milites, cives, militésque, cum civibus miles; non solùm, non minus summi, quam imi, similiter, æquè, perinde, juxta milites & cives ad arma concurrêre. Præter milites, cives item præterea, insuper, itemque, una plebs & nobilitas arma sumpsêre. V. Syntaxin ornatam.

70. Weder dieses, Noch jenes, *Nec hoc, Nec illud.*

Weder fromm, noch gelehrt, Neque doctus, neque probus, æquè, pariter, juxta indoctus & improbus. Pessimus quidem, & nihilò doctior. Bonarum litterarum nihil habet, tantundem probitatis. Non modo indoctus, sed & improbus. Cum doctrina, tum probitate omni vacuus. V. Und. *Iisdem enim formulis & copulamus, & removemus contraria.*

71. Zwar,

71. Zwar, *Quidem.*

Ich lobe zwar deinen Fleiß, nicht aber deine Aufführung, Tuam quidem, equidem curam, diligentiam laudo, mores non item. Diligentia fortasse tua, non item vitæ ratio laudem meretur.

PARTICULÆ AUGENTES ET PERFECTIVÆ.

72. Besonders, *Inprimis.*

Pompejo waren zwar viele beygethan, besonders aber Cicero, Pompeji partes multi sectabantur, inprimis, cumprimis, præprimis, præ quam cæteri, præ cæteris omnibus Cicero, singulari verò quadam ratione, singulariter, speciatim, unus omnium maximè Cicero. Si quisquam, certè Tullius; simpliciter, sine exceptione, prope, unice, potissimum, præcipue Pompejanus fuit. *Principaliter, extraordinariè,* barbara sunt.

73. Ganz und gar, Allerdings, *Penitùs.*

Die alte Redlichkeit ist ganz und gar dahin, Antiqua simplicitas penitus, omninò, prorsus, usque quaque, plane periit, abiit, interiit. Simplex ille candor omni ex parte, funditus, radicitus, per omnia, omnimodis extinctus videtur. Antiqui mores admodùm, universim, plenè, plenissimè undequaque exolevêre.

74. Genug, Genugsam, *Satis.*

Er hat Mittel genug erworben, Satis, abunde, affatim, sane, sat sane facultatem habet. Largiter, copiose, ad satietatem, abundanter, plusquam satis à facultatibus instructus est.

75. Sehr, *Valdè.*

Er ist ein sehr gelehrter Mann, Vir est valde, multum, admodum sane, sane quam, perquam litteratus. Scientiis non vulgariter, non mediocriter, magnopere, impense, oppido excultus. Mirum in modum, suprà quàm credi posset, ad miraculum, quantum pauci, in paucis, prope unice sapit. Mirifice, majorem in modum, maxime ita ut nemo æquè doctus, opinione doctior. Er hat sehr viel Mannschaft und Proviant zusammen gebracht. Quantas maximas potuit copias; quam maximam potuit annonæ vim contraxit. V. Ueberaus.

76. Viel, Weit, *Multò.*

Das alte Rom war viel grösser, als das itzige, Vetus Roma multò, longe, haud paulo, non paulo hodiernâ major fuit. Vetus Roma multis partibus, impendio, longo intervallo, permulto, undequaque spatiosior fuit. Nihil, perexiguum quid est hodierna Roma ad antiquam illam.

77. Ueberaus, *Plurimùm.*

Man hält ihn für einen überaus reichen Mann, Vir habetur nimium quantum, mirum quam immensum quantum, incredibile quantum opulentus. Vulgò censetur præter modum, sine modo, insignitè, immane quam, perquam nummatus. Mirifice, immoderatè, insigniter, apprime, perquam copiosus habetur.

78. Zuviel, *Nimis.*

Er hält gar zu viel auf sich, Nimis, nimium sibi placet. Nimio plus, immodice, immoderate, nimopere inflatus est. Supra modum, plus æquo, plus justo, ultra limites, multa sibi arrogat.

79. Wohl, *Benè.*

Er wird im Studieren wohl zunehmen, In litteris benè, perbenè, probe, optime, recte, rectissime, belle, perbelle progressurus videtur. In litterarum studio pulchre, præclare, commode, insigniter, plane è sententia progressum faciet. Betrunken, Bene potus. Gar reich, Bene nummatus.

PARTICULÆ MINUENTES.

80. Kaum, Kümmerlich, *Vix.*

Die Stadt ist so befestiget, daß sie der Feind kaum einbekommen soll, Urbs est adeò munita, ut eam hostis vix, aut ne vix quidem, ægrè, perægre, difficulter, capturus sit; urbem tam munitam, haud sine multa opera, contentione, difficultate subiget hostis, multum faxit, mirum si capiet; vix est, ut capiat.

81. Nur allein, *Tantùm.*

Diese einzige Gnade bitte ich mir aus, Hanc tantùm, hanc solùm, unice gratiam a te peto. Hoc modo, solummodo, tantummodo, duntaxat peto, quæsóque. Isthoc, nec aliud, nec amplius, nec quidquam præterea rogabo. Nisi, præter, extra hoc peto nihil.

82. Ohne, *Sine.*

Ohne meine Schuld, aber auch ohne bessere Hoffnung bin ich auch hin, Sinè, absque, extra meam culpam, sed præter, citra spem meliorem, procul, exclusa omni spe oppido interii; nulla quidem mea culpa, sed & spe nulla. Man hat die Sache angehebt, ohne den Rath zu fragen, Res cepta est non consulto senatu. *Sine consulendo senatum, Barb.*

83. Schier,

83. Schier, *Fermè.*

Es wäre schier Ernst daraus worden, Fermè, fere, prope, propemodum ad arma ventum esset. Prope, parum, minimum, tantulum aberat, quin cædes fieret; in eo erat, in proximo erat, huc jurgium devenerat, ut gladii promerentur. Er war schier todt, Pro mortuo haberi poterat.

84. Uebel, *Malè.*

Es stehet übel mit seinen Sachen, Res ejus male, misere, non optime, incommode habent. Res ejus iniquo, malo loco, sane incommode, in ambiguo sitæ sunt. Hierinnen hast du übel gethan, Id quidem perperam, improbe, mala ratione, prope nequiter, vitiose, egisti.

85. Ungefehr, Ohngefehr, *Fortuitò.*

Ungefehr kam uns der ungestümme Gesell dazwischen, Fortuito, forte, temere, incogitantibus omnibus supervenit importunus. Nescio, quo casu, quo fato, qua fortuna subito, ex improviso, præter opinionem adest homo minimè expectatus. Es waren ungefehr zwenhundert, Erant ad ducentos, circa ducenti; præterpropter ducenti; plus minúsve ducentis.

86. Wenig, Wenigst, *Parum.*

Diese Rede habe ich ein wenig verändert, Hanc orationem non nihil, paulum, pauxillum, aliquanto, aliquantulum, tantillum, minimum, perparum, modicum immutavi. 2. *Temporis:* Warte ein wenig, eine Weile, Mane tantisper, parumper, punctum temporis, aliquando &c. 3. Er theilet gar wenig mit, Parce, leviter, maligne, perparum largitur. 4. Wenigst must du dieses zulassen, Saltem, minimum id concedes. Certe, at hoc negare non potes.

87. Ausdrücklich, *Expressè.*

Ich habe dir ja dieses ausdrücklich verbothen, Atque illud tibi aperte, diserte, conceptis verbis, nominatim, singillatim prohibueram. At id exposite, explicite, definite, planissime, speciatim fieri vetueram.

88. Gesetzt, *Posito, Barb.*

Gesetzt, du habest keine Zeit gehabt, so hatte doch, Pone sic esse; sit ita sane; concedatur; fac verum esse, quod tempus non suppetierit, ac. Ut ita hoc tibi donem; fingo tempus fuisse angustius, at.

89. Gewißlich, *Certò.*

Ich werde gewiß mein Versprechen halten, Certo, certius, haud dubie, indubitato, plane, revera promissis stabo. Er ist gewißlich überwiesen, Sine dubitatione, dubio procul, sine controversia, explorato, liquido, aperte sceleris convictus est.

PARTICULÆ AFFIRMANTES.

90. Ja, Fürwahr, *Ita.*

Ja, du bist es gewesen, Ita, imo, imo vero, ita sane, ita prorsus, imo certo tu fuisti. Omnino, admodum, profecto, utique, videlicet, scilicet tu mali causa es. Sic, haud aliter est. Ita male peream; amens, nullus sim, ni tu unus fuisti. Er ist ein Dieb, ja sogar ein Kirchen-Rauber, Fur est, quinimo, quin etiam, imo vero, insuper, atque sacrilegus.

91. Nehmlich, *Nempe.*

Du hast nehmlich dieses sagen wollen, daß, Nempe, nimirum, scilicet, videlicet id volebas. Quippe, enimvero, certo, profecto, haud dubie id innuebas.

PARTICULÆ INTERROGANTES,

92. Ob, *An.*

Siehe zu, ob du dich mehr um Geld, als Ehre zu bewerben, Vide, an, utrum, num, numnam pecuniæ magis, quam famæ serviendum. Pecuniæne, an famæ anne, utrumne honori magis consulendum, quam utilitati.

93. Wann, *Quando.*

Wann wird er doch da seyn? Quando, quandonam, ecquando, quando gentium. Quo tempore, ad quod temporis, ad quam horam veniet?

94. Warum, was Ursachen, *Cur.*

Warum bist du gegen mir nicht mehr also, wie du gewesen? Cur, eccur, quare, quapropter, quamobrem, qua de causa, qua gratia, quo nomine, quam fueris, alius erga me es? Ut quid, quid ita, quid est causæ, quod te adeò mihi immutaveris? Warum nicht? Quidni, quippeni, quin ergo, utique.

95. Wie, *Quomodo.*

Wie werden wir die Sachen zu Ende bringen? Quomodo, quo pacto, qua ratione, qui, qui tandem, qui demum, ut, ut denique rem ad exitum bonum perducemus? Quemadmodum, qua via, quibus præsidiis, quibus conditionibus, qualiter, quinam, quomodonam rem tam arduam effectam dabimus? Wie heißt er? Qui, quo nomine vocatur? Es sey ihm, wie es wolle, Utut sit.

96. Wo,

96. Wo, *Ubi.*

Wo hat er sich doch verstecket? Ubi, ubi tandem, ubinam, quo in loco, ubi terrarum, ubinam gentium, quem in angulum se abdidit? Er mag seyn, wo er wolle, Ubiubi, sit ubicunque locorum, terrarum gentium conditus lateat.

PRÆPOSITIONES.

97. Auf, Zu, *Ad.*

Auf bestimmten Tag, Ad horam, ad diem. Auf die Hälfte, Ad dimidium. Auf meinen Schlag, Ad meum sensum. 2. *In.* Auf alle Jahr, In annos singulos. Auf morgen, In crastinum. Auf das künftige, In futurum. Auf jeden Kopf, In singula capita. Auf einen los gehen, In aliquem ire. 3. Auf der Gassen, Clamat de via. Auf unsere Kosten, De nostro. Auf den Richterstuhl, De tribunali. Auf der Stelle, E vestigio.

98. Aus, *E, Ex.*

Aus Unverstand, Ex imprudentia. Aus dem Gesicht, E vultu conjicere de homine. Aus den Augen, E conspectu abire. 2. *A* vel *Ab*, Aus des Vaters Beutel, aus gemeinem Geld zahlen, A Patre solvere, ab ærario. Aus Aberglauben, A superstitione vates consulit. 3. *De*, Einer aus ihnen, Unus de illis. Aus der Schrift, De scripto recitare. Aus dem Schiffe gehen, De navi exire. 4. *Per*, Aus Geiz, aus Zorn, Neid, Begierigkeit, Per avaritiam aliquid petere, per iram furere, per invidiam fremere, per libidinem grassari. 5. *Præ*, Aus Furcht und Ehrerbiethigkeit, Præ metu & reverentia.

99. Durch, *Per.*

Durch deinen Beystand, Per te vici. Durch Gewalt, Per vim & scelus. *Verùm hujus locô fere Ablativus communis usurpatur:* Vi & scelere. Nimio clamore raucus. Tua culpa &c. 2. *A* vel *Ab*. Er ist durch Unmäßigkeit verdorben, Ab intemperantia periit.

100. Für, Vor, *Pro.*

Sich für einen Bürger aufführen, Pro cive se gerere. Für einen Feind, Pro hoste habere. 2. *Præ*, Für Zorn, Zähren, Furcht, Præ ira, lachrymis, metu. 3. *Supra*, Vor allen lieb ich dich, Supra, ante omnes potissimum te amo.

101. Ueber, *Suprà, Super.*

Ueber Hoffnung, Supra spem. Ueber Tisch, Super cœnam. Ueber die Massen, Supra modum, plus æquo, ultra justum. Ein Geschäft über das andere, Aliud ex alio negotium. 2. *Trans*, Ueber das Meer schiffen, Trans mare. 3. Ueber dieses, Ad hoc, præterea &c. V. Darneben. 4. Ueber hundert, Centum amplius.

INDEX DIFFUSIOR
VOCUM BARBARARUM,
AUT
MINUS ELEGANTIUM.

Barbara.	Latina.
Ab antiquo	Antiquitus.
Abbas	Cœnobiarcha, monaſterii Antiſtes.
Abbatiſſa	Antiſtita Sacrarum Deo Virginum.
Abbreviare	Notis compendiariis uti.
Abbreviate	Notis compendiariis.
Abbreviatio, vel *Abbreviatura*.	Notæ compendiariæ.
Abdicare officium	Abdicare ſe munere publicô.
Abecedarius	Elementarius puer, tyro.
Ab initio mundi	Poſt homines natos, poſt hominum memoriam.
Ab initio rem repetere	A capite, ab ultima ætate, memoria ; altius rem arceſſere; ab origine, primiſque cauſis rem repetere.
Ab invicem	Inter ſe timere, diſtare.
Ablactare	A lacte depellere, à matre, ab ubere.
Ablutio	Expurgatio.
Abominabilis	Abominandus, deteſtabilis, exſecrabilis.
Abominatio	Res deteſtabilis, exſecratio.
Abortire	Partum abigere, abortum facere.
Abrenunciare	Fidem, amicitiam renunciare.
Abrumpere ſermonem *	Incidere, præcidere, abſcindere ſermonem.
Abſcindere reditum, annonam	Receptû commeatuque aliquem intercludere.
Abſentare ſe	Subducere ſeſe.
Abſolvere ab excommunicatione	Eccleſiæ communioni reſtituere, pacem Eccleſiaſticam reſtituere.
Abſolvere ab hæreſi	Expiare ab hæreſi, Eccleſiæ reconciliare.
Abſolvere à peccatis	Criminum vinculis exſolvere.
Abſolute	Præciſe, ſimpliciter negare.
Abſolutio	Facta criminum venia.
Abſone	Abſurde.
Abſque eo ſcivi	Alioquin novi.
Abſque omni dubio	Sine ulla dubitatione.
Abſurditas	Res abſurda.
Abuſive	Per abuſum, minus propriè.

Barbara.	Latina.
Abyſſus	Profundum maris, inferi, vorago.
Acceptare officium.	Suſcipere munus.
Accentus. *	Vocis ſonus.
Acceptio perſonarum	Diſcrimen inter homines.
Acceptum ferre	Acceptum referre.
Acceſſorium.	Appendix, quod ad rem pertinet.
Accidentia	Res attributæ, fructus fortuiti.
Acciere	Accire.
Accipere aliquid male	Ægre, moleſte ferre aliquid.
Acclinis	Inclinatus, reclinatus.
Accordare	Tranſigere, conſentire, convenire.
Accubitus	Accubatio.
Acedia	Pigritia, negligentia.
Acervare	Cumulare.
Acquieſcentia	Æquitas animi.
Acquieſcere conventioni	In pacta deſcendere, acquieſcere pactis, conventis ſtare.
Acquiſitio	Comparatio.
Activus	Homo navus, ſolers, induſtrius.
Activitas	Solertia, induſtria, velocitas.
Actu fit	Modô, re ipſa fit.
Actualis Conſul	Qui in præſens Conſul eſt.
Actum eſt mecum	Actum eſt de me.
Acuminare	Acuere.
Ad animam meam	Ne vivam, ne ſim ſalvus, male mihi ſit, ſi.
Adaquare	Ad aquam agere.
Ad dextram & ſiniſtram ſedere	Accumbere ſupra, infra.
Ad diem præfixum	Ad diem, ad diem dictum, ad ſtatum diem.
Additio	Acceſſio, additamentum.
Adgeniculari	Ad genua accidere alteri.
Adhuc ſemel	Iterum.
Adhuc ſemel tantum	Alterum tantum.
Adimplere	Explere, implere, perficere.
Ad inſtantiam	Alterius gratiâ, altero urgente, poſtulante, deprecante.
Ad inſtar	Inſtar.
Adinventio	Inventio.
Ad invicem	Inter ſe, invicem.
Adjutorium	Auxilium, adjumentum.
Ad latus eſſe	Affixum eſſe lateri, hærere lateri.
Ad longum	Diffusè, copiosè, uberrimè.
Ad majus	Summum, ad ſummum.
Ad meam fortunam	Fortè fortuna.
Ad minimum	Minimùm.
Admiralis	Præfectus claſſis, navalis militiæ Imperator.
Ad multos annos	In annos multos.
Ad oculum demonſtrare	Apertiſſime demonſtrare.
Adoptare in Senatum	Cooptare.
Adoptatio	Adoptio.
Adoptivus	Filius judicio, & voluntate.
Ad plenum	Perfectè, plenè.
Ad receſſum canere	Receptui canere.
Adſcribere in charta	In codicem, commentarium referre.
*Ad ſimilitudinem**	Ad exemplum imperii amiſſi.
Adverſitas	Res afflictæ, res adverſæ, caſus adverſi, res turbidæ, aſperæ.
Ad vivum exprimere.	Scitè, mirô artificiô exprimere.
Adunare	Conjungere, congregare.
Advocare	Caſus agere, in foro verſari.
Advocatio	Opera forenſis.

Barbara.	Latina.
Ad votum	Ex ſententia, ad voluntatem.
Ædificare alios	Bono eſſe exemplo.
Ædificatio morum	Morum exemplum optimum.
Æquanimiter	Æquô animô.
Æquanimitas	Animi æquitas.
Æque tantum	Tantundem.
Æque tot	Totidem.
Æquipollere	Tantundem valere.
Æquivalens verbum	Verbum ſenſo diverſum: vi ac poteſtate idem.
Æquivalere	Tantundem eſſe, valere.
Æquivocatio	Ambiguitas nominis.
Æra	Temporis cardo, nota.
Ætate noſtra *	Noſtrâ, patrúmque memoria.
Æternalis	Æternus.
Æternaliter	Æternùm.
Æthiopiſſa	Æthiops, *vel* quædam ex Æthiopia.
Affabiliter	Blandè, comiter.
Affectare urbanitatem	Nimium ac parum feliciter conſectari nobilium mores hominum; quod naturæ deeſt, arte quadam ſed parum feliciter in mores adſciſcere; nobilium mores ſtudioſius, quam felicius exprimere, imitari.
Affectatio *	Immoderatum humanitatis ſtudium, & arte quadam ad oſtentationem compoſitum.
Affectata res	Nimia, nimis exquiſito ſtudio facta.
Affectatus homo †	Alieni moris imitator infelix, *vel* inſcitus.
Affectionem alicujus habere	Eſſe in amore, diligi ab aliquo.
Affectuoſa imago	Ad ingenerandam pietatem idonea.
Affectus *	Animi motus, motiones, concitationes, perturbationes, cupiditates, animi affectio.
Affictitius	Commentitius, fictus.
Affirmativa pars, pars negativa	Pars ajens, negans.
Affirmativè	Affirmate.
Afflatio	Afflatus.
Agenda Eccleſiæ	Liber, in quo divini officii ratio continetur.
Agens cauſarum	Curator negotiorum, actor cauſarum, cauſarum patronus.
Aggredi illotis manibus	Illotis manibus tractare, attingere.
Agonia	Supremus morientis conflictus.
Agonizare	Animam agere, cum morte luctari.
Alatus	Volucer, ales, aliger.
Albedo	Candor, albus color.
Aliqualiter	Aliquomodo, quodammodo.
Aliquot centum	Aliquoties centum.
Allatrare	Per invidiam criminari.
Allegare librum, Autorem	Adhibere teſtimonium Autoris, afferre teſtimonium libri, laudare hunc vel illum autorem.
Allevamentum	Lenimentum, levamentum.
Allocutio	Compellatio.
Allodium	Prædium à clientelarum nexu liberum.
A longè	Procul, eminùs.
A longo tempore	Jam dudum, pridem.
Alphabetum	Litterarum notæ, *vel* formæ.
Alta voce	Clarâ voce.
Altanum	Solarium.
Altare portatile	Altare temporarium.
Alterare ſe	Commoveri.
Alternatim	Alternis.
Alternatio	Viciſſitudo, per vices variatio.
Amantiſſimus frater meus †	Chariſſimus; *dicitur tamen activè* mei amantiſſimus.

Barbara.	Latina.
Amanuenſis.	Servus à manu
Amaricare *	Amarum reddere.
Amat fieri *	Solet, conſuevit fieri.
Ambonem conſcendere	In ſuggeſtum, ſuperiorem locum aſcendere.
Ambulacra ſub porticibus	Intercolumnia ambulationis.
Ambulacra ſub umbra arborum.	Receſſus amœni nemoribus manû conſitis.
Amicabiliter	Amicè, amiciſſimé.
Amicus meus bonus eſt	Conſuetudine & benevolentia implicitum habeo hunc hominem.
Amittere litem *	Cauſâ cadere, cadere in judicio.
Amittere prælium.	Præliô inferiorem diſcedere, adverſum prælium facere, vinci.
Amniſtiam ſancire *	Dictorum factorúmque veniam & oblivionem ſancire,
A modo	Deinceps, poſthac.
Amphibologia	Amphibolia.
Ampliare ædes	Ædibus acceſſionem adjungere.
Ampliatio	Amplificatio.
Anatomia	Anatomè.
Angaria	Trimeſtre Eccleſiaſticum.
Angariare	Cogere adigere, compellere.
Anguſtiare	Premere, affligere.
Animalculum	Beſtiola.
Animitùs	Ex animo.
Annihilari	Ad nihilum recidere, redigî.
Annotare in librum rationum	Referre in tabellas accepti & expenſi.
Annô Domini	Anno poſt Chriſtum natum, annô Chriſti nati, annô à parta, *vel* recuperata, *vel* reſtituta humano generi ſalute, annô à partu Virginis.
Annuatim	Quot annis, in annos ſingulos.
Annulare	Abolere, antiquare, reſcindere.
Ante brevi	Paulò antè, aliquantò antè.
Anteceſſores	Majores.
Anteheri	Nudius tertius.
Ante judicem vocare aliquem	In judicium vocare aliquem.
Antemurale	Propugnaculum hoſtibus objectum.
Ante omnia	Inprimis, præ cæteris.
Antepenultimus	Secundus ab ultimo.
Anterior	Prior, *aut* exterior.
Animoſitas	Alacritas, impetus animi.
Antipendium	Pallium, quo altare prætexitur.
Antiphonarium	Liber antiphonarum.
Anxiare	Angere, ſolicitum reddere.
Aperit ſe terra	Terra diſcedit.
Apoſtata	Deſertor Religionis.
Apparuit in ſomno	Vidi ſecundum quietem, ſpectaculum hubui in ſomno, per quietem ſpectandum ſe mihi obtulit.
Apoſtatare	Nuncium remittere Religioni, ejurare Sacra deficere à fide Chriſto data.
Apotheca †	Pharmacopolium: *dicitur tamen* Apotheca *pro* penu *aut* cella vinaria.
Apothecarius	Pharmacopæus.
Apparentia	Species.
Appellit navis	Appellitur navis, nauta appellit.
Applicatio	Induſtria, ſolertia.
Appodiare ſe	Reclinare ſe ad parietem.
Appretiare rem	In pretio habere.
Appropriare	Adſciſcere, vindicare, ſuum facere, tribuere.
Approximare	Appropinquare.

Ap-

Barbara.	Latina.
Approximatio	Appropinquatio, acceſſus.
Aptitudo	Habilitas.
Apud aures aliquem tenere	Auribus aliquem tenére.
Aqua benedicta	Aqua luſtralis, conſecrata.
Aquaticus	Aquatilis, aquarum incola,
A quo tempore	Quam dudum.
Archivarius	Tabularii cuſtos, præfectus.
Archivum	Tabularium rerum geſtarum.
Arguo ſic	Argumentor ſic.
Argutator	Sophiſta.
Armiluſtrium	Luſtratio exercitus, luſtrum militare, delectus, cenſus militum.
Armiſtitium	Induciæ.
Aromatarius	Seplaſarius.
Aromatizare	Condire.
Arreſtare	Comprehendere, cuſtodibus tradere, in cuſtodiam, vincula dare.
Arriſit me	Blando vultu me intuitus eſt: blando me riſu ſalutavit-
Articulus fidei	Caput doctrinæ Chriſtianæ.
Artificialis	Artificioſus, arte factus.
Artilleria	Res tormentaria.
Artiſtica facultas	Liberalium artium collegium.
Aſſaſſinus	Sicarius pretiô conductus.
Aſſatura	Caro aſſa.
Aſſecurare	Securum reddere, præſtare, cavére alteri.
Aſſecuratio	Cautio.
Aſſignationem facere pecuniæ	Delegare pecuniam.
Aſſiſtentia	Auxilium, præſidium, ſubſidium, præſentia.
Aſſiſtere moribundo	Confirmare aliquem in ſupremo certamine; adeſſe, ſuccurrere, firmare illa horâ, quæ de annis omnibus ſententiam feret.
Aſſumptionis feſtum	Dies, qui Dei genetrici in cœlum aſſumptæ ſacratus eſt.
Attemperare	Moderari, adaptare.
Atteſtatum	Teſtimonium.
Attinet rempublicam	Ad rempublicam attinet, pertinet.
Auctionatio	Auctio.
Auctorizare	Autoritatem tribuere, autoritate firmare.
Audientiam habere	Sermonis aditum habere, *vel* conveniendi alterius poteſtatem.
Audire non poſſum de hac re	Reſpuunt hoc aures meæ.
Audire miſſam	Intereſſe rei divinæ.
Ave Maria	Salutatio Angelica.
Augmentare	Augere.
Augmentator	Amplificator.
Avocamentum	Interpellatio.
Auſteritas vitæ	Victus, cultúsque aſperior.
Authenticè	Cum auctoritate, fide ſumma.
Authographum	Codex manu autoris ſcriptus.
Auxiliator	Adjutor.
Axioma	Pronunciatum, Effatum.
Baccalaureus	Primâ laureâ donatus.
Baculare aliquem	Baculô cædere, ferire.
Balbuties	Hæſitantia linguæ.
Baldachinum	Cadurcum, tegmen, umbella.
Balneare ſe	Lavare.
Balſamare mortuos	Condire mortuos.
Bannum	Proſcriptio.

Barbara.	Latina.
Baptizare, baptizari	Sacro Baptiſmate abluere: ſalutari aquâ ablui, ſacro rore tingi.
Barbitonſor	Tonſor.
Baſilicè	Magnificè.
Baſilicus	Regalis, magnificus.
Baſſus	Vox depreſſa, gravis.
Beatificare	Beatorum numero addere, beatum reddere.
Belligeratio	Bellum.
Bellum intrinſecum	Bellum inteſtinum, civile.
Benedicere populo	Benè precari populo, fauſta cum prece dimittere, pacem & veniam à Superis precari.
Benedicere pro gratiis Deum	Laudare, prædicare Numinis clementiam ac largitatem.
Benedictio	Fauſta Sacerdotis precatio.
Benedicta cera	Sacra, conſecrata.
Benedicta Virgo	Beata, cœleſtium munerum affluentia nobilis, inſignis.
Benefactor	Beneficus, munificus, patronus.
Beneplacitum	Arbitratus, voluntas, nutus, libido.
Bene ſit	Benignè ſit.
Bene vivere	Purè, caſtéque vitam colere: *vel* lautè indulgentérque vivere.
Beſtialis	Brutus, inhumanus, bruto conveniens.
Beſtialitas	Nefas ultimum, quo humanitas exuitur.
Bibere ſanitatem alterius	Libare alciui poculum, libare alterius ſaluti.
Bibitio	Potatio, perpotatio.
Bibliothecarius	Bibliothecæ præfectus.
Bidellus	Adminiſter fori litterarii.
Biformis	Biformatus.
Birretum	Pileus Magiſtrorum.
Blanditor	Adulator, aſſentator.
Blaſphemare	Impias in Deum voces mittere, ſceleſtâ linguâ Deum laceſſere.
Blaſphemia	Atroces in Deum voces, verborum impietas.
Bloquada	Obſidium, concluſio diutina. *J. Cæſar.*
Boatus	Mugitus.
Bombæ	Pilæ ferreæ pulvere nitrato fartæ, bolides igneæ.
Bombarda	Fiſtula ænea, ferrea, tormentum manuale, ſclopus.
Bona nova	Læti nuncii.
Bona opera	Actiones ſanctæ, pietatis ſtudia, morum ſanctitas.
Bona opera facere	Virtutum officiis fungi.
Bonæ conſcientiæ eſt	Animi integerrimi, mente nullius culpæ ſibi conſcia.
Bonum importans	Prædium opimum, opulentum; vectigalibus liberum, fundus de vectigalibus exemptus, immunis.
Bovina caro	Caro bubula.
Bovinus	Bubulus.
Brachium ſæculare implorare	Ad Magiſtratûs civilis præſidium appellare, confugere.
Brachium ſiniſtrum fluvii	Siniſtra pars fluminis.
Braxare cereviſiam	Coquere cereviſiam.
Braxator	Zythopœus.
Breviarium	Liber precum horariarum ſacerdotalium.
Breve Apoſtolicum	Litteræ aut edictum Pontificium.
Brutum	Beſtia, animal, pecus.
Bulla Pontificia	Litteræ à Pontifice obſignatæ, diploma Pontificium.
Burſa	Crumena.

Ce-

Barbara.	Latina.
Ceremoniæ	Ritus ſacri Eccleſiaſtici.
Ceremoniarius	Rituum ac morum, aut ſolennium admiſſionum Magiſter.
Caffée	Fabæ Arabicæ.
Calculare	Computare, rationem inire.
Calculatio	Calculus, computatio.
Calefactivum	Quod vim habet calefaciendi.
Calendarium	Faſti.
Caliditas	Calor.
Calumnioſe	Per calumniam, injuriam.
Cambiator, Campſor	Argentarius, collybiſta, trapezita.
Cambire	Permutare pecuniam litteris collybiſticis, aut argentariis.
Cambium	Permutatio pecuniæ, collybus, pecunia implicita cum aliorum pecuniis & cohærens.
Camerarius	Cubicularius.
Campum tenere	Vincere, ſuperiorem diſcedere.
Campana	Æs campanum.
Campanile	Turris, ex qua æs campanum ſonat.
Cancellariæ	Tabularium ſanctius, ubi publicæ litteræ aſſervantur.
Cancellarius	Tabularii ſanctioris præſes, cuſtos, magiſter ſcriniorum.
Canonicatus	Sacerdotium opulentum, amplum.
Canonice	Ex præſcripto Canonum.
Canonizare	In divos referre, ad Sanctorum ordinem, numerum adſcribere.
Capella	Ædicula ſacra, ſacellum, ſacrarium.
Capellanus	Adjutor Curionis ſacri.
Capillatura	Crines ficti, adſciti.
Capitale pecuniæ	Caput, ſors, pecuniæ ſumma in fœnore poſitæ.
Capitaneus	Centurio.
Capitoſus	Contumax.
Capitulare	De conditionibus tractare, pacta in certa capita referre.
Capitulum dare	Objurgare.
Capitulum Canonicorum	Collegium Senatus Canonicorum.
Capitulum Monaſterii	Collegium reprehendendis erratis deſtinatus, Religioſi Cœtus Senaculum.
Captivare	Comprehendere, conjicere in vincula.
Caput habet bonum	Ingeniô eſt acri, docili.
Cardinalis	Purpuratus Eccleſiæ pater, unus de Senatu ſacro Pontificis Romani.
Carentia	Inopia.
Cariſtia	Annonæ caritas.
Carminice	Metricè, ligatâ oratione.
Carnalis homo	Libidini, voluptatibus deditus.
Caſſa	Ærarium privatum, publicum.
Caſtigator	Vindex.
Caſtratus	Ad delicias cantûs eviratus.
Caſtrum doloris	Monumentum exequiale, moles funebris, Cenotaphium.
*Caſu**	Temerè, fortè, fortuitò.
Caſualis, cauſaliter	Fortuitus, fortè fortuitò.
Caſula	Sacra veſtis, veſtitus Sacerdotis.
Caſus conſcientiæ	Quæſtiones de moribus, de officiis hominis Chriſtiani, res ad Chriſtianum officium pertinentes.
Cataphractus	Eques loricatus, ſerie laminarum gravis eques, eques, cui tegumentum ex ferreis laminis ſerie inter ſe connexis.

Barbara.	Latina.
Catarrhus ſuffocativus	Diſtillatio ſuffocans, deſtillatio humorum, Epiphora.
Catechizare	Prima ſanctioris doctrinæ rudimenta tradere, imbuere fidei myſteriis pueritiam.
Catenare	Catenis vincire.
Catholicus factus eſt	Catholica dogmata amplexus eſt, ad pie recteque Credentium numerum aggregatus, ad Sacra Romana tranſiit.
Cauſare dolorem	Efficere, afferre dolorem.
Cauſativus	Efficiens.
Cautela	Cautio.
Cautionem dare	Cavére, ſponſionem facere.
Celebrare miſſam	Facere, Sacris operari, Sacrificium facere, Hoſtiam cœleſtem immolare.
Cella monaſtica	Cubiculum, conclave monachorum.
Centeſies	Centies.
Ceroferarius	Ad deportanda in Sacrificio lumina deſtinatus.
Certificatio	Fides.
Certiorare	Certiorem facere.
Certitudo	Certum reſponſum, certi aliquid.
Cervicoſus	Obſtinatus, pertinax.
Ceſpitare	Offendere, hallucinari, labi.
Charitative	Cum ſumma charitate ac benevolentia.
Chirotheca	Manica.
Cholera	Stomachus, bilis.
Chorea	Saltatio.
Chorus Muſicorum	Odæum.
Chriſtianitas	Res Chriſtiana, Reſpublica Chriſtiana, Orbis Chriſtianus.
Chriſtianus	Chriſti ſectator, Chriſti diſciplinam profeſſus, *vel* nomen Chriſtianum.
Chriſtianum facere	Ad Chriſtum adjungere, Chriſtianis Sacris imbuere, Chriſtianæ militiæ adſcribere.
Chronica, æ.	Chronica, orum, Annales, Hiſtoria temporum contexta, commentarii annorum.
Chronologia	Deſcriptiones & ordines temporum.
Ciffra	Nota arithmetica.
Circulariter	Circumcirca, in orbem conſiſtere.
Circumferentia circuli	Extremitas.
Circumlocutio	Circuitio verborum, circumſcriptio.
Circumvolare	In orbem torquere.
Circumſtantia	Res attributæ, adjuncta loci temporiſque ratio.
Circumvallatio	Locus aggere amtitus, limes extimus, circuitus, munimenta caſtrorum.
Citadellum	Caſtellum, quod arcis locum obtinet.
Citare Autores	Laudare Autores.
Civilitas	Humanitas.
Clamare poſt aliquem	Clamore aliquem conſectari, requirere.
Clamoſe	Magno clamore.
Claudere circulum	In orbem conſiſtere.
Claudere Epiſtolam	Obſignare.
Clavis Imperii	Clauſtra Imperii.
Clauſtrum monachorum	Cœnobium, monaſterium.
Clauſura	Incluſio, clauſtrum.
Coacte	Per vim, vi adactus, adductus.
Coadjutor	Adjutor.
Coæqualis	Æqualis, ejusdem ætatis.
Coætaneus	Æqualis, ejusdem ætatis, temporis.
*Coævus**	Æqualis, ejusdem temporis.
Coexiſtere	Una exiſtere.
Cœlicus	Cœleſtis.

Cœ-

Barbara.	Latina.
Cælitùs	De Cœlo divinitus.
Cœna Domini	Dies ſacer Cœnæ Domini; Epulum divinum, ſacrum.
Cognoſcibile	Quod cognoſci poteſt, quod cognitionem habet facilem.
Cohoſpes	Cui mecum eſt hoſpitium.
Coincidit	Concurrit, convenit, tantundem valet, ſimul incidit.
Coitus	Concubitus, complexus Venereus.
Colendiſſimus	Maximè colendus.
Colica laborare	Ex inteſtinis laborare.
Colaphizare	Alapam infligere, infringere colaphos.
Collaterales	E latere conſtituti.
Collatio pro:	Modica & veſpertina cœnula.
Collationare rem	Recognoſcere exemplum.
Collectam facere	Preces, precationem facere.
Collegialiter cum aliquo vivere	Pro ſortis neceſſitudine cum aliquo vivere.
Colligere in cumulum nummos	Conſtruere nummos.
Collimare	Collineare.
Colonellus	Tribunus.
Combinare	Connectere, coagmentare, conciliare.
Comitantia	Conſecutio.
Comitatio	Aſſectatio, comitatus.
Comitiſſa	Comes illuſtriſſima.
Comitiva	Comitatus, ſocietas.
Commaſticare	Commanducare, mandere.
Commater	Sacræ inititationis arbitra.
Commembrum	Membrum ejusdem Collegii, ordinis.
Commenda, æ.	Præfectura Ordinis ſacri equitum.
Commendare Deo negotium in oratione.	Conſulere per preces Deum.
Commendatoriæ litteræ	Commendatitiæ.
Commenſalis	Convictor.
Commiſſarius	Quæſitor, curator rei.
Commiſſionem dare	Dare negotium, committere cauſæ cognitionem.
Commonitorium	Commonitio.
Communis homo	De plebe, plebejus.
Communicare	Ad ſacram Synaxin, menſam, panem cœleſtem accedere, divinô Epulô paſci.
Communiter pro	Plerumque, vulgò.
Compaginare	Conjungere, Compingere.
Comparative	Comparatè.
Comparere ante aliquem	Siſtere ſe alicui.
Compaſſio	Commiſeratio, miſericordia.
Compater	Sponſor fidei, luſtricus pater, ſacræ initiationis teſtis ac arbiter.
Compati	Commoveri, capi, affici miſericordia; dolere caſum, vices alterius.
Compatibile	Conveniens, quod componi, conciliari cum altero poteſt.
Compatriota	Copularis, Gentilis.
Competens	Competitor.
Competit rectè in eum	In eum convenit.
Compilare † pro	Colligere, congerere.
Complacentia	Oblectatio.
Complexio † pro	Corporis conſtitutio, humorum temperamentum, corporis habitudo.
Complimentum	Honor verborum, officia humanitatis.
Componiſta	Muſurgus, quid ad artis muſicæ leges cantiones conclinat.
Compromiſſarius	Arbiter.

Barbara.	Latina.
Compunctio	Dolor de peccatis.
Compunctus	Dolens.
Computus	Computatio.
Concatenatus	Catenatus, simul vinctus, connexus.
Conceptus mentis	Sensa mentis, cogitata mentis.
Concernit te	Ad te pertinet.
Concionari	De rebus divinis ad populum dicere, habere concionem.
Concionatorem esse	Præconem, Oratorem sacrum, populo à concionibus esse.
Concipista	Actor scripti.
Concivis	Civis, municeps.
Conclusi mecum	Certum est mihi deliberatúmque.
Concoctio	Digestio.
Concordia	Consensus, concentus.
Concordantiæ Biblicæ	Index vocum parallelarum omnium in sacris paginis.
Concupiscentia	Cupiditas, libido.
Condescendere cum aliquo	In alicujus sententiam transire, ejus voluntatibus obsequi, vel mitius, indulgentius aliquem habere.
Conditionate	Sub conditione, ea lege.
Conditura	Conditio ciborum.
Condolentia	Dolor animi in malo alterius, ægritudinis societas.
Condolere	Casû alterius commoveri, dolere vicem, doloris esse participem.
Condomesticus	Quicum mihi domus communis est.
Conductor militum	Conquisitor.
Confabulatio	Collocutio, sermones.
Confessarius	Conscientiæ arbiter, moderator, qui est à sacris confessionibus, arcanus judex.
Confidentia † pro	Fiducia.
Confiscare	Bona alicujus publicare, proscribere, in publicum conferre, fisco addicere.
Confiscatio	Sectio bonorum, publicatio.
Confiteri	Perpurgare, emaculare animum, conscientiam; eluere animum criminum sordibus.
Confluxus populi	Concursus.
Confœderare se	Fœdere sibi ad- *vel* conjungere, societatem armorum cum aliquo coire, fœdus jungere.
Confœderatus	Fœderatus, socius.
Confortare	Corroborare, confirmare.
Confrater	Collega.
Confraternitas	Sodalitas.
Confugium	Refugium.
Confundere alterum	Incutere pudorem.
Confundi	Erubescere, pudore suffundi, affici.
Confusus	Pudefactus.
Congaudere	Una gaudere.
Congregatim	Gregatim, confertim.
Congrue	Congruenter.
Congruus	Congruens.
Conjugata	Conjecta.
Connatus	Innatus.
Connumerare	Annumerrare, referre in numerum.
Conregnare	Simul regnare.
Conscientiâ bonâ	Salvô officiô, fide, legibus.
Conscientiæ bonæ vir	Vir integer, justus, optimæ mentis, conscientiâ tutus
Conscientiam sibi facere	Religioni sibi aliquid ducere.

Con-

Barbara.	Latina.
Conscientiosus	Religiosus, numinis metuens, cui religio est, quidquam præter fas æquúmque agere.
Consequenter	Porrò, quod ex eo consequitur.
*Consequentia pessima**	Consecutio.
Consiliare, vel *Consiliari*	Consultare, deliberare.
Consistentia corporis	Status corporis confirmatus
Consistorium	Consessus, senatus sanctior.
Consodalis	Sodalis, socius.
Consortium	Consortio, socius.
Conspurcare	Deformare.
Constellatio	Affectio cœli, astrorum; sydus, cœli ac stellarum positio, situs.
Consuetudinarius	Flagitiis assuetus, innutritus.
Consummatus Vir	Vir perfectus.
Contages	Contagio.
Contemplativus	Contemplator.
Contemporaneus	Ejusdem temporis, ætatis.
Contemptibilis	Vilis, contemnendus, abjectus.
Contentare alterum	Satisfacere alteri.
Contentiosus	Litigiosus.
Contentus est	Sorte, rebus suis contentus est.
Conterraneus	Popularis, ejusdem gentis.
Contiguus	Continens, contingens, *vel* proximus vicinus.
Continue	Continenter.
Contra flumen navigare	Adversò flumine proficisci.
Contractio corporis	Parvitas, imminutióque corporis.
Contractus civilis	Pactio.
Contractum membris	Parvum, debilitatum, imminutum, detortum corpus.
Contradicere sibi	Pugnantia loqui, secum ipso pugnare.
Contradictio	Rerum repugnantia.
Contradictoria	Repugnantia, inter se non cohærentia, *aut* verborum.
Contrariari	Adversari, repugnare.
Contribulis	Tribulis.
Contributio	Vectigal, stipendium, tributum.
Contritio	Dolor animi ex criminum recordatione natus, dolor de admissis sceleribus.
Contritum esse	Dolore admissorum excruciari.
Controversiæ fidei	Dogmata *aut* fidei capita, quæ in controversiam vocantur.
Controverti	In controversia esse, in controversiam venire, deduci, vocari.
Contumeliari aliquem	Contumeliam inferre alicui.
Contundere, conjungere capita	Conferre capita.
Convalescentia	Pristina valetudo.
Conventio	Conventus, *vel* Conventum.
Conversari	Versari cum aliquo, uti familiariter.
Conversatio	Vitæ ratio *aut* consuetudo, usus, commercium, convictus humanus, societas.
Convertere ad fidem	Christo, ad fidem adjungere.
Convertere se	Ad frugem redire, ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire.
Convesci	Unà vesci.
Convitiari	Proscindere convitiô.
Convivere	Unà vivere.
Cooperari	Socium operis se adjungere, unà operari.
Cooperatorium	Tegumentum, operculum.
Coordinare	Suo quodvis ordine collocare.
Copia Epistolæ	Exemplum litterarum, apographum.

Co-

Barbara.	Latina.
Copiare	Describere, exscribere, exemplum litterarum exarare.
Copulator	Conciliator nuptiarum.
Cor †	Animus, ratio, mens.
Cordatus †	Animosus, forti vir animô.
Cordialiter	Sincerè, candidè.
Cordicitus	Ex animo.
Cordolium	Commiseratio.
Coronidem alicui rei imponere	Finem facere.
Corporale	Linteoli sacri.
Corporalis	Decurio.
Corporatura	Statura, habitus.
Corporis cohors	Cohors prætoria.
Corporis necessitates	Necessaria vitæ præsidia; res ad vitam *vel* usus necessarios requisitæ.
Corpus proportionatum	Corporis dignitas, Corporis ratio suis partibus absoluta, apta corporis habitudo.
Correctè	Emendate.
Correlativum	Quod alterum respicit.
Correspondentia	Officium litterarum, commercium litterarum.
Correspondere inter se	Respondére inter se, *vel* uti mutuo litterarum commercio.
Corrugare frontem	Contrahere, adducere frontem.
Crapulari	Vinô se obruere, onerare, incalescere.
Crassescens vinum	Vinum fugiens.
Crassities	Crassitudo.
Creare Doctores	Renunciare Doctores.
Creatura	Res creata, res condita ab opifice & ædificatore mundi Deo.
Credentiarius	Structor mensæ.
Crepare præ dolore	Disrumpi dolore.
Crescit malum	Malum in dies ingravescit.
Criminalis processus	Dimicatio, judicium capitis, *vel* de rebus capitalibus.
Crinosus	Crinitus.
Crucem facere	Signum crucis digito in fronte affingere, salutari se signo crucis munire.
Cruces multas habere	Incommodis conflictari.
Crucifigere	Cruci affigere.
Crucifixum	Imago Christi cruci affixi, pendentis è cruce Servatoris nostri signum.
Crux * pro	Molestia, res adversæ, calamitas.
Crux domestica	Malum domesticum.
Culcitra	Culcita.
Cum Deo	Deo adjuvante.
Cum displicentia	Ægrè, graviter.
Cum tempore	Progressu temporis, procedente tempore, tempore.
Cum venia tua	Pace tua.
Cumulatim	Cumulatè.
Cuprum	Æs Cyprium.
Curabile malum	Sanabile.
Curialia	Officia ritúsque in aulis Principum usurpari soliti.
Curialis	Qui aulam curiamque frequentat.
Currus volans	Cisium, curriculum.
Cursorie	Cursim.
Cursitare	Cursare.
Curtare	Decurtare.
Curvæ litterarum lineæ	Vacillantes litteræ.
Curvare arcum	Arcum intendere.
Curvitas	Aduncitas.
Custodire suum honorem	Consulere suæ dignitati.

Damna-

Barbara.	Latina.
Damnare ad inferos	Suppliciis æternis mactandum addicere.
Damnare ad mortem	Damnare capitis, *vel* capite.
Damnare ad perpetuos carceres *	Æternis vinculis mandare, *dicitur tamen* damnare ad operas publicas.
Damnificare	Damnum dare, detrimentum adferre.
Damno meô	Meô periculo.
Damnosus	Noxius, perniciosus, qui alicui damno est.
Damnum passæ sunt	Damnum fecerunt litteræ.
Dapifer	Qui dapes infert.
Dare ad pignus	Pignori rem opponere, oppignorare.
Dare aliquid ad custodiendum	Deponere aliquid.
Dare licentiam	Potestatem facere.
Dare se cognoscendum	Se alicui indicare.
Dare sententiam	Sententiam dicere.
Dare virum filiæ	Collocare filiam viro
Dato, non concesso	Fac ita esse
Datum litterarum	Dies in Epistola adscripta.
Deauratus	Inauratus, auratus.
Debita facere.	Æs alienum conflare, in ære alieno esse, æs alienum facere, contrahere, habere.
Debiti solutionem petere.	Admonere debitores, appellare de pecunia, nomina exigere.
Decalvare	Calvum facere.
Decanus	Collegii aut ordinis princeps.
Decapitare	Securi ferire, percutere.
Deceptio	Fallacia, fraus, dolus.
Deceptor	Veterator, circumscriptor.
Deceptorius	Veteratorius, insidiosus.
Decimus nonus	Undevicesimus.
Declinare	Nomen per casus flectere.
Decollare, decapitare *	Caput abscindere.
Decrementum	Diminutio, defectio.
Dedecens	Turpis, indecorus.
Dedicatio templi	Solemnia consecrationis templi.
De die in diem	Indies, *dicitur tamen* diem ex die ducere, proferre, procrastinare.
Defalcare	Decidere de summa, deducere.
Defectus	Vitium ædium &c.
Defensiva arma	Arma ad defensionem comparata.
Definitum	Res, quæ definitur.
Deforis	Extrinsecus.
Degradare	De gradu dignitatis dejicere, movere gradu, ordine, exauctorare.
Dehonorare	Ignominia, probro, dedecore afficere.
De hora, in horam	In horas.
Deificare	Referre in Deos.
Dejicere ædificium	Demoliri ædificium.
Deitas	Divinitas.
Delassare	Fatigare.
Delassatio	Defatigatio, lassitudo.
Delator	Index, accusator.
Delectabilis	Quod habet delectationem
Deliquium pati	Subitâ defectione animi concidere.
Delusio	Illusio.
Dementare	Infatuare.
Demente excidere	Insanire, deseri â mente, de potestate mentis exire.
Demittere se ac vulgi opinionem	Abire ad vulgi opinionem.
Demoliri	Demoliri, destruere.
Demordere	Mordicus auferre auriculam.

Barbara.	Latina.
De novo	De integro, denuò.
Depalmare	Colaphos infringere.
De parte ad partem	Membratim.
Dependentiæ	Acceſſiones.
Dependere ab aliquo	Pendere ex aliquo.
Depilare	Pilos evellere.
De plano	Ex æquo loco.
Deponere officiô hominem	Abrogare homini munus, movere eum loco.
Deponere officium	Deponere munus, abire, decedere magiſtratu.
Deprædari	Prædari, ſpoliare, deripere.
Deprædicare	Prædicare.
Deprecari defectus	Veniam erroris petere, rogare; *dicitur tamen pro* valde precari, *vel* avertere precibus periculum.
Deputare † pro	Deſtinare, aſſignare.
Deputatum annum	Demenſum avenæ, *aut* annum ſtipendium.
Deriſio	Irriſio.
Deſcendentes	Poſteri, nepotes.
De ſe	Per ſe honeſtum.
Deſertum	Locus deſertus, ſolitudo, locus humanô cultû vacuus, ſolitudine & inopiâ vaſtus.
Deſidioſè	Per deſidiam.
Deſolari urbem	Vaſtare, deripere, evertere.
Deſolatio	Vaſtitas, excidium.
Deſperare, ſine ſuo caſu	Animô deficere, cadere, concidere.
Deſponſare	Deſpondere.
Deſponſata	Sponſa.
Deſtructio	Excidium, exitium, ruina.
Deſtructor	Interfector, perditor.
Deſtruere librum	Corrumpere librum.
Deſueſcere *	Conſuetudinem deponere, deſuefacere.
Deſuper	Poſt hæc
Deteriorare	Rem deteriorem facere
Determinare	In animum inducere, conſtituere, conſtitutum habere.
Dethronizare	Exauctorare, regnô ſpoliare, pellere, regnum eripere, adimere.
Detractor	Obtrectator.
Detractoria verba	Famæ adverſantia, inimica nomini, honorem lædentia, violantia.
Detrahere aliquid de pretio	Deducere de ſumma.
Deturbare	Inquinare, polluere, maculare.
De verbo ad verbum	Ad verbum, verbum de verbo, totidem verbis.
Deviare	Declinare, aberrare, deflectere de via.
Devotio † pro	Religio, pietas in Deum & Superos.
Devotus S. Paulo	Præcipuo quodam cultu fertur in S. Paulum; Religione magna & præcipua tenetur.
Devotus ſenex	Miræ pietatis, raræ in Deum Religionis.
Deus ter optimus, maximus	Deus optimus, maximus.
Diabolus	Cacodæmon, hoſtis humani generis.
Diarium † pro	Ephemeris.
Dicatio libri	Nuncupatio.
Dictamen rectæ rationis	Præſcriptum rationis.
Dictamen conſcientiæ	Præſcriptum ſanæ mentis.
Dicterium	Dictum facetè.
Dictio * pro	Vocabulum.
Dictionarium	Lexicon, liber de verborum ſignificatione.
Dies caniculares	Dies ab exortu caniculæ proximi.
Dies annunciationis	Dies cæleſti ad Virginem nuncio ſacer.
Dies S. Nicolai	Dies, quam Sancti Nicolai nomine ſacram habet Eccleſia.

Dieſcit,

Barbara.	Latina.
Diescit	Lucescit, dies appetit
Dietim	In dies.
Diffamare	Infamare, aspergere alicui infamiam.
Difficultare	Difficultatem afferre, *vel* tergiversari.
Digestim	Rectè atque ordine.
Dignanter	Clementer, benigne.
Diluvium	Eluvies, eluvio.
Diœcesanus	Qui ad alicujus diœcesin, seu procurationem & administrationem sacram pertinet.
Dimensuratio	Dimensio.
Dirigere milites	Signum dare militibus.
Discantus	Vox acuta, cantus in vocum harmonia supremus.
Disciplinam facere	Flagris in se sævire.
Disciplinatus	Honestatis observantissimus.
Discooperire	Non tegere, retegere.
Disconveniens	Alienum, non consentaneum.
Discordantia	Discordia, discrepantia.
Discorditer	Discordibus animis.
Discretio	Prudentia in discrimine faciendo, delectus ac judicium.
Discretus † pro	Prudens, eleganti vir judicio; *dicitur tamen pro* sejunctus, separatus.
Discurrere † pro	Disserere, colloqui.
Discursus † pro	Sermo, disputatio; *dicitur tamen pro* Concursatio.
Disparere	Evanescere, sublimem abire, oculis subitó subduci.
Disparitas	Ratio dispar, diversa.
Dispensare † pro	Legibus solvere, gratiam legis facere, sacramenti religione solvere.
Dispensator domus	Promus condus.
Dispergere aliquid	Divulgare sermonibus.
Displicentia	Offensa, dolor, molestia, offensio.
Dispositio animi	Animi comparatio, affectio.
Dispositio bonorum	Cura, opera legandi bona tua.
Dispositus ad locum bonum	Statione commoda locatus.
Dispositus hodie male sum vel *bene*	Male aut probe affectum esse ad rem quandam, graviter affectum.
Disquirere	Exquirere.
Dissensus	Dissensio.
Dissimulantia	Dissimulatio.
Dissitus † pro	Disjunctus, longinquus, remotus; *dicitur rectè pro* dispersus.
Dissonare	Discrepare, dissidere, dissentire.
Distractio † pro	Evagatio animi, mentis aberratio.
Distractus † pro	Parum attentus, animô vagus.
Distrahere se † pro	Animum à curis abducere, animô evagari, lenire curas; *dicitur recte pro* divellere.
Distributive	Distribute.
Districtus, ûs	Ager, terrarum tractus, territorium.
Ditescere	Divitem fieri.
Ditio † pro	Regio; *dicitur recte pro* Imperio & Potestate.
Diversicare	Variare.
Diversimode	Variè, aliô atque aliô modo, non unô modô.
Diversionem facere amico, vel *hosti*	Amice distinere aliquem, hostilibus artibus distinere.
Diversitas	Varietas, dissimilitudo.
Divinator	Augur, vates.
Divisim	Seorsim, separatim.
Diutius sex mensibus	Amplius sex menses.
Doctio	Munus docendi, doctrina.

Barbara.	Latina.
Doctoratus	Doctoris gradus, dignitas, munus.
Dolorificus	Dolorem inurens, adferens.
Domicella	Heræ, *aut* dominæ filia.
Dominium *	Dominatus, imperium.
Dominicalis	Qui in feſtum diem incidit, quem **Dominicum** à rerum Domino nominamus.
Donaria	Dona, munera.
Dono mittere rem	Donare,munera mittere.
Dormitorium *	Cubiculum.
Dubietas	Dubium.
Dubitabilis	Dubitationem habens.
Dubito, an non	Dubito, an facturus ſim, haud ſcio, an dicturus.
Ducatus} †	Nummus aureus.
Ducatus Styriæ *	Provincia Styrorum Duci ſubjecta.
Duciſſa	Dux celſiſſima.
Duellum * † pro	Certamen ſingulare duorum; *dicebatur olim pro* bellum inter duorum hoſtium exercitus.
Duplicabitur multa pecuniaria.	Multa in duplum ibit.
Ebriare	Ebrium facere.
Ebullit aqua	Efferveſcit aqua.
Eccleſia	Reſpublica Chriſtiana, rectè credentium cœtus.
Eccleſia Cathedralis	Ædes ſacra primaria.
Eccleſia Catholica	Recte credentium congregatio.
Eccleſia parva	Templum minime ſpatioſum.
Eccleſia Romana	Pontificum ſedes, Orbis terrarum Princeps & Magiſtra.
Echo	Saxa & ſolitudines voci reſpondentia, vox aut ſonus repercuſſus, valles clamoribus repercuſſæ.
Eclipſis	Solis aut Lunæ defectio; luna deficiens, laborans.
E contra	Contra, è contrario, contra ea, ex contraria parte.
E converſo	E contrario.
Effective *	Efficienter.
Efficacia	Efficientia
Efficaciter	Efficaci conatu.
Effigiare	Effingere, exprimere.
Efformare	Effingere, exprimere, formare.
Egenus *	Egens.
Elapsô annô	Anno ſuperiore.
Electionem dare alteri	Optionem dare, facere eligendi poteſtatem.
Electores	Principes Imperii creandorum Cæſarum jure inclyti, qui in creandis Cæſaribus ſummum obeunt munus.
Eleemoſyna *	Stips, beneficium, munificentia erga pauperes.
Elevatio ſub Sacro	Cum Sacerdos cœleſtem hoſtiam extollit, populo venerandam oſtendit.
Eliminare *	Expellere, exterminare, projicere ex urbe.
Elongare ſe	Longe ſe ſubducere, amovere.
Eluceſcit	Lucet, luceſcit.
Elucidare	Lucem adferre, adhibere lumen.
Elucidarium	Liber, quô explicatur.
Emancipator	Vindex libertatis.
Emphaſis verbi *	Vis verbi.
Encænia *	Novi templi declinatio.
Encomium	Præconium, laudatio.
Enervis	Enervatus.
Enubilatus	Perſpicuus, planus.
Epilepſia	Morbus comitialis.

Barbara.	Latina.
Episcopus *	Antistes, Sacrorum præsul.
Epistolium	Epistola, litteræ.
Epitomare	Compendio stringere, referre, in compendium redigere, strictim colligere.
Equiso	Agitator equorum.
Equites Dragoneri	Equites desultorii, dimachæ.
Eremitorium	Casa hominis solitarii.
Eremus *	Inculta solitudo, locus desertus.
Esca spectaculi loco apposita	Pomparum fercula.
Essentia rei	Natura, vis, potestas rei.
Est videre * pro	Licet.
Ethnicus	Homo à vera Dei cognitione alienus, expers doctrinæ divinioris, falsorum Numinum cultor, qui veritatis luce caret.
Evacuare *	Exhaurire.
Evadere in virum doctum	Virum doctum evadere.
Evaginare gladium	Gladium stringere, è vagina educere.
Evitatio	Declinatio.
Evulsi, Præteritum	Evelli
Exacte	Acuratè.
Exaltare aliquem	Efferre, provehere ad honores.
Examen conscientiæ facere	Sua dicta, factaque recognoscere, excutere conscientiam, in se inquirere, explorare animi latebras.
Exaudire pro	Votis precibusque annuere, preces ratas habere.
Excessive	Nimium, supra modum, immoderate.
Excommunicare	Cœtû, communione recte credentium movere, arcere : usu Sacrorum interdicere.
Excommunicatio	Sacrum Ecclesiæ fulmen.
Excrescere	Efflorescere, crescere, augeri.
Excusabilis	Excusandus, quæ habent aliquid excusationis.
Executor testamenti, tributi pendendi	Curator datus exequendæ supremæ voluntatis, vectigalibus conquirendis.
Exemplaris homo	Vir exempli recti, exemplum innocentiæ
Exemplariter	Exempli causâ, gratiâ, *vel* ad exemplum aliorum.
Exemplificare	Exemplis illustrare.
Exercitus volans	Exercitus expeditus, legio, manus, agmen expeditum.
Exercere virtutem	Declarare, ostendere.
Exhæreditare	Exhæredare.
Exhibitor litterarum	Qui exhibet, representat litteras.
Exire	Prodire in publicum.
Exiguitas temporis *	Angustiæ temporis.
Exinanitus	In nihilum redactus.
Ex nunc	Ex hoc
Exoptabilis	Optabilis.
Exorbitare	Extra cancellos longius efferri, deflectere.
Exoticus	Peregrini moris homo, peregrina res.
Ex parte mea	Pace mea, nomine, *vel* verbis meis.
Expectorare se *	Omnia animi sui sensa promere, prodere, aperire, explicare, patefacere.
Expensa *	Impensa, sumptus.
Expertus in musica	Experientissimus.
Explodere tormenta	Excutere tormenta.
Exponere Autorem	Interpretari, explicare, explanare.
Exponere se periculo	Offerre se periculis, committere.
Expositor	Interpres.
Ex post	Post id temporis, post id factum.
Expressè faciam	Sciens, dedita opera.
Expressum mittere	Certum hominem mittere.
Ex professo	Consulto, de *vel* ex industria, debitâ operâ.
Exsecrare	Exaugurare.

Barbara.	Latina.
Exsecratio	Exauguratio.
Exspeculari	Excogitare, *vel* explorare.
Extendere vitam	Producere vitam.
Exterminium.	Ejectio, *vel* clades.
Extispicina	Ars extispicum.
Extollere se	Efferre se.
Extollere vocem	Intendere vocem.
Extrahere	Excerpere.
Extractus litterarum	Compendium, epitome.
Extraordinarie	Extra ordinem.
Extremum judicium	Dies, qui de omnibus annis nostris sententiam laturus est, dies novissimus.
Extremum unctionem accipere	Sacro perungi oleo, inungi supremùm, ad novissimum cum tartareo hoste certamen.
Extrinsecè	Extrinsecus.
Extrinsecus, a, um.	Externus, exterior, *vel* alienus.
Ex tunc	Inde, jam dum.
Exuberantia	Abundantia.
Exultantia	Lætitia.
Fabrefacere	Facere summo artificio.
Facere bonum sibi diem	Relaxare animos, dare se jucunditati, diem sibi hilarem sumere.
Facere crucem	Salutari signo se munire, signum crucis digito fronti imprimere.
Facere pœnitentiam	Labem piaculo aliquo diluere, voluntarias pœnas ultro suscipere, ab se expetere, præteritas culpas acerrime vindicare.
Facere primitias	Primam Deo hostiam litare, immolare.
Facere risum	Risum movere, excitare.
Facilitare	Facilius reddere, levare onere aliquem.
Faciliter	Facile, nullo negotio, sine negotio.
Factor	Effector, perfector.
Factor cœli & terræ	Conditor, molitor, effector universi.
Facultas medica, juridica	Medicorum, Jurisconsultorum ordo, classis, schola, natio.
Fallibilis	Fallax, errori obnoxius.
Falsare	Depravare, adulterare, ementiri.
Falsator	Falsarius, * *Sueton.*
Falsificare	Adulterare, corrumpere.
Falsiloquium	Mendacium.
Famescere, famere	Esurire.
Famigeratio	Prædicatio, celebritas nominis.
Famigeratus	Fama clarus, nobilis.
Famigerare	Fama celebrare.
Famosus * pro	Inclytæ famæ homo.
Fasciare	Fasciis ligare.
Favere alicui infortunium	Voluptatem ex alterius infortunio capere.
Favorabilis *	Favens, benevolus.
Favorabiliter	Benevole, benigne.
Febricitari *	Febri jactari, laborare.
Felicitare	Fortunare.
Feracitas	Ubertas.
Feriari	Ferias habere, cessare, feriatum esse.
Festinantia	Festinatio, celeritas.
Festivus concionator	Qui festis diebus pro concione dicit.
Festivitas † pro	Festus dies.
Festum	Festus dies.
Feudum	Prædium, clientelæ beneficio possessum. *Alias* prædium beneficiaria lege acceptum, *aut* Provincia jure fiduciario collata.

Feu-

Barbara.	Latina.
Feudum accipere	Inaugurari ritû beneficariô.
Fictitius	Fictus, commentitius.
Fidejubere	Sponsionem facere, spondere pro altero.
Fidejussor	Sponsor, præs, vas, dis.
Fidecommissum	Castrum, vel prædium beneficiario jure possessum.
Fidelis † pro	Christianus, Sacrorum communione nobis conjunctus.
Fiducialiter	Cum fiducia, fidenti animô.
Figlinus	Fictilis.
Figmentum	Commentum, res ficta, commentitia.
Filialis affectus	Pietas in parentes, amor filii.
Filialis Ecclesia	Templum parœciæ appendicis locô adjunctum.
Filiatio	Adoptio.
Finaliter	Ad extremum, ad ultimum, tandem.
Financiæ Consiliarius	A consiliis ærarii publici.
Finire cœtum	Dimittere cœtum.
Finire librum *	Libri finem facere, conficere librum, absolvere.
Finire vitam, bellum	Cursum vitæ conficere, conficere bellum.
Finis urbis	Extremum urbis.
Finitio	Terminatio.
Fiscalis	Quæstor.
Fistulare	Fistula canere.
Fixe	Acriter, intentô animô, acri animo.
Flavedo	Flavus color.
Florenus	Nummus Rhenensis.
Fluctuanter	Dubitanter.
Fluvialis	Fluviatilis.
Fluxus aquæ	Cursus, fluxio aquæ.
Fœmininus	Fœmineus.
Folium chartæ	Pagina.
Fomes peccati	Vitiorum seminarium.
Formidabilis	Formidolosus, terribilis.
Formulare, formularium	Formula.
Fornicari	Scortari.
Fornicatio	Stuprum, libido.
Fornicator	Scortator.
Fortalitium	Propugnaculum, munimentum, castellum.
Fortificare	Munire, communire.
Fortificatio	Munitio, circummunitio.
Fortis locus	Locus munitus.
Fraternitas	Fratrum conjunctio, sodalitas, germanitas.
Fraudulenter *	Insidiosè, ex insidiis, dolô.
Frigefacere, frigefieri	Refrigerare, refrigescere.
Frigefactivum.	Refrigerans.
Fricorium	Sartago.
Frontispicium	Frons fabricæ, ædium.
Fructifer	Frugifer.
Fructificari	Fructum ferre.
Frustraneus	Irritus, supervacaneus.
Fruticescere	Fruticari.
Fugaciter	More fugientium, celeriter.
Fulgidus	Fulgens.
Fulminatus	De cœlo tactus, ictus fulmine.
Funambulus *	Schœnobates.
Fundamentalis	Solidus, solido fundamento impositus.
Fundamentalis lapis	Substructionùm moles.
Fundare † pro	Condere nosodochium; *dicitur tamen pro stabilire.*
Fundatio est pro pauperibus	Locus, domus, vectigalia in pauperum usus destinata.
Fundator	Conditor urbis, ordinis; autor, parens ordinis.

Barbara.	Latina.
Fundulus piſcis	Gobius fluviatilis.
Funeralia	Juſta funebria.
Funerare	Humare, ſepelire, ſepulchrô condere.
Fungi vita	Extremam diem morte conficere, concedere naturæ, vitâ decedere, migrare.
Furiatus *	Furens, furibundus, furioſus,
Fuſtigatio	Fuſtuarium.
Gabellæ	Vectigalia.
Galanteriæ	Elegantia, ornatus exquiſiti operis.
Galla	Pompa Procerum aulæ.
Gallera	Triremis.
Galeria	Vineæ, teſtudines bellicæ, *aut* porticus.
Garrulitas	Inanis verborum profluentia.
Gaudenter	Cum gaudio, lætò animò.
Gehenna	Inferi.
Genealogiam ſcribere	Familiarum originem texere.
Generalatus	Imperium armorum, belli adminiſtrandi.
Generalis	Dux belli, Imperator.
Generalis equitum, peditum	Præfectus equitum ſummus, qui præeſt equitatui, præfectus peditum.
Generalis Locum tenens	Qui legati locum obtinet.
Generalitas	Univerſitas.
Generatio pro	Ætas, ſæculum.
Geniculare	Ad genua ſe dimittere.
Genitor, genitrix *	Pater, mater.
Gentiles	Antiquæ ſuperſtitionis ſectatores, viri cultus divini expertes.
Geographicæ mappæ	Tabulæ regionum, locorumque indices.
Geſta *	Res geſtæ.
Geſticulare	Geſtus agere.
Glorificare	Laudare, prædicare, laudibus extollere.
Gloſſa	Interpretatio verborum.
Gloſſare	Vim vocum explorare, interpretari.
Graduatus	Honoribus Academicis ornatus.
Granatæ	Ignes miſſiles, pilæ pulvere nitratô fartæ.
Grana benedicta	Piaculares globuli.
Grandiloquentia	Magniloquentia.
Grandiuſculus	Grandior.
Gratanter	Libenter, gratò animô.
Gratari	Gratulari.
Grates agere	Gratias agere.
Gratiam invenire apud alterum	Inire ab altero gratiam.
Gratioſe *	Lepidè, venuſtè.
Gratitudo	Beneficii memoria, grata voluntas, gratus animus.
Gravamen	Querela, moleſtia.
Gravare *	Onus imponere.
Groſſus habitus	Pannoſus veſtitus & craſſus.
Groſſus, pecunia	As.
Grotta	Crypta artificioſa.
Guarda	Milites prætoriani.
Guardianus	Cuſtos ac præſes cœnobii.
Guloſitas	Vitium ventris.
Guloſus	Qui ventris vitiô ac gutturis laborat, gulæ indulgentior.
Gundula	Phaſelus Venetorum.
Guttatim	Guttis ſenſim manantibus.
Gutturoſus	Gutturis vitio laborans.

Ha-

Barbara.	Latina.
Habere aliquem pro stulto	Putare aliquem sibi pro deridiculo & delectamento, ludos facere aliquem.
Habere apud se	Habere ad manum.
Habere bonum exitum, vel *malum*	Prosperè, bene & feliciter evenire, *vel* minus prosperè evenire.
Habere pro nihilo	Nihil facere.
Habilitare aliquem	Habilem, aptum reddere.
Habitaculum	Habitatio domûs.
Habitus pravus	Corroborata jam studiô, & consuetudine, *vel* usû ac vetustate malitia.
Hactenus, cum pro tempore ponitur	Adhuc.
Hæredare, vel *hæreditare*	Hæredem esse, *vel* hæreditate consequi.
Hæreticus	Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus.
Harmonia musica	Concentus vocum.
Hastiludium	Ludi equestres animi causâ hastis institui.
Hebdomadarius	Qui per hebdomadam res administrat.
Hebdomadatim	In singulas hebdomadas.
Hebetudo oculorum	Hebes, acies oculorum.
Heleparta	Bipennis.
Heraldus, seu *Heroldus*	Caduceator, fecialis, præco Reipubl.
Heraldica	Doctrina de insignibus, scutis gentilitiis.
Hermaphroditus	Homo sexûs ambigui.
Hermelinus	Mus ponticus.
Hinc inde	Huc atque illuc, hinc atque illinc.
Hispanicos equites ponere	Jungere hastas decussatas, *vel* portis Ericium objicere.
Historiographus	Historicus.
Homagium, vel *hominium præstare*	In clientelam se conferre.
Honorarium largiri	Honorem habére alteri munerum largitione.
Honorificare	Honorare.
Horas canonicas orare	Preces dicere, quæ horarum intervalla distinguunt.
Hortamentum	Hortatus, exhortatio, adhortatio.
Hortulanus	Olitor, topiarius.
Hospes † pro	Caupo.
Hospitium † pro	Diversorium, caupona.
Hospitale	Xenodochium, nosodochium, valetudinarium publicum.
Hospitari *	Hospitiô accipere, *vel* conjungi.
Hospitiorum Magister	Designator hospitiorum.
Humanitas pro	Natura humana.
Humerale	Velum humeris imponi solitum.
Humiditas	Humor.
Humiliare se	Submittere se, submissè se gerere.
Humiliare superbos	Spiritus reprimere arrogantes.
Humilis	Modestus, animi submissi homo.
Humilitas	Modestia, submissio animi.
Humiliter	Demissè.
Humorem habet mirabilem	Homo ingenii instabilis & haud quaquam ad vitam socialem facti; mutabili vir ingenio, & à moribus nostris multùm alieno.
Hypocrisis	Simulatio pietatis impia.
Hypocritam esse	Speciem pietatis præbere, simulatorem esse pietatis.
Hypocaustum	Conclave calidum.

Barbara.	Latina.
Jacere in agone	Animam agere.
Ictu oculi	Momentô, *vel* punctô temporis.
Idea domus	Forma domûs.
Idiota	Homo rudis.
Idololatra	Cultor falſorum numinum.
Idololatria	Cultùs falſorum numinum.
Idolum	Imago Dei ficti & commentitii.
Jejunare	Abſtinere ſe ciborum uſu.
Ignaviter	Ignavè.
Ignobiliter	Sordidè, plebejô modô.
Ignominiosè	Per ignominiam, cum ignominia.
Ignoranter	Inſcienter, per ignorantiam.
Illatinus	Non Latinus.
Illæſus	Incolumis, non læſus.
Illectamentum	Illecebra.
Illegitimus	Non legitimus, ſpurius.
Illibenter	Non libenter, invitus.
Illicitè *	Per nefas ſummum, non ſine culpa.
Illuminare imagines	Colorum varietate diſtinguere.
Illuminatio nocturna	Ignes feſti.
Imaginari	Perſuadere ſibi, fingere cogitatione.
Imaginari ſibi multum	Multa ſibi ſumit, arrogat, ſtultâ arrogantiâ elatus eſt.
Imaginatio *	Opinio, ingenii perſuaſio.
Immaculatus	Incorruptus, maculæ expers.
Immatriculatus	In Album Academicorum relatus.
Immediate	Proxime, nullô interveniente.
Immemoriale tempus	Cujus nulla exſtat memoria.
Immiſericordia	Inhumanitas.
Immorari	Inſiſtere, hærere.
Immobilia bona	Bona, quæ moveri non poſſunt.
Immorigerus	Malè morigerus.
Impalare	Infigere palo, palo transadigi.
Impaſſibilis	Pati neſcius, malo nulli obnoxius.
Impatienter *	Cum ſtomacho, intoleranter, ægrè.
Impatientia ſimpliciter	Animi commotio, ſtomachus.
Imperfecte	Imperfecta re, opere.
Imperitia	Inſcitia, inſcientia.
Imperſuaſibilis	Obſtinatus in ſententia.
Impertinens	Quod ad cauſam non pertinet, *vel* petulans.
Impertinentia	Petulantia.
Impetuoſitas	Impetus.
Impetuoſus *	Homo vitio ingenii vehemens, iræ animíque impotens, ferox rapidúsque in conſiliis.
Impingere *	Offendere, incurrere, labi per imprudentiam.
Implere legem	Parere legibus, obſervare, ſequi legem.
Implicat	Repugnat.
Impœnitens	Cujus animus in vitiis obfirmatus, voluntas obſtinata eſt, qui nullô criminum ſenſu tangitur.
Impœnitentia	Obſtinatio in flagitiis, impietas.
Importantia	Momentum, pondus.
Impoſſibile *	ἀδύνατον, quod fieri non poteſt.
Impoſterum	In poſterum.
Impoſtor	Circumſcriptor, homo fraudulentus.
Imprægnare	Vitium pudori afferre, vitiare.
Impræmeditatus	Imparatus.
Impræſentiarum	In præſens, in præſenti, in præſentia.
Imprecari *	Triſtiſſimis ominibus perſequi aliquem.
Imprecatio	Exſecratio.
Improficuus	Inutilis.

In-

Barbara.	Latina.
Improperare	Exprobrare.
Improportionatus	Impar cui deeſt æqua proportio.
Improſper	Infelix, adverſus.
Impulſivum	Cauſa movens, impellens incitamentum.
Impulſivus	Impellens.
Impurare	Inquinare, polluere.
Imputare	Adſcribere, culpam conferre in aliquem.
In abſcondito	In occulto.
Inadvertentia	Inconſiderantia, incuria.
Inaccibilis	Inacceſſus.
Inanis gloria	Falſa gloria.
In æternum non	Nunquam.
Incapax	Ineptus, indocilis, non capax.
Incapiſtrare	Capiſtrô conſtringere.
Incarcerare	In cuſtodiam dare, tradere, in carcerem condere, in vincula conjicere.
Incarnatio	Individua naturæ divinæ cum humana conjunctio.
Incarnatus	Hominem indutus.
Incaſtus	Impudicus.
Incentivum	Incitamentum.
Incentor	Autor, impulſor, ſuaſor.
Incertitudo	Incerta belli, fortunæ, caſuum.
Inceſſabilis	Continuus, non intermiſſus, perpetuus.
Inceſſanter	Aſſiduè, ſine intermiſſione.
Incidenter	Caſu, fortuito.
Incipere novum modum	Inducere novum modum.
Incivilis	Agreſtis, officii expers, illiberalis.
Inclareſcere *	Clariorem fieri.
Inclementer aliquem aſpicere	Intueri aliquem animo iniquô.
Inclinatio	Proclivitas.
Inclinatus ſum pro	Propenſus, proclivis.
Incœnis	Incœnatus.
Incogitantia	Inconſiderantia.
Incognito proficiſcitur	Omnibus incognitus proficiſcitur.
Incolatus	Habitatio.
Incompetens forum	Non legitimum, alienum.
Incompoſſibilitas	Repugnantia.
Incomprehenſibilis	Incomprehenſus.
Incongruens	Quod non eſt conveniens.
Incongruus & derivata	Non congruens.
Inconjugatus	Cælebs.
Inconſideratio	Inconſiderantia, inconſulta ratio.
Inconſultù meô	Me inconſultô.
Incontentus	Quem ſuæ fortunæ pœnitet.
Incontinens *	Intemperans.
Inconveniens	Abſonum, abſurdum.
Incoram	Coram.
Incorporare	In unum corpus conflare, redigere.
Incorporeus	Corporis expers.
Incorrigibilis	Inſanabilis.
Incorruptibilis	Incorruptus.
Incredulitas	Obſtinatus animus ad fidem habendam.
Incredulus	Obſtinatus.
Inculpatus *	A culpa vacuus.
Inculpare	Vitio dare, vertere.
Incunctanter	Sine mora, haud cunctanter.
Incurabilis	Inſanabilis, deſperatus.
Indebitè	Immeritò, injuſtè.
Indeſinenter	Continenter, perpetuò, ſine intermiſſione.
Indeterminatè aliquid	Aliquid non ſpeciatim expreſſum.
In diebus noſtris	Noſtrâ memoriâ.

Barbara.	Latina.
Indifferenter ſe habere	Neutras partes amplecti.
Indigeſtio	Cruditas.
Indigitare	Indicare.
Indigus	Indigens
Indiſciplinatus	Male moratus, protervus.
Indiscrete	Sine diſcrimine, imprudenter.
Indiscretus pro	Imprudens.
Indiſpoſitus	Non ſatis idoneus ad res, male animatus.
Indiviſibilis	Individuus, *vel* ἄτομος.
Indubitanter	Non dubitanter, ſine dubio, haud dubiè.
Indubitate	Procul dubio.
Indubius	Haud dubius, indubitatus.
Indulgentiæ	Pœnarum condonatio.
Induſtriosè	Induſtriè.
Ineffabilis, e.	Quod verbis exprimi non poteſt.
Ineloquens	Indiſertus, parum facundus.
Inemendabilis	Inſanabilis.
Inenarrabilis, e.	Quod exprimi oratione non poteſt, quod verbis conſequi nemo alius poteſt.
Inepitudo	Ingenium inhabile, ſtupor mentis.
Inexcuſabilis, e.	Excuſationem non habens.
Inexperientia	Inſcitia.
Inexſtinguibile odium	Implacabile, *vel* immortale.
In extremis eſſe pro	Animam agere.
Infacetus	Inficetus.
In facto	Re vera, re ipſa.
Infallibilis	Qui falli non poteſt, certiſſimus.
Infatigabilis	Acerrimus, pertinaciſſimus.
Infernus	Inferi, orcus.
Infernalis	Infernus.
Inferioritas	Inferior ordo.
Infeſtare	Infeſtum eſſe, infeſtum reddere.
Infidelis pro	Religionum noſtrarum myſteriis non initiatus.
Infidelitas,	Obſtinatus animus ad Religionis myſteria credenda.
Infideliter	Fide malâ.
In fine	Ad extremum, ultimum.
Infinities	Infinitè, ſine numero.
Infinitudo	Infinitas.
Infirmaria	Valetudinarium.
Infirmari pro	Ægrotare, in morbum implicari.
Infirmitas pro	Morbus.
Infirmiter	Infirmè.
Influxus ſyderum	Vis ſyderum influens in corpora inferiora, tactus lunæ, vis ſtellarum.
Informator * pro	Magiſter.
Infractus pro	Invictus.
Infrangibilis	Firmus, ſolidus.
Infra ſcribere	Subſcribere.
Infrigidare	Refrigerare.
Infucatus	Non fucatus.
Infumibulum	Vaporarium.
In fundamentalibus	In fundamentis.
In genere	Generatim, univerſè.
Ingeniculari	Ad pedes jacere.
Ingloria	Dedecus, ignominia.
Ingluvies	Inſaturabile abdomen.
In gratiam alterius	Alterius causâ.
Ingratis †	Invitô me.

In-

Barbara.	Latina.
Ingratitudo	Ingratus, immemor beneficii animus.
Ingurgitatio	Ingluvies, crapula, ebrietas.
Inhabitator	Habitator, incola.
In Inſtanti	Punctô temporis, momentô, è veſtigio.
In illo tempore	Illô tempore.
Injungere aliquid alteri	Partes dare, negotium committere.
Injuriari	Injuriâ laceſſere, afficere, *Paſſivè* accipere injuriam.
In loco aliquo	Uſpiam.
Innodatus	Vinctus, conſtrictus.
Innominatus	ἀνώνυμος, Autor ſine nomine.
Inobediens	Contumax, parum morigerus.
Inopinus	Inopinatus.
Inordinatè	Sine lege ac modo.
Inplantatus amor	Amor inſitus.
In quantum	Qatenus, qua ex parte.
In quantum poſſum	Quantum in me eſt, quantum conſequi potero.
Inquiſitionem de aliquo inſtituere	Quæſtionem habere de aliquo, *vel* in aliquem quæſtionem exercere.
Inquiſitor	Quæſitor.
Inſalutatus *	Non ſalutatus.
Inſanus aër	Cœli gravitas.
Inſatiabiliter	Inſaturabiliter.
Inſenſatus	Stupidus, delirus, ſensû deſtitutus.
Inſenſibilis	Qui ſensû caret, quod ſub ſenſum non cadit.
Inſenſibilitas	Stupor mentis, *vel* ſensûs.
Inſenſibiliter	Senſim, ſine ſenſu.
Inſido	Inſideo.
Inſignium	Inſigne.
Inſimul	Simul.
Inſipidus	Ingrati ſaporis, ſine ſapore, nullius ſaporis.
Inſolitè	Inſolenter.
Inſolubilis	Inexplicabilis.
In ſomnio	Per quietem.
In ſpecie	Speciatim, nominatim, ſigillatim.
Inſpiratio	Inſtinctus, adflatus, divinus.
Inſtabilitas	Varia commutabiliſque vitæ ratio *aut* vaga volubiliſque fortuna, viciſſitudo.
Inſtallare	In ſtationem, munus, *vel* poſſeſſionem mittere, admittere.
Inſtantia.	Preces, *vel* ſimilitudo.
Inſtructio	Inſtitutio, diſciplina.
Inſtrumentum paſſionis	Cruciatus inſignia, *vel* monumenta.
Inſufficienter	Nimiùm parcè, non ſatis.
Inſufflare	Inhalare.
In tantum	Uſque eò, *vel* in eam partem.
Integraliter	Integrè.
Intellectus	Intelligentia, ratio.
Intelligibile	Quod ſub intelligentiam cadit.
Intelligibiliter	Intelligenter.
Intendere alicui actionem	Jure experiri cum aliquo.
Intenſive	Acriter, contente.
Intentione eâ	Eô conſiliô, hac mente.
Intentio hæc noſtra eſt	Eò pertinent, valent conſilia mea, mens noſtra hæc eſt.
Intercedere pro aliquo pro	Deprecari pro aliquo, ſupplicare.
Interceſſio pro	Deprecatio.
Interceſſor pro	Deprecator.
Ietereſſe	Fructus adventitius pecuniæ fœnebris. Fructus adventitius crediti. *Liv.*

Barbara.	Latina.
Intereſſe ſuum quærit	Privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda in ea re ſpectat.
Intereſſe ſolvere	Uſuras ſolvere, uſuris ſe expedire.
Intereſſe ſtricte exigere	Ad uſuram, ad fœnus ſolvendum adigere.
Interfectio	Cædes, occiſio.
Interim † pro	Interdum.
Interitio	Interitus.
Interludium, intermedium	Ludus interpoſitus.
Interminationes	Comminationes.
Internus *	Interior.
Interſtitium	Intervallum, *vel* intercapedo.
Intertexere	Intexere.
Interula	Subucula.
Intimare	Indicare, proponere, communicare.
Intimatio	Rerum aliqua communicatio.
Intitulare	Inſcribere librum.
Intonare	Voce præire.
Intoxicare	Venenô interficere, tollere.
Intricatus ſermo	Confuſus, perplexus, perturbatus.
Intrinſece	Intrinſecus.
Intrinſecus, a, um.	Interior.
In vacuum	Fruſtrà.
Invariabilis	Conſtans, non mutabilis.
Invaſor	Qui invadit.
Inventarium	Index rerum.
Inventioſus homo	Promptus in rebus excogitandis.
Inverecundè	Impudenter.
Inverecundia	Impudentia.
Inveſtitura	Inauguratio, *vel* confirmatio in jure Sacrorum, *vel* prædiorum.
Inviolabiliter	Inviolatè.
Inviſibilis	Qui oculorum obtutum, *vel* aciem effugit.
Invitatorium	Cantus, quô ad laudes divinas invitantur mortales.
Invocare Sanctos	Sanctos intenta ſupplicatione propitiare.
Inundatio	Proluvies.
Involuntarius	Non voluntarius, invitus.
Jocando dicere	Jocô dicere.
Irâ	Iracundè, cum ira.
Ire in annum ſexageſimum	Agere annum ſexageſimum.
Irrationabiliter	Sine ratione, more rationis expertium.
Irrationalis	Rationis expers.
Irreconciliabilis	Implacabilis.
Irregularis	Quod à regula, *vel* norma declinat, inhabilis ad ſacerdotium.
Irregularitas	Defectio à communi norma, impedimentum ſacrorum Ordinum.
Irreligioſus	Ab omni religione alienus, remotus.
Irremediabiliter	Quin mederi quiſquam poſſit.
Irremiſſibilis	Inexpiabilis, non condonandus.
Irreparabiliter	Irreparabili jactura, damnô.
Irrequietus	Solicitus, laborioſus.
Irrevocabiliter	Irrevocabili pactô, promiſſô.
Ita, affirmat. * pro	Ità eſt.
Iterum pro	Viciſſim.
Itinerari	Iter facere.
Itinerarium	Deſcriptio itineris.
Jubilæum	Annus ſæcularis.
Jucundari	Lætum eſſe.
Judicator	Æſtimator rerum, judex.
Judicialiter procedere	Experiri legibus, lege agere cum aliquo.

Ju-

Barbara.	Latina.
Judiciosus vir	Judicio pollens.
Judicium extremum	Decretorius generi humano dies.
Junctura *	Commissura.
Jurista	Jurisconsultus, peritus.
Jus habeo	Jure meô possum.
Justificare	Justum declarare, à culpa absolvere.
Justitiarius	Æqui amans, juris tenax.
Juxta Ciceronem † pro	Secundum Ciceronem, ex Ciceronis sententia, *vel* ut est apud Ciceronem.
Labilis	Debilis, infirmus, *vel* Caducus.
Laborator	Operarius, bajulus.
Lachrymabiliter	Cum lachrymis.
Lacticinia	Edulia ex lacte, cibi lacte confecti.
Landgravius	Cômes provincialis.
Laniena * pro	Cædes.
Lanio	Lanius.
Lapidare	Saxis, lapidibus obruere.
Lapidicina	Lapicidina.
Lateraliter	A latere.
Latinum culinarium	Latinitas inquinata.
Lavacrum	Lavatio.
Lautor, vel *Lotor*	Qui lavat.
Laxativum	Medicamentum, quod corporis meatus aperit, laxandi vi præditum.
Lectisternia † pro	Culcita, lodices, & lecti instrumentum reliquum.
Legenda Sanctorum	Res gestæ Sanctorum.
Legitimare	Natalium dedecus *aut* notam delere.
Lenimentum	Levamentum.
Letaliter	Letiferâ plagâ, morbô.
Leuca	Bis mille passus.
Liber rationum	Codex accepti & expensi.
Libertinismus	Vivendi libertas.
Liberum arbitrium *	Voluntas libera.
Libraria	Taberna libraria.
Licentiare	Missum facere, dimittere, veniam abeundi facere.
Licentiatus Juris	Honores proximos à doctorum gradu consecutus.
Licitè	Justè, honestè, justis de causis.
Licitari	Liceri, auctionari.
Liga	Fœdus.
Ligare vulnus	Obligare.
Ligatura	Ligamen. *
Limitaneus	Finitimus, confinis.
Limitare	Definire, terminis circumscribere.
Linea pro	Versus.
Linea æquinoctialis	Limes æquinoctialis.
Lineæ hostiles *	Aggeres hostiles, fossæ.
Linea vestis	Lintea vestis.
Linealiter	Ad lineam.
Lingua materna	Sermo patrius.
Liquiditas	Liquor, humor.
Litaniæ	Preces supplices Ecclesiæ.
Litigatio	Jurgium, concertatio.
Litteræ ejusdem tenoris	Litteræ unô eodémque argumentô.
Litteraliter	Ad litteram, ad verbum.
Locumtenens	Vicarius, procenturio.
Longanimis	Mitis, ad iram tardus, remissior in ulciscendo.
Longo tempore post	Longô intervallô.
Loqui ex utraque parte	Ultro citróque verba habere.
Loqui pro & contra	In utramque partem disceptare.

Barbara.	Latina.
Loqui ſcabioſe	Siniſtris ſermonibus infamiam aſpergere.
Lubricitas	Lubricum.
Lucroſus	Quæſtuoſus.
Lucta	Luctatio, certamen.
Luctificus	Luctum faciens.
Ludere fidibus	Canere fidibus.
Lupanar	Luſtrum.
Luridus	Squalidus.
Luror	Squalor.
Luſcioſus	Qui oculos habet hebetiores.
Luſcus † pro	Strabo, qui diſtortos habet oculos, nam luſcus coclitem ſignificat.
Luſorius	Aleatorius.
Lymphatum vinum	Aquâ temperatum.
Lyricen	Lyræ fidicen.
Macerari curis	Confici curis.
Macor	Macies.
Macreſcere *	Macie extabeſcere.
Mactare aliquem laude	Laudibus efferre.
Maculatura	Charta lituris obſita.
Madefacere	Perfundere, reſpergere.
Magnalia	Res magnæ, illuſtres, admirandæ.
Magnanimitas	Magnus animus, animi excelſitas, altitudo, magnitudo, excellentia.
Magnanimiter	Magnô animô.
Magnates	Optimates.
Magnificare	Celebrare, extollere, illuſtrem reddere.
Majorennis factus eſt	E curatorum tutela exceſſit.
Male contentus eſt	Animô eſt alienatô & offenſô.
Maledictus	Exſecrabilis, deteſtabilis, orci victima.
Male diſpoſitus	Male animatus ad rem.
Malefactor	Malitioſus, facinoroſus.
Male feriati homines	Inſani, vecordes, mente capti.
Malus aër	Cœli gravitas.
Mandatum publicare	Edictum pervulgare.
Manere apud conditiones ſuas	Stare conditionibus.
Manere in prælio.	Cadere in prælio.
Mania	Inſania.
Manifeſtare *	Planum facere, *vel* manifeſtum, efferre in vulgus; aperire, proferre in medium.
Manſionarius, Fourier.	Metator, deſignator hoſpitiorum militarium.
Manuale	Enchiridion.
Manuductio	Ductus.
Manuductor	Ductor, dux.
Manufacturæ	Opera manu facta.
Marceſco	Putreſco.
Marchio	Comes limitibus tuendis præfectus.
Mareſchallus aulæ	Præfectus prætorio.
Maritare	Collocare virginem.
Martyres	Fidei Chriſtianæ teſtes ſuô ſanguine purpurati.
Martyrium	Teſtamentum fidei ſanguine confirmatum.
Martyrizari	Omnes cruciatus & ſupplicia pro tuenda veritate fidei perferre.
Maſculinus †	Virilis.
Maſticare	Mandere, cibum dentibus conficere.
Materialiſta	Pigmentarius.
Matricula	Catalogus Academicorum.
Matrimonialiter	Matrimonii vinculo.
Mechanicæ artes	Artes ſedentariæ, ſellulariæ, vulgares.
Metallum	Nummus in memoriam rei cuſus.

Me-

Barbara.	Latina.
Mediatè, immediatè.	Interveniente aliquô, *vel* nullô, remote, proxime, per *vel* non per alium.
Mediator	Deprecator, conciliator, medius, ſequeſter Dei ac hominum.
Medicari	Mederi, ſanare.
Medicinaliter	Ope, *vel* manû medicâ.
Medietas *	Pars dimidia, medium.
Meditari	Exercere mentem in contemplatione rerum cœleſtium.
Medium, media pro	Sumptus, facultates, ſubſidia, *vel* modus, via, ratio, *vel* remedium.
Meliorare	Melius facere, emendare, revocare alium, *vel* recipere ſe ad meliorem frugem.
Melodia	Modulatio.
Membra militaria	Ordines militares.
Memoriale †	Libellus ſupplex, *vel* monimentum.
Menſarius, Wechßler	Trapezita.
Menſurare	Metiri.
Menſurator	Dimenſor, metator.
Mentaliter	Mente, animo, cogitatione, mente atque animô.
Mercator frumenti	Frumentarius, frumentator.
Meretricari *	Pudicitiam in propatulo habere. Corpus vulgare.
Meridiari	Meridianum ſomnum habere.
Meridionalis	Meridiana regio.
Methodus certa *	Ratio ac via.
Meticuloſus	Animus timore exanimatus.
Militia † pro	Exercitus, copiæ.
Mille alii	Sexcenti.
Mille artifex	Peritus artium, usû variarum artium exercitatus.
Milleſies	Millies.
Millio	Decies centena millia.
Minera	Vena auri, argenti.
Mineralia	Foſſilia.
Minerval	Didactrum, doctrinæ ſtipendium.
Minutim	Minutatim, exigue.
Miniſtralis	Miniſter, adminiſtrator.
Minorare	Minuere.
Minorennis	Minor annis, curatorum tutelâ nondum exemptus.
Minui capite	Securi feriri, percuti.
Miraculoſus	Mirandis operibus & ſuper hominis conditionem editis clarus.
Miſericorditer	Summâ miſericordiâ.
Miſſale	Liber Liturgiæ ſacræ.
Miſſam dicere	Facere rem divinam, ſacris operari, cœleſtem hoſtiam immolare, ſacrificium facere.
Miſſionarius	Vir Apoſtolicus miſſus ad expeditionem ſacram.
Miſſio pro	Expeditio ſacra.
Miſſiva	Tabella, codicilli.
Mitratus	Infulâ inſignis, infulatus.
Mobilia	Supellex, inſtrumentum, res, quæ moveri poſſunt.
Modella	Forma, modulus.
Modernus	Hodiernus, recentior, qui nunc eſt; Autor noſtri temporis, novus.
Mœchari	Adulterari, maculare thorum.
Molendinarius	Molitor.
Molendinum	Mola.
Moleſtare	Moleſtiâ efficere, moleſtiam afferre.

Mo-

Barbara.	Latina.
Momentaneus	Breviſſimi temporis.
Monachus S. Franciſci	Sodalis, *vel* de familia S. Franciſci, qui inſtituta ejus profitetur.
Monarchia	Dominatus unius.
Moneta falſa	Nummus adulterinus.
Monetarius	Qui monetam cudit.
Monialis	Virgo Deo ſacra, dicata, ſacrata.
Monoculus	Luſcus, cocles.
Monſtra	Exemplum.
Monſtruoſitas	Inuſitata forma.
Moralia	Morum præcepta, res morum.
Moralitas	Morum conditio
Morbus caducus	Morbus comitialis.
Morſellus	Bucella.
Mortale peccatum	Crimen letiferum, mortiferum capitale.
Morticina	Cadavera.
Mortificare ſe	Corpori ægre facere, in ſemetipſum durum ac ſævum eſſe, acriter ſibi imperare, acriter animum frangere.
Mortificatio	Corporis afflictatio, aſperitas vitæ voluntaria.
Moſqueta	Tormentum minus, ſclopetum.
Moteta.	Cantio ſacra
Motu proprio	Sua ſponte.
Multivarius *	Varius.
Multoties	Sæpenumero, ſæpe, identidem.
Multùm antè	Multo ante.
Mundanæ res	Caducæ, perituræ, profanæ, infimæ, fugaces, inanes, mortales, fluxæ, fragiles, humanæ res.
Mundus pro	Rerum fluxarum blandimenta & illecebræ; *item pro* turba & colluvie improborum.
Murarius, murator	Murorum ſtructor.
Murænula	Torques aureus.
Muſcata nux	Nux odorata, aromatica.
Muſica Inſtrumentalis	Cantus nervorum & tibiarum.
Mutatio temporum	Inclinatio temporum.
Mutire	Hiſcere.
Mutuare, & mutuò dare	Dare pecuniam mutuam.
Mutuò accipere	Pecuniam ſumere mutuam, mutuari pecuniam, utendam accipere.
Natatus	Natatio.
Nativitas	Natalis, ortus.
Naturaliter mori	Morbo extingui, ſua morte.
Natus * pro	Filius.
Naufragare	Naufragium facere, naufragio interire.
Naumachia	Prælium navale.
Nec autem, vel *minus autem*	Nec verò, minus vero.
Neceſſe habere re aliqua	Alcui opus eſſe re aliqua.
Neceſſitare	Neceſſitatem imponere
Negativa, affirmativa	Negantia, ajentia.
Neotericus	Recentior, novitius.
Nepos ex fratre, ſorore *	Fratris *aut* ſororis filius.
Nequitioſus	Nequam, improbus.
Neutralis	Neutrius partis, à ſtudio alienus partium.
Neutralitas	Partes mediæ.
Nexus † pro	Vinctus, captivus.
Nigredo	Nigror.
Nobilis novus	Homo novus.
Nocteſcit	Nox appetit
Nocturna ſella	Sella familiaris ad exonerandum ventrem.
Nocuus † Poët.	Noxius, infeſtus.

Ne-

Barbara.	Latina.
Nomenclatura	Nomenclatio.
Non diu post	Non ita multo post.
Non verò	Non autem.
Noscere jam hominem disco	Perspicio jam hominis animum.
Notarius	Scriba, librarius, obsignator testamenti.
Nothus	Incertô patre natus.
Notificare	Aperire, significare.
Notorie	Apertè.
Notorius	Apertus, manifestus, evidens.
Nova	Nuntii.
Novellæ	Commentarii rerum novarum.
Novendecim	Undeviginti.
Novercari	Adversari, repugnare.
Noviter	Nuperrime, nuper.
Novitius † pro	Tyro, Candidatus Religiosæ Familiæ, qui nuper nomen dedit in familiam sacram.
Nullatenus	Nequaquam, neutiquam, nullo pacto, modo, nulla ratione, minime.
Nullibi	Nusquam.
Nullo labore	Nullo negotio.
Numerarius	Rationum magister.
Numularius	Trapezita.
Nuntium	Nuncius.
Nuntium certum, vel *proprium mittere*	Mittere certum hominem.
Nuspiam	Nusquam.
Obfuscare	Obscurare, infuscare.
Objectum	Res objecta sensibus.
Obiter *	In transcursu.
Obligatio † Versicherungs-Brief.	Fiduciam dare, *vel* accipere.
Obligationem de se dare	Nomina facere.
Oblivium, Poëticè	Oblivio.
Oblivioni tradere *	Oblivioni dare.
Obnixe rogare	Enixe rogare, obsecrare, omnibus precibus orare, petere.
Obryza, Probier-Stein	Obrussa.
Obsequium * pro	Officium; *nam pro* indulgentia patris nimia *bonum est.*
Obsidium	Obsidio.
Obtenebrare	Obscurare, caliginem offundere.
Obviare	Obviam procedere, ire, venire, occurrere.
Obviatio	Occursatio.
Occasione tuâ bonâ	Oblata facultate, quod commodo tuo fieri possit.
Occasionaliter	Occasione *vel* fortuito.
Occidere velle alterum	Vitam alicujus appetere.
Occidere se	Adferre sibi manus, mortem consciscere.
Octodecim, octavus decimus	Duodeviginti, duodevicesimus.
Octuaginta, octuagesimus	Octoginta, octogesimus.
Ocularis inspectio	Oculorum fides, testimonium.
Oculariter	Oculorum judicio, fide.
Odibilis	Odio dignus.
Odisse cane pejus & angue	Malè, pessimè odisse.
Odisse odiò Vatiniano	Odio capitali dissidere ab altero.
Odoramentarius	Unguentarius.
Odoramentum	Odor.
Officiales	Magistratus ministri.
Officina *	Opificum taberna.
Officiositas	Officium, studium.
Officium acceptare *	Suscipere munus publicum.
Olfactus.	Odoratus.

Omnes

Barbara.	Latina.
Omnes usque ad unum	Ad unum omnes.
Omni ex parte	Usquequaque.
Omnifariam	In omnes partes, quavis ratione.
Omnifarius	Cujusque modi.
Omnigenus, Poëticè.	Omnis generis.
Omnimode	Omni modô, ratione, omnibus modis.
Opacitas	Locus opacus.
Opera pro	Ludus ſcenicus cantû peragi ſolitus, Drama muſicum.
Opera bona	Officia virtutis, piæ actiones.
Opinionem malam habere de aliquo	Male exiſtimare de altero.
Opto tibi felicem ſucceſſum rei *	Hanc rem feliciter tibi, *vel* proſpere evenire cupio.
Opus habere re	Re mihi opus eſt.
Orationis filum abrumpere	Incidere orationem.
Oratio mentalis	Tacita precatio, mente concepta.
Oratorium pro	Locus precibus dicatus.
Ordinare	Præſcribere.
Ordinariè	Plerumque.
Ordinatio pro	Præſcriptum, imperium, imperata.
Ordines ſuſcipere	Sacris initiari, Sacerdotio inaugurari.
Oretenus	Coram verbis ſuis.
Orientales vel *occidentales populi*	Gentes, quæ ad Ortum & Occidentem terras colunt.
Originale pro	Architypon, Prototypon.
Originale peccatum	Labes ab ortu nobis ingenita, innata.
Orphanus *	Pupillus, pupilla, orbus.
Oſcitantia	Oſcitatio, inertia.
Oſtenſio	Significatio.
Otioſitas	Ceſſatio, deſidia, ſocordia
Pacatè pacificè	Tranquillè.
Pactare	Paciſci, pactum inire.
Paganus	Priſcæ ſuperſtitionis ſectator, falſorum Numinum cultor.
Palleſco	Palleo, exalbeſco.
Palliditas	Pallor.
Palliſatæ	Valli, ſudes, pili murales.
Palmarum dies	Ramalia, Palmaria ſacra.
Palpare manibus	Manibus explorare.
Panifex	Piſtor.
Papa	Romanus Pontifex.
Papyrus	Charta.
Paradiſus	Beatorum ſedes ſempiternæ.
Parcitas	Parſimonia.
Parentatio	Laudatio funebris.
Parentela	Cognatio.
Paraſceve dies	Dies redempti orbis memoria ſacer: dies anniverſaria paſſi pro nobis Dei ac Hominis memoria ſacer.
Pariformiter	Similiter
Parlamentum	Senatus regni.
Parochia	Parœcia.
Parochialis, parochianus	Curionis ſacri fidei commiſſus, ſubjectus curioni ſacro.
Parcohus	Curio ſacer.
Paroxiſmus febrilis	Commotiuncula febrilis.
Parricidatus	Parricidium.
Partialis	Partium ſtudiô abreptus, qui hominum, non cauſarum totus eſt, apud quem gratia vim æqui habet,

Par-

Barbara.	Latina.
Partialiter	Ex parte aliqua.
Particularis	Singularis, peculiaris.
Particulariter	Singillatim, ſigillatim.
Particulatim	Speciatim, ſeparatim, per partes.
Parùm ante	Paulo ante.
Parvi facere	In minimis ponere.
Parvo labore	Nullo negotio.
Parvum eſſe	Statura eſſe humili
Parvus eſt in oculis ſuis	Modeſtiſſime de ſe exiſtimat.
Pasquillus	Libellus famoſus, criminoſus.
Paſſagium	Tranſitus, iter.
Paſſibilis	Patibilis, *Cic.*
Paſſibilitas	Natura perpeſſioni ſubjecta.
Paſſio Chriſti	Hiſtoria Servatoris, noſtra cauſâ cruciatu ac mortem paſſi.
Paſſionatus	Ira, odio, invidia perturbatus.
Paſſiones	Animi motiones, perturbationes.
Paſſus pro	Litteræ publici *aut* liberi commeatus.
Paſtinare *ti*	Fodere
Pàthetice pro	Diſerte, expreſsè.
Patiens	Æger, ægrotus
Pati jacturam *	Detrimentum accipere, *vel* incommodum.
Patientiam habere cum aliquo	Patienter ferre mores alterius, *vel* accipere non repugnanter
Pati deliquium	Animo linqui.
Patrinus	Sponſor, pater luſtricus.
Patriota	Civis popularis, gentilis.
Patronatus Eccleſiæ	Jus deſignandi ſacerdotem in uſu templi.
Pavefacere	Pavorem incutere, metum injicere.
Pauſa, pauſare	Quies, reſpiratio, requieſcere, reſpirare inter canendum.
Peccaminoſus	Sceleſtus, vitioſus.
Peccator, peccatrix	Scelerum reus, rea.
Peculari	Depeculari.
Pecunia parata	Pecunia numerata, pecunia præſens.
Pecuniam accipere ad intereſſe	Fœnori accipere pecuniam.
Pecuniam corradere	Pecuniam conficere, redigere ex re aliqua.
Pedellus	Miniſter publicus Academiæ.
Pelliceum	Veſtis ex pellibus.
Penitiores litteræ	Litteræ interiores.
Penultimus	Poſtremo proximus.
Peraccidens	Caſu, temere, fortuito.
Perceptores	Publicani, tribuni ærarii.
Per dies ſingulos	In dies ſingulos.
Perdonare crimen	Condonare.
Peremptorie	Sine provocatione, dempto omni comperendinandi jure.
Perfectionaliter	Perfecte.
Periodus	Ambitus verborum.
Permanere in ſententia	Sibi conſtare.
Permittere	Pati, ferre.
Pernicialiter	Perniciosè.
Perpendiculariter	Ad perpendiculum.
Perruca	Crines adſciti & fictitii.
Perſecutio Chriſtianorum	Vexationes & funeſtæ clades populi Chriſtiani, quæſtiones cum magna ſævitia in Chriſtianos habitæ.
Perſecutor Chriſtianorum	Nominis Chriſtiani hoſtis.
Perſona † pro	Homines, capita: *pro* larva, *aut* muneris gerendi habilitate, improbum *eſt*.

Barbara.	Latina.
Personaliter se sistere	Coram adesse.
Perspectiva	Tubus opticus.
Pertinentiæ	Omnia, quæ pertinent ad aliquid, ut prædia fundi.
Pertinet ad me liber,	Meus est liber.
Pertingere	Pertinere.
Pertransire	Permeare.
Perversio	Eversio.
Pestiferus	Pestifer.
Pestis cessavit	Abiit pestis, *vel* pestilentia remisit.
Phantasta	Homo fanaticus.
Phantastice loqui	Aliena loqui.
Philira	Chartæ plagula.
Phlebotomare	Mittere sanguinem, venam incidere, secare.
Phlegmaticus	Cui pituita molesta est, pituitosus.
Pica pro	Absurdus prægnantium appetitus.
Pignerare	Oppignorare.
Piissimus, pientissimus *	Maxime pius.
Pileum deponere	Caput aperire.
Pileum apponere	Caput operire
Pilulæ	Catapotia.
Pinnaculum	Pinna.
Pinsere panem	Panem coquere.
Piscatio *	Piscatus.
Placiditas	Lenitas.
Plagare	Sauciare, plagis vulnerare.
Planctus *	Plangor.
Plantare arbores *	Arbores serere.
Plantarium	Plantarum seminarium.
Plasmare	Fingere.
Plausibiliter	Cum plausu, applausu.
Plebanus	Curio sacer.
Plenarius	Plenus, integer, perfectus.
Plenipotentiarius	Legatus cum auctoritate, *vel* plena agendarum rerum potestate instructus.
Pleurities	Lateris dolor.
Plicare	Complicare.
Pluries *	Sæpius.
Podagra laborare *	Ex pedibus laborare, dolore articulorum cruciari, ardere doloribus podagræ.
Pœnitentiam agere	Resipiscere, ad frugem redire, dolere de admissis criminibus, vitia virtutibus emendare.
Pœnitentiam injungere	Piaculum imponere.
Politia	Institutum civile.
Politica	Prudentia civilis.
Pompaticus	Magnificus.
Pomposus	Splendidus, magnificus.
Pomum † pro	Malum; *nam* Pomum *vox est generica omnis speciei.*
Ponderare aliquid	Pondere, trutina examinare.
Ponere casum	Proponere quæstionem, *vel* ponere.
Ponere loco alterius aliquem	Sufficere alteri alterum.
Populosus	Celeber, frequens.
Porcelana vasa	Murrhina, *aut* vasa Sinensium fictilia.
Proosus	Poris frequentibus.
Portarius	Janitor
Portatile	Quod portari potest, solet.
Positive velle	Absolute, præcise velle
Posito, quod ita sit	Fac, ita esse; finge, rem ita habere.

Po-

Barbara.	Latina.
Positura	Status, *vel* Species.
Possibilis, e.	Quod fieri potest, si res facultatem habet; quantùm consilio effici potest.
Possibilitas	Facultas, vires.
Posta	Veredarii equi, * meritorii. *
Postilla	Commentarii Evangelii, explanatio Evangelica.
Postscriptum	Appendix extremæ epistolæ adjuncta.
Potare alium	Potum præbere.
Potentatus *	Potestas, dominatio.
Practica	Usus, experientia.
Practicare	Exercere, facere *v. g.* medicinam.
Practicus	Solers, industrius, exercitatus.
Præbenda	Fructus annuus Sacerdotiorum.
Præcedentiam habere	Principatum habere.
Præcipitantia	Repentinus animi motus.
Præcisè	Absolutè, simpliciter.
Præconcepta opinio	Concepta prius, præcepta.
Prædecessor.	Antecessor. *
Prædestinatio	Decretum Dei hominem ad sempiternam felicitatem destinantis.
Prædicantes	Præcones sectarii.
Præeminentia	Conspicua præ cæteris dignitas.
Præexistare	Prius existere.
Præfatus autor	Supradictus, laudatus.
Præfigurare	Imagine prius exprimere; repræsentare.
Præfocare	Suffocare.
Prægnans causa	Gravis causa, res magni momenti.
Præhabere	Anteferre.
Prælatus	Præses, Antistes, Præsul.
Præmeditatè	Consulto & cogitato consilio.
Præmentionatus, prænominatus	Is, de quo dixi, commemoravi, de quo supra memini, *aut* mentio facta est.
Præmiare	Præmia tribuere, præmiis donare.
Præ oculis habere	Versatur mihi ante oculos.
Præpositura	Præfectura sacra.
Præpositus, simpliciter	Præpositus ædi sacræ, Collegio.
Præprimis	Imprimis, cumprimis.
Prærequirere	Requirere ante alia.
Præsagium	Præsagitio, præsensio, prædictio rerum futurarum.
Præsentaneus	Præsens.
Præsentare	Repræsentare.
Præservare se à morbo	Morbum antevertere; valetudinem tueri, servare.
Præsidens	Præses.
Præsumere † pro	Multa sibi sumere, audere, arrogare sibi; nam *pro* priùs sumere *probum* est.
Præsumptuosus	Arrogans, immodicus æstimator sui.
Præsupponere	Pro certo ponere, pro concesso probatóque sumere.
Prætendere pro	Postulare.
Prætendens Regni	Regni competitor.
Prætensio	Postulatum, postulatio.
Prætextu aliquo	Per speciem, simulatione, sub specie, obtentu, per causam, nomine amoris, honoris &c.
Prætextus *	Simulatio, species, nomen, obtentus.
Prævalere	Viribus superiorem esse, superare, vincere.

Barbara.	Latina.
Pranſus ſum	Prandi.
Praxis	Uſus, conſuetudo, exercitatio.
Primatus	Principatus.
Primates	Princeps civitatis, Optimates, primarii Viri.
Primicerius	Princeps ordine ac dignitate.
Primitus *	Primùm, olim.
Primogenitus	Natu maximus.
Primogenitura	Jus natu maximi.
Primordialis	Ad primordia pertinens.
Principare	Dominari, imperare.
Principaliter	Potiſſimum, præcipue.
Principiſſa	Fœmina Princeps.
Prior pro	Præfectus monaſterii.
Prioriſſa	Antiſtita ſacrarum Virginum.
Prioritas	Prior Locus.
Private	Privatim.
Privilegiare aliquem	Immunitate aliquem donare.
Privilegiati	Privilegio nominatim affecti, donati immunitatibus.
Probam dare, vel *facere*	Dare documentum, ſpecimen *aut* periculum facere.
Probare pro	Periclitari, experiri, periculum facere.
Proceſſio	Supplicatio publica, longus procedentium in ſupplicatione ordo, proceſſus ſacri ordinis in publicum.
Proceſſionaliter ire	Procedere in ſupplicationem.
Proceſſionem ducere	Ducere ſupplicantium agmen, ducere ſolemnem pompam ad templum.
Proceſſum alicui facere	Intendere litem.
Proceſſum perdere	Cauſâ cadere, litem perdere
Proceſſus criminalis	Cauſa, judicium capitale, cauſa capitis, *vel* judicium capitis.
Proceſſus impenſas ſolvere	Præſtare periculum judicii.
Proceſſus judicialis	Cauſa judiciaria, lis, diſceptatio fori.
Pro contractu	Ex pacto, conventu.
Proculcare	Conculcare.
Procul diſtare	Longè abeſſe.
Prodigalis	Prodigus.
Prodigalitas	Profuſio, effuſio pecuniarum.
Prodigaliter	Prodigè, effuſe, per luxum.
Prodigere	Fortunas abligurire.
Proditoriè	Proditorum more.
Producere fructus	Ferre fructus.
Pro & contra	In utramque partem, ultro citróque
Profectus * pro	Progreſſus, progreſſio.
Profeſſor	Magiſter, Doctor.
Proficuus, proficue	Utilis utiliter.
Profunditas	Profundum, *vel* altitudo maris, fluminis.
Prognoſticatio	Prædictio, divinatio.
Prolificare	Prolem gignere.
Prolixe pro	Pluribus verbis
Prolixitas orationis	Oratio copioſa, orationis circuitus.
Prolongare tempus	Tempus prorogare, longiſſime ducere.
Prolongatio	Prolatio diei, productio temporis.
Promanare	Emanare, profluere.
Pro mea eſt	Mecum facit iſtud.
Pro mea perſona	Quod ad me attinet.
Promittere præſentiam ſuam in cœna	Promittere ad cœnam, ad convivium condicere.
Promotor	Patronus, amplificator dignitatis.

Pro-

Barbara.	Latina.
Promovere, ſimpliciter	Provehere; promovere ad gradum ſublimiorem augere, amplificare dignitatem.
Promtitudo	Promptus animus, voluntas, animi alacritas.
Pro nihilo	Gratis.
Pro nunc	In præſentia.
Proœmiari	Exordiri.
Propalare	Divulgare, in vulgus edere.
Prope jam facta eſt res	Res affecta eſt.
Propenſitas	Propenſio.
Properanter	Feſtinanter.
Properus *	Præproperus.
Propheta, Prophetiſſa	Vates divinus, ſacer, vates divina.
Prophetare	Vaticinari, prædicere, præſentire futura.
Prophetia	Vaticinatio, prædictio, oraculum.
Proponere conditiones	Ferre conditiones.
Proponere aliquid in Senatu	Referre ad ſenatum, ad populum.
Proponere ſibi aliquid faciendum	Inducere animum, conſtituere, decernere.
Proportionaliter	Pro rata parte, pro facultate, proportione.
Proportionatus	Congruenter factus.
Proprietarius	Poſſeſſor.
Proprio Marte, propria manu	Suo Marte, manu ſua.
Proſa	Oratio ſoluta.
Prorſum	Prorſus.
Protectio	Defenſio, tutela, clientela, præſidium, patrocinium.
Protector	Defenſor, Patronus.
Pro tempore * pro	Nunc, *vel* hoc tempore; *nam ſi pro* ratione temporis *ponatur, probum eſt.*
Potervia	Protervitas.
Proteſtari contra	Intercedere.
Proteſtatio contra facta	Interceſſio.
Protocollum	Adverſaria.
Protonotarius	Archigrammateus.
Protoplaſti	Primi parentes generis humani.
Proventus *	Fructus annui.
Proviſio † pro	Res frumentaria, alimenta, annona.
Proximare	Propinquare.
Proximior	Propior.
Proximus † * pro	Alius quisque.
Pſalmi	Divina Davidis carmina.
Pſaltrius	Pſaltes.
Puellaris	Virgineus.
Pugnantia	Repugnantia.
Pullatus	Atratus, pullus.
Pulmentarium	Pulmentum.
Pulpitum	Suggeſtum.
Punctare	Punctis notare.
Punctum honoris	Honoris apices.
Puppæ	Oblectamenta puerorum.
Purgare, purgatio, ſimpliciter	Alvum purgare, alvi purgatio.
Purgatorium	Piaculares flammæ.
Purificatio	Expiatio.
Puritas	Elegantia, *vel* munditia.
Puriter	Pure.
Purus Grammaticus † pro	Merus Grammaticus, nihil niſi Grammaticus.
Puſillanimis	Timidus, animo fracto, humili, abjecto.
Puſillanimitas	Animus abjectus, anguſtiæ pectoris, parvus animus.

Barbara.	Latina.
Quadrageſies	Quadragies.
Quadrangularis	Tetragonus.
Quadrat hoc in eum	Hoc cadit in eum.
Quæſtionare	Quæſtionem inſtituere.
Quæſtionem proponere	Quæſtionem ponere.
Qualificatus	Habilis, idoneus, dotibus ad rem inſtructus.
Qualisqualis	Qualiscunque.
Qualitates egregiæ	Dotes animi egregiæ.
Qualitercunque res cadat	Utcunque erit, *vel* res cadat, cedat.
Quamdiu mundus erit	Dum mundus erit ac hominum genus.
Quamdiu mundus ſtat	Poſt homines natos, poſt hominum memoriam.
Quamprimùm poteſt fieri	Primo quoque tempore.
Quandoque † pro	Interdum, nonnunquam.
Quantitas vini, frumenti	Numerus, vis, modus ingens frumenti.
Quantociùs	Quamprimum.
Quaternio	Quatuor paginarum charta.
Quatuor tempora	Annuæ commutationes temporum quadripartitæ.
Quercinus	Quernus.
Querulare	Queri
Queruloſus	Querulus.
Quid fiet cum illo	Quid fiet illi, *vel* illo.
Quid habeo tecum	Quid rei mihi eſt tecum.
Quidquid ſit	Utcunque res ſe habeat, *vel* quoquo modo.
Quietantia	Syngrapha, cautio.
Quoad corpus	Secundum corpus.
Quomodo ſtat?	Quid agitur?
Quotannis es?	Quot annorum es?
Radicare	Radices agere.
Rancor	Acerbitas animi.
Raptus pro	Alienatio ſenſuum.
Raquetum	Ignis artificioſus, miſſilis.
Ratificare	Ratum habere, facere.
Ratificatio	Approbatio, confirmatio.
Rationalis	Ratione utens, particeps rationis.
Rationabiliter	Prudenter, ratione probabili, certa conjecturâ.
Ratio ſtatus	Rationes & utilitates Reipublicæ.
Raucedo	Vox obtuſa, ravis.
Rauceſcere	Raucum fieri.
Ravelinum	Opus exterius, *aut* moles à vallo divulſa, & aqua circumfuſa.
Reactio	Actio reciproca.
Realiter	Revera, reapſe.
Reatus	Culpa, crimen.
Rebaptizare	Sacro fonte iterum tingere.
Rebellare *	Deficere à Republica, novis rebus ſtudere.
Rebellis *	Seditioſus, factioſus.
Rebus ſic ſtantibus	Rebus ita ſe habentibus.
Recapitulare	Repetere ſumma rerum capita.
Recenter	Recens.
Receptor, ſeu *perceptor*	Coactor, vectigalibus præfectus, quæſtor.
Receſſus Imperii	Comitiorum decreta, ſanctiones Imperii.
Recidivare	In morbum recidere, *vel* de integro incidere.
Recidivum pati	*ut ſupra.*
Reciproce	Mutuo, viciſſim.

Barbara.	Latina.
Recommendare	Commendare.
Recompenſare	Compenſare.
Recordatione hominum	Poſt memoriam hominum.
Recreatio pro	Remiſſio animi.
Recto venit	Commodum adeſt.
Rectitudo.	Recta *vel* incorrupta rei ratio.
Redargutio	Confutatio, reprehenſio.
Redemptor noſter	Vindex, paréntsque libertatis noſtræ.
Reditus	Vectigalia, fructus annuus.
Redituum regionis Magiſter	Quæſtor Provincialis.
Reduplicare	Conduplicare.
Refectorium	Cœnatio, cœnaculum.
Referendarius	Qui ſupplices libellos offert Regi, Magiſter libellorum ſupplicum.
Refeſtinare	Remeare.
Refibulare *	Fibulam ſolvere.
Refirmare	Denuo firmare.
Reflexionem facere	Rationem ducere, habere abſentis.
Reflexio	Accurata conſideratio, deliberatio.
Refocillare *	Recreare, reficere.
Reformare Religionem	Inſtaurare, Religiones è ſolutiore diſciplina ad veterem ſanctimoniam revocare.
Refrigerium	Refrigeratio.
Regalia	Res regiis juribus debitæ.
Regaliter	Regifice, regiè.
Regeneratio	Generatio nova.
Regentes	Qui in procuratione regni *vel* præfecturarum ſunt.
Regere ſe non poteſt	Impotenti eſt animo.
Regimentum militum	Legio.
Regimen militum	Legio.
Regiſtrare	In tabulas referre.
Regiſtrum	Index *aut* Commentarius rerum urbanarum, tabulæ publicæ.
Regit accuſativum	Jungitur cum Accuſativo, petit Accuſativum.
Regnicolæ	Regni incolæ.
Regulare ſe	Conformare ſe ad alicujus voluntatem.
Regulares milites	Milites legionarii.
Regulariter	Secundum legem, normam, *aut* ferè, plerumque.
Rejicere culpam in aliquem	Derivare culpam in aliquem.
Reiterare	Iterare.
Reiteratio	Iteratio.
Relatio pro	Nuncius, fama, rumor, memoria.
Relative	Comparatè ad alios.
Religionis exercitium liberum	Sacrorum, rituumque ſuorum uſus non impeditus.
Religioſitas	Pietas erga Deum.
Remediare	Mederi, ſanare.
Remiſſionem peccatorum petere	Petere veniam delicti.
Remittere peccatum	Gratiam delicti facere, delictorum veniam dare, culpam condonare.
Remorſus conſcientiæ	Pungentes animi ſtimuli, morſus.
Renunciare ſæculo	Rebus caducis nuncium remittere.
Reparare damnum	Sarcire damnum.
Repatriare, repedare	Redire in patriam.
Repetere idem & inculcare	Decantare.
Repertorium	Indices.
Reponere frumentum in uſus futuros	Frumentum condere.
Repræſentare perſonam Regis	Induere perſonam regis.

Barbara.	Latina.
Repreſſalia	Mutuæ belli offenſiones, Clarigatio *ſecundum quoſdam.*
Repudium	Repudiatio.
Repulſio	Repulſa.
Reputationem tueri	Exiſtimationem ſuam tueri.
Requiem legere	Sacrum funebre facere, juſta Chriſtiano ritu ad aras peragere.
Res eſt in eo ſtatu	Res in eum adducta eſt locum.
Res eſt ſic	Res ſic ſe habet.
Reſervatio mentalis	Reſervatum mente.
Reſidentia	Regni ſedes, Regia.
Reſignare	Abdicare ſe munere publico.
Reſipiſcentia	Vitæ emendatio.
Reſiſtentia	Repugnantia.
Reſiſtitiva potentia	Potentia reſiſtendi.
Reſolvere ſe	Animum inducere, conſilium capere.
Reſolutio	Animi propoſitum.
Reſolutus homo	Vir prompti conſilii & expediti.
Reſonantia	Sonus repercuſſus.
Reſpective	Comparato.
Reſpectu hoc	Hac ratione, mente, conſilio.
Reſpectum omittere	Ponere reverentiam adverſus Principem, exceſſi animis reverentia.
Reſpectu humano vinci	Noxia verecundia impediri.
Reſtaurare, reſtauratio	Inſtaurare, inſtauratio.
Reſumere animos *	Colligere ſe, animum ſumere.
Reſurgere à mortuis	Reviviſcere.
Reſurrectio Chriſti	Dies anniverſarius Chriſti reviviſcentis, Chriſti reditus ad vitam.
Reſuſcitare	Revocare à mortuis.
Retaliare	Par pari referre.
Retinere frumentum in horreo	Comprimere frumentum.
à retro eſt	A tergo, ponè ſubit.
Retrocogitare	Memoriam rei repetere, recordari.
Revaleſcere	Convaleſcere.
Revelare aliquid	Patefacere, rei indicium facere.
Reverentiam facere	Honorem habere; aſſurgere.
Reverſales dare	Cautionem præbere, ſcripto fidem obſtringere.
Reverſus ſum	Reverti.
Reviſio	Recognitio.
Revolutio rerum	Inclinatio, converſio rerum.
Reunire	Conjungere iterum.
Rigeroſus	Rigidus, difficilis.
Rixoſus *	Pronus ad rixam.
Robuſte	Nervosè.
Rubedo	Rubor.
Rubens	Ruber, rubens.
Ruditas	Stupor, tarditas animi, ingenii.
Rumpere leges	Leges perrumpere, violare.
Ruricola	Agricola.
Sacramenta † pro	Myſteria Chriſtiana, ſacra.
Sacra Scriptura	Libri divini, divinæ litteræ; divinarum legum, ſcriptorum monumenta.
Sacriſtanus	Æditus, cuſtos ædis ſacræ, Sacrarium.
Sacriſtia	Veſtiarium ſacrum & locus inſtrumenti ſacri, *vel* ſuppellectilis ſacræ.
Sæpiuſcule	Sæpe numero, ſæpe.
Sagittare	Sagittam torquere, emittere.
Sagittator	Sagittarius.
Salarium	Stipendium.

Sale-

Barbara.	Latina.
Salescere	Converti in salem.
Salvator	Servator.
Salvificare	Servare, salvum reddere.
Salvificus	Salutaris.
Salvaguardia	Præsidium, *aut* tutela, *aut* perfugium & asylum.
Salvus conductus	Fidei publicæ testes litteræ.
Salutifer	Salutaris.
Sanctificare	Consecrare, sanctum esse jubere.
Sanctimonialis	Virgo Deo sacrata.
Sanguinare	Sanguine manare.
Sanguinem effundere † pro	Occidere, hostilem sanguinem fundere.
Sanguisuga	Hirudo.
Sapidus	Boni, grati saporis.
Sarcophagus *	Feretrum.
Saties	Satietas.
Satrapa	Præfectus Provinciæ.
Satum	Seges.
Saturum esse vitæ	Naturam explevisse satietate vivendi.
Scabere caput	Perfricare caput.
Scabrositas	Asperitas.
Scandalum	Res mali, pessimi exempli, * offendiculum, offensio.
Scandalizare	Contagione malorum alterum evertere.
Scandalosus	Homo mali exempli.
Scandere carmen	Versum metiri.
Scholarcha	Scholis præfectus.
Scholaris	Scholasticus, bonarum artium studiosus.
Sciatica	Dolor, *aut* morbus ischiacus.
Scibile omne	Quod sciri *aut* intelligi potest ex omnium artium disciplinis.
Scienter	Sciens, prudensque id fecisti.
Sclavus	Mancipium.
Scopare	Scopis evertere.
Scopus † pro	Finis, propositum.
Scortatio	Effrenis libidinum usus.
Scribere discit pro	Discit pingere litteras.
Scribere falso	Scribere mendosè.
Sribere in librum recepti	Referre expensum.
Scriniarius pro	Magister, Præfectus scrinii regii.
Scrupulose	Nimis exigue & exiliter, *aut* religiosè.
Scrupulosus	Obstrictus Religione, religiosus.
Scrupulosus minime	Solutus religione animus.
Scrupulum habere	Impetum retardat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione mali, *aut* periculi; religione impediri.
Scrupulis angi	Ægritudine, æstu, solicitudinum pavore, animi fluctu, stimulis, pungentibus curis.
Scrutinium *	Scrutatio.
Sculptor	Fictor.
Scurrilitas	Scurrarum joci.
Secessus	Recessus, locus remotus.
Secretarius	à Secretis, à libellis.
Secretarium	Locus causarum arcaniorum.
Secrete	Secreto.
Secularis † pro	Profanus.
Seculum † pro	Res fluxæ, caducæ &c.
Sectatio	Affectatio.
Sectatrix	Confectatrix.
Secum ipso loqui	In animo secum versare.
Secum loquuntur	Loquuntur inter se.

Barbara.	Latina.
Secundò	Iterum.
Secundum Lucam	Scriptore Luca.
Secundum poſſibilitatem	Pro virili parte, pro mea facultate.
Secundum virtutem	Ex virtute.
Securè	Tutò, ſine cura, periculo.
Secus viam *	Juxta viam.
Sedere ad menſam	Accumbere, accubare.
Sedere poſt fornacem	Ætatem domi agere.
Seducere.	Corrumpere mores, corruptelam illecebris irretire.
Seductio	Corruptio.
Seductor	Corruptor juventutis.
Semel aut bis	Semel iterumque.
Semel pro ſemper	Hæc ſemel dixiſſe ſufficiat.
Semotè	Remotis arbitris.
Senior fio	Ætate procedo, ſeneſco.
Senſatus	Cordatus, judicio pollens.
Senſibilis, e.	Quod ſub ſenſum cadit, ſenſu percipitur.
Senſualis	Voluptatum, quæ ad ſenſus pertinent, ſtudioſior.
Senſualitas	Studium commodorum ac voluptatum, quæ cum ſenſus illecebra conjunctæ ſunt.
Senſus litteralis	Ratio explanandi hiſtorica.
Seorſim	Seorſum.
Securatio	Divortium, diſſidium.
Septentrio *	Septentriones.
Septimana	Hebdomas.
Sequax	Qui ſequitur.
Sequeſtrare *	Apud ſequeſtrum deponere
Seriosè	Graviter, affirmate.
Sermonem facere	Sermonem habere, verba facere.
Serrare	Serra diſſecare.
Serva	Ancilla.
Servare conventa	Stare conventis.
Servitor	Servus, miniſter.
Servitudo	Servitus.
Servus judicii	Accenſus, apparitor.
Sigillare Epiſtolam	Signare Epiſtolam.
Signanter	Diſertè.
Significantia	Significatio.
Silentiarius	Silentii amans; *alias* miniſter arcanorum Principis.
Simonia	Sacrorum nundinatio, mercatus ſacrilegus.
Simul tempore	Simul temporis ordine.
Sine omni	Sine ullo *v. g.* dubio.
Situari	Situm eſſe, poſitum eſſe.
Situatus eſt hic	Humatus, ſepultus eſt.
Situatio	Situs loci.
Smigma	Smegma.
Solamen *	Solatium.
Solatioſus	Plenus ſolatii, conſolationis.
Sole meridiano clarius eſt	Clariſſimum eſt.
Solemnitas	Dies feſtus, *aut* Pompa ſolennis.
Solemnizare	Feſtum diem agere.
Solvere alicujus nomine	Solvere ab aliquo.
Solvere veſtem, panem	Solvere pro veſte, *vel* panis pretium.
Solutionem petere	Appellare alterum de pecunia.
Somnolentus	Somniculoſus.
Somnolentia	Languor, ſopor.
Sopitivum	Soporiferum.

Sor-

Barbara.	Latina.
Sordities	Sordes, avaritia.
Sortilegium	Sors.
Sospitator	Servator.
Spagirica ars	Ars dissolvendi & separandi metallum.
Sparsim	Pluribus in locis, non uno in loco.
Spatiari	Inambulare.
Species facti	Figura negotii, series.
Specificare	Designare speciatim.
Spectat ad me liber	Liber meus est.
Speculari, speculatio † pro	Meditari, commentari, meditatio, commendatio.
Spem dare alteri	Spem facere, in spem adducere.
Sperma	Semen.
Spurcitia	Lues, turpitudo.
Spiritualis liber, vir	Liber sacer, vir inprimis religiosus, insigniter pius.
Spondaici versus	Spondiaci, *Græce*.
Spontaneus *	Voluntarius.
Stadiodromus	Qui stadium decurrit.
Staffeta	Cursor expeditus extra ordinem.
Stannum † † Zinn	Plumbum candidum, album.
Standardum	Signum militare.
Stare à longè	Stare eminus.
Stare in luce alteri	Officere apricanti, obstruere luminibus.
Stare pro damno	Præstare alteri damnum.
Stare sibi in luce	Sibi deesse.
Statuarius *	Qui signa fabricatur.
Status Imperii pro*	Ordines Imperii, Provinciæ.
Sternutatio	Sternutamentum.
Stipendiare	Stipendia dare, conducere.
Stipendiarius † Passive	Beneficiarius. *Cæs. Nam active pro* eo, qui solvit stipendia, *Livii est.*
Stipulari	Promittere.
Stratagema	Consilium *vel* inventum callidum Imperatoris, *vel* dolus, artificium militare.
Studere sine casu	Bonis litteris deditum esse, in artibus ingenuis versari, operam dare litteris.
Studia sine Casu altero	Doctrinarum studia.
Studio	Data, dedita opera, consulto, consilio, judicio ex composito, de *vel* ex industria.
Subalternare	Alternis superiorem *vel* inferiorem esse.
Subalternus	Inferior.
Subcontrariæ præpositiones	Adversis contrariæ.
Subdiaconus	Hypodiaconus.
Subditi	Cives subjecti & subditi Regibus.
Sub eo prætextu	Ea simulatione, specie, nomine.
Subfeudare	Prædium beneficiarium in alium transferre.
Subhastare	Voci præconis bona subjicere, *vel* hastæ.
Subinde † pro	Interdum.
Subinnuere	Aliquo modo innuere.
Subintelligere, subaudire	Intelligere vocem non expressam.
Subjugatus	Qui in dominatu alicujus est.
Subitaneus *	Repentinus.
Subjugare	Subigere, sub jugum mittere.
Sublimare	In sublimi ferre, evehere.
Sublimitas	Excelsitas.
Sublimiter	Sublimi loco, gradu.
Submittere se legibus	Obtemperare legibus.
Subnervare equos	Nervos incidere.
Subsannare	Sannis excipere, illudere.

Sub-

Barbara.	Latina.
Subſtantia pro	Natura, *aut* fortuna.
Subſtitutus *	Vicarius.
Subtunicale	Tunica interior.
Succeſſive, ſucceſſu temporis	Progreſſu temporis, ſenſim, ſubinde.
Succeſſores	Poſteri, qui ſuccedunt.
Succincte	Breviter.
Succolla	Adjutor.
Succurſus militares	Auxilia, ſubſidia, auxiliares milites.
Sufferentia	Tolerantia.
Sufficienter	Satis.
Sufficientia	Copia, quæ ſatis eſt.
Suffraganeus	Vicarius Epiſcopi.
Sultanus	Turcorum imperator.
Summa ſummarum	In ſumma, ſummatim.
Summare	Summam ducere.
Summitas	Faſtigium.
Superabundare, ſuperabundanter	Abundare, abundanter.
Super aliud tempus	In reliquum tempus.
Superbire	Efferre ſe, inflari.
Superciliosſus	Qui vultu importuno eſt.
Supererogatoria opera	Actiones liberæ, nullisque legibus præceptæ.
Superficialiter *	Obiter, negligenter.
Superficies	Extremitas.
Superfluitas	Redundantia.
Superfluus	Supervacaneus.
Superimplere	Cumulare.
Superintendens	Præfectus inſpiciendis curatoribus.
Superior Religioſus	Præſes, moderator Familiæ ſacræ.
Superioratus	Principatus, Eminentia.
Super menſam *	Inter cœnam, cœnandum.
Supernaturalis	Superans naturæ vires
Superpelliceo indutus	Linteatus, lintea veſte indutus.
Superſcriptio	Inſcriptio litterarum.
Supervivere	Superſtitem eſſe alteri.
Supplere aliquem	Partes alicujus ſuſtinere.
Supplicatio	Libelli ſupplices.
Supponere	Ponere.
Suppoſito hoc	Poſito hoc.
Supradictus	De quo ſupra dixi.
Surrexit Propheta	Vates ſacer ortus eſt.
Suſpendere actionem	Rejicere actionem in aliud tempus.
Suſpendi ab officio	Munere ad tempus abſtinere jubeor.
Syllogiſmus	Ratiocinatio.
Syllogizare	Ratiocinari.
Symmetria	Congruentia, æqualitasque partium.
Sympathia	Cognatio naturæ & quaſi concentus & conſenſus. *Cic.*
Sympatriota	Civis.
Synagoga	Judæorum conventus.
Syndicatus	Dignitas Oratoris publici civitatis.
Syndicus civitatis	Orator civitatis, Orator in curia.
Synodus	Cœtus ſacer Religionis cauſa collectus.
Tabefacere	Conficere, conſumere.
Tabernaculum pro	Sanctuarium auguſtiſſimo Chriſti corpori aſſervando.
Tabularius	Cuſtos tabellarum.
Tactum dare	Moderari muſicam.
Tactus pro	Menſura, modus, numerus Muſicæ.
Tædioſus	Tædio plenus.

Ta-

Barbara.	Latina.
Talentum bonum	Naturæ, animi dotes egregiæ, magnæ naturæ ornamenta, dona.
Taliter, qualiter	Utcunque
Tam bene, quam poteram	Pro virili parte, pro rei copia.
Tangibilis	Sub tactum cadens.
Tangit hoc me	Hoc ad me pertinet.
Tantillo ne quidem tempore	Ne punctum quidem temporis.
Tardatio	Tarditas, mora.
Taxare * pro	Reprehendere.
Taxare, ſeu *taxam* [*facere*	Æſtimationem facere, *v. g.* litem æſtimare.
Techna	Dolus, inſidiæ.
Technicè	Artificiosè.
Tegmentum	Tegmen, tegumentum.]
Temperies	Temperatio.
Tempeſtuoſus	Turbulentus.
Temporalia bona	Caduca, fluxa, res externæ.
Templum Cathedrale	Templum princeps, maximum.
Temporaliter	Ad tempus.
Temporizare	Servire temporibus.
Tempora gravia, vel *mala*	Temporum iniquitas, acerbitas.
Tempus carum	Annonæ càritas.
Tenebroſus	Tenebricoſus.
Tenet apud ſe arcana	Tacere.
Tenet cum illo	Studet partibus ejus, ſequitur, favet, ſtat ab illo, facit cum illo.
Tenetur hoc facere	Oportet, munus *aut* partes ſunt ejus.
Tenoris præſentis	In hanc ſententiam rationem ſcribere litteras.
Tentamentum	Tentatio.
Tenuitas	Mediocres *vel* tenues vires, facultas exigua.
Tepiditas	Tepor
Termino uti † pro	Voce, verbo, vocabulo.
Terminus † pro	Certa conſtituta dies, diem laxiorem dare, ſtatuere.
Terra firma	Terra continens.
Terrefacere	Terrorem inferre, terrere.
Terreus	Terrenus.
Teſtamentum antiquum	Priſcæ legis inſtituta.
Teſtatio	Teſtimonium.
Teſtimoniales litteræ	Teſtimonium ſcriptum.
Textus autoris	Verba autoris, *aut* ſententia.
Thalerus	Nummus uncialis, imperialis.
Theatrum belli	Sedes belli.
Theoria	Contemplatio & mentis agitatio.
Theſaurarius	Theſauri cuſtos, ærario præfectus.
Theſaurizare	Pecuniam condere.
Thurificare	Thus adolere, incendere.
Tinctor	Infector lanarum.
Titularis Rex eſt	Nomine Rex eſt.
Titulare Regem	Regem ſalutare.
Tituli honorum	Vocabula honorum, nomina.
Titulum libro facere	Librum inſcribere.
Titulus libri	Libri inſcriptio.
Tonſtrix	Tonſtricula.
Tonſuratus	Ex ritu Eccleſiæ attonſus.
Tonus	Sonus.
Tormentare	Excruciare.
Tornator	Mentor.
Torneamenta	Ludi equeſtres.
Tortura	Tormenta, quæſtio.
Totalis, totaliter	Totus, penitus.

To-

Barbara.	Latina.
Toxicum	Venenum.
Tractare casus conscientiæ	Explicare quæstiones de moribus.
Tractare male alterum	Accipere pessime, verbis, verbere.
Tractatio splendida	Lautum convivium.
Tractatus eruditus	Volumen eruditum.
Traducere in Latinum	Latine vertere.
Transactio	Compositio rei litigiosæ.
Transibit hoc non ita	Hoc sic non abibit.
Transmutatio	Immutatio.
Transparere	Translucere.
Transchare	Dapes scitè dissecare.
Treuga	Induciæ.
Tribulare	Affligere, vexare.
Tribulatio	Afflictio, calamitas.
Trigesies	Tricies.
Triginta octo, novem	Duodequadraginta, undequadraginta.
Trisinetum	Intritum vini aromaticum.
Trivialis schola	Schola vernaculæ linguæ, ludus puerilis.
Triumphator	Triumphans.
Tumba	Sepulchrum.
Turpare	Deformare
Typographia * pro loco	Typographeum.
Tyrannicida	Vindex & oppressor injustæ dominationis.
Tyrannizare	Sævire.
Vacantia	Longior vacatio à litterarum studiis, Litterariæ autumni feriæ.
Vacuare	Exhaurire, vacuum facere.
Vacuum	Inanitas, inane.
Vagabundus	Vagus.
Valde serò	Multa nocte.
Valedicere *	Valere jubeo.
Valedictorius	Quo valere jubemus.
Valenter	Fortiter, viriliter.
Valere † pro	Posse.
Vallis miseriarum	Profundum miseriarum.
Valor *	Pretium.
Vane	Inaniter.
Vanitas mundi	Res inanes, fluxæ.
Vappa	Vinum fugiens.
Variabilis	Mutabilis, parum sibi constans.
Vasallagium	Jus fiduciarium.
Vasallus	Cliens beneficiario jure obstrictus.
Vaticinium	Vaticinatio.
Ubertim	Abunde, affatim.
Vecorditer	Vecordi animo.
Vegetativus	Quod viget vivitque anima infimi ordinis.
Vehementia *	Acrimonia, impetus.
Velox	Concitatus.
Vendicare	Vindicare.
Venditio publica	Auctio.
Venenosus	Venenatus.
Veneranter	Cum veneratione.
Venit considerandum	Est considerandum.
Venialia peccata	Errata leviora; quotidianæ vitæ mortalis macula, minora piacula.
Ventositas	Quod habet inflationem magnam.
Ventus bonus	Ventus secundus.
Verbaliter	Verbo.
Verbotenus †	Ad verbum; *nam positum pro* verbis aliquid promittere, *bonum & Livianum est.*

Ver-

Barbara.	Latina.
Verbum suum dare	Fidem dare, interponere.
Vergere ad honorem	Laudi esse.
Verificatum est	Probatum est.
Veritatem dicere	Verum dicere.
Versari circa rem	In re versari.
Versificare	Versus facere, carmen condere.
Veriloquus	Veridicus.
Vernalis	Vernus.
Versùs vesperum	Ad vesperum.
Vesperas cantare	Vespertinas preces canendo persolvere.
Vexare aliquem	Joco exagitare aliquem, ludere aliquem dolis.
Vexatio, vexa pro	Jocosa exagitatio.
Vexilifer	Signifer.
Vice-Rex	Pro-Rex.
Vice hac	Nunc, in præsens.
Vice una & altera	Semel atque iterum.
Vicibus tribus, multis	Ter, sæpe.
Vicissim amare	Inter se amare.
Victoriosè	Victrici manu.
Victualia	Annona, alimenta, commeatus.
Vide ne feceris *	Cave, id agas.
Vidimatus	Relectus & approbatus.
Vigesies	Vicies.
Vigilia defunctorum	Sacra funebria, pervigilium.
Vinculatus	Vinctus.
Vinum evaporatum, acescens	Vinum fugiens.
Vinum lymphatum	Vinum aqua mistum.
Viror	Viriditas.
Virtuosus	Virtute præditus, arte nobilis, conspicuus.
Virunculus	Homuncio.
Visibilis	Res, quæ sub aspectum venit, cadit.
Visitare † pro	Inspicere mores, disciplinam.
Visitator	Qui inspectionem habet.
Visus bonus	Oculorum acies acris & acuta.
Vitæ austeritas *	Victus, cultusque asperior.
Vituperium	Vituperatio.
Vivere de proprio	Vivere de suo.
Vivere in pace	Quietam ætatem traducere.
Vivificare	Ad vitam revocare.
Ullibi	Uspiam, usquam.
Ultimatim	Denique; ad extremum, ultimo.
Ullatenus	Ullo pacto.
Ulterius *	Longius, ultra.
Ultionem sumere	Ulcisci.
Ultroneus *	Voluntarius.
Unanimiter	Uno ore, uno animo, concordissime.
Unctionem extremam accipere	Sacro oleo extremum perungi.
Unaequaque	Omni ex parte.
Unice † pro	Tantum, solum; *nam positum pro* singulariter *bonum est.*
Uniformis	Simplex.
Unigenitus	Filius unicus.
Unio	Concordia, amicorum & sententiarum summa consensio.
Unire se	Conjungere.
Universaliter	Universè, generatim.
Uno tempore lætus, alio tristis	Alias lætus, alias tristis.
Unum & unum	Tabula *vel* abacus Pythagoricus.
Vocatio divina	Vitæ gradus divinitus nobis assignatus.

Barbara.	Latina.
Vocem habere in Capitulo	Jure ſuffragii ferendi in curia gaudere.
Volenter	Volenti animo.
Voluptuarius, voluptuoſus *	Voluptarius.
Vomitus *	Vomitio.
Voracitas *	Edacitas.
Votive	Ex voto.
Votum pro	Suffragium, ſententia.
Votum emittere	Vota facere, ſuſcipere, nuncupare, voti ſponſione perpetua ſe obſtringere, Deo ſe conſecrare, dicare.
Uſualis	Uſitatus, ad uſum quotidianum comparatus.
Uſurare	Fœnerari, fœnori dare pecuniam.
Uſurarius	Fœnerator.
Ut plurimum	Plerumque.
Ut quid	Cur, quare.
Vulnus pectore exceptum	Vulnus adverſum.
Vulnus à tergo acceptum	Vulnus averſum.
Uxoratus	Qui uxorem duxit.
Zelus animarum	Ardor, multos mortales ad Dei agnitionem adducendi, *vel* ad virtutem.
Zelare	Sancto ardore ſuccendi, inflammari.
Zelotes	Strenuus ſalutis alienæ curator.
Zelotypia	Animus violatæ inter conjuges fidei ſuſpicione agitatus.
Zephyrus	Favonius.
Zona	Cingulum.

IN-

INDEX VOCUM,

QUÆ

IN FORO MILITARI, CIVILI, SACROQUE

OBTINENT,

EX

Jano, Noltenio, d'Aquino, Seyboldo, Strada, Maffejo, Galutio &c.

COLLECTUS.

A.

Abgesandter	Legatus, orator, nuntius solemnis.
mit Commißionen und Creditiven	Legatus mandatis, & plena agendi potestate instructus.
vom ersten Rang	Legatus primi ordinis.
Ablaß, Päbstlicher,	Noxarum condonationes à supremo Sacrorum Antistite concessæ.
Abmarsch	Discessus militum; profectio; militare iter.
darzu Befehl geben	Vasa militari more conclamare; signum dare colligendi vasa.
zum Abmarsche blasen	Receptui canere, signum dare, signum buccinâ dare, tuba revocare milites.
Chamade schlagen	Proclamare ad deditionem, colloquium hostium poscere.
Abrechnung halten	Rationes subducere, rationes dispungere, edere.
Abschieds-Audienz haben	Ultimum convenire principem, eum supremum discessus causâ alloqui.
Abschneiden, einem den Rückweg	Reditu aliquem excludere.
die Zufuhr	Commeatu privare, intercludere, prohibere.
Abseegeln mit der Flotte	Classe proficisci.
Absolviren von Sünden	Vinculis criminum absolvere aliquem, culpæ expertem pronunciare aliquem.
Absolution, die priesterliche	Oratio, solemnis precatio, qua Sacerdos Numinis vice reo peccatorum veniam impertit.
Abstecken, neue Vestungswerke	Muris locum destinare. Designare mœnia, fossas.
Abt	Præfectus Monachorum, Monasterii Rector, princeps Monachorum.
Abschnitt in Werkern	Interni receptus, perfugia secundaria.
Abtackeln, ein Schiff,	Exarmare navem.
Abtißin	Rectrix Virginum Deo sacrarum, quæ Collegio sacrarum Virginum, vel Virginibus Deo sacratis præest, antistes sacrarum Virginum.
Abzugsgeld	Census emigrationis causâ persolvi solitus.
Accidentien	Reditus fortuiti, sportulæ.

Accis	Portorium, vectigal eorum, quæ conſumuntur, tributum rerum ad victum & amictum pertinentium.
auf die frembden Waaren legen	Peregrinarum mercium portoria conſtituere.
auf jeden Eymer Wein legen	In ſingulas vini urnas portorii nomine ſtatam pecuniam exigere.
Accis-Caſſa	Fiſcus vectigalium.
Einnehmer	Curator cenſus è victu perſolvi ſoliti.
Actien	Litteræ, quibus cavetur de pecunia ſocietati credita.
Adjutant	Adjutor caſtrenſis, vigilum præfecti adjutor.
General-Adjudant	Adjutor Ducis.
Admiral	Præfectus claſſis, pretor navalis, qui claſſi præeſt. Summus claſſium præfectus. Dux militiæ navalis, rei maritimæ præfectus.
Admiralität	Summus rei navalis ſenatus.
Admiral-Schiff	Navis prætoria.
Advent-Zeit	Hebdomades, quæ anniverſariam naſcentis Chriſti memoriam præcurrunt.
Advis-Jagd	Navis tabellaria, navis velox.
Agende der Kirchen	Liber, in quo continetur ratio Divini officii, liber, in quo ratio in diſpenſandis ſalutis myſteriis tenenda præſcribitur.
Agent, der etwas beſorget,	Curator negotiorum publicus, actor publicus.
Alternativ	Alternis vicibus.
Allarm machen	Ad arma conclamare.
Allodial-Gut	Prædium, vel fundus à clientelari nexu liber.
Amneſtie	Lex oblivionis, dictorum factorúmque omnium abolitio; plebiſcitum, ne qua præteritarum rerum mentio fiat.
Amts-Diener	Apparitor, miniſter Magiſtratus.
Anker abkappen	Rudentes ſuccidere.
lichten	Anchoras tollere.
vor Anker liegen	In anchoris navem tenere, in anchoris expectare.
Anfallen, die Feinde vorwärts	In adverſos hoſtes impetum facere, impreſſionem dare in adverſos hoſtes.
rücklings	Averſos proterere.
Anklagen, gerichtlich	Deferre alicujus nomen ad ſenatum, in jus vocare, poſtulare legibus, reum peragere.
auf Leib und Leben	Indicio capitis arceſſere aliquem, arguere aliquem rei capitalis, in judicium capitis vocare.
wegen einer Rebellion	Actionem perduellionis intendere, Majeſtatis poſtulare.
Anlegen, eine neue Stadt	Coloniam deducere, coloniam conſtituere in aliquo loco.
Annehmen ad referendum	Aliquid ad principis arbitrium referre.
Anrechnen, einem etwas	Expenſum alicui referre.
Anrücken, näher an den Feind	Caſtra caſtris conferre.
laſſen, die Soldaten zum Sturm	Ad aſſultum educere militem.
Anſagen, die Gerichts-Ferien	Juſtitium indicere.
Anſtalt machen zur Belagerung	Quæ ad oppugnationem oppidi pertinent, comportare.
Anſtimmen, intoniren, das Gebeth, den Geſang	Voce præire, preces præire, ſacros modulos.

An-

Antipathie ist zwischen mir und diesem	Animô diſſideo ab hoc.
Anweisen, die Winterquartiere	Hyberna conſtituere.
Anwerben, Soldaten	Copias comparare, ſcribere.
Appanage	Redituum portio, principibus natu minoribus aſſignata.
Appellations-Gericht	Summus ſenatus provocationum.
Approche	Acceſſus operum, viæ obſidionales, acceſſus militum, ductus obliqui, appropinquationes operum militarium.
dieselben und die Schanz-Körbe ruiniren.	Apparatum & munitiones disjicere.
die Soldaten stehen in denselben im Wasser	Milites in appropinquationibus paludibus & reſtagnantibus aquis pene innatant.
Approchiren	Vineas agere, adductibus ad urbem, propius muros accedere.
Archiv	Chartophylacium, ſcrinium cum litteris, memoria principum publica, tabularium rerum geſtarum, tabulæ publicæ, locus, in quo tabulæ & litteræ publicæ ſervantur.
geheimes	Tabularia ſanctiora.
Archivarius	Cuſtos tabularum publicarum, tabularii præfectus.
Armee, eine auserlesene	Lectus exercitus.
eine fliegende	Manus expedita, agmen expeditum.
mit derselben aufbrechen	Caſtra movere ex aliquo loco.
ins Feld rücken	Excire ex hybernis copias.
Arquebusiren lassen	Commilitonum glandibus ſternendum aliquem objicere.
Arrestiren lassen, eine Sache	Manu prætoria alicujus bona detinere.
Artillerie	Res tormentaria.
Obrister davon	Præfectus, tribunus cohortis tormentariæ, præfectus fabrum.
Attaque	Incurſio, incurſus.
Avant-Garde, oder die Vortrouppen	Anteceſſores, ſigna prima, acies prima.
dieselbe führen	Primo pilo præeſſe; primum pilum ducere.
Audienz einem geben	Admittere aliquem, audire benignè attentéque.
keine bekommen	Alloquio excludi, ad colloquium non admitti.
Auditeur	Judex militaris, caſtrenſis, quæſitor cauſarum militarium.
Aufbringen, das Geld, zur Bezahlung der alten Schulden	Verſuram facere.
Aufschlag, Accis vom Weine	Exactio vinaria.
auf die Schorsteine, Rauchfänge	Exactio focorum.
Aufschub einem geben	Statuere alicui diem laxiorem.
vor Gericht bekommen	Poteſtatem ampliandi nanciſci.
im Gericht	Ampliatio judicii.
Aufseher	Annonæ, redituum regionum curator.
Aufwerfen, Redouten	Ad extremas foſſas caſtella conſtituere.
Avocatoria	Edictum, decretum, quo cives, milites ſub extero Rege ſtipendia merentes domum revocantur.
Ausbeuten aus den Bergwerken	Pecunia, quæ ex metallis redit.
Auseinander rücken, mit den Gliedern	Manipulos laxare, deducere.
Aussenwerke an einer Vestung	Munimenta exteriora, quæ manu adjuncta ſunt, opera munitioni præſtructa moles inſularum ſpecie à vallo divulſæ, & aquâ circumfuſæ.

Ausgabe und Einnahme zusammen rechnen	Accepti expensique rationes subducere.
die Rechnung von derselben und von der Einnahme trift überein.	Ratio par est acceptorum & facti impendii.
Ausleihen, Geld auf Zinse	Fœnori pecuniam dare.
Ausmustern	Exauctorare.
Ausruffen durch ausgeschickte Herolde	Præconibus circummissis pronunciare.
etwas lassen zum öffentlichen Verkauf	Auctionem constituere.
ein Haus	Ædes proscribere.
Ausschreiben, einen Land-Tag	Comitia edere, indicere.
eine Proviant-Lieferung	Frumenti vecturas finitimis civitatibus describere.
Ausschuß vom Volk	Delecta manus, delicti milites.
Land-Ausschuß	Exciti ad defensionem provinciæ.
Auszug	Breviarium, compendium, commentarius brevis.
aus den Rechnungen	Breviarium rationum.

B.

Baar Geld	Pecunia præsens, numerata.
Bagage	Impedimenta militaria.
plündern	Impedimenta diripere.
den Marquetendern wegnehmen	Lixarum, mercatorumque sarcinas intercipere.
Bagage-Pferde	Jumenta sarcinaria, clitellaria.
Banco	Mensa publica argentaria. Ærarium mercatorum
Bann, einen darein thun	Devovere aliquem, exsecrari diro carmine, interdicere communione cœtus sacri, interdicere sacris, ejicere è cœtu sacro, usu sacrorum prohibere, exsecratione devovere, dirarum formulam promulgare, ferre in aliquem.
einen desselben entlassen	Pacem superum alicui reddere, communioni cœtus sacri restituere aliquem.
Banquier	Numularius, mensarius, argentarius, fœnerator.
Baraquen der Soldaten	Tuguriola militum; raptim excitatæ militum domus. Tabernacula militum è tabulis.
Barrier	Cancelli lignei.
Bassa	Purpuratus *v. g.* Bosnensis. Administrator provinciæ apud Turcas.
Bastion	Propugnaculum, munimentum mœnium latere sustentans.
Bataillon	Cohors.
carée formiren	Agmen quadratum è milite constituere.
Batterie	Agger, tormentorum suggestus.
contra-Batterien	Suggesta tormentorum hostilibus opposita.
aufwerfen	Aggeres jacere, struere.
Bedecken, ein Land	Defendere provinciam à depopulatione.
die Fouragierer	Pabulatores tueri.
die See-Küste mit Schiffen	Orâ maritimâ classem disponere.
Befehl aus dem Consistorio	Decretum sacri senatus.
Beichten	Animum noxis expiare, obire confessionis sacrum mysterium.

Beicht-

Beicht-Vater	Qui alicui à confessionibus est, qui alicujus animum moderatur.
Belagern	Circumvallare, includere.
aushungern	Macerare fame circumvallatos.
mit canoniren und bombardiren ängstigen	Magna vi pilarum, fragoréque tormentorum obsessis terrorem detrimentúmque inferre, injicere.
Beobachten, den feindlichen Marsch	Itinera hostium observare, explorare.
Besatzung verstärken	Præsidium majoribus copiis firmare.
Beschwerung, ohne deine	Quod commodo tuo fiat.
auf ein Gut legen	Imponere servitutem fundo.
von allen frey seyn	Omnium onerum nancisci immunitatem.
Besetzen, die Pässe	Viarum, montium fauces milite insidere, præsidia in angustiis collocare, arctas vias milite & operibus munire.
die ganze Linie mit Trouppen	Totum opus militum corona cingere.
einen Ort mit Garnison	Præsidiis locum tenere.
Besoldung einem geben	Stipendium, attributam pensionem, officii pretium alicui constituere, numerare, ferre.
unterschlagen	Stipendium alicujus avertere, stipendio aliquem fraudare.
das Beste von einem suchen	Consulere alicui, consilio, opera, studio adesse alicui.
allen beyden zum Besten thun	Utriusque facere causâ.
sich des gemeinen Besten annehmen	Consulere communi saluti, dignitati.
zum allgemeinen rathen	In commune consulere.
Bethen, vor dem Tische	Mensam sacrare, mensam cibósque appositos precibus consecrare.
Privat-Beth-Kämmerlein	Ædicula, Sacellum; Sacrarium, locus privatæ pietati sepositus, dicatus.
Bettel-Brod	Victus præcarius.
Beweis, gründlicher	Argumentum gravissimum & firmissimum.
vornehmste	Puncta argumentorum.
den Beweis widerlegen	Argumentis aliquid refellere.
Beysteuer, welche aus freyem Willen beygetragen wird	Collatio gratuita.
Bezeugen, etwas vor GOtt und der Welt	Testari Deum hominésque.
Bilance halten	Æqualitatem potentiæ inter principes tueri, potentiam ita moderari, ut ne quis principum reliquos viribus opprimat.
Bilder der Ahnen	Ceræ.
Bille, Verordnung des Parlaments in Engelland	Scriptum à supremo Angliæ Senatu Regi propositum, ut ei calculum addat, vimque legis conferat: Typus condendæ legis in Anglorum comitiis, constitutio publica Senatus Anglici.
Billet	Codicilli, epistola minuscula, ceræ pusillæ.
der Soldaten Billet	Tessera hospitii militaris.
Blanquet	Charta vacua manu alicujus signata.
Bloquiren, eine Stadt	Assidere urbi, corona circumdare, mœnia exercitu circumvenire.
Bollwerk an den Vestungen	Propugnaculi agger, munimentum majus, propugnaculum.
Bombardiren, eine Stadt	Verberare urbem tormentis, injicere in urbem pilas ferreas nitrato pulvere fartas. Totius belli apparatu ad urbem agere.

Bombardierer	Librator tormentorum, mortariorum, ollarum ignitarum.
Bomben	Bolides igneæ, pilæ igniariæ. pilæ ferreæ nitrato pulvere fartæ. Candentes globi, in ſublime protruſi. Miſſilis ignis globi. Tædæ, malleoli illiti pice: qui modus adhibebatur in oppugnationibus veterum.
Börſe	Baſilica mercatorum, locus mercatorum conventui deſtinatus, ædificium mercatorum conventui agendisque deliberationibus extructum.
Brander	Navis incendiaria, navis inferendis incendiis parata.
Breche	Valli hiatus, disjecta mœnia, ruinæ monumentorum.
ſchieſſen	Crebris tormentorum ictibus mœnia convellere, labefactare, ruinam mœnium edere, impreſſionem facere in muros.
repariren	Muros quaſſatos raptim objectis ſaxis, vimineis faſcibus reficere.
Breve, Päbſtliches	Litteræ à Pontifice Romano publicæ ſcriptæ oder ſcribi ſolitæ.
Brevier	Liber precationum & hymnorum Sacerdotum, oder Clerici uſibus deſtinatus. Codex precum in horas obiri ſolitarum.
Brief, ein eiſerner	Fides publica,
Sieges-Brief	Laureatæ litteræ.
Steck-Brief	Litteræ facinoroſi comprehendendi cauſâ miſſæ.
Urias Brief	Litteræ Bellerophonteæ.
an einen addreßiren	Inſcribere alicui perferendas litteras.
Brigade, oder Anzahl Fuß-Völker	Caterva, manus delectorum militum.
Brigadier	Præfectus alæ, ductor catervæ.
Commiß-Brod	Panis caſtrenſis, ſecundarius.
Schiff-Brod	Panis nauticus.
Bruſtwehre	Lorica, lorica poſt circitorum viam.
auf dem Walle machen	Pluteos vallo addere.
der das Bürgerrecht verlohren	Ærarius, capite cenſus.
Buch, darinnen die Einnahme und Ausgabe geſchrieben wird	Codex accepti & expenſi.
darinnen aufgeſchrieben wird, was täglich vorgehet	Commentarius, annales.
Excerpten-Buch	Electorum commentarius.
Jahr-Buch	Faſti.
Buchhalter	Actor ſummarum, rationum Magiſter.
Buß- und Beth-Tag iſt ausgeſchrieben	Solemnes, publicæ ſupplicationes ad depoſcendam ſuperum pacem indictæ ſunt.

C.

Cadet	Secundo tertiove loco à nobili familia ortus.
Cadet in dem Krieg	Miles è nobilium cohorte.
Calender	Faſti.
Calendermacher	Faſtorum auctor, oder qui ſiderum motus & ſtatas temporum vices edicit.

Cam-

Cammer, Königliche	Ærarium regium, curia fisci, tribunal redituum Principis.
die geheime	Ærarium sanctius.
erschöpfen	Ærarium exhaurire.
das Geld in dieselbe bringen	In ærarium referre pecuniam.
seine Rechnung bey derselben ablegen	Ad ærarium rationes referre.
grosser Geld-Mangel bey derselben.	Incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ.
Cämmerer, Fürstlicher	Curiæ fisci adscriptus.
in einer Stadt	Ærarii civici tribunus.
Oberst Kämmerer	Cubiculi Regii, oder Principis Præfectus.
Cammer-Herr	Regi oder Principi ab interioribus cubiculi.
Cammer-Schreiber	Census curator.
Campagne eröffnen	Copias in campum deducere, copias extrahere ex hybernis, exercitum in expeditionem deducere.
Campement	Castra stativa.
Canonicat	Sacerdotium pingue, opulentum, amplum.
Canonisiren	Sanctorum Ordinibus inserere, in numerum Sanctorum referre.
Canzler	Præses fori regii, scriba Regis supremus & sanctior.
Capellan	Qui sacri Curionis explet vicem, pastoris vicarius.
Capelle, oder Kirchlein	Ædicula sacra, Sacellum, Sacrarium.
Capell-Meister	Præfectus choro musicorum, oder canentium.
Capitain	Centurio.
der vornehmste	Primi pili centurio.
von der Garde	Præfectus prætoriano militi.
Capitain-General	Supremus belli Dux.
Capital	Caput, sors.
ein todtes	Nummi vacui, pecunia nil lucri reddens.
Vermehrung desselben	Pecuniæ accessio.
Capitalien	Pecuniæ in fœnore positæ.
Capitul der Thum-Herren	Senatus Sacerdotum.
Capituliren	Cum hoste convenire, conventa tractare.
Capitulirung, die Kaiserliche	Sanctio Imperatoria, lex, Regia; lex, in quam fidem suam obstringunt Cæsares.
Carabiner	Sclopus equestris.
Carroffen	Malleoli, olla ignaria ferramentis varii generis vel grandine ferrata conferta.
Cardinal	Purpuratus Pater, Purpuratus Romanus; is, quem rubens galerus ornat.
Cardinals-Collegium	Senatus sacer Pontificis Romani.
Caroussel	Pugna equestris ludicra, de annulo ad metam proposito. Exercitatio equestris animi causâ instituta, dimicatio ludicra equestris.
Cartel	Litteræ provocatoriæ ad pugnam singularem.
Cartel zur Auswechslung der Gefangenen machen	Pactio de transfugis & captivis permutandis. Captivorum commutationem recipere.
Carthaune	Tormentum æneum majus. Tormentum majoris moduli. Tormentum diverberandis muris aptum.

Caſematten	Cæcæ cryptæ. Imæ cryptæ ad latera propugnaculorum. Domunculæ militares occultæ.
Caſſaden gehen	Nocturna graſſatio.
Caßier zu Felde	Miniſter impenſæ bellicæ, quæſtor æraríi bellici, tribunus ærarius.
Caſtrum doloris	Mauſolæum : Monumentum exſequiarum cauſa, conteſtando publico dolori poſitum.
Catechiſiren	Prima rudimenta ſanctioris doctrinæ aliquem docere, imbuere aliquem fidei myſteriis.
Cathedral-Kirche	Ædes ſacra primaria, ædes princeps.
Ceremoniel	Rituum aulæ & ſolemnium conſignatio.
Ceremonien-Meiſter	Magiſter rituum & morum aulicorum, vel rituum ſacrorum ſupremus moderator.
Chamade ſchlagen	Signum dare deditionis, deditionem offerre.
Chor in der Kirche	Statio muſicorum.
Chor-Hemde, Rock	Veſtis, tunica lintea.
Chur-Fürſten	Principes Imperii, qui ſuffragio ſuo Imperatores creant. Septemviri Imperii.
Chur-Prinz	Hæres Electoratûs, in ſpem Imperii genitus, Princeps juventutis.
Circular-Schreiben	Libelli circum Ordines miſſi.
ausgehen laſſen	Provincias publicis litteris de re aliqua edocere.
Coadjutor eines Biſchoffs	Adjutor Epiſcopi, in partem ſacrarum curarum aſſumtus.
Collation	Modica, & veſpertina cœnula, pomeridiana libatio.
Collationiren	Recognoſcere exemplum, libellos.
Collecte	Pecunia viritim collecta. Stipis voluntaria collatio.
Collegium des Raths	Ordo ſenatorius.
Commando, abſolutes einem anvertrauen	Summum Imperii, imperium liberum militare, nullis legibus aut conditionibus adſtrictum alieni committere.
ein ſcharfes halten	Acerbiore uti Imperio, diſciplinæ militaris rigidum exactorem ſe præbere. Terrore magis minisque, quàm benevolentia continere militem.
Commenthereyen	Ordinis ſacri præfecturæ, quæ vel ad Teutonicos aut Melitenſes equites ſpectant.
Commiſſarius	Recuperator Principis, Regis à negotiis commiſſis, cognitor cauſarum, rei inquiſitor, quæſitor.
General-Commiſſarius	Supremus exercitus curator.
Commiſſion	Procuratio rei mandatæ
Comödianten	Actores fabularum, artifices ſcenici, hiſtriones.
Comödie, eine ſpielen	Peragere fabulam.
Compagnie Soldaten	Centuria.
Compaß zur See	Pyxis nautica, arcula magneticam acum complexa.
Complices	Sceleris ſocii, facinoris adminiſtri.

Conf-

Compliment	Honor verborum, honorifica compellatio; verba officiis plena.
ohne Complimenten	Sine fuco & fallaciis, citra honorem verborum.
Concept, darinnen man bey einem stehet	Esse apud aliquem bono loco.
Conducteur	Redemptor operis, manceps operarum.
Conduite, eine leidliche	Mores facillimi.
eine gute an sich haben	Moribus se probare.
Cicero hatte alle sein Glück seiner eigenen Conduite zuzuschreiben	Cicero omnia incrementa sibi debuit.
Conferenz-Rath	Qui principi à consiliis est, in rebus, quas publicas appellamus. Vir è sacerrimo principis consilio.
Confisciren, die Güter	Facultates alicujus in publicum conferre, bona alicujus publicare, in publicum addicere, proscribere.
Connetable	Comes stabuli, summus rei bellicæ in Gallia præfectus, tribunus celerum.
Consistorial-Decret	Decretum Senatus sacri.
Consistorialis	Assessor sacri Senatus.
Constabler	Is, qui tormenta intendit; machinarum bellicarum librator.
Constellation	Astrorum, cœli affectio, siderum positus.
Consumptions-Accise	Vectigal eorum, quæ consumuntur, census rerum venalium.
Context	Nexus orationis & forma, verborum ambitus, connexa & cohærens inter se orationis series.
Contreband	Merces prohibitæ, interdictæ.
Contre-Marche	Itinera transversa.
Contre-Scarpe	Lorica, acclive opus, fossa, viæ coopertæ, fossæ pars mœnibus adversa.
Controlleur	Rationum custos & vindex, redituum consignator.
Controversien, des Glaubens	Fidei capita, quæ in disceptationem vocantur.
Copie eines Briefes	Descriptio, exemplum litterarum.
Copist	Homo, puer, à manu, librarius.
Copuliren	Ritibus sacris, jungere connubii fœdere, solenni precatione nuptias lustrare.
Corpo, ein fliegendes	Expedita delectorum manus. Equitum globus, manus, parva equitum turma.
eines machen	Phalangem constituere, deligere pugnacissimos viros.
eines trennen	Perfringere, disjicere phalangem.
Corporal	Decurio.
Corporalschaft	Manipulus, decuria, contubernium.
Corps de reserve	Manus militum ad subitos belli casus seposita.
Cortine	Injecti muri loricæ, longitudo seu ductus murorum, lorica mœnium.
Credit, im guten stehen	Bene audire.
keinen mehr haben	Fidem amittere.
fället	Concidit, fides cessit è foro.
wird ihm aller benommen	Omnium rerum fides ei abrogatur.
Creditiv-Schreiben	Litteræ fidei publicæ, auctoritas Legati, Litteræ, quæ fidem legationi adstruunt,

Creutz, das heilige	Lignum ſalutare, in quo omnium noxas ſua unius morte expiavit Chriſtus.
das Creutz vor ſich machen	Salutari ſe ſigno munire, ſignum crucis digito in fronte effingere, ducere
Creutzen	Maritimos prædones conſectando mare tutum reddere.
laſſen, die Flotte allenthalben	Claſſem dimittere quoquo verſus. Maria, ſinus omnes ſcrutari navibus.
Chur-Prinz	Hæres regni, in ſpem regni genitus.
Curaßierer	Milites cataphracti, equites loricati, quibus tegumenta è ferreis laminis ſerie inter ſe connexis.
Curialien	Formulæ loquendi in aulis principum uſurpari ſolitæ

D.

Damm gegen die Fluth	Moles fluctibus oppoſita.
Dämmen, den Strohm	Fluvium, extra ripas effuſum coërcere.
Datum in einem Briefe	Dies epiſtolæ adſcripta.
Briefe von einem Dato	Litteræ eodem datæ tempore.
Debarquiren, die Soldaten	Milites in terram exponere.
Debauchiren	Luxu opes perdere, prodige profundere.
Defalciren	Detrahere de ſumma.
Defenſivè Krieg führen	Bellum illatum repellere, defendere, propulſare.
Degradiren	Exauctorare, ſacro gradu dejicere.
Democratie	Imperium populi, ſ. populare.
Dependentien	Jura acceſſionum.
Deponiren auf Univerſitäten	Initiatio academica. Albo ſtudioſorum inſerere. Studiis initiare aliquem, ritibus Academicis.
Deputirte in einem Lande	Status Provinciales, collationum provincialium Præfecti.
Detachement	Manus militum, globus armatorum, delecti milites.
Diarium	Libellus, in quem quotidiana acta referuntur.
Dinte zum ſchreiben	Atramentum ſcriptorium, librarium.
zum drucken	- - fuligineum.
Director vom geheimen Rathe	Senatus ſanctioris princeps.
Directorium bey dem Land-Tage haben	Tota Comitia ſuis humeris, curis, ſuſtinere.
Diſcretion, ſich darauf ergeben	Armis poſitis ad victoris clementiam confugere, ſe ſuaque omnia alterius poteſtati permittere, nullis conditionibus admiſſis urbem vel provinciam ſub ſuam poteſtatem redigere.
Diſpenſiren	Legibus ſolvere, legis gratiam facere.
Donativ	Congiarium.
Dragoner	Dimachi. Deſultorii milites.
Duelliren, mit einem auf den Degen	Ferro cum aliquo decernere.

E.

Ebbe und Fluth	Maritimi æſtus maximi. Maritimorum æſtuum acceſſus & receſſus.

Echo	Vox repercuſſa, ſonus repercuſſus. Imago verbi.
geben	Vocem multiplicato ſono reddere, referre.
die Berge geben eines	Saxa & ſolitudines voci reſpondent.
Edelmann, ein neuer	Homo novus.
ein alter	Avitæ nobilitatis, multarum imaginum.
Ehrerbietigkeit gegen jemand	Reverentia, veneratio.
gegen die Eltern, Anverwandten, Lehrer und Vaterland	Pietas.
gegen GOtt	Religio.
Eigen, aus eigenen Kräften	Suo, proprio Marte.
Eigenhändig	Manu mea, tua, ſua.
Einbrechen, in die Escadronen	Se inter equitum turmas inferre.
in die Seiten	In latus hoſtium invehi.
in die Fronte	Principia aciei disjicere.
Einfluß, der himmlische	Vis ſtellarum. Lunæ tactus.
Einführen, etwas neues in die Policey	Novas leges de veſtitus ratione temperanda condere.
Eingebung, göttliche	Afflatus divinus. Numinis impulſus.
Eingriff einem thun in seine Rechte	Jus alicujus convellere. In jure ſuo aliquem interpellare.
Einlassen, sich in den vorigen Accord, wegen der Uebergabe	Ad easdem deditionis conditiones recurrere.
Einnahme, gewisse	Reditus ſtatus.
ungewisse	Reditus fortuitus.
Rechnung über dieselbe und Ausgabe	Ratio accepti & expenſi, ratio acceptorum & datorum
die Rechnung von derselben und von der Ausgabe trift ein	Ratio par eſt acceptorum & datorum, ratio accepti & expenſi congruit.
wird in die Rechnung gebracht	Ratio accepti ſcribitur.
wieder in dieselbe einbringen	Pecuniam datam referre. Pecunias expenſas alicui referre acceptas.
Einnehmer	Coactor. Exactor.
Steuer-Einnehmer	Ærarii tribunus, curator cenſus bonorum.
Einquartiren, das Kriegs-Heer	Exercitum per oppida diſpertire.
in die Dörfer	Exercitum in agris collocare.
Einschreiben	Referre in tabulas, in commentarium, in codicem.
Emphasis eines Worts	Vis verbi.
Enge Pässe besorgen	Anguſtias itineris vereri.
die Feinde in enge Oerter einschliessen	Adverſarios locorum anguſtiis conſtringere.
Entwurf der Friedens-Articul	Prima lineamenta pacis. Rudis pacis typus.
Epitaphium	Poſthumæ laudes marmori vel æri inſculptæ.
Erb-Königreich	Regnum patrium; regnum, quod naſcendi jure, hæreditate obvenit.
Erbsassen	Poſſeſſores prædii hæreditarii.
Erb-Verbrüderung	Pacta gentilitia.
Eremitage	Seceſſus amœnus, ad vitandam populi frequentiam delectus, vel poſitus.
Erhalten, etwas souverain und independent	Aliquid titulo ſupremi dominii, neminique obnoxio jure conſequi.
Erlaß der Kriegs-Dienste erlangen	Vacatione militiæ, miſſione donari.

Ernsthaftigkeit weis er mit der Freundlichkeit zu vermischen	Est ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas cum summa humanitate conjungatur
Erstgebuhrt, Recht derselben	Jus natu majoris, vel maximi.
Ertz-Brüche	Metalli exercentur hic vel ibi magno proventu.
Erweitern, das Reich	Proferre fines, imperium.
Escorte	Manus præsidiaria.
Escadron, mit geschlossener auf den Feind losgehen	Confertis turmis in hostem impetum dare.
Excerpten-Buch	Electorum commentarius.
Exemplar, collationirtes	Exemplum recognitum.
Exequiren, die verfallene Strafe	Pœnam commissam persequi.
einen armen Sünder	De criminis reo supplicium sumere.
Exerciren, den Soldaten	Meditatio campestris. Decursio militaris. Componere solvereque ordines edocetur miles. Decursiones militares, voluptaria præliorum simulacra.
die Matrosen	Remiges exercere.
Expectoriren, sich	Exprimere sensa dicendo. Sensa mentis explicare, sensus suos alicui aperire. Promere, quæ in animo latent.
Expressiones	Exquisita verba & sonantia.
Extemporaneus	Extemporalis, vir subita expedire paratus. Subita proferre, dicere, disceptare.
Extracts-weise	Ex singulis capitibus, per capita, summatim, per compendia.
Extremität, es auf die äusserste ankommen lassen	Extrema omnia experiri, pati: rem ad supremum discrimen adducere: novissimum casum expectare.

F.

Factor	Curator rei privatæ, qui procurat alterius rationes & negotia.
Fahnen	Signa militaria.
ordnen	Signa statuere.
sich von denenselben verlaufen	A signis discedere, signa relinquere.
zu denselben schwören	Sacramentô se illis obstringere. De signis tutandis sequendisque perpetuo sacramentum sacerrimum dicere.
Fähr-Geld	Portorium.
Fahrende Habe	Ea, quæ moveri possunt; suppellex.
Fallen	Labi.
er fällt in der Rede von einem auf das andere	Sermo sibi non constat.
es falle, wie es wolle	Utcunque cesserit, ut ut evenerit.
Falliren	Cedere foro, cedere bonis.
Falsch	Fallax, insidiosus, veteratorius.
Geld	Adulterini nummi.
Petschaft	Signum adulterinum.
ohne falsch	Sine fuco.
seyn	Odium pectore aditum multis verborum lenociniis obtegere.
Copist, der falsch schreibet	Librarius mendosus.

Fantaste	Homo fanaticus, homo manibus suis malisque umbris actus, vel tuta vereri solitus, vanis terroribus exagitatus.
Faschinen	Fasces viminei, fasces fruticum, crates militares, sarmentorum fasciculi.
machen	Sarmenta vigultáque colligere.
machen zu Approschen und Schanz-Körben	Materiam cædere cratibus & pluteis faciendis, struendis, plectendis.
der sie machet	Lignator.
Fastnacht	Dionysia, Bacchanalia, Liberalia, dies Baccho sacri, publica comessatione exigi soliti.
Fausse braye	Lorica valli inferioris, ambulacrum valli, succinctum valli.
Faustrecht	Bella privata, privata autoritate indicta.
Feind im Kriege	
heimliche Correspondenz mit ihm führen.	Litteris cum hoste collatisve consiliis ei belli opportunitates prodere. Clandestina cum hostibus consilia conferre.
demselben eine Diversion machen	Distinere hostem, aliò hostis curas avocare, consiliis hostis occurrere.
denselben mit einer Circumvallations-Linie und vielen Redouten einschliessen	Vallo, continuo castrorum aggere, sepimento, crebrisque castellis hostem cingere.
ihm die Passage und Proviant abschneiden	Receptu commeatúque hostem excludere.
auf den Feind avanciren	Hosti pugnæ copiam offerre; ad certamen hostem extrahere.
sich mitten durchschlagen	Per medios hostes perrumpere, corporibûs viam aperire.
hitzig auf den Feind los gehen	In hostem se concitare.
mit geschlossenen Escadronen auf denselben losgehen	Confertis turmis in hostem impetum facere.
Feld im Kriege	
mit der Armee in das Feld rücken	Copias ex hybernis excire.
Feld-Marschall	Summus castrorum præfectus.
Feld-Prediger	Sacerdos castrensis, qui læsum supremis Mysteriis procurat militem.
Feld-Schlange	Tormentum colubrinum, colubrina.
man hat mit Feld-Schlangen gespielet	Colubrinis verberatæ sunt ædes, hostis colubrina exercuit, misit in tecta.
Feld-Stücke	Tormentum castrense, tormenta legionum.
Feld-Webel	Ordinum diribitor, instructor centuriæ.
Felonie	Crimen in beneficii auctorem commissum.
Festin	Solennis, festus dies.
Feuer-Ballen	Malleoli.
Feuer-Maschine	Machina delendis ædium incendiis deserviens, deputata.
Feuer-Mörser	Mortarium ignitum, bellicum, tormentum excitando incendio, succutiendis ædibus.
Fide-Commiss	Bona, patrimonia, quæ caput stirpis sequuntur, quæ natu maximo obtingunt.
der ein Fide-Commiss-Gut besitzet	Hæres fiduciarius.
Figuren in der Rede	Lumina orationis, ornamenta verborum & sententiarum.
Filial-Kirche	Templum proprio Curione sacro destitutum. Templum ejusdem Parochiæ.
Flanc du bastion	Latus propugnaculi,

Flanquen — Latera legionis, agminis, alæ.
die Cavallerie dahin stellen — Latera equite munire.
auf beyden ansetzen — Ab utroque instare, utrumque urgere.
dem Feinde in die Flanquen fallen, da er nicht geschlossen ist — Latere aperto hostem aggredi.
damit die Feinde den Seinigen nicht in die Flanquen fallen konnten — Ne hostes à lateribus suos pugnantes circumvenire possent.
in Vestungs-Werken — Propugnacula in ambitu, recentiore structura.
Flinten — Sclopi igniarii majores, ferreæ fistulæ, bombardæ ductiles. Sclopus igniarius.
Flügel, der rechte oder linke — Ala, cornu, dextra, sinistra.
Fontaine — Aquæ artificiosè prosilientes.
Formular — Formula.
nach dem, das Nævius vorschrieb — In ea ipsa verba, quæ Nævius præibat.
eines wegen Erscheinung vor Gerichte vorschreiben — Vadimonium concipere,
nach einem gewissen schwören — Jurare in certa verba.
Fourage — Pabulum, frumentatio.
Soldaten auf die Fourage ausgehen lassen — Equites dimittere pabulandi causâ, milites frumentatum, pabulatum mittere.
die Fouragirer bedecken — Pabulatores tueri.
Fourier — Hospitiorum designator.
im Kriege — Designator, curator hospitiorum militarium.
Hof-Fourier — Curator hospitiorum aulicorum.
Fourier-Schützen — Curatores sclopetarii tribuni, f. Centurionis.
Friedens-Bothe — Caduceator, pacis internuncius.
Friedens-Unterhändler, Mediateur. — Conciliator pacis, disceptator de pace.
Frontier-Vestung — Urbs, quæ fines tuetur, propugnaculum imperii, defendendis limitibus appositum.
Fundamental-Gesetze — Leges imperii, quibus salus reipublicæ continetur, nititur.

G.

Gala — Pompa solemnis aulæ, celebritas aulæ procerum.
Galanter Mensch — Vir omnibus rebus ornatus, ad omnem humanitatem excultus.
Galanterie — Comitas, lepor, urbanæ munditiæ.
Galerien — Intercolumnia ambulationis, xystus, porticus.
Garantie vor etwas leisten — In rem aliquam fidem suam interponere, sponsorem se alicujus rei præstare.
Garantirung — Formula præstandæ securitatis.
Garde — Milites prætoriani, stipatores.
Chevalier-Garde — Equestris ordinis juvenes, excubias circa cubiculum principis vice militum agentes.
Leib-Garde — Cohors prætorio. Custodiæ corporis regii adsueti.
Obrister von der Leib-Garde — Præfectus prætorio, vel prætoriano militi.
Stadt-Garde — Urbanæ cohortes.
Gefreyte, im Felde — Exempti à statione, immunes stationum. Editores tesseræ.

Ge-

Gefürsteter Grafen	Comites principum dignitate præfulgentes.
Geheimder Rath	Conſiliorum regiorum particeps, qui eſt in ſanctiore Principis conſilio.
Geld, das geſammelt wird	Pecunia viritim, in capita collata.
das einer von confiſcirten Güthern ſchuldig iſt	Quam quis pro ſectione debet.
das man verzinnſet	Fœnori ſumere, fœnore accipere.
Quittung geben, daß man das Geld empfangen	Pecunias alicui expenſas ferre.
in Wechſel laufen laſſen	Pecuniam habere implicitam, quæ in foro verſatur, quæ cohæret cum aliorum pecuniis.
durch Wechſel übermachen	Pecuniam permutatione trajicere.
Geldmangel bey der Rentkammer	Incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ.
Geleite, ſicheres	Fides publica.
einem geben	Præſtare fidem publicam.
Genealogie	Origo familiarum, ex qua clarorum virorum propagines poſſint cognoſci. Familiam alicujus inde à primordiis ad noſtram ætatem recenſere.
General von der Cavallerie	Summus equitum præfectus.
von der Infanterie	Peditum.
General-Adjutant	Adjutor Ducis, ſ. præfecti, qui mandata ductoris perfert.
General-Auditeur	Prætor, judex caſtrenſis ſupremus, quæſitor cauſarum capitalium, militarium ſupremus.
General-Feld-Marſchall	Supremus caſtrorum præfectus.
General-Feld-Marſchall-Lieutenant	Supremi caſtrorum præfecti vicarius.
General-Feld-Zeugmeiſter	Rei tormentariæ ad exercitum pertinentis præfectus ſummus.
General-Kriegs-Commiſſarius	Primarius negotiorum bellicorum curator.
General-Lieutenant	Legatus, ſummi Ducis vicarius, qui legati locum obtinet, qui ſecundum locum Imperii tenet.
General-Major	Summus vigiliarum Præfectus.
General-Profoß	Penes quem eſt ſumma imperii cuſtodia.
General-Quartiermeiſter	Summus caſtrorum metator.
General-Wagenmeiſter	Supremus rei vehicularis in exercitu præfectus.
Generaliſſimus	Imperator ſummus, ad quem unum ſumma imperii redit.
Generalität	Princeps militum, delecti Ordinum militarium, ſpectatiſſimi tribuni.
Geographie	Sedes locorum, regionum deſcriptio.
Geometrie	Studium dimetiendæ terræ.
Gericht, jüngſtes	Decretorius ille dies generis humani, dies noviſſimus, quo Chriſtus ad judicia exercenda deſcendet.
Gerichts-Bücher	Autoritates publicæ.
Gerichts-Diener	Accenſus.
Gerichts-Ferien anſagen	Juſtitium indicere.
wieder laſſen angehen	Juſtitium remittere, laxare, ſolvere.
Gerichts-Tage halten	Jus dicere, exercere.
Gerichts-Unkoſten	Lis æſtimata, expenſæ litis.

Ge-

Geschlossen in Gliedern stehen	Servare ordines.
Gevatter	Baptismatis testis, pater lustricus, sponsor fidei, sacræ initiationis arbiter.
mit einem	Baptismatis fœdere conjunctus.
zu Gevattern bitten	Adhibere aliquem sponsorum fidei.
zu Gevattern stehen	Ad sacrum fontem sponsor fui.
Gevollmächtigter	Rerum agendarum summa potestate instructus.
Gewehr strecken	Armis positis, submissis, abjectis vitæ gratiam doposcere.
Gewissen, ein gutes,	Conscientia bene factorum se solari.
ein böses	Conscientia sceleris, facinoris, mens malè sibi conscia, quæ agitatur & perterretur tædis furiarum ardentibus.
keines haben	Religioni nihil sibi ducere. Homo sine ulla religione & fide.
ich kan dieses mit gutem thun	Salvo officio, salva fide id mihi integrum est.
Gewissens halber nicht thun können	Religione impediri.
Gewissens-Fragen abhandeln	Quæstiones de virtutibus, moribus explicare. Officia Christiani hominis tradere, quæ sunt de finibus bonorum & malorum in re Christiana explicare.
Glaubens-Articul	Caput fidei Christianæ.
Glaubens-Sachen, in solchen eine Inquisition haben	Quæstionem fidei in aliquem exercere.
Glieder bey den Soldaten	Ordines.
in denselben geschlossen stehen	Conferta agmina, densati ordines consistunt, inter aciem consistens miles.
damit auseinander rücken	Ordines laxare.
Golfo	Sinus.
Gondel	Navicula Venetorum, navis velox, biremis Veneta, Venetorum phaselus.
Gouverneur	Præfectus præsidii, Provinciæ Rector.
Vice-Gouverneur	Provinciæ legatus, præsidio præfecti vicarius.
Graben	Fossa.
der Rand	Labrum, s. Margo fossæ.
die niederhangende Abdachung des Grabens gegen das Feld	Murus fossæ interior.
Graduirter	Honoribus Academicis ornatus.
Granadier	Miles, qui glandes pulvere nitrato fartas manus ejaculatur.
Granade	Glans ignis missilis, malleoli, pilæ ignivomæ, ignita jacula.
Grandes in Spanien	Optimates Hispanorum primi ordinis, primæ admissionis.
Grotte	Crypta hortorum artificiosa, apta vitandis æstivis caloribus.
Gut	Fundus.
Allodial-Gut;	Prædium à clientelarum nexu liberum.
Frey-Gut	Vectigalium onere immune.

H.

H.

Haar, falsches	Fictitiæ comæ, suppositiitiæ, suggestus comæ, galericulus.
Halber Mond, in Vestungs-Werken	Lunatum munimentum, s. propugnaculum.
über Hals und Kopf marschieren	Cursum incitare, iter accelerare, celeri itinere aliquo contendere, non observata stata quiete festinare iter.
Hals-Gericht	Judicium capitis, causa, capitis quæstio.
Halten, die Accords-Punkte	In pactione manere.
seine Zusage halten	Liberare fidem.
wer etwas zur Obligation angenommen hat, muß sein Wort halten	Qui fiduciam accepit, debet præstare & fidem.
Handel und Wandel mit einem treiben	Res rationesque contrahere cum aliquo.
keinen treiben	Nullo commercii jure misceri.
Handels-Stadt	Forum rerum venalium in hac illave urbe præstatur.
Haupt-Quartier	Prætorium.
das Königliche	Tabernaculum regis.
Land- oder Parlaments-Haus	Comitium.
Haus zum Verkauf anschlagen	Ædes venales inscribere.
Hellebarde	Hastata securis. Securis hastæ præfixa.
Herkommen, das unehrliche	Dedecus natalium. Homo cum probro natus.
von ehrlichem seyn	Honesto loco natus.
von vornehmen	Natus haud obscuro loco. Summo loco.
Herold	Caduceator.
in Kriegs- und Friedens-Geschäften	Fecialis.
durchaus geschickte rings herum ausruffen lassen	Præconibus circummissis edicere.
Herolds-Recht	Jus feciale.
Herren, abgefundene	Privati principes.
Ober- und Unter-Parlements-Herren	Partes superioris & inferioris curiæ.
Heyducken	Pedites Hungari. Milites provinciales, Hungariæ pedites.
Hieb, auf den Hieb	Cæsim.
einen auspariren	Declinatione quadam alicujus petitionem effugere.
Himmel über eine Tafel, Bett, und dergleichen	Tegmen pensile.
Hinabfahren den Strohm	Vehi secundo flumine.
Hinauf	Adversum flumen navis subit.
Hochpflaster	Pavimentum tessellatum.
Hofmeister junger Leute	Moderator juventutis nobilis, qui liberalibus juventutis studiis dux & moderator præest.
Hof-Richter	Judex curiæ provincialis.
Hof-Schranzen	Tineæ soricesque palatii.
Hof-Staat	Comitatus aulicus.
Hornwerck in Vestungen	Cornuta opera.
Hugonotte	Religionis reformatæ causâ è Gallia exul; profugus, ejectus.
Huldigen	In fidem & clientelam alicujus se recipere, sacramentum apud aliquem dicere, clientelam profiteri.

Hülfs-Völker.	Auxilia, auxiliares milites, copiæ ſubſidiariæ, catervæ conductitiæ.
Humeur, ſeinen kennen	Suum noſſe ingenium, genium.
die einerley haben	Qui natura conſentiunt, eodem ducuntur genio.
er iſt von widerwärtigem	Ineſt diſſimilitudo morum.
was unſerm zuwider iſt	Quæ non faciunt ad noſtrum genium.
Huſaren	Levis armaturæ equites.

J.

Jagd-Schiff	Navis actuaria, liburnica.
Janitſcharen	Turcarum pedites ſtatarii, pedites prætoriani Turcarum Imperatoris.
Oſt-Indiſche Compagnie	Societas Indiæ Orientalis, collegium mercatorum, qui Orientalis Indiæ merces permutant.
Indifferent führe ich mich auf	Non eſt quod gaudeam, metuamve.
Indifferente Dinge	Res neutræ.
Ingenieur	Caſtrorum metator, architectus militaris, artis muniendi magiſter, machinator operum bellicorum. Machinali ſcientia clarus.
Injurien-Proceß	Actio injuriarum.
einen führen	De fama dimicare.
Inquiſition	Fidei quæſitorum tribunal.
Intereſſe	Fœnus, uſura, pecuniæ reditus.
Intoniren	Voce præire.
Invention, eine gute	Inventum callidum, cogitatum acutum.
Inventiren, das Vermögen	Commentarium bonorum conſcribere.
Inveſtiren	Inaugurare aliquem.
Inveſtitur eines Geiſtlichen	Solemnia inaugurationis in munus ſacrum. Legitima collatio ſacri cenſus, fundi.
Irregulair	Declinans à regula, præter regulam.
Jubilæum der Univerſität	Sæcularis Academiæ natalis.
Juden-Zins	Iniquiſſimum fœnus.
Juramentum purgatorium ablegen	Jurejurando ſe purgare.
Jus Patronatus	Jus conferendi ſacram dignitatem, vocandi ſacerdotem.

K.

Katze bey den Veſtungen	Collis jaculatoribus, mœnibus ſuperſtructus, colles interpoſiti in extrema mœnium planitie, valla prominentia. Tumuli propugnaculis impoſiti.
Kercker-Meiſter	Triumvir carceris.
Kirchen-Agende	Liber, in quo continetur ratio divini officii & ſalutis myſteriorum diſpenſandorum.
Kirchen-Rath	Aſſeſſor ſacri Senatus.
Kirchen-Rath, oder Conſiſtorium.	Senatus ſacer, conceſſus, oder Concilium ſancti Ordinis.
Klingendes Spiel	Tympana reſonantia, tympanorum ſonus.
Kopf-Geld	Exactio in capita.
Kriegs-Ammunition	Belli apparatus.
Kriegs-Articel	Leges militares caſtrenſes.

Kriegs-Casse	Ærarium militare.
Kriegs-Caßier	Quæstor, minister impensæ bellicæ, tribunus ærarius.
Kriegs-Raison	Ratio belli, rei militaris.
Kriegs-Theatrum	Belli sedes, bellum hic vel ibi constitit; collatum est.
Kriegs-Travaillen	Labor rei militaris.
Kriegs-Verpflichtung	Sacramentum militare.
Kriegs-Zeug	Instrumentum militare, instrumenta militiæ.
Kugeln, damit schiessen	Glandes fundere.
Musqueten-Kugel	Glans plumbea.

L.

Lage einer Stadt recognosciren	Situm urbis perspicere.
Lager, ein retrenchirtes	Castra opere munitissima.
Circumvallations-Linie um dasselbe	Limes extimus, circuitus castrorum.
vor dem Lager	Pro portis castrorum,
Land-Militz	Milites provinciales, armati populares, raptim ad arma evocati.
Lauf-Gräben aus der Stadt, contr'Approches	Excursus, procursus obsessorum.
Lazareth	Valetudinarium publicum.
Lebens-Mittel	Frumentum, res frumentaria, commeatus, alimenta.
Lection geben	Ludum litterarium aperire.
Legalität	Observatio legum, juris.
Legiren zu milden Sachen	Dicare aliquid sacris usibus.
Legitima in Erbschaften	Pars bonorum, quæ hæreditate inter filios dividitur. Triens.
Lehen holen	Inaugurationem beneficiariam ab aliquo petere.
erhalten	Ritu beneficiario inaugurari.
Lehen-Brief	Litteræ beneficiariæ.
Lehen-Gut	Prædium beneficiarium.
Lehen-Pflicht	Jus beneficiarium, nexus beneficiarius.
Leibs-Constitution, gute	Corpus natura solidum, in multos labores duratum. Corporis firmitas.
schwache	Tenui aut nulla potius valetudine esse, Corpus morbis obnoxium.
Leiden-Christi	Historia Christi patientis.
Leute von Condition	Viri amplissimi.
Lands-Leute	Gentiles, populares.
Lexicon	Liber vocum notiones complexus, libri, qui dictionum sensa collegerunt.
Licentiat	Primos à doctore honores consecutus.
liefern, Proviant	Commeatum supportare, sustinere.
Lieferung des Proviants Ausschreiben	Vecturas frumenti finitimis urbibus describere.
liegen, der Lage nach	Situm esse.
Ostwärts	Ad orientem solem.
Südwärts	Ad meridiem.
Mitternachtwärts	In septentriones spectare.
Wir liegen eine Meile von einander	Uno lapide distamus.

Lieutenant	Centurionis vicarius, procenturio.
Limitiren	Notionem verbi certis limitibûs circumſcribere, definire, arctare.
Lineal	Regula ducendi lineas.
Linie, die den Circkel durchſchneidet	Linea dimetiens, recta, ducta ab extremitate una circuli ad alteram per centrum.
Linien im Felde	Aggeres caſtrenſes.
Communications-Linie	Brachium foſſarum, linea communis, quæ vulgô communionis.
eine gerade ziehen	Foſſam directis lateribûs ducere.
eine queer ziehen	Transverſam obducere.
eine vom Schloſſe zum Lager ziehen	Caſtellum brachiis cum opere caſtrorum conjungere.
um den Berg ziehen	Montem opere circumvenire.
um eine Stadt ziehen	Oppidum vallo caſtellisque circummunire, ſ. claudere, oppidum circumvallare, vallo urbem circummunire, vallum in oppidi circumitu ducere. Oppidum operibus claudere.
vorne gegen den Feind eine ziehen,	A fronte contra hoſtem foſſam ducere.
die gantze Linie mit Trouppen beſetzen	Totum opus militum coronâ cingere.
Loſung bey den Soldaten	Teſſera militaris.
geben	Signum edere. Teſſeram vigiliarum promulgare.
holen	Teſſeram vigiliarum petere.
Lotterie	Ludus, qui ſorte facta conſtat, urna ſortis fortuitæ.
Lunte.	Funis è fomite. Incendiarii funes.

M.

Macherlohn	Manûs pretium.
Majorenn	Aliena tutela emancipatus, liberam rerum ſuarum adminiſtrationem adeptus.
Platz-Major	Præfectus vigiliarum præſidiarius.
Mal-content	Animus alienus & offenſus.
Malefiz-Perſon	Datus ad ſupplicium.
Maltheſer-Ritter	Eques ſacram in Turcas militiam profeſſus, eques Rhodius ſ. Melitenſis.
Manufactur	Officina operum manu factorum.
Marſch	Iter.
ſtarker	Magnum iter, magnum itineris ſpatium.
antreten	Iter inire, aggredi.
anſagen laſſen	Iter pronunciare.
Contre-March	Itinera transverſa.
einem gewöhnlichen vornehmen	Iter juſtum conficere
einen doppelten	Iter duplicare.
den feindlichen beobachten	Itinera hoſtium obſervare, explorare.
einem den Durchmarſch verbiethen	Itinera prohibere aliquem.
March-Route	Via militaris.
davon abgehen	Via militari decedere.
Marketender	Mercatores annonarii, mercatores caſtrenſes.
Marode-Brüder	Milites itinere confecti, moratores, invalidi milites, qui agmen ſequi non poſſunt.

Matricul — Album, formula censendi.
Maxime — Regula.
Medaille — Numus in memoriam rei singularis, facti, relatæ Victoriæ cusus, numus vetustatis gratia adversatus.
Medaillon — Numus modi majoris maximi moduli.
Meß-Buch — Liber sacer ritualis, liber liturgiæ.
Messe halten — Rem divinam facere, sacris operari.
hören — Rebus divinis interesse.
Seelen-Meß halten — Sacrum piaculare facere, expiare manes defunctorum.
Mine — Cuniculus. Fumulus. Sinuosi mæandri, pulvere pyrio farti.
Contra-Minen — Cuniculi adversi, oppositi. Transversus meatus.
gesprengte — Cuniculi accensi.
dergleichen führen — Cuniculos rectos agere.
ein aufgeworfenes Werk damit verderben — Cuniculis aggerem subtrahere.
durch Minen Breche legen — Cuniculis muros subruere.
dieselben hatten einen guten Effect — Cuniculo suffossa mœnia ingens nudârunt spatium.
Mineralien — Fossilia.
Minorenn — Nondum rerum suarum liberum usum indeptus.
Modell — Exemplar, modus formaque.
sich immer nach demselben richten — Ab exemplari pendere.
Monarchie — Dominatus unius, potentia singularis.
Montur — Vestitus militaris.
Moralien — Res morum, morum præcepta.
Müntzwardein — Monetæ censor.
Mund-Portion der Soldaten im Kriege — Demensum annonæ militaris.
Musquete laden — Fistulam ferream pulvere nitrato, & glande onerare.
eine geladene losschiessen — Exonerare.
Musqueten-Kugel — Glans plumbea.
durch dieselbe geschossen werden — Glande plumbea prosterni, transverberari.
Musqueten-Schuß — Ictus sclopi.
es ist einen Musqueten-Schuß weit — Tanto spatio distat, quantum globus è ferrea fistula emissus conficit.
Musquetierer — Levis armaturæ pedes, miles manipularis.
Muster-Platz — Campus martius, diribitorium.
Muster-Rolle — Album militare.
Musterschreiber — Scriba cohortis, legionis.
Musterung — Delectus militum, lustratio exercitus,
die Commissarien bey derselben — Censores militum.
die Armee durch die Musterung paßiren lassen — Numerum copiarum inire, censum agere militum, lustrare, recensere exercitum.
Mutter-Sprache — Sermo patrius.
mit der Bischoffs-Mütze bedecket — Infulatus, mitratus, sacris infulis conspicuus.

N.

Nachtisch, oder Confect — Mensa secunda, bellaria.
Nativität stellen — Divinatio natalitia, prædicere, divinare, quo quis fato natus sit.
Nativität-Steller — Qui notato ortu, futura hominibus edicit, fatorum ex astris vanus interpres.
Naturalisiren — Civitate donare peregrinum.
Neutral — Medius, neutrius partis, medium partibus se præstare.
Neutralität — Animus à studio partium alienus, neutri parti addictus animus.
Nonne — Virgo Deo sacrata, quæ integrum virginitatis florem Deo solemni votorum sponsione dicavit.

Notarius Publicus	Qui perscriptoris Cæsarei jura adeptus est, obsignator testamentorum publica autoritate præditus.
Numerus Oratorius	Oratio ad numerum cadens.
der diesen besitzet	Cujus aures perfecto & completo verborum numero gaudent.

O.

Obrister	Tribunus militum. Moderator legionis.
über die Cadets	Præfectus principibus nobilissimæ juventutis.
Obrist-Lieutenant	Legionis Legatus, tribuni militum vicarius, tribuni Legatus.
Hohe Kriegs-Officiers	Præfecti belli superiori honore, primorum ordinum doctores.
Unter-Officiers	Præfecti militum inferiori dignitate.
Opera	Ludi scenici, qui canendo peraguntur.
Ordre	Imperium, imperata, præscriptum.
ohne Ordre des Generals	Injussu Ducis.
verschlossene den Obristen geben	Tabellas signatas præfectis dare.
eine respectiren	Imperio parere.
nach derselben sich richten	Agere ad imperium.
Orlog-Schiff	Navis bellica, navis præsidiaria, longa.

P.

Pabst	Antistes Romanus. Supremus sacrorum Antistes.
ein Breve von ihm empfangen	Litteræ à Pontifice Romano publicè scriptæ.
von demselben die Benediction empfangen	A Pontifice solemni precatione lustrari.
Pairs	Proceres regni, qui jure suffragandi in regno gaudent.
Parapet	Lorica post circitorum viam.
Pallisaden	Valli, sudes munimenti præpilatæ, cervi Sudium sepimentum. Palorum vallum.
hauen	Comparare.
setzen	Sudes, stipitésque præacutos defigere.
Paragraphus, ein allzu langer	Nimium quàm longa verborum continuatio.
Parlements-Acte	Tabulæ publicæ supremæ curiæ in Anglia.
Partheyen, streiffende	Excursionos. Excursiones in hostilem agrum facere. Excursionibus se locupletare.
Parthey-Gänger	Excursor, procursator.
Paß einem geben	Commeatu, publicis litteris instruere aliquem
einem nicht geben	Prohibere commeatu, aliquem intercludere.
Paßport	Litteræ tutum iter præstantes, litteræ auctoritatis publicæ.
Pasquill	Libellus famosus, criminationibus confertus liber.
Passion	Prava animi affectio.
Patron eines Schiffs	Navis dominus.
Patron-Tasche	Theca sclopetaria, pulveris pyrii; theca, qua sclopi fartura custoditur.
Patrouille	Excubitores, circitores.
Patrouilliren gehen	Vigilas intentiori cura lustrare.
Pause	Respiratio in arte musica.
Pech-Kränze	Malleoli & ignes, tædæ pice & sulphure mistæ, picea sulphureaque serta.
zurichten	Malleoles facésque ad incendendam urbem comparare.
auf die herran nahenden werfen	Piceis sulphureisque sertis subeuntes induere, s. in subeuntes jacere.
Pech-Tonne	Cupa tæda & pice conferta.
Pedarden anschrauben	Pylocastrum admovere, applicare, injicere portæ.
Pedell	Minister Academiæ publicus.
Pelotte, oder kleines Renn-Schiff	Navis liburnica.

Pensionarius	A pensionibus reipublicæ.
in Holland	Procurator reipublicæ in Hollandia.
Peremptorisch will ich dich citiren lassen	Faciam, ut à prætore tibi statim dies dicatur.
Periodus	Ambitus verborum, circuitus orationis, continuatio verborum.
Phænomenon	Apparitio sideris.
Phantasiren	Aliena loqui.
Piquet von der Reuterey	Milites, equites pro castris excubantes.
Pistole	Bombarda minor, equestris, manualis fistula.
Point d'honneur	Summa honoris.
darauf kommt es an	Agitur de honore meo.
Policeyordnung	Lex sumptuaria, ordo disciplinæ civilis.
Politicus, ein guter	Pacis artium gnarus.
Politique	Prudentia civilis.
Ponton	Rates junctæ trajectui aptæ, ad transeundum instructæ.
Porcellain	Vasa fictilia Sinensium.
Positiv	Organum pneumaticum duobus follibus instructum, quod in locum quemcumque transferri potest.
Posten in Rechnungen	Æra.
Postille	Explanatio evangelica, commentarius evangelicus, vitæ actorumque Christi diffusior explanatio.
Oberst-Postmeister	Cursuum publicorum supremus moderator.
Postpferde	Equi publici, meritorii, cursorii, veredarii.
Posto auf der Höhe fassen	Capere collem.
nicht behaupten	Locum non tenere.
Postscriptum	Transversus versiculus extremæ epistolæ.
Practicabel	Quod fieri potest, in usum deduci potest.
Practiciren, als ein Advocat	In foro versari, causam agere, causæ alicujus patronum existere.
das Practiciren der Advocaten	Opera forensis, commentationes causarum.
als ein Medicus practiciren	Medicinam exercere.
ich habe es practiciret	Usu experiendo didici.
Præbende	Reditus & census ex bonis sacris.
Præscription in der Besitzung	Acquisitio, s. Adjectio dominii per continuationem temporis lege definiti. Usucapio.
Präsentations-Schreiben	Litteræ commendatitiæ recens electi.
Prätendent	Æmulus regni.
Prætension machen	Jura antiqua revocare.
Predigen	De rebus divinis ad populum, concionem dicere, publicè interpretari res divinas.
Prediger	Præco verbi divini.
Preiß geben, eine Stadt	Vitam fortunásque civium direptioni militum objicere.
Procession	Solemnis sacrorum pompa, supplicantium agmina.
halten	Deducere pie supplices.
Profeß thun	Vota solemnia sacri Ordinis nuncupare, Deo se solemni votorum sponsione devovere.
nach Proportion	Pro rata parte, pro cujúsque facultatibus.
Protestiren	Intercedere, vetare, obnunciare, contra obtestari.
die Freyheit zu protestiren nicht gelten lassen	Intercessionem tollere.
Protocolliren	In adversaria, acta, commentarios publicos referre.
Proto-Notariat	Primarii scribæ munus.
Proto-Notarius	Primarius scriba, primus eorum, qui reipublicæ sunt ab epistolis.
Pulver	Pulvis pyrius, nitratus, torm ntarius.
Pußiren, einen in Wachs	In cereis figuris fingere aliquem, cera exprimere aliquem.

Q.

Quacker	Secta tremulantium. -
Qualitäten	Bona, quæ à natura data ſunt, ingenii bona, dotes animi.
Quarantaine	Mora quadrageſimum in diem producta, tempus valetudini experiundæ præfixum.
Quartier	Stationes militum, hyberna, ſtativa.
Refraichier-Quartier	Locus ad militum requiem.
Quittung	Syngrapha, Chirographum, Acceptilatio.
völlige, ohne Abtrag des Geldes	Agnitio ſatisfactionis pleniſſima.
geben, daß man daſſelbe empfangen	Pecunias expenſas alicui referre.

R.

Rabenſtein	Locus publicus facinoroſorum ſupplicio deputatus, locus, quo hi, quid ad ſupplicium ſunt dati, ſecuri percutiuntur.
Rangſtreit	Certamen honoris.
haben	In honoris contentionem incidere.
Ranzion	Pretium captivorum.
Ravelin	Portæ propugnaculum, munimentum extra mœnia.
Raquet	Ignis artificioſus, conteſtandæ publicæ lætitiæ accenſus recta lineâ in altum aſſurgens.
Raths-Herren Stand	Ordo ſenatorius, ſenatus ampliſſimus, patrum ſanctum concilium.
Ratificiren, etwas	Ratum habere, auctoritate publica aliquid affirmare.
Recapituliren	Summa rerum capita repetere.
Rechnung, Extract derſelben	Breviarium rationum.
eine richtige	Expeditæ, denen impeditæ unrichtige entgegen geſetzet werden.
Rechnungsführer	Actor ſummarum, rationum magiſter.
Recompenſe in Geld einem geben	Præmia rei pecuniariæ alicui tribuere.
Reconvaleſcenz	Priſtina valetudo, confirmata à morbo valetudo.
Recrouten werben	Exercitui, legionibus ſupplementum ſcribere.
Referendarius	Cujus eſt in conſilio publico cauſarum momenta exponere.
Reflectiren	Rei alicujus rationem ducere.
Regalien	Jus Regis ſacrum.
Reichs-Stände	Imperii Ordines.
Reichs-Vacanz	Interregnum.
Reichs-Verweſer	Interrex.
Repoſitorium	Foruli, plutei, armarium.
Repreſſalien	Jus talionis, pignorationes.
Reſident	Qui Regis aut reipublicæ negotia agit.
Reſidentz	Regia.
Retorſiones	Refellere crimen & rejicere in ſuum auctorem, refutare injuriam, retundere conatus calumniæ.
Reverſiren	Scripto fidem obſtringere.
Reuter, Spaniſche	Ericii militares, cervi, trabes aculeis confixæ, aſperatæ, ante portam, caſtrorum valla, aciei principia defixæ.
Rodomondaten	Dicta phalerata, vana, oſtentantia.
Römer-Monath	Collationes menſtruæ in iter à Cæſare Romam ſuſceptum.
Roſen-Crantz	Corolla Mariana, corona calculorum precatorium.
Rota Romana	Judices ſacrarum cognitionum. Sacri cognitores Romæ.
Ruhe-Tag	Dies ad quietem datus.
Rüſt-Wagen	Currus ſarcinis onuſtus.

S.

Sack-Uhr	Horologium portatile, rotatum minus.
Sacrament gebrauchen	Sacra myſteria, ſalutis myſteria obire.
Sacristey	Adytum, locus, in quo apparatus ſacer ſumitur, in quo occulta & recondita templi ſervantur.
Salarium	Annua merces, ſtipendium.
Sattel	Sella equeſtris.
Scandiren, einen Vers	Verſum, carmen metiri.
Schantz-Körbe	Corbes terra farti, vimineæ ciſtæ.
Scarteque	Scriptum nullius pretii.
Scharmützel halten	Prælium minutum, velitarem pugnam conſerere.
Schatzkammer, allgemeine	Ærarium commune.
Schildwacht, verlohrne	Conclamatæ ſalutis, extimæ vigiliæ. Procubitores, qui infeſtas maxime & hoſti oppoſitas ſtationes occupant.
Schildwacht ablösen	Vices ſtationum mutare.
Schlund	Gula.
wird bey den Vestungen translatè gebraucht, und wird gesagt	Gula propugnaculi
Schout bey Nacht	Præfectus vigiliarum claſſis.
Schrift, die Heilige	Sacræ litteræ, ſacer codex.
Secundant	Arbiter ſingularis certaminis
Servis	Vaſa convivalia ex auro & argento.
Silber, gemüntztes	Argentum ſignatum.
ungearbeites	Rude, infectum.
Simonie	Rerum ſacrarum nefaria nundinatio.
Spahi	Turcicus equitatus.
Spanische Reuter	Sudes ligneæ ferreis cuſpidibus horrentes, armatæ.
Spieß ohne Eisen	Haſta pura.
mit Eisen	Præpilata.
geringes Spießlein.	Velitaris.
Spion	Speculator, explorator, emiſſarius.
Spitze an Festungswerken	Roſtrum propugnaculi.
Spitz-eckichte Arme eines Walls	Forcipes.
Stadt-Siegel	Signum publicum.
Stapel, das Schiff davon lauffen lassen	Ex navalibus navem deducere.
Status Controverſiæ	Quæſtionis propoſitæ cauſa, meritum.
Steckaden, Vorspitze	Furcati ſtipites ad hoſtis accenſum prohibendum, conſerti ſudium pectines.
Steuer von dem Vermögen	Cenſus bonorum, tributum.
Kopfsteuer ansetzen	Imperare tributum in capita.
Stück von Achten	Numi, qui ab octonario numero nomen habent, & imperialem valore æquant.
Stück oder Kanone	Tormentum bellicum, igniarium, machina muralis.
Feld-Schlangen	Tormenta longiora à colubris nominata.
eine Batterie aufwerfen, und Stücke darauf pflanzen	Suggeſtus tormentarios conſtituere, ibique tormenta collocare.
demontirte Stücke.	Tormenta exarmata, clavis confixa.
losbrennen	Tormenta excutere, ignem tormentis admovere.
die Mauren damit beschiessen	Tormentis muros quatere.
auf einen Stück-Schuß weit	Ad ictum tormenti, quantum tormentum jacere poteſt.
Stück-Hauptmann	Præfectus fabrum.
Subfeudiren	Prædium beneficiarium transferre in alium eodem jure.
Subhastiren	Bona voci præconis ſubjicere, haſtæ ſubjicere.
Subſtitutus	Qui alicui ad munus obeundum adjunctus eſt
durch Addiren und Subtrahiren erfahren, was übrig bleibet	Addendo deducendóque experiri, quid reliqui ſit.
Suffraganeus	Vicarius Epiſcopi.

T.

Tact	Modus vocum, numerus in cantu.
Taſchenſpieler-Gerümpel.	Caliculi, quibus agyrtæ circumſtantium oculos perſtringunt.
Tax	Rei æſtimatæ pretium.
Taxiren, den Proceß	Litem æſtimare.
Te Deum laudamus.	Hymnum Ambroſianum cantare.
Tempo in Acht nehmen	Tempus aucupari.
Termin abwarten	Venire ad conſtitutum diem, vadimonium obire.
Teſtament	Supremæ morientis litteræ.
Univerſal-Erb	Ex aſſe hæredem ſcribere.
Erb	Ab inteſtato, cui naſcendi jura hæreditatem addicunt.
Text	Verba auctoris, ſ. legis.
Thon	Vox, vocis ſonus.
Thorhüter	Atrienſis.
Trabant	Apparitor Regius.
Tractat, ein kleiner	Libellus exiguus.
Tracteur	Structor conviviorum publicus.
Trencheen	Ager militaris, foſſa è terræ aggeſtu in alterum labrum altior ac munitior.
Triplick, eine Schrift in Gerichts-Sachen	Secunda actoris defenſio.
Troß bey dem Kriegs-Heer	Calones.
Türcken-Steuer	Pecunia in bellum Turcicum collata.

V.

Vaſall	Cliens beneficiarius, fiduciarius.
ſeyn	Jure beneficiario alicui eſſe obnoxium.
Vater unſer	Formula precandi à Chriſto inſtituta.
einem vorbethen	Præire verba Orationis Dominicæ alicui.
Uhrkunden darzu bringen	Ad tabulas referre.
aus alten hervor ſuchen	Ex annalium vetuſtate eruere alicujus rei memoriam.
Viſitation halten in einem Lande	Proficiſci in provincias viſendi cauſâ.
Umgeld, vom Weine	Exactio vinaria.
Volontairs	Milites voluntarii, honorarii.
Votum, ſeines geben	Sententiam dicere.
Urphede	Cautio de inimicitiis ponendis, de non revertendo.
Vortrouppen.	Antecurſores ex militia levi.

W.

Wahl-Tag	Dies Comitialis.
Wahl-Capitulation	Lex regia. Pacta, in quæ princeps, regimen iniens fidem obſtringit.
Wallfahrt	Peregrinatio religionis cauſâ.
Wahrſagerey	Aſtrologia divinatrix.
Weg, verdeckter in Feſtungen	Via loricata, ſ. operta.
Wechſel-Banck	Taberna argentaria.
Wechſel-Briefe	Litteræ argentariæ.
Wechsler	Numularius, menſarius, argentarius.

Z.

Zahlung, darauf dringen	Conſectari debitum.
Zeitungen	Ephemerides rerum novarum, commentarii rerum publicarum.
Zeugwärter	Armamentario præfectus.
Ziffer	Numeri Arabici.
mit Ziffern ſchreiben	Notis arithmeticis & occultis uti.
Zigeuner	Ægyptii, errones.
Zins, großer	Graviſſimæ uſuræ.
Zobel-Peltz	Pellis muſtelarum ſcythicarum.
Zunft-Verwandte	Curiales.
Zwieback	Panis nauticus, bis coctus.

IN-

INDEX GERMANICO-LATINUS.

Abbitte, Deprecatio.
abbitten, erbitten, Deprecor.
abbringen, Aboleo,
abbrocken, Decerpo.
abdanken, die Soldaten, Dimitto.
Abend, Vesper, vespera.
Abend, es wird, Advesperascit.
Abentheuer, Monstrum.
abentheurisch, Monstrosus.
aber, Sed, at, autem, vero, verum.
Aberglaube, Superstitio.
abergläubisch, Superstitiosus.
Abfall, Defectio. zum = = rathen, 1. an den = = gedenken, 2. abfallen, 3.
abfallen, Descisco, deficio. von den Römern = = 3. vom Glauben = = 4.
abfliegen, Avolo.
abfliessen, abrinnen, Defluo.
abführen, Abduco.
abgekürtzt, Compendiarius.
abgeschmackt, Absurdus.
Abgötterey, Idololatria.
abgesondert, Disjunctus.
abgewöhnen, Desuefacio.
Abgrund, Schlund, Vorago.
abhalten, zäumen, Cohibeo, abstineo, arceo.
abhandeln, Tracto, transigo.
abhauen, Amputo, accido.
ab = hinabsteigen, Descendo.
abkratzen, Abrado.
abkühlen, Defervesco.
abkürtzen, Compendiarius.
ablegen, abthun, Depono. die Furcht, = = 1. ein Amt, = = 2.
abmahlen, Depingo.
abmahnen, Dehortor.
abmatten, Defatigo.
Abmattung, Defatigatio.
Abnahme, Defectus.
abnehmen, Deficio. die Kräfte, 1. die Sitten, 2. Delabor.
Abreise, Discessus.
abreissen, abbrechen, Abrumpo.
Abscheu haben, Abhorreo, abominor.
abscheulich, Abominandus.
abschlagen, ausschlagen, Recuso.
abschlagen, das Begehrte, Abnuo.
abschneiden, Abscindo.
abschrecken, Absterreo, deterreo.
Absehen, meiner Gedanken, Cogitatio.
absenden, Ablego.
Absicht, Meynung, Intentio.
absingen, Decanto.
absondern, scheiden, Separo. Man muß sie = = 1. das Schloß von der Stadt = = 2. *Item* Segrego, disjungo.
absprechen, Abjudico.
abstehen, von einer Sache, Abeo, absisto.
abstehen, aufhören, Desisto. von Jahren = = 1. von Anhaltung um einen Dienst = = 2.
Abbt, *Abbas.*
Aebbtißin, *Abbatissa.*
abthun, benehmen, Derogo.
abtödten, sich selbst, *Mortifico.*
Abtödtung seiner selbst, *Mortificatio.*
abtreiben, Abigo, depello.
abdringen, abnöthigen, Extorqueo.
Abtritt, auf den = = gehen, Alvus.
abtrocknen, Abstergo.
Abtrünniger vom Glauben, Apostata.
abwaschen, Abluo.
abweichen auf die Seiten, Declino.
abweichen, hinweg gehen, Discedo, recedo.
Abweichung, Declinatio, Digressio.
abwegig, Avius.
ab = wegruffen, Avoco.
abwenden, Deflecto, averto. das Gemüth vom Studieren = = 1. den Untergang von der Stadt = = 2.
abwendig, Aversus.
abwendig machen, Abalieno, alieno.
abwesend, Absens.
abwesend seyn, Absum.
Abwesenheit, Absentia. deine = = sehe ich nicht gerne.
Abwechslung, Aenderung, Vicissitudo.
abwischen, Abstergo.
abziehen, Abstraho.
abziehen etwas von der Summa, Detraho.
abzielen, Collineo.
Abzug vom Streit, Receptus.
acht, Octo.
Acht haben, sich vorsehen, Consulo.
achten, schätzen, Censeo.
Achtung, Ansehen, Existimatio. sich = = erwerben, 1. eines andern = = verringern, 2.
Acker, Ager.
Acker = Bau, Agricolatio.
ackern, pflügen, Aro.
Ackersmann, Agricola.
Acten, Acta. = = in das Protocoll eintragen, 1. = = für ungültig erklären, 2. = = für gültig halten, 3.
Adel, Nobilitas.
adelich, Nobilis. gar gut = = 1. nicht so = = von mütterlicher Seite, 2. neuer Edelmann, 3.
Ader, Vena. = = lassen.
adeln, Nobilito.
Advent = Zeit, Adventus Domini.
Advocat, Rechts = Gelehrter, Advocatus, Patronus.
advociren, das, Advocatio.
Agnus Dei, *Agnus Dei.*
Allmosen, Eleemosyna.
also, Sic, ita.

also=

alſobald, Actutum, mox, ſtatim.
alt, betagt, Senex. noch nicht = = 1. = = werden, 2. älter, als er, 3. Decrepitus.
alt, veraltet, Antiquus. alte Worte gebrauchen, 2. Liebhaber des Alterthums, 3. *It.* Vetus ein alter Brauch, 1. = = Meynung 2.
alt werden, Seneſco, conſeneſco.
Altars=Sacrament, *Eucharistia.*
Alter, Ætas. junges = = 1. mittels = = 2. hohes. = = 3.
Alter, Senectus. = = iſt dir nahe.
Alterthum, Antiquitas, vetuſtas.
altväteriſch, Obſoletus.
Amt, Munus. = = ertheilen, 2. = = verwalten, 3. = = bekommen, 4. = = verliehren, 5. ſeinem = = genug thun, 6. dieſes iſt dein = = 7. *It.* Provincia.
anbefehlen, Commendo.
anbefehlen, Jubeo, mando, impero.
anbellen, Allatro.
anbeten, Adoro. GOTT = = 1. mehr Götter = = 2. *It.* Deum adorare.
anbinden, Alligo.
anblaſen, Afflo.
Anblaſung, Eingebung, Afflatus.
andächtig, *Devotus.* gegen GOtt = = 1. gegen die Mutter GOttes = = 2.
anderer, Alius, alter.
andersmal, ein, Alias.
anders, Aliter.
anderswo, Alibi.
anderswoher, Aliunde.
ander. wohin, Alio.
Andeutung, Anzeige, Omen.
Anfang, Principium, initium, exordium, aggreſſio.
Anfang machen, Incipio. = = zu hoffen, 1. = = zu reden, 2. dem Kriege einen = = 3.
anfangen, Inchoo, incipio.
Anfall, Gewalt, Impetus. = = auf eines Güter, 1. = = auf den Feind, 2. 3. = = eines andern aushalten, 4.
Anfall, feindlicher, Incurſio.
anfallen, Adorior, invado.
anflammen, anzünden, Accendo.
angebohren, Innatus.
angeheftet, Affixus.
angehen, Attinet. dieſe Sache gehet dich an.
Angelegenheit, Ratio, 5.
angenehm, Acceptus.
Angeſicht, Vultus. traurig = = 1. betrüglich = = 2. zeigt das Innere, 3.
Angeſicht, das Anſchauen, Conſpectus. ſich unter das = = ſtellen, aus dem = = gehen, 2. *It.* Aſpectus.
Angel, Hamus.
angränzend, Confinis.
angreifen, Aggredior. unverſehens = = 1. die Feinde tapfer = = 2. ein ſchweres Geſchäft = = 3. *It.* Invado.
Angſt, Angor.
angſthaft, Anxius.
anhalten, Ambio. um die Burgermeiſter=Stelle = =
Anhang, Appendix.
anhangen, Adhæreo. dem Plato = =
anhangen, anheften, Hæreo.
anhangen, Appendo.
anhäuffen, Accumulo.
anheften, Defigo. ſich an das Studiren = =
anjetzo, In præſentia.
Anhöhe, Acclivitas.
Anklage, Accuſatio.
anklagen, Accuſo.
Ankläger, falſcher, Prævaricator.
Ankläger, Accuſator.
anknüpfen, Annecto.
ankommen, Advenio.
ankünden, Denuncio, affero.
Anlage, Pactio.
anländen, Appello, is.
anlegen, anziehen, Induo.
anlehnen, ſich, Innitor.
anlehnen, Acclino.
anlocken, Pellicio.
anmaſſen, ſich etwas, Arrogo.
Anmerkung, Animadverſio.
Anmerkung, Zeichen, Nota.
Anmuthung, Affectio, affectus.
annehmen, zu ſich nehmen, Aſſumo.
annehmen, Accipio.
Annehmung, Acceptio.
Annehmlichkeit, Venuſtas.
anordnen, gebiethen, Sancio.
Anordnung, Vorhaben, Inſtitutum.
anreden, einen, Compello.
anreden, Alloquor, alloquium.
anreitzen, Inſtigo, incito, induco.
anreitzen, verbittern, Laceſſo.
Anreitzung, Incitamentum.
Anreitzung, Lockung, Illecebra.
anruffen, kläglich, Imploro.
anrühren, Attingo, attrecto.
anſcheinen, Affulgeo.
Anſehen, groſſes, Amplitudo.
anſehen, Intueor. den Himmel = = 1. mit unverwandten Augen = = 2.
anſehen, Aſpicio. Anſchauen des Orts, 2. alle ſehen es, 3. ich mag es nicht = = 5.
Anſehen, großes, Autoritas. = = ſich machen, 1. = = haben, 3. = = verliehren, 5.
anſehnlich, Conſpicuus, luculentus, ſplendidus.
an ſich ziehen, Attraho.
anſpannen, Intendo, contendo, 2.
Anſpannung, Intentio.
anſpringen, Aſſilio.
an ſtatt, Loco. = = eines Vaters, 1. = = eines Dieners, 2.
anſtellen, Inſtituo.
Anſtiftung, Concitatio.
anſtoſſen, Impingo, allido.
anſtoſſend, Continens.
anſtreichen, Illino.
Anſtrich, Betrug, Fucus.
anthun, bewegen, Afficio.
antragen, anbiethen, Offero.
antragen, bringen, Defero.

antreiben, Concito, admoveo. 2.
antreiben, Impello. zur Begierde der Ehren = = 1. zu einer That = = 2.
antreiben, Insto.
antreiben, anstrengen, Urgeo.
Antrieb, Impulsus.
antworten, Respondeo.
Antwort, Responsum.
anwenden, Impendo. Fleiß = = 1. 2. die Wohlthat ist wohl angewendet, 3.
Anzeige, Omen.
anzeigen, Indico. der Frau alles = = 1. es giebt der Mordthat genug = = 2.
Anzeiger, Index.
Anzeigung, Indicium.
anzünden, Succendo, incendo, accendo.
Apostel, *Apostoli.*
Appetit zum Essen machen, Acuo.
Arbeit, Labor. viele = = haben, 1. vergebene = = 2.
Arbeit, Opera. = = im Studieren, 1. vergebene = = 2
arbeiten, Laboro. stark = = 1. wird niemalen abgehen, = = 2. fleißig, = = 3. schon lang, 4.
arbeitsam, Laboriosus.
arbeitsam, mühsam Operosus.
arglistig, Callidus.
Arglistigkeit. Calliditas.
argwöhnisch, Suspiciosus.
Argwohn, Verdacht, Suspicio. falscher = = 1. es war dieser = = 2. Anlaß geben zu = = 3. = = vermeiden, 4.
argwohnen, Suspicor.
arm, dürftig, Pauper. sehr = =
Armuth, Bedürftigkeit, Egestas.
Armuth, Mangel, Inopia. in die gröste = = bringen, 1. der = = abhelfen, 2.
Art, Gemüths = Art, Indoles.
Artzney, Medicamentum, medicina.
Artzt, Leib = Artzt, Medicus.
Artzt, erfahrner, Doctus. = = 3.
Asche, Cinis.
Atheist, Atheus.
Athem, Geist, Spiritus.
Athem, Anhelitus, halitus.
athmen, Respiro. bald leicht, bald härter Athem holen.
auch, Etiam.
aufbauen, Exstruo.
aufbringen, ausschwätzen, Divulgo.
aufbehalten, Asservo.
aufbrennen, Exardesco.
auf daß, damit, Ut.
aufdringen, Obtrudo.
auferbauen, andere, Exemplum. 2.
auferziehen, Educo.
Auferziehung, Educatio.
aufgeben, ein Amt, Abdico.
aufgeblasen, Inflatus.
aufgeblasen werden, Inflor.
aufgehen, entspringen, Exorior, orior.
aufgehenkt, Suspensus. am Galgen = =
aufhäuffen, Cumulo.
aufhalten, Detineo.
aufhalten, hindern, Distineo.
aufhenken, Suspendo.
aufhören, Cesso, 1. Abjicio.
aufhören, abstehen, Desisto.
auflegen, Impono.
auflösen, Dissolvo, exsolvo.
aufmerken, Attendo.
aufmerksam, Intentus.
aufmerksam, Attente.
aufmerksam, Attentus.
Aufmerksamkeit, Attentio.
aufmuntern, Animo, erigo.
aufnehmen, Coopto.
aufnehmen, Accipio. gut = = 4. übel = = 5.
aufnehmen, Excipio. höflich = =
aufnehmen, vor die Hand nehmen, Suscipio.
auffordern, Provoco.
aufrecht, Erectus.
aufrecken, Arrigo.
auffressen, Devoro.
aufrichten, Erigo.
aufrichtig, redlich, Sincere.
aufrichtig, treu, Fidus
aufrichtig, Simpliciter.
Aufruhr, Meuterey, Seditio. = = anspinnen, 1. zur = = kommen, 2. es ist eine grosse = = 3. alles voller = = 4.
Aufruhr, Empörung, Tumultus. Gefahr einer = = 1. = = erwecken, 2.
aufrührisch, Seditiosus.
auffagen, Recito.
aufschwellen, Tumeo.
Aufsicht haben, meistern, Moderor.
aufsitzen, Insideo.
aufspringen, Exilio.
aufstehen, Surgo.
aufsteigen, Ascendo. auf den Berg = = 1. in eine höhere Schule = = 2. nicht aufsteigen, 3. Scando.
aufstossen, beleidigen, Offendo.
auftrennen, Dissuo.
aufwachen, Evigilo.
aufwallen, Effervesco.
Aufwandlung in der Messe, Elevatio sacræ hostiæ.
aufwecken, Excito. aufmuntern zum Studiren, 1. *Item* Animo. 2.
aufwecken, Expergefacio.
aufzeichnen, Annoto, noto.
Auge, Oculus. das = = erheben, niederschlagen, nicht abwenden, auf etwas wenden.
Augenblick, Momentum.
Augenbraun, Supercilium.
Augenschein nehmen, Recognosco.
augenscheinlich, Manifeste.
aus, è, ex.
ausbessern, Interpolo.
ausbessern, ergänzen, Reficio.
ausbitten, Exoro.
ausbrechen, Erumpo. das Uebel muß = =
ausbreiten, Dilato, dissemino, divulgo.
ausbündig, ausgemacht, Egregius.
ausdämpfen, Exspiro.
ausdorren, Extabesco.

ausdrucken, Exprimo.
ausdrücklich, Affirmate, expresse.
auserlesen, Exquisitus.
Ausfall, Eruptio.
ausfallen, Excido.
ausfeilen, Expolio, elimo, limo.
ausfliegen, Evolo.
ausfliessen, Effluo. der Rhein in das Meer.
ausfragen, Percunctor.
ausführen, Educo.
Ausgang, Eventus.
Ausgang, Endschaft, Exitus.
Ausgang, Ausschlag, Successus. guter = = 1. übler = = 2.
ausgedruckt, Expressus.
ausgehen, Exeo, von Haus = =
ausgelassen, Immodestus.
Ausgelassenheit, Licentia.
ausgemacht, Deliberatus.
ausgemergelt, Attenuatus.
ausgenommen, Præter, præterquam.
ausgeschliffen, Limatus.
ausgiessen, Diffundo.
ausgiessen, Effundo. seinen Zorn = = 1. sein Gemüth = = 2.
ausgraben, Effodio.
aushungern, Macero.
ausklopfen, ausschlagen, Excutio.
auskommen, Emano.
auslachen, Derideo.
auslachen, verlachen, Irrideo. alle Leute = = 1. Gelegenheit geben zum = = 2.
auslassen, Emitto.
auslauffen, Excurro.
auslegen, aussetzen, Expono. sich allen Gefahren = =
auslegen, dollmetschen, Interpretor. Griechische Bücher = = 1. eine Sache unterschiedlich = = 2.
auslegen, erklären, Explico.
Auslegung, Explanatio, interpretatio.
auslöschen, Extinguo.
ausmachen, den Handel, Transigo.
ausmachen, ausschelten, Reprehendo.
Ausnahme, Exceptio.
ausnehmen, Excipio.
ausnehmen, befreyen, Eximo.
auspfeiffen, Exsibilo.
ausplündern, Expilo.
ausrauben, Expolio.
ausrauben, ein Land, Depeculor.
ausrauffen, Eradico, evello.
ausrichten, Expedio. ein Geschäfft = =
ausrotten, Exstirpo.
Ausruffer, Præco.
aussagen, Edico.
ausschlaffen, Edormio.
ausschlagen, Calcitro.
ausschelten, Increpo.
Ausscheltung, Objurgatio.
ausschliessen, Excludo. den Feind aus der Stadt = = 1. den Studenten aus Schulen = = 2. einen von einem Amt = = 3.
ausschlucken, Exsorbeo.
ausschütten, Profundo.
ausschwimmen, Emergo.
Aussehen, das, Prospectus. das = = verhindern, 1. ein schönes = = 2.
aussinnen, etwas vorhaben, Machinor.
aussöhnen, abbüssen, Expio. seine Sünden = =
Ausspäher, Emissarius.
ausspötteln, Explodo.
ausspotten, Illudo.
Aussprache, Elocutio.
aussprechen, Pronuncio.
ausstehen, gedulten Sustineo.
ausstrecken, Extendo. sich weit = = 1. die Insel in das Meer = = 2. der Baum in viele Aeste = = 3.
aussuchen, Exquiro.
austheilen, Distribuo.
Austheiler, Distributor.
austheilen, Dispenso.
Austheilung, Dispensatio.
austreiben, Expello.
austreten, Excedo.
austrincken, Absorbeo.
auswärtig, Adventitius.
auswärts, ausser, Extra.
ausweiden, Eviscero.
auswendig, Extrinsecus.
auswendig, Memoriter. = = lernen, 1. = = sagen, 2.
auswendig lernen, Edisco.
auswürcken, Efficio. etwas in des andern Handel = =
ausziehen, ablegen, Exuo.
auszieren, Exorno.
Auszug, Epitome.

Bach, Amnis, rivus.
Backenstreich, Colaphus.
bald, nun, Mox, statim, modo, brevi.
Bank, bey Gericht, Subsellium.
Band, Vinculum.
Barbarey, Barbaries.
barbarisch, Barbarus.
barmherzig, Misericors.
Barmherzigkeit, Misericordia, würdig der = = 1. anflehen die = = 2.
Bart, Barba. = = wächst, 1. langer = = 2. ohne = = 3. 4.
Basten, Bollwerck, Propugnaculum.
Bataillon, Cohors.
Bauch, Alvus.
Bau=Herr, Ædificator, Ædilis.
Baumeister, Architectus.
bauen, Ædifico.
Bauer, Ackersmann, Rusticus.
bäuerisch, Agrestis.
Bauersmann, Colonus.
Bedachtsamkeit, Consideratio.
bedachtsamlich, Cogitate.
bedauren, trauren, Lugeo. den Tod eines Freundes = =
bedecken, Tego. seine Laster = =
bedenken, sich wohl, Delibero, reputo.

be-

bedeuten, anzeigen, Significo.
Bedeutung, Kenntniß, Notio, significatio.
Bedienter, Minister.
Bedingniß, Conditio. = = setzen, 1. = = annehmen, = = 2. nicht annehmen, 3.
Bedrohung, Minæ.
bedürftig, Inops.
Bedürftigkeit, Inopia.
befehlen, Jubeo, mando.
befestigen, Munio. die Stadt = = 1. das Lager = = 2.
befestiget, Munitus. von Natur = = 1. durch Kunst = = 2.
befeuchten, Humecto.
befleissen, sich, Satago, conor.
befördern, Promoveo. zu Ehren = = 1. zu höchster Würde = = 2.
Befreundter, Cognatus.
befriedigen, Paco.
begeben, sich, Evenio.
begegnen, aufstossen, Offendo, obviam.
begehen, Committo. ein Laster = = 1.
begehren, Appeto, peto.
begehren, heftig, Concupisco.
begiessen, Perfundo.
Begierde, Appetitio, aviditas.
Begierde, Begierigkeit, Cupiditas. einem = = machen, 1. = = haben, 2. = = einhalten, 3. = = erfüllen, 4.
begierig, Avidus, cupidus.
begleiten, Comitor.
begraben, Sepelio. herrlich = =
Begräbniß, Sepultura, funus. ein ansehnliches = = 1. = = mit vielen Klag-Leuten, 2.
begreiffen, umfangen, Complector.
begreiffen, Comprehendo, perspicio.
Begreiffung, Comprehensio.
Begriff, Complexio.
behalten, verbergen, Condo, retineo.
Beharrlichkeit, Perseverantia.
Beharrung, Continuatio.
Behausung, Domicilium.
Beherrschung, Dominatio, dominatus.
behüten, bewahren, Tueor.
behutsam, Providus, cautus.
Beicht, *Confessio sacra.* = = ablegen, 1. General-Beicht, 2. = = hören, 3.
Beicht-Vater, Confessarius.
Beil, Axt, Securis.
beissen, Mordeo.
bekannt, Cognitus.
bekannt, Notus. bekannte Sache beybringen, 1. die Sache ist = = 2.
bekannt, es ist, Patet.
Bekänntniß, Confessio.
Bekehrung von Sünden, *Conversio à peccatis*, 1. 2.
Bekehrung eines Ketzers, *Conversio hæretici*, 1. 2.
Bekehrung eines Abgötters, *Conversio idololatriæ.*
bekennen, gestehen, Fateor. sein Verbrechen = =
bekennen, Confiteor.
bekennen, öffentlich, Profiteor.
bekommen, Accipio.
bekommen, Acquiro. eine Würde = = 1. Reichthum, grossen Nahmen = = 3.
bekommen, wieder, Recupero.
bekräftigen, befestigen, Confirmo. der Ausgang = = den Ruff, 1. sich das Reich = = 2.
bekümmern, Sollicito.
belagern, umgeben, Obsideo. Numantiam = = 1. eine Stadt = = 2.
Belagerung, Obsidio. = = aufheben, 2. = = aufhalten, 3.
beleidigen, Offendo. einen schwer = = 1. 2.
Beleidigung, Offensa, offensio.
beliebet, es, Libet.
beliebt, angenehm, Gratiosus.
belobt, Laudatus.
belohnen, vergelten, Remuneror. die Verdienste = =
Belohnung, Verehrung, Præmium. = = der Wohlverdienten, 1. gut und fromm lebenden, 2.
Belohnung, Vergeltung, Remuneratio.
belustigen, Delecto, delector.
Belustigung, Delectatio, jucunditas.
bemackeln, Maculo.
bemühen, sich, Adnitor, nitor, connitor, conor, satago.
Bemühung, Conatus.
benedeyen, *Benedico Deum.*
beneiden, eifern, Æmulor, invideo.
beobachten, anmerken, Observo.
bequem, tauglich, Accommodatus, conveniens.
bequemen, Accommodo. ich werde mich dir = = 1. in anderer Leute Willen = = 2. 3. in die Zeit schicken, 4.
Bequemlichkeit. Commoditas.
berathschlagen, Consulto, delibero.
berathschlagen, sich mit GOtt, Deum precibus, consulo.
Berathschlagung, Deliberatio.
berauben, Spolio, privo. einen aller Güter = = 1. seiner Freunde = = 2.
bereden, Adduco, Adducor.
bereichern, Dito, locupleto.
bereit, fertig, Paratus. zu allen = = 2.
bereiten, zurüsten, Paro. sich zur Reise = =
Berg, Mons. voller Berge, 1. hoher = = 2. zugespitzter = = 3. schroffichter = = 4.
bergicht, Montosus.
berichten, Significo.
berühmt, hell, Clarus.
berühren, Contingo.
berühren, anrühren, Tango.
berühren, obenhin, Perstringo.
beruffen, Accerso, accio.
beruffen, Arcesso.
besänftigen, Abstergo, lenio. die Aufruhr des Volks = = 1. den erzürnten Herrn = = 2. den Schmertzen lindern, 4.
besänftigen, stillen, Placo. den Menschen = = 1. GOtt = = 2.
Besatzung der Vestung, Præsidium.

beschaffen, Affectus, a, um.
Beschaffenheit, Gestalt, Habitus. des Gemüths = = 1. des Leibes = = 2.
Beschaffenheit, Persona, affectio.
beschäftiget, Occupatus. sehr = = 1. jetzt nicht = = 2
Beschäftigung, Occupatio.
bescheiden, mäßig, Moderatus.
Bescheidenheit, Moderatio.
Beschirmer, Defensor.
beschliessen, verordnen, Statuo. vest etwas = = 1. zu reisen = = 2.
beschlossen, vest, Firmus, ratus.
Beschluß, Clausula.
beschreiben, Conscribo, describo.
Beschreibung, Descriptio.
beschützen, beschirmen, Defendo, protego.
beschuldigen, Arguo, Coarguo.
Beschuldigung, Inzücht, Crimen, criminatio. = = ablehnen, widerlegen.
beschweren, Aggravo.
Beschwerniß, Beschwerlichkeit, Difficultas.
Beschwörung des Teufels, Exorcismus.
beseelt, Animans.
besichtigen, Contemplor, lustro.
Besichtigung, Recognitio.
besitzen, Possideo.
Besitzung, Possessio.
besonder, Singularis.
besonders, absonderlich, Separatim, singillatim.
Besorgung, Curatio.
besprengen, Aspergo.
bessern, Corrigo. er wird sich = = 1. ist nicht zu = = 2. die Rede verbessern, 3.
bessern, sich, Resipisco.
besser, fürträglicher, Potior, oris.
besser, Melior, melius.
beständig, Constans.
Beständigkeit, Stabilitas, constantia.
bestättigen, Comprobo, assero, assevero.
Bestättigung, Confirmatio.
beste, der, Optimus.
bestehen, Consto.
bestehen, still stehen, Consisto.
bestechen, mit Geld, Corrumpo.
bestellen, sich fürnehmen, Constituo.
bestellt, Constitutus.
bestraffen, Corripio.
Bestraffung, Correctio.
bestürmen, bekriegen, Oppugno.
besuchen, Frequento. das See-Ufer = = 1. die Schule = = 2.
besudeln, Polluo, contamino.
betrachten, bedenken, Meditor, considero. die Sache genauer = = 1. die Grösse der Gefahr = = 2. die ewige Freude = = 3.
betrachten, besichtigen, Contemplor. göttliche Dinge = =
Betrachtung, Contemplatio.
bedrängt, geplaat, Afflictus.
betrüben, Contristo.
Betrübniß, Kummer, Mœror, ægritudo. in die = = kommen, 1. die = = lindern, 2.
Betrübniß, Tristitia. = = haben, 1. in = = bringen, 2. = = ablegen, 3.
betrübt, Tristis.
Betrug, Dolus.
betrügen, Fallo, decipio. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
betrüglich, Fallax.
betrügerisch, Fraudulentus.
beten, Oro. zu GOtt = = 1. andächtig = = 2.
betteln, Mendico.
Bettler, Mendicus.
befestigen, Fundo, as.
Beute, Exuviæ, præda.
bewaffnen, Armo.
bewahren, Custodio.
bewegen, Commoveo.
bewegen, Adduco, 2. Adducor, permoveo.
bewegen, anreitzen, einführen, zu etwas, induco.
bewegen, Moveo. der Menschen Herzen = = 1. mit Bitten = = 2.
beweglich, Mobilis.
Beweglichkeit, Volubilitas.
Bewegung, Motus, commotio.
beweinen, Deploro, defleo.
Beweis, Argumentum, ratio. 3.
beweisen, folgern, Argumentor.
bewerben, sich, Contendo.
Bewilligung, Assensio.
bey, Apud.
beybringen, annehmen.
beyderseits, Utrinque.
beyfallen, beystimmen, Assentio, suffragor, approbo.
Beyhülfe, Subsidium.
beyseyn, Adsum.
beyseits führen, Seduco.
beyseits setzen, Sepono.
Beysitzer, Assessor.
Beyspiel, Exemplum, = = der Unschuld, 1. gutes = = geben, 2. ein = = nehmen, 4. böses = = geben, 5.
beyspringen, Succurro.
beystehen, Assisto. einem Sterbenden = =
beyzehlen, Adnumero, annumero.
Beywohnung, Convictus, consuetudo.
bezahlt, baar, Numerato.
Bezahlung, Solutio.
bezeichnen, Signo.
bezeugen, Testificor, testor.
bezwingen, Subigo.
Bibel, Biblia.
biegen, Inflecto, flecto.
Bienlein, Apes.
Bildniß, Simulacrum, statua.
billig, gerecht, Æquus
billig, Merito.
Billigkeit, Fas, æquitas.
binden, zusammen, Copulo.
binden, Vincio.
Bischoff, Episcopus. = = werden 1. Bißthum bekommen, 2. Weyh-Bischoff, 3.
bis hieher, bißhero, Hactenus.
bisweilen, Interdum.
Bitte, Anwerbung, Petitio.

bitten, wünschen, Precor. GOtt inständig ⸗ ⸗ 1. nicht umsonst ⸗ ⸗ 2.
bitten, ersuchen, Oro, rogo, um alles ⸗ ⸗ 1. 2. sehr ⸗ ⸗ 3.
bitten, ernstlich, Obtestor.
bitten, fußfällig, Supplico.
bitter, Amarus, acerbus.
Bitterkeit, Acerbitas.
Blaßbalg, Follis.
blasen, in das Ohr, Insusurro.
Blatt, Folium.
bleiben, Maneo. zu Haus ⸗ ⸗ 1. bey einem ⸗ ⸗ 2. bey seiner Meynung ⸗ ⸗ 3. bey voriger Farbe, ⸗ ⸗ 4. mir das Meinige ⸗ ⸗ 5.
bleiche Farbe, Pallor.
blenden, Cæco.
blind, Cæcus.
Blindheit, Cæcitas.
bloß, nackend, Nudus.
blühen, Floreo. die Bäume ⸗ ⸗
Blumme, Blüthe, Flos.
Blut, Sanguis. ⸗ ⸗ bluten aus der Nase.
blutig machen, Cruento.
Bluts ⸗ Freund, Consanguineus.
Bluts ⸗ Freundschaft, Agnatio.
Boden, Estrich, Pavimentum.
Bogen, Arcus.
böse, Pravus, malus.
Bosheit, Pravitas, improbitas, malitia.
Boshaft, schändlich, Sceleratus, scelestus, malitiosus, improbus.
Böswicht, Nebulo.
Bote, Nuncius.
Brauch, Weise, Gewohnheit, Mos. es ist der ⸗ ⸗ 1. er hält seinen ⸗ ⸗ 2.
brauchen, Utor.
brechen, zerbrechen, Frango. die vesten Werke ⸗ ⸗
breit, Latus.
brennen, Flagro, ardeo, uro.
Brief, Litteræ. ⸗ ⸗ schreiben, 1. ⸗ ⸗ schicken, 2. ⸗ ⸗ bringen, 3. ⸗ ⸗ bekommen, 4. ⸗ ⸗ schreiben unterlassen, 5. ⸗ ⸗ erwarten, 6. ⸗ ⸗ auffangen, 7. ⸗ ⸗ beantworten, 8. ⸗ ⸗ eröffnen, 9. ⸗ ⸗ versiegeln, 10.
Brief ⸗ Träger, Tabellarius.
bringen, zu etwas, Redigo.
Brod, Panis.
Brüderschaft, Germanitas.
Brücke, Pons, ⸗ ⸗ machen, 1. 2. 3. ⸗ ⸗ abwerfen, 3. Destruo. 2.
Brügel, Fustis.
Brunn, Fons.
Brust, Pectus.
Brunst, Incendium.
Buch, Volumen.
Buch, Liber ⸗ ⸗ schreiben, lesen.
Buchstab, Littera.
Büchlein, Libellus.
Bündniß, Fœdus, eris. ⸗ ⸗ mit einem machen, 1. dazu sich bekennen, 2. ⸗ ⸗ halten, 3. ⸗ ⸗ brechen, 4.
Bürge, Vas, præs.
Bürgschaft, Vadimonium.
büssen, Luo. für andere ⸗ ⸗ 1. seine Vermessenheit ⸗ ⸗ 2.
Burger, Civis. zum ⸗ ⸗ machen, 1. ⸗ ⸗ werden, 2.
burgerlich, Civilis.
Burgermeister, Consul.
Burgermeister ⸗ Amt, Consulatus.
Burger ⸗ Recht, Civitas. 2. 3. ⸗ ⸗ verlieren, Civis 3.
Busen, Sinus.
Buß, Reue, Pœnitentia. ⸗ ⸗ thun, 1. ⸗ ⸗ für seine Sünden, 2. auferlegte ⸗ ⸗ verrichten, 3.

Calender, Fasti.
Calvari ⸗ Berg, Mons Calvariæ.
Cammerad, Contubernalis.
Cammer ⸗ Gut, Fiscus.
Capitul der Geistlichen, Capitulum Ordinis.
Cardinal, Cardinalis.
Casist, Casus Conscientiæ.
Catholisch, Catholicus.
Ceremonie, Cærimonia.
Charfreytag, *Parasceve.*
Chor, Chorus.
Chor ⸗ Herren ⸗ Stelle, Canonicatus.
Christ, Christianus.
Christliche Lehr, Catechismus.
Christus, *Christus JEsus.* Christi Menschwerdung, Christus incarnatus. ⸗ ⸗ Gebuhrt, Christus natus, 3. ⸗ ⸗ Leiden, ⸗ ⸗ passus, 4. ⸗ ⸗ Auferstehung, ⸗ ⸗ resurgens, 5. ⸗ ⸗ Auffahrt, Ascendens in cœlum, 6.
citiren, ruffen, Cito, as.
commandirender General, Imperator.
Comet, Cometa.
Communion, Communio sacra. die H. ⸗ ⸗ reichen, 1. ⸗ ⸗ empfahen. 2. General, ⸗ ⸗ 2.
Concilium, allgemeines, Concilium sacrum, œcumenicum.
Confect, Bellaria.
Contrefait, Effigies.
Creiß, Ring, Gyrus.
Creutz, Crux ⸗ ⸗ machen, 3.
Creutz, heiliges, Crux SS.
creutzigen, Crucifigo.
Crucifix ⸗ Bild, Crucifixi imago.

Dabey seyn, Intersum.
dahin, so weit, Eo. die Sache ist so weit kommen.
dämpfen, Exhalo.
dann, Nam, enim.
Dank, Gunst, Gnade, Gratia. bedanken, sich, Gratia, 1.
dankbar, Gratus, ⸗ ⸗ gegen einen Gutthäter, 1. sich allezeit ⸗ ⸗ erzeigen, 2. im Werk selber ⸗ ⸗ 3. kan nicht genug ⸗ ⸗ seyn, 4.
Dank ⸗ Fest, Supplicatio.
dafür halten, Sentio, 3. 4.
darinnen seyn, Insum.
darreichen, Porrigo, suppedito.
darstellen, Sisto.
darum, Igitur, eo, ergo, propterea quod.

darwider seyn, Aversor.
daselbst, Ibi.
dauerhafft, vest, Stabilis.
dazwischen kommen, Intercedo.
dazumahl, Tunc.
Degen, Schwerdt, Gladius.
Decke, Kleid, Integumentum,
decken, Tego.
demüthig, kleinmüthig, Demissus.
demüthig, niedrig, Humilis.
demüthigen, sich, Demitto. gar zu viel = = 1. so viel du kanst = = 2.
Demuth, Demissio, humilitas.
denkwürdig, Memorabilis.
derohalben, Ideo, proin.
derselbige, Idem.
Dieb, Fur.
Diebstahl, Furtum.
Diebstahl, gemeines Guts, Peculatus.
dienen, Servio. einem schlechten Menschen = =
Diener, Knecht, Servus.
Dienst, Höflichkeit, Officium. einem = = schuldig seyn, 1. = = erweisen, 2. = = erwiedern, = = 3. unterlassen, 4.
Dienste, seine = = einem antragen, *Officia sua, deferentis formulæ.*
Dienstbarkeit, Servitus. abführen in die = = 1. los machen von der = = 2.
Dienst thun, Commodo.
dienstwillig, Officiosus.
Discretion, *Discretio.* die Stadt ergiebt sich auf = = 1. er hat keine. = = 2. es braucht eine grosse = = 3. spielen um = = 4.
dispensiren, Dispenso.
disputiren, Discepto, disputo. viel von einer Sache = = 1. 2. aus der Philosophie = = 3.
dissimuliren, verheelen, sich stellen, Dissimulo. den innerlichen Schmertzen = = 1. die Unbild = = 2.
doch, jedoch, Tamen.
dörfen, Audeo.
Dollmetscher, Ausleger, Interpres.
Donner, Tonitru.
Donner = Strahl, Fulmen 1. 2.
donnern, Fulmino, tono.
Dorf, Pagus.
dornicht, Spinosus.
draussen, Foris.
drohen, Minor, aris.
drucken, Premo.
Dünne, Tenuitas.
dürr, trocken, Siccus, arridus.
dürsten, Sitio.
Dummheit, Ungelehrsamkeit, Stupiditas.
dunkel, finster, Obscure.
Dunkelheit, Caligo.
Dunst, Exhalatio, vapor.
durch, Per.
durchbrechen, perfringo, perrumpo. die höchsten Alpen = = 1. das feindliche Heer = = 2.
Durchbruch, Alvus 7.
durch einander, Confusè, confusio, promiscue.
durch = eindringen, Penetro. sehr weit = = 1. in das Hertz = = 2.
durchfliessen, Perfluo.
durchgehen, Pervado.
Durchlauff, Diarrhœa.
durchlauffen, Percurro.
durch = übergehen, Transeo.
Durst, Sitis.

Eben also, Perinde, pariter.
eben, flach, Planus.
Ebene in dem Felde, Planities.
Edelgestein, Gemma.
Ehe, Ehestand, Conjugium.
ehe dann, Antequam.
ehe und bevor, Priusquam.
ehebrechen, Adultero.
Ehebrecher, Adulter.
Ehe-Frau, Uxor. schwangere = = 1. = = nehmen, 2.
Ehescheidung, Divortium.
Ehestand, Matrimonium. in den = = treten, 1. ein Weib haben im = = 2. zur andern Ehe schreiten, 3. zusammen geben 4.
ehrbar, Ingenuus.
Ehrbarkeit, Honestas, ingenuitas, decorum.
Ehre, Glorie, Lob, Gloria. ehrgeitzig = = 1. eitler = = 2. Ehr = begierig = = 3. von Kindheit an = = 4. mit Verdiensten Lob erwerben, 5. GOttes Ehre allein suchen, 6.
Ehre, Lob, Zierde, Decus.
Ehre abschneiden, Detraho. 1. 2.
Ehre, Ruhm, Honor. den Vorfahren = = erweisen, 1. grosse = = erwerben, 2. einem dazu helfen, 3. = = verletzen, 4. 5. 6. eines = = angreiffen, 7. in Gefahr seyn, 8. die Armuth hindert von = = 9. seiner = = entsetzt werden, 10.
ehren, Colo, cohonesto, honoro.
Ehren = Gedächtniß, Monumentum.
Ehren-Zeichen, Insigne.
ehrerbiethig seyn, Revereor.
Ehrerbiethung, Observantia. = = erweisen, Revereor.
ehrlich, Honeste.
ehrlich, einfältig, Simplex.
ehrlich, züchtig, Honestus.
Ehrgeitz, Ambitio, ambitus.
ehrgeitzig, Ambitiosus.
eigen, Proprius. diß ist dein eigen Lob, 1.
eigennützig, Dirigo.
Eigenschaft, Proprietas.
Eigenthum am Vieh, oder erworbenen Gut, Peculium.
eigentlich, Proprie.
eilen, Accelero, festino, propero. nach Haus = = 1. in Eil schreiben, 2.
einbilden, sich etwas, Imaginor, Cogitatio, 2.
einbinden, Illigo.
einbrechen, Irrumpo. in die Feinde = = 1.
einbrennen, Inuro.
eindrucken, Imprimo.
einer, Aliquis, unus. = = nach dem andern.
einfältig, Simplex.

ein-

einfallen, in den Sinn, Occurro. nichts ist mir = = 1. diß allein = = 2.
eingehen, Subeo.
eingehen, hereingehen, Ingredior.
eingepflanzet, Insitus.
eingeweyht werden, Initior.
eingezogen, züchtig, Modestus.
Eingezogenheit, Zucht, Modestia.
eingiessen, Infundo.
eingraben, Insculpo.
Einhalt thun, zurück halten, Compesco, comprimo.
einhellig, Concors.
Einhelligkeit, Concordia.
Einkehr, Hospitium.
einkehren, Diverto.
Einkommen, Proventus.
einladen, Invito.
einnehmen, Occupo.
einsam, Solitarius.
Einsamkeit, Solitudo. verschliessen sich in die = = 1. tauglich zur = = 2.
einschlaffen, Obdormio.
einschlagen, Pango.
einschleichen, Irrepo. = = sich, Insinuo.
einschliessen, einsperren, Includo.
einschneiden, Incido.
einschreiben, Inscribo.
einsehen, Introspicio.
Einsprechung, Instinctus. auf Göttliche = =
einstens, einsmahl, Aliquando.
Einstimmung, Einhelligkeit, Consensus, consensio.
eintunken, Imbuo.
einwickeln, Involvo.
einwilligen, Consentio.
einziehen, Immigro.
Eiß, Gelu, glacies. es wird = = 1. darauf gehen, 2. = = schleiffen, 3. = = fallen, 4. = = nicht gehen können, 5.
Eisen, Ferrum.
eisern, Ferreus.
eitel, leichtfertig, Vanus.
Element, Elementum.
elend, voll Jammer, Calamitosus.
Elend, Jammer, Noth, Calamitas. in Elend bringen, 1. in = = fallen, 2. aus Elend helfen, 2.
Elend, Exilium. in das Elend schicken, 1. in das = = ziehen, 2. von dem = = zurück kommen, 3. Cicero war im Elend, 4.
Elend, Armseeligkeit, Miseria. das gröste = = 1. ohne einigen Trost, 2.
elend, erbärmlich, Miser. in allen Stücken = =
Ellenbogen, Cubitus,
emsiglich, fleißig, Assidue.
emsig, Solers Studiosus.
Emsigkeit, Solertia, industria, studium, assiduitas.
Empfang, Perceptio.
empfangen, fassen, Concipio.
empfinden, verspühren, Sentio. grosse Schmertzen = = 1. nichts mehr = = 2.

End = Urtheil, Judicatum.
Ende, Schluß, Finis. nahe bey dem = = 1. zu Ende des Monaths, 2. vom Anfang bis zum Ende, 3. vom Anfang bis zum Ende zurück gehen, 4. das Ende ist dem Anfange ungleich, 5.
enden, ausmachen, Conficio, finio. den Krieg = = 1. das Geschäffte = = 2. den Waffen = Stillstand = = 3.
endigen, Termino.
endlich, Denique, tandem.
eng, Angustè.
eng, Contractus, a, um.
enges Gäßlein, Angiportus,
Enge, enger Paß, Angustiæ, angustus:
Enkel, Nepos.
Engel, Angelus.
Englischer Gruß, *Ave Maria.*
entblößen, Nudo.
entbrennen, Exardesco.
entdecken, Aperio.
enterben, Exhæredo.
entfernt, Remotus.
Entfernung, Weite, Longinquitas.
entfliehen, Effugio, refugio.
Entfremdung, Alienatio.
entgegen, Obviam. = = gehen dem Vater, 1. einem Reisenden = = 2.
entgehen, auskommen, Evado. der Gefahr = =
entgehen, verfliessen, Elabor. verflossener Monath, 1. entkomen aus dem Kerker, 2.
enthalten, sich, Abstineo.
enthaupten, Ferio.
entkräften, weibisch machen, Effœmino.
entladen, Deonero, exonero.
entlassen, Dimitto.
entledigen, sich, Expedio.
entlegen seyn, Disto, procul.
entlehnen, Mutuor.
entscheiden, Dispicio, dijudico, discerno.
entschuldigen, Excuso. sich mit einer Unpäßlichkeit = = 1. es läßt sich kaum = = 2. du hast dich nicht zu entschuldigen, 3.
Entschuldigung, Excusatio.
entsetzen, sich, Exhorresco, horreo.
entstehen, Existo.
entwerffen, Adumbro.
Entwurf, Adumbratio.
entziehen, Subduco.
entzünden, Inflammo.
entzündet werden, Effervesco.
erachten, Existimo, arbitror.
Erb, Hæres.
Erbarmniß, Misericordia, miseratio.
erbarmen, sich, Misereor, miseret.
erbärmlich, Miserabilis.
Erbauung, Ædificatio.
erbleichen, Palleo, expallesco, exalbesco.
erblich, Hæreditarius.
Erbschaft, Hæreditas. = = bekomen, 1. einem = = nehmen, 2. = = fleißig erhalten, 3.
Erd = Früchte, Fruges.
Erd = Messerey, Geometria.
Erdbeben, Terræ motus. grosses = =

Erdboden, Humus.
Erdboden, Erdreich, Solum.
Erde, Terra.
erdenken, Excogito.
erdichten, Comminiſcor.
erdichtet, falſch, Fictus.
Erdichtung, Commentum.
ereignen, ſich, Accidit, evenit.
erfahren, verſtändig, Peritus. der Kriegs-Kunſt ; ;
erfahren, Expertus.
Erfahrniß, Experientia. ein Mann von groſſer ; ;
Erfinder, Inventor.
Erforſchung des Gewiſſens, Examen, [con-ſcientia.
erfreuen, Lætifico, exhilaro.
erfreuen, ſich, Lætor.
erfriſchen, auskratzen, Refrico.
erfüllen, Impleo, compleo, expleo.
ergeben, Deditus, addictus.
ergeben, ſich, Dedo.
Ergötzlichkeit, Deliciæ,
ergreiffen, Arripio.
erhalten, Conſervo. ſein Gut, ; ; 1. ſein Anſehen ; ; 2.
erhalten, erbitten, Impetro.
erhalten, Servo. du haſt mich ; ; 1. was ich verſprochen, werde ich halten, 2.
erhalten, ernähren, Suſtento, alo.
erhalten, Obdureſco.
erheben, Extollo.
erheben, ſich, Inſurgo.
erhitzt ſeyn, Ferveo, fervidus.
erhitzt ſeyn, Æſtuo.
erhören, Exaudio.
erholen, ſich, Colligo, recolligo.
erinnern, ſich, Recordor. voriger Zeiten ; ; 1. voriger Reden ; ; 2.
erkalten, Refrigeſco.
Erkänntniß, Cognitio.
erkauffen, auslöſen, Redimo. Chriſtus hat uns ; ;
erkennen, Agnoſco, cognoſco. ich erkenne aus deinen Briefen, wie du geſinnet.
erklären, Declaro, illuſtro, explano, clarus, 2. 3.
erklären, ſich, Cognitio, 7.
erkundigen, ſich, Exploro.
erlangen, Acquiro, aſſequor, obtineo.
erlaubt, es iſt, Licet.
erleichtern, Allevo, levo, relevo.
erleuchten, Illumino.
erlöſen, erretten, Libero. von der Furcht der Feinde ; ; 1. 2. 3.
Erlöſer, Liberator.
Erluſtigung, Delectatio,
ermahnen, Moneo, admoneo, exhortor, hortor, 1. die Eltern ; ; ihre Kinder, 2.
Ermahnung, Admonitio.
ernähren, Alo.
erndten, ſchneiden, Meto.
erneuern, Integro, inſtauro.
erneuern, die Wunden, Rejicio.
erneuern, Renovo. den Schmertzen ; ; 1. den Krieg ; ; 2.
ernſthaft, Serius.
Ernſthaftigkeit, Gravitas.
ernſtlich, Seriò. ungeſtellt.
erobern, einnehmen, Expugno, occupo. ein Land ; ; 1. frembde Güter ; ; 2.
eröffnen, Patefacio, aperio. ſein Haus den Freunden ; ; 1. die Thür mit Gewalt ; ; 2. den Brief ; ; 3. ſein Gemüth ; ; 4.
eröffnen, Communico, 1.
erquicken, Laxo, relaxo.
Erquickung, Levamentum.
erreichen, erlangen, Aſſequor.
erretten, befreyen, Salvo. das Vaterland ; ; 1. ſich ; ; 2. wenig werden errettet, 3.
erſättigen, Saturo.
erſchaffen, machen, Creo. GOTT hat die Welt ; ; 1.
Erſchaffer, Creator. ; ; der Welt.
erſcheinen, Compareo, appareo. im Schlaff ; ;
erſchöpfen, Exhaurio. ein ganz Land ; ;
erſchrecken, Terreo, 1. 2. 3.
erſchrecken, erſtaunend machen, Obſtupefacio, percello.
erſchrecken, ſich fürchten, Horreo.
erſchrecklich, Terribilis, horribilis.
erſetzen, vergelten, Compenſo.
erſtarren, Obtorpeſco, ſtupeo.
erſtaunen, Stupeo, obſtupeſco.
Erſtaunung, Stupor.
Erſte, der, Primus. Erſtgebohrne.
erſtrecken, ſich bis zu, Pertineo.
erſtummen, Obmuteſco. vor Verwunderung ; ;
ertappen, ergreiffen, Comprehendo.
ertappen, Deprehendo.
ertattert, erſtaunt, Attonitus.
erwachen, Expergiſcor.
erwachſen, Adoleſco.
erwachſen, Adultus. Alter.
erwarten, Expecto. ſchon lange ; ; 1. den Ausgang der Sache ; ; 2. da alles wartete, 3.
erwägen, überlegen, Perpendo, examino.
erwählen, Eligo. den Burgermeiſter ; ; 1. den beſten Theil ; ; 2. Tag und Ort ; ; 3.
erweiſen, darthun, Exhibeo. ſich als ein Freund ; ;
erweiſen, Probo, 1. 3. Demonſtro.
erweitern, Laxo, relaxo.
erzählen, Commemoro, narro. man ſaget, 1. unterſchiedlich ; ; 2. ordentlich ; ; 3. eine Sache öfters ; ; 4.
erzürnen, zornig ſeyn, Iraſcor. nicht leicht ; ; 1. annoch ; ; 2. ſich ſelber ; ; 3.
Erz, Kupfer, Æs.
eſſen, Edo, comedo, mäßig ; ;
Eß-Waaren, Eſculenta.
Evangelium, *Evangelium*. predigen das ; ;
ewig, Æternus.
Ewigkeit, Æternitas, perpetuitas.
examiniren, die Studenten, Examino 2.
excommuniciren, *Excommunico*.

Excommunicirter, *Excommunicatus.*
Ey, Ovum.
Eyd, Sacramentum.
Eydschwur, Jusjurandum.
Eyfersucht, Zelotypia.
eyferig, hitzig, Fervidus.

Fabel, Fabula.
fabelhaft, Fabulosus.
Fackel, Fax.
fähig, Capax.
fälschlich, Perperam.
Fähndrich, Signifer.
färben, Coloro.
Fall, Lapsus.
fallen, Cado. vor Wunden = = 1. das Herz = = lassen, 2. in vorige Sünden = = 3.
fallen, zu Haufen, Corruo.
fallen, fehlen, Labor, eris.
fallen, über den Haufen, Ruo.
falsch, betrüglich, Falsus. = = wird von allen gehaßt.
falsch, verstellt, Simulatus.
Farbe, Color.
fassen, nehmen, Capio. Stadt einnehmen, 1. mit dem Verstande etwas = = 2.
fassen, innhalten, Contineo.
Fasten, Jejunium. 40-tägige = = 1. = = halten, 2.
Fasten, 40-tägige. *Quadragesima.*
Fastnacht, Bacchanalia.
faul, träg, Deses, desidiosus, iners, piger.
faul, matt seyn, Langueo.
Faulenzer, Cessator.
faulenzen, Otior. nicht = = 1. = = ist schändlich, 2. Cesso.
Faulheit, Desidia, ignavia, pigritia.
Faust, Pugnus.
Fechter, Gladiator.
Fegefeuer, Purgatorium.
fehlen, Aberro, erro.
Fehler, Erratum.
Fehler, Error. bringen in = = 1. seyn im = = 2. = = erkennen, 3. = = benehmen, 4. = = ablegen, 5.
feil, Venalis.
fein, Bellè, bellus, concinnus, lepidus.
Feind, Hostis.
Feind, feindlich, Inimicus. er ist mein ewiger Feind, Inimicè, hostiliter.
feindlich, gefährlich, Infestus, malevolus.
Feindschaft, Adversor.
Feindschaft, Inimicitia. = = haben, 1. = = ablegen, 2.
Feindschaft, verdeckte, Simultas.
Feld, Acker, Campus, rus. auf dem Land gerne wohnen.
Feldmarschall, General, Generalis, 2.
Felsen, Klippen, Scopulus.
Ferse, Calx, talus.
fertig, bereit, Promptus. = = einem zu helfen.
fertig, zum ꝛc. Procinctus, expeditus.
Fett, Abdomen, pinguis.
feucht, Humidus.

Feuer, Ignis.
feyerlich, Solennis.
feyerlich, Festus. es ist ein Feyertag, 1. ein Fest einsetzen, 2. = = begehen, 3. = = halten, 4. = = nicht halten, 5.
Feyertäge, Feriæ.
Fieber, Febris. = = haben.
Figur, Figura.
finden, erfinden, Invenio.
finster, dunkel, Obscurus.
Finstere, Dunkelheit, Obscuritas.
Finsterniß, Eclipsis.
Finsterniß, Tenebræ.
firmen, Confirmo.
Fisch, Piscis.
Fleck, Mackel, Gebrechen, Labes.
Fleiß, beständiger, Assiduitas, assiduè, opera, industria.
Fleiß, Diligentia. mit größtem = = 1. einen grössern = = erlangen, 2. keinen = = spahren, 3.
Fleiß auf etwas wenden, Confero.
fleißig, Studiosè, diligenter. = = studiren, 1. Geschäfte = = verrichten, 2.
fleißig, Diligens.
fleißig im Studiren, Applico.
flicken, ausbessern, Sarcio.
fliegen, Volo.
Fliegenwedel, Flabellum.
fliehen, meiden, Fugio. das Uebel von Natur = = 1. unser Soldat ist geflohen, 2. die Feinde sind = = 3. die Furcht einstellen, 4. den Flüchtigen nachsetzen, 5. heimlich aus der Stadt = = 6.
fliessen, sich ausbreiten, Mano.
Flucht, Fuga. die = = nehmen, den Feind in die = = schlagen, die = = einhalten, von der = = abstehen, 2.
Flügel, Ala.
Fluß, Flumen. tiefer = = 1. seichter = = 2. reissender = = 3. aus dem Berg entspringender = = 4. der = = fliesset in das Meer, 5. = = wässert die Aecker, 6. = = hat hohe Ufer, 7. = = ergiesset sich, 8. über den = = setzen, 9.
Folge, Consecutio, consequens, consequentia.
folgen, gehorsam seyn, Morigeror.
förchten, Timeo. sehr = = 1. alles = = 2. 3. 4.
Forcht, Metus. einem = = einjagen, 1. in der = = seyn, 2. = = benehmen, 3. = = ablegen, 4.
Forcht, Zagheit, Timor. = = einjagen, 1. = = haben, 2. = = zeigen, 3. = = ablegen, 4. 5.
forchtsam, Timidus. = = Gemüth, 2. = = Heer, 2.
forchtsamlich, Timidè.
Forchtsamkeit, Timiditas.
fordern, Exigo, postulo.
fortfahren, Pergo.
Fortgang, Progressio.
fortgehen, Progredior.
Fortpflanzen, Propago, as.
Frage, Quæstio.

fragen, Interrogo.
Fraß, Gefräßigkeit, Gula.
Frau, Domina.
frech, keck, Ferox, audax.
Frechheit, Keckheit, Licentia.
frembd, Peregrinus, advena, alienigena, alienus.
Freude, Gaudium, lætitia.
freuen, sich erfreuen, Gaudeo. an deinem Glücke = = 1. ich habe mich sehr erfreut, 2.
Frevel, Temeritas.
freventlich, *Adv.* Temere.
freventlich, verwegen, Temerarius.
freundlich, Amicè.
freundlich, Blandè, blandus.
Freundlichkeit, Affabilitas, comitas.
Freundschaft, Amicitia. = = mit einem machen, 1. in = = kommen, 2. mit einem = = haben, 3. = = halten, 4. = = vermehren, 5. = = vermindern, 6. = = aufheben, 7. = = erneuern, 8.
frey, ledig seyn, Vaco. 1. von allen Diensten, 2. = = von allen Gesetzen, 3.
frey machen, Emancipo.
frey, Liberè. = = reden.
freygebig, Liberalis. gegen alle = =
Freygebigkeit, Liberalitas.
Freygelassener, Libertus.
Freyheit, Libertas. = = geben, 1. = = haben, 2. = = benehmen, 3. = = verliehren, 4. = = wieder herstellen, 5.
Freyheits-Brief, Diploma.
freylich, Utique.
Freyungs-Ort, Asylum.
freywillig, Voluntarius.
Friede, Einigkeit, Pax. = = begehren, 1. = = machen, 2. = = nicht annehmen, 3. = = stiften, 4. = = erneuern, 5. = = mit Auswärtigen, 6.
frisch, munter, Alacer.
frisch, neulich, Recens.
frisch seyn, Vigeo.
frisch und gesund, Incolumis, valeo.
fröhlich, lustig, Hilaris.
Fröhlichkeit, Hilaritas.
Frömmigkeit, Gütigkeit, Probitas.
frohlocken, Applaudo, applausus, gestio, exulto, plausus.
fromm, andächtig, Religiosus, pius, frugi.
Fronleichnamsfest, *Corporis Christi Festum.*
Frucht, Obst, Fructus.
fruchtbar, Fertilis, fructuosus.
Fruchtbarkeit, Fœcunditas, fertilitas.
früh, Mane.
frühzeitig, Præcox, præmaturus.
Frühling, Ver.
füglich, Commode.
für, Pro.
führen, fahren, Prætervehor.
Fürbitte, Deprecatio.
fürbitten, Deprecor.
Fürbitter, Deprecator.
Fürhang, Velum.
führen, Veho, duco.
fürhin gehen, Procedo.
Fürnehmste, Fürst, Princeps, Optimas, Proceres.
Führer, Dux. einem = = folgen, 1. Cäsar war ein vortrefflicher = = 2.
fürnehmlich, Imprimis, potissimum.
Fürnehmste, Præcipuus. = = bey Hofe, 1. = = unter den Lateinern, 2.
für sich eigen, Privatus.
für sich selbst, Privatim.
Fürstenthum, Principatus.
fürtrefflich, Egregius, egregie.
fürwahr, Revera, sane.
fürwerfen, Objicio.
fürziehen, Obduco.
Fuhr, Vectura.
Fuhrmann, Auriga.
Fuhrt, Wasser, Vadum.
Furie, Furia.
Fuß, Pes.
fußfällig bittend, supplex.
Fußgänger, Pedes.
Fußstapfen, Vestigium.

Gabe, Donum. Gemüthsgaben, 1.
gäh, Præceps. = = Ort, 1. ein = = Mensch, 2.
gähling, plötzlich, Repente.
gänzlich, ganz und gar, Prorsus, penitus, omnino.
Gang, Itio.
ganz, Totus.
gar zu viel, Nimis. = = zu lange Rede, 1. = = zu grosse Macht, 2.
garstig, rauh, Horridus.
Garten, Hortus.
Gastwirth, Hospes. er hat mich zu Gaste gehabt, 1. ich bin bey deinem Schwager ein Gast gewesen, 2.
Gast-frey, Hospitalis.
Gasthaus, Hospitium.
Gastmahl, Convivium. herrliches = = 1. = = zubereiten, 2 dabey seyn, 3.
Gauckler, Histrio, mimus.
gebähren, Gigno, pario.
Gebäu, Ædificium.
Gebäu, Gerüst, Machina.
geben, Do gern = =
geben, an die Hand, Suggerere.
Geberden, Gestus.
Gebeth, Preces.
Gebieth, Jurisdictio, ditio.
gebiethen, befehlen, Impero, mando.
gebohren, Natus.
gebohren werden, Nascor.
geborgt, geliehen, Mutuus.
Geboth, Befehl, Præceptum. = = geben, 1. = = verrichten, 2.
gebräuchlich, Usitatus.
Gebrauch, Ritus, usus, mos.
gebrauchen, Usurpo.
gebührt, es = = sich, Decet. = = sich nicht, Dedecet.
gedacht seyn, eines, Ratio.

Gedächtniß, Memoria. gutes = = 1. schwaches = = 2. von Menschen-Gedenken, 3. unsterbliches = = erwerben, 4. die Sache ist noch in dem = = 5. = = der obigen Zeiten, 6. 7.
Gedanken, Cogitatio. dieses hat mich auf die = = gebracht, 1. 2. der Sache recht nachdenken, 3. die = = fahren lassen, 4. zerstreuete = = 5.
gedenken, Cogito. lang bey sich = = 1. auf einen gefährlichen Anschlag = = 2. auf die Schlacht = = 3. allezeit auf einen = = 4.
gedenken, Memini. ich werde deiner allezeit = =
gedenken, zurück, Recogito.
Geduld, Patientia.
geduldig, leidend, Patiens.
geduldiglich, Patienter.
gedunken, Videor.
geehrt, angesehen, Honoratus.
gefährlich, Periculose.
Gefährte, Reise- Comes.
gefällig, Volupe.
Gefängniß, Custodia. in das = = werfen, 1. entlassen, 2. darinnen seyn, 3.
Gefahr, Periclitor. in grosser = = 1. deine Sachen stehen in grosser = = 2.
Gefahr, Discrimen, periculum. einen stürzen in die = = 1. darinnen seyn, 2. = = nahet sich von allen Seiten, 3. sich in die = = begeben, 4. darein verfallen, 5. ausser = = 6. unerschrocken in = = 7.
gefallen, Placeo.
gefangen, Captivus, captus.
Gefangenschaft, Captivitas.
gefräßig, Vorax.
gefräßig, Gula, 1.
gefrieren, Congelo, conglacio.
gegen, Versus, erga.
Gegend, Lage eines Orts, Situs. von Natur und Lage veste Stadt.
gegenwärtig, Præsens. ich war selbst = = 1. = = nicht achten, 2. in meiner Gegenwart, 3. möchte dich = = sehen, 4. bin vor Leid mir kaum = = 5. überall = = 6.
Gegenwart, in, Coram, præsentia.
gegen über, E regione.
gehäßig, Odiosus.
Geheimniß, Mysterium.
gehen, Eo. weit = = 1. wo gehest du hin? 2. auf der Post = = 3. Schritt vor Schritt = = 4. still daher = = 5.
gehen, fürhin, Procedo.
gehen, von statten, Succedo. 1. 2. 3.
Gehör, Auditio, auditus.
Gehör-los, Surdus.
gehorchen, Pareo.
gehört, es, Spectat.
Gehorsam, Obedientia.
gehorsamen, folgen, Obedio. GOtt = = 1. dem Rathe = = 2.
gehorsamlich, Obedienter.
Geissel, Flagellum. einen schlagen mit der = = 1. = = empfinden, 2.
geistlicher Stand, Religio. in den = = eintreten, 1. in den = = aufgenommen werden, 2.
geistliches Beneficium, *Beneficium Ecclesiasticum.*
geißlen, sich, Disciplinam facio.
gekrümmet, hin und her, Tortuosus.
Gelächter, Risus.
gelangen, bis zu, Pertineo.
gelangen, kommen an einen Ort, Pervenio.
Geld, Pecunia. viel = = zusammen machen, 1. = = haben, 2. = = zu suchen wissen, 3. gemeines = = ist wenig, 4. = = verschwenden, 5.
Geld-reich, Pecuniosus, copiosus.
Geld-Strafe, Mulcta.
gelegen, Situs. an dem ist viel = = 1. das Schloß ist wohl = = 2.
Gelegenheit, Occasio. gute = = 1. = = nicht versäumen, 2. = = brauchen, 3. = = nicht unterlassen, 4. wann eine = = seyn wird, 5. mit deiner guten = = 6. aus = = 7.
Gelegenheit, bequem, Opportunitas.
gelehrig, lehrsam, gelehrsam, Docilis.
gelehrt, Litteratus, eruditus.
gelehrt, Doctus. sehr = = 1. nicht besonders = = 2. = = in der Arzneykunst, 3.
Gelehrigkeit, Doctrina.
Geleitsmann, Comes.
Gelindigkeit, Indulgentia.
gelobet, verloben, angeloben, Voveo. ewige Armuth, Keuschheit, Gehorsam = =
gelten, Valeo. viel bey allen = = 1. wenig bey Hofe = = 2.
gelten, viel, Gratiosus.
Gelübde, Wunsch. Votum.
Gemächlichkeit, Commoditas.
gemäß, gleichförmig, Consentaneus.
gemein, Communis. guten Freunden ist alles = = 1. das ist ein gemeines Laster, 2. das Uebel wird über alle kommen, 3.
gemein, leutselig, Popularis.
gemein, Vulgaris.
gemein, öffentlich, Publicus.
gemein machen, ausblasen, Vulgo, as. ein Buch = = 1. etwas = = 2.
Gemeinde, ganze, Universitas.
gemeines Wesen, Commune.
gemeines Wesen, Respublica. = = aufrichten, 1. = = verwalten, 2. 3. = = wohl verwalten, 4. wider das = = handeln, 5. = = ist nahe bey dem Untergang, 6. = = erhalten, 7.
gemeiner Mensch, Plebejus.
gemeiniglich, Plerumque.
gemeinsam, Communiter.
Gemeinschaft, Communio, communitas.
Gemeinschaft, Vertraulichkeit, Consuetudo, sodalitas.
Gemüth, Vernunft, Animus, mens.
Gemüthsbewegung, Motus.
Gemurmel, Murmur.
geneigt seyn, Inclino, propendo.

geneigt, Proclivis.
General eines Ordens, Generalis.
Generalissimus, Generalis, 1.
Generalität, Generalis, 7.
Genick, Cervix.
geniessen, Fruor.
genug, reichlich, Affatim, satis.
genug, zulänglich seyn, Sufficio.
genug thun, vergnügen, Satisfacio.
Genüge, Ueberdrüßigkeit, Satietas.
Gepräng, Pracht, Pomp, Pompa, luxus.
geraden Wegs, Recta.
Geräusch, Strepitus.
gerathen, übel, Degener.
gerathen, in etwas, Incurro.
gerecht, billig, Justus. ein gerechter Mann,
Gerechtigkeit, Justitia.
gereuet, es mich, Pœnitet.
Gericht, Urtheil, Judicium. vor = = fordern, 1. vor = = erscheinen, 2. bey = = herum gezogen werden, 3. Richter bestechen, 4. Recht sprechen, 5.
Gericht, jüngstes, Judicii extremi dies.
Gerichts-Ferien, Justitium.
Gerichtshandel, Actio, 3.
gern, willig, Libenter. einem = = dienen, 1. einen = = wieder sehen, 2.
Geruch, Odor.
Gerücht, Ruff, gemeine Rede, Fama. es gehet die = = 1. 2. = = wird bald aufhören, 1.
Gesandter, Legatus.
Gesandtschaft, Legatio.
Geschenke, Gabe, Munus. mit = = bestechen, 1.
Geschenk, Donum.
Geschäft, Occupatio, negotium. viele = = haben, 1.
geschehene Sache, Actum est.
Geschicht, Historie, Historia. = = lesen, 1. = = schreiben, 2. = = man lieset = = 3.
Geschichtschreiber, Historicus.
Geschicklichkeit, Agilitas.
geschickt, Versatilis, aptus.
Geschirr, Vas.
Geschlecht, Art, Genus. Adeliches = = 1. unadeliches = = 2.
Geschlecht, Nation, Natio.
Geschlechtschreiber, Genealogus.
Geschlechter, Patricius.
geschliffen, Politus.
Geschmack, Gustus, Sapor.
Geschöpf, Creatura.
Geschrey, Clamor.
geschwätzig, Loquax, garrulus.
Geschwätzigkeit, Loquacitas.
geschwind, Celer.
geschwind, Cito.
Geschwindigkeit, Celeritas.
Geschwulst, Tumor.
Gesell, Gespan, Socius. ein getreuer = =
gesellen, zusammen, Jungo.
Gesellschaft, Comitatus.
Gesellschaft, Gemeinschaft, Societas. böse = = zu meiden.
Gesetz, Lex. = = geben, 1. = = annehmen, 2. = = halten, 4. = = brechen, 5. = = abschaffen, 6. = = dispensiren, 7.
Gesetzgeber, Legislator.
Gesicht, Erscheinung, Visum, visio. Göttliches = =
Gesicht, das, Visus.
gesittet, Moratus.
Gespräch, Colloquium.
Gestalt, Species.
Gestalt, Form, Conformatio.
Gestalt, äusserliche, Forma. nicht gar schöne = = 1. ansehnliche = = 2.
gestalten, erdichten, Fingo, formo.
Gestank, Fœtor. = = aus dem Maul.
Gestirn, Astrum, sidus.
gesund, Incolumis, salubris, sanus = = seyn, 1. = = bleiben, 2.
gesund seyn, Valeo.
gesund werden, Convalesco.
Gesundheit, Incolumitas, sanitas, valetudo. die = = beobachten, 1. gute = = 2. schlechte 3. = = verletzen, 4. = = wieder erholen, 5.
getrauen, sich viel, Audeo.
gewaffnet, Armatus.
Gewalt, Ansehen, Autoritas. = = sich machen, 1. 2. grosse = = haben, 3. = = verletzen, 4.
Gewalt, Vis.
Gewalt, Macht, Vermöglichkeit, Potestas. die Tugend hat grosse = = 1. Cäsar hatte die größte Macht, 2. dieß stehet in deiner = = 3. eines = = einschränken, 4. = = zulassen, 5. unter Gewalt stehen, 6.
gewaltthätig, Violentus.
Gewerb, Commercium.
Gewicht, Last, Pondus.
Gewinn, Quæstus, lucrum. = = begierig, 1. keinen = = haben, 2.
gewinnen, Lucror.
gewiß, Certus, exploratus,
Gewissen, Conscientia. gutes = = 1. böses = = 2. 1) Gewissens-Wurm, 2. 2.) ein Mensch ohne = = 3. sich ein = = machen, 4. Gewissens-Rechenschaft geben, 5. = = erforschen, 6.
Gewissen sich machen, Religio. 2.
gewißlich, Certè.
Gewohnheit, Consuetudo. abweichen von der = = 1. gemeine = = 2. = = einführen, *Usus*. 2. = = ändern, 3. = = halten, 4.
gewöhnlich, Status, 2, um.
gewohnen, Consuesco, assuefacio, assuesco, die Arbeit = = 1. das Unglück = = 2.
Gewürz, Condimentum.
geil, muthwillig, Libidinosus.
Geilheit, Begierde, Libido. der = = nachgeben, 1. zu der = = angereitzt werden, 2. = = unterdrücken, 3.
geziemet, es sich, Convenit.
geziemet sich nicht, Dedecet.
Gift, Venenum. = = geben, 1. nehmen, 2.
Gipfel, Apex, fastigium.
Glanz, Ansehen, Splendor.

glatter Dings, Simpliciter.
glauben, Credo. nicht leicht einem jeden = = 1. 2. glaubt mir, daß = = 3. ein glaubwürdiger Mann, 4.
Glauben, Christlicher, Fides. = = verläugnen, 7.
glaublich glaubwürdig, Credibilis.
gleich, geschwind, Confestim, è vestigio.
gleich, Æqualis, par. in allen Sachen = = 1. gleiches mit gleichem vergelten, 2.
gleich, eben, Æquabilis.
gleich, so eines, wie das andere, Æque.
gleich, ähnlich, Similis. einer dem andern. 1. ein Hund dem Löwen = = 2. gleich und gleich gesellet sich, 3. und dergleichen, 4.
gleich, als, Tanquam.
gleichfalls, Pariter.
gleichförmiglich, Æquabiliter.
Gleichförmigkeit, Æquabilitas.
gleichgültig, Indifferens.
Gleichgültigkeit, Tenor.
gleicher Weise, Similiter.
Gleichheit, Æqualitas, similitudo.
Gleichheit, Proportion, Proportio.
gleich machen, Æquo.
gleichsam, als, Quasi.
Gleißner, Simulator.
gleichwie, Instar, quemadmodum, sicut.
Glied, Articulus, artus, membrum.
Glück, Fall, Fortuna. ein jeder macht ihm sein = = selbst, 1. auf Glück und Unglück, 2. sich auf die Glücksseite schlagen, 3. = = vermag im Krieg vieles, 4. bald Glück bald Unglück, 5. dasselbe mäßig brauchen, 6. kein = = haben, 7. Das menschliche Leben ist vielen Fällen unterworfen, 8. = = ist unstät, 9. = = wendet sich, 10.
Glück und Seegen, Fortuna.
glücklich, Feliciter.
glücklich, Prosper, secundus, fortunatus.
glückseelig, Felix. = = bin ich, 1. bis dahin war er = = 2.
Glückseligkeit, Felicitas. = = ist unbeständig, 1. glückseliger, als andere, 2.
Glück wünschen, Gratulor.
Glückwünschung, Gratulatio.
gnädig, gütig, Clemens.
Gönner, Fautor.
görpsen, Eructo.
göttlich, Divinus.
göttlicher Schickung, aus, Divinitus.
göttliche Macht, Numen.
Götz, Idolum.
Gold, Aurum.
Gottlosigkeit, Impietas.
GOtt, DEus. = = Erschaffer aller Dingen, 1. = = höchster Beherrscher, 2. der gütigste, = = 3. der vollkommenste, = = 4. GOttes Hülfe anruffen, *DEI opem implorare.*
GOtt, wann es GOttes Wille ist, *DEO favente.*
GOtt verhüte es, Absit.

Gottesdienst, Sacra. = = verrichten.
Gottesdienst, Religio. eyfriger = =
Gotteslästerung, Blasphemia.
gottlos, Impius.
gottsfürchtig, Religiosus, 1.
Gottsfurcht, Frömmigkeit, Pietas.
Grab, Sepulchrum.
graben, Fodio.
gerad, Directus.
Gränzstein, Limes.
grau, Canus.
grau werden, Canesco.
grausam, Atrox, crudelis, dirus, immanis.
Grausamkeit, Atrocitas, crudelitas.
Grausen haben, Nauseo.
Griechisch, Græcus.
Grimm, Raserey, Rabies.
grob, Agrestis.
groß, Magnus. = = Sachen, 1. = = von Leib, 2. = = von Macht und Ansehen, 3.
groß machen, Exaggero.
großmüthig, Altus, 3. Animus, 1.
Großmüthigkeit, Magnanimitas.
Grube, Fossa.
Grund, Boden, Fundus.
gründen, sich auf etwas, Nitor.
Gründonnerstag, *Cœna Domini.*
Grundveste, Fundamentum.
grüssen, Saluto.
günstig, Amicus. 3.
günstig seyn, gönnen, Faveo. dir ist die ganze Stadt = = 1. das gemeine Volk.
günstig seyn, Studium. 1. 2.
Güther, geistliche, *Bona spiritualia.* 1. weltliche, 2.
Güther, zeitliche, Bona. sich darum bewerben, 1. = = wegnehmen, 2. = = verschwenden, 3.
gütig, Benigne, benignus.
Gütigkeit, Benignitas, bonitas, clementia, clemens.
Gunst, Gewogenheit, Favor. = = bey Hofe, 1. = = bey dem Volke, 3. etwas für eine Gnade halten, 2.
Gurgel, Jugulum.
Gutes thun, Benefacio.
gut heissen, Approbo, probo.
Guth, Hauswesen, Res. 4.
gut, fromm, Bonus. ein guter Mann.
gut stehen für etwas, Præsto.
gutwillig, Benevolus.
Gutwilligkeit, Facilitas, benevolentia. eines andern = = gewinnen, 1. = = erweisen, 2.

Haar, Capillus.
Haarlocken, Cincinnus.
haben, besitzen, Habeo. viel Freunde und Geld, 1. ganz Welschland = = 2.
Hader, Zank, Altercatio.
Hälfte, Medietas.
Haft, Commissura.
Hagel, Grando.
Hahn, Gallus.
halb, Dimidius.

Halm, Culmus.
Hals, Collum.
halsstarrig, Contumax, obstinatus.
Halsstarrigkeit, Contumacia.
halten, hart, Accipio.
halten, sich wohl, Gero. 1. übel = = 2. sein Amt wohl = = 3. führet sich auf, wie ein König, 4.
halten, schätzen, Habeo, 4.
halten, ergreiffen, Teneo.
Hand, Manus.
Handelsmann, Mercator.
Handel, Rechtshandel, Causa. = = anfangen. *Usus* 2. 1) = = führen, 2) = = verliehren, 3) = = gewinnen, 4) = = nachlässig fortsetzen, 5) ein zweifelhafter = = 6) vom = = abstehen, 7) sich des = = halber vergleichen, 8).
handeln, tractiren, Tracto. von einem Geschäfte = = 1.
Handelschaft, Mercatura.
Handlung, Geschäft, Actio.
Handschrift, Chirographum, Syngrapha.
Handwerksmann, Faber.
hangen, aneinander, Cohæreo.
hangen, Pendeo. alles hangt an dem.
Harnisch, Lorica.
hartnäckig, Pertinax.
häßlich, bemackelt, Deformatus.
häßlich, schändlich, Turpis. schändliches Leben, 1. 2.
Haß, Feindschaft, Odium. einen = = erwecken, 1. 2. im Haß seyn, 3. den = = stillen, 4. = = gegen einen fassen, 5. bey allen in Haß seyn, 6. = = sinken lassen, 7.
hassen, Odi.
häufig, Copiose.
häufig, Frequens, creber.
Haufe, Acervus, cumulus.
Haufe, Schaar, Turba.
Haufen Soldaten, Agmen.
Haupt, Caput.
Hauptmann, Centurio.
Haus, Domus. = = bauen, *Usus* 1. aus dem = = gehen, 2. nach = = 3. bleiben zu = = 4.
Haus, Kirche, Ædes.
Hausrath, Supellex.
Hausgenoß, Domesticus.
Hausgesind, Familia.
häuslich, mäßig, Frugalis.
Heerde, Schaar, Grex.
heften, fest machen, Figo.
heftig, hitzig, Vehemens.
heftig, Acer, acriter.
heftiglich, Vehementer. = = predigen.
Heil, Wohlstand, Salus. beschützen.
heilen, Medeor. die Zeit wird das Uebel, 1. 2.
heilig, fromm, Sanctus, sacer.
Heilige im Himmel, *Sancti*.
heiligen, Sacro.
Heiligkeit, Sanctitas.
heilig sprechen, *Canonizo*.
heilsam, Salubris.
heimlich, zahm, Cicur.
heimlich, Arcanus, clam.
heimlich, verborgen, Occultus, secretus.
heimsuchen, Visito, viso.
heissen, befehlen, Jubeo.
heisser, Raucus.
heiter, hell, klar, Serenus.
helfen, Adjuvo, auxilior, juvo, opitulor. seinen Freunden = = 1. dem Vaterlande = = 2.
Helfer, Adjutor.
Henker, Carnifex.
herabfallen, Decido.
herabruffen, Devoco.
herausgeben, Edo. ein Buch = =
herausleuchten, Eluceo, emico.
heraussagen, Eloquor.
Herberge, Diversorium.
herbergen, diversor.
herbeybringen, Affero.
herfürbringen, Profero. etwas an das Tag-Licht = = 1. die Erde ihre Früchte = = 2.
herfürführen, Produco.
herfürgeben, Promo.
herfürgehen, Exeo, prodeo. aus dem Schlupf-Winkel = = 1. die Sache ist auskommen, 2.
hrrfürlocken, Elicio.
herfür ragen, Emineo.
hernach, Deinde, postea.
Herr, Dominus.
herrisch, Imperiosus.
herrlich, weit, Amplus.
Herrschaft, Gewalt, Imperium. einem = = anvertrauen, 1. = = übernehmen, 2. = = verwalten, 3. = = über viele haben, 4.
herum, Circum.
hervorsuchen, Eruo.
herumschweifen, Vagor.
Herz, Cor. von Herzen, 1. zu Herzen nehmen, 2.
herzhaft, beherzt, Animosus.
herzu ruffen, Advoco.
hetzen, Agito.
heulen, weinen, Ejulo.
heute, Hodie.
heutig, Hodiernus.
Heyde, Ethnicus.
heyrathen, einen Mann nehmen, Nubo. einen adelichen = =
Hülfsmittel, Remedium.
Himmel, Æther, cœlum. in Himmel kommen, 1. an den Himmel gedenken, 2.
Himmelfahrt Christi, *Ascensio Domini*.
Hiñelfahrt Mariä, *Assumptio B. M. Virg.*
himmlisch, Cœlestis.
hinab fallen, Delabor.
hinab laufen, Decurro.
hinauf, über sich, Sursum.
hinaus, Foras.
hinaus ruffen, Evoco.
hinaus gehen, Egredior.
hinaus stossen, Extrudo, extermino.
hinaus tragen, Effero.
hinderlich, schädlich seyn, Incommodo.
Hinderniß, Impedimentum. 1. 2.

hin=

hineinbringen, Infero.
hineinfallen, Incido. unter die Feinde = = 1. mir fällt ein Gedancken ein, 2.
hineinführen, Inveho.
hineingehen, Ineo, intro.
hineinstossen, Infigo.
hineintreiben, Adigo.
hinfällig, Caducus.
hinführo, dehinc, deinceps.
hingehen, Adeo.
hinken, Claudico.
hinterlistig, Insidiosè.
hin und her, Passim.
hin und wieder, Ultro citróque.
hinweggehen, Discedo.
hinwegnehmen, Aufero.
hinwegreissen, Avello.
hinwiederum, Vicissim.
hinzuführen, Adduco.
hinzugehen, Accedo.
hinzu nahen, Appropinquo.
hinzusetzen, Appono, adjungo. zum Freunde machen.
hinzuthun, Addo, admoveo.
hinzutragen, Apporto, affero.
hinzuwerfen, Adjicio. das Auge auf etwas = =
Hirte, Pastor.
Hitze, Æstus, ardor.
Hitze, Eifer, Fervor.
hitzig, heftig, Abruptus.
Hitzigkeit, Ardor.
hitzig werden, Exardesco.
hoch, Altus, excelsus.
hochmüthig, Altus, 3. Elatus.
hochheilig, Sacrosanctus.
Hochmuth, Elatio, impotentia.
Hochzeit, Heyrath, Nuptiæ.
Höchste, Oberste, Summus.
höflich, leutselig, Urbanus, humanus. = = in seinen Sitten, 2. etwas Höflichkeit halber thun, 3.
höflich, Humaniter.
Höflichkeit, Comitas, urbanitas, humanitas, Cäsar hatte viele = =
Höhe, Altum.
Höhle, Caverna.
hören, Audio.
hoffärtig, Insolens, superbus, 1. 2.
Hoffart, Arrogantia. superbia.
hoffen, Spero. gut = = 1. 2. 3. von einem alles = = 4.
Hoffnung, Erwartung, Expectatio. grosse = = von sich geben, 1. 2. 3. der = = ein Genügen thun, 4.
Hoffnung, Spes. = = machen, 1. = = haben, 2. 3. diese einzige = = ist noch übrig, 4. unbesonnene = = machen, 5. = = vermindern, 6. = = benehmen, 7. = = verliehren, 8. 9. 10.
Hoffnung, alle = = verliehren, Despero.
holdselig, Affabilis, amabilis, festivus, lepidus, lepidè.
Hölle, Inferi. dahin kommen, 1. da büssen, 2.
Holdseligkeit, Festivitas.
Holz machen, Lignor.
Hügel, Collis. hoher = =
Hülfe, Adjumentum, adminiculum, auxilium.
Hülfsvölker, Auxiliarius, suppetiæ.
Hülsen=Frucht, Legumen.
hüten, verhüten, Caveo.
Hund, Canis.
Hunger, Fames. = = plagt mich, 1. vor = = sterben, 2. = = stillen, 3. = = verursachen, 4.
Hure, Meretrix. bekehrte = =
hurtig, Agilis.
Ja, ja so gar, Immo.
Jagd, Venatio.
Jäger, Venator.
jährlich, Annuus.
jagen, Venor.
Jahr, Annus. Anfang des Jahrs, 1. zu Ende des = = 2. zwey Jahre sind verflossen, 3. er gehet in das dritte Jahr, 4.
Jahr, im, nach Christi Gebuhrt, *Anno Domini.*
Jahr-Bücher, Annales.
jeder besonders, Singuli.
jeder, Quisque.
jemand, Quidam, quisquam.
jetzt, Nunc, jam.
immerwährend, Perennis, perpetuus.
in der Eil, Raptim.
ingleichen, Item.
innerer, Interior.
innerhalb, Intrà.
innerst, Intimus.
innhalten, Contineo. den Zorn = =
in so weit, Eatenùs.
Insel, Insula.
interessirt, Quæstus.
Innwohner, Inquilinus.
Joch, Jugum.
Joch, Acker, Jugerum.
irgendwo, Alicubi.
irren, fehlen, Aberro, erro. jeder kan = = 1. weit = = 2.
Jugend, Juventus. du bist noch jung.
jünger, Junior.
Jüngling, Adolescens. Adelicher = = 1. wohl=studirter = = 2. = = von besten Sitten, 3. sehr jung, 4.
Jungfrau, Virgo. ewige = = 1. verlobte = = 2.
Jungfrauschaft, Virginitas.
Käfig, Cavea.
Kälte, Frost, Frigus.
kämpfen, Decerto, confligo.
kahl, Calvus.
kalt, Frigidus.
Kammer, Cubiculum.
Kammerdiener, Cubicularius.
Kampf, Streit, Certamen.
karg, zäh, Tenax.
Kargheit, Unhöflichkeit, Illiberalitas.
Kasten, Arca.

kan=

kaufen, Emo, mercor.
Katze, Felis.
kaum, schwerlich, Difficulter, vix.
keichen, Anhelo.
keiner aus beyden, Neuter.
keiner, Nullus.
keineswegs, Nequaquam.
Keller, Cella.
kennen, erkennen, Nosco. gar wohl = =
Kerker, Carcer.
Ketzer, Hæreticus.
Ketzerey, Anhang, Hæresis. = = ausbreiten, 1. zunehmen, 2. darwider streiten, 3. in = = verfallen, 4. davon bekehrt, 5.
keusch, Caste, castus.
Keuschheit, Castitas.
Kinder, Liberi.
Kindheit, Ætas, 1.
Kirche, Gotteshaus, Templum. berühmte = = 1. = = besuchen, 2.
Kirche GOttes, *Ecclesia.* die Römische = = die erste = = vom Anfang der = = Dom-Kirche.
Kirchen-rauberisch, Sacrilegus.
Kirchengebrauch, Cærimoniæ.
Klage, Querela.
klagen, Conqueror, queror. billig = = 1. alle = = 2.
klar, Dilucidus.
klar, hell, Perspicuus.
Klarheit, Claritas.
Kleid, Vestis.
kleiden, Vestio.
klein, Parvus, minutus.
klein wenig, Paulò.
kleinmüthig, verzagt, Animus, 2.
Kleinmüthigkeit, Abjectio.
klingen, Sono
Kluft, Spalt, Hiatus.
klug, vorsichtig, Prudens, 1. 2.
Kläger, Actor.
Knab, Bub, Puer.
Knall, Crepitus.
Knopf, Nodus.
Knie, Genu. zu Füssen fallen, 1. = = biegen, 2.
Koch, Coquus.
kochen, Coquo.
keck, frech, Audax.
keck, unverschämt, Projectus.
König, Rex.
Königreich, Regnum.
können, Possum. wann ich könnte, 1. ich kan dir versprechen, 2. ich habe nicht länger können, 3. 4. 5. 6.
köstlich, theuer, Pretiosus. = = Bibliothec, 1. = = Kleid, 2.
kommen, von Sinnen, Deliro.
kommen, Venio. bald = = 1. 2. gern zu Fuß = = 3. dahin ist es kommen, 4. daher kommt das Uebel, 5.
Kopffluß, Gravedo.
Korn, allerley, Frumentum.
Korn sammeln, Frumentor.
Kost, Lebensmittel, Victus.
kostbar Sumptuosus.
kosten, versuchen, Gusto.
Koth, Cœnum, lutum.
kothig, Lutulentus.
kränken, Ango.
Kräfte, Stärke, Vires. nicht genug = = haben, 1. alle = = anwenden, 2.
Kraft, Nachdruck, Efficacitas.
Kraft, Macht, Gewalt, Vis. jenes hat grosse = = 1. Gewalt für Recht, 2. 3.
Kraft-los seyn, Langueo.
Kraft-los werden, Elanguesco.
kramen, Nundinor.
krank, Æger, ægrotus.
Krankheit, Ægritudo. = = des Gemüths.
Krankheit, Ægrotatio. erbliche, Contagio.
Krankheit, Morbus. in eine = = fallen, 1. in der = = liegen, 2. = = wechselt, 3. = = nimmt ab, 4. nicht völlig gesund, 5. ganz hergestellt, 6. = = greift weiter um sich, 7.
Kranz, Corona.
krumm, Aduncus.
Kraut, Herba, olus.
Kreiß, Circulus, orbis.
Krieg, Bellum. = = stehet uns bevor, 1. = = erwecken, 2. = = zurüsten, 3. = = ankünden, 4. = = anfangen, 5. mit = = überfallen, 6. einen = = zu führen, auftragen, 7. = = führen, 8. es ist Krieg in Welschland, 9. = = beyderseits gefährlichen Ausschlags, 10. = = verlängern, 11. = = abtreiben, 12. = = läßt nach, 13. = = nimmt ein Ende, 14. = = höret auf, 15. = = wird erneuert, 16.
kriegen, Bello, bellum, milito.
kriegerisch, Bellicosus, militariter.
Kriegsheer, Exercitus. = = zusammen bringen, 1. = = recroutiren, 2. gutes = = haben, 3. 4. grosses, aber schlechtes = = 5.
Kriegswesen, Militia.
krönen, Corono.
kühn, keck, Fidens.
kümmerlich, kaum, Ægrè.
künftig, Futurus.
Künstler, Artifex, fabricator.
künstlich, Artificiosè, affabrè.
kürzlich, Breviter.
küssen, Osculor, suavior.
kützeln, Titillo.
kummerhaft, Anxius.
Kundschaft, Wissenschaft, Notitia.
kund werden, Percrebresco.
Kunst, Ars. freye Künste lernen.
Kunst-reich, Artificiosus.
Kunststück, Artificium.
kuppeln, Lenocinor.
Kuppler, Leno.
kurz, Brevis, curtus.
kurzweilig, Lepidus, facetus.

Lachen, Rideo.
läßliche Sünden, Venialia.
Lager, Castra. = = schlagen, 1. mit dem = = auf-

aufbrechen, 2. = = erweitern, 3. = = zusammen ziehen, 4. abstecken, 5. mit dem = = näher anrücken. 6. = = verändern, = = 7. im = = seyn, 8. = = angreiffen, 9. einnehmen, 10. mit dem = = zurück gehen, 11. vestes = = 12.
Land = Genoß, Municeps.
Landschaft, Provincia.
Landschaft, Gegend, Regio.
Land = Tag, Comitia.
Land = Tags = Stube, Comitium.
lang, Diu. lang zuvor, 1. lang darnach, 2.
Langsamkeit, Lentitudo, Tarditas.
langwürig, Diutinus, diuturnus.
Langwürigkeit, Diuturnitas.
lästerlich, Criminosus.
Last, Moles.
Last, Bürde, Onus.
Laster, Crimen. ein grosses = = begehen.
Laster, Uebelthat, Scelus. ein greuliches = = 1. Mithelfer des = = 2. kein einfaches = = 3.
Laster, Untugend, Vitium. = = Leibs und der Seele.
lasterhaft, Sceleratus. überaus = =
lasterhaft, verderbt, Vitiosus. = = sind gar viel, 1. 2.
Last = Vieh, Jumentum.
Latein, zierliches, Latinitas.
Latinität, Latinitas.
Lauff, Cursus.
lauffen, Curro.
lauffen, hin und her, Discurro.
Lauffplatz, Curriculum.
läugnen, absprechen, Nego.
lauter, Merus.
lautmährig machen, Divulgo.
laxiren, Alvus, 2. 3.
Leben, Vita, hartes = = 1. bequemes = = 2. = = enden, 3.
leben, Vivo. lang = = 1. elend = = 2. wohl = = 3. 4. so lang ich lebe, Vita. 4. in lauter Rechts = Händeln leben, 5.
lebendig, Animatus, vivus.
lebendig werden, wieder, Revivisco.
ledig, unverheyrathet, Cælebs.
leer, ledig, Vacuus.
Lefſze, Labium, labrum.
legen, wohin, Repono.
Lehre, Doctrina. Wissenschaft.
lehren, Doceo.
Lehrer, Doctor. = = der Kirche. Doctor machen. = = werden.
Lehrmeister, Magister.
Lehrjunge, Schüler, Discipulus, tyro.
Lehr = Schule, Prob = Schule, Tyrocinium.
Lehr = Stück, Documentum.
Leib, Corpus.
Leibeigener, Mancipium.
Leibs = Frucht, Fœtus.
Leibs = Straffe, Supplicium.
Leich = Begängniß, Exequiæ.
leicht, Facilis. ein leichter Handel, 1. 2.
leicht, leichtsinnig, Levis.
Leichtglaubigkeit, Credulitas.
leichtlich, Facile.
Leichtsinnigkeit, Levitas.
leicht zu biegen, Flexibilis.
leiden, Patior. wer mag es erleiden? 1. gröstes Elend = = 2.
leisten, Præsto. etwas = =
Lermen blasen, das, Classicum.
lernen, Disco. Griechisch = = 1. aus Erfahrung = = 2. wenig = = 3.
lesen, Lego. den Cicero = =
Leser, Lector.
letztens, Extremum.
letzter, Ultimus, extremus. die Sache ist auf das äusserste kommen.
leuchten, Luceo.
Leut = scheu, Homo 1. Lucifugus.
leutselig, freundlich, Comis.
Licht, Lumen, Lux.
lieb, Charus.
Liebe, die, Amor = = des Vaterlands, 1. = = überall erweisen, 2. = = erhalten, 3. = = aufheben, 4.
Liebe, Charitas.
lieben, Amo, diligo.
lieber wollen, Malo. = = in Einsamkeit, als unter Leuten leben.
Liebhaber, Amator.
liebkosen, Blandior.
Liebkosen, das, Blanditia.
lieblich, liebreich, Amabilis, amœnus, suavis.
Lieblichkeit, Suavitas.
liebreich, willig, Amanter.
liegen, Cubo. schlaffen gehen.
liegen, Jaceo.
liegt daran, es, Interest, refert. = = dir nichts, 1. mir gar viel, 2.
lindern, besänftigen, Delinio, lenio.
Linie, Linea.
List, Betrug, Fraus.
listig, Astutus, versutus.
Listigkeit, Astus, Astutia.
Litaney, *Litaniæ*.
Lob, Laus. = = suchen, 1. 2. = = erwerben, 3. = = haben, 4. einem andern = = geben, 5. sich eines andern = = zueignen, 6.
loben, rühmen, preisen, Laudo. einen Wohlverdienten = = 1. eines besondere Liebe = = 2.
Lobsprecher, Laudator.
Lobspruch, Elogium.
Loch, Foramen.
löblich, Laudabilis.
Lohn, Merces, cedis. nichts ohne = = 1. grossen = . begehren, 2. = = bekommen, 3.
locken, anlocken, Allicio.
Lockung, Illecebra.
Loos, Sors. etwas dem = = überlassen.
Loos werfen, Sortior. = = ausstreuen, Spargo.
los machen, sich, Explico. von Geschäften = = 2.
lossprechen, Absolvo.
Lotterbub, Scurra.
Luft, Aër. gesunde = = 1. dicke, ungesunde = = 2.

lüf=

lüstig, Aureus.
lügen, Mentior.
Lügner, Mendax.
Lust, Neigung, Genius.
Lustbarkeit, Jucunditas.
Lust, keine = = haben, Animus, 7.
Lust haben, zu etwas, Animus.

Macht, Potentia.
Majestät, Majestas,
Mackel, Macula. = = anhängen. 1. = = auslöschen, 2 = = bekommen, 3.
mächtig, Potens.
männlich, beherzt, Fortiter.
männlich, Virilis, acer.
mäßig, Abstinens, modicus, temperans.
mäßig, bescheidentlich, Moderate.
Mäßigkeit, Abstinentia, diæta, frugalitas, temperantia.
mäßiglich, Modice.
Mäßigung, Temperatio.
Magd, Ancilla.
Magen, Stomachus.
mager, Macer.
Magerheit, Macies.
mahlen, Pingo. einen Kopf = = 1. erfahren im = = 2. nach dem Leben = = 3.
Mahlzeichen, Character.
Mahnung, Warnung, Monitum.
mancherley, Multimodis.
mangeln, Desum, careo.
mangelhaft, Mancus.
Manier, Weise, Modus.
mannbar, Nubilis.
Mannigfaltigkeit, Varietas.
Manns-Alter, Ætas, 2.
Mantel, Pallium.
Maria, die Mutter GOttes, *MARIA.*
Marianische Versammlung, *Congregatio Mariana.*
Mark-Stein, Confinium.
Mark-Stein, Gränzen, Terminus.
Markt, Forum.
Märtyrer, heilige, *Martyr.*
Maas, Mensura.
Maasgebung, Præscriptio.
Mastung, Sagina.
Materie, Zeug, Materia.
Mathematicus, Mathematicus.
matt seyn, erliegen, Langueo, unsere Jugend liegt ganz darnieder.
matt, Kraftlos, Languidus.
Maul, böses, Contumeliosus.
Mauer, Murus. = = durchbrechen mit Geschütz, 1. = = beschiessen, 2. = = ausbessern, 3. abtreiben von der = = 4
Meer, Mare. ungestümes = =
Meer-Enge, Fretum.
Meer, das grosse Welt, Oceanus.
mehr, Plus.
mehr, über diß, Amplius.
mehrern Theils, Plerumque.
meiden, fliehen, Vito.
Meineyd, Perjurium.
meineydig, Perjurus.
meinethalben, Pax. 6.
meistens, Maxime.
Meister-loß, Dissolutus.
meistern, Edomo.
melancholisch, Melancholicus.
Meldung, Erinnerung, Commemoratio.
Meldung, Mentio.
Menge, Multitudo.
Menge, Frequentia.
Menge, Ueberfluß, Copia. = = des Getraydes, 1. = = der Früchte, 2.
Menge des Volks, Celebritas.
Mensch, Homo. ein vornehmer = = 1. ein gar schlechter = = 2.
menschlich, Humanus. alle menschliche Dinge sind vergänglich, 1.
merken, Adverto, animadverto.
merken, bezeichnen, Noto.
Merkmahl, Denkzeichen, Monimentum.
merkwürdig, Memorabilis, notabilis.
messen, Metior.
Meßner, Ædituus.
Meß-Opfer, *Missa.* Messe lesen, 1. 2. dienen zur = = 3. = = hören, 4. sich bereiten zu der = = 5. eine Seel-Messe, 6. unter der = = 7. nach der = = 8.
Meyerhof, Villa.
Meynung, Urtheil, Arbitrium.
Meynung, einer andern = = seyn, Dissentio.
Meynung, Opinio. es ist die gemeine = = 1. alle sind dieser = = 2. abwendig machen von der = = 3
Meynung, Spruch, Sententia. gemeine = = 1. bleiben bey der vorigen = = 2. abweichen, von der = = 3.
Milch-Haar, Lanugo.
mild, Mitis.
mildern, besänftigen, Mitigo.
mindern, verringern. Minuo. eines andern Ehre = = 1. Ansehen = = 2. Haabschaften = = 3. den Schmerzen = = 4. eines andern Verdienste = = 5.
miniren, Cuniculus.
mischen, vermengen, Misceo.
Mißbrauch, Abusus.
mißbrauchen, Abutor.
Mißgebuhrt, Abortio.
mißtrauen, Diffido.
Mist-Grube, Cloaca.
mit, Cum.
mit Ehren, Honorate.
Mit-Esser, Compransor.
mit Fleiß, Constituto.
mit Fug und Recht, Jure.
Mitgenoß, Consors.
mittheilen, Communico. einem den Raub = = 2.
mittheilen, Impertio, participo.
mitlauten, Consono.
Mitleiden, Commiseratio.
Mitleiden tragen, Commiseror.
mit nichten, Minimè.
Mittag, Meridies.

Mittag = Essen, Prandium.
mittelmäßig, Mediocris.
Mittelmäßigkeit, Mediocritas.
Mittel, Remedium.
Mittlere, Medius.
Mittelster, Intermedius.
Mitwerber um eine Stelle, Competitor.
Mönch, Münch, Monachus.
Mörder, Strassenräuber, Latro, sicarius.
Monath, Mensis.
monathlich, Menstruus.
Mond, Luna. Neu = = 1. Voll = = 2. wachsender = = 3. abnehmender = = 4. = = Finsterniß.
morgen, Cras.
Morgenröthe, anbrechender Tag, Diluculum.
müde, Lassus.
müde machen, Fatigo.
Müdigkeit, Lassitudo.
Mühe, Fleiß, Contentio 3.
mühesam, Difficilis, operosus.
mühesam, geschäftig, Laboriosus.
Mühseligkeit, Ærumna.
Mühle, Mola.
Münze, Pfenning, Nummus.
müßig, faul, Otiosus.
Müßiggang, Cessatio, otium.
müßig gehen, faullenzen, Otior.
Mund, Os.
Munterkeit, Alacritas.
Music, Musica. = = ergötzet mich, 1. Instrumental = = 3.
muß seyn, Oportet.
Muster, Idea, typus.
muthmassen, Conjicio. aus dem Gesicht = = 1. hart zu = = 2.
Muthmassung, Conjectura.
Muthwille, Petulantia.
muthwillig, ausgelassen, Petulans.
Nach, Post, secundum.
Nachbar, Vicinus. er ist mein = = 1. der Krieg ist nahe, 2.
Nachbarschaft, Vicinitas.
nachdenken, Agito, 3.
nachdenken, Commentatio, commentor.
nachdrücklich, Enixe.
Nachdruck, Impressio.
nachfolgen, nacheilen, Insequor.
nachfolgen, im Amt, Succedo.
nachforschen, Indage, investigo.
nachfragen, Sciscitor, inquiro.
Nachkömmlinge, Posteri.
nachläßig, Negligens, remissus.
Nachläßigkeit, Negligentia.
nachlassen, zurück senden, Remitto. der Wind läßt nach, 1. der Zorn = = 2. der Fleiß = = 3. die Schuld = = 4.
Nachlassung, Verzeihung, Impunitas.
nachmachen, Effingo.
nachmachen, nachthun, Imitor. den Vorfahren = = 1. 2.
Nachmittags-Schlaff, Meridiatio.
nachsehen, verzeihen, Condono.

nachsehen, Indulgeo. dem Sohne = = 1. seiner Lust = = 2.
nachstellen, betrügen, Capto, insidior.
nachstellen, suchen, Consector.
nachstellen, verfolgen, Persequor. dem Feinde = = 1. er will mich = = 2.
Nachstellung, Hinterhalt, Insidiæ. einem nachstellen, 1. den = = entgehen, 2.
Nachsuchung, Persecutio.
Nacht, Nox. bey = = 1. bey eingehender = = 2. in die späte = = 3. von der = = überfallen werden, 4. die ganze = = reisen, 5.
Nachtmahl, Cœna.
Nadel, Acus.
nächst, unlängst, Proxime.
Nähe, in der, Cominus.
Näheste, der, Proximus.
nähren, ernähren, Nutrio.
närrisch, Alienatus, delirus, demens.
nagen, Rodo.
Nagel an der Hand, Unguis.
nahe seyn, Immineo. der Feind ist = = 1. das Unglück ist = = 2.
nahe, darbey, Prope.
nahe gelegen, Finitimus.
nahe, Propinquus.
Nahmen, Ruhm, Nomen. Scipio hat den = = von Africa, 1. er hat diesen = = 2. grüssen in meinem = = 3. = = ohne Sache, 4.
Nahmen = Tafel, Album.
Nahrung, Alimentum.
närrisch, *Adv.* Stulte.
närrisch, thöricht, Stultus. ich habe keinen so = = gesehen, 1. er wird gar = = werden 2.
Narrenpossen, Ineptiæ.
Narrheit, Thorheit, Stultitia.
Nase, Nasus.
Natur, Natura. gegen einen günstige = = 1. gute = = 3. eine andere = = annehmen, 2. verdrüßlich von = = 4.
natürlich, Nativus, naturalis.
natürlich, Naturaliter.
neben, Juxta.
neben, bey, Penes, præter.
neblicht, Nebulosus.
nähen, spinnen, Neo.
Neid, Invidia.
Neider, Eiferer, Æmulus.
neidig seyn, Invideo.
neidisch, Invidus.
neigen, hängen, Inclino. zur Güte = = 1. zum Geiz = = 2.
Neigung, Abnahme, Inclinatio.
nein, nicht, Non.
nehmen, hinnehmen, Sumo.
nemlich, Nempe.
nennen, anreden, Appello, as.
nennen, benahmsen, Nomino. einen Ascanium. = = 2. ein Buch Georgica = = 2.
Nerven, Spann = Adern, Nervus.
nett, sorgsam, Accuratus.
Netz, Plaga, rete.
neu, Novus. gute Zeitung, 1. üble = = 2. ungewisse = = 3. unglaubliche = = 4.

neu,

neu, frisch, Recens.
Neuigkeit, Novitas.
Neuling, Novitius.
neutral, Medius, Neuter.
nicht allein dieses, sondern auch 2c. Cum, tum.
Nichtigkeit, Nihilum.
nichts, Nihil. durchaus nichts verlassen, 1. er hat nichts von der Tugend, 2.
nichts wissen, Nescio.
niederfallen, zusammenfallen, Concido.
Niedergang, Occasus, Occidens.
Niederlage, Mord, Cædes, clades, strages.
niedersitzen, Consideo.
niederträchtig, Submissus.
niederwerfen, abwerfen, Dejicio.
niedrig, schlecht, Abjectus.
niedriger, Inferior.
Niedrigkeit des Gemüths, Humilitas.
niemahlen, Nunquam.
niemand, Nemo.
nirgends, Nusquam.
noch bis dato, Adhuc.
noch nicht, Nondum.
nöthigen, zwingen, Cogo.
Nonne, Kloster-Frau, *Monialis.*
nothwendig, *Adv.* Necessario.
nothwendig, Necessarius.
nothwendig, Necesse = = zu thun.
Nothwendigkeit, Necessitas.
nüchtern, Jejunus, sobrius.
nutz ist es, Conducit, confert.
Nutz, Nutzbarkeit, Utilitas. = = suchen, 1. = = bringen, 2. 3.
Nutzbarkeit, Usus, 4
Nutzen, Commodum. = = suchen, 1. eines andern = = verhindern, 2. grossen = = bringen, 3.
nützlich, Commodus, utilis. 1. 2. 3. 4.

Ob, An.
oben, über, Supra.
obenhin, Obiter.
Obere, Superior.
Obrigkeit, Magistratus. derselben Würde ertheilen, 1. viel Obrigkeitliche Aemter bekleiden, 2. die höchste = = 3.
obwohl, Etiamsi.
oder, Vel.
öffnen, Aperio. sein Haus den Feinden = = 1. die Thüre mit Gewalt = = 2. den Brief = = 3. sein Gemüth = = 4.
offen, Apertus.
offenbar, bekannt, Manifestus.
offenbar machen, Evulgo, divulgo, patefacio.
Offenbarung, himmlische, Revelatio.
offenhertzig, Apertus.
offen stehen, kund seyn, Pateo.
offentlich, Apertè, palam, publice.
oft, Sæpè.
oftmahlig, Creber.
ohnbestraft, Impune.
ohne, Absque, sine.
ohne Unterschied, Promiscue.
Ohnmacht, Deliquium.
Ohr, Auris. die Ohren spitzen.
Opfer, Sacrificium.
opfern, Sacrifico.
ordnen, Dispono.
ordnen, anordnen, Ordino. die Schlacht-Ordnung = = 1. das gemeine Wesen = = 2.
Ordnung, Dispositio, Ordo.
Ort, Stelle, Locus. ein heiliger = = 1. einsamer = = 2. annehmlicher = = 3. vester = = 4. wilder = = 5. weiter = = 6.
Ostern, *Pascha.*

Papier, Charta.
Parthey-Gang, Excursio.
Parthey, Factio. die Stadt in zwey = = getheilt, 1. sich zu einer = = schlagen, 2.
Parthey, Spaltung, Pars, 1. 2. Secta.
Paßion, *Passio Domini.*
Patron, Fautor.
Pein, Schmertzen, Tormentum.
peinigen, Excarnifico.
peinigen, foltern, Torqueo. = = bis er es gestehet.
Peinigung, Cruciatus.
Pest, Pestis.
Pestilentz, Pestilentia. = = wüthet grausam.
Pfand, Pignus. = = geben 1. = = nehmen 2.
Pfeiffe, Tibia.
Pfeil, Telum.
Pferd, Equus. = = besteigen, 1. auf das = = gehoben werden, 2. sitzen zu = = 3. zu = = reisen, 4. dem = = die Sporn geben, 5. stark reiten, 6. absteigen vom = = 7. 8. fallen vom = = 9. herabstürzen vom = = 10.
Pflantze, Planta.
Pflantz-Schule, Seminarium.
Pflantz-Stadt, Colonia.
pflegen, Soleo.
Pflicht, Obligatio.
Pflug, Aratrum.
Pförtner, Atriensis.
Pfütze, Lacuna.
Plage, Afflictio.
plagen, Afflictor, afflicto, vexo.
Platz-Regen, Imber.
plaudern, herab, Deblatero.
Plauderer, Rabula.
plötzlich, Subito.
plündern, Diripio. eine Stadt = =
Podagra, Podagra.
Pöbel, Vulgus.
Polster, Küssen, Pulvinar.
Possen, Nugæ.
Possen treiben, Nugor.
Pracht, Magnificentia.
prächtig, Lautus
prahlen, Jacto, ostendo.
Prahlerey, Jactatio, ostentatio.
prahlerisch, Gloriosus.
prassen, schlemmen, Commessor, helluor.
Prasser, Schlemmer, Epulo.
predigen, Concionor.
Prediger, Concionator.

preisen, rühmen, Prædico.
Preisung, Prædicatio.
Priester, Obrister, Pontifex.
Priester, Sacerdos.
Priesterthum, höchstes, Pontificatus.
Priesterthum, Sacerdotium.
privilegirt, frey, Immunis; von gemeinen Anlagen ; ;
Probe, Specimen, periculum.
probiren, Experior; ich werde alles ; ;
probiren, Tento, examino.
Project machen, Adumbro.
Protocoll, Commentarium.
Proviant, Commeatus, annona. ; ; hat der Feind abgeschnitten, 2. ; ; schicken, 3.
Punct, Punctum.

Rache, Vindicta.
rächen, Vindico, ulciscor. das Unrecht, ; ; 1. 2.
Rächer, Vindex.
Rätzel, Ænigma.
Raserey, Furor, oris.
Rath, Consiliarius.
Rath, Consilium. ; ; begehren, 1. ; ; geben, 2. ; ; beschliessen, 3. ; ; folgen, 4. durch fremden ; ; verführt werden, 5. heimlichen ; ; beschliessen, 6. ; ; ändern, 7. ungewisser ; ; 8. der Alten ; ; 9. fremden ; ; lieber, als seinem eigenen folgen, 10.
Rath, der, Senatus. ; ; versammlen, halten.
Rathhaus, Curia.
rathen, Consulo. Raths fragen.
rathen, weissagen, D vino.
rathen, einrathen, Suadeo.
Raub, Beute, Spolium, præda. ; ; Trost der Soldaten.
rauben, Latrocinor, compilo, prædor, rapio.
Rauch, Fumus.
rauchen, Fumo.
rauh, hart, Asper.
rauh, scharf, Rigidus, austerus.
Rauhe, Asperitas.
Rausch, Trunkenheit, Crapula.
rauschig, Ebrius.
Rebellion, Perduellio.
rechnen, zusammen, Computo.
Recht, das, Jus.
Rechtsgelehrter, Jurisconsultus, jurisperitus.
Rechts ; Handel, Causa. ; ; anfangen, *Usus* 2. 1. ; ; führen, 2) ; ; verliehren, 3.) ; ; gewinnen, 4.) ; ; nachlässig fortsetzen, 5.) zweifelhafter ; ; 6.) abstehen vom ; ; 7.) sich vergleichen, 8.)

recommendiren, Commendo.
Rede, Dictio.
Rede, Oratio. eine wohlgestellte ; ; 1. ungeschickte ; ; 2. lange ; ; 3.
Rede ; Kunst, Rhetorica.
reden, mit einander, Colloquor.
reden, Loquor; von einem ; ; 1. er konnte kaum ; ; 2. nichts ungereimtes ; ; 3. frech ; ; 4. mit ihnen ; ; 5. von deinem Lob ; ; alle, 6. nach langen Stillschweigen ; ; 7.
redlich, Apertus.
redlich, aufrichtig, Sincerus. ; ; Gemüth, 1. ; ; Urtheil, 2.
reformiren, einen geistlichen Orden, *Reformo Religionem.*
Regen, Pluvia. sehr grosser ; ; 1. ein steter ; ; 2.
Regenbach, Torrens.
Regiment Soldaten, Legio.
regieren, Regno, rego, guberno. das gemeine Wesen ; ; 1. wohl ; ; 2. Regiment ist aus, 3.
Regierer, Rector.
regnen, Pluo. sehr ; ;
Rechnung machen, Calculus. 2.
recht, wohl, Recte.
recht, aufrecht, Rectus.
rechtmäßig, Legitimus.
reich, überflüßig, Copiosus, dives.
Reich, Imperium. ; ; erweitern. 4.
reich machen, Dito.
Reichthum, Opes, divitiæ. ; ; suchen, 1. ; ; haben, 2.
Reichthum, Fortunæ. des ; ; berauben.
Reihe, Series.
Reim, Versus.
rein, sauber, Purus.
reinigen, säubern, Purgo.
Reise, Weg, Iter. ; ; vornehmen, 1. ; fortsetzen, 2. ; ; einstellen, 3. schwere ; 4. ; ; nach Rom, 5.
reisen, hin und her, Commeo.
reisen, Proficiscor. nach Athen ; ;
reiten, Equito.
reitzen, anreitzen, Allicio.
Religios, Religiosus. 2.
Renn ; Platz, Stadium.
resigniren, das Amt, Abdico.
Reuter, Eques.
Reuterey, Equitatus.
reuterisch, Equestris.
richten, Dirigo. alles zu seinem Nutzen ; ;
Richter, Judex.
Richt ; Stuhl, Tribunal.
Richtschnur, Norma.
riechen, Odoror.
riechen, Oleo.
Rinde, Cortex.
rinnen, fliessen, Fluo.
Römischer Pabst, Pontifex; erwählen.

Röthe, Rubor.
Rock, Toga.
Rosenkranz, *Corona*, 4.
Rost, Ærugo.
Ruff, Gerücht, Rumor. es gehet der = = 1. 2. jedwedes leichtlich glauben, 3. = = wird vermehrt, 4. = = nimmt ab, 5.
ruffen, nennen, Voco.
Ruhe, Quies.
Ruhe, Freyheit von der Arbeit, Vacatio. = = der Schulen.
ruhen, Conquiesco, quiesco.
ruhig, Quietus. = = von Geschäften, 1. niemahlen = = 2.
Ruhm, Ansehen, Nahme, Fama. = = suchen, 1. 2. des = = halber Sorge tragen, 2.) = = bekommen, 3.) = = ist allen zu wünschen, 4.) in grossen Ansehen seyn, 5.) unsterblichen Nahmen erlangen, 6.) = = verringern, 7.) = = ersetzen, 8.
ruhmredig, prahlerisch, Gloriosus.
rühmen, erheben, Celebro.
rühmen, Effero, ferre, 3.
rühmen, sich, prahlen, Glorior.
Rücken, Tergum.
rückwärts, Retro.
Rüstung, Apparatus.
rund, kürtzlich, Præcisè.
rund, Rotundus.
Ruthe, Virga.

Saame, Semen.
Saat, Seges.
Sache, Ding, Res. der Sachen Zustand, 2. der = = verwirrter, glücklicher Zustand, *ib.*
Sacramente, *Sacramenta.*
Sacristey, *Sacristia.*
säen, Sero.
Sänfte, Lectica.
sättigen, Satio. kan sich mit Lesen nicht = =
Säuffer, Potator. ein grosser = =
Safft, Liquor.
salben, schmieren, Ungo.
Salz, Sal.
sanft, gelind, mild, Lenis.
sanft, Placidus.
sanftmüthig, zahm, Mansuetus.
Sanftmüthigkeit, Lenitas, mansuetudo.
Sattel, Ephippium.
säugen, Lacto.
sauber, Nitidus.
Sauberkeit, Munditia.
Schade, Nachtheil, Incommodum.
schaden, Officio, noceo.
Schad = los, ganz, Sartus.
schädlich, verbindlich, Perniciosus.
schämen, sich, Erubesco.
schämen, sich, Pudet. = = mehrers zu reden, 1. 2. nicht = = 3.
schändlich, Fœdus, turpis. 1. 2.
schändlich, Indigne.
Schärfe, Schneide, Acies.
schätzen, hoch, Æstimo, magnifacio.
Schätzer, Æstimator.
Schätzung, Æstimatio.
Schaaf, Ovis.
Schalk, Böswicht, Nequam.
Schalkheit, Nequitia.
schaamhaftig, Pudicus, verecundus.
Schaamhaftigkeit, Pudicitia, pudor verecundia.
Schande, Schmach, Probrum. einem = = vorwerfen, 1. zur = = anrechnen, 2.
Schande, Unehre, Turpitudo.
Schandthat, Flagitium.
Schanze, Munitio, vallum.
scharf, Acer.
scharfsinnig, Ingeniosus.
Scharfsinnigkeit, Acrimonia.
Schatten, Umbra.
Schatz, Thesaurus.
Schatzkammer, Ærarium.
Schaubühne, Scena.
Schauspiel, Spectaculum.
Scheide, Vagina.
Scheitel, Vertex.
scheeren, Tondeo.
Schenkung, Largitio.
Scherz, Jocus. aus = = 1. mit Ernst, ohne Scherz, 2. aus etwas einen = = machen, 3. geschickt zu scherzen, 4. schändlicher Scherz, 5.
scherzen, Jocor.
scherzhaft, Facetus.
Scherz = Reden, Facetiæ, sales.
schier, fast, Ferè, penè, propemodum.
Schiff, Navis. = = bauen. = = besteigen.
Schiffbruch, Naufragium.
schiffbrüchig, Naufragus.
schiffen, Navigo. es ist Zeit zu = = 1. kaum aus dem Haven = = 2. in Griechen = Land = = 3. in Ungarn = = 4. neben Afrika = = 5. nach Genua = = 6.
Schiff = Herr, Navarrchus.
Schiffmann, Nauta.
schicken, um einen, Accio, accerso.
schicken, Mitto.
schicken, sich, Quadro.
Schicksal, Fatum.
Schildkröte, Testudo.
Schlacht, Pugna, prælium. = = anfangen, halten, unterbrechen, erneuern.
Schlacht liefern, Prælior.
Schlacht = Opffer, Hostia.
Schlacht = Ordnung, Acies, = = machen, *Usus.* 1. dazu geben, 2. die = = ändern, 3. = = wanket, 4. die erste Linie der = = durchbrechen, 5. = = wieder herstellen, 6. = = enden, 7.
Schlaf, Somnus.
Schlag, Verber.
schlagen, Ferio, percutio, verbero.
schlagen, zu Boden, Prosterno.
schlecht, Obscurus. = = Redner, 3.

schlecht, gering, Tenuis. = = Leute, 1. Vilis, 1. 2.
schlechter Mensch, Homo, 3.
schleimig, Pituitosus.
schlemmen, ludern, Abligurio.
Schlemmer, Fraß, Abdomen.
schlüpfrig, Lubricus.
Schlupfwinkel, Latebra, latibulum.
Schlund, enger Ort, Fauces.
Schlund, Gula.
Schluß=Rede, Epilogus.
Schmach, übler Nahme, Infamia. einem = = zufügen, 1. = = wiederum auslöschen, 2. = = haben, 3.
schmähen, übel nachreden, Maledico, obtrecto.
Schmäh=Wort, Maledictum. m = = auf einander kommen.
Schmeicheley, Adulatio.
schmeichlen, Adulor.
Schmeichler, Adulator.
Schnabel, Rostrum.
Schnee, Nix.
schneiden, Scindo.
schneutzen, Emungo.
Schnuppe, Gravedo.
schön, wohlgestalt, Pulcher. ein = = Jüngling.
Schönheit, Pulchritudo. = = der Lucretiæ.
schöpfen, Haurio.
schon längst, Jam diu.
Schooß, Sinus.
Schranken, Limes. = = setzen, 1. 2. = = überschreiten, 3.
schreiben, Scribo. sauber, 1. = = einem öfter = = 2. eine Historie = = 3. sehr gelehrt = = 4.
Schreiber, Scriba, scriptor.
Schrecken, Terror.
Schrift, oder Buch, Scriptum, scriptura.
Schritt vor Schritt, Pedetentim.
Scrupel, Scrupulus. einem einen = = machen, 1. 2. = = haben, 3. = = nehmen, 4. Religio, 2.
scrupulöser Mensch, Scrupulosus.
Schulden, Nomen. *Usus* 3.
Schulden machen, Æs, 2. 1.) = = haben 2.) = = abzahlen, 3.)
schuldig, schädlich, Nocens, reus.
Schule, Gymnasium.
Schule, Schola. öffentliche = = 1. viele sind in der = = 2. bleiben aus der = = 3.
Schulen, sechs untere, Humanus, 4.
Schulter, Humerus.
Schultheiß, Prætor.
Schüssel, Lanx.
Schütz, Jaculator.
Schutz, Vorsprechung, Patrocinium.
schwach, Imbecilis.
schwach, Infirmus. = = von Leib 1. = = von Gemüth 2.
Schwachheit, Imbecillitas, Infirmitas.
schwächen, Infirmo, labefacio, labefacto.
schwächen, verletzen, Violo, vitio.
schwärmen, Grassor, vagor.
schwätzen, Garrio.
schwätzig, Garrulus.
schwanger, Gravidus.
schweigen, Taceo, 1. 2.
Schweiß, Sudor.
schwer, gewichtig, Gravis.
schwimmen, Nato. über den Fluß = = 1. unter dem Wasser = = 2.
schwitzen, Sudo.
schwören, Juro. dahin gehörige Schwörungs=Arten, *Jurandi formulæ.*
schwören, falsch, Pejero.
Secte, Spaltung, Secta.
Seegel, Velum
See=Haven, Port, Portus. = = erreichen.
sehen, Video, 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
sehr, Etiam atque etiam, enixe.
sehr, fast, über die massen, Magnopere, perquam.
Seite, Latus.
selten, dünn gesäet, Rarus.
Sendung, Missio.
setzen, an einen Ort, Loco.
setzen, legen, stellen, Pono.
seyn, Sum.
sicher, Securus, 1. 2. Tutus.
Sicherheit, Securitas.
sichtig, Eminens.
sieben, Septem.
Sieg, Ueberwindung, Victoria. = = ist bey uns, 1. 2. = = ist hier gewiß, 3. = = schier verlohren, 4.
Siegel, Sigillum.
sinken, Labo.
Sinn, Verstand, Sensus. die Todten haben keine Empfindlichkeit.
sinnreich, Ingeniosus.
sintemahl, Quippe.
Sitten, *Mores.* gute = = 1. üble = = 2. vorige = = nehmen ab, 4.
Sitz, Stuhl, Sedes.
sitzen, Sedeo.
so, also, Adeo.
sochen, Tabesco.
so gar, Usque adeo.
so groß, Tantus.
Sohn, Filius.
so lang, Tamdiu.
Sold, Steuer, Stipendium. = = kommt dem Soldaten richtig. Allmosen = = Stips.
Soldat, Miles. = = werben = = 1. = = werden, 2. = = abdanken, 3. tapfere = = 4. erfahrene = = 5.
Sommer, Æstas.
Sonne, Sol. = = gehet auf, 1. nieder, 2. = = ist unter den Wolken, 3.
Sonnen=klar, Evidens.
Sorge, Fleiß, Vigilantia.
sorgfältig, bekümmert, Solicitus. sehr = = 1. = = wegen deiner Sachen, 2.
Sorgfältigkeit, Solicitudo. voll Sorgfalt.
so sehr, Tantopere.

so viel, Quantum.
so weit, in so fern, Quatenus.
sowohl, Tam.
Spaß, Ridiculum.
Spalte, Rima.
spannen, trachten, Tendo.
sparsam, Parcus.
Sparsamkeit, Parsimonia.
spat, langsam, Sero.
Speise, Esca.
speyen, sich erbrechen, Vomo.
Spiegel, Speculum.
Spiel, Ludus.
spielen, Ludo.
Spieß, Hasta.
spitzen, Acuo.
spitzfindig, Acute, acutus.
Spott, Verspottung, Ludibrium; andern zum = = werden.
Sprach= los, Elinguis.
Sprichwort, Proverbium.
Spur, Indicium.
Stachel, Aculeus, stimulus.
Stärke, Robur, vis.
stärken, Roboro, confirmo.
Staffel, Stiege, Gradus. = = der Ehren.
Stamm, Wurtzel, Stirps.
Stamm = Baum, Genealogica arbor.
stammen, Gens, 2.
Stammen, eines, Germanus.
Stand, Zustand, Status 1. übler = = 2. = = ist besser worden, 3.
stark, Baum = stark, Robur.
Stadt, Urbs. eine schöne, 1. eingenommen, 2.
Stadtknecht, Accensus.
Stadt=Mauer, Mœnia.
Statthalter, Vicarius.
stattlich, prächtig, Magnificus.
Staub, Pulvis.
stechen, stupfen, Pungo.
stehen, Sto.
stehet mir zu, Attinet.
stehlen, Furor, aris. 1. 2.
steif, vest, Solidus, firmus.
Stein, Lapis; werfen mit = = *item* Saxum.
steinigter Ort, Salebra.
Steinlein, Scrupulus.
Stelle, Platz, Statio.
stellen, sich, Simulo; an ihm ist alles verstellt, 1. stelle dich, so viel du willst, 2.
sterben, Emorior, intereo, 1.
sterben, Morior; an der Krankheit = = 1. an Wunden = = 2. sehr alt = = 3. gottselig = = 4. jähling = = 5. eher = = 6. für das Vaterland = = 7. verlangen zu = = 8. alle müssen = = 9.
sterblich, Mortalis.
Sterblichkeit, Mortalitas.
Stern, Stella.
stets bitten, Flagito.
Steuer, Tribut, Tributum; man muß grosse = = geben.
Steuer = Ruder, Gubernaculum.
stiften, einen Orden, Kloster, Fundo, as.
still, ruhig, Tranquillus. = = von Gemüth.
Stille, Ruhigkeit, Tranquillitas. = = des gemeinen Wesens, 1. 2.
stillen, besänftigen, Sedo.
stillschweigen, Sileo.
Stillschweigen, das, Silentium.
Stillstand der Waffen, Induciæ.
Stimme, Vox. = = nicht mehr haben, 1. leise = = 2. helle = = 3.
stinkend, Putidus.
Stirn, Frons.
Stock, Truncus.
stolz, frech, Insolens.
Strafe, Pœna. scharfe = = 1. = = ausstehen, 2. 3. frey von der = = 4.
strafen, Mulcto.
strafen, Punio. die Richter sollen = = 1. die Uebelthäter = = 2. 3. 4.
strafen, mit Worten, Reprehendo.
Strauchen, Gravedo.
Streich, Ictus; mit vielen = = verwundet.
Streich geben, Infligo.
Streit, Gefecht, Schlacht, Treffen, Pugna. = = bestimmen, 1. = = suchen, 2. sich in = = einlassen, 3. = = anfangen, 4. = = halten, 5. kleine Scharmützel halten, 6. Haupt = Schlacht liefern, 7. = = fängt an, 8. = = ist zweifelhaft 9. = = gehet von neuem an, 10.
streiten, Pugno. scharf = =
Streit = Handel, Lis; einem = = ankünden 1. = = verliehren, 2. neue = = anfangen, 3. sich in = = einlassen, 4. = = beylegen, 5.
streng, Severus.
Strenge, Ernsthaftigkeit, Severitas.
Strick, Strang, Laqueus.
stümmeln, Mutilo.
stürzen, herab, Præcipito; sich ins Wasser = = 1. einen vom Thurn = = 2.
studiren, Studeo. auf eine Wissenschaft, = = 1. bey Nacht = = 2. beständig = = 3.
studiren, Studeo, studium. = = bringt grossen Nutzen, 3. = = ist zuweilen zu unterbrechen, 4. = = wiederum vorzunehmen, 5. das = = nicht aussetzen, 6. aufhören vom = = 7. eines nach dem andern = = 8.
Stück = weis, Particulatim.
stumpf machen, Hebeto, obtundo.
stumm, Mutus.
Stunde, Hora.
stupfen, antreiben, Stimulo.
Sturm = Wetter, Procella.
subtil, Subtilis.
suchen, forschen, fragen, Quæro; einen überall = = 1. Ehre = = 2.

Sünde, Uebelthat, Peccatum. Todt= = = 1. läßliche = = 2. Erb= = = 3. aller = = schuldig, 4. = = begehen, 5. eines andern = = auf sich nehmen, 6.
sündigen, Pecco. 1. 2.
Summa, die ganze, Summa.

Tadeln, Carpo, reprobro, vitupero.
Tadelung, Bestrafung, Vituperatio.
Täfelein, Tabella.
täglich, Diurnus.
täglich, Quotidie.
Tafel, Bret, Tabula.
Tag, Dies. es wird kaum = = 1. bey Mittag, 2. abnehmender = = 3. am bestimmten = = 4. 5. den = = verschieben, 6. den = = mit Schwätzen zubringen, 7. = = in Geschäften, 8.
Tag=Arbeit, Pensum.
Tag darnach, Postridie.
tagen, Dilucescit.
taget, es, Illucescit.
Taglöhner, Mercenarius, operarius.
Tagsatzung erstrecken, Comperendino.
tanzen, Salto.
tapfer, edel, großmüthig, Generosus.
tapfer, vornehm, Illustris, strenuus.
Taufe, *Baptismus*; taufen, 1. die = = empfangen, 2. aus der = = heben, 3.
tauglich, Appositus, aptus, idoneus.
Testament, Testamentum.
Teufel, Diabolus. = = austreiben.
That, böse, Facinus. 1. gute = = 2.
That, Factum; herrliche = = 1. 2.
Theil, Stück, Pars.
theilen, Partior.
theilhaftig, Particeps; der Ehre = = 1. der Laster = = 2.
theils, Partim.
Theilung, Divisio.
Theologie, Theologia.
Theurung, Annona. 1. = = nimmt ab, 5. Caritas.
Thier, Animal.
Thon, Sonitus, sonus.
Thor, Pforte, Porta.
Thür, Fores, janua. = = sperren, 1. = = einsperren, 2. warten vor der = = 3.
thun, machen, Ago.
thun, machen, Facio. = = was befohlen, 1. leicht zu thun, 2. ich werde alles thun, 3. er thut alles in allen, ist das Fac totum, 6. nach seinem Gefallen = = 7.
tief, Profundus.
Tiefe, Altum.
Tisch, Mensa.
Titel, Titulus.
Tochter, Filia.
Tod, Mors.
Todt=Sünde, Mortale peccatum.
todt, Mortuus.
Todte erwecken, Excito, 3.

tödten, Interficio.
tödten, umbringen, Occido. viele sind getödtet worden, 1. sich lassen = = 2. sich selber = = 3.
tödtlich, Mortifer.
tölpisch, grob, Hebes.
Trabant, Satelles.
Tracht, Lebens=Art, Cultus.
trachten, nach etwas, Aspiro.
trachten, sich bemühen, Contendo, 2.
tractiren, Tracto; wohl = = 1. übel = = 2.
Trägheit, Remissio.
tragen, ertragen, Fero.
tragen, zusammen, Comporto.
trauen, glauben, Fido; dem Glücke nicht zu viel = =
Traum, Somnium.
träumen, Somnio.
Trauer, Luctus; alles ist in = =
trauren, Mœreo.
traurig, Mœstus, æger.
Traurigkeit, Mœror.
Trauer=Spiel, Tragœdia.
treiben, Ago, 4.
treiben, auf etwas, Insisto.
treiben, vertreiben, verjagen, Pello.
treten, daher, Incedo; züchtig = =
treu, Fidelis; = = Diener.
Treue, Glaube, Fides; einem = = zusagen, 1. = = halten, 2. = = verletzen, 3. = = vermindern, 4. keinen = = haben, 5. sich in eines Treue begeben, 6.
Treue, Fidelitas.
Treu=los, Perfidus.
trinken, Bibo; unmäßig = =
Trinkgeld, Honorarium.
Triumph, Triumphus.
triumphiren, Triumpho.
Tröckne, Dürre, Siccitas.
trösten, Solor, consolor; den Betrübten = = 1. nichts kan mich = = 2. dieses allein, 3.
Trost, Consolatio, solatium.
trunken, voll, Ebrius.
trunken, besoffen, Vinolentus.
trutzen, Insulto.
Tugend, Virtus. von besonderer = = 1. 2. = = kostet viel, 3. leben nach der = = 4. bekannte = = 5.
Tumult, Aufruhr, Turba, 2.
tyrannische Regierung, Tyrannis.

Väterlich, Patrius.
Vasall, Beneficiarius.
Vater, Pater.
Vaterland, Patria.
verachten, Aspernor, contemno; alles Zeitliche = = 1. Reichthum = = 2. alles = = 3.
verächtlich, Abjecte.
verändern, Muto; den Ort, nicht die Art = = 1. das Glück ändert sich, 2. seinen Entschluß = = 3. seine Keckheit = = 4. Zeit geben, seine Gedanken zu = . 5.

verändern, Vario.
veränderlich, Mutabilis.
Veränderung, Mutatio.
veralten, Obsolesco.
veraltet, Abolitus.
verbergen, Abdo.
verbergen, Celo, recondo.
verbessern, Corrigo, emendo.
verbiethen, Interdico, prohibeo.
verbinden, Obstringo, devincio. einen mit Wohlthaten = =
Verbindniß, Freundschaft, Conjunctio.
verbleiben, Resideo.
verblenden, Excæco.
verblühen, veralten, Defloresco.
verborgen, geheim, Abditus, absconditus, reconditus.
verborgen liegen, Lateo. der schlimme Mensch ist verborgen geblieben, 1. die Laster können nicht lange = = 2. er wünschet = = 3.
Verboth, Interdictnm.
verbrennen, Comburo.
verbrennen, Deflagro, conflagro.
verbunden, Obligatus.
verdächtig, Suspectus.
verdauen, Concoquo, digero.
verdammen, Damno.
verdecken, Obtego.
verderben, Corrumpo. die üblen Begierden = = die Jugend, 1. Jugend leicht zu = = 2. von übeln Gespielen = = 3.
Verderber, Corruptor.
verdienen, Mereor.
Verdienst, Meritum.
verdorben, verlohren, Perditus.
verdriessen, Male, tædet.
verdrießlich, Odiosus
Verdrießlichkeit, Beschwerlichkeit, Molestia. einem = = machen, 1. = = haben, 2. = = benehmen, 3. davon befreyen, 4.
Verdruß, Fastidium, tædium.
Verdruß machen, Fastidio.
verdunkeln, verfinstern, Obscuro.
verehren, Veneror.
vereinbaren, Copulo.
vereinigt, einig, Conjunctus.
verfechten, beschützen, Propugno. das Vaterland = =
Verfertiger, Effector.
verfluchen, Abominor, execror.
Verfluchung, Diræ.
verfolgen, Insector.
verfügen, sich wohin, Recipio. *Usus* 2.
verführen, Seduco.
vergangen, Præteritus.
verganten, Publico.
vergeben, Irritus. = = Arbeit, 1. = = Hoffnung, 2.
vergebens, Frustra. sich = = bearbeiten, 1. = = bitten, 2. sich = = freuen, 3.
vergeblich, leer, Inanis.
vergehen, Dilabor.
vergehen, Evanesco.
vergelten, Compenso. eines Verdienst = = 1. das Unglück wird die Tugend ersetzen, 2.
vergessen, Obliviscor. eines = = 1. seines Elends = = 2.
Vergessenheit, Oblivio. = = der Niederlage, 1. = = so vieler vornehmer Leute, 2. = = des vergangenen Uebels, 3.
Vergleich, Versöhnung, Reconciliatio.
vergleichen, Æquiparo, comparo.
Vergleichung, Comparatio.
vergnügt, Contentus.
vergrössern, erweitern, Amplifico. das Reich = = 1. etwas mit Worten = = 2.
Verhängniß, Fatum.
verharren, Persevero.
verhasset, Invisus, exosus, invidiosus.
verheeren, Depopulor.
Verheerung, Depopulatio.
verheissen, versprechen, Promitto, spondeo.
Verheissung, Zusage, Sponsio.
verhindern, Impedio. ich habe dich nicht wollen = = 1. einen mit Heimsuchungen = = 2. ich werde dich nicht = = 3. die Sache ist ungefehr verhindert worden, 4. üble Anschläge = = 5.
verhindern, hintertreiben, Intercludo.
verhindern, Interpello, retardo.
verhindert, Distentus.
verhüten, Caveo.
verjagen, in die Flucht jagen, Fugo.
verkaufen, Vendo.
Verkehrung, Conversio.
verklagen, Accuso.
verkosten, versuchen, Libo.
verkündigen, Bothschaft bringen, Nuncio.
verlachen, Eludo, illudo.
verläumbden, Infamo. = = ist ein grosses Laster, 1. 2. 3.
Verläumbder, Calumniator.
Verläumbdung, Calumnia.
verlangen, Concupisco, cupio.
verlangen, Desidero. nichts als den Himmel = = 1. = = daß du gelobt werdest, 2.
Verlangen, das, Desiderium. = = erwecken, 1. brennen vor = = 2. sich sehnen, 3.
verlassen, Derelinquo, desero.
verlassen, Desertus.
verlassen, Relinquo. seine Studien = = 1. seine Freunde = = 2.
verläugnen, Abnego. GOTT und den Glauben = =
verletzen, beleidigen, Lædo, sich selbst = = 1. durch einen Fall = = 2. einen mit Worten = = 3. eines andern Ehre = = 4.
Verletzung, Offensio.
verliebt, unmäßig, Amo, 3.
verliehren, Amitto, perdo. alles = = 1.
verloben, sich, Devoveo.

Versöbniß, Devotio.
Verlust, Jactura.
vermählen, Despondeo.
vermehren, Augeo. das Reich = = 1. den Schmerzen = = 2. die Mißgunst = = 3. einen Reichthum = = 4. das Uebel = = 5.
Vermehrung, Amplificatio.
vermeynen, Existimo, puto, opinor.
vermindern, Comminuo, diminuo.
vermischen, Misceo, sich in Geschäfte = = 1. alles unter und über sich = = 2.
vermischen, Permisceo, admisceo.
Vermögen, Gewalt, Facultas.
vernehmen, Accipio. 6.
vernünftig, Rationalis.
Vernunft, Verstand, Ratio.
verordnen, beschliessen, Decerno.
verpflichtet, verbunden, Obligatus.
verpflichten, Obligo. einem sich = = 1. sich = = 2. aus eigenem Versprechen = = 3.
Verpflichtung, Obligatio.
Verräther, Proditor.
Verrätherey, Proditio.
verrathen, Prodo. alles dem Feinde = = 1. sie = = sich, 2.
verreisen, Discedo.
verrichten, Exequor, fungor, obeo.
verringern, vermindern, Attenuo, extenuo.
verrücken, Dimoveo.
Vers, Gedicht, Carmen.
versagen, Denego.
versammeln, werben, Colligo, is. Congrego.
Versammlung, Cœtus, collegium, concilium.
Versammlung des Volks, Concio.
versäumen, vernachläßigen, Negligo. das Studiren = = 1. sein Amt = = 2. alles = = 3. den gemeinen Nutzen = = 4.
verschieben, Tagsatzung erstrecken, Amplio.
verschieben, aufschieben, Differo. eine Sache = = 1. den Handel = = 2. meine Abreise = = 3. bis in den Sommer = = 4. die Strafe = = 5.
verschieben, Extraho.
verschieden, veränderlich, Varius.
verschicken, Amando.
Verschickung, Amandatio.
verschlagen, scharfsinnig, Sagax.
verschliessen, Præcludo.
verschonen, Parco. einen = = 1. die Kirchen = = 2. unser wird gar nicht = = 3.
verschreyt, verrucht, Infamis.
verschwenden, Decoquo.
Verschwender, Decoctor.
verschwenderisch, Prodigus. seiner Sachen = = 1. seines Erbguths = = 2.
Verschwendung, Luxus.
verschwiegen, Tacitus.
verschwinden, vergehen, Evanesco.
verschwören, Abjuro.
versenken, Demergo, mergo.

Versicherung, Cautio.
versiegeln, Consigno.
versöhnen, Concilio. sich mit einem = = 1. die Brüder unter einander = = 2.
versöhnen, Reconcilio.
Versöhnung, Conciliatio.
versprechen, zusagen, Polliceor.
Versprechen, Zusage, Promissum. = = halten, 1. 2. = = nicht halten, 3.
versprechen, Recipio. 4.
Verspechen, das, Sponsalia.
Verstand, natürlicher, Fähigkeit, Ingenium. ein trefflicher = = 1. 4. dieses ist über meinen = = 2. = = auf etwas wenden, 3.
Verstand, Erkänntniß, Intelligentia.
Verstand, Klugheit, Judicium.
verstehen, sich heimlich mit einander, Colludo.
verstehen, Intelligo. alles = = 1. etwas aus den Briefen = = 2. die Dialectic = = 3.
verstecken, verbergen, Occulto.
verstellen, sich, Simulo.
Verstellung, Dissimulatio, simulatio.
verstopft, Alvus, 6.
versuchen, Degusto.
versuchen, Delibo, tento.
vertauschen, Permuto.
vertilgen, Aboleo, deleo.
Vertraulichkeit, Confidentia.
Vertraulichkeit, Familiaritas, necessitudo, usus. = = machen, 1. darein kommen, 2. darinn leben, 3.
Vertrag, Conventum.
Vertrag, Vergleich, Pactio.
Vertrag machen, Paciscor.
vertragen, sich, Transigo. Vertrag machen, 1. nicht halten, 2.
vertrauen, Concredo, confido.
Vertrauen, Zuversicht, Fiducia. = = auf einen setzen.
vertrauter Freund, Familiaris. wir sind die innersten = =
vertreiben, Extermino.
vertreiben, verjagen, Pello. aus der Stadt = = 1. den Feind = = 2.
vertrunken, Ebriosus.
verursachen, Assero. 1. Conflo, excito. 2.
verurtheilen, Condemno.
verwalten, Administro. das gemeine Wesen = = 1. 2.
verwalten, Procuro.
Verwalter, Administrator, curator, procurator.
Verwaltung, Administratio, procuratio.
Verwandter, Propinquus, affinis, cognatus.

Verwandtschaft, Affinitas, propinquitas.
verweilen, aufhalten, Moror.
Verweilung, Verzug, Cunctatio.
verweisen, Relego.
verweisen, einem etwas, Reprehendo, objurgo.
Verweiß geben, vorhalten, Exprobro.
verwelken, Marceo.
verwerfen, Abjicio, rejicio.
verwiesen, im Elend seyn, Exulo.
Verwiesener, Vertriebener, Exul.
verwickeln, Implico.
verwilligen, Annuo.
verwilligen, in die Versuchung, Consentio, 2.
verwirren, bestürzen, Conturbo.
verwirren, Perturbo; im Gemüthe = =
verwirren, Unruhe machen, Turbo. alles in dem gemeinen Wesen = = 1. dieser Fall hat mich sehr = = 2.
verwirrt, zerrüttet, Turbidus; ich habe ihn niemalen so = = gesehen.
Verwirrung, Bestürzung, Perturbatio. = = des Gemüths, 1. = = der jetzigen Zeiten, 2.
verwüsten, ein Land, Destruo. 3. Populor, vasto; das Land = = 1. das feindliche Land = = 2. alles = = 3.
verwunden, Vulnero; schwer = =
verwundern, sich, Admiror, miror.
verwundernswürdig, Admirabilis.
Verwunderung, Admiratio.
verwundet, Saucius.
verzäunen, Sepio.
verzagen, Concido.
verzagt, faul, Ignavus, infractus.
verzehren, Absumo, consumo; sein Erbguth = = 1. die Zeit mit Faullenzen = =
verzeichnen, Designo.
Verzeichnung, Designatio.
verzeihen, Concedo. 3. Ignosco.
Verzeihung, Venia.
verziehen, verlängern, Extraho.
Verzug, Mora.
verzuckt, Abstractus.
verzweifeln, Despero.
Verzuckung, Ecstasis.
vexiren, Exagito.
verzweifelte Sache, Actum est.
Ufer, Gestad, Ripa.
Uebel, das, Malum; er drohet uns ein grosses = = 1. = = abwenden, 2.
Uebelthat, Maleficium.
übel thun, Malefacio; keinem = =
üben, Exerceo.
überall, allenthalben, Undique.
überaus, Apprime, impense.
über das, darüber, Ultra. = = als ich gemeynt.
überdecken, Obruo.
überdieß, noch dazu, Præterea.
übereinkommen, Congruo.
übereinstimmen, einwilligen, Consentio, concordo.
überflüßig, Abundans, subervacuus.
Ueberfluß, Affluentia, profluentia.
Ueberfluß haben, Affluo.
überführen, Traduco.
Uebergabe, Deditio. zur = = bereden, 1. = = zwingen, 2. durch = = einnehmen, 4.
übergeben, ein Geschäfte, Committo, 2. 3.
übergeben, Trado; die Stadt dem Feinde = =
Uebergebung, Traditio.
überhaupt, Generatim, summatim.
überheben, Sublevo.
überkommen, Adipiscor.
überlästig, verdrießlich, Molestus; dieses ist mir = = 1. ich werde dir nicht = = seyn, 2. mit Klagen = = 3.
überlästig, Negotium. 2.
überlästig, Odiosus.
überlaufen, überfliessen, Redundo.
Ueberlaufer, Desertor, perfuga.
überlegen, bedenken, Cogitatio. 3. 5.
überlegen, bedenken, Expendo.
übermüthig, Impotens.
übermüthig, hochgetragen, Insolens.
überreden, bereden, Persuadeo. einem zum Studiren = = 1. er wird mich niemals = = 2.
überschicken, Transmitto.
Ueberschlag, warmer, Fomentum.
überschreiben, Perscribo.
überschwemmen, Inundo.
übersetzen, Trajicio. den Fluß = =
übersteigen, überwinden, Supero.
übertragen, erdulden, Tolero.
übertragen, Transfero.
übertreffen, Antecello, præcello, excello, præsto.
übertrinken, Excessus.
überweisen, Convinco, revinco.
überwinden, obsiegen, Vinco. Cäsar hat den Pompejus = = 1. die Menge Völker = = 2. 3. andere in der Rede = = 4. sich selbst = = 5.
Ueberwinder, Victor.
überzwerch, Transversus.
übel, Male. es stehet mit uns = = 1. = = thun, 2. einen = = halten, 3. = = ausschlagen, 4.

übel lautend, Absonus.
übrig, übrig geblieben, Reliquus, superstes.
übrig seyn, Resto, supersum.
Uebrige, das, Cætera.
übrig haben, Abundo.
Uebung, Exercitium. geistliche = = geben, 1 = = machen, 2.
Vieh, Pecus.
viel, Multus.
vielfältig, Multiplex.
vest, beständig, Firmus.
vest, Mordicus.
vest, Munitus.
Veste, Firmamentum.
Vestung, Schloß, Castrum, munitio.
umbringen, Interficio. viele sind umgebracht worden, 1. sich selbst = = 2. Interimo.
umsonst, Frustra, gratis.
umfahen, Amplector, amplexor.
Umfrage, Disquisitio.
Umgang, Circuitio, circuitus.
umgeben, Circumdo. die Stadt = =
umgehen, mit einem, Versor. gern = = 1. lang = = 2.
umgürten, Accingo.
umkehren, zerstöhren, Everto. das Reich = = 1. das Haus = = 2. dieses Menschen Anschläge = = 3.
umkommen, Occumbo.
umlauffen, Concurso.
umschanzen, Vallor.
umschneiden, beschneiden, Circumcido.
umschreiben, Circumscribo.
Umschweiff, Ambages.
Umschweiffer, Vagus.
umsehen, Circumspicio.
umstehen, Circumsto.
um, wegen, Propter; nicht um Gewinn, 1. einer wegen des andern, 2.
Umweg, Krümme, Anfractus.
unangenehm, Putidus.
unbändig, Effrenatus, indomitus.
unbarmherzig, Immitis.
unbedacht, ungescheid, Imprudens.
unbedachtsam, Inconsideratus.
unbefleckte Empfängniß, *Conceptio immaculata B. M. V.*
unbekannt, Ignotus.
Unbequemlichkeit, Incommoditas.
unberedt, indisertus.
unbereitet, Imparatus.
unbesonnen, übereilig, Præceps; jäher Ort, 1. jäher Mensch, 2.
unbesonnen, Temere. = = handeln, 1. = = darein gehen, 2. = = glauben, 3.
unbeständig, Desultorius, inconstans; der Menschen Wille ist = =
Unbeständigkeit, Wankelmuth, Inconstantia; eines = = bestraffen, 1. 2.
unbewohnlich, Inhospitalis.
Unbild, Unrecht, Beleidigung, Injuria. = = zufügen, 1. = = leiden, 2. = = rächen, 3. sich darwider schützen, 4. = = übertragen, 5. = = vergessen, 6.
unbillig, Immerito.
unbillig, schändlich, Indignus 1.
Unbilligkeit, Indignitas, iniquitas.
und, Et.
undankbar, Ingratus. du bist = = 1. nichts schändlicher als ein = = 2.
unter, Inter, sub.
unterbrechen, Interrumpo.
unterdrucken, Deprimo, opprimo.
unterfangen, sich, Adeo.
Untergang, Exitium, interitus, pernicies.
Untergang, Verfall, Ruina. = = aller Güther, 1. = = des gemeinen Wesens, 2.
untergehen, Intereo.
unterlassen, Intermitto, prætermitto, omitto. ein Geschäft = = 1. die Spott-Reden = = 2.
unterliegen, Succumbo.
unternehmen, vorhaben, etwas, Molior.
Unternehmen, das, Conatus.
Unterredung, Communicatio.
Unterricht, Informatio.
unterrichten, anordnen, Instruo.
unterscheiden, Discerno, distinguo.
Unterschied, Discrimen, distinctio, differentia, differo, 2. 1.) 2.)
unterschiedlich, Diversus.
Unterschleiff, Receptaculum.
unterschreiben, Subscribo.
unterste, geringste, Infimus.
unterstehen, sich, Enitor.
unterstützen, Fulcio.
unterthan, Subditus.
unterweisen, Erudio, imbuo.
Unterweisung, Unterricht, Disciplina.
unterwerfen, unterthänig machen, Subjicio. Gallien hat sich dem Cäsar = = 1. das Land dem Obsieger = = 2.
unehrbar, Inhonestus.
unehrlich, Infamis.
Uneinigkeit, Discordia. = = stiften, 1. = = aufheben, 2.
uneinig seyn, Discordo, dissideo.
Uneinigkeit, Dissensio. = = erwecken, 1. = = stillen, 2. = = hat viele Städte verdorben, 3.
Unempfindlichkeit, Indolentia.
unendlich, Infinitus.
Unendlichkeit, Infinitas.
unerfahren, Imperitus.
unerträglich, Intolerabilis.
unflätig, Obscœnus.
unflätig, unsauber, Sordidus, squalidus.
Unflath, Colluvies.
unfreundlich, Animus, 4. Morosus.
Unfreundlichkeit, Morositas.

Unfruchtbarkeit, Sterilitas.
ungebräuchlich, Insitatus.
ungefehr, Circiter, fortè, fortuito.
ungelegen, Intempestivus.
ungelehrt, Indoctus.
ungelehrsam, Indocilis.
ungerecht, Iniquus, injustus.
ungereimt, Absurdus, inconveniens.
ungern, Invitus = = zu einem gehen, 1. = = einen Dienst annehmen, 2.
ungern haben, Stomachor.
ungern sehen, Ægre fero.
ungesalzen, Insulsus.
ungeschickt, plump, Ineptus. einer, der = = 1. abgeschmackte Rede, 2.
ungeschliffen, Incultus.
ungestalt, Deformus.
Ungestalt, Unform, Deformitas.
ungestüm, Importunus.
Ungestümigkeit, Importunitas.
ungestraft, Impunitus.
ungewiß, Incertus. die Sache ist = = 1. 2. 3.
ungewöhnlich, Extraordinarius, insolitus.
ungültig, nichtig, Irritus.
ungünstig, Infensus.
Ungunst, Malevolentia.
unglaublich, Incredibilis.
ungleich, Dispar.
ungleich, Dissimilis. Die Brüder sind = = 1. nicht viel = = 2.
ungleich seyn, Abludo, discrepo.
Ungleichheit, Dissimilitudo.
Unglück, Infelicitas, infortunium.
unglückselig, Infelix.
unhöflich, unfreundlich, Inhumanus, 1. 2. Inurbanus.
unkeusch, Amo. 3.
Unkosten, Sumptus. einem = = machen, 1. = = mindern, 2. grosse = = machen, 3. = = nicht erklecken, 4.
unlustig, Injucundus.
unmäßig, Immoderatus, intemperans.
Unmäßigkeit, Intemperantia.
unordentlich, Inordinatus.
unrecht, Sinistre.
Unreinigkeit, Impuritas.
unruhig, Inquietus, 1. 2.
unsauber, Sordidus, squalidus.
Unsauberkeit, Squalor.
Unschuld, Innocentia.
unschuldig, Innocens. = = seyn, 1. = = verklagen, 2. = = verdammen, 3.
unsinnig, Amens, insanus.
Unsinnigkeit, Amentia, insania. = = für Schmerzen, 1. = = wegen verlohrnen Processes, 2.
unsinnig seyn, Insanio.
unsterblich, Immortalis.
unsterblicher Nahme, Æternus.
Unsterblichkeit, Immortalitas. = = des Nahmens, 1. 2.
unsträflich, Integer.
unsträflicher Wandel, Integritas.
untersuchen, Discutio.
untreu, Infidelis.
Untreue, Perfidia, infidelitas.
Untugend, Vitium.
Unverdäulichkeit, Cruditas.
unverletzt, Integer.
unvermuthet, Inopinate.
unverschämt, Impudens. 1. = = im Begehren, 2.
unversehens, Improviso.
unversehrt, Incorruptus, integer.
unversöhnlich, Implacabilis.
unvollkommen, Imperfectus.
Unvorsichtigkeit, Imprudentia.
unwillig, Stomachosus.
Unwillen, Zorn, Indignatio.
unwissend, Ignarus.
unwissend, grob, Rudis.
unwissend seyn, Nescio.
Unwissenheit, Inscientia.
unwürdig, Indignus. der Liebe = = 2. der Wohlthat = = 3.
unüberwindlich, Invictus.
unzeitig, Immaturus.
unzertrennlich, Individuus.
Unzucht, Luxuria.
unzüchtig, unverschämt, Impudicus.
unzugänglich, Inaccessus.
Volk, Gens, populus.
voll, Plenus. alles = = von Soldaten.
vollbringen, ausmachen, Perficio. ein Buch = = 1. das gedachte = = 2.
vollenden, Absolvo. ein Werk = = 1. eine Sache = = 2. 3.
vollenden, Defungor.
Vollendung, Confectio.
vollkommener Mann, Perfectus.
Vollkommenheit, Absolutio, perfectio.
vollkommentlich, Perfecte.
von ferne, Eminus.
von Grund aus, Radicitus.
von hinnen, Hinc.
von neuem, De integro.
vonnöthen seyn, Opus est.
von statten gehen, Cedo. wohl = = 5. übel = = 6.
von statten gehen, Succedo. 1. 2. 3.
vor, Ante.
vor, gegen, Præ.
vorbedeuten, Portendo.
vorbereiten, Præparo.
vorbetrachten, Præmeditor.
vorbeygehen, Prætereo.

Vor-

Vorbild, Exemplar.
Vorgänger, Vorfahrer, Antecessor.
Vorgang, Antecessio.
vorgeben, sich stellen, Præ me fero.
vorgehen, Antecedo.
vorhaben, propono, propositum.
vorhergehen, Anteeo.
vorhernehmen, Præcipio.
Vorhof, Atrium.
vorigen Tag, Pridie.
vorkehren, Anteverto.
vorkommen, Antevenio, anticipo, prævenio. dem Uebel = =
vormittägig, Antemeridianus.
Vormund, Tutor.
vornehmen, sich etwas, Propono. 1. 3.
Vornehmsten; der = = einer, Primarius.
Vorrath, Penus.
vorsagen, Divino, prædico, præsagio.
Vorsatz, Vorhaben, Propositum. = = nicht ändern.
vorschlagen, im Gewicht, Præpondero.
vorschreiben, Præscribo.
Vorschrift Formula.
vorsehen, Prævideo, prospicio.
vorsehen, voraus sehen, Provideo. des Feinds Anschlag = =
vorsetzen, Præficio.
vorsetzen, Præpono. die Lateinische andern Sprachen = =
vorsichtig, Cautus, providus.
Vorsichtigkeit, Providentia. Göttliche = =
Vorsprecher, Beschützer, Patronus.
Vorstadt, Suburbium.
vorstädtisch, Suburbanus.
vorstehen, Præsum.
Vorsteher, Præses.
vorstellen, vortragen, Propono. sich das Gedächtniß des Vaters = =.
vor Tags, Antelucanus.
vorträglich, es ist, Expedit.
vortrefflich, Excellens, insignis, præclarus.
vortreten, Antegredior.
Vorurtheil, Præjudicatus, præjudicium.
Vorwand, unter dem, Prætexto.
vorwenden, Prætexo.
vorzeiten, Quondam.
vorziehen, Antefero.
vorziehen, vorsetzen, Antepono.
Vorzug, Rang, Prærogativa.
Urheber, Autor. alles Uebels = =
Ursache, der Ursache halber, Animus. 9.
Ursache, Causa. ich habe viel = = dich zu strafen, 1. sie waren = = dieser Uebel, 2.
Ursprung, Origo.
Urtheil, Gedanken, Sensus. *Usus* 2.
urtheilen, sprechen, Arbitror.
urtheilen, richten, Judico. es stehet dir zu, zu = = 1. nach Billigkeit = = 2. einem das = = überlassen.

Waare, Merx.
wachen, Invigilo, vigilo. fleißig = = 1. ganze Nächte zum Studiren = = 2.
wachsam, Vigilans.
wachsen, Cresco. die Kräuter = = aus der Erde, 1. das Uebel wachset täglich, 2. der Knabe = = 3. der Zorn = = 4.
Wacht, Custodia, excubiæ, vigiliæ.
Wacht halten, Excubo.
Wachtmeister, General, General, 4.
Wächter, Hüter, Custos.
wägen, Libro.
wägen, erwägen, Pondero, pendo.
wälzen, Volvo, voluto.
Wärme, Calor. grosse = = 1. 2. = = wächset, 3. = = lässet nach, 4.
wärmen, Calefacio.
wässern, Wasser holen, Aquor.
wässern, Rigo.
Waffen, Arma. = = bereiten, 1. zu = = ruffen, 2. = = ergreifen, 3. mit = = streiten, 4. dem Streite ein Ende machen, 5.
Wahl, Electio.
wahr, wahrhaftig, Verus.
wahrhaftig, *Adv.* Vere.
Wahrheit, Veritas. 1. 2.
wahrsagen, Auguror.
Wahrsager, Ariolus.
wahrscheinlich, Probabilis, verosimilis.
Wald, Sylva.
Wand, Mauer, Paries.
wandern, verreisen, Migro. aus der Stadt = =
wandern, in die Frembde, Peregrinor. gern = = 1. nach Loretto = = 2.
Wandlung in der Meß, *Consecro S. Hostiam*.
wann, Si.
wann nicht, wo nicht, Nisi.
wann, sintemahl, Quando.
wanken, hin und her, Fluctuo.
wanken, zweifeln, Hæsito.
warm halten, Foveo.
warum, Cur, quare.
was? Quid?
waschen, Lavo.
Wasser, Aqua.
Wasserguß, Eluvio.
Wasser-Trinker, Abstemius.
Wasser-Wirbel, Gurges.
Waysein, Pupillus.
Wechsel, Collybus.
Wechsel-weis, Alternus.
Wechsler, Mensarius.
Weg, Via. harter = = 1. sich einen = = machen, 2.
Weg-Zehrung, Viaticum.
wegen, Ob.

weg-

weggehen, Abscedo.
wegnehmen, Abripio, adimo, aufero, eripio.
wegräumen, Removeo.
Wegscheide, Diverticulum.
wegschieben, wegthun, entfernen, Amoveo. den Feind von der Stadt = = 1. sich von allen Leuten = = 2. von den Geschäften = = 3.
wegtragen, Deporto.
Weheklage, Lamentatio.
wehеklagen, Lamentor.
Weib, Mulier. böses = = 1. gutes = = 2.
weibisch, verzagt, Effœminatus.
weich, gelind, Mollis. ein Zärtling.
Weiche, Mollitia.
weichen, Cedo. dem Feinde = = 1. die Feinde sind gewichen, 2. er weicht dem Homero allein, 3. = = aus dem Weg, 4. dem geringern = = 5.
Weide, Pastus, pascua.
weiden, Pasco.
weigern, sich, Detrecto, gravor.
Weih=Bischoff, *Coadjutor Episcopi.*
weihen, zueignen, Consecro.
weihen, Dedico. die Kirche = = 1. ein Buch zuschreiben, 2.
Weihnacht, *Nativitas Domini.*
Weih=Wasser, *Aqua Benedicta.*
Weile, Verzug, Mora. ohne = = 1. die Sache leidet keinen = = 2. die Sache braucht = = 3. ich werde nicht verweilen, 4.
Wein, Vinum.
weinen, Fleo, lachrymo. anfangen zu = = 1. nicht aufhören zu = = 2. alles weinete, 3.
Weingarten, Vinea.
Weinstock, Vitis.
weis, klug, Sapiens.
Weise, Art, Modus; fortfahren auf die = = wie man angefangen, 1. = = zu Ehren zu gelangen, 2. Weise und Manier halten, 3.
Weise, Art, Ratio; 4.
Weisheit, Klugheit, Sapientia.
weislich, Sapienter.
weissagen, rathen, Divino, vaticinor.
Weissager, Vates.
Weissagung, Divinatio, oraculum.
weit, herrlich, Amplus.
weit, Latus.
weit, ferne, Procul. er ist weit von uns.
Weite, Zwischen=Raum, Intervallum.
Weite, Platz, Raum, Spatium.
Wellen, Fluctus.
Welt, Mundus. so gehets in der = = 1. so lange die = = gestanden, 2. so lange die = = stehen wird, 3. alles, was in der = = ist, 4. er kan sich in die = = schicken, 5.
weltlich, Mundanus. = = Sachen, 1. Welt-Kind, 2.
Weltweiser, Philosophus.
Weltweisheit, Philosophia.
wenden, umkehren, Converto, verto.
wenig, Exilis, exiguus, parum.
wenig, Paucus. = = guter Leute.
weniger, Minus.
weniger, gar, Aliquantulum.
Wenigkeit, Paucitas.
wenigstens, Minimum.
Werber, Conquisitor.
Werbung, Conquisitio, delectus.
werden, Fio; daraus wird ein Aufruhr = = 1. wanns geschehen kann, 2. er ist Obrister worden, 3.
werfen, zu Boden, Affligo, sterno, prosterno.
wersen, Jaceo.
werfen, darzwischen, Interjicio.
werfen, hinweg, Projicio.
Werk, Opus.
Werkmann, Meister, Opifex.
Werkstatt, Officina.
Werkzeug, Instumentum.
Werth, Pretium.
Wetter, Witterung, Tempestas, übels = = 1. grosses = = auf dem Meer, 2.
Wetzstein, Cos.
wichtig, Momentum. 2. Ponderosus.
wider, entgegen, Contra, adversus.
widerfahren, Evenio.
Widerhall, Echo.
widrig, Adversus, contrarius.
widerlegen, Confuto, refello; eines anderen Beweißthum = =
widerlegen, verwerfen, Refuto. eines andern Irrthum = =
wider meinen Willen, Ingratiis.
widerrathen, Dissuadeo.
widerreden, Obloquor.
Widerruff, Palinodia.
widerruffen, Revoco.
Widerruffung, Retractatio.
Widersacher, Adversarius.
widersetzen, sich, Intercedo.
widersprechen, Contradico.
widersprechen, widrig gesinnt seyn, Dissentio. die Autores sind nicht eines, 1. widriger Meynung seyn, 2. 3.
Widerstand thun, Obsisto.
widerstehen, Resisto. eines Keckheit = = 1. dem Feinde = = 2.
widerstreben, Repugno.
Widerwärtigkeit, Adversa.
wie, Quomodo.
wie, gleichwie, Sicut.
wiederbringen, Referre.
wieder fallen, Recido; in voriges Luder = =
wieder geben, Reddo.

wie,

wiederholen, Repeto. eine Sache von Anfang = = 1. die untern Studia, = = 2. allezeit eben eines = = 3.
wieder lebendig werden, Revivisco.
wiederum, Iterum, rursus.
Wiegen, Cunabula.
wild, grausam, Ferus, sylvestris.
Wille, Voluntas. eines andern = = gehorchen, 1.
willfahren, Gratificor. einem etwas zu gefallen thun, 1. seinen Freunden = = 2.
willfahren, folgen, Obsequor; seinen Lüsten = = 1. einem gottlosen Menschen = = 2.
Willfahrung, Obsequium.
Wind, Ventus; starker = = 1. gelinder = = 2. = = leget sich, 3. wir haben guten, = = 4. widriger = = 5.
Wink, Nutus.
winken, Innuo.
winseln, weinen, Gemo.
Winter, Hyems.
Winter=Quartier, Hyberna.
Wirbel=Wind, Turbo.
Wirthshaus, Taberna.
wissen, Scio; ich weiß deine Anschläge, 1. = = was zu thun, 2. = = daß man Feinde habe, 3. ich weiß noch nichts davon, 4.
wissen, nicht, Nescio.
Wissenschaft, Litteræ, scientia. = = ist mit Tugend zu verbinden, 1. er hat grosse = = 2.
witzig, verständig seyn, Sapio.
wo, Ubi.
Woche, Hebdomas. Char=Woche.
wohin? Quo?
wohlauf! Macte!
wohlauf, gesund, Salvus.
wohlberedt, Wohlredner, Eloquens.
wohlgewogen, Animus. 3.
wohl auf, schon recht, Bene. es stehet um mich wohl.
Wohlredenheit, Eloquentia.
Wohlredner, Orator; ein zierlicher = =
Wohlstand, Prosperitas.
Wohlthat, Beneficium. = = begehren 1. = = = = ertheilen, 2. = = empfangen, 3. = = erwiedern, 4. der = = eingedenk seyn, 5. = = vorwerfen, 6.
wohnen, Habito.
wo immer, Ubicunque.
Wolke, Nubes.
Wolle, Lana.
wollen, Volo. dieses allein = = 1. wann du willst, 2. ein Kaufmann = = werden, 3.
wollen, nicht, Nolo. = = weiter gehen, 1. solchen Vertrag = = machen, 2.
Wollust, Voluptas. = = bringen, 1. sich der = = ergeben, 2. = = verderbt viele, 3.
wollüstig, Voluptarius.
Wort, Verbum. = = ohne Saft, 1. 2. von = = zu = = 4. auf mein = = 5.
Wort, Vocabulum.
Wucher, Fœnus, usura.
wuchern, Fœneror.
wünschen, Opto.
wünschen, Precor. eine glückliche Reise = = 3. beständige Gesundheit = = 4. übels wünschen, 5. 6.
Würde, Ehre, Ansehen, Dignitas. Acht haben auf die = = 1. alles nach seiner Ehre thun, 2. eines andern = = besorgen, 3. erhalten, 4. beschützen, 5. = = verletzen, 6. = = suchen, 7. verleihen, 8. zur Ehren=Stelle gelangen, 9. darinnen seyn, 10. sie verliehren, 11. = = ablegen, 12. daran verhindert werden, 13. wiederum bekommen, 14. = = vermehren, 15.
würdig, Dignus.
würdigen, Dignor.
Würfel, Alea, tessera.
würgen, Strangulo.
Würkung, Effectus.
wüst, öd, Vastus.
wüthen, toben, Furo, sævio.
wüthend, tobend, Furens, furiosus.
Wunde, Vulnus. nicht grosse = = 1. tödtliche = = 2. unheilbare = = 3.
Wunder, Miraculum. = = würken.
wunderbar, Mirus, mirabilis.
wundersam, Mire, mirifice.
wunderwürdig, Mirandus.
wund machen, Exulcero.
Wundmahl, Cicatrix.
Wurf=Streich, Ictus.
Wurzel, Radix.
Wust, Unflath, Sordes.

Zähren, Thränen, Fletus, lachryma. zu = = bewegen, 1. = = vergiessen, 2. = = innhalten, 3. vor. = = nicht schreiben können, 4.
zähmen, dämmen, Domo.
zärtlich, Delicatus.
zäumen, Einhalt thun, Coërceo, freno.
Zahl, Numerus.
zahlen, Pendo.
zahlen, Solvo. baar = =
zahlreich, Numerosus.
zahm, heimisch, Cicur.
Zahn, Dens.
Zank, Jurgium.
zanken, hadern, Altercor, contendo, litigo.
zart, Tener.
Zauberer, Magus
Zauberer, Veneficus.
Zaum, Frenum.
zäumen, enthalten, Cohibeo, refreno.
Zaun, Sepimentum, septum.
zehlen, Numero.

Zeichen, Signum. = = guter Art.
zeigen, Monstro, ostendo.
Zeit, Tempus. ungelegene = = 1. üble = = 2. glückselige = = 3. gar zu kurze = = 4. nicht = = haben, 5. sich in die = = schicken, 6. mit der = = 8. wann = = seyn wird, 10.
zeitig, reiff, Maturus.
Zeitigung, Maturitas.
Zeitung, Novus. gute = = 1. üble = = 2. ungewisse = = 3. unglaubliche = = 4.
zeitig werden, Maturesco.
zeitlich, Mature, tempestive.
Zelt, Hütte, Tabernaculum.
zerbrechen, Infringo, concido.
zerbrochen, Fractus.
zerknirscht, Contritus.
zerlassen, Liquefacio.
zernagen, Corrodo.
zernichten, Redigo.
zerreiben, Contero.
zerreissen, Lacero, discerpo.
zerrinnen, Diffluo.
zerschneiden, Discindo.
zerspringen, Dissilio.
zerstöhren, Convello, demolior, disturbo, everto.
zerstöhren, verderben, zerbrechen, Destruo. die Stadt = = 1. die Brücken = = 2. ganz Italien = = 3.
zerstreuen, Dispergo, dissipo.
zerstreuet, in Gedanken, Distractus.
Zerstreuung des Gemüths, Distractio.
zerstücken, zerreissen, Conscindo.
zertheilen, Dispertio, divido.
zertrennen, Dirimo, dirumpo, disrumpo.
zertreten, Obtero.
Zeuge, Testis.
Zeugniß, Testificatio.
Zeugniß, Bekräftigung, Testimonium.
ziehen, von einander, Distraho.
ziehen, Traho.
Ziel, Meta.
Ziel setzen, Definio.
Zierde, Glanz, Nitor, ornamentum.
zieren, Como, orno.
zieren, loben, Decoro, colo.
zierlich, Concinnus, decorus.
zierlich, Elegans, eleganter, festive.
Zierlichkeit, Concinnitas, elegantia.
Zins, Census, pensio.
zischen, Sibilo. das = = Sibilus.
zittern, förchten, Paveo, trepido.
Zimmer, Gemach, Conclave.
Zoll, Fuhrlohn, Steuer, Portorium, vectigal.
zollbar, Vectigalis.
Zorn, Ira. = = wegen einer Schmach-Rede, 1. grosser = = 2. = = ausgiessen, 3. = = abnehmen, ablegen, 4.
zornig, Iratus.
zornig machen, Exaspero.
zornmüthig, Iracundus
Zornmüthigkeit, Iracundia.
zottenhaft, Scurrilis.
zubringen, Dego.
Zucht, Honestas, disciplina. eine gute = = halten, 1. = = gehet allgemach zu Grund, die alte scharfe = = wiederum einführen, 3.
Zuchtmeister, Censor.
zu dem, darneben, Adhæc.
zueignen, Mancipo, attribuo, vindico.
Zufall, Fall, Casus. es ist ungefehr geschehen.
zufliegen, Advolo.
Zuflucht in der Noth, Perfugium, præsidium.
Zuflucht nehmen, Confugio.
zufrieden, Contentus.
zufrieden seyn, Acquiesco.
zuführen, Adveho.
Zugang, Aditus. = = zu Ehren, 1. = = sperren, 2. = = stehet allen offen, 3.
zugegen, Coram.
zugleich, mit einander, Simul.
zu geschweigen, Nedum.
zu geschweigen dieses, Prætermitto.
zugesellen, Consocio.
zugethan, geneigt, Affectus.
zu Grund gehen, Intereo.
zu Grund gehen, Pereo. alle = = 1. es wird alles = = 2. alle menschliche Sachen = = 3. die Güther mögen immer = = 4.
zuhören, Ausculto.
züchtig, Modestus.
züchtigen, Castigo.
Zügen, letzte, *Agonia.*
Zügel, Habenæ.
zulassen, Admitto. wann es die Zeit = = 2.
zulassen, Concedo.
zulassen, verwilligen, Permitto. einem etwas = =
zulauffen, Accurro.
Zunahme, Cognomen.
Zunft, Tribus.
Zunftmeister, Tribunus.
Zunge, Lingua.
zurichten, übel, Affligo.
Zuruff, Acclamatio.
zuruffen, Acclamo.
zurüsten, anstellen, Adorno, paro.
zurück, Retro.
zurück bringen, Reporto.
zurück denken, Recogito.
zurück führen, Reduco.
zurück kehren, Reverto, redeo. zu euch = = 1. nach Hau = = 2. zu sich kommen, 3. in vorige Gewohnheit = = 4.

Zu-

Zurückkunft, Reditus.
zurück nehmen, Recipio. zu Gnaden = =
zurück ruffen, Revoco.
zurück sehen, Respicio.
zurück stellen, Restituo.
zusagen, Addico.
zusammen binden, Colligo, as.
zusammen drucken, Comprimo.
Zusammenlauf, grosser, Concursus.
zusammen fügen, Applico, coagmento, jungo.
Zusammenfügung, Coagmentatio.
zusammen führen, Conduco.
zusammen fliessen, Confluo.
zusammen gemacht, Compositus.
zusammen gewachsen, Concretus.
zusammen giessen, Confundo.
zusammen kommen, Coëo, convenio.
Zusammenkunft, Conventus.
zusammen leimen, Conglutino.
zusammen rechnen, Computo.
zusammen rotten, verbinden, Conspiro.
Zusammenrottung, Conspiratio.
zusammen ruffen, Convoco.
Zusammenruffung, Convocatio.
zusammen scharren, Corrado.
zusammen schreyen, Conclamo.
zusammen schwören, Conjuro.
Zusammenschwörung, Conjuratio.
zusammen setzen, Compono, dispono.
zusammen setzen, fügen, Conjungo.
Zusammenfügung, Compositio.
zusammen tragen, Congero, confero.
zusammen treten, Congredior. mit dem Feinde handgemein werden.
Zusammentritt, Congressio, congressus.
Zusammenziehung, Contractio.
zusammen wältzen, Agglomero.
zusammen zwingen, Coarcto.
Zusatz, Accessio.
zuschreiben, beymessen, Adscribo. einem den Sieg = = 1. das Lob = = 2. die Schuld = = 3.
zusehen, schauen, Specto.
Zuseher, Spectator.
zuspitzen, Fastigio.
zusprechen, den Handel gerichtlich, Adjudico, addico.
Zutritt, Accessus.
Zuversicht, Fidentia.
zuvor, Antea.
zuwachsen, Accresco.
zuwider, Contrarius.
zuwider seyn, Adversor.
zwar, Equidem.
zweifelhaftig, Anceps, dubius, ambiguus.
Zweifel, Ambiguitas, dubium.
zweifeln, Ambigo, dubito.
Zweck, Ziel, Absehen, Scopus.
zwingen, Cogo. ich habe es gezwungen gethan.
zwischen setzen, Interpono.

FINIS.

BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Wagner, Franz,

Universae Phraseologiae Latinae Corpus

Ratisbonae [u.a.] 1766

Bamberg, Staatsbibliothek -- Phil.o.343
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11762489-2
VD18 15229173-001